

Commentarius in xii prophetas minores
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕ
ΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΩΣΗ

ΟΙΗΘΕΙΗ μὲν ἂν τις περιττὸν εἶναί πως καὶ εἰκαιόβουλον. καὶ οὔτι που σφόδρα τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν, καὶ πολλοῖς ἤδη προειρημένα μονονουχὶ καὶ ἀνασκαλεύειν ἐπιχειρεῖν, καὶ τοῖς τῶν προλαβόντων πόνοις ἐπεισφέρειν ἑτέρους· καίτοι καὶ λίαν ἀποχρώντως ἐχόντων ἐκείνων εἷς γε τὸ δύνασθαι διατρανοῦν εὖ μάλα τὰς τῶν ἀγίων προφητῶν συγγραφάς· ἐγὼ δὲ τὸ χρήμα φαίην ἂν οὐχ ὧδε ἔχειν· πολλοῦ τε καὶ δεῖ. μεμνήσομαι γὰρ ἐπιφωνοῦντος τοῦ Παύλου τοῖς παρ' αὐτοῦ μυσταγωγουμένοις "Τὰ αὐτὰ "λέγειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές." Ἄθρει δὲ ὅπως ἐστὶν ἀληθὴς ὁ λόγος, εἰ γὰρ τι προκέοιτο τῶν ἀναγκαίων εἰς εἶδησιν, εἶτα πολλοὶ καὶ παρὰ πολλῶν ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ γένοιτο λόγοι, βλάβος μὲν ἔσται τὸ σύμπαν οὐδέν· ὀνήσειε δ' ἂν ὅτι μάλιστα γε τοῖς ἀκροωμένοις. εἰ μὲν γὰρ ἀλλήλοις συμβαίνοντας ποιοῖντο τοὺς λόγους οἱ διερμηνεύειν εἰωθότες, ἀσφαλεστέρα που πάντως τοῖς φιλακροάμοσιν εἰσκρίνεται γνώσις· εἰ δὲ δὴ τι φαί- 1.2 νοιτο τὸ ἐφ' ἐκάστω καινοπρεπὲς καὶ τὸ τῷ δεῖνι τυχόν οὐ σφόδρα διεγνωσμένον ὀρθῶς καὶ ἀνεπιλήπτως, εἰ ἐπὶ νοῦν ἤκοι τὸν ἑτέρου, τί τὸ λυποῦν; μᾶλλον δὲ, πῶς οὐκ ἄμεινον ἀμφιλαφῆ καὶ εὐκρινεστέραν τὴν τῶν νοημάτων γίνεσθαι παράθεσιν; οὐκοῦν, κἂν εἰ πολλοὶ γεγράφασι πρὸ ἡμῶν, τὰ ἐν τοῖς ἀγίοις προφήταις διερμηνεύοντες, οὐχὶ ταύτης ἔνεκεν τῆς αἰτίας σιωπήσομεν· διωσόμεθα δὲ μᾶλλον ὡς ἀδρανῆ τὸν ὄκνον, καὶ ἦνπερ ἂν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐπιδοῖη χάριν ὁ ἀποκαλύπτων βαθέα καὶ ἀπόκρυφα, ταύτην καὶ ἑτέροις φανεράν καταστήσομεν, μεμνημένοι λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, "Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε." Ἀρχόμενος τοίνυν τῆς εἰς τὸν μακάριον προφήτην Ὡση σαφοῦς ἐρμηνείας, ἐκεῖνα προεκθήσομαι καὶ περὶ τῆς τῶν ἄλλων προφητῶν συγγραφῆς, ἔθος γὰρ ἅπασιν, οὓς ἂν ἕκαστοι ποιοῖντο λόγους μεταπλάττειν εὐκόλως ἐπὶ τὸ δοκοῦν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, ὡς ποτε μὲν ἐκ τῆς ἱστορίας, ἦτοι τῶν αἰσθητῶν καὶ οἰονεῖ πως ἐν ὄψει κειμένων καὶ γεγονότων πραγμάτων, ἀναφοιτᾶν εὐκόλως εἰς τὰ ἐσώτατα καὶ πνευματικά· ὅτε δὲ αὐτὸ καθικνεῖσθαι ἄλιν, καὶ πολὺ δὴ λίαν ἀσυμφανῶς, ἐπὶ τὰ ἐν αἰσθήσει πράγματα· πλείστη δὲ ὄση παρ' αὐτοῖς καὶ ἡ τῶν προσώπων ἐπείσφορὰ, σχετ- λιασμοὶ τε καὶ ἀναφωνήσεις, καὶ τῶν ἤδη παρωχηκότων ἢ μνήμη, καὶ τῶν ἐσομένων προάγγελσις. δεῖ δὴ οὖν ἕκαστα σαφῶς φιλοκρινοῦντας ὡς ἔνι, τὴν τῶν νοημάτων τάξιν καὶ τὴν τῶν προσώπων διαφορὰν ἀναγκαίως ἐπιτηρεῖν· σαφῆς γὰρ οὕτως ἡμῖν καὶ ἀσύγχυτος, καὶ δυσχερείας ἀπάσης ἀπηλλαγμένος ἔσται που πάντως ὁ λόγος. χρῆναι δὲ ὑπο- λαμβάνω, προαφηγήσασθαι τινὰ τῶν συμβεβηκότων τοῖς ἕξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἵνα μὴ ταράττοιτο τῶν ἐντευζομένων ὁ νοῦς, ποτὲ μὲν ἀκούων Ἐφραὶμ καὶ Ἰσραὴλ καὶ μὲν τοὶ καὶ Σαμάρειαν, Ἰούδαν τε αὐτὸ καὶ Βενιαμῖν· πλείστη γὰρ ὄση 1.3 τῶν τοιούτων ὀνομάτων παρὰ τοῖς ἀγίοις προφήταις ἢ μνήμη. Ἴνα τοίνυν εἰδεῖεν ἕκαστα σαφῶς, ἀκούοντων ὅτι τὴν τοῦ πατρὸς βασιλείαν περιέπων κατὰ καιροὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὁ Σολομῶν, ἀνεδείματο μὲν τῷ Θεῷ τὸν διαβόητον ἐκεῖνον καὶ ἀξιάγαστον νεών· ἀλλὰ καίτοι λίαν γεγωνῶς διαπρεπῆς διὰ τε πλούτου λαμπρότητα καὶ περιου- σίαν χρημάτων, εἰς γῆρας ἐληλακῶς, διὰ τοὶ τὴν εἰς γυναῖ- κας αἰδῶ προσκέκρουκε τῷ Θεῷ. καὶ ποῖος αὐτῷ γέγονε πλημμελείας ὁ τρόπος, τὸ ἱερὸν ἡμῖν ἀφηγήσεται γράμμα· ἔχει γὰρ οὕτως "Καὶ ὁ βασιλεὺς ἔλαβε γυναῖκας ἀλλοτρίας, "καὶ τὴν θυγατέρα Φαραῶ, Μωαβίτιδας, Ἀμμανίτιδας, Σύ- ρας καὶ Ἰδουμαίας, Χετταίας καὶ Ἀμορραίας, ἐκ τῶν ἐθνῶν "ὧν ἀπέειπε Κύριος τοῖς υἱοῖς

Ἰσραὴλ Οὐκ εἰσελεύσεσθε "εἰς αὐτοὺς καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς ὑμᾶς, ἵνα μὴ "ἐκκλίνωσι τὰς καρδίας ὑμῶν ὀπίσω τῶν εἰδώλων αὐτῶν· "εἰς αὐτὰς ἐκολληθήη Σολομῶν τοῦ ἀγαπήσαι· καὶ ἦσαν "αὐτῷ γυναῖκες ἄρχουσαι ἑπτακόσiai καὶ παλλακαὶ τρια- "κόσiai· καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ καιρῷ γήρως Σολομῶν καὶ "ἐξέκλιναν αἱ γυναῖκες αἱ ἀλλότριαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ "ὀπίσω θεῶν ἑτέρων· καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ τελεία "μετὰ Κυρίου Θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἡ καρδία Δαυεὶδ τοῦ "πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθη Σολομῶν ὀπίσω τῆς Ἀστάρ- "της βδελύγματος Σιδωνίων, καὶ ὀπίσω τοῦ Βάαλ εἰδώλου "υἱῶν Ἀμῶν. καὶ ἐποίησε Σολομῶν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον "Κυρίου, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ὀπίσω Κυρίου, ὡς Δαυεὶδ ὁ "πατὴρ αὐτοῦ. τότε ὠκοδόμησε Σολομῶν ὑψηλὸν τῷ "Χαμῶς εἰδώλῳ Μωὰβ, καὶ τῷ Βάαλ εἰδώλῳ υἱῶν Ἀμῶν, "καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδωνίων. καὶ οὕτως "ἐποίησε πάσαις ταῖς γυναιξίν αὐτοῦ ταῖς ἀλλοτρίαις, αἱ "ἐβθυμίων καὶ ἔθνον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. καὶ ὀργίσθη "θυμῷ Κύριος ἐπὶ Σολομῶν, ὅτι ἐξέκλινε καρδίαν αὐτοῦ 1.4 "ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ Ἰσραὴλ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ δις, καὶ "ἐντειλαμένου αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ λόγου τούτου, τὸ παράπαν "μὴ πορευθῆναι ὀπίσω θεῶν ἑτέρων· καὶ φυλάξαι καὶ "ποιῆσαι ἃ ἐνετείλατο αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός." Ἀπάσης μὲν οὖν ἐπέκεινα δυσσεβείας τὰ τοῦ Σολομῶντος ἐν γήρει τολμήματα. τί γὰρ ἂν γένοιτο τῶν οὕτως ἐκτό- πων πλημμελημάτων τὸ δυσσαχθέστερον; ἢ πῶς οὐ πέρα λόγου παντὸς, ἀλογῆσαι μὲν τιμῆς καὶ ἀγάπης τῆς εἰς τὸν ἕνα καὶ φύσει καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν, τὸ δὲ αὐτῷ καὶ μόνῳ προσὸν ἀξίωμα καὶ τῶν δαιμονίων ἀπονέμειν ἀγέλαις, μᾶλλον δὲ λίθοις ἀνάπτειν καὶ ξύλοις; ἐπειδὴ δὲ ἦλω πεφρονηκῶς τε καὶ δράσας ἃ μὴδὲ θέμις εἰπεῖν, καὶ τοῖς οὕτως αἰσχροῖς πλημμελήμασιν ἔνοχος γεγονὼς κατεφω- ρᾶτο, λοιπὸν ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ τῶν ὄλων Θεός "Ἄνθ' ὧν "ἐγένετο ταῦτα μετὰ σοῦ, καὶ οὐκ ἐφύλαξας τὰς ἐντολάς "μου καὶ τὰ προστάγματά μου ἃ ἐνετείλάμην σοι, διαρρήσ- "σων διαρρήξω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς σου καὶ δώσω "αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου οὐ ποιήσω "αὐτὰ, διὰ Δαυεὶδ τὸν πατέρα σου· ἐκ χειρὸς υἱοῦ σου "λήψομαι αὐτήν. πλὴν ὅλην τὴν βασιλείαν οὐ μὴ λάβω· "σκῆπτρον ἐν δώσω τῷ υἱῷ σου, διὰ Δαυεὶδ τὸν δούλόν "μου, καὶ διὰ Ἱερουσαλήμ τὴν πόλιν ἣν ἐξελεξάμην." Ἐπειδὴ γὰρ, ὡς ἔφην, τῆς εἰς γυναῖκας ἐπιθυμίας ἠττώμενος, καίτοι σοφὸς ὢν ἄγαν ὁ Σολομῶν, μονονουχὶ καὶ ὅσον ἦκεν εἰπεῖν εἰς ἐγχειρημάτων δύναμιν τὴν τοῦ Θεοῦ βασι- λείαν διέρρηξεν, εἰδώλοις ἀνάπτων τὴν αὐτῷ καὶ μόνῳ πρε- πωδεστάτην τιμὴν τε καὶ δόξαν, ταύτη τοι, καὶ μάλα εἰκότως, διαρρήγνυναι Θεὸς ἐπηπεῖλει τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, τοῖς ἴσοις ἀντιλυπῶν, κατὰ τὸ ἐν τῷ προφήτῃ γεγραμμένον Ἰεζεκιήλ 1.5 "Καθὼς ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι· τὸ ἀνταπόδομά σου "ἀνταποδοθήσεται εἰς κεφαλὴν σου." Ἐπειδὴ δὲ ἀπεβίω Σολομῶν, κέκληται πρὸς βασιλείαν ὁ ἐξ αὐτοῦ, τουτέστιν, ὁ Ῥοβοάμ. τότε δὴ τότε κατασχίζεται λοιπὸν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ ἀποφοιτῶσι μὲν τῶν Ἱεροσολύμων αἱ δέκα φυλαὶ, καὶ τὸ ἡμισυ φυλῆς Ἐφραΐμ. κατελογίζοντο γὰρ εἰς μίαν φυλὴν οἱ ἐξ Ἰωσήφ γεγονότες υἱοὶ Ἐφραΐμ τε καὶ Μανασσῆς, τοῦτο τοῦ προπάτορος Ἰακώβ κρατεῖν ἐθελή-σαντος. εἴρηται γὰρ πρὸς τὸν Ἰωσήφ "Νῦν οὖν οἱ δύο υἱοὶ "σου, οἱ γενόμενοί σοι ἐν Αἴγυπτῳ, πρὸ τοῦ ἔλθειν με πρὸς "σὲ εἰς Αἴγυπτον, ἐμοὶ εἰσιν, Ἐφραΐμ καὶ Μανασσῆ, ὡς καὶ "Ρουβὴμ καὶ Συμεὼν, ἔσονται μοι." Οὐκοῦν αἱ μὲν δέκα φυλαὶ, καὶ τὸ ἡμισυ τῆς μιᾶς τουτέστιν ὁ Ἐφραΐμ, ἀπώχοντο μὲν εἰς τὴν Σαμάρειαν, ἔξω δὲ τῆς Ῥοβοάμ γεγό- νασι βασιλείας· ἀπομεμενήκασι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις οἱ ἐκ φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμίν. ἐπειδὴ δὲ ἀβασίλευτοί τε καὶ ἀστρατήγητοι μένοντες οἱ ἐν Σαμαρείᾳ τὰς ἐκ τοῦ Ῥο- βοάμ ἐφόδους ὑπώπτευον, καὶ ἑαυτοὺς δὴ μάλα τοῖς φιλάτοις συνδιόλλυσθαι προσεδόκων, μεταπέμπονται τὸν Ἱεροβοάμ· οἰκέτης δὲ οὗτος ἦν Σολομῶνος ἀποδρὰς εἰς Αἴγυπτον πρὸς Σουσακεὶμ βασιλέα· καὶ δὴ καὶ ἐλθόντα κεχειροτονήκασιν εὐθὺς εἰς ἠγούμενον, καὶ σκῆπτρω τῆς βασιλείας τετιμήκασι τὸν

άλιτήριον. καὶ ἦν Ἱεροβοὰμ ἐξ ὄρους καὶ φυλῆς Ἐφραΐμ. ἐπειδὴ δὲ κεχειροτόνητο βασιλεὺς, ἐξεμηχανάτο λοιπὸν, τίνα τρόπον αὐτῷ τὰ τῆς βασιλείας στήσεται, καὶ ἐν βεβαίῳ μενεῖ, τῆς τῶν χειροτονησάντων γνώμης οὐ μεθισταμένης εἰς ἑτέραν τινὰ βουλήν τε καὶ σκέψιν. εἶτα δεδιὼς μὴ ἄρα πως τῆς ἐν νόμῳ λατρείας, καὶ τῶν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπιτελουμένων ἑορτῶν εἰς ἀνάμνησιν ἐνεχθεῖς ὁ Ἰσραὴλ, παλινδρομεῖν ἔλοιτο εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς, καὶ τοῖς Ῥοβοὰμ 1.6 ὑπενεχθεῖν ζυγοῖς, δύο δαμάλεις ἐργάζεται χρυσᾶς, καὶ πρὸς τὸ ἐν Αἰγύπτῳ σέβας ἀναβιβάζων τὸν Ἰσραὴλ, ἐκέλευε προσκυνεῖν αὐταῖς, καὶ ὀλοκαυτοῦν. "Καὶ ἀπέθετο," φησὶ, "τὴν μὲν εἰς Γάλαλα, τὴν δὲ εἰς Δάν." πόλεις δὲ αὗται περιφανέστεραι τῶν ἄλλων, αἱ ἦσαν ἐν χώρα Σαμαρειτῶν. Οὐκοῦν διττὴ γέγονε τῶν δέκα φυλῶν ἡ ἀπόστασις, καὶ τοῦ ἡμίσεος φυλῆς Ἐφραΐμ. ἐξώχοντο γὰρ, οὐχὶ μόνον τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας, δαμάλεσι προσκυνοῦντες χρυσᾶς, θύοντές τε καὶ λατρεύοντες "τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν," καθὰ γέγραπται. οἱ δὲ γε ἀπομεμενηκότες ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, Ἰούδας τέ φημι καὶ Βενιαμὴν, αἰδῶ μὲν τινα καὶ λόγον τῶν διὰ Μωυσέως ἐποιοῦντο θεοπισμάτων. ἔθουον γὰρ ἐν τῷ ναῷ· πλὴν οὐχ ὀλοτρόπως τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ἐξείχοντο, κατεμερίζοντο δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς ἀπόστασιν. ἔθουον γὰρ εἰδῶλοις "ἐπὶ πάντα βουνὸν ὑψηλὸν, καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου "ἀλσώδους," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. ὅταν τοίνυν ἀκούης τῶν ἁγίων προφητῶν ὀνομαζόντων τὸν Ἰσραὴλ ἦτοι τὸν Ἐφραΐμ, τότε δὴ μοι νόει τοὺς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ· ὅταν δὲ τὸν Ἰούδαν καὶ Βενιαμὴν, τοὺς ἀπομείναντας ἐν Ἱεροσολύμοις. ἦσαν δὲ καὶ προφηταὶ παρ' αὐτοῖς, ἀδιακρίτως περὶ τε τῶν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καὶ τῶν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις προφητεύοντες· καὶ οἱ μὲν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ τὴν Σαμαρειτῶν οἰκοῦντες χώραν, τοὺς παρὰ Θεοῦ τοῖς ἀκρωμένους διεκόμιζον λόγους. Ἰστέον δὲ, ὅτι μετὰ τὸ ἀπορραγῆναι τῶν Ἱεροσολύμων τὰς δέκα φυλάς καὶ τὸ ἡμισυ φυλῆς Ἐφραΐμ, ἰδίους ἐχρῶντο βασιλεῦσι καὶ οἱ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ καὶ οἱ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. καὶ τοῦτο κεκράτηκεν ἄχρι καιροῦ τῆς τελευταίας αἰχμαλωσίας, ὅτε καὶ ὑπενόστησαν ἐν Ἱεροσολύμοις, Κύρου κεκρατηκότος, καὶ ἀνέντος αὐτοῖς τὴν ἀποδρομὴν, 1.7 καθηγουμένου μὲν Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιήλ, ὃς ἦν ἐκ φυλῆς Ἰούδα, ἱερατεύοντος δὲ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ. τότε καὶ τὸν ναὸν ἀνεδείμαντο, καὶ ὑπὸ μίαν γεγόνασιν ἀρχὴν, καὶ κατωκίκασιν ἐν Ἱεροσολύμοις, διχονοίας ἀπάσης ἐξηρημένης. ὅσαι δὲ κατὰ καιροὺς αἰχμαλωσίαι γεγόνασιν ἀνὰ μέρος τῶν δέκα φυλῶν, καὶ μὲν τοὶ καὶ τοῦ ἡμίσεος φυλῆς Ἐφραΐμ, καὶ τῶν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, Ἰούδα τέ φημι καὶ Βενιαμὴν, προίων ὁ λόγος ἐπιδειξίει σαφῶς. ἀνάγραπτοι δὲ γεγόνασιν ἀναγκαίως καὶ οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἕκαστος τῶν ἁγίων λελάληκε προφητῶν, ἵν' εἰδείημεν ἀκριβῶς ἐν ποίᾳ τινὶ καταστάσει τῶν πραγμάτων κειμένων, τίνα τε τρόπον ἐχόντων, οἱ παρὰ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς γεγόνασι λόγοι.

1.8 ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

9 Λόγος Κυρίου ὃς ἐγενήθη πρὸς Ὡσηὲ τὸν τοῦ Βεηρὶ ἐν ἡμέραις Ὀζίου καὶ Ἰωάθαμ καὶ Ἀχαζ καὶ Ἐζεκίου, βασιλέων Ἰούδα καὶ ἐν ἡμέραις Ἱεροβοὰμ υἱοῦ Ἰωᾶς βασιλέως Ἰσραὴλ.⁹ Προφητεύει τοίνυν ὁ μακάριος Ὡσηὲ ἐν ἡμέραις Ὀζίου καὶ Ἰωαυάμ καὶ Ἀχαζ καὶ Ἐζεκίου, βασιλέων Ἰούδα, καὶ ἐν ἡμέραις Ἱεροβοὰμ υἱοῦ Ἰωᾶς βασιλέως Ἰσραὴλ. καὶ ὁ μὲν χρόνος τῆς προφητείας μέχρι τούτου νοεῖται λαβὼν τὴν παράτασιν. χρὴ δὲ οἶμαι τὰ ἐφ' ἐκάστῳ λοιπὸν ἀφηγεῖσθαι σαφῶς, ὡς ἂν ἔχωμεν ἐννοεῖν, καθάπερ ἤδη προεῖπον, ὁποῖοί τινες οἱ τοιοῦδε γεγόνασι, πότερον ἀγαθοί τε καὶ εὖνοι πρὸς Θεὸν, ἢ γουν ἀπονενευκότες ἐπὶ τὸ μὴ οὕτως ἔχον· καὶ τίνα τὰ ἐφ' ἐκάστοις συμβεβηκότα, τοῖς τε ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καὶ τοῖς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις.

είσομεθα γὰρ ὧδε. καὶ λίαν εὐκόλως, ὅποι περ ἂν βλέπη τῆς προφητείας ὁ σκοπός. Τελευταῖος μὲν οὖν ὠνόμασται Ἱεροβοὰμ ὁ τοῦ Ἰωᾶς, βασιλεὺς Ἰσραὴλ· γέγονε δὲ πρὸ Ἀζαρίου, τοῦ καὶ Ὀζίου. ἰστέον δὲ, ὅτι ἕτερος ἡμῖν παρὰ τὸν πρῶτον ἐστίν, ὃς ἐν καιροῖς γέγονε τῆς βασιλείας Ῥοβοὰμ, υἱοῦ Σολομῶνος· πλὴν ἰσότροπος ἐκείνῳ καὶ εἰς ἀσέβειαν ἐμφερέης. γέγραπται γὰρ ὡδὶ περὶ αὐτοῦ "Ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ τοῦ Ἀμα-σίου υἱοῦ Ἰωᾶς βασιλέως Ἰουδα, ἐβασίλευσεν Ἱεροβοὰμ υἱὸς Ἰωᾶς ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐν Σαμαρείᾳ, τεσσαράκοντα καὶ ἓν ἔτος. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, οὐκ ἀπέστη ἀπὸ πασῶν ἀμαρτιῶν Ἱεροβοὰμ υἱοῦ Ναβὰτ, ὃς "ἐξήμαρτε τὸν Ἰσραὴλ." ὄρας, ὅπως ζηλωτῆς τῶν ἐκείνου 1.9 γέγονε τρόπων, τὴν ἴσην ὥσπερ ἀμαξιτὸν ἐρχόμενος, καὶ οἶονεὶ κατὰ πόδας τῆς ἐκείνου δυσσεβείας ἐλθών; εἶτα, τί φησι τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν; "Ἐν ἔτει εἰκοστῷ καὶ ἐβδόμῳ τοῦ Ἱεροβοὰμ βασιλέως Ἰσραὴλ, ἐβασίλευσεν Ἀζαρίας υἱὸς Ἀμασίου βασιλέως Ἰουδα, ὃς ἐκκαίδεκα ἐτῶν ἦν, ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ δύο καὶ πενήκοντα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἰεχελία ἐξ Ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν Ἀμασίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ· πλὴν τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρεν, ἔτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζε καὶ ἐθυμία ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. καὶ ἦψατο Κύριος τοῦ βασιλέως, καὶ ἦν λελεπρωμένος ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ." Εὐσεβῆς μὲν καὶ φιλόθεος ὁ Ὀζίας, πλὴν οὐχ ὀλοτρόπως· οὐ γὰρ περιεῖλε τὰ ὑψηλὰ, φησὶν, ἀλλ' ἐθυμίων ἐν αὐτοῖς καὶ τοῖς δαιμονίοις προσῆγον θυσίας οἱ πλανώμενοι. εἶτα παρενεχθεὶς Ἀζαρίας, ἤγουν ὁ Ὀζίας, εἰς ἐκτόπους ἐννοίας, ὠήθη πρέπειν τῇ τῆς βασιλείας δόξῃ καὶ τὸ χρῆναι πληροῦν τὰ νενομισμένα τῷ Θεῷ, καὶ λειτουργίας ἀντέχεσθαι τῆς ἱεράς· καὶ δὴ καὶ τέθυκε δι' ἑαυτοῦ, τῶν διὰ Μωυσέως ἀλογήσας νόμων. ἐπειδὴ δὲ ἀναβέβηκεν εἰς τὴν οὐδαμόθεν αὐτῷ πρέπουσαν λειτουργίαν, φημὶ δὴ τὴν ἱεράν, "ἦψατο, φησὶ, Κύριος αὐτοῦ, καὶ ἦν λελεπρωμένος ἕως ἡμέρας θανάτου." ἀκάθαρτος μὲν οὖν κατὰ νόμους ὁ λεπρός, καὶ ἀπεπέμποντο τῆς παρεμβολῆς οἱ τῷ τοιῷδε πάθει κατειλημμένοι. ἔφη γὰρ ποτε Θεὸς πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωυσέα "Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐξαποστείλατάωσαν ἐκ τῆς παρεμβολῆς πάντα λεπρὸν καὶ γονορροῖαν, καὶ πάντα ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ." ἐπετιμᾶτο δὲ τῇ νόσῳ, τετολημκῶς ἃ μὴ θέμις, καὶ ἀτιμίαν τοῦ βασιλέως κατεψηφίσατο Θεὸς τὴν ἱεράν ἀρπάσαντος δόξαν. Ἐπειδὴ δὲ τῆς προφητείας ἡ δύναμις οὐκ εἰς μόνον βλέπει 1.10 τὸν Ἰουδαίνον, τουτέστι, τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἔρχεται δὲ 1.10 καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, τουτέστι, τὰς δέκα φυλάς τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, φέρε λέγωμεν ἀναγκαίως τοὺς ἐπ' αὐτὸν βεβασιλευκότας ἐν ἡμέραις Ἀζαρίου, τοῦ καὶ Ὀζίου, καὶ ποίαις αὐτοὺς συμβέβηκεν ἐναλῶναι συμφοραῖς κατηρρώστηκότας ἐκτόπως τὴν βέβηλον εἰδωλολατρείαν. ἤδη τοίνυν εἰκοστὸν καὶ ὄγδοον ἔτος ἐν τῷ βασιλεύειν ἔχοντος Ὀζίου, τοῦ καὶ Ἀζαρίου, Ἀζαρίας ἕτερος, [τοῦ] Ἱεροβοὰμ, βεβασίλευκεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ μῆνας ἕξ. ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς ἐν ὁδῷ πεπρωταὶ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, δέδοται τισὶ τῶν οἰκείων εἰς σφαγὴν, καὶ δὴ καὶ διόλλυται. προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ λοιπὸν, ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ ὄγδῳ τῆς βασιλείας Ὀζίου, χρίεται πάλιν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ὁ Σελούμ, καὶ βεβασίλευκε μῆνος ἡμέρας ἀνήρηται γὰρ εὐθὺς ὑπὸ Μαναΐμ υἱοῦ Γαζῆ τοῦ ἐκ Θερσίν. ἐπεσημῆνατο δὲ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, ὅτι γεγονόσιν υἱοὶ, καὶ ἐξ αἵματος ἦσαν ἀμφοτέρω τοῦ Ἰηοῦ, ὃς ἀπέκτεινε τὸν Ἀχαάβ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὴν Ἰεζάβελ, ᾧ καὶ ὑπέσχετο ὁ Θεὸς, λέγων "Υἱοὶ τέταρτοι καθήσονται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου." βεβασίλευκε τοίνυν ὁ Μαναΐμ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, ἀπεκτονῶς τὸν Σελούμ. "Καὶ ἐποίησε, φησὶ, τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, οὐκ ἀπέστη ἀπὸ πασῶν ἀμαρτιῶν Ἱεροβοὰμ υἱοῦ Ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν Ἰσραὴλ." βασιλεύοντος δὲ αὐτοῦ, φημὶ δὴ τοῦ Μαναΐμ, καὶ Θεῷ προσκρούοντος, διὰ τὸ προ[σ]κεῖσθαι λίαν ταῖς τῶν εἰδῶλων ψευδολατρείαις, καταστρατεύεται τῆς Σαμαρείας Φούλας βασιλεὺς

Ἄσσυρίων· ὃν ἀμύνασθαι τοῖς ὄπλοις οὐκ ἔχων ὁ Μαναΐμ, πολλοῖς ἀναπεῖθει χρήμασιν ἀποφοιτῆσαι τῆς γῆς, καὶ λῦσαι τὴν μάχην. ἐπειδὴ δὲ τετελεύτηκεν ὁ 1.11 Μαναΐμ, ἐν ἔτει λοιπὸν πεντηκοστῶ καὶ δευτέρῳ τῆς βασι- λείας Ὀζίου χρίεται πάλιν ἐπὶ μὲν τὸν Ἰούδαν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰωάθαμ μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν, περὶ οὗ γέγραπται, ὅτι "Ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, "κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν Ὀζίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ· πλήν "τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρεν· ἔτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζε καὶ ἐθυμία ἐν "τοῖς ὑψηλοῖς;" ἐπὶ δέ γε τὸν Ἰσραὴλ Φακεὰς υἱὸς τοῦ Μαναΐμ. "Βεβασίλευκε δὲ, φησὶν, ἔτη δύο, καὶ ἐποίησε "τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου. εἶτα συννεστράφη, "φησὶν, ἐπ' αὐτὸν Φακεὲ υἱὸς τοῦ Ῥομελίου ὁ τριστάτης "αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ βεβασίλευκεν "ἀντ' αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐν "ὀφθαλμοῖς Κυρίου, οὐκ ἀπέστη ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρ- "τιῶν Ἱεροβοὰμ υἱοῦ Ναβάτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν Ἰσραὴλ." Αὐτοῦ βασιλεύοντος ἀνέβη Θεγλαφασάρ βασιλεὺς Ἄσσυ-ρίων, ὃς πᾶσαν ἔλων κατὰ κράτος τὴν Σαμάρειαν, ἀπώκισε τὸν Ἰσραὴλ εἰς Ἄσσυρίους. τετελεύτηκε δὲ καὶ ὁ Φακεὲ, συστροφὴν ἐπ' αὐτὸν ποιήσαντος Ὡσηὲ τοῦ υἱοῦ Ἥλᾶ, ὃς καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ, ἐν ἔτει εἰκοστῶ Ἰωάθαμ υἱοῦ Ἀζαρίου. ἀλλ' "Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, φησὶν, ἤρξατο "Κύριος ἐξαποστέλλειν ἐν Ἰούδα τὸν Ῥαασῶν βασιλέα "Συρίας, καὶ τὸν Φακεὲ υἱὸν Ῥομελίου." ἀνόπιν ἡμῖν ἐν τούτοις ὁ λόγος ἔρχεται· ἔφαμεν γὰρ, ὅτι τετελεύτηκεν ὁ Φακεὲ, Ὡσηὲ τοῦ υἱοῦ Ἥλᾶ σύστρεμμα καὶ ἐπιβουλήν ἐπ' αὐτόν τινα ποιησαμένου· πλήν ἐν χρόνοις αὐτοῦ γεγονὸς εἰς μέσον ἄγει διήγημα. "Ἦρξατο γὰρ, φησὶ, Κύριος ἐν "ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξαποστέλλειν ἐν Ἰούδα τὸν Ῥαασῶν "βασιλέα Συρίας, καὶ τὸν Φακεὲ υἱὸν Ῥομελίου." Φακεὲ μὲν γὰρ ὁ τοῦ Ῥομελίου πεπολέμηκεν ὡς ὁμόρους ὄντας τοὺς Ἱεροσολυμίτας. ἐπειδὴ δὲ δεινὴν καὶ ἄθραυστον ἐθεᾶτο τὴν ἀντίστασιν, ἀναπεῖθει τὸν Ῥαασῶν τὸν βασιλέα 1.12 τῶν Σύρων σύνοπλον αὐτῶ γενέσθαι καὶ συλλήπτορα, καὶ συνεκπολιορκῆσαι τὴν Ἱερουσαλήμ. συνεστηκότος δὴ οὖν τοῦ πολέμου, τετελεύτηκε μὲν Ἰωάθαμ ὁ υἱὸς Ἀζαρίου· δια-δέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Ἄχαζ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, πονηρὸς ὢν ἄγαν καὶ εἰδωλολάτρης, καὶ καταμεθῶν οὕτω πρὸς πλά- νησιν εἰδωλομανῆ, ὡς καὶ τὸν ἴδιον υἱὸν διαγαγεῖν ἐν πυρὶ, καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν ἀπονεῦσαι τῶν ἐκτόπων, καὶ θυμιᾶν "ἐν τοῖς ὑψηλοῖς καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἁλσώδους," κατὰ τὸ γεγραμμένον. τεθορυβημένος δὴ οὖν ὁ Ἄχαζ, πάντα συνενεγκῶν τὸν πλοῦτον τὸν εὐρεθέντα ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἀποστέλλει δι' ἀγγέλων πρὸς Θεγλαφασάρ βα- σιλέα Ἄσσυρίων, καὶ σώζεσθαι δι' αὐτοῦ παρεκάλει. ὁ- πλίζεται τοίνυν Ἄσσύριος κατὰ τῆς Ῥαασῶν βασιλείας, καὶ δέχεται μὲν τὴν Δαμασκὸν, ἣ ἔστι μητρόπολις τῆς Συρίας, ἀναιρεῖ δὲ τὸν Ῥαασῶν. εἶτα κάτεισιν Ἄχαζ ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων εἰς Δαμασκὸν, ὀψόμενος τὸν Ἄσσύριον. ἐν δὲ τοῖς τῶν εἰδώλων τεμένεσι θυσιαστήριον ἑώρακώς, καινο- πρεπῆ τινα καὶ ἀήθη κατασκευὴν ἔχον, καὶ ἡσθεῖς ἐπ' αὐτῶ λίαν, ἐκτύπωμα λαβῶν, ἀποστέλλει πρὸς Οὐρίαν τὸν ἱερέα ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ δὴ κατ' αὐτὸ γενέσθαι προστέ- ταχεν. εἰσενεγκῶν δὲ ἐν οἴκῳ Κυρίου, καὶ μονονουχὶ καὶ ἀτιμάσας τὸ κατὰ βούλησιν Θεοῦ διὰ Μωυσέως γεγεννημένον, ἐπ' αὐτῶ πληροῦν τὰ νενομισμένα προστέταχε· καὶ ἕτερα δὲ πρὸς τούτοις κεκαιούργηκεν ἐν τῷ ναῶ, κατὰ τὸ αὐτῶ δοκοῦν, ἀπερισκέπτως καὶ ἀπαδόντως Θεῷ. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ καιροῖς, ἔτι ζῶντος Ὡσηὲ υἱοῦ Ἥλᾶ βασιλέως Ἰσραὴλ, ἀνέβη Σαλμανασάρ βασιλεὺς Ἄσσυρίων ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, ὃς καταδηώσας τὴν Σαμάρειαν μετώκισε τὸν Ἰσραὴλ ἐν ὄρεσι καὶ ποταμοῖς τῶν Μήδων· ἀπέκτεινε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ὡσηὲ καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; ὅτι μὴ προσκεκόμικεν αὐτῶ τὸ μαναὰ, φησὶν, ὃ ἦν σύμβολον 1.13 ὑποταγῆς· ἐκάλει δὲ μᾶλλον εἰς ἐπικουρίαν τὸν Αἰγυπτίων τύραννον. Εἶτα μετὰ τοῦτο τελευτήσαντος τοῦ Ἄχαζ, βεβασίλευκεν Ἐζεκίας υἱὸς αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἰούδαν ἐν Ἱερουσαλήμ. οὕτως ἀνὴρ γέγονεν εὐσεβῆς, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα δικαιοσύνης ἐπι- μελομένων, ὡς

ἀσύγκριτον ἔχειν παρὰ τοὺς ἄλλους τὴν ἔν τε τούτῳ διαφορὰν. "Αὐτὸς καθεῖλε τὰ ὑψηλά, καὶ τὰ ἄλλα, "φησὶν, ἐξέκοψε· καὶ ἦν Κύριος μετ' αὐτοῦ." αὐτοῦ βασιλεύοντος ἀνέβη Συναχηρεὶμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων, ἐπὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας τὰς ὀχυράς· καὶ πολιορκήσας, εἶλεν ἀμογητί. τότε καὶ ὁ Ῥαψάκης αὐτοῖς τοῖς Ἱεροσο-λύμοις ἐπιπηδᾷ, καὶ ἀπύλωτον ἀνοιγνὺς κατὰ Θεοῦ τὸ στόμα, τὰς παμβλασφήμους ἐκείνας ἀνίει φωνάς· τότε καὶ πεπτῶ-κασιν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδες ἐν μιᾷ νυκτὶ, ἀγγέλου χειρὶ δαπανώμεναι. ταῦτα χρησίμως εἴρηται πρὸς τὸ παρόν· ἐκάστῳ γὰρ τῶν συμβεβηκότων ἐφαρμόσειεν εὐτέχνως τῆς προφητείας ὁ λό-γος. ποτὲ μὲν γὰρ ἐπιτιμᾷ τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ, ποτὲ δὲ τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπειλεῖ τὰς ἐφόδους· προαπαγγέλλει τὰς αἰχμαλωσίας· προκαταμηνύει τὸν φόβον· ἐπαγγέλλεται τὴν ἐπικουρίαν· καλεῖ πρὸς ἐπιστροφὴν· καὶ οὐδεὶς τῆ προ-φητεία καταλέλειπται λόγος ἢ τρόπος τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν, τοῖς τοτηνικάδε πεπλανημένοις. τοῖνυν φησὶν· 9 Ἀρχὴ λόγου Κυρίου ἐν Ὠσηέ· καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ὠσηέ· 9 Ἀρχεται μὲν γὰρ ἐν τῷ προφήτῃ Θεὸς ἀποκαλύπτειν μυστήρια κατ' ἐκεῖνό που πάντως, τὸ δι' ἐτέρου προφήτου σαφῶς εἰρημένον "Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι καὶ "ἐπιβήσομαι ἐπὶ πέτραν, καὶ ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν τί "λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύριος ὁ Θεός." ἀποκαλύπτει γὰρ τοῖς ἀγίοις εἰς νοῦν ἐνιέει τῶν ἐσομένων τὴν γνῶσιν, ὁ τῶν ὄλων 1.14 Θεός. καὶ γοῦν ὁ μακάριος φησὶ Δαυεὶδ "Ἀκούσομαι τί 1.14 "λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύριος ὁ Θεός, ὅτι λαλήσει εἰρήνην ἐπὶ "τὸν λαὸν αὐτοῦ." οὐδὲν δὲ ἦττον ἡμῖν καὶ ὁ μακάριος προφήτης Ζαχαρίας διὰ τῶν ἴσων ἔρχεται λόγων· ἔφη γὰρ· "Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί." ἐν ἔθει γὰρ ἦν τοῖς ἀγίοις προφήταις ἄγγελον ἀποκαλεῖν τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, ὡς ἀπαγγέλλοντά τε αὐτοῖς καὶ ἐναργῆ καθιστῶντα τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. ἐπιμαρτυρήσει δὲ λέγων καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας περὶ αὐτοῦ "Ὅτι πάσαν στολὴν "ἐπισυνηγμένην δόλω, μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίσουσι, καὶ "θελήσουσιν εἰ ἐγενήθησαν πυρίκαυστοι· ὅτι παιδίον "ἐγεννήθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μεγάλῃς "βουλῆς ἄγγελος." ὅτι δὲ ἦν ἰσχνὴ καὶ ἀσυμφανὴς ἐν τοῖς ἀγίοις ἢ ἀποκάλυψις, καὶ οὐχὶ γλώττη καὶ ῥήμασι τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐπιτελουμένη, πληροφορήσει γράφων ὁ Παῦλος ""Ἡ "δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ;" οὐκοῦν τὸ ἐν Ὠσηέ γενέσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, εἴη ἂν, ὡς ἔμοιγε πάρεστι νοεῖν, ἕτερον οὐδὲν τοῖς ἀκρωμένοις κατασημαίνον-τος, ἢ ὅτι γέγονεν ἀποκάλυψις ἐν Ὠσηέ, καὶ τῶν ἐσομένων ἢ γνῶσις φωτὸς ἐνήστραψε δίκην, οὐ σώματος ὀφθαλμοῦς, ἀλλὰ νοῦν καὶ καρδίαν καταλαμπρύνοντος. Τὸ δὲ δὴ φάναι πάλιν, Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ὠσηέ, πρὸς ἐννοίας ἡμᾶς ἀποφέρει τοιαύτας. τὸ γὰρ τοι προστε-ταγμένον οὐ κοινὸν ἅπασι τοῖς ἐντευξομένοις ἦν, οὔτε μὴν προῦκειτο τοῖς ἐθελοῖσιν ἀποπεραίνειν αὐτὸ κατὰ καιροῦς, ἀλλ' ἰδικῶς καὶ πρὸς μόνον εἴρητο τὸν Ὠσηέ. οὐ γὰρ, ὡς περ ἔστι κοινὸν καὶ ἐπωφελές παράγγελμα, τὸ "Τάδε λέγει "Κύριος Κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν ἐθνῶν μὴ μανθάνετε, καὶ ἀπὸ "τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε," οὕτως ἂν νοοῖτο καλόν τε καὶ ὄνησιφόρον τὸ λαβεῖν γυναῖκα πορνείας, καὶ τέκνα πορνείας· ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν χρησίμως εἰς ἅπαντας 1.15 διήκοι ἂν· τοῦτο γεμὴν ἰδικῶς πρὸς μόνον ἂν πρέποι τὸν προφήτην λέγεσθαι π[α]ρ[ὰ] Θεοῦ. τοῦτο οἶμαι ἔστι, καὶ εἶπε πρὸς Ὠσηέ, ὅμοιον ὡς εἰ τυχὸν λέγοι, οὐ πρὸς πάντας ἀπλῶς ὁ τοιοῦδος λόγος, ἀλλὰ πρὸς μόνον τὸν Ὠσηέ. οὐ γὰρ ἔδει πρόφασιν αἰσχροῦς τε καὶ φιληδόνου ζωῆς γενέσθαι πολλοῖς, τὸ οἰκονομικῶς πρὸς ἓνα κατὰ καιροῦς εἰρημένον. Τί οὖν ἔφη Θεὸς πρὸς τὸν μακάριον Ὠσηέ; 9 Βάδιζε, λαβὲ σεαυτῷ γυναῖκα πορνείας καὶ τέκνα πορνείας, διότι ἐκπορνεύουσα ἐκπορνεύσει ἢ γῆ ἀπὸ ὀπισθεν τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔλαβε τὴν Γόμερ θυγατέρα Δεβηλαΐμ, καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκεν αὐτῷ υἱόν· 9 Οὐδεὶς ἡμᾶς ἀναπέσει λόγος παραιτεῖσθαι τὸ γράμμα, καὶ τῆς ἱστορίας τὸ εἰκαῖον καταψηφίζεσθαι, καὶ

αὐτοῦ τοῦ πράγματος καθορίζουν τὸ ἀκαλλές, ἢ καὶ οἶσθαι κατὰ τινος, μὴ οὕτως πεπράχθαι, μήτε μὴν παρειλήφθαι πρὸς γάμον, ἤτοι σύνοδον γαμικὴν, τὴν Γόμερ, ὅπου καὶ σύλληψιν γε- γενῆσθαι φησὶ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, καὶ μὴν καὶ ἀπότεξιν, μέμνηται τε καὶ ὀνόματος τοῦ παιδίου, καὶ τὸν τοῦ γυναιῖου λέγει πατέρα, καὶ αὐτὸ δὲ πρὸς τούτοις τοῦ γυναιῖου τὸ ὄνομα. ἐπειδὴ δὲ ἀναγκαῖον ἦν ὁμολογεῖν, τῇ τῶν πεπραγμένων ἀληθείᾳ συνειπεῖν ἐλομένοις, ὅτι ταῦθ' οὕτως γέγονεν ἀλη- θῶς, φέρε τοὺς τῶν κατασκώπτειν εἰωθότων παραθέντες λόγους, τότε λοιπὸν ἐπαγάγωμεν ἐπὶ καιροῦ τῆς οἰκονομίας τὴν ἀφήγησιν. Λογιδίω μὲν οὖν ἐνέτυχον ἀνδρὸς οὐκ ἀσήμου διατρανοῦν ἐθέλοντος τὰ περὶ τὸν τόπον· ὃς τῆς ἱστορίας, καὶ τῶν οὕτω γεγενῆσθαι λεγόντων, οὐ μετρίαν ἐποιεῖτο τὴν κατάρρησιν· δεῖν τε ἔφασκεν ἐναργῶς ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ μάλιστα δεδιότας οὐδὲν, ἀνακραγεῖν τῆς ἐγκρατείας τοὺς 1.16 ἐραστάς· Τὸ γράμμα ἀποκτένει. ἐρήμην γὰρ ὥσπερ κατα- τρέχων τοῦ γράμματος, καὶ οἶονεὶ κατὰ πρανοῦς ἐρχόμενος, τοιούσδε τινὰς συνετίθει λόγους. "1Μωυσῆς γὰρ, ἔφασκεν, "1ὁ θεσπέσιος προσετάττετο ποτε τῆς Αἰγυπτίων δουλείας "1λελυτρωμένον ἀποκομίζειν τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὴν πάλαι τοῖς "1πατράσιν ἐπηγγελμένην ἀγίαν γῆν, φημὶ δὴ τὴν τῆς ἐπαγ- "1γελίας· ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Ἰερεμίας ἤκουσε Θεοῦ λέγον- "1τος ἐναργῶς "3Πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλῆ ἐπίσταμαί "1"3σε, καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελεθῆν ἐκ μήτρας ἡγιάκά σε, προ- "1"3φήτην εἰς ἔθνη τέθεικά σε."3 πῶς οὖν οὐκ ἀξιάγαστοι, "1φησὶν, οἱ καὶ τὴν οὕτω σεπτὴν καὶ παγκάλην διακονίαν "1παραιτούμενοι, καὶ τὴν μέλλησιν οὐκ ἀπαναινόμενοι; ὁ μὲν "1γὰρ ἔφασκε, "3Δέομαι Κύριε προχείρισαι ἄλλον δυνάμενον "1"3ὄν ἀποστελεῖς."3 ὁ δὲ τὴν νεότητα προῖσχύμενος, ἐκδυσω- "1πεῖν ἐπειράτο Θεόν. ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης, φησὶν, Ἰεζεκιήλ "1ἐν βολβίτοις κόπρου ἀνθρωπίνης ἄρτους ἐαυτῷ ποιῆσαι "1προστεταγμένος, δεδυσφόρηκεν οὐ μικρῶς, ἤκουσέ τε διὰ "1τοῦτο, "3Ἰδοὺ δέδωκά σοι βόλβιτα βοῶν ἀντὶ βολβίτων "1"3ἀνθρωπίνων, καὶ ὀπτήσεις τοῖς ἄρτους σου ἐπ' αὐτῶν."3 καὶ "1μὴν καὶ αὐτὸς ὁ θεσπέσιος Πέτρος, ὅτε τῆς ὀθόνης καθιε- "1μένης ἐξ οὐρανοῦ, ἐν ἧ πάντα ἐγέγραπτο τὰ τετράποδα καὶ "1τὰ κτήνη, Θεοῦ λέγοντος ἤκουσεν "3Ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον "1"3καὶ φάγε,"3 παρητεῖτο, φησὶν, οὕτω λέγων "3Μηδαμῶς "1"3Κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον· οὐδὲ "1"3εἰσηλθεν εἰς τὸ στόμα μου πᾶν κρέας βέβηλον."3 Ὡσὲ δὲ "1ἀκούσας ὅτι γυναιῖω συνάπτεσθαι δεῖ αἰσχυρῶ καὶ πεπορ- "1νευμένῳ καὶ ἐπάρατον ἔχοντι ζῶην, οὐ παραιτεῖται τὸ χρῆμα, "1οὐκ ὄκνον εἰσδέχεται, οὐ προσάγει τὴν ἰκετηρίαν, ἀνεῖσθαι "1παρακαλῶν· ἀλλ' οἶά τις τῶν ἀσελγεστάτων προχειρότατα "1καὶ ἀμελλητὶ μονονουχὶ καὶ ἀρπάζει τὸ χρῆμα, τάχα που "1τῆς εἰς τὸ γύναιον ἡδονῆς ἠττώμενος."2 Εἶτα κατακλείων 1.17 εἰς ἀτοπίαν τοὺς λόγους, προσετίθει τούτοις ὀλίγα ἄττα καὶ ψυχρά. σκίηπτεται μὲν γὰρ τῷ προφήτῃ συνηγορεῖν, καὶ πάλιν φησὶν, "1ὅτι πλείστην ὄσσην ἂν ἐποίησατο τὴν παραί- "1τησιν, εἰ σωματικὴν ἠπίστατο κοινωσίαν προστάξαι Θεόν· "1ἐπειδὴ δὲ ἦν πνευματικόν τι τὸ δρώμενον, ἐκ πολλῆς ἄγαν "1φιλοθεΐας, μονονουχὶ καὶ αὐτόμολος ἐπὶ τὸ δρᾶν ἔρχεται τὸ "1κεκελευσμένον. ἄλλως τε, φησὶν, οὐκ ἂν ὁ τῆς ἐγκρατείας "1Θεὸς ἠθέλησέ τι γενέσθαι τοιοῦτον, ὡς ἄνδρα τοσοῦτον "1αἰσχυραῖς οὕτως καὶ βδελυρωτάταις καταμιαίνεσθαι συμ- "1πλοκαῖς, ταῖς εἰς γυναῖκα φημὶ, καὶ τοῦτο μαχλώσαν καὶ "1πεπορνευμένην. μεταπλάττων δὲ ὥσπερ τῆς ἱστορίας τὴν "1δύναμιν εἰς ἐννοίας πνευματικὰς, ἔφασκε μὲν εἶναι τὴν Γόμερ "1εἰς τύπον ψυχῆς αἰσχυρῶς καὶ ἀσέμνως διαζῆν ἠρημένης· "1τὸν δὲ γε προφήτην εἰκόνα πληροῦν τοῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ "1οὐρανοῦ, τουτέστι, τοῦ ἐκ Πατρὸς Θεοῦ Λόγου, ὃς ταῖς "1ἡμετέραις ψυχαῖς συναπτόμενος νοητῶς τὰ τῆς φιλαρέτου "1ζωῆς ἐνήσει σπέρματα."2 Καὶ ταῦτα μὲν τῆς ἐκείνου πιθανολογίας τὰ εὐρέματα· 1.18 τεθαύμακα δὲ οὐ μετρίως ἐγώ" πρῶτον μὲν, ὅτι τῶν εἰς ἀλήθειαν ἀφειδήσας ἐννοιῶν, τετόλμηκεν εἰπεῖν, ὅτι

τὸ γράμμα ἀποκτένει· εἶτα πρὸς τούτοις, ὅτι παρεκόμισε μὲν τοὺς ἀμφὶ τὸν Μωυσέα, καὶ ὧν ἐπεμνήσθημεν ἀρτίως, τοῖς ἄνωθεν κεκηρησμενῶδημοις ἀντειρηκότας· ὅτι δὲ τοῖς θείοις θεσπίσμασιν ἀντιβλέψαι τετολημηκότες οὐκ ἔξω γεγόνασιν αἰτίας, σεσίγηκεν οὐκ ὀρθῶς. παραιτούμενον μὲν γὰρ τὸν ἱεροφάντην Μωυσέα, καὶ ὀκνοῦντα τὴν ἀποστολὴν, καὶ προῖ- σχόμενον τὴν βραδυγλωσσίαν, ὡς ἀσθενοῦντα περὶ τὴν πίστιν ἤλεγχε Θεὸς, οὕτω λέγων "Τίς ἔδωκε στόμα ἀνθρώπῳ; "καὶ τίς ἐποίησε δύσκωφον καὶ κωφόν; βλέποντα καὶ "τυφλόν; οὐκ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός; καὶ νῦν πορεύου καὶ "ἐγὼ ἀνοίξω τὸ στόμα σου." ἀναδυομένου δὲ μετὰ τοῦτο, καὶ μέλλοντος ἔτι, "ὀργίσθη, φησὶ, Κύριος ἐπὶ Μωυσῆν," καὶ εἶπεν "Οὐκ ἰδοὺ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου; ἐπίσταμαι "ὅτι λαλῶν λαλήσει αὐτός σοι." Ἰερεμίου δὲ πάλιν προ- αλέστερον εἰρηκότος, ὅτι Νεώτερος ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἐπίσταμαι λαλεῖν, οὐδὲν ἤττον ὑπήντα Θεὸς, λέγων "Μὴ λέγε, ὅτι "νεώτερος ἐγὼ εἰμι, ὅτι πρὸς πάντας οὐς ἐὰν ἔξαποστελῶ σε, "πορεύση, καὶ κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι, λαλή- "σεις." οὐ γὰρ ἦν ὅλως ἀκίνδυνον εἰπεῖν, ἤγουν ἐννοῆσαι μόνον, ὅτι λογισμοῦ τοῦ πρέποντος ἢ ὑπερτάτη βουλή διη- μάρτηκε, νέον ἄνδρα καλοῦσα πρὸς προφητείαν. ὁμοίως ὁ θεσπέσιος Πέτρος ἤκουσε μὲν τῆς ὀθόνης καθιεμένης ἐξ οὐρανοῦ "Ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε" ἐπειδὴ δὲ Ἰουδαϊκῶς ἀνεκεκράγει τὸ, "Μηδαμῶς Κύριε· ὅτι οὐδέποτε "ἔφαγον κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον," ἐπετιμᾶτο παραχρῆμα, καὶ ὡς τοῖς θείοις σκέμμασιν ἀντιφέρεσθαι τολμῶν, ἤκουεν ἕνα- γῶς "Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου." εἰ γὰρ καὶ ἐλέγχειν ἤθελεν ἡπίως ὁ τῶν ὅλων Θεός, καὶ οὐκ εὐθύς ὡς ἀντειρηκόσιν οὐ μετρίως ἐξεπικραίνεται, ἀλλ' οὐκ ἔξω γέγονεν 1.19 αἰτίας αὐτοῖς ἢ παραίτησις. χρῆναι δὲ φημι ταῖς ἄνωθεν ψήφοις ἀμελλητὶ νέμοντας τὸ ὀρθῶς καὶ ἀδιαβλήτως ἔχειν, ἀποπεραίνειν ἐπείγεσθαι τὸ κεκελευσμένον, κἂν εἰ μὴ σφόδρα τὸ χρῆμα ταῖς ἡμετέραις ἀνδάνη ψυχαῖς· οἷον τί φημι, προσ- τέταχε τῷ Σαοῦλ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἀποσφάξαι τὸν Ἀγάγ, ὡς ἀνόσια δεδρακότα κατὰ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ. ἀλλ' ὥθη τὸ χρῆμα ἐπ' αὐτῷ βουλευέσθαι, καὶ φειδοῦς ἡξίου τὸν ταῖς ψήφοις καταδεδικασμένον. προσκρούει δὴ οὖν αὐτῇ τοι τῷ Θεῷ, καὶ μάλα. ἐκήδετο δὴ οὖν τοῦ τεθάναι προστε- ταγμένου, μονονουχὶ διακεκραγῶς καὶ λέγων δι' αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὅτι μὴ δικαίαν ἐπ' αὐτῷ τὴν ψῆφον ἐποιεῖτο Θεός. ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἐλυπεῖτο μὲν λίαν καὶ συνηγανάκτει Θεῷ ὁ μακάριος Σαμουὴλ, καὶ ἀποσφάττει μὲν τὸν Ἀγάγ αὐτός, ἐπιφωνῶν τὰς αἰτίας· "Ἄνθ' ὧν γὰρ, "φησὶν, ἠτέκνωσε γυναῖκα ἢ ῥομφαία σου, οὕτως ἀτεκ- "νωθήσεται ἐκ γυναικῶν ἢ μήτηρ σου." προαπαγγέλλει δὲ τῷ Σαοῦλ, ὅτι καὶ τῆς βασιλείας ἐξωσθήσεται, καὶ πικρὰς τῆς παρακοῆς ἀποτίσει δίκας. Εἰ δὲ χρῆ πρὸς τούτῳ καὶ ἐτέρας ἡμᾶς ἱστορίας παρενεγκεῖν ἀφήγησιν, ἐν τῇ τρίτῃ γέγραπται τῶν βασιλειῶν, ὅτι κατεσ- τρατεύετο ποτε τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ὁ Ἄδερ, ὁ Σύρων ἡγούμενος ἦτοι βασιλεύς. ἀλύοντος δὲ οὐ μικρῶς τοῦ Ἀχαάβ, ὃς ἦν βασιλεὺς Ἰσραὴλ, καὶ δεδιότος τὴν ἔφοδον, ἀλώσεσθαι τε οὐκ εἰς μακρὰν πανστρατιᾶ προσδοκῆσαντος, ἐπηγγέλλετο διὰ προφήτου Θεός, παραδώσειν αὐτῷ τὸν ἐχθρόν· εἶτα λαβὼν ἐκεῖνος, ἡξίου φειδοῦς παρὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ. καὶ τί μετὰ τοῦτο τὸ γράμμα τὸ ἱερόν; "Καὶ ἄνθρωπος εἷς ἐκ τῶν υἱῶν "τῶν προφητῶν εἶπε πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐν λόγῳ Κυρίου "Πάταξον δὴ με· καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ ἄνθρωπος πατάξαι αὐ- "τόν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἄνθ' ὧν οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς "Κυρίου, ἰδοὺ σὺ ἀποτρέχεις ἀπ' ἐμοῦ, καὶ πατάξει σε λέων· "καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ εὕρισκε αὐτὸν λέων καὶ ἐπάταξεν 1.20 "αὐτόν. καὶ εὕρισκε ἄνθρωπον ἕτερον καὶ εἶπε, Πάταξον "δὴ με· καὶ ἐπάταξεν αὐτόν ὁ ἄνθρωπος πατάξας, καὶ "συνέτριψε. καὶ ἐπορεύθη ὁ προφήτης καὶ ἔστη τῷ "βασιλεῖ Ἰσραὴλ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατεδήσατο τελαμῶνι "τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ." μικρὰ δὲ ἄττα μετὰξὺ προσε- λαληκῶς ὑποστρέφοντι τῷ Ἀχαάβ, προσετίθει πάλιν "Τάδε "λέγει Κύριος Διότι ἐξήνεγκας σὺ ἄνδρα ὀλέθριον ἐκ τῆς "χειρός σου, καὶ ἔσται ἢ

ψυχή σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, "καὶ ὁ λαὸς σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ." ἀκούεις ὅπως ὁ πατάξαι τὸν προφήτην παραιτούμενος ἐλεεινῶς ἀνηρέθη, δεινῶ θηρίῳ περιπεσών; καίτοι πῶς οὐκ ἀληθὲς εἶπεῖν, ὡς ἦν εὐλαβείας καρπὸς τὸ μὴ καταπαίειν ἀποτολμᾶν ἅγιον καὶ προφήτην; ἀλλ' ἦν ἐν λόγῳ Κυρίου, καὶ δυσδιάφυκτον ἔγκλημα γέγονεν ἢ παρακοή. ἐφείσατο δὲ καὶ Ἀχαάβ παραλόγως τοῦ Ἄδερ, καίτοι Θεοῦ διολλύναι προστε- ταχότος, καὶ δέδοται αὐτὸς ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. οὐκοῦν ἀναγκαῖον ὄκνου τε δίχα καὶ μελλησμοῦ ἀποπεραίνεσθαι πρὸς ἡμῶν, ὅπερ ἂν ἀνδάνοι Θεῶ· τὸ δὲ ἕτερόν τι παρὰ τοῦτο δρᾶν ἢ καὶ ἐλέσθαι φρονεῖν ὑπεροψίας ἔγκλημα φέρει. μόνον γὰρ οὐχὶ καὶ ἐπιτιμᾶν ἐγνώκασιν οἱ τοιοῖδε λοιπὸν, ὡς οὐκ ὀρθῶς ἔσθ' ὅτε βουλευομένῳ, Θεῶ. Φαμέν οὖν τοῖς τὴν ἱστορίαν διαβολῆς οὐκ ἔξω τιθεῖσι, καὶ ἀβούλως ἐπαιτιωμένοις Ἀκαλλῆς ὑμῖν, ὧ οὔτοι, φαίνεται τὸ μαχλώση γυναικὶ συνέστιον γενέσθαι προφήτην; τί δὲ, οὐ πολὺ ἀκαλλέστερον τὸ ἀποσφάττεσθαι τινὰς διὰ προφη- τῶν ἁγίων; πῶς οὖν ἀνήρηκε Σαμουὴλ μὲν τὸν Ἀγάγ, Ἥλιου δὲ τοὺς προφήτας τοῦ Βάαλ καίτοι πολλοὺς ὄντας τὸν ἀριθμὸν; τί δὲ, εἰπέ μοι, καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας τὸν σάκκον ἐκ τῆς ὀσφύος περιελών, γυμνός τε καὶ ἀνυπόδετος περιθέων τὴν Ἱερουσαλήμ; ἄρα γὰρ οὐχὶ τὸν ἐν τοιῷδε 1.21 γεγονότα σχήματι καταμωμήσασαι' ἂν τις εὐθὺς ὡς ἄσημον καὶ ἐξεστηκότα καὶ τὴν φρένα παρενηνεγμένον; καὶ πῶς τοῦτο ἀμφίβολον, εἴπερ ἐστὶν ἐπαίνου μεστὸν, τὸ ἐν κόσμῳ τῷ καθήκοντι πάντα πράττεσθαι πρὸς ἡμῶν; Ἀλλ' ἐρεῖς, ὅτι τοῖς θείοις εἴκοντες νεύμασιν, ἔδρων τὰ τοιάδε τοτηνικάδε. τί δὲ, εἰπέ μοι, φρονεῖν ἄξιον περὶ τοῦ μακαρίου Ὡση; ἄρα γὰρ αὐτόκλητος πρὸς γυναῖκα πόρνην ἔρχεται, καὶ ποιεῖται σύνοικον τὴν οὕτως αἰσχρὰν, ἢ προστέτακται παρὰ Θεοῦ; τεθαύμακα δὲ οὐδὲν ἦττον ἐκείνο τοῦ κατασκώπτειν ἐθέλοντος τὰ ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ τῆς ἱστορίας τὸ ἀτερπὲς διασύρειν ἀποτολμήσαντος. ἀναιρῶν γὰρ τὸ χρῆμα διὰ τὸ ἄτοπον, διῖσχυριζόμενός τε καὶ μάλα σαφῶς, ὡς οὐ πόρνη γυναικὶ κεκοινώνηκεν ὁ προφήτης, ἀλλ' ἐκ- πορνευσάσαις ψυχαῖς ὁ θεῖος ἔσθ' ὅτε συνάπτεται Λόγος, οὐ νενόηκε κατὰ τὸ εἶκος, οἷω περιπέπτωκεν ὕθλω. σεμ- νότερον γὰρ, ὡς ἔοικε, τὸν προφήτην εἶναι γοῦν βούλεται τοῦ παναγίου Θεοῦ. ἢ γὰρ οὐκ ἐν ἴσῳ λόγῳ φαίη τις ἂν, εἰπέ μοι, καὶ τὸ πονηρᾶ γυναικὶ τὸν προφήτην συνάπτεσθαι, καὶ τὸ ἀκαθάρτῳ ψυχῇ κοινωνεῖν ἐλέσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον; ἀλλ' οἶμαι τὸ μεταξὺ παντελῶς οὐδέν. ἢ τοίνυν συναναιρούντων ἐκείνῳ καὶ τοῦτο διὰ τὸ ἄτοπον, ἤγουν ἐφιέντων κατόπιν τῆς θείας βουλῆς ἔρχεσθαι τὰ ἀνθρώ- πινα. χρῆναι δὲ οἶμαι καὶ τι τῶν εὐαγγελικῶν παραθεῖναι γραμμάτων. συνανεκλίθη τελώναις καὶ ἀμαρτωλοῖς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ἐπητιῶντο πάλιν οἱ φιλεγκλήμονες Φαρισαῖοι, καὶ τοῖς ἁγίοις προσήεσαν μαθη- ταῖς ἀναφανδὸν, λέγοντες "Διατί μετὰ ἀνθρώπων ἄμαρ- "τωλῶν ὁ διδάσκαλος ὑμῶν ἐσθίει καὶ πίνει;" τί οὖν πρὸς ταῦτα ὁ Χριστός; "Οὐ χρεῖαν, φησὶν, ἔχουσιν οἱ "ἰσχύοντες ἰατρῶν, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες." ὅτι μὲν οὖν καὶ μεμολυσμένους καὶ ἐκνεμιμμένους οὕτω τὴν ἀμαρτίαν ἐξ 1.22 ἀμετρήτου φιλανθρωπίας προσίεται Θεὸς, ἐνδοιάσῃ τις ἂν οὐδαμῶς. χρῆναι δὲ δεῖ μάλιστα τῆς κατὰ τὸν μακάριον Ὡση ἐγενομένης ἱστορίας μὴ καθορίζειν τὸ ἀκαλλῆς γρα- φούσης ἡμῖν ἐφ' ἑαυτῆς παγκάλως, ὅτι βδελυροῖς καὶ ἀκα- θάρτοις οὖσιν ἔτι, τὴν παρ' ἑαυτοῦ πνευματικὴν κοινωνίαν ὁ θεῖος ἡμῖν χαρίζεται Λόγος. Ἔφη τοίνυν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς πρὸς τὸν μακάριον Ὡση Βάδιζε, λάβε σεαυτῷ γυναῖκα πορνείας καὶ τέκνα πορνείας. δέχεται δὲ τὴν Γόμερ, οὐχ ἡδυπαθείας εὔρεμα τὸ χρῆμα ποιούμενος, ἀλλ' ὑπακοῆς καὶ διακονίας ἔργον ἀπο- πληρῶν, καὶ ὑπηρετῆς τοῦ τύπου γινόμενος, ὃν αὐτὸν δὴ μάλα ἐροῦμεν, ἐν τοῖς σαρκικοῖς καὶ γεωδεστέροις διαμορφοῦντες, ὡς ἔνι, τὰ πνευματικά. αἰτιῶτο δ' ἂν οἶμαί τις οὐκ ἐν κόσμῳ λοιπὸν τὸν τοῦ προφήτου σκοπὸν. τὸ γὰρ ἐλέσθαι γαμεῖν, καὶ γυναίῳ συνάπτεσθαι, καὶ τέκνων ἐρᾶν, ὁ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς οὐκ ἐξείργει λόγος· μᾶλλον δὲ μώμου καὶ

διαβολῆς ἀπαλλάττει πανταχοῦ· "Τίμιος γὰρ ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη "ἀμίαντος," κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν· ἐφείτο δὲ τοῖς ἐθέλουσι διαβιῶναι ὀρθῶς, καὶ τὸν ἐνάρετόν τε καὶ εὐσεβῆ κατορθῶσαι βίον, κἂν εἰ τέκνων γλίχοντο γονῆς. διεβίω γὰρ οὕτως ὁ μακάριος Ἀβραάμ· γεγόνασι δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν εὐδόκιμοι παρὰ Θεῶ. τί οὖν, εἶπέ μοι, τὸ ἄτο- πον, ἢ πῶς ἂν ὅλως διαβεβλήσεται τὸ μὴ ἀνήνασθαι γάμον, Θεοῦ προστάττοντος γράφεσθαι τι τῶν πνευματικῶν καὶ ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν τοῖς ἐντευξομένοις ἐν τοῖς σωματικοῖς τε καὶ αἰσθητοῖς; φαίην δ' ἂν ἔγωγε καταδείξας οὐδὲν, ὅτι καὶ σέσωκεν ὁ προφήτης τὴν Γόμερ. γύναιον γὰρ τὸ οὕτως αἰσχρὸν καὶ πολύκοινον, ἐνὶ πέπεικεν ἀνδρὶ προσκεῖσθαι μόνῳ, καὶ τὴν πάλαι καὶ αὐτὴν λυποῦσαν τὴν φύσιν· ὅτι μὴ τέκνων ὑπέκειτο γοναῖς, ἀλλὰ ταῖς τῶν προστυχόντων ἡδυπαθείαις πωλοῦσα τὴν ὥραν, πέταυρον ἦν θανάτου, καὶ 1.23 θύρα καὶ ὁδὸς εἰς αὐτό που τὸ βαθὺ καὶ λοῖσθον καταφέρουσα σκότος· ἀποσχέσθαι πέπεικε τῶν οὕτω διεπτυσμένων ἐπασ- μάτων τε ἅμα καὶ ἐγχειρημάτων, καὶ τέκνων ἐποίει μητέρα σεμνήν. τὸ δὲ δὴ μὴ σφόδρα φροντίσαι τῶν καθ' ἑαυτὸν, ἐξανύσαι γεμὴν ἐλέσθαι μᾶλλον τὸ ἐτέρῳ χρησιμὸν καὶ ἀναγκαῖον εἰς σωτηρίαν, ἀγιοπρεπὲς ἂν φαίνοιτο καὶ ἀξιά- γαστον σπούδασμα. ἢ γὰρ οὐχ οὕτω καὶ ἐπαίνου παντὸς ἀξιόσομεν τὸν μακάριον προφήτην Ἡσαΐαν, εἰ τὸν χιτωνί- σκον ἀποδύς, ὑπολυσάμενος δὲ καὶ τὰ σανδάλια, καὶ ὀλίγου παντελῶς ἀξιώσας λόγου τὴν εὐκοσμίαν, περιεπάτει γυμνός, ἵνα τῆς ἐσομένης αἰχμαλωσίας τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ παραδείξας τὸ σχῆμα, Θεῶ προσκεῖσθαι παρασκευάσῃ καὶ τὴν τῶν ἁμαρτιῶν ἀγαπήσῃ κατάληξιν ἀναπέισῃ λοιπόν; τί δὲ, εἶπέ μοι, καὶ ὁ σοφὸς ἡμῖν Παῦλος οὐκ ἔφασκεν ἐναργῶς "Ἡυχόμη γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, "ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα;" οὐχὶ δὲ καὶ "τοῖς πᾶσι γενέσθαι τὰ πάντα φησὶν, ἵνα πάντως "τινάς σῶσῃ, καὶ γεγονέναι μὲν τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, "τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὡν ἄνομος Θεῶ, ἀλλ' ἔννομος "Χριστῶ, ἵνα σῶσῃ τοὺς ἀνόμους;" καὶ τί ἔτι ταῦτα λέγω, τὸ ἔτι μεῖζον ἀφείς; ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἵνα σῶσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, "οὐχ ἄρπαγμὸν ἡγή- "σατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῶ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου "λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι "εὐρεθεῖς ὡς ἄνθρωπος, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνῃς καταφρο- "νήσας." Οὐδὲν οὖν ἄρα τὸ θαυμαστὸν, εἰ βραχὺ τοῦ πρέποντος ἐκπεφοιτηκῶς, σέσωκεν ὁ προφήτης τὴν Γόμερ, καὶ ἀπο- λωλὸς τὸ γύναιον ἀνακομίζει πρὸς εὐκοσμίαν. ὅτι δὲ χρησίμου τε καὶ ἀναγκαίου πράγματος ἕνεκα συνάπτεσθαι τῷ γυναιῷ προσέταττε Θεὸς, πεπληροφόρηκεν εὐθύς, ταύτης 1.24 ἕνεκα τῆς αἰτίας ἐκεῖνα προστάξει διαβεβαιούμενος. διότι φησὶν, ἐκπορνεύουσα ἐκπορνεύσει ἡ γῆ ἀπὸ ὀπισθεν τοῦ Κυ- ρίου. καὶ οὐκ ἐσομένην πορνείαν τῆς γῆς, ἀλλὰ τὴν ἤδη γεγεννημένην, τῷ προφήτῃ φησί. καὶ γὰρ ἦσαν αἱ δαμάλεις εἰς Δὰν καὶ Βαιθὴλ, καὶ τὰ τοῦ Βάαλ ἐγήγερτο τεμένη, καὶ αἱ τελεταὶ τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ πᾶσαν ἐπράττοντο τῶν Σαμα- ρειτῶν τὴν χώραν. ἀδιαφορεῖ τοιγαροῦν κατὰ τοὺς χρόνους ἡ θεόπνευστος γραφή, ἢ καὶ, ὅπερ ἐστὶν ἀληθέστερον εἰπεῖν, οἱ ταύτην ἡμῖν διηρμηνευκότες· καθάπερ ἀμέλει καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Χριστοῦ πρόσωπον διὰ τῆς Ἡσαΐου φωνῆς εἰσφέρεται λέγον, "Τὸν νῶτον μου δέδωκα εἰς μᾶστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας "μου εἰς ῥαπίσματα." καὶ αὐτὸς δὲ φησὶν ὁ προφήτης περὶ αὐτοῦ "Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον "τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα "αὐτοῦ· ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη." ὁρᾷς ὅπως τὸ ἐσόμενον ἐν καιροῖς ὡς ἤδη γεγεννημένον ὁ τῆς προ- φητείας ἡμῖν εἰσκεκόμικε λόγος; οὐκοῦν τὸ, Ἐκπορνεύουσα ἐκπορνεύσει ἡ γῆ, ἀντὶ τοῦ, πεπόρνευκεν ἡ γῆ, νοητέον. πεπόρ- νευκε δὲ τίνα τρόπον; Ἀπὸ ὀπισθεν τοῦ Κυρίου, τουτέστι, τὴν ἀκολούθησιν ἀθετήσασα, ἣν ἂν ποιοῖτό τις, ὡς πρὸς Θεόν. γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ὅπισω τοῦ Κυρίου πορεύσῃ," τουτέστιν, ἀκολουθήσεις ἀμεταστρεπτὶ τοῖς

ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ νόμοις. πεπόρνευκε τοίνυν ἀπὸ ὀπισθεν τοῦ Κυρίου, κατακολουθεῖν οὐκ ἀνεχομένη. γέγονε γὰρ ἀπο- στατίς καὶ βέβηλος, καὶ ταῖς τῶν εἰδώλων προστεθεῖσα λατρείαις προσκέκρουκε τῷ Δεσπότη. ταύτης οὖν ἕνεκα τῆς αἰτίας συνάπτεται τῇ Γόμερ ὁ προφήτης Ὡσηέ, ὅτι πεπόρνευκεν ἡ γῆ ἀπὸ ὀπισθεν τοῦ Κυρίου. μυστικοῦ γὰρ, ὡς ἔφην, πράγματος τύπος ἂν νοοῖτο τὸ δρώμενον. εἶτα τέτοκεν ἡ Γόμερ· 1.25 9καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτόν Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσραῆλ, διότι ἔτι μικρὸν καὶ ἐκδικήσω τὸ αἷμα τοῦ Ἰσραῆλ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα, καὶ καταπαύσω βασιλείαν οἴκου Ἰσραὴλ· καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συντρίψω τὸ τόξον τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰσραῆλ.⁹ Ἐν τούτοις ἡμῖν ὁ λόγος διττὴν ὠδίνει τὴν θεωρίαν. Φέρεται δὲ καὶ ἕτερα γραφὴ παρά τισιν, ἧς ἀναγκαῖον ἐπιμνησθῆναι νῦν διὰ γε τὸ ἀκριβές· ὀνίνησι γὰρ οὐ μετρίως, τὸ ἀμφοῖν ἡμᾶς ἐπιμνησθῆναι τοῖν λόγοιν. ἡ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς ἕκδοσις, τουτέστιν, ἡ τῶν ἑβδομήκοντα, καὶ ἐκδικήσω, φησὶ, τὸ αἷμα τοῦ Ἰσραῆλ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα· ἡ δὲ ἕτερα φησὶ, καὶ ἐκδικήσω τὸ αἷμα τοῦ Ἰσραῆλ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰηοῦ. καὶ εἰ μὲν οὕτω νοεῖν ἔλοιτό τινες, ἱστορικω- τέραν ἀνάγκη ποιεῖσθαι τὴν ἀφήγησιν. ἔχει δὲ οὕτως· Γέγονε μὲν Ἀχαάβ βασιλεὺς ἐν Ἰσραὴλ, ὁ καὶ σύνοικον ἔχων τὴν Ἰεζάβελ. ἐπειδὴ δὲ ἐζήτηι τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Ναβου- θαί, ὁ δὲ πρὸς τοῦτο ἀπήντα, λέγων, "Μὴ μοι γένοιτο δοῦναι "ἀμπελῶνα πατρός μου σοί·" πεφόνευται, ταῖς τῆς Ἰεζάβελ δυστροπίαις περιπεσών. ἐπειδὴ τοίνυν πεφόνευτο, κεκλη- ρονόμηκεν Ἀχαάβ τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Ναβουθαί, προσέκειτο δὲ καὶ ἕτερος ταῖς τῶν δαιμόνων λατρείαις, καὶ τοῦτο ἐκτόπως, ἡγανάκτει λοιπὸν ὁ τῶν ὄλων Θεός. εἶτα προστέταχεν Ἐλισσαιὲ τῷ προφήτῃ χρίσαι τὸν Ἰηοῦ, βασιλέα ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ. ἀποστείλας δὲ τὸ παιδάριον ὁ προφήτης, τὸ θεῖον ἐπλήρου θέσπισμα. εἶτα κεχρισμένος Ἰηοῦ, κάτεισιν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ τὸν θεῖον ἐπὶ τοῖς λελυπηκόσιν ἐπλήρου θυμόν. ἀπεκτονῶς γὰρ τὸν Ἀχαάβ, ἔρριψεν ἐν τῷ ἀμπε- λῶνι τοῦ Ναβουθαί· εἶτα μετὰ τοῦτο τὴν Ἰεζάβελ, ἀνήρηκε δὲ καὶ ἑβδομήκοντα τοῦ Ἀχαάβ υἱοὺς, τοὺς ἀνὰ πᾶσαν ὄντας τὴν Σαμάρειαν. προσετίθει δὲ τούτοις καὶ τὸν Βάαλ· ἐνέ- 1.26 πρησε γὰρ τὰς στήλας αὐτοῦ, καὶ κατέσεισε τὰ τεμένη, καὶ αὐτοὺς ἀποσφάττει τοὺς ἱερεῖς. ἐπὶ τούτοις αὐτὸν ἀποδέ- χεται Θεός· καὶ δὴ καὶ ἐπαγγέλλεται, λέγων, ὅτι "υἱοὶ τέταρ- "τοι καθήσονται ἐπὶ θρόνου σου." ἀλλ' ὁ οὕτως γεγονὼς εὐδόκιμος Ἰηοῦ προσκέκρουκεν οὐδὲν ἥττον Θεῷ. οὐ γὰρ περιεῖλε τὰς δαμάλεις, κατεφωρᾶτο δὲ καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἀμαρτίαις Ἱεροβοάμ ἀνοσίως πεπορευμένος. εἶτα γέγονεν ἕξ Ἰηοῦ, πρῶτος υἱὸς Ἰωάχας, ἀνὴρ καὶ αὐτὸς εἰδωλολάτρης, καὶ ταῖς δαμάλεσι προσκυνῶν. ἀλλ' ἐν τοῖς καιροῖς αὐτοῦ, φησὶν, "ὠργίσθη θυμῷ Κύριος ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκεν "αὐτοὺς ἐν χειρὶ Ἀζαήλ βασιλέως Συρίας, καὶ ἐν χειρὶ Ἄδερ "υἱοῦ Ἀζαήλ." δεῦτερος ἕξ Ἰωάχας βεβασίλευκεν Ἰωάς· καιοῦτος ἀνὴρ πονηρός. τρίτος Ἱεροβοάμ, οὗ καὶ βασιλεύοντος ἄρχεται τῆς προφητείας Ὡσηέ. τέταρτος Ἀζαρίας ἕξ Ἱεροβοάμ, καὶ αὐτὸς εἰδωλολάτρης· τοῦτον ἀπέκτεινε ὁ Σελούμ. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ κέχριστο μὲν ὁ Ἰηοῦ, ἵνα ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα τοῦ Ναβουθαί, ὃς ἦν ἕξ Ἰσραῆλ· πόλις δὲ αὕτη τῆς Σαμαρείας· καὶ ἵνα τὴν τοῦ Ἰσραὴλ εἰδωλολατρείαν περιελών, λοιπὸν ἀναπέισῃ προσκεῖσθαι Θεῷ, εἶτα γέγονε καὶ αὐτὸς τῶν δαμάλεων προσκυνητῆς, δυσσεβεῖς δὲ οὐδὲν ἥττον οἱ ἕξ αὐτοῦ γεγόνασι παῖδες, ἐκδικήσω, φησὶ, τὸ αἷμα τοῦ Ἰσραῆλ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰηοῦ. ὥσπερ γὰρ ἐκδεδίκηκεν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀχαάβ διὰ τῆς Ἰηοῦ βασιλείας, οὕτως ἐκδικήσει καὶ ἐκ τοῦ οἴκου Ἰηοῦ. ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν υἱῶν αὐτοῦ πεπολέμηκεν Ἀζαήλ βασιλεὺς Συρίας, καὶ μέντοι καὶ Ἄδερ, καὶ νενικήκασιν τὸν Ἰσραὴλ, πλείστας δὲ ὅσας τῶν ἐν Σαμα- ρείᾳ πεπορθήκασιν πόλεις. τίκτεται τοίνυν τῷ προφήτῃ παιδίον, ᾧ καὶ ὄνομα τὸ Ἰσραῆλ· οἶονεῖ πως Θεοῦ τὴν ἐπὶ τῷ Ναβουθαί γενομένην ἀμαρτίαν ἀναμιμνήσκοντος· ἀνδρὸς γὰρ δικαίου καὶ εὐλαβοῦς ἀδίκως ἀνηρημένου, πῶς ἂν ἠρέμησεν 1.27 ὁ τῶν δικαίων προστάτης; συντρίψειν

οὐν ἐπαγγέλλεται τὸ τόξον τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰεσράελ. νενίκηνται γὰρ, ὡς ἔφην, ὑπὸ τε τοῦ Ἀζαήλ καὶ μέντοι τοῦ Ἄδερ αἱ φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ ὁ μὲν λόγος ἐν τούτοις, τῶν ἱστορικῶς πεπραγμένων· φέρε δὲ καὶ εἰς τὴν ἑτέραν γραφὴν τὰ εἰκότα λέγωμεν, ἀνα- κομίζοντες ἤδη πρὸς θεωρίαν πνευματικὴν τὰ εἰρημένα παρὰ Θεοῦ. εὐγενῆς μὲν διὰ τοὺς πατέρας ἢ τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆ. λελατρεύκασι γὰρ οἱ ἀμφὶ τὸν θεσπέσιον Ἀβραάμ Θεῶ ζῶντι καὶ ἀληθινῶ· καὶ μὴν καὶ δικαιοσύνης γεγόνασιν ἐπιμεληταί, καὶ ἀπάσαις ἀγαθοεργίαις εὖ μάλα κατεστεμμένοι, καὶ γνησιότητι διαπρέποντες· καὶ ἀκλόνητοι τὴν πίστιν, καὶ πᾶν εἶδος ἐπιεικειᾶς ἐψησκηκότες. ἐπειδὴ δὲ λιμοῦ κατωθῆ- σαντος ἐπέμιξαν Αἰγυπτίοις, εἶτα μακροὺς ἐκεῖσε διατετε- λέκασι χρόνους, ἑτερότροποί τε καὶ ἑτερογνώμονες οἱ ἔξ αὐτῶν γεγόνασι, τοῖς τῶν ἐνοικούντων ἔθουσιν ἔπεσθαι ἤρη- μένοι λοιπόν· καὶ ὀλίγα παντελῶς τῆς τοῖς πατράσιν ἐντριβοῦς καὶ ἐξαιρέτως κατορθουμένης εὐσεβείας πεφροντι- κότες. προσκεκυνῆκασι γὰρ τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, καὶ τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν, καθὰ γέγραπται· κατώ- χοντο δὲ βδελυρίας εἰς τοῦτο καὶ βεβήλου ζωῆς, ὡς τάχα που φαυλότητος τρόπον ἔχειν ἀνεπιτήδευτον παντελῶς οὐ- δένα. καὶ μοί τι παθεῖν δοκοῦσι τοιοῦτο, ὅπερ ἂν πάθοι γυνὴ σοφὴ τε καὶ εὐγενῆς, τὸν μὲν ἑαυτῆς μεθεῖσα τρόπον, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἐρῶσθαι φράσασα τοῖς εἰς εὐκοσμίαν ἐπιτηδεύμασιν· ἀνθηρημένη δὲ μᾶλλον τὸ ἐν εἶδει καὶ ἐν σχήμασιν ὄρασθαι πορνικοῖς. ὄνπερ γὰρ τρόπον ἢ τοιάδε γυνὴ τὰς ἀπάντων ἡδονὰς ἐφ' ἑαυτῇ πληροῖ, δυσχερείας ἀπάσης ἐξηρημένης, οὕτω καὶ ἀνθρώπου ψυχῆ, τῶν τῆς εὐσεβείας ἀπονεύσασα σπουδασμάτων, καὶ ἀγάπης τῆς εἰς Θεὸν ἀλογήσασα, καὶ προσκεκλιμένη τῷ Σατανᾶ, τὰς τῶν 1.28 πονηρῶν πνευμάτων ἐπιθυμίας ἀποπληροῖ. οὐκοῦν πεπόρ- νευκεν ἐν Αἰγύπτῳ νοητῶς ἢ τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆ· προῦκειτο γὰρ, ὡς ἔφην, ταῖς τῶν δαιμονίων ἐπιθυμίαις εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν αὐτοῖς καθ' ἡδονὴν ἀποφερομένη εὐκόλως· ἀλλ' ἐπεσκέπετό τε καὶ ἠλέει Θεὸς τὴν οὕτω διεβριμμένην, καὶ σώφρονα πάλιν αὐτὴν ἀποφαίνειν ἤθελε· μόνον δὲ οὐχὶ καὶ σύνοικον ἐποίει τὴν βέβηλον ὁ πάναγνός τε καὶ καθαρὸς, καὶ τέκνων ἐποίει μητέρα, καὶ ἀγάπης ἠξίου, διὰ τὸν ἔξ αὐτῆς γενόμενον πρωτότοκον, τουτέστι τὸν Ἰεσράελ, ὃς ἐρμηνεύεται σπορὰ Θεοῦ. Ὅρα δὴ οὐν εἰς εἰκόνα καὶ τύπον τῶν οὕτω πανσόφως οἰκονομηθέντων παρὰ Θεοῦ τεθειμένον τὸν Ὠσηέ. συνάπ- τεται τῇ Γόμερ, πόρνη γυναικὶ προφήτης ἅγιος. ἢ δὲ τέτοκεν αὐτῷ τὸν Ἰεσράελ. οὕτω καὶ Θεὸς ἐκάλει πρὸς οἰκειότητα διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν, καὶ εἰς κοινωνίαν πνευματικὴν, διὰ τὸν ἔξ αὐτῆς ἐσόμενον πρωτότοκον, τουτέστι Χριστὸν, ὃς ἐστὶ σπορὰ Θεοῦ κατὰ τὸ ἀληθές· γεγέννηται γὰρ ἐκ Πατρὸς ὁ Υἱός, εἰ καὶ γέγονε σάρξ. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἂν ἑτέρως γένοιτο σαφῆς καὶ εὐκρινεστάτη τῆς πνευματικῆς θεωρίας ἢ παράθεσις, μὴ παρενεχθέντων εἰς μέσον τῶν ἱστορικῶς γεγονότων, φέρε πάλιν αὐτῶν ἐπιμνή- σομαι. ὅτι μὲν οὐν πόλις ἢ Ἰεσράελ, προαπήγγελκεν ἡμῖν ἐναργῶς ὁ λόγος, ἀλλ' ὡς ἐκ πόλεως τῆς Ἰεσράελ σημαίνει τὸν Ναβουθαί. τύπος δ' ἂν γένοιτο καὶ αὐτὸς τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης οἰκονομίας· ἐρμηνεύεται δὲ καὶ αὐτὸς, Ἐρχόμενος. ὀνόματι δὲ τῷ τοιῶδε τὸν Ἐμμανουὴλ σημαίνει πλειστάκις τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. εἴρηται μὲν οὐν πρὸς τὸν μακάριον προφήτην Ἀμβρακίουμ "Ἐτι μικρὸν, ὁ ἐρχόμενος ἠξίει καὶ οὐ χρονιεῖ" ψάλλει δέ που καὶ ὁ Δαυεῖδ, "Εὐ- λογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου" καὶ μὴν καὶ 1.29 αὐτὸς ὁ θεσπέσιος βαπτιστὴς ἀποστέλλει τινὰς τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, καὶ δὴ διεπυνθάνετο λέγων, "Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσ- δοκῶμεν;" Ὅτι δὲ ἦν εἰς εἰκόνα Χριστοῦ, καὶ τοῦτο σαφῶς ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένων εἰσόμεθα. ἐπεθύμει μὲν γὰρ ὁ Ἀχαάβ κατακτήσασθαι τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ, καὶ εἰς κήπον λαχάνων μετασκευάσαι τὸ οὕτως ἐξαιρετον χωρίον. ὁ δὲ ἠγανάκτει πρὸς τοῦτο, καὶ ὡς οὐκ ἂν προοῖτό ποτε τὸν τοῦ πατρὸς ἀμπελῶνα,

δυσχυρίζετο σαφῶς. "Μή μοι γάρ "γένοιτο, φησὶ, προδοῦναι ἀμπελῶνα πατρός μου σοί." ἐπειδὴ δὲ τοῦτο μεμάθηκεν ἡ θεομίσθης καὶ βέβηλος Ἰεζάβελ, ἡ τοὺς προφήτας διώκουσα, καὶ τοῖς δικαίοις ἐπιβουλεύουσα, δυστρόποις ἐπιχειρήμασιν ἐξεμηχανᾶτο τῷ δικαίῳ τὸν φόνον· καὶ δὴ καὶ ἀναιρεθῆναι παρασκευάσασα, κληρονομεῖν ἐκέλευε τῷ συνωκηκότι, φημί δὴ τῷ Ἀχαάβ. ἐπὶ τούτοις εἰκότως ἠγανάκτει Θεὸς, καὶ δὴ καὶ ἐκδικήσιν ἐπαγγέλλεται τὸ αἷμα τοῦ Ἰσραὲλ. ἀνήρηται γοῦν Ἀχαάβ ὑπὸ Ἰηοῦ, καθάπερ ἤδη προείπομεν· προσετέθη δὲ αὐτῷ καὶ ἡ παμπόνηρος Ἰεζάβελ. Φέρε δὴ οὖν, εἰς Χριστὸν ἀναφέρωμεν τὰ ὡς ἐν τύπῳ τοῖς πάλαι γεγενημένα. ὁ μὲν γὰρ προφήτης φησὶν Ἡσαΐας, ὅτι "Ἀμπελῶν ἐγενήθη τῷ ἠγαπημένῳ ἐν κέρατι "ἐν τόπῳ πίονι." "καὶ ἦν ὁ ἀμπελῶν ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα, "νεόφυτον, ἠγαπημένον." ἀλλ' οἱ τοῦ Ἰσραὴλ ἠγούμενοι, ὧν ἂν εἴη καὶ τύπος ὁ Ἀχαάβ βασιλεύων, ἐπεθύμησαν ἔχειν τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ· οὐχ ἵνα ἦ κληρὸς ἐξάιρετος, τουτέστιν ἀμπελῶν· ἀλλ' ἵνα κεχερωμένος κῆπος γένοιτο λαχανίας, τουτέστιν, ἐπὶ τὸ ἀσυγκρίτως ἔλαττον καταφέροιο· πλείστη γὰρ ὅση κήπου λαχάνων πρὸς ἀμπελῶνα διαφορά. καὶ τὸ ἔτι μεῖζον ἐν τούτοις, οὐκ ἀσυμφανές. γεγονότες μὲν γὰρ ὑπὸ Χριστῷ τῶν Ἰουδαίων οἱ δῆμοι, πῶς οὐκ ἔμελλον 1.30 εὐκληματούσαις ἀπέλοις, καὶ μὴν καὶ γονιμωτάταις ἐν ἴσῳ τε εἶναι καὶ φαίνεσθαι; διαζῶντες δὲ τοῖς τῶν Φαρισαίων ἔθεσιν τε καὶ τρόποις, καὶ μανθάνοντες διδασκαλίαν ἐντάματα ἀνθρώπων, κατ' οὐδένα τρόπον διενεγκεῖν τῶν χθαμαλωτάτων λαχάνων, ἃ καὶ λίαν εὐκόλως πίπτει καὶ μαραίνεται. Οὐκοῦν ἐγλίχοντο μὲν οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ τὸν ἀμπελῶνα Χριστοῦ κληρὸν ἴδιον ἔχειν, καὶ εἰς κῆπον λαχανίας· ἀλλ' οὐκ ἔπειθον καταπροδοῦναι σφίσι τὸν τοῦ Πατρὸς ἀμπελῶνα. εἶτα, τί δέδρακεν ἡ θεομίσθης Ἰεζάβελ, τουτέστιν, ἡ ἀγελαία πληθὺς ἡ ὑπὸ χεῖρα τῶν ἠγούμενων ἠγουν ἡ Συναγωγή, ταῖς τῶν ἠγούμενων συνδραμούσαις λύπαις; δόλω μέτεισι τὸν δίκαιον, τὸν ὄσιον Ναβουθαί, τουτέστι, τὸν ἐρχόμενον, καὶ δὴ καὶ ἀναιρεθῆναι παρεσκευάσεν. ἀνήρηται γὰρ συκοφαντούμενος ὁ Ἐμμανουήλ. ἀλλ' ὅτι μὴ ἀνεκτὸν τὸ χρῆμα Θεῷ, σαφές ἂν γένοιτο τῷ λέγεσθαι τῷ προφήτῃ Ὡσηέ Διότι ἔτι μικρὸν καὶ ἐκδικήσω τὸ αἷμα τοῦ Ἰσραὲλ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα, καὶ καταπαύσω βασιλείαν οἴκου Ἰσραὴλ. ἐκδεδίκηται γὰρ, ὡς ἔφην, τὸ αἷμα Χριστοῦ ἐκ παντὸς Ἰσραὴλ. ἐπειδὴ γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' ὃ καὶ ἡ προφητεία γέγονεν, ὠνομάζοντο διηρημένως, Ἰούδας μὲν οἱ μεμενηκότες ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, Ἰσραὴλ δὲ πάλιν οἱ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ἵνα τὸ ἐκ παντὸς Ἰσραὴλ ὀρῶτο σημαίνων, φησὶν ἀναγκαίως ἐκδικήσιν τὸ αἷμα Ἰσραὲλ ἐκ τοῦ οἴκου Ἰούδα· καταπαύσειν δὲ καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ. τοῦτο καὶ ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ προκαταμεμήνυκε, λέγων "Οὐκ ἐκλείπει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, "καὶ ἠγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπό-"κειται, καὶ Αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν." ἐπιλάμψαντος γὰρ ἡμῖν τοῦ Ἐμμανουήλ, τῆς τῶν ἐθνῶν προσδοκίας, τότε δὴ 1.31 τότε καὶ ἐκ μέσου γέγονεν ἡ βασιλεία τοῦ Ἰσραὴλ. καὶ γοῦν Ἡρώδης Ἀντιπάτρου παῖς, Ἀσκαλωνίτης, τῆς Ἰουδαίωγείτο χώρας, γεγεννημένου Χριστοῦ. συντρίψειν δὲ καὶ αὐτὸ τὸ τόξον τοῦ Ἰσραὴλ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ κατεπαγγέλλεται, τουτέστι κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ. "Τόξον γὰρ "δυνατῶν ἠσθένησε," κατὰ τὸ γεγραμμένον, καίτοι κρατήσιν ὑπειληφόντων τοῦ Ἐμμανουήλ. καὶ "τοῦ μὲν ἐχθροῦ "ἐξέλιπον αἰ ῥομφαῖαι εἰς τέλος" ἐξελύθη δὲ νεῦρα βραχιόνων αὐτῶν· οὐ γὰρ νενικήκασιν τὸν ἀνίκητον. κατασκευάζων δὲ ὡσπερ τῆς πνευματικῆς θεωρίας τὸ βαθύ, κάτεισιν εὐθύς ἐπὶ τὰ ἱστορικῶς πεπραγμένα, λέγων ὅτι συντρίψω τὸ τόξον τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰσραὲλ. ἐκεῖ γὰρ νενίκηκεν Ἀζαήλ ὁ βασιλεὺς Συρίας ἀντεξάγοντα τὸν Ἰσραὴλ. ἐπειδὴ δὲ προσήκειν ὑπολαμβάνω τῆς ἀναγκαίας καὶ πνευματικῆς θεωρίας οὐκ ἀποκομίζω τὸν λόγον, ἐκεῖνο φημί· τὸ λυποῦν οὐδὲν, καθάπερ ἐγῶμαι, κοιλάδα νοεῖσθαι τοῦ Ἰσραὲλ, τουτέστι, τῆς τοῦ Θεοῦ σποράς, ἣτοι

Χριστοῦ, τὸ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον, ἐν ᾧ καὶ ἡ ἀνάστασις ἐπακολου- θήσασα τῷ πάθει νενίκηκε πάντα τρόπον Ἰουδαϊκῶν τολμη- μάτων. λέλυται γὰρ αὐτῶν διὰ τῆς ἀναστάσεως τὰ δύσ- τροπα καὶ θεοστρυγῆ καὶ μαιφόννα τολμήματα. ᾤοντο μὲν γὰρ ἐκ μέσου ποιεῖν δύνασθαι τὸν Υἱὸν, ἵνα καὶ κληρὸν ἴδιον ἔχοιεν τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. ἀλλ' ἐν μνημείῳ τεθεῖς, ἀνεβίω πάλιν, ἄπρακτα τῆς ἐκείνων ἐπιβουλῆς ἀποφαίνων τὰ σκέμματα, καὶ μονονουχὶ συντρίβων τὰ τόξα, διὰ τοῦ μηδὲν ἔτι δύνασθαι παθεῖν. καὶ ἐκβάλλει μὲν αὐτοὺς τοῦ ἀμπελῶνος ὡς θεομισεῖς καὶ πονηροὺς καὶ κυριοκτόνους· ἐκδίδωσι δὲ γεωργοῖς ἑτέροις αὐτὸν, ἀγαθοῖς καὶ εὐγνώμοσι καὶ φιλεργεστάτοις, κατὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου παραβολὴν. 9 Καὶ συνέλαβεν ἔτι καὶ ἔτεκεν θυγατέρα, καὶ εἶπεν αὐτῷ Κάλε- σον τὸ ὄνομα αὐτῆς. Οὐκ ἠλημμένη, διότι οὐ μὴ προσθῶ ἔτι 1.32 ἐλεῆσαι τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἢ ἀντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐτοῖς, τοὺς δὲ υἱοὺς Ἰούδα ἐλεήσω, καὶ σώσω αὐτοὺς ἐν Κυρίῳ Θεῷ αὐτῶν, καὶ οὐ σώσω αὐτοὺς ἐν τόξῳ, οὔτε ἐν ῥομφαίᾳ οὔτε ἐν πολέμῳ οὔτε ἐν ἄρμασιν οὔτε ἐν ἵπποις οὔτε ἐν ἵππεῦσιν.9 Μετὰ τὸ τεχθῆναι τὸν Ἰεσράελ γεγέννηται τῷ προφήτῃ κόριον ἐκ τῆς Γόμερ, ᾧ καὶ ὄνομα κεῖσθαι δεῖν προστέταχε, τὸ Οὐκ ἠλημμένη. ἐπιφέρει δὲ παραχρῆμα τοῦ τοιοῦδε τὴν πρόφασιν, καὶ τὴν αἰτίαν εὐθὺς καθίστησιν ἐναργῆ, οὐδεμιᾶς ἔτι φειδοῦς ἀξιωθήσεσθαι λέγων τὸν Ἰσραὴλ· ἀνταναστῆναι δὲ ὡς περ αὐτοῖς, καὶ ἐν τάξει γενέσθαι τῶν ὅτι μάλιστα πολεμιοτάτων, καὶ ταῖς εὐπραγίαις αὐτῶν ἀντιπεσεῖσθαι γεννικῶς, ὡς εἰς ἐσχάτην αὐτοὺς ἀθλιότητα κατολισθεῖν, καὶ δύσοιστον ἀληθῶς ἀνατλήναι συμφορὰν. Θεοῦ γὰρ ἀνθεστηκότος, οὐδαμόθεν ἂν γένοιτο τοῖς παθοῦσιν ἡ ὄνησις. "Ἐὰν γὰρ κλείσῃ κατὰ ἀνθρώπου, τίς ἀνοίξει;" φησὶν· καὶ ἡ φησὶν ὁ προφήτης, "Τὴν χεῖρα τὴν ὑψηλὴν "τίς ἀποστρέψει;" ἢ τίς ἐλεήσει τὸν διὰ τῆς ἄνωθεν ψήφου καταδεδικασμένον; πάντα γὰρ τοῖς θεοῖς ἔπεται νεύμασι. καὶ ὅπερ ἂν ἔλοιτο κατορθοῦν ὁ Δεσπότης, τοῦτο ἀμελλητὶ πάντη τε καὶ πάντως διαπεραίνεται, συνεργαζομένης αὐτῷ τῆς κτίσεως, καὶ ταῖς τοῦ κρατοῦντος ἀκολουθούσης ψήφοις. οὕτω κεκόλακεν Αἰγυπτίους, μεταστοιχειουμένων τῶν ὑδά- των εἰς αἷμα, καὶ τῆς αἰθάλης εἰς σκνίπας, καὶ ἀφορήτου χαλάζης καθιεμένης, μικροῦ δὲ καὶ τριημέρου καταχεομένου σκότους, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων αὐτοῖς ἐπενηνεγμένων. οὐκοῦν ὄνομα τῷ κορίῳ τὸ Οὐκ ἠλημμένη, χρησίμως τε καὶ ἀναγκαίως· ἵνα τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος φιλοπευστοῦντες ἀεὶ, καὶ δὴ καὶ μανθάνοντες οἱ τὸ τηνικάδε διὰ τῆς πολυθέου πλάνης προσκεκρουκότες Θεῷ, φρονεῖν τε καὶ δρᾶν ἀναπέι- 1.33 θοῖντο τὰ ἀμείνω καὶ πρεπωδέστερα, λοιπὸν τε μεταφοιτή- σειαν πρὸς τὸ ἐλέσθαι σωφρόνως, κἂν γοῦν τοῖς δευτέροις ἀποσειεσθαι τὴν ὀργὴν, εὐμενῆ καὶ πρᾶον ἐφ' ἑαυτοῖς κατα- στήσαντες λελυπημένον τὸν τῶν ὄλων Θεόν. ἔοικε δὲ πάλιν ὁ προφητικὸς ἡμῖν ἐν τούτοις ὑποδηλοῦν λόγος τὰς γεγενημένας αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰσραὴλ, ὑπὸ τε τοῦ Θεγλα- φαλασάρ, καὶ μέντοι Σαλμανασάρ βασιλέων Ἀσσυρίων, οἱ μετόπισαν ἐκ Σαμαρείας τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὰ ὄρια Περσῶν καὶ Μήδων, τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ καταδηώσαντες πόλεις. ἀλλ' οὐκ ἂν ταῖς οὕτω δειναῖς περιπεπτώκασι συμφοραῖς, ἐπαμύνειν αὐτοῖς ἐθέλοντος Θεοῦ· μᾶλλον δὲ, μὴ οἰονεῖ πως καὶ ἀντεξάγοντος καὶ ἐν τάξει πολεμίων ἀνθεστηκότος. ἔφη γὰρ ἐναργῶς, ὅτι Ἄντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐ- τοῖς. ἐλεήσει δὲ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα κατεπαγγέλλεται, καὶ σώσειν αὐτοὺς, οὐ πολέμου νόμῳ· τοῦτο γὰρ τὸ, οὐκ ἐν ἄρμασιν, οὐδὲ ἐν ἵπποις· ὁ δὴ καὶ τετέλεσται, τοῦ Σενα- χηρείμ περιέχοντος κύκλῳ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅτε καὶ τῆς θείας δόξης κατεφλυάρει Ῥαψάκης, ὡς οὐκ ἂν ἰσχύσειεν εἰπὼν ἀνασῶσαι Θεὸς τὴν τε Ἱερουσαλήμ, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ· προεκόμιζε δὲ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ πάντητε καὶ πάντως ἀλώ- σεσθαι καὶ αὐτοὺς, τὸ μὴ δεδυνῆσθαι τοὺς ἐν Σαμαρείᾳ θεοὺς ἐξελέσθαι τοὺς ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐσώζετο παραδόξως ὁ Ἰούδας, τουτέστιν αἱ τὴν Ἱερουσαλήμ οἰκοῦσαι δύο φυλαί. "Ἐξήλθε γὰρ ἄγγελος Κυρίου,

φησίν, καὶ ἀνεΐλεν ἐκ τῆς "παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων ἐν μιᾷ νυκτὶ, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα "πέντε χιλιάδας." ἤδὸν τε οὕτως οἱ σεσωσμένοι· καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς γεγενημένης μεγαλοουργίας τοὺς τρόπους ἀφη- γοῦντο, λέγοντες "Οὗτοι ἐν ἄρμασι, καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις· "ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνθησόμεθα. "αὐτοὶ συνεποδίσθησαν, καὶ ἔπεσον· ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν, "καὶ ἀνωρθώθημεν." 1.34 Ἄλλ' ἱστορικῶς μὲν ἡμῖν εἰρήσθω ταυτί· ἴωμεν δὲ αὖ καὶ ἐπ' ἐτέρας ἐννοίας, φημί δὲ δὴ πάλιν τὰς ἐπ' αὐτῷ τῷ Χριστῷ. μετὰ γάρ τοι τὸ τεχθῆναι τὸν Ἰσραὴλ, τουτέστι, τὴν τοῦ Θεοῦ σποράν, ἵνα νοῆς τὸν Ἐμμανουήλ, οὗ καὶ ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα κατεπηγγέλλετο, τίκτεται τῇ Γόμερ, τουτέστι τῇ πεπορνευμένη τῶν Ἰουδαίων συναγωγῇ, θυγά- τηρ, ἣτοι πληθὺς, ἣ καὶ πρέπον ἂν εἴη τὸ καλεῖσθαι Οὐκ ἠλεημένη· αὐτὴ γὰρ ἀπέκτεινε τὸν Ἰσραὴλ, τουτέστι Χριστόν. ταύτητοι δικαίως ἐχθρὸν καὶ πολεμιώτατον εὐρίσκει Θεόν· καὶ ἀνηκέστους εὐθὺς ὑπομεμένηκε συμφο- ράς, ταῖς Ῥωμαίων δυνάμεσιν ἐκπεπορθημένη, καὶ τὸν διαβόητον ὑποστᾶσα πόλεμον, ὅτε καὶ γυναῖκες τῶν ἰδίων ἤψαντο τέκνων, καὶ ἣ φησίν ὁ προφήτης Ἰερεμίας, "Χεῖρες "γυναικῶν οἰκτιρμόνων ἤψησαν τὰ παιδιά ἑαυτῶν," καὶ φύσεως ἀνθρωπίνης ἀλογήσασαι νόμων, καὶ φιλοστοργίας ἀμάχου ῥαθυμεῖν αὐτὰς ἀναγκάζοντος τοῦ λιμοῦ. Ἄλλὰ ταυτί μὲν ἅπαντα τοῖς ἡσεβηκόσι συμβέβηκεν· ἐλεήσῃ δὲ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα κατεπαγγέλλεται, τουτέστι, τοὺς κατὰ μάθησίν τε καὶ ἀναγέννησιν τὴν διὰ τοῦ Πνεύματος υἱοὺς γεγονότας Χριστοῦ τοῦ ἐκ φυλῆς Ἰούδα. εἰ γὰρ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου γεννῶνται τινες ἐν Χριστῷ τοῖς ἀγίοις ἀπο- στόλοις, πῶς οὐχὶ μᾶλλον δι' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ; περὶ ὧν καὶ φησιν "Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός." Σῶζονται τοίνυν ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ τῶν ὄλων, οὐχ ὄπλα κινοῦντες ἐπίγειά τε καὶ σαρκικά, ἀλλ' ἐν δυνάμει τοῦ σώζοντος καὶ κατασειόντος μὲν ἀρχὰς καὶ θρόνους, θριαμβεύοντος δὲ τῷ ἰδίῳ σταυρῷ τῶν ἀντικειμένων τὰ στίφη, καὶ δυνάμεις καταστρέφοντος πονηρὰς, καὶ διδόντος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν "πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, "καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ." εὖ δὲ δὴ σφόδρα τὴν ἀπειθῆ καὶ ἐξήνιον καὶ κυριοκτόνον τῶν Ἰουδαίων πληθὺν γυναικὶ παρεικάζει, φημί δὴ τῇ Οὐκ ἠλεημένη. σημεῖον 1.35 μὲν γὰρ ἀσθενείας ἡ γυνὴ καὶ φρονήματος ἀνάνδρου καὶ κεκλασμένου τύπος ἂν νοοῖτο, καὶ μάλα σαφῶς. τοιοῖδε δὲ πάντες, ὅσοι τὴν διὰ Χριστοῦ μὴ παρεδέξαντο παιδευσιν, μήτε μὴν ἠνέσχοντο κατόπιν ἰέναι τῶν θείων αὐτοῦ καὶ ἀγίων θεοπισμάτων. καὶ γοῦν ὁ προφήτης Ὡσηέ "Ἐπι-"στράφηθι, φησίν, Ἰσραὴλ πρὸς Κύριον τὸν Θεόν σου, "διότι ἠσθένησας ἐν ταῖς ἀδικίαις σου·" καὶ πάλιν περὶ τῶν τοῦ Σωτῆρος ἐνταλμάτων ὁ αὐτός "Διότι εὐθεΐαι, φησίν, "αἱ ὁδοὶ τοῦ Κυρίου, καὶ δίκαιοι πορεύονται ἐν αὐταῖς· οἱ "δὲ ἀσεβεῖς ἀσθενήσουσιν ἐν αὐταῖς." καὶ ὁ αὐτὸς δὲ που φησίν Ὡσηέ περὶ τῶν ἀπεκτονότων τὸν Ἰσραὴλ, τουτέστι Χριστόν "Καὶ ταπεινωθήσεται ἡ ὕβρις τοῦ Ἰσραὴλ εἰς "πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ Ἰσραὴλ καὶ Ἐφραΐμ ἀσθενήσουσιν "ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν." 9Καὶ ἀπεγαλάκτισε τὴν Οὐκ ἠλεημένην, καὶ συνέλαβεν ἔτι, καὶ ἔτεκεν υἱόν. Καὶ εἶπε Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ Οὐ λαός μου, διότι ὑμεῖς οὐ λαός μου, καὶ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὑμῶν.⁹ Τίκτεται κατὰ πόδας καὶ οὐκ εἰς μακρὰν τῇ Γόμερ παιδίον ἕτερον, ὃ δεῖν ἔφη καλεῖσθαι Θεὸς Οὐ λαός μου. καὶ γείτων εὐθὺς τῇ τοιαύδε κλήσει τίθεται πάλιν πρόφασις. Ὑμεῖς γὰρ, φησίν, οὐ λαός μου, καὶ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὑμῶν. Δῆλον δ' ἂν εἴη κάκ τοῦδε λοιπὸν, ὡς εἰς ἔλεγχον τῶν ἡμαρτηκότων, καὶ εἰς ἐπανόρθωσιν ἀσφαλῆ τῶν καταφρονεῖν ἠρημένων καὶ εἰς πλάνησιν ἀπονενευκότων ἐπράττετο μὲν ἱστορικῶς τὰ τοιαύδε. τύποι δὲ ἦσαν τῶν συμβησομένων κατὰ καιροὺς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἐνανθρωπήσαντος ἤδη τοῦ Μονογενοῦς, καὶ τὸν τίμιον ὑπὲρ ἡμῶν ἀνατλάντος σταυρόν. εἰ δὲ δὴ χρὴ πρὸ τῶν πνευματικῶν ἀφηγήσασθαι τὰ ἱστορικά, φημὲν, ὅτι μετοικισθέντος τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς Σαμαρείας, εἰς τὰ ὄρια Περσῶν καὶ Μήδων ὑπὸ τε τοῦ Θεγλαφασαῶρ 1.36 βασιλέως Ἀσσυρίων, καὶ μὲν τοι καὶ

Σαλμανασάρ, οἱ περι- λειφθέντες ἔτι, καὶ τῶν κεινδυνευκότων τὸ λείψανον, ἀπώ- λισθον παντελῶς τοῦ καὶ λαὸς Θεοῦ ὀνομάζεσθαι, διὰ τοι τὸ τῶν αὐτῶν ἔχουσαι σπουδασμάτων εἰς ἀπόστασιν τὴν ἀπὸ Θεοῦ. διαλελοίπασιν γὰρ οὐδαμῶς ταῖς μυσαρωτάταις τῶν δαιμόνων λατρείαις προσκείμενοι. Πρὸς διάνοιαν δὲ καὶ τὸν ἀληθῆ καὶ ἐπὶ Χριστῷ λόγον συνήσεις ἐτέρως. μετὰ γὰρ τοι τὴν ἀνόσιον ἐκείνην πληθύν, τὴν δικαίως οὐκ ἠλεημένην· κεκυριοκτόνηκε γάρ· οἱ μετ' ἐκεῖ- νους εὐθύς υἱοὶ γεγονότες, ἢ καὶ ὄντες ἤδη τῆς πεπορευμένης Συναγωγῆς, ἀποπεπτῶκασιν μὲν ἐναργῶς τοῦ εἶναί τε καὶ ὀνομάζεσθαι λαὸς Θεοῦ. οὐ γὰρ ἅπαν τὸ τῶν Ἰουδαίων δεδαπάνηκε πλήθος ὁ Ῥωμαίων πόλεμος· ἀλλὰ πλείστη μὲν ὄση καὶ ἀριθμοῦ κρείττων διόλωλε πληθῦς· οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀνασεσωσμένοι, καὶ τὸ τοῦ θανάτου φυγόντες λίνον, διεσπάρησαν εἰς πάντα ἄνεμον, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν κατεσκεδάσθησαν χώραις, οὐκέτι λαὸς, ὡς ἔφην, χρη- ματίζοντες Θεοῦ. μεταπεφοίτηκε γὰρ εἰς τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἢ χάρις, οἷς ἀνεμίχθη καὶ τὸ κατάλειμμα τοῦ Ἰσραήλ, τουτέστιν, οἱ διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν ἀνασεσωσμένοι. πεπιστεύ- κασι γὰρ καὶ ἐκ τούτου οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμόν. ὅτι δὲ ἀπολακτίσαντος τοῦ Ἰσραήλ, τῆς εἰς αὐτοὺς οἰκειότητος ἀπο- πεφοίτηκε καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ὑπέφηνεν, εἰπὼν οὐ μόνον, ὅτι ὑμεῖς οὐ λαὸς μου, προσεπαγαγὼν δὲ τούτοις ἀναγ- καίως, τὸ καὶ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὑμῶν. ἀλλ' ἡμῶν γε πέρι, τῶν ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένων καὶ ἡγιασμένων ἐν Πνεύματι, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκειότητα πεπλουτηκότων, διὰ φωνῆς προ- φητοῦ φησὶ "Καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεὸν, καὶ αὐτοὶ "ἔσονται μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει Κύριος παντο- "κράτωρ." καὶ Ἰουδαίοις μὲν ἔφασκεν ὁ Χριστὸς, ποτὲ μὲν, 1.37 ὅτι "Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι," ποτὲ δὲ, "Ἰδοὺ ἀφίεται "ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν" περὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν δὲ "Τὰ πρόβατα "τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούουσι, κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ, καὶ "ἀκολουθοῦσι μοι· κἀγὼ δίδωμι αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον." 9Καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ἰσραήλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, ἢ οὐκ ἐκμετρηθήσεται, οὐδὲ ἐξαριθμηθήσεται.9 Τοῦτο καθ' ἕτερον ἡμῖν ἐξηγεῖται τρόπον ὁ μακάριος Ἡσαΐας "Καὶ ἐὰν γένηται, φησὶν, ὁ λαὸς Ἰσραήλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον "γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον "συντετμημένον ποιήσει ὁ Θεὸς ἐν τῇ οἰκουμένῃ ὅλη." ἀλλ' εἴτ' οὖν ὧδε νοοῖτο τυχόν, εἴτε καὶ ἐτέρως, πολὺς καὶ ἀναρίθμητος ὁ Ἰσραήλ, καὶ ψάμμοις ταῖς ἐναλίαις ἰσομέ- τρωσ ἔχων, οὐ πολὺς αὐτῶν παρὰ Θεῷ λόγος δυσσεβεῖν ἠρημένων· καίτοι καὶ ἐνὸς δικαίου καὶ εὐσεβοῦς καὶ ἀγάπης τῆς παρ' αὐτοῦ καὶ φειδοῦς ἐκκρίτως ἠξιωμένου. ἐπι- βλέπει γοῦν καὶ ἐφ' ἓνα ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἀπόχρη τοῦτο τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσι, καὶ δεδιόσιν αὐτὸν, καὶ γνησίως δουλεύουσιν, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐτέρους εἰσὶν ὠφελεῖν οἷοι τε, καὶ προσκεκρου- κότας ἀπαλλάττειν τῆς ἐπληρημένης ἔσθ' ὅτε ποινῆς. λάβοις δ' ἂν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ τοιοῦδε πράγματος τοὺς ἐπὶ γε Σοδομίταις λόγους, ὅτε καὶ ἀνήσειν αὐτοῖς ἐπηγγέλλετο τὴν διὰ πυρὸς δίκην ὁ πάντα ἰσχύων Θεὸς, πέντε μόνων ἐν αὐτοῖς δικαίων ἠρρημένων. καὶ γοῦν ἐσώζετο Λὼτ ὁμοῦ γυναικὶ καὶ τέκνοις. καὶ τί πέντε λέγω δικαίους καὶ ἀγαθοὺς; ὅπου καὶ τοῖς Ἱεροσολύμοις ὄργην ἐπαρτήσας, 1.38 "φησὶν, ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἴδετε καὶ γνῶτε καὶ "ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, ἐὰν εὔρητε ἄνδρα, εἰ "ἔστι ποιῶν κρίμα, καὶ ζητῶν πίστιν, καὶ ἴλεως ἔσομαι "αὐτοῖς, λέγει Κύριος." συνίης οὖν ὅπως καὶ ἐνὸς ἀντέ- χεται δικαίου, καὶ πόλεως ὅλης ὑπερευχόμενον οὐ περιορᾷ· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῷ λόγος καὶ ἀναριθμήτου πληθῦς, ὡς ἔφην, εἰ ὀρῶτο βέβηλος καὶ ἀπονεύσασα πρὸς τὸ φαῦλον, καὶ ταῖς τῶν δαιμονίων ἀπάταις ἀγρίως ἐνελημμένη. 9Καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς Οὐ λαὸς μου ὑμεῖς, καὶ αὐτοὶ κληθήσονται υἱοὶ Θεοῦ ζῶντος.9 Ἐγγὺς δὴ σφόδρα ταῖς ἀποτομωτάταις ὀργαῖς τῶν ἀνιάρων ἢ λύσις, καὶ τῶν σκυθρωπῶν τὸ πέρασ, ὅσον

ἦκεν εἰς λόγους, οὐ μακράν. ὅτι μὲν γὰρ ἔσται κατὰ καιροὺς ἀπόβλητος ὁ Ἰσραὴλ, προκαταμεμήνυκεν ἐναργῶς, διὰ τῶν ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένων· ὅτι δὲ οὐκ εἰσάπαν οἰχίσηται, καὶ ἀπολεῖται παντελῶς, ἀλλ' ἔσται τις αὐτοῖς τῆς εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναδρομῆς ὁ καιρὸς, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ἀνάληψις, διὰ πίστεως δηλαδὴ τῆς εἰς Χριστὸν, πεπληροφόρηκε πάλιν. Ἔδει γὰρ ἔδει τοὺς προφητικῶν μέλλοντας ἀκούσεσθαι λόγων, ὅλον εἰδέναι σαφῶς τὸ μυστήριον, καὶ τοὺς τῆς θείας οἰκονομίας μὴ ἀγνοῆσαι τρόπους. ἔσται τοίνυν, φησὶν, ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς Οὐ λαὸς μου ὑμεῖς, καὶ αὐτοὶ κληθήσονται υἱοὶ Θεοῦ ζῶντος. τὸ ἐν τῷ τόπῳ, τί ἂν βούλοιο δηλοῦν, φέρε λέγωμεν ἀκριβῶς. γεγόνασι μὲν γὰρ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ αἰχμάλωτοι κατὰ καιροὺς, καὶ εἰς τὴν τῶν Ἀσσυρίων, ὡς ἔφην, ἀπεκομίσθησαν γῆν. ἀλλ' ἦσαν ἐκεῖ κλαίοντες τε καὶ ἀνοιμῶζοντες καὶ ἀπρακτοῦντες περὶ τὸν νόμον· καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐναργῆς ἐποίει λέγων ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Ἐπὶ τὸν 1.39 "ποταμὸν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσσαμεν, καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν "τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών." ἔφη δὲ πάλιν "Πῶς ἄσομεν τὴν ὠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;" ἀλλ' ὑπονοστήσαντες εἰς Ἱεροσόλυμα, Θεοῦ κατοικτεῖροντος, οὐδὲν ἦττον ἦσαν τε καὶ ὠνομάζοντο λαὸς Θεοῦ, καὶ διετέλουν ἐν εὐημερίαις λατρεύοντες ἐλευθέρως, καὶ τὰς κατὰ νόμον τελοῦντες θυσίας. οὐ γὰρ ἐξῆν ὅλως ἐτέρωσε ποιητέον τὰ διωρισμένα, ἀλλ' ἐν μόνοις τοῖς Ἱεροσολύμοις καὶ ἐν τῷ ναῷ, σαφῶς τοῦ διὰ Μωυσέως παρεγγυῶντος νόμου "Πρὸς- "εχε σεαυτῷ, μὴ ἀνεύγκης τὰ ὀλοκαυτώματά σου ἐν "παντὶ τόπῳ, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐκλέξηται "Κύριος ὁ Θεός σου, ἐκεῖ ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, "ἐκεῖ οἴσεις τὰ ὀλοκαυτώματά σου." οὐκοῦν ὑποστρέ- φοντες κατὰ καιροὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ τὴν τῶν ἀλλοφύλων καταλιμπάνοντες γῆν, πάλιν ἐπλήρουν τὰ νενο- μισμένα διὰ Μωυσέως, ἐχρημάτιζόν τε λαὸς Θεοῦ· μετὰ δὲ γε τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρὸν, καὶ τὴν γενομένην αὐτοῖς πολιορκίαν τε καὶ πόρθησιν, ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν πόλεσιν τε καὶ χώραις πανοικὶ διεσπάρησαν. πῶς οὖν ἔσονται κατὰ καιροὺς εἰς λαὸν Θεοῦ; ἄρα δὴ πάλιν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὑπονοστήσαντες, καὶ ἐν τῷ ναῷ συναγυγερμένοι; ἤγουν ἐν ἐκείνοις ὄντες τοῖς τόποις, ἔνθαπερ εἶεν ἂν ἕκαστοι κατεσκε- δασμένοι; τί φησὶν ὁ προφήτης; Ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς Οὐ λαὸς μου ὑμεῖς, καὶ αὐτοὶ κληθήσονται υἱοὶ Θεοῦ ζῶντος. ἀπώλισθον μὲν γὰρ τοῦ εἶναι λαὸς Θεοῦ, καὶ ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν διεσπάρησαν χώραις, ὃ καὶ εἰς δεῦρο σωζόμενον κατίδοι τις ἂν. ἀλλ' ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς, "ὅταν τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ," τότε δὴ 1.40 τότε καὶ αὐτὸς ὁ ἀπόβλητος Ἰσραὴλ εἰς υἱοὺς παραδεχθή- σεται Θεοῦ, καίτοι διατρίβων ἐν τόποις ἔνθαπερ ἂν εἶεν καὶ εὐρίσκοντο τυχόν· τὸ γὰρ ἀναγκάζον οὐδὲν ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ἐν λίθοις ἔτι ζητῆσαι ναόν· ὅτι μηδὲ τοῖς ἀρχαίοις ἔθεσι τιμήσει Θεόν, βουθυσίαις δὴ λέγω καὶ προβάτων σφαγαῖς· ἀλλ' ὁ τῆς λατρείας αὐτοῖς ἔσται τρῶ- πος πίστις ἢ εἰς Χριστὸν, καὶ τὰ αὐτοῦ θεσπίσματα, καὶ ἀγιασμός ὁ ἐν Πνεύματι, καὶ ἡ διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἀναγέννησις, τῆς υἰοθεσίας περιποιούσα τὴν δόξαν τοῖς αὐτῆς ἀξίοις καὶ κεκλημένοις εἰς τοῦτο παρὰ Κυρίου. 9Καὶ συναχθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰούδα καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπιτοαυτὸ, καὶ θήσονται ἑαυτοῖς ἀρχὴν μίαν, καὶ ἀναβήσονται ἐκ τῆς γῆς, ὅτι μεγάλη ἡ ἡμέρα τοῦ Ἰεσράελ.9 Καὶ τοῦτο εἰς πέρας ἐκβεβηκὸς εὐρήσομεν ἱστορικῶς τε ἅμα καὶ πνευματικῶς. ἦσαν μὲν γὰρ ἐν τοῖς ὀρίοις Περσῶν τε καὶ Μήδων οἱ τε ἐκ τῆς Σαμαρείας δοριληπτοὶ γεγονότες, τουτέστιν, ὁ Ἰσραὴλ, καὶ αὐτοὶ δὲ πρὸς τούτοις οἱ ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, τουτέστιν Ἰούδας καὶ Βενιαμίν. ἐπειδὴ δὲ Κύρος ὁ Καμβύσου τὴν Βαβυλῶνα ἐλὼν, καὶ τὸ Περσῶν κράτος εἰς ἑαυτὸν μεταστήσας, ἀνήκε τῆς αἰχμαλωσίας τὸν τε Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἰούδαν, οἴκοι τε ἰέναι προστέταχεν ὁμοῦ τοῖς σκεύεσι τοῖς ἱεροῖς, ἀφίκοντο μὲν εἰς Ἱεροσόλυμα, κατω- κή[κ]ασι δὲ λοιπὸν οὐκ ἔτι διηρημένως, καθὰ καὶ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας· οὔτε μὴν ἰδίους ἕκαστοι βασιλέας ἐσχῆκασι· διήγον δὲ

πάντες ἐν ὁμοψυχίᾳ κατὰ μόνην τὴν Ἱερουσαλήμ, ἡγουμένου τὸ τηνικάδε Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιήλ, ὃς ἦν ἐκ φυλῆς Ἰούδα, καὶ ἱερατεύοντος Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ τοῦ ἱερέως 1.41 τοῦ μεγάλου, ὅτε καὶ τὸν θεῖον ἀνεδείμαντο ναὸν, καὶ τῶν εἰς τὸν οἶκον εἶχοντο σπουδασμάτων. συναχθήσονται τοίνυν, φησὶν, οἱ υἱοὶ Ἰούδα καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπιτοαυτὸ, καὶ θήσονται ἑαυτοῖς ἀρχὴν μίαν, καὶ ἀναβήσονται ἐκ τῆς γῆς· ἵνα τὴν τῶν ἀλλοφύλων ἐννοῆς, εἰς ἣν καὶ ἀπεκομίσθησαν αἰχμάλωτοι γεγονότες. τὸ δὲ ὅτι μεγάλη ἡ ἡμέρα τοῦ Ἰεσράελ τῷ τῆς ἱστορίας οὐχ ἀρμόσει λόγῳ. οὐκοῦν ἐκεῖνο φαμέν· ὅτε γὰρ κεκλήσεται λαὸς Θεοῦ ὁ Ἰσραὴλ, καίτοι διὰ πλείστην ὄσσην δυσσέβειαν ὠνομασμένος Οὐ λαὸς, καθά- περ ἤδη προείπομεν, τότε συναχθήσονται αὐτοὶ τε καὶ οἱ υἱοὶ Ἰούδα, τουτέστι, πᾶσα λοιπὸν ἢ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς τῶν Ἰουδαίων εὕρισκομένη πληθὺς, καὶ ὑπὸ μίαν ἔσσονται πάντες ἀρχὴν, τουτέστι, Χριστόν. καὶ τι τοιοῦτον δὲ διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ προαναπεφώνηκε λέγων ὁ τῶν ὄλων Θεὸς περὶ Χριστοῦ "Καὶ ἀναστήσω ἐπ' αὐτοὺς ποιμένα ἕνα καὶ ποι- "μανεῖ αὐτούς, τὸν δοῦλόν μου Δαυεὶδ, καὶ ἔσται αὐτῶν ποιμὴν." ὀνομάζει δὲ Δαυεὶδ τὸν ἐκ σπέρματος Δαυεὶδ γεγονότα κατὰ σάρκα, Χριστόν. οὐκοῦν κεκλημένης ἤδη τῆς τῶν ἐθνῶν ἀγέλης, εἰσκομισθήσεται τελευταῖος ὁ Ἰσραὴλ, καὶ ὑπὸ μίαν ἔσσονται πάντες ἀρχὴν, καὶ ἀναβήσονται φησὶν ἐκ τῆς γῆς. δηλοῖ δὲ οἷμαι τουτὶ τοῖς νοοῦσιν ὀρθῶς, ἢ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως οἱ τὸν τοῦ Σωτῆρος προσηκόμενοι ζυγὸν ἀποστήσονται λοιπὸν τοῦ φρονεῖν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀμείνους ἔσσονται φρονήματος σαρκικοῦ· τοιοῦτοι γὰρ πάντες οἱ ὑπὸ Χριστῷ γεγονότες· καὶ πιστώσεται λέγων ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Ὅτι τοῦ Θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς "σφόδρα ἐπήρθησαν" καὶ μὴν καὶ ὁ Παῦλος "Οἱ δὲ τοῦ "Χριστοῦ Ἰησοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθί- "μασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις" ἤγουν ὅτι τεύζονται καὶ αὐτοὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. 1.42 Ἐφη γάρ που ὁ Χριστός "Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται." καίτοι, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον εἰπεῖν· οἱ γὰρ μὴ πιστεύοντες, εἶπέ μοι, μενοῦσι νεκροὶ, οὐκ ἀναβιώσονται δὲ τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ; ποῖον οὖν ἄρα τοῖς πεπιστευκόσι τὸ περιττόν, αὐτὸς ἡμῖν ὑπέδειξεν ὁ Σωτὴρ οὕτω λέγων "Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται "εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ" ἐγὼ ἦλθον, "ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν." Οὐκοῦν, ἀνασ- τήσονται μὲν ἅπαντες, πονηροὶ τε καὶ ἀγαθοί· ἀλλ' οὐ πάντες ἔχουσι τὸ περιττόν. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ὄντες Χρισ- τοῦ, διὰ τὸ τοῖς τῆς ἀπειθείας ἐγκλήμασιν ἐνειλημμένους ὀραῖσθαι, θανάτου χαλεπωτέραν τὴν ἐν τελευταίοις ἔξουσι ζωὴν· ἀποτίσουσι γὰρ λόγους καὶ τῶν ἐπταισμένων καὶ τῆς ἀπειθείας. οἱ δὲ γε ὄντες αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος οἰκειότητα τὴν πρὸς Θεὸν ἐκπεπλουτηκότες, καὶ ἀγαθοὶ τοὺς τρόπους, πρὸς τῇ ἀναστάσει τῇ κοινῇ, καὶ τῷ παλινδρομη- σαι πρὸς ζωὴν, πάντη τε καὶ πάντως ἔξουσι τὰ ἐπόμενα, τουτέστι τὰ δῶρα, τὰς τιμὰς, τοὺς στεφάνους, τὰς ἀμοιβὰς, τὴν λαμπρότητα. καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ Παῦλος, "Ἴδου "μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα· οἱ "πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν "τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίζει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθή- "σονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα." Ἀναβήσονται τοίνυν, φησὶν, ἀπὸ τῆς γῆς, τουτέστι, τὴν τῶν ἀγίων καὶ αὐτοὶ διαζήσονται ζωὴν. Ὅτι μεγάλη ἡ ἡμέρα τοῦ Ἰεσράελ. μεγάλη γὰρ ὄντως ἡ ἡμέρα Χριστοῦ, καθ' ἣν ἅπαντας ἐγερεῖ τοὺς νεκροὺς, καὶ καταβήσεται μὲν ἐξ οὐρανοῦ, καθιεῖται δὲ κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ 1.43 ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. εἰ δὲ δὴ βού- λοιτό τις ἡμέραν νοεῖν τὸν τῆς ἐπιδημίας καιρὸν, καθ' ὃν ἡ ἄφεις τῶν ἡμαρτημένων δέδοτο παρὰ Χριστοῦ Ἑλλησί τε καὶ βαρβάρους, καὶ Ἰουδαίοις τοῖς εἰς αὐτὸν πεπλημ- μεληκόσι, κατευθὺ καὶ οὗτος τῶν τῆς ἀληθείας βαδιεῖται λόγων. οὕτω καὶ ὁ Δαυεὶδ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπι- δημίας τὸν καιρὸν ὑποφαίνει λέγων "Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ."

9Εἶπατε τῷ ἀδελφῷ ὑμῶν Λαός μου, καὶ τῇ ἀδελφῇ ὑμῶν Ἥλεημένη.⁹ Ἀναγκαίως σφόδρα τοῖς ἤδη προειρημένοις ἐπιφέρει καὶ ταῦτα. ἐπειδὴ γὰρ εἴρηκεν, ὡς ὑπὸ μίαν ἔσονται πάντες ἀρχὴν, οὐδενὸς ἔτι διατειχίζοντος ἢ διατέμνοντος εἰς διχό- νοιαν, κρατούσης δὲ μᾶλλον ὁμοψυχίας, καὶ εἰς ἐνότητα τὴν ἐν πνεύματι συλλεγούσης ἅπαντας τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, λοιπὸν ἀναγκαίως τὸ Πνεῦμα προστέταχε τοῖς ἤδη τὴν πίστιν πεπλουτηκόσι, καὶ γεγονόσιν ὑπὸ Χριστῷ, μηκέτι τὴν πρὸς ἐκείνους εἰρήνην ἀποσεῖσθαι φιλεῖν, οἱ δικαίως κέκληντο Οὐ λαός μου, καὶ Οὐκ ἡλεημένη. εἰσδεδεγμένου γὰρ ἅπαξ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ κομισαμένου τὴν ἄφεισιν, καὶ γεγονότος ὑπὸ Χριστῷ, πῶς ἦν ἀκόλουθον διχονοεῖν ἔτι, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἐν ὁμονοίᾳ διατελεῖν τοὺς ἐνὶ τῷ τῆς υἰοθε- σίας Πνεύματι κεκλημένους εἰς ἀδελφότητα; ὡ τοῖνυν, φησὶν, οἱ πίστευε τῇ εἰς Χριστὸν ἐκλελαμπρυσμένοι, καὶ τὰ τῆς γνησιότητος λαχόντες αὐχήματα, τῷ ἀδελφῷ ὑμῶν τῷ πάλαι δικαίως Οὐ λαός μου κεκλημένῳ, λέγετε λοιπὸν τὸ Λαός μου· καὶ τῇ ἀδελφῇ ὑμῶν τῇ Οὐκ ἡλεημένη, λέγετε τὸ Ἥλεημένη. καὶ γὰρ ἔστιν ἀναγκαῖον, σύμφωνας τῷ δεσπότη τοὺς ὑπὸ 1.44 χεῖρα φαίνεσθαι λαοὺς, καὶ ταῦτὰ βούλεσθαι τῷ πατρὶ, τοὺς εἰς υἰότητα κεκλημένους διὰ τῆς χάριτος· ἦδεσθαί τε μᾶλλον, ὅτι σέσωσται τὸ κατάλειμμα τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ οἱ πάλαι διὰ πολλὴν ἀπειθειαν ἀπερρίμμενοι, νῦν γεγόνασι δεκτοὶ καὶ ἡγιασμένοι λοιπὸν ἐν Χριστῷ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ δόξα σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΩΣΗΕ ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Κρίθητε πρὸς τὴν μητέρα ὑμῶν, κρίθητε, ὅτι αὕτη οὐ γυνή μου, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀνὴρ αὐτῆς. Προειρηκῶς ὅτι καὶ ἀπόβλητος ἔσται δικαίως ὁ Ἰσραὴλ, κεκλήσεται δὲ πρὸς τούτῳ καὶ Οὐ λαός· καὶ μὴν ὅτι καὶ ἡ πληθὺς ἢ κυριοκτόνος ἔσται δήπου πάντως Οὐκ ἡλεημένη, καὶ σφόδρα εἰκότως· εἶτα τούτοις ἐπενεγκῶν, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, τὴν ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς ἐσομένην ἐπιστροφὴν διὰ πίστεως εἰς Χριστὸν, διὰ γε τοῦ φάναι, "Καὶ συναχθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰούδα καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ "ἐπιτοαυτὸ, καὶ θήσονται ἑαυτοῖς ἀρχὴν μίαν," ἅπασάν τε ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὴν οἰκονομίαν ἀφηγησάμενος, μέτεισι λοιπὸν ἐν τούτοις ἐπὶ τὸ γυμνοῦν τὰ ἐγκλήματα τῶν ὁσίως ἀποβεβλημένων, καὶ τὰ ἐφ' οἷς αὐτοὺς ἐκεῖνα παθεῖν συμβέβηκεν εἰς μέσον ἄγει σαφῶς. τοιγάρτοι φησὶ πρὸς τοὺς ἡλεημένους μὲν καὶ εἰσδεδεγμένους καὶ εἰς λαὸν γεγονό- τας Θεοῦ, πλὴν οἷά τινος πόρνης ἐκπεφυκότας τῆς Συνα- γωγῆς, Κρίθητε πρὸς τὴν μητέρα ὑμῶν, κρίθητε. εἰ γὰρ δὴ βούλεσθε, φησὶν, ἀναμαθεῖν τὰς αἰτίας, ἐφ' αἷς οὐ λαός μου, καὶ οὐκ ἡλεημένη γεγόνατέ τε καὶ κέκλησθε κατὰ γε τοὺς χρόνους τοὺς πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς, οὐκ ἐμὲ γεγονότα περὶ ὑμᾶς ἀπηνῆ καὶ ὀλίγων εἰς φιλοστοργίαν εὐρήσετε· κρίθητε δὲ πρὸς τὴν ἑαυτῶν μητέρα, ὅτι μὴ σέσωκεν ἀγάπης 1.46 τῆς εἰς ἐμὲ τὸ γνήσιον, ἡρνήσατο δὲ τὴν οἰκειότητα· καὶ ὀλίγου παντελῶς ἠξίωσε λόγου τῆς πρὸς ἐμὲ πνευματικῆς κοινωνίας τὴν καθαρότητα· οὐκ ἠθέλησέ τε τοὺς τῶν ἐμῶν θελημάτων ὠδίνειν καρπούς. αὕτη γέγονεν οὐ γυνή μου, κάγω διὰ τοῦτο λοιπὸν οὐκ ἀνὴρ αὐτῆς· οὐκ ἐμοὶ τέτοκεν ὑμᾶς, ἀλλ' ἐτέροις· ἢ γὰρ ἂν ἐπέγνων τοὺς ἐμούς· οὐ βραδὺς εἰς ἔλεον ὁ φύσει πατήρ, ὅκνεῖ δὲ εἶναι χρηστὸς ἐπὶ νόθη γονῆ. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως φαίη τις ἂν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· λογιεῖται δὲ αὖ, καὶ περινοήσει καλῶς, ὅτι τετραμ- μένης τῆς Συναγωγῆς εἰς ἀποστασίαν τὴν ἀπὸ Θεοῦ, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων λατρείαν ἀνθηρημένης, μόνον δὲ οὐχὶ πόρνης δίκην ἀπλούσης αὐτοῖς τὰ σκέλη, γεγόνασιν οἱ ἐξ αὐτῆς οὔτε φιλόθεοι καθαρῶς καὶ ἐρηρυσμένως, οὔτε μὴν ἐπιεικεῖς τοὺς τρόπους· ἐντεθραμμένοι δὲ μᾶλλον τοῖς ἤθεσι τῶν γεγεννηκότων, ἀφυλάκτως ἤεσαν ἐπὶ τὰ λυποῦντα Θεόν· τοῦτο μὲν θύοντες τῷ Βάαλ, καὶ ταῖς δαμάλεσι ταῖς

χρυσαῖς· τοῦτο δὲ καὶ εἰς πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας ἀπερισκέπτως διάττον-
τες, αἰτιάσονται δὴ οὖν, καὶ σφόδρα εἰκότως, τὴν ἑαυτῶν μητέρα, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον
τὸν φιλάρετόν τε καὶ πάναγνον ἀληθῶς Δεσπότην, ὃς σύνοικον ἔχειν οὐκ ἀξιοῖ τὴν
πεπορνευ- μένην. νοητὸς δὲ πάντως τῆς πορνείας ὁ τρόπος, κἂν εἰ λαλοῖτο
σωματικῶς. 9Καὶ ἔξαρχῶ τὴν πορνείαν αὐτῆς ἐκ προσώπου μου, καὶ τὴν μοιχείαν
αὐτῆς ἐκ μέσου μαστῶν αὐτῆς, ὅπως ἂν ἐκδύσω αὐτὴν γυμνήν, καὶ ἀποκαταστήσω
αὐτὴν καθὼς ἡμέραι γενέσεως αὐτῆς.⁹ Τοῖς ἀπὸ γνώμης ἰδίας οὐκ ἐπιστρέφουσι
πρὸς Θεὸν, οὔτε μὴν ἀνεχομένοις τὰ αὐτῶ δοκοῦντα πληροῦν, ἀλλὰ τῆς οὐκ οἶδ'
ὅπως τετιμημένης αὐτοῖς φαυλότητος ἀπρίξ ἡμμένοις, 1.47 ποινὴ καὶ κόλασις
ἐπινοεῖται τις, ἐφ' ὅπερ ἦν ἄμεινον ἐξ ἰδίας φέρεσθαι γνώμης, ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο
μετατιθεῖσα λοιπὸν, ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ φόβου. ὄνπερ γὰρ τρόπον τῶν ἐν τοῖς
σώμασι τραυμάτων τὰ δυσχερῆ καὶ δυσμεταχειρίσιστα, κἂν εἰ μὴ ταῖς τῶν φαρμάκων
δυνάμεσιν εἴκοντα δέχοιντό τινα τὴν εἰς τὸ ἄμεινον μετατροπὴν, ἢ σιδήρῳ
τέμνεται, τῆς τῶν ἰατρῶν ἐμπειρίας εἰς τοῦτον καλούσης τῆς ἐπικουρίας τὸν
τρόπον, ἦγον νικᾶται πυρί· οὕτω καὶ ἀνθρώπου ψυχὴ πολὺ διανεύσασα πρὸς
ἀπόστασιν τὴν ἐξ ἀγαθῶν, κἂν εἰ μὴ ταῖς τῶν νοθετούντων εἴκοι φωναῖς, μήτε
μὴν ἔλοιτο μετα- φοιτᾶν ἐκ τῶν αἰσχίωνων ἐπὶ τὸ ἄμεινον, νικᾶται ταῖς δίκαις, καὶ
τοῖς τῆς κολάσεως ἐναλοῦσα βρόχοις, ἀναγκαίαν ποιεῖται τὴν ἐπιστροφὴν· ὁποῖόν
ἔστι τὸ διὰ φωνῆς Ἰερεμίου "Πόνῳ "καὶ μάστιγι παιδευθήσῃ Ἰερουσαλήμ." ψάλλει
δέ τι τοιοῦτον καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ περὶ τῶν ἠγαπηκότων τὸ πολὺ δὴ λίαν
ἄγεσθαι πρὸς τὸ πλημμελεῖν, "Ἐν κημῶ καὶ "χαλινῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις
τῶν μὴ ἐγγιζόντων "πρὸς σέ." τὰ γὰρ τοι σκληρὰ τε καὶ ἀστοιχείωτα τῶν ἀλόγων
ζῶων χαλινοῖς περιτρέπουσιν εἰς τὸ εὖ ἔχειν δοκοῦν οἱ πωλοδαμνεῖν εἰωθότες·
οὕτω καὶ Θεὸς χρησίμως προσφέ- ρεται τοῖς σφόδρα φιλαμαρτήμοσιν. οὐκοῦν
συνεβούλευον μὲν τῇ Συναγωγῇ προφητῆται καὶ δίκαιοι τῆς τῶν εἰδώλων
ἀποφοιτῆσαι λατρείας, καὶ τῆς οὐκ οἶδ' ὅθεν ἐξηυρημένης ἀποσχέσθαι πλάνης. καὶ
οὐ μέχρι τούτων· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἠπεῖλει Θεὸς ἐπιθήσειν αὐτοῖς τὰ πάντων αἰσχίστα
τῶν κακῶν, εἰ μὴ ἔλοιτο παλινδρομεῖν εἰς τὸ φρονεῖν τε καὶ δρᾶν τὰ αὐτῶ
δοκοῦντα καὶ φίλα. οἱ δὲ ἦσαν ἔτι δεινοί τε καὶ ἀτεράμονες, καὶ τὴν διάνοιαν
ἀκαμπεῖς. ταύτητοι δορί- ληπτοι γεγονότες εἰς Ἀσσυρίους καὶ Μήδους, μακροὺς δια-
1.48 τετελέκασιν χρόνους, οὗ γεγονότες, καὶ τῶ τῆς δουλείας κατηχθισμένοι ζυγῶ,
ἔθουον μὲν ταῖς δαμάλεσιν οὐκέτι· πῶς γὰρ, ἢ πόθεν; οἱ δὲ ἦσαν ἐν ἀφύκτοις ἤδη
κακοῖς· ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν ἐπεκαλοῦντο τὸν Βάαλ· διετέλουν δὲ μᾶλλον, τὰς ἑαυτῶν
ἀνοιμώζοντες συμφοράς. τοῦτό τοι φησὶν ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, Καὶ ἔξαρχῶ τὴν
πορνείαν αὐτῆς ἐκ προσώπου μου, καὶ τὴν μοιχείαν αὐτῆς ἐκ μέσου μαστῶν αὐτῆς.
οἰχίσηται γὰρ αἰχμάλωτος, φησὶ, καὶ οὐκ ὄψομαι θύουσαν ἔτι τῶ Βάαλ, οὔτε ταῖς
δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς ἐπιτελοῦσαν ὀλοκαυτώματα, ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀγερω-
χίας μονονουχὶ καὶ ἀπογυμνοῦσαν τοῖς ἰδίοις ἔρασταῖς τοὺς μαστούς· ἐφησθήσομαι δὲ
μᾶλλον ἀλυούση τε καὶ ταλαι- πωρουμένη, καὶ ἀνήκεστον ἐχούση συμφορὰν, ἐν γῆ
οὐκ ἰδίᾳ, καὶ ὑπὸ δεινοῖς καὶ πικροῖς γεγεννημένη δεσπόταις. ἐποίησα δὲ ταῦτα, τῆς
ἐμῆς ἐπικουρίας ἀπογυμνώσας αὐτὴν, καὶ ἀσχήμονα καταλελοιπῶς, ὡς ἐν οἷς ἦν ἐν
ἀρχαῖς ὀρᾶσθαι γεγεννημένην, ὅτε τὸν τῆς Αἰγυπτίων πλεονεξίας ἀχθοφο-
ροῦσα ζυγόν, γυμνὴ διετέλει τῆς παρὰ ἐμοῦ χάριτός τε καὶ ἀγάπης, καὶ σοφίας νομικῆς.
οὐκοῦν εἰς ὑποστροφὴν, καὶ ἀνόπιν ὥσπερ ἰοῦσα πάλιν ἐν οἷς ἦν, γέγονεν ἡ
Συναγωγὴ, τὴν μεταξὺ τιμῆν τε καὶ δόξαν ἐξ ἀμαθίας ζημιουμένη. Τοῦτο καὶ
αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδασκεν ὁ Σωτὴρ, λέγων "'Ὅταν "δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ
τοῦ ἀνθρώπου, διέρ- "χεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὐ-
"ρίσκει. τότε λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν "ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει
σχολάζοντα, σεσαρωμένον "καὶ κεκοσμημένον. τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει

"ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα "κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου "χειρόνα τῶν πρώτων· οὕτως ἔσται τῆ γενεᾷ ταύτῃ τῆ 1.49 "πονηρᾶ." ἔτι μὲν γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ διατρίβουσι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἐνώκησεν ὡς εἰδωλολάτραις τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, ἀλλ' ἐκβέβληται μεταξύ· κέκληνται γὰρ εἰς θεογνωσίαν διὰ Μωυσέως, ἐπειδὴ δὲ γεγόνασι κυριοκτόνοι, καὶ μυρίοις ὅσοις ἐγκλήμασιν ἔνοχοι, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χειρόνα τῶν πρώτων, δαιμονίων ἀγέλης, οὐχ ἑνὸς ἔτι μόνου κατοικούσης ἐν αὐτοῖς. τῆς γὰρ οὐρανοῦ χάριτος τὴν περιστολὴν ἀποβαλοῦσα ψυχὴ, πάντητε καὶ πάντως εὐάλωτος ἔσται τῷ σατανᾷ. 9Καὶ θήσομαι αὐτὴν ὡς ἔρημον, καὶ τάξω αὐτὴν ὡς γῆν ἄνυδρον, καὶ ἀποκτενῶ αὐτὴν ἐν δίψει, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς οὐ μὴ ἐλείψω, ὅτι τέκνα πορνείας ἐστίν. ὅτι ἐξεπόρνευσεν ἡ μήτηρ αὐτῶν, κατήσχυνεν ἡ τεκοῦσα αὐτά.9 Ἄκαρπον ἔσεσθαι φησι τὴν πεπορνευμένην, ξηρὰν καὶ ἀκανθοτόκον, διψάδα καὶ ἄνυδρον, οὐχ ὑδάτων τάχα που τῶν γηϊνῶν ἐστερημένην, ἀλλὰ τῆς ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ πῶς, τουτέστι τῆς διὰ τοῦ Πνεύματος χορηγίας, ἣν ἐκάστη σοφῆ τε καὶ ἀγαθῆ διανέμει ψυχῆ. ψάλλει γὰρ που πρὸς Θεὸν, καὶ φησιν ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Οἱ δὲ υἱοὶ τῶν "ἀνθρώπων ἐν σκέπη τῶν πτερυγῶν σου ἐλπιοῦσι. μεθυσ- "θήσονται ἀπὸ πῶς τοῦ οἴκου σου, καὶ τὸν χειμάρρουν "τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς αὐτούς. ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ "ζωῆς." ἄξιοι δὲ τῆς οὕτω σεπτῆς καὶ ἀμφιλαφοῦς χορη- γίας εἶεν ἂν οἱ γνήσιοι καὶ βεβιωκότεσ ὀρθῶς, καὶ ἀγάπης τῆς εἰς Θεὸν προθέντες οὐδὲν· τὴν δὲ γε πεπορνευμένην καὶ ἄνυδρον τε γενήσεσθαι, καὶ μὴν καὶ ἐν δίψει τεθνήξεσθαι λέγει. καὶ τοῦτο οἶμαι ἐστὶ τὸ διὰ φωνῆς ἐτέρων προφητῶν 1.50 περὶ αὐτῆς εἰρημένον· ὁ μὲν γὰρ ἔφασκεν, "Ἰδοὺ ἡμέραι "ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἐξαποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν· "οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι "λόγον Κυρίου· καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν περιδρα- "μῶνται, ζητοῦντες τὸν λόγον Κυρίου, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν." Ἱερεμίας δὲ πάλιν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ "Πόνω καὶ "μάστιγι παιδευθήσῃ Ἱερουσαλήμ· μὴ ἀποστῆ ἡ ψυχὴ μου "ἀπὸ σοῦ, μὴ ποιήσω σε ἄβατον γῆν, ἥτις οὐ κατοικηθῆ- "σεται." ἐκάστῳ γὰρ ἡμῶν, ὡς ἔφην, λόγους εἰς νοῦν τοῦς διὰ τοῦ Πνεύματος ἐνήσι Θεός, ἀποτρέφειν ἰσχύοντας εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἢ καὶ διὰ φωνῆς ἀγίων καταπαιίνει πολλάκις. συνδιολεῖσθαι δὴ οὖν τῆ πεπορνευμένη μητρὶ τὰ τέκνα δεῖν ἔφη, καὶ οἰκτιρμῶν δίχα. διὰ ποίαν αἰτίαν; ὅτι τέκνα πορνείας εἰσὶ. καὶ οὐ δὴ που φαμέν ὅτι τοῖς τῆς μητρὸς πλημμελήμασιν ὑπόκειται τέκνον, βαδιεῖται γὰρ ἡμῖν ὅποι ποτε ἄρα τὸ διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ "Οὐκ ἀποθανοῦνται "πατέρες ὑπὲρ τέκνων, οὐδὲ τέκνα ὑπὲρ πατέρων· ἕκαστος "τῆ ἰδίᾳ ἁμαρτία ἀποθάνεται." ἰστέον δὲ μᾶλλον, ὅτι κἂν ἐπινοῆται πρόσωπον πορνεουούσης μητρὸς, ὡς ἐν τύπῳ τῆς Συναγωγῆς, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον αὐτοὶ πάλιν ἂν εἶεν οἱ ἐξ αὐτῆς. λέγων δὲ, ὅτι πορνείας εἰσὶ τέκνα, παρέδειξεν ἕνα- γῶς, ὅτι τοῖς τῆς νοητῆς πορνείας ἐγκλήμασιν ἔνοχοι καθεσ- τήκασιν· καὶ τοῦτο ἐξ αὐτῶν οἰονεῖ σπαργάνων καὶ μήτρας δεδυσσεβηκότες, καὶ οὐδὲ πώποτε τῶν εἰς εὐσέβειαν ἔργων ἀψάμενοι, ἀνεπιτήδευτον δὲ παντελῶς τὴν ἀρετὴν ἐσχηκότες, καὶ τὴν ἀνδάνουσαν τῷ Θεῷ τρίβον οὐ τιμηκότες. οὕτω καὶ ὁ ψάλλων φησὶν, "Ἀπηλλοτριώθησαν οἱ ἁμαρτωλοὶ "ἀπὸ μήτρας, ἐπλανήθησαν ἀπὸ γαστρὸς, ἐλάλησαν ψευδῆ·" καίτοι παντὸς εὐσεβοῦς, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης ἔργοις ἐντεθραμμένους, λαμπρῶς ἀναφωνεῖν δυναμένου πρὸς Θεόν, 1.51 "Ἐπὶ σὲ ἐπερρίφην ἐκ μήτρας· ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς μου "Θεός μου εἶ σύ." ὥσπερ δὲ υἱοὶ φωτὸς καὶ υἱοὶ ἡμέρας νοοῖντ' ἂν εἰκότως, οἱ ὡς ἐν φωτὶ καὶ ἡμέρᾳ πολιτευόμενοι λαμπρῶς τε καὶ εὐσχημόνως· οὕτω κἂν εἰ λέγοιντο πορνείας τέκνα τινὲς, τοῦς ὡς ἐν πορνείᾳ καὶ τῆ λῖαν ἐκτοπωτάτῃ ζωῇ νοήσεις πάλιν, οὐς κατοικτεῖρειν οὐκ ἀξιοῖ, Διότι πε- πόρνευκεν ἡ μήτηρ αὐτῶν, κατήσχυνεν ἡ τεκοῦσα αὐτά. κατήσχυνε δὲ ἑαυτὴν δηλονότι, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀναφύοντα τέκνα. ὥσπερ γὰρ ἐστὶν ἐν ἀυχήμασι

τοῖς εἰς ἀρετὴν ὁ δίκαιος· οὕτως ἐν αἰσχύνη καὶ ἐντροπῇ πᾶς δυσσεβής. 9 Εἶπε γάρ Ἄκολουθήσω ὀπίσω τῶν ἔραστῶν μου τῶν διδόντων μοι τοὺς ἄρτους μου καὶ τὸ ὕδωρ μου καὶ τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὰ ὀθόνιά μου καὶ τὸ ἔλαιόν μου καὶ πάντα ὅσα μοι καθήκει.⁹ Ἐραστὰς αὐτῆς εἶναί φησι τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας, περὶ οὓς ἂν λέγοιτο καὶ ὁ τῆς πορνείας πεποιῆσθαι τρόπος. τὸ γὰρ ταῖς ἐκείνων ἔπεσθαι γνῶμαις, καὶ τὰ αὐτοῖς δοκοῦντα πληροῦν, τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ ἀσελγαίνειν ἐν ἀμαρτίαις, καὶ διαβιοῦν αἰσχροῶς, καὶ τῆς ἐσχάτης φαυλότητος ἀναπίμ- πλασθαι· μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἐν ὠδίσι ἔχειν πᾶν εἶδος ἀκα- θαρσίας. ὥσπερ γὰρ οἱ τὸν θεῖον ὠδίνοντες φόβον, ἀνακε- κράγασι πρὸς Θεόν, "Διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ "ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν καὶ ἐτέκομεν, πνεῦμα σωτηρίου "σου ἐκυήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς" οὕτω καὶ ταῖς τῶν δαιμόνων ἐπιθυμίαις ἀνέντες τὸν νοῦν ἀπάσης εὐθύς ἀσεβείας ἐπί- μεστον ἔχουσιν, οἱ τῶν θείων ἀποφοιτῶντες νόμων καὶ ἀπάσης φαυλότητος ἐπιτηδευταί. ἔρασταὶ δὴ οὖν πονηροὶ τε καὶ ἀλιτήριοι τῶν εἰς ἀσέβειαν ἀπονενευκότων οἱ ἀπο- στάται δαίμονες, οἷς εἶ τις ἔλοιτο προσέχειν ὡς θεοῖς, δυσσεβήσει δεινῶς, ἀνατίθησι γὰρ αὐτοῖς καὶ ὧν ἂν ἔχοι 1.52 τὴν χάριν, καὶ ταῖς εὐφημίαις καταγεραίνει πολλάκις, καὶ ἀναφέρει τὰ χαριστήρια, Θεὸν τὸν ἕνα καὶ φύσει καταλελοι- πῶς, τὸν χορηγοῦντα τὰ ζωαρκῆ, τὸν οἶά τισιν ἐσθήμασι καταμφιεννύντα τῇ χάριτι, καὶ ταῖς ἄνωθεν ἐπικουρίαις καὶ νοῦν καὶ καρδίαν κατασκιάζοντα, τὸν οἶά περ ἐλαίῳ κατα- πιαίνοντα, καὶ ἄρτω τῷ νοητῷ τρέφοντα πρὸς ζωὴν τὴν εὐκλεῆ καὶ ἀμήρυτον, τὸν ὕδατι τῷ ζωοποιῷ πρὸς εὐεξίαν ἡμᾶς τρέφοντα τὴν πνευματικὴν. ἀλλ' ὄγε πρὸς ἀσέβειαν διανενευκῶς, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡ πεπορνευμένη Συναγωγή, τοῖς ἰδίους ἔρασταῖς ἔφη δεῖν ἔπεσθαι, καὶ αὐτοῖς ἀνάπτειν τὰ χαριστήρια, καὶ παρ' αὐτῶν ἠγεῖσθαι λαβεῖν τὰ τε εἰς τροφήν καὶ ἀμφίασιν. τουτὶ γὰρ οἶμαί ἐστι τὸ Εἶπε γάρ Ἄκο- λουθήσω ὀπίσω τῶν ἔραστῶν μου τῶν διδόντων μοι τοὺς ἄρτους μου καὶ τὸ ὕδωρ μου καὶ τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὰ ὀθόνιά μου καὶ τὸ ἔλαιόν μου, καὶ πάντα ὅσα μοι καθήκει. ἀλλ' οἷ γε σοφοί τε καὶ ἀγαθοί, καὶ Θεῶ γινώριμοι καὶ οἰκειό- τατοι, αὐτῷ δὴ πάντως ἀναθεῖεν ἂν καὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν τὴν ἐπίδοσιν, καὶ τῶν ἐπιγείων τὴν χορηγίαν. ἐροῦσι γὰρ δὴ, καὶ λίαν ἐμφρόνως "Μὴ ἐστὶν ἐν τοῖς εἰδώλοις τῶν "ἔθνων ὑετίζων; καὶ εἰ ὁ οὐρανὸς δώσει πλησμονὴν αὐτοῦ, "οὐχὶ σὺ εἶ ὁ αὐτός; καὶ ὑπομενοῦμέν σε, ὅτι σὺ ἐποίησας "ταῦτα πάντα." συνανακράζονται δὲ καὶ αὐτῷ τῷ θεσπεσίῳ Δαυεῖδ "Ἐπεσκέψω τὴν γῆν καὶ ἐμέθυσας αὐτήν, ἐπλή- "θυνας τοῦ πλουτίσαι αὐτήν." 9 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ φράσσω τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐν σκόλοψι, καὶ ἀνοικοδομήσω τὰς ὁδοὺς αὐτῆς, καὶ τὴν τρίβον αὐτῆς οὐ μὴ εὕρη· καὶ καταδιώξεται τοὺς ἔραστὰς αὐτῆς καὶ οὐ μὴ καταλάβῃ αὐτούς· καὶ ζητήσει αὐτούς καὶ οὐ μὴ εὕρη αὐτούς.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ βεβούλευται, φησί, πονηρὰ καθ' ἑαυτῆς, καὶ τῶν ἀδικεῖν πεφυκότων παραλέλοιπεν οὐδέν· ἔφη γὰρ δεῖν 1.53 κατακολουθεῖν ἐλέσθαι τοῖς ἰδίους ἔρασταῖς, τουτέστι, ταῖς τῶν πεπλανηκότων ἀνοσίοις γνῶμαις ἀπονέμειν τῆς διανοίας τὴν ῥοπήν, ὡς μόνον πληροῦν τὰ ἐκείνων· καὶ ἐπειδὴ πρὸς τούτῳ τῶν δεδωρημένων αὐτῇ παρ' ἐμοῦ τοῖς οὐδὲν ὠφελή- κόσι τοῖς δαίμοσιν ἀνάπτει τὰ χαριστήρια, ταύτη τοι ματαίαν αὐτῆς ἀποφανῶ τὴν σκέψιν, καὶ ἀντιτάξομαι γενικῶς. φράξω γὰρ αὐτῆς τὴν ὁδὸν ἐν σκόλοψι, καὶ τειχιῶ τὴν τρίβον, ὡς ἂν μήτε κατακολουθήσειε τοῖς ἰδίους ἔρασταῖς, μήτε μὴν εὕρη χρησίμους τοὺς πεπλανηκότας, κἂν εἰ διώκειν ἔλοιτο τυχὸν αὐτούς, τουτέστιν, ἐγκεῖσθαι σπουδαίως ταῖς εἰς αὐτούς τιμαῖς καὶ λατρείαις. σκόλοπας δὲ εἶναί φησι τὰ συμβε- βηκότα τῷ Ἰσραὴλ δυσχερῆ, τοὺς πολέμους δὴ λέγω, τὰς αἰχμαλωσίας, τὸν λιμὸν, τοὺς κινδύνους, τὴν ἐν δουλείᾳ τριβὴν. γεγονότες γὰρ ἅπαξ ὑπὸ Μήδοις καὶ Πέρσαις, οὐκ ἐν σχολῇ προσήεσαν τῷ Βάαλ, οὐδὲ ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς· ἀλλ' ἦν πως ἀνάγκη, τὸ, καὶ αὐτῆς τῆς ἄνωθεν καὶ φιλαιτάτης ἐλευθερίας ἐστερημένους, καὶ ζητοῦντας μὲν τὰ οἴκοι, πτωχεύοντας δὲ, καὶ ταῖς τῶν

κρατούντων πλεονεξίαις πεπιεσμένους, οὐκέτι μὲν δύνασθαι τὰ συνήθη πληροῦν ὀλοφύρεσθαι δὲ μάλλον, καὶ ταῖς ἀνηκέστοις καταμεθύειν συμφοραῖς, καταγινώσκοντας ἤδη τῶν πεπλανηκότων, ὡς οὐδὲν ἀπόνασθαι μετὸν αὐτοῖς τῶν ἐν ἐλπίσι κεναῖς. ὡφέληνται γὰρ οὐδὲν, ἢ τοῦ Βάαλ ἐπαμύνοντος· τί γὰρ ἂν ἔδρασε τὸ ἄφωνον ξύλον; ἤγουν τῶν δαμάλεων ἐπικουρίας αὐτοῖς ἐπινοουσῶν τινα τρόπον· χρυσὸς γὰρ ἦν, "ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων," κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀποφράττονται τοίνυν αἱ ὁδοί· Θεοῦ μὴ καταλαίνοντος τοῖς φιλαμαρτήμοσι τὴν εἰς φαυλότητα τρίβον, ἀποτραχύνοντος δὲ χρησίμως, καὶ οὐκ ἐφιέντος αὐτοῖς δι' εὐμαρείας ἴεσθαι ἐπὶ τὸ φληνάφως δοκοῦν· ὡς ἂν οὐχ ἐκόντες ἐγκόπτοινο, καὶ μεταχωροῖεν ἐπὶ 1.54 τὸ ἄμεινον, διὰ πείρας αὐτῆς ἐκμεμαθηκότες, ὡς ἔστι παντὶ τῷ τὸ πλημμελεῖν οὐκ ἀζήμιον. 9Καὶ ἐρεῖ Πορεύσομαι καὶ ὑποστρέψω πρὸς τὸν ἄνδρα μου τὸν πρότερον, ὅτι καλῶς μοι ἦν τότε ἢ νῦν.9 Σώζει μὲν ὁ λόγος ἔτι τὸν αὐτῷ πρόποντα τρόπον· ὡς γὰρ ἐπὶ πόρνης γυναικὸς ἀπ' ἀρχῆς συντέθεται μέχρι τέλους. διὰ τοῦτο, φησὶν, ὅτι μεταγνώσεται καὶ ἐρεῖ Πορεύσομαι πρὸς τὸν ἄνδρα μου τὸν πρότερον, ὅτι καλῶς μοι ἦν τότε ἢ νῦν. πλὴν ἄθρει κὰν τούτῳ τὸν τῶν ὄλων Θεὸν καὶ ἐν ὀργῇ παιδεύοντα, καὶ ὠφελοῦντα ποικίλως, καὶ ταῖς τῶν δεινῶν ἐπαγωγαῖς ἀνασειράζοντα τοὺς πεπλανημένους, καὶ μεταποιοῦντα πρὸς τὸ συμφέρον. ὅταν γὰρ, φησὶν, ἀποπεφραγμένας ἴδῃ τὰς ἑαυτῆς ὁδοὺς ἐν σκόλοφι, τότε δὴ τότε μεταβουλεύσεται, καὶ ὅπερ ἦν ἄμεινον ἐλέσθαι δρᾶν, οὐπω τῶν ἀνιαρῶν εἰσβεβληκότων, κὰν γοῦν ὀψέ, καὶ μετὰ πείραν ἀρπάσῃ· ἀγαπήσει γὰρ τότε τὰ παρὰ Θεῶ, καὶ τῶν μεταξὺ πλημμελημάτων ὡς ἐκ λογισμοῦ τοῦ σώφρονος ἀλογήσασα, μεταχωρήσει λοιπὸν πρὸς τὸ θελήσαι τὸ ἐν ἀρχαῖς, καὶ θαυμάσει τὰ παρὰ Θεῶ, καὶ ἀσυγκρίτοις αὐτὰ διενεγκόντα διαφοραῖς, καθάπερ ἐκ μέθης ἀνανήψασα, κατόψεται μόλις. οὐκοῦν οὐκ ἀνόνητον τὸ παιδεύεσθαι, κὰν εἰ ἔχοι τυχὸν τὸ παραντίκα λυποῦν. καὶ τοῦτο εἰδότες οἱ προφηταὶ φασί, "Παίδευσον ἡμᾶς Κύριε." γράφει δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος "Εἰ παιδεῖαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται "ὁ Θεός· τίς γὰρ ἐστὶν υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;" δείκνυσι δὲ τὸ ἐκ τοῦ παιδεύεσθαι γλυκύ τε καὶ ὀνησιφόρον, οὕτως λέγων "Πᾶσα παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ "χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον μὲντοι καρπὸν εἰρηνικὸν "τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης." 1.55 9Καὶ αὐτὴ οὐκ ἔγνω ὅτι ἐγὼ δέδωκα αὐτῇ τὸν σῖτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἀργύριον ἐπλήθυνα αὐτῇ· αὐτὴ δὲ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ ἐποίησε τῇ Βάαλ.9 Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἂν ἔλοιτο, φησὶ, τοῖς ἰδίους ἔτι κατακολουθεῖν ἐρασταῖς, οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις. κατορθώσει γὰρ τοῦτο, καὶ λίαν εὐκόλως, τῷ ἀναφράττεσθαι μὲν τὴν ὁδὸν αὐτῆς, καὶ τὰς τρίβους ἀνατειχίζεσθαι, καὶ κατ' οὐδένα παντελῶς εὐοδοῦσθαι τρόπον. ἐπειδὴ δὲ πρὸς τῷ θεῷ ὑπάρχειν οἴεσθαι τὸν Βάαλ, ἀνατέθεικεν αὐτῷ καὶ τῶν παρ' ἐμοῦ κεχορηγημένων αὐτῇ τὰ χαριστήρια, καὶ πρὸς τοῦτο βουλευσομαι τὰ εἰκότα, ὡς ἂν ἀναμάθοι, τίς ὁ διδούς, καὶ τῶν ὄλων ἔχων τὴν ἐξουσίαν. δέδωκα μὲν γὰρ τὰ ζωαρκῆ· σῖτον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ ἀργύριον ἐπλήθυνα αὐτῇ. ἀλλὰ ταῖς ἐμαῖς φιλοτιμίαις εὐχαριστήσαι δέον, εἰς δόξαν αὐτὰ πεποιήται τῇ Βάαλ. ὃ δὴ τῆς ἐσχάτης ἐστὶν ἀναισθησίας τε ὁμοῦ καὶ ἀχαριστίας ἀπόδειξις ἐναργής· καὶ οὐκ ἀνικάνως τὸ χρήμα ἔχει πρὸς γε τὸ δεῖν καὶ σφόδρα δικαίως παροτρύναι Θεὸν, κὰν εἰ πάσης ἡμερότητος πηγὴ νοοῖτο καὶ γένεσις. Πάνδεινον οὖν ἄρα καὶ δίκης οὐκ ἀμοιροῦν, τῶν παρὰ Θεοῦ χαρισμάτων τὴν φιλοτιμίαν ἀνατιθέναι ζητεῖν τοῖς τὴν δόξαν αὐτοῦ παραλύουσι, τουτέστι, τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσιν, ὃ δὴ καὶ ποιοῦσι τῶν ἐν κόσμῳ τινές· Ἕλληνες δὲ οὗτοι, καὶ αἰρετικοί. οἱ μὲν γὰρ, Θεοῦ διδόντος ἀνθρώπῳ σοφίαν καὶ λόγον, τὴν τῆς εὐγλωττίας δεινότητα ταῖς τῶν δαιμονίων χαρίζονται δόξαις· τὰ δέ γε τῶν αἰρετικῶν θεομισῆ καὶ ἀνόσια στίφη πολυπλόκων ἐννοιῶν εὐρέμασι κατασίνονταί τινες, καὶ τὸν τῶν ἀπλουστέρων καταστρέφουσι

νοῦν, "καὶ παγίδας ἔστησαν διαφθεῖραι ἄνδρας," κατὰ τὸ γεγραμμένον. οὐκοῦν ἄμφω τετιμήκασιν τὸν Βάαλ· μόνον δὲ οὐχὶ καθάπερ ἐκ 1.56 πλοῦτου νοητοῦ λαμπρὸν ἀνάθημα προσκομίζουσιν εἰς δόξαν αὐτῶ τὰ περὶ Θεοῦ. καὶ τοῦτο οἶμαι ἐστὶ πνευματικῶς εὖ μάλα νοούμενον, τὸ Ἐγὼ δέδωκα τὸν σῖτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἀργύριον ἐπλήθυνα αὐτῇ· αὐτὴ δὲ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ ἐποίησε τῇ Βάαλ. ἀναθετέον οὖν ἄρα Θεῷ τὰ αὐτοῦ· τὸν γάρ τοι παντὸς ἡμῖν ἀγαθοῦ δοτήρα καὶ χορηγὸν καταχρυσουῖσθαι πρέπει δι' ὧν ἂν ἔχοιμεν παρ' αὐτοῦ, κἂν εἰ λαμπρὸς εἴη λόγος, κἂν εἰ νοῦς ἔχων ἐπιτη- δεῖως πρὸς τὸ δύνασθαι νοεῖν ἀληθῆ μυστήρια. 9 Διὰ τοῦτο ἐπιστρέψω καὶ κοιμοῦμαι τὸν σῖτόν μου καθ' ὥραν αὐτοῦ καὶ τὸν οἶνόν μου ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ ἀφελοῦμαι τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὰ ὀθόνιά μου τοῦ μὴ καλύπτειν τὴν ἀσχημο- σύνην αὐτῆς· καὶ νῦν ἀποκαλύψω τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῆς ἐναντίον τῶν ἐραστῶν αὐτῆς, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ ἐξελείτῃ αὐτὴν ἐκ χειρός μου.⁹ Ὁρᾶς ὅπως ἠπέιλησε τὴν ἀφαίρεσιν τῶν κατευφραίνειν εἰδόντων, καὶ τοῦτο χρησίμως. ὥσπερ γὰρ τὸ ἀποτραχύνεσθαι τοῖς σκόλοψι τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐπὶ τὸ ἐλέσθαι φρονεῖν τὰ ἀμείνω παρήνεγκε, παρεσκεύασε δὲ ὥσπερ καὶ οὐχ ἔκοῦσαν εἰπεῖν Ἐπιστρέψω πρὸς τὸν ἄνδρα μου τὸν πρότερον, ὅτι "καλῶς μοι ἦν τότε ἢ νῦν." ἔγνω γὰρ διὰ πείρας τὸ τελοῦν εἰς ὄνησιν, καὶ οἷς ἦν ἄμεινον ἐμφιλοχωρεῖν· οὕτως εἰ λάβοιμι τὰ ἔμαυτοῦ, φησὶ, τότε δὴ πάντως ζητήσῃ τὸν χορηγόν, ἀποπαύσεται τοῦ δεῖν ἀνάπτειν τοῖς δαιμονίοις τὰ χαριστήρια, οἷεσθαί τε ὅτι θεοὶ κατὰ ἀλήθειάν εἰσιν, ὡς καὶ ἀνασῶζειν δύνασθαι τοὺς ὑπ' αὐτοῖς γεγονότας. ἐν καιρῷ δὲ λήψεσθαι τὸν σῖτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὰ ὀθόνια, φησὶ, ψευδομένων τάχα που κατὰ καιροῦς τῶν καρπῶν, καὶ ὑστερι- 1.57 ζόντων αὐτοῖς τῶν ὠρίμων· ὡς ματαίους ἀνατλήναι καὶ τοὺς ἐπί γε τῇ γηπονίᾳ πόνους. Εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο νοεῖν, ὅτι σίτου καὶ οἴνου στερηθή- σονται κατὰ καιροῦς Ἰουδαῖοι, τῆς μυστικῆς εὐλογίας ἐκπεπ- τωκότες, συνήσει καλῶς. ὀθόνια δὲ φησὶ, τὴν οἶονεὶ περι- στολήν καὶ τὴν ἄνωθεν ἐπικουρίαν, ὑφ' ἧς γεγωνῶς ἔσται τις εὐσχήμων. εἰ δὲ ἔξω φέροιτο, περικαλλῆς μὲν οὐκέτι, πολὺ δὲ δὴ λίαν ἀσχήμων καὶ οἶονεὶ γυμνὸς διατελέσει κατὰ τὸν κόσμον. ὦδε μὲν οὖν τὴν τῶν ὀθονίων νοήσεις ἀφαί- ρεσιν, ὑπὲρ γε τοῦ μὴ καλύπτεσθαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς. ἀποκαλύψειν δὲ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῆς ἐπαγγέλλεται, καὶ τῶν ἐραστῶν αὐτῆς ἐναντίον, κατὰ τοιόνδε τίνα τρόπον; ἐλέγομεν ἀρτίως, ὅτι περιπεσοῦσα τοῖς σκόλοψι, τουτέστι, τοῖς ἐκ τοῦ πολέμου κακοῖς, καὶ ταῖς ὅτι μάλιστα καταπλήτ- τειν δυναμέναις συμφοραῖς, καὶ αὐτῶν ἀμελήσει τῶν ἐν ὑπολήψει θεῶν, οὐκ ἐν σχολῇ προσάγουσα θυσίας αὐτοῖς, οὔτε μὴν τὰ συνήθη πληροῦν δυναμένη πρὸς δόξαν αὐτῶν· κατακερτομοῦσα δὲ μᾶλλον ὡς οὐδὲν αὐτῶν ἀπόνασθαι μετὸν, καὶ κατονειδίζουσα πῶς τὸ ἄναλκι παντελῶς "Ὑπο- στρέψω φησὶ πρὸς τὸν ἄνδρα μου τὸν πρότερον ὅτι καλῶς "μοι ἦν τότε ἢ νῦν." ὅταν τοίνυν ἀπαμφιέσω μὲν αὐτὴν τῆς παρ' ἐμοῦ φησὶν ἐπικουρίας, περιπεσοῦσα δὲ τοῖς δεινοῖς, καὶ τῆς εἰς αὐτοὺς ἀλογήγησιν τιμῆς καὶ ἀγάπης, τότε καὶ αὐτοῖς ἀσχήμων ὀφθήσεται, σαθρῶ καὶ ὀκλάζοντι νῶ δια- πτύσασα καὶ αὐτούς. ὅσον γὰρ ἦκεν εἰς τὸ ἐκείνοις ἡδὺ καὶ φίλον, τληπαθῆ μᾶλλον ὀραῖσθαι χρή, καὶ οὐδὲ ἐν αὐταῖς οὔσαν ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς τῶν αὐτοῖς δοκούντων ἐπι- λανθάνεσθαι. οὐκοῦν ὅσον ἦκεν εἰς τὸ ἐκείνων θέλημα, καὶ παρ' αὐτοῖς ἀσχήμων ὁ Ἰσραὴλ, οὐς νενόμικεν εἶναι θεοὺς οὐ μέχρι παντὸς ἀγαπᾶν ἡρημένος. δοκεῖ δὲ μοι φάναι τι τοιοῦτον ὁ μακάριος Ἡλίας· "Ἔως πότε ὑμεῖς χλωανεῖτε 1.58 "ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις; εἰ ἔστι Κύριος ὁ Θεός, "πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ· εἰ δὲ ὁ Βάαλ αὐτὸς, πορεύεσθε "ὀπίσω αὐτοῦ." ὁ ἐτέρωθί φησιν, "'Ἡ Βάαλ, Βάαλ, ἢ Θεῷ "Θεῷ." ὅτι δὲ οὐδεὶς ἀπαλλάξειε τοὺς ἄπαξ ὑπὸ θείαν γεγονότας ὀργὴν, οὐδ' ἂν ἐξορθώσει τις τὸν κατερρίμμενον παρὰ Θεοῦ, δέδειχεν εἰπὼν, τὸ οὐδεὶς οὐ μὴ ἐξέλῃται αὐτὴν ἐκ χειρός μου. 9 Καὶ ἀποστρέψω πάσας τὰς εὐφροσύνας αὐτῆς, ἑορτάς αὐτῆς καὶ τὰς νομηνίας αὐτῆς καὶ τὰ

σάββατα αὐτῆς καὶ πάσας τὰς πανηγύρεις αὐτῆς.⁹ Οἱ γὰρ ὅλως τοῖς οὕτω σκληροῖς καὶ ἀφύκτοις ἐνελημ- μένοι κακοῖς, ὡς καὶ ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι βαρβαρικὴν, καὶ ἐν δορικτήτων μοίρᾳ δουλεύειν ἐχθροῖς, πῶς ἂν ἐορτάσειαν; ἢ ποῖον ἂν ἔχοιεν εὐφροσύνης καιρὸν, οἱ ταῖς οὕτω δριμείαις κατηχισμένοι φροντίσι, καὶ ἀφορήτοις λύπαις ἐντετηγμένοι; καίτοι, πῶς οὐκ ἄμεινον ἐκεῖνο νοεῖν, ὡς πρέπει ἂν μᾶλλον τοῖς εἰς τοῦτο ταλαιπωρίας ἐνηνεγμένοις, ἀνακραγεῖν τὸ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος λύρας εὖ μάλα παραφωνούμενον "Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσασαμεν, καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών." ἀνεπιτήδευτον δὲ παντελῶς τὸ ἐορτάζειν ἔχοντες, οὐδὲν ἦττον φασί "Πῶς ἄσωμεν τὴν ὥδην Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;" οὐκ ἐφίεν- των οἴμαί που τῶν Βαβυλωνίων τὰς νενομισμένας αὐτοῖς λατρείας, καὶ τὰ οἴκοι φίλα τε καὶ ὡς ἐν ἔθει πληροῦν. Ἄλλ' ἴσως ἐκεῖνο ἐρεῖ τις Εἰ πρὸς τὸ λατρεύειν εἰδώλοις ἀπονένευκεν ὁ Ἰσραὴλ, πῶς ἂν μὴ καὶ αὐτῶν ἐκπέσοι τῶν κατὰ νόμον ἐορτῶν, σαββάτων τε καὶ νουμηνιῶν; πρὸς δὴ τοῦτο φαμέν, ὅτι παρώλισθον μὲν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, καὶ προσκεκυνήκασι τῷ Βάαλ καὶ ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς, οὐ 1.59 μὴν εἰσάπαν ἀπώσαντο τὰ διὰ Μωυσέως διετέλουν δὲ μᾶλλον ἐπ' ἄμφω βαίνοντες καὶ σκάζοντες, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν, ὡς μήτε τῷ Βάαλ ὀλοτρόπως, μήτε μὴν τῷ τῶν ὄλων Θεῷ καθαρῶς ἐλέσθαι προσκυνεῖν. οὐκοῦν ἐκπέπτωκεν ἐορτῶν τε καὶ πανηγύρεων καὶ εὐφροσυνῶν καὶ σαββάτων, οὔτε Θεῷ πληροῦν τὰ ἐν νόμῳ συγχωρούμενος, οὔτε μὴν τῷ Βάαλ τὰς ἐν ἔθει πανηγύρεις ἐπιτελῶν. Ἀληθὲς δὲ καὶ ἐτέρως εἶη ἂν καὶ μάλα εἰκότως, ὅτι τοὺς ἀποφοιτῶντας Θεοῦ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης ὀλιγορήσαν- τας, καταστυγνάζειν ἀναγκαῖον, καὶ παντὸς ἔξω διατελεῖν τοῦ κατευφραίνειν εἰδότος· "Οὐ γὰρ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσι, λέγει Κύριος;" οἷς ὁ σκώληξ εἰς αἰῶνα τετήρηται· τοῖς γε μὴν ἐπιεικέσι, καὶ εὐσεβῆ καὶ φιλόθεον ἔχουσι τὸν σκοπὸν, πρέπει ἂν εἰκότως καὶ τὸ ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀγαθοῖς κατευ- φραίνεσθαι δεῖν· "Εὐφροσύνη γὰρ αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν," κατὰ τὸ γεγραμμένον, "ἀπέδρα τε ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός;" οἷς καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπιστέλλει λέγων, "Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις." ἔψεται γὰρ ὡσπερ τοῖς ἀλιτηρίοις τὸ κολάζεσθαι δεῖν, οὕτω καὶ τοῖς ἄνωθεν καταπλουτεῖν ἀγαθοῖς, οἷς ἂν γένοιτο σκοπὸς τὸ διαβιῶναι λαμπρῶς. 9Καὶ ἀφανιῶ ἄμπελον αὐτῆς καὶ τὰς συκάς αὐτῆς, ὅσα εἶπε Μισθώματά μου ταῦτά ἐστιν ἃ ἔδωκάν μοι οἱ ἔρασταί μου, καὶ θήσομαι αὐτὰ εἰς μαρτύριον, καὶ καταφάγεται αὐτὰ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ἔρπετά τῆς γῆς.⁹ Τοῦτο δὴ πάλιν ἐτέρως ἔστιν εἰπεῖν, τὸ "Ἀφελοῦμαι τὸν σῖτόν μου καθ' ὥραν αὐτοῦ, καὶ τὸν οἶνόν μου ἐν καιρῷ αὐτοῦ." ἐπειδὴ γὰρ τὰς τῶν ὠρῶν εὐκαρπίας ταῖς τῶν δαιμονίων δυνάμεσι καὶ φιλοτιμίαις προσνέμων ὁ Ἰσραὴλ, 1.60 καὶ ἀβουλότατα δρῶν, αὐτοῖς ἀντίθει τὰ χαριστήρια, καὶ οὐχὶ 1.60 μᾶλλον Θεῷ, ταύτητοι φησὶν ὡς ἀφανιῶ καὶ καταφθερῶ τὰ δι' ὧν ἐκεῖνη χειρόνως πεπλάνηται, μεμισθαρνηκῆναι λέγουσα παρὰ τῶν ἰδίων ἔραστῶν. καὶ πεποίηται μὲν ἀστείως ὡς ἐπὶ μαχλώσης γυναικὸς ὁ λόγος, ὡς τό γε μὴν κατὰ ἀλήθειαν ὁ Ἰσραὴλ, ὅτι μισθὸς αὐτοῖς καὶ ἀντέκτισις τῆς εἰς τὰ εἶδωλα τιμῆς καὶ λατρείας, τὸ τῶν ὠρίμων ἀμφιλαφὲς καὶ τὸ εὐκάρπῳ περιτυγχάνειν τῇ γῇ. ὅτι δὲ καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης αὐτοῖς εὐθυμίας παρακεῖσθαι τὴν μέθεξιν ταύτης ἕνεκα καὶ μόνης ᾧοντο τῆς αἰτίας, εἰδείη τις ἂν καὶ μάλα ραδίως τοῖς Ἱερεμίου λόγοις ἐντυχῶν. ἐάλω μὲν γὰρ τὰ Ἱεροσόλυμα, διαπεφευγότες δὲ τινες τοῦ πολέμου τὴν ἀκμὴν, κατέβησαν εἰς τὴν Αἴγυπτιῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ προφήτης κατὰ θεῖαν ὁμφὴν. ἐκεῖσε γοῦν συνεβούλευε λέγων τῶν τῆς εἰδωλο- λατρείας παύσασθαι μολυσμῶν, καὶ παλινδρομεῖν ἐλέσθαι πρὸς Θεόν. εἶτα γυναιῶν ἀθλία τε καὶ ἀνουστάτη πληθὺς τῆς τοῦ προφήτου πάλιν ἀντεφέροντο λόγοις, καὶ δὴ καὶ ἔφασκον ἀναιδῶς "Τὸν λόγον

ὄν ἐλάλησας πρὸς ἡμᾶς τῷ "ὄνόματι Κυρίου, οὐκ ἀκουσόμεθά σου, ὅτι ποιῶσαι ποιή- "σομεν πάντα τὸν λόγον ὃς ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματος "ἡμῶν, θυμιᾶν τῇ βασιλίσει τοῦ οὐρανοῦ καὶ σπένδειν αὐτῇ "σπονδὰς, καθὰ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ "οἱ βασιλεῖς ἡμῶν καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν ἐν πόλεσιν Ἰούδα "καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλήμ· καὶ ἐπλήσθημεν ἄρτων καὶ ἐγε- "νόμεθα χρῆστοι, καὶ κακὰ οὐκ εἶδομεν. καὶ ὡς διελίπομεν "θυμιῶντες τῇ βασιλίσει τοῦ οὐρανοῦ, ἠλαττώθημεν πάντες "ἡμεῖς, καὶ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν θυμῷ ἐξελίπομεν." συνίης οὖν ὅπως μονονουχὶ καὶ ἀντέκτισιν τοῦ πεπλανῆσθαι φησὶν ἐσχηκέναι τὰ ζωαρκῆ, καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ τὸ εὐημερεῖν; ἀφανιῶ τοιγαροῦν φησὶν ἃ εἶπε Μισθώματά μου ταῦτά ἐστιν, ἃ ἔδωκάν μοι οἱ ἔρασταί μου, καὶ θήσομαι αὐτὰ εἰς 1.61 μαρτύριον. καταμαρτυρήσει γὰρ ὡσπερ τῆς τοῦ Ἰσραὴλ μοχθηρίας ἀφηρημένα ταυτὶ, καὶ τὴν δίκην αὐτοῖς ἐπισημο- τέραν ἐργάσεται, καὶ καταφανῆ ποιήσει τὴν ὀργὴν. ἔδεται δὲ αὐτὰ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ἔρπετὰ τῆς γῆς. νοοῖτο δ' ἂν οὐ καθ' ἓνα ταυτὶ δὴ τρόπον, τριχῇ δὲ μᾶλλον τὰ ἐκ τοῦ σημειομένου ληφθή- σεται. ἢ γὰρ ἐκεῖνο φησὶν, ὅτι θηρίων ἔσται τροφή τὰ ἐν ἀγροῖς, ὡς οὐκ ὄντος ἔτι τοῦ κατοικοῦντος τὴν γῆν, διὰ τοῦ τὸ πλείστους μὲν ὄσους οἴκων τε καὶ πόλεων ἐκσεσοβημένους ἀποδραμεῖν οὐχ ἐκόντας εἰς Βαβυλῶνα καὶ Μήδους, δεδα- πανῆσθαι δὲ τῷ πολέμῳ καὶ ἑτέρους ὄσους, ὡς ὑπὸ μόνων ἤδη τῶν θηρίων τε καὶ ἔρπετων τῶν Σαμαρειτῶν οἰκεῖσθαι χώραν, ἡγουν ἐκεῖνο πάλιν, ὅτι τῆς χώρας τὴν εὐκαρπίαν οἶά τινες θῆρες οἱ Βαβυλώνιοι θοινήσονται, τῶν ἐνοικούντων τὴν γῆν ταῖς τετειχισμέναις τῶν πόλεων ἐνισχημένων, καὶ οὐδὲ ὅσον εἰπεῖν ἐπέκεινα πυλῶν ἰέναι τολμώντων, καίτοι κατα- φθειρόντος τοῦ λιμοῦ. Εἰ δὲ τῷ δοκεῖ συνιέναι πνευματικῶς, καὶ δι' ἑτέρας ἂν ἴοι τρίβου. ἀμπελῶνι μὲν γὰρ καὶ συκῇ παρεικαστέον εὖ μάλα τὴν διὰ νόμου παιδείου ἀποκομίζουσαν εἰς Χριστόν. παι- δαγωγεῖ γὰρ εἰς τοῦτο κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. καὶ ἄμπελος μὲν εὐφρασίας ἂν νοοῖτο σύμβολον, γλυκύτητος δὲ συκῆ. ὅτι δὲ ψυχῇ φιλοθέῳ γλυκὺς ἀληθῶς ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος καὶ κατευφραίνειν εἰδῶς, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; οὐκοῦν ἀμέτοχος μὲν ὁ Ἰσραὴλ ἀπομεμένηκεν ἀναγκαίως τῶν ἄνωθεν καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν· δέδονται δὲ πρὸς μετάληψιν τοῖς οἰονεῖ θηρίοις τε καὶ ἔρπετοῖς, φημὶ δὴ τοῖς ἐξ ἔθνων, οἱ πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας ὀλίγα διενεγκεῖν θηρῶν τε καὶ ἔρπετων ἰοβόλων ὑπονοθεῖεν ἂν, διὰ τὴν σκαιότητα τῶν τρόπων. πλὴν οὐ μεμενήκασιν ἐν τούτοις, ἀκολουθεῖν ἡρημένοι λέγοντι τῷ Χριστῷ, "Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, 1.62 "ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εὐρήσετε ἀνά- "παυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν." προσθεῖν δ' ἂν ἔγωγε τοῖς εἰρημένοις καὶ τόδε· ὡς ἔστιν ἀνάγκη τοῖς τὸν ἐπάρατον καὶ θεομισῆ τρίβουσι βίον, καὶ ἀπολισθῆναι δεῖν παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἀπασῶν ἐσχάταις γενέσθαι ταλαιπωρίας. 9Καὶ ἐκδικήσω ἐπ' αὐτὴν τὰς ἡμέρας τῶν Βααλεῖμ, ἐν αἷς ἐπέθυεν ἐν αὐτοῖς, καὶ περιετίθετο τὰ ἐνώτια αὐτῆς καὶ τὰ καθόρμια αὐτῆς καὶ ἐπορεύετο ὀπίσω τῶν ἔραστῶν αὐτῆς, ἐμοῦ δὲ ἐπελάθετο, λέγει Κύριος.9 Ἐπιφέρει πάλιν εὐθύς τῆς οὕτω δεινῆς, μᾶλλον δὲ καὶ λίαν πρεπωδεστάτης αὐτοῖς ἀγανακτήσεως τὴν αἰτίαν. ἐπειδὴ γὰρ μακροὺς ἐν τῷ πεπλανῆσθαι διατετελέκασι χρόνους, ἐν ἴσαις καιρῶν παρατάσει, φησὶν, ἔξουσι τὴν ὀργὴν. τοῦτο οἶμαι ἐστὶ τὸ ἐκδικήσω ἐπ' αὐτὴν τὰς ἡμέρας τῶν Βααλεῖμ, τουτέστι τῶν εἰδώλων. ἰσομοιρήσει γὰρ πάντως φησὶ ταῖς τῆς πλανήσεως ἡμέραις, ἐν αἷς ἐθυμία τῇ Βάαλ, τὰ ἐκ ποινῆς τε καὶ δίκης. οὐ γὰρ διαλέ- λοιπεν ὠραϊζομένη, καὶ τοῖς ἑαυτοῖς ἔρασταῖς ἀνδάνουσα πολυτρόπως. κόσμος δὲ ψυχαῖς εἰδωλολατρεῖν ἡρημέναις, τὸ ἐκεῖνα πληροῦν, ἃ τοῖς ἀκαθάρτοις δαιμονίοις δοκεῖ. ὡσπερ γὰρ ἀπόβλεπτον εἶναι φαμεν ἀνθρώπου ψυχὴν, ἥπερ ἂν ὀρῶτο προσὸν τὸ διαπρέπειν ἐν ἀρεταῖς· οὕτω καὶ ψυχὴν τὴν φιλαμαρτήμονα ταῖς τῶν δαιμονίων ἀγέλαις ὑποτοπητέον εἶναι περικαλλῆ, φρονεῖν τε καὶ δρᾶν ἐλομένην πᾶν ὅτι ἐστὶν ἡδύ τε αὐτοῖς καὶ φίλον. παρεικάζοιτο

δ' ἂν ἡ τοιαύτη ψυχὴ γυναικὶ τοὺς τρόπους οὐκ ἀγαθῆ, ἢ καὶ ἐξιτήλως χρυσαΐζεται· μόνον δὲ οὐχὶ καὶ τοῖς εἰς ὠτία καὶ δέρην κοσμήμασι τὴν τῶν ἐρώντων αὐτῆς καταγοητεύει καρδίαν. σεμνύνει δὴ οὖν ἄρα τοὺς πονηροὺς πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας. ὅτι δὲ, οἷς ὁ σκοπὸς πρὸς ἐκεῖνα βλέπειν, τούτοις ἂν εἴη σύνηθές τε καὶ ἀναγκαῖον τὸ καὶ αὐτῆς ἀπολισθεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης, 1.63 δέδειχεν εἰπὼν ἐμοῦ δὲ ἐπελάθετο, λέγει Κύριος. ἐπειδὴ γὰρ κατηρρώσθησε τὸ προσκεκλίσθαι φησὶ τοῖς δαιμονίοις, μᾶλλον δὲ καὶ ὀλοτρόπως ἀποφοιτᾶν τῆς εἰς τὸ ἀγαθὸν ἐφέσεώς τε καὶ προθυμίας, καὶ αὐτῆς ἀπώλισθε τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης· τοῦτο δὲ ἐστὶ τῆς εἰσάπαν δυσσεβείας ἀπόδειξις ἐναργής. 9 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ πλανῶ αὐτὴν καὶ τάξω αὐτὴν εἰς ἔρημον.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ φησὶν αὕτη μὲν ἐξώκειλε πολυτρόπως, ἐζήτησα δὲ καὶ λίαν ὀρθῶς τῆς ἀποστασίας τὰς δίκας· "ἐκδεδίκηκα γὰρ ἐπ' αὐτὴν τὰς ἡμέρας τῶν Βααλεῖμ," καὶ ἰσοπαλῆ τοῖς πταίσμασιν ἐπενήνοχα τὴν ὀργήν· ταύτη τοι λοιπὸν εἰς ἔλεον μεταστήσομαι, καὶ πρὸς τὸ ἄμεινον μετακομιῶ, πρὸς τε τὸ δυνάσθαι πληροῦν τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο θεοφιλῆς. τίς δὴ οὖν ἄρα, φησὶν, ὁ τῆς ἀκέσεως ἔσται τρόπος; ἰδοὺ ἐγὼ πλανῶ αὐτὴν, οὐκ ἀπὸ γε τοῦ ἀναγκαίου καὶ χρησίμου πρὸς ζωὴν πρὸς τὸ μὴ οὕτως ἔχον, ἀλλ' ἐκ τῶν αἰσχιόνων καὶ ἀδικεῖν πεφυκότων ἐπὶ τὸ τελοῦν εἰς ὄνησιν. ὥσπερ γὰρ ἐξ ἀρετῆς εἰς φαυλότητα πλανᾶται ψυχὴ· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἐκ τῶν τῆς φαυλότητος τρόπων ἀνόπιν ὥσπερ ἰοῦσα, μονονουχὶ πεπλανῆσθαι δόξειεν ἂν, τοῦ ἰδίου σκοποῦ παρενηνεγμένη, καὶ τρίβον οὐκέτι τὴν προτεθεῖσαν διάπτουσα. καὶ ὥσπερ αὐτῆς αἱ ὁδοὶ χρησίμως τοῖς σκόλοψιν ἀνεφράττοντο, ἵνα μὴ καταλάβῃ τοὺς αὐτῆς ἐραστάς, οὕτω καὶ νῦν οἰονεῖ πως τρέχουσα κατὰ πρανοῦς εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν, ἐλέω Θεοῦ πλανᾶσθαι δοκεῖ, μεθισταμένη πρὸς ἔφεςιν ἀρετῆς, καὶ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας εἰς νοῦν καὶ καρδίαν δεχομένη τὸ φῶς, καὶ τὴν ἀρχαίαν, ὡς ἔφην, οὐκέτι τρίβον εὐρίσκουσα. ἰστέον δὲ, ὅτι τὸ πλανῶ αὐτὴν, τοῖς ἑτέροις ἐρμηνευταῖς εἴρηται μὲν ἄλλως· πλὴν, εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀποπεραίνεται νοῦν. ἐκδεδώκασι γὰρ, οἱ μὲν, "Ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἀποφέρω αὐτὴν· οἱ δὲ, "Ὅτι ἀπατῶ αὐτὴν, 1.64 ἑτεροτρόπως, ὡς ἔφην, αὐτὸ δὴ τοῦτο σημαίνοντες, τὸ πλανῶ φημι χρησίμως νοούμενον. βάσιμον δὲ οὔσαν, καὶ οἷον εὐῦδρον γῆν ταῖς τῶν δαιμονίων ἀγέλαις, τάξειν εἰς ἔρημον ἐπαγγέλλεται, διδάσκων ὅτι σκληρὰν τε καὶ ἀστιβῆ καὶ ἄνυδρον ἀποφανεῖ τοῖς ἐκείνων θελήμασιν, ὡς ἀναπαύ- λης οὐδένα λοιπὸν εὐρίσκοντας τόπον, καὶ παραιτεῖσθαι καὶ ἀποφοιτᾶν. Οὕτω καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, τὸ ἐξελθὼν ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐκ τοῦ ἀνθρώπου διέρχεσθαι φησὶ δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὐρίσκειν. ὥσπερ γὰρ ἀνθρώποις οὐκ οἰκήσιμος ὁ ἄνυδρος χῶρος· οὕτω καὶ ἀκαθάρτοις πνεύμασι πονηρὰ καὶ ἀπηχθημένη καὶ οἷον ἄβα- τός τε καὶ ἄνυδρος γῆ νοοῖτ' ἂν εἰκότως ἢ θεοφιλῆς καὶ ὁσία ψυχὴ, καὶ τὰ ἐκείνοις καθ' ἡδονὴν, ἢ φρονεῖν ἢ δρᾶν οὐκ ἀνεχομένη. ἐπικουρίας οὖν ἄρα τρόπος ἢ ἐνθάδε λεγομένη πλάνησις, καὶ μὴν καὶ τὸ εἰς ἔρημον κατατάττεσθαι γῆν· κατὰ γε τοὺς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένους λόγους. 9 Καὶ λαλήσω ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς, καὶ δώσω αὐτῇ τὰ κτήματα αὐτῆς ἐκεῖθεν.⁹ Ἐν τούτοις ἡμῖν ὁ λόγος τὴν διὰ Χριστοῦ σωτηρίαν καθυπισχνεῖται λαμπρῶς, καὶ τῶν τῆς ἐπιδημίας διαμέμνηται χρόνων, καθ' οὓς πεπληρῶσθαί φαμεν τὸ "Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ διδοὺς νόμους μου εἰς "διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς." οὕτω γὰρ δὴ καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος τοῖς τὴν οὕτω λαμπρὰν καὶ ἀξιόληπτον ἀληθῶς καταπλουτήσασι χάριν ἐπι- στέλλει, λέγων, "Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμ- μένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκο- 1.65 "μένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ "ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη "οὐ μέλανι, ἀλλὰ Πνεύματι Θεοῦ ζώντος." διδακτοὶ γὰρ Θεοῦ γεγόναμεν οἱ πεπιστευκότες· καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης προσπεφώνηκε,

λέγων "Καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οὐ χρεῖαν ἔχετε, ἵνα τις διδάσκη ὑμᾶς· ἀλλὰ καθὼς τὸ αὐτοῦ πνεῦμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ "πάντων." παραδεξάμενοι τοίνυν τὸ Πνεῦμα, καὶ εἰς καρδίαν ἔσω λοιπὸν ἔχοντες αὐτὸν ἐνοικοῦντα Χριστὸν, τῶν ἀναγκαίων εἰσηγητὴν, ἀπάσης εὐθὺς ἀρετῆς ιδέαν πεπλουτήκαμεν, καὶ τὴν τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων ἀμφιλαφῆ τε καὶ ἀναπόβλητον κτήσιν. καὶ δὴ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς ἐμπεδοῖ γράφων Παῦλος· "Ὅτι ἂ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, "καὶ οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, "ἂ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν." ἐπαγγέλλεται τοίνυν λαλήσειν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς· κεκλήσεται γὰρ εἰς ἐπίγνωσιν ἢ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆ, τοὺς θεῖους εἰς νοῦν λαβοῦσα νόμους ἐγκεχαραγμένους διὰ τοῦ Πνεύματος, καθὰ καὶ ἡ ἐξ ἔθνων ἐκκλησία· ἔσται δὲ τὰ κτήματα αὐτῆς ἐκεῖθεν, ἀντὶ τοῦ ἐντεῦθεν, ἡγουν τοῦδε τοῦ πράγματος. ἀπὸ γὰρ τοι τοῦ λαλήσαι Θεὸν ἐν ἡμῖν ἐνηχησαί τε διὰ τοῦ Πνεύματος τὰ ὅσα πέρ ἐστιν ἀναγκαῖα πρὸς ζωὴν καὶ θεογνωσίαν τὴν ἐν Χριστῷ νοουμένην, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ τὸν Πατέρα θεαίμεθα, πεπλουτήκαμεν, ὡς ἔφην, τὴν ἀμάραντον ἐλπίδα, τὴν δόξαν, τὰ ἀυχήματα τῆς υἰοθεσίας, τὴν χάριν, καὶ τὸ αὐτῷ συμβασιλεῦσαι Χριστῷ· αὐταὶ τῶν ἁγίων αἱ κτήσεις· οὗτος ὁ οὐράνιος πλοῦτος. φρονεῖν μὲν γὰρ ἀνέχονται τῶν ἐπιγείων οὐδέν· μεμισήκασι δὲ τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. 9Καὶ τὴν κοιλάδα Ἀχὼρ διανοιῶσαι σύνεσιν αὐτῆς,9 Ἐψεται πάλιν τῷ λόγῳ τὸ δῶσω. δῶσω γὰρ φησι τὰ κτήματα αὐτῆς ἐκεῖθεν· δῶσω δὲ ὁμοίως καὶ τὴν κοιλάδα 1.66 Ἀχὼρ διανοιῶσαι σύνεσιν αὐτῆς, καὶ ὁ βούλεται δηλοῦν, ἔστι τοιοῦτο· ἡμεῖς οἱ πεπιστευκότες ὑποτύπωσιν τινα τῶν πρακτέων τὰ τοῖς ἀρχαίοις συμβεβηκότα ποιεῖσθαι σπουδάζοντες, παραιτούμεθα μὲν ὡς ὀλέθρου πρόξενον τὸ προσκρούειν Θεῷ· ζητοῦμεν δὲ μᾶλλον καὶ διὰ φροντίδος πεποιήμεθα τὸ ἀποπεραίνειν τὸ ἀνδάνον αὐτῷ. προτρέπει γὰρ ἡμᾶς εἰς τοῦτο καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος, οὕτω λέγων "Ταῦτα δὲ "τυπικῶς συνέβαινε ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν "ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰῶνων κατήντησεν." τρόπος οὖν ἄρα παιδαγωγίας εἰς ἀρετὴν, τὸ δεῖν οἶεσθαι καθορᾶν τὰ τοῖς ἀρχαιότεροις συμβεβηκότα. Ὅτι τοίνυν οἱ ἀπειθεῖς καὶ ἐξήνιοι, καὶ τῶν θείων ἐν-ταλάτων καταφρονηταί, δεινῇ καὶ ἀφύκτω περιπεσοῦνται δίκη, κρίνοντος τοῦ Χριστοῦ, παραδείξειεν ἄν, καὶ μάλα ῥαδίως, ὡς ἔν γε τοῖς τύποις, τὰ ἐπὶ τῷ Ἄχαρ πεπραγμένα κατὰ καιροῦς, ὅς τῆς θείας ἀλογήσας ἐντολῆς, καὶ κεκλοφῶς ἐκ τοῦ ἀναθήματος, τετιμώρηται πανοικί, ποινήν ἐπαρτή-σαντος τὴν ἐσχάτην αὐτῷ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τὴν τοῦ Χριστοῦ πληροῦντος εἰκόνα. ἐστρατήγησε γὰρ μετὰ Μωυσέα, καὶ αὐτὸς διεβίβασε τὸν Ἰορδάνην τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ αὐτὸς αὐτοῖς κατεκληροδότησε τῆς ἐπαγγελίας τὴν γῆν. ἔχει δὲ οὕτω τὰ ἐπὶ τῷ Ἄχαρ γεγραμμένα. ἐπειδὴ γὰρ ἐάλω κεκλοφῶς, καὶ ὠμολόγει τὴν ἀμαρτίαν, "Καὶ ἔλαβε, φησὶν, Ἰησοῦς "τὸν Ἄχαρ υἱὸν Ζαρά καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς φάραγγα "Ἀχὼρ, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ καὶ "τοὺς μόσχους αὐτοῦ καὶ τὰ ὑποζύγια αὐτοῦ καὶ τὰ πρόβατα "αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα "αὐτοῦ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀνήγαγεν αὐτούς "εἰς Ἐμεκαχώρ. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς τῷ Ἄχαρ Τί ὅτι ὠλόθρευσας ἡμᾶς; ἐξολοθρεύσαι σε Κύριος καθὰ καὶ σήμερον. "καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν λίθοις πᾶς Ἰσραὴλ, καὶ ἐπέστησαν 1.67 "αὐτῷ σωρὸν λίθων μέγαν." Ἀχὼρ μὲν οὖν ἐρμηνεύεται διαστροφή· προσεπενηγεμένου δὲ τοῦ Ἐμέκ, νοεῖται δὴ πάλιν κοιλὰς διαστροφῆς· ἐκεῖ τὸν Ἄχαρ ἀπεκτόνασιν ὡς θεομισῆ καὶ φιλόπλουτον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, προσθέντες αὐτῷ καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ· γέγραπται γὰρ ὅτι "Οἱ ἀσεβεῖς "ὀλόρριζοι ἐκ γῆς ὀλοῦνται." οὕτως ἔσται καὶ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς, ὅταν ἡμῖν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καθί-κηται Χριστὸς, ἀποδώσων ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τοὺς γὰρ ἀπειθεῖν ἠρημένους ταῖς θείαις ἐντολαῖς, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ μᾶλλον ἠγαπηκότας, οἷον εἰς φάραγγα βαθεῖαν τὸν ἄδην κατενεγκῶν, κακοῦς κακῶς ἀπολέσει. Δῶσω τοίνυν φησὶ τὴν κοιλάδα

Ἄχῳρ ἦτοι Ἐμεκαχῳρ, εἰς τὸ διανοῖξαι σύνεσιν αὐτῆς. ἔσται γὰρ αὐτῆ, φησὶ, τῶν σφόδρα χρησίμων εἰς τὸ ἀνανῆψαι δεῖν, καὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας πωρώσεως τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἀνευρῆναι λοιπὸν, τὰ πεπραγμένα κατὰ καιροῦς ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Ἐμεκαχῳρ· διαστροφῆς δὲ κοιλάδα τὸν χῶρον ὠνόμασεν, ἐκεῖ γὰρ πεπτῳκασι τῶν ἔξ Ἰσραὴλ οὐκ ὀλίγοι, διωκόντων αὐτοὺς τῶν ἀπὸ τῆς Γαῖν, καὶ πολλὴν συνέβη γενέσθαι διαστροφήν, οἰθθέντος Ἰησοῦ τῆς περὶ Θεοῦ φειδοῦς καὶ ἐπικουρίας ἀπολισθῆναι τὸν Ἰσραήλ. τὰ πεπραγμένα δὴ οὖν, φησὶν, ἐν τῇ φάραγγι τῆς διαστροφῆς ἐπὶ τῷ τὴν θείαν ἐντολὴν παραλύσαι τολμήσαντι διανοίξει τὴν σύνεσιν αὐτῆς πρὸς τὸ εἰδέναι λαμπρῶς, εἰς οἷον ἐκβήσεται τέλος τοῖς καταφρονεῖν ἐθέλουσι τὸ ἐγχείρημα. ἄθρει δὲ ὅπως οὐ πρότερον δέδοται πρὸς τὸ διανοῖξαι σύνεσιν αὐτῆς ἢ κοιλάς, ἢ Ἄχῳρ, πρὶν ἂν λελάληκεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς. οὐ γὰρ ἂν συνέειεν τὰς θείας ἐντολάς οἱ τῶν Ἰουδαίων δῆμοι, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἐν τύποις καταθρήσειαν ἂν τὸ Χριστοῦ μυστήριον, εἰ μὴ ἄρα καθ' ἡμᾶς τοὺς ἤδη πεπιστευκότας τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος 1.68 καταπλουτήσειαν μέθεξιν, καὶ τῆς ἄνωθεν φωταγωγίας ἀπο- δειχθεῖεν μετεσχηκότες, πιστώσεται δὲ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς ὁ μακάριος γράφων Παῦλος περὶ τῶν ἔξ αἵματος Ἰσραήλ· "Ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτό- "μενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· ἀλλ' ἕως σήμερον, "ἠνίκα ἂν ἀναγινώσκηται Μωυσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρ- "δίαν αὐτῶν κεῖται. ἠνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, "περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμα ἐστίν· "οὐδὲ τὸ πνεῦμα Κυρίου, ἐλευθερία." πρότερον τοίνυν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς λαλήσειν ἐπαγγέλλεται, τοὺς θεῖους αὐτοῖς ἐγχαράττοντος νόμους καὶ παιδαγωγίαν τὴν ἄνωθεν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· εἶθ' οὕτως συνήσειν καὶ τὰ ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Ἐμεκαχῳρ τυπικῶς τε καὶ ἱστορικῶς πεπραγμένα, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχοντα πρὸς τὸ διανοῖξαι τὴν σύνεσιν αὐτῆς, καὶ τῆς ἀρχαίας πωρώσεως ἀπαλλάξαι λοιπὸν. "Πῶρως γὰρ "ἀπὸ μέρους γέγονε τῷ Ἰσραὴλ," καθὰ καὶ ὁ σοφὸς γράφει Παῦλος. 9Καὶ ταπεινωθήσεται ἐκεῖ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς νηπιότητος αὐτῆς καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἀναβάσεως αὐτῆς ἐκ γῆς Αἰγύπτου.9 "Ὅταν αὐτῆς εἰς νοῦν καὶ καρδίαν λαλήσω, φησὶ, καὶ δώσω τὴν κοιλάδα Ἄχῳρ διανοῖξαι σύνεσιν αὐτῆς, ἐκεῖ, τουτέστι τὸ τμηκάδε, ταπεινωθήσεται, καὶ οὐκ ἐπὶ τι τῶν ἀνιᾶν εἰωθότων καθιεμένη τε καὶ ὑφίζανουσα, τρόπον δὲ μᾶλλον ἀφεῖσα λοιπὸν τὸν ἀπειθῆ καὶ δυσάγωγον, καὶ τοῖς τῆς ὑπεροψίας ἐγκλήμασιν ἐνεχόμενον· ἀλαζῶν γὰρ ὁ ἀπει- θῆς, καὶ οἰονεῖ πως ἀνάντης καὶ ἐξήνιος, καὶ παρ' οὐδὲν ἠγεῖσθαι μεμελετηκῶς τὴν εἰς γε τὸ χρῆναι πληροῦν τὸν νόμον αἰδῶ· 1.69 ταπεινὸς δὲ λίαν, καὶ οἰονεῖπως εὐπρόσιτος ὁ πρὸς εὐπειθειαν εὐκόλος, καὶ Θεῷ λίαν ἠγαπημένος. καὶ γοῦν ἔφη που δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν "Καὶ ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω ἀλλ' ἢ ἐπὶ "τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;" ὅταν οὖν λαλήσω, φησὶν, ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς, τότε δὴ τότε καὶ αὐτὴ ταπεινωθήσεται, καθὰ καὶ ἐν ἀρχαῖς, ὅτε καλοῦντος Μωυσέως, καὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀπαίρειν προστε- ταχότος τοῦ φιλοικτίρμονος Θεοῦ, προθυμότατα μὲν τοῦτο δρᾶν ἐσπούδαζον, καὶ τῆς τῶν πλεονεκτούντων ἀπέτρεχον γῆς· ὀρίζοντος δὲ τοὺς νόμους ἐν Χωρήβ, συναγερμένοι μετὰ Μωυσέως ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινὰ, κατεπηγγέλλοντο λέγοντες "Πάντα ὅσα εἶπεν ἡμῖν Κύριος ὁ Θεός, ποιήσομεν "καὶ ἀκουσόμεθα." οὐκοῦν ἔσται ταπεινὴ καὶ εὐήνιος, καθὰ καὶ ἐν ἀρχαῖς, ὅτε τὴν διὰ νόμου πρὸς θεογνωσίαν λαβοῦσα γέννησιν, ἀσμένως ἐδέχετο τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν. νηπιότητος τοίνυν ἡμέρας, τὴν διὰ νόμου φησὶν ἀναγέννησιν εἰς θεο- γνωσίαν· τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν "Υἱὸς πρωτότοκός μου "Ἰσραὴλ." 9Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη λέγει Κύριος, καλέσει με Ὁ ἀνὴρ μου, καὶ οὐ καλέσει με οὐκέτι Βααλεῖμ. καὶ ἐξαρῶ τὰ ὀνόματα τῶν Βααλεῖμ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ μνησθῶσιν οὐκ ἔτι τὰ ὀνόματα αὐτῶν.9 Ἡμέραν μὲν οὖν ἐν τούτοις τὸν τῆς τοῦ

Σωτήρος ἡμῶν ἐπιδημίας ὀνομάζει καιρόν. κεκλήσεται γὰρ ἡμέρα κυρίως τε καὶ ἀληθῶς τῆς τοῦ Μονογενοῦς ἐνανθρωπήσεως ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἢ ἐν κόσμῳ λέλυται μὲν ἀχλὺς, ἠφάνισται δὲ καὶ τὸ σκότος· λαμπραὶ δὲ ὡσπερ ἀνίσχουσιν αὐγαὶ κατὰ νοῦν τοῖς 1.70 πεπιστευκόσι, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἐπέλαμψεν ἥλιος, τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας τὸ φῶς ἐνιέει τοῖς ἀνευρύνειν εἰδόσι τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμόν. κατ' ἐκεῖνο δὴ οὖν τοῦ καιροῦ, φησὶ, κεκλημένη πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ κατὰ ἀλήθειαν ὄντος Θεοῦ, καταλήξει μὲν τῆς ἀρχαίας ἐκείνης καὶ στυγητῆς ἐλαφρίας· εὐπαράφορος δὲ οὐκέτι πρὸς ἀποστασίαν ἔσται. πόθεν; βε- βηκότα δὲ μᾶλλον ὀρθῶς τε καὶ ὑγιῶς, καὶ ἀκράδαντον εἰς εὐσέβειαν ἔξει τὸν νοῦν, ὡς μηδὲ ὅσον εἰπεῖν εἰς λόγου χρῆσιν ἐλθεῖν τὰ τῶν εἰδώλων ὀνόματα. καλέσει γὰρ με φησὶν Ὁ ἀνὴρ μου, καὶ οὐ καλέσει με οὐκέτι Βααλεῖμ, του- τέστιν, ἀποπεπαύσεται τοῦ εἶναι μαχλὰς, καὶ παραιτήσεται μὲν τὸ πορνεύειν ἔτι, ποιήσεται δὲ περὶ πολλοῦ τὸ εἶναι γνησία, καὶ ὁμολογήσει τὴν οἰκειότητα, δηλὸν δὲ ὅτι τὴν πνευματικὴν. ἐπικαλέσεται δὲ οὐδαμῶς τὰ Βααλεῖμ, θεοὺς εἶναι νομίζουσα τὰ ἐκ λίθων πεποιημένα, καὶ ταῖς τινων εὐτεχνίαις πεπλασουργημένα πρὸς εἶδος τὸ ἀνθρώπινον. Οὐκοῦν ἐμὲ μὲν φησὶ καλέσει Ὁ ἀνὴρ μου. σῶφρων γὰρ οἷά τις καὶ ἐπεικεστάτη γυνὴ ποιήσεται πρὸς με τὴν ἀποστροφήν, ἀγαπήσει δὲ λοιπὸν τῶν ἄλλων οὐδένα, ἐπικαλέσεται δὲ οὐκέτι τὰ Βααλεῖμ. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, εἴπερ τῷ δοκεῖ, τὸ εἰρημένον ἐκδέξεται. Βααλεῖμ μὲν γὰρ ὁμολογουμένως σημαίνεται τὰ εἰδῶλα. ἐν ἔθει δὲ ἦν ταῖς Ἑβραίων γυναιξὶ τοὺς ἰδίους ἄνδρας τοῖς τῶν ψευδωνύμων θεῶν ὀνόμασιν ἀποκαλεῖν, καὶ τιμῆς ἦν οὗτος αὐτοῖς ἐξαίσιος τρόπος. ἄρξασθαι δὲ φησὶ τοῦ τοιοῦδε πράγματος, Νίνον τὸν Βαβυλώνιον, ὃς τὸν ἴδιον πατέρα μετωνόμασε Βῆλον, ἐκ τοῦ παρ' αὐτοῖς εἰδώλου, φημὶ δὴ τοῦ Βῆλ. ὅτι τοίνυν ἀποπεπαύσεται καὶ τῆς οὕτως αἰσχροῦς συνηθείας, καταμεμήνηκεν εἰπὼν Καλέσει με Ὁ ἀνὴρ 1.71 μου, καὶ οὐ καλέσει με οὐκέτι Βααλεῖμ. εἰ γὰρ ἔλοιτο, φησὶν, ἄνδρα τυχὸν ὀνομάζειν ἐμὲ, προσερεῖ δὴ πάντως Ὁ ἀνὴρ μου, καὶ οὐκέτι τοῖς τῶν εἰδώλων ὀνόμασι τιμῶσα καλέσει. ταύτη τοι φησὶν ὅτι καὶ ἐξαρωῶ τὰ ὀνόματα τῶν Βααλεῖμ ἐκ στόματος αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ μνησθῶσιν οὐκέτι τὰ ὀνόματα αὐτῶν. 9Καὶ διαθήσομαι αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διαθήκην μετὰ τῶν θηρίων τοῦ ἀγροῦ καὶ μετὰ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ μετὰ τῶν ἔρπετῶν τῆς γῆς καὶ τόξον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον συντρίψω ἀπὸ τῆς γῆς.9 Ἐν τοῖς ἤδη προανεγνωσμένοις ἔφασκεν, ὅτι "Καὶ ἀφανιῶ ἅμπελον αὐτῆς καὶ τὰς συκάς αὐτῆς, ὅσα εἶπε Μισθώματά μου ταῦτά ἐστιν ἃ ἔδωκάν μοι οἱ ἔρασταί μου" προσετίθει δὲ τούτοις ὅτι "Καταφάγεται αὐτὰ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ἔρπετὰ τῆς γῆς." διερμηνεύοντες δὲ τὸ ῥητὸν, θηρία καὶ πετεινὰ καὶ ἔρπετὰ παραδηλοῦσθαι πλαγίως ἐλέγομεν τοὺς ἐχθροὺς, οἳ τὴν τῶν Ἰουδαίων κατεληίζοντο χώραν, Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ Βαβυλώνιοι, καὶ ὁ παμμιγῆς δὲ τῶν ἄλλων πολεμίων ὄχλος, οἳ θηρῶν ἀγρίων ὀλίγα διενεγκεῖν νοοῖντ' ἂν εἰκότως, διὰ τοι τὸ μαι- φόνον τοῦ τρόπου, καὶ μέντοι πτηνὰ διὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ δρόμου· ἔρπετὰ δὲ, ὅτι δεινοὶ καὶ παμμόχθηροι καὶ δριμεῖς εἰς πονηρίαν. οὔτοι τοῦ Ἰσραὴλ ἐν ταῖς τῆς Σαμαρείας πόλεσιν ἀποκεκλεισμένου κατεδηδόκασι πάντα τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς, οὐδὲν τῶν ἐκτόπων ἔωντες ἀνεπιτήδευτον. ἀλλ' ὅταν, φησὶν, ἐξελῶ τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς, τότε καὶ διαθήκην εἰρήνης διαθήσομαι αὐτοῖς πρὸς ἅπαν ὠμόν καὶ βάρβαρον γένος. ἀργήσει γὰρ ἤδη τὰ παρ' 1.72 ἐχθρῶν, καὶ πολέμου καὶ δειμάτων μενοῦσιν ἀπεύρατοι. Συντρίψω γὰρ τόξον καὶ ῥομφαίαν, ὃ δὴ καὶ εἰς πέρας ἰστο- ρικῶς ἐνηνεγμένον εὐρήσομεν. ἐπειδὴ γὰρ τὴν κατὰ πάντων ἀρχὴν οἱ περιφανέστατοι τῶν Ῥωμαίων ἔλαχον στρατηγοί, πεποίηνται δὲ ὑπὸ χεῖρα τὴν ὑπ' οὐρανόν, Θεοῦ τὴν δόξαν αὐτοῖς οἰκονομικῶς προσνέμοντος, Πέρσαι μὲν μόνης τῆς ἰδίας πεφροντίκασιν ἀρχῆς, κατέληξαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων αἰ κατὰ χωρῶν τε καὶ πόλεων ἐπιδρομαί. καὶ διαμέμνηται

σαφῶς τοῦ τοιοῦδε πράγματος ὁ μακάριος Ἡσαΐας λέγων "Καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν "εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐ μὴ "ἄρη ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι "πολεμεῖν." ὡς γὰρ ἤδη γεγονότες ὑφ' ἓνα ζυγόν, ἐτρέπα- ποντο μᾶλλον εἰς ἐπωφελῆ φιλεργίαν καὶ τῇ γεωργίᾳ χρήσιμα τὰ τοῦ πολέμου σκευὴ μετέπλαττον. ἔσται τοίνυν εἰρήνη, φησὶ, καὶ οἱ πάσαι δεινοὶ πεπαύσονται φόβοι, Θεοῦ κατευνάζοντος, καὶ τοῖς ἐξ εἰρήνης ἀγαθοῖς κατευφραίνοντος τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν. Προσθεῖναι δὲ οἶμαι κάκεινο δεήσει. Πάλαι μὲν γὰρ ὅτε διετελοῦμεν ἐν πλάνῃ, καὶ ὀργῆς ἐχρηματίζομεν τέκνα, καθά- περ τινὲς θῆρες πονηροὶ καὶ τὰ τῶν ὀρνέων σαρκοφαγεῖν εἰωθότα καὶ μὴν καὶ οἱ παγχάλεποι δράκοντες ἀπώλλουον ἡμᾶς αἰ πονηραὶ καὶ ἀντικείμεναι δυνάμεις. Ἐπειδὴ δὲ ἐν Χριστῷ τὸν φύσει Θεὸν ἐγνώκαμεν, καὶ ἀπενιψάμεθα διὰ πίστεως καὶ τῆς ἀρχαίας ἀπάτης τὰ ἐγκλήματα, τότε καὶ σεσώσμεθα, καὶ εἰλήφαμεν ἐξουσίαν "πατεῖν ἐπάνω ὄψεων "καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ," τότε καὶ ἐπέβημεν ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον, πεπατήκαμεν δὲ λέοντά τε καὶ δράκοντα Χριστοῦ προασπίζοντος, καὶ ἀνικῆτω 1.73 δυνάμει τοὺς ἰδίους περιτειχίζοντος, καὶ εἰρήνην ἡμῖν τὴν ἰδίαν ἰέντος εἰς νοῦν. "Εἰρήνην γὰρ φησὶ τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν." γράφει δὲ καὶ ὁ Παῦ- λος "Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν "φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν." 9Καὶ κατοικίῳ σε ἐπ' ἐλπίδι καὶ μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ εἰς τὸν αἰῶνα.9 Οὐχὶ μόνον, φησὶν, ἀπαλλάξω τῶν τοῦ πολέμου δει- μάτων, προσθήσω δὲ τούτῳ καὶ τὸ ἐν καλῷ γενέσθαι λοιπὸν τῆς ἐπ' ἀγαθοῖς ἐλπίδος, ὡς ἀσφαλῆ καὶ ἐρηρυσμένην καὶ ἀκλόνητον ἔχειν τὴν εὐθυμίαν. ἐμαυτῷ γὰρ σε μνηστεύ- σομαι, καὶ τοῦτο εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστιν; οἰοεὶ γὰρ πως ἐμνηστεύετο τὸν ἀρχαῖον Ἰσραὴλ, ἦτοι τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴν, καὶ πρὸς οἰκειότητα κέκληκε τὴν διὰ νόμου φημί, διακονοῦντος Μωυσέως καὶ μεσολαβούντων ἀγγέλων. ἀλλ' ἦν τῆς μνηστείας ὁ τρόπος οὐ διηνεκῆς, οὔτε μὴν εἰς τὸν αἰῶνα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· οὐ γὰρ ἔμελλον οἱ τύποι κρατήσιν διὰ παντός, καὶ τὰ "μέχρι καιροῦ "διορθώσεως ἐπικείμενα" κατὰ δέ γε τὸν τῆς διορθώσεως καιρὸν, τουτέστι, τὸν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, ἕτερος τῆς μνηστείας ἀναπέφανται τρόπος, διηνεκῆς καὶ ἀσάλευτος, καὶ πολὺ τοῦ πρώτου λαμπρότερος, καὶ τῆς σκιᾶς ἐν ἀμείνοσιν. ὁ μὲν γὰρ τῶν ὄλων Θεὸς ἔδνον ὡσπερ τι τῇ νύμφῃ τῆς σαρκικῆς δουλείας τὴν ἀπόθεσιν ἐχαρίζετο, καὶ διὰ σκιᾶς καὶ τύπων ἐκάλει πρὸς ἀποκάθαρσιν τὴν πνευματικὴν. πλὴν ἐμέτρει καιρὸν τῇ μνηστεία· οὐ γὰρ ἄμεμπτος ἡ πρώτη, κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνὴν, οὔτε μὴν ἀγήρως ἦν καὶ ἀφανισμοῦ μακράν. ταύτητοι καὶ τῆς δευ- τέρας ἐζητεῖτο τόπος, τουτέστι, τῆς νέας, τῆς διὰ Χριστοῦ 1.74 φημί δωρεᾶς τε καὶ χάριτος, οὐ πρόσκαιρον ἡμῖν, οὐδὲ σαρκικὴν εἰσκομιζούσης ἐλευθερίαν. καταγράφει γὰρ ἐν τέκνοις Θεοῦ, καὶ "τὸν ἀρράβῶνα τοῦ Πνεύματος" ἐπίδαψι- λεύεται, καὶ διηνεκεῖς ὀρίζει νόμους. καὶ γοῦν πρὸς αὐτόν ὁ θεῖος ἔφη που Δαυεὶδ "Ἡ δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν "αἰῶνα, καὶ ὁ λόγος σου ἀλήθεια." ἀναφανδὸν οἶμαι που δηλών, ὅτι οὔτε εἰς τὸν αἰῶνα μένει τὰ ἐν νόμῳ, μεταστη- σομένης τῆς σκιᾶς εἰς ἀλήθειαν, οὔτε μὴν τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος ἐν τοῖς νομικοῖς γράμμασι καταθρήσαι τις ἄν· ἦν γὰρ, ὡς ἔφην, σκιά καὶ τύπος ὁ νόμος. μνηστεύεται τοίνυν αὐτὴν, τὸν ἐν ἀρχαῖς τε καὶ πρῶτον ἀθετήσας γάμον. οὐ γὰρ ἱκανὸς ὁ νόμος συνάψαι Θεῷ τελείως τε καὶ καθαρῶς· πρόσιμεν δὲ αὐτῷ δι' Ἰησοῦ, καὶ τῶν δι' αὐτοῦ θεοπισμάτων, τουτέστι τῶν εὐαγγελικῶν, ἃ καὶ πνευματικὴν ἔχει τὴν ἔνωσιν ἦτοι συνάφειαν· ἐνοούμεθα γὰρ τῷ Θεῷ ἐν Πνεύματι, καὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως πλουτοῦμεν τὴν μέθεξιν. εἰκὸς δὲ τι καὶ ἕτερον ἡμῖν ὑποφαίνειν ἀστείως τὸ μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ· συνήσεις γὰρ ὦδε πάλιν. ἢ γὰρ τὸ ἐμαυτῷ φησὶν, ἀντὶ τοῦ δι' ἐμαυτοῦ, οὐ, καθὰ καὶ πάλαι, μεσολα- βούντων ἀγγέλων, οὔτε μὴν διακόνου τινὸς εἰς τοῦτο παρελημμένον, κατὰ τὸν τοῦ

Μωυσέως τρόπον. "Οὐ γὰρ "πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλλ' αὐτὸς ὁ "Κύριος," ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγος ἄνθρωπος γεγονὼς καθ' ἡμᾶς, ἑαυτῷ παρέστησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ "τοὺς δύο "λαοὺς ἔκτισεν εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ "ἀποκαταλλάσων τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ πνεύματι πρὸς "τὸν πατέρα," κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. Ἡ καὶ καθ' ἕτερον, εἰ βούλει, τρόπον ἐκδέξῃ τὸ εἰρημένον. ἐμνηστεύετο γὰρ, ὡς ἔφην, ἐν Αἰγύπτῳ ποτὲ τὴν τῶν 1.75 Ἰουδαίων Συναγωγὴν· ἀλλ' οἰονείπως ἐτέρῳ μᾶλλον, οὐχ ἑαυτῷ, φημί δὴ τῷ θεσπεσίῳ Μωυσεῖ, πρὸς ὃν ἔφη που "Βάδιζε κατάβηθι τὸ τάχος ἐντεῦθεν· ἠνόμησε γὰρ ὁ λαός "σου, οὐς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου." ἀκούεις ὅπως Μωυσεῖ προσενεμέθη τὴν μεμνηστευμένην, ἥτοι τὸν λαὸν, οὕτω τῆς οἰκειότητος ἀξίων τῆς πρὸς ἑαυτὸν· οὐ γὰρ ἱκανός, ὡς ἔφην, ὁ νόμος ἦτοι Μωυσῆς, συνάψαι καθαρῶς τε καὶ ὀλοτρόπως Θεῷ· τετῆρητο γὰρ ὡς κατορθωμάτων ἄριστον καὶ θεοπρεπὲς ἀληθῶς τῷ μεσίτῃ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, του- τέστι Χριστῷ, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ πρὸς Θεὸν ἐνούμεθα. καὶ γὰρ ἐστὶν "αὐτὸς ἡ εἰρήνη ἡμῶν," κατὰ τὰς γραφὰς, ὁ τὴν μεταξὺ κειμένην ἐξελὼν ἀμαρτίαν, καὶ καθαρὸς ἡμᾶς καὶ ἐκνευμμένους καὶ ἡγιασμένους τῷ πνεύματι συνάψας ἑαυτῷ, καὶ δι' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. 9Καὶ μνηστεύσομαι σε ἑμαυτῷ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐν κρίματι καὶ ἐν ἐλέει καὶ ἐν οἰκτιρμοῖς καὶ μνηστεύσομαι σε ἑμαυτῷ ἐν πίστει, καὶ ἐπιγνώσῃ τὸν Κύριον.⁹ Ἐξηγεῖται σαφῶς τίς ἂν γένοιτο τῆς συναφείας ὁ τρόπος, καὶ διὰ ποίων ἂν ἴοι πραγμάτων τῆς οἰκονομίας τὸ μυστήριον. ἐν δικαιοσύνῃ γὰρ ἔσται φησὶ καὶ ἐν κρίματι καὶ μέντοι καὶ ἐν ἐλέει καὶ ἐν οἰκτιρμοῖς. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ἡ δικαιο- σύνη, τί δὲ τὸ κρίμα, καὶ μὴν καὶ τὸ ἔλεος, εἰπεῖν, ὡς ἔοικεν, ἀναγκαῖον. οὐκοῦν πεπλεονεκτήμεθα μὲν οἱ τάλανες, διαρ- πάζοντος ἡμᾶς ὡς θηρὸς ἀγρίου τοῦ σατανᾶ, καὶ ἀποφέροντος μὲν εἰς πλάνησιν, ἐνιέντος δὲ κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν τοῖς τῆς ἀμαρτίας βόθροις, οὐδὲν ἑαυτοῖς ἐπαμύνειν ἰσχύοντας. παγ- χάλεπος γὰρ καὶ βιαιότατος ἀληθῶς καὶ ἀνθρωποκτόνος ὁ θῆρ. ἐπειδὴ δὲ εἰς τοῦτο ταλαιπωρίας κατεκομίσθη τὰ 1.76 ἀνθρώπινα, συχνὰς ἐποιοῦντο τὰς λιτὰς πρὸς τὸν ἐπαμύνειν δυνάμενον οἱ μακάριοι προφηταί, καὶ τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρω- πότητος μονονουχὶ προσωπεῖον ἑαυτοῖς περιπλάττοντες, συλλήπτορα καὶ ἐπαρωγὸν ἐξ οὐρανῶν ἀφικέσθαι παρε- κάλουν τὸν Υἱόν. ἔφη γοῦν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ, "Ἀνάστα "ὁ Θεός, κρίνον τὴν γῆν" καὶ πάλιν "Ὁ Θεός, ἐν τῷ "ὀνόματί σου σῶσόν με, καὶ ἐν τῇ δυνάμει σου κρινεῖς "με." ἔκρινε τοίνυν ἐν δικαιοσύνῃ ὁ Θεός, καὶ σέσωκε μὲν τοὺς ἡδίκημένους, τὸν δὲ μαιφόνον καὶ ἀλιτήριον ἀπεσόβησε σατανᾶν, καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἀπεώσατο πλεονεξίας, καὶ τὴν ἀλαζόνα καὶ οὐκ εὐάντητον τῶν δαιμονίων καθεῖλεν ἀρχήν. καὶ τοῦτο ἡμῖν τὸ μυστήριον αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ διεσάφει λέγων, ὅτε τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ζωῆς ἔμελλεν ἀνατλήναι σταυρόν "Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου, νῦν ὁ ἄρχων "τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. ἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ "τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἑμαυτόν." καὶ οὐ δήπου φαμέν, ὅτι κρίσιν ἔφη τοῦ κόσμου τούτου γενήσεσθαι παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸν τῆς ἐπιδημίας καιρόν. ὡς γὰρ αὐτὸς ἔφη πάλιν, "Οὐκ ἀπέστειλεν ὁ Θεός τὸν Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ "τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ." κρίσιν δὲ εἶναί φησι τὴν ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον οἰονεὶ διαδικασίαν. δε- δίκασκε γὰρ, ὡς ἔφην, ὀρθῶς καὶ θεοπρεπῶς ἡμῖν τε κἀκείνῳ. καὶ σέσωκε μὲν ἡμᾶς, ἑλκύσας πρὸς ἑαυτόν· ἐκβέβληκε δὲ τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος τὸν πλεονεκτοῦντά τε καὶ διολ- λύντα ποικίλως, σεσώσμεθα δὴ οὖν ἑλεοῦντός τε ἡμᾶς καὶ κατοικτεῖροντος Θεοῦ. δεδικαιώμεθα γὰρ, "Οὐκ ἐξ ἔργων "δικαιοσύνης ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ "ἔλεος," καθὰ γέγραπται· κεκλήμεθά τε πρὸς οἰκειότητα τὴν πνευματικὴν διὰ πίστεως· κεκλημένοι τε οὕτω, τὸν φύσει 1.77 Θεὸν ἐγνώκαμεν. ταύτητοι, φησὶ, καὶ μνηστεύσομαι σε ἑμαυτῷ ἐν πίστει, καὶ ἐπιγνώσῃ τὸν Κύριον. οὐκοῦν προεισβέβηκεν ἡ πίστις,

πεπλουτήκαμεν δὲ οὕτως καὶ τὸ εἰδέναι Χριστόν. καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ πρὸς τινὰς εἰρημένον "ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε, οὐδ' οὐ μὴ συνήτε." ὅτι δὲ τὸ συνιέναι λαμπρῶς τὸ Χριστοῦ μυστήριον τῆς εἰς αἰῶνα ζωῆς περιποιεῖται τὴν μέθεξιν τοῖς ἐλεῖν ἀγίοις, πληροφορήσει λέγων αὐτὸς ὁ Υἱὸς πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεόν "Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, "καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν." 9 Καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, ἐπακούσομαι τῷ οὐρανῷ, καὶ ὁ οὐρανὸς ἐπακούσεται τῇ γῆ, καὶ ἡ γῆ ἐπακούσεται τὸν σῖτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ αὐτὰ ἐπακούσεται τῷ Ἰσραὴλ.⁹ Ἡμέραν δὴ πάλιν ἐν τούτοις τὸν τῇ κλήσει πρέποντα κατονομάζει καιρόν· τοῦτο γὰρ ἔθος τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ. ὅτι τοίνυν ἐν μεθέξει καὶ ἀφθονίᾳ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ τῶν ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ χαρισμάτων καὶ αὐτὸς ἔσται κατὰ καιροῦς ὁ Ἰσραὴλ, τῇ εἰς Χριστόν πίστει λελαμπρυσμένος, ἀνιγματοδῶς ὑποφαίνει. ὑετῶν γὰρ ἀφθονίαν ἔσσεσθαι φησιν, αὐτοῦ κατανεύοντος· τοῦτο γὰρ οἶμαι ἐστὶ τὸ ἐπακούσομαι τῷ οὐρανῷ καὶ μὴν καὶ ἐν γῆ κάτω, τοὺς ὅτι μάλιστα χρειωδεστάτους καὶ ἀναγκαίους ἡμῖν ἐκδοθήσεσθαι καρπούς. Θεοῦ γὰρ δίχα καὶ βουλής τῆς ἄνωθεν, οὐτ' ἂν αὐτὸς ὕοι ποτε τοῖς ἐπὶ γῆς ὁ οὐρανὸς, οὐτ' ἂν ἡ γῆ τὸν οἰκεῖον κατὰ καιροῦς ἀναφύοι καρπὸν. καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ 1.78 προφήτης Ἰερεμίας, ἐλιπάρει λέγων "Μὴ ἔστιν ἐν εἰδώλοις τῶν ἔθνων ὑετίζων; καὶ εἰ ὁ οὐρανὸς δώσει πλησμονὴν αὐτοῦ, οὐχὶ σὺ εἶ ὁ Θεός; καὶ ὑπομενοῦμέν σε, ὅτι σὺ ἐποίησας ταῦτα πάντα." κατανεύοντος γὰρ, ὡς ἔφην, τοῦ δημιουργοῦ, καὶ ἀπλοῦντος τὴν χεῖρα τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, ὑετοῦ μὲν ἔσται δοτὴρ ὁ οὐρανὸς, καρπῶν δὲ τῶν ἀναγκαίων μη- τὴρ ὁμοῦ καὶ τροφὸς ἡ γῆ. Ἐπακούσομαι τοίνυν φησὶ τῷ οὐρανῷ, ἀντὶ τοῦ, κατανεύσω καθεῖναι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ὑετούς· οὐ δὴ γεγονότος, ἐπακούσεται καὶ αὐτὴ τὸν σῖτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, τουτέστιν, ἀμφιλαφῇ τοῖς οἰκοῦσιν αὐτὴν ἐκδώσει καρπὸν, οὐδενὸς ἐκλελοιπότητος τῶν ὅσα ἐστὶν ἀναγκαῖα καὶ ζωαρκῆ. Ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἱστορικῶς· ἀπὸ δὲ γε τῶν σωματικῶν, ὡς ἐξ εἰκόνοιο ἐναργεστάτης ἀναφοιτᾶν ἀναγκαῖον ἐπὶ τὰ πνευματικά. ἕως μὲν γὰρ ἦν ἐξήνιος ἔτι καὶ ἀπειθής καὶ θεομάχος ὁ Ἰσραὴλ, ὁ ἀμπελῶν Κυρίου Σαβαὼθ, "τὸ "νεόφυτον τὸ ἡγαπημένον," ἐνετέλλετο ταῖς νεφέλαις ὁ Θεὸς τοῦ μὴ βρέξει εἰς αὐτὸν ὑετόν. νεφέλας δὲ νοητέον τὰς ἀγίας καὶ λογικὰς δυνάμεις, τὰς ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανῶν, δι' ὧν ἂν γένοιτο πρὸς ἡμᾶς ὁ τῆς παρακλήσεως λόγος, δῆλον δὲ ὅτι παρὰ Θεοῦ. πνεύματα γὰρ εἰσι λειτουργικά, κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνὴν, ἄνω τε καὶ κάτω διαθέοντα, καὶ "ἀποστελλόμενα πρὸς διακονίαν, διὰ τοὺς "μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν." ἐπειδὴ δὲ παρώχηκεν ὁ τῆς δίκης καιρὸς, σέσωσται διὰ πίστεως ὁ πάλαι κυριοκτόνος, παρεδέχθη λοιπὸν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐν κρίματι καὶ ἐν ἐλέω καὶ οἰκτιρμοῖς, καθῆκεν αὐτῷ τὰς ἄνωθεν εὐλογίας ὁ πάντα πᾶσι πλουσίως διανεμὼν Θεός. ἐνετείλατο 1.79 γὰρ ταῖς νεφέλαις καθεῖναι τὸν ὑετόν, τὴν εἰς νοῦν καὶ καρ- δίαν παράκλησίν φημι. πλὴν ὅτι καὶ αὐτὴ τῶν ἀγγέλων ἡ φύσις οὐδὲν μὲν ἴδιον ἔχει, πλουτεῖ δὲ πάντα παρὰ Θεοῦ, δεδίδαχεν εἰπὼν ἐπακούσομαι τῷ οὐρανῷ, τουτέστι, πλήρη τῶν παρ' ἐμοῦ ποιήσω τὸν οὐρανὸν, ἤτοι τοὺς ὄντας ἐν οὐρανῷ, λογικὰς δηλονότι καὶ ἀγίας δυνάμεις, ὥστε δύνασθαι καὶ αὐτὰς παρακαλεῖν τοὺς ἡλεημένους, καὶ τότε δὴ πάντως ἐπακούσεται ἡ γῆ τὸν σῖτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον· ἀντὶ τοῦ, καρποφορήσουσιν οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἐλπίδα τὴν ἐπὶ ζωῇ καὶ εὐφροσύνῃ καὶ ἰλαρότητι. καὶ ζωῆς μὲν τύπος ὁ σῖτος, οἶνος γεμὴν εὐφροσύνης, ἰλαρότητος δὲ καὶ εὐεξίας τὸ ἔλαιον· ἔνεστι γὰρ δὴ τοῖς πεπιστευκόσιν ἐλπίς ἀγαθῆ, βεβαία τε καὶ ἐρηρυσμένη. καὶ ἀποφοιτᾶ μὲν τις τῆς φαυλότητος, ἐφίεται δὲ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ τοῖς τοῦ Σωτῆρος ζυγοῖς ὑποφέρει τὸν ἀυχένα, καλῆ καὶ ἀναμφιβόλῳ καὶ ἀληθεῖ δὴ πάντως ἐλπίδι τρεφόμενος τῆς εἰς τὸ μέλλον ζωῆς, καὶ ἵνα τοῖς ἄλλοις ἀγίοις ἀναμιξ εὐφραίνηται, καὶ ἰλαρωτάτην ἔχη τὴν καρδίαν. ἔφη

γάρ που περὶ τῶν ἀγίων ὁ προφήτης Ἡσαΐας, ὅτι "Καὶ εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν· ἐπὶ γὰρ κεφαλῆς αὐτῶν αἴνεσις καὶ ἀγαλλίαμα, καὶ εὐφροσύνη καταλήψεται αὐτούς, ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός." οὐκοῦν ἐν ἐλπίδι ζωῆς τε καὶ ἰλαρότητος, καὶ μέντοι καὶ εὐφροσύνης, ταῖς ἄνωθεν παρακλήσεσιν, ἦτοι τοῖς νοητοῖς ὑετοῖς ὑπακούσεται πάντως ἡ γῆ, τουτέστιν, οἱ τὴν γῆν οἰκοῦντες ἄνθρωποι. ὅτι δὲ καὶ εἰς δόξαν ἔσται Χριστοῦ τῆς τῶν ἀγίων ζωῆς ὁ καρπός· "Εἷς γὰρ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι "καὶ ἐγερθέντι" διαμεμήνυκεν εἰπὼν καὶ αὐτὰ ἐπακούσεται τῷ Ἰσραὴλ· αὐτῷ γὰρ, ὡς ἔφην, καρποφορήσομεν, αὐτῷ τὴν ἰδίαν ἐποφείλοντες ζωὴν. εἴρηται δὲ πλειστάκις, ὅτι τὸ 1.80 Ἰσραὴλ ἐρμηνεύεται σπορὰ Θεοῦ, καὶ τοῦτο ἔστιν ὁ Υἱός, ὡς ἐκ Θεοῦ Πατρὸς κατὰ φύσιν καὶ ἀπορρήτως γεγεννημένος, κἂν εἰ λαλοῖτο τὸ πρᾶγμα σωματικῶς. 9Καὶ σπερῶ αὐτὴν ἑμαυτῷ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐλεήσω τὴν οὐκ ἠλεημένην, καὶ ἐρῶ τῷ οὐ λαῷ μου Λαός μου εἶ σύ, καὶ αὐτὸς ἐρεῖ Κύριος ὁ Θεός μου εἶ σύ.9 Τὸ ἑμαυτῷ δὴ πάλιν συνήσεις διχῶς. ἀποφανῶ γὰρ φησιν οἰονεῖ πως εὐθαλῆ τε καὶ ἔγκαρπον· δηλὸν δὲ ὅτι τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴν, οὐκέτι τὸν ἀβούλητον ἐμοὶ διαπεραίνουσαν νόμον, οὔτε μὴν προσεληθεῖσθαι τοῖς τύποις ἀπρίξ ἠρημένην· ἀλλὰ τὸ ὅτι μάλιστα τῷ Θεῷ φίλον τε δοκοῦν, καὶ εὖ ἔχειν ὑπειλημμένον, κατορθοῦν ἐλομένην. οὐκοῦν ἑμαυτῷ κατασπερῶ· τὸν γὰρ ἐμὸν εἰσδέξεται σπόρον "ἵνα νοῶμεν τὰ εὐαγγελικὰ θεσπίσματα, καὶ οὐκέτι τὸν διὰ Μωυσέως, καθὰ καὶ ἐν ἀρχαῖς· ἐγεωργεῖτο γὰρ πάλαι τοῖς τύποις. ἦγουν τὸ ἑμαυτῷ καὶ καθ' ἕτερον ἐκδέξῃ τρόπον. αὐτουργὸς γὰρ ἔσομαι, φησὶ, πρὸς τὴν ἐπ' αὐτῇ φροντίδα, καὶ οἷόν τινα γῆν πιονά τε καὶ εὐήροτον, οὐ δι' ἐτέρου τινὸς ἀλλ' ἑμαυτοῦ κατασπερῶ. λελάληκε γὰρ ἡμῖν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐν Υἱῷ· καίτοι τοῖς πάλαι λαλήσας διὰ προφητῶν ἀγίων "πολυμερῶς τε καὶ πολυτρόπως." ληϊοῖς δὲ παρεικάζει τοῖς ἐν ἀγρῷ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ τὴν ἀμέτρητον τῶν πεπιστευκότων πληθύν. καὶ γοῦν ἔφη τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις, "Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμούς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσιν 1.81 "πρὸς θερισμὸν ἤδη· καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ "συνάγει κάρπον εἰς ζωὴν αἰώνιον" καὶ αὖ ἐν ἑτέροις· "ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ἵνα ἐκβάλη ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ." οὐκοῦν καθέντος ἡμῖν τὸν νοητὸν ὑετὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, γεγονόςαμεν "γῆ θελητή," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. ἔσπειρε γὰρ ἡμᾶς ἑαυτῷ, κε- χρημάτικέ τε "Θεοῦ γεώργιον" ὁ Ἰσραήλ. ἐλεήσει γὰρ τὴν οὐκ ἠλεημένην, καὶ τὸν ποτε οὐ λαὸν ὀνομάσει λαόν. καὶ αὐτὸς δὲ τῆς ἀρχαίας καταλήγων πλάνης, τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἐπιγνώσεται, καὶ ἐρεῖ Θεός μου εἶ σύ, καίτοι πάλαι βοῶν ἐξ ἀμετρήτου φρενοβλαβείας, "Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωυσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν." οὐκοῦν ἀγνοήσαντες τὸν Υἱὸν, οὐδὲ αὐτὸν ἤδσαν τὸν Πατέρα· καὶ μαρτυρήσει λέγων αὐτὸς ὁ Σωτὴρ "Εἰ ἐμὲ ἤδειτε, καὶ τὸν Πατέρα μου ἂν ἤδειτε." ἐπειδὴ δὲ κέκληνται πρὸς ἐπίγνωσιν, καὶ ὠμολογήκασιν τὸν Υἱὸν, τεθέανται λοιπὸν δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ τὸν Πατέρα. ἀληθὲς γὰρ, ὅτι καθὰ φησιν ὁ σοφὸς Ἰωάννης "Ὁ ἀρνούμενος τὸν Υἱὸν, οὐδὲ τὸν Πατέρα ἔχει· ὁ δὲ ὁμολογῶν τὸν Υἱὸν, ὁμολογεῖ καὶ τὸν Πατέρα." 9Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς μέ "Ἐτι πορεύθητι καὶ ἀγάπησον γυναῖκα ἀγαπῶσαν πονηρὰ καὶ μοιχαλίδα, καθὼς ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ αὐτοὶ ἀποβλέπουσιν ἐπὶ θεοὺς ἄλλοτρίους καὶ φιλοῦσι πέμματα μετὰ σταφίδων.9 καῖον. δεῖν γὰρ οἶμαι τὰ τοιαῦτα πολυπραγμονεῖν καὶ 1.82 καταθρῆσαι λεπτομερῶς. μετὰ γὰρ τοι τὴν πρώτην, τὴν μαχλάδα καὶ σεσοβημένην, ἕτερον τῷ προφήτῃ γύναιον εἰσ- κρίνεται, τοῖς τῆς μοιχείας ἐγκλήμασιν ἐνεχόμενον. καὶ τίς ὁ λόγος; ἢ μὲν γὰρ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς, ἢ πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, ἅτε δὴ καὶ ἀφυλακτότερον καὶ

μάλα ἐτοίμως ἰοῦσα πρὸς πλάνησιν, καὶ δαμάλεσι μὲν λατρεύουσα ταῖς χρυσαῖς, προσκυνοῦσα δὲ καὶ θύουσα τῷ Βάαλ, ἦτοι τῷ Βεελφεγῶρ, πόρνη παρεικάζοιτο, καὶ λίαν εἰκότως, οἰονείπως ἐκκειμένη παντὶ πονηρῷ καὶ ἀκαθάρτῳ πνεύματι, τὰς ἰδίας ἡδονὰς ἀποπληροῦν ἐθέλοντι· προσεδέχοντο γὰρ καὶ τῶν περιοίκων καὶ ὁμοχῶρων ἔθνῶν τὰ σεβάσματα, κατὰ τὸ ἐκάστω δοκοῦν, ἀνοσίως καὶ ἀβασανίστως. ἀλλ' ἐκείνη μὲν ὡς ἐτοίμως ἰοῦσα πρὸς ἀπόστασιν ἐκολάζετο δικαίως, πεμπομένη πρὸς αἰχμαλωσίαν καὶ ὑπὸ πόδας πίπτουσα τῶν ἐχθρῶν· καθίστη γε μὴν ἐναργὲς τῷ προφήτῃ Θεοῦ, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἡμέρας, τῆς ὡς ἀληθῶς μεγάλης, ἀναβήσονται ἐκ τῆς γῆς, τουτέστι, τῆς τῶν ἀλλοφύλων ἀποδραμοῦνται χώρας. τοῦτο δὲ ἦν αἰνιγματωδῶς ὑποφῆναι πάλιν, ὅτι πεπαύσσονται τοῦ εἶναι ξένοι καὶ ἐπῆλυτοι, μᾶλλον δὲ δορῆληπτοι, καὶ τὴν ἀλλοτρίαν οἰκοῦντες οὐκ ἐλευθέρως. ἐκῆρυσσε γὰρ ὁ Σωτὴρ "αἰχμαλώτοις ἄφεισιν καὶ τυφλοῖς "ἀνάβλεψιν," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. ὅτι δὲ καὶ εἰσδεχθήσονται διὰ πίστεως ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, κεκλήσονται τε λαὸς Θεοῦ, καὶ μὴν καὶ ἠλεημένοι, διαμεμήνυκεν ἐναργῶς. μετὰ γὰρ τοὺς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν, καὶ τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ πάθος, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, σέσωσται μὲν τὸ κατάλειμμα· πεπιστεύκασι γὰρ οὐκ εὐαρίθμητοι τῶν 1.83 ἐξ Ἰσραὴλ· ἀπομεμένηκε δὲ πάλιν ἡ ἀπειθοῦσα πληθὺς, ἦν μοιχαλίδι παρεικαστέον, διὰ τοὺς τὸ μὴ ἐλέσθαι τὸν ἐξ οὐρανοῦ νυμφίον, καὶ ἀθετῆσαι μὲν τὸν ἐν πίστει μνῶμενον, μοιχοῖς δὲ ὡσπερ τισὶν ἀνεῖναι τὸν νοῦν, τοῖς γραμματεῦσι καὶ Φαρισαίοις. "Ἐδίδασκον γὰρ διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων." ὡσπερ οὖν τῇ πόρνη συνῆν ὁ προφήτης, εἰς τύπον Θεοῦ τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἀνεχομένου πορνείας, καὶ κολάζοντος μὲν συμμέτρως εἰς ἐπιστροφὴν, ἀνακομίζοντος δὲ πρὸς ἐπίγνωσιν τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ διὰ τῶν προκειμένων μορφοῦται πάλιν ἡμῖν ἀστείως τὸ μυστήριον. εἰς τύπον γὰρ ὁ προφήτης Θεοῦ παραδέχεται μὲν τὴν μοιχαλίδα καὶ ἀγαπῶσαν τὰ πονηρά· περιθάλλει δὲ ὡσπερ, ταῖς ἐπαγγελίαις καὶ ἀγαθαῖς ἐλπίσι καταπιαίνων εὖ μάλα, πίπτειν οὐκ ἔῃ πρὸς ἀπόγνωσιν. ὅτι γὰρ ἐν τούτοις ὅλον ἐστὶ τὸ μυστήριον, παρέδειξεν εἰπὼν τῷ προφήτῃ Θεοῦ οὕτως· ἀγάπησον τὴν μοιχαλίδα καὶ ἀγαπῶσαν τὰ πονηρά, καθὼς ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ· καὶ αὐτοὶ ἀποβλέπουσι πρὸς θεοὺς ἀλλοτρίους, καὶ φιλοῦσι πέμματα μετὰ σταφίδων. καίτοι γὰρ φησι καὶ ἀπειθεῖν ἐλομένους, καὶ τοῖς ψευδωνύμοις θεοῖς ἀπονέμοντας τὴν ἀγάπην, καὶ αὐτοῖς τὰ θυμῆρη πληροῦν ἐθέλοντας, ἐξ ἐμφύτου χρηστότητος ἀγαπᾷ ὁ Θεός, "Ὅς πάντας ἀνθρώπους θέλει "σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν." δίδωσι δὲ πως ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐννοεῖν, ὅτι καὶ κατὰ τὸν τῆς ἐπιδημίας καιρὸν ἦσαν που τάχα παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐπαμφοτερίζοντες ἔτι πολλοὶ, καὶ οὔτε τοῖς διὰ Μωυσέως ἐντάλμασι προσκείμενοι καθαρῶς, οὔτε μὴν εἰσάπαν ἀηλαγμένοι τῶν τῆς πλανήσεως ρύπων, ἀποβλέποντες δὲ μᾶλλον καὶ εἰς θεοὺς ἀλλοτρίους, οἷς καὶ πέμματα προσῆγον μετὰ σταφίδων, πόπανά που τάχα, καὶ μελιττούτας. προσε- 1.84 κόμιζον γὰρ εἰς θυσίαν τοῖς δαίμοσι τὰ τοιάδε πέμματα, καὶ μάρτυς ἡ πεῖρα. 9Καὶ ἐμισθωσάμην ἐμαυτῷ πεντεκαίδεκα ἀργυρίου καὶ γομὸν κριθῶν καὶ νέβελ οἴνου, καὶ εἶπα πρὸς αὐτὴν Ἡμέρας πολλὰς καθήσῃ ἐπ' ἐμοί, καὶ οὐ μὴ πορνεύσης οὐδ' οὐ μὴ γένη ἀνδρὶ ἑτέρῳ, καὶ ἐγὼ ἐπὶ σοί.9 Καταμισθοῦται μὲν οὖν τὸ γύναιον ὁ προφήτης, καθίζει δὲ οἴκοι, καὶ τῆς ἐν ἔθει φαυλότητος ἀποσχέσθαι κελεύει, καὶ τῶν τῆς μοιχείας καταλήξει μολυσμῶν· ἐπαγγέλλεται γε μὴν σωφρονεῖν ἐλομένη καὶ εἰς αὐτὸν μόνον ἠρημένη ὄραν, ἐπ' αὐτῇ καὶ αὐτὸς ἔσεσθαι, τουτέστιν, οἰκειώσασθαι γαμικῶς, καὶ ἐν ἔσεσθαι πρὸς αὐτὴν, "Ἔσονται γὰρ φησιν "οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν." καὶ τί τὸ αἰνίγμα; τὴν τῶν Ἰουδαίων πληθύν, τὴν ἀπειθῆ καὶ κυριοκτόνον, τὴν μοιχαλίδα καὶ βέβηλον μετὰ τὸ ἀναφοιτῆσαι Χριστὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καθίζει Θεός, ἀνανδρον μὲν· πλὴν εἰ μὴ πορνεύσειεν ἔτι, τουτέστιν, εἰ μὴ

βαδίζοι πάλιν πρὸς τὸ δεῖν ἐλέσθαι τιμᾶν θεοὺς ἄλλοτρίους, ἑαυτῷ συνάψειν κατὰ καιροὺς ἐπαγγέλ- λεται, τῆς τῶν ἔθνων δηλονότι πληθῦος προεισκεκριμένης. τέθειντο γὰρ εἰς νῶτον οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, τουτέστι, παρακολού- θημα καὶ ὀπίσω καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις. ἐπιτήρει δὲ, ὅπως σύνοδος μὲν γαμικὴ τῷ προφήτῃ πρὸς τὴν μοιχαλίδα καὶ πονηρὰν οὐ γέγονεν ὄλως, ὑπόσχεσις δὲ τοῦ πράγματος μετὰ πολλὰς ἡμέρας, εἰ μὴ ἀνδρὶ γένοιτο πάλιν ἐτέρω, τουτέστιν, εἰ ἀπόσχοιτο τῶν τῆς νοητῆς πορνείας ἐγκλημάτων καὶ μολυσμῶν. εἰσδέξεται γὰρ, ὡς ἔφην, κατὰ καιροὺς τὴν μοιχαλίδα πληθὺν ὃ ἐξ οὐρανοῦ νυμφίος οὐ λατρεύσασαν 1.85 εἰδώλοισι. μετὰ γάρ τοι τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρὸν, μόνοις ἐστὶ τοῖς διὰ Μωυσέως προσκείμενος νόμοις ὃ Ἰσραὴλ σαθρῶς μέντοι λίαν καὶ κατημελημένως, πλὴν οὐκ ἀπονένευκεν εἰς τὸ ἐλέσθαι τιμᾶν τὰς τῶν δαιμονίων ψευδολατρείας. ἀλλὰ τίς ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῆ μεμοιχευμένη καὶ περιμενούσῃ κατὰ καιροὺς τοῦ προφήτου τὴν κοινωνίαν; ἢ ποῖα γέγονεν αὐτῇ τὰ μισθώματα; πεντεκαίδεκά φησιν ἀργυρίου καὶ γομῶν κριθῶν καὶ νέβελ οἴνου. διατετέλεκε γὰρ ὃ Ἰσραὴλ τὸν μεταξὺ τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ κλήσεως χρόνον, ἀδοκίμω τρεφόμενος λόγῳ, καὶ διδασκαλίαις προσέχων ταῖς μυθικαῖς καὶ γραοπρεπέσιν ἀληθῶς ταῖς τῶν ἰδίων καθηγητῶν· γέγονε δὲ αὐτῷ κτηνοπρεπῆς ὁ βίος, καὶ ὁ νοῦς ἐν μέθῃ καὶ σκότῳ. τύπος δ' ἂν εἴη καὶ μάλα σαφῆς, λόγου μὲν διδασκαλικοῦ τὸ ἀργύριον, κατὰ γε τὸ διὰ τῆς Ἡσαίου φωνῆς πρὸς αὐτοὺς εἰρημένον, "Τὸ ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον," καὶ κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνὴν τῷ πονηρῷ καὶ ὀκνηρῷ δούλῳ δικαίως ἐπιτιμῶντος καὶ λέγοντος "Ἐδει σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις." οὐκοῦν τὸ ἀργύριον εἰς τὸν τῶν διδασκόντων ἐκδέξῃ λόγον. Εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο καὶ εἰς αὐτὸν τὸν διὰ Μωυσέως ἀνοίσειν νόμον, πεντεκαίδεκα εἶναι φήσει, ἢ ὅτι τέλειός τε ὁμοῦ καὶ ἀτελῆς ὁ νόμος· καὶ τέλειος μὲν, εἰ νοοῖτο πνευματικῶς· λαλεῖ γὰρ ἡμῖν τοῦ Χριστοῦ μυστήριον· ἀτελῆς δὲ αὐτῷ, εἰ μέχρις ἴοι τοῦ γράμματος τῶν παιδαγωγουμένων ὁ νοῦς. οἰοεὶ γὰρ πως ἐν ἡμίσει γνώσεως τῆς ἱστορίας τὸ πάχος. σύμβολον δὲ τελειότητος ὁ δέκα ἐστὶν ἀριθμὸς, παντέλειος ὢν, κατὰ γε τὸ "Ἔσο ἐπάνω δέκα πόλεων," καὶ τὸ "Ὡ μὲν ἔδωκε δέκα τάλαντα" τοῦ δὲ μὴ οὕτως ἔχοντος, νοοῖτ' ἂν ὁ πέντε· καὶ γὰρ, ὡς ἔφην, ἐν ἡμίσει τῶν δέκα. ἢ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον τοῖς 1.86 εἰρημένοις προσβαλεῖς. ὁ δέκα καὶ πέντε ἀριθμὸς περιεκτικὸς ἐστὶ τῶν ἑπτὰ, καὶ μέντοι καὶ τῶν ὀκτώ. σημαίνεται δὲ πως αἰεὶ παρά γε τῆ θεοπνεύστῳ γραφῇ, διὰ μὲν τοῦ ἑπτὰ σύμπασι ὁ τοῦ νόμου καιρὸς μέχρι τῶν ἀγίων προφητῶν, διὰ τὸν ἐν ἑβδόμῃ σαββατισμῶν, διὰ δὲ τοῦ ὀκτώ πάλιν ὁ τῆς νέας διαθήκης, καθ' ἣν ἡ ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, γενομένη κατὰ τὴν ὀγδόην. καὶ τοῦτο οἴμαι δηλοῦν τὸ αἰνιγματωδῶς εἰρημένον, "Δὸς μερίδα τοῖς ἑπτὰ, καὶ γε "τοῖς ὀκτώ," τουτέστι τόπον ἐχέτωσαν παρά σοι, νόμος τε καὶ οἱ μετ' αὐτὸν προφήται, τὸν ἐν ἑβδόμῃ τιμῶντες σαββατισμῶν· ἐχέτωσαν δὲ καὶ οἱ ὀκτώ, τουτέστιν οἱ μετὰ τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν Ἀπόστολοί τε καὶ Εὐαγγελισταί. συμβαίνει δὲ τούτῳ καὶ τὸ διὰ φωνῆς προφήτου πλαγίως ὑποδηλούμενον, "Καὶ ἐγερθήσονται ἐπ' αὐτὸν ἑπτὰ ποιμένες, καὶ ὀκτώ δῆγματα ἀνθρώπων." ἐπιλάμψαντος γὰρ ἡμῖν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, κατεξανέστησαν τρόπον τινὰ τοῦ παραλύσαντος ἡμᾶς σατανᾶ νομικά τε καὶ προφητικά κηρύγματα, ἢ ἀποστολική τε παιδείσις. διὰ γὰρ τοιούτων κατεδήχθη τρόπον τινὰ καὶ σεσύληται. καὶ κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνὴν διηρπᾶσθη τὰ σκευὴ αὐτοῦ τῆς ὑπ' αὐτῷ δουλείας ἐκπεφοιτηκῶν τῶν πεπλανημένων ποτὲ, καὶ τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς Θεὸν καὶ τῶν ὄλων δεσπότην ἐπεγνώκῳτων. οὐκοῦν ἐπανέστησαν μὲν αὐτῷ "ποιμένες ἑπτὰ καὶ ὀκτώ δῆγματα ἀνθρώπων," τουτέστιν, οἱ πρὸ τῆς ἐπιδημίας, καὶ οἱ μετὰ τὴν ὀγδόην, διὰ νομικῶν τε καὶ νέων γραμμάτων καλοῦντες εἰς σωτηρίαν τοὺς πεπλανημένους. Διατετέλεκε τοίνυν ὃ Ἰσραὴλ, ὡς ἔφην, ταῖς ἀδοκίμοις τῶν ἰδίων διδασκάλων φωναῖς, ἥτοι ψιλῶ

τῷ νομικῷ τρεφόμενος γράμματι, καίτοι περιέχοντι καὶ τὰ τῆς ὀγδόης, τουτέστι, τὰ 1.87 Χριστοῦ μυστήρια. ὅτι δὲ καὶ κτηνοπρεπῆς ὁ βίος αὐτῷ, καὶ πρὸς μόνον τὰ σαρκικὰ διανένευκεν, ὑποφάνειεν ἂν εὖ μάλα, τὸ κριθὴν δεδόσθαι τῇ μοιχαλίδι πρὸς τροφήν. κτηνο- πρεπὲς γὰρ τὸ ἔδεσμα, μέθης δ' ἂν γένοιτο σημεῖον ὁ οἶνος. εἴρηται δὲ πρὸς αὐτούς, "Ἀκοῆ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε· "καὶ βλέποντες βλέπετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε." ταῦτα δὲ ἐστὶ μεθυόντων πάθη, καὶ κραιπαλούντων ἐγκλήματα, τὸ μῆτε ὄρᾶν ὄρωντας, μῆτε ἀκούοντας συνιέναι δύνασθαί τι· πεπα- χυμένην δὲ ὡσπερ, καὶ πωρώσεως μεμεστωμένην τὴν διά- νοιαν ἔχειν. Ἐπίτι ἡμέρας πολλὰς καθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐκ ὄντος βασιλέως οὐδὲ ὄντος ἄρχοντος, οὐκ οὔσης θυσίας οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου, οὔτε ἱερατείας οὔτε δήλων. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐκζητήσουσιν Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν καὶ Δαυεὶδ τὸν βασιλέα αὐτῶν, καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ Κυρίῳ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν.⁹ Σαφῆς καὶ ἀναμφιλόγως ἔχουσα λοιπὸν, ὡς ἔν γε δὴ τούτοις, ἢ δήλωσις τοῦ τὴν μοιχαλίδα παρειληφθαι, καὶ οἴκοι μένειν ἡμέρας πολλὰς, ἄχρις ἂν ὁ προφήτης ἐπ' αὐτῇ γένοιτο· γέγραπται γὰρ ὡδί· ὑποτύπωσις δὲ τὸ δρώμενον ἦν τοῦ κατὰ καιροῦς ὑπάρξειν μέλλοντος τῇ μεμοιχευμένῃ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῇ. ἐπειδὴ γὰρ ἐθέλοντις τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων σωτηρίας ὑπομεμένηκε σταυρὸν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, ἐμπαροινησάντων αὐτῷ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τότε δὴ τότε καταδηθώσεως αὐτοῖς τῆς χώρας ὥχοντο μὲν 1.88 ὡσπερ εἰς πάντα ἄνεμον· ἄπρακτοι δὲ καὶ εἰς δεῦρο περὶ τὸν νόμον εἰσὶν, ἐμπερησμένου μὲν τοῦ ἐν τοῖς Ἱεροσο- λύμοις ὄντος ναοῦ, περιηρημένου τε τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀνηρημένης θυσίας, καὶ ἀργούσης ἱερωσύνης, καὶ δήλων οὐχ ὀρωμένων. οὐ γὰρ ὄντος ἀρχιερέως ἱεροπρεπῶς ἐσταλμένου κατὰ τὸν νόμον, πῶς ἦν ἔτι δήλους ἰδεῖν; τί δὲ καὶ οἱ δήλοι νομισθεῖεν ἂν, οἶδε μὲν ἴσως ὁ φιλομαθής, ὑπομνησαι δὲ διὰ βραχέων οὐκ ἀκερδές. "Ὅτε τὰ εἰς κόσμον τοῦ ἀρχιερέως γενέσθαι προστέ- ταχεν ὁ τῶν ὅλων Θεός, τότε πρὸς τὸν ἱερὸν ἔφη Μωυσέα "Καὶ ποιήσεις λόγιον κρίσεως ἔργον ὑφαντοῦ, σπιθαμῆς "τὸ μῆκος, καὶ σπιθαμῆς τὸ εὖρος· τετράγωνος ἔσται." εἶτα προστέταχεν ἐξ ὀνόματος τῶν φυλῶν δυοκαίδεκα τῷ τεχνιτεύματι σοφῶς καὶ ἐντέχνως ὑφαίνεσθαι λίθους· δύο γεμῆν ἑτέρους μεταξὺ τῶν ἄλλων, οἷς ἦν ὀνόματα, ἢ δήλωσις καὶ ἢ ἀλήθεια. εἶτα τοῦτο τὸ λόγιον τῆς κρίσεως ἐκ τῆς ἐπωμίδος χρυσαῖς ἀπῆρώρητο σειραῖς· ἐπε- νήχετό τε τῷ στέρνῳ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦσαν εἰς τύπον τοῦ Ἐμμανουὴλ ἢ δήλωσις καὶ ἢ ἀλήθεια. πάντα γὰρ ἃ ἤκουσε παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἀπήγγειλεν ἡμῖν. καὶ δε- δήλωκε τὸ θέλημα τοῦ γεννήσαντος αὐτόν· καὶ κατέ- στησεν ἐναργῆ τῆς σωτηρίας τὴν ὁδόν. ὅτι δὲ ἐστὶ καὶ ἀλήθεια, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, αὐτοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Εγὼ εἰμι ἢ ἀλήθεια;" διὰ τοῦτο καὶ αὐτῇ τῇ τοῦ ἀρ- χιερέως ἐπεκρέματο καρδίᾳ, μονονουχὶ βοῶντος τοῦ τύπου καὶ ἀναφανδὸν ἀνακεκραγόςτος, ὅτι τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δήλωσιν, εἰς νοῦν καὶ καρδίαν τὸ ἱερὸν ἔξει γένος. ἦγουν ὅτι πᾶσά πως ἀνάγκη, τοὺς ἱερουργοὺς ἀεὶ μεμνηθῆναι Χριστοῦ, καὶ ἐνοικοῦντα φέρειν διὰ τοῦ Πνεύματος· οἶκος δὲ αὐτοῦ νοῦς καθαρὸς, 1.89 καὶ καρδία διεσμηγμένη. καθεδοῦνται δὴ οὖν ἡμέρας πολλὰς οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ φησι βασιλέως οὐκ ὄντος οὐδὲ ἄρχοντος, τουτέστιν ἀβασίλευτοι καὶ ἀνεπίστητοι. οὔτε γὰρ βασι- λεύουσιν οἱ ἐκ φυλῆς Ἰούδα, οὔτε μὴν οἱ κατὰ νόμον προεδρεύουσιν ἄρχοντες, τουτέστιν, οἱ ἱερεῖς. ἀλλ' οὐδὲ ἔσται φησι θυσιαστήριον ἢ θυσία, ἱερωσύνη τε καὶ δήλοι. πλὴν οὐκ ἐν τούτοις διαπαντός, οὐδὲ ἀπόπεμπος ὀλοτρόπως ὁ Ἰσραὴλ ἔσται· κεκλήσεται γὰρ κατὰ καιροῦς, καὶ ἐπι- στρέψει διὰ πίστεως, καὶ ἐπιγνώσεται τὸν τῶν ὅλων Θεόν, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Δαυεὶδ, τουτέστι, τὸν ἐκ σπέρματος Δαυεὶδ τὸ κατὰ σάρκα Χριστόν, τὸν τῶν ὅλων βασιλέα καὶ Κύριον. τότε δὴ τότε καὶ καταπληθήσονται τῆς φιλο- τιμίας τὸ μέγεθος, καὶ τὴν τῆς ἡμερότητος ἀμέτρητον χάριν. συμμεθέξουσι

γὰρ τῆς τοῖς ἀγίοις ἠὺτρεπισμένης ἐλπίδος, καὶ ταῖς τῶν πεπιστευκότων ἀγέλαις ἀναμιξ, ἐν νομῇ ἀγαθῇ καὶ ἐν τόπῳ πίνονι νεμηθήσονται. καιρὸς γὰρ αὐτοῖς τῆς οὕτω λαμπρᾶς καὶ ἀξιαγάστου χάριτος ὁ τελευταῖος καὶ ἐν ἐσχάτοις, καὶ ἐν Χριστῷ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ δόξα σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΩΣΗΕ ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Ἀκούσατε λόγον Κυρίου οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ διότι κρίσις τῷ Κυρίῳ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, διότι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια οὐδὲ ἔλεος οὐδὲ ἐπίγνωσις Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀρὰ καὶ ψεῦδος καὶ φόβος καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία ἐκκέχυται ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσιν.⁹ Ἀναγκαῖον ἡμᾶς διατρανοῦν ἐθέλοντας τῶν προκειμένων τὸν νοῦν, μονονουχὶ παλινάγρετα ποιεῖσθαι τὰ ἐν ἀρχαῖς, καὶ ὅλον ὡσπερ ἀναμηρύσασθαι τῆς προφητείας τὸν σκοπόν. οὐκοῦν, ὡς ἔνι, καὶ ἐν βραχέσι συνενεγκῶν, ἐκεῖνό φημι. γέγονε μὲν γὰρ "ἀρχὴ λόγου Κυρίου ἐν Ὠσηέ." διεμνηνύοντες δὲ τὰ τοιάδε, πρὸς τὸν μακάριον προφήτην Ὠσηὲ τοὺς παρὰ Θεοῦ γενέσθαι λόγους εἰκότως ἐλέγομεν, οἷονεὶ μυσταγωγῶντος αὐτὸν, καὶ τὰ ἐσόμενα προαναφω- νοῦντος διὰ τε τύπων καὶ λόγων. ταύτητοι παρελαμβάνετο μὲν ἐν ἀρχαῖς ἡ Γόμερ, ἔτικτε δὲ τὸν τε Οὐ λαός μου, καὶ τὴν Οὐκ ἠλεημένην. εἶτα μετ' ἐκείνην προσελήφθη δευτέρα μοιχαλὶς τε καὶ πονηρὰ, καὶ τὰ ἐφ' ἐκάστῳ τούτων λεπτῶς τε καὶ ἀκριβῶς ὁ προφήτης, ὡς ἔφην, ἐξεπαιδεύετο. ὡς οὖν ἀποχρῶσαν τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν συναγηγεργκῶς ἐν ἑαυτῷ, ἄρχεται λοιπὸν τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ προανα- φωνεῖν τὰ μέλλοντα, καὶ τῆς ὅσον οὐδέπω παρεσομένης ^{1.91} αὐτοῖς συμφορᾶς ἐναργῆ ποιεῖσθαι τὴν πρόφασιν, καὶ τὰ ἐφ' οἷς λελύπηται Θεὸς, εὖ μάλα διατρανοῦν, ἴν' εἴδειεν οἱ κολαζόμενοι παθόντες ἐν δίκῃ τὰ ὅσαπερ ἂν συμβαίη παθεῖν αὐτούς. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον ἀλώσεσθαι μὲν ὑπ' ἐχθρῶν, εἰς γέλωτα δὲ προκεῖσθαι λοιπὸν τοῖς ἀρίστην ἔχουσι περὶ αὐτῶν τὴν δόξαν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐθνῶν δυσ- αλώτατον ὑπάρχειν οἰομένοις τὸν Ἰσραὴλ, ἵνα μὴ νομίσειαν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς τὴν ἐπαμύνουσάν τε καὶ σώζουσαν ἀτονῆσαι χεῖρα, μεταγινώσκουσαν δὲ μᾶλλον, ἔλοιντό τε πρὸς τὰ ἀμείνω παλινδρομεῖν, ἐννοοῦντες ὅτι προσκεκρούκασι ἀμαθαίνοντες τῷ σώζειν εἰδότες, ταύτητοι καὶ πεπτῶκασι ὑπὸ θείαν ὀργὴν, ἀναγκαίως αὐτοῖς καὶ πρό γε τῶν ἔσσεσθαι προσδοκωμένων προαπαγγέλλει τὰ ἐγκλήματα, καὶ φησιν Ἀκούσατε λόγον Κυρίου οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι κρίσις τῷ Κυρίῳ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. κρίνεται δὲ πρὸς ἀνθρώπους Θεὸς, ἐλέγχων, οὐ δικαζόμενος, καὶ παρατιθεῖς τοῖς εἰς αὐτὸν δεδυσσεβηκόσι γυμνά τὰ ἐγκλήματα, κατ' ἐκεῖνό που τάχα τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον "Ἐλέγξω σε, "καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου" τὰς ἀνομίας σου, ἵνα μὴ μάτην αὐτοῖς ἐπενηνέχθαι φάσκωσι τὴν ὀργὴν, ἀλλ' ὡς ἐν ὀφλήματος τάξει λοιπὸν, καὶ τοῖς τὰ μέγιστα πλημμελεῖν εἰωθόσιν ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβαίνουσιν. τί δὲ φησιν ὁ κρινόμενος, ἦτοι διελέγχων; Οὐκ ἔστιν ἀλήθεια οὐδὲ ἔλεος οὐδὲ ἐπίγνωσις Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸ μὲν οὖν ἀλήθειαν μὴ εἶναι λέγειν, ὑπεμψήνειεν ἂν καὶ μάλα εἰκότως, ὅτι πολλὴ παρὰ πᾶσι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γέγονεν ἡ συκοφαντία, ψευδορκία τε καὶ ἀπάτη καὶ δόλος, τὰ πάντων αἰσχίστα τῶν κακῶν· ὅτι δὲ ἦσαν ἀφιλάλληλοί τε καὶ ἀφιλικτίρμονες, ἄτεγκτοί τε καὶ ἀτεράμονες, καὶ τὸν νοῦν ἀπεσκληκότες, ὑποσημήνειεν ^{1.92} ἂν τὸ μὴ εἶναι ἔλεος· ὅτι δὲ φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, καὶ τοῖς ψευδωνύμοις θεοῖς ὀλοτρόπως προσκείμενοι, σαφηνεῖ πάλιν ἐπίγνωσιν Θεοῦ μὴ εἶναι λέγων ἐπὶ τῆς γῆς. ἄλλως τε πρέποι ἂν εἰκότως τοῖς ταῖς οὕτω δειναῖς ἀτοπίαις ἐνισχη- μένοις, καὶ τὸ δοκεῖν ἤδη πως μηδὲ εἰδέναι Θεόν· εἶπερ εἰδέναι φημὲν αὐτὸν φρονοῦντες ὀρθῶς

τούς τοῖς θείοις αὐτοῦ θελή- μασιν ἐπομένους. προσεπάγει δὲ τούτοις, ὅτι ἀρὰ καὶ ψεῦδος καὶ φόνοσ καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεῖα κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσιν. ἀκούεις ὅπως εἰς λῆξιν ἤκασι παντὸς κακοῦ, καὶ ἀνοσίων ἐγχειρημάτων ἐπέκεινα λοιπὸν, οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος, τῶν ἄγαν ἐκτοπωτάτων οὐδὲν ἔωντες ἀνεπιτήδευτον; καὶ τὸ ἔτι τούτου παραλογώτερον, αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσί φησι. σημεῖον δ' ἂν γένοιτο καὶ τοῦτο σαφές, τοῦ μήτε ἀνοκωχὴν παρεισκρίνεσθαι τοῖς κακοῖς, μήτε μὴν ἐν μεταγνώσει τῶν τετολμημένων γενέσθαι τοὺς δεδρακότας· συνεχῆ δὲ ὡσπερ, καὶ ἐπάλληλον παρα- τετάσθαι τὴν ἁμαρτίαν. Ἄλλὰ ταυτὶ μὲν εἰρήσθω πρὸς διασάφησιν τὴν προχει- ροτέραν. ἔοικε δὲ πάλιν ὁ μακάριος προφήτης μυστικώτερον ποιεῖσθαι ἡμῖν τὴν ἀφήγησιν, καὶ κατατιτᾶσθαι τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ ταῖς εἰς Χριστὸν παροινίαις, καὶ μαιφονίαις ταῖς εἰς αὐτὸν καὶ ἀγίους. κρίσις γὰρ τῷ Κυρίῳ πρὸς τοὺς κατοικοῦν- τας τὴν γῆν. ἀνθ' ὅτου, καὶ ἐπὶ τίσιν; ἐπεφάνη γὰρ ἡμῖν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, καὶ ἀπεστάλη, καθά φησιν αὐτὸς, "εἰς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραὴλ," ἵνα φωτίσῃ τῇ διὰ Πνεύματος δαδουχία τοὺς ἔσκοτισμένους, ἵνα τῆς νομικῆς ἀπαλλάξας σκιάς, τοῖς τῆς ἀληθοῦς λατρείας ἐμβιβᾶσῃ τρόποις, ἵνα δικαιώσας τῇ πίστει τοὺς ταῖς ἁμαρ- τίας ἐνειλημμένους, συνάψῃ δι' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. ἀλλ' οὐκ ἐδόκει φρονεῖν ὀρθῶς τοῖς ἔξ Ἰσραὴλ· τὸν γὰρ ἐπὶ 1.93 τούτοις ἔξ οὐρανῶν ἀφιγμένον ἐκβεβλήκασιν, ἀπεδοκίμασαν, οὐκ ἠθέλησαν ἔχειν παρ' ἑαυτοῖς τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἔλεος, τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. ὅτι γὰρ ἀλήθειά τε ἐστὶ καὶ ἔλεος ὁ Χριστὸς, οὐ μακρῶν οἶμαι δεήσει πρὸς ἀπόδειξιν λόγων, ἀποχρώσης εἰς τοῦτο τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἄνω τε καὶ κάτω Χριστὸν ὀνομαζούσης ἡμῖν ἔλεος καὶ ἀλήθεια. ὅτι δὲ ἐστὶ καὶ ἐπίγνωσις Θεοῦ, διαμάθοι τις ἂν καὶ λίαν ἀκονιτὶ, σαφέστατά τε καὶ ἐναργῶς διακεκραγότες αὐτοῦ, "Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα." Κρίσις τοίνυν τῷ Κυρίῳ, φησὶν, πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν· δῆλον δὲ ὅτι τὴν τῶν Ἰουδαίων· ὅτι μὴ ἔστι παρ' αὐτοῖς ἡ ἀλήθειά τε καὶ τὸ ἔλεος καὶ ἡ ἐπίγνωσις τοῦ Πατρός. κρίνεται μὲν οὖν πρὸς τοὺς τὰ τοιάδε μὴ ἔχοντας· διαπε- φεύγασιν δὲ τὸ κρίνεσθαι πρὸς αὐτὸν, ἦτοι πρὸς αὐτοῦ, τὴν πίστιν οἱ προσηκάμενοι. καὶ τοῦτο αὐτὸ σαφές ἂν γένοιτο, Χριστοῦ λέγοντος πάλιν "Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν Ὅ"πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ "ἔρχεται." Τί τοίνυν τὸ κεχυμένον ἐπὶ τῆς γῆς; ἀρὰ καὶ ψεῦδος καὶ φόνοσ καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεῖα· καὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσι. καὶ τίς ἡ ἀρὰ; καταλαλιά καὶ ὕβρις· διαλε- λοίπασιν γὰρ οὐδαμῶς τῶν Ἑβραίων οἱ δῆμοι περιωβρί- ζοντες τὸν Ἰησοῦν, ἀθύρω τε καὶ ἀχαλίω γλώσση κατ- επεμβαίνοντες, ὡς ποτε μὲν Σαμαρείτην, ποτὲ δὲ μέθυσον ἀποκαλεῖν, καὶ ἐκ πορνείας γεγεννημένον. ζῶντο γὰρ κατὰ σφᾶς τὴν ἀγίαν μεμοιχεῦσθαι Παρθένον· οὐκοῦν ἡ ἀρὰ μὲν ἐν τούτοις. κατεψεύδοντο δὲ καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, δαιμόνιον ἔχειν λέγοντες αὐτὸν, καὶ ταῖς τοῦ Βεελζεβούλ δυνάμεσιν ἀπονέμοντες τὰς θεοσημίας. ὅτι δὲ καὶ μαιφόνον ἐπ' αὐτῷ τὴν διάνοιαν ἐσχηκότες ἀλοῖεν ἂν, εἰδείη τις ἂν ἀπό γε τοῦ λίθους βεβλήσθαι πολλάκις παρ' αὐτῶν τὸν Ἐμμανουήλ· 1.94 ἀποκομισθῆναι δὲ καὶ μέχρις αὐτῆς ὄφρυος τοῦ ὄρους, ἵνα κατακρημνίζοιτο. καὶ οὐ μέχρι τούτων τὰ ἐγκλήματα. ἐκτετίμητο δὲ λίαν καὶ τὸ χρῆμα τῆς κλοπῆς. κατεμισ- θοῦντο γὰρ ἐπ' αὐτῷ τὸν προδότην Ἰούδαν, τὸν αἰσχροκερδῆ καὶ κλεπτίστατον. μοιχοὶ δὲ ὡσπερ τινὲς ἀλιτήριοι γεγονότες οἱ Φαρισαῖοι τῆς τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆς, ἀπεσόβουν μὲν αὐτῆς τὸν ἔξ οὐρανοῦ νυμφίον, τουτέστι Χριστόν· συν- ἐπόρνευον δὲ, ταῖς ἰδίαις ἡδοναῖς ὑπηρετεῖν ἀναπείθοντες. ἔμισγον δὲ καὶ ἐφ' αἵμασιν αἵματα. πῶς, ἡ τίνα τρόπον; ἀπεκτονότες γὰρ τοὺς ἀγίους προφήτας, καὶ αὐτὸν ἐκείνοις προσέθεσαν τὸν τῶν προφητῶν Δεσπότην. καὶ γοῦν ὁ μακάρος Στέφανος ἐν ταῖς τῶν ἀποστόλων πράξεσι δικαίως αὐτοῖς ὀνειδίζει λέγων "Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν "οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας "περὶ τῆς

ἐλεύσεως τοῦ Δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδότες καὶ "φονεῖς ἐγένεσθε." ἀλλὰ καὶ ὁ Σωτὴρ τοῖς Φαρισαίοις καὶ γραμματεῦσιν ὄνειδίζων τὰ τετολημμένα ἔλεγε "καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν." 9 Διὰ τοῦτο πενήσει ἡ γῆ, καὶ σμικρυνθήσεται σὺν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν, σὺν τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ καὶ σὺν τοῖς ἔρπετοῖς τῆς γῆς καὶ σὺν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης ἐκλείψουσιν, ὅπως μηδεὶς μήτε δικάζηται μήτε ἐλέγχη μηδεὶς.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ φησι τὸν οὕτω θεοστυγῆ καὶ παγχάλεπον διεζήκασιν βίον, τὸν δυσσεβῆ καὶ ἐξήνιον, πεφρονήκασιν τε καὶ δεδράκασιν ἃ μὴ θέμις, ἐμπαροινούντες Θεῶ· ταύτητοι, καὶ μάλα δικαίως, οἰχήσονται πρὸς ἀπώλειαν, πενθούσης μὲν οἶονεὶ τῆς γῆς· καταδηθήσεται γὰρ αὕτη, καὶ μεταμείψει 1.95 τὸ σχῆμα, καὶ ἀτερπῆ φορέσει τὴν ὄψιν, πόλεων μὲν ἐμ- περησμένων, οἴκων δὲ κατασεσεισμένων, καὶ ἀγρῶν ἐκκεκομμένων· συνδιακείσονται δὲ τῇ γῆ καὶ οἱ κάτοικοι, συν- ολοφυρόμενοί τε καὶ συνοιμῶζοντες. πενήσουσι γὰρ καὶ αὐτοὶ, τουτέστιν, ἀπάσης εὐθυμίας καὶ εὐημερίας ἀποτάτω γενήσονται. τίνες δὲ οἱ κάτοικοι; θῆρες τε καὶ ἔρπετὰ, καὶ πρὸς γε τούτοις τὰ διπτάμενα. καὶ οὐ δήπου νομοιοῦμεν, εἶγε συνίεμεν ὀρθῶς, ὅτι θηρῶν ἀγρίων, ἤγουν ἔρπετῶν, ἢ πτηνῶν ὁ προφητικὸς ἡμῖν κατακέκραγε λόγος· εὐῆθες γὰρ παντελῶς, καὶ ἀσυνεσίας ἔμπλεον τὸ τῆδε νοεῖν· οἴομεθα γὰρ μάλλον, ὀρθὰ φρονεῖν ἐγνωκότες, τοῖς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένοις τοὺς τῶν Ἰουδαίων ἐξομοιοῦσθαι τρόπους. καὶ διὰ μὲν τῶν θηρίων τοὺς δυνατωτάτους καὶ ἐκδειματοῦν ἑτέρους ἰκανῶς ἔχοντας, τοὺς ἀγρίους καὶ ἐπελευστικούς, καὶ μαιφονεῖν εἰωθότας, καὶ πολὺ λίαν ἔχοντας τὸ ἀνήμερον ὑπεμφήνειεν ἂν ὁ λόγος· διὰ δὲ γε τῶν ἔρπετῶν τοὺς ἄκρως ἐξησκημένους τὸ πικρὸν ἐν τρόποις, καὶ εἰς λῆξιν τῆς ὅλης ἤδη ἦκοντας πονηρίας. οὕτω γὰρ που καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης τὴν μοχθη- ροτάτην τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων ἤλεγχε πληθύν, ἐπιβοῶν τε καὶ λέγων "ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν." διὰ δὲ γε τῶν πετεινῶν εὖ μάλα συνήσεις τοὺς ἐτοίμως ἀνεπτοη- μένους εἰς ἀπόστασιν τὴν ἀπὸ Θεοῦ, εἴτ' οὖν τὴν ἐπάρατον νοσοῦντας ὑπεροψίαν, καὶ ἄνω που φέρεσθαι καὶ ὑψηλὰ φρονεῖν εἰωθότας. ἔοικε δὲ καὶ ἰχθύας ἀποκαλεῖν τοὺς συρφετώδεις καὶ ἀγελαίους, τοὺς ταῖς τοῦ βίου φροντίσι βεβαπτισμένους, καὶ ὑποβρύχιον ὥσπερ ἔχοντας νοῦν, τοὺς ἀφώνους καὶ ἀλογωτάτους· ἀφωνότατον γὰρ τῶν ἰχθύων τὸ χρῆμα. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, τοὺς οἶον καταπίνοντας τοὺς ἀσθενεστερούς· ἀλληλοφαγία γὰρ μάλιστα παρὰ τοῖς ἰχθύσι τετίμηται. πενήσει τοίνυν φησὶν ἡ γῆ τοῖς κατοικ- 1.96 κοῦσιν ὁμοῦ. καὶ τίς ἢ τοῦδε πρόφασις; ὅπως μηδεὶς μήτε δικάζηται, μήτε ἐλέγχη μηδεὶς. ἐπειδὴ γὰρ ἀρὰ καὶ ψεῦδος, Ἐπειδὴ γὰρ φησι τὸν οὕτω θεοστυγῆ καὶ παγχάλεπον διεζήκασιν βίον, τὸν δυσσεβῆ καὶ ἐξήνιον, πεφρονήκασιν τε καὶ δεδράκασιν ἃ μὴ θέμις, ἐμπαροινούντες Θεῶ· ταύτητοι, καὶ μάλα δικαίως, οἰχήσονται πρὸς ἀπώλειαν, πενθούσης μὲν οἶονεὶ τῆς γῆς· καταδηθήσεται γὰρ αὕτη, καὶ μεταμείψει 1.95 τὸ σχῆμα, καὶ ἀτερπῆ φορέσει τὴν ὄψιν, πόλεων μὲν ἐμ- περησμένων, οἴκων δὲ κατασεσεισμένων, καὶ ἀγρῶν ἐκκεκομμένων· συνδιακείσονται δὲ τῇ γῆ καὶ οἱ κάτοικοι, συν- ολοφυρόμενοί τε καὶ συνοιμῶζοντες. πενήσουσι γὰρ καὶ αὐτοὶ, τουτέστιν, ἀπάσης εὐθυμίας καὶ εὐημερίας ἀποτάτω γενήσονται. τίνες δὲ οἱ κάτοικοι; θῆρες τε καὶ ἔρπετὰ, καὶ πρὸς γε τούτοις τὰ διπτάμενα. καὶ οὐ δήπου νομοιοῦμεν, εἶγε συνίεμεν ὀρθῶς, ὅτι θηρῶν ἀγρίων, ἤγουν ἔρπετῶν, ἢ πτηνῶν ὁ προφητικὸς ἡμῖν κατακέκραγε λόγος· εὐῆθες γὰρ παντελῶς, καὶ ἀσυνεσίας ἔμπλεον τὸ τῆδε νοεῖν· οἴομεθα γὰρ μάλλον, ὀρθὰ φρονεῖν ἐγνωκότες, τοῖς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένοις τοὺς τῶν Ἰουδαίων ἐξομοιοῦσθαι τρόπους. καὶ διὰ μὲν τῶν θηρίων τοὺς δυνατωτάτους καὶ ἐκδειματοῦν ἑτέρους ἰκανῶς ἔχοντας, τοὺς ἀγρίους καὶ ἐπελευστικούς, καὶ μαιφονεῖν εἰωθότας, καὶ πολὺ λίαν ἔχοντας τὸ ἀνήμερον ὑπεμφήνειεν ἂν ὁ λόγος· διὰ δὲ γε τῶν ἔρπετῶν τοὺς ἄκρως ἐξησκημένους τὸ πικρὸν ἐν τρόποις, καὶ εἰς λῆξιν τῆς ὅλης ἤδη ἦκοντας

πονηρίας. οὕτω γάρ που καιὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης τὴν μοχθη-ροτάτην τῶν Φαρισαίων καιὶ γραμματέων ἤλεγχε πληθύν, ἐπιβοῶν τε καιὶ λέγων "ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν." διὰ δέ γε τῶν πετεινῶν εὖ μάλα συνήσεις τοὺς ἐτοίμως ἀνεπτοη-μένους εἰς ἀπόστασιν τὴν ἀπὸ Θεοῦ, εἴτ' οὖν τὴν ἐπάρατον νοσοῦντας ὑπεροψίαν, καιὶ ἄνω που φέρεσθαι καιὶ ὑψηλὰ φρονεῖν εἰωθότας. ἔοικε δὲ καιὶ ἰχθύας ἀποκαλεῖν τοὺς συρφετώδεις καιὶ ἀγελαίους, τοὺς ταῖς τοῦ βίου φροντίσι βεβαπτισμένους, καιὶ ὑποβρύχιον ὡσπερ ἔχοντας νοῦν, τοὺς ἀφώνους καιὶ ἀλογωτάτους· ἀφωνότατον γάρ τῶν ἰχθύων τὸ χρῆμα. καιὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, τοὺς οἷον καταπίνοντας τοὺς ἀσθενεστερούς· ἀλληλοφαγία γάρ μάλιστα παρὰ τοῖς ἰχθύσι τετίμηται. πενθήσει τοίνυν φησὶν ἡ γῆ τοῖς κατοικ- 1.96 κοῦσιν ὁμοῦ. καιὶ τίς ἢ τοῦδε πρόφασις; ὅπως μηδεὶς μήτε δικάζεται, μήτε ἐλέγχῃ μηδεὶς. ἐπειδὴ γάρ ἀρὰ καιὶ ψεῦδος, κλοπὴ τε καιὶ φόνος, καιὶ μοιχεῖα κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς, καιὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσι, ταῦτη τοι πενήσει καιὶ ἀργήσει λοιπὸν ψεῦδος καιὶ ἀπάτη καιὶ συκοφαντία. ἐποιμῶζοντες γάρ τοῖς παρ' ἐλπίδα συμβεβηκόσι, καιὶ τὴν ἐν χειρὶ κλαίοντες συμφορὰν, καιὶ οὐχ ἐκόντες ἀφέζονται τῶν τοιούτων πλημ-μελημάτων. τὸ γάρ τοι δικάζεσθαι καιὶ ἐλέγχειν, εἴη ἂν ἕτερον οὐδὲν, καθάπερ ἐγῶμαι, πλην ὅτι τὸ κατηγορεῖν καιὶ καταψηφίζεσθαι τινων, ἦτοι ψευδομαρτυρεῖν. τοῦτό τοι καιὶ ἕτερος ἡμῖν τῶν ἀγίων προφητῶν τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ κατεκεκράγει λέγων, "Οἴμοι ψυχῇ, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς "ἀπὸ τῆς γῆς, καιὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐκ ἔστι πάντες "εἰς αἵματα δικάζονται, ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐκθλί- "βουσιν ἐκθλιβῆ." Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἱστορικῶς· πρὸς διάνοιαν δὲ τὴν ἐσωτάτω τὸν τῆς προφητείας εὐθύνοντες λόγον, ἐκεῖνό φαμεν. ἐπειδὴ γάρ ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων γῆ, ἤγουν παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἔστιν "ἀλήθεια οὐδὲ ἔλεος οὐδὲ ἐπίγνωσις Θεοῦ." ταῦτα δὲ εἶναί τε καιὶ λέγεσθαι τὸν Ἐμμανουὴλ εἰρήκαμεν· κεκρά-τηκε δὲ μᾶλλον ἀρὰ καιὶ ψεῦδος, καιὶ τετίμηται κλοπὴ, καιὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσιν· ἀπεκτονότες γάρ τοὺς προ-φήτας, ὡς ἔφην, καιὶ αὐτὸν ἀπεκτόνασι τὸν Ἰησοῦν· κατα-πενθήσει λοιπὸν ἡ γῆ τοῖς κατοίκοις ὁμοῦ ταῖς Ῥωμαίων ἐμπιπραμένη χερσίν. ἔσται δὲ ταῦτά φησιν, ἵνα μήτε δικά-ζεται, μήτε ἐλέγχῃ μηδεὶς. ὅπερ ἐστὶν ἐναργῶς ἐπαιτιωμένου τοὺς Ἰουδαίους, ὡς δικασαμένους ἀνοσίως καιὶ κατελέγξαντας ἦτοι ψευδομαρτυρήσαντας τοῦ Χριστοῦ. οἱ μὲν γάρ ἡγούμενοι προσῆγον Πιλάτῳ δικάζομενοί τε καιὶ κατηγοροῦντες αὐτοῦ. παρελθόντες δὲ τινες κατεμαρτύρουν, μόνον δὲ οὐχὶ καιὶ ἐλέγχειν ἀπετόλμων· ψευδοεποῦντες οἱ δεῖλαιοι, ποτὲ μὲν, 1.97 ὅτι διαστρέφει τὸν λαόν· ποτὲ δὲ, ὅτι τούτου λέγοντος ἀκηκόαμεν, ὡς ἐν τρισὶν ἡμέραις καταλύσει τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καιὶ ἐγερεῖ πάλιν αὐτόν. ἀναιρεθήσεται τοίνυν φησὶ δίκη, καιὶ ἔλεγχος ἦτοι καταμαρτυρία, καιὶ ψῆφος οὐκ ἀληθής· οὐκ ὄντος βασιλέως, οὐδὲ ἄρχοντος τοῦ δικάζειν εἰωθότος. ταῦτητοι, καθάπερ ἐγῶμαι, καιὶ ὁ προφητικὸς ἡμῖν λόγος τοῖς ἀβασιλεύτοις τῶν ζώων τοὺς τῶν Ἰουδαίων παρεικάζει λαοὺς, θηρσὶ δὴ λέγω καιὶ ἐρπετοῖς καιὶ πετεινοῖς καιὶ ἰχθύσιν. οὕτω καιὶ ὁ μακάριος προφήτης Ἀμβακούμ ἔφη που πρὸς τὸν τῶν ὄλων Θεόν "Εἰς τί ἐπιβλέπεις ἐπὶ καταφρονοῦντας; "παρασιωπήσῃ ἐν τῷ καταπίνειν ἀσεβῆ τὸν δίκαιον; καιὶ "ποιήσεις τοὺς ἀνθρώπους ὡς τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, καιὶ "ὡς τὰ ἐρπετὰ οὐκ ἔχοντα ἡγούμενον." 9'Ο δὲ λαός μου ὡς ἀντιλεγόμενος ἱερεὺς, καιὶ ἀσθενήσει ἡμέρας, καιὶ ἀσθενήσει καιὶ προφήτης μετὰ σοῦ.⁹ Ἄθρει δὴ μοι τὸν μακάριον Προφήτην ἕτεροτρόπως ἐκ-φέροντα τὰ πρὸς αὐτὸν εἰρημένα παρὰ Θεοῦ. ἤκουσε μὲν γάρ ἐναργῶς ὅτι "Ἡμέρας πολλὰς καθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, "οὐκ ὄντος βασιλέως οὐδὲ ἄρχοντος, οὐκ οὔσης θυσίας οὐδὲ "ὄντος θυσιαστηρίου, οὔτε ἱερατείας οὔτε δήλων." ὑποτρέχων δὲ ὡσπερ αὐτὸς τῶν ἀκρωμένων τὸ ἀχάλινον εἰς ὄργας, ὑπεσταλμένως ἐλέγχει, καιὶ συμμέτροις ἀσαφείαις κατασκιάζει τὸν λόγον. ὅτι μὲν γάρ ἡγουμένων δίχα καιὶ τοῦ βασιλεύ-οντος διατελέσουσι καιροὺς, καιὶ ἀπαιδαγώγητοι μενοῦσιν, ἰσχνῶς

ὕπαινίττεται, τοῖς τῶν ζώων ἀβασιλεύτοις παρεικάζων αὐτούς. ὅτι δὲ καὶ θυσιῶν ἐξωσθήσονται καὶ λειτουργίας ἱερῶν, ὑποφαίνει λέγων, ἐν ἴσω γεγενῆσθαι τοῖς τῶν ἱερέων ἀντιλεγόμενοις. καὶ τίνες ἂν εἶεν οὗτοι πάλιν; ἦτοι τίς ὁ 1.98 ἀντιλεγόμενος ἱερεύς; ὁ μῶμον ἔχων, καὶ ἀρρώστημα σαρκικόν· ταύτητοι καὶ τῆς λειτουργίας εἰργόμενος. ἦ γὰρ διὰ σκέλους, ἢ ὀφθαλμῶν ἐπήρειαν, ἢ διὰ σύντριμμα ποδός, ἢ καθ' ἑτέραν αἰτίαν ἐξεπέμποντο τινες τοῦ ἱεῖσθαι δεῖν, καίτοι γεγονότες ἐκ φυλῆς τε καὶ αἵματος Λευῖ. κεχρη- σμῶδηκε γὰρ οὕτως ὁ διὰ Μωυσέως νόμος. οὕτως οὖν ἔσται φησὶν ὁ λαός μου. καίτοι γὰρ ὑπάρχων ἱερός διὰ τοὺς πατέρας, καὶ τοῦ θύειν ἠξιωμένος, ἔξω τῆς ἀγίας καθ- εδεῖται σκηνῆς, ἔξω λειτουργίας καὶ ἱερῶν. οὐ γὰρ προσοίσει θυσίας, οὔτε μὴν ὁσμὴν εὐωδίας ἀνοίσει τῷ Θεῷ· κατηρ- ῶστησε γὰρ οὐκέτι μετρίως τὴν εἰς νοῦν ἐπήρειαν, καὶ καταλελώβηται τὴν καρδίαν, γέγονε τε δικαίως ἀπόπεμπτος ἤδη, καὶ ἀπηχθημένος. ὅτι δὲ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ συμβήσε- ται καὶ τὸ σιγῆσαι προφήτας, διαμεμήνυκεν εἰπὼν Καὶ ἀσθενήσει καὶ προφήτης μετὰ σοῦ, κατ' ἐκεῖνο που πάν- τως τὸ εἰρημένον παρὰ Θεοῦ πρὸς τὸν μακάριον Ἰεζεκιήλ· "Καὶ τὴν γλῶσσάν σου συνδήσω, καὶ ἀποκωφωθήσῃ, καὶ "οὐκ ἔσῃ αὐτοῖς εἰς ἄνδρα εὐθύνοντα, ἡγουν ἐλέγχοντα, ὅτι "οἶκος παραπικραίνων ἐστί." ταῦτα δὲ πάντα συμβήσεται διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἀσέβειαν, καὶ τὰ εἰς προφήτας ἐγκλή- ματα. πλὴν οὐκ εἰς ἅπαν ἀσθενήσιν τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλ' εἰς ἡμέρας φησί· τετήρηται γὰρ αὐτῷ σωτηρίας καὶ ἐπιστροφῆς τῆς ὡς ἐν πίστει καιρός. 9Νυκτὶ ὡμοίωσα τὴν μητέρα σου, ὡμοιώθη ὁ λαός μου ὡς οὐκ ἔχων γνῶσιν· ὅτι σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω, κἀγὼ ἀπώσομαί σε τοῦ ἱερατεύειν μοι· καὶ ἐπελάθου νόμου Θεοῦ σου, κἀγὼ ἐπιλήσομαι τέκνων σου.9 Ἔστι μὲν οὖν ὁ λόγος ὡς πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀμετροεπῆ τε καὶ ἀνοσίαν πληθύν. μητέρα γε μὴν αὐτῆς 1.99 ὀνομάζει τὴν Συναγωγὴν, καθάπερ ἀμέλει καὶ τῶν ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένων τὴν Ἐκκλησίαν. ἀφεγγεῖα τοίνυν καὶ σκότῳ παρεικάζει δικαίως τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴν. τοιγάρτοι καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος ἑαυτοῦ τε πέρι, καὶ τῶν ἐν πίστει λελαμπρυσμένων εὖ μάλα φησὶν, "Οὐκ ἐσμέν νυκτὸς οὐδὲ "σκότους, ἀλλ' υἱοὶ φωτὸς καὶ ἡμέρας." ἔοικε δὲ φησι καὶ ὁ λαὸς ὁ ἐμὸς τοῖς οὐκ ἔχουσι γνῶσιν, καίτοι τὴν διὰ νόμου πεπλουτηκῶς ποδηγίαν. κέκληται γὰρ πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ κατὰ ἀλήθειαν ὄντος Θεοῦ, πεπληροφόρηται διὰ θαυμά- των, ἐλλέλοιπε δὲ παντελῶς οὐδὲν τῶν ὅσα φωτίζειν οἶά τε τοὺς ἐσκοτισμένους, καὶ ἀξιάγαστον τοῖς εὐμαθεστέροις ἐνιέναι γνῶσιν οὐκ ἀνικάνως ἔχει. ἐπειδὴ δὲ ἀπώσω φησὶ τὴν ἐπίγνωσιν, τουτέστι Χριστὸν, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ προσιτός τε ἅμα καὶ γνωστός ὁ Πατήρ, ἐξωσθήσῃ λοιπὸν τοῦ εἶναι ἱερός, καὶ τοῦ προσάγειν θυσίας, ὡς βέβηλος. καὶ ἐπειδὴ τῶν θείων εἰς λήθην κατώλισθες νόμων, μήτε τὰ Μωυσέως νοήσας πνευματικῶς, μήτε μὴν τοῖς διὰ Χριστοῦ παιδεύμασιν ἰσχνόν τε καὶ εὐφυᾶ τὸν νοῦν ἐνιείς, εἰς λήθην κἀγὼ τῶν σῶν οἶονεῖ πως ὑπενεχθήσομαι τέκνων, τουτέστιν, οὐκέτι μεμνήσομαι, διὰ γε τοῦ καὶ φειδοῦς καὶ φροντίδος ἀξιοῦν· ὧν γὰρ ἀξιοῖ μεμνησθαι Θεός, τούτοις τὴν ἰδίαν ἀπονέμει φιλανθρωπίαν. ἐπελάθετο δὲ καὶ ἑτέρως τοῦ θείου νόμου, καὶ ἀπώσατο τὴν ἐπίγνωσιν εἰδωλολατρήσας ὁ Ἰσραὴλ. 9Κατὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν οὕτως ἡμαρτόν μοι· τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς ἀτιμίαν θήσομαι.9 Ἡμερότητος μὲν ἀπάσης καὶ πηγῆ καὶ γένεσις, καὶ αὐτό- χρημα τὸ ἀγαθὸν ἢ θεία τέ ἐστι καὶ ἀπόρρητος φύσις· πλὴν οὐκ εἰσάπαν τῶν πλημμελούντων ἀνέχεται· τοῖς δὲ ἀχαλίνως εἰς τοῦτο ἰοῦσι τὰς αὐτοῖς πρεπούσας ἐπιφέρει δίκας. ἀφι- κέσθαι δὴ οὖν εἰς τοῦτο φαυλότητος δισχυρίζεται τὸν Ἰσραὴλ, 1.100 ὡς οὐκέτι μὲν οἴσθη γενέσθαι τὴν ἀπόνοιαν, ἰσάριθμον δὲ ὡσπερ αὐτοῖς ὀραῖσθαι τὴν ἀμαρτίαν. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἦσαν "ὡσεὶ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡς ἡ ἄμμος ἢ "παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης," κατὰ τὸ γεγραμμένον· οὐδὲν δὲ τοῦ πλῆθους ἀποδεῖν ἔφη τὰ πλημμελήματα. τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ Κατὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν οὕτως ἡμαρτόν μοι. ἐπειδὴ δὲ εἰς τοῦτο κατώλισθον

ἀθλιότητός τε καὶ δυσβουλίας, καὶ Θεῷ προσκρούοντες οὐ διαλελοίπασι, τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς ἀτιμίαν θήσομαι, τουτέστιν, ἐφ' ᾧ μεγάλα φρονεῖν ἐγνώκασιν, ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ καταισχυνθήσονται. πῶς ἢ τίνα τρόπον; αὐχημάτων γὰρ ἀποπεσοῦνται τῶν ἐπὶ πλήθει πολλῶ, δαπανῶντος τοῦ πολέμου σὺν τοῖς μαχίμοις ὁμοῦ καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἡλικίαν· κένανδροι γὰρ ἀπο-μενοῦσιν οἰκοί τε καὶ πόλεις. καὶ ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ τὴν Ἰουδαίαν ὁ προφήτης Ἰερεμίας ἐθρήνει λέγων "Πῶς ἐκά-"θισε μόνη ἡ πόλις ἡ πεπληθυσμένη λαῶν; ἄρχουσα ἐν "χώραις, ἐγενήθη εἰς φόρον." Καὶ ἑτέρως δέ, Θεῷ προσκρούοντες ἀπάσης εὐκλείας ὡς ἀποτάτω κεισόμεθα δρῶντες ἂ μὴ θέμις· καὶ ἐφ' οἷς αἰσχύ-νεσθαι χρή, ἐπ' αὐτοῖς δὴ τούτοις ἔσθ' ὅτε μεγαλαυχούμενοι, καὶ ὑψηλὴν αἴροντες τὴν ὄφρυν, ὡς δικαίως λέγεσθαι καὶ περὶ ἡμῶν, "Ὦν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνη αὐτῶν." οὐκοῦν καὶ κατὰ τόνδε τὸν νοῦν ἐκδέξῃ πάλιν τὸ εἰρημένον τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς ἀτιμίαν θήσομαι. ὅτι γὰρ παραδίδονται τινες "εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα," πῶς ἐστὶν ἀμφιβαλεῖν, τοῦ μακαρίου Παύλου σαφῶς εἰρηκότος. Ἐμαρτίας λαοῦ μου φάγονται, καὶ ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν λήψον-ται τὰς ψυχὰς αὐτῶν. καὶ ἔσται καθὼς ὁ λαὸς, οὕτως καὶ ὁ ἱερεὺς.⁹ Γεγραφώς τὰς αἰτίας τῆς εἰς τὸ πλῆθος ὀργῆς, μεταβιβάζει 1.101 τὸν λόγον ἐπὶ τὸ τάγμα τὸ ἱερόν. ἀρμόσειε δ' ἂν ὡς γε οἶμαι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένον, "τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς ἀτιμίαν θήσομαι." δόξα μὲν γὰρ τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς ἡ περίοπτος ἱερωσύνη, καὶ τὸ προὔχον ἐν αὐτῇ καὶ ἅγιον γένος, τουτέστι τὸ λευῖτικον· ἐβασίλευον μὲν γὰρ τινες ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἀλλ' ἦν ἐν δευτέροις τῆς ἱερωσύνης καὶ πολὺ λίαν ἐν μείοσι τὰ ἀνθρώπινα. δόξα δὲ οὖν τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς, τὸ ἱερόν τε ἐστὶ καὶ ἀπόλεκτον γένος. περιβληθήσεται τοίνυν ἀτιμία φησὶ, καὶ μεταχωρήσει πρὸς τὸ ἀκαλλές. καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; ὅτι τῶν σφίσι πρεπω-δεσάτων ὀλιγορήσαντες παρεκομίζοντο πρὸς ἀπόστασιν. οὐ τετηρήκασιν τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, οὐκ ἔγνωσαν τῆς ἱερωσύνης τὸν τρόπον, οὐκ ἐνενόησαν ὅτι ἁμαρτίας λαοῦ μου φάγονται, καὶ ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν λήψονται τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ πλείστην τὴν ἀσάφειαν ἔχει ὁ λόγος, φέρε πάλιν, ὡς ἔνι, λέγωμεν τὸ ὅπως ἂν αὐτὸν νοεῖσθαι πρέποι. χίμαρος τοίνυν ἐξ αἰγῶν ὑπὲρ ἁμαρτίας ἐσφάζετο· ταύτης τε ἔνεκα τῆς αἰτίας ἐκαλεῖτο καὶ ἁμαρτία τὸ θῦμα. ἀλλὰ προσάγοντες τῷ θυσιαστηρίῳ τὸν χίμαρον οἱ κατὰ καιροὺς ἱερεῖς, ἀνέφερον μὲν τὰ ἐνδόσθια καὶ τὴν πιμελὴν, ἥσθιον δὲ τὸ λοιπὸν αὐτοῖ, τοῦτο τοῦ θεοῦ προστάττοντος νόμου. οὐκοῦν μεσίτης ὡσπερ ὁ ἱερεὺς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων παραλαμβάνεται, δεχόμενος μὲν τὰς παρὰ τῶν λαῶν δωρο-φορίας, καὶ συμεριζόμενος τῷ θυσιαστηρίῳ, καθὰ γέγραπται· ἑαυτὸν δὲ ὡσπερ ἱερουργῶν ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ πλημμε-λημάτων, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός. ὅτι δὲ ἀληθὲς ὁ φημι, αὐτὸν παραθήσω τὸν ἐπὶ τῷ χιμάρῳ νόμον. ἔχει δὲ οὕτως "καὶ τὸν χίμαρον τὸν "περὶ τῆς ἁμαρτίας ζητῶν ἐξεζήτησε Μωυσῆς, καὶ ὅδε "ἔμπεπύριστο. καὶ ἐθυμώθη Μωυσῆς ἐπὶ Ἐλεάζαρ καὶ 1.102 "Ἰθάμαρ τοὺς υἱοὺς Ἁαρὼν τοὺς καταλελειμμένους λέγων "Διὰ τί οὐκ ἐφάγετε τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐν τόπῳ ἁγίῳ; "ὅτι γὰρ ἅγια ἁγίων ἐστὶ, τοῦτο δέδωκεν ὑμῖν φαγεῖν, ἵνα "ἀφέλητε τὴν ἁμαρτίαν τῆς συναγωγῆς, καὶ ἐξιλάσηθε "περὶ αὐτῶν ἔναντι Κυρίου." ὁρᾷς ὅπως μεσιτεύουσι τὰ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἐσθίοντες οἱ τῷ θεῷ θυσιαστηρίῳ παρεστηκότες, καὶ καθαρωτάταις λιταῖς τὴν ἐπὶ τοῖς ἁμα-τάνουσιν ὀργὴν κατευνάζοντες, καὶ μονονουχὶ τὰς ἰδίας ψυχὰς ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ πλημμελημάτων εἰς ὁσμὴν εὐωδίας κα-θιεροῦντες Θεῷ; καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ θεσπέσιος Ἁαρὼν, ἀρχομένου θραυέσθαι τοῦ λαοῦ. γέγραπται γὰρ ὡδί· τὸ πυρεῖον ἀρπάσας, καὶ ἐπιθεῖς τὸ θυμίαμα, "ἔστη, φησὶν, "ἀνὰ μέσον τῶν τεθνηκότων καὶ τῶν ζώντων, καὶ ἐκόπασεν "ἡ θραῦσις." οὕτω μεσιτεύων καὶ ὁ μακάριος Μωυσῆς, ἐξεδυσώπει Θεὸν, μεμοσχοποιηκότων κατὰ τὴν ἔρημον τῶν ἐξ Ἰσραὴλ· ἑαυτὸν γὰρ ὡσπερ ὑπετίθει τῇ

δίκη, παρακαλῶν τε καὶ λέγων "Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, "ἐξάλειψον καμὲ ἐκ τῆς βίβλου ταύτης ἧς ἔγραψας." Φάγονται τοίνυν τὰς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ μου, τουτέστι, τὰ ὑπὲρ ἀμαρτιῶν προσκομιζόμενα θύματα. καὶ ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, τουτέστιν, ἐν καιρῷ τῆς ἀδικίας αὐτῶν· δῆλον δὲ ὅτι τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἦτοί τῶν λαῶν· αὐτοὶ τὰς ἰδίας λήφονται ψυχὰς, ἀντὶ τοῦ, προσκομιοῦσι τῷ Θεῷ. δέχεται γὰρ τὴν λέξιν ἡ θεόπνευστος γραφὴ τοῦ τοιοῦδε σημαντικῆν· τὸ γὰρ τῷ Θεῷ προσκομιζόμενον, καὶ εὐ- τρεπισθὲν εἰς θυσίαν, ἐλέγετο λαμβάνεσθαι. καὶ ἡ λέξις τέθειται τοῦ τοιοῦδε μάλιστα σημαντικῆ, καθάπερ ἔφην ἀρτίως. καὶ γοῦν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς, ὅτε τοὺς περὶ τῆς δαμά- λεως τῆς πυρῆς ὠρίζετο νόμους, ἔφη που Θεὸς πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωυσέα "Αὕτη ἡ διαστολὴ τοῦ νόμου, ὅσα "συνέταξε Κύριος λέγων Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ 1.103 "λαβέτωσαν πρὸς σὲ δάμαλιν πυρῆραν ἄμωμον." ἀκούεις τὸ λαβέτωσαν; τουτέστι προσκομιζέτωσαν ἦτοι προσαγέτωσαν. περὶ δὲ γε τοῦ καθαρισθῆσθαι μέλλοντος λεπροῦ, πάλιν ὧδέ φησι "Καὶ ἐξελεύσεται ὁ ἱερεὺς ἔξω τῆς παρεμβολῆς, "καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ ἰᾶται ἡ ἀφή τῆς λέπρας ἀπὸ "τοῦ λεπροῦ. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς καὶ λήψονται τῷ "κεκαθαρισμένῳ δύο ὀρνίθια ζῶντα καθαρὰ." ὅταν τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν ἱερέων τὸ λήφονται λέγοι, νοοῖτ' ἂν εἰκότως ἀντὶ τοῦ προσοίσουσιν ἡ φωνή. ἐν καιρῷ τοιγαροῦν τῶν ἀδικιῶν, τῶν τοῦ λαοῦ δηλονότι, αὐτοὶ λήφονται, τουτέστι προσοίσουσιν εἰς θυσίαν καὶ εἰς εὐοσμίαν Θεῷ τὴν πνευ- ματικὴν τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, ὀρθῶς δηλονότι πολιτευόμενοι, καὶ ἐννομητάτην ἔχοντες ζωὴν, καὶ τὰ τοῖς ἱερεῦσι πρέποντα φρονεῖν τε καὶ δρᾶν ὅτι μάλιστα διεσπουδακότες. ἰκανὸς γὰρ ὁ τοιοῦτος ἀνασῶσαι λαοὺς καὶ Θεῷ προσκεκρουκότας, καὶ νόμον ἡδίκηκότας. ἀλλ' οἱ πρὸς τοῦτο παρειλημμένοι, φησὶ, συγκατώλισθον τοῖς ἄλλοις. ταύτητοι δικαίως ἀργήσει τὰ ἱερά, πεπαύσεται τὸ ἀπόλεκτον καὶ τίμιον γένος, ἔσται ὁ λαὸς ὡς ὁ ἱερεὺς. κείσεται γὰρ οὐδὲν ἔτι τὸ μεταξὺ λαοῦ τε καὶ ἱερέως. καὶ τοῦτο ἦν ἄρα τὸ, "τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς "ἀτιμίαν θήσομαι." 9Καὶ ἐκδικήσω ἐπ' αὐτὸν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ τὰ διαβούλια αὐτοῦ ἀνταποδώσω αὐτῷ.9 Ὅδοὺς μὲν, ὡς ἔοικε, τὰς ὡς ἐν ἔργοις πορείας λέγει· διαβούλια δὲ αὐτῶν, τὰ ἐκ λογισμῶν ἀτόπων πταιίσματα. ἐπειδὴ τοίνυν, φησὶ, πεπόρευται μὲν οὐκ ὀρθῶς, τῆς εὐθείας 1.104 ἐκνευκῶς, καὶ ἀπάσης ὡσπερ ἀνοσιότητος ἐλάσας τρίβον, ἐβουλεύσατο δὲ τὰ πάντων αἴσχιστα τε καὶ ἐκτοπώτατα, τὸν μὲν τῶν ὄλων ἀτιμάσας Θεὸν, ἀποκλίνας δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ λατρεύειν εἰδώλοις, ἐκδικήσω ἐπ' αὐτὸν, τουτέστι, τὴν τοῖς πλημμελήμασιν ἰσοστάθμως ἔχουσαν ἐποίησεν δίκην ὅτι δὲ τοῖς ἀποφοιτῶσι τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης τὸ ἐν παντὶ γενέσθαι κακῶ πάντητε καὶ πάντως συμβήσεται, πῶς ἐστὶν ἀμφιβαλεῖν; οὔτε γὰρ ὀρθὴν τε καὶ ἀμώμητον διελάσει τρίβον, οὔτ' ἂν σοφὰ βουλεύσαιτό ποτε, τὴν θεῖαν οὐκ ἔχων ἐπικουροῦσαν αὐτῷ σοφίαν τε καὶ δύναμιν. 9Καὶ φάγονται, καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῶσιν· ἐπόρνευσαν καὶ οὐ μὴ κατευθυνθῶσιν.9 Τετήρηκε πάλιν τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ τὸ κατάλειμμα. ὅτι γὰρ οὐκ εἰσάπαν οἰχήσεται τοῖς ἱερεῦσι τὸ χρῆμα, δια- τρανοὶ λέγων· ὅτι φάγονται μὲν, πλὴν οὐ μὴ ἐμπλησθῶσιν. εἴτε γὰρ τὰς ἀρχαίας ἐκεῖνας τοῦ Ἰσραὴλ μεταναστάσεις καὶ αἰχμαλωσίας ἐννοήσῃ τις, εἴτ' οὖν τὴν ἐπὶ Χριστῷ διὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων χειρὸς τῆς Ἰουδαίας ἐρήμωσιν, ἐν λειψάνοις εὐρήσει τετηρημένον αὐτόν τε τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τὴν κατὰ νόμον λατρείαν. ἀποκομισθέντων γὰρ τὸ τῆνικάδε διὰ τε τοῦ Σαλμανασάρ, καὶ τοῦ Θεγλαφασάρ εἰς Ἀσσυ- ρίους καὶ Μήδους, οὐδὲν ἦττον οἱ βραχεῖς καὶ ὀλιγοστοὶ καὶ περιλελειμμένοι τῶν ἐξ Ἰσραὴλ προσῆγον τοῖς ἱερεῦσι τὰ νενομισμένα, τοῖς κατὰ χεῖρα τιμῶντες· καὶ οὐκ ἔξω τῶν ἐν ἔθει γινόμενοι παντελῶς. κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον, καὶ ἐν τῷ λοίσθῳ πολέμῳ, τῷ ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου φημι, καταδηωθείσης αὐτοῖς τῆς χώρας, ἐσκορπίσθησαν μὲν εἰς πάντα ἄνεμον, καὶ ἐν πάσῃ χώρᾳ τε καὶ πόλει· πλὴν ἔτι 1.105 μετρίως τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόλεκτον τιμῶντες

γένος, προσ- ἦγον τὰ κατὰ δύναμιν· καί εἰσιν ἐν τούτοις ἔτι, καίτοι τῶν πάλαι θυσιῶν ἀνατετραμμένων· ἔξω γὰρ τῆς Ἱερουσαλήμ γεγονόσι τὸ θύειν ἔτι παράνομον. φάγονται τοίνυν φησὶ καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῶσι, τουτέστιν, ὀλίγα λήφονται καὶ μόλις, καὶ ὅσα πρὸς κόρον οὐκ ἔξαρκεῖ. καταδεικνύει δὲ οὐδὲν ἦττον καὶ τοῦτο τῆς ἀρχαίας αὐτῶν τιμῆς τὴν καθαίρεσιν, καὶ τῆς προλαβούσης εὐθυμίας τὴν ἀποβολήν. ἐπειδὴ δὲ πεπορνεύκασί φησιν, οὐ μὴ κατευθυνθῶσιν. ἀμήχανον γὰρ, ὡς ἔφην, τοὺς ἀποφοιτῶντας τοῦ Θεοῦ· τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστι τὸ τῆς νοητῆς πορνείας ὄνομά τε καὶ χρήμα· ἢ εἰς κόρον ἔχειν τὴν τῶν θείων ἀγαθῶν χορηγίαν, ἢ γοῦν δύνασθαι τὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἄνωθεν συγκομίζεσθαι τροφάς, ἢ ἐν βουλαῖς ἢ ἐν πράγμασι κατευθύνεσθαι. Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ παντὸς ἡμῖν ἀγαθοῦ δο- τήρ, καὶ τῆς οὔσης ἐν ἡμῖν διανοίας τὸ πηδάλιον. 9 Διότι τὸν Κύριον ἐγκατέλιπον τοῦ φυλάξαι, πορνείαν καὶ οἶνον καὶ μέθυσμα ἐδέξατο καρδία λαοῦ μου.⁹ Τὰς αἰτίας ἐνθάδε φησὶ τοῦ μήτε τροφῆς ἐμπίπλασθαι, μήτε μὴν ἔτι κατευθυνθήσεσθαι τοὺς ἱερουργούς. ἐπειδὴ γὰρ ἀπώχοντό φησι καὶ αὐτοὶ τοῦ Κυρίου, καὶ συναπώ- λισθον τοῖς παιδευομένοις οἱ παιδευταί, τοῖς ὑπὸ χεῖρα καὶ ἐξουσίαν οἱ καθηγεῖσθαι λαχόντες, ταύτητοι δικαίως ὑπὸ θείαν ἔσσονται μήνισιν, καὶ δίκας ὑφέξουσι τῶν ἀκαταλήκτως διεπτεισμένων. τετηρήκασιν γὰρ πορνείαν, τουτέστι, σώ- ζεσθαι παρεσκεύασαν τοῖς ὑπὸ χεῖρα τὴν πλάνησιν, καί- τοι μᾶλλον αὐτὴν ἐκ μέσου διαρρίπτειν καὶ ἀφανίζειν ὀφεί- λοντες. διδασκάλων γὰρ νῆψις, τὸ λαοὺς ἀδικοῦν ἐκ μέσου ποιεῖσθαι διὰ σπουδῆς, καὶ τὸ τῷ Θεῷ στυγητὸν ἀμελλητὶ 1.106 καταστρέφειν. εἰ δὲ δὴ τοῦτο δρᾶν οὐκ ἀνεχόμενοι, μένειν ὡσπερ καὶ σώζεσθαι τῆς πλανήσεως ἔργα συγχωροῦσιν αὐτοὶ, μᾶλλον δὲ καὶ συνιστῶσιν ἐκ τῶν ἐναντίων, τὸ τῆνικάδε δὴ πάντως οἶνον ὡσπερ τι καὶ μέθυσμα καὶ ὁ τῶν παιδαγωγουμένων εἰσδέξεται νοῦς. πόθεν γὰρ, ἢ πῶς ἂν ἔσχον νήφειν οἱ μαθηταί, καὶ διανοιγνύναι δύνασθαι τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν πρὸς τὸν ἀληθῶς καὶ φύσει Θεὸν, εἴπερ αὐτοὺς οἱ παιδαγωγοὶ καὶ τῶν συμφερόντων εἰσηγηταί καὶ προσεμπεδοῦσιν ἔτι πρὸς τὸ πλανᾶσθαι δεῖν; καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ δι' ἑτέρου προφήτου σαφῶς εἰρημένον· "Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπαν Ποῦ ἔστι Κύριος; καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου μου οὐκ ἠπίσταντό με, καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβουν εἰς ἐμέ, καὶ οἱ προφῆται προεφήτευον τῇ Βάαλ." καὶ πάλιν, "Οἱ υἱοὶ μου καὶ τὰ πρόβατά μου οὐκ εἰσὶν, οὐκ ἔστι τόπος τῆς σκηνῆς μου, τόπος τῶν δερρέων μου. ὅτι οἱ ποιμένες ἠφρονεύσαντο, καὶ τὸν Κύριον οὐκ ἐξεζήτησαν· διὰ τοῦτο οὐκ ἐνενόησε πᾶσα ἡ νομὴ, καὶ διεσκορπίσθησαν." 9 Ἐν συμβόλοις ἐπηρώτων, καὶ ἐν ῥάβδοις αὐτῶν ἀπήγγελλον αὐτῷ.⁹ Τίνα δὴ τρόπον καταλελοίπασιν μὲν τὸν Κύριον, τετηρή- κασιν δὲ τὴν πορνείαν, καθίστησιν ἐναργές. συνθελητὴν γὰρ τοῖς πλανωμένοις ἀποφαίνει τὸν παιδευτὴν· καὶ οὐς ἦν εἰκός, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ ἀναγκαῖον τοῖς θείοις ἔπεσθαι νόμοις, καὶ ἀποκομίζειν εἰς τοῦτο τοὺς ὑπεζευγμένους, τούτους, ὡς ἔφην, τὰ τῆς πλάνης πληροῦντας ἐγκλήματα δείκνυσιν ἐναργῶς. ἦσαν μὲν γὰρ πρὸς αὐτοὺς τινες μανθάνειν ἐθέλοντες, φησὶν, ἦτοι τὰ ἐσόμενα τυχόν, ἦγον τὰ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ ἐν οἷς ἂν εἶεν ἢ καιροῖς, ἢ πράγμασιν. οἱ δὲ τοὺς προσιόντας αὐτοῖς 1.107 οὐκέτι παρὰ Θεοῦ τὰ τοιάδε βούλεσθαι ζητεῖν δυσσεβοῦντες ἀνέπειθον, ἀλλ' ἐν συμβόλοις ἐπηρώτων, τουτέστι, διὰ ση- μείων τινῶν καὶ ἐπιτηρήσεων παρὰ τῶν ἀκαθάρτων πνευ- μάτων μανθάνειν ἐζήτησαν· καθάπερ ἀμέλει καὶ Βαλαὰμ καταμαντεύεσθαι ποτε τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἐπεχείρει. τοῦτο γὰρ ἐκέλευε δρᾶν Βαλαὰμ υἱὸς Βεώρ. ὁ δὲ, "Ποίησόν μοι, φησὶν, ὥδε ἑπτὰ βωμοὺς, καὶ σφάζον μοι ἑπτὰ μόσχους καὶ ἑπτὰ "κριοὺς," καὶ πορεύσομαι κατέναντι τῶν οἰωνῶν. ἢ γὰρ τοὺς καπνοὺς τοὺς ἐκ τῶν θυσιῶν ἀναθρώσκοντας κατασκέπτονται, ὅπη τε καὶ ὅπως ὑψοῦ τε καὶ ἄνω διάττουσιν· ἢ τοὺς ἐν ἥπατι σφαδασμοὺς περιαθροῦσιν οἱ δειλαιοὶ· ἦγον τὰς ἐξ οἰωνῶν περιεργάζονται πτήσεις. οἰωνοσκοπία δὲ, καὶ μαντική, καὶ τὰ τοιάδε τῶν

κακῶν τῆς εἰς λῆξιν ἠκούσης δυσσεβείας ἐγκλήματα, καὶ ἐν τοῖς κατωτάτω τῆς εἰδωλολατρείας ἔρχον- ται μυχοῖς. Καὶ ἐν ῥάβδοις αὐτῶν ἀπήγγελλον αὐτῶ. ἀφικο- μένοις, φησὶ, πρὸς αὐτοὺς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τι τῶν ἰδίων διειδέναι σπουδάζουσιν, οὐχὶ μόνον ἐν συμβόλοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ῥάβδοις αὐτῶν ἀπήγγελλον αὐτοῖς. τρόπος δὲ οὗτος ἀπάτης ἕτερος· ῥαβδομαντεία τὸ χρῆμα· καὶ εὐρεμά που τάχα τῆς Χαλδαίων περιεργίας. κατεμαντεύετο γὰρ οὕτως τῆς Ἱερουσαλήμ ὁ Ναβουχοδοноσορ, καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος προφήτης φησὶν Ἰεζεκίηλ. δύο γὰρ ἰστάντες ῥάβδους, εἶτά τινα τῶν ἀπορρήτων αὐτοῖς κατεπάδοντες, κατακλίνεσθαι παρεσκεύαζον ταῖς τῶν δαιμονίων ἐνεργείαις· καὶ πιπτούσας ἐπετήρουν ὅποι φέροντο πάλιν, πότερον εἰς εὐθὺ ἢ ἀνόπιν, ἢ εἰς δεξιὸν ἢ εἰς εὐώνυμον· οὕτω τε λοιπὸν τὸ δοκοῦν τοῖς 1.108 προσιοῦσιν ἀπήγγελλον. τοῦτό ἐστι τὸ ἐν ῥάβδοις ἀπήγ- γελλον. πάνδεινον οὖν ἀληθῶς ὅτε τῶν ἄλλων οἱ παιδ- αγωγοί, καὶ πρὸς τὸ τῶ Θεῷ φίλον ἀποκομίζειν οἰοί- τε, καὶ πλανᾶσθαι παρεσκεύαζον καὶ ἦ φησὶν ὁ προφήτης, "Μανίαν "ἐν οἴκῳ Κυρίου κατέπηξαν." μανίαν γὰρ φησι τὴν ψευ- δομαντείαν. ὑποκρίνονται γὰρ οἱ τοῦτο δρᾶν εἰωθότες, μηδὲ εἰδέναι λοιπὸν, ὅποιπέρ εἰσι. μαίνεσθαι γὰρ αὐτοὺς καὶ ἐν- θουσιᾶν ἔφασκόν τινες, ὡς θείου πεπληρωμένους. οὐ γὰρ ἤδεσαν ὅτι τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων οἶκος ὡσπερ τις, καὶ σπήλαιον ἢ τῶν πλανωμένων ἐστὶ καρδία. 9 Πνεύματι πορνείας ἐπλανήθησαν καὶ ἐξεπόρνευσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ αὐτῶν. ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων ἐθυσίαζον, καὶ ἐπὶ τοὺς βουνούς ἔθουον ὑποκάτω δρυὸς καὶ λεύκης καὶ δένδρου συσκιάζοντος, ὅτι καλὸν σκέπη.9 Ὅτι μὴ δίχα πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων καὶ πονηρῶν τὰ τοιαύδε πράττεται, διδάσκει σαφῶς. ἅπαν γὰρ εἶδος φαυλό- τητος παρ' ἐκείνων ἐστὶ, καὶ τῶν αἰσχίστων οὐδὲν ἀνεπι- τήδευτον τοῖς τὰ αὐτοῖς δοκοῦντα πληροῦν ἠρημένοις. πεπλάνηνται τοίνυν φησὶ πνεύματι πορνείας, καὶ ὡς ἀπο- τάτω γεγόνασι τοῦ Θεοῦ, φιλήδονοί τε ὑπάρχοντες, καὶ φιλοσαρκίας ἀφορμὴν τὰ τῆς εἰδωλολατρείας ἔργα ποιού- μενοι. ἔθουον γὰρ, βουνούς τε καὶ ὄρη καταλαμβάνοντες, καὶ γηίνους ὑψώμασι τὸ τῶν δαιμονίων χαμαιριφές θερα- πεύοντες. εἶτα βωμούς ὑποκάτω δρυὸς καὶ λεύκης ἐγείροντες, προσήγον σπονδάς, νύμφαις, τάχα που ταῖς ἀμαδρύασι, κατὰ τοὺς Ἑλλήνων μύθους, τιμὰς ἀποπέμποντες. φασὶ γὰρ οἱ τῶν Ἑλλήνων ποιηταὶ καὶ λογάδες, καὶ φυτῶν καὶ ξύλων ἐρᾶν τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας, οὓς νύμφας ὠνόμαζον, κατὰ 1.109 τὸ αὐτοῖς οὐκ οἶδ' ὅπως δοκοῦν. ἐδόκει τοίνυν αὐτοῖς ἀποδέχεσθαι, φησὶ, τὰς σκιάς, καὶ ὑπὸ τοῖς εὐανθεστάτοις θρύπτεσθαι δρυμοῖς· ἐπαινεῖν τε καὶ λέγειν, ὅτι καλὸν σκέπη. οὐκοῦν ὁ φιλήδονος οὐκ ἂν γένοιτο καὶ φιλόθεος. καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ Παῦλος περὶ τινῶν, ὅτι "Φιλήδονοι "μᾶλλον εἰσὶν ἢ φιλόθεοι." "Μακάριοι δὲ οὖν οἱ πεν- "θοῦντες νῦν," καθὰ φησὶν ὁ Σωτὴρ, καὶ τὸ τληπαθὲς εἰς πόνους τοὺς ἐπωφελεῖς τιμᾶν ὅτι μάλιστα καὶ ἀγαπᾶν δι- εσπουδακότες. 9 Διὰ τοῦτο ἐκπορνεύουσιν αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ αἱ νύμφαι ὑμῶν μοιχεύουσιν. καὶ οὐ μὴ ἐπισκέψωμαι ἐπὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν ὅταν πορνεύωσι, καὶ ἐπὶ τὰς νύμφας ὑμῶν ὅταν μοιχεύωσι· διότι καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν πορνῶν συνανεφύροντο, καὶ μετὰ τῶν τετελεσμένων ἔθουον.9 Ἐπειδὴ γὰρ ἀξιάγαστον ὑμῖν, φησὶν, εἶναι δοκεῖ τὸ ὑπὸ φυτῶ θρύπτεσθαι καὶ σκιαῖς, καὶ ἠδονὴν πεποίησθε τὸ λυποῦν ἐμὲ, τὴν ἐπάρατον δηλονότι πλάνην καὶ ἀκαθαρσίαν· ταύτητοι πορνεύουσιν μὲν ὑμῶν αἱ θυγατέρες· αἱ δὲ γε νύμφαι, τουτέστιν αἱ τῶν υἰῶν γαμεταὶ, μοιχευθήσονται. κἂν εἰ ταῦτα γένοιτο, φησὶν, ἠρεμήσω κἀγώ, καὶ οὐκ ἐπισκέψομαι. ἔοικε δὲ διὰ τούτων τὰ ἐκ τοῦ πολέμου προκαταγγέλλειν κατὰ τῶν ἡμαρτηκώτων ἐσόμενα βλάβη, καὶ τὰ ταῖς αἰχμαλωσίαις ἐπόμενα. οἱ γὰρ ἅπαξ ἐλόντες καὶ νενικηκότες, πράττουσιν εἰς τοὺς ἀλόντας τὸ δοκοῦν, ἀχαλίνοις ἐξουσίαις χρώμενοι, καὶ ἀνεπιπλήκτοις ὄρμαῖς πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν αὐτοῖς καθ' ἠδονὴν ἐρχόμενοι, καὶ οὔτε νόμον ὑπολογιζόμενοι, οὔτε τὸ εἰκὸς ἢ πρέπον ἐννοεῖν ἀν- 1.110 ἐχόμενοι· ἀπεσκληκὸτα δὲ ὡσπερ, καὶ

πολὺ βλέποντα πρὸς τὸ ἀνήμερον ἔχοντες νοῦν, οὐδεμιᾶς ἀξιούσι φειδοῦς τοὺς ἀθλίως πεπραχότας. ὅτι τοίνυν προκείσονται τοῖς ἐχθροῖς εἰς ὕβριν καὶ αἰσχροουργίαν τῶν πεπορευκότων τὰ παιδία καταμεμήνυκεν ἑναργῶς. Εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο, καὶ καθ' ἕτερον νοήσει τρόπον. ἐπισκέπτεται μὲν γὰρ ὁ τῶν ὄλων Θεός, οὓς ἂν βούλοιο τιμᾶν τε καὶ ἀγαπᾶν· κἂν εἰς τὸ ῥάθυμον ἴδη παρενηνεγμέ- νους, καὶ δρᾶν ἐθέλοντας ἃ μὴ θέμις, ἐπιτιμᾷ συμμέτρως, παλινδρομεῖν ἀναπειθῶν ἐπὶ τὰ ἀμείνω καὶ πρὸς ὄνησιν ἀναγκαῖα· τοιγάρτοι φησὶ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς εἰς εὐδόκιμον κεκλημένοις ζώην· "Εἰ παιδεῖαν ὑπομένετε, ὡς "υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ Θεός. τίς γὰρ ἐστὶν υἱός, ὃν οὐ "παιδεύει πατήρ;" ὁ δὲ γε σοφώτατος παροιμισιαστῆς δια- μαρτύρεται καὶ φησιν, "Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· "μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, ὃν παραδέχεται." οὐκοῦν οὓς παιδεύει, καὶ ἐποπτείας ἀξιοῖ, ὡς ἀγαθοὺς πάντως καὶ ἠγαπημένους· ἐφορᾷ δὲ οὐδαμῶς τοὺς σφόδρα προσκε- κρουκότας αὐτῷ, μονονουχὶ λέγων, "οὐκ οἶδα ὑμᾶς." "Ὁφ- "θαλμοὶ γὰρ Κυρίου ἐπὶ δικαίους," καθὰ γέγραπται. οὐκοῦν κἂν πλημμελῶσι, φησὶν, οὐκ ἐπισκέψομαι, τουτέστιν, οὐ φροντιῶ, οὐκ ἐπιστρέψω πρὸς ἑμαυτὸν, οὐδενὸς ἀξίους ἠγή- σομαι. διὰ ποίαν αἰτίαν; καὶ γὰρ ὑμεῖς αὐτοὶ φησιν, οἱ ἐν τάξει πατέρων, τοσοῦτον ἀφεστήκατε τοῦ θέλαιν ἐπιτιμᾶν ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς ἐξ ὑμῶν, κἂν εἰ τῆς ἐσχάτης μεταποιοῖντο 1.111 φαυλότητος, ὡς συναναφύρεσθαι πόρναις. συντεθύκατε γὰρ τοῖς τετελεσμένοις. Πόρνας δὲ φησὶν ἰδικῶς τὰς τοῦ Βεελφεγῶρ ἱερείας. Βεελφεγῶρ δὲ ἐστὶν, ὁ καλούμενος Πρίαπος. αἱ δὲ τὸ οὕτως αἰσχρὸν τιμῶσαι βδέλυγμα, πόρναι λοιπὸν ὁμολογου- μένως. τετελεσμένους δὲ ὀνομάζει πάλιν τοὺς ἱερομύστας τοῦ Βεελφεγῶρ, ἄνδρες δὲ ἦσαν εἶναι μὲν οὐκ ἀνεχόμενοι τοῦθ' ὅπερ εἰσὶ, μεταφοιτῶντες δὲ μᾶλλον εἰς φρόνημα τὸ θηλυπρεπές, λόγοις τε καὶ τρόποις ἀνοσίως μαλακι- ζόμενοι. θηλυδρίας δὲ καὶ μαλθάκωνας τοὺς τοιούτους ἀποκαλοῦσιν τινες, οἱ γυναικείαις ὀλολυγαῖς καὶ κυμβάλοις χρώμενοι, περιθέοντες τε τινὰς δαδίσις ὁμοῦ, μυσταγωγεῖν ὑπεκρίνοντο, τῆς τοῦ Βεελφεγῶρ αἰσχύνης πληροῦντες τὰ παίγνια. ἔθουον τοίνυν φησὶ μετὰ τῶν τετελεσμένων, τουτέστι, μεμύηνται τὰ ἐκείνων, καὶ ὁμοῦ τοῖς οὕτω κατεφθαρμένοις προσῆγον θυσίας τῷ Βεελφεγῶρ. 9Καὶ ὁ λαὸς ὁ συνιῶν συνεπλέκετο μετὰ πόρνης.9 Μετακομίζει τὸν λόγον ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, τουτέστι, τοὺς ἐκ φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμίν, οἱ τὴν Ἱερουσαλήμ οἰκοῦντες ἔτι, καὶ τὸ θεῖον ἔχοντες θυσιαστήριον· συνειστήκει γὰρ ὁ ναός· τὰ Μωυσέως ἐντάλματα τηρεῖν ἔφασκον, καὶ τὴν διὰ τοῦ νόμου σύνεσιν ἔχειν. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ λελατρεύκασι "τῇ "Αστάρτη προσοχθίσματι Σιδωνίων." Ἀστάρτην δὲ εἶναί φησιν τὴν παρ' Ἑλλήσιν οὐκ οἶδ' ὅπως ὀνομαζομένην Ἀφροδίτην. ἔστηκε δὲ τὸ ἄγαλμα γυμνόν, καὶ ὡς ἐν εἴδει πόρνης, ἀσημόνως ἀπογυμνοῦν τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς καὶ τὰ ἄποπτα τοῦ σώματος μέρος. οὐκοῦν οὐ μόνος, φησὶν, ὁ Ἰσραήλ, καίτοι πλείστην ὄσσην ἀβουλίαν νενοσηκῶς. "συνανεφύρετο πόρναις, καὶ μετὰ τῶν τετελεσμένων ἔθουεν." 1.112 ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ λαὸς ὁ συνιῶν, τουτέστιν, ὁ τὴν ἐκ νόμου σύνεσιν ἔτι σώζειν ὑποκρινόμενος συνανεπλέκετο πόρνη. προσ- κεκυνήκασι γὰρ, ὡς ἔφην, τῇ Ἀστάρτη. Σολομῶν γὰρ αὐτῇ τέμενος ἀνεδείματο, μαχλώση τε καὶ ἀλλοφύλω γυναικὶ τὰ κεχαρισμένα πληρῶν. 9Σὺ δὲ Ἰσραήλ μὴ ἀγνόει, καὶ Ἰούδα μὴ εἰσπορεύεσθε εἰς Γάλαγαλα, καὶ μὴ ἀναβαίνετε εἰς τὸν οἶκον τῆς ἀδικίας, καὶ μὴ ὀμνύετε ζῶντα Κύριον.9 Ἐφην ἡδη πλειστάκις, ὅτι τὰς μὲν δέκα φυλάς τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τῶν προφητῶν οἱ λόγοι καλοῦσιν Ἰσραήλ· Ἰούδαν γεμὴν καὶ Βενιαμίν ἔσθ' ὅτε τὰς ἐν τοῖς Ἱεροσολύ-μοις δύο φυλάς, τὴν τε τοῦ Ἰούδα φημὶ, καὶ τὴν τοῦ Βενιαμίν. γέγονε τοίνυν περὶ ἀμφοῖν εἰς τὸ παρὸν ὁ λόγος, καὶ τὴν ἑκατέρας πληθῆος ἀπελέγχει νόσον. θέα γὰρ ὅπως κατονεὶ- δίξει τὸν Ἰσραήλ ὡς ἀσύνετον κομιδῇ καὶ ὀλιγογνώμονα, ταύτητοι γεγονότα καὶ ἀποστάτην, εἴπερ ἀσυνεσίας ἔγκλημα τῆς ἐσχάτης νοοῖτ' ἂν εἰκότως,

τὸ ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις προσκεῖσθαι φιλεῖν, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ἀπονοσφίζεσθαι. σημαίνει δὴ οὖν ἐνθάδε τὸ μὴ ἀγνοεῖν, τὸ, μὴ ἔσο μωρὸς, μηδὲ τῆς εἰς λῆξιν ἠκούσης ἀσυνεσίας ἔμπλεως. ἐντρέπει δὲ πάλιν καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, τουτέστι τὸν Ἰούδα, ὡς ὑποκριτὴν καὶ ἀνοσίως ὑβρίζοντα, διὰ γε τοῦ βαίνειν ἐπ' ἄμφω, μᾶλλον δὲ χωλεύειν ἐπ' ἀμφοτέροις ταῖς ἰγνύαις, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. ὑπεπλάττετο μὲν γὰρ ἐπιτηδεύειν τε καὶ ἀγαπᾶν τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν, καὶ τὰς κατὰ νόμον θυσίας ἐτέλει· ἀπήλλακτο δὲ οὐδαμῶς τοῦ καὶ αὐτοῖς ἐπεὶ- γεσθαι τοῖς δαιμονίοις προσκυνεῖν, εἰ καὶ μὴ λίαν ἀναφανδὸν, ἀλλ' οὖν κεκρυμμένως καὶ λεληθότως. καὶ γοῦν ὁ μακάριος 1.113 προφήτης Ἰεζεκιὴλ ὀρύττειν ἐν τῷ τοίχῳ προσετάττετο· εἶτα τεθέαται πάντα τὰ εἴδωλα οἴκου Ἰσραὴλ διαγεγραμμένα ἐπὶ τῶν τοίχων. καὶ τί πρὸς αὐτὸν ὁ τῶν ὄλων Θεός; "Ἐώρακας "υἱὲ ἀνθρώπου, ἃ οἱ πρεσβύτεροι οἴκου Ἰσραὴλ ποιοῦσιν "ᾧδε; ἕκαστος αὐτῶν ἐν τῷ κοιτῶνι τῷ κρυπτῷ αὐτῶν, "διότι εἶπαν Ἐγκαταλέλοιπεν ὁ Κύριος, οὐκ ἐφορᾷ ὁ Κύριος "τὴν γῆν." τεθεᾶσθαι δὲ φησὶν ὁ προφήτης καὶ γυναῖκας καθημένας καὶ θρηνούσας τὸν Θαμουζ, ὅς ἐστιν Ἄδωνις τῆ Ἑλλήνων φωνῆ. ἄθρει δὴ οὖν, ὅπως καίτοι τὸν θεῖον περιέποντες ναὸν, καὶ τῆς κατὰ νόμον λατρείας μεταποιεῖσθαι προσποιούμενοι, λεληθότως κατεμολύνοντο μεριζόμενοι πρὸς λατρείας τὰς ἀλλοκότους καὶ δαιμονιώδεις, καὶ Θεῷ κατε- στυγημένας. οὐκοῦν σὺ μὲν Ἰσραὴλ ὀλοτρόπως ἐκκεκλικῶς, μὴ ἀγνοεῖ φησὶ, τουτέστιν ἀπόσχου τῆς ἀμαθίας, κατάληγε τῆς οὕτως εἰκαίας καὶ βεβήλου γνώμης· δέξαι σύνεσιν τὴν διὰ νόμου καὶ προφητῶν, ἦτοι τὴν διὰ Χριστοῦ καὶ εὐ- αγγελικὴν. καὶ Ἰούδα μὴ εἰσπορεύεσθε εἰς Γάλαγα· ἔστι δὲ πόλις εἰδωλολατροῦσα λίαν· καὶ εἰς τὸν οἶκον τῆς ἀδικίας μὴ ἀναβαίνετε, καὶ μὴ ὀμνύετε ζῶντα Κύριον. καὶ γὰρ ἔστι τῶν ἀτόπων ὄρκιον μὲν ποιεῖσθαι Θεὸν, καὶ ἐπὶ γλώττης ἔχειν τὸν ζῶντα Κύριον, προσκεῖσθαι δὲ καὶ εἰδώλοις, καὶ ἀψύχοις δαμάλεσιν ἐλέσθαι προσκυνεῖν. ἀπέθετο γὰρ Ἱερο- βοὰμ τὴν μίαν εἰς Βαιθὴλ, καὶ τὴν ἑτέραν εἰς Δάν. οὐκ ἔᾶ τοιγαροῦν ὑποκρίνεσθαι μὲν τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν διὰ τοῦ τὸν Κύριον ὀνομάζειν, κατακομίζεσθαι δὲ πρὸς ἐκτόπους ψευδολατρείας, ἀναβαίνοντας εἰς Γάλαγα, καὶ εἰς τὸν οἶκον τῆς ἀδικίας. οἶκον δὲ ἀδικίας ὀνομάζει τὴν Βαιθὴλ. διὰ ποίαν αἰτίαν; διερμηνεύεται μὲν γὰρ ἡ Βαιθὴλ οἶκος Θεοῦ. 1.114 ἀλλ' οἶκος εἰδώλου γέγονεν. ἀδικηθέντων τρόπον τινὰ καὶ τοῦ πράγματος καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἐπωνυμίας. οἶκος γὰρ, ὡς ἔφην, εἰδώλου γέγονεν ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ. καὶ γοῦν ἔφη που διὰ τῆς Ἱερεμίου φωνῆς περὶ τῆς πληθύος τῶν ἐξ Ἰσραὴλ. "Τί ἡ ἡγαπημένη ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐποίησε βδέλυγμα;" φαίη δ' ἂν εἰκότως ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἐπὶ γε τοῖς ἐξ Ἰούδα καὶ Βενιαμίν "Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος, τοῖς χεῖλεσιν αὐτῶν "τιμῶσί με, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ." 9 Ὅτι ὡς δάμαλις παροιστρῶσα, οὕτως παροίστησεν Ἰσραὴλ· καὶ νῦν νειμήσει αὐτοὺς Κύριος ὡς ἀμνὸν ἐν εὐρυχώρῳ.⁹ Σοφῶς τις ἡμᾶς τῶν ἀγίων ἐπὶ τὴν τοῦ συμφέροντος θήραν ἀποκομίζει λέγων "Υἱὲ, μὴ ζηλούτω ἡ καρδία σου "ἀμαρτωλοὺς, ἀλλ' ἐν φόβῳ Κυρίου ἴσθι ὅλην τὴν ἡμέραν." οὓς γὰρ ἂν τις καταψέξειε, πῶς ἂν ἔλοιτο ζηλοῦν; τοιοῦτόν τι τῷ Ἰούδα φησὶν ὁ τῶν ὄλων Θεός· Μὴ γάρ σοι γινέσθω πρόφασις εἰς ἀπόστασιν τὸ παροιστῆσαι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ οἶονεὶ τῆς ἀγέλης ἀποδραμεῖν ἐν ἴσῳ δαμάλεσιν, αἷς εἶπερ οἷστρος ἐνιζήσειεν, ἦτοι βούτυπος· εἶδος δὲ τοῦτο ἐμπίδος δακνούσης οὐ φορητῶς· ἀποφέρει τῆς ἀγέλης, καὶ ὄξει φέρεσθαι δρόμῳ παρασκευάζει λοιπὸν, ὅποιπερ ἂν τύχοι. ἢ οὐχὶ τοῦτο πεπονθότα τὸν Ἰσραὴλ εὐρήσομεν; ἀπε- φοίτησε μὲν γὰρ τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ τὸν ἑαυτῆς αἰπόλον ἀφεῖσα, τουτέστι Θεὸν, δεινὴν καὶ ἐπάρατον ἐποίησατο τὴν ἀπόστασιν. Μὴ ζηλώσης τοιγαροῦν, ᾧ Ἰούδα, φησὶν· εἰ γὰρ καὶ ἐν ἴσῳ δαμάλεσι παροιστρήσας ὁ Ἰσραὴλ ὄχητο πρὸς ἀπόστασιν, ἀλλ' οὐκ ἀζήμιον ἔσται τὸ ἐγχείρημα αὐτῷ. 1.115 ἀπελεύσεται γὰρ αἰχμάλωτος, καὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφείξ, τὴν Περσῶν καὶ Μήδων

νεμηθήσεται οὐκέτι θρασὺς, καὶ οἰονεῖ- πως ἐξήνιος καὶ ἀτιμαγέλας· τοιαύτη γὰρ αἰεί πως ἐστὶν ἢ παροιστρῶσα δάμαλις. ἀλλ' ἐν ἴσῳ γεγωνὸς τοῖς ἠπιωτάτοις ἀμνοῖς, ταπεινὸν γὰρ αἰεί καὶ περιδεῆς τῶν αἰχμαλώτων τὸ χρῆμα, καὶ τῆς τοῦ πάσχειν κακῶς ἐλπίδος οὐ μακρὰν, καὶ τῆ τῶν κρατούντων πλεονεξία κατηχισμένον. εὐρύχωρον δὲ τὴν Περσῶν τε καὶ Μήδων ὀνομάζει γῆν, μονονουχὶ τοιοῦτόν τι λέγων· εἰς πλατεῖαν καὶ ἀκατάληπτον νεμηθή- σεται γῆν, καὶ πολλὰς ἀμείψει χώρας, οὐ τὸν αὐτὸν ἔχων αἰεί δεσπότην, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ δεχομένου μετανιστάμενος. Πάθοι δ' ἂν τοῦτο αὐτὸ καὶ ἀνθρώπου ψυχῆ, τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ὀλιγορήσασα. περιενεχθήσεται γὰρ εἰς πᾶν ὅτιοῦν τῶν τοῖς δαιμονίοις ἠγαπημένων, αἰχμάλωτος καὶ δειλὴ καὶ ἄναλκισ, καὶ δὴ καὶ δικαίως ἀκούσεται λέγοντος Θεοῦ "Παι- "δεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε." 9Μέτοχος εἰδώλων Ἐφραΐμ ἔθηκεν ἑαυτῷ σκάνδαλα, ἠρέτισε Χαναναίους· πορνεύοντες ἐξεπόρνευσαν, ἠγάπησαν ἀτιμίαν ἐκ φρυάγατος αὐτῶν. συστροφὴ πνεύματος σὺ εἶ ἐν ταῖς πτέ- ρυξιν αὐτῆς, καὶ καταισχυνήσονται ἐκ τῶν θυσιαστηρίων αὐτῶν.⁹ Ἔτι τῷ προφήτῃ πρὸς τὸν Ἰούδαν ὁ λόγος, ὑποπλαττό- μενον μὲν, ὡς ἔφην, τὸ μεταποιεῖσθαι τοῦ νόμου, καὶ τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν οὐκ ἐν μικρῷ ποιεῖσθαι λόγῳ, διανενοκῶτα δὲ λεληθότως ἐπὶ τὸ χρῆναι τιμᾶν τὰ τῶν δαιμονίων ἰνδάλ- ματα. οὐκοῦν γέγονε, φησὶν, ὁμολογουμένως μέτοχος εἰδώλων ὁ Ἐφραΐμ, τουτέστιν, ὁ Ἰσραήλ. ὠνόμασται δὲ οὕτως ἀπὸ τῆς παρ' αὐτῷ κρατούσης φυλῆς, φημὶ δὴ τῆς τοῦ Ἱεροβοάμ· ἦν γὰρ ἐξ ὄρους καὶ φυλῆς Ἐφραΐμ. καὶ ὡσπερ Ἰούδαν 1.116 τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀποκαλεῖ, τῆ βασιλευούσῃ φυλῆ τὴν κλησὶν τετηρηκῶς, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰσραήλ, ὅταν ὀνομάζῃ τὸν Ἐφραΐμ, ἀπὸ τῆς βασιλευούσης φυλῆς ποιεῖται τὴν ὀνομασίαν. μετέσχε δὴ οὖν ὁ Ἐφραΐμ εἰδώλων φησί. προσκεκύνθη γὰρ τῷ Αἰγυπτίων σεβάσματι· Ἄπισ δὲ ἦν, ἦτοι δάμαλις τὸ ἐκείνων σέβας· μετέσχε δὲ οὐδὲν ἦττον καὶ τῆς τῶν Χαναναίων ἀνοσιότητος καὶ ἀμετρήτου φρενοβλα- βείας, οἱ τὸ αἰσχρὸν οὕτως εἶδωλον περιέπειν τε καὶ προσκυ- νεῖν ἐγνώκασιν, τὸν Βεελφεγῶρ. ἀλλὰ καὶ τοῦτο δεδρακῶς ὁ Ἐφραΐμ ἔθηκεν ἑαυτῷ σκάνδαλα. προσκέκρουκε γὰρ τῷ καὶ ἐπαμύνοντι, καὶ διασώζειν εἰδοτὶ Θεῷ. ἠρέτισε Χαναναίους, ἀντὶ τοῦ, αἰρετὰ καὶ ἀξιόληπτα πεποίηται τὰ τῶν Χαναναίων ἔθῃ· ὄμοροι δὲ οὗτοι τῆς Ἰουδαίων χώρας, δυσσεβεῖς καὶ εἰδωλολάτραι. καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις, πορ- νεύοντες ἐξεπόρνευσαν οἱ ἐξ Ἰσραήλ· δῆλον δὲ ὅτι διὰ τοι τὸ πέρα μέτρον καὶ τοῦ εἰκότος ἐπέκεινα τὴν νοητὴν ἐπιτηδεῦσαι πορνεῖαν, καὶ εἰς λῆξιν αἰσχροτήτος τῆς ἀπο- στασίας αὐτοῖς ἔρχεσθαι τὰ ἐγκλήματα. ἠγαπήκασιν δὲ καὶ τὴν ἀτιμίαν ἐκ φρυαγμάτων αὐτῶν, τουτέστιν, ἐξ ὑψηλῶν ἀύχημάτων, ἅπερ εἶχον ἐπὶ Θεῷ καὶ δόξῃ τῆ παρ' αὐτοῦ. οὐκοῦν ἄτιμοι καὶ κατερῥιμμένοι, οἰκτροὶ καὶ πεπατημένοι γεγόνασιν ἀληθῶς, τῶν ἀρχαίων φρυαγμάτων ἀπολισθήσαν- τες· κεκλήσονται γὰρ ἐλευθεροὶ μὲν οὐκέτι, βαδιοῦνται δὲ μᾶλλον εἰς ὕβριν καὶ ἀτιμίαν, καὶ ὑπὸ πικροῖς ἔσσονται δεσπότης. ἀλλ' εἰ καὶ τούτοις ἅπασιν, φησὶν, ἡ ἀνουστάτη τοῦ Ἐφραΐμ ὑπηνέχθη πληθὺς, ἀλλ', ὡ Ἰούδα, σὺ γέγονας αὐτῇ οἷά τις πνεύματος συστροφὴ ἐν πτέρυξι πετεινοῦ. ἔστι δὲ παντὶ που δῆλον, ὅτι πάντῃ τε καὶ πάντως τὰ διπτά- μενα, πνεύματος αὐτὰ προσωθοῦντος βιαίου, μόνον δὲ οὐχὶ 1.117 καὶ ἐπαναγκάζοντος, ὀξυτέραν τότε ποιεῖται τὴν πτῆσιν. οὐκοῦν ἐξώκειλε μὲν ὁ Ἰσραήλ ἀπονενευκῶς εἰς ἀπόστασιν, σὺ δὲ γέγονας αὐτῷ συστροφὴ πνεύματος ἐν ταῖς πτέρυξι. πῶς, ἢ τίνα τρόπον; ἐπειδὴ γὰρ σε τεθέαται τὸν ἔτι τῷ νόμῳ παιδαγωγούμενον, τὸν τῷ θείῳ προσιζήσαντα ναῶ, καὶ τὰς κατὰ νόμον τελοῦντα θυσίας, ῥαθυμοῦντα καὶ ἀναπίπ- τοντα, καὶ τοῖς ἴσοις πλημμελήμασιν ἐνεχόμενον, ὀξυτέραν ἐποίησατο τὴν ἀποδρομὴν. πλην εἰς αἰσχύνην· εὐρήσουσι, καὶ ἐντροπῆς καὶ ἀτιμίας πρόξενά τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν. Οὐκοῦν, ὅταν οἱ δοκοῦντες ἐστάναι, καλῶς τε καὶ ἀν- επιπλήκτως ὀφείλοντες ζῆν, νωθροὶ τε καὶ ῥαθυμοὶ περὶ τοῦτο

εὕρισκόμεθα· μᾶλλον δὲ καὶ ἐν ἴσω τοῖς ἄλλοις ἀθετεῖν ἡρημένοι τὸ ἀνδάνον τῷ Θεῷ, οὐχὶ μόνους ἑαυτοὺς ἀδική-σομεν, προσπολλύντες δὲ καὶ ἐτέρους, διπλῆν ὑπομενοῦμεν τὴν κόλασιν. δέον γὰρ προκεῖσθαι τοῖς πεπλανημένοις, ἢ καὶ ζῆν οὐκ ἐθέλουσιν ὀρθῶς, εἰς εἰκόνα καὶ ὑποτύπωσιν ἀρετῆς, καὶ σκανδάλου γεγόναμεν ἀφορμή. τί οὖν ὁ Χριστὸς; "Ὅς ἐὰν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόν-των εἰς ἐμὲ, φησὶ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῆ μύλος "ὄνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῆ ἐν τῷ "πελάγει τῆς θαλάσσης." Ὁ ἀκούσατε ταῦτα οἱ ἱερεῖς, καὶ προσέχετε οἶκος Ἰσραὴλ, καὶ οἶκος τοῦ βασιλέως ἐνωτίζεσθε, διότι πρὸς ὑμᾶς ἐστὶ τὸ κρίμα, ὅτι παγίς ἐγενήθητε τῇ σκοπιᾷ, καὶ ὡς δίκτυον ἐκτεταμένον ἐπὶ τὸ Ἰταβύριον, ὃ οἱ ἀγρεύοντες τὴν θήραν κατέπηξαν.⁹ Προκατητάσατο τὸν Ἰουδαῖον, ὡς πνεύματος συστροφὴν γεγονότα τῷ Ἰσραὴλ, κατάγε τὸν ἀρτίως ἡμῖν προειρημένον τρόπον· μεθίστησι δὲ λοιπὸν τὸν τῆς ἐπιπλήξεως λόγον 1.118 ἐπὶ τοὺς τῆς ἀπάτης καὶ τῆς πλάνης εὐρετὰς, καὶ τὴν τῆς ἀποπληξίας αὐτοῖς προξενήσαντας νόσον. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ ἱερεῖς οἱ ψευδώνυμοι, καὶ οὐκ ἐξ αἵματος τοῦ Λευὶ, ἀλλ' ὠνητὴν ἔχοντες τὴν ἱερωσύνην, καὶ χρήμασιν ἐκπριάμενοι τὸ δεῖν εἰδώλοισι ἱερουργεῖν. γέγραπται γὰρ περὶ τοῦ Ἱεροβοάμ, ὅτι "Ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐγίνετο "ἱερεὺς τῶν ὑψηλῶν." ἔρπει δὲ οὖν εἰκότως ὁ λόγος ἐπ' αὐτούς τε τοὺς ἱερουργοὺς, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, συμπεριειλημμένου ταῖς αἰτίαις καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰσραὴλ. οἱ μὲν γὰρ τὰ πρὸς σύστασιν τῆς εἰδωλολατρίας ἔφασκόν τε καὶ ἔδρων, βωμοὺς ἀνιστάντες, σπονδὰς καὶ θυσίας προσά-γοντες, καὶ τὴν τῆς ἀπωλείας τοῖς ἀπατωμένοις κατευρύνοντες τρίβον· εὐρεταὶ δὲ τῆς πλάνης οἱ βασιλεῖς. τοιγάρτοι φησὶ πρὸς αὐτούς, ὅτι παγίς ἐγενήθητε τῇ σκοπιᾷ. σκοπιᾶν δὲ λέγει τὴν ὑπό τε τῶν ἱερέων, εἴπερ ἦσαν ὄντως ἱερεῖς, καὶ ὑπ' αὐτῶν δὲ τῶν ἡγουμένων ἐπισκοπούμενην πληθύν· ἐφο-ρῶσι γὰρ αὐτοὶ τὸ ὑπήκοον· ἢ καὶ ἀφορῶνται παρὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα, καὶ ὅποιπερ ἂν τοῖς κρατοῦσι δόξειε, παρατρέπουσι τὸ ὑπήκοον· ἔπεται δὲ τοῖς τῶν ἡγουμένων θελήμασι τὸ ὑπε-ζευγμένον. γεγόνατε τοίνυν, φησὶν, ὡς παγίς τῇ ὑφ' ὑμῶν ἐπισκοπούμενη πληθύ, ἦτοι τῇ εἰς ὑμᾶς ἀφορώσει τυχόν. γεγόνατε δὲ καὶ ὡς δίκτυον ἐκτεταμένον ἐπὶ τὸ Ἰταβύριον. ὄρος δὲ τοῦτο περιφανέστατον ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κείμενον, πλείστην τε ὄσσην καὶ ἀμφιλαφῆ τὴν ἄγραν ἔχον θηρίων τε καὶ πτηνῶν, διὰ τὸ ἦρθαι τε ὑψοῦ, καὶ καταδασύνεσθαι σφόδρα δρυμοῖς τε καὶ λόχμασι. Ὁ ἐγὼ δὲ παιδευτὴς ὑμῶν, ἐγὼ ἔγνων τὸν Ἐφραΐμ, καὶ Ἰσραὴλ οὐκ ἄπεστιν ἀπ' ἐμοῦ.⁹ Οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς, καὶ μὴν καὶ οἱ ἐξ αἵματος τοῦ βασιλικοῦ, 1.119 λίνον καὶ πάγη καὶ θήρα γεγόνασι τοῖς λαοῖς, θυμῖαν τοῖς δαίμοσιν ἐπιτάττοντες, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων δρῶντες αὐτοὶ, καὶ φρονεῖν ἀναπείθοντες ἅ μὴ θέμις, καὶ τοῖς ἀνοσίως ἐξηρημένοις πλάνης ἐτέρους προσεπάγοντες τρόπους, τὰ ὑψηλά φημι, τὸν Βεελφεγῶρ, τὸ τῶν Σιδωνίων βδέλυγμα, τὸν Βάαλ, τὸν Χαμῶς· ἔσσεσθαι δὲ αὐτῶν παιδευτὴς αὐτὸς καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, ἐπαγγέλλεται, ὡς ὅσον οὐδέπω τὰ ἐκ θυμοῦ καὶ ὀργῆς ἐπιθήσων κακά. ἔχει δὲ τὸ ἀτρεκέες ὁ λόγος. οἱ μὲν γὰρ ἐξ οἴκου τοῦ βασιλικοῦ δειναῖς καὶ ἀφύκτοις ἐνισχημένοι συμφοραῖς, οἱ μὲν διολώλασι, κατάγε τὴν πίστιν τῶν ἱερῶν γραμμάτων· οἱ δὲ ἀπώχοντο ταῖς Βαβυλωνίων καὶ Μήδων πλεονεξίας ὑποκεισόμενοι. ἀποτεθνήκασι δὲ ἀθλίως, μᾶλλον δὲ καὶ ὀσίως οἱ ψευδώνυμοί τε καὶ ἐπὶ χρήμασιν ἱερεῖς, οἱ μὲν ὑπὸ Ἰηοῦ, οἱ δὲ ὑπὸ Ἰωσίου γεγο-νότος ἐκ φυλῆς Ἰουδα, ἦτοι Δαυεῖδ. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, θύοντός ποτε τοῦ Ἱεροβοάμ καὶ ἐφε-στηκότος τῷ θυσιαστηρίῳ, προεφήτευσεν λέγων "Θυσια- "στήριον, θυσιαστήριον, τάδε λέγει Κύριος Ἰδοῦ υἱὸς "τίκτεται τῷ οἴκῳ Δαυεῖδ, Ἰωσίας ὄνομα αὐτῷ· καὶ θύσει "ἐπὶ σὲ τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν, τοὺς ἐπιθύοντας ἐπὶ σὲ, "καὶ ὅσα ἄνθρωπων κατακαύσει ἐπὶ σέ." οὐκοῦν ἐπηρεί-λησε παιδεύσειν ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ τοὺς τῇ σκοπιᾷ πάγην γεγονότας, ἱερέας τε φημὶ, καὶ τοὺς ἐξ αἵματος βασι- λικοῦ·

ἀκαταιτίατον δὲ οὐδαμῶς τὸν ἡπατημένον ἠφίει, του- τέστι, τὸν Ἰσραήλ. ταύτητοί φησιν· ἐγὼ ἔγνω τὸν Ἐφραΐμ, καὶ Ἰσραήλ οὐκ ἄπεστιν ἀπ' ἐμοῦ. ἴσον δὴ τοῦτο ἐκείνω, "Τίς οὗτος ὁ κρύπτων με βουλήν, συνέχων δὲ ῥήματα "ἐν καρδίᾳ, ἐμὲ δὲ οἶεται κρύπτειν;" ἔγνωκα γὰρ τὸν 1.120 Ἐφραΐμ φησι, καὶ οὐκ ἀφέστηκε τοῦ Ἰσραήλ. "Θεὸς γὰρ "ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν. "εἰ κρυβήσεται ἄνθρωπος ἐν κρυφαίοις, καὶ ἐγὼ οὐκ ὄψομαι "αὐτόν;" καὶ πάλιν, "Μὴ ἀπ' ἐμοῦ κρυβήσεται τι;" "Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτατος "μᾶλλον μάχαιρας διστόμου, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ "ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς "ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφα- "νῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα "τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος." 9 Διότι νῦν ἐξεπόρνευσεν Ἐφραΐμ, ἐμίανθη Ἰσραήλ. οὐκ ἔδωκαν τὰ διαβούλια αὐτῶν τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῶν, ὅτι πνεῦμα πορνείας ἐν αὐτοῖς ἐστὶ, τὸν δὲ Κύριον οὐκ ἐπέγνωσαν.9 Ἐπειδὴ γὰρ εἰς νεφροὺς ὄρα καὶ καρδίας ὁ τῶν ὅλων Θεός, ἄποπτον δὲ αὐτῷ παντελῶς οὐδὲν, ἔγνωκεν ὅτι πε- πόρνευκε μὲν, καὶ εἰς ἄκρον ἦκε φαυλότητος ὁ Ἰσραήλ, ἦγουν ὁ Ἐφραΐμ· πλήν οὐδ' ὅσον εἰπεῖν εἰς νοῦν καὶ καρ- δίαν κἂν γοῦν τὸ χρῆναι μετανοεῖν εἰσεδέξατο, διὰ γε τὸ κεκρατῆσθαι τῷ πορνεύειν αὐτὸν ἀναπειθόντι πνεύματι, καὶ τὸν ἀληθῶς Δεσπότην μὴ ἐθελῆσαι ζητεῖν. ἀληθές οὖν ὅτι, καθά φησιν ὁ Σωτῆρ, "Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δου- "λεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· "ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει." 9 Καὶ ταπεινωθήσεται ἡ ὕβρις τοῦ Ἰσραήλ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ Ἰσραήλ καὶ Ἐφραΐμ ἀσθενήσουσιν ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν· καὶ ἀσθενήσει καὶ Ἰούδας μετ' αὐτῶν.9 "Ὑβριν ἐνθάδε φησὶ τὴν ἐπάρατον ὑπεροψίαν· ὕβριστης 1.121 γὰρ ὁ ἀλαζών. ταπεινωθήσεσθαι τοίνυν φησὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ Ἰσραήλ ἐκεῖνα παθόντος, καὶ σφόδρα δικαίως, ἃ καὶ ταπεινὸν αὐτὸν ἔμελλον ἀποφαίνειν, οἰκτρὸν καὶ κατερρίμ- μένον, καὶ αὐχημάτων ἔρημον τῶν ἐπὶ Θεῷ, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἄνωθεν καὶ πατρῶας αὐτοῖς ἐλευθερίας ἐστερημένον. τὸ δὲ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ τὴν ὕβριν ἀποστραφήσεσθαι, νοητέον διὰ τὸ πᾶν εἶδος ἀτιμίας εἰκέναι πως ταῖς κατὰ πρόσωπον πληγαῖς. ἀσθενήσκειν δὲ ὁμοῦ τῷ Ἰούδα φησὶ τοὺς ἐξ Ἰσ-ραήλ. καταδηώσαντες γὰρ οἱ τε τῆς Συρίας καὶ Περσῶν βασιλεῖς τὴν Σαμάρειαν, οὐκ ἀπλήγα συγκεχωρήκασιν δια- μεῖναι τὸν Ἰούδα, προσθέντες ταῖς τοῦ Ἰσραήλ πόλεσι καὶ τινὰς τῶν ἀνηκουσῶν τοῖς ἐξ Ἰούδα καὶ Βενιαμίν. ὅτι δὲ ἀπάσης αὐτοῖς συμφορᾶς προμνήστρια γέγονεν ὁμολογου- μένως ἢ εἰς Θεὸν ἀσέβειά τε καὶ ὕβρις, δεδίδαχεν εἰπὼν, μὴ ἂν ἐτέρως αὐτοῖς τὸ τῆς ἀσθενείας συμβήσεσθαι πάθος, ἀλλ' ἢ μόνον ὅτι ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν. χρήσιμον οὖν ἄρα καὶ τιμαλφέστατον ἀληθῶς ἢ εἰς Θεὸν εὐσέβεια, δι' ἧς ἂν γένοιτο καὶ τὸ ἐθνῶν δύνασθαι κρατεῖν, καὶ πάντα ἰσχύειν κατορθοῦν εὐκόλως. καὶ ἀληθεύων ἔφασκεν ὁ Σωτῆρ, ὅτι "Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν." ψάλλει δὲ πού καὶ ὁ Δαυεὶδ ὀρθὰ φρονεῖν ἠρημένος, "Ἰσχύς μου, καὶ ὕμνησίς μου ὁ "Κύριος." 9 Μετὰ προβάτων καὶ μόσχων πορεύονται τοῦ ἐκζητῆσαι τὸν Κύριον, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν αὐτόν· ὅτι ἐξέκλινεν ἀπ' αὐτῶν· ὅτι τὸν Κύριον ἐγκατέλιπον· ὅτι τέκνα ἀλλότρια ἐγεννήθησαν αὐτοῖς. νῦν καταφάγεται αὐτοὺς ἡ ἐρυσίβη καὶ τοὺς κλήρους αὐτῶν.9 Ἀληθές ὄραται διὰ πραγμάτων, ὅτι καθά φησιν ὁ θεσπέ- σιος Παῦλος "Ἀδύνατον αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφελεῖν 1.122 "ἀμαρτίας," καὶ ἔστιν ἀπρόσιτος διὰ τοῦ νόμου Θεός, νό- μον δέ φημι, τὴν κατὰ νόμον λατρείαν τὴν δι' αἱμάτων καὶ θυσιῶν. οὐκοῦν κἂν εἰ προσάγοιεν οἱ ἐξ Ἰσραήλ τὰ νενο- μισμένα θύματα, τῶν ἀνοσίως αὐτοῖς ἐπταισμένων ἐξαιτουῦντες τὴν ἄφεσιν, ἦγουν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ζητοῦντες οἰκείωσιν, οὐκ ἂν ἐφίκοιεντο φησιν, οὐδ' ἂν ἐξανύσειαν τὸ εὐρίσκειν δύνασθαι τὸν Θεὸν, ἀλλ' οὐδ' ἂν γένοιτο προσιτὸς τοῖς οὕτω μεταγινώσκουσιν. εὐρίσκεται γὰρ διὰ μόνης τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, ἧς ἂν

νοῖτο προεισβολὴ τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, καὶ προσέτι τούτῳ τὸ σωτήριον βάπτισμα, τὴν ἐν Πνεύματι πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν προξενοῦν. οὐκοῦν οὐκ ἂν εὔροι τὸν Κύριον ὁ Ἰσραὴλ διὰ γε τῆς κατὰ νόμον λατρείας. ἐκκέκλικε γὰρ ἀπ' αὐτῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ καταλελοίπασιν αὐτὸν, ἀποπηδῶντες τοσοῦτον, ὥστε καὶ τέκνων ἀλλοτρίων γενέσθαι πατέρες. ἀλλότρια δὲ τέκνα φησὶ, τὰ οἶον ἐκ μητέρας καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν σπαργάνων ταῖς τῶν εἰδώλων ἀνακείμενα δόξαις, προσ- αγόντων τάχα πού τοις δαιμονίοις τὰ χαριστήρια καὶ τὰς ἐπὶ ταῖς ὡδίσι θυσίας τῶν γεγεννηκότων. τέκνα τοίνυν ἀλλότρια, τὰ μὴ ἐν Θεῷ· ἢ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, τὰ ἐκ γυναικῶν ἀλλογενῶν. ἐπεμίνυντο γὰρ ἀπερισκέπτως οἱ ἐξ Ἰσραὴλ ταῖς τῶν ἐθνῶν θυγατράσιν, εἰδωλολατρούσαις ἔτι, καίτοι τοῦ νόμου λέγοντος ἐναργῶς, τὸ μὴ δεῖν συνάπτεσθαι γαμικῶς τοῖς ἀλλογενέσι. "Τὴν θυγατέρα σου γὰρ φησιν, "οὐ δώσεις τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ οὐ λήψῃ "τῷ υἱῷ σου. ἀποστήσει γὰρ τὸν υἱόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ "πορευθεὶς λατρεύσει θεοῖς ἑτέροις." Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα δεδράκασι, καταφάγεται αὐτοὺς ἡ ἐρυσίβη. σημαίνει δὲ πάλιν αἰνιγματωδῶς διὰ τούτου τὴν ἐσομένην αὐτοῖς κάκωσίν τε καὶ βλάβην ἐκ τῆς τοῦ πολέμου 1.123 προσβολῆς, οὐκ ἀνικάνως ἐχούσης ἐρυσίβης δίκην ἀφανίσαι δεινῶς αὐτούς τε καὶ τὰ αὐτῶν· τοῦτο γὰρ οἱ κληροί. ὅτι δὲ μὴ εἰς ὑπέρθεσιν καὶ ἀνοκωχῆν ὁ πόλεμος, ἀλλ' εὐθὺς καὶ κατὰ πόδας, πεπληροφόρηκεν εἰπὼν Νῦν καταφάγεται αὐτοὺς ἡ ἐρυσίβη. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Κατόπιν ἤξει τῶν λόγων τῶν ἀνιαρῶν ἢ πείρα, ἐγγὺς ἤδη καὶ ἐπὶ θύραις ἢ συμφορὰ. περιέσται δὲ οὖν τοῖς λυποῦσι Θεὸν τὸ μῆτε εὐρίσκειν αὐτὸν δύνασθαι, κἂν εἰ ἔλοιτο ζητεῖν· γενέσθαι δὲ καὶ τέκνων ἀλλοτρίων πατέρας, τουτέστιν, οὐκ εὐγενεῖς καὶ γνησίους ἔχειν καρπούς· οὗτοι δ' ἂν εἶεν οἱ ἐξ ἀρετῆς τε καὶ ἀγίας ζωῆς· ἀπολέσθαι δὲ μᾶλλον, καθάπερ ἐρυσίβη τινὶ τῇ σφῶν αὐτῶν περιθρανομένους κακία καὶ ἀθλιότητι, καὶ προσέτι τούτοις καὶ αὐτοὺς ζημιοῦσθαι τοὺς παρὰ Θεοῦ κλήρους· περὶ ὧν καὶ ὁ θεσπέσιος ψάλλει Δαυεὶδ, πρὸς τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα Θεόν "Ἐν ταῖς χερσὶ σου οἱ κληροί μου." ἅπας γὰρ ἡμῶν κληρὸς, καὶ πᾶσα μερὶς ἐν ἐξουσίᾳ Θεοῦ, καὶ αὐτός ἐστιν ὁ τῶν στεφάνων διανομεύς. 9 Σαλπύσατε σάλπιγγι ἐπὶ τοὺς βουνοὺς, ἠχήσατε ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν, κηρύξατε ἐν τῷ οἴκῳ Ὡν, ἐξέστη Βενιαμὴν, Ἐφραΐμ εἰς ἀφανισμόν ἐγένετο ἐν ἡμέραις ἐλέγχου. ἐν ταῖς φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἔδειξα πιστά.9 Προεῖρηται σαφῶς, ὅτι πρὸς ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς, καὶ ἑτέρους τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ εἰδωλολατρείας ὀλέθρου τε καὶ πλάνης εἰσκεκόμικε τρόπους ὁ ἐπάρατος Ἰεροβοάμ. ἐθρή- σκευον γὰρ ἐν ὄρεσι καὶ βουνοῖς τὸν Χαμῶς, τὸν Βεελφεγῶρ, "ὑποκάτω δρυὸς καὶ λεύκης καὶ δένδρου συσκιάζοντος" ἦσαν δὲ, ὡς ἔφην, καὶ ἐν Βαιθήλ καὶ ἐν Δὰν αἱ χρυσαῖ δαμάλεις. ἀλλ' ἦδε μὲν τοῦ Ἰσραὴλ ἡ πλάνησις· ὁ δὲ γε Ἰούδας, ἦγουν ὁ Βενιαμὴν, τουτέστιν οἱ ἐκ φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὴν, οὐδὲν ἦττον πεπλάνητο, καὶ λελατρεύκασι μὲν "τῇ Ἀστάρτῃ 1.124 "προσοχθίσματι Σιδωνίων· προσεκύουν δὲ καὶ τῷ ἡλίῳ." καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐναργῆς ἔσται πάλιν διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ. ἦχθη μὲν γὰρ, ὡς φησιν αὐτός, εἰς Ἱεροσόλυμα, "ἐν ὀράσει Θεοῦ·" εἶτα τεθέαται τὴν τῶν ἐνοικούντων πλάνην. "Εἶδον γάρ, "φησιν, ὡς εἴκοσι καὶ πέντε ἄνδρας, τὰ ὀπίσθια αὐτῶν "πρὸς τὸν ναὸν Κυρίου, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀπέναντι, "καὶ οὗτοι προσεκύουν κατὰ ἀνατολὰς τῷ ἡλίῳ." ἄθρει δὲ οὖν ὅπως ἐμερίζοντο τὴν ἀπώλειαν, κατὰ πολλοὺς προσ- κρούοντες τρόπους καὶ λυποῦντες Θεόν. οὐκοῦν τοῖς κα- ταδηοῦν ἐθέλουσι, καὶ ὅσον οὐδέπω προσδοκωμένοις, τὴν Σαμάρειαν, καὶ θορυβεῖν οὐ μετρίως μέλλουσι τὴν Ἱερου-σαλήμ, Ἀσσυρίοις τέ φημι καὶ Πέρσαις, καὶ τοῖς ἀπὸ Δαμασκοῦ, φημὶ δὴ τοῖς Σύροις· ἐπέθεντο γὰρ ἀμφοτέρω κατὰ καιροὺς, ἄλλοτε ἄλλως εἰς τοῦτο παραθηγόμενοι· μονονουχὶ καὶ ἐγκαλεῖ τῆς ἐφόδου τὴν μέλλησιν, ἀπάρχεσθαι δὲ ἤδη τοῦ πολέμου προστέταχε, περιηχοῦντας ταῖς σάλπιγξι, καὶ τὰς τῶν δειμάτων ἀπαρχὰς ταῖς τῶν πλανωμένων ἐνιέν- τας ψυχαῖς. Ἐπειδὴ

γὰρ ἔφη, "Νῦν καταφάγεται αὐτοὺς ἡ ἐρυσίβη καὶ "τοὺς κλήρους αὐτῶν." ἐλέγομεν δὲ ἡμεῖς, ἐρυσίβην ὠνομάσθαι τὴν ἐκ τοῦ πολέμου κάκωσιν καὶ ἀφανισμόν· διδάσκων, ὅτι γέγονεν ἐπὶ θύραις, συμβήσεται δὲ, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, σαλπίζειν εὖ μάλα, ὡς ἔφην, προστέταχε, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἐπὶ τοὺς τῶν εἰδώλων τόπους, ἢ ὡς ὅσον οὐδέπω καταπρησθήσεσθαι μέλλοντας καὶ σεισθησομένους, ἦγουν ὅτι γεγόνασιν αὐτοὶ τοῦ πολέμου πρόφασις καὶ τῆς ἀνηκέστου συμφορᾶς τοῖς πεπλανημένοις. ὅταν οὖν λέγη τὸ χρῆναι σαλπίζειν ἐπὶ τοὺς βουνούς καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ὦν, τοὺς τῶν εἰδώλων νοήσεις τόπους. ἰστέον δὲ, 1.125 ὅτι τοῖς ἄλλοις ἐρμηνευταῖς εἰς τὸ ἐν τῷ οἴκῳ "ὦν, οὐ συνηνέχθησαν οἱ ἑβδομήκοντα. οἱ μὲν γὰρ εἰρήκασιν, εἰς οἶκον ἀνωφελούς, τουτέστιν, εἰδώλου παντός· οἱ δὲ, τὸ ἐν τῷ οἴκῳ ὦν. οἰησόμεθα δὴ οὖν, ἐκεῖνο βούλεσθαι νυνὶ τὸν προφητικὸν ἡμῖν ὑποσημῆναι λόγον, ὅτι χρὴ σαλπίζειν αὐτοὺς, οὐκ ἐπὶ μόνους τοὺς βουνούς καὶ τὰ ὑψηλὰ, τουτέστιν, οὐ κατὰ μόνης τῆς εἰδωλολατρίας τοῦ Ἰσραὴλ, ἦτοι τῶν δέκα φυλῶν τῶν ἐν Σαμαρείᾳ, ἀλλὰ καὶ κατὰ ταύτης τῆς οὔσης ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις παρά τε τῷ Ἰουδα καὶ τῷ Βενιαμίν. προσ-εκύνουν γὰρ, ὡς ἔφην, τῷ ἡλίῳ· ὦν δὲ ἔστιν ὁ ἥλιος· Θεὸν ῥιπτοῦντες κατόπιν, καὶ ἀποστρεφόμενοι τὰ αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸ ἔχειν τὰ ὀπίσθια πρὸς τὸν ναὸν Κυρίου, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀπέναντι, δηλὸν δὲ ὅτι τοῦ ἡλίου. ὅταν τοίνυν ἀκούσης τὸ ἐν τῷ οἴκῳ ὦν, οἶκον ἢ τέμενος νοήσεις θεοῦ ψευδωνύμου παντός καὶ πεποιημένου, ἦτοι τοῦ ἡλίου. ἄτοπον δὲ οὐδὲν ἢ ἀπίθανον εἶναί τω δόξειεν ἂν, οἶκον ἡλίου τοὺς ἡλίῳ προσκυνοῦντας νοεῖσθαι τε καὶ ὀνομάζεσθαι, καθάπερ ἀμέλει καὶ οἶκος θεοῦ νοηθεῖεν ἂν οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες καὶ πράττοντες καὶ αὐτῷ τὸ σέβας ἀνάπτοντες. Εἰ δὲ δὴ βούλοιτό τις καὶ τὴν δάμαλιν τὴν χρυσοῦν ὠν ὀνομάζεσθαι, φορέσει καὶ οὕτως τὸ πιθανὸν ὁ λόγος. ὁ μὲν γὰρ θεομισῆς Ἱεροβοὰμ πρὸς τὸ τῶν Αἰγυπτίων σέβας, φημί δὴ τὸν Ἄπιν, τὰς δαμάλεις εἰργάζετο. τετιμήκασιν δὲ τὸν Ἄπιν Αἰγύπτιοι, σελήνης μὲν τέκνον εἶναι λέγοντες· τοιγάρτοι καὶ μνηοειδὲς ἐπὶ μετώπου εἶχε σημεῖον· ἔκγονον δὲ ὡσπερ ἡλίου πιστεύοντες εἶναι, διὰ τὸ, κατάγε τὸ αὐτοῖς δοκοῦν, ἐξ ἡλίου τὴν σελήνην φωτίζεσθαι. οὐκοῦν ὡς σελήνης μὲν τέκνον, ἡλίου δὲ ἔκγονον ἐτίμων τὸν Ἄπιν· ἀπεκόμιζε δὲ αὐτοὺς εἰς τοῦτο δὴ πλάνης καὶ λογισμῶν ἀθλιότητος ὁ πολυμήχανος δράκων, τουτέστιν ὁ σατανᾶς. σαλπίζειν οὖν 1.126 ἄρα προστέταχεν ἐπὶ τε τοὺς βουνούς καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ὦν, τουτέστι τῆς δαμάλεως τῆς χρυσοῦς. ποῖα δὲ ἦν ἄρα τὰ ἀμφοῖν ἐγκλήματα, καὶ ὁ τοῦ χρῆναι κολάζεσθαι λόγος, καθίστησιν ἐναργές, ἐπιφέρων εὐθύς, ἐξέστη Βενιαμίν, ἀντὶ τοῦ τῶν ἰδίων ἐκπεφοίτηκεν ἐθῶν, ἦγουν τῆς ἀρίστης ἀπόλιθου φρενός· τοῦτο γὰρ ἀληθῶς ἡ ἔκστασις ἐπὶ φάτων νοοῖτο. κατηφάνισται δὲ καὶ Ἐφραΐμ. πλὴν οὐχ οὕτω ταῦτά φησιν. ἐν γὰρ ἡμέραις ἐλέγχου τῆς ἀμφοῖν πλημμελείας ἔδειξα πιστὰ, βεβαίους καὶ ἀληθεῖς τοὺς ἐμούς ἀποφίνας λόγους. συμβέβηκε γὰρ αὐτοῖς, ἅπερ ἤδη προεῖπον, καὶ οὐδὲν διεψευσταὶ τῶν ἐμῶν. ἐπειδὴ γὰρ ἐξέστησαν τῶν ἀρχαίων ἐθῶν, καὶ φρενὸς ἔξω γεγόνασιν ἀγαθῆς, ἐξώσθησαν καὶ αὐτῆς τῆς ἑαυτῶν χώρας, καὶ ἀποπεπτῶκασιν ὁμοῦ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, καὶ πάσης εὐημερίας. Ἐψεται δὲ καὶ ἐτέρως τοῖς καταλιμπάνουσι Θεὸν, τὸ ἐξίστασθαι δεῖν καὶ ἀγαθῆς ἀπάσης ἐννοίας, καὶ μὴν καὶ ἔργου παντός τοῦ τετραμμένου πρὸς ἀρετὴν. βαδιοῦνται δὲ πρὸς ἀφανισμόν, ἐλέγχοντός τε καὶ ἐπιτιμῶντος Θεοῦ, καὶ τῆς ῥαθυμίας ἐξαιτουῦντος δίκας. χρήσιμον οὖν ἄρα καὶ ἀναγκαῖον εἰς ζωὴν, τὸ εἶναι μετὰ Θεοῦ, μόνον δὲ οὐχὶ τὸ ἐν ψαλμοῖς ἐκεῖνο βοᾶν, "Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου." ἀντιλήψεται γὰρ τότε καὶ ἐπικουρήσει προθύμως ἡ δεξιὰ τοῦ πάντα ἰσχύοντος, ἀφ' ἧς οὐδεὶς ἀρπάσει κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν. 9'Εγένοντο οἱ ἄρχοντες Ἰουδα ὡς μετατιθέντες ὄρια, ἐπ' αὐτοὺς ἐκχεῶ ὡς ὕδωρ τὸ ὄρημά μου.9 Τοῦτό ἐστιν αἰνιγματωδῶς, τὸ "Ἐξέστη Βενιαμίν." γεγό- 1.127 νασιν γὰρ ἐν ἴσῳ, φησὶ, τοῖς

μετατιθεῖσιν ὄρια, καὶ ὑπερβαίνειν ἐθέλουσι τὰ πάλαι διωρισμένα. οἱ γὰρ τὰ μόνω πρέποντα τῷ Θεῷ, καὶ αὐτῷ δικαίως ἀνατεθειμένα, τὴν ἀγάπην δὲ λέγω, τὴν τιμὴν, τὴν προσκύνησιν, μεθιστάντες εἰς ἑτέρους, διὰ γε τοῦ προσκυνεῖν ἡλίω τυχόν, ἤγουν σελήνῃ καὶ ἄστροις, δρῶν ἂν ἕτερον οὐδὲν κατὰ γε τὸ εἶκος, ἢ ὅτι δὴ πάντως μεθιστᾶσιν ὄρια. ὅτι δὲ τὴν πρέπουσαν τῷ Θεῷ δόξαν ἡλίω καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις ἀνατέθεικεν ὁ Ἰούδας, ἤγουν ὁ Βενιαμὴν, σαφῶς ἂν νοοῖτο, πρὸς τὸν προφήτην Ἰερεμίαν λέγοντος Θεοῦ "Ἡ οὐχ ὁρᾷς τί οὗτοι ποιοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ; οἱ υἱοὶ "αὐτῶν συλλέγουσι ξύλα· καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν καίουσι "πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν τρίβουσι σταῖς, τοῦ ποιῆσαι "χαυῶνας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔσπεισαν σπονδὰς "θεοῖς ἄλλοτρίοις ἵνα παροργίσωσί με." ὄρια δὴ οὖν μετατεθείκασιν οἱ ἐξ Ἰούδα φυλῆς ἡγούμενοι, τουτέστιν οἱ τὴν ἀνωτάτω καὶ βασιλίδα περικείμενοι δόξαν, οἷς ἦν εἶκος κατακολουθεῖν ἐλέσθαι πεπλανημένοις καὶ τὴν ἀγελαίαν πληθύν. ἀλλ' ὕδατος δίκην ῥαγδαιοτάτου φησὶν, ἐπ' αὐτοὺς ἐκχεῶ τὸ ὄρημά μου. δύσοιστα γὰρ καὶ ἀφόρητα καὶ ἀνανταγώνιστα παντελῶς τὰ ἐκ θείας ὀργῆς, καθάπερ ἀμέλει καὶ χρῆμα δυσάντητον ἢ πολλὴ καὶ ἀμφιλαφὴς τῶν ὑδάτων φορὰ. 9 Κατεδυνάστευσεν Ἐφραΐμ τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ καὶ κατεπάτησε κρῖμα, ὅτι ἤρξατο πορεύεσθαι ὀπίσω τῶν ματαίων. καὶ ἐγὼ ἔσομαι ὡς ταραχὴ τῷ Ἐφραΐμ, καὶ ὡς κέντρον τῷ οἴκῳ Ἰούδα.9 Τίνα μὲν τρόπον ἐξέστη Βενιαμὴν, ἀποδέδεικται σαφῶς. 1.128 ἔφη γὰρ ὅτι γεγονάσιν "οἱ ἄρχοντες Ἰούδα ὡς μετατιθέντες "ὄρια." πῶς δὲ καὶ "Ἐφραΐμ εἰς ἀφανισμόν ἐγένετο," διεμνηνεύει πάλιν, ἐπειπὼν κατεδυνάστευσεν Ἐφραΐμ τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ. καὶ δοκεῖ πως ἐν ἤθει πεποιῆσθαι πρὸς ἡμᾶς νυνὶ ὁ λόγος. ποῖον οὖν ἄρα τὸ κατηγορημα τῶν ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ, ἢ ποῖον ἀντίδικον τὸ θεῖον ἡμῖν χρησιμώδημά φησιν ὃν κατεδυνάστευσεν ὁ Ἐφραΐμ, διεπιεῖν ὡς ἓν πειράσομαι. Οἱ μὲν γὰρ ἐκ φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὴν αἰδῶ τινὰ καὶ λόγον ἔτι τῶν διὰ Μωυσέως ἐποιοῦντο νόμων, ἐπετήδευόν τε τὴν δικαιοσύνην. οὐ γὰρ πάντες ἐκκεκλίκασιν, ἀλλ' ἦσαν οὐκ εὐαρίθμητοι κλαίοντές τε καὶ ὀλοφυρόμενοι τὴν τῶν πλανωμένων ἀπόστασιν, καὶ δυσχεραίνοντες οὐ μετρίως, ἐπειτοὶ τὸν τῶν ὄλων ἀτιμάζοντες Θεὸν τοὺς τῆς εἰδωλολατρείας τινὲς ἐπετήδευον τρόπους. καὶ γοῦν ὡς ὁ μακάριός φησι προφήτης Ἰεζεκιήλ, ἀπεστέλλοντο μὲν τινες κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, πελέκεις ἡρμένοι, ἤκουόν τε σαφῶς Θεοῦ λέγοντος ἔπεσθαι μὲν δεῖν τῷ τὸν ποδῆρη διεζωσμένῳ, φείδεσθαι δὲ μηδενός. καὶ εἶδον γὰρ φησι, "Καὶ ἰδοὺ ἐξ ἄνδρες "ἤρχοντο διὰ τῆς πύλης τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν, καὶ "ἐκάστῳ πέλυξ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε τῷ ἀνδρὶ φησι, "τῷ ἐζωσμένῳ τὸν ποδῆρη Δίελθε μέσην τὴν Ἱερουσαλήμ, "καὶ δὸς τὸ σημεῖον ἐπὶ τὰ μέτωπα τῶν ἀνδρῶν τῶν καταστεναζόντων καὶ κατοδυνωμένων ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀδικίαις "ταῖς γινομέναις ἐν μέσῳ αὐτῆς. καὶ τούτοις εἶπεν ἀκούον- "τός μου Πορεύεσθε εἰς τὴν πόλιν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ κόπτετε "καὶ μὴ φείδεσθε καὶ μὴ ἐλεήσητε· καὶ πρεσβύτερον καὶ "νεανίσκον καὶ νήπια καὶ γυναῖκας ἀποκτείνετε εἰς ἐξάλει- "ψιν, ἐπὶ δὲ πάντας ἐφ' οὓς ἐστὶ τὸ σημεῖον μὴ ἐγγίσητε." ἀκούεις ὅτι κατεσημαίνοντό τινες ὡς ἔξω δίκης καὶ θυμοῦ καὶ 1.129 ἀπάσης ὄντες αἰτίας, διάτοι τὸ ἐλέσθαι φρονεῖν ὀρθῶς, καὶ μὴν καὶ βιοῦν ἐννόμως, καὶ δικαιοσύνης ἄπτεσθαι, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ἀνεπιπλήκτως ἐρᾶν; ἐν δὲ γε τῇ Σαμαρείᾳ ὀλοτρόπως ἐξώκειλεν ὁ Ἰσραὴλ, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν κἂν γοῦν μνήμης τάχα που τὰ Μωυσέως ἀξιῶν, μαχομένην δὲ ὡσπερ, καὶ εἰς ἅπαν αὐτοῖς ἀντιτεταγμένην ἐπιτηδεύων ζωὴν, ὡς καὶ ἐχθρὸν ἡγεῖσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον, ὅσον ἤκεν εἰπεῖν, ὡς μηδὲ εἰδέναι θέλειν αὐτὸν, ἀτιμάζειν δὲ τὸν παιδαγωγὸν, καίτοι σώζειν εἰδότα, καὶ ἀποκομίζειν εὖ μάλα δυνάμενον εἰς εὐθὴν τε καὶ ἀκατάσκωπτον ζωὴν. Τοῦτο τοίνυν, ὡς ἔοικεν, ὁ προφητικὸς ἡμῖν αἰνίττεται λόγος, πεποιῆται δὲ μετ' ἡθους, ὡς ἔφη. κατεδυνάστευσε γὰρ φησὶν ὁ Ἐφραΐμ τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ, νίκη

έκτοπωτάτην καὶ ὀλέθρου πρόξενον νενίκηκεν ὁ Ἐφραΐμ, κατεδυνάστευσεν ὡς ἴδιον ἐχθρὸν, τουτέστι κατηγονίσαστο γενικῶς ὃν μεμίσηκε νόμον. ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν ἀμυδρὸς ὁ λόγος, ἐτέρως αὐτὸ διατρανοῖ λέγων· κατεπάτησε κρῖμα, τουτέστιν, οὐ πεφρόντικεν ὅλως τῆς ἐν νόμῳ δικαιοσύνης· αἰεὶ γάρ πως τὸ καταπατούμενον ἐν ἀτιμία νοεῖται, καὶ οὐδενὸς ἄξιον κατα- φωρᾶται λόγου. καὶ γοῦν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, "Καλὸν τὸ ἄλας, φησὶν· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ, ἐν τίνι "ἀλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθὲν ἕξω κα- "ταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων." ὅταν τοίνυν κρῖμα λέγῃ, νοήσεις τὸν νόμον. οὕτω καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ ὀνομάζων αὐτὸν, ἀναφωνεῖ πρὸς Θεὸν, "Κρῖμα καὶ δικαιο- "σύνην ἐν Ἰακώβ σὺ ἐποίησας." Θεοῦ γὰρ ὁ νόμος, καὶ εἰ λαλεῖται δι' ἀγγέλων. ἀλλὰ τίς ἢ πρόφασις τοῦ καὶ ἐχθρὸν ἠγήσασθαι τὸν νόμον καὶ καταπατῆσαι τὸ κρῖμα, παρ- ἔδειξε πάλιν, εὐθύς ἐπειπὼν ὅτι ἤρξατο πορεύεσθαι "ὀπίσω τῶν ματαίων. ἀρχὴ τῆς τοιαύτου νόσου, φησὶ, τὸ τιμᾶν ἐλέσθαι 1.130 τὰ μάταια, καὶ κατακολουθεῖν εἰδώλοισι. ἀμήχανον γὰρ ἐν ταύτῳ καὶ Θεῷ δύνασθαι κατακολουθεῖν, καὶ τοῖς πονηροῖς καὶ ἀκαθάρτοις πνεύμασι· διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος· "Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον "δαιμονίων, οὐ δύνασθε τραπέζης Κυρίου μετέχειν καὶ τρα- "πέζης δαιμονίων." μονότροπος γὰρ ὁ θεοφιλῆς· ἄλλοπρόσ- ἄλλος δὲ καὶ σεσαλευμένος καὶ ἐπ' ἄμφω βαίνειν εἰδῶς, ὁ ἀνασφαλῆς, καὶ ἐπ' ὅπερ ἂν τύχοι βαδίζων εὐκόλως. Οὐκοῦν γεγόνασι μὲν οἱ ἄρχοντες Ἰουδα φησὶν, ὡς μετατιθέντες ὄρια, κατεδυνάστευσε δὲ καὶ ὁ Ἐφραΐμ τὸν ἀντί- δικον αὐτοῦ, κατεπάτησε δὲ καὶ κρῖμα· ἔσομαι δὲ λοιπὸν ὡς ταραχὴ τῷ Ἐφραΐμ καὶ ὡς κέντρον τῷ Ἰουδα. καὶ τί δὴ τοῦτο ἐστὶ, πολυπραγμονεῖν ἀναγκαῖον. οἱ μὲν οὖν ἕτεροι τῶν ἐρμηνευτῶν ἀντὶ τοῦ ταραχῆ, βρωστήρ εἰρήκασιν· ἀντὶ δὲ τοῦ κέντρον, σῆψις· οἱ δὲ γε ἑβδομήκοντα ταραχὴν καὶ κέντρον ὠνόμασαν. θορυβουμένου γὰρ οὐ μετρίως τοῦ Ἐφραΐμ, ἦτοι τῶν δέκα φυλῶν, ὑπὸ τοῦ κατασκήψαντος αὐτοῖς πολέμου, τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ γείτονος τοῦ παρὰ Σύρων φημί, τοῦτο δὲ ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ καὶ ἐκ τῆς τῶν Ἀσσυρίων ἠκοντος χώρας, ἐν ὀδύναις ἦν καὶ οὐκ ἐν μετρίοις δείμασιν ὁ Ἰουδας, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν ἀγωνία πολλῇ. προσ- ἐδόκησε γὰρ, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, τοῖς ἴσοις τυχόν, ἢ καὶ πολὺ χεῖροσιν ἐναλῶναι κακοῖς· ἐπιβρίθοντος γὰρ τοῦ πολέ- μου, καὶ ταῖς κατὰ τὴν Σαμάρειαν πόλεσιν ἐπισκῆπτοντος, πᾶσά πως ἀνάγκη ἦν συνδιόλλυσθαι τὰς ὁμόρους, τὰς τῶν ἕξ Ἰουδα φημί καὶ Βενιαμίν. οὐκοῦν ἢ μὲν ταραχὴ τοῦ πολέμου τὴν ἔφοδον, τὸ δὲ κέντρον ἐν τούτοις τὴν ἐκ λύπης τε καὶ δυσθυμίας ὀδύνην ὑποδηλοῖ, ὧν ἕξω που πάντως εἶεν ἂν οἱ φρονεῖν ἐθέλοντες τὰ Χριστοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ δόξα σὺν Ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΩΣΗΕ ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

Καὶ εἶδεν Ἐφραΐμ τὴν νόσον αὐτοῦ, καὶ Ἰουδας τὴν ὀδύνην αὐτοῦ· καὶ ἐπορεύθη Ἐφραΐμ πρὸς Ἀσσυρίους, καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς βασιλέα Ἰαρείμ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἠδυνήθη ἰάσασθαι ὑμᾶς, καὶ οὐ μὴ διαπαύση ἕξ ὑμῶν ὀδύνη.

Θεοῦ γεγονότος ὡς ταραχῆς τῷ Ἐφραΐμ, καὶ μὴν καὶ ὡς κέντρον τῷ οἴκῳ Ἰουδα, τεθέαται μὲν τὴν ἑαυτοῦ νόσον ἦτοι τὸ ἀναλκι καὶ τὸ ἀσθενὲς ὁ Ἐφραΐμ· καὶ μὴν καὶ Ἰουδας τὴν ὀδύνην αὐτοῦ· συγκατεδηοῦντο γὰρ, ὡς ἔφην, τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τὰ ὄρια τοῦ Βενιαμίν· εἶτα πρὸς τοῦτο ἀπειρηκῶς ὁ Ἐφραΐμ, καὶ ἰδίαις δυνάμεσιν

ἀντιφέρεσθαι τοῖς συμβεβη- κόνιν οὐκ ἔχων, οὔτε μὴν ἀποσεῖσθαι τὰ ἐκ τοῦ πολέμου βλάβη δυνάμενος, προσκέκρουκε πάλιν τῷ πάντα ἰσχύοντι Θεῷ, οὐδὲ ἐν αὐταῖς, ἴν' οὔτως εἶπω, ταῖς μάλιστα ἐννενοηκῶς τὸ συμφέρον· ἐνεστηκότος δὲ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἔδει μᾶλ- λον ἐπιστρέφειν πρὸς τὸν Θεόν, τότε δὴ μάλιστα λυπεῖν ἡρημένος καὶ ἀποφοιτῶν ἀγριώτερον. οὐκ ἠγνῶει μὲν γὰρ τὸν ἀπάσης αὐτοῖς εὐκλείας καὶ χορηγὸν καὶ πρύτανιν, τὸν τοῦ δύνασθαι κρατεῖν τῶν ἀνθεστηκότων ἀεὶ δοτῆρα Θεόν· ἀλλ' οὐδενὸς ἠξίου τὸ χρήμα λόγου, καίτοι τοῦ πανσόφου διακεκραγόςτος Μωυσέως "Κύριος συντρίβων πολέμους, 1.132 "Κύριος ὄνομα αὐτῷ," διδάσκοντός τε σαφῶς, ὡς δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ "Διώξεται εἷς χιλίους, καὶ δύο μετακινή- "σουσι μυριάδας." εἶτα, δέον παρ' αὐτοῦ δὴ καὶ μόνου τὴν συνήθη πάλιν ἐπικουρίαν αἰτεῖν, καὶ λιταῖς ἀναπέθειν ἐπ- αμύναι οἱ τὸν σώζοντα, πικρὰ κατὰ τῆς ἰδίας ἐσκέπτετο κεφαλῆς. ἐπρεσβευέτο γὰρ πρὸς ἀλλοφύλους, καὶ τὰς παρ' ἐχθρῶν συμμαχίας ἐκάλει, ἤγουν ἐπίοντα χρήμασιν ἀναπέ- θοντες τὸν Ἀσσύριον, ἀπηλλάχθαι τῶν ἐπηρητημένων ῥοντο κακῶν. καὶ γοῦν βασιλεύοντος ἐν τῇ Σαμαρείᾳ τοῦ Μαναεῖμ, ἀνέβη Φουλά βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ· εἶτα χρή- μασιν αὐτὸν καὶ πρεσβείαις ἀνέπειθον ἀποσχέσθαι τῆς γῆς. τοῦτό ἐστι τὸ ἐπορευθῆ Ἐφραΐμ πρὸς Ἀσσυρίους. Φακεὲ δὲ δὴ πάλιν ὁ τοῦ Ῥομελίου, βασιλεὺς Ἰσραὴλ, κατεμισθοῦτό ποτε τὸν Ῥαασῶν βασιλέα Συρίων καὶ πεπολέμηκε τῷ Ἰούδα καὶ τοῖς ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, βασιλεύοντος Ἄχαζ τοῦ Ἰωάθαμ υἱοῦ, ὃς δεδιὼς τὴν ἔφοδον, πρεσβείαις καὶ χρήμασιν ἀναπέθειν τὸν Ἀσσύριον Θεγλαφαλασάρ ἐπαμύναι τοῖς Ἱεροσολύμοις· ὁ δὲ τὴν Δαμασκὸν κατὰ κράτος ἐλὼν, ἐκ μέσου καὶ αὐτὸν ἐποίει τὸν Ῥαασῶν. ἀλλ' εἰ καὶ πεπόρευταί φησι πρὸς Ἀσσυρίους ὁ Ἐφραΐμ, καὶ χρήμασιν ἐξεπρίατο καὶ λιταῖς τῆς ἐφόδου τὴν ἀνάβλησιν· κἂν εἰ ἀπέστειλε πρέσβεις Ἰούδας πρὸς βασιλέα Ἰαρεῖμ, τουτέστιν ἔκδικον ἤτοι ἐκδικητήν· τοῦτο γὰρ τὸ Ἰαρεῖμ σημαίνει· ἀλλ' οὐ νενικήκασι τὴν θείαν ὀργὴν, οὔτε μὴν περιέσσονται Θεοῦ τῆς οὕτω δεινῆς ἀπο- στασίας ἐξαιτουῦντος δίκας. οὐ γὰρ ἴσχυσέ φησιν, ὁ χρή- 1.133 μασιν ἀναπεπεισμένος ἡρεμήσαι βραχὺ, ἀλλ' οὐδὲ ἕτερός τις τῶν μεμισθοφορηκότων ἰάσασθαι ὑμᾶς· πεπαύσεται δὲ οὐ- δαμῶς τῆς ὀδύνης τὸ κέντρον. Πάνδεινον οὖν ἄρα τὸ μὴ σώζεσθαι μᾶλλον ἐπιθυμεῖν διὰ τῆς ἄνωθεν ἡμερότητος, ἐπιθαρρῆσαι δὲ ταῖς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικουρίαις· καίτοι βοῶντος τοῦ Πνεύματος διὰ μὲν φωνῆς τοῦ μακαρίου Δαυεῖδ "Ἀγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ Κύριον ἢ "πεποιθέναι ἐπ' ἄνθρωπον. ἀγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ Κύριον ἢ "ἐλπίζειν ἐπ' ἄρχοντας." διὰ δὲ τοῦ προφήτου πάλιν Ἱερε- μίου "Ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' "ἄνθρωπον, καὶ στηρίσει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ "Κυρίου ἀποστῆ ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἔσται ὡς ἡ ἀγριο- "μυρική ἢ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἢ οὐκ ὄψεται ὅταν ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ. "καὶ εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος ὃς πέποιθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, "καὶ ἔσται Κύριος ἐλπίς αὐτοῦ· καὶ ἔσται ὡς ζύλον εὐθη- "νοῦν παρ' ὕδατι, καὶ ἐπὶ ἰκμάδα βαλεῖ ρίζας αὐτοῦ, καὶ οὐ "μὴ φοβηθήσεται ὅταν ἔλθῃ καῦμα, καὶ ἔσται ἐπ' αὐτῷ "στελέχη ἀλσώδη, ἐν ἐνιαυτῷ ἀβροχίας οὐ φοβηθήσεται, "καὶ οὐ διαλείψει ποιοῦν καρπόν." ἄμεινον οὖν ἄρα προσ- οικειοῦσθαι Θεῷ, καὶ τὸ σοφὸν ἐκεῖνο λέγειν ἐξ ἀγαθῆς διανοίας· "Σὸς εἰμι ἐγώ, σῶσόν με, ὅτι τὰ δικαιώματά σου "ἐξεζήτησα." 9 Διότι ἐγώ εἰμι ὡς πάνθηρ τῷ Ἐφραΐμ, καὶ ὡς λέων τῷ οἴκῳ Ἰούδα· καὶ ἐγὼ ἀρπῶμαι καὶ πορεύσομαι καὶ λήψομαι, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐξαιρούμενος. πορεύσομαι καὶ ἐπιστρέψω εἰς τὸν τόπον μου, ἕως οὗ ἀφανισθῶσιν.⁹ Ἐναργῆ καθίστησι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὤνησαν μὲν οὐδὲν 1.134 οἱ τῷ Ἐφραΐμ ἐπαμύνοντες, οὐ διαπεπαύσεται δὲ τὰ τῆς ὀδύνης αὐτοῖς. ἐγὼ γὰρ εἰμι φησὶν ὡς πάνθηρ τῷ Ἐφραΐμ καὶ ὡς λέων τῷ οἴκῳ Ἰούδα. πρόδηλον οὖν ὅτι, Θεοῦ παρα- λύοντος, ὁ σώσων οὐδεὶς· "Τὴν γὰρ χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τίς "ἀποστρέψει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. ὅτι δὲ καὶ ἡμερό- τητος ἀπάσης ἐξηρημένης, τὰ ἐπ' αὐτοῖς γενέσθαι συμβέ- βηκεν, ὑπέφηνεν αἰνιγματωδῶς, τοῖς ὅτι μάλιστα δεινοῖς

καὶ ἀλκιμωτάτοις θηρίοις τὴν οἰκείαν ὀρμὴν παρεικάζων. ὁ μὲν γὰρ πάνθηρ ὀξυτάτῳ λίαν καθ' ὧν ἂν ἔλοιτο φέρεται δρόμῳ, ἑλαφροῖς δὲ οὕτως ἄττει ποσὶν, ὡς μηδὲ ἵχνος ὀραῖσθαι τάχα που, μήτε μὴν ἐνσημαίνεσθαι τι τῆ γῆ· ὁ δὲ λέων ἐρεύγεται μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι δεινὸν καὶ διαβριθεὺς καὶ βροντῆ παραπλήσιον, καὶ καταπλήττειν οἶόν τε τοὺς ἀκροωμένους. "Λέων γάρ, φησιν, ἐρεύζεται, καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται;" ἄμαχον δὲ τὴν ἔφοδον ἔχει, καὶ σφόδρα δυσάντητον τὴν ὀρμὴν. εἰ δὲ δὴ τι λάβοι, τοῦτο διόλωλεν εὐθύς, καὶ οὐκ ἂν ἐξέλοιτό τις τὸ ἐνειλημμένον. ὅτι δὲ ὄξυ μὲν θηρίον ὁ πάνθηρ, ἀφίπταται δὲ ὥσπερ, τὸ ἐπιτυχὸν ἀρπάσας· ἄθραυ- στον δὲ χρῆμα καὶ ἀδεὲς καὶ δυσάντητον, ὡς ἔφην, ὁ λέων ἐστίν, αὐτὸς παρέδειξεν ἐπειπὼν Καὶ ἐγὼ ἀρπῶμαι καὶ πορεύσομαι καὶ λήψομαι καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐξαιρούμενος. ἀρμόσει μὲν γὰρ τοῦτο τῆ λεόντων ἀλκῆ· τὸ δὲ ἀρπῶμαι καὶ πορεύσομαι, δράσειεν ἂν ὁ πάνθηρ, ὡς ἔφην. ὅτι δὲ καὶ ἀπο- φοιτήσῃ τῶν λελυπηκότων ὁ Κύριος, καὶ μονονουχὶ συστελεῖ τὴν ἐπικουρίαν καὶ ἀποστήσει τὸ εὐμενές, διαμεμήνυκεν εἰ- πὼν Πορεύσομαι καὶ ἐπιστρέψω εἰς τὸν τόπον μου ἕως οὗ ἀφανισθῶσι. τόπῳ μὲν γὰρ ἀπεριόριστον παντελῶς τὸ θεῖόν ἐστι· παρεῖναι δὲ λέγεταιί τισιν, ὅταν χαρίζηται τὴν εὐμένειαν· ἀπεῖναι δὲ αὖ τῶν ἡμαρτηκότων, ὅταν αὐτοὺς ἀποστρέφῃται, 1.135 καὶ ἀνακόπῃ τὴν ἡμερότητα. λαλεῖται μὲν γὰρ ἀνθρωπίνως τὰ περὶ Θεοῦ· νοεῖται γε μὴν, ὡς ἂν αὐτῷ πρέποι. 9Καὶ ἐπιζητήσουσι τὸ πρόσωπόν μου ὅταν θλιβῶσιν.9 Ὅτι μὴ εἰκῆ τοῖς ἀχάλινον ἔχουσιν ἐπὶ τὰ αἰσχίω τὴν ῥοπήν, ἢ καὶ τοῖς ἀκαταλήκτως εἰωθόσι πλημμελεῖν ἐπιφέ- ρεται πολλάκις παρὰ Θεοῦ τὰ δεινὰ, πρὸς ὠφελείας δὲ μᾶλ- λον, καὶ ὡς ἐν ἰάματος τρόπῳ, διδάσκει πάλιν. οἱ γὰρ τῆς θείας ἡμερότητος καταφρονηταί, καὶ ἡγνοηκότες ὅτι καλεῖ πρὸς μετάνγνωσιν τὸ τῆς ἀνεξικακίας μέγεθος, τῶν ἐξ ὀργῆς κινήματων οὐ περιέσσονται· πόθεν; περιθραυόμενοι δὲ μᾶλλον τῆ τῆς συμφορᾶς ἀγριότητι, τὸ συμφέρον ἐπιγινώσκουσι, καὶ οὐς οὐδὲν ὤνησεν ἢ φιλανθρωπία, πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος ἀποφέρει γνώσιν τὸ καταικίζεσθαι πόνοις. ὃν γὰρ τρόπον τὰ ἐν τοῖς σώμασιν ἀγριαίνοντα τῶν παθῶν, καὶ ὅσα μὴ τοῖς ἡπίοις εἴκει φαρμάκοις, πυρὶ καὶ σιδήρῳ νικᾶται πολλάκις· κατὰ τὸν ἴσον οἶμαι τρόπον τε καὶ λόγον, καὶ τὰ ἐν ταῖς ἀνθρωπί- ναις ψυχαῖς ἐπισυμβαίνοντα πάθη, εἰ μὴ χρηστοῖς ἐκπέμπεται λόγοις, μηδὲ λογισμῶ νικᾶται τῷ σώφρονι, πόνῳ καὶ μαστιγι καὶ ταῖς ἀνηκέστοις παραχωροῦσι συμφοραῖς. ἐκτεθλιμμένοι δὴ οὖν, τότε δὴ μόλις, φησὶ, τὸ ἐμὸν ἐπιζητήσουσι πρόσωπον. κειμένων γὰρ ἐν ἐξουσίᾳ τῶν ἀγαθῶν, οὐ πολλὴ τοῖς ἀσυνέ- τοις ἢ τοῦ κατευφραίνοντος αἴσθησις· εἰ δὲ δὴ τῶν οὕτως εὐκταιοτάτων ἀποστερεῖσθαι συμβαίνοι, τότε δὴ μάλιστα δριμυτέραις ἐπ' αὐτὰ ταῖς ἐπιθυμίαις ἐρχόμεθα, εἰσδεχόμεθα δὲ πολλὴν καὶ ἀνανταγώνιστον τοῦ λυποῦντος τὴν αἴσθησιν. ὅταν τοίνυν θλιβῶσι, τότε τὸ ἐμὸν ζητήσουσι πρόσωπον. Ἔοικε δὲ ὁ λόγος εὐαφόρμως ἀναφοιτᾶν ἐπὶ τὸ τοῦ 1.136 Χριστοῦ μυστήριον, καὶ τὴν δι' αὐτοῦ λύτρωσίν τε καὶ πρὸς Θεὸν ἐπιστροφὴν εὖ μάλα παραδηλοῦν. τὸ γὰρ ζητούμενον τοῦ Θεοῦ πρόσωπον, αὐτὸς ἂν νοεῖτο, καὶ σφόδρα εἰκότως, ὁ Υἱὸς, "Ὁς ἐστὶν εἰκὼν καὶ ἀπαύγασμα καὶ χαρακτὴρ τῆς "ὑποστάσεως" τοῦ Πατρός. πρόσωπον οὖν τὸ ἀληθές τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός ὁ Υἱός, εἴπερ ἐν αὐτῷ γινώσκεται· καὶ "ὁ ἑωρακὼς αὐτὸν, ἑώρακε τὸν Πατέρα." οὕτως αὐτὸν ὀνο- μάζει καὶ ὁ θεσπέσιος μελωδὸς, πρὸς τὸν τῶν ὄλων Θεὸν ἀνακεκραγώς τε καὶ λέγων "Τὸ πρόσωπόν σου ἐπίφανον "ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου." καὶ μὴν καὶ ὡς ἐκ προσώπου τῶν πεπιστευκότων καὶ μεμορφωμένων ἤδη πρὸς τὸν Υἱὸν διὰ Πνεύματος, "Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου "σου, Κύριε;" ὡς γὰρ φησιν ὁ προφήτης, "Φῶς προσώπου "ἡμῶν, Χριστὸς Κύριος." 9Ὁρθριοῦσι πρὸς μὲ λέγοντες Δεῦτε καὶ ἐπιστρέψωμεν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὅτι αὐτὸς ἤρπακε καὶ ἰάσεται ἡμᾶς, πατάξει καὶ μοτώσει ἡμᾶς, ὑγιάσει ἡμᾶς μετὰ δύο ἡμέρας· ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστησόμεθα, καὶ ζησόμεθα ἐνώπιον

αὐτοῦ, καὶ γνω- σόμεθα· διώξομεν τοῦ γινῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὀρθρον ἔτοιμον εὐρήσομεν αὐτὸν, καὶ ἤξει ὡς ὑετὸς ἡμῖν πρῶϊμος καὶ ὄψιμος τῇ γῆ.⁹ Τὸ ὀρθριοῦσιν ἐν τούτοις ὑποσημαίνειν ἔοικεν, ὅτι καθάπερ ἐξ ὕπνου διεγερμένοι τῆς ἐνούσης ἀβουλίας αὐτοῖς, καὶ οἰονεῖπως ἀπὸ νυκτὸς καὶ σκοτὸς ἐνηνεγμένοι λοιπὸν εἰς φῶς καὶ ἡμέραν, προτροπάδην ἀλλήλοις ἐπιφωνήσουσιν ὅτι προσήκει λοιπὸν ἐπιστρέφειν πρὸς Κύριον. ἀνάνηψις δὲ αὕτη τῶν εἰς ἀπάτην ὠλισθηκότων, καὶ ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις 1.137 ἐνειλημμένων. νήψεως γὰρ ἤδη καρπὸς, τὸ ἀχλύος μὲν ἔξω γενέσθαι ζητεῖν, τῆς δαιμονιώδους δηλονότι· φωτὶ δὲ ὡσπερ τῷ θείῳ λοιπὸν ἐκμεμεστωμένους, ὀρθῶ διαττεῖν σκοπῶ πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεοῦ καὶ δεσπότη, καί- τοι πάλαι διακειμένους, ὅτι καὶ "θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι" κατὰ τὸν κόσμον εἰσὶν, ὡς εἰς τοῦτο καθικέσθαι δυσβουλίας, ὥστε καὶ "τῷ ξύλῳ λέγειν Πατὴρ μου εἶ σὺ, καὶ τῷ λίθῳ Σὺ "ἐγέννησάς με." Ἐπιμένει δὲ ὁ λόγος τῇ τροπῇ. θεὰ γὰρ ὅπως καθά- περ ἐπὶ λέοντος, ἡγουν ἐτέρου θηρίου φασὶ τὸ Αὐτὸς ἤρπασε καὶ ἰάσεται ἡμᾶς. ἐπειδὴ γὰρ ἔφασκε, "Καὶ ἐγὼ "ἔσομαι ὡς πάνθηρ τῷ Ἐφραΐμ, καὶ ὡς λέων τῷ οἴκῳ "Ιούδα, καὶ ἐγὼ ἀρπῶμαι καὶ πορεύσομαι καὶ λήψομαι, "καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐξαιρούμενος," τετηρήκασι τῆς μεταφορᾶς τὸ σχῆμα, καὶ φασιν, ὅτι θεραπεύσει πάντως ὁ ἀρπάσας. ὡσπερ γὰρ λελύπηκεν ἡ ὀργή, κατευφραίνει πού πάντως τοὺς πεπονθότας καὶ τὰ ἐκ τῆς ἡμερότητος ἀγαθὰ. ὁμοῦ δὲ κάκεῖνο συνήσομεν, ὅτι Θεοῦ κακοῦντός τινος, ὀνήσειεν ἂν οὐδεὶς· δέοιτο δ' ἂν τὰ τῶν πεπονθότων αὐτοῦ τε καὶ μόνου πρὸς ἐπανόρθωσιν. Εἰ δὲ χρή καὶ ἐφ' ἅπαντας ἀπλοῦν τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς τῆς προφητείας τὴν δύναμιν, ἐκεῖνο συνήσομεν. ἤρπασε μὲν γὰρ ἐν ἀρχαῖς τὴν ἀνθρώπου φύσιν ὁ Ἀδάμ. ἐπάρατον γὰρ ἀπέφηεν εὐθὺς, ὑποθεῖς θανάτῳ καὶ φθορᾷ. οὐκοῦν ἔπληξεν ἡ ὀργή, ἀλλ' ἐμότρωσεν ἡ χάρις. ἰάσατο γὰρ ἐν Χριστῷ, κέκληκε πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθοῦς θεοπτίας, ἔδραίους ἀπέφηεν διὰ τοῦ Πνεύματος εἰς τήρησιν ἐντολῶν, ζηλωτοὺς ἀπέδειξε πάλιν καὶ φθορᾶς ἐπέκεινα τιθεῖς καὶ τῶν ἀρχαίων ἡμᾶς ἀπαλλάξας ἀρρώστημάτων, ἀμαρτίας δὴ λέγω καὶ παθῶν. συμβέβηκε δὲ τὰ τοιαῦτα τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, οὐχ 1.138 ὡς ἐν πρώτῳ μᾶλλον, ἡγουν ἐν δευτέρῳ καιρῷ, ἀλλ' ὡς ἐν τρίτῳ, τουτέστι τῷ λοίσθῳ καὶ τελευταίῳ. χρόνοι μὲν γὰρ οἱ πάντες ἀριθμοῦνται τρεῖς, πρῶτός τε καὶ μέσος καὶ τελευ- ταῖος, καθ' ὃν ἡμῖν ἐπέφανεν ὁ Χριστός. ταύτητοί φασιν, ὅτι τὰ τῆς μοτώσεως ἡμῖν καθάπερ ἐξ ἰατρικῆς ἐμπειρίας ἔσται μετὰ δύο ἡμέρας· ἡμέραν ἡμῖν εἰς καιρὸν τοῦ προφητικοῦ μετροῦντος λόγου. τότε φησὶ, διώξομεν τοῦ εἰδέναι τὸν Κύριον· τὸ δὲ διώξομεν ἀντὶ τοῦ σπεύσομέν φασι· τότε καὶ ἀναστησόμεθα καὶ ζησόμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ. συνεγηγέρμεθα γὰρ τῷ Χριστῷ. καὶ ἐπειδήπερ "εἶς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε," τὴν αὐτοῦ ζῶμεν ζωὴν, οὐκ ἐξ ὀφθαλμῶν ἔτι κείμενοι Θεοῦ, διὰ τὴν παράβασιν· οὔτε μὴν ὡς ἐρρίμμενοι κατόπιν, διὰ τὴν ἀμαρτίαν· ἀλλ' ἐν ὄψει λοιπὸν ἐνηνεγμένοι, καὶ παρρησίαν ἔχοντες παρ' αὐτῷ, διὰ τὴν ἐν Χριστῷ δικαιοσύνην. καὶ ὅτι δι' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἐγνώκαμεν τὸν Πατέρα, ὅτι δὲ πλήρωσις ἡμῖν ἐστὶ παντὸς ἀγαθοῦ καθ' ἡμᾶς γεγονῶς ὁ Υἱὸς, ὁμολογοῦσι λέγοντες Ὡς ὀρθρον ἔτοιμον εὐρήσομεν αὐτὸν, τουτέστιν, ὡς φῶς ἀνίσχον, ὡς ἥλιον, ὡς αὐγὴν, παρωχηκότος τοῦ σκοτὸς. ἔσται δὲ ἡμῖν ὡς πρῶϊμός τε καὶ ὄψιμος ὑετός. κατάρδει γὰρ ἡμᾶς τοὺς τὴν πίστιν εἰσδεδεγμένους, καὶ ἐπεγνωκότας ὀρθῶς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, κατὰ διττὸν, οἶμαι, τρόπον. ἀποκαλύπτει μὲν γὰρ ἐν Πνεύματι τῶν ἀρχαίων τε καὶ νομικῶν καὶ πρὸς τούτοις ἔτι προφητικῶν παιδευμάτων τὴν γινῶσιν. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστιν ὁ πρῶϊμος ὑετός· ὄψιμον δὲ ὡσπερ πρὸς ἐκεῖνω δίδωσι τῶν εὐαγγελικῶν παιδευμάτων τὴν νόησιν, καὶ ἀπο- στολικῶν κηρυγμάτων τὴν τριπόθητον χάριν. γεγόναμεν δὲ, ὡς ὁ προφήτης φησὶ, Γῆ θελητή. καὶ τάχα πού περὶ ἡμῶν ψάλλει λέγων ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Ἐπεσκέψω τὴν "γῆν καὶ ἐμέθυσας αὐτήν· ἐπλήθυνας τοῦ πλουτίσαι αὐτήν." καὶ γοῦν δέδωκε τὸν καρπὸν

αὐτῆς ἑκατὸν, ἑξήκοντα, καὶ τριάκοντα, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν. 1.139 9Τί σοι ποιήσω, Ἐφραΐμ; τί σοι ποιήσω, Ἰούδα; τὸ δὲ ἔλεός μου ὡς νεφέλη πρωϊνὴ καὶ ὡς δρόσος ὀρθρινὴ πορευομένη.⁹ Οὐκ ἠπορηκότος ὁ λόγος· οὐ γὰρ ἂν ἠγνόησε Θεὸς τὸ τοῖς πλανωμένοις χρήσιμον· ἀλλ' οὐδ' ἂν ἠτόνησε πρὸς κατόρθωσιν τῶν ὠφελεῖν πεφυκότων τοὺς τοῖς διαβολικοῖς ἐναλόντας βρόχοις· ἐπαιτιάται δὲ μᾶλλον ὡς ἔλλειποτός μὲν αὐτοῖς τῶν πρὸς θεραπείαν οὐδενός, ἐθελουσίους δὲ μᾶλλον ἐκκεκλικότας ὀρμαῖς ἐπὶ τὸ δρᾶν ἢ μὴ θέμις. ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ καὶ λέγοι τυχόν· Ποῖος ἄρα φειδοῦς καὶ ἐπικουρίας οὐκ ἐξηύρηται τρόπος; καὶ τί μετ' ἐκεῖνα ποιήσω; ἀποκρούση δὲ ὅπως τὴν ἀρρώστίαν; ἢ ποίοις λοιπὸν ὑγιασθήσῃ φαρμάκοις; ἐξῆν μὲν γὰρ ὑμῖν, ὡς νεφέλης καταπαινούσης, καὶ σφόδρα πλουσίως, καὶ ὡς καταρδούσης δρόσου τῆς ἑωθινοῦ, μεταλαχεῖν δύνασθαι, καὶ τοῦτο ἀμφιλαφῶς, τῆς ἑμῆς ἡμερό- τητος καὶ ἀσυγκρίτου φιλανθρωπίας· ἀλλ' οὐδενός τὸ χρῆμά φησιν, ἠξιώσατε λόγου· παρ' οὐδὲν πεποίησθε τὴν οὕτω σεπτὴν καὶ πολυευκτον χάριν. Ἄρμόσειε δ' ἂν ὅτι μάλιστα τῇ διὰ Χριστοῦ δωρεᾷ τῆς προφητείας ἢ δύναμις. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ κατάρδουσα νεφέλη, ἡ καταπαινούσα δρόσος· ἑωθινὴ δὲ, ὅτι μετὰ νύκτα τρόπον τινὰ, τὴν ὡς ἐν ἀχλύϊ καὶ σκότῳ νοουμένην διαβολικῶ, καταπεφοίτηκεν οὐρανόθεν· ἀφίεται γὰρ ἄνωθεν καὶ παρὰ Πατρός πρὸς ἡμᾶς ὁ Λόγος· πορευομένη δὲ, ὅτι κατὰ πάσης ἔρχεται τῆς ὑπ' οὐρανόν. πλατὺ γὰρ λίαν τὸ σωτήριον κήρυγμα, καὶ ἀπάσης τῆς ὑπ' οὐρανὸν μονονουχὶ κατευρύνεται, καίτοι τοῦ νόμου συνεσταλμένου τρόπον τινὰ, καὶ μόνην τὴν Ἰουδαίων περιπολοῦντος χώραν. Ἔγνωστος μὲν γὰρ ἦν "ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός," κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν· 1.140 ἔγνωκε δὲ ἡ σύμπασα τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν, τουτέστι Χριστόν. 9Διὰ τοῦτο ἀπεθέρισα τοὺς προφήτας ὑμῶν, ἀπέκτεινα αὐτοὺς ἐν ῥήματι στόματός μου.⁹ Φειδοῦς καὶ ἀγάπης τῆς εἰς αὐτοὺς ἀπόδειξις, ἡ τῶν πλανώντων ἀναίρεσις. γεγόνασι μὲν γὰρ ψευδοπροφήται κατὰ καιροὺς ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, τοῖς τοῦ Βάαλ τεμένεσι προσ- εδρεύοντες καὶ πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, κατὰ τὸ γε- γραμμένον. πλὴν ἀνήρηται κατὰ καιροὺς, προηγορευκότος καὶ τοῦτο Θεοῦ, καὶ ὅσῳ ἐπ' αὐτοῖς ἐξενεγκόντος τὴν ψῆφον· οὐς μὲν γὰρ ἀνεῖλεν Ἥλιος παρὰ τὸ τοῦ Βάαλ θυσιαστή- ριον, εἰκαιμοθυοῦντάς τε καὶ λέγοντας, "Ἐπάκουσον ἡμῶν "ὁ Βάαλ, ἐπάκουσον ἡμῶν·" οὐς δὲ ἀπέκτεινεν Ἰηοῦ, ὃν κέχρικε βασιλέα ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ὁ μακάριος προφήτης Ἐλισσαῖε δι' ἑνὸς τῶν παιδαρίων, Θεοῦ καὶ τοῦτο γενέσθαι προστάττοντος. ὃς ἐπεὶ τοὶ κέχρισται, Θεοῦ τοῖς πλανῶσιν ἐπιμνήσαντος, πρῶτον μὲν ἀνεῖλε τὸν Ἀχαάβ, ἐπ' αὐτῷ δὲ τὴν Ἰεζάβελ, εἶτα τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς ἐν ὅλῃ Σαμαρείᾳ. προσποιησάμενος δὲ τὸ βούλεσθαι καὶ ἐπιτελεῖν τῷ Βάαλ ἐορτὴν, πάντας συνεκόμισε τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ θύειν ὑποκρινάμενος, συνειλεγμένους εἰς οἶκον ἀπέσφαξεν ἕνα· κατέσπασε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Βάαλ, καὶ τὰς στήλας αὐτοῦ ἐνέπρησε· γέγραπται γὰρ ὡδί. οὐκοῦν ὅτι φειδοῦς καὶ ἀγά- πης, ὡς ἔφην, τῆς εἰς γε τὸν Ἰσραὴλ ἀπόδειξις ἦν ἡ τῶν ψευδοπροφητῶν ἀναίρεσις, ἐδίδαξεν εἰπὼν Διὰ τοῦτο ἀπεθέ- ρισα τοὺς προφήτας ὑμῶν. εὔ δὲ δὴ λίαν καὶ τὸ ἀπεθέρισά φησι. πεπτώκασι γὰρ κατὰ πληθύν, ἀσταχύν δίκην ἀμώμενοι. 1.141 9Καὶ τὸ κριμά μου ὡς φῶς ἐξελεύσεται. διότι ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, καὶ ἐπίγνωσιν Θεοῦ ἢ ὀλοκαυτώματα.⁹ Ἔτερον ἡμῖν φειδοῦς καὶ ἀγάπης τῆς εἰς αὐτοὺς ἐξηγεῖται τρόπον, ὃς εἶπερ τετέλεστο κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν, σέσωστο σύμπας ὁ Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδας. οὐ γὰρ μόνον τὴν τῶν ἀνοσίων ψευδοπροφητῶν ἀπέκτειρε πληθύν, τὸν αὐτοῖς πρέ- ποντα καθορίσας θάνατον, ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτὸν κατὰ καιροὺς ἔπεμψε τὸν Υἱὸν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ σαφηνιοῦντα, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ θέλημα, καὶ ἐναργές καθιστάντα τὸ κριμα αὐτοῦ. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε διὰ μὲν φωνῆς τοῦ Δαυεῖδ, "Ἐγὼ δὲ κατεστάθην "βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ, διαγ- "γέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου·"

αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτοῦ γενόμενος καθ' ἡμᾶς, τουτέστιν ἄνθρωπος, "Ἄπ' ἑμαυτοῦ "οὐ λαλῶ· ἀλλ' ὁ πέμψας με Πατὴρ, αὐτὸς μοι ἐντολήν "ἔδωκε τί εἶπω καὶ τί λαλήσω." ἐξελεύσεται δὴ οὖν τὸ κρίμα μου φησὶν ὡς φῶς, τουτέστιν, οὐκ αἰνίγμασι κατεσκευασμένον τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ γυμνῶς καὶ ἀκρύπτως ταῖς ἀπάντων διανοίαις ἐγκείσεται. ὅτι δὲ ἀφιγμένος κατὰ καιροὺς ὁ Ἐμμανουήλ, οὐκ ἐπὶ νομικὴν μετοίσει λατρείαν τοὺς πεπλανημένους, οὔτε μὴν τὰ ἐν τύποις ἔτι καὶ σκιαῖς ἀναπέσει τιμᾶν, ἀποκομιεῖ δὲ μᾶλλον εἰς ἐπιείκειαν καὶ χρηστότητα καὶ εὐσπλαγχνίαν, καὶ εἰς ἀγάπην τὴν πρὸς ἀλλήλους, καὶ εἰς ἀληθῆ καὶ ἀπαραλόγιστον ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ, σαφῆ τοῦ κρίματος ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν, καὶ φησιν, ὅτι ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, καὶ ἐπίγνωσιν Θεοῦ ἢ ὀλοκαυτώματα. τί γὰρ ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ; "Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως." χρῆμα δὲ ὅτι μάλιστα παρὰ Θεῷ τίμιον τὴν ἀγάπην ἐπι- δεικνύς, "Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, φησὶν, ὅτι ἐμοὶ 1.142 "μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε εἰς ἀλλήλους." ὅτι δὲ τῶν προσιόντων τὸν νοῦν ἀνεκόμιζε πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ κατὰ ἀλήθειαν ὄντος Θεοῦ, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; ἑαυτὸν γὰρ ἡμῖν εἰς εἰκόνα τοῦ γεγεννηκότος παρετίθει, λέγων τῷ γνησίῳ μαθητῇ· Φίλιππος οὗτος ἦν· "Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ "ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἐστίν; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, "ἑώρακε τὸν Πατέρα. ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐσμεν." εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο καὶ αὐτὸν εἶναι λέγειν τὸν Υἱὸν τὸ ἔλεος τοῦ Πατρὸς, τὸ ὑπὲρ θυσίαν καὶ ὀλοκαυτώματα, συνήσει καλῶς. κέκληται γὰρ οὕτω παρὰ γε τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ. αὐτὸς μὲν γὰρ ἔφη που περὶ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ "Ἐγγίζει ταχὺ ἡ δικαιοσύνη μου, καὶ τὸ ἔλεός μου ἀπο- "καλυφθῆναι." οἱ δὲ γε προφήται πρὸς αὐτόν· "Δεῖξον "ἡμῖν Κύριε τὸ ἔλεός σου, καὶ τὸ σωτήριόν σου Κύριε δῶς "ἡμῖν." ἔλεος γὰρ ἀληθῶς τὸ παρὰ Πατρός ὁ Χριστὸς, ὡς ἀφαιρῶν ἀμαρτίας, ὡς ἀνιείς ἐγκλημάτων, καὶ δικαίων τῇ πίστει, καὶ ἀνασῶζων τοὺς ἀπολωλότας, καὶ θανάτου κρείττονας ἀποφαίνων· καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν παγκάλων δωρούμενος; οὐκοῦν ἀμείνων θυσίας καὶ ὀλοκαυτωμάτων ἢ Θεοῦ γινώσις, ὡς ἐν Χριστῷ τελουμένη· ἐγνώκαμεν γὰρ δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ τὸν Πατέρα, καὶ τὴν ἐν πίστει δικαίωσιν πεπλουτήκαμεν. 9 Αὐτοὶ δὲ εἰσιν ὡς ἄνθρωπος παραβαίνων διαθήκην.⁹ Πανταχόθεν ἡμᾶς πολυπραγμονεῖν εὔ μάλα τὸ ἀληθὲς σπουδάζοντας, καὶ νῦν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ὡς ἢ καθ' Ἐβραίους ἔκδοσις ἀντὶ τοῦ ὡς ἄνθρωπος, ὡς Ἀδὰμ εἶρηκε παραβαίνων διαθήκην, ἵνα νοοῖτο τοιάδε τις τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἢ παράβασις, ὅποια γέγονεν ἐν Ἀδάμ. μετὸν γὰρ ἐκεῖνῳ καὶ τὴν πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν ἔχειν, καὶ ἐν ἀφθαρσίᾳ διατελεῖν, καὶ ταῖς 1.143 τοῦ παραδείσου τρυφαῖς ἐναβρύνεσθαι, κατημέλησε τῆς θείας ἐντολῆς· εἶτα διώλισθεν ἐπὶ τὰ αἰσχίω, τῶν ἀρχαίων ἀδοκί- τως ἐστερημένος. οὕτω καὶ αὐτοί· φημί δὲ δὴ πάλιν, οἱ ἐξ Ἰσραὴλ· εὐμενῆ καὶ φίλον τὸν τῶν ὅλων ἔχοντες Θεὸν, σώζοντα καὶ προεστηκότα, καὶ προτιθέντα τὸ ἔλεος αὐτοῖς, ὡς νεφέλην πρωϊνῆν, καὶ ὡς δρόσον ὀρθρινῆν πορευομένην, ἐξάγοντα δὲ καὶ ὡς φῶς τὸ κρίμα αὐτοῦ, καὶ τῇ ὑπὲρ νόμον στεφανοῦντα λατρεία, ῥάθυμοι γεγόνασι περὶ τὸ σφισὶν αὐ- τοῖς ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον εἰς εὐημερίαν καὶ δόξαν, καταπε- φρονήκασι καὶ αὐτοὶ τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ, καίτοι λέ- γοντος ἐναργῶς διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως, "Οὐ ποιήσεις "σεαυτῷ εἶδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ "ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑπο- "κάτω τῆς γῆς." καὶ πάλιν, "Οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι "πλὴν ἐμοῦ." ἐπειδὴ δὲ ἐν ἴσῳ τῷ πρώτῳ, τουτέστι τῷ Ἀδάμ, παρῶλισθον εἰς ἀποστασίαν, καὶ αὐτοὶ δὴ πάντως ἔξω πεσοῦνται τοῦ κατευφραίνειν εἰδότος· παραβεβήκασι γὰρ διαθήκην. Εἰ δὲ δὴ νοοῖτο μυστικώτερον, ὡς ἐπὶ Χριστοῦ, τὸ χρησμώδημα, πάλιν ἐκεῖνο ἐροῦμεν, ἐμφανῆ τῶν λεγομένων καθιστάντες τὸν νοῦν· Ἐπεμψεν ἔξ οὐρανῶν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τὸν Υἱὸν φωτιοῦντα τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ φανερόν καταστήσοντα τὸ κρίμα αὐτοῦ, καὶ ἵνα καταλήξαι μὲν

ἀναπέσει θυσίων ἀρχαίων καὶ ὀλοκαυτωμάτων τῶν κατὰ νόμον· ἐλεήσει δὲ μᾶλλον, δικαίων τῇ πίστει, καὶ καλέσει πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ κατὰ ἀλήθειαν ὄντος Θεοῦ· δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐν αὐτῷ τεθεάμεθα τὸν Πατέρα, καὶ ἐσχήκαμεν τὴν προσαγωγὴν, ὡς που καὶ γράμμα φησὶν ἱερόν. ἀλλὰ γε- γόνασιν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ ὡς ἄνθρωπος παραβαίνων διαθήκην. καὶ τί δὴ τοῦτο ἐστίν, ἐρῶ πάλιν, ὅπως ἂν δύνωμαι. ὁ τὴν ὑφ' ἐτέρου γραφομένην παραβαίνων διαθήκην, ἢ οὐ πρόσεισιν 1.144 αὐτὸς τῷ ἐκνεμηθέντι κλήρῳ παρὰ τοῦ γεγραφότος αὐτὴν, ἢ γούν ἐτέρους τῶν ἐγγεγραμμένων τῶν αὐτοῖς ὀφειλομένων ἀποστερεῖ. τοιοῦτόν τι πεπράχασι Ἰουδαῖοι, καὶ τοῦτο ἐπὶ Χριστῷ. πῶς, ἢ τίνα τρόπον; ὁ μὲν γὰρ Θεὸς καὶ Πατὴρ κληρον ὡσπερ τινὰ λαμπρὸν καὶ ἐξαίρετον τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους ἡγεμονίαν ἐχαρίζετο τῷ Υἱῷ. διακέκραγε γὰρ, ὡς ἔφην, "Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών "ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ." καὶ δέδωκε τῷ Υἱῷ τὸν νοητὸν ἀμπελῶνα, τουτέστι τὸν Ἰσραὴλ. "Ὁ γὰρ ἀμπελῶν Κυρίου "Σαβαῶθ," κατὰ τὸ γεγραμμένον, "ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα "νεόφυτον ἠγαπημένον." ἀλλ', ὡς φησὶν ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, "Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐ- "τὸν οὐ παρέλαβον." ἐκβεβλήκασι γὰρ ἕξω τῆς πύλης, καὶ θανάτῳ παρέδωσαν, λέγοντες "Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονό- "μος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονο- "μίαν." Ἄθρει δὴ οὖν ὅπως γεγόνασιν ὡς ἄνθρωπος παραβαίνων διαθήκην. ἐπέγνωσ τὸν κληρονόμον; οὐκοῦν ἀπόδος τὸν ἐκ- νεμηθέντα κληρον αὐτῷ. παραβεβήκασι τοίνυν τὴν διαθήκην τοῦ Πατρὸς, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀποστεροῦντες τὸν κληρο- νόμον. ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ προσήλθον τῇ χάριτι, οὐ προσ- ἦκαντο τὸν δοθέντα αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ κληρον. ἔφη μὲν γὰρ διὰ τοῦ προφήτου Θεός "Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, λέγει "Κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν "οἶκον Ἰούδα διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἦν "διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου "τῆς χειρὸς αὐτῶν, τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου." εἰ δὲ δὴ δοκιμάζοιτο πρὸς τὴν πρώτην ἢ νέα, πλείστη τις ὄση τῶν ἐπηγγελμένων ἢ διαφορὰ νοηθήσεται. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὴν τῶν Ἀμορραίων καὶ Γεργεσαίων καὶ Εὐαίων αὐτοῖς, καὶ μὴν καὶ Ἰεβουσαίων ἐπήγγελτο γῆν· ἢ δὲ καινὴ διαθήκη, 1.145 τουτέστι τὰ διὰ Χριστοῦ θεσπίσματα, διὰ πίστεως ἐκάλουν εἰς υἰοθεσίαν Θεοῦ, εἰς δόξαν, εἰς ἀφθαρσίαν, εἰς ἀμήρτον ζωὴν, εἰς μέθεξιν Θεοῦ τὴν διὰ Πνεύματος, εἰς βασιλείαν οὐρανῶν. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν ἔχειν τὸν ἐκνεμηθέντα κληρον αὐτοῖς δι' Υἱοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς. κατ' ἄμφω δὴ οὖν λελυπήκασι παραβαίνοντες τὴν διαθήκην, καὶ τὸν κληρο- νόμον, ὡς ἔφην, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς τοῦ δοθέντος αὐτῷ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐξώσαντες κλήρου, ἐκπεπτωκότες δὲ καὶ αὐτοὶ τῶν παρὰ Θεοῦ δεδωρημένων αὐτοῖς ἐν Χριστῷ. Ἐκεῖ κατεφρόνησέ μου Γαλαὰδ, πόλις ἐργαζομένη μάταια, τάρασ- σουσα ὕδωρ, καὶ ἡ ἰσχὺς σου ὡς ἀνδρὸς πειρατοῦ.⁹ Ἐπάνεισι πάλιν ὁ λόγος εἰς ἀφήγησιν ἐγκλημάτων, ἐφ' οἷς εἰκότως ἀνήρηται τῶν παρ' αὐτοῖς ψευδοπροφητῶν ἢ ἀνοσία πληθύς. ἐκεῖ γὰρ φησι, τουτέστι, κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ καθ' ὃν ἐκκέκλικεν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ κα- ταστάσει γέγονεν, ὥστε καὶ ἐλέσθαι δαιμονίοις προσκυνεῖν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ἐκεῖ πραγματικῶς νοούμενον, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τοπικῶς· σφόδρα μου καταπεφρόνηκεν ἡ Γαλαὰδ· πόλις δὲ αὕτη μία τῶν Ἰορδάνου ναμάτων ἐπέκεινα, ἢ καὶ ἐκνεμηθεῖσα τοῖς Λευῖταις, κατὰ τὸν Μωυσέως νόμον· ἦν οὖν Ἰερέων καὶ Λευῖτῶν πόλις. ἀλλ' οἱ τοὺς ἄλλους ὀφεί- λοντες ἀποκομίζειν τῆς πλάνης, καὶ παιδαγωγεῖν εἰς ἀλήθειαν καὶ εἰς τὴν τοῦ συμφέροντος γνῶσιν· "Χεῖλη γὰρ ἱερέως, "φησὶ, φυλάσσεται κρίσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ "στόματος αὐτοῦ." γεγόνασιν αὐτοὶ τῶν εἰδώλων εὐρεταί, καὶ τῶν ματαίων οἱ τεχνουργοί. εἰργάζοντο γὰρ μάταια, τουτέστι τὰ εἴδωλα. ἐτάραττον δὲ καὶ ὕδωρ, τουτέστι πάλιν 1.146 συγχύσεως ἀφορμὴ τοῖς ἀγελαίοις γεγόνασιν. ὕδατι γὰρ παρεικάζειν ἔθος τῇ ἀγίᾳ γραφῇ τὴν ἀμέτρητον τῶν ἀνθρώ- πων πληθύν.

καὶ γοῦν πολυανδρούσης ἄγαν τῆς Βαβυλωνίων, καὶ Νινευι, φησὶν, "Ὡς κολυμβήθρα ὕδατος τὰ ὕδατα αὐτῆς," ἀντὶ τοῦ, ὡς κολυμβήθρα πλήρης ὕδατων, οὕτω τὸ πλῆθος αὐτῆς. Ἡ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον ἐτάραττον ὕδωρ, τεθολωμένην ὡσπερ τινὰ καὶ ἰλυώδη διδασκαλίαν τοῖς προσιοῦσι προ- θέντες, καὶ τὸν τῶν ἀκεραιότερων παχύνοντες νοῦν· ἐδίδασκον γὰρ εἴδωλα προσκυνεῖν. καὶ γοῦν διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ ἠτιᾶτο πάλιν αὐτοὺς ὁ τῶν ὄλων Θεός, καὶ ὡς πρὸς κριοὺς καὶ τῆς ἀγέλης καθηγητὰς, προσεφώνει λέγων, "Καὶ ὑμεῖς "πρόβατα, τάδε λέγει Κύριος Ἰδοὺ ἐγὼ διακρινῶ ἀναμέσον "προβάτου καὶ προβάτου, καὶ κριῶν καὶ τράγων. καὶ οὐχ "ἰκανὸν ὑμῖν, ὅτι τὴν καλὴν νομὴν ἐνέμεσθε, καὶ τὰ κατὰ- "λοιπα τῆς νομῆς κατεπατεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν; καὶ τὸ "καθεστηκὸς ὕδωρ ἐπίνετε, καὶ τὸ λοιπὸν τοῖς ποσὶν ὑμῶν "ἐταράσσετε; καὶ τὰ πρόβατά μου τὰ πατήματα τῶν ποδῶν "ὑμῶν ἐνέμοντο, καὶ τὸ τεταραγμένον ὕδωρ ὑπὸ τῶν ποδῶν "ὑμῶν ἔπινον." νομομαθεῖς γὰρ ὄντες οἱ ἐξ αἵματος Λευῖ, καὶ καλλίστην ὡσπερ νομὴν, λεπτὸν τε καὶ διειδὲς ἔχοντες ὕδωρ, τὴν διὰ Μωυσέως παιδευσιν οὐκ ἀνικάνως ἔχουσαν ποδηγεῖν εἰς ἀλήθειαν, κατεπάτουν τρόπον τινὰ τὴν νομὴν· συνετάραττον δὲ καὶ τὸ ὕδωρ, παχεῖάν τινα καὶ ἰλυώδη καὶ γεώδους ἀκαθαρσίας ἔμπλεων παρατιθέντες διδασκαλίαν, τοῖς ἐν τάξει προβάτων ἀκολουθοῦσιν αὐτοῖς ὡς κριοῖς. ἐγκαλοῦν- ται τοίνυν οἱ τῆς Γαλααδ πολῖται καὶ οἰκήτορες, ὡς ταρά- τοντες ὕδωρ, ἐλέγχονται δὲ καὶ ὡς ἰσχὺν ἔχοντες ἀνδρὸς πειρατοῦ. πῶς δ' ἂν καὶ τοῦτο ἡμᾶς συνιέναι πρέποι, σαφὲς κατα- στήσομεν, τὰ ἐφεξῆς ἐρμηνεύοντες. 1.147 9 Ἐκρυψαν ἱερεῖς ὁδὸν Κυρίου, ἐφόνευσαν Σίκιμα, ὅτι ἀνομίαν ἐποίησαν ἐν τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ. εἶδον φρικώδη ἐκεῖ, πορνείαν τοῦ Ἐφραΐμ, ἐμίανθη Ἰσραήλ καὶ Ἰούδας.9 Ἱστοριῶν ἔσθ' ὅτε τινῶν ὁ τῶν ἀγίων προφητῶν δια- μένηται λόγος, ἃς εἶπερ τις ἔλοιτο σιωπᾶν, οὐδ' ἂν δύνοιτο διατρανοῦν τῶν εἰρημένων τὸν νοῦν. χρή τοιγαροῦν ὄκνου μὲν εἶναι κρείττονας τοὺς τὰ τοιάδε σαφῶς διερμηνεύειν ἐθέλοντας, πανταχόθεν δὲ τοῖς ἀκρωμένοις τὸ τελοῦν εἰς ὄνησιν ἐξεργάζεσθαι φιλεῖν. Ταύτητοι καὶ νῦν ἐπὶ τι τοιοῦτον ἤξομεν. Σίκιμα τοίνυν πολίχνη τίς ἐστὶν ἐπέκεινα τῶν Ἰορδάνου ναμάτων, γείτων τε καὶ ὄμορος τῇ Γαλααδ, ἦν τοῖς ἐξ αἵματος τοῦ Λευῖ δεδόσθαι προείπομεν, διανέμοντος τῆς ἐπαγγελίας τὴν γῆν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. συμβέβηκε τοίνυν, ἑορτῆς οὔσης ἀγίας, τῆς κατὰ νόμον σκηνοπηγίας φημὶ, ὅτε πάντας πανταχόθεν ἀναβαίνειν ἦν ἔθος εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τοῦτο τοῦ νόμου τηρεῖσθαι προστάττοντος, τῶν ἀπὸ Σικίμων τινὰς, ἢ κατανυ- χθέντας, καὶ ἐπὶ τῇ πλανήσει μεταγινώσκοντας, ἤγουν καὶ εἰς νῆψιν κεκλημένους παρὰ Θεοῦ, λοιπὸν ἐθελῆσαι τοῖς θείοις ὑπέικειν νόμοις, καὶ ἀναβῆναι ζητεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, βούλεσθαι τε θυσίας προσάγειν, καὶ τὴν κατὰ νόμους ἑορτὴν ἀποπεραίνειν ἐκεῖ. τοῦτο δὲ ἦν ἀρχὴ τις ὡσπερ ἐπιστροφῆς, καὶ τοῦ καταλήγειν τοῦ προσκεῖσθαι θέλειν ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις. ἵνα γὰρ μὴ θυσῶν ἕνεκά τε καὶ ἑορτῶν τῶν κατὰ νόμον ἀναβαίνωσιν ἐκ τῆς Σαμαρείας εἰς Ἱεροσόλυμα τῶν ἐξ Ἰσραήλ τινες, τουτέστι τῶν δέκα φυλῶν, εἶτα κατὰ βραχὺ μεταθοῖντο πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς, καὶ ὑπὸ γε τὴν Ἰούδα γένοιτο βασιλείαν, ἐπενόησεν ἐν ἀρχαῖς τὰς δαμάλεις Ἱερο- 1.148 βοὰμ, καὶ πληροῦν ἐκέλευεν ἐπ' αὐταῖς τὰ νενομισμένα, τὴν τῷ Θεῷ πρέπουσαν δόξαν τοῖς ἰδίους εὐρέμασιν ἀνάπτων ὁ δεῖλαιος· ἴν' ἔχοι μὲν αὐτὸς τὸ βασιλεύειν ἀσφαλῶς, ἀπο- στεροῖτο δὲ ὡσπερ τῶν ἰδίων Θεός. οὐκοῦν ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα τῶν ἀπὸ Σικίμων ἐπεχείρουν τινές· ἀπειργον δὲ τοῦτο δρᾶν οἱ ἀπὸ τῆς γείτονος Γαλααδ, καίτοι, καθάπερ ἔφην, ἐξ αἵματος ὄντες Λευῖτικοῦ, καὶ τεταγμένοι κατὰ τὸν νόμον εἰς ἱερουργίαν. ἐπειδὴ δὲ εἰργάζοντο μάταια· τεχνουργοὶ γὰρ ἦσαν εἰδώλων· ὡς ὅσον οὐδέπω τῆς τέχνης αὐτοῖς οἰχη- σομένης εἰς τὸ μηδὲν, εἰ παραιτοῖτο λοιπὸν εἰδώλοις λατρεύειν ὁ Ἰσραήλ, κατεπικραίνοντο πρὸς ὀργάς. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθον λόγοις, ἐπ' ἀνοσίους ἦλθον βουλάς τε καὶ πράξεις. παρ- εσκεύαζον γάρ τινας κατὰ μέσην τὴν ὁδὸν ληστρῆσιν

ἐφόδοις κεχρήσθαι, καὶ φονᾶν ἀγρίως κατὰ Σικιμιτῶν, εἰ ἀναβαίνειν ἔλοιτο παρὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ πλεῖστοι μὲν ὅσοι διολώλασιν· οἱ δὲ ὅλως ἀνασεσωσμένοι, καὶ τῆς ἐκείνων χειρὸς ἀποδραμεῖν ἰσχύσαντες, ἔρημοι γεγονότες ὧν ἐπεφέροντο πρὸς θυσίαν, ἀνεκομίζοντο μόλις εἰς τὴν ἑαυτῶν. ἐγκαλεῖ τοίνυν τοῖς ἀπὸ τῆς Γαλααδ ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, ὅτι καίτοι μᾶλλον ὀφείλοντες ὡς Λευῖται καὶ Ἱερουργοὶ, καὶ τὸ καθηγεῖσθαι τῶν ἄλλων λαχόντες, κατὰ τὸν νόμον ἐναργῆ τοῖς πεπλανημένοις τὴν τῆς εὐσεβείας ἀποφαίνειν ὁδὸν, ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ κρύπτουσιν, ὀρθὰ φρονεῖν οὐκ ἔωντες τοὺς ἐξ ἰδίας βουλήs, ἡγουν καὶ ἐκ τῆς ἄνωθεν εὐμενείας, κατα- νενυγμένους εἰς τὸ ἐλέσθαι λοιπὸν τὴν τῶν δαιμονίων ἀπο- φορτίσασθαι πλάνην. Ἐκρυσαν τοίνυν φησὶν ἱερεῖς ὁδὸν Κυρίου. τοῦτο πάλιν ἐστὶν ἑτέρως τὸ δι' ἑτέρου προφήτου σαφῶς εἰρημένον· "Οἱ ἱερεῖς "οὐκ εἶπαν Ποῦ ἔστι Κύριος, καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου "μου οὐκ ἠπίσταντό με, καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβουν εἰς ἐμέ." 1.149 ἄλλ' οὐ μέχρι τούτου τῶν Γαλααδιτῶν τὰ ἐγκλήματα. πρὸς γὰρ τῷ κρύψαι τὴν ὁδὸν Κυρίου καὶ ἀπεκτόνασι Σίκιμα, χερσὶν ὑποφέροντες ληστρικάις. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἔφασκε πρὸς τὴν Γαλααδ "Καὶ ἡ ἰσχύς σου ὡς ἀνδρὸς πειρατοῦ." ὄρα δὲ ὅπως εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀρχαίας ἡμᾶς ἱστορίας ἀποφέρει Θεὸς, καὶ παλαιῶν ἐγκλημάτων διαμέμνηται τοῦ Λευί. ἔστι δὲ ὁ φημι τοιοῦτόν τι πάλιν. Δίνα μὲν γὰρ ἡ τοῦ Ἰακώβ, ἦτοι τοῦ Ἰσραὴλ θυγάτηρ· μετωνόμασται γὰρ Ἰακώβ εἰς τὸν Ἰσραὴλ· ἐξῆλθέ ποτε τῆς τοῦ πατρὸς σκηνῆς· ἐπεθύμησε γὰρ ἰδεῖν τὰς τῶν ἐγχωρίων θυγατέρας· ἦν δὲ ἐν Σικίμοις. εἶτα τὴν παρθένον εὐρῶν Ἐμμὼρ ὁ Συχέμ υἱὸς ἀδοκῆτως κατεβιάζετο· διεπαρθένευσε γάρ. δεδυσφορηκότες τοίνυν πρὸς τοῦτο λίαν οἱ τῆς νεάνιδος ἀδελφοὶ Λευί τε καὶ Συμεὼν, δόλον ἀρτύουσι· περιτέμνεσθαι γὰρ ἀνέπειθον τοὺς ἀπὸ Σικίμων. οὗ δὴ γεγονότος, ἀλγοῦντας ἔτι καὶ ταῖς ὀδύναις νενικημένους ἄρδην ἀπεκτόνασιν, ἐκεῖνο λέγοντες ἐγκαλοῦντι τῷ πατρὶ τὸ ἀχάλινον εἰς ὀργάς, "Ἄλλ' "ὡσεὶ πόρνη χρήσονται τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν;" τῆς τοιαύτης ἱστορίας ἡμᾶς εἰς ἀνάμνησιν ἀποφέρει νυνὶ, μετὰ τινος ἡθους λέγων, ἐφόνευσαν Σίκιμα, ὅτι ἀνομίαν ἐποίησαν ἐν τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ. τοῦτό φησιν, ἐγκαλοῦντες τότε, ὅτι πεπλημμελήκασιν εἰς τὸν οἶκον Ἰακώβ, ἦτοι τοῦ Ἰσραὴλ, διαπαρθενεύσαντες τὴν νεάνίδα. ταύτητοι καὶ ἡμεῖς ἀπεκ- τόναμεν Σίκιμα. Ἄλλὰ νῦν ἐβουλεύσαντό φησιν, ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν Θεὸν, ἀγαπήσαι τὰ ἐν νόμῳ, πληρῶσαι θυσίας, ἐπιτελεῖν ἑορτάς, ἀποφοιτῆσαι λοιπὸν τῶν τῆς εἰδωλολατρείας μολυσ- μῶν. τί οὖν οἱ Λευῖται; ἔκρυσαν τὴν ὁδὸν Κυρίου καὶ ἐφό- νευσαν Σίκιμα. ἢ τάχα καὶ νῦν ἐγκαλεῖν ἔχουσιν, ὅτι ἀνομίαν 1.150 ἐποίησαν ἐν τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ; ποία καὶ νῦν ὑβρίσθη νεᾶνις; εἰς ποίαν Δίναν ἐξήμαρτον, ποῖα Σικιμιτῶν τὰ ἐγκλήματα, τῶν τετιμηκότων Θεὸν, τῶν ἡγαπηκότων τὸ ὀρθὰ λοιπὸν ἐλέσθαι φρονεῖν, καὶ ἀποπεραίνειν ἐπείγεσθαι τὰ ἐν νόμῳ. τεθέαμαι τοίνυν, φησὶ, φρικωδεστάτην τὴν ἐκεῖ πορνείαν τοῦ Ἐφραΐμ. καταπλαγείη γὰρ ἂν τις, καὶ σφόδρα εἰκότως, τοσοῦτον ὀρῶν ἀπονενευκὸς τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόλεκτον γένος, ὡς μὴ μόνον αὐτοὺς τῶν εἰδώλων εὐρετὰς γενέσθαι τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ διακωλύειν αὐτοὺς, εἰ ἀγαπᾶν ἔλοιτο τὰ τοῦ Θεοῦ. καταμεμῖνται τοίνυν φησὶν Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδας. ὥστε κἂν εἴ τι πάθοιεν τῶν προσδοκωμένων, ἐγκαλεῖτω μηδεὶς ἀγανακτοῦντι Θεῷ. 9 Ἄρχου τρυγᾶν σεαυτῷ ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου, ἐν τῷ ἰᾶσθαι με τὸν Ἰσραὴλ.9 Ἔστι πάλιν ὁ λόγος πρὸς τὸν τῆς Γαλααδ οἰκῆτορα. διδάσκει δὲ, ὅτι ἐγὼ μὲν ἠρξάμην ὡς Θεὸς ἰᾶσθαι τε καὶ ἐπιστρέφειν τὸν Ἰσραὴλ. καὶ γοῦν ἐπεθύμουν Σικιμίται λοιπὸν ὑποφέρειν Θεῷ τὸν ἀυχένα, καὶ τελεῖν ἑορτάς, τὰς μὲν τοῦ Ἱεροβοὰμ οὐκέτι, τὰς κατὰ νόμον δὲ μᾶλλον, καὶ τῆς οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξηυρημένης ἀπάτης ἀποδραμεῖν· σὺ δὲ αὐτοὺς, ὦ Γαλααδίτα, μονονουχὶ καὶ ἀπέκειρας, ἦτοι τετρά- γηκας, καὶ πλοῦτον ἄδικον ἐποίησω τὰ ἀπὸ ληστείας. ἐπι- φωνεῖ δὲ πάλιν ἐν ἡθελί τὸ ἄρχου τρυγᾶν σεαυτῷ, μονονουχὶ τοιοῦτόν τι λέγων,

μᾶλλον δὲ κἂν εἰ μὴ λέγοι, λεπτῶς ὑπεμφαίνων, ὅτι Κἀγὼ σὲ ποιήσομαι τῶν κολαζομένων τὴν ἀπαρχήν. ἀρχόμενος γὰρ ἀποκείρειν τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἀποτρυγᾶν τοὺς τῆς οὕτω δεινῆς ἀνοσιότητος ἐπιτηδεύτας, πρωτόλειόν σε ποιήσομαι τῆς ὀργῆς. εἰδέναι γὰρ ἀναγκαῖον, ὅτι Φουλά, βασιλεὺς Ἀσσυρίων, ὁ πρῶτος ἐλθὼν κατὰ τε 1.151 τῆς Σαμαρείας καὶ τοῦ Ἰσραὴλ, πρῶτας ἀπεκόμισεν εἰς αἰχμαλωσίαν τὰς πέραν τοῦ Ἰορδάνου φυλάς. πόλις δὲ ἦν τῶν ἐκεῖσε μία καὶ ἡ Γαλααδ. οὐκοῦν ὡσπερ ἐμοῦ τὸν Ἰσραὴλ ἐπιστρέφοντος, ἀρξαμένου τε ἰάσασθαι λοιπὸν, σὺ τετρύνγηκας, ὡ Γαλααδίτα, σεαυτῷ τὰ ἀπὸ ληστείας· οὕτω κἀγὼ παραδιδούς Ἀσσυρίοις τὸν Ἰσραὴλ, σὲ ποιήσομαι τῶν πεμπομένων τὴν ἀπαρχήν. Συγγενῆ δὲ τὰ ἀρχαῖα τοῖς ἐπὶ Χριστῷ τῶν Ἰουδαίων ἐγκλήματα. ἐκάλει μὲν γὰρ σύμπαντα τὸν Ἰσραὴλ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ εἰς τὸ ἐλέσθαι λοιπὸν τὰ ἀμείνω φρονεῖν, καὶ καταλῆξαι μὲν τῆς ἐν νόμῳ λατρείας, ἀνθελέσθαι δὲ μᾶλλον ἐκείνης τὴν νέαν τε καὶ εὐαγγελικὴν. ἀλλὰ τοῖς ἐπιστρέφουσι καὶ καλουμένοις εἰς ἴασις ἀντέπραπτον οὐ μετρίως. γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ἦδη συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα "ἔάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ τὸν Χριστὸν εἶναι, ἀποσυνάγωγος "γένηται." ἤκουον δὲ καὶ οἱ παρ' αὐτοῖς ἡγούμενοι, "Οὐαὶ "ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἤρατε τὴν "κλεῖδα τῆς γνώσεως" οὔτε ὑμεῖς εἰσέρχεσθε, οὔτε τοὺς "εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν." δέδονται τοίνυν ἐχθροῖς, καὶ πικρὰς τῆς εἰς Χριστὸν παροινίας ἐξήτηνται δίκας. 9Καὶ ἀποκαλυφθήσεται ἡ κακία Ἐφραΐμ καὶ ἡ κακία Σαμαρείας, ὅτι εἰργάσαντο ψευδῆ. καὶ κλέπτῃς πρὸς αὐτὸν εἰσελεύσεται, ἐκδιδύσκων ληστής ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ὅπως συνάδωσιν ὡς συν- ἄδοντες τῇ καρδίᾳ αὐτῶν.9 Ἀγαθὸς μὲν φύσει καὶ ἀνεξίκακος, "μακρόθυμός τε καὶ "πολυέλεος" ὡς ἀληθῶς ὁ πάντων Δεσπότης. ἀλλ' ἔως ἔτι τοῖς πταίοισιν ἀνεξίκακεῖ, κατακρύπτεται πως αὐτῶν ἔτι τὰ ἐγκλήματα· ἐπεξιόντος δὲ ἤδη καὶ δίκας ἐπάγοντος καὶ 1.152 ἡρεμεῖν οὐκ ἀνεχομένου, λοιπὸν ἐστὶν ἐναργῆ, καὶ ἀποκαλύπτεσθαι πως ἤδη δοκεῖ, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ εἰς μέσον ἡγμένα τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς ὄρασθαι φιλεῖ. τοῦτο καὶ νῦν ἔσεσθαι φησι κατὰ τοῦ Ἐφραΐμ καὶ τῆς Σαμαρείας. καὶ τὸν μὲν Ἐφραΐμ ἐνθάδε νοήσεις τὴν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ βασιλίδα φυλὴν, ἐξ ἧς γέγονεν Ἱεροβοὰμ καὶ οἱ καθ' ἐξῆς Σαμάρειαν δὲ τοὺς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τουτέστι τὰς δέκα φυλάς. ἀποκαλυφθήσεσθαι δὲ φησι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, διὰ τοιάσδε τινὰς αἰτίας. ὅτι καὶ εἰργάσαντο ψευδῆ, ψυχρὰν τε καὶ ἔωλον λατρείαν ἐπιτηδεύσαντες, καὶ τεχνουργοὶ γεγονότες καθάπερ ἔφην εἰδώλων, καὶ ὅτι κλέπτῃς, τουτέστι ληστής, πρὸς αὐτὸν εἰσελεύσεται, ἀντὶ τοῦ εἰσῆλθε καὶ ἀνεπαύσατο καὶ κατέλυσε παρ' αὐτῷ κλέπτῃς, ἐκδιδύσκων ἐν ὁδῷ· ἴν' ἐκ τούτου φαίνεται, φησιν, ὅτι συνάδουσαν ἔχουσι τὴν καρδίαν, σύμφωνον δὲ δηλονότι καὶ ὁμογνώμονα. οἱ μὲν γὰρ ἐλήστευον τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀναβαίνειν ἐθέλοντας· οἱ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐμερίζοντο τὰ ἐγκλήματα, τῶν λεληστευμένων ἀνοσίως μετεσχηκότες. Ἐχαιρον δὲ καὶ οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταί, πολεμουμένων ἐκτόπως τῶν πιστευόντων εἰς Χριστὸν, καὶ κοινωνοὶ τῆς ἐτέρων ἐφόδου τε καὶ ληστείας ἐγίνοντο, διωκομένοις ἐφηδόμενοι τοῖς πιστοῖς, καὶ ληστὴν ὡσπερ τινὰ, τὸν σατανᾶν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν δεχόμενοι, τὸν ἀπάσης εὐσεβείας τὸν ἐν αὐτοῖς ἀπαμφιεννύοντα νοῦν, ἵνα καὶ σύμφωνον ἔχουσαν πρὸς αὐτὸν τὴν καρδίαν. ὡσπερ γὰρ "Ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν "πνεῦμά ἐστι," κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ ὁ τῷ σατανᾷ κολλώμενος μίαν ἔξει πρὸς αὐτὸν τὴν καρδίαν. 9Πάσας τὰς κακίας αὐτῶν ἐμνήσθη, νῦν ἐκύκλωσεν αὐτοὺς τὰ διαβούλια αὐτῶν, ἀπέναντι τοῦ προσώπου μου ἐγένοντο.9 Ἔως ἔτι φορητὰ καὶ μεμετρημένα πλημμυλοῦμεν, ὡς 1.153 ἄνθρωποι, καὶ εὐόλισθον ἔχοντες εἰς ἀμαρτίαν τὴν φύσιν, παραπέμπεται Θεὸς ἐξ ἐμφύτου φιλανθρωπίας. οἶδε γὰρ οἶδε "τὸ πλάσμα ἡμῶν, μέμνηται δὲ ὅτι καὶ χοῦς ἐσμέν," κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν. ἐπὶ δὲ τι μέγα καὶ ἐξαίσιον καὶ δύσοιστον ἀληθῶς πράττεται πρὸς ἡμῶν, ὃ

καὶ αὐτὴν ἔσθ' ὅτε τὴν τοῦ κρίνοντος ἠπιότητα παραθήγει λοιπὸν, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ οὐκ ἐθέλουσαν καταβιάζεται πρὸς ὄργην, τὸ τηνικάδε τρέχει πρὸς ἀνάμνησιν ἀπάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν τισὶ πεπλημελημένων. ταύτητοί φησι περὶ τε τοῦ Ἐφραΐμ καὶ τῆς Σαμαρείας, ὅτι πάσας τὰς κακίας αὐτῶν ἐμνήσθη. εἰκὸς δὲ δὴ πάλιν κάκεινο ἡμῖν ἐν τούτοις τὸ προφητικὸν θέλειν ὑποδηλοῦν χρησιμώδημα. παρήκα μὲν γὰρ φιλαγάθως φησὶ τῶν ἐν Σικίμοις ἀπολωλότων ὑπὸ Λευὶ τὴν σφαγὴν, διὰ τοι τὸ ὑβρίσθαι Δίναν τὴν ἐξ Ἰακώβ. ἐπειδὴ δὲ καὶ νῦν ἀπεκτόνασι, μεμνήσομαι καὶ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἀδικίας, καὶ ὡς φονευτὴν ἤδη καὶ ἀπηνῆ, καὶ τῶν πάλαι πλημελημάτων ἐξαιτήσω δίκας. ἐκύκλωσε γὰρ αὐτούς φησὶ τὰ διαβούλια αὐτῶν ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Πεπολιόρκηται λοιπὸν ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐνθυμημάτων καὶ ἀνοσίων σκέψεων ἀπεκτόνασι μὲν γὰρ δόλω καὶ ἀπάταις τοὺς ἀπὸ Σικίμων ποτὲ, νυνὶ δὲ ληστείας, καίτοι πρὸς Θεὸν ἐπιστρέφοντας. ἐπειδὴ δὲ πέρα λόγου τὰ πλημελήματα λοιπὸν ἀπέναντι τοῦ προσώπου μου ἐγένοντο, οὐ γὰρ περιόψομαί φησι, τὰ τοιάδε τῶν κακῶν, οὔτε μὴν ἐξ ὀμμάτων ἔτι τιθεὶς, βραδὺς ἔσομαι κολαστής. Ἐκύκλωσαν Ἰουδαίους τὰ διαβούλια αὐτῶν, καὶ ἐπίγε τοῖς κατὰ Χριστόν. ἀπεκτόνασι μὲν γὰρ τοὺς προφήτας, ἀν- εξικακοῦντος ἔτι Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ γεγόνασι καὶ κυριοκτόνοι, ἐκύκλωσεν αὐτούς τὰ διαβούλια αὐτῶν, καὶ πάσας αὐτῶν τὰς κακίας ἐμνήσθη ὁ τῶν ὅλων Θεός. 1.154 Ἐν ταῖς κακίαις αὐτῶν ἠϋφραναν βασιλεῖς, καὶ ἐν τοῖς ψεύδεσιν αὐτῶν ἄρχοντας.⁹ Ἔδει δὴ μᾶλλον ἀγαθουργοῦντας, φησὶ, καὶ ζῆν ἐλομένους ἐννόμως, ἐξημεροῦν ἐφ' ἑαυτοῖς τὸν λυτρωτὴν, καὶ κατευφραίνειν τὸν σώζοντα, καὶ ἄμαχον ἔχοντα πρὸς τοῦτο ἰσχύν. οἱ δὲ τοῦτο μὲν οὐ δεδράκασι, ῥάθυμοι δὲ γεγονότες λίαν περὶ τὸ σφίσιν αὐτοῖς ἀναγκαῖον εἰς ζωὴν καὶ χρήσιμον εἰς εὐ- ημερίαν, ἐν οὐδενὶ μὲν πεποίητο λόγῳ τὸ προσκρούειν Θεῷ· συνυπεκρίνοντο δὲ τοῖς ἑαυτῶν βασιλεῦσι, καὶ τοῖς ἡγουμένοις, τῇ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκείνοις δοκούντων συνδρομῇ κατευφραίνοντες, καὶ τὰ λυποῦντα Θεὸν εἰς ἡδονὴν τε καὶ τέρψιν τοῖς πλανῶσι δωρούμενοι. αἰτιᾶται δὲ πάλιν, ὡς τῷ Ἱεροβοὰμ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἄρχουσι συνδεδραμηκότας, καὶ ἀμελλητὶ κατανεύσαντας τὴν ἐπὶ ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς ἐπινοοῦντι βεβήλωσιν, καὶ πρὸς ἑτέραν λατρείαν ἀνοσίως αὐτούς ἀποκομίζειν ἐθέλοντι. ἔδει γὰρ ἔδει τοῖς ἐκείνων σκέμμασι καὶ ἐκτόποις ἄγαν ἐπιχειρήμασιν ἀντεξάγειν γενικῶς τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης τὸ γνήσιον, καὶ πειρᾶσθαι κωλύειν ἀφραίνοντας, οὐχ ἑτοίμως ἰόντας εἰς συναίνεσιν κατευφραίνειν αὐτούς. Ἀληθῆς δὲ ὁ λόγος, κἂν εἰ νοοῖτο πάλιν ἐπὶ τῶν σταυρωσάντων τὸν Ἐμμανουήλ. ψευδόμενοι γὰρ καὶ συκοφαντοῦντες αὐτὸν, χαίρειν παρεσκεύαζον Ἡρώδη τε καὶ Πόντιον Πιλάτον, καὶ τοὺς προεδρεύοντας τῆς Συναγωγῆς. ἔφη γὰρ πού καὶ ὁ θεσπέσιος Πέτρος πρὸς τὸν τῶν ὅλων Πατέρα καὶ Θεόν "Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ "ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε "καὶ Πόντιος Πιλάτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραήλ." 1.155 Ἐπάντες μοιχεύοντες, ὡς κλίβανος καιόμενος εἰς πέψιν κατακαύματος ἀπὸ τῆς φλογός, ἀπὸ φυράσεως σταιτὸς, ἕως τοῦ ζυμωθῆναι αὐτό. ἡμέρα βασιλέων ὑμῶν.⁹ Κατὰ τίνα δὴ τρόπον ἐν μὲν ταῖς κακίαις αὐτῶν ἠϋφραναν βασιλεῖς, ἐν δὲ γε τοῖς ψεύδεσιν ἄρχοντας, ἐν τούτοις ἡμῖν ἐξηγεῖται σαφῶς. ἔχει δὲ οὕτως τῆς ἱστορίας ὁ λόγος, ἦν εἶπερ τις εἰδείη τυχόν, εἴσεται πού πάντως τῆς προφητείας τὸν νοῦν. ὅτε τοίνυν, ἀπορῥαγισῶν τῶν δέκα φυλῶν, βεβασίλευκεν ἐπ' αὐτὰς ὁ ἐπάρατος Ἱεροβοὰμ, ἐδεδίει σφόδρα, μὴ ἄρα πως τῶν ἑορτῶν ἕνεκα τῶν κατὰ τὸν νόμον ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, μεταπεισθεῖεν κατὰ βραχὺ τὸ Ἰούδα σκῆπτρον ἀνθελέσθαι πάλιν, καὶ τῶν ἀρχαίων ἐθῶν ἐνεχθέντες εἰς ἀνάμνησιν, ἢ ἀνέλωσιν αὐτὸν, ἤγουν ἐξώσειαν, καὶ οὐχ ἐκόντα λοιπὸν, τῆς κατὰ σφῶν ἀρχῆς. ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ὁ θεομισῆς καὶ δεῖλαιος τὰς χρυσαῖς αὐτοῖς δαμάλεις ἀφιεροῦν ἐσκέπτετο, καὶ τὸν τῆς ἀνοσίου ψευδολατρείας ἐπενόει τρόπον, καὶ

καινοτομεῖν ἐπεχείρει τὰς ἐπὶ ταῖς δαμάλεσιν ἑορτὰς, ὡς ὁ τῆς Ἑβραίων παραδόσεως ἔχει λόγος, ἦν οὖν ἐν ἀρχαῖς οὐ μετρίως περιδεῖς, μὴ ἄρα τῇ ἄνωθεν καὶ ἐκ πατέρων αὐτοῖς ἠκούσῃ λατρεῖα συναγορεύοντες, ἢ τῶν θρόνων ἐξώ- σειαν, ἢ καὶ ἀνέλωσιν, ὡς ἔφην, καὶ παρωσάμενοι τὸ ἐγχείρημα, παλινδρομεῖν ἔλοιτο πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς, λελυ- πημένοι τε καὶ ἀγανακτοῦντες εἰκότως, ὡς ὑβρισμένου Μωυσέως, καὶ τῆς θείας αὐτοῖς πατηθείσης ἐντολῆς. ταύ- τητοι πικρὸς ὢν εἰς δόλους, καθίει πολλοὺς ἐν τῷ Ἰσραὴλ διαθρυλλοῦντάς τε καὶ λέγοντας, ὅτι χρή καὶ μοσχοποιεῖν αὐτοὺς, καὶ καινουργεῖν ἑορτὰς ἰδίας, καὶ τοῦτο αὐτὸ παρὰ τοῦ βασιλέως αἰτεῖν. ἐπειδὴ δὲ τοὺς ὄχλους ἐμάνθανε πολὺ 1.156 δὴ λίαν ἔχοντας εἰς τοῦτο ἐτοίμως, συναινοῦντάς τε καὶ συνηδομένους τοῖς τὰ τοιάδε συμβεβουλευκόσι, συναγαγὼν ἅπαντας, προσπεφώνηκεν ἑναργῶς, ὅτι καὶ ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς προσήκει προσκυνεῖν, καὶ τὴν τῆς ἑορτῆς πεφανέρωκεν ἡμέραν, τοῦ ὀγδόου μηνὸς τὴν πεντεκαίδεκά- την, καθὰ γέγραπται. Ταῦτα δὴ λέγοντος τοτηνικάδε τοῦ Ἱεροβοὰμ ἐπευφήμουν οἱ δῆμοι, καὶ ἀνεκράγεσαν Αὕτη ἡ ἡμέρα τοῦ βασιλέως, τούτῳ καὶ ἡμεῖς ἐψόμεθα τῷ σκοπῷ· καὶ ἑτέροις δὲ τισι τοιοῦτοις ἐπαίνους κατευφραίνειν ἤθελον. συναπεκομίζοντο δὲ τοῖς ὄχλοις καὶ οἱ καθηγεῖσθαι λαχόντες, συνηχοῦντές τε καὶ συναινοῦντες αὐτοῖς. τούτων ἡμῖν εἰς τὸ παρὸν ὁ τοῦ προ- φήτου διαμέμνηται λόγος. πάντες γὰρ φησι μοιχεύοντες ὡς κλίβανος καιόμενος εἰς πέψιν κατακαύματος ἀπὸ τῆς φλογός. διανενευκότες γὰρ εἰς πορνείαν τὴν νοητὴν, ἤγουν εἰς ἀπό- στασιν τὴν ἀπὸ Θεοῦ· τοῦτο γὰρ ἡ πορνεία· κλιβάνοις ἐοίκεσαν ἐκκεκαυμένοις ἤδη πως καὶ ἐτοίμοις εἰς πέψιν ὧν ἄν τις ἐμβά- λοι· φλογὸς γὰρ ἦσαν μεμεστωμένοι, θερμῆς δηλονότι καὶ οἰονεὶ διακεκαυμένης ἐπιθυμίας. ἐοίκεσαν δὲ καὶ φυράματι σταίτος, ἔχοντι μὲν ἤδη τὴν ζύμην, ζυμωθέντι δὲ τελείως ἐν ἡμέρᾳ βασιλέως αὐτῶν· ὅτε, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἀναφανδὸν εἰρηκότος τοῦ Ἱεροβοὰμ, ὅτι χρή θύειν ταῖς δαμάλεσι, καὶ τὰς ἐπ' αὐταῖς τελεῖν ἑορτὰς, ἐπεφώνουν αὐτοῖ Αὕτη ἡ ἡμέρα τοῦ βασιλέως, καθάπερ, ὡς ἔφην, ὁ τῆς παραδόσεως ἔχει λόγος. τότε καὶ ἐζυμώθη τελείως, τουτέστιν, ὅλος ἐξ ὄλου γέγονε τῇ δυσσεβείᾳ κάτοχος. οὐκοῦν, προεκκεκαυμένοι τὸν νοῦν ταῖς εἰς παράβασιν θερμαῖς καὶ ἀκαθέκτοις ἐπιθυμίαις, προζυμωθέντες δὲ ὡσπερ κατὰ τοῦτον αὐτὸν τρόπον ἐν ἡμέρᾳ βασιλέως, εἰς τὸ τῆς φαυλότητος κατώλισθον πέρας. 1.157 Τοιοῦτόν τι δεδράκασιν Ἰουδαῖοι πάλιν ἐπὶ Χριστῷ. κατα- ψευδόμενοι γὰρ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ κατὰ βραχὺ τοὺς ὄχλους ἐξέλεκτοντες τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης οἱ γραμματεῖς τε καὶ Φαρισαῖοι, πεπορννεύκασιν νοητῶς, ἀποστήσαντες αὐτοῦ τὴν ἀγελαίαν πληθύν. 9 Ἦρξαντο ἄρχοντες θυμοῦσθαι ἐξ οἴνου, ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ μετὰ λοιμῶν, διότι ἀνεκαῦθησαν ὡς κλίβανον αἱ καρδίαι αὐτῶν.⁹ Οἶνον, ὡς ἔοικεν, ἐνθάδε φησὶ τὸν ἐξ ἀμπέλου Σοδόμων, τὸν καταμεθύσκοντα καρδίας, καὶ ἐπιθολοῦντα τὸν νοῦν καὶ ἀχλύος αὐτὸν ἀναπιμπλάντα τῆς ὀλεθρίου καὶ βδελυρᾶς. δεδυσφορηκότων δὴ οὖν ἐνίων ἐπὶ τε τῇ τῶν δαμάλεων καινοτομία, καὶ μὲν τοι τῶν ἑορτῶν, παρεθήγοντο πρὸς ὀργὰς τῶν ἀρχόντων τινές. ἵνα δὲ μὴ ὀρῶτο τῶν σεσιγηκότων, καὶ εὐφημεῖν οὐκ ἀνεχομένων ἢ σωφρονεστέρα πληθὺς, αὐτοὶ τοῖς ὄχλοις τὰς χεῖρας συνεκτείνοντες, ἐπεφώνουν καὶ ἔτι μειζόνως "Αὕτη ἡ ἡμέρα τοῦ βασιλέως," καὶ τοὺς τῆς ἀνοσιό- τητος ἀπεδέχοντο τρόπους. ὠργίζοντο τοίνυν μεμεθυσμένοι, φησὶν, ἀνοσία μέθη, καὶ τοῖς μὴ συντρέχουσι τοῖς οὕτως αἰσχροῖς τοὺς ὀδόντας ἐπέτριζον, λοιμοῖς συνεκτείνοντες τὰς ἑαυτῶν χεῖρας, λοιμοὺς δὲ φησι τοὺς ὄχλους. ἐπεκρότουν γὰρ φησὶν, ὡς ἔφην, καίτοι παιδαγωγεῖν εἰς εὐσεβείαν ὀφεί- λοντες, καὶ τὴν τοῦ συμφέροντος ἀνακαλύψαι τρίβον. ἀλλ' ἦσαν θερμοὶ τὴν καρδίαν καὶ αὐτοὶ φησι, τῆς εἰς παράβασιν ἐπιθυμίας τὴν ὀλεθρίαν εἰς νοῦν δεξάμενοι φλόγα. 9 Ἐν τῷ καταρῥάσσειν αὐτοὺς ὅλην τὴν νύκτα ὕπνου Ἐφραῖμ ἐν- ἐπλήσθη· πρωτὶ ἐγενήθη, ἀνεκαῦθη ὡς πυρὸς φέγγος.⁹ Ἔφην, ὅτι περιδεῖς ἦν ἄγαν ὁ θεομισῆς Ἱεροβοὰμ, ἐν

1.158 μόναις ὧν ἔτι ταῖς σκέψεσι τῶν ἀνοσίων ἐγχειρημάτων. ὤετο γὰρ δὴ, καὶ σφόδρα εἰκότως, ἀγανακτήσειν τὸν Ἰσραὴλ, εἰ διαπύθοιτό τι τοιοῦτον, καὶ τῶν πατρῶων ἐθῶν τὴν παρά- βασιν οὐκ ἐν μικρῷ ποιήσεσθαι λόγῳ. ἐπειδὴ δὲ προσπεφώ- νηκε μὲν τοῖς ὄχλοις αὐτὸς, ὅτι χρή ταῖς δαμάλεσι προσκυνεῖν, προσήκοντο δὲ ἀσμένως τὴν σκέψιν αὐτοὶ, καὶ ὁμοῦ τοῖς ἄρχουσιν ἐπεκρότουν, ὡς ὀρθὰ καὶ συμφέροντα φρονεῖν τε καὶ δρᾶν ἡρημένοι, ἀπέστη δειμάτων, ἀποκεχώρηκεν ὑποψίας, εὐθυμὸς τε διετέλει λοιπὸν, καὶ τρυφῆς ἦν πλέως. οὐκοῦν ἐν τῷ καταρῥάσσειν αὐτοὺς, τουτέστι, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ὅτε κατέπιπτον εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν, συγκατανεύοντές τε καὶ συναινοῦντες αὐτῷ, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης τιμῶντες τὴν παράβασιν, τότε φησὶν, ὁ Ἐφραΐμ, τουτέστιν ὁ ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ Ἱεροβοᾶμ, ὅλην ἐκοιμήθη τὴν νύκτα. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι, καίτοι πάσαι διεγρηγορῶς ἐκ δειμάτων καὶ ὑπο- ψίας, ἄφροντις ἦν, ἐτύφα λοιπὸν, καὶ ἐν μαλακαῖς ἦν εὐναῖς ὅλην τὴν νύκτα κοιμώμενος. ἐπειδὴ δὲ πρῶτ' ἐγένετο, θερμότερος ἦν τῶν ἄλλων. ἀνεκαύθη γὰρ ὡς πῦρ φέγγος, καὶ τοῖς ὄχλοις συνεθερμαίνετο, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν μελλησμοῦ τὴν ὑπόθεσιν ἀξιῶν, ἀλλ' εἰς πέρας ἄγων, καὶ μάλα προθύμως, τῶν ἀνοσίων ἐγχειρημάτων τὴν ἀνάδειξιν. 9 Πάντες ἐθερμάνθησαν, ὡς κλίβανος αἱ καρδίαι αὐτῶν, καὶ κατέ- φαγεν τοὺς κριτὰς αὐτῶν· πάντες οἱ βασιλεῖς αὐτῶν ἔπεσον, οὐκ ἦν ὁ ἐπικαλούμενος ἐν αὐτοῖς πρὸς με.9 Ἀληθῆ μὲν οὖν ἄπερ ἔφη· τεθέρμανται γὰρ οἱ ἀμφὶ τὸν ἐπάρατον Ἱεροβοᾶμ, καὶ "ἀνεκαύθησαν ὡς πυρὸς φέγγος." ἄρ' οὖν μέχρι τῶν ἐκείνω τετολμημένων τὰ τῆς δυσσεβείας προβέβηκεν; οὐδαμῶς, φησὶν· ἐθερμάνθησαν γὰρ πάντες, καὶ οἱ 1.159 μετ' ἐκεῖνον ἔτι, καὶ τῆς τοιαύτης θερμασίας τὸ ὀλέθριον πῦρ πάντας μὲν αὐτῶν δεδαπάνηκε τοὺς κριτὰς· ἀνείλε δὲ καὶ πάντας τοὺς καθεξῆς μετ' ἐκεῖνον βεβασιλευκότας. οὐ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς ὁ προσκυνεῖν ἐθέλων ἐμὲ, καὶ τὸν τῶν ὄλων Θεὸν ἐκλιπαρεῖν ἀξιῶν, καὶ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας ἔχων ἐφ' ἑαυτῷ τὰ αὐχήματα. 9 Ἐφραΐμ ἐν τοῖς λαοῖς αὐτοῦ συνανεμίγνυτο· Ἐφραΐμ ἐγένετο ἐγκρυφίας οὐ μεταστρεφόμενος.9 Καταψέγει λίαν τοὺς ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ τὴν βασιλίδαν τιμὴν ἀνημμένους ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ὡς οὐδὲν ἄμεινον τῶν ὑπὸ χεῖρα καὶ ἀγελαίων φρονεῖν εἰωθότας· ἀλλ' εἰς ἅπαντα αὐτοῖς συνθέοντάς τε καὶ συναποφερομένους εὐ- κόλως, καίτοι δέον, ὡς ἡγουμένους, ποδηγεῖν εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ ὑψηλοτέραις διασκέψεσι τὸ τελοῦν αὐτοῖς εἰς σωτηρίαν ὁρᾶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔδρων· συνανεφύροντο δὲ τοῖς ὄχλοις, μίαν οἱ πάντες καὶ ἴσην ἀρβύλωσαν τὴν ἀβουλίαν, καὶ πρὸς γε τούτῳ τὸ ἔμμονον εἰς φαυλότητα, καὶ ἀμεταποίη- τον τῆς γνώμης οὐ μεθιμένης παντελῶς ὧν ἂν ἔλοιτο δρᾶν, κἂν εἰ ὀλέθρου πρόξενά καὶ ἀπωλείας αὐτοῖς ὑπάρχει ταυτί. ἐγκρυφίαν δὴ οὖν οὐ μεταστρεφόμενον γεγενῆσθαι φησὶ τὸν Ἐφραΐμ, ὡς ἐξ εἰκότος ἦγον παραδείγματος τῶν ἐπὶ λίθοις ὀπτωμένων ἄρτων, οὐς εἰ μὴ τις μεταστρέφοι, πάσα δὴπως ἀνάγκη καταφρυττεσθαι τε, καὶ ἀχρείους ὁρᾶσθαι λοιπὸν, καὶ τῇ τῆς φλογὸς ἀφθονίᾳ ζημιουῖσθαι τὸ ἐδώδιμον. 9 Κατέφαγον ἀλλότριον τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἔγνω· καὶ πολιαὶ ἐξήνθησαν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔγνω.9 Ἀλλοτρίους ὀνομάζει τοὺς ἀλλοφύλους καὶ ἑτερογενεῖς, 1.160 Πέρσας δὴ λέγω, καὶ τοὺς ὁμόρους αὐτοῖς καὶ γείτονας Μωαβίτας καὶ Ἰδουμαίους, καὶ τὰ Σύρων ἔθνη, οἳ μονονουχὶ κατεδηδόκασι τὸν Ἐφραΐμ. ἐπειδὴ γὰρ ἄρτον αὐτὸν ἐγκρυ- φίαν ἔφη, μεμένηκεν ἐν τῇ τοῦ λόγου τροπῇ. ἰσχὺν δὲ αὐτοῦ φησὶ τὴν ἀριθμοῦ κρείττονα πληθύν· πολυανδροῦσα γὰρ λίαν ἡ φυλὴ μάλιστα τοῦ Ἐφραΐμ, καὶ ὑψηλὴν ἐπὶ τούτῳ τὴν ὀφρὺν ἀνατείνουσα, δεινὴ καὶ ἀνανταγώνιστος ὤετό που καὶ αὐτοῖς ἔσεσθαι τοῖς Ἀσσυρίων καθηγηταῖς ἢ τοῖς στρατηγοῖς. ἐπειδὴ δὲ παραγεγόνασι τὸν κατ' αὐτῶν ἀράμενοι πόλεμον, ἀκονιτὶ δεδαπάνηται, καὶ ἦγοντο πρὸς αἰχμαλωσίαν. ἀλλ' οὐκ ἔγνω φησὶ, τουτέστιν, οὐκ ἐνενόησε τῆς συμφορᾶς τὴν αἰτίαν, καίτοι δέον αὐτὸν κἂν γοῦν διὰ τῶν συμβεβηκότων ἰέναι πρὸς αἴθησιν. ὁ

γὰρ οὐχ ὄραται, πολλάκις ἐκ προμηθείας ἐν ὀφθαλμοῖς ἰστᾶσιν αἱ πεῖραι. καὶ ἄμεινον μὲν τὸ κατασκέπτεσθαι τὸ συμφέρον, τὴν πείραν οὐκ ἀναμένοντας, εἰ δὲ δὴ τούτου γένοιτο καὶ ἀφαμαρτεῖν, ἀλλ' οὖν πεπονθόσι περίεσται λοιπὸν τὸ κἂν ἐξ αὐτῆς δύνασθαι νοεῖν τῆς πείρας τὸ ἀναγκαῖον καὶ ὀνησιφόρον. οὐκ ἔγνω τοίνυν φησὶν ὁ Ἐφραΐμ, καίτοι πεπολιωμένος, τουτέστι, μακροῦ διαγεγονότος χρόνου, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχοντας εἰς τὸ παιδεῦσαι λοιπὸν καὶ ἀναπεῖσαι μαθεῖν, τίνα δὴ τρόπον αὐτοῖς τὰ τοιάδε συμβέβηκε. καὶ ὅτι προσ- κέκρουκε τῷ διασώζειν ἰσχύοντι, δεινοῖς καὶ ἀδοκῆτοις ἐνώ- λισθον κακοῖς. 9Καὶ ταπεινωθήσεται ἡ ὕβρις τοῦ Ἰσραὴλ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπέστρεψαν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐξεζή- τησαν αὐτὸν ἐν πᾶσι τούτοις.⁹ Ἐρμηνεύει σαφῶς ὅπερ ἔφη· τί γὰρ οὐκ ἔγνω καίτοι πεπολιωμένος ὁ Ἐφραΐμ, διατρανοῖ πάλιν. ἡ γὰρ ὕβρις 1.161 φησὶ τοῦ Ἰσραὴλ, τουτέστιν ἡ ἀπόστασις, ἣν νενόσηκεν ἐξ ὑπεροψίας, δι' ἣν καὶ ἀπονένευκεν ἐπὶ Θεοῦς ἄλλοτρίους, τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἀτιμάζων Θεὸν, ἀποστραφήσεται εἰς πρόσωπον αὐτοῦ. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι, ὕβρεως αὐτῷ καὶ ἀτιμίας ἀναφανεῖται πρόξενος· τοῦτο γὰρ τὸ εἰς πρόσωπόν τινος ἀποστρέφεσθαι τι. ἀλλὰ καίτοι τὰ τοιάδε πεπονθὼς, πάλιν οὐκ ἔγνω Θεὸν, οὔτε μὴν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφῆς ἐποι- οὔντο λόγον σκληροὶ καὶ ἄτεγκτοι, καὶ πολὺ νοσοῦντες τὸ ἀφιλόθεον, καὶ ἐν αὐτοῖς ὀρώμενοι τοῖς δεινοῖς. ἀναισθησίας δὲ τῆς ἐσχάτης ἔγκλημα τουτὶ, καὶ τῆς εἰς λῆξιν ἠκούσης ἀβελτηρίας ἀπόδειξις ἐναργής. 9Καὶ ἦν Ἐφραΐμ ὡσεὶ περιστρεφόμενος, οὐκ ἔχουσα καρδίαν· Αἴγυπτον ἐπεκαλεῖτο, καὶ εἰς Ἀσσυρίους ἐπορεύθησαν. καθὼς ἂν πορεύωνται ἐπιβαλῶν ἐπ' αὐτούς τὸ δίκτυόν μου, καθὼς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατάξω αὐτούς, παιδεύσω αὐτούς ἐν τῇ ἀκοῇ τῆς θλίψεως αὐτῶν.⁹ Ἀναμνησαί δεῖ πάλιν τῶν γεγραμμένων ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν· συνήσομεν γὰρ εὐκόλως ὡδὶ τῶν προκειμένων τὸν νοῦν. Ὡσηε τοίνυν υἱὸς Ἡλὰ βεβασίλευκεν ἐν Σαμαρείᾳ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ. πρὸς τοῦτον ἀγγέλους πέπομφε Σαλα- μανασάρ ὁ Ἀσσύριος, τὰ συνήθη δῶρα τυραννικώτερον ἐξαι- τῶν, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ δασμολογεῖν ἐθέλων τὸν Ἰσραὴλ. ὁ δὲ ἀνένευσε τὴν δουλείαν, ἐμελέτα δὲ μᾶλλον τὴν ἀντίστα- σιν, κἂν εἰ ἔλοιτο τυχὸν τὸν πολέμου νόμον ἐπιθέσθαι τῷ Ἰσραὴλ. εἶτα πρὸς Σηγῶρ ἐπρεσβέυετο τὸν Αἰγύπτου τύ- ραννον, ἐπικουρίαν αἰτῶν· ὥθη γὰρ ὅτι περίεσται σὺν αὐτῷ τῆς Ἀσσυρίων χειρός. πρὸς τοῦτο δὲ μάλιστα λελυπημένος 1.162 ἐκεῖνος, πόλεμον αἶρεται κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ. εἶτα γέγονεν αὐτῷ δοῦλος Ὡσηε, δορίληπτος δὲ σὺν αὐτῷ καὶ αὐτὸς ἀπωκίετο τῆς Σαμαρείας ὁ Ἰσραὴλ. οὐκοῦν γέγονεν Ἐφραΐμ ὡς ἀνουστάτη περιστρεφόμενος, οὐκ ἐπὶ καλῷ τὸ ἀκέραιον ἔχων. τοιγάρτοι καὶ ὁ Χριστὸς "Γίνεσθε, φησὶ, φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστρεφαί." ἀπλότης μὲν γὰρ ἡθῶν, καὶ τὸ ἐλεύθερον φρόνημα, γένοιτ' ἂν εἰκότως τοῦ παντὸς ἄξιον λόγου· συνέσεως δὲ ἀπούσης, τὸ ἀπλοῦν ἐπιζήμιον, καὶ μωρία τὸ χρῆμα λοιπόν. ἄνους δὲ οὖν ὁ Ἐφραΐμ· πῶς, ἢ τίνα τρόπον; ἐπεκαλεῖτο μὲν γὰρ Αἰγυπ- τίους· ἀλλ' ἐβάδιζον αἰχμάλωτοι πρὸς Ἀσσυρίους, ἀτονή- σαντος εἰς ἐπικουρίαν τοῦ Σηγῶρ. εἶτα πῶς οὐκ ἄμεινον ἦν αὐτῷ, μὴ τὴν ἐξ ἀνθρώπων μᾶλλον, ἀλλὰ τὴν ἄνωθεν καὶ ἀκαταγώνιστον ζητῆσαι φροντίδα; τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Οὐαὶ οἱ καταβαίνοντες εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ βοήθειαν, οἱ ἐφ' ἵπποις πεποιθότες καὶ "ἐφ' ἄρμασιν." ὅτι δὲ οὐ δίχα Θεοῦ καὶ ἡ τῶν ἐπαμυνόν- των αὐτοῖς ἠσθένησε χεὶρ, δέδειχεν ἐπειπῶν, ὡς ὅποιπερ ἂν πορνεύωνται, στρουθίων αὐτούς κατάξει δίκην, δίκτυον ὡσπερ ἢ λῖνον ἐπιβάλλων, καὶ ἀλαζονεύεσθαι μὲν οὐκ ἐφίεις, κατα- κομίζων δὲ ὡσπερ ὑπόθετον εἰς γῆν, τουτέστιν, ἐξ ὀφρύος τῆς ἄγαν ὑψηλῆς καὶ ἐπηρμένης εἰς οἰκτρὸν καὶ μέτριον φρόνημα, καὶ ὅπερ ἂν πρέποι τοῖς ὑπὸ χεῖρα γεγονόσιν ἐχθρῶν. εἶτά φησιν, ὅτι παιδεύσω αὐτούς ἐν τῇ ἀκοῇ τῆς θλίψεως αὐτῶν, ἐκεῖνό που, καθάπερ ἐγῶμαι, δηλοῦν ἐθέλων. προεβάδιζον μὲν γὰρ τῆς πείρας αὐτοῖς τῶν ἐσομένων οἱ θρύλλοι,

καὶ φρικώδης ἀκοὴ κατεπτέει που πάντως τοὺς ἐν Σαμαρείᾳ. οὐκοῦν ἐπαιδεύοντο, τὴν ὅσον οὐδέπω παρεσομένην αὐτοῖς ἀκούοντες θλίψιν. ἀλλ' εἴπερ ἦσαν σοφοί, ἤρκεσεν ἂν αὐ- τοῖς εἰς ἐπιστροφὴν καὶ τοῦτο· δυσάλητοι δὲ ὄντες λίαν, 1.163 οὐδὲ τὴν πείραν αὐτὴν δεδυσώπηνται, σκληρόν τε καὶ ἄθραυ- στον καὶ πολὺ νοσοῦντα τὸ ἀπειθὲς ἔχοντες νοῦν. 90ὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δειλαιοὶ εἰσιν, ὅτι ἠσέβη- σαν εἰς ἐμέ.9 Ὅτι πρόφασις αὐτοῖς τῶν δεινῶν τὸ ἀποστῆναι Θεοῦ, καὶ διὰ τούτων ἡμῖν καθίστησιν ἐναργές. ὄνπερ γὰρ τρόπον οἱ ἀρρώστοῦντες σωματικῶς, ἑαυτοῖς παραίτιοι γεγονότες τῆς τῶν νοσημάτων ἀγριότητος ἀλοῖεν ἂν, εἰ μὴ παραδέχοιντο τοὺς ἰατροὺς, καὶ τὰ δι' ὧν ἂν δύναιτο κατευνάζεσθαι τὸ λυποῦν, οὕτω καὶ ἡμεῖς τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ἑαυτοὺς ἐκκο- μίζοντες, οὐ μετρίως ἀδικήσομεν. σώζει γὰρ οὐδὲν τὸν προσκρούοντα Θεῶ. ὅτι τοίνυν ἀποδεδραμήκασι Θεοῦ, ταύ- τητοι δειλαιοὶ καὶ ἐπάρατοι· δεδυσσεβηκότες δὲ, διάγε τοῦ προσκυνεῖν τοῖς ψευδωνύμοις θεοῖς καὶ ἀνάπτειν αὐτοῖς τὸ σέβας, ὑποκείσονται τῷ οὐαί. "Ἐὰν γὰρ κλείσῃ κατὰ ἂν- "θρώπου Θεός, τίς ἀνοίξει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. 9'Εγὼ δὲ ἐλυτρωσάμην αὐτοὺς, αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ, καὶ οὐκ ἐβόησαν πρὸς μὲ αἱ καρδίαι αὐτῶν, ἀλλ' ἦ ὠλόλυζον ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν· ἐπὶ σίτῳ καὶ οἴνῳ κατ- ετέμνοντο.9 Ὅτι τοῖς ἐκάστου πλημμελήμασιν ἰσομέτρους ἐπάγει τὰς δίκας, ὑπεμφαίνει πάλιν. κατειρήκασι γὰρ τοῦ λυτρωσα- μένου Θεοῦ, καὶ ἐξ οἴκου δουλείας ἐξαγηοχότος "Ἐν χειρὶ "κραταιᾶ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῶ," καθὰ γέγραπται, καὶ τῆς Αἰγυπτίων πλεονεξίας ἐκκεκομικότος. κατελάλησαν δὲ τῆς δόξης αὐτοῦ, τὰς ὑπὲρ ὧν ἂν εὖ πάθουεν εὐφημίας τοῖς ἀκα- 1.164 θάρτοις ἀνάπτοντες δαίμοσι καὶ τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν τῶν ἰδίων, καθάπερ ἀμέλει μεμοσχοποιηκότες κατὰ τὴν ἔρημον, μονονουχὶ τὸν λυτρωτὴν ἀνοσίως περιυβρίζοντες, ἐξ ἀπο- πληξίας ἔφασκον· "Οὗτοι οἱ θεοὶ σου Ἰσραὴλ, οἵτινες "ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου." ὕβρις οὖν ἄρα καὶ παροιμία λοιπὸν εἰς Θεὸν, καὶ ἐναργεστάτη κατάρρησις, τὸ γλυπτοῖς καὶ δαίμοσιν ἀναθεῖναι τὸ σέβας, καὶ αὐτοῖς προσ- ἀγειν τὰ χαριστήρια, καὶ τῆς ἀνωτάτω δόξης τὴν ὑπεροχὴν καταβιβάζειν εἰς αὐτά. καὶ οὐχὶ δὴ μόνον κατειρήκασι τοῦ Θεοῦ, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἀλλὰ καὶ ἀπένευσαν παντελῶς τοῦ κἂν γοῦν οἶεσθαι μόνον, ὅτι παρ' αὐτοῦ τοῖς ἐν κόσμῳ τὰ ζωαρκῆ. οὐ γὰρ βεβοήκασι πρὸς με φησὶν αἱ καρδίαι αὐτῶν, τουτέστιν, οὐδὲν ἐξεζήτησαν παρ' ἐμοῦ, καίτοι δια- κείμενοι, καὶ πεπιστευκότες ὅτι παντὸς ἀγαθοῦ χορηγός εἰμι καὶ δοτήρ. ὅτι δὲ βοῆς οὐ δεῖται Θεός, διαθέσεως δὲ μᾶλλον τῆς εἰς νοῦν καὶ καρδίαν, καὶ διὰ τούτων εἰσόμεθα. οὐκοῦν οὔτε βεβοήκασι πρὸς Θεόν. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀπονενεύκασιν ἀχαλίως εἰς ἐκτόπους φιλοσαρκίας, ὡς καὶ ὀλολύζειν ἐπὶ κοίταις. αἰσχυρῶν δὲ τρόπων ἀπόδειξις τὸ χρῆμά ἐστι, καὶ τῆς εἰς πορνείαν ἀνεπιπλήκτου ῥοπῆς, καὶ νοῦ κεκλασμένου πρὸς ἡδονάς. πρόπει δ' ἂν μόνοις εἰς αἰσχυρὰν οὕτω καὶ βδελυρωτάτην ἔξιν κατολισθεῖν τοῖς τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐξαιρετα, πρὸς τὰ τῶν γυναιῶν ἔθη καὶ σχήματα καὶ φωνὰς καταβιά- ζεσθαι μεμελετηκόσι. γυναικίαι δὲ οὗτοι, καὶ πολὺ λίαν ἐκτεθηλυμένοι, καὶ εἰς λήξιν ἦκοντες τῆς ἐν ἀνθρώποις ἀκα- θαρσίας. τόγε μὴν ἐπ' οἴνῳ καὶ σίτῳ κατατέμενεσθαι λέγειν αὐτοὺς, ἐκεῖνο οἴμαί που παραδηλοῦν ἔοικεν. εὐχαριστοῦν- τες γὰρ τοῖς ἑαυτῶν εἰδώλοις ἐπὶ ταῖς ἐξ ἀγρῶν εὐκαρπίαίς, σίτῳ τέ φημι καὶ τοῖς ἐξ ἀμπέλου, τὰς καλουμένας τελετὰς ἐπιτηδεύειν ἠθέλον· οἷον ἐνθουσιῶντές τε καὶ μαινόμενοι, καὶ σιδήρῳ τὰ στέρνα καὶ ἄμφω τῷ χεῖρε χαράττοντες, ἵνα καὶ 1.165 αὐτόπου τάχα τὸ ἴδιον αἷμα μονονουχὶ καταθύοντες τοῖς γλυπτοῖς, ἐπ' ἐσχάτῃ λοιπὸν ἀφιλοθεῖᾶ καταγινώσκοντο. τούτοις που τάχα καὶ προφήτης ἕτερος ἐπιμειδιᾶ λέγων, "Θύσατε ἀνθρώπους, μόσχοι γὰρ ἐκλελοίπασιν." ἱκανὰ δὲ τὰ τοιάδε καταλυπεῖν ὅτι μάλιστα τὸν τῶν ὄλων κατεξουσιάζοντα Θεὸν, ᾧ μᾶλλον ἔδει προσάγειν τὰ χαρις- τήρια, καὶ οὐχὶ τὴν αὐτῷ πρέπουσαν δόξαν ἀπονέμειν ἀβούλως ζύλοις τε καὶ λίθοις. 9'Επαιδεύθησαν ἐν ἐμοί,

καὶ ἐγὼ κατίσχυσα τοὺς βραχίονας αὐτῶν, καὶ εἰς ἐμὲ ἐλογίσαντο πονηρά. ἀπεστράφησαν εἰς οὐδέν, ἐγένοντο ὡς τόξον ἐντεταμένον.⁹ Ἔτερον αὐτοῖς ἀχαριστίας αὐτῶν ἐπισυνάπτει τρόπον, ἀνοσίους ὄντας καὶ ὀλιγογνώμονας ἀποφαίνων. ἐγὼ μὲν γάρ φησι, καίτοι πάλαι κτηνῶν ἀλόγων διενεγκόντας οὐδὲν καὶ ἀσυνέτους ὄντας κομιδῆ, καὶ νόμῳ πεπαίδευκα, καὶ σοφοὺς ἀπέδειξα καὶ τὸ συμφέρον εἰδόντας καὶ τὴν τῆς δικαιοσύνης ὁδὸν, καὶ ἀπάσης εὐκοσμίας κατόρθωσιν οὐκ ἠγνοηκότας, ὡς ἤδη καὶ λέγειν χαίροντας ἐφ' ἑαυτοῖς, "Μακάριοι ἐσμέν Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ Κυρίῳ γνωστὰ ἡμῖν ἐστι." καὶ οὐ μέχρι τούτων τὰ τῆς εἰς αὐτοὺς γέγονε φιλοτιμίας· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀλκιμωτάτους ἀπέφηνα, καὶ ἴκα- νῶς ἔχοντας πρὸς τὸ δύνασθαι παντὸς καταθλεῖν τοῦ πολε- μεῖν ἐθέλοντος καὶ ἀνθεστηκότος. νενικήκασι γὰρ ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα, καὶ τοῦτο ἀμογητί· ἀλλ' εἰς ἐμὲ τὸν τῶν τοιούτων αὐτοῖς δοτῆρα Θεὸν γεγόνασι πονηροὶ, κατα- φρονηταὶ δηλονότι καὶ ἀποστάται· καὶ ὁ τρόπος αὐτοῖς τῆς ἀποστροφῆς γέγονεν εἰς οὐδέν. οὐδὲν γὰρ ὅλως τὸ ἐξ ὕλης αἰσθητῆς χειροποίητον ἄγαλμα. ἀλλ' εἰ μὲν τι τὸ ἄμεινον εὐρήκασιν, ἔχοι ἂν εἰκότως καὶ λόγον αὐτοῖς ἢ παράβασις. 1.166 ἐπειδὴ δὲ πρὸς Θεὸν οὐδὲν παντελῶς τὰ τοιάδε, γελοιότης δὲ καὶ ἠλιθιότης καὶ ὅσα τούτοις ἐγγὺς, οὐδεὶς αὐτοῖς ἐστι λόγος τῆς ἀποστροφῆς, πιθανὴν ἔχων αἰτίαν. οὐκοῦν εἰς οὐδὲν ἀπεστράφησαν, γεγόνασι δὲ πρὸς τούτοις καὶ ὡς τόξον ἐντεταμένον, οὐ χαλῶμενοι πρὸς μετάγνωσιν, οὐ καθυφιέντες τοῦ τόνου τοῦ πρὸς τοσαύτην αὐτοὺς ἀποφέροντος αἰσχύνην καὶ ἀβουλίαν. Ἰστέον δὲ, ὅτι τοῦτο διερμηνεύοντες ἐκδεδώκασι ἕτεροι, ἐγένοντο ὡς τόξον ἀντεστραμμένον, ἵνα τι τοιοῦτον πεπραχῶς νοῆται πάλιν ὁ Ἰσραὴλ. οὐς γὰρ ἔδει μᾶλλον, καθάπερ τι τόξον, ἐντείνεσθαι κατ' ἐχθρῶν, καὶ βάλλειν εὐτόνως τοὺς ἀντανίστασθαι μεμελετηκότας, διαλελήθασι σφᾶς αὐτοὺς οἰονεὶ τόξων ἀκίσι πλήττοντες πικρῶς. Θεῶ γὰρ προσ- κρούοντες, κατάγε τοὺς ἤδη προειρημένους τρόπους, τί δρῶν- τες ἕτερον ἀλοῖεν ἂν, ἢ καθ' ἑαυτῶν τὰς ἰδίας ὀπλίζοντες χεῖρας; Νοοῖτο δ' ἂν τὸ προκείμενον, εἴπερ τῷ δοκεῖ, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον. ὁ μὲν γὰρ τῶν ὄλων Θεὸς ἐνέτεινεν οἰονεῖπως τὸν Ἰσραὴλ ὡς ἴδιον τόξον, τῇ τοῦ διαβόλου τυραννίδι μαχό- μενος, καὶ τῇ τῆς εἰδωλολατρείας ἀντεξάγων ἀπάτη· μόνος γὰρ ἐκ πάντων τῶν ἀνά παῖσαν τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν ὁ Ἰσραὴλ, κατάγε τὸ τῷ νόμῳ δοκοῦν, ἀπεσεῖετο μὲν τὴν τῶν εἰδώλων προσκύνησιν, προσέκειτο δὲ τῷ φύσει τε καὶ ἀλη- θῶς τῶν ὄλων Δεσπότη· ἀλλ' ἐτράποντο πρὸς τὸ ἐναντίον. οἱ γὰρ ἐκεῖνο πράττειν ὀφείλοντες, ὑπὲρ τῆς τῶν εἰδώλων δόξης πεπολεμήκασι τῷ Θεῷ· γεγόνασι τοίνυν ὡς τόξον ἀντεστραμμένον, ἐναντία χρώμενοι τῇ τοξείᾳ. Ἡ πεσοῦνται ἐν ῥομφαίᾳ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν δι' ἀπαιδευσίαν γλώσσης αὐτῶν.⁹ Οὐ κατὰ μόνον ἤξει, φησὶ, τῶν τοῖς ἡγουμένοις ὑπεστρω- 1.167 μένων τὰ ἐξ ὀργῆς, καταλήψεται δὲ, καὶ μάλα γοργῶς, καὶ τοὺς ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς ἐντρυφᾶν εἰωθότας. πεσοῦνται γὰρ ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ πρόφασις ἔσται τοῦ παθεῖν αὐτοὺς, τῆς γλώσσης τὸ ἀσελγές. ἀπαιδευσία γὰρ ἀληθῶς τὸ "τῷ ξύλῳ "λέγειν Θεὸς μου εἰ σύ· καὶ τῷ λίθῳ Σὺ ἐγέννησάς με." Ἀρμόσειε δ' ἂν εὖ μάλα καὶ τὰ τοιάδε λέγειν τῷ Ἐμ- μανουὴλ, καθ' οὗ τὴν ἀπαιδευτον κενικήκασι γλώσσαν οἱ γραμματεῖς τε καὶ Φαρισαῖοι, καίτοι παιδεύοντός τε καὶ κατισχύοντος, δῆλον δὲ ὅτι πνευματικῶς ὦν οὐδὲν ὑπο- λογισάμενοι, καὶ ἀπεστράφησαν εἰς οὐδέν. ἐτράποντο γὰρ εἰς "διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων." καὶ γεγόνασιν ὡς τόξον ἀντεστραμμένον, βάλλοντες ἀνοσίως τὸν ἑαυτῶν Δεσπότην, οὗ μᾶλλον ἐχρῆν ὑπεραθλῆσαι γενικῶς, καὶ νικᾶν ἐπείγεσθαι τοὺς ἀντιτεταγμένους, καθὰ καὶ οἱ τῶν πιστευ- σάντων γνήσιοι μαθηταί. Ἡ οὗτος ὁ φαυλισμὸς αὐτῶν ἐν γῆ Αἰγύπτῳ εἰς κόλπον αὐτῶν. ὡς γῆ, ὡς ἀετὸς ἐπ' οἶκον Κυρίου, ἀνθ' ὧν παρέβησαν τὴν δια- θήκην μου, καὶ κατὰ τοῦ νόμου μου ἠσέβησαν.⁹ Ἀσαφῶς μὲν λίαν εἴρηται ταυτὶ, τῆς Ἑβραίων, καθάπερ ἐγῶμαι, φωνῆς πολλὴν ἐμποιοῦσης τοῖς διερμηνεύουσι τὴν

δυσχέρειαν· ἐπόμενοι δὲ ἡμεῖς τῆ τῶν νοημάτων τάξει, τὸ εἰς νοῦν ἦκον ἐροῦμεν. οὗτος τοίνυν ὁ φαυλισμὸς αὐτῶν φησὶν ἐν γῆ Αἰγύπτῳ, τουτέστιν, ἐπειδήπερ ἐμὲ τὸν αἰεὶ σώζοντα καὶ παιδεύοντα καὶ ἀκαταγώνιστον τιθέντα τοῖς ἀνθεστηκό- σιν· ἐνίσχυσα γὰρ αὐτούς· ἐξεφάυλισαν ἀνοσίως, δαιμονίοις μὲν ἀπονέμοντες τὰς λατρείας, ἐπιθαρσίσαντες δὲ καὶ τῆ τῶν Αἰγυπτίων γῆ, καὶ ἀποχρήσειν αὐτοῖς εἰς εὐημερίαν τὰς ἐκεῖθεν ἐπικουρίας οἰόμενοι, ταύτητοι καὶ εἰς κόλπον αὐτῶν 1.168 ἀποστραφήσεται τὸ ἐγγχείρημα, καὶ τῆς ἑαυτῶν εἰκαιοβουλίας οὐκ ἀγαθὰς εὐρήσουσιν ἀμοιβάς. ἀπολήψονται δὲ καθάπερ εἰς κόλπον τὰς δίκας. ἤξει γὰρ ἤξει, φησὶν, ὁ καταδηώσων αὐτούς, τῶν Ἀσσυρίων ὁ τύραννος ἀριθμοῦ κρείττονα τὴν τῶν μαχίμων ἔχων πληθύν. ἤξει τε αὐτοῖς ὡς ὅλη γῆ καὶ χώρα καὶ πατρίς, ἵνα τις οἴηται τὴν Περσῶν καὶ Μήδων ὅλην ἐξ ὅλου μεταστῆναι χώραν, καὶ εἰς Σαμαρείαν ἔλθειν· τοῦτό ἐστι τὸ ὡς γῆ. ἤξει δὲ καὶ ὡς ἀετὸς εἰς οἶκον Κυρίου, τουτέστιν, ἀναπτήσεται καὶ ἐπ' αὐτὸν ὄξυς καὶ δεινὸς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ καταδραμεῖται τῆς Ἰουδα βασιλείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων, ἀρπάζων ἀμογητὶ, καὶ ἀποκομίζων εἰς τὴν ἑαυτοῦ. πρώτη μὲν γὰρ ἡ Σαμαρειτῶν πεπόρθηται χώρα, καὶ ἐν αὐτῇ που πάντως ὁ Ἰσραὴλ, ὕστερον δὲ καὶ αὐτὴ λοιπὸν ἡ διαβόητος ἐλήφθη πόλις, ἐφ' ἣ καὶ ὁ προ- φῆτης Ἱερεμίας ἐθρήνει λέγων· "Πῶς ἐκάθισε μόνη ἡ πόλις ἡ πεπληθυσμένη λαῶν; ἄρχουσα ἐν χώραις ἐγενήθη εἰς "φόρον." ὅτι γὰρ συνεπρήσθη τῇ πόλει καὶ ὁ ναὸς, οὐδα- μόθεν ἀμφίλογον. ταῦτα δὲ αὐτοῖς συμβήσεται φησιν, ὅτι τὴν θείαν παραβεβήκασι διαθήκην, καὶ ἠσέβησαν κατὰ τοῦ λαληθέντος νόμου. ὀλίγου γὰρ παντελῶς ἀξιοῦντες λόγου τὰ διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως τεθεσπισμένα, τοῖς ἰδίους θελή- μασι διαζῆν ἐσπούδαζον, καὶ ἕκαστος τὸ δοκοῦν καὶ θρησ- κείας τρόπον ἐποιοῦντο καὶ νόμον. 9'Εμὲ κεκράζονται Ὁ Θεὸς ἐγνώκαμέν σε· ὅτι Ἰσραὴλ ἀπεστρέψατο ἀγαθὰ, ἐχθρὸν κατεδίωξαν.9 Οἱ ἐπὶ σίτῳ καὶ οἴνῳ κατατεμνόμενοι, καὶ τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι τελοῦντες τὰς ἑορτάς, οἱ ταῖς ἑαυτῶν καρδίαις οὐ βεβοηκότες πρὸς Θεὸν, οὐδὲ μὴν ἐπεγνωκότες τὸν ἀπάσης 1.169 αὐτοῖς εὐθυμίας δοτῆρα καὶ πρύτανιν, ἀλλ' οὐδὲ ταῖς καθη- κούσαις εὐχαριστίαις τετιμηκότες, ἐπειδήπερ ἐν τῷ πλάτει τῆς εὐημερίας ἠγνοήκασι αὐτὸν, ἀλλ' οὖν εἴσονται παθόντες ἃ δεῖ, καὶ τῆς ἑαυτῶν δυσβουλίας εἰς πικρὸν τε καὶ ἀπευκτὸν καταίροντες τέλος, κεκράζονται καὶ ἐπικαλέσονται μόλις, δειναῖς τε καὶ ἀνηκέστοις ἐνολισθήσαντες συμφοραῖς, σύμ- βουλον δὲ ὡσπερ τὴν αὐτῶν τῶν δεινῶν δεξάμενοι πείραν, κατηγορήσουσι τότε τῆς ἑαυτῶν εὐηθείας, ἐκεῖνό που λέγοντες Ἰσραὴλ ἀπεστρέψατο ἀγαθὰ. ἐξὸν γὰρ ἔχειν αὐτὰ, καὶ τοῦτο πλουσίως, ἐρηρισμένους μετὰ Θεοῦ, καὶ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα διαπεραίνειν εὖ μάλα διεσπουδακότας, ἐχθρὸν κατεδίωξαν, τουτέστι, μονονουχὶ καὶ ἐκόντες αὐτοὶ δεδραμήκασι πρὸς ἐχθροῦς, καὶ ὑπὸ χεῖρα γεγόνασι τῶν μεμισηκότων, τὸν αἰεὶ σώζοντα Θεὸν, καὶ ἀμείνους τιθέντα τῶν ἀνθεστηκότων, ταῖς ἀποστασίαις λελυπηκότες. πάνσοφον οὖν ἄρα καὶ ὄνησι- φόρον ἀληθῶς, τὸ μὴ τὴν τῶν δεινῶν ἐκδέχεσθαι πείραν· παραιτεῖσθαι δὲ μᾶλλον ἀποῦσαν ἔτι, καὶ πρὸ αὐτῆς ἐπι- γεσθαι καταθρεῖν τὸ συμφέρον. 9'Εαυτοῖς ἐβασίλευσαν καὶ οὐ δι' ἐμοῦ, ἤρξαν καὶ οὐκ ἐγνώρισάν μοι, τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν ἐποίησαν ἑαυ- τοῖς εἶδωλα, ὅπως ἂν ἐξολοθρευθῶσιν.9 Ἀρνεῖται τὴν βασιλείαν τὴν τε τοῦ Ἱεροβοὰμ, καὶ τῶν καθεξῆς βεβασιλευκότων ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καίτοι διαρρήδην αὐτὸς εἰρηκῶς "'Ὅτι παρ' ἐμοῦ γέγονε τὸ "ῥῆμα τοῦτο." ἀπειλήσας δὲ καὶ αὐτῷ Σολομῶνι ταῖς τῶν ἄλλοφύλων γυναικῶν ἀκολουθήσαντι γνώμαις, καὶ τεμένη καὶ βωμοὺς τοῖς ἐκείνων σεβάσμασιν ἀνοσίως ἀνατεθεικότι, ὅτι "Διαρρήξω τὴν βασιλείαν σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ 1.170 "δούλῳ σου." τί οὖν ἐροῦμεν; ψευδοεπῆ τὸν τῶν ὅλων Θεόν; μὴ γένοιτο· τετραψόμεθα δὲ μᾶλλον ἐπὶ τὸ χρῆναι φρονεῖν ὀρθῶς, περινοοῦντες ἐκεῖνο. γέγραπται γάρ, "Μὴ "ἔσται κακία ἐν πόλει, ἦν Κύριος οὐκ ἐποίησε;" κακίαν δὲ λέγει

τὴν κάκωσιν. τὰ μὲν γὰρ τῶν πραγμάτων αὐτὸς κατ' ἰδίαν ἐργάζεται γνῶμην, τὰ δὲ καὶ γίνεσθαι συγχωρεῖ, κολάζων τινὰς, κἂν εἰ πράττοιτό πως ἀνεθελήτως αὐτῶ. ἐπειδὴ δὲ κωλύειν δυνάμενος, ἐφήσιν τι καὶ γίνεσθαι πολ- λάκις οἰκονομικῶς, ὡς αὐτὸς ὑπάρχων ἐργάτης καὶ τούτων λέγεται. οἶον· ἐπ' αὐτὸν γὰρ ἤδη τὸν Σολομῶνα βασιλεῦσθαι· μεθὰ δέδωκε μὲν γὰρ αὐτῶ τὸν ἐκ λίθων ἐν τοῖς Ἱεροσολύ- μοις ἀναδείμασθαι ναὸν, σοφὸν ἀπετέλει, καὶ ἐπ' ἀσυγκρίτῳ συνέσει διαπρεπῆ· ἔργον τοῦτο τῆς αὐτοῦ γνῶμης. συγ- κεχώρηκεν αὐτοῦ ῥαγῆναι τὴν βασιλείαν, οὐκ αὐτὸς εἰς τοῦτο κατὰ γνῶμην ἰδίαν ἀποφέρων τὰ πράγματα, σιωπῶν δὲ ὡς- περ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀβουλήτοις, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγανάκτησιν. οὐκοῦν εἰ καὶ βεβασίλευκεν Ἱεροβοὰμ, καὶ οἱ καθεξῆς, ἀλλ' οὐχὶ δὴ πάντως Θεοῦ συννεύοντος. τὰ γὰρ ἐξ ὀργῆς τῆς πρὸς τινὰς ὡς ἐν κολάσει συμβαίνοντα, τρόπον ἕτερον ἔχει, καὶ οὐκ ἂν νοοῖτο τοιαῦτα τυχόν, ὁποῖα περ ἂν εἴη τὰ κατὰ βούλησιν ἀληθῶς. ἑαυτοῖς τοιγαροῦν βεβασιλεύκασιν, καὶ οὐ δι' ἑμοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἤρξαν, μονονουχὶ μηδὲ ἐγνωκότος Θεοῦ· τὸ γὰρ παρὰ γνῶμην οὐδὲ εἰδέναι δοκεῖ· γέγονεν ἀσθενῆς καὶ εὐάλωτος ἡ ἀρχή, καὶ ἀνικάνως ἔχουσα πρὸς ἀντίστασιν, καὶ διασώζειν οὐχ οἷά τε τοὺς ὑπεζευγμένους. "Δι' αὐτοῦ γὰρ "βασίλεις βασιλεύουσι, καὶ τύραννοι δι' αὐτοῦ κρατοῦσι γῆς." ὅτι δὲ πολλὴν ἐπὶ τούτῳ νοσοῦσιν ἀναισθησίαν, καὶ τοῖς δοθεῖσι παρὰ Θεοῦ πρὸς τὴν κατ' αὐτοῦ λύπην ἐχρήσαντο, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς ὄλεθρον τῶν ἰδίων ψυχῶν, ἐδίδαξεν εἰ- πῶν· τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον ἐποίησαν ἑαυτοῖς εἰδῶλα, ὅπως ἐξολοθρευθῶσιν. ὅθεν γὰρ ἦν αὐτοὺς εὐδοκιμεῖν 1.171 δύνασθαι κατοικτεῖροντας ἀδελφούς, ἐντεῦθεν Θεῶ προσ- κρούουσι, καὶ τῆς σωτηρίας τὸν τρόπον μετανιστᾶσιν ἀβού- λως ἐπὶ γε τὸ ἐξ αὐτοῦ διόλλυσθαι δεῖν. 9' Ἀπότριψαι τὸν μόσχον σου Σαμάρεια, παρωξύνθη ὁ θυμὸς μου ἐπ' αὐτῶ· ἕως τίνος οὐ μὴ δύνωνται καθαρῶσθαι ἐν τῷ Ἰσραήλ; καὶ αὐτὸ τέκτων ἐποίησε, καὶ οὐ Θεὸς ἐστὶ, διότι πλανῶν ἦν ὁ μόσχος σου Σαμάρεια.9 Ὡς εὖ γε δὴ λίαν τὸ ἀπότριψαί φησιν, ὡς ἐπὶ κηλίδος καὶ μολυσμοῦ καὶ τῆς ἐσχάτης ἀκαθαρσίας. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς τῆς εἰδωλολατρείας τὸ χρῆμα, βδελυρὰν τε καὶ κάκοσμον, καὶ κατηχημένην παρὰ Θεῶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν ἀποτελοῦν. συμβουλεύει δὴ οὖν ὡς φιλοικτίρμων καὶ ἀγαθὸς, μετατίθεσθαι πρὸς τὸ ἄμεινον, καὶ ἀποσκευά- ζεσθαι τὴν ὀργὴν, καὶ τὰς τῶν συμβησομένων αἰτίας περι- στείλαι λοιπὸν, καὶ ταῖς μεταγνώσεσιν ἀνακόψαι τὰ δεινὰ, κἂν γοῦν ὁψὲ διεκνήψαντας. ἐπ' αὐτῶ γὰρ δὴ δηλονότι τῶ μόσχῳ παρωξύνθαι φησὶ, δεικνὺς ὅτι παρήσιν μὲν ἔσθ' ὅτε φιλόανθρωπος ὢν τὰ ἐξ ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης πταισ- ματα, κολάζει δὲ πάντως τὴν ἀποστροφὴν, δύσοιστόν τε ποιεῖται τὴν τῶν ὑβριζόντων ἀπόνευσιν, εἷς γε τὸ χρῆναί φημι τοῖς δαιμονίοις προσκυνεῖν. μέχρι γὰρ τίνος ἐν ἀκα- θαρσίᾳ γεγονότες ἀμεταποίητοι μενεῖτε; ποῖος ὑμῖν ἀρκέσει καιρὸς εἰς τὴν τῆς εὐηθείας ἀπόθεσιν; ὁ γὰρ εἰργάσατο τέκτων, Θεὸν εἶναι πιστεύετε· καὶ τὸ ὠφελοῦν οὐδὲν, ἀπο- κομίζον δὲ μᾶλλον εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν, σεπτὸν ἠγεῖσθε καὶ ἀξιόληπτον· πλανᾷ γὰρ ὁ μόσχος, καὶ ἕτερον οὐδέν. 1.172 9' Ὅτι ἀνεμόφθορα ἔσπειραν, καὶ ἡ καταστροφή αὐτῶν ἐκδέξεται αὐτὰ· δρᾶγμα οὐκ ἔχον ἰσχὺν τοῦ ποιῆσαι ἄλευρον, ἐὰν δὲ καὶ ποιήσῃ, ἀλλότριοι καταφάγονται αὐτό.9 Ὡς ἐξ ὁμοιότητος τῶν εἰκῆ καμνόντων ἐν γεωπονίαις, τῆς ἐνούσης αὐτοῖς δυσβουλίας καὶ τῆς περὶ τὰ μάταια σπουδῆς τὸ ἄκαρπον ὑποδηλοῖ. τὸ γὰρ ἐπ' αὐτοῖς πονεῖν ἐλέσθαι τινὰς, καὶ ἐπιμελῶς ἔσθ' ὅτε θρησκεύειν, ἀναθήμασί τε καὶ θυσίαις τιμᾶν, εἴη ἂν ἕτερον οὐδὲν, ἢ τὸν ἀνέμῳ κατεφθαρ- μένον συναγείρειν σπόρον, οὐδὲν ὄνῃσαι παντελῶς τὸν πονοῦντα δυνάμενον. ποῖα γὰρ ἀντίδοσις τῆς εἰς εἰδωλο- λατρείαν σπουδῆς; ἢ ποῖα παρὰ γλυπτῶν ὄνησις; ἢ κατὰ τίνα τρόπον εὐφρανοῦσιν τινὰς ἃ δεῖ πάντως ἐλθεῖν εἰς κατα- στροφήν; εἰκότασι τοίνυν οἱ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν εἰωθότες καὶ ταῖς εἰδώλων τιμαῖς ἀνατιθέμενοι τὸ σπούδασμα, τοῖς σπεί- ρουσιν ἀνεμόφθορα, καὶ ἀσταχύων δράγματι

σίτον οὐκ ἔχοντι, καὶ εἰς ἀλεύρου χρεῖαν οὐ πεποιημένω. εἰ δὲ δὴ τι καὶ γένοιτο παρ' αὐτῶν, τουτέστι, κἂν εἰ δόξειάν πως εἶναι σπουδαῖοι καὶ γνήσιοι περὶ τὰ τῆς πλάνης ἔργα, καὶ τοῦτο εἰς ἄλλο- τρίους γενήσεται παρ' αὐτῶν, κατευφρανεῖ δὲ Θεὸν κατ' οὐ- δένα τρόπον. ἄλλοτρίους δὲ φησι τοὺς ψευδωνύμους θεοῦς. Ἄμισθον οὖν ἄρα παντελῶς καὶ τὸ σπουδαῖον ἡμῶν ἐν τοῖς λυποῦσι Θεὸν, καὶ τῆς ἐπιεικείας οἱ τρόποι πάντη τε καὶ πάντως διαβεβλήσονται παρ' αὐτῶ, τῆς τοῦ ἀγαθοῦ διεκπίπτοντες θήρας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΩΣΗΕ ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

Κατεπόθη Ἰσραὴλ, νῦν ἐγένετο ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὡς σκεῦος ἄχρηστον, ὅτι αὐτοὶ ἀνέβησαν εἰς Ἀσσυρίους· ἀνέθαλε καθ' ἑαυτὸν Ἐφραΐμ, δῶρα ἠγάπησε, διὰ τοῦτο παραδοθήσονται τοῖς ἔθνεσι.

Καταπεπόσθαι φησὶ τὸν Ἰσραὴλ, ὡς οἰκτρὰν ὑπομείναντα ναυαγίαν, καὶ τοῖς τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν ἐναποπνιγέντα κύμασι, καὶ ὡσπερ τινὲς πέτρας τοῖς ἐκ θείας ὀργῆς κινήμασι περιτεθραυσμένον. ἤγουν καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, κατα- πεπόσθαι φησὶν αὐτὸν, ὡς ὑπὸ δεινοῦ καὶ ἀπλήστου δρά- κοντος, τοῦ Ναβουχοδονόσορ· ἔφη γὰρ ὧδε καὶ ἕτερος ἡμῖν τῶν ἀγίων προφητῶν, τὸ τοῦ Ἰσραὴλ πρόσωπον ἑαυτῶ περιτιθεὶς, δορικτήτου τε ὄντος ἤδη καὶ τοῖς ἐλοῦσι δουλεύ- οντος, "Κατέφαγέ με, ἐμερίσατό με, κατέλαβέ με σκότος" "λεπτὸν, Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος κατέπιέ με" "δράκων, ἔπλησε τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τρυφῆς μου." Ἀληθὲς δὲ καὶ ἐτέρως, ὡς καταρρόφει τρόπον τινὰ τοὺς τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ἐκπίπτοντας, καὶ ἰδίαν ποιεῖται τροφήν ὁ πολυκέφαλος δράκων, ὃν καὶ ἡ τοῦ ψάλλοντος φωνὴ βρῶμα δεδόσθαι φησὶ λαοῖς τοῖς Αἰθίοψι. "Σὺ γάρ φησι, συν- ἐθάλασας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος· ἔδωκας αὐτὸν" "βρῶμα λαοῖς τοῖς Αἰθίοψιν." οἱ γὰρ μελάντατον ἔχοντες ἔν γε δὴ σφισιν αὐτοῖς καὶ ἀφεγγῆ τὸν νοῦν, Αἰθίοπες 1.174 εἰκότως καὶ νοοῖντ' ἂν καὶ λέγοιντο πρὸς τε ἡμῶν αὐτῶν, καὶ παρὰ Θεοῦ. οὗτοι τρέφουσι τὸν πολυκέφαλον δράκοντα, καὶ αὐτοὶ δὲ αὐτὸν σιτοῦνται πάλιν. Καταπέποται τοίνυν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ γέγονεν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὡς σκεῦος ἄχρηστον. ἀπενηνεγμένος γὰρ εἰς Ἀσσυρίους καὶ Μήδους, ἠχρειώθη παντελῶς, τὰ ἐκείνοις δοκοῦντα φρονεῖν τάχα που βεβιασμένος. ἤγουν, ὅτι γέγονε σκεῦος ἄχρηστον, ταύτητοι καὶ κατεπόθη, καὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφείς, μετεφοί- τησεν εἰς τὰ ἔθνη. τοιοῦτο τί φησιν ὁ πάντων Δεσπότης καὶ διὰ φωνῆς Ἰερεμίου περὶ τινος τῶν ἐν Σαμαρεία βεβασι- λευκῶτων ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ "Ἡτιμώθη Ἰεχονίας ὡς σκεῦος" οὗ οὐκ ἔστι χρεῖα αὐτοῦ, ὅτι ἐξερρίφη καὶ ἐξεβλήθη εἰς "γῆν ἣν οὐκ ἤδει. γῆ γῆ, ἄκουε λόγον Κυρίου, γράψον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον ἄνθρωπον." ἠχρειώθη τοίνυν ὁ Ἰσραὴλ. ποία γὰρ χρεῖα ψυχῆς τῷ Θεῷ πλανωμένης, καὶ φιλαμαρτήμονος καὶ ἀποτρεχούσης εὐκόλως εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων καὶ εἰς, τὸ πάντων ἐπέκεινα τῶν κα- κῶν, τῆς ὑπὸ Θεῷ δουλείας τὴν ἀποστροφὴν; τίς οὖν ἡ αἰτία τοῦ τὰ τοιάδε πάσχειν τὸν Ἰσραὴλ; ὅτι αὐτοὶ ἀνέβησαν εἰς Ἀσσυρίους. μονονουχὶ γάρ φησιν, αὐτόμολοι δεδραμή- κασι πρὸς ἐχθρούς. πῶς ἢ τίνα τρόπον; δεδιότες γὰρ τὴν ἐκείνων ἔφοδον, οὐ τὴν Θεοῦ μᾶλλον ἐπικουρίαν ἐζήτουν μεταγινώσκοντες, δώροις δὲ μᾶλλον μεταπεπέικασι κατηρε- μῆσαι βραχύ. εἶτα τὴν τοιάνδε σκέψιν, ὡς εἰκαίαν αὐτοῖς ἐσομένην καὶ ἄχρηστον, διαγελαῖ τρόπον τινὰ, λέγων περὶ τῶν ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ βεβασιλευκῶτων, οἱ καὶ δῶρα πεπόμφασι τοῖς Ἀσσυρίων τυράννοις, ἀνέθαλε καθ' ἑαυτὸν Ἐφραΐμ. Ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι· μέλλων ἐκκόπτεσθαι καθάπερ τι στέλεχος ὁ ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ

βεβασιλευκῶς, καὶ οἶον ὑπὸ 1.175 πυρὸς τῆς θείας ὀργῆς καταμαραίνεσθαι, ἀνέθαλε καθ' ἑαυ- τὸν, τουτέστιν, ἐμοῦ δίχα, καὶ σύμπνοιαν τὴν ἐμὴν οὐκ ἔχων, ὥθη φησὶν, ὅτι ζήσεται καὶ δώσει ῥίζαν εἰς βάθος, καὶ τῶν ἰδίων οὐκ ἀπολισθήσεται θρόνων. ἐξεπρίατο γὰρ πρόσκαιρόν τε καὶ ὀλίγην ἀνάβλησιν τοῦ κακοῦ, δῶρα ἀγα- πήσας· οὐ δέχεσθαι μᾶλλον, ἀλλὰ διδόναι. καὶ τί τὸ ἐντεῦ- θεν; ὄφελος μὲν οὐδὲν, παραδοθήσονται δὲ τοῖς ἔθνεσι, καὶ δι' αὐτῶν μάθοι τῶν συμβησομένων, ὡς οὐκ ἂν τις ἀναθάλοι καθ' ἑαυτόν· οὐδ' ἂν ὀνήσειε τοὺς Θεῶ προσκρούοντας τὸ δῶρα διδόναι τοῖς ἐχθροῖς. ὑποκείσονται γὰρ, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, τῇ δίκῃ. 9Νῦν εἰσδέξομαι αὐτούς, καὶ κοπάσουσι μικρὸν τοῦ χρεῖν βασιλέα καὶ ἄρχοντα.⁹ Ἀπάσης, ὡς ἔπος εἶπεῖν, τῆς τοῦ Ἰσραὴλ φαυλότητος παραίτιοι γεγόνασιν οἱ ἐκ φυλῆς τοῦ Ἐφραΐμ ἐπ' αὐτούς βεβασιλευκότες. πρῶτος μὲν γὰρ ὁ ἐπάρατος Ἰεροβοὰμ τῆς ἀποστασίας γέγονεν εὐρετής, δαμάλεις αὐτοῖς ἀναστήσας χρυσᾶς, καὶ τῶν καλουμένων ὑψηλῶν, τουτέστι, τῶν ἐν ὄρεσι καὶ βουνοῖς τεμενῶν, καθιστὰς ἱερεῖς, τοὺς οὐκ ἐκ φυλῆς Λευῖ, ἀλλ' ὅσοι μᾶλλον "ἐπλήρουν τὴν χεῖρα αὐ- "τῶν," κατὰ τὸ γεγραμμένον. εἶτα μετ' ἐκεῖνον, τῶν Ἀσσυρίων προσδοκωμένων, ἐν καιρῷ τῆς βασιλείας Μα- ναεῖμ, πεπόμφασι χρήματα, πείθοντες ἀποσχέσθαι τῆς γῆς. Ταύτητοι δικαίως ἢ θεία γέγονεν ἀπειλή κατὰ τῆς βασι- λείας τῆς ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ γεγενημένης ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ. Νῦν γὰρ αὐτούς εἰσδέξομαί φησιν, οὐχ ὡς τρόπον ἔχοντας ἀγαθόν, οὐδὲ ὡς ἄριστα βιοῦν ἐλομένους, οὔτε μὴν τῆς κατὰ τὸν νόμον πολιτείας ἐφιεμένους, ἀλλ' ὡς παιδευτῆς, καὶ δίκας αἰτῶν, καὶ ὑπὸ κρίσιν ἤδη καλῶν. παρῆκα μὲν γὰρ ἐξ ἡμε- ρότητος εἰς ὑπέρθεσιν τὰ ἐκ θείας ὀργῆς, κατὰ τὸν ἤδη 1.176 παρωχηκότα καιρὸν, ἀλλὰ νῦν αὐτούς εἰσδέξομαί φησιν, ἵνα τῇ τῶν δεινῶν πείρα μανθάνωσι μόλις, ὅτι καὶ ὑπὸ Δεσπότην εἰσὶ, καὶ τῆς ἐμῆς οὐκ ἔξω χειρός. ὅτι δὲ οὐκ εἰς ἀνάβλησιν τὰ ἐξ ὀργῆς ἔτι, πεπληροφόρηκε λέγων τὸ νῦν. εἰσδεχ- θέντες δὴ οὖν ἵνα παιδεύωνται, πεπαύσονται λοιπὸν τοῦ χρεῖν βασιλέα καὶ ἄρχοντα. δουλεύοντες γὰρ Ἀσσυρίοις καὶ Μήδοις, ποίαν ἂν ἔσχον σχολὴν τὰ τῆς ἀποστασίας ἔργα πληροῦν; οἷγε καὶ κατοικιμῶζοντες διετέλουν, καὶ τὴν ἀδόκητον κατεθρήνουν συμφορὰν. ἰστέον δὲ, ὅτι μετὰ τὸ ἀνεῖναι Κῦρον τὸν Καμβύσου τῆς αἰχμαλωσίας τὸν Ἰσραὴλ, οὐκέτι κεχρίκασιν ἐν Σαμαρεία τοὺς ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ, ἀλλ' ὑφ' ἑνα πάντες γεγόνασι ζυγόν, βασιλευόντων ἐν Ἰεροσο- λύμοις τῶν ἐξ Ἰούδα φυλῆς. κατωκῆκασιν γὰρ οὐκέτι διη- ρημένως, ἀλλ' ἐν τοῖς Ἰεροσολύμοις ἅπαντες. ἄρχεται δὲ πρῶτος μετὰ τοὺς τῆς αἰχμαλωσίας καιροὺς τῆς ἐπ' ἀμφοῖν βασιλείας, φημὶ δὴ τοῦ τε Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Ἰούδα, ἦτοι πασῶν ἀπαξαπλῶς τῶν δυοκαίδεκα φυλῶν Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ ἐκ φυλῆς Ἰούδα, τῶν Λευιτικῶν καθηγου- μένου ταγματῶν καὶ τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης διέποντος λει- τουργίαν Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου. 9Ὅτι ἐπλήθυνεν Ἐφραΐμ θυσιαστήρια εἰς ἀμαρτίας, ἐγένοντο αὐτῷ θυσιαστήρια ἡγαπημένα· καταγράφω αὐτῷ πλῆθος καὶ τὰ νόμιμα αὐτοῦ. εἰς ἀλλότρια ἐλογίσθησαν αὐτῷ θυσιαστήρια τὰ ἡγαπημένα.⁹ Ἐξηγεῖται τὴν αἰτίαν, δι' ἣν εἰκότως τοῖς βασιλεύουσι τὸ ἀποπεσεῖσθαι δεῖν τῆς ἀρχῆς ἐπιφέρει λοιπόν. πλεῖστα μὲν γὰρ ὅσα θυσιαστήρια, τὰ εἰς ἀμαρτίας πεποιήται τῷ Ἐφραΐμ. ἄττει δὲ ὁ λόγος καὶ ἐπὶ τὸν πρῶτον Ἰεροβοὰμ, τὸν ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ βασιλεύσαντα, καὶ μετ' ἐκεῖνον εἰς τοὺς ἐφεξῆς, οἱ 1.177 ἐν ὄρει παντὶ καὶ βουνῷ βωμοὺς ἀνιστάντες τοῖς δαίμοσι, θύειν ἀνέπειθον τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ. εἶτα λυπεῖσθαι δέον ἐπὶ τοῖς οὕτως ἐκτόποις ἐπιχειρήμασιν· ἐπλήθυναν γὰρ θυσιαστήρια τὰ εἰς ἀμαρτίας· ἐποιήσαντό φησιν αὐτὰ καὶ ἡγαπημένα, καὶ προσέτι τούτοις εἰς ἀλλότρια ἐλογίσθησαν αὐτῷ· δηλὸν δὲ ὅτι τῷ Ἐφραΐμ· θυσιαστήρια τὰ ἡγαπημένα. δηλοῖ δὲ δὴ πάντως τὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ σκηνῇ, ἡγουν ἐν τοῖς Ἰεροσολύμοις, ἐν τῷ θείῳ κείμενα ναῶ. δύο δὲ ἦσαν ταυτί· τὸ μὲν τῶν καρπω- μάτων ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ, τὸ δὲ ἕτερον τοῦ θυμιάματος τὸ χρυσοῦν, ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ ἐσωτάτῳ. Πολλὰ τοιγαροῦν τῶν ἐξ

Ἐφραΐμ βεβασιλευκότων τὰ ἐγκλήματα· πρῶτον μὲν ὅτι ἐπλήθουναν θυσιαστήρια εἰς ἄμαρ- τίας· εἶτα ὅτι καὶ ἡγαπημένα πεποιήνται, τὰ ἐφ' οἷς ἦν εἰκὸς ὀλοφύρεσθαι καὶ θρηνεῖν, ὡς προσκεκρουκότας· καὶ τὸ ἔτι μεῖζον, ὡς ἀπονενευκῶς εἰς ἀπόνοιαν, ἀλλότρια πεποιήται τὰ ἡγαπημένα θυσιαστήρια, ἃ ἐχρῆν ὄντως ἀγαπᾶν καὶ ἐν παντὶ ποιεῖσθαι λόγῳ. προσέρριπτε δὲ διὰ μέσου, τὸ κατα- γράψω αὐτῷ πλῆθος καὶ τὰ νόμιμα αὐτοῦ. καί τι τοιοῦτον ὑποδηλοῖ· τὸ γὰρ τοι πλῆθός φησι τῶν εἰς ἁμαρτίας αὐτοῖς πεποιημένων θυσιαστηρίων, καὶ τὰ νόμιμα αὐτῶν, τουτέστι πάλιν, τὰς αὐτοῖς νενομισμένας θυσίας, ἥτοι τοὺς τῶν θυσιῶν καιροὺς ἢ τρόπους, καθ' οὓς τὰς βεβήλους προσῆγον τελετάς· κατετέμοντο γὰρ ἐπὶ σίτῳ καὶ οἴνῳ, καὶ ἕτερα ἄττα τούτοις εἰκότα δρᾶν ἐσπούδαζον· εἰς ἁμαρτίας αὐτοῖς καταγράψω καὶ εἰς ἐγκλήματα. Χρῆμα δὴ οὖν σωτήριον, τὸ τῶν θείων ἔχεσθαι θυσιαστη- ρίων, καὶ μεταποιεῖσθαι τῶν παρὰ Θεοῦ, καὶ μὴ ζητεῖν τὰ ἐτέρων, ἃ καὶ ἔστιν εἰς ἁμαρτίαν. τοῦτο ποιοῦσιν οἱ μὴ γνησίως χριστιανίζοντες, ἐκπίπτοντες δὲ μετὰ τὸ σωτήριον βάπτισμα πρὸς ἔθη καὶ παρατηρήσεις Ἑλληνικὰς, οἷς ἀκό- 1.178 λουθον εἰπεῖν τὸ διὰ τῆς τοῦ Παύλου φωνῆς "Οὐ δύνασθε "τραπέζης Κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων." καὶ μὴν καὶ οἱ τοῖς ἀνοσίοις αἰρετικοῖς συναπτόμενοι, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς θυσιαστηρίων μετέχοντες, οἷς καὶ κατὰ ἀλήθειαν εἰς ἀλλότρια ἐγενήθησαν θυσιαστήρια τὰ ἡγαπημένα. ἐπλή- θυναν γὰρ ἑαυτοῖς τὰ εἰς ἁμαρτίας, ἔξω θύοντες τὸν ἄμνὸν τῆς ἱεράς τε καὶ θείας αὐλῆς, τουτέστι τῆς Ἐκκλησίας. 9 Διότι ἐὰν θύσωσι θυσίαν καὶ φάγωσι κρέα, Κύριος οὐ προσδέξεται αὐτά· νῦν μνησθήσεται τὰς ἀδικίας αὐτῶν καὶ ἐκδικήσεται τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.9 Ὅτι γεγόνασι καὶ πεπλήθουνται παρὰ τοῦ Ἐφραΐμ τὰ εἰς ἁμαρτίας θυσιαστήρια, καὶ διὰ τούτων εὖ μάλα δηλοῖ. ἃ γὰρ θύουσι φησιν, οὐ Θεῷ μᾶλλον, ἀλλὰ τοῖς τῶν εἰδώλων τεμένεσι παρ' αὐτῶν προσφέρεται· κἂν ἐορτάζωσιν ἐπὶ ταῖς θυσίαις, τροφῶν ἢ ποτῶν ἀναπιμπλάμενοι, πρὸς Θεὸν τὸ χρῆμα οὐδέν. οὐ γὰρ αὐτῷ τελοῦσι τὴν πανήγυριν, ὅτι τὰ εἰς δόξαν δαιμονίων πραττόμενα, κατ' οὐδένα τρόπον παρα- δέξαιτο ἂν ἡ θεία τε καὶ ἀκήρατος φύσις, παροξύνεται δὲ μᾶλλον ὡς ὑβρισμένη· μόνον δὲ οὐχὶ καὶ οὐχ ἑκοῦσα κατα- βιάζεται πρὸς γε τὸ χρῆναι λοιπὸν τοῖς εἰς τοῦτο καλοῦσιν ὀργῆς ἐπάγειν τὰς δίκας, καὶ λοιπὸν ἰέναι πρὸς ἀνάμνησιν πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν τοῖς προσκρούουσι πεπλημε- λημένων. οὗ δὴ γεγονότος, ὄξεις οἱ θυμοὶ, παρὰ πόδας ἢ δίκη, καὶ οὐδεὶς ὁ ἐξαιρούμενος. "Φοβερὸν οὖν ἄρα τὸ "ἔμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος." προσήκει δὲ μᾶλλον, καὶ ἄμεινον ἀσυγκρίτως, καὶ πάσης ἡμῖν εὐημερίας πρόξενον, τὸ Θεῷ προσάγειν θυσίας, πνευματικὰς δηλονότι, καὶ αὐτῷ 1.179 πληροῦν ἐορτάς, διαβιοῦν ὀρθῶς ἡρημένους, καὶ τὸ κατὰ τι γοῦν ὅλως διαπίπτειν ἀποσπουδάζοντας. 9 Αὐτοὶ δὲ εἰς Αἴγυπτον ἀπέστρεψαν, καὶ ἐν Ἀσσυρίοις ἀκάθαρτα φάγονται.9 Αἰτιᾶται πάλιν, ὡς ἀνούστατά τε καὶ ἀνοσίως κομιδῇ διαζῆν ἐθέλοντας, καὶ εἰσάπαν ἡγνοηκότας τὴν τοῦ συμφέ- ροντος τρίβον. ἐγὼ μὲν γὰρ φησιν, εἰς τοῦτο γνώμης ἐνηνεγμένους λοιπὸν ὑπενεγκεῖν ἠπέλιψα ταῖς ὀργαῖς, καὶ ἐκδικήσεται τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ ἀναμνησθήσεται πάσας τὰς ἀνομίας αὐτῶν. καὶ ἦν ἐν ἀρχαῖς τὸ συμβήσασθαι προσδοκώμενον, καταπτοοῦντος ἤδη τὸν Ἰσραὴλ τοῦ πολέ- μου, καὶ μονονουχὶ τῇ χώρᾳ προσβάλλοντος. εἶτα, δέον αὐτοὺς λιταῖς τε καὶ μεταγνώσεσιν ἐκμειλίσσεσθαι Θεὸν, καὶ μεταπαιδεῦσθαι μὲν τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ταῖς δὲ εἰς τὸ ἄμεινον ἀναδρομαῖς ἐκδυσωπεῖν τὴν ὀργὴν, ὡς ἐπὶ τι τῶν ἄγαν χρησίμων, ἐξελέσθαι τε δυναμένων αὐτοὺς, ἀπέστρεψαν εἰς Αἴγυπτον, καλοῦντες εἰς ἐπικουρίαν "Αἰγύπτιον ἄνθρωπον "καὶ οὐ Θεόν, ἵππων σάρκας, "κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀλλ' "Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας "οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. ψευδὴς ἵππος εἰς "σωτηρίαν. ἀγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ Κύριον ἢ πεποιθέναι ἐπ' "ἄνθρωπον. ἀγαθὸν τὸ ἐλπίζειν ἐπὶ Κύριον ἢ ἐλπίζειν ἐπ' "ἄρχοντας." ὅτι δὲ εἰς οὐδὲν αὐτοῖς τῶν ἀναγκαίων τὰ τῆς τοιαύτης φησιν

είκαιοβουλίας ἐκβέβηκεν, ἐξ αὐτῆς εἴσονται τῆς πείρας· ἀποκομισθέντες γὰρ εἰς Ἀσσυρίους καὶ Μήδους, ἐκεῖ ἀκάθαρτα φάγονται, τουτέστι, διαβιώσονται τῆς εἰς τὸν νόμον αἰδοῦς ἀποβαλόντες τὸ λείψανον, καὶ ἀφυλάκτως ἐσθίοντες τὸ παρατυχόν. Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· εἶτα πῶς τοῦτο λελύπηκεν ἂν τοὺς 1.180 ἐξ Ἰσραὴλ, εἰδωλολατρεῖν ἐλομένους; πρὸς ταῦτά φαμεν, ὅτι πεπλάνηνται μὲν ὁμολογουμένως, ἀλλ' ἦν τις αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἔτι μικρὰ τοῦ νόμου φροντίς, καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐθῶν οὐκ ἀπόλισθον παντελῶς, καίτοι προσκυνοῦντες ἐν τοῖς τῶν εἰδώλων ναοῖς. ταῦτητοι καὶ ὁ μακάριος προφήτης Ἡλιοῦ, ὡς δυσὶν ἰγνύαις ἐπιχωλεύοντας κατητιᾶτό ποτε, καὶ μήτε τῷ Βάαλ ὀλοτρόπως, μήτε μὴν Θεῷ τελείως προσ- κείσθαι βεβουλημένους. οὐκοῦν γεγονῶς αἰχμάλωτος ὁ Ἰσ- ραὴλ, ἀποβέβληκε παντελῶς τὴν εἰς τὸν νόμον αἰδῶ, τοῖς τῶν κρατούντων ἔθεσί τε καὶ νόμοις, ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐπόμενος. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστιν ὃ καὶ αὐτὸς ἔφη Χριστὸς, ὅτι "Παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ "μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ." Δεῖ δὴ οὖν ἄρα τῶν θείων ἡμᾶς χαρισμάτων μὴ κατα- φρονεῖν· ἀλλ' ὧν ἂν ἔχοιμεν παρὰ Θεοῦ, πλεῖστον ὅσον ποιεῖσθαι λόγον· πεφροντικόσι μὲν γὰρ ἐμφιλοχωρήσει τὸ χάρισμα· εἰ δὲ ῥάθυμοι καὶ ἀναπεπτωκότες περὶ αὐτὸ γι- νοίμεθα, καὶ αὐτὸ δὴ πάντως ἀποπτήσεται. 9Καὶ ἐπελάθετο Ἰσραὴλ τοῦ ποιήσαντος αὐτόν, καὶ ὠκοδόμησαν τεμένη· καὶ Ἰούδας ἐποίησε πόλεις τετειχισμένας· καὶ ἐξ- ἀποστελῶ πῦρ εἰς τὰς πόλεις αὐτοῦ, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῶν.9 Ἀμφοτέραις ἐπιπλήττει ταῖς βασιλείαις, τῇ τε ἐν Σαμαρείᾳ φημί, καὶ τῇ τοῦ Ἰούδα, τουτέστι, τῇ οὔσῃ κατὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. τί γὰρ ἄμφω δεδράκασι, καταθρήσαι τε ἅμα καὶ εἰπεῖν ἀναγκαῖον. προσδοκωμένου γὰρ ἔσεσθαι τοῦ πολέμου, μονονουχὶ δὲ καὶ ἐπ' αὐταῖς ἤδη γεγονότος ταῖς θύραις τοῦ 1.181 δείματος, δέον αὐτοὺς τοὺς τε ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καὶ τοὺς βασιλεύοντας ἐκ φυλῆς Ἰούδα, τὴν παρὰ Θεοῦ τοῦ σώζοντος ἐπικουρίαν ζητεῖν, εἰς ἐκτόπους καὶ ἀνωφελεῖς ἐτράποντο γνώμας καὶ, ταῖς μεταγνώσεσι θεραπεύειν ὀφείλοντες, κατ- ηρέθιζον ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ ἔτι μειζρόνως τὸν τῶν ὅλων κρα- τοῦντα Θεόν. ὁ μὲν γὰρ Ἰσραὴλ, τουτέστιν αἱ δέκα φυλαὶ καὶ οἱ τούτων ἀνημμένοι τὸ κράτος, ὡς λελυπημένοι τοῖς δαίμοσιν ἤγουν ἀποστῆσαι δυναμένοις τὴν ἄλωσιν, καὶ τὰς τῶν πολεμίων ἀνατρέψαι φάλαγγας, καὶ πλείονας ἔτι τὰς θεραπείας προσῆγον· ἐκμειλισσόμενοι δὲ ὡσπερ, καὶ καθ- ιστάντες εὐμενεῖς, ὠκοδόμουν τεμένη, καὶ βωμοὺς δὲ ἐναπετί- θεντο, καὶ πλείοσιν ἔτι θυσίαις ἐτίμων· ὁ δὲ γε Ἰούδας ὀχυρωτέρας ἐποίησε τὰς ἑαυτοῦ πόλεις, λίθοις μᾶλλον ἐπιθαρ- σήσας, οὐ Θεῷ, καίτοι λέγοντι σαφῶς περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅτι "Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῇ, λέγει Κύριος, τείχος πυρὸς κυκλόθεν, "καὶ εἰς δόξαν ἔσομαι ἐν μέσῳ αὐτῆς." ἀλλ' οὐδὲν μὲν ὠνήσε τὸ χρῆμα τὸν Ἰσραὴλ· πῦρ δὲ ταῖς πόλεσιν ἐπαφή- σειν ταῖς Ἰούδα, λοιπὸν ἐπηπείλει ὁ Θεός, καταπιμπράντων αὐτὰς δηλονότι τῶν Βαβυλωνίων, οἱ τῆς εἰς αὐτοὺς ὀργῆς γεγόνασιν ὑπουργοί. διασώσει δὴ οὖν παντελῶς οὐδὲν τὸν Θεῷ προσκρούοντα· καὶ ζημία μὲν ὁμολογουμένως καὶ ἄμα- θίας ἔγκλημα λοιπὸν, μᾶλλον δὲ δυσσεβείας τῆς ἀνωτάτω, τὸ ταῖς τῶν δαιμονίων ἐπιθαρσῆσαι δυνάμεσι· Θεοῦ δὲ λελυπη- μένου καὶ παραλύοντος, οὐδὲν ἦττον ἀμαθὲς τὸ γηίνους ἐπι- κουρήμασι διαπαίζεσθαι. δεῖ δὲ δὴ μᾶλλον εὐχαῖς τε καὶ μεταγνώσεσιν ἀποκρούεσθαι τὴν ὀργὴν· ἔστι γὰρ "οἰκτίρ- μων καὶ ἀγαθὸς καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις" κατὰ τὸ γεγραμμένον. 1.182 9Μὴ χαῖρε Ἰσραὴλ, μηδὲ εὐφραίνου καθὼς οἱ λαοὶ, ὅτι ἐπόρνευσας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ σου· ἠγάπησας δόματα ἐπὶ πάντα ἄλωνα σίτου. ἄλων καὶ ληνὸς οὐκ ἔγνω αὐτοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἐψεύσατο αὐτούς. οὐ κατώκησαν ἐν τῇ γῇ Κυρίου· κατώκησεν Ἐφραῖμ εἰς Αἴ- γυπτον, καὶ ἐν Ἀσσυρίοις ἀκάθαρτα φάγονται. οὐκ ἔσπεισαν τῷ Κυρίῳ οἶνον, καὶ οὐχ ἠδυναν αὐτῶ· αἱ θυσίαι αὐτῶν ὡς ἄρτος πένθους αὐτοῖς, πάντες οἱ ἐσθίοντες αὐτὰ μίανθήσονται, διότι οἱ ἄρτοι αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν οὐκ εἰσελεύσονται εἰς τὸν οἶκον Κυρίου.9 Ταῖς

τῶν ἔθνῶν ἀγέλαις, ἐπεὶ τοὶ πλείστην ὄσσην νοσοῦσι τὴν ἀβουλίαν· πεπλάνηντο γὰρ ὁμολογουμένως· ἔθος ἦν ἄρ- χομένοις τῆς γεωπονίας καὶ ἀροῦν μέλλουσι τὴν γῆν, θυσίας ἐπιτελεῖν τοῖς δαίμοσι, καὶ παρ' αὐτῶν αἰτεῖν τὰς τῶν ἀγρῶν εὐκαρπίας· ἀμῶντες δὲ πάλιν, καιροῦ καλοῦντος εἰς τοῦτο, καὶ μὴν καὶ ληνοῖς ἐντιθέντες τὸν βότρυον, ἔσπενδον, ἔθουον ταῖς ὥραις, ἦδον τὰς ἐπιληνίους ὠδὰς, ἀναφέροντες τὰ χαριστήρια, χαίροντές τε καὶ εὐφραίνόμενοι διετέλουν. τοῦτο δρῶντας τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ἐπαιτιᾶται Θεός. μὴ γὰρ δὴ χρῆναι χαίρειν αὐτὸν δισχυρίζεται σαφῶς, καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔθνῶν. διὰ ποίαν αἰτίαν; οἱ μὲν γὰρ ἡγνο- ηκότες παντελῶς τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν, γεν- νηθέντες δὲ μᾶλλον ἐν πλάνῃ, τάχα που τῆς ἀρρώστιας ἡγουν ἀμαθίας οὐκ ἀπίθανον ἔχουσι λόγον· ὁ δὲ γε Ἰσραὴλ, καίτοι νόμῳ παιδαγωγούμενος, καὶ τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην ἐπεγνωκῶς, πεπόρνευκεν εἰς ἀπόστασιν. οὐκοῦν νοοῖτ' ἂν εἰκότως καὶ ἐν αἰτία γεγονῶς τῇ φορτικωτέρᾳ, καὶ δυσδιά- φυκτον ἔχων τῆς δυσσεβείας τὸ ἔγκλημα· εἰδῶς γὰρ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, κατημέλησεν, οὐ πεποίηκε. δαρή- 1.183 σεταὶ δὴ οὖν πολλὰς· τοῦ μὴ εἰδότος, εἶτα μὴ δεδρακότος, ὀλίγας δαρησομένου, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν. Μὴ χαῖρε δὴ οὖν καθὼς οἱ λαοὶ φησιν. οἱ μὲν γὰρ ἐκ μήτρας πεπλάνηνται· σὺ δὲ νόμῳ παιδαγωγηθεὶς, ἐκπεπόρ- νευκας ἀπὸ Θεοῦ. καὶ τίς αὐτῷ γέγονε τῆς πορνείας ὁ τρό- πος; ἡγάπησε δόματά φησιν, οὐ παρὰ Θεοῦ μᾶλλον, ἀλλὰ τὰ ἐκ τῶν δαμάλεων καὶ Βάαλ· καίτοι διδόντων τοῖς αἰτουσίν οὐδέν. ἐπὶ τίσι δὲ τὰ παρ' αὐτῶν ἐζήτει δόματα; ἐπὶ πάντα ἄλωνα σίτου. ἐδόκει γὰρ ἀνοσίως αὐτοῖς καὶ ἀβούλως τὰς ἐξ ἀγρῶν αἰτεῖν εὐκαρπίας, ὡς ἔφην, ἐκ τῶν διακένων σε- βασμάτων. ἄρ' οὖν ἐζήτει μὲν ὁ Ἰσραὴλ παρὰ τῶν εἰδώλων τὰ δόματα· ἐκβέβηκε δὲ αὐτῷ κατ' εὐχὴν τὰ αἰτήματα; οὐμενοῦν· ἄλων γὰρ καὶ ληνὸς οὐκ ἔγνω αὐτοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἐψεύσατο αὐτούς. ἔστι δὲ οὐδενὶ τῶν φιλομαθεστέρων ἀμφί- λογον, ὅτι λιμοὶ γεγόνασιν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ἀφορίαί τε καὶ ἀβροχίαί μακραί. ἡμάρτηκε δὴ οὖν τῆς ἐλπίδος, οὐ λαβῶν τὰ αἰτήματα· καὶ προσέτι τούτῳ, καὶ αὐτῆς ἀπώχοντο τῆς ἀγίας γῆς, καὶ εἰσῆλθον εἰς Αἴγυπτον, ὡς εἰς χώραν τετει- χισμένην καὶ τοῖς ἔτι πλείοσι θεοῖς· μυρία γὰρ ἦν ἐν Αἰγύπτῳ τὰ σεβάσματα, καὶ τῶν θεραπευόντων αὐτὰ θαυμαστή τις ὑπόληψις ἐπὶ δυναστείαις, ὡς ταῖς μαγικαῖς ἐμπειρίαις πάντα κατορθοῦν εὐκόλως δεδυνημένων. ἀπειρήκασιν δὴ οὖν καὶ τὸ κατοικεῖν ἐν τῇ ἀπολέκτῳ παρὰ Θεῷ γῆ, καὶ τὴν τῶν εἰδώ- λων ἠλλάξαντο χώραν. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο δεδράκασιν, βαδιοῦνται πρὸς Ἀσσυρίους. Οὐκ ἔσπενδον τῷ Κυρίῳ οἶνον. συνενεγκόντες γὰρ ἐν ληνοῖς τὸν ἐξ ἀμπέλου καρπὸν, ἔσπενδον τοῖς δαίμοσι τὰς ἀπαρχάς, καὶ οὐχὶ τῷ δόντι Θεῷ. ἀνέφερον δὲ καὶ ἄρτους, ὡς ἐν ἀπαρχῇ θερισμοῦ. πλὴν εἰς μολυσμὸν καὶ βεβήλωσιν τὸ χρῆμα αὐτοῖς γενήσεται φησιν, καὶ ὡς ἄρτους πένθους κατα- 1.184 λογισθῆσεται τὰ προσκομιζόμενα, τουτέστι, βδελυρά τε καὶ βέβηλα καὶ ἀπηχθημένα. διὰ ποίαν αἰτίαν; ὁ νόμος μὲν γὰρ ἀκάθαρτον ἐποίει τὸν ἐγγίζοντα νεκρῷ· ἐγγίζοντα δὲ, ἢ καθ' αἵματος οἰκειότητα, ἡγουν καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ σώ- ματος ἀφήν. ἦν οὖν ἀνάγκη τοὺς κατὰ γένος ἐγγύς, ἢ φίλους τῶν τετελευτηκότων ἐπὶ τῷ πένθει μιαινέσθαι, περιέποντας τὸν νεκρὸν, καὶ δρᾶν ἐθέλοντας ἐπ' αὐτῷ τὰ νενομισμένα· πάντα δὲ ἦν ἀκάθαρτα ὧν ἂν αὐτοὺς συνέβη θίγειν. ἄρτος οὖν πένθους ὁ τοῖς πενθοῦσι νεκρὸν παρακείμενος εἰς τροφήν· οὐ καὶ ἀπογεύεσθαι, πάνδεινον ἐδόκει τοῖς παραιτεῖσθαι μεμελετηκόσι τὸν ἐπὶ νεκρῷ μολυσμὸν. μιαιοὶ τοιγαροῦν καὶ ἀπόβλητοι καὶ αὐτοὶ φησιν οἱ ἄρτοι, οἵπερ ἂν προσ- κομισθεῖεν ὡς ἐν ἀπαρχῇ θερῶν, καὶ οἱ ἐσθίοντες αὐτοὺς μιαν- θήσονται. ἔσονται δὲ χρήσιμοι μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, τουτέστιν εἰς βρῶσιν αὐτοῖς. οὐκ εἰσελεύσονται γὰρ εἰς οἶκον Κυρίου. εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι καὶ ὁ νόμος ἀπαρχὴν θερισμοῦ δράγματά τε καὶ ἄρτον προσάγειν ἐκέλευεν εἰς θυσίαν. μετεκόμισε δὲ ὁ Ἰσραὴλ τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ τοῖς γλυπτοῖς, καίτοι Θεοῦ λέγοντος ἑναργῶς "Τὴν δόξαν μου ἐτέρω οὐ "δώσω, οὐδὲ τὰς ἀρετάς

μου τοῖς γλυπτοῖς." Οὐκοῦν ἀναγκαῖον αἰτεῖν παρὰ Θεοῦ τὰ ζωαρκῆ, καὶ αὐτὸν ὁμολογεῖν δοτῆρα καὶ χορηγὸν ἀπάσης ἡμῖν εὐκαρπίας σωματικῆς καὶ πνευματικῆς, οὐ γὰρ ἔστιν ἕτερος παρ' αὐ- τὸν ὑετίζων, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλλὰ τοῖς αὐτοῦ νεύμασι, καὶ τὰ ἐξ ὠρῶν ἀνίσχει κατ' ἀγρούς, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐλο- γίας ἀναπιμπλάμεθα, τὸν νοητὸν ἄρτον τρεφόμενοι, καὶ οἶνον ἔχοντες τὸν ἐξ οὐρανοῦ, "τὸν εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώ- "που." ταῦτα φρονεῖν ἡρημένοι, κατοικήσομεν τὴν ἀγίαν γῆν. ἐσόμεθα γὰρ μετὰ Θεοῦ, καὶ ἐν Ἀσσυρίοις ἀκάθαρτα οὐ φαγόμεθα. καταβόσκουσι γὰρ ἐν ἀκαθαρσίαις τοὺς προσίοντας αὐτοῖς οἱ "κοσμοκράτορες τοῦ αἰῶνος τούτου, "τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις." 1.185 9Τί ποιήσετε ἐν ἡμέρα πανηγύρεως καὶ ἐν ἡμέραις ἑορτῆς τοῦ Κυρίου;9 Ἐπειδὴ γὰρ εἰς τοῦτο φησι καθίκεσθε δυσβουλίας καὶ ἀσεβημάτων, βδελυροὶ δὲ οὕτω γεγόνατε καὶ ἀπηχθημένοι, ποῖος ὑμῖν ἄρα βοηθήσει τρόπος; ἢ τί πεπραχότες καὶ βου- λευσάμενοι τῆς οὕτω δεινῆς καὶ ἀγρίας ἐκνεύσετε συμφορᾶς, ὅταν ἡ ἐμὴ τελεῖται πανηγυρις, δαπανῶντος τοῦ πολέμου τοὺς λελυπηκότας; οὐκοῦν ἑορτὴν ἰδίαν ὀνομάζει Θεὸς, τὸν καιρὸν δηλονότι, καθ' ὃν ὁ Ἰσραὴλ ἐξαιτοῖτο δίκας τῶν εἰς αὐτὸν πεπλημελημένων. Χρὴ τοιγαροῦν μὴ ἀπλῶς τὸ δοκοῦν ἀπερισκέπτως ἐπι- τελεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἐφήδεσθαι, συναρπαζομένους ταῖς ἐπιθυμίαις εἰς τὸ προσκρούειν Θεῷ, περιθρεῖν δὲ μᾶλλον καὶ τὰ ἐσόμενα, καὶ διεκδύνειν ἐπείγεσθαι τὰ ἐκ θείας ὀ- γῆς. ἐσόμεθα γὰρ οὕτω σοφοὶ, καὶ τῶν συμφερόντων ἐπι- στήμονες. 9Διὰ τοῦτο ἰδοὺ πορεύσονται ἐκ ταλαιπωρίας Αἰγύπτου, καὶ ἐκ- δέξεται αὐτοὺς Μέμφις, καὶ θάψει αὐτοὺς Μακμάς, καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῶν ὄλεθρος κληρονομήσει· ἄκανθα ἐν τοῖς σκη- νώμασιν αὐτῶν.9 Καταδηούντων τὴν Σαμαρείαν τῶν Βαβυλωνίων, οἱ δια- φυγεῖν ἰσχύσαντες μόλις ἀπέδραμον εἰς τὴν Αἰγυπτίων· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐλόντων τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐν χρόνοις τῆς Ἱερεμίου προφητείας, εὐαρίθμητοι κομιδῆ κατελείφθησαν ἐκ τῆς Ἰουδα φυλῆς καὶ Βενιαμίν. οὗτοί τε εἰσῆλθον εἰς Αἴγυπτον, καίτοι παρεγγυῶντος Θεοῦ διὰ φωνῆς Ἱερεμίου, καὶ λέγοντος ἐναργῶς, μὴ χρῆναι βαδίζειν αὐτοὺς τὴν ἐνεγ- 1.186 κοῦσαν ἀφέντας εἰς τὴν Αἰγυπτίων, ἠπειληκότος δὲ, ὅτι κὰν εἰ τοῦτο δρῶεν παρὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν, περιπεσοῦνται τοῖς ἴσοις, ἢ καὶ τοῖς ἔτι φορτικωτέροις. ἔχει δὲ οὕτω τὸ γεγραμ- μένον "Οὕτως εἶπε Κύριος Ἐὰν ὑμεῖς δῶτε τὸ πρόσωπον "ὑμῶν εἰς Αἴγυπτον καὶ εἰσέλθητε ἐκεῖ τοῦ κατοικεῖν, καὶ "ἔσται ἡ ῥομφαία ἣν ὑμεῖς φοβεῖσθε ἀπὸ προσώπου αὐτῆς, "εὐρήσει ὑμᾶς ἐν Αἰγύπτῳ." ἐπειδὴ γὰρ ταῖς Αἰγυπτίων ἐπικουρίας ἐπιθαρσίσαντες ἀντεφέροντο τοῖς Βαβυλωνίοις, ταύτητοι λελυπημένοι, μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Σαμαρείας ἄλωσιν, ἐτράποντο κατὰ τῶν Αἰγυπτίων οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ ἀμογητὶ νενικήκασιν, τότε συμβέβηκε τοὺς περιλειφθέντας ἐξ Ἰουδαίων συνδιόλεσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις. οἱ δὲ δὴ διαφυγεῖν τὴν ἐν Αἰγύπτῳ ταλαιπωρίαν ἰσχύσαντες, μόλις ἐπέκεινα δεδραμήκασιν, ἐπὶ τὴν Ἀρκάδων ἰόντες χώραν, καὶ ὡς εἰς πόλιν ὀχυρωτάτην κατωκίηκασιν τὴν Μέμφιν καὶ τὴν Μακμάς· ἑτέρα δὲ αὕτη γείτων που πάντως, καὶ τῶν ἄλλων ἐπισημοτέρα πόλις· ἐκεῖ καὶ τετελευτήκασιν, μακροὺς δηλονότι διατελέσαντες χρόνους, ὑπονοστήσαι τε μὴ δυνα- θέντες εἰς τὴν Ἰουδαίαν. ἔφη δὲ οὕτω πάλιν ὁ προφήτης Ἱερεμίας "Διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε Κύριος Ἰδοὺ ἐγὼ ἐφίστημι "τὸ πρόσωπόν μου τοῦ ἀπολέσαι πάντας τοὺς καταλοίπους "τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ πεσοῦνται ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ, "ἐκλείψουσιν ἀπὸ μικροῦ καὶ ἕως μεγάλου, καὶ ἔσσονται εἰς "ὄνειδισμόν καὶ εἰς ἀπώλειαν καὶ εἰς κατάραν. καὶ ἐπι- "σκέψομαι ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐν γῆ Αἰγύπτῳ ὡς ἐπεσκε- "ψάμην ἐπὶ Ἱερουσαλήμ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν "θανάτῳ, καὶ οὐκ ἔσται σεσωσμένος οὐδεὶς τῶν ἐπιλοίπων "Ἰούδα τῶν παροικούντων ἐν γῆ Αἰγύπτῳ, τοῦ ἐπιστρέψαι "εἰς γῆν Ἰούδα, ἐφ' ἣν αὐτοὶ ἐλπίζουσι ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν "τοῦ ἐπιστρέψαι ἐκεῖ· οὐ μὴ ἐπιστρέψωσιν." ἀκούεις ὅτι 1.187 τετελευτήκασιν ἐν

Αιγύπτω, κάκει τῆς θείας αὐτοῖς ὀργῆς ἐπενηνεγμένης; ὅταν τοίνυν τὴν ἐν Αἰγύπτω ταλαιπωρίαν παραιτούμενοι, καθάπερ εἰς ἐπίσημον πόλιν ἀφίκοιντο τὴν Μέμφιν, ἐκδέξεται μὲν αὐτοὺς, πλὴν ἐν Μακμάς τεθνήξονται. τοῦτο γὰρ τὸ θάψει αὐτοὺς Μακμάς. ὅταν τοίνυν διώκη Θεὸς, οὐδεὶς ἀνασώσει τὸν κινδυνεύοντα, ἀλλ' ἔνθαπερ ἂν ἴοι τις, ἐκεῖ περιτεύξεται τῷ θυμῷ. καὶ ταυτὶ μὲν αὐτοῖς ἐν Αἰγύπτω συμβῆσθεσθαι λέγει. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῖς ἐξ ἰδίου πλούτου λελυπήκασιν· "τὸ γὰρ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον ἐποίησαν ἑαυτοῖς εἶδωλα," φησί· ταύτητοι δικαίως ὄλεθρος αὐτὸ κληρονομήσει, τουτέστι, κλῆρος ἔσται τῷ ὀλοθρευτῇ. ὄλεθρον γὰρ ἀποκαλεῖ τὸν Ἀσσύριον, ὡς ἀγρίως τε καὶ ἀπηνῶς ἀνελόντα καὶ μεμαχημένον. ἀναφυήσονται δὲ καὶ ἄκανθαί φησιν ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν. ἐρημίας γὰρ εἰς τοῦτο κατηντήκασιν αἱ πόλεις, ὡς ἀκάνθης γενέσθαι μεστάς· σημεῖον δὲ τοῦτο γῆς ἀβάτου καὶ κεχερωμένης. Ὅταν τοίνυν τοῖς παρὰ Θεοῦ δοθεῖσιν ἀγαθοῖς, ἢ σωματικοῖς ἢ πνευματικοῖς, μὴ δὴ χρῶτό τις ὀρθῶς, μήτε μὴν εἰς δόξαν αὐτοῦ, πράττοι δὲ ἀπερισκέπτως τὰ δι' ὧν ἂν προσκρούοι, καὶ ἀλίσκοιτο λυπῶν, κατοικήσεται μὲν εἰς ὄλεθρον, ἔσται δὲ κλῆρος τοῦ διαρπάζοντος σατανᾶ, καὶ ἀκάνθης ἐν-αύλισμα, ἀγρίων δηλονότι καὶ ἐκτόπων ἐπιθυμιῶν· καὶ καρπὸς ἡμέρους οὐκ ἂν ἔχοι κατὰ τὸν νοῦν. πάθοιεν δ' ἂν τοῦτο καὶ πρό γε τῶν ἄλλων αἰρετικοὶ, τὴν τοῦ λόγου χρεῖαν δαπανῶντες δυσσεβῶς εἰς τὸ παραλύειν ἀδελφούς· καὶ "τύπτειν αὐτῶν ἀσθενοῦσαν τὴν συνείδησιν," καίτοι Χριστοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν. 9^ο ἤκασιν αἱ ἡμέραι τῆς ἐκδικήσεως, ἤκασιν αἱ μέραι τῆς ἀνταπο- 1.188 δόσεώς σου, καὶ κακωθήσεται Ἰσραὴλ ὡσπερ ὁ προφήτης ὁ παρεξεστηκώς, ὁ ἄνθρωπος ὁ πνευματοφόρος.⁹ Ἔθος ἦν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τοὺς τῶν ἀγίων προφητῶν ἀποσεῖσθαι λόγους, καὶ οὐδὲν ἠγεῖσθαι τὰ παρὰ Θεοῦ, καίτοι πολλάκις ὅτι παθεῖν αὐτοῖς συμβῆσεται τὰ δεινὰ προηγορευκότος. καὶ γοῦν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς προσπεφώνηκε πού τῷ προφήτῃ λέγων Ἰεζεκιήλ "Υἱὲ ἀνθρώπου, ἴδου ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ὁ παραπικραίνων λέγοντες λέγουσιν. Ἡ ὄρασις ἦν οὗτος ὀρᾶ εἰς ἡμέρας πολλὰς, καὶ εἰς καιροὺς οὗτος προφητεύει. διὰ τοῦτο εἶπὸν πρὸς αὐτοὺς Τάδε λέγει Ἄδωναϊ Κύριος Οὐ μὴ μηκύνωσιν οὐκέτι πάντες οἱ λόγοι μου, οὐς ἂν λαλήσω· ὅτι λαλήσω λόγον καὶ ποιήσω, λέγει Ἄδωναϊ Κύριος." τοιοῦτον τί φησι κἀν-θάδε· ἤκασιν γὰρ φησιν αἱ ἡμέραι τῆς ἐκδικήσεως. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Ἐγγυς ἡ δίκη, καὶ ἐπ' αὐταῖς ἤδη θύραις ὁ ἀγὼν, γείτων ἢ συμφορὰ, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ὁ πόλεμος. ἐνέστηκεν ἡ τῆς ἀνταποδόσεως ἡμέρα. κακουμένω δέ σοι, φησὶν, ὦ Ἰσραὴλ, συγκακωθήσεται πάντως, καὶ ἐν ἴσῳ τρόπῳ μεθέξει τῆς δίκης, πᾶς ὁ ἐν σοὶ ψευδοπροφήτης, ὁ παρεξεστηκώς ἄνθρωπος, τουτέστιν, ὁ ἔνθους καὶ μαινόμενος, καὶ ἀπολωλεκώς τὰς φρένας, ὃν σὺ νενόμικας εἶναι πνευματοφόρον. ὁμοῦ γὰρ τοῖς ἄλλοις διολώλασι οἳ τε ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν, καὶ οἳ τῶν εἰδώλων θεραπευταί, καὶ πάντες ὅσοι ψευδοεπεῖς τε καὶ ψευδομάντις ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ. ἐπειδὴ γὰρ μαίνεσθαι προσποιούντο τὰς μαντείας ποιούμενοι, καὶ φοιβᾶν ὑπεκρίνοντο, ταύτητοι καὶ ἄνθρωπον παρεξεστηκότα τὸν τοιοῦτον ὀνομάζει. 1.189 9^ο ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀδικιῶν σου ἐπληθύνθη μανία σου.⁹ Πλήθος ἀδικίας φησὶν οἰονεῖ τὴν πολύτροπὸν τε καὶ πολυειδῆ θρησκείαν τοῦ Ἰσραὴλ. ἐνὶ μὲν γὰρ λόγῳ, πεπλάνηντο, καὶ πάντες ἦσαν εἰδωλολάτραι. πλὴν ἐμερίζοντο τοὺς τῆς πλανήσεως τρόπους, ἄλλοι τε ἄλλοις προσῆγον τὰς τελετάς, καὶ τοῖς προσιοῦσιν ἐποιοῦντο τὰς ψευδομαντείας. οἳ μὲν γὰρ ταῖς δαμάλεσιν ἐλάτρευον· οἳ δὲ τῷ Χαμῶς, εἰδῶλῳ Μωάβ· ἕτεροι δὲ τῇ Ἀστάρτῃ. ἦσαν δὲ, οἳ καὶ τῷ Βάαλ καὶ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. ταύτητοι Θεὸς ἐπητιᾶτο λέγων διὰ φωνῆς Ἰερεμίου "Ὅτι κατὰ ἄριθμὸν πόλεων σου ἦσαν θεοὶ σου Ἰούδα." ἐκάστη γὰρ πόλις τῶν παρ' αὐτοῖς ἴδιον ἔχειν ὠμολόγει θεόν. τοῦτο αὐτὸ πλήθος ἀδικίας ὀνομάζει δικαίως. ἀδίκημα γὰρ ἀληθῶς καὶ ὕβρις εἰς Θεὸν, τὸ ἀποφοιτᾶν μὲν αὐτοῦ, προσκεῖσθαι δὲ ξύλοις τε καὶ λίθοις, καὶ "τοῖς

ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν," καθάπερ γέγραπται. μανίαν δὲ λέγει τὴν μαντείαν. οὐκοῦν ἐπειδήπερ πλῆθος ἀδικίας ἠύρηται ἐν σοὶ φησι, ταύτητοι καὶ παρὰ σοὶ πεπλήθυνται μανία, τουτέστιν ἢ ψευδομαντεία, ἐκάστου κατὰ τὸ εἶκος τῶν ψευδομάντεων ἴδιον ἔχοντος τρόπον, καθ' ὃν ἐμαντεύετο. ἔκτοπον οὖν ἄρα καὶ παρὰ- νομον καὶ βέβηλον ἀληθῶς, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχον εἶς γε τὸ δύνασθαι λυπεῖν καὶ παροτρύναι δεινῶς τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, τὸ ψευδοεπίαις προσκεῖσθαι φιλεῖν τῶν λαλεῖν εἰ- θότων τὰ "ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, καθὰ γέγραπται, καὶ οὐκ "ἀπὸ στόματος Κυρίου." παραφυλακτέον δὴ οὖν Χρι- στιανοῖς τὸ πλημμέλημα. μόνοις γὰρ ἂν πρόποι τὸ τοιάδε νοσεῖν τοῖς τῶν δαιμόνων θεραπευταῖς. 1.190 Ὁσκοπὸς Ἐφραΐμ μετὰ Θεοῦ προφήτης, παγὶς σκολιά ἐπὶ πάσας τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ.⁹ Σκοποὺς ὀνομάζουσιν ἔθος τῇ θεῖα γραφῇ τοὺς τῶν λαῶν προεσθηκότας καὶ προβεβλημένους, ὑψοῦ τε ἠρμένους διὰ τιμὴν, οἷς ἂν καὶ ἐνορώη τις, εἰ δὴ βούλοιο τὸν εὐθὴ τε καὶ ἀνεπίπληκτον διαζῆσαι βίον. καὶ γοῦν ἔφη που Θεὸς πρὸς τὸν μακάριον προφήτην Ἰεζεκιήλ "Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν "δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ ἀκούσῃ ἐκ τοῦ στόματός "μου λόγον, καὶ διαπειλήσῃ αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ." ἔθος γὰρ τοῖς τοιοῖσδε σκοποῖς, οὐχὶ μόνον τοῖς παιδευομένοις πρὸς ὑποτύπωσιν ἀρετῆς ἦτοι πολιτείας συννόμου τὸν ἑαυτῶν προτιθένα βίον, ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰσηγεῖσθαι τὰ χρήσιμα, καὶ τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν διερμηνεύειν ὀρθῶς. ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὸ σκοποὺς ὄντες ἀγαθοὺς, κατ' εὐθὴ τοῦ πρέποντος ἰόντες, ἐσώ- ζοντο· οἱ δὲ πονηροῖς καὶ φαύλοις ἀνδράσι τῆς ἑαυτῶν δια- νοίας προσνέμοντες τὴν ῥοπήν, "πλανῶντές τε καὶ πλανώ- "μενοι" διετέλουν, καὶ ἀπάσης ἀγαθουργίας καὶ γνώσεως ἀληθοῦς ἐξωκισμένον ἔχοντες νοῦν. τοῦτο πεπονθότας κατ- αιτιάται καὶ νῦν τοὺς ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ, ἦτοι τὸν Ἰσραὴλ. γέγονε γὰρ αὐτῷ φησὶ σκοπὸς μετὰ Θεοῦ προφήτης. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι, καθ' ἕκαστον τῶν ψευδωνύμων θεῶν, καὶ ψευδὸ- μαντις ἰδικός. ὡς γὰρ ἤδη προεῖπον, εἰς πολὺτροπον ἐμερί- ζοντο πλάνην. καὶ οἱ μὲν λελατρεύεσθαι τῷ Βάαλ· οἱ δὲ τῷ Χαμῶς, ἤγουν τῷ Βεελφεγῶρ· καὶ ἐν ἐκάστῳ τεμένει πε- πλαστούργητό τι, καὶ χειρόκτητον ἦν ἄγαλμά τε καὶ βρέτας, καὶ ὁ προσεδρεύων ἐκάστῳ ψευδοπροφήτης ἰδικός. καὶ διά- φορος παρ' αὐτοῖς ὁ τῆς μαντείας ἦν τρόπος. ἠρεῦγοντο δὲ τοῖς προσερχομένοις τὸ δοκοῦν ἀπλῶς ὡς χρησιμὸν τε καὶ 1.191 ἀναγκαῖον. οὐκοῦν ἐπειδήπερ γέγονε σκοπὸς τοῖς ἐξ Ἐφραΐμ μεθ' ἐκάστου τῶν ψευδωνύμων θεῶν καὶ προφήτης ἰδικός, ταύτητοι λοιπὸν πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν αἰσχίστων ἀσχέτως ἀπονενεύεσθαι. τοῦτο γέγονεν αὐτῷ καὶ παγὶς σκολιά. οὐ γὰρ ἦν κατευθύνεσθαι καὶ ὀρθῶς βαδίζειν δύνασθαι ποτε τοὺς εἰς τοσαύτην πολυθειᾶν ὠλισθηκότας, ὡς σὺν ἐκάστῳ Θεῷ καὶ προφήτην ἔχειν ἰδικόν· καὶ προσέτι, ποιεῖσθαι σκοπὸν, τὸν τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἀποκομίζοντα, καὶ τοῖς τῆς ἀπωλείας ἐνιέντα βόθροις. Προσεκτέον δὴ οὖν τοῖς ἐθελοῦσι βιοῦν ἐννόμως, οὐχὶ τοῖς διδάσκουσιν ἀπλῶς, οὐδὲ τοῖς λαλοῦσι τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, ἀλλ' οἷς ἂν ἡ θεία καὶ ἄνωθεν ἐπιμαρτυρήσῃ χάρις τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης τὸ γνήσιον. τοιγάρτοι καὶ ὁ Χριστὸς "Προσέχετε, φησὶν, ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρ- "χονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι "λύκοι ἄρπαγες." θηρῶν γὰρ ἀγρίων ὀλίγα διενεγκεῖν φαμέν ἀληθεύοντες, τοὺς τῶν ἀνοσίων αἰρέσεων εὐρετὰς καὶ προεσθηκότας, "Τοὺς κατεσθίοντας τὸν Ἰσραὴλ ὄλω τῷ "στόματι." δαπανῶσι γὰρ ὡς περ τὰς τῶν ἀπλουστέρων ψυχὰς, τοῖς τῆς ἀπάτης ὁδοῦσι συντριβόντες. εἰρήσθω δὴ οὖν καὶ πρὸς ἡμῶν "Ὁ Θεὸς συντρίψει τοὺς ὀδόντας αὐτῶν "ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, τὰς μύλας τῶν λεόντων συνέθλασεν "Ὁ Κύριος. ἐξουδενωθήσονται ὡς ὕδωρ διαπορευόμενον, ἐν- "τενεῖ τὸ τόξον αὐτοῦ ἕως οὗ ἀσθενήσουσιν. ὡς ὁ κηρὸς "ὁ τακεῖς ἀνταναιρεθήσονται." Ὁ Μανίαν ἐν οἴκῳ Κυρίου κατέπηξαν. ἐφθάρησαν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βουνοῦ· μνησθήσεται ἀδικίας αὐτοῦ, ἐκδικήσεται ἀμαρτίας αὐτοῦ.⁹ Μανίαν κἀνθάδε συνήθως φησὶ τὴν ψευδομαντείαν. Κυρίου 1.192 δὲ οἶκον

ονομάζει τὸν Ἰσραήλ. καὶ γοῦν εἴρηται που διὰ φωνῆς Ἰερεμίου πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴν, ὡς ἐκ προσώπου Θεοῦ "Οὐχ ὡς οἶκόν με ἐκάλεσας καὶ πατέρα "καὶ ἀρχηγὸν τῆς παρθενίας σου;" καταπλήττεται δὴ οὖν τῆς ἀποπληξίας τὸ μέγεθος, καὶ τῶν ἀτόπων ἐγχειρημάτων τὴν ὑπερβολὴν. ἔλληλάκασι γὰρ πρὸς τοῦτο λοιπὸν ἀνοσιό- τητός φησιν, ὡς μανίαν ἐν οἴκῳ Κυρίου καταπῆξαι, τουτέστι, ψευδομαντείαν, καὶ τὰ τοῖς θείοις νόμοις ἀπηγορευμένα πλημ- μελεῖν. εὖ δὲ δὴ καὶ τὸ κατέπηξάν φησιν· οὐ γὰρ πέπαυται τολμηθὲν εἰσάπαξ, ἀλλ' οἶονεὶ πέπηγε καὶ ἐνεβοθρεύθη λοι- πὸν τῆς δυσσεβείας τὸ χρεῖμα. οὐ γὰρ κατέληξε ψευδο- μάντεις ἔχων καὶ ψευδοπροφήτας ὁ Ἰσραήλ. ἐπειδὴ δὲ τὰ τοιάδε τετολμήκασιν, εἰκότως ὦν ἔδρασαν ἐξαιτούμενοι δίκας, ἐφθάρησαν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βουνοῦ. μεμνήσεται γὰρ τῆς ἀδικίας αὐτῶν, καὶ ἐκδικήσῃ πάσας τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν. Καὶ τί δὴ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἐφθάρησαν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βουνοῦ, φέρε, διὰ βραχέων ὑπομνήσωμεν. γέγραπται τι τοιοῦτον ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Κριτῶν· ἐπιδρομάδην δὲ ἄπασαν, ὡς ἔνι, ποιήσομαι τὴν ἀφήγησιν, καὶ μακροτέραν οὖσαν συσσελῶ. "Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, φησὶν, οὐκ ἦν βασι- "λεὺς ἐν Ἰσραήλ, ἀνὴρ τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει. "καὶ ἐγενήθη νεανίας ἐκ Βηθλεὲμ, δήμου Ἰούδα, καὶ αὐτὸς "Λευΐτης, καὶ οὗτος παρῶκει ἐκεῖ. καὶ ἐπορεύθη ὁ ἀνὴρ "ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς πόλεως Ἰούδα παροικῆσαι ἐν ᾧ ἂν εὔρη "τόπῳ, καὶ ἦλθεν ἕως ὄρους Ἐφραΐμ, καὶ ἕως οἴκου Μιχαία, "τοῦ ποιῆσαι ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ Μιχαίας Πόθεν "ἔρχῃ; καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Λευΐτης Ἐγὼ εἰμι ἀπὸ Βηθλεὲμ "Ἰούδα, καὶ ἐγὼ πορεύομαι κατοικῆσαι ἐν ᾧ ἂν εὔρω τόπῳ. "καὶ εἶπεν αὐτῷ Μιχαίας Κάθου μετ' ἐμοῦ, καὶ γίνου μοι "εἰς πατέρα καὶ εἰς ἱερέα, καὶ ἐγὼ δώσω σοι δέκα ἀργυρίους "εἰς ἡμέραν καὶ στολὴν ἱματίων καὶ τὰ πρὸς ζωὴν σου. 1.193 "καὶ ἐπορεύθη ὁ Λευΐτης, καὶ ἤρξατο παροικεῖν παρὰ τῷ "ἀνδρὶ. καὶ ἐγενήθη ὁ νεανίας παρ' αὐτῷ ὡς εἰς ἀπὸ υἱῶν "αὐτοῦ. καὶ ἐπλήρωσε Μιχαίας τὴν χεῖρα τοῦ Λευΐτου, "καὶ ἐγενήθη αὐτῷ εἰς ἱερέα, καὶ ἐγένετο ἐν οἴκῳ Μιχαίου." εἰδωλολάτρης μὲν οὖν ὁ Μιχαίας, κατεμισθοῦτο γεμὴν τὸν ἐξ αἵματος τοῦ Λευΐ, καὶ θεραπευτὴν ἐποίει γλυπτοῦ, καὶ ταῖς τῶν εἰδώλων ἀνετίθει χρεῖαις. καὶ τί μετὰ τοῦτο γενέσθαι συμβέβηκεν; ἔφη πάλιν ὠδὶ τὸ γράμμα τὸ ἱερόν "Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἡ φυλὴ Δὰν ἐζήτει ἑαυτῇ "κληρονομίαν τοῦ κατοικῆσαι, ὅτι οὐκ ἐνέπεσεν αὐτῇ ἕως "τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐν μέσῳ φυλῶν Ἰσραὴλ κληρονομία." εἶτα πέντε τινὰς ἐπιλεξάμενοι, προβαδίζειν ἑαυτῶν ἀναπεί- θουσι, καὶ κατερευνησάμενοι τὴν γῆν ἣν ἂν δύνοντο λαβεῖν καὶ οἰκεῖον ποιεῖσθαι κληρον. οἱ δὲ ἀφίκοντό φησιν "ἕως ὄρους "Ἐφραΐμ, ἕως οἴκου Μιχαίου, καὶ ἠὺλίσθησαν ἐκεῖ." αὐτῶν ὄντων ἐν τῷ οἴκῳ Μιχαία, καὶ τὸν Λευΐτην ἐπιγινώσκουσιν, ὡς ὁμογενῆ, διὰ τοι τὸ γλώττη χρῆσθαι τῇ κατ' αὐτούς. Ἐβραίοις γὰρ οὖσιν ὡς Ἐβραῖος ἐλάλει. ἐρόμενοι δὲ τὴν αἰτίαν, καὶ ἀναμαθόντες, ὅπως ἐκ φυλῆς ὄντα Λευΐ κατεμισ- θοῦτο μὲν ὁ Μιχαίας, ἱερουργὸν δὲ τῶν ἑαυτοῦ κεχειροτόνηκε σεβασμάτων, συναλγῆσαι δέον, ὡς αἰχμαλώτῳ καὶ ἡπατη- μένῳ καὶ ἀλητεύοντι, συγκατώλισθον εὐθὺς εἰς τοὺς τῆς ἀπάτης βρόχους, καὶ ἀγορεύειν αὐτὸν ἠξίουσαν, ἐπερωτῶντα τὸ εἶδωλον εἰ κατὰ γνώμην αὐτοῖς ἐκβήσεται τὸ ἐγχείρημα, τὸ κατακρατῆσαί φημι τῆς χώρας, ἣν ἀφίκοντο καταθρήσοντες. ὁ δὲ τὸ δοκοῦν λελάληκεν ὡς παρὰ Θεοῦ. κατασκευάμενοι δὲ τὴν γῆν οἱ ἀπεσταλμένοι, τοῖς πεπομφόσις ἀπήγγελλον, ὡς ἀγαθὴ καὶ πίων, καὶ οὐ σὺν ἰδρωτὶ ληπτῆ. ἐπειδὴ δὲ τῶν τοιούτων ἐπύθοντο λόγων οἱ ἀπὸ φυλῆς τῆς Δὰν, 1.194 ἔξακόσιοι τὸν ἀριθμὸν, ἐν ὅπλοις ὄντες ἀνέβαινον. ἀφίκοντο δὲ καὶ αὐτοὶ μέχρις οἴκου Μιχαία. "Καὶ ἀπεκρίθησαν, φησὶν, "οἱ πέντε ἄνδρες οἱ πορευθέντες κατασκεύασθαι τὴν γῆν "Λαῖσά καὶ εἶπαν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ἔγνωτε ὅτι "ἔστιν ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ Ἐφοῦδ καὶ Θεραφεῖμ καὶ γλυπτὸν "καὶ χωνευτόν; καὶ νῦν γινώτε τί ποιήσετε." τὸ μὲν οὖν Ἐφοῦδ ἐρμηνεύεται λύτρωσις, Θεραφεῖμ δὲ πάλιν ἄνεσις ἢ ἰώ- μενος

αυτούς. εἶδωλον γὰρ ἦν ὑπόληψιν ἔχον ἐφ' ἑαυτῷ ψευδῆ, τοῦ θεραπεύειν δύνασθαι
τινας, περιπλάττουσι γὰρ Ἑλ- λήνων παῖδες ἔσθ' ὅτε ταῖς τοιαύταις δόξαις τὰ
χειροποίητα. τοῦτο μεμαθηκότες οἱ ἀπὸ Δάν, ἀναλαμβάνουσι τὸ γλυπτὸν,
ἀναπέιθουσι δὲ καὶ τὸν ἐξ αἵματος τοῦ Λευῖ κατακολουθησαί σφισιν, ἀποφοιτῶντα
Μιχαίου. παραταξάμενοι δὲ καὶ νενι- κηκότες, καὶ ὑπὸ χεῖρα λαβόντες τὴν γῆν,
ἀνεδείμαντο πόλιν, ἦν ἐπωνόμασαν Δάν, τὸ τοῦ προπάτορος ὄνομα καταγρά-
φοντες αὐτῇ. φυλῆς γὰρ ἦσαν καὶ αἵματος τῆς ἀπὸ Δάν, ὡς ἔφην. ἰδρυσάμενοι δὲ καὶ
τὸ εἶδωλον ἐν αὐτῇ, θυσίας προσῆγον, καὶ ὁμοῦ τῇ γῇ καὶ θεὸν ἐκτήσαντο. πρὸς
τοῦτο αὐτοῖς ἀβουλίας κατεκομίσθη τὸ φρόνημα. Ταύτητοι Θεὸς ἠγανάκτει
λοιπὸν, καὶ μάλα εἰκότως, ὡς ὕβρισμένος. εἶτα δέον πάντας τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ἐχθροὺς
ἠγεῖσθαι καὶ πολεμιωτάτους τοὺς ἀπὸ Δάν, καὶ τῆς εἰς Θεὸν δυσσεβείας ἐξαιτῆσαι
λόγους, τάχα που καὶ συνηνέχ- θησαν, καὶ ἐπαινεῖν ἤξιουν, ὡς κατ' οὐδὲν ὄλως
ἡμαρτη- κότας. καὶ ποῖα γέγονεν αὐτοῖς τῆς εἰς τοῦτο ῥαθυμίας τὰ ὀψώνια, φέρε
λέγωμεν ἐφεξῆς. ἀβασιλεύτου μεμενηκότες τοῦ Ἰσραὴλ, ἀνήρ τις Λευίτης,
παροικῶν ἐν μηροῖς ὄρους Ἐφραΐμ, σύνοικον ἐποιήσατό τινα τῶν ἐκ Βηθλεέμ.
ἐπειδὴ δὲ τὸ γύναιον ἀπέδρα πρὸς τὸν πατέρα, εἶπετο μὲν ὁ Λευίτης· 1.195
ἀναπέιθει δὲ αὐτῆς ὑπονοστήσαι σὺν αὐτῷ, καὶ οἴκοι γενέσθαι λοιπόν. οὗ δὲ
γεγονότος, κατὰ μέσην ἰὼν τὴν ὁδὸν, ὁμοῦ τῷ γυναιῷ κατέλυσε ἐν Γαβαά, ἢ
διερμηνεύεται βουνός. ὥκουν δὲ τὴν Γαβαά, ἦτοι τὸν βουνὸν οἱ ἐκ φυλῆς Βενιαμίν.
ἐπειδὴ δὲ παρά τινι κατηλιζέτο πρεσβύτη, κατὰ μέσην ἐλθόντες τὴν νύκτα τῶν ἐκ
φυλῆς Βενιαμίν ἄνδρες παρά- νομοι, καθὰ γέγραπται, καταβιάζεσθαι πρὸς ἀσελγίαν
τόν τε Λευίτην, καὶ αὐτὸν, καὶ ἑτέρους ἠθέλον. δυσωπηθέντες δὲ μόλις τῆς ἀτοπίας
τὴν ὑπερβολὴν, τὴν τοῦ Λευίτου συλ- λαμβάνουσι παλλακίδα, καὶ δὴ καὶ
ἀπεκτόνασι, δι' ὅλης νυκτὸς εἰς τὸ γύναιον ἀσελγαίνοντες. ὁ δὲ διελὼν εἰς μέλη τὸ
σῶμα διένειμε τοῖς ἐκ φυλῆς Ἰσραὴλ, καταφανῆ καθιστὰς τῶν ἐκ φυλῆς Βενιαμίν
τὴν τε εἰς τοὺς ξένους ἀμαρτίαν, καὶ τὸ ἀχάλινον εἰς ἀσελγίαν· καὶ ὅτι τὰ
Σοδομιτῶν μεμίμηται πλημμελήματα. ἐντεῦθεν ἀγανακτήσας συναγήγερται πᾶς
Ἰσραὴλ, καὶ κατεστρατεύοντο τῆς φυλῆς Βενιαμίν ἐν Γαβαά, τουτέστιν, ἐν τῷ
βουνῷ· οὕτω τε αὐτὴν ἀνηρήκασιν, καίτοι πολυανδροῦσαν λίαν, ὡς ὀλίγους κομιδῇ
περισωθέντας, μόλις ἀναφυγεῖν εἰς τὴν ἔρημον. διολώλασι δὲ καὶ ἐκ παντὸς
Ἰσραὴλ τῶν μαχίμων οὐκ εὐαρίθμητοι. ἀλλ' οὐκ ἂν ἠφίει Θεὸς ἀλλήλοις
συμπλέκεσθαι τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, εἰ μὴ τὸ ἐξ οἴκου Μιχαία γλυπτὸν οἱ μὲν ἀπὸ Δάν
τετιμῆκασιν, κατηρέ- μησαν δὲ παραλόγως οἱ ἐκ τῶν ἐτέρων φυλῶν. τοιοῦτόν τι
γέγονε καὶ ἐπὶ ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς λελυπημένου Θεοῦ. συνεπλάκησαν γὰρ
ἀλλήλαις αἶ τε τοῦ Ἰούδα φυλαὶ δύο, καὶ αἱ δέκα τοῦ Ἐφραΐμ· καὶ ὡς ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ βουνοῦ, μυριοὶ μὲν ὅσοι πεπτῶκασιν, συνωλοθρεύοντο δὲ τοῖς νικῶσιν οἱ
ἠττημένοι, θείας εἰς τοῦτο καλούσης ὀργῆς. πέπρακται δὲ ταῦτα Ἀμεσίου μὲν
βασιλεύοντος ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, τοῦ γεμὴν Ἰωᾶς ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, ὃς εἶλεν οὕτω τὰ
Ἱεροσό- 1.196 λυμα, ὡς καὶ καθελεῖν τοῦ τείχους μέρος εἰς πήχεις τετρα-
κοσίας. 9 Ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ εὖρον τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ὡς σῦκον ἐν
συκῇ πρῶιμον εἶδον πατέρας αὐτῶν· αὐτοὶ εἰσῆλθον πρὸς τὸν Βεελφεγῶρ, καὶ ἀπηλλοτριώθησαν εἰς
αἰσχύνην, καὶ ἐγένοντο οἱ ἠγαπημένοι ὡς οἱ ἐβδελυγμένοι.⁹ Ὅτι μὴ μάτην αὐτοῖς
τὸ καταφθαρῆναι συμβέβηκεν, ἀλλ' ἐν δίκῃ, λοιπὸν πειρᾶται διδάσκειν. ἐγὼ μὲν
γὰρ, φησὶν, ἐπελεξάμην αὐτούς, ὡς ἐν ἐρήμῳ σταφυλὴν εὖρων, καὶ ὡς σῦκον
πέπειρον ἀπὸ συκῆς ἀρπάσας· ἐξήγαγον γὰρ τῆς Αἰγυπτίων χώρας,
εἰδωλολατρύσεως ὅλης καὶ πεπλανημένης, καὶ πολλὴν νοσοῦσης τὴν ἐρημίαν
παντὸς ἀγαθοῦ. τί οὖν οἱ ἀπόλεκτοι, οἱ διὰ τῆς ἐμῆς ἠρπαγμένοι χειρός;
προσκέκλινται τῷ Βεελ- φεγῶρ, ἐξῆλθον οἰκειότητος τῆς πρὸς με εἰς αἰσχύνην.
τοῦτό ἐστι τὸ ἀπηλλοτριώθησαν εἰς αἰσχύνην. αἰσχύνην δὲ ὀνομάζει τὸν

Βεελφεγώρ. ἦν γὰρ ἐν ἀκαλλεστάτῳ σχήματι τῶν ἄλλων μάλιστα, καὶ ἄσημον ἰδεῖν. Οὐκοῦν, ἀγαπῶντες μὲν τὸ εἶναι μετὰ Θεοῦ, καὶ τιμῶντες ὡς καλέσαντα καὶ ἐπιλεξάμενον, καὶ ὥσπερ ἐξ ἐρήμου καὶ ἀκανθοτόκου γῆς ἀρπάσαντα τῆς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ καταστάσεως, ὡς σταφυλὴν τε καὶ σῦκον ἡγαπηκότα πρῶτον, διασώσομεν ἀρράγῃ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔνωσιν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν πνευματικὴν. εἰ δὲ δὴ γένοιτό τις ἀπόνευσις εἰς τὸ ἀκαλλές, καὶ εἰς τὸ λυποῦν αὐτὸν, οὐδὲν ἔτι διοίσομεν τῶν ἐθνῶν. ἐσόμεθα γὰρ οἱ ἡγαπημένοι ὡς οἱ ἐβδελυγμένοι οἱ καὶ εὐλόγως μεμίσηται. "Δικαιοσύνη γὰρ, φησὶ, δικαίου "οὐ μὴ ἐξέλῃται αὐτὸν, ἐν ἧ ἂν ἡμέρα ἀμάρτη." καὶ σφόδρα σοφῶς ὁ μακάριος γράφει Παῦλος "Ὡστε ὁ "δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ." 1.197 Ὁ Ἐφραΐμ ὡς ὄρνεον ἐξεπετάσθη.9 Ὅσα τῶν ὀρνέων μὴ ἔστι τιθασά τε καὶ κατοικίδια, συλληθέντα φυλάττεται, καὶ κατατέρπει τοὺς ἔχοντας. εἰ δὲ δὴ γένοιτό τις τοῦ διαδράναι καιρὸς, ἀνυπερθέτως ἀποφοιτᾷ, καὶ ὀξεία φέρεται πτήσει πρὸς τὸ αὐτοῖς σύνηθες ἐνδιαίτημα. οὐκοῦν τεθήρευτο μὲν τρόπον τινὰ διὰ Μωυσέως ὀρνέου δίκην ὁ Ἰσραήλ, καὶ προσκεκόμιστο τῷ Θεῷ, καὶ ἦν ἐν καλῷ τῆς εὐημερίας, νόμῳ παιδαγωγούμενος καὶ φροντίδος ἀπολαύων καὶ φειδοῦς τῆς ἄνωθεν. ἀπέπτῃ δὲ πάλιν ἐφ' ὅπερ ἦν ἐν ἀρχαῖς, μονονουχὶ τὴν τοῦ λαβόντος χεῖρα διεκφυγῶν. ἢ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον συνήσεις τὸ εἰρημένον. πολλὰ τῶν ὀρνέων τοὺς ἐπιχωρίους χειμῶνας οὐ φέροντα, πρὸς ἐτέρας μεθίστανται χώρας, ἀδιδάκτως ἔχοντα τὴν τοῦ συμφέροντος γνῶσιν, κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ πεποιοηκότι. ἀλλ' ἐν ἴσῳ τρόπῳ καὶ ὁ Ἐφραΐμ τὰς ἐκ τοῦ πολέμου δεδιῶς συμφορὰς ἀπέπτῃ πρὸς Αἰγυπτίους. 9Αὶ δόξαι αὐτῶν ἐκ τόκων καὶ ὠδίνων καὶ συλλήψεων· διότι καὶ ἐὰν ἐκθρέψωσι τὰ τέκνα αὐτῶν, ἀτεκνωθήσονται ἐξ ἀνθρώπων· διότι καὶ οὐαὶ αὐτοῖς ἐστὶ.9 Ἀπέδρα πρὸς Αἰγυπτίους τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφείξῃ ὁ Ἰσραήλ, ἐπαμύναι τε οἱ παρεκάλει τὸν τῆς χώρας ἡγούμενον. ἄρ' ὡς ἀτονοῦντος Θεοῦ, καὶ σώζειν αὐτοὺς οὐχ οἴου τε; οὐμενοῦν· παναλκῆς γὰρ τὸ θεῖον, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχον, τὸν τῶν Ἀσσυρίων ἀποσοβῆσαι πόλεμον. συμβέβηκε δὲ τὰ τοιαῦτα παθεῖν τοὺς ἐξ Ἐφραΐμ, ἦτοι τὸν Ἰσραήλ, ὅτι Θεὸν ἀφέντες τὸν σώζοντα, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ δὴ καὶ μόνῳ μεγάλα φρονεῖν διαγελῶντες ὡς ἔωλον, ὥοντο κατὰ σφᾶς 1.198 δεινοὶ καὶ ἀνάλωτοι γενήσεσθαι τοῖς ἐχθροῖς, διὰ τοι τὸ εἰς πληθὺν ἐκτετάσθαι πολλὴν, καὶ ἀναρίθμητον ἔχειν τὴν πολυπαιδίαν. ἔτικτον μὲν γὰρ αἱ παρ' αὐτοῖς γυναῖκες κατ' ἐπαγγελίαν, καὶ ἐν εὐλογίας τάξει, Μωυσέως προειρηκότος "Οὐκ ἔσται ἄγονος, οὐδὲ στεῖρα ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ." ἀλλ' ἦν εὐήθης κομιδῆ, διὰ πληθὺν σωματῶν ἀφειδῆσαι βοηθείας τῆς παρὰ Θεοῦ· ἐννοῆσαι δὲ μᾶλλον ὀρθὰ φρονούντας ἐχρῆν, ὅτι σὺν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ "Διώζεται μὲν εἰς χιλίους, δύο δὲ μετακινήσουσι μυριάδας." ἀποσεμνύνονται τοίνυν φησὶν οὐκ ἐπὶ Θεῷ μᾶλλον, ποιῶνται δὲ δόξαν τόκους καὶ συλλήψεις καὶ ὠδῖνας τῶν παρ' αὐτοῖς γυναικῶν. ἴστωσαν δὴ οὖν, ὅτι κἂν εἰ τέκοιεν υἱοὺς, κἂν εἰ κάμοιεν ἐκτρέφοντες τέκνα, μεταγνώσονται πονοῦντες εἰκῆ. θρηνήσουσι γὰρ πάντη τε καὶ πάντως τὴν ἀπαιδίαν. ἀρκέσει δὲ ξίφος αὐτοῖς τὸ Βαβυλώνιον εἰς τὸ δαπανῆσαι ῥαδίως πᾶν ὅσον αὐτῶν ἐστὶ γένος. Διότι καὶ οὐαὶ αὐτοῖς ἐστίν. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι, Θεοῦ αὐτοῖς ἐπιρρίπτουντος τὸ οὐαὶ, τίς ἐπιδώσει τὴν εὐθυμίαν; "Ἐὰν γὰρ κλείσῃ κατὰ "ἀνθρώπου, τίς ἀνοίξει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. "Φοβερὸν οὖν ἄρα τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος." καὶ δεῖ ταῖς ἐπεικείαις λελυπημένον ἐξημεροῦν, καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ σώζεσθαι ζητεῖν, ἐπ' οὐδενὶ πεποιοθῆτας, ἀναφωνοῦντας δὲ μᾶλλον "Καυχῆσομαι ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτήρῳ μου· Κύριος ὁ Θεὸς δύναμίς μου." 9Σάρξ μου ἐξ αὐτῶν.9 Ἀπειλοῦντος Θεοῦ, καὶ δὴ καὶ φάσκοντος περὶ τοῦ Ἐφραΐμ, ἦτοι παντὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὡς καὶ ὀλόρριζος ἀπολεῖται, καὶ θρηνήσει τὴν ἀπαιδίαν, καὶ πονέσει μάτην ἐπὶ ταῖς τῶν τέκνων ἀνατροφαῖς, ἑαυτὸν ὁ προφήτης ὑπεξάγει 1.199 τῆς δίκης, ἔξω τε γενέσθαι τῆς ὀργῆς προσεύχεται λέγων Σάρξ μου ἐξ αὐτῶν. τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν συνήσεις, ἀντὶ τοῦ

μακρὰν ἀπ' αὐτῶν. ἔξω γὰρ αὐτῶν καὶ ἀποτάτω φησὶν, αὐτὸς τε γενοίμην ἐγὼ, καὶ τὸ ἐμὸν ἅπαν γένος, δηλοῖ γὰρ ἔσθ' ὅτε καὶ τὸ γένος ἢ σὰρξ. ἐκδεξόμεθα γὰρ οὕτω καὶ τὸ διὰ τῆς τοῦ Παύλου φωνῆς ὀρθῶς εἰρημένον. γέγραφε γὰρ ὡδί "Υμῖν δὲ λέγω τοῖς ἔθνεσιν· ἐφ' ὅσον μὲν οὖν ἐγὼ "εἶμι ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, εἶπως "παραζηλώσω μου τὴν σάρκα καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν." ἔθος δὲ τοῖς ἁγίοις προφήταις, ὅταν ἴδωσι πολλάκις δεινὰ καὶ δυσφόρητα τὰ τινῶν ἐγκλήματα, λοιπὸν τὰ καθ' ἑαυτοὺς τῆς ἐκείνων βδελυρίας ἀλλοτριοῦν. καὶ γοῦν ὁ προφήτης Ἰερεμίας πλείστοις ὅσοις αἰτιάμασιν ἐμπεπτωκότας τοὺς Ἰουδαίους καὶ Θεῶ προσκεκρουκότας ὄρων, "Κύριε, φησὶ, "παντοκράτορ, οὐκ ἐκάθισα ἐν συνεδρίῳ αὐτῶν παιζόντων, "ἀλλ' ἠύλαβούμην ἀπὸ προσώπου χειρὸς σου· καταμόνας "ἐκάθημην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην." δεῖ δὴ οὖν ἄρα θαυμάσαι τὸν μακάριον Παῦλον, ὅταν ἡμῖν ἐπιστέλλῃ λέγων "Σεαυτὸν ἀγνὸν τήρει, καὶ μὴ κοινώνει ἁμαρτίαις ἄλλο- "τρίαις." εἶποι δ' ἂν εἰκότως ἅπας τις οὖν εὐσεβῆς περὶ τῶν προσκρουόντων τῷ Θεῷ, καὶ ὅσον οὐδέπω κολασθη- σομένων, Σὰρξ μου ἐξ αὐτῶν. Ἐφραΐμ, ὃν τρόπον εἶδον, εἰς θήραν παρέστησε τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ Ἐφραΐμ τοῦ ἐξαγαγεῖν εἰς ἀποκέντησιν τὰ τέκνα αὐτοῦ.⁹ Ταλανίζει καὶ νῦν ὁ προφήτης τὸν Ἐφραΐμ, ἥτοι τὸν Ἰσραὴλ, αὐτὸν τε γενέσθαι παραίτιον ἑαυτῷ φησὶ καὶ τῆς ἀπαίδειας καὶ τῆς ἀνηκέστου συμφορᾶς, ὡς γὰρ τεθέαμαι 1.200 καὶ ἐκ τῶν σῶν λόγων, ὧ Δέσποτα, φησὶ, καὶ ἀπὸ γε τῶν πραγμάτων αὐτῶν, αὐτὸς ὁ Ἐφραΐμ εἰς θήραν καὶ ἀποκέντησιν τὰ ἑαυτοῦ παρέστησε τέκνα. καὶ οὐκ ἂν ἑτέρους αἰτιῶτο λοιπὸν, οὐδ' ἂν τῆς θείας καταβοήσειεν ὀργῆς, εἰ τὰ εἰκότα φρονεῖν ἔλοιτο· αἰτιάσεται δὲ μᾶλλον τὴν ἑαυτοῦ δυσβου- λίαν καὶ ἀπόστασιν. ἐπειδὴ γὰρ λελύπηκεν οὐ μετρίως τὸν ἐπαμύνοντά τε καὶ σώζοντα Θεὸν, μονονουχὶ καὶ ἰδίᾳ χειρὶ παραδέδωκεν ἐκὼν τῆ τῶν ἐθνῶν ἀγριότητι τὸ ἴδιον σπέρμα, καὶ παρέστησεν εἰς ἀπαγωγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εἰς θήραν, καὶ μὴν καὶ εἰς ἀποκέντησιν, ὃ ἐστὶ εἰς σφαγὴν· οὐς μὲν γὰρ ἀνείλον οἱ Βαβυλώνιοι τῶν ἐξ Ἰσ- ραὴλ· οὐς δὲ ἀπεκόμισαν εἰς τὴν ἑαυτῶν. Ὅταν τοίνυν πλημμελῶμεν ἡμεῖς, ἑαυτοὺς μᾶλλον αἰτια- σόμεθα φρονουῦντες ὀρθῶς, καὶ οὐχὶ τὴν θείαν ὀργὴν. καταπεφρονήκαμεν γὰρ τοῦ πρέποντος, καὶ ῥάθυμοι γε- γενήμεθα περὶ τὸ ἀνδάνον τῷ Θεῷ. κολάζεσθαι δὲ ἀνάγκη τὸν ὑβριστὴν καὶ ἐξήνιον, καὶ μονονουχὶ λέγοντα τῷ πάν- των Δεσπότη, "Ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ, ὁδοὺς σου εἰδέναι οὐ βούλομαι." Ἐδοὺς αὐτοῖς Κύριε· τί δώσεις αὐτοῖς; δὸς αὐτοῖς μήτραν ἀτεκνοῦ- σαν καὶ μασθοὺς ξηρούς.⁹ Εἰ δὴ μέλλοιεν, φησὶν, οὐκ εἰδέναι Θεὸν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ἀποφέρεσθαι δὲ μᾶλλον πρὸς ἀνωφελῆ καὶ ἀνόνητον ἐλπίδα, οἴεσθαι τε ὅτι περιέσσονται τῶν ἐχθρῶν διὰ πλῆθος τέκνων, καὶ ὅτι πολὺ παρ' αὐτοῖς τὸ μάχιμον γένος, ταύτης τε ἕνεκα τῆς αἰτίας οὐκ ἀναγκαῖον αὐτοῖς τὸ παρὰ τῆς σῆς ἐπικου- ρεῖσθαι χειρὸς, μηδὲ τικτέτωσαν ὅλως αἰ παρ' αὐτοῖς γυ- ναῖκες. τοῦτο γὰρ ἡ ἀτεκνοῦσα μήτρα. κὰν εἰ τέκοιεν δὲ, 1.201 μὴ ἀνατρεφέντων, τουτέστι, δαπανάσθωσαν πρὸ ὥρας, καὶ 1.201 πρὶν εἰς ἦβην ἐλθεῖν, πιπτέτω τὸ γένος. περιτεμνομένης γὰρ οὕτω τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἐντεῦθεν ὑπεροψίας, καὶ λοιπὸν ἀνηρημένης τῆς ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν μαχομένων ἐλπίδος, τὴν σὴν ὑποδραμοῦνται φειδῶ, καὶ σε Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν ἐπιγράφονται. ἐκ φιλοθεΐας δὲ τὰ τοιάδε καὶ νῦν ὁ προφή- της φησὶν. ἐν ταύτῳ δὲ ζητεῖ καὶ τοῦ ἰδίου Δεσπότη τὴν δόξαν, καὶ τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ τὴν ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐπιστροφὴν, εἰ μὴ προαιρέσεως ἀγαθῆς ἔχουσι τὸ χρεῖμα καρπὸν. Ἀτεκνοῦσα δὲ μήτρα καὶ μασθοὶ ξηροὶ πρόποιεν ἂν νοητῶς καὶ τοῖς τῶν φαύλων ἐργάταις, καὶ παντὶ πλανῶντι καὶ ἀποφέροντι τῆς εὐθείας ὁδοῦ τοὺς ὀρθοποδεῖν εἰωθότας, ἐν πίστει δὴ λέγω, "καὶ κατευθύνοντας ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν." οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς τικτούσης τῆς διανοίας, οὐ λόγον ψευδῆ, οὐ θεώρημα νόθον, οὐδ' ἂν ἐκθρέψειαν ἐν πλάνῃ τὰ ἴδια τέκνα, τὰ κατὰ μάθησιν λέγω, καὶ ξηροὺς ἔχουσαι τοὺς μασθοὺς αἰ τῶν πονηρευομένων

ἐκκλησίαι, οὐκ ἂν γένοιτο μητέρες τῶν ἡπατημένων. Ἠπάσαι αἱ κακίαι αὐτῶν εἰς Γαλαῶν, ὅτι ἐκεῖ αὐτοὺς ἐμίσησα διὰ τὰς κακίας τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν· ἐκ τοῦ οἴκου μου ἐκβαλῶ αὐτούς, οὐ μὴ προσθήσω τοῦ ἀγαπήσαι αὐτούς.⁹ Ἄρχεται πάλιν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἀπαριθμεῖσθαι τὰ ἐγ- κλήματα, καὶ διαμέμνηται τῆς Γαλαῶν πόλις δὲ αὕτη, καθ' ἣν ὅτι μάλιστα δεινῶς καὶ ἐκτόπως ἐθήρησκεύετο τὰ χειρόκμητα. ἔστι δὲ ὃ φησι τοιοῦτονί τι πάλιν. βδελυροὶ μὲν γὰρ κατὰ πολλοὺς τρόπους οἱ ἐξ Ἰσραὴλ· ἴδοι δ' ἂν 1.202 τις τῆς ἐνοῦσης αὐτοῖς φαυλότητος τὴν ὑπερβολὴν, ἐννενοη- κῶς τὴν Γαλαῶν. ἐκεῖ πᾶσαν αὐτῶν τεθέαμαι τὴν κακίαν, ἐκεῖ μεμίσηκα αὐτούς, οὐ διὰ γε τὸν τόπον· εὐήθεις γάρ· κατεστραγγιστῶς δὲ μᾶλλον τὰ ἐν αὐτῷ γεγονότα. τοιγάρτοι, φησὶν, ἐξοικιῶ μὲν αὐτούς, καὶ αὐλῆς ἀποσοβήσω τῆς ἐμῆς, καὶ οἰκειότητος ἐκβαλῶ. μεμισηκῶς δὲ δικαίως, ἐνστήσομαί τε λοιπὸν, καὶ οὐκ ἂν μεταθοίμην ἔτι πρὸς τὸ ἀγαπᾶν ἐλέσθαι ποτὲ τοὺς τὰ τοιάδε πεπλημμεληκότας. Ἄλλ' οἶμαι τις ἐρεῖ Πῶς οὖν ἀνεκόμισεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐκ τῆς Ἀσσυρίων αὐτούς, ἢ πῶς ἀνῆκε τῆς αἰχμαλωσίας; ἄρ' οὐχὶ μετατεθειμένος εἰς ἡμερότητα, καὶ φειδοῦς καὶ ἀγά- πης ἀξιώσας αὐτούς; ναὶ φαίην ἂν ἀληθῆ καὶ αὐτὸς τὸν λόγον. ἠλέηται γὰρ ἐξ ἡμερότητος, ὁμολογουμένως. ἀλλ' οἶγε καθ' ὧν ὁ λόγος ἀπώχοντο μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν, ἐν- τεθνήκασιν δὲ τῇ δίκῃ, χρόνου μακροῦ διηπτεύσαντος. καὶ ὥσπερ ἐπηγγέλλετο μὲν διὰ Μωυσέως κατὰ τὴν Αἴγυπτον τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, εἰσάξιν ἅπαντας εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε τοῖς πατράσιν αὐτῶν, οὐκ εἰσέβησαν δὲ ἀπειθήσαντές τινες, "ὧν καὶ τὰ κῶλα ἔπεσον ἐν τῇ ἐρήμῳ," κατεκληροδοτήθη δὲ μᾶλλον ἡ γῆ τοῖς ἐξ αὐτῶν γεγονόσιν· οὕτω κἀνθάδε νοήσεις. τετελευτήκασιν μὲν γὰρ οἱ καθ' ὧν ὁ λόγος, ὑπενόστησαν δὲ κατὰ καιροὺς οἱ ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, Κύρου μόλις ἀνέντος, ὅτε τὸ ἐβδομηκοστὸν ἔτος αὐτοῖς πεπλήρωτο δια- τρίβουσιν ἐν ἀλλοδαπῇ. Ἐκβληθήσονται δὲ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκβέβληνται, καὶ οἱ κατὰ Χριστοῦ τολμήσαντες τὰ δεινὰ, καὶ πέρα λόγου παντὸς δυσσεβήματα, καὶ οἱ πικρὰν καὶ παλίμφημον ἐπ' αὐτῷ τὴν γλῶτταν ἀνέντες, ὑπομενοῦσι δὲ καὶ ἀμετάθετον τὴν ὀργὴν. οὐ γὰρ εἰς ἕνα τῶν προφητῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν πεπαροινηκότες ἀλίσκονται τὸν τῶν προφη- 1.203 τῶν Δεσπότην. σεισημένων δὴ οὖν τῶν ἐτέρων πλημ- μελημάτων ἃ δεδράκασιν κατὰ σφᾶς αὐτούς, πᾶσαν ἂν τις αὐτῶν τὴν κακίαν ἴδοι καὶ τὴν τῆς φαυλότητος ὑπερβολὴν, καὶ ὡς ἔν γε δὴ μόνοις τοῖς κατὰ Χριστοῦ γεγονόσιν. Ἠπάντες οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἀπειθοῦντες. ἐπόνεσεν Ἐφραΐμ· τὰς ρίζας αὐτοῦ ἐξηράνθη, καρπὸν οὐκ ἔτι οὐ μὴ ἐνέγκῃ· διότι καὶ ἔαν γεννήσωσιν, ἀποκτενῶ τὰ ἐπιθυμήματα τῆς κοιλίας αὐτῶν. ἀπώσεται αὐτούς ὁ Θεὸς, ὅτι οὐκ εἰσήκουσαν αὐτοῦ, καὶ ἔσσονται πλανῆται ἐν τοῖς ἔθνεσιν.⁹ Οὐδένα χρηστὸν, ἠγουν εὐπειθῆ καὶ εὐήνιον ἐν αὐτοῖς ἠρῆσθαί φησιν, οὐ μικρὸν, οὐ μέγαν, οὐχ ἠγούμενον, οὐ τὸν ὑπὸ χεῖρα καὶ ὑπεξευγμένον. ταύτητοι καὶ δεῖν ἀπο- λέσθαι παντελῶς, ρίζης ὥσπερ αὐτῆς ἐκβεβοθρευμένον, εὖ μάλα δισχυρίζεται, ἐν ἴσῳ τε γεγονέναι λοιπὸν τοῖς ἀ- ναινομένοις καὶ πεπληγόσι τῶν ξύλων, ἃ καὶ μόνης δεῖται τομῆς, ἀναφανδὸν ὥσπερ ὁμολογοῦντα τὴν ἀκαρπίαν. ὅτι δὲ τοῖς ἀκάρποις ξύλοις τὸ ἀποκεῖρεσθαι πρέπει, καὶ αὐτὸς ἐδίδαξεν ὁ Σωτὴρ, τὴν καρπὸν οὐκ ἔχουσαν συκῆν ὡς ἐν εἶδει τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς ἐκκόπτεσθαι δεῖν ἐπιτάττων· "Ἰνατί γάρ φησι καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;" ἄκαρπος δὴ οὖν εὐρεθεῖς ὁ Ἰσραὴλ, φησὶν, ἐκκόπτοιο ἂν εἰκότως· οὐ γὰρ ἐκδώσει καρπὸν. ἀλλὰ κἂν εἰ τοῦτο γένοιτό φησιν, ἀπολῶ τὰ ἐξ αὐτῶν γενόμενα. καὶ τοῦτό ἐστι τὰ ἐπιθυμήματα τῆς κοιλίας αὐτῶν. Ἄναγκαῖον δὲ οἶμαι κάκεῖνο περιαιθεῖν, τί τὸ χρῆμα τοῦ λόγου· διὰ τί δὲ φησιν, ὅτι πάντες οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἀπει- θοῦντες; τί γὰρ ὅλως ἐδεῖτο τῆς τῶν ἀρχόντων ὑποταγῆς; 1.204 ἀναφορὰν οὖν ὁ λόγος ἔχει πρὸς ἱστορίαν τινὰ τῶν ἀρχαι- οτέρων. καὶ τίς δὴ αὕτη, πάλιν ἐρῶ. Μεμοσχοποιήκε κατὰ τὴν ἔρημον ὁ Ἰσραὴλ, ἀπόντος Μωυσέως· ἀναπεφοίτηκε γὰρ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, τὸν νόμον ὑποδεξόμενος.

εἶτα κατελθὼν, λελύπηται σφόδρα πρὸς τὸ πλημμέλημα, συνέτριψε τὸν μόσχον, ἀγανακτοῦντα Θεὸν ἐδυσώπει τρόπον τινὰ τῇ ἰδίᾳ γνησιότητι καὶ ἀρετῇ. προσέπιπτε γὰρ καὶ ἐξελιπάρει λέγων "Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς "τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψον καμὲ ἐκ τῆς "βίβλου σου ταύτης, ἧς ἔγραψας." κατένευε δὲ τῷ προφήτῃ Θεὸς τὴν εἰς ἅπαντας ἡμερότητα, καὶ δὴ καὶ ἔφασκεν "Ἰλεως "αὐτοῖς εἰμὶ κατὰ τὸ ῥῆμά σου." ὁρᾷς ὅσον ὤνησε τὸν Ἰσραὴλ ἢ τοῦ προεστηκότος φιλοθεΐα, καὶ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀρκέσας εἰς τὸ ἀναπεῖσαι Θεὸν, δι' ὑποταγὴν τε καὶ εὐπειθειαν; αἰτιᾶται τοίνυν εἰκότως, ὡς ὀλοτρόπως ἐκκεκλικότα τὸν Ἰσραὴλ. εἶτα μὴ ἔχοντά τινα τῶν παρ' αὐτοῖς ἡγουμένων, τὸν ἐπιτιμῶντα τοῖς πταίοισι, τὸν ἀφιστάντα τῆς πλάνης, ἡγουν τῇ ἰδίᾳ λαμπρότητι τῇ κατὰ τρόπον καὶ ἀρετὴν ἀποστήσαι δυνάμενον τὴν ὀργὴν, Θεοῦ παρακεκλημένου, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν καιροῖς γέγονε τοῖς κατὰ Μωυσέα, τοιγάρτοι καὶ ἐξωσθήσονται φησι καὶ ἔσονται πλανῆται ἐν τοῖς ἔθνεσι. τοῦτο συνέβη παθεῖν αὐτοῖς καὶ τότε μὲν, ἀποκομισθεῖσιν εἰς Ἀσσυρίους, καὶ νῦν δὲ οὐδὲν ἦττον ἐπὶ ταῖς εἰς Χριστὸν παροινίαις κατεστραχημένοις. ἀνέστιοι γὰρ καὶ ἐπηλύται πανταχῇ, καὶ πόλιν οὐκ ἔχοντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ διατελοῦσιν ἐν κόσμῳ. "Λικμιῶ γὰρ αὐτοῦς εἰς πάντα "ἄνεμον," καὶ διὰ προφητῶν ἀγίων ἔφασκε Θεός. Εἰ τοίνυν ἐστὶ τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος φροντὶς ἡμῖν καὶ λόγος, ὑποφέρωμεν αὐτῷ τὸν ἀχένα, καὶ προσίωμεν ὡς ἐξ ἀγαθῆς εὐπειθείας λέγοντι τῷ Χριστῷ "Δεῦτε πρὸς με 1.205 "πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς." ἐσόμεθα γὰρ οὕτως ἔγκαρποί τε καὶ ἀπληγες, οὐκ αὐαινομένης ἡμῖν τῆς ῥίζης, οὐ καρποῦ πίπτοντος εἰς τὸ μηδὲν, οὐ πλανῆται καὶ ἀποτάτω Θεοῦ, ἀλλ' ἐγγύς τε αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ, καὶ πόλιν ἔχοντες τὴν ἄνω καὶ ἐν οὐρανοῖς, τὴν τῶν πρωτόκων μητέρα, τὴν τῶν ἀγίων τροφὸν, τῶν ἄνω πνευμάτων τὸ καθαρὸν ἐνδιαίτημα. 9 Ἄμπελος εὐκληματοῦσα Ἰσραὴλ, ὁ καρπὸς αὐτῆς εὐθηνῶν· κατὰ τὸ πλῆθος τῶν καρπῶν αὐτοῦ ἐπλήθυνε θυσιαστήρια, καὶ κατὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς αὐτοῦ ὠκοδόμησε στήλας. ἐμέρισαν καρδίας αὐτῶν, νῦν ἀφανισθήσονται· αὐτὸς κατασκάψει τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν, ταλαιπωρήσουσιν αἱ στήλαι αὐτῶν.9 Ἠληγκέναι τὰς ῥίζας εἰπὼν τὸν Ἐφραΐμ, ἔσεσθαι δὲ καὶ ἄκαρπον καὶ ἐν ἴσῳ τοῖς μὴ τεκοῦσιν ὅλως, τῆς Ἀσσυρίων ἀγριότητος δαπανώσης τὰ γεννώμενα, δείκνυσιν ἀναγκαίως καὶ ἐν οἷς ἦν πάλαι, καὶ ὅτι γέγονεν εὐκαρπος, ὅτε τῆς ἐν νόμῳ ζωῆς μετεποιεῖτο σοφῶς. οἶα γὰρ τις ἄμπελος καλὴ καὶ εὐκληματοῦσα τοῖς τῶν ἐθνῶν περιοίκους ὀρώμενος, εἰκότως κατεθαυμάζετο. καὶ περὶ αὐτῆς που φησὶν ὁ μακάριος Δαυεὶδ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν πρὸς τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα Θεόν "Ἄμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετῆρας, ἐξέβαλες ἔθνη καὶ "κατεφύτευσας αὐτήν· ὠδοποίησας ἔμπροσθεν αὐτῆς. ἐξ- "έτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς ἕως θαλάσσης, καὶ ἕως ποταμῶν "τὰς παραφυάδας αὐτῆς." πεφύτευτο μὲν γὰρ "ἐν κέρατι "καὶ ἐν τόπῳ πίονι," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. πλήν 1.206 οὐ τέτοκε σταφυλὴν, ἦνεγκε δὲ μᾶλλον ἀκάνθας. τῷ γὰρ πλήθει τῶν δοθέντων ἀγαθῶν αὐτῇ σύνδρομον ὥσπερ τινὰ καὶ ἰσοπαλῆ τὴν ἀδικίαν ἐπεδείξατο· δῆλον δὲ ὅτι τὴν κατὰ Θεοῦ. ἐπλήθυνε γὰρ θυσιαστήρια καὶ ὠκοδόμησε στήλας· καὶ ὅσον ἐπλούτει τοῖς ἄνωθεν ἀγαθοῖς, τοσοῦτον ἦν πρόθυμος εἰς βεβήλωσιν, διὰ τοῦ προσκυνεῖν τοῖς δαίμοσι καὶ βωμοὺς ἐγείρειν καὶ εἰς πολύθεον πλάνην τὴν ἰδίαν ὥσπερ καταμερίζειν καρδίαν. ἀλλ' οὕτω ταῦτά φησιν οὐκ ἔσται· πόθεν; κατασκάψει γὰρ αὐτὸς τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν, καὶ ταλαιπωρήσουσιν αἱ στήλαι αὐτῶν, συνθραυόμεναι δηλονότι καὶ κατασπώμεναι. τὸ δὲ αὐτὸς ἀνοίσεις ἐμφρόνως ἢ εἰς τὸν τῶν ὅλων κατεξουσιάζοντα Θεὸν, ἡγουν εἰς τὸ τοῦ Βαβυλωνίου πρόσωπον, ὡς ἤδη πλειστάκις προδεδειγμένου. συμβέβηκε γὰρ ταῖς ἐν Σαμαρείᾳ πόλεσι καὶ αὐτοὺς συγκαταπίμπρασθαι τοὺς ναοὺς, καὶ διαρπάζεσθαι τὰ γλυπτὰ. Χρὴ τοίνυν ἡμᾶς, ἐφ' οἷς ἂν ἔχοιμεν παρὰ Θεοῦ χαίροντας ἀνάπτειν τὰ χαριστήρια, καὶ μὴ τῷ πλάτει

τῆς εὐθυμίας ἐνολισθήσαντας, ἀποφέρεσθαι ποι πρὸς τὸ ἀπᾶδον αὐτῶ· ζητεῖν δὲ μᾶλλον καὶ ἀποπεραίνειν ἐπείγεσθαι, καὶ μάλα προθύμως, τὰ εἰς ἀρετὴν αὐχήματα, μὴ μεριζομένους πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ πάθη, καὶ ὑποφέροντας τὸν αὐχένα τῷ σα-τανᾶ. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθές, ὅπερ ἔφη Χριστός "οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει." εἰ δὲ μεριζόμεθα, καὶ "μερίδες ἀλωπέ-κων ἐσόμεθα," κατὰ τὴν τοῦ ψαλμωδοῦ φωνήν· ἐσόμεθα δὲ πάντη τε καὶ πάντως ἐν ἐνδείᾳ τοῦ κατευφραίνειν εἰδότος. 1.207 Ὁδίοτι νῦν ἐροῦσιν οὐκ ἔστι βασιλεὺς ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἐφοβήθημεν τὸν Κύριον. ὁ δὲ βασιλεὺς τί ποιήσει ἡμῖν; λαλῶν ῥήματα προφάσεις ψευδεῖς, διαθήσεται διαθήκην.⁹ Οὐχὶ μόνον αὐτῶν σεισθήσεσθαι τὰ θυσιαστήρια, καὶ ταλαιπωρήσειν ἔφη τὰς στήλας, προσεπάγει δὲ, ὅτι καὶ μεταγνώσονται καὶ θρηνησοῦσιν ἐπὶ γε ταῖς σφῶν δυσ-βουλίαις. ἡμαρτηκότες δὲ τῆς ἐλπίδος, καὶ ἠπατημένοι τοῖς ἐκ τῶν κρατούντων ψευδηγορήμασιν, ὅψε καὶ μόλις συν-ήσουσιν. οἱ μὲν γὰρ παρ' αὐτοῖς τοὺς τῆς βασιλείας διέποντες θρόνους, ἀρκέσειν ἔφασκον αὐτοῖς εἰς ἐπικουρίαν τὰς τε χρυσᾶς δαμάλεις, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἄλλων εἰδώλων ἀσφάλειαν, κἂν εἰ μὴ τὸν θεῖον ἔχοιεν νόμον, κἂν εἰ μὴ δρᾶν ἔλοιτο τὰ διὰ Μωυσέως. ἡ δὲ πείρα δέδειχε ψευδοποιῦντας αὐτούς. τεθέανται γὰρ τοὺς τὰ τοιάδε πάλαι διατιθεμένους αὐτοῖς, καὶ ἀσυνέτως λέγοντας, ὑπὸ χεῖρα πεσόντας ἐχθρῶν. ταύτητοί φασιν οὐκ ἔστι βασιλεὺς ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἐφοβήθημεν τὸν Κύριον. ἰδοὺ γὰρ ἰδοὺ, φασίν, ὁ ἐπαμύνων οὐδεὶς, ἤγουν ταῖς τῶν Βαβυλωνίων ἐφόδοις ἀντανιστάμενος· ἀλλ' ἦτο-νήκασιν ἅπαντες, λέλυνται καὶ πεπτώκασιν οἱ προεστηκότες. πρόφασις δὲ τῆς ἀρρώστιας αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν, τὸ μὴ πεφοβῆσθαι τὸν Κύριον. ποία τοίνυν ἡ ὄνησις ἢ ἐκ τῶν κρατούντων; φησὶν οὐδὲν ἦν ἄρα τὰ παρ' αὐτοῖς, εἰ μὴ λόγοι ψευδεῖς, καὶ ματαιότης διαθηκῶν, ἤγουν ὑποσχέσεων. ἔθος γὰρ τῇ θεῖα γραφῇ, διαθήκας ἀποκαλεῖν τὰς ἐπαγγελίας. Σοφὸν οὖν ἄρα καὶ παντὸς ἐπαίνου μεστὸν, τὸ πεποιθέναι μᾶλλον ἐπὶ Θεῷ, καὶ μὴ τοῖς τῶν πλανώντων ἀποφέρεσθαι λόγοις ἐπὶ τὸ προσκρούειν τῷ Θεῷ, ἐμφρόνως δὲ μᾶλλον 1.208 πρὸ πείρας αὐτῆς ἀποφοιτᾶν τῆς ὀργῆς, καὶ μὴ ὅψε παθόντας ὀλοφύρεσθαι, μόλις εἰς ἀνόνητον ἰόντας ὑστερο-βουλίαν. Ὁ ἀνατελεῖ ὡς ἄγρωστις κρῖμα ἐπὶ χέρσον ἀγροῦ τῷ μόσχῳ τοῦ οἴκου ὦν.⁹ Ἡ ἄγρωστις φύεται ἐν ἀγροῖς, μάλιστα τοῖς ἀνηρότοις καὶ κεχερωμένοις, καταδράττεται δὲ, καὶ μάλα νεανικῶς, τῆς παρατυχοῦσης καὶ γείτονος γῆς. διέρπει γὰρ πως εἰς τὸ εὐρὺ, καὶ ἔτι δυσκαταγώνιστος τοῖς ἀνείργειν αὐτῆς ἐθέλουσι τὸν ἀεὶ τῶν παρακειμένων ἐπέκεινα δρόμον. κρῖμα τοίνυν φησὶ δῆλον δὲ ὅτι παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καθάπερ τις ἄγρωστις ἐπ' ἀγροῦ χέρσον ἀνατελεῖ τῷ μόσχῳ τοῦ οἴκου ὦν. ὁμοιον ὡς εἰ λέγοι Ψῆφος ὀλέθρου καὶ νεῦμα κολάζον ἔσται παρ' ἐμοῦ, καταδράζεται δὲ ὡς ἄγρωστις τοῦ μόσχου, ἦτοι τῶν σεβασμάτων τοῦ ὄντος ναοῦ κατὰ τὴν Βαιθήλ. σημαίνει γὰρ τοῦτο ὁ οἶκος τοῦ ὦν. ἐκδεδώκασιν μὲν γὰρ οἱ ἕτεροι πάλιν ἐρμηνευταὶ τοῦ μόσχου τοῦ οἴκου Βαιθήλ· οἱ δὲ γε ἐβδομήκοντα ἀντὶ τοῦ οἴκου Βαιθήλ, οἴκου ὦν εἰρήκασιν. καὶ τὴν αἰτίαν ἤδη προείπομεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω, πλὴν οὐδὲν ὀκνοῦντες ὑπομνήσομεν. σελήνης μὲν γὰρ τέκνον, ἔκγονον δὲ ἡλίου τὸν Ἄπιν Αἰγύπτιοι μυθοπλαστοῦντες ἔλεγον. ὦν δὲ ἐστὶ κατ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος. εἰς τύπον δὲ τοῦ παρ' Αἰγυπτίους Ἄπιδος ἢ δάμαλις ἦν, ἦν ἐποίησεν Ἰεροβοάμ. οὐκοῦν, ὡς ἄγρωστις καταδραττομένη, φησὶ, καὶ νικῶσα πᾶν ὅσον 1.209 ἐστὶ παρακείμενον, κρῖμα γενήσεται παρ' ἐμοῦ, τῷ μόσχῳ τοῦ οἴκου ὦν, ἦτοι Βαιθήλ. παναλκὲς γὰρ τὸ θεῖον ἀεὶ, καὶ τοῖς αὐτοῦ νεύμασιν οὐδὲν ἔσται τὸ ἀντιστατοῦν. "τὴν γὰρ χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ὁ παροικήσουσιν οἱ κατοικοῦντες Σαμάρειαν, ὅτι ἐπένθησεν ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν· καὶ καθὼς παρεπύκρναν αὐτόν, ἐπιχαροῦνται ἐπὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ.⁹ Ἰδοὺ δὴ καθίστησιν ἐναργὲς τὸ κρῖμα τὸ καταδραττόμενον τοῦ μόσχου, καὶ ἀγρώστεως

δίκην ἐξευρύνεσθαι πεφυκὸς, καθ' ὧν περ ἂν βούλοιο Θεός· ἱστορίας δὲ διαμέμνηται καὶ νῦν, ἣν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· συνήσομεν γὰρ ὡδὶ, καὶ οὐχ ἑτέρως, τὸ χρησιμωδούμενον. ἔθος ἦν ἅπασιν τοῖς εἰδώλων προσκυνηταῖς, καιροῦ καταθλίβοντος καὶ πολεμίων ἐφεσθηκόντων, εἴ ἐν ἐνδείᾳ γένοιτο χρημάτων, ἄπτεσθαι καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς τεμένεσιν ἀναθημάτων. γέγραπται τοίνυν ἐν ταῖς βασιλείαις, ὅτι πολιορκουῦντος τὰς ἐν Σαμαρείᾳ πόλεις τοῦ βασιλέως Συρίας, Μαναεῖμ, τὸ τηνικάδε βασιλεύων ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, εἶτα ταῖς ἴσασιν δυνάμεσιν ἀντιφέρεσθαι πρὸς ἐκεῖνον οὐκ ἔχων, ἐπρεσβεύετο πρὸς Φούλαν τὸν τῶν Ἀσσυρίων βασιλέα, καὶ δώροις ἀνέπειθεν ἐπαμύνασθαι τε οἱ, καὶ ἀποστῆσαι τὸν Σύρον, ὃ δὴ καὶ τετέλεσται. εἶλε γὰρ ἐκεῖνος κατὰ κράτος τὴν Δαμασκὸν, ἀποσφάττει δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἄδερ. φασὶ τοίνυν, ὅτι πλείστης ὄσης ὀλκῆς ζητουμένης χρυσοῦ, περιέστη λοιπὸν εἰς τοῦτο τῷ Μαναεῖμ ἀνάγκης τὰ πράγματα, ὡς καὶ μίαν δάμαλιν ὑφελῆσθαι χρυσοῦ, καὶ συναποστεῖλαι διὰ τῶν πρέσβων. καὶ τεθρήνηκε μὲν ὁ Ἰσραήλ, ἣν ἐνόμιζεν εἶναι θεὸν, ἐκπεμπομένην ὄρων. ὤρετο γεμῆν, ψυχοῖς ἑαυτὸν λογισμοῖς παραμυθούμενος, ὡς ἐν μείζουσιν 1.210 ἔσται, καὶ λαμπροτέροις αὐτὴν ἐνιδρύσει ναοῖς ὁ Βαβυλώνιος. διέκειτο δὲ πρὸς τούτους, ὅτι προσκυνηθήσεται καὶ παρὰ πλειόνων ἔθνων· μυρία γὰρ ὅσα ἐστὶ τὰ Περσῶν τε καὶ Μήδων ἔθνη. ὁ μὲν οὖν Μαναεῖμ, ὡς ὅλην οὕσαν δι' ὅλου χρυσοῦ, πέπομφε τὴν δάμαλιν· ὁ δὲ γε Φούλα συνέθλασε λαβῶν· ἕτερον γὰρ παρ' ἐκείνοις τὸ σέβας, καὶ δαμάλεως οὐκ ἀνέχονται. εἶτα, φασὶν, οὐχ ἠύρησθαι χρυσοῦ, ὑποχαλκὸν δὲ μᾶλλον, χρυσοῦ διαπεπασμένην. ἐντεῦθεν, φησὶν, ὁ Ἀσσύριος ἐγέλασε τὸν Ἐφραῖμ, τουτέστι, τὸν Μαναεῖμ τὸν ἐκ φυλῆς Ἐφραῖμ βασιλεύοντα. διέπτυσε δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὰς τοῦ Ἰσραήλ εἰκαιοβουλίας. Εἰρηκότες δὴ οὖν τῆς ἱστορίας, ἡγουν τῆς Ἑβραίων παραδόσεως τὸν λόγον, φέρε λοιπὸν ἀναγκαίως ἐπιτρέχωμεν τὴν λέξιν· δυσκάτοπτος γὰρ καὶ δυσχερεστάτη λίαν ἡ συνθήκη τοῦ ῥητοῦ. ἔφη τοίνυν ὅτι παροικήσουσιν οἱ κατοικοῦντες Σαμάρειαν· τὸ παροικήσουσιν, ἀντὶ τοῦ μετοικήσουσιν, ἥτοι μετοικισθήσονται, φησὶν, οἱ νῦν ὄντες ἐν Σαμαρείᾳ· λέγει δὲ τοὺς μόσχους, ἥτοι τὰς δαμάλεις, ἐξεπέμφθησαν γὰρ, ὡς ἔφην, εἰς Βαβυλωνίους. καὶ ἐπέμφθη μὲν ἐπ' αὐτοῖς ὁ λαὸς αὐτοῦ. τίνας δὲ αὐτοῦ; ἢ δῆλον, ὅτι τοῦ ὦν, ὃ ἐστὶ, τοῦ Ἄπιδος; πλὴν ὡς ὠφθησαν, φησὶ, παραπικραίνοντες καὶ ἀτιμάζοντες αὐτὸν διὰ τοῦ πέμπειν ἑτέροις, οὕτω καὶ ἠσθήσονται ἐπὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ. νομιοῦσι γὰρ ὅτι καὶ πολὺ λίαν εὐκλεέστερος ἔσται, παρὰ πλειόνων ἔθνων προσκυνούμενος. ἀλλ' ἡμαρτήκασι τῆς ἐλπίδος· συντέθραυσται γὰρ, καὶ γέλωτος ἀφορμὴ τοῖς Βαβυλωνίοις ἦν. οὐκοῦν τεταλαιπώρηκεν ἡ στήλη αὐτῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ προφήτου φωνήν. παρεπίκραναν δὲ τὸν μόσχον, οὐχ ὅτι παρὰ 1.211 επικράνθη κατὰ τὸ ἀληθές· πῶς γὰρ ἂν τοῦτο πέπονθεν ἀναίσθητος ὕλη; ἀλλ' ὅτι τῶν ἐγχειρημάτων ἡ δύναμις παρώργισεν ἂν αὐτὸν, εἴπερ ἦν ὄντως Θεός, καὶ ἐν αἰσθήσει τοῦ παθεῖν τὰ συμβεβηκότα. 9 Ὅτι μετωκίσθη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν εἰς Ἀσσυρίους δῆσαντες ἀπήνεγκαν ξένια τῷ βασιλεῖ Ἰαρείμ· ἐν δόματι Ἐφραῖμ δέξεται, καὶ αἰσχυνηθήσεται Ἰσραήλ ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῦ.⁹ Ἐαυτὸν ἡμῖν ὁ προφητικὸς ἐρμηνεύει λόγος. ὁ γὰρ εἶρηκεν ἀμυδρῶς, τοῦτο πειρᾶται διατρανοῦν. μετωκίσθη γὰρ ὁ μόσχος ἀπὸ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ δῆσαντες αὐτόν· χαριεντίζεται δὲ ὁ λόγος· ἀπεκόμισαν ξένια τῷ βασιλεῖ Ἰαρείμ, ὃ ἐστὶν, ἐκδίκω. ἐκαλεῖτο γὰρ εἰς ἐπικουρίαν, καὶ οἰονείπως εἰς τὸ ἐκδικῆσαι τὴν Σαμάρειαν ὀλοθρευομένην ὑπὸ τῶν Σύρων. ἀλλὰ δέξεται μὲν ὁ Φούλα ὡς ἐν δόματι παρὰ τοῦ Ἐφραῖμ τὴν δάμαλιν. Ἐφραῖμ δὲ φησὶ τὸν τοῦ Ἰσραήλ βασιλέα. πλὴν αἰσχυνηθήσεται φησὶν ὁ Ἰσραήλ ἐπὶ ταῖς ἑαυτοῦ βουλαῖς. ὅτι γὰρ, ὡς ἔφην, ἀπέστη μὲν τοῦ πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ, εἴλετο δὲ μᾶλλον δαμάλεσι προσκυνεῖν, καταγέλαστος ἦν, καὶ κατεφωρᾶτο πεσῶν εἰς γραῶδη καὶ ψυχρὰν καὶ ἀνόνητον εἰκαιοβουλίαν. ἀληθεύει δὴ οὖν ὁ προφήτης, μᾶλλον δὲ Θεός, εἰ λέγοι διὰ

φωνῆς ἀγίων περὶ τῶν λελατρευκότων τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν, " Ἰδετε ὅτι σποδὸς ἢ καρδία αὐτῶν καὶ πλανῶνται." Ἀρμόσειε δ' ἂν ὁ λόγος καὶ τοῖς τὰ ὀρθὰ τῆς Ἐκκλησίας παραλύουσι δόγματα. ὥσπερ γὰρ ἡ δάμαλις συντριβομένη τοῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἠλεγξεν εἰκαιοβουλίαν, οὕτω καὶ τὰ ἐκείνων δόγματα ταῖς ἐρευναις συντριβόμενα, καὶ τῇ δυνάμει τῆς ἀληθείας συντεθραυσμένα, πρὸς αἰσχύνης ἔσσονται καὶ ἐν- 1.212 τροπῆς τοῖς συντεθεικόσιν αὐτὰ, καὶ ἀνοσίως ἐξηυρηκόσι, καὶ ἀβουλότατα δεχομένοις εἰς νοῦν καὶ καρδίαν. Ἐπὲρρίψε Σαμάρεια βασιλέα αὐτῆς ὡς φρύγανον ἐπὶ προσώπου ὕδατος, καὶ ἐξαρθήσονται βωμοὶ ὧν, ἁμαρτήματα τοῦ Ἰσραὴλ, ἄκανθαι καὶ τρίβολοι ἀναβήσονται ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν.⁹ Τὸ ἀνασφαλές τε ἅμα καὶ τὸ ἀνεπιεικὲς τοῦ τρόπου τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ἦτοι τῶν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ περὶ αὐτοὺς οὓς ᾤοντο θεοὺς, ἐπιδειξίειεν ἂν εὐκόλως καὶ τότε δὴ πάλιν. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν. οἱ γὰρ τὸν ἕνα καὶ ἀληθῆ, καὶ φύσει Θεὸν ταῖς ἀποστασίαις καὶ ταῖς εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν αἰσχί- των ἀποδρομαῖς ἀνοσίως περιυβρίσαντες, πῶς ἂν ἐγένοντο γνήσιοι περὶ πολλοὺς τε καὶ ψευδωνύμους καὶ λίθων πεποη- μένους ἢ ξύλων θεοῦς; ἀπερρίφθαι δὴ οὖν φησὶ παρὰ τῶν ἐν Σαμαρείᾳ τὸν μόσχον, τὸν ἐν δόξῃ τῇ παρ' αὐτοῖς Θεοῦ τε καὶ βασιλέως· ἀπερρίφθαι δὲ οὕτως, ὡσανεὶ καὶ κάρφος ταῖς τῶν ὑδάτων δίναις ἐμπεπτωκὸς, ἀποφέροιο λοιπὸν πρὸς τὸ τοῖς διωθοῦσι δοκοῦν. ὅτι δὲ αὐτοῖς τοῖς σεβά- μασι τὰ τεμένη συνοικήσεται, βωμοὶ τε λυθήσονται, καὶ ἀκάνθης ἔσσονται τόποι, καταδηωθείσης αὐτοῖς ἀπάσης τῆς χώρας, πῶς ἦν ἀμφίβολον; ἁμαρτήματα δὲ τοῦ Ἰσραὴλ τοὺς βωμοὺς ἀποκαλεῖ, καὶ μάλα εἰκότως, οἷον ὑπόμνημα τῆς εἰς Θεὸν δυσσεβείας αὐτῶν ἀνοσίως ἐγγεγεμένους· ὧν δὲ πάλιν, τὸν Ἄπιν ὠνόμασεν, ἦτοι τὰς δαμάλεις τὰς ἐν Βαιθήλ τε καὶ Δάν, ὧν εἰς δόξαν καὶ οἱ βωμοί. οὐκοῦν, ὃ μὴ ἴστησι Θεὸς, τοῦτο πάντη τε καὶ πάντως λυθήσεται. καὶ τι τοιοῦ- τον ὑποδηλοῦν ὑπολαμβάνω τὸ δι' ἑτέρου προφήτου σαφῶς εἰρημένον "Αὐτοὶ οἰκοδομήσουσι καὶ ἐγὼ καταστρέψω." 1.213 Ἐκαὶ ἐροῦσι τοῖς ὄρεσι Καλύψατε ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς Πέσατε ἐφ' ἡμᾶς.⁹ Οὐκ ἐν μόναις ταῖς δυσὶ πόλεσι, Δάν τε φημί καὶ Βαιθήλ, ἐθρησκευόντο τὰ γλυπτὰ, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν αἱ δαμάλεις αἱ χρυσαῖ, ἐν δὲ γε τοῖς ὄρεσι καὶ τοῖς βουνοῖς, τὰ τῶν περιοίκων ἐθνῶν σεβάσματα, ὁ Βάαλ, ὁ Βεελφεγῶρ, ἢ Ἀστάρτη καὶ ὁ Χαμῶς, ὅτι τοίνυν οὐχὶ μόνον κατασεισ- θήσονται τοῦ ὧν οἱ βωμοί, τουτέστι, τοῦ Ἄπιδος, ἦτοι τῶν δαμάλεων, ἀλλὰ γὰρ πάντη τε καὶ πάντως καὶ τὰ ἐν βουνοῖς καὶ ὄρεσι τεμένη πεσοῦνται, διὰ τούτων ὑποδηλοῖ. περιεστήξει γὰρ εἰς τοῦτο αὐτοῖς ἀθλιότητός τε καὶ δειμάτων τὰ πράγματα, ὡς ὑπ' αὐτοῖς γενέσθαι τοῖς ὄρεσι καὶ βουνοῖς ἐλέσθαι μᾶλλον, ἢ ζῶντας ἰδεῖν ἃ παθεῖν ἦν ἀνάγκη καὶ οὐχ ἐκόντας αὐτούς. ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀπαγ- γέλλων Ἰουδαίοις τὰς ἐπενεχθησομένας αὐτοῖς συμφορὰς διὰ γε τὰ εἰς αὐτὸν τολμήματα, τοῖς ἴσοις ἐχρήσατο λόγοις. "Τότε γὰρ ἐρεῖτε, φησὶ, τοῖς ὄρεσι Καλύψατε ἡμᾶς, καὶ "τοῖς βουνοῖς Πέσατε ἐφ' ἡμᾶς." τὰ γὰρ εἰς λήξιν ἦκοντα τῶν κακῶν, καὶ τῶν δεινῶν αἱ ὑπερβολαὶ, καίτοι πικρὸν ὄντα τὸν θάνατον, τριπόθητον ἔσθ' ὅτε δεικνύουσι τοῖς πολλοῖς. αὐτοῖς δὴ οὖν ἄρα τοῖς ὄρεσι καὶ τοῖς βουνοῖς, ἐν οἷς αἱ ψευδολατρεῖαι, καὶ τῆς κατὰ Θεοῦ δυσσεβείας τετόλ- μηται τὰ ἐγκλήματα, μονονουχὶ καὶ ἐροῦσὶ φησι Πέσατε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ φθάσατε τοῦ Βαβυλωνίου ξίφους τὴν ἀγριότητα, καὶ τῆς εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαγωγῆς τὴν ἀκλεᾶ καὶ δύσοιστον ἀθλιότητα. 1.214 Ἐφ' οὗ οἱ βουνοὶ, ἦμαρτεν Ἰσραὴλ, ἐκεῖ ἔστησαν· οὐ μὴ καταλάβῃ αὐτοὺς ἐν τῷ βουνῷ πόλεμος, ἐπὶ τέκνα ἀδικίας ἦλθε παιδεῦσαι αὐτούς· καὶ συναχθήσονται ἐπ' αὐτοὺς λαοὶ ἐν τῷ παιδεῦσθαι αὐτοὺς ἐπὶ ταῖς δυσὶν ἀδικίαις αὐτῶν.⁹ Πρεσβυτέραν εἶναι, φησὶ, τῆς ἐπὶ ταῖς δαμάλεσι πλάνης, τὴν ἐν ὄρεσι τε καὶ βουνοῖς γεγενημένην ἀπόστασιν. καὶ γοῦν ὅτε τὴν Σαμαρείαν κατειλήφασιν αἱ δέκα φυλαὶ, τῆς Ῥοβοὰμ βασιλείας ἀποσεισάμεναι τὸν ζυγὸν, τότε τὰς δαμάλεις εἰσκεκόμικεν Ἰεροβοὰμ ἐν

δέ γε τοῖς Ἱεροσολύ-μοις ὄντες, τὴν ἐν ὄρεσί τε καὶ βουνοῖς ἐπετήδευον πλάνην, ταῖς ἀλλοφύλοις γυναιξὶν εἴκοντος καὶ κατανεύοντος τοῦ Σολομῶνος, τὸ τηνικάδε καὶ βωμούς ἀνιστάντος καὶ τεμένη λοιπὸν τοῖς ἐκείνων σεβάσμασιν. ἐξ οὗ τοίνυν ἐπενοήθησαν οἱ βουνοὶ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἀθύρματα, καὶ αἱ ψευδολατρεῖαι, ἐξ ἐκείνου τοῦ καιροῦ προσκέκρουκεν ὁ Ἰσραήλ. ἔνδειξις δὲ καὶ τοῦτο τῆς θείας ἡμερότητας γένοιτ' ἂν οὐκ ἀσυμφανῆς, οὐδὲ ἐν χρόνῳ μακρῷ κολάζειν ἀνεχομένης τοὺς ἡσεβηκότας, ἀνιείσης δὲ μᾶλλον καὶ περιμενούσης τάχα πού τῶν πεπλανημένων τὴν μετάγνωσιν. οἱ δὲ ἦσαν ἀπηνέστεροί τε καὶ τὰ ἔτι χεῖρω νοσοῦντες ἠλίσκοντο. προσέθεσαν γὰρ τοῖς βουνοῖς καὶ τὰ ἐπὶ ταῖς δαμάλεσιν εὐρήματα. θύοντες δὲ τοῖς δαίμοσιν ἐν ὄρεσί τε καὶ βουνοῖς, καὶ δοκοῦντες εὐσεβεῖν περὶ τὰ μάταια, τάχα πού καὶ ᾤοντο κατὰ σφᾶς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀραρότως ἐνόμιζον, ὅτι καὶ ἐν βεβαίῳ στήσονται τῆς εὐημερίας, ἔσονται δὲ καὶ ἀμείνους τῶν ἀνθεστηκότων, καὶ ἀνάλωτοι τοῖς ἐχθροῖς. σύνηθες δὲ τοῖς πλανωμένοις νόσημα τοῦτο. Καὶ γοῦν ὅτε κατέβησαν εἰς Αἴγυπτον, ἀλούσης τῆς 1.215 Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου, συνεβούλευε μὲν ὁ προ- φήτης Ἱερεμίας ἀποσχέσθαι τοῦ θύειν εἰδώλοις, ἵνα τις γένοιτο φειδῶ ἐπ' αὐτοῖς παρὰ τοῦ σώζειν ἰσχύοντος Θεοῦ. οἱ δὲ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας περιπεσεῖν ἔφασκον τοῖς δεινοῖς, ὅτι δὴ κατέληξαν τοῦ πληροῦν ἐθέλειν τὰ νενομισ- μένα, καὶ ὀλιγωροῦντες ἠλέγχοντο τῆς εἰς τὰ μάταια τιμῆς. γέγραπται δὲ οὕτως "Καὶ ἀπεκρίθησαν τῷ Ἱερεμῖα πάντες "οἱ ἄνδρες οἱ γνόντες ὅτι θυμιῶσιν αἱ γυναῖκες αὐτῶν θεοῖς "ἑτέροις, καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες, συναγωγὴ μεγάλη, καὶ πᾶς "ὁ λαός, οἱ καθήμενοι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ἐν γῇ Παθουρῆ, "λέγοντες Τὸν λόγον ὃν λελάληκας πρὸς ἡμᾶς τῷ ὀνόματι "Κυρίου, οὐκ ἀκουσόμεθα. ὅτι ποιοῦντες ποιήσομεν πάντα "τὸν λόγον, ὃς ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν, θυμιᾶν "τῇ βασιλίῳ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σπένδειν αὐτῇ σπονδὰς, "καθὰ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ οἱ βασι- "λεῖς ἡμῶν καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν ἐν πόλεσιν Ἰούδα, καὶ "ἔξωθεν Ἱερουσαλήμ· καὶ ἐπλήσθημεν ἄρτων, καὶ ἐγενό- "μεθα χρηστοὶ, καὶ κακὰ οὐκ εἶδομεν. καὶ ὡς διελίπομεν "θυμιῶντες τῇ βασιλίῳ τοῦ οὐρανοῦ, ἠλαττώθημεν πάντες "ἡμεῖς, καὶ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ ἐξελίπομεν." Αἰτιᾶται τοίνυν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ αὐτό τε τὸ εἰκαιόμυθον, καὶ τὸ σαθρὸν τῆς ἐλπίδος, καὶ φησι περὶ τῶν βουνῶν, ὅτι ἐκεῖ ἔστησαν, τουτέστιν, ὅτι καθάπερ αὐτοὶ φασιν, ἦγουν οἶονται κατὰ σφᾶς, ἐκεῖ τοῖς γλυπτοῖς λατρεύσαντες, τὸ ἀσφαλὲς ἐσχίκασι τῆς εὐημερίας, καὶ ἐν ἀκλονήτοις ἔστησαν ἀγαθοῖς. καὶ ὡς γε οἶονται πάλιν, οὐ μὴ καταλάβῃ αὐτοὺς ἐν τῷ βουνῷ, τὸ κατὰ τι γοῦν ὅλως λυπεῖν εἰωθὸς, εἰ πληροῦν ἔλοιτο τοῖς γλυπτοῖς τὰ νενομισμένα. ἀλλ' ἠπάτηνταί φησι καὶ διημαρτήκασι τῆς ἐλπίδος. ἀφίκται γὰρ δὴ πό- λεμος ἐπ' αὐτοὺς, ἀδικίας ὄντας τέκνα, καὶ διὰ πείρας αὐτῆς παιδευθήσονται, πικρὸν ὅτι τὸ ἐξήνιον. καὶ τίνες ἂν εἶεν, οἱ 1.216 δι' ὧν ἔσονται τὰ εἰς παιδείαν αὐτοῖς; πλείστη τις ὄση πολεμίων ὀμήγουρις. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ συναχθῆσονται ἐπ' αὐτοὺς λαοὶ, καὶ τὰ ἐκ τοῦ πολέμου δεινὰ συμβήσεται πάν- τως, ἐν τῷ παιδεύεσθαι αὐτοὺς ἐπὶ ταῖς δυσὶν ἀδικίαις αὐτῶν. καὶ ποῖα δὴ ταῦτά ἐστι, σαφέστερον ἡμῖν διὰ φωνῆς Ἱερε- μίου παρέδειξεν εἰπὼν "Ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ "ἔφριξεν ἐπὶ πλεῖον σφόδρα, λέγει Κύριος, ὅτι δύο καὶ "πονηρὰ ἐποίησεν ὁ λαός μου· ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν "ὑδάτος ζῶντος, καὶ ὥρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμ- "μένους, οἱ οὐ δυνησονται ὑδὼρ συνέχειν." 9 Ἐφραΐμ δάμαλις δεδιδραγμένη ἀγαπᾶν νίκος, ἐγὼ δὲ ἐπελεύσομαι ἐπὶ τὸ κάλλος τοῦ τραχήλου αὐτῆς· ἐπιβιβῶ Ἐφραΐμ, καὶ παρασιωπήσομαι Ἰούδαν.⁹ Μόσχῳ παρεικάζει τὸν Ἐφραΐμ, σκληρῷ τε καὶ ἀγερώχῳ λίαν, καὶ ἀνακόπτεσθαι μὴ εἰδότης τῆς ἰδίας ὀρμῆς, ἦν ἂν ἐφ' ὅτῳ ποιοῖτο τυχόν, ἦγουν τιθασεύεσθαι μὴ ἀνεχομένῳ, ζη- τοῦντι δὲ μᾶλλον αἰετὸν τὸ νικᾶν, καὶ πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν ἀνεπιπλήκτοις ἴεσθαι ταῖς ὀρμαῖς. ἀλλ' εἰ καὶ ἐστὶ τοιοῦτός φησιν, ἐνδώσει καὶ οὐχ ἐκῶν. δαμασθήσεται γὰρ ταῖς τῶν

συμφορῶν ἐφόδοις, ὑποζευγνύντος Θεοῦ, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ αὐτουργοῦντος εἰς τοῦτο, καὶ τὸ κάλλος τοῦ τραχήλου αὐ- τοῦ παραλύοντος, τουτέστι, τὸ ἐξαιρέτως ἀφηνιῶν μέρος ἐν τῷ Ἰσραήλ. τοῦτο δὲ ἦν ἡ παρ' αὐτοῖς βασιλεία, κατ- ερεθίζουσα πρὸς ἀπόστασιν τοὺς ὑπὸ χεῖρα λαούς. οὐκοῦν καταρρίφθησεται, Θεοῦ καταβρίθοντος. τοῦτο γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸ ἐπιβιβῶ Ἐφραΐμ. οἰκονομικῶς δέ φησιν, ὅτι παρασιωπήσομαι Ἰούδαν, ἀντὶ τοῦ, μικρὸν ὑπερθήσομαι τὸν Ἰούδαν, οὐ ποιναιῖς ἐνιεῖς· οὐκ ἐπάγων ἤδη τὰ ἐξ ὀργῆς· 1.217 διακαρτερῶν δὲ μᾶλλον, καὶ ὑπενδιδούς ἡρέμα. καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; ὁ μὲν γὰρ Ἐφραΐμ, τουτέστιν αἱ δέκα φυλαὶ, καθάπερ ἤδη προεῖπον, ἀπονενεύκασιν ὀλοτρόπως ἐπὶ τὸ δεῖν ἐλέσθαι πληροῦν τὰ τῆς πλανήσεως ἔργα· αἱ δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις δύο φυλαὶ, Ἰούδας τε φημί καὶ Βενιαμὴν, γεγόνασι πολλακίς ὑπὸ βασιλέας ὀρθοῦς τε καὶ εὐσεβεῖς, καὶ τὰ τῆς εἰδωλολατρείας ἀθύρματα κατασειόντας, οἱ ζῆν ἀνέπειθον ἐπεικῶς καὶ ἐννόμως· ὁποῖος γέγονεν Ἀμεσίας ὁ τοῦ Ἰωᾶς, εὐσεβῆς καὶ δίκαιος ἀνὴρ· ὁμοίως Ἐζεκίας, καὶ αὐτὸς ἐν ἴσῳ τεθουμασμένος τῷ προειρημένῳ, ζηλωτῆς καὶ θεοφιλῆς. ταύτητοι προπεπόνθασιν μὲν αἱ δέκα φυλαὶ τὴν αἰχμαλωσίαν· καταστρατεύσας δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ὁ Βαβυ- λώνιος, ἠδίκησεν οὐδὲν, ὥχεται δὲ μᾶλλον εἰς τὴν ἑαυτοῦ, φυγὰς καὶ περιδεῆς, ὅτε καὶ πεπτώκασιν ἐν μιᾷ νυκτὶ διὰ χειρὸς ἀγγέλου τῶν Ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε χιλιάδες. ἀνεξικακοῦντος δὲ οὖν τοῦ Θεοῦ, καὶ φέροντος ἡμῶν τὰς ἀσθενείας, μὴ ῥαθυμῶμεν ἡμεῖς, μηδὲ ἀναπεπτω- κότες ἀλισκώμεθα περὶ τὸ χρῆναι πληροῦν τὰ αὐτῷ δο- κοῦντα καὶ φίλα. Ἐνισχύσει αὐτῷ Ἰακώβ.⁹ Ἐφην, ὅτι καταστρατεύσας ὁ Ἀσσύριος τὴν ὑπὸ χεῖρα πληθύν, καὶ πᾶσαν ἐξαναστήσας τὴν Σαμάρειαν, τὰς τε πόλεις αὐτὰς καὶ τοὺς ναοὺς ἐμπρήσας, πεπολιόρηκε μετὰ τοῦτο τὴν Ἱερουσαλήμ, εἶλε δὲ οὐδαμῶς, Θεοῦ προασπί- ζοντος. ἀνήρηται γὰρ δι' ἀγγέλου ἐν μιᾷ νυκτὶ ἑκατὸν 1.218 ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδες. τοῦτό τοι, καθάπερ ἐγῶμαι, προαπαγγέλλει νυνὶ λέγων ἐνισχύσει αὐτῷ Ἰακώβ. αὐτῷ δὲ τίτι; ἢ δήλον, ὅτι τῷ πολιορκήσιν μέλλοντι Ῥαψάκη; κέκληκε δὲ Ἰακώβ τοὺς ἐξ αἵματος Ἰακώβ, Ἰούδαν τε φημικαὶ Βενιαμὴν. ἴοι δ' ἂν εἴπερ ἔλοιτό τις καὶ κατὰ παντὸς τοῦ Ἰσραήλ ἡ λέξις. Ἔοικε δὲ πάλιν τῆς προφητείας ὁ νοῦς εἰς ἀνάμνησιν ἡμᾶς ἀναφέρειν ἀρχαιοτέρου πράγματος, μονονουχὶ πλη- ροῦντος Θεοῦ τὴν ὑπόσχεσιν τὴν πρὸς τὸν θεσπέσιον Ἰακώβ. ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἄνθρωπος μετ' αὐτοῦ πεπάλαικεν ἐν νυκτὶ, πέραν τοῦ χειμάρρου Ἰαβὸκ, εἶτα γεγονότος τε ὄρθρου λοιπὸν, καὶ διαυγαζούσης ἡμέρας, ὁ μὲν Θεὸς ἀπαίρειν ἠθέλε λέγων "Ἀπόλυσόν με, ἀνέβη γὰρ ὁ ὄρθρος," ὁ δὲ οὐκ ἀνήσειν ἔφασκεν, εἰ μὴ αὐτὸν εὐλογήσειεν, ἤκουε δὲ τότε "Ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων "δυνατός." τοῦτό που τάχα πρὸς τὸ παρὸν ὁ τῆς προφη- τείας ἡμῖν ὑποσημαίνει λόγος, ἐναργέστατα τιθεὶς τὸ ἐνισχύσει αὐτῷ Ἰακώβ. ἄθρει δὲ τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀκριβές· οὐ γὰρ ὅτι κατισχύσει τῶν Ἀσσυρίων ὁ Ἰακώβ, ἀλλ' ἐνισχύσει, φησὶν· ἐν Θεῷ γὰρ ἴσχυσεν, οὐ δι' ἑαυτόν.

1.219 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΩΣΗΕ ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ.

Ἐσπείρατε ἑαυτοῖς εἰς δικαιοσύνην, τρυγήσατε εἰς καρπὸν ζωῆς, φωτίσατε ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως, ζητήσατε τὸν Κύριον ἕως οὗ ἔλθῃ γεννήματα δικαιοσύνης ὑμῖν.⁹ Διττὸς αἰείπως ἐστὶν ὁ τῆς παραινέσεως τρόπος. ἢ γὰρ ἐξηγούμενοι τὴν τοῖς ἐθέλουσι ῥαθυμεῖν ἐπικεισομένην κό- λασιν μετασοβεῖν εἰθίσιμεθα καὶ μάλα γοργῶς ἐπὶ τὸ βιοῦν ἐλέσθαι λαμπρῶς· ἢ τὰς τοῖς ἐπεικῆσιν ἠὲ τρεπισμένας τιμὰς ἀπαγγέλλοντες προθυμότερους ἀποτελοῦμεν τοὺς παι- δευομένους ἐπὶ τὸ δεῖν ἰέναι λοιπὸν πρὸς τὴν ἀμείνω τε καὶ ἐννομωτάτην ζωὴν. τοιοῦτόν τι καὶ νῦν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἐργάζεται. ἠπέιλησε μὲν γὰρ τοῖς πεπλανημένοις τοὺς πολέ- μους, τὰς

συμφορὰς, τὴν εἰς ἄλλοφύλους ἀπαγωγὴν, τοὺς τῶν πόλεων ἔμπρησμοὺς, τῶν μαχομένων τὴν ἀγριότητα. πλὴν οὐ μέχρι τούτων τὸν τῆς παραινέσεως ἴσθησι λόγον, ἀλλ' ἰδοὺ δὴ πάλιν, καὶ καθ' ἕτερον αὐτοὺς ὀνίνησι τρόπον, καὶ δὴ, μεθέντας τὸ ἄχρηστον καὶ ἀπάσης αὐτοῖς ταλαιπωρίας πρόξενον, τὸ ὅτι μάλιστα πεφυκὸς ὠφελεῖν ἀνθελέσθαι κελεύει, γηπόνους ἐν ἴσῳ, σπεύροντας μὲν εἰς δικαιοσύνην, τρυγῶντας δὲ καὶ εἰς καρπὸν ζωῆς. ὡς γὰρ ὁ μακάριος γράφει Παῦλος "Ὁ ἄν σπεῖρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερί- "σει." καὶ "Ὁ μὲν σπεύρων φαῦλα, θερίσει κακὰ," κατὰ τὸ 1.220 γεγραμμένον· ὁ δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐργάτης, σωτηρίας ἔσται καὶ ζωῆς ἔμπλεως, λαμπρὸς καὶ ἀξιοζήλωτος, καὶ οἶνον ἀπο- τρυγήσει "τὸν εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου." δεῖ δὲ πρὸς τούτῳ τοὺς ἐθέλοντας εὐδοκιμεῖν, εἰς νοῦν καὶ καρδίαν τὸ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως εἰσοικίζεσθαι φῶς, οὐκ ἐχόντων αὐτὸ τῶν προσκυνοῦντων "τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα." πῶς δ' ἂν γένοιτο καλῶς τὸ δύνασθαι σπεῖρειν εἰς δικαιοσύνην, καὶ μὴν καὶ ἀποτρυγᾶν εἰς καρπὸν ζωῆς, καὶ τὸ λαμπρὸν τῆς γνώσεως εἰσδέχεσθαι φῶς, αὐτὸς ὑπέδειξε προστιθείς Ζητή- σατε τὸν Κύριον ἕως οὗ ἔλθῃ γεννήματα δικαιοσύνης ὑμῖν. ζητοῖτο δ' ἂν πρὸς ἡμῶν Θεός, οὐχὶ τοπικῶς· τοῦτο γὰρ εὔηθες, ἐπεὶ μὴ ἐν τόπῳ τὸ θεῖον· ἀλλ' ὡς ἐν διαθέσει ψυχῆς, καὶ νοῦ προθυμίαις εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀρεσκόντων αὐτῷ διανενοκός, καὶ εἰς εἴδησιν βλέποντος ὀρθὴν καὶ ἀπεξεσμένην, καὶ οὐδαμόθεν ἔχουσαν τὸ ἐπιτιμᾶσθαι δεῖν. εὐρόντες γὰρ οὕτως αὐτὸν, καὶ τὴν τῶν ἐτέρων ἀγαθῶν καταπλουτήσομεν κτῆσιν. ἢ οὐκ ἀληθεύει Χριστὸς, ὅταν λέγῃ "Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν;" ἀλλ' ἔστιν οἶμαι τοῦτο τοῖς ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθόσιν οὐδαμόθεν ἀμφίβολον. κτῆσις γὰρ ἡμῖν αὕτη παντὸς ἀγαθοῦ μετὰ Θεοῦ, καὶ διὰ Θεοῦ, καὶ παρὰ Θεοῦ. εἶποι δ' ἂν τις, καὶ μάλα εἰκότως, οὐχὶ μόνοις τοῖς τῶν εἰδώλων θεραπευταῖς, τὸ σπεύρατε ἑαυτοῖς εἰς δικαιοσύνην καὶ τὰ τούτοις ἐφεξῆς, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀποτρέχουσι, προσκειμένοις δὲ μᾶλλον "πνεύμασι πλάνης, "ἐν ὑποκρίσει δαιμονίων, κεκαυτηριασμένοις τὴν συνείδη- "σιν," ὡς γοῦν ὁ σοφώτατος γράφει Παῦλος. οὗτοι σπεί- ρουσι μὲν τοῖς εἰς γνῶσιν καὶ φιλομάθειαν ἐγκείμενοι πόνοις· πλὴν οὐκ εἰς ἔργα δικαιοσύνης, ἀλλ' εἰς ἀδικίαν καὶ ἀσέβειαν "Πλανῶντες καὶ πλανώμενοι," καὶ "Τύπτοντες ἀσθενοῦσαν 1.221 "τὴν συνείδησιν τῶν ἀδελφῶν, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε." τρυγῶσι δὴ οὖν οὐκ εἰς καρπὸν ζωῆς· πόθεν; ἀλλ' εἰς κόλασίν τε καὶ κρίσιν. καὶ γοῦν ἔφασκεν ὁ Χριστὸς, ὅτι "Ὁς δ' "ἂν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων "εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικός περὶ "τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς "θαλάσσης." οὐκοῦν ἀγαπάτωσαν τὴν ἀλήθειαν· τοῦτο ἔστι τὸ τῆς γνώσεως φῶς· οὕτω ζητεῖται Θεός· ἐντεῦθεν αὐτοῖς καρποὶ μὲν δικαιοσύνης ἀνατελοῦσιν εἰς ζωὴν· τρυγη- θήσεται δὲ καὶ οἶνος, οὐ σωματικός, νοητὸς δὲ μᾶλλον καὶ διὰ Πνεύματος, ὃς καὶ καρδίαν εὐφραίνει καὶ νοῦν. 9 Ἴνα τί παρεσιωπήσατε ἀσέβειαν, καὶ τὰς ἀδικίας αὐτῆς ἐτρυγή- σατε, ἐφάγετε καρπὸν ψευδῆ; ὅτι ἤλπισας ἐν τοῖς ἄρμασί σου, ἐν πλήθει δυνάμεώς σου, καὶ ἐξαναστήσεται ἀπώλεια ἐν τῷ λαῷ σου, καὶ πάντα τὰ περιτετειχισμένα σου οἰχήσεται.9 Αἰτιᾶται πάλιν, ὡς ἀπὸ γε τῆς εἰς τὸ φαῦλον ἡδονῆς ἐφ' οἷς ἤκιστα ἐχρῆν κατηρεμεῖν ἐλομένους, ἀβουλότατά τε σεσιγηκότας, ἐφ' οἷς ἦν εἰκὸς οὐ μετρίως λυπεῖσθαι Θεόν. δέον γὰρ, φησὶ, παντὶ σθένει διωθουμένους τὴν εἰς ἐμέ δυσσέβειαν καὶ τοῖς τὰ αἰσχρὰ συμβουλευούσι ἐπιτιμᾶν, τοῦτο τε δρῶντας ἐν παντὶ γενέσθαι καλῶ, σεσιγήκασι, παρεδέξαντο τοὺς τῆς πλανήσεως τρόπους· οὐκ ἦν ἐν αὐ- τοῖς ὁ τοῖς ἐκεῖνα καινοτομοῦσιν ἀνθεστηκώς, οὐκ ἀντιτιθείς τὰ ἐκ νόμου, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἀποφέρων τῶν τεθεσπισμέ- νων. γέγραπται γὰρ "Οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν "ἐμοῦ" καὶ πάλιν "Οὐ ποιήσεις σαυτῷ εἰδῶλον." ἀλλ' ὀλίγος αὐτοῖς παντελῶς ὁ περὶ τούτων ἦν λόγος. σεσιγή- 1.222 κασι γὰρ, τιμώντες τὴν ἀσέβειαν, τουτέστι τὴν ἀπόστασιν.

οὐκοῦν τετρυγῆκασι τοὺς τῆς εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀδικίας καρ-
ποὺς, κατεδηδόκασι καρπὸν ψευδῆ, τουτέστιν, ἀθρανῆ τε καὶ ἀνόνητον ἐσχῆκασι τὴν ἐλπίδα. καρπὸς
μὲν γὰρ ὁ ἀληθινὸς, ὁ σώζειν τε καὶ ὠφελεῖν δυνάμενος, ἢ εἰς Θεὸν ἀγάπη, καὶ τὰ
τῆς δικαιοσύνης αὐχήματα· καρπὸς δὲ ψευδῆς, ὁ τῆς δυσσεβείας νοοῖτ' ἂν εἰκότως·
καταίρει γὰρ πάντως εἰς τέλος τὸ ἀπευκτόν. ποῖος οὖν ὁ ψευδῆς ἄρα καρπὸς, ὁ ἐκ
τῆς δυσσεβείας αὐτοῖς γεγεννημένος, παρέδειξεν εὐθύς. προσεπάγει γὰρ "Ὅτι ἤλπισας
ἐν τοῖς ἄρμασί σου, ἐν πλήθει δυνάμεώς σου, καὶ ἐξαναστήσεται ἀπώλεια ἐν τῷ λαῷ
σου, καὶ πάντα τὰ περιτετειχισμένα σου οἰχήσεται. δεδυσσέβηκας μὲν γὰρ οὐ
μετρίως, φησὶ, ξύλοις τε καὶ λίθοις λελατρευκῶς, καὶ τὸν ἕνα καὶ φύσει καὶ ἀληθῶς
ἀτιμάσας Θεόν. εἶτα τοῦ πολέμου περιηγγελμένου, βεβηκότος δὲ ἤδη καὶ αὐτῶν
εἴσω θυρῶν, οὐ τὴν παρ' ἐμοῦ μᾶλλον ἐζήτεις ἐπικουρίαν, ἀλλὰ ταῖς ἐαυτῶν
δυνάμεσι, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀρμάτων ἐπ-εθαρσήσατε, καὶ τῆς τῶν πολεμίων ἰσχύος
κρατήσιν ὑπ-ελαμβάνετε, ἀρκούσης ὑμῖν εἰς τοῦτο τῆς τῶν ψευδωνύμων θεῶν
φειδοῦς καὶ ἐπικουρίας. τοῦτο ὑμῖν γενήσεται καρπὸς ψευδῆς. ἔσται γὰρ ὄλεθρος
κατὰ τῶν λαῶν, πᾶσά τε λαμ-πρὰ καὶ εὐτειχεστάτη κατασεισθήσεται πόλις. ὁ γὰρ
οὐχ ἴστησι Θεὸς, πάντη τε καὶ πάντως πεσεῖται. Λεγέσθω δὴ ταῦτα καὶ πρὸς ἡμῶν,
μᾶλλον δὲ παρὰ Θεοῦ, τοῖς προσεδρεύειν ἐθέλουσι τοῖς ἀνοσίοις αἰρετικοῖς, καὶ
μαθητιᾶν ὑποκρινόμενοις τὰ εἰς ζωὴν τε καὶ σύνεσιν. οὗτοι παρασιωπῶσιν
ἀσέβειαν. ἀνέχονται γὰρ δυσφημούντων ἀκού-οντες, καίτοι πλείστην ὄσσην
ὀφείλοντες τὴν κατ' αὐτῶν ποιεῖσθαι κατάρρησιν. μεθέξουσι δὲ οὖν τῆς ἐαυτῶν
δυσ-βουλίας, καὶ τοὺς τῆς ἀδικίας ἐκθεριοῦσι καρπούς. φάγονται 1.223 γὰρ ψευδῆ,
νόθην καὶ ἀπόβλητον δεχόμενοι γινῶσιν, διδασ-κόμενοί τε τὰ διεστραμμένα, καὶ ὅσα
τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος παραχαράττειν ἐπιχειρεῖ. ὅτι δὲ καὶ αὐτῶν πᾶσα πεσεῖται
δύναμις, Θεοῦ καταστρέφοντος, οἰχήσονται δὲ καὶ εἰς ὄλε-θρον καὶ ἀπώλειαν, πῶς
ἂν ἐνδοιάσειε τις; 9' Ὡς ἄρχων Σαλμανὰ ἐκ τοῦ οἴκου Ἰεροβαὰλ, ἐν ἡμέραις πολέ-
μου μητέρα ἐπὶ τέκνοις ἠδάφισεν· οὕτως ποιήσω ὑμῖν, οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ, ἀπὸ
προσώπου κακιῶν ὑμῶν.⁹ Ἐν τῇ βίβλῳ γέγραπται τῶν Κριτῶν, ὡς ἐξέκλινε μὲν ὁ
Ἰσραὴλ ὀπίσω τῶν Βααλῶν κατὰ καιροῦς. ταύτητοι Θεῷ προσκεκρούκασι,
παραδέδονται δὲ καὶ εἰς χεῖρας Μα-διάμ, ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν ἑπτὰ. ἀπηνῆ δὲ οὕτως
ὑπομεμενήκασι τὴν ἐκ τῶν κεκρατηκότων πλεονεξίαν, ὡς ἤδη καὶ πέτρας οἰκεῖν,
καὶ σώζεσθαι μόλις ἐν αὐταῖς καταδυομένους, καὶ προτείχισμα ποιεῖσθαι τὰς
δυσχωρίας, διὰ τοι τὸ παντελῶς ἀπειπεῖν πρὸς μάχην. συμβέβηκε τοίνυν ὡμῶς
ἀναιρεῖσθαι κατὰ καιροῦς τοὺς ἐμπίπτοντας τοῖς Μαδιθηναίοις, ὥστε καὶ ἀθλίας
μητράσι συνδιόλλυσθαι τέκνα, φειδοῦς ἀπάσης ἐξ-ηρημένης. ἦρχον δὲ αὐτῶν Ὠρήβ
τε καὶ Ζήβ, καὶ Ζεβεὲ καὶ Σαλμανά. παρετείνετο δὲ τὰ τῆς συμφορᾶς ἄχρις ἂν
κατοικτεῖρας Θεὸς ταλαιπωροῦντα τὸν Ἰσραὴλ ἤγειρε τὸν Γεδεὼν, ὃς καὶ
μετωνόμασται παρὰ τε τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἐγχωρίων Ἰεροβάαλ, δι' αἰτίαν τοιαύτην.
χρήσαντος μὲν γὰρ αὐτῷ τοῦ Θεοῦ διὰ φωνῆς ἀγγέλου, καθεῖλε τὴν στήλην τοῦ
Βάαλ, καὶ τὸ ἄλσος αὐτοῦ ἐξέκοψε, λεληθότως καὶ ἐν νυκτί. ἐπειδὴ δὲ οἱ τῆς
πολίχνης οἰκήτορες τὰ συνήθη πλη-ροῦν ὑπὸ τὴν ἕω σπουδάζοντες, παρήσαν ἐν τῷ
τεμένει, καὶ 1.224 κατερῆμιμένον τεθέανται τὸν Βάαλ, καὶ τὸν δρυμὸν ἐπ' αὐτῷ
πεπτωκότα, κατεστοχάζοντο τῆς τοῦ Γεδεὼν ἤδη φιλοθείας, καὶ αὐτῷ τοῦ
πράγματος ἐπέγραφον τὰς αἰτίας. εἶτα προσήεσαν τῷ πατρὶ λέγοντες Δὸς τὸν υἱὸν
σου, ἵνα ἀπο-κτείνωμεν αὐτόν, "ὅτι καθεῖλε τὸν Βάαλ." πρὸς ταῦτα ἐκεῖνος· "Μὴ
ὑμεῖς, φησὶν, ἐκδικήσετε τὸν Βάαλ; εἰ θεὸς "ἔστι, δικασάσθω πρὸς τὸν καθελόντα
αὐτόν." ἐντεῦθεν ὁ Γεδεὼν μετωνόμασται λοιπὸν Ἰεροβαὰλ, ὃ διερμηνεύεται
"Δικασάσθω ὁ Βάαλ." Ὡσπερ οὖν, φησὶν, ὁ Σαλμανὰ τῆς Μαδιθηναίων πληθύος ὁ
καθηγούμενος, ἐκ τοῦ οἴκου Γεδεὼν ἦτοι τοῦ Ἰεροβάαλ, μη-τέρα ἐπὶ τέκνοις
ἠδάφισε, τὸν αὐτὸν τουτονὶ τρόπον τῶν Ἀσ-συρίων ὁ στρατηγὸς ὡμῶς καὶ

ἀπανθρώπως, καὶ οἰκτιρμοῦ παντὸς δίχα χρήσεται πολέμῳ τῷ καθ' ὑμῶν, καὶ μητέρα σὺν τέκνοις ἔδαφιεῖ. συμβήσεται δὲ ταυτὶ διὰ γε τὰς ὑμῶν κακίας, κολάζει γὰρ οὐ μάτην, κριτῆς ὧν δίκαιος ὁ τῶν ὄλων Θεός. ἀλλ' εἰ ἐκτείνοιτο λοιπὸν εἰς τὸ ἐπέκεινα μέτρου τὰ τῶν προσκεκρουκότων αὐτῷ πλημμελήματα, τότε ἀνα- λόγως ἐπιφέρει τὰ ἐξ ὀργῆς. εἰ δὴ παραιτοίμεθα τὸν θυμὸν, προπαραιτητέον εὖ μάλα καὶ τὸ πλημμελεῖν, καὶ τὸ οἶονεὶ καταθήγειν εἰς ἀγανάκτησιν τὴν θεῖαν τε καὶ ἡμερωτάτην φύσιν, τάχα δέ που καὶ οὐχ ἔκοῦσαν εἰς τοῦτο καταβιά- ζεσθαι ταῖς τῶν πταισμάτων ὑπερβολαῖς. ἰστέον δὲ, ὅτι τῶν προλαβόντων ἐξηγητῶν τινες, οὐ τὸν τῶν Μαδιηναίων ἄρχοντα Σαλμανὰ μητέρα ἐπὶ τέκνοις ἔδαφίσαι φασίν, ἐκ τοῦ οἴκου Ἱεροβάαλ, ἦτοι τοῦ Ἰσραήλ· ἀπὸ γὰρ τῶν ἡγουμένων τὸ σύμπαν ἔσθ' ὅτε κατασημαίνεται· ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ οἴκῳ Σαλμανὰ τὸν Γεδεὼν ἔδαφίσαι μητέρα ἐπὶ τέκνοις. ἀλλ' οἶμαι κρεῖττον, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ πρόποντος ἐπικουρίαν ἔχον εἴη ἂν οὐχὶ τοῦτο μᾶλλον, ἀλλὰ τὸ ἕτερον. ὡσπερ γὰρ καθ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν προσκέκλιτο τοῖς Βααλεῖμ ὁ 1.225 Ἰσραὴλ ἠδαφίσθη παρ' αὐτοῖς τὰ τέκνα μητράσιν ὁμοῦ διὰ χειρὸς ἀλλοφύλων, οὕτω καὶ νῦν ἀπονεύσαντος εἰς εἰδωλο- λατρείαν τοῦ Ἐφραΐμ, ἔδαφισθήσονται πάλιν διὰ χειρὸς βαρβάρων, τουτέστι τῶν Ἀσσυρίων, ὁμοῦ ταῖς τεκούσαις τὰ γεγεννημένα. οἶμαι δὴ οὖν ὅτι τὸ πιθανὸν ὁ λόγος, καὶ τὴν ὁμοιότητα τὴν ὡς ἐξ εἰκόνας τῆς ἀρχαίας, ἐπὶ τὰ νεώτερα διασώσει μᾶλλον, εἰ τῆδε νοοῖτο τῶν προκειμένων ἢ δύναμις. 9 Ὁρθροῦ ἀπερρίφθησαν. ἀπερρίφη βασιλεὺς Ἰσραὴλ.9 Οἱ λοιποὶ πάλιν ἐρμηνευταί, καὶ μὴν καὶ τῶν Ἑβραίων ἢ συγγραφῆ, τὸ ὡς ὄρθρος ἀπερρίφθησαν εἰρήκασιν ἐναργῶς, τὸ οἶον ὡς ἐν ὀλίγῳ κομιδῇ καιρῷ, ἦγουν ὀξέως καὶ ἀμελ- λητὶ τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος ἀποπεπτωκέναι τὸν Ἰσραὴλ, διὰ τούτου σημαίνοντες. βραχὺς δὲ λίαν ὁ τοῦ ὄρθρου και- ρός· ἅμα τε γὰρ ἄρχεται διαυγασμοῦ τῆς ἡμέρας τὸ φῶς, καὶ τὸν ὄρθρον ἐργάζεται· ἀνασχόντος γεμὴν ἡλίου, καὶ πρώτην ἀκτῖνα προέντος, λέλυται παραχρῆμα καὶ διελή- λακεν. οὐκοῦν ὡς ὄρθρος, τουτέστιν, ἐν ὀλίγῳ καὶ βραχεῖ καὶ κομιδῇ συνεσταλμένῳ καιρῷ, τοῖς ἡγουμένοις ὁμοῦ συν- ἀπερρίφθησαν. ἢ γὰρ οὕτως συνήσομεν, ἦγουν καθ' ἕτερον τρόπον μεταληψόμεθα. ὅτε γὰρ τοῖς ἀνθρωπίνους πταίσμα- σιν οὐπω τὰς δίκας ἐπιφέρει Θεός, ἢ καὶ μακροτέραν ποιεῖται τῆς ἀνεξικακίας τὴν παράτασιν, τὸ ἀπεικὸς οὐδὲν, τοῖς ἐν νυκτὶ καθεύδουσι παρεικάζειν αὐτόν. καὶ γοῦν οἱ μακάριοι Προφήται διακεκράγασι πολυτρόπως ἡμῖν, αὐτὸ δὴ τοῦτο κατασημαίνοντες. Ἱερεμίας μὲν γὰρ ὁ σοφώτατος "Μὴ "ἔση, φησὶν, ὡσπερ ἄνθρωπος ὑπνῶν, ἢ ὡς ἀνὴρ οὐ δυνά- "μενος σώζειν." ὁ δὲ γε θεσπέσιος μελωδός, ποτὲ μὲν φησὶν, ὅτι "Ἐξεγέρθητι, ἵνα τί ὑπνοῖς Κύριε; ἀνάστηθι καὶ μὴ 1.226 "ἀπόση εἰς τέλος." ποτὲ δὲ αὖ διεγηγεργεμένον βλέπων εἰς ἐπικουρίαν τινῶν, "Καὶ ἐξεγέρθη, φησὶν, ὡς ὁ ὑπνῶν "Κύριος." Ὁρθρον δὴ οὖν ἔοικεν ἀποκαλεῖν τῆς ἐπ' αὐτοῖς οἶονεὶ ἐγρηγόρσεως τὸν καιρόν· ὄρθρου γὰρ ἐξ ὑπνου διανιστάμεθα. ἡγρυπνηκότος δὴ οὖν ἐπ' αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ μονονουχὶ διεγηγεργεμένου λοιπὸν εἰς ἐπίσκεψιν ὧν δεδράκασιν, ἀπό- βλητοι καὶ ἀπερρίμμενοι γενήσονται· καίτοι διὰ πλείστην ὄσσην ἀνεξικακίαν μονονουχὶ καὶ νυστάξαντος ἐπ' αὐτοῖς, κατὰ τὸν ἡδη παρωχηκότα καιρόν. συναπερρίφθη δὲ τοῖς ὄχλοις καὶ τὸν βασιλέα, φησὶν, ὡς ὅσον οὐδέπω καὶ τῆς Ἐφραΐμ βασιλείας ἐσομένης ἐκ μέσου. ὑπονοστήσαντες γὰρ, ὡς ἔφη, εἰς τὴν Ἰουδαίαν μετὰ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας καιρόν, ὑφ' ἑνα πάντες γεγόνασι βασιλέα, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν ἀρχαῖς καὶ πρὸ τῶν τῆς ἀλώσεως χρόνων. ἐβασί- λευον γὰρ οἱ ἐκ φυλῆς Ἰούδα κατὰ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὄντος ἔτι παντὸς τοῦ Ἰσραήλ. 9 Διότι νήπιος Ἰσραὴλ καὶ ἐγὼ ἠγάπησα αὐτόν καὶ ἐξ Αἰγύπτου μετεκάλεσα τὰ τέκνα αὐτοῦ. καθὼς μετεκάλεσα αὐτούς, οὕτως ἀπώχοντο ἐκ προσώπου μου.9 Ἔοικεν ἡμῖν ἐν τούτοις ὁ λόγος ἀνθυποφορᾶ μάχεσθαι τῇ παρά τινων. νοεῖσθω γὰρ τις ἐκεῖνο διενθυμούμενος, ἢ καὶ λέγων ἀναφανδόν Εἰ ἔμελλον ἀποπεσεῖσθαι, καὶ

ἐκ προσώ- που Θεοῦ γενέσθαι κατὰ καιροὺς οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, βδελυροὶ τε ἔσεσθαι καὶ ἀπηχθημένοι, τί καὶ ὄλως κέκληνται τὴν ἀρχὴν; πρὸς ταῦτα Θεὸς, καὶ μάλα εἰκότως, ἐξηγεῖται τρόπον τινὰ, λέγων Νήπιος Ἰσραὴλ καὶ ἐγὼ ἠγάπησα αὐτόν, καὶ ἐξ Αἰγύπτου μετεκάλεσα τὰ τέκνα αὐτοῦ. ἀνὴρ ἄπλαστος 1.227 γέγονε φησιν Ἰακώβ, ὃς μετωνομάσθη Ἰσραὴλ. ταύτητοι καὶ ἠγάπησα αὐτόν· ἔτι γὰρ ὄντων ἐν μήτρᾳ, "Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, φησί· τὸν δὲ Ἥσαῦ ἐμίσησα." ἐπειδὴ τοίνυν ἠγάπηκα αὐτόν, ταύτητοι καὶ ἐξειλόμεν τῆς Αἰγυπτίων πλεονεξίας τὰ τέκνα αὐτοῦ. "Ποιῶ γὰρ ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με." τί οὖν οἱ τετιμημένοι καὶ ἀπόλεκτοι διὰ τοὺς πατέρας, οἱ τῆ τῆς ἐλευθερίας τετιμημένοι χάριτι, καὶ δουλείας καὶ πόνων ἀπηλλαγμένοι; ἄρα τετιμήκασιν; ἄρα ταῖς εὐνοίαις κατευφραίνειν ἐσπούδασαν τὸν ὑπερασ- πίσαντα Θεόν; οὐδαμῶς, φησίν. ἀποδεδραμήκασι γὰρ τοῦ Δεσπότη, ἀπώχοντο τοῦ τετιμηκότος, ὕβρισαν τὸν κεκλη- κότα. ἀπώχοντο δὲ, τίνα τρόπον; ἄρα καθ' ἓνα καὶ καθ' ὀλίγους τοῦ φρονεῖν ὀρθῶς ἀπωλισθηκότες, καὶ ταῖς τινῶν ἀπάταις ὑποκλεπτόμενοι; οὐμενοῦν. ἀπέθορον γὰρ οὕτως, ὥσπερ ἀμέλει καὶ κέκληνται, τουτέστι, κατὰ πληθὺν ὄλην καὶ κατὰ φυλὰς, παγγενῆ τε καὶ πανοικί. ἐξῆλθον γὰρ οὕτω τῆς Αἰγυπτίων κατὰ καιροῦς. μεμνήμεθα δὲ, ὅτι μόλις ἀνήσειν τὸν Ἰσραὴλ ὑπισχνουμένου τοῦ Φαραῶ, καὶ τὴν ἀπαίρουσαν αὐτοῦ πληθὺν ἀναμαθεῖν ἐθέλοντος, λέγοντός τε σαφῶς "Τίνες καὶ τίνες εἰσὶν οἱ πορευόμενοι;" Μωσῆς ἀπεκρίνετο "Σὺν τοῖς νεανίσκοις ἡμῶν καὶ σὺν τοῖς πρεσ- βυτέροις ἡμῶν πορευόμεθα, σὺν τοῖς υἱοῖς καὶ θυγατράσι, "καὶ προβάτοις καὶ βουσίην ἡμῶν." οὐκοῦν κατὰ φυλὰς ὄλας καὶ κατὰ πληθὺν, κατὰ γένος τε καὶ οἴκους ἢ κλησῖς· κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον καὶ ἡ ἀπόστασις, ἥς τὸ ἀκαλλές ὅτι μάλιστα σημαίνει, λέγων τὸ ἀπώχοντο ἐκ προσώπου μου. οὐς γὰρ ἂν ἔλοιτο μισεῖν ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, οὐδ' ἂν ἐπισκέψαιτο, καθ' ἐκεῖνό φημι τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον "Ἐτίβλεψον ἐπ' ἐμέ καὶ ἐλέησόν με." γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους;" καὶ αὐτὸς δὲ που φησίν 1.228 "Καὶ ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἠσύχιον, καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου;" 9 Αὐτοὶ τοῖς Βααλεῖμ ἔθνον καὶ τοῖς γλυπτοῖς ἐθυμίω. καὶ ἐγὼ συνεπόδισα τὸν Ἐφραΐμ, ἀνέλαβον αὐτόν ἐπὶ τὸν βραχίονά μου, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι ἴαμαι αὐτούς ἐν διαφθορᾷ ἀνθρώπων. ἐξέτεινα αὐτούς ἐν δεσμοῖς ἀγαπήσεώς μου.⁹ Ἀμέτρητον οὖσαν καὶ θεοπρεπῆ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ δείκ- νυσιν ἡμερότητα. τὸ μὲν γὰρ, τοῖς ἤδη πεπιστευκόσι καὶ ἐπεγνωκόσιν αὐτόν καὶ αὐτῷ δὴ μόνῳ προσκυνεῖν ἠρημένοις, ἀπονέμειν τὰ ἀγαθὰ, λόγον ἂν ἔχοι τὸν πρέποντα, καὶ οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος τὸ χρῆμα κείσεται· τιμᾶ γὰρ τις, εἴπερ ἔλοιτο δρᾶν ὀρθῶς, τὸν οἰκεῖον ἤδη καὶ προσδεδραμηκότα· τὸ δὲ καὶ τοῖς βεβήλοις ἔτι καὶ οὐκ εἰδόσιν αὐτόν, παντὸς ἀγαθοῦ φαίνεσθαι χορηγόν, ὑπερβολὴν ἂν ἔχοι φιλανθρω- πίας καὶ θαύματος, καὶ θεοπρεποῦς ἀληθῶς ἀπόδειξιν ἡμερό- τητος. τοιγάρτοι καὶ αὐτὸς ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ, κατοικτεῖρων τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ τὸν οὐδαμῶθεν πρέποντα ταῖς φιλαμαρτή- μοσιν ἔλεον ἀπονέμων ὡς Θεὸς, ποτὲ μὲν, ὅτι "Οὐκ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες," ποτὲ δὲ πάλιν "Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἄμαρ- τωλοὺς εἰς μετάνοιαν." θαυμάζει δὲ σφόδρα καὶ ὁ σοφώ- τατος Παῦλος τὴν ἀσύγκριτον ἀνεξικακίαν τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ, καὶ φησιν ὅτι "Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν "κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι· ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ." αὐτοὶ τοίνυν φησὶ, τουτέστιν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ἐπλανῶντο κατὰ τὴν Αἴγυπτον, οὕτω Θεὸν ἤδεσαν τὸν ἀληθινόν, ἐμέ· κατ- εφωρῶντο δὲ μᾶλλον θυσίας προσάγοντες τοῖς Βααλεῖμ, 1.229 τουτέστι τοῖς εἰδώλοις, θυμιῶντες τοῖς γλυπτοῖς, ἦτοι τοῖς τῶν ἐγχωρίων σεβάσμασιν. ἐγὼ δὲ ἐπέπερ εἰμι χρηστός τε καὶ ἀγαθός, καίπερ οὕτως ἔχοντα σκαιότητος τὸν Ἐφραΐμ, ἦτοι καθ' ὅλου τὸν Ἰσραὴλ, ὡς ἐκ μιᾶς ἐνθάδε φυλῆς δη- λούμενον, συνεπόδισά φησιν. Καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστιν, αὐτὸς διεσάφησε λέγων Ἀνέλαβον αὐτόν ἐπὶ τὸν βραχίονά μου. ἢ δὲ τοῦ

πράγματος ομοιότης, ὡς ἐκ τοῦ δρωμένου περὶ τὰ νήπια. οἱ γὰρ τὰ μικρὰ τῶν βρεφῶν εἰς χεῖρας ἀναλαμβάνοντες, οἰονεὶ συμποδίζουσιν αὐτὰ, συνενεγκόντες τοὺς πόδας. δεῖ γὰρ οἶμαι συστέλλεσθαι μηρούς τε καὶ γόνατα παντὸς τοῦ συνιζηκότος· τοῦτό ἐστι τὸ συνεπόδισα· καθάπερ ἀμέλει καὶ περὶ τοῦ Ἀβραάμ γέγραπται, ὅτι συνεπόδισεν Ἰσαάκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὅτε καὶ θύειν αὐτὸν προσεδόκησε τῷ Θεῷ. εἰδέναι δὲ ἀναγκαῖον, ὅτι τῶν Ἑβραίων ἡ ἔκδοσις, καὶ μὴν καὶ ἡ τῶν ἐτέρων, οὐκ ἔχει τὸ συνεπόδισα· τεθείκασι δὲ μᾶλλον τὸ Γέγονα ὡς τιθηνὸς τῷ Ἐφραΐμ. οὐκοῦν ἐγὼ μὲν περὶ αὐτοὺς τοιοῦτος, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν, τουτέστιν οὐ συνῆκαν, οὐκ ἤσθοντο ὅτι καταφθείρων ἐτέρους τῶν κατ' αὐτοὺς ποιοῦμαι τὴν ἐπαν- ὀρθωσιν. τοῦτο γὰρ τὸ Ἰαμαὶ αὐτοὺς ἐν διαφθορᾷ ἀνθρώπων· κατεφθάρησαν μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι πρῶτοι ταῖς δέκα πληγαῖς, οὐκ ἀνιέντος τοῦ Φαραώ. μετὰ δὲ γε τὰς Αἰγυπτίων πληγὰς, διολώλασι Χετταῖοι, Εὐαῖοι καὶ Ἀμορραῖοι, Χαναναῖοι καὶ Ἰεβουσαῖοι, οὓς νενικηκῶς κατὰ κράτος ὁ Ἰσραὴλ κεκλη-ρονόμηκε τῆς ἐπαγγελίας τὴν γῆν, Θεοῦ πᾶν αὐτοῖς καταψιλούντος τὸ ἄναντες, καὶ τὸ δύνασθαι κατευμεγεθεῖν τῶν ἐχθρῶν ἀπονέμοντος. οὐκοῦν οὐκ αἰσθάνονταί φησιν, ὅτι καταφθείρων ἀνθρώπους τοὺς ὁμογενεῖς αὐτοῖς, εὖ ἐτίθην τὰ κατ' αὐτούς. καὶ ἐξέτεινα αὐτοὺς, τουτέστι, συνέσφιγξα καὶ συνέσχον ὡς ἐν δεσμοῖς ἀγάπης. ἀλλ' εἶπερ ἦσαν σοφοὶ, 1.230 πάντως που καὶ ἐνενόησαν καὶ ἐλογίζοντο κατὰ σφᾶς, ἀνθ' ὅτου τὰ μὲν ἔθνη ταῦτα κατεφθάρη παρὰ Θεοῦ, ἀντισκεκομίσμεθα δὲ ἡμεῖς. συνέντες γὰρ οὕτως, ὅτι μεμίσηκα τὸν ἀλιτήριον, καὶ οὐκ ἐν λόγῳ ποιοῦμαι τὸν τῶν δαιμονίων θεραπευτὴν, κατέληξαν ἂν τάχα που τοῦ δρᾶν ἐλέσθαι τὰ παραπλήσια. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα τοῖς ἐθέλουσιν εὐφραίνειν Θεὸν καὶ λογισμοῦ σώφρονος καὶ φρενὸς ἀγαθῆς, καὶ τὴν ἐφ' ἐτέροις ὀργὴν, ἀσφαλείας ποιεῖσθαι πρόφασιν. πάνδεινον δὲ ὅτι τῆς ἀχαριστίας τὸ χρῆμα, καὶ ὡς ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἀτόποις ἐλληλεγμένος κολάζεται ἂν εἰκότως ὁ τῆ νόσω περιπεσῶν, κάντευθεν ἡμῖν εὐκόλον ἰδεῖν. ὁ γὰρ ἀχάριστος, φησὶν, ὡς βλάσφημος. 9 Καὶ ἔσομαι αὐτοῖς ὡς ραπίζων ἄνθρωπος ἐπὶ τὰς σιαγόνας αὐτοῦ· καὶ ἐπιβλέψομαι πρὸς αὐτὸν, δυνήσομαι αὐτῷ. 9 Ἐπειδὴ γὰρ ἔφασκεν ἠγαπηκέναι τε καὶ ὡς ἐν τάξει βρέφους εἰς βραχίονα λαβεῖν, συντεῖναι δὲ ὡσπερ καὶ ἐν δεσμοῖς ἀγάπης, καίτοι βέβηλον ἔτι καὶ ἀλιτήριον ὄντα τὸν Ἐφραΐμ, ταύτητοι καὶ ἐπιστρέψουν πλημμελοῦντά φησιν. "Ὁν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν πα- ραδέχεται." θέα δὲ ὅπως ἡμερότητος οὐκ ἀμοιρήσειν τῆς θεοπρεποῦς καὶ τὸν τῆς ἐπιπλήξεως ὑπισχνεῖται τρόπον. ἐν ἴσῳ γὰρ ἔσεσθαι φησι τοῖς εἰς σιαγόνα ραπίσμασι διὰ τῆς ἀνθρώπου χειρὸς τὰ ἐπ' αὐτοὺς κινήματα. πατὴρ δ' ἂν νοοῖτο κίνημα τουτὶ, φειδοῖ καὶ ἀγάπη κεραννύντος τὰ ἐξ ὀργῆς, καὶ οἶον ἡρέμα, καὶ χειρὶ πλήττοντος μόλις, ὡς ἂν μὴ ἀνεπιτίμητος ὑπάρχη παντελῶς. Ἐπειδὴ δὲ ἠγάπησε, καὶ ἐπιβλέψει ἐπ' αὐτὸν ἐπαγγέλλεται. ἀξιοῖ γὰρ ἐποπτείας, οὓς ἂν ἔλοιτο τιμᾶν, καὶ δύναται 1.231 πρὸς ἡμᾶς, ἐντεχνία καὶ δυνάμει τῆ θεοπρεπεῖ χειρούμενος, τοὺς οἵπερ ἂν ἔλοιτο νοσεῖν τὸ ἐξήνιον. εἰ γὰρ μὴ πείθων ὀνίνησιν, ἐξ ἀνάγκης περιτρέπει πρὸς τὸ δρᾶν ἐλέσθαι τὸ ἄμεινον, καὶ μετασοβεῖ ταῖς θλίψεσι πρὸς τὸ ὅτι μάλιστα συμφέρον τε ἡμῖν καὶ ἀναγκαῖον εἰς σωτηρίαν. ἀκουέτω δὴ οὖν πρὸς ἡμῶν ὁ τῶν ὄλων Θεός "Κύριε, ἐν θλίψει μικρᾷ ἢ "παιδεῖα σου ἡμῖν" τοῦτό ἐστι τὸ ράπισμα· καὶ πάλιν "Παίδευσον ἡμᾶς, Κύριε, πλὴν ἐν κρίσει καὶ μὴ ἐν θυμῷ, "ἵνα μὴ ὀλίγους ἡμᾶς ποιήσης." οὐ γὰρ τὸ παιδεύεσθαι τοῖς εὖ φρονοῦσι πικρόν· τὸ δὲ ἐν ὀργῇ κολάζεσθαι, καὶ δεινὸν καὶ δύσοιστον, μᾶλλον δὲ καὶ ὀλέθρου τὸ χρῆμα μεστόν. 9 Κατώκησεν Ἐφραΐμ ἐν γῆ Αἰγύπτῳ, καὶ Ἀσοῦρ αὐτὸς βασιλεὺς αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἠθέλησεν ἐπιστρέψαι· καὶ ἠσθένησεν ῥομφαία ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτοῦ, καὶ κατέπαυσεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. καὶ φάγονται ἐκ τῶν διαβουλιῶν αὐτῶν. 9 Ὅτι πάντη τε καὶ πάντως εἰς λῆξιν τὴν ἀνωτάτω παντὸς ἡμᾶς ἀποφέρει κακοῦ τὸ ἀπονοσφίζεσθαι Θεοῦ, διανενοκότητας

ἀσχέτως ἐπὶ τὸ δρᾶν ἐλέσθαι τὰ πονηρὰ, καὶ ταῖς ἀπειθείαις περιυβρίζειν τρόπον
 τινὰ, καίτοι καλοῦντα πρὸς σωτηρίαν αὐτὸν, σαφηνιεῖ μὲν λέγων καὶ ὁ μακάριος
 Παῦλος "Βλέπετε, ἄδελφοί, μὴ παραιτήσησθε τὸν καλοῦντα." οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ
 διὰ τῶν προκειμένων ἡμῖν ἔσται καταφανές. κατα- λειοπῶς γὰρ, φησὶ, τὴν
 ἐνεγκοῦσαν αὐτὸν ὁ παμμόχθηρος Ἐφραΐμ γῆν, ὡς περ ἰδίαν τὴν Αἰγυπτίων
 ἐποίησατο, τὰς ἐκ τοῦ πολέμου δεδιῶς συμφοράς. γέγονε δὲ καὶ ὑπ' αὐτὸν τὸν
 Ἄσουρ, καὶ ὀθνείοις σκῆπτροις ὑπήνεγκε τὸν ἀρχένα· κατα- ὠλισθε γὰρ εἰς τοῦτο
 ταλαιπωρίας. κἂν εἴ τις ἔροιτο τὴν αἰτίαν, ἀκούσεται λέγοντος τοῦ πάντα εἰδότης
 "Ὅτι οὐκ 1.232 ἠθέλησεν ἐπιστρέψαι· Θεοῦ γὰρ προθέντος τὴν ἀμνηστίαν καὶ
 ἀνόπιν ὡς περ ἰέναι προστάττοντος, ἔπανήκειν δὲ οὐ- τως εἰς τὸ αὐτῷ δοκοῦν,
 μεταφοιτῶντα φαυλότητος καὶ τῶν τῆς εἰδωλολατρείας ἀποθρώσκοντα βόθρων,
 κατημέ- λησε δεινῶς καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπιστρέψαι· ταύτητοι καὶ ἦλω λοιπὸν, καὶ
 ὑπὸ χεῖρα γέγονε τῶν μεμισηκότων. ἠσθένησε γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτοῦ ῥομφαία,
 καὶ κατέπαυσεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, τουτέστιν, ἐν οὐδεμιᾷ πόλει τοῦ Ἐφραΐμ ἠϋ-
 ρηταῖ τις ἀνὴρ, ὁ δεινὸς εἰς μάχην, καὶ ῥομφαία χρῆσθαι δυνάμενος. παρείθησαν
 γὰρ, καὶ οἷον ἐλύθησαν τῶν κατέχειν αὐτὴν εἰωθότων αἱ χεῖρες. ἐπειδὴ δὲ πονηρὰ
 καθ' ἑαυτῶν καὶ πεφρονήκασιν καὶ δεδράκασιν, τῆς ἑαυτῶν δυσβουλίας ἔδονται τοὺς
 καρπούς. Πικρὸν οὖν ἄρα τὸ ἀτιμάζειν ἀποτολμᾶν ταῖς ἀπειθείαις τὸν σώζοντα,
 κἂν εἰ προκείοιτο τισὶ τὸ διαφυγεῖν δύνασθαι πλημμελείας ἐξ ἡμερότητος τῆς παρὰ
 Θεοῦ, τὸ ῥάθυμειν οὐκ ἀζήμιον. κατοικήσομεν γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ, τουτέστιν, ἔξοικοί
 τε καὶ ἀλλήται πάντη τε καὶ πάντως ἐσόμεθα, καὶ οὐχὶ γῆν ἀφέν- τες τὴν αἰσθητήν,
 καὶ εἰς ἑτέραν μετανιστάμενοι, ἀλλὰ τὸν τῶν ἀγίων ἀφέντες κληρον· ἐσόμεθα δὲ
 καὶ ὑπὸ τὸν Ἄσουρ, τὸν ἄρχοντα δηλονότι τοῦ αἰῶνος τούτου, ὑπ' αὐτῷ τε
 κεισόμεθα δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι, καὶ τοῖς αὐτοῦ θελήμασιν ὑποκύ- τοντες, διὰ
 τοὶ τὸ ἀσθενῆσαι καὶ καταπαῦσαι παρ' ἡμῖν τὴν ῥομφαίαν. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι
 τοῖς φιλαμαρτήμοσιν ἐλεῖν δύνασθαι "τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ," "καὶ τὴν μάχαιραν
 "τοῦ Πνεύματος, ὃ ἔστι ῥῆμα Θεοῦ." μάχαιραν δὲ νοήσεις, καὶ τῆς διανοίας ἡμῶν
 οἶονεὶ τὴν μαχιμωτάτην τε καὶ φιλο- θεωτάτην κίνησιν, ἣν τοῖς πάθεσιν
 ἀντεξάγοντες, καὶ τοῖς διαβολικοῖς κακουργήμασιν ἀντιτάττοντες, τὴν εὐσεβῆ καὶ
 ἀμώμητον διάττομεν τρίβον, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ταῖς ἑαυτῶν κεφαλαῖς
 ἀνάπτομεν τὰ ἀρχήματα. 1.233 9Καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐπικρεμάμενος ἐκ τῆς κατοικίας
 αὐτοῦ· καὶ ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ τίμια αὐτοῦ θυμωθήσεται, καὶ οὐ μὴ ὑψώσῃ αὐτόν.⁹
 Δυσέκφραστος κομιδῆ τῶν προκειμένων ὁ νοῦς, καὶ τραχεῖα τῶν λέξεων ἢ
 συνθήκη, καὶ πολλῆς ἂν δέοιτο τῆς σαφηνείας, τοῖς ἐθέλουσι νοεῖν. ἔστι δὲ ὁ
 βούλεται δηλοῦν ὡς ἐν ὀλίγῳ, τοιοῦτον. ἀπώχετο, φησὶν, ὁ Ἐφραΐμ εἰς Αἰγυπτίους,
 γέ- γονε δὲ καὶ ὑπὸ βασιλέα, τὸν Ἄσουρ. εἶτα, ὡς περ τινὸς πυνθανομένου τε καὶ
 λέγοντος Ἄνθ' ὅτου καὶ τίνα τρόπον συγκεχώρηται παθεῖν, ἢ πῶς ἀλλοφύλοις
 δεδούλευκεν ὁ Ἰσραήλ; τίθησιν ἐφεξῆς τὰς ἀπολογίας, καὶ φησι, πρῶτον μὲν, ὅτι
 "οὐκ ἠθέλησεν ἐπιστρέψαι." προκειμένης γὰρ ἡμερότητος, ἦλω, φησὶ, καὶ πρὸς
 τοῦτο ῥάθυμος καὶ ἀπειθής· εἶτα, ὅτι "καὶ ἠσθένησε ῥομφαία ἐν ταῖς πόλεσιν
 αὐτοῦ." οὐ γὰρ ἦν, ὡς ἔφην, ὁ τοῖς Ἀσσυρίοις ἀντανιστάμενος, ἢ καὶ εὐδόκιμος τὰ
 τακτικὰ, Θεοῦ τὸ μάχιμον παραλύοντος, καὶ δειλία που τάχα προκατασεῖοντος καὶ
 τὸν εὐσθενῆ λίαν ἐν μάχαις. αἰτία δὲ καὶ ἑτέρα τοῦ πεσεῖν αὐτὸν ὑπὸ τὸν Ἄσουρ.
 ποία δὲ αὕτη; ὁ γὰρ λαὸς, τουτέστιν ὁ Ἐφραΐμ, μονονουχὶ καὶ ἐξεκρέματο αὐτοῦ, τοῦ
 Ἄσουρ δηλονότι, καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ κατοικίας ἀπαίρειν ἠθέλησεν εἰς τὴν Περσῶν τε
 καὶ Μήδων. καὶ οὐ δήπου φαμὲν, ὅτι τοῦτο παθεῖν αὐτὸς ἂν ἠθέλησεν ὁ Ἐφραΐμ,
 ἀλλ' ὅσον ἦκεν εἰς τὰ αὐτῷ πεπλημ- μελημένα, μονονουχὶ καὶ ἐζήτησε παθεῖν τὰ
 οὕτω δεινὰ, εἴπερ ἐξὸν διαδράναι τὴν ὀργὴν μεταφοιτᾶν ἠρημένῳ πρὸς τὰ ἀμείνω
 καὶ πρεπωδέστερα, μονονουχὶ καὶ ἐξεκρέματο τοῦ Ἄσουρ, καὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν

ἀφείς, τουτέστι τὴν κατοικίαν αὐτοῦ, πρὸς τὴν ἐκείνου βαδίζειν ἀσυνέτως ἐγλίχето, καίτοι Θεοῦ πάντη τε καὶ πάντως ἐπάξειν αὐτῷ τὰ τοιάδε διειρη- 1.234 κότος, εἰ μὴ βούλοιο μετανοεῖν. ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῦτο αὐτοὶ κατώλισθον σκοποῦ, θυμωθήσεται Θεὸς ἐπὶ τὰ τίμια αὐτοῦ. τίμια δὲ καὶ ἐξαίρετα καὶ προὔχοντα τῶν λαῶν, βασιλεῖς δηλονότι καὶ ἡγούμενοι, οἱ καὶ τοῖς ἀγελαίοις συναπεκομίσθησαν, ἔλεεινοί τε καὶ δοῦλοι, καὶ ἐν τάξει δορικτήτων, ὅτι τοὺς ὑπὸ χεῖρα πεπλανήκασι, καὶ γεγόνασι παγίς τοῖς, εἴπερ ἤθελον αὐτοὶ, καὶ διάττειν δυναμένοις τὴν ἐπ' εὐθύ. καθη- γεῖται γὰρ ἀεὶ τῶν ὑπεστρωμένων τὸ ἡγούμενον. ἔσονται δὴ οὖν ταπεινοὶ καὶ ἀπερρίμμενοι, καίτοι πλείστην ὄσιν ἐσχηκότες τὴν δόξαν. πρόσεστι γὰρ πάντως τοῖς τῆς βασιλείας θώκοις τὸ εὐκλεές. ἀλλ' οὐκ ἂν ὑψώσειεν αὐτοὺς ὁ Θεός. πέπανται γὰρ, ὡς ἔφην ἤδη πλειστάκις, ἡ τοῦ Ἐφραΐμ βασιλεία. Παραφυλακτέον δὴ οὖν ἡμῖν μάλιστα τοῖς ἐν Χριστῷ, τὴν εἰς τὰ φαῦλα ῥοπήν, ἀνασειράζοντος μάλιστα τοῦ Θεοῦ· ἢ εἰ μὴ τοῦτο δρῶμεν, ἐκόντες αὐτοὶ τὸν τοῦ διαβόλου ζυγὸν ἑαυτοῖς ἐπιθήσομεν, μονονουχὶ καὶ ἀποκρεμάμενοι τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, ὅλη τε βαδίζοντες προθυμία πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῷ γενέσθαι λοιπὸν, καὶ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα πληροῦν. ἀλλ' εἰ τοῦτο γένοιτο, παροξυνοῦμεν Θεὸν, οὕτω τε λοιπὸν ἐσόμεθα ταπεινοὶ, χθαμαλὸν καὶ πεπατημένον ἔχοντες νοῦν, Θεοῦ παραλύοντος, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν ἀνδρείαις ἀνορ-θοῦν ἡμᾶς οὐκ ἀνεχομένου. 9Τί σε διαθῶ Ἐφραΐμ; ὑπερασιπῶ σου Ἰσραήλ; τί σε διαθῶ; ὡς Ἄδαμὰ θήσομαί σε καὶ ὡς Σεβοεῖμ. μετεστράφη ἡ καρδία μου ἐν τῷ αὐτῷ, συνεταράχθη ἡ μεταμέλειά μου· οὐ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θυμοῦ μου, οὐ μὴ ἐγκαταλίπω τοῦ ἐξαλει- 1.235 φθῆναι τὸν Ἐφραΐμ, διότι Θεὸς ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ἐν σοὶ ἅγιος.9 Προεισήγαγε τὰς μέμψεις, ὑποδεικνύς ὅτι πάντη τε καὶ πάντως αὐτοῖς τομωτάτην ἔδει λοιπὸν ἐπιφέρεισθαι τὴν ὀργὴν ἀνόσια πεπραχόσι, καὶ ἐπέκεινα μέτρου κατὰ Θεοῦ δεδυσ-σεβηκόσιν, ὡς μηδεμιᾶς ἔτι φειδοῦς αὐτοῖς περιλελειφθαι τρόπον. ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν ἀγαθὸς, ἡμερότητος πηγὴ καὶ γένε-σις, ἀνακόπτει τὸ κίνημα, οὐχ ὡς παραλόγως γεγονότι τυχὸν ἐκ λογισμοῦ τοῦ κρείττονος ἐπιτιμῶν· οὐ γὰρ ἂν ἀμάρτοιοι ποτὲ τῶν αὐτῇ πρεπωδεστάτων ἐννοιῶν ἢ πράξεων ἢ θεία τε καὶ ἄφραστος φύσις· ἀπείργων δὲ ὡσπερ τὸ κατ' ἀξίαν, καὶ κατακλύων ἐξ ἡμερότητος τὸ ὅτι μάλιστα πρέπον αὐτοῖς, τουτέστι, τὴν εἰσάπαν ἀπώλειαν, καὶ τὸ ἐκ ῥίζης ὡσπερ αὐτῆς ἀναβοθρεύεσθαι δεῖν. ταύτητοί φησι Τί σε διαθῶ; ποία, φησὶν, ὀδῶ χρήσομαι τὰ κατὰ σε συντιθείς; ὑπερ-ασπιῶ σου καὶ ἐπαμυνῶ πάλιν, καὶ δυσκαταμάχητον ἀπο-δείξω τοῖς ἐπιβουλεύειν ἐθέλουσιν; εἴτα πῶς τοῦτο γενή-σεται; πρέποιοι γὰρ ἂν τὸ κολάζεσθαι μᾶλλον ἢ εὐημερεῖν, τοῖς τὰ δεινὰ κατὰ Θεοῦ δεδρακόσιν. οὐκοῦν ἀπονέμων τὸ πρὸς ἀξίαν, καὶ ἰσοστάθμους τοῖς πλημμελήμασι τοῖς σοῖς ὀρίζων δίκας, ὡς Ἄδαμὰ θήσομαί σε καὶ ὡς Σεβοεῖμ· πόλεις δὲ αὐταὶ Σοδομιτικαὶ, ἃς μέχρις αὐτῶν κατεδῆδοκε βάρων τὸ καταβάσιον πῦρ. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δράσω, φησὶ, καίτοι γενέσθαι δικαίως ὀφείλον. ὑπερθήσομαι δέ· μεταβεβούλευμαι γάρ· καὶ οὐκ ἀκράτοις χρήσομαι τοῖς θυμοῖς, οὐκ ἂν δοίην εἰς ἐξάλειψιν παντελῆ, καίτοι πονηρὸν γεγονότα, τὸν Ἐφραΐμ. διὰ ποίαν αἰτίαν; οὐ γὰρ ἦσαν ἄξιοιοι τοῦ παθεῖν αὐτό; ναί φησὶν, ἀλλ' εἰμι Θεὸς καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ἀγαθὸς δηλονότι, καὶ οὐχὶ τοῖς ἐξ ὀργῆς κινήμασι παραχωρῶν τὸ νικᾶν· ἀν-θρώπινον γὰρ τὸ τοιόνδε πάθος. τί οὖν ἔτι κολάζεις, φησὶν, 1.236 εἴπερ εἶ Θεὸς ὀργαῖς μὴ κρατούμενος, ἐμφύτῳ δὲ μᾶλλον 1.236 ἐπόμενος ἡμερότητι; κολάζω, φησὶν, εἰμι γὰρ οὐ μόνον ἀγαθὸς, ὡς Θεός· ἀλλὰ πρὸς τούτῳ καὶ ἅγιος, μισῶν ἀδικίας, ἀποστρεφόμενος τοὺς μεμολυσμένους, παραιτού-μενος τὸν θεομισῆ, καὶ ἐπιστρέφων τὸν ἀλιτήριον, διασμή-χων τὸ βέβηλον, ἵνα μοι πάλιν συνάπτηται. Ὡφελεῖ δὴ οὖν ὁ Προφήτης ἡμᾶς, ἀνακεκραγώς τε καὶ λέγων "Ζητήσατε τὸν Κύριον, καὶ ἐν τῷ εὐρίσκειν αὐτὸν "ἐπικαλέσασθε· ἡνῖκα δ' ἂν ἐγγίξη ὑμῖν, ἀπολιπέτω ὁ "ἀσεβὴς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ

άνηρ άνομος τὰς βουλάς "αὐτοῦ καὶ ἐπιστραφήτω πρὸς Κύριον, καὶ ἐλεηθήσεται." χρὴ γὰρ ἡμᾶς, εἰ περὶ πολλοῦ ποιούμεθα τὸ εἶναι μετὰ Θεοῦ, παντὶ σθένει παραιτεῖσθαι τὸ πλημμελεῖν, μεμνήσθαι τε λέγοντος "Ἄγιοι ἔσεσθε, διότι ἐγὼ ἅγιός εἰμι." 9Καὶ οὐκ εἰσελεύσομαι εἰς πόλιν. ὀπίσω Κυρίου πορεύσομαι.9 Ἐπιτρέχει τῶν ἁγίων Προφητῶν ἔσθ' ὅτε τὸν νοῦν ἀκριβῶς τῶν ἐσομένων ἢ γνῶσις, ἐναστράπτοντος τὸ χρῆμα αὐτοῖς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. τοιγάρτοι καὶ μεταξὺ τῶν ἰδίων λόγων, ἢτοι τῶν ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ, τὰς τινῶν ἐσθ' ὅτε προανακεκράγασι φωνὰς, ἢ μετανοούντων, ἢ εὐχα-ριστούντων, ἢ ἀνασκιρτώντων ἐφ' οἷς ἂν αὐτοὺς εὐφραίνειν ἐπαγγέλληται Θεός. τοιουτονί τι παθόντα καὶ νῦν τὸν μακάριον εὐρήσομεν Ὡσηέ. ὁ μὲν γὰρ τῶν ὅλων Θεὸς ὑπισ-χνεῖτο τὴν ἡμερότητα, καὶ οὐκ εἰσάπαν ἔφασκεν ὀλοθρεῦ-σειν τοὺς ἡμαρτηκότας, ὅτι τε εἶη Θεός, ἀγαθὸς δηλονότι, καὶ οὐκ ἄνθρωπος· οὐ γὰρ τοι καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν. οἱ δὲ ὡσπερ ἐπεγνωκότες τὰ οἰκεῖα πλημμελήματα, καὶ κατερυθριῶντες ἤδη πως ἐπὶ τῇ πλείσθη τε καὶ ἀδοκίτῳ χαρίτι, καταλήξιν ἐπαγγέλλονται τῶν σφίσιν ἐξηυρημένων, 1.237 δι' ὧν καὶ προσκεκρούκασι. καὶ ποῖα ταῦτά ἐστι, δι' αὐτοῦ πάλιν ἡμᾶς τοῦ προφήτου πεπληροφόρηκεν Θεός. ἔφη γὰρ ἐν τοῖς ὀπίσω βραχὺ, τὸν τε Ἰούδαν αὐτὸν καὶ τὸν Ἐφραῖμ αἰτιώμενος, "Καὶ ἐπέλαθετο Ἰσραὴλ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν "καὶ ὠκοδόμησε τεμένη, καὶ Ἰούδας ἐπλήθυνε πόλεις τετει-χισμένας· καὶ ἀποστελῶ πῦρ ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ, καὶ "καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῶν." ὁ μὲν γὰρ Ἐφραῖμ, ἤγουν ὁ Ἰσραὴλ, βωμοὺς καὶ τεμένη κατὰ τὴν Σαμάρειαν τοῖς εἰδώλοις ἀναδειμάμενοι, κατώλισθον εἰς ἀπόστασιν, ἐπ-ελάθοντο τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης τὸ γνήσιον οὐδενὸς ἀξιοῦντες λόγου, παροτρύνοντες διετέλουν· Ἰούδας δὲ αὐτῶν, καίτοι πεποιθότες ἐπὶ τῷ Θεῷ, κατὰ τοὺς ἄνωθεν ἔτι χρόνους παρ' αὐτοῦ τε καὶ δι' αὐτοῦ σωζόμενοι, κατέθηγον εἰς ὀργὰς, κατὰ πολλοὺς μὲν καὶ ἑτέρους τρόπους, μάλιστα δὲ δι' ἑνὸς τούτου. Θεοῦ γὰρ ἠπειληκότος ἐπιπέμψειν αὐ-τοῖς τὸν Ἀσσύριον ἀφανιοῦντα τὴν γῆν, ἀντεῖχιζε τὰς ἑαυτοῦ πόλεις, οἰηθεὶς ὅτι, κἂν εἰ μὴ βούλοιο Θεός, τῇ τῶν πόλεων εὐτειχία σωθήσεται, καὶ τῆς τοῦ μαχομένου περιέσται χειρός. Οὐκοῦν ἐπαγγελλομένου Θεοῦ τὰ ἐξ ἡμερότητος ἀγαθὰ καὶ οὐ μετρίως προσκεκρούκασι, καὶ αὐτοὶ λοιπὸν οἱ σωζό-μενοι τῶν ἀτόπων ἐγχειρημάτων τε ὁμοῦ, καὶ μέντοι καὶ βουλευμάτων ἀποπαύσασθαί φασι. καὶ δὴ καὶ βοάτω μὲν Ἰούδας Οὐκ εἰσελεύσομαι εἰς πόλιν, τουτέστι, τείχος καὶ ἕξω Θεόν, ἀσφάλειαν ποιήσομαι τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα, τὴν τοῦ σώζοντος ὑποδραμοῦμαι δεξιάν, αὐτὸς ἀρκέσει καὶ μόνος εἰς σωτηρίαν ἐμοί· εἰκαῖον ὁμολογήσω καὶ ἄχρηστον παν-τελῶς τὸ προσδοκᾶν, ὅτι πολέμου τὴν γῆν καταθέοντος, εἰσελθὼν εἰς πόλιν, σωθήσομαι· οὐκοῦν οὐκ εἰσελεύσομαι εἰς πόλιν· Ἰσραὴλ δὲ πάλιν, ἤγουν ὁ Ἐφραῖμ, ἀναφωνεῖτω τὸ ἕτερον· τὸ δὲ ἐστὶ, τὸ Ὀπίσω Κυρίου πορεύσομαι. ἀποπεπαύ-σομαι, φησὶ, τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων, λοιπὸν τοῖς θείοις 1.238 ἔψομαι νόμοις, καθηγητὴν ποιήσομαι τὸν τῶν ὅλων Θεόν. εἰ δὲ δὴ τις ἴοι πρὸς τὸ δοκοῦν Θεῷ, πάντως που καὶ αὐτὸν εἴσεται μόνον, αὐτῷ τε τὸ σέβας ἀνάψει, προσκυνήσει τε ἕτερον ἐπ' αὐτῷ παντελῶς οὐδένα. 9Ὡς λέων ἐρεύζεται, ὅτι αὐτὸς ὠρύσσεται, καὶ ἐκστήσονται τέκνα ὑδάτων· καὶ ἐκπήσονται ὡς ὄρνεον ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ὡς περι-στερὰ ἐκ γῆς Ἀσσυρίων· καὶ ἀποκαταστήσω αὐτοὺς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, λέγει Κύριος.9 Ἦκοντος ἤδη τοῦ χρόνου, καὶ πεπερασμένου τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἔδει λοιπὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἀνεῖσθαι τὸν Ἰσραὴλ, Κῦρος ὁ Καμβύσου Περσῶν τε καὶ Μήδων ἀνημμένος τὸ κράτος, σὺν ὄχλῳ βαρεῖ καὶ δυσαντήτῳ δυνάμει, τῆς τε Βαβυλῶνος αὐτῆς, καὶ τῆς τῶν Ἀσσυρίων κατεστρατεύετο χώρας, διανιστάντος αὐτὸν εἰς τοῦτο Θεοῦ. καὶ γοῦν ὁ προ-φήτης Ἰερεμίας προαναφωνῶν τῆς Βαβυλῶνος τὴν ἄλωσιν, περὶ τε Μήδων φησὶ καὶ Περσῶν "Ἐπιθήσονται σοι, καὶ "ἄλωση Βαβυλῶν, καὶ οὐ γνώση· εὐρέθης καὶ ἐλήφθης, "ὅτι τῷ Κυρίῳ ἀντέστης·"

Κύρου δὲ πέρι "Ἀνέβη λέων ἔκ τῆς μάνδρας αὐτοῦ, ἐξολοθρεύων ἔθνη ἐξῆρε, καὶ "ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, τοῦ θεῖναι τὴν γῆν σου εἰς "ἐρήμωσιν, καὶ αἱ πόλεις σου καθαιρεθήσονται, παρὰ τὸ "μὴ κατοικεῖσθαι αὐτάς." ὅτι δὲ ἦν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, ὁ τῷ Κύρῳ διδούς τὸ κρατεῖν, πληροφορήσει λέγων ὁ προ- φήτης Ἡσαΐας "Τάδε λέγει Κύριος τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, "οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς, ἐπακούσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη· 1.239 "καὶ ἰσχύον βασιλέων διαρρήξω, ἀνοίξω ἔμπροσθεν αὐτοῦ "θύρας, καὶ πόλεις οὐ συγκλεισθήσονται. ἐγὼ ἔμπροσθέν "σου πορεύσομαι καὶ ὄρη ὀμαλιῶ· θύρας χαλκᾶς συντρίψω, "καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνθλάσω, καὶ δώσω σοι θησαυροὺς "σκοτεινοὺς ἀποκρύφους, ἀοράτους ἀνοίξω σοι." νενικηκῶς τοιγαροῦν ὁ Κύρος, καὶ κατὰ κράτος ἔλῳν τὴν Βαβυλωνίων, ἀνῆκε τὸν Ἰσραήλ. καὶ δὴ καὶ ὑπονοστήσαντες, κατωκῆκασιν τὴν ἑαυτῶν. Τουτὶ τὸ διήγημα διερμηνεύει λέγων ὁ προφήτης Ὡσηέ Ὡς λέων ἐρεύζεται. τίς ἐρεύζεται; Κύρος δηλονότι. ὁμοιον ὡς εἰ λέγοι τυχὸν Δεινὸν καὶ διαβριθὲς κατὰ τῆς Βαβυ- λωνίων, ὁ παρὰ Κύρου κτυπήσει πόλεμος. ὠρυομένου δὲ αὐτοῦ, καὶ οἰονεῖ τινος λέοντος κατακεκραγότος τῶν δι' ἐναντίας ἐκοστήσονται τέκνα ὑδάτων. καὶ τὸ μὲν ἐκοστήσονται φησιν, ἀντὶ τοῦ καταπλαγήσονται. τέκνα δὲ ὑδάτων, τοὺς Βαβυλωνίους φησὶν, οἱ τοῖς τῶν ὑδάτων τέκνοις, τουτέστι, τοῖς ἐν ὕδασι νηκτοῖς, ἤγουν ἰχθύσι παραχωροῦντες οὐδὲν εἰς δειλίαν, εὐπτόητοί τε καὶ ἄνανδροι διὰ πείρας αὐτῆς γε- γονότες ἀλώσονται. ἐτοιμότατον δὲ πρὸς δειλίαν τῶν ἰχθύων τὸ γένος, καὶ φεύγει μὲν κτύπους, παραιτεῖται δὲ καὶ μόνην τὴν τοῦ θηρῶντος σκιάν. ὅταν τοίνυν ἐρευγομένου Κύρου, φησὶ, καὶ δεινὸν τι καὶ φρικῶδες τῆς Βαβυλωνίων καταλα- λάζοντος, καταπλαγείη τῷ φόβῳ τὰ τῶν ὑδάτων τέκνα, τουτέστιν, οἱ Βαβυλώνιοι τοῖς ἰχθύσιν εἰς δειλίαν παραχω- ροῦντες οὐδὲν. τότε καὶ ὀρνέου δίκην καὶ περιστερᾶς ἀπο- πτήσονται τῆς Αἰγύπτου καὶ οἱ πάλοι συμπεφευγότες ἐν αὐτῇ· ἀποδραμοῦνται δὲ τῆς Χαλδαίων καὶ οἱ τῆς αἰχμαλωσίας ἐναλόντες τοῖς βρόχοις, ἐπανήξουσιν τε λοιπὸν, καὶ οἰκήσουσι τὴν ἑαυτῶν. Ἐξὸν οὖν ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, Θεῷ τῆς διανοίας ὑποφέροντας τὸν αὐχένα, καὶ ὑπ' αὐτῷ πράττοντας μόνῳ, μὴ ἐθέλονται 1.240 βαδίζωμεν ἐπὶ τὸ λυποῦν, αὐτόκλητον ὥσπερ ἐφ' ἑαυτοῖς κατασύροντες κίνησιν· καίτοι μετὸν, ὡς ἔφη, ἐν βεβαίῳ κεῖσθαι τῆς εὐημερίας, κατευφραίνοντας τὸν Δεσπότην διὰ τῆς ἐννόμου πολιτείας καὶ ζωῆς, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν γνησιό- τητος. 9'Εκύκλωσέ με ἐν ψεύδει Ἐφραΐμ, καὶ ἐν ἀσεβείᾳ οἶκος Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα.9 Φύσει μὲν ἀγαθὸς ὢν καὶ φιλοικτίρμων ὁ Θεὸς, καὶ ἀνεθέλητον ἔχει τὸ πλήττειν ὄλως τινὰς, καλεῖται δὲ καὶ ἀναγκαίως εἰς ἀγανάκτησιν ἐπιστρεπτικὴν, ὅταν ἴοι τινῶν πέρα λόγου τε καὶ μέτρου τὰ ἐγκλήματα. τοῦτο διδάσκει πάλιν ἡμᾶς διὰ τῶν προκειμένων. μονονουχὶ γάρ φησι Τῆδε κάκεισε, καὶ οἰονεῖπως ἐν κύκλῳ τὸν τῆς θεότητος ὀφ- θαλμὸν ἐνιέντι τε καὶ περιφέροντι, πανταχῇ τὸ Ψεῦδος καὶ τὴν ἀσεβείαν ἦν ἰδεῖν τοῦ τε Ἐφραΐμ καὶ τοῦ Ἰούδα. ψεῦδος δὲ ἀποκαλεῖ τὰ τῆς εἰδωλολατρείας παίγνια, καὶ τὴν τῶν ματαίων προσκύνησιν· ἀσεβείαν δὲ τάχα, τὴν ὕβριν τὴν κατὰ Θεοῦ. πῶς γὰρ οὐκ ἀσεβεία δεινὴ καὶ ἐκτοπωτάτη, τὸ ἀποσεῖσθαι μὲν τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν, προσ- κλίνεσθαι δὲ ἀμαθῶς ξύλοις τε καὶ λίθοις· ἤγουν προσκυνεῖν τῇ κτίσει παρὰ τὸν ποιητὴν, καὶ δεσποτικοῖς ὑψώμασιν ἐπιχειρεῖν στεφανοῦν τὰ παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸ εἶναι παρ- εννηγεμένα; 9Νῦν ἔγνω αὐτοὺς ὁ Θεὸς καὶ λαὸς ἅγιος κεκλήσεται Θεοῦ.9 Ἐκύκλωσε μὲν ἐν ψεύδει με καὶ ἀσεβείᾳ, φησὶν, οἶκος 1.241 Ἐφραΐμ καὶ Ἰούδα· πλὴν καὶ οὕτως ἔσομαι χρηστὸς, σύμμετρον αὐτοῖς ἐπάγων τὴν κίνησιν. ἔγνω γὰρ αὐτοὺς, ὡς οὐκ ἂν ἐτέρως δύναιτο τὰ ἀμείνω μεταμαθεῖν, εἰ μή τι καὶ πάθοιεν τῶν ὅσα καταλυπεῖ καὶ καλεῖ πρὸς αἴσθησιν τῶν ἡμαρτημένων. ἔγνω τοίνυν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, τουτέστιν, οὐκ ἠγνόηκε τῆς ὠφελούσης αὐτοὺς ἐπιστρεφείας τὴν ὁδόν. καὶ οὐκ ἀνόνητον ἔσται τὸ χρῆμα αὐτοῖς. ἐκβήσεται γὰρ ἐντεῦθεν τὸ καὶ ἐν λαοῖς ἀγίοις κατατάττεσθαι Θεοῦ. ἐκ- τακείσης γὰρ ἅπαξ τῆς

ἐνούσης αὐτοῖς φαυλότητος διὰ πόνου καὶ θλίψεων, καθαροί τε ἔσονται καὶ ἡγιασμένοι, καὶ πείρα μαθόντες, ὅτι τὸ μὲν γνήσιον τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης πρόξενον αὐτοῖς ἀπάσης ἔσται τρυφῆς καὶ εὐημερίας, καθά- περ ἀμέλει τῆς ἀποστασίας τὰ ἐγκλήματα τοῖς τῆς δουλείας καὶ θλίψεως ἐνήσει βόθροις. 9 Ὁ δὲ Ἐφραΐμ πονηρὸν πνεῦμα, ἐδίωξε καύσωνα, ὅλη κενὰ καὶ μάταια ἐπλήθυνε, καὶ διαθήκην μετὰ Ἀσσυρίων διέ- θετο, καὶ ἔλαιον εἰς Αἴγυπτον ἐνεπορεύετο.⁹ Μέτεισι πάλιν ὁ λόγος ἐκ τῆς ἀγελαίας πληθῆος ἐπὶ τοὺς ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ βεβασιλευκότας ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, οὓς καὶ πνεῦμα πονηρὸν εἶναι φησι διὰ τοῖς τῆς γνώμης αὐτῶν τὸ δυσμετακόμιστον, καὶ τὸ λίαν ἀπονενευκὸς καὶ ἀκάθεκτον εἰς ἀπόστασιν τὴν ἀπὸ Θεοῦ. ἐδίωξε γὰρ καύσωνα φησι· καίτοι γὰρ ἐξὸν ὑπὸ τὴν ἐμὴν εἶναι σκιάν, οἰονεῖπως αὐτόμολος ἀπεχώρει πρὸς καύσωνα. καύσωνα δὲ ὀνομάζει τὴν ἐκ τῶν θλίψεων πύρωσιν, καὶ τὴν καταφλέ- γουσαν συμφοράν. καὶ γοῦν ὁ σοφὸς Παροιμιστὴς αἰνιγ- ματωδῶς τοὺς πόνους οὕτως ὀνομάζει, καὶ φησι "Διεσώθη ἀπὸ καύματος υἱὸς νοήμων· ἀνεμοφθόρος δὲ γίνεται ἐν 1.242 ἄμνητῳ υἱὸς παράνομος." οὐκοῦν ὁ μὲν Ἐφραΐμ, ἐπειδήπερ ἐστὶ πνεῦμα πονηρὸν, ἐδίωξε καύσωνα, τουτέστιν, ἐζήτησε καὶ ἐθελοντῆς ἀπέδρα πρὸς καύσωνα· ἀλλ' οἶγε συνετοὶ περὶ Θεοῦ λέγουσιν "Ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐπεθύμησα, καὶ ἐκά- θισα." σκιάν δὲ φησι τῆς παρὰ Θεοῦ καὶ ἄνωθεν ἐπι- κουρίας τὴν σκέπην. ἀλλ' οὐ τοῦτο δέδρακεν ὁ Ἐφραΐμ. ἐζήτησε γὰρ καύσωνα. πῶς, ἢ τίνα τρόπον; ὅλην τὴν ἡμέραν κενὰ καὶ μάταια ἐπλήθυνε, τουτέστιν, ἐν παντὶ καιρῷ ψυχρὰ καὶ ἀνωφελῆ καὶ ἔδρα καὶ ἐβουλεύετο. ποῖα δὲ ταῦτά ἐστι; διαθήκην μετὰ Ἀσσυρίων διέθετο. ἔφην δὲ ἡδη προλαβὼν, καὶ πλειστάκις, ὅτι τῶν βασιλέων τῶν ἐν Σαμαρείᾳ τινές, καὶ τῶν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ποτὲ μὲν χρήμασι τὴν πρὸς Ἀσσυρίους εἰρήνην καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀσφάλειαν ἀγοράζουσιν ἐπεχειροῦν, ποτὲ δὲ τὴν Αἰγυπτίων ἐκάλουν ἐπικουρίαν, ἐμ- πορευόμενοι τε τῆς παρ' αὐτῶν εὐνοίας τὴν ὑπόσχεσιν, τὰ ἐκ τῆς ἰδίας ἔμπεπον χώρας, ὁμοῦ δηλονότι τοῖς ἄλλοις. ἐλαιοφόρος δὲ ἡ Σαμαρειτῶν, καὶ ἦν ἐν Αἰγύπτῳ ἐν τιμῇ τὸ ἔλαιον, οὐκ ἐχούσης αὐτὸ τῆς γῆς. κενὸν οὖν ἄρα καὶ μάταιον ἢ εἰς ἀνθρώπους ἐλπίς, καὶ δὴ κατορχεισθῶ τοῦ πεποιθότος ἐπ' ἀνθρώποις, ὁ ἐπὶ Θεῷ πεποιθὼς, τὸ ἐν ψαλμοῖς ἐκεῖνο λέγων "Ἴδου ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἠλπίσεν ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυναμώθη ἐν τῇ ματαιότητι αὐτοῦ· Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, ἠλπίσα ἐπὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος." Ἀγαπᾶν δὲ ὅτι μάλιστα πρέπει τοῖς ἐπιεικείας ἐρασταῖς καὶ ἀσφαλῶς ἐθέλουσι διαζῆν, τὸ ὑπὸ σκιάν εἶναι Θεοῦ, διὰ τοῦ κατὰ μηδένα παροτρύνειν τρόπον, παραιτεῖσθαι δὲ οὕτω τὸ προσκρούειν αὐτῷ ὡς ἂν καὶ αὐτὰς τὰς ἄδου πύλας. 1.243 9 Καὶ κρίσις τῷ Κυρίῳ πρὸς Ἰούδαν τοῦ ἐκδικῆσαι τὸν Ἰακώβ· κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ.⁹ Ὡσπερ Ἐφραΐμ ὀνομάσας, παρέδειξε νοεῖν τοὺς ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ βεβασιλευκότας, οὕτω κἀνθάδε τοὺς ἐκ φυλῆς Ἰούδα κατὰ καιροὺς βασιλεύοντας, ὡς ἐξ ὀνόματος τῆς βασιλευ- ούσης κατασημαίνει φυλῆς. ἐπιτιμήσας δὴ οὖν τῷ Ἐφραΐμ, ἦτοι τοῖς ἐξ Ἐφραΐμ κρατοῦσι τοῦ Ἰσραὴλ, πνεῦμά τε αὐ- τοὺς ὀνομάσας πονηρὸν, καὶ κενὰ καὶ μάταια πληθύνειν εἰπὼν, διὰ γε τοῦ διαθήκας μὲν τίθεσθαι πρὸς Ἀσσυρίους, ἐμπορεύεσθαι δὲ καὶ ἔλαιον εἰς Αἴγυπτον, κατατιτᾶται λοιπὸν τοὺς ἐξ Ἰούδα πάλιν, κριθήσεσθαι τε πρὸς αὐτοὺς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν εὖ μάλα φησὶν, οἰονεῖ πως ἐκδικοῦντα τὸν Ἰακώβ, φημὶ δὴ τὸν Πατριάρχην, ὡς οὐ μετρίως ἡδικομένον, διάτοι τὸ ἴσα μὴ ἐλέσθαι φρονεῖν τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, μήτε μὴν τῆς πατρῴας κατοπιν ἵεναι γνώμης, ἀποσειεσθαι δὲ ὡσπερ τι τῶν ἄγαν ἐκτόπων τὸ ἀπομιμεῖσθαι θέλειν αὐτόν. οὐκοῦν ὡς ἡδικομένον εἰς δόξαν διὰ τῆς τῶν τέκνων φαυλό- τητος τὸν Ἰακώβ ἐκδικήσιν ἐπαγγέλλεται, τοῖς ἡδικοκόσιν ἀποδιδούς κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰ

ἐπιτηδεύματα αὐτῶν. Ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐπτέρνισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐν κόποις αὐτοῦ ἐνίσχυσε πρὸς Θεὸν, καὶ ἐνίσχυσε μετὰ ἀγγέλου καὶ ἡδυνάσθη.⁹ Ἀπαριθμεῖται χρησίμως τὰς εὐδοκιμήσεις τοῦ Ἰακώβ, εἰς ἐλέγχου δύναμιν παρατιθεῖς αὐτὰς τῶν ἕτερα ἄττα φρονεῖν τε καὶ δρᾶν ἡρημένων· αἰεὶ γὰρ πῶς ἀντιπαραθέσει τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ φαῦλον ἐλέγχεται, καὶ τῇ παραδειξίει τῶν ἐπαινουμένων, τὸ μὴ οὕτως ἔχον κατηγορεῖσθαι φιλεῖ. ὅτι τοίνυν καὶ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων εὐφυῆς γέγονεν Ἰακώβ, 1.244 μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ ὠδίνος, πειρᾶται δεικνύειν διὰ τοῦ πτερ- νίσαι τὸν ἀδελφὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. εἰ γὰρ καὶ θείας δυνάμεως ἐνέργημα τὸ δρώμενον ἦν· οὐ γὰρ πῶς τὸ βρέφος τὸ ἐν ἐμβρύῳ καὶ μήτρα πτερνίσαι φασὲν ἐξ ἑαυτοῦ τὸν Ἡσαῦ· ἀλλ' οὖν κατὰ πρόγνωσιν ὡς ἐσομένῳ χρηστῷ, τὴν τοῦ γεγονότος κατόρθωσιν ἐνετίθει Θεός. οὕτω καὶ ἔφασκε "Τὸν Ἰακώβ ἡγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαῦ ἐμίσησα." τοῦτο δὲ ἦν κατ' ἐκλογὴν χάριτος, ἐλομένου Θεοῦ τὸν ἀμείνω πᾶντως ἐσόμενον, ὡς ἐν προγνώσει δὴ πάλιν. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἐν μήτρα. ἐπειδὴ δὲ προῆλθεν εἰς ἥβην, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν ἀνδράσι ἐτέλει λοιπὸν, Ἐν κόποις αὐτοῦ ἐνίσχυσε πρὸς Θεόν. Θεοῦ γὰρ πέμποντος οἰκονομικῶς εἰς ἰδρωτὰς καὶ πόνους, οὐκ ἠσθένησε, φησὶν. ἢ γὰρ οὐχ ἰδρῶς, τὸ τῆς πατρῴας μὲν ἀπαίρειν ἐστίας, ἀφικνεῖσθαι δὲ πρὸς Λάβαν, καὶ ἀνασχέσθαι θητείας, καὶ τοὺς ἐπὶ τῷ ποιμαίνειν ἀνα- τλήναι πόνους; καὶ πῶς ἢ τίνι τοῦτο ἀμφίβολον; οὐκοῦν ἐν πόνοις ἐνίσχυσε πρὸς Θεόν. οὐχ ὡς Θεῷ μαχόμενος, ὑπ- ακούων δὲ μᾶλλον, καὶ οἶονεὶ περιγιγνόμενος διὰ τοῦ πληροῦν τὰ κεκελευσμένα. ἐξὸν γὰρ ἀνιδρωτὶ πλουτεῖν, καὶ εὐημερεῖν οἴκοι μένοντα τὸν Ἰακώβ, οὐκ ἀγύμναστον ἠφίει Θεός· ἐπὶ προφάσει δὲ μᾶλλον τῶν ἐξ Ἡσαῦ δειμάτων ἐπ' ἀλλοδαπὴν ἰόντα χώραν τε καὶ πόλιν, δύσοιστον ὑπενεγκεῖν παρεσκεύαζε πόνον, ἵνα καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς θλίψεσι τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης τετηρηκῶς τὸ γνήσιον, εἰκότως θαυμάζοιτο. οὐκοῦν ἐνίσχυσε ἐν πόνοις αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν. ἀλλ' ἐνίσχυσε καὶ μετὰ ἀγγέλου φησὶ καὶ ἡδυνάσθη. πεπάλαικε γὰρ ἄγ- γελος πρὸς αὐτὸν ὡς ἐν εἶδει Θεοῦ. τότε καὶ ἐνάρκησεν ὁ μηρὸς αὐτοῦ. πλὴν ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ πλειίστην ὄσσην ὠμολόγει τῇ πάλῃ τὴν χάριν. ἔφη γὰρ "Ὅτι εἶδον Θεὸν "πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή." 1.245 Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ Χριστῷ μυστήριον διὰ τῆς πρὸς τὸν ἄγγελον προανεδείκνυτο πάλης. ἔμελλον γὰρ οἱ ἐξ Ἰακώβ ἀνταγωνίζεσθαι τῷ Χριστῷ, ὃν "Μεγάλῃς βουλήσιν ἄγγελον" ὁ τῶν προφητῶν ὠνόμασε λόγος· καὶ οἱ μὲν ναρκήσειν, τὴν παρ' αὐτοῦ λύτρωσιν οὐ προσηκόμενοι· οἱ δὲ καὶ ὁμολογεῖν, ὅτι τεθέανται δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον τὸν ἕνα τε καὶ φύσει, καὶ ἀληθῶς Θεόν. ἐν ἑαυτῷ γὰρ ἡμῖν ὑπέδειξε τὸν Πατέρα λέγων ὁ Ἐμμανουήλ "Ὁ "ἑώρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν Πατέρα." οὐκοῦν προανετύπου τὸ μυστήριον ὁ τῆς ἀθλήσεως τρόπος. πλὴν εἰς κατόρθωμα τῷ Ἰακώβ καταγράφει Θεὸς τὸ γεγενημένον. Ἐκλαυσαν καὶ ἐδεήθησάν μου, ἐν τῷ οἴκῳ μου εὐροσάν με, καὶ ἐκεῖ ἐλαλήθη πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ ἔσται μνημόσυνον αὐτοῦ.⁹ Ἐτέρων διαμέμνηται πάλιν ἱστοριῶν, λαμπρὸν καὶ εὐδόκιμον πανταχόθεν ἡμῖν ἀποφαίνων τὸν Ἰακώβ. γέγραπται τοίνυν ἐν τῇ Γενέσει, ὅτι Σικιμίτας μὲν ὠμῶς τε καὶ ἀπαν- θρώπως ἀπεκτόνασιν οἱ ἐξ Ἰακώβ Λευὶ τε καὶ Συμεὼν, ἀνακαίόμενοι πρὸς ὄργαζ ἐπὶ Δίνα τῇ ἀδελφῇ, ἣν διεπαρ- θένευσε Ἐμμῶρ ὁ Συχέμ υἱός. εἶτα περιδεὴς ἐντεῦθεν ὁ μακάριος ἦν Ἰακώβ· καὶ αὐτίκα δὴ μάλα συνδιολεῖσθαι τοῖς τέκνοις, καὶ τοῖς κατ' οἶκον ἄπασιν προσδοκῶν, ἐπετίμα τοῖς ἐκεῖνα δεδρακόσιν, οὕτω τε ἔφη "Μισητόν με πεποιήκατε, "ὥστε πονηρόν με εἶναι τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν, ἔν τε τοῖς "Χανααναίοις καὶ τοῖς Φερεζαίοις· ἐγὼ δὲ ὀλιγοστός εἰμι "ἐν ἀριθμῷ, καὶ συναχθέντες ἐπ' ἐμὲ συγκόψουσί με, καὶ "ἐκτριβήσομαι ἐγὼ καὶ ὁ οἶκός μου." καὶ κατέληγον μὲν οὐδαμῶς τοῦ θράσους οἱ νεανίαί, προσυπήντων γὰρ λέγοντες "Ἄλλ' ὡσεὶ πόρνη χρήσονται τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν;" ἐπειδὴ 1.246 δὲ, ὡς ἔφην, περιδεὴς ἦν ἄγαν ὁ δίκαιος, προσέπιπτε πάλιν

τῷ διασώζοντι Θεῷ. εἶτα τῶν δειμάτων αὐτὸν ἀπαλλάττειν ὑπισχνεῖτο, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, οὕτω λέγων ὁ φιλοδίκαιος Θεός "Ἀναστάς ἀνάβηθι εἰς τὸν τόπον Βαιθήλ, καὶ οἶκει "ἐκεῖ, καὶ ποιήσον ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Θεῷ τῷ ὀφθέντι "σοι ἐν τῷ σε ἀποδιδράσκειν ἀπὸ προσώπου Ἡσαῦ τοῦ "ἀδελφοῦ σου." εἶτα, μέλλων ἀναβαίνειν εἰς Βαιθήλ ὁ μακάριος Ἰακώβ, καὶ εἰς τὸν θεῖον οἶκον ἐλθεῖν· ἐρμηνεύεται γὰρ ἡ Βαιθήλ, εἰς οἶκον Θεοῦ· προσεφώνει παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς μετ' αὐτοῦ "Ἄρατε τοὺς θεοὺς τοὺς "ἄλλοτρίους ἐκ μέσου ὑμῶν, καὶ καθάρισασθε, καὶ ἀλλά- "ξατε τὰς στολὰς ὑμῶν, καὶ ἀναστάντες ἀναβῶμεν εἰς "Βαιθήλ, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Θεῷ τῷ "ἐπακούσαντί μου ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ὃς ἦν μετ' ἐμοῦ καὶ "διέσωσέ με ἐν τῇ ὁδῷ ἧ ἔπορεύθην. καὶ ἔδωκαν τῷ Ἰακώβ "τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλοτρίους οἳ ἦσαν ἐν ταῖς χερσὶν αὐ- "τῶν, καὶ τὰ ἐνώτια τὰ ἐν τοῖς ὤσιν αὐτῶν, καὶ κατέκρυψεν "αὐτὰ Ἰακώβ ὑπὸ τὴν τερέβινθον τὴν ἐν Σικίμοις, καὶ ἀπώ- "λεσεν αὐτὰ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας." οὗ δὴ γεγονότος, ἐν καλῷ τῆς ἐλπίδος ἦν ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ. ἀπηλλάττετο γὰρ εἰσάπαν τῆς Σικιμιτῶν ὑποψίας, Θεοῦ κατευνάζοντος ἰδίᾳ δυνάμει τοὺς τὴν ἐπ' αὐτῷ μάχην ὠδίνοντας. ἔφη γὰρ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν ἐφεξῆς "Καὶ ἐγένετο φόβος Κυρίου "ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς κύκλῳ αὐτῶν, καὶ οὐ κατεδίωξαν ὀπίσω "τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ." ἐπειδὴ δὲ ἐγήγερτο θυσιαστήριον ἐν Λουζᾶ, ἧ ἔστι Βαιθήλ "Ἐφθη, φησὶν, ὁ Θεὸς τῷ Ἰακώβ," καὶ ηὐλόγησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν Ἐγὼ ὁ Θεὸς σου, ἀυξάνου "καὶ πληθύνου· ἔθνη, καὶ συναγωγὰι ἐθνῶν ἔσονται ἐκ σοῦ, "καὶ βασιλεῖς ἐκ τῆς ὀσφύος σου ἐξελεύσονται, καὶ τὴν "γῆν, ἣν ἔδωκα Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ, σοὶ δέδωκα αὐτήν· "καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ δώσω τὴν γῆν ταύτην." 1.247 τούτων ἡμῖν διαμέμνηται τῶν ἱστοριῶν εἰς τὸ παρὸν χρη- σμώδημα τὸ προφητικόν. Οὐκοῦν ἦν μὲν ἐκ μήτρας πτερνιστῆς Ἰακώβ, ὑμεῖς δὲ αἰεὶ πτερνίζεσθε, καὶ οὐ πτερνίζετε μᾶλλον τὴν ἀμαρτίαν. καὶ φιλοπονώτατος μὲν ἐκεῖνος, καὶ ἐν ἰδρώσιν εὐδόκιμος καὶ γνήσιος πρὸς Θεόν· ὑμεῖς δὲ τρυφῶντες ταῖς ἀποστασίαις ὑβρίζετε, τὸν ἀπάσης ὑμῖν εὐθυμίας οὐ τετιμῆκατε χορηγόν. ἔκλαυσαν οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ἐδεήθησάν μου, φησὶν. εἰ γὰρ που γεγόνασιν ἐν ὑποψίαις τοῦ παθεῖν τὰ παρὰ τῆς τινῶν ἐπιβουλῆς, ἔκλαιον καὶ ἐδέοντό μου. δι' ἐμοῦ γὰρ καὶ μόνου σώζεσθαι προσεδόκων· ὑμεῖς δὲ πόλεις τειχίζετε, οἴεσθέ τε ὅτι, κἂν εἰ μὴ θέλοιμι, τάχα που σωθήσεσθε, καὶ κρατήσετε τῶν ἀνθεστηκότων. κάκεῖνοι μὲν ἐν τῷ οἴκῳ μου εὐροσάν με. ἀνέβη γὰρ, ὡς ἔφην, εἰς Βαιθήλ ὁ Ἰακώβ, ἐπεφάνη τε Θεὸς αὐτῷ, καὶ ἐκεῖ ἐλαλήθη πρὸς αὐτὸν ἡ τῆς εὐλογίας ὑπόσχεσις, καθάπερ ἐδείξαμεν ἀρτίως· ὑμεῖς δὲ διὰ πάλιν οὐ ζητεῖτε Θεὸν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, εἰστρέχετε δὲ μᾶλλον, καὶ σφόδρα προθύμως ἐν τοῖς τεμένεσι τοῦ Βάαλ· ἐξαιτεῖτε λόγους οὐ παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ ἐκ τῶν δαιμόνων μαντεύματα. καὶ ὁ μὲν θεσπέσιος Ἰακώβ ἀναβαίνων εἰς Βαιθήλ, τουτέστιν εἰς οἶκον Θεοῦ, κατηφάνισε τὰ εἶδωλα, ὑμεῖς δὲ τὸ ἐναντίον ἐν οἴκῳ Θεοῦ θεὸν ἐστήσατε γλυπτόν· ἔστησαν γὰρ εἰς Βαιθήλ τὴν δάμαλιν τὴν χρυσοῦν, καίτοι τῆς Βαιθήλ ἐρμηνευομένης, ὡς εἶπον, οἶκος Θεοῦ. διὰ τοῦτο καὶ διὰ φωνῆς Ἰερεμίου φησὶν ὁ Θεὸς περὶ τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς "Τί ἡ ἡγαπη- "μένη ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐποίησε βδέλυγμα;" τουτέστιν εἶδωλον. καὶ ὁ μὲν θεσπέσιος Ἰακώβ καὶ εἰς οἶκον ἀναβαί- νουσι Θεοῦ καθαρίζεσθαί τε καὶ αὐτὰς δὲ τὰς στολὰς 1.248 μεταμείβειν ἐκέλευσεν, ὑμεῖς δὲ ὀρᾶσθε βέβηλοι καὶ ἀκά- θαρτοι, καὶ ἀνίπτοις ἰόντες ποσὶν εἰς τὸν θεῖον οἶκον οὐκ ἐρυθριάτε, φησὶν. ἐπειδὴ δὲ ἦν τοιοῦτος ὁ Ἰακώβ, ταῦ- τητοι καὶ Κύριος Παντοκράτωρ ἔσται μνημόσυνον αὐτῷ. σῶ- ζεται γὰρ ἐν μνήμαϊς Θεοῦ, ἔχει τε ἀειθαλῆ τὴν εὐκλειαν. δοξάζει γὰρ ὁ Θεὸς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν. Οὐκοῦν· ἐρῶ γὰρ τι πάλιν τῶν εἰς ὄνησιν ἀναγκαίων· κατακρῖνοῦσιν ἡμᾶς τῶν πατέρων αἰ δόξα, μὴ τὰ ἴσα φρονεῖν ἐλομένους αὐτοῖς, καὶ διὰ τῶν ὁμοίων κατακαλλύ- νεσθαι τρόπων τε καὶ σπουδασμάτων. κατακριθησόμεθα δὲ, οὐχ ὡς εἰς μόνας ἡδίκηκότες τὰς ἑαυτῶν

ψυχὰς, ἀλλ' οἶονεῖ- πως καὶ ταῖς τῶν πατέρων εὐκλείαις ἐπιβουλεύσαντες, καὶ προγονικὴν εὐγένειαν καταισχύναντες. 9Καὶ σὺ ἐν Θεῷ σου ἐπιστρέψεις, ἔλεον καὶ κρῖμα φυλάσσου, καὶ ἔγγιζε πρὸς τὸν Θεόν σου διὰ παντός.⁹ Ἀπειλῆ κεκέρασαι τῆς χάριτος ἢ ὑπόσχεσις. ἀπειλοῦντος γὰρ μᾶλλον, ἢ ὑπισχνουμένου καθαρῶς εἰς τὸ παρὸν ὁ λόγος· πλὴν ἐξ ἀγάπης ἢ ἀπειλῆ, καὶ καλοῦντος εἰς ὀρθότητα λογισμῶν, καὶ εἰς ἔφεσιν εὐκοσμίας τὸ χρησμῶδημα. ἦν μὲν γὰρ φησι σοφὸς καὶ πανάριστος ὁ θεσπέσιος Ἰακῶβ, καὶ γνώμης ἰδίας ἔχων καρπὸν τὸ θεοφιλέ. ἀλλ' οὐκ ἐμιμήσω μὲν τὸν πατέρα. πλὴν ἐπιστρέψεις ἐν Θεῷ σου καὶ σὺ, του- τέστι, κἂν ἐξίτηλος ἦς καὶ ἀποστάτης καὶ ὕβριστής, ἀλλ' οὖν ἐπανήξεις, καὶ οὐχ ἐκῶν, εἰς τὸ ἐλέσθαι βιοῦν ὀρθῶς. ἐπανήξεις δὲ παιδευόμενος ἐν Θεῷ, τουτέστι, διὰ Θεοῦ. καὶ ἐπειδὴ σε λογισμὸς οὐ πέπεικεν ἀγαθὸς ἐπ' ὀρθὴν ἰέναι 1.249 τρίβον, καὶ ἀγαπήσαι φρονεῖν ἃ δεῖ, περιγενήσεται σου πάντη τε καὶ πάντως ἡ μάστιξ, μεταθήσει γοργῶς πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος αἵρεσίν τε καὶ γνώσιν. ταυτὶ μὲν οὖν ἡμῖν, καθάπερ ὑπολαμβάνω, κατασημῆναι ἂν εἰκότως τὸ Καὶ σὺ ἐν Θεῷ σου ἐπιστρέψεις, ἀπειλὴν ἔχον, ὡς ἔφην, χρῆσταῖς ὑποσχέσεσιν εὖ μάλα κεκερασμένην. εἶτα λοιπὸν, ὡς ἤδη μαστιζομένῳ, καὶ ἐν αὐτῷ γεγονότι τῷ πλήττεσθαι, Θεὸς ἐπιφωνεῖ Ἔλεον καὶ κρῖμα φυλάσσου, καὶ ἔγγιζε πρὸς τὸν Θεόν σου διαπαντός. ὡς περ γὰρ εἴ τις δεσπότης οἰκέτη παιδευομένῳ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μαστίζεσθαι γεγονότι, λέγοι μετὰ φειδοῦς τε ἅμα καὶ ἀγανακτήσεως Σώφρων ἔσο καὶ εὐπειθής, καὶ μὴ καταφρόνει δεσποτικῶν ἐνταλμάτων· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τυπτομένῳ τρῶ- πον τινὰ τῷ Ἐφραΐμ, καὶ ταῖς τοῦ πολέμου συμφοραῖς ἐκπαιδευομένῳ φησὶν Ἔλεον καὶ κρῖμα φυλάσσου, καὶ ἔγγιζε πρὸς τὸν Θεόν σου διαπαντός. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι τυχόν Ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας ἴσθι πληττόμενος, ὅτι μὴ ἐφυλάξω μηδὲ τετίμηκας τὰ ἐμοὶ φίλα καὶ ἡγαπημένα. τὸ μὲν οὖν ἔλεος τὴν ἀγάπην δηλοῖ· ἀγάπη δὲ νόμου πλήρωσις, "Τῷ γὰρ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται," κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. τὸ δὲ κρῖμα τὴν δικαιοπραγίαν, ἦτοι τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν τοῦ θείου νεύματος τήρησιν. κρῖμα γὰρ ὁ νόμος ὠνόμασται παρά γε τῆ θεοπνεύστῳ γραφῇ. τὸ δὲ ἐγγίζειν Θεῷ διαπαντός ὑπεμφῆναι ἂν τὴν εἰς αὐτὸν γνησίαν τῆς διανοίας ἔφεσιν τε καὶ ῥοπήν, καὶ τὸ μὴ προσ- κεῖσθαι φιλεῖν ἑτέροις τοῖς οὐκ οὔσι θεοῖς, ἢ τῇ κτίσει τυχόν, ἥγουν ξύλοις τε καὶ λίθοις. ἐγγιεῖ δὲ Θεῷ καὶ πλησίον ἔσται κατὰ διάθεσιν, καὶ ὁ πράξεσιν ἀγαθαῖς ἐμπρέπειν εἰδῶς, καὶ ἀπαράφθορον ἐν ἑαυτῷ τηρήσας τὴν πίστιν. με- σολαβεῖ γὰρ πολλάκις ἡ ἁμαρτία, καὶ δίστησι Θεοῦ. κατὰ 1.250 τὸν ἴσον δὲ τρόπον ἀποσοβεῖ πάλιν τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειό- τητος, δῆλον δὲ ὅτι πνευματικῆς, καὶ τὸ προσκεῖσθαι φωναῖς ἀνοσίων ψευδοδιδασκάλων. παραιτητέον δὴ οὖν τοῖς ἐθέ- λουσιν ἐγγὺς εἶναι Θεοῦ, τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο μακράν. 9Χαναὰν, ἐν χειρὶ αὐτοῦ ζυγὸς ἀδικίας, καταδυναστεύειν ἡγάπησε. καὶ εἶπεν Ἐφραΐμ Πλὴν πεπλούτηκα, εὐρηκα ἀναψυχὴν ἐμαυτῷ. πάντες οἱ πόνοι αὐτοῦ οὐχ εὐρεθήσονται αὐτῷ διὰ ἀδικίας ἃς ἠμαρτεν.⁹ Ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς γε τὸ δοκοῦν Θεῷ, τετήρηκεν ἂν ἔλεός τε καὶ κρῖμα καὶ τὸ ἐγγίζειν αὐτῷ διαπαντός ὁ Ἐφραΐμ. ἐπειδὴ δὲ φρενὸς ἀπώλισθεν ἀγαθῆς, καὶ δι' οὐ- δενὸς πεποιήται λόγου τὰ οὕτω σεπτὰ καὶ τίμια, γέγονεν ἐν ἴσῳ τοῖς ἀλλογενέσι Χανααναίοις, ἄθεός τε καὶ δυσσεβής, καὶ ὅτι μάλιστα χαίρων ἐπὶ τοῖς τῆς φαυλότητος τρόποις, καὶ βαρβάρῳ γνώμῃ τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας ἀχαλίνως ἠττώμενος. οὐκοῦν ἔδει μὲν τὸν Ἐφραΐμ ζηλωτὴν ὀραῖσθαι τοῦ προπάτορος Ἰακῶβ, καὶ τῆς ἐκείνου δικαιοσύνης κατ' ἴχνος ἰέναι φιλεῖν. ἀλλὰ γέγονε Χανααναῖος. ἠῦρηται γὰρ ζυγὸς ἀδικίας ἐν χερσὶν αὐτοῦ, τουτέστιν, ἀνισότης καὶ πλεονεξία. τετίμηκε γὰρ ἐν ἴσῳ τοῖς ἔθνεσι τοῖς οὐκ εἰδόσι Θεὸν, τὴν ἐπάρατον καταδυναστεϊάν. καὶ ὅτι μὲν ἐπλημ- μέλει τοῦτο δρῶν, ἐννοεῖν οὐκ ἤξιον· ἐπετέρπετο δὲ μόνῳ τῷ πλουτεῖν καὶ τρυφᾶν, ὡς οὐκ ἐφορῶντος Θεοῦ, ὡς οὐκέτι κατασκεπτομένου τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τοῖς ἀδικεῖν ἐθέ- λουσιν

ἐπιτιμῶντος δικαίως. ἀπονοίας δὲ τῆς ἐσχάτης εἶη ἂν ἀπόδειξις ἐναργῆς, τὸ ἐκ παντὸς μὲν τρόπου πλουτεῖν ἐπείγεσθαι τὸν Ἐφραΐμ, οὐδὲν δὲ εἶναι νομίζειν τὰ ἐξ ἄρπα- γῆς καὶ βίας ἐγκλήματα, σεμνολόγημα δὲ ὡσπερ ποιεῖσθαι 1.251 λοιπὸν ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀποπληξίας τὰ οἷς ἔδει μᾶλλον ἐπερυθριάσθαι. ἔφη γὰρ Πλὴν πεπλούτηκα, ἠύρηκα ἀναψυχὴν ἐμαυτῶ. τί οὖν πρὸς ταῦτα Θεός; Πάντες οἱ πόνοι αὐτοῦ οὐχ εὐρεθήσονται αὐτῶ, διὰ ἀδικίας ἃς ἤμαρτε. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθές, ὅτι "Πλοῦτος ἀδίκως συναγόμενος ἐξεμεθήσεται," κατὰ τὸ γεγραμμένον. καὶ δὴ τοῖς ἐθέλουσιν ἐξ ἀδικίας συλλέγειν, καὶ πλουτεῖν ἐκ πλεονεξίας, ἐπιφωνεῖτω τις ἤδη τὸ διὰ φωνῆς ἀγίου "Βέλτιον ἦν σε ποιεῖν κρῖμα καὶ "δικαιοσύνην καλήν." προκειμένου γὰρ τοῦ θείου βήματος, "Οὐκ ὠφελήσουσι μὲν θησαυροὶ ἀνόμους, δικαιοσύνη δὲ ῥύ- "σεται ἐκ θανάτου." καὶ ἦ φησὶ ὁ Παροιμιαστής "Κρείσσων "μικρὰ μερὶς μετὰ φόβου Κυρίου, ἢ θησαυροὶ μεγάλοι μετὰ "ἀφοβίας." καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς "Κρείσσων ὀλίγη λήψις "μετὰ δικαιοσύνης, ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας." πλὴν αἱ πράξεις ἡμᾶς, καὶ ἡ τῶν ἔργων ποιότης ἀξιόσθη ἔσθ' ὅτε τῆς τῶν ἁγίων πατέρων εὐγενείας ἀποτελεῖ, ἀπο- νέμει δὲ καὶ πατράσιν ἀμαρτωλοῖς. διοίσομεν γὰρ κατ' οὐδένα τρόπον τῶν ἐν ἀσεβείᾳ βεβιωκότων, εἰ τὰ αὐτῶν μιμοίμεθα. ταύτητοι κεκλήσθαι φαμεν Χαναὰν τὸν Ἐφραΐμ· πεφρόνηκε γὰρ τὰ ἀλλογενῶν. ἀλλογενεῖς δὲ οἱ Χανααναῖοι, καὶ ἐπ' ἀθεότητι διαβεβλημένοι. τοιγάρτοι καὶ ὠνειδίζοντό τινες, τοῖς ἑαυτῶν τολμήμασι πρεπόντως ἀκούοντες "Σπέρμα "Χαναὰν, καὶ οὐκ Ἰούδα." 9 Ἐγὼ δὲ Κύριος ὁ Θεός σου ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἔτι κατοικιῶ σε ἐν σκηναῖς καθὼς ἡμέρα ἑορτῆς. καὶ λαλήσω πρὸς Προφήτας, καὶ ἐγὼ ὀράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χερσὶ προ- φητῶν ὠμοιώθην.⁹ Χαναὰν ὠνόμασε τὸν Ἐφραΐμ, ὡς ἔφην, ἀπελέγχων ἐναρ- γῶς, ὡς εἶη μεμισηκῶς ἔλεός τε καὶ κρῖμα, ἀνθηρημένος δὲ 1.252 μᾶλλον τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀνισότητά καὶ πᾶν εἶδος ἀδικίας. ἀλλ' ἰδοὺ δὴ πάλιν πειρᾶται δεικνύειν, ὡς μὴ μόνον γεγονότα τὰ εἰς ἀνθρώπους τοιοῦτον, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸ ἐγγί- ζειν Θεῷ διὰ πραγμάτων αὐτῶν παραιτούμενον. αἰτιᾶται δὴ οὖν, ὡς ἠγνοηκότα τὸν Λυτρωτὴν, ὡς ταῖς ἀπονοίαις περι- υβρίσαντα τὸν ἐξ οἴκου δουλείας ἐκκεκομικότα σημεῖοις τε καὶ τέρασι, καὶ ἐν δυνάμει μεγάλη, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῶ. ἐγὼ γὰρ φησὶν ἀνήγαγον ὑμᾶς ἐξ Αἰγύπτου. ἐν δὲ τῷ ἀνήγαγον εἰπεῖν, ἀποφέρει πρὸς ἀνάμνησιν τῶν ἐπ' αὐτοῖς γενομένων, ἄχρις ἂν εἰσελάσωσιν εἰς τὴν γῆν τὴν τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐπηγγελμένην. μυρία δὲ ὅσα ταυτὶ, καὶ παντὸς ἐπέκεινα θαύματος. ὅτι δὲ ἀπροφάσιστον αὐτοῖς τὸ ἐπιλανθάνεσθαι τούτων, παρέδειξε προστιθεῖς Ἔτι κατοικιῶ σε ἐν σκηναῖς, καθὼς ἡμέρα ἑορτῆς. Καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστι, πεύση δὴ πάλιν. ὁ διὰ Μωυσέως προστέταχε νόμος, ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνί, τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ, τῆς σκηνοπηγίας τελεῖσθαι τὴν ἑορτήν. καὶ τίς ἢ τοῦδε πρόφασις, αὐτὸς ἡμῖν ὁ νομοθέτης διεσάφει, λέγων περὶ τῆς σκηνοπηγίας, ἐν τῷ Λευιτικῷ "Ἐν τῷ μηνί τῷ "ἑβδόμῳ ἑορτάσατε αὐτήν. ἐν σκηναῖς κατοικήσετε ἑπτὰ "ἡμέρας. πᾶς ὁ αὐτόχθων ἐν Ἰσραὴλ κατοικήσουσιν ἐν "σκηναῖς· ὅπως ἴδωσιν αἱ γενεαὶ ὑμῶν, ὅτι ἐν σκηναῖς "κατώκισα τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν με αὐτοὺς "ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός ὑμῶν." οὐκοῦν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐξόδου τῆς ἐξ Αἰγύπτου γεγενημένης, ἐτέλουν τὴν ἑορτήν. εἶτα πῶς ἂν δύναται, φησὶν, ἐπιλανθάνεσθαι μου τοῦ ἐξαγαγόντος σε ἐξ Αἰγύπτου, γινόμενος ἔτι καὶ ὑπὸ σκηναῖς, καὶ πρόφασιν ἑορτῆς τὸ χρῆμα προσποιούμενος; ἔτι γὰρ κατοικιῶ σε ἐν σκηναῖς καθὼς ἡμέρα ἑορτῆς. τὸ κατοικιῶ σε φησὶν, ἀντὶ τοῦ κατοικίζω, ἦτοι ποιῶ κατοικεῖν 1.253 ἐν σκηναῖς, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἐπὶ τούτοις ἑορτῆς. οὐκοῦν ἀπροφάσιστος ἡ λήθη. Ἄλλ' ἐζήτεις ἴσως εἰδέναι τῶν ἐσομένων τινὰ, καὶ πολυ- πραγμονεῖν ἐβούλου τὰ κατὰ σαυτόν· καὶ τί μᾶλλον ἔδει προσίεναι τοῖς ψευδομάντεσι τοῦ Βάαλ, ἦγον τοῖς τῶν ψευδωνύμων θεῶν, καὶ παρ' αὐτῶν τὰ τοιάδε ζητεῖν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἀναμιμνήσκεσθαι

σοφῶς, ὅτι λαλῶ μὲν ἐγὼ πρὸς Προφήτας, ἐπλήθυνα δὲ καὶ ὀράσεις, τουτέστι, παρ' ἐμοῦ πᾶς ἔσται λόγος προφητείας, καὶ ἤδη γέγονεν, οὐ παρ' ἑτέρου του τῶν ψευδωνύμων θεῶν. ἐμοὶ γὰρ ἀνακείσεται μόνω τὸ καὶ εἰδέναι τὰ ἐσόμενα, καὶ μεμνήσθαι τῶν παρω- χημένων. ἀλλ' ἐμιμήσαντό με, φησὶν, οἱ τετιμημένοι παρὰ σοῦ ψευδομάντεις καὶ ψευδοπροφήται. τοῦτό ἐστι τὸ ἐν χερσὶ Προφητῶν ὠμοιώθην. ἐζήτεισ παρ' αὐτῶν εἰδέναι τὰ μέλλοντα. εἶτα, τοὺς ἐμοὺς πλαττόμενοι λόγους, καὶ τὰ τῶν ἐμῶν Προφητῶν ἔργα μιμούμενοι, τὰ ἀπὸ καρδίας αὐ- τῶν ἠρεύγοντό σοι. καὶ γοῦν Ἱερεμίας μὲν ὁ Προφήτης, κλοιοὺς ἐτίθει ξυλίλους περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, Θεοῦ τὸ χρῆμα γενέσθαι προστάττοντος. ἀντιπαττόμενος δὲ τοῖς αὐτοῦ λόγοις ὁ ψευδοπροφήτης Ἀνανίας, λαβὼν συνέτριψε τοὺς κλοιοὺς, ἔφη τε "Οὕτως εἶπε Κύριος Συνέτριψα τὸν "ζυγὸν τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος." τοῦτό ἐστιν, ὡς ἔφην, τὸ ἐν χερσὶ προφητῶν ὠμοιώθην. Ἐγκλημα δὴ οὖν τῷ Ἐφραΐμ, ὅτι καίτοι σαφῆ τὴν ὑπό- μνησιν ἔχων τὴν ἀπό γε τῆς ἑορτῆς τῆς σκηνοπηγίας, τῆς ἐξόδου τῆς ἐξ Αἰγύπτου γεγεννημένης, ἐπελανθάνετο Θεοῦ, καὶ ὅτι μὴ μᾶλλον αὐτὸν ἐζήτησεν, ὡς λαλοῦντα πρὸς Προ- φήτας, ὡς ὀράσεις πεπληθυκότα· προσέκειτο δὲ μᾶλλον ταῖς τῶν ψευδοπροφητῶν ἀπάταις πλαττομένων τὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τε λόγων καὶ πράξεων. 1.254 9Εὶ μὴ Γαλαὰδ ἔστιν, ἄρα ψευδεῖς ἦσαν ἐν Γαλαγὰλ ἄρχοντες θουσιάζοντες; καὶ τὰ θουσιαστήρια αὐτῶν ὡς χελῶναι ἐπὶ χέρσον ἀγροῦ.⁹ Ὅτι προσέκειντο τοῖς ψευδομάντεσι καὶ ψευδοπροφήταις, ἀναβαίνοντές τε καὶ θύοντες εἰς τε τὴν Γαλαὰδ καὶ Γαλαγὰλ, ἀπελέγχει διὰ τούτων· δέχεται δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τὰς δύο μάλιστα ταυτασὶ πόλεις, ἐν αἷς ἦν ἐκτοπωτέρα τῶν ἄλλων ἢ πλάνη, καὶ ἅπας μὲν τρόπος τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἀπε- σπουδάζετο, πάντα δὲ ἦν ἐν λόγῳ τὰ παροτρύνοντα, καὶ τῆς εἰς ἄκρον ἠκούσης ἀπονοίας ἔμπλεω. καὶ γοῦν ἐν τοῖς ἀνωτέρω περὶ μὲν τῆς Γαλαὰδ ἔφη Θεός "Ἐκεῖ κατεφρό- "νησέ μου Γαλαὰδ, πόλις ἐργαζομένη μάταια," τουτέστιν εἶδωλα· πλαστουργοὶ γὰρ εἰδῶλων ἦσαν οἱ ἐν αὐτῇ· περὶ δὲ γε τῆς ἐτέρας, "Πᾶσαι αἱ κακίαι αὐτῶν εἰς Γαλαγὰλ· ὅτι ἐκεῖ αὐτοὺς ἐμίσησα διὰ τὰς κακίας τῶν ἐπιτηδευ- "μάτων αὐτῶν." ἐπειπεῖν δὲ ἀναγκαῖον τῶν συμβεβηκότων τινὰ τῇ Γαλααδιτῶν, συνήσομεν γὰρ οὕτω τῶν προκειμένων τὸν νοῦν. Φοῦλα βασιλεὺς Ἀσσυρίων, πρῶτος ἐλθὼν κατὰ τῆς Σαμαρείας, πρωτόλειον ὡσπερ τι τὰς δύο φυλάς ἐποι- ἦσατο τὰς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ πάσας αὐτῶν εἶλε τὰς πόλεις, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὴν Γαλαὰδ. τούτου δια- μέμνηται Θεὸς, ὡς ἐν παραδρομῇ, λέγων Εἰ μὴ Γαλαὰδ ἔστιν. εἰ μὴ ἔστι, φησὶ, καὶ σώζεται νῦν ἡ Γαλαὰδ· εἰ καὶ ἀπόλωλε, καὶ οὐκ ἔστιν ἐξ αὐτῆς τὴν τοῦ Ἐφραΐμ ἐλέγξει παροιμίαν, διὰ τὸ μὴ ὀραῖσθαι νυνὶ, ἄρα καὶ οἱ θουσιάζοντες ἄρχοντες ἐν τῇ Γαλαγὰλ ψευδεῖς ἦσαν, καὶ οὐκ ἀληθεῖς; Γαλ- γὰλ δὲ πόλις ἐστὶ τῶν Ἰορδάνου πέραν, ἐν ἧ μάλιστα συντρέχοντες μικροὶ καὶ μεγάλοι, τοῖς τῆς εἰδωλολατρίας 1.255 προσέκειντο μολυσμοῖς. οὐκοῦν εἰ μὴ ἔστιν ἡ Γαλαὰδ, ἄρα τίς ἐστιν ὁ φάναι τολμῶν, ὅτι καὶ οἱ θουσιάζοντες ἄρχοντες εἰς Γαλαγὰλ ψευδεῖς ἦσαν, καὶ οὐκ ἀληθεῖς; ἀλλ' οὐκ ὄναρ ἦσαν οὐδὲ σκιαὶ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀσῆμων τινές, λαμπροὶ καὶ περι- φανεῖς ἄρχοντες καὶ ἠγούμενοι, ὑψηλὰ καὶ ἀπόβλεπτα τοῖς γλυπτοῖς ἀνιστάντες θουσιαστήρια, χελῶναις ἐν ἴσω ταῖς κατ' ἀγρούς. χελῶνας δὲ εἶναι φησιν, οὐχὶ δὴ τὰ ζῶα· μὴ τοῦτο νομίσης· ἀλλὰ γὰρ τὰς τῶν χωμάτων ἐγέρσεις, ἃς ποιοῦντό τινες, εἰς βουνοὺς ἀναλαμβάνοντες τοὺς ὑδραγωγούς· μυρία δὲ ὅσα τοιαῦτα τοῖς γηπόνους ἐσπούδασται. ἄρχοντας δὲ φησι θουσιάζοντας, ἢ στρατηγούς καὶ τῶν τακτικῶν ἠγου- μένους, ἠγουν τοὺς ἐξ αἵματος Λευῖ, τὴν ἐκ νόμου φοροῦντας ἡγεμονίαν. συναπώλισθον γὰρ καὶ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ λελατρεύκασι τοῖς γλυπτοῖς οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν. γέ- γραπται γοῦν ἐν τῷ Ἱεζεκιήλ "Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Πᾶς υἱὸς ἀλλογενῆς ἀπερίτμητος καρδίᾳ καὶ ἄπερίτμητος σαρκὶ οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ἅγια μου, ἐν ἧσιν υἱοῖς ἀλλογενῶν τῶν ὄντων ἐν μέσῳ οἴκου Ἰσραὴλ· ἄλλ' ἢ οἱ Λευῖται, οἵτινες ἀφείλαντο

ἀπ' ἐμοῦ ἐν τῷ πλα- "νᾶσθαι τὸν Ἰσραὴλ οἱ ἐπλανήθησαν ἀπ' ἐμοῦ κατόπισθεν "τῶν ἐνθυμημάτων αὐτῶν, καὶ λήφονται τὴν ἀδικίαν αὐ- "τῶν." 9Καὶ ἀνεχώρησεν Ἰακώβ εἰς πεδίον Συρίας, καὶ ἐδούλευσεν Ἰσραὴλ ἐν γυναικί, καὶ ἐν γυναικί ἐφυλάξατο.⁹ Ὑπονοστεῖ δὴ πάλιν ὁ λόγος εἰς βάσανον τῆς τε τοῦ προπάτορος γνησιότητος καὶ ἐπιεικείας, καὶ τῆς τῶν ἐξ αὐ- τοῦ γεγονότων σκαϊότητός τε καὶ δυσσεβείας. θαυμάζει δὲ ὡσπερ τὸ ἐπὶ μικροῖς ἐκείνου τληπαθές, εἶτα παραφέρει τὸ 1.256 χρῆμα πρὸς ἔλεγχον τῆς ἐπὶ μεγίστοις ῥαθυμίας τῶν δέκα φυλῶν. πῶς γὰρ οὐκ ἂν ἀγάσαιο τίς τὸν Ἰακώβ, τὸν οὕτω πικρὸν καὶ δύσοιστον ἀνατλάντα πόνον, καὶ τὸ θητεύειν τῷ Λάβαν οὐ παραιτησάμενον ἐπὶ γυναιξὶ καὶ γάμοις; ἀλλ' εἰ καὶ μικρὸς κομιδῆ τοῦ προπάτορος ὁ μισθός· γάμος γὰρ ἦν, ὡς ἔφην· πλὴν ἐφυλάξατο καὶ τετήρηκε τὴν πίστιν τῷ τὸν γάμον ὑπεσχημένῳ. πεπόνηκε δὲ οὐδὲ ἐπὶ οἰκειᾶς πό- λεως ἢ γῆς ἢ ἐστίας, ἀλλ' ὦν ἐπηλύτης, καὶ διατρίβων ἐπ' ἄλλοδαπῆς. καὶ ἦν μὲν τοιοῦτος ὁ Ἰακώβ, ἴδωμεν δὲ καὶ τὰ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἐγκλήματα. οὐκ εἰς ὀθνεῖαν ἐπέμπετο γῆν· ἀλλ' ἐν δορικτήτου μοίρᾳ κείμενος, θητεύων Αἰγυπτίοις, καὶ ἄμισθον ὑπομένων ἰδρωτὰ ποτε, δυνάμει Θεοῦ τῆς τῶν πλεονεκτούντων ἀπηλλάττετο χώρας, καὶ ἐκάθιζεν εἰς γῆν τὴν τοῖς πατράσιν ἐπηγγελμένην. οὐ γάμος ἦν αὐτῷ γυναικί προκείμενος εἰς ἀντέκτισιν τετηρηκότι τὸν νόμον, χορηγία δὲ μᾶλλον ἀμφιλαφῆς παντὸς ἀγαθοῦ, "γῆ ῥέουσα γάλα καὶ "μέλι," τὸ καταθλεῖν δύνασθαι τῶν ἀνθεστηκότων, δόξα καὶ πλοῦτος, καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἀυχήματα, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν εἰς εὐημερίαν καὶ τρυφήν; ἀλλ' οὐκ ἐφυλάξατο. παραβέβηκε γὰρ, ὀλίγου παντελῶς ἀξιώσας λόγου τὴν τήρησιν. πρό- δηλον οὖν, ὅτι τῆς τῶν πατέρων ἐπιεικείας κατόπιν ἰόντες, καὶ τοῦτο ἀμέτρως, οὐδὲ τῆς ἐκείνοις ἐκνεμηθείσης φειδοῦς ἐν μεθέξει γενήσονται· δίκαιος γὰρ ὁ Κριτής. 9Καὶ ἐν Προφήτῃ ἀνήγαγε Κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐν Προφήτῃ διεφυλάχθη.⁹ Τὴν αἰτίαν ἡμῖν ἐν τούτοις διατρανοῖ τοῦ μήτε φυλάξαι 1.257 τὸν Ἰσραὴλ τὴν ὀρισθεῖσαν ἐντολήν, καὶ καταφρονῆσαι Θεοῦ λέγοντος "Οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ," καὶ τοῦ μὴ ἐθέλειν ταῖς τῶν πατέρων ἐπιεικείας διαμιλλᾶσ- θαι φιλεῖν· ἐπιπλήττει γὰρ, ὅτι γεγόνασιν ὅλως οἱ ἐξ Ἰσ- ραὴλ ὑπὸ τὴν ἀνθρώπων βασιλείαν, καίτοι βασιλεύοντος αὐτῶν τοῦ Θεοῦ διὰ Προφητῶν ἀγίων, καὶ ἔλλειποτός αὐτοῖς οὐδενός, εἰς τὸ εἶναι μακαρίους. μεμνήμεθα γὰρ ὅτι περιόντος τε καὶ προφητεύοντος ἔτι τοῦ μακαρίου Σαμουὴλ, ἐζήτησαν βασιλέα. καὶ πρὸς γε δὴ τοῦτο Θεὸς ὠργίζετο, καὶ ὡς ὕβρισμένος οὐ μετρίως λελύπηται μὲν, πλὴν ἀνέδειξε τὸν Σαούλ. οὐκοῦν αἰτιᾶται λίαν, ὅτι γεγόνασιν ὅλως ὑπὸ τὴν ἀνθρώπων βασιλείαν, οὐκ ἀνασχόμενοι τὸ παρὰ Θεοῦ διὰ Προφητῶν βασιλεύεσθαι. σέσωκε μὲν γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἐξ οἴκου δουλείας ἐξήγαγεν, μεσιτεύοντος τοῦ Μωυσέως, ὃς καὶ γέγονε προφήτης καὶ προφητῶν ἀπαρχή· καὶ οὐκ ἐξήγαγε μόνον ἐξ Αἰγύπτου, φησὶν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τετήρηκε. μεμνήμηκε γὰρ ἐνὶ τῷ φύσει καὶ ἀληθῶς λατρεύων Θεῷ. ἐπειδὴ δὲ γεγόνασιν ὑπὸ βασιλέως, τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ἐξώκειλαν. πρῶτος μὲν γὰρ ὠκοδόμησε Σολο- μῶν καὶ βωμοὺς καὶ τεμένη τοῖς Βααλεῖμ· εἶτα μετ' αὐτὸν ὁ ἐπάρατος Ἱεροβοὰμ τὰς χρυσᾶς ἐποίει δαμάλεις. αἰτιᾶται τοίνυν ὡς παγκάλην οἰκονομίαν οὐ τετηρηκότας, τὸ παρὰ Θεοῦ, φημί, διὰ προφητῶν βασιλεύεσθαι, τὸ δὲ ὑπὸ χεῖρα πεσεῖν ἀνθρώπων ἀνθηρημένους, ὃ δὴ καὶ γέγονεν αὐτοῖς τῆς ἀποστασίας πρόξενον. 9Ἐθύμωσεν Ἐφραΐμ καὶ παρώργισε· καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν 1.258 ἐκχυθήσεται, καὶ τὸν ὄνειδισμὸν αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ Κύριος, κατὰ τὸν λόγον Ἐφραΐμ.⁹ Ὅτι πικρὸν καὶ ἐπισφαλές, καὶ ὀλέθρου παραίτιον γέγονε τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, τὸ ἐλέσθαι μᾶλλον ὑπὸ τὴν ἀνθρώπων εἶναι βασιλείαν, ἐν τούτοις ἡμῖν εὖ μάλα πειρᾶται δεικνύειν. ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ὁ Ἐφραΐμ, τουτέστιν ὁ ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ Ἱεροβοὰμ, ἐμὲ τὸν τῶν ὅλων Δεσπότην τεθύμωκε καὶ παρώργισε, καὶ εἰς πᾶν εἶδος ἐκάλεσε παροξυσμοῦ, καινοτομήσας δαμά- λεις, καὶ τὸ ἐμὸν αὐταῖς

αὔχημα περιθείς. τοιγάρτοι πα- ραίτιος αὐτὸς τῆς ἑαυτοῦ γέγονεν ἀπωλείας· ἐπ' αὐτὸν ἤξει τὸ αἷμα αὐτοῦ. ἐπειδὴ δὲ, ὅτε τὰς δαμάλεις ἔστησεν εἰς Βαιθήλ τε καὶ Δὰν, προσπεφώνηκε τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ "Ἰκανούσθω ὑμῖν τοῦ ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα· ἰδοὺ οἱ "θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἵτινες ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου." ταύτητοι λοιπὸν, καὶ μάλα εἰκότως, ἀποτίσει φησὶν ἐμοὶ τῷ κρίνοντι τοῦ ὄνειδισμοῦ τὰς δίκας. ὕβρις γὰρ ἀντικρυς καὶ ὄνειδισμὸς ὁμολογουμένως εἰς Θεὸν, τὸ ὕλαις ἀψύχοις ἀναθεῖ- ναι τολμᾶν τὰ δι' αὐτοῦ γεγονότα λαμπρὰ καὶ ἀξιοθαύ- μαστα κατορθώματα. οὐκοῦν κατὰ τὸν αὐτοῦ τοῦ Ἐφραΐμ ὄνειδισμὸν, τουτέστιν, ἰσομέτρως ταῖς αὐτοῦ δυσφημίαις καὶ ἀνοσίοις φωναῖς, τὰ ἐξ ὀργῆς ἀντεπενεχθήσεται. ὥσπερ γὰρ ὅσον ἦκεν εἰς ἐγχείρημά τε καὶ λόγους, τῆς αὐτῷ καὶ μόνῳ πρεπούσης δόξης ἐξώσθη Θεός· οὕτω καὶ αὐτὸς τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἐξωσθήσεται. πεπαύσεται γὰρ κατὰ καιροὺς ἡ βασιλεία τοῦ Ἐφραΐμ. ὡς γὰρ ἤδη προεῖπον, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον οὐδεὶς ἔτι βεβασίλευκεν ἐν Σαμαρείᾳ τῶν δέκα φυλῶν, ἀλλ' ἦσαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὑφ' ἓνα πάντες, τὸν ἐκ φυλῆς Ἰούδα κατὰ καιροῦς. 1.259 Ἐδικαιώματα αὐτοῦ ἔλαβεν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἔθετο αὐτὰ τῇ Βαάλ, καὶ ἀπέθανε. καὶ προσέθετο τοῦ ἀμαρτάνειν ἔτι, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς χώνευμα ἐκ τοῦ ἀργυρίου αὐτῶν κατ' εἰκόνα εἰδώλων, ἔργα τεκτόνων συντετελεσμένα αὐτοῖς.⁹ Οὐκ ἀνὰ μέρος ἐν τούτοις τὰς δέκα φυλάς, ἀλλ' ὅλον αἰτιᾶται τὸν Ἰσραὴλ, καὶ φησὶν ὅτι δικαιωμάτων αὐτοῖς δοθέντων διὰ Μωυσέως, δι' ὧν ἐπαιδεύοντο, τίνα χρῆ τρόπον θεραπεύειν τὰ Θεοῦ, ὅπως τε δεήσει προσάγειν θυσίας, αὐτοὶ τὰ τοιάδε μονονουχὶ τεθεσπίκασιν τῷ Βάαλ ἦτοι τοῖς εἰδώλοις. ἀπὸ μέρους γὰρ ἔσθ' ὅτε σημαίνει τὸ πᾶν. τεθύκασιν γὰρ Θεῷ μὲν οὐκέτι, μᾶλλον δὲ τοῖς ἔργοις τῶν ἰδίων χειρῶν αὐτοῖς ἐτέλουν τὰς ἐορτάς, καὶ προσῆγον τὴν λατρείαν, τὰς ἀπαρχάς, τὴν προσκύνησιν, τὰ δῶρα, τὰ χαριστήρια· καὶ δόξης ἰδίας ἀποστεροῦντες Θεὸν, ταύτην ἀνέθεσαν τοῖς γλυπτοῖς. ἀλλὰ τοῦτο ποιήσας ὁ Ἰσραὴλ, ἀπέθανε φησὶ, καὶ πάλιν προσέθετο τοῦ ἀμαρτάνειν. ὁμοιον ὡς εἰ λέγοι Κεκόλασται δεδρακῶς, ὠλόθρευται τολμήσας, ἔγνω τοῦ Δεσ- πότου τὴν ἀγανάκτησιν, εἰς αἷμα τὴν δίκην τοῖς πλανω- μένοις ἐπάγοντος· καὶ τῆς ἑαυτοῦ σκαιότητος κατέληξε μὲν οὐδαμῶς, ἀλοίη δ' ἂν μᾶλλον ἐφ' ἑτέροις τε καὶ ἴσοις ἐγκλή- μασιν. ἀνέγνωμεν γὰρ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς, ὅτι πεπορνεύκασιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἐκκεκαυμένοι πρὸς ἐκτόπους ἡδονάς, καὶ ταῖς τῶν Μωαβιτῶν προσέκειντο γυναιξίν. εἶτα, δίκας ἐπὶ τούτῳ τὰς ἀπασῶν ἐσχάτας ἐξήτηνται. ἔχει δὲ οὕτω τὰ γεγραμ- μένα "Καὶ κατέλυσεν Ἰσραὴλ ἐν Σατὶμ, καὶ ἐβεβηλώθη ὁ "λαὸς ἐκπορνεῦσαι εἰς τὰς θυγατέρας Μωὰβ, καὶ ἐκάλεσαν "αὐτοὺς εἰς τὰς θυσίας τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ ἔφαγεν ὁ "λαὸς τῶν θυσιῶν αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τοῖς εἰδώλοις 1.260 "αὐτῶν, καὶ ἐτελέσθη Ἰσραὴλ τῷ Βεελφεγῶρ, καὶ ὠργίσθη "θυμῷ Κύριος τῷ Ἰσραὴλ. καὶ εἶπε Κύριος τῷ Μωυσῆ "Λάβε πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ παραδειγμά- "τισον αὐτοὺς Κυρίῳ, ἀπέναντι τοῦ ἡλίου, καὶ ἀποστραφή- "σεται ὀργὴ θυμοῦ Κυρίου ἀπὸ Ἰσραὴλ. καὶ εἶπε Μωυσῆς "ταῖς φυλαῖς Ἰσραὴλ Ἀποκτείνετε ἕκαστος τὸν οἰκεῖον αὐ- "τοῦ τὸν τετελεσμένον τῷ Βεελφεγῶρ." οὗ δὲ καὶ εἰς πέρας ἐνηνεγμένου, πέπτωκε πληθὺς οὐ μετρία τῶν ἐξ Ἰσ- ραὴλ. ἄθρει δὴ οὖν, ὅτι προσάγων εἰδώλοις τὰ τοῦ Θεοῦ δικαιώματα κατὰ τοὺς Μωυσέως χρόνους ὁ Ἰσραὴλ, ἀπέ- θανεν οἰκτρῶς. ἀπεσφάζετο γὰρ ὁ πεπλανημένος τοῖς τῶν οἰκειῶν ξίφεσιν, οὐκ ὀθνεῖα χειρὶ· ἀλλὰ προσέθετο τοῦ ἀμαρ- τάνειν. πεποιήκασιν γὰρ ἑαυτοῖς χώνευμα χρυσοῦν, καὶ ἔργα τέκτονος, καὶ τεχνουργῶν ἐπιστήμαις ἐκπεποιημένους θεοῦς. ἐπιμειδιᾶ δὲ ὥσπερ ταῖς αὐτῶν εἰκαιοβουλίας ὁ λόγος. θεοὺς γὰρ εἶναι πεπιστεύκασιν, οὓς αὐτοὶ τεκταίνουσιν. ἐπι- φωνεῖτω δὴ οὖν καὶ τούτοις ὁ ψαλμωδός "Ὅμοιοι αὐτοῖς "γένονιντο πάντες οἱ ποιῶντες αὐτὰ, καὶ πάντες οἱ πεποι- "θότες ἐπ' αὐτοῖς." 9Αὐτοὶ λέγουσι Θύσατε ἀνθρώπους, μόσχοι γὰρ ἐκλελοίπασιν. διὰ

τοῦτο ἔσονται ὡς νεφέλη πρωϊνὴ καὶ ὡς δρόσος ὀρθρινὴ πορευομένη, καὶ ὥσπερ χνοῦς ἀποφυσώμενος ἀφ' ἄλωνος καὶ ὡς ἀτμὶς ἐκ καπνοδόχης.⁹ Αἰτιᾶται πάλιν, ὅτι μὴ μόνον δεδυσσεβήκασι, κατ' εἰκόνα εἰδώλων τὸ παρὰ Θεοῦ δοθὲν ἀργύριον διαπλάττοντες, καὶ τοῖς ἀπὸ ξύλου καὶ λίθων πεποιημένοις τὸ τῆς θείας δόξης 1.261 ἐπιφημίζοντες ὄνομα· ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς τοῦτο κατώλισθον ἀμαθίας, μᾶλλον δὲ καὶ σκαιότητος καὶ ἀπανθρωπίας καὶ θηριοπρεποῦς ἀγριότητος, ἢ καὶ ἔτι τούτων ἐπέκεινα, ὡς μηδὲ αὐτῶν τῶν ἰδίων φείσασθαι τέκνων, ἀποσφάττειν δὲ αὐτὰ τοῖς δαίμοσι· καίτοι κατεστυγηκότος τὸ χρῆμα Θεοῦ, καὶ οὐδ' ἂν αὐτὴν ἀνασχομένου ποτὲ τὴν φωνὴν ἢ εἰπεῖν ἑτέροις, ἢ γοῶν ἀκοῦσαι παρά τινος. οὐ γὰρ φιλαίματος ὁ Δεσπότης, οὔτε μὴν ἐπὶ ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἡδέεται καταφθοραῖς· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· "Ἐκτίσθη γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα," κατὰ τὸ γεγραμμένον, "καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου." ἐπειδὴ δὲ ἐστὶ θανάτου καὶ εὐρετῆς καὶ πρόξενος ὁ δράκων ὁ ἀποστάτης, ταύτητοι ταῖς ἀνθρώπων ἡδέεται σφαγαῖς. ὅτι τοίνυν καὶ ψιλὸς ὁ ἐπὶ τούτῳ λόγος μεμίσηται παρὰ Θεῶ, διατρανοὶ λέγων Αὐτοὶ λέγουσι Θύσατε ἀνθρώπους, μόσχοι γὰρ ἐκλελοίπασιν. οὐκ ἐμὸς, φησὶν, ὁ λόγος, οὐδ' ἂν εἴποιμί ποτε τοιάνδε φωνὴν· αὐτοὶ δὲ φασιν οἱ τῶν δαιμόνων θεραπευταί, τὸ δεῖν ἀνθρώπους καταθύειν αὐτοῖς. εἶτα διαγελαῖ τὴν σκέψιν καὶ διασύρει τὸ ἐγχείρημα, προστιθεὶς καὶ λέγων Μόσχοι γὰρ, κατὰ τὸ εἶκος, οὐκ ἦσαν αὐτοῖς· διὰ τοῦτο τετιμήκασιν τὴν ἀνδροκτονίαν. ἀλλ' ἔστω, φησὶ, πεπλάνησθε, καὶ τοὺς γλυπτούς τε καὶ χωνευτούς τετιμήκατε Θεούς. ἵνα τί καὶ ἀνθρωπίνοις αἵμασι τοὺς ἐκείνων βωμοὺς κατεδεύσατε; ἀνέγνωμεν δὲ ἐν ταῖς Βασιλείαις, ὅτι γέγονε μὲν Ἰωνάθαν υἱὸς Ἀχαζ, ὃς ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν· πεπόρευται γεμὴν ἔν ὁδῷ βασιλέων Ἰσραὴλ, καὶ ἐθυμίᾳ "μὲν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, διήγαγε δὲ καὶ τὸν ἴδιον υἱὸν ἐν πυρὶ," καὶ τοῖς δαιμονίοις κατέθυσε τὸν ἐξ αὐτοῦ φύντα καὶ γεγεννημένον. ἐπειδὴ δὲ τοιαῦτα δεδράκασιν, ἔσονται φησὶν ὡς νεφέλη πρωϊνὴ καὶ ὡς δρόσος, ὡς χνοῦς καὶ ὡς ἀτμὶς ἐκ 1.262 καπνοδόχης, τουτέστιν, ὀλίγον ὀφθέντες, οἰχίσονται πρὸς ἀπώλειαν καὶ βαδιούνται πρὸς τὸ μηδέν. νεφέλη γὰρ πρωϊνὴ, τουτέστιν ἀχλὺς, δρόσος τε καὶ χνοῦς καὶ ἀτμὶς ἐκ καπνοδόχης, εὐδιάρπιστά τε ἐστὶ, καὶ ἐν ὀλιγοστώ παντελῶς διασκίδναι χρόνῳ, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν ὥρᾳ μιᾷ. ποία γὰρ ὑπόστασις ἢ χνοὸς ἢ δρόσος, ἢ γοῶν τῆς ἐκ καπνοῦ συνισταμένης ἀτμίδος;

1.263 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΩΣΗΕ ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ.

Ἐγὼ δὲ Κύριος ὁ Θεός σου στερεῶν οὐρανὸν καὶ κτίζων γῆν, οὐ αἱ χεῖρες ἔκτισαν πᾶσαν τὴν στρατιάν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐ παρέδειξά σοι αὐτὰ τοῦ πορεύεσθαι ὀπίσω αὐτῶν.⁹ Ἐλέγχεται πῶς αἰεὶ τῆς ψευδοδοξίας τὸ ἀκαλλῆς, τῆς ἀληθοῦς γνώσεως εἰς μέσον ἐνηνεγμένης, καὶ οἶονεὶ φωτὸς ἀναλάμπωντος ὡς ἐν νυκτί τε καὶ σκότῳ, τοῦ πρὸς ὀρθότητα λογισμῶν παιδαγωγούντος λόγου. ὅτι τοίνυν τῆς ἀπασῶν ἐσχάτης ἀναπιμπλάμενοι δυσβουλίας, καὶ λογισμῶν ἀθλιότητος εἰς λῆξιν ἰόντες τὴν ἀνωτάτω, χώννευμά τε καὶ τεκτόνων ἔργα τετιμήκασιν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, τὸν ἀληθῶς καὶ φύσει παρατρέχοντες Θεὸν, ἀπελέγχει λέγων, ὡς εἶη μὲν αὐτὸς ὁ στερεῶν οὐρανὸν, διαπηξάμενος δὲ καὶ γῆν, καὶ τῶν ἄστρον ὁ ποιητής. κατονειδίξει δὲ, ὅτι παρέντες ὡς ἕωλον τὸ διὰ τῶν γεγονότων δύνασθαι τὴν τοῦ πεποιηκότος δόξαν ἀναμαθεῖν, πρόφασιν αὐτὰ τῆς οἰκείας πεποίηται πλάνης. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο γεγονάσιν, ἵνα τὴν θεῖαν ἀδικῶσι δόξαν, ἐν ὑπολήψει θεῶν εἰλημμένα τοῖς ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἵνα, ὡς ἔφη τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, "ἀπὸ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως" ἀναθρώσκοι τῶν συνιέντων ὁ νοῦς εἰς κατάληψιν 1.264 τὴν ἐνδεχομένην τῆς τοῦ πεποιηκότος δυνάμεώς τε καὶ τέχνης.

109

οὐκοῦν οὐ παρέδειξε τὴν κτίσιν ἡμῖν ὁ Δημιουργὸς, ἵνα προσ- κυνηῖται πρὸς ἡμῶν. καὶ γοῦν καὶ προδιεμαρτύρατο λέγων διὰ Μωυσέως "Καὶ μὴ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἰδὼν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ, πλανηθεὶς προσκυνήσης αὐτοῖς καὶ λατρεύσης αὐτοῖς, ἃ ἀπένειμε Κύριος ὁ Θεὸς σου πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ." οἱ δὲ τὰ ἐκνεμη- θέντα πρὸς καιρῶν ἐπίδειξιν καὶ ἐν φωστήρων τάξει κατ- ερραμμένα, θεοὺς ὠνόμαζον καὶ προσκυνεῖν ἀπετόλμων, καὶ τὰ ἔτι τούτων αἰσχίονα ζητοῦντες οἱ δειλαιοὶ, χώνευμά τε καὶ ξύλα τετιμήκασιν ὡς θεοὺς, τὴν χαλκουργῶν καὶ τεκτόνων προσκυνοῦντες τέχνην. 9Καὶ ἐγὼ ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ θεὸν πλήν ἐμοῦ οὐ γνώσῃ, καὶ σώζων οὐκ ἔστι πάρεξ ἐμοῦ. ἐγὼ ἐποίμαινόν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν γῆ ἀοικήτῳ, κατὰ τὰς νομάς αὐτῶν.9 Πολὺς ἐν τούτοις τῆς ἀναισθησίας ὁ ἔλεγχος, καὶ τέθεινται στοιχηδὸν τῆς ἐπικουρίας οἱ τρόποι, τῆς ἀχαριστίας τῶν ἐξ Ἰσραὴλ καταδεικνύντες τὸ μέγεθος. ἐλέγχει δὲ, οὐκ ἠγνοη- κότας, ὡς γε οἶμαι πόθεν; ἀλλ' ὡς ἐκ πολλῆς ἄγαν σκαιό- τητος καὶ λογισμοῦ νενευκότος εἰς ἀναισθησίαν, μονονουχὶ καὶ εἰς λήθην ὑπενηνεγμένους, ὧν ἔδει μεμνησθαι διαπαντός. ὁ μὲν γὰρ ἐπάρατος Ἰεροβοὰμ, τὰς δαμάλεις αὐτοῖς ἀνα- στήσας, ἔφασκεν "Οὗτοι οἱ θεοὶ σου Ἰσραὴλ οἵτινες ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου." οἱ δὲ, καίτοι γινώ- σκοντες ὅτι μὴ ἑτέρου τινὸς, ἀλλὰ Θεοῦ, κατόρθωσις ἦν τὸ χρεῖμα αὐτοῖς, χειροκμήτοις δαμάλεσι προσῆγον τὰ χαρισ- τήρια, καὶ αὐταῖς ἀνάπτειν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἀλλήλους ἀνέπει- 1.265 θον τῶν θείων κατορθωμάτων τὴν ὑπεροχὴν. οὐκοῦν ὡς ἐξ οἴνου Σοδόμων μεμεθυμένους μονονουχὶ διανύττει λέγων ὅτι τε αὐτὸς εἶη σαφῶς ὁ καὶ "ἐξ οἴκου δουλείας" ἐξενεγ- κών, καὶ προστεταχὼς διὰ Μωυσέως, ὡς "Οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ," καὶ ὅτι μόνος αὐτὸς ὁ σώζων ἐστὶ καὶ ἀνιδρωτὶ κατορθῶν πᾶν ὅπερ βούλοιο, αὐτὸς ὁ τροφο- φορήσας κατὰ τὴν ἔρημον, καὶ ἐν γῆ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ πηγὰς μὲν ὑδάτων ἀνεῖς, καθιεῖς δὲ τὸ μάννα, καὶ ἄρτον ἀγγέλων καὶ ἐξ οὐρανοῦ δωρούμενος, καὶ ὡς ἐν τάξει ποιμένος ἀγαθοῦ καταβόσκων εἰς εὐθυμίαν, κατὰ τὰς νομάς αὐτῶν ἦτοι τὰς ἀπάρσεις, ἀνενδεεῖς γὰρ ἦσαν παντὸς ἀγαθοῦ κατὰ τὴν ἔρημον οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καίτοι τόπους ἐκ τόπων αἰεὶ μεταμείβοντες, καὶ ἐν γῆ τραχεῖα καὶ ἀκάρπῳ καταυλιζόμενοι. Χρὴ δὴ οὖν ἄρα μεμνησθαι διὰ παντός, ὧν ἂν ἔχοιμεν παρὰ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις λήθην ὡς ἀποτάτω ποιεῖσθαι φιλεῖν τῆς ἑαυτῶν διανοίας, ὡς ὀλέθρου πρόξενον, καὶ παρο- τρύνον εἰς ἀγανάκτησιν τὸν ἀπάσης ἡμῖν εὐημερίας δοτῆρα Θεόν. ὁ γὰρ ἀχάριστος ὡς βλάσφημος, κατὰ γε τὸ ὑπὸ τοῦ σοφῶς εἰρημένον. 9Καὶ ἐνεπλήσθησαν εἰς πλησμονὴν, καὶ ὑψώθησαν αἱ καρδίαι αὐ- τῶν ἕνεκα τούτου ἐπελάθοντό μου.9 Ὡσπερ οἱ τῶν ἰατρῶν ἐμπειρότατοι τὰς τῶν νοσημάτων εὐ μάλα περιαιθοῦντες αἰτίας, τοῖς ἀπὸ τῆς τέχνης ἐπικου- ρήμασιν ἀνακόπτειν ἐπέιγονται κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς εἰς νοῦν ἔσω καὶ καρδίαν ὄρων, τὰς τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν αἰτίας περιεργάζεται, οὕτω τε λοιπὸν 1.266 τοῖς καθήκουσι περιστέλλει φαρμάκοις τὸν ἀβρῶσθήσαντα νοῦν. αἰτιᾶται τοίνυν τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, ὡς ἐκ τῆς ἄγαν εὐημερίας πρὸς λήθην ἐνηνεγμένους τοῦ πάντα αὐτοῖς χορη- γοῦντος τὰ ζωαρκῆ καὶ τὰ ὅσαπερ ἂν φαίνοιτο κατα- λαμπρύνειν εἰδότα· καίτοι προηγορευκότος τοῦ νόμου σαφῶς "Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, τοῦ μὴ φυλάξαι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ καὶ τὰ κρίματα καὶ τὰ δικαίω- ματα αὐτοῦ, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον· μὴ φαγῶν καὶ ἐμπλησθεῖς, καὶ οἰκίας καλὰς οἰκοδομήσας, καὶ κατοι- κήσας ἐν αὐταῖς, καὶ τῶν προβάτων σου καὶ τῶν βοῶν σου πληθυνθέντων σοι, ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ πληθυν- θέντων σοι, καὶ πάντων ὧν σοι ἔσται πληθυνθέντων σοι, ὑψωθῆς τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου τοῦ ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δου- λείας τοῦ ἀγαγόντος σε διὰ τῆς ἐρήμου τῆς μεγάλης καὶ τῆς φοβεραῆς ἐκείνης, οὗ ὄφεις

δάκνων, καὶ σκορπίος, καὶ "δίψα, οὐ οὐκ ἦν ὕδωρ." ἔχει γὰρ οὐκ ἀνικάνως αἰεί πως ἢ τρυφή, καὶ τὸ ἀδοκίτοις τιμαῖς ἐναβρύνεσθαι, καὶ εἰς λήθην ἡμᾶς ἀποφέρειν Θεοῦ, καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων κατασεῖν δύνασθαι τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. ἀρκέσει δὲ οἶμαι πρὸς ἔλεγχον ἀποσκιρτήσας ὁ Ἰσραὴλ, καὶ τὸ τῆς εὐημερίας πλάτος τῆς εἰς τοῦτο δεινῆς ἀρρώστιας εὐράμενος ἀφορμῆν· καὶ ἐπειδὴ κρείττους ἦσαν ἐθνῶν, ἐπαμύνοντος δηλονότι τοῦ πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ, νενοσήκασιν τὴν ἀλαζο- νεϊάν, ἑαυτοῖς που τάχα καὶ οὐ τῷ προασπίζοντι Θεῷ τὴν ἐκ τῶν κατορθωμάτων ἀνατιθέντες λαμπρότητα. Σφαλερὸν οὖν ἄρα καὶ δυσδιοίκητον ἢ τρυφή, καὶ λεία τις ὡσπερ ὁδὸς εἰς ἀπόστασιν τὴν ἀπὸ Θεοῦ· παρὰ πολὺ δὲ ἀμείνων ἢ σύμμετρος θλίψις. πιστώσονται δὲ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς αἱ τῶν ἀγίων φωναί. ὁ μὲν γὰρ τις ἔφασκε "Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου· ἐν θλίψει μικρᾷ ἢ 1.267 "παιδεία σου ἡμῖν" ὁ δὲ γε σοφώτατος Παῦλος, παντὸς ἡμῖν ἀγαθοῦ ρίζαν οἶᾷπερ καὶ γένεσιν τὴν θλίψιν ἐτίθει λέγων "Ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἢ δὲ ὑπο- "μονὴ δοκιμὴν, ἢ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἢ δὲ ἐλπίς οὐ κατα- "σχύνει." ψάλλει δὲ που καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Αγαθὸν μοι ὅτι ἐταπεινώσας με, ὅπως ἂν μάθω τὰ "δικαιώματά σου." 9Καὶ ἔσομαι αὐτοῖς ὡς πάνθηρ καὶ ὡς πάρδαλις· κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀσσυρίων ἀπαντήσομαι αὐτοῖς ὡς ἄρκτος ἀπορουμένη, καὶ διαρρήξω συγκλεισμὸν καρδίας αὐτῶν, καὶ φάγονται αὐτοὺς ἐκεῖ σκύμνοι δρυμοῦ, θηρία ἀγροῦ διασπάσει αὐτούς.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ τῆς εὐθυμίας τὸ πλάτος γέγονεν αὐτοῖς ὀλέθρου πρόξενον καὶ ἀποστασίας ἀφορμὴ, ταύτητοι λοιπὸν αἱ θλίψεις ἐπάγονται, καὶ ἀναλόγως τοῖς ἀρρώστημασι. τὰ γὰρ τοι πολὺ νενοσηκότα τῶν σωμάτων καὶ σεσηπότα λοιπὸν, εἴξειεν οὐδαμῶς ἡπίους μὲν ἔτι φαρμάκοις, δέοιτο δ' ἂν μᾶλλον καὶ σιδήρου καὶ πυρός. οὐκοῦν ἐπειδήπερ τὸ τῆς θείας ἡμερότητος μέγεθος ὠνησεν ὀλίγα τοὺς ἐξ Ἰσ- ραὴλ, ἵνα μὴ λέγοιμι παντελῶς οὐδὲν, θηριοπρεπῆς αὐτοῖς ἀγριότης ἐπάγεται. ἑαυτὸν δὲ παρεικάζει τοῖς ὅτι μάλιστα τῶν θηρίων δεινοτάτοις καὶ βοροῖς, καὶ πολὺ λίαν ἔχουσι τὸ εἰς ὠμότητα βλέπον. οὐχ ὅτι πάντως ἡ θεία τε καὶ ἀπόρρητος φύσις γένοιτ' ἂν ἐν τοιαύταις ὀργαῖς, ἀλλ' ἐκεῖνό που τάχα διδάσκει πάλιν, ὅτι κεκρήσονται μὲν οἱ Ἀσσύριοι ταῖς οὕτως ἀκράτοις ὀργαῖς, ἀπάνθρωποι τε καὶ ἀτεράμονες, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τοιούτων, γεγονότες ἀλώσονται· δόξειε δ' ἂν εἶναι Θεοῦ τὸ πραττόμενον, ἐπεὶ τοι γενέσθαι συγκε- χώρηκεν αὐτὸς, τοῖς οὕτως ἀγρίως ἡμαρτηκόσι τὴν αὐτοῖς πρέπουσαν ὀργὴν ἐπαφείς. εὐρήσω τοίνυν αὐτοὺς ὡς πάνθηρ 1.268 καὶ ὡς πάρδαλις· ἀποκομισθήσονται γὰρ εἰς τὴν Ἀσσυρίων. ἀπαντήσομαι δὲ αὐτοῖς καὶ ὡς ἄρκτος ἀπορουμένη, τουτέστιν, ἢ πεινώσα τυχόν, ἢ γγον ἀλύουσα σφόδρα, τῶν σκύμων ἐξηρημένων· τότε γὰρ μάλιστα φασὶ τῆς ἐμφύτου μανίας εἰς ἄκρον ἔρχεσθαι τὸ θηρίον. καὶ διαρρήξω συγκλεισμὸν καρδίας. συγκλεισμὸν ἐν τούτοις τὴν ἀσφάλειαν λέγει. ἀσφάλεια δὲ καρδίας τὸ θάρσος, ὅπερ ἂν ἔχοι τις κατ' ἐχ- θρῶν· οὐ δὴ καὶ διερρώγοτος, τὰ ἐκ τῆς δειλίας εἰσκρίνεται πάθη, ὡς καὶ ἀμαχεῖ τοῖς ἐχθροῖς χαρίσασθαι τὸ νικᾶν. ὅμοιον οὖν ὡς εἰ λέγοι τυχόν εἰς ἐσχάτην αὐτοῦ κατοίσω δειλίαν, καίτοι τῶν δι' ἐναντίας πεινῶντί τε καὶ ἠτεκνωμένῳ παρεικασθέντων θηρίῳ, φημι δὴ τῇ ἄρκτῳ. ὅτι δὲ καὶ τοῖς τῆς αἰχμαλωσίας ἐναλόντες δεσμοῖς, καὶ εἰς τὴν τῶν Ἀσσυ- ρίων ἀπενηνεγμένοι χώραν, οὐδεμίαν ἔξουσιν ἀπόνευσιν τῶν κακῶν, ἔψονται δὲ ὡσπερ αὐτοῖς κάκεισε τὰ μοχθηρὰ, παρ- ἔδειξεν εἰπὼν Καὶ καταφάγονται αὐτοὺς ἐκεῖ σκύμνοι δρυμοῦ, θηρία ἀγροῦ διασπάσει αὐτούς. τὰ γὰρ τῶν Ἀσσυρίων ἀτί- θασα γένη, σκύμοις τοῖς ἐν δρυμοῖς καὶ θηρίοις παρεικάζει, πολὺ νενευκότα πρὸς τὸ ἀνήμερον. 9Τῇ διασπορᾷ σου Ἰσραὴλ τίς βοηθήσει; ποῦ ὁ βασιλεὺς σου οὗτος; καὶ διασωσάτω σε ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου· κρινάτω σε ὃν εἶπας Δός μοι βασιλέα καὶ ἄρχοντα. καὶ ἔδωκά σοι ἐν ὀργῇ μου, καὶ ἔσχον ἐν τῷ θυμῷ μου συστροφὴν ἀδικίας.⁹ Ἐφην ἤδη καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ βραχὺ, ὅτι κατητιᾶτο Θεὸς τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, ὡς οὐκ οἶδ' ὅπως

έλομένους τὸ ἀνθρωπίνους μᾶλλον ὑπεξεῦχθαι ζυγοῖς, καὶ ἀνήνασθαι τὴν ὑπ' αὐτῷ 1.269 βασιλείαν τῷ Θεῷ, καίτοι βεβασιλευκός τῶν ἀρχαιοτέρων, διὰ Προφητῶν ἀγίων. ἔφη γὰρ, ὅτι "Καὶ ἐν Προφήτῃ "ἀνήγαγε Κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐν Προ- "φήτῃ διεφυλάχθη." ὑμεῖς δὲ, φησὶ, τὸ ὑπὸ Θεῷ πράττειν παρωθούμενοι, καταβεβοήκατε τοῦ μακαρίου Σαμουὴλ λέ- γοντες "Ἴδου σὺ γεγήρακας, καὶ οἱ υἱοὶ σου οὐ πορεύονται "ἐν τῇ ὁδῷ σου· καὶ νῦν καταστήσον ἐφ' ἡμᾶς βασιλέα "δικάζειν ἡμᾶς, καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη." οὐκοῦν ἐπειδήπερ εὖ βεβουλευσθαι δοκεῖς, ἀναστήσας ἐπὶ σαυτῷ βασιλέα, καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, σώζεσθαι τε παρ' αὐτοῦ προσεδόκησας, ποῦ νῦν ἄρα ἐστίν; ἴδου καιρὸς ἐπιδείξεως, πολεμείτω σου τὸν πόλεμον, ὀπλιζέσθω λαμπρῶς, σωζέτω τὰς πόλεις, προασπιζέτω τῶν ὑπὸ χεῖρα, κατασοβείτω τῶν δι' ἐναντίας, ἐλαυνέτω νεανικῶς τοὺς καταδηοῦν ἐθέλοντας οἴκους τε καὶ πόλεις. Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖς Καίτοι φαίνομαι μὲν ὡς αἰτήσας ἐγώ, σὺ δὲ καὶ δούς καὶ κεχρικῶς ἐν ἀρχαῖς τὸν Σαούλ. ναί φησιν, ἀλλ' ἐν ὀργῇ δέδωκα τὸν ἡγούμενον, καὶ ἔσχον ἐν τῷ θυμῷ μου συστροφὴν ἀδικίας, ὡς ἡδικημένος παρὰ σοῦ, φησί· μόνον δὲ οὐχὶ καὶ τῶν τῆς βασιλείας θῶκων ἐξωθούμενος, τό γε ἦκον εἰς τὸ σοὶ δοκοῦν, τεθύμωμαι λίαν. πλὴν ἀνέδειξα, καίτοι τὸ χρῆμά φησιν οὐκ ἀναγκαῖον εἰδὼς εἰς ὄνησιν, ἀλλ' ἵνα σε τῶν πραγμάτων ἢ πείρα πληροφορήσῃ καλῶς, ὅτι σκαῖα καὶ ἄχρηστα κἂν τούτῳ βεβούλευσαι. ποῦ γὰρ νῦν ἐστίν, ἢ ποῖα λοιπὸν ἐξ αὐτοῦ γένοιτ' ἂν τοῖς πολεμου- μένοις ἢ ὄνησις; ἀλλ' εἴπερ ἦσθα πάλιν ὑπὸ τὴν ἐμὴν φειδῶ τε καὶ χεῖρα, πάντως ἂν ὠφθῆς ἐν ἀμείνοσι τῶν ἐχθρῶν. οὐκοῦν "Ματαῖα σωτηρία ἀνθρώπου" κατὰ τὸ γε- γραμμένον, καὶ "Ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν," ἢ ἐπ' ἄρχουσιν 1.270 ἐλπίς· ἐκρύεται δὲ καὶ μάλα ῥαδίως οὐς ἂν ἔλοιτο Θεός, καὶ οὐς ἂν καταθεάσαιτο τὴν ἐπ' αὐτῷ τιμῶντας ἐλπίδα. 9Ἐφραΐμ, ἐγκεκρυμμένη ἢ ἀμαρτία αὐτοῦ· ὠδίνες ὡς τικτούσης ἤξουσιν αὐτῷ. οὗτος ὁ υἱός σου ὁ φρόνιμος, διότι οὐ μὴ ὑποστῇ ἐν συντριβῇ τέκνων.⁹ Τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ "Συνέλαβε πόνον, καὶ ἔτεκεν ἀνο- "μίαν." ἐν ἀρχαῖς μὲν γὰρ Ἱεροβοὰμ, ἵνα τῶν σκῆπτρων μὴ ἀποπέσοι· τὰς κατὰ νόμον θυσίας ἀποπληροῦν ἐθέλοντος τοῦ Ἰσραὴλ, ταύτης τε ἔνεκα τῆς αἰτίας ἀναφοιτῶντος εἰς Ἱεροσόλυμα· τὰς δαμάλεις ἐπενόησε τὰς χρυσᾶς. καὶ ὥσπερ τινὰ πονηροῦ σπέρματος καταβολὴν εἰς νοῦν ἐδέχετο κατακεχωσμένην, ὥσπερ καὶ ἐγκεκρυμμένην τὴν ἀμαρτίαν. ἀλλ' ἤξει φησὶ καὶ ὁ τῶν ὠδίνων καιρός. οὗτος δ' ἂν νοοῖτο πάλιν, ὅ τε τοῦ πολέμου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας, εἰ γὰρ καὶ μὴ αὐτῷ συνέβη τῷ Ἐφραΐμ, ἀλλ' οὖν τοῖς ἐξ αὐτοῦ γε- γονόσιν, ἡγουν τοῖς τῆς ἀρχῆς διαδόχοις, ἐπῆλθον κατὰ καιροῦς, ὅτι τῆς ἐκείνου δυσσεβείας γεγόνασι μιμηταί. Διαλέγεται τοίνυν ὡς πρὸς τὴν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ Συναγω- γὴν καὶ φησὶ Τίς σε διασώσει; ἄρα ὁ υἱός σου οὗτος ὁ φρόνιμος; λέγων δὲ τὸ οὗτος, ἢ τὸν κατὰ καιροῦς βασι- λεύοντα δείκνυσιν, ὃς καὶ τὴν τοῦ δοκεῖν εἶναι συνετὸς ἐδέχετο δόξαν· παρέπεται γὰρ τοῦτο τοῖς κρατοῦσιν αἰεὶ· ἡγουν ἕτερόν τι, καὶ τῷ καιρῷ πρέπον ὑποδηλοῖ, καθ' ὃν καὶ ὁ τῆς προφητείας ἐγένετο λόγος. βασιλεύοντος γὰρ τοῦ Ἀχαζ ἐπὶ τὸν Ἰούδαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, "ἐν ἐνδε"κάτῳ ἔτει, βεβασίλευκεν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ "Ὡσηὲ υἱὸς Ἥλᾶ, ὃς ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς "Κυρίου." ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ κατεστράτευσε τῆς Σα- 1.271 μαρείας Σαλμανασάρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων. "Καὶ ἐγενήθη, "φησὶν, Ὡσηὲ αὐτῷ δοῦλος." ὠργίζετο δὲ λίαν ὁ Ἀσσύριος ἐπ' αὐτῷ δι' αἰτίαν τοιαύτην. ἔπεμψε μὲν γὰρ πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους, αἰτῶν μαναὰ καὶ τὰ συνήθη· ὁ δὲ προστάττεσθαι παρ' ἐκείνου μὴ ἀνασχόμενος, ἐπρεσβεύετο πρὸς Σηγῶρ βασιλέα Αἰγύπτου, τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν αἰτῶν. πρὸς τοῦτο λελυπημένος ὁ Σαλμανασάρ, πεπολιόρηκε μὲν τὴν Σαμαρείαν, ἐφ' ὅλοις ἔτεσι τρισίν. εἶτα ζωγράφας τὸν Ὡσηὲ, δεσμώτην ἐποίει, καὶ κατέγραφεν ἐν οἰκέταις, ἀπώκισε δὲ καὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐν ὀρίοις Περσῶν καὶ Μήδων. ἔοικεν οὖν ὁ προφητικὸς ἡμῖν λόγος Ὡσηὲ τὸν Ἥλᾶ καταδεικνύειν ἐν τούτοις, ὃν καὶ φρόνιμον ἀποκαλεῖ, οὐχ ὅτι

συνετὸς ἦν κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλ' οἰονεῖπως εἰρωνεύεται· ἐδόκει μὲν γὰρ παρὰ τῷ Ἰσραὴλ συνετὸς εἶναί τις, καὶ σφόδρα σοφῶς βεβουλεύσθαι, διὰ τοι τὸ ἐλέσθαι τὴν ἐξ Αἰγύπτου καλεῖν ἐπικουρίαν αὐτοῖς. ἀλλ' ἦλω ψυχρὰ καὶ ἀνόνητα καὶ δράσας καὶ βουλευσάμενος. τίς δὴ οὖν ἄρα, φησὶν, ἐξελεῖται σε τοῦ μὴ παθεῖν τὰς ἀνηκέστους συμφοράς; οὗτος ὁ υἱὸς σου ὁ φρόνιμος, διότι οὐ μὴ ὑποστῆ ἔν συντριβῇ τέκνων. τῶν γὰρ σῶν τέκνων συντριβομένων φησὶν οὐδ' ἂν αὐτὸς ὑποσταίη· ληφθήσεται γὰρ δοῦλός τε καὶ αἰχμάλωτος ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις· βαδιεῖται πρὸς Ἀσσυρίους. σοφὸς οὖν ὁ ψάλλων "Ἰσχύς μου καὶ ὕμνησίς μου ὁ Κύριος." παρ' αὐτοῦ γὰρ πᾶσα δύναμις, καὶ σωτηρία πᾶσα· καὶ σώζων οὐκ ἔστι πάρεξ αὐτοῦ. Ἐκ χειρὸς ἄδου ῥύσομαι αὐτούς, ἐκ θανάτου λυτρώσομαι αὐτούς· ποῦ ἡ δίκη σου, θάνατε; ποῦ τὸ κέντρον σου, ἄδι;9 Τὰ ἐκ θυμοῦ λαλήσας τοῖς ἡμαρτηκόσι, καὶ τὰ ἐκ λύπης 1.272 ἐσόμενα προαπηγγελκῶς, ἀναπεφοίτηκε πάλιν εἰς θεοπρεπῆ τε ἡμερότητα, καὶ ὅτι μὴ εἰσάπαν τὸ ἐπὶ γῆς ἀπέστραπται γένος, μήτε μὴν ἀνῆκεν εἰς καταφθορὰν ἀχάλινόν τε καὶ ἀτελεύτητον, ἀλλ' ἔσται τις κατὰ καιροὺς φειδῶ καὶ ἀνάκλησις εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐν Χριστῷ, καταμεμήνυκε προστιθεῖς, ὡς ῥύσεται μὲν ἐκ χειρὸς ἄδου, καὶ ἐκ θανάτου λυτρώσεται, δῆλον δὲ, ὅτι τοὺς ὑπ' αὐτὸν γεγονότας, διὰ τὴν εἰσποιητὸν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἐν ἀρχαῖς τοῦ Ἀδάμ παράβασιν. πεποιθῆται γὰρ ἡ τοιαύδε πάλιν ὑπόσχεσις, οὐχὶ μόνῳ τῷ Ἐφραΐμ, ἦγουν τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἅπασιν δὲ μᾶλλον τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος "Οὐκ Ἰουδαίων ὁ Θεὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐθνῶν. δεδικαίωκε γὰρ "περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως." λελύτρωται γὰρ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς ἄδου, τουτέστιν, ἐκ τῆς τοῦ θανάτου καταδυναστείας, καὶ ὁ τῆς λυτρώσεως τρόπος ὁ Χριστοῦ νοεῖται θάνατος. ἀνέτλη γὰρ ἐκὼν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ ξύλου σφαγὴν, καὶ τεθριάμβευκεν ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, προσηλώσας αὐτῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον. τότε γὰρ τότε "καὶ πᾶσα μὲν ἀνομία τὸ ἑαυτῆς ἐνέφραξε στόμα;" κατήργηται δὲ καὶ τὸ τοῦ θανάτου κράτος, ἐξηρημένης τῆς ἁμαρτίας· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ τοῦ θανάτου νίκη, καὶ τὸ κέντρον τοῦ ἄδου. οὕτω καὶ ὁ σοφὸς ἡμῖν ἠρμήνευσε Παῦλος. ἔφη γὰρ, ὅτι "Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἐστὶν ἡ ἁμαρτία, ἡ "δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος," οὐκοῦν τῆς ἀπάντων ἁμαρτίας ἀνηρημένης ἐν Χριστῷ, φαίμεν ἂν εἰκότως καὶ ἡμεῖς αὐτοῖ Ποῦ ἡ νίκη σου θάνατε; ποῦ τὸ κέντρον σου ἄδι; "Θεὸς γὰρ ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ "ἀποθανῶν" ὑπὲρ ἡμῶν, μᾶλλον δὲ "δοῦς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον "ὑπὲρ πάντων," εἷς ὁ πάντων ἀξιώτερος, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ πεπλουτήκαμεν τὸ ἀναφοιτῆσαι πάλιν εἰς ἀφθαρσίαν. 1.273 9Παράκλησις κέκρυπται ἐξ ὀφθαλμῶν μου; διότι οὗτος ἀνά μέσον ἀδελφῶν διαστελεῖ.9 Ἀναγνωσόμεθα τοῦ προκειμένου τὸν πρῶτον στίχον κατ' ἐπερώτησιν, καὶ ὑποστιγμὴν, καὶ τι τοιοῦτον ἡμῖν ὑπεμψήνειεν ἂν ὀρθῶς νοεῖν ἠρημένοις. κατηρρώστησέ φησιν, ἡ ἀνθρώπου φύσις τὸ πολυειδὲς εἰς ἁμαρτίαν, καὶ ἀπονέβευκεν οὐ μετρίως εἰς τὸ πλημμελές· ταύτητοι δικαίως κατεδικάσθη θανάτῳ. εἶτα τίς ἔσται τῆς ἐπικουρίας ὁ τρόπος τοῖς τοῦτο παθοῦσιν, ἢ ὅπως ἂν διακρούσαιντο τὸ συμβεβηκός, αὐτὸς ἐγὼ διασκέψομαι, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ ὀρίσας ἔχω. ἢ ἄρα τίς ἐστὶν ἐν ὑμῖν, φρενοβλαβείας εἰς τοῦτο προήκων, ὡς οἴεσθαί τε καὶ λέγειν, ὅτι παρακλήσεως καὶ παραμυθίας ἐστὶ τίς τρόπος, ὃν ὁ θεῖός τε καὶ ἀκήρατος οὐχ ἑώρακε νοῦς; εἰμὶ γὰρ τεχνίτης, ἀναλκίς τε πρὸς οὐδὲν, ἀλλ' εὖ οἶδα πάντα, καὶ ἀμελλητὶ κατορθῶ τὸ δοκοῦν. Καίτοι, φησὶν, οὗτος ἀνά μέσον ἀδελφῶν διαστελεῖ. προαπαγγέλλει δὲ διὰ τούτων ἡμῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ πάντων παράκλησις, ὁ τῆς θεραπείας τρόπος· αὐτὸν προώρισεν ὁ Πατὴρ πρὸ χρόνων αἰωνίων Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν τοῖς τῷ θανάτῳ κεκρατημένοις. αὐτὸν ἔφη διαστέλλειν ἀνά μέσον ἀδελφῶν. καὶ τί δὴ τοῦτο ἔστιν, αὐτοῦ λέγοντος ἀκηκόαμεν τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ "Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν "εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον

βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ "μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς "αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην "κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ "οἰκειακοὶ αὐτοῦ" καὶ πάλιν τὰ ἐσόμενά που προαπαγ- γέλλων τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς "Παραδώσει, φησὶν, ἀδελφός 1.274 "ἀδελφὸν εἰς θάνατον," καὶ ἐπαναστήσεται πατήρ ἐφ' υἱοῦς. ἐπειδὴ γὰρ τὴν τοῦ διαβόλου καθήρηκε τυραννίδα, καὶ τῶν τῆς εἰδωλολατρείας ἐξείλετο βρόχων τοὺς πεπλανημένους, κατέδησεν οὕτως πρὸς ἀγάπην τὴν πρὸς ἑαυτὸν, ὡς καὶ φυσικῆς ἀλογῆσαι φιλοστοργίας τοὺς πεπιστευκότας, καὶ ἀδελφούς ἀνήνασθαι καὶ πατέρας καὶ οἴκους καὶ γένη, καὶ ἀποχρήσειν αὐτοῖς εἰς ἅπασαν εὐθυμίαν, ὑπολαβεῖν τὸ προσκεκλίσθαι τῷ Χριστῷ. καὶ γοῦν καὶ ὁ μακάριος Δαυεῖδ, ὡς ἐκ προσώπου τῶν τοῦτο κατορθωκότων ψάλλει που καὶ φησὶν ὅτι "Ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατ- "ἐλίπον με, ὁ δὲ Κύριος προσελάβετό με." 9'Επάξει καύσωνα ἄνεμον Κύριος ἐκ τῆς ἐρήμου ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἀναξηρανεῖ τὰς φλέβας αὐτοῦ, ἐξηρημώσῃ τὰς πηγὰς αὐτοῦ· αὐτὸς καταξηρανεῖ τὴν γῆν αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἐπιθυμητὰ αὐτοῦ.⁹ Μεθίστησι μὲν τὸν λόγον ἐπ' αὐτὸ τὸ τοῦ θανάτου πρόσωπον, ἀνέμω δὲ νότῳ καὶ καύσωνι παρεικάζει Χριστὸν, ὃν καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου φησὶν ἐπενεχθήσεσθαι κατὰ καιρούς. χρή δὲ εἰδέναι, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, ἐκεῖνο, ὅτι τῶν Ἰουδαίων ἡ χώρα πλατεῖαν καὶ ἀκατάληπτον ἔρημον ἔχει, κειμένην ἐν μέρεσι τοῖς νοτιωτάτοις, κἂν εἰ συνέβη ποτὲ τὸν ἐκεῖθεν ἄνεμον κατενεχθῆναι ῥαγδαίως, περιδεεῖς ἦσαν οὐ με- τρίως, ἀναινομένης τῆς χώρας. δοκεῖ δὲ τισὶ καὶ αὐτὰς τῶν ὑδάτων τὰς ἐν τῇ γῆ φλέβας ὀκνηροτέρας ποιεῖσθαι τὰς χορηγίας, καὶ ταῖς τοῦ βιαίου καὶ πυρώδους πνεύματος προσ- βολαῖς ἀνακόπτεσθαι. οὐκοῦν ἐξ ὧν ἴσασι καὶ πεπείρανται, ποιεῖται τοὺς λόγους. 1.275 Ἐπενεχθήσεσθαι δὴ οὖν τῷ θανάτῳ Χριστὸν ὁ προφη- τικὸς ἡμῖν ἔφη λόγος ἀνέμω καύσωνι παραπλήσιον, ὃς πάσας αὐτοῦ τὰς πηγὰς καὶ τὰς φλέβας καταξηρανεῖ. ἐπιμένει οὖν τῇ τροπῇ, καὶ μάλα ὀρθῶς, καὶ ὡς ἀπό γε τοῦ συμ- βαίνειν εἰωθότος, τὴν τοῦ μυστηρίου ποιεῖται δήλωσιν. φλέβας δὲ καὶ πηγὰς τοῦ θανάτου, τοὺς τῆς ἀπωλείας τρόπους εἶναί φαμεν, ἦτοι τὰς πονηρὰς καὶ ἀντικειμένας δυνάμεις. δι' αὐτῶν γὰρ ὡσπερ τὴν τῶν ἀεὶ κατὰ καιρούς ἀπολλυμένων χορηγεῖται πληθύν. οὕτω νοήσεις καὶ τὰ σκεύη τὰ ἐπιθυμητὰ αὐτοῦ. σκεύη γὰρ ἀπολλύοντα τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τῷ θανάτῳ τίμια φαίη τις ἂν εἰκότως, ἢ τὰς πονηρὰς καὶ ἀντικειμένας δυνάμεις, ἧγουν ἀνοσίους τινὰς τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς ἐκείνου δυστροπίας θεραπευτὰς, καὶ προσαπολλύντας ἑαυτοῖς ἑτέρους. πνεύσαντος δὴ οὖν τοῦ καύσωνος, ἅπασά φησὶν ἡ τοῦ θανάτου ξηρανθήσεται γῆ. πε- ποίηται δὲ πάλιν ὡς ἐκ μεταφορᾶς ὁ λόγος. ὁμοιον γὰρ ὡς εἰ καὶ λέγοι τυχόν Κατεβόσκετο μὲν ὡσπερ τι χωρίον ὁ θάνατος τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλ' ἔσται ξηρὸν, οὐχ εὐ- ρήσει νομὴν ὁ θάνατος. ἀνήρηται γὰρ ἡ φθορὰ προθέντος ἅπασι τοῦ Χριστοῦ τὴν ζωὴν, καὶ παλινάγρετον ἐφέντος ποιεῖσθαι τὴν ἀφθαρσίαν. 9'Αφανισθήσεται Σαμάρεια, ὅτι ἀντέστη πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῆς· ἐν ῥομφαίᾳ πεσοῦνται αὐτοὶ, καὶ τὰ ὑποτίθια αὐτῶν ἐδαφισθή- σονται, καὶ αἱ ἐν γαστρὶ ἔχουσαι αὐτῶν διαρῥαγήσονται.⁹ Διαπεράνας εὖ μάλα τὸν ἐπὶ Χριστῷ λόγον, καὶ τῆς καθόλου λυτρώσεως τὸ μυστήριον προαπηγγελκῶς ὁ μακά- ριος προφήτης, ἐποιμώζει πάλιν ταῖς τῶν προσκεκρουκότων συμφοραῖς, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ κατολοφύρεται τοὺς ἐν Σα- 1.276 μαρείᾳ. μετὸν γὰρ ἀπόνασθαί φησι, καὶ σφόδρα πλουσίως, τῶν ἐξ ἡμερότητος ἀγαθῶν, αὐτόμολοι δεδραμήκασιν πρὸς τὰ ἐξ ὀργῆς ἐσόμενα κατ' αὐτῶν, διάτοι τὸ ἀντεξάγειν ἐλέσθαι Θεῷ, καὶ δεσποτικοῖς προστάγμασι τὸ ἴδιον ἀντεγεῖραι θέ- λημα, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἀντιτετάχθαι δοκεῖν, ἢ καὶ ἐν μοῖρα γενέσθαι τῶν ἀνθεστηκότων αὐτῷ κατὰ ἀλήθειαν. τοιγάρτοι φειδοῦς ἀπάσης ἐξηρημένης ἔργον μὲν ἔσονται ῥομφαίας αὐτοί· ξένοι δὲ τῆς ἀπανθρωπίας ἐπινοηθήσονται τρόποι κατὰ τε γυναίων καὶ τέκνων. ὁμοῦ γὰρ τοῖς ἀρτιγενέσι νηπίοις πρόωρον

ὑπομενοῦσι θάνατον καὶ τὰ οὐπω κεκλη- μένα πρὸς τὸ εἶναι καὶ ζῆν, καὶ φθάσει τὴν δι' ὠδίνος πρόοδον τῶν πολεμίων τὸ ξίφος. πικρὸν οὖν ἄρα τὸ ἀντι- τάττεσθαι Θεῷ, καὶ ὀλέθρου πρόξενον ἀληθῶς καὶ δι' αὐτῆς ὀράται τῆς πείρας. 9'Επιστράφητι Ἰσραὴλ πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν σου, διότι ἠσθένησας ἐν ταῖς ἀδικίαις σου. λάβετε μεθ' ἑαυτῶν λόγους, καὶ ἐπι- στράφητε πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν· εἶπατε αὐτῷ ὅπως μὴ λάβητε ἀδικίαν καὶ λάβητε ἀγαθὰ, καὶ ἀνταποδώσομεν καρπὸν χειλέων ἡμῶν. Ἄσσοῦρ οὐ μὴ σῶση ἡμᾶς, ἔφιπποι οὐκ ἀναβησόμεθα· οὐκ ἔτι μὴ εἴπωμεν Θεοὶ ἡμῶν, τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ἡμῶν.⁹ Οὐ μετρίως ἂν τις ἀγάσαιτο κὰν τῷδε δὴ πάλιν τοῦ προφήτου τὸ εὐτεχνές, καὶ τοῦ λόγου τὴν οἰκονομίαν. πε- ποίηται γὰρ ἀγιοπρεπῶς, καὶ ἐστὶ τῆς ἄνωθεν μυσταγωγίας ἔμπλεως. προαναπεφώνηκε μὲν γὰρ τὴν ἐσομένην διὰ Χριστοῦ λύτρωσιν, καὶ ὅτι κατὰ καιροὺς ἀτονήσει θάνατος, καὶ ἀργήσει τὸ κέντρον τοῦ ἄδου· καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι 1.277 παρακλήσεως καὶ παραμυθίας τρόπος ἂν νοοῖτο παντελῶς οὐδεὶς, ὃς οὐκ ἐγνώσθη Θεῷ. καὶ τί μετὰ τοῦτο; συμβου- λεύειν ἦν ἀναγκαῖον τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτοῖς τελοῦντα λοιπὸν φρονεῖν τε καὶ δρᾶν, καὶ οἶονεὶ πρὸς ἀνάνηψιν ἀνα- κομίζειν ἐπείγεσθαι τοὺς μεμεθυμένους· οὐκ ἐξ οἴνου· πό- θεν; ἐκ φιληδονίας δὲ μᾶλλον κοσμικῆς, καὶ τοῦ προσκεῖ- σθαι φιλεῖν ταῖς τῶν δαιμονίων ἀπάταις. ἵνα τοίνυν μὴ ταῖς εἰς χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν ὑποσχέσει πρὸς τὸ ῥάθυμον ὑπτιούμενοι, τὸν σωφρονίζειν εἰδότα παρ' οὐδὲν ποιοῖντο λόγον, ταύτητοι χρησίμως πρὸς ὑπόμνησιν αὐ- τοὺς τῶν δεινῶν ἀναφέρει πάλιν, ἀφανισθῆσθαι μὲν τὴν Σαμαρείαν εἰπὼν, ὅτι ἀντέστη πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῆς· εἶτα τούτοις ἐκεῖνα προστιθεὶς, ἃ δὴ μάλιστα γὰ καταδεδίττεσθαί τε καὶ ἀνιᾶν οὐκ ἀνικάνως ἔχοντα φαίνεται τοὺς ἀκρωμένους. νήπια μὲν γὰρ ἔδαφισθήσεσθαί φησι· συνδιολεῖσθαι δὲ τοῖς ἐμβρύοις καὶ αὐτὰς τὰς μητέρας, οὐπω τῆς λαγόνος ἐξ- ενεγκούσας εἰς φῶς τὸ πολυευκτον ἄχθος. προκαταπτοήσας δὴ οὖν τοῖς δείμασιν, ἐπὶ καιροῦ λοιπὸν ταῖς τῶν νουθετου- μένων καρδίαις τὸν καλοῦντα πρὸς μετάγνωσιν ἐνήσει λόγον, ὅτι χρή παλινδρομεῖν, καὶ πρὸς Θεὸν ἐπανήκειν εὖ μάλα παραφωνῶν. λέγων δὲ ὅτι ἠσθένησας ἐν ταῖς ἀδικίαις σοῦ, δίδωσι νοεῖν, ὅτι πάντη τε καὶ πάντως συγκαταλήξει ταῖς ἀδικίαις καὶ τὸ ἀσθενεῖν αὐτοῦς, καὶ τοῖς τῆς ἀποστασίας τρόποις, εἰ ἐκ μέσου γένοιτο, συνοικήσεται καὶ τὰ δεινά. Τὸν δὲ γὰρ τῆς πρὸς Θεὸν ἐπιστροφῆς καταλειπόμενος τρό- πον· ἔσεσθαι γὰρ ἐν ἀμείνοσι καὶ ἐν φειδοῖ τῇ παρὰ Θεῷ τοὺς ἡμαρτηκότας εὖ μάλα φησὶν, οὐ τὰ ἐκ πλοῦτου προσ- ἄγοντας, οὐ χρυσὸν ἀναθέντας, οὐ σκεῦεσιν ἀργυροῖς τιμᾶν ἠρημένους, οὐ βουθυσίαις, οὐ μῆλων σφαγαῖς εὐφραίνοντας, ἀλλ' εἰ χαρίζαιντο λόγους, καὶ εὐστομεῖν ἔλοιντο τὸν τῶν^{1.278} ὅλων Δεσπότην ἐκμειλισσόμενοι. λάβετε γὰρ μεθ' ἑαυτῶν λόγους, εἶπατε τῷ Θεῷ, ὅπως μὴ λάβητε ἀδικίαν καὶ λάβητε ἀγαθὰ, τουτέστιν ἵνα μὴ ταῖς ἀδικίαις ἰσομέτρως κολάζησθε, καταπλουτῆτε δὲ μᾶλλον ταῖς τῶν ἀγαθῶν χορηγίαις, ἐπαγ- γείλασθε δὲ προσκομίζειν αὐτῷ τὰ ἀπὸ χειλέων, χαριστηρίους ὧδᾶς καὶ ἐξομολόγησιν. γλώσσης γὰρ τὰ τοιάδε καρποί. πλὴν ἐκεῖνο βοᾷτέ φησι, καὶ ἀραρότως ἐπαγγέλλεσθε, ὡς οὔτε Ἄσσοῦρ σῶσει ἡμᾶς, οὔτε μὴν ἔφιπποι ἀναβησόμεθα· ἀλλ' οὐδὲ ἐροῦμεν ἔτι Θεοὶ ἡμῶν, τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ἡμῶν. ἦσαν γὰρ οὗτοι τῆς ἀποστασίας οἱ τρόποι. διὰ ταῦτα προσ- κεκρούκασιν, ὅτι καὶ λελατρεύκασιν εἰδώλοις, καὶ τὸν ἀεὶ σῶζοντα Θεὸν ἀτιμάσαντες, ταῖς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικουρίαις προσνενημήκασιν τὴν ἐλπίδα. καὶ πολεμοῦντων μὲν αὐτοῖς τῶν Αἰγυπτίων, ἐπεκαλοῦντο τὸν Ἀσσύριον· Ἀσσυρίων δὲ πάλιν ὄπλα κατὰ τῆς Σαμαρείας ἠρμένων, κατεμισθοῦντο χρήμασι τοὺς τῶν Αἰγυπτίων ἵπποτοξότας, ἤγουν τοὺς τῆς ἐν πολέμοις ἵππικῆς ἐπιστήμονας. ταύτητοι καὶ ἤκουον Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Οὐαὶ οἱ καταβαίνοντες εἰς Αἴγυπτον "ἐπὶ βοήθειαν, οἱ ἐφ' ἵπποις πεποιοῦντες καὶ ἐφ' ἄρμασιν" ἐγελῶντο δὲ, καὶ μάλα δικαίως, προασπιστὴν ποιεῖσθαι σπουδάζοντες "Αἰγύπτιον ἄνθρωπον καὶ οὐ Θεόν,

ἵππων "σάρκας," κατὰ τὸ γεγραμμένον. οὐκοῦν ἀποφοιτᾶν ἐπαγ- γέλλονται καὶ τοῦ λατρεύειν εἰδώλοις καὶ τοῦ τὰς ἐλπίδας ἐπ' ἀνθρώποις ἔχειν ἔτι. ἐπανόρθωσις δὲ αὕτη τῶν ἤδη προεπτιασμένων, καλοῦσα πρὸς ἡμερότητα τὸν τῶν ὄλων Δημιουργόν, τὸν διὰ φωνῆς Προφήτου λέγοντα "Ἀποσ-"τροφῆ ἀποστρέψατε ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν ὑμῶν, οἶκος τοῦ "Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσονται ὑμῖν εἰς κόλασιν ἀδικίας." 1.279 Ὁ ἐν σοὶ, ἐλεήσει ὄρφανόν.⁹ Αὕτη τοῦ Προφήτου φωνὴ προτρέποντος εἰς μετάγνωσιν, καὶ τοῦ Δεσπότη τὴν γαληνότητα καθιστάντος ἐναργῆ, καὶ τὸν ὄκνον ὑποτεμνομένου τοῦ μεταγινώσκειν ἐθέλοντος. μὴ γὰρ ἐνδοιάσης, φησὶν, ὦ Ἰσραὴλ, ὅτι τεύξῃ τῶν κατ' εὐχὴν, εἰ προσκομίσεις τὴν μετάγνωσιν. ὁ γὰρ ἐν σοὶ Θεὸς ἐλεεῖν οἶδε καὶ κατοικτεῖρειν ὄρφανούς. οὕτω που φησὶ καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Ὀρφανὸν καὶ χήραν ἀναλήψεται," ἐξ ἑνὸς οἶμαι πράγματος, ἧγουν ἐκ προσώπων τῶν ὅτι μάλιστα κατελεεῖσθαι πεφυκότων, τῆς θείας τε καὶ ἀπορρήτου φύσεως καταδεικνύς τὸ φιλάνθρωπον. εἰ δὲ δὴ βούλοιτό τις τῆς ὄρφανίας τὸ χρῆμα καὶ αὐτῷ καταγράφειν τῷ Ἰσραὴλ· ἀπόλισθε γὰρ μονονουχὶ Πατὴρ τοῦ Θεοῦ, καίτοι λέγοντος ἐναργῶς "Υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραὴλ·" φαίην ἂν ἔγωγε καὶ τῆδε νοεῖν ὀρθῶς. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα τεθαρρήκοντας ὡς ἀγαθός τε ἐστὶ καὶ πρόχειρος εἰς φιλανθρωπίαν ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, ἀοκνό- τατα μετανοεῖν, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἐπανορθώσεσι, τὰς τῶν ἤδη προεπτιασμένων ἀπολύειν αἰτίας. Ἡ ἰάσομαι τὰς κατοικίας αὐτῶν, ἀγαπήσω αὐτοὺς ὁμολόγως, διότι ἀπέστρεψεν ἡ ὀργή μου ἀπ' αὐτῶν.⁹ Εἰσκεκόμεσται γείτων εὐθύς, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἀγχίθυρος, ὁ παρὰ Θεοῦ λόγος, ἰᾶσθαι τε τοὺς ἡσθηνηκότας ὑπισχνου- μένου, καὶ ὁμολόγως ἀγαπᾶν, τουτέστιν, ὁμολογουμένως καὶ ἀκρύπτως ἤδη λοιπὸν ἐνεργοῦντα φαίνεσθαι τὰ ἐκ φειδοῦς καὶ ἀγάπης, καὶ τὴν παντὸς ἐπίδοσιν ἀγαθοῦ. δηλοῖ δὲ πρὸς 1.280 τούτοις, ὅτι καὶ τῆς εἰς αὐτοὺς κατέληξεν ὀργῆς, καὶ τῆς αὐτῷ φιλητῆς οὐκ ἀποδημήσει φιλανθρωπίας. ἔοικε δὲ πάλιν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν τούτοις, οὐ μόνως διαμεμνήσθαι τῆς τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἐπιστροφῆς, συνεισκομίζειν δὲ μᾶλλον καὶ τὴν τῶν ἔθνων κλησίν· ὅτι μὴ "πάντες οἱ" ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ·" καταλογίζονται δὲ μᾶλλον εἰς τέκνα οἱ ἀκολουθοῦντες "τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ πί- "στεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ." οὐκοῦν συνεισφέρεται καὶ ἡ τῶν ἔθνων κλησίς, καὶ ἡ πρὸς Θεὸν οἰκείωσις ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως καὶ ἀγιασμοῦ· κατασημαίνεται δὲ πρὸς τούτῳ καὶ ἡ τῶν πνευματικῶν χορηγία, καὶ τῆς χάριτος τὸ ἀμφιλαφές, δηλὸν δὲ ὅτι τῆς ἐν Χριστῷ. Ἡ ἔσομαι ὡς δρόσος τῷ Ἰσραὴλ.⁹ Πάντως που καταπαιίνουσα καὶ κατάρδουσα τὸν νοῦν τῶν κεκλημένων εἰς μετάγνωσιν, τῆ ἄνωθεν παρακλήσει, δηλὸν δὲ ὅτι τῆ διὰ Πνεύματος· ἄνωθεν γὰρ ἡ δρόσος. Ἡ ἀνθήσει ὡς κρίνον.⁹ Ἡ ἐκδώσει φησὶ τὸ εὐῶδες ἐν Χριστῷ, καὶ τῆς εὐαγοῦς πολιτείας τὴν εὐοσμίαν, καὶ ἀπόλεκτον ἄνθος ἔσται λοιπόν. Ἡ καὶ βαλεῖ τὰς ρίζας αὐτοῦ ὡς λίβανος, πορεύσονται οἱ κλάδοι αὐτοῦ.⁹ Ὅτι μὴ εὐκατάσειστος τῶν πιστευόντων ὁ νοῦς, οὐδὲ οἷον ἔτοιμος εἰς τὸ νικᾶσθαι πνεύμασι πονηροῖς, διὰ τούτου δηλοῖ. ἔσται γὰρ οὕτως ἀσφαλῆς καὶ ἐρηρυσμένος, καθά- περ ἀμέλει καὶ τὸ τοῦ λιβάνου φυτὸν, ὃ καθήσει μὲν εἰς βάθος πολὺ τὴν ρίζαν· τοῖς γεμῖν ἄνωθεν κλάδοις, οὐ με- 1.281 τρίως εὐρύνεται. σπαταλώσης γὰρ τῆς ρίζης, ἀδραὶ που πάντως εἰσὶ καὶ αἱ τῶν ὀρπήκων ἐκδόσεις. Ἡ καὶ ἔσται ὡς ἐλαία κατάκαρπος.⁹ Ἀειθαλῆς δηλονότι καὶ εὐκαρπος· τοιοῦτον γὰρ τὸ φυτόν. Ἡ καὶ ἡ ὄσφρασις αὐτοῦ ὡς λιβάνου.⁹ Εὐοσμότερον κομιδῆ τοῦ λιβάνου τὸ χρῆμα. ταύτητοι καὶ ὡς ἱερὸν τῷ Θεῷ, καὶ ὁ Μωυσέως αὐτὸ κατεχρησώδησε νόμος. Λιβάνῳ γὰρ δεῖν καταπάττεσθαι τὴν προσαγομένην σεμίδαλιν εἰς θυσίαν, διετύπου πολλαχῶς. εὐώδης οὖν ἔσται, φησὶν, ὁ τῶν κεκλημένων καρπός, καὶ εὐπαράδεκτος εἰς θυ- σίαν τῷ φιλαρέτῳ Θεῷ. Ἡ ἐπιστρέψουσι καὶ καθιοῦνται ὑπὸ τὴν σκέπη αὐτοῦ.⁹ Ἀποπεπαύσονται, φησὶ, τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων, καὶ ὑπονοστήσουσιν εὐσθενῶς εἰς τὸ λατρεύειν "Θεῷ ζῶντι καὶ "ἀληθινῷ," καὶ ὑπ' αὐτῷ γενήσονται

μονοτρόπως, οὐ παρ' ἑτέρου τὸ σώζεσθαι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ προσδοκῶντες μόνου. τοῦτό τοι πληροῦσα καλῶς ἡ ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησία, περὶ τοῦ πάντων Σωτήρως φησὶν ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἁσμάτων "Ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐπεθύμησα καὶ "ἐκάθισα." τοῖς τοῦτο δρᾶν εἰωθόσιν ἐπιφωνεῖτω λέγων καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει "σε, οὐδὲ ἡ σελήνη τὴν νύκτα." τοῦτο τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐπετελεῖτο παρὰ Θεοῦ, νεφέλης αὐτοῖς ἐπισκιάζουσης κατὰ τὴν ἔρημον, καὶ τὴν ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ σκηνὴν ὑπο- φαινούσης ἀστείως. εὖ δὲ δὴ σφόδρα καὶ τὸ καθιούνηται 1.282 φησὶν, ἵνα τὸ βεβηκὸς καὶ τὸ ἰδρυμένον ἀσφαλῶς τῆς τῶν ἐπιστρεφόντων γνώμης διὰ τούτου νοῆται. Ὁρῶνται καὶ μεθυσθήσονται σίτω.⁹ Αὐταὶ τῆς ἐπιστροφῆς καὶ τῆς ἐδραιότητος ἀξιόληπτοι δωρεαί. καὶ ζωῆς γὰρ ἔσσονται φησὶ τῆς αἰωνίου μέτοχοι, καὶ ἐν πλεονασμῷ δυνάμεως, δῆλον δὲ ὅτι καὶ πνευματικῆς. τοῦτο γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸ στηριχθήσονται σίτω. γέγραπται δὲ, ὅτι "Ἄρτος στηρίζει καρδίαν ἀνθρώπου." σώματα μὲν γὰρ ταῖς καταλλήλοις ἡδεταί τροφαῖς, ψυχὴν δὲ ἀνθρώπου θεῖος τε καὶ ἄνωθεν διανευροῖ λόγος. ὅτι γὰρ ἐξ ἀσθενείας εἰς δύναντα μεταφοιτήσεται ἂν ὁ ἐπιστρέφων ἐκ πλάνης πρὸς ἐπίγνωσιν Θεοῦ, καὶ ἐκ τῶν τῆς φαυλότητος βόθρων ἀνα- θρώσκων εὐσθενῶς εἰς ἔφεσιν ἀρετῆς, πῶς ἐστὶν ἀμφι- βαλεῖν; εἴπερ ἐστὶν ἀληθῶς ἀσθενείας μὲν ἔγκλημα, τὸ ἀναπίπτειν εἰς ῥαθυμίας καὶ εἰς ἡδονὰς κοσμικὰς, καὶ εἰς τὸ προσκεῖσθαι φιλεῖν ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις· ἰσχύος δὲ τῆς πνευματικῆς λαμπρὸν νοεῖται κατόρθωμα, τὸ ἀγα- θουργεῖν ἐλέσθαι προθύμως, ἡγεῖσθαι τε πρὸς τούτῳ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης τὸ ἄμεινον οὐδὲν, καὶ ἀδιαπτῶτως ἵεσθαι μετὰ γοργοῦ τοῦ φρονήματος τὴν εἰς τοῦτο τρίβον. Ὁκαὶ ἐξανθήσει ὡς ἄμπελος τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, ὡς οἶνος λιβά- νου τῷ Ἐφραΐμ.⁹ Ἐφη πού Θεὸς πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων μητέρα, τουτέστι τὴν Συναγωγὴν "Ἐγὼ δὲ ἐφύτευσά σε ἄμπελον καρποφόρον "πᾶσαν ἀληθινὴν." ψάλλει δὲ πού περὶ αὐτῆς καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν Δαυεὶδ "Ἄμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετήρας, ἐξέβαλες 1.283 "ἔθνη καὶ κατεφύτευσας αὐτήν· ὠδοποίησας ἔμπροσθεν αὐ- "τῆς. ἐξέτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς ἕως θαλάσσης, καὶ ἕως "ποταμοῦ τὰς παραφυάδας αὐτῆς." οὐκοῦν ἄμπελος μὲν εὐ- κληματοῦσα ὑπῆρχεν ὁ Ἰσραὴλ· ἐπειδὴ δὲ προσκέκρουκε πολυτρόπως, "Περιεῖλε Κύριος τὸν φραγμὸν αὐτῆς, τετρυ- "γήκασιν αὐτὴν πάντες οἱ παραπορευόμενοι τὴν ὁδόν. "ἐλυμῆνατο αὐτὴν ὅς ἐκ δρυμοῦ, καὶ ὄνος ἄγριος κατενε- "μήσατο αὐτήν." τέθειται γὰρ ὡσπερ εἰς καταπάτησιν τοῖς ἐθέλουσιν ἀδικεῖν, χοίροις τε καὶ ὄνοις νομῆ, τουτέστιν ἡδοναῖς τε καὶ ἀλογίαις. ταῦτητοι μεμάρανται. πλὴν ἀν- ἔθαλεν ἐν Χριστῷ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, δῆλον δὲ ὅτι τοῦ Ἰσραὴλ· μνημόσυνον δὲ φησὶν, ὅτι μὴ πάντες πεπιστεύ- κασιν, ἀλλ' εἰς μνήμην ὡσπερ αὐτοῦ τετήρηται τὸ κατά- λειμμα. γέγονε δὲ τῷ Ἐφραΐμ, ἦτοι τῷ Ἰσραὴλ, ἡ παρὰ Θεοῦ χάρις ὡς οἶνος λιβάνου, τουτέστιν, εὐώδης τε καὶ λιβάνω πρὸς εὐοσμίαν ὀλίγα παραχωρῶν. ἔστι δὲ τοιοῦτος ὁ παρὰ Χριστοῦ λόγος, καὶ περὶ αὐτοῦ φησὶν ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου," ὃ καὶ σφόδρα προ- θύμως ἐπείγεσθαι προσβαλεῖν, ἱερὸς ἡμᾶς παραθήγει λόγος· ἔχει γὰρ ὧδε "Φάγετε, καὶ πίετε, καὶ μεθύσθητε οἱ πλη- "σίον." ἀπροσκορῆ γὰρ ἀγίοις τὰ διὰ Χριστοῦ, καὶ εἰς μέθην ληφθέντα χρησιμώτερα. Ὁτί αὐτῷ ἔτι καὶ εἰδώλοις;⁹ Εἰ γὰρ γένοιτο, φησὶν, ἐν πλησμονῇ καὶ μεθέξει τῶν οὕτω σεπτῶν καὶ ἄνωθεν ἀγαθῶν, ἀποχωρήσει παντελῶς τοῦ πλανᾶσθαι θέλειν, καὶ προσκεῖσθαι τοῖς ἔργοις τῶν ἰδίων χειρῶν. τίνος γὰρ ἔτι τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχων ἐνδεής, τὰ παρ' ἑτέρου ζητήσει; ἢ καὶ ἀνόνητος παντελῶς τοῖς 1.284 πεπλανημένοις ἢ τοιάδε ζήτησις; τί γὰρ ἡ ἄψυχος ὕλη χαριεῖται τισιν; οἷς καὶ δικαίως ἐλέγετο παρὰ Θεοῦ "Εὖ "ποιήσατε, καὶ κακώσατε, καὶ γνωσόμεθα ὅτι θεοὶ ἐστε." ἀλλ' οὐδ' ἂν κακώσειαν ἀνθρώπους τὰ χειρόκμητὰ ποτε· πῶς γὰρ, ἢ πόθεν; οὔτε μὴν χρηστὸν ἢ ὀνησιφόρον τι δοῖεν ἂν αὐτοῖς. οὐκοῦν ἀκούοντων, καὶ μάλα εἰκότως, "Θεοὶ οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν ἀπο-

"λέσθωσαν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ "τούτου." τὸ πεπηγὸς οὖν ἄρα, καὶ ἀραρὸς εἰς ἀγάπησιν τὴν ἐπὶ Θεῷ κατασημαίνει λέγων Τί αὐτῷ ἔτι καὶ εἰδῶλοις; Ὁ ἔγὼ ἔταπείνωσα αὐτὸν, καὶ ἐγὼ κατισχύσω αὐτόν.⁹ Ἐγὼ φησι δύναμαι κακοῦν, οὐς ἂν ἴδοιμι τῆς εἰς ἐμὲ γνησιότητος περιορῶντας τοὺς τρόπους· νευρῶ δὲ δὴ πάλιν τοὺς οἴπερ ἂν ἔλοιτο κατορθοῦν ἀρετὴν, καὶ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς εἰδέναι Θεόν. οὐτ' οὖν ἡ κάκωσις, ἥτοι τὸ ἀσθενῆσαι τὸν Ἰσραὴλ ἐξ ἐκείνων ἦν· οὔτε μὴν ἡ εἷς γε τὸ δύνασθαι μεταδρομὴ δαιμόνων ἂν νοοῖτο δόσις, ἀλλ' ἔστι θεόδοτον ἀγαθόν, καθάπερ ἀμέλει καὶ τὸ ἀσθενεῖν τῶν ἐξ ὀργῆς κινήματων ἀπότεξις ἦν. σοφῶς οὖν ἄρα, καὶ φιλοθέως ὁ μέγας ἡμῖν ψάλλει Δαυεῖδ "Ἰσχύς μου "καὶ ὕμνησίς μου ὁ Κύριος." Ὁ ἔγὼ ὡς ἄρκευθος πυκάζουσα, ἐξ ἐμοῦ ὁ καρπὸς σου εὐρύηται.⁹ Φυτὸν μὲν ἡ ἄρκευθος, δασὺ γεμὴν οὕτω καὶ εἰς κόμην ἀμφιλαφές, ὡς δοκεῖν εἶναι πῶς χειρόκτητον ὄροφην, οὔτε 1.285 ταῖς ἡλίου βολαῖς παραχωροῦσα τὴν διάδυσιν, οὔτε μὴν ταῖς ὑέτων καταφοραῖς, κἂν εἰ ῥαγδαῖοι τῆς γῆς καταχέοντό ποτε. ὅτι τοίνυν ὑπὸ Θεῷ γεγονότες ἀνεπιβούλευτον ἔξουσι τὸν ἐπισκίασμον, ἥτοι τὴν ἐπικουρίαν, ὑπεμφαίνει λέγων Ἐγὼ ὡς ἄρκευθος πυκάζουσα. Ὅτι δὲ πᾶσα καρποφορία τῶν ὑπὸ Θεῷ γένοιτ' ἂν οὐχ ἑτέρως, ἢ ἐν Χριστῷ, καὶ διὰ Χριστοῦ, πληροφορήσει λέγων αὐτὸς ἐν εὐαγγελικοῖς θεσπίσμασι "Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν." λεγέτω δὴ οὖν εἰκότως ἐκάστῳ τῶν πεπιστευκότων, εἴπερ τις εἴη λαμπρὸς τε καὶ ἀξιάγαστος, καὶ ἐν ἀυχήμασιν ἀρετῆς Ἐξ ἐμοῦ ὁ καρπὸς σου ἠύρηται. Ὁ τίς σοφὸς καὶ συνήσει ταῦτα; ἢ συνेतὸς καὶ ἐπιγνώσεται αὐτά; διότι εὐθεῖαι αἱ ὁδοὶ τοῦ Κυρίου, καὶ δίκαιοι πορεύονται ἐν αὐταῖς· οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἀσθενήσουσιν ἐν αὐταῖς.⁹ Τὸν συνιέντα ταυτὶ σοφὸν τε εἶναι καὶ συνετώτατον εὖ μάλα φησίν. ἔκκειται γὰρ οὐχὶ τοῖς ἐθέλουσιν ἐτοιμῶς ἐλεῖν ἢ τῶν θείων λόγων κατάληψις, ἀλλ' οὐδ' ἂν δύνασθαι τις συνιέναι "παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον, ῥήσεις "τε σοφῶν καὶ αἰνίγματα," κατὰ τὸ γεγραμμένον, εἰ μὴ διὰ τῆς ἄνωθεν δαδουχίας, Χριστοῦ καθιέντος εἰς νοῦν καὶ καρδίαν οἷάπερ ἀκτίνα λαμπρᾶν, τὴν παρ' ἑαυτοῦ χάριν. διδάσκει δὲ, ὅτι τὸ μὲν δύνασθαι διάττειν τὴν ἐπ' εὐθὺ καὶ ἀνδάνουσαν τῷ Θεῷ τρίβον, ἀταλαίπωρον κομιδῇ τοῖς κοσμιότητος ἔρασταῖς· οὐκ ἄτραχυ δὲ τὸ χρῆμά ἐστι τοῖς οὐχ ὧδε ἔχουσι γνώμης. τοὺς μὲν γὰρ ἢ εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀγαθῶν ἔφεσις τε καὶ προθυμία διανευροῖ, καὶ ἀσχέτω φέρεσθαι πείθει δρόμῳ πρὸς τὸ θέλειν εὐδοκιμεῖν· τοὺς δὲ 1.286 ῥοπή καὶ διάνευσις ἢ εἰς φαυλότητά τε καὶ ἁμαρτίαν, δειλοὺς καὶ ἀνάνδρους ἀποφήνειεν ἂν, καὶ οὐκ ἔχοντας παρὰ Θεοῦ τὸ κατορθοῦν δύνασθαι τὴν ἀρετὴν, ὅτι μὴ ἐν ἀρχαῖς τετιμῆκασιν, μηδὲ γέγονεν εἰς τοῦτο βλέπων αὐτοῖς ὁ σκοπός. οὐκοῦν εἴπερ ἐσμὲν ἀγχείνοι καὶ σοφοὶ, παρὰ Θεοῦ τὸ δύνασθαι δρᾶν ἃ προσῆκεν αἰτήσομεν, χαριεῖται δὲ πάντως, φιλόανθρωπος ὢν, καὶ πνευματικῆς ἰσχύος ἐμπλήσει διὰ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ δόξα, σὺν Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1.287 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΙΩΗΛ.

1 ΠΡΟΦΗΤΕΥΕΙ μὲν ὁ θεσπέσιος Ἰωὴλ ἐν χρόνοις, ὡς ἔοικε, καθ' οὓς ἂν νοοῖντο καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ τεταγμένοι, τὸν Ὡσηὲ δὲ φημι, καὶ μέντοι καὶ τὸν Ἀμώς. δοκεῖ γὰρ Ἑβραίοις οὐ μετὰ γε τὸν Μιχαῖαν, ἀλλ' ἐκείνοις αὐτὸν συντετάχθαι δεῖν. καταγορεύει δὲ, ὡς γε μοι φαίνεται, τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ πλείστην ὄσσην αὐτῶν ποιεῖται καταβοήν, ὡς εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀγερωχίας ἰγμένων ἀποπληξίας τε καὶ ἀναλγησίας, ὡς ὑπὸ μηδενὸς τὸ παράπαν ἀνακόπτεσθαι τῶν κακῶν, μήτε μὴν ταῖς οὕτω συχναῖς, μονονουχὶ δὲ καὶ στοιχηδὸν ἐπεννηγεγμένοις, συμφοραῖς ἠττάσθαι

φιλείν, καί- τοι χρόνου μηδενὸς παρεισδεδυκὸτος, καθ' ὃν ἂν φαίνοιτό τις ἀνάπνευσις τοῦ κακοῦ, κὰν γοῦν βραχεῖα, γεγενημένη. εὐρήσομεν δὲ καὶ τὸν μακάριον προφήτην Ἡσαΐαν διὰ τῶν ἴσων ἐρχόμενον λόγων. ἔφη γάρ "Καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ "Κύριος Σαβαώθ ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐπέβαλε τὴν "χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς καὶ ἐπάταξεν αὐτούς· καὶ παρω- "ξύνθη τὰ ὄρη, καὶ ἐγενήθη τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν ὡς "κοπρία ἐν μέσῳ ὁδοῦ. ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη 1.288 "ὁ θυμὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή." συνίης, ὅπως τοῦτο τε κάκεῖνο πεπόνθασι, καὶ ἡ τοῦ παῖον- τος χεὶρ ἀπομεμένηκεν ὑψηλή, ὡς ὅσον οὐδέπω καὶ ἐτέρας ἐποίουσα πληγὰς αὐτοῖς. ὄνπερ γὰρ τρόπον τὰ δυσίατα τῶν παθῶν οὐ μιᾶς ἔσθ' ὅτε δεῖται τῆς τομῆς, ἀλλ' ἔτι πλειόνων· οὕτω καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἰς λῆξιν ἤκων ἀν- αλησιᾶς συχνοτέρας δεῖται πληγῆς, ἀνακομιζούσης μόλις εἰς γε τὸ δύνασθαι λοιπὸν ἀναμαθεῖν ἐπείγεσθαι τὸ τελοῦν εἰς ὄνησιν. ἔοικε τοίνυν ὁ μακάριος προφήτης Ἰωήλ, ὡς ἐπὶ πλείσταις ἤδη πληγαῖς ἀνουθητήτου μεμενηκὸτος τοῦ Ἰσ- ραήλ, ποιῆσθαι σοφῶς τὴν ἐπίπληξιν, συμβουλεύειν τε ἅμα τὰ αἰσχίῳ μεθέντας μεταφοιτᾶν ἐλέσθαι πρὸς τὸ ἀνδάνον Θεῶ. προσεπάγει γεμῆν καὶ τῶν ὅτι μάλιστα φιλάτων ἀν- τοῖς τὴν ὑπόσχεσιν, εἴπερ ἔλοινο μετανοεῖν· καὶ ὅτι χρηστῶ καὶ ἡμερωτάτῳ περιτεύξονται τῷ Δεσπότῃ δίδωσι θαρρῆειν. οὗτος μὲν οὖν τῆς ὄλης αὐτοῦ προφητείας ὁ σκοπός· ἕκαστα δὲ τῶν ἐφ' ἐξῆς ἀνὰ μέρος ἐροῦμεν, ταῖς τῶν προκειμένων θεωρίας ἐπόμενοι. 9 Λόγος Κυρίου ὃς ἐγενήθη πρὸς Ἰωήλ τὸν τοῦ Βαθουήλ.⁹ Λόγον Κυρίου γεγενῆσθαι φησὶ πρὸς ἑαυτὸν ὁ Προφήτης, ἵνα τῇ προφητεία τὴν πίστιν προσνέμωμεν, ἀραρότως δια- κείμενοι καὶ τεθαρρήκοτες, ὅτι πάντη τε καὶ πάντως εἰς πέρας ἐκβήσεται τὰ προηγγελμένα. πρὸς τοῦτο ἡμᾶς ἐμπεδοῖ λέ- γων καὶ αὐτὸς ὁ Σωτήρ "Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσον- "ται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι." χρῆμα γὰρ οὐχὶ 1.289 ψευδοεπὲς ἢ ἀλήθεια, καὶ ὅπερ ἂν λέγοι ὁ Θεὸς, ἀτρεκές ἔσται πάντως. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ "ἱστῶν ῥήματα παιδὸς "αὐτοῦ, καὶ τὴν βουλήν τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἀληθεύων." οὐκοῦν εὐτεχνέστατα καὶ σοφῶς ἐξαιτεῖ τὴν πίστιν τοὺς ἀκρωμένους, ὅτι μὴ κατὰ τινὰς εἴη ψευδοεπὴς, ἥγουν ἐκ καρδίας τὸ δοκοῦν ἀναφέρων, ἀλλ' ἐκ στόματος Κυρίου λαλῶν ἐν πνεύματι, σαφέστατα διειπῶν. πρόσκειται δὲ ἀναγκαίως ὁ Βαθουήλ, ἵνα μὴ τις ἕτερος παρ' αὐτὸν νοοῖτο τὸν Ἰωήλ. πολλοὶ μὲν γὰρ ἴσως, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναμ- φιλόγως τῇ τοιαῦδε κλήσει κατωνομάζοντο· γεγόνασι δὲ οὐ πάντες ἐκ Βαθουήλ. ἀσφαλείας δὴ οὖν, ὡς ἐγῶμαι, χάριν προσεπενήνεκται πάλιν ὁ Βαθουήλ. 9 Ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ πρεσβύτεροι, καὶ ἐνωτίσασθε πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν· εἰ γέγονε τοιαῦτα ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ὑμῶν; ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς τέκνοις ὑμῶν διηγήσασθε, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν τοῖς τέκνοις αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς γενεὰν ἑτέραν.⁹ Ἀναφέρει πρὸς ἀρχαιότητα καιρῶν τε καὶ μνήμης τοὺς γεγηρακότες, καὶ διενθυμῆσθαι προστέταχε, πότε δὴ ἄρα, καὶ ἐπὶ τίσι τὰ ἴσα τεθέανται, τοῖς αὐτῶν πατράσιν ἥγουν τοῖς ἔτι κατόπιν, ἐκ θείας ὀργῆς ἐπενηνεγμένα, ἀναλογίζεσθαί τε δεῖν ἔφη λοιπὸν, εἰ μὴ ξένα καὶ ἀήθη τὰ διηγήματα, καὶ οὐδενὶ πω τάχα τῶν πάλαι διεγνωσμένα· συνιέναι γεμῆν εὔ μάλα καὶ τοὺς ἐτέρους προσήκειν, φησὶν, εἰ τοιαῦτα γέγονεν ἐπ' αὐτῶν· ἔσεσθαι δὲ καὶ ὑπόθεσιν ἀτελευτήτων διηγημάτων οὐκ εἰς μίαν διήκουσαν, οὔτε μὴν εἰς δύο καὶ τρεῖς γενεὰς, 1.290 διεκπαίουσαν δὲ μᾶλλον, καὶ εἰς τὸ ἐπέκεινα πολὺ. ὥσπερ γὰρ εἶναι φαμεν ἀξιάκουστα τοῖς πολλοῖς τὰ λαμπρὰ τῶν διηγημάτων, καὶ οἷς ἂν ἔπιτο τυχὸν καὶ τὸ ἐφήδεσθαι δεῖν· οὕτως ἀξιωματικόνευστά πως εἶναι δοκεῖ καὶ τὰ εἰς λῆξιν ἤκοντα συμφορᾶς τε καὶ παθῶν. μονονουχὶ γὰρ κατα- βιάζεται πω καὶ τὰ τοιαῦτα τὴν λήθην, καὶ φορτικωτέραν ἔχοντα τὴν προσβολὴν ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀναισχυντίας ἀξιοῖ μνημονεύεσθαι, καὶ ταῖς τῶν ἡδίστων δόξαις φιλονεικεῖ· ἔχει δὲ ὥσπερ τὰ χρηστὰ τὴν μνήμην οὐκ ἀκερδῆ, οὕτως οἴμαί που καὶ τὰ σκαιά τε καὶ

σκυθρωπά. τὰ μὲν γὰρ εἰς ἔφεσιν ἀρετῆς παραθήγει τοὺς ἀκρωμένους· τὰ δὲ πρὸ ἐφόδου τὴν τῶν κακῶν πείραν παραιτεῖσθαι διδάσκει· καὶ δι' ὧν ἕτεροι τετιμώρηται, διὰ τούτων αὐτῶν τὸ τοῖς ἴσοις ἐναλῶναι ζητεῖν οὐκ ἐφήσιν τινας. 9Τὰ κατάλοιπα τῆς κάμπης κατέφαγεν ἡ ἀκρίς, καὶ τὰ κατάλοιπα τῆς ἀκρίδος κατέφαγεν ὁ βροῦχος, καὶ τὰ κατάλοιπα τοῦ βρούχου κατέφαγεν ἡ ἔρυσίβη.9

Κέκρυπται πῶς αἰεὶ τῶν ἀγίων Προφητῶν ὁ λόγος, καὶ τὰ σφόδρα σκυθρωπὰ τῶν διηγημάτων ὀκνηρῶς ἐκφέροντες διάτοι τὰς τῶν ἀκρωμένων ἀτιθάσους ὀργὰς ταῖς ἐνδεχο- μέναις ἀσαφείαις κατασκιάζουσιν, αἰνίγματα δὲ καὶ παρα- βολὰς ἀναπλάττοντες ὠφελοῦσιν οὐ μετρίως. εἴσι δὲ αὐτοῖς ὁ λόγος καὶ διὰ χρησίμων ἔσθ' ὅτε παραδειγμάτων· ὁποῖόν ἐστι τὸ παρὰ τῷ σοφωτάτῳ κείμενον Ἰεζεκιήλ "Ὁ ἀετὸς "ὁ μέγας ὁ μεγαλοπτερυγὸς ὁ μακρὸς τῇ ἐκτάσει καὶ "πλήρης ὀνύχων, ὃς ἔχει τὸ ἦγημα εἰσελθεῖν εἰς τὸν Λίβα.1.291 "νον, καὶ ἔλαβε τὰ ἐκλεκτὰ τῆς κέδρου, τὰ ἄκρα τῆς "ἀπαλότητος ἀπέκνισε, καὶ ἤνεγκεν αὐτὰ εἰς γῆν Χαναάν." ὑπεδήλου γὰρ ἀστείως τὸν τῆς Βαβυλωνίων ἄρχοντα γῆς, τὸν ἀποκείροντα τῶν ἐξ Ἰσραὴλ τὰ ἐξαιρετά, καὶ οἴκοι μετατιθέντα τὸ διηρηπασμένον. καὶ ὅτι μὲν γεγόνασιν ἀφορίαί τε ἀγρῶν, ἐνδειαί τε τῶν ὠρίμων, καὶ λιμοὶ πλει- στάκις ἀπηνεῖς τε καὶ μακροὶ κατὰ γε τὴν Ἰουδαίων χώραν, ἔφη τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. ἤδη γὰρ τινες λιμοῦ καταθλί- βοντος ἀνάγκης εἰς τοῦτο κεχωρήκασιν, ὥστε ὄνου κεφαλὴν πεντήκοντα πρίασθαι σίκλων. παραδείξειε δ' ἂν τῆς κατὰ καιροὺς ἐνδείας τὴν ἀγριότητα τὰ περὶ τῶν παίδων μεμα- χημένα γύναια. ἐπεὶ γὰρ κατεδηδόκασιν αἱ δύο τὸ ἐν, περὶ τοῦ ζῶντος δικάζεσθαι παρὰ τοῖς κρατοῦσιν ἡξίου. Οὐκοῦν, εἰ μὲν ἀγρῶν ἀφορίας καὶ καρπῶν καταφθορὰς ὁ προφητικὸς ἡμῖν ἐν τούτοις κατασημαίνει λόγος, νοοῖτ' ἂν τὸ χρῆμα καὶ οὕτως ἀφόρητον· τὸ γὰρ ἐφεξῆς καὶ ἀμέσως πλείσταις τε ὄσαις καὶ χαλεπαῖς κατακίζεσθαι πληγαῖς, πῶς οὐ δύσοιστον κομιδῇ, καὶ τοῦ μνημονεύεσθαι πρέπειν οὐκ ἀμοιροῦν; εἰ δὲ δὴ καὶ εἰς ἑτέρας ἡμᾶς ἐννοίας ἀποκομίζει τὰ θεωρήματα κατεσκιασμένας τοῖς ἐμφανεστέροις, ἔοικεν ἡμῖν ὁ Προφήτης κάμπην καὶ ἀκρίδα, βροῦχόν τε καὶ ἔρυσίβην, καὶ τὰ ἐντεῦθεν δεινὰ καὶ ἀφόρητα βλάβη, τὰς ἐν ἐκάστῳ καιρῷ καταδηώσεις ὑποδηλοῦν, καὶ τοὺς τῶν αἰχμα- λωσιῶν αἰνίττεσθαι τρόπους· ὑφ' ὧν δεδαπάνηται τε καὶ ἀπολώλασι, ληΐσις ἐν ἴσῳ τοῖς ἐν ἀγρῷ μονονουχί κατεδη- δοκότων αὐτοὺς καὶ κατεφθαρκότων τῶν τὰς ἐφόδους ἐξείρ- γασμένων. πολλὰ μὲν οὖν γεγόνασιν αἱ ἀνὰ μέρος ἐξ1.292 ἀναστάσεις τῆς Ἰουδαίων χώρας, καὶ τῶν περιοίκων ἐθνῶν καταστρατευόντων ἔσθ' ὅτε, καὶ τῶν τῆς Αἰγύπτου βασι- λευκότων. Διέποντος μὲν γὰρ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις τὴν βασιλίδαν τιμὴν τοῦ Ῥοβοὰμ, ἀνέβη Σουσακεὶμ βασιλεὺς Αἰγύπτου, εἶλε τε τὰ βασίλεια, καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτοῖς ἐκκενώσας θησαυροὺς, καὶ τὰ χρυσοῦ δόρατα καὶ τὰς ἀσπίδας λαβὼν ἄς πεποίηκε Σολομῶν, λαμπρὸς καὶ νενικηκῶς οἴκοι πάλιν ἀνεκομίζετο, καὶ μὴν καὶ Ἀζαήλ ὁ Σύρος οὐ μετρίας αὐτοῖς ἐπήνεγκε πληγὰς· εἶλε δὲ καὶ Φούλα βασιλεὺς Βαβυλωνίων τὰς πέραν τοῦ Ἰορδάνου φυλάς· καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ Νεχωῦ Φαραῶ βασιλεὺς Αἰγύπτου, κρατοῦντος Ἰωσίου, κατεστράτευσε τῆς Σαμαρείας, καὶ δασμοῖς ὑπέθηκε τὴν γῆν· ἑκατὸν γὰρ ἐξήτησε χρυσοῦ τάλαντα. Οὐκοῦν πλεῖστα μὲν ὅσα τὰ συμβεβηκότα κατὰ καιροῦς· δεινὰ δὲ καὶ ἀξιάκουστοι πορθήσεις γεγόνασι τέσσαρες· βασιλεύοντος μὲν γὰρ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ Ὡσηὲ υἱοῦ Ἡλὰ, ἀνέβη Σαλμανασάρ ὁ Ἀσσύριος, καὶ ἀπώκισε τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὰ ὄρια Περσῶν καὶ Μήδων. εἶτα βραχὺ προϊόντος τοῦ καιροῦ, καὶ προφητεύοντος Ἰερεμίου, κατὰ κράτος ἤρηκε τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἀνείθη δὲ μόλις ὁ Ἰσ-ραὴλ διὰ Κύρου τοῦ Καμβύσου, τῶν ἑβδομήκοντα τετελεσ- μένων ἐτῶν. εἶτα γέγονε κατὰ καιροὺς Ἀντίοχος, ὁ ἐπὶ κλην Ἐπιφανῆς. οὗτος ἀφιγμένος εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τὸν θεῖον ἐνέπρησε ναδὸν, εἶλε τε τὰ σκευὴ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τῶν πατρῶων ἐθῶν καταρῥαθυμεῖν ἐβιάζετο τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν· ὅτε καὶ τὰ τῶν Μακκαβαίων συνέβη

γενέσθαι 1.293 λαμπρὰ καὶ ἀξιοθαύμαστα κατορθώματα. τέταρτος δὲ τοῖς ἔξ Ἰσραὴλ ὁ Ῥωμαίων ἐπὶ πλεονέκτημα πόλεμος, ὅτε καὶ ἐσκορπίσθησαν εἰς πάντα ἄνεμον. ἔοικεν οὖν ὁ Προφήτης ἄσυμ- φανῶς τε καὶ ἀμυδρῶς, καὶ ὡς ἐν εἶδει παραδειγμάτων διὰ τῶν τοιούτων διηγημάτων τὸν οἰκεῖον ἡμῖν ἀποκομίζει βού- λεσθαι λόγον· κάμπην καὶ ἀκρίδα καὶ βροῦχον καὶ μέντοι καὶ ἐρυσίβην, ἥτοι τοὺς πολέμους αὐτοὺς τοὺς ἐπανατρέχοντας ἐφ' ἐνὶ πλαγίως ὑποδηλών, ἥγουν τοὺς τῶν στρατιῶν ἐξάρ- χοντας, ὧν καὶ ἀρτίως πεποιήμεθα μνήμην. Εἰ δὲ δὴ τις βούλοιο καὶ ἠθικωτέραν ἐν τούτοις διήγησιν ἀναγράφεσθαι, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τοῦ πρέποντος· εἰ γὰρ ὀρθῶς ψυχὴ συχνοῖς καὶ ἀλλεπαλλήλοις καταδακνομένη πάθει, καὶ οἶον ἐκάστην ἀρετὴν ἀπολλύουσα κατὰ βραχὺ, καὶ τοῦτο ἐκείνῳ προστιθεῖσα διὰ ῥαθυμίας, πῶς οὐκ ἀτρεκέες ἐπ' αὐτῇ τὸ λέγειν Τὰ κατάλοιπα τῆς κάμπης κατέφαγεν ἢ ἀκρίς καὶ τὰ κατάλοιπα τῆς ἀκρίδος κατέφαγεν ὁ βροῦχος, καὶ τὰ κατάλοιπα τοῦ βροῦχου κατέφαγεν ἢ ἐρυσίβη; ἐρυσίβης γὰρ δίκην καὶ τῶν ἐτέρων κακῶν, κατασίνονται πῶς τὰ ἐν ἡμῖν ἀγαθὰ πονηραὶ καὶ ἀκάθαρτοι δυνάμεις εἰς νοῦν ἐμπίπτουσαι, καὶ ἀπλήστοις ὁδοῦσι δαπανᾶν εἰθισμέναι. καλὴ τοιγαρ- οῦν ἡ ἀσφάλεια· καὶ δὴ καὶ ὀνίνησιν οὐ μετρίως ἡμᾶς ὁ Παροιμιστὴς λέγων "Ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος "ἀναβῆ ἔπι σέ, τόπον σου μὴ ἀφήσῃ, ὅτι ἴαμα καταπαύσει "ἀμαρτίας μεγάλας." ἐπιτιμώμενα μὲν γὰρ ἐν ἀρχαῖς τὰ πάθη πραῦνονται τε καὶ ἀνακόπτονται· πλατεῖαν δὲ ὥσπερ καὶ ἀνουθέτητον εἰ λάβῃ τὴν εἰς τὰ χεῖρω πρόοδον, ὅλης δι' ὅλου καταδράττονται τῆς ψυχῆς, καὶ λογισμοῦ τοῦ κολά- ζοντος οὐκ ἀνέχεται.

1.294 9'Ἐκνήψατε οἱ μεθύοντες ἐξ οἴνου αὐτῶν καὶ κλαύσατε· θρηνήσατε πάντες οἱ πίνοντες οἶνον εἰς μέθην, ὅτι ἐξήρται ἐκ στόματος ὑμῶν εὐφροσύνη καὶ χαρὰ.⁹ Ἀμογητὶ δὴ πάλιν κἀντεῦθεν οἴμαί τις καταθρήσειε σαφῶς, ὡς σοφὸς ἦν ἄγαν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, τοῖς διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν σεσαγηνευμένοις εἰς σωτηρίαν ἐπιφωνῶν τε καὶ λέγων, ποτὲ μὲν ὅτι "Ἐγείραι ὁ καθεύ- "δων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἐπιφάσει σοι ὁ "Χριστός·" ποτὲ δὲ αὖ καὶ τὸ τληπαθὲς ἐν πόνοις ἀγαπᾶν ἀναπέιθων, ταύτητοι καὶ λέγων "Εἰ παιδεῖαν ὑπομένετε, ὡς "υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ Θεός· τίς γάρ ἐστιν υἱός, ὃν οὐ "παιδεύει πατήρ;" καταπαίει γὰρ ὥσπερ τοὺς ἀμαρτάνων- τας καίτοι φιλόανθρωπος ὧν ὁ Θεός, οὐχ ἐκῶν, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐπιστρέφων, καὶ τρόπον αὐτοῖς ἐπικουρίας τὸ χρεῖμα ποιούμενος, καθάπερ ἀμέλει καὶ οἱ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστή- μονες τοῖς ἀρρώστουσι προσάγουσι καὶ τὰ σφόδρα κατα- δάκνοντα τῶν φαρμάκων, ἄκεσιν αὐτοῖς τοῦ πάθους τὸ δεῖν ἀλγῆσαι ποιούμενοι. θεὰ γὰρ ὅπως προουποδείξας τὰς μάσ- τιγας καὶ προαναφήνας τὰ ἐξ ὀργῆς, μονονουχὶ "Χαλινῶ "καὶ κημῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγχει" κατὰ τὸ γεγραμ- μένον, καὶ ἀνθρωπίνως προῖέναι κελεύει, μετατιθέντας τὸν νοῦν ἐπὶ τὸ ἐλέσθαι δρᾶν ἅπερ ἦν ἄμεινόν τε καὶ πρεπω- δέστατον. ἐκνήψατε γὰρ φησιν οἱ μεθύοντες ἐξ οἴνου αὐτῶν. ἀκούεις, ὅπως ὡς τέκνοις ἐξεστηκόσι καὶ ἤδη πῶς μεμεθυσ- μένοις ἐπιπλήττει λοιπόν, ὡς εἴπερ ἔνηψαν ἐν ἀρχαῖς, ἥρκεσαν ἂν εἰς δίκην αὐτοῖς καὶ τὰ ἐκ μόνης τῆς κάμπης· 1.295 ἐπειδὴ δὲ ἀνάλητοι μεμενήκασι τῆς πρώτης αὐτοῖς ἐπ- ενηνεγμένης ὀργῆς, προστέθειται καὶ ἡ δευτέρα, καὶ μετ' ἐκείνην ἢ τρίτη, προβέβηκε δὲ καὶ μέχρι τῆς τετάρτης. πλὴν κἂν γοῦν ὄψῃ διεγυερμένους τε καὶ ἀνανήφοντας, καὶ οἶονεῖ τινα μέθην ἰέντας τοῦ νοῦ τὴν φιληδονίαν καὶ τὸ ἐκτόπως ἐλέσθαι πλημμελεῖν, εἰς αἴσθησιν τῶν συμβεβη- κόντων ἀφικέσθαι κελεύει λοιπόν, κλαίοντάς τε καὶ κατοιμώ- ζοντας ἐπὶ γε ταῖς σφῶν αὐτῶν ἀμαρτίαις. Ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ ἡμῶν ἐκάστῳ οἶνος ὥσπερ τις ἐστὶν ἰδικός, ὁ καταμεθύσκων καρδίαν. καταμεριζόμεθα γὰρ, ἴν' οὕτως εἴπω, τὰ πάθη, καὶ ὁ μὲν τις ἡμῶν ἀπονένευκεν ἀχαλίνως ἐπὶ φιλαργυρίαν μετὰ τοῦ καὶ ἕτερα νοσεῖν· ἔτε- ρος δὲ αὖ πεφρόνηκε τὰ τοῦ κόσμου, καὶ κατηρβώστησε τὴν φιλοσαρκίαν, τρυφαῖς καὶ φιληδονίαις ὀλοτρόπως προσ- κείμενος· ὅς δὲ εἰς ἕτερον ἠντινοῦν ἀποδεδράμηκεν

ἀμαρτίαν. ἴμεν δὲ δὴ πρὸς τὰ οὕτω βδελυρὰ καὶ θεομισῆ τῶν παθῶν, οἱ μὲν οὐ
λίαν ἐσπουδασμένως, οἱ δὲ ὄλαις ὄρμαϊς χρώμενοι, καὶ ἀνουθέτητον ἔχοντες τῆς
διανοίας τὴν ῥοπήν. ταύτητοί φησιν ὁ Προφήτης Ἐκνήψατε οἱ μεθύοντες ἐξ οἴνου
αὐτῶν· συμβουλεύει δὲ ὅτι προσήκει κατολοφύρεσθαι τοὺς πίνοντας οἶνον εἰς
μέθην. ὡς γὰρ ἔφην ἀρτίως, οὐ μέχρι κόρου καὶ αὐταρκειᾶς ἰστώσιν τινες τὰς
φιληδονίας, ἀλλ' οἶον εἰς μέθην ἐκπίνουσι, καὶ παντὸς ἐπέκεινα τείνουσι μέτρου·
τούτων ἀπὸ τοῦ στόματος ἀφηρῆσθαι φησι καὶ εὐφροσύνην καὶ χαρὰν. ἀληθεύει
γὰρ ὁ Χριστὸς, ὅτι πάντη τε καὶ πάντως οἱ μὲν νῦν πενθοῦντες παρακληθήσονται·
ἔψεται δὲ τοῖς εἰωθόσι τρυφᾶν τὸ χρῆναι δακρυῤῥοεῖν, ὅτι τῆς ἀγερωχίας τὸ πέρασ
θρήνος 1.296 ἔσται καὶ οἰμωγῆ, καὶ εἰς πέταυρον ἄδου καταβιβάζει τοὺς
ἀγαπῶντας αὐτήν. ἀληθεύει δὲ καὶ ὁ Δαυεὶδ, ὅταν λέγῃ πρὸς Θεόν "Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ
θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου· "ἐν δὲ τῷ ἄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι;" καὶ πάλιν "Οὐ
"γὰρ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσί σε, Κύριε, οὐδὲ πάντες οἱ κατα- "βαίνοντες εἰς ἄδην· ἀλλ'
ἡμεῖς οἱ ζῶντες εὐλογησόμεν σε, "Κύριε." εἰ δὲ δὴ νοοῖτο τῶν προκειμένων ἢ
δύναμις καὶ γεωδεστέρω, εἰ δεδαπάνηται διὰ τε τῆς κάμπης καὶ τῶν ἐτέρων τὰ
τῆς εὐφροσύνης αἷτια, πάντως που συνδιολεῖται ταῖς εὐκαρπίαῖς καὶ ἡ τῶν
πεπονθότων εὐφροσύνη καὶ χαρὰ. ἐπιστυγνάζειν γὰρ ἀναγκαῖον τοῖς ἀνιαρῶς
συμβαίνουσι καὶ καταλυπεῖν εἰωθόσι καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχουσιν εἰς γε τὸ δύνασθαι,
φημί, πικρᾶ τε καὶ ἀφορήτῳ λύπη κατατῆξαι καρδίαν. 9"Ὅτι ἔθνος ἀνέβη ἐπὶ τὴν
γῆν μου ἰσχυρὸν καὶ ἀναρίθμητον, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ὀδόντες λέοντος, καὶ αἱ μύλαι
αὐτοῦ σκύμνου· ἔθετο τὴν ἄμπελόν μου εἰς ἀφανισμόν, καὶ τὰς συκάς μου εἰς
συγκλασμόν· ἐρευνῶν ἐξηρεύνησεν καὶ ἔρριψεν, ἐλεύκανε κλή- ματα αὐτῆς.9
Ἀμιλλᾶσθαι τρόπον τινὰ τοῖς συμβεβηκόσιν, ἡγουν ἔσεσθαι προσδοκωμένοις καὶ
ὅσον οὕτω παρεσομένοις τὸ ἐπὶ ταῖς μεταγνώσεσιν θέλων δάκρυον, ἀφηγεῖται
λεπτῶς τὰ ἐσόμενα, καὶ τῶν σκυθρωπῶν τὴν ἔφοδον μονονουχὶ καὶ ἐν ὄψει τιθεῖς
δίδωσιν τι τοῖς παιομένοις καὶ θρήνημα, καὶ οἶονεὶ γοερὸν ἐκδιδάσκει μέλος τοὺς
ὀδύρεσθαι κεκελευσ- 1.297 μένους, ἐκεῖνό τε λέγειν ἀναπέθει λοιπὸν Ὅτι ἔθνος
ἦκεν ἐπὶ τὴν γῆν μου, ἰσχυρὸν καὶ ἀναρίθμητον, καὶ ὅσον ἦκεν εἰς ὀδόν- των ἀκμάς,
λέουσί τε καὶ σκύμοις ὀλίγα παραχωροῦν. ἀληθὲς μὲν οὖν τὸ χρῆμα, κἂν εἰ ἐπὶ
ἀκρίδος νοοῖτο τυχόν, βρούχου τε καὶ κάμπης. ἄμαχον γὰρ τὸ χρῆμά ἐστι, καὶ
ἀνανταγώ- νιστος κομιδῆ τῶν τοιούτων ἢ ἔφοδος, ἱκανή τε ἄρδην ἀπ- ολέσαι τὰ ἐπ'
ἀγροῖς, καρπούς τε φημί καὶ πόαν· κατα- φθειραὶ τε συκάς καὶ ἀμπέλους, κακὴν δὲ
καὶ ἀκαλλῆ τῆς ἀρούρας ἀποφῆναι τὴν ὄψιν. εἰ δὲ δὴ περιτρέποτο πάλιν ὁ λόγος
εἰς τὴν τῶν πεπορηκότων ἀπανθρωπίαν, καὶ ὀλοτελῆ τῆς χώρας ἐρήμωσιν,
ὑπεμφάνειεν ἂν ἕτερον οὐδὲν, ἢ ὅτι πᾶσα μὲν αὐτοῖς ἀπόλωλεν ἡ χώρα,
δεδαπάνηται δὲ καὶ οἱ προὔχοντες παρ' αὐτοῖς, δόξη τε καὶ πλούτῳ τὸ τῶν
ἀγελαίων ὑπερθρώσκοντες μέτρον· ὡς ἐν τάξει νοεῖσθαι συκῆς τε καὶ ἀμπέλου· πρὶν
ὑπομεῖναι τὸν μαρασμόν· κα- θάπερ ἀμέλει καὶ ἐπ' αὐτῶν νοεῖται τῶν αἰσθητῶν
ἀμπέλων, εἰ τοῖς τῶν ἀκρίδων ὀδοῦσι συμβαίῃ περιπεσεῖν· ἐκπίνουσαι γὰρ τὴν ἐν
τοῖς φυτοῖς ἰκμάδα, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς τὴν ζωοποιὸν ἀναρρόφοῦσαι δύναμιν, οὐκ εἰς
μακρὰν ἀυαίνουσι, καὶ λευκὴν ὀρᾶσθαι ταύτητοι παρασκευάζουσιν. οὐκοῦν οἱ
ὀδόντες τῶν δαπανῶντων ἐχθρῶν τοὺς ἐν τάξει κειμένους ἀμπέλων, ἢ καὶ ἐν εἴδει
συκῶν, εἰς ἅπαν δεδαπανήκασιν καὶ εἰς ἀχρεϊότητα πεπόμφασιν παντελῆ, ἢ ξίφεσι
καταπαίοντες ἢ καὶ τοῖς τῆς δουλείας ὑπενεγκόντες ζυγοῖς. Ἐκδέξεται δὲ τις, εἴπερ
ἔλοιτο νοεῖν καὶ πνευματικῶς, καὶ ἐπ' ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν τὰ τοιάδε πάλιν· οἷς
εἰς νοῦν καὶ καρδίαν ὡς ἐν ἀκρίδος τρόπῳ καὶ βρούχου, καὶ μέντοι καὶ κάμπης
εἰσδύεται πως αἰεὶ τὰ πονηρὰ δαιμόνια, καὶ αὐτὰ 1.298 δὲ τὰ πολυειδῆ καὶ
πολύτροπα πάθη, καὶ δὴ καὶ ἀχρεῖους καὶ ἀκαλλεστάτους ὀρᾶσθαι ποιεῖ, καὶ τῆς
εὐσεβείας τὴν ἄνθη ἀποβεβληκότας, καὶ οὐδὲν ἔχοντας ἐν ἑαυτοῖς δικαιο- σύνης

βλάστημα. φαίην δ' ἄν, ὅτι πρόποι ἄν αὐτοῖς τὸ κλαίειν ἀκαταλήκτως, καὶ κατολοφύρεσθαι πρὸς Θεόν· γλίχεσθαι τε τυχεῖν διὰ συχνῆς προσευχῆς ἀφέσεως καὶ ἐπικουρίας, ὡς ἄν εἶεν, κἄν γοῦν ὀψέ ποτε καὶ μόλις, σοφοί τε καὶ εὐ- σθενεῖς, καὶ διαδιδράσκειν οἷοί τε τὰ συμβεβηκότα. πάθοιεν δ' ἄν αὐτὸ, καὶ ὅτι μάλιστα γέ, καὶ οἷς ὁ νοῦς ἐκκέκλικεν ἀμαθῶς εἷς γε τὸ χρῆναι προσέχειν τοῖς ἑτεροδοξεῖν εἰωθόσι καὶ τὰ ὀρθὰ τῆς Ἐκκλησίας παραλύειν δόγματα, περὶ ὧν ἄν λέγοιτο, καὶ μάλα εἰκότως Οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὀδόντες λέοντος, καὶ αἱ μύλαι αὐτῶν σκύμνου· θεομισῆς γὰρ τὸ ἔθνος, κίβδη- λόν τε καὶ ἀλιτήριον, καὶ τῶν ἀπλουστέρων τὸν νοῦν τοῖς δοκησισόφοις ῥήμασι κατεσθίον τε καὶ ἀναλίσκον, ὡς μηδὲν ὀρθότητος ἐν αὐτοῖς ὀραῖσθαι λείψανον. οὗτοι τὸν δεσποτικὸν ἀμπελῶνα καταμαραίνουσι, συκῶν ἔρημον ἀποφαίνουσι τὸν κῆπον, ψιλόν τε δεικνύουσι καὶ κεχερσωμένον, "Οἷς τὸ "κρῖμα οὐκ ἀργεῖ," ἀλλ' "ἔνδικόν ἐστι" κατὰ καιρούς. Οἱ μὲν οὖν ἀμαθία συζῆν εἰωθότες, ἀκρίδος καὶ βρούχου καὶ κάμπης ἔσονται τροφή, καὶ ἀπάσης εὐκοσμίας ἀπομενοῦ- σιν ἔρημοι, εὐανθὲς δὲ ὅλως οὐδὲν ἐν αὐτοῖς· ἡ δέ γε σοφὴ καὶ φιλόθεος ψυχὴ, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι κομῶσα πλουσίως, καὶ καρποῖς τοῖς εἰς δικαιοσύνην μονονουχὶ βρού- ουσάν τε καὶ εὖ μάλα περιηνητισμένην ἔχουσα τὴν καρδίαν, ἐρεῖ που πάντως ἐκ παρρησίας, κατὰ γε τὴν ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἁσμάτων νοουμένην νύμφην "Καταβήτω ἀδελφιδοῦς "μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καὶ φαγέτω καρπὸν ἀκροδρύων αὐ- 1.299 "τοῦ." ἡδεῖς γὰρ ἡδεῖς τῆς εὐσεβείας οἱ καρποὶ, καὶ τὰ τῆς ἀληθοῦς φιλομαθείας ἀκρόδρυα τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ, ὅς ἐστιν ἡμῶν καὶ ἀδελφιδοῦς, οἷον ἐξ ἀδελφῆς τῆς ἀγίας παρθένου γεγεννημένος. 9Θρήνησον πρὸς μὲ ὑπὲρ νύμφην περιεζωσμένην σάκκον ἐπὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸν παρθενικόν.9 Οὐ πάρεργον αὐτοῦς, οὐδὲ οἷον ἐκ παραδρομῆς, ἢ ῥάθυμον ἀπλῶς ποιεῖσθαι κελεύει τὴν μετάνωσιν, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ νοούμενον πένθος, ἀλλὰ τοῖς ὅτι μάλιστα τῶν ἄλλων δυσ- αχθεστέροις οὐ μετρίως φιλονεικοῦν καὶ ἀμιλλᾶσθαι σπου- δάζον, ὡς ἰσοστάθμους τοῖς ἡμαρτημένοις ποιεῖσθαι τοὺς πόνους. φιλεῖ δὲ πῶς ἀρτίγαμος κόρη κατοιμῶζειν ἄγαν ἐκτεθνεῶτα νυμφίον, καὶ δριμείας εἰσδέχεσθαι τὰς ἐπὶ τῷδε λύπας, ὡς νουθεσίας ἐπέκεινα τίθεσθαι τὴν φρένα, καὶ μη- δένα τρόπον αὐτῇ τοῦ χρῆναι πενθεῖν ἐπαξίως ἀποχρῶντα εἶναι δοκεῖν· χρῆμα μὲν γὰρ τὸ θηλειῶν φιλόδακρυ καὶ φιλοπενθὲς ὁμολογουμένως, μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων ἢ παρ- θενικόν τε καὶ ἔφηβον ὀρώσα νυμφίον οἰκτρῶς καὶ ἐν εὐναῖς νεκρόν τε καὶ ἄπνουν κείμενον. ἢ δὴ παρειακάζεσθαι δεῖν τὴν τῶν Ἰουδαίων πληθὺν εὖ μάλα φησὶν, ἀποκρούεσθαι τε τὴν ὀργὴν, καὶ οἷον ἀσχέτως ἐπ' αὐτοῦς τὴν θεῖαν ἰοῦσαν κίνησιν, ἀνακόπτειν τοῖς θρήνοις τεθαρρήκότας, ὅτι "Χριστὸς καὶ "ἐπικηρὴς" ὁ τῶν ὄλων ἐστὶ Δεσπότης, φιλόανθρωπος, "Καὶ "πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις" κατὰ τὸ γε- γραμμένον. Πλὴν οὐ τεθρήνηκεν ἡ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴ τὸν ἐξ 1.300 οὐρανοῦ νυμφίον, τοῦτ' ἐστὶ Χριστόν· αὐτὴ γὰρ ἀπέκτονε καὶ πεπαρώνηκεν εἰς αὐτόν. τοιγάρτοι τῶν θεῶν εἴργεται παστῶν, ἔξω τε τῶν ἱερῶν ἐστὶ γάμων, καὶ τῆς ἑορτῆς ἀμέτοχος παντελῶς, ἀπόκληρός τε λοιπὸν, καὶ ἀπερβύμμη καὶ τῆς τῶν ἀγίων ἐλπίδος ὡς ἀποτάτω· εἰσκέκληται δὲ ἀντ' ἐκείνης ἡ νέα καὶ ἀρβυτίδωτος, ἡ πάναγνος καὶ σοφὴ, καὶ ἐκ Λιβάνου νύμφη, καλὴ τε περιστερὰ, τουτέστιν, ἡ ἐξ ἔθνων Ἐκκλησία, ἡ καὶ αὐτὸ τὸ πάθος ὁμολογοῦσα Κυρίου, μονονουχὶ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ κλαίουσα διὰ τοῦ συμπάσχειν καὶ πενθεῖν, αἴρειν τε τὸν ἴδιον σταυρὸν καὶ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, καὶ διὰ τούτων ἰέναι φιλεῖν διὰ τοῖς τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπην. παρθενικὸς δὲ νυμφίος νοοῖτ' ἄν αὐτῆς ὁ Ἐμ- μανουήλ· καίτοι μεμοιχεῦσθαι δοκούσης καὶ πεπορνευμένης τῷ σατανᾷ, κατὰ γε τὸν τοῦ πεπλανῆσθαι τρόπον· διὰ τὴν ἄνωθεν ἀναγέννησιν, ἣν διὰ τοῦ Πνεύματος πεπλουτήκαμεν, τὴν σαρκικὴν ἀρνούμενοι. γέγραπται γὰρ περὶ Χριστοῦ "Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι "δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἕξουσίαν τέκνα Θεοῦ γε- "νέσθαι,

τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἳ οὐκ ἔξ "αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος "ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν." παρωθούμενοι δὴ οὖν τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν, τὴν πνευματικὴν οἰκειού- μεθα, καθ' ἣν ἂν νοοῖτο παρθένος καθαρὰ τε καὶ πάναγνος ἢ ἐξ ἔθνῶν ἐκκλησία, τουτέστιν οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες, οἷς καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπιστέλλει σαφῶς "Ἡρμούσα- "μην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ "Χριστῷ." 9' Ἐξήρται θυσία καὶ σπονδὴ ἐξ οἴκου Κυρίου· πενθεῖτε οἱ ἱερεῖς 1.301 οἱ λειτουργοῦντες θυσιαστηρίῳ. ὅτι τεταλαιπώρηκε τὰ πεδία, πενθεῖτω ἢ γῆ· ὅτι τεταλαιπώρηκε σῖτος, ἐξηράνθη οἶνος, ὠλιγώθη ἔλαιον, ἐξηράνθησαν.⁹ Ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι σαφῶς Ἐκλεοίπασιν εὐχαριστίαι, καὶ ὁ θύσων ἔτι παντελῶς οὐδεὶς, ὁ προσκομιῶν ἀνάθημα καὶ ληΐων ἀπαρχὰς, δράγμα που πάντως τὸ ἱερὸν εἰς ἀπαρχὴν θερισμοῦ πυρῶν ἀνατιθέμενον τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Μωυσέως νόμον· πρωτοκόμιά τε τὰ ἐξ ὠρῶν οὐδεὶς ὁ καρ- τάλλω, φησὶν, ἐντιθεὶς, καὶ πορευόμενος μὲν εἰς οἶκον Κυρίου, ἀνάπτων δὲ τῷ Θεῷ καὶ ὠδὰς τὰς χαριστηρίους, ἃς ἦν ἀγορεύειν ἔθος. ταύτητοι πενθεῖν τὸ ἀπόλεκτον κελεύει γένος, φημὶ δὴ τοὺς ἱερέας, οὐ λημμάτων ἕνεκα διαπονουμένους, ἀλλ' ὡς τῶν ὑπὸ χεῖρα λαῶν ὑπερηληγκότας, καὶ τεθειμένους εἰς λειτουργίαν τὴν ἱεράν τε καὶ ἀξιάκουστον, ἵνα καὶ πρό γε τῶν ἄλλων αὐτοὶ τὸν τῶν ὄλων ἐκμειλίσσοιντο Θεὸν, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ἱεροφάντην ἀπομιμοῖντο Μωυσέα, προεστηκότα τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ Θεῷ λέγοντα "Δέομαι, Κύριε, ἡμάρτηκεν "ὁ λαὸς οὗτος ἀμαρτίαν μεγάλην, καὶ εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς "τὴν ἀμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψον κάμῃ ἐκ τῆς "βίβλου σου ταύτης ἢς ἔγραψας." μεσιτεύει γὰρ τῆς ἱερωσύνης τὸ χρῆμα Θεῷ τε καὶ λαοῖς, καὶ τοῖς τεταγμένοις εἰς λειτουργίαν τὴν οὕτω σεπτὴν, πρέποι ἂν, οἷμαί που καὶ μάλα εἰκότως, ἢ ἐν λιταῖς παρρησία. μονονουχὶ γὰρ καὶ ὑπὲρ πάντων τὴν ἰδίαν Θεῷ καθιεροῦσι ζωὴν, τὰ ὑπὲρ τῆς ἀμαρτίας ἐσθίοντες θύματα. τοῦτο καὶ διὰ φωνῆς Ὡσηέ φησιν ὁ τῶν ὄλων Θεός "Ἀμαρτίας λαοῦ μου φάγονται, "καὶ ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν λήγονται τὰς ψυχὰς αὐτῶν," τουτέστιν, ὅταν ἀδικῶσι, τὸ δοκοῦν τῷ νόμῳ πλημμελοῦντες 1.302 οἱ λαοὶ, τότε δὴ τότε φησὶν οἱ τῶν θείων θυσιαστηρίων ἱερούργοι λήψονται τῷ Θεῷ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ὑπὲρ ἐκεί- νων. τὸ δὲ λήψονται φησιν, ἀντὶ τοῦ προσκομιοῦσιν ἤγουν ἀναθήσουσι. λαμβάνεσθαι γὰρ ἔλεγετο τὸ ἀνατιθέμενον τῷ Θεῷ. Τί δὲ καὶ ἡ πρόφασις τοῦ πένθους αὐτοῖς; τεταλαιπώρηκε τὰ πεδία, φησὶ, καὶ μέντοι καὶ σῖτος, τῶν ἀκρίδων ὁδοῦσι καταψιλούμενα, καὶ οἶον πυρὶ, τῇ ἐρισύβῃ καταπιμπράμενα. καταφλέγει γὰρ ὡσπερ καὶ αὐαίνει τὰ ἐν ἀγροῖς. δεῖν δὲ δὴ φησὶ καὶ αὐτὴν οἰονεῖπως κατολοφύρεσθαι τὴν γῆν, ἀπ- ολωλότων αὐτῇ τῶν καρπῶν. τεταλαιπώρηκε γὰρ σῖτος, ἐξηράνθη οἶνος, ὠλιγώθη ἔλαιον, ἐξηράνθησαν, τουτέστιν, οἴχεται πάντα τὰ ἐξ αὐτῆς, καὶ τὰ ἐφ' οἷς ἦν εἰκὸς καταθαυμάζεσθαι λίαν, ὡς καρπῶν ἀγαθῶν μητέρα καὶ τροφόν. Καὶ ταυτὶ μὲν ἡμῖν ὡς ἐν αἰσθητοῖς εἰρήσθω πράγμασιν· καταθρηνήσει γεμὴν πᾶς, εἴ τις ἐστὶ δοκιμώτατος ἱερεὺς, τοὺς ἐξ ἀμέτρου φρενοβλαβείας τὴν διὰ πίστεως κάθαρσιν οὐ προσιεμένους, οὐκ ἡγαπηκότας τε τὸ ἀγιαζεσθαι παρὰ Χριστοῦ. ἀπομενοῦσι γὰρ ἔρημοι πάντη τε καὶ πάντως τῆς νοητῆς εὐκαρπίας, καὶ ἐν ἐνδείᾳ παντὸς ἔσονται τοῦ τρέφειν εἰδότος, καὶ εἰς ἀνδρείαν αὐτοὺς ἀναφέροντος τὴν πνευ- ματικὴν, σῖτόν τε καὶ οἶνον οὐκ ἔχοντες, καὶ τῆς ἐλαίου χρείας ἐστερημένοι· μυστικὸς ὁ λόγος· τοῖς μὲν γὰρ τὴν πίστιν προσιεμένοις ἑαυτὸν παραθήσει Χριστὸς, ὡς ἄρτον ζωῆς· ἔφασκε γὰρ ὅτι "Ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς" ὡς οἶνον εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου· σύνες δὲ πάλιν ὁ φημὶ· καταχρίσει δὲ καὶ ἐλαίῳ, τῷ νοητῷ δηλονότι καὶ ἀγιαζοντι, 1.303 καὶ ὡς ἐν μεθέξει νοουμένῳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τοὺς δὲ γνώμην ἔχοντας ἀπηνῆ, πικρόν τε καὶ ἀφιλόθεον, νοῦν ἀπειθῆ καὶ δυσάγωγον, ἐνδεᾶ που πάντως ἀποφανεῖ, καὶ ἀμέτοχον παντελῶς τῶν ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένων ἀγαθῶν. ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος ἱεουργῶν εἰς τὰ ἔθνη τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ,

μονονουχὶ κατεθρήνει τοὺς ἀπειθοῦντας ἐξ Ἰσραήλ. ἔφη γάρ "Ὅτι λύπη μοί ἐστι "μεγάλῃ καὶ ἀδιάλειπτος ὁδύνη τῇ καρδίᾳ μου, ὑπὲρ τῶν "ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές "εἰσιν Ἰσραηλίται." μυστικὸς δὲ, ὡσπερ ἔφην, καὶ κεκρυμμένος ὁ ἐν τῷδε λόγος. 9Οἱ γεωργοὶ θρηνεῖτε κτήματα ὑπὲρ πυροῦ καὶ κριθῆς, ὅτι ἀπόλωλε τρυγητὸς ἐξ ἀγροῦ· ἢ ἄμπελος ἐξηράνθη, καὶ αἱ συκαὶ ὀλιγώθησαν· ῥοὰ καὶ φοῖνιξ καὶ μῆλον καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐξηράνθησαν, ὅτι ἦσχυναν χαρὰν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων.⁹ Πένθος ἀληθῶς, ἄλγημά τε καὶ θρήνημα τοῖς εἰωθόσι γηπονεῖν, τῶν ἐν ἀγροῖς ἢ πανωλεθρία, καὶ τὸ μηδὲν ὅλως ἀπ' αὐτῶν συγκομίζειν δύνασθαι, καὶ μετὰ μακροὺς ἰδρώτας ἔσθ' ὅτε. αὐὰ δὲ δὴ καὶ ἐκτεθνεῶτα λοιπὸν τὰ ἐν κήποις ὄραν καὶ τῶν ξύλων τὰ ἐξαίρετα, ληΐοις τε ὁμοῦ τὰς ἀμπέλους κατεφθαρμένους, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν ἀγρίαν ὕλην τοῖς κήποις συγκαταφθίνουσαν. πάντα γὰρ φησι τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐξηράνθησαν, ὅτι ἦσχυναν χαρὰν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ ἦσχυναν χαρὰν, ἀντὶ τοῦ, αἰσχύνης τε καὶ ἐντροπῆς καὶ ἐλέγχων τῶν εἰς ποινάς τε καὶ δίκην τὸν καιρὸν ἀπέδειξαν 1.304 οἱ ἐνοικοῦντες τὴν γῆν, καθ' ὃν ἦν εἰκὸς καὶ ἐνευρύνεσθαι ταῖς εὐημερίαις τὰ ἐξ ἀγρῶν συλλέγοντας, καὶ ἀναμεστοῦν μὲν τῷ σίτῳ τὰς ἀποθήκας, ἐπιφωνεῖν δὲ τρυγῶσι τὰς ἐπιληνίους ὠδὰς, καὶ ταῖς οἰῶν ἀγέλαις ἐφήδεσθαι, πλείστης τε ὄσης καὶ εὐανθοῦς αὐτοῖς παρερρίμμενης τῆς πόας. Ἔοικε δὲ κὰν τῷδε πάλιν ὁ λόγος γεωργοὺς ὀνομάζειν αἰνιγματωδῶς τοὺς τῶν Ἰουδαϊκῶν ταγμάτων τοτηνικάδε προεστηκότας, οὓς καὶ δεῖν ἔφη καταθρηνεῖν, ὡς ὅσον οὐδέπω βαδιουμένων εἰς ὄλεθρον ἀπάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν κατὰ τὴν χώραν, ἦτοι τῶν κατοικούντων τὴν γῆν, οἳ καὶ ἐν τάξει πυροῦ καὶ κριθῆς καὶ ξύλων ὠραίων νοηθεῖεν ἄν. ἐφαρμόσομεν δὲ τῶν νοημάτων τὴν δύναμιν πρεπωδέστερόν πως τοῖς γραμματεῦσι καὶ Φαρισαίοις· οἳ καὶ γηπόνων ἐν τάξει κείμενοι πεπαρωνήκασιν εἰς Χριστὸν, ἀπεκτόνασί τε τὸν κληρονόμον, ἵν' ἔχοιεν αὐτοὶ τὸν κῆπον, γένοιτό τε λοιπὸν τοῦ ἀμπελῶνος δεσπότης, μονονουχὶ ληΐοις ὡσπερ ἐπαγαλλόμενοι τῇ πολυάνδρῳ πληθῦϊ τῶν ὑπεζευγμένων, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ὅτι μάλιστα λαμπροὺς, ὡς ῥοιὰν, ὡς μῆλον ἀποτρυγᾶν εἰωθότες. ἀλλ' εἶλεν αὐτοὺς ὁ Ῥωμαίων πόλεμος, δεδαπάνηκε μέγαν καὶ μικρόν, λαμπρόν καὶ ἐπίσημον ὡς ἐν συκαῖς νοουμένους, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ὡς ἐν ἀμπέλῳ τυχόν, φοῖνικί τε καὶ μῆλῳ καὶ ἐν τοῖς ξύλοις, ὡς ἐν κριθῇ καὶ πυρῷ· διάφοροι γὰρ οἱ τρόποι, καὶ οὐχ ἔν ἅπασιν τοῦ βίου τὸ μέτρον. ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ ἀγρῷ παρεῖκασε τὴν τῶν Ἰουδαίων γῆν, καὶ γηπόνους ὠνόμασε τοὺς προεστηκότας, σέσωκεν ὁ λόγος μέχρι παντὸς τὴν μεταφορὰν, ληΐοις τε καὶ ξύλοις κατὰ διάφορον τρόπον παραβάλλον τοὺς ὑπ' αὐτοῖς. 1.305 Εἰ δὲ δὴ τις οἶοιτο καὶ εἰς ἐξήγησιν ἠθικὴν ταυτὶ δὴ χρῆναι μετακομίζεσθαι, φρονήσει καλῶς. παρεικαστέον γὰρ ἀρεταῖς καὶ τοῖς εἰς νοῦν κατορθώμασιν, ἄμπελον, συκὴν, καὶ τὰ ἕτερα τῶν ξύλων, ἃ καρποῖς ὠραίοις στεφανοῦσθαι φιλεῖ. ἀλλ' εἰ μὲν τις εἴη σοφὸς καὶ ἀγχίνους, καὶ αὐχνημάτων ἀγαθῶν ἐπιμελητῆς, εὐανθη τε καὶ εὐξύλον τὸν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν φορέσει κῆπον, πολυειδῆ τρέφων ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρετὴν, καὶ πάντα τρόπον ἐπιεικείας. εἰ δὲ δὴ ῥάθυμος καὶ φιλήδονος, καὶ πολὺ λίαν ἐκνευκῶς ἐπὶ τὰ αἰσχίω, καταθρηνήσει πάντως, μαραιομένης αὐτῷ τῆς ἐπιεικείας, καὶ πολλὴν παθόντος τὴν ἀκαρπίαν τοῦ νοῦ. ἐπιμελητέον δὴ οὖν τοῖς ἐχέφροσι τῶν ἐν καρδίαις ἀγαθῶν, ἃ δὴ προσέσται πάντως, εἰ ἐπὶ γε σφίσιν αὐτοῖς εὐφραίνειν ἔλοιτο ταῖς ἐπιεικείαις τὸν τῶν οὐρανίων χαρισμάτων δοτῆρα Θεόν. 9Περιζώσασθε καὶ κόπτεσθε οἱ ἱερεῖς, θρηνεῖτε οἱ λειτουργοῦντες τῷ θυσιαστηρίῳ· εἰσέλθετε, ὑπνώσατε ἐν σάκκοις λειτουργοῦντες Θεῷ· ὅτι ἀπέσχεν ἐξ οἴκου Θεοῦ ἡμῶν θυσία καὶ σπονδή.⁹ Αἶρει μὲν ὡσπερ καὶ διὰ τούτων ὑψοῦ τὰ συμβεβηκότα, καὶ ἐν ἀφορήτοις ποιεῖται δείμασι, πλείστης μὲν ὄσης δεῖσθαι λιτῆς τὸ πρᾶγμα δηλῶν, διὰ γε τοῦ χρῆναι καὶ αὐτοὺς κατοικῶν τούς ἱερέας. πλὴν ἔχει τι καὶ εὐτεχνῆς ὁ

λόγος. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς τῶν εἰδώλων τεμένεσιν ἀβουλότατα προσ- ιζήσαντες, καίτοι Θεοῦ καταπαίοντος ἐξ ὀργῆς, ἐζήτουν ἐκεῖ- θεν τὰς ἐπικουρίας, ἀπονέμει χρησίμως ὁ τῶν ὄλων Θεὸς 1.306 τοῖς ἰδίους ἱεουργοῖς τὸ καθηγεῖσθαι λιτῆς, καὶ προεστάναι τληπαθῶς τῶν εἰς μεταγνώσιν σπουδασμάτων, ἵν' εἰδεῖεν οἱ πεπλημμεληκότες, ὡς εἰ μὴ Θεῷ μᾶλλον ἔλοιτο τὰ φίλα ζητεῖν, καὶ αὐτῷ προσάγοιεν τὰς λιτάς, οὐκ ἂν διακρούσαιτο τὴν ὀργήν. χρῆναι δὴ οὖν ἔφη τοὺς ἱερατεύοντας, μονονουχὶ καὶ δανείζειν τοῖς ἄλλοις τοὺς ἐπὶ ταῖς λιταῖς πόνους, κόπετόν τε καὶ θρῆνον καὶ σάκκου περιβολήν, δι' οὗ σημαίνεται τρυ- φῆς τε καὶ ἀναπαύλης ἀπόθεσις, σκληραγωγία τε καὶ πόνος, καὶ ζωῆς ἀγιοπρεποῦς ὀρθῆ καὶ ἀμώμητος ἐπιτήδευσις. εἶτα τοῦ πόνου τὴν αἰτίαν ἐναργῆ καθιστὰς, ἀπεσχηκέναι φησὶν ἐξ οἴκου Θεοῦ θυσίαν καὶ σπονδὴν· δριμύς ὁ λόγος· οὐ γὰρ ἐνηνέχθαι πρὸς τὸ μείον, ἤγουν ἡλαττώσθαι φησι θυσίαν καὶ σπονδὴν, ἀπεσχηκέναι δὲ μᾶλλον, ὅπερ ἐστὶ παντελοῦς ἀνατροπῆς σημαντικόν. δεινὸν δὲ τὸ χρῆμα καὶ δυσασχέτῃ ἀληθῶς τοῖς λαῶν προεστηκόσιν, εἰ κατὰ μηδένα τρόπον παρὰ τῶν ὑπεζευγμένων θεραπεύοιτο Θεός. Ἁγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν, συναγάγετε πρεσβυτέρους, πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν εἰς οἶκον Θεοῦ ἡμῶν, καὶ κεκράξατε πρὸς Κύριον ἐντενῶς, οἴμοι, οἴμοι, εἰς ἡμέραν.⁹ Τίνα δὴ τρόπον προσήκει ποιεῖσθαι τὸ πένθος αὐτοῦς, διατρανοῖ πάλιν, καὶ εἰσηγητῆς αὐτοῖς σοφὸς φαίνεται τῆς εἰς μεταγνώσιν ὁδοῦ, καὶ τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο πρῶτος τε καὶ εὐμενῆς ὁ τῶν ὄλων Θεός, καταδεικνύει σαφῶς. τοῦτο δὴ 1.307 ἦν, οἴμαι, καὶ ἀνακόψαι θέλοντος τὴν ὀργήν, καὶ ἀφανίσαι τὸ λυποῦν, καὶ περιστεῖλαι τὸ βλάπτον, ἐπιδοῦναί τε πάλιν αὐτοῖς τὸ εὐημερεῖν, καὶ διαχεῖσθαι τοῖς ἀγαθοῖς. ἔφη τοίνυν ὅτι, ἀγιάσατε νηστείαν, τουτέστιν, ὡς ἐν ἀναθήματος ποιεῖσθε τάξει, καὶ ὡς ἐν θυσίας τρόπῳ τὴν πάναγνον ἀληθῶς καὶ ἀμώμητον νηστείαν. οὐ γὰρ δὴ προσήκει ταῖς μὲν ἀσιτίαις κατατήκεσθαι τὸ σαρκίον, δρᾶν δὲ δὴ αὐτοὺς νενηστευκότας τὰ ἐφ' οἷς ἂν εἰκότως παροτρύνοιτο Θεός. εἰ γὰρ μέλλοιμεν ἐν καιρῷ νηστείας τῶν ἰδίων οὐκ ἀποπαύεσθαι θελημάτων, ὑπονύττειν δὲ τοὺς ὑποχειρίους "Εἰς κρίσιν τε καὶ μάχας, "τύπτειν τε πυγμαῖς ταπεινὸν" κατὰ τὸ γεγραμμένον, οὕτω νενηστεύκαμεν ἀγίως τε καὶ καθαρῶς· πόνων δὲ ζημίας ὑπομενοῦμεν εἰκότως Θεοῦ διακεκραγός "Οὐχὶ ταύτην τὴν "νηστείαν ἐγὼ ἐξελεξάμην λέγει Κύριος." δεῖ δὴ οὖν ἀποσχέσθαι φαυλότητος, ἔπεσθαι τε, καὶ μάλα νεανικῶς, τοῖς τοῦ νομοθέτου δόγμασιν, ἀπευθύνοντας τὴν καρδίαν πρὸς πᾶν ὄτιοῦν τῶν ἀρεσκόντων αὐτῷ, καὶ τὸν τῆς διανοίας ὑποφέροντας ἀχένα, ψάλλοντάς τε καὶ λέγοντας "'Ἴδε τὴν "ταπεινώσιν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς "ἁμαρτίας μου." καὶ μὴν πρὸς τῷδε κάκεῖνο τὸ προφη- τικόν "'Ἴδου οἶδε ἡμεῖς ἐσόμεθά σοι, ὅτι σὺ Κύριος ὁ Θεός "ἡμῶν εἶ." παράστασις γὰρ ἦδε πνευματικὴ καὶ θυσία καθαρὰ καὶ ἀνδάνουσα τῷ Θεῷ "ὑπὲρ μόσχον νέον," ὑπὲρ ἀμνὸν ἐκ ποιμνίων, ὑπὲρ ἔριφον ἐξ αἰγῶν, ὑπὲρ σεμίδαλιν καὶ λιβανωτόν. πνευματικαῖς "γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται "Θεός." ἀγιάζοντες δὲ τὴν νηστείαν, κηρύξωμεν θεραπείαν, τουτέστι, τὴν τῶν θείων θελημάτων ἐκπλήρωσιν, ἧ δὴ καὶ 1.308 πρεπόντως παρέποιο ἂν τὸ εὐθύ, τὸ εὐάγωγον τοῦ τρόπου, τὸ πρὸς πᾶν ὄτιοῦν ἔτοιμον τῶν εἰς εὐσεβείας ἠκόντων λόγους· ἐπιτελέσομεν δὲ τῆς θεραπείας τοὺς τρόπους, συνει- λεγμένων ἐν ἐκκλησίαις τῶν ἐκ γερουσίας, συνδεδραμηκό- των δὲ καὶ ἀπάντων τῶν κατοικούντων τὴν γῆν, κλαόντων τε καὶ μάλα συντόνως εἰς ὄλην ἡμέραν, καὶ ἀραρότως δια- κειμένων, ὅτι πάντα τε καὶ πάντως ἐλεήσει Θεός· ἔστι γὰρ "Μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός," "Ἐξαίρων "ἀνομίας καὶ ὑπερβαίνων ἀδικίας καὶ οὐ συνέχων εἰς μαρ- "τύριον ὀργὴν αὐτοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι θελητῆς "ἐλέους ἐστὶ." 9^οτι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, καὶ ὡς ταλαιπωρία ἐκ ταλαιπω- ρίας ἤξει. κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν βρώματα ἐξωλο- θρεύθη, ἐξηράνθη καὶ ἐξ οἴκου Θεοῦ ἡμῶν εὐφροσύνη καὶ

χαρά.⁹ Ἡμέραν Κυρίου φησὶ, καθ' ἣν ἂν γένοιτο πληροῦσθαι τὰ ἐξ ὀργῆς, ἢ τῆς ἀκρίδος αὐτοῖς ἐπενηνεγμένης καὶ δαπανώσης τὰ ἐν ἀγροῖς καὶ εἰς λιμοῦ καὶ ἐνδείας πεμπούσης δείματα, καὶ αὐτὴν ἐντιθείσης τοῦ θανάτου τὴν πτοίαν, ἦγουν τῶν Βαβυλωνίων καταφθειρόντων ἅπαντα, πόλεσί τε καὶ κώμαις ἐπιφυομένων, ἄλλο τε ἐπ' ἄλλῳ προσεργαζομένων κακὸν, καὶ ταλαιπωρίαν ἐκ ταλαιπωρίας προσεπιρρίπτούντων αἰεὶ τοῖς ἐνοικοῦσι τὴν γῆν, ὡς μὴδ' ὅσον εἰπεῖν ἀναπνεῦσαι δύνασθαι βραχὺ, καὶ τι διὰ μέσου γενέσθαι χρηστὸν, ἐφ' 1.309 ὧν περ ἦν εἰκὸς κἂν γοῦν ἀπὸ μέρους καὶ μετρίαν ἔχειν δύ- νασθαι τὴν παραψυχὴν τοὺς τῆ συχνότητι τῶν κακῶν λοιπὸν ἀφορήτως ἐντετηγμένους. ἐπειδὴ δὲ πεπαινομένων ἤδη τῶν καρπῶν, καὶ τὸν ἀμῶντα λοιπὸν μονονουχὶ κα- λούντων ἐφ' ἑαυτοῖς τῶν ληΐων, βότρυός τε καταπερκάζον- τος καὶ τὸ ἐκθλίβεσθαι γλιχομένου, γέγονέ που τάχα τῆς ἀκρίδος ἢ ἐμβολῆ, βρώματά φησιν ἐξωλοθρεύθη ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῶν, οἷον ἠρπασμένων τῶν ἐν ὄψει γεγενημένων, παρα- κειμένων δὲ ὡς περ αὐτοῖς, καὶ ἐτοιμοτάτην ἐχόντων τὴν ἀπόλαυσιν· ἐξῆρθαι δὲ διαβεβαιούται πάλιν καὶ ἐξ οἴκου Κυρίου τὴν τε εὐφροσύνην καὶ τὴν χαράν. ἔθουον γὰρ, ταῖς ἐξ ἀγρῶν εὐκαρπίας ἐπαγαλλόμενοι, καὶ τοὺς τῆς εὐφροσύνης ἐπετήδευον τρόπους ἀνατιθέντες τὰ χαριστήρια διάτοι τὸ περιχεῖσθαι πλουσίως τοῖς ἐκ γῆς ἀγαθοῖς. Εὐρήσομεν δὲ τοιοῦτόν τι πεπονθότας καὶ αὐτοὺς μάλιστα δὴ τοὺς εἰς Χριστὸν πεπαρωνηκότας, γέγονε μὲν γὰρ αὐ- τοῖς ἐν ὀφθαλμοῖς ἤδη πως ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς "Ὁ ἐκ τοῦ "οὐρανοῦ καταβάς καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ," "ὁ κόκκος "τοῦ σίτου ὁ πεσὼν εἰς τὴν γῆν," καὶ πολλοστὸς ἀναφυῶν, οἶνος ὁ νοητὸς, ὁ καρδίαν ἀνθρώπου κατευφραίνειν εἰδώς. ἐπειδὴ δὲ οὐ διαλελοίπασιν ταῖς ἀπειθείαις ὑβρίζοντες, γέ- γονεν αὐτοῖς ἐξ ὀφθαλμῶν καὶ οἷον ἐκ μέσου τὰ βρώματα τὰ πνευματικά· ἀποπεφοίτηκε γὰρ ἀπ' αὐτῶν ἢ παντὸς ἀγαθοῦ μέθεξις, ἐξῆρται δὲ καὶ ἐξ οἴκου τοῦ παρ' αὐτοῖς εὐφροσύνη καὶ χαρά· δέδονται γὰρ εἰς ἐρήμωσιν, καὶ δια- τελοῦσιν οἱ τάλανες "Οὐκ ὄντος βασιλέως οὐδὲ ἄρχοντος, 1.310 "οὐκ οὔσης θυσίας οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου, οὔτε ἱερατείας "οὔτε δήλων." Καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἐξηρησθαι φαμεν ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὰ τε βρώματα καὶ τὴν εὐφροσύνην καὶ χαράν. ἔφη μὲν γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, ὅτι "Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι "ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ." νοῦ δὲ ὅτι τροφή λόγος, οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις, τοῦτο τῆς Ἰουδαίων ἐξῆρται πληθύος· γεγόνασι γὰρ ἐν ἐνδείᾳ τροφῆς τῆς πνευματι- κῆς· οὐ νενοήκασιν τὰ Μωυσέως. καὶ γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος "Ἀχρι σήμερον ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς "παλαιᾶς διαθήκης, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν "κεῖται." μεμισήκασιν δὲ τὰ διὰ Χριστοῦ θεσπίσματα. ὠλόθρευται δὴ οὗν πᾶσα αὐτοῖς πνευματικὴ τροφή, οὐκ αὐτὴ παθοῦσα τὸν ὄλεθρον, ἀλλὰ τοῖς πεπονθόσιν οὐκ ἔτι παρακειμένη, καὶ ὅσον ἦκεν εἰς ἐκείνους, οὐδὲ ὑπάρχουσα παντελῶς. ἀλλ' ὁ γε Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι τὸ χρῆναι διανέμει τρυφᾶν, καὶ ἐν- σπαταλαῖν ἀγαθοῖς τοῖς ἄνωθεν. γέγραπται γὰρ ὅτι "Οὐ "λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὴν δικαίου, ζωὴν δὲ ἀσεβῶν "ἀνατρέψει." 9'Εσκίρτησαν δαμάλεις ἐπὶ ταῖς φάτναις αὐτῶν, ἠφανίσθησαν θησαυροὶ, κατεσκάφησαν ληνοὶ, ὅτι ἐξηράνθη σίτος. τί ἀπο- θήσομεν ἑαυτοῖς; ἔκλαυσαν βουκόλια βοῶν, ὅτι οὐχ ὑπῆρχε νομὴ αὐτοῖς, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων ἠφανίσθη.⁹ 1.311 Καὶ τοῖς ἀλόγοις τῶν ζώων ἔσθ' ὅτε περιτίθησιν λόγον ἢ θεόπνευστος γραφή, τὰς τῶν πραγμάτων φύσεις εἰς τὸ εὐχαρί τε καὶ ἀστείως ἔχον εὐτέχνως διαποικίλλουσα, καὶ οἷον ἐν ἦθει γράφουσα τὰς οἰκονομίας, ὧν ἂν πρέποι νοεῖν. εἶτα τί τὸ θαῦμα, κἂν εἰ δαμάλεις λέγοι διασκιρτῆσαι τυχόν, κλαῦσαι τε βουκόλια βοῶν; ἀφορήτως γὰρ αὐτὰ καταπιέζον- τος τοῦ λιμοῦ, τάχα πως καὶ ἀνεσκίρτησαν ἂν καὶ τεθνήκα- σιν, εἴπερ ἦν αἴσθησις αὐτοῖς τῶν ἐπενηνεγμένων. ἠφανίσθαι δὲ φησὶ θησαυροὺς καὶ κατεσκάφθαι ληνοὺς, οὐδεμιᾶς που τάχα

φροντίδος ἠξιωμένας, διάτοι τὸ μηδὲν ἐξ ἀγρῶν συλλέγεσθαι, ἀλλὰ δρεπάνην μὲν ἀπρακτεῖν τὴν ἐν ἀμπέλῳ καὶ βοτρυί, ξηρὸν δὲ δὴ τάχα καὶ ἀτελεσφόρητον τοῖς ἀγροῖς ἐπικεκλίσθαι τὸν στάχυν. ταύτητοί φασι τί ἀποθήσομεν ἑαυτοῖς; ὅτι δὲ, ὡς ἔφην, τοῖς τῶν καρπῶν ἡμέροις καὶ αὐταὶ συνδιολώλασιν αἱ τῆς ἐρήμου πόαι, καθίστησιν ἐν- ἀργές, ἠφανίσθαι λέγων καὶ αὐτὰ τῶν προβάτων τὰ ποιμνία, λιμῶ δὴ πάντως κατεφθαρμένα, καὶ τῆς συνήθους καὶ φι- λαιτάτης αὐτοῖς ἔστερημένα νομῆς. ἐφαρμόσει δὲ καὶ ταῦτα σοφῶς ταῖς Ἰουδαίων συμφοραῖς, οἱ πεπαρωνήκασιν, ὡς ἔφην, εἰς τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα Χριστόν. 9 Πρὸς σέ, Κύριε, βοήσομαι, ὅτι πῦρ ἀνήλωσε τὰ ὠραῖα τῆς ἐρήμου, καὶ φλόξ ἀνήψε πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ, καὶ πάντα τὰ κτήνη τοῦ πεδίου ἀνέβλεψαν πρὸς σέ, ὅτι ἐξηράνθησαν ἀφέσεις ὑδά- των, καὶ πῦρ κατέφαγε τὰ ὠραῖα τῆς ἐρήμου.9 Ὡραῖα μὲν τῆς ἐρήμου φησὶ τὰ ἐν πεδίοις τάχα που τοῖς 1.312 ἀνηρότοις αὐτομάτως φυόμενα· ξύλα γεμῆν τοῦ ἀγροῦ τὰ ἐν κήποις τε καὶ παραδείσοις εὐγενῆ βλαστήματα, καὶ ταῖς ἐξ ὠρῶν εὐκαρπίαις περιανθίζεσθαι πεφυκότα· ταῦτά τε ἐν εἶδει πυρὸς μονονουχὶ κατεδηδοκέναί βροῦχόν τε καὶ ἐρυσί- βην. ποιεῖται δὲ χρησίμως τὴν πρὸς Θεὸν εὐχὴν εὐτεχνέσ- τατα, διδάσκων, ὡς ἠκιστα μὲν παρ' ἑτέρου δεήσει ζητεῖν τῆς συμφορᾶς τὴν ἀπόστασιν, προσάγειν δὲ μόνῳ τῷ σώζειν ἰσχύοντι τὰς λιτὰς, καὶ ὡς ἐξ ὀργῆς ἐπάγοντι τὰ καταλυτεῖν εἰωθότα. μὴ γὰρ δὴ χρῆναι φρονεῖν εὖ μάλα φησὶν αὐτο- μάτως τὰ τοιάδε συμβῆναι τῶν κακῶν, ἐπενηνέχθαι δὲ μᾶλλον ὡς ἐκ θείων αὐτοῖς μηνιμάτων· καὶ τοῦτο ἡμῖν αὐτὸς ὁ τῶν ὄλων Θεὸς διὰ φωνῆς ἑτέρου προφήτου φησὶν "Εἰ ἔσται κακία ἐν πόλει, ἢν Κύριος οὐκ ἐποίησεν;" οὐ γὰρ ἂν γένοιτό τι τῶν κακοῦν εἰωθότων ἢ πόλεις ἢ χώρας, ὃ πρᾶττοιο ἂν μὴ οὐκ ἐφιέντος Θεοῦ. σώζει γὰρ οὐς ἂν ἔλοιτο, καὶ ἀπαλλάττει κακῶν. ἀναπειθεὶ δὴ οὖν τῶν λελυπηκότων τὴν λύσιν παρὰ Θεοῦ ζητεῖν, ρίπτοῦντας ὡς ἀποτάτω τό γε οἶεσθαι δεῖν τῆς τῶν ψευδωνύμων θεῶν χειρὸς, καὶ ἐπικουρίας δεδεῆσθαι τὰ κατ' αὐτούς. ἐξηράνθαι δὲ φησὶν ἀφέσεις ὑδάτων. ὑετοῦ γὰρ τὴν γῆν οὐκ ἄρδοντος, καθιεμένης δὲ πρὸς τούτῳ τῆς ἐρυσίβης, ἐξωπλισμένης δὲ καὶ ἀκρίδος, καὶ βρούχου πηδῶντος, καὶ κάμπης ἐρπούσης, πῶς ἦν ἀμφίβολον ὡς πάντη τε καὶ πάντως οἴχοιτο ἂν αὐ- τοῖς τὰ ζωαρκῆ πρὸς τὸ μηδέν; καταφθειρομένης δὲ καὶ πόας, πᾶσά πως ἀνάγκη καὶ κτήνη παθεῖν τὸν ὄλεθρον. Φαίην δ' ἂν ὅτι τάχα που καὶ Ἰουδαίοις ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς ἐπιστρέφουσι πρὸς Θεὸν, πρέποι ἂν εἰπεῖν τὰς τοιάδε φωνὰς, ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἐνδείαις ἐντεθλιμ- 1.313 μένοις καὶ κατοιμῶζουσι. δεδαπάνηται γὰρ αὐτοῖς ὡς ὑπὸ πυρὸς τὰ εἰς νοῦν ἀγαθὰ, ἀκρίς τε αὐτὰ νοητῆ κατεδήδοκε, καὶ ἐξηράνθησαν ἀφέσεις ὑδάτων. "Ἐνετείλατο γὰρ ταῖς "νεφέλαις τοῦ μὴ βρέξει εἰς αὐτούς ὑετὸν," κατὰ τὸ γε- γραμμένον, καὶ γεγόνασι ἄβατός τε καὶ ἄνυδρος γῆ, ἣτις οὐ κατοικηθήσεται. ἡμῶν δὲ δὴ πέρι τῶν ἐν πίστει δεδι- καιωμένων προανεφώνει Θεὸς, καὶ τῶν διὰ Χριστοῦ χαρισ- μάτων ἀμφιλαφεστάτην ἔσεσθαι τὴν χορηγίαν ὑπεδήλου λέγων "Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀποσταλάξει τὰ ὄρη γλυ- "κασμὸν, καὶ οἱ βουνοὶ ῥυήσονται γάλα, καὶ πᾶσαι αἱ "ἀφέσεις Ἰούδα ῥυήσονται ὕδατα, καὶ πηγὴ ἐξ οἴκου Κυρίου "ἐξελεύσεται, καὶ ποτιεῖ τὸν χειμάρρουν τῶν σχοίνων" καὶ μὴν καὶ ἑτέρως "Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς, ἐγὼ ἐπακούσομαι "ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς, ἀλλ' ἀνοίξω "ἐπὶ τῶν ὀρέων ποταμούς, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πεδίων εἰς ἔλη, "καὶ τὴν διψῶσαν γῆν ἐν ὑδραγωγοῖς" οὐκοῦν ἡμεῖς μὲν ἐν τούτοις. εἰ δὲ δὴ βαδίζοιεν εἰς μετάγνωσιν καὶ ἀνα- βλέψοιεν πρὸς Θεὸν, λέγοιέν τε καὶ αὐτοῖ Πρὸς σέ Κύριε κεκράξομαι, λήψονται τὰς τῶν ὑδάτων ἀφέσεις, ἀντλήσουσί τε μεθ' ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ νοητὸν "ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σω- "τηρίου," ποτισθήσονται δὲ καὶ "τὸν χειμάρρουν τῆς τρυ- "φῆς" παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς ἔξουσιν ἐν καρδίαις. παρακείσεται δὲ αὐτοῖς εἰς τρυφήν καὶ τὰ ὠραῖα τῆς ἐρήμου, τουτέστι, νομὴ καλὴ καὶ ἀμφιλαφῆς, εἰς γνώσιν αὐτούς

ἀποτρέφουσα τὴν ἐν Χριστῷ νοουμένην θείαν τε καὶ εὐαγγελικὴν. 9 Σαλπίζετε σάλπιγγι ἐν Σιών, κηρύξατε ἐν ὄρει ἁγίῳ μου, καὶ συγχυθήσονται πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν, διότι πάρεστιν 1.314 ἡμέρα Κυρίου, ὅτι ἐγγὺς ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὀμίχλης.⁹ Γράφεται δὴ πάλιν ἀστείως ἡμῖν τοῦ πολέμου τὸ σχῆμα. εἶη δ' ἂν καὶ ἐπ' ἀμφοῖν ἀληθές, κἂν εἰ ἐπ' ἀκρίδος καὶ βρούχου νοοῖτο τυχόν, κἂν εἰ ἐπ' αὐτῶν ἔλοιτό τις τῶν Βαβυλωνίων. ὡς γὰρ ἦδη τοῦ πολέμου βεβηκότος εἴσω θυρῶν, καὶ μονονουχὶ περιηγγελμένου κατὰ πᾶσαν γῆν Σιών, ἤγουν ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ θορύβου καὶ δειμάτων ἀναπληροσθήσεσθαι τὰ πάντα φησὶν. πάρεστι γὰρ ἡμέρα Κυρίου, τουτέστιν, οὐκέτι προαγόρευσις τὸ χρῆμα μόνον, ἀλλ' ἐν ὅψει τὰ πάθη, καὶ ἐν αὐταῖς γεγόνασι ταῖς πείραις τῶν πάλαι προηγγελμένων, οὓς ἦν ἄμεινον παρὰ πολὺ μεταφοιτᾶν ἐλέσθαι πρὸς τὰ βελτίω, καὶ πρὸ ἐφόδου καὶ παρουσίας τὴν τῶν κακῶν ἀποσείεσθαι πείραν. οὐκοῦν ἀναδύεσθαι πρὸς μετάγνωσιν οὐκ ἔῃ, μεθιέντας δὲ ὡσπερ τὸ τῆς γνώμης ἀναπεπτωκὸς καὶ τὸ ῥάθυμον, εἰς φιλεργίας ἵεναι κελεύει γοργῶς, καὶ ἐπὶ γε τὸ βούλεσθαι σφισιν αὐ- τοῖς ἐπαμύναι γενικῶς, Θεῷ δηλονότι προσθέοντας, καὶ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἀφανίζοντας τὰ ἐγκλήματα ταῖς τῶν ἀμεινόνων ἐναγωγαῖς. ταύτητοί φησιν ἐγγὺς εἶναι τὴν ἡμέραν Κυρίου, καθ' ἣν ἔσσονται μὲν ὡς ἐν ὀμίχλῃ καὶ σκότῳ, τὸν ἐκ τῆς ἀκρίδος δεδιότες λιμὸν, ἤγουν τὴν ἐκ τῶν Ἀσσυρίων ἐπηρητημένην αὐτοῖς ἀθλιότητα καὶ καταφορὰν. 9 Ὡς ὄρθρος χυθήσεται ἐπὶ τὰ ὄρη λαὸς πολὺς καὶ ἰσχυρὸς ὅμοιος αὐτῷ οὐ γέγονεν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ μετ' αὐτὸν οὐ προστε- θήσεται ἕως ἐτῶν εἰς γενεὰς γενεῶν. τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πῦρ 1.315 ἀναλίσκον, καὶ τὰ ὀπίσω αὐτοῦ ἀναπτομένη φλόξ· ὡς παρά- δεισος τρυφῆς ἢ γῆ πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀπίσω αὐτοῦ πεδίον ἀφανισμοῦ, καὶ ἀνασωζόμενος οὐκ ἔστιν αὐτῷ.⁹ Ὅρθρον ἔοικεν ἀποκαλεῖν ἢ τὴν ἐν ὄρθρῳ δρόσον, ἢ ἐπειδὴν ὄλως καταχέηται τῶν ὀρῶν, ἀφήσιν οὐδὲν τῶν ἐν αὐτοῖς ἀκατάδευστον· ἤγουν τὰς πρῶτας ἡλίου βολὰς, καὶ τοῦ τῆς ἡμέρας φωτὸς τὴν εὐθύς τε καὶ ἐν ἀρχαῖς ἀνάλαμψιν, ἢ ταῖς τῶν ὀρέων κορυφαῖς καὶ πρὸ γε τῶν ἄλλων μονονουχὶ καὶ ἐνευρύνεται, καὶ κατερυθαίνει βουνοὺς. οὕτως ἔσεσθαι φησιν ἐπὶ τὰ ὄρη τὸν λαὸν τὸν ἰσχυρὸν, ἀκρίδας τυχόν, ἤγουν, ἐξ ὁμοιότητος τῆς ἀπ' αὐτῶν, τὸν Ἀσσύριον ὡς ἐν πληθυί νοούμενον ἀπαραβλήτῳ λοιπόν· ὅμοιος γὰρ αὐτῷ φησὶν οὔτε γέγονεν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, οὔτε μὴν ἔσται ποτέ. ἐπειδὴ δὲ ταῖς τῶν ἀκρίδων ἐμβολαῖς δαπανᾶται μὲν τὸ παρεμπίπτον εὐθύς, εἰ δὲ δήπου τι καὶ περιλειφθὲν τυχεῖ, ἔργον ἐστὶ καὶ αὐτὸ τῶν ἐπομένων ταῖς πρῶταις· πῦρ ἀναλίσκον ἔφη τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, φλόγα δὲ ἀναπτομένην τὰ κατόπιν καὶ ἐπόμενα. τοῦτο δὲ αὐτὸ δράσειεν ἂν οἰμαί που καὶ πολεμίων στρατός. ἔψονται γὰρ πάντως ταῖς τῶν φθασάντων ἀγερωχίαις ὁμοῦ καὶ ἀφειδίαις καὶ οἱ κατόπιν ἰόντες βραχύ· ποιήσονται δὲ τὴν γῆν ὡς τρυφῆς παράδεισον, ἄρδην ἀποκείροντες, καὶ ἐν- σπαταλῶντες τοῖς εὐρισκομένοις. ἔχει δὲ τὸ ἀληθές ὁ λόγος καὶ ἐπ' αὐτῆς εἰ φέροιτο τῆς ἀκρίδος. 9 Ὡς ὄρασις ἵππων ἢ ὄρασις αὐτῶν, καὶ ὡς ἵππεῖς οὕτω κατα- 1.316 διώξονται. ὡς φωνὴ ἀρμάτων ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων ἐξαλοῦνται, καὶ ὡς φωνὴ φλογὸς πυρὸς κατεσθίουσης καλάμην, καὶ ὡς λαὸς πολὺς καὶ ἰσχυρὸς παρατασόμενος εἰς πόλεμον.⁹ Τὴν ἀκρίδα καὶ τὸν βροῦχον, εἰ δὴ φέροντο κατὰ χωρῶν καὶ πόλεων, οὐδὲν ἐν μείοσιν ἔσεσθαι φησιν ἵππου τῆς μαχιμωτάτης· κατασκιρτήσῃ γὰρ οὕτω τῆς γῆς, ὡς τάχα που καὶ ἀρμάτων ἀπομιμήσασθαι κτύπον. ἀπάσαις τε γὰρ ἐπιθρώσκουσι κορυφαῖς ὀρέων, καθίπτανται δὲ καὶ βουνοῦ παντὸς, καὶ οἶον φλογὸς ἠχὴν ἀποτελοῦσιν καταπιμπράσης καλάμην. φασὶ γὰρ οὐ δίχα κτύπου πράττεσθαι παρ' αὐτῶν τῶν ἐν ἀγροῖς τὴν κατάβρωσιν, ἠχῶ δὲ τινα τῶν ὀδόντων ἀποτελεῖσθαι βληχηρὰν καὶ κακόφωνον, περιθραυομένων αὐ- ταῖς τῶν ἐμπεπτωκότεων, ὡς ἀνέμου φλόγα διαρρίπιζοντος. ὄχλω δὲ δὴ πάλιν πολεμίων αὐτὴν παρεικάζεσθαι, τὸ ἀπεικὸς

οὐδέν· ἄττει γὰρ κατὰ πληθύν, καὶ ὀλίγα παραχωρεῖ τοῖς ἀνδριζόμενοις ἐν μάχῃ. βορὸν γὰρ τὸ χρῆμα καὶ διὰ πληθύν ἀμέτρητον οὐκ εὐκαταγώνιστον, μᾶλλον δὲ καὶ δυσάντητον. ὁ αὐτὸς δ' ἂν γένοιτο καὶ περὶ τῶν Ἀσσυρίων λόγος· εἰ δὲ βούλοιτό τις καὶ περὶ αὐτῆς που τάχα τῆς Ῥωμαίων ἐκ- στρατείας, οἱ δίκην ἀκρίδων κατεδηδόκασιν τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ἀνοσίως πεπλημ- μεληκότα, οὐδ' οὕτω κακῶς. 1.317 Ἐὰν προσώπου αὐτοῦ συντριβήσονται λαοί.⁹ Χρῆμα γὰρ, ὡς ἔφην, ἄμαχον παντελῶς καὶ δυσκαταγώνιστον ἀνθρώποις βρούχου καὶ ἀκρίδος ἐμβολή. Ἐπᾶν πρόσωπον ὡς πρόσκαυμα χύτρας.⁹ Ἀληθὲς γὰρ, ὅτι δείμασί τε καὶ λύπαις ταῖς ἀφορήτοις ἔσθ' ὅτε καὶ ἡ τῶν προσώπων ἄνθη μαραίνεται καὶ κατα- μελαίνεται πως εἰς τὸ ἀκαλλὲς τοῖς ἐκ νοῦ θορύβοις μονον- ουχὶ μεταχρωσμένη. Ἐὼς μαχηταὶ δραμοῦνται, καὶ ὡς ἄνδρες πολεμισταὶ ἀναβήσονται ἐπὶ τὰ τεῖχη.⁹ Καταθέουσαι γὰρ ἐν ἴσῳ τε τοῖς μαχιμωτάτοις, ὄκνου τε ἀμείνους ὑπάρχουσαι καὶ δειμάτων, καὶ αὐτῶν ὑπεραρθή- σονται τῶν τευχῶν, θρασεῖαν ὥσπερ τινὰ μελετώσαι τὴν ἐμβολήν. Ἐκαὶ ἕκαστος ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ πορεύσεται, καὶ οὐ μὴ ἐκκλίνωσιν τὰς τρίβους αὐτῶν, καὶ ἕκαστος ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ οὐκ ἀφέξεται.⁹ Ἀβασίλευτον μὲν ἡ ἀκρίς, ἐκστρατεύει γεμὴν ἀφ' ἑνὸς κελεύσματος εὐτάκτως. φασὶ δὲ αὐτὰς στοιχηδὸν ἰέναι, καὶ ὡς ἐν τάξει διίπτασθαι, καὶ ἥκιστα μὲν ἀπονοσφίζεσθαι, περιέπειν δὲ οὕτως ἀλλήλας, ὡσανεὶ καὶ ἀδελφοὶ, φύσεως αὐτῆς βραβευούσης τὸ φιλάλληλον. 1.318 Ἐκαταβαρυνόμενοι ἐν τοῖς ὄπλοις αὐτῶν πορεύσονται.⁹ Ὅπλα δὲ οἰμαί που τοὺς ὀδόντας φησὶ, δι' ὧν αὐταῖς ὁ πόλεμος, καὶ τὰ ὡς ἐν μάχῃ κατορθώματα, δαπανωμένης μὲν πόας, ληΐου δὲ πίπτοντος, καὶ φυτῶν ἀναινομένων. Ἐκαὶ ἐν τοῖς βέλεσιν αὐτῶν πεσοῦνται, καὶ οὐ μὴ συντελέσωσιν.⁹ Βάλλουσι μὲν ἀκρίδες οὐ βελῶν ἀκίσι τοὺς πολεμουμέ- νους, ἀλλ' οὐδὲ τόξον αὐταῖς ἐντείνεται· πόθεν; κατακρούουσι δὲ ὥσπερ ταῖς τῶν ἐδωδίμων καταφθοραῖς, καὶ τοῖς λιμοῦ καὶ ἐνδείας δείμασιν. ὅτι δὲ καὶ αὐτοῖς τοῖς ὑπὸ τοιάνδε πεσοῦσι συμφορὰν οὐκ ἂν ἐξαρκέσειε τὸ ἀπολέσθαι τὰ ἐν ἀγροῖς, ἀλλὰ γὰρ καὶ οἴκοις αὐτοῖς καὶ πόλεσιν εἰσπεφοι- τηκότα καὶ παρενοχλοῦντα δεινῶς, τὸν ἐκ τῶν ἀκρίδων ἔξουσι στρατὸν, ἦγγουν καὶ αὐτὸν τὸν Ἀσσύριον, παρέδειξεν εἰπὼν Καὶ οὐ μὴ συντελέσωσιν. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Καὶ τοῦτο οὐκ ἔσται τὸ τῆς ὀργῆς πέρας, παρέλθοι δ' ἂν καὶ ἐπέκεινα· φησὶ γάρ· Ἐτῆς πόλεως ἐπιλήψονται, καὶ ἐπὶ τῶν τευχῶν δραμοῦνται, καὶ ἐπὶ τὰς οἰκίας ἀναβήσονται, καὶ διὰ θυρίδων εἰσελεύσονται ὡς κλέπται. πρὸ προσώπου αὐτῶν συγχυθήσεται ἡ γῆ, καὶ σεισθήσεται ὁ οὐρανὸς, ὁ ἥλιός τε καὶ ἡ σελήνη συσκοτάσουσι καὶ τὰ ἄστρα οὐ δώσουσι τὸ φέγγος αὐτῶν.⁹ Ἀκούεις ὅτι καταπτήσονται μὲν καὶ αὐτῶν τῶν τευχῶν, 1.319 καὶ οἷον αὐτὴν καταδηοῦσαι τὴν πόαν, ἐν ἴσῳ τοῖς εἰωθόσι λωποδυτεῖν, διὰ θυρίδων ἐμβαλοῦσι, συγχέουσαι δήμους, καὶ μονονουχὶ διακυκῶσαι τὸ πᾶν, ὡς ἤδη δοκεῖν καὶ αὐτὸν δε- δονῆσθαι τὸν οὐρανὸν, ἥλιον δὲ καὶ σελήνην, καὶ μέντοι καὶ ἄστρα τὸ οἰκεῖον ὥσπερ ἀνακόψαι σέλας. γέγονε δὲ πάλιν ἐν τούτοις ἡμῖν ὑπερβολικὸς ὁ λόγος, δύσοιστόν τε καὶ πολυαλγὴ τοῖς ἐνοικοῦσι τὴν γῆν τὴν συμφορὰν ἀποφαίνων. ἀτρεκῆς δὲ ὁ λόγος, κἂν εἰ νοοῖτο πάλιν ὡς ἐπ' ἀνθρώπων στρατιᾶς, εἰ καταθεῖν ἔλοιτο χώρας τε καὶ πόλεως. ἐν ἴσῳ γὰρ ταῖς ἀκρίσι τὰ πάντα περιχεόμενοι, διαλυμαίνονται μὲν ἀγροῖς, καταθλίβουσι δὲ καὶ πόλεις, τευχῶν τε ὑπεραιρόμενοι καὶ οἴκοις αὐτοῖς ἐπεισθέοντες, καὶ τοῖς ἀπὸ σεισμοῦ δείμασι φιλονεικοῦντες εἰς ἀγριότητα. Ἐκαὶ Κύριος δώσει φωνὴν αὐτοῦ πρὸ προσώπου δυνάμεως αὐτοῦ· ὅτι πολλὴ ἐστὶ σφόδρα ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, ὅτι ἰσχυρὰ ἔργα λόγων αὐτοῦ· διότι μεγάλη ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, μεγάλη καὶ ἐπιφανὴς σφόδρα· καὶ τίς ἔσται ἱκανὸς αὐτῆ;⁹ Ἐφην ἡδη φθάσας, ὅτι σκοπὸς τῷ Προφήτῃ δεινὴν καὶ δυσδιακόμιστον ἀποφῆναι τὴν συμφορὰν, ἵνα δὴ μεταχωροῖεν ἐπὶ τὸ ἐθέλειν ἡδη τὰ ἀμείνω τε δρᾶν, καὶ μὴν καὶ

βουλεύ- εσθαι σωφρονέστερον, οί ταίς εις φαυλότητα παρατροπαίς λελυπηκότες τὸν νομοθέτην. οἶδε γὰρ οἶδεν ἢ τῶν ἀλγημάτων ὑπερβολὴ μετακομίζειν εὐκόλως ὡς ἐξ ἀνάγκης τινὰς ἐπὶ γε τὸ ἐλέσθαι δρᾶν τὰ ἀνδάνοντα λοιπὸν τῷ σώζειν οἶω τε καὶ ἀπαλλάττειν ἰσχύοντι. δώσει δὴ οὖν ὁ Κύριός φησι τὴν φωνὴν 1.320 αὐτοῦ πρὸ προσώπου δυνάμεως αὐτοῦ, μονονουχὶ στρατηγῶν καὶ παραθῆγων ὡς ἐπ' ἐχθρούς. πρόποι γὰρ ἂν οὐχ ἑτέρω τῷ μᾶλλον, πλὴν ὅτι τοῖς προασπίζουσι καὶ τῶν ἄλλων προτεταγμένοις, τὸ διεγείρειν τὸ μάχιμον καὶ οἰκείαν ἠγεῖσθαι τὴν παρεμβολήν. ὑπεμφαίνει δὲ δι' αὐτῶν, ὅτι μὴ αὐτόματον ἔχει τὰ δεινὰ τὴν ἔφοδον, μήτε μὴν ἐκ τοῦ παρατυχόντος συμβέβηκεν ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἐπενήνεκται παρὰ Θεοῦ, λελυπημένου δηλονότι καὶ ὀσίως ἤδη κολάζοντος. καταπτοεῖ δὲ αὐτούς, πλείστην τε ὄσσην εἶναι λέγων τὴν παρεμβολήν, καὶ ὅτι ἰσχυρὰ ἔργα λόγων αὐτοῦ. ἀμήχανον δὲ μὴ πάντη τε καὶ πάντως εἰς πέρας ἐλθεῖν, ὅπερ ἂν προσάττοι γενέσθαι Θεός. καὶ γοῦν ἔφη πρὸς τινὰ τῶν ἀγίων προφητῶν· Ἱερε-μίας οὗτος ἦν· "Οὐχ οἱ λόγοι μου ὥσπερ πῦρ φλέγον, λέγει "Κύριος, καὶ ὡς πέλυξ κόπτων πέτραν;" διῖκνεῖται γὰρ ὥσπερ διὰ παντὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ οἷς ἂν φθέγξαιτο τὸ ἀντιστατοῦν οὐδὲν, εἴκει δὲ μᾶλλον καὶ τὰ σκληρὰ καὶ ἀντίτυπα· καταθραύεται γὰρ εὐκόλως, καὶ τοῖς δεσποτικοῖς θελήμασι καὶ οὐχ ἐκόντα παραχωρεῖ. μεγάλη δὴ οὖν καὶ ἐπιφανὴς ἡ ἡμέρα, φησὶ, διὰ τὴν εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους τῶν ἐπαχθησομένων δεινῶν διατρέχουσας φήμην. καὶ τίς ἔσται ἱκανὸς αὐτῇ; τουτέστιν, οὐδεὶς ἂν γένοιτο τῶν ἐπὶ γῆς ἀτε-ράμων οὕτως καὶ εὐσθενῆς, ὡς ἀντεξάγειν δύνασθαι ταῖς θείαις ὀργαῖς. καὶ σοφὸς ἦν ἄγαν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ ἀνα-κεκραγῶς πρὸς Θεόν "Σὺ φοβερὸς εἶ, καὶ τίς ἀντιστή- "σεταί σοι ἀπὸ τῆς ὀργῆς σου;" 9Καὶ νῦν λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν Ἐπιστράφητε πρὸς με ἐξ ὅλης καρδίας ὑμῶν, ἐν νηστεία καὶ ἐν κλαυθμῷ καὶ ἐν κοπετῷ, 1.321 καὶ διαρρήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ μὴ τὰ ἰμάτια ὑμῶν· καὶ ἐπιστρέψατε πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν, ὅτι ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων ἐστὶ, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις. τίς οἶδεν εἰ ἐπιστρέψει καὶ μετανοήσει καὶ ὑπολίπηται ὀπίσω αὐτοῦ εὐλογίαν, θυσίαν καὶ σπονδὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν;9 Ἐντεῦθεν ἂν μάθοις, καὶ μάλα σαφῶς, ὡς οὐχ ἑτέρου του χάριν ὑψοῦ μὲν ἐτίθει τὰ διηγήματα· σκληρὰν δὲ αὐτοῖς καὶ δυσδιακόμιστον κομιδῇ προαναφωνεῖ τὴν συμφορὰν, ἢ ὥστε λοιπὸν μεταπεῖσαι παρελθεῖν εἰς μεταγνώσιν. ἀπογινώσκειν γὰρ οὐκ ἔα· διαβεβαιουῖται δὲ, καὶ μάλα σαφῶς, ὡς εἶπερ ἔλοιτο φρονεῖν τὰ βελτίω, καὶ τὰς ἰδίας ὁδοὺς κἂν γοῦν τοῖς δευτέροις ἐπανορθοῦν εἰς τὸ ἀρέσκον Θεῷ, πεπαύσεται πάντως τὰ ἐξ ὀργῆς, καὶ εἰς πλάτος αὐτοῖς εὐκοσμίας μετα-χωρήσει τὰ πράγματα. τίς δ' ἂν γένοιτο τῆς τε ἐπιστροφῆς αὐτοῖς, καὶ ὁ τῆς λιτῆς τρόπος, καθίστησιν ἐναργές, οὕτω λέγων Καὶ νῦν λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν Ἐπιστράφητε πρὸς με ἐξ ὅλης καρδίας ὑμῶν. ἐρρήφθω, φησὶ, τὰ παρωχηκότα, καὶ ἀποδημείτω πρὸς λήθην τὰ φθάσαντα· ἐαυτῶν ἀμείνους ὄφθητε τοῖς δευτέροις, ἐκμειλίσησθε Θεὸν νηστεία καὶ πόνω, κοπετῷ τε καὶ ὄδυρμοῖς. ἔψεται γὰρ πάντως ταῦτα δρᾶν ἡρημένοις τὸ χρῆναι λοιπὸν ἐν εὐπαθείαις εἶναι καὶ τρυφῇ. ὥσπερ γὰρ τῆς ραστώνης τὸ τέλος, καὶ τοῦ δια-πίπτειν εἰς ἡδονὰς καταστρέφει πάντως εἰς οἰμωγὰς καὶ κόλασιν· οὕτω τῆς ἐπιεικείας καὶ τῶν ἐπὶ ταῖς μεταγνώσεσι πόνων ἢ ἐκβασίς εἰς τὸ τῆς εὐημερίας ἔρχεται πλάτος. χρή- 1.322 σιμον οὖν ἄρα τὸ κλαίειν ἐφ' ἀμαρτίαις, καὶ λυπεῖσθαι κατὰ Θεόν. ὡς γὰρ ὁ μακάριος γράφει Παῦλος "Ἡ κατὰ Θεὸν "λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργά- "ζεται." μακαρίζει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς τοὺς "Πεν- "θοῦντας νῦν, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται." καὶ μὴν καὶ ὁ σοφὸς ἡμῖν Σολομῶν τοιοῦτόν τι φησὶν αἰνιγματωδῶς "Αγαθὸν τὸ πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ τὸ πορευ- "θῆναι εἰς οἶκον πότου." πλὴν ἐκεῖνο περιθρεῖν ἀναγκαῖον, ὄση τις ἐστὶ τῆς νηστείας ἢ δυνάμις. ἐξημεροῖ τὸν Δεσπότην, κατευνάζει τὴν ὀργὴν, ἀνατρέπει

κόλασιν. ἑαυτοὺς γὰρ αἰκίζόμενοι, μονονουχὶ καὶ λελυττηκότα καὶ ἀγριαίνοντα καθ' ἡμῶν τὸν θεῖον εὖ μάλα δυσωποῦμεν θυμὸν, καὶ τὴν τοῦ καταπαίοντος χεῖρα συστελοῦμεν εὐκόλως. εἰ γὰρ ἔστιν ἀληθές, ὅτι καὶ μόνον ὁμολογοῦντες τὰς ἀμαρτίας Θεοῦ κατοικτεῖροντος δικαιούμεθα, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις ὅτι τοῖς ἐξ ἀσκήσεως πόνους ἑαυτοὺς κατατήκοντες, καὶ οἶον αἰτοῦντες δίκας, τῶν ἡμαρτημένων κερδανοῦμεν παρὰ Θεοῦ τὴν ἄφεσιν; πενθεῖν οὖν ἄρα κελεύει καὶ διαρρήγνυναι σφᾶς, ἡκιστα μὲν τὰ ἄμφια, διαπτύσσειν δὲ μᾶλλον νοητῶς τὴν καρδίαν τὴν ἀπηνῆ καὶ πεπιλημένην εἰς ἣν ὁ θεῖος οὐκ εἰσδύεται φόβος. ἐπιστέλλει γοῦν Κορινθίους ὁ Παῦλος "Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχχνις ὑμῶν. τὴν "δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν· ὡς τέκνοις λέγω· πλατύνθητε καὶ "ὑμεῖς." χρὴ δὴ οὖν ἄρα κατευρύνειν μὲν ὡς περ Θεῶ τὴν καρδίαν, καὶ μονονουχὶ περιρρήγνυναι τὸν νοῦν, ἵν' εἰσδέ- ξαιτο τὸ αὐτοῦ. τὸ γάρτοι πλάττεσθαι λύπην, καταρρήγνυ- μένων ἀμφίων εἰκῆ καὶ μάτην, ὀνήσειεν ἂν οὐδὲν τοὺς τοῦτο 1.323 δρᾶν ἡρημένους· ἐμποιήσειε δ' ἂν οὐ βραχὺ τὸ κέρδος τὸ ἀνοιγνύναι καρδίαν, καὶ ἐναποτίθεσθαι τὸ Θεῶ δοκοῦν· ἀποκομιεῖ γὰρ τὸ χρῆμα πρὸς σωτηρίαν. ὅτι δὲ οὐκ ἀπο- τεύξονται τοῦ σκοποῦ ποιούμενοι τὰς λιτὰς, ἐμπεδοῖ λέγων, ὡς εἶη μὲν ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης φιλόανθρωπος τε καὶ πολυέλεος, οἰκτίρων καὶ ἀγαθὸς καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κα- κίαις. εἰ γὰρ δὴ καὶ ἔλοιτο κακοῦν τοὺς ἡμαρτηκότας, ἀλλ' οὖν ἔσται πρᾶος, καὶ οὐκ ἐς μακρὰν· μεταχωρεῖ γὰρ εὐ- κόλως ἐπὶ τὸ βουλευέσθαι τὰ χρηστά. τοῦτο εἶναί φημι τὸ μετανοεῖν ἐπὶ ταῖς κακίαις. ὑποτεμνόμενος δὲ χρησίμως ὁ Προφήτης τῶν τὴν σωτηρίαν ἀπεγνωκότων τὸ εἰκαῖό- βουλον Τίς οἶδέ φησιν, εἰ μετανοήσει καὶ ὑπολείπεται ὀπίσω αὐτοῦ εὐλογίαν, τουτέστι δώσει τοῖς ἐπιστρέφουσι τὸ μετασχεῖν εὐλογίαν, ὥστε καὶ σπονδὴν καὶ θυσίαν ἀναθεῖναι πάλιν αὐτῷ, χαίροντάς τε καὶ εὐφραينوμένους ἀνάψαι τὰ χαριστήρια. 9Σαλπύσατε σάλπιγγι ἐν Σιών, ἀγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θερα- πείαν, συναγάγετε λαὸν, ἀγιάσατε ἐκκλησίαν, ἐκλέξασθε πρεσ- βυτέρους, συναγάγετε νήπια θηλάζοντα μαστοὺς, ἐξελθέτω νυμφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ καὶ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς. ἀνὰ μέσον τῆς κρηπίδος καὶ τοῦ θυσιαστηρίου κλαύ- σονται οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοῦντες τῷ Κυρίῳ καὶ ἑροῦσιν Φεῖσαι Κύριε τοῦ λαοῦ σου, καὶ μὴ δῶς τὴν κληρονομίαν σου εἰς ὄνειδος τοῦ κατάρξαι αὐτῶν ἔθνη, ὅπως μὴ εἴπωσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι Ποῦ ἔστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν;9 Διανίστησιν εὖ μάλα καὶ διὰ τούτων αὐτοὺς εἰς μετά- γνωσιν, καὶ τρόπον οὐδένα τῆς εἰς τοῦτο σπουδῆς ἀνεπιτή- 1.324 δευτον ἔαν ἐπιτάττει χρησίμως. δεῖν γὰρ ἔφη λαμπρῶ καὶ διαπρυσίῳ κηρύγματι κεχημένους, ἀγιάζειν μὲν νηστείαν, κηρύξαι δὲ θεραπείαν, καὶ συναγείρειν ἐν ἐκκλησίᾳ τοὺς θερα- पेύειν ὀφείλοντας, δῆλον δὲ ὅτι λελυπημένον τὸν τῶν ὄλων Θεόν. εἶεν δ' ἂν οὗτοι "Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύ- "τεροι μετὰ νεωτέρων," νήπιά τε πρὸς τούτοις ἀρτιγενῆ καὶ ὑπότιθα, καὶ μὴν καὶ νυμφίοι, καὶ ἀρτίγαμοι κόραι, τάχα που κατεστεμμένων ἔτι παστῶν ἐκθέουσαι καὶ γαμηλίους εὐνάς ἀρνούμεναι, τρυφῆς τε ὑπερορῶσαι καὶ πότων, καὶ ἀλλασσόμεναι τὴν σκληραγωγίαν· κρότου περιεσταλμένου, καὶ ἡρεμούντων ἀσμάτων καὶ εὐφημιῶν, ἃς ἔθος τισὶν ἀνάπτειν ἔσθ' ὅτε τοῖς γεγαμηκόσι· καὶ ὁμοῦ νυμφίοις ὄλο- φυρόμεναι. καὶ γὰρ ἔστιν ἀληθές ὅπερ ἔφη τις τῶν παρ' ἡμῖν σοφῶν "Μουσικὰ ἐν πένθει, ἄκαιρος διήγησις." ἐπηρητημένης δὴ οὖν θείας ἡμῖν ὀργῆς, πενθεῖν ἀναγκαῖον, οὐχὶ δὴ πότοις τε καὶ τρυφαῖς ἐναβρύνεσθαι φιλεῖν. ὅτι γὰρ οὐκ ἀμοιρήσειεν ἂν μομφῆς τε καὶ δίκης τὸ οὐκ ἐν καιρῷ τρυφᾶν, σαφηνεῖ τις λέγων τῶν ἀγίων προφητῶν περὶ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ "Καὶ ἐκάλεσε Κύριος σαβαὼθ ἐν "τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κλαυθμὸν καὶ κοπετὸν καὶ ξύρησιν καὶ "ζῶσιν σάκκων, αὐτοὶ δὲ ἐποίησαντο εὐφροσύνην, σφά- "ζοντες μόνους καὶ θύοντες πρόβατα καὶ λέγοντες Φάγω- "μεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν." ἰτέον δὴ οὖν εἰς θρήνους καὶ δάκρυα, ἐπηρητημένης ὀργῆς, καὶ διερ-

ρίφθω πότος. δεῖν δὲ δὴ φησιν ὁ Προφήτης καὶ αὐτὸ τοῖς πενθοῦσι τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόλεκτον ἀναπλέκεσθαι γένος, καὶ πρὸς αὐταῖς ταῖς τοῦ ναοῦ κρηπίσι, καὶ ἀνά μέσον τοῦ θυσι- 1.325 αστηρίου κατολολύζειν ἔκτενῶς ἀνακεκραγότας καὶ λέγοντας Φεῖσαι Κύριε τοῦ λαοῦ σοῦ, καὶ μὴ δῶς τὴν κληρονομίαν σου εἰς ὄνειδος, τοῦ κατάρξαι αὐτῶν ἔθνη, ὅπως μὴ εἴπωσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι Ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς αὐτῶν; Ἄλλ' εἰ περὶ μόνης αὐτῶ τῆς ἀκρίδος λόγος ἦν, πῶς οὐχὶ μᾶλλον λιμοῦ καὶ ἐνδείας αἰτοῦσιν ἀπαλλαγὴν; ἐκδεδίασι δὲ τὸ πεσεῖν εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, καὶ παραιτοῦνται γέλωτα καὶ ὄνειδισμόν. εἰκὸς οὖν, φαίην δ' ἂν ὅτι καὶ ἀληθές, ὡς ἐν τοῖς αἰνίγμασι τοῖς περὶ τῆς ἀκρίδος ἢ τῶν Ἀσσυρίων ἔφοδος ἐγράφετο λεληθότως. εἰ δὲ δὴ βούλοισι τις καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκρίδος τὰ τοιάδε νοεῖν, καταθαυμάσειεν ἂν εἰκότως τῶν προφητικῶν θεσπισμάτων τὴν οἰκονομίαν. αὐτὸς γὰρ ὁ τῆς κολάσεως τρόπος μονονουχὶ κατακέκραγε τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἀβουλίας, καὶ προσέτι τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἀσθενείας. ἠλλάξαντο γὰρ "θεοὺς οἱ οὐκ εἰσι θεοὶ," καὶ τὸν τῶν ὄλων ἀφέντες Δημιουργὸν προσκεκυνήκασιν τῇ Βάαλ. ἀλλ' ἰδοὺ τῆς ἀκρίδος ἀφόρητον ποιοῦνται τὴν παρεμβολήν, βροῦχος ὀπλίζεται καὶ πεπτώκασιν, οὐδεμίαν ἔχουσι τὴν ἐπικουρίαν ἐκ τῶν ψευδωνύμων θεῶν· οἱ δὲ δὴ βρούχου καὶ ἀκρίδος ἠττώμενοι, ποίαν ἂν ἔτι τοῖς προσκυνοῦσιν αὐτοῖς ἐπιδοῖεν τὴν ἄκεσιν εἰ μάχοιντο πρὸς ἐχθροὺς, καὶ ταῖς τῶν πολεμίων πολιορκοῖντο φάλαγξιν;

1.326 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

9Καὶ ἐζήλωσε Κύριος τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ ἐφείσατο τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ ἀπεκρίθη Κύριος καὶ εἶπε τῷ λαῷ αὐτοῦ Ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο- στέλλω ὑμῖν τὸν σῖτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἐμπλη- σθήσεσθε αὐτῶν, καὶ οὐ δώσω ὑμᾶς οὐκ ἔτι εἰς ὄνειδισμόν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τὸν ἀπὸ βορρᾶ ἐκδιώξω ἀφ' ὑμῶν.⁹ Ἄθρει δὴ τρέχοντα κατὰ πόδας τὸν ἔλεον. φθάνει γὰρ οἶμαι τὸ πένθος ἢ γαληνότης, καὶ τὸ ἐπὶ ταῖς μεταγνώσεσι δάκρυον ἢ τοῦ κατοικτεῖραντος χάρις. οὐ γὰρ μόνον ἠλέει τοὺς πεπραχότας ἀθλίως, ζηλοῖ δὲ μᾶλλον καὶ ἐπεμήνισε τοῖς λελυπηκόσιν, οἱ καὶ τῆς ἐπενηνεγμένης αὐτοῖς ἀθλιότητος γεγόνασιν ὑπουργοί. ἐπισκίπτει δὲ πού τοῖς Βαβυ- λωνίοις ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, ὡς ἀπηνέστερον ἤπερ ἐχρῆν τοῖς ὑπὸ θείαν ὀργὴν ἐπενηνεγμένοις. ἔφη γὰρ ὅτι "Ἐγὼ δέδωκα "αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου, σὺ δὲ οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεος;" καὶ μὴν καὶ πρὸς τὸν μακάριον προφήτην Ζαχαρίαν "Τάδε "λέγει Κύριος Ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών "ζῆλον μέγαν, καὶ θυμῷ μεγάλῳ ἐγὼ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ 1.327 "ἔθνη τὰ συνεπιτιθέμενα ἀνθ' ὧν ἐγὼ μὲν ὠργίσθην ὀλίγα, "αὐτοὶ δὲ συνεπέθεντο εἰς κακά." ζηλώσας δὴ οὖν τὸν λαὸν αὐτοῦ, κατεπαγγέλλεται μὲν ἀφθόνως αὐτοῖς χορηγήσειν τὰ ζωαρκῆ, καὶ τῆς προλαβούσης συμφορᾶς ἰσοπαλῆ πως τὴν εὐθυμίαν, καὶ τὰ ἐδώδιμα μὲν εἰς κόρον· ἀσφάλειαν δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὸ μὴ εἰς χεῖρας δοθήσεσθαι τῶν ἐχθρῶν, μήτε μὴν ὑποπεσόντας δουλείᾳ τῇ ἐπ' αὐτοῖς, οἰκτρὸν καὶ ἐπ' ἀθλιότητι διαζήσεσθαι βίον. ὑπισχνεῖται δὲ πρὸς τούτοις ἀφανίσαι τὸν ἀπὸ βορρᾶ, τουτέστι τὸν Ἀσσύριον· βορειοτέρα γὰρ αὐτοῖς καὶ πρὸς ἀκτίνα μᾶλλον ἢ χώρα. εἰ δὲ δὴ τις οἶοιτο καὶ ἐκ τῶν βορειοτέρων τῆς Ἰουδαίας γενέσθαι μερῶν τῆς ἀκρίδος τὴν ἔφοδον, τὸ κωλύον οὐδὲν ὀρθῶς ἔχειν οἶεσθαι καὶ οὕτω τὸν λόγον. εἰ δὲ δὴ τισὶ καταφθειροῖτο καὶ τὰ εἰς καρδίαν ἀγαθὰ καὶ τῆς νοητῆς εὐκαρπίας ὁ πλοῦτος, οἷάπερ ἀκρίδος ἐπιπη- δώσης αὐτοῖς τῆς τῶν δαιμονίων ἀγέλης, καὶ καταθεουσῶν ἀρχῶν, δυνάμεων καὶ ἐξουσιῶν· δηλὸν δὲ ὅτι τῶν πονηρῶν· ποιεῖτω τὸ πένθος, μελετάτω τὴν μετάγνωσιν, δακρυρροεῖτω πρὸς Θεόν. ἀκούσεται γὰρ εὐθύς ἐκ φιλανθρωπίας λέγοντος Ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν τὸν σῖτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον. ἀποφανεῖ γὰρ αὐτοῦ τὴν καρδίαν ὡς

εὔσταχυν γῆν, ὡς σπέρ-μασιν ὠραίοις κομῶντα κῆπον, ὡς εὔβοτρυν ἀμπελῶνα, καὶ μὴν καὶ ἐλαίῳ καταπιανεῖ, κατὰ γε τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον "Ελίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου." ἔξελάσει δὲ ἀπ' αὐτοῦ τὸν ἀπὸ βορρᾶ, τουτέστι τὸν ἀποψύχοντα σατανᾶν, καὶ ζεῖν οὐκ ἔῶντα τῷ πνεύματι τοὺς ὑπ' αὐτῷ γενομένους. 1.328 ψυγήσεσθαι δὲ καὶ ὁ Παῦλος ἔφασκε "τῶν πολλῶν τὴν ἀγά-πην διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν." ἀλλ' οἱ γε Χριστοῦ γνώριμοι τῷ πνεύματι ζέουσιν· ἀνέχονται δὲ οὐδαμῶς τὸ ἀποψύχεσθαι ποι πρὸς ἐκτόπους ἡδονάς· "Τὴν γὰρ ἑαυτῶν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις." 9Καὶ ἐξοίσω αὐτὸν εἰς γῆν ἄνυδρον, καὶ ἀφανιῶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην, καὶ τὰ ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐσχάτην· καὶ ἀναβήσεται ἡ σαπρία αὐτοῦ, καὶ ἀναβήσεται ὁ βρόμος αὐτοῦ, ὅτι ἐμεγάλυνεν τὰ ἔργα αὐτοῦ.⁹ Διαπλάττει μὲν ἔτι τοῦ λόγου τὸ σχῆμα, καθὰ καὶ ἐν ἀρχαῖς ὡς ἐπ' ἀκρίδος καὶ βρούχου, ἃ καὶ ἀφανισθήσεσθαι φησιν, ἀπενηνεγμένα κατὰ βούλησιν Θεοῦ πρὸς αὐτάς που τάχα τῆς Ἰουδαίων γῆς τὰς ἐσχατίας, καὶ εἰς τοῦτο δυσωδίας ἔλθεῖν, ὡς καὶ φορτικὴν γενέσθαι τὴν διάδοσιν τοῖς ἀνα-πᾶσαν τὴν χώραν· μεθίστησι δὲ οὐδαμῶς ὁ λόγος τοῦ χρῆ-ναι νοεῖν καὶ τὰ τοιάδε δὴ πάλιν ὡς ἐπὶ γε τῶν Βαβυλωνίων. ἐν μὲν γὰρ τοῖς νοτίοις μέρεσι τῆς Ἱερουσαλήμ βαθεῖα τις ἔρημος ἐξευρύνεται, τερματίζεται γεμὴν πρὸς ἡῶ τε καὶ νότον πελάγεσιν Ἰνδικοῖς· πρὸς δύσιν δ' αὖ καὶ βορειότερα, τῇ Παλαιστινίων γείτονι θαλάσσει, καὶ αὐτῇ δὲ προσκλυζούσῃ τῇ Αἰγυπτίων. ἐκεῖ τὸν βροῦχον καὶ τὴν ἀκρίδα διολέσθαι φησὶ, δυσαχθῆ δὲ γενέσθαι τὸν βρόμον αὐτῶν, τῆς μὲν ἀκρίδος που τάχα, καθάπερ ἔφην ἀρτίως. ἀνήρηνται δὲ καὶ οἱ Βαβυλώνιοι, τὴν βορειοτέραν οἰκοῦντες χώραν, καὶ πρὸς ἡῶ κειμένην. ἀνήρηνται δὲ καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν ἐν και- 1.329 ροῖς τῆς Ἐζεκίου βασιλείας, καὶ ἦν δυσφόρητος τῶν πτωμά-των ὁ βρόμος, ὡς καθαρισθῆναι μόλις ἐν ἑπταμῆνῳ τὴν γῆν, καὶ τῆς τῶν πτωμάτων ἀπηλλάχθαι σαπρίας. οὕτω γὰρ που φησὶν ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ. ὅτι δὲ προσκέκλιται τοῖς βορειοτέροις τῶν Βαβυλωνίων ἡ γῆ, σαφὲς ἂν γένοιτο, λέγοντος Θεοῦ διὰ φωνῆς ἀγίων τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἀπενηνεγμένοις εἰς αἰχμαλωσίαν "Ὡ, ὦ, φεύγετε ἐκ γῆς "βορρᾶ, λέγει Κύριος· εἰς Σιών ἀνασώζεσθε, οἱ κατοικοῦν-τες θυγατέρα Βαβυλῶνος." Ἐξελάσας δὲ καὶ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν τὴν ἀκρίδα Χριστὸς, φημὶ δὴ τὴν νοτιήν, τὰ παμμόχθηρα δηλονότι τῶν δαιμο-νίων στίφη, κατηφάνισεν αὐτὰ, καθεὶς οἰονεῖπως εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης· κατέκλεισε γὰρ εἰς ἄδου καὶ ἐν τοῖς τῆς ἀβύσ-σου μυχοῖς, ἀνέβη δὲ λοιπὸν ἡ σαπρία τε καὶ ὁ βρόμος αὐτῶν, καὶ γέγονεν ἡμῖν φορτικός τε καὶ κατεστυγημένος, καίτοι πάλαι μὴ τοιοῦτος εἶναι δοκῶν· δυσώδη γὰρ ὄντα τὸν σατανᾶν, νῦν δὴ καὶ μόλις ὅτι τοιοῦτός ἐστιν ἐγνώκαμεν. ὠόμεθα γὰρ οἱ τάλανες εὐώδη τε εἶναι καὶ ἀξιέραστον, ὅτε τοῖς τῆς φαυλότητος ἐνειλημμένοι δεσμοῖς ὑπὸ χεῖρα τὴν ἐκείνου πεπτώκαμεν. ἐπειδὴ δὲ ἐπέφανεν ἡμῖν ὁ Ἐμμανουήλ, ἀνα-κεκραγώς τε καὶ λέγων "Εγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν "κοιλιάδων," τότε δὴ μόλις τῆς ἐνούσης εὐοσμίας αὐτῷ κεκλημένοι πρὸς μέθεξιν, τῆς ἐκείνου δυσωδίας κατεγνώ-καμεν. 9Θάρσει γῆ, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, ὅτι ἐμεγάλυνεν Κύριος τοῦ ποιῆσαι. θαρσεῖτε κτήνη τοῦ πεδίου, ὅτι βεβλάσθηκε τὰ 1.330 πεδία τῆς ἐρήμου, ὅτι ξύλον ἤνεγκε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, ἄμπελος καὶ συκῆ ἔδωκαν τὴν ἰσχὺν αὐτῶν. καὶ τὰ τέκνα Σιών χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε ἐπὶ Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν, διότι ἔδωκεν ὑμῖν βρώματα εἰς δικαιοσύνην, καὶ βρέξει ὑμῖν ὑετὸν πρῶιμον καὶ ὄψιμον, καθὼς ἔμπροσθεν, καὶ πλησθήσονται αἱ ἄλωνες σίτου, καὶ ὑπερεκχυθήσονται αἱ ληνοὶ οἴνου καὶ ἐλαίου.⁹ Ἔθος τοῖς ἀγίοις προφήταις, ἐκ τῶν κατὰ μέρος, καὶ ὡς πρὸς ὀλίγους ἀγαθῶν, ἐκκομίζει τὸν λόγον ἐπὶ τὰ καθόλου τε καὶ γενικώτερα· ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ διὰ Χριστοῦ. πρόεισι δὴ οὖν εἰς τοῦτο πάλιν ἡμῖν ὁ λόγος. πότε γὰρ δέδοται τὸ χρῆναι θαρσεῖν τῇ γῇ· πότε δὲ αὖ καὶ ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν; εἰ μὴ ὅτε Θεὸς ὢν ὁ Λόγος γέγονεν

ἄν-θρωπος, ἵνα τοῖς ἄνωθεν ἀγαθοῖς ἐπικλύζων τὴν ὑπ' οὐρα-νὸν εὐρίσκοιτο τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν "Ὡς ποταμὸς "εἰρήνης, ὡς χειμάρρους" τρυφῆς, ὡς πρῶιμός τε καὶ ὄψιμος ὑετὸς, καὶ ἀπάσης νοητῆς εὐκαρπίας δοτήρ. τότε δὴ τότε καὶ τοῖς ἄγαν ἀσυνετωτάτοις· οἳ καὶ κτήνη λέγονται τοῦ πεδίου· νοητὴ τις ἀνέφου πόα, τῶν διδασκόντων ὁ λόγος· τότε βεβλάσθηκα τὰ πεδία τῆς ἐρήμου. καὶ ἔρημον μὲν ὀνομάζει τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸ ἐν προφήταις περὶ αὐτῆς εἰ-ρημένον "Εὐφράνθητι ἔρημος διψῶσα, ἀγαλλιάσθω ἔρημος, "καὶ ἀνθείτω ὡς κρῖνον." πεδία δὲ αὐτῆς εἶεν ἂν οἱ λαῶν ἡγούμενοι καὶ παιδαγωγεῖν εἰδότες, οἳ καὶ τοῖς θείοις καὶ ἐξ οὐρανοῦ χαρίσμασιν οἶονεῖ βρῦοντά τε καὶ εὖ μάλα περιη-θισμένον φέρουσι τὸν νοῦν καὶ ταῖς τῶν δογμάτων ἄνθαις ἡδὺ πνέοντα, καὶ οἶον ἀρτιφανεῖ τῇ πόα κατεστεμμένον. 1.331 οὗτοι τὸν τῶν ἀποκτηνωθέντων ἐκτρέφουσι νοῦν, ἵνα καὶ εἰς σύνεσιν ἀναβῶσιν ἀνθρωποπρεπῆ. ἔφη δὲ ὅτι καὶ ξύλον ἐξ-ήνεγκε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, ἄμπελόν τε καὶ συκὴν τὴν ἰδίαν ἐκ-δοῦναι δύναμιν, τὸν στερεὸν οἶμαι τῶν διδασκόντων λόγον, ᾧ ἔνεστι μὲν τὸ γλυκὺ, ἔνεστι δὲ αὖ πρὸς τούτῳ καὶ τὸ κατευφραίνειν εἰδὸς, τοῖς ἀπὸ συκῆς καὶ ἀμπέλου παρεικάζων καρποῖς, ἀρμόσειε δ' ἂν καὶ μάλα εἰκότως, τοῖς μὲν ἔτι παχυτέροις τὸν νοῦν καὶ νωθεῖαν ἔχουσι τὴν κτηνοπρεπῆ, κατανέμεσθαι μάθησιν τὴν χθαμαλωτέραν, τὴν ὡς ἐν εἶδει καὶ δυνάμει πόας ἐν τοῖς τὰ μικρὰ διδάσκουσι φουομένην, τοῖς γεμῆν ἤδη τελείοις τὸν ὑψοῦ τε ἤδη νοούμενον, καὶ οἶον ξύλοις ὠραίοις ἐπληθηκότα καρπὸν, τὸν περὶ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, ἡγουν παιδεύσεως ἠθικῆς, τῆς ὡς ἐν ὕψει θεωρημάτων. τοιγάρτοι κτήνη μὲν ἐκείνους ὀνομάζει, Σιών δὲ τέκνα τοὺς τελειότερους, οἳς καὶ ἐπιγάνυσθαι κελεύει Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐτῶν. ἡ πᾶσα γὰρ ἡμῶν θυμηδία Χριστὸς, παρ' οὗ καὶ δι' οὗ πᾶσα πλήρωσις ἀγαθῶν, καὶ τῶν οὐρα-νίων χαρισμάτων ἀμφιλαφῆς χορηγία τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, ὡς ἐν πρῶιμοις τε καὶ ὀψίμοις καρποῖς νοουμένη καὶ ὡς ἐν σίτῳ πληροῦντι τὴν ἄλω, καὶ ὡς ἐν οἴνω ληνοῦ ὑπερχεομένῳ, καὶ ὡς ἐν ἐλαίῳ τῷ ὑπερβλύζοντι. ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ κατὰ γε τὸν τρόπον τῆς μυστικῆς πληρώσεως ἀληθῆς ἢ ὑπόσχεσις. δέδοται γὰρ ἡμῖν ὡς ἐν ὑετῷ τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ὡς ἐν σίτῳ γεμῆν ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς καὶ ὡς ἐν οἴνω τὸ αἶμα· προ[σ]επενήνεκται δὲ καὶ ἡ τοῦ ἐλαίου χρεία, 1.332 συντελοῦσα πρὸς τελείωσιν τοῖς δεδικαιωμένοις ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος. 9Καὶ ἀνταποδώσω ὑμῖν ἀντὶ τῶν ἐτῶν ὧν κατέφαγεν ἡ ἀκρίς καὶ ὁ βροῦχος καὶ ἡ ἐρυσίβη καὶ ἡ κάμψη, ἡ δύναμις μου ἡ μεγάλη ἦν ἐξαπέστειλα εἰς ὑμᾶς, καὶ φάγεσθε ἐσθίοντες καὶ ἐμπλη-σθήσεσθε, καὶ αἰνέσετε τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, ὃς ἐποίησεν μεθ' ὑμῶν θαυμάσια.⁹ Ὅσον μὲν οὖν ἦκεν εἰς γε τὸν ταῖς ἱστορίαις πρέποντα λόγον, ταῖς προλαβούσαις τῆς ἀκρίδος ἐμβολαῖς τὴν ἰσοσθενῆ καὶ ἰσομοιροῦσαν εἰσάπαν ὑπισχνεῖται φιλοτιμίαν, καὶ τῆς τὸ τηνικάδε συμβάσης αὐτοῖς αἰκίας εὐρυτέραν φησὶν ἔσεσθαι τὴν τῶν ἐδωδύμων παράθεσιν. Εἰ δὲ δὴ νοοῖτο πνευματικῶς τῆς προφητείας ὁ λόγος, φαμέν, ὅτι κατεδηδοκός τις ἡμᾶς ὡσπερ τοῦ σατανᾶ, καὶ ὡς ἐν τάξει κάμψης τε καὶ ἀκρίδος καὶ μέντοι καὶ ἐρυσίβης κατεφθαρκότων οὐ φορητῶς τῶν ἀλιτηρίων πνευμάτων ἐπὶ πολυτρόπου παθῶν ιδέας, ξηροὶ καὶ ἄκαρποι μεμενήκαμεν, γυμνοὶ καὶ ἐψιλωμένοι παντὸς ἀγαθοῦ, οὐκ ἠθικὴν ἔχοντες εἰς νοῦν ἀρετὴν, οὐ δογματικὴν θεωρίαν καταλαμπόμενοι, λιμῷ δὲ ὡσπερ κατεφθαρμένοι, καὶ ἀπαξαπλῶς ἀπάσης εὐκαρπίας ἐστερημένοι. ἐπειδὴ δὲ πεπλουτήκαμεν παρὰ Χριστοῦ τὸ χρῆναι θαρσεῖν· νενικήκαμεν γὰρ σὺν αὐτῷ τὸν κόσμον, καὶ "Δέδωκεν ἡμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων·" τότε δὴ τότε καὶ ὑετοὺς ἐσχίκαμεν τοὺς πνευματικούς πρῶι- 1.333 μόν τε καὶ ὄψιμον, νομικὴν τε φημί παιδευσιν καὶ παρά-κλησιν Εὐαγγελικὴν, τότε καὶ ἀνεθάλομεν εἰς δικαιοσύνην καὶ καρποὺς ἐσχίκαμεν ζωῆς, τότε καὶ φάγοντες ἐμπεπλήσ-μεθα καὶ δοξολογοῦμεν ὡς Δεσπότην τὸν ἑαυτῶν Σωτῆρα Χριστὸν,

ἀνακηρύττοντες ὡς θαυματοργόν, καὶ τὰ λόγου καὶ ἐλπίδος ἐπέκεινα τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν δωρούμενον. ἐγνώκαμεν δὲ πρὸς αὐτῷ παντελῶς ἕτερον οὐδένα. δεδι- δάγμεθα δὲ λέγειν ἐξ ἀγαθῆς διανοίας "Κύριε, ἐκτός σου "ἄλλον οὐκ οἶδαμεν· τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν." ἄθρει δὲ ὅπως ὁ τῶν ὄλων Θεὸς μονονουχὶ καὶ διαγελαῖ καὶ κατει- ρωνεύεται τὰ ἀνθρώπινα, δύναμιν μεγάλην ἑαυτοῦ τὴν κάμπην ἀποκαλῶν, ἣν καὶ εἰς αὐτοὺς πεπομφέναι φησί. καὶ οὐ δὴ- που φαμέν, ὅτι δύναμις ἀληθῶς ἡ κάμπη Θεοῦ, καὶ τοῦτο μεγάλη, ἀλλ' οἷον ἐκεῖνό φησι τοῖς τὴν δι' αὐτῆς οὐκ ἐνεγκοῦσι κόλασιν Ἔθνη δεινοὶ καὶ ἀγέρωχοι καὶ ἐν οὐδενὶ γράφοντες λόγῳ τὸ προσκρούειν ἐμοί· οὐ πῦρ ἐφ' ὑμᾶς οὐρανόθεν ὀρώμαι καθεῖς, οὐκ ἐπαφῆκα βροντὴν ἢ χάλαζαν, οὐχ ἕτερόν τι τῶν ὑψοῦ τε ἡρμένων, καὶ ὅτι μάλιστα τῇ τοῦ Θεοῦ δόξῃ πρεπωδεστάτων ἐπενεγκῶν. σκωλήκων εὐτελεστάτων ἀθλία πληθῶς κατεξανέστη τῆς χώρας, καὶ τεθορύβησθε πρὸς αὐτῆς, τεθρηνήκατε καὶ διολώλατε· τάχα που μεγάλη λίαν ἡ κάμπη, λογιοῦμαι δὲ αὐτὴν καὶ δύναμιν ἑαυτοῦ μεγάλην· ἐν ἧθει δὴ οὖν ὁ λόγος, καὶ οἰονεῖπως ἐν γέλῳ, μονονουχὶ καὶ ἐπιτωθάζοντος Θεοῦ τοῖς καταφρονεῖν εἰωθόσιν, ὡς καὶ, εἴπερ ἔλοιτο κολάζειν αὐτοὺς, ἀρκούσης εἰς τοῦτο καὶ κάμπης ἀντὶ πολλῆς καὶ ἀμάχου λοιπὸν ἰσχύος. 1.334 Μὴ δὴ πλατὺ γελάτωσαν αἰρετικοί, μηδὲ τῆς τοῦ Μονογε- νοῦς καταφλυαρείτωσαν δόξης, ὡς δὴ καὶ μεγάλης δυνάμεως ὀνομασμένης τῆς κάμπης, μὴ δ' ἂν εἰ λέγοιτο καὶ αὐτὸς Θεοῦ δύναμις ἐν ἴσῳ γραφείσθω τῇ σκώληκι. τετολμήκασι γὰρ οἱ δεῖλαιοι καὶ εἰς τοῦτο κατολισθεῖν ἀθλιότητος ἐννοιῶν. 9Καὶ οὐ μὴ καταισχυνηθῆ· ὁ λαὸς μου εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ἐπι- γνώσεσθε ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ Ἰσραὴλ ἐγὼ εἰμι, καὶ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἕτερος πλὴν ἐμοῦ· καὶ οὐ μὴ κατα- ισχυνηθῆσεται ἔτι πᾶς ὁ λαὸς μου εἰς τὸν αἰῶνα.9 Ἐπαγγέλλεται σαφῶς τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸν τρόπον, καὶ ὅτι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς συνδιαιτηθήσεται καθεῖς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καὶ γενόμενος καθ' ἡμᾶς, τουτέστιν, ἄνθρωπος. τότε γὰρ γέγονεν ἐν μέσῳ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ διεφύγομεν ἐντροπὴν καὶ αἰσχύνης ἀπηλλάγμεθα, θανάτου πεσόντος, ἀμαρτίας ἀνηρημένης, γνώσεως ἀληθοῦς εἰσκεκο- μισμένης. προσκυνοῦμεν γὰρ οὐκέτι "τῇ κτίσει παρὰ τὸν "κτίσαντα," καὶ Θεὸν ἕτερον ἐπ' αὐτῷ παντελῶς οὐδένα παραδεδέγμεθα. τοιγάρτοι καὶ πεπλουτήκαμεν, ὡς ἐν ἐλπίδι βεβαία, ζῶν τε καὶ δόξαν καὶ τὴν εἰς μακράϊωνα βίον ἐν ἀγιασμῷ καὶ ὁσιότητι πολιτείαν. 9Καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται, 1.335 καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὀράσεις ὄψονται· καὶ γε ἐπὶ τοὺς δού- λους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου.9 Ἴδου δὴ σαφῶς χαριεῖσθαι κατεπαγγέλλεται τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χύσιν, τουτέστιν ἀμφιλαφῆ χορηγίαν, οὐκ εἰς προφήτην ἐξειλεγμένως ἓνα που καὶ δύο τύχον, ἀλλὰ τὴν εἰς ἅπαντας ἀπλῶς τοὺς ἐλεῖν ἀξίους. ὁ δὲ καὶ πεπε- ράνθαι φαμέν ἐγγεγεμένον Χριστοῦ, καὶ τὸ τοῦ θανάτου καταλύσαντος κράτος. ἀπαρχὴν γὰρ ὡσπερ τῆς ὧδε σεπτῆς καὶ ἀξιαγᾶστος χάριτος τοῖς ἁγίοις ἐνετίθει μαθηταῖς, ἐμφυ- σῶν τε καὶ λέγων "Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον." ἔδει γὰρ ἔδει τοὺς τῆς Ἐκκλησίας μυσταγωγούς, καὶ τῆς ὑφ' ἡλίῳ παιδευ- τὰς ἐσομένους καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύ- ματος δόσει κατακαλλύνεσθαι, καὶ οἷόν τινα τῶν διὰ πίστεως κεκλημένων εἰς ἀγιασμὸν ἀπαρχὴν γεγονότας, τῇ θείᾳ τε καὶ οὐρανίῳ καταχρυσουῖσθαι χάριτι. κατὰ δὲ γε τὰς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς συναγερμένων εἰς οἶκον ἓνα τῶν μαθη- τῶν, καὶ τὰς συνήθεις Θεῷ προσαγόντων λιτὰς, γέγονεν " Ἀφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος, ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, "καὶ ἰδοὺ ὠφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ "πυρὸς, καὶ ἐκάθισεν ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἦρξαντο "λαλεῖν ἑτέροις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς "ἀποφθέγγεσθαι." ἀπεφθέγγοντο δὲ προφητεύοντες, ἦγουν συνιέντες τε καὶ

λέγοντες τὰ διὰ τῶν ἀγίων προφητῶν ἐπὶ 1.336 Χριστῶ μαρτύρια, καὶ τὰ δι' ὧν ἦν εἰκὸς ἐτοιμῶς εἰσιέναι πρὸς εὐπείθειαν ἀναπεπεισμένους εὖ μάλα τοὺς ἀκρωμένους, ὡς ἐνέστηκε λοιπὸν ὁ τῆς εὐδοκίας καιρὸς, καὶ τὰ πάλοι διὰ νόμου καὶ προφητῶν ἐπὶ Χριστῶ προαπηγεγμένα πρὸς πέρας ἦκει λοιπόν. οὐκοῦν προεφήτευον, ἀπάση γλώσση λαλοῦντες, προαναφωνοῦντος Θεοῦ διὰ φωνῆς ἀγίων καὶ τοῦτο. γέγραπται γάρ "Ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν "χειλέσιν ἐτέρων λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ καὶ οὐδ' οὕτως "πιστεύσωσι." τοῦτό τοι συνεῖς καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, εἰς σημεῖον δεδόσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ἔφασκε τὴν πολυγλωσσίαν. ὅτι δὲ καταπτάντος ἐξ οὐρανῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πολλοὶ λίαν ἦσαν οἱ τῷ τῆς προφητείας ἀναμεστούμενοι πνεύματι, σαφηνιεῖ γράφων ὁ Παῦλος "Προφήται δὲ "δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν καὶ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν "δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῆ φησὶ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. "δύνασθε γὰρ πάντες καθ' ἓνα προφητεύειν." πάλοι μὲν γὰρ διὰ πολλὴν δυστροπίαν παρακρούοντος τοῦ Ἰσραὴλ, ἔφασκε Θεός "Ἴδου ἐγὼ λιμὸν ἐπάγω ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν "ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος· ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον "Κυρίου, καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν περιδραμοῦνται "ζητοῦντες τὸν λόγον Κυρίου, καὶ οὐ μὴ εὕρωσι." καὶ πρὸς γε τὸν μακάριον Ἰεζεκιήλ "Καὶ τὴν γλώσσάν σου "συνδήσω καὶ ἀποκωφωθήσῃ, καὶ οὐκ ἔσῃ αὐτοῖς εἰς ἄνδρα 1.337 ἐλέγχοντα, ὅτι οἶκος παραπικραίνων ἐστίν." ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνὴν "Θεὸς Κύριος, καὶ ἐπέφανεν "ἡμῖν." ἐπέλαμψε γὰρ ἡμῖν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἀνιεῖς ἐγκλήματα καὶ ἀπαλλάττων αἰτιαμάτων, καὶ τὸ τῆς ἀμαρτίας ἐμφράττων στόμα· δέδοται λοιπὸν ἡ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χύσις, Θεοῦ κατευφραίνοντος τὴν ἀνθρώπου φύσιν, καὶ τῇ ἄνωθὲν τε καὶ ἐν ἀρχαῖς στεφανοῦντος δόξῃ, καὶ εἰς ἐκεῖνο πάλιν αὐτὴν φιλαγάθως ἀνακομίζοντος, εἰς ὅπερ ἦν ἐν ἀρχαῖς, οὕτω τῆς ἀμαρτίας εἰσκεκριμένης. Οὐ γὰρ ἔρημον ὄντα προφητικῷ πνεύματι εὐρήσομεν τὸν Ἀδάμ οὕτω τὴν θείαν ἐντολὴν παραβεβηκότα· βεβηκότα δὲ ὡσπερ καὶ ἐρηρισμένον ἔτι, καὶ τοῖς τῆς φύσεως ἀγαθοῖς ἐμπρέποντα. καὶ γοῦν ὅτε τὴν γυναῖκα Θεὸς πλαστουρήσας ἤγαγε πρὸς αὐτὸν, καίτοι τίς τε καὶ πόθεν εἶη, τίνα τε ἀνέφυ τρόπον ἀκούσας οὐδενὸς, εὐθύς ἐπεφώνει "Τοῦτο "νῦν ὅστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός "μου· αὕτη κληθήσεται γυνή," ἦτοι κατὰ τὴν Ἑβραίων ἔκδοσιν ἀνδρὶς, "ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη." ἀλλ' ἤργησε μὲν ἡ ἀνθρώπῳ δοθεῖσα χάρις, ἀνεκαινίσθη γεμὴν ἐν Χριστῷ, ὅς ἐστι δεύτερος Ἀδάμ. ἀνεκαινίσθη δὲ τίνα τρόπον; ἢ μὲν γὰρ ἐστι Θεὸς καὶ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ὁ υἱός· γεγέννηται γὰρ ἀληθῶς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· ἴδιον αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ τε καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ Πνεῦμά ἐστι, 1.338 καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐπ' αὐτοῦ νοεῖται τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· ἢ δὲ γέγονεν ἄνθρωπος καὶ πέφηνε καθ' ἡμᾶς, ἐπακτὸν ἔχειν τὸ Πνεῦμα λέγεται. καταπεφοίτηκε γοῦν ἐπ' αὐτὸν ἐν εἴδει περιστερᾶς, ὅτε καθ' ἡμᾶς γεγονῶς, ὡς ἔφην, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν οἰκονομικῶς ἐβαπτίζετο. τότε καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πνεῦμα δοτὸν αὐτῷ ἄνωθεν γενέσθαι λέγεται, διὰ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ κένωσις. νοοῖτο δ' ἂν ὧδέ τε, καὶ οὐχ ἑτέρως "Δι' ἡμᾶς πτωχεῦσαι πλούσιος ὢν, ἵν' ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχεῖα πλουτήσωμεν." δέδοται μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, τὸ Πνεῦμα τῷ Ἀδάμ ἐν ἀρχαῖς, πλὴν οὐ μεμένηκεν τῇ ἀνθρώπου φύσει· διανένευκε γὰρ εἰς τὸ πλημμελές, καὶ παρώλισθεν εἰς ἀμαρτίαν, κατηρῥώστησέ τε πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν, ὡς ἔφην, ὁ Μονογενής, καὶ μεθ' ἡμῶν ὡς ἄνθρωπος τὸ ἴδιον ὡς ἐπακτὸν ἐδέξατο Πνεῦμα, "μεμένηκεν ἐπ' αὐτόν." ἔφη γὰρ οὕτως ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής· ἵνα καὶ ἐν ἡμῖν κατοικήσῃ λοιπὸν ἐμμόνως, ὡς ἤδη μεμνηκὸς ἐν τῇ τοῦ γένους ἡμῶν ἀπαρχῇ δευτέρᾳ, τουτέστι Χριστῷ· κατωνόμασται γὰρ διὰ τοῦτο καὶ δεύτερος Ἀδάμ, δι' οὗ πρὸς τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον ἀνεστοιχείώμεθα, καὶ τὴν διὰ Πνεύματος ἀναγέννησιν εὖ μάλα κερδαίνομεν, οὐκέτι τὴν πρώτην ἔχοντες, τὴν

κατὰ σάρκα φημί, τὴν εἰς φθοράν τε καὶ ἀμαρτίαν· "Τὸ γὰρ φρόνημα "τῆς σαρκὸς θάνατος," κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἀλλὰ τὴν ἄνωθεν καὶ δευτέραν, τὴν ἐκ Θεοῦ διὰ Πνεύματος, εἶπερ ἔστιν ἀληθὲς ὡς "Οὐκ ἔξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος 1.339 ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ γεγεννήμεθα." ἔδει δὴ οὖν ἔδει τοὺς ἐν τέκνοις Θεοῦ κατατεταγμένους καὶ τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καταπλουτῆσαι χάριν. ἐνήργηκε δὲ καὶ τοῦτο εἰς ἡμᾶς Χριστὸς, καὶ πιστώσεται λέγων ὁ θεσπέσιος Πέτρος "Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθεὶς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ "Πνεύματος τοῦ Ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἐξέχεε "τοῦτο ὃ ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε." δέχεται μὲν γὰρ ὡς ἄνθρωπος παρὰ τοῦ Πατρὸς τὸ ἐνὸν αὐτῷ φυσικῶς· ἐκχεῖ δὲ πλουσίως εἰς ἡμᾶς, ὅτι καὶ Θεὸς κατὰ φύσιν ἔστι, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ. ἐκχεῖ δὲ ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. καὶ τοῦτο δῆλον, ὡς οὐκ ἐπὶ μόνους τοὺς ἐκ περιτομῆς, ἀλλ' ἐφ' ἅπαντας ἀπλῶς τοὺς διὰ πίστεως καλουμένους, κἂν εἰ ἐκ πλάνης εἶεν Ἑλληνικῆς, κἂν εἴτε μικροὶ καὶ μεγάλοι, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, βάρβαροί τε καὶ Σκύθαι. πρόκειται γὰρ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας ἡ χάρις τοῖς ἀνά πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἔστι "Προσδοκία ἐθνῶν." Εἰ δὲ δὴ λέγοιεν ἀθυροστομοῦντές τινες, σάρκα λέγεσθαι καὶ τὰ κτήνη, παραληροῦντες, ἤδη πως ἀκούοντων, ὅτι τῆς προφητείας ὁ σκοπὸς κατὰ μόνου συντείνεται τοῦ ἀνθρώπου γένους, καὶ οὐχὶ "Τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ," καθὼς καὶ ὁ σοφὸς ἔφη Παῦλος, προφητεύσειν δέ φησιν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, τὸ τῆς χάριτος ἀμφιλαφὲς καὶ τὸ ἐπὶ πάντας ἴσον διὰ τούτων ὑποδηλῶν. εἴη γὰρ ἂν οὐκ ἀπόβλητον παρὰ Θεῷ τὸ θῆλυ γένος, εἰ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα δρώη τε προθύμως, καὶ μὴν καὶ ἔλοιτο φρονεῖν, οὔτε μὴν ἀγέραστον, ἢ ἀμέτοχον ἀγιασμοῦ, εἰ διὰ τε τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐν 1.340 ἔργοις ἐπιεικειᾶς εὐδοκιμοῦν ἔσται· πόθεν; ἠξίωται γὰρ καὶ αὐτὸ χάριτός τε καὶ οἰκτιρῶν, καὶ "Τὸν ἀρραβῶνα τοῦ "Πνεύματος" δέχεται παρὰ Θεοῦ, λελόγισται δὲ καὶ ἐν τέκνοις. πρεσβυτέρους μὲν οὖν ἐνυπνίους ἐνυπνιασθήσεσθαι φησιν, ὄψεσθαι δὲ καὶ ὁράσεις τοὺς νεανίσκους, πρεσβυτικὴν ἡλικίαν, καθάπερ ἐγὼμαι, λέγων τὴν ὡς ἐν ποσότητι τῆς ἀρετῆς προὔχουσάν τε καὶ ὑπερκειμένην, καὶ οἷον λαμπροῖς πεπολιωμένην κατορθώμασι, καὶ φρονήσει διαπρέπουσαν τῇ τελεωτάτῃ καὶ τεθνασμαμένην, ὁποῖός τις ἦν καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὃς τεθέαται καθ' ὕπνον ἄνδρα τινὰ τῶν ἐκ Μακεδονίας, ἐκλιπαροῦντά τε καὶ λέγοντα "Διαβὰς εἰς "Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν." γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν ταῖς πράξεσι τῶν σοφῶν ἀποστόλων. Ἀνανίας δὲ τις τῶν ἐν πίστει δεδοκιμασμένων ὄρασιν ἐπ' αὐτῷ τεθέαται τῷ μακαρίῳ Παύλῳ. ἐπειδὴ γὰρ ἦκεν εἰς Δαμασκὸν, αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ὀφθέντος Χριστοῦ, εἶτα τῇ τοῦ φωτὸς ἀστραπῇ τὴν ὄψιν ἀφήρηται, τεθεράπεται διὰ Χριστοῦ. γέγραπται δὲ οὕτως ἄλλιν· "Ἦν δὲ τις ἐν Δαμασκῷ μαθητῆς ὀνόματι "Ανανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐν ὁράματι ὁ Κύριος Ἀνανία. "Ὁ δὲ εἶπεν Ἰδοὺ ἐγώ. ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτὸν Ἀναστὰς "πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν καὶ ζή- "τησον ἐν οἰκίᾳ Ἰουδα Σαοὺλ ὀνόματι Ταρσέα." ἀκούεις ὅπως ἐν ὁράματι μὲν λελάληκε πρὸς Ἀνανίαν; ἦν γὰρ που τάχα τὴν πίστιν εὔτονος, καὶ νεανίας τὴν ἔξιν, καὶ σφρι- γῶσαν ἔχων εἰς τὸ ἀγαθὸν τὴν γνώμην, ἄθραυστος εἰς ἀλκὴν, 1.341 δῆλον δὲ ὅτι τὴν πνευματικὴν. καθ' ὕπνον δὲ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ τὰς λιτὰς ἐδόκει προσφέρειν ὁ Μακεδὼν· ἦν γὰρ τὴν φρένα πρεσβύτης, τὸν νοῦν γηραῖος, καὶ τῆς ἄνωθεν σοφίας ἔμπλεως. προσεφώνει δὲ που καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης τοῖς ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως "Γράφω ὑμῖν πατέρες, "ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς, γράφω ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι "ἰσχυροὶ ἐστε καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν." ἐπαγγέλλεται δὴ οὖν τὴν χύσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῖς δουλεύουσιν αὐτῷ. τίνες δ' ἂν οἱ τοιοῖδε ἄλλιν; ἢ ἐκεῖνοι πάντως οἱ τοῖς εὐαγγελικοῖς θεσπίσμασιν ὑποφέρουσι τὸν ἀχένα τῆς διανοίας, τῆς μὲν ἐν τύπῳ λατρείας ἀποφοιτήσαντες, Ἑλ- ληνικῆς δὲ ἀπάτης ἀποπεπαυμένοι, κατὰ τὸν λέγοντα; 9Καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἴμα

καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ. ὁ ἥλιος μεταστρα- φήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς αἶμα, πρὶν ἔλθειν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανή.⁹ Ἐπὶ ταῖς τῶν Ἰουδαίων δυσσεβείαις, ταῖς εἰς Χριστὸν δηλονότι γεγενημέναις, καὶ αὐτῆ τῶν στοιχείων δεδυσφόρη- κεν ἡ φύσις, κατωλοφύρατο δὲ ὡσπερ ἡ κτίσις, ὑβρισμένον ὀρώσα τὸν ἑαυτῆς Δεσπότην, καὶ ὁ μὲν θεῖος ναὸς μονονουχὶ καὶ ἀσχάλλων τοῖς πενθοῦσιν ἐν ἴσῳ, περιεῖρήγγυτο· γέ- γραπται γάρ, ὅτι "Τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη ἀπὸ "ἄνωθεν ἕως κάτω·" ὁ ἥλιος δὲ τὸ οἰκεῖον ἀνακόψας σέλας καὶ τὴν ἀκτῖνα συνενεγκῶν, οὐκ ἠξίου φαίνειν ἔτι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. ἐποίει γὰρ σκότος ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας 1.342 ἐνάτης, ἐσχίζοντο δὲ καὶ αἱ πέτραι, τάχα δὲ που καὶ περὶ τὸν τῆς σελήνης κύκλον ἐπράττετό τι τῶν ἀσυνήθων, ὡς δοκεῖν εἰς αἶμα μεταπεποιθῆσθαι καὶ αὐτήν. σεσίγηται μὲν οὖν τὸ τοιόνδε παρὰ τοῖς ἀγίοις Εὐαγγελισταῖς, ἀξιόχρεως γεμὴν ἡ πίστις ἐκ τῆς προφητείας. ὅτι δὲ τοῖς τοῦ Δημιουργοῦ νεύμασιν οὐκ ἐν ἡλίῳ μόνῳ τὰ σημεῖα γέγονεν, ἀλλ' οἷον ὅλη πρὸς τὸ ἀκαλλῆς καὶ ἀσύνηθες αὐτῇ μετα- κινήθηκεν ἡ κτίσις, σαφὲς ἂν γένοιτο Θεοῦ λέγοντος διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Καὶ ἐνδύσω τὸν οὐρανὸν σκότος, καὶ "θήσω ὡς σάκκον τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ." οὐρανὸν δὲ ὅταν λέγῃ, πάντα που πάντως φησὶ τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ οἷον σάκκῳ τῷ σκότει καταμφίεσαι, πενθοῦντά τε καὶ ἀλγοῦντα, καὶ ὡσπερ διακεκραγότα τῷ σχήματι. σημεῖα μὲν οὖν ἐν οὐρανῷ ταυτὶ φαίην ἂν· τὰ δὲ γε εἰς γῆν αἶμά τε καὶ πῦρ, καὶ ἀτμὶς καπνοῦ καταδηλώσειεν ἂν οἶμαι που τὰς τῶν Ἰουδαίων συμφορὰς, ἃς ὁ παγχάλεπος αὐτοῖς ἐπεσώρευσε πόλεμος, ὁ διὰ τῆς Ῥωμαίων χειρός. αἶματι γὰρ ἡ πᾶσα μὲν αὐτοῖς κατεῤῥαίνετο χώρα. ἔμελλε δὲ ὁμοῦ ταῖς πό- λεσι καταπίμπρασθαι καὶ αὐτὸς ὁ διαβόητος νεὼς, οἰκοί τε καπνίζεσθαι κατασεσεισμένοι. ὅτι δὲ καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς μεγάλης καὶ ἐπιφανοῦς, καθ' ἣν ἅπασιν τὸ θεῖον προ- κείσεται βῆμα Χριστοῦ διδόντος ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τὰ τοιαῦτα τοῖς Ἰουδαίοις συμβήσεται, διαμεμήνυκεν 1.343 εἰπὼν πρὶν ἔλθειν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανή. σημειωτέον δὲ πρὸς τούτους, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν ἐρωτώμενος παρὰ τῶν σοφῶν ἀποστόλων τὰ περὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων καταστροφῆς, ἔμιξε τὰ σημεῖα, ὡς τάχα που καὶ ἀγνοεῖσθαι λοιπὸν, ποῖα δὴ ποτε συμβήσεται. 9Καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται· ὅτι ἐν τῷ ὄρει Σιών καὶ ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ ἔσται ἀνασωζό- μενος, καθότι εἶπε Κύριος, καὶ εὐαγγελιζόμενοι οὖς Κύριος προσκέκληται.⁹ Ἔσεσθαι μὲν οὖν πάντη τε καὶ πάντως ἐπὶ ταῖς τῶν Ἰουδαίων ἀνοσιουργίαις ἐν οὐρανῷ καὶ γῆ τὰ σημεῖα φησι, καὶ τὰ τέρατα. προκείσεσθαι γεμὴν καὶ οὕτως αὐτοῖς τὰ ἐξ ἡμερότητος Θεοῦ, τὴν διὰ πίστεως δηλονότι σωτηρίαν, τὴν ἐν Χριστῷ δικαίωσιν, τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος, τὸν ἀγιασμόν, τὴν ἐλπίδα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, ἀμνη- σικάκως αὐτοῖς ἀνέντος Θεοῦ καὶ τὰ εἰς Χριστὸν ἐγκλήματα. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Πέτρος κατητιᾶτο μὲν σφόδρα τοὺς Ἰουδαίων δῆμους, διαῤῥήδην ἀνακεκραγῶς, ὡς ἀπεκτόνασι μὲν κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν, καὶ "Ἠρνήσαντο μὲν τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον, "ἐζήτησαν δὲ ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι αὐτοῖς." προσετίθει δὲ τούτοις "Καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοϊαν "ἐπράξατε, ὡσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. μετανοήσατε "οὔν, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ "Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύ- "ματος· ὑμῖν γὰρ εἰσιν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τοῖς τέκνοις 1.344 "ὑμῶν." οὐκοῦν κἂν εἰ γένοιτο, φησὶ, σημεῖα καὶ τέρατα, σωθήσεται πᾶς ὃς ἂν ἐπιγράψαιτο δεσπότην τὸν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς Κύριον. ὅτι δὲ ἔμελλεν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ἐν αὐτῇ καὶ πρώτη λαληθήσεσθαι τῇ κυριοκτόνῳ Ἱερουσαλήμ, περιενεχθήσεσθαι δὲ οὕτω καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη διὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, σαφὲς ἂν γένοιτο, τοῦ Προφήτου λέ- γοντος Ἐν τῷ ὄρει Σιών καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ ἔσται ἀνασωζό-μενος, καὶ εὐαγγελιζόμενος, οὖς Κύριος

προσκέκληται· ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος "Οὐχ ἑαυτῶ τις λαμβάνει τὴν "τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ." κέκληνται τοίνυν ἀπολέγδην ἐκ πάντων οἱ μακάριοι μαθηταί, καὶ οὐκ αὐτό- μολοι παρήλθον εἰς ἀποστολὴν, καθάπερ ὁ ἀπόπληκτος Φαρισαῖος ἐκεῖνος, ἤγουν νομικός, ὃς τοῖς τῆς μαθητείας ἀυχήμασιν ἑαυτὸν ἐνείεις, προσετίθει λέγων "Κύριε, ἀκολου- "θήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ." ταύτητοι καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ παρενοχλοῦντά τε εἰκῆ, καὶ τῶν· εὐαγγελικῶν ἐπιτηδευ- μάτων οὐδ' ὅσον εἰπεῖν ἐγγὺς γεγονότα, παρωθεῖτο λέγων "Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ "κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ "τὴν κεφαλὴν κλίνει" τοῖς γεμῆν ἐπιτηδείως ἔχουσιν εἰς ἀποστολὴν ἐπεφώνει λέγων "Δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω "ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων." Ματθαῖον γεμῆν ἐξ αὐτῶν ἀνίστη τῶν τῆς πλεονεξίας ἐργαστηρίων, ἀκολουθεῖν ἐπι- τάττων· προσκέκληται δὲ, κατ' ἰδίαν βούλησιν, οὐσπερ ἦν εἰκὸς, ἔσεσθαι δυνατωτάτους εἶς γε τὸ ἀποπεραίνειν δύνασ- θαι, καὶ μάλα νεανικῶς, τὸ αὐτῶ δοκοῦν, εἰ καὶ ἤρπασε τὸν προδότην ὁ τῆς ἀνομίας εὐρετῆς καὶ πατῆρ. 1.345 9 Διότι ἰδοὶ ἐγὼ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅταν ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν Ἰούδα καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ συνάξω πάντα τὰ ἔθνη καὶ κατάξω αὐτὰ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ, καὶ διακριθήσομαι πρὸς αὐτοὺς ἐκεῖ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ μου καὶ τῆς κληρονομίας μου Ἰσραὴλ, οἱ διεσπάρησαν ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ τὴν γῆν μου καταδιείλοντο, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν μου ἔβαλον κλήρους, καὶ ἔδωκαν τὰ παιδάρια πόρναις, καὶ τὰ κοράσια ἐπώλουν ἀντὶ οἴνου καὶ ἔπινον.⁹ Ἐκ τῆς Ῥοβοὰμ βασιλείας ἀπορῥαγεισῶν τῶν δέκα φυ- λῶν, καὶ διηρημένων αὐτῶν καὶ παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ, εἶς τε τὸν Ἐφραΐμ καὶ τὸν Ἰούδα οἱ μακάριοι γεγόνασι προφήται. λελαλήκασι δὲ τὰ παρ' ἀμφοῖν, τῆς ὅλης αὐτοῖς βασιλείας παρατεινούσης μέχρι καιρῶν τῆς αἰχμαλωσίας. μετὰ δὲ γε τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐκεῖθεν ὑποστροφὴν, καὶ τὴν γεγεννημένην κατὰ καιροὺς ἐπάνοδον, προεφήτευσαν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ Ἀγγαῖος τε καὶ Ζαχαρίας καὶ μέντοι καὶ Μαλα-χίας φαίνεται δὲ καὶ ὁ Ἔσδρας ὀλίγα ἄττα τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ χρόνοις γεγεννημένων προ- αγορεύσας. μέμνηται τοίνυν τῶν προκειμένων ὁ λόγος πράγματος οὐκ ἐν καιρῷ προφητῶν τῶν ἀρχαίων γεγενη- μένου, ἀλλ' ὅτε δὴ μόλις Κύρου τὸν λαὸν ἀνέντος ὑπενόσ- τησαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. καὶ τί τὸ χρῆμα τὸ ἀξιάκουστον, τί δὲ δὴ γενέσθαι συμβέβηκεν, ἐροῦμεν ὡς ἔνι, τὴν τοῦ Ἔσδρα συγγραφὴν κομίζοντες εἰς ἀπόδειξιν. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπανῆλθον ἄρτι, καὶ δασμῶν καὶ τῶν τῆς δουλείας ἀναπνεύσαντες πόνων οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ἐπὶ τὸ ῥάθυμον ἐτράποντο, καὶ ἦσαν οὐκ ἀσφαλεῖς 1.346 τῶν διὰ Μωυσέως τεθεσπισμένων ἐπιτηδεύται καὶ φύλακες. ἀποφάσκοντος γὰρ τοῦ νόμου τὸ χρῆναί τινος ταῖς τῶν ἀλλοφύλων θυγατράσι συγκατευνάζεσθαι, ὀλίγα φροντί- σαντες τῶν θεόθεν αὐτοῖς κεχρησμοδημένων, ἀλλοτρίαις γυναιξίν ἐπεμίσγοντο. καὶ πρὸς τοῦτο λίαν δεδυσφορηκῶς Ἔσδρας, περιεβῆγγυτο μὲν τὴν ἐσθήτα, κατωλοφύρετο δὲ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τῶν ἀλλοφύλων γυναικῶν ἀπαλλάτ- τεσθαι παρεκάλει. οἱ δὲ τοῦτο δρᾶν ἀνεπίθοντο, δεδιότες τάχα που τὰ ἐξ ὀργῆς, καὶ τῶν ἐσομένων αὐτοῖς, εἰ μὴ ἔλοιτο τιμᾶν τὸν νόμον, τῶν προγεγονότων τὴν πείραν ἐποιοῦντο διδάσκαλον. ἐπειδὴ δὲ ἀπεβέβλητο καὶ ἀπεφοίτα τῶν Ἱεροσολύμων ἢ τῶν ἀλλοφύλων γυναικῶν πληθὺς, λοιπὸν ἀναγκαίως κατεπικραίνοντο πρὸς ὀργὰς οἱ περίοικοι τῶν ἐθνῶν, ἅτε δὴ καὶ διὰ τούτων οὐ μετρίως ἐξυβρισμένοι, καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ κάκεῖνο που τάχα διελογίζοντο κατὰ σφᾶς αὐτούς. ἐπειδὴ γὰρ τὴν Ἱερουσαλήμ ἀνετείχιζον μὲν, ἐσπούδαζον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεῖον ἐγείρειν ναὸν, τοῖς τοῦ φθόνου βέλεσιν ἀνεκαίοντο πρὸς ὀργὰς, καὶ διακωλύειν ἐπεχείρουν, ἐκεῖνο διενθυμούμενοι, κατὰ γε τὸ εἰκὸς, ὡς εἰ γένοιτο πάλιν ὁ Ἰσραὴλ ἐν δυναστείαις ταῖς πρώην, καὶ τετειχισμένας μὲν ἔχοι τὰς πόλεις, ἐπαμύνοντα δὲ τὸν τῶν ὅλων Θεόν, ἅτε δὴ τοῖς

ἀρχαίοις ἔθεσι θεραπευόμενον ἐν ναῶ, πάλιν κατακρατήσῃ καὶ ἀφόρητος ἔσται τοῖς ἀπαν- ταχοῦ, καὶ δασμούς ἐπιβαλεῖ τῶν ὁμόρων τισὶ, καὶ ἀλώ- σονται πάντως, καταδηουμένων αὐτοῖς τῶν χωρῶν, εἰ δὴ τινες ἔλοιτο κἂν γοῦν ὄψῃ ἀντιβλέψαι μόνον. ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας παρεσκευάζον μὲν τινὰς ἀπείργειν αὐτοὺς τῶν τε ἐπ' αὐτῷ τῷ ναῶ, καὶ τοῖς τείχεσι κατασκευασμάτων. ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀνόνητος ἦν ἡ σπουδὴ, Θεοῦ κατευρύνοντος τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὴν τῶν ἐπιτηδευμάτων ὁδόν, ὠπλίζοντο λοιπὸν καὶ καταστρατεύειν ἤθελον· ἀλλ' ἤλωσαν καὶ πεπτώκασιν 1.347 ἐπαμύνοντος αὐτοῖς Θεοῦ. γέγονε δὲ τῶν εἰς τοῦτο συναγῆ- γερμένων ἢ ἄθροισις ἐν τῇ κοιλάδι Ἰωσαφάτ· χῶρος δὲ οὗτος οὐ πολλοῖς σταδίοις ἀπέχων Ἰερουσαλήμ, ἐν τοῖς πρὸς ἠῶ μέρεσι. ψιλὸν δὲ εἶναί φασι, καὶ ἰππήλατον. ὅτι δὲ διε- φθονήκασιν μὲν τινες τῶν δυνατωτέρων τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὸν θεῖον ἐγείρουσι ναὸν, ὠνήσαν δὲ οὐδὲν, διδάξει λέγων ὁ μακάριος Ἐσδρας "Ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Περσῶν βασιλέως χρόνοις κατέγραψαν κατὰ τῶν κατοι- "κούντων ἐν Ἰουδαίᾳ καὶ ἐν Ἰερουσαλήμ Βήλεμος καὶ "Μιθριδάτης καὶ Ταβέλλιος καὶ Ῥάθυμος καὶ Βεέλτεθμος "καὶ Γεέλτεθμος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τούτοις "συντασσόμενοι, οἰκοῦντες δὲ ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις "τόποις." ἦν δὲ τῆς γραφῆς τοιάδε τις ἡ δύναμις, ὡς εἶη μὲν πόλις ἄθραυστον ἔχουσα δύναμιν Ἰερουσαλήμ, εἴκουσα δὲ οὐδαμῶς τοῖς τῶν ἑτέρων χωρῶν βασιλευσιν· ἀντεγει- ρομένη δὲ μᾶλλον καὶ σφόδρα νεανικῶς, ἦν εἰ γένοιτο πάλιν ὑπονοστήσαι πρὸς τὸ ἀρχαῖον, καὶ αὐτοῖς σωρεύσει φροντί- δας τοῖς τῆς Βαβυλῶνος κατὰ καιροὺς ἡγουμένοις. ἀλλ' ὦνη- σαν μὲν, ὡς ἔφην, οἱ τὰ τοιάδε γεγραφότες παντελῶς οὐδὲν. παρεκάλουν δὲ τινες τῶν ἐν Σαμαρείᾳ, τοὺς ἐκ Βαβυλῶνος μετοικισθέντας συνεργάζεσθαι τε καὶ συνοικοδομεῖν αὐτοῖς. οἱ δὲ οὐκ ἤθελον, καὶ ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας κεκμήκασιν οὐ μετρίως, ταῖς ἐκείνων ἐπιβουλαῖς ἀντεξάγοντες. γέγραπται δὲ οὕτως ἐν τῷ Ἐσδρα πάλιν "Καὶ ἤκουσαν οἱ θλίβοντες Ἰούδαν καὶ Βενιαμὴν, ὅτι οἱ υἱοὶ τῆς ἀποικίας οἰκοδομοῦσιν "οἶκον τῷ Κυρίῳ Θεῷ Ἰσραὴλ· καὶ ἤγγισαν πρὸς Ζορο- "βάβελ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῶν πατριῶν, καὶ εἶπον "αὐτοῖς Οἰκοδομήσομεν μεθ' ὑμῶν, ὅτι ὡς ὑμεῖς ἐκζητοῦ- "μεν τὸν Θεὸν ὑμῶν, καὶ αὐτῷ ἡμεῖς θυσιάζομεν ἀπὸ 1.348 "ἡμερῶν Σαρσάθου βασιλέως Ἀσοῦρ τοῦ ἐνέγκαντος ἡμᾶς "ᾧδε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦς καὶ "οἱ κατάλοιποι τῶν ἀρχόντων τῶν πατριῶν τοῦ Ἰσραὴλ "Οὐχ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ Θεῷ ἡμῶν, "ὅτι ἡμεῖς αὐτοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἰκοδομήσομεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ "ἡμῶν, ὡς ἐνετείλατο ἡμῖν Κύριος ὁ βασιλεὺς Περσῶν. καὶ "ἦν ὁ λαὸς τῆς γῆς ἐκλύων τὰς χεῖρας τοῦ λαοῦ Ἰούδα, "καὶ ἐνεπόδιζον αὐτοὺς τοῦ οἰκοδομεῖν, καὶ μισθούμενοι ἐπ' "αὐτοὺς, βουλευόμενοι τοῦ διασκεδάσαι βουλὴν αὐτῶν." ἀλλ' ἐπεβούλευον μὲν, ἄπρακτος δὲ καὶ τούτοις ἡ ἐπιχει- ρησις ἦν. ὅτι δὲ τῆς λαθραίου λοιπὸν ἀτονούσης ἐπιβουλῆς τὸν πολέμου νόμον ἦσαν στρατευόμενοι πάντες οἱ περίοικοι τῶν ἐθνῶν, ἤλωσαν τε καὶ πεπτώκασιν, κἀντεῦθεν ἂν μάθοις. γράφει γὰρ ᾧδε πάλιν καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ. "Καὶ ἔγένετο ὡς ἤκουσεν Ἀναβαλάτ καὶ Τωβίας καὶ οἱ Ἄραβες "καὶ οἱ Ἀμμανῖται ὅτι ἀνέβη ἡ φυὴ τοῖς τείχεσιν Ἰερου- "σαλήμ, καὶ ὅτι ἤρξαντο αἱ διασφαγαὶ ἀναφράσσεσθαι, "πονηρὸν αὐτοῖς ἐφάνη σφόδρα. καὶ συνήχθησαν πάντες "ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐξελεθεῖν καὶ παρατάξασθαι ἐν Ἰερουσαλήμ. "καὶ πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, φησὶ, προσηυξάμεθα, "καὶ ἐστήσαμεν προφύλακας ἐπ' αὐτοὺς ἡμέρας καὶ νυκτὸς "ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ εἶπεν Ἰούδας Συνετρίβη ἡ "ἰσχὺς τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὄχλος πολὺς." καὶ σεσίγηται μὲν ἐν τούτοις τῆς κοιλάδος ἡ μνήμη· φέρει δὲ τοῦτο πάλιν εἰς ἡμᾶς ὁ τῆς παραδόσεως λόγος. ἀξιοχρεως δὲ εἰς πίστιν ἢ προφητεία καὶ αὐτὸν ἡμῖν τὸν τοῦ πολέμου χῶρον κατονο- μάζουσα. ταυτησὶ τῆς ἱστορίας μεμνησθαί φαμεν, συνάξειν λέγοντα πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ. δῆλον δὲ ὅτι οὐκ ἄκοντα ἄξει, ἀλλ' ὅτι βουλόμενα ἐλθεῖν οὐ κωλύσει. διακριθῆσθαι δὲ πρὸς

ταῦτα περὶ τοῦ Ἰσραὴλ 1.349 καὶ τῆς ἑαυτοῦ κληρονομίας, ἣν καταδειίλοντο διαρπάζοντες που τάχα τὰ τῶν Βαβυλωνίων λείψανα, καὶ ἐν καιρῷ τῆς τάλαιπωρίας συνεπιτιθέμενοι, καὶ πόρναις μὲν τὰ παιδάρια χαριζόμενοι, προθέντες δὲ τὰ κόρια πρὸς ἀσυνήθη πορνείαν, καὶ οἷον ἐκκαπηλεύοντες ταῖς ἐτέρων ἀσελγείαις, εἶτα τοὺς ἐντεῦθεν μισθοὺς εἰς τρυφὰς καὶ μέθας συλλέγοντες. Φαμὲν δέ τι καὶ ἔφ' ἡμῶν τοιοῦτον γενέσθαι, τὴν διὰ Χριστοῦ λύτρωσιν ἐννενοηκότες. ἐξείλετο μὲν γὰρ ἡμᾶς αἰχμαλώτους ὄντας, καὶ ὑπὸ τυράννῳ πράττοντας, πικρῶ φημί δὴ τῷ σατανᾷ, ἀνεκόμισε δὲ ὡσπερ εἰς γῆν ἀγίαν, εἰς πολιτείαν εὐαγγελικὴν, εἰς ἕξιν εὐμαθεστάτην, εἰς πόλιν τετειχισμένην τὴν νοητὴν Ἱερουσαλήμ, "ἥτις ἐστὶν Ἐκ-"κλησία Θεοῦ ζώντος," οἰκοδομεῖσθαι παρασκευάσας, ὡς λίθους τιμίους "εἰς ναὸν ἅγιον, εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ "ἐν Πνεύματι." ἀλλὰ τοῖς ἐκ βασκανίας πόνοις ἢ τῶν δαιμονίων ἀνεφλέχθη ἀνοσία πληθὺς, καὶ μέντοι πρὸς τού- τοις οἱ τοῖς δόγμασι τῆς ἀληθείας μαχόμενοι, καὶ πολλὰς μὲν τὰς κατὰ τῶν ἀγίων ἐφόδους πεποίηται, ἠδίκησαν δὲ οὐδὲν προασπίζοντος Θεοῦ, παραθαρῶντος δὲ Χριστοῦ καὶ λέγοντος "Θλίψιν ἔξετε ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ θαρσεῖτε, "ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον." "Υθλος μὲν οὖν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις σαθρὸς καὶ γραώδης, ὡς ἔσται κατὰ καιροὺς ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰωσαφὰτ ἢ παρὰ Θεοῦ κατὰ πάντων κρίσις, μετὰ τὸ ἀναβιῶναι τοὺς νεκρούς. οἶονται δὲ ὅτι τῶν εἰς αὐτοὺς ἕνεκα γεγονότων ἀποτιοῦσι λόγους, οἱ κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανόν. ἀμοιρήσειε δ' ἂν οὐδαμῶς τοῦ γελαῖσθαι πρέπειν τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν, τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τὰ τῆς προφητείας ἐκπεπεράνθαι λε- γούσης, καὶ ὅτι δίκας ἐξήτηνται παρὰ Θεοῦ τὰ περίοικα τῶν ἔθνῶν, τοῦ πολέμου γεγονότος ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰωσαφὰτ. 1.350 ἐπέθρωσκον γὰρ, ὡς ἔφην, τοῖς λειψάνοις τοῦ Ἰσραὴλ, καίτοι πλείστην ὄσιν ἀνατλάντος τάλαιπωρίαν· δέδοντο γὰρ τοῖς Βαβυλωνίοις. 9Καὶ τί ἐμοὶ καὶ ὑμῖν Τύρος καὶ Σιδῶν, καὶ πᾶσα Γαλιλαία ἄλλο- φύλων; μὴ ἀνταπόδομα ὑμεῖς ἀνταποδίδοτέ μοι; ἢ μνη- σικακεῖτε ὑμεῖς ἐπ' ἐμοί; ὀξέως καὶ ταχέως ἀνταποδώσω τὸ ἀνταπόδομα ὑμῶν εἰς τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, ἀνθ' ὧν τὸ ἀργύριόν μου καὶ τὸ χρυσίον μου ἐλάβετε, καὶ τὰ ἐπίλεκτά μου καὶ τὰ καλὰ εἰσηνέγκατε εἰς τοὺς ναοὺς ὑμῶν· καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀπέδοσθε τοῖς υἱοῖς τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἐξώσητε αὐτοὺς ἐκ τῶν ὀρίων αὐτῶν.9 Ἔθνος μὲν οὖν ἅπαν κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ συναγῆγεται, Μωαβῖται, Ἰδουμαῖοι, Ἰεβουσαῖοι, Ἀμμανῖται, καὶ οἱ λοιποῖκατάρξαι δὲ οἶμαι βουλῆς καὶ ἐγχειρημάτων Δαμασκηνοὺς καὶ Τυρίους καὶ τοὺς καλουμένους Φυλιστιεῖμ, καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς Γέθ, ἥτις καλεῖται καὶ ἄλλοφύλων. τοιγάρτοι καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ τῶν ὄλων Θεός Καὶ τί ἐμοὶ καὶ ὑμῖν Τύρος καὶ Σιδῶν καὶ πᾶσα Γαλιλαία ἄλλοφύλων; ποίας γὰρ φησί, τὰς ἀφορμὰς τῆς ἀγριότητος ἔχοντες, τάλαιπω- ροῦντα τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ταῖς ἐκ Βαβυλωνίων συμφοραῖς οὐ μετρίως κατηχτισμένον ἀνοσίως ἐπιφορτίζετε, πικρῶς ἐπιβαίνοντες καὶ οἷον ἐμὲ γελῶντες τὸν σώζοντα τάχα που, καὶ ἀμυνόμενοι, καὶ τὰ ἐχθρῶν εἰς ἐμὲ τολμῶντες λέγειν, μᾶλλον δ' ἤδη καὶ δρᾶσαι; οὐκοῦν οὐκ εἰς μακρὰν ἀπο- λήψεσθε τὸ ἀνταπόδομα. ἤξει δὲ ὑμῖν εἰς κεφαλὴν· δίκας γὰρ ἀποτιεῖτε ἐμοὶ τῷ διακριθησομένῳ πρὸς ὑμᾶς ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰωσαφὰτ. ἐγκαλεῖ δὲ αὐτοῖς ὡς διηρακόσι 1.351 μὲν τὰ ἐπίλεκτα τοῦ ναοῦ, καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη σεσυληκόσι, καὶ ταῖς τῶν ἰδίων θεῶν ἀνατεθεικόσι τιμαῖς. ἀφόρητον δὲ τὸ χρῆμα καὶ πικρὸν, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχον εἶς γε τὸ δύνασθαι καταλυπῆσαι Θεόν. ἔφη γὰρ ὅτι "Τὴν δόξαν "μου ἐτέρῳ οὐ δώσω, οὐδὲ τὰς ἀρετάς μου τοῖς γλυπτοῖς." τί γὰρ ἕτερον ἂν εἶη τὸ τοῖς θείοις ἀναθήμασι τοὺς τῶν εἰδώλων καλλωπίζειν ναοὺς, ἢ μονονουχὶ διακεκραγένοι καὶ λέγειν ὡς εἶη μὲν ὁ τῶν ὄλων Θεός ἐν δευτέροις, τὰ δὲ ἐν λόγῳ τῷ προὔχοντι καὶ σώζειν εἰδότα τοὺς ἰδίους προ- σκυνητάς; καὶ οὐκ ἀπόχρη, φησὶν, εἰς δυσσέβειαν ὑμῖν τὸ τῶν θείων ἀναθημάτων τὸν ἐμὸν γυμνῶσαι νεῶν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ

ἀπέδοσθε τοῖς υἱοῖς τῶν Ἑλλήνων. γενέσθαι δέ τι τοιοῦτον εἰκὸς, ὡς ἐν ταῖς χώραις τῶν ἔθνων τινὰς ἀποκομισθῆναι τῶν ἐξ Ἰσραήλ, ἀπεμπολούντων αὐτοὺς ἢ Τυρίων τυχόν, ἢ καὶ ἐτέρων, οἷς ἐμπορία τὸ σπουδαζόμενον, καὶ φιλοκέρδεια τὸ ἐπιτήδευμα. Πρέποι δ' ἂν ὁ λόγος, ὡς γε μοι φαίνεται, καὶ τοῖς τῶν ἀνοσίων προεστηκόσιν αἰρέσεων, οἱ τοὺς υἱοὺς τῆς Ἐκκλησίας μονονουχὶ διαρπάζοντες τῆ τῶν Ἑλλήνων καταπωλοῦσι σοφία, ἵνα πολυπλόκων ἐννοιῶν ἀναπιμπλάμενοι, πικροὶ γένοιτο ζητηταί, μᾶλλον δὲ ἀπειθεῖς τε καὶ ἀλιτήριοι, καὶ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, καίτοι δέον ἀπλῆ διαβιῶναι φύσει, καὶ τὸν ἀκαπήλευτον λόγον τῆς ἀληθείας μελετᾶν. ἔξω δὴ οὖν τῶν ἰδίων ὀρίων γενέσθαι τοὺς ἠπατημένους παρασκευάζουσιν. ὅροι δὲ ὡσπερ καὶ χώρα τῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀληθείας ἢ γνῶσις, καὶ τὸ εἰς πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἀκριβῶς ἐξητασμένων εἰς ὀρθότητα νενευκός. λέγοντο δ' ἂν εἰκότως χρυσᾶ σκεύη καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἐπίλεκτα Θεοῦ, κατὰ τὸ ἀληθὲς οἱ πίστει τε κατηγλαῖσμένοι, καὶ τοῖς ἐξ ἔργων 1.352 ἀγαθῶν ἀυχήμασι κεχρυσωμένοι, καὶ τῷ τῆς εὐσεβείας διαστίλβοντες κάλλει. ἀλλ' εἰ γένοιτό τινα τῶν ὧδε λαμπρῶν τοῖς τῆς ἀπάτης ἐναλῶναι βρόχοις, ἀκούσονται πάντως οἱ τῆς ἀπάτης εὐρέται. Τὸ ἀργύριόν μου καὶ τὸ χρυσίον μου ἐλάβετε, καὶ τὰ ἐπιλεκτά μου εἰσηνέγκατε εἰς τοὺς ναοὺς ὑμῶν. ἔγκλημα δὲ τοῦτο δεινόν τε καὶ δυσδιάφυκτον. "Ἄμαρτάνοντες γὰρ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν," αὐτὸν ἀδικοῦσι Χριστὸν, ὧ πάντη τε καὶ πάντως τὰς τῶν εἰς αὐτὸν πεπλημμελημένων δίκας ἀποτιοῦσιν. 9 Ἴδου ἐγὼ ἐξεγείρω αὐτοὺς ἐκ τοῦ τόπου, οὗ ἀπέδοσθε αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ ἀνταποδώσω τὸ ἀνταπόδομα ὑμῶν εἰς κεφαλὰς ὑμῶν. καὶ ἀποδώσομαι τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν εἰς χεῖρας υἱῶν Ἰούδα, καὶ ἀποδώσονται αὐτοὺς εἰς αἰχμαλωσίαν εἰς ἔθνος μακρὰν ἀπέχον, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν.⁹ Ἄπρακτα μὲν τὰ Τυρίων ἔσεσθαι μηχανήματα καὶ τὰ ἐκ τῆς δυστροπίας εὐρέματα κατὰ τῶν ἐξ Ἰσραήλ, ἐναργέστατα φησιν, ἐξ ἀντιστρόφου δὲ ὡσπερ γενέσθαι τοῖς ἡδικοῦσι τὴν συμφορὰν, καὶ τοῖς ἴσοις ἐναλῶναι κακοῖς, μονονουχὶ πιπτούσης εἰς κεφαλὴν τῶν ἀνόσια πεπλημμεληκότων τῆς ἰσοστάθμου δικῆς. ὡσπερ γὰρ αὐτοὶ τὸ ἐξ Ἰούδα γένος εἶλον, εἶτα τοῖς ἀνδραποδῶναις δεδώκασιν, ἀποκομίζειν εἰπόντες εἰς ἔθνος μακρὰν, οὕτω τὰ αὐτῶν ἀπεμπολησθήσεσθαι τέκνα, φησὶ, διὰ χειρὸς Ἰουδαίων, καὶ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως τὰ τοιάδε συμβήσεται, προσεμπεδοῖ λέγων Ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. ἀνήνυτον δὲ πάντως οὐδὲν ὃ φθέγγεται 1.353 Θεός. καὶ γοῦν ἔφη Χριστὸς "Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρέλευσται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι." Καὶ ταυτὶ μὲν ἱστορικῶς· εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο περιαθρεῖν τὰ πνευματικὰ, καὶ τῶν κεκρυμμένων ἀναπίμπλασθαι νοημάτων, ἐννοήσει πάλιν, ὅτι καὶ Ἑλλήνων παῖδες οἱ ταῖς δοκη[σι]σοφίαις ἐξωφρυωμένοι, καὶ μὴν καὶ αἰρετικοὶ πολυπλόκοις ἀπάτης εὐρήμασι τὸ δοκεῖν τι σφισὶν αὐτοῖς ἀπονεμόντες, ἀποφέρουσι τῶν ἀπλουστέρων τινὰς τῆς ὀρθῆς τε καὶ ἀμωμήτου πίστεως, ἧς ἂν ἔχοιεν παρὰ Θεοῦ, καὶ τοῖς βρόχοις τῆς ἀπάτης ἐνδέοντες μονονουχὶ, καὶ ἐν δορικτήτων μοῖρα λαβόντες, ἀποκομίζουσι τῶν τῆς ἀληθείας ὄρων ὡς ἀποτάτω. ἀλλ' ὃ γε τῶν ὅλων Θεὸς ἄπρακτον αὐτοῖς ἀποφαίνει τὴν κακουργίαν, καὶ ἀνίησι μὲν τοὺς ἠπατημένους, τοὺς δὲ τῶν ἀπατησάντων κατὰ μάθησιν υἱοὺς προσάγει τοῖς ἐξ Ἰούδα νοηθεῖεν δ' ἂν οὗτοι πάλιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, καὶ ὅσοι τὸ Χριστοῦ λαλοῦσι μυστήριον· οἱ δὲ τῆς ἐκείνων πλάνης ἀπαλλάττοντες, εἰς καλὴν τε καὶ ἀξιέραστον ἀποφέρουσι δουλείαν, τὴν ὑπὸ Χριστῷ δηλονότι, καὶ οἷον αἰχμαλώτους ἀρπάζουσι, μετατιθέντες εἰς τὴν ἑαυτῶν ἕξιν τε καὶ γνώμην, ἢ τῆς ἐκείνων ἐστὶν ἀποτάτω. πολὺ γὰρ τὸ μεταξὺ τῆς γνώμης τε τῶν ἀγίων, καὶ τῆς τῶν τοιούτων ὀραται. λέγεται δὲ καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπάτης εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ κατὰ φύσιν Θεοῦ μετενηνεγμένους ὡς αἰχμαλώτους ἐλεῖν. ἔφη γὰρ ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Ἀναβάς εἰς ὕψος ἠχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, ἔλαβες δόματα

ἐν ἀνθρώποις." Ἐκρηύξατε ταῦτα ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἀγιάσατε πόλεμον, ἐξεγείρατε τοὺς μαχητὰς, προσαγάγετε καὶ ἀναβαίνετε πάντες ἄνδρες 1.354 πολεμισταί, συγκόψατε τὰ ἄροτρα ὑμῶν εἰς ῥομφαίας καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς σειρομάστας· ὁ ἀδύνατος λεγέτω ὅτι Ἰσχυὸν ἔχω. συναθροίζεσθε καὶ εἰσπορεύεσθε πάντα τὰ ἔθνη κυκλόθεν καὶ συνάχθητε ἐκεῖ· ὁ πραῦς ἔστω μαχητῆς. ἐξεγειρέσθω, καὶ ἀναβαίνέτωσαν πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὴν κοιλάδα Ἰωσαφὰτ, διότι ἐκεῖ καθιῶ τοῦ διακρίναι πάντα τὰ ἔθνη κυκλόθεν.⁹ Ἀπειλήσας τοῖς ἔθνεσι τὰς ἐξ ἀντιστρόφου συμφορὰς, καὶ τῶν ἀνοσίων ἔργων ἰσοπαλῆ τὴν δίκην, μεθίστησι τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς ἰδίους ἤδη προσκυνητὰς, οὓς ἤκιστα μὲν δειλοὺς καὶ ἀνάνδρους, εἶναι δὲ μᾶλλον κελεύει νεανικοὺς, καὶ μονονουχί διαπρυσίῳ κεχρηῆσθαι κηρύγματι, συλλέγειν τε ἤδη πρὸς μάχην τὰ ἔθνη, καὶ ἀναπτοεῖν ἐπέιγεσθαι πρὸς τοῦτο αὐτὰ, κἂν εἰ ἔλοιτο τυχὸν τὴν ἡρεμαίαν τε καὶ ἀφι-λόμαχον ἐλέσθαι ζωὴν. τοῦτο δὲ ἦν εὐτολμοτάτους αὐτοὺς ἀποφαίνοντος, καὶ ἐπ' αὐτῷ θαρρῆεῖν ἀναπέιθοντος, ὅτι καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀμείνους ἔσονται αὐτοῦ προασπίζοντος. ταῦτα δὴ οὖν ἐν τοῖς ἔθνεσι κηρύξατέ φησι, καὶ ἀγιάσατε πόλεμον. καὶ τί δὴ τὸ ἀγιάσατε πάλιν ἐστίν; Ἐμοὶ καθιερώσατε τρό-πον τινὰ, ἔσομαι γὰρ ὁ μαχητῆς ἐγὼ, καὶ εἰς ἐμὴν δόξαν ἔσται τὸ δρώμενον· τεθνήξονται γὰρ οἱ τὴν ἐμὴν δόξαν ἀνάψαντες ξύλοις τε καὶ λίθοις. ἅπαν δὲ τὸ ἀγιάζεσθαι λεγόμενον, εἰς δόξαν αἰεὶ προσάγεται Θεοῦ. διὰ τοῦτο φη-σιν ἀγιάσατε πόλεμον, ἐξεγείρατε τοὺς μαχητὰς, καὶ δὴ καὶ ἐπιφωνεῖτε, φησί, Προσαγάγετε πάντες ἄνδρες πολεμισταί. καταληγέτω μὲν ὁ γηπόνος τῶν αὐτῶ φιλαιτάτων φροντίδων καὶ σπουδασμάτων· μεταχαλκευέτω δὲ τὸ μὲν ἄροτρον εἰς ῥομφαίαν, τὴν δὲ δρεπάνην εἰς σειρομάστας. οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦ γηπονεῖν ὁ καιρὸς, ἀλλὰ τοῦ διδόναι δίκας ἠτιμασμένῳ Θεῷ. 1.355 εἰ δὲ δὴ τις εἴη καὶ ἀδύνατός φησι, μὴ σκῆψιν ἐχέτω τὸ ἀναλκι, ψευδέσθω δὲ καὶ αὐτὸς, εἰ βούλεται, καὶ λεγέτω τὸ δύνασθαι. μὴ γὰρ δὴ τῶν ὄπλων ἦτω μακράν. συναγεί-ρεσθε δὴ οὖν ἅπαντες φησιν οἱ κύκλω τῆς Ἰουδαίας, καὶ ὁ πραῦς ἔστω μαχητῆς, τουτέστι, καὶ εἴ τις τῶν ἀοργήτων εἴη, ἔστω καὶ οὗτος μαχητῆς. ὁμοιον ὡς εἰ λέγοι, οὐδενὸς τὸ σύμπαν ὑπολελειμμένου, κἂν εἰ γηπόνος τις εἴη, κἂν εἰ δειλὸς τε καὶ ἄνανδρος· οὗτος γὰρ ὁ ἀδύνατος· κἂν εἰ πρᾶος καὶ ἀφιλοπόλεμος, παραθηγέσθω πρὸς μάχην. παραιτή-σομαι γὰρ οὐδένα· διακρίνω δὲ ἅπαντας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰωσαφὰτ. τὸ δὲ διακρίνω σημαίνει ὅτι Κριτῆς ἔσομαι δυ-νατός, ποιναιῖς τε καὶ δίκαις ἐνιεις τοὺς διαρπάσαντας μὲν τὴν γῆν τὴν ἐμὴν, κλήρω δὲ διαλαχόντας τὸν Ἰσραὴλ, καὶ πόρναις μὲν δεδωκότας τὰ παιδάρια, καταπεπρακότας δὲ τὰ κοράσια, καὶ ὡς οἶνον ἐκπεποκότας. Ἐπιφωνήσῃε δ' ἂν τὰ τοιαῦτα πάλιν τοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἐχθροῖς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, οἱ κἂν ἴοιεν παμ-πληθεῖ, καὶ ὅλη δυνάμει χρώμενοι τῶν ἀγίων καταστρα-τεύοιντο, πεσοῦνται δὴ πάντως αὐτοῦ προασπίζοντος, κάκει-νους μὲν καταστρέφοντος, ἀνατειχίζοντος δὲ τοὺς ἰδίους προσκυνητὰς πίστει καὶ ἐλπίδι καὶ ἀγάπῃ, καὶ τοῖς ἐκ τῆς ἰδίας ἡμερότητος ἀγαθοῖς. Ἐξαποστείλατε δρέπανα, ὅτι παρέστηκεν τρυγητός· εἰσπορεύεσθε, πατεῖτε, διότι πλήρης ἡ ληνός· ὑπερχειταὶ τὰ ὑπολήνια, ὅτι πεπλήθυνται τὰ κακὰ αὐτῶν. ἦχοι ἐξήχησαν ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δίκης, ὅτι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δίκης. ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη συσκοτάσουσιν, καὶ οἱ ἀστέρες δύσουσιν τὸ 1.356 φέγγος αὐτῶν. ὁ δὲ Κύριος ἐκ Σιών ἀνακεκράξεται, καὶ ἐξ Ἱερουσαλὴμ δώσει φωνὴν αὐτοῦ, καὶ σεισθήσεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ.⁹ Τὰ μὲν πρόσοικα τῶν ἐθνῶν τῆς Ἰουδαίων γῆς, Ἀραβάς τε φημί καὶ Τυρίου, Γεθθαίου καὶ Φυλιστιεῖμ, Μωαβίτας καὶ Ἰδουμαίους, Ἀμμανίτας καὶ Γεργεσαίους, οἰονεὶ σάλπιγγι κεχρημένους συναγείρειν ἐκέλευσεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ, ὡς αὐτίκα δὴ μάλα τεθνηξομένους, καὶ πικρὰς ὑφέζοντας τῷ κρίνοντι δίκας· παραθήγει δὲ νυνὶ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ εἰς ἄμαχόν τινα προθυμίαν καὶ δυσάντητον ἀλκὴν, καὶ δὴ συναγηγεμένοις ἐπιθρώσκῃν ὡσπερ διακελεύεται, δεῖν

δὲ ὄρασθαί φησιν εὐτολμοτάτους, ἀνδρείους καὶ νεανι-
 κούς, οὐ τοῖς πολέμου
 δείμασι κατεπτοημένους, οὔτε μὴν ὡς εἰς μάχην ἰόντας ὅλως, ἡγουμένους δὲ
 μᾶλλον τὸ χρῆμα τρυφήν, καὶ ἐν θυμηδίαις αὐτὸ καταγράφοντας καὶ γεγηθότας ἐν
 ἴσῳ τοῖς τὰς ἐξ ἀμπέλων εὐκαρπίας συλλέγουσι. ταύτη τοί φησιν Ἐξαποστείλατε
 δρέπανα ὅτι παρέστηκεν τρυγητός· τὸ ἐξαποστείλατε τιθεὶς, ἀντὶ τοῦ ἐκπέμψατε καὶ
 ἐκτείνατε, καθάπερ ἀμέλει καὶ οἱ τρυγᾶν εἰωθότες· κείσονται γὰρ ἔτοιμοι πρὸς
 ἀναίρεσιν, εὐτρεπεῖς εἰς κατατομὴν. ἀποκει-
 ρέσθω φησὶν ὁ πολέμιος, ὡς ἐξ ἀμπέλου
 βότρυς· πατείσθω δὲ ὡσπερ ἐν ληνοῖς, σωρηδὸν ὑπὸ πόδας κείμενος. εἰσ-
 πορεύεσθε γὰρ φησι, πατεῖτε. διότι πλήρης ἡ ληνὸς, τουτέστι, συγκεκόμενισται πρὸς ὄλεθρον τῶν
 ἔθνων ἢ πληθὺς, οὐδὲν τὸ κωλύον ὑπὸ πόδας εἶναι τοὺς σούς. ὑπερχειταὶ τὰ
 ὑπολήνια· σημαίνει δὲ διὰ τούτου τὸ οἶον ἀμφιλαφὲς τῶν εἰς κατα-
 πάτησιν συγκεκομισμένων. ἐν γὰρ τοι ταῖς τῶν βοτρῶν ἀφθονίαις, ὑπεραίρει πολλακίς καὶ
 αὐτὰς ὁ οἶνος τὰς ληνούς. 1.357 τὸ πλῆθος δὴ οὖν τῶν ὑπὸ πόδας κειμένων
 ὑποδηλοῖ λέγων Ἐπερχειταὶ τὰ ὑπολήνια. Ἦχοι ἐξήχησαν ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δίκης.
 καὶ τί δὴ τοῦτο ἔστιν; ἔθος τοῖς ἀγίοις προφήταις τὰ ἐσόμενα προαπαγ-
 γέλλειν, καὶ ἐν αὐταῖς ἔσθ' ὅτε γίνεσθαι ταῖς τῶν πραγμά-
 των φαντασίαις, ὥστε καὶ ὄραν ἤδη
 δοκεῖν τὰ δρώμενα καὶ ἀκροᾶσθαι φωνῶν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος προφήτης Ἰερε-
 μίας τὰ τοῖς Ἰουδαίοις συμβησόμενα προαναφώνων, καὶ ὅτι πάντως ἄρδην ἀπολέσει
 κεινημένος εἰς μάχην ὁ Ναβουχο-
 δονόσορ, καὶ εἰς αὐτὴν τοῦ πολέμου τὴν ἀτερπῆ
 θέαν ἠρπά- ζετο, μονονουχὶ δὲ καὶ πληθὺν ἀμέτρητον τεθραμένος νεκρῶν, ἔφασκεν
 "Οἴμοι ἐγὼ, ὅτι ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τοῖς "ἀνηρημένοις." τοιοῦτόν τι, καθάπερ
 ἐγὼμαι, καὶ ὁ μακά-
 ριος Ἰωὴλ πεπονθὼς, τάχα που τὸν ἐν πολέμῳ θόρυβον εἰς οὓς
 ἐδέχετο, ταύτητοί φησιν Ἦχοι ἐξήχησαν ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δίκης. καὶ κοιλάδα μὲν
 δίκης ὀνομάζει τοῦ πολέμου τὸν χῶρον, ὡς οὐκ ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ τῶν ἔθνων ἐν αὐτῷ
 συνενηγ-
 μένων, ἢ ἵνα πικρὰς ἐκτίσῃ δίκας· ἐξηχοῦντας δὲ ἤχους, ἢ τὰς τῶν
 πιπτόντων ὀλολυγὰς ἐνθάδε φησὶν, ἢ τοὺς τῶν νικῶντων ἀλαλαγμούς. συμβαίνει
 γὰρ ἐν πολέμοις κατα-
 στένειν μὲν τοὺς πίπτοντας, ἐπαγάλλεσθαι δὲ τοῖς κειμένοις
 τοὺς κεκρατηκότας, καὶ εὖ μάλα ἐπικαυχᾶσθαι. Ἦλιον δὲ καὶ σελήνην
 σκοτισθήσεσθαί φησι, καὶ αὐτοὺς δὲ ἀφεγγεῖς ἔσεσθαι τοὺς ἀστέρας. καὶ οὐχὶ δὴ
 πάντως ὡς τοῦτο αὐτὸ τῶν στοιχείων πεισομένων τοτηνικάδε, ἀλλ' ὡς σκότος
 ἐμποιοῦντος τοῦ πολέμου, καὶ οἶον ἀχλὺν ταῖς τῶν ἠττωμένων ἐνιέντος ὄψει.
 σκοτοῖ γὰρ αἰεὶ τοῦ θανάτου τὸ δεῖμα, καὶ ἀπαμβλύνει τὸν νοῦν συμφορᾶς ἀδοκίτου
 μέγεθος, καὶ ὡσπερ ζόφῳ καταμελαίνει καρδίαν τοῖς ὑπερμέτροις 1.358 τῶν
 παθῶν. κεκράζεσθαι δὲ φησι Κύριον, ὡς συνόντα τε καὶ συνασπίζοντα, καὶ
 στρατηγοῦ δίκην τοῖς ἐναντίοις ἐποτρύνοντα τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ. πρέποι δ' ἂν μάλιστα
 τῷ τῆς ἀναστάσεως καιρῷ τὸ φάναι τὸν Κύριον, ὡς ἐκ Σιών ἀνακεκράζεται. ὅτι
 καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος "Αὐ-
 τὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ
 ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν "σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ "ἐν
 Χριστῷ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι." τοῦτο καὶ ὁ Μωυσέως νόμος προανετύπου,
 ἐκέλευε γὰρ ἐν νεομηνία σαλπίζειν τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ. καὶ νεομηνία μὲν τύπος ἂν
 νοοῖτο, καὶ μάλα σαφὴς, αἰῶνος τοῦ μέλλοντος καὶ νέου μετὰ τὸν πρῶτον· ἡ δὲ γε
 σάλπιγξ, τῆς διαπρυσίας ἡχῆς τῆς τοῦ ἀρχαγγέλου φωνῆς, τῆς παρὰ Θεοῦ
 σάλπιγγος, ἢ πάντας ἐγερεῖ τοὺς ἐν τῇ γῆ κειμένους, ἐξαίσιόν τι καὶ φωνητικὸν
 ἠχοῦσα. Ἰστέον δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος τὸ ἐπὶ τῷ Λαζάρῳ θαῦμα πληρῶν,
 ἀφίκετο μὲν εἰς τὸ μνημεῖον, ὡς δὲ φησιν ὁ Εὐαγγελιστὴς, φωνῇ μεγάλῃ ἐφώνησε
 "Λάζαρε δεῦρο "ἔξω." τοῦτο δὲ πῶς ἂν νοηθεῖν, λέγοντος Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου
 "Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται "ἔξω ἢ φωνὴ αὐτοῦ;" σημεῖον οὖν
 ἄρα τῆς διαπρυσίας σάλπιγγος, καὶ τῆς ἀπ' αὐτῆς ἡχῆς τῆς ἐπ' ἐσχάτοις, φημί, καὶ ἐξ
 οὐρανοῦ, τὸ μεγάλην τὸν Σωτῆρα χρῆσασθαι φωνῇ, διανιστάντα τὸν Λάζαρον. 9'Ο δὲ

Κύριος φείσεται τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐνισχύσει Κύριος τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. καὶ ἐπιγνώσεσθε ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ὁ κατασκηνῶν ἐν Σιών ἐν ὄρει ἁγίῳ μου· καὶ ἔσται Ἱερουσαλήμ ἁγία, καὶ ἀλλογενεῖς οὐ διελεύσονται δι' αὐτῆς οὐκέτι.⁹ 1.359 Ὅτε τὰ ἐγκλήματα τῆς ἀποστασίας τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἐπεγράφοντο, καὶ δαμάλεσι μὲν προσεκύνουν ταῖς χρυσαῖς, ἔφασκον δὲ ἀνοσίως "Οὗτοι οἱ θεοὶ σου Ἰσραὴλ, οἳ τινες "ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου," τότε καὶ ἀσθενεῖς καὶ εὐάλωτοι, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐτοιμοτάτη προὔκειντο θήρα· ταύτητοι καὶ εἰς αἰχμαλωσίαν ἐπέμποντο. ἐπειδὴ δὲ ἐλέη- νται, καὶ τὴν ἑαυτῶν κατωκῆκασι, χαλῶντος Θεοῦ τὰς ὀργὰς, ἄμαχοι λοιπὸν καὶ ἀνανταγώνιστοι γεγόνασι τοῖς ἐχθροῖς, ἀμογητί τε κεκρατήκασι, καίτοι πάντων τῶν ἔθνων συνει- λεγμένων εἰς μάχην. γνώσεσθαι δὴ οὖν φησὶν αὐτοὺς ἀπὸ γε τοῦ κατισχύσαι τῶν δι' ἐναντίας, ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς ἔστι, καὶ ἐπαναπαύεται λοιπὸν τῇ Σιών ὡς ἁγία πόλις. ταύτητοι φησὶν ὅτι φείσεται μὲν τῶν ἰδίων λαῶν, καὶ ἀλκιμωτάτους ἀποφανεῖ, μαθήσεσθαι δὲ αὐτοὺς ὅτι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, μετ' αὐτῶν ἔστιν. ἔσεσθαι δὲ φησὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ἁγίαν, τῆς ἀρχαίας που πάντως ἀφιλοθείας ἀπηλλαγμένη· οὐ τοῖς ψευδωνύμοις θεοῖς ἀπονέμουσαν τῆς λατρείας τοὺς τρό- πους, οὐ ψευδομαντείας ἔτι καὶ γοητείας παρ' αὐτῇ τιμω- μένης, ἐννόμου δὲ μᾶλλον κρατούσης ζωῆς, καὶ ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων ἐν σπουδῇ γεγονότων αὐτοῖς. ἐχούσης δὲ οὕτω καὶ διαζῆν ἡρημένης, οὐδένα φησὶ τῶν ἔθνων δι' αὐτῆς παρελεύσεσθαι, οἷον οὐκ εὐκαταγώνιστος ἔσται τισὶν οὐδὲ ἐν παρόδῳ τοῖς ἐθέλουσιν ἀρπαζομένη, ὡς πρότερον, μᾶλλον δὲ ἀσφαλῆς, καὶ ταῖς παρ' ἐμοῦ δυνάμεσι καὶ ἐπικουρίαις εὖ μάλα τετειχισμένη. Ἀληθὲς δὲ τὸ χρεῖμα κἂν εἰ ἐπ' αὐτῆς νοοῖτο τῆς Ἐκκλη- σίας Χριστοῦ. κήδεται γὰρ τῶν ἰδίων προσκυνητῶν, καὶ τῶν πολεμίων ἀμείνους ἀποτελεῖ, εὐσθενεῖς καὶ ἀλκιμωτά- τους, καὶ εὐρωστίας γέμοντας τῆς πνευματικῆς, εἰδότας τε 1.360 καὶ πεπιστευκότας ὅτι Θεὸς ἐν αὐτοῖς διὰ τοῦ Πνεύματος· κατοικεῖ γὰρ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ τῆς πίστεως, καὶ ὡς ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης φησὶν, "Ἐκ τούτου γινώσκομεν "ὅτι ἐν ἡμῖν ἔστιν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν." ἁγία δὲ κατὰ τὸ ἀληθὲς ἢ νοητὴ που πάντως Ἱερουσαλήμ, τουτέστιν ἡ Ἐκκλησία, ἔνθα τὰ τῶν ἁγίων τάγματα. οὐ γὰρ εἰσι πάροδος ἀλλογενῶν· "Οἱ γὰρ τοῦ Χριστοῦ τὴν "σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυ- "μίαις" μέμνηνται δὲ λέγοντος καὶ τινος τῶν σοφῶν "Ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῆ ἔπι σέ, τόπον σου "μὴ ἀφῆς, ὅτι ἴαμα καταπαύσει ἀμαρτίας μεγάλας." ἀσφαλῆ γὰρ ἔχουσι τὴν καρδίαν, οὐ βάσιμον, οὐχ ἰππῆ- λατον τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, οὐ ταῖς τῶν παθῶν προσβολαῖς εἴκουσαν εὐκόλως, οὐ ταῖς τῶν ἑτεροδιδασκα- λούντων ψευδοδοξίαις μεμολυσμένην, οὐ λογισμῶν ἀπαταῖς σεσαλευμένην· ἐδραῖαν δὲ μᾶλλον καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασιν εὖ μάλα πεπυργωμένην. 9Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἀποσταλάξει τὰ ὄρη γλυκασμὸν, καὶ οἱ βουνοὶ ῥυήσονται γάλα, καὶ πᾶσαι αἱ ἀφῆσεις Ἰούδα ῥυήσονται ὕδατα, καὶ πηγὴ ἐξ οἴκου Κυρίου ἐξελεύσεται καὶ ποτιεῖ τὸν χειμάρρουν τῶν σχοίνων.⁹ Ἀναδεδειγμένης ἁγίας τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ οὔσης ἔτι βατῆς τοῖς ἀλλογενέσι, διὰ τοι τὸ κατασκηνώσαι ἐν αὐτῇ τὸν τῶν ὄλων Κύριον, φείσασθαι τε τοῦ ἰδίου λαοῦ, καὶ κατισχύσαι μὲν αὐτὸν, ἀποφῆναι δὲ καὶ τῶν ἀνθεστη- κόντων ἀμείνω, τότε δὴ τότε τὰ μὲν ὄρη γλυκασμὸν ἀποστα- 1.361 λάξει φησὶν, ῥυήσονται δὲ καὶ οἱ βουνοὶ τὸ γάλα, καὶ αἱ τοῦ Ἰούδα ἀφῆσεις τὸ οἰκεῖον ἐκδώσουσι νάμα. ἀφῆσεις δὲ οἶμαι λέγεσθαι τὰς τῶν πηγῶν ἐκδρομὰς, ἢ καὶ καθ' ἕτερον τρό- πον οἵπερ ἂν εἶναι λέγοιντο τῶν ὑδάτων ὀχετοί. καὶ ὄρη μὲν νοηθεῖεν ἂν οἱ πρὸς ὕψος ἀρετῆς ἡρμένιοι, καὶ τοῖς ἀυ- χήμασι τῆς ἐναρέτου ζωῆς τὸ τῶν ἄλλων ὑπερφέροντες μέτρον, οἱ περίοπτοι καὶ περιφανεῖς, ὅποιοι ἦσαν οἱ μαθηταί, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ὁ Βαπτιστὴς, περὶ οὗ ὁ Σωτὴρ φησὶν "Οὐκ ἐγγίγεται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ "βαπτιστοῦ." οὗτοι δὴ οὖν οἱ μεγάλοι καὶ γνωριμώτατοι σταλάξουσι

γλυκασμόν, καὶ οἶον μέλιτι καταχρίοντες τὸν περὶ τοῦ Σωτῆρος ποιήσονται λόγον, ὡς τῶν μετεσχηκότων ἕκαστον ἐκ περιχαρείας ἀνακραγεῖν "Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον τῷ στόματί μου." γλυκὺς γὰρ αἶε τῶν ἁγίων ὁ λόγος, παρά γε τοῖς ἀγαπῶσι τὸ εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ. ὄρη μὲν οὖν οἱ τοιοῦτοι νοηθεῖεν ἄν, καὶ μάλα εἰκότως, βουνούς δὲ εἶναι φαμεν τοὺς τῆς ἐκείνων ὑπεροχῆς βραχὺ μὲν ἠττωμένους καὶ τῷ τῆς πολιτείας ὑφιζάνοντας μέτρῳ· ἀνεστηκότας δὲ καὶ αὐτοὺς, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερτέλλοντας. οὗτοι ταῖς τῶν ἄρτι πεπιστευκότων ψυχῆς τὸ λογικὸν καὶ ἄδολον παρεγχεύουσι γάλα, νηπιοπρεπῆ χορηγοῦντες τροφήν· τελείων γὰρ ἐστὶν ἡ στερεά· γάλα δὲ νηπίοις τὸ πρεπωδέστατον. καὶ οὔτι που φαμέν ὡς ἔν γε τῷ δύνασθαι μόνον ἐγχεῖν τοῖς νηπίοις τὸ γάλα, τῆς ἐκείνων διανοίας τὸ μέτρον ἐστίν. ἔχοντες γὰρ, καὶ μάλα ἐπιτηδείως, εἰς τὸ, εἴπερ ἔλοιτο, διανέμειν δύνασθαι 1.362 τοῖς τὴν ἕξιν στερεωτέροις τὰ τῶν τροφείων ἀδρότερα, δια- μέμνηται λέγοντος τοῦ ἱεροῦ γράμματος "Γνωστῶς ἐπι- "γνώση ψυχᾶς ποιμνίου σου." καὶ γοῦν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ καίτοι μυρίας ὄσας ἐντολὰς δεδωκότος ἡμῖν τοῦ Χριστοῦ τοῖς ἕξ ἔθνων πιστεύουσαι, οἰκονομικῶς ἐπιστέλλουσι, φυλάξασθαι δεῖν "Ἀπό τε πορνείας καὶ πνικτοῦ "καὶ αἵματος. ἔδοξε γὰρ φησὶν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ "ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος." ἀκούεις ὅπως νηπιοπρεπὲς ἐστὶ τὸ παράγγελμα, καὶ οἶον ἐν ἴσῳ γάλακτι τοῖς ἀσθενεστέροις τὴν ἕξιν χορηγούμενον; ὅτι δὲ καὶ ὕδωρ τὸ νοητὸν ἀμφιλαφὲς ἔσται τοῖς "ἐν οἴκῳ Κυρίου πεφυτευ- μένοις," ἴν' "ἐν ταῖς ἀύλαις τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξανθήσειαν" θείοις που πάντως ἀρδόμενοι νάμασι, καὶ τοῖς ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταπαινόμενοι λόγοις, ὑπεμφαίνει λέγων ὅτι πᾶσαι αἱ ἀφέσεις Ἰούδα ῥυήσονται ὕδατα. ὠμολόγουν γὰρ παρακαλεῖσθαι παρὰ Θεοῦ καὶ οἱ μακάριοι μαθηταί. ἀλλ' αἱ πρῶται μὲν τῶν νοητῶν ὑδάτων ἀφέσεις, ἀφέσεις αὗται πάντως εἶεν ἄν αἱ τοῖς ἁγίοις παρὰ Θεοῦ διὰ Πνεύματος διδόμεναι τῶν ἀγαθῶν χορηγία· δευτέραι δὲ ὡσπερ ὑδάτων ἀφέσεις οἱ παρ' αὐτῶν εἰς ἡμᾶς εὐρίσκονται λόγοι, χάρις- μασις ἡμᾶς ἀναπιμπλάντες πνευματικοῖς. ἡ δὲ ἐξ οἴκου Κυρίου ἐκπορευομένη πηγὴ τίς ἄν εἴη πάλιν πλὴν ὅτι Χριστός; οὕτω γὰρ αὐτὸν καὶ ὁ μακάριος ὠνόμαζε μελωδὸς λέγων πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεόν "Ὡς "ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου, ὁ Θεός· οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώ- 1.363 "πων ἐν σκέπη τῶν πτερύγων σου ἐλπιούσι. μεθυσθή- "σονται ἀπὸ πίοτος οἴκου σου, καὶ τὸν χειμάρρουν τῆς "τροφῆς σου ποτιεῖς αὐτοὺς, ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς." οὐκοῦν καὶ πηγὴ ζωῆς καὶ χειμάρρους ὁ Χριστός. χειμάρ- ρους δὲ σχοίνων· μέμνηται μὲν οὖν ὁ Προφήτης χειμάρρου τινὸς ᾧ παραπεφύκασι σχοῖνοι πολλαί. φασὶ δὲ εἶναι τὸν αὐτὸν τῷ χειμάρρῳ τῶν κέδρων, περὶ ὃν ἠρῆσθαί φησιν ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, ὁμοῦ τῇ σπεύρα ζητοῦντος αὐτὸν τοῦ προδότου μαθητοῦ. "Ἔστι δὲ οὐκ ἀκαλλῆς ὁ λόγος, εἰ τῷ χειμάρρῳ τῶν σχοίνων παρεικάζομεν τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς ἣν "ἐκκέκλικεν ὡς ποτα- "μὸς εἰρήνης" ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἣν οἰονεί- πως αἶε παραρρεῖ τὰς ἀειθαλεῖς ποτιζὼν σχοίνους, τουτέστι, τὰς τῶν ἁγίων ψυχᾶς. φίλυδρος γὰρ αἶε πως ἐστὶ καὶ ἀειθαλής ἡ σχοῖνος. εἰ δὲ δὴ καὶ ὀρῶτο κεκεντρωμένη, καλῶς ἄν ἔχοι καὶ οὕτως. οὐ γὰρ ἄκεντρος παντελῶς τῶν ἁγίων ἡ ἀρετή. εἰσὶ μὲν γὰρ πραότητος ἐρασταί, πλὴν μετὰ τούτου καὶ μαχηταί. 9 Αἴγυπτος εἰς ἀφανισμόν ἔσται, καὶ ἡ Ἰδουμαία εἰς πεδῖον ἀφανισμού γενήσεται ἐξ ἀδικῶν υἱῶν Ἰούδα, ἀνθ' ὧν ἐξέχεαν αἷμα ἀθῶον ἐν τῇ γῆ αὐτῶν. ἡ δὲ Ἰουδαία εἰς τὸν αἰῶνα κατοικηθήσεται, καὶ Ἰερουσαλὴμ εἰς γενεὰς γενεῶν· καὶ ἐκ- δικήσω τὸ αἷμα αὐτῶν, καὶ οὐ μὴ ἀθῶώσω, καὶ Κύριος κατα- σκηνώσει ἐν Σιών.⁹ Ὅσον μὲν οὖν ἦκεν εἰς τὸ ἐκ τῆς ἱστορίας παραδηλού- 1.364 μενον, ἐκτέτικε δίκας ἡ Αἴγυπτίων, ἐστέρηται γὰρ τῆς βασι- λείας, Καμβύσου ταύτην τοῦ Κύρου παιδὸς καταλύσαντος, καὶ Ἰδουμαία δὲ τὴν ἐρημίαν ὑπέμεινεν, ὡς καὶ

αὐτὰ μαρ- τυρεῖ τὰ πράγματα. Πλὴν ἐν τούτοις ἔοικεν ὁ προφητικὸς ἡμῖν ὑποφαίνειν λόγος κεκρυμμένην οἰκονομίαν, ἣν ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος πεπλήρωκεν ὁ Μονογενής. αἰεὶ γὰρ πῶς ἡ θεία γραφή μεμελέτηκεν ἕξομοιοῦν τοῖς ἄγαν εἰδωλολάτραις καὶ εἰς τοῦτο λίαν ἀπονενευκόσι, τὰς ἀγέλας τε τῶν δαιμονίων καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς αἰεὶ τοῖς ἀγίοις ἀνθεστηκότας. πάντα δὴ οὖν ἐχθρὸν ἀπολεισθαι φησιν, Αἰγυπτίοις τε καὶ Ἰδουμαίοις ἐξεϊκασμένον. ἀσφαλῆς γὰρ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Χριστοῦ λέγοντος περὶ τῆς Ἐκκλησίας ὅτι "πύλαι ἄδου οὐ κατ- "ισχύσουσιν αὐτῆς." ὅτι δὲ πάντη τε καὶ πάντως ἔμελλον δίκας ἐξαιτεῖσθαι τῶν εἰς ἀνθρώπους πεπλημμελημένων αἰεὶ τε πονηραὶ δυνάμεις, καὶ ὅσοι τολμῶσιν ἐκείναις τὰ παρα- πλήσια, ἢ πρὸς Ἑλληνικὴν ἀπάτην ἀποφέροντές τινας, ἤγουν εἰς ἀδόκιμον καταστρέφοντες νοῦν, διὰ γε τοῦ δι- δάσκειν ἐπείγεσθαι τὰ διεστραμμένα, καθίστησιν ἐναργές, ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας ἀφανισθῆσθαι λέγων τοὺς τῆ Σιών πεπολεμηκότας, ἀνθ' ὧν ἐξέχεαν αἷμα ἀθῶν, ἡδίκη- κασί τε οὐ φορητῶς τοὺς υἱοὺς Ἰούδα, τουτέστι, τοὺς ἀγίους ἐξομολογήσεως ὄντας τέκνα. διερμηνεύεται γὰρ Ἰούδας ἐξ- ομολόγησις. ἔφη δὲ πού καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ περὶ τῶν ἀνοσίως ἀνηρημένων "Ὅτι ὁ ἐκζητῶν τὰ αἵματα αὐτῶν ἐμ- "νήσθη· οὐκ ἐπελάθετο τῆς κραυγῆς τῶν πενήτων." πρὸς δὲ γε τὸν σατανᾶν ὡς ἐν εἰκόνι γραφόμενον τῷ Ἀσούρ "Ὅν "τρόπον ἱμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον οὐκ ἔσται καθαρὸν, 1.365 "οὕτως οὐδὲ σὺ ἔση καθαρὸς, διότι τὴν γῆν μου ἐμίανας "καὶ τὸν λαόν μου ἀπώλεσας· οὐ μὴ μείνης εἰς τὸν αἰῶνα "χρόνον." οὐκοῦν κατοικήσεται μὲν εἰς ὄλεθρον τοὺς τῆ Σιών πεπολεμηκότας φησί. κατοικηθήσεται δὲ τὴν Ἰουδαίαν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς γενεὰς γενεῶν τὴν Ἱερουσαλήμ, οὐ τὴν πεπορημένην καὶ ἐμπερησμένην, εἴπερ ἐστὶν ἀναμαρτοεπῆς ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ὡς ἀλήθεια, τὴν νοητὴν δὲ μᾶλλον, τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, τὴν ἄνω καὶ θεϊαν Σιών, τὴν εὐκλεᾶ καλλιπόλιν "Ἦς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς καὶ τέκτων ὁ "Θεὸς," εἰς ἣν καὶ ἡμᾶς ἀφικέσθαι γένοιτο διὰ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ δόξα τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

1.366 ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΑΜΩΣ. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

ΑΜΩΣ γέγονεν αἰπόλος ἀνὴρ, καὶ ποιμενικοῖς ἔθεσί τε καὶ νόμοις ἐντεθραμμένος· ἐποιεῖτο δὲ τὰς διατριβὰς ἐν ἐρήμῳ τῆ πρὸς νότον τῆς Ἰουδαίων χώρας, ἢ μέχρις ὄρων διήκει θαλάσσης τῆς Ἰνδικῆς, καὶ εἰς τὴν Περσῶν ἐκτείνεται γῆν, μυρία δὲ ὅσα βαρβάρων αὐτὴν καταβόσκειται γένη, ἔχει δὲ λίαν ἐπιτηδείως καὶ εἰς τὸ φέρβειν δύνασθαι τὰς οἰῶν ἀγέλας· εὐβοτος γὰρ καὶ πλατεῖα καὶ πολυειδεῖ τῆ πόα κατεστεμμένη. ἦν δὲ ὁ Ἀμὼς ἐκ Θεκουεὶ κώμης, πρὸς αὐτοῖς κειμένης τοῖς τῆς ἐρήμου ποσίν. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀνὴρ ἀγα- θὸς, καὶ πάσης ἐπιεικειᾶς ἐργάτης, τὸ τῆς προφητείας εὐθὺς κατεπλούτει πνεῦμα, καὶ προεφήτευσεν οὐκ ἐν τοῖς Ἱεροσο- λύμοις, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς μὲν ἔτι τοῖς ποιμνίοις, ἐν ἀρχαῖς τῶν ἐξ ἔθους τε αὐτῷ καὶ μελέτης ἐχόμενος φροντισμάτων, εἶτα 1.367 καὶ εἰς αὐτὴν ἀφικόμενος τὴν Βαιθήλ. καὶ γὰρ ἦν ἡ Θεκουεὶ οὐχ ὑπὸ τὴν Ἰούδα μᾶλλον, ἀλλ' ὑπὸ τὴν Ἐφραῖμ βασι- λείαν. ὅτι δὲ ἀληθεῖς ἡμῖν οἱ περὶ τούτων γεγόνασι λόγοι, καταθρήσεις ἀκονιτὶ, καὶ διὰ τῶν αὐτοῦ πληροφορηθῆσι λόγων· προεφήτευσεν μὲν γὰρ ἐν Βαιθήλ, ὡς ἔφην, ἀφανι- σθῆσθαι λέγων τοὺς βωμοὺς τοῦ γέλωτος, ἐρημωθήσεται δὲ καὶ τὰς τελετὰς τοῦ Ἰσραὴλ· καὶ δὴ τούτοις προστιθείς "Καὶ ἀναστήσομαι ἐπὶ τὸν οἶκον Ἱεροβοὰμ ἐν ῥομφαίᾳ." ὁ δὲ γε τῆς Βαιθήλ ἱερεὺς Ἀμεσίας οὗτος ἦν· ἐπέτριξε τῷ Προφήτῃ τοὺς ὀδόντας. εἶτα πέμπει πρὸς Ἱεροβοὰμ βασι- λέα Ἰσραὴλ λέγων

"Συστροφὰς ποιεῖται κατὰ σοῦ Ἀμὼς "ἐν μέσῳ οἴκου Ἰσραὴλ, οὐ μὴ δύνηται ἡ γῆ ὑπενεγκεῖν "ἅπαντας τοὺς λόγους αὐτοῦ· διότι τάδε λέγει Ἀμὼς Ἐν "ῥομφαίᾳ τελευτήσῃ Ἱεροβοὰμ, ὁ δὲ Ἰσραὴλ αἰχμάλωτος "ἀχθήσεται ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν Ἀμεσίας πρὸς "Ἀμὼς Ὁ ὀρῶν βάδιζε, ἐκχώρησον εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ ἐκεῖ "καταβίου, καὶ ἐκεῖ προφητεύσεις. εἰς δὲ Βαιθὴλ οὐκέτι "μὴ προσθῆς τοῦ προφητεῦσαι, ὅτι ἀγίασμα βασιλέως ἐστὶ, "καὶ οἶκος βασιλέως ἐστὶ· καὶ ἀπεκρίθη Ἀμὼς καὶ εἶπε "πρὸς Ἀμεσίαν Οὐκ ἤμην προφήτης ἐγὼ, οὐδὲ υἱὸς προ- "φήτου, ἀλλ' ἢ αἰπόλος ἤμην, κνίζων συκάμινα, καὶ ἄν- "έλαβέ με Κύριος ἐκ τῶν προβάτων, καὶ εἶπε Κύριος πρὸς "μέ Βάδιζε, προφήτευσον ἐπὶ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ." εἴληπτο δὴ οὖν ἐκ ποιμνίων, καὶ προεφήτευσεν ἐν Βαιθὴλ, ἐν ἧ καὶ δάμαλιν ἀπέθετο χρυσὴν ὁ πρῶτος Ἱεροβοὰμ ὁ Ναβὰτ υἱός. ἐπισημήνασθαι δὲ κάκεῖνο οἰμαί που χρήσιμον, ὡς ἕτερος ἦν Ἀμὼς ὁ τοῦ Ἡσαΐου πατήρ. τίνες γεμῆν καὶ 1.368 ἐπὶ τίσιν ὅλως οἱ παρ' αὐτοῦ γεγόνασι λόγοι, τῶν προκει- μένων ἀψάμενοι σαφηνιοῦμεν ὡς ἔνι. 9 Λόγοι Ἀμὼς, οἱ ἐγένοντο ἐν Ἀκκαρεῖμ ἐκ Θεκουέ, οὓς εἶδεν ὑπὲρ Ἱερουσαλήμ.⁹ Οὗτοί φησιν Ἀμὼς τοῦ ἐκ Θεκουέ τῆς προφητείας οἱ λόγοι οἱ γεγόνασιν ἐν Ἀκκαρεῖμ. ἰστέον δὲ, ὅτι τὴν τοιάνδε λέξιν, ἦτοι τὸ ἐν Ἀκκαρεῖμ, οὐκ οἶδεν ὅλως τῶν Ἑβραίων ἢ ἔκδοσις· μόνον γὰρ εἰρήκασι τὸ Λόγοι Ἀμὼς ἐκ Θεκουέ. οἱ γε μὴν ἕτεροι τῶν ἔρμηνευτῶν ἀντὶ τοῦ ἐν Ἀκκαρεῖμ τεθεῖ- κασιν, ἐν τοῖς κτηνοτρόφοις. οὔτοι τοίνυν φησὶν οἱ λόγοι Ἀμὼς τοῦ ἐκ Θεκουέ, οἵτινες γεγόνασιν ἐν καιρῷ τοῦ ποι- μαίνειν ἔτι, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς τῶν προβάτων ἀυλαῖς. ὑπὲρ αὐτῆς δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ οὐκ ἀκοῦσαι μᾶλλον, ἀλλ' ἔωρα- κέναι φησὶ τοὺς λόγους. ἐμφανῆ γὰρ τοῖς ἀγίοις προφήταις κατέστησεν ὁ Θεὸς ὁμοῦ ταῖς ἀποκαλύψει μονονουχὶ καὶ αὐτὰ παρόντα τὰ πράγματα, ὥστε δοκεῖν καὶ ὀρατοὺς ἤδη πως γενέσθαι τοὺς λόγους, συνθεούσης τάχα που τῆς τῶν ἐκβησομένων θεάς, οἷς ἂν λέγη Θεός. πλὴν ἐκεῖνο ζητήσεως ἄξιον, πῶς γὰρ ἂν τις οἰηθεῖ γενέσθαι τοὺς λόγους ὑπὲρ γε τῆς Ἱερουσαλήμ μόνον, καίτοι διὰ τῆς τοῦ αὐτοῦ προ- φήτου φωνῆς κατατιᾶται Θεὸς τὸν τε Ἰούδαν καὶ τὸν Ἰσ-ραὴλ; ἔφη γὰρ πάλιν "Τάδε λέγει Κύριος· ἐπὶ ταῖς τρισὶν 1.369 "ἀσεβείαις υἱῶν Ἰούδα, καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀπο- "στραφήσομαι αὐτοὺς, ἔνεκεν τοῦ ἀπώσασθαι αὐτοὺς τὸν "νόμον Κυριοῦ, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ οὐκ ἐφυλά- "ξαντο. καὶ ἐπλάνησεν αὐτοὺς τὰ μάταια αὐτῶν ἃ ἐποίη- "σαν, οἷς ἐξηκολούθησαν οἱ πατέρες αὐτῶν ὀπίσω αὐτῶν· "καὶ ἀποστελῶ πῦρ ἐπὶ Ἰούδαν, καὶ καταφάγεται θεμέλια Ἱερουσαλήμ." εἶτα τούτοις ἐφεξῆς "Τάδε λέγει Κύριος "Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ ταῖς τέσ- "σαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν." προσεπενεγκῶν δὲ τῆς ἀμαρτίας τοὺς τρόπους, ἐπηπέλιψε τὰ δεινὰ, καὶ ὡς πλείστην ὄσσην κατ' ἀμφοῖν ὁ λόγος αὐτῷ τὴν ἐπίπληξιν ἔχει. πῶς οὖν ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ γεγενῆσθαι λοιπὸν νοοῖντ' ἂν οἱ λόγοι, καίτοι Θεοῦ λέγοντος "Ἐξαποστελῶ "πῦρ ἐπὶ Ἰούδαν, καὶ καταφάγεται θεμέλια Ἱερουσαλήμ." τίς οὖν ἔσται τῆς ἀπολογίας ὁ τρόπος, φέρε, διασκεψώμεθα. φαμέν οὖν ὅτι ἔθος τοῖς ἀγίοις προφήταις, ποτὲ μὲν διε- σταλμένως τὰς δύο φυλάς τὰς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, Ἰούδαν τε καὶ Βενιαμὴν Ἰσραὴλ ἀποκαλεῖν, ποτὲ δὲ δὴ αὖ τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ δέκα φυλάς ἑτέρας Ἰσραὴλ ὀνομάζειν, ἦγον Ἐφραῖμ, ἀδιαφοροῦσι δὲ πλειστάκις. καὶ ἐπεὶ εἰσὶν οἱ πάντες ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, οὕτω καὶ ὀνομάζουσι τὰς δυο- καίδεκα φυλάς. εἰ δὲ δὴ βούλοιντο καὶ ἅπασαν ἡμῖν κατα- σημῆναι τυχὸν τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴν, οὐκέτι διε- σταλμένως τῷ τῆς Ἱερουσαλήμ ὀνόματι κεχρημένους εὐ- ρήσομεν. Γεγόνασι δὴ οὖν τῆς τοῦ Ἀμὼς προφητείας οἱ λόγοι ὑπὲρ πάσης τῆς Ἰουδαίων πληθούς, τῆς τε ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις καὶ τῆς ἐν Σαμαρείᾳ· πῶς δ' ἂν εἶεν ὑπὲρ αὐτῶν, εἰπεῖν 1.370 ἀναγκαῖον. ἔστι τοίνυν διττὸς ἡμῖν τῆς ἀπολογίας ὁ τρόπος. πρῶτον μὲν γὰρ εἰσκεκόμικε τὸν τῶν ὅλων Θεὸν τὰς τῆς τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆς ἀμαρτίας ἀφηγούμενον· εἶτα τὰ ἐσόμενα κατ' αὐτῶν προαπηγγελκότα,

προσετίθει δὲ τούτοις τὰ ἐξ ἡμερότητος ἀγαθὰ, καὶ ὅτι κατὰ καιροὺς πλείστη τις γενήσεται αὐτῶν φειδῶ καὶ ἀνακαινισμὸς εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς. ἔφη γὰρ πάλιν αὐτὸς ὁ Ἀμὼς, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ "Πλὴν ὅτι οὐκ εἰς τέλος ἐξαρῶ τὸν οἶκον Ἰακώβ, λέγει "Κύριος. διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐντέλλομαι, καὶ λικμιῶ ἐν πᾶσι "τοῖς ἔθνεσι τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, ὃν τρόπον λικμάται ἐν "τῷ λικμῷ, καὶ οὐ μὴ πέση σύντριμμα ἐπὶ τὴν γῆν." προ- καταμηνύει δὲ ἀναγκαίως καὶ τὴν ἐσομένην λύτρωσιν διὰ Χριστοῦ, καὶ ὅτι μεταχωρήσουσι πρὸς ἀνακαινισμὸν, καὶ ἐν εὐπαθείᾳ ἔσονται κατοικτείροντος Θεοῦ. ἔφη δὲ οὕτω πάλιν "Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναστήσω τὴν σκηνὴν Δαυεὶδ τὴν "πεπτωκυῖαν, καὶ ἀνοικοδομήσω τὰ πεπτωκότα αὐτῆς, καὶ "τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀναστήσω, καὶ ἀνοικοδομήσω αὐ- "τὴν καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος." οὐκοῦν ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ οἱ λόγοι. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ὑπὲρ αὐ- τῆς γενέσθαι νοοῖντ' ἂν εἰκότως. Συρία τε γὰρ καὶ οἱ Δαμασκοῦ βασιλεῖς, καὶ τῶν ὁμόρων ἐθνῶν οὐκ ὀλίγα τὴν τῶν Ἰουδαίων χώραν διελυμήναντο, ἄλλοτε ἄλλοι κατεξ- ανιστάμενοί τε καὶ καταδηοῦντες αὐτήν, ἄγοντές τε καὶ φέροντες, καὶ τὰ ἐξ ἀκράτου δρῶντες ὀργῆς, ὡς εἰς ἐσχάτην αὐτοὺς καθικέσθαι ταλαιπωρίαν. τούτοις δὴ οὖν ἅπασι τοῖς πεπορηκόσιν αὐτὴν εἰσκεκόμικεν ὁ Προφήτης ἀπειλοῦντα τὸν Θεὸν τὴν ἐρήμωσιν, καὶ δίκην ἔφη εἰσπραχθήσεσθαι τῶν ἀνοσίων ἐγχειρημάτων αὐτοῦς. οὐκοῦν ὑπὲρ τῆς Ἱερου- 1.371 σαλήμ, ἡγουν ὑπὲρ πάσης τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς οἱ τοῦ Ἀμὼς γεγόνασι λόγοι. εἰσόμεθα δὲ τοῦτο σαφῶς τοὺς τῆς προφητείας βασιανίζοντες χρόνους· κεῖται γὰρ ἐφεξῆς· 9'Ἐν ἡμέραις Ὁζίου τοῦ βασιλέως Ἰούδα καὶ ἐν ἡμέραις Ἱεροβοὰ τοῦ Ἰωὰς βασιλέως Ἰσραὴλ, πρὸ δύο ἐτῶν τοῦ σεισμοῦ.⁹ Ἄλλ' οἴμαι τις ἐρεῖ Καὶ τί τὸ τελοῦν εἰς ὄνησιν τοῖς ἐντευξομένοις, τὸ χρῆναι περιεργάζεσθαι, καὶ σφόδρα λεπτῶς, τῆς βασιλείας τοὺς χρόνους τῶν ἀρτίως ὠνομασμένων, Ὁζίου τε φημι καὶ μέντοι καὶ Ἱεροβοάμ; καὶ πρὸς γε δὴ τοῦτο φαμεν, ὅτι τὸ χρῆμά ἐστιν ἀναγκαῖον, ὅλην ὡσπερ ὠδίνον ἐφ' ἑαυτῷ τῆς προφητείας οἶονεὶ τὴν περίστασιν. Συρία τε γὰρ καὶ Δαμασκῶ καὶ τοῖς προσοικοῦσι τὴν Ἰου-δαίαν βαρβάρους ὄλεθρον ἀπειλεῖ καὶ ἐπαναστάσεις καὶ ἐμπρησμούς, καὶ τῶν θείων χρησιμωδημάτων ἐντεῦθεν αὐτῷ γέγονεν ἡ ἀρχή. δεῖ δὴ οὖν ἄρα τὰς αἰτίας ἀναμαθεῖν τοῦ προστεθεῖσθαι τῆς βασιλείας τοὺς χρόνους, τίνα τε καὶ ὅσα τὰ ἐκατέρω κατωρθωμένα, διεβίω τε ὅπως, καὶ τί τὸ ἐν ἀμφοῖν ἀξιάκουστον. ἐκκεκλιότες δὴ οὖν εἰς ἀπόστασιν ὅ τε Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδας κατὰ πολλοὺς ἐπαιδεύοντο τρόπους. ὅτε μὲν γὰρ οἱ Δαμασκοῦ καὶ Σύρων ἡγούμενοι κατέτρεχον καὶ ἐπολιόρκουν, τὰς παρ' αὐτοῖς τε κατεληγίζοντο χώρας· ὅτε δὲ αὐτῶν Μωαβῖται καὶ Ἰδουμαῖοι, Γεργέσηνοί τε καὶ Ἑλαμίται, Ἀζώτιοί τε καὶ οἱ τῆς Ἀκκαρῶν οἰκῆτορες κατηκίζοντο τὴν Σαμάρειαν, καὶ μέντοι καὶ τὴν Ἰούδα βασιλείαν, ἀχαλίνοις ὄρμαῖς καὶ ἀπλήστῳ γνώμῃ χρώμενοι, καὶ εἰς ἐσχάτας ὀργὰς ἀποταυρούμενοι· καὶ γοῦν κατὰ διαφόρους τρόπους 1.372 τοῦτο δεδρακότας εὐρήσομεν· οἷον βασιλεύοντος Ἀχαάβ τῆς Σαμαρείας καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ. γέγραπται δὲ οὕτως ἐν τῇ τρίτῃ τῶν βασιλειῶν "Καὶ συνήθροισεν υἱὸς Ἄδερ "πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ἀνέβη καὶ περιεκάθισεν εἰς "Σαμάρειαν, καὶ τριακονταδύο βασιλεῖς μετ' αὐτοῦ καὶ "πᾶς ἵππος καὶ ἄρμα· καὶ ἀνέβησαν καὶ περιεκάθισαν "ἐπὶ Σαμάρειαν καὶ ἐπολέμησαν ἐπ' αὐτήν." ἄθρει δὴ οὖν ὅτι συνασπιστὰς ἐποιεῖτο κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Δαμασκοῦ βασιλεὺς, τουτέστιν ὁ Ἄδερ, ἐτέρους τριακονταδύο τῶν προσοίκων ἐθνῶν ἡγουμένους, πεπολέμηκε τε οὕτω τὴν γῆν. ἀλλὰ καὶ ἐν χρόνοις Ἰωὰς βασιλέως Ἰούδα πεπο-λέμηκε τὴν Ἱερουσαλήμ Ἀζαήλ ὁ Σύρος. γέγραπται δὲ πάλιν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν "Τότε ἀνέβη Ἀζαήλ "βασιλεὺς Συρίας καὶ ἐπολέμησεν ἐπὶ Γέθ, καὶ προκατ- "ελάβετο αὐτήν. καὶ ἔταξεν Ἀζαήλ τὸ πρόσωπον αὐ- "τοῦ ἀναβῆναι ἐπὶ Ἱερουσαλήμ. καὶ ἔλαβεν Ἰωὰς βασι- "λεὺς Ἰούδα πάντα τὰ ἅγια ὅσα ἠγάσεν Ἰωσαφὰτ καὶ "Ἰωράμ καὶ Ὀχοζίας, οἱ πατέρες αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς "Ἰούδα, καὶ τὰ ἅγια αὐτοῦ καὶ πᾶν τὸ

χρυσίον τὸ εὖρε- "θὲν ἐν θησαυροῖς οἴκου Κυρίου καὶ οἴκου τοῦ βασιλεως "καὶ ἀπέστειλε τῷ Ἀζαήλ βασιλεῖ Συρίας, καὶ ἀνέβη ἀπὸ "Ιερουσαλήμ." ἔδρων μὲν γὰρ τὰ τοιάδε κατὰ θεΐαν ὄρ- γήν, προσκεκρουκόςτος τοῦ Ἰσραήλ, διὰ τοι τὸ ἀπονεῦσαι λίαν καὶ ἀνεπτοῆσθαι δεινῶς εἰς τὰς τῶν εἰδώλων λατρείας. πλὴν νικῶντες οἱ ἀλλόφυλοι τῆ τοῦ Θεοῦ δόξῃ διελυμαί- νοντο. ᾤοντο γὰρ κατὰ σφᾶς οἱ δαίλαιοι, τὴν ἐπαμύνουσαν 1.373 αὐτοῖς ἀτονῆσαι χεῖρα, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης κατανεανιεύ- εσθαι τεθαροσῆκασι. καὶ γοῦν ἡσθενηκότες οἱ Σύροι, βραχὺ πολιορκοῦντος Σαμάρειαν τοῦ Ἄδερ, πρόφασιν ἐποιοῦντο τῆς κακανδρίας οὐκ ἀληθῆ λέγοντες "Θεὸς ὀρέων Θεὸς "Ἰσραήλ καὶ οὐχὶ Θεὸς κοιλάδων." ᾤοντο γὰρ ὅτι νενι- κήκασιν οἱ ἐξ Ἰσραήλ, ἐν μόνοις τοῖς ὄρεσιν ἢ καὶ ἐν τοῖς βουνοῖς δυναμένου σώζειν Θεοῦ. ἠττήμεθα δὴ οὖν φασίν, ὅτι Θεὸς ὀρέων Θεὸς Ἰσραήλ· εἰ δὲ δὴ γένοιτο συνελθεῖν εἰς μάχην ἐν πεδίοις ἐπιλωμένοις, περιεσόμεθα πάντως αὐ- τῶν, ἀτονοῦντος ἐν κοιλάσι τοῦ Θεοῦ Ἰσραήλ· Ἑλληνικῆς δὲ ταῦτα φρενοβλαβείας ἐγκλήματα, καὶ τῶν οὐκ εἰδότην τὸν ἀληθῆ καὶ φύσει Θεὸν ἀθυροστομία δεινῆ. οὐκοῦν ἡγανάκτει κατὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ σφόδρα εἰκότως, ὁ πάντα ἰσχύων Θεὸς, ὅτι καὶ νικῶντες, ὡς ἔφην, τὸν Ἰσραήλ, τοῖς ἰδίους θεοῖς ἀνῆπτον τὰ χαριστήρια, καὶ ληροῦντες ᾤοντο καὶ αὐτοῦ κρατῆσαι Θεοῦ. προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ μετὰ τὴν τοῦ Ἀχαάβ βασιλείαν, καὶ ἐτέρων τινῶν διὰ μέσου καὶ καθεξῆς, ἀναδείκνυται βασιλεὺς ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ ἐν τῇ Σαμαρεία Ἱεροβοάμ ἕτερος παρὰ τὸν πρῶτον, ὃς ἦν τοῦ Να-βὰτ, πλὴν ὁμώνυμος ἐκείνῳ καὶ ὁμογνώμων καὶ δυσσεβῆς. Ἄλλ' ἐν τοῖς χρόνοις τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἠλέει λοιπὸν ὁ φιλοικτίρμων Θεὸς ἀφορήτῳ ταλαιπωρία κατηχθισμέ- νον τὸν Ἰσραήλ, ἠλευθέρου τε τῶν πόνων διὰ χειρὸς Ἱεροβοάμ καίτοι πονηροῦ καὶ ἀποστάτου λίαν ὑπάρχοντος. κατηνδρίσατο γὰρ οὕτω τῶν ἀλλοφύλων, ὡς καὶ πόλεις παρ' ἐκείνων ἀπεσπασμένας ἐν καιροῖς βασιλέων τῶν παρω- χηκότων ἀνακομίσασθαι πάλιν, καὶ τοῖς ἰδίους ὑποθεῖναι 1.374 σκῆπτροις, πλεῖστά τε ὅσα τοὺς πάλαι νικῶντας ἐργά- σασθαι κακά. γέγραπται γὰρ περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν "Ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ τοῦ Ἀμασίου υἱοῦ Ἰωᾶς βασιλέως Ἰούδα ἐβασίλευσεν Ἱεροβοάμ υἱὸς Ἰωᾶς" ἐπὶ Ἰσραήλ ἐν Σαμαρεία τεσσαράκοντα καὶ ἐν ἔτος· καὶ "ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου· οὐκ ἀπέστη ἀπὸ "πασῶν ἀμαρτιῶν Ἱεροβοάμ υἱοῦ Ναβὰτ ὃς ἐξήμαρτε τὸν "Ἰσραήλ. αὐτὸς γὰρ αὖ κατέστησε τὸ ὄριον Ἰσραήλ ἀπὸ "εἰσόδου Αἰμᾶθ ἕως τῆς θαλάσσης τῆς Ἀραβα, κατὰ τὸ "ῥῆμα Κυρίου τοῦ Θεοῦ Ἰσραήλ ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ δούλου "αὐτοῦ Ἰωνᾶ υἱοῦ Ἀμαθὶ τοῦ προφητοῦ τοῦ ἐκ Γεᾶθ ἀγχο-"φέρ. ὅτι εἶδε Κύριος τὴν ταπείνωσιν Ἰσραήλ πικρὰν "σφόδρα, καὶ ὀλιγοστοὺς συνεχομένους καὶ ἐσπανισμένους "καὶ ἐγκαταλελειμμένους, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν τῷ Ἰσραήλ. "καὶ οὐκ ἐλάλησε Κύριος ἐξαλείψαι τὸ σπέρμα Ἰσραήλ "ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς διὰ χειρὸς Ἱεροβοάμ υἱοῦ Ἰωᾶς. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων Ἱεροβοάμ "καὶ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ αἱ δυναστεῖαι αὐτοῦ ὅσα "ἐπολέμησε καὶ ὅσα ἐπέστρεψε τὴν Δαμασκὸν καὶ τὴν "Αἰμᾶθ τῷ Ἰούδα ἐν Ἰσραήλ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα "ἐπὶ βιβλίῳ λόγων τῶν ἡμερῶν τοῖς βασιλεῦσιν Ἰσραήλ;" ἰδοὺ δὴ σαφῶς κατατεθλίφθαι φησὶ τοὺς ἐξ Ἰσραήλ, οὐκ ὄντος τοῦ σώζοντος, ὡς ὀλιγοστοὺς εἶναι καὶ διεσπασ- μένους· σεσῶσθαι γεμὴν ἐκ χειρὸς Ἱεροβοάμ. τὸ δὲ ἐκ χειρὸς τέθεικεν, ἀντὶ τοῦ διὰ χειρός. οὐ γὰρ ἦν αὐτὸς ὁ συντρίβων τὸν Ἰσραήλ, μαχόμενος δὲ μᾶλλον καὶ προ- ασπίζων αὐτοῦ· ἐπέστρεψε δὲ τὴν Δαμασκὸν, καὶ ἀπέσπασε τὸ ὄριον Ἰσραήλ καὶ δυναστείας εἴργασται πολλάς. βασι- 1.375 λεύοντος δὲ τοῦ Ἱεροβοάμ χρίεται Ἀζαρίας, ὁ καὶ Ὀζίας, βασιλεὺς ἐπὶ τὸν Ἰούδαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. ὃς οὐδὲν ἦττον ἦν ἐν τοῖς ἔθνεσι φορτικώτατος, καὶ νεανικῶς ἐγκεί- μενος τοῖς πεπορθηκόσι τὴν Ἰουδαίαν. γέγονε μὲν γὰρ εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος ἀνὴρ. ἐπεὶ δὲ κεκράτηκε τῶν ἐχθρῶν Θεοῦ τὸ νικᾶν ἐπιτρέποντος, νενόσηκε τὴν ὑπεροψίαν, καὶ αὐτοκελεύστοις ἦει βουλαῖς ἐπὶ

τὸ χρῆναι λοιπὸν καὶ ἱερα- τεύειν Θεῶ, καὶ δὴ καὶ τετόλμηκεν ἐπ' αὐτὸ τὸ θεῖον ἀνα- βῆναι θυσιαστήριον, καὶ προσάγειν τὸ θυμίαμα. ἀλλ' εὐ- θὺς αὐτὸν ἤλεγξε Θεός. λέπρα γὰρ κατεστίζετο, δεινῶ τε καὶ ἀνιάτῳ πάθει, ἵνα καὶ ὡς ἀκάθαρτος κατὰ νόμον ἐκ- πέμπηται τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀποπαύσαιτό τε λοιπὸν καὶ ἱερατεύειν Θεῶ, καὶ τῆς παρανόμως ἐπιτετηδευμένης ἱερουρ- γίας αὐτῶ, καὶ τοῦ τὸν θεῖον καταμαίνειν ναόν. ἔφη δὲ οὕτω περὶ αὐτοῦ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν "Ἐν ἔτει εἰκοστῶ καὶ ἐβδόμῳ τῶ Ἱεροβοὰμ "βασιλεῖ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν Ἀζαρίας υἱὸς Ἀμεσίου" βασιλέως Ἰούδα. υἱὸς ἐκκαίδεκα ἐτῶν ἦν ἐν τῷ βασι- "λεῦειν αὐτὸν, καὶ πεντήκοντα καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν "Ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἰεχελία ἐξ Ἱερου-"σαλήμ. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου κατὰ "πάντα ὅσα ἐποίησεν Ἀμεσίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ. πλὴν τῶν "ὕψηλῶν οὐκ ἐξῆρην, ὅτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζε καὶ ἐθυμίων ἐν "τοῖς ὑψηλοῖς. καὶ ἤψατο Κύριος τοῦ βασιλέως, καὶ ἦν "λελεπρωμένος ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ." καὶ ταυτὶ μὲν ἐν ταῖς βασιλείαις, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τῶν παραλειπομένων 1.376 ἰσχυρότερα κείται περὶ τούτων ἀφήγησις. ἔχει δὲ οὕτως "Καὶ "ἔλαβε πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς τὸν Ὀζιαν, καὶ αὐτὸς δέκα "καὶ ἐξ ἐτῶν καὶ ἐβασίλευσαν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ "Ἀμεσίου. αὐτὸς ὠκοδόμησε τὴν Ἐλάθ, αὐτὸς ἐπέστρεψεν "αὐτὴν τῶ Ἰούδα μετὰ τὸ κοιμηθῆναι τὸν βασιλέα μετὰ "τῶν πατέρων αὐτοῦ. υἱὸς δέκα καὶ ἐξ ἐτῶν ἐβασίλευσεν "Ὀζίας, καὶ πεντήκοντα καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερου-"σαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἰεχελία ἀπὸ Ἱερου-"σαλήμ. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου κατὰ πάντα "ὅσα ἐποίησεν Ἀμεσίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἦν ἐκζητῶν "τὸν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου τοῦ συνιέντος "ἐν φόβῳ Κυρίου, ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐζήτησε τὸν "Κύριον, καὶ εὐδῶσεν αὐτῷ Κύριος. καὶ ἐξῆλθε καὶ "ἐπολέμησε πρὸς τοὺς ἄλλοφύλους, καὶ κατέσπασε τὰ "τεῖχη Γέθ καὶ τὰ τεῖχη Ἰαμνίας καὶ τὰ τεῖχη Ἀζώτου, "καὶ ὠκοδόμησε πόλεις Ἀζώτου, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοφύλοις "κατίσχυσεν αὐτὸν Κύριος, ἐπὶ τοὺς ἄλλοφύλους καὶ ἐπὶ "τοὺς Ἀραβας τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς πέτρας, καὶ ἐπὶ "τοὺς Μιναῖους. καὶ ἔδωκαν οἱ Μιναῖοι δῶρα τῶ Ὀζία, "καὶ ἦν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἕως εἰσόδου Αἰγύπτου, ὅτι κατίσ- "χυσεν ἕως ἄνω." εἰτά φησιν ἐφεξῆς περὶ αὐτοῦ "Καὶ "ἠδίκησεν ἐν Κυρίῳ Θεῶ αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν "Κυρίου θυμιάσαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν θυμιαμάτων. "καὶ εἰσῆλθεν ὀπίσω αὐτοῦ Ἀζαρίας ὁ ἱερεὺς, καὶ μετ' αὐ- "τοῦ ἱερεῖς τοῦ Κυρίου ὀγδοήκοντα υἱοὶ δυνατοί. καὶ ἔστη- "σαν ἐπὶ Ὀζιαν τὸν βασιλέα καὶ εἶπον αὐτῷ Οὐ σοὶ Ὀζία 1.377 "θυμιάσαι τῷ Κυρίῳ ἀλλ' ἢ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς υἱοῖς Ἀαρῶν "τοῖς ἡγιασμένοις θυμιάσαι· ἔξελθε ἀπὸ τοῦ ἁγιάσματος "ὅτι ἀπέστης ἀπὸ Κυρίου· καὶ οὐκ ἔσται σοι τοῦτο εἰς "δόξαν παρὰ Κυρίου Θεοῦ. καὶ ἐθυμώθη Ὀζίας, καὶ ἐν "τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸ θυμιατήριον τοῦ θυμιάσαι ἐν τῷ ναῶ. "ἐν τῷ θυμωθῆναι αὐτὸν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἡ λέπρα "ἀνέτειλεν ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἱερέων ἐν "οἴκῳ Κυρίου ἐπάνω τοῦ θυσιαστηρίου τῶν θυμιαμάτων. "καὶ ἐπέστρεψεν ἐπ' αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ὁ πρῶτος καὶ οἱ ἱερεῖς, "καὶ ἰδοὺ αὐτὸς λεπρὸς ἐν τῷ μετώπῳ, καὶ κατέσπευσαν "αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔσπευσεν ἐξελεῖν, ὅτι "ἤλεγξεν αὐτὸν Κύριος." Περὶ μὲν οὖν τοῦ λελεπρωῦσθαι τὸν Ὀζιαν ἀπόχρη ταυτί· ὅτι δὲ γέγονεν ἀνὴρ δυνατὸς, καὶ ταῖς τῶν ἄλλοφύλων ἐπ- εστράτευσε χώραις, καὶ τοσοῦτος γέγονεν εἰς ἀλκὴν, ὡς καὶ ἀναδείμασθαι πόλεις παρ' αὐτοῖς, καὶ δασμολογίας ἐπιθεῖναι, καὶ σκήπτροις ἰδίοις ὑπενεγκεῖν, καίτοι μεγάλα φυσῶντάς ποτε, δεδίδαχεν ἀρκούντως τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν. οὐκοῦν, ἐπειδὴ περ ὁ προφητικὸς ἡμῖν λόγος εἰσκεκόμικεν ἐν ἀρχαῖς τὴν ἐσομένην κατὰ τῶν ἄλλοφύλων ἐρήμωσιν, ἀναγκαῖα γέγονεν ἡ μνήμη τῆς βασιλείας Ὀζίου τε καὶ Ἱεροβοὰμ, νενίκηνται γὰρ δι' αὐτῶν ὡς γοῦν προλαβόντες εἰρήκαμεν. οἶδαμεν οὖν ὅτι καὶ διὰ χειρὸς Ἀσσυρίων ἐμπέπηρησται Δαμασκός, δεδήκωνται δὲ οὐδὲν ἥττον καὶ τὰ τῶν ἄλλοφύ- λων γέννη. ἐπειδὴ δὲ τούτων ἐστὶν

ἐκεῖνα μεταγενέστερα, προσάψομεν ἀναγκαίως τῷ τε Ἱεροβοὰμ καὶ τοῖς Ὀζίου καιροῖς τὰ τοῖς ἀλλοφύλοις συμβεβηκότα, καὶ αὐτοῖς δὲ οὐδὲν ἦττον τοῖς τῶν Ἀσσυρίων καθηγηταῖς. ἐπειδὴ δὲ προστέθεικεν ὁ Προφήτης Πρὸ δύο ἐτῶν τοῦ σεισμοῦ, 1.378 μνήμην ἀναγκαίως καὶ τοῦ λελεπρῶσθαι τὸν Ὀζίαν πεποιεῖ- μεθα. ἐπειδὴ γὰρ ἱερατεῦσαι τετόλμηκε παρανόμως, λελέ- πρωται μὲν ἐλέγχοντος Θεοῦ, κατεδονήθη δὲ σεισμῷ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ διὰ τοῦδε σαφῶς τοῖς τὸ τηνικάδε Θεοῦ τὴν ἰδίαν ὀργὴν ὑπεμφαίνοντος. 9Καὶ εἶπε Κύριος ἐκ Σιών ἐφθέγγατο, καὶ ἐξ Ἱερουσαλήμ ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπένθησαν αἱ νομαὶ τῶν ποιμένων, καὶ ἐξηράνθη ἡ κορυφὴ τοῦ Καρμήλου.⁹ Ὅλος ἡμῖν ἐν τούτοις ὁ τῆς προφητείας διαφαίνεται σκοπὸς, καὶ τοῦ παντὸς χρησιμώδηματος ὅρος ὥσπερ τις καὶ προαφήγησις ἀσαφεία πολλῇ κατεσκιασμένη, νοοῖτ' ἂν εἰκότως ἢ τοῦ προκειμένου δύναμις. πεποίηται μὲν γὰρ ὡς ἐξ ὁμοιότητός τε καὶ μεταφορᾶς ὁ λόγος, καὶ ὡς ἐκ τοῦ πεφυκὸς συμβαίνειν ταῖς εὐπρέμοις τῶν ὄρων κορυφαῖς, ἢ καὶ τοῖς ἐψιλωμένοις τῶν πεδίων ἔσθ' ὅτε. ὄρη μὲν γὰρ καίτοι δρυμοῖς κομῶντα καὶ ξύλοις, πεδιάς δὲ αὐτὴ πολλῇ καὶ ἀμφιλαφεῖ τῇ πῶα κατεστεμμένη, καταφθειρόντος τινος ἢ λοιμοῦ τυχόν, ἡγουν ἑτέρου του τῶν ἐξ ἀέρος ἀρρώστη- μάτων, ἀδοκίμως αὐαίνεται. διαπίπτει δὲ οὕτω καὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ κατασκήπτουσιν ἔσθ' ὅτε πόλεων καὶ χω- ρῶν πικραὶ καὶ δύσοιστοι συμφοραὶ, διολλύουσαι καὶ καταφθείρουσαι μικρὸν τε καὶ μέγαν. τίνος γὰρ ἂν φείσαιτο πολεμίων ξίφος, ἢ, φέρε εἰπεῖν, λοιμὸς, ἄρδην ἀποκείρων καὶ τὸν ἐν πλούτῳ καὶ δόξαις καὶ δυναστείαις διαφανῆ, καὶ τὸν ἄσημόν τε καὶ κατερρίμμενον; γέγονε τοίνυν τῷ Προ- φητῇ νυνὶ πρέπων ὅτι μάλιστα τοῖς αὐτῷ κατειθισμένοις ὁ 1.379 λόγος. ἦν γὰρ, ὡς ἔφην, αἰπόλος, καὶ πεποίηται τὴν παρα- τροπὴν ὡς ἐκ τοῦ καταφθείρεσθαι πολλάκις τὰς τῶν θρεμ- μάτων νομάς. Τίς οὖν ὁ τῶν εἰρημένων ἀληθέστερος νοῦς; ἐφθέγγατο φησὶν ἐκ Σιών ὁ Κύριος, ὡς ἐξ ἰδίου τόπου, καὶ ἐξ Ἱερουσαλήμ, ὡς ἐκ νεμηθείσης αὐτῷ· ἔστι μὲν γὰρ οὐκ ἐν τόπῳ τὸ ἀσώ- ματον. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὁ διαβόητος ἐκεῖνος ναὸς, ἐδόκει πως ἴδιος ὑπάρχειν ὁ χῶρος αὐτοῦ, κατὰ γε τὴν τῶν ἀρχαιοτέρων ὑπόληψιν μικρὰ φρονούντων ἔτι περὶ Θεοῦ. ἀντὶ δὲ τοῦ ἐφθέγγατο, τέθεικε τῶν Ἑβραίων ἢ ἔκδοσις Ὁρύ-σατο, ἦτοι ἐβρυχήσατο, τὸν τῶν λεόντων νόμον. οὗ δὴ γεγονότος, ἐπένθησάν φησὶν αἱ νομαὶ τῶν ποιμνίων· νομάς δὲ ποιμνίων τὰ τῶν ἀλλοφύλων ἔθνη φησὶ, καθάπερ τισὶ ποι- μέσι τοῖς ἑαυτῶν κρατοῦσιν ὑπεστρωμένα, οἱ πρὸς πᾶν ὄτιοῦν τῶν κατὰ γνώμην αὐτοῖς ἄγουσὶ τε καὶ φέρουσι τοὺς ὑπὸ χεῖρα λαούς. ἐπένθησαν τοίνυν, τουτέστιν ἐν κατηφείαις καὶ ἐν παντὶ γεγόνασι κακῶ· γίνεται γὰρ πένθος ἐπὶ νεκροῖς. αἴτιον δὲ τῆς συμφορᾶς αὐτοῖς τὸ καταβρυχήσασθαι τὸν Θεὸν, καὶ οἷον ἀπειλῆσαι τὸν ὄλεθρον. "Λέων γὰρ φησὶν "ἐρεύξεται, καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται;" πλὴν οὐ μόνον ἐπέν- θησαν αἱ νομαὶ τῶν ποιμνίων, ἐξηράνθη δὲ πρὸς τούτῳ καὶ ἡ κορυφὴ τοῦ Καρμήλου· Καρμήλου δὲ κορυφὴν τὰ Ἱεροσόλυμά φησι. Κάρμηλος μὲν γὰρ ὅρος ἐστὶν ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων κείμενον χώρα, ἐν ᾧ καὶ κατώκηκεν ὁ Θεσβίτης Ἡλίας. κατασημαίνεται δὲ πολλάκις ἢ πᾶσα τῶν Ἰουδαίων γῆ διὰ τῆς τοῦ Καρμήλου προσηγορίας. ὁποῖόν ἐστι τὸ διὰ φωνῆς ἑτέρου προφήτου πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰρημένον παρὰ Θεοῦ "Καὶ εἰσήγαγον ὑμᾶς εἰς τὸν Κάρμηλον τοῦ φαγεῖν 1.380 "τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ καὶ τοὺς καρπούς αὐτοῦ, καὶ εἰσήλθετε "καὶ ἐμίνατε τὴν γῆν μου, καὶ τὴν κληρονομίαν μου ἔθεσθε "εἰς βδέλυγμα." ἐπειδὴ τοίνυν ἢ τῶν ἄλλων πόλεων τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἐπισημοτέρα καὶ διαφανῆς ὠνόμαστο τὰ Ἱεροσόλυμα, κορυφὴν αὐτὰ τοῦ Καρμήλου φησὶν, ὡς ἐπη- μένην ἐν δόξῃ, ὡς προύχουσαν ἐν ὑπεροχῇ, ὡς περίοπτον παρὰ τὰς ἄλλας, διάτοι τὸν θεῖον ἔχειν ναὸν, καὶ τοὺς ἐκ φυλῆς Ἰούδα κατὰ καιροὺς βασιλεύοντας. ἔθος δὲ τοῖς ἀγίοις προφήταις κατακρύπτειν οἰκονομικῶς ταῖς ἀσαφείαις τοὺς λόγους, διὰ τὸ ἀχάλινον εἰς ὀρμὰς τῶν ἀκρωμένων. οὐ γὰρ ἂν

ἠνέσχοντο λαλούντων ἀναφανδὸν πολὺ λίαν ἀν- ἐπτοημένοι πρὸς θράσος, καὶ τοῖς ἀγίοις προφήταις ἐπιτι- μῶντες καὶ λέγοντες "Ἀλλὰ ἡμῖν λαλεῖτε καὶ ἀναγγέλλετε "ἡμῖν ἑτέραν πλάνησιν." 9Καὶ εἶπε "Κύριος Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Δαμασκοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτὸν, ἀνθ' ὧν ἔπριζον πρίοσι σιδηροῖς τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας τῶν ἐν Γαλααδᾶ· καὶ ἔξαποσ- τελῶ πῦρ εἰς τὸν οἶκον Ἀζαήλ, καὶ καταφάγεται θεμέλια υἱοῦ Ἰαδερ. καὶ συντρίψω μοχλοὺς Δαμασκοῦ, καὶ ἐξολοθρεύσω κατοικοῦντας ἐκ πεδίου Ὠν, καὶ κατακόψω φυλὴν ἐξ ἀνδρῶν Χαρρὰν, καὶ αἰχμαλωτευθήσεται λαὸς Συρίας ἐπίκλητος, λέγει Κύριος.9 Ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς ὡς ἀγαθὸν τε καὶ ἀνεξίκακον καταθαυμάζει Θεὸν, καὶ μάλα εἰκότως. ἐπειδὴ γὰρ μεμοσ- χοποιήκε μὲν κατὰ τὴν ἔρημον ὁ Ἰσραήλ, ἔφη τε φληνάφως "Οὔτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραήλ, οἳ τινες ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς 1.381 "Αἰγύπτου," προσκέκρουκε μὲν ἀναγκαίως· ἐπειδὴ δὲ ὅλο- θρεύσειν αὐτοὺς εἰσάπαξ ἠπέιλει Θεὸς, εἶτα προσέπιπτε τε καὶ ἐλίπαρει Μωυσῆς καὶ δὴ καὶ ἀνεῖναι αὐτοῖς ἡμαρτηκόσιν τὴν δίκην ἀνέπειθε τὸν Δημιουργὸν, χαριστηρίουσ ὠδὰς ἀντίθει λέγων "Κύριος ὁ Θεὸς οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, "μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός, καὶ δικαιοσύνην "διατηρῶν καὶ ἔλεος εἰς χιλιάδας, ἀφαιρῶν ἀνομίας καὶ "ἀδικίας καὶ ἀμαρτίας, καὶ οὐ καθαρῖ τὸν ἔνοχον, ἐπάγων "ἀμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἐπὶ τέκνα τέκνων, ἐπὶ "τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν." τοῦτο νενοήκασιν οὐκ ὀρθῶς τῶν Ἰουδαίων οἱ δῆμοι. ὦντο γὰρ εἶναι τὸν Θεὸν σκληρὸν οὔτω καὶ ἀτεράμονα καὶ μακρὸν εἰς ὀργὰς, ὡς τέκνοις τέκνων ἐπιφέρειν τὰ τῶν πατέρων ἐγκλήματα. καὶ γοῦν αὐτὸ δὴ τουτὶ διαγελῶντες ἔφασκον "10ὶ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα, "1καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἡμωδίασαν."2 ταύτητοι Θεὸς τῷ προφήτῃ φησὶν Ἰεζεκιήλ "Υἱὲ ἀνθρώπου, τίς ὑμῖν ἢ "παραβολὴ αὕτη ἐν τῷ Ἰσραήλ λέγοντες Οἱ πατέρες ἔφα- "γον ὄμφακα καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἡμωδίασαν; ζῶ "ἐγὼ, λέγει Κύριος, ὅτι οὐ μὴ γένηται ἔτι ἢ παραβολὴ "αὕτη λεγομένη ἐν τῷ Ἰσραήλ. ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐμαὶ "εἰσιν, ὃν τρόπον ἢ ψυχὴ τοῦ πατρὸς οὔτω καὶ τοῦ υἱοῦ, "ἐμαὶ εἰσι. ψυχὴ ἢ ἀμαρτάνουσα, αὕτη ἀποθανεῖται. ὁ δὲ "υἱὸς οὐ μὴ λήψεται τὴν ἀμαρτίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, οὐδὲ 1.382 "ὁ πατὴρ οὐ μὴ λήψεται τὴν ἀμαρτίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ." πῶς γὰρ ἔτι μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, εἰ μὴ ἀνήσιν ἀμαρτίας, καὶ καθαρῖ τὸν ἔνοχον, παρατείνει δὲ μᾶλλον τὴν ἀγανάκτησιν ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν; τίς οὖν ὁ λόγος; ἔστι μὲν, ὡς ἔφην, ἀνεξίκακός τε καὶ ἀσυγκρίτως ἀγαθός, καὶ οὐκ εὐθύς τοῖς ἡμαρτηκόσιν ἐπάγει τὴν κόλασιν. ὑπερτίθεται δὲ, καὶ εἰς δευτέραν γενεάν, ἵνα τάχα τις μεταξὺ παρεισβάλλουσα μετά- γνωσις ἀνακόψειε τὴν ὀργήν. ἀλλ' εἰ μὴ τοῦτο γένηται τυχόν, οἱ δὲ ἐκ τοῦ πρώτου τρίτοι τε καὶ τέταρτοι τοῖς ἴσοις, ἢ καὶ τοῖς ἔτι χείροσιν ἐναλοῖεν κακοῖς, καὶ προγονικῆς δυσ- σεβείας εὐρίσκοντο μιμηταὶ, τότε δὴ τότε λοιπὸν ἐπάγει τὰς δίκας, ἀποχρῶσαν τῷ γένει τὴν ἐπὶ τοῖς ἡδὴ παρωχηκόσιν ἀνεξικακίαν ἐπιδιδούς· τοῦτό ἐστι τὸ ἐπιφέρειν ἀμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν. Ἄρ' οὖν φησὶ, μακροθυμήσας τῇ Δαμασκῷ πλειστάκις, οὐκ ἀγανακτήσαιμι λοιπὸν, καὶ σφόδρα εἰκότως, ἐπὶ τρισὶ καὶ τέσ- σαρσιν ἀμαρτίαις; τί γὰρ δεδράκασι; πολλὰ μὲν καὶ ἕτερα. πλὴν τῆς ἄγαν ὠμότητος ἀποτιοῦσι δίκας· ἀποστραφήσομαι γὰρ αὐτοὺς, ἀνθ' ὧν ἔπριζον πρίοσι σιδηροῖς τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας τῶν ἐν Γαλααδᾶ. ἔστι μὲν οὖν ἢ Γαλααδ πολίχνη τῆς Ἰου- δαίας, ἐν μεθορίῳ τῆς Παλαιστίνων κειμένη. ταύτην οἱ Σύροι προκατελάβοντο, καὶ πανωλεθρία διέφθειραν, πρίοσι τέμνον- τες σιδηροῖς τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας, καὶ ὁμοῦ νηπίοις ὠμὰ γυναικῶν ἐκτῆκοντες ἔμβρυα. πρίονας δὲ σιδηροῦς τοὺς τῶν 1.383 ἀμαξῶν ὀνομάζει τροχοὺς, οἷς καταλεπτύνειν ἔθος τὴν ἄλω τοῖς Σύροις. καὶ γοῦν καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαίου φησὶ που Θεὸς πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴν "Ἴδου ἐποίησά"σε ὡς τροχοὺς ἀμάξης, ἀλωῶντας, καινοὺς, πριστηροει- "δεῖς." ὅμοιον οὖν

ὡς εἰ λέγοι τυχὸν πρὸς τὴν Δαμασκὸν Καθοριῶ σου τὴν δίκην, ἀνθ' ὧν κατηλόησας καὶ συνέτριψας τοὺς ἐν Γαλααδ, ὡς μηδὲ αὐτῶν φείσασθαι τῶν ἔτι κατὰ γαστρὸς, οἷς ὁ παρὰ πάντων ἔλεος ἀκολουθεῖ καὶ ὀφείλεται. Ὅτι δὲ ὡμῶς καὶ ἀγρίως τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ κατεχρήσαντο τῶν ἐκ Δαμασκοῦ τινές, ἀναμάθοις ἂν ἀκονιτὶ τοῖς Ἐλισσαίῃ τοῦ προφήτου λόγοις προσεσχηκῶς. ἀφίκετο μὲν γὰρ εἰς τὴν Δαμασκὸν. ἐπειδὴ δὲ συνήντησε τῷ Ἀζαήλ, ἀρῶ- στοῦντος ἔτι τοῦ Ἄδερ "Ἐκλαυσέ φησιν ὁ ἄνθρωπος τοῦ "Θεοῦ, καὶ εἶπεν Ἀζαήλ τί ὅτι ὁ κύριός μου κλαίει; καὶ "εἶπεν Ὅτι οἶδα ὅσα ποιήσεις τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ κακά· τὰ ὀχυρώματα αὐτῶν ἐξαποστελεῖς ἐν πυρὶ, καὶ τοὺς ἐκλεκ- "τοὺς αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ ἀποκτενεῖς, καὶ τὰ νήπια αὐτῶν ἔνσεισεις, καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας αὐτῶν ἀναρρήξεις." ἐπειδὴ δὲ ταῦτα δέδρακε κατὰ τῆς Γαλααδ ἢ Δαμασκός, μᾶλλον δὲ κατὰ πάσης τῆς Ἰουδαίων χώρας, κατα- φλέξειν ἀπειλεῖ τὸν οἶκον Ἀζαήλ καὶ Ἄδερ, καὶ συντρίψειν μοχλοὺς Δαμασκοῦ. πέπρακται δὲ ταῦτα διὰ μὲν Ὀζίου καὶ Ἱεροβοάμ ἀνὰ μέρος καὶ κατὰ καιροῦ· εἶλον γὰρ καὶ αὐτοὶ τὴν Συρίαν καὶ νενικήκασιν κατὰ κράτος· χρόνου δὲ προϊόντος, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων. εἰτά φησι καὶ ἐξολοθρεύσω κατοικοῦντας ἐκ πεδίου ὧν. ὧν οἱ προφήται τὴν Βαιθήλ ὀνομάζουσιν, ἐν ἧ τὴν δάμαλιν ἀπέθετο τὴν χρυσοῦν ὁ ἐπάρατος Ἱεροβοάμ. ἀλλ' ὡς ἐξ ἐκείνου λοιπὸν πᾶσαν χώραν εἰδωλολατροῦσαν, οὕτω καλεῖν ἔθος ἦν αὐτοῖς. 1.384 τοὺς κατοικοῦντας τοίνυν ἐν γῆ καὶ πεδίῳ ὧν, ἦτοι τῶν μα- ταίων, ὃ ἐστὶν εἰδώλων· οὕτω γὰρ ἡρμήνευσαν οἱ λοιποὶ· καταφθερῶ καὶ ἐξολοθρεύσω φησὶ, κατακόψω δὲ οὐδὲν ἦττον καὶ φυλὴν ἐξ ἀνδρῶν Χαρρᾶν, ἧ ἐστὶ πολίχνη που πάντως προσοικουσα τῇ Δαμασκῶ, μαχιμωτάτους ἔχουσα τοὺς οἰκή- τορας. αἰχμαλωτευθήσεσθαι δὲ φησι καὶ τὸν ἐπὶ κλητὸν τῆς Συρίας λαόν. ἐπὶ κλητὸν λέγων, ἢ τὸν σφόδρα διαβόητον, ἢ τὸν μισθοφόρον καὶ συνειλεγμένον αὐτοῖς πρὸς ἐπικουρίαν· κατεμισθοῦντο γὰρ, ὡς ἔφην, τοὺς τῶν ἀλλοφύλων ὁμόρους, τῆς Ἰουδαίων καταστρατευόμενοι χώρας· ἡγουν ἐπὶ κλητὸν τὸν ἔξωθεν κεκλημένον καὶ μέτοικον. ἰστέον γὰρ ὅτι τῶν Ἑβραίων ἢ ἔκδοσις, ἀντὶ τοῦ λαοῦ Συρίας, Κυρήνης φησὶν· ἄποικοι γὰρ Κυρηναίων οἱ Σύροι. μεμνήμεθα δὲ ὅτι καθὰ γέγραπται πάλιν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν, ἐβασίλευε μὲν ὁ Ἀχαζ τῶν Ἱεροσολύμων, Φακεὲ δὲ καὶ Ῥασσῶν οἱ Συρίας τε καὶ Δαμασκοῦ βασιλεῖς, κατὰ τῶν Ἱεροσολυμῶν ἦσαν, καταδηοῦντες τὰς ὑπ' αὐτὴν τοῦ Ἰούδα πόλεις. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἐν δείμασιν οὐ φορητοῖς ὁ Ἀχαζ, βασιλεύων ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, κατεμισθοῦτο χρήμασι πρὸς ἐπικουρίαν Θεγλαφα- λασάρ τὸν Ἀσσύριον "Καὶ ἤκουσέν φησιν αὐτοῦ ὁ βασι- "λεὺς Ἀσσυρίων, καὶ ἀνέβη βασιλεὺς Ἀσσυρίων εἰς Δα- "μασκὸν καὶ συνέλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπώκισεν αὐτὴν, καὶ "τὸν Ῥασσῶν ἐθανάτωσε." 9Τάδε λέγει Κύριος Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Γάζης καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτοὺς, ἔνεκεν τοῦ αἰχμαλω- 1.385 τεῦσαι αὐτοὺς αἰχμαλωσίαν τοῦ Σαλομῶν, τοῦ συγκλεῖσαι εἰς τὴν Ἰδουμαίαν· καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ τὰ τεῖχη Γάζης, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς· καὶ ἐξολοθρεύσω κατοικοῦντας ἐξ Ἀζώτου, καὶ ἐξαρθήσεται φυλὴ ἐξ Ἀσκαλῶνος, καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπ' Ἀκκαρῶν, καὶ ἀπολοῦνται οἱ κατάλοιποι τῶν ἀλλοφύλων, λέγει Κύριος.⁹ Ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἐκεῖνο εἰπεῖν, ὡς οὔτε τῶν Ἑβραίων ἢ ἔκδοσις, οὔτε μὴν ἢ τῶν ἐτέρων μέμνηται τοῦ Σαλομῶν, ἀλλ' εἰρήκασιν Ἑβραῖοι μὲν Ἐνεκεν τοῦ αἰχμαλωτεῦσαι αὐτοὺς αἰχμαλωσίαν, οἱ δὲ λοιποὶ προσ- ἔθεσαν ἀντὶ τοῦ Σαλομῶν, ἀπηρτισμένην ἦτοι τελείαν. ἐψόμεθα δὲ ἀναγκαῖως ἡμεῖς καὶ τῇ τῶν ἑβδομήκοντα γραφῇ. ἐγκαλεῖται δὴ οὖν ἡ Γάζα· πόλις δὲ αὕτη τῶν Φυλιστιεῖμ, ἢ νῦν ἐστὶ Παλαιστίνη· ὡς αἰχμαλωσίαν αἰχ- μαλωτεύσασα τοῦ Σαλομῶν, τοῦ συγκλεῖσαι εἰς τὴν Ἰδου- μαίαν. κἂν μὲν οὕτω νοῶμεν, ὡς γοῦν οἱ ἕτεροι ἐκδεδώ- κασιν ἐρμηνευταί, οὐ τὴν τυχοῦσαν πεποιήνται κατὰ τῆς Ἰουδαίας τὴν πόρθησιν, ἀλλ' αἰχμαλωσίαν ἐλόντες ἱκανὴν, ὑπὸ χεῖρα δεδώκασιν τῶν Ἰδουμαίων αὐτῇ.

Ἰδουμαῖοι δὲ γεγό-νασι μὲν ἐξ αἵματος Ἡσαῦ, ἐχθρὰ γεμὴν πεφρονήκασιν ἀεὶ τοῖς ἐξ Ἰσραήλ, οἷς συνεργασάμενοι καὶ σύνοπλοι γενόμενοι Γαζαῖοι τε καὶ Ἀζώτιοι καὶ Ἀσκαλωνίται, καὶ οἱ τῆς λεγομένης Ἀκκαρῶν καὶ ἕτεροι δὲ τῶν ἀλλοφύλων τινές, κατὰ κράτος ἐλεῖν τῆς Ἰουδαίας τὰς πόλεις παρεσκεύασαν. εἰ δὲ δὴ καὶ κατὰ τὴν τῶν ἑβδομήκοντα γραφὴν αἰχμαλωτεῦσαι λέγοιμεν αὐτοὺς αἰχμαλωσίαν τοῦ Σαλομῶν, ἐκεῖνό που πάν- 1.386 τως ἐννοεῖν ἀναγκαῖον. γέγονε μὲν γὰρ εὐσθενέστατος καὶ παναλικῆς βασιλεὺς ὁ Σαλομῶν, κατεκράτησε δὲ οὕτω τῶν περιοίκων ἐθνῶν, ὡς καὶ πολλὰς παρ' αὐτοῖς ἀναδείμασθαι πόλεις, καὶ ἐν αὐταῖς ἰδρύσαι τὸν Ἰσραήλ, δόντος αὐτῷ τοῦ Χειράμ. γέγραπται δὲ οὕτως ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλει- πομένων "Καὶ ἐγένετο μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐν οἷς ὠκοδόμησε "Σαλομῶν τὸν οἶκον Κυρίου καὶ τὸν οἶκον ἑαυτοῦ, καὶ τὰς "πόλεις ἃς ἔδωκε Χειράμ τῷ Σαλομῶν, ὠκοδόμησεν αὐτάς "Σαλομῶν καὶ κατώκισεν ἐκεῖ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, καὶ ἦλθε "Σαλομῶν εἰς Ἐμάθ Σοβᾶ, καὶ κατίσχυσεν αὐτήν, καὶ "ὠκοδόμησε τὴν Θεδμὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πάσας τὰς "πόλεις τὰς ὄχυράς ὠκοδόμησεν ἐν Ἡμάθ." καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν "Καὶ ὅσα ἐπεθύμησε Σαλομῶν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν "τοῦ οἰκοδομηῆσαι ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν τῷ Λιβάνῳ, καὶ ἐν "πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. πᾶς ὁ λαὸς ὁ καταλειφθεὶς ἀπὸ "τοῦ Χετταίου καὶ τοῦ Ἀμορραίου καὶ τοῦ Φερεζαίου καὶ "τοῦ Εὐαίου καὶ τοῦ Ἰεβουσαίου οἱ οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ Ἰσ- "ραήλ, ἦσαν ἐκ τῶν υἱῶν αὐτῶν καταλειφθέντες μετ' "αὐτοὺς ἐν τῇ γῆ, οὓς οὐκ ἐξωλόθρευσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, "καὶ ἀνήγαγεν αὐτοὺς Σαλομῶν εἰς φόρον ἕως τῆς ἡμέρας "ταύτης." συμφραζάμενοι τοίνυν τοῖς ἐκ τῆς Ἰδουμαίας Γαζαῖοι τε καὶ Ἀζώτιοι καὶ οἱ λοιποὶ ταύτας που τὰς πόλεις ἀνηρήκασιν, τὰς ὠνομασμένας τοῦ Σαλομῶν, ὡς μηκέτι μὲν αὐτάς ὑπὸ τὴν Ἰούδα κεῖσθαι βασιλείαν, ἀπονεμείσθαι δὲ ὡσπερ τοῖς Μωαβιτῶν ἀνοσίους καθηγηταῖς. ταύτητοι πυρὶ δαπανηθήσεσθαι ταῖς ἄλλαις ὁμοῦ τὴν Γάζαν φησὶν, ἐξολο- 1.387 θρευθήσεσθαι δὲ καὶ Ἀζωτίους καὶ φυλὴν Ἀσκάλωνος, καὶ ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι τοῦ πλήττοντος τὴν Ἀκκαρῶν· συνδι- ολεῖσθαι δὲ πάντως αὐταῖς καὶ τοὺς καταλοίπους τῶν ἄλλο- φύλων. μεμισθοφορήκασιν γὰρ κατὰ τὸ εἶκος, καὶ κέκληνται πρὸς ἐπικουρίαν τῶν περιοίκων βαρβάρων τινές. Χαλεπὸν οὖν ἄρα καὶ κινδύνου παντὸς ἀνάμεστον ὁρᾶται λοιπὸν, τὸ συμφράττεσθαι πονηροῖς καὶ καθοπλίζεσθαι φιλεῖν τῶν ἡγαπημένων παρὰ Θεοῦ, καὶ διώκειν ἀγίους. εἰ γὰρ καὶ πάσχοιεν ἔσθ' ὅτε πταισμάτων ἕνεκα, παιδευόμενοι παρὰ Θεοῦ, ἀλλ' οὐκ ἀλογήσει παντελῶς τῶν οἰκειωθέντων αὐτῶ· καὶ παιδεύσας χρησίμως, ὀλέθρῳ περιβαλεῖ τὰ τῆς ὀργῆς σκευή, τουτέστι, τοὺς ἀχαλίνῳ θυμῷ κατ' αὐτῶν ὀρμήσαντας, κατ' ἐκεῖνό που πάντως τὸ πρὸς Βαβυλῶνα καλῶς εἰρημένον περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ "Ἐγὼ ἔδωκα αὐ-"τοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου, σὺ δὲ οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεος." ἀπάδει γὰρ λίαν καὶ ἀγανακτοῦντι τῷ Θεῷ τὸ φορτικὸν εἰς αἰκίας τῶν τοῦτο δρᾶν ἐπιτεταγμένων. 9Τάδε λέγει Κύριος Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Τύρου, καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν, οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτήν, ἀνθ' ὧν συνέκλεισαν τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Σαλομῶν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ οὐκ ἐμνή- σθησαν διαθήκης ἀδελφῶν. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη Τύρου, καὶ καταφάγεται θεμέλια αὐτῆς.9 Τύριοι δὲ πάλιν πρὸς τοῖς ἀπὸ τῆς Δαμασκοῦ, καὶ μὲν τοὶ καὶ Ἀζωτίοις, Γαζαίοις τε καὶ Ἀσκαλωνίταις, καὶ τοῖς ἐξ Ἀκκαρῶν τὴν Θεῷ πρέπουσαν ἀνεξικακίαν ὑπερβαλό- μενοι, καὶ τρόπον τινὰ νενικηκότες ταῖς τῶν ἀσεβημάτων 1.388 ὑπερβολαῖς, ὑπενεχθήσονται ταῖς ὀργαῖς, κατὰ γε τὸν τοῦ χρησμοδῆματος νοῦν, καὶ ποινήν ὑπομενοῦσι τὴν ἀπασῶν ἐσχάτην. ἐπὶ κλημὰ δὲ αὐτοῖς, ὅτι τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Σαλομῶν συνέκλεισαν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ αὐτῆς ἀμνημο- νήσαντες τῆς τῶν ἀδελφῶν διαθήκης. τίς μὲν οὖν ἢ αἰχμα- λωσία τοῦ Σαλομῶν, ἀποχρώντως ἡμῖν διέδειξεν ὁ λόγος· συνεκλείσθη δὲ ὅπως εἰς τὴν Ἰδουμαίαν καὶ πρὸς γε Τυρίων, εἰπεῖν ἀναγκαῖον. ἐξανδραποδισάμενοι γὰρ οὐκ εὐαρίθμητον πληθὺν τῶν ἐξ Ἰούδα καὶ Ἰσραήλ, καταπεπράκασιν

Ἰδουμαίοις. οἱ δὲ τοὺς ἐξ αἵματος ἀδελφοὺς καὶ ἄνωθεν ἐλευθέ- ρους ἐν δορικτήτων μοίρᾳ πεπονημένοι, καὶ πικρῶ δουλείας κατέθλιβον ζυγῶ, καὶ τοῖς Ἑλλήνων νόμοις κατεβιάζοντο ζῆν, μονονουχὶ κατακερτομοῦντες οἱ δαίλαιοι τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν, ὡς μήτε τὴν ἐκ πατέρων αὐτοῖς ἐλευθερίαν τηρήσαν- τος, μήτε μὴν ἰσχύσαντος παρασχεῖν τὸ ἐν καλῶ κείσθαι τῆς εὐημερίας, καὶ γοῦν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς διὰ φωνῆς ἑτέρου προφήτου φησὶ, τοὺς συγκλείσαντας εἰς τὴν Ἰδουμαίαν τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Σαλομῶν, οὐ μετρίως κατατιώμενος. "Καὶ "τί καὶ ὑμεῖς ἐμοί, Τύρος καὶ Σιδῶν καὶ πᾶσα Γαλιλαία "ἄλλοφύλων; μὴ ἀνταπόδομα ὑμεῖς ἀνταποδίδοτέ μοι, ἢ "μνησικακεῖτε ὑμεῖς ἐπ' ἐμοί; ὀξέως καὶ ταχέως ἀνταπο- "δώσω τὸ ἀνταπόδομα ὑμῶν εἰς τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, ἀνθ' "ὧν τὸ ἀργύριόν μου καὶ τὸ χρυσίον μου ἐλάβετε, καὶ τὰ "ἐπίλεκτά μου καὶ τὰ καλά εἰσηνέγκατε εἰς τοὺς ναοὺς "ὑμῶν, καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀπ-"έδοσθε τοῖς υἱοῖς τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἐξώσητε αὐτοὺς ἐκ 1.389 "τῶν ὀρίων αὐτῶν." ὄριον δὲ ὡσπερ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, σωματικὸν μὲν ἢ Ἰουδαία, ψυχικὸν δὲ ὁ νόμος, ὧν ἕξω γεγόνασι τοῖς τῶν Ἑλλήνων υἱοῖς ἐκτόπως καταπωλούμενοι. δεδράκασι δὲ τοῦτο Τύριοι τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ καὶ αὐτῆς ἀμνη- μονήσαντες τῆς τῶν ἀδελφῶν διαθήκης. Νοοῖτο δ' ἂν πρὸς ἡμῶν καὶ τοῦτο τριχῆ. τίνες γὰρ οἱ ἀδελ- φοί, τίς δὲ καὶ ἡ διαθήκη, φέρε λέγωμεν, ἐκ τῶν ἱερῶν γραμ- μάτων εἰς ἐννοίας τὰς ἐπὶ τούτῳ χειραγωγούμενοι. Χειρὰμ ὁ Τυρίων κατὰ καιροὺς βεβασιλευκῶς, τῶν ὅτι μάλιστα φιλαϊτά- των ἦν τῷ θεσπεσίῳ Δαυεῖδ· εἶτα μετ' ἐκεῖνον τῷ Σαλομῶν γέγονεν ἀγαπητὸς, ὡς καὶ συνθήκας ὁμοψυχίας ποιήσασθαι πρὸς αὐτὸν, συμπράξαι τε πρὸς ἅπαντα αὐτῷ, καὶ φροντίδα τὴν δέουσαν συνεισενεγκεῖν τὸν θεῖον ἀποτελοῦντι ναόν. καὶ πλείστα μὲν ὅσα προσκεκόμικε δῶρα, κεκέρδακε δὲ καὶ αὐ- τὸς τὰ ἔτι μείζω καὶ πλουσιώτερα. ἢ τοίνυν ἐκεῖνό φησιν, ὅτι Τύριοι πεπολημήκασι τὸν Ἰσραὴλ, ἀμνημονήσαντες δια- θήκης τῶν ἐξ ἀγαπήσεως ἀδελφῶν, καὶ εἰς τοῦτο λοιπὸν διαθέσεως καὶ φιλοστοργίας συνενηνεγμένων, ὡς δοκεῖν εἶναι καὶ ὁμαίμονας· ἦγουν ὅτι γεγονότες ἐξ Ἡσαῦ Ἰδουμαῖοι, ἀδελφοὶ μὲν ἦσαν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, πεπολημήκασι δὲ, τῆς τῶν ἀδελφῶν διαθήκης ἠφειδηκότες. πεφρόνηκε μὲν γὰρ ἐχθρὰ καὶ τὰ πολεμίων ὁ Ἡσαῦ κατὰ τοῦ Ἰακώβ, τῶν πρωτοτοκίων ἕνεκα λελυπημένος ἐν ἀρχαῖς· ἀλλ' ἐκ τῆς Λάβαν ἐστίας ἀπαίροντι κατὰ καιροὺς, καὶ οἴκοι πάλιν ὑπονοστήσαι ἐθέλοντι γυναιξί τε ὁμοῦ καὶ τέκνοις, συνήν- τησεν ὡς ἀδελφός. κατησπᾶσαντο γὰρ ἀλλήλους καὶ περι- ἔφυσαν, καὶ τὰ φίλοις πρέποντα λελαλήκασι, καὶ τὴν 1.390 ἀρχαίαν πατοῦντες διαφορὰν, ὁμοιοῖας καὶ εἰρήνης πεποι- ηνται διαθήκας. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐν τούτοις. Τύριοι δὲ τῆς τῶν ἀδελφῶν διαθήκης ἀμνημονήσαντες, τὰ γένη συνέβαλλον, καὶ δούλους ἔχειν ἀνέπειθον τοὺς ἐξ αἵματός τε καὶ ἀδελ- φούς, ταῖς παρὰ σφῶν συμπνοίαις πολὺ λίαν εὐσθενεστέρους τῶν κεκρατηκῶτων ἀποφήναντες Ἰδουμαίους. εἰ δὲ δή τις καὶ ἐπ' αὐτῶν τοῦτο λέγοι τῶν Μωαβιτῶν, οἱ ἐξ αἵματος ἦσαν τοῦ Λῶτ, ὅτι λελυπήκασι Τύριοι διαθήκην ἀδελφῶν, δηλον δὲ ὅτι τὴν ἐξ Ἀβραὰμ πρὸς τὸν Λῶτ. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἀμφοῖν ἐμαχέσαντο ποιμένες, "Εἶπέ φησιν Ἀβραὰμ τῷ Λῶτ "Μὴ ἔστω μάχη ἀνά μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ ἀνά μέσον τῶν "ποιμένων μου καὶ ἀνά μέσον τῶν ποιμένων σου, ὅτι ἄν- "θρωποι ἀδελφοὶ ἡμεῖς ἐσμέν." ἐμπρησθήσεσθαι δὴ οὖν ταύτητοι δικαίως φησὶν αὐτὴν, καὶ ἐξ αὐτῶν κατασεισθή- σεσθαι βάρων. τὸ γὰρ "Οὐκ ἔση μετὰ πλειόνων ἐπὶ κακία" χρήσιμον πανταχῆ. 9Τάδε λέγει Κύριος Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις τῆς Ἰδουμαίας καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν, οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτοὺς, ἕνεκεν τοῦ διώξαι αὐτοὺς ἐν ῥομφαίᾳ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν.9 Μέτεισιν ὁ λόγος ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν Ἰδουμαῖον, δηλον δὲ ὅτι τοὺς ἐξ Ἡσαῦ, ὑπενεχθήσεσθαι δὲ καὶ αὐτοὺς τοῖς ἐξ ὀργῆς συμβαίνουσιν εὖ μάλα φησί. πεπολημήκασι γὰρ 1.391 ἀδελφὸν ὄντα τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τοῖς ἐγγύς καὶ ἐξ αἵματος τὸ θρασὺ καὶ ἀνήμερον οὐ κατέδειςαν ἐπανατεῖναι ξίφος, οὐ νόμου

φύσεως πεφροντικότες, οὐ πεφρονηκότες τι τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλὰ τοὺς ἕξω καὶ πολεμιωτάτους ταῖς εἰς ἀδελφοὺς δυσμενεῖαις νικᾶν εἰθισμένοι, καὶ πεφρονηκότες που τάχα καὶ ἐπὶ τούτῳ μέγα. οὐκοῦν ἀκούοντων καὶ πρὸς ἡμῶν "Τί ἐγκαυχᾶ ἔν κακία ὁ δυνατός;" καὶ περὶ αὐτῶν ἂν λέγοιτο, καὶ μάλα εἰκότως "Ὡν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνη "αὐτῶν." ἃ γὰρ ἦν ἄμεινον ὡς ἀποτάτω ποιεῖσθαι φιλεῖν, ταυτὶ δὴ παγκάκῳ τιμῶντες ψήφῳ, πάλιν ἀκούσονται "Οὐαὶ "οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν, οἱ "τιθέντες τὸ σκότος φῶς καὶ τὸ φῶς σκότος, οἱ λέγοντες "τὸ πικρὸν γλυκὺ καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν." 9Καὶ ἐλυμήνατο μήτραν ἐπὶ γῆς.9 Ἀπαριθμεῖται χρησίμως τὰ τῶν Ἰδουμαίων ἐγκλήματα, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἄνεισι τὸν Ἡσαῦ, δυσγενεῖς ὄντας καὶ ἐξ ἀνοσίου φύντας πατρὸς ἀποφαίνων, ἵν' ἐκεῖνό που τάχα νοῶμεν τὸ διὰ φωνῆς Ἡσαίου πλαγίως ὑποδηλούμενον "Ἐκ γὰρ σπέρματος ὄφρων ἐξελεύσονται ἔκγονα ἀσπίδων." ἀφηγεῖται δὴ οὖν ὅτι καὶ ὁ προπάτωρ αὐτοῖς γεγονῶς Ἡσαῦ τοῖς ἐκ μήτρας καὶ γενέσεως ἀγαθοῖς προσγεγονόσιν αὐτῷ μονονουχὶ καὶ διελυμήνατο, καὶ κατέρριψεν εἰς γῆν τὸ ἐκ τῶν πρωτοτοκίων ἀξίωμα, μικροῦ παντελῶς ἀξιώσας τὸ χρῆμα λόγου τροφῆς ἔνεκα σωματικῆς· ἔψημα γὰρ ἐζήτει φακοῦ, καὶ λαβῶν ἐδίδου τὸ τῆς φύσεως δῶρον. "Ἐνεκα τούτου "φησὶν ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐδώμ." ὃ ἐστὶ γῆϊνος, 1.392 ὅθεν οἶμαι καὶ Ἰδουμαῖοι κέκληνται λοιπὸν οἱ ἐξ αὐτοῦ γεγονότες. οὐκοῦν τὸ ἐκ τόκου καὶ μήτρας ἀξίωμα κατελυμήνατό φησιν εἰς γῆν, ἀντὶ τοῦ γῆϊνου πράγματος ἠλλάξατο. Ἐνσχεθεῖεν δ' ἂν τοῖς ἴσοις ἐγκλήμασιν οἱ τῶν σαρκικῶν τὴν ἀπόλαυσιν προτάττοντες τῶν πνευματικῶν, καὶ ἀνθαιρούμενοι τῶν αἰωνίων τὰ πρόσκαιρα, καὶ τῶν μὴ σαλευόμενων τὰ σαλευόμενα, καὶ καταφρονοῦντες μὲν δόξης τῆς παρὰ Θεῷ, ἀβουλότατα δὲ προτετιμηκότες τὰ ἐν ἀνθρώποις λαμπρὰ, ἃ καὶ ἐν ἴσῳ σκιαῖς παρελαύνει τοὺς ἔχοντας. χρησίμως δὲ λίαν καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος βοᾷ "Μὴ τις "πόρνος, φησὶν, ἢ βέβηλος ὡς Ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως "μιαῖς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ." 9Καὶ ἤρπασεν εἰς μαρτύριον φρίκην αὐτοῦ.9 Ἐτέρου πάλιν διαμémνηται πράγματος, διαβάλλειν οἴου τε τὸν Ἰδουμαῖον, ὡς αἰεὶ γεγονότα σκαιὸν τε καὶ πονηρὸν, καὶ τοῖς ἐξ αἵματος ὅτι μάλιστα δυσμενῆ καὶ πολεμιώτατον. γέγραπται τοίνυν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς "Καὶ ἀπέστειλε Μωυσῆς "ἀγγέλους ἐκ Κάδης πρὸς τὸν βασιλέα Ἐδώμ λέγων Τάδε "λέγει ὁ ἀδελφός σου Ἰσραὴλ Σὺ ἐπίστασαι πάντα τὸν "μόχθον τὸν εὐρόντα ἡμᾶς· καὶ κατέβησαν οἱ πατέρες "ἡμῶν εἰς Αἴγυπτον, καὶ παρωκῆσαμεν ἐν Αἰγύπτῳ ἡμέρας "πλείους, καὶ ἐκάκωσαν ἡμᾶς οἱ Αἰγύπτιοι καὶ τοὺς πατέ- "ρας ἡμῶν καὶ ἀνεβοήσαμεν πρὸς Κύριον, καὶ εἰσήκουσε "Κύριος τῆς φωνῆς ἡμῶν καὶ ἀποστείλας ἄγγελον ἐξή- "γαγεν ἡμᾶς ἐξ Αἰγύπτου· καὶ νῦν ἐσμέν ἐν Κάδης πόλει "ἐκ μέρους τῶν ὀρίων σου· παρελευσόμεθα διὰ τῆς γῆς "σου· οὐ διελευσόμεθα δι' ἀγρῶν οὐδὲ δι' ἀμπελώνων, 1.393 "οὐδὲ πίομεθα ὕδωρ ἐκ λάκκου σου· ὀδῶ βασιλικῆ πορευ- "σόμεθα· οὐκ ἐκκλινοῦμεν δεξιὰ οὐδὲ εὐώνυμα, ἕως ἂν "παρέλθωμεν τὰ ὄριά σου· καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν Ἐδώμ Οὐ "διελεύση δι' ἐμοῦ· εἰ δὲ μὴ, ἐν πολέμῳ ἐξελεύσομαι εἰς "συνάντησίν σου. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ "Παρὰ τὸ ὄρος παρελευσόμεθα· ἐὰν δὲ τοῦ ὕδατός σου "πίωμεν ἐγὼ τε καὶ τὰ κτήνη μου, δώσω σοι τιμὴν, ἀλλὰ "τὸ πρᾶγμα οὐδὲν ἐστὶ· παρὰ τὸ ὄρος παρελευσόμεθα. ὁ "δὲ εἶπεν Οὐ διελεύση δι' ἐμοῦ· καὶ ἐξῆλθεν Ἐδώμ εἰς "συνάντησιν αὐτῶν ἐν ὄχλῳ βαρεῖ καὶ ἐν χειρὶ ἰσχυρᾶ. καὶ "οὐκ ἠθέλησεν Ἐδώμ δοῦναι τῷ Ἰσραὴλ παρελθεῖν διὰ "τῶν ὀρίων αὐτοῦ, καὶ ἐξέκλινεν Ἰσραὴλ ἀπ' αὐτοῦ." ἄθρει δὴ πάλιν ἐν τούτοις, ὡς δεινὰ καὶ πέρα λόγου παντὸς τὰ τῆς ἀφιλοστοργίας ἐγκλήματα. ὁ μὲν γὰρ Ἰσραὴλ οὐκ ἀνάργυρον ὕδωρ ἐζήτει τὸν Ἐδώμ, ὁ δὲ ἦν ἐν ὄπλοις, καὶ παρετάττετο, καὶ μόνης παρόδου διεφθονηκῶς, καὶ εἰς τοῦτο σκαιότητος διελάσας ἠλέγχετο, ὡς εἰ μὴ ἐκκέκλικεν ὁ Ἰσραὴλ, οὐδ' ἂν αὐτῶν αἱμάτων ἐφείσατο. ἤρπασε τοίνυν εἰς μαρτύριον φρίκην αὐτοῦ. οἱ μὲν γὰρ

παρητοῦντο καὶ ὑπεστέλ- λοντο, τὸ πολεμεῖν δεδιότες, ἵνα μὴ τῆς εἰς ἀδελφούς δοκοῖεν ἀλογεῖν ἀγάπης· ὁ δὲ τὴν ὑποστολήν, ἥτοι τὴν εἰς τοῦτο δειλίαν, ἦν καὶ τῷ τῆς φρίκης ὄνόματι καταδηλοῖ, πρόφασιν ἐποιεῖτο σκληρᾶς ὥσπερ διαμαρτυρίας αὐτοῖς. ἠπέιλησε γὰρ ἐναργῶς, ὡς εἰ μὴ βούλοιο τῶν αὐτῷ προσηκόντων ὀρίων ἀποφοιτᾶν, ἐξελεύσεται κατ' αὐτοῦ καὶ πολεμήσει λοιπόν. οὐκοῦν ἀφιλάλληλος ὁ Ἐδῶμ, καὶ τοῖς τῆς μισαδελφίας ἐγκλήμασιν οὐ μετρίως ἔνοχος· ταύτητοι δικαίως καὶ Θεῷ κατεστυγημένος· "Ὁ γὰρ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ," κατὰ τὴν 1.394 Ἰωάννου φωνὴν, "καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ Θεῷ μένει." οὐκοῦν ὁ ἀγάπης δίχα διαζῆν ἤρημένος, οὐκ ἐν τῷ Θεῷ πόθεν; ἀλλ' ἔξω κείσεται μᾶλλον τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος. 9 Καὶ τὸ ὄρμημα αὐτοῦ ἐφύλαξεν εἰς νίκος· καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ εἰς Θαιμᾶν, καὶ καταφάγεται θεμέλια τειχέων αὐτῆς.⁹ Τρίτον δὲ τοῦτο τῶν ἐξ Ἡσαῦ πλημμέλημα. τὸ γὰρ ὄρμημα αὐτοῦ, τὸ πρὸς ἔχθραν δηλονότι καὶ ἀνοσιότητα χαλεπὸν, ἐφύλαξεν εἰς νίκος, τουτέστιν εἰς ἐκνίκησιν, καὶ μέχρι παντός. κατέληξε γὰρ οὐδαμῶς τῶν ἀνοσιῶν ἐγχει- ρημάτων, καίτοι, καθάπερ ἤδη προεῖπον, ἀποφοιτήσαντος τοῦ Ἡσαῦ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἀνοσιότητος, καὶ φονῶντος μὲν οὐκ ἔτι κατὰ τοῦ Ἰακώβ, μετατιθεμένου δὲ μᾶλλον εἰς ἡμε- ρότητα καὶ φιλαλληλίαν. ἐπιστρέφοντα γὰρ ἐκ τῆς Λάβαν ἐστίας, κατησπάζετο μὲν μετὰ κλαυθμοῦ· φιλεῖ δὲ πῶς αἰεὶ καὶ ἐπὶ ταῖς ἄγαν εὐθυμίαις ἐκχεῖσθαι τὸ δάκρυον· σκληροὶ δὲ λίαν οἱ ἐξ αὐτοῦ, τῇ τῶν τρόπων σκαιότητι καὶ αὐτὴν ὑπερ- βαλλόμενοι τὴν τοῦ προγόνου φαυλότητα. ἀλλ' ἔστιν ἀληθές, ὅτι πάντη τε καὶ πάντως "Ὀδοὶ μνησικάκων εἰς θάνατον." ταύτητοι καὶ φησιν ἐξαποστελῶ πῦρ εἰς Θαιμᾶν· μητρό- πολις δὲ τῆς Ἰδουμαίας αὕτη· καὶ καταφάγεται θεμέλια τειχέων αὐτῆς· ἐμπέπρησται γὰρ πολεμίων κεκρατηκότων, καὶ ὁμοῦ ταῖς ἄλλαις διόλωλεν ἡ Θαιμᾶν. 1.395 Ἐκτελευτήσῃ δὴ οὖν εἰς πῦρ τε καὶ φλόγας τὸ μισεῖν ἀδελφούς, καὶ κατεξανίστασθαι τῶν ἐξ αἵματος, ἢ καὶ τῶν ἐξ οἰκειότητος τῆς πνευματικῆς συνειλεγμένων εἰς ἔνωσιν καὶ ὁμοψυχίαν· ἀπήλλακται δὲ τῶν τοιούτων κακῶν τὰ τῆς ἀγάπης ἀυχήματα. 9 Τάδε λέγει Κύριος Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις υἰῶν Ἀμμῶν καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτούς, ἀνθ' ὧν ἀνέσχιζον τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας τῶν Γαλααδιτῶν, ὅπως ἐμ- πλατύνωσιν τὰ ὄρια αὐτῶν. καὶ ἀνάψω πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη Ῥαββᾶ, καὶ καταφάγεται θεμέλια αὐτῆς μετὰ κραυγῆς ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, καὶ σεισθήσεται ἐν ἡμέρᾳ συντελείας αὐ- τῆς, καὶ πορεύσονται οἱ βασιλεῖς αὐτῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ, οἱ ἱερεῖς αὐτῶν καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, λέγει Κύριος.⁹ Καταγράφεται καὶ Ἀμμανιτῶν ἢ Δαμασκηνῶν ἀγριότης. ἀπεκτόνασι γὰρ καὶ αὐτοὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας τῶν Γα- λααδιτῶν, οὐχ ἑτέροις τισὶν ἐπαμύνοντες, οὔτε μὴν ὀθνείοις δανείζοντες τὰς ὀργὰς, ἀλλ' ὑπὲρ γε σφῶν αὐτῶν, ἴν' εὐρυ- τέραν ἔχοιεν τὴν ἀρχὴν, καὶ μέχρι πολλοῦ διήκοντας τῆς βασιλείας τοὺς ὄρους, καταδηωθείσης ἀπάσης τῆς Ἰουδαίων γῆς, καὶ ἀνατετραμμένων εἰσάπαν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ὡς πεπονθότος Θεοῦ τὸ ἀναλκι, καὶ ἡσθηνηκότος ἀληθῶς τοῦ διασώζειν ἐπηγγελμένου, καὶ τοῖς πολεμεῖν ἐθέλουσιν ἀν- ἄλωτον ἀποφαίνοντος. ἐλόντες δὲ οὖν καὶ οὗτοι τὰς πόλεις, 1.396 καταμειδιᾶν ἀπετόλμων τοῦ προασπίζοντος Θεοῦ, καὶ τοῖς ψευδωνύμοις θεοῖς ἀνήπτον τὰ χαριστήρια καὶ ὠδὰς ἐπι- κίους. ταύτητοι φησιν ἐμπρησθήσεσθαι τὴν Ῥαββᾶ· μη- τρόπολις δὲ καὶ αὕτη τῆς τῶν Ἀμμανιτῶν ἐστὶ χώρα· ἀπολέσθαι δὲ αὐτὴν μετὰ κραυγῆς φησὶ, τουτέστι, καταλα- λαζόντων αὐτῆς τὸν τοῦ πολέμου νόμον τῶν Βαβυλωνίων. ἤρηκασιν γὰρ αὐτὴν πανστρατιᾶ, καταθέοντος τῆς Ἀμμανιτῶν τοῦ Ναβουχοδονόσορ. βαδιοῦνται δὲ καὶ αἰχμάλωτοι, φη- σὶν, ὁμοῦ τοῖς κρατοῦσιν οἱ ὑπὸ χεῖρα, καὶ τοῖς ἰδίους θεοῖς οἱ ἱεραῖοι λαχόντες, οὐδὲν παρ' ἐκείνων ἔχοντες εἰς ἐπικου- ρίαν. τί γὰρ ἂν καὶ δράσειεν, ἢ πῶς ἂν ὀνήσαι τινὰς ἄγαλμα κωφόν; Ἐοίκασι δὲ καὶ οἱ τῶν αἰρέσεων παρεστηκότες τοῖς ἀν- ατέμνουσι τὰς ἐχούσας ἐν γαστρὶ, ὅπως ἐμπλατύνωσι τὰ ὄρια

αὐτῶν. ἵνα γὰρ φαίνωνται πολλῶν ἡγούμενοι, καταβιάζονται ψυχὰς ἀθλίας, καὶ ταῖς ἐκ λόγων ἀπάταις ὠμὴν ὥσπερ τινὰ καὶ ἀτελεσφόρητον αὐτοὺς τὴν πίστιν ἀπαμβλίσκειν πα- ρασκευάζουσι, λαλοῦντες αὐτοῖς τὰ διεστραμμένα, ἔρευγό- μενοί τε τὰ "ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος "Κυρίου." λέγει γὰρ οὐδεὶς ὅτι "Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ "ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ἀλλ' οὐδὲ ἀνάθεμα Ἰησοῦς" εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ. 9Τάδε λέγει Κύριος Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Μωάβ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτὸν, ἀνθ' ὧν κατέκαυσαν τὰ ὀστᾶ βασιλέως τῆς Ἰδουμαίας εἰς κονίαν. καὶ ἐξαποστελῶ 1.397 πῦρ ἐπὶ Μωάβ, καὶ καταφάγεται θεμέλια τῶν πόλεων αὐτῶν, καὶ ἀποθανεῖται ἐν ἀδυναμίᾳ Μωάβ, μετὰ κραυγῆς καὶ μετὰ φωνῆς σάλπιγγος. καὶ ἐξολοθρεύσω κριτὴν ἐξ αὐτῆς, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας αὐτῆς ἀποκτενῶ μετ' αὐτῆς, λέγει Κύριος.9 Μωαβίται πάλιν δεδυσσεβήκασιν οὐ μετρίως, ὡς ἐπέκεινα λοιπὸν καὶ αὐτοὺς ἐλάσαι τῆς ἐνούσης ἡμερότητός τε καὶ ἀνεξικακίας τῶ τῶν ὄλων Θεῶ. ἐπίκλημα δὲ αὐτοῖς ἢ εἰς νεκρὸν ἀμαρτία· τὸ ἐμπρῆσαι φημι τὰ ὀστᾶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰδουμαίας· ἐμπρῆσαι δὲ οὕτως, ὡς κατισχνῶσαι λοιπὸν εἰς χοῦν καὶ κονίαν. τί τοίνυν τὸ ἔγκλημα; μῖσος καὶ ἀπαν- θρωπία καὶ ἀχάλινος ἀγριότης κατὰ τῶν ἐξ Ἰσραήλ. ἐμ- πεπρῆσθαι γὰρ οὐχ ἑτέρου του χάριν τὰ τοῦ μνημονευθέντος βασιλέως ὀστᾶ φαίη τις ἂν, ἢ ὅτι μόνων ἔνεκα τῶν ἐξ Ἰσ- ραήλ. σαφῆ δὲ οὖσαν τὴν ἱστορίαν διὰ βραχέων ἀφηγή- σομαι. Ἐν τῇ τετάρτῃ γέγραπται τῶν βασιλειῶν "Καὶ ἐγένετο "μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Ἀχαάβ καὶ ἠθέτησε βασιλεὺς Μωάβ "ἐν βασιλεῖ Ἰσραήλ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς Ἰωράμ ἐν τῇ "ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ Σαμαρείας καὶ ἐπεσκέφατο τὸν Ἰσραήλ, "καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐξαπέστειλε πρὸς Ἰωσαφὰτ βασιλέα "Ἰούδα λέγων Βασιλεὺς Μωάβ ἠθέτησεν ἐν ἐμοί· εἰ "πορεύση μετ' ἐμοῦ ἐπὶ Μωάβ εἰς πόλεμον; καὶ εἶπεν "Αναβήσομαι ὁμοίός μοι ὁμοίός σοι, ὡς ὁ λαός σου ὁ 1.398 "λαός μου, ὡς οἱ ἵπποι σου οἱ ἵπποι μου. καὶ εἶπε Ποία "ὀδῶ ἀναβῶ; καὶ εἶπεν Ὀδὸν ἔρημον Ἐδώμ. καὶ ἐπορεύθη ὁ βασιλεὺς Ἰσραήλ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰούδα καὶ ὁ βασιλεὺς "Εδώμ, καὶ ἐκύκλωσαν ὀδὸν ἐπτὰ ἡμερῶν· καὶ οὐκ ἦν "ὔδωρ τῇ παρεμβολῇ καὶ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἐν τοῖς ποσὶν "αὐτῶν." ἄθρει δὴ οὖν ὅπως συνωπλίζετο τοῖς βασιλεῦσι καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐδώμ, τουτέστι τῆς Ἰδουμαίας· ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ὑδάτων ἐν σπάνει, μετεπέμποντο τὸν μακάριον προ- φῆτην Ἐλισσαῖον, καὶ παρεκάλουν δοθῆναι παρὰ Θεοῦ τὸ ζητούμενον. οὗ δὴ γεγονότος, ἤλωσαν Μωαβίται· γέγραπται γὰρ μεθ' ἕτερα πάλιν "Καὶ Ἰσραὴλ ἀνέστησαν καὶ ἐπάτα- "ξαν τὴν Μωάβ, καὶ ἔφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ "εἰσῆλθον εἰσπορευόμενοι καὶ τύπτοντες τὴν Μωάβ, καὶ "τὰς πόλεις καθείλον, καὶ πᾶσαν μερίδα ἀγαθὴν ἔρριψαν "ἀνὴρ τὸν λίθον αὐτοῦ καὶ ἐνέπλησαν αὐτήν, καὶ πᾶσαν "πηγὴν ὕδατος ἐνέφραξαν, καὶ πᾶν ξύλον ἀγαθὸν "κατέβαλον ἕως τοῦ καταλιπεῖν τοὺς λίθους τοῦ τοίχου "καθηρημένους." ἐπιμνηνιώντες τοίνυν οἱ ἀπὸ Μωάβ ὅτι νενικήκασιν κατὰ καιροὺς οἱ ἐξ Ἰσραήλ, ἐπαμύνοντος αὐτοῖς καὶ συνεξάγοντος τοῦ βασιλέως Ἐδώμ, ἐπειδὴ τεθνεῶτα λυπεῖν οὐκ εἶχον ἑτέρως, πεπλημμελήκασιν εἰς τὸ λείψανον, πυρὶ δαπανῶντες αὐτὸ, καὶ μηδὲ ὀστέων ἔτι φειδόμενοι, προστιθέντες δὲ ὥσπερ ὠλοθρευμένοις τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὸν ἐπίκουρον αὐτοῖς γεγονότα κατὰ καιροῦς. οὐκοῦν ἐμπρησ- θήσεσθαι τὰς πόλεις αὐτῶν, καὶ αὐτοὺς δὲ φησὶν ἀπολεῖσθαι ἐν ἀδυναμίᾳ, οὐ νόσω μαραιομένους, οὐδὲ ταῖς κοιναῖς ἀσθε- νεῖαις ἐντετηγμένους, ἀλλὰ μετὰ κραυγῆς καὶ μετὰ φωνῆς 1.399 σάλπιγγος, τουτέστιν, ὡς ἐν πολέμῳ καὶ μάχῃ· ἀπειλεῖ δὲ ὅτι καὶ κριταὶ καὶ ἄρχοντες καὶ πάντες αὐτῆς οἱ ἡγούμενοι συναπολοῦνται τοῖς ὑπεστρωμένοις. αὐτοὶ γὰρ ἦρχον βου- λῆς καὶ ἐγχειρημάτων, καὶ τῆς ὅλης δυσσεβείας πάντως που γεγόνασι τοῖς ἄλλοις εἰσηγηταί. 9Τάδε λέγει Κύριος Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις υἱῶν Ἰούδα καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν, οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτοὺς, ἔνεκεν τοῦ ἀπώ- σασθαι αὐτοὺς τὸν νόμον Κυρίου, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ οὐκ ἐφυλάξαντο, καὶ

ἐπλάνησεν αὐτοὺς τὰ μάταια αὐτῶν ἃ ἐποίησαν, οἷς ἐξηκολούθησαν οἱ πατέρες αὐτῶν ὀπίσω αὐτῶν· καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ Ἰούδαν, καὶ καταφάγεται θεμέλια Ἱερουσαλήμ. 9 Προσεπεν ἡνεκὰ τοῖς ἀνόμοις ἔθνεσι καὶ ὁ νόμῳ παιδαγωγούμενος, τουτέστιν ὁ Ἰούδας· ἀπροσωπόληπτος γὰρ ὁ Κριτής. ὅτι δὲ αἰεὶ πλημμελούντος ἠνέσχετο, καὶ διεκατέτηρε μακρὰν, τὸ ἐπὶ τρίτῃ μόλις ἁμαρτία καὶ μὴν καὶ τετάρτῃ κεκινήσθαι δηλοῖ. καίτοι ἐχρῆν δήπου, κατὰ γε τὸ εἶκος, τοῖς μὲν ἄλλοις ἔθνεσιν, ἅτε δὴ τὸν θεῖον οὐκ ἔχουσι νόμον, ἀμφιλαφεστέραν ἀπονέμειν τὴν ἡμερότητα, καὶ τὸ τῆς συγγνώμης ἐπιδαψιλεύεσθαι μῆκος, ἐξαιτεῖν δὲ τῆς ῥαθυμίας τὰς δίκας παραχρῆμα τὸν Ἰσραὴλ, ἅτε δὴ καὶ ἐντεθραμμένον τοῖς θείοις ἐντάλμασι, καὶ τὴν τοῦ συμφέροντος οὐκ ἠγνοήκοτα τρίβον, ἀλλ' ἠνέσχετο καὶ τῶν εἰδῶν τὸν νόμον, ὡς μὴ ἐγνωκότων. ἐπειδὴ δὲ εἰς λῆξιν ἤδη φαυλότητος καὶ λογισμῶν σκαιότητος ἀπενηγεμένους κατεθέασατο λοιπὸν, τότε καὶ αὐτοῖς φησὶν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπαφήσειν τὸ πῦρ, 1.400 καὶ μέχρις αὐτῶν δαπανῆσαι βάθρων τὴν οὕτω λαμπρὰν τε καὶ περιώνυμον πόλιν. καὶ πλεῖστα μὲν ὅσα τῶν ἐξ Ἰσραὴλ τὰ ἐγκλήματα· μάλιστα δὲ πάντων ἐπαιτιᾶται Θεὸς τὸ ταῖς τῶν πατέρων ἀκολουθήσαι πλάναις. οἱ μὲν γὰρ ἔτι ταῖς Αἰγυπτίων πλεονεξίαις ὑπεζευγμένοι, καὶ τοῖς ἐκείνων ἔθεσιν τε καὶ νόμοις ἐντεθραμμένοι, μόσχῳ τὸ σέβας ἀνῆπτον· οἱ δὲ τὴν παμμόχθηρον ἐκείνην διαφυγόντες δουλείαν, καὶ τοῖς θείοις ἐντάλμασι πολυτρόπως παιδαγωγούμενοι πρὸς τὸ εἰδέναι σαφῶς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀνόπιν ἰόντες ἠλίσκοντο, καὶ εἰς τὴν τῶν πατέρων κατασυρόμενοι πλάνησιν, καὶ τὸ μὴ ἐν ἴσοις ὀραῖσθαι κακοῖς τάχα που καὶ δεδιότες ὡς ἀκαλλές. προσκεκυνῆκασι γὰρ καὶ αὐτοὶ ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς. αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης αὐτοῖς γέγονε δυσσεβείας, τὸ ἀπόσασθαι τὸν νόμον Κυρίου, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ μὴ ἐθέλησαι τηρεῖν. Οὐκοῦν ἕως μὲν ἔσμεν νομοφύλακες καὶ φιλόθεοι, καὶ τηρεῖν σπουδάζοντες τὰ προστεταγμένα, σοφοὶ καὶ ἀγχίνοι, καὶ ἀπάσης ἀρετῆς ἐπιστήμονες, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τοιούτων πεπλουτηκότες εὐρεθισόμεθα; νενευκότες δὲ πρὸς τὸ ῥάθυμον, καὶ τῶν θείων ἀλογήσαντες νόμων, περιενεχθισόμεθα λοιπὸν ἀνέμῳ παντὶ, νοῦ καὶ φρενὸς τῆς ἀρίστης τηρούμενοι. ἐσόμεθα δὲ καὶ "μερίδες ἀλωπέκων," τῆδε κάκεισε περιελκόντων ἡμᾶς τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων. ὀρθῶς οὖν ἄρα καὶ σοφῶς περὶ δικαίου παντὸς ὁ θεσπέσιος ψάλλει Δαυεὶδ "Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ "οὐκ ὑποσκελισθήσεται τὰ διαβήματα αὐτοῦ." 9 Τάδε λέγει Κύριος Ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ 1.401 ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτὸν, ἀνθ' ὧν ἀπέδοντο ἀργυρίου δίκαιον, καὶ πένητα ἕνεκεν ὑποδημάτων τῶν πατούντων ἐπὶ τὸν χοῦν τῆς γῆς. 9 Οὐκ ἀνεύθυνον ἔα, μᾶλλον δὲ ὑποφέρει ταῖς δίκαις, τὸν Ἰσραὴλ, τουτέστι, τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ φυλάς. ὅτι δὲ καὶ αὐτοὶ πλημμελούντες ἀφυλάκτως, μονονουχὶ καὶ δεδαπανήκασι τὴν τοῖς ἀσθενοῦσιν ὀφειλομένην παρὰ Θεοῦ γαληνότητα, παραδείξειεν ἂν ἢ ἐπὶ τρισὶ καὶ τέτταρσιν ἁμαρτίαις ἀποστροφῆ, ἢ ἀνάγκη πεπονθότας ὑποφέρεσθαι τοῖς δεινοῖς, καὶ ἐν παντὶ γενέσθαι κακῶ. τοιγάρτοι καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ δεδιὼς τὸ χρέμα, καὶ ὀλέθρου πρόξενον εἰδὼς, ἐλιπάρει λέγων "Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ "μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δούλου σου." ἔπεται γὰρ πάντως, καὶ οἰονείπως συνομαρτεῖ ταῖς ἀποστροφαῖς ἢ ὀργῇ. Τίνα δὲ δὴ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ τὰ ἐγκλήματα, διαγορεύει σαφῶς. καταπεπράκασι γὰρ φησὶν ἀργυρίου δίκαιον καὶ πένητα ἕνεκεν ὑποδημάτων, τουτέστιν, ὀρθὰ καὶ δίκαια λαλεῖν οὐκ ἠνέσχοντο, καὶ συμβαίνουσαν τῷ νόμῳ τὴν ἐφ' ἐκάστῳ τῶν κρινομένων ποιεῖσθαι δίκην. ἀλλ' εἰ συνέβη τυχὸν ἄνδρα δίκαιον, σώφρονα καὶ ἐπιεικῆ, μετριόφρονά τε καὶ ἀφιλόκομπον· νοηθεῖ γὰρ ἂν τοιόσδε δίκαιός τε ὁμοῦ καὶ πένης ἦτοι πτωχὸς τῷ πνεύματι· παρενεχθῆναι πρὸς κρίσιν ὑπὸ τοῦ τῶν δυνατωτέρων, οὗτος καταπέπραται τοῖς ἐχθροῖς, καίτοι τοῦ νόμου σαφῶς διηγορευκός τὸ "Οὐ λήψῃ

"πρόσωπον ἐν κρίσει·" καὶ πάλιν "Ἀθῶν καὶ δίκαιον οὐκ "ἀποκτενεῖς." ὁ γάρ τοι τὸ κρίνειν πεπιστευμένος, καθιεῖται που πάντως ἐν τάξει Θεοῦ, ὧ δὴ τὸ κρίνειν καὶ μόνῳ 1.402 οἰκεῖον. "Εἷς γάρ ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ κριτὴς," κατὰ τὴν τοῦ ἁγίου φωνήν. οὐκοῦν ὁ τοῦ δικαίου παρασημαίνων τὸν λόγον καὶ εἰς πρόσωπον βλέπων, ὑβριεῖ που πάντως τὸ θεῖον ἀξίωμα, καὶ Θεῷ προσκρούει λέγοντι "Κρίμα δίκαιον "κρίνατε, καὶ ἔλεος καὶ οἰκτιρμὸν ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν "πλησίον αὐτοῦ." αἰτιᾶται τοίνυν ὡς καταπωλοῦντας ἐχθροῖς τὸν δίκαιόν τε καὶ πένητα, καὶ τοῦτο δρᾶν εἰωθότας ὀλίγων ἔνεκα καὶ εὐτελεστάτων λημμάτων, ἃ καὶ μόλις τοῖς λαβοῦσιν ἀρκέσειεν ἂν πρὸς ὑποδημάτων κτήσιν. ἀλλ' ἦν ἄμεινον παρὰ πολὺ τὴν ὀρθότητά τε καὶ τὸ Θεῷ δοκοῦν τιμᾶν ἡρημένους ταῖς παρ' αὐτοῦ μᾶλλον καταμεθύειν τιμαῖς, καὶ μέντοι καὶ πλοῦτον ἔχειν τὸν ἐξ ἀγαθῆς εὐφημίας. "Αἰρετὸν γάρ, φησὶν, ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολὺς." ἰστέον δὲ ὅτι καὶ διὰ φωνῆς Ἰσαΐου τοιοῦτόν τι φησὶ πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων μητέρα, τουτέστι τὴν Ἱερουσαλήμ "Τὸ "ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον· οἱ κάπηλοί σου μίσγουσι τὸν "οἶνον ὕδατι· οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι, κοινωνοὶ κλεπτῶν, "ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀνταπόδομα, ὀρφανοῖς οὐ "κρίνοντες, καὶ κρίσει χήρας οὐ προσέχοντες." διὰ δὲ φωνῆς Ἱερεμίου πάλιν "Οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων "ἔκρινον." ἐπάρατον οὖν πανταχῆ τὸ μὴ ὀρθὴν τε καὶ ἀδιάβλητον ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν, ἀλλ' ἐπαχθῆ τὴν τρόπον τινὰ καὶ ἐπ' ἀνισότητι διαβεβλημένην. 1.403 9Καὶ ἐκονδύλιζον εἰς κεφαλὰς πτωχῶν.9 Καταδυναστεῖαν αὐτοῖς καὶ πλεονεξίαν ἐγκαλεῖ καὶ καταιτιᾶται σαφῶς, ὡς ἀνοσίους τε καὶ ἀφιλοκτίρμονας, καὶ οὐς ἦν ἄμεινον καὶ φροντίδος ἀξιοῦν καὶ τιμᾶν ἐλέσθαι, καὶ τοῖς ἐξ ἀγάπης ἐπικουρήμασιν ἀνακτᾶσθαι φιλεῖν, ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ ἀδικεῖν εἰωθότας, ἀφορήτοις τε καὶ πικραῖς κατατήκοντας λύπαις, τοὺς τῆ πτωχεῖα πεφορτισμένους. ἀλλ' ὁ γε Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς οἰκεῖον ἀναγράφει πρόσωπον τὰ εἰς αὐτοὺς πραττόμενα. φησὶ γάρ "Ἐφ' "ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε." οὐκοῦν οὐ μετρίως Θεῷ προσκρούσομεν, πλεονεκτοῦντες τὸν ἀσθενῆ καὶ "Τύπτοντες μὲν πυγμαῖς ταπεινὸν," καθὰ γέγραπται, καταπικραίνοντες δὲ ταῖς δυσθυμίαις τοὺς τῆ πτωχεῖα κατηχθισμένους, καίτοι χεῖρα μᾶλλον ὀφείλοντες ὀρέγειν αὐτοῖς τὴν φιλάλληλον. "Πενία γάρ, φησὶν, ἄνδρα "ταπεινοί, χεῖρες δὲ ἀνδρείων πλουτίζουσι." γράφει δὲ που καὶ ὁ Χριστοῦ μαθητὴς, ὅτι "Θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπισκέπτεσθαι "ὀρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτῶν, ἄσπιλον "ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου." 9Καὶ ὁδὸν ταπεινῶν ἐξέκλιαν.9 Τοῦτο νοήσεις διχῆ· ἢ γὰρ ἐκεῖνό φησιν, ὅτι πεφρονῆκασιν ὑπέρογκα, καὶ θεοστυγοῦς ἀλαζονείας εἰς τοῦτο ἤκασι μέτρον, ὡς παραιτεῖσθαι καὶ ἀδελφούς, εἰ μὴ πλούτῳ περι- 1.404 χέοιντο καὶ λαμπρὰς ἔχοιεν τὰς περιουσίας, μίσει δὲ ὡσπερ ἰέναι καὶ κατὰ ταύτῃ τοῖς οὐκ ἄγαν ἐξησηκῶσι τὸ φιλοχρήματον πάθος, οἱ καὶ εἰσι ταπεινοί, τὸν εἰκαῖον τοῦ βίου διωθόμενοι σάλου· ἡγουν ὅτι καθηγηταὶ γεγονότες καὶ λαῶν ἡγούμενοι, παρευθύνουσι τὴν ὁδὸν τῶν ἀσθενεστέρων ἥτοι τῶν ταπεινῶν, δῆλον δὲ ὅτι τῶν οἰκοθεν μὲν οὐκ ἐχόντων τὴν τοῦ συμφέροντος εἶδησιν ἀκριβῆ, προσκειμένων δὲ μᾶλλον ταῖς τῶν παιδαγωγούντων φωναῖς, πλείστη δὲ ὄση πληθὺς ἢ τοιάδε. ζῶσι μὲν γὰρ ἀπεριεργότερον καὶ ἐν ἀπλότητί τινες, ἀπῆρτηνται δὲ τῆς τῶν διδασκόντων φωνῆς ἥτοι παιδαγωγίας, καὶ ἦνπερ ἂν μάθοιεν εὖ ἔχειν ὁδόν, ἀγαπῶσι λίαν. οὐκοῦν οἱ μὲν σοφοὶ καὶ θεοφιλεῖς τῶν καθηγεῖσθαι λαχόντων, τὴν ἐπ' εὐθὺ δεικνύουσι τρίβον, δι' ἧς μάλιστα διάττοντες τὴν ἀνδάνουσαν τῷ Θεῷ κατορθοῦσι ζωὴν. οἱ δὲ δὴ μικρὰ τοῦ θεοῦ πεφροντικότες νόμου, παρευθύνουσι τῶν ταπεινῶν τὴν ὁδόν, ἔξω τοῦ εἰκότος καὶ τοῦ πρέποντος ἀληθῶς γενέσθαι παρασκευάζοντες· ὁποῖόν τι δέδρακεν Ἱεροβοάμ, ἀναπεπεικῶς προσκυνεῖν ταῖς χειροκμήτοις δαμάλεσι· καὶ ἀποστήσας ὁδοῦ τῆς εἰς εὐθύ τε καὶ

ἀγαθῆς, τοῦ προσ- κείσθαι φημι τῷ φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεῷ καὶ Δεσπότη. Ἐκκλίνουσι τῶν ταπεινῶν τὴν ὁδὸν οἱ λέγειν οὐ παραιτού- μενοι τῷ νηπίῳ τὰς φρένας "Ἐλθὲ μεθ' ἡμῶν, κοινώνησον "αἵματος ἀδίκου." ἐκκλίνουσι τῶν ταπεινῶν τὴν ὁδὸν καὶ οἱ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων τὴν ὀρθότητα παρατρέποντες ἐπί γε τό σφισι δοκοῦν, καὶ σκολιὰν καὶ διεστραμμένην ἵεναι τρίβον τὸν τῶν ἀπλουστέρων ἀναπέιθοντες νοῦν· καὶ 1.405 γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ὀρθὸν μὲν οὐδὲν, ἐκτετραμμένα δὲ μᾶλλον καὶ ἀκαλλῆ ρημάτια, καὶ συνθήκαι λόγων, ἀσεβείας τε ὁμοῦ καὶ ἀμαθίας ἔμπλεα. 9Καὶ υἱὸς καὶ πατὴρ αὐτοῦ εἰσεπορεύοντο πρὸς τὴν αὐτὴν παιδίσκην, ὅπως βεβηλώσωσι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ αὐτῶν.⁹ Ἐπὶ θερμαῖς καὶ ἀνεπιπλήκτοις ἡδοναῖς κατατιᾶται πάλιν, καὶ ἀπάσης εὐκοσμίας ἠφειδηκότας ἐφ' ἐνὶ δὴ τούτῳ δέδειχε πλημμελήματι. ἦν μὲν γὰρ ἄμεινον τὸ κατανδρίζεσθαι παθῶν καὶ κατευμεγεθεῖν ἡδονῆς ἐκτόπου καὶ μυσσαρᾶς καὶ ἀποκόπτειν ἐπιθυμίας, καὶ τοῖς τῆς σαρκὸς θελήμασιν ἐπιτιμᾶν ἐγνωκότας καὶ κατηρεμῆν ἀναπέιθοντας τὸν ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἀγριαίνοντα νόμον. ἀλλ' ἦσαν ἐκεῖνοι τῆς οὕτω λαμπρᾶς κατόπιν ἀρετῆς, ἠττηντο δὲ τάχα που καὶ τῶν εἰς σάρκα παθῶν. Εἶτα πῶς οὐ σοφὸν κἂν γοῦν ἐν αἰσχροῖς αἰρεῖσθαι τὸ ἄμεινον, ἐννοεῖν τε ὅτι τῶν ἀγαν ἐκτοπωτάτων, πατρὸς μὲν εὐναῖς ἐπιθρῶσκειν υἱὸν, πατέρα δὲ αὐταῖς τοῦ υἱοῦ κοίταις ἀνοσίως ἐπιμαίνεσθαι φιλεῖν, καὶ πρᾶγμα δεινὸν ἐλέσθαι πληροῦν, ὃ καὶ δίχα νόμου τοῦ διὰ Μωυσέως ἢ φύσις οἶδεν αἰσχροῦν, καὶ τοῖς ἐξ ὀργῆς κινήμασι καταδικάζειν ἀξιοῖ; καὶ γοῦν ὁ Ῥουβεὶμ τὴν τοῦ πατρὸς ἀδικήσας εὐνήν προσκέκρουκεν οὐ μετρίως· ἡγανάκτει δὲ σφόδρα καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπὶ τοιῶδέ τι πεπραγμένῳ παρά τισι· Κορίνθιοι δὲ οὗτοι· οἷς καὶ ἐπιστέλλει λέγων "Ὁλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν 1.406 "πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, "ὥστε γυναικὰ τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν." ἀλλ' οὐ μέχρι τούτων ἴστη τὴν ἀγανάκτησιν· παρεδίδου δὲ τὸν ἐργασά- μενον "τῷ σατανᾷ, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός." βεβηλοῦσι δὴ οὖν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ αὐτῶν οἱ τοῖς τοιοῖσδε πταιίσμασιν ἔνοχοι. καὶ οὐ τι που φημὲν, ὅτι βεβηλώσωσι καὶ ἀκαθαρσίαν τῇ θείᾳ προσέτριβον φύσει. πῶς γὰρ ἂν, ἢ πόθεν; δυσ- φημεῖσθαι δὲ μᾶλλον παρασκευάζουσι τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, ὡς βεβηλῶν ἄρχοντα λαῶν. καὶ γοῦν ἔφη που πρὸς Ἰου- δαίους "Δι' ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου διὰ παντὸς βλασφημεῖται "ἐν τοῖς ἔθνεσιν." ὥσπερ γὰρ ἀγιάζειν λέγονται τὸν Θεὸν οἱ ζῶντες ὀρθῶς, οὕτως ἂν νοοῖντο καὶ βεβηλοῦν οἱ τὴν ἀκά- θαρτον καὶ ἀκλεᾶ ἐπιτηδεύοντες πολιτεῖαν. 9Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν δεσμεύοντες σχοινίοις παραπετάσματα ἐποιοῦν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ οἶνον ἐκ συκοφαντιῶν ἔπινον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ αὐτῶν.⁹ Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς οὐχ ἑτέρου του χάριν τοὺς θεῖους χρῆναι ναοὺς ἐπιτελεῖσθαι διδάσκων, ἢ ὥστε δοξολογεῖν ἐν αὐτοῖς τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, καὶ τὴν αὐτῷ πρέπουσαν ποιεῖσθαι προσκύνησιν, ἐπετίμα ποτὲ τοῖς Ἰου- δαίων ἐμπόροις· παρεκόμιζον γὰρ ἐν τῷ ἱερῷ πρόβατά τε καὶ βοῦς καὶ περιστεράς· καὶ δὴ καὶ "ποιήσας φραγέλλιον "ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ λέγων Γέγραπται Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται." ἐπεσημήνατο δὲ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν ὡς "Ἐμνήσθησαν οἱ "μαθηταί, ὅτι γεγραμμένον ἦν Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατα- "φάγεται με." ἐπέπληττε δὲ τισι καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοιάδε τινὰ τολμᾶν εἰωθόσι· γράφει γὰρ οὕτω "Μὴ γὰρ "οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας "τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας." ἄλυσιτελὲς δὴ οὖν ὁράται πανταχῇ τὸ τοῖς θείοις οἴκοις κατακεχρῆσθαι τολμᾶν, ὡσανεὶ καὶ κοινοῖς καὶ τοῖς ἐκάστῳ προσήκουσιν ἰδικῶς. ποῦ γὰρ ἂν ἔτι τὸ Θεῷ προσῆκον τηροῖτο σέβας, εἰ σαρκὸς ἡδονὰς θεραπεύομεν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ; καὶ ἐν οἷς ἔδει λαμπροὺς ὀραῖσθαι διὰ σεμνότητος, ἐκεῖσε καταγελαῖσθαι κατολισθαίνοντας εἰς τὸ ἀκαλλῆς, καὶ δρᾶν ἐθέλοντας ἂ μὴ θέμις; ὃ δὴ ποιοῦντάς τινας οὐκ ἀμωμήτους ἐᾶ, καὶ σφόδρα εἰκότως.

οὐ γὰρ ἀπήλλαττον, φησὶ, περιτανυσμάτων τὸ θυσιαστήριον, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν πεπτωκότες, καταμεθύειν κατετόλμων καὶ τὰ ἡδονῆς ἔργα πληροῦν, ἵνα καὶ ἀκούσειαν Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Καὶ ἐγὼ μάρτυς, λέγει Κύριος." τίνας δ' ἂν ἀπόσχοιτο τῶν ἀτόπων κάτοινος ἀνὴρ, καὶ τὰς φρένας παρενηνεγμένος καὶ πρὸς πᾶν ὅτιοῦν εὐκόλως τῶν κακῶν; ἐφορᾷ μὲν γὰρ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς καὶ "τὰ ἐν τῷ σκότει," κατὰ τὸ γεγραμ- μένον, καὶ ἄποπτον αὐτῷ παντελῶς οὐδέν· δοκεῖ δέ πως τὰ ἐν ἐκκλησίαις μάλιστα, μονονουχὶ παρόντος τε καὶ θεωμένου, πράττεσθαι πρὸς ἡμῶν. καὶ εἶπερ ἐστὶ πάναισchron ἀληθῶς, 1.408 καὶ τὴν ἐσχάτην ἐκ νόμου κατάρρησιν ἔχον, τὸ μεθύειν ὄλως, πῶς οὐ παντὸς ἐπέκεινα λόγου τοῦ πρὸς φαυλότητα βλέ- ποντος, τὸ καὶ ἐν αὐταῖς ἐκκλησίαις ὀραῖσθαι τοιούτους; καὶ τὸ ἔτι φορτικώτερον, εἰ ἐξ ἀδίκων καὶ πονηρῶν λημμάτων τὰ εἰς τρυφήν συλλέγοιτο; οἱ τοῦτο δρῶντες ἀκούσονται Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Μὴ σπήλαιον ληστῶν ὁ οἶκός μου;" οὐκοῦν τὰ ἐτέρων ἐγκλήματα πρὸς ὠφελείας ἡμῖν ἔσονται πολλῆς, καὶ δι' ὧν ἕτεροι προσκεκρούκασιν, ἀμείνους ἡμεῖς ἐσόμεθα, εἰ παραιτοῦμεθα τὰ ἐκεῖνων. ἀσφαλέστεροι γὰρ οἱ σώφρονες εἶεν ἂν εἰκότως, εἰ δὴ βούλοιντο διαζῆν ἐννόμως, εἰ μὴ ζηλοῦν ἔλοιτο πονηρούς. Ἄλλ' εἰ μὲν λέγοιτο πρὸς τὸν Ἰούδαν, ἦτοι τὰς δύο φυλάς τὰς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις τὰ ἱμάτια αὐτῶν δεσμεύοντες σχοινοῖς παραπετάσματα ἐποίουν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχοιεν ἂν ὀρθῶς τῆς πρὸς ἡμῶν ἀρτίως εἰρημένης θεωρίας ὁ λόγος. εἰ δὲ δὴ φέροιτο καὶ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ τὸ πλημ- μέλημα, φαίην ἂν, ὅτι οὐκ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ Θεοῦ τοῦ κατὰ φύσιν καὶ ἀληθῶς, οὐδὲ ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου αἰ διὰ τῶν περιτανυσμάτων ἐπλέκοντο σκηναί, ἦγουν τὰ ἐκ μέθης ἐπράττετο, ἀλλ' ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ αὐτῶν, ἵνα λέγοι τὸν Βαάλ, ἦγουν ἕτερόν τινα τῶν ἐξ ἐπινοίας ἀνθρωπίνης εἰς τύπον εἰδώλου πεποιημένων. πῶς οὖν ἔτι καταλογισθεῖεν ἂν εἰς ἐγκλημα τῷ Ἰσραὴλ, τὸ ἐν οἴκῳ τυχόν εἰδώλων, καὶ παρ' αὐτὸ τὸ βέβηλον θυσιαστήριον οἴνω τε μεθύειν καὶ ἐξυφαίνειν σκηνάς; ὅτι ταῦτα τετιμηκάσι, καὶ μέθης ὡσπερ καὶ αἰσχροῦς ἀπάσης ἡδονῆς ἐργαστήρια τῶν ἐν ὑπολήψει θεῶν ἐποιοῦντο 1.409 τοὺς ναοὺς, καίτοι δέον ἐφιέσθαι μᾶλλον καθαρῶς καὶ παν- ἄγνωσ λατρεύειν Θεῷ, καὶ εἰς οἶκον εἰσιέναι τὸν ἅγιον ἀληθῶς, καὶ σεπτὸν ἡγεῖσθαι τὸ θυσιαστήριον. οἱ δὲ καὶ τὰ οὕτω σεπτὰ τε καὶ ἀξιάγαστα παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι σπουδάζοντες, τὰ πολὺ λίαν αἰσχίῳ τετιμηκότες, καὶ αὐτοῖς ἐμπαροινεῖν ἀπετόλμων τοῖς ἰδίῳ θεοῖς, πανταχῆ τὸ θεῖον πατοῦντες ἀξίωμα, καὶ περιυβρίζοντες ἀδεῶς τὴν τῷ μόνῳ καὶ φύσει Θεῷ πρέπουσαν δόξαν, ὅτε καὶ τοῖς ψευδωνύμοις περιθέντες αὐτήν, οὐδενὸς ἀξιοῦν ἠνέσχοντο λόγου. Ὁ ἐγὼ δὲ ἐξῆρα τὸν Ἀμορραῖον ἐκ προσώπου αὐτῶν, οὗ ἦν καθὼς ὕψος κέδρου τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὸς ἦν ὡς δρυς, καὶ ἐξῆρανα τὸν καρπὸν αὐτοῦ ἐπάνωθεν, καὶ τὰς ρίζας αὐτοῦ ὑποκάτωθεν.⁹ Ὅρας ὅπως ἀνοσίως περιυβρίζοντας καὶ καταφρονεῖν ἐλομένους ἀποφαίνει λοιπὸν, καὶ ὃν ἔδει μᾶλλον ταῖς χα- ριστηρίοις εὐφραίνειν ὠδαῖς καὶ ταῖς εἰς πᾶν ὅτιοῦν εὐπει- θεΐαις, ἀνούστατά τε καὶ ἀβουλότατα λυπεῖν ἠρημένους, διάτοι τὸ ἐκ πολλῆς ἄγαν σκαιότητος τρόπων, καὶ ὧν εὖ πεπόνθασιν, ἐλάσαι πρὸς λήθην; ἐγὼ μὲν γὰρ φησὶν ἐξῆρα τὸν Ἀμορραῖον ἀπὸ προσώπου αὐτῶν· τουτέστι, τὰ βάρβαρα καθεῖλον γένη, δι' ἐνός που τάχα τοῦ Ἀμορραίου καταδη- λούμενα, ὡς σκληροῦ τε καὶ ἀδροτέρου· ἐγὼ νικῆσαι παρ- εσκεύασα τὸν οὕτως ὑπερφυῆ καὶ ἄθραυστον, ὡς δοκεῖν ἤδη πως ἦρθαι μὲν κέδρου πρὸς ὕψος, δρυὸς δὲ τῆς ἄγαν εὐσθενοῦς ἀπομιμεῖσθαι τὴν δύναμιν. ἦν γὰρ οὐχ ἕτερος πλὴν ὅτι μόνος ἐγὼ, φησὶν, ὁ καταμαραίνων αὐτὸν, καὶ καταπλήττων εἰς ρίζας, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἀφαιρῶν αὐτοῦ 1.410 τὸν καρπὸν. ἐπειδὴ γὰρ ὡς περὶ δένδρου λελάληκεν, ἐπι- μένει πιθανῶς ὁ λόγος τῇ τροπῇ, καὶ εἰς ρίζαν αὐτῷ τὸ βλάβος γενέσθαι φησὶν, ἠφανίσθαι δὲ οὕτω καὶ τὸν καρπὸν. ἀποθάνοι γὰρ ἂν οὐχ ἑτέρως τὸ ἐν δρυμοῖς ξύλον, πλὴν ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. ὅτι γὰρ δεδαπάνηται, πολεμούντων αὐτοῖς τῶν ἐξ

Ἰσραὴλ, Ἀμορραῖοί τε καὶ Εὐαῖοι, Γεργεσαῖοι καὶ Φερεζαῖοι καὶ Ἰεβουσαῖοι, συνασπίζοντος δὴλον δὲ ὅτι Θεοῦ, ἐνδοιάσειεν ἂν οὐδεὶς. Πικρὸν οὖν ἄρα τὸ καταφρονῆσαι Χριστοῦ τοῦ δόντος ἡμῖν "Πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν "δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ," τοῦ καταστρέφοντος τοὺς ἀνθεστη- κότας, καὶ ὑποφέροντος τοὺς εὐσθενεστέρους· "Οὐ γὰρ ἐστὶν "ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, "πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους "τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν "τοῖς ἐπουρανίοις." καὶ τούτων ἀπάντων ἐν Χριστῷ κεκρα- τήκαμεν. καὶ εἰ μέλλομεν λυπεῖν, ἀποκλίνοντες εἰς τὸ ῥάθυ- μον, τὸν ἑαυτῶν Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν, ἀπορήσομεν, οἷδ' ὅτι, καὶ λόγου καὶ ἀφορμῆς ἐξελέσθαι δυναμένης κολάσεως καὶ πυρός. 9Καὶ ἐγὼ ἀνήγαγον ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ περιήγαγον ὑμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη τοῦ κατακληρονομήσαι τὴν γῆν τῶν Ἀμορραίων.9 Ἐρμηνεύει σαφῶς ὅπερ ἔφη, καὶ ἀνόπιν ὡσπερ ὁ λόγος ἰὼν, τὰ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὡς ἐν βραχέσι καταδηλοῖ. 1.411 δουλείας μὲν γὰρ ἐξεῖλον, φησὶ, καὶ τῆς τῶν Αἰγυπτίων πλεονεξίας ἀπήλλαξα· ἔθρεψά τε κατὰ τὴν ἔρημον, καθιεὶς μὲν ἄνωθεν τὸ μάννα αὐτοῖς, πηγὰς δὲ ὑδάτων θεοπρεπῶς ἀνιείς, καὶ ἐξ ἀκροτόμου πέτρας ἀδοκῆτων ναμάτων ἐκδρομὰς δωρούμενος. καὶ ἦν ὁ πόνος τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς οὐκ ἐπὶ μικροῖς, ἀλλ' ἵνα κληρονομήσαι τῶν Ἀμορραίων τὴν γῆν, τὴν τοῖς πατράσιν ἐπηγγελμένην. οἱ δὲ καὶ πρὸς τοῦτο σκαιό- τητος ὠλισθήκασι, ὡς μηδὲ εἰδέναι τάχα που τὴν ἐμὴν περὶ αὐτοὺς ἀγάπησιν καὶ φιλανθρωπίαν. Μεινῆσθαι δὴ οὖν ἀναγκαῖον ἡμᾶς τοὺς ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως, ὅτι καὶ δουλείας ἀπηλλάγημεθα, καὶ καθάπερ ἐξ Αἰγύπτου μετακεχωρήκαμεν εἰς τὴν ἔρημον, τουτέστιν εἰς πλατεῖαν καὶ καθαρωτάτην ἀληθῶς, καὶ ἀσυμμιγῆ τοῦ χεί- ρονος πολιτεῖαν, φημὶ δὴ τὴν Εὐαγγελικὴν· ἄρτον πεπλου- τήκαμεν τὸν ἐξ οὐρανοῦ τὸν ζῶν διδόντα τῷ κόσμῳ. νευρούμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ, καὶ πηγὰς ἀκηράτων ὑδάτων ἐσχίκαμεν τῶν ἀγίων Ἀποστόλων τὰς συγγραφάς· οὕτω γὰρ αὐτὰς καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας ὠνόμαζε λέγων "Καὶ "ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτη- "ρίου." σωτηρίου δὲ πηγαὶ τίνες ἂν εἶεν μᾶλλον ἢ ἐκεῖνοί που πάντως οἱ τὸν σωτήριον ἡμῖν καὶ ζωοποιὸν ἀνιέντες λόγον, καὶ τὸ Χριστοῦ μυστήριον εὐαγγελιζόμενοι, καὶ μυσταγωγοῦντες τὴν ὑπ' οὐρανόν. 9Καὶ ἔλαβον ἐκ τῶν υἱῶν ὑμῶν εἰς προφήτας, καὶ ἐκ τῶν νεανί- σκων ὑμῶν εἰς ἀγιασμόν· μὴ οὐκ ἔστι ταῦτα, υἱοὶ Ἰσραὴλ; λέγει Κύριος. καὶ ἐποτίσετε τοὺς ἡγιασμένους οἶνον, καὶ τοῖς προφήταις ἐνετέλλεσθε λέγοντες Οὐ μὴ προφητεύσητε.9 1.412 Μέγα πρὸς ὄνειδισμόν καὶ κατάρρησιν τὴν ἐπὶ παντὶ κακῷ, τὸ οἰονεῖπως ἀχαριστεῖσθαι παρὰ Θεοῦ, τοῦ πάντα ἡμῖν διανέμοντος τά τε εἰς δόξαν καὶ τὰ ζωαρκῆ. πολλῶν μὲν γὰρ ὄντων κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνων, ἀπόλεκτον ἐποιεῖτο μόνον τὸν Ἰσραὴλ, καὶ εἰς τοῦτο λοιπὸν εὐκλείας ἐκάλει καὶ ἀνεκόμεζε Θεός, ὡς καὶ τῷ τῆς προφητείας ἀξιώ- ματι κατακαλλύνεσθαί τινας τοὺς τὸν εὐαγῆ τε καὶ ἐννο- μώτατον ἀγαπῶντας βίον, παραλαμβάνεσθαι δὲ καὶ εἰς ἀγιασμόν τοὺς ἐν αὐτοῖς νεανίσκους, τουτέστι, τοὺς ἀδρότερος τὸ φρόνημα, καὶ νοητὴν ἔχοντας εὐρωστίαν. ἡγιάζοντο γὰρ τινες κατὰ νόμον, οἱ ἐπίκλην Ναζιραῖοι, τρέφοντες τρίχα κόμης αὐτῶν τῷ Κυρίῳ, οἶνον καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ, ὄξος δὲ λέγω καὶ σταφυλὴν καὶ σταφίδα καὶ γίγαρτον παραιτούμενοι, ἀποφοιτῶντες δὲ λίαν καὶ νεκρῶν σωμάτων. καὶ βαθὺς μὲν ὁ λόγος ὁ περὶ τούτων ἐστί. πλὴν ἐτίμα Θεός καὶ εἰς προ- φήτας, ὡς ἔφην, καὶ εἰς τὸ ἀγιάζεσθαι τυπικῶς ἀναφέρων τοὺς ἐξ αὐτῶν. οἱ δὲ καὶ τὴν οὕτω λαμπρὰν τε καὶ ἀξιόληπ- τον δόξαν ἐκτόπως ἀποσπουδάζοντες, ἐπότιζον οἶνον τοὺς ἡγιασμένους, τουτέστι τοὺς εὐχὴν ἔχοντας ἐφ' ἑαυτοῖς ἀγιασ- μοῦ. ἀνέπειθον γὰρ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγιάζεσθαι καταφρονεῖν, πάντως που λέγοντες, οὐδὲν εἶναι παντελῶς τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον, καὶ ἀνόνητον ἀνθρώποις τὸ ἀγιάζεσθαι θέλειν, καὶ πληροῦν ἐπὶ τούτῳ τὰ νενομισμένα.

εἰ γὰρ καὶ ἦν ἐν σκιαῖς ὁ νόμος, ἀλλ' οὐκ ἐστέρητο παντελῶς τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων· ἐναστράπτει γὰρ τοῖς τύποις τῆς εὐσεβείας ἢ μόρφωσις, τὸ δὲ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀγίοις προφήταις ἐπιτιμᾶν, ἀποσειομένων ἐστὶ παντελῶς τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, καὶ 1.413 παιδεύεσθαι μὴ ἀνεχομένων, καὶ ἠγνοηκότων ὅτι τετίμηνται, εἴπερ ὄντες ἐξ αὐτῶν παρελήφθησαν εἰς κοινολογίαν τὴν ὡς πρὸς Θεόν. προσεπερωτᾶ δὲ διὰ μέσου καὶ φησι Μὴ οὐκ ἔστι ταῦτα υἱοὶ Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος; ἄρα, φησὶ, καὶ τῶν οὕτως ἐναργῶν πραγμάτων καθοριεῖτε τὸ ψεῦδος; ἄρα μαρ- τύρων δεῖσει Θεῷ πρὸς τὸ ἐλέγχειν ὑμᾶς, καὶ τὰ οὕτως ἐμφανῆ συκοφαντεῖν ἠρημένους; χρή τοιγαροῦν ἀγιάζεσθαι, καὶ λογισμῶ πεπηγότι προσεδρεύειν Θεῷ τὰς τῶν πονηρῶν οὐ προσιεμένους γνώμας. "Φθείρουσι γὰρ ἦθη χρηστὰ "ὀμιλίας κακαί," καὶ ἀποφέρουσιν ἀγιασμοῦ τε καὶ ἀπάσης ἐπεικειίας τῶν φιληδόνων οἱ λόγοι. οὐκοῦν προσκεισόμεθα μᾶλλον ἡμεῖς ταῖς τῶν θεηγόρων φωναῖς, οἷς καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἐπιμαρτυρεῖ, λέγων "Οὐχ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, "ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν." 9 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ κυλίω ὑποκάτω ὑμῶν, ὃν τρόπον κυλιέται ἡ ἄμαξα ἢ γέμουσα καλάμης.⁹ Ἀμάξαις τὰ ἐξ ἀγρῶν καὶ ὅσα πληροὶ τὴν ἄλω, μετα- κομίζειν ἔθος τοῖς ἀρχαιοτέροις, σῶζεται δὲ καὶ εἰς δεῦρο τὸ χρῆμα παρά τε τοῖς τὴν ἐφᾶν καὶ τὴν ἐσπέριον κατοικοῦσι γῆν. κυλίνονται δὲ ὁμοῦ τοῖς ἄξοισιν οἱ τροχοί, βαρὺ τι καὶ δυσηχὲς ἀποτριζόντων τῶν ξύλων, καὶ μονονουχὶ κατα- κεκραγόντων τῶν ἐπικειμένων αὐτοῖς φορτίων. ἔσομαι τοί- νυν καὶ αὐτὸς ἐγὼ, φησὶν, ὁ πάντων Δεσπότης, ὡς τὸ κυλίον ὑπὸ τὴν ἄμαξαν, τουτέστιν ὁ ἄξων· αὐτὸς γὰρ, ὡς ἔφην, ἐαυτῷ συγκυλίει τοὺς τροχοὺς, ἐμπεπηγότας τε καὶ ἐνηρμοσ- μένους ἔχων. κατακεκράξομαι δὲ ὡσπερ τῶν ἠσεβηκότων, 1.414 οὐκ ἔτι φέρειν δυνάμενος τῶν πλημμελημάτων τὸ δυσαχθές. "Ἀπεώσαντο γὰρ τὸν νόμον Κυρίου, τὰ δὲ προστάγματα "αὐτοῦ οὐκ ἐφυλάξαντο, ἀλλ' ἐπλάνησε μὲν αὐτοὺς τὰ "μάταια αὐτῶν, ἃ ἐποίησαν οἱ πατέρες αὐτῶν," ἐπελάθοντο δὲ μου τοῦ ἐξαγαγόντος ἐκ γῆς Αἰγύπτου, τοῦ ἐξάραντος τὸν Ἀμορραῖον ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, τοῦ λαβόντος ἐκ τῶν υἱῶν αὐτῶν εἰς προφήτας καὶ ἐκ τῶν νεανίσκων αὐτῶν εἰς ἀγιασμόν. ἀλλὰ τετίμηκα μὲν ἐγὼ, καθίκοντο δὲ δυσβου- λίας εἰς τοῦτο αὐτοὶ, ὡς "Τὰ ἰμάτια αὐτῶν δεσμεύοντες "σχοινίοις παραπετάσματα ποιεῖν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστη- "ρίου, καὶ οἶνον ἐκ συκοφαντιῶν πίνειν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ "Θεοῦ αὐτῶν," καὶ ποτίζειν μὲν "οἶνον τοὺς ἠγιασμένους, "ἐντέλλεσθαι δὲ τοῖς προφήταις καὶ λέγειν Οὐ μὴ προ- "φητεύσητε." ταῖς οὖν τοιαύταις ὑμῶν ἀσεβείαις μονονουχὶ καὶ πεφορτισμένος, ὡς ἄξων ὑπὸ τὴν ἄμαξαν, ἢ καλάμης ἐστὶ καὶ δραγμάτων ἔμπλεως, πλείστην ὄσση ποιήσομαι τὴν καταβολήν. καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν ἐσόμενον βλάβος, ἢ ποῖα πάλιν αὐτοῖς συμβήσεται πάθη, διατρανοῖ μὲν εὐθύς ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Πλὴν ἐκεῖνο εἶπεῖν ἀναγκαῖον, ὅτι πάνδεινον ἀληθῶς τὸ παροξύνειν Θεὸν, καὶ εἰς τοῦτο φαυλότητος κατολισθῆσαι λοιπὸν, ὡς ἀφόρητον αὐτῷ γενέσθαι τὴν παρ' ἡμῶν ἄμαρ- τίαν, καίτοι χρηστῷ τε καὶ ἀγαθῷ καὶ ἡμερωτάτῳ λίαν ὑπάρχοντι κατὰ φύσιν. δεῖ δὲ οὖν ἄρα παραιτεῖσθαι μὲν ὅτι μάλιστα φιλεῖν τὸ προσκρούειν αὐτῷ· εἰ δὲ δὴ τι γένοιτο καὶ παθεῖν ἀνθρώπινον, μὴ ὀρᾶσθαι μελλητὰς εἰς μετάγνω- σιν, μήτε μὴν εἰς αὔξην ἵεναι παραχωρεῖν τοῖς διεπταισ- μένοις, νήψει δὲ μᾶλλον ἀγιοπρεπεῖ χρωμένους ἀνασειράζειν 1.415 αὐτὰ, καὶ μετακομίζειν ἐπείγεσθαι πρὸς τὸ ἄμεινον ἠρῶστη- κότα τὸν νοῦν. ἀνεξικακήσει γὰρ οὕτως Θεός, καὶ ἐπεὶπερ ἐστὶν ἀγαθός, ἐπιδώσει τὸν ἔλεον. 9 Καὶ ἀπολεῖται φυγὴ ἐκ δρομέως, καὶ ὁ κραταῖος οὐ μὴ κρατήση τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ ὁ μαχητὴς οὐ μὴ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ὁ τοξότης οὐ μὴ ὑποστῆ, καὶ ὁ ὄξυς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ οὐ μὴ διασωθῆ, οὐδὲ ὁ ἱππεὺς οὐ μὴ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εὐρήσει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐν δυναστείαις· ὁ γυμνός διώ- ζεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος.⁹ Οὐδὲν ἀνασώσει, φησὶν, ἐν ἡμέραις ὀργῆς τοὺς προσ- κεκρουκότας· οὐ ποδῶν ὀξύτης τὸν δρομικώτατον ἀπαλλάξει τῶν κακῶν· οὐ

σώματος ῥώμη τὸν εὐσθενῆ· οὐκ ἐμπειρία πολεμικὴ τὸν εἰδότα τὰ τακτικὰ καὶ τὸ τοξεύειν ἄριστα μεμελετηκότα καὶ ἐπὶ τούτῳ τεθαυμασμένον· ἀνόνητος δὲ τοῖς χρωμένοις καὶ ἡ τῶν ἵππων ταχύτης, καὶ αὐτὸ δὴ πρὸς τούτῳ τὸ τὴν ἵππόκροτον εἰδέναι μάχην. ἀλλ' ἕκαστος τούτων εὐρήσει φησὶ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἐν δυναστείαις, τουτέστι, καταδεδυναστευμένην τοῖς δείμασι καὶ παραχωροῦσαν ἀμαχεὶ τοῖς καταδηοῦν ἐθέλουσι τὸ νικᾶν. ἔσται γὰρ τότε δειλία μὲν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τοσαύτη δὲ δυναστεία τῶν Βαβυλωνίων, ὥστε καὶ διώκειν δύνασθαι τὸν γυμνὸν, τουτέστι, κατισχύσαι τῶν ἐν ὅπλοις, κἂν εἴ τις ἀθώρηκτος εἴη τῶν Βαβυλωνίων· καὶ διώκειν δύνασθαι τοὺς ἐν παντευχίαις τὸν ἄοπλόν τε καὶ ἄσκευον. Οὐκοῦν Θεοῦ κατασειόντος εἰς ἀσθένειαν οὓς ἂν ἔλοιτο 1.416 κακοῦν, ἐπικουρήσειεν ἂν οὐδέν. καὶ τοῦτο οἴμαι ἔστι τὸ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς ἑτεροτρόπως ἡμῖν εἰρημένον "Οὐκ ἐν τῇ δυναστείᾳ τοῦ ἵππου θελήσει· οὐδὲ ἐν ταῖς "κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ," καὶ πάλιν "Ψευδὴς ἵππος "εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται." ἀνόνητα γὰρ τὰ τοιαῦτα παντελῶς, μὴ συναθλοῦντος Θεοῦ. αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος, ὁ νεῦρα διδούς τοῖς ἡσθηνηκόσι, καὶ ἀπονευρῶν τοὺς λελυπηκότας, καὶ σὺν αὐτῷ "διώξεται μὲν εἰς χιλίους, δύο δὲ αὐτὸ μετακινήσουσι "μυριάδας," δαπανηθήσεται δὲ πληθὺς πολλὴ καὶ ἀμέτρητος δύο που τάχα καὶ τριῶν ἀνθεστηκότων, εἰ μὴ ἐπαμύνοι Θεός.

1.417 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΤΟΜΟΣΔΕΥΤΕΡΟΣ.

1 Ἐκούσατε τὸν λόγον τοῦτον ὃν ἐλάλησε Κύριος ἐφ' ὑμᾶς, οἶκος Ἰσραὴλ, καὶ κατὰ πάσης φυλῆς ἧς ἀνήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτου, λέγων Πλὴν ὑμᾶς ἔγνω ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν τῆς γῆς, διὰ τοῦτο ἐκδικήσω ἐφ' ὑμᾶς πάσας τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν.⁹ Κατὰ παντὸς ἂν νοοῖτο τοῦ Ἰσραὴλ γεγονώς ὁ λόγος, οὐκ ἀνά μέρος ἔτι τιθεμένου τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Ἐφραΐμ, ἀλλ' εἰς ἐν ὡσπερ συνειλεγμένου τοῦ παντὸς γένους· ἀνεκομίσθη γὰρ ἐξ Αἰγύπτου πᾶσα φυλὴ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ. οὐδενὸς οὖν ἔξω τεθέντος, ἀκοῦσαι προστέταχε τὰ παρὰ Θεοῦ. τίνα δὲ ἦν καὶ τάδε; μύρια μὲν γὰρ εἰσιν ὄσαι, φησὶν, ἀνά πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν πόλεις τε καὶ χῶραι, καὶ ἀριθμοῦ κρείττους οἱ ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ὑμᾶς ἐκ πάντων τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ἀπολέκτους ἐποίησάμην, ἑμαυτὸν ἐναργῆ κατέστησα διὰ πολλῶν θαυμάτων, ἐξειλόμην πικρᾶς καὶ ἀφορήτου δουλείας, ζηλωτοὺς ἀπέφηνα καὶ τρισμακαρίους, πεπαιδαγωγῆκα νόμῳ πρὸς τὸ ἀρέσκον ἐμοὶ, ἀνετείχισα ταῖς ἐπικουρίαις, εἰσκεκόμικα δὲ καὶ εἰς τὴν γῆν τὴν τοῖς πατράσιν ἐπηγγελμένην. ἐπειδὴ δὲ 1.418 μόνοι, φησὶν, ἐκ πάντων τῆς οὕτω περιφανοῦς ἡξιωμένοι χάριτος λυποῦντες οὐ κατελήξατε καὶ προσκεκρούκατε πολυτρόπως, ταύτητοι λοιπὸν τοὺς τῆς ἀπονοίας ὑμᾶς ἐξαιτήσω λόγους, οὐκ ἀνέξομαι πλημμελούντων ἔτι καὶ ἀνεπιτίμητον ἐχόντων τὴν εἰς τοῦτο ῥοπήν. Οὐκοῦν ὀλέθρου πρόξενον παντί τῳ λοιπὸν τὸ καταφρονησαί Θεοῦ καὶ δεσποτικῶν ἀλογῆσαι θελημάτων, τοῖς ἐπεγνωκόσιν αὐτὸν, ἢ καὶ ἐγνωσμένοις παρ' αὐτοῦ κατὰ γε τὸν τῆς πνευματικῆς οἰκειώσεως τρόπον. καὶ γοῦν ὁ σοφώτατος Παῦλος τοῖς ἐξ ἔθνων κεκλημένοις διὰ τῆς πίστεως, εἶτα νοσοῦσι τὸ ἄναλκι, καὶ ἀνόπιν ὡσπερ ἰέναι προτεθυμημένοις ἐπιστέλλει λέγων "Νυνὶ δὲ γνόντες Θεὸν, "μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε ἐπὶ τὰ "ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου οἷς πάλιν ἄνωθεν "δουλεύειν θέλετε;" ἦδει μὲν γὰρ αὐτοῦ καὶ πρό γε τῆς πίστεως ὁ Δημιουργός· ἀγνοεῖ γὰρ ὅλως τῶν ὄντων οὐδέν· ἀλλ' ἐν τούτοις, ὡς ἔφη, ὑποσημῆνειεν ἂν ἡ γυνῶσις εὖ μάλα τὴν πνευματικὴν οἰκειότητα. 9Εἰ

πορεύονται δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ καθόλου, ἐὰν μὴ γνωρίσωσιν ἑαυτούς;9 Βαθὺ μὲν τὸ αἰνιγμα καὶ ἀμυδρὸς ὁ λόγος· πλὴν ἐροῦμεν ὡς ἔνι. κατητιᾶτο τοίνυν τὸν Ἰσραὴλ, ὅτι "τοῖς προφήταις "ἐνετέλλοντο λέγοντες Οὐ μὴ προφητεύσητε." καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἐπετίμων ἀφυλάκτως ταῖς τῶν ἀγίων φωναῖς, εἰπεῖν ἀναγκαῖον. ἐπειδὴ γὰρ ἀπήγγελλον τὰ ἐξ ὀργῆς ἐσόμενα σκυθρωπὰ, καὶ τὰ δι' ὧν ἦν εἰκὸς ἑαυτῶν ἀμείνους ἔσεσθαι τοὺς ἡμαρτηκότας δεδιότας που τάχα τῶν λαληθέντων τὴν ἔκβασιν, ἐμελέτων τὴν ἀντίστασιν καὶ ἀντέπραττον αὐτοῖς, 1.419 οἱ τῶν ἀγελαίων τὸν νοῦν, ἐφ' ᾧ μὴ προσῆκεν, ἀποκομίζειν εἰωθότες, καὶ πλανῶντες τοὺς ὑπεζευγμένους. ἐπετίμων μὲν γὰρ τοῖς προφήταις, ἀπεδέχοντο δὲ τοὺς πεπλανημένους, ὡς τὴν εὐθείαν ἰόντας τρίβον. τοιγάρτοι διὰ φωνῆς Ἡσαΐου φησὶν ὁ Θεὸς "Λαὸς μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν "ὕμᾶς καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐκταράσσουσιν." ἐπετίμα δὲ καὶ Ἀμασίας ὁ ἱερεὺς Βαιθήλ Ἀμὼς τῷ Προ-φήτῃ λέγων "Ὁ ὄρων βάδιζε, ἐκχώρησον εἰς γῆν Ἰούδα "καὶ ἐκεῖ καταβίου καὶ ἐκεῖ προφητεύσεις, εἰς δὲ Βαιθήλ "οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῆς τοῦ προφητεύσαι." οἱ δὲ γε τοῖς προφήταις ἀνθεστηκότες, ἐκ πολλῆς ἄγαν σκαιότητος καὶ δυστροπίας δεινῆς, εὐάφορμον ὑπεπλάττοντο τὴν ἀντίστασιν, ἐκεῖνο λέγοντες Οὐκ ἀπέσταλκέ σε ὁ Κύριος. καταιτιᾶται τοίνυν αὐτούς, ὅτι τοὺς παρ' αὐτοῦ προφήτας οὐ τοὺς ἄνωθεν ἔφασκον καὶ παρὰ Θεοῦ διακομίζειν λόγους· ὦντο δὲ μᾶλλον τὰ ἀπὸ τῆς σφῶν ἐρεύγεσθαι γνώμης, ἕτερα ἢ τὰ παρα τὰ δοκοῦντα λαλεῖν τῷ τῶν ὄλων Δεσπότη. ταύτητοί φησιν ἽΩ ἀσύνετοι καὶ παράφρονες, ἄρα τινες ἐξ ὑμῶν γενήσονται φίλοι, καὶ τὴν αὐτὴν βαδιοῦνται τοῦ βίου τρίβον, οὐκ ἐγνώ- κότες ἑαυτοὺς ἤγουν ἀλλήλους, τουτέστιν, εἰ μὴ ἀλλήλους τεθέανται ἰσοτρόπους τε καὶ ὁμογνώμονας; "Πᾶν γὰρ ζῶν "ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτῷ, καὶ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολλη- "θήσεται ἀνήρ." καὶ εἰ τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, πῶς ἂν ἐδεξά- μην τοὺς προφήτας οἰονεῖπως εἰς φιλίαν καὶ ἀγάπησιν, ἅγιος ὢν αὐτὸς, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ γεγονάσιν ἅγιοι; πῶς οὖν διώκετε τοὺς ἁγίους, οἷς καὶ τοὺς ἐμοὺς τεθάρρηκα λόγους, οὓς προσηκάμην ὡς ἀγαθοὺς, οἰονεῖ τὴν αὐτὴν ἐμοὶ βαδί- ζοντας τῶν θελημάτων ὁδόν; ὁ γὰρ ἂν βουλοίμην ἐγὼ, 1.420 τοῦτο καὶ αὐτῶν ἐστὶ θέλημα. οὐκοῦν τὸ προφήταις ἐπιτι- μᾶν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ κατ' ἐμοῦ λοιπὸν ποιῆσθαι τὴν ἐπίπληξιν. τοιοῦτόν τι καὶ ὁ Σωτὴρ τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς εἶρηκεν "Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχό- "μενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με." προσέταττε δὲ τοῖς ἐξωθουμένοις καὶ αὐτὸν ἀπομάττεσθαι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν, εἰπὼν "Ὅτι ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων ἐν ἡμέρᾳ "κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ." προσίεσθαι δὴ οὖν ἀναγκαῖον τοὺς τὰ Θεοῦ πρεσβεύοντας, καὶ τὰ αὐτοῦ δοκοῦντα δια- πορθμεύοντας εἰς ἡμᾶς, ὁποῖός τις ἦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἐπιστέλλων καὶ λέγων "Ἵπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, "ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν, δεόμεθα ὑπὲρ "Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ." 9Εἰ ἐρεύζεται λέων ἐκ τοῦ δρυμοῦ αὐτοῦ θήραν οὐκ ἔχων; εἰ δώσει σκύμνος φωνὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς μάνδρας αὐτοῦ καθόλου, ἐὰν μὴ ἀρπάσῃ τι;9 Οἱ τὰ τῶν θηρίων πολυπραγμονοῦντες ἔθη, φασὶ τὸν λέοντα τροφῆς ἐν ἐνδείᾳ γεγονότα περιφοιτᾶν εὐσθενῶς ὄρη τε καὶ νάπας καὶ δρυμοὺς, τῆδέ τε κάκεισε τὸν ὀφθαλμὸν περιστρέφοντα, καὶ τι τῶν ἐν ὕλαις βοσκομένων ζητοῦντα λαβεῖν. ἐπειδὴν δὲ θεάσῃται τι τῶν ἐπιτηδείων εἰς τροφήν, εἶτα γένηται πλησίον, δεινόν τι καὶ δυσηχὲς βρυχώμενον ποιῆσθαι τὴν ἔφοδον. εἰ δὲ δὴ καὶ ἀποκομίζοιτο τοῖς σκύ- μνοις τὰ εἰς τροφήν, εἶτα γένοιτο τῆς μάνδρας ἐγγὺς, ἀνα- 1.421 θρώσκουσι κάκεινοι, καὶ σὺν βοῇ λαβόντες σπαράττουσι. τί τοίνυν, φησὶν, αἰτιᾶσθε Θεὸν, ὅτι πρὸ τῆς τῶν δεινῶν ἐφόδου ποιεῖται τὴν ἀπειλήν; τί δὲ καὶ αὐτοῖς τοὺς ὁδόντας ἐπιτρίζετε τοῖς προφήταις, ὅτι καὶ αὐτοὶ τῆς ὑμετέρας ἀσε- βείας κατακεκράγασι; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔοικα λέοντί φησι, τῷ πρὸ θήρας εἰωθότι βοᾶν, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ προαπειλοῦντι τὴν ἔφοδον, σκύμνοι δὲ ὡσπερ εἰσὶν οἱ προφῆται τὸ ἐμὸν ἔθος ἀπομιμούμενοι·

κατακεκράγασι γάρ, ὡς ἔφην, τῶν δυσ-σεβεῖν εἰωθότων. ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ἐν ὄρεσι ζώοις οὐκ ἀκερδῆς παντελῶς ἢ προαναφώνησις τοῦ θηρὸς, κατασο-βοῦσα πρὸς φυγὴν πρὶν ἀλῶναι τυχόν, οὕτω καὶ τοῖς ἀμαρ-τάνουσι χρησιμωτάτη λίαν ἢ πρὸ τῶν δεινῶν ἀπειλή τε καὶ προαγόρευσις, μεθιστᾶσα πρὸς μετάγνωσιν καὶ ἀποφυγὴν τῶν ἐπιητημένων. λέοντι δὴ οὖν ἑαυτὸν παρεικάζει Θεὸς οὐ πρότερον ἐπιθρῶσκοντι καὶ τὰ ἐξ ὀργῆς ἐπάγοντί τισιν, εἰ μὴ προαναφάνοι τὴν ἀπειλήν, ἴνα καὶ μετανοοῦντες σώζοιντο, πρὸ τῆς τῶν δεινῶν ἐφόδου φάρμακον ὥσπερ εἰς σωτηρίαν δεχόμενοι τῶν ἐσομένων τὴν προαγόρευσιν. 9Εἰ πεσεῖται ὄρνειον ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ ἰξευτοῦ; εἰ σχασθήσεται παγὶς ἐπὶ τῆς γῆς ἄνευ τοῦ συλλαβεῖν τι;9 Πεποίηται μὲν ὡς ἐξ ὁμοιώσεως καὶ νῦν ὁ λόγος, ἰξευταὶ μὲν γὰρ τὰ ἐν φυτοῖς ἰζήσαντα τῶν στρουθίων εὐτεχνέστατα καταφέρουσι, παγίσι δὲ αὐτὸν συνθλώσι τινες τὸ ἀλίσκόμενον. ἔοικε δὲ ὁ λόγος αἰνίττεσθαι νυνὶ διὰ μὲν τῶν στρουθίων 1.422 τοὺς τὰ ὑψηλὰ φρονεῖν εἰωθότας, τοὺς ἀλαζόνας τὸν νοῦν καὶ μετεώρους τὰς φρένας, καὶ τὸ συναπάγεσθαι τοῖς ταπει-νοῖς οὐκ ἀνεχομένους· διὰ δὲ τῶν ἐν παγίσιν ἀλίσκομένων τῶν ἐπιγείων τοὺς ἐραστὰς, καὶ μόνον ζητοῦντας τὰ σαρκικὰ καὶ καταπαίοντα. ἰξευτῆ δὲ καὶ παγίδι πάλιν ἑαυτὸν παρ-εικάζει Θεὸς, κατακομίζοντι μὲν εἰς τὴν γῆν τοὺς ὑπερηφάνους, συνθλῶντι δὲ ὥσπερ καὶ ἀγρεύοντι πρὸς τιμωρίαν τοὺς μόνον φρονοῦντας τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλαζόνες δὲ ἦσαν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καταφρονοῦντες Θεοῦ καὶ προφήτας παρωθούμενοι καὶ ἀτι-μάζοντες νόμον· ἦσαν δὲ οὐδὲν ἤττον καὶ γλίσχροι λίαν περὶ τὰ ἐν κόσμῳ πράγματα, καὶ μόνον ἐπιζητοῦντες τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν καὶ ταῖς ἐκτόποις ἐπιθυμίαις ἠττημένοι, τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον οὐ προσίεντο, ἀντεπράττοντο δὲ τοῖς καλοῦσιν εἰς ἀρετήν. ἔφασκον γὰρ τοῖς ἀγίοις προφήταις "Ἀλλὰ ἡμῖν λαλεῖτε καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν ἑτέραν πλάνησιν." εἶπερ οὖν ἐγὼ εἰμι, φησὶν, ὁ ἐν ἰξευτοῦ τρόπῳ καταφέρων τοὺς ὑπερηφάνους, καὶ ὡς ἐν τάξει παγίδος συνθλᾶν εἰωθὼς τὸν ἀλώπεκος δίκην ἢ μὺς γλίσχρος ἔχοντα πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ πράγματα, τί μάτην διώκετε τοὺς ἀγίους, ὅτε μόνους εἰς ὑμᾶς διακομίζουσι λόγους, ἐμοῦ πληροῦντος τὰ ἐξ ὀργῆς τοῖς δυσσεβοῦσιν ἐπερρίμμενα; 9Εἰ φωνήσει σάλπιγξ ἐν πόλει καὶ λαὸς οὐ πτοηθήσεται; εἰ ἔσται κακία ἐν πόλει ἢν Κύριος οὐκ ἐποίησεν;9 Ἐγὼ μὲν, φησὶν, ἐπάγω τὰ ἐξ ὀργῆς, χρήσιμοι δὲ καὶ μεσῖται πρὸς μόνους εἰσὶν οἱ προφῆται τοὺς λόγους. δια-1.423 πορθμεύουσι γὰρ εἰς ὑμᾶς ἅπερ ἂν αὐτοῖς ἐντείλωμαι διὰ τοῦ Πνεύματος. ἀλλ' ὀλιγωρεῖτε τάχα που καὶ ἀλύετε σφόδρα καὶ πρὸς μόνους τοὺς παρ' αὐτῶν ἔσθ' ὅτε λόγους. τί γὰρ ὄλω, εἰπέ μοι, διὰ τούτων ὠφελείσθε; ποῖος ὑμᾶς εἰσέδου φόβος; ἢ τίνα μεταβολὴν ἐσχίκατε πρὸς τὸ ἄμεινον; ἐν πόλει μὲν γὰρ εἰ ἀναφωνήσειε σάλπιγξ, τὸν παρ' ἐχθρῶν ἦκοντα καὶ κεκινημένον περιαγγέλλουσα πόλεμον, τίς οὕτως ἀνάληγτος, ὡς μὴ πάντη τε καὶ πάντως τὸν ἐκ τῶν ἐσο-μένων κακῶν ὑποδέξασθαι φόβον; αἱ δὲ ἐμαὶ σάλπιγγες οὐ διαλελοίπασι προαναφωνοῦσαι τὰ μέλλοντα. ἀλλ' ὠφε-λεῖσθε μὲν παντελῶς οὐδὲν, μανθάνοντες δὲ ὅτι καταδηρωθή-σεσθε παρ' ἐχθρῶν, κατευμεγεθεῖτε λίαν τῶν εἰς τοῦτο δειμάτων, ὡς τάχα που καὶ διαγελαῖν, ὡς εἰκαῖόν τι χρῆμα, τὴν προαγόρευσιν, καὶ μὴν κάκεῖνο βοᾶν τὸ σύνηθες καὶ τοῖς ἀπονοουμένοις ἐντριβές "Ἡ ὄρασις ἦν οὗτος ὄρα εἰς ἡμέρας πολλὰς καὶ εἰς καιροὺς μακροὺς οὗτος προφητεύει." τί οὖν ἠγεῖσθε φορτικούς τοὺς οἰονεῖ σαλπίζοντας, εἰ μηδὲν ἠγεῖσθε τοὺς λόγους; ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνό φατε, ὡς οὐ μετρίως καταλυπεῖ τῶν πραγμάτων ἢ ἔκβασις, ἃρα οὖν ἔσται κά-κωσις ἐν πόλει τυχόν, ἢν Κύριος οὐκ ἐποίησεν; ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Μὴ ἄρα τις ἔσται τῶν ἐν ἀνθρώποις ἱκανὸς εἶς γε τὸ δύνασθαι κακῶσαι πόλιν ἢ νόσοις ἢ πολιορκίαις ἢ καρπῶν καταφθοραῖς ἢ καὶ καθ' ἕτερόν τινα τοιοῦτον τρόπον; εἰ δὲ ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς τὰ τοιαῦτα δράσειεν ἂν, κείται δὲ μᾶλλον ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει Θεοῦ, τί τοῖς προαγγέλλουσι χαλε-παίνετε; καίτοι μεταγνῶναι δέον, καὶ ταῖς εἰς τοῦτο ῥοπαῖς ἐκμειλίσεσθαι

τὸν λελυπημένον καὶ κακοῦν ἰσχύοντα τοὺς 1.424 ἡμαρτηκότας, κακίαν δὴ οὖν ἐν τούτοις νοήσομεν παρὰ Θεοῦ γινομένην ἐν πόλεσι, οὐ φαυλότητα· μὴ γένοιτο· κάκωσιν δὲ μᾶλλον, ἢ τοὶ τὴν ἐφ' ὄτω οὖν ὀργὴν τε καὶ κίνησιν, ἦν τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐπαρτήσειεν ἄν, ἐπιστρέφειν ἀναπειθῶν ἐπὶ τὰ πρεπωδέστερα. γέγραπται γὰρ ὅτι "Ἐν κημῶ καὶ "χαλινῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις τῶν μὴ ἐγγιζόντων "πρὸς σέ." ἐπειδὴ γὰρ ἔστιν ἀγαθός, καὶ "πάντας ἀνθρώ- "πους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν," καταβιάζεται πως τοῖς ἐξ ὀργῆς ἐπὶ τὸ ἄμεινον, καὶ μεθίσ- τησιν εὐσθενῶς ἔσθ' ὅτε τοῖς δείμασι καὶ ταῖς ἀπειλαῖς, οὐκ οὐκ ἀναπειθῆι λόγος καὶ ἡ τῶν συμφερόντων ὑφήγησις. 9 Διότι οὐ μὴ ποιήσῃ Κύριος ὁ Θεὸς πᾶν, εἰ μὴ ἀποκαλύψῃ παιδείαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας· λέων ἐρεύζεται, καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται; Κύριος ὁ Θεὸς ἐλά- λησεν, καὶ τίς οὐ προφητεύσει;9 Οὐχ οἱ προφηταί, φησὶ, τὰ ἐξ ὀργῆς ἐπάγουσι· πόθεν; ἄνθρωποι γὰρ καὶ αὐτοὶ καθ' ὑμᾶς ὑπάρχουσι τὴν φύσιν, τετίμηνται δὲ παρὰ Θεοῦ τῶ πάντα μανθάνειν, ἃ ἂν βού- λωτο πληροῦν, καὶ πόλεσι τε καὶ χώραις ἐπάγειν ἢ ἀγαθὰ τυχόν ἢ τὰ λυπεῖν εἰωθότα. ἀλλ' ἴσως πρὸς τοῦτο φατε Μανθανέτωσαν εἰ δοκεῖ, πλουτεῖτωσαν παρὰ σοῦ τῶν ἔσο- μένων τὴν γνῶσιν, διατρανούσθω πάντα αὐτοῖς τὰ μυστήρια· λαλείτωσαν δὲ μηδενὶ, μήτε μὴν ταῖς τῶν ἀποσειομένων αὐτοὺς ἀκοαῖς ἐνηχεῖτωσαν τινα. τί οὖν πρὸς ταῦτα παρὰ 1.425 Θεοῦ; λέων ἐρεύζεται καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται; εἰ γὰρ ἐν τῷ βρυχᾶσθαι φησὶ τὸν λέοντα, τὸ παναλκέστατον τῶν θηρίων, οὐκ ἂν γένοιτο τις ἀτεράμων οὕτως καὶ σοβαρός, ὡς μὴ εἰς- δέξασθαι πτοίαν, πῶς ἂν Θεοῦ λαλοῦντος τοῦ πάντων ἐπέ- κεινα, καὶ ἀπαγγέλλειν αὐτοῖς προστάττοντος ἃ μανθάνουσιν, οὐκ ἂν ἔδεισαν τὸν προστεταχότα; οὐ γὰρ εἰσι καθ' ὑμᾶς καταφρονηταὶ καὶ ἄτεγκτοι, καὶ ἐν μηδενὶ ποιούμενοι λόγῳ τὰ τῶ πάντων δοκοῦντα Δεσπότη. πανταχῇ τοιγαροῦν ἀσφαλίζεται τοὺς ἀγίους, καὶ ἀποσοβεῖ τῶν προφητῶν τὰς ἐκ τῶν ἐθελοκακούντων βλάβας. τοῦτο δὲ ἦν ἕτερον οὐδὲν ἢ τῆς καθηκούσης φροντίδος ἀξιοῦν. τὸ γὰρ ἐκ μέσου ποιεῖ- σθαι τοὺς ἰατροὺς, ἕτερον οὐδὲν ἂν εἴη ἢ ἀνεπικουρήτους ἀποτελεῖν τοὺς ἡρῶστηκότας. τοῦτο τοι καὶ διὰ φωνῆς τοῦ μακαρίου Δαυεὶδ προαναφωνεῖ λέγων "Μὴ ἄπτεσθε τῶν "χριστῶν μου καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε," καὶ πρὸς αὐτοὺς δέ που φησὶ "καὶ ἔσται ὁ ἀπτόμενος ὑμῶν, "ὡς ὁ ἀπτόμενος τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ." ἀδικήσει γὰρ οὐ μετρίως τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὁ ταῖς τῶν ἀγίων κεφαλαῖς ἐπιτρίζων τοὺς ὀδόντας καὶ ἀνοσίως ἐπιφυόμενος καὶ τι καὶ τῶν ἐκτόπων ἐπάγειν οὐ παραιτούμενος. 9 Ἀπαγγείλατε χώραις ἐν Ἀσσυρίοις καὶ ἐπὶ τὰς χώρας τῆς Αἰ- γύπτου καὶ εἴπατε Συνάχθητε ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας, καὶ ἴδετε θαυμαστὰ πολλὰ ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ τὴν καταδυναστείαν 1.426 τὴν ἐν αὐτῇ. καὶ οὐκ ἔγνω ἃ ἔσται ἐναντίον αὐτῆς, λέγει Κύριος, οἱ θησαυρίζοντες ἀδικίαν καὶ ταλαιπωρίαν ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Τύρος καὶ κυκλόθεν ἡ γῆ σου ἐρημωθήσεται, καὶ κατάξει ἐκ σοῦ τὴν ἰσχύ σου, καὶ διαρπαγήσονται αἱ χώραι σου.9 Ἀπειλεῖ δὴ πάλιν ἐπάγειν αὐτοῖς ἄπερ ἦν εἰκὸς ὑπομεῖναι καὶ παθεῖν τοὺς εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀφιγμένους φαυλότητος, ὡς καὶ ἀποθρώσκειν Θεοῦ, καὶ προφήταις ἐπιτιμᾶν, καὶ ἀλογῆ-σαι παντελῶς τῶν διὰ Μωυσέως τεθεσπισμένων. ἰστέον δὲ ὅτι διαπεφώνηκε πάλιν ἐν τούτοις ἢ τε τῶν Ἑβραίων ἔκδοσις, καὶ ἡ τῶν ἑβδομήκοντα γραφή. Ἑβραῖοι μὲν γὰρ ἐκδεδώ- κασιν Ἀπαγγείλατε χώραις ἐν Ἀζωτίοις καὶ ἐπὶ τὰς χώρας τῆς Αἰγύπτου· οἱ δὲ γε ἑβδομήκοντα Ἀπαγγείλατε χώραις ἐν Ἀσσυρίοις καὶ ἐπὶ τὰς χώρας τῆς Αἰγύπτου. καὶ Ἄζωτος μὲν γείτων τάχα που καὶ ὁμορός ἐστὶ τῇ τῶν Ἰουδαίων χώρᾳ, διώκισται δὲ λίαν ἢ τῶν Ἀσσυρίων, τουτέστιν, ἢ Περ- σῶν καὶ Μήδων πρὸς αὐτοῖς οἰονεῖπως τέρμασι τῆς ἐώας κειμένη. φημὲν οὖν, ὅτι τὸ λυποῦν οὐδὲν, κἂν εἰ Ἀζωτίοι τυχόν, ἢ γοῦν Ἀσσύριοι λέγοντο· κατ' ἄμφω γὰρ ἀληθεύσει τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ὁ λόγος, καθάπερ ἀμέλει τὰ ἐν τῷ προκειμένῳ

διατρανοῦντες ἐπιδείξομεν. ἔχει γεμὴν ἱστορίας ἀνάμνησιν τὸ δηλούμενον ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν κειμένης, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων ποιήσομαι δὲ τὴν ἀφήγησιν εὖ μάλα συνεσταλμένως, ὡς ἂν μὴ δοκοῖν ἐν εἰδόσι μακρηγορεῖν. Βεβασίλευκε κατὰ καιροὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὁ Μα- νασσῆς, ὃς Ἐζεχίου μὲν ἦν υἱὸς, ἑτερότροπος δὲ λίαν καὶ 1.427 τῆς τοῦ πατρὸς εὐσεβείας ὡς ἀποτάτω. γέγονε γὰρ ἀνὴρ πονηρὸς καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων εὐκόλος, βδελυρὸς καὶ εἰδωλολάτρης, καὶ ταῖς τῶν δαιμονίων ἀπάταις οὐ με- τρώως προσκείμενος. οὗτος ἀνεδείματο βωμοὺς καὶ τεμένη τῷ Βάαλ, προσκεκύνηκεν ἀπάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, διήγαγεν ἐν πυρὶ τὰ ἴδια τέκνα, συγκεκρότηκεν οἰωνοσκόπους, καὶ τοὺς οἷς μελέτη τὸ ψευδοεπεῖν, τοὺς οἰομένους μὲν τι τῶν ἀναγκαίων εἶδέναι, μὴ μὴν ἔτι καὶ εἰδότας, λαλοῦντας δὲ μᾶλλον τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτῶν. καὶ τρόπος ἦν τάχα παντελῶς οὐδεὶς τῆς ἀπασῶν ἐσχάτης φαυλότητος, τοῖς ἐκεί- νου θελήμασιν ἀνεπιτήδευτος. αὐτοῦ δὲ βασιλεύοντος ἔφη που Θεὸς διὰ φωνῆς προφητῶν περὶ τε τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπάσης δὲ τῆς Ἰουδαίων χώρας "Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ "τὸν λαὸν τοῦτον κακὰ, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ, "ἠχήσει ἀμφοτέρα τὰ ὄτα αὐτοῦ." ἐπειδὴ δὲ τετελεύτηκεν ὁ Μανασσῆς, διαδέχεται τὸ σκῆπτρον Ἀμὼς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τῆς τοῦ πατρὸς φαυλότητος ἀποδέων οὐδὲν τετίμηκε γὰρ ὅσα κάκεινος, ἔτη δὲ μόνον διεβίω δύο. εἶτα μετ' ἐκεῖνον κέχρισται πάλιν εἰς βασιλέα Ἰωσίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ, σοφὸς καὶ ἀγχίνους ἀνὴρ, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα φιλοθεωτάτων. αὐτὸν προεκήρυττεν ἀφιγμένος εἰς Βαιθήλ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, Ἱεροβοὰμ ἐστῶτος ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἐγκαινί-ζοντος ταῖς δαμάλεσι τὴν ἑορτήν· ἔφη γὰρ οὕτω "Θυσια- "στήριον θυσιαστήριον τάδε λέγει Κύριος Ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται "τῷ οἴκῳ Δαυεὶδ, Ἰωσίας ὄνομα αὐτῷ, καὶ θύσει ἐπὶ σέ "τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν τῶν ἐπιθυόντων ἐπὶ σέ, καὶ ὅσα "ἀνθρώπων κατακαύσει ἐπὶ σέ." βεβασιλευκῶς γὰρ ὁ Ἰωσίας, καθεῖλε μὲν τὰ τῶν εἰδώλων τεμένη, κατέσκαψε 1.428 τὰ θυσιαστήρια, κατηφάνισε τὰ ἄλση, κατέκαυσε τὸ ἄρμα τοῦ ἡλίου, κατέσφαξε τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν ἐν Βαιθήλ, ὅσα ἀνθρώπων ἐνέπρησεν ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν δαμά- λεων, ἤλασε τοὺς γνώστας, ψευδοπροφήτας δὴ λέγω καὶ ψευδομάντις καὶ ἐγγαστριμύθους, ἐκέλευσε κρατεῖν καὶ ἰσχύειν ἐν τῷ Ἰσραὴλ τὰ διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως τεθεσπισμένα· ἐπ' αὐτοῦ τεθύκασιν τὸν ἀμνὸν, καὶ τὸ πάσχα τετελέκασιν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀγαθὸς καὶ γνήσιος μετὰ Θεοῦ, πέμπει πρὸς Ὀλδὰν τὴν προφήτιν, διαπυνθάνεσθαι ζητῶν, εἰ καταλήξει τῆς ὀργῆς ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, εἰ ἐν καλῷ κείσεται τῆς εὐημερίας ὁ Ἰσραὴλ, καὶ ἀργήσῃ λοιπὸν τὰ διὰ φωνῆς προφητῶν ἐπ' αὐτῷ προαπηγγελμένα. ἡ δὲ πρὸς αὐτοῦ "Τάδε λέγει Κύριος "ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ Εἶπατε τῷ ἀνδρὶ τῷ ἀποστείλαντι ὑμᾶς "πρὸς μέ Τάδε λέγει Κύριος Ἰδοὺ ἐπάγω κακὰ ἐπὶ τὸν "τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῷ πάντας "τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου οὗς ἀνέγνω βασιλεὺς Ἰούδα, "ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με, καὶ ἐθυμίων θεοῖς ἑτέροις, ὅπως "παροργίσωσίν με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ "ἐκκαυθήσεται ὁ θυμὸς μου ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ οὐ "σβεσθήσεται. καὶ πρὸς βασιλέα Ἰούδα τὸν ἀποστεί- "λαντα ὑμᾶς ζητῆσαι τὸν Κύριον, τάδε ἐρεῖτε πρὸς αὐτόν "Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ Οἱ λόγοι μου οὗς "ἤκουσας, ἀνθ' ὧν ἠπαλύνθη ἡ καρδία σου καὶ ἐνετράπης "ἀπὸ προσώπου Κυρίου, ὡς ἤκουσας ὅσα ἐλάλησα ἐπὶ τὸν "τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτῷ, τοῦ εἶναι εἰς "ἀφανισμόν καὶ εἰς κατάραν, καὶ διέρρηξας τὰ ἱμάτιά σου "καὶ ἔκλαυσας ἐνώπιόν μου, καί γε ἐγὼ ἤκουσα, λέγει Κύ- "ριος. οὐχ οὕτως· ἰδοὺ προστίθημί σε πρὸς τοὺς πατέρας 1.429 "σου, καὶ συναχθήσῃ εἰς τὸν τάφον σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ "ὀφθήσεται ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἐν πᾶσι τοῖς κακοῖς οἷς "ἐγὼ εἶμι ἐπάγων ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς κατοι- "κοῦντας αὐτόν." Καὶ πεπλήρωται μὲν ἡ ὑπόσχεσις. ἀνεβάλετο γὰρ τὴν ὀργὴν ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης τὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ

και- ρόν· ἦσαν δὲ τριάκοντά τε ἔτη καὶ ἓν. ἐν δὲ γε τῷ λοίσθῳ καιρῷ κατεστράτευσεν τῆς Βαβυλωνίων ὁ Φαραὼ Νεχαὼ τῆς Αἰγυπτίων ὁ ἡγούμενος, καὶ τῆς ἐνεγκούσης ἐξέθει παν- στρατιᾶ. ἐπειδὴ δὲ ἦν Ἰωσίας ἐν ὑποψίαις, μὴ ἄρα τὴν Ἰουδαίαν καταδηώσων ἀφίκετο, τὸν πολέμου νόμον ὠπλί- ζετο, καὶ ὑπαντιάζειν ἤθελεν. ὁ δὲ ἀποχωρεῖν ἐκέλευεν, ἐπείγεσθαι φήσας ἐπὶ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην, καὶ εἰς τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀποκομίζεσθαι χώραν. ἐπειδὴ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο περιττῶς ἀντετάττετο, πλήττεται μὲν ἐν τῷ πολέμῳ· τεθνεῶς δὲ λοιπὸν οἴκοι τε καὶ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνακομίζεται, καὶ κέχρισται μὲν εἰς βασιλέα Ἰωάχας ὁ υἱὸς αὐτοῦ. τρίτον δὲ μόλις διατελέσαντα μῆνα μετέστησε τῶν σκῆπτρων ὁ Φαραὼ Νεχαὼ, καὶ δεσμεύσας εἶχεν ἐν Αἰγύπτῳ τηρούμενον. ἐπὶ πολλοῖς δὲ χρήμασι κατένευσε μόλις βασιλεύειν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις τὸν Ἐλιακεὶμ ἡγουν Ἰωακείμ, υἱὸν ὄντα καὶ αὐτὸν Ἰωσίου. κατεβιάζετο δὲ οὕτω τὸν Ἰσραὴλ, τοὺς τε ἐν τῇ Σαμαρείᾳ φημί, καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ὡς καὶ δασμοὺς ἐπιθεῖναι τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν, καὶ τέλη παρὰ πάντων ζητεῖν. ἐχόντων δὲ ὧδε τῶν πραγμάτων, καὶ διέποντος τὴν βασιλείαν Ἰωακείμ, ἀνέβη Ναβουχοδονόσορ. κατεκράτησε δὲ οὕτω τῶν Ἱεροσολύμων, 1.430 ὡς ἐλεῖν μὲν εἰς δοῦλον τὸν Ἰωακείμ, δασμολογεῖσθαι δὲ καὶ αὐτὸν, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς καταδηῶσαι τὴν πόλιν. καὶ οὐ μέχρι τούτων ἐπεμέτρεי Θεὸς τοῖς ἀνόσια πεπραχόσι τὴν συμφορὰν, προσετίθει δὲ τι καὶ ἕτερον δυσαχθές τε καὶ φορτικώτατον. ἀπὸ πάσης γὰρ τῆς περιοικίδος γῆς τε καὶ χώρας, ἀπὸ τε Σύρων, φημί, Τυρίων τε καὶ Ἀζωτίων, Ἰδουμαίων καὶ Μωαβιτῶν ληστικὰ συγκροτήματα κατὰ τόπους ἐκθέοντα τὴν τῶν Ἰουδαίων κατεληΐζοντο γῆν. γέ- γραπται γὰρ οὕτως ἐν τοῖς Παραλειπομένοις "Τότε ἤρξατο "ἡ γῆ φορολογεῖσθαι τοῦ δοῦναι τὸ ἀργύριον ἐπὶ στόμα "Φαραὼ, καὶ ἕκαστος κατὰ δύναμιν ἀπρητεῖτο τὸ ἀργύριον "καὶ τὸ χρυσίον παρὰ τοῦ τῆς γῆς βασιλέως, δοῦναι αὐτὸ "Φαραὼ Νεχαὼ. εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἦν Ἰωακείμ ἐν τῷ "βασιλεύειν αὐτὸν, καὶ ἔνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσα- "λήμ, καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ζεχώρα θυγάτηρ Νηρίου "ἐκ Ῥαμὰ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐναντίον Κυρίου κατὰ "πάντα ὅσα ἐποίησαν οἱ πατέρες αὐτοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις "αὐτοῦ ἦλθε Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλωνος εἰς τὴν "γῆν, καὶ ἦν αὐτῷ δουλεύων αὐτὸς ἔτη τρία καὶ ἀπέστη ἀπ' "αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε Κύριος ἐπ' αὐτοὺς τοὺς Χαλδαίους, "καὶ ληστήρια Σύρων καὶ ληστήρια Μωαβιτῶν καὶ υἱῶν "Αμμὼν καὶ τῆς Σαμαρείας." Ταῦτι δὴ πάντα συνέβη παθεῖν ἐξυβρικῶτα τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν, καὶ ἀνοσίως κατεφθαρμένον ἐπὶ τὸ βούλεσθαι προσκυνεῖν "τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ," καθὰ γέγραπται. 1.431 Εἰρημένης δὴ οὖν ἀποχρώντως ἡμῖν τῆς ἱστορίας, φέρε τὸ ῥητὸν ἐπιτροχάδην ἐπιόντες τὰ εἰκότα λέγωμεν. Ἀπαγ- γείλατε χώραις ἐν Ἀσσυρίοις καὶ ἐπὶ τὰς χώρας τῆς Αἰγύπτου καὶ εἶπατε Συνάχθητε ἐπὶ τὸ ὄρος τῆς Σαμαρείας καὶ ἴδετε θαυμαστὰ πολλὰ ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ τὴν καταδυναστείαν τὴν ἐν αὐτῇ. μονονουχὶ γὰρ φησιν Ἀπαγγελλέτω τις ἢ τάχος Αἰγυπτίοις καὶ Ἀσσυρίοις, καὶ καταθεόντων εὐσθενῶς τὰ ὄρη Σαμαρείας ἦτοι τὴν χώραν αὐτὴν ὀρεινὴν γὰρ εἶναί φασιν. οἱ δὲ ἐπειδὴν ἠκωσιν ὄψονται ἐν αὐτῇ θαυμαστὰ πολλὰ καὶ ἀδόκητον καταδυναστείαν. οἱ γὰρ πάλοι νικῶν- τες, ἔλεινοι καὶ ἐν δούλοις ἔσονταί φησιν, οἱ ὄφρῦν ἀνασπῶντες τὴν ὑπερτενὴ κατὰ πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν ἐθνῶν, οἰκτροὶ κείσονται καὶ κατερῆμιμένοι καὶ ὑπὸ πόδας ἐχθρῶν, καὶ τσαύτην ὑπομενοῦσι καταδυναστείαν, ὡς ἀγαπητὸν ἠγεῖσθαι τὸ σῶζεσθαι, καὶ ζῆν ἐν δουλείᾳ, καὶ δασμοὺς εἰσφέρειν τοῖς νενικηκόσι. ἀλλ' οὐκ ἔγνω φησὶν ἡ Σαμαρεία ἃ ἔσται ἐναντίον αὐτῆς, τουτέστιν ἃ συμβήσεται κατ' αὐτῆς. εἶτα ποῦ λοιπὸν οἱ θησαυρίζοντες ἀδικίαν καὶ ταλαιπωρίαν ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν; τί γὰρ ὠνήσεν ἡ πλεο- νεξία φησὶ, καὶ τὸ σωρεύειν αὐτοὺς ἀμαρτίας, διὰ τὸ μὴ θέλειν εἰδέναι τὰ Θεοῦ; ἄρ' οὖν μέχρι τῆς Ἀσσυρίων τε καὶ Αἰγυπτίων ἐφόδου τὰ τῆς συμφορᾶς τοῖς ἡσεβηκόσι κείσεται; οὐδαμῶς φησί. διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ὁ

Θεὸς Τύρος καὶ κυκλόθεν ἡ γῆ σου ἐρημωθήσεται, καὶ κατάξει ἐκ σοῦ ἰσχύν σου, καὶ διαρπαγῆσονται αἱ χῶραι σου. τὸ δὲ Τύρος καὶ κυκλόθεν, ὧδέ που νοήσεις, ἀπὸ Τύρου, φησὶ, καὶ ἀπὸ τῆς κυκλόθεν καὶ περιοίκου γῆς ἐρημωθήσεταιί σου 1.432 ἡ χώρα, καταθεόντων αὐτήν, ὡς ἔφην, τῶν ληστρικῶν συγκροτημάτων. τότε γάρ σου κατάξουσι τὴν ἰσχύν, ἀντὶ τοῦ, πᾶσα δύναμίς σου συνθραυθήσεται, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἀτονήσει συγκεκλασμένη. οὐκοῦν, εἰ λέγοι τυχὸν ἡ τῶν Ἑβραίων ἔκδοσις Ἀπαγγείλατε χώραις ἐν Ἀζωτίοις, καὶ εἰ ἔχοι πάλιν ἡ τῶν ἑβδομήκοντα τὸ ἐν Ἀσσυρίοις, ἀληθεύσει κατ' ἄμφω τὸ εἰρημένον. διήρπασαν γὰρ οὐκ Ἀσσύριοι μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ Σύροι καὶ Ἀζῳτίοι κατὰ πληθὺν ἐκτρέχοντες, καὶ τρόπῳ ληστείας ἀδικοῦντες τὸν Ἰσραὴλ. 9 Τάδε λέγει Κύριος Ὁν τρόπον ὅταν ἐκσπάσῃ ὁ ποιμὴν ἐκ στόματος τοῦ λέοντος δύο σκέλη ἢ λοβὸν ὠτίου, οὕτως ἐκσπασθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν Σαμαρείᾳ κατέναντι φυλῆς καὶ ἐν Δαμασκῶ. 9 Ἐπιτήρει πανταχῆ, καὶ σφόδρα θαυμάσεις τῆς προφητείας τὴν νῆψιν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ εἰσάπαν ἀπόλωλεν ὁ Ἰσραὴλ, σέσωσται δὲ "τὸ κατάλειμμα" κατὰ γε τὴν Ἡσαΐου φωνὴν, ἵνα μὴ δοκοίη ψευδοεπεῖν ἢ αὐτοαλήθεια, συνεισφέρει πάντως ταῖς προαγορεύσει τῶν κακῶν τὸν ἐξ ἡμερότητος ἔλεον. ὥσπερ τοίνυν, φησὶ, κορεσθέντος λέοντος, καὶ τὸ ληφθὲν εἰσάπαξ κατεδηδοκός ζῶον, ὀλίγα μόλις ἀπομείνη λείψανα, δύο σκέλη τυχὸν ἢ καὶ ὠτίου μέρος, καὶ ταῦτα κλάοντες οἱ βοτῆρες συλλέγουσιν· οὕτω γενήσεται τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν Δαμασκῶ, τοῖς κατέναντι φυλῆς, τουτέστι τοῖς ἐχθρὰ πε- 1.433 φρονηκόσι καὶ ἀνθισταμένοις ἀεὶ τῆ τοῦ Ἰούδα φυλῆ. οἱ μὲν γὰρ οἰκοῦντες τὴν Σαμάρειαν ἤλωσαν κατὰ κράτος, καὶ πεπόρθηνται παρ' ἐχθρῶν, καὶ δαπανήσαντος τοῦ πολέμου μονονουχὶ σύμπαντας, ὀλίγοι κομιδῆ διεσώζοντο μόλις, καὶ τῶν τεθνεώτων λείψανα μεμενήκασιν ἐν τῇ χώρᾳ. ἤγουν καὶ καθ' ἕτερον τρόπον ἐξεσπάσθησαν, ὡς ἐκ στόματος λέοντος. ἀπενηνεγμένοι μὲν εἰς τὴν Ἀσσυρίων, ἀνεθέντες δὲ κατὰ καιροὺς τῆς αἰχμαλωσίας, ὑπενόστησαν γὰρ οὐ πάντες, ἀλλ' ὀλίγοι παντελῶς τῶν ἀποκομισθέντων λείψανα. ὅτι δὲ καὶ τὴν Δαμασκὸν ἀνεῖλε κατὰ καιροὺς ὁ Ἀσσύριος Θεγλαφαλασάρ, καὶ μετώκισεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ γῆν, παντί τῳ σαφῆς, καθάπερ ἐγῶμαι· ὡς γὰρ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν γέγραπται, κέκληται ποτε πρὸς ἐπικουρίαν παρ' Ὀζίου τοῦ βασιλέως Ἰούδα, πολεμούντων αὐτῷ τὸ τηνικάδε Φακεὲ τοῦ Ῥομελίου βασιλέως Ἰσραὴλ, καὶ μέντοι καὶ Ῥαασῶν βασιλέως Συρίας. ἀφιγμένος δὲ τὸν τε Ῥαασῶν ἀπέκτεινε, καὶ αὐτὴν εἶλε τὴν Δαμασκὸν. Εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο καὶ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους τὴν ἐκ τῶν προκειμένων διάνοιαν ἀποφέρειν, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ βαδιεῖται. συνήσει γὰρ δὴ καὶ λίαν ὀρθῶς, ἐκεῖνο διενθυμούμενος, ὡς ἤρπασε μὲν ὁ σατανᾶς καὶ κατεδήδοκε τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ τι θηρίον ἀνήμερον, ἀλλ' ἐπεφάνη καὶ βεβοήθηκεν "Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ "θεῖς ὑπὲρ τῶν προβάτων," καὶ ἐξέσπασεν ἡμᾶς, τοὺς τε ἐν τοῖς ζῶσι ὑπολελειμμένους, καὶ τοὺς ἤδη τεθνεώτας. ὡς γὰρ φησιν ὁ μακάριος ψαλμωδός "Τὰς μύλας τῶν λεόντων 1.434 "των συνέθλασεν ὁ Κύριος," καὶ ὡς ὁ Παῦλός φησιν "Ἀπέθανε καὶ ἔζησε, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ." 9 Ἱερεῖς ἀκούσατε καὶ ἐπιμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ Ἰακώβ, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, διότι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ὅταν ἐκδικῶ ἀσβείας τοῦ Ἰσραὴλ ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια Βαιθήλ, καὶ κατασκαφήσεται τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου καὶ πεσοῦνται ἐπὶ τὴν γῆν. συγχεῶ καὶ πατάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν, καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἴκοι ἐλεφάντινοι, καὶ προστεθήσονται οἱ οἴκοι ἕτεροι πολλοὶ, λέγει Κύριος. 9 Ἐπάνεισι πάλιν εἰς ἀφήγησιν ἐναργῆ τῶν συμβησομένων τοῖς ἡσεβηκόσι, τὸν αὐτὸν πλειστάκις κατευρύνων λόγον εἰς ὄνησιν τοῖς ἀκρωμένοις. ὅθεν οἴμαί που τὸ χρῆμα συνεῖς ὡς ἔστιν οὐκ ἀκερδῆς, καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπιστέλλει τισὶ "Τὰ αὐτὰ λέγειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ

ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφα- "λές." προστάττει δὴ οὖν τοὺς ἱερατεύοντας μονονουχὶ καὶ ὑψοῦ τὴν ἰδίαν ἰέντας φωνὴν διαμαρτύρασθαι τῷ Ἰσ- ραήλ, ἕκαστά τε σαφῶς τῶν ὅσον οὐδέπω συμβησομένων προαγορεύειν αὐτοῖς. καὶ τίνας ἄρα νοήσομεν ἦγουν εἶναι φαμεν τοὺς διαπρύσιόν τι βοᾶν ἐπιτεταγμένους; ἄρα τοὺς τῶν δαμάλεων ἱερέας, ἢ τοὺς τῶν ἐν ἐτέρῳ τεμένει εἰδώλων; ἀλλ' οἶμαι τοῦτο ἀπίθανον· οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖνοι διεκίηρξαν τὰ τε σφῶν αὐτῶν καὶ τὰ τῶν ἐτέρων κακὰ οὐς αὐτοὶ πεπλανήκασιν. τίνες οὖν ἄρα λοιπὸν οἱ προστεταγμένοι τοῦτο δρᾶν ἱερεῖς; οἱ ἐξ αἵματος τοῦ Λευί· οὐ γὰρ πάντες 1.435 συνωλισθήκασιν τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ πεπλανημένοις, οὔτε μὴν ἠνέσχοντο λατρεύειν εἰδώλοις, ἀποπηδήσαντες δὲ ταύτητοι τῆς Σαμαρειτῶν, ὑπενόστησαν εἰς Ἱεροσόλυμα. γέγραπται δὲ οὕτω περὶ αὐτῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων. ἔστι μὲν οὖν ὁ λόγος περὶ τοῦ Ἱεροβοάμ· εἶτα τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ δύναμιν ἐξηγούμενος "Καὶ ἦσαν αὐτῷ, φησὶν, Ἰούδα "καὶ Βενιαμίν. καὶ οἱ Λευῖται καὶ οἱ ἱερεῖς οἳ ἦσαν ἐν "παντὶ Ἰσραήλ, συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν "ὀρίων. ὅτι ἐγκατέλειπον οἱ Λευῖται τὰ σκηνώματα τῆς "κατασχέσεως αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς Ἰούδαν εἰς "Ἱερουσαλήμ, ὅτι ἐξέβαλεν αὐτοὺς Ἱεροβοάμ καὶ οἱ υἱοὶ "αὐτοῦ τοῦ μὴ λειτουργεῖν τῷ Κυρίῳ. καὶ κατέστησεν "ἐαυτῷ ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν καὶ τοῖς εἰδώλοις καὶ τοῖς "ματαίοις καὶ τοῖς μόσχοις, ἃ ἐποίησεν Ἱεροβοάμ· καὶ "ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἀπὸ φυλῶν Ἰσραήλ οἳ ἔδωκαν καρδίαν "αὐτῶν τοῦ ζητῆσαι Κύριον τὸν Θεὸν Ἰσραήλ, καὶ ἦλθον "εἰς Ἱερουσαλήμ θῆσαι Κυρίῳ τῷ Θεῷ τῶν πατέρων αὐ- "τῶν. καὶ κατίσχυσαν τὴν βασιλείαν Ἰούδα." Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι περὶ ὧν ὁ λόγος, οὐ μετρίως λελύπηντο, καὶ συγγενείας καὶ κλήρων ἀπεληλαμένοι καὶ λειτουργίας αὐτῆς· ἐξέβαλε γὰρ αὐτοὺς Ἱεροβοάμ· ἀναγκάως αὐτοῖς δὴ μάλιστα κηρύττειν προστέταχε τῶν τε εἰδώλων αὐτῶν καὶ τῆς Σαμαρείας τὴν πόρθησιν, οἰονεῖπως παραμυθούμενος καὶ διδάσκων ὅτι τὰ Θεοῦ φρονεῖν ἠρημένοι, καὶ τὸν τῶν ὅλων Δεσπότην ἠγαπηκότες, οὐ συναπολοῦνται τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἔξω κείσονται τῆς ὀργῆς. ὅταν γὰρ, φησὶν, ἐπιφέρομι 1.436 τοῖς ἐξ Ἰσραήλ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, τότε καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια Βαιθίλ· κατασκαφήσονται γὰρ τὰ κέρατα αὐ- τῶν καὶ πεσοῦνται ἐπὶ τὴν γῆν. ἄρ' οὖν μέχρι τούτων τῆς Σαμαρείας ἡ πόρθησις, καὶ ἀρκέσει μόνον τὸ τεμένη καθε- λεῖν τοῖς καταδηοῦν ἐπιτεταγμένοις καὶ κατασκάψαι θυ- σιαστήρια; οὐ μὲν οὖν· συγγέω γὰρ φησὶ καὶ πατάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν. καὶ ὃ βούλεται δηλοῦν, ἔστι τι τοιοῦτον. τρυφῶντες ἄγαν οἱ ἐν τῇ Σα- μαρείᾳ καὶ τὸ ἐκ τοῦ πλουτεῖν ἔχοντες πλάτος, οἴκους ἑαυτοῖς κατεσκευάζον χειμερίους τε καὶ θερινούς. καὶ τὸν μὲν χειμέριον ὀνομάζει περίπτερον, τὸν οἰονεῖ πανταχόθεν πτεροῖς ἢ τείχεσι περιεζωσμένον, ἵνα ταῖς τοῦ χειμῶνος ἐμβολαῖς μονονουχὶ καὶ ἀπρόσιτος ἦ· θερινὸν δὲ τὸν ἀνει- μένον, καὶ ταῖς τῶν ἀνέμων εὐπνοίαις ἐκκείμενον. οὐκοῦν τοῖς θυσιαστηρίοις, φησὶ, τοῖς κατεσκευασμένοις ὁμοῦ συγγέω καὶ πατάξω οἴκους τε χειμερίους καὶ θερινούς· ἀπολοῦνται δὲ καὶ οἴκοι ἐλεφάντινοι. μεμνήμεθα δὲ ὅτι βεβασιλευκῶς Ἀχαάβ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ τοιοῦτον ἑαυτῷ κατεσκευάσεν οἶκον. προστεθήσονται δὲ καὶ ἕτεροι πολλοὶ φησὶ, τουτέστιν, οἱ τῶν ὑποβεβηκότων καὶ ἀσημοτέρων, ἦγουν λεπτῶν τε καὶ ἀγε- λαίων. διόλωλε γοῦν ἅπασα λοιπὸν ἡ Σαμάρεια, παντὸς οἴκου κατασεσεισμένου. Τί οὖν ἐντεῦθεν εἰσόμεθα πάλιν, ὀρθὰ φρονεῖν ἠρημένοι; ὡς οὐδὲν ὀνήσει λαμπρότης κοσμικὴ τοὺς ἔχοντας, οὐ πλου- τος, οὐ δόξα, οὐχ ἕτερόν τι τῶν εἰς τρυφήν, τῆς εἰς Θεὸν ἀπούσης ἀγάπης, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον τετιμημένης παρ' ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης. "Οὐ γὰρ ὠφελήσουσι θησαυροὶ ἀνό- 1.437 μους," κατὰ τὸ γεγραμμένον, "δικαιοσύνη δὲ ῥύεται ἐκ "θανάτου." οὐκοῦν εἴη ἂν ἄμεινον παρὰ πολὺ τὸ δικαιο- σύνης ἐρᾶν καὶ θησαυρίζειν ἐν οὐρανοῖς, καὶ τῶν ἄνω γλίχεσθαι μονῶν, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος ἠρτῆσθαι φιλεῖν. τὰ μὲν γὰρ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ σμικρὰ τε ἐστὶ καὶ πρόσ- καιρα, καὶ

οὐδαμόθεν ἔχει τὸ βεβηκὸς εἰς ἀσφάλειαν· τὸ δὲ καὶ αἰὲ μένει καὶ σώζεται, καὶ τοῖς ἀπεράντοις αἰῶσι συμπαρομαρτεῖ. Ὁρακοῦσατε τὸν λόγον τοῦτον, δαμάλεις τῆς Βασανίτιδος αἰ ἐν τῷ ὄρει τῆς Σαμαρείας, αἰ καταδυναστεύουσαι πένητας καὶ καταπατοῦσαι πτωχοὺς, αἰ λέγουσαι τοῖς κυρίοις αὐτῶν Ἐπίδοτε ἡμῖν ὅπως πῖωμεν. ὁμνύει Κύριος κατὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ, διότι ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται ἐφ' ὑμᾶς καὶ λήψονται ὑμᾶς ἐν ὅπλοις, καὶ τοὺς μεθ' ὑμῶν εἰς λέβητας ἔμπυροι λοιμοὶ, καὶ ἐξενεχθήσεσθε γυμνοὶ γυνὴ καὶ ἀνὴρ αὐτῆς κατέναντι ἀλλήλων, καὶ ἀπορρίψήσεσθε εἰς τὸ ὄρος τὸ Ῥεμμᾶν, λέγει Κύριος ὁ Θεός.⁹ Ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀγερωχίας καὶ τρυφῆς οἱ τῆς Σαμαρείας περιφανέστεροι, καὶ ταῖς ἐκ πλοῦτου περιουσίαις τοὺς ἄλλοιους ἅπαντας ὑπερκεῖμενοι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, οἴκους ἑαυτοῖς κατεσκεύαζον λαμπροὺς τε καὶ πολυτελεστάτους, καὶ πρέποντας τοῖς καιροῖς, χειμῶνί τε φημί καὶ θέρει, οἱ καὶ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως ἀπολοῦνται, προεκήρυξε τὸ χρῆσ- 1.438 μῶδημα. αὐτοὺς δὴ οὖν ἄρα τοὺς τῶν οἴκων δεσπότας, τοὺς ταῖς ἐξιτήλοις τρυφαῖς καταπαίνεσθαι μεμελετηκότας, δαμάλεις ἀποκαλεῖ τῆς Βασανίτιδος. χώρα δ' ἡ Βασανίτις εὐβοτὸς τε καὶ εὐανθῆς, καὶ πολὺ λίαν ἐπιτηδεῖως ἔχουσα πρὸς τὸ δύνασθαι καταπαίειν ἀμφιλαφῶς τὰ ἐν αὐτῇ βοσκόμενα. ὡς οὖν εὐπαθοῦντας ἄγαν καὶ ἄριστα τεθραμμένους, καὶ μελέτην ἔχοντας τὴν τρυφήν, δαμάλεσι ταῖς ἐκ Βασανίτιδος παρεικάζει Θεός· αἰτιᾶται δὲ, ὅτι κατεδυνάστευον πένητας, καὶ μονονουχὶ ποσὶν ἰδίους συνέθλων πτωχοῦς· "Νομαὶ γὰρ πλουσίων πτωχοὶ," κατὰ τὸ γεγραμμένον. προσεπάγων δὲ ὅτι αἰ λέγουσαι τοῖς κυρίοις αὐτῶν Ἐπίδοτε ἡμῖν ὅπως πῖωμεν, ἀνυποτάκτους ὄντας ἀπέδειξεν, οὐδὲ αὐτοῖς εἴκειν ἀνεχομένους τοῖς κρατοῦσιν αὐτῶν, ὅσον ἦκεν εἰς βασιλίδα τιμὴν, ἀλλ' οἰονεῖπως ἐξ ἀμετρήτου λοιπὸν ἀλαζονείας τὸ οἰκετικὸν καὶ αὐτοῖς τοῖς κυρίοις αὐτῶν ἀπονέμοντας μέτρον. τὸ γὰρ δὴ φάναι τολμᾶν τοῖς προὔχουσι καὶ ὑπερκειμένοις Ἐπίδοτε ἡμῖν ὅπως πῖωμεν, ἐπιθυμούντων ἐστὶ μᾶλλον ὑπηρετεῖσθαι ἢ ὑπηρετεῖν. τί οὖν ἄρα συμβήσεται τοῖς εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀπονοίας ἐκβεβηκόσιν; ὁμνύει φησὶ Κύριος κατὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ, ἦτοι κατὰ τῶν ἀγιασμάτων, ἡγουν μυστηρίων, ἃ ἐστὶ πάλιν αὐτός· κατ' οὐδενὸς γὰρ ἔχει μείζονος ὁμόσαι· ὅτι παρέσονται καιροὶ καὶ ἡμέραι, ὅτε καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς τοὺς οὕτω τρυφῶντας καὶ τεθραμμένους καὶ σπαταλᾶν εἰωθότας, ὁ τοῦ παθεῖν φόβος ἐν τοῖς τοῦ πολέμου πόνοις καὶ ἐν ὅπλοις γενέσθαι παρασκευάσει. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχοντας καὶ ἐσκευασμένους λήψονται, φησὶν, ὁμοῦ φιλτάτοις καὶ γυναιξὶ καὶ κόλαξιν, οἱ μεθ' ὑμῶν ὄντες αἰ πλείσταις μὲν ὄσαις κατεκρότουν εὐφημίαις, ὠνόμαζον δὲ 1.439 καὶ τρισμακαρίους· ταῦτα γὰρ ἐπιφωνεῖ τοῖς τρέφουσιν αἰ τῶν κολάκων τὰ γένη. ἀλλ' ἐμπυρισθήσονται μὲν ἐκεῖνοι· λοιμοὶ γὰρ ἦσαν καὶ ἕτερον οὐδὲν ἀποδεχόμενοι, καὶ τεθραμμάκοτες τοὺς αἰσχροὺς καὶ φιλαμαρτήμονας. γυμνοὶ δὲ δόξης ὑμεῖς, καὶ τρυφῆς ἀπάσης ὡς ἀποτάτω, καὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης εὐημερίας ὡς ἀπημφιεσμένοι, λοιπὸν ἀποκομισθήσεσθε δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι, καὶ ῥιφήσεσθέ φησιν, ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Ῥεμμᾶν. ἔστι δὲ τῆς Ἀρμενίας, ἐν ἐσχάταις ἐκβολαῖς τῆς Περσῶν κείμενον γῆς· ἀγχιτέρμονες γὰρ, ὁμοροὶ τε εἰσὶν ἀλλήλαις αἰ χώραι. Ἔστι τοίνυν ἐντεῦθεν ἰδεῖν, ὡς εἰς πικρὸν καταστρέφει τέλος τοῖς τρυφῶσι τὸ σπούδασμα, καθά φησιν ὁ Σωτὴρ "Μακάριοι οἱ πενθοῦντες νῦν, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται." καὶ καταλήγει μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, εἰς δάκρυον ἢ τρυφήν, πέρασ δὲ πόνων ἀνάπαυσις. καὶ μαρτυρήσει τις λέγων ὅτι "πόνων ἀγαθῶν καρπὸς εὐκλείης." Οὐκ ἀπίθανον δὲ δαμάλεις τῆς Βασανίτιδος τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ γυναῖκας ὑπονοεῖν, αἰ τρυφῆ τε καὶ χλιδαῖς καὶ τοῖς εἰς ὠραϊσμὸν κοσμήμασιν ἐνσπαταλῶσαι τε καὶ καταπαινώμεναι ταῖς τοῦ σώματος ὠραις, κατηγωνίζοντο πένητας καὶ κατεπάτουν πτωχοὺς, μονονουχὶ καταφλέγουσαι πρὸς ἐκτόπους ἡδονὰς τοὺς ἀσθενοῦντας εἰς τοῦτο καὶ πτωχεῖαν ἔχοντας τὴν πνευματικὴν, οἱ, τῆς ἄνωθεν εὐσθενείας τὸν πλοῦτον οὐκ ἔχοντες, ταῖς τῶν παθῶν

προσβολαῖς εὐδιά- θρυπτον ἔχουσι τὴν καρδίαν. αὐται δὴ οὖν αἱ δαμάλεις λέγουσι τοῖς κυρίοις αὐτῶν Ἐπίδοτε ἡμῖν ὅπως πίνωμεν. περι- αυτίζεταί γὰρ ἀεὶ τὰ τῶν γυναίων ἔταιριζόμενα, καὶ βλακείαις ταῖς ἄγαν μονονουχὶ καὶ ἀποκναίουσι τοὺς συνηρπασμένους· 1.440 κἂν εἰ δεσπότης ἔχοιεν αὐτοὺς, ἀλλ' οὖν ὀρῶντα ταῖς ἡδυπαθείαις ὑπεστρωμένους, καὶ τὸ αὐταῖς ὅτι μάλιστα δοκοῦν πληροῦν ἀναπείθουσιν. ἀλλ' ὑμᾶς μὲν φησιν, ὧ δαμάλεις, ἐν ὅπλοις λήψονται· τουτέστιν οὐκ ἐν τάξει τῶν ἐρώντων γεγονότες, οἱ κολακεύοντες ἀναπείθουσι καὶ ὑποκοριζόμενοι θεραπεύουσι, διὰ τοι τὸ λίαν ἠττᾶσθαι τῆς εἰς ὑμᾶς ἡδονῆς, ἀλλ' ὡμῶς καὶ ἀγρίως καὶ νόμῳ πολέμου, καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς μεθ' ὑμῶν τοὺς τρυφῶντας ἐραστὰς κατεμπυριοῦσι. γυμναὶ δὲ ὑμεῖς τῶν ἐκτόπων ἐκείνων ὠραῖσμων, εἰς τὸ ὄρος τὸ Ῥεμμᾶν ἀποκομισθήσεσθε. 9 Εἰσήλθετε εἰς Βαιθήλ καὶ ἠνομήσατε, καὶ εἰς Γαλαλᾶ ἐπλη- θύνετε τοῦ ἀσεβῆσαι.⁹ Παρατίθησιν εὐθὺς ταῖς δίκαις τὰ πλημμελήματα, καὶ ταῖς τῶν δεινῶν ἀφηγήσει γείτονα ποιεῖται χρησίμως τὴν τῶν ἀνοσιουργημάτων ἔνδειξιν ἐναργῆ, ὡς ἂν μὴ καταμω- μήσαιτό τις, μήτε μὴν ἐπαιτιῶτο Θεὸν, ὡς ἀπνηεστέραν ἢ χρὴ ποινήν ἐπαρτήσαντα τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ. τάδε γὰρ ἤξει φησὶν ἐφ' ὑμᾶς, καὶ τάδε. καὶ ἀνθ' ὅτου λέγουσιν εἰς μέσον ἤξει, βοᾷ· εἰσήλθετε εἰς Βαιθήλ καὶ ἠνομήσατε, ἔνθα τὴν δάμαλιν ἀπέθετο τὴν χρυσοῦν ὁ θεομισὴς Ἰεροβοάμ· ἐκεῖ δεινῶς καὶ ἐκτόπως παρανομοῦντες ἀλώσεσθε. νενομοθέ- τηκα μὲν γὰρ διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως "Οὐ ποιήσεις "σεαυτῷ θεοὺς χρυσοῦς καὶ θεοὺς ἀργυροῦς," καὶ "Κύριον 1.441 "δὲ τὸν Θεὸν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύ- "σεις." αὐτοὶ δὲ τὸν ἐμὸν διαγελῶντες νόμον προσκε- κυνήκατε, φησὶ, τοῖς ἔργοις τῶν ἰδίων χειρῶν, καὶ χρυσοῦν ὀρῶντες δάμαλιν καὶ ἄψυχον ὕλην, ἐκαρτερήσατε, λέγοντος τοῦ τὴν πλάνην ἐξευρηκότος "Οὗτοι οἱ θεοὶ σου Ἰσραὴλ, "οἱ τινες ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου." πλείστην δὲ ὄσσην εἰργάσασθε τὴν ἀσέβειαν ἐν Γαλαλᾶις· πόλις δὲ αὕτη τῶν Ἰορδάνου ναμάτων ἐπέκεινα, δεινῶς ἀπονεύσασα πρὸς ἀπόστασιν. καὶ γοῦν ἔφη περὶ αὐτῆς ὁ τῶν ὄλων Θεός "Πᾶσαι αἱ κακίαι αὐτῶν εἰς Γάλαλα, ὅτι ἐκεῖ αὐτοὺς "ἐμίσησα διὰ τὰς κακίας τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν." οὐκοῦν ἦ φησὶν ὁ Παροιμιαστής "Ἐνώπιόν εἰσι τῶν τοῦ "Θεοῦ ὀφθαλμῶν ὁδοὶ ἀνδρῶς, εἰς δὲ πάσας τὰς τροχιάς "αὐτοῦ σκοπεύει." καὶ ἀποδέχεται μὲν τοὺς ὀρθοποδεῖν μεμελετηκότας, ἀποσεῖεται δὲ τὸν ἔξω βαίνοντα τῆς εὐθείας, καὶ ἐφ' ἃ μὴ προσῆκεν ἰέναι σπουδάζοντα. 9 Καὶ ἠνέγκατε εἰς τὸ πρῶτ' ἑθυσίας ὑμῶν, εἰς τὴν τριημερίαν τὰ ἐπιδέκατα ὑμῶν· καὶ ἀνέγνωσαν ἔξω νόμον, καὶ ἐπεκαλέσαντο ὁμολογίας· ἀπαγγείλατε δὴ ὅτι ταῦτα ἠγάπησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος ὁ Θεός.⁹ Πάνδεινον ἀληθῶς καὶ δυσσέβειας ἦκον εἰς λῆξιν τὴν ἀνωτάτω τὸ παρασημαίνειν ἀποτολμᾶν τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν, καὶ ἄπερ ἂν αὐτῷ τε καὶ μόνῳ πρέποι, ταῦτα ταῖς τῶν εἰδώλων ἀνάπτειν τιμαῖς. οἱ γὰρ τοῦτο δρᾶν εἰωθότες, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς τὴν θείαν τε καὶ ἀνωτάτω φύσιν τῶν 1.442 αὐτῆ τε καὶ μόνῃ πρεπωδεστάτων κατασείουσι θρόνων, καὶ τῶν ἱερῶν ἐκπέμπουσι θώκων, ἐνιδρῶνται δὲ ὡσπερ αὐτοῖς τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας. Τοῖς οὖν οὕτω φρικτοῖς ἐγκλήμασιν ἐνισχημένον εὐρή- σομεν τὸν ἀπόπληκτον Ἰσραὴλ. ὁ μὲν γὰρ τῶν ὄλων Θεὸς ἔθεσμοθέτει διὰ Μωυσέως πῆ μὲν ὅτι δύο καταθύειν ἄμνους προσῆκεν αὐτοὺς κατὰ πᾶσαν ἡμέραν ἐν τῇ ἀγίᾳ σκηνῇ, καὶ πρῶτ' μὲν ἓνα, καὶ δείλης δὲ τὸν ἕτερον, τὸ οἶονεῖ συνεχῆς καὶ ἀδιάλειπτον εἰς εὐοσμίαν, δηλὸν δὲ ὅτι τὴν πνευματικὴν, τῆς Ἐκκλησίας ὑποδηλῶν ὡς ἐν αἰνίγμασί τε καὶ τύποις· προσενομοθέτει δὲ πάλιν "Τρεῖς καιροὺς τοῦ ἑνιαυτοῦ ὀφ- "θήσεται πᾶν ἀρσενικόν σου ἐνώπιόν μου." καὶ ἐν τού- τοις τοῖς τρισὶ καὶ διωρισμένοις κατὰ τὸν νόμον καιροῖς, προσῆγον δεκάτας, ἀπαρχὰς ἀγρῶν, θυσίας, εὐχαριστήρια. γέγραπται γὰρ ὅτι "Οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν μου κενός." ἀλλὰ τὰ οὕτως ὀρθῶς διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως τε- θεσπισμένα μεθιστάντες αὐτοὶ πρὸς δόξαν εἰδώλων, ἐν τοῖς ἐκείνων τεμένεσιν ἀνέφερον εἰς τὸ

πρωτὶ τὰς θυσίας, προσ- εκόμιζον δὲ καὶ εἰς τὴν τριημερίαν τὰ ἐπιδέκατα αὐτῶν. τριη-
μερίαν δὲ λέγει τὰς τρεῖς ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθ' ἃς, ὡς ἔφην, ἔδει πᾶν ἀρσενικὸν
ἐνώπιον ἔρχεσθαι Θεοῦ. καὶ οὐ μέχρι τούτων τὸ δυσσέβημα τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ
γὰρ καὶ ἀνέγνωσαν ἕξω νόμον, τουτέστι, τετιμῆκασιν τὸν τῶν ἀλλοτρίων νόμον,
ὀλίγου παντελῶς ἀξιοῦντες λόγου τὸν παρὰ Θεοῦ. προσεκόμιζον γὰρ τὰς θυσίας ἐν
τοῖς τῶν 1.443 εἰδώλων τεμένεσι κατὰ καιροὺς ὠρισμένους καὶ πλείστην ὄσσην
ἐποιοῦντο τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἐξ ἔθους αὐτοῖς ἐορτῶν. ἤγουν ἐκεῖνό φησιν, ὅτι τὰ
εἰς δόξαν ἐμὴν τεθεσπισμένα, τοῖς ἕξω τεθείκασιν, καὶ τὸν ἐμὸν τοῖς εἰδώλοις
ἀνέθεσαν νόμον, αὐτοῖς ἀναφέροντες τὰς κατὰ πρωτὶ θυσίας, καὶ ἐν ταῖς τριημερίαις
ἀνατιθέντες τὰ ἐπιδέκατα αὐτοῖς. καὶ ἐπ- εκαλέσαντο ὁμολογίας. καὶ τὸ μὲν
ἐπεκαλέσαντο ὅτι ἠῶξαντο δηλοῖ, τουτέστιν ὑπέσχοντο ὁμολογίαι δὲ εἰσι τὰ κατὰ
νόμον ἐκούσια, καὶ ἄπερ ἂν τις ἐθελοντῆς προσκομίζοι Θεῷ. εἶτα τοῖς ἱερεῦσιν
ἐπιφωνεῖ τὸ ἀπαγγεῖλατε καὶ διαμαρτύ- ρασθε, ὅτι ταῦτα ἠγάπησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ,
τουτέστιν, οὐχὶ μόνον εἰσάπαξ τετολήκασιν, ἀλλὰ καὶ ἠγάπησαν, τὰ Θεοῦ δηλονότι
μεμισηκότες. δεῖ γὰρ εἶναι μονοτρόπους. τὸ γὰρ τοι χωλεύειν, καὶ ἐπ' ἄμφω βαίνειν
ἐπείγεσθαι, πολλὴν ἂν ἔχοι παρὰ Θεῷ τὴν καταβοήν, καὶ μαρτυρήσει λέγων αὐτὸς ὁ
Σωτῆρ "Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν
ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται "καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει." παγχάλεπον δὲ
τὸ ἀπο- πλανᾶν ἐτέρωθι τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ τῆς αὐτῷ πρε- πούσης τιμῆς ἀξιοῦν
ἐτέρους. ἴδια γὰρ καὶ ἐξαίρετα τὰ Θεοῦ, πρόποι δ' ἂν οὐχ ἐτέρω τῷ μᾶλλον, πλὴν
αὐτῷ καὶ μόνῳ. 9Καὶ ἐγὼ δώσω ὑμῖν γομφιασμὸν ὀδόντων ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν
ὑμῶν, καὶ ἔνδειαν ἄρτων ἐν πᾶσι τοῖς τόποις ὑμῶν, καὶ οὐκ 1.444 ἐπεστρέψατε
πρὸς με, λέγει Κύριος. καὶ ἐγὼ ἀνέσχον ἐξ ὑμῶν τὸν ὑετὸν πρὸ τριῶν μηνῶν τοῦ
τρυγητοῦ· καὶ βρέξω ἐπὶ πόλιν μίαν, ἐπὶ δὲ πόλιν μίαν οὐ βρέξω· μερὶς μία
βραχίσηται, καὶ μερὶς ἐφ' ἣν οὐ βρέξω ἐπ' αὐτήν, ξηρανθήσηται. καὶ συναθ-
ροισθήσονται δύο καὶ τρεῖς πόλεις εἰς. πόλιν μίαν τοῦ πιεῖν ὕδωρ καὶ οὐ μὴ
ἐμπλησθῶσιν, καὶ οὐδ' ὡς ἐπεστρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος.⁹ Ὑπαντᾶ πάλιν
οἰκονομικῶς ὁ λόγος τοῖς εἰωθόσι φιλο- ψογεῖν, καὶ τῆς ἐνούσης Θεῷ γαληνότητος
ἀβουλότατα καταφλυαρεῖν ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀποπληξίας. ἀνθ' ὅτου γὰρ δὴ φαῖεν
ἂν ἴσως τινές· ἀτίθασον οὕτω καὶ δύσοιστον κομιδῇ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἐπιφέρει δίκην,
καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ Θεὸς ἀγαθός; ἀπολογεῖται δὲ οὖν τρόπον τινὰ διὰ
τούτων καὶ ἀποτόμου λοιπὸν ὀργῆς ἀποφαίνει δεδε- μένους· ἐν ταῦτῳ δὲ
δείκνυσιν, ὅτι πλήττει μὲν ἐν ἀρχαῖς ἡμερώτερον τοὺς ἡμαρτηκότας, οὐ δίκας
αἰτῶν, ἀλλ' ἐξ ἐμφύτου φιλανθρωπίας ἐπιστρέφων εἰς ἑαυτὸν, καὶ οἰονεῖ "μάστιγι
τε καὶ πόνῳ" μετατιθεῖς ἐπὶ τὸ δρᾶν ἐλέσθαι τὸ ἄμεινον. γεγονότας γὰρ ἐν οἷς ἔφην,
καὶ οὐκέτι φορητὰ δεδυσσεβηκότας, γομφιασμῷ τε ὀδόντων ἐπαίδευε, καὶ μὴν καὶ
ἄρτων ἐνδεία, τουτέστι λιμῷ. καὶ οὐκ ἐπεστρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος. ἀνέσχον
ἐξ ὑμῶν τὸν ὑετὸν πρὸ τριῶν μηνῶν τοῦ τρυγητοῦ, ἤγουν· ὡς Ἑβραῖοι μᾶλλον
ἐκδεδώκασιν πρεπω- δέστερον· πρὸ τριῶν μηνῶν τοῦ θερισμοῦ, ὅτε μάλιστα τοῖς
ληϊτοῖς ἢ τοῦ καταρδεύεσθαι χρεια πολλή τε καὶ ἀναγκαία 1.445 πρὸς
τελεσφόρησιν. γέγονε δὲ φησι τοσαύτη σπάνις ὑδά- των, ὡς κρίσει τε καὶ ψήφῳ
Θεοῦ τοῦ πάντα εἰδότος, ὕεσθαι μὲν μίαν πόλιν, ἀφαινεῖσθαι δὲ τὴν ἑτέραν·
συναγεῖρεσθαι δὲ αὖ δύο τε καὶ τρεῖς εἰς μίαν, καὶ οὕτως ἔτι διψῆν. καὶ οὐκ
ἐπεστρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος. συμβέβηκε δὲ τὰ τοιαῦτα παθεῖν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ
ἱστορικῶς τε ἅμα καὶ πνευ- ματικῶς. ὡς γὰρ ὁ τοῦ Σωτῆρος εἶρηκε μαθητῆς "Ἡλίας
"ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο "τοῦ μὴ βρέξαι ὑετὸν ἐπὶ
τὴν γῆν καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ "ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ." καὶ λιμὸς γέγονεν
ἀπηνῆς οὕτως ἐν Σαμαρείᾳ, ὡς κεφαλὴν ὄνου πολλῶν πιπράσκεσθαι δηναρίων.
ἀλλὰ καὶ ἐν χρόνοις τῆς Ἱερεμίου προφητείας ἀνέσχε τὸν ὑετὸν ὁ τῶν ὅλων Θεός.

καὶ γοῦν τοὺς περὶ τῆς ἀβροχίας πεποιήται λόγους "Ἐπένθησεν ἡ Ἰουδαία, καὶ αἱ "πύλαι αὐτῆς ἐκενώθησαν, καὶ ἐσκοτίσθησαν ἐπὶ τῆς γῆς, "καὶ ἡ κραυγὴ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀνέβη, καὶ οἱ μεγιστᾶνες "αὐτῶν ἀπέστειλαν τοὺς νεωτέρους αὐτῶν ἐφ' ὕδωρ ἤλθο- "σαν ἐπὶ τὰ φρέατα, καὶ οὐχ εὔροσαν ὕδωρ, ἀπέστρεψαν "τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν κενά. καὶ τὰ ἔργα τῆς γῆς ἐξέλιπον, ὅτι "οὐκ ἦν ὑετός. ἠσχύνθησαν οἱ γεωργοὶ, ἀπεκάλυψαν τὴν "κεφαλὴν αὐτῶν. καὶ ἔλαφοι ἐν ἀγρῷ ἔτεκον καὶ ἐγκατέ- "λιπον, ὅτι οὐκ ἦν βοτάνη. ὄνοι ἄγριοι ἔστησαν ἐπὶ νάπας, "εἴλκυσαν ἄνεμον, ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ "ἦν χόρτος ἀπὸ λαοῦ ἀδικίας." δεδυσσεβηκότων δὴ οὖν οὐ μετρίως τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἀνέσχε τὸν ὑετὸν καὶ γομφιασμὸν ὀδόντων καὶ ἔνδειαν ἄρτων ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς πόλεσιν ἐδίδου Θεός. 1.446 Ἄλλ', ὡς ἔφην ἀρτίως, πεπονθότας αὐτὸ καὶ νοητῶς εὐρή- σομεν τροφή μὲν γὰρ καὶ ποτὸν τοῖς ἐκ γῆς σώμασι, τὰ ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὕδωρ τὸ αἰσθητόν· ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου θείοις τε καὶ οὐρανίοις ἀποτρέφεται λόγοις. νᾶμα δὲ αὐτῆ τὸ πνευματικόν, καὶ πηγὴ κατάρδουσα νοητῶς ἢ θεόπνευστος γραφή, τὸ Χριστοῦ λαλοῦσα μυστήριον. ἀλλ' ὡσπερ ὀδόντες εἰ πάθιοιεν τὸν γομφιασμὸν, ἀδρανέστεροί πως ἂν εἶεν εἰς γε τὸ δύνασθαι καταμασᾶσθαι τι, καὶ καταλεαίνειν τροφήν· οὕτως καὶ ἀνθρώπινος νοῦς κατολισθήσας ἐπὶ τὸ ἄναλκι, καὶ τὸ τῆς νωθείας ἀρρώστημα παθῶν, οὐκ ἂν δύναιτο πνευματικῆς ἐφικέσθαι γνώσεως, καὶ τι καὶ τῶν ἐν θεωρίαις ταῖς ἄγαν ἰσχυραῖς εἰς πέψιν ἐλείν. ἐπαχύνθη τοι- γαροῦν ἡ καρδία τοῦ Ἰσραὴλ· συνῆκε γὰρ οὐδαμῶς τὸ Χριστοῦ μυστήριον· ταύτητοι καὶ ἔνδειαν ἄρτων ἐσχῆκασιν τῶν πνευματικῶν καὶ ὕδατος σπάνιν, ἐπεὶ μὴ ἔχουσι τὸν τρέφοντα Λόγον τὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβεβηκότα, καὶ ζῶν δίδοντα τῷ κόσμῳ, τὸν κατάρδοντα ψυχὰς τῆ τοῦ Πνεύμα- τος χάριτι, τὴν ζῶσαν πηγὴν, τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Υἱὸν, τὴν διὰ νόμου καὶ προφητῶν παράκλησιν. ὡς γὰρ ὁ προφήτης φησὶν Ἡσαΐας "Ἐνετείλατο ταῖς νεφέλαις τοῦ "μὴ βρέξαι ἐπ' αὐτὸν ὑετόν." 9Ἐπάταξα ὑμᾶς ἐν πυρώσει καὶ ἐν ἰκτέρῳ ἐπληθύνετε κήπους ὑμῶν, ἀμπελῶνας ὑμῶν καὶ συκῶνας ὑμῶν καὶ ἐλαιῶνας ὑμῶν κατέφαγεν ἡ κάμπη, καὶ οὐδ' ὡς ἐπεστρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος. ἐξαπέστειλα εἰς ὑμᾶς θάνατον ἐν ὁδῷ Αἰγύπτου, 1.447 καὶ ἀπέκτεινα ἐν ῥομφαίᾳ τοὺς νεανίσκους ὑμῶν μετὰ αἰχμα- λωσίας ἵππων σου, καὶ ἀνήγαγον ἐν πυρὶ τὰς παρεμβολὰς ὑμῶν ἐν τῇ ὀργῇ μου, καὶ οὐδ' ὡς ἐπεστρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος.⁹ Τοῖς ἀναλγήτως ἔχουσι περὶ τὰ ἐξ ὀργῆς συμβαίνοντα, καὶ πολὺ λίαν ὑπτιούμενοι, ἀναπίπτουσι δὲ καὶ οὕτω πρὸς τὸ ῥάθυμον ἔτι, ὥστε τὸ χρῆναι μετανοεῖν οὐδὲ εἰς νοῦν ἔχειν ἀξιοῦν, ἀρκέσειεν ἂν οὐδεὶς τοῦ πληττεσθαι τρόπος, πλείους δὲ μᾶλλον καὶ ἀλλήλων χεῖρους καὶ πρὸς τὸ ἔτι μειζόνως καταλυποῦν ἔχοντες τὴν ἐπίδοσιν. οὐκοῦν ἐπει- δήπερ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ μικρὸν ἦν τάχα πως πρὸς ἐπανόρ- θωσιν, τὸ ἐν ἐνδείαις ἄρτου παιδεύεσθαι καὶ ποτοῦ, ἐπενή- νεκται τὸ παθεῖν καὶ τὰ ἔτι τοῦδε φορτικώτερα, ἢ αὐτῶν ἀσθένεια τῶν σωμάτων, ἢ ὡς ἐν πυρετῷ καὶ ἰκτέρῳ συμ- βαίνουσα. τοῦτο καὶ διὰ φωνῆς πάλιν τῆς Ἱερεμίου εἰρήμενον εὐρήσομεν. ἔφη γὰρ ὅτι "Τάδε λέγει Κύριος "Ἴδου ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν, καὶ "ἀσθενήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα, γείτων καὶ "ὁ πλησίον αὐτοῦ ἀπολοῦνται." ἐπειδὴ δὲ ἦσαν καὶ αἰσχυρῶν λημμάτων ἠττώμενοι, καὶ πολὺ δὴ λίαν βλέποντες εἰς φιλοκερδείας, ταύτητοι πληθύνοντες κήπους τε καὶ ἀμπε- λῶνας, συκῶνάς τε καὶ ἐλαιῶνας, ἤψατο καὶ τῶνδε Θεός, δι' ὧν ἦν εἶκος οὐ μετρίως κατηληγκότας εἰς νοῦν ἐπανήκειν τὸν σῶφρονα, καὶ ἀνθελέσθαι τοῦ χείρονος τὸ συμφέρον, 1.448 ἐπισωρεύων αὐτοῖς ἵνα πανταχόθεν πληττόμενοι σώζοιντο. μικροῦ δὲ ὄντος καὶ τούτου, προσεπενήνεκται καὶ τὸ μειζον. ὅτε γὰρ, φησὶ, τὴν ἐμὴν ἀτιμάζοντες χεῖρα, μόνον· δὲ οὐχὶ Θεοῦ τοῦ πάντα ἰσχύοντος τὸ ἄναλκι καθορίζοντες, τὴν ὁδὸν πεποιήσθε τὴν πρὸς Αἰγυπτίους, "ἵππων σάρκας" τῆς παρ' ἐμοῦ φροντίδος ἀνθηρημένοι, καὶ "Αἰγύπτιον ἄνθρωπον"

προτετιμηκότες, τότε δὴ τότε δεδαπάνηται, φησὶν, ὑπὸ τῆς Βαβυλωνίων ῥομφαίας τὸ μαχιμώτατον ὑμῶν γένος, καὶ ἅπας ὑμῶν ἰππότης αἰχμάλωτος ἦν, ἀπονευροῦντος Θεοῦ καὶ τοὺς εἰδότας εὐδοκιμεῖν, καὶ οὐκ ἀμελέτητον ἔχοντας τὸ νικᾶν ἐν μάχαις. συνήσεις δὲ καὶ ἐτέρως τὸ Ἀπέστειλα εἰς ὑμᾶς θάνατον ἐν ὁδῷ Αἰγύπτου. Ἰωσίου βασιλεύοντος ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, κατεστράτευσε τῆς Βαβυλῶνος Φαραὼ Νεχαὼ τῆς Αἰγυπτίων ὁ τύραννος. ὡς δὲ ἦν ἀνάγκη διὰ τῆς Ἰουδαίων αὐτὸν παρέρχεσθαι γῆς, οἰηθεὶς ὁ Ἰωσίας σκῆψιν μὲν εἶναι τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα ὁδὸν, ὠπλίσθαι δὲ κατ' αὐτοῦ τὸν Αἰγύπτιον, ἀντεξάγει παραλόγως. ἐκεῖ πέπτωκεν ὁ Ἰσραήλ. οὐκοῦν ἐξαπέστειλά φησιν εἰς ὑμᾶς θάνατον ἐν ὁδῷ Αἰγύπτου, τουτέστιν ὡς ἐν παρόδῳ τῶν Αἰγυπτίων, τότε καὶ ἀνήγαγον ἐν πυρὶ τὰς παρεμβολὰς ὑμῶν, ἀντὶ τοῦ, ἐκ βάρων ἀνέσκαψα τὰς τετειχισμένας ὑμῶν καὶ εὐπυργοτάτας πόλεις. ἔφη δὲ τοῦτο καὶ ἐν ἀρχαῖς "Καὶ ἔπορευθη Ἐφραΐμ πρὸς Ἀσσυρίους, καὶ Ἰούδας ἐπλήθυνε" πόλεις τετειχισμένας· καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ εἰς τὰς πόλεις "αὐτοῦ, καὶ καταφάγεται θεμέλια αὐτῶν." οὐκοῦν ἐξ αὐ- τῶν, φησὶ, κατέσεισα βάρων τὰς ὀχυρωτάτας ὑμῶν παρ- εμβολὰς, καὶ οὐδ' ὡς ἐπεστρέψατε πρὸς μὲ λέγει Κύριος. 1.449 Ἐκατέστρεψα ὑμᾶς καθὼς κατέστρεψεν ὁ Θεὸς Σόδομα καὶ Γόμορρα, καὶ ἐγένεσθε ὡς δαλὸς ἐξεσπασμένος ἐκ πυρός, καὶ οὐδ' ὡς ἐπεστρέψατε πρὸς μὲ, λέγει Κύριος.⁹ Οὐδεμίαν, φησὶν, ἐν ὑμῖν τὴν ἐπανόρθωσιν βλέπων, προσ- τέθεικα ταῖς αἰκίαις καὶ τὰ ἔτι τούτων ἀπηνέστερα, καὶ θερμότεραν πεποίημα τὴν καθ' ὑμῶν ἀγανάκτησιν. κατ- ἔστρεψα γὰρ ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα, καὶ οὐκ ἐπεστρέψατε. ἔοικε δὲ τὴν τελευταίαν ἡμῖν ἐν τούτοις πόρθησιν ὑποδηλοῦν, τὴν ἐν καιροῖς Ἰερεμίου διὰ χειρὸς Ναβουχοδονόσορ γεγενη- μένην, ὃς πᾶσαν μὲν εἴλε τὴν Ἰουδαίαν, ἐνέπρησε δὲ καὶ αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὰς περιοίκους αὐτῆς πόλεις τε καὶ κώμας, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν θεῖον κατασπάσας ναὸν, δο- ρικτήτους ἔχων τοὺς ἐκ τοῦ πολέμου περιλειμμένους, οἴκοι πάλιν λαμπρὸς καὶ νενικηκὼς τοῖς ἀλοῦσιν ὁμοῦ ἀν- εκομίζετο, οἳ καὶ μόλις ἐπανήλθον εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐτῶν ἐπ' αὐτοῖς πληρωθέντων τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα. Κῦρος γὰρ, ὡς ἔφην, τὴν Βαβυλῶνα ἐλὼν, τῆς αἰχμαλωσίας ἀνήκε τὸς περιλειφθέντας καὶ σεσωσμένους ἐξ Ἰσραήλ. διὰ τοῦτο, φησὶν, ἐγένεσθε ὡς δαλὸς ἐκσπασθεὶς ἐκ πυρός, οἷον δαλίον ἡμίφλεκτον, καὶ ἐν ὀλίγοις ἔτι λειψάνοις σωζόμενον. Θεοῦ τοιγαροῦν παιδεύοντος, τὸ ὑπτιοῦσθαι πικρὸν, παραί- τιον δὲ καὶ τῶν ἔτι δυσαχθεστέρων ἔσται κακῶν τοῖς τὴν αἴσθησιν ἀποσειομένοις, ἀπὸ γε τοῦ δεῖν ἀκαταλήκτως ἰέναι πρὸς τὸ δρᾶν ἐλέσθαι καὶ φρονεῖν ἂ μὴ θέμις. ὄνπερ γὰρ τρόπον οἱ τὰς τῶν σωμάτων ἀνακόπτοντες νόσους, καὶ τοῦ 1.450 θεραπεύειν δύνασθαι τὴν πεῖραν ἐξησκηκότες, τὰ τῶν τραυ- μάτων δυσαισθητότερα θερμοῖς καὶ δριμέσι φαρμάκοις ἀπο- καθαίρουσι, καὶ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἀκαθαρσίας τὸ πάχος ἀπολεπτύνοντες, τοῖς ἐκ τῆς τέχνης ἐπικουρήμασι παρα- χωρεῖν ἀναπειθουσιν, οὕτω καὶ ὁ πάντα γινώσκων Θεὸς τοὺς ἀναλήγτως ἔχοντας περὶ τὰ μικρὰ, ταῖς ἔτι χαλεπωτέραις καταφορτίζει πληγαῖς, ὧν εἴπερ τις σοφός τε ἐστὶ καὶ ἀγχί- νους, παραιτοῖτο ἂν εἰκότως πρὸ πείρας τὴν ἔφοδον. 9 Διὰ τοῦτο οὕτως ποιήσω σοι Ἰσραήλ.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ, φησὶ, τόδε τι πεποικηκός, κάκεῖνο προσ- θέντος, καὶ μονονουχὶ πᾶν εἶδος ἐπαγάγοντος αἰκίας καὶ πόνων, δυσαλήγτως ἔχοντας τεθέαμαί τε καὶ ἐξ αὐτῆς ἐμάνθανον πείρας, ταύτητοι καὶ οὕτως ποιήσω σοι. πῶς δὲ οὕτως; οὐ γὰρ ἠρκέσθην τοῖς πρώτοις· προσεπήγαγον δὲ καὶ τὴν ἐν ἴσῳ Σοδόμοις καταστροφὴν. τελευταία γὰρ, ὡς ἔφην, αὐτοῖς ἢ τοιάδε πληγὴ διὰ τῆς θείας ὀργῆς ἐπενήνεκται. 9 Πλὴν ὅτι οὕτως ποιήσω σοι, ἐτοιμάζου ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν σου, Ἰσραήλ.⁹ Ἄλλ' εἰ δὴ βούλοιο, φησὶν, ἀναμαθεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὕτως ποιήσω σοι, πεύση δὴ πάντως, μονονουχὶ πληττομένοις ὑμῖν ἐπιβοῶντός τε καὶ λέγοντος Ἐτοιμάζου τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν σου Ἰσραήλ. τὸ ἐτοιμάζου φησὶν ἀντὶ τοῦ Σπούδαζε, ἄοκνός τε καὶ πρόθυμος ἔσο τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν μὴ ἄλ- 1.451

λότριον καὶ ψευδώνυμον, ἀλλὰ τὸν Θεόν σου Ἰσραὴλ, τουτέστιν, ὃν δι' αὐτῆς ἔγνωσ τῆς πείρας, ὡς ἔστι Θεὸς φύσει τε καὶ ἀληθῶς, καὶ οὐ διὰ τῆς τινων εὐτεχνίας ἐξηυρημένος, καθάπερ ἀμέλει τὰ ἐκ ξύλων ἢ λίθου πεποιημένα. Ἐπίδοτι ἰδοὺ ἐγὼ στερεῶν βροντὴν καὶ κτίζων πνεῦμα καὶ ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν χριστὸν αὐτοῦ, ποιῶν ὄρθρον καὶ ὁμίχλην, καὶ ἐπιβαίνων ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς, Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῶ.⁹ Τῆ τοῦ προὔχοντος ἀντιπαραθέσει, τὸ ἐν ὑπολήψει τῆ χειρόνι ῥαδίως ἐλέγχεται. ἵνα τοίνυν τῶν εἰδώλων τὸ ἀδρανὲς ἐκφαίνεται παρά γε τοῖς οἰθηθεῖσιν ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀβελτερίας ὡς θεοὶ τε εἶεν καὶ προσκυνεῖσθαι πρέποντες, χρησίμως ἡμῖν ἑαυτὸν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἐμφανῆ καθιστὰς, ποιητὴν εἰσφέρει καὶ τῶν ὄλων Δημιουργὸν, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνημμένον τὴν ἐξουσίαν, καὶ οἰονείπως τῶν ἀνθρωπίνων οἰακοστρόφον, ἐπέκεινά τε ὄντα παντὸς ὑψώματος καὶ ἀπάσης ὑπεροχῆς, καὶ ταμίαν ὡσπερ τινὰ τῆς ὄλης κτίσεως. Θεοῦ γὰρ φύσις τὸ πάντων ἐπέκεινα, καὶ οὐ τοπικοῖς ὑψώμασιν ἀλλὰ ταῖς τῆς εὐκλείας ὑπεροχαῖς, καὶ ἀσυγκρίτῳ δυνάμει παντὸς γενητοῦ μέτρον ὑπερκεῖμενον. Ἐπικαλοῦ τοιγαροῦν τὸν Θεόν σου, φησὶν, Ἰσραὴλ, ἐπιγινώσκων τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, τὸ παναλκὲς τῆς ὑπεροχῆς. ἐγὼ γὰρ εἶμι, καὶ οὐχ ἕτερος, ὁ στερεῶν βροντὴν, τουτέστι καὶ συννεφείαις καλύπτων τὸν οὐρανὸν, καὶ καθιεὶς ὑετοῦς, 1.452 καὶ κτίζων πνεῦμα, τουτέστι πάλιν, ἀνέμων ποιητῆς. ἀπαγγέλλων δὲ καὶ εἰς ἀνθρώπους τὸν χριστὸν αὐτοῦ. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι "Δι' ἐμοῦ βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ τύραννοι δι' ἐμοῦ "κρατοῦσι γῆς." χριστὸν γὰρ ἐν τούτοις, οὐχὶ τὸν Ἐμμανουὴλ, τὸν κεχρισμένον δὲ μᾶλλον εἰς βασιλέα φησὶ πνευμά τε ὁμοίως, οὐχὶ τὸ θεῖόν τε καὶ ἅγιον· κἂν εἰ μαινόντιοι τινες τῶν τὰ ὀρθὰ διαστρέφειν μεμελετηκότων· ἀλλὰ τουτὶ τὸ ἐν ἄερί τε καὶ ἐγκόσμιον, περὶ οὗ φησι καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ "Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ "ἀκούεις· ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· "οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος." ἐγὼ τοίνυν, φησὶν, ὁ νεφέλας συνάγων καὶ στερεῶν βροντὴν, καὶ "ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν," ὁ φανερόν καθιστὰς ὃν ἂν ἐθέλοιμι τοῖς τῆς βασιλείας ἐναβρύνεσθαι θώκοις. οὐκοῦν Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριεύόντων, ὁ φύσει Θεός, αὐτὸς ὁ ποιῶν ὄρθρον, τουτέστιν ἡμέραν ἥτοι φῶς, αὐτὸς ὁ ποιῶν ὁμίχλην, τουτέστι, σκότος ἢ νύκτα· αὐτὸς ὁ ἐπιβαίνων ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς, ὁ παντὸς ἐπληρούμενος καὶ ὑψηλοῦ κρείττων τε καὶ ὑπερκεῖμενος, ὄνομα τε πρέπον καὶ πολὺ λίαν ἐοικὸς τῆ ἑαυτοῦ δόξῃ φορῶν, τὸ Κύριος παντοκράτωρ. Θεὰ δὴ οὖν, ὄσσην ἐφ' ἡμᾶς ποιεῖται τὴν ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν ὁ τῶν ὄλων Θεός. ἐπαρτήσας γὰρ τὴν ἀπειλήν, καὶ τὰ μὲν ὡς ἤδη γέγονε, τὰ δὲ ὡς ἔσται προεπιρηκῶς, καλεῖ πρὸς ἐπίγνωσιν, καὶ μυσταγωγεῖ τὸν ἐκκεκλικότα, καὶ ἀνακομίζει πρὸς σύνεσιν τὸν ἐξ ἀμαθίας ὠλισθηκότα· καὶ τοῖς οὐκ εἰδόσι τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς Δεσπότην, ἀπὸ γε τοῦ πάντα δύνασθαι κατορθοῦν καὶ καταρχειν τῶν ὄλων, ἑαυτὸν καθίστησιν ἐναργῆ. τοῦτο δὲ ἦν "πόνῳ καὶ μάστιγι" σωφρονίζοντος, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἀνεθελήτως αὐτοῦ καταπαιδεύοντος εἰς ἐπιστροφήν, καὶ τὰ δι' ὧν ἦν εἰκὸς ἀναμαθεῖν δύνασθαι τὰ ἀμείνω φρονεῖν, χρησίμως ἐπάγοντος. Ἐκούσατε τὸν λόγον Κυρίου τοῦτον, ὃν ἐγὼ λαμβάνω ἐφ' ὑμᾶς θρηῖνον. οἶκος Ἰσραὴλ ἔπεσεν, οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῆ τοῦ ἀναστῆναι. παρθένος τοῦ Ἰσραὴλ ἔσφαλεν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς, οὐκ ἔστιν ὁ ἀναστήσων αὐτήν.⁹ Οἱ μακάριοι προφηῆται τὰ κακὰ τὰ κατὰ τινων ἐσόμενα προαναμανθάνοντες, εἶτα δειμάτων ἐντεῦθεν ἀναπιμπλάμενοι καὶ ὑπεραλοῦντες ὡς ἀδελφῶν, θερμότερας ἔσθ' ὅτε ποιοῦνται τὰς ἐπιπλήξεις, μονονουχὶ δάκνοντες ἐξ ἀγάπης, καὶ διανιστάντες εἰς νῆψιν τῆ προαγορευεῖ τῶν ὅσον οὐδέπω συμβησομένων. τοιοῦτόν τι καὶ νῦν ὁ Προφήτης ἐπιτελεῖ, λέγων μὲν ὡς ἐξ ἰδίου προσώπου, πλὴν οὐχὶ τὰ ἀπὸ γνώμης ἰδίας, ἀλλ' ὡς ἐκ θείων χρησμοδημάτων. ταύτητοί φησιν Ἐκούσατε τὸν λόγον Κυρίου τοῦτον ὃν ἐγὼ

λαμβάνω ἐφ' ὑμᾶς θρήνον. λελάληκε μὲν γὰρ ἐν ἑμοῖ, φησὶν, ὁ τῶν ὅλων Θεός, συντέθειται δέ μοι θρήνος ἐφ' ὑμᾶς τοὺς ἀποφοιτῶντας αὐτοῦ. καὶ τί δὴ ἄρα τὸ γοερὸν ἐστὶ μέλος; τί τὸ θρήνημα; καὶ ἐφ' ὅτω περ ἂν γένοιτο παρ' ἑμοῦ τὸ δάκρυον; δεινὴ καὶ ἀνουθέτητος ἢ συμφορά. οἶκος Ἰσραὴλ ἔπεσε. συνειστήκει μὲν γὰρ, τιμωμένου τε καὶ ἀγαπωμένου Θεοῦ, καταπέπτωκε 1.454 δὲ νυνὶ, ταῖς τῶν πλανωμένων ἀπονοίαις παρωτρυμμένου. εἶτα τίς ὁ ἐγερωῶν τὸν τοῖς θείοις νεύμασι καταπίπτοντα; ἔσφαλεν ἢ παρθένος, ἀντὶ τοῦ πεπόρνευκε. ποία δὲ αὕτη; πάντως που πάλιν ὁ Ἰσραὴλ, ἤγουν ἢ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴ, πρὸς ἣν εἴρηται παρὰ Θεοῦ "Οὐχ ὡς οἶκόν "με ἐκάλεσας καὶ πατέρα καὶ ἀρχηγὸν τῆς παρθενίας σου;" οὐκοῦν ἢ τῆς παρθενίας ἀρχηγὸν λαχοῦσα Θεὸν, ἔσφαλεν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς, τουτέστι, πεπόρνευκε καὶ ἀπροφάσιστον ἔχει τὴν ἀμαρτίαν. πεπόρνευκε μὲν γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ ποτέ· ἀλλ' ἦν ἐν γῆ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ τοῖς τῶν κρατούντων ὑπέστρωτο νόμοις, τάχα που καὶ ἀβουλήτως εἰς τὰ ἐκείνων ἔθνη κατεβιά- ζετο, τῆς προγονικῆς εὐσεβείας ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐξωθουμένη· νυνὶ δὲ μαχλὰς κατωθοῦντος οὐδενός· ἔστι γὰρ ἐπὶ τῆς ἰδίας, ἔνθα νόμος ὁ παιδαγωγός, ἀποκομίζων αὐτὴν εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντος Θεοῦ, ἀνειμένη δὲ καὶ ἔλευ- θέρα καὶ ἀνεπίπληκτος παντελῶς ἢ εἰς πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἀρίστων ὁδός. τίς οὖν αὐτῇ τῆς ἀπολογίας ἐκπορισθεῖη λοιπὸν ὁ τρόπος; πεπόρνευκε γὰρ, οὐ βεβιασμένη· πόθεν; ἀλλ' ἔκοῦσα λοιπὸν. ταύτητοι κατερῥαγμένη· οὐκ ἔστιν ὁ ἐγερωῶν. εἰρήσθω δὴ οὖν εὖ μάλα καὶ πρὸς γε ἡμῶν αὐτῶν τῷ πάντα ἰσχύοντι Θεῷ "Σὺ φοβερός εἶ, καὶ τίς ἀντιστή- "σεται σοὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς σου." Πέπτωκε δὲ καὶ ἐτέρως ἢ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς, διὰ τῆς εἰς Χριστὸν παροινίας καταβιαζομένη πρὸς ὄλεθρον, καὶ κεῖται λοιπὸν ἐπαμύνοντος οὐδενός, περιμένουσα δὲ πάλιν τὴν τοῦ κατοικτείροντος χάριν, φημὶ δὴ Χριστοῦ. κληθῆ- 1.455 σεται γὰρ καὶ αὕτη πρὸς ἐπίγνωσιν διὰ πίστεως ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς. 9 Διότι τάδε λέγει Κύριος Ἡ πόλις ἐξ ἧς ἐξεπορεύοντο χίλιοι, ὑπολειφθήσονται ἑκατὸν· καὶ ἐξ ἧς ἐξεπορεύοντο ἑκατὸν, ὑπολειφθήσονται δέκα τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ.⁹ Διατρανοῖ δὴ λίαν ἐν τούτοις τὸ τίνα πεσεῖται τρόπον. κένανδροι γὰρ, φησὶν, ἀπομενοῦσιν αἱ πόλεις, δαπανῶντος τοῦ πολέμου τοὺς ἐν αὐταῖς, καὶ ἀθλιότητος εἰς τοῦτο μετα- κομίζοντος, ὡς μόλις αὐταῖς τὴν δεκάτην ἀπομεῖναι μοῖραν. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ παροτρύνοντες ἀνενηνόχασιν τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσιν εἰς τὴν τριημερίαν τὰ ἐπιδέκατα αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ μόλις ὡς ἐν μοῖρα δεκάτη περιλειφθήσονται, μονονουχὶ ταλαντεύοντος Θεοῦ τὸ πλημμέλημα, καὶ ταῖς δυσσεβείαις αὐτῶν ἀντεπάγοντος τὴν ἰσόρροπον δίκην. Φοβερόν οὖν ἄρα τὸ ἐν θυμῷ παιδεύεσθαι ταύτητοι καὶ ἐλιπάρει Θεὸν ὁ προφήτης λέγων "Παίδευσον ἡμᾶς, Κύριε, "πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἐν θυμῷ, ἵνα μὴ ὀλίγους ἡμᾶς "ποιήσης." 9 Διότι τάδε λέγει Κύριος πρὸς τὸν οἶκον Ἰσραὴλ Ἐκζητήσατέ με καὶ ζήσεσθε· καὶ μὴ ἐκζητεῖτε Βαιθὴλ καὶ εἰς Γάλαγα μὴ εἰσπορεύεσθε, καὶ ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου μὴ ἀναβαίνετε, ὅτι Γάλαγα αἰχμαλωτευομένη αἰχμαλωθευθήσεται, καὶ Βαιθὴλ ἔσ- ται ὡς οὐχ ὑπάρχουσα. ἐκζητήσατε τὸν Κύριον καὶ ζήσατε, 1.456 ὅπως μὴ ἀναλάμψη ὡς πῦρ ὁ οἶκος Ἰωσήφ καὶ καταφάγεται αὐτὸν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ.⁹ Οὐκ ἔα πάλιν τοὺς ἡμαρτηκότας κατολισθεῖν εἰς ἀπό- γνωσιν, καίτοι δειναῖς καὶ ἀφορήτοις πλημμελείαις ἐνε- λημμένους· προΐσχεται δὲ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ, σαγηνεύων εἰς μετάγνωσιν· εἰσκεκόμικέ τε καὶ νῦν ἀναγκαίως αὐτὸν ἀνήσειν αὐτοῖς ὑπισχνούμενον τὰ ἐγκλήματα, ἀπαλλάξειν δὲ καὶ ποινῆς καὶ τῶν εἰς τοῦτο δειμάτων. φύσει γὰρ ἀγαθὸς ὁ Δημιουργός, "Μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ "μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις," καθὰ γέγραπται, καὶ ἦ φησὶν αὐτὸς διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ "Οὐ θέλει τὸν θάνατον τοῦ "ἀποθνήσκοντος, ὡς τὸ ἀποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ "αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ζῆν αὐτόν." εἴπερ οὖν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθε τὸ ζῆν, καὶ ἀξιόληπτον ὑμῖν τὸ χρῆμα φαίνεται, καταλήγετε τῆς ἀπάτης, καὶ τῆς οὔτω

μακρᾶς ἀμαθίας ἀποπηδήσαντες, ἐκζητήσατέ με φησὶ, τουτέστιν, ἔμοι λατρεύσατε τῷ φύσει Θεῷ, τῷ ζωοποιῷ, τῷ σώζειν ἰσχύοντι, ἔξω τε παντὸς τιθέντι κακοῦ τοὺς σεβομένους αὐτόν. δεῖ δὲ δὴ, φησὶ, προαπονίπτειν ἑαυτοὺς, τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἔξωθούντας τῆς ἀποστασίας τὸν ῥύπον, καὶ προεκτῆκιν εὖ μάλα τὴν ἐκ τοῦ πεπλανῆσθαι κηλῖδα, κολλᾶσθαι τε οὕτω λοιπὸν τῷ παναγάθῳ Θεῷ. Τί δὲ δὴ καὶ δρᾶν ἔδει μετανοεῖν ἐλομένους, διεσάφει λέγων Μὴ ἐκζητεῖτε Βαιθὴλ καὶ εἰς Γάλγαλα μὴ εἰσπορεύεσθε, καὶ εἰς τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου μὴ ἀναβαίνετε. φρέαρ δὲ ὄρκου τὰ 1.457 Γέραρά φησι· πόλις δὲ αὕτη τῶν Φυλιστιεῖμ, ἦτοι τῶν Παλαιστινῶν. ἐπειδὴ γὰρ ὤμοσαν ἀλλήλοισι ὃ τε θεσπέσιος Ἀβραὰμ καὶ Ἀβιμελὲχ, καὶ συνθήκας εἰρηνικὰς ἔθεντο ἐπὶ τοῦ φρέατος, μετωνόμαστο λοιπὸν ἢ πόλις εἰς τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου. Γάλγαλα δὲ οὖν καὶ Βαιθὴλ καὶ μέντοι καὶ Γέραρα πόλεις ἦσαν πολὺ λίαν πρὸς ἀσέβειαν ἐκτετραμμένοι, καὶ πολυειδῆ τοῖς ἀπατωμένοις παρατιθεῖσαι τὴν πλάνην. τούτων ἀναγκαίως ἀποφοιτᾶν προστέταχεν, ἀναπλέξας τῷ λόγῳ καὶ ἀπειλῆν, ἵνα πανταχόθεν συνελαύνη πρὸς τὸ συμφέρον. οἰχήσονται γὰρ φησι Βαιθὴλ τε καὶ αἱ λοιπαί. καὶ ἡ μὲν αἰχμάλωτος βαδιεῖται πρὸς ἐχθροὺς, ἢ δὲ οὕτω καταπρησθήσεται, ὡς δοκεῖν ἤδη πως μηδὲ ὑπάρξει ποτέ. οὐκοῦν ζητεῖσθω Θεὸς, ἵνα ζήσητε, φησὶ, πρὶν ἀναλάμψαι τὸν οἶκον Ἰωσήφ καὶ καταφάγεται αὐτόν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων. τὸ μὲν οὖν ἀναλάμψαι τὸ ἐμπρησθῆναι φησιν, οἶκον δὲ Ἰωσήφ ὀνομάζει τὸν Ἐφραΐμ, ἦτοι τοὺς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ· γεγόνασι γὰρ ἐξ Ἰωσήφ Ἐφραΐμ τε καὶ Μανασσῆς. ὡσπερ οὖν ὅταν αὐτοὺς Ἰσραὴλ ὀνομάζη, νοοῦμεν ὡς ἐκ πατρὸς κεκλήσθαι τοὺς ἐξ αὐτοῦ, οὕτω καὶ λέγει τυχὸν Ἰωσήφ, κατὰ τὸν ἴσον συνήσεις τρόπον. Καλὴ τοιγαροῦν ἡ μετάγνωσις, ἀποσοβοῦσα τὰς δίκας, καὶ τὰ ἐξ ὀργῆς ἀνακόπτουσα, ἔξω τε τιθεῖσα τοὺς ἐπιτηδεύοντας αὐτῆν τῶν δεσποτικῶν κινήματων, καὶ ἀπάσης ἡμᾶς ἀπαλλάττουσα συμφορᾶς. 9Κύριος ὁ ποιῶν εἰς ὕψος κρῖμα, καὶ δικαιοσύνην εἰς γῆν ἔθηκεν· 1.458 ποιῶν πάντα καὶ μετασκευάζων, καὶ ἐκτρέπων εἰς τὸ πρῶτ' σκιάν, καὶ ἡμέραν εἰς νύκτα συσκοτᾶζων, ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς, Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ. ὁ διαιρῶν συντριμμὸν ἐπὶ ἰσχὺν καὶ ταιλαιπωρίαν ἐπὶ ὀχύρωμα ἐπάγων.⁹ Μυσταγωγικὸς ὁ λόγος, καὶ ὅτι μάλιστα πρέπων τοῖς καλουμένοις εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ, καὶ πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας φῶς ἰέναι σπουδάζουσι. πρόκειται γὰρ τῷ Προφήτῃ διδάξαι τοὺς πλανωμένους, πρῶτον μὲν ὅτι τῷ τῶν ὄλων τὸ κράτος ἀνήπται Θεῷ, καὶ τοῖς αὐτοῦ νεύμασι πηδαλιουχεῖται τὰ σύμπαντα, καὶ νόμῳ δικαιοσύνης ἢ παμμακαρία τῶν ἀγγέλων ὑπενήνεκται πληθὺς· καὶ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς ἀκόλουθόν τε καὶ ἀναγκαῖον τοῖς τῆς παρ' αὐτοῦ δικαιοσύνης κατεζεύχθαι νόμοις. εἰ γὰρ τὸ ἄμεινον ἐν τούτοις καὶ δουλεῖ Θεῷ, καὶ ὑπέστρωται μετὰ φόβου τῶν ἐν ὕψει πνευμάτων ἢ ἀγία πληθὺς, πῶς ἂν ἢ πόθεν τὸ ἀνεπίπληκτον ἔχοι διανενευκὸς εἰς τὸ ἐξήνιον τὸ οὕτω μεινεκτούμενον φύσει τε καὶ δόξῃ, τουτέστιν, ὁ ἐκ γῆς τε καὶ εἰς γῆν ἄνθρωπος; ὁ τοίνυν, φησὶ, τῶν ὄλων Κύριος ὁ εἰς ὕψος ποιῶν κρῖμα. ὁμοιον δὲ ὡς εἰ λέγοι Ὁ τοῖς ὕψου τε καὶ ἄνω πνεύμασι τῆς αὐτοῖς πρεπούσης δικαιοσύνης ἐντιθεὶς τὸν τρόπον· κρῖμα γὰρ τὴν δικαιοσύνην φησὶν· αὐτὸς τέθεικε καὶ εἰς γῆν δικαιοσύνην, τουτέστιν, ὠρίσατο καὶ τοῖς ἐν γῆ νόμους, καθ' οὓς ἂν πρέποι διαζῆν αὐτοὺς, εἰ ἐν λόγῳ τέθειται παρ' αὐτοῖς τὸ εὖ εἶναι καὶ ζῆν, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ μετέχειν ἡμερότητας καὶ φιλανθρωπίας. ὅτι δὲ ἔστι παντοκράτωρ καὶ παναλκῆς ὡς Θεὸς, καὶ ἀμήχανον αὐτῷ παντε- 1.459 λῶς οὐδὲν, εἵκει δὲ καὶ αὕτη τῶν στοιχείων ἢ φύσις, καὶ μεθίσταται τὰ ὄντα πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν, ἀποδείκνυσι, λαβὼν εἰς παράδειγμα τὸ ἐκτρέπειν μὲν εἰς τὸ πρῶτ' σκιάν, ἡμέραν δὲ αὖ συσκοτᾶζειν εἰς νύκτα· καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις, ὅτι καὶ ἐξ ἄλδος ὕδωρ, ἀφάτῳ δυνάμει πρὸς τὸ ὕψου τε καὶ ἄνω καλῶν, γλυκὺ καθίησι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, τοῖς τοῦ κρατοῦντος νεύμασι

μεταχωροῦν εἰς τὸ παρὰ φύσιν. ἐκτρέπεσθαι δέ φησιν εἰς τὸ πρωῖ σκιὰν, τουτέστι, τὴν νύκτα, ἤγουν τὸ σκότος μεταφοιτᾶν εἰς ἡμέραν. ὡς γὰρ ὁ μακάριος γράφει Μωυσεῖς "Σκότος ἦν" ἐν ἀρχαῖς "ἐπάνω τῆς ἀβύσσου," τουτέστιν ἡ σκιά· ἀλλ' "εἶπεν ὁ Θεός, φησὶ, καὶ "ἐγένετο φῶς" οὕτως εἰς τὸ πρωῖ, τουτέστιν εἰς ἡμέραν, μετατετράφθαι φαμέν τὴν σκιὰν, τουτέστι τὸ σκότος. ἀλλ' ἡμέρας γεγενημένης ἐπελάβετο αὐθις ἡ νύξ· τοῦτο ἐστὶ τὸ ἡμέραν εἰς νύκτα συσκοτάζειν. ὠφελεῖ δὴ οὖν ὁ Προφήτης τοὺς πεπλανημένους, οὐκ ἄψυχον ὕλην, τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν καταδεικνύς, οὔτε μὴν ἐν ἴσῳ ταῖς δαμά- λει ταῖς χρυσαῖς, ἤγουν κατὰ τινὰς ὄντας τῶν ἐκ τέχνης ἀνθρωπίνης ἐξηυρημένων θεῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄνω πνευμάτων βασιλέα καὶ νομοθέτην, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς ὁμοίως, καὶ δεσπόζοντα τῶν στοιχείων, καὶ πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν μετα- κλίνοντα τῶν ὄντων τὴν φύσιν. ταύτη γὰρ δὴ, καὶ μάλα δικάως, φησὶν ὄνομα πρέπον αὐτῷ τὸ Κύριος ὁ Θεός ὁ Παντοκράτωρ. ἐπειδὴ δὲ ταῦτά ἐστι φύσει τε καὶ ἀληθῶς, διαιρεῖ συντριμμὸν ἐπὶ ἰσχὺν, ἐπάγει δὲ καὶ ταλαιπωρίαν ἐπ' ὀχύρωμα· καταδράττεται φησὶ τῶν ὑπερηφάνων, καὶ τοῖς 1.460 ἀποσειομένοις τὸν αὐτοῦ ζυγὸν ἐπιμερίζει συντριβάς. ἀλλὰ κἂν εἴ τις οἴηται τυχὸν ἐξ ἀποπληξίας ἰσχυρὸς εἶναι καὶ μέγας, καὶ τούτῳ ταλαιπωρίαν ἐπάγει. τοῦτο δὲ ἦν ὑπεμφαίνοντος εὐφυῶς, ὡς εἰ ἔλοιτο ῥαθυμεῖν, καὶ ἐν τοῖς τῆς ὑπερηφανίας ἐγκλήμασι διαμένειν ἔτι, καὶ μέγα φρονεῖν ἐπὶ γε σφίσι αὐτοῖς, εἰς ἐσχάτην πεσοῦνται ταλαιπωρίαν, τῇ τοῦ πάντων κρατοῦντος χειρὶ λοιπὸν ὁσίως περιθραυόμενοι. "Κύριος γὰρ, φησὶν, ὑπερηφάνους ἀντιτάσεται," κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ πολέμιον ἠγεῖται τὸν ἀλαζόνα καὶ ἀπειθῆ καὶ δυσάγωγον· ἐπιβλέπει γεμὴν "ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ "ἠσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους" αὐτοῦ. καὶ ἀγαθὸν τὸ χρῆμα, καὶ ἀξιοζήλωτον ἀληθῶς παρά γε τοῖς ἄριστα διαζῆν ἐλομένοις. 9'Εμίσησαν ἐν πύλαις ἐλέγχοντα, καὶ λόγον ὄσιον ἐβδελύξαντο. 9' Ἀντέχεται πάλιν τῆς αὐτῷ πρεπούσης ἀκολουθίας ὁ λόγος. ἐπειδὴ γὰρ ὁ θεσπέσιος Προφήτης παντοκράτορά τε καὶ παναλικῆ κατωνόμαζε τὸν Θεὸν, προσετίθει δὲ ὅτι "διαιρεῖ συντριμμὸν ἐπὶ ἰσχὺν, καὶ ταλαιπωρίαν ἐπὶ ὀχύ- "ρωμα ἐπάγει," ταύτητοι καὶ νῦν ἀναγκαίως, ἵνα μήτις οἴηται περιττῶς ἐπάγειν αὐτὸν τοῖς ὀλίγα πταίουσι τὰς ὀργὰς, ἀπαριθμεῖται τὰ ἐγκλήματα, καὶ εἰς μέσον ἄγει τὰς αἰτίας, δι' ἃς συντρίμματα καὶ ταλαιπωρίαν ἐπιμερίζει τισίν. μεμισήκασιν γὰρ φησὶ τοὺς σωφρονιστὰς, παρ' οὐδὲν πεποί- ηνται τοὺς ἐλέγχοντας καὶ τοὺς ἀπορθοῦν εἰωθότας εἰς τὸ ἀνδάνον Θεῶ, βδελυρὸν ἠγήσαντο πάντα λόγον ὄσιον, τὸν καλοῦντα δηλονότι καὶ παραθήγοντα πρὸς ὀσιότητα καὶ ἀγιασμόν. τὸ δὲ ἐν πύλαις νοήσεις, ἐναργῶς καὶ ἀναφαν- δὸν καὶ ἐν παρῆρσι. ἔοικε δὲ τῆς εἰς προφήτας καὶ 1.461 νόμον ἀπονοίας αὐτῶν καὶ ἀποστροφῆς διαμεμνησθαι νυνί. ἤλεγχον μὲν γὰρ οἱ προφῆται, προσιόντες ἀκρύπτως. ὄσιος δὲ λόγος ὁ νόμος ἦν, ὅτι καὶ Θεοῦ καὶ δικαιοσύνης πρύτανις, καὶ παιδαγωγὸς εἰς εὐσέβειαν, καὶ τοῦ φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεοῦ δεικτικός. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, "ἀγίαν "καὶ δικαίαν καὶ ἀγαθὴν" τὴν διὰ Μωυσέως εἶρηκεν ἐντολήν. οὐκοῦν νοσημάτων αἰσχιστον, καὶ τῶν ἐν ψυχῇ παθῶν ρίζα τις ὥσπερ καὶ γένεσις τὸ ἀποσειεσθαι συμβουλάς, καὶ μισεῖν ἐλέγχους, καὶ δοκεῖν τὸν θεῖον μηδὲ εἰδέναι νόμον. ὁ γὰρ τοι πρὸς τοῦτο φαυλότητος καθιγμένος, νῆϊ που πάντως ἔσται προσεοικῶς πηδαλίων ἐρήμη, καὶ οὐκ ἐχούση τὸν ἐφροσύνη- κότα, ἢ παντὶ πνεύματι περιφέρεται, καὶ πρὸς τὸ ὠθοῦν ἀπλῶς ἀπερισκέπτως ἵεται, μονονουχὶ καὶ μεθύουσα, καὶ κυμάτων ἄθυρμα φαινομένη λοιπόν. ἀλλ' ὃ γε σοφὸς ἡμῖν Δαυεὶδ μακαρίζει τὸν δίκαιον ἐκεῖνον λέγων "Ὁ νόμος τοῦ "Θεοῦ αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὑποσκελισθήσεται τὰ "διαβήματα αὐτοῦ" ἀπορθοῖ γὰρ ὁ νόμος εἰς τὸ ἀρέσκον Θεῶ. 9 Διὰ τοῦτο ἀνθ' ὧν κατεκονδύλιζον εἰς κεφαλὰς πτωχῶν, καὶ δῶρα ἐκλεκτὰ ἐδέξασθε παρ' αὐτῶν, οἴκους ζυστοῦς ὠκοδο- μήσατε καὶ οὐ μὴ κατοικήσητε ἐν αὐτοῖς, καὶ ἀμπελῶνας

ἐπιθυμητοὺς ἐφυτεύσατε καὶ οὐ μὴ πῖητε τὸν οἶνον αὐτῶν.⁹ Ἀληθές, ὅτι καὶ πάντα τε καὶ πάντως τὸ ἀποσχέσθαι τῶν ἀγαθῶν τὴν τῆς φαυλότητος ἔχει γένεσιν, καὶ ἡ τοῦ χρησίμου τε καὶ ὠφελεῖν πεφυκὸτος ἀποστροφή τοῖς οὐχ 1.462 ὧδε ἔχουσι περιπταῖεν ἡμᾶς ὡς ἐξ ἀνάγκης ποιεῖ. ὄνπερ γὰρ τρόπον φωτὸς ἀπεληλασμένου, κατ' ἴχνος εὐθύς καὶ κατὰ πόδας εἴσι τὸ σκότος, οὕτως ἀρετῆς ἀποφοίτησις ἐπομένῃν ἔχει τὴν τῆς φαυλότητος εἰσδρομήν. οὐκοῦν, ἐπειδὴ περ μεμισήκασι μὲν "ἐν πύλαις ἐλέγχοντα, κατε- "βδελύξαντο δὲ καὶ λόγον ὄσιον," εἰς πολυειδῆ κατώλισθον ἀμαρτίαν, ἐτράποντό τε πρὸς πλεονεξίαν, καὶ τὴν ὅτι μάλιστα κατεστυγημένην Θεῷ καταδυναστείαν ἐπιτηδεύοντες, ἔτυπτον μὲν "Πυγμαῖς ταπεινὸν," καὶ ἐκονδύλιζον εἰς κεφαλὰς πτωχῶν, οἱ ἄδροί που πάντως καὶ τῶν ἄλλων ὑπερκείμενοι δόξῃ τε καὶ πλούτῳ· διήρπαζον δὲ δωρεᾶς ὀνόματι, παρ' οὐχ ἐκόντων δεχόμενοι τὰ τῶν ἐνότων αὐτοῖς τιμιώτερα. πλὴν ἀποφαίνει χρησίμως, ὅτι τοῖς τὰ τοιαῦτα δρᾶν εἰωθόσιν ἀνόνητος ἡ πλεονεξία, καὶ τὸ αἰσχρῶν ἠττάσθαι λημμάτων εἰς λύπας ἐκτελευτᾶ, καὶ δίκην ἔχει τὸ πέρασ. εἰ γὰρ μήτε οἴκων ἀπολαύσουσι τῶν ὡς ἐν σπουδῇ καὶ φιλο- τίμως ἐξεργασμένων, εἰκῆ δὲ αὐτοῖς πονεῖται τὰ ἐν ἀγροῖς, οἴχεται δὲ πρὸς ἀδόκητον ἔκβασιν τῶν ἡγαπημένων ἢ μέθεξις, δι' ἃ γέγονεν ἡ πλεονεξία, καὶ τὸ φιλοχρήματον εἰσέδου πάθος, πῶς οὐκ εἰκαῖος καὶ ἀκερδῆς ἀναφανεῖται τισιν, ὁ ἐπὶ γε τῷ χρῆναι πλεονεκτεῖν τρόπος; σοφὸν οὖν ἐκεῖνο περινοεῖν, ὅτι καθά φησιν ὁ Παροιμιαστής "Κρείσσων ὀλίγη λῆψις "μετὰ δικαιοσύνης ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας." εἰδωλολατρείαν δὲ καὶ ὁ Παῦλος τὴν πλεονεξίαν καλεῖ, καὶ μάλα εἰκότως· ἀθεότης γὰρ τὸ χρῆμα λοιπὸν, καὶ ἐν ἴσῳ τέθεινται τοῖς τὸν φύσει Θεὸν οὐκ ἐπεγνωκόσιν οἱ τὸν τῆς εἰς ἀδελφούς ἀγάπης νόμον πατοῦντες, ἢ καὶ τοῦ νόμου τὴν πλήρωσιν ἔχει. ὁ δὲ νόμον οὐκ εἰδὼς, ἀρνεῖται τὸν Νομο- 1.463 θέτην. σωφρονεστέρους δὲ ἡμᾶς καὶ ἀδίκου φιλοχρηματίας κρείττονας καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀπετέλει λέγων "Τί γὰρ "ὠφελήσεται ἄνθρωπος ὅταν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, "τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος "ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;" "Θησαυροὶ γὰρ ἀνόμους "οὐκ ὠφελήσουσι, κατὰ τὸ γεγραμμένον· δικαιοσύνη δὲ "ρύσεται ἐκ θανάτου." 9 Ὅτι ἔγνω πολλὰς ἀσεβείας ὑμῶν, καὶ ἰσχυραὶ αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν, καταπατοῦντες δίκαιον, λαμβάνοντες ἀλλάγματα καὶ πένητας ἐν πύλαις ἐκκλίνοντες. διὰ τοῦτο ὁ συνιῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σιωπήσεται, ὅτι καιρὸς πονηρὸς ἐστίν.⁹ Ὅτι μὴ ἐπὶ σμικροῖς, μήτε μὴν ἐπὶ τοῖς τυχοῦσι τῶν πλημμελημάτων ἀμύνεται Θεὸς τοὺς προσκεκρουκότας, ἀν- εξικακήσας δὲ μᾶλλον ἐπὶ μετρίοις πταίσμασι, ταῖς ἀχαλίνοις εἰς φαυλότητα ῥοπαῖς λοιπὸν ἐπάγει τὴν κίνησιν, πειρᾶται διδάσκειν. ἀποπεσεῖσθαι γὰρ οἴκων τοὺς ἐν Σαμαρείᾳ φησὶ, καὶ μέντοι καὶ ἀμπελώνων, καὶ παντὸς οἴμαι τοῦ κατευ- φραίνειν εἰδότης καὶ συνέχοντος εἰς εὐημερίαν. ἐπειδὴ τοίνυν δεινὰ καὶ μεγάλα καὶ οὐκ ἔτι φορητὰ γεγόνασιν αἱ παρ' αὐτῶν ἀμαρτίαι· κατεδυνάστευον γὰρ δίκαιον, ἢ ἄνδρα τυχόν, ἡγουν, βλέποντες εἰς ἀνοσιότητα, ὀλίγα φροντίζειν ἡξίου ὀρθοῦ καὶ δικαίου κρίματος. ἔστι δὲ τοῦτο καταδυναστεύειν τρόπον τινὰ καὶ πλεονεκτεῖν ἀφυλάκτως τὸ δοκοῦν τῷ νόμῳ. ἐδέχοντο γὰρ καὶ ἀλλάγματα, τουτέστιν ἀντιδόσεις καὶ ἀντιμισθίας τῶν ἀδίκων κριμάτων· καὶ πρὸς γε τούτοις ἐξέκλινον πένητας ἐν πύλαις. καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστιν; ἢ γὰρ ἐκεῖνό 1.464 φησιν, ὅτι τοὺς τὰ μέτρια φρονεῖν ἀναπειθόντας, καὶ ἐν παρ- ῥησίᾳ περὶ τούτου συμβουλεύοντας ἐποιοῦντο φευκτοὺς· ἡγουν ὅτι τὰ τῶν πενήτων κρίματα παρακρίνειν ἀπετόλμων, οὐ λεληθότως· πόθεν; οὐδὲ οἰονεῖ σοφιζόμενοι τὴν ἀσεβείαν, ἀλλ' οἰονεῖ ἐν πύλαις, τουτέστιν ἀναφανδὸν καὶ ἐν ὄψει πολλῶν, οὐδὲν ἔτι κατερυθριῶντες ὄλως, οὔτε μὴν αἰδῶ τινὰ τοῦ θείου ποιούμενοι νόμου. εἰς τοῦτο δὲ ἤδη φαυλότητός τε καὶ πονηρίας κατεβίβασαν τὸν καιρὸν, ὡς καὶ αὐτοῖς ἄμεινον ὀραῖσθαι τοῖς σοφοῖς, καὶ τοῖς συνιέναι δυναμένοις

οικονομίας πραγμάτων, τὸ μῆτε ἐλέγχειν ἔτι, μῆτε μὴν ἐπανορθοῦν τοὺς δυσσεβεῖν ἐλομένους, διάτοι τὸ τοῖς οὐκ ἔχουσιν ὡτία προσεικέναι λοιπὸν τοὺς ἐλεγχομένους, καὶ κυνηδὸν ἐπιθρώσκειν τοῖς ἐθέλουσιν ὠφελεῖν, καὶ ἐν ἐχθρῶν ποιῆσθαι μοῖρα τοὺς τῶν καλλίστων εἰσηγητάς. ἐπετίμων γὰρ τοῖς ἀγίοις προφήταις, καὶ πραγμάτων αὐτοὺς πειρᾶσθαι παρεσκεύαζον εἰς μέσον ἰόντας ἔσθ' ὅτε, καὶ τοὺς ἄνωθεν αὐτοῖς διακομίζοντας λόγους, καὶ γοῦν Σεδεκίας ἀπαγγέλλοντα τὰ παρὰ Θεοῦ τὸν προφήτην Ἰερεμίαν ποτὲ μὲν ἐδέσμευε, ποτὲ δὲ καὶ εἰς λάκκον καθίει, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ τέλμασιν ἐναποπνίγειν ἤθελεν. Οὐκοῦν ἐπὶ μικροῖς ἔτι πταίσμασι μετανοεῖν ἀναγκαῖον, καὶ μὴ ταῖς τῶν μειζόνων ἐπαγωγαῖς μονονουχὶ καὶ ἄκοντα παροτρύνειν Θεόν. εἰ γὰρ ἰσχυραὶ γένοιτο καὶ πολλαὶ λίαν αἱ ἁμαρτίαι, τότε δὴ πάντως ἀνταποδώσει, καὶ τὰς τῆς ἀγανακτήσεως ἐποίσει φλόγας. ἰσχυρὰς δὲ εἶναι φαμεν τὰς ἁμαρτίας, τὰς δεινάς τε καὶ ἀφορήτους· ὅτι "μὴ πᾶσα "ἁμαρτία πρὸς θάνατον," κατὰ γε τὴν σοφωτάτην τοῦ Ἰωάννου φωνήν· εἰ δὲ μηδεμία νικᾶν ἰσχύει τὴν φιλανθρω- πῖαν Θεοῦ, ὧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

1.465 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

1 Ἐκζητήσατε τὸ καλὸν καὶ μὴ τὸ πονηρὸν, ὅπως ζήσητε, καὶ ἔσται οὕτως μεθ' ὑμῶν Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· ὃν τρόπον εἶπατε Μειμισήκαμεν τὰ πονηρὰ καὶ ἠγαπήκαμεν τὰ καλὰ, καὶ ἀποκαταστήσατε ἐν πύλαις κρῖμα, ὅπως ἐλεήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ τοὺς περιλοίπους τοῦ Ἰωσήφ.⁹ Ἐφην ἡδη πλειστάκις, ὡς οὐ μία γέγονεν αἰχμαλωσία, διάφοροι δὲ κατὰ καιροὺς, καὶ ἀνά μέρος. Φουλά μὲν γὰρ ὁ Ἀσσυρίων πρῶτος ἐλθὼν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ τὰς δύο φυλάς, τὰς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ τὰς ἐκεῖσε πόλεις ἀναστατώσας ὥχεται μετ' ἐκείνων δὲ ὁ Σαλμανασάρ οὐ πᾶσαν ἐλὼν τὴν Σαμάρειαν, ἀλλὰ τι μέρος εἰς τὴν ἑαυτοῦ σὺν τοῖς ἀλοῦσιν ἀνεκομίζετο. ἐποίει δὲ τοῦτο ὁ Θεὸς οἰκονομικῶς, "πόνω" καὶ μάστιγι" παιδεύων ἐκκεκλικότα τὸν Ἰσραὴλ, καὶ μετα- τιθεὶς ἐπὶ γε τὸ δεῖν τὰ ἀμείνω καὶ πρεπωδέστερα φρονεῖν τε καὶ δρᾶν. συμβέβηκε τοίνυν τοὺς ἐκ τῶν ἀρτίως ἡμῖν 1.466 εἰρημένων πολέμων διαφυγεῖν ἰσχύσαντας, γνωσιμαχοῦντας ἡδη πως, ἐφ' οἷς ἠπάτηνται μετανοεῖν, εἰδέναι τε καὶ ὁμο- λογεῖν, ὅτι πολλὰ καὶ δύσοιστα πεπλημμεληκόσιν ἐπενή- νεκται λοιπὸν τὰ ἐκ θείας ὀργῆς, εἶτα τῶν ἰδίων ἐθῶν τὴν ἐπανάρθωσιν μονονουχὶ καὶ κατεπαγγέλλεσθαι τῷ Θεῷ, λέ- γοντας Μειμισήκαμεν τὰ πονηρὰ καὶ ἠγαπήκαμεν τὰ καλὰ. οὐκοῦν ὃν τρόπον εἰρήκατε, φησὶ, ζητήσατε τὸ καλὸν καὶ μὴ τὸ πονηρὸν, ἵνα καὶ τὸ εὖ εἶναι κερδάνητε ζῶντές τε καὶ σωζόμενοι, καὶ μεθ' ὑμῶν γένοιτο Κύριος ὁ Θεὸς ὁ πάντων ἔχων τὴν ἐξουσίαν. ἀποκαταστήσατε δὲ καὶ ἐν πύλαις κρῖμα, του- τέστιν, ὀρθοὶ γένεσθε κριταί· μὴ ψῆφον ἄδικον καταγρά- φοντες τῶν ἀσθενεστέρων· μὴ τὴν τοῦ δικαίου παραση- μαίνοντες δύναμιν· μῆτε μὴν κονδυλίζοντες εἰς κεφαλὰς πτωχῶν· μῆτε ὁδὸν ταπεινῶν ἐκκλίνοντες, ἵνα λοιπὸν κατ- ελεήσῃ Θεὸς τοὺς ἐκ τῶν ἡδη συμβεβηκυῶν αἰχμαλωσιῶν περιλειφθέντας ἐξ Ἰωσήφ. σημαίνει δὲ πάλιν τὸν Ἐφραΐμ, ἦτοι τὰς δέκα φυλάς. ὡς γὰρ ἡδη προεῖπον, ἐπειδὴ γέγονεν ἐξ Ἰωσήφ ὁ Ἐφραΐμ, ταύτητοι καὶ τῷ τοῦ πατρὸς ὀνόματι σημαίνεται. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα φρονεῖν ὀρθὰ, καὶ τὰς ἰδίας ἡμῶν ἀπορ- θοῦν διανοίας, εἷς γε τὸ χρῆναι τὰ Θεῷ θυμήρη φρονεῖν, καὶ κατορθοῦν ἀρετὴν, καὶ τῶν τῆς δικαιοσύνης ἀντέχεσθαι τρόπων, καὶ ὀρθότητος εἶναι σοφοῦς ἐπιμελητάς· ἔξομεν γὰρ οὕτω συνόντα τε καὶ προασπίζοντα τὸν τῶν ὅλων Θεόν. ⁹ Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ Ἐν πάσαις πλατεῖαις κοπετὸς, καὶ ἐν πάσαις ὁδοῖς ῥηθήσεται οὐαὶ οὐαὶ· 1.467 κληθήσεται γεωργὸς εἰς πένθος καὶ κοπετὸν, καὶ εἰς εἰδότας θρήνον· καὶ ἐν πάσαις ὁδοῖς κοπετὸς, διότι

διελεύσομαι διὰ μέσου σου, εἶπε Κύριος.⁹ Ἀπογευσάμενοί φησι τῶν ἐκ τοῦ πολέμου κακῶν, καὶ τοῖς ἤδη συμβεβηκόσιν οὐ μετρίως ἐπηληγότες, ἐπηγγέλεσθε μισεῖν τὰ πονηρὰ, καὶ ἀγαπᾶν τὸ καλόν· ἀλλὰ βραχὺ καὶ μόλις τῶν ἐκεῖθεν δειμάτων ἀπηλλαγμένοι, πρὸς τὸ ῥάθυμον ἀπεκλίνατε, καὶ οὐδὲν ἦττον ἀπηρητημένοι τῶν ἀρχαίων ἐφαί- νεσθε κακῶν. ταύτητοι λοιπὸν θρήνου καὶ οἰμωγῆς ἀνά- μεστοι μὲν αἱ πόλεις, κομποὶ δὲ καὶ δάκρυον πανταχοῦ, καὶ ζήτησις ἔσται τῶν εἰδότην κατολοφύρεσθαι. καὶ οὐκ ἀρκούντων ὑμῖν εἰς τοῦτο τῶν ἀστικῶν, παραληφθήσεται καὶ γεωργός, ὥστε κἂν ἀγροικικὸν ὑμῖν ἐπηχῆσαι μέλος, καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις ῥυθμοῖς τὰς τῶν πεπτωκότων ὀδύρασθαι συμφοράς. διελεύσομαι γὰρ διὰ μέσου σου, φησὶν, ἐφορῶν ἤδη πως τὰς ἀμαρτίας, καὶ οὐ πόρρω καθεστηκώς ἔτι τῶν ἀφόρητα δεδυσσεβηκότων. ἕως μὲν γὰρ οὐπω παιδεύει Θεός, δοκεῖ πως οὐδὲ ἐφεστάναι· τὰ δὲ ἐξ ὀργῆς ἐπάγων, μονονουχὶ καὶ πάρεστιν, καὶ ἐπιρρίπτει τὰς δίκας. οὕτω καὶ Σοδόμοις ἐπεφοίτησαν ἄγγελοι κατεμπρήσοντες τοὺς ἡσεβηκότας, ὡς ἐν τῷ μὴ κολάζειν ἀφεστηκότες. οὐκοῦν τὸ διελεύσομαι διὰ μέσου σου, σημαίνει τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ τὸν τοῦ κολάζεσθαι δεῖν ἐφεστηκότα καιρόν. 90ὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν Κυρίου· ἴνα τί αὕτη ὑμῖν ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου; καὶ αὕτη ἔστι σκότος καὶ οὐ φῶς. ὃν τρόπον ὅταν φύγη ἄνθρωπος ἐκ προσώπου τοῦ λέοντος, καὶ 1.468 ἐμπέσῃ αὐτῷ ἡ ἄρκος, καὶ εἰσπηδήσῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀπερείσῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τοῖχον, καὶ δάκῃ αὐτὸν ὄφις. οὐχὶ σκότος ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου καὶ οὐ φῶς; καὶ γνόφος οὐκ ἔχων φέγγος αὐτῆ;⁹ Τῶν ἀγίων προφητῶν προαγορευόντων αὐτοῖς τὰ ἐσό- μενα, καὶ ὅτι πικραῖς καὶ ἀνιάτοις περιπεσοῦνται συμφοραῖς, διανενευκότες ἀσχέτως ἐπὶ τὰ τῆς πλανήσεως ἔργα, δια- γελῶντές τε καὶ ὑπτιούμενοι, ποτὲ μὲν ἔφασκον, εἰς ὑπερθέ- σεις καὶ χρόνους δραμεῖσθαι τὰς προφητείας· ποτὲ δὲ καὶ ὀλοτρόπως ἀπεγνωκότες, ἀπετόλμων λέγειν, κατὰ γε τὴν Ἰερεμίου φωνὴν "Ποῦ ἔστιν ὁ λόγος Κυρίου; ἐλθέτω." ὥντο γὰρ, ὅτι καὶ ψευδοποῦσιν οἱ προφηταὶ, καὶ δειμάτων αὐτοὺς ἀναπιμπλάσι κενῶν· ἤγουν εἰ καὶ τις ἀληθῶς κατ' αὐτῶν ἴοι πόλεμος, ἀμείνους ἔσονται τῆς ἐκείνων χειρὸς, σκληρὰν καὶ δυσάντητον ἀντανιστάντες αὐτοῖς ἀλκὴν τε καὶ προθυμίαν. ἀληθὲς γὰρ ὅτι "Ὅταν ἔλθῃ ἀσεβῆς εἰς "βάθος κακῶν, καταφρονεῖ," κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀλλ' οἱ τοιοῖδε τὴν ἔξιν, καθάπερ τὰ τῶν τραυμάτων ἀπεγνωσμένα, μονονουχὶ καὶ κεκράγασιν, ὅτι πυρὸς δέονται καὶ τομῆς, καὶ τῶν τοιούτων εἰσὶν ἐν ἐπιθυμίᾳ. διψῶσι γὰρ τρόπον τινὰ τὸ χρῆναι κολάζεσθαι, καὶ εἰ μὴ τῇ τοιαύτῃ λοιπὸν κέχρηται φωνῇ. Οὐαὶ τοίνυν, φησὶν, τοῖς οὐδὲν ἕτερον ἐπιθυμοῦσί τε καὶ ἐκδεχομένοις εἰ μὴ τὴν τῆς κολάσεως ἡμέραν· ἦν καὶ τοῦ Κυρίου φησὶν· ἐπάγεται γὰρ παρὰ Θεοῦ. ἴνα τί τοίνυν αὕτη, 1.469 φησὶν, ὑμῖν, σκότος οὕσα καὶ οὐ φῶς, διὰ τοι τὸ πλείστης ὄσης ἀναπεπλήσθαι συμφορᾶς; οὐ γὰρ ἂν γένοιτό φησι διεκδύναί τισιν, οὐδ' ἂν ἔξω τις ἴοι τοῦ κακοῦ· ἀλλ' ὁ τοῦτο φυγῶν, ὑπ' ἐκείνου ληφθήσεται, καὶ τοῖς τὸ πρῶτον ἐκ- νενευκόσι συναντήσῃ τὸ δεύτερον. τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ δια- φυγεῖν μὲν ἐκ στόματος λέοντος, ἐμπεσεῖν δὲ εἰς ἄρκτον. ἀλλὰ κἂν εἴ τις οἷοιτο, φησὶν, ἐν ἀσφαλείᾳ γενέσθαι τυχόν, εἰσελάσαι τε εἰς τὴν οἰκίαν, ἐκεῖ θανάτῳ περιπεσεῖται, τοῖς ὄφειως δῆγμασιν ἀδοκῆτως ὑπενηνεγμένος. Θεοῦ γὰρ τινα συνελαύνοντος εἰς ὄλεθρόν τε καὶ πόνους, τίς ὁ διασώσων; τίς ὁ ἐπικουρήσων καὶ ἀπαλλάξων τῆς δίκης; ἢ ποῖος ἔσται τρόπος, ὃν εἰ διελάσειέ τις, ἔξω γένοιτο τῶν κακῶν; οὐδεὶς παντελῶς. "Τὴν γὰρ χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει;" καὶ "Ἐὰν κλείσῃ κατὰ ἀνθρώπου, τίς ἀνοίξει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. 9Μεμίσηκα, ἀπῶσμαι τὰς ἐορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν· διότι ἐὰν ἐνέγκητέ μοι ὀλοκαυτώ- ματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐ προσδέξομαι αὐτὰ καὶ σωτηρίου ἐπιφανείας ὑμῶν οὐκ ἐπιβλέψομαι.⁹ Ἀρμόσειεν ἂν ὁ λόγος τοῖς ἐξ Ἰούδα μάλιστα καὶ Βενιαμίν. αἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ φυλαὶ ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις

όλοτρόπως προσκείμενοι, ράθυμοί τε σφόδρα καὶ πολὺ κατημεληκυῖαι τῶν διὰ Μωυσέως ἡλί- σκοντο νόμων· οἱ δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἔθουον μὲν ἐν 1.470 τοῖς ὑψηλοῖς τῇ Βάαλ καὶ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ προσῆ- γον σπονδὰς, ὑπεπλάττοντο δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τῆς εἰς τὸν νόμον αἰδοῦς ποιεῖσθαι φροντίδα, καὶ ἀποπληροῦν ἐπέιγεσθαι καὶ θυσίας καὶ ἑορτάς. ἀλλ' ὅτι ταῦτα μεμίσηκεν ὁ τῶν ὄλων Δημιουργός, καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου φανερόν ἐποιεῖτο λέγων "Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ἄρχοντες Σοδόμων· προσ- ἔχετε νόμον Θεοῦ, λαὸς Γομόρρας· τί μοι πλήθος τῶν "θυσιῶν ὑμῶν, λέγει Κύριος; πλήρης εἰμι ὀλοκαυτωμάτων "κριῶν, καὶ στέαρ ἄρνων καὶ αἶμα ταύρων καὶ τράγων οὐ "βούλομαι, οὐδ' ἂν ἔρχησθε ὀφθῆναι μοι· τίς γὰρ ἔξε- "ζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; πατεῖν τὴν αὐλήν μου "οὐ προσθήσεσθε. ἐὰν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον· θυ- "μίαμα, βδέλυγμά μοι ἐστὶ· τὰς νομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ "σάββατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι· νηστείαν "καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἑορτάς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου· "ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν." ταύτης ἠρτηῖσθαι τῆς διανοίας τὰ προκείμενά φαμεν. μεμίσηκα γὰρ φησι καὶ ἀπεωσάμην τὰς ἑορτάς ὑμῶν, καὶ οὐκ ἂν ἐπαινέσαιμι τὰς θυσίας, οὐδ' ἂν ὁσμήν εὐωδίας καταλογισαίμην πώποτε τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ σωτηρίου προσαγωγὰς. εἶδη δὲ ταῦτα θυσιῶν διεσταλμένα κατὰ καιροῦς, καὶ ὡς ἐν ἰδίῳ τρόποις. ἕτερον γὰρ τι τὸ ὀλοκαύτωμα, καὶ ἕτερον ἢ θυσία, καὶ ἡ τοῦ σωτηρίου ἐπιφάνεια, τουτέστι, τὸ εἰς ὄψιν ἰέναι Θεοῦ, καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ σωτηρίου προσκομίζειν θυσίας. Ἄλλ' Ἰουδαίους μὲν πλείστην ὄσπην ἐπιτηδεύουσι τὴν 1.471 ἀσέβειαν πρέποι ἂν εἰκότως ἄπερ ἔφαμεν ἀρτίως· ἀποδέ- χεται δὲ, καὶ λίαν ἀσμένως, καὶ προσίεται Θεὸς τὰς τῶν ἐν πίστει θυσίας, τὸ ὀλοκαύτωμα τὸ πνευματικόν, τὰς ἐν ἑορταῖς ἐπιφανείας. εὐωδιάζομεν γὰρ οὐχ ἑαυτοὺς, ἀλλὰ τὸν ἐν ἡμῖν διὰ τοῦ Πνεύματος, φημὶ δὴ Χριστόν. πρέποι δ' ἂν, καὶ μάλα εἰκότως, τὸ ἀπαράδεκτον εἰς θυσίαν, καὶ τοῖς ἀνοσίοις αἰρετικοῖς καὶ οἷς οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, κατὰ γε τοὺς ἐν πίστει γνησίους "Ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ "Θεῷ." ὁσμή γὰρ αὐτοῖς ἐν Βεελζεβούλ, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς ὅτι "Οὐδεὶς λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦς," εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ. δυσφημοῦντες δὲ ἀφυλάκτως οἱ τάλανες, καὶ τῆς τοῦ Μονογενοῦς καταψευδόμενοι δόξης, οὐκ εὐοσμία πνευματικῇ, βορβόρω δὲ μᾶλλον καταμεθύοντα φοροῦσι τὸν νοῦν. 9 Μετάστησον ἀπ' ἐμοῦ ἤχον ὡδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. καὶ κυλισθήσεται ὡς ὕδωρ κρῖμα, καὶ δικαιο- σύνη ὡς χειμάρρους ἄβατος.9 Ἐκπέμπει ταῖς ἑορταῖς ὁμοῦ καὶ ταῖς ἀνονήτοις θυσίαις τὰς ὀργανικὰς εὐφημίας, οὐκ ἀψύχοις ὕλαις τὸ χρῆναι δοξο- λογεῖν ἀπονέμων Θεός, μετατιθεὶς δὲ μᾶλλον τῆς οὕτω λαμπρᾶς εὐκλείας τὴν μέθεξιν τοῖς ἐκ καθαρᾶς διανοίας ἀνιεῖσι φωνῆν· δοξολογία γὰρ ἢ τοιάδε καλὴ καὶ ἀνδάνουσα τῷ πάντων Δεσπότη. εὖ δὲ δὴ σφόδρα τὰς οὐκ οἶδ' ὅθεν ἐξηρημένας τῶν Ἰουδαίων δοξολογίας, ὀργανικὰς δηλονότι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἤχον ὡδῶν ἀποκαλεῖ, τὴν οἰονεῖπως περιττὴν τινα καὶ εἰκαῖαν ἠχὴν, ἄσημόν τι καὶ ἀδρανὲς ἰεῖσαν 1.472 μέλος, ὅτι δὲ καὶ ταῦτα γεγόνασιν Ἰουδαϊκῆς ἀβουλίας εὐρήματα, δέδειχεν εἰπὼν Ψαλμὸν ὀργάνων σου· μόνον γὰρ οὐχί φησιν Οὐκ ἐμῶν· ἔξω γὰρ νόμου τὸ χρῆμα, καὶ περὶ τούτων οὐδὲν λελάληκεν ὁ Μωυσεύς, οὐκοῦν οὐ παρακλη- θήσομαί φησιν, οὐδὲ ταῖς δι' ὀργάνων εὐηχίαις ἀποκρούσει τὰ ἐγκλήματα· ἀλλ' ὡς ὕδωρ κυλισθήσεταιί μου τὸ κρῖμα, καὶ ἡ παρ' ἐμοῦ γενομένη δικαιοσύνη, τουτέστιν, ἡ καθ' ὑμῶν δικαία λοιπὸν ἀπόφασις ὡς χειμάρρους ἄβατος ἔσται, κατα- σύρων δηλονότι τὰ παρεμπίπτοντα, καὶ φειδόμενος οὐδενός. καταρρήγνυνται γὰρ τῶν ὀρῶν ῥαγδαίως οἱ χεῖμαρροι. οὕτω καὶ ἡ θεῖα ψῆφος, εἰ δὴ γένοιτο κατὰ τινων, ὕδωρ ἄμαχον καὶ χειμάρρους ἀνανταγώνιστος ἔσται, καὶ ἕτερον οὐδέν. Πανταχοῦ τοιγαροῦν χρήσιμόν τε καὶ ἀναγκαῖον τὸ μετα- νοεῖν φαίνεται, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἀναδρομαῖς ἀπο- κρούεσθαι τὴν ὀργήν, οὐκ ἄχρηστον παντελῶς καὶ ἀτρανῆ φωνὴν ἰέντας Θεῷ, ἀλλ' ἐξ ἀγαθῆς διανοίας σοφὸν

ἀληθῶς καὶ εὐρυθμον ἀνηχοῦντας μέλος. "Θῦσον γὰρ, φησὶ, θυσίαν "αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου· καὶ ἐπι- "κάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ "δοξάσεις με." 9Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι τεσσαράκοντα ἔτη οἴκος Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ λέγει Κύριος, καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ῥαιφάν, τοὺς τύπους αὐτῶν οὓς ἐποιήσατε ἑαυτοῖς· καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Δαμασκοῦ, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῶ.9 Διὰ τῶν ἀρτίως ἡρμηνευμένων, Θεὸς ἦν ὁ λέγων πρὸς 1.473 τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ "Μεμίσηκα, ἀπῶσμαι τὰς ἐορτὰς "ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν· "διότι καὶ ἐὰν ἐνέγκητέ μοι ὀλοκαυτώματα καὶ θυσίας "ὑμῶν, οὐ προσδέξομαι αὐτὰ, καὶ σωτηρίου ἐπιφανείας "ὑμῶν οὐκ ἐπιβλέψομαι." ἵνα γὰρ φαίνεται σεσωκῶς ἀ- τὸς ἐξ ἰδίας ἡμερότητος τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τῇ τῶν πατέρων μνήμῃ διδοὺς τὸν ἐπὶ τέκνοις ἔλεον, καὶ οὐ θυσιῶν ἀν- τέκτισιν καὶ οἰονείπως ἀντιμισθίαν τὸ χρῆμα ποιούμενος, φησὶν ἀναγκαίως, ὡς ἔτη μὲν διατετελέκασιν οὐκ ὀλίγα κατὰ τὴν ἔρημον. καὶ τροφή μὲν ἦν τὸ μάννα αὐτοῖς, ἐβάδιζον δὲ νεφέλης αὐτοὺς ἐπισκιαζούσης ἡμέρας, καὶ στύλου πυρὸς τὴν νύκτα. καὶ ἠγεῖτο μὲν ἡ κιβωτὸς εἰς τύπον Θεοῦ, προ- βαδίζουσα καὶ κατασκεπτομένη τὸν αὐτοῖς καὶ ἀνάπαυσιν· ἐν ἐνδείᾳ δὲ καθεστήκεσαν τῶν ἀναγκαίων οὐδενός, ὑδάτων αὐτοῖς ἀδοκῆτων ἐκρηγνυμένων, πιπτόντων ἐχθρῶν. καὶ τού- των ἀπάντων γινομένων, τοὺς μὲν περὶ τῶν θυσιῶν ἐδέχοντο νόμους, ἤκουον δὲ πανταχῇ καὶ ἐφ' ἐκάστῳ τυχόν τῶν τεθε- σπισμένων, "Ἐὰν δὲ εἰσαγάγῃ σε Κύριος ὁ Θεὸς σου εἰς "τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε τοῖς πατράσι σου δοῦναί σοι," ποιήσεις τοῦτο κάκεῖνο, προσοίσεις δὲ καὶ θυσίας. οὐκοῦν ἐν χρόνῳ τεσσαρακονταετῆ καθ' ὃν ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, προσῆγον μὲν ἐκόντες θυσίας, ἐζητεῖτο δὲ οὐδεὶς ἀναγκαίως. ἀλλ' ἦν εἰς ἀνάβλησιν τὸ χρῆμα αὐτοῖς, ἄχρις ἂν εἰσελάσειαν εἰς τὴν γῆν, τὴν τοῖς πατράσιν ἐπηγγελμένην. ταύτητοι φησι Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαρά- κοντα ἔτη, οἴκος Ἰσραὴλ; λέγει Κύριος. ἀλλ' ἐσώζοντο τότε 1.474 καὶ θυσιῶν δίχα, καὶ ἦ φησι δι' ἐτέρου προφήτου πάλιν "Οὐκ ἐκτήσω μοι ἀργυρίου θυμίαμα, οὐκ ἐμοὶ πρόβατα τῆς "ὀλοκαρπώσεώς σου, οὐδὲ ἔγκοπον ἐποίησά σε ἐν λιβάνῳ." αὐτοὶ δὲ πάλιν ἀπροφάσιστον ἔχοντες τὴν ἀπόστασιν, ἄλλο- πρόσαλλοί τε ἦσαν τοτηνικάδε, καὶ Θεὸν ἀτιμάζοντες τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς, ἀνελάμβανον τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν Ῥαιφάν. καὶ τί δὴ τοῦτο ἐστὶ, περιαιθεῖν ἀναγκαῖον. Οὐκοῦν ὁ μὲν θεσπέσιος Μωυσῆς ἀναπεφοίτηκεν εἰς τὸ ὄρος, τὸν νόμον ὑποδεξόμενος· οἱ γεμῆν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ κατεξανέστησαν τοῦ Ἁαρὼν λέγοντες "Ποίησον ἡμῖν θεοὺς "οἱ προπορεύονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωυσῆς οὗτος ὁ ἄν- "θρωπος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν "τί γέγονεν αὐτῷ." μεμοσχοποιήκασι τοίνυν κατὰ τὴν ἔρη- μον. καὶ τὸ μὲν ἐμφανές, καὶ οἰονείπως ἀπάντων εἰδῶλον ὁ μόσχος ἦν· πολλὰ δὲ παρ' ἐκάστου καὶ ἕτερα διεπράτ- τοντο. τραπόμενοι γὰρ ἅπαξ ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν πλάνησιν, καὶ τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας ἀποπηδήσαντες, ἕκαστος τὸ δοκοῦν ἐποιεῖτο σέβας, καὶ διέπλαττεν ἑαυτῷ, κατὰ τὴν ἄνωθεν ἔτι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ συνήθειαν· προσέκειντο δὲ μᾶλλον ταῖς τῶν ἄστρον λατρείαις. καὶ πόθεν ἂν γένοιτο καὶ τοῦτο καταφανές; ἐρεῖ τις τυχόν. οὐ πολὺς ὁ πόνος ἀπελέγχειν ἐθέλουσι· ἐξ αὐτῶν γὰρ εἰσόμεθα τῶν ἱερῶν γραμμάτων. Δεδυσφόρηκε μὲν γὰρ ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς, καὶ κατ- ἀκεκράγει τοῦ Ἁαρὼν, εἶτα προσέπιπτε τῷ Θεῷ λέγων "Δέομαι, Κύριε· ἡμαρτεν ὁ λαὸς οὗτος ἁμαρτίαν μεγάλην, "ἐποίησαν γὰρ ἑαυτοῖς θεοὺς χρυσοῦς," καίτοι μόσχος ἦν 1.475 τὸ διαπεπλασμένον. ἀλλ' οὐκ ἠγνόησεν, ὅτι καὶ ἕτεροι προσειργάσαντο τὰ γλυπτὰ. ὁ δὲ γε μακάριος Στέφανος, κατηγορούμενός ποτε παρὰ τοῖς Ἰουδαίων καθηγηταῖς ἐπὶ δυσφημίαις ταῖς εἰς Θεὸν καὶ Μωυσέα, καὶ ταῖς καθηκούσαις ἀπολογίαις ἀποκρουόμενος τὰς συκοφαντίας, εἶτα δεικνύων, ὅτι δεδυσσεβηκότες ἀγρίως, καὶ ἐμπαροινήσαντες τῷ

Χριστῶ τὴν τῶν ἰδίων πατέρων ἀπομιμοῦνται φαυλότητα καὶ σκλη- ροκαρδίαν, διαμέμνηται σαφῶς τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ μοσχοποιίας, καὶ φησι περὶ τοῦ πανσόφου Μωυσέως "Οὗτός ἐστιν ὁ "γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου "τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ τῶν πατέρων "ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν, ᾧ οὐκ ἠθέλησαν "ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο καὶ "ἔστράφησαν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, εἰ- "πόντες τῷ Ἄαρῶν Ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἱ προπορεύονται "ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωυσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς "Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἔμοσχο- "ποίησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἀν- "ήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ ἠύφραίνοντο ἐν τοῖς "ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔστρεψε δὲ ὁ Θεὸς καὶ "παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, "καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν Μὴ σφάγια "καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα "ἔτη, οἶκος Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος, καὶ ἀνελάβετε τὴν "σκηνὴν τοῦ Μολοχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν "Ραιφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς, "καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος." ἄθρει δὴ οὖν ὅτι καὶ ὁ θεσπέσιος Στέφανος, ἀνὴρ Ἁγίου Πνεύματος πλήρης, μεμαρτύρηκεν ὅτι μεμοσχοποιήκασι μὲν, ἐτράποντο δὲ καὶ εἰς τὸ λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ· διαμέ- 1.476 μνηται δὲ καὶ τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς, ὅθεν ἔστιν ἐν- νοεῖν, ὅτι πρὸς τῷ μόσχῳ καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Μολοχ ἀνέλαβον. σκηνοποιησάμενοι γὰρ ἔστησαν εἰδωλον, καὶ κεκλήκασι Μολοχ ἤτοι Μολχόμ· εἰδωλον δὲ τοῦτο Μωαβιτῶν, λίθον ἔχον διαφανῆ καὶ ἐξαίρετον ἐπὶ μετώποις ἄκροις, εἰς ἑωσ- φόρου τύπον. καὶ ἐρμηνεύεται μὲν τὸ Μολοχ βασιλεὺς αὐ- τῶν· ἐκδεδώκασι γὰρ οὕτως Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων· ἑωσ- φόρου γεμὴν ἐκτύπωμα τὸ τεχνουργούμενον ἦν. ἀνελάβετε τοῖσιν φησὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Μολοχ, τουτέστι, τοῦ βασιλέως ὑμῶν. καὶ ποῖος ἦν οὗτος ὁ βασιλεὺς; τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ῥαιφάν. Ῥαιφάν δὲ ἐρμηνεύεται σκοτισμὸς ἤτοι τύφλωσις. προσεκύνουν γεμὴν τὸν ἑωσφόρον ὡς προ- ανίσχοντα τῆς ἡλίου μαρμαρυγῆς, καὶ ἀρχὴν ἡμέρας εἰσφέ- ροντα τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλὰ τοῖς προσκυνουῖσι γέγονε Ῥαιφάν, τουτέστι, σκοτισμὸς ἤτοι τύφλωσις, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως ὡς ἐνηργηκότες ἐν αὐτοῖς τοῦ ἄστρου τὴν τύφλωσιν, ἀλλ' ὅτι σκοτισμοῦ παραίτιον αὐτοῖς τὸ εἰς τοῦτο γέγονε σέβας. ἐπειδὴ δὲ, φησὶ, τὴν Μωαβιτῶν καὶ τῆς γείτονος Δαμασκοῦ μανίαν ἐξηλώσατε, ταύτητοι καὶ ἀποιχήσεσθε Δαμασκοῦ τε ἐπέκεινα καὶ τῶν ἀπωτέρω κειμένων ἔτι, φημὶ δὴ Βαβυλωνίων. ἡ μὲν γὰρ ἔκδοσις τῶν ἐβδομήκοντα ἐπέκεινα Δαμασκοῦ φησὶν, ὁ δὲ γε θεσπέσιος Στέφανος Ἐπέ- κεινα Βαβυλῶνος ἔφη. τί οὖν πρὸς τοῦτο ἐροῦμεν; κατὰ τὴν Ἑβραίων ἔκδοσιν ὁ μακάριος ἔφη Στέφανος. δοκεῖ γὰρ οὕτως ἐκείνοις τὸ ἐπέκεινα Δαμασκοῦ ὠνομάσθαι τὴν Βαβυλωνίων. παρατεινούσης γὰρ ἴσως τῆς Δαμασκηνῶν, 1.477 ἤτοι Σύρων βασιλείας μέχρι τερμάτων τῶν πρὸς ἠῶ καὶ ἀκτῖνα πόλεων, ὄμορος εὐθὺς ἢ Βαβυλωνίων χώρα τε καὶ γῆ. 90ὐαὶ τοῖς ἐξουθενουῖσι Σιών καὶ τοῖς πεποιθόσιν ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας.⁹ Ταλανίζει πάλιν ὁ λόγος οὐχὶ μόνους τοὺς ἐξ Ἐφραΐμ, ἤτοι τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ φυλάς, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς ἐξ Ἰούδα καὶ Βενιαμίν. προαποδείξας δὲ ὅτι σαθρὸν ἐσχίκασι καὶ σεσαλευμένον ἀεὶ τὸν νοῦν καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν γεγονότες· μεμοσχοποιήκασι γὰρ καὶ ἀνέλαβον τὴν σκηνὴν τοῦ Μολοχ· ἀπελέγχει λοιπὸν ὅτι πατρῶζουσι, καὶ προγονικῆς δυσσε- βείας κατ' ἴχνος ἰόντες παραθήγουσιν ἐφ' ἑαυτοὺς τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην. ἐξουθενεῖν δὲ, φησὶ, τὴν Σιών τοὺς ἐξ Ἰούδα καὶ Βενιαμίν. ἀπομεμενηκότες γὰρ ἐν τοῖς Ἱεροσο-λύμοις, καὶ τὸν θεῖον ἔχοντες ναὸν, παρ' οὐδὲν πεποίηνται τὴν εἰς Θεὸν αἰδῶ καὶ ἀγάπησιν, ἀλλ' ἤ φησι τὸ γράμμα τὸ ἱερόν "Ἐθυμίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ὑποκάτω δρυὸς καὶ "λεύκης καὶ δένδρου συσκιάζοντος." ἐλάτρευον δὲ καὶ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ γοῦν ἔφη πρὸς Ἱερεμίαν οὐ μετρίως λελυπημένος ὁ τῶν ὄλων Θεός "Καὶ σὺ μὴ προ- "σεύχου περὶ

τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ μὴ ἀξίου τοῦ ἐλεηθῆναι "αὐτοὺς, καὶ μὴ προσέλθῃς μοι περὶ αὐτῶν ἐν δεήσει καὶ "προσευχῇ, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου." εἶτα τῆς ἀποστρο- φῆς τὴν αἰτίαν ἐπιφέρει λέγων ""Ἡ οὐχ ὄραξ τί οὗτοι "ποιοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερου- 1.478 "σαλήμ; οἱ υἱοὶ αὐτῶν συλλέγουσι ξύλα, καὶ οἱ πατέρες αὐ- "τῶν καίουσι πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν τρίβουσι σταῖς τοῦ "ποιῆσαι χαυῶνας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἔσπεισαν "σπονδὰς θεοῖς ἄλλοτρίοις ἵνα παροργίσωσί με." ἐξουθενή- κασι δὴ οὖν τὴν Σιών οἱ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. τοιγάρτοι πρεπόντως ἐπενήνοχεν αὐτοῖς τὸ οὐαί. Ἄρμόσειε δ' ἂν ἡ τοιάδε φωνὴ καὶ τοῖς πεποιοῦσιν ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας, τουτέστι, τοῖς κατωκηκόσιν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ πεποιοῦσιν ἐφ' ἑαυτοῖς. ὦντο γὰρ ὅτι καὶ δίχα Θεοῦ περι- ἔσσονται τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐν καλῶ κείσονται τῆς εὐημερίας, καὶ πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἡδίστων αὐτοῖς ἀδόνητον ἔξει τὴν ἔδραν. Πικρὸν οὖν ἄρα καὶ ἀπευκτὸν ἀληθῶς τὸ δυσβουλίας εἰς τοῦτο κατολισθεῖν, ὡς δι' οὐδενὸς μὲν ποιεῖσθαι τολμᾶν τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπησιν, προσκεῖσθαι δὲ τοῖς ἀτόποις καὶ δρᾶν ἃ μὴ θέμις, καὶ καταλυπεῖν αὐτὸν, οἶεσθαι δὲ ὅτι, μὴ αὐτοῦ διδόντος, ἔσται τι τῶν ἀγαθῶν ἐφ' ἡμῖν. "Πᾶσα γὰρ δόσις "ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον "παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων." αὐτῶ δὴ ἄρα προσ- κείσθαι καλόν, καὶ αὐτὸν ἐλπίδα ποιεῖσθαι καὶ ἀρωγόν. ἐξουθενοῦσι δὲ τὴν Σιών, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ οἱ τῶν ἀνοσίων δογμάτων προεστηκότες, καὶ ἐπὶ γε ταῖς σφῶν αὐ- τῶν εὐγλωττίαις ἐπιθαρσῆσαντες, καὶ μεγαλοφρονεῖν εἰωθό- τες ἐπὶ τοῖς τῶν ἀνοσίων συλλογισμῶν εὐρήμασι καὶ σοφίᾳ τῇ κοσμικῇ. πρόποι δ' ἂν αὐτοῖς καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὸ οὐαί. 9Ἀπετρύγησαν ἀρχὰς ἐθνῶν, καὶ εἰσῆλθον αὐτοί. οἶκος τοῦ Ἰσ- 1.479 ραὴλ, διάβητε πάντες καὶ ἴδετε, καὶ διέλθετε ἐκεῖθεν εἰς Αἰμάθ Ἰσραὴλ, καὶ κατάβητε εἰς Γέθ ἄλλοφύλων, τὰς κρατίστας ἐκ πασῶν τῶν βασιλείων τούτων, εἰ πλείονα τὰ ὄρια αὐτῶν ἐστὶ τῶν ὑμετέρων ὀρίων.9 Ἀχαρίστους ὄντας ἀποφαίνει, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ με- γαλοδωρίας ἀμνημονεῖν ἠρημένους, καίτοι δέον ἀεὶ τε καὶ πλείστην ὄσσην ὁμολογεῖν τὴν χάριν, καὶ χαριστηρίου ἀνάπτειν ὡδὰς, ὅτι μὴ μόνον σκληρᾷ τε καὶ ἀφορήτῳ δου- λείᾳ κατηχθισμένους παραδόξως ἐξείλετο, ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰσκεκόμικεν εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε τοῖς πατράσιν· εἰς- κεκόμικε δὲ, πολλὰ καὶ δυσκαταγώνιστα καὶ οὐκ ἀμελέτητον ἔχοντα τὸ νικᾶν ἐν μάχαις ἀποκείρας ἔθνη. οὕτω γὰρ καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ ἔφη πρὸς Θεὸν περὶ τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ "Ἀμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετῆρας, ἐξέβαλες ἔθνη "καὶ κατεφύτευσας αὐτήν." ὄνειδίζονται δὴ οὖν, καὶ μάλα εἰκότως, ὡς ἀχάριστοι κομιδῇ καὶ ταῖς εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων ἀποδρομαῖς λυποῦντες τὸν Εὐεργέτην. τετρυγῆκασι μὲν γὰρ ἀρχὰς φησὶν ἐθνῶν, καὶ κληρὸν ἴδιον ἐποίησαντο τὴν ἐκείνων χώραν, Θεοῦ κατασειόντος τοὺς ἀνθεστηκότας, καὶ ἀφάτῳ δυνάμει τὴν τῶν ἀντανισταμένων ἰσχὺν παρα- λύνοντος. ἀλλ' ὅτι πῖονα καὶ εὐύβοτον καὶ παντὶ μεθούσαν ἀγαθῶ κεκληρονομήκασι γῆν, καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν ἀμείνω τε καὶ εὐρυτέραν, ἀναμαθεῖν ἐπιτάττει, τὰς τῶν ὁμόρων, ἢ καὶ τῶν ἐπέκεινα πολυπραγμονοῦντας ἀρχὰς ἡγουν βασιλείας. βαδίζετε γὰρ, φησὶν, εἰς Αἰμάθ Ἰσραὴλ καὶ εἰς Γέθ ἄλλοφύλων· 1.480 αὐταὶ γὰρ αἱ τῶν ἄλλων βασιλειῶν περιφανεστέραν ἔχουσαι τὴν δόξαν· κάκει ζητεῖτε, φησὶν, εἰ πλείονα τὰ ὄρια αὐτῶν ἐστὶ τῶν ὑμετέρων ὀρίων. ἦσαν μὲν οὖν πολλαὶ τε καὶ ἀνὰ μέρος αἱ βασιλεῖαι τῶν ἐθνῶν, ἢ Μωαβιτῶν, ἢ Ἰδουμαίων, ἢ τῶν υἱῶν Ἀμμών. ἀλλ' οὐδὲν ἐν αὐταῖς τὸ μέγα. λαμ- προτέρα δὲ τῶν ἄλλων ἢ Δαμασκηνῶν καὶ Παλαιστινῶν. καὶ δύο μὲν ἦσαν πόλεις ὑπὸ τὴν Δαμασκοῦ βασιλείαν, εἰς ἣν κείμεναι, αἷς ὄνομα τὸ Αἰμάθ ὧν ἢ μὲν εὐρυτέρα καὶ μεῖζων, ἢ δὲ λαχοῦσα τὸ μεῖον· ἐρμηνεύεται δὲ τὸ Ἰσραὴλ, μεῖζον ἢ πλατυτέρα. πορεύεσθε δὴ οὖν εἰς Αἰμάθ Ἰσραὴλ, τουτέστιν, εἰς τὴν Αἰμάθ τὴν μεῖζω τε καὶ εὐρυτέραν· ἦν γὰρ, ὡς ἔφην, ὁμώνυμος ἑτέρα, λαχοῦσα τὸ μεῖζον. φασὶ δὲ τὴν μὲν Αἰμάθ τὴν πλατεῖαν ταύτην εἶναι τὴν νῦν Ἀντιό- χειαν, τὴν δὲ μεῖω καὶ

στενοτέραν, τὴν γείτονά τε καὶ ὄμορον Ἐπιφάνειαν· Ἀντιόχου, τοῦ ἐπικλῆν Ἐπιφανοῦς, τὴν μὲν Ἀντιόχειαν, Ἐπιφάνειαν δὲ τὴν ἑτέραν εἰς δόξαν ἰδίαν ὠνομακότος. ἡ δὲ Γέθ πόλις ἦν τοτηνικάδε τῆς νυνὶ Παλαιστίνης λαμπροτέρα. ἐν ταύτῃ μεμενήκασιν οἱ Ἐνα-κείμ καὶ οἱ καλούμενοι Φιλιστιεῖμ, οὐκ ὀλοθρευσάντων αὐτοὺς τοτηνικάδε τῶν υἰῶν Ἰσραήλ. ταύτητοί φησι περὶ αὐτῆς Εἰς Γέθ ἄλλοφύλων· βαδίσατε τοίνυν φησὶν εἰς Αἰμάθ Ῥαβὰ καὶ εἰς Γέθ ἄλλοφύλων· καὶ περιεργάσασθε λεπτῶς, εἰ μὴ μᾶλλον ὑμεῖς εὐρυτέραν οἰκεῖτε χώραν, τῶν ἄλλων ἀπασῶν τὴν ἀμείνω καὶ προὔχουσαν. Εἰδέναι δὲ ἀναγκαῖον, ὅτι τῶν Ἑβραίων ἡ γραφὴ προτε- 1.481 ταγμένην ἔχει τὴν Χαλάνην. πορεύεσθε γὰρ, φησὶν, εἰς Χαλάνην καὶ εἰς Αἰμάθ καὶ εἰς Γέθ· Χαλάνη δὲ ἐστὶν ὑπὸ τὴν Περσῶν βασιλείαν, ἡ νῦν καλεῖται Λυσιίπων. ἐπειδὴ δὲ καὶ τῆς Περσῶν βασιλείας ἐμνημόνευσεν τῶν Ἑβραίων ἡ ἔκδοσις, ταύτητοί φαμεν καὶ τὸν μακάριον Στέφανον ἀντὶ τοῦ Μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Δαμασκοῦ, τὸ Ἐπέκεινα Βαβυ- λῶνος εἰπεῖν. Ἀχαριστίας οὖν ἔγκλημα τοῖς ἐξ Ἰσραήλ, ὅτι πίονα καὶ εὐήροτον, καὶ πλατεῖαν οὕτω κατακληρονομήσαντες γῆν, οὐχὶ Θεῶ μᾶλλον ἀνήπτον τὰ χαριστήρια, ἀλλ' οἱ μὲν ἐξουθένουν τὴν Σιών, οἱ δὲ, πεποιθότες ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας, οὐδένα τῆς εἰς αὐτὸν αἰδοῦς ἐποιοῦντο λόγον. Χρήσιμον δὲ, ὡς ἔοικε, καὶ τοῖς μετὰ τὴν πίστιν τὴν Ἑλλήνων σοφίαν τεθουμακόσιν, ὡς ἀμείνους τῶν παρ' ἡμῖν τὰς ἐκείνων ἡγεῖσθαι δόξας, καὶ τοῖς ἀπονεύουσιν εἰς τὸ προσκεῖσθαι ζητεῖν τοῖς παραχαράττουσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων τὴν ὀρθότητα παραλύουσι τὸ Πορεύεσθε εἰς Αἰμάθ Ῥαβὰ καὶ εἰς Γέθ ἄλλοφύλων καὶ ἴδετε εἰ πλείονα τὰ ὄρια αὐτῶν ἐστὶ τῶν ὑμετέρων ὀρίων. εὐρυ- τέρα γὰρ τῆς Ἑλλήνων στενολεσχίας ἡ θεόπνευστος γραφὴ, τὸ τῆς ἀληθείας καταγγέλλουσα φῶς καὶ δογμάτων ἐπω- φελῶν εἰσφέρουσα γνώσιν, καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐπαι- νουμένων τὸν τῶν πιστευόντων ἀναβιβάζουσα νοῦν. Εὐρύτερος δὲ πάλιν τῆς αἰρετικῶν στενότητος ὁ περὶ τῆς ἀληθείας ἐστὶ λόγος. οἱ μὲν γὰρ αὐτῇ μαχόμενοι, μονονουχὶ καταπνίγονται, ψυχροῖς τε καὶ ἀτρανέσιν ἐπινηχόμενοι λο- γισμοῖς· οἱ δὲ τοῖς τῆς εὐσεβείας συναγορεύοντες δόγμασι, καὶ τὸ λαμπρὸν τῆς ἀληθείας περιαθροῦντες κάλλος, εἰς 1.482 πλατὺ θεωρημάτων ἐκτρέχουσι πέλαγος, "αἰχμαλωτίζοντες "πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ," τῆδέ τε κάκεισε διάττοντες, καὶ τὰ εἰς γνώσιν ἀληθινὴν ἀπὸ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς εὖ μάλα συλλέγοντες. καὶ γοῦν Κορινθίοις ἀπο- φοιτᾶν ἐλομένοις "τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς," προσκειμένοις δὲ ἀμαθῶς τοῖς ἑτεροδιδασκαλεῖν εἰωθόσιν, ἐπιστέλλει λέγων ὁ θεσπέσιος Παῦλος "Τὸ στόμα ἡμῶν "ἀνέωγε πρὸς ὑμᾶς, ὡς Κορίνθιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλά- "τυνται· οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν "τοῖς σπλάγχχνοις ὑμῶν· τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν· ὡς "τέκνοις λέγω· πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς. μὴ γίνεσθε ἑτεροζυ- "γοῦντες ἀπίστοις." 900αὶ εὐχόμενοι εἰς ἡμέραν κακὴν, οἱ ἐγγίζοντες καὶ ἐφαπτόμενοι σαββάτων ψευδῶν.⁹ Ἐφασκεν ὅτι "Οὐαὶ τοῖς ἐξουθενούσι Σιών, καὶ τοῖς πε- "ποιθόσιν ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας." καὶ ἐπειδὴ δύο τινῶν ἐποιεῖτο μνήμην, τῶν τε ἐξουθενούντων φημὶ τὴν Σιών καὶ τῶν πεποιθότων ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας, πολυπραγμονοῦντες ἀναγκαίως τῶν ἐννοιῶν τὴν δύναμιν, ἐφηρμόσαμεν ἡμεῖς τοῖς ἐξ Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν τὴν αἰτίαν τοῦ ἐξουθενεῖν τὴν Σιών, τοῖς γεμῆν ἐξ Ἐφραῖμ τὸ πεποιθέναι ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας. εἴσι δὲ οὖν ὡς περ ἀνόπιν ὁ λόγος, καὶ τὰ ἀμφοῖν ἐγκλήματα καταλέγει πάλιν, αὐτοῖς ἐπιφέρων τὸ Οὐαὶ. ἔθος δὲ τῆς θείας γραφῆς κατὰ τῆς εὐθείας πτώσεως τὴν τοῦ Οὐαὶ φωνὴν ἐπι- φέρειν· οἷόν τι φημὶ "Οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν "Κυρίου" καὶ πάλιν "Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρῶτ' καὶ τὸ 1.483 "σίκερα διώκοντες." οὐαὶ τοίνυν φησὶν οἱ εὐχόμενοι εἰς ἡμέ- ραν κακὴν, τουτέστιν οἱ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. τὸ γὰρ μὴ ἀνέχεσθαι μετανοεῖν, μήτε μὴν τὸν ἐπὶ τοῖς ἔσεσθαι προ- απηγγελμένοις εἰσδέξασθαι φόβον, μονονουχὶ καὶ ἐπιθυμεῖν ἐστὶν εἰς ὀλέθρου

πεσεῖν ἡμέραν. οἶον ὡς εἶ τις περί τινος τῶν φιλαμαρτημόνων λέγοι τυχόν Ἐπιθυμεῖ τεθάναι, καίτοι τοῦτο παθεῖν οὐκ ἐθέλοντος ἐκείνου, πόθεν; ἀλλ' ὅσον ἦκεν εἰς τὸ βούλεσθαι δρᾶν, καὶ τοῦτο ἀκαταλήκτως, τὰ τοῖς νόμοις ἀπάδοντα, μονονουχὶ καὶ ἐρᾷ τῆς τοῖς φιλαμαρτή-μοσις ἀεὶ πως ὀφειλομένης κολάσεώς τε καὶ δίκης. μετανοεῖν οὖν ἄρα μὴ ἀνεχόμενοι, μονονουχὶ καὶ ἐπιθυμοῦσι πεσεῖν εἰς ἡμέραν κακὴν, καὶ ταῖς ἤδη προαπηγγελμέναις ἐναλῶναι συμ-φοραῖς, οἱ ἐγγίζοντες καὶ ἐφαπτόμενοι σαββάτων ψευδῶν. ἦν μὲν γὰρ ἔτι συνεστηκῶς ὁ νεὼς καὶ τὰ ἐν αὐτῷ θυσιαστήρια. καὶ προσῆγον μὲν τῷ Θεῷ τὰς κατὰ νόμον θυσίας, ἐπετέλουν δὲ καὶ τὰς ἐν σαββάτοις ἀργίας, πλὴν οὐκ εἰσάπαν ἠκρι-βωμένως, ἀτημελῶς δὲ σφόδρα καὶ ῥαθύμως κομιδῇ. καὶ γοῦν ἠτιᾶτο διὰ φωνῆς προφητῶν, ὡς σάββατα μὴ τετηρη-κότας. οὐαὶ τοίνυν, φησὶ, τοῖς προσποιουμένοις ἐγγίζειν Θεῷ διὰ τοῦ προσποιεῖσθαι τιμᾶν τὰ Μωυσέως ἔτι, καὶ ψευδῶν σαββάτων ἀποθιγγάνειν. ὄρᾳς ὅπως διαβέβληκεν ὡς οὐκ ὀρθῶς ἢ πεφροντισμένως τὴν τῷ σαββατίζειν πρέπουσαν τηροῦντας ἀργίαν; Ἄλλως τε· χρῆναι γὰρ ὑπολαμβάνω καὶ τι τῶν ἀναγ-καιοτέρων ἐπὶ τούτοις εἰπεῖν· ψευδῆ σάββατα, τὰ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις· εἶπερ ἐστὶ σκιά μὲν ὁ νόμος, καὶ τύπος κατὰ τὸ ἀληθὲς τὰ διὰ Μωυσέως. ὁ δὲ τύπος οὐκ ἀλήθεια, 1.484 μὲν δὲ μᾶλλον τῆς ἀληθείας εἰσφέρει. τοιγάρτοι καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπιστέλλει τοῖς Ἑβραίοις, καὶ φησὶ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων "Ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ "τοῦ Θεοῦ." οὐ γὰρ κατέπαυσεν ἐκείνους Ἰησοῦς, οὔτε μὴν εἰσεληλάκασιν εἰς τὴν κατάπαυσιν τοῦ Θεοῦ· σαββα-τίζομεν δὲ πνευματικῶς ἡμεῖς ἐν Χριστῷ, καταλύοντες καὶ ἀποφοιτῶντες μὲν ἀμαρτίας, καταλήγοντες δὲ παντὸς φθαρτοῦ καὶ γηϊνοῦ πράγματος. ὡς γὰρ ὁ μακάριος γράφει Παῦλος "Ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς "κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡς περ ἀπὸ "τῶν ἰδίων ὁ Θεός." 901 καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων καὶ κατασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωμαναῖς αὐτῶν, καὶ ἔσθοντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βουκολίου γαλαθινά· οἱ ἐπικροτοῦντες πρὸς τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων, ὡς ἐστῶτα ἐλογίσαντο καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα· οἱ πίνοντες τὸν διυλισμένον οἶνον καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι, καὶ οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπὶ τῇ συντριβῇ Ἰωσήφ.⁹ Οὐαὶ ἄλιν ἀπὸ κοινοῦ τοῖς καθεύδουσιν ἐπὶ κλινῶν ἐλε-φαντίνων, τοῦτό τε κάκεινο δρᾶν εἰωθόσιν. ἐπαιτιᾶται δὲ λίαν τῶν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ τοὺς ἐν δόξῃ περιφανεστέρους, καὶ ταῖς τῶν χρημάτων περιουσίαις τῶν ἄλλων ὑπερημέρους, ὡς ἐκ πολλῆς ἄγαν εὐημερίας μονονουχὶ καὶ μεθύοντας, καὶ τῷ τῆς τρυφῆς πλάτει παρενηνεγμένους εἰς τὸ μηδὲν ὅλως ὑπο- 1.485 βλέπεσθαι τῶν δεινῶν, μήτε μὴν οἴεσθαι τὸν τῶν ὄλων Θεὸν τοῖς οὕτω διακειμένοις ἐπιθήγεσθαι ποτε, καὶ ποινὰς ἐπάγειν τοῖς φιλαμαρτήμοσις. ἐξηγεῖται δὲ ἀκριβῶς τὸ ἀνεμμένον αὐτῶν καὶ ἄφετον εἰς τρυφάς. κλῖναι τε γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἐλέφαντος, φησὶν, αἱ πολυτελεῖς τε καὶ μαλακαὶ μὲν εὐναί, τὰ δὲ ἀπόλεκτα τῶν ἀμνῶν, μόσχοι τε ὑπότιθοι τὰ ἐδώδιμα, ὡδαί τε καὶ μέλη, καὶ πάντα τὰ δι' ὀργάνων συνεισθένοντα ταῖς τρυφαῖς, κῶμοί τε καὶ κρότοι, καὶ τὸ ἔτι φορτικώτερον, ὅτι τὰ τοιάδε τῶν κακῶν ὡς ἐστῶτα ἐλο-γίσαντο καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα. καθόλου μὲν γὰρ παρίπταται τὰ τοιάδε, καὶ ἀπάτη κοσμικὴ τὸ ἰδρυμένον οὐκ ἔχει. λύεται γὰρ ἐν ἴσῳ σκιαῖς, καὶ "παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου "τούτου," κατὰ τὸ γεγραμμένον· συγκαταλήγει δὲ πάντως τοῖς τεθνεῶσιν ἢ τρυφῇ. ἐπὶ δὲ γε τῶν ἐν Σαμαρείᾳ καὶ καθ' ἕτερον ἂν νοοῖτο τρόπον τῶν εἰρημένων ὁ νοῦς. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον ἀλώσεσθαι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, φεύγοντά τε καὶ οὐχ ἐστῶτα λέγει τὰ εἰς τρυφήν αὐτοῖς ἐξιτήλως ἐξηρη-μένα, ὡς ὅσον οὐδέπω παρελευσόμενα. ἐπικροτοῦσι δὴ οὗ ὀργάνοις, οἶνον πίνοντες τάχα πού τὸν ἀνθοσμίαν, καὶ λεπτῶς εὖ μάλα διυλισμένον· καταχρίονται δὲ καὶ μύρῳ, συντιθέντες τὰ ἐξαίρετα, καὶ λόγον οὐδένα πεποιήνται παντελῶς τοῦ συντριβεσθαι μέλλειν τὸν Ἰωσήφ. ὡς γὰρ ἔφην ἀρτίως, καίτοι προεγνωκότες τὴν

ὄσον οὐδέπω παρεσομένην συμ-φορὰν, καὶ τῆς Σαμαρείας τὴν ἄλωσιν, καὶ τὴν τοῖς ἐξ Ἰωσήφ γενησομένην συντριβὴν, τῆς αὐτοῖς κατειθισμένης οὐ κατημέλου τρυφῆς. Πάνδεινον οὖν ὡς ἀληθῶς τὸ σωματικῆς ἠττάσθαι τρυφῆς 1.486 τοὺς χωρῶν ἢ πόλεων ἢ λαῶν ἠγεῖσθαι λαχόντας. δέον γὰρ ὄν μᾶλλον ταῖς καθηκούσαις νήψεσιν εὖ μάλα χρωμένους περιαθρεῖν τὰ συμφέροντα, καὶ κατ' εὐθὺ τοῦ πρέποντος ἀποφέρειν τοὺς ὑπεστρωμένους, καὶ διὰ παντὸς τρόπου λε-λυπημένον ἐκμειλίσσεσθαι Θεὸν, πῶς οὐκ ἀπόπληκτον κομιδῇ τὸ κατολισθεῖν εἰς τρυφὰς, καὶ τῆς βεβήλου φιλοσαρκίας οὐδὲν ἠγεῖσθαι τὸ ἄμεινον; περὶ τῶν τοιούτων τάχα που φησὶν διὰ φωνῆς ἀγίων "Ὡ οἱ ποιμένες οἱ διασκορπίζοντες "καὶ ἀπολλύντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς." ὅτι γὰρ ταῖς τῶν ποιμένων ῥαθυμίαις κινδυνεύσει τὸ ὑπήκοον, σαφὲς ἂν γένοιτο, πάλιν Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Ὅτι οἱ ποιμένες "ἠφρονεύσαντο, καὶ τὸν Κύριον οὐκ ἐξεζήτησαν· διὰ τοῦτο "οὐκ ἐνόησε πᾶσα ἡ νομὴ, καὶ διεσκορπίσθησαν." 9 Διὰ τοῦτο νῦν αἰχμάλωτοι ἔσονται ἀπ' ἀρχῆς δυναστῶν, καὶ ἔξαρθήσεται χρεμετισμὸς ἵππων ἐξ Ἐφραΐμ.9 Ἐπειδὴ γὰρ, φησὶ, τετρυφήκασιν, τὴν εἰς Θεὸν ἀφέντες ἀγάπησιν, τεθαρσῆκασιν δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας, του-τέστι, τοῖς οὖσιν ἐν Σαμαρείᾳ, μεγάλην ὄφρυν ἀνασπῶντες οἱ ἠγούμενοι, ὡς ἀμετρήτου πληθῆος ἐξάρχοντες καὶ ἀριθμοῦ κρεῖττον ἔχοντες τὸ μάχιμον γένος, ταύτητοι, φησὶν, ἤξει μὲν ἤξει, καὶ μάλα γοργῶς, κατὰ πάντων ὁ τῆς αἰχμαλωσίας καιρὸς, πρωτόλειον δὲ ποιήσεται τοὺς δυνατωτέρους· αἰεὶ γὰρ πολέμοιοι καταδηοῦντες πόλιν ἐπὶ τοὺς τῶν ἐπισημοτέρων τρέχουσιν οἴκους, τὰ ἐν αὐτοῖς διαρπάσσοντες. Ἐπειδὴ δὲ ἦν ἔθος τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ λαμπροῖς, τοῖς ἐξαιρέτοις τῶν ἵππων ἐποχεῖσθαι φιλεῖν, οἱ δὲ, κατὰ τὸ 1.487 εἰκὸς, διὰ μέσων ἦσαν τῶν πλατειῶν, ἔννου τι καὶ σοφὸν καὶ οἶον ἐξ ἐπιστήμης ὑποχρεμετίζοντες· ἔτοιμον γὰρ αἰεὶ πως τὸ ζῶον εἰς εἶδησιν εὐκοσμίας καὶ τῆς αὐτῶν πρεπούσης ἐπιστήμης εἰς παραδοχὴν· καὶ τοῦτο πεπαύσεται, φησὶν. ἔξαρθήσεται γὰρ χρεμετισμὸς ἐξ ἵππων Ἐφραΐμ. ὅμοιον ὡσεὶ λέγοι Πεπαύσεται τῆς ἀγερωχίας τῶν ἐν Σαμαρείᾳ τὸ προ-κριτὸν, καταλήξουσι δὲ καὶ οὐκ ἐκόντες τοῦ περιφανεῖς ποιεῖσθαι τὰς προόδους, ὑποχρεμετιζόντων αὐτοῖς τῶν ἵππων, οἱ λαμπροῖς φαλάροις κατεστεμμένοι, τὸν ἐπιβάτην τάχα που καὶ ἐπιγινώσκουσι, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ φυσῶσι μέγα, σεπτὸν τε καὶ ἀξιάγαστον ἐπαναθέμενοι τὸν ἠνίοχον. ἀλλ' ὅτι τὸ νήφειν τοῖς ἠγούμενοις ἀσφαλές, τὸ γεμῆν ὑπτιοῦσθαι φιλεῖν ἐπιζήμιον, κάντεῦθεν ἂν μάθοις. ἐπ' αὐ-τοὺς γὰρ ἔσται καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὰ ἐξ ὀργῆς· καὶ ἀπάσης μὲν εὐκλείας ἐξωσθήσονται, κείσονται δὲ καὶ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ, πικρὸν τι καὶ δυσαχθὲς ἔχοντες κρῖμα, καὶ ὅτι μὴ μόνον ἑαυτοὺς ἀπολωλέκασιν, προσέθεσαν δὲ καὶ ἐτέ-ρους ταῖς ἑαυτῶν παρανομίαις, ἀπολογήσονται. 9 Ὅτι ὡμοσε Κύριος καθ' ἑαυτοῦ διότι βδελύσσομαι ἐγὼ πᾶσαν τὴν ὕβριν Ἰακώβ, καὶ τὰς χώρας αὐτοῦ μεμίσηκα.9 Τὸ ἀμετάθετον τῆς ὀργῆς ἀποφαίνει, δεικνὺς ὁμομοκότα Θεὸν, ὡς εἴη μεμισηκῶς τὴν ὕβριν τοῦ Ἰακώβ. καὶ οὐ δήπου φαμέν ὅτι τοῦ προπάτορος ἡμῶν Ἰακώβ ὁ θεῖος ἡμῖν λόγος ποιεῖται κατάρρησιν· κομιδῇ γὰρ εὐήθες τὸ τῆδε νοεῖν, ὅτι καὶ ἠγάπησε τὸν Ἰακώβ ἐκ μήτρας, καὶ ἀπόλεκτον ἐποιεῖτο καὶ ἐν ἐμβρύοις ὄντα Θεός· Ἰακώβ δὲ πάλιν φησὶ τοὺς ἐξ 1.488 Ἰακώβ, ὧν τὴν ἐπάρατον ἀλαζονεῖαν· ὕβριν γὰρ ἔθος τὴν ὑπεροψίαν ὀνομάζειν τῇ θεῖᾳ γραφῇ· μεμισηκῆναι φησὶν. ἢ γὰρ οὐχὶ τὸ χρῆμά ἐστιν ὑπεροψία λοιπὸν, τὸ παρω-θεισθαί φημι τὸ εἰς Θεὸν σέβας, εἰδώλοισι δὲ ἀπονέμειν τὴν αὐτῶν πρεπωδεστάτην ὅτι μάλιστα δόξαν, καὶ προσέτι τού-τοις μῆδε ἐπαΐειν ἀξιοῦν ὧν ἂν ἔλοιτο δηλοῦν διὰ προφητῶν ἀγίων, ἄθυρμα δὲ ὡσπερ ποιεῖσθαι τὴν ἀπειλήν, καὶ πλήθει συμμάχων ἐπιθαρσῆσαντας, ἀλογῆσαι παντελῶς τῆς παρ' αὐτοῦ φειδοῦς καὶ ἐπικουρίας; εἶτα, πῶς τοῦτο ἀμφίβολον; Ὁμώμοκε τοίνυν καθ' ἑαυτοῦ, φησὶν, ὁ τῶν ὄλων Κύριος. καθ' ἑαυτοῦ δὲ, ὅτι "κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὁμόσοι." τί δὲ τὸ ὁμωμοσμένον; ὅτι βδελύσσομαι πᾶσαν τὴν ὕβριν Ἰακώβ, ἦτοι τὴν ὑπεροψίαν τοῦ

Ἰακώβ, καὶ ἀπάσας δὲ αὐτοῦ μεμίσηκα τὰς χώρας. οὐ γὰρ ἦν ἐν αὐταῖς ὁ τῶν θείων θελημάτων ἐκπληρωτῆς· οὐκ ἦν ὁ τὸ σέβας ἀνάπτων αὐτῷ, καὶ τοῖς εἰς δικαιοσύνην αὐχίμασι διαπρέπων. οὐ γὰρ ἂν ἀπεστράφη Θεὸς, εἴπερ τινὲς ἦσαν, κἂν γοῦν εὐαρίθμητοι, παρ' αὐτοῖς, οἷς ἦν ἐν λόγῳ τὸ ἀνδάνειν αὐτῷ. καὶ γοῦν ἔφη διὰ φωνῆς Ἰερεμίου "Περιδράμετε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἴδετε καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις "αὐτῆς, ἐὰν εὔρητε ἄνδρα, εἰ ἔστι ποιῶν κρῖμα καὶ ἀγαπῶν "πίστιν, καὶ ἴλεως ἔσομαι αὐτῇ, λέγει Κύριος." ἐπειδὴ δὲ τοῦ Ἰακώβ αἱ χώραι γεγόνασιν ἐν ἐνδείᾳ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ θεοφιλοῦς ἀνδρὸς, ταύτητοι δέδονται πρὸς ἐρήμωσιν, καὶ ὁμοῦ τοῖς ἐνοικοῦσιν ἀπολώλασιν αἱ πόλεις. πολλὴ τοιγαροῦν τῶν ἁγίων ἡ χρεία· σώζουσι γὰρ πόλεις, καὶ ἀπαλλάττουσι χώρας συμφορᾶς ἐπηρητημένης, τῇ τοῦ βίου φαιδρότητι παρεγκόπτοντες ἐπὶ τὸ ῥάθυμον καίτοι ζέοντα 1.489 τὸν θυμὸν, καὶ οἷον ἀνασειράζοντες ἐπιτρέχοντά τισι τὰ ἐκ θείας ὀργῆς κινήματα. 9Καὶ ἐξαρῶ πόλιν σὺν πᾶσιν τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν. καὶ ἔσται ἐὰν ὑπολειφθῶσιν δέκα ἄνδρες ἐν οἰκίᾳ μιᾷ καὶ ἀποθανοῦνται, καὶ ὑπολειφθήσονται οἱ κατάλοιποι, καὶ λήψονται οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν καὶ παραβιώνται τοῦ ἐξενέγκαι τὰ ὀστα αὐτῶν ἐκ τοῦ οἴκου, καὶ ἐρεῖ τοῖς προεστηκόσι τῆς οἰκίας Εἰ ἔτι ὑπάρχει παρὰ σοί; καὶ ἐρεῖ Οὐκ ἔτι· καὶ ἐρεῖ Σίγα, ἔνεκεν τοῦ μὴ ὀνομάσαι τὸ ὄνομα Κυρίου.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ μεμίσηκε μὲν αὐτῶν τὰς χώρας, καταμυσάτ- τεται δὲ καὶ πᾶσαν τὴν ὕβριν Ἰακώβ, ἥτοι τὴν ἀλαζονεῖαν αὐτῶν, αὐτάνδρους τὰς παρ' αὐτοῖς διολωλέναι πόλεις ταύ- τητοί φησι. τὸ δὲ ὅπως ἕκαστα τοῖς ἐκεῖνα πεπλημμε- ληκόσι συμβήσεται, διερμηνεύει λεπτῶς. ἐξαρῶ γὰρ, φησὶν, ἦν ἂν βούλωμαι πόλιν, καὶ οἷον ἐκ μέσου ποιήσομαι τοῖς κατοικοῖς ὁμοῦ. κἂν εἰ γένοιτο τυχὸν δέκα τινὰς τῶν ἐκ μιᾶς ὄντων οἰκίας διαδράναι μὲν τῶν πολεμίων τὸ ξίφος, εἰσδύνασι δὲ εἰς μυχοὺς καὶ εἰς τὰ ἐσώτερα τῆς οἰκίας, τεθνήξονται, δεδιότες τάχα που κἂν γοῦν προκύψαι βραχὺ τῶν ἐν οἷς εἰσὶ μυχῶν. Διαδέξεται τοίνυν τὴν τοῦ παίοντος χεῖρα, φησὶν, ὁ λιμὸς, καὶ ἀποκτενεῖ τοὺς κεκρυμμένους. ἀποκεχωρηκότων δὲ τῶν ἐχθρῶν ἤξουσὶ τινες τῶν ἐξ αἵματός τε καὶ κατὰ διάθεσιν οἰκειῶν, καὶ παραβιώνται τοῦ ἐξενεγκεῖν τὰ ὀστα αὐτῶν. τίνα δὲ καταβιάσονται τὰ τῶν τεθνεώτων συναγείροντες 1.490 λείψανα; ἑαυτοὺς δηλονότι. φορτικὸν γὰρ καὶ δύσοιστον ἀληθῶς τὸ μυδῶντων ἤδη καὶ σεσημμένων ἄπτεσθαι σωμά- των, καὶ ῥινὸς οἴμαι που μὴ τετρημένης τοῖς τὰ τοιάδε τολμῶσι χρεία· κακοσμίᾳ γὰρ τῆς οὕτω δεινῆς οὐδὲν ἂν γένοιτο χεῖρον. ἑαυτοὺς οὖν ἄρα καταβιάσονται, τοῖς κατοι- χομένοις καὶ ἀπολωλόσιν ὑπὸ λιμοῦ τὸ συμπαθὲς χαρι- ζόμενοι, διὰ τοῦ καὶ τάφων καὶ περιστολῆς ἀξιοῦν αὐτούς. οἱ δὲ τοῦτο δρῶντες, φησὶ, περιεργάσονται λοιπὸν παρὰ τοῦ τὴν οἰκίαν εἰδότος, μὴ ἄρα τις εἴη μετ' ἐκείνους ἕτερος, ἢ ζῶν ἔτι τυχὸν καὶ ἐν μυχοῖς λανθάνων, ἢ τεθνεὼς ἤδη καὶ ὀδωδῶς. ὁ δὲ ἀποκρίνεται λέγων Οὐκ ἔτι. τοῦτο δὲ ἐστὶν ἕτερον οὐδὲν, ἢ παντελοῦς ἐρημίας ἀπόδειξις ἐναργῆς. Ἄλλ' εἰ τοῦτο λέγοιεν οἱ τῆς οἰκίας προεστηκότες, ἄντα- κούσσονται, φησὶ, παρὰ τοῦ τὴν πεῦσιν προσάγοντος Σίγα, ἔνεκεν τοῦ μὴ ὀνομάσαι τὸ ὄνομα Κυρίου. Καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστιν, ἀναγκαῖον ἰδεῖν. τινὲς μὲν οὖν οἴονται τε καὶ φασιν, ὅτι μέλλοντας ὁμνῦναι τοὺς τῆς οἰκίας προεστηκότας, οἱ ἐρωτῶντες κατασιγάζουσιν, ἵνα μὴ ὁμόσωσι τὸ ὄνομα Κυρίου. προσεπάγουσι δὲ, ὅτι πρὸς τοῦτο τοῖς ἐξ Ἐφραῖμ τῆς ἐσχάτης ἀφιλοθεΐας κατώλισθεν ὁ νοῦς, ὡς μηδὲ ἀνέχεσθαί τινων, εἴπερ ἔλοιντό πως τὸν τῶν ὄλων ὀνομάζειν Θεόν. ἔστι δὲ οἴμαι σαθρὸς κομιδῆ καὶ τὸ ἀκαλλῆς ἔχων ὁ τοιόσδε λόγος. ὅτι μὲν γὰρ ἀπέθορον τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ὀλοτρόπως οἱ ἐξ Ἐφραῖμ, ἐνδοιάσειεν ἂν οὐδεὶς. ἀλλ' ἐν πληγῇ καὶ μάστιγι γεγονότας, εἰκὸς δήπου μᾶλλον καταδειῖσαι βραχὺ καὶ μεταφοιτῆσαι λοιπὸν πρὸς τὸ χρῆναί τι βούλεσθαι τῶν ἀναγκαιότερων, οὐκ ἐκ τῶν ἐναντίων 1.491 ἀγρίως οὕτως καταθρασύνεσθαι τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας. ἄλλως τε· προσθεῖν γὰρ ἂν τοῖς εἰρημένοις καὶ τόδε· ποία γὰρ ἦν ἀνάγκη τοῖς προεστηκόσι τῆς οἰκίας

έρωτωμένοις εἴ πη τις ἄρα παρ' αὐτοῖς ἢ ζῶν ἔτι τυχόν, ἤγουν τεθνεὼς ἤδη λανθάνει, προσθεῖναι καὶ ὄρκον, ὡς οὐδεὶς ἔτι παρ' αὐτοῖς; Τί οὖν ἔστι τὸ ἔρεϊ Σίγα ἔνεκεν τοῦ μὴ ὀνομάσαι τὸ ὄνομα Κυρίου; φαμέν, ὅτι τὴν κατὰ Θεοῦ κατάρρησίν τε καὶ βλασφημίαν ἔθος ἦν οὕτως ἀποκαλεῖν τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἐκ νομικῶν ἐνταλμάτων ἔχουσι τὴν ἀρχήν. γέγραπται μὲν γὰρ ἐν τῷ Λευιτικῷ, ὅτι δύο τινὲς ἄνδρες συνεπλάκησαν ἀλλήλοις ἐν τῇ συναγωγῇ, εἶτα δεδυσφήμηκεν εἰς τῶν μεμαχημένων, ὁ τῆς Αἰγυπτίας υἱὸς, καὶ τελευτᾷ μὲν λιθόλευστος. ἐτίθει δὲ νόμον εὐθύς τὸν ἐπὶ τῷδε Θεὸς, οὕτω λέγων "Ἄνθρωπος ἂν καταράσῃται Θεὸν αὐτοῦ, ἁμαρτίαν λήψεται, ὀνομάζων δὲ τὸ ὄνομα Κυρίου, θανάτῳ θανατούσθω." οὐκοῦν τὸ ὀνομάσαι τὸ ὄνομα Κυρίου, τὸ δυσφημεῖν ἔστιν, εὐφήμοις λέξεσι διὰ τῶν ἱερῶν ἐκπεφωνημένον γραμμάτων. ἐπειδὴ δὲ πολλοῖς ἔθος, εἰ γένοιτό πως ἐν λύπαις, παλιμφήμους ἔσθ' ὅτε ρίπτειν κατὰ Θεοῦ φωνάς, ἀπαγγέλλοντα, φησὶ, τὸν προεστηκότα τῆς οἰκίας, ὡς οὐδεὶς ἔστιν ἔτι παρ' αὐτῷ, καὶ τι πεπονθότα τῶν ἐξ ἀνηκέστου συμφορᾶς, ἐπιστομιεῖ φησὶν ἵνα μὴ ὀνομάσῃ τὸ ὄνομα Κυρίου, τουτέστιν, ἵνα μὴ τι τῶν παλιμφήμων εἴπῃ κατὰ Θεοῦ. τοῦτο δ' ἔστιν οὐκ εἰκὴ δεικνύοντος ἐπενηνεγμένην αὐτοῖς τὴν μάστιγα, καὶ κολάζοντος οὐ μάτην, ἀλλ' ἐπὶ χρησίμῳ καὶ ἀναγκαίῳ. ἔστι γὰρ ἔστι, καὶ μάλα εὐκόλως, ὡς ἀπὸ γε τοῦ συμβεβηκότος ἰδεῖν, ὅτι μετέστησεν εἰς εὐλάβειαν 1.492 τοὺς ζῶντας ἔτι καὶ περιλελειμμένους ἢ τῶν πεπονθότων πληγῇ, καὶ δεδιέναι παρεσκεύασε τὸ προσκρούειν ἔτι Θεῷ, κἂν γοῦν ἐν ψιλοῖς αὐτὸν καταλυπῆσαι λόγοις, καίτοι πάλαι καὶ τοῦτο δρᾶν ἀφυλάκτως εἰωθότας, προστιθέντας δὲ τοῖς λόγοις καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ὕβρεις. οὐκοῦν ἄμεινον παρὰ πολὺ τοῖς γε ἀληθῶς ἀγαθοῖς καὶ σώφροσι πρὸ πληγῆς καὶ μάστιγος ἐπὶ τὴν τοῦ συμφέροντος ἵεναι θήραν, καὶ φθάσαι τὴν πεῖραν τῶν ἐξ ὀργῆς κινήματων ἀποφοιτῶντας φαυλότητος, καὶ κατορθοῦν ἡρημένους ἄπερ ἀνδάνοι κατὰ τὸ ἀληθὲς τῷ παναγίῳ Θεῷ. 9 Διότι ἰδοὺ Κύριος ἐντέλλεται, καὶ πατάξει τὸν οἶκον τὸν μέγαν θλάσμασι, καὶ τὸν οἶκον τὸν μικρὸν ῥήγμασιν.⁹ Ἀλώσεσθαι μὲν, μᾶλλον δὲ ἀπολεῖσθαι πόλεις ὁμοῦ τοῖς κατοικοῦσιν αὐτάς, ἠπέλιπεν ἐναργῶς. ὅτι δὲ παρὰ Θεοῦ τὸ χρῆμα, καὶ οὐκ αὐτομάτως ἔσται συμβεβηκός, σαφηνιεῖ λίαν τὸ ἐντέλλεσθαι μὲν αὐτὸν τοῖς καταδηοῦν ἰσχύουσιν, ἐκείνους δὲ δρᾶν εὐκόλως ἄπερ ἂν ὁ θεῖος ὀρίζοι θυμός. δὲ μέγαν καὶ μικρὸν τὸν Ἐφραῖμ τάχα που καὶ τὸν Ἰούδαν ἀποκαλεῖ. πολυάνθρωπος μὲν γὰρ ὁ Ἐφραῖμ, ὡς ἐν φυλαῖς μετρούμενος δέκα ταύτητοι καὶ μέγας οἶκος. μειῶν γεμῆν ὁ Ἰούδας, ὡς ἐν γε δυσίν· αὐτὸς γὰρ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ φυλὴ Βενιαμίν. Ἐννοεῖν δὲ ἀκόλουθον, ὅτι τὸ μὲν θλώμενον ἔχει πως ὀλοτελῆ τὴν κατάπτωσιν· τὸ δὲ γε ῥηγνύμενον νοοῖτ' ἂν εἰκότως ὡς πάσχον ἐκ μέρους. συμβέβηκε δὲ τὸν μὲν οἶκον 1.493 τοῦ Ἐφραῖμ, ἦτοι τὸν Ἰσραὴλ τελείαν ὑπομεῖναι τὴν ἄλωσιν, καὶ δυσίατον τὴν ἐκ τοῦ πολέμου συμφορὰν, ἀπὸ μέρους δὲ τὸν Ἰούδαν, καὶ ὡς ἐν βραχεῖ ῥήγματι τοῦτο παθεῖν. δίκαιος οὖν ὁ Κριτῆς καὶ ἀπροσωπόληπτος. ταλαντεύει γὰρ, ὡς ὄρα, τὰ πόλεων ἢ χωρῶν ἐγκλήματα, καὶ ἀναλόγως ἐκάστῳ τὴν ὠφελεῖν ἰσχύουσαν ἐπάγει πληγὴν. μὴ δὴ καταφρονῶμεν Θεοῦ, τὸ παναλκὲς εἰδότες τῆς ὑπερτάτης χειρός· χρῆμα γὰρ ἄριστον ἢ εἰς τοῦτο σύνεσις. 9 Εἰ διώζονται ἐν πέτραις ἵπποι; εἰ παρασιωπήσονται ἐν θηλείαις; ὅτι ὑμεῖς ἐξεστρέψατε εἰς θυμὸν κριμα, καὶ καρπὸν δικαιοσύνης εἰς πικρίαν.⁹ Ὅτι δὴ πάλιν αὐτὸς ἐνετέλλετο καὶ πατάξει "τὸν οἶκον τὸν μέγαν θλάσμασι καὶ τὸν οἶκον τὸν μικρὸν ῥήγμασι," κἂν εἰ διὰ τῆς τῶν Ἀσσυρίων πράττοιτο χειρὸς, πάλιν ἡμᾶς ἀναπέσει λέγων Εἰ διώζονται ἐν πέτραις ἵπποι; ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ λέγοι σαφῶς Ἀγέρωχον μὲν τὸ ζῶον, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα δρομικωτάτων ἵππος, ἀλλ' ὁ τόπος αὐτῷ εἰς τὸ θέειν ἐπιτήδειος, οὐκ εἴ τις εἴη πετρώδης καὶ ὄχθου πλέως, ἀλλ' ὁ ψιλὸς τε καὶ λεῖος. εἶτα πῶς ὑμῶν καταδεδραμῆ- κασιν οἱ Ἀσσύριοι, καίτοι πάλαι τραχέος

τε λίαν καὶ οἶονεῖ πετρῶδους ὄντος λαοῦ, καὶ ὑπ' οὐδενὸς πώποτε τῶν πολεμίων πεπατημένου; ἀλλὰ Θεὸς ἦν ὁ ἠτιμασμένος, ὁ τὰ σκληρὰ καὶ δυσπόρευτα τοῖς πολεμοῦσι τιθεὶς βάσιμα καὶ ἰππήλατα. ὥσπερ δὲ οὐκ ἂν παύσαιντο, φησὶν, ὀρεκτιῶντες ἵπποι, καὶ 1.494 τοῖς τῆς φύσεως κέντροις θηλείαις παρούσαις ἐπιθηγόμενοι τε καὶ ἐπιθρώσκοντες, οὕτως οὐκ ἂν ἠρεμήσειαν οἱ ἐχθροί, θερμοτάτην τινὰ καὶ ἀκάθεκτον κατὰ τῶν δεδυσσεβηκότων ποιούμενοι τὴν ὀρμήν. καὶ τίς ἢ τοῦδε πρόφασις; ὑμεῖς, καὶ οὐχ ἕτεροι. τὸ γὰρ ἐμὸν δίκαιον περὶ ὑμᾶς κρῖμα παρετρέψατέ φησιν εἰς θυμὸν, καὶ ἀντὶ τοῦ καρπούς ἔχειν δικαιοσύνης, τὸν ἀπάσης ὑμῖν εὐθυμίας πρύτανιν ἐξεβιάσασθε πρὸς ὀργὰς, πικρίας ἄξια δεδυσσεβηκότες. ἡλέει μὲν γὰρ ὁ πάντων Θεὸς ὡς ἐν Αἰγύπτῳ πεπονηκότα τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλ' οὐ διαλελοίπασι παροτρύνοντες, καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ ἐξεστρέψατε εἰς θυμὸν κρῖμα. Πάνδεινον οὖν ἄρα τῆς ἀχαριστίας τὸ ἔγκλημα· κολάζεται δὲ, καὶ σφόδρα δικαίως. ὃν γὰρ ἔδει μᾶλλον ταῖς εὐφημίαις ἐξημεροῦν ἔτι, καὶ χαριστηρίοις κατευφραίνειν φωναῖς, παροτρύνειν ἀμαθῶς, πῶς οὐ παντὸς ἡμῖν ἔσται πρόξενον κακοῦ; 90ὶ εὐφραϊνόμενοι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἀγαθῷ, οἱ λέγοντες Οὐκ ἐν τῇ ἰσχύϊ ἡμῶν ἔσχομεν κέρατα; διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐπεγείρω ἐφ' ὑμᾶς οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ ἔθνος, καὶ ἐκθλίψουσιν ὑμᾶς τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς Αἰμᾶθ καὶ ἕως τοῦ χειμάρρου τῶν δυσμῶν.⁹ Ἐστρέψατε τοίνυν φησὶ, "κρῖμα εἰς θυμὸν, καρπὸν δὲ "δικαιοσύνης εἰς πικρίαν ὑμεῖς," οἱ μέγα φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς, καὶ ὑψηλὴν ἀνασπῶντες κατὰ Θεοῦ τὴν ὀφρὺν, οἱ ἐπὶ σαθρῷ καὶ ἀσυνέτῳ χαίροντες λόγῳ. εἰρήκατε γὰρ, οὐκ ἐμὲ γεγενῆσθαι χορηγὸν τῆς ἐνούσης ὑμῖν ἰσχύος, καὶ τοῦ καταθλεῖν δύνασθαι τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ ταῖς ἑαυτῶν δυνάμεσιν 1.495 ἀναθέντες τὰ ἀυχήματα, τετολμήκατε καὶ εἰπεῖν Οὐκ ἐν τῇ ἰσχύϊ ἡμῶν ἔσχομεν κέρατα; ὅμοιον δὲ ἦν ἐκεῖνο λοιπὸν, ἀλῶναι πεφρονηκότας καὶ ἀσυνέτως λέγοντας Αὐτοὶ καταδυναστεύομεν καὶ περισσόμεθα τῶν ἐχθρῶν, κἂν εἰ μὴ ἔλοιτο, φησὶ, προασπίζειν Θεὸς, ἡμεῖς κεκρατήκαμεν, καὶ τοῖς οὕτω λαμπροῖς κατορθώμασι σεμνύνεσθαι χρή, Θεῷ τοπαράπαν νέμοντες οὐδέν. ὑπεροψία δὲ οὖν καὶ ὕβρις κατὰ Θεοῦ, τὸ ἀπόπληκτον οὕτω φρόνημά τε καὶ ῥῆμα. ἀλλ' ἦν ὅτι μάλιστα σοφὸς ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ, τῷ τῶν ὄλων κατεξουσιαζόντι Θεῷ τὴν δόξαν ἀνατιθεὶς, καὶ λέγων "Ὅτι τὸ καύχημα τῆς δυνάμεως αὐτῶν εἶ σύ." καὶ πάλιν "Ἐν σοὶ τὸν ἐχθρὸν ἡμῶν κερατιοῦμεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξουθενώσομεν τοὺς ἐπανισταμένους ἡμῖν. οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ τόξῳ μου ἐλπῶ, καὶ ἡ ῥομφαία μου οὐ σώσει με." πᾶσα γὰρ ἰσχύς παρ' αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἂν γένοιτό τι παρ' ἡμῶν ἀξιάκουστον, μὴ οὐχὶ συνόντος αὐτοῦ καὶ προεστηκότος. "Κύριος γὰρ συντρίβει πολέμους," κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἐπειδὴ δὲ, φησὶν, εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀλαζονείας καὶ ἀθυροστομίας πεσόντες ἀλίσκεσθε, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐφ' ὑμᾶς ἔθνος· δῆλον δὲ ὅτι τὸ τῶν Ἀσσυρίων καὶ ἐκθλίψουσιν ὑμᾶς, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς Αἰμᾶθ καὶ ἕως τοῦ χειμάρρου τῶν δυσμῶν. ἔστι μὲν οὖν ἡ Αἰμᾶθ μία τῶν πρὸς ἠὼ πόλις, ὑπὸ τὴν Δαμασκοῦ βασιλείαν τοτηνικάδε κειμένη· μετωνόμασται δὲ νῦν, ὡς ἔφην, εἰς Ἀντιόχειαν, ἠγουν Ἐπιφάνειαν. χειμάρρον δὲ δυσμῶν φησὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων ποταμὸν, κατὰ δυσμὰς τῆς Ἰουδαίων γῆς τῆς Αἰγύπτου κειμένης. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἔθος τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, πολέμου μέλλοντος ἐπιθρώσκειν 1.496 αὐτοῖς, ποτὲ μὲν τὴν ἐκ Δαμασκοῦ καὶ Σύρων ἐπικουρίαν αἰτεῖν, ποτὲ δὲ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ὑποτρέχειν χώραν, ταύτητοί φησιν, ὡς ἔθνος μὲν ἐπ' αὐτοῖς ἐγείρει, οἱ δὲ ἤξουσιν εὐσθενεῖς, τοσαύτην αὐτοῖς ἐπιρρίπτουντες θλίψιν, ὡς μὴ ἰσχύσαι λοιπὸν μήτε εἰς Αἰμᾶθ εἰσελθεῖν, μήτε εἰς χειμάρρον τῶν δυσμῶν, τουτέστι, μήτε τὴν Δαμασκοῦ, μήτε τὴν Αἰγυπτίων δύναμιν καλέσαι πρὸς ἐπικουρίαν. "Θεοῦ γὰρ "συγκλείοντος, τίς ἀνοίξει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. ποῖος ἔσται σωτηρίας τρόπος, τοῦ πάντα ἰσχύοντος εἰς ὄλεθρον συναλύνοντος; 90ὕτως ἔδειξέ μοι Κύριος, καὶ ἰδοὺ ἐπιγονὴ ἀκριδῶν ἐρχομένη ἐωθινή, καὶ ἰδοὺ βροῦχος

εἷς· Γὼγ ὁ βασιλεύς. καὶ ἔσται ἐὰν συντελέσῃ τοῦ καταφαγεῖν τὸν χόρτον τῆς γῆς, καὶ εἶπα Κύριε κύριε ἴλεως γενοῦ· τίς ἀναστήσει τὸν Ἰακώβ; ὅτι ὀλίγοστός ἐστὶ μετανόησον Κύριε ἐπὶ τούτῳ. καὶ τοῦτο οὐκ ἔσται, λέγει Κύριος.⁹ Τί τὸ ἔθνος τὸ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἐπενεχθησόμενον, ἢ ποῖον αὐτοῖς ἐπίοι τὸ βλάβος, ἀποκαλύπτει τῷ Προφῆτῃ Θεός· ἀρμόζεται δὲ τοῖς ἡθεσιν αὐτοῦ, καὶ δι' ὧν οἶδεν ἀκριβῶς, διὰ τούτων αὐτὸν διδάσκει τὰ πραχθησόμενα. πάνδεινον γὰρ αἰεὶ τοῖς ποιμέσιν εἶναι τε δοκεῖ, καὶ ἔστιν ἀληθῶς ἀκρίς τε καὶ βροῦχος· ἀποκειραμένης γὰρ ὡσπερ δι' αὐτῶν τῆς πόας, καταφθειρεσθαι λοιπὸν ἀνάγκη τὰ ποίμνια. οὐκοῦν ὡς ποιμένι τῷ Προφῆτῃ Θεὸς τὰς ἐκ τοῦ πολέμου καταση- 1.497 μαίνει συμφοράς. ὡς ἐν εἶδει γὰρ ἀκρίδος κατασημαίνει τὸν Ἀσσύριον, ὡς ἐν ἀμετρήτῳ πληθῷ μονονουχὶ κατεσθίοντα καὶ δαπανῶντα τὴν γῆν. ἐωθινήν δέ φησιν αὐτήν, μονονουχὶ πίπτουσιν ὡς δρόσον, καὶ ἐν νιφάδων τάξει καταχεομένην τῆς γῆς. ἀλλ' ἦν, φησὶ, καὶ βροῦχος εἷς· ἦν δὲ δὴ οὗτος καὶ Γὼγ ὁ βασιλεύς. εἶτα Θεοῦ λέγοντος Καὶ ἔσται ὅταν συντελέσῃ τοῦ καταφαγεῖν τὸν χόρτον τῆς γῆς· τουτέστιν, ὅταν δαπανήσῃ κατεσθίων τὴν ἀγελαιάν πληθὺν τὴν οὖσαν ἐν Σαμαρείᾳ δηλονότι, καὶ ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Ἰουδαίας· εἶτά τι μέλλοντος προστιθέσθαι ἕτερον, διαλαβὼν ὁ Προφῆτης, καταλήγειν αὐτὸν τῆς ὀργῆς λιπαρεῖ λέγων Κύριε ἴλεως γενοῦ· τίς ἀναστήσει τὸν Ἰσραὴλ; ὅτι ὀλίγοστός ἐστίν. εἰ γὰρ δὴ βούλοιο, φησὶ, καθ' ὃν τεθέαμαι τρόπον παραδοῦναι τοῖς ἐχθροῖς τὸν Ἰσραὴλ εἰς κατάβρωσιν, ὀλίγοστός ἔσται παντελῶς. πρὸς ταῦτα Θεός Καὶ τοῦτο οὐ μὴ γένηται, λέγει Κύριος. οὐκ ἂν κοπάσαιμί φησὶ, οὐδ' ἂν καθυφείην· καταλήξαιμι γὰρ ἂν οὐδαμῶς τοῦ παιδεύειν τοὺς ἡσεβηκότας. Πολυπραγμονοῦντες δὲ ἀναγκαίως, τίς δὴ ἄρα ἐστὶν ὁ Γὼγ, ἐκεῖνό φαμεν, ὅτι καὶ ὁ μακάριος προφῆτης Ἰεζεκιὴλ θρῆνον ἐν αὐτῷ γράφει, Θεοῦ προστάττοντος. οἴομεθα δὲ εἶναι τὸν Σενναχηρίμ, ὅτε καὶ Ῥαψάκου κατακερτομοῦντος Θεὸν "ἐξῆλθεν ἄγγελος Κυρίου καὶ ἀνεῖλεν ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐκ "τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε "χιλιάδας." μεμνήσομαι δὲ ἀναγκαίως τῶν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένων διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ. ἔχει δὲ οὕτως "Τάδε λέγει "Κύριος Κύριος τῷ Γὼγ Σὺ εἶ περὶ οὗ ἐλάλησα πρὸ 1.498 "ἡμερῶν τῶν ἔμπροσθεν διὰ χειρὸς τῶν δούλων μου τῶν "προφητῶν τοῦ Ἰσραὴλ, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἔτεσι, "τοῦ ἀγαγεῖν σε ἐπ' αὐτούς." ἀκούεις ὅπως αὐτὸν, καὶ οὐχ ἕτερον εἶναι φησιν, ὃν ἠπέλιψε διὰ προφητῶν ἀγίων ἐπι- φέρειν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ; ὅτι δὲ τὰς τῆς ἀθυροστομίας ἐξήτηται δίκας, καὶ κρατήσῃν ὑπολαβὼν ἀδοκῆτως ἀνήρηται, καὶ πέπτωκεν ἐν τῇ γῇ τοῦ Ἰσραὴλ, πάλιν εὐθὺς κατα- σημαίνει λέγων "Καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου προφήτευσον ἐπὶ "Γὼγ καὶ ἐρεῖς Τάδε λέγει Κύριος Κύριος Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ "σὲ Γὼγ ἄρχοντα Ῥοσμεσὸχ καὶ Θοβέλ, καὶ συνάξω σε "καὶ καθοδηγήσω σε καὶ ἀναβιβάσω σε ἐπ' ἐσχάτου βορρᾶ "καὶ ἄξω σε ἐπὶ τὰ ὄρη τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἀπολώ τόξον σου "ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς ἀριστερᾶς σου καὶ τὰ τοξεύματά σου "ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς σου, καὶ καταβαλῶ σε ἐπὶ τὰ "ὄρη τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ πέσης σὺ καὶ πάντες οἱ περὶ σέ, καὶ "τὰ ἔθνη τὰ περὶ σὲ δοθήσονται εἰς πληθὸς ὀρνέων· καὶ "παντὶ πετεινῷ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ πεδίου δέδωκά σε "καταβρωθῆναι· ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πεδίου πέση, ὅτι ἐγὼ "ἐλάλησα λέγει Κύριος Κύριος." καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν "Καὶ "ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δώσω τῷ Γὼγ τόπον ὀνομαστὸν "μνημεῖον ἐν Ἰσραὴλ, τὸ πολυάνδριον τῶν ἐπελθόντων "πρὸς τῇ θαλάσῃ, καὶ περιοικοδομήσουσι τὸ περιστόμιον "τῆς φάραγγος καὶ κατορύξουσιν ἐκεῖ τὸν Γὼγ καὶ πᾶν τὸ "πληθὸς αὐτοῦ καὶ κληθήσεται τότε τὸ πολυάνδριον τοῦ Γὼγ. "καὶ κατορύξουσιν αὐτοὺς οἶκος Ἰσραὴλ, ἵνα καθαρῶς ἔν "ἐπταμῆνω, καὶ κατορύξουσιν αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς, 1.499 "καὶ ἔσται αὐτοῖς εἰς ὀνομαστὸν ἢ ἡμέρα ἐδοξάσθην λέγει "Κύριος Κύριος." πεπτωκότων γὰρ τῶν Ἀσσυρίων, οἱ διὰ τοῦ Γὼγ κατασημαίνονται, τάχα που τὸ πληθὸς τῶν ἐξ Ἰσραὴλ κατορώρυχε τοὺς τεθνεώτας, ἵνα μὴ πόλεσί τε καὶ χώραις τὸ δύσοιστον τῆς

οὕτω δεινῆς κακοσμίας καταλυμαί- νοιτο χρῆμα. 90ὕτως ἔδειξέ μοι Κύριος, καὶ ἰδοὺ ἐκάλεσε τὴν δίκην ἐν πυρὶ Κύριος, καὶ κατέφαγεν τὴν ἄβυσσον τὴν πολλήν, καὶ κατέφαγεν τὴν μερίδα. καὶ εἶπα Κύριε Κύριε κόπασον δὴ· τίς ἀναστήσει τὸν Ἰακώβ; ὅτι ὀλιγοστός ἐστι. μετανόησον Κύριε ἐπὶ τούτῳ καὶ τοῦτο οὐ μὴ γένηται, λέγει Κύριος.⁹ Τὸν Γῶγ ἤγουν τὸν Ἀσσύριον ὡς ἀκρίδα καὶ βροῦχον τεθέαται τοῦτον δίκην ὀνομάζει τὴν διὰ πυρός. οὐ γὰρ ἤρκεσε τοῖς Βαβυλωνίοις δαπανῆσαι σιδήρῳ τὸν Ἐφραΐμ, ἀλλὰ γὰρ καὶ πλείστας ὅσας τῶν ἐν Σαμαρεία κατενεπίμπρων πόλεις. ἡ δίκη τοίνυν, φησὶ, τουτέστιν ἡ ἐκδίκησις ἢ διὰ πυρός, κατεδήδοκε τὴν ἄβυσσον τὴν πολλήν, τὸν Ἐφραΐμ δηλονότι, διὰ πολλήν καὶ ἀμέτρητον πληθὺν ἄβυσσον ὠνο- μασμένον. κατεδήδοκε δὲ οὐδὲν ἦττον τὴν μερίδα τὴν μικράν, τουτέστι, τὸν Ἰούδαν καὶ Βενιαμίν. οὐκ εὐαριθμήτους γὰρ τῆς Ἰουδαίας ἐμπρήσας πόλεις, μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὴν λοιπὸν πεπολιόρηκε τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ ἀλαζῶν Ῥαψάκης. ἐκ-μειλισσομένου δὲ τοῦ Προφήτου πάλιν, καὶ μετανοεῖν, ἦτοι μεταβουλεύεσθαι, τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἀναπειθόντος, Οὐκ ἂν γένοιτο τοῦτό φησιν ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης, τί οὖν ἐντεῦ-θεν εἰσόμεθα πάλιν; ὅτι τὰ πέρα λόγου τῶν πλημμελη- 1.500 μάτων, καίτοι πολὺ λίαν ἀνεξικακεῖν εἰδόμενα Θεὸν παραθήγει δεινῶς, καὶ τὰς τῶν ἁγίων μονονουχὶ καὶ ἀπράκτους ἀπο- φαίνουσι προσευχάς. καὶ γοῦν ἔφασκε πρὸς τὸν προφήτην Ἱερεμίαν περὶ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ "Καὶ σὺ μὴ προσεύχου περὶ "τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ μὴ ἀξίου τοῦ ἐλεθθῆναι αὐτοὺς καὶ "μὴ προσέλθῃς μοι περὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου." 90ὕτως ἔδειξέ μοι Κύριος, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐστηκὼς ἐπὶ τείχους ἀδαμαντίνου, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀδάμας. καὶ εἶπε Κύριος πρὸς μέ Τί σὺ ὄραξ, Ἀμώς; καὶ εἶπον Ἀδάμαντα. καὶ εἶπε Κύριος πρὸς μέ Ἰδοὺ ἐγὼ ἐντάσσω ἀδάμαντα εἰς μέσον λαοῦ μου Ἰσραὴλ, οὐκ ἔτι μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτόν· καὶ ἀφανισθήσονται βωμοὶ τοῦ γέλωτος, καὶ αἱ τελεταὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἐρημωθήσονται, καὶ ἀναστήσομαι ἐπὶ τὸν οἶκον Ἱεροβοὰμ ἐν ῥομφαίᾳ.⁹ Ὡς ἀκρίδα καὶ ὡς βροῦχον καὶ ὡς δίκην ἐν πυρὶ τὸν Ἀσσύριον, ἦτοι τὸν Γῶγ ἐπιδείξας τῷ Προφήτῃ Θεός, ἑαυτὸν ἤδη πῶς ἐστῶτα λοιπὸν ἐπὶ τείχους ἀδαμαντίνου δεῖ- κνυσιν, ἵνα διὰ τούτου νοῆται μονονουχὶ βεβηκῶς ἐπ' ἀρ- ρήκτῳ δυνάμει, καὶ ἀκατάσειστον ἔχων τὴν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς ἀσφάλειαν. παναλκῆς γὰρ τὸ θεῖον, καὶ ἐρηρεῖ- σμένην ἔχει τὴν ὑποβάθραν, ὅτι μεταπίπτειν οὐκ οἶδεν, ἀλλ' ἔστι τροπῆς ἄμεινον, καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις, ὡς ἔφην, ἀγαθοῖς ἀεὶ καὶ διαπαντὸς ἐρηρεῖσθαι φιλεῖ. Ὁραῖται τοίνυν ἐστηκὼς ἐπὶ τείχους ἀδαμαντίνου. ἀρρηκτὸς τε καὶ ἀκαταμάχητος ἐν λίθοις ὁ ἀδάμας, οὔτε τοῖς σκληροῖς καὶ ἀντιπίπτειν εἰωθόσι παραχωρεῖν ἀνεχόμενος, οὔτε μὴν 1.501 ἐτέραις ὕλαις διδοὺς τὸ καταθλεῖν δύνασθαι τῆς ἐνούσης ἰσχύος αὐτῷ, τάχα δέ που καὶ τῆς τοῦ πυρός ἀκμῆς ἀλογεῖν εἰθισμένος. ἐπειδὴ δὲ ἦν ὁ ἐπὶ τοῦ τείχους ἐστηκὼς ἀδάμαντα φέρων ἐν χειρὶ, διεπυθάνετο τοῦ Προφήτου λέγων Τί σὺ ὄραξ, Ἀμώς; τοῦ δὲ συνέντος, καὶ ὅπερ ἦν λέγοντος· ἔφη γὰρ Ἀδάμαντα· τοῦτον ἐντάξω εἰς μέσον τοῦ Ἰσραὴλ διεβε-βαιοῦτο σαφῶς. ἀδάμαντα δὲ νοήσεις, ἢ τὸν Ἀσσύριον, ὡς καὶ ἀπηνῆ τε καὶ ἄθραυστον, καὶ εἰς τοῦτο τεθειμένον παρὰ Θεοῦ· δυναμοὶ γὰρ ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος οὐκ ἂν ἔλοιτο τυχόν· ἤγουν τὸν ἄθραυστόν τε καὶ παναλκῆ τοῦ Θεοῦ Λόγον, ὃν οὐκ ἔστιν ἀποστρέψαι κενὸν, ἤγουν ἄπρακ- τον ἀποφῆναι· δραμεῖται γὰρ πάντως εἰς πέρας ἀντιπράτ- τοντος οὐδενός, ὅπερ ἂν φθέγγηται Θεός. οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός "Ὁ οὐρανός, φησὶ, καὶ ἡ"γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν." ἔφη δὲ ὡς οὐκ ἂν παρέλθοι τὸν Ἰσραὴλ, τουτέστιν, αἰτήσῃ δίκας τῶν ἀνοσίως αὐτῷ πεπλημμελημένων· καὶ ἀνεξικα- κήσει μὲν οὐκέτι, παραδώσει δὲ λοιπὸν τοῖς ἐπ' αὐτόν κεκλημένοις, ὁμοῦ τεμένεσι καὶ βωμοῖς καὶ τοῖς εἰδώλοις. ἀφανισθήσονται γὰρ φησιν οἱ βωμοὶ τοῦ γέλωτος. γέλως μὲν οὖν ἀληθῶς ἢ παντὸς εἰδώλου ποιήσις· πρόπει δ' ἂν, οἶμαι, κυρίως τε καὶ ἰδικῶς γέλωτα νοεῖσθαι τὸν

Βεελφεγώρ, διάτοι καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ σχήματος ἀκαλλές, διασύρει δὲ ἅπασαν τὴν εἰδωλοποίησιν, ὡς ἐξ ἑνὸς δὴ τούτου τοῦ πάντων αἰσχίονος, οὐκοῦν κατασπασθήσονται μὲν οἱ βωμοὶ φησι, συνεξαρθήσονται δὲ καὶ αἱ τελεταὶ τοῦ Ἰσραήλ, τουτέστι, τὰ τῆς εἰδωλολατρίας ἀθύρματα, βέβηλά τε καὶ βδελυρὰ μυστήρια. ὅτι δὲ τοῖς ἰδίους θεοῖς συνοικήσεται 1.502 πρὸς ἀπώλειαν ὁ τοῖς τῆς βασιλείας ἀυχήμασιν ἐκπρεπῆς Ἱεροβοὰμ, διαμεμήνυκεν ἐναργῶς. μεμνησθαι δὲ ἀναγκαῖον, ὡς ἕτερος παρὰ τὸν πρῶτον ὁ περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος· ὁ μὲν γὰρ ἦν ἐκ Ναβὰτ, ὁ δὲ ἐξ Ἰωᾶς. Καὶ ταυτὶ μὲν τέως τοῖς τῆς ἱστορίας ἐφαρμόσειε λόγοις. ἀδάμαντα δὲ τὸν ἀληθῆ παραδείξει Χριστὸν τὸν τῶν δυνάμεων Κύριον, τὸν ἄμαχον ἔχοντα καὶ ἀκαταγώνιστον τὴν ἰσχύν, τὸν συνθραύοντα τοὺς ἐχθροὺς, καὶ νικῶντα τοὺς ἀνθεστηκότας, καὶ ὑπὸ μηδενὸς ῥηγνύμενον. οὗτος ὡς λίθος ἐκλεκτὸς εἰς μέσον τέτακται τοῦ λαοῦ. "Ἔπληθη γὰρ ἡ γῆ καὶ οἱ ἀνθρώποι συνανεστράφη." τοιγάρτοι καὶ κέκληται διὰ τῆς ἀγγέλου φωνῆς "Ἐμμανουήλ, ὃ ἔστι μεθερμηνευόμενον Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός." μεθ' ἡμῶν γὰρ γέγονεν, ὅτε γέγονε καθ' ἡμᾶς. ἐντεταγμένος δὴ οὖν ἐν ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὡς λίθος ἀδάμας, τὴν τοῦ διαβόλου κατέσεισε τυραννίδα, κατηφάνισεν ἀληθῶς τοὺς βωμοὺς τοῦ γέλωτος. ἅμα τε γὰρ ἐπέλαμψεν ὁ Ἐμμανουήλ, καὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἀπλώσας τὸ φῶς, ἑαυτὸν ἡμῖν ὑπέδειξεν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Πατρὸς. τότε δὴ τότε καὶ ὁ τῆς ἀρχαίας ἀπάτης ἀπελήλατο σκότος, καὶ ἡ βέβηλος καὶ θεομισῆς ἐκ μέσου γέγονεν εἰδωλολατρεία, καὶ πέπτωκε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ἀπάτης προεστηκώς, τουτέστιν, ὁ Σατανᾶς. 9Καὶ ἐξαπέστειλεν Ἀμασίας ὁ ἱερεὺς Βαιθήλ πρὸς Ἱεροβοὰμ βασιλέα Ἰσραήλ λέγων Συστροφὰς ποιεῖται κατὰ σοῦ Ἀμῶς ἐν μέσῳ οἴκου Ἰσραήλ, οὐ μὴ δύνηται ἡ γῆ ὑπενεγκεῖν ἅπαντας 1.503 τοὺς λόγους αὐτοῦ· διότι τάδε λέγει Ἀμῶς Ἐν ῥομφαίᾳ τελευτήσῃ Ἱεροβοὰμ, ὁ δὲ Ἰσραήλ αἰχμάλωτος ἀχθήσεται ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ. 9 Ἀνεπικούρητον αἰεὶ τὸ ψεῦδος ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ οἱ τῆς ἀπάτης πόδες σαθρὸν ἔχουσι τὸ ἔρεισμα. τοιγάρτοι γελάται, μόλις ταῖς ἔξωθεν ἐπικουρίαις εἰς τὸ ἐστάναι κρατούμενον. οἶον δὴ τοῦτό ἐστι τὸ τῆς τοῦ Ἰσραήλ εἰδωλολατρίας. μεθ' οὐντων γὰρ ἦν ἀθύρματα τὰ παρ' αὐτοῖς, δαμάλις χρυσαῖ, "ἔργα τέκτονος καὶ χωνεύματα," κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ τέχνη χειρὸς ἀνθρωπίνης, καὶ ἀνοσίων ἐγχειρημάτων εὐρήματα. ἀλλ' οἱ μὲν μακάριοι προφητῆται καλοῦσιν εἰς νῆψιν τοὺς ταῖς ἀπάταις κεκρατημένους· οἱ δὲ τῶν εἰδώλων θεραπευταὶ, καταλυομένης ὡσπερ αὐτοῖς τῆς ὅλης σκηνῆς, οὐ μετρίως ἀσχάλλουσι, καταπτοῦσι τοῖς δείμασι, τὴν τῶν πλανωμένων θρηνοῦσιν ἀνάνηψιν. ἴσασι γὰρ ὅτι γοργῶ καὶ ἐγρηγοροῦντι νῶ τῆς παρ' αὐτοῖς λατρίας τὴν βεβήλωσιν ἀταλαίπωρον ἰδεῖν. ἐκδέδιδε τοίνυν ὁ βέβηλος Ἀμασίας, μὴ ἄρα τοῖς τοῦ Προφήτου παρενεχθεῖεν λόγοις εἰς εἶδησιν ἀγαθὴν οἱ δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς προσκυνεῖν ἀναπεπεισμένοι, καὶ ἀπολισθήσειε μὲν τῆς ἱερουργίας αὐτὸς, ἀπολοῦνται δὲ τοῖς τεμένεσιν ὁμοῦ τὰ ἐν αὐτοῖς ἔδη. ταύτητοι παραθήγειν πειρᾶται τὸν Ἱεροβοὰμ, μονονουχὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας κατεξανίστασθαι λέγων τὸν Ἀμῶς, καὶ διαβριθῆτινα καὶ ἀφόρητον ἤδη πως ἀποτολμᾶν ποιεῖσθαι λόγον, ὡς τεθνήξεται μὲν αὐτὸς ἐν ῥομφαίᾳ, βαδιεῖται δὲ καὶ αἰχμάλωτος ὁ Ἰσραήλ. Τοιοῦτόν τι πεπράχασι καὶ οἱ τάλανες Ἰουδαῖοι, τὰς ἐπὶ Χριστῶ συντιθέντες συκοφαντίας. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς θαύμασι καταπλήττων τὴν Ἰουδαίαν πάντας ἐκάλει πρὸς ἑαυτὸν, 1.504 προσήγον Πιλάτω, τὰς τοῦ φθόνου φλόγας εἰς νοῦν λαβόντες οἱ δέιλαιοι, καὶ δὴ καὶ ἔφασκον "Ἐὰν μὴ τοῦτον ἀποκτείνῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος." ἴσα τοίνυν καὶ παρὰ πάντων αἰεὶ τῶν τῆ εὐσεβείᾳ μαχομένων τὰ κατὰ τῶν ἀγίων τολμήματα διὰ τῶν ὁμοίων ἐγχειρημάτων ἔρχεται, πανταχῆ τοῦ ψεύδους νοσοῦντος τὸ ἀναλκι. 9Καὶ εἶπεν Ἀμασίας πρὸς Ἀμῶς Ὁ ὄρων βᾶδιζε, ἐκχώρησον εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ ἐκεῖ καταβίου, καὶ ἐκεῖ

προφητεύσεις· εἰς δὲ Βαιθήλ οὐκ ἔτι μὴ προσθῆς προφητεῦσαι, ὅτι ἀγίασμα βασιλέως ἐστὶ, καὶ οἶκος βασιλείας ἐστίν.⁹ Ἀναισχυντεῖ λοιπὸν ἐναργῶς, καὶ τοῖς θείοις ἀντεξάγει λόγοις τῆς ἑαυτοῦ βασκανίας τὴν ἔνδειξιν· ὁρῶντας μὲν γὰρ τοὺς προφήτας ἐκάλουν, πλὴν οὐκ ἀξιώσας οὐδὲ τῷ τῆς προφητείας ὀνόματι κατασεμνύνειν αὐτὸν, ἀλλ' οἰονεῖπως ὡς τῶν ψευδομάντεων ἓνα διαβεβληκῶς, ἐκχωρεῖν ἐκέλευεν εἰς γῆν Ἰούδα. προστιθεὶς δὲ τὸ Ἐκεῖ καταβίου, μονονουχί φησιν Εἰ λημμάτων αἰσchrῶν ἐφίεσαι, καὶ ἐκ τοῦ κατεπάδειν τισὶ ῥημάτια, τὰ πρὸς τὸν βίον χρήσιμα ζητεῖς ἐρανίζεσθαι, τὴν Σαμάρειαν ἀφεις λάλει τοῖς ἐκ φυλῆς Ἰούδα, καὶ οὐ προφητεύσεις ἐν Βαιθήλ· ἀγίασμα γὰρ βασιλέως ἐστὶ. τὸ ἀγίασμά φησιν, ἀντὶ τοῦ ἀνάθημα, ἦγουν ἀναθήματος τόπος. ἐκεῖ γὰρ ἀνέθηκεν ὁ πρῶτος Ἱεροβοὰμ τὴν δάμαλιν τὴν χρυσοῦν. ἀναφέρων δὲ ὡσπερ τοῦ Προφήτου τὸ ἔγκλημα καὶ εἰς τὴν τοῦ κρατοῦντος τιμὴν, οἶκος, φησὶ, βασιλείας ἐστὶ. σὺ δὲ συγχεῖς τὰ βασιλικά, θορύβους ἐγείρεις, 1.505 τοῖς τῶν κρατούντων θελήμασι ῥιψοκινδύνως ἀντιτασσόμενος. ὅρα τοίνυν ἐναργῶς, ὅπως ἐστὶν ἀληθὲς τὸ εἰρημένον παρὰ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ "Καὶ ἐποτίζετε τοὺς ἡγιασμένους οἶνον, καὶ τοῖς προφήταις ἐνετέλλεσθε λέγοντες Οὐ μὴ προφητεύσητε." 9Καὶ ἀπεκρίθη Ἀμὼς καὶ εἶπε πρὸς Ἀμασίαν Οὐκ ἦμιν προφήτης ἐγὼ οὐδὲ υἱὸς προφήτου, ἀλλ' ἡ αἰπόλος ἦμιν, κνίζων σικάμινά. καὶ ἀνέλαβέ με Κύριος ἐκ τῶν προβάτων, καὶ εἶπε Κύριος πρὸς μέ Βάδιζε προφήτευσον ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ. καὶ νῦν ἄκουε λόγον Κυρίου Σὺ λέγεις Μὴ προφήτευσον ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ, καὶ οὐ μὴ ὀχλαγωγῆσης ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ. διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος Ἡ γυνή σου ἐν τῇ πόλει πορνεύσει, καὶ οἱ υἱοὶ σου καὶ αἱ θυγατέρες σου ἐν ῥομφαίᾳ πεσοῦνται, καὶ ἡ γῆ σου ἐν σχοινίῳ καταμετρηθήσεται, καὶ σὺ ἐν γῇ ἀκαθάρτῳ τελευτήσεις, ὁ δὲ Ἰσραὴλ αἰχμάλωτος ἀχθήσεται ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ.⁹ Ὅτε τοῖς ἐπιεικέσιν οἱ τῆς φαυλότητος ἐπιτηδεύονται τὰς ὕβρεις ἐπάγουσι, τοὺς ἰδίους αὐτοῖς ἐγκαλοῦσι τρόπους, καὶ τῶν σφετέρων αἰτιαμάτων τὸ ἀκαλλὲς ἐπάγοντες, ἐμπαροινεῖν οἴονται, διαλελήθασι δὲ σφᾶς αὐτοὺς μονονουχὶ ἐν πίνακι γράφοντες, καὶ ὁποῖοί τινες εἰσὶ καταδεικνύοντες τοῖς ἄλλοις, τοῦτό τι παθόντα νυνὶ τὸν ἀπόπληκτον Ἀμασίαν εὐρήσομεν. ψευδοπροφήτης γὰρ ὢν, καὶ τοῖς τῶν εἰδώλων προσεδρεύων βωμοῖς, κῶλά τε συλλέγων καὶ τῶν σφαζομένων 1.506 τὰ λείψανα, καὶ λημμάτων αἰσchrῶν ἀχαλίνως ἠτῶμενος, κατῶνείδιζε τὸν Ἀμὼς, καὶ δεῖν μὲν ἔφασκε τῆς Σαμαρείας ἀποφοιτᾶν, ἐκχωρεῖν δὲ, εἰ βούλοιο, εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ ἐκεῖ καταβιοῦν. ἐκεῖ γὰρ, φησὶ, ψευδοεπίσεις εὐκόλως, καὶ συναρπάζων πολλοὺς, ἐρανεῖ τὰ πρὸς τὸν βίον, καὶ μᾶλλον εὐρήσεις τὰ ζωαρκῆ. τὸ γὰρ Ἐκεῖ καταβίου, τοιοῦτόν τινα, καθάπερ ἦδη προεῖπον, ὑπεμφαίνει νοῦν. ἀλλ' ὅτι μὴ τοιοῦτος τῷ Προφήτῃ σκοπὸς, μήτε μὴν εἰς φιλοκερδίαν βλέπει, δεσποτικοῖς δὲ μᾶλλον ὑπέικει θελήμασι, ταύτητοι τὴν προφήτην πρέπουσαν διακονίαν ἀποπληροῖ, πειρᾶται διδάσκειν, καὶ λίαν ἐπιεικῶς, ἐκεῖνο λέγων, ὡς οὔτε προφήτης ἦν, οὔτε μὴν προφήτου γέγονεν υἱὸς, κατὰ μαθητείαν δὲ πάντως, ἦγουν κατὰ πνεῦμα, φημί, καθάπερ ἀμέλει καὶ Ἐλισαῖε τοῦ Ἥλιου, ἀλλ' ἦν μὲν αἰπόλος, ἄγροικόν τε καὶ ἀπλὴν καὶ ἀκάκουργον βιοτεύων ζῶν, ὀλίγα δὲ παντελῶς τὰ εἰς τροφὰς ἔχων, καὶ τοῖς ἐξ ἀγρῶν ἀρκούμενος, ἃ μὴδὲ ἂν ἐκπρίατό τις· ταῦτα δὲ ἦν σικάμινά. σχολαῖοι γὰρ ὄντες τῶν ποιμνίων οἱ ἐπιστάται, τὰς τε τῶν δένδρων σκιάς ὑποτρέχουσι, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀργίας ἐγκλήματα μονονουχὶ διαπαίζοντες, καρποὺς ἀποκνίζουσι καὶ τῆς γαστρὸς τὴν ἀνάγκην, ὡς ἂν ἐνδέχοιο, θεραπεύουσιν. ἀλλ' ἐμὲ μὲν φησιν ἐν τούτοις ὄντα, Θεὸς κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν ἐποιεῖτο προφήτην, καὶ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ τὰ ἐπ' αὐτοὺς ἦκοντα καὶ ὅσον οὐδέπω παρεσόμενα διατρανοῦν ἐκέλευε· σὺ δὲ τοῖς ἄνω νεύμασιν ἀντεξάγων τὰ σὰ, σιωπᾶν ἐπιτάττεις. ταύτητοι λοιπὸν Τάδε λέγει Κύριος Ἡ γυνή σου ἐν 1.507 τῇ πόλει πορνεύσει, δῆλον δὲ ὅτι ταῖς τῶν πολεμίων ὕβρεσιν ὑποπίπτουσα, καὶ τὸ

ἀκρατὲς εἰς ἀσέλγειαν τῶν ἐχόντων αὐτὴν ὡς ἐξ ἀνάγκης ὑφισταμένη· καταφθαρήσονται δὲ καὶ τὰ τέκνα, ῥομφαίας ἔργον γεγενημένα. καὶ πρὸς γε δὴ τούτῳ, ἢ γῆ σου καταμετρηθήσεται σχοινίῳ, τουτέστιν, ὑπὸ φόρον ἔσται, καὶ συντελέσει δασμοὺς τῷ κεκρατηκότι. σὺ δὲ πρὸς τούτοις ὁ νῦν οἰόμενος, φησὶ, γῆν ἁγίαν οἰκεῖν τὴν Βαιθήλ, καὶ ἁγίασμα βασιλέως ἔχειν, βαδιῇ μὲν αἰχμάλωτος, ἐντεθνήξῃ δὲ τοῖς κακοῖς, οὐχ ὑπονοστήσας ἔτι· πῶς γὰρ, ἢ πόθεν; ἀπομεμενηκῶς δὲ νεκρὸς ἐν ἀλλοδαπῇ τε καὶ ἀκα- θάρτῳ γῆ τῶν πολεμίων· οἰχθήσεται δὲ καὶ αὐτὸς αἰχμάλωτος ὁ Ἰσραὴλ, ὁ σὲ προφήτην καὶ ἐπιστάτην τῶν ἁγίων ἀνθηρη- μένος. χαλεπὸν οὖν ἄρα τὸ τοῖς θεοῖς ἀντιπράττειν νεύ- μασι, καὶ ἀπερισκέπτως ἰέναι πρὸς τὸ δεῖν ἔσθ' ὅτε καὶ ἁγίοις ἐπιτιμᾶν τὰ Θεῷ δοκοῦντα διερμηνεύουσιν, οἷς καὶ εἴρηται παρ' αὐτοῦ "Καὶ ἔσται ὁ ἀπτόμενος ὑμῶν ὡς ὁ "ἀπτόμενος τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ." Ἐπιτήρει δὲ ὅπως εἷς τε καὶ ἀξιάγαστος τοῖς ἁγίοις σκοπὸς, τὸ χρῆναί φημι τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις ἀνυποστόλως ὑπηρετεῖν, καὶ παρ' οὐδὲν ποιεῖσθαι τὰ ἀνθρώπινα, κἂν εἰ πολέμους αὐτοῖς καὶ θλίψεις ἐπιφέρωσί τινες. ὁ μὲν γὰρ μακάριος Ἀμὼς ἀλογήσας παντελῶς τῆς Ἀμασίου σκαιό-τητος, οὐχ ὅπως σεσίγηκεν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ κατάρρησιν ἐποιεῖτο νεανικῶς· οἱ δὲ γε θεσπέσιοι μαθηταὶ σιωπᾶν αὐτοῖς προστεταχότων ποτὲ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, διαρρήδην ἔφασκον "Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον "τοῦ Θεοῦ ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε· οὐ "δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἂ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν." 1.508 90ὕτως ἔδειξέ μοι Κύριος, καὶ ἰδοὺ ἄγγος ἰξευτοῦ. καὶ εἶπε Τί σὺ βλέπεις Ἀμώ; καὶ εἶπα Ἄγγος ἰξευτοῦ. καὶ εἶπε Κύριος πρὸς μέ "Ἦκει τὸ πέρασ ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ, οὐκ ἔτι μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτόν. καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος· πολὺς ὁ πεπτωκὼς ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπιρρίψω σιωπὴν.⁹ Εἶσι δὴ πάλιν τῷ Προφήτῃ κατὰ ῥοῦν ὡσπερ ὁ λόγος, καὶ τῶν ἅπαξ παρειαβεβληκότων ἀποχρῶσαν ἐφ' ἑαυτοῖς λαβόντων τὴν ἀφήγησιν, τῶν ὄραμάτων ἢ τάξις ἐπὶ τὸν αὐτῇ πρέποντα διάττει σκοπὸν. τεθέαται τοίνυν τὴν τῶν Ἀσσυρίων πληθὺν, ὡς ἐωθινήν ἀκρίδων ἐπιγονὴν, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸν Γῶγ, ἦτοι τὸν Συναχηρεῖμ, ὡς ἐν εἴδει βρούχου γραφόμενον, διὰ τὸ πολὺ τῆς γῆς ἀναθρώσκειν εὐσθενῶς τὸ ζῶον. τοιοῦτος δὲ πως ὁ ἀλαζῶν, ἀναθρώσκων ἀεὶ πρὸς τὸ ὑψοῦ, καὶ τοῖς ταπεινοῖς συνδιαιτᾶσθαι παραιτούμενος. τε- θέαται δὲ καὶ ὡς ἐν πυρὶ καλουμένην τὴν δίκην, καὶ μὴν καὶ ἐντεταγμένον εἰς μέσον τὸν Ἰσραὴλ τὸν ἀδάμαντα παρὰ τοῦ ἐστηκότος ἐπὶ τὸ τεῖχος τὸ ἀδαμάντινον. εἶτα τί καὶ πρὸς; τὸ ἄγγος ἦν ἰξευτοῦ. ὁ δὲ δὴ καὶ ἐν ἀρχαῖς ἔφην, ἐρῶ δὴ πάλιν, ὡς ἀγροικότερον τεθραμμένῳ τῷ Προφήτῃ, Θεὸς διὰ τῶν ἐν ἀγροῖς ὅτι μάλιστα δρωμένων ἀποκαλύπτει μυστήρια. ἰξευταὶ γὰρ, καὶ τὰ δι' αὐτῶν θηρώμενα, πτηνὰ δηλονότι, πρέποιεν ἂν οὐχὶ δήπου μᾶλλον ἀνδράσι τοῖς ἀστικοῖς, ἀλλ' οἷς ἂν εἴη τὸ ἐπιτήδευμα καὶ ὁ τοῦ βίου σκοπὸς ἀγροὶ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς. ὅτι δὲ πάντῃ τε καὶ πάν- τως ἀγρευθήσεται πρὸς σφαγὴν, καθάπερ ὑπὸ χειρὸς τῶν 1.509 ἰξεύειν εἰωθότων, τοῖς ἀγελαίοις ὁμοῦ καὶ τὸ ἀπόλεκτον τῶν ἐν Σαμαρείᾳ γένος, φημὶ δὴ τὸ τῶν ἀλαζόνων καὶ ἐν ἴσῳ πτηνοῖς ὑψοῦ φέρεσθαι μεμελετηκότων, ἀνιγματοδῶς ὑπέ- δειξε τῶν ὄραμάτων ἢ δύνამις. ἄγγος γὰρ ἦν ἰξευτοῦ τὸ ὀρώμενον. τοιγάρτοι φησὶν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, ὅτι ἦκει τὸ πέρασ ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἔτι παρέλθοι τὰ αὐτῶν ἐγκλήματα· κατεμπρησθήσεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ναὸς, ὁ τὴν χρυσοῦν ἔχων δάμαλιν ἐν Βαιθήλ, διαμε- μήνυκεν εἰπὼν ὅτι ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. φατνώματα δὲ λέγειν εἶωθε τὴν ὀροφήν, ἦτοι τὰ περὶ αὐτὴν, ταῖς τῶν τεκτόνων ἐπιεικειαῖς εὐτέχνως εὔ μάλα πεποικιλμένα κατὰ τὸ ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἀσμάτων "Δοκοὶ ἡμῶν κέδροι, φατνώματα ἡμῶν κυπάρισσοι." ὀλο- λύξει δὲ τὰ φατνώματά φησιν· καὶ οὐχὶ τὴν ἔναρθρον ἰέντα φωνὴν, τὴν ὡς ἐν κτύποις δὲ μᾶλλον καὶ τοὺς ἐν τῷ δια- κλάσθαι τρισμούς. ἐπειδὴ δὲ καὶ πολὺς ἔσται,

φησὶν, ὁ πεπτωκὼς ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπιρρίψω σιωπὴν. παντὸς γὰρ τόπου λοιπὸν εἰς ἔρημίαν ἐνηνεγμένου, καὶ οὐκ ἔχοντος τοὺς οἰκήτορας, πολλή τις ἔσται ἡ σιωπὴ, ἥγουν ἡσυχία, καθὰ καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ ἀβάτοις γαῖς. ἀμηχανήσει δὴ οὖν κατ' οὐδένα τρόπον ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, εἰ παιδεύειν ἔλοιτο τοὺς ἡμαρτηκότας, ἀλλ' ἔσται πολὺς καὶ διάφορος αὐτῷ τῆς αἰκίας ὁ τρόπος, καὶ ἀντιστήσεται μὲν οὐδεὶς ποιναῖς ἐνιέντι τὸν παροτρύνοντα, διαφεύζεται γεμὴν ὁ ταῖς μεταγνώσεσιν ἀποσειόμενος τὴν ὀργὴν, μετατιθεὶς ἐφ' ἑαυτῷ πρὸς ἡμε- ρότητα χρηστὸν ὄντα καὶ φιλοικτίρμονα τὸν Δεσπότην.

1.510 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

Ἐκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκτρίβοντες εἰς τὸ πρῶτ' πένητα καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς, οἱ λέγοντες Πότε διελεύσεται ὁ μὴν καὶ ἀπεμπολήσομεν, καὶ τὰ σάββατα καὶ ἀνοίξομεν θησαυροὺς τοῦ ποιῆσαι μικρὸν μέτρον, καὶ τοῦ μεγαλῦναι στάθμια, καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοὺς, καὶ ταπεινὸν ἀντὶ ὑποδημάτων, καὶ ἀπὸ παντὸς γενήματος ἐμπορευσόμεθα;9 Ἡρετό τις τῶν Φαρισαίων ποτὲ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ποίαν ἡγοῖτο πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολὴν ἐν τῷ νόμῳ, ἀντήκουσε δὲ, ὅτι πρώτη μὲν ἐντολὴ τὸ "Ἀγαπήσεις" Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· δευτέρα δὲ καὶ ἐγγὺς τὸ Ἄγα- "πήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν." ἴδοι δ' ἂν τις 1.511 καὶ αὐτὸν τὸν θεσπέσιον Παῦλον μονονουχὶ τῆς ἀγάπης ἀπηρητηκότα πᾶν εἶδος ἀρετῆς, μείζονα δὲ αὐτὴν πίστεως τε καὶ ἐλπίδος εἰπεῖν θαρρήσαντα, διωμολογηκότα τε σαφῶς, ὡς οὐδὲν εἶη ὁ ταύτην οὐκ ἔχων, κἂν εἰ προθεῖη τοῖς δεο- μένοις τὰ ὑπάρχοντα, κἂν αὐτὸ τοῖς διώκουσι παραδῶ τὸ σῶμα ἵνα καθῆ. οὐκοῦν πᾶν ὅσον ἐστὶν ἐν ἡμῖν μέγα τε καὶ ἀξιάκουστον, ἔσται δὴ πάντως ἐκ τῆς εἰς Θεόν τε καὶ ἀδελφούς ἀγάπης. εἰ δὲ δὴ τις ὅλως τῶν τῆς ἀγάπης ἔξω φέροιτο νόμων, καὶ ἀμέτοχος ὀρῶτο τῶν ἐξ αὐτῆς ἀνθῶν, αὐτὸς ἀχρεῖος ἔσται παντελῶς, καὶ παντὶ τρόπῳ φαυλότητος νοοῖτ' ἂν εἰκότως ἐνισχημένος, ὡς ὀπηπερ ἂν ἀνεπιτήδευτον εἶη τὸ ἀγαθόν, ἐκεῖ δὴπου πάντως ἀνθήσει τὸ πλημμελές. Ὅρα τοίνυν τοῦ παντὸς λόγου τὴν οἰκονομίαν. προαι- τιασάμενος γὰρ ἐπ' ἀθεότητι τὸν Ἐφραΐμ, ἦτοι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ προσκυνητὴν δαμάλεων ἀποφήνας, καὶ τὴν εἰς τὸν ἕνα καὶ φύσει Θεὸν ἀγάπην οὐκ ἔχοντα, διάτοι τὸ προσκεῖσθαι φιλεῖν τοῖς ἔργοις τῶν ἰδίων χειρῶν, ἀνόσιον ὄντως προσ- αποδείκνυσι καὶ εἰς αὐτοὺς ἀδελφούς, καὶ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης ὀλοτρόπως ἠφειδηκότα. ποιεῖται δὲ γενικῶς, καὶ μάλα σαφῶς, τὸν ἔλεγχον, καὶ ὡς ἐν βραχέσι μὲν ἔτι, πλήν ἀπαριθμεῖται τὰ ἐγκλήματα. ταύτητοί φησιν Ἀκούσατε ταῦτα οἱ ἐκτρίβοντες εἰς τὸ πρῶτ' πένητα καὶ καταδυναστεύ- οντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Πρὸς ὑμᾶς ὁ λόγος, οἷς ἐσπούδασται λίαν τὸ οἰονεῖπως καὶ ἀπαλείφειν τῆς γῆς τὸν ἀσθενῆ καὶ πένητα καὶ καταδυναστεύειν εἰς τὸ πρῶτ'. οἱ μὲν γὰρ τῆς κατὰ Θεὸν ἐπιεικείας ἐρασταί, διαυγα- ζούσης αὐτοῖς τῆς ἡμέρας ἀναφέρουσι τῷ Θεῷ τὰ χαριστήρια, προσκυνοῦσι, προσεύχονται, καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐπαι- 1.512 νομένων παρατρέπουσι τὰς σπουδὰς· οἱ δὲ εἰς μόνον ὀρῶν- τες τὸ καταδυναστεύειν τινὰς, καὶ τοῦ χρῆναι πλεονεκτεῖν οὐδὲν εἶναι νομίζοντες τὸ ἰσοστατοῦν, ἔργον ποιοῦνται περι- σπούδαστον τὸ εὐθὺς ἀρχομένης ἡοῦς εὐνής ἀναθρώσκειν, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῖς συνήθη βαδίζειν φαυλότητα, καὶ οὐς ἂν δύναιντο πλεονεκτεῖν, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ὑπερχομένην ὅλως αὐτοῖς τὴν νύκτα καὶ μέλλουσαν αἰτιώμενοι, ὅτι μὴ δίδωσι

καιρὸν αὐτοῖς τὸν ἀποχρώντως ἔχοντα πρὸς πλεο- νεξίαν. οὗτοί φασι Πότε διελεύσεται ὁ μὴν καὶ ἀπεμπο- λήσομεν; δεδανεικότων δὲ αὕτη καὶ ἐκβραχυπλούτων εὐχή, αἰσchrῶν καὶ ῥυποκονδύλων, οἱ τὸ τοῦ μηνὸς ἀεὶ διψῶσι πέρας, ἵνα καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῶ συλλέγοντες, ἀδροτέρας ποιοῖντο τὰς ἑαυτῶν ἔμπολας, καὶ τόκουσ ἐπὶ τόκοις ἀνοσίως ἐραυζόμενοι καταθλίβουσι τοὺς ἀσθενεστεροὺς, καίτοι τοῦ νόμου λέγοντος ἐναργῶς "Ἐὰν δὲ ἀργύριον ἐκδανείσης τῷ "πλησίον, οὐκ ἔση αὐτὸν κατεπείγων, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ "τόκον." ἀλλ' οἱ μὲν φασι Πότε διελεύσεται ὁ μὴν καὶ ἐμπολήσομεν; οἱ δὲ ταῖς ἴσαις, ἢ καὶ ἔτι χειροσιν ἀρρώστιάις ἐνισχημένοι, καὶ λημμάτων αἰσchrῶν ἠττώμενοι, φασι πάλιν Πότε διελεύσεται τὰ σάββατα καὶ ἀνοίξομεν θησαυροὺς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν μέτρον καὶ τοῦ μεγαλῦναι στάθμια καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον; καὶ τί δὴ τοῦτο ἐστίν, ἢ ποίων σαββάτων ζη- τοῦσι πάροδον ἵνα καὶ ἀνοίξειαν θησαυροὺς καὶ μικρὸν ποιήσῃαν μέτρον, μεγαλύνωσι τε τὰ στάθμια, εἰπεῖν ἀναγκαῖον. Γέγραπται τοίνυν ἐν τῷ Δευτερονομίῳ "Δι' ἑπτὰ ἐτῶν "ποιήσεις ἄφεις, καὶ οὕτως τὸ πρόσταγμα τῆς ἀφέσεως: "ἀφήσεις πᾶν χρῆος ἴδιον ὃ ὀφείλει σοι ὁ πλησίον, καὶ 1.513 "τὸν ἀδελφόν σου οὐκ ἀπαιτήσεις, ὅτι ἐπικέκληται ἄφεις "Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. τὸν ἀλλότριον ἀπαιτήσεις ὅσα ἐάν "σοι παρ' αὐτῷ ἢ τῷ ἀδελφῷ σου ἄφεις ποιήσεις τοῦ "χρέους σου." καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν "Ἐὰν δὲ γένηται ἐν "σοὶ ἐνδεῆς ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ἐν μιᾷ τῶν πόλεων σου ἐν "τῇ γῆ ἣν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι, οὐκ ἀποστρέψεις "τὴν καρδίαν σου, οὐδ' οὐ μὴ συσφίγξης τὴν χεῖρά σου "ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου τοῦ ἐπιδομένου· ἀνοίγων ἀνοίξεις "τὰς χεῖράς σου αὐτῷ, δάνειον δανειεῖς αὐτῷ ὅσα ἂν ἐπιδέηται "καὶ καθ' ὅσον ὑστερεῖται." προσπαρεγγυᾷ δὲ λέγων "Πρό- "σεχε σεαυτῷ μὴ γένηται ῥῆμα κρυπτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου "ἀνόμημα, λέγων Ἐγγίζει τὸ ἔτος τὸ ἔβδομον, ἔτος τῆς "ἀφέσεως, καὶ πονηρεύσεται ὁ ὀφθαλμός σου τῷ ἀδελφῷ "σου τῷ ἐπιδομένῳ, καὶ οὐ δῶς αὐτῷ, καὶ βοήσεται "κατὰ σοῦ πρὸς Κύριον, καὶ ἔσται σοι ἁμαρτία μεγάλη." τοῦ νόμου τοίνυν χρεῶν ἀποκοπὰς ποιῆσθαι προστεταχότος, οἰονεὶ σαββατιζόντων ἐτῶν· ἐν ἐβδόμῳ γὰρ ἔτει πληροῦσθαι προστέταχεν· εἶτα προυπομιμνήσκοντος μὴ δεῖν πονηρεύεσ- θαι, διακιχρᾶν δὲ μᾶλλον τοῖς δεομένοις, κἂν εἰ μὴ φαίνοιτο μακρὰν τὸ τῆς ἀφέσεως ἔτος, οἱ πολλοὺς καὶ ἀμφιλαφεῖς ἔχοντες θησαυροὺς, τὴν χεῖρα συστέλλοντες, τὰ τῶν ἐτῶν σάββατα περιμένειν ἐσπούδαζον ἐπὶ θύραις ὄντα λοιπὸν, εἶθ' οὕτως ἐδάνειζον, ἵνα μὴ τοῖς τῆς ἀφέσεως χρόνοις ὑπενε- χθείη τὸ ὀφείλημα. οὗτοί φασι Πότε διελεύσεται τὰ σάβ- βατα; δῆλον δὲ ὅτι τὰ ἐξ ἐτῶν· καὶ ἀνοίξομεν θησαυροὺς, καὶ οὐ μέχρι τούτου τὸ δυσσέβημα, ἀλλὰ γὰρ καὶ ταῖς τῶν ἀθλίως πεπραχότων πτωχεῖαις ἀφιλαλλήλως ἐπιθρώσκοντες, 1.514 μικροῖς μὲν ἐποιοῦντο μέτροις τὴν δόσιν, ἀντεκομίζοντο δὲ σταθμίους οὐκ ἴσοις, ἀλλὰ τοῖς ἔτι μείζοσι, καὶ πολὺ τῶν πρώτων διαβριθεστεροίς, καίτοι Θεοῦ λέγοντος διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως τὸ "Οὐκ ἔσται ἐν τῷ μαρσίπῳ σου "στάθμιον καὶ στάθμιον μέγα καὶ μικρὸν· οὐκ ἔσται ἐν τῇ "οἰκίᾳ σου μέτρον καὶ μέτρον μέγα καὶ μικρὸν. στάθμιον "ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσται σοι καὶ μέτρον ἀληθινὸν καὶ "δίκαιον ἔσται σοι· ἵνα πολυήμερος γένη ἐπὶ τῆς γῆς ἧς "Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ, ὅτι βδέλυγμα "Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου πᾶς ποιῶν τοῦτο, πᾶς ποιῶν ἄδικον." ἀλλ' οὐδεὶς ἐκείνοις τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος· εἰς μόνην δὲ βλέποντες τὴν φιλοκέρδειαν, ἐξέτριβον πένητας, μονονουχὶ κατακτώμενοι τοὺς ἀθλίους, καὶ ἐν ὑποδημάτων ποιούμενοι τάξει· "Νομαὶ γὰρ πλουσίῳν πτωχοὶ," κατὰ τὸ γεγραμ- μένον. ἀλλ' ὀνίνησιν ἡμᾶς οὐ μετρίως ὁ Παροιμισιαστὴς λέγων "Καρδία δὲ ἀνδρὸς λογιζέσθω δίκαια, ἵνα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ "κατευθύνηται τὰ διαβήματα αὐτοῦ. ἐνώπιον γὰρ εἰσι τῶν "τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν ὁδοὶ ἀνδρὸς, εἰς δὲ πάσας τὰς τρο- "χιὰς αὐτοῦ σκοπεύει." ὡς οὖν ἐφορῶντος τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἕκαστα περιαθροῦντος ἰσχνῶς, ὀρθὰς ποιῆσθαι τὰς

τροχιάς ἀναγκαῖον τοῖς γε ἀληθῶς ἀγαθοῖς καὶ ἐχέφροσι, καὶ οὐδὲν ἠγεῖσθαι τὸ ἰσορροποῦν τῆς τε εἰς Θεὸν καὶ τῆς εἰς ἀδελφοὺς ἀγάπης. καὶ ἡ μὲν εἰς Θεὸν ἀγάπη τὸ γνήσιον εἰς πίστιν, καὶ τὸ ἀπάραφθον ἔχει· ἡ δὲ γε εἰς ἀδελφοὺς τῆς δικαιοσύνης ἀνήπτει τὰ αὐτήματα. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀλη- θεὸς ὅτι "Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται." χρῆναι δὲ φημι τοὺς εὐδοκιμεῖν ἠρημένους, καὶ ἐννομωτάτην 1.515 ἔχοντας ζωὴν, ἐνδύσασθαι μὲν "σπλάγχχνα οἰκτιρμῶν," κα- τευμεγεθεῖν δὲ σφόδρα τῆς ἐπαράτου φιλοκερδείας, καὶ κοινὰ τοῖς δεομένοις προθεῖναι τὰ ὄντα. τηρήσας γὰρ οὕτως τῆς ἀγάπης τὸν νόμον, λαμπρὸς τε ἔσται καὶ ἀξιοζήλωτος παρά τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις. γέγραπται γὰρ ὅτι "Ἐσκόρπισεν, "ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν "αἰῶνα τοῦ αἰῶνος." 9 Ὁμνύει Κύριος καθ' ὑπερηφανίας Ἰακώβ Εἰ ἐπιλησθήσεται εἰς νῆκος πάντα τὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις οὐ ταραχθήσεται ἡ γῆ, καὶ πενήσει πᾶς ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀναβήσεται ὡς ποταμὸς συντέλεια, καὶ καταβήσεται ὡς ποταμὸς Αἰ- γύπτου.9 Ὑπεροψίας ἔγκλημα ποιεῖται Θεὸς τοῖς ἐξ Ἰακώβ, τὸ θείων μὲν ἀφειδῆσαι νόμων καὶ δεσποτικῶν θελημάτων ἀλογῆσαι παντελῶς, πατῆσαι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν εἰς ἀδελφοὺς ἀγάπην. ὄμνυσι τοίνυν καθ' ὑπερηφανίας Ἰακώβ. καὶ οὐτι που φαμὲν ὄρκιον ποιεῖσθαι τὸν τῶν ὄλων Θεὸν τὴν τινῶν ὑπεροψίαν· ὄμνυσι δὲ κατ' αὐτῆς, τουτέστι καθορίζων αὐτῆς τὴν ἀξίαν δίκην. τί δὲ δὴ καὶ ὄμνυσιν ὄλως; ὡς οὐκ ἂν ἔτι παραδράμοι τὰ ἐγκλήματα, καὶ μέχρι τέλους ἀνέξεται. τοῦτο γὰρ οἶμαι τὸ εἰς νῆκος ἐστὶ, τὸ μέχρι παντὸς καὶ εἰς ἀπονί- κησιν τρέχον. εἶτά φησιν, ὅτι λήθης ἀνηρημένης τῆς ἐπὶ γε φημι τοῖς ἀνοσίοις αὐτῶν πλημμελήμασι, πῶς οὐκ ἂν γέ- νοιτο θορύβου μὲν ἔμπλεως ἡ γῆ, καταθεόντων αὐτὴν τῶν ἐχθρῶν, αὐτοὶ δὲ πενήσουσι δεινὴν τε καὶ δυσδιάφυκτον 1.516 ἀνατλάντες συμφορὰν; καὶ τίς αὕτη πάλιν; ἀναβίβασθη- σεται γὰρ ἐπ' αὐτοὺς συντέλειά φησιν ὡς ποταμὸς Αἰγύπτου, πάντα κατακαλύπτων, καὶ πολλοῖς καὶ ἀμάχοις ρεύμασιν ὄλην ἐπικλύζων τῆς Σαμάρειας τὴν γῆν· καταβήσεται δὲ καὶ ὁμοίως πάντα κατασύρων τὰ παρεμπίπτοντα, καὶ οὐ- δενὸς τὸ σύμπαν φειδόμενος. ἀνέβη γὰρ ἐπ' αὐτοὺς ὁ Σεναχηρεῖμ μυριάδων στρατιαῖς, οἷά τις ποταμὸς κατα- πλημμυρῶν τῆς γῆς, καὶ ὑφ' ἑαυτῷ τὰ πάντα ποιούμενος· ἀπέβη δὲ πάλιν εἰς τὴν ἑαυτοῦ, πλείστην τε ὄσσην καὶ ἀνα- ρίθμητον αἰχμαλωσίαν ἐπισυρόμενος. Ὅταν τοίνυν καταφρονῶμεν Θεοῦ, αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν τὰς ἀντικειμένης δυνάμεις εὐρήσομεν, ὡς ἐν θορύβῳ γενέσθαι καὶ λύπαις τρόπον τινὰ διαρπαζομένους παρ' αὐτῶν καὶ ὡς ἐξ ἀνάγκης ὑποπίπτοντας εἰς δουλοπρεπῆ θητείαν. ἔσσονται γὰρ καθ' ἡμῶν ὡς ἄμαχον ὕδωρ κατασύρον εἰς ὄλεθρον καὶ καταποντίζον εἰς ἀπώλειαν. "Ποταμοὶ δὲ ἡμᾶς οὐ συγ- "κλείσουσι," κατὰ τὸ γεγραμμένον, οὔτε μὴν "καταπίεται "βυθὸς, ἀλλ' οὐδ' ἂν καταποντίσαι καταιγίς" εὐαρεστεῖν ἐθέλοντας τῷ Θεῷ. τότε γὰρ δὴ τότε τὰς τῶν δαιμονίων πλεονεξίας ἀνδρωδῶς ἐκδύναντες, καὶ τῆς ἐκείνων σκαιότητος ὀλίγα κομιδῇ φροντίσαντες, χαίροντες ἐροῦμεν "Εἰ μὴ ὅτι "Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, εἰπάτω δὴ Ἰσραὴλ, εἰ μὴ ὅτι Κύριος "ἦν ἐν ἡμῖν, ἐν τῷ ἐπαναστῆναι ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς, ἄρα "ζῶντας ἂν κατέπιον ἡμᾶς" καὶ πάλιν "Χεῖμαρρόν διῆλθεν "ἡ ψυχὴ ἡμῶν· ἄρα διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ "ἀνυπόστατον." εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἀνυπόστατον καὶ ταῖς ἡμετέραις διανοίαις ἀνανταγώνιστον τῆς διαβολικῆς ἐπηρείας 1.517 τὸ ὕδωρ, τουτέστιν, ὁ διὰ παθῶν ἐπικλυσμὸς, ἀλλ' ἐν Χριστῷ δυνησόμεθα. παρελευσόμεθα γὰρ οἷά τινα χεῖμαρ- ρόν τῆς ἐκείνου δυστροπίας τὴν ἔφοδον. 9 Καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, καὶ δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ἡμέρᾳ τὸ φῶς· καὶ μεταστρέψω τὰς ἐορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πάσας τὰς ῥόδους ὑμῶν εἰς θρήνον, καὶ ἀναβιβῶ ἐπὶ πᾶσαν ὄσφυν σάκκον, καὶ ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν φαλάκρωμα, καὶ θήσομαι τὸν Ἰακώβ ὡς πένθος ἀγαπητοῦ, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὡς ἡμέραν ὀδύνης.9 Διττὴν ὠδίνει ταυτὶ τὴν διάνοιαν. ἔθος γὰρ ἀείπως

τοῖς ἀγίοις προφήταις ἐπὶ τέλει μάλιστα τῶν ἰδίων λόγων μεμνησθαι Χριστοῦ, καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν μυστηρίου ποιεῖσθαι τὴν ἀφήγησιν, ἀσαφείαις ἔτι κατεσκιασμένην. φέρε τοίνυν, ἐπ' ἄμφω βλέποντες, τὰ εἰκότα λέγωμεν. ἐκθησόμεθα δὲ πρῶτον τὰ τοῖς εἰρημένοις ἀκόλουθα, εἴθ' οὕτως εἰς ἐξήγησιν τὴν περὶ Χριστοῦ τὸν τῶν εἰρημένων μεθαρμοσόμεν νοῦν. κατ' ἐκείνην δὴ οὖν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἂν ἡ συντέλεια κατὰ πάσης τῆς Σαμαρειτῶν οἰχήσεται γῆς ὡς Αἰγύπτου ποταμὸς, ἀπάντων, ὡς ἔπος εἶπεῖν, τῶν οἰκούντων αὐτὴν δεινὸς καὶ βαθὺς κατασκευασθήσεται σκότος, καταδυομένου τρόπον τινὰ τοῦ ἡλίου, καὶ τοῦτο μεσημβρίας. καὶ οὐ δήπου φαμέν, ὅτι κατέδου κατὰ τὸ ἀληθὲς τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, ἀλλὰ γέγονεν ὡς σκότος τοῖς τὴν Σαμάρειαν οἰκοῦσιν ἢ ἐκ τοῦ πολέμου συμφορά. καταθολοῖ γὰρ τὸν νοῦν πολλὴ καὶ ὑπερμεγέθης, 1.518 ὅταν αἴρηται, λύπη, καὶ σκοτίζει καρδίαν τὰ παρ' ἐλπίδα τε καὶ ἀδοκίμως συμβαίνοντα, καὶ τῶν σκυθρωπῶν ἢ δριμύτης ἀχλὺν οἶά τινα καὶ ὀμίχλην ταῖς τῶν παθόντων καρδίαις ἐνεργάζεται. Οὐκοῦν ὄψονται σκότος, φησὶ, κἂν εἰ μεσημβρίζοι τυχὸν ὁ ἥλιος. οἱ δὲ δὴ πάλαι λαμπρῶς ἐορτάζοντες, χορδαῖς τε καὶ λύραις καὶ τοῖς τῶν ἀσμάτων λιγυρωτέροις ἀεὶ προσχρῶμενοι, τῶν μὲν τοιούτων ἀφέξονται σπουδασμάτων, κατοιμῶξοσι δὲ μᾶλλον, καὶ μελέτην ποιήσονται τὰς εἰς θρῆνον ὠδὰς, καὶ τὸ τῶν πενθούντων ἀναλήψονται σχῆμα, σάκκον τέ φημι καὶ φαλάκρωμα. ἀτιμοποιὸν δὲ σφόδρα καταψιλοῦσθαι τὴν κεφαλὴν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Ἰώβ ἀπεκείρατο τὴν κόμην τῶν τέκνων ἀπολωλότων. ποιήσομαι δὲ φησὶ τὸν Ἰακώβ ὡς πένθος ἀγαπητοῦ, τουτέστιν, οὕτως ἐπ' αὐτῶ στυγνάσουσιν οἱ ἰδόντες αὐτὸν, ὡσανεὶ καὶ μητῆρ ἢ πατῆρ ἐφ' ἐνὶ καὶ ἀγαπητῶ κειμένῳ τέκνῳ· καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ δὲ εἰς ἡμέραν ὀδύνης, τουτέστιν, οἱ ἐκ γειτόνων Ἰούδας καὶ Βενιαμὴν, οἱ ὁμοῦ τῷ Ἐφραΐμ εἰδώλοισι λελατρευκότες, καὶ μετ' αὐτοῦ γεγονότες κατὰ τοῦτον δηλονότι τὸν τρόπον, ὡς ἡμέραν ἔχοντες ὀδύνης, καὶ ὡς ἐν ὠδίσι γεγονότες εὐρεθήσονται ἐν ὠδίσι δὲ φημι ταῖς ἐκ δειμάτων καὶ λύπης καὶ πόνων. καταδηώσας γὰρ τὴν Σαμάρειαν ὁ Σεναχηρείμ, πάσας εἴλεν αὐτῶν τὰς πόλεις. εἶτα πέμπει Ῥαψάκην ἐκ Λάχεις εἰς Ἱερουσαλήμ, ὃς ἐπηπέλιψε τὰ δεινὰ τοῖς ἐν τῷ τείχει. συνέθραυσε δὲ οὕτως εἰς ἀκηδῖαν τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ὡς αὐτίκα δὴ μάλα τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ συνδιόλυσθαι προσδοκᾶν. τότε δὴ τότε βαρυθυμήσας ἄγαν καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, πέμπει τινὰ πρὸς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν λέγων "Ἡμέρα θλίψεως καὶ ὄνειδισμοῦ καὶ ἐλεγμοῦ καὶ 1.519 "ὄργῆς ἢ σήμερον ἡμέρα, ὅτι ἤκει ἢ ὠδὶν τῆς τικτούσης, "ἰσχὺν δὲ οὐκ ἔχει τοῦ τεκεῖν." οὐκοῦν ἡμέραν ὀδύνης τοὺς ὡς ἐξ ὠδίνος πόνους καὶ βαρυθυμίας φησὶ. γεγόνασι τοίνυν ἐν ἡμέρᾳ ὀδύνης, ἀπολέσθαι προσδοκήσαντες οἱ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, οἱ μετὰ τοῦ Ἐφραΐμ γεγονότες κατὰ γέφυρῃ τὸν τῆς εἰδωλολατρείας τρόπον. Καὶ ταυτὶ μὲν ἔφην ὡς εἰκότα τε καὶ πρέποντα τοῖς τοτηνικάδε παροτρύνουσιν ἐφ' ἑαυτοῖς τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην. ἐφαρμόσαι δ' ἂν τις οὐδὲν ἤττον αὐτὰ καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν δεδυσσεβηκόσι τὸν Ἐμμανουήλ, κατὰ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως χρόνον. αὐτοὶ γὰρ εἰσιν "οἱ ἐκτρίβοντες εἰς τὸ "πρωῖ πένητα," τουτέστιν, οἱ ἀποσπουδάζοντες μὲν τὸ ἐννόμως ἐλέσθαι βιοῦν, ἐφ' ἐτέρῳ δὲ οὐδενὶ προϊόντες που τάχα, ἢ τὸ καταφθεῖραι τὸ δίκαιον, καὶ δι' οὐδενὸς ποιεῖσθαι τολμᾶν τὸ ταῖς θεαῖς ἐντολαῖς εὖ μάλα διωρισμένον καὶ πλεονεκτεῖν ἀσχέτως οὐς ἂν ἔλοιντο τῶν ἀσθενεστέρων. αὐτοὶ δ' ἂν εἶεν οἱ "λέγοντες Πότε διελεύσεται ὁ μὴν, καὶ "ἐμπολήσαιμεν· καὶ τὰ σάββατα καὶ ἀνοίξομεν θησαυροὺς "τοῦ ποιῆσαι μικρὸν μέτρον καὶ τοῦ μεγαλῦναι στάθμιον "καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον." ὅτι γὰρ ἐρασιχρήματοί τε καὶ αἰσχροκερδεῖς ἦσαν ἄγαν οἱ γραμματεῖς τε καὶ οἱ Φαρισαῖοι, κατὰ πολλοὺς ἂν εἰδείημεν τρόπους, τοῖς εὐαγγελικοῖς συγγράμμασι τὸν νοῦν ἐπερείδοντες. ἀμείνους μὲν γὰρ ὀραῖσθαι λημμάτων αἰσchrῶν, καὶ φιλοκερδίας ἀπάσης ἀπηλλάχθαι φιλεῖν τῆς κατὰ Θεὸν

ἐπεικειάς τοὺς ἐραστὰς συνεβούλευεν ὁ Χριστὸς, προὔτρεπε δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἔτι μεῖζον ἶναί, καὶ τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν καὶ διανέμειν τὰ ὄντα. ἀλλὰ τί φησὶν ὁ Εὐαγγελιστής; "Ἦκουον δὲ ταῦτα καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ "οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὄντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν." 1.520 οὐκοῦν καὶ περὶ αὐτῶν εἰκότως ἂν λέγοιτο "Ὁμνυεὶ Κύριος "καθ' ὑπερηφανίας Ἰακώβ εἰ ἐπιλησθήσεται εἰς νίκος τὰ ἔργα ὑμῶν." ὑπεροψία γὰρ ἀληθῶς, τὸ καὶ θείων αὐτοῦς ἀλογῆσαι νόμων, καὶ τὸ ἔτι τούτου φορτικώτερον, καὶ αὐτῷ λοιπὸν ἐμπαροινῆσαι τῷ Χριστῷ. ταύτητοι λοιπὸν οὐδὲ εἰς λήθην αὐτῶν ἀποδημήσει τὰ πλημμελήματα· συντέλεια δὲ ὡσπερ ἐπαναβέβηκεν ἐπ' αὐτοῦς, καὶ ὡς πλημμυρῶν ποταμὸς ὁ Ῥωμαίων πόλεμος, ἐπειδὴ δὲ σταυρῷ παρέδωσαν τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην, ἔδω μὲν ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτοῦς, συνεσκότασε δὲ καὶ τὸ φῶς. γέγονε γὰρ "σκότος ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας ἑννάτης." καὶ τοῦτο τοῖς Ἰουδαίοις τὸ σημεῖον ἦν ἐναργὲς τοῦ κατασκοτισθῆναι νοητῶς τὰς τῶν σταυρωσάντων ψυχάς. "Πῶρως γὰρ ἀπὸ μέρους γέγονε τῷ Ἰσραήλ." καὶ ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος "Ἄχρι σήμερον ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν "κεῖται." ἐπηρᾶτο δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ, ἐκ φιλοθεΐας οὕτω λέγων "Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ "μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον." ὅτι δὲ καὶ τεθρηνήκασιν μετατιθέντες ὡσπερ τὰς ἐορτὰς εἰς κατήφειαν, σαφὲς ἂν γένοιτο καὶ αὐτοῦ λέγοντος τοῦ Χριστοῦ ταῖς κλαιούσαις ἐπ' αὐτῷ γυναιξίν ἀποφερομένω λοιπὸν ἐπὶ τὸν σταυρὸν "Θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, "κλαίετε δὲ ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν." τεθρηνήκασιν γὰρ τῇ τε πόλει καὶ αὐτῷ τῷ θείῳ συνδιολλύμεναι ναῶ, καὶ καταπιμπράντων τὰ πάντα Ῥωμαίων. θήσομαι τοίνυν φησὶν αὐτόν· δῆλον δὲ ὅτι τὸν Ἐμμανουήλ· ὡς πένθος ἀγαπητοῦ 1.521 καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὡς ἡμέραν ὀδύνης, σταυρωθέντα γὰρ τὸν Ἰησοῦν ἐπένησαν οἱ πεπιστευκότες, γύναια δὲ κατοιμῶζοντα μακρόθεν εἰστήκει, Μαριά τε ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία πάλιν ἡ Ἰακώβου καὶ τινες δὲ ἕτεραι σὺν αὐταῖς· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κτίσις τὸν ἑαυτῆς ἐπένησε Δεσπότην. ὁ μὲν γὰρ ἥλιος ἐσκοτίζετο, διερρήγγυντο δὲ καὶ πέτραι, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ναὸς τὸ τῶν πενθούντων ἐπλήρωσε σχῆμα, περιρρήγγυμένου τοῦ καταπετάσματος "ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω." καὶ τι τοιοῦτον ὑπεσήμενεν ἡμῖν ὁ Θεὸς διὰ φωνῆς Ἡσαΐου λέγων "Καὶ "ἐνδύσω τὸν οὐρανὸν σκότος, καὶ θήσω σάκκον τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ." γέγονε τοίνυν τὸ ἐπ' αὐτῷ πένθος ὡς ἀγαπητοῦ. τέθεινται δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, τουτέστιν οἱ μαθηταί, εἰς ἡμέραν ὀδύνης. ὅτι γὰρ καὶ αὐτοὶ τεθρηνήκασιν, πῶς ἐστὶν ἀμφιβάλλειν; ἐν ὀδύναις γὰρ οὐσὶν ἀπήγγελλον αἱ γυναῖκες τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ· τότε δὴ τότε καὶ ἀνανεύσαντες μόλις, ἔτρεχον ἐπὶ τὸ μνημεῖον. καὶ τάχα που πρὸς ταυτασὶ τὰς τὴν ἀνάστασιν εὐαγγελιζομένας γυναῖκας ὁ προφήτης φησὶν Ἡσαΐας ἐν πνεύματι "Γυναῖκες ἐρχόμεναι ἀπὸ θέας, δεῦτε· οὐ γὰρ λαὸς ἐστὶ σύνεσιν ἔχων." ὁ τῶν Ἰουδαίων δηλονότι· "διὰ τοῦτο οὐ μὴ οἰκτειρήσῃ αὐτοῖς ὁ ποιήσας αὐτοῦς, καὶ ὁ πλάσας αὐτοῦς οὐ μὴ "ἐλέησῃ" φησὶν. 9'Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἐξαποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτου οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου. καὶ σαλευθήσονται ὕδατα ἕως θαλάσσης, 1.522 καὶ ἀπὸ βορρᾶ ἕως ἀνατολῶν περιδραμοῦνται ζητοῦντες τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν.⁹ Γέγραπται "Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου, ἐν θλίψει "μικρὰ ἢ παιδεία σου ἡμῖν." ἄριστον δὲ ὅτι τὸ χρῆμά ἐστὶ καὶ ὀνησιφόρον ἀληθῶς τὴν θλίψιν εἰδῶς καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ, ποτὲ μὲν ἔφασκεν "Ἐν θλίψει ἐπεκαλεσάμην τὸν "Κύριον," ὅτε δὲ αὐτὸν "Ἀγαθὸν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, "ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου." σωφρονεστερέους γὰρ ἡμᾶς ἀποτελοῦσιν αἱ θλίψεις, καὶ τῶν τῆς ῥαθυμίας ἐξέλκουσι βρόχων, τῆς ἐπεικειάς τοὺς τρόπους ἀγαπᾶν ἀναπείθουσαι, καὶ τὸν ἀπηνῆ καὶ δυσήνιον ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ φόβου τοῖς τῆς ὀσιότητος καὶ ὑπακοῆς

υποφέρουσαι ζυγοῖς. Καταδηωθείσης δὴ οὖν τῆς Σαμαρείας, φησὶ, καὶ κατεμ-
πιπρῶντος τὰς πόλεις τοῦ Βαβυλωνίου, κἂν εἰ ἔλαιντο μαθεῖν τοτηνικάδε τινὲς τί
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τί δρῶντες ἢ λέγοντες τῆς παρ' αὐτοῦ τεύξονται φειδοῦς,
ἴν' ἔξω φέροντο τῆς ὀργῆς, οὐκ ἔσται, φησὶν, ὁ διδάσκων. λιμὸν γὰρ ἐποίησεν τῶν
παρὰ Θεοῦ λόγων αὐτοῖς, ὡς μηδένα παντελῶς εὐρεθῆναι προφήτην, κἂν εἰ ἐκ
δυσμῶν τρέχοιεν εἰς ἡῶ, κἂν εἰ ἐκ μεσημβρίας ἐπὶ τὰ βόρεια. τούτῳ παρα-
πλήσιόν ἐστι τὸ εἰρημένον παρὰ Θεοῦ πρὸς τὸν μακάριον Ἰεζεκιήλ "Καὶ τὴν γλῶσσάν σου
συνδήσω καὶ ἀποκωφώ- "θήσῃ, καὶ οὐκ ἔσῃ αὐτοῖς εἰς ἄνδρα ἐλέγχοντα, ὅτι οἶκος
"παραπικραίνων ἐστίν." οἱ γὰρ ἅπαξ τὸν παρὰ Θεοῦ διαπτύσαντες λόγον, οὐδ' ἂν εἰ
ἐκόντες ἔτι βούλοιντο, λαβεῖν ἔχοιεν ἂν εἰκότως ὕδατα δὲ σαλευόμενά φησι τὴν
τῶν Ἰουδαίων ἀμέτρητον πληθύν, ὡς ἐν θορύβοις γεγεννημένην, 1.523 καὶ τοῖς ἐν
θαλάσῃ κύμασι προσεικυῖαν λοιπὸν, ἃ ταῖς τῶν ἀνέμων ἐμβολαῖς διαριπτεῖται
πανταχῆ. Καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον. σταυρωθέντος Χριστοῦ, λιμὸν ἐσχίκασι τῶν
παρὰ Θεοῦ λόγων οἱ τάλανες Ἰουδαῖοι. οὐ γὰρ ἔστιν ἔτι παρ' αὐτοῖς προφήτης, οὐ
διδάσκαλος ἀκριβῆς τῆς Μωυσαϊκῆς ἱστορίας τὸ πάχος ἀπολεπτύνειν εἰδῶς, καὶ τὰ
τοῖς γράμμασι κεχωσμένα διατρανοῦν μυστήρια. οὐ προσ- ἦκαντο γὰρ λέγοντα τὸν
Χριστόν "Εγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς "ζωῆς, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζωὴν διδοὺς
τῷ "κόσμῳ." ἤκουον δὲ ταύτητοι καὶ πάλαι λέγοντος αὐτοῦ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου
"Ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι φάγονται, "ὕμεῖς δὲ πεινάσετε· ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι
πίονται, ὑμεῖς "δὲ διψήσετε." καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς ὡς "Οὐκ ἂν λιμο- "κτονήσῃ ποτὲ
Κύριος ψυχὴν δικαίου, ζωὴν δὲ ἀσεβῶν "ἀνατρέψει," τὸν θεῖον αὐτοῖς οὐ καθιεῖς
λόγον τὸν ἀπο- τρέφοντα τὸν νοῦν εἰς ἔφεσιν ἀρετῆς. ὡς γὰρ αὐτὸς εἶρηκεν ὁ
Σωτὴρ "Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' "ἐπὶ παντὶ ῥήματι
ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ." Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκλείψουσιν αἱ παρθένοι
αἱ καλαὶ καὶ οἱ νεανίσκοι ἐν δίψει, οἱ ὀμνύοντες κατὰ τοῦ ἰλασμοῦ Σαμαρείας καὶ
οἱ λέγοντες Ζῆ ὁ θεὸς σου Δὴν καὶ ζῆ ὁ θεὸς σου Βηρσαβεέ, καὶ πεσοῦνται καὶ οὐ μὴ
ἀναστῶσιν ἔτι.⁹ Ἐμφασιν μὲν ὁ λόγος ἔχει τοῦ διαρπασθήσεσθαι παρ' ἐχθρῶν
υἱοῦς τε αὐτῶν καὶ θυγατέρας· τοῦτο γὰρ αἱ παρθένοι καὶ οἱ νεανίσκοι σημαίνουσι,
μάλιστα γὰρ τῆς τοιαύτης 1.524 ἡλικίας ἀπηρητημένους εὐρήσομεν τοὺς
ἀποκομίζειν εἰσθότας εἰς αἰχμαλωσίαν. ἔοικε δέ τι καὶ ἕτερον ἡμῖν ὁ λόγος τῶν
κεκρυμμένων ὑποδηλοῦν. παρθένοι τινὲς ἦσαν τοῖς τῶν εἰδώ- λων τεμένεσιν
ἐνιζήσασαι, καὶ σὺν αὐταῖς μειράκια ἤγουν παῖδες ἄνηβοι, δι' ὧν ἐδόκουν οἱ
περιεργότεροι περὶ γοητείας τὰ παρὰ τῶν δαιμονίων διδάσκεσθαι· ὡς γὰρ ἐπ'
ἀχράντοις σώμασι καλοῦντες αὐτὰ, τοῖς ἀπορρήτοις ψιθυρισμοῖς ἀπο- λογεῖσθαι
παρεσκευάζον. φασὶ δὲ καὶ εἰς δευρὸν τινὰς ἀν- οσιουργεῖν ἐθέλοντας κατὰ τὸν ἴσον
ἐκείνοις μαντεύεσθαι τρόπον. ὅτι τοίνυν ἐλλείψει τῷ Ἰσραὴλ, οὐχὶ μόνος ὁ παρὰ
Θεοῦ διὰ προφητῶν ἀγίων χρησιμὸς τε καὶ ἀναγκαῖος εἰς ἐπανόρθωσιν λόγος, ἀλλὰ
γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ παρὰ τῶν ψευ- δομάντεων ἦτοι δαιμονίων, ὃν διὰ παρθένων καὶ
παίδων ἐποιοῦντο πρὸς τινὰς, ὑπεμφαίνει λέγων Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκλείψουσιν
αἱ παρθένοι αἱ καλαί. οἶονεὶ γὰρ πῶς φησι Συναπολοῦνται τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ καὶ αἱ
καλαὶ σου παρθένοι. κατειρωνεύεται δὲ ὁ λόγος καὶ τοῖς κορίοις ὁμοῦ τὰ παιδάρια
τὰ ὀμνύοντα κατὰ τοῦ ἰλασμοῦ Σαμαρείας. ἔθος γὰρ ἦν ἴσως ἐκείνοις ὀρκίους
ποιεῖσθαι φιλεῖν τοὺς ἐν Σαμαρεία θεοὺς ἦτοι τὰς δαμάλεις, καὶ πλατύ που τάχα
καταμειδιῶντες Θεοῦ, τὰ αὐτοῦ τοῖς γλυπτοῖς ἀνήπτον λέγοντες Ζῆ ὁ θεὸς σου Δὴν
καὶ ζῆ ὁ θεὸς σου Βηρσαβεέ. πόλεις δὲ αὗται τῆς Ἰουδαίας, ἐπ' αὐταῖς κείμεναι ταῖς
ἐσχατιαῖς τῆς χώρας, καὶ οἷον ὀρί- ζουσαι τὸ μέτρον τῆς γῆς ἐκ νότου πρὸς
θάλασσαν. ὅμοιον οὖν ὡσεὶ λέγοιεν οἱ ὀμνύοντες τυχόν Ζῆ τῆς Ἰουδαίων γῆς ὁ
θεὸς, τουτέστιν ὁ μόσχος· διὰ γὰρ τῶν περάτων τὰ μέσα περιλαμβάνεται, καὶ ἡ τοῦ
παντὸς ὑφαίνεται δήλωσις. ἐκλεί- ψειν γεμὴν ἐν δίψει φησὶ τὰς παρθένας καὶ τοὺς

νεανίσκους, οὐκ ἔτι χορηγομένους τὰς τῶν δαιμονίων ψευδοεπείας, διὰ τὸ 1.525 καὶ αὐτοὺς ἔργον γενέσθαι χειρὸς ἄλλοφύλων, ἢ ξίφει πεσόντας, ἢ τὴν ἀκλεᾶ καὶ δύσοιστον ἀνατλάντας αἶχμα- λωσίαν. Σταυρωθέντος δὲ τοῦ Χριστοῦ, καὶ δεδυκότος τοῖς Ἰου- δαίοις, ὁμοῦ τε ἡλίω τῷ κατὰ τὸν κόσμον καὶ φωτὶ τῷ αἰσθητῷ, καὶ τῆς νοητῆς αὐγῆς καὶ φωτισμοῦ τοῦ διὰ Πνεύ- ματος· ὑστέρηται γὰρ τοῦ θείου λόγου, καὶ τῆς ἄνωθεν παρακλήσεως· ἐκλελοίπασιν αἱ παρ' αὐτοῖς παρθένοι τοῖς νεανίσκοις ὁμοῦ, τουτέστιν αἱ καλαὶ καὶ εὐδόκιμοι ψυχαὶ, ὧν τὸ μὲν ἄχραντον διὰ τῆς παρθένου, τὸ γεμὴν εὐσθενές τε καὶ ἀλκιμώτατον διὰ τοῦ νεανίσκου σημαίνεται. τίς γὰρ ἅγιος ἐν αὐτοῖς, οὐδὲν τελιοῦν ἰσχύοντος τοῦ νόμου, οὔτε μὴν ἀρκοῦντος αὐτοῖς εἰς δικαιοσύνην; παρὰ τίνι δὲ αὐτῶν εὐρωστία πνευματικὴ καὶ εὐσθενὴς ἂν γένοιτο νοῦς, ὅτε μὴ ἐγνώκασι τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὰ λαμπρὰ κατορθώ- ματα; ἢ γὰρ οὐχὶ νωθροὶ πάντες καὶ ἐν ἁμαρτίαις καὶ παρειμένοι τὸν νοῦν; εἶτα πῶς τοῦτο ἀμφίβολον; ἐκλε- λοίπασι δὴ οὖν ἐν δίψει, εἴρηται δὲ οὐκ αὐτοῖς τό "Ἀντλή- σατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου." ἀλλὰ γὰρ καὶ "ἐνετείλατο ταῖς νεφέλαις τοῦ μὴ βρέξαι εἰς "αὐτοὺς ὑετὸν," ὅτι μηδὲ αὐτῷ γεγόνασιν ὑπήκοοι τῷ Χριστῷ διακεκραγότι τε καὶ λέγοντι "Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω "πρὸς με καὶ πινέτω." καταλελοίπότες δὲ αὐτὸν, καίτοι "πηγὴν ὄντα ζωῆς, ὠρυξαν λάκκους συντετριμμένους οἱ οὐ "δυνήσονται ὕδωρ συνέχειν." προσεσχίκασι γὰρ διδασκα- λίας ἐντάλασιν ἀνθρώπων, ἃ ποτίζουσιν οὐκ οἶδεν εἰς ζωὴν, οὔτε μὴν συνέχειν τοὺς κεκρημένους εἰς σωτηρίαν. 1.526 9Εἶδον τὸν Κύριον ἐφεστῶτα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ εἶπε Πάταξον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ σεισθήσεται τὰ πρόφυλα, καὶ διάκοψον εἰς κεφαλὰς πάντων· καὶ τοὺς καταλοίπους αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ ἀποκτενῶ.⁹ Οἱ μακάριοι προφήται τῆ τοῦ Πνεύματος δαδουχία τὸν τῆς διανοίας φαιδρύνοντες ὀφθαλμὸν, οὐχὶ μόνην τὴν τῶν ἐσομένων εἰσδέχονται γινῶσιν, ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτῶν ἔσθ' ὅτε τῶν πραγμάτων τὴν θέαν οἵαπερ ἐν πίνακι γραφομένην ὁρῶντες, αὐτοὶ τε κατατεθήπασι, συνδιακεῖσθαι τε σφισὶν αὐτοῖς ἀναπειθουσι τοὺς ἀκρωμένους, τὰς τῶν ὁράσεων δυνάμεις διατρανοῦν εὐ μάλα σπουδάζοντες, ἔφη τοίνυν ὁ μακάριος Ἀμώς "Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς με ἼΗκει τὸ πέρασ "ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ, οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ "παρελθεῖν αὐτὸν, καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν "τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος· πολὺς ὁ πεπτωκὼς ἐν παντὶ "τόπῳ, ἐπιρρίψω σιωπὴν." ἀλλ' ἰδοὺ, τεθέαται τὸ προηγ- γελμένον καὶ πράγμασιν αὐτοῖς ἐνεργούμενον, ὡςπερ ἔχει τὴν προαγόρευσιν. αὐτὸν γὰρ ἔφη τὸν Κύριον ἐφεστῶτα τεθεᾶσθαι τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ οἰονεὶ τῆς καταστροφῆς ἀρ- χόμενον, τοῦτό τε αὐτὸ γενέσθαι προστάττοντα. ἐφίσταται δὲ τῷ θυσιαστηρίῳ Θεὸς, οὐ τιμὴν ἀπονέμων· εὐήθες γὰρ τὸ τῆδε νοεῖν· εἴπερ ἐστὶ τῶν ἀτοπωτάτων οἶεσθαι τε καὶ λέγειν, ὡς τοῖς τῶν εἰδώλων βωμοῖς αἰδῶ καὶ τιμὴν ἀπονέ- μει Θεός· πῶς ἂν οὖν ἐτίμησε τὸ τῶν δαμάλεων θυσιαστή- ριον; ἐφειστήκει δὲ μᾶλλον ὡς καθελῶν καὶ κατοίσων εἰς 1.527 γῆν. ταύτητοι μονονουχὶ καὶ ἀπάρχεσθαι τῆς καταστροφῆς τῷ Προφήτῃ προστέταχε λέγων Πάταξον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ καταδονεῖσθω φησὶ τὰ προπύλαια, καὶ μεθυέτω λοιπὸν ὁ νεῶς, ὡς αὐτίκα δὴ μάλα πεσεῖσθαι μέλλων. διάκοψον δὲ καὶ εἰς τὰς πάντων κεφαλὰς, τουτέστιν, ἀπάρχου τῶν ἐν αὐτοῖς περιφανεστέρων, καὶ πληττε τοὺς προὔχοντας, οἱ καὶ ἐν τάξει κεφαλῆς τέθεινται τοῖς ἄλλοις· ἀπολοῦνται δὲ αὐτοῖς ἀναμῖξ οἱ κατάλοιποι, καὶ ταῖς τῶν προεστηκότων ἔψονται συμφοραῖς, ἔργον καὶ αὐτοὶ γεγονότες ῥομφαίας. ὅμοιον δὲ τούτῳ κάκεινο τὸ διὰ φωνῆς Ἰεζεκιὴλ πρὸς τοὺς ἔξ ἄνδρας, οἱ ἤρχοντο μὲν ἀπὸ τῆς πύλης τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν, ἠρμένοι δὲ τοὺς πελέκεις εἶποντο τῷ ἀνδρὶ τῷ τὸν ποδήρη διεζωσμένῳ, πρὸς οὓς εἴρητο παρὰ Θεοῦ "Πορεύεσθε εἰς τὴν "πόλιν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ κόπτετε καὶ μὴ φείσησθε καὶ "μὴ ἐλεήσητε· πρεσβύτερον καὶ νεανίσκον καὶ νήπια καὶ "γυναῖκας ἀποκτείνετε εἰς

ἐξάλειψιν, ἐπὶ δὲ πάντας ἐφ' οὓς "ἔστι τὸ σημεῖον μὴ ἐγγίσητε, καὶ ἀπὸ τῶν ἀγίων μου "ἄρξασθε." ὄρᾳς ὅπως πρωτόλειον ἐποιεῖτο τῆς ὀργῆς τοὺς προύχοντα, ἦτοι τοὺς δοκοῦντα σεπτοὺς εἶναι καὶ ἁγίους, διὰ τοῦ καὶ ἀνήφθαι τάχα που καὶ τῆς ἱερουργίας τὴν δόξαν, ἦγουν ἑτέραις τισὶν ἐκλελαμπρῦσθαι τιμαῖς; κεφαλαὶ γὰρ ὡσερ οἱ τοιοῦδε τῶν ἄλλων εἰσί. Συμβέβηκε δὲ τοῦτο γενέσθαι καὶ τοῖς πεπαρωνηκόσιν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν. ἐπειδὴ γὰρ οἱ δεῖλαιοι καὶ νόμου καὶ προφητῶν ὀλίγα πεφροντικότες οὐ παρεδέξαντο τὸν Χριστόν, τέλος ὄντα νόμου καὶ προφητῶν, ἀλλὰ, καίτοι σαφῶς εἰδότες ὡς αὐτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, 1.528 ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἐκβεβλήκεσαν, καὶ τελευταῖον ἐσταύρωσαν, δέδονται εἰς ἐρήμωσιν τοῖς Ῥωμαίων στρατηγοῖς, καὶ ἐμπέπρησται μὲν ὁ διαβόητος ἐκεῖνος ναὸς, κατεσπᾶσθη δὲ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ θυσιαστήριον, καὶ κατεδονήθη τὰ πρόπυλα, συνδιολώλασι δὲ τοῖς ἀγελαίοις οἱ προύχοντες· ἐφείσατο γὰρ οὐδενὸς τῶν παρ' αὐτοῖς ὁ πόλεμος. Καὶ ἕκαστος δὲ τῶν πεπιστευκότων, κἂν εἴτε ναὸς εἴη Θεοῦ ὡς ἔνοικον ἔχων αὐτόν, κἂν εἴτε νοοῖτο θυσιαστήριον, ὡς τὴν ἰδίαν πολιτείαν ἱερουργῶν Θεῶ, εἴτα βλέψας ἐπὶ τὸ ράθυμον παροτρύνη Θεὸν, πρὸς τὸ μηδὲν οἰχῆσεται, καὶ πάνδεινον ὑποστήσεται τὴν καταστροφὴν. ἀπροσωπόληπτος γὰρ ὁ Δεσπότης, καὶ "Δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξέλῃται "αὐτὸν ἐν ἧ ἂν ἡμέρα πλανηθῇ," κατὰ τὸ γεγραμμένον. 90ὸ μὴ διαφύγη ἐξ αὐτῶν φεύγων, οὐδ' οὐ μὴ διασωθῇ ἐξ αὐτῶν ἀνασωζόμενος. ἐὰν κατορυγῶσιν εἰς ἄδου, ἐκεῖθεν ἡ χεὶρ μου ἀνασπάσει αὐτούς· καὶ ἐὰν ἀναβῶσιν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐκεῖ- θεν κατάξω αὐτούς· ἐὰν ἐγκρυβῶσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Καρμῆλου, ἐκεῖθεν ἐξερευνήσω καὶ λήψομαι αὐτούς· καὶ ἐὰν καταδύσωσιν ἐξ ὀφθαλμῶν μου εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ἐντελοῦμαι τῷ δράκοντι καὶ δῆξεται αὐτούς· καὶ ἐὰν πορευθῶσιν ἐν αἰχμαλωσίᾳ πρὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν αὐ- τῶν, ἐκεῖ ἐντελοῦμαι τῇ ῥομφαίᾳ καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς· καὶ στηριῶ τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπ' αὐτούς εἰς κακὰ καὶ οὐκ εἰς ἀγαθὰ.9 Ἐπὶ καιροῦ τάχα που λοιπὸν εἰρήσεται τοῖς τούτων ἀκ- ρωμένοις τὸ διὰ φωνῆς τοῦ μακαρίου Δαυεὶδ πρὸς Θεὸν 1.529 ὑμνούμενον "Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός σου; καὶ "ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν "οὐρανὸν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, πάρει· ἐὰν "ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγὰς μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασκη- "νώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ "σου ὁδηγήσει με καὶ καθέξει με ἢ δεξιά σου." πανδερκὲς γὰρ τὸ θεῖον, καὶ πρὸς γε τούτῳ καὶ παναλκὲς, καὶ οὐκ ἂν τις διαλάθοι τὸν ἀκατεύναστον ὀφθαλμόν. ἔφη γὰρ, ὅτι "Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν. μὴ ἀπ' "ἔμοῦ κρυβήσεται τι;" ἀλλ' οὐκ ἂν ἔξω τις ἴοι ποτὲ τῆς ἐπερρίμμενης αὐτῷ συμφορᾶς ὡς ἀπὸ θείων νευμάτων, "Τὴν γὰρ χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. ποία γὰρ ἡμᾶς ὀνήσει μηχανή; ἢ τίς δὲ ὅλως ἡμῖν ἐπαμύνη τρόπος, Θεοῦ καθορίζοντος τὸ χρῆναι παθεῖν; ὅτι τοίνυν ἀνόνητος παντελῶς τοῖς ὑπὸ θείαν πε- σοῦσιν ὀργὴν καὶ βουλήν καὶ σκέψιν καὶ πᾶν εἶδος ἐπινοίας, σαφηνίζει λέγων Ὡς οὐκ ἂν τις διαφύγοι, κἂν εἰς αὐτόν κρυφθῇ τὸν ἄδην· ἔστι δὲ ὑπερβολικὸς ὁ λόγος· κἂν εἰ ἀναπταίη μὲν εἰς οὐρανὸν, διέλθοι δὲ καὶ εἰς τὴν τοῦ Καρ- μήλου κορυφὴν, ἀλλ' ἥπερ ἂν ἴοι, καταληφθήσεται· κἂν εἰ ἐν θαλάσῃ γένοιτο, περιπεσεῖται τῷ δράκοντι, ἦγουν κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων ἔκδοσιν, τῷ κήτει δοθήσεται· κἂν εἰ γένοιτο παρ' ἐχθροῖς, καὶ λοιπὸν αἰχμάλωτος, καὶ τοῖς τῆς δουλείας ζυγοῖς ἀθλιῶς ἐνισχημένος, καὶ τοῦτο, φησὶ, μικρὸν ἔσται, καὶ οὐκ ἄρκουν εἰς δίκην αὐτῷ· καταρθήσεται γὰρ αὐτοῦ καὶ τῆς ῥομφαίας τὸ δεῖμα. καὶ οὐ πεπαύσεται, φησὶν, 1.530 ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἐπ' αὐτοῖς στηρίζων τὸν ὀφθαλμόν· θυμοῦ δὲ καὶ ἀπειλῆς τὸ χρῆμα σημεῖον· ἀπερείδομεν γὰρ ἔσθ' ὅτε καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τοῖς λυποῦσι τὸν ὀφθαλμόν, βλοσυρόν τι καὶ ἀμειδῆς ἐνορῶντες αὐτοῖς. ἐπειδὴ δὲ κατασκέπτεται Θεὸς καὶ ἀγαθοὺς καὶ δικαίους, τὸ τῆς ἐποπτείας διάφορον δια- τρανοῖ λέγων εἰς

κακὰ καὶ οὐκ εἰς ἀγαθὰ. κατεμβλέψεται γὰρ, φησὶν, οὐχ ἵνα τι νέμοι τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἵν' ἔχοιεν ἀκράδαντον καὶ οἰονεὶ πεπηγμένην τὴν καθορισθεῖσαν αὐτῷ ποινήν τε καὶ δίκην. Ὑπομεμένηκε δὲ τουτὶ καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων ἀθλία πληθῦς, ἡ τὸ δίκαιον αἷμα τῆς ἰδίας καταγράψασα κεφαλῆς· ἔφασκον γὰρ τῷ Πιλάτῳ σταυροῦν ἀναπέιθοντες τὸν Χριστόν "Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν." τοιγάρτοι πανοικὶ διολώλασι καὶ αὐτοῖς ἀνδράσιν ἠρπάσθησαν πόλεις, ὡς τάχα που καὶ διαφυγεῖν ἰσχύσαι μηδένα. οἷά τε γὰρ καὶ ὅσα πεπόνθασιν, αἱ μακρὰι τῶν τὰ τοιάδε συντεθεικῶτων ἄδουσι συγγραφαί. 9Καὶ Κύριος Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἐφαπτόμενος τῆς γῆς καὶ σαλεύων αὐτήν· καὶ πενθήσουσιν πάντες οἱ κατοικοῦν-τες αὐτήν, καὶ ἀναβήσεται ὡς ποταμὸς συντέλεια αὐτῆς, καὶ καταβήσεται ὡς ποταμὸς Αἰγύπτου.9 Ἐξ ἀγάπης ὁ Προφήτης οὐκ ἔῃ τοῖς λεγομένοις ἀπιστεῖν, ὡς οὐκ ἔσομενοις, τοὺς ἀκρωμένους. τοῦτο δὲ ἦν ἀναπέι-θοντος τὰ ἀμείνω μᾶλλον ἐλέσθαι μαθεῖν, καὶ δι' αἰδοῦς ποιεῖσθαι τὸ χρήσιμον, ἵνα καὶ Θεὸς ἀποπαύσαι τὰ τῆς ὀργῆς καὶ ἀνασειράζοι τὴν συμφορὰν, καὶ μετανοοῦντας 1.531 δέξαιτο. κατοικτεῖρει γὰρ αἰεὶ τοὺς ἐπιστρέφειν ἐθέλοντας. διδάσκει τοίνυν ὅτι παναλκῆς ὁ Θεὸς, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχων ἐπενεγκεῖν οἷς ἔφη τὸ πέρας. Κύριος γάρ φησι, Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἐφαπτόμενος τῆς γῆς καὶ σαλεύων αὐτήν. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Μὴ καθ' ὑμᾶς ὑπάρχειν οἷσθε τὸν λελυπημένον. οὐ γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁ Δεσπότης, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος, ὁ χεῖρα τῇ γῇ· τῇ Σαμαρειτῶν δηλονότι· τὴν ἰδίαν ἐπαφίεις καὶ σαλεύων αὐτήν· καὶ οὐτι που τὸν συνήθη κλόνον ὑπομεῖναι παρασκευάζων αὐτήν, ἀλλὰ τῷ πολέμῳ καὶ ταῖς ἀνηκέστοις συμφοραῖς κατασειῶν ἅπασαν καὶ καταδονεῖσθαι ποιῶν. ταύτητοί φησι Πενθήσει πᾶς ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ ὡς Αἰγύπτου ποταμὸς ἀναβή-σεται μὲν ἡ συντέλεια, πάντα κατακαλύπτουσα καὶ βαπτί-ζουσα· ὑπονοστήσει δὲ οὕτω πάντα πάλιν ἐν ἴσῳ τρόπῳ καθέλκουσά τε καὶ καταφέρουσα. ἔφαμεν δὲ, ὅτι τὸν Σενα-χηρείμ καὶ τὴν τῶν Ἀσσυρίων πληθὺν καὶ τὸν ὑπ' αὐτῶν ἀρθέντα κατὰ τῆς Σαμαρείας πόλεμον τοῖς τῶν ποταμῶν παρεικάζει νάμασιν. Οὐκοῦν ἔσται τοῖς προσκρούουσι καὶ καταλυποῦσι Θεὸν ἄπορος μὲν ἡ φυγὴ, πανσθενῆς δὲ καὶ δυσδιάφυκτος ἡ πλήτ-τουσα χεῖρ, καὶ τοῖς ἅπαξ ἐνειλημμένοις οὐκ ἂν γένοιτό τις ἐπικουρία καὶ παράκλησις· "Ἐὰν γὰρ κλείσῃ κατὰ ἀνθρώ-που, τίς ἀνοίξει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἄμεινον δὲ δήπου παρὰ πολὺ τὸ ἀποσκευάζεσθαι τὴν ὀργὴν ταῖς εἰς τὸ αὐτῷ δοκοῦν καὶ φίλον ἀναδρομαῖς. τοῦτο δ' ἂν γένοιτο, καὶ μάλα ὀρθῶς, εἰ τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενοι, καὶ τὸ φαῦλον ἀποσπουδάζοντες, ταῖς εἰς ἀρετὴν ἐπιδόσεις ἐαυ-τοὺς καταλαμπρύνοιμεν. διανηξόμεθα γὰρ τότε τὰ ἐκ θυ-μοῦ, καὶ ἀγαθὸν ὄντα τῇ φύσει τὸν Δημιουργὸν μεταθήσομεν 1.532 εὐκόλως εἰς γε τὸ χρῆναί φημι χρηστῆς καὶ ἡμερωτάτης ἡμᾶς ἐποπτείας ἀξιοῦν. 9Ὁ οἰκοδομῶν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς θεμελιῶν· ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς· Κύριος ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ.9 Καὶ διὰ πλειόνων ἔτι καταδεδίττεται λόγων τοὺς ἀπο-φοιτῶντας Θεοῦ, καὶ μετασοβεῖ πρὸς τὸ ἄμεινον, εὐτέχνως τῆς θείας φύσεως τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὸ παναλκῆς ἐξηγού-μενος, καὶ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως τοὺς ἰδίους λόγους ἀποπερανεῖ, παρεμποδίζοντας οὐδενὸς, πειρᾶται πληροφορεῖν. "Ὁ γὰρ ἐφαπτόμενος, φησὶ, τῆς γῆς, καὶ σαλεύων αὐτήν," κατὰ γε τοὺς ἀρτίως ἡμῖν ἀποδοθέντας τρόπους· αὐτὸς δὲ οὗτός ἐστιν ὁ οἰκοδομῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν αὐτοῦ· μόνον δὲ οὐχὶ φησὶν Ὁ πᾶσαν ἔχων τὴν ἐξουσίαν, ὥστε καὶ αὐτοῖς ἐπιβαίνειν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὸ κατὰ πάντων κεκτῆσθαι κράτος, ὡς καὶ αὐτὴν ἔχειν ὑπεστρωμένην αὐτῷ τὴν ἄνω τε καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κτίσιν, ἦτοι τῶν ἀγίων ἀγγέλων τὴν μακαρίαν πληθύν. οὐρανοὺς δὲ εἶναί φαμεν τοὺς τὸν οὐρανὸν οἰκοῦντας ἀγγέλους. ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ ἀνιγιματωδῶς τὸ χρῆμα

τεθέαται. κλίμαξ γὰρ ἦν ἀπὸ γῆς διήκουσα μέχρι οὐρανοῦ, καὶ "Ὁ μὲν Κύριός φησιν ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῆς," ἀναβαί- νοντας δὲ καὶ καταβαίνοντας δι' αὐτῆς ἔθεᾶτο τοὺς ἀγγέ- 1.533 λους. τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ οἰκοδομῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν αὐτοῦ. Ἄλλα καὶ ὅπερ ἂν ἐπαγγέλληται τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, φησὶ, τοῦτο δὴ πάντως ἐστὶν ἀκράδαντόν τε καὶ ἀραρὲς καὶ οἶον τεθεμελιωμένον. ἀτονῆσει γὰρ κατ' οὐδένα τρόπον ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος, οὐδ' ἂν διαπέσοι ῥῆμα τὸ παρ' αὐτοῦ. καὶ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ ἐμπεδοῖ λέγων "Ὁ οὐρανὸς "καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλ- "θωσιν." αὐτὸς οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ ἀρρήτοις δυνάμεσιν ἀνιμώμενος, καὶ ὕων ἐπὶ τὴν γῆν, του- τέστι πάλιν, ὁ οἰκονομῶν τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τοσοῦτον εὐ- σθενῆς, ὡς καὶ τὰς τῶν γεγονότων φύσεις ἐφ' ὅπερ ἂν ἔλοιτο μεταστοιχειοῦν εὐκόλως, ὄνομά τε αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς, καὶ πρὸς γε τούτοις ὁ παντοκράτωρ. καὶ οὔτι που κλήσις ἂν νοοῖτο τὸ χρεῖμα ψιλῆ, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐπ' ἀνθρώπου τυχόν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἀληθείας ὀρθῶς ἠύρημένον. ἀπὸ γὰρ τοῦ κυριεύειν οὐσιωδῶς, καὶ τὸ κατὰ πάντων ἀνῆφθαι κράτος, οὕτως ὠνόμασται πρὸς τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀγίων ἀγγέλων. σκοπὸς δὴ οὖν τῷ Προφήτῃ τὸ διὰ πλείστων ὄσων, καὶ ὅπως ἂν δύναίτο, καταπτοεῖν τοὺς ἠπατημένους, καὶ μεταπέθειν εὖ μάλα πρὸς γε τὸ χρῆναι γοργῶς ἀνόπιν ὥσπερ ἰένα, χρῆμά τε ἠγεῖσθαι λαμπρὸν τὴν δικαιοσύνην, καὶ ποιεῖσθαι πάλιν αἰρετὸν τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν τοῖς τῶν ἐσομένων δείμασιν ἀνακόπτοντας εὐσθενῶς τὴν εἰς τὰ αἰσχίω ῥοπήν. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ ὀρθῶς εἰρημένον πρὸς τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην "Ἐν "κηνῶ καὶ χαλινῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις τῶν μὴ "ἐγγιζόντων πρὸς σέ." 1.534 Λέγοιτο δ' ἂν καὶ ἐπὶ Χριστοῦ, καὶ μάλα εἰκότως Ὁ οἰκοδομῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν αὐτοῦ. ἔστι μὲν γὰρ αὐ- τὸς ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ, ὅτι Θεὸς ἐκ Θεοῦ γεγέννηται κατὰ φύσιν· τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν "Ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω "εἰμί." μεμαρτύρηκε δὲ καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης λέγων περὶ αὐτοῦ "Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν·" ἀλλ' ἔχων οὐσιωδῶς τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν· προῦκειτο γὰρ, ὡς ἔφην, ὡς Θεῶ· βάσιμον αὐτὴν ἀπέφηνε τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. "πρόδρομος γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν" ἀνέβη πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ὡς ὁ θεοπέσιος γράφει Παῦλος "πρόσφατον ἡμῖν καὶ ζῶσαν "ἐνεκαίνισεν ὁδόν·" ἐνεφανίσεν ὡς ἄνθρωπος "ὑπὲρ ἡμῶν "τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ" καὶ Πατρός, ὃς καὶ "συνήγειρεν "ἡμᾶς αὐτῷ καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανόις." ἐπειδὴ γὰρ ἀνέβη Χριστὸς, τὴν ἰδίαν ἀνάβασιν ὠκοδόμησε καὶ ἡμῖν, εἶπερ ἐστὶν ἀληθὴς ὁ μακάριος Παῦλος λέγων "Τοῦτο γὰρ "ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ Κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περι- "λειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν "τοὺς κοιμηθέντας, ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν "φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' "οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, "ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς "ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς "ἀέρα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα." ἀνέβη τοίνυν ὡς ἄνθρωπος, ἵνα καὶ τὴν αὐτῷ καὶ μόνῳ πρέπουσαν ἀνάβασιν· ὅτι Θεὸς καὶ ἐκ Θεοῦ ἔστι· καὶ ἡμῖν τοῖς πεπι- στευκόσιν ἀποφήνη βατήν. αὐτὸς καὶ τὴν ἰδίαν ἐπαγγελίαν 1.535 θεμελιοῖ ἐπὶ τῆς γῆς. διέψευσται γὰρ οὐδαμῶς, ἀποπερανεῖ δὲ μᾶλλον ἄπερ ἂν ἡμῖν ἐπαγγείληται κατορθοῦν. ἔφη μὲν γὰρ ὅτι "Συμφέρει ὑμῖν, ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἔαν γὰρ ἐγὼ μὴ "ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐ μὴ ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς· ὅταν δὲ "ἀπέλθω, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς." τοιγάρτοι καὶ τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις κεκέλευκεν "ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μὴ χωρί- "ζεσθαι, περιμένειν δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς ἢν" ἀκηκόασιν αὐτοῦ. ἀλλ' ἐξέχεε πλουσίως αὐτοῖς τὴν χάριν. τοιγάρτοι καὶ γεγονάσι "Μάρτυρες τῆς δόξης αὐτοῦ ἔν τε "Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ," καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον τεθεμελιωμένην εὐρήσομεν τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ· πεπιστεύκαμεν γὰρ, ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἡμᾶς ἐγερεῖ, καὶ φθορᾶς ἀμείνους ἐργάσεται,

καὶ "Μετασχη- "ματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ "σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ," καὶ τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας κοι- νωνοὺς εἰσδέξεται. αὐτὸς οὗτός ἐστιν ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, τουτέστιν, ὁ τὰ πικρά τε καὶ ἀπαράδεκτα καὶ εἰς χρήσιν οὐκ ἐπιτήδεια μετατιθεὶς εἰς τὸ ὠφελοῦν. "ἀποκτένει μὲν "γὰρ τὸ γράμμα" τὸ νομικόν, καθά φησιν ὁ σοφώτατος Παῦλος, καὶ ἔστιν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀνωφελὴς ἢ σκιά, ἀλλὰ γέγονεν ἡμῖν τοῖς νοοῦσιν χρησιμωτάτη λίαν εἰς σύνεσιν τὴν ἐπὶ Χριστῷ, καὶ ὑετὸς ὡσπερ τις ἀνεδείχθη πνευμα- τικὸς, κατάρδων τρόπον τινὰ τὴν ὑπ' οὐρανόν· εἶπερ ἐστὶν ἀληθὲς ὡς ὁ πάλαι τοῖς ἀρχαιοτέροις πικρὸς καὶ ἀφόρητος νόμος, γέγονεν ἡμῖν παιδαγωγὸς ἐπὶ τὸ Χριστοῦ μυστήριον, ὡς καὶ ἐν αὐτῷ δύνασθαι καρποφορεῖν, τὸ τῆς σκιάς πάχος 1.536 ἀπολεπτύνοντας εἰς ἀλήθειαν. οὐκοῦν ὡς ἐν τάξει παρα- δείγματος ἐκκληψόμεθα τὸ εἰρημένον, παρακομίζοντες εἰς ἀπόδειξιν καὶ τὸ τῆς Μαβρῶς ὕδωρ, ὅτι πικρὸν μὲν ἦν, κατεγλυκαίνετο δὲ, Θεοῦ παραδείξαντος ξύλον τῷ μακαρίῳ Μωυσεῖ, καὶ τοῦτο τοῖς ὕδασι ἐνιέναι προστεταχότος. ἀλλ' ἦν τὸ ξύλον εἰκὼν καὶ τύπος τοῦ τιμίου σταυροῦ, δι' οὗ γέγονε γλυκὺς ὁ νόμος, καὶ οἰονεὶ ποτιμώτατος, καίτοι τῆς ἱστορίας ἐχούσης τὸ πικρὸν· "Ἀποκτένει γὰρ, ὡς ἔφην, τὸ "γράμμα," μᾶλλον δὲ ὡς γέγραφεν ὁ σοφὸς ἡμῖν Παῦλος. 90ὐχ ὡς υἱοὶ Αἰθιοπίων ὑμεῖς ἐστὲ ἐμοὶ υἱοὶ Ἰσραὴλ; λέγει Κύριος· οὐ τὸν Ἰσραὴλ ἀνήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἐκ Καππαδοκίας, καὶ τοὺς Σύρους ἐκ βόθρου; ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ ἐξαρῶ αὐτὴν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.9 Ὑψηλὴν αἰεὶ τὴν ὄφρυν ἀνατείνοντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ἄνω τε καὶ κάτω τὴν τῶν πατέρων ἀειλογοῦντες εὐγένειαν, καὶ πολὺ τὴν γλῶτταν κατευρύνοντες ἔφασκον "Πατέρα ἔχομεν "τὸν Ἀβραάμ." πλὴν ἀντήκουον λέγοντος αὐτοῖς τοῦ Χριστοῦ "Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ" ἐποιεῖτε ἄν." "Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσ- "ραὴλ, οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα." ἀλλ' ἡ τῶν ἔργων ὁμοιότης καὶ τὸ ἐπαυχεῖν δύνασθαι λαμπρῶς ταῖς τῶν πατέρων εὐκλείαις ἀπονέμει δικαίως. κατεσο- βαρεύοντο δὲ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἔθνῶν κάκεῖνο λέγοντες, ὡς ἐξ ἀπάντων αὐτοῦς τῶν ἔθνῶν ἀπολέκτους ἐποίησατο ὁ Θεὸς, καὶ ἐξείλατο μὲν ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς, μετεκόμισε 1.537 δὲ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. καὶ ἀληθὴς μὲν ὁ λόγος. οἱ δὲ δὴ μάλιστα ταῖς καθηκούσαις ἀμοιβαῖς κατευφραίνειν ὀφείλοντες τὸν τετιμηκότα, ταῖς ὀλοτρόποις ἀποστασίαις καὶ ταῖς εἰς φαυλότητα παρατροπαῖς ἐκτόπως ὑβρίζοντες κατὰ πολλοὺς ἠλίσκοντο τρόπους. ἤκουσι δὲ ἤδη φρενοβλαβείας εἰς τοῦτο λοιπὸν οἱ τάλανες, ὡς οἴεσθαι σφισιν αὐτοῖς πρὸς τὸ εὖ εἶναι τε καὶ τὸ εἰς δόξαν ἀρκέσειν τὸ ἐκ ρίζης γενέσθαι τῆς Ἀβραάμ, καὶ ὅτι μετεκομίσθησαν ἐκ γῆς Αἰγυπτίων εἰς τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν. ἵνα τοίνυν εἰδεῖεν, ὡς ἀσυντελεῖ πρὸς ὄνησιν τὰ τοιάδε τῶν ἀυχμάτων αὐτοῖς εἶεν, ἀναπε- τωκόσιν ἐπὶ τὸ ῥάθυμον καὶ οὐκ ἐθέλουσιν εὐσεβεῖν, ἀν- αγκαίως φησὶν Οὐχὶ οὕτως ὑμᾶς ἠγήσομαι, κἂν ἔχοιτε τυχὸν τὸ ἐκ πατέρων εὐγενὲς, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοὺς Αἰθιοπίων υἱεῖς, οἱ ρίζαν οὐκ ἔχουσι τὸν Ἀβραάμ; ἀπροσκλινὲς γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀπροσωπόληπτον παντελῶς, καὶ σαρκικὴν οὐκ οἶδεν εὐγένειαν πράξεων ἐρήμην ἀγαθῶν· αἰδοῦς γεμὴν ἀπάσης ἀξιοῖ τὴν πνευματικὴν, καὶ ἥπερ ἂν ἔποιτο τὸ διὰ λαμπρῶν ἀυχμάτων ἀγλαΐζεσθαι φιλεῖν. ἀλλ' εἶναί τι μέγα καὶ ἐξαίρετον ὑμῖν κάκεῖνο δοκεῖ, τὸ ἐκ τῆς Αἰγύπτου μεταφοιτῆσαι πρὸς ἕτεραν. εἶτα τί τοῦτο; φησὶν, ἢ ποίαν ὑμῖν εἰσκομῖσαι τὴν ὄνησιν; ἔχουσι τοῦτο λαβόντες παρ' ἐμοῦ καὶ ἕτεροι. μετεκόμισα γὰρ τοὺς μὲν ἀλλοφύλους, του- τέστι τοὺς Παλαιστίνους· οὕτω γὰρ ἡμῖνενυσαν Ἑβραῖοι· ἐκ Καππαδοκίας· τοὺς δὲ Σύρους, πάντας δηλονότι τοὺς ὑπὸ γε τὴν Δαμασκοῦ βασιλείαν τοτηνικάδε, μετήγαγον ἐκ βόθρου. 1.538 Ἰστέον δὲ ὅτι ἀντὶ τοῦ βόθρου ἐκδεδώκασιν Ἑβραῖοι, Κυρήνης. ἄποικοι δὲ οὖν γεγόνασι Παλαιστῖνοὶ μὲν Καπ- παδοκῶν, Σύροι δὲ Κυρηναίων. βόθρον δὲ ὠνόμασε

τὴν Κυρήνην, καίτοι λίαν ἡρμένην καὶ ὑψοῦ κειμένην, διὰ τὸ ὡσπερ ἐν κόλπῳ
κεῖσθαι βαθεῖ. πᾶσα γὰρ, ὡς ἔπος εἶπειν, ἡ Λιβύων γῆ κόλπους ἔχει παραθαλαττίους,
ἐκκειμένους. ἐμοὶ τοίνυν, φησὶ, τῷ πάντας ἐν ἴσῳ βλέποντι σκοπός, τὸ πᾶσαν
ἀμαρτωλῶν βασιλείαν ἀποκεῖραι τῆς γῆς. οὐδὲν οὖν ἄρα ὀνήσειεν ἂν τοὺς ἔχοντας
σαρκική λαμπρότης. εὐγένεια γὰρ παρὰ Θεῷ κρίνεται τρόπος ἀγαθὸς καὶ πολὺ
διανενευ- κὼς εἰς ἔφεσιν ἀρετῆς, καὶ ταῖς τῶν προγόνων εὐσεβείαις ἀμιλλᾶσθαι
μεμελετηκῶς. Ἡπλὴν ὅτι οὐκ εἰς τέλος ἐξαρῶ τὸν οἶκον Ἰακώβ, λέγει Κύριος. διότι
ἰδοὺ ἐγὼ ἐντέλλομαι, καὶ λικμιῶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, ὃν
τρόπον λικμαῖται ἐν τῷ λικμῷ, καὶ οὐ μὴ πέση σύντριμμα ἐπὶ τὴν γῆν· ἐν ῥομφαίᾳ
τελευτήσουσι πάντες ἀμαρτωλοὶ λαοῦ μου, οἱ λέγοντες Οὐ μὴ ἐγγίση οὐδ' οὐ μὴ
γένηται ἐφ' ἡμᾶς τὰ κακά.⁹ Τετήρηται πάλιν τῷ Ἰσραὴλ τὸ κατάλειμμα "διὰ τοὺς
"πατέρας." ὀλοτελή μὲν γὰρ ὄλεθρον οὐχ ὑπομενοῦσι, φησὶν, οὔτε μὴν εἰσάπαν ἐκ
ποδῶν τὸ ἐξ Ἰακώβ οἰχήσεται γένος. ἀλλ' ὡσπερ λικμῷ διεβρίμμενοι, φησὶ,
κατασκευα- σθήσονται μὲν εἰς πάντα τὰ ἔθνη. πλὴν οὐ μὴ πέση σύν- τριμμα ἐπὶ τὴν
γῆν, τουτέστιν, οὐχ οὕτως πεσεῖται τὸ ἐξ Ἰακώβ γένος, ὡς εἰς ὀλόκληρον
καθικέσθαι συντριβὴν, σω- 1.539 θήσεται δὲ μέρος ἡλεημένῳ· ἀνεκομίσθησαν
μὲν γὰρ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοτηνικάδε τινές· σέσωσται δὲ καὶ διὰ Χριστοῦ·
πεπιστεύκασιν γὰρ ἐξ Ἰουδαίων οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμόν· σωθήσεται δὲ καὶ ἐν ἐσχάτοις
καιροῖς τὸ κατά- λειμμα, τῆς τῶν ἐθνῶν ἀγέλης προεισκεκλημένης. εἶτα ὡσπερ
τινὸς λέγοντος Εἰ σώζεται πάλιν ὁ Ἰακώβ, κατὰ τίνων αἰ ἀπειλαί; χρησίμως
ἀπολογεῖται, καὶ φησὶν, ὡς οὐκ ἄκριτος ἔσται κατὰ πάντων ἀπλῶς ὁ θυμὸς, οὔτε
μὴν ἀδιαφορήσει τὰ ἐξ ὀργῆς, ἐφαλεῖται δὲ μᾶλλον τοῖς ἀφόρητα πεπλημμεληκόσι.
τοῦτό ἐστι τὸ Ἐν ῥομφαίᾳ τελευτήσουσι πάντες ἀμαρτωλοὶ τοῦ λαοῦ μου οἱ
λέγοντες Οὐ μὴ ἐγγίση, οὐδ' οὐ μὴ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς τὰ κακά. ἦκον γὰρ εἰς τοῦτο
φρενοβλαβείας τινές, ὡς οἶεσθαι καὶ ψευδοπεῖν τοὺς ἀγίους προφήτας, καὶ δὴ καὶ
ἔφασκον, ὡς οὐκ ἂν γένοιτό τι τῶν προηγγελμένων. μαρτυρήσει δὲ τοῦτο καὶ ὁ
σόφος Ἱερε- μίας λέγων πρὸς Θεόν "Ἴδου οὗτοι λέγουσι πρὸς μέ Ποῦ "ἐστὶν ὁ λόγος
Κυρίου; ἐλθέτω." διττὸν οὖν ἄρα τῶν οὕτω διακειμένων τὸ πλημμέλημα·
παρώτρυνον μὲν γὰρ κατὰ πολλοὺς τρόπους, ὦντο δὲ καὶ ψευδομυθεῖν τὴν
ἀλήθειαν. Εὐρήσομεν δὲ καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἐπιδημίας τοὺς τῶν Ἰουδαίων
καθηγητὰς τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οὐ πεφρον- τικότας λόγων. τοιγάρτοι καὶ ἤκουον
"Οὐαὶ ὑμῖν γραμ- ματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἦρατε τὴν κλεῖδα τῆς
"γνώσεως, οὔτε ὑμεῖς εἰσέρχεσθε, οὔτε τοὺς εἰσερχομένους "ἀφίετε εἰσελθεῖν." καὶ
πάλιν "Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς "καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν
"καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, 1.540 "ποιεῖτε αὐτὸν
υἷον γεέννης διπλότερον ὑμῶν." τοιγάρτοι δικαίως οὐκ ἐλογίσθησαν μὲν εἰς τέκνα,
τῆς δὲ τῶν πατέρων εὐγενείας ὠλισθηκότες, κατεγράφοντο μὲν ὡσπερ ἐν τοῖς
Αἰθιοπῶν υἱοῖς· δεδαπάνηται δὲ καὶ ὑπὸ ῥομφαίας, καὶ τῆς ἑαυτῶν δυσβουλίας
ἰσοστάθμους τῷ κρίνοντι ἐκτετίκασιν δίκας. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναστήσω τὴν
σκηνὴν Δαυεὶδ τὴν πεπτω- κυῖαν καὶ ἀνοικοδομήσω τὰ πεπτωκότα αὐτῆς καὶ τὰ
κατεσ- καμμένα αὐτῆς ἀναστήσω καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτὴν καθὼς αἰ ἡμέραι τοῦ
αἰῶνος· ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων [τὸν Κύριον] καὶ πάντα
τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς λέγει Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα.⁹
Ἐπέσχετο λέγων, ὡς οὐκ ἂν εἰς τέλος ἐξολοθρεύσειε τὸ ἐξ Ἰακώβ γένος, ἀλλ' εἰ καὶ
λικμῷ τρόπον τινὰ διεβρίμ- μένοι· καὶ γὰρ ξένοι τε καὶ ἐπήλυτοι γενήσονται,
πατρίδος καὶ οἴκων ἐξεωσμένοι, βάρβαρόν τε καὶ ἄλλοδαπὴν οἰκοῦντες χώραν·
ἀλλ' οὐκ ἂν συντριβεῖεν εἰσάπαν, οὔτε μὴν εἰς ὄλεθρον οἰχήσονται παντελῆ.
ταύτητοί φησὶν ὅτι καὶ ἀναστήσει καίτοι πεσοῦσαν τὴν σκηνὴν Δαυεὶδ, ἐγερεῖ δὲ αὐ-
τῆς τὰ κατεβρίμμενα, καθὼς αἰ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος, τουτέστιν, εἰς ἡμέρας μακράς.

δειγμα δὲ τοῦτο γενήσεσθαι φησι καὶ πληροφορίαν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι τοῖς τε ὁμόροις καὶ ἀπω- τάτω, τοῦ χρήναι λοιπὸν ἐπιστρέφειν πρὸς Θεὸν καὶ αὐτὸν 1.541 ἔλεσθαι ζητεῖν, τεθαυμακότας πάντως που τῆς τε ἡμερό- τητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἰσχύος τὸ μέγεθος. οὐκοῦν εἰ λέγοι σκηνήν τοῦ Δαυεῖδ, τὸ τῶν Ἰουδαίων κατασημαίνει γένος, ἤγουν οἶκον τὸν ἐξ Ἰακώβ. ἰστέον δὲ ὅτι Κύρου τῆς αἰχμαλωσίας ἀνέντος αὐτοῦς, τότε ὑπενόστησαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀνεδείμαντο μὲν τὸν νεῶν, πυργώσαντες δὲ τὰς τῶν πόλεων ἡρημωμένας, οἴκους τε ἐν αὐταῖς ἐπι- σκευασάμενοι, κατωκήκασιν ἀσφαλῶς, πολέμους μὲν ὑπο- μείναντες τοὺς παρά τινων, οἷον Ἀντιόχου τε φημὶ καὶ Ἀδριανοῦ, αἰχμάλωτοι δὲ οὐκ ἔτι γεγονάσιν, οὔτε μὴν ἡρή- μωνται, καθὰ καὶ ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων. Ὁ μὲν οὖν τῆς ἱστορίας ἐν τούτοις λόγος· ὁ δὲ ἐσωτέρω καὶ ἀληθέστερος εἶη ἂν ἐν Χριστῷ. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀνεβίω, τὴν εἰς θάνατον αὐτοῦ πεσοῦσαν σκηνήν, τουτέστι τὴν ἀπὸ γῆς σάρκα, ἐγείραντος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, τότε δὴ τότε πάντα τὰ ἀνθρώπινα πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἀνέστη σχῆμα, καὶ πάντα ἡμῶν τὰ κατερῆμιμένα πρὸς νέαν ὄψιν ἐνήνεκται. "Εἴ τις γὰρ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις," κατὰ τὰς γραφάς· συνεγηγέρμεθα γὰρ αὐτῷ. καὶ κατέσκαψε μὲν ὁ θάνατος τὰς ἀπάντων σκηνάς, ἀνωκοδόμησε δὲ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐν Χριστῷ· καὶ τοῦτο ἡμῖν οὐκ εἰς χρόνον ὑπάρξει με- μετρημένον, ἀλλ' εἰς ἡμέρας, αἰῶνος· ἀναπόβλητον γὰρ ἐν ἡμῖν τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἀγαθόν, καὶ οὐκ ἔτι κρατήσῃ θάνα- τος τῶν ἐν Χριστῷ σεσωσμένων. τότε δὴ τότε καὶ οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων μετὰ τοὺς πεπιστευκότας ἐξ Ἰσ- ραὴλ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἐγνώκασιν Θεὸν, τῆς ἀρχαίας ἐκείνης καὶ βεβήλου πλάνης ἀποφοιτήσαντες. οὐ γὰρ ἦν 1.542 διαψεύσασθαι λέγοντα τὸν Χριστόν "Ἐὰν μὴ ὁ κόκκος" τοῦ σίτου πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· "Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, καρπὸν πλείονα φέρει." καὶ πάλιν "Ὅταν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν." κατ' ἐκείνην δὴ οὖν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἀνεγερῶ τὴν κατε- σκαμμένην καὶ πεσοῦσαν σκηνήν τοῦ Δαυεῖδ, κληθήσονται πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἔσται τὸ ἐμὸν ὄνομα. καὶ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως εἰς πέρας ἐκβήσεται τὰ προηγγελμένα, πεπληροφόρηκε προσθεῖς λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν ταῦτα. εἰ γὰρ ἔστι Κύριος ὁ Θεὸς ἀληθῶς, πάντη τε καὶ πάντως ποιήσει καὶ ταῦτα, πρὸς οὐδὲν ἀσθενῶν. ποιεῖ γὰρ "Μεγάλα" καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἐνδοξά τε καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν "ἀριθμὸς." 9'Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ καταλήψεται ὁ ἀλοητὸς τὸν τρυγητὸν, καὶ περκάσει ἢ σταφυλὴ ἐν τῷ σπόρῳ, καὶ ἀποσταλάξει τὰ ὄρη γλυκασμὸν, καὶ πάντες οἱ βουνοὶ σύμφυτοι ἔσονται· καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου Ἰσραὴλ, καὶ οἰκοδομήσουσι πόλεις τὰς ἠφανισμένας καὶ κατοικήσουσι, καὶ καταφυτεύσουσιν ἀμπελῶνας καὶ πίνονται τὸν οἶνον αὐτῶν, καὶ φυτεύσουσι κήπους καὶ φάγονται τὸν καρπὸν αὐτῶν. καὶ καταφυτεύσω αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ οὐ μὴ ἐκσπασθῶ- σιν οὐκέτι ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν ἧς ἔδωκα αὐτοῖς, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ.⁹ 1.543 Αὐτὸ δὴ σαφῶς ἡρμήνευσεν, ὅπερ ἔφην. καὶ εἰ μὲν τις ἔλοιτο παχεῖάν τε καὶ ἱστορικὴν ποιεῖσθαι τὴν ἀφήγησιν, ἐρεῖ δὴ πάλιν ἐκεῖνο, ὡς ἐπήγγελται σαφῶς τοῖς τὴν αἰχμα- λωσίαν ὑπομεμενηκόσι τὴν ἐπάνοδον, καὶ ὅτι τὴν ἑαυτῶν καθέξουσιν γῆν, πόλεις τε καὶ οἴκους ἀναδειμάμενοι, καὶ ἐν καλῷ τῆς εὐημερίας λοιπὸν γεγονότες, τὰ ἐξ ἀγρῶν συλ- λέξουσιν ἀγαθὰ, καὶ τῷ γηπονεῖν ἐγκείσονται μετ' εὐφρο- σύνης καὶ χαρᾶς, ὡς ἀδιάλειπτον αὐτοῖς τὸν ἐπί γε ταῖς τῶν ἡδίστων συγκομιδαῖς γενέσθαι πόνον, τῶν ἐξ ἄλλωνος ἀγαθῶν συμποδιζόντων αὐτοῖς τὸν τρυγητὸν, παρατείνοντος δὲ αὐτῷ καὶ τοῦ τρυγητοῦ πάλιν εἰς τὸν τοῦ σπόρου καιρὸν, ὡς ἐκ ληνοῦ καὶ δρεπάνης καὶ βοτρυῶν αὐτῶν μεταφοιτᾶν τὸν γηπόνον ἐπὶ τὰ τῶν πεδίων ἀρόσιμα, καὶ τῆς ἄλλω τὴν κόνιν ἀπονι- ψάμενον, τῶν ἐπὶ ληνοῖς ἔχεσθαι φροντισμάτων. Εἰ δὲ δὴ λεπτότερον καὶ πνευματικώτερον τῆ τῶν προκειμέ- νων θεωρία προσβαλεῖν ἐθέλοιμεν, πρέποι ἂν

εικότως ἐκεῖνο νοεῖν. ἐπειδὴ γὰρ, ὡς ἔφην, ἀνεβίω Χριστός· ἤγειρε γὰρ ὁ Πατὴρ τὴν σκηνὴν τοῦ Δαυεὶδ, καὶ ἀνωκοδόμησεν αὐτῆς τὰ κατεσκαμμένα, πολλὴ καὶ ἀμφιλαφὴς τῶν πνευματικῶν ἀγα- θῶν ἢ μέθεξις ἐπὶ πάντας γέγονεν ἀνθρώπους Ἑλληνάς τε καὶ Ἰουδαίους· "Εἷς γὰρ ὁ Θεός, ὃς δεδικαίωσε περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ πίστεως." πλείστη δὴ οὖν ὄση τῶν πνευματικῶν καρπῶν τοῖς πεπιστευκόσιν ἢ χορηγία, ἢ διὰ τῶν ἐπιγεῖων καρπῶν εὖ μάλα κατασημαίνεται. πλήθος γὰρ ἔσται, φησὶ, σίτου καὶ οἴνου. παραδεξόμεθα δὲ νῦν τὸν μὲν σῖτον εἰς ἰσχὺν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν πνευματικὴν· γέ- γραπται γὰρ ὅτι "Καὶ ἄρτος στηρίζει καρδίαν ἀνθρώπου," 1.544 νοητὸς δὲ που πάντως καὶ θεῖός τε καὶ ἄνωθεν· τὸν δὲ γε οἶνον εἰς εὐφροσύνην· ἔφη γὰρ πάλιν "Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου." χαίρομεν δὲ "τῇ ἐλπίδι," κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. σταλάζει δὲ καὶ τὰ ὄρη γλυκασμόν. ὄρη μὲν οὖν, ὡς ἔοικεν, ἐνθάδε φησὶ τὰς ἐκ- κλησίας Χριστοῦ, διὰ τοι τὸ ἐπηρμένον τῶν ἐν αὐταῖς δογμάτων, καὶ τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας τὸ ὑπερφερὲς, καὶ ὅτι τὰ μὲν ὄρη διαφόροις κομῶντα φαίνονται φυτοῖς, αἱ δὲ ἐκ- κλησῖαι Χριστοῦ μυρίας τε ὄσας ἀγίων ἔχουσι κεφαλὰς, κέδροις τε καὶ ξύλοις ἐν ἴσῳ τοῖς εὐμηκεστάτοις, αἱ ταῖς τῶν νοητῶν ὑδάτων παρίδρυνται διεξόδοις. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς εὐδενδροτάτοις τῶν ὀρῶν πλήθη μελιτῶν περιποτώμενα, τὸ γλυκὺ καὶ τίμιον ἐργάζονται μέλι· οὕτω πάλιν καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις οἱ τῶν ἄλλων περιφανέστεροι καὶ ἀδρότεροι πρὸς ἀρετὴν καὶ σύνεσιν, τῆς ἐπὶ Χριστῷ διδασκαλίας τὸ γλυκὺ συλλέγοντες μέλι, μονονουχὶ καταστάζουσι καὶ ταῖς ἐτέρων καρδίαις αὐτό. ἀποσταλάζει δὴ οὖν τὰ ὄρη γλυκασμόν κατὰ τοῦτον οἶμαί τὸν τρόπον. ἔσεσθαι δὲ συμφύτους ἔφη καὶ τοὺς βουνούς. βουνοὶ δὲ εἰσὶν οἶον δεύτεροί τε καὶ τὸ μείον ἔχοντες εἰς ἀρετὴν παρὰ τοὺς ἄγαν ἐν τούτῳ διαφανεστέρους. μέτρα γὰρ ἀγιασμοῦ καὶ δικαιοσύνης ἐν ἐκκλησίαις, καὶ ὡς ὁ Παῦλος φησὶ, "Κατὰ τὴν ἐκάστω δοθεῖσαν χάριν" παρὰ τοῦ τὰ τοιάδε διανεμόντος Θεοῦ. σύμφυτοι δὴ οὖν ἔσονται καὶ οὗτοί φησὶ, τουτέστιν, εὐθαλεῖς τε καὶ εὐκαρποὶ, καὶ τῇ τῶν θείων δογμάτων ὀρθότητι βαθὺ κομῶντα φοροῦντες τὸν νοῦν. ὅτι δὲ καὶ ἐπέστρεψεν ἡμῶν τὴν αἰχμαλωσίαν ὁ τῶν ὄλων Θεός, οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις. ἐκήρυξε γὰρ "αἰχμαλώτοις ἄφεςιν" ὁ Χριστὸς, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου πλεονεξίας ἐξείλετο 1.545 τὴν ὑπ' οὐρανόν. τότε δὴ τότε καὶ ἐν ἴσῳ γηπόνοις ἀπάσης τῆς κατὰ νοῦν εὐκαρπίας γεγόναμεν ἐπιμεληταί, κατεφυτεύ- σαμεν κήπους καὶ ἀμπελῶνας, καὶ φαγόμεθα τὸν καρπὸν αὐτῶν. ἀποληψόμεθα γὰρ τὰς τῶν πόνων ἀντιμισθίας, ἀποτρυγήσομεν δὲ καὶ τοὺς τῆς ἐπιεικείας καρπούς. ὅτι δὲ ἀσάλευτον ἔξομεν τὴν παρὰ Θεῷ μονήν, καὶ τῶν ἅπαξ δοθησομένων παρ' αὐτοῦ κλήρων οὐδεὶς ἂν ἐκπέμφειε τοὺς ἐν αὐτοῖς γεγονότας, σαφηνιεῖ λέγων Καταφυτεύσω αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἧς ἔδωκα αὐτοῖς, λέγει Κύριος ὁ Θεός. "Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ," καὶ ἐν βεβαίῳ κεισόμεθα παντὸς ἀγαθοῦ, καθηγητὴν καὶ πανηγυριάρχην αὐτὸν ἔχοντες τὸν Χριστόν· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΑΜΩΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ. 1.546 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΑΒΔΙΟΥ.

ἌΒΔΙΟΥ δὴ πάλιν προφητεύει μὲν ἐν καιροῖς ὡς ἔοικεν, κεν, καθ' οὓς καὶ Ἰωὴλ, μονονουχὶ δὲ διέλαχε πρὸς αὐτὸν τὴν ὄρασιν, καὶ μερίζεται τὸ διήγημα. ὁ μὲν γὰρ θεσπέσιος Ἰωὴλ ἐπ' αὐτοῖς ἤδη τέρμασι τῆς αὐτοῦ προφητείας "Αἶ- "γυπτος,

φησίν, εἰς ἀφανισμόν ἔσται, καὶ ἡ Ἰδουμαία εἰς "πεδῖον ἀφανισμοῦ ἐξ ἀδικιῶν υἱῶν Ἰούδα, ἀνθ' ὧν ἐξέχεον "αἷμα δίκαιον ἐν τῇ γῇ αὐτῶν." ὁ δὲ τῆς Ἰδουμαίας τὸν ἀφανισμόν τίνα τε τρόπον καὶ ὅπως ἔσται, κατὰ καιροὺς ἀφηγεῖται λεπτῶς. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐντευξομένοις τῇ τοῦ βιβλίου συγγραφεῖ λυσιτελεῖς τὸ ἀναμαθεῖν ἀκριβῶς καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, τίς μὲν ἐστὶν ἡ Ἰδουμαία, τί δὲ τὸ συμβὰν αὐτῇ, καὶ τοῦ δὴ χάριν ταῖς ἐκ θείας ὀργῆς ὑπενήνεκται συμφοραῖς, φέρε λέγωμεν, ὡς ἐνι, τὰ τοιαύδε σαφῶς τοῖς φιλομαθέσι καταλεπτύνοντες. Ἰδουμαῖοι τοίνυν κέκληνται καὶ εἰσὶν οἱ ἐξ Ἡσαῦ γεγονότες. ἐπειδὴ γὰρ Ἐδῶμ ὠνόμασται, τουτέστιν γήϊνος, διὰ τοι τὸ ἀποδόσθαι τὰ πρω- 1.547 τοτόκια, καὶ ἀλογῆσαι μὲν τῆς ἐντεῦθεν ὀφειλομένης αὐτῷ τιμῆς, βρώσεως δὲ μιᾶς, καὶ τοῦτο εὐτελεστάτης, ἀνθελέσθαι παράθεσιν, ταύτητοι καὶ Ἰδουμαίους ὠνόμαζον τοὺς ἐξ αὐ- τοῦ γεγονότας. καλεῖται δὲ τῶν Ἰδουμαίων ἡ χώρα καὶ Σηεῖρ καὶ Θαιμάν· καὶ Σηεῖρ μὲν διὰ τὸ λέγεσθαι δασεῖς τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν, δασὺς δὲ καὶ Ἡσαῦ· τετρίχωτο γάρ· Σῆρ δὲ τρίχωσις, ἥτοι τριχωτὸς ἐρμηνεύεται. ἦν δὲ καὶ ὄρος ἐν τῇ χώρᾳ Σηεῖρ. Θαιμάν δὲ δὴ πάλιν, διὰ τὸ εἶναι νοτιωτάτην. νότος δὲ ὁ Θαιμάν κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνήν. δοκεῖ δὲ τισὶν εἰρησθαι Θαιμάν καὶ δι' ἑτέραν αἰτίαν. φασὶ γὰρ ὅτι γέγονεν υἱὸς τῷ Ἡσαῦ κατὰ καιροὺς Ἐλιφάζ, ἐκ δὲ τοῦ Ἐλιφάζ ὁ Θαιμάν, ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα Θαιμάν. καὶ ἀπόχρη μὲν ταῦτα περὶ τῆς Ἰδουμαίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ. ἀπολώλασι δὲ δι' αἰτίαν τοιαύτην. πολι- ορκουμένης γὰρ τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἡκούσης κακοῖς· ἔπιπτον γὰρ ἀναρίθ- μητοι τοῖς τῶν ἐθνῶν δαπανώμενοι ξίφεσι· ἀνεσώζοντό τινες μόλις, καὶ εἰς τὰς τῶν ὁμόρων ἐθνῶν χώρας ἀπεκομίζοντο· κατέβαινον δὲ οἱ πλεῖστοι μάλιστα τῶν ἐξ Ἰσραὴλ εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, ὁμορον οὖσαν αὐτοῖς, ὧντό τε ὅτι καὶ συναλγή- σουσιν ὡς ἀδελφοῖς, καὶ τῆς ἐξ αἵματος ἀγχιστείας δια- μεμνήσονται, καὶ ἀθλίως πεπραχόσι χαριούνται τὰς ἐπικου- ρίας. οἱ δὲ, καίτοι κατοικτεῖραι δέον ὡς ἀδελφοὺς, ἀπεδέχοντο μὲν εἰς τὴν ἑαυτῶν, ἀπέσφαττον δὲ, τὰς τῆς Ἰδουμαίας ἐκβολὰς ληστρικῶ περιθέοντες τρόπῳ, τεθορυβημένους τε καὶ κατεπτηχότας ἀρπάζοντες. ἦσαν δὲ οὕτως ἀπάνθρωποι ὡς καὶ αὐτὴν ὑπερβαλέσθαι τῶν Βαβυλωνίων τὴν ἀγριό- τητα. ἐπήεσαν γὰρ, ὡς ἔφην, ἀπολλυμένοις, ἐπιτωθάζοντες 1.548 καὶ πανηγύρεως ἀφορμὴν τὰς τῶν ὁμαιμόνων ποιούμενοι συμφοράς. ἀπώχοντο μὲν οὖν εἰς τὴν Περσῶν τε καὶ Μήδων Ἰουδαῖοι τοτηνικάδε. ἐπειδὴ δὲ πεπερασμένων ἤδη τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν κατηλέει Θεός· ἀνεκομίζοντο γὰρ εἰς τὴν Ἰουδαίαν· σπουδὴν ἐποιοῦντο, τὴν τε πόλιν αὐτὴν ἀνα- δεῖμασθαι, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ πάλιν ἀνεγεῖραι νεών. ἀλλ' Ἰδουμαῖοι πάλιν οἱ ἀδελφοὶ καὶ γείτονες κατεδάκνοντο τῷ φθόνῳ, καὶ τῶν τοιούτων ἐγχειρημάτων ἀπείργειν ἤθελον, συναγείροντες τοὺς ὁμόφρονας καὶ περιοικοῦντας βαρβάρους, καὶ δὴ καὶ εἰς μάχην ἦεσαν. πεπτῶκασι δὲ καὶ ἀπολώλασιν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰωσαφάτ, Θεοῦ προασπίζοντος τῶν ἐξ Ἰσραὴλ. ἐπειδὴ δὲ τῶν ἀλλοφύλων φορτικώτεροι γεγονάσιν Ἰδουμαῖοι, κατέδραμον αὐτῶν τὴν χώραν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέκτειναν μὲν τοὺς ἐν αὐτῇ, τρυμαλιάς δὲ πετρῶν καὶ σπήλαια καὶ γῆς καταδύσεις διερευνώμενοι, τοὺς εὕρισκο- μένους ἀπέσφαττον. 9 Ὁρασις Ἀβδιού· τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς τῇ Ἰδουμαίᾳ Ἀκοῆ ἤκουσα παρὰ Κυρίου καὶ περιοχὴν εἰς τὰ ἔθνη ἐξαπέστειλεν Ἀνάστητε καὶ ἐξαναστῶμεν ἐπ' αὐτὴν εἰς πόλεμον.⁹ Ὅλον ἡμῖν τῆς ἑαυτοῦ προφητείας ἐν τούτοις, ἡγουν τῆς ὀράσεως διερμηνεύει τὸν σκοπὸν, καὶ ὅποι ποτὲ βλέπει δια- τρανοῖ. ὅτι γὰρ ἐπὶ τοῖς ἔσεσθαι μέλλουσι κατὰ τῆς Ἰδου- μαίας ἡ ὄρασις αὐτῷ, πειρᾶται πληροφορεῖν. ἐμπεδοῖ γὰρ πρὸς πίστιν τοὺς ἀκρωμένους, καὶ ὅτι πάντη τε καὶ πάν- τως συμβήσεται τὸ λαλούμενον, ἀναπέθειν πειρᾶται λέγων ὡς ἥκιστα μὲν αὐτοῦ, Θεοῦ δὲ μᾶλλον εἶεν οἱ λόγοι. ἔφη τοίνυν ἀκοὴν ἀκοῦσαι παρὰ Θεοῦ κατὰ τῆς Ἰδουμαίας. καὶ τίς ἂν νοοῖτο πάλιν, εὐθὺς αὐτὸς διεσάφησεν, προσθεῖς ὅτι περιοχὴν εἰς τὰ ἔθνη

ἐξαπέστειλεν. ἔθνη δὲ, ποῖα; τὰ τῆς Ἰδου- 1.549 μαίας. κατ' αὐτῶν γὰρ ἀπεστάλθαι φησὶ τὴν περιοχὴν, ἥτοι πολιορκίαν, ἥγουν συγκλεισμὸν, τοῦ θείου κρίματος συνωθοῦντος ἀναγκαίως εἰς τὸ παθεῖν τὴν ἐρήμωσιν. Ἡ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον. τοῖς γὰρ ἔθνεσι τοῖς κύκλω τῆς Ἰδουμαίας ποιεῖσθαι προστέταχε τὴν περιοχὴν, ἥτοι τὴν πολιορκίαν. προστέταχε δὲ οὐχὶ πάντως ἐναργῶς, ἀλλ' οἷον διανιστάς ὡς Θεὸς, καὶ καταθήγων ἐπ' αὐτούς, ἃ καὶ τοῖς θείοις ἀναπεισμένα νεύμασι προτροπάδην ἀλλήλοις μονο- νουχὶ διακεκραγότα φασὶν Ἀνάστητε καὶ ἐξαναστῶμεν ἐπ' αὐτὴν εἰς πόλεμον. συνεισβεβλήκασι γὰρ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ καταδηοῦσι τὴν Ἰδουμαίαν καὶ τὰ περίοικα τῶν ἐθνῶν. 9 Ἰδοὺ ὀλιγοστὸν δέδωκά σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἠτιμωμένος σὺ εἶ σφόδρα. ἡ ὑπερηφανία τῆς καρδίας σου ἐπῆρέ σε κατασκη- νοῦντα ἐν ταῖς ὄπαϊς τῶν πετρῶν, ὑψῶν κατοικίαν αὐτοῦ, λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ Τίς με κατάξει ἐπὶ τὴν γῆν; ἐὰν μετεωρισθῆς ὡς ἀετὸς καὶ ἀνά μέσον τῶν ἄστρον θῆς νοσησίαν σου, ἐκεῖθεν κατάξω σε, λέγει Κύριος.⁹ Ὀλιγοστὸν αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσι τεθεῖσθαι φησὶ καὶ ἠτιμω- μένον διὰ τὸ παντελῶς εὐαριθμήτους γενέσθαι, εἰ πρὸς τῶν ἐπιόντων τὴν πληθὺν συγκρίνοιντο· πλεῖστοι γὰρ, ὡς ἔφην, οἱ κατ' αὐτῶν τεθηγμένοι. ἡ ὀλιγοστοὺς γενέσθαι φησὶν, ὡς δαπανήσαντος τοῦ πολέμου, καὶ εἰς ὀλίγους περιστήσαντος κομιδῇ τὸ γένος αὐτοῖς. ἐκ πολλῆς δὲ ἄγαν ἀβελτηρίας διακένοισ κεχρῆσθαι φύσημασι τὸν Ἰδουμαῖον ὁ προφητικὸς 1.550 ἡμῖν ὑπεμφαίνει λόγος. ὦρετο γὰρ δυσάλωτος ἔσεσθαι τοῖς ἐχθροῖς, οὐ διὰ γε τὴν ἐνοῦσαν ἀλκὴν αὐτῷ καὶ τὸ ἐν πολέμοις εὐτεχνές, ἀλλ' ὅτι τὸ τραχὺ καὶ δύσβατον τῆς χώρας ἀπο- χρήσειν ἔμελλε πρὸς σωτηρίαν αὐτοῖς. ὄχθοι γὰρ ἦσαν ἀπαν- ταχῆ, καὶ πετρῶν ἀκρωνυχία δεινὸν κατεκνεύουσαι, καὶ βουνῶν ἀγριότης, καὶ ὄρων ὑψώματα. τί οὖν, φησὶ, τῆς τῶν ἐπιόντων χειρὸς μάτην καταλαζονεύεσθε; εἰ γὰρ καὶ κατώ- κηκας ἐν χώρᾳ πολὺ λαχούση τὸ δύσβατον, ἡρμένη τε ὑψοῦ, κἂν εἰ γενοῖο τις ἀετὸς, οἷον ἐναέριον αὐτοῦ τὴν καλιὰν ἔχων· ὑπερβολικὸς δὲ πάλιν ὁ λόγος· ἀλλ' οὖν ἐκεῖθεν καταρῥαχ- θήσῃ, Θεοῦ κατασύροντος· ἀδυνατεῖ γὰρ αὐτῷ παντελῶς οὐδέν. 9 Εἰ κλέπται εἰσηλθόν πρὸς σὲ ἢ λησταὶ νυκτὸς, ποῦ ἂν ἀπερρίψῃς; οὐκ ἂν ἔκλεψαν τὰ ἱκανὰ ἑαυτοῖς; καὶ εἰ τρυγηταὶ εἰσηλθόν πρὸς σὲ, οὐκ ἂν ὑπελίποντο ἐπιφυλλίδας; πῶς ἐξηρευνήθη Ἡσαῦ, καὶ κατελήφθη αὐτοῦ τὰ κεκρυμμένα;⁹ Ἦδη φθάσαντες εἴπομεν, ὅτι καὶ ῥωχμὰς ὄρων, σπήλαιά τε καὶ διασφαγὰς ἐν πέτραις, δρυμούς τε διερευνώμενοι τοὺς Ἰδουμαίους ἀπέσφαττον, οἱ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ συνεισβε- βληκότες καὶ συνεπιτιθέμενοι τῶν ἑτερογενῶν, ὡς ὀλίγους παντελῶς, ἢ μηδένα τοπαράπαν ἰσχύσαι διαφυγεῖν. ἐπι- τωθάζει δὴ οὖν ὁ λόγος αὐτοῖς, καὶ οἰονεῖπως ἐν ἤθει κατει- ρωνεύεται καὶ φησιν Εἰ ληστρικῆς ἐφόδου πεπεύρασο, καὶ σοὶ τὰ κλεπτῶν ἐπεφοίτησε γένη, οὐκ ἂν ἠρκέσθησαν τῷ λαβεῖν, ἄπερ ἦν εἰκὸς ἀρκέσειν αὐτοῖς; εἰ δὲ δὴ καὶ ἀμπέλου δίκην ἀπετρύγων τινές, οὐκ ἂν διέλαθεν ἢ ἐπιφυλλίς, καίτοι περιερ- γότατον ὄντα λίαν, τῶν ἀποτρυγᾶν εἰωθότων τὸν ὀφθαλμόν; 1.551 ἀλλ' ἦν ἀνάγκη τοῦτο παθεῖν καὶ οὐχ ἑκοῦσιν αὐτοῖς, ὅτι τοῖς μὲν κλέπτουσιν αἰεὶ τὸ δεῖμα παρεγγυᾷ τὴν φυγὴν, καὶ τὸ οἴχεσθαι λαθόντας, καὶ εἴ τι τῶν ἐτοίμων ἀρπάσειαν, ἀπο- χρῶν εἶναι δοκεῖ πρὸς θυμηδίαν αὐτοῖς· τοῖς γεμῆν τρυγῶσιν ἐμποδῶν αἰεὶ πρὸς ἔρευναν ἢ φυλλάς παραιρουμένη καὶ ὑπο- κλέπτουσα τὸ λαθεῖν δυνάμενον. ἀλλὰ σοὶ φησιν, ὦ Ἡσαῦ, τουτέστιν, ὦ ἐξ αἵματος τοῦ Ἡσαῦ Ἰδουμαῖε, τὰ χεῖρω παθεῖν συμβέβηκε· κατελήφθησαν γὰρ τὰ κεκρυμμένα, καὶ διέλαθε μὲν οὐδεὶς, ἀνόνητος δὲ καὶ ἡ φυγὴ, καὶ αὐτὴ τῶν τόπων ἢ δυσχωρία. 9 Ἔως τῶν ὀρίων σου ἐξαπέστειλάν σε· πάντες οἱ ἄνδρες τῆς διαθήκης σου ἀντέστησάν σοι, ἠδυνάσθησαν πρὸς σὲ ἄνδρες εἰρηνικοὶ σου· συνεσθίοντές σοι ἔθηκαν ἔνεδρα ὑποκάτω σου, οὐκ ἔστι σύνεσις ἐν αὐτοῖς. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, ἀπολῶ σοφοὺς ἐκ τῆς Ἰδουμαίας καὶ σύνεσιν ἐξ ὄρους Ἡσαῦ. καὶ πτοηθήσονται οἱ μαχηταὶ σου οἱ ἐκ Θαιμᾶν, ὅπως ἐξαρθῆ ἄνθρωπος ἐξ ὄρους Ἡσαῦ, διὰ τὴν σφαγὴν

καὶ τὴν ἀσέβειαν τὴν εἰς τὸν ἀδελφόν σου Ἰακώβ· καὶ καλύψει σε αἰσχύνῃ, καὶ ἐξαρθήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα· ἅθ' ἧς ἡμέρας ἀντέστης ἐξεναντίας ἐν ἡμέρᾳ αἰχμαλωτευόντων ἀλλογενῶν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ἀλλότριοι εἰσῆλθον εἰς πύλας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ ἔβαλον κλήρους, καὶ σὺ ἧς ὡς εἰς ἐξ αὐτῶν.⁹ Ὅτε κωλύειν ἤθελον τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ οἰκοδομοῦντας τὸν νεῶν καὶ τὴν ἀγίαν πόλιν ἀνατειχίζοντας, οἱ ἐξ αἵματος Ἡσαῦ, ὁμοψυχίας συνθήκας πρὸς τὰ περίοικα τῶν ἐθνῶν 1.552 ἐποίησαντο, καθάπερ εἶπομεν ἤδη. ἐπειδὴ δὲ συμβέβηκεν ἀλῶναι τὴν χώραν αὐτῶν καταστρατευόντων τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τότε καὶ οἱ πάλοι γνήσιοι καὶ συνωμόται καὶ συνασπισταὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων γεγόνασι φορτικώτεροι καταδηοῦντες δὴ καὶ μαχόμενοι. ὁ πόλεμος τοίνυν φησὶν ἕως τῶν ὀρίων σου ἐξαπέστειλέ σε, τουτέστιν ἀφανῆ σε γενέσθαι παρ- εσκεύασε· τοῦτο γὰρ τὸ ἐξαπέστειλεν· οὐ μέρη τῆς σῆς ἐπισπηδήσας χώρας, ἀλλ' ὅλην ἐλὼν κατὰ κράτος, καὶ μέχρις ὄρων αὐτῶν ἀγαγὼν εἰς ἐρήμωσιν. ἀντέστησαν δὲ, καὶ πεπολεμήκασιν πρὸς σέ, φησὶν, οὐς ἦν τάχα που καὶ λίαν εἰκὸς, κατὰ γε τὴν σὴν ἐλπίδα, καὶ ἐπαλγύνεσθαι πεπονθότι σοι. ἀλλ' ἔθηκαν ἔνεδρα ὑποκάτω σου, παρ' ὧν σώζεσθαι προσεδόκησας. ἐν δὲ τῷ Οὐκ ἔστιν σύνεσις ἐν αὐτῷ, τοιαύτη τις ἐμφέρεται ἔννοια. σοφοὺς τε καὶ συνετοὺς ὠνόμαζον τοὺς ψευδομάντις καὶ βωμολόχους, τοὺς ἀπατεῶνας καὶ οἰωνοσκό- πους, καὶ τοὺς τῶν ἄστρον τὰ ψευδῆ μυθάρια καταχέοντας, οἳ τινες εἰς τοῦτο ληρωδίας ἤκουσιν, ὡς ἐντεῦθεν δύνασθαι καὶ τὴν τῶν ἐσομένων γνῶσιν ἐλεῖν φληνάφως ὑπονοεῖν. ἀνεπτόγητο δὲ πρὸς τοῦτο λίαν οἱ ταῖς τῶν εἰδώλων λατρεί- ας ἐμβεβληκότες. τοῦτο καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἡρῶ- στηκότες οἱ Ἰδουμαῖοι, μέλλοντος ἤδη τοῦ πολέμου περιαγ- γέλλεσθαι, κατεσκεπτόντο μὲν τῶν ἐκβησομένων τὸ πέρασ· συναγείροντες δὲ τοὺς ἐν γε δὴ τούτοις σοφοὺς, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευον, ὅποι ποτὲ ἄρα βαδιεῖται αὐτοῖς τὰ τοῦ πολέμου. οἱ δὲ, κατὰ τὸ εἰκὸς, κατεμαντεύοντο αὐτοῖς τὸ νικᾶν, ἀλλ' ἤλωσαν καὶ πεπτώκασιν, διαμαρτούσης αὐτοῖς τῆς τέχνης· ἠλέγχοντο δὲ καὶ ἀσύνητοι παντελῶς ψευδοεποῦντες οἱ δεί- λαιοι. ὅτι δὲ καίτοι πάλοι θρασεῖς ὄντες οἱ ἐκ Θαιμᾶν, αὐτοὶ δὴ πάλιν οἱ Ἰδουμαῖοι ἄνανδροι ἔσονται καὶ περιδεεῖς, κατε- 1.553 σήμενε προσθεῖς ὅτι πτοηθήσονται οἱ μαχηταὶ σου οἱ ἐκ Θαι- μᾶν, ὅπως ἐξαρηῖ ἄνθρωπος ἐξ ὄρους Ἡσαῦ, τουτέστιν, ἄχρις ἂν ἀπόλοιτο μέχρι καὶ ἐνὸς τῶν ἐκ τῆς Ἰδουμαίας. καθί- στησι γοῦν ἐναργῆ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπενηνεγμένης συμφορᾶς, ὅτι διὰ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἀσέβειαν τὴν εἰς τὸν ἀδελφόν σου. ἐπειδὴ γὰρ ἀνήρηκας, φησὶ, τὸν ἐξ αἵματος ἐγγὺς κατὰ ἀγχιστεῖαν, τουτέστι, τὸν Ἰακώβ, ἦτοι τοὺς ἐξ Ἰακώβ, δα- πανηθήσῃ πολέμῳ, καὶ εἰσάπαν ἔση κατεφθαρμένος, αἰσχύνῃς τε ἔμπλεως καὶ ἐντροπῆς. ὅτι δὲ καὶ ἀναπόβλητον ἔξουσι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ ταῖς οὕτω δειναῖς ἐναπομενοῦσι συμ- φοραῖς, διαμεμήνυκεν εἰπὼν Καὶ ἐξαρθήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. ἐν δὲ τῷ Ἀφ' ἧς ἡμέρας, ὑπομιμνήσκει τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν τῶν Βαβυλωνίων ἠρηκῶν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ διαρπαζόντων τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ κλήρω λαχόντων τὰ ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ συνα- γηγευμένα, αὐτοὶ τοὺς φεύγοντας λοχῶντες ἀπέσφαττον, καὶ οἶονεῖ συνειργάζοντο τοῖς ἀλλογενέσι καὶ τοῖς τοὺς ἐξ Ἰακώβ ἀποφέρουσιν εἰς αἰχμαλωσίαν. ἤλωσαν δὴ οὖν ταῖς τῶν ἀδελφῶν συμφοραῖς ἐπιθρόσκοντες, καὶ ὀλίγα τοῖς Βαβυλωνίοις παραχωροῦντες εἰς ἀγριότητα. 9Καὶ μὴ ἐπίδης ἡμέραν ἀδελφοῦ σου ἐν ἡμέρᾳ ἀλλοτριῶν, καὶ μὴ ἐπιχαρῆς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν, καὶ μὴ μεγαλορῆμονήσῃς ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, μηδὲ εἰσέλθῃς εἰς πύλας λαῶν ἐν ἡμέρᾳ πόνων αὐτῶν· μηδὲ ἐπίδης καὶ σὺ τὴν συν- αγωγήν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ὀλέθρου αὐτῶν, μηδὲ συνεπιθῆ ἐπὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν· μὴ ἐπιστῆς ἐπὶ τὰς διεκβολὰς αὐτῶν, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι τοὺς ἀνασωζομένους αὐτῶν, μηδὲ συγκλείσῃς τοὺς φεύγοντας ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως.⁹ 1.554 Ἀπαριθμεῖται δὴ πάλιν τὰ τῶν Ἰδουμαίων ἐγκλήματα, σκληροῦς

καὶ ἀφιλοικτίρμονας γεγονότας δεικνύων. ἔσχη- μάτισται δὲ ὁ λόγος, οἶονεὶ πληττομένοις τε ἤδη καὶ αἰκι- ζομένοις, ἐπιφωνοῦντος Θεοῦ καὶ τὸν τῆς ἀμαρτίας τρόπον κατονειδίζοντος. τὸ δὲ ἐπίδειν ἔστι τὸ ἐπιγεῶσαι τε καὶ ἐφησθῆναι κάμνουσιν ἀδελφοῖς, καὶ θυμηδίας ἀφορμὴν τὰς τῶν ἐτέρων ποιεῖσθαι συμφορὰς, καίτοι τῆς θείας λεγούσης γραφῆς, μὴ δεῖν ὅλως ἐπιμειδιᾶν τοῖς κάμνουσιν. ἐν δὲ καὶ τῷ μὴ ἐπιχαρῆς καὶ τοῖς λοιποῖς, ἀπαριθμεῖται δὴ πάλιν τὰ τοῦ Ἰδουμαίου ἐγκλήματα, σκληρὸν καὶ ἀφιλοικτίρμονα γε- γονότα δεικνύων, καὶ τοῦτο εἰς ἀδελφούς. μὴ γὰρ δὴ φησιν ἐν ἴσῳ τοῖς Ἀσσυρίοις εἶσω καὶ αὐτὸς ἐπέιγου πυλῶν, οὐ χεῖρα τὴν ἐπαμύνουσαν εἰσφέρων, ὡς ἀδελφοῖς, καταδηώσων δὲ μᾶλλον. καὶ μὴ ἐπίδης συναγωγὴν ἀθλίως ὀλοθρευομένην· μήτε μὴν ἐπιφορτίσης τοῖς παρὰ σοῦ σφόδρα κατηχθισμέ- νοις· μήτε μὴν τοῖς φεύγουσιν ἔσο πάγη, τηρῶν τὰς διεκ- βολὰς καὶ βρόχους ἰστάς, ὡς ἂν μηδεὶς ἀνασώζοιτο ταῖς σαῖς ἐναλοῦς ἀφιλοστοργίαις, κἂν εἰ τὸ τῶν δυσμενῶν δια- δράμη ξίφος. πανταχῆ δὲ ὁ λόγος τῆς Ἰδουμαίων ἀπανθρω- πίας κατηγορεῖ, ἵνα δὴ πάλιν ὁσίων τε καὶ ἀνεπίληπτον ἀληθῶς τὸ θεῖον ὀρῶτο κρῖμα, κολαζομένων ἐν δίκῃ τῶν ἐκεῖνα πεπλημμεληκότων. 9 Διότι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη· ὃν τρόπον ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι· τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθή- σεταί σοι εἰς κεφαλὴν σου. διότι ὃν τρόπον ἔπιες ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, πίνονται πάντα τὰ ἔθνη οἶνον, πίνονται καὶ κατα- βήσονται, καὶ ἔσονται καθὼς οὐχ ὑπάρχοντες· ἐν δὲ τῷ ὄρει Σιών ἔσται ἡ σωτηρία, καὶ ἔσται ἅγιον.⁹ 1.555 Προαναφωνεῖ πάλιν τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν, καθ' ὃν ἐν κοιλάδι τῆ τοῦ Ἰωσαφάτ συναγηγεργμένα τοῖς Ἰδουμαίοις ὁμοῦ καὶ τὰ πρόσσοικα τῶν ἔθνων πικρὰς ἐξήτηνται δίκας. ἡμέραν δὲ αὐτὴν ὀνομάζει Κυρίου. Θεὸς γὰρ ἦν ὁ παραδιδούς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τοὺς ἀνοσίως ἡδικοκτότας· ὅτι δὲ ὀσίῳ κρίματι κολασθήσονται, διατρανοῖ λέγων Ὅν τρόπον ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι. ταλαντεύει γὰρ ἡ θεία φύσις τὰ ἐκάστου παῖ- σματα, καὶ ἰσοπαλῆ πάντως ἀντεπάγει τὴν δίκην, οἷς ἂν ἕκαστος ἀλίσκοιτο πεπλημμεληκῶς. ἐν δὲ τῷ διότι ὃν τρόπον ἔπιες, τοιόνδε τι παραδηλοῖ ἔθος που τάχα τοῖς κρατήσασι τῶν ἐχθρῶν, καταλαζονεῦεσθαι μὲν τῶν κεκρατημένων, ἐορ- τὰς δὲ καὶ πότους ἐπιτελεῖν, καὶ δὴ καὶ ἐπινικίους καταλαλά- ζειν φωνὰς καὶ τὰ μέθης ἔργα πληροῦν. ὡς οὖν ἐπετώθασας, φησὶ, καὶ κατεσκίρτησας τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, πίνων τε καὶ κατορχούμενος, καὶ πανηγύρεως ἀφορμὴν τὰς τῶν ἀδελφῶν ποιούμενος συμφορὰς, οὕτω πίνονται καὶ κατορχήσονται σου πάντα τὰ ἔθνη· καὶ καταβήσονται μὲν κατὰ σοῦ, τουτέστι, τῆς σῆς καταδραμοῦνται χώρας. καταλογισθήσῃ δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς οὐχ ὑπάρχουσιν. ὀλοθρευθήσῃ γὰρ οὕτως, ὡς δοκεῖν ἤδη πως μὴδ' ὑπάρξει ποτέ. ὄρος δὲ Σιών τὴν Ἐκκλησίαν ἢ θεόπνευστος ὀνομάζει γραφῆ· ὑψηλὴ γὰρ ὄντως, καὶ σκο- πευτήριον ἀληθῶς, ἀγία δὲ πρὸς τούτοις, εἶπερ ἔστιν οἶκός τε καὶ πόλις τοῦ παναγίου Θεοῦ. 9 Καὶ κατακληρονομήσουσιν ὁ οἶκος Ἰακώβ τοὺς κατακληρονομή- σαντας αὐτούς· καὶ ἔσται ὁ οἶκος Ἰακώβ πῦρ καὶ ὁ οἶκος Ἰωσήφ φλόξ, ὁ δὲ οἶκος Ἡσαῦ εἰς καλάμην, καὶ ἐκκαυθήσονται 1.556 εἰς αὐτούς, καὶ καταφάγονται αὐτούς, καὶ οὐκ ἔσται πυροφόρος τῷ οἴκῳ Ἡσαῦ, διότι Κύριος ἐλάλησεν. καὶ κατακληρονομή- σουσιν οἱ ἐν Ναγέβ τὸ ὄρος τὸ Ἡσαῦ καὶ οἱ ἐν τῇ Σεφηλᾶ τοὺς ἄλλοφύλους· καὶ κατακληρονομήσουσιν τὸ ὄρος τὸ Ἐφραῖμ καὶ τὸ πεδῖον Σαμαρείας καὶ Βενιαμὴν καὶ τὴν Γαλααδίτιν.⁹ Ὡθήθη μὲν ὁ ἀπόπληκτος Ἰδουμαῖος κλῆρον ἔξιν τὸν οἶκον Ἰακώβ, τουτέστι τοὺς ἐκ σπέρματος Ἰακώβ, καὶ δὴ καὶ κατεμερίζετο τὴν γῆν, συγκαταδηώσας αὐτήν. ἀλλ' ἔσται, φησὶ, τὸ χρῆμα αὐτοῖς ἀδοκίμως ἀντεστραμμένον. κλῆρος γὰρ ἔσονται τῶν ἐξ Ἰακώβ. δαπανηθήσονται δὲ οὕτως, ὡς ἂν εἰ καὶ ὑπὸ φλογὸς καλάμη. ἔσται γὰρ πῦρ ὁ οἶκος Ἰακώβ, φλογὸς δὲ δυνάμεσι παραχωρήσειεν ἂν οὐδὲν ὁ οἶκος Ἰωσήφ. καταβρωθήσονται δὴ οὖν εἰσάπαν, ὡς ἕνα πυροφόρον μὴ ἂν εὐρεῖν δύνασθαί τινος ἐξ ὀλοκλήρου φυλῆς ἢ ἔθνους. ἔοικε δὲ ὁ

λόγος ἀκολουθῶς τῇ τροπῇ πυροφόρον εἶπεῖν, πῦρ γὰρ ὠνόμασε τὸν οἶκον Ἰακῶβ, φλόγα δὲ δὴ αὖ τὸν Ἰωσήφ. καὶ οἶκος μὲν Ἰακῶβ νοοῖντ' ἂν εἰκότως, οἱ ἕξ Ἰούδα καὶ Βενιαμὴν, οἶκος γεμὴν Ἰωσήφ οἱ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τουτέστιν αἱ δέκα φυλαί, ὧν οἱ βασιλεῖς ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ γεγόνασι κατὰ καιροῦς, Μανασσῆς δὲ καὶ Ἐφραΐμ ἦστην ἕξ Ἰωσήφ. ἐν δὲ τῷ κατακληρονομήσουσιν οἱ ἐν Ναγέβ, τότε σημαίνεται. ὅτε γὰρ τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφέντες κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων ἦσαν οἱ Βαβυλώνιοι, κατεξανιστάντος αὐτοῦς εἰς μάχην τοῦ Ναβουχοδονόσορ, συμβέβηκεν ἀναγ- καίως ἅπασαν μὲν τὴν τῶν Ἰουδαίων καταδηλωθῆναι χώραν, 1.557 ἐνεχθῆναι δὲ λοιπὸν εἰς τοῦτο ταλαιπωρίας, ὡς ἐν ἐρημίᾳ καταστῆναι παντελεῖ καὶ τῶν ἐνοικούντων ὀραῖσθαι γυμνῆν. ἐπειδὴ δὲ Θεοῦ κατοικτείραντος, καὶ τῶν τῆς αἰχμαλωσίας ἀνέντος βρόχων, ἀνεκομίσθησαν πάλιν εἰς τὴν ἑαυτῶν, το- σοῦτον αὐτοῦς κατευρυνθήσεσθαι λέγει, καὶ εἰς πολυάνδρον ἐπιδοῦναι πληθὺν, ὡς καὶ τὰς τῶν ὁμόρων ἐθνῶν κατανεμη- θῆναι χώρας, στενοχωρουμένης κατὰ τὸ εἶκος τῆς Ἰουδαίας. εὐλογίας δὲ τοῦτο τῆς παρὰ Θεοῦ σημείον ἂν γένοιτο μάλα σαφές. οἱ γὰρ ἐν τῇ Ναγέβ φησι, τουτέστιν οἱ πρὸς νότον· νότος γὰρ ἡ Ναγέβ ἐρμηνεύεται κληρον ποιήσονται τὸ ὄρος τὸ Ἡσαῦ, τουτέστι τὴν Ἰδουμαίαν. νοτίαν γὰρ οὔσαν αὐ- τήν, κατανεμηθήσονται πάντως ὡς γείτονα καὶ ὁμορον οἱ τὰ νότια τῆς Ἰουδαίας κατωκηκότες. οἱ δὲ ἐν τῇ Σεφηλαῖ, τουτέστιν οἱ ἐν τῇ πεδινῇ· μοῖρα δὲ καὶ αὕτη τῆς Ἰουδαίων χώρας βορειότερα που πάντως κληρονομήσουσι τοὺς ἄλλο- φύλους. λέγει δὲ τοὺς Φυλιστιεῖμ, ἦτοι Παλαισθηνοῦς. καθέξουσι δὲ οὐδὲν ἦττον τὸ ὄρος τὸ Ἐφραΐμ, τὴν Σαμάρειαν, τὴν Βενιαμὴν, τὴν Γαλααδίτιν. κληροὶ δὲ οὗτοι ταῖς τοῦ Ἰσραὴλ φυλαῖς ἐκνεμηθέντες κατὰ καιροῦς, στρατηγοῦντος Ἰησοῦ τοῦ μετὰ Μωυσέα. ἐπειδὴ δὲ ἡρήμονται διὰ χειρὸς Ἀσσυρίων καὶ πρὶν ἀφικέσθαι τὸν Ναβουχοδονόσορ, ὑπὸ τῶν Φουλά καὶ Σαλμανασάρ βασιλέων, ταύτητοι καὶ αὐτὰς κατοικηθήσεσθαι λέγει καὶ τὴν πάλαι συμβᾶσαν διαφυγεῖν ἐρημίαν. 9 Καὶ τῆς μετοικεσίας ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, γῆ τῶν Χανααναίων ἕως Σαρεπτῶν, καὶ ἡ μετοικεσία Ἰερουσαλήμ ἕως Ἐφραθά· καὶ κατακληρονομήσουσι τὰς πόλεις τοῦ Ναγέβ. καὶ 1.558 ἀναβήσονται ἄνδρες σεσωσμένοι ἐξ ὄρους Σιών τοῦ ἐκδικῆσαι τὸ ὄρος τὸ Ἡσαῦ, καὶ ἔσται τῷ Κυρίῳ ἡ βασιλεία.⁹ Μετοικεσίαν ἐνθάδε φησὶ τοὺς ἐκ τῆς Ἰερουσαλήμ, ἡγουν τῆς Ἰουδαίας ἀπάσης εἰς Βαβυλῶνα μετωκισμένους. ἀρχὴν δὲ αὐτῶν ἔσεσθαι φησι τὸν ὑπὸ χεῖρά τε καὶ ἐξουσίαν ἐσό- μενον κληρον· οἶον ὡς εἴ τις ἐπ' ἄρχοντος λέγει τὴν τοῦ δεῖνος τυχὸν ἀρχήν. ἔσται τοίνυν φησὶ τοῖς πάλαι μετω- κισμένοις ἀρχὴ τε καὶ κληρος ἡ γῆ τῶν Χανααναίων· φησὶ δὲ τὴν Ἀραβίαν, καὶ ἕως Σαρεπτῶν, ἥτις ἐστὶ τῆς Σιδωνίας, ἵνα διὰ τούτου τὴν Φοινίκων ἐννοῆς. παραταθήσεται δὲ φησι καὶ ἕως Ἐφραθά, ἡγουν ὡς ἐκδέδοται παρὰ τῶν ἐτέρων ἐρμηνευτῶν, καὶ μέχρι Βοσπόρου, ὃ ἐστὶ, τὰ νοτιώτατα τῆς ἕω μέρη. ποιήσονται δὲ φησὶν ὑφ' ἑαυτοῖς καὶ τὰς πόλεις τοῦ Ναγέβ, τουτέστι τοῦ νότου. ἔοικε δὲ διὰ τούτων ἡμῖν ὁ λόγος τὰ Ἰνδικὰ κατασημαίνειν ἔθνη· νοτιώτατοι γὰρ οἱ Ἰνδοὶ καὶ αἱ τούτων χώραι. ὁμοιον δὲ ὡς εἰ λέγοι τυχόν Πάντα αὐτῶν ἔσται πλήρη, τὰ πρὸς νότον, τὰ πρὸς βορρᾶν, τὰ πρὸς ἕω, τὰ πρὸς δύσιν, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς καθέξουσι πόλιν τε καὶ χῶραν. ἐν δὲ τῷ καὶ ἀναβήσονται ἄνδρες ἀνα- κεφαλαιοῦται τρόπον τινὰ τῆς προφητείας τὸν σκοπόν. οἱ γὰρ τῆς Σιών οἰκίητορες, φησὶν, ἀνασεσωσμένοι παρὰ Θεοῦ, καὶ τὰ τῆς αἰχμαλωσίας διαρρήξαντες δεσμὰ, κατὰ καιροῦς ἀναβήσονται καὶ ποιήσουσιν ἐκδίκησιν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἡσαῦ. πεπολεμήκασι γὰρ, ὡς ἔφην, πρὸς Ἰδουμαίους μετὰ τοὺς τῆς αἰχμαλωσίας καιροῦς, καὶ βεβασίλευκεν ἐπ' αὐτοῦς ὁ τῶν ὄλων Θεός, καίτοι πάλαι τὸ χρῆμα παρωθούμενος, καὶ τῆς Ἰουδαίας ἀποφοιτῶν διὰ τὴν ἀπόστασιν. λελατρεύκασι γὰρ εἰδώλοις, καὶ ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς. ἐπειδὴ δὲ 1.559 κατήεσαν, εἰσεδέξατο πάλιν καὶ βεβασίλευκεν ἐπ' αὐτούς· φιλόανθρωπος γὰρ καὶ εὐμενὴς ὁ Δεσπότης, καὶ

τοῖς προσ- κρούουσιν εὐδιάλλακτος· εἰ μόνον μικράν τινα πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφὴν ἐνδεικνύμεθα· αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

1.560 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΙΩΝΑΝ.

Ὁ ΘΕΣΠΕΣΙΟΣ Ἰωνᾶς πατρὸς μὲν ἐξέφυ τοῦ Ἀμαθι, ὠρμητο γεμὴν ἐκ Γεθοχόβερ· πολίχinion δὲ τοῦτο τῆς Ἰου- δαίων γῆς, ἦτοι κώμη, κατὰ γε τὸν εἰκότα λόγον. ἔοικε δὲ τοὺς τῆς προφητείας πεποιοῦσθαι λόγους κατ' ἐκείνους τὸν καιρὸν, καθ' ὃν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ Ὡσηε τε φημὶ καὶ Ἀμῶς καὶ Μιχαίας καὶ οἱ λοιποί. πλεῖστα δὲ ὅσα τοῖς Ἰουδαίων δήμοις κατίδοι τις ἂν αὐτὸν κεχρησμοδηκότα, καὶ τοὺς ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ διαπορθμεύσαντα λόγους, καὶ τὰ ἐσόμενα σαφῶς προαπηγγελκότα. ἔγγραφος μὲν οὖν τῆς παρ' αὐτοῦ προφητείας λόγος ἕτερος οὐδεὶς παρὰ τοῦτον ἐστίν. ὅτι δὲ διατετέλεκε ταῖς Ἰουδαίων ἀγέλαις τὰ κατὰ καιροὺς ἐσόμενα προαναφωνῶν, μεμαρτύρηκεν ἢ θεόπνευστος γραφή. ἐν γὰρ τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν ποιεῖται μὲν τοὺς λόγους τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν περὶ τοῦ Ἱεροβοᾶμ, οὐχὶ δὴ τοῦ πρώτου καὶ ἐν ἀρχαῖς, ὃς ἦν τοῦ Ναβᾶτ, ὃς καὶ ἐξήμαρτε τὸν Ἰσ- ραήλ, καθὰ γέγραπται, δαμάλεσι δηλονότι ταῖς χρυσαῖς 1.561 προσκυνεῖν ἀναπέρας, ἀλλ' ἑτέρου πάλιν Ἱεροβοᾶμ μετὰ πολλοὺς γεγονότος· τίνα δὲ προανήγγειλεν ὁ μακάριος Ἰωνᾶς, διεσάφησε λέγον "Οὗτος ἀπέστησε τὸ ὄριον Ἰσ- ραήλ ἀπὸ εἰσόδου Αἰμᾶθ ἕως τῆς θαλάσσης τῆς Ἄραβα, "κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου Θεοῦ Ἰσραήλ, ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ "δούλου αὐτοῦ Ἰωνᾶ υἱοῦ Ἀμαθι τοῦ προφητοῦ τοῦ ἐκ "Γεθοχόβερ. ὅτι ἐπεῖθε Κύριος ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν Ἰσραήλ "μικράν σφόδρα· καὶ ὀλιγοστοὺς συνεχομένους καὶ ἔσπα- νισμένους καὶ ἐγκαταλελειμμένους· καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν "τῷ Ἰσραήλ· καὶ οὐκ ἐλάλησε Κύριος ἐξαλειψαὶ τὸ "σπέρμα ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς ἐκ "χειρὸς Ἱεροβοᾶμ υἱοῦ Ἰωᾶς." τὸ δὲ ἐκ χειρὸς φησὶν ἀντὶ τοῦ διὰ χειρὸς. Ἱεροβοᾶμ γὰρ, ὡς ἔφην, ὁ τοῦ Ἰωᾶς πεπο- λέμηκε πρὸς τοὺς ἄλλοφύλους, καὶ πόλεις διηρπασμένας τῆς Ἰουδαίων γῆς ὑφ' ἑαυτὸν πεποίηται πάλιν, καὶ βεβοήθηκεν οὐ μετρίως τοῖς ἐξ Ἰσραήλ, Θεοῦ προασπίζοντος καὶ δια- σώζειν ἐθέλοντος, καίτοι πρὸς λῆξιν ἦκοντας τῆς ἀπασῶν ἐσχάτης τάλαιπωρίας, οὐκοῦν γεγόνασι μὲν καὶ ἕτεροι προ- φητείας λόγοι κατὰ καιροὺς τῷ μακαρίῳ Ἰωνᾶ, ἀναγέγραπται δὲ τὰ περὶ αὐτοῦ νυνὶ χρησίμως τε καὶ οἰκονομικῶς. ἀξιά- κουστον γὰρ τὸ χρῆμα, τὸ διακηρύξαι φημὶ Νινευίταις, καὶ παθεῖν τὰ μεταξύ. καταγράφει δὲ πως ὡς ἐν σκιαῖς καὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας τὸ μυστήριον. καὶ γοῦν αὐτὸς ἔφη Χριστὸς Ἰουδαίοις προσλαλῶν "Γενεὰ πονηρὰ "καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται "αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. ὡσπερ γὰρ "ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς 1.562 "νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ "τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας." Οὐκοῦν ἐξεικονίζεται μὲν καὶ διαπλάττεται πως ἡμῖν ὡς ἔν γε τοῖς κατὰ τὸν θεσπέσιον Ἰωνᾶν τὸ Χριστοῦ μυστήριον. πλὴν ἐκεῖνο τοῖς ἐντευξομένοις εἰπεῖν οἰήσομαι δεῖν. ὅτε θεο- ρίας πνευματικῆς διαμορφοῦται λόγος, προκειμένου προσώ- που, καὶ παραληφθέντος εἰς ὑποτύπωσιν τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, δοκιμάζειν ἀναγκαῖον τὸν σοφόν τε καὶ ἐπιστήμονα, τίνα μὲν ἀκόλουθον ὡς ἄχρηστα ποιεῖσθαι τῷ προκειμένῳ σκοπῷ, τίνα δὲ δὴ αὐτῷ χρήσιμά τε καὶ ἀναγκαῖα, καὶ ὠφελεῖν ὅτι μάλιστα πεφυκότα τοὺς ἀκρωμένους. οἷον φέρε εἰπεῖν· προκείσθω Μωυσῆς ὁ μακάριος, ὃς παρέστησε μὲν τὸν Ἰσραήλ τῷ Θεῷ ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, γέγονε δὲ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. δεδιότες γὰρ οἱ ἐξ Ἰσραήλ ἐλιπάρουν λέγοντες "Λάλει σὺ πρὸς ἡμᾶς, καὶ μὴ λαλεῖτω "πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός, μήποτε ἀποθάνωμεν." ἀλλ' ὅτι τὸ χρῆμα τὴν διὰ Χριστοῦ μεσιτείαν προανεντύπου

σαφῶς αὐ- τὸς ἐδίδαξεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ οὕτω λέγων "Ὁρθῶς πάντα "ὅσα ἐλάλησαν· Προφήτην αὐτοῖς ἀναστήσω ἐκ τῶν ἀδελ- "φῶν αὐτῶν ὡσπερ σὲ," μεσιτεύοντα δηλονότι καὶ παρι- στάντα τῷ Θεῷ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ἀπαγγέλλοντα τοῖς ἀνά πᾶσαν τὴν γῆν τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀπόρρητον βούλησιν. "Θήσω γὰρ τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα αὐ- "τοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαι." παρελήφθη δὴ οὖν ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς εἰς τύπον Χριστοῦ, ἀλλ' οὐ πάντα τὰ Μωυσέως καὶ αὐτῷ προσάψομεν, ἵνα μὴ τι τῶν ἀτόπων δρῶντές τε ὁμοῦ καὶ λέγοντες ἀλισκοίμεθα. ὠμολόγει μὲν γὰρ ὁ Μωυσῆς, ὅτι τε ἰσχνόφωνος εἶη καὶ βραδύγλωσσος καὶ ἀνικάνως ἔχων εἰς ἀποστολήν· ἔφασκε 1.563 γὰρ ὅτι "Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγὼ εἰμι· καὶ οὐκ "εὐλάλος πρὸ τῆς χθῆς οὐδὲ πρὸ τῆς τρίτης οὐδὲ ἀφ' οὐ "ἦρξω λαλεῖν τῷ θεράποντί σου" παρεκάλει δὲ λέγων· "Δέομαι Κύριε προχειρίσαι ἄλλον δυνάμενον ὄν ἀποστε- "λεῖς," ἀλλ' οὐ βραδύγλωσσος ὁ Χριστὸς, οὔτε μὴν ἰσχνόφωνος κατ' ἐκεῖνον, ἀλλ' ἔστιν αὐτὸς ἡ μεγάλη σάλπιγξ. οὕτω γὰρ αὐτὸν ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας ὠνόμαζε, λέγων "Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, σαλπιοῦσι "τῇ σάλπιγγι τῇ μεγάλῃ." περιαιγέλλεται γὰρ τοῦ Σω- τῆρος ὁ λόγος, καὶ ἀκουστὸς γέγονε τοῖς ἀνά πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανόν. καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ μακάριος ἔφη Δαυεὶδ "Θεὸς "θεῶν Κύριος ἐλάλησε, καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν ἀπὸ ἀνατολῶν "ἡλίου μέχρι δυσμῶν." Οὐκοῦν μεσιτεύει μὲν ὁ Μωυσῆς εἰς τύπον Χριστοῦ, βραδυστομεῖ δὲ οὐκ ἔτι δεικνύων τὸν τύπον ἐν ἑαυτῷ. παρελήφθη πάλιν ὁ μακάριος Ἀαρὼν εἰς ὑποτύπωσιν τοῦ Ἐμμανουήλ, τοῖς τῆς ἀρχιερωσύνης κατεστεμμένος αὐχή- μασι, καὶ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων εἰστρέχων, καὶ στολὴν ἐκείνην ἡμφιεσμένος τὴν εὐκλεᾶ τε καὶ ἀξιάγαστον. ἀλλ' οὐ πάντα πάλιν τὰ αὐτοῦ Χριστῷ περιθήσομεν· οὐδὲ γὰρ ἦν ἀώμητος παντελῶς· ἐπετιμᾶτο γὰρ ποτε, καταλαλήσας Μωυσέως ὁμοῦ τῇ Μαρίᾳ. ἦν δὲ καὶ ἐτέρως οὐκ ἀνεύθυνος, μεμοσχοποιηκὸς κατὰ τὴν ἔρημον τοῦ Ἰσραήλ. οὐ πάντα δὴ οὖν τὰ ὡς ἐν γράμμασί τε καὶ τύποις ταῖς πνευματικαῖς θεωρίαις χρήσιμα, ἀλλ' εἰ πρόσωπον εἰσφέρειτό τινος ἀνατυποῦντος ἡμῖν ἐφ' ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν, παριππεύσομεν εἰκότως τὰ ἀνθρώπινα, μόνοις δὲ τοῖς ἀναγκαίοις ἐφιζήσομεν, πανταχῇ περιτρέποντες τὸ ὠφελεῖν πεφυκὸς εἰς τὸν τοῦ προκειμένου σκοπόν. οὕτω γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ θεσπεσίου 1.564 συνήσομεν Ἰωνᾶ. διαμορφοῖ γὰρ ὡσπερ ἡμῖν τὸ Χριστοῦ μυστήριον. Πλὴν οὐ πάντα τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ νοοῖτ' ἂν εἰς τοῦτο χρήσιμά τε καὶ ἀναγκαῖα· οἶον, ἀπεστάλη κηρύξαι τοῖς Νινευίταις, ἀλλ' ἐζήτησε φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καὶ κατοκνήσας ὄραται πρὸς ἀποστολήν· ἀπέσταλται καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁ Υἱὸς διακηρύξων τοῖς ἔθνεσιν, ἀλλ' οὐκ ἀπρόθυμος ἦν εἰς διακονίαν, οὔτε μὴν ἐζήτησε φυγεῖν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς. παρεκάλει τοὺς ἐμπλέοντας ὁ Προφήτης λέγων "Ἀρατέ με καὶ ἐμβάλετε εἰς "τὴν θάλασσαν, καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ὑμῶν" κατ- ἐπόθη καὶ ὑπὸ τοῦ κήτους, εἶτα καὶ ἐξεδόθη τριήμερος, καὶ μετὰ τοῦτο ἀπῆλθεν εἰς Νινευί, καὶ πεπλήρωκε τὴν διακο- νίαν· λελύπηται δὲ οὐ μετρίως κατοικτεῖραντος Θεοῦ τοὺς ἀπὸ τῆς Νινευί. ὑπέστη καὶ ὁ Χριστὸς ἐκὼν τὸν θάνατον· ἔμεινεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, ἀνεβίω τε αὖ, καὶ μετὰ τοῦτο ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τοῦ πρὸς τὰ ἔθνη κηρύγματος ἐκέλευε ποιεῖσθαι τὴν ἀρχήν· ἐνετέλλετο γὰρ τοῖς μαθηταῖς μαθητεύειν "πάντα "τὰ ἔθνη· καὶ βαπτίζειν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς "καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος." πλὴν οὐ λελύ- πηται σωζομένους ὁρῶν εἰς μεταγνώσιν, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ μακάριος Ἰωνᾶς. οὐκοῦν εἰ μὴ πάντα τῆς ἱστορίας τὸν λόγον εἰς τὸν τῆς πνευματικῆς θεωρίας περιτρέψομεν σκο- πὸν, αἰτιάσθω μηδεὶς. ὡσπερ γὰρ αἱ μέλιτται λειμῶνάς τε καὶ ἄνθη περιίπτάμεναι τὸ χρήσιμον ἀεὶ συναγείρουσι πρὸς τὴν τῶν κηρίων κατασκευὴν, οὕτω καὶ ὁ σοφὸς ἐξηγητῆς τὴν ἀγίαν καὶ θεόπνευστον ἀνερευνώμενος γραφήν, τὸ

τελοῦν εἰς διασάφησιν τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων ἀεὶ συλλέγων 1.565 καὶ συντιθεῖς, εὐφυᾶ τε καὶ ἀνεπίπληκτον ἀποτελέσει τὸν λόγον. ἐντεῦθεν οὖν ἡμῖν ἀρκτέον τῆς ἐξηγήσεως. 9Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἴωνᾶν τὸν τοῦ Ἀμαθὶ λέγων Ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς Νινευὶ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ, ὅτι ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῆς πρὸς μέ.9 Τὴν Ἴωνᾶ προφητείας διακονίαν τε καὶ ἀποστολὴν ἐν- νενοηκῶς, φαίη τις ἂν καὶ μάλα εἰκότως ἐπὶ καιροῦ, τὸ διὰ τῆς τοῦ μακαρίου Παύλου φωνῆς ὑμνούμενον "Ἡ Ἰου-"δαίων ὁ Θεὸς μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν, "εἴπερ εἷς ὁ Θεὸς ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως καὶ "ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως." πείρα δὲ τοῦτο μεμαθη- κῶς καὶ αὐτὸς ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Πέτρος, ἀναπεφώνηκε λέ- γων "Ἐπ' ἀλήθειας καταλαμβάνομεν, ὅτι οὐκ ἔστι προσω- "πολήπτῃς ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος "αὐτὸν καὶ ποιῶν δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἔστι." δεδη- μιούργηκε μὲν γὰρ αὐτὸς γῆν τε καὶ οὐρανὸν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, πεποίηκε δὲ τὸν ἄνθρωπον ἐν ἀρχαῖς κατ' ἰδίαν εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἵνα τῶν εἰς ἀρετὴν σπουδασμάτων ἐχόμενος διαβιώη λαμπρῶς ἐν ἀγιότητι καὶ μακαρισμῷ, καὶ τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων πλουσίαν ἔχοι τὴν μέθεξιν. εἶτα παρεκομίσθη πρὸς ἁμαρτίαν, τοῖς τοῦ διαβόλου κακουρ- γήμασι πεφενაკισμένος· ταύτητοι καὶ γέγονεν ἐπάρατος καὶ ὑπὸ φθοράν. προώριστο μὲν οὖν καὶ προέγνωστο πρὸ καταβολῆς κόσμου Χριστὸς εἰς τὴν τῶν ὄλων ἐπανόρθωσιν. εὐδόκησε γὰρ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ "Ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ 1.566 "πάντα ἐν αὐτῷ, τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς." ἀλλ' ἐφυλάττετο μὲν τὰ τοιαῦτα τῶν κατορθωμάτων γεγονότι καθ' ἡμᾶς τῷ Μονογενεῖ, καὶ ἐπιλάμψαντι τῷ κόσμῳ μετὰ σαρκός. ὅτι δὲ τὴν ὑπὲρ γε τῶν πεπλανημένων φροντίδα, καὶ πρὸ τῶν τῆς ἐπιδημίας καιρῶν ἀναγκαίαν ἐποιεῖτο Θεὸς, καὶ τοῖς ἐξ ἁμαθίας ὠλισθηκόσιν ἐχαρίζετο τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ διὰ πραγμάτων ἠθέλησε πληροφορεῖν. ταύτητοι προσ- τέταχε τῷ μακαρίῳ Προφήτῃ βαδίζειν εἰς Νινευί. Περσικὴ δὲ πόλις ἡ Νινευί πρὸς ἀκτῖνα κειμένη, καὶ διαβόητος, καὶ, ὡς φησιν ὁ προφήτης Ἰερεμίας "Γῆ τῶν γλυπτῶν "ἔστι." πλεῖστα μὲν γὰρ ὅσαι τῆς Ἰουδαίων ἦσαν ὄμοροι πόλεις, καὶ ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις προσκείμεναι. "Τύρος "τε γὰρ καὶ Σιδῶν καὶ πᾶσα Γαλιλαῖα ἀλλοφύλων" προσ- εκύνουν τοῖς ἔργοις τῶν ἰδίων χειρῶν, καὶ ἀναριθμητῶν παρ' αὐτοῖς δαιμονίων ἔδη τε ἦσαν καὶ βωμοὶ καὶ τεμένη. Τί οὖν, εἰπέ μοι, τὰς ἐκ τῶν γειτόνων παραδραμῶν ἀποστέλλει τὸν Προφήτην εἰς Νινευί τὴν ἀπωτάτω κειμένην, ἐν ἧ μάλιστα, καθάπερ ἤδη προεῖπον, πληθὺς ἦν ἀγρία διανενευκότων ἀσχέτως ἐπὶ τὸ χρῆναι προσκυνεῖν ἡλίῳ καὶ ἄστροις καὶ πυρί; ἀνεπτόητο γὰρ καὶ πέρα λόγου παντὸς εἰς θεομισθὴ γοητείαν. εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτὴν διὰ τῆς Ἰερεμίου φωνῆς "Πόρνη καλὴ καὶ ἐπίχαρις, ἡγουμένη φαρ- "μάκων." οἶμαι δὲ οὖν ἔγωγε τὸν πάντα εἰδότα Θεὸν βεβουλησθαι χρησίμως καὶ αὐτοῖς ἐπιδειξαι τοῖς ἀρχαιο- τέροις, ὅτι καὶ οἱ λίαν ἐξεστηκότες καὶ τοῖς τῆς πλανήσεως βρόχοις ἐνειλημμένοι, σαγηνευθήσονται μὲν κατὰ καιροὺς εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, κἂν εἶεν σφόδρα δεινοί τε καὶ ἀτεράμονες καὶ πολὺ λίαν κεχωρηκότες εἰς τὸ ἐξήνιον. ἔχει γὰρ οὐκ ἀνικάνως ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, εἷς γε τὸ δύνασθαι 1.567 διαθρέψαι νοῦν, καὶ ἀναπεῖσαι μαθεῖν τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο σοφός. ἀκούση δὲ λέγοντος πρὸς Ἰερεμίαν, ποτὲ μὲν ὅτι "Ἴδου δέδωκα τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου πῦρ, καὶ "τὸν λαὸν τοῦτον ξύλα, καὶ καταφάγεται αὐτούς·" ποτὲ δὲ αὖ "Οὐχὶ οἱ λόγοι μου ὡσπερ πῦρ φλέγον, λέγει Κύριος, "καὶ ὡς πέλεκυς κόπτων πέτραν;" ἐπέμπετο δὲ οὖν πρὸς Νινευίτας οὐ μάτην ὁ θεσπέσιος Ἴωνᾶς, ἀλλ' ἵνα τις γένοιτο προαπόδειξις τῆς ἐνούσης ἡμερότητος τῷ Θεῷ, καὶ δοθησο- μένης κατὰ καιροὺς καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐξ ἁμαθίας πεπλανη- μένοις. ὁμοῦ δὲ καὶ εἰς κατάκρισιν τῷ Ἰσραὴλ τὸ δρώμενον ἦν· ἠλέγχετο γὰρ ὡς δυσάγωγος, ὡς ἀπειθής, ὡς ὀλίγα πεφροντικῶς τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων. Νινευίται μὲν γὰρ ἐνὸς προφήτου διακηρύξαντος ἀμελλητὶ μεταπλάττονται

πρὸς τὸ δεῖν ἐλέσθαι μετανοεῖν, καίτοι πλείστην ὄσσην κατηρῶσθηκό-
τες τὴν πλάνησιν· οἱ δὲ Μωυσέως καὶ προφητῶν ἀλογή-
σαντες, καὶ αὐτοῦ καταπεφρονήκασιν τοῦ πάντων ἡμῶν Σω-
τῆρος Χριστοῦ, καίτοι ταῖς διδασκαλίαις προσεπάγοντος τὰς
τερατουργίας, δι' ὧν ἦν εἰκὸς ἀναπεῖθεσθαι, καὶ μάλα ῥαδίως,
ὅτι Θεὸς ὧν φύσει, γέγονεν ἄνθρωπος, ἅπασαν μὲν ἀνασώ-
σων τὴν ὑπ' οὐρανόν, πρὸ δὲ γε τῶν ἄλλων ἀπάντων αὐτούς. ὅτι δὲ τὸ
χρῆμα τοῖς ἔξ Ἰσραὴλ εἰς ἐλέγχου δύναμιν εἴη ἄν, καὶ μάλα
εἰκότως, σαφηνιεῖ λέγων αὐτὸς ὁ Χριστὸς "Ἄνδρες
"Νινευῖται ἀναστήσονταί ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς
"ταύτης καὶ κατακρινούσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ
"κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε." πῶς δὲ τὸ
πλεῖον ἐν Χριστῷ παρὰ τὸν Ἰωνᾶν; ὁ μὲν γὰρ ἠπέλιψε
μόνον Νινευίταις τὴν καταστροφὴν, ὁ δὲ γε Κύριος ἡμῶν
1.568 Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς δι' ἀρρήτου τερατουργίας καταπλήττων
ἐθαυμάζετο· ὁλοκὸς δὲ πρὸς πίστιν ἀείπως ἐστὶ
συντρέχον τῷ λόγῳ τὸ θαῦμα. οἰκονομικώτατα τοίνυν ἀποστέλλεται
κηρύξων ὁ μακάριος Ἰωνᾶς τοῖς κατωκηκόσι τὴν Νινευὶ ὅτι
ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῶν πρὸς τὸν τῶν ὄλων
Θεόν. ἠγνόηκε μὲν γὰρ παντελῶς οὐδέν· εἰ δὲ δὴ
κινοῖτο πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν τισὶ πεπλημμελημένων, τότε
καὶ ἀναβῆναί φησι πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἐκ τῶν ἔργων
καταβολήν. κριτὴς γάρ ἐστι τῶν ὄλων ὡς Θεός. καταβοῆσαι
δὲ λέγεται καὶ τῆς τοῦ Καῖν μαιφονίας τὸ Ἄβελ αἷμα, καὶ
πόλεων δὲ τῶν ἐν Σοδόμοις τῆς αἰσχροουργίας ἢ ἀγριότης.
9 Καὶ ἀνέστη Ἰωνᾶς τοῦ φυγεῖν εἰς Θαρσεῖς ἐκ προσώπου
Κυρίου, καὶ κατέβη εἰς Ἰόππην, καὶ εὔρε πλοῖον βαδίζον
εἰς Θαρσεῖς, καὶ ἔδωκε τὸ ναῦλον αὐτοῦ, καὶ ἐνέβη
εἰς αὐτὸ, τοῦ πλεῦσαι μετ' αὐτῶν εἰς Θαρσεῖς ἐκ
προσώπου Κυρίου.⁹ Ἰόππη μὲν οὖν Παλαιστίνης ἐστὶ πόλις,
ἐπ' αὐτῇ θαλάσση κειμένη· ἐπίνειον δὲ τῶν ἐπιτηδείων
τοῖς ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἐπὶ ναυτιλίαν ἰοῦσι καὶ εἰς πόλεις
μάλιστα τὰς πρὸς ἠώ. κάτεισι δὴ οὖν ὁ Προφήτης,
εἶτα πλοῖον ἀπαῖρον εἰς Θαρσεῖς καταλα-
βών· προετέθειτο γὰρ τῇ νηϊ κατὰ τὸ εἰκὸς ὁ
αὐτόθι δρόμος· ἐδίδου τὸ ναῦλον, καὶ συναπέπλει
τοῖς ἄλλοις. Θαρσεῖς δὲ φησι τοὺς νῦν καλουμένους
Ταρσοὺς, ἧτοι Ταρσόν. τινὲς μὲν οὖν οἴονται πόλιν
διὰ τούτου κατασημαίνεσθαι τὴν παρ' Αἰθίοψιν
καὶ Ἰνδοῖς, καὶ ἔστι μὲν ὁμολογουμένως παρ' ἐκεῖ-
νοῖς Θαρσεῖς· ἢ γοῦν σύμπασα τῶν Ἰνδῶν διὰ τοῦ
Θαρσεῖς σημαίνεται χώρα· πλὴν εἰς γε τὸ παρὸν
οὐκ ἐκεῖνο οἶμαι 1.569 βούλεσθαι δηλοῦν τὸν λόγον·
ὅτι τοῖς ἀποπλεῖν ἐθέλουσιν ἐπὶ τὰ Ἰνδῶν
ἔθνη, γένοιτ' ἄν εἰκότως οὐ διὰ γε τῆς Ἰόππης
ὁ πλοῦς, ἀλλὰ διὰ θαλάσσης μᾶλλον τῆς
Ἐρυθρᾶς, εἰ μὴ ἄρα τις οἴοιτο τυχὸν βεβουλη-
σθαι τὸν Προφήτην διὰ Περσῶν τε καὶ Ἀσσυρίων
εἰς Αἰθίοπας τοὺς ἐσωτάτω ποιεῖσθαι τὴν ἀποδρομήν.
ἀλλ' ἠλίθιον οἶμαι τὸ χρῆμα παντελῶς· Θαρσεῖς
δὴ οὖν ἔοικεν ἀποκαλεῖν, ὡς ἔφην, τοὺς νυνὶ
Ταρσοὺς· Κιλικίων δὲ αὕτη πόλις, τὸ Κύδνου
πίνουσα νᾶμα, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πρόποδας
τοῦ Ταύρου κειμένη· ὄρος δὲ τοῦτο Κιλικίων
παμμέγεθες. ἀπαίρει γοῦν ὁ Προφήτης, καὶ
πρόφασις αὐτῷ τῆς ἀποδημίας τὸ φυγεῖν ἀπὸ
προσώπου τοῦ Θεοῦ. ἐνταῦθα λοιπὸν οὐκ ἀζήτητος
ἡμῖν ὁ λόγος, μᾶλλον δὲ τῆς φυγῆς ὁ τρόπος.
οἶμαι δὴ οὖν ὅτι τὸ παραιτήσασθαι τὴν ἀποστολήν
καὶ οἰοῖναι κατοκνηῖσαι τὴν διακονίαν, τοῦτό
ἐστὶ τὸ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.
Ἄπεισι δὲ εἰς Θαρσεῖς ἀνθ' ὅτου, καὶ ὅ, τι διεσκεμμένος,
οὐκ ἔχω νοεῖν. εἰ μὴ ἄρα τις ἐκεῖνο καθ' ἑαυτὸν
ἐννοήσειεν, ὅτι μικρά τις καὶ ἐν αὐτῷ, καθὰ
καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις ἀγίοις ἢ περὶ Θεοῦ
διάληψις ἦν· ὥντο γὰρ τινες, μόνης τῆς
Ἰουδαίων χώρας ἀνήφθαι τὸ κράτος τῶν
ὄλων Θεόν, συστέλλεσθαι δὲ ὡσπερ ἐν
αὐτῇ καὶ γῆς ἀπανίστασθαι τῆς ἐτέρας.
καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ ἀπεφοῖτα
μὲν κατὰ καιροὺς τῆς πατρώας ἐστίας,
ἠπέιγετο δὲ πρὸς Λάβαν, καὶ εἰς τὴν
μέσην τῶν ποταμῶν. εἶτα κατηλύζετο
μὲν ἐν χώρᾳ τινὶ, λίθον δὲ ὑποθεῖς
τῇ κεφαλῇ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐκάθευδεν.
εἶτα τὴν κλίμακα τεθέαται τὴν ἐκ
γῆς διήκουσαν εἰς οὐρανόν, καὶ
τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντάς
τε καὶ καταβαίνοντας δι' αὐτῆς,

ἐπεστηριγμένον δὲ ἐν αὐτῇ τὸν Κύριον. 1.570 ἔφασκέ τε διαναστάς "Ὅτι ἔστι Θεὸς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, "ἐγὼ δὲ οὐκ ἤδην." οἶμαι δὴ οὖν, ὅτι τοιοῦτόν τι καθ' ἑαυ- τὸν ἐννενοηκῶς καὶ ὁ μακάριος Προφήτης, τῆς μὲν Ἰουδαίας ἀπενοσφίζετο, ἀπεχώρει δὲ εἰς πόλεις τὰς Ἑλληνικάς. τοῦ δὲ κατοκνήσαι τὴν πρόφασιν, καὶ μὴ προθύμως ἐλέσθαι πληροῦν τὴν διακονίαν, ἐξ αὐτῶν εἰσόμεθα τῶν αὐτοῦ λόγων. διεκῆρυξε μὲν γὰρ ὕστερον ἀπελθὼν· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐκβέ- βηκεν αὐτῷ τὰ τῆς προφητείας εἰς πέρας, λελύπηται σφόδρα, καὶ δὴ καὶ ἔφασκεν "ὦ Κύριε, οὐχ οὔτοι οἱ λόγοι μου ἔτι "ὄντος μου ἐν τῇ γῆ μου; διὰ τοῦτο προέφθασα τοῦ φυγεῖν "εἰς Θαρσεῖς, διότι ἔγνω οὐδὲν ὅτι 20σὺ20 εἶ ἐλεήμων καὶ οἰκτίμων, "μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις· "καὶ νῦν, Δέσποτα Κύριε, λάβε τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, "ὅτι καλὸν τὸ ἀποθανεῖν με ἢ ζῆν." οὐκ ἠγνόησε μὲν γὰρ ὡς προφήτης τῆς διακονίας τὸ πέρας· ἐδεδίει γεμὴν μὴ ἄρα τῶν δι' αὐτοῦ κηρυγμάτων οὐκ ἐνηνεγμένων εἰς πέρας, ἀγνοή- σωσι μὲν Νινευῖται τοῦ κατοικτεῖραντος Θεοῦ τῆς χρηστό- τητα, διαχρήσωνται δὲ, καὶ ἀνέλωσιν αὐτὸν, ὡς βωμολόχον, ὡς ἀπατεῶνα καὶ ψευδοεπῆ, καὶ εἰκῆ πονεῖν αὐτοὺς ἀναπεπει- κότα. προαλὲς γὰρ αἰεὶ τὸ βάρβαρον εἰς ὄργας, καὶ λίαν ἐτοίμως ἀποταυρούμενον, κἂν εἰ μὴ πρόφασιν ἔχοι τῆς μανίας εὐλογον. 9Καὶ Κύριος ἐξήγειρε πνεῦμα μέγα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο κλύδων μέγας ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ τὸ πλοῖον ἐκινδύνευε συν- τριβῆναι. καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ναυτικοὶ καὶ ἀνεβῶν ἕκαστος πρὸς τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ ἐκβολὴν ἐποίησαντο τῶν σκευῶν τῶν ἐν τῷ πλοίῳ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ κουφισθῆναι ἀπ' αὐτῶν.⁹ Κατεξανίσταται μὲν τῆς νεῶς τὸ κλυδώνιον, οἰκονομοῦντος Θεοῦ καὶ πνευμάτων ἀγγίαις ἐμβολαῖς διακυκῶντος τὴν 1.571 θάλασσαν· ἐμπίπτει δὲ τοῖς πλωτῆρσι τὸ δεῖμα, καὶ ὁ λόγος ἦν ἤδη περὶ τῶν ἐσχάτων αὐτοῖς, ἀποτριζούσης μὲν, κατὰ τὸ εἶκος, τῆς ὀλκάδος, μονονουχὶ δὲ καὶ ἀπειλούσης ἤδη πως, ὅτι δὴ μέλλοι συνθραύεσθαι. κέχρηται δὲ ταῖς ἐξ ἔθους ἐπικουρίας ὁ τῶν ναυτῶν ὄμιλος, καὶ ἀποφορτίζει τὴν ναῦν, ὡς ἂν ὑψοῦ τε εἴη κυμάτων, εὐπετεστέρα δὲ οὕτω λοιπὸν ἐποχοῖτο τοῖς ὕδασι. μέγα δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ χειμάζεσθαι, τὸ καὶ αὐτοὺς τοῖς δείμασι βεβλήσθαι τοὺς ναυτίλους, καὶ σωτῆρας ἦκειν αὐτοῖς τοὺς ἰδίους θεοὺς ἐκ- τελέστατα παρακαλεῖν, ὡς ἀπεγνωκότας ἤδη τῆς σωτηρίας. 9Ἰωνᾶς δὲ κατέβη εἰς τὴν κοίλην τοῦ πλοίου καὶ ἐκάθευδε καὶ ἔρεγχε. καὶ προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ πρωρεὺς καὶ εἶπεν αὐτῷ Τί σὺ ῥέγχεις; ἀνάστα καὶ ἐπικαλοῦ τὸν θεὸν σου, εἴπως δια- σώσει ὁ Θεὸς ἡμᾶς καὶ μὴ ἀπολώμεθα.⁹ Ἀρμόσειεν ἂν ἦκιστα γε νήψει προφητικαῖς τὸ ῥάθυμον εἰς εὐχὰς, κινδύνων ἐπηρητημένων, καὶ τὸ ὑπτιοῦσθαι φιλεῖν, καλούντων εἰς πόνους καιροῦ καὶ πράγματος, ἐφ' ᾧπερ ἂν πρέποι μᾶλλον τὸν τῶν ὄλων ἐκμειλίσσεσθαι Θεόν. ὅθεν ἔστιν ἐννοεῖν, ὡς πρὸ χειμῶνος ὁ ὕπνος ἦν· εἰωθότος δὲ σφόδρα κατηρεμῆν τὸ καὶ εἰς αὐτὴν καθικέσθαι τοῦ πλοίου τὴν κοίλην. φίλον γὰρ αἰεὶ τοῖς ἀγίοις καὶ περισπούδαστον, τὸ τύρβης ἀποφοιτᾶν, καὶ ὄχλων ἀπονοσφίζεσθαι, καὶ διατε- λεῖν κατὰ μόνας, καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος προφήτης Ἰερεμίας "Ἀγαθὸν ἀνδρὶ, φησὶν, ὅταν ἄρη ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ· "καθίσεται κατὰ μόνας, ὅτι ἦρεν ἐφ' ἑαυτῷ." ἀνακεκράγει δὲ πάλιν περὶ τῆς τῶν ἀπειθούτων πληθύος "Κύριε παντο- 1.572 "κράτορ, οὐκ ἐκάθισα ἐν συνεδρίῳ παιζόντων αὐτῶν, ἀλλ' "ἠύλαβούμην ἀπὸ προσώπου χειρὸς σου· κατὰ μόνας ἐκάθη- "μην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην." τὸ δὲ γε ἰζῆσαι κατὰ μόνας, τὸν ἡρεμαῖον οἶμαί που κατασημαίνει βίον, καὶ τὸ ἀπαλλάτ- τεσθαι μερίμνης καὶ φροντίδος βιωτικῆς, καὶ τὸ μὴ ἀναμιξί- νειναι τοῖς ἄλλοις, οἱ τὴν φιλήδονον καὶ φιλόσαρκον τετιμή- κασι ζωὴν. ἀπονυστάζει δὴ οὖν ὁ Προφήτης, οὐκ ἀφειδήσας τοῦ πρέποντος, ἀλλ', ὡς ἔφην ἤδη, πρὸ τῆς τῶν χειμῶνων ἐμβολῆς. διανύττει γεμὴν ὁ πρωρεὺς, χρῆναι δὴ μᾶλλον εἰπὼν ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεὸν αὐτοῦ. λυπεῖ γὰρ αἰείπως τοὺς κινδυνεύοντας τὸ δοκεῖν ἀμείνους δειμάτων εἶναι τινὰς, καὶ οὐκ ἐν καιρῷ τιμῆσαι τὸ ῥάθυμον. 9Καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ

Δεῦτε βάλωμεν κλή- ρους καὶ ἐπιγνώμεν τίνας ἔνεκεν ἡ κακία αὕτη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. καὶ ἔβαλον κλήρους καὶ ἔπεσεν ὁ κλήρος ἐπὶ Ἰωνᾶν.⁹ Περιοργότατα μὲν οἱ πλωτῆρες καὶ ἀσύνηθές τι μελετῶσι καὶ ξένον, τὸ ἐπείγεσθαι κλήρῳ διαμαθεῖν τὸν ἐφ' ᾧ λελύπη- ται ὁ Θεός. πλὴν οἰκονομεῖται καὶ τοῦτο χρησίμως, ὡς ἂν γένοιτο καταφανῆς ὁ νομίσις δύνασθαι φυγεῖν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· πίπτει γὰρ ὁ κλήρος ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὸν ἐκ τοῦ πράγματος ἔλεγχον ὑπομένων ὁράται. ἐδεδίει γὰρ, κατὰ τὸ εἰκὸς, τῆς οἰκείας σκέψεως προαλεστέραν ποιεῖσθαι τὴν κατάρρησιν. καλὸν οὖν ἄρα καὶ σοφὸν τοῖς ἐθέλουσι τηρεῖν, τὸ "Μὴ αἰσχυνθῆς ὁμολογήσαι ἐφ' ἁμαρτίαις σου."⁹ Καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὸν Ἀπάγγειλον ἡμῖν, τίνας ἔνεκεν ἡ κακία αὕτη ἐστὶν ἐν ἡμῖν· τίς σου ἡ ἐργασία ἐστὶ, καὶ πόθεν ἔρχη, καὶ ποῦ πορεύη, καὶ ἐκ ποίας χώρας, καὶ ἐκ ποίου λαοῦ εἶ σύ; 1.573 καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς Δοῦλος Κυρίου ἐγὼ εἰμι, καὶ τὸν Κύριον Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐγὼ σέβομαι, ὃς ἐποίησε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηράν. καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνδρες φόβον μέγαν καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὸν Τί τοῦτο ἐποίησας; διότι ἐπέγνωσαν οἱ ἄνδρες, ὅτι ἐκ προσώπου Κυρίου ἦν φεύγων, ὅτι ἀπήγγειλεν αὐτοῖς.⁹ Φιλοπευστοῦσι χρησίμως, ὡς ἤδη μὲν κλήρῳ τὸν αἴτιον ἐπεγνωκότες, οὐ μὴν ἔχοντες σαφῶς διειδέναι τῆς πλημ- μελείας τὸν τρόπον. ἐπειδὴ δὲ ἦσαν εἰδωλολάτραι, ποῖον μὲν αὐτῷ τὸ ἐπιτήδευμα, ποῖα δὲ χώρα καὶ πόλις, καὶ ἐκ ποίων ἔρχεται λαῶν προστετάχασιν εἰπεῖν, ζητοῦντες οἶμαι μαθεῖν, ποῖῳ προσκέκρουκε Θεῷ. ἴδιος γὰρ ἦν καὶ τῶν ἐμπλεόντων ἐκάστῳ, καὶ οὐχ εἷς ὁ πάντων Θεός. ὦντο δὲ, ὅτι τὸν λελυπημένον ἐπ' αὐτῷ θεραπεύσαντες δαίμονα, τὰ ἐκ τοῦ χειμῶνος ἀποκρούονται βλάβη. ἐπειδὴ δὲ ὁ Προφήτης δοῦλον ἑαυτὸν ὠνόμαζε Θεοῦ τοῦ τεκτινημένου γῆν τε καὶ οὐρανὸν, καὶ αὐτὸν ἔφη ποιεῖσθαι προσκυνητὸν, συνῆκαν εὐθύς ὅτι πέφευγεν ἐκ προσώπου Θεοῦ. συνῆκαν δὲ ὅπως; ὅτι μὴ ἐξῆν Ἰουδαίοις τῆς ἐκνεμηθείσης αὐτοῖς ἀπονοσφί- ζεσθαι χώρας, μήτε μὴν ἄλλοφύλοις ἐπιφοιτᾶν, μήτε πό- λεσιν ἐμβάλλειν εἰδωλολατρεῖν εἰθισμέναις. μῶμος δὲ τὸ χρῆμα παρ' αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀνύποπτον εἰς ἀπόστασιν· ἐδόκει δὲ εἶναι καὶ ἕξω νόμου, καὶ τῶν ἐν αἰτία καὶ δίκη. καὶ γοῦν ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἀπολισησθῆσιν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας, τῆς ὡς ἐν πίστει φημι, διεβεβαιούτο σαφῶς, εἰ μὴ ἔλοιτο καταδράττεσθαι παρόντος ἔτι καὶ ἐνδη- μούντος ἐν κόσμῳ· ἔφασκε γάρ "Ἐτι μικρὸν χρόνον μεθ' ἡμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. ζητήσετε με 1.574 "καὶ οὐχ εὐρήσετε· καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε "ἐλθεῖν." οἱ δὲ τὴν Ἰουδαίων ἀπόστασιν ἐπὶ τὰ ἔθνη κατονει- δίζοντες, ἔφασκον ἀμαθῶς "Ποῦ μέλλει οὗτος πορεύεσθαι "ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν "τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς "Ελληνας;" ὡς γὰρ ἐξίτηλόν τε καὶ ἕξω τριβῆς, καὶ συν- ηθείας ὡς ἀπωτάτω τοῖς παρ' αὐτοῖς, ὑπὸ μῶμον ἄγουσι τὸ τοῖς Ἑλλήνων ἀναφύρεσθαι δήμοις. ὅτι τοίνυν οὐ μεμένηκεν ἐν τοῖς τῆς Ἰουδαίας ὄροις, συνέπλει δὲ αὐτοῖς εἰς Ταρσοὺς, δέχονται τὰς ὑποψίας, διατεκμαίρονται δὲ ὅτι παραιτεῖται τάχα πού καὶ τὴν ἐν νόμῳ ζωὴν, καὶ τοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔθεσιν ἑαυτὸν ἐπιδοῦς, τὴν ὡς ἐκ προσώπου Θεοῦ μεμελέτηκε φυγὴν. 9Καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν Τί σοι ποιήσομεν, καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ἡμῶν; ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο, καὶ ἐξήγειρε μᾶλλον κλύδωνα. καὶ εἶπεν Ἰωνᾶς πρὸς αὐτούς Ἄρατέ με καὶ ἐμβάλετε εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ὑμῶν· διότι ἔγνωκα ἐγὼ, ὅτι δι' ἐμὲ ὁ κλύδων οὗτος ὁ μέγας ἐφ' ὑμᾶς ἐστίν.⁹ Δεδίασι μὲν ἀγριαίνουσαν κατ' αὐτῶν οὐ φορητῶς τὴν θάλασσαν· καταπεφρίκασιν δὲ οὐδὲν ἥττον τὸν τῶν Ἑβραίων Θεόν· οὐ γὰρ ἦσαν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἐνούσης αὐτῷ δυνάμεώς τε καὶ δόξης, καίπερ ὄντες ἀλλογενεῖς. ἐπειδὴ δὲ δοῦλον ἑαυτὸν ἔφη Θεοῦ, διαποροῦσι λοιπὸν καὶ μερίζονται τὰς γνώμας. ὀκνοῦσι μὲν γὰρ τὸν φόνον, ὑποβλεπόμενοι τὴν ὀργὴν τοῦ πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ. ἐπιθρωσκούσης δὲ τῆς θαλάσσης αὐτοῖς οὐ μείον ἢ πρὶν, ἀναγκαίαν τὴν ὑπὲρ γε σφῶν αὐτῶν ποιοῦνται φροντίδα. ταύτητοι παρακαλοῦσιν εἰπεῖν τὸ, τί

ἂν γένοιτο παρ' αὐτῶν, καὶ κατευνασθήσεται μὲν 1.575 ὁ κλύδων, κατηρεμήσει δὲ καὶ τὸ κῦμα, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις αὐτοὶ διαφεύζονται κίνδυνον. τί οὖν ὁ Προφήτης; ὁμολογεῖ τὸ πλημμέλημα, καὶ προσκεκρουκῶς αἰσχύνεται, καὶ τῆς ἑαυτοῦ δυσβουλίας καταψηφίζεται. Ἄρατέ με γάρ φησι καὶ ἐμβάλετε εἰς τὴν θάλασσαν. μονονουχὶ γὰρ τοῦ κατοκνηῆσαι τὴν ἀποστολὴν ἐξαιτεῖσθαι παρ' αὐτῶν δεῖν ἔφη τὰς δίκας. ἦρδει γὰρ ὅτι σπένδεται πως τῇ νηϊ τὸ κλυδώνιον, εἰ λάβοι τὸν ζητούμενον, καὶ καταλήξει τῆς μάχης ἢ θάλασσα, ἔχουσα λοιπὸν τὸν προσκεκρουκότα. 9Καὶ παρεβιάζοντο οἱ ἄνδρες τοῦ ὑποστρέψαι εἰς τὴν γῆν, καὶ οὐκ ἠδύναντο, ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο καὶ ἐξηγείρετο μᾶλλον ἐπ' αὐτούς. καὶ ἀνεβόησαν πρὸς Κύριον καὶ εἶπον Μηδαμῶς Κύριε, μὴ ἀπολώμεθα ἕνεκεν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου τούτου, καὶ μὴ δῶς ἐφ' ἡμᾶς αἷμα δίκαιον, ὅτι σὺ Κύριε ὄν τρόπον ἐβούλου πεποίηκας. καὶ ἔλαβον τὸν Ἰωνᾶν καὶ ἔβαλον αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἔστη ἡ θάλασσα ἐκ τοῦ σάλου αὐτῆς.⁹ Ἐαυτοῦ μὲν τὸν θάνατον ὁ Προφήτης κατεψηφίζετο, καὶ τῷ κινδύνῳ τῆς ἰδίας ψυχῆς καταλύειν αὐτοὺς ἠξίου τὸ δεῖμα. οἱ δὲ ἦσαν ἔτι περιδεεῖς καὶ ὀκνηροὶ πρὸς μαιφονίαν, δοῦλον δὲ ὄντα Θεοῦ σώζειν ἠθέλον, καὶ ζῶντα δοῦναι τῇ χέρσῳ· οὕτω δὲ μᾶλλον ἀποφορτίσασθαι τὴν ὀργήν. ταύτητοι παρεβιάζοντο καὶ προσοκεῖλαι τὴν ναῦν, ἀλλ' ἦν τῶν ἐγχειρημάτων ἀνήνυτος ὁ σκοπὸς, ἅμαχον αὐτοῖς τὸ κῦμα διανιστάντος τοῦ πνεύματος, καὶ ἀγριωτέραις ὀρμαῖς καταθέοντος τῆς ὀλκάδος. ταύτητοι λοιπὸν ἐκμειλίσσονται μὲν διὰ προσευχῆς, συγγνώμονα δὲ παρακαλοῦσιν αὐτοῖς γε- 1.576 νέσθαι τὸν Θεὸν, οὐ φονᾶν ἐθέλουσιν, ἀλλ' ὡς τοῖς αὐτοῦ παραχωροῦσι κρίμασι, καταβιαζομένοις τε λοιπὸν πρὸς τὸ δοῦναι τῇ θαλάσῃ τὸν Ἰωνᾶν, καὶ δὴ καὶ δεδώκασιν. ἡ δὲ λαβοῦσα, σπένδεται μόλις, ἀπλοῖ δὲ γαλήνην, καὶ δίδωσι τοῖς ναυτίλοις τοῦ σώζεσθαι τὴν ἐλπίδα· πανταχοῦ δὲ τοῖς θείοις εἴκουσα νεύμασι, καὶ δεσποτικοῖς προστάγμασιν ὑπερηγετοῦσα γοργῶς, ἐξ αὐτῶν ἐφαίνετο τῶν πραγμάτων. 9Καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνδρες φόβῳ μεγάλῳ τὸν Κύριον, καὶ ἔθυσαν θυσίας τῷ Κυρίῳ καὶ ἠύξαντο εὐχάς.⁹ Ὁφέληνται λίαν, ἕνα τε τὸν φύσει Θεὸν εἶναι πιστεύουσι, καίτοι μεμερισμένοι πρὸς ἔκτοπον πλάνησιν, καὶ μυρίους εἶναι νομίζοντες ἀνὰ τὸν κόσμον Θεοῦς. τοιγάρτοι θύουσι τῷ φύσει καὶ μόνῳ καὶ ἀληθῶς Θεῷ, παρέντες τοὺς ἑαυτῶν, καὶ ἐρρώσθαι φράσαντες τοῖς ἐξ ἀπάτης τετιμημένοις, καὶ τὴν Θεῷ πρέπουσαν ὑποκλέπτουσι δόξαν. ἐπαγγέλλονται δὲ καὶ εὐχάς, καίτοι τοῦτο δρᾶν εἰωθότες τοῖς ἐναλίοις δαίμοσι. δοκεῖ γὰρ Ἑλλήνων παισὶ καὶ τὸ τῆς θαλάσσης ἀνήφθαι κράτος Ποσειδῶνά τινα· μῦθοι γὰρ πάντα τὰ παρ' ἐκείνοις, τερθρεία τε καὶ ἀποπληξία δεινὴ. ἡμεῖς δὲ τὸν φύσει Θεὸν δοξάζοντες, αὐτῷ καὶ φαμεν ἀληθῶς "Σὺ δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραΰνεις. σοὶ εἰσιν οἱ οὐρανοὶ καὶ σὴ ἔστιν ἡ γῆ· τὴν οἰκουμένην καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς σὺ ἐθεμελίωσας." 9Καὶ προσέταξεν Κύριος κήτει μεγάλῳ καταπιεῖν τὸν Ἰωνᾶν. καὶ 1.577 ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.⁹ Προστάττει τῷ κήτει ὁ Θεὸς ἐν τῷ κατανεῦσαι· τὸ γὰρ ἐθελῆσαί τι πρὸς πέρας ἐλθεῖν, τοῦτο καὶ νόμος ἐστὶ, καὶ πλήρωσις, καὶ νόμου δύναμιν ἔχει. οὐ γὰρ που φαμὲν, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, ἦγουν ἀγίοις ἀγγέλοις, ἐντετάλθαι τῷ κήτει τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, ἐνηχοῦντά πως εἰς νοῦν τὸ πρακτέον, καὶ καρδίαις ἐνιέντα τὴν ὡν ἂν ἔλοιτο γνῶσιν. εὔηθες γὰρ κομιδῇ καὶ ἀποπληξίας οὐ μακρὰν τὸ καὶ κνωδάλοισ ἠγεῖσθαι κατὰ τοιόνδε τινὰ τρόπον τὸν τῶν ὄλων προσφέρεσθαι Θεὸν, ἀλλ' εἰ δὴ τι λέγοιτο προστάτειν ὅλως ἢ ζῶσις ἀλόγοις ἦγουν τοῖς στοιχείοις ἢ μέρει κτίσεως, νόμον εἶναί φαμεν καὶ πρόσταγμα τὸ αὐτῷ δοκοῦν. πάντα γὰρ εἴκει τοῖς αὐτοῦ νεύμασι, καὶ ἀπόρρητος μὲν ἡμῖν παντελῶς ὁ τῆς ὑπακοῆς τρόπος, ἐγνωσμένος δὲ πάντως αὐτῷ. καταπίνεται τοίνυν ὑπὸ τοῦ κήτους ἠδικημένος οὐδὲν, καὶ ἦν ἐν αὐτῷ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Δόξειε δ' ἂν ἴσως τὸ χρῆμά τισιν ἀκαλλές εἶναί πως, καὶ πέρα λόγου τοῦ πρέποντος. ἀπιστήσουσι γὰρ καὶ πρό γε τῶν ἄλλων οἱ τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς οὐκ εἰδότες Θεὸν, προσκείμενοι δὲ ταῖς τῶν δαιμόνων ἀπάταις. ἐροῦσι δὲ Πῶς ἂν διεσώθῃ γεγονῶς ἐν κήτει; πῶς δὲ οὐκ ἂν ἐφθάρῃ κατα- πινόμενος; ἢ πῶς ἠνέσχετο τῆς ἐκφύτου θερμότητος; ὑγρό- τητι δὲ τῇ τοσαύτῃ περιεχόμενος, τῇ ἐν νηδύϊ φημί, πῶς διεβίω, μᾶλλον δὲ πῶς οὐκ ἐν ἴσῳ τροφῆς δεδαπάνηται καθεψόμενος; ἀσθενὲς γὰρ κομιδῆ καὶ πολὺ λίαν ἔτοιμον εἰς καταφθορὰν τὸ σαρκίον. φαμέν οὖν, ὅτι παράδοξον ἀλη- θῶς, καὶ λόγου καὶ συνηθείας ἐπέκεινα, νοοῖτ' ἂν εἰκότως τὸ συμβεβηκός. ἀλλ' εἰ Θεὸς λέγοιτο κατορθοῦν, τίς ὁ ἀπι- 1.578 στήσεων ἔτι; παναλκῆς γὰρ τὸ θεῖον, καὶ τὰς τῶν ὄντων φύσεις μεταπλάττον εὐκόλως πρὸς ὅπερ ἂν ἔλοιτο, καὶ τοῖς ἀρρήτοις αὐτοῦ νεύμασι τὸ ἀντεξάγον οὐδέν. τὸ γὰρ φθειρεσθαι πεφυκός, κρεῖττον ἂν γένοιτο καὶ φθορᾶς, αὐτοῦ γε θέλοντος, καὶ τὸ πεπηγός καὶ ἀκράδαντον, καὶ τοῖς τῆς φθορᾶς δυσάντητον νόμοις, πάθοι ἂν εὐκόλως τὴν φθορὰν. φύσις γὰρ οἶμαι τοῖς οὔσι τὸ τῷ Κτίσαντι δοκοῦν. πλὴν κάκεινο ἰστέον, ὅτι καὶ Ἑλλήνων παῖδες τοὺς παρά σφισιν αὐτοῖς συντεθέντες μύθους, Ἡρακλέα φασὶ τὸν Ἀλκμήνης καὶ Διὸς καταποθῆναι μὲν ὑπὸ κήτους, ἐκδοθῆναι δὲ πάλιν ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμότητος, ἐψιλωμένης αὐτῷ τῆς κεφαλῆς, καὶ μόνῃς τριχὸς πεπονθότα τὴν ἀπόθεσιν. μέμνηται δὲ τῆς ἱστορίας Λυκόφρων· εἷς δὲ οὗτος τῶν παρ' αὐτοῖς λογά- δων· ἔφη γὰρ περὶ αὐτοῦ, Τριεσπέρου λέοντος, ὃν ποτε γνάθοις Τρίτωνος ἠμάλαψε κάρχαρος κύων. Ἄλλ' οὐκ ἐκ τῶν παρ' ἐκείνοις μυθολογουμένων τὰ θεῖα πιστούμεθα, διαμεμνήμεθα χρησίμως, τοὺς ἀπιστοῦντας ἐλέ- γχοντες, ὅτι καὶ τῆς παρ' αὐτοῖς ἱστορίας ὁ λόγος οὐκ ἀπό- βλητα ποιεῖται τὰ τοιάδε τῶν διηγημάτων. ἐπειδὴ δὲ τῷ παραδόξως γεγεννημένῳ καὶ ἐκ τῶν ἔτι δρωμένων κατὰ βού- λησιν Θεοῦ χρῆναι συνειπεῖν τῶν ἀναγκαίων ὑπολαμβάνω, φέρε δὴ λέγωμεν, ὅτι καὶ ἐν μήτρᾳ τὸ ἔμβρυον ὑγρότητι μὲν ἐννήχεται τῇ φυσικῇ, κατακέχωσται δὲ ὡς περ τῇ τῆς κυοφο- ρούσης νηδύϊ, καὶ τὸ ἀναπνεῖν οὐκ ἔχει, ζῆ δὲ καὶ οὕτω, καὶ σώζεται, τοῖς τοῦ Θεοῦ νεύμασι παραδόξως τιθηνούμενον. ἀλλ' οὐδεὶς ἂν τῶν τοιούτων ἐφίκοιτο λόγος, οὐδ' ἂν γένοιτό τισιν ἀλώσιμα τὰ τοῦ Θεοῦ "Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου;" 1.579 κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἢ τίς ἂν εἰδείη τὰς τῶν παραδόξων ὁδοὺς; ἢ τίς ὅλως οὐκ ἂν ὑπερφέροιτο νοῦν τὰ λόγου δύναμιν ὑπερτρέχοντα; ἐπισφαλὲς οὖν ἄρα τὸ ἀπιστεῖν, κἂν εἴ τι τῶν ἄγαν ἐπέκεινα λόγου Θεὸς ἐργάζοιτο· παραδεξόμεθα δὲ ὡς ἀληθὲς τὴν ἄκαιρον ἐξιστάντες βάσανον. Χρῆναι δὲ φημι τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης διακονίας παραληφθέντος εἰς τύπον τοῦ μακαρίου Προφήτου, προσ- επειπεῖν ἀναγκαίως, ὅτι κενιδύνευκεν ἡ σύμπασα γῆ, κατεχειμάζετο τὰ ἀνθρώπινα, μονονουχὶ καταθροσκόντων αὐτῆς τῶν τῆς ἀμαρτίας κυμάτων, δεινῆς τε καὶ ἀφορήτου περικλυζούσης ἡδονῆς, καὶ ὡς ἐν τάξει κλύδωνος κατεξαν- ισταμένης τῆς φθορᾶς, καὶ πνευμάτων ἀγρίων καταρρη- γνυμένων, τοῦ τε διαβόλου φημί καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ τε καὶ σὺν αὐτῷ δυνάμεων πονηρῶν. ἐπειδὴ δὲ ἡμεν ἐν τού- τοις, ἠλέησεν ὁ Δημιουργός, πέπομφεν ἡμῖν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐξ οὐρανοῦ τὸν Υἱὸν, ὃς ἐν σαρκὶ γεγονῶς, καὶ εἰς γῆν ἀφιγμένος τὴν κινδυνεύουσαν καὶ χειμαζομένην, καθῆκεν ἑαυτὸν ἐκὼν εἰς θάνατον, ἵνα στήσῃ τὸν κλύδωνα, καὶ κο- πάσῃ μὲν ἢ θάλασσα, κατευνασθεῖν δὲ καὶ τὸ κῦμα, κατα- λήξῃ δὲ καὶ ὁ κλύδων. σεσώσμεθα γὰρ ἐν θανάτῳ Χριστοῦ. καὶ ὁ μὲν χειμῶν παρελήλακεν, ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν, τὰ κύματα ἐστορέσθησαν, λέλυται τῶν πνευμάτων ἡ βία, βαθεῖα δὲ λοιπὸν ὑπέστρωται γαλήνη, καὶ ἔσμεν ἐν εὐδίαῖς ταῖς νοη- ταῖς, Χριστοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν. ἔχεις τι τούτων τὸ παραπλήσιον ἐν εὐαγγελικοῖς συγγράμμασι. διέπλει μὲν γὰρ ποτε τῶν Ἀποστόλων τὸ σκάφος τὴν Τιβεριάδος θά- λασσαν. εἶτα ῥαγδαίου τοῖς ὕδασι ἐμβεβηκός πνεύ- ματος, ἀφορήτως κατεχειμάζοντο· καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις κίνδυνον ὑπομένοντες, καθεύδοντα διανύττουσι συνόντα Χριστὸν, διαρρήδη

ἀνακεκραγότες "Ἐπιστάτα σῶσον, 1.580 "ἀπολλύμεθα." ὁ δὲ διεγερθεὶς, φησὶν, ἐπετίμα μὲν τῇ θαλάσῃ τὸ "Σιώπα, πεφίμωσο" μετ' ἐξουσίας εἰπὼν, διέσωζε δὲ τοὺς μαθητάς. τύπος δὲ ἄρα τὸ δρώμενον ἦν τῶν τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει συμβεβηκότων. δι' αὐτοῦ γὰρ, ὡς ἔφην, ἀπηλλάγμεθα καὶ θανάτου καὶ φθορᾶς καὶ ἄμαρ- τίας καὶ παθῶν, καὶ ὁ πάλαι χειμῶν ἀπελήλαται, μετακε- χώρηκε δὲ πρὸς γαλήνην τὰ καθ' ἡμᾶς. 9Καὶ προσηύξατο Ἴωνᾶς πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ ἐκ τῆς κοιτίας τοῦ κήτους, καὶ εἶπεν Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου, καὶ εἰσήκουσέ μου· ἐκ κοιτίας ἄδου κραυγῆς μου ἤκουσας φωνῆς μου.9 Ἀδικηθεὶς μὲν οὐδὲν, οἴκω δὲ ὡσπερ τῷ κήτει χρῆσάμενος, ἔννους τε ὑπάρχων, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἢ σῶμα τυχὸν ἢ φρένας λελωβημένος, αἰσθάνεται τῆς ἐπικουρίας. οἶδε γε- γονότα τὸν Θεὸν εὐμενῆ· οὐκ ἠγνοηκῶς δὲ τὸ συμβᾶν ἐκ τοῦ κατοκνήσαι τὴν διακονίαν, τρέπεται πρὸς εὐχήν, καὶ χαριστη- ρίους μὲν ἀνατείνει λιτάς, ὁμοῦ δὲ τὴν δόξαν ὁμολογεῖ τοῦ σώζοντος, καὶ καταθαυμάζει τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀνακηρύττει τὴν ἡμερότητα. δεχθῆναι γὰρ ἔφη τὴν ἑαυτοῦ προσευχήν, καὶ τοῦτο οἶμαι πού προφητικῶ πνεύματι συνιείς, τὸ δὲ ἐκ κοιτίας ἄδου, τὸ οἶον ἐκ τῆς τοῦ κήτους γαστρὸς φησιν, ἄδη καὶ θανάτῳ παρεικάζων εὐφυῶς τὸ θηρίον· ἄτε δὴ καὶ φονεύειν εἶδος, καὶ καταρρόφᾶν ἀγρίως τὸν ἀλικομένον. 9Ἀπερρίψας με εἰς βάθη καρδίας θαλάσσης, καὶ ποταμοὶ ἐκύκλω- σάν με, πάντες οἱ μετεωρισμοὶ σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπ' ἐμὲ διήλθον. κἀγὼ εἶπον Ἀπῶσμαι ἐξ ὀφθαλμῶν σου.9 1.581 Ἐξηγεῖται πολυτρόπως τὸ συμβεβηκός, ἀνακομίζων ὡσπερ ὑψοῦ τὴν χάριν, καὶ τοῖς θείοις νεύμασιν ἐπιμαρτυρῶν τὸ καὶ ἐκ παντὸς δύνασθαι κακοῦ διασώζειν εὐκόλως. ἐν αὐ- τοῖς μὲν γὰρ γεγενῆσθαι φησι τοῖς τῆς θαλάσσης μυχοῖς, καὶ ἐν συγχύσει πολλῶν ὑδάτων, ποταμίους ἐν ἴσῳ κύμασιν ἐπικλυζόντων αὐτὸν, καὶ συμφορᾶς εἰς τοῦτο κατωλισθηκέναι, ὡς ἐννοῆσαι λοιπὸν παντελῆ τῶν θείων ὁμμάτων ὑπομεῖναι τὴν ἀποστροφὴν, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν τῆς σωτηρίας ἐλάσαι. Πάνδεινον δὲ τὸ χρῆμα καὶ ὀλέθρου πρόξενον, τὸ ἐξ ὁμμάτων φημί γενέσθαι Θεοῦ. τοιγάρτοι καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ ἐλιπάρει λέγων "Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου "ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δούλου σου." ἔψεται δὲ πάντως ταῖς ἀποστροφαῖς τὸ χρῆναι παθεῖν τὴν θείαν ὀργὴν, μᾶλλον δὲ προανατελεῖ πού καὶ προηγῆσεται τῆς ἀποστροφῆς ὁ θυμός. 9Ἄρα προσθήσω ἐπιβλέψαι με πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου;9 Οἶδε μὲν ὅτι δυνάμει Θεοῦ τετήρηται, καὶ τῆς ἄνωθεν ἐπικουρίας ἠξιωμένος διεβίω καὶ σέσωσται· καὶ τοῦτο ἐν κήτει καὶ ἐν κοιτίᾳ θηρὸς παραδόξως καὶ ὑπὲρ λόγον. ἐν- δοιάζει γεμῆν, κατὰ τὸ εἶκος, εἰ καὶ ἐκδοθήσεται καὶ εἰς φῶς ἐλάσει πάλιν. τριπόθητον δὲ ποιεῖται καὶ πολύευκτον ἀλη- θῶς τὸ καὶ εἰς αὐτὸν εἰσελάσαι τὸν θεῖον ναὸν, ἀναθεῖναι τε τὰς δοξολογίας τῷ σεσωκότι Θεῷ, καὶ τῆς τοιαῶδε χάριτος εὔχεται τυχεῖν, τὸ πάντα δύνασθαι κατορθοῦν, ὡς ἔφην, ἐπιμαρτυρῶν τῷ Θεῷ. 9Περιεχύθη μοι ὕδωρ ἕως ψυχῆς μου· ἄβυσσος ἐκύκλωσέ με 1.582 ἐσχάτη, ἔδου ἢ κεφαλή μου εἰς σχισμὰς ὀρέων· κατέβην εἰς γῆν, ἧς οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι. καὶ ἀναβήτω ἐκ φθορᾶς ἢ ζωῆ μου πρὸς σέ, Κύριε ὁ Θεός μου.9 Ἀρρήτῳ δυνάμει σεσωσμένος παρὰ Θεοῦ, λαμπροτέρας ἠβούλετο τὰς τῶν εὐχαριστηρίων ἀναπέμπειν ὠδὰς. ἀφηγεῖ- ταί πού πάντως τὰ συμβεβηκότα, καὶ ποία μὲν γέγονε περί- σχετος συμφορᾶ διδάσκει λεπτῶς, σέσωσται δὲ ὅπως ἀνακηρύττει πάλιν. ὅτι τοίνυν ἐν θαλάσῃ γέγονε, καὶ ἐν ἀβύσσῳ πολλῇ, καὶ ἐν σχισμαῖς ὀρέων, καταδυομένου κατὰ τὸ εἶκος τοῦ κήτους ἐν πέτραις καὶ τοῖς ἐν ἀλί σπηλαίοις, οὐκ ἠγνόηκεν ὡς προφήτης· καθικέσθαι δὲ φησιν εἰς γῆν, ἧς οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι, τουτέστι τὸν ἄδην, οὐχ ὅτι γέγονεν ἐκεῖσε· τεθνεῶτα γὰρ οὐχ εὐρήσομεν· ἀλλ' ὅτι τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος καὶ τῶν συμβεβηκότων τὸ ἄχθος οὐδὲν ἀποδεῖ τοῦ καὶ ἐκτεθάναι δοκεῖν, καὶ εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὸν ἄδην, ὅθεν οὐκ ἂν ἐξοίχοιτό τις, ὑπο- νοστήσειε δ' ἂν οὐδαμῶς ὁ ἄπαξ ἐνειλημμένος. τοῦτο γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸ

κατόχους ἔχειν εἰς αἰῶνα τοὺς μοχλοὺς, οἷον ἀρρήκτους καὶ ὑπ' οὐδενὸς πώποτε νενικημένους ἤγουν παραλελυμένους. ὅτι δὲ οὐ τέθνηκε, διεβίω δὲ, ὡς ἔφην, ἐν τῷ κήτει, καὶ ἦν ἐν αὐτῷ, τῶν εἰς θάνατον ἢ καταφθορὰν πεπονθῶς οὐδὲν, ἀποφύγειεν ἂν εὐκόλως τὸ καὶ ἐν ἐλπίσιν εἶναι τοῦ σωθῆσθαι πάλιν. ταύτητοί φησι τὸ Ἄναβήτην ἐκ φθορᾶς ἢ ζωῆ μου, Κύριε ὁ Θεός μου. ἐκδοθῆναι γὰρ εἰς φῶς εὐχεται, καὶ οἷον ἐξ ἄδου τῆς τοῦ κήτους ἀνενεχθῆναι γαστρός. 1.583 Ὁ ἐν τῷ ἐκλείπειν τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, τοῦ Κυρίου ἐμνήσθην· καὶ ἔλθοι πρὸς σὲ ἢ προσευχὴ μου πρὸς ναὸν ἁγίον σου.⁹ Τοῖς ἐθέλουσιν εὐδοκιμεῖν οὐκ ἀκερδῆς ὁ πόνος, οὐδ' ἂν νοοῖτο τὸ θλίβεσθαι φορτικόν. καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Ἐν θλίψει ἐπεκαλεσάμην τὸν Κύριον." ἕτερος δὲ αὐτῶν ἁγίων προφητῶν "Κύριε ἐν θλίψει ἐμνή- "σθημέν σου." ἐδόκει δὲ σφόδρα καὶ τῷ θεσπεσίῳ Παύλῳ ἀποδέχεσθαι καὶ ἐπαινεῖν τὴν θλίψιν, τὴν ἐπ' ἀρετῇ δηλονότι συμβαίνουσαν. ἔφη γὰρ "Ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατερ- "γάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ "ἐλπίς οὐ κατασχύνει." ἐκλειπούσης δὴ οὖν τῆς τοῦ Προ- φήτου ψυχῆς, τουτέστι τὸν εἰς κίνδυνόν τε καὶ τὸν ἐπ' ἐσχάτοις ὑπομενούσης πόνον, πάλιν τι τῶν ὠνησιφόρων ἐπράττετο. οὐ γὰρ, κατὰ τινος, εὐθύς ἀπολισθήσας εἰς ἀκη- δίαν τῶν θείων κριμάτων ἐποιεῖτο κατάρρησιν, ἀλλ' ἐμνήσθη τοῦ σώζοντος. βεβόηκε γὰρ πρὸς αὐτὸν, δεδίφηκε τὴν ἐπικουρίαν, οὐκ ἀγνοήσας τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν τῆς ἰσχύος ὑπεροχὴν, τὰς πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο λιτὰς, ῥυσθῆναι παρακαλῶν ἐκ θανάτου καὶ φθορᾶς τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν. μέγα δὴ οὖν καὶ ἀξιάγαστον τὸ ἐν πόνοις μὴ ἀκηδιᾶν, ἰκετείαις δὲ μᾶλλον καὶ λιταῖς ἐκμειλίσσεσθαι τὸν Δεσπότην, καὶ παρ' αὐτοῦ ζητεῖν τοῦ κακοῦ τὴν ἀνάβλησιν καὶ τῆς συμφορᾶς τὴν λύσιν. Ὁ φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ, ἔλεον αὐτῶν ἐγκατέλιπον. ἐγὼ δὲ μετὰ φωνῆς αἰνέσεως καὶ ἐξομολογήσεως θύσω σοι, ὅσα ἠύξάμην ἀποδώσω σοι εἰς σωτηρίαν μου τῷ Κυρίῳ.⁹ Ἄτεροι μὲν γὰρ, φησί, σε τὸν τῶν ὄλων ἡγνοηκότες Δεσπότην, τὸν Δημιουργόν, εἶτα τοῖς τῆς ματαιότητος ἐνε- 1.584 λημμένοι βρόχοις, καὶ τοῖς ψευδωνύμοις θεοῖς ἀνατιθέντες τὸ σέβας, καὶ διώκοντες μὲν ὄρνεα πετόμενα, τὴν ἐπ' ἐκείνοις δηλονότι ἐλπίδα, ποιμαίνοντες δὲ καὶ ἀνέμους, οὐκ ἐξαιτοῦσι παρὰ σοῦ τὸν ἔλεον, οὔτε μὴν ἐλπίδος εἴσω γεγόνασι τῆς τοιαύδε ποτε. ἐγὼ δὲ οὐ κατ' ἐκείνους· πόθεν; ἀλλ' οἶδά σε τὸν ἐπίκουρον, τὸν ἀγαθόν τε καὶ φιλοικτίρμονα. τοιγάρτοι μετὰ φωνῆς καὶ δεήσεως ἐξομολογήσομαι σοὶ φησι, καὶ ὥσ- περ τι τῶν εὐσομοτάτων θυμιαμάτων ἀναθήσω τὰς ψυχὰς, χαριστηρίους δὲ δηλονότι καὶ πνευματικὰς προσοίσω σοι θυσίας, τὴν δοξολογίαν, τὰς εὐφημίας. ἀποπερανῶ δὲ, καὶ μάλα προθύμως, τὰς εἰς σωτηρίαν εὐχὰς, τουτέστιν, ὅσα μοι τὸ σώζεσθαι κατεργάζεται, καὶ τὴν ἐμὴν ὀνίνησι ψυχὴν. τοῦτο δὲ ἦν ἢ πρὸς ἅπαν ὅτιοῦν τῶν Θεῶν δοκούντων ὑπακοή, καὶ τῆς προφητικῆς λειτουργίας ἐκπλήρωσις, ὅκνου τε παντὸς καὶ μικροψυχίας ἐξηρημένων. Εὐχεται μὲν οὖν ὁ Προφήτης ἐν τῷ κήτει γεγονώς. καὶ ὁ μὲν τύπος ἀνθρώπινος, ἡ δὲ ἀληθὴς τοῦ πράγματος εἰκὼν, τουτέστι Χριστὸς, ἐφαίνετο πρὸ τοῦ τιμίου σταυροῦ, μονον- ουχὶ καὶ εἰσβάλλοντος ἤδη τοῦ παθεῖν, πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα λέγων "Εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ "τὸ ποτήριον τοῦτο," γέγονε δὲ καὶ περιδεὴς, καὶ ὡς συν- εχόμενος. εἰ δὲ δὴ καὶ ἐν τοῖς ὑποχθονίοις ἀφικόμενος χώραις λελάληκέ τι τῶν ἀνθρωπίνων, αὐτὸς ἂν εἰδείη· σφαλερὸν γὰρ εἰπεῖν. πλὴν εὐρήσομεν τὸν θεσπέσιον Πέτρον αὐτῷ προσ- νέμοντα τὰ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ "Διὰ τοῦτο οὐκ ἐγκατα- "λείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν." ἡ γὰρ σὰρξ αὐτοῦ οὐκ εἶδε διαφθο- ράν. τριήμερος γὰρ ἀνεβίω, καθότι οὐκ ἦν δυνατόν ζωὴν ὄντα κατὰ φύσιν, αὐτὸν τοῖς τοῦ θανάτου κρατεῖσθαι δεσμοῖς. 1.585 Ὁ καὶ προσετάγη τῷ κήτει, καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἰωνᾶν ἐπὶ τὴν ξηράν.⁹ Προστάττεται πάλιν τὸ κήτος θεία τινὶ καὶ ἀπορρήτῳ δυνάμει Θεοῦ πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν κινούμενον· καὶ δὴ καὶ ἐκ λαγόνων ἀνίησι τὸν

Προφήτην, οὐκ ἀκερδῆς ἔχοντα τὸ παθεῖν, ἠκονημένον δὲ μᾶλλον ἐκ πείρας, καὶ ἐγνωκότα σαφῶς, ὡς ἐστὶν ἐπισηφαλὲς τὸ δεσποτικοῖς ἀντιλέγειν δόγμασι. 9 Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἰωνᾶν ἐκ δευτέρου, λέγων Ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς Νινευὶ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ κήρυγμα τὸ ἔμπροσθεν, ὃ ἐγὼ ἐλάλησα πρὸς σέ.9 Θερμοτέραις δὴ οὖν προθυμίαις ἤδη χρώμενος, διακελεύεται πάλιν Θεὸς ἰέναι μὲν εἰς τὴν Νινευὶ, κεχρησθαι δὲ τῷ αὐτῷ κηρύγματι, τῷ καὶ ἐν ἀρχαῖς πρὸς αὐτὸν εἰρημένῳ. τοῦτο δὲ ἦν "Ὅτι ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῆς πρὸς μέ." ἔφην μὲν οὖν ἤδη τὰ ἐπὶ Χριστῷ, πλὴν ἐρῶ πάλιν, ὀκνήσας οὐδέν. γέγραπται γὰρ ὅτι "Τὰ αὐτὰ λέγειν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές." οὐκοῦν πρὸ μὲν τοῦ τιμίου σταυροῦ κατοκνοῦντά πως ἔτι Χριστὸν εὐρήσομεν, εἷς γε τὸ χρῆναί φημι καὶ τοῖς ἐξ ἔθνων τὸν τῶν εὐαγγελικῶν θεοπισματῶν προθεῖναι λόγον. καὶ γοῦν ἐναργέστατά φησιν "Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραὴλ," καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς ἀγίοις ἐνετέλλετο μαθηταῖς "Εἰς ὁδὸν ἔθνων μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραὴλ." ἀλλὰ γέγονεν "ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς ἡγῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας" ἤλθε δὲ "ἐπὶ πηγὰς 1.586 θαλάσσης, ἐν δὲ ἔχνεσιν ἀβύσσου περιεπάτησεν." ἔδυσεν ὡς εἰς σχισμὰς ὀρέων, καὶ καταβέβηκεν εἰς γῆν, ἧς οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι. εἶτα σκυλεύσας τὸν ἄδην, καὶ τοῖς ἐκεῖσε διακηρύξας πνεύμασι, καὶ τὰς ἀκινήτους πύλας ἀνεβίω πάλιν. ἀναβέβηκε γὰρ ἐκ φθορᾶς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ὥφθη δὲ οὕτω καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ταῖς ἐν τῷ κήπῳ ζητούσαις αὐτὸν γυναιξίν. εἶτα τὸ χαίρειν εἰπὼν, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευσε τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς, ὅτι προάγει αὐτοὺς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· τότε γέγονε καὶ πρὸς τὰ ἔθνη λοιπὸν ὁ λόγος αὐτῷ διὰ τῶν μακαρίων Ἀποστόλων· τότε τοῖς πλανωμένοις ἐκήρυξε κατὰ τὸ κήρυγμα τὸ ἔμπροσθεν. οὐ γὰρ ἑτέραις μὲν ἐντολαῖς πεπαιδαγώκηκε πρὸ τοῦ θανάτου τὸν Ἰσραὴλ, ἑτέραις δὲ μετὰ τοῦτο τοὺς ἐξ ἔθνων· ἀλλ' ἐν ἐπὶ πάντας τὸ εὐαγγέλιον· καὶ τῶν θείων μαθητῶν ἡ γνῶσις μία πάντως, καὶ οὐχ ἕτερα παρά γε τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ καὶ ἡμῖν τοῖς ἐξ ἔθνων κεκλημένοις διὰ πίστεως εἰς ἀγιασμόν. 9 Καὶ ἀνέστη Ἰωνᾶς καὶ ἐπορεύθη εἰς Νινευὶ, καθὼς ἐλάλησε Κύριος. ἡ δὲ Νινευὶ ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ, ὡσεὶ πορείας ὁδοῦ ἡμερῶν τριῶν. καὶ ἤρξατο Ἰωνᾶς τοῦ εἰσπορεύεσθαι εἰς τὴν πόλιν, ὡσεὶ πορείας ὁδοῦ ἡμέρας μιᾶς, καὶ ἐκήρυξε καὶ εἶπεν Ἔτι τρεῖς ἡμέραι καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται.9 Στέλλεται μὲν ὁ Προφήτης, καὶ προθυμίαις ἀμάχοις διζωσμένος ἄρχεται τῶν πρακτέων. εἴσοισι γὰρ δὴ, καὶ μάλα νεανικῶς, εἰς τὴν ἀλλόφυλον Νινευὶ, τοῖς θείοις ὑπηρετήσων νεύμασιν. εὐρεῖαν δὲ οὖσαν τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοῦτο μεγέθους ἐκτεινομένην, ὡς δεῖσθαι πορείας ἡμερῶν τριῶν, εἶ τις ἔλοιτο περινοστεῖν, δίδεισιν αὐτὸς εἰς ἡμέραν μίαν· ἤγουν, ὡς ἑτέροις δοκεῖ, μιᾶς ἡμέρας ἐξανύσας ὁδὸν ἐν αὐτῇ, τὸν τῶν 1.587 θείων κηρυγμάτων ἐποιεῖτο λόγον. θαῦμα δὲ πού πάντως ὁ Προφήτης ἦν, ἀνὴρ Ἑβραῖος, καὶ ἐξ ἀλλοδαπῆς ἡκων, καὶ οὐδενί που τάχα τῶν ἐκεῖσε διεγνωσμένος, διὰ μέσου βαδίζων τοῦ ἄστεος, ἀνακεκραγῶς τε καὶ λέγων Ἔτι τρεῖς ἡμέραι καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. ἐνταῦθά μοι πάλιν ἐκεῖνο ἄθρει τε καὶ κατασκέπτου λεπτῶς. ὁ μὲν γὰρ τῶν ὄλων Θεὸς διακηρύττειν ἐκέλευε περὶ τῆς Νινευὶ "Ὅτι ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῆς πρὸς μέ." ὁ δὲ γε Προφήτης ἐν αὐτῇ γεγρονῶς Ἔτι τρεῖς ἡμέραι ἐβόα καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. τί οὖν ἐροῦμεν; ψευδοπεῖ, καὶ λελάληκε τὰ ἀπὸ καρδίας, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὰ ἀπὸ στόματος Κυρίου, κατὰ τινὰς; οὐ τοῦτό φαμεν, ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι σημαίνουσι μὲν οἱ προφήται πολλὰκις τῆς ἑαυτῶν ἀποστολῆς τὸν τρόπον· οὐ πάντας δὲ πάντως εἰς ἡμᾶς τοὺς παρὰ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς γεγονότας ἐκφέρουσι λόγους, οὔτε μὴν τοὺς παρ' αὐτῶν πρὸς Θεόν· ὅτι μὲν γὰρ πρὸς αὐτὸν λελάληκεν ὁ Δεσπότης Ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς Νινευὶ καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ ὅτι ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῆς

πρὸς μέ," σαφῶς ἠκούσαμεν ἐν ἀρχαῖς εὐθύς τῆς προφητείας· ὅτι δὲ αὐτός τι λελάληκε πρὸς Θεὸν, οὐκ ἐγνώκαμεν. πλὴν εὐρήσομεν λέγοντα "ὦ Κύριε, οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι μου, ἔτι ὄντος μου "ἐν τῇ γῇ μου· διὰ τοῦτο προέφθασα τοῦ φυγεῖν εἰς Θαρ- "σεῖς, διότι ἔγνων ὅτι σὺ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων." ὄρα· ὅτι τὰ πλεῖστα σεσίγηται, καὶ λεληθότως εἴρηται παρὰ Θεοῦ καὶ πρὸς Θεὸν ὁμοίως διὰ τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς; οὐκοῦν ἀκόλουθον ταῖς τῶν ἀγίων φωναῖς ἐπιψηφίζεσθαι τὴν ἀλήθειαν, ψευδοεπήσουσι γὰρ ἠκιστα γε, τὸ τῆς ἀληθείας πλουτήσαντες πνεῦμα. 1.588 9Καὶ ἐπίστευσαν οἱ ἄνδρες Νινευὶ τῷ Θεῷ, καὶ ἐκήρυξαν νηστείαν, καὶ ἐνεδύσαντο σάκκους ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν.⁹ Ἐμφαντικός ὁ λόγος, πεπιστεύκασι γὰρ οἱ ἐκ Νινευί φησι, τουτέστιν, οἱ ἐκ πόλεως τῆς ἐφ' ἅπασιν ἀεὶ τοῖς ἀτόποις κατεγνωσμένης, ἐν ἧ πολὺς μὲν καὶ ἀναρίθμητος εἰδώλων ἔσμός, μυρία δὲ ὅσα τεμένη, καὶ ἐν σπουδῇ τὰ ἀπόρρητα. γοήτεια γὰρ καὶ ψευδομαντεῖαι τὰ παρ' αὐτοῖς τιμώμενα, καὶ σοφὸς ἦν ἄγαν ὁ περιέργον τοῖς ἄστροις τὸν ὀφθαλμὸν ἐνίεις, καὶ εἰς λῆξιν ἦκων εὐκλείας ὁ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀτόπων εὐκολός. ἀλλὰ πεπιστεύκασι τῷ Θεῷ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, τουτέστι, περιφανεῖς τε καὶ ἄσημοι, λαμπροὶ καὶ κατερρίμμενοι, καὶ οἱ ταῖς ἐκ πλούτου τρυφαῖς ἐπιχεόμενοι, καὶ οἱ τῷ τῆς πενίας ἄχθει καταμεθύοντες· μία δὲ ἦν ἅπασιν ἡ σπουδὴ τὸ τοῖς τοῦ Προφήτου καταπαίθεσθαι λόγοις. μέγα δὲ τὸ θαῦμα, καὶ πολὺς ἄγαν τῶν πεπιστευκότων ὁ ἔπαινος. ἔπονται γὰρ εὐθύς ἀμελλητὶ πρὸς τὸ ἄμεινον καλοῦντι λοιπὸν, καὶ τρυφερὸν τοῖς θείοις κηρύγμασιν ὑπέ- χουσι τὸν ἀυχένα, καὶ τοῦτο ἀλλογενοῦς καὶ ἐνὸς ἀνδρὸς, καὶ οὐ πάλαι διεγνωσμένου, καλοῦντος εἰς μετάγνωσιν. Ἄλλ' ὥδε μὲν τὰ Νινευιτῶν. ὁ δὲ γε ἀπόπληκτος Ἰσραὴλ ἀπειθεῖ τῷ νόμῳ· διαγελαῖ τὰ Μωυσέως, οὐδὲν ἠγεῖται τὰ προφητῶν. καὶ τί τοῦτο λέγω; γέγονε καὶ κυριοκτόνος, οὐδὲ αὐτῷ πειθόμενος τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ. οὐκοῦν ἐν ἀμείνοισιν ἦν τὰ Νινευιτῶν, καὶ τοῦτο δέδειχεν ἀληθὲς ὁ τῶν ὄλων Θεός, οὕτω που λέγων πρὸς τὸν μακά- ριον προφήτην Ἰεζεκιήλ "Υἱὲ ἀνθρώπου, βάδιζε, εἴσελθε "πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, οὐ πρὸς λαοὺς πολλοὺς "ἄλλοφώνους ἢ ἀλλογλώσσους, οὐδὲ στιβαροὺς τῇ γλώσσῃ "ὄντας, ὧν οὐκ ἀκούσῃ τοὺς λόγους αὐτῶν· καὶ εἰ πρὸς 1.589 "τοιούτους ἐξαπέστειλά σε, οὗτοι ἂν εἰσήκουσάν σου. ὁ δὲ "οἶκος Ἰσραὴλ οὐ μὴ θελήσωσιν ἀκοῦσαί σου, διότι οὐ "βούλονται εἰσακούειν μου, ὅτι πᾶς ὁ οἶκος Ἰσραὴλ φιλό- "νικοὶ εἰσι καὶ σκληροκάρδιοι." οἱ μὲν γὰρ ἀλλόγλωσσοι καὶ βαθύχειλοι καὶ σοβαροὶ τοὺς λόγους, τουτέστιν οἱ Νινευῖται, τετιμήκασι τὸ χρησιμώδημα, καὶ πρὸς τὸ χρῆναι μετανοεῖν κεχωρήκασιν ἀμελλητί· ὁ δὲ φιλόνικος Ἰσραὴλ οὐ τετίμηκεν, ὡς ἔφην, οὐδὲ αὐτὸν τὸν τοῦ νόμου καὶ προ- φητῶν Δεσπότην. 9Καὶ ἤγγισεν ὁ λόγος πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Νινευὶ, καὶ ἐξανέστη ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ περιείλετο τὴν στολὴν αὐτοῦ ἅφ' ἑαυτοῦ, καὶ περιεβάλετο σάκκον, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ σποδοῦ· καὶ ἐκηρύχθη καὶ ἐρρέθη ἐν τῇ Νινευὶ παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ λεγόντων Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα μὴ γευσάσθωσαν μὴθὲν, μὴδὲ νεμέσθωσαν καὶ ὕδωρ μὴ πιέτωσαν. καὶ περιεβάλοντο σάκκους οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη, καὶ ἀνεβόησαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενωῶς, καὶ ἀπέστρεψεν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτῶν λέ- γοντες Τίς οἶδεν εἰ μετανοήσει ὁ Θεός καὶ ἀποστρέψει ἐξ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα;⁹ Ἐπιτείνει σφόδρα τῆς εὐπειθείας τὸν ἔπαινον, καὶ κατα- θαυμάζει μειζόνως τὸ ἔτοιμον εἰς ὑπακοὴν τῶν κεκλημένων εἰς μετάγνωσιν. ἐπειδὴ γὰρ τῶν τοῦ Προφήτου ῥημάτων 1.590 κατήκοοι ἦσαν, καὶ αὐτὸς ὁ τῷ σκήπτρῳ τετιμημένος καὶ ταῖς ἀνωτάτω κατεστεμμένος εὐκλείαις ὑπεχώρει μὲν εὐθύς τῶν τῆς βασιλείας θρόνων, ἐρρώσθαι δὲ φράσας ταῖς αὐτῷ πρεπούσαις στολαῖς, καὶ ἀλουργίδα ἐκδὺς περιεβάλετο σάκ- κον, τουτέστιν ἐν πενθικοῖς ἦν σχήμασιν· ἐφιζήσας δὲ καὶ σποδῷ σύνθημα τοῖς

ἄλλοις ἐδίδου τὸ χρῆναι καὶ ἀσιτεῖν, καὶ ἀκαταλήκτοις λιταῖς ἐξημεροῦντας Θεὸν ἐξαιτεῖν τὸν ἔλεον. σοφοὶ δὲ λίαν οἱ Νινευῖται, συνεπιτηδεύοντες τῇ νηστεία καὶ τῆς φαυλότητος τὴν ἀποστροφὴν· μετανοίας γὰρ οὗτος ἂν εἴη καὶ μόνος ὁ ἀληθῆς καὶ ἀμώμητος τρόπος. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐν τούτοις εὐτεχνῆς οὐκ ἔχων ὁ Ἰσραήλ, ἀλογωτάτην ἔσθ' ὅτε καὶ βέβηλον ἐπεδείκνυτο τὴν νηστείαν, ἐκέλευε τῷ προφήτῃ Θεὸς εἰς ὕψος αἶροντα τὴν φωνὴν ἀπαγγέλλειν αὐτοῖς, ὅτι "οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξε-
"λεξάμην, λέγει Κύριος." καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν διαμήνυκεν αὐτὸς, ἐπενεγκὼν εὐθύς "Ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις "τῶν νηστειῶν ὑμῶν εὐρίσκετε τὰ θελήματα ὑμῶν, καὶ "πάντας τοὺς ὑποχειρίους ὑπονύσσετε· εἰς κρίσεις καὶ "μάχας νηστεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. ἵνα τί "μοι νηστεύετε ὡς σήμερον ἀκουσθῆναι ἐν κραυγῇ τὴν "φωνὴν ὑμῶν; οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην καὶ "ἡμέραν ταπεινοῦν ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ." οὐκοῦν ἀμείνους οἱ Νινευῖται, καθαρὰν καὶ ἄμωμον ἐπιτελοῦντες Θεῷ τὴν νηστείαν. μεμαρτύρηκε γὰρ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν ὅτι ἀπέστρεψεν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτῶν. εἴσω δὲ λόγου καὶ φρενὸς τὸ δρώμενον ἦν. πεπιστεύκασι γὰρ ὅτι μετανοήσῃ Θεὸς καὶ ἀποστρέψῃ τὰ ἐξ ὀργῆς. τὸ δὲ μετανοήσῃ φησὶ ἀντὶ τοῦ μεταβουλεύσεται, κἂν ἴδη μεταφοιτήσαντας ἐκ 1.591 φαυλότητος εἰς τὸ ἀγαθόν, μετοιχῆσεται καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ὅτι μάλιστα φιλαιτάτην αὐτῷ γαλήνην καὶ φιλανθρωπίαν. ἔστι μὲν γὰρ ἀγαθὸς τῇ φύσει. πλήν ἐπάγει τοῖς πλημμελοῦσι τὰς δίκας, καὶ τοῖς ἀκαθέκτως ἀπονενευκόσι πρὸς τὸ ἐξήνιον, οἷά τινα χαλινὸν ἀνακόπτοντα γενικῶς καὶ μετατιθέντα πρὸς εὐπείθειαν ἐπιφέρει τὰ ἐξ ὀργῆς. ἄθρει δὲ ὅπως οἱ μὲν Νινευῖταί φασιν τίς οἶδεν εἰ μετανοήσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἀποστρέψῃ ἐξ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα· ὁ δὲ γε σοφὸς Ἰσραήλ, ὁ νόμῳ πεπαιδευμένος ὅτι χρηστὸς καὶ ἡμερος ὁ Δεσπότης, οὐκ ἀνέχεται οὕτω νοεῖν. ἔφασκον γὰρ ἀμαθαίνοντες "Αἱ πλάναι ἡμῶν καὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν "ἐφ' ἡμῖν εἰσι, καὶ ἐν αὐταῖς ἡμεῖς τηκόμεθα, καὶ πῶς ζησόμεθα;" ἀλλ' ἤκουον Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Ἀποστροφῇ ἀποστρέψατε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑμῶν τῆς πονηρᾶς, "καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκετε οἶκος Ἰσραήλ;" ὁ δὲ δὴ δεδράκασι Νινευῖται, ταῖς εἰς τὰ ἀμείνω μεταδρομαῖς τὴν ἐπληρωμένην αὐτοῖς ἐκδυσωποῦντες ὀργὴν, πλήν προσέταττον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ κτήνη συγκαταλύνεσθαι, τροφῆς καὶ ποτῶν ἀποστερούμενα, καὶ οἶον πενθεῖν κατηναγκασμένα. καὶ τὸ χρῆμά ἐστιν ὑπερβολικόν, οὐχ ὡς ἀναγκαίως γεγονὸς, ἢ Θεοῦ ζητοῦντος παρὰ τῶν κτηνῶν τὸν πόνον. ἐπεσημῆματο δὲ καὶ τοῦτο τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, τῆς τῶν Νινευιτῶν μετανοίας, ὡς ἔφην, ἐμφανίζον τὴν ὑπερβολὴν. οἶδα μὲν οὖν ὅτι κατερυθριῶσί τινες ἐπὶ τῷδε, καὶ φασι κτήνη χρῆναι νοεῖσθαι τοὺς ἐν ἀνθρώποις ἀλογωτάτους. καὶ ἀληθῆς ὁ λόγος, καὶ εὖ ἂν ἔχοι κατὰ καιροὺς, εἰ τῆδε νοοῖτο παρὰ τινων. ἀλλ' εἴς γε τῶν προκειμένων τὸν νοῦν ἀρμόσειεν ἂν ἐκεῖνό που τάχα, τὸ τῆς μετανοίας φημὶ κατασημαίνεσθαι 1.592 τὴν ὑπερβολὴν διὰ τοῦ καὶ αὐτῶν καθορίζεσθαι τῶν κτηνῶν τὸν πόνον. 9Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν· καὶ μετενόησεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ κακίᾳ ἣν ἐλάλησε τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησεν.9 Ταχὺς εἰς ἔλεον ὁ Δεσπότης καὶ σώζει μεταγινώσκοντας. ἀπαλλάττει παραχρῆμα τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων, καὶ καταληγούσης τῆς παρ' αὐτοῖς ἀμαρτίας, ἀνίησι καὶ αὐτὸς τὴν ὀργὴν, καὶ μεταβουλεύεται τὰ χρηστά. ἐπειδὴ δὲ μεταθεμένους ὀρᾷ πρὸς τὸ ἀγαθόν, μεταφοιτᾷ πρὸς τὸ ἡμέρον, καὶ ἀναβάλλεται τὴν καταστροφὴν, καὶ φειδοῦς ἀξιοῖ. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθῆς ὅταν λέγῃ "Καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκετε οἶκος Ἰσραήλ; λέγει Κύριος· διότι οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀποθνήσκοντος, λέγει Ἄδωναὶ Κύριος, ὡς τὸ ἀποστρέψαι "αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ζῆν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ." κακίαν δὲ ὅταν λέγῃ, μὴ φαυλότητα νόει, τὴν κακωτικὴν δὲ μᾶλλον ὀργὴν. οὐ γὰρ ἐστὶ τῶν

κακῶν ἐργάτης ὁ φιλάρετος ἡμῶν Θεός. 9Καὶ ἐλυπήθη Ἰωνᾶς λύπην μεγάλην, καὶ συνεχύθη· καὶ προσηύ- ξατο πρὸς Κύριον καὶ εἶπεν Ἦ Κύριε, οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι μου, ἔτι ὄντος μου ἐν τῇ γῆ μου; διὰ τοῦτο προέφθασα τοῦ φυγεῖν εἰς Θαρσεῖς, διότι ἔγνων ὅτι σὺ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις. καὶ νῦν, Δέσποτα κύριε, λάβε τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι καλὸν τὸ ἀποθανεῖν με ἢ ζῆν.9 1.593 Θεοῦ κατοικτεῖραντος τοὺς ταῖς μεταγνώσεσιν ἀποκρου- μένους τὰ ἐξ ὀργῆς, καὶ εἰς πέρας ἤδη τὸ ὠρισμένον ἐν- ηνεγμένου τοῦ καιροῦ, μεθ' ὃν ἦν εἰκὸς συμβῆσθαι τὸ προηγγελμένον, εἶτα γεγονότος τῶν προσδοκωμένων οὐδενός, λελύπηται λίαν ὁ μακάριος Ἰωνᾶς, καὶ οὐχ ὅτι διέδρα τὸν ὄλεθρον ἢ πόλιν· πονηροῦ γὰρ τοῦτο καὶ βασκάνου, καὶ ἀγιοπρεπῆς οὐδαμῶς· ἀλλ' ὅτι ψευδοεπῆς εἶναι τις καὶ βω- μολόχος ἐδόκει, καὶ μάτην αὐτοὺς τεθορυβηκώς, καὶ τὰ ἀπὸ γνώμης λαλῶν, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως τὰ ἀπὸ στόματος Κυρίου, κατὰ τὸ γεγραμμένον. οἶονται γεμῆν ἕτεροὶ τινες λελυπῆσθαι τὸν Προφήτην ἐφ' ἑτέροις τισὶ καὶ ἀπορρήτοις ἐννοίαις. ἐπειδὴ γὰρ ἔγνω, φασὶν, ὅτι κεκλημένης τῆς ἐξ ἔθνῶν ἀγέλης, ἀπολισθήσει πάντως τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος ὁ Ἰσραὴλ, ὡς ἦκοντος ἤδη πρὸς πέρας τοῦ τοιοῦδε καιροῦ, κατηφῆς ἦν ἄγαν, καὶ μονονουχὶ τοῖς ἐξ αἵματος ἐπιστυ- γνάζει διολωλόσιν. ἀλλ' ἐξίστησιν αὐτὸς τοῦ τότε νοεῖν, ἐναργέστατα λέγων, ὡς ἀπέδρα μὲν εἰς Θαρσεῖς· ἦλω δὲ κατοκνήσας τὴν ἀποστολήν, διάτοι τὸ εἰδέναι σαφῶς, ὅτι χρηστὸς καὶ οἰκτίρμων ἐστὶν ὁ Δεσπότης, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις. ἐπειδὴ γὰρ ἦσθα τοιοῦτος, φησὶ, πῶς ἐκέλευες διακηρύξει αὐτοῖς μάτην τὴν καταστροφὴν; καὶ μικροψυχεῖ μὲν ὡς ἄνθρωπος, τούτοις ἑαυτὸν χρῆσασθαι τοῖς λόγοις καὶ ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων διαβεβαιούμενος γῆ, ἐκτεθνάναι δὲ ἤδη παρακαλεῖ, καὶ μονονουχὶ τῆς οἰκονομίας οὐ μετρίαν τινὰ ποιεῖται τὴν καταβοήν. ἐπισφαλὲς δὲ τὸ χρῆμα καὶ φρενὸς ἀγίας οὐκ ἄξιον. εἰ γὰρ τοῖς τῶν σωμάτων ἰατροῖς ἐπιτι- μήσειεν ἂν οὐδεὶς, εἴ γε νοῦν ἔχοι, τὰ τοῖς τραύμασι χρειω- δέστερα μεταπλάττουσι φάρμακα, πῶς ἂν τις εἰκότως 1.594 καταβοήσειε τοῦ πάντα εἰδότης Θεοῦ, καὶ ταῖς ἡμετέροις διανοίαις τὴν αἰεὶ πρέπουσαν καὶ χρειωδεστάτην ἀληθῶς ἐπινοοῦντος ἄκεσιν; ἰατρὸς γὰρ ἐστὶ πνευμάτων, καὶ ποτὲ μὲν τοῖς πόνοις, ποτὲ δὲ αὐ τοῖς ἐξ ἡμερότητος ἀγαθοῖς τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν κατευνάζων τὴν ἀγριότητα. 9Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ἰωνᾶν Εἰ σφόδρα λελύπησαι σὺ; καὶ ἐξῆλθεν Ἰωνᾶς ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐκάθισεν ἀπέναντι τῆς πόλεως, καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἐκεῖ σκηνὴν, καὶ ἐκάθητο ὑπο- κάτω αὐτῆς ἐν σκιᾷ, ἕως οὗ ἀπίδη τί ἔσται τῇ πόλει.9 Οὐκ ἔα ταῖς ἀκηδῖαις καταπνίγεσθαι τοῦ Προφήτου τὸν νοῦν, ἀναρρώννυσι δὲ ὡσπερ ἠσθενηκότα, καὶ χρηστῶς μὲν λίαν, πλὴν ὅτι λελύπητο, κατατιτᾶται χρησίμως. ὑπεμφήνειε γὰρ ἂν ἕτερον οἶμαί τι παντελῶς οὐδὲν τὸ ἀναπυθάνεσθαι τε καὶ λέγειν Εἰ σφόδρα λελύπηται· μονονουχὶ δὲ καὶ ἐπι- πλήττει λελυπημένῳ καὶ τῶν θείων κριμάτων οὐ συνιέντι τὸν σκοπὸν. ἡμερῶν δὲ ἤδη διαγενομένων, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, μεθ' ἃς ἦν εἰκὸς ἀποπερανθήσεσθαι τὰ διηγγελμένα, εἶτα τῆς ὀργῆς ἀπρακτούσης ἔτι, συνίησι μὲν ὅτι κατηλέησε Θεός, πλὴν οὐκ εἰσάπαν ἕξω βέβηκε τῆς ἐλπίδος· οἶεται δὲ, ὅτι δέδοται μὲν αὐτοῖς ἀνάβλησις τοῦ κακοῦ μετανοεῖν ἡρημένοις, πλὴν ἔσται τι πάντως τῶν ἐξ ὀργῆς, οὐκ ἰσοπαλεῖς τοῖς πταισίμασι τοὺς ἐπὶ ταῖς μεταγνώσεσι πόνους ἐπιδεδειχόσι. τί γὰρ ὠνήσειε τριήμερος ἰδρῶς τοὺς ἀτόπῳ παντὶ κατα- κεχασμένους πράγματι, καὶ ταῖς οὕτω δειναῖς πλημμελείαις ἐνισχημένους; ταῦτα καθ' ἑαυτὸν κατὰ γε τὸ εἰκὸς διενθυ- μούμενος, τοῦ μὲν ἄστεος ἀπεφοίτα, περιμένει δὲ τοῦ ἰδεῖν 1.595 τί ἔσται αὐτοῖς· προσεδόκα γὰρ ἢ πεσεῖσθαι τυχὸν κατα- δονουμένην, ἢ κατεμπρησθήσεσθαι πυρὶ, καθὰ καὶ τὰ Σόδομα. σχεδιάζεται δὲ οἶκος αὐτῷ, καὶ σκηνὴ τὸ δρῶ- μενον ἦν. 9Καὶ προσέταξεν Κύριος ὁ Θεὸς κολοκύνθη, καὶ ἀνέβη ὑπὲρ κε- φαλῆς τοῦ Ἰωνᾶ, τοῦ εἶναι εἰς σκιάν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τοῦ σκιάζειν αὐτῷ ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτοῦ· καὶ ἐχάρη Ἰωνᾶς ἐπὶ τῇ κολοκύνθη

χαρὰν μεγάλην.⁹ Προσάττει δὴ πάλιν τῇ κολοκύνθῃ Θεὸς, καθὰ καὶ τῷ κῆτει, κατανεύσας δηλονότι καὶ θελήσας μόνον. ἀνίσχει δὲ παραχρῆμα καλή τε καὶ εὐανθῆς, καὶ ὄλην εὐθύς κατέρβ- ρεψε τὴν σκηνήν, καὶ οἶον ἀλείφει πρὸς εὐθυμίαν εὖ μάλα κατασκιάζουσα. χαίρει δὲ λίαν ὁ Προφήτης ἐπ' αὐτῇ, καὶ γέγηθεν ἀληθῶς ὡς ἐπὶ μεγάλῳ τινὶ καὶ ἀξιολήπτῳ πράγ- ματι. ἄθρει δὴ οὖν κάντεϋθεν τῆς ἐνούσης αὐτῷ διανοίας τὴν εἰς ἀπλότητα ῥοπήν. ἐλυπήθη μὲν γὰρ λύπην μεγάλην, ὅτι μὴ ἐκβέβηκεν εἰς πέρας αὐτῷ τὰ τῆς προφητείας· ἐχάρη δὲ αὖ χαρὰν μεγάλην ἐπὶ λαχάνῳ καὶ πόα. Εὐκόλος δὲ λίαν ὁ ἄκακος νοῦς πρὸς τε λύπας καὶ θυμη- δίας, ὄψει δὲ ἀτρεκῆ τὸν λόγον, τοῖς τῶν νηπίων ἤθεσιν ἐνορῶν, ἃ καταλγύνεται μὲν ἐπ' οὐδενὶ πολλάκις, καὶ κλαίει λίαν ἐπὶ μικροῖς· γέγηθε δὲ αὖ, καὶ ἄθροαν ποιεῖται τὴν ἐκ τοῦ λυπεῖσθαι πρὸς τὸ χαίρειν μεταστάσιν, ἐπὶ μικρῷ δὴ πάλιν ἔσθ' ὅτε καταθελγόμενα. ὄνπερ γὰρ τρόπον ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασι τὰ μὴ λίαν εὐρωστεῖν εἰωθότα πίπτει ῥαδίως, προσωθοῦντος τινὸς, κὰν εἰ μὴ τοῦτο δρῶν νεανικῶς, 1.596 τρυφεροτέρῳ δὲ ὡσπερ ἄπτηται χειρί· οὕτω καὶ νοῦς ὁ ἀπάνουργος, εὐκόλος εἰς ἀποφορὰν τὴν ἐφ' ὄτουοῦν τῶν κατατέρπειν αὐτὸν ἢ καὶ λυπεῖν πεφυκότων. 9Καὶ προσέταξεν Κύριος σκώληκι ἐωθινή τῇ ἐπαύριον, καὶ ἐπάταξε τὴν κολόκυνθαν καὶ ἀπεξηράνθη. καὶ ἐγένετο "ἅμα τῷ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον καὶ προσέταξε Κύριος ὁ Θεὸς πνεύματι καύσωνος συγκαίοντι, καὶ ἐπάταξεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰωνᾶ. καὶ ὠλιγοψύχησε καὶ ἀπελέγετο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εἶπε Καλὸν μοι τὸ ἀποθανεῖν ἢ ζῆν με.⁹ Σκώληκα μὲν ἐωθινήν ὀνομάζει τὴν κάμψη, διάτοι τὸ ἐκ δρόσου τῆς ὑπὸ τὴν ἔω πιπτούσης τὰς τῆς γενέσεως ἔχειν ἀρχάς. προσάττει γεμὴν αὐτῇ καὶ μέντοι καὶ τῷ καύσωνι Θεὸς ὡς ἂν νοοῖτο προστεταχῶς καὶ αὐτῇ τῇ κολοκύνθῃ καὶ τῷ κῆτει, καθάπερ ἤδη προείπομεν. καὶ ἡ μὲν ἀδοκῆτως ἀυαίνεται· πλήττει δὲ ὁ καύσων σφόδρα, καὶ θερμὸν ἐνίησιν ἀλύοντι σέλας, σκιᾶς δὲ ἔρημον εὐρών, ὅθεν αὐτῷ μάλιστα τὰ τῆς δυσθυμίας ἐπετείνετο. καθῆκτο δὲ ἤδη πρὸς τοῦτο μικροψυχίας, ὡς καὶ αὐτὸν πολυεύκτονον ποιεῖσθαι τὸν θά- νατον. 9Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ἰωνᾶν Εἰ σφόδρα λελύπησαι σὺ ἐπὶ τῇ κολοκύνθῃ; καὶ εἶπε Σφόδρα λελύπημαι ἐγὼ ἕως θανάτου.⁹ Ἄθρει δὴ πάλιν τὸν τῶν ὄλων Θεὸν ἐξ ἀμετρήτου φιλαν- θρωπίας ταῖς ἀκάκοις μάλιστα τῶν ἁγίων ψυχαῖς μονονουχὶ προσαθύροντα, καὶ ταῖς τῶν πατέρων φιλοστοργίαις παρα- 1.597 χωροῦντα μηδέν. κατασκιάζει μὲν γὰρ ἡ κολόκυνθα, καὶ ἐπιγάννυται λίαν ὁ Προφήτης αὐτῇ· ἐπιβουλεύει δὲ μετὰ τοῦτο οἰκονομικῶς ἡ κάμψη, πλήττει δὲ καὶ ὁ καύσων χρειωδεστάτην αὐτῷ καὶ ἀναγκαίαν εἰς ὄνησιν ἀποφαίνων τὴν σκιάν, ἵνα δὴ μᾶλλον ἀλγύνοιο τῶν ἀρίστων ἐστερη- μένος· εἶτα ἐπὶ σμικρῷ λυπούμενος, καὶ τοῦτο δεινῶς, τῇ κολοκύνθῃ λέγω, μηκέτι τὴν θείαν αἰτιῶτο φιλανθρωπίαν, εἰ φειδῶ τε καὶ ἡμερότητα διανέμειν ἔλοιτο ταῖς τῶν πόλεων περιφανεστάταις, καὶ ἀναριθμήτῳ πληθυί τῶν ἐνοικούντων μεμεστωμέναις. ἐρωτᾷ δὴ οὖν εὐτεχνῶς Εἰ σφόδρα λελύπη- ται, καὶ τοῦτο ἐπὶ λαχάνῳ. ὁ δὲ ὁμολογεῖ, καὶ τὸ χρεῖμα λοιπὸν ἀπολογίας ἦν τρόπος τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ. 9Καὶ εἶπε Κύριος Σὺ ἐφείσω ὑπὲρ τῆς κολοκύνθης, ὑπὲρ ἧς οὐκ ἔκακοπάθησας εἰς αὐτήν, καὶ οὐκ ἐξέθρεψας αὐτήν, ἢ ὑπὸ νύκτα ἐγενήθη καὶ ὑπὸ νύκτα ἀπώλετο· ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι ὑπὲρ Νινευὶ τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἐν ἧ κατοικοῦσιν πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιὰν αὐτῶν ἢ ἀριστερὰν αὐτῶν, καὶ κτήνη πολλά.⁹ Ὡ τῆς ἀσυγκρίτου καὶ ὑπὲρ νοῦν ἡμερότητος. ποῖος ἂν ἡμῖν ἐξαρκέσειε λόγος εἰς ὑμνολογίαν; ἢ ποῖον ἀνοιγνύντες στόμα τὰς χαριστηρίους ὡδὰς ἀναθήσομεν τῷ φιλοικτίρμονι καὶ ἀγαθῷ; μακρύνει γὰρ ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ καθὼς οἰκτεῖρει πατὴρ υἱοῦς, ὠκτεῖρησε Κύριος τοὺς φοβου- μένους αὐτὸν, ὅτι αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν. θεὰ γὰρ ὅπως οὐκ ἐν καιρῷ λυπούμενον, οὐδὲ ἐφ' οἷς ἦν εἰκὸς, ἀπο- φαίνει τὸν Ἰωνᾶν, καίτοι δέον ἁγιοπρεπῶς κατακροτεῖν καὶ εὐφημεῖν ὡς

ἀγαθὸν τὸν Δεσπότην. εἰ γὰρ σὺ, φησὶν, 1.598 ἐπεστύγνασας, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς ἐσχάτην κατακομίζη λύπην, ὅτι σοι μεμάρανται τὸ τῆς κολοκύνθης φυτὸν, ὃ ὑπὸ νύκτα μίαν ἀνέφου, διόλωλε δὲ ὡσαύτως, πῶς ἂν αὐτὸς ἀλογήσαιμι πολυανδρούσης πόλεως, ἐν ἧ ἡ πλείους εἰσὶν ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων, οὐκ ἔχόντων ἀπὸ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ἡλικίας τὸ διειδέναι δύνασθαι ποία μὲν αὐτοῖς ἡ δεξιὰ, ποία δὲ ἡ εὐώνυμος; ἀδιάκριτα γὰρ πως παρὰ τοῖς ἔτι νηπίοις καὶ ταῦτα, οἷς ἦν ἀκόλουθον καὶ πρό γε τῶν ἄλλων χαρίσασθαι τὴν φιλανθρωπίαν, ἡμαρτηκόσι μηδέν· τὸ γὰρ οὕτω τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας εἶδος, ποίοις ἂν ἐνέχοιτο πλημμελήμασι; εἰ δὲ ὀνομάζει καὶ κτήνη καὶ φειδοῦς ἄξιόι, φιλαγάθως καὶ τοῦτο. εἰ γὰρ "δίκαιος οἰκτεῖρει ψυχὰς κτηνῶν "αὐτοῦ," ἔστι δὲ αὐτῷ πρὸς ἐπαίνου καὶ τοῦτο, τί τὸ παράδοξον, εἰ καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ὄλων Δημιουργὸς φειδῶ τε καὶ οἰκτιρμούς ἀπονέμει καὶ τούτοις; Οὕτω δὴ πάντας διέσωσεν ὁ Χριστὸς, δούς ἑαυτὸν ἀτίλυτρον ὑπὲρ μικροῦ καὶ μεγάλου, σοφοῦ καὶ ἀσόφου, πλουσίου καὶ πένητος, Ἰουδαίου καὶ Ἑλληνοῦ, ᾧ καὶ λέγοιτ' ἂν εἰκότως "Ἀνθρώπους καὶ κτήνη σώσεις Κύριε, ὡς ἐπλήθυνου σου ὁ Θεός· οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν σκέπη τῶν πτερύγων σου ἔλπιουσιν," αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΙΩΝΑ. ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΜΙΧΑΙΑΝ. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Εἰς μὲν ἅπασιν καὶ θεοφιλῆς τοῖς ἀγίοις προφήταις ὁ σκοπὸς, τὸ ἀναπεῖσαι τὸν Ἰσραὴλ ἀποφοιτῆσαι νεανικῶς τοῦ πλανᾶσθαι θέλειν, ἀνθελέσθαι δὲ μᾶλλον τὸ δουλεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης αὐχίμασιν ἐναβρύνεσθαι, τὴν ἐπὶ τοῖς ἀτόποις κατάρρησιν ριπτοῦντας ὡς ἀπωτάτω. πολλοὶ δὲ γεγόνασι καὶ καθεζῆς, προδιαμαρτυρομένου τρόπον τινὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ πλείστων ὄσων στομάτων προαναφωνοῦντος ἐναργῶς, ὡς εἰ μὴ ἔλοιτο βιοῦν ὀρθῶς, μήτε μὴν ποιοῖντο περὶ πολλοῦ τὴν εἰς τὰ ἀμείνω λοιπὸν ἐπιτηδεύειν ἀναδρομὴν, αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν ὀριοῦσι τὰς δίκας, καὶ αὐτόκλητον ἀνατλάντες ὄλεθρον, τὰς τοῦ 1.600 παθεῖν αἰτίας ταῖς ἰδίαις ἀνάψουσι γνώμας. εἰ δὲ δὴ τῶν αὐτῶν ἔχονται διηγημάτων τῶν ἀγίων προφητῶν οἱ λόγοι, αἰτιάσθω μηδεὶς, ταυτολογίαν ἐπιφημιζῶν αὐτοῖς, ἀναλογιζέσθω δὲ μᾶλλον ἐκεῖνο σαφῶς· οὐδένα γὰρ ἐχρῆν ὀφθῆναι καιρὸν, καθ' ὃν οὐκ ἦσαν οἱ ἐπανορθοῦν ἰσχύοντες τοὺς ἡμαρτηκότας. καὶ ὡσπερ οὐκ ἂν αἰτιάσαιτό τις, εἴ γε νοῦν ἔχοι, τὸ κατὰ πάντα καιρὸν ὑπάρχειν ἰατροὺς, τοὺς τὰ αὐτὰ τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν ταῖς αὐτοῖς πρεπούσαις ἐπικουρίαις ἀνασειράζοντας, οὕτως οὐκ ἂν, οἶμαί, τις εὐλόγως ἐπιτιμήσειε τοῖς ἀγίοις προφήταις, εἰ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἰόντες φαίνονται πραγμάτων τε καὶ λόγων. εἰς γὰρ ἦν Κύριος ὁ πᾶσι λαλῶν, καὶ τοῖς πλανωμένοις ἀναδεικνὺς κατὰ πάντα καιρὸν τοὺς ἀποκομίζειν εἰδότας εἰς εὐθεΐαν ὡσπερ ὁδόν. προαγορεύουσι γὰρ ἅπαντες τοὺς πολέμους, τὰς αἰχμαλωσίας, τὴν τῶν πόλεων ἐρήμωσιν, τοὺς πόνους, τὰ πένθη, τοὺς ἐπὶ τοῖς τεθνεῶσιν ὀδυρμούς, τὰς τῶν παραλελημμένων ταλαιπωρίας, τὴν τῶν πορθούντων ὠμότητα· καὶ ἀπαξαπλῶς διὰ πάσης αὐτοῖς ἀγριότητος κεχωρηκότα τὰ διηγήματα κατίδοι τις ἂν, διὰ γε τὸ τοῖς πλανωμένοις εἰς ὄνησιν ἀναγκαῖον. ἀνακόπτεται γὰρ ἔσθ' ὅτε τοῖς δείμασι καὶ τὸ ἀσχέτως ἐκνευκὸς εἰς ἀπόστασίν τε καὶ ἁμαρτίαν. Προφητεύει τοίνυν καὶ ὁ μακάριος Μιχαίας ἐν καιροῖς βασιλείας τοῦ τε Ἰωάθαμ καὶ Ἀχάζ καὶ Ἐζεκίου. καὶ βασιλεύοντος μὲν Ἰωάθαμ κατεστρατεύετο τῆς Ἱερουσαλήμ ὁ τοῦ Ῥομελίου Φακεεῖ, καὶ Ῥαασῶν βασιλεὺς Συρίας· 1.601 τεθνεῶτος δὲ διαδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀχαζ, ὃς καὶ παρατείνοντος

τοῦ πολέμου κατεμισθοῦτο χρήμασι τὸν Ἀσσύριον, ἐπαμῦναί τε οἱ παρεκάλει, ταῖς τῶν ἐπιόντων δυνάμεσιν ἀντεξάγειν οὐκ ἔχοντι· ὃς καὶ παρελθὼν εἶλε μὲν τὴν Δαμασκὸν, ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὸν Ῥαασῶν. εἶτα κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ βασιλευόντων ἐν τῇ Σαμαρείᾳ Ἱεροβοάμ τε τοῦ Ἰωᾶς, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀζαρίου, καὶ τρίτου δὲ Μα-ναεὶμ, ἀνέβη Φουλά βασιλεὺς Ἀσσυρίων, ὃς καὶ πολλοῖς μόλις χρήμασιν ὑποπεισθεὶς, εἰς τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀνεκομί- ζετο. μετὰ δέ γε τὸν Φουλά κατεστράτευε τῆς Ἰουδαίων γῆς Θεγλαφαλάσαρ ὁ Ἀσσύριος, καὶ πλείστας μὲν ὄσας τῆς Σαμαρείας ἀνέστησε πόλεις· προσετίθει δὲ αὐταῖς καὶ πᾶσαν τὴν Γαλιλαίαν ἕως Νεφθαλεὶμ. εἴρηται μὲν οὖν ταυτὶ δὴ λεπτῶς, ὅτε τὴν ἐπὶ τῷ μακαρίῳ προφήτῃ Ὡσηὲ συνετίθεμεν ἐξήγησιν, ὑπεμνήσαμεν δὲ καὶ νῦν ἀναγκαίως διὰ τὸ τεθεῖσθαι τοὺς χρόνους καὶ τῆς τοῦ Μιχαίου προφη- τείας. ἔδει γὰρ ἔδει τὸν φιλακροάμονα καὶ φιλομαθῆ μὴ ἀγνοῆσαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὠνομάσθησαν οἱ τῆς Ἱερου- σαλήμ βεβασιλευκότες, Ἰωάθαμ φημὶ καὶ Ἄχαζ. παρα-τείνει δὲ τῆς προφητείας ὁ χρόνος καὶ μέχρι τῆς Ἐζεκίου βασιλείας, ἐφ' οὗ πάλιν ὁ Σεναχηρείμ Ἀσσυρίων καὶ οὗτος βασιλεὺς· εἶλε κατὰ κράτος τὴν Σαμαρειτῶν, κατεδήωσε δὲ καὶ τὰς πόλεις τῶν Φυλιστιεῖμ, τουτέστι τὰς Παλαιστηνῶν. εἶτα τὴν Λάχισ ἐλὼν· πόλις δὲ αὕτη τῆς Ἰούδα βασιλείας· 1.602 ἐκεῖθεν πέμπει Ῥαψάκην πολιορκήσοντα τὴν Ἱερουσαλήμ, ὃς καὶ τῆς ἀλαζονείας καὶ τῆς κατὰ Θεοῦ γλωσσαλγίας ἐξαιτεῖται δίκας, ἀποθανουσῶν ἐν μιᾷ νυκτὶ τῆς τῶν Ἀσσυ- ρίων στρατιᾶς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδων. γέγονε τοίνυν, φησὶν, ὁ λόγος Κυρίου πρὸς Μιχαίαν τὸν τοῦ Μωραθὶ. 9 Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Μιχαίαν τὸν τοῦ Μωραθὶ, ἐν ἡμέραις Ἰωάθαμ καὶ Ἄχαζ καὶ Ἐζεκίου βασιλέων Ἰούδα.9 Χρὴ εἰδέναι πάλιν, ὡς Ἑβραῖοι γεγράφασιν ἀντὶ τοῦ Μωραθὶ τὸν Μωραθίτην, ἵνα μὴ ὡς ἐκ πατρὸς, ἀλλ' ὡς ἐκ τόπου σημαίνεται. φασὶ γὰρ εἶναι τὴν Μωραθὶ κώμην ἢτοι πολίχνην τῆς Ἰουδαίων γενέσθαι χώρας. συμφέρονται δὲ τῇ ἐκδόσει καὶ οἱ ἕτεροι τῶν ἐρμηνευτῶν. οὐκοῦν εἴη ἂν οὐχὶ τοῦ Προφήτου πατὴρ ὁ Μωραθί· σημαίνεται δὲ, ὡς ἔφην, ἐκ τόπου μάλλον καὶ Μωραθίτης. τίνες δὲ ἄρα λοι- πὸν οἱ πρὸς αὐτὸν γεγονότες λόγοι, περιαιθρεῖν ἀναγκαῖον. 9 Περὶ ὧν εἶδεν περὶ Σαμαρείας καὶ Ἱερουσαλήμ.9 Τεθέαται γὰρ ὡς ἐν ὁράσει τὰ ἐσόμενα, καὶ τῶν ὅσον οὐδέπω παρεσομένων ἢ καὶ ἐπὶ θύραις ὄντων κακῶν, οὐχὶ μόνην ἐλὼν τὴν γνῶσιν, ἀλλ' ὅσον ἦκεν εἰς ὄψιν, τὴν ὡς 1.603 ἐν ὁράματι λέγω, δεδιὼς τὴν ἔκβασιν, ἀναγκαίως ποιεῖται τοὺς λόγους περὶ τε τῆς Σαμαρείας καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ. 9 Ἀκούσατε λαοὶ πάντες λόγους, καὶ προσεχέτω ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῇ, καὶ ἔσται Κύριος ὁ Θεὸς ἐν ὑμῖν εἰς μαρτύριον, Κύριος ἐξ οἴκου ἀγίου αὐτοῦ.9 Ἐτοιμάζεσθαι κελεύει πρὸς τὸ εὐήνιον, καὶ μονονουχὶ κατακλίνοντας τὸ ὠτίον συνιέναι λεπτῶς τῶν θείων λογίων τὴν δύναμιν. ὅτι δὲ οὐκ ἀπὸ γνώμης ἤγουν θελημάτων ἀνθρωπίνων ἢ ἀφήγησις, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ τοῦ τῶν ὄλων κρατοῦντος Θεοῦ πληροφορεῖ προστιθεὶς, ὅτι ἔσται Κύριος ἐν ὑμῖν εἰς μαρτύριον. μονονουχὶ γὰρ φησι Κἂν αὐτὸς ἐγὼ Μιχαίας ποιῶμαι τοὺς λόγους, κἂν εἰ μεσιτεύοιμι τυχὸν ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὑμῖν ὁ τῶν ὄλων διαμαρτύρεται Θεὸς, καὶ δεσποτικοῖς θεσπίσμασι τὴν ἑμαυτοῦ δανείζω φωνήν. ἔσται τοίνυν ὑμῖν εἰς μαρτύριον ἐκεῖνος αὐτὸς, ᾧ τὸν δια- βόητον τουτονὶ καὶ περιφανῆ ναὸν ἐστήσατε, ᾧ τὸ θεῖον ἴδρυται πρὸς ὑμῶν θυσιαστήριον, ᾧ τὸ σέβας ἀνάπτειν πεπαίδευσθε διὰ νόμου· ὃς ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου λελάληκεν ἀεὶ πρὸς προφήτας ἀγίους, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τῷ μα- καρίῳ Μωυσεῖ, τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην σκηνὴν ἐγηγερκότη κατὰ τὴν ἔρημον. ἐλάλει γὰρ ἄνωθεν τοῦ ἰλαστηρίου, καὶ ἦ φησὶ τὸ γράμμα τὸ ἱερόν "Μωυσῆς ἐλάλει, ὁ δὲ Θεὸς ἀπεκρίνατο 1.604 "αὐτῷ φωνῆ." καὶ νῦν ὑμᾶς διαμαρτύρεται, φησὶν, ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. οὐκοῦν ἀκούετε μὲν λαοὶ, προσεχέτω δὲ καὶ ἡ γῆ. τούτῳ παραπλήσιον τὸ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Ἄκουε "οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησε." κατοικεῖ μὲν οὖν ὁ Ὑψιστος οὐκ ἔν γε τοῖς ἐκ

λίθων ναοῖς ἢ χειρο- ποιήτοις τεμένεσιν. ἐπειδὴ δὲ εἰς δόξαν Θεοῦ τοὺς ἁγίους οἴκους ἐγγεῖρθαι φαμέν, ταύτητοι καὶ κατοικεῖν ἐν αὐτοῖς οὐκ ἀπαξιοῦν πεπιστεύκαμεν τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, καίτοι πληροῦντα τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ κατωτέρω. Ἐφαρμόσαι δ' ἂν τις εἰκότως καὶ ταῦτα Χριστῷ καλοῦντι πρὸς σωτηρίαν οὐχὶ μόνους λαοὺς, οἱ καὶ ἐξ αἵματος ἦσαν Ἀβραάμ, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν σύμπασαν γῆν. διεμαρτύρατο γὰρ ὡσπερ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ λέγων "Ἀκούσατε ταῦτα "πάντα τὰ ἔθνη, ἐνωτίσασθε πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν "οἰκουμένην." ὅτι δὲ ὡς ἐξ οἴκου τοῦ ἰδίου καὶ φιλαϊτάτου λίαν αὐτῷ καταπεφοίτηκεν ὡς ἡμᾶς ἐξ οὐρανοῦ ὁ Λόγος, πῶς ἐστὶν ἀμφιβαλεῖν; ἄτοπον δὲ οὐδὲν οἶκον Θεοῦ λέγειν τὸν οὐρανὸν, ὅποτε καὶ τὴν ἐπίγειον Σιών, ἢ καὶ εἰς τύπον τῆς Ἐκκλησίας λαμβάνεται, οἶκόν τε αὐτοῦ καὶ πόλιν αἱ θεόπνευστοι λέγουσι γραφαί. ψάλλει γὰρ που καὶ φησὶν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ ἢ "πόλις τοῦ Θεοῦ." οὐκοῦν ὡς πόλις εἶη ἂν οὕτω καὶ οἶκος ἢ Ἐκκλησία Χριστοῦ τοῦ πληροῦντος τὰ πάντα κατὰ γε τὴν τῆς Θεότητος φύσιν. Ἐπιβήσεται 1.605 ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς, καὶ σαλευθήσεται τὰ ὄρη ὑποκάτωθεν αὐτοῦ, καὶ αἱ κοιλάδες τακίησονται ὡς κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς, καὶ ὡς ὕδωρ φερόμενον ἐν καταβάσει.⁹ Ἀσαφῆς μὲν λίαν, καὶ αἰνιγμάτων ἔμπλεως ὁ τοιοῦδος λόγος. πλὴν ἐκεῖνό φαμεν ἀναγκαίως, ὅτι κἂν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς σημαίνεται λόγοις τὰ περὶ Θεοῦ, ἀλλ' οὖν ὁ ταῦτα τεχνίτης, καὶ νοεῖν εἰδὼς "παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον, ῥήσεις τε σοφῶν καὶ αἰνίγματα," συνήσει λεπτῶς, καὶ ὡς ἂν ὅτι μάλιστα πρέποι τῇ θείᾳ τε καὶ ἀπορρήτῳ φύσει. Ἰδρυσίς τε γὰρ αὐτῆς, θρόνοι τε καὶ ἔγερσις διὰ τῆς τῶν ἁγίων λέγονται φωνῆς, καὶ μὴν καὶ ὁδοὶ καὶ πορεῖαι, ἕτεραί τε πρὸς τούτοις ἄττα σμικρὰ καὶ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ὡς ἔφην ἀρτίως, τὰ τοιάδε τῶν θεωρημάτων ἰσχνῶς τε καὶ κατερ- ρινημένως νοοῖτ' ἂν εἰκότως παρά γε τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἀρτίφροσι. γίνονται γὰρ ὡς ἐξ ὁμοιώσεως καὶ μεταφορᾶς τῶν καθ' ἡμᾶς οἱ λόγοι. ὅταν τοίνυν ἀκούσης τοῦ Προ- φήτου λέγοντος τό Διότι ἰδοὺ Κύριος ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ ἐπιβήσεται ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς, προσεπάγει δὲ, ὅτι καὶ ὄρη μὲν σαλευθήσονται, κατατακίησονται δὲ καὶ αἱ κοιλάδες, τότε δὴ τότε τῶν ἐν αἰσθήσει πραγμάτων ὑπερ- φέρων βραχὺ, ἀνιθι τοῖς θεωρήμασιν εἰς ἐννοίας ἰσχνάς. ἔξοδον τοίνυν ἐνθάδε νοήσεις Θεοῦ γενομένην ὡσπερ ἐξ ἰδίου τόπου, τὴν οἰονείπως ἐκ τῆς ἡρεμίας κίνησιν, τὴν ἐπὶ τισὶ 1.606 τῶν πραχθησομένων. μόνον γὰρ οὐχὶ φησι Κεκίνηται λοιπὸν ὁ πάλαι μακροθυμῶν, καὶ ἀφειδήσει δῆπως τὸ ἔτι κατηρεμεῖν ἐπὶ τοῖς προσκεκρουκόσι, καὶ τὴν αὐτῷ φίλην ἡμερότητα τρόπον τινὰ καταλελοιπῶς, ἐποίσει τὰς δίκας λοιπόν. ἐπιβή- σεται μὲν γὰρ ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς, τουτέστι πατήσει λοιπὸν τοὺς ἐν ταῖς ἄγαν ὑπεροχαῖς, ἵνα νοῶμεν τοὺς βασιλεύοντας ἐν τε τῇ Σαμαρείᾳ καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ. σαλευθήσονται δὲ καὶ τὰ ὄρη, τουτέστι πάλιν μετακινηθήσονται τῶν ἰδίων ἀξι- μάτων, οἱ τοὺς ἄλλους ὑπεραίροντες καὶ πολὺ λίαν ἀνεστη- κότες ἐν δόξῃ· ὄρεσι γὰρ τοὺς τοιοῦτους εὖ μάλα παρει- καστέον. ἐκτακίησονται δὲ καὶ ὡς κηρὸς αἱ κοιλάδες, τουτέστιν, οἱ ταπεινοὶ καὶ κατερρῖμμένοι, καὶ τὸ τῶν ἀγελαίων ἔχοντες μέτρον, ἀλλὰ καίτοι λίαν ὄντες σκληροὶ, καὶ τοῖς θείοις θεσπίσμασιν εἴκειν οὐκ ἀνεχόμενοι, οἰονεὶ πυρὶ προσβάλ- λοντες τῷ ἐκ τῆς θείας ὀργῆς κηροῦ δίκην κατατακίησονται· γενήσονται δὲ καὶ ὡς ὕδωρ φερόμενον ἐν καταβάσει, τουτέστι κατὰ πρानοῦς ὀξεῖ καὶ ἀσχέτῳ διάττον δρόμῳ. ὡς γὰρ ἤδη προεῖπον, οἱ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖς τὴν τε Σαμαρείαν αὐτὴν καὶ τὴν Ἰούδα βασιλείαν ἀγρίως καταδηώσαντες, ἀπώκισαν μὲν τῶν βασιλέων τινὰς, ἀπεκτόνασι δὲ καὶ πάντας τοὺς ἡγουμένους, δρομεὺς δὲ ὡσπερ καὶ ὡς ὕδωρ κατὰ πρानοῦς ἐρχόμενον ἀπεκόμισαν εἰς τὴν ἑαυτῶν τὴν τῶν ἀγελαίων πληθύν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ ὕδωρ τὸ φερόμενον ἐν καταβάσει, καὶ τρέχον ἐκ τῆς Σαμαρείας εἰς τὴν Περσῶν τε καὶ Μήδων. Ἐκπεπόρευται δὲ καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐκ

τοῦ τόπου αὐτοῦ. Θεὸς γὰρ ὢν φύσει γέγονεν ἄνθρωπος· δοκεῖ δέ πως 1.607 καὶ ὑπομεῖναι κίνησιν τὴν ἔν γε τούτῳ φημί, καίτοι τροπὴν οὐκ εἰδὼς, ἐρηρυσμένος δὲ μᾶλλον ἐν ἰδίᾳ φύσει, καὶ τὸ βεβηκὸς ἔχων ὡς Θεός. ἐπέβη δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς, καὶ σεσάλευκεν ὄρη, καὶ κατέτηξε κοιλάδας, καὶ ὡς ὕδωρ αὐ- τὰς φερόμενον ἐν καταβάσει ῥεῦσαι παρεσκεύασε. καὶ ὕψη μὲν τῆς γῆς αἰ κατὰ πάντων ἐπαιρόμεναι νοηταὶ δυνάμεις, καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας νοηθεῖεν ἄν· ὄρη δὲ σαλευόμενα οἱ τῆς καθ' ἡμῶν ἀρχῆς ἐξωσθέντες δαίμονες. ἐκβέβληνται γὰρ, καὶ κεκλήμεθα λοιπὸν εἰς τὸ ὑποκεῖσθαι τῷ φύσει τε καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεῷ. κοιλάδες δὲ πάλιν ἡ τῶν δαιμονίων ἀγελαία πληθὺς, ἡ ταπεινὴ καὶ κατερρίμμένη, ἡ δίκην κηροῦ κατατετηγμένη, ῥεύσασα δὲ καὶ ὡς ὕδωρ εἰς τοὺς ἐν ἄδου μυχοῦς. προσήεσαν γὰρ τὰ πονηρὰ πνεύματα τῷ Χριστῷ, καὶ "παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν "ἄβυσσον ἀπελθεῖν." ὡς γὰρ ἐτέρων ἤδη προαπεσταλμένων, οἱ περιλειφθέντες ἔτι τὸ χρῆμα κατεπεφρίκεσαν. εἰ δὲ δὴ βούλοιτό τις ὕψη τε καὶ ὄρη καὶ κοιλάδας τοὺς τῶν Ἰουδαίων νοῆσαι καθηγητὰς, καὶ μέντοι καὶ δήμους τοὺς ὑπ' αὐτοῖς, οἱ διὰ γε τὴν εἰς Χριστὸν παροινίαν καὶ τῆς ἰδίας ἐξώσθη- σαν ἀρχῆς· ἐτάκησαν γὰρ, καὶ ὡς κηρὸς ταῖς τοῦ πολέμου τοῦ παρὰ Ῥωμαίων συμφοραῖς ὡς φλογὶ προσβάλλοντες, "Ἐξουθενώθησαν δὲ καὶ ὡς ὕδωρ διαπορευόμενον, καὶ ὡσεὶ "κηρὸς ὁ τακεῖς ἀντανήρηνται," κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν· οὐκ ἔξω τοῦ πρέποντος βαδιεῖται σκοποῦ. 1.608 9Δι' ἀσέβειαν Ἰακώβ ταῦτα πάντα, καὶ δι' ἁμαρτίαν οἴκου Ἰσραὴλ.9 Ἐπιβήσεσθαι λέγων τὸν τῶν ὄλων Θεὸν ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς, καὶ σαλευθήσεσθαι μὲν ὑπ' αὐτοῦ τὰ ὄρη, κηροῦ δὲ δίκην καὶ ὕδατος ἐκτακίσεσθαι καὶ καταρρεῖν τὰς κοιλάδας, ἐπιφέρει λοιπὸν Δι' ἀσέβειαν Ἰακώβ ταῦτα πάντα. ἄθρει δὴ οὖν ὅπως κεκρυμμένα λαλεῖ μυστήρια, καὶ οὐ μέχρι τῶν αἰσθητῶν τὸν τῶν προκειμένων ἴσθησι νοῦν, οἶδε δὲ πλαγίως τῶν ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τῶν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις τὰς ὅσον οὐδέπω παρεσομένας ἀφηγησάμενος συμφορὰς. ποῖον γὰρ ἂν ἔχοι τὸ δεῖμα, καταλυπήσει δὲ ὅπως τοὺς ἐν Σαμαρείᾳ τυχὸν ἦγουν τοὺς ἐτέρους, τὸ καταδονεῖσθαι τὰ ὄρη; κοιλά- δες δὲ τίνα τρόπον ἐκτακεῖεν ἂν, ἢ καὶ ὡς ὕδωρ φερόμενον ἔσονται ἐν καταβάσει; ἀλλ' οἶδεν, ὡς ἔφην, κατασημήνας ἀξίως τὰ συμβησόμενα τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ. ταύτητοι λοιπὸν ἀναγκαίως προσεπάγει τὰς δίκας, οὐχ ὡς ἠγνοηκόσιν αὐτοῖς, καθάπερ ἐγῶμαι, διαλεγόμενος, ἀλλ' οἷον ἐλέγχων, καὶ μετα- τιθεῖς εὖ μάλα πρὸς τὸ ἐλέσθαι φρονεῖν τὰ χρησιμὰ τε καὶ πρεπωδέστερα. ἔφη τοίνυν ὅτι Δι' ἀσέβειαν Ἰακώβ ταῦτα πάντα καὶ δι' ἁμαρτίαν οἴκου Ἰσραὴλ, ἵνα σύμπαν νοῆται πεπλημμεληκὸς τὸ ἐξ Ἰσραὴλ γένος εἷς τε Θεὸν καὶ ἀνθρώ- πους. ἀσέβειαν μὲν γὰρ ὀνομάζειν ἔοικε τὰ εἰς Θεὸν πταισ- ματα, τὰ δὲ γε εἰς ἀδελφούς καὶ ὁμογενεῖς ἁμαρτίαν. 9Τίς ἢ ἀσέβεια τοῦ Ἰακώβ; οὐ Σαμάρεια; καὶ τίς ἢ ἁμαρτία οἴκου Ἰούδα; οὐχὶ Ἱερουσαλήμ;9 Ἰακώβ ὀνομάσας τοὺς ἐξ Ἰακώβ γεγονότας, τὸν Ἐφραΐμ 1.609 δὴ λέγω, τὸν ἐν Σαμαρείᾳ, καθίστησιν ἐναργῆ τὰ αὐτῶν ἐγκλήματα. Σαμάρειαν δὲ εἶναί φησι τῆς ἀσεβείας τὸ εἶδος. καὶ οὐ δήπου φαμὲν, ὡς αὐτὴν αἰτιᾶται τὴν χώραν· κομιδῆ γὰρ ἀπόπληκτον τὸ τῆδε νοεῖν· Σαμάρειαν δὲ τὰ εἰς Σαμά- ρειάν φησιν, οἷον τὰς δαμάλεις, τὸν Χαμῶς, τὸν Βάαλ, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πραττόμενα κατὰ τινων διὰ τῆς τῶν κρατούντων πλεονεξίας. ἔφη γὰρ ὅτι "Κατεκονδύλιζον εἰς κεφαλὰς "πτωχῶν, καὶ ὁδὸν ταπεινῶν ἐξέκλιναν." καὶ πρὸς τούτοις ἔλεγον "Πότε διελεύσεται ὁ μῆν καὶ ἀπεμπολήσομεν, καὶ "τὰ σάββατα καὶ ἀνοίξομεν θησαυροὺς τοῦ ποιῆσαι μικρὸν "μέτρον καὶ τοῦ μεγαλῦναι στάθμιον καὶ ποιῆσαι ζυγὸν "ἄδικον;" ἁμαρτίαν καὶ τοῦ Ἰούδα τὴν Ἱερουσαλήμ γενέσθαι φησί. καὶ οὐτι που πάντως αὐτὴν ἐν τούτοις τὴν πόλιν αἰτιασόμεθα φρονοῦντες ὀρθῶς· οἰησόμεθα δὲ μᾶλλον τὰ ἐν αὐτῇ πραττόμενα τῷ Ἰούδα γενέσθαι πρὸς ἁμαρτίαν. κατ- ητιᾶτο δὲ που Θεὸς τῶν Ἰουδαίων τὰς παροινίας, καὶ δὴ καὶ ἔφασκεν ἐναργῶς "'Ὅτι κατ' ἀριθμὸν πόλεων σου ἦσαν "θεοὶ σου Ἰούδα, καὶ κατ' ἀριθμὸν διόδων τῆς

Ἱερουσαλήμ "ἐτάξατε βωμοὺς τοῦ θυμιᾶν τῇ Βάαλ. ἵνα τί λαλεῖτε "πρὸς μέ; πάντες ὑμεῖς ἠνομήσατε, καὶ πάντες ὑμεῖς ἦσε- "βήσατε εἰς ἐμέ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ." ἐπιπλήττει δὲ αὐτοῖς καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου λέγων "Πῶς ἐγένετο "πόρνη πόλις πιστὴ Σιών, πλήρης κρίσεως, ἐν ἧ δικαιο- "σύνη ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, νῦν δὲ φονευταί. τὸ ἀργύριον "ὑμῶν ἀδόκιμον· οἱ κάπηλοί σου μίσγουσι τὸν οἶνον ὕδατι. "οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι, κοινωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες "δῶρα, διώκοντες ἀνταπόδομα, ὄρφανοῖς οὐ κρίνοντες, καὶ 1.610 "κρίσει χήρας οὐ προσέχοντες." γέγονε τοίνυν εἰς ἀμαρτίαν τῷ Ἰουδα τὰ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀνοσίως πραττόμενα, καὶ οὐτι που μᾶλλον ἢ πόλις. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα καὶ Θεὸν ἀγαπᾶν, καὶ τοῦτο ἐξ ὅλης ψυ- χῆς καὶ καρδίας, ἀποσεῖσθαι δὲ καὶ τὸ ῥάθυμον εἰς ἀγα- θουργίαν, καὶ κατὰ μηδένα τρόπον κακοῦν τὸν πλησίον, μᾶλλον δὲ ἀνακτᾶσθαι ταῖς εὐποιΐαις, καὶ ἀποσπουδάζειν μὲν τὰ πονηρὰ, προσκεῖσθαι δὲ μᾶλλον τοῖς τῆς δικαιοσύνης ἀυχήμασιν. ὑπτιουμένοις δὲ δὴ περὶ τὰ οὕτω σεπτὰ, καὶ καταφρονεῖν ἡρημένοις, ἐποίσει τὰ ἐξ ὀργῆς, καὶ ὡς κηρὸν κατατήξει κολάζων ἐν πυρὶ, καὶ ὡς ὕδωρ σκορπιεῖ, φειδοῦς ἡμᾶς ἔτι καὶ ἀγάπης οὐκ ἀξιῶν. 9Καὶ θήσομαι Σαμάρειαν ὡς ὀπωροφυλάκιον ἀγροῦ καὶ ὡς φυτεῖαν ἀμπελῶνος· καὶ κατασπάσω εἰς χάος τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ τὰ θεμέλια αὐτῆς ἀποκαλύψω· καὶ πάντα τὰ γλυπτὰ αὐτῆς κατακόψουσι· καὶ πάντα τὰ μισθώματα αὐτῆς ἐμπρήσουσιν ἐν πυρὶ· καὶ πάντα τὰ εἶδωλα αὐτῆς θήσομαι εἰς ἀφανισμόν.⁹ Τίνα δὴ πάλιν ἔσονται τῶν οὕτω προσκεκρουκότων τὰ πάθη, διηγεῖται σαφῶς. ἔσται γὰρ ἡ Σαμάρεια φησιν ὡς ὀπωροφυλάκιον ἀγροῦ καὶ ὡς φυτεῖα ἀμπελῶνος. τὰ μὲν γὰρ ἐν ἀγροῖς φυόμενα τηροῦσί τινες, σκηναὶ ἀναπλέκοντες καὶ ἐν αὐταῖς ἰζήσαντες. εἶτα πᾶσαν αὐτῶν ἀποσοβοῦσι βλάβην. εἰ δὲ δὴ γένοιτο συναχθῆναι τοὺς καρπούς, κατα- λήγουσι τῶν πόνων οἱ φύλακες, οἴκοι τε ὑπονοστοῦσι, καὶ αὐτὰς ἀνατρέψαντες τὰς σκηναὶς. τοῦτο τὴν Σαμάρειαν παθοῦσαν εὐρήσομεν. ἐπειδὴ γὰρ πεπλημμέληκεν οὐ μετρίως, 1.611 μᾶλλον δὲ καὶ εἰς αὐτὸν δεδυσσέβηκε τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, τοῖς ἰδίοις ἔργοις ἀνατιθεῖσα τὸ σέβας, ἀνετράπη καὶ πέπτω- κεν, ἀφέντων αὐτὴν τάχα που καὶ τῶν πάλαι τηρεῖν ἐπιτε- ταγμένων, ἀγίων τέ φημι δυνάμεων καὶ ἀγγέλων. ἔφη τι τοιοῦτον περὶ αὐτῆς καὶ ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας "Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ Σιών, ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπε- "λῶνι καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ." ἐγκατε- λείφθη δὲ ὅπως; ἀποπεφοίτηκε γὰρ, ὡς ἔφην, ἡ προσεδρεύ- ουσά τε καὶ ῥυομένη πληθὺς λογικῆ τῶν ἄνω ταγματῶν. ἔσται τοίνυν ὡς ὀπωροφυλάκιον ἀγροῦ καὶ ὡς φυτεῖα ἀμπε- λῶνος. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Καὶ πόλεων καὶ οἴκων ἐρήμη καὶ εἰς ὄψιν ἀγρῶν μετενηνεγμένη. ἢ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον συνήσεις, εἰ δοκεῖ. τῶν ἀμπελώνων οἱ φυτουργοὶ τὸν αὐτοῖς ὅτι μάλιστα πρέποντα καταλαβόντες χῶρον, ἀρότοις αὐτὸν ἀνατέμνουσιν, ἄνω τε καὶ κάτω στρέφοντες. τοῦτό τοι παθεῖν τὴν Σαμαρειτῶν ἀπειλεῖ, μονονουχὶ καὶ ἀρόσιμον ἔσεσθαι γῆν, ἐξηρημένων αὐτῆς, ὡς ἔφην, πόλεων τε καὶ οἴκων. διὰ τοῦτό φησιν, ὅτι κατασπάσω εἰς χάος τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ τὰ θεμέλια αὐτῆς ἀποκαλύψω. ἔσεσθαι δέ τι καὶ καταγέλα- στον πρὸς τούτῳ φησίν. οὐς γὰρ προσεδόκησαν ἔσεσθαι σωτῆρας αὐτοῖς ὡς θεοὺς, οὗτοι καὶ συνδιόλλυνται τοῖς προσκυνεῖν εἰωθόσιν αὐτούς· κατεμνησθήσονται δὲ καὶ τὰ μισθώματα αὐτῆς, καὶ εἰς ἀφανισμόν οἰχήσονται φησι πάντα τὰ εἶδωλα αὐτῆς. μισθώματα δὲ τοῖς εἰδώλοις ὁμοῦ τὰ καταπιμπράμενα, τάχα που τὰ ἀναθήματα δηλοῖ. προσ- εκόμιζον γὰρ τοῖς τεμένεσιν εἰς δόξαν εἰδώλων τὰ ἐξ ἰδίου νέμοντες πλούτου, καὶ τοῖς οὐδὲν ὠφελεῖν εἰωθόσιν ἤγουν 1.612 ἰσχύουσιν, ὡσανεὶ μισθὸν καὶ ἀντέκτισιν ὧν ἔχειν ᾤοντο παρ' αὐτῶν ἀντίθεσαν τὰς εὐχαριστίας. μεμνήμεθα δὲ ὅτι καὶ διὰ φωνῆς Ὡσηὲ κατητιᾶτο τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴν, οὕτω λέγων "Καὶ αὐτὴ οὐκ ἔγνω ὅτι ἐγὼ δέδωκα αὐτῇ τὸν σῖτον "καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον "ἐπλήθυνα αὐτῇ· αὐτὴ δὲ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ ἐποίησε τῇ

"Βάαλ·" ούκοῦν ἐναργῆ τὰ ἀναθήματα. ὅτι δὲ μισθώματά τε καὶ ἀντέκτισιν τῆς ἐπί γε τῷ πλανᾶσθαι σπουδῆς κατελο- γίζετο τὴν εὐημερίαν ὁ Ἰσραὴλ ὁ παράφρων, οὐδὲν ἦττον συνήσεις Θεοῦ πάλιν λέγοντος "Καὶ ἀφανιῶ ἄμπελον αὐτῆς "καὶ τὰς συκᾶς αὐτῆς, ὅσα εἶπε Μισθώματά μου ταῦτά "ἐστὶν ἃ ἔδωκάν μοι οἱ ἔρασταί μου." ὤετο γὰρ, ὡς ἔφην, τοῖς τῶν εἰδώλων νεύμασι καὶ πλούτῳ κομᾶν καὶ ἐν τρυφαῖς εἶναι καὶ εὐημερεῖν. τυφλὸς οὖν ἄρα τῶν πλανωμένων ὁ νοῦς. ἦ γὰρ ἂν, τὸν φύσει Θεὸν οὐκ ἠγνοηκῶς, αὐτῷ δὴ μᾶλλον, καὶ οὐχ ἑτέροις τισὶ τὸ σέβας ἀνήψεν· αὐτῷ τὰς χαριστηρίους ἀνετίθει λιτάς· αὐτὸν ὠμολόγει παντὸς ἀγαθοῦ δοτῆρα καὶ πρῦτανιν· φρονεῖν δὲ ὥδε διεγνωκῶς, οὐκ ἂν γέγονεν ὡς ὀπωροφυλάκιον ἀγροῦ, ἀλλ' οὐδὲ ὡς φυτεία ἀμπε- λῶνος, ἐπ' ἀκλονήτοις δὲ μᾶλλον εὐημερίας μακαριζόμενος διετέλει, καὶ ταῖς ἄνωθεν εὐμενεῖαις τετεισχυισμένος, ἐν καλῷ τῆς εὐθυμίας γεγωνῶς ἐθαυμάζετο. 9 Διότι ἐκ μισθωμάτων πορνείας συνήγαγε, καὶ ἐκ μισθωμάτων πορνείας συνέστρεψεν.⁹ Διαγελᾶ δὴ πάλιν ὁ λόγος, καὶ τῆς Ἰουδαίων ἀμαθίας 1.613 κατειρωνεύεται σὺν ἡθελίᾳ πολλῶ· τῆς γὰρ ἐνούσης αὐτοῖς ἀπονοίας τὴν ἀποπληξίαν καθίστησιν ἐμφανῆ, καὶ τὰ εἰς νοῦν ἔσω καὶ καρδίαν κείμενα καταλευκαίνει σαφῶς· Ναὶ γὰρ, φησὶν, ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀνετίθει τοῖς λίθοις τὰ χαριστήρια αἰσθήσεως ἔμπλεως ὁ Ἰσραὴλ, εὐγνώμων καὶ σοφός· ἔγνω τοὺς τετιμηκότας, τῆς εὐημερίας τοὺς χορηγοὺς, τοὺς τὸν πλοῦτον αὐτῷ συναγχευκῶς, καὶ ἐν εὐπαθείαις εἶναι παρα- σκευάζοντας. οἶεται γὰρ ὅτι μισθὸν ἔχει τῆς νοητῆς πορνείας τὸ εὐημερεῖν· καὶ ἐπειδὴ τέθυκεν εἰδώλοις, ξύλοις τε λατρεύει καὶ λίθοις, ἀνευδής ἔσται τῶν ἐν εὐχαΐς. συνήγαγεν, ὡς φησι, καὶ πεπλούτηκε ἐκ μισθωμάτων πορνείας, συνέστρεψε καὶ συνήνεγκεν, ἀκράδαντον ἔχει τὴν εὐθυμίαν. ούκοῦν ἐν ἡθελίᾳ τε καὶ εἰρωνείᾳ, συμπεπλεγμένης καὶ ἀπειλῆς, τὴν τῶν εἰρημένων δύναμιν ἐκληψόμεθα. 9 Ἐνεκεν τούτου κόψεται καὶ θρηνήσει, πορεύσεται ἀνυπόδετος καὶ γυμνή, ποιήσεται κοπετὸν ὡς δρακόντων καὶ πένθος ὡς θυγα- τέρων σειρήνων· ὅτι κατεκράτησεν ἡ πληγὴ αὐτῆς, διότι ἦλθεν ἔως Ἰούδα καὶ ἦψατο ἔως πύλης λαοῦ μου, ἔως Ἱερουσαλήμ.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ διεβίω φησὶν ἐν πλάναις, καὶ κατέληξε μὲν οὐδαμῶς τὸν ἑαυτῆς λυποῦσα Δεσπότην, ἀνατιθεῖσα δὲ τοῖς γλυπτοῖς τὰ ἔφ' οἷς εὖ ἔχει καὶ διευφημεῖται χαριστήρια, πρὸς τοῦτο δὲ, φησὶ, λοιπὸν δυσσεβείας διελήλακε, ταύτητοι κόψε- ται καὶ θρηνήσει· καὶ οὐχ ἑτέροις τισὶν ἐπαλγήσει τυχόν, ἡγουν ἐπ' ὀθνεῖοις, τὸ ὡς ἐξ ἀγάπης στάζουσα δάκρυον, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις αὐτῆς καταπαιομένη συμφοραῖς. ἡ δὲ γε γυμνότης 1.614 καὶ ἀνυποδεσία τὸ τῶν αἰχμαλώτων σχῆμα δεικνύει· οὕτω καὶ ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας τὴν ὅσον οὐδέπω παρε- σομένην αὐτοῖς αἰχμαλωσίαν ὑποδηλῶν περιεφοῖτα τὴν Ἱερουσαλήμ, "γυμνός τε καὶ ἀνυπόδετος," Θεοῦ τὸ χρῆμα γενέσθαι προστάττοντος. ἀπομιμήσεται δὴ οὖν ἐν ἰδίῳ πάθει τῶν δρακόντων τὰ πένθη, καὶ τῶν σειρήνων τοὺς ὀδυρ- μούς. φασὶ γὰρ τινες, ὡς, εἰ πληγείη δράκων, τότε δὴ τότε κατολοφύρεσθαι κινδυνεύοντα, καὶ τοῦτο δηλοῦν καταπαίοντά τε τῇ κέρκῳ τὴν γῆν, καὶ οὐ μετρίαν ἠχὴν ἀποτελεῖν εἰωθότα. σειρήνας δὲ λέγουσιν Ἑλλήνες μὲν καὶ παῖδες ἐκείνων πτηνὰ μελωδεῖν εἰδότα, καὶ καταθέλγειν ἰσχύοντα ταῖς τῶν ὠδῶν εὐρυθμίαις τοὺς ἀκρωμένους. ἡ δὲ γε θεόπνευστος γραφὴ σειρήνας ἀποκαλεῖ τὰ τῶν στρουθίων λαλίστατά τε καὶ εὐστομεῖν εἰωθότα, ἢ καὶ αὐτὰς ἔσθ' ὅτε τὰς ἀηδόνας, αἱ τοῖς ἐναλίοις ἐπῳάζουσι κόλποις· εἶτα τῆς καλιᾶς ληφθείσης ὑπὸ κυμάτων, γοερὸν ἄδουσι μέλος, καὶ καταθρηνοῦσι τρόπον τινὰ τὴν τῆς ἑαυτῶν ὠδίνος ζημίαν. οὕτω καταθρηνήσειν ἔφη τὴν Σαμάρειαν τῶν ἰδίων τέκνων τὸν ὄλεθρον. κατεκρά- τησε γὰρ αὐτῆς ἡ πληγὴ φησι, ἀφίκετο δὲ καὶ ἔως Ἰούδα, καὶ μέχρι πυλῶν Ἱερουσαλήμ. ἔοικε δὲ ὁ λόγος ἡμῖν ἐν τούτοις τὸν παρὰ τοῦ Συναχηρεῖμ αἰνίττεσθαι πόλεμον ὃς πᾶσαν ἔλων τὴν Σαμάρειαν, καὶ καταδηώσας τὴν Ἰουδαίαν, περι- εκάθισε τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ μέχρι πυλῶν ἀφιγμένος, ἠπεί-

λησε μὲν ἐμπρῆσαι αὐτήν· οὐ μὴν ἔτι καὶ δεδύνηται, Θεοῦ προασπίζοντος, κατὰ τὸν τῆς Ἐζεκίου βασιλείας καιρόν. Οὐκοῦν, ὅταν τὸν ἕνα καὶ φύσει καὶ ἀληθῶς Δεσπότην ἀφέντες προσκεῖσθαι σπουδάσωμεν τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι, τότε πάντη τε καὶ πάντως ἑαυτοὺς θρηνήσομεν, καὶ ταῖς ἑαυ- τῶν ἀβουλίαις ἐποιμώζοντες, γυμνοὶ μὲν ἐσόμεθα τῆς παρ' 1.615 αὐτοῦ χάριτός τε καὶ βοήθειας, ἀσχήμονα δὲ καὶ ἀκαλλῆ διαζήσομεν βίον· τοῦτο γὰρ ἡ ἀνυποδεσία δηλοῖ. ὑποκεισό- μεθα δὲ καὶ πλήττοντι τῷ σατανᾷ, καὶ οὐδὲν ἔτι τὸ κωλύον ἐν παντὶ γενέσθαι κακῶ. 9Οἱ ἐν Γέθ μὴ μεγαλύνεσθε, οἱ Ἐνακεῖμ μὴ ἀνοικοδομεῖτε ἐξ οἴκου καταγέλωτα· γῆν καταπάσασθε καταγέλωτα ὑμῶν.⁹ Περισκεπῆς μὲν ὁ λόγος καὶ δυσάλωτος κομιδῆ τῶν προ- κειμένων ὁ νοῦς καὶ τῶν ἐφεξῆς ἔτι κειμένων. πλὴν ὡς ἔνι διειπεῖν πειράσομαι. καταθέοντος τοῦ πολέμου τὰς ἐν τῇ Σαμαρεία πόλεις, ἀλισκομένων δὲ καὶ ἐτέρων τῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον Ἰούδα καὶ Βενιαμίν, τῶν ἀλλοφύλων οἱ πρόσκοικοι καὶ ὅσα τῆς Ἰουδαίων γῆς ὁμορὰ πῶς ἦν καὶ ἐκ γειτόνων ἔθνη, πλατὺ γελῶντα κατεκερτόμουν τὸν Ἰσραὴλ, ὡς οὐδὲν ὠφελημένον παρὰ Θεοῦ. ὦντο γὰρ τὴν τοῦ σώζοντος χεῖρα καὶ παθεῖν τὸ ἀναλκι καὶ ἀτονῆσαι δεῖν, ὡς πρὸς τὰς τῶν καταδηούντων ὀρμάς. ἀλλ' ἦν ἄμεινον ἐννοεῖν, ὅτι λυπεῖν ἠρημένοι τὸν σώζοντα καὶ προσκεκρουκότες Θεῶ, πεπειράνται τῶν δεινῶν, δέδονται δὲ καὶ εἰς χεῖρας ἐχθρῶν. ἐπειδὴ δὲ ἦν τῶν ἀτόπων, ἐκείνους μὲν οἶεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, ὅτι τῇ δυνάμει τῶν ἰδίων σεβασμάτων, ἐν καλῷ τῆς εὐημερίας με- μενήκασιν, ἀπόλωλε δὲ καὶ ὠλόθρευται διὰ τὴν τοῦ σώζοντος ἀσθένειαν ὁ Ἰσραὴλ, ταύτητοι Θεὸς καὶ αὐτὰς τὰς τῶν περι- οίκων πόλεις παρεδίδου τοῦ Συναχηρεῖμ εἰς ἐρήμωσιν. καὶ γοῦν ὁ Ῥαψάκης τοῖς ἐν τῷ τείχει τῶν Ἱεροσολύμων προσ-λαλῶν, τούτων αὐτῶν διεμνήμητο λέγων "Ποῦ ἐστὶν ὁ "Θεὸς Αἰμάθ καὶ Ἀρφάθ; ποῦ ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς πόλεως 1.616 "Σεφαρουεῖμ; μὴ ἡδύνατο ῥύσασθαι Σαμάρειαν ἐκ τῆς χει- "ρός μου; τίς τῶν θεῶν πάντων τῶν ἐθνῶν τούτων ἐβρύσατο "τὴν γῆν αὐτοῦ ἐκ χειρός μου;" ἔστι τοίνυν ἡ Γέθ ἄλλο- φύλων μὲν τῶν καλουμένων Φυλιστιεῖμ, μητρόπολις δὲ τῆς Παλαιστίνης. ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐνακεῖμ ὁμοίως πολίχνη πάλιν ἐν ἐσχατιαῖς τῆς Ἰουδαίας κειμένη, πρὸς τῇ κατὰ νότον ἐρήμῳ, εἴκουσα μὲν τοῖς Ἰούδα σκῆπτροις, φρονοῦσα γεμῆν οὐκέτι τὰ Ἰουδαίων, προσκειμένη δὲ μᾶλλον τοῖς τῶν ἐθνῶν ὁμόροις, Μωαβίταις δὲ λέγω καὶ Ἰδουμαίοις. ὦ τοίνυν, φησὶ, τῆς Γέθ οἰκῆτορες, ὦ τῆς Ἐνακεῖμ, μὴ τὰς ἐτέρων συμφοράς ἐορτῆς ποιεῖσθε προφάσεις· μὴ μεγαλύνεσθε διὰ ταῦτα, μηδὲ ἐπειδὴ περ ὁ γείτων ὑμῶν οἶκος ἠρήμωται, του- τέστιν ὁ τοῦ Ἰσραὴλ, ταύτητοι πλατὺ γελᾶτε, φησὶ, μονον- ουχὶ τῶν ἀπολωλότων κατορχούμενοι. μὴ οἰκοδομεῖτε ἐξ οἴκου καταγέλωτα, ἀλλ' ὡς καὶ αὐτοὶ τὰ χεῖρω πεισόμενοι, καθά- περ τινὰ γῆν καταπάττεσθε τὸν ἐσόμενον καθ' ὑμῶν κατα- γέλωτα, καὶ τὰς ἑαυτῶν θρηνεῖτε συμφοράς. κατορχήσονται γὰρ ὑμῶν οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ οἰκτρῶς ἀπολωλόσιν ἐπιμει- διάσουσιν οἱ ἐχθροί. σοφὸν οὖν ἄρα τὸ ἐπιμενησθαι τοῦ λέγοντος "Ἐὰν πέσῃ ὁ ἐχθρὸς σου, μὴ ἐπιχαρῆς αὐτῷ, ὅτι "ὄψεται Κύριος καὶ οὐκ ἀρέσει αὐτῷ, καὶ ἀποστρέψει τὸν "θυμὸν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ." Πράττουσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ Χριστὸν οὐκ εἰδότες. διωκο- μένων γὰρ ἔσθ' ὅτε τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ δοκιμαζομένων ἁγίων ἦτοι τῶν ἐν αὐταῖς, τότε δὴ τότε μάλιστα τοὺς ἰδίους αὐτοὶ καταθαυμάζουσι θεοῦς. ἀλλ' ὁ γέλως αὐτοῖς ἐκ- τελευτᾷ πρὸς δάκρυον, κατευμαρίζοντος μὲν τὰ δεινὰ τοῦ 1.617 Χριστοῦ, κατευνάζοντος δὲ τὰ κεινημένα, καὶ ἀποσοβοῦντος μὲν τὸ λυποῦν, ἀνευρύνοντος δὲ τοῖς ἁγίοις θυμηδῖαν καὶ χαρὰν· τέλος γὰρ πόνων εὐκλεία καὶ τρυφή. καὶ μοι δοκεῖ φάναι τι τοιοῦτον ὁ μακάριος Δαυεὶδ πρὸς τὸν τῶν ὄλων Θεόν "Διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς "εἰς ἀναψυχὴν." 9Κατοικοῦσα καλῶς τὰς πόλεις αὐτῆς, οὐκ ἐξήλθεν κατοικοῦσα Σενναὰρ κόψασθαι οἶκον ἐχόμενον αὐτῆς, λήψεται ἐξ ὑμῶν πληγὴν ὀδύνης.⁹ Ἐκδεδώκασιν μὲν οἱ ἐβδομήκοντα Σενναὰρ, Ἀκύλας δὲ ἔφη

Σενάν, εὐσθενοῦσαν δὲ ὁ Σύμμαχος, τάχα που τουτὶ τοῦ Σενάν ὑπεμφαίνοντος. ἀλλ' εἰ μὲν νοοῖτο Σεναάρ, φαμὲν ὅτι χωρίον ἐστὶ πλατὺ κατὰ πόλεις τε καὶ κώμας οἰκούμενον ἄλλοφύ-λοις μὲν, πλὴν ἐν ὁρίοις τῆς Ἰουδαίας· εἰ δὲ δὴ νοοῖτο Σενάν, λαμπρὰν καὶ ἐπίσημον Αἰγύπτου πόλιν κατασημαίνει. εὐ-σθενεῖται δὲ ὅτι πίων ἢ χώρα, καὶ ληΐοις κατάκομος, πῶς ἔστιν ἀμφιβαλεῖν; Σεναάρ τοίνυν φησὶν ἦτοι Σενάν ἢ καλῶς τὰς ἑαυτῆς οἰκοῦσα πόλεις. ἤξει δὲ ὁ λόγος κατὰ τῶν οἰ-κούντων αὐτάς· οὐκ ἐπεδάκρυσεν τοῖς ἐγγὺς οἰκτρῶς καὶ ἀθλίως διολωλόσιν· οὐκ ἐξῆλθε κόψασθαι τὸν ἐχόμενον οἶκον, του-τέστιν, οὐ τεθρήνηκε τοὺς ἐκ γειτόνων. ἐγγὺς δὲ τῆς Ἰου-δαίας ἢ Σενναάρ, ὡς ἔφην, καὶ μέντοι καὶ ἡ Σενάν, τουτέστιν ἡ Αἰγυπτίων. διαπίπτοντι δὲ καὶ πεπορθημένῳ τῷ Ἰσραήλ, οὐκ ἐπλήγησε μᾶλλον, ἀλλ' ἐπετώθασεν, ἐπέχαιρε δὲ καὶ αὐτῆ, 1.618 καθάπερ οἱ ἀπὸ Γέθ καὶ Ἐνακεῖμ. τί οὖν Ἰσραήλ; ἄρα γελάσουσιν εἰκὴ τὰ περίοικα τῶν ἐθνῶν, καὶ ταῦτα δρώντων ἐκείνων ἀνεξικακήσει Θεός; ἀνέξεται δὲ παρ' ἐχθρῶν γελω-μένης αὐτοῦ τῆς δόξης; οὐδαμῶς, φησὶν, ἀλλ' ἐξ ὑμῶν ἦτοι δι' ὑμᾶς λήψεται πληγὴν ὀδύνης· τουτέστι, καταδηθήσεται καὶ αὐτὴ ταῖς ἄλλαις ὁμοῦ. πεπόρθηται δὲ καὶ ἡ Σενναάρ, καὶ μέντοι καὶ Αἴγυπτος, καταθέοντος αὐτὴν Σεναχηρείμ. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα καὶ τὸν ἐστῶτα καλῶς φοβεῖσθαι μὴ πέση, καὶ ρίπτειν μὲν ὡς ἀπωτάτω τὸ τοῖς πεπονθόσιν ἐπι-μειδιᾶν, "Κλαίειν δὲ μᾶλλον μετὰ κλαίωντων" καὶ μὴ ταῖς ἐτέρων ἐξοφρουοῦσθαι συμφοραῖς, ἐκδεδιέναι δὲ μᾶλλον τὸ τοῖς ἴσοις περιπεσεῖν. ἦ τίς ἦρξατο εἰς ἀγαθὰ κατοικοῦσα ὀδύνας; ὅτι κατέβη κακὰ παρὰ Κυρίου ἐπὶ πύλας Ἱερουσαλήμ, ψόφος ἀρμάτων καὶ ἰππευόντων.⁹ Ὡς Γετθαῖοι, φησὶν, ὧ τῆς Ἐνακεῖμ, ὧ τῆς Σενναάρ ἦτοι Σενάν οἰκῆτορες, οὐκ ἐπλήγητε ταῖς τῶν ὁμόρων συμφοραῖς, γέλωτος ὑμῖν γέγονεν ἀφορμὴ πίπτων τε καὶ διολλύμενος ὁ πάλαι δεινὸς ὑμῖν καὶ ἀφόρητος Ἰσραήλ. ᾤθητε δὲ ὅτι καὶ Θεὸς ἠσθένησεν ὁ σώζων αὐτοὺς, ἔρρωται δὲ τὰ παρ' ὑμῖν χειρόκμητα καὶ πρὸς τοῦτο διάττει σθένους, ὡς ἀμο-γητὶ δύνασθαι τὰς ὑμῶν διασῶσαι πόλεις. οὐκοῦν ἀπὸ τῶν πραγμάτων φέρε δὴ φέρε καταθρήσωμεν, τίς ὁ φύσει καὶ ἀληθῶς ἐστὶ Θεός· τίς ὁ παναλκῆς, καὶ ἄμαχον ἀπονέμων οἷς ἂν ἔλοιτο τὴν ἐπικουρίαν. ἠλώσαν μὲν γὰρ καὶ πεπόρ- 1.619 θηνταί φησὶν αἶ τε τοῦ Ἰσραήλ, καὶ αἱ παρ' ὑμῖν δὲ πόλεις, καὶ κοινήν ὡσπερ ἀνέτλητε συμφορὰν. ποία δὴ οὖν ἄρα πόλις ἐν ὀδύνασι οὖσα καὶ τοῖς περὶ τῶν ἐσχάτων δείμασι· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ κατοικοῦσα ὀδύνας· διανένευκεν ἀδοκῆτως εἰς ἀγαθὰ, τουτέστιν, εἰς εὐθυμίαν καὶ εὐημερίαν; ἄρα μία τῶν παρ' ὑμῖν; οὐδαμῶς φησὶν, ἀλλ' ἡ ἐμὴ πάλιν Ἱερου-σαλήμ. κατέβη μὲν γὰρ ἐπ' αὐτὴν παρὰ Κυρίου κακὰ, του-τέστιν, ἐγὼ λελύπημαι καὶ πεπαίδευκα, καὶ τὸν Ἀσσύριον αὐτοῖς ἐπενήνοχα, καὶ ἐξ ἐμῆς ὀργῆς ἢ κατ' αὐτῶν γέγονε κάκωσις. πλὴν ἀπέσβη καὶ λέλυται, τῆς ἐμῆς νικώσης χειρὸς καὶ παραδόξως ἐκρουομένης τοὺς τὰ ἐμὰ σέβοντας κράτη. μέχρι γὰρ πυλῶν ἔστη τὸ λυποῦν. ἴσμεν δὲ ὅτι πολλὴν ἵππον ἔχων ὁ Ῥαψάκης ἀφίκετο μὲν ἐν τοῖς Ἱερο-σολύμοις, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ αὐτῶν ἤψατο πυλῶν, εἶλε δὲ οὐδαμῶς· δεδαπάνηται γὰρ ὁ Ἀσσύριος ἐν μιᾷ νυκτί. καὶ γοῦν τεθρηνήκασιν οἱ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ὡς αὐτίκα δὴ μάλα τεθνηξόμενοι, ἄυπνόν τε κλαίοντες διατετελέκασιν νύκτα· σκιδναμένης δὲ τῆς ἡοῦς, ὥφθη τὸ παράδοξον. ἔκειντο γὰρ εἰς γῆν ἀναρίθμητοι νεκροὶ, ὡς ἀνασκιρτῶντας λέγειν τοὺς διὰ Θεοῦ παραδόξως νενικηκότας καὶ σεσωσμένους "Τὸ "ἐσπέρας ἀυλισθήσεται κλαυθμὸς, καὶ εἰς τὸ πρωτὶ ἀγαλ- "λίαισις." ὁρᾷς οὖν ὅπως πρώτη τε καὶ μόνη παρὰ τὰς ἄλλας πόλεις ἦρξατο διανεύειν εἰς ἀγαθὰ, καίτοι κατοικοῦσα ὀδύνας; οὐ γὰρ περιόψεται παντελῶς τοὺς ἰδίους Θεός, ἀλλὰ παιδεύσας συμμέτρως, ἀνασώζει πάλιν, καὶ τῆς αὐτῷ πρε-πούσης εὐκλείας οὐ μετρίαν ποιεῖται φροντίδα, κἂν εἰ προσ-κρούωμεν ἡμεῖς. ἔφη γὰρ που δι' ἐνὸς τῶν προφητῶν "Οὐ "δι' ὑμᾶς ἐγὼ ποιῶ, λέγει Κύριος, ἀλλ' ἡ διὰ τὸ ὄνομά μου." 1.620 Ἐκατοικοῦσα Λάχις ἀρχηγὸς ἀμαρτίας αὕτη ἐστὶ τῆ

θυγατρί Σιών, ὅτι ἐν σοὶ εὐρέθησαν ἀσέβειαι τοῦ Ἰσραὴλ.⁹ Λάχις δὴ πάλιν πόλις μὲν ἐστὶ τοῖς Ἰούδα σκῆπτροις ὑποκειμένη, γείτων δὲ καὶ ὄμορος τῶν Φυλιστιεῖμ, ἐκτόπως δὲ καὶ αὕτη πικρὰ καὶ εἰδωλολάτρις, καὶ ἀποσπουδάζουσα μὲν τὴν εἰς Θεὸν εὐσέβειαν καὶ τὴν εἰς τὸν νόμον αἰδῶ, περὶ πλείστου δὲ ποιουμένη τὸ καὶ πλανᾶσθαι φιλεῖν, καὶ προσ- ἀπολλύειν ἐτέρας. ταύτην τάχα που καὶ πρώτην Συναχηρεῖμ τῶν πόλεων ἔλων τῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν, πέπομφεν ἐκεῖθεν τὸν Ῥαψάκην εἰς Ἱεροσόλυμα. ἡ τοίνυν Λάχις, φησὶν, ἡ καλῶς οἰκοῦσά ποτε, καὶ ἀσφαλῶς ἰδρυμένη, αὕτη γέγονεν ἀρχηγὸς ἀμαρτίας τῆ Σιών, ἥτοι τῆ Ἱερουσαλήμ. ἠύρηνται γὰρ ἐν αὐτῇ ἀσέβειαι τοῦ Ἰσραὴλ, τουτέστι τὰ χει- ρόκητα καὶ τῶν ψευδωνύμων θεῶν οὐ μετρία πληθὺς. Τί οὖν ὁ λόγος βούλεται δηλοῦν; ἀπολογεῖται τρόπον τινὰ τοῖς τῶν ἀλλοφύλων δήμοις, καὶ ἀναπεῖθειν πειρᾶται διακεῖσθαι λοιπὸν, ὡς οὐκ ἂν ἠσθένησεν ὁ σῶζων Θεός. ἐπειδὴ δὲ δεδυσσεβήκασιν εἰς αὐτὸν αἱ τοῦ Ἰούδα πόλεις, παραδέδονται τοῖς ἐχθροῖς. ἀρχηγὸς γὰρ φησὶν ἡ Λάχις ἀμαρτίας τῆ Σιών γινομένη, καὶ ἀποστασίας πρόφασις πρῶ- τη δέδοται τῷ Συναχηρεῖμ. ἀπόλωλε δὴ οὖν ὁ Ἰσραὴλ, ὡς ἀπὸ γε τῆς Λάχεως ἔξεστιν ἰδεῖν, οὐκ ἠῤῥωστηκότος Θεοῦ τὸ ἀναλκι- πολλοῦ γε καὶ δεῖ- τὸ πλανᾶσθαι δὲ μᾶλλον ἠῤῥωστηκῶς, καὶ ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις ἀσυνέτως προσκείμενος. 1.621 Ἐπὶ τοῦτο δώσεις ἐξαποστελλομένους ἕως κληρονομίας Γέθ, οἴκους ματαίους, εἰς κενὰ ἐγένετο τοῖς βασιλεῦσιν τοῦ Ἰσ- ραὴλ, ἕως τοὺς κληρονόμους ἀγάγωσι- κατοικοῦσα Λάχις κληρονομία ἕως Ὀδοῶμ ἤξει.⁹ Ὑποπεπτωκότος τοῦ Ἰσραὴλ τοῖς ἐξ ὀργῆς κινήμασι, καὶ τῶν εἰς Θεὸν πεπλημμελημένων ἀποτινύντος δίκας, οἱ ἀπὸ Γέθ τε καὶ Ἐνακειμ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καταμειδιᾶν ἀπε-τόλμων. ὥοντο γὰρ ὅτι, καθάπερ ἤδη προεῖπον, οὐ σέσωκε τοὺς ἰδίους, ὡς τῆς Ἀσσυρίων χειρὸς ἠττώμενος. εἶτα πρὸς τοῦτο Θεὸς ἀναπεῖθειν ἠθέλεν, ὡς ἀπὸ γε τῆς Λάχεως, ὅτι δέδονται τοῖς ἐχθροῖς διὰ τὸ ἠυῤῥῆσθαι πολλὰς ἀσεβείας τοῦ Ἰσραὴλ ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ὅτι γεγόνασιν ἀμαρτίας ἀρχηγοὶ τῆ θυγατρί Σιών, τουτέστι τῆ Ἱερουσαλήμ. ταῦτα Θεοῦ λέ- γοντος, συνεῖς εὖ μάλα τὸ δηλούμενον καὶ πρὸ γε τῶν ἄλλων ὁ μακάριος Προφήτης, ἀποδέχεται τοὺς λόγους, καὶ μονονουχὶ ταῖς παρ' ἑαυτοῦ ψήφοις εἰς ἀλήθειαν στεφανῶν, ἀναπεφώ- νηκεν εὐθύς διὰ τοῦτο δώσεις ἐξαποστελλομένους ἕως κληρο- νομίας Γέθ, οἴκους ματαίους. ναὶ φησὶν, ὦ Δέσποτα, βαδιοῦνται πρὸς ἐχθρούς, καὶ ἐξαποσταλήσονται παρὰ σοῦ, τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφέντες, καὶ εἰς τὴν τῶν Ἀσσυρίων μετα- χωρήσαντες, οὐχὶ μόνοι, φησὶν, οἱ ἐν Σαμαρείᾳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ οἱ ἐν Γέθ. οἱ μὲν γὰρ γεγόνασιν ἀποστάται καὶ ὕβρισται, καὶ τῶν σῶν κατόπιν ἰέναι θεσπισμάτων οὐκ ἀνεχόμενοι- οἱ δὲ πεπραχόσιν ἀθλίως ἐπιτωθάζοντες, τῆς σῆς δόξης ἐποιοῦντο κατάρρησιν τὸ συμβεβηκός. αὐτὸς οὖν δώσεις ἐξαποστελλομένους ἕως κληρονομίας Γέθ, οἴκους ματαίους. 1.622 μάταιοι γὰρ οἴκοι καὶ ὁ τοῦ Ἐφραΐμ καὶ οἱ τῶν ἀπὸ Γέθ, διάτοι τὸ μήτε Θεὸν ἀνέχεσθαι τιμᾶν, ἀπονέμειν δὲ τὰς λατρείας τοῖς γλυπτοῖς, καὶ ὅτι μόνα πεφρονήκασιν τὰ σαρκὸς, καὶ τοῖς ἐπιγείοις προσκείμενοι, οὐδένα τῆς ἀρετῆς ἐποιοῦντο λόγον. εἶτα μεταξύ σχετλιάζει τρόπον τινὰ, καὶ μονονουχὶ τῷ χειρὶ συμπλήττει ὁ μακάριος Προφήτης, εἰς ἔννοιαν ἐρχόμενος τῶν κατὰ καιροὺς πεπραγμένων ἐν Σα- μαρείᾳ. διαλογίζεται δὲ τὴν τῶν βασιλέων ἀγερωχίαν, καὶ ὅτι τῆς ἐκείνων σκαιότητος ἀνοσιουργήματα γεγόνασι τὰ ἐφ' οἷς πεπλημμέληκεν ὁ Ἰσραὴλ. αὐτῶν γὰρ εὐρήματα καὶ αἱ δαμάλεις ἦσαν, καὶ τὰ τῶν ἐτέρων εἰδώλων τεμένη. οὐ διαλελοίπασιν δὲ διὰ παντὸς τρόπου παροτρύνοντες τὸν Δημιουργόν. ἀσχάλλων δὴ οὖν ὁ Προφήτης εἰς κενὰ φησὶν ἐγένετο τοῖς βασιλεῦσι τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως τοὺς κληρονό- μους ἀγάγωσιν. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι τῶν εἰς ματαιότητα σπουδασμάτων οὐ κατέληξαν οἱ βασιλεῖς, ἄχρις ἂν εἰς τοῦτο πεπτῶκασιν ἀθλιότητος, ὡς ἐτέρων γενέσθαι κληρὸν τὸν ἐκνεμηθέντα αὐτοῖς παρὰ Θεοῦ. ὅτι δὲ ἔμελλον Ἀσσύριοι τῆς Ἰουδαίων ἀπάσης κατάρξαι γῆς, δέχεται δύο πόλεις ἐν

ἔσχατιαῖς τῆς ὅλης χώρας κειμένας, τὴν τε Λάχιν φημι καὶ τὴν Ὀδολάμ, ἃς ὠκοδόμησε Ῥοβοὰμ, καὶ φησι Κατοῖ-κοῦσα Λάχης κληρονομία ἕως Ὀδολάμ ἦξει. κληρονομήσει γὰρ τὴν Λάχης καίτοι καλῶς σφόδρα τετειχισμένην· τοῦτο γὰρ τὸ κατοικεῖν ἔστι· παρατείνει δὲ, φησὶ, καὶ ἕως τῆς Ὀδολάμ. Οὐκοῦν εἰ μὲν ἔλοιτό τις σοφὸς εἶναι καὶ εὐήνιος 1.623 καὶ τοῖς θείοις νεύμασιν ἀντιτάττεσθαι μισῶν, ἐν μακραιῖς εὐημερίαις ἔσται, καὶ ἐν καλῶ τῶν ἰδίων κείσεται κλήρων· ἔσται γὰρ ἐλπίδος ἐπίμεστος ἀγαθῆς καὶ συναναλάμψει τοῖς ἀγίοις κατὰ καιρούς· εἰ δὲ δὴ φαίνοιτο τραχὺς καὶ δυσάγωγος καὶ τοῖς θείοις οὐκ εἴκων νόμοις, ἐξωσθήσεται πάντως τῆς τῶν ἀγίων ἐλπίδος καὶ ἀπολέσει κλῆρον τὸν παρὰ Θεῶ, ἔσται δὲ καὶ κλῆρος ἐχθρῶν αὐτοῦ, κατὰ τοι τὸ ἐν ψαλμοῖς ἄδόμενον περὶ τινῶν "Μερίδες ἀλωπέκων ἔσονται," τουτέστι δυνάμεων πονηρῶν μέριδα καὶ πανούργων καὶ κακεντρεχῶν. 9ῆ δόξα τῆς θυγατρὸς Ἰσραὴλ, ξύρησαι καὶ κείραι ἐπὶ τὰ τέκνα τὰ τρυφερά σου, ἐμπλάτυνον τὴν χηρείαν σου ὡς ἀετός, ὅτι ἠχμαλτεύθησαν ἀπὸ σοῦ.⁹ Ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι πάλιν Ὡ τρισμακαρία ποτὲ θύγατερ Ἰερουσαλήμ, ἡ λίαν εὐκλεεστάτην καὶ περιφανῆ λαχοῦσα τὴν δόξαν, Ἰερουσαλήμ ἦτοι Σαμάρεια, οἴχεταιί σου τὰ τέκνα τὰ τρυφερά, καὶ διόλωλεν ἡ πάλαι σπαταλώσα πληθὺς, ἡ λαμπρά τε καὶ ἀβροδίατος, ἡ καθεύδουσα μὲν "Ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, κατασπαταλώσα δὲ καὶ ἐν ταῖς "στρωμαῖς αὐτῆς· ἡ ἔσθουσα μὲν ἐρίφους ἐκ ποιμνίων "καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βουκολίων γαλαθινά· ἡ ἐπικρο- "τοῦσα πρὸς τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων· ἡ ὡς ἐστῶτα "αὐτὰ λογισαμένη καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα· ἡ τὸν διυλισ- "μένον οἶνον πίνουσα καὶ τὰ πρῶτα μῦρα χρισμένη" 1.624 ἀπαμφίσειαι δὴ οὖν ὧ θύγατερ Ἰερουσαλήμ, τουτέστιν ἀπόθου τὴν δόξαν καὶ γυμνὴ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης εὐημε- ρίας ἀναδεδειγμένη· εἶτα πλατὺ καὶ ἀσύνηθες κατοιμῶζουσα καὶ τὰς ἀετῶν βαρυθυμίας ἀπομιμεῖσθαι σπουδάζουσα· θρήνησόν σου τὰ τέκνα, καὶ γὰρ αἰχμάλωτοι βαδιοῦνται, χήρα δὲ ἔση καὶ μεμονωμένη. φασὶ δὲ οἱ ταῦτα σοφοὶ καὶ πτηνῶν ὡς ἔνι μάλιστα περιεργαζόμενοι τὰς φύσεις, φιλότεκνόν τι χρεῖμα τὸν ἀετόν· κατολοφύρεσθαι δὲ δεινῶς ἐκπεπτωκότων αὐτῶ τῆς καλιᾶς τῶν νεοττῶν, ἦγουν ὑπὸ του σεσυλημένων. ὅτι δὲ τῶν εἰς φιλοπαιδίαν ἠθῶν οὐκ ἂν ἀμοιρήσειε τὸ πτηνόν, ἀναπέσει λέγων καὶ ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς περὶ τε Θεοῦ καὶ τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ "Ὡς" ἀετός σκεπάσαι νοσσιὰν ἑαυτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς νεοσσοῖς "αὐτοῦ ἐπεπόθησε, διεῖς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐ- "τοὺς καὶ ἀνέλαβεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν μεταφρένων αὐτοῦ." ὁρᾷς ὅπως ἐπιποθεῖν ἔφην τὸν ἀετόν ἐπὶ τοῖς ἰδίους νεοττοῖς, καὶ περὶ τῶν εἴσω ποιεῖσθαι φιλεῖν, ὡς ἐκ πολλῆς ἀγάπης κατασκιάζοντα τὸ τεχθέν. ἐμπλάτυνον δὴ οὖν τὴν χηρείαν σου φησὶν ὡς ἀετός. Ἐπιφωνήσειε δ' ἂν τις καὶ τοῦτο εἰκότως οὐχὶ μόνοις τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν Ἰουδαίων δήμοις, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἐν καιρῶ γεγονόσι τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, ὅτε καὶ σταυρῶ παραδόντες αὐτὸν δειναῖς καὶ ἀφύκτοις περι- πεπτώκασιν συμφοραῖς· διεσάρησαν δὲ καὶ εἰς πάντα ἄνεμον, οἰονεῖπως ἐτέρῳ τρόπῳ τοὺς τῆς αἰχμαλωσίας ὑπομένοντες πόνους. 1.625 9ῆ γέγονοντο λογιζόμενοι κόπους καὶ ἐργαζόμενοι κακὰ ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν, καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ συνετέλουν αὐτὰ, διότι οὐκ ἦσαν πρὸς τὸν Θεὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν· καὶ ἐπεθύμουν ἀγροὺς καὶ διήρπαζον ὄρφανούς, καὶ οἴκους κατεδυνάστευον, καὶ διήρ- παζον ἄνδρα καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἄνδρα καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.⁹ Ὅτε μακροὺς περὶ τῆς τινῶν τιμωρίας ποιεῖται λόγους ὁ τῶν ὅλων Θεός, ἵνα μὴ τις εἶναι νομίζεται σκληρὸς ἢ βαρῦ- μηνις, δίκαιος δὲ μᾶλλον Κριτῆς κατὰ τὰ ἐκάστου πταίσματα ταλαντεύων ὀρθῶς, καὶ τοῖς πλημμελοῦσιν ἀποδιδούς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, παρατίθησιν εὐθύς τὰ ἐγκλήματα, καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἀπογυμνοῖ τὸ μέγεθος· γεγόνασι τοίνυν φησὶ πονηροὶ τοὺς τρόπους καὶ εἰς τοῦτο σκαιότητος ἀφι- γμένοι λοιπὸν ὡς βουλευέσθαι μὲν ἐν νυκτὶ καὶ σχολῆς ἔργον ποιεῖσθαι κόπους, τουτέστι τὰς κατὰ τινῶν συντι- θέναι

συντριβάς, καὶ ἐργάζεσθαι κακὰ, τουτέστι πάλιν αἰτίας σκέπτεσθαι πληροῦν καὶ δύνασθαι κακοῦν τοὺς ἀσθενεσ- τέρους. εἶτα δέον μεταβουλεύεσθαι καὶ δρᾶν ἐλέσθαι τὸ ἄμεινον, οὐδένα ταῖς ἑαυτῶν σκέψεσιν ἐνδιδόντες καιρὸν, ἅμα τῇ ἔω πρὸς πέρας ἦγον τὸ δοκοῦν, καίτοι δέον ἀνατεῖναι μᾶλλον τὰς χεῖρας πρὸς Θεόν, ὡς ἔωθινης θυσίας ἀναφε- ρομένης κατὰ τὸν νόμον. ἦσαν δὲ αὐτοῖς ἐκεῖ τὰ ἐν νυκτὶ βουλευμάτα καὶ ἡ σχολαία διάσκεψις, ἀγρῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμῖαι, οἴκων ἀνατροπαί, καταδυναστεῖαι καὶ πλεονεξία, ἀνδρός τε καὶ κλήρου διαρπαγαί. ταύτητοι δικαίως ἐξεπέμ- 1.626 φθησαν ὡς οἴκοι μάταιοι, καὶ τὰ ἀνδάνοντα Θεῷ φρονεῖν οὐκ εἰδότες. Ἄμεινον οὖν ἄρα καὶ ἀσυγκρίτως κατευμεγεθεῖν τῶν τοιούτων, καὶ φαυλότητος μὲν ἀπάσης ἀποφοιτᾶν, πλεο- νεξίαν δὲ ῥιπτοῦντας ὡς ἀπώτατο, καὶ τῶν περιττῶν οὐκ ἐφιεμένους, διατροφὰς ζητεῖν καὶ σκεπάσματα, καὶ ὅσα τοῖς σώφροσιν ἀπόχρη πρὸς τὸ βιοῦν. "Οἱ γὰρ βουλό- "μενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς ἐπιθυμίας πολλὰς καὶ "ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵ τινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώ- "πους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν." ἐπιζήμιον δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὰς ἐν νυκτὶ σχολὰς τοῖς εἰς ἀμαρτίαν σκέμμασι δαπα- νᾶν· καλὸν δὲ ζηλοῦν τὸν μακάριον Ψαλμῶδον πρὸς τὸν τῶν ὅλων λέγοντα Θεόν "Μεσονύκτιον ἐξεχειρόμην τοῦ "ἐξομολογεῖσθαι σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου." καὶ πάλιν "Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς μου, πρὸς σὲ ὀρθρίζω, ἐδίψησέ "σε ἡ ψυχὴ μου, ποσαπλῶς σοι ἡ σὰρξ μου." καὶ πάλιν "Εἰ ἐμνημόνευόν σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, ἐν τοῖς ὄρθροις "ἐμελέτων εἰς σέ." 9 Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος Ἰδοὺ ἐγὼ λογιζομαι ἐπὶ τὴν φυλὴν ταύτην κακὰ, ἐξ ὧν οὐ μὴ ἄρῃτε τοὺς τραχήλους ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ πορευθῆτε ὀρθοὶ ἐξαίφνης, ὅτι καιρὸς πονηρὸς ἐστίν.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ κόπους ἐλογίζοντο, καὶ εἰργάζοντο κακὰ τισι, τὸ πρὸς Θεὸν αἶρειν τὰς χεῖρας ὡς ἀκερδῆς καὶ ἀνόνητον παρωθούμενοι, ταύτητοι ἀγῶ, φησὶ, κατὰ πάσης τοιαύτης φυλῆς λογιοῦμαι κακὰ, τουτέστι, διασκέφομαι τὰ ἐφ' οἷς ἂν 1.627 εἶεν κακοῖς, ἦγον ἀνιάτοις συμφοραῖς· ἔσσεσθαι δὲ οὕτω φησὶ δύσοιστά τε καὶ φορτικὰ τὰ ἐπενεχθησόμενα, ὡς ἐν ἴσῳ γενέσθαι τοῖς κεκυφόσι τοὺς πεπονθότας, καὶ τρόπον τινὰ κατακαμφθήσεσθαι, δεινῶς καὶ ἀφορήτως κατηχθισ- μένους. καιρὸς γὰρ ἔσται φησὶ πονηρὸς, καθ' ὃν ἂν αὐτοῖς τὰ ἐξ ὀργῆς ἐπαρτήσῃε. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ ὑπὸ του σοφῶς ὑμνούμενον "Ὅτι αἱ ἀνομῖαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ." ἀλλ' ὅ γε Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς τοὺς οὕτω κατη- χθισμένους πρὸς ἀπόθεσιν τῶν ἐπληρημένων αὐτοῖς ἐκάλει λέγων "Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορ- "τισμένοι, ἀγῶ ἀναπαύσω ὑμᾶς." ἀλλ' οἱ μὲν τῇ πίστει τὸν κεκληκότα τιμήσαντες, ἀπεσείσαντο τὸ φορτίον· ἀπο- μεμενήκασιν δὲ κάμνοντες καὶ πεπιεσμένοι, καὶ σφόδρα εἰκό- τως, οἱ ταῖς ἀπειθείαις λελυπηκότες γραμματεῖς τε καὶ Φαρισαῖοι, καὶ ἡ σὺν αὐτοῖς ἑτέρα πληθὺς, οἱ καὶ οὐκ ἂν δύναιντο βαδίζειν ὀρθοί. καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ, ἀνακεκράγει πρὸς Θεόν "Σκοτισθήτωσαν οἱ ὄφ- "θαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν "διὰ παντὸς σύγκαμψον." ἵνα τὰ ἄνω μὴ βλέποντες, μήτε μὴν ἀνακουφίζειν ἰσχύοντες τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν πρὸς τὴν τῶν ἁγίων ἐλπίδα καὶ τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς καλλίπολιν, πρὸς μόνον βλέπωσι τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, μονονουχὶ κεκυφότες καὶ τοῖς προσκαίροις καὶ σαρκικοῖς τὸν ὑβριστὴν καὶ μισόθεον ἐνερεΐδοντες νοῦν. 9 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ληφθήσεται ἐφ' ὑμᾶς παραβολή, καὶ 1.628 θρηνηθήσεται θρήνος ἐν μέλει λέγων Ταλαιπωρία ἔταλαι- πωρήσαμεν· μερίς λαοῦ μου κατεμετρήθη ἐν σχοινίῳ, καὶ οὐκ ἦν ὁ κωλύων αὐτὸν τοῦ ἀποστρέψαι.⁹ Δύο κατὰ ταυτὸν συμβήσεσθαι λέγει, παραβολὴν τε καὶ θρήνον. καὶ ἡ μὲν παραβολὴ σημαίνειν ἔοικε τὸ οἰονεῖπως ἐν στόματι πάντων τὸν ἐπ' αὐτοῖς, ἦτοι περὶ αὐτῶν, γενέσθαι λόγον· μνημονεύεται γὰρ αἰεὶ καὶ τὰ ἐξαίσια τῶν κακῶν, καὶ τῶν τοιούτων ἡ φήμη πόλεις τε καὶ χώρας ἐπιφοιτᾶ, καὶ μέχρι τερμάτων τῆς ὅλης διάττει γῆς. ὁ θρήνος δὲ γε τὸ

δάκρυον καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς οἰμωγὰς, ἃς ἂν ἕτεροι ποιοῖντο τυχόν, ἤγουν αὐτοὶ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς τὰ οἰκεῖα κλαίοντες πάθη. τοιγάρτοι φησὶ Ταλαιπωρία ἔταλαιπωρήσαμεν. καὶ τίς ἂν νοοῖτο τῆς ταλαιπωρίας ὁ τρόπος, διατρανοῖ λέγων Μερὶς λαοῦ μου κατεμετρήθη ἐν σχοινίῳ, καὶ οὐκ ἦν ὁ κωλύσων αὐτὸν τοῦ ἀποστρέψαι. ὁ κλῆρος, φησὶν, ὁ ἐκνεμηθεὶς τῷ ἐμῷ καὶ ἡγαπημένῳ λαῷ· δῆλον δὲ ὅτι τῷ Ἰσραὴλ· μεμέ- τρηται παρ' ἐχθρῶν, τουτέστι, δασμοῖς καὶ τέλεσιν ὑπενή- νεκται. τὸ γὰρ μετρούμενον ὑπὸ φόρον ἐστὶ καὶ τέλη. εἶτα τούτου γεγονότος καὶ παρ' ἐλπίδα συμβεβηκότος, οὐκ ἦν ὁ κωλύσων. ποῦ δὴ οὖν ἄρα, φησὶν, αἱ δαμάλεις, ὁ Χαμῶς, ὁ Δαγῶν, ὁ Βεελφεγῶρ, ὁ Βάαλ, καὶ τὰ ἐν τοῖς τεμένεσι τῆς Σαμαρείας πολυειδῆ χειρόκμητα; σεσιγήκασιν, οὐκ ἀντετάξαντο τοῖς μεριζομένοις· οὐ βεβοηθήκασιν τοῖς ἰδίῳι προσκυνηταῖς· οὐκ ἐπήγαγον ὀργὴν τοῖς μετροῦσι τὴν γῆν. τοιοῦτόν τι φησὶ καὶ διὰ φωνῆς Ἱερεμίου περὶ τῶν ἐξ Ἰσ-ραὴλ "Καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν κακῶν αὐτῶν ἐροῦσιν Ἀνάστα "καὶ σῶσον ἡμᾶς. καὶ ποῦ εἰσὶν οἱ θεοὶ σου οὓς ἐποίησας 1.629 "σεαυτῷ; εἰ ἀναστήσονται καὶ σώσουσί σε ἐν καιρῷ τῆς "κακώσεώς σου;" ἀλλὰ πῶς ἂν ἐτέρους ἐκώσσειαν, οἱ πάθοιεν ἂν εὐκόλως πᾶν ὅσον τις ἔλοιτο δρᾶν; εἰσὶ γὰρ εἰσὶν "ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων, ἀργύριον καὶ χρυσίον," καὶ λίθος καὶ ξύλα, κωφή καὶ ἀναίσθητος ὕλη. ψαλλέτω δὴ οὖν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο πάντες οἱ "ποιοῦντες αὐτὰ καὶ πάντες οἱ πεποιοῦντες ἐπ' αὐτοῖς." 9Οἱ ἀγροὶ ὑμῶν διεμετρήθησαν· διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται σοι βάλλων σχοινίον ἐν κλήρῳ.⁹ Φανεράν ποιεῖται τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν. ἀπόκληροι γὰρ γεγόνατέ φησι, καὶ μεμέτρηται μὲν τὰ ὑμῶν ἐτέροις, σοὶ δὲ οὐκ ἔξεστι καταμετρεῖν τὰ σά. πεπονθότας δὲ τοῦτο κατὰ τὸν τῆς ἐπιδημίας καιρὸν καὶ τοὺς ἀλαζόνας εὐρήσομεν Ἰουδαίους. ἐμπαροινήσαντες γὰρ τῷ Χριστῷ τῶν ἐκνεμη- θέντων αὐτοῖς ἀπώλισθον κλήρων. ἦν μὲν γὰρ πρωτότοκος, καὶ αὐτῶν εἶναί φησι τὰς ἐπαγγελίας ὁ σοφώτατος Παῦλος, αὐτῶν τοὺς πατέρας, καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ κατὰ σάρκα Χριστόν. ἐκπέπτωκε δὲ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς εἰς τοῦτο πάσης εὐκλείας· εἰσέφηρησε δὲ τῶν ἐθνῶν ἢ πληθὺς καὶ εἰς τὸν ἐκείνων ἀν- τανέβη κλήρον· αὐτῶν γὰρ γεγονάσιν αἱ ἐπαγγελίαι, αὐ- τῶν ὁ Χριστὸς, αὐτῶν οἱ πατέρες· τέκνα χρηματίζουσιν Ἀβραάμ, κατακολουθοῦντες "τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ "πίστεως" αὐτοῦ· "Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσ-ραὴλ, οὐδὲ ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλὰ "τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, ταῦτα λογίζεται εἰς σπέρμα." 1.630 τοιγάρτοι καὶ ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης τὴν τῶν Ἰουδαίων ὄφρυν καὶ τὸ ἱκανὸν φύσημα καταφέρων "Ποιήσατε οὖν καρποὺς "ἀξίους τῆς μετανοίας, φησὶ, καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν "ἑαυτοῖς, ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ "ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι "τέκνα τῷ Ἀβραάμ." οὐκοῦν ἀποπέπτωκε μὲν τῆς κληρο- νομίας ὁ ἀπόπληκτος Ἰσραὴλ, ἀντανέφυ δὲ ὡσπερ ἢ ἐξ ἐθνῶν ἀγέλη, καὶ αὐτοῖς ὁ Χριστὸς τῶν ἄνωθεν ἀγαθῶν τὸν εὐκλεᾶ τε καὶ ἀξιόληπτον ἀπονέμει κλήρον. συμπολιταὶ γὰρ γεγονάσι τῶν ἀγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ, σύσσωμοί τε τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν ἐνόητι διὰ Πνεύματος ἐκ- λελαμπρυσμένοι, τὸν πολυεύκτον ἀληθῶς διαζήσονται βίον, ἐν ὁσιότητι τε καὶ ἀγιασμῷ καὶ ἀφθαρσίᾳ. 9Ἐν ἐκκλησίᾳ Κυρίου μὴ κλαίετε δάκρυσιν, μηδὲ δακρυέτωσαν ἐπὶ τούτῳ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν· οὐ γὰρ ἀπώσεται ὄνειδος ὁ λέγων Οἶκος Ἰακώβ παρώργισε Πνεῦμα Κυρίου. εἰ ταῦτα τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ ἐστίν;⁹ Ἄρ' οὖν ἀπείργει τοῦ μετανοεῖν ἐλέσθαι τὸν Ἰσραὴλ; ἀνακόπτει δὲ, εἰπέ μοι, τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἡμερότητα Θεὸς, κἂν εἰ βούλοιντο μαθεῖν τὰ αὐτοῖς ὅτι μάλιστα πρεπωδέστατα, καὶ δρᾶν ἤδη πως τὸ ἀνδάνον αὐτῷ; οὐ τοῦτό φησιν. ἀλλ' ἔθος τισὶν, εἰ ὑπὸ τοῦ τυχόν τῶν σοφῶν πεπλημμεληκότες ἐλέγχοντο, τὸν τῆς μεταγνώσεως τρόπον μέχρι μόνου τοῦ δακρύσαι μετρεῖν, καὶ ὁμολογεῖν μὲν τὴν ἁμαρτίαν, τούτῳ 1.631 τε καὶ μόνῳ ζητεῖν τὴν ἄφεσιν· οὐ μὴν ἔτι καὶ τῶν προκει- μένων αὐτοῖς καταλήγειν κακῶν.

τουτό τινες ἔδρων τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ὡς μηδὲ αὐτῶν ἔσθ' ὅτε φείδεσθαι τῶν ἀμφίων. ἀλλὰ τί φησιν ὁ εἰς καρδίαν ὄρων καὶ νεφρούς; "Ἐπιστρέ- "ψατε πρὸς με ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν, ἐν νηστεία καὶ "ἐν κλαυθμῷ καὶ ἐν κοπετῷ, καὶ διαρρήξατε τὰς καρδίας "ὑμῶν καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν." ὅτι τοίνυν ψιλὸν ἐξ ὀμμάτων καταχέοντες δάκρυον, καὶ χρηστοεπεῖν ὑποκρινόμενοι, τῶν γεμῆν ἰδίων οὐ καταλίγοντες θελημάτων, οὐκ ἂν εὐμενῆ καὶ πρᾶον ἐφ' ἑαυτοῖς καταστήσειαν τὸν Κριτὴν, ἐκδιδάσκει λέγων Ἐν ἐκκλησίᾳ Κυρίου μὴ κλαίετε δάκρυσι. μὴ ποιεῖτέ φησι πένθους οἶκον τὸν θεῖον ναόν· μηδὲ ἐπὶ τούτῳ δακρύετε, ὥστε δοκεῖν ἐν οἴκῳ μόνον κλαῦσαι Θεοῦ· ἀνόνητον γὰρ τὸ τοιόνδε παντελῶς· μήτε μὴν ἐκεῖνο λε- γόντων τινές Οἶκος Ἰακώβ παρώργισε Πνεῦμα Κυρίου. ἀπο- τρίψαιτο γὰρ ἂν ἦκιστά γε τοὺς ἐφ' οἷς πεπλημμέληκεν ὀνειδισμούς, κἂν εἰ ἔλοιτό τις ταῖς οὕτω χρησταῖς ἀπο- κεχρηῆσθαι φωναῖς. Εἰ ταῦτά ἐστι τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ; καὶ ποῖα δὴ ταῦτα, φησὶν· "Ἐγένοντο λογιζόμενοι κόπους, "καὶ ἐργαζόμενοι κακὰ ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν, καὶ ἅμα τῇ "ἡμέρᾳ συνετέλουν αὐτὰ, καὶ οὐκ ἦραν πρὸς τὸν Κύριον "τὰς χεῖρας αὐτῶν· καὶ ἐπεθύμουν ἀγρούς, καὶ διήρπαζον "ὄρφανούς, καὶ οἴκους κατεδυνάστευον, καὶ διήρπαζον ἄνδρα "καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἄνδρα καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ." οὐκοῦν εἰ τοιάδε, φησὶν, εἶεν αὐτοῦ τὰ ἐπιτηδεύματα, πῶς ἂν διακρούσαιτο τὰ ὀνειδίη, ψιλὸν καταχέων δάκρυον, ὁμολο- γῶν τε καὶ λέγων Οἶκος Ἰακώβ παρώργισε Πνεῦμα Κυρίου; Χρὴ δὴ οὖν ἄρα μετανοεῖν ἠρημένους ἀπαλλάττεσθαι μὲν 1.632 τῶν εἰς φαυλότητα ἐγκλημάτων, δακρύειν δὲ οὕτω καὶ ἐξ- ομολογεῖσθαι Θεῷ, τετιμηκότας ἤδη τὸ ἀγαθουργεῖν. ὁ γὰρ Θεὸς οὐχ ἀπλῶς εἰς δάκρυον, οὐδὲ εἰς χρηστοὺς ἐμβλέψεται λόγους, ἀλλ' εἰς ἦθη καὶ τρόπους. ὀνησιφόρον δὲ τότε δὴ τότε τὸ κλαίειν ἔσται, φησὶ, τισὶν, ὅταν φαίνωνται τῆς ἀγα- θουργίας οἱ τρόποι τῇ τῆς φαυλότητος ἀνατροπῇ συνεισθέον- τες. ἀναιρουμένης γὰρ ἐν ἡμῖν τῆς ἀμαρτίας, ἢ τῆς ἀρετῆς παρειστρέχει γένεσις. 9 Οὐχ οἱ λόγοι αὐτοῦ εἰσὶ καλοὶ μετ' αὐτοῦ, καὶ ὀρθοὶ πεπόρευνται; καὶ ἔμπροσθεν ὁ λαὸς μου εἰς ἔχθραν ἀντέστη κατέναντι τῆς εἰρήνης αὐτοῦ.⁹ Καταιτιᾶται δὴ πάλιν ὡς εἰωθότας μὲν ἀριστοεπεῖν, ἀσύμβατον δὲ τοῖς λόγοις τὴν διάνοιαν ἔχοντας. ὀρθοὶ μὲν γὰρ, φησὶν, οἱ παρ' αὐτοῖς γίνονται λόγοι, καλοὶ δὲ λίαν· ὁμολογοῦσι γὰρ τὰ ἐγκλήματα, χρηστόν τε καὶ ἀγαθὸν ὀνομάζουσι τὸν Θεόν, καὶ κατειρωνεύονται πολυτρόπως, ἔρ- γοις γεμῆν αὐτὸν παροτρύνοντες οὐ διαλελοίπασιν. ἴδοι δ' ἂν τις αὐτοὺς ἑαυτοῖς γεγονότας ἐχθρούς, καὶ τὴν σφῶν αὐτῶν ἀποσοβοῦντας εἰρήνην. αὐτὸς γὰρ ὁ λαὸς μου ἀντι- κατέστη φησὶν ὡς ἐχθρὸς τῇ ἑαυτοῦ εἰρήνῃ. ἐξὸν γὰρ αὐτοὺς ἐν εὐπαθείαις εἶναι καὶ τρυφαῖς καὶ ἐν βεβαίῳ τῆς δόξης καὶ ἐρηρυσμένην ἔχειν τὴν εὐθυμίαν, εἰ τετίμηται Θεός, ἐθελοντὶ κατώλισθον εἰς ἀπόστασιν. ταύτητοι καὶ τὸ ἐν 1.633 εἰρήνην διατελεῖν ἀποβεβληκότες, αὐτόκλητον ὥσπερ ταῖς σφῶν αὐτῶν κεφαλαῖς ἐπεγείρουσι πόλεμον. ὅτι δὲ οὐχὶ πάντως ἀκερδὲς τὸ χρηστοεπεῖν πρὸς Θεὸν τοὺς ἡμαρτη- κότας, ἦγουν εἰ ἔλοιτό τις τοῖς ἰδίοις πταισίμασιν ἐπερυθριάιν, ἐξ αὐτῆς ἀποδείξομεν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. γέγραπται γὰρ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων περὶ τοῦ Ῥοβοάμ "Καὶ ἐγένετο ὡς ἠτοιμάσθη ἡ βασιλεία Ῥοβοάμ καὶ ὡς "κατεκρατήθη, ἐγκατέλιπε τὰς ἐντολὰς Κυρίου, καὶ πᾶς "Ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ." εἶτα Σουσακεῖμ ὁ τῶν Αἰγυπτίων τύραννος κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων ὠπλίζετο, καὶ πανστρατιᾶ τῆς οἰκείας ἐξέθει γῆς. ἀφικνεῖτο δὲ μετὰ τοῦτο "Σαμαίας "ὁ προφήτης πρὸς Ῥοβοάμ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας Ἰούδα, "τοὺς συναχθέντας εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου Σου- "σακεῖμ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς Οὕτως εἶπε Κύριος Ὑμεῖς "ἐγκατελίπετέ με, κἀγὼ ἐγκαταλίπω ὑμᾶς ἐν χειρὶ Σου- "σακεῖμ. καὶ ἠσχύνθησαν, φησὶν, οἱ ἄρχοντες Ἰσραὴλ καὶ "ὁ βασιλεὺς, καὶ εἶπον Δίκαιος ὁ Κύριος. καὶ ἐν τῷ ἰδεῖν "Κύριον ὅτι ἐνετράπησαν, καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς "Σαμαίαν, λέγων Ἐνετράπησαν, οὐ καταφθερῶ αὐτούς." εἶτα πάλιν φησὶ "Καὶ ἐν τῷ ἐντραπῆναι αὐτὸν ἀπεστράφη "ἀπ'

αὐτοῦ ἡ ὀργὴ Κυρίου, καὶ οὐκ εἰς καταφθορὰν εἰς "τέλος· καὶ γὰρ ἐν τῷ Ἰουδα, φησὶν, ἦσαν λόγοι ἀγαθοί." ὄρας οὖν, ὅπως οὐκ ἀκερδὲς τὸ ἀγαθοὺς ἔχειν ἐπὶ γλώττης λόγους, εἰ παρέποιο τὸ ἐντρέπεσθαι, καὶ τὰ ἐφ' οἷς πε- πλημμέληκε τις κατερυθριά. οὐκοῦν ὡς ὁ Παῦλός φησιν 1.634 "Οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει," καὶ αὐτὸς δὲ που Χριστὸς ἀναφανδὸν ἔφη "Οὐ πᾶς ὁ "λέγων μοι Κύριε Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν "τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου "τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς." εἰκαῖον οὖν ἄρα, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, τὸ χρηστὰ λέγειν περὶ Θεοῦ, ὅτε τὸ ἐν ἔργοις εὐδόκιμον οὐ παρομαρτεῖ. 9Τὴν δὲ δὴν αὐτοῦ ἐξέδειραν, τοῦ ἀφελέσθαι ἐλπίδα συντριμμὸν πολέμου.9 Ἐπιφέρει πάλιν τοῖς καθηγεῖσθαι λαχοῦσι τῆς τῶν ἀγελαίων ἀπωλείας τὰ ἐγκλήματα. οὐ γὰρ ἂν ἰκανῶς ἔχοντες εἰς γε τὸ δύνασθαι παιδεύειν αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν τε καὶ ἀδιάστροφον ἀποκομίζειν τρίβον, καὶ ἀντέ- χεσθαι μὲν ὅτι μάλιστα φιλεῖν τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας, ὡς ἀχρεῖον δὲ καὶ ὀλέθρου πρόξενον ἀπορρίπτειν καὶ ἀπώτατω ποιεῖσθαι, τὸ προσκεῖσθαι γλυπτοῖς, αὐτοὶ γεγόνασιν ὀλε- τῆρες καὶ φθορεῖς, πρὸς πᾶν τούναντίον τὰς τῶν ὑπὸ χεῖρα μετατρέποντες γνώμας, καὶ Θεοῦ μὲν ἀποφοιτᾶν ἀναπέι- θοντες, ἐπαγάλλεσθαι δὲ μᾶλλον τοῖς τῆς πλανήσεως τρό- ποις. ταύτητοι Θεῷ προσκρούοντες, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος ἀπώλισθον, ἦν εἴπερ ἔχοντες διετέλουν, οὐδὲν τὸ ἀπειργον ἦν καταθλεῖν δύνασθαι τῶν ἐχθρῶν. οὐκοῦν ὡς ἐπὶ προβάτου φησὶν, ὅτι τὴν δὲ δὴν αὐτοῦ ἐξέδειραν, τοῦ ἀφελέσθαι ἐλπίδα συντριμμὸν πολέμου. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Γυμνὸν ἀποφήναντες τῶν ἐξ ἐλπίδος περιβλημάτων, ἀπαμ- 1.635 φιάσαντες δὲ ὡσπερ τῆς παρ' ἐμοῦ φροντίδος καὶ ἐπικουρίας, εὐπαθῆ καὶ εὐάλωτον ἀποτετελέκασι. παρήρηται γὰρ αὐτῶν ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, τοῦτο δὲ ἦν αὐτοῖς τοῦ πολέμου τὸ σύν- τριμμα. ὡσπερ γὰρ τοῖς ἀλόγοις τῶν ζώων ἀσφαλὲς ἀμφίον ἢ δὲ δὴν κομιδῆ γὰρ εὐπαθὲς τὸ γυμνὸν σαρκίον· οὕτω καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἀσφαλὲς περιβλημα καὶ δὲ δὴν τις ὡσπερ, τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος ἢ δὲ δὴν δύναμις, ἦν εἴπερ ἔχοιμεν κατ' οὐδένα τρόπον λυποῦντες Θεὸν, κατευμεγεθήσομεν τῶν ἐχθρῶν, καὶ περισόμεθα μὲν πολέμου παντὸς σαρκικοῦ τε καὶ νοητοῦ· ἐπιβησόμεθα δὲ καὶ "Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασι- "λίσκον, καὶ καταπατήσομεν λέοντα καὶ δράκοντα," κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἀναμέλψομεν δὲ πεποιθότες "Κύριε ὁ "Θεὸς τῶν δυνάμεων, μακάριος ἄνθρωπος ὁ ἐλπίζων ἐπὶ "σέ." 9Διὰ τοῦτο ἡγούμενοι λαοῦ μου ἀπορρίψονται ἐκ τῶν οἴκων τρυφῆς αὐτῶν, διὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν ἐξώ- σθησαν.9 Ἐπειδὴ γὰρ, φησὶν, οἱ ταῖς εἰσηγήσει καὶ ταῖς νουθε- σίαις ὠφελεῖν δυνάμενοι τοὺς ὑπεζευγμένους, οἱ χειραγωγοὶ καὶ πατέρες, οἱ ποιμένες καὶ ἐπιστάται τὴν δὲ δὴν αὐτοῦ ἐξέδειραν, καὶ ἀφείλαντο τὴν ἐλπίδα τὴν εἰς Θεὸν, δι' ἧς εὐκόλον ἦν πάντα συντρίβεσθαι πόλεμον, ταύτητοι δικαίως τὰ οἴκοι μεθέντες ἀγαθὰ, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα φιλαϊάτων ἔστερημένοι, τέρψεως τε καὶ τρυφῆς ἀπωλισθηκότες, βα- διοῦνται πρὸς ἐχθροὺς, καὶ πικροὺς τῆς ῥαθυμίας καὶ τῆς φαυλότητος ἀποτίσουσι λόγους. ὅτι δὲ τοῦ παθεῖν οὐχ ἕτερός τις αὐτοῖς, αὐτοὶ δὲ μᾶλλον σφισιν αὐτοῖς γεγόνασιν 1.636 ἀφορμὴ, σαφηνίζει λέγων Διὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα αὐ- τῶν ἐξώσθησαν. "Οὐ γὰρ ἀδίκως ἐκτείνεται δίκτυα πτερωτοῖς," κατὰ τὸ γεγραμμένον· "αὐτοὶ γὰρ οἱ φόνου μετέχοντες, "θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς κακά." Αὐτοὶ δὲ οὖν ἡμεῖς ἑαυτοὺς ἀδικήσομεν, εἰ δὲ δὴν ἐθέλοι- μεν ἂ μὴ θέμις· ἐκπεμπόμεθα δὲ καὶ ἐξ οἴκων τρυφῆς. οἱ γὰρ Θεῷ προσκρούοντες, τὰς ἄνω καὶ ἐν οὐρανοῖς οὐκ ὄψον- ται μονὰς, ἀμέτοχοι δὲ μενοῦσι καὶ τῆς τῶν ἁγίων ἐλπίδος καὶ τῆς εἰς αἰῶνα τρυφῆς. ἀλλ' οἷγε σοφοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐπαινουμένων διανενοκότες, οὐκ ἐν τούτοις ἔσσονται· πόθεν; ἔξουσι δὲ πόλιν τὴν ἐν οὐρανοῖς Ἐκκλησίαν, καὶ ταῖς ἄνω μοναῖς ἐνδαιτήσονται, καὶ τοῖς οὐρανοῖς ἐντρυφῶντες ἀγαθοῖς. 9Ἐγγίσατε ὄρεσιν αἰωνίοις. ἀνάστηθι καὶ πορεύου, ὅτι οὐκ ἔστι σοι αὕτη ἀνάπαυσις.9 Ἔστι μὲν ἔτι πρὸς τοὺς καθηγεῖσθαι λαχόντας ὁ λόγος.

κατειρωνεύεται δὲ, καὶ οἶον ἐν ἤθει γέγονε, τὸ λυποῦν εἰς- φέρων ὡς χρήσιμον. μονονουχὶ γὰρ φησιν Ἰω λαῶν ἡγού- μενοι, τάχα που βαρὺ τε καὶ φορτικὸν ὑμῖν εἶναι δοκεῖ τὸ οἴκοι τε τρυφᾶν, καὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν ἔχειν, καὶ ἐν εἰρήνῃ διατελεῖν, καὶ τὴν ἐλευθέρους πρέπουσαν ποιεῖσθαι δίαιταν. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ὑμῖν, ὡς ἔοικεν, εὔ ἔχειν δοκεῖ, βαδίζετε πρὸς ἐχθρούς, ἀποτρέχετε πρὸς γῆν τὴν Περσῶν τε καὶ Ἀρμενίων. ἐγγίσατε τοῖς αἰώνιοις ὄρεσι, φησὶ δὲ τὰ Ἀραράτ· αἰώνια δὲ, ἢ ὅτι μακροὺς ἐν αὐτοῖς ἔμελλον διατελέσαι χρό- 1.637 νους, ἢ τὰ ἐξ αἰῶνος διαβόητα, διὰ τοι τάχα τὸ ἐν αὐτοῖς ἀπομεῖναι τὴν κιβωτόν. Ἴοι δ' ἂν ὁ λόγος καὶ κατὰ τῶν ἐν τοῖς καιροῖς τῆς ἐπι- δημίας Ἰουδαίων, οἱ ταῖς τῶν γραμματέων τε καὶ Φαρισαίων ἐπόμενοι γνώμαις οὐ προσίεντο τὴν πίστιν. ὄρη μὲν γὰρ ὡσπερ καὶ οἱ παρ' αὐτοῖς ἦσαν διαφανέστεροι, καὶ τοῖς τῆς ἱερωσύνης ἀυχήμασιν ὑψοῦ τε ἠρμένον, καὶ εἰς λῆξιν ἦκοντες δόξης, ἀλλ' ἦν ἐκεῖνα πρόσκαιρα· πέπαυται γὰρ ἡ σκιά, πεπαλαίωται δὲ ὡσπερ ἡ ἐν τύποις λατρεία, ἤργησε δὲ καὶ τὸ ἱερὸν τὸ τηνικάδε γένος· ὄρη γὰρ ἀνεδείχθη λοιπὸν τὰ αἰώνια, τουτέστιν, οἱ τῆς νέας διαθήκης κήρυκες τε καὶ διά- κονοι, οἱ τὸ Χριστοῦ λαλοῦντες μυστήριον, οἱ διαβόητοι καὶ διαφανέστατοι, καὶ τοῖς τῆς ἀρετῆς ὑψώμασι διαπρέποντες. ὄρη γὰρ αὐτοῦς, καὶ δι' ἐτέρου προφήτου κατονομάζει Θεὸς, οὕτω λέγων "Καὶ ἀποσταλάξει τὰ ὄρη γλυκασμὸν, καὶ "πάντες οἱ βουνοὶ σύμφυτοι ἔσονται." γλυκὺς γὰρ λίαν τῶν θεηγόρων ὁ λόγος, καὶ αὐτοῦ μέλιτος ἡδίων τοῖς γε ἀληθῶς φιλοθεωτάτοις, οἷς ἂν εἴη καὶ πρέπον εἰπεῖν τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ "Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί "μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον τῷ στόματί μου." τούτοις δὴ οὖν ἄρα τοῖς νοητοῖς ὄρεσιν οἱ οὐπω πεπιστευκό- τες, εἰ γένοιτο πλησίον, κατὰ σχέσιν δὲ δηλονότι τὴν πνευματικὴν, εὐρήσουσι τὴν ἀνάπαυσιν. ἀποφορτιοῦνται γὰρ εὐθύς τὴν ἐπισκήψασαν ἀμαρτίαν, καίτοι μηδεμίαν ἀνάπαυσιν ἔχοντες ἐν τῇ κατὰ νόμον ζωῇ, εἴπερ ἐστὶν ἀλη- θές, ὡς "Τὸ γράμμα ἀποκτένει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ." οὐκοῦν ἀκουόντων Ἰουδαῖοι καὶ πρὸς γε ἡμῶν αὐτῶν Ἀνά- 1.638 στηθὶ καὶ πορεύου, ὅτι οὐκ ἔστι σοι αὕτη ἀνάπαυσις. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔχεις ἐν νόμῳ τὸ ἀναπαύεσθαι, βάδιζε καὶ μεταχώ- ρησον διὰ πίστεως ἐπὶ τὰ Χριστοῦ παιδεύματα. 9 Ἐνεκεν ἀκαθαρσίας διεφθάρητε φθορᾷ.9 Ἀκαθαρσίαν φησὶ τὸν τῆς ἐκτόπου καὶ βδελυρᾶς εἰδω- λολατρείας δυσκλεᾶ μολυσμὸν· αἰσχροὶ γὰρ ὄντως καὶ κάκοσμος. τρόπος δὲ αὗ ῥύπου τε καὶ ἀκαθαρσίας ἕτερος, τὸ πλεονεκτεῖν ἀδελφούς, ἄρπαγμα ποιεῖσθαι τὸ ἀλλότριον, καὶ ἢ καθ' ἕτερον τρόπον κατὰ πολλῶν ἀδικία. ταύτης δὴ οὖν ἔνεκα τῆς ἀκαθαρσίας, φησὶ, διολώλατε, φθορᾷ τῇ εἰς θάνατον ἀθλίως κατεφθαρμένοι. Διολώλασι δὲ καὶ οἱ τῇ εἰς Χριστὸν μαχόμενοι πίστει, καὶ οὐχ ἐτέρου του χάριν, ἀλλ' ἢ ἔνεκεν ἀκαθαρσίας. σαφὲς δὲ τοῦτο ἡμῖν καταστήσει λέγων αὐτὸς ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας Ἰουδαίους "Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν "μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμὶ, ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν "ἀποθανεῖσθε." ἢ οὐχὶ τοῦτό ἐστι τὸ Ἐνεκεν ἀκαθαρσίας διεφθάρητε φθορᾷ; οὐ γὰρ ἀπενίψαντο τὰ ἐγκλήματα, οὔτε μὴν τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἀπηλλαγμένοι τῆς παρὰ Χριστοῦ μετέλαχον σωτηρίας, καθὰ καὶ οἱ τὴν πίστιν εἰς- δεδεγμένοι. 9 Κατεδιώχθητε οὐδενὸς διώκοντος.9 Αὐθαίρετον, φησὶν, ὑπομεμενήκατε τὴν αἰχμαλωσίαν, ἦτοι τὴν φυγὴν τὴν εἰς ἀλλοτρίου, δηλον δὲ ὅτι καὶ πρὸς ἐχθρούς. ἐγκειμένου γὰρ οὐδενὸς ἢ ἐπαναγκάζοντος, αὐτοὶ 1.639 τετιμήκασι τὸ δρᾶν ἐκεῖνα, καὶ μάλα ἐσπουδασμένως, τὰ δι' ὧν ἦν ἀνάγκη καὶ οὐχ ἐκόντας κολάζεσθαι. κατεδιώ- χθησαν τοίνυν τῶν Ἰουδαίων τὰ στίφη, διώκοντος οὐδενός. ἐξὸν γὰρ αὐτοῦς εὐημεροῦντας διατελεῖν, καὶ ἐν παντὶ κεῖσθαι καλῶ τετιμηκόσι Χριστὸν, κατώλισθον εἰς ἀπόστασιν, καὶ προσκεκρούκασι πολυτρόπως· ἀπειθοῦντες, ὑβρίζοντες, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν ἀτόπων δρῶντές τε καὶ λέγοντες; Οὐκοῦν οὐδενὸς διώκοντος ἑαυτοῦς διώξομεν, καὶ τῶν ἀνηκέ- στων κακῶν ταῖς ἰδίαις ψυχαῖς παραίτιοι γεγονότες, αἰτιασό- μεθα μὲν οὐχ ὁσίως ἔτι τὸν τῶν ὄλων

δοτήρα Θεόν, ἑαυτοὺς δὲ μᾶλλον, εἴπερ ἔσμεν ἐν καλῷ καὶ νοῦ καὶ φρενός. 9 Πνεῦμα ἔστησε ψεῦδος, ἔσταλάξέ σοι εἰς οἶνον καὶ μέθυσμα.⁹ Τοῖς τῶν εἰδώλων τεμένεσι προσιζήσαντές τινες τῶν ἐν Σαμαρείᾳ κατεμαντεύοντο πολυτρόπως, καὶ τῶν ἔσομένων ἀκριβῆ τὴν κατάληψιν ἔχουν ὑποπλαττόμενοι, τὰ θυμῆρη καὶ φίλα τοῖς προσιοῦσιν ἀπήγγελλον, ψυχρὰ καὶ ἀπόπτυστα ζητοῦντες λημμάτια, καὶ ὀλίγων ὀβολῶν, ἢ "κλάσματος "ἄρτου," κατὰ τὸ γεγραμμένον, ψευδῆ πωλοῦντες ρημάτια. τοῦτο δὲ μάλιστα κατέφθειρέ τε καὶ ἀπολώλεκε τὸν Ἰσραήλ. φησὶν οὖν ὅτι πνεῦμα πονηρὸν ὡς παγίδα τῷ Ἐφραΐμ ἔστησε ψεῦδος, καὶ ὡσπερ τι τῶν δηλητηρίων φαρμάκων ἐνεστάλαξεν οἴνω τὴν δαιμονιώδη πλάνησιν, καὶ ταῖς εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν αἰσχίστων ἀκρατέσιν ἀποφοραῖς μονονουχὶ καταμεθύοντα δέδειχεν αὐτόν. 1.640 Ἐνεστάλαξε δὲ καὶ τοῖς Φαρισαίοις ὁ πονηρὸς, ὁ δράκων ὁ ἀποστάτης, τὴν ἐπὶ Χριστῷ ψευδοδοξίαν καὶ ἔκτοπον πλάνησιν. ποτὲ μὲν γὰρ ἔφασκεν Εἰ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἔλυε τὸ σάββατον· ποτὲ δὲ καὶ Σαμαρείτην, καὶ μέντοι καὶ πάροιον ἀποκαλεῖν ἀπε- τόλμων. καὶ εἴπερ ἔστιν ἀληθὲς, ὡς οὐδεὶς λέγει Ἀνάθεμα Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ, πῶς οὐκ ἀταλαίπωρον ἰδεῖν, ὅτι δὴ μάλιστα παρ' αὐτοῖς πνεῦμα ἔστησε ψεῦδος; κατεστά- λαξε δὲ καὶ εἰς νοῦν αὐτοῖς καὶ καρδίαν, τὴν διὰ πλανήσεως μέθην, ἐφ' ἣ δικαίως καὶ ἀπολώλασι, θηριοπρεπῶς ἐπιθρῶ- σκοντες, παντὶ τε θράσει καὶ δυσφημίᾳ χρώμενοι. 9Καὶ ἔσται ἐκ τῆς σταγόνας τοῦ λαοῦ τούτου· συναγόμενος συνα- χθήσεται Ἰακώβ σὺν πᾶσιν, ἐκδεχόμενος ἐκδέξομαι τοὺς κατα- λοίπους τοῦ Ἰσραήλ, ἐπὶ τὸ αὐτὸ θήσομαι τὴν ἀποστροφὴν αὐτῶν.⁹ Κατὰ βραχὺ πρὸς αὔξησιν ἰόντα τὰ φαῦλα, καὶ ἐν ὀλί- γοις ἀνθήσαντα τὴν ἀρχὴν, καταδράττεται πῶς αἰεὶ καὶ τῶν ἔτι πλειόνων, ἐπέκεινά τε τῶν ἐν ἀρχαῖς ἐκτείνεται μέτρων. ἴδοι δ' ἂν τις ἀτρεκές ὁ λέγω, τὰ συμβεβηκότα τῷ Ἐφραΐμ εἰ περινοεῖν ἔλοιτο λεπτῶς. πρῶτος μὲν γὰρ Ἰεροβοὰμ, καὶ τινες τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ τὰς δαμάλεις τοῖς τεμένεσιν ἐνιδρύσαντες, προσκεκυνήκασιν αὐταῖς, καὶ τοῖς τῶν ἀνοσίων ψευδομάντεων ἦγουν ψευδοπροφητῶν προσεσχίκασι λόγοις. εἶτα διέρποντος τοῦ κακοῦ, καὶ αἰεὶ τοῖς πρώτοις προστιθέντος 1.641 ἕτερα, συνηνέχθη λοιπὸν καὶ συνδεδράμηκεν ὅλος εἰς ἓνα σκοπὸν ὁ Ἰσραήλ, καὶ τῷ πλημμελήματι κάτοχος ἦν, καὶ οὐκ ἀνὰ μέρος ἔτι, παμπληθεὶ δὲ μᾶλλον καὶ ὀλοτρόπως. οὐκοῦν ἀπὸ τῆς σταγόνας φησὶν, ἣς ἂν αὐτοῖς καταστάξαιεν ὁ τῶν ψευδομάντεων λόγος· πλεῖστοι γὰρ ὅσοι παρὰ τῷ Ἐφραΐμ οἱ τοῦτο δρᾶν εἰωθότες· συναχθήσεται φησι σύμπας ὁ Ἰακώβ, τουτέστιν εἰς μίαν συνενεχθήσεται γνώμην, κατα- νεμηθήσεται δὲ ἅπαντας ἢ νόσος. ἐγὼ δὲ αὐτοῖς οὐκ ἀνὰ μέρος ἐποίησα τὰς διὰ τοῦτο δίκας, περιμενῶ δὲ μᾶλλον τοὺς τοῖς ἤδη κατεφθαρμένοις ἐπενεχθησομένους. τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ Ἐκδεχόμενος ἐκδέξομαι τοὺς καταλοίπους τοῦ Ἰσραήλ, καὶ τότε δὴ τότε μίαν ποιήσομαι τὴν κατὰ πάντων ἀποσ- τροφὴν. Ἐνδειξις δὲ καὶ τοῦτο ἂν εἴη τῆς ἐνουσῆς ἀνεξικακίας Θεῶ, μὴ κολάζοντι εὐθύς, ὑπερτιθεμένῳ δὲ χρηστῶς, καὶ τὴν ἐπανάρθωσιν περιμένοντι καὶ τῶν πλανωμένων τὴν ἐπιστροφὴν. εἰ δὲ δὴ μὴ γένοιτο, φαίνοιτο δὲ μᾶλλον εἰς αὔξην ἰὸν τὸ ἀρρώστημα, τότε δὴ μόλις καὶ ὀκνηρῶς ἀποστρέφεται. ἔψεται δὲ πάντως ταῖς. ἀποστροφαῖς τὸ χρῆναι ταλαιπωρεῖν τοὺς τοῦτο παθόντας. τοιγάρτοι καὶ ὁ θεσπέσιος ψάλλει Δαυεὶδ "Μὴ ἀποστρέψης τὸ πρό- "σωπὸν σου ἀπ' ἐμοῦ καὶ μὴ ἐκκλίνης ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ "δούλου σου." ἰστέον δὲ, ὅτι ἐνεστάλαξεν ὡσπερ τοῖς γραμματεῦσι καὶ Φαρισαίοις ὁ Βεελζεβούλ τὴν ἐπὶ Χριστῷ ψευδῆ καὶ ἀπαίσιον δόξαν, κατενεμήθη δὲ ὡσπερ ἅπαντας ἢ νόσος, καὶ συνδεδράμηκε ταῖς τῶν ἡγουμένων ἀπάταις ἢ 1.642 ἕτερα πληθὺς. τοιγάρτοι καὶ μίαν ὑπομεμενηκότες ψῆφον, τὴν εἰς κατάκρισιν λέγω καὶ ἀποστροφὴν, ἰσοπαλεῖς τοῖς ἡμαρτημένοις ἀποτετίκασι δίκας. 9Ὡς πρόβατα ἐν θλίψει, ὡς ποιμνιον ἐν μέσῳ κοίτης αὐτοῦ ἐξαλοῦνται ἐξ ἀνθρώπων διὰ τῆς κοπῆς· πρὸ προσώπου αὐτῶν διέκοψαν, καὶ διήλθον πύλην, καὶ ἐξήλθον δι' αὐτῆς, καὶ

ἐξήλθεν ὁ βασιλεὺς πρὸ προσώπου αὐτῶν, ὁ δὲ Κύριος ἠγήσεται αὐτῶν.⁹ Ἔθος τοῖς ἀγίοις προφήταις καὶ ἐν θεωρίαις αὐταῖς γίνεσθαι πολλάκις τῶν ὡς ἔσονται κατὰ καιροὺς προαπηγ- γελμένων, μονονουχὶ δὲ παρόντα τε καὶ ἐνεργούμενα βλέπειν τὰ καὶ πολλοῖς ὕστερον ἐκβησόμενα χρόνοις. οἷον ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας τὰ περὶ Χριστοῦ διηγούμενος, μονονουχὶ δὲ καὶ ἀποκομιζόμενον βλέπων ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος, "Ὡς πρόβατον, φησὶν, ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἄμνός ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος." ἐρωτᾷ δὲ ὡσπερ τοὺς τῶν ἡλίων τύπους καταθεώμενος, καὶ φησι πρὸς αὐτὸν τάχα που τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν "Τί αὐταὶ αἱ πληγαὶ ἀνὰ μέσον τῶν χειρῶν σου; ὁ δὲ εἶπεν, " Ἀς ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀγαπητοῦ μου." Ἱερεμίας γεμὴν ὁ θεσπέσιος τὸν ἐσόμενον κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ προαναφωνήσας πόλεμον, καὶ πληθὺν ἤδη τῶν Ἰουδαίων πολλὴν κειμένην ἰδὼν ὡς ἐν θεωρίαις δὲ δηλονότι ταῖς προφητικαῖς κατοικιμῶζει λέγων "Οἶμοι ἐγὼ, ὅτι ἐκλείπει 1.643 "ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τοῖς ἀνηρημένοις." οὕτω καὶ ὁ μακάριος Προφήτης Μιχαίας ἔοικέ πως ὄραν τὸν ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Σαμαρείας ἐσόμενον θόρυβον, πτοουμένους τε ἤδη πολλοὺς, φεύγοντας δὲ καὶ ἐτέρους, τείχη τε καὶ τάφρους ὑπερθέοντας, καὶ αὐτὰ που τὰ τῶν πολεμίων στίφη διαρρήγνυντα μὲν πύλας, εἰσχεόμενα δὲ δι' αὐτῶν τοῖς κρατοῦσιν ὁμοῦ, μονονουχὶ Θεοῦ προασπίζοντος καὶ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἐπιθήγοντος, ὡς λελυπημένου. οὐκοῦν οὕτω φησὶ καταπτοηθήσονται, ὡς ἂν εἰ καὶ πρόβατον ἐν θλίψει γένοιτο τυχόν, ἡγουν ὄλον ποιμνιον, εἰ κοιτάζοιτο μὲν ἐν τόποις, εἰτὰ τινες βούλοιντο λαβεῖν, ἄνω τε καὶ κάτω πηδῶντα τὰ θρέμματα καταθεῶτό τις ἂν, καὶ ἥπερ ἂν γένοιτο διακοπή, δι' αὐτῆς ἰόντα καὶ φεύγοντα οὕτω φησὶ κάκεῖνοι, καθ' ὧν ἂν ἴοι τῶν Βαβυλωνίων ὁ πόλεμος. διακόπτοντες δὲ καὶ πύλας, ὀρώντων αὐτῶν, ἥτοι πρὸ προσώπου αὐτῶν, εἰσελεύσονταί τε καὶ ἐξελεύσονταί δι' αὐτῶν, τουτέστιν, ἀμογητὶ καὶ δίχα φόβου παντὸς διελεύσονταί εἰς τὰς πόλεις, αὐτὸν ἔχοντες ἡγούμενον τὸν τῶν ὄλων Κύριον ὅτι μὴ τῆς ἐκείνων ἰσχύος ἔργον ἦν τὸ κατακρατῆσαι τοῦ Ἰσραὴλ, νεύματι δὲ μᾶλλον τοῦ Ἰσραὴλ ψῆφος τοῦ παραδόντος Θεοῦ. ταῦτα συμβῆναί φαμεν, καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν πεπαρωνηκόσι τὸν Ἐμμανουήλ. πεπόρθηται γὰρ αἱ παρ' αὐτοῖς πόλεις τε καὶ κῶμαι Οὐεσπασιανοῦ τε καὶ Τίτου κατακρατούντων τότε, καὶ τὸν θεῖον ἐπ' αὐτοῖς πληρῶντων θυμόν. 1.644 9Καὶ ἐρεῖ Ἀκούσατε δὴ ταῦτα αἱ ἀρχαὶ οἴκου Ἰακώβ καὶ οἱ κατάλοιποι τοῦ Ἰσραὴλ. οὐχ ὑμῖν ἔστι τοῦ γνῶναι τὸ κρίμα; οἱ μισοῦντες τὰ καλὰ καὶ ζητοῦντες τὰ πονηρὰ, ἀρπάζοντες τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν καὶ τὰς σάρκας αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὀστέων αὐτῶν. ὃν τρόπον κατέφαγον τὰς σάρκας τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὀστέων αὐτῶν ἐξέδειραν, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν συνέθλασαν, καὶ ἐμέλισαν ὡς σάρκας εἰς λέβητα, καὶ ὡς κρέα εἰς χύτραν οὕτως κεκράξονται πρὸς Κύριον, καὶ οὐκ εἰσακούσεται αὐτῶν καὶ ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπ' αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀνθ' ὧν ἐπονηρεύσαντο ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν ἐπ' αὐτούς.⁹ Ὁ τοῖς πολεμοῦσι τὸν Ἰσραὴλ ἀνοιγνὺς τὰς πύλας, ὁ πάντα καταλαίνων αὐτοῖς, καὶ τὰ δυσχερῆ καταστρέφων, ὡς ἂν δύναιτο λοιπὸν δι' εὐμαρείας ἰέναι πολλῆς, καὶ ἀκονιτὶ καταδράττεσθαι τῶν ἀνθεστηκότων, ὁ ἡγούμενος αὐτῶν Κύριος. αὐτὸς καὶ ἐρεῖ τοῖς ἀρχουσι, καὶ τοῖς καταλοίποις τοῦ λαοῦ. τὸ δὲ ἐρεῖ, τέθεικεν ἀντὶ τοῦ προσδιαλεχθήσεται. καὶ τοῖς μὲν διέπουσι τὰς ἀρχὰς ἐγκαλεῖ τὸ ραθύμον, καὶ ὅτι τῶν ὑπὸ χεῖρα κατημεληκότες, ὄλεθροι γεγόνασι καὶ φθοροί τοῖς γεμὴν ὑπεστρωμένοις, καὶ ταῖς τῶν κρατούντων δυστροπίαῖς ἠπατημένοις, δίδωσι νοεῖν, ὅτι τῶν εἰς αὐτοὺς ἔνεκα πλημμελημάτων ἐπιρρίπτεται δίκη τοῖς ἡδίκηκόσι. κήδεται γὰρ καὶ τῶν πλανωμένων ὁ τῶν ὄλων Δημιουργὸς, ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον "ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς καὶ προητοίμασεν," ὡς 1.645 ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, "ἵνα καὶ περιπατῶμεν ἐν αὐτοῖς." τί τοίνυν Οὐχ ὑμῖν ἔστι τοῦ γνῶναι τὸ κρίμα;

κρίμα δέ φησιν ἦτοι τὴν ἐπ' αὐτοῖς γεγενημένην ὁσίαν τε καὶ ἀμώμητον ψῆφον, ἦγουν τὴν κατάκρισιν· πρέποι δ' ἂν ἐν τούτοις νοεῖσθαι τὴν τοῦ κρίματος εἶδῃσιν οὐχ ὡς ἐν μαθήσει μόνον· τί γὰρ ἂν τοῦτο τοῖς ἐκεῖνα πεπλημμεληκόσι διελυμήνατο; ἢ πῶς ἂν λελύπηκε τοὺς ἡσεβηκότας; ἀλλ' ὡς διὰ πείρας αὐτῆς τῶν συμβησομένων· ἀποτινύντες γὰρ τοῖς κολάζουσι δίκας οἱ πλημμελεῖν εἰωθότες, τότε δὴ τότε μαν- θάνειν λέγονται καὶ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἐξουσίας τὸ ὑπερ- φερές καὶ δεσποτικῶν κριμάτων τὴν δύναμιν. ἔστι δὴ οὖν ἀναγκαῖον ὑμᾶς δὴ μάλιστα φησι διὰ τῶν συμβησομένων τὸ κρίμα μαθεῖν· ὑμᾶς τοὺς ἀεὶ μὲν τοῖς φαύλοις προσκεκλι- μένους, ἀποσπουδάζοντας δὲ τὸ ἀγαθόν· ὑμᾶς τοὺς ἀγρίαν τινὰ καὶ ἀνήμερον κατὰ τῶν ἐμῶν προβάτων ποιουμένους τὴν ἔφοδον, καὶ τοῖς τῶν θηρίων ἀπηνεστάτοις παραχω- ροῦντας οὐδὲν, τοὺς ἀποδέροντας μὲν τὰ πρόβατα, κατα- ξαίνοντας δὲ καὶ σάρκας, καὶ καταμελίζοντας ἀφειδῶς, καὶ οἶον ἔψοντας διὰ χύτρας. σημαίνει δὲ διὰ τούτων πᾶν εἶδος πλεονεξίας, ἀπληστίας τε καὶ καταδυναστείας. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα δεδράκασι, καὶ αὐτοὶ κεκράζονται φησι· καὶ οὐτ' ἂν ἐποπτείας ἀξιῶσαιμι τῆς παρ' ἐμαυτοῦ· οὐτ' ἂν εἰ κεκράξειαν αἰτοῦντες τὸν ἔλεον, ἐπιδοίην ἂν. κατεπανουργέσαντο γὰρ καὶ αὐτοὶ τῶν ὑπεξευγμένων, καὶ πᾶν εἶδος αὐτοῖς ἐπενη- νόχασι μοχθηρίας, πικρῶν τε καὶ ἀνοσίων εὐρέσεων καὶ ἐγχειρημάτων. Ἐφαρμόσαι δ' ἂν τις τὰ τοιαῦτα καὶ μάλα εἰκότως τοῖς 1.646 γραμματεῦσι καὶ Φαρισαίοις, οἱ λαῶν ἡγούμενοι, καὶ ποιμνίων προεστηκότες, τοῖς ἀγελαίοις ὁμοῦ καθάπερ τισὶ προβάτοις, ἐπέθρωσκον ἀπηνῶς τοῖς πιστεύουσιν εἰς Χρι- στὸν, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἐκδέροντες κατεμέλιζον καὶ κατεδη- δόκασι τοὺς ἀγίους, θηρῶν ἀγρίων διενεγκόντες οὐδὲν. τοι- γάρτοι καὶ ἤκουον προαναφωνοῦντος Θεοῦ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Ὄταν τὰς χεῖρας ἐκτείνητε πρὸς μὲ, ἀποστρέψω "τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν· καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν "δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν· αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν "αἵματος πλήρεις."

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

9Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ τοὺς προφήτας τοὺς πλανῶντας τὸν λαόν μου, τοὺς δάκνοντας ἐν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτῶν καὶ κηρύσσοντας ἐπ' αὐτὸν εἰρήνην, καὶ οὐκ ἐδόθη εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἦγειραν ἐπ' αὐτὸν πόλεμον.⁹ Κατητιᾶτο λίαν τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ὡς ἐθελούσιον μὲν ἀνατλάντας ὄλεθρον, σφᾶς δὲ αὐτοὺς αὐτοκλήτοις ἐνιέντας κακοῖς, καὶ πολὺ βλέποντας εἰς τὸ ῥάθυμον. προσετίθει δὲ, ὅτι καὶ ἠδίκηνται σφόδρα, τοῦ πονηροῦ καὶ ἀκαθάρτου πνεύ- ματος ἀεὶ φενακίζοντος καὶ ἀπατῶντος αὐτούς. ἔφη δὲ οὕτως "Ἐγγίσατε ὄρεσιν αἰωνίοις· ἀνάστηθι καὶ πορεύου, "ὅτι οὐκ ἔστι σοι αὕτη ἀνάπαυσις, ἔνεκεν ἀκαθαρσίας "διεφθάρητε φθορᾶ. κατεδιώχθητε οὐδενὸς διώκοντος. "πνεῦμα ἔστησε ψεῦδος, ἐστάλαξέ σοι εἰς οἶνον καὶ μέ- "θυσμα." ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας ἐπέσκηψε μὲν οὐ μετρίως τοῖς καθηγεῖσθαι λαχοῦσι· μεθίστησι δὲ νυνὶ χρησίμως τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς ὄντας παρ' αὐτοῖς ψευδοπροφήτας τε καὶ μάντις, οἱ μονονουχὶ καὶ ὡς οἶνον αὐτοῖς κατεστάλαζον, τὰ 1.648 ἐκ τοῦ πονηροῦ τε καὶ ἀκαθάρτου πνεύματος, ψευδοεπείας δὲ δηλονότι καὶ φενακισμούς, οὕτω τε λοιπὸν οἶά τι μεθὴ περιβεβληκότες ἐξέστησαν λογισμοῦ τοῦ σώφρονος. ἔδακνον μὲν γὰρ καὶ οὐ μετρίως ἠδίκουν, ἀναπαίθοντες τοῖς παρ' αὐτῶν προσκεῖσθαι λόγοις, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τοῖς παρὰ Θεοῦ διὰ προφητῶν ἀγίων· κατεψεύδοντο δὲ, λέγοντες ὡς καταβιώσσονται μὲν ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐημερίαις, παρενοχλήσει δὲ ὅλως τῶν ἀνιᾶν πεφυκότων οὐδέν. ἀλλ' ἦν αὐτοῖς εἷς ὁ εἰς τοῦτο λόγος οὐ παρὰ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἂν ἀκαθάρτοις ἐδόθη γλώτταις τὸ χρῆναι λαλεῖν τὰ

οὕτω λαμπρά τε καὶ ἀξιο- ληπτα. ἐπειδὴ δὲ ἀναπεπείκασι προσέχειν αὐτοῖς, ἤγειραν ἐπ' αὐτοὺς πόλεμον, οὐκ αὐτοὶ τοὺς Ἀσσυρίους εἰς τοῦτο διανιστάντες· πόθεν; καταθήγοντες δὲ μᾶλλον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὄσιαν ὀργήν. ὅτι γὰρ ἐκείνοις προσεσχίκασιν, ἐπενήνεκται δικαίως καὶ τὰ ἐκ τοῦ πολέμου κακά. Ἔγκλημα δὴ τοῦτο τῶν ὅτι μάλιστα καὶ ἀληθῶν καὶ πρεπωδεστάτων τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ Φαρισαίοις, οἷς ἡ ἀθλία τῶν Ἰουδαίων πληθὺς κατακολουθήσασα διόλωλέ τε καὶ κατεφθάρη· γέγονε γὰρ δυσσεβῆς καὶ κυριοκτόνος. 9 Διὰ τοῦτο νῦξ ὑμῖν ἔσται ἐξ ὀράσεως, καὶ σκοτία ὑμῖν ἔσται ἐκ μαντείας, καὶ δύσεται ὁ ἥλιος ἐπὶ τοὺς προφήτας, καὶ συσκο- τάσει ἐπ' αὐτοὺς ἡ ἡμέρα.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ, φησὶν, ἔσταλάξατε τὸ ψεῦδος εἰς οἶνον καὶ μέθυσμα τῷ λαῷ, καὶ κατεδάκνυτε μὲν ὡς θῆρες, εὐηγγελί- ζεσθε δὲ τὴν εἰρήνην, ψευδοποιῦντες αὐτοῖς, καὶ ταῖς τοῦ 1.649 πολέμου συμφοραῖς ἐναλῶναι παρεσκευάσατε, ταύτητοι δι- καίως νῦξ ἐφ' ὑμᾶς ἔσται καὶ σκότος, καίτοι καὶ ὄραν ὑπο- κρινομένους, καὶ ὡς γε οἴεσθε κατὰ σφᾶς, ἄριστά τε καὶ ἀψευδῶς τὸ μαντεύεσθαι μεμελετηκότας. δύσεται γὰρ ὑμῖν ὁ ἥλιος, καὶ αὐτὸ δὲ τῆς ἡμέρας συσκοτάσει τὸ φῶς. καὶ οὐ δήπου φαμὲν, ὅτι συνέστειλεν ἀληθῶς ἐπ' αὐτοῖς ὁ ἥλιος τὰς αὐγὰς, ἤγουν τῆς ἡοῦς κατεσκοτίσθη τὸ φῶς, ἀλλ' ὅτι τῆς συμφορᾶς τὸ μέγεθος οἶονεὶ σκότος αὐτοῖς καὶ νῦξ ἀφεγγῆς, καὶ ἡλιακῆς ἀκτίνος κατάδυσις καὶ φωτὸς συστολή, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τοιούτων γενέσθαι συμβέβηκε; τὰ γὰρ τοι δεινὰ καὶ ἐξαίσια τῶν κακῶν καταμεθύσκει τὸν νοῦν, καὶ καταθολοῖ τὴν καρδίαν, ἐμπίπλησι δὲ καὶ σκότους. Φαίη δ' ἄν τις ἀληθεύων, ὅτι καὶ τοῖς Ἰουδαίων δήμοις ἐμπαροινήσασι τῷ Χριστῷ κατέδυσεν ἄλλοις ὁ νοητὸς ἥλιος, οὐκέτι θεοῦ καταλάμποντος, οὐκέτι τῆς νοητῆς ἡμέρας δια- γαζούσης αὐτοῖς, ἀλλ' οἶον νυκτὸς κατασκιδναμένης αὐτῶν τῆς πωρώσεως. πεπώρωνται γὰρ, ὡς ὁ Παῦλος φησι, καὶ "Ἡνίκα ἂν ἀναγινώσκηται Μωυσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρ- "δίαν αὐτῶν κεῖται." "Φάσκοντες γὰρ εἶναι σοφοὶ ἐμω- "ράνθησαν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία." καὶ ὅτι ταῦτα συμβήσεται παθεῖν αὐτοῖς, προκαταμεμήνυκε λέ- γων αὐτὸς ὁ Χριστὸς "Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, περιπατεῖτε ἐν "τῷ φωτὶ ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ." ἐπειδὴ δὲ τὸ θεῖον οὐ προσίεντο φῶς, τουτέστι Χριστὸν, κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς σκοτίας, καὶ νῦξ αὐτοῖς γέγονεν ἐξ ὀράσεως, κατὰ τὴν τοῦ Προφήτου φωνήν. Τοῦτο δὲ αὐτὸ συμβήσεται καὶ τοῖς τῶν αἰρέσεων εὐρεταῖς, οἱ βλέπειν ὑποκρινόμενοι, διατεινόμενοι τε νοεῖν 1.650 δύνασθαι λαμπρῶς τὸ Χριστοῦ μυστήριον, ψευδοποιῶσιν οἱ δείλαιοι, καὶ τὰ ἐξ ἀπάτης βλάβη μονονουχὶ καταστάζουσι ταῖς τῶν ἀπλουστέρων καρδίαις, εἶτα τῶν τῆς ἀληθείας αὐτοὺς ἀποφέρουσι δογμάτων. ἔσται δὴ οὖν αὐτοῖς ἐξ ὀρά- σεως νῦξ καὶ σκότος, κατοικήσονται γὰρ εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος, "Ἀμαρτήσαντες εἰς τοὺς ἀδελφούς καὶ τύπτοντες "αὐτῶν ἀσθενοῦσαν τὴν συνείδησιν ὑπὲρ ὧν Χριστὸς "ἀπέθανε." 9 Καὶ καταισχυνθήσονται οἱ ὀρώντες τὰ ἐνύπνια, καὶ καταγελασθή- σονται οἱ μάντιες, καὶ καταλαλήσουσι κατ' αὐτῶν πάντες αὐτοί, διότι οὐκ ἔσται ὁ ὑπακούσων αὐτῶν.⁹ Οἱ μὲν γὰρ ἐμαντεύοντο τὴν εἰρήνην ὡς ἔσται πολλή, καὶ ψυχροῖς ὄνειρατίοις τοὺς προσιόντας αὐτοῖς συναρπάζοντες διακεῖσθαι παρεσκευάζον, ὡς βαδιεῖται πάντα κατὰ ῥοῦν αὐτοῖς, καὶ κρατήσῃ τὰ ἐν εὐχαῖς. ἐπειδὴ δὲ οἷς ἔφασκον ἡ πείρα μαχομένην ἔδειξε τῶν πραγμάτων τὴν ἔκβασιν, καὶ εἰς πᾶν αὐτοῖς τούναντίον τὰ τῆς ἐλπίδος ἐκβέβηκε, κατεγινώ- σκοντο λοιπὸν ἀναγκαίως, ὡς ψευδοεπεῖς, ὡς βωμολόχοι τε καὶ φένακες· καὶ δὴ καὶ εἰς τοῦτο δυσκλείας κατώλισθον, ὡς μηδένα βούλεσθαι προσέχειν αὐτοῖς· πῶς γὰρ, ἡ πόθεν; οἱ γε χρηστὰ μὲν ἐλάλουν, ἐμβεβλήκασι δὲ τοὺς ἡπατημένους εἰς ἀδόκητον συμφορὰν, καὶ τῶν ἐλπισθέντων ὡς ἀπωτάτω; 9 Ἐὰν μὴ ἐμπλήσω ἐγὼ ἰσχὺν ἐν πνεύματι Κυρίου καὶ κρίματος καὶ δυναστείας τοῦ ἀπαγγεῖλαι τῷ Ἰακώβ ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ τῷ Ἰσραὴλ ἀμαρτίας αὐτοῦ.⁹ 1.651 Δείκνυσιν ὅτι πάντῃ τε καὶ πάντως

ψευδοεπείν ἀναγκαῖον τοὺς κατάπλαστον ἔχοντας τὴν τῆς προφητείας δόξαν. πῶς γὰρ ἂν ἀληθεύσειεν ὁ μὴ ἐν Θεῷ λαλῶν ὅς ἐστιν ἀλήθεια; περὶ μὲν γὰρ τοῦ Κάϊν ἔφη που Χριστὸς "Εκεῖνος ἄνθρω- "ποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, "ὅτι ψεύστης ἐστὶ καθὼς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ." πατέρα διδούς αὐτῷ τὸν καὶ τὸ ψεῦδος ἐξευρηκότα, τουτέστι, τὸν σατανᾶν. ὅτι δὲ ἀνάγκη τοὺς ἐκ διαβολικοῦ λαλοῦντας πνεύματος τὰ ἐκείνου λέγοντας ψεύδεσθαι, πῶς ἔστιν ἀμφι- βάλλειν; οἱ γεμῆν διὰ Θεοῦ, πάντη τε καὶ πάντως ἀριστοεπ- οὔσι τε καὶ ἀληθεύουσιν· ἔχουσι γὰρ ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀλήθειαν. οὐκοῦν πῶς ἂν γένοιτο, φησὶν, οὐ διεψευσμένος παρά τισι τῆς προφητείας ὁ λόγος, εἰ μὴ ἐμπλήσαιοι, διὰ τοῦ ἐμοῦ Πνεύματος, δυνάμεως τινος καὶ δικαιοσύνης, ἧτοι κρίματος, ὥστε καὶ ἀδεῶς καὶ τεθαρρήκτως κατεξανίστασθαι τῶν ἡμαρτηκῶτων, καὶ διελέγχειν αὐτούς; δεῖ γὰρ οἶμαι τοῖς λαλοῦσι τὰ παρὰ Θεοῦ, πλείστης τε ὄσης καὶ ἀγαθῆς εὐτολ- μίας. ἐλέγχουσι γὰρ ἔσθ' ὅτε δήμους τε ὄλους, καὶ μέντοι καὶ βασιλεῖς, καὶ τοὺς ὄντας ἐν ὑπεροχαῖς, οἳ δὴ μάλιστα τοῖς ἐπανορθοῦν ἐθέλουσιν ἐπιτρίζουσι, καὶ οὐκ οἰστὸν ποιοῦνται τὸν τῶν ὠφελούτων λόγον. κεκμήκασι γὰρ οἱ μακάριοι προφηῆται, μᾶλλον δὲ κεκινδυνεύκασι, καὶ ἀνήρη- ται πολυτρόπως ταῖς τῶν παιδαγωγουμένων ἀνοσίοις ὀργαῖς κατὰ καιροὺς περιπίπτοντες. ἐμαστιζόντο δὲ καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταί. πλήρεις γὰρ ὄντες δυνάμεως καὶ κρίματος καὶ δικαιοσύνης προσεκόμιζον τῷ Θεῷ διὰ πίστεως τῆς εἰς Χρι- 1.652 στὸν τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀγέλας. ἀλλ' ἔχαιρον αἰκίζόμενοι, καὶ τρυφῶντες τῶν συνεδρίων ἐξήεσαν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος ἀτιμασθέντες. ἤδεσαν γὰρ ὅτι συμπεπονητοὶ Χριστῷ καὶ συμβασιλεύσουσιν αὐτῷ. 9 Ἀκούσατε δὴ ταῦτα, οἱ ἡγούμενοι οἴκου Ἰακώβ καὶ οἱ κατάλοιποι οἴκου Ἰσραὴλ, οἱ βδελυσσόμενοι κρίμα καὶ πάντα τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, οἱ οἰκοδομοῦντες Σιών ἐν αἵμασι, καὶ Ἱερου- σαλήμ ἐν ἀδικίαις.⁹ Ἀγαθὸς ὢν λίαν ὁ Δημιουργὸς, εἶτα τῶν συμβησομένων αὐτοῖς κακῶν τὸ μέγεθος οὐκ ἡγοηκῶς, διὰ παντὸς ἔρχεται τρόπου, καὶ πᾶν εἶδος εἰσηγήσεως τε καὶ ἀπειλῆς εἰσφέρει, ὡς ἂν τάχα πως ἀναπεισθεῖεν οἱ ἡμαρτηκότες καὶ μετανοεῖν ἔλοιτο, τὰ αἰσχίω μεταμανθάνοντες καὶ κατορθοῦν ἡρημένοι τὰ δι' ὧν ἦν εἰκὸς ἀκονιτὶ δύνασθαι διαδράναι τὰ ἐξ ὀργῆς. εἰδέναι γεμῆν ἀναγκαῖον τὸν φιλομαθῆ καὶ φιλολογώτατον, ὅτι συνεχῆς μὲν τῶν προφητῶν ὁ λόγος ἐν βιβλίοις τε καὶ συγγραφαῖς, γέγονε δὲ κατὰ καιροὺς καὶ ἀνὰ μέρος, ὥστε κἂν εἰ φαίνοντό πως ταυτοεποῦντες ἔσθ' ὅτε, ἀλλ' οὖν ἀκόλουθον ἐννοεῖν, ὡς οὐ καθ' ἓνα καιρὸν, ὡς ἔφην, οὔτε μὴν τοῖς αὐτοῖς, τὰ τοιάδε προσεφώνουν, μακρῶν δὲ πολλάκις παρεισ- βεβληκῶτων διαστημάτων, ἄλλοτε ἄλλοις καὶ κατὰ καιροὺς προσελάλουν. ἔδει γὰρ πάντας εἰδέναι τὰ συμβησόμενα, καὶ κοινῆς συμφορᾶς τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν γενέσθαι τὴν προαγόρευσιν. πρὸς ὑμᾶς δὴ οὖν ὁ λόγος, φησὶ, τοὺς εἰς 1.653 τοῦτο λοιπὸν ἀφιγμένους ἐμβροντησίας, ὡς βδελύττεσθαι τὸ κρίμα, τουτέστι τὴν δικαιοσύνην, καὶ διεστραμμένον ἀπο- φαίνειν τὸν εἰς εἶδησιν ἀγαθὴν κατορθοῦντα νόμον· πρὸς ὑμᾶς τοὺς οἰομένους τάχα που ταῖς μαιφονίαις καὶ ἀδίκους αἵμασιν ἀνορθοῦν τὴν Σιών, καὶ εὐκλεᾶ καὶ περιβλεπτον τὴν Ἱερουσαλήμ ἀποφαίνειν. ἀλλ' ἦν ἄμεινον ἐννοεῖν, ὅτι κατα- στρέφουσι μᾶλλον αὐτήν, καίτοι τεθειμένοι πρὸς οἰκοδομὴν καὶ εἰς ἐπανόρθωσιν, ἅτε δὴ καὶ τῶν ποιμνίων προεσθηκότες, ἱερεῖς τε καὶ νομοφύλακες παρὰ Θεοῦ τεταγμένοι. Καθηρήκασι δὲ ἀληθῶς τὴν Σιών ἐν αἵμασιν. ἀπεκτόνασι γὰρ τοὺς προφήτας, προσέθεσαν δὲ αὐτοῖς καὶ τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην, φημὶ δὴ τὸν Χριστόν. οἰκοδόμοι γὰρ ὄντες τῆς Σιών, ἀπεδοκίμαζον αὐτόν· καίτοι Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Ἴδου τίθημι εἰς τὰ θεμέλια Σιών λίθον ἐκλεκτὸν ἄκρο- "γωνιαῖον ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ μὴ κατ- "αισχυνηθῆ." ἀλλ', ὡς ἔφην, οἱ τῆς Σιών οἰκοδόμοι τὸν ἐκ- λεκτὸν καὶ ἔντιμον ἀπεδοκίμασαν λίθον· πλὴν εἰς κεφαλὴν τέθειται γωνίας· βεβασίλευκε γὰρ ἡμῶν, καὶ τῶν ἐκ περι- τομῆς ὁ Χριστὸς, οὐς καὶ ἔκτισεν "εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, "ποιῶν

εἰρήνην διὰ τοῦ σταυροῦ" καὶ ὡσπερ τινὰ γωνίαν συνείρων εἰς ὁμοψυχίαν ἐν Πνεύματι. γέγραπται γὰρ ὅτι "Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν καρδία καὶ ψυχὴ "μία." ἐπειδὴ δὲ σύμμορφοι γεγόνασι δι' ἁγιασμοῦ καὶ πίστεως τῷ ἀκρογωνιαίῳ καὶ ἐντιμοτάτῳ, καλῶς καὶ σοφῶς ὁ θεσπέσιος αὐτοῖς ἐπιστέλλει Πέτρος "καὶ ὑμεῖς ὡς λίθοι "ζῶντες ἐποικοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς" "εἰς ναὸν "ἅγιον, εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι." κατώκηκε γὰρ ὁ Χριστὸς ἐν ταῖς τῶν πιστευόντων καρδίαις. καὶ περὶ 1.654 αὐτῶν που φησὶ διὰ προφήτου φωνῆς "Ὅτι ἐνοικήσω ἐν "αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός, καὶ "αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός." 9οὶ ἡγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων ἔκρινον, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ μισθοῦ ἀπεκρίνοντο, καὶ οἱ προφήται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο, καὶ ἐπὶ τὸν Κύριον ἐπανεπαύοντο λέγοντες Οὐχὶ Κύριος ἐν ἡμῖν ἐστίν; οὐ μὴ ἐπέλθη ἐφ' ἡμᾶς κακά. διὰ τοῦτο δι' ὑμᾶς Σιών ὡς ἀγρὸς ἀροτριασθήσεται, καὶ Ἱερουσαλήμ ὡς ὄπωροφαλάκιον ἔσται, καὶ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου ὡς ἄλλος δρυμοῦ.⁹ Βδελυρόν τι χρῆμα, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα κατεστρατημένων τῷ πανάγνῳ Θεῷ καὶ κρίσις ἄδικος καὶ δωροδοκία. γέγραπται γὰρ ὅτι "Λαμβάνοντος δῶρα ἐν κόλπῳ ἀδίκως οὐ κατευ- "οδοῦνται ὁδοί." ἤττηνται γὰρ ὧδέ τινες τῆς ἐπαράτου φιλοκερδείας καὶ λημματίων αἰσυχῶν, ὡς ἡγεῖσθαι παρ' οὐδὲν τὸ παρευθύνειν τὸ δίκαιον, καὶ πιπράσκουσιν τὴν ἀλήθειαν. ὡσπερ δὲ οἱ κόνιν λαβόντες εἰς ὀφθαλμοὺς ἀτονοῦσαν ἔχουσι τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως τὴν ἐνέργειαν, οὕτω κάκεῖνοι τὴν εἰς νοῦν δεχόμενοι πῆρωσιν οὐχ ὁρῶσιν ἔτι. "Τὰ γὰρ δῶρα "ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καθὰ γέγραπται, καὶ λυμαί- "νεται ῥήματα δίκαια." οἱ δὲ δὴ τὸ δίκαιον παρευθύνοντες, τῶν θείων ἀξιωματίων τὸ εἰλικρινὲς ἀδικοῦσι κάλλος. πρέπει γὰρ μόνῳ τὸ κρίνειν Θεῷ, καὶ τοῦτο εἰδῶς ὁ μακάριος ἔφη Μωυσῆς "Οὐ λήψη πρόσωπον ἐν κρίσει, ὅτι "ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστίν." ὁ δὲ κρίνειν ἄδικα μεμελετηκῶς, μονονουχὶ τῶν θείων καὶ ὑπερτάτων ἄπτεται θρόνων, καὶ εἰς 1.655 αὐτὴν ἴστω πεπλημμεληκῶς τὴν ἀπόρρητον δόξαν, ἢ κρίνειν οἶδεν ὀρθῶς καὶ δικαίως. Θεοῦ γὰρ ἡ κρίσις, ὡς ἔφην. πάν- δεινον δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὸ κέρδους ἀφορμὰς ποιεῖσθαι τὴν εὐσέβειαν, καὶ πορισμὸν ἡγεῖσθαι τὰ παρὰ Θεοῦ. ἄθρει γὰρ ὅπως ἀκαταιτίαν οὐκ ἔῃ προφήτην καὶ ἱερέα μισθοφορεῖν ἐθέλοντα, ὡς τοῖς προσιούσιν ἐπαγγέλλεσθαι λαλεῖν, εἰ δὴ προσκομίζειν ἔλοιτο μισθούς τε καὶ δῶρα. οἶμαι δὲ ὅτι ψευδοπροφητῶν διαμέμνηται πάλιν ὁ λόγος εἰς τὸ παρὸν, καὶ οὐχὶ πάντως ἱερουργῶν τῶν ἐκ νόμου καὶ ἀληθινῶς, ἀλλ' οἷς ἦν ἔθος τὰς τοιάσδε τιμὰς ὑποτρέχειν, καὶ ὠνητὴν ἑαυτοῖς περιποιεῖσθαι τὴν δόξαν. οὐ γὰρ ἂν προφήτης ἅγιος, ἡγουν ἱερεὺς ἀληθῶς, τοῖς τοιοῖσδε πταισίμασι τὴν ἰδίαν ἔνοχον καθίστη ψυχὴν. Εἴτα, τοιαῦτα πλημμελοῦντες, φησὶν, ἐπὶ τὸν Κύριον ἐπανεπαύοντο λέγοντες Οὐχὶ Κύριος ἐν ἡμῖν ἐστίν; οὐ μὴ ἐπέλθη ἐφ' ἡμᾶς κακά. ἦν μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ἐν τῷ Ἰσραὴλ ὁ τῶν ὄλων Θεός, ἐξείλετο δὲ αὐτοὺς τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τάλαι- πωρίας, εἰσκεκόμικεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, κρείττους καὶ ἀλκιμωτέρους ἔδειξεν ἐχθρῶν. ἀλλ' ἔδει που πάντως ἐννοεῖν, ὅτι πλημμελοῦσι δεινῶς καὶ ἐπὶ τοῖς οὕτως ἐκτόποις κατεγνωσμένοις, οὐκ ἂν ἠνέσχετο συνεῖναι Θεός. ἀσύμβατον γὰρ τῷ βεβήλῳ τὸ ἅγιον, καὶ ἀσυναφὲς τῷ ῥυποῦντι τὸ καθαρὸν. ὅτι τοίνυν μάταια πεφρονήκασιν, οἰηθέντες, ὅτι κἂν εἰ τῆς φαυλότητος εἶεν ἐργάται, κἂν εἰ δρᾶν ἔλοιτο τὰ παντὸς ἐπέκεινα κακοῦ, συνέσται πάλιν αὐτοῖς οὐδὲν ἥττον Θεός, ἐξ αὐτῶν ἐπιγνώσονται φησὶ τῶν συμβησομένων. ἀροτριασθήσεται μὲν γὰρ ἡ Σιών, ἔσται δὲ ὡς ὄπωροφυλάκιον 1.656 ἡ διαβόητος Ἱερουσαλήμ, τουτέστιν ἡρημωμένη καὶ κατε- στραμμένη, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου, τουτέστιν, ὁ ἐφ' ὑψηλοῦ γηλόφου κείμενος νεὼς, εἰς ἄλλος δρυμοῦ. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι, θηρίων ἀγρίων ἐναύλισμα καὶ δρακόντων χεῖρα. ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς δρυμοῖς κατοικοῦσιν οἱ θῆρες καὶ τὰ τῶν ἐρπετῶν ἀτίθασα γένη,

οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἡρημωμένοις τῶν τόπων, καὶ ἔνθα περ ἂν πολλὰ λίαν φαίνοντο τὰ συμπεπτωκότα. Συμβέβηκε δὲ ταυτὶ τοῖς τῶν Ἰουδαίων δήμοις, ὅτε καὶ εἰς αὐτὸν πεπαρωνήκασιν τὸν Ἐμμανουήλ. τότε γὰρ τότε διολώ- λασιν παντελῶς, καὶ λίθος οὐ μεμένηκεν ἐπὶ λίθῳ, κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος φωνήν· ἀρόσιμος δὲ γῆ καὶ τοῖς γηπο- νοῦσιν ἐπιτηδεῖα δέδεικται λοιπὸν ἢ πάλαι σεπτῆ καὶ ἀξιά- γαστος Σιών. πλὴν ἰστέον, ὅτι Θεὸς ἔσται καὶ ἐν ἡμῖν, οὐ πίστιν ἔχουσι μόνην, οὐδὲ οἶον ἐπ' αὐτῷ ἀναπαυομένοις διὰ τοῦτο, ἀλλ' εἰ προσγένεοιτο τῇ πίστει καὶ τὸ ἐξ ἔργων εὐδοκι- μεῖν. "Ἡ γὰρ πίστις χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστὶ" κατὰ τὸ γεγραμμένον. συνθεόντων δὲ τῶν ἔργων τοῖς ἐκ πίστεως ἀγαθοῖς, τότε δὴ τότε καὶ συνέσται Θεὸς, καὶ ἀναβῶσει ῥαδίως, καὶ φίλους ἠγήσεται, καὶ ὡς γνησίους εὐφρανεῖ, καὶ παντὸς ἀπαλλάξει κακοῦ. 9 Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, ἔτοιμον ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ μετεωρισθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ σπεύσουσιν ἐπ' αὐτὸ λαοὶ, καὶ πορεύσονται ἐπ' αὐτὸ ἔθνη πολλὰ· καὶ ἐροῦσι Δεῦτε ἀναβῶμεν 1.657 εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ δεῖξουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν ταῖς τρί- βουαῖς αὐτοῦ.9 Σαφῆς ἐν τούτοις ὄραται λοιπὸν τῆς ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίας ἢ προαγόρευσις. ἐκ μέσου δὲ ὡς περ γεγενημένου τοῦ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ, καὶ θυσιῶν πεπαυμένων τῶν κατὰ τὸν νόμον, ἡρεμούσης δὲ καὶ ἱερωσύνης τῆς ἐξ αἵματος τοῦ Λευῖ, καὶ αὐτοῦ δὲ λοιπὸν τοῦ διαβοήτου κατεμπρησθέντος νεῶ, καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ καθηρημένης, ἀνέδειξεν ὁ Χριστὸς τὴν ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίαν, καὶ ὡς ἐν λοίσθῳ καιρῷ, τουτέστιν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου· τότε γὰρ γέγονε καθ' ἡμᾶς. ὄρος δὴ οὖν ὀνομάζει τὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις ἐστὶν οἶκος Θεοῦ ζώντος· ὑψηλὸν δὲ, ὅτι χθαμαλὸν ἐν αὐτῇ παντελῶς οὐδέν· ἀλλ' αἴρεται μὲν ὑψοῦ τῶν περὶ Θεοῦ δογμάτων ἢ γνώσις, ἀνώκισται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ βίος τῶν ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένων καὶ ἡγιασμένων ἐν Πνεύματι. οὐ γὰρ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς τὸ χαμαιριφές καὶ πεπατημένον εἰς ζωὴν, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ περιτομῆς κατίδοι τις ἄν. οἱ μὲν γὰρ ἤττηντο φιλοσαρκίας καὶ λημμάτων αἰσχροῦ, ἠλίσκοντο δὲ φονῶντες ἀδίκως, πλείσταις τε ὄσαις ἐτέραις πλημμελείαις ἔνοχοι· "Οἱ δὲ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦ- "λος, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς "ἐπιθυμίαις." μεμισήκασιν δὲ οὕτω τὸ χρῆναι πλουτεῖν, ὥστε καὶ ἀνακεκραγόντων ἐκ παρρησίας ἐπαῖοι τις ἄν "Ἐχοντες "διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. οἱ δὲ "βουλόμενοι πλουτεῖν ἐπιπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγί- 1.658 "δας καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες "βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν." ἀφεστήκασιν δὲ ὧδε τοῦ φονᾶν, ὥστε καὶ τοῖς παῖουσιν εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέφειν καὶ τὴν ἄλλην. ὄρος δ' ἂν νοοῖτο καὶ ἐτέρως ἢ Ἐκκλησίᾳ τοῖς Ἑλλήνων παραβαλλομένη δόγμασιν. οἱ μὲν γὰρ λίθοις καὶ ξύλοις καὶ αὐτῇ δὲ τῇ κτίσει χρῆναι προσκυνεῖν ἀσυνετώτατα δογματίζουσιν, ἢ δὲ καθίστησιν ἐναργῆ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν, ὃς τότε τὸ σύμπαν διετεκτήνατο, καὶ πρὸς τὸ εὖ εἶναι συνέχει, καὶ ἔστι τῶν ὄλων Κύριος ὡς Θεός. Ἐπῆρθαι γεμῆν τὸ ὄρος φησὶ τοῦ Κυρίου ἐπ' ὄρη τε καὶ βουνούς, εἶναι τε ἔτοιμον, τὸ οἶον ἐν περιφανείᾳ πολλῇ κεῖ- σθαί τε καὶ εἶναι διὰ τούτου σημαίνων. περίοπτον γὰρ τὸ ἐν ὄρει κείμενον, ἔτοιμόν τε λίαν ἰδεῖν, καὶ οὐδενὶ που τάχα καὶ τῶν ἀπωτάτω κειμένων ἀγνούμενον. ὅτι δὲ καὶ μάλα προθύμως διάττειν ἔμελλον ἐπ' αὐτὸ τὰ ἔθνη, διαμεμήνηκεν ἐναργῶς τῆς προφητείας ὁ λόγος. μεμαρτύρηκε δὲ τοῦτο, καὶ ἀτρεκέες ὄν ἀπέφηνε καὶ αὐτῇ τῶν πραγμάτων ἢ ἔκβασις. σπεύσουσι γὰρ, φησὶν, ἐπ' αὐτὸ λαοὶ, δῆλον δὲ ὅτι τὸν τοῦ οἴκου Δεσπότην, τουτέστι Χριστόν. τί δὲ καὶ ἐροῦσι; Δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ δεῖξουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἀκούεις ὅτι προτροπάδην ἀλλήλοις διακελεύονται, τὸ Ἀναβῶμεν λέγοντες ὀρθῶς τε καὶ νουνεχῶς· φαίην γὰρ ὅτι τῶν παρ' Ἑλλήσι

δογμάτων τὸ χθαμαλὸν καὶ κατεβριμμέ- νον οὐκ ἠγνοηκότες τὸ Ἄναβῶμεν λέγουσιν, ὡς ὑψοῦ λοιπὸν 1.659 ἀναθρώσκοντες, ὅσον ἦκεν εἰς ἐννοίας τὰς ἐπί γε τῷ φύσει καὶ ἀληθῶς ὄντι Θεῷ. γλίσχονται δὲ τῆς δικαιοσύνης, καὶ δεδιψήκασιν μαθεῖν τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καὶ δὴ καὶ ἰέναι κατεπαγγέλλονται, καὶ λίαν ἐσπουδασμένως, ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ. καὶ τίνες ἂν εἶεν οἱ τῶν τοιούτων εἰσηγηταί; ἢ δη- λονότι τοῦ Σωτῆρος οἱ μαθηταί, οἱ τὸ θεῖον ἐγχειρισθέντες κήρυγμα, πρὸς οὓς ἔφη Χριστὸς "Πορευθέντες μαθητεύ- "σατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ "Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκον- "τες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν." 9"Οτι ἐκ Σιῶν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον λαῶν πολλῶν καὶ ἐλέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως εἰς γῆν μακρὰν.9 Αἱ μυρίαί τε καὶ ἀναρίθμητοι τῶν ἐθνῶν ἀγέλαι, αἱ βαδί- ζουσαι μὲν ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν, γλιχόμεναί τε μαθεῖν τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καὶ δι' αὐτῆς ἰέναι προθύμως ὑπισχνούμεναι, τὴν αἰτίαν ἐνθάδε φασὶ τοῦ μὴ θέλειν ἔτι μονονουχὶ τελεῖσθαι τῷ νόμῳ καὶ προστρέχειν Ἰουδαϊσμῷ. πρὸ μὲν γὰρ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, ἔτι τῶν κατὰ τὸν νόμον ἐστῶτων ἐθῶν, προσήεσαν τινες τῶν πεπλανημένων, καὶ τοῖς τῆς εἰδωλολατρίας κακοῖς ἐρρώσθαι φράζοντες, εἶτα τὴν σάρκα περιτεμνόμενοι, τοῖς τῶν Ἰουδαίων ἔθεσί τε καὶ νόμοις διαζῆν ἐσπούδαζον. ἀριθ- μοῦ δὲ κρείττων τῶν παρ' αὐτοῖς ἢ τοιαύδε πληθὺς. καὶ γοῦν ὁ Σολομῶν, ὅτε τὸν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀνορθοῦν ἐσκεπτετο ναὸν, ἑκατὸν καὶ πενήκοντα χιλιάδας λατόμων τε καὶ ἔργα- 1.660 τῶν ἐκ τῶν προσηλύτων προεχειρίζετο· γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν ταῖς Παραλειπομέναις. τύπος δὲ ἦν ἄρα μυστηρίου τὸ δρώμενον. ἔμελλον γὰρ ἀναδείμασθαι ναὸν τῷ Θεῷ, τὸν ἀληθῆ καὶ περίοπτον, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν, οὐκ Ἰουδαῖοι δὲ μᾶλλον, ἀλλ' οἱ ἐξ ἐθνῶν, τὸν ἐν τῷ κρυπτῷ περιφέ- ροντες Ἰουδαῖον, καὶ περιτομὴν ἔχοντες οὐχὶ τὴν ἐν σαρκὶ μᾶλλον, ἀλλὰ τὴν ἐν πνεύματι. Οὐκοῦν πρὸ μὲν τῆς ἐπιδημίας προσήεσαν τινες τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τοῖς Ἰουδαίων διέζων νόμοις. ἐπειδὴ δὲ ἀνεδείχθη λοιπὸν τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου τὸ περίοπτον ἀληθῶς, ἐπ' αὐτὸ δὴ μᾶλλον προσίενται, χαίροντές τε καὶ λέγοντες "Οτι ἐκ Σιῶν ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. εἰκόασιν δὲ βούλεσθαι δηλοῦν, κάκεῖνό που τάχα διακεκρα- γέναι σαφῶς, ὡς ἔρημος ἔσται καὶ αὐτοῦ τοῦ νόμου Σιῶν, καὶ γυμνῆ τῶν θείων λόγων Ἱερουσαλήμ. οἶονεὶ γὰρ πως ἐκπεφοίτηκεν αὐτῶν ὁ νόμος καὶ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος Θεοῦ. κατήργηται γὰρ ἡ σκιά, καὶ πέπαυται τὰ ἐν τύποις, ἀνήρηται δὲ καὶ αἱ θυσίαι, καὶ πάντα λοιπὸν τὰ διὰ Μωυσέως συμπεπέρασταί πως, ὅσον ἦκεν εἰς τὸ γράμμα φημί. ὅτι δὲ ἔμελλεν ὁ Χριστὸς κρῖναι τε καὶ διελέγξαι ἔθνη πολλὰ, μονονουχὶ προφητεύουσι καὶ προαγορεύουσι· κρῖναι τε καὶ ἐλέγξαι ὅπως τε, καὶ τίνα τρόπον, εἰπεῖν ἀναγκαῖον. ἀναπειθῶν γὰρ τῶν τῆς πλανήσεως ἀποσχέσθαι τρόπων, καὶ καταδεικνὺς ἐναργῶς, ὅτι σπεύδουσιν εἰς ἀπώλειαν, εἰ μὴ ἔλοιτο βιοῦν ὀρθῶς, καὶ τῶν ἀρχαίων πλημμελημάτων ἀπο- 1.661 μάττεσθαι τὰ ἐγκλήματα, κρινεῖ τε καὶ ἐλέγξει τρόπον τινὰ καὶ οὐχὶ μόνον ἔθνος ἓν, ἀλλ' ἕως εἰς γῆν μακρὰν, τουτέστι, μέχρι τερμάτων τῆς ὑπ' οὐρανόν· πανταχῆ γὰρ ὁ σωτήριος ὑμνεῖται λόγος. "Κηρυχθήσεται γὰρ, φησὶ, τὸ εὐαγγέλιον "τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ." Ἔοικε δὲ τι καὶ ἕτερον ἡμῖν ἰσχνόν τε καὶ κεκρυμμένον μυστήριον ὁ προφητικὸς ὑπεμφαίνειν λόγος. ἀφηγεῖται γὰρ ὡσπερ, τίνα δὴ τρόπον οἱ ἐξ ἐθνῶν εἰσδεχθεῖεν ἂν, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἀφέντες πλάνησιν βαδιοῦνται λοιπὸν ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν. ἐκ γὰρ τοι φησὶν τῆς ἄνω Σιῶν, καὶ τῆς νοητῆς Ἱερουσαλήμ ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου. καταπεφοίτηκε γὰρ εἰς ἡμᾶς ἐξ οὐρανῶν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὃς καὶ γέγονεν ἡμῖν νόμος τε καὶ νομοθέτης, καὶ αὐτὸς κρινεῖ ἀνὰ μέσον λαῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως εἰς γῆν μακρὰν. τί δ' ἂν βούλοιο δηλοῦν τὸ κρι- νεῖ καὶ ἐλέγξει, κατὰ γε τὸ εἰς νοῦν ἦκον ἔρω.

τετυράννευκε κατὰ πάντων ὁ σατανᾶς, καὶ ὁμοῦ ταῖς σὺν αὐτῷ δυνάμεσι πονηραῖς τῆς ὑφ' ἡλίῳ κατεστρατεύετο, καὶ πᾶσιν ἐπιθεῖς τῆς πλεονεξίας τὸν ζυγὸν, ἀπεβουκόλησε Θεοῦ τὸ ἐπὶ τῆς γῆς γένος. ἀλλ' "Ἐπέφανεν ἡμῖν Θεὸς Κύριος," κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὥφθη λοιπὸν ἐπὶ γῆς ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν, καὶ τῆς μὲν ἐκείνου πλεονεξίας ἐξείλετο τοὺς πεπλανημένους, κατα- δεδίκασκε δὲ τοὺς πλανήσαντας, καὶ διήλεγξε τοὺς ἡδίκηκός- τας, τουτέστι "Τὰς ἄρχας, τὰς ἐξουσίας, τοὺς κοσμοκρά- "τορας τοῦ αἰῶνος τούτου, τὰ πνευματικά τῆς πονηρίας "ἐν τοῖς ἐπουρανίοις." καὶ τοῦτο ἡμῖν αὐτὸς ὁ Χριστὸς καθίστησιν ἐναργὲς λέγων "Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ αἰῶνος 1.662 "τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται "ἔξω. κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς "ἐμαυτόν." δεδίκασκε γὰρ πολλοῖς καὶ ἀναριθμήτοις λαοῖς, δῆλον δὲ ὅτι τοῖς ἡδικημένοις, καὶ δεδικαίωκε μὲν αὐτοὺς ἐν ἐλέῳ καὶ πίστει. ἐκβέβληκε δὲ τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἀπεσόβησεν ἀρχῆς, ἐλέγχων ὡς ἄδικον, ὡς ἀνόσιον, ὡς ἀνθρωποκτόνον, ὡς πλεονεκτήσαντα τὴν ὑπ' οὐρανόν. συνηλέγχοντο δὲ αὐτῷ πάντως που καὶ τὰ ἕτερα τῶν δαιμονίων ἔθνη, τὰ πάλαι δεινά τε καὶ ἰσχυρά, καὶ οὐ μίαν περιφοιτῶντα πόλιν, ἀλλ' ἕως εἰς γῆν μακρὰν κατ- εσκεδασμένα, τουτέστι, μέχρι περάτων τῆς ὑπ' οὐρανόν. διενείμαντο γὰρ ὡσπερ τὴν γῆν, καὶ οὐδεὶς ἦν ὅλως τῆς ἐκείνων δυστροπίας ἄπειρος. 9Καὶ κατακόψουσι τὰς ῥομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ ἄρη ἔθνος ἐπὶ ἔθνος ῥομφαίαν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν· καὶ ἀναπαύσεται ἕκαστος ὑποκάτω ἀμπέλου αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν, διότι τὸ στόμα Κυρίου παν- τοκράτορος ἐλάλησε ταῦτα.9 Πάντα γέγονεν ἐν Χριστῷ καινὰ, καὶ ἀληθεύει λέγων ὁ Παῦλος, ὅτι "ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις, καὶ τὰ ἀρχαῖα "παρῆλθε." μετακεχώρηκε γὰρ ἐπὶ τὸ ἄμεινον, καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἢ καταστάσεις, οὐκέτι πολέμους καὶ μάχας ὠδίνουσα, δύσοιστον ἔχοντας καὶ παμμόχθηρον ἀληθῶς κατὰ πάντων τὴν ἔφοδον. τὸ γὰρ μεταπλάττεσθαι μὲν τὰ 1.663 πολέμου πρὸς ἔργα γηπόνους, καὶ ἕκαστον δὲ ἀναπαύεσθαι, φησὶν ὁ Προφήτης, ὑποκάτω συκῆς ἰδίας καὶ μὴν καὶ ἀμπέλου, μηδένα τε εἶναι τὸν δεδιττόμενον, τί ἂν ἕτερον ἡμῖν ὑπεμφήνειεν, ἢ ὅτι βαθεῖα τις ἔσται καὶ ἀρρήκτος ἡ εἰρήνη, καὶ καιρὸς ἀπόλεμος; τετέλεσται δὲ ταυτὶ κατὰ τοὺς τῆς ἐπιδημίας καιρούς. καὶ γοῦν αὐτὸς ἔφασκεν ὁ Χριστὸς "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν "ἀφήμι ὑμῖν." Πότε δὲ ἢ πῶς καὶ ἡ ἐν κόσμῳ γέγονεν εἰρήνη; ἐπειδὴ γὰρ τῆς ὑπ' οὐρανὸν κατεκράτησε λοιπὸν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ καὶ εὐκλεεστάτη βασιλεία, συνηνέχθησάν τε καὶ ὑφ' ἓνα γεγόνασι ζυγὸν τὰ ἔθνη σύμπαντα, καὶ κατέληξαν μὲν τοῦ πρὸς ἄλληλα πολέμου, ἐτράποντο δὲ πρὸς τὰ τῆς εἰρήνης ἔργα, δῆλον δὲ ὅτι πρὸς γεωπονίας, ἕκαστοί τε ἀσφαλῶς τὰς ἑαυτῶν οἰκοῦσι πόλεις. οὐπω μὲν γὰρ τῆς Ῥωμαίων χειρὸς κατακρατούσης αὐτῶν, πόλεμοί τε καὶ ἐξαναστάσεις χωρῶν τε καὶ πόλεων γεγόνασι πανταχῇ, καὶ προὔκειτο μὲν τοῖς ἐθέλουσιν οὐς ἂν ἔλοιντο καταδηοῦν, ἄγειν τε καὶ φέρειν τὰ ἐτέρων ὡς νενικηκόσι, καὶ ἦν ἀνάγκη τοῖς τοῦ πολέμου σκευεῖσιν ἐνηρμόσθαι καλῶς τοὺς ἐν ἐκάστη χώρα τε καὶ πόλει, καὶ μελέτην ποιεῖσθαι τὰ τακτικά, σφισί τε αὐτοῖς ἐπαμύνειν τε καὶ τέκνοις. ἐπειδὴ δὲ ἡδρύνθη λοι- πὸν ἡ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἰσχὺς, πέπαυται τὰ τοιάδε, καὶ τοῦ πολέμου τὰ σκευή, σκαπάναι καὶ δρέπανα καὶ μὴν καὶ ἄροτρα γεγόνασιν, καὶ εἰς ἕτερα ἄττα τὰ τοιάδε λοιπὸν μετεπλάττοντο. 1.664 Εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο καὶ πνευματικῶς τοῖς προκειμένοις προσβαλεῖν, συνήσει πάλιν ὅτι τὴν ἐκ τῆς ἰδίας ἡμῖν ἡμε- ρότητος εἰρήνην βραβεύοντος Χριστοῦ, καὶ καταργοῦντος τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς πάλαι μαχομένους τοῖς ἐθέλουσιν εὐσε- βεῖν, κατελιξάμεν δειμάτων, ἔξω τε γεγόναμεν ἐφόδου τε καὶ μάχης, τετραμμένοι τε πρὸς γεωργίαν τῶν πνευματικῶν, καὶ τοὺς τῆς δικαιοσύνης καρποὺς συναγεύομεν, ἀναπεπαύ- μεθὰ τε λοιπὸν ὑποκάτω συκῆς

καὶ ἀμπέλου. καὶ συκῆ μὲν ἔσται γλυκύτητος σύμβολον, ἄμπελος δὲ γε τῆς νοητῆς εὐφρασίας. γλυκὺς γὰρ λίαν τοῦ Σωτῆρος ὁ λόγος, καὶ κατευφραίνειν εἰδῶς καρδίαν ἀνθρώπου, κατὰ τὸ γεγραμ- μένον. γλυκεῖα δὲ δὴ πρὸς τούτῳ καὶ εὐφροσύνης ἐπίμεστος ἢ εἰς τὸ μέλλον ἐλπίς, ἦν ἐν Χριστῷ πεπλουτήκαμεν. 9 Ὅτι πάντες οἱ λαοὶ πορεύονται ἕκαστος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲ πορευσόμεθα ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἐπέκεινα.⁹ Οἱ σπουδῆν πεποιημένοι τὸ ἀναφοιτᾶν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ ἀναμανθάνειν ἐθέλοντες τὰς τρίβους αὐτοῦ, τὸ εὐήνιον ἐπαγγέλλονται, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας ἀποδέχονται τὰ αὐχήματα, καὶ ὅτι τῶν εἰς εὐσέβειαν σπουδασμάτων παντὶ δὴ σθένει μεταποιήσονται, διὰ τούτων ἡμῖν εὖ μάλα κατασημαίνουσι. ἕκαστος μὲν γὰρ φησι τῶν ἐν πάσῃ χώρᾳ τε καὶ πόλει, ἦν ἂν αὐτὸς ἔλοιτο διαστεῖχοι τρίβον, διαβιῶν δὲ αὐτῷ δοκοῦν ἢ καὶ εὖ ἔχειν ὑπειλημμένον· ἡμῖν δὲ φροντὶς ὁ Χριστὸς, καὶ τρίβον ὀρθὴν ποιησόμεθα 1.665 τὰ αὐτοῦ θεσπίσματα, συμβαδιούμεθα δὲ ὡς περ αὐτῷ, καὶ οὐχὶ δὴ μόνον εἰς αἰῶνα τὸν ἐνεσθηκότα καὶ παρερχόμενον, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ καὶ ἐπέκεινα. καὶ ἀτρεκῆς ὁ λόγος· οἱ γὰρ νυνὶ συμπάσχοντες, συνέσονται τε διαπαντὸς καὶ συν- δοξασθήσονται καὶ συμβασιλεύσουσι. φροντίδα γεμῆν ποιοῦνται Χριστὸν οἱ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης προτιθέντες οὐδὲν, οἱ καταλήγοντες μὲν τῶν εἰκαίων τοῦ κόσμου περι- σπασμῶν, ζητοῦντες δὲ μᾶλλον τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὸ ἀνδάνον αὐτῷ, καὶ τὸ διαπρέπειν ἐν ἀρεταῖς, ὁποῖός τις ἦν καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος. γράφει γοῦν ὅτι "Χριστῷ "συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός." καὶ πάλιν "Οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναί ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν "Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον." 9 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος, συνάξω τὴν συντετριμμένην καὶ τὴν ἀπωσμένην εἰσδέξομαι, καὶ οὐς ἀπώσαμην· καὶ θή- σομαι τὴν συντετριμμένην εἰς ὑπόλειμμα, καὶ τὴν ἀπωσμένην εἰς ἔθνος ἰσχυρὸν, καὶ βασιλεύσει Κύριος ἐπ' αὐτοὺς ἐν ὄρει Σιών ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα.⁹ Ὅτι τῆς ἐλπίδος ἠκιστὰ γε διολισθήσειεν ἂν ὀλοτρόπως ὁ Ἰσραὴλ, ὑποφαίνει λοιπόν· συνετρίβη μὲν γὰρ, γέγονε δὲ καὶ ἀπόπεμπτος, ἤγουν ἀποβέβληται διὰ πολλὴν ἄγαν ἀσέβειαν· θεομάχος τε γὰρ καὶ εἰδωλολάτρης, βδελυρὸς τε καὶ βέβηλος ἦν, καὶ τοῖς τῆς μαιφονίας ἐγκλήμασιν οὐ μετρίως ἐνισχημένος. ἀπεκτόνασι γὰρ τοὺς προφήτας, εἶτα τελευταῖον καὶ αὐτὸν ἐσταύρωσαν τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα 1.666 καὶ λυτρωτὴν, πλὴν ἠλέηται διὰ τοὺς πατέρας καὶ σέσωσται τὸ κατάλειμμα, γέγονε δὲ καὶ εἰς ἔθνος μέγα. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθές, ὡς ἔθνος ἂν νοοῖτο πάμμεγα, καὶ μάλα εἰκότως, ἢ τῶν ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένων ἀγία πληθὺς. ἐξαίρετα δὲ αὐτῆς, καὶ τὰ ἐφ' οἷς ἂν ἔχοι τὸ χρῆναι θαυμάζεσθαι, τὰ εἰς νοῦν ἀγαθὰ, τὰ εἰς καρδίαν αὐχήματα, τουτέστιν, ὁ ἀγιασμός, ἢ εἰς Χριστὸν ἐλπίς, τὸ ἐν πίστει γνήσιον, τὸ τεθαυμασμένον ἐν ἀρεταῖς, τὸ ἀξιάγαστον ἐν ὑπομονῇ, καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ βασιλεύεσθαι τοῦ Χριστοῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ποιμαίνεσθαι, καὶ αὐτὸν ποιεῖσθαι καθηγητὴν· "Εἷς γὰρ "ἡμῶν ὁ καθηγητῆς ὁ Χριστός." εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγερθεῖεν οἱ νεκροὶ, καὶ "ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν "αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυ- "ρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα." ὄρος δὲ Σιών τὴν ἄνω φησὶ Ἰερουσαλήμ, τὴν τῶν πρωτοτόκων μητέρα, ἐν ἣ καὶ αὐτῷ συνεσόμεθα τῷ Χριστῷ. 9 Καὶ σὺ πύργος ποιμνίου αὐχμώδης, θύγατερ Σιών, ἐπὶ σὲ ἤξει καὶ εἰσελεύσεται ἡ ἀρχὴ ἢ πρώτη, βασιλεία Βαβυλῶνος τῇ θυγατρὶ Ἰερουσαλήμ.⁹ Ἐξαγγέλλεται μὲν τὰ ἐξ ἡμερότητος τοῖς πεπονηκόσιν, ἔφη δὲ ὅτι κατὰ καιροὺς εἰσδέξεται τὴν συντετριμμένην, θήσει τε αὐτὴν καὶ εἰς ἔθνος μέγα. πλὴν αἰτιᾶται τῷ μεταξὺ, καὶ ὅτι τεταλαιπώρηκεν ὅλως, συνετρίβη τε καὶ ἀποβέβληται, κατονειδίζει χρησίμως. ὡς γὰρ ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος "Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν 1.667 "ἀμεταμέλητον κατεργάζεται." πλήττει δὴ οὖν ἐξ ἀγάπης, καὶ ὅτι μετὸν οὐδενὸς τῶν λευπηκότων εἰς πείραν ἐλθεῖν ἐθελουσίους εἰς τοῦτο καθικνεῖτο ῥοπαῖς.

ποιμνίου δὲ πυργὸν ἀύχμῳδῃ τὴν Σιών, ἤγουν καὶ αὐτὴν ὀνομάζει τὴν Ἱερουσαλήμ, οἰονεὶ πως ἐν ἤθει λέγων, μονονουχὶ δὲ καὶ ἐπι-στουγνάζων αὐτῇ. ὦ Σιών ἤγουν Ἱερουσαλήμ ἀθλία θύγα-τερ, ὦ τῶν ἐμῶν προβάτων ἄθλιον καὶ ἀφεγγές ἐνδιαίτημα, προκείσῃ δὴ πάντως καὶ οὐκ ἐθέλουσα τοῖς ἐχθροῖς. ἤξει γὰρ ἤξει, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἐπὶ σὲ τῶν ἐπὶ γῆς βασιλειῶν ἢ προὔχουσα καὶ εὐσθενεστέρα, τουτέστιν, ἢ Βαβυλωνίων. πύργον δὲ ἀύχμῳδῃ καὶ σκοτεινὸν ἐνδιαίτημα τὴν Σιών ἀποκαλεῖ, ἤτοι τὴν Ἱερουσαλήμ, διὰ τὸ πάντα τοὺς ἐν αὐτῇ οἷον ἐν σκότῳ περιπατεῖν, ἀπὸ τοῦ μὴ βούλεσθαι λύχνον ὡσπερ τινὰ ποιεῖσθαι καὶ φῶς τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον, καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ φωτισμὸν εἰσδέχεσθαι κατὰ νοῦν. ἦν γὰρ οὕτω, καὶ οὐχ ἑτέρως, καὶ ἀπλανῆ δύνασθαι διάττειν ὁδὸν, καὶ βόθρων ἀποφοιτᾶν, καὶ διαπηδᾶν ἀμαρτίαν, καὶ τοῖς μεταξὺ προσπίπτουσι μὴ περιπταίειν κακοῖς. Ψάλλωμεν δὴ οὖν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ λέγοντες πρὸς Θεόν "Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θά-νατον, μήποτε εἶπη ὁ ἐχθρὸς μου Ἴσχυσα πρὸς αὐτόν." φωτὶ γὰρ θείῳ κατηυγασμένοι, καὶ τῆς ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ σοφίας λαβόντες εἰς νοῦν τὸ σέλας, ἀνάλωτοι μὲν ἐσόμεθα τοῖς ἐχθροῖς, διεκδύοντες δὲ τὰ ἐκ θείας ὀργῆς, ἐν καλῷ ἐσόμεθα τῆς ἄνωθεν εὐθυμίας, καὶ ἐν Χριστῷ δὴ πάντως εὐημερήσομεν. 1.668 9Καὶ νῦν ἵνα τί ἔγνωσ κακά; μὴ βασιλεὺς οὐκ ἦν σοι; ἢ ἡ βουλή σου ἀπώλετο, ὅτι κατεκράτησάν σου ὠδίνες ὡς τικτούσης; ὦδινε καὶ ἀνδρίζου καὶ ἔγγιζε θύγατερ Σιών ὡς τίκτουσα, διότι νῦν ἐξελεύσῃ ἐκ πόλεως, καὶ κατασκηνώσεις ἐν πεδίῳ, καὶ ἤξεις ἕως Βαβυλῶνος· ἐκεῖθεν ῥύσεται σε, καὶ ἐκεῖθεν λυτρώσεται σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν σου.9 Ἀφίξεται μὲν οὖν ἐπὶ σὲ, φησὶν, ἢ ἀρχὴ ἢ πρώτη. πλὴν τίς ἄρα ἐστὶν ἢ πρόφασις, δι' ἣν τοῖς οὕτω δεινοῖς περι-θραύῃ κακοῖς; τὸ γὰρ γινῶναι κακά, τὸ περιπεσεῖν ἐστὶν ἐν τοῖς κακοῖς, ἤγουν τοῖς κακοῦν εἰωθόσι, φημὶ δὴ ταῖς τοῦ πολέμου συμφοραῖς. μὴ ἄρα σοι βασιλεὺς οὐκ ἦν; ἢ οὐ μεμελέτηκας βουλευέσθαι σοφᾶ, καὶ ἀρίστας ἐπὶ σεαυτῇ ποιεῖσθαι τὰς σκέψεις; ὑποπλῆττει δὲ πάλιν εὐφυῶς, καὶ κατονειδίζει πλαγίως ὡς καὶ ἀσύνετον κομιδῇ καὶ Θεῷ προσκρούειν οὐ παραιτουμένην. καὶ τίς ὁ τρόπος, βραχυ-λογήσας ἐρῶ. Βεβασίλευκε μὲν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἐν ἀρχαῖς, μεσιτεύοντος τοῦ πανσόφου Μωυσέως, εἶτα μετ' ἐκεῖνον Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ παραληφθέντος εἰς στρατηγίαν· εἶτα διὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἀναδεδειγμένων κριτῶν, καὶ μετ' ἐκείνους διὰ τοῦ μακαρίου Σαμουὴλ. ἐχόντων δὲ ὦδε τῶν πραγμάτων αὐτοῖς, καὶ ἐν τάξει τῇ παναρίστη κειμένων, πικρὰ καθ' ἑαυτῶν οἱ δέιλαιοι πεφρονήκασιν. ἀποσειόμενοι δὲ ὡσπερ τῆς ὑπὸ Θεῷ βασιλείας τὸν ζυγὸν, προσήεσαν λέγοντες τῷ μακαρίῳ Σαμουὴλ "Ἴδου σὺ γεγήρακας, 1.669 "καὶ οἱ υἱοὶ σου οὐ πορεύονται ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ νῦν "κατάστησον ἐφ' ἡμᾶς βασιλέα δικάζειν ἡμᾶς καθὰ καὶ "τὰ λοιπὰ ἔθνη· καὶ ἦν, φησὶ, πονηρὸν τὸ ῥῆμα ἐν ὀφθαλ-μοῖς Σαμουὴλ, ὡς εἶπαν Δὸς ἡμῖν βασιλέα δικάζειν "ἡμᾶς· καὶ προσηύξατο Σαμουὴλ πρὸς Κύριον· καὶ εἶπε "Κύριος πρὸς Σαμουὴλ Ἄκουε τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ καθὰ "ἂν λαλήσωσι πρὸς σὲ, ὅτι οὐ σὲ ἐξουθενήκασιν, ἀλλ' ἢ "ἐμὲ ἐξουθενήκασιν τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτούς." εἶτα τοῦ μακαρίου Σαμουὴλ τὰ δικαιώματα τῆς βασιλείας καταγγέλλοντος αὐτοῖς, καὶ πολλοῖς ἄγαν καταπτοῦντος δείμασιν, ἀφιστάντος δὲ καὶ μάλα γοργῶς τῶν οὕτω σαθρῶν καὶ ἀνο-σίων σκευμάτων, οὐδὲν ἤττον ἐπεφύοντο λέγοντες "Οὐχὶ "ἀλλ' ἢ βασιλεὺς ἔσται ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐσόμεθα καὶ ἡμεῖς "καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, καὶ δικάσει ἡμᾶς βασιλεὺς ἡμῶν, "καὶ ἐξελεύσεται πρὸ προσώπου ἡμῶν, καὶ πολεμήσει τὸν "πόλεμον ἡμῶν." οὐκοῦν εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ ἀναφέρει τῶν ἀρχαίων ἐκείνων καὶ ἐπισφαλῶν βουλευμάτων, καὶ οἷον κατειρωνεύεται τὸ συμβᾶν καὶ φησι Πῶς ἔγνωσ κακά; μὴ οὐκ ἦν σοι βασιλεὺς; ἢ ἡ βουλή σου ἀπώλετο; οὐ βασι-λέα, φησὶν, ἠτήσω λέγων, προπορεύεται "πρὸ προσώπου "ἡμῶν, καὶ τὸν πόλεμον ἡμῶν πολεμήσει." μὴ ἄρα καλῶς ἐβουλεύσω ποτέ; ἰδοὺ τῶν πραγμάτων τὸ

πέρας τὴν σὴν ἔδειξε βουλήν, ὡς ἀρίστη τε εἶη καὶ ἀναγκαία. ἀπόβλητον ἐποιήσω τῆς ὑπὸ Θεῶ βασιλείας τὸν ζυγόν. ἰδοὺ κατεκρά- τησάν σου ὠδῖνες ὡς τικτούσης. ὠδῖνε οὖν καὶ ἀνδρίζου θύγατερ Σιών. ἐν ἤθει πάλιν ὁ λόγος· ὦ γὰρ χρηστή θύγατερ, 1.670 φησὶ, τληπαθῆς ἔσο πρὸς τὰς ὠδῖνας, διακαρτέρει πρὸς τὰς λύπας, ἔγγιζε τῷ τίκτειν, τουτέστιν, οὐκ ἔση μακρὰν τῶν προσδοκωμένων· ἀλλ' οἷον ἐπίτεξ ἤδη γυνὴ κατολολύξεις ἐκ πόνων, ἀφεῖσα δὲ πόλεις τὰς εὐπυργοτάτας κατασκηνώσεις ἐν πεδίῳ, καταυλισθήσῃ, φησὶν, ἐν ἐρήμοις· ἀφίξῃ δὲ καὶ εἰς Βαβυλῶνα αὐτήν· πλὴν ἀπαράκλητον οὐκ ἔᾶ παντελῶς· προστέθεικε γὰρ εὐθύς ὅτι καὶ διαφεύξεται καὶ ἀνακομισθή- σεται πάλιν κατοικτείροντος Θεοῦ. Κάλλιστον οὖν ἄρα τὸ ὑπὸ Θεῶ μένειν καὶ βασιλεύεσθαι καὶ αὐτὸν ποιεῖσθαι δύναμιν, ὑπερασπιστὴν τε καὶ ἀρωγόν, αὐτῷ καθυφεῖναι μόνῳ τῆς ψυχῆς τὸν αὐχένα, τοῖς αὐτοῦ θελήμασι βιοῦν, καὶ λόγου παντὸς ἀξιοῦν τὸ αὐτῷ δοκοῦν. ἢ εἰ μὴ τοῦτο δρώμεν, πάντῃ τε καὶ πάντως ὑπὸ νοητοῦ ἐσόμεθα Βαβυλωνίους, ἀντιτεταγμένους δὴ λέγω καὶ ἀκαθάρ- τους δυνάμεις, καὶ ὑπὸ τὴν πρώτην ἀρχὴν, τουτέστι τὸν σατανᾶν, πόλεως δὲ ὡσπερ τῆς ἀγίας ἐξερριμμένοι "ἥς ἐστι "τεχνίτης καὶ δημίουργος ὁ Θεός," τὴν Βαβυλωνίων οἰκή- σομεν. ἐν συγχύσει γὰρ καὶ θορύβοις ἐσόμεθα, ἱκανοῖς τοῦ παρόντος βίου περισπασμοῖς. σύγχυσις γὰρ ἡ Βαβυλῶν ἐρμηνεύεται. 9Καὶ νῦν ἐπισυνήχθη ἐπὶ σὲ ἔθνη πολλὰ οἱ λέγοντες Ἐπιχαρούμεθα, καὶ ἐπόψονται ἐπὶ Σιών οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. καὶ αὐτοὶ οὐκ ἔγνωσαν τὸν λογισμὸν Κυρίου, καὶ οὐ συνῆκαν τὴν βουλήν 1.671 αὐτοῦ, ὅτι συνήγαγεν αὐτοὺς ὡς δράγματα ἄλwanos. ἀνάστα καὶ ἀλόα αὐτοῦς, θύγατερ Σιών, ὅτι τὰ κέρατά σου θήσομαι σιδηρᾶ, καὶ τὰς ὀπλάς σου θήσομαι χαλκᾶς· καὶ λεπτυνεῖς λαοὺς πολλοὺς, καὶ ἀναθήσεις τῷ Κυρίῳ τὸ πλῆθος αὐτῶν, καὶ τὴν ἰσχὴν αὐτῶν τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς.⁹ Πλειστάκις ἤδη προείπομεν, ὅτι τὴν βασιλείαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις διέποντος Ἐζεκίου, κατεδήλωσε μὲν τὴν Σα-μάρειαν ὁ Συναχηρεῖμ, πολλὰς δὲ αὐτῇ καὶ τῆς Ἰουδαίας συνεξήρηκε πόλεις. εἶτα πέπομφεν ἐκ Λάχισ τὸν Ῥαψάκην, ὃς οὐ μετρίως τῆς θείας κατεφλυάρησε δόξης, ὅτε καὶ ἀπο- λώλασιν ἐν μιᾷ νυκτὶ τῶν Ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδες ἀγγέλου χειρὶ. ταυτησὶ τῆς ἱστορίας δια- μέμνηται πάλιν. συνήχθησαν γὰρ ἔθνη πολλὰ κατὰ σοῦ φησι, μονονουχὶ καὶ ἀθύροντα καὶ ὄσον οὐδέπω κεισομένης κατορησόμενα. πλὴν οὐκ ἔγνωσαν ἄβεβούλευται Θεός. συνεκομίσθησαν γὰρ ὡς εἰς ἄλλω, καὶ δράγματος δίκην τοῖς σοῖς ὑποκείσονται ποσίν. ἀνάστα δὴ οὖν καὶ ἀλόα αὐτοῦς, κέρατα γὰρ ἔξεις σιδηρᾶ καὶ ὀπλάς χαλκᾶς, τουτέστι, δυσκαταγώνιστος ἔση καὶ ἄμαχος τοῖς ἐχθροῖς, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ καταπατήσεις τοὺς ἀνθεστηκότας. ἐπειδὴ γὰρ ἄλλω τε καὶ δράγματος πεποίηται μνήμην, τετήρηκε τῇ μετα- φορᾷ τὸν πρέποντα τρόπον, καὶ ὡς ἐπὶ μόσχου φησὶ κέρατα καὶ ὀπλάς. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀνθρωπεῖα χειρὶ δεδαπάνηται καὶ πεπτῶκασιν, ἀλλ' ἔργον ἦσαν κείμενοι τῆς θείας ὀργῆς, μὴ σαυτῇ φησὶν ἀνάψης τὰ ἐπὶ γε τούτοις αὐχήματα, ἀνατίθει 1.672 δὲ μᾶλλον τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς τό τε πλῆθος αὐτὸ, καὶ τὴν ἰσχὴν τῶν ἀπολωλότων. Ἄλλ' οὕτωσὶ μὲν τῆς ἱστορίας ὁ νοῦς, θορυβήσει δὲ ἴσως τῶν ἐντευξομένων τινὰς τὸ οὕτως ἀγχίστροφον τῶν προ- φητικῶν κηρυγμάτων. ἄρτι μὲν γὰρ ἠκούομεν λέγοντος Ἐπὶ σὲ ἤξει καὶ εἰσελεύσεται ἡ ἀρχὴ ἡ πρώτη ἡ βασιλεία Βαβυλωνίων, καὶ ὁ τῆς αἰχμαλωσίας ἡμῖν ἐγράφετο τρόπος· εἶτα σεσωσμένην ὀρῶμεν εὐθύς, καὶ καταπατοῦσαν τοὺς ἐχθρούς. δεῖ δὴ οὖν ἄρα τῆς τῶν χρόνων εὐδιακρίτου δια- στολῆς· ἔσται γὰρ οὕτως ἀσύγχυτος καὶ σαφῆς τῶν λεγομένων ἢ θεωρία. Ἐζεκίου μὲν γὰρ βασιλεύοντος, ἀνέβη Συναχηρεῖμ κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων, εἶτα μετὰ τὸν Ἐζεκίου θάνατον τέσσαρες γεγόνασιν ἕτεροι βασιλεῖς, καὶ πέμπτος Ἰεχονίας. τότε καὶ πᾶσαν εἶλε τὴν Ἰουδαίαν καὶ αὐτὰ δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἀπεκόμισεν εἰς αἰχμαλωσίαν πάντα Ἰσραὴλ. γράφει δὲ σαφῶς τὴν ἐπὶ τούτοις ἡμῖν ἱστορίαν ὁ μακάριος

προφήτης Ἰερεμίας. 9Nῦν ἐμφραχθήσεται θυγάτηρ Ἐφραΐμ ἐμφραγμῶ, συνοχήν ἔταξεν ἐφ' ὑμᾶς, ἐν ῥάβδῳ πατάξουσιν ἐπὶ σιαγόνας τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραήλ.⁹ Ἐπισυναχθήσονται μὲν γὰρ ἐπὶ Σιών λαοὶ πολλοὶ καὶ ἔθνη πολλὰ, εἶτα κατορχήσεσθαι καὶ καταμειδιάσειν αὐτῆς προσδοκῆσαντα, ἠλόγηναί τε καὶ συνετρίβησαν, Θεοῦ τοῖς ποσὶ τῶν νικησάντων παραρρίπτουντος αὐτοὺς ὡς ἐν εἶδει 1.673 δράγματος. ἠλω δὲ καὶ ἀπόλωλεν ἡ Σαμαρειτῶν, καὶ δεδαπάνηται τῷ πολέμῳ, καὶ περὶ αὐτῆς φησὶν, ὡς ἐμφρα- χθήσεται τε καὶ ἐνσχεθήσεται καθορίζοντος δηλονότι Θεοῦ τὸ ἐν συνοχῇ γενέσθαι καὶ χρῆναι παθεῖν αὐτήν. θυγατέρα δὲ τοῦ Ἐφραΐμ ὀνομάζει τὴν Σαμάρειαν, ἡγουν τὴν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πληθύν. ἔοικε γὰρ πῶς ἐν τάξει κείσθαι πατὴρ τοῖς ὑπεξευγμένοις ὁ βασιλείαν πεπιστευμένος. βεβασιλεύ- κασι δὲ τῆς Σαμαρείας οἱ ἐξ Ἐφραΐμ. ἔσται δὲ οὖν ἔσται φησὶν οἶον περίσχετος καὶ διεζωσμένη τοῖς τῶν πολεμίων δήμοις ἢ Σαμαρειτῶν, οἱ μονονουχὶ καὶ πατάξουσιν εἰς σια- γόνα αὐτήν, οὐ χερσὶ ῥαπίζοντες ἐχομέναις φειδοῦς, ἀλλὰ καὶ ῥάβδοις συντρίβοντες καὶ καταικιζόμενοι σφοδρῶς. σημαίνει δὲ διὰ τούτων πρὸς ταῖς ἀτιμίαις καὶ δύσοιστον ὄντα τῆς αἰχμαλωσίας τὸν πόνον. ἀτιμίας μὲν γὰρ σημειῶν ἔστιν οὐκ ἀμφίλογον τὰ εἰς σιαγόνα ῥαπίσματα. εἰ δὲ δὴ νοοῖτο καὶ διὰ ῥάβδου γενέσθαι, φορέσει πάντως τὸ μοχθηρὸν, καὶ τὸ οἶον οἰκέτη πρέπον. ἄτιμος οὖν ἔσται φησὶ καὶ ἐν αἰκίαις καὶ πόνοις ἢ ὑπὸ τῶν ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ βασιλευ- μένη Σαμάρεια. Ἄλλ' ἢ γε τοῦ παύοντος ἀργήσει χεῖρ, ἄγευστοι δὲ μενοῦ- μεν αἰκίας, εἰ παντὶ δὴ σθένει παραιτούμεθα τὸ καταθήγειν ἐφ' ἑαυτοῖς εἰς ὄργας τὸν τῶν ὄλων Κύριον διὰ τοῦ δρᾶν ἃ μὴ θέμις καὶ ποιεῖσθαι περισπούδαστον τὸ ἀπηχθημένον αὐτῷ. τιμῶντες δὲ μᾶλλον ταῖς ἐπιεικείαις ἐσόμεθα τῆς εὐημερίας ἐν καλῷ, λαμπρὸν τε καὶ ἀξιόληπτον ἀληθῶς διαζήσομεν βίον. 1.674 9Καὶ σὺ Βηθλεέμ οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ, ὀλιγοστὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰουδα· ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος.⁹ Τὴν εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς ἀναφοίτησιν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ὁ προφητικὸς ἡμῖν ἐν τούτοις εὐαγγελίζεται λόγος. διαμέμνηται δὲ καὶ μάλα σαφῶς τῆς ἀνακεφα- λαιώσεως τῆς ἐν Χριστῷ γεγενῆσθαι λεγομένης. καινὴ γὰρ κτίσις τὰ ἐν αὐτῷ, καθὰ γέγραπται, καὶ "τὰ μὲν ἀρχαῖα παρῆλθε, γέγονε δὲ δι' αὐτοῦ καινὰ" μεταστοι- χεῖοντος τὰ ἀνθρώπινα καὶ ἀνακαινίζοντος εἰς τὸ εὖ εἶναι πάλιν αὐτά. βεβασιλεύκε γὰρ, καὶ πεποίηται πάλιν αἰρετὸν τὴν κατὰ πάντων ἀρχήν. σημαίνεται δὲ τὸ καθόλου καὶ διὰ τῶν μερικῶς οἰκονομουμένων. ἐβασιλεύετο μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, ὁ Ἰσραὴλ ἐν ἀρχαῖς ὑπὸ Θεοῦ, μεσολαβούντων ἀγίων. εἶτα μετ' οὐ πολὺ νοσήσας τὸ εὐήθες, ἀτιμάσας τε τὸ πράττειν ὑπὸ Θεῷ, τὰ ἀνθρώπινα μᾶλλον τετιμήκασιν κράτη. καὶ γοῦν ἤτησαν ἐφ' ἑαυτῶν βασιλέα τὸν Σαούλ. εἶτα προσκεκρούκασιν οὐ μετρίως· λελυπημένος γὰρ ἔφασκεν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τῷ μακαρίῳ Σαμουὴλ "οὐ σὲ ἐξουθενή- "κασιν, ἀλλ' ἐμὲ ἐξουθενήκασιν, τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' "αὐτούς." ὅτι δὲ τὸ χρῆμα αὐτοῖς ὄνησιφόρον μὲν οὐδαμῶς, πικρὸν δὲ μᾶλλον καὶ ἐπιζήμιον καὶ ὀλέθρου πρόξενον, αὐτὴ δέδειχεν ἢ πείρα, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; περιπεπτώ- κασι γὰρ δεινοῖς καὶ ἀφύκτοις διὰ τοῦτο κακοῖς. οὐκοῦν 1.675 ἀνακομίζων ὡσπερ τὸν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἐν ἀρχαῖς, φημὶ δὴ τὸ ὑπ' αὐτοῦ βασιλεύεσθαι τοῦ Θεοῦ, τὸν ἐκ Βηθλεέμ αὐτοῖς ἐσόμενον Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν προανακεκράγει Χριστόν. Ἴοι δ' ἂν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ κἂν εἰ τῷ δοκοίη γενικὸν ὡσπερ τινὰ ποιεῖσθαι τὸν λόγον. ἐπειδὴ γὰρ ἀποπεπτώκαμεν τῆς ὑπὸ Θεῷ βασιλείας οἱ ἐπὶ τῆς γῆς, ὀθνεῖον ἐφ' ἑαυτοῖς κατ- αρτίζοντες ζυγὸν, καὶ δεσπότην ἐπιγραψάμενοι τὸν οὐ φύσει δεσπότην, μᾶλλον δὲ ἀλαζόνα καὶ ἀποστάτην, φημὶ δὴ τὸν σατανᾶν, ἐν παντὶ γεγόναμεν κακῶ· ἀλλ', ὡς ἔφην ἀρτίως, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ "ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ "τῆς γῆς," καὶ "ἐρρύσατο μὲν ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ "σκότους, μετέστησε

δὲ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ τῆς "ἀγάπης αὐτοῦ ἐν τῷ φωτί." Ποιεῖται δὲ οὖν τὸν λόγον πρὸς τὴν Βηθλεὲμ, ἦτοι τὸν οἶκον τοῦ Ἐφραθᾶ. καὶ καλεῖται μὲν ὁ χώρος Ἐφραθᾶ, Βηθ-λεὲμ δὲ τὸ πολίχνιον, ἦγουν ἡ ἐν τῇ χώρᾳ κώμη, ὅθεν ἦν Ἰεσσαὶ καὶ Δαυεὶδ, καὶ αὐτὴ δὲ πάλιν ἡ ἀγία παρθένος, ἣ τὸ θεῖον ἡμῖν ἐκτέτοκε βρέφος τὸν ἴδιον υἱὸν τὸν Ἰησοῦν "Ὁὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ "ὄνομα αὐτοῦ Μεγάλῃς βουλῆς ἄγγελος." βεβασίλευκε γὰρ διὰ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐπειδὴ γέγονεν "Υπήκοος μέχρι θανά- "του, θανάτου δὲ σταυροῦ," ταύτητοι, καθά φησιν ὁ θεσπέ- σιος Παῦλος, "καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο "αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ "Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ "καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι 1.676 "Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς, ἀμήν." ὧ τοίνυν Βηθλεὲμ, φησὶν, οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ, εἰ καὶ ὀλιγοστός εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰουδα, τουτέστι, μυρίαί μὲν ὅσαι λαμ- πραι καὶ μεγάλαι τῆς Ἰουδαίας αἱ πόλεις, καὶ πολυάνδρω πληθῦν τῶν ἐνοικούντων καταμεθύουσαι, ἀλλ' εἰ καὶ ὀλίγοι παντελῶς οἱ σὲ κατοικούντες καὶ νεμόμενοι, σὺ γενήσῃ τροφὸς, καὶ κληθήσῃ πόλις τοῦ βασιλεύοντος ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, ὅς ἐστι ποιμὴν ἀγαθὸς ὡς καὶ αὐτὴν θεῖναι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων, κατάρξει δὲ παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ. καὶ οὐτι που πάντως τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξ ἐπαγ- γελίας προεπηγγελμένων τῷ Ἀβραάμ· ἔφη γὰρ που πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς "Ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα." τὸ δὲ Ἐν Ἰσαὰκ, ἐξ ἐπαγγελίας φησί. βεβαία τοίνυν ἡ ὑπό-σχεσις οὐχὶ μόνον τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, "ἀλλὰ καὶ τοῖς "στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν ἀκροβυστία πίστεως τοῦ πα- "τρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ·" οὗτοι γὰρ ὁ Ἰσραὴλ, ὅτι "τὰ τέκνα "τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα." ὅμοιον οὖν ὡς εἰ λέγοι Κατάρξει παντὸς τοῦ πιστεύοντος εἰς αὐτὸν καὶ προσ- οικειοῦντος ἑαυτὸν ἐμοὶ δι' αὐτοῦ. προσενηγέμεθα γὰρ τῷ Πατρὶ δι' Υἱοῦ, καὶ μαρτυρήσει λέγων αὐτὸς "Οὐδεὶς ἔρχεται "πρὸς τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ." ἀνεδείχθη τοίνυν ἐκ Βηθλεὲμ ὁ Χριστὸς ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ὁ ἐν κήποις ἡμᾶς "καταβόσκων καὶ κρίνοισ," καὶ τὴν τῶν εὐαγγελικῶν θεσ- πισμάτων εὐοσμίαν παρατιθεῖς, καὶ οἶον ἄνθη προσάγων ὥριμα τὰ καθ' ἑαυτὸν, τοῖς ἐθέλουσιν ἀποδρέπεσθαι καὶ τῆς 1.677 ἐξ αὐτῶν εὐωδίας ἀναπίμπλασθαι νοητῶς· ἔφασκε γὰρ "Ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων." ἀπ' ἀρχῆς δὲ εἶναι φησὶ τὰς ἐξόδους αὐτοῦ καὶ ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος, ἣ τὴν προαιώνιον ὑπαρξίν τοῦ Λόγου σημαίνων· ἔστι γὰρ ἔστι συναΐδιος τῷ ἰδίῳ Γεννήτορι, καὶ αὐτὸς τῶν αἰώνων ὁ ποι- ητῆς· ἦγουν ὅτι γέγονε μὲν ἄνθρωπος ὡς ἐν λοίσθῳ τοῦ αἰῶνος καιρῷ, προώριστο γεμὴν ὡς ἐν προγνώσει Πατρὸς καὶ πρὸ τῆς τῶν αἰώνων καταβολῆς τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον. ἔξοδον τοίνυν φησὶν ἡ τὴν ἄχρονον ἐκ Θεοῦ Πατρὸς γέννησιν εἰς ἰδίαν ὑπαρξίν τοῦ Υἱοῦ, ἦτοι τὴν ἀνάδειξιν, τὴν ὡς ἐν καιροῖς ἐσομένην, ὅτε γέγονε σάρξ, εἰ καὶ ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος προώριστό τε καὶ τέθειτο παρὰ τοῦ Πατρὸς Σωτῆρ τε καὶ λυτρωτῆς, οὐκ ἠγνοηκότος τὰ μεταξὺ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει συμβησόμενα διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παρά- βασιν. 9 Διὰ τοῦτο δώσεις αὐτοὺς ἕως καιροῦ τικτούσης. τέξεται, καὶ οἱ ἐπίλοιποι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ.9 Ἔοικεν ὁ Προφήτης ἐντεθυμῆσθαι καθ' ἑαυτὸν κάκεῖνο τάχα που διαλογίζεσθαι τε καὶ λέγειν Οὐ ψευδοεπήσει Θεὸς, ἀποπερανεῖ δὲ πάντως τὰ ἐπηγγελμένα. καὶ εἶπερ ἔστιν ἐν λαμπραῖς οὕτως ἐλπίσιν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ ἀποτεχθήσεται μὲν αὐτοῖς ὁ ἠγούμενος, κατάρξει δὲ, καὶ παντὸς ἀπαλλάξει κακοῦ, τί καὶ ὅλως ἔσται δορίληπτος; εἶτα τῆς ἐπαγγελίας 1.678 ἐννενοηκῶς τὸν χρόνον, οὐπω τε παρόντα συνεῖς, ἑαυτῷ τρόπον τινὰ καὶ ἀπολογεῖται λέγων Ἐπειδὴ γὰρ ἐν ὑπερθέσει μὲν ἔτι μακρᾷ τῆς ἐπαγγελίας ὁ χρόνος, αὐτοὶ δὲ εἰσιν ἐν οὐ μετρίοις πταίσμασι, καταλήγουσι δὲ πλημμελοῦντες οὐδα- μῶς, ταύτητοι δώσεις αὐτοὺς, τουτέστι, παραδώσεις ἐχθροῖς, ὧ Δέσποτα, ἕως καιροῦ τῆς τικτούσης, ἄχρις ἂν καταδοθῆ φησὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνο

βρέφος ἐκ λαγόνων παρθενικῶν. τότε γὰρ ἔσται λύτρωσις ἡ τελεωτάτη, καὶ ἐν βεβαίῳ κείσονται τῆς εὐημερίας, οὐδενὸς αὐτοῖς παντελῶς τῶν εἰς εὐθυμίαν ἐκλελοιπότες. ταυτὶ τοῦ Προφήτου διενθυμουμένου τε, ὡς ἔφην, καὶ οἶονεὶ διαψιθυρίζοντος ἐν ἑαυτῷ, προσυπακούει Θεὸς Τέξεται, καὶ εἰς πίστιν ἐδραΐαν αὐτὸν ἀποκαλεῖ. ὅμοιον δὲ τούτῳ τὸ πρὸς τὸν προφήτην Ἀμβακούμ "Ἐτι μικρὸν ὁ ἐρχόμενος ἦξει, καὶ οὐ χρονιεῖ." τεχθήσεται μὲν γὰρ πάντη τε καὶ πάντως φησὶν, οἱ δὲ γε κατάλοιποι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. παρεδέξαντο μὲν γὰρ τὴν πίστιν τὴν εἰς Χριστὸν τῶν Ἰουδαίων οὐκ εὐαρίθμη- τοι, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων οἱ μακάριοι μαθηταί· διωλισθή- κασι δὲ τῆς ἐλπίδος οἱ ταῖς ἀπειθείαις περιυβρίσαντες. πλὴν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς προσεπενεχθήσονται τοῖς ἄλλοις, καὶ οἶον ἐξ ὑποδρομῆς ἀναδραμοῦνται μόλις πρὸς ὅπερ ἦν ἄμεινον ἐλθεῖν ἐν ἀρχαῖς. 9Καὶ στήσεται καὶ ὄψεται, καὶ ποιμανεῖ τὸ ποῖμνιον αὐτοῦ ἐν ἰσχύϊ Κύριος, καὶ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ ὀνόματος Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτῶν 1.679 ὑπάρξουσι· διότι νῦν μεγαλυνθήσεται ἕως ἄκρων τῆς γῆς. καὶ ἔσται αὕτη ἡ εἰρήνη.9 Τὸ στήσεται φησὶν ἀντὶ τοῦ καὶ ἐπιστατήσεται. καὶ ἔσται τῶν ἰδίων προβάτων αὐτουργὸς ὁ ποιμὴν, οὐχ ἐτέρῳ τινὶ τὸ παιδαγωγεῖν ἐπιτρέψας, καθὰ καὶ πάλαι τῷ μακαρίῳ Μωυσεῖ, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ· καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς ὡς "Οὐ πρέσ- βυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς·" ποιμανεῖ δὲ ἡμᾶς ἐν ἰσχύϊ, παντὸς ἀνωτέρῳ τιθεὶς ἰδρώτος καὶ πόνου. προβεβλήσεται γὰρ ὡσπερ, καὶ διασώσει γενικῶς, οὐ ψευδοποιμέσιν ἐπιτρέπων ἐξ ἀπάτης ἀδικεῖν, οὐ θηρσὶν ἀγρίοις ἐπιθρῶσκειν ἀγέλαις, οὐ ταῖς πονηραῖς καὶ ἀντικειμέναις δυνάμεσι συγχωρῶν, καθάπερ ἀμέλει καὶ πάλαι, κατανεανιεύεσθαι τῶν πεπιστευκότων καὶ πλεονεκτεῖν τοὺς ἡγιασμένους, διδοὺς δὲ μᾶλλον αὐτοῖς "Ἐπ' ἀσπίδα καὶ βα- σιλίσκον ἐπιβαίνειν, λέοντά τε καὶ δράκοντα καταπατεῖν." εὐκλεεῖς γὰρ γεγόναμεν δι' αὐτοῦ, ἤρμεθά τε ὑψοῦ λαμπροὶ καὶ διαφανεῖς, καὶ μέχρι τερμάτων γεγόναμεν τῆς ὑπ' οὐρανόν. αὐτὸς γὰρ ἡμῶν ἰσχὺς καὶ δύναμις, αὐτὸς ὁ μεσίτης καὶ διαλλακτής, αὐτὸς ἡ εἰρήνη ἡμῶν. καθεῖλε γὰρ "Τὸ "μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, καὶ κατήργησε μὲν ἐν δόγμασι "τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν, ἔκτισε δὲ τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα "καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην" κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ τοῖς τῆς ἀγάπης δεσμοῖς εἰς ἐνότητα κατασφίγγων. ὄνομα δὴ οὖν αὐτῷ πρέπον τε καὶ ἀληθὲς εἰρήνη, εἰ καὶ καλοῖτο Χριστὸς. 1.680 9Ὅταν Ἀσσύριος ἐπέλθῃ ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ ὅταν ἐπιβῇ ἐπὶ τὴν χώραν ὑμῶν, καὶ ἐπεγερθῆσονται ἐπ' αὐτὸν ἑπτὰ ποιμένες καὶ ὀκτὼ δῆγματα ἀνθρώπων, καὶ ποιμανοῦσι τὸν Ἀσσοῦρ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ τὴν γῆν τοῦ Νεβρωῦδ ἐν τῇ τάφρῳ αὐτῆς, καὶ ῥύσεται ἐκ τοῦ Ἀσσοῦρ, ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν καὶ ὅταν ἐπιβῇ ἐπὶ τὰ ὄρια ὑμῶν.9 Ἡ Ἑβραίων ἔκδοσις τοῦ προκειμένου κεφαλαίου ποιεῖται τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Καὶ ἔσται αὕτη ἡ εἰρήνη, ὅταν Ἀσσύριος ἐπέλθῃ ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν καὶ ὅταν ἐπιβῇ τὴν χώραν ὑμῶν. οὗτος γὰρ ἔσται, φησὶ, τῆς εἰρήνης ὁ τρόπος, εἰ δὴ βούλοιο καταθεῖν τῆς ὑμῶν γῆς τε καὶ χώρας ὁ Ἀσσοῦρ. διερμη- νεύοντες δὲ τοὺς στίχους, ἐροῦμεν ἡμεῖς, ὅτι τῶν αἰσθητῶν καὶ ἐμφανεστέρων πραγμάτων ἀποφοιτᾷ δὴ πάλιν ὁ λόγος, αἴρεται δὲ ὡσπερ ὑψοῦ, καὶ ἐξ ἐμφανοῦς εἰκόνας ἀποφέρει λεπτῶς ἐπὶ τὰ νοητῶς συμβαίνοντα. Ἀσσύριον μὲν γὰρ ἐν τούτοις ἄνδρα μὲν οὐκέτι τὸν ἐκ Βαβυλῶνος, κατασημαίνει δὲ μᾶλλον τὸν τῆς ἀμαρτίας εὐρετὴν, φημὶ δὴ τὸν σατανᾶν, μᾶλλον δὲ, ἀπαξαπλῶς εἰπεῖν, τὴν ἀτίθασόν τε καὶ φιλοπό- λεμον τῶν δαιμονίων πληθύν, ἢ παντὸς ἀγίου κατεξανίστα- ται νοητῶς, καὶ μάχεται τῇ ἀγία πόλει, τῇ νοητῇ Σιών, "ἥτις "ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζώντος" καὶ τῆς ἄνω καὶ ἐπουρανίου νοουμένης Ἱερουσαλήμ τύπος οἷά τις καὶ εἰκὼν ἐμφορῆς. οὕτως αὐτῆς καὶ ὁ θεσπέσιος μελωδὸς διεμέμνητο λέγων "Δεδο- ξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ." κατοικεῖ γὰρ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὡσπερ τινὰ πόλιν ἰδίαν ἐποίησατο 1.681 Χριστὸς, καίτοι τῇ τῆς θεότητος φύσει

τὰ πάντα πληρῶν. αὕτη δὴ οὖν ἡ τοῦ Θεοῦ πόλις γῆ τις ὡσπερ ἐστὶ καὶ χώρα τῶν ἡγιασμένων καὶ τὴν εἰς Θεὸν ἐνότητά πεπλουτηκότων ἐν Πνεύματι. ὅταν τοίνυν φησὶν Ἀσσύριος ἐπέλθῃ ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν, τουτέστιν, εἰ μάχονται τοῖς ἀγίοις αἱ βάρβαροί τε καὶ ἀντικείμενα δυνάμεις, οὐκ ἐρήμους εὐρήσουσι τῶν προεστηκότων. κατεξαναστήσονται γὰρ αὐτῶν, ἐπτὰ μὲν ποιμένες, ὅκτῳ δὲ ἀνθρώπων δῆγματα. ἔοικε δὲ τῆς προφητείας ὁ νοῦς ἀπὸ τῶν καιρῶν, ἦτοι τῶν ἀριθμῶν τοῦ τε ἐπτὰ φημι καὶ μέντοι τοῦ ὅκτῳ τοὺς ἀγίους βούλεσθαι δηλοῦν, τοὺς πρὸ τῆς ἐπιδημίας, καὶ τοὺς κατ' αὐτὴν ἅμα, καὶ μετ' αὐτὴν γεγονότας. τετίμητο μὲν γὰρ πρὸ τῆς ἐπιδημίας, κατὰ τὸν Μωυσέως νόμον, ὁ ἐν ἐβδόμῃ σαββατισμὸς, καὶ ἦν ἔτι τῆς σκιᾶς ὁ καιρὸς. τότε καὶ τὸ τῶν ἀγίων προφητῶν ἀνεδείχθη στίφος παιδαγωγῶν εἰς εὐσέβειαν καὶ ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ. ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ἐπέφανεν ὁ Μονογενῆς, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ζωῆς ἀνέτλη σταυρὸν, ἀνεβίω δὲ αὐτὸν, σκυλεύσας τὸν ἄδην τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, τότε τοῖς ἀγίοις κεκέλευεν Ἀποστόλοις μαθητεύειν μὲν "πάντα τὰ ἔθνη, "βαπτίζειν δὲ αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ "καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάξαι τε τηρεῖν ὅσα αὐτοῖς "ἐντέταλται." τούτους δὴ οὖν ἄρα φησὶ τὰ ὅκτῳ τῶν ἀνθρώπων δῆγματα, ὡς ἀπὸ γε τοῦ τῆς ἀναστάσεως καιροῦ, τοὺς ἐν αὐτῷ τε καὶ μετ' αὐτὸν γεγονότας ὑποδηλῶν. Ὅταν τοίνυν ἐπέλθῃ φησὶν ὁ Ἀσσύριος ἢ ἀλλογενῆς καὶ βάρβαρος, τότε δὴ τότε πρὸς ἐπτὰ μὲν ἤξει ποιμένας, 1.682 πρὸς δῆγματα δὲ ὅκτῳ. εὐρήσομεν γὰρ καὶ τοὺς ἐν καιρῷ τοῦ νόμου γεγονότας ἀγίους, οὓς ἐπτὰ ποιμένας φησὶ, καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις Ἀποστόλους τε καὶ Εὐαγγελιστὰς, καὶ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν κατὰ καιροὺς διδασκάλους, αἰεὶ πολεμοῦντας καὶ ἀνθεστηκότας γενικῶς ταῖς τῶν δαιμόνων ἀπάταις, καὶ ταῖς τοῦ πονηροῦ δυστροπίαις τὴν οἰκείαν ὡσπερ ἀντεξάγοντας νῆψιν. ἀνασώζουσι γὰρ τοὺς τὴν ἀγίαν οἰκοῦντας χώραν τε καὶ γῆν, νοθεσίαις ἀνατειχίζοντες καὶ ταῖς εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀρίστων παιδαγωγίαις ἀσφαλιζόμενοι. ὅτι δὲ ἔμελλεν ὁ τῶν ἀγίων χορὸς ἐπιβουλεύειν τρόπον τινὰ τῷ σατανᾷ, καὶ νοητῶς αὐτὸν δῆγμασι δαπανᾶν, διεσάφει καὶ πάλιν Θεὸς διὰ φωνῆς ἀγίου λέγων περὶ αὐτοῦ "Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, ἕως τίνος; "καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς, ὅτι ἐξαίφνης "ἀναστήσονται οἱ δάκνοντες αὐτὸν καὶ ἐκνήψουσι οἱ "ἐπίβουλοί σου, καὶ ἔσῃ εἰς διαρπαγὴν αὐτοῖς, ὅτι σὺ "ἐσκύλευσας ἔθνη πολλὰ, σκυλεύσουσί σε πάντες οἱ ὑπο-"λελειμμένοι λαοί." ἀκούεις ὅτι καταδηχθήσεσθαί τε φησὶ καὶ σκυλευθήσεσθαι τὸν πληθύνοντα ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, τουτέστι, τὸν σατανᾶν; εἶτα τοὺς σκυλεύσαντας αὐτὸν ὀνομάζει τοὺς ὑπολελειμμένους, τουτέστι, τοὺς ἐκ τοῦ καταλείμματος ἦτοι τοὺς ἐξ Ἰακώβ. ἀλλ' εἰ καὶ τις Ἀσσύριος ἐπέλθῃ φησὶ, τουτέστιν, ἀνὴρ ἑτερόφρων καὶ πεπλανημένος, καὶ τὴν εἰς εὐθὺ διάττουσαν πίστιν οὐκ ἔχων, χωλεύων δὲ ὡσπερ καὶ κεκλασμένος τὸν νοῦν, ἀντανιστᾶσι καὶ τούτῳ τῆς ἀληθείας τὴν δύναμιν καὶ τῆς ἐν αὐτῷ σαθρότητος δεικ- 1.683 νύντες τὸ ἀτερπὲς, ἀποσοβοῦσιν ὡς λύκον μονονουχὶ καταδάκνοντες καὶ τῆς τῶν νοητῶν προβάτων ἀγέλης εἶναι τέως ἀπωτάτω καὶ ἔξω φέρεσθαι καὶ οὐχ ἐκόντας παρασκευάζοντες. οὗτοι δὴ οὖν οἱ ἐπτὰ ποιμένες, καὶ ὡς ἐν ὅκτῳ νοούμενοι δῆγμασι, ποιμανοῦσι τὸν Ἀσσοῦρ ἐν ῥομφαίᾳ. τὸ ποιμανοῦσιν ἀντὶ τοῦ διώξουσι λέγει. ἐπεὶ γὰρ ἐμνήσθη ποιμένων, τετήρηκε τῇ τοῦ λόγου μεταφορᾷ τὸ πρέπον, τὸ ποιμανοῦσιν εἰπῶν. Καὶ τίς ἢ ῥομφαία νοοῖτ' ἂν εἰκότως, ἢ κεκρησθαι τοὺς ἀγίους ἔθος, σαφηνειὶ λέγων ὁ ψαλμωδὸς περὶ αὐτῶν "Καὶ "ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, τοῦ ποιῆσαι ἐκ-"δίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐλεγμοὺς ἐν τοῖς λαοῖς;" "Ζῶν "γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ "πᾶσαν μάχαιραν δίστομον." ἐξοπλίζων δὲ καὶ ὁ Παῦλος τὸν ἐν Χριστῷ νοούμενον στρατιώτην, δίδωσιν αὐτῷ "τὴν "μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ." ὅτι δὲ διώκει τὸν Ἀσσοῦρ ἡ θεία τε καὶ παναλκῆς ῥομφαία, τουτέστιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος,

οὐδὲν ἦττον ἡμᾶς ἀναπέσει λέγων καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας "Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπάξει ὁ Θεὸς τὴν μάχαιραν τὴν ἀγίαν τὴν μεγάλην καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἐπὶ τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν σκολιὸν, καὶ ἀνελεῖ τὸν δράκοντα" καὶ ἄλιν "Καὶ ἔσται, ὅταν συντελέσῃ ὁ Κύριος πάντα ποιῶν ἐν τῷ ὄρει Σιών καὶ ἐν Ἱερουσα- λὴμ, ἐπάξει ἐπὶ τὸν νοῦν τὸν μέγαν τὸν ἄρχοντα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς δόξης τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. εἶπε γάρ τῇ ἰσχύϊ ποιήσω, καὶ τῇ σοφίᾳ τῆς συνέ- σεως ἀφελῶ ὄρια ἐθνῶν, καὶ τὴν ἰσχύν αὐτῶν προνο- 1.684 "μεύσω, καὶ σεισω πόλεις κατοικουμένας." ἐν ταύτῃ δὴ οὖν τῇ ῥομφαίᾳ ποιμανοῦσι τὸν Ἀσσοῦρ, καὶ πᾶσαν δὲ τὴν γῆν τοῦ Νεβρώδ ἐν τῷ τάφρῳ αὐτῆς. βούλεται δὲ διὰ τούτων ἐκεῖνο εἰπεῖν. τὴν γῆν τοῦ Νεβρώδ τὴν τῶν Ἀσσυρίων ὀνομάζει χώραν, ἥτοι τὴν Βαβυλῶνα, περὶ ἣν, ὡς φασι, βαθεῖα βέ- βλητο τάφρος. γῆν δὲ αὐτὴν τοῦ Νεβρώδ ὀνομάζει, διὰ τὸν αὐτὸν εἶναι τὴν Βαβυλωνίων ἀρχὴν καὶ γένεσιν καὶ πατέρα τοῦ γένους. γέγραπται δὲ οὕτως ἐν τῇ Γενέσει περὶ αὐτοῦ "Υἱοὶ δὲ Ἐργμὰ Σαβὰ καὶ Δαδάν. Χοῦς δὲ ἐγέννησε τὸν "Νεβρώδ· οὗτος ἤρξατο εἶναι γίγας ἐπὶ τῆς γῆς. οὗτος ἦν "γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο "ἐροῦσιν Ὡς Νεβρώδ γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου. καὶ "ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλῶν καὶ Ὀρέχ "καὶ Ἀρχὰδ καὶ Χαλάννη ἐν τῇ γῇ Σενναάρ." ἐγηγέρθη μὲν τὸν πύργον ἐν τῇ Χαλάννῃ· Περσικὸν δὲ τοῦτο χωρίον· καὶ ἡ θεία λέγει γραφή. γῆν οὖν ἄρα τοῦ Νεβρώδ τὴν Βα- βυλῶνά φησιν, ἡ τάφρω διέζωσται, καθάπερ ἔφην ἀρτίως. οὕτω δὴ οὖν ποιμανοῦσί φησι τὸν Ἀσσοῦρ, καὶ πᾶσαν δὲ τὴν γῆν τοῦ Νεβρώδ, ὡς εἶσω μένειν τῆς τάφρου, καὶ πόλεων καὶ χωρῶν κατευρύνεσθαι μὲν οὐκέτι, μένειν δὲ ὡσπερ οἴκοι περιδεεῖς καὶ τρέμοντας· τοῦτό τοι παθόντα διὰ Χριστοῦ τὰ τῶν δαιμονίων εὐρήσομεν στίφη. οὐ γὰρ ἔτι τῆς ὑφ' ἡλίῳ καταλαζονεύονται, καθὰ καὶ πάλαι καὶ πρὸ τῆς ἐπίδημίας· 1.685 μένουσι δὲ ὡσπερ ἐν οἷς εἰσὶ, ταῖς τῶν ἀγίων νήψεσι καὶ ἀγαθαῖς συμβουλίαις ἀνακοπτόμενα, καὶ τῆς τῶν ἀγίων εἰργόμενα γῆς, ὡς ἂν ἡρεμαῖον καὶ ἀπόλεμον διαζῶντες βίον ἀποπεραίνειν δύναιντο τὰ ἀδδάνοντα τῷ Θεῷ, καὶ διὰ τῆς αὐτῷ φιλαιτάτης εὐκοσμίας καταφαιδρύνεσθαι. 9Καὶ ἔσται τὸ ὑπόλειμμα τοῦ Ἰακώβ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν μέσῳ λαῶν πολλῶν, ὡς δρόσος παρὰ Κυρίου πίπτουσα καὶ ὡς ἄρνες ἐπ' ἄγρωσιν, ὅπως μὴ συναχθῆ μηδεὶς μηδὲ ὑποστῆ ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων.⁹ Ἐφην ἤδη πλειστάκις, ὅτι σέσωσται τὸ κατάλειμμα τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἀπόλωλεν εἰσάπαν τὸ ἐξ Ἰακώβ γένος. πεπιστεύκασι γὰρ εἰς Χριστὸν οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὴν διὰ πίστεως σωτηρίαν καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, φημί δὴ τῶν ἐξ ἐθνῶν, πεπλουτήκασιν. ἀλλ' ἐκ τούτου τοῦ καταλε- λειμμένου τε καὶ διασεσωσμένου διὰ τῆς πίστεως μέρους καὶ αὐτοὶ γεγονασιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ καὶ οἱ συναθλοῦντες αὐτοῖς καὶ συνηληγότες αὐτοῖς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. τούτους δὴ οὖν αὐτοὺς σεσῶσθαι φησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οἷά τινα δρόσον ἀγρῶν καταχεομένην, καὶ τῆς διαβολικῆς δυστρο- πίας τὸν καύσωνα παραλύουσιν. ὡσπερ γὰρ ἐν κήποις ἤγουν ἐν ἀγροῖς πόαις τε καὶ κρίνοις εἰ τὸ τῆς ἡλιακῆς ἀκ- τίνος ἐμπίπτει σέλας, χαλᾶσθαι ποιεῖ πρὸς τὸ ἀκαλλές, καὶ εἰς αὐτό πως ἤδη μεμαράνθαι δοκεῖν· οὕτω καὶ ὁ τῆς ἀμαρτίας εὐρετῆς κοσμικαῖς φιληδονίαις ὅτε τὸν ἀνθρώπινον κατα- 1.686 φλέγει νοῦν, καταμαραίνει τρόπον τινὰ καὶ πολὺ λίαν ἀκαλλῆ φαίνεσθαι ποιεῖ. ἀνορθοὶ δὲ ὡσπερ αὐτὸν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, καθὰ καὶ ἄνθος ἢ πόας ἢ δρόσος. καὶ οὕτως ἔσονται, φησὶ, καὶ οἱ ἐξ Ἰακώβ ἐν τοῖς ἔθνεσι, τὰς τῶν πειθο- μένων ψυχὰς οἷά τινα δρόσω κατάρδοντες τοῖς εἰς εὐσέβειαν λόγοις, καὶ μαθήμασιν εὐαγγελικοῖς πλουσίως καταπαίοντες. κατορχήσονται δὲ ὡσπερ βοτάνης ἀμνοὶ, τουτέστι πλείσ- την τε ὄσσην καὶ ἀμφιλαφῆ τὴν νομὴν εὐρήσουσιν· ἐτοιμότερα γὰρ πως αἰεὶ τὰ ἔθνη πρὸς τὸ εὐήνιον καὶ νενευκότα πολὺ πρὸς τὸ πιστεῦσαι Χριστῷ, καὶ πρὸς γε φημί τὸ ἀσυγκρί- τως ἀμείνον τῆς ἐν ἀρχαῖς ἐλέσθαι ζωῆς. ἀλλ' ὡσπερ ἀμνοῖς πολλή τε καὶ εὐανθὴς εἰ παρακέοιτο πόα, τότε δὴ τότε

κατα- τρυφῶσί τε καὶ κατασκαίρουσι· κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρό- πον καὶ τῶν διδασκόντων ὁ νοῦς τρυφήν ποιεῖται καὶ τέρψιν τῶν παιδαγωγουμένων τὸ εὐήνιον, καὶ τῶν μυσταγωγουμέ- νων τὸ εὐπειθές. Καὶ γοῦν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς τὴν τῆς Σαμαρείτιδος εὐπειθειαν ἰδίαν ὡσπερ καὶ αὐτῷ πρόπευσαν ἐποιεῖτο τροφήν. ἔφη γὰρ τοῖς ἀγίοις Ἀποστόλοις "Ἐγὼ "βρῶσιν ἔχω φαγεῖν ἢν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε." εἶτα τοῦτο δη- λῶν, προσετίθει λέγων "Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιήσω "τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ "ἔργον." βρῶμα δὴ οὗν τοῖς ἀγίοις καὶ τρυφή, τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. κατορχήσονται τοίνυν φησὶν ὡσπερ ἄγρωστιν ἤγουν εὐανθῆ κείροντες πόαν, καὶ οἶονεῖ πως καταφερβόμενοι τοὺς ἐξ ἔθνων πιστεύοντας οἱ ἐξ Ἰακώβ, κατευρνομένην δὲ οὕτω τοῦ κηρύγματος εὐρήσουσι τὴν ὁδὸν, ὡς μηδένα 1.687 δύνασθαι συναχθῆναί τε καὶ ὑποστῆναι κατ' αὐτῶν, τουτέστι, μήτε συνελθεῖν μήτε μὴν ἀντισχεῖν· τοῦτο γὰρ τὸ ὑποστῆναι εἰ κακοῦν ἔλοιτό τινες τῶν ἐν υἰοῖς ἀνθρώπων. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ παρὰ πολλῶν σκέψεις τε καὶ ἐγχειρήματα συντέ- θεινται κατ' αὐτῶν, ἠδίκηνται δὲ οὐδὲν, Θεοῦ κατευνάζοντος τοὺς τῶν ἰσχυόντων θυμούς, καὶ οἶον εὐδοκίας ὄπλω περι- βάλλοντος τοὺς ἰδίους καὶ παραδόξως αὐτοὺς ἐκ παντὸς ῥυομένου τε καὶ ἀνασώζοντος πειρασμοῦ. 9Καὶ ἔσται τὸ ὑπόλειμμα τοῦ Ἰακώβ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν μέσῳ λαῶν πολλῶν ὡς λέων ἐν κτήνεσιν ἐν τῷ δρυμῷ καὶ ὡς σκύμνος ἐν ποιμνίοις προβάτων, ὃν τρόπον ὅταν διέλθῃ καὶ διαστείλας ἀρπάσῃ, καὶ μὴ ἦ ὁ ἐξαιρούμενος. ὑψωθήσεται ἡ χεὶρ σου ἐπὶ τοὺς θλίβοντάς σε, καὶ πάντες οἱ ἐχθροί σου ἐξολοθρευθή- σονται.9 Τὰ χρηστὰ καὶ ἀξιάκουστα τῶν διηγημάτων, κὰν εἰ διὰ τῶν αὐτῶν ἔρχοιντο λόγων, οὐκ ἂν ἔχοι τὸ φορτικόν, ἔψεται δὲ μᾶλλον αὐτοῖς πολὺ τὸ ἐπίχαρι. τὸ κατάλειμμα δὴ οὗν τοῦ Ἰακώβ φησι, τουτέστιν, οἱ ἐξ Ἰακώβ σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν καὶ τῶν εὐαγγελικῶν θεοπισ- μάτων ἀναδεδειγμένοι κήρυκες καὶ ἱεουργοί, ἔσονται μὲν ὡς δρόσος ἐν τοῖς ἔθνεσιν, νεμηθήσονται δὲ καὶ ὡς ἄρνες καλῆς καὶ ἀμφιλαφοῦς κατασκαίροντες πόας. γεννηθήσονται δὲ οὐδὲν ἥττον καὶ ὡσεὶ λέων ἐν κτήνεσι δρυμοῦ, βαρὺ καὶ φρι- κῶδες καταβρυχόμενος, καὶ ἀφόρητον ἐντιθεὶς τὸ δεῖμα καὶ τοῖς μακράν. ἔσονται δὲ καὶ ὡς σκύμνοι λέοντος ἐν ποιμνίοις, 1.688 κατεξανιστάμενοι δηλονότι γενναίως καὶ ὧν ἂν ἔλοιτο κατα- θρώσκοντες, ἀντεξάγοντος οὐδενὸς ἤγουν ἐξελέσθαι δυνα- μένου τὸ ἠρπασμένον· ὁ μὲν γὰρ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοῖς ἀγίοις ἔφασκε μαθηταῖς "Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω "ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων," τουτέστι, πράους τε καὶ ὑφειμένους· κὰν εἰ ἔτοιμοι πρὸς τὸ φονᾶν εἶεν ἂν τῶν ἐν κόσμῳ τινές, καὶ τῆ τῶν λύκων ὠμότητι παραχωροῦντες οὐδὲν, ἰδίᾳ δὲ αὐτὸς ἰσχυρὸς τῶν πολεμούντων συνθραύσω καρδίας· δειλοὺς καὶ ἀνάδρους ἀποτελῶ· καὶ πολὺ τι τὸ περὶ ὑμᾶς ἐργάσομαι σέβας. οὕτω κεκρατήκασι τῶν ἐχθρῶν, νενικήκασι τοὺς ἀνθεστηκότας, φοβεροὶ τοῖς λύκοις γεγόνασι, καίτοι προβάτων ἐν τάξει κείμενοι· διέδρασαν τὰς ἐπίβουλας, "Κινδύνους ληστῶν, ὡς ὁ μακάριος γράφει Παῦλος, κινδύ- "νους ἐκ γένους, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις," καὶ διηρπά- ζοντο μὲν ὡς ὑπὸ λεόντων αἱ τῶν ἐθνῶν ἀγέλαι· ὁ δὲ ἰδίῳις αὐτὰς θελήμασι καταβοσκῆσας εἰς ὄλεθρον σατανᾶς, ἐπα- μύνειν οὐκ εἶχεν, οὔτε μὴν ἐκσπᾶσαι χειρῶν ἀποστολικῶν τὸ εἰλημμένον εἰς σωτηρίαν. καὶ τοῦτο ἦν ἄρα τὸ πρὸς αὐτὸν εἰρημένον διὰ φωνῆς Ἀμβρακίου "Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ "τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ· ἕως τίνος; καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν "αὐτοῦ στιβαρῶς, ὅτι ἐξαίφνης ἀναστήσονται οἱ δάκνοντες "αὐτὸν, καὶ ἐκνήψουσιν οἱ ἐπίβουλοι σου, καὶ ἔση εἰς διαρ- "παγὴν αὐτοῖς. ὅτι σὺ ἐσκύλευσας ἔθνη πολλὰ, σκυλεύ- "σουσί σε πάντες οἱ ὑπολελειμμένοι λαοί." κατέδακνον μὲν γὰρ οἱ ὀκτῶ, καὶ διήρπαζον ὡς σκύμνοι τὰ παρ' ἐκείνου συνη- θροισμένα· συναγήγερκε γὰρ ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, Θεοῦ 1.689 γὰρ ὁ ἄνθρωπος, μᾶλλον δὲ καὶ τὰ πάντα, καὶ οὐδὲν ἐκείνου παντελῶς· πλην ἐσκυλεύετο παρὰ τῶν

ὑπολελειμμένων λαῶν, τουτέστι τῶν ἐκ τοῦ καταλείμματος, ἵνα πάλιν ἐννοῆς τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων τοὺς ἱερουργούς. εἶτα πρὸς αὐτοὺς ὁ ἐνισχύων αὐτοὺς καὶ συνέχων Κύριος Ὑψωθή-σεται, φησὶν, ἡ χεὶρ σου ἐπὶ τοὺς θλίβοντάς σε, καὶ πάντες οἱ ἐχθροὶ σου ἐξολοθρευθήσονται. νενικήκασι γὰρ, ὡς ἔφην, ἐν Χριστῷ, καὶ ἀμείνους ἦσαν ἀπάσης ἐπιβουλῆς, καὶ διέ-λαμψαν ἐν κόσμῳ, καὶ κατεκράτησαν ἐχθρῶν, Θεῷ κατακ-τώμενοι τοὺς ἀπολωλότας. 9Καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, ἐξολοθρεύσω τοὺς ἵππους σου ἐκ μέσου σου καὶ ἀπολώ τὰ ἄρματα σου, καὶ ἐξολοθρεύσω τὰς πόλεις τῆς γῆς σου καὶ ἐξαρώ πάντα τὰ ὀχυρώματά σου· καὶ ἐξαρώ τὰ φάρμακά σου ἐκ τῶν χειρῶν σου, καὶ ἀποφθεγγόμενοι οὐκ ἔσονται ἐν σοί· καὶ ἐξολοθρεύσω τὰ γλυπτὰ σου καὶ τὰς στηλάς σου ἐκ μέσου σου, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσκυνήσεις τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου· καὶ ἐκκόψω τὰ ἄλση ἐκ μέσου σου, καὶ ἀφανιῶ τὰς πόλεις σου, καὶ ποιήσω ἐν ὀργῇ καὶ ἐν θυμῷ ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἀνθ' ὧν οὐκ εἰσήκουσαν.⁹ Ἐπάνεισι πάλιν ὁ λόγος ἐπὶ τὰ σκυθρωπά, καὶ καταλήγει μὲν τέως τῶν ἐπὶ Χριστῷ λαμπρῶν καὶ ἀξιαγάστων διηγη-μάτων, συνείρει δὲ ὡσπερ τοῖς ὀπίσω ταυτὶ, καὶ τὰ ἐξ ὀργῆς ἐσόμενα δηλοῖ. ἔφη τοίνυν ὅτι "Καὶ σὺ πύργος ποιμνίου ἀυχμῶδης, θύγατερ Σιών, ἐπὶ σὲ ἤξει, καὶ εἶσε- 1.690 "λευσεται ἡ ἀρχὴ ἢ πρώτη βασιλεία Βαβυλῶνος." τότε δὴ οὖν τότε, φησὶν, οἰχήσεται μὲν σου τὸ ἵπικόν, συνδιολεῖται δὲ τούτοις καὶ ὀχημάτων ἀγερωχία, καταδηωθήσονται δὲ καὶ αἱ πόλεις, καὶ αὐτῶν ἔρημος ἔσῃ τῶν ὀχυρωμάτων, τουτέστι τειχῶν· κατεπίμπρασαν γὰρ αὐτοῖς ἀνδράσι τὰς πόλεις οἱ Βαβυλώνιοι· τὰ δέ γε τῆς σῆς ἀπονοίας ἐπιτηδεύματα, γοητεῖαί τε καὶ ψευδομαντεῖα, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ἀπάτης ἐργαστήρια, τεμένη δὲ πάντως ὁμοῦ τοῖς εἰδώλοις ἐξολοθρευθήσονται, καὶ ἐκ βάθρων αὐτῶν πεσεῖται τὰ ἄλση. καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν; διαβόητος ἢ δίκη, καὶ ὁ τῆς ποινῆς τρόπος οὐκ ἂν διαλά-θοι τοὺς ὁμόρους τῶν ἐθνῶν. γνῶσκονται δὲ, ὅτι πάντα συνέβη παθεῖν αὐτοὺς ἀνθ' ὧν οὐκ εἰσήκουσαν, τουτέστι, τὰ τῆς ἀπειθείας ἐγκλήματα. ἔφη τι τοιοῦτον τοῖς ἀχάλινον ἔχουσιν εἰς τὸ ἀπειθῆς τὴν ῥοπήν καὶ ἡ σοφία πάλιν "Ἀνθ' ὧν ἐξέτεινον λόγους καὶ οὐ προσείχετε, ἀλλὰ ἀκύρους "ἐποιεῖτε ἐμὰς βουλὰς, τοῖς δὲ ἐμοῖς λόγοις οὐ προσείχετε· "τοιγαροῦν ἀγῶ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπωλείᾳ ἐπιγελάσομαι, κατα- "χαροῦμαι δὲ ἦνικα ἂν ἔρχηται ὑμῖν ὄλεθρος, καὶ ὡς ἂν "ἀφίκηται ὑμῖν ἄφνω θόρυβος, ἢ δὲ καταστροφή ὁμοίως "καταιγίδι παρῆ·" καρποὶ δὲ ἀποστροφῆς "ὀργὴ καὶ θυμὸς, "θλίψις καὶ στενοχωρία" κατὰ παντὸς ἐπέκεινα τοῦ κατα- κούειν εἰωθότος. δεῖ δὴ οὖν ἄρα καὶ λίαν ἀμελλητὶ Θεῷ καλοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον ἔπεσθαι τε γοργῶς, καὶ τὰ αὐτῷ θυμῆρη πληροῦν· ὡς τό γε βραδὺ καὶ ῥάθυμον εἰς τὸ 1.691 δρᾶν ἐλέσθαι τὸ ἀγαθόν, πρὸς πολλῆς ἡμῖν ἔσται ζημίας, καὶ πικροῖς ἐνίησι πόνοις. θεὰ δὲ ὅπως καὶ δίκας αἰτῶν τῶν ἡμαρτημένων ὀνίνησι Θεός. ἀπαλλάττει γὰρ τὸν Ἴσ-ραὴλ βεβήλου τε καὶ βδελυρᾶς εἰδωλολατρείας, καὶ ἀνοσιῶν ἐγχειρημάτων, φαρμακείας καὶ ψευδομαντείας, βωμῶν, τε-μενῶν, θυσιῶν, καὶ τοῦ προσκυνεῖν τοῖς ἔργοις τῶν ἰδίων χειρῶν. οὐκοῦν οὐκ ἀνόνητον τὸ παιδεύεσθαι, "πλὴν εἰ ἐν "κρίσει γένοιτο, καὶ μὴ ἐν θυμῷ," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. Εἰ δὲ δὴ τις λέγοι συμβῆναι ταυτὶ τοῖς Ἰουδαίων δήμοις ἐμπεπαρωνηκόσιν εἰς Χριστὸν, οὐχ ἀμαρτήσῃ διανοίας τὸ εἰκὸς ἐχούσης ἐφ' ἑαυτῆς. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθές, ὡς ἠρή-μονται μὲν αἱ παρ' αὐτοῖς πόλεις, ἀπόλωλε δὲ καὶ πᾶν τὸ μάχιμον γένος ταῖς Ῥωμαίων χερσὶ δαπανώμενον. καὶ τάχα που τῆς ἀρχαίας ἐκείνης εἰδωλολατρείας ἐξήτηνται λόγοις, εἰ καὶ ἦσαν παρ' αὐτοῖς οἱ προσκυνεῖν ἔτι τῇ κτίσει βουλό-μενοι καὶ γοητειῶν ἀπτόμενοι. φιλεῖ γὰρ πως αἰεὶ τοῖς εἰδωλολατρεῖν ἠρημένοις ἔπεσθαι ταυτὶ, καὶ οὐδὲν ἐστὶ παρ' αὐτοῖς τῶν ἄγαν ἐκτοπωτάτων, ὃ φαύλην ἔχει τὴν δόξαν. 9Ἀκούσατε δὴ ἃ ὁ Κύριος εἶπεν Ἀνάστηθι καὶ κρίθητι πρὸς τὰ ὄρη, καὶ ἀκουσάτωσαν οἱ βουνοὶ φωνῆς σου. ἀκούσατε βουνοὶ τὴν κρίσιν τοῦ Κυρίου, καὶ αἱ

φάραγγες θεμέλια τῆς γῆς, ὅτι κρίσις τῷ Κυρίῳ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦ Ἰσραὴλ διελεγχθήσεται.⁹ Ἐντρεπτικὸς μὲν ὁ λόγος, καὶ οἶονεὶ κατακέκραγε τῆς 1.692 Ἰουδαίων ἀναισθησίας, εἰ καὶ αὐτοὺς παρ' οὐδὲν τοὺς θείους ποιοῖντο λόγους, οἵπερ ἂν γένοιτο πράως τε καὶ ὑφειμένως, καὶ ὡς ἐκ πατρὸς πρὸς τέκνα τὸ τῆς ἀγάπης γνήσιον ὑπο- φαίνοντος, καὶ ἀπροφάσιστον αὐτοῖς ἀποτελοῦντος τὸ ἐξή- νιον. ἔθος δὲ τῷ φιλαγάθῳ Θεῷ προαγορεύσει μὲν τῶν δεινῶν προεκδειματοῦν ἔσθ' ὅτε τοὺς ἡμαρτηκότας· οὐ μὴν ἔᾶν ἀμαλθάκτους καὶ ἀπηνεῖς ὡς ἀπεγνωκότας, ἀλλ' ὁμοῦ τοῖς συμβήσεσθαι μέλλουσι τὸν τῆς παρακλήσεως εἰσκομί- ζειν λόγον, καὶ τόπον ὡσπερ αὐτοῖς τοῦ διαδράναι τηρεῖν, εἰ παλινδρομεῖν ἔλοιτο πρὸς μετάγνωσιν. τοῦτό τοι καὶ νῦν ἐξ ἐμφύτου πάλιν ἐργάζεται γαληνότητος. ἀκούσατε τοῖνυν φησὶν ὅσα ὁ Κύριος εἶπε. τί δέ μοι προστέταχεν; Ἀνάστηθι καὶ κρίθητι πρὸς τὰ ὄρη, καὶ ἀκουσάτωσαν οἱ βουνοὶ φωνῆς σου. ἔοικε μὲν οὖν τῷ διὰ φωνῆς Ἰσαΐου καὶ τοῦτο "Ἄκουε "οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν." ὄρη γάρ που δὴ τάχα καὶ βουνοὺς τὰς νοητὰς ὀνομάζει δυνάμεις, αἱ τότε τὸ σύμπαν περιέπουσι κατὰ βούλησιν Θεοῦ, τὰς τῶν δαιμόνων πλεονεξίας ἀποσοβοῦσαι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. ἐπειδὴ δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ γαληνότητος τὴν ὑπερβολὴν αὐταὶ δὴ μάλιστα καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἐπιγινώσκουσιν, ὅσην τε τῶν καθ' ἡμᾶς ποιεῖται φροντίδα μεμαθήκασιν ἐξ ὧν ἐν- εργοῦσιν εἰς ἡμᾶς, τοῖς παρ' αὐτοῦ πειθόμενοι νόμοις, ἐπ' αὐτῶν γενήσεσθαι δεῖν τὴν κρίσιν ἐντέλλεται. εἰκὸς δὲ δὴ τι καὶ ἕτερον τὸν προφητικὸν ἡμῖν ὑποφαίνειν λόγον. ἐπειδὴ γὰρ ὄρη τε καὶ βουνοὺς καταλαμβάνοντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ 1.693 ἐκεῖ τελετάς τε καὶ θυσίας τοῖς δαιμονίοις προσῆγον "ὑπο- "κάτω δρυὸς καὶ λεύκης," ταύτητοι λοιπὸν πρὸς βουνοὺς ἢ κρίσις, ἐν οἷς ἦσαν ἐναργῆ τὰ τῶν κατηγορουμένων ἐγκλή- ματα. εἰκὸς δὲ βουνοὺς καὶ θεμέλια τῆς γῆς ὀνομάζειν αὐτὸν τοὺς ὑπερκειμένους ἐν δόξῃ καὶ ὑπεραίροντας ἐν τιμῇ τὴν τῶν ἀγελαίων πληθὺν, οἱ καὶ μάλιστα γεγόνασι τοῖς ὑπὸ χεῖρα καὶ ὁδὸς καὶ πάγῃ πρὸς ὄλεθρον. ἔφη γάρ που πρὸς αὐτούς "Ὅτι πρὸς ὑμᾶς ἐστὶ τὸ κρίμα, ὅτι παγὶς ἐγενήθητε "τῇ σκοπιᾷ, καὶ ὡς δίκτυον ἐκτεταμένον ἐπὶ τὸ ἰταβύριον." ὧ τοῖνυν, φησὶ, τῶν ἄλλων ὑπερανεστηκότες, ὧ θεμέλια τῆς γῆς, τουτέστιν, ἐφ' οἷς τὰ τῶν ἄλλων ἐρήρεισται πράγματα, ἀκούσατε τὴν πρὸς ὑμᾶς κρίσιν τοῦ πάντων Κυρίου. Ἄλλ' ὅ γε φρονῶν ὀρθῶς, ψάλλει καὶ φησι πρὸς τὸν τῶν ὅλων Δεσπότην "Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου." περιέσται γὰρ πάντως ὁ πάντα εἰδὼς, καὶ καυχῆσεται μὲν οὐδεὶς ἀγνήν ἔχειν τὴν καρδίαν, οὐδ' ἂν γένοιτο καθαρὸς ἀπὸ ἀμαρτιῶν. πάνδεινον οὖν ἄρα τὸ κρίνεσθαι πρὸς Θεόν. Ἰστέον δὲ ὅτι ἢ μὲν τῶν ἐβδομήκοντα ἔκδοσις ἔχει τὸ φά- ραγγες· ἢ δὲ τῶν Ἑβραίων βουνοὺς ὀνομάζει καὶ θεμέλια τῆς γῆς, ἵνα γνῶμεν διὰ μὲν τῶν βουνῶν τὸ οἶον ἦρθαι ὑψοῦ τοὺς τῶν λαῶν ἡγουμένους, καὶ τὸ τῶν ἄλλων ὑπερέχειν καὶ ἀνανήχεσθαι μέτρον, θεμέλια δὲ τοὺς αὐτούς. οἱ γὰρ χωρῶν ἢ πόλεων ἡγούμενοι, ὡσπερ εἰσὶ περιφανεῖς τὴν δόξαν, ἡρμένιοι τε πρὸς τὸ ὑψοῦ, οὕτως εἶεν ἂν καὶ θεμέλια τῆς γῆς, τουτέστιν, ἔρεισμα τρόπον τινὰ καὶ ὑποβάθρα κείμενοι τῶν πραγμάτων. συμβέβηκε γὰρ ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οἶον ἐνίδρυταί πως, τὰ τῶν ἐτέρων πράγματα, καθάπερ ἔφην ἀρτίως. 1.694 Ὁλαός μου, τί ἐποίησά σοι, ἢ τί ἐλύπησά σε, ἢ τί παρηνώχλησά σοι; ἀποκρίθητί μοι. διότι ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐξ οἴκου δουλείας ἐλυτρώσάμην σε, καὶ ἐξαπέστειλα πρὸ προ- σώπου σου τὸν Μωυσῆν καὶ Ἀαρὼν καὶ Μαριάμ.⁹ Δικάζεται Θεὸς ἀπὸ προσώπου φωνῆς τοῦ Προφήτου, ἀπροφάσιστον ἀποφαίνων τῶν εἰς αὐτὸν δεδουσεβηκότων τῆς ἀποστασίας τὸν τρόπον, καὶ πέρα λόγου τοῦ πρέποντος, μᾶλλον δὲ καὶ ἀποπληξίας ἀπάσης, τὰ τολμήματα, καὶ τὸ τῆς ἀναισθησίας μέγεθος ἀσύνηθές τε καὶ ξένον καὶ αὐτοῖς που τάχα τοῖς λίαν ἀγνώμοσι. ποία γὰρ εἶπέ μοι, φησὶ, τῶν εἰς ἐμὲ δεδουσεβημένων ἢ πρόφασις; τί δὲ ὅλως τὸ δύσοιστον ἢ καὶ ὅλως φορτικὸν τῶν ἐμῶν θεσπισμάτων; ἢ τί τὸ λυποῦν;

εἰς μέσον ἦκε, δεικνύς· ἡμάρτηκα κατὰ τὸ εἰκὸς λογιμοῦ τοῦ πρέποντος, πικρᾶς ὅτι σε δουλείας ἀπήλλαττον, πληοῦ καὶ πλινθείας καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἰδρώ- των ἐξεκόμιζον εὐσθενῶς· προσκέκρουκα τοῖς ἠληθμένοις ὅτε καὶ ἀδικοῦσι τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ αὐτὴν ἐμαυτῷ διεξ- ὠπλιζον τὴν κτίσιν, διέσωζον τοὺς ἐμούς. ἐγκαλέσεις που τάχα καὶ αὐτὸν ἐμοὶ τὸν παιδαγωγὸν, φημί δὴ Μωυσέα, τὸν εἰς εὐκλεᾶ σύνεσιν ἀποφέροντα, καὶ παραδεικνύντα σα- φῶς τὸ ἀνδάνον Θεῷ, ἵνα ἔχοις ἀκράδαντον τὸ διαβιώναι 1.695 λαμπρῶς, καὶ εἰς ἄκρον ἦκειν εὐημερίας καὶ δόξης· οὐ μετρίαν δὲ τάχα καὶ αὐτὴν ποιήσει τὴν καταβολὴν τῆς ἱερουργίας· ἐγὼ μὲν γὰρ κέχρικα τὸν Ἄαρων, καὶ μεσιτεύειν προστέταχα Θεῷ καὶ ὑμῖν, καὶ ταῖς ἐν τύπῳ θυσίαις ἐκμειλί- σεσθαι Θεόν. ἀσχάλλετε δὲ καὶ πρὸς τοῦτο αὐτοί; τί δ' ἂν εἴποιμι τὴν Μαριάμ, τὴν τοῖς Αἰγυπτίοις ἀπολωλόσιν ἐπι- τωθάζουσαν, καὶ ταῖς χορευούσαις ἐξάρχουσαν; εἶδε γὰρ ἦδε κατακτυποῦσα τὸ τύμπανον, ἵππον τε καὶ ἀναβάτην καταπεπνιγμένους ἐν ὕδασι· ἀλλὰ σοὶ τάχα, καὶ τὸ νικᾶν ἀπευκτόν, καὶ ἐν λόγῳ οὐδενὶ τὰ Θεοῦ, σοὶ μὲν διὰ μέσων ἐξιέναι κυμάτων ἐξεῖναι διδόντος, ἀνήμερον δὲ τοῖς ἐχθροῖς ἀποτελοῦντος τὴν θάλασσαν. ἐν ἧθει δὴ οὖν ποιεῖται τὰς μέμψεις, ὧν ἐσχήκασιν ἀγαθῶν διανιστὰς εἰς ἀνάμνησιν, καὶ οἰονεῖπως κατονειδίζων ἀστείως ὡς λήθην εἰσδεδεγμέ- νους, ὧν ἦν ἄμεινον μεμνήσθαι διαπαντός, καὶ ταῖς εἰς πᾶν ὄτιοῦν εὐπειθείαις ἀντευφραίνειν τὸν Εὐεργέτην. Ἐξήγαγε δὲ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὁ Σωτὴρ ἐξ Αἰγύπτου νοητῆς, τουτέστιν ἐκ σκότους καὶ δαιμονίων πλεονεξίας, καὶ πληοῦ καὶ πλινθείας ἐξείλετο, σαρκικῶν δηλονότι παθῶν καὶ ἀκαθάρτου φιληδονίας· διεβίβασε δὲ καὶ θάλασσαν τοὺς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ περιπασμούς, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ πικρῶν ἀπήλλαξε κυμάτων τῶν ἐπ' αὐτοῖς κινδύνων, καὶ νόμους τοὺς θεῖους εἰς νοῦν ἐνεχάραξεν· ἀνέδειξε δὲ καὶ ἱεουργὸν τὸν 1.696 τῆς σωτηρίας ἡμῶν "ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν." ἐξαπέστειλε δὲ ὡσπερ καὶ Μαριάμ, δηλὸν δὲ ὅτι τὴν Ἐκκλη- σίαν, ἢ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλῆς καταλαλάξει λαμπρῶς ἀνατιθεῖσα τὴν δόξαν τῷ σεσωκότι Θεῷ. αἰεὶ γὰρ ὕμνοι καὶ χαριστήρια, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἔπαινοι καὶ ἀναρ- ρήσεις ἐν ἐκκλησίαις. παραφυλακτέον δὴ οὖν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, μὴ ἄρα πως ἡμᾶς τοῖς Ἰουδαίκοις ἐγκλήμασις ὑπο- βάλλῃ τὸ ῥάθυμον, καὶ μὴ φορτικὸν ἠγώμεθα τὸ ἀνδάνον Θεῷ. ὡς γὰρ ὁ μακάριός φησιν Ἰωάννης "Αἱ ἐντολαὶ "αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσὶ·" καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χριστός "Ὅτι ὁ "ζυγὸς μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι." προσάγωμεν τοίνυν τὸ ἀδδάνον Θεῷ, ὅτι τῶν παρ' αὐτοῦ φορτικὸν οὐδέν· χρηστὰ δὲ πάντα καὶ τοῖς ἄριστα διαβιοῦν ἠρημένοις εὐδιακόσμητα παντελῶς. 9 Λαός μου, μνήσθητι δὴ τί ἐβουλεύσατο κατὰ σοῦ Βαλὰκ βασιλεὺς Μωάβ, καὶ τί αὐτῷ ἀπεκρίθη Βαλαὰμ υἱὸς τοῦ Βεῶρ ἀπὸ τῶν Σχοίνων ἕως τοῦ Γαλγάλ, ὅπως γνωσθῇ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Κυρίου.⁹ Εὐθύνει δὴ πάλιν, ὡς ἀνοσίως ἐξυβρικότας εἰς τὰ αὐτοῦ κράτη, καίτοι λέγειν ἔχοντας οὐδέν, ἐφ' οἷς ἦν εἰκὸς ἐν δίκῃ λευπημένους ἀποκλῖναι πρὸς ἀπόστασιν. ἠξίωσα γὰρ 1.697 τοσαύτης φησὶ τῆς παρ' ἐμοῦ φειδοῦς καὶ ἀγάπης, ὡς μὴδ' ὅσον ἦκεν εἰς νοῦν ἀνασχέσθαι δυσφημουμένων. ὁ μὲν γὰρ ἐπάρατος Βαλὰκ, ὁ Μωαβιτῶν τύραννος κατεμισθοῦτο τὸν Βαλαὰμ γόητα καὶ οἰωνοσκόπον, εἶτα καταράσασθαι παρε- κάλει τὸν Ἰσραὴλ· ὁ δὲ γε τῶν ὄλων Θεὸς παράδοξόν τι καὶ ὑπερφυῆς κατειργάζετο, τὴν τοῦ ψευδομάντεως γλῶτταν μετατρέπων εἰς εὐλογίαν. ἐπίκλημα δὲ ποιουμένου τὸ χρῆμα τοῦ Βαλὰκ, κατατιτωμένου τε τὸν οἰωνοσκόπον, ἀπεκόμιζε μὲν εὐθὺς ἐφ' ἑτέρους αὐτὸν βουνοῦς. εἶτα βωμούς ἐγείρειν προστάτων, καὶ ταύρους ἱεουργεῖν, ὥτε τάχα που μὴ ἐν παντὶ τόπῳ δύνασθαι τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἠυλόγει πανταχῇ, καίτοι περιθέων ἐκ τῶν καλουμένων Σχοίνων· χῶρος δὲ τῆς Μωάβ· ἕως ὅρους Γαλγάλ. μνήσθητι δὴ οὖν τί μὲν ἐβου- λεύσατο Βαλὰκ, τί δὲ Βαλαὰμ ἀπεκρίνατο. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ αὐτὰς ἀνέκοπτον τὰς καθ' ὑμῶν δυσφημίας, οὐδὲ ὅσον ἦκεν εἰς λόγους καταλυπεῖν ἐπιτρέπων τὸν οἰωνοσκόπον. ὑμεῖς δὲ καὶ

τούτων ἀμνημονήσαντες, τὴν ἐμοὶ πρέπουσαν δόξαν ὕλαις ἀψύχοις ἀνατεθείκατε, δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς ἐπιφωνοῦντές τε καὶ λέγοντες "Οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, "οἵτινες ἀνεβίβασάν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου." Οὐκοῦν διανέμοντος τοῦ Θεοῦ τὰ ἐξ ἀγάπης ἡμῖν ἀγαθὰ, καὶ πλείστη μὲν ὄση φιλοτιμία καταπαιίνοντος, καταδοноῦντος δὲ τοὺς ἐχθροὺς, παραλύοντός τε τὰ καθ' ἡμῶν ἐγχειρήματα, τί ἂν δρῶμεν αὐτοὶ τὸ χρῆναι φρονεῖν ὀρθῶς ἡρημένοι, ἢ ἐκεῖνό που πάντως τὸ δι' οὗ ἂν γένοιτο καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὁρᾶσθαι 1.698 θεοφιλεῖς. τοῦτο δὲ ἐστὶ, τὸ τοῖς αὐτοῦ θελήμασιν ἔπεσθαι, καὶ τὸ αὐτῶ θυμῆρες ἀποπεραίνειν εὖ μάλα, μονονουχὶ δὲ τῶ τῆς διανοίας παραστήματι γεγονότας ἐγγὺς, ἐκεῖνο λέγειν τὸ ἐν ψαλμοῖς "Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου."

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Ἐν τίνι καταλάβω τὸν Κύριον; ἀντιλήψομαι Θεοῦ ὑψίστου; εἰ καταλήψομαι αὐτὸν ἐν ὀλοκαυτώμασιν, ἐν μόσχους ἐνιαυσίοις; εἰ προσδέξεται Κύριος ἐν χιλιάσι κριῶν, ἢ ἐν μυριάσι χιμάρων πίωνων; εἰ δὲ πρῶτότοκά μου ἀσεβείας, καρπὸν κοιλίας μου ὑπὲρ ἀμαρτίας ψυχῆς μου; εἰ ἀνηγγέλη σοι ἄνθρωπε τί καλόν; ἢ τί Κύριος ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ τοῦ ποιεῖν κρῖμα καὶ ἀγαπᾶν ἔλεος καὶ ἔτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου; Ἐπροφάσιτον τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἀποφῆναντος τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπόστασιν, καὶ τρόπον τινὰ δικασμένου καὶ σαφῶς ἀπελέγξαντος, ὡς εἶη μὲν αὐτὸς κατὰ μυρίους ὄσους εὐεργετήσας τρόπους, οἱ δὲ πρὸς ἀμέτρητον ἐληλακότες ἀνασθησίαν λελυπήκασιν οὐ μετρίως τὸν σεσωκότα, τὸ τοῦ μετανοοῦντος εὐθὺς εἰσφέρεται πρόσωπον, οἰονεῖπως κλαί-1.700 οντος ἐπὶ τε τοῖς ἤδη προεπτιασμένοις, καὶ ζητοῦντος ἀναμαθεῖν, τίνα δὴ τρόπον διακρούσαιτο τὰ ἐγκλήματα, καὶ τῶν Θεῶ φιλάτων ἀντέχοιτο σπουδασμάτων. φησὶ τοίνυν Ἐν τίνι καταλάβω τὸν Κύριον; τί γὰρ προσοίσω, φησὶ, τί δὲ δράσαιμι λοιπὸν, ὁ οὕτω προσκεκρουκῶς; ἄρα δὴ μόσχους ἱερουργῶν νέους τε καὶ ἀπαλοὺς ἔσομαι καθαρὸς; ἐπαινέσει δέ με Θεὸς εἰ ἐλοίμην ὀλοκαυτοῦν; εὐροίμι δ' αὐτόν· του- τέστιν, ἐγγὺς ἔσομαι, καὶ εἰς οἰκειότητα παραδεχθήσομαι τὴν πνευματικὴν· εἰ καὶ πολὺ πλῆθος ἀναθειῶν θρεμμάτων; ἀλλ' ἐκεῖνα παρεῖς, τῶν τῆς ἐμῆς κοιλίας ἄψομαι καρπῶν· εὐαρεστήσω δὲ ἄρα, καταθύσας αὐτῶ τῶν ἐμῶν τέκνων τὸ ἐξαιρετόν, τουτέστι, τὸ πρῶτότοκον; Ταῦτά τινος οἰονεῖπως διασκεπτομένου καὶ λέγοντος, ἀποκρίνεται πάλιν ὁ Προφήτης, καὶ φησιν ἐν πνεύματι Οὐκ ἀσυμφανὲς τὸ χρῆμα, καὶ οὐ σὺν ἰδρωτί ληπτόν. οἶσθά που πάντως τὸ ἀγαθὸν θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἀκήκοας τὸ δοκοῦν καὶ φίλον αὐτῶ. τοιγαροῦν ἐνδοιάξεις, ἄνθρωπε; ζητεῖ γὰρ παρὰ σοῦ τί ἕτερον ὁ τῶν ὄλων Θεός, ἢ ὅτι δὴ μόνον τὸ ποιεῖν κρῖμα καὶ ἀγαπᾶν ἔλεος καὶ ἔτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου; τὸ μὲν οὖν ποιεῖν κρῖμα, τὸ κατεργάζεσθαι καὶ πληροῦν ἐστὶ τὴν δικαιοσύνην· κρῖμα γὰρ ἢ δικαιοσύνη· τὸ δὲ ἀγαπᾶν ἔλεος, τῆς φιλαλληλίας ἔχει τὰ αὐχήματα, καὶ τῆς εἰς ἀδελφοὺς ἀγάπης καταπλουτεῖ τὴν δόξαν. τὸ δὲ ἔτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, τὸ εἰς πᾶν ὅτιοῦν εὐπειθὲς καὶ 1.701 εὐήνιον ὑποφαίνει. δεῖν δὲ καὶ ἡμᾶς ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος ἐνδύσασθαι μὲν "τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, ὑποδῆ-σασθαι δὲ καὶ τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου "τῆς εἰρήνης," τουτέστι Χριστοῦ· προσεπιτάττει δὲ, λέγων "Ἐνδύσασθε σπλάγχνα οἰκτιρῶν," καὶ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ "Γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν "οἰκτίρμων ἐστὶ." ταῦτα φίλη τε καὶ ἀξιόληπτος θυσία Θεῶ, ὁσμὴ νοητῶν ὀλοκαυτωμάτων ὑπὲρ αἵμα καὶ καπνοῦς καὶ λιβανωτόν. τὰ μὲν γὰρ ἦσαν ἐν

τύποις· τὰ δὲ αὐτὴν εὐωδιάζει Θεῶ τὴν ἀλήθειαν, ὃς καὶ δι' ἑτέρου προφήτου φησὶν "Ἐλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, καὶ ἐπίγνωσιν Θεοῦ "ἢ ὀλοκαυτώματα." ἐπιτήρει δὲ ὅπως τὸ μὲν τοῦ μετα- γινώσκοντος πρόσωπον τὰς κατὰ νόμον θυσίας πληροῦν ἐσκέπτετο· Θεὸς δὲ προαναφαίνων ὡς ἀδρανῆς μὲν ἔστι, καὶ ἀνικάνως ὁ νόμος ἔχει πρὸς ἀποκάθαρσιν ἀμαρτίας, παραπολὺ δὲ ἀμείνων καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερκειμένη τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας ἢ δύναμις, ἀπαράδεκτα μὲν ὥσπερ ποιεῖται τὰ κατὰ τὸν νόμον, ἔφη δὲ ὅτι θελητὸν τῷ Θεῷ, τὸ ποιεῖν κρῖμα καὶ ἀγαπᾶν ἔλεος καὶ ἔτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετ' αὐτοῦ. ταῦτα δὲ ἔστι τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τὰ αὐχήματα. 9Φωνὴ Κυρίου τῆ πόλει ἐπικληθήσεται, καὶ σώσει φοβουμένους τὸ ὄνομα αὐτοῦ. 9 Καὶ δι' ἑτέρου τρόπου καθίστησιν ἐναργές, ὅτι τῆς δι' αἱμάτων προσαγωγῆς οὐδεὶς ὁ καρπὸς, ὀνήσειε δ' ἂν οὐ μετρίως τινὰ τῆς πνευματικῆς λατρείας ἢ δύναμις. τέθεικε 1.702 δὲ τὴν φωνὴν ἐν τούτοις ἀντὶ τοῦ ὀνόματος, ἦτοι τῆς ἐπικλήσεως. ὅμοιον δὲ ὡς εἰ λέγοι τυχόν Εἰ ἐπιφημίζοιτο τῆ πόλει τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πάντη τε καὶ πάντως σωθήσεται. μὴ γὰρ οἰθηθῆς ἄνθρωπε, φησὶ, ταῖς δι' αἱμάτων ἐφήδεσθαί με θυσίαις, μηδὲ ἀσεβῆ καὶ ἄνομον ἠγεῖσθαι πόλιν εἰ μὴ προσάγοι μόσχους εἰς ὀλοκαύτωσιν· ἀλλ' οὐδ' ἂν ὅλως σώσαιμι κινδυνεύουσαν, βουθυτεῖν ἠρημένην, κἂν μηλοσφαγίαις μὲν καθαιμάττοι τὸ θυσιαστήριον, ἔλοιτο δὲ καὶ κριῶν προσάγειν ἀγέλας, ἀρκέσει δὲ μᾶλλον εἰς σωτηρίαν αὐτῇ τὸ ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. ἐμὴ γὰρ πάντως ἢ τὰ ἐμὰ τιμῶσα κράτη, καὶ τὰ ἐμοὶ θυμῆρη δρῶσά τε ἀμελλητὶ καὶ φρονεῖν ἐλομένη. τότε σώσω τοὺς φοβουμένους ἐμέ. οὐκοῦν ὅτε καὶ Θεοῦ λεγόμεθα, τότε καὶ δεδίαμεν αὐτὸν, καὶ παρ' αὐτοῦ σωζόμεθα, καὶ τῆς πνευματικῆς λατρείας ἢ δύναμις τοιάδε νοοῖτ' ἂν εἰκότως. ἔφη τι τοιοῦτον ὁ τῶν ὅλων Θεὸς καὶ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ "Ἄκουσον λαός μου, "καὶ λαλήσω σοι· Ἰσραὴλ, καὶ διαμαρτύρομαί σοι· ὁ Θεὸς "ὁ Θεὸς σου εἰμὶ ἐγώ. οὐκ ἐπὶ ταῖς θυσίαις σου ἐλέγξω "σε, τὰ δὲ ὀλοκαυτώματά σου ἐνώπιόν μου ἔστι διὰ παν- "τός." εἶτα τούτοις ἐπενεγκῶν, ὡς οὐ φάγεται κρέα ταύρων, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἐκπίοι τὸ τράγων αἷμα, πάλιν φησὶ "Θύσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ "τὰς εὐχάς σου· καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, "καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με." 9Ἄκουε φυλὴ, καὶ τί κοσμήσει πόλιν; μὴ πῦρ καὶ οἶκος ἀνό- 1.703 μων θησαυρίζων θησαυροὺς ἀνομίας καὶ μετὰ ὕβρεως ἀδικίας; 9 Κατὰ φυλὰς γὰρ καὶ γένος κατωκῆκασιν τὴν Ἰουδαίων, καὶ μέντοι καὶ τὴν Σαμάρειαν, οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, κατα- κληροδοτοῦντος αὐτοῖς τῆς ἐπαγγελίας τὴν γῆν Ἰησοῦ τοῦ ἐπὶ κλην Ναυῆ. διαλέγεται τοίνυν ὁ Θεὸς οὐ πρὸς μίαν φυλὴν, ἀλλ' οἶον πρὸς πάσας, ἦτοι πρὸς ἐκάστην, πρέποντος τοῦ λόγου καὶ ἰδικῶς ἐκάστη, καὶ πάσαις. ἄκουε δὴ οὖν, ὧ πάσα φυλὴ, σώζεται μὲν πόλις ἢ ἢ ἢ ἢ ἐπιφημίζοιτο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. περιόψεται γὰρ οὐδαμῶς τοὺς φοβου- μένους αὐτὸν, ἀλλ' ἔσται τείχος ἀπόρθητον, κόσμημά τε καὶ δόξα τοῖς ἐθέλουσι κατορθοῦν τὸ θεοφιλέ. εἰ δὲ δὴ βού- λεσθε, φησὶ, καὶ τὸ ἐναντίον ἰδεῖν, τί κοσμήσει πόλιν; οἶκος ἀνόμων, ἢ μετὰ ὕβρεως ἀδικίας; ἄρα, φησὶ, διὰ πολλὴν ἀμαρτίαν εἰ δαπανῶτο πόλις ὑπὸ πυρὸς ταῖς τῶν πολεμίων ἀλοῦσα χερσὶν, εὐσχήμων ἔσται καὶ καλὴ, λαμπρὰν δὲ αὐ- τὴν καὶ εὐκλεεστάτην ἀποφήνειεν ἂν οἶκος ἀνόμων, ὁ θησαυ- ρίζων θησαυροὺς ἀδικίας, ὠφελήσει δὲ αὐτὴν μετὰ ὕβρεως ἀδικίας; ἀλλ' ἐνδοιάσειεν ἂν οὐδεὶς τῶν ὀρθὰ φρονεῖν εἰω- θότων, ὅτι δυσκλεᾶ καθίστησι τὰ τοιάδε. οὐ γὰρ ἂν ἦλω πόλις, καὶ δεδαπάνητο πυρὶ μὴ οὐχὶ πάντως προσκρούσασα διὰ πολλὴν ἀμαρτίαν. τί τοίνυν μεθέντες, φησὶ, τὰ δι' ὧν ἂν σώζοιτό τε καὶ κατακαλλύνοιτο πόλις, ζηλωτὰ πεποιήσθε μᾶλλον τὰ κατασίνεσθαι πεφυκότα, τετιμῆκατε δὲ τὰ δι' ὧν 1.704 ἂν ὀρώτο αἰσχρά τε καὶ ἀκαλλῆς, πονηροὺς ἔχουσα τοὺς οἰκῆτορας, ἐρασιχρημάτους καὶ ἀδίκους καὶ θησαυρίζοντας ἀνομίαν; 9 Καὶ εἰ δικαιωθήσεται ἐν ζυγῷ ἄνομος, καὶ ἐν μαρσίππῳ στάθμια δόλου, ἐξ ὧν τὸν πλοῦτον αὐτῶν ἀσεβείας ἐνέπλησαν, καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἐλάλουν ψεύδη, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν

ὕψωθη ἐν τῷ στόματι αὐτῶν;⁹ Ἴσως γὰρ οἴεσθε, φησὶν, ἐν ζυγῷ δικαιωθήσεσθαι τὸν ἄνομον; τουτέστιν, εἰ δοκιμάζοιμί τε καὶ οἴονεϊ ταλαντεύοιμι τὸν ἐκάστου βίον, δικαιοσύνης τοῖς ἀδίκους ψῆφον ἐπενεγκεῖν ἀνέχεσθαι ποτε τὸν φιλάρετον ἐμὲ πεπιστεύκατε; τοὺς δὲ ἐν μαρσίπῳ στάθμια δόλου, τουτέστι, τοὺς ἐκ πλεονεξίας καὶ ἀνισότητος καὶ φιλοκερδεΐας ἐκτόπου καταπλουτεῖν ἐθέλοντας διαφυγεῖν δύνασθαι νενομίκατε τὴν ὀργήν; ἀπὸ γὰρ τοιούτων λημμάτων τὸν πλοῦτον αὐτῶν ἀσεβείας ἐνέπλησαν. γεγόνασι δὲ καὶ ψεῦσται καὶ ἀλαζόνες. παρέπεται γὰρ αἰεὶ τὸ μὲν ψεύδεσθαι φιλεῖν τοῖς τῆς ἀνισότητος ἐρασταῖς, καὶ λημμάτων αἰσχυρῶν ἠττωμένοις καὶ φιλοκερδεΐας· μεγαληγορία δὲ καὶ ὑπεροψία τοῖς ἤδη πεπλουτηκόσιν. Ἔχουσιν ἐν μαρσίπῳ στάθμια δόλου καὶ οἱ τῶν ἀνοσίων δὲ δογμάτων εὔρεται, οἱ "πάντα τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες," καὶ τὸν τῶν ἀπλουστέρων ὑποτρέχοντες νοῦν ἀπάταις καὶ δόλοις, καὶ πλουτοῦντες μὲν διὰ τοῦ θηραῖσθαι πολλούς· πλὴν ἀσεβείας ἐπίμεστον τὸν τοιοῦτον ἑαυτοῖς συναγείροντες 1.705 πλοῦτον, λαλοῦσιν ὁμολογουμένως ἀτρεκές μὲν οὐδὲν, παράσημα δὲ καὶ ψευδῆ, καὶ ταῖς ἐξ ἀπάτης κομφεΐαις οἴονεϊ κατακεχρωσμένα. ὑποῦσι δὲ καὶ τὴν ἑαυτῶν γλῶτταν οἱ τοιοῖδε πάλιν, "ἀδικίαν λαλοῦντες κατὰ Θεοῦ," κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ "Ἀποφθεγγόμενοι τὰ τῆς ματαιότητος ὑπέρογκα ῥήματα," οἷς ἀκόλουθον εἰπεῖν "Ἄκουε φυλῆ, καὶ τί κοσμήσει πόλιν; μὴ πῦρ ἢ οἶκος ἀνόμων θησαυρίζων "θησαυροὺς ἀνομίας, καὶ μεθ' ὕβρεως ἀδικία;" οὐ γὰρ εἰς κόσμον αὐτοῖς, ἀλλ' εἰς δίκην ἔσται τὸ τῆς κολάσεως πῦρ. ἐπειδὴ δὲ οἴκοι γεγόνασι θησαυρίζοντες ἀνομίαν, εἰς ἄραν ἔσσονται καὶ δίκην καὶ ἐν παντὶ πεσοῦνται κακῶ. 9Καὶ ἐγὼ ἄρξομαι τοῦ πατάξαι σε καὶ ἀφανίσω σε ἐν ταῖς ἀμαρτίαις σου. σὺ φάγεσαι καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῆς, καὶ ἐξώσω σε ἐν σοὶ, καὶ καταλήψῃ καὶ οὐ μὴ διασωθῆς, καὶ ὅσοι ἂν διασωθῶσιν εἰς ῥομφαίαν παραδοθήσονται· σὺ σπερεῖς καὶ οὐ μὴ ἀμήσης, σὺ πῖσεις ἐλαίαν καὶ οὐ μὴ ἀλείψῃ ἔλαιον, καὶ οἶνον καὶ οὐ μὴ πίητε, καὶ ἀφανισθήσεται νόμιμα λαοῦ μου. καὶ ἐφύλαξας τὰ δικαιώματα Ζαμβρὶ καὶ πάντα τὰ ἔργα οἴκου Ἀχαάβ, καὶ ἐπορεύθητε ἐν ταῖς βουλαῖς αὐτῶν, ὅπως παραδώσω σε εἰς ἀφανισμόν καὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν εἰς συρισμόν, καὶ ὄνειδη λαῶν λήψεσθε.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ οἴκοι γεγόνασιν ἀσεβῶν θησαυρίζοντες ἀνομίαν, καὶ συναγείροντες πλοῦτον ἐξ ἀδικιῶν, λοιπὸν ἀπειλεῖ τὴν δίκην, καὶ τῶν ἔσσεσθαι προσδοκωμένων τὴν ἔφοδον ἐν 1.706 ἀρχαῖς ἤδη πως τεθεῖσθαι φησὶν, ὡς ἀναλόγως τοῖς πταίμασι κατ' αὐτῶν ἔσσεσθαι τὸν ἀφανισμόν. καταπτοεῖ δὲ χρησίμως, καὶ τοῖς τῶν ἐσομένων δείμασι καθαπερεῖ τι μόνονουχὶ χαλινῷ περιτρέπει πρὸς τὸ δρᾶν ἐλέσθαι τὰ βελτίω, καὶ τοῖς δευτέροις ἐκμειλίσσεσθαι Θεόν. ἀπαριθμεῖται δὲ ὡσπερ, καὶ ἐν ὄψει τίθεται τὰς πληγὰς. λιμῶν γὰρ αὐτοὺς κολασθήσεσθαι φησὶ, καὶ ταῖς τῶν ἐπιτηδείων ἐνδείαις, καὶ αὐτοὺς ἐν ἑαυτοῖς ἐξολοθρευθήσεσθαι, καὶ καταληφθήσεσθαι μὲν, οὐ μὴν ἔτι καὶ διαδράναι παντελῶς. ἀλλ' εἰ καὶ τινες ὄλως τὰ παραυτίκα βλάβῃ φυγεῖν ἰσχύσειαν, τούτους ἀλώσεσθαι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, ἔργον τε γενήσεσθαι τῆς ἐτέρων ῥομφαίας. ἐκεῖνο δὲ ἔοικεν ἡμῖν διὰ τούτου δηλοῦν. πλείστοι μὲν γὰρ ὅσοι κεκίνηνται πόλεμοι κατὰ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ἤγουν κατὰ παντὸς τοῦ Ἰούδα, πλὴν οὐκ αἰεὶ παρ' ἐχθρῶν· ὠπλίζοντο δὲ καὶ αὐτοὶ κατὰ σφῶν αὐτῶν, ὡς ποτὲ μὲν τὸν Ἐφραΐμ ἦτοί τὰς δέκα φυλάς, κατεξανίστασθαι τοῦ Ἰούδα, ποτὲ δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις αὐτοῖς καταστρατεύεσθαι τοῦ Ἐφραΐμ· οὐκ εὐαριθμητοὶ δὲ διολώλασι πόλεις, ὡς αὐτοὺς ἐν ἑαυτοῖς ἐξωσθῆναι πολάκις· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον διωκομένους ἐκ πόλεων, καταλαβεῖν μὲν ἐτέρας, πλὴν ἀλῶναι καὶ κατὰ καιροὺς, ἢ Σύρων ἐμβεβληκότων καὶ τῶν τῆς Δαμασκοῦ βασιλέων, ἢ καὶ αὐτῶν που τάχα Περσῶν τε καὶ Μήδων. τοῦτο οἶμαί ἐστι τό ἐξώσω σε ἐν σοὶ καὶ καταλήψῃ καὶ οὐ μὴ διασωθῆς, καὶ ὅσοι ἂν διασωθῶσιν εἰς ῥομφαίαν παραδοθήσονται. 1.707 Ὅτι δὲ καὶ τῆς ἐξ ἀγρῶν εὐκαρπίας ἐστερημένοι, καὶ ταῖς τῶν ἀναγκαίων ἐνδείαις

ἐκτετηγμένοι διαβίωσονται μὲν ἄθ-λίως, ἀποτίσουσι δὲ δίκας τῶν ἀνοσίως αὐτοῖς εἰργασμένων, καθίστησιν ἑναργές, διὰ γε τῶν ἐφεξῆς. σπερεῖς γάρ φησι καὶ οὐκ ἀμήσεις, καταφθείροντος οἶμαι Θεοῦ τοὺς καρπούς, καὶ πιέσεις μὲν ἐλαίαν αὐτός· ἐλαιοφόρος γάρ ἡ Σαμαρειτῶν χώρα· ἔση δὲ οὕτως ἐλαίου, φησὶν, ἐνδεής, ὡς μηδ' ἂν εἰ ἔλοιο, πρὸς ἀλοιφήν εὐρεῖν εὐπορησαί που τάχα. πολυαμ-πέλου δὲ λίαν οὔσης ὑμῖν τῆς χώρας καὶ εὐοινοῦσης ἄγαν, ὡς καὶ πόλεσιν αὐτὸν διανέμειν ἐτέραις, οὐκ ἂν εὐροις πιεῖν αὐτός. ἀργήσει δὲ καὶ τὰ νόμιμά φησιν, ἃ σὺ τέθεικας τοῖς εἰδώλοις προσκομίζων αὐτοῖς τῆς εὐκαρπίας τὰς ἀφορμάς. ποῖος γὰρ ἔτι λοιπὸν ἀπαρχῆς ἀνάθεσις, εἰ ἅπας ὑμῖν διόλωλεν ὁ καρπὸς καὶ κατεφθάρη τὰ ἐν ἀγροῖς; ἢ ποῖα προσοίσεις χαριστήρια, καὶ ἐπὶ τίσιν εἰκότως, ὁ πίπτων ἀθλίως καὶ δαπανώμενος; Εἶτα διδάσκων ὅτι οὐχ ἕτερος αὐτῷ παραίτιος ἂν νοοῖτο τῆς συμφορᾶς γεγωνώς, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸν ἀδικήσας ἀλώ-σεται τῶν ὅτι μάλιστα δεδυσσεβηκότων ζηλώσας τοὺς τρό-πους, ἐπιφέρει καὶ φησι Καὶ ἐφύλαξας τὰ δικαιώματα Ζαμβρῆ καὶ πάντα τὰ ἔργα οἴκου Ἀχαάβ, καὶ ἐπορεύθητε ἐν ταῖς βουλαῖς αὐτῶν, ὅπως παραδώσω σε εἰς ἀφανισμόν. Ζαμβρῆ γέγονε βασιλεὺς ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, αὐτὸς δὲ ἔστιν ὁ Ἀχαάβ πατὴρ, ἀλλ' ὡς τὸ γράμμα φησὶ τὸ ἱερὸν, πε-πόρευται μὲν "ἐν ὁδῷ Ἱεροβοὰμ υἱοῦ Ναβάτ," ὃς ἐξήμαρτε τὸν Ἰσραήλ· "ἐπονηρεύσατο δὲ ὑπὲρ πάντα τοὺς πρὸ 1.708 "αὐτοῦ γεγονότας." τοιγάρτοι καὶ δεδαπάνηται πυρὶ, κατ-εμπρήσας αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῷ τὸν ἴδιον οἶκον· γέγραπται γὰρ ὡδί. οἶκον δὲ, ὡς ἔοικεν, Ἀχαάβ τὴν Ἰεζάβελ ἀποκαλεῖ· φόνοι δὲ ἦσαν ἐν ἐκείνῃ καὶ ἀρπαγαὶ καὶ διώξεις ἀγίων τὰ ἐπιτηδεύματα. ταῦτα δὴ οὖν τετήρηκάς φησιν, ἵνα σε καὶ ἀφανίσω δικαίως, καὶ γέλωτα ποιήσωμαι καὶ ὄνειδος τῶν ἄλλων. Ἀρμόσομεν δὲ τὸν τοιόνδε λόγον καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς, οἱ ταῖς ἑαυτῶν εὐγλωττίαις ἐπιθαρσίσαντες, καὶ ἀθλίων νοημάτων συναγείροντες συρφετούς, πλουτοῦσιν ὥσπερ ἐξ ἀδικίας, συλλέγοντες ἑαυτοῖς τὰ οὐκ ὄντα αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν ἀπλουστέρων ἀγέλας πολεμίων δίκην καταδη-οῦν εἰωθότες, καὶ εἰς ἔκτοπον αὐτὰς ἀποφέροντες πλάνησιν. ἀκουέτωσαν τοίνυν Θεοῦ λέγοντος Καὶ ἐγὼ ἄρξομαι τοῦ πατάξαι σε καὶ ἀφανιῶ σε ἐπὶ ταῖς ἀμαρτίαις σου. σὺ φάγεσαι καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῆς. περιτυγχάνοντες γὰρ ταῖς θείαις γραφαῖς, εἶτα τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων οὐκ ἐμφο-ρούμενοι, καίτοι δοκοῦντες ἐσθίειν, φθείρονται λιμῷ, οἰόμενοι δὲ καὶ καταλαμβάνειν τὴν τῆς σωτηρίας, οὐκ ἂν εὐροῖεν, ὁδὸν, σπεύροντες δὲ, ὡς γε νομίζουσιν, οὐδένα τῶν πόνων εὐρήσουσι τὸν μισθόν, καὶ τὴν νοητὴν ἐλαίαν ἐκθλίβοντες, τουτέστι, τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι κατ' οὐδένα τρόπον καταπιαίνονται, οἶνον δὲ τρυγᾶν οἰόμενοι, μακρὰν εὐφροσύνης ἔσονται τῆς πνευματικῆς· τετηρήκασι γὰρ τὰ δικαιώματα Ζαμβρῆ καὶ πάντα τὰ ἔργα οἴκου Ἀχαάβ, τουτέστιν, ἐπονηρεύσαντο, πεπλεονεκτήκασι, καὶ διωγμοὺς εἰργάσαντο κατὰ τῶν ἀγίων. ἔσονται δὴ οὖν εἰς 1.709 ἀφανισμόν, καὶ εἰς ἐπονεῖδιστόν τε καὶ ἐπάρατον ἀληθῶς καταστρέψουσι τέλος. 90ῖμοι ὅτι ἐγενόμην ὡς συνάγων καλάμην ἐν ἀμητῷ καὶ ὡς ἐπιφυλλίδα ἐν τρυγητῷ, οὐχ ὑπάρχοντος βότρυος τοῦ φαγεῖν τὰ πρωτόγονα.⁹ Ἐξ ἀγάπης ὁ Προφήτης κατοιμῶζει τοῦ Ἰσραήλ, ὡς ὅσον οὐδέπω κατοικησομένου εἰς ὄλεθρον, καὶ εἰς τοῦτο λοιπὸν ἤξοντος ἀριθμοῦ, ὡς ὀλίγους κομιδῆ καὶ μόλις περιλιμπάνεσθαι, εἰοικέναι δὲ τοῖς ἀποπίπτουσι τῶν σταχύων, οὓς αἱ τῶν ἀμώντων παρατρέχουσι χεῖρες, ὀλίγοι δὲ οὗτοι καὶ τοῖς τὴν καλάμην συλλέγουσι σπανιάκις ἀλώσιμοι. εἰοικέναι δὲ οὐδὲν ἦττον καὶ ταῖς καλουμέναις ἐπιφυλλίσιν, ἃς αἱ τῶν τρυγόντων παρῆλθον δρεπάναι. οἶμαι δὲ ὅτι καὶ τὸ τῶν ἀγίων δυσεύρετον διὰ τούτων ὑποδηλοῖ, ὡς ἐν ὀλίγοις ὄντων λειψάνοις κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, εὐρισκομένων δὲ οὕτως, ὡς ἂν εἰ καὶ ἄσταχυς εἷς ἐν ληΐοις τεθερισμένοις, ἢ καὶ ἐν τοῖς πρωτογόνοις τῶν βοτρύων αἱ τῶν δευτέρων ἐπεκβολαί. ἀέρος μὲν γὰρ καταθάλλοντος, ἐκβράττεται τῶν κλημάτων ὁ βότρυς ὁ ἐν ἀρχαῖς τε καὶ πρῶτος. προϊόντος γεμῆν τοῦ καιροῦ, νόθη τις ἔσθ' ὅτε καὶ

δευτέρα μετ' ἐκείνους ἀκολουθεῖ βοτρύων διεκβολή. ταῦτα δὴ ἐστὶ τοῖς τρυγῶσι
 δυσεύρετα, διάτοι τὸ ὡς ἐν πολλῇ τῇ φυλλάδι διαλανθάνειν εὐκόλως, καὶ ἐν
 ὀλίγαις εἶναι ῥαζί. ταῦτα συλ- λέγουσιν οὐκ ἀνιδρωτὶ, περιεργότερον ταῖς ἀμπέλοις
 ἐνιέντες 1.710 τὸν ὀφθαλμὸν οἱ τοῖς τρυγῶσιν ἐπόμενοι. ἔοικε δὴ οὖν τῶν
 ἐπεικῶν τὴν σπάνιν ὁ προφητικὸς ἡμῖν ἐν τούτοις κατολο- φύρεσθαι λόγος. ὅτι δὲ
 πρὸς ζημίας γέγονε τοῖς ἐξ Ἴσ- ραήλ τὸ χρῆμα, τὸ ἐν ἐνδείᾳ γενέσθαι, φημί, τῶν
 ἀγίων, πῶς ἐστὶν ἀμφιβαλεῖν; κήδετα γὰρ ἔσθ' ὅτε καὶ χωρῶν καὶ πόλεων, καὶ
 πολλὰ λίαν ἀφήσιν ἐγκλήματα, φιλάν- θρωπος ὢν ὁ Δεσπότης, πέντε που μόλις
 ἀγίων ἐν αὐτοῖς ἠύρημένων, κἂν ἐσώθησαν αἱ Σοδομιτῶν ποτὲ πόλεις,
 κατοικτείροντος Θεοῦ αἰδοῖ τῇ πρὸς τοὺς ἀγίους, καὶ ὀλίγους κομιδῇ, καὶ τὴν ὄργην
 ἀνακόπτοντος. 90ῖμοι ψυχῇ, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβῆς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ κατορθῶν ἐν
 ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει, πάντες εἰς αἵματα δικάζονται, ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ
 ἐκθλίβουσιν ἐκθλιβῆ, ἐπὶ τὸ κακὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐτοιμάζουσιν· ὁ ἄρχων
 αἰτεῖ, καὶ ὁ κριτὴς εἰρηνικοὺς λόγους ἐλάλησεν, καταθύμιον ψυχῆς αὐτοῦ.⁹
 Ἄτρεκῆς, ὡς ἔοικεν ἡμῖν, ὁ λόγος, ὀδύρεται γὰρ ὁ Προ- φήτης ὡς οὐκ ὄντος
 εὐλαβοῦς ἐν ὅλῃ τῇ γῆ, δῆλον δὲ ὅτι τῇ τῶν Ἰουδαίων, καίτοι κομῶσιν πάσαι
 πλείσταις τε ὅσαις ἀγίων κεφαλαῖς, καὶ διαφανῆ τὴν δόξαν ἐχούσαις. ταύτητοι
 φησι καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαίου Θεός "Πῶς ἐγένετο πόρνη 1.711 "πόλις πιστὴ Σιών,
 πλήρης κρίσεως, ἐν ἧ δικαιοσύνη ἔκοι- "μήθη ἐν αὐτῇ, νῦν δὲ φονευταί." τὸ γὰρ δὴ
 μάλιστα φορτικώτατον καὶ εἰς ἄκρον αὐτοῦ φαυλότητος διελάσαι παρασκευάσαν,
 τὸ ἐφ' αἵμασιν αὐτοῦ δικάζεσθαι, καὶ φονᾶν ἀγρίως, ἀπορρίπτεσθαι δὲ καὶ ὡς
 ἔωλον κομιδῇ τὸ ἀγα- θουργεῖν, ὥστε καὶ ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι σπούδασμα, τὸ ἐπὶ
 μόνῳ τῷ κακοῦν ἐτέρους τὰς χεῖρας ἔχειν εὐπρεπεῖς. οὐδὲν γὰρ ἐστὶν τοῖς ὡδε ζῆν
 εἰωθόσιν ἀνεπιτήδευτον, κἂν εἰ νόμῳ κολάζοιτο, κἂν εἰ τοῖς τῆς ἐλευθερίας
 διαβέβληται τρόποις. ἄρ' οὖν κατηρῶσθησεν μὲν τὸ ἐν τούτοις εἶναι τὸ ὑπήκοον,
 ἔρρωται δὲ τὸ ἠγούμενον, καὶ ὑγιαίνει τὸ κρίνον; οὐδαμῶς, φησὶν· ὁ γὰρ ἄρχων
 αἰτεῖ καὶ ὁ κριτὴς εἰρηνικοὺς λόγους ἐλάλησε. πολλοὶ πολλάκις τῶν εἰς ἀρχὴν
 τεταγμένων, γε- γόνασι μὲν ἀνόσιοι καὶ φιλοκερδέστατοι, καὶ καταπωλοῦντες
 εὐκόλως τὰς ἑαυτῶν γνώμας τοῖς παραφθείρειν ἐθέλουσιν. ἀλλ' εἰ καὶ νενεύκασιν
 ἤδη εἰς τὸ οὕτω γοῦν ἠττησθαι δοκεῖν λημμάτων καὶ δωροδοκίας, ἀποτρέπονται
 πως καὶ δόξη χρηστῇ κατακαλλύνειν ἐπείγονται τοὺς ἑαυτῶν τρόπους· τὸ δὲ δὴ
 προήκειν εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀθλιότητος νοῦ καὶ τρόπων αἰσχυρῶν, ὡς μονονουχὶ καὶ
 χεῖρα προτείνειν, κἂν εἰ μὴ λάβοι, δικάζων τὸν τοῦ δικαίου καταφθείρειν λόγον, καὶ
 ἀναισχύντως ἀπειλεῖν, πῶς οὐκ ἂν εἴη λοιπὸν ἀπάσης ἐπέ- κεινα βδελυρίας; μετ'
 ἐμφάσεως δὴ οὖν ὁ λόγος, καὶ οἶονεῖ 1.712 κατακεκραγός τῆς πλεονεξίας Ὁ
 ἄρχων αἰτεῖ καὶ ὁ κριτὴς εἰρηνικοὺς λόγους ἐλάλησεν. Ἄρ' οὖν αἰτιάσαιτό τις τὸν
 εἰς εἰρήνην συλλέγοντα τοὺς μεμερισμένους εἰς διαφορὰν; εἶτα πῶς ἂν ἀληθὲς εἴη,
 ὅτι "Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί," καὶ ποῖος αὐτῶν ὁ μισθός; ἀλλὰ σώζεται μὲν τοῖς
 τῆς εἰρήνης βραβευταῖς τὰ ἐντεῦθεν ἀυχῆ- ματα. πλὴν ὁ κρίνων ὀρθῶς, τὸ τῷ θείῳ
 δοκοῦν διερμηνεῦει νόμῳ, καὶ τοὺς μὲν ἀδικοῦντας ἐλέγξει, συναγορεύσει δὲ
 πάντως τοῖς ἡδικομένοις. ὅταν δὲ τοῖς ἀδικοῦσι λέγωμεν λόγους εἰρηνικοὺς, οὐκ
 ἐλέγχοντες αὐτοὺς ὡς ἡμαρτηκότας, τότε δὴ τότε παραλύσομεν ἐναργῶς τὸ τῷ
 Νομοθέτῃ δοκοῦν. ἔφη γὰρ ὅτι "Στόμα ἱερέως φυλάζεται κρίσιν, καὶ νόμον
 "ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ." παρέπεται δὲ πως αἰεὶ τοῖς δωροδοκεῖν εἰωθόσι
 τὸ μῆτε δύνασθαι κρίνειν ὀρθῶς, μῆτε μὴν ἐκ παρρησίας ἐλέγχειν τοὺς
 ἡμαρτηκότας, συμβου- λεύειν δὲ μᾶλλον τὰ πρὸς εἰρήνην, κἂν εἰ πλείστην ὄσσην
 ἐπιφέρωσί τισι τὴν πλεονεξίαν. καὶ τῆς νόσου τὴν αἰτίαν σαφῆ καθιστὰς ὁ
 Προφήτης, φησὶ Καταθύμιον ψυχῆς αὐτοῦ ἐστὶν· ἀρέσκει γὰρ ἴσως αὐτῷ, φησὶ, καὶ
 τὸ ἐκτόπως γεγενη- μένον. εἶτα πῶς ἐπιτιμήσει τοῖς ἡδικοκόσιν; ὁ γὰρ ἐπαι- νέσας

ἔχει, πῶς ἂν ἔτι καταμωμήσαιο; χρῆμα δὴ οὖν ἀνόσιόν τε καὶ ἐπιζήμιον ἀληθῶς ἢ πλεονεξία καὶ τὸ καταθλίβειν ἑτέρους. Ἐπάρατον δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὸ αἰσχροῦν ἠττήσθαι λημ- μάτων, ἢ κειν δὲ εἰς τοῦτο δυσβουλίας, ὡς ἀλογῆσαι λοιπὸν καὶ τῶν εἰς ὀρθότητα τρόπων, καὶ τὸ κρίνειν ἀδεκάστως, 1.713 μηδὲ ποιεῖσθαι περὶ πολλοῦ, προσκεῖσθαι δὲ μᾶλλον τοῖς ἀδικεῖν εἰωθόσι, καὶ μερίζεσθαι πρὸς αὐτοὺς τὴν ἀσέβειαν, ἀλλοτρίαις τε οὕτω κοινωνεῖν ἀμαρτίαις. ὑποκίεσται δὲ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως ὀργαῖς τε καὶ δίκαις ὁ τοῖς ὧδε δεινοῖς πλημμελήμασιν ἑαυτὸν ἐνείεις, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, εἴπερ ἔλοιτο φρονεῖν ὀρθῶς; 9 Καὶ ἐξελοῦμαι τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν ὡς σῆς ἐκτρώγων καὶ βαδίζων ἐπὶ κανόνος ὡς ἐν ἡμέρᾳ σκοπιᾶς.⁹ Διττὸν ἐπηπέλιπεν αὐτοῖς ἐπάγειν τῆς δίκης τὸν τρόπον. ἔφη γὰρ ὅτι "Καὶ ἐγὼ ἄρξομαι τοῦ πατάξαι σε, καὶ ἀφανιῶ "σε ἐπὶ ταῖς ἀμαρτίαις σου. σὺ φάγεσαι καὶ οὐ μὴ ἐμ- "πλησθῆς, καὶ ἐξώσω σε ἐν σοὶ, καὶ καταλήψῃ καὶ οὐ μὴ "διασωθῆς." προσεπετίθει δὲ, ὅτι καὶ "Σὺ σπερεῖς καὶ οὐ "μὴ ἀμήσης, σὺ πιέσεις ἐλαίαν καὶ οὐ μὴ ἀλείψῃ ἔλαιον, καὶ "οἶνον καὶ οὐ μὴ πίητε." ὅτι τοίνυν οἰχῆσεται μὲν αὐτοῖς τῆς ἐξ ἀργῶν εὐκαρπίας τὸ ἀμφιλαφές, ἐλλείψει δὲ καὶ τὰ ζωαρκῆ, καὶ τῆ τῶν χρεωδεστάτων ἐνδεία καταπιεσθή- σονται, διδάσκει λέγων, ὡς ἐν εἶδει μὲν σητὸς δαπανήσῃν πάντα αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ, τουτέστι, τὰ οἷς ἦν εἰκὸς οὐ μετρίως ἐντρυφᾶν, καὶ τὸ τῆς εὐημερίας διακεκτῆσθαι πλάτος. ὅτι δὲ ἔμελλον παταχθήσεσθαι τε καὶ ἀφανισθήσεσθαι, ἐξ- ωσθηναί τε, ὡσπερ καὶ ἐν σφισιν αὐτοῖς, τουτέστιν, ἀλλή- λους συνδιολεῖσθαι, καὶ ὑπὸ γε σφῶν αὐτῶν οἰκῶν τε καὶ πόλεων ἐλεεινῶς ἐκπέμπεσθαι, διατρανοῖ λέγων Καὶ βαδίζων 1.714 ἐπὶ κανόνος ὡς ἐν ἡμέρᾳ σκοπιᾶς· ἐξελοῦμαι γὰρ φησι τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν. καὶ οὐχὶ δὴ μόνον ὡς σῆς ἐκτρώγων, ἀλλὰ καὶ βαδίζων ἐπὶ κανόνος ὡς ἐν ἡμέρᾳ σκοπιᾶς. καὶ δυσ- ἐφικτον μὲν κομιδῇ τὸ ῥησίδιον, οἶμαι δὲ ἔγωγε μὴ ἂν ἐτέρως αὐτὸ νοηθῆναι δύνασθαι πρὸς ἡμῶν, εἰ μὴ γένοιτο σαφῆς ἢ τῶν εἰς τοῦτο βλεπουσῶν ἱστοριῶν προαφήγησις, ὃ δὴ καὶ ποιεῖν πειράσομαι. Γαβὰ τοίνυν κώμη τις ἐστίν, ἢ γουν πολίχνη κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ἐπὶ γηλόφου κειμένη, ἐκνεμηθεῖσα δὲ καὶ εἰς κληρον τοῖς ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ὠνόμασται δὲ τοῦτο καὶ βουνὸς καὶ σκοπιᾶ. μεμνήμεθα δὲ ὅτι Λευίτης ἀνὴρ, ὡς ἐν τῇ βίβλῳ γέγραπται τῶν κριτῶν, ὕβρισθείσης αὐτῷ τῆς παλλακίδος ὑπὸ τῶν ἐκ φυλῆς Βενιαμίν ἐν αὐτῇ τῇ γῆ Γαβαὰ, κατατεμῶν τὸ λείψανον εἰς δυοκαίδεκα μέρη, ἀπά- σαις ἔπεμψε ταῖς φυλαῖς, τῶν ἐκ φυλῆς Βενιαμίν τὸ πλημ- μέλημα καταφανές ἅπασι καθιστάς. εἶτα συμβέβηκεν ἐν- τεῦθεν κατεξαναστῆναι μὲν πολέμου νόμῳ τῶν ἐκ φυλῆς Βενιαμίν τὰς ἐτέρας φυλάς, πληθὺν δὲ πεσεῖν οὐκ εὐαρίθ- μητον, ἐν ἀρχῇ μὲν νενικηκότων τῶν ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ὕστερον δὲ τῶν ἐτέρων φυλῶν κατεφθαρκυῶν αὐτοὺς εἰσά- παν. μέμνηται τῆς ἱστορίας καὶ ὁ προφήτης Ὡσηέ. φησὶ γὰρ, ὅτι "Μανίαν ἐν οἴκῳ Κυρίου κατέπηξαν, ἐφθάρησαν "κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βουνοῦ." ἐπειδὴ γὰρ, φησὶν, εἰδω- λοατρείαν καὶ ψευδομαντείαν· ταυτὶ γὰρ ἡμῖν ἐν τούτοις ἢ μανία δηλοῖ· κατέπηξαν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ταύτητοι καὶ 1.715 κατεφθάρησαν ὡς ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βουνοῦ, τουτέστι, τῆς Γαβαά. ὅτι δὲ ὁ βουνὸς ἦτοι Γαβαὰ καλεῖται καὶ σκοπιᾶ. μαθήση σαφῶς ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τῇ τρίτῃ τῶν βασιλειῶν. Ἀσὰ μὲν γὰρ βασιλεύεσκε τῆς Ἰερου-σαλήμ, Βαασὰ δὲ τῆς Σαμαρείας καθ' ἓνα καιρὸν. ἐπειδὴ δὲ κατεμερίζοντο πρὸς διχόνοιαν, καὶ ἀλλήλοις ἐπιμηνί- σαντες τὸν τοῦ πολέμου νόμον ὠπλίζοντο, "Ἀνέβη, φησὶ, "Βαασὰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἰούδαν, καὶ ὠκοδόμησε τὴν "Ραμὰ, τοῦ μὴ εἶναι ἐκπορευόμενον καὶ εἰσπορευόμενον "τῷ Ἀσὰ βασιλεῖ Ἰούδα." καταθέοντος δὲ τὴν Σαμαρει-τῶν τοῦ Ἄδερ, ὁ μὲν Βαασὰ τῆς Ἰερου-σαλήμ ἀπεσκευάζετο, τοῖς πολεμίοις ἀντανιστάμενος. ἐκδεδράμηκε δὲ τῶν Ἰεροσολύ- μων ὁ Ἀσὰ, εἶτα γεγονῶς ἐν Ἰερου-σαλήμ, φησὶ, "Παρήγγειλε, φησὶ, "παντὶ Ἰούδα εἰς Ἐνακεὶμ, καὶ αἴρουσι τοὺς λίθους τῆς "Ραμὰ καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς ἃ ὠκοδόμησε Βαασὰ, καὶ "ὠκοδόμησεν ἐν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς Ἀσὰ πᾶν βουνὸν

Βε- "νιαμὶν καὶ τὴν σκοπιάν." ἐκαλεῖτο δὴ οὖν ἡ Γαβαὰ βοῦνός τε καὶ σκοπιὰ· διερμηνεύεται γὰρ οὕτως ἡ Γαβαὰ, διὰ τὸ ἦρθαί τε ὑψοῦ, καὶ ἐν γηλόφῳ κεῖσθαι καὶ σκοπιᾶ. "Ἄρξομαι δὴ οὖν τοῦ πατάξαι σε, καὶ ἀφανιῶ σε ἐπὶ "ταῖς ἀμαρτίαις σου," καὶ οὐ καθ' ἕτερον τρόπον, ἢ κατ' ἐκεῖνον αὐτὸν τὸν ἐν ἡμέρᾳ σκοπιᾶς. βαδιοῦμαι γὰρ ὡσπερ ἐπὶ κανόνος, οὐκ ἐκκλινῶ δὲ εἰς δεξιὸν οὔτε μὴν εἰς εὐώνυμον, τῆς κατὰ σοῦ δίκης τὴν ὁδὸν ἐρχόμενος. Ἔοικε δὲ πάλιν τοιοῦτόν τι ὁ προφητικὸς ἡμῖν ὑπεμφαίνειν λόγος. προφητεύει μὲν γὰρ ὁ Μιχαίας ἐν ἡμέραις Ἰωάθαμ 1.716 καὶ Ἄχαζ καὶ Ἐζεκιου. ἀλλ' ὁ μὲν Ἰωάθαμ ἀνὴρ γέγονεν εὐσεβῆς, ὁ δὲ δὴ Ἄχαζ βδελυρὸς καὶ ἀπηχθημένος καὶ τῶν ὅτι μάλιστα διαβεβλημένων εἰς δυσσέβειαν. οὗ καὶ βασιλεύοντος Φακεεὶ ὁ τοῦ Ῥομελίου, βασιλεύων δὲ τὸ τηνικάδε τῆς Σαμαρείας, πεπολέμηκε τὸν Ἰούδαν, σύνοπλον ἔχων τὸν Ῥαασσῶν τὸν τῆς Δαμασκοῦ βασιλέα, πλείστους τε ὄσους ἀπέκτεινεν ἐν ἡμέρᾳ μιᾶ. γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῇ δευ-τέρᾳ τῶν Παραλειπομένων περὶ τοῦ Ἄχαζ "Καὶ παρέ- "δωκεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ διὰ χειρὸς βασιλέως "Συρίας, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτῷ, καὶ ἠχμαλώτευσεν ἕξ αὐ- "τῶν αἰχμαλωσίαν πολλήν, καὶ ἤγαγεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ "εἰς τὰς χεῖρας βασιλέως Ἰσραὴλ παρέδωκεν αὐτὸν, καὶ "ἐπάταξεν ἐν αὐτῷ πληγὴν μεγάλην, καὶ ἀπέκτεινε Φακεεὶ "ὁ τοῦ Ῥομελίου βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐν Ἰούδα, ἐν ἡμέρᾳ"μιᾶ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν δυνατῶν ἰσχυί, ἐν τῷ "αὐτοὺς καταλιπεῖν Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν." Ἰστέον οὖν, ὅτι Θεῷ προσκρούοντες ἐν ἐνδείᾳ μὲν εὐθύς ἐσόμεθα παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ λιμὸς ἡμᾶς κατατήξει δεινὸς τῶν θείων καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν, ἀλλήλους δὲ ὡσπερ δάκνοντες δαπανήσομεν. οὐ γὰρ βραβεύει Χριστὸς τὴν ἰδίαν εἰρήνην τοῖς οὐκ ἀγαπῶσιν αὐτὸν, ὃ δὴ μάλιστα συμβαῖνον ὁράται τοῖς τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς, παρ' οἷς οὐκ ἔστιν εὐρεῖν χάρισμα πνευματικόν, ἀλληλοφαγίαν δὲ ὡσπερ καὶ διαμά- χην, ἔριν καὶ φιλονεικίαν καὶ σχίσματα· καὶ περὶ αὐτῶν ἂν λέγοι Θεός "Ὅτι ἀφέστηκα τὴν εἰρήνην μου ἀπὸ τοῦ λαοῦ "τούτου, καὶ ἐν θανάτῳ νοσερῶ ἀποθανοῦνται" καὶ ἰσχύν 1.717 καὶ ὁμοψυχίαν οὐκ ἐκείνοις· πόθεν; ἀλλὰ τοῖς τὰ αὐτοῦ σέβουσι διανεμόντος, καὶ οἷς ἂν εἰκότως τὸ τῆς εἰρήνης ἐνιζήσειεν ἀγαθόν, τὴν τῆς ἀληθείας τιμῶσι δύναμιν, καὶ τὸ κατατέμεσθαί ποι πρὸς ἐκτόπους εἰκαιοβουλίας οὐκ ἀνεχο- μένοις, καταθαυμάζειν δὲ μόνον τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος ἐσπουδακόσιν. 90ὐαὶ οὐαὶ αἱ ἐκδικήσεις σου ἦκασιν, νῦν ἔσονται κλαυθμοὶ αὐτῶν.9 Ἄκουεις ὅπως καὶ τὰς τῶν θρηγούντων ἀπομιμείται φωνὰς, οὐ προσδοκῶντων ἔτι τὰς συμφορὰς, ἀλλ' οἷον ἐν αὐταῖς ἤδη γεγενημένων, καὶ κλαιόντων γυναικοπρεπῶς; ἦκασι γὰρ αἱ ἐκδικήσεις σου φησὶ, τουτέστιν, ἐνέστηκεν ὁ τῆς δίκης καιρὸς, ἐν χερσὶν ὁ πόλεμος, ἐπὶ θύραις ὁ πόνος. ἐπι- φέρων γὰρ ὅτι Νῦν ἔσονται κλαυθμοὶ αὐτῶν, δέδειχεν ἐναργῶς, ὅτι μὴ εἰς μακρὰς ὑπερθέσεις τὰ τῆς προφητείας ἔρχεται, κεῖται δὲ ὡσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς. μετὰ γὰρ τοὶ τὸν Ἰωάθαμ εὐθύς γέγονεν ὁ Ἄχαζ πονηρὸς καὶ ἀποστάτης, καὶ τῶν ἰδίων τέκνων σφαγεὺς, ἃ τοῖς τῶν δαιμονίων ἀνετίθει βωμοῖς. ἐπ' αὐτοῦ πεπτώκασιν "ἐν ἡμέρᾳ μιᾶ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες" τῶν ἐκ φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμίν. ἰστέον δὲ, ὅτι κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ καὶ αὐτὸς ἐκτέτικε δίκας ὁ Ἰσραὴλ. Φακεεὶ γὰρ βασιλεύοντος, ἀνέβη Θεγλαφαλασάρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων κατὰ τῆς Σαμαρείας, καὶ πλείστας μὲν ὄσας αὐτῆς ὠλό- θρευσε πόλεις, εἶλε δὲ καὶ τὴν Δαμασκὸν, καὶ αὐτὸν ἀπέκ- τεινε τὸν Ῥαασσῶν, ὥστε καθ' ἓνα καιρὸν συμβέβηκε δα- πανηθῆναι μὲν τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Βενιαμίν ὑπὸ τῶν ἐν Σαμαρείᾳ δέκα φυλῶν, αὐτοὺς δὲ τοὺς ἐν Σαμαρείᾳ παθεῖν ὃ δεδράκασιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου. ὁρᾷς οὖν, ὅπως μονονουχὶ 1.718 τὸν κανόνα τῆς ὀργῆς διατρέχων, τὸν ἐν καιρῷ τοῦ βουνοῦ ἦτοι τῆς σκοπιᾶς, τιτιμώρηκε τοὺς ἡμαρτηκότας. Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν τοῖς ἀρχαίοις "συνέβη τυπικῶς, ἐγράφη "δὲ εἰς νοθεσίαν ἡμῶν," ἵνα τοῖς ἴσοις ἐναλῶναι πλημμε- λήμασι ἀεὶ διεκνεύοντες, διατελῶμεν ἐν εὐπαθείαις, εὐμενῇ καὶ φίλον καὶ προεστηκότα τὸν τῶν ὄλων ἔχοντες Θεόν. ἀρ-

μόσειε δ' ἂν καὶ μάλα εἰκότως τοῖς τὰ ὀρθὰ διαστρέφουσι, καὶ τὴν τῶν ἀπλουστέρων παραλύουσι πίστιν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς εἰπεῖν Οὐαὶ οὐαὶ αἱ ἐκδικήσεις σου ἦκασι, νῦν ἔσονται κλαυθμοὶ αὐτῶν. "Ἀμαρτάνοντες γὰρ εἰς τοὺς ἀδελ- "φούς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνειδησιν ἀσθενοῦσαν, "εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνουσι." καὶ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως ἀπολογήσονται τῷ Κριτῇ, καὶ "τῆς ἑαυτῶν δυσσεβείας "ἔδονται τοὺς καρπούς," πῶς ἔστιν ἀμφιβαλεῖν; "Ἄνθ' "ῶν γὰρ ἠδίκουν νηπίους, φονευθήσονται, καὶ ἐξετασμός "ἀσεβεῖς ὀλεῖ," κατὰ τὸ γεγραμμένον. 9Μὴ καταπιστεύετε ἐν φίλοις, μηδὲ ἐλπίζετε ἐπὶ ἡγουμένοις, ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξαι τοῦ ἀναθέσθαι τι αὐτῇ· διότι υἱὸς ἀτιμάζει πατέρα, θυγάτηρ ἐπαναστήσεται ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτῆς, νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς, ἐχθροὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.⁹ Πλημμελοῦντες πολυτρόπως οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ γε σφίσις αὐτοῖς καταθίγοντες εἰς ὄργας τὸν τῶν ὄλων Δεσπό- την, εἶτα διὰ τῶν ἀγίων προαναμανθάνοντες προφητῶν, ὡς ἐν ἀφύκτοις ἔσονται κακοῖς, εἰ μὴ ταῖς ἐπιεικείαις ἐξημεροῦν ἔλοιτο τὸν Δεσπότην, δέον ἐλέσθαι φρονεῖν ὀρθῶς, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἀναδρομαῖς τιθασεύειν λελυπημένον· τοῦτο 1.719 μὲν οὐκ ἔδρων οἱ δαίλαιοι· πόθεν; δυσβουλίας δὲ μᾶλλον εἰς τοῦτο κατώλισθον, ὡς οἴεσθαι τε καὶ πιστεύειν, ὅτι περιέ- σονται μὲν τῆς θείας ὀργῆς, κατευμεγεθήσουσι δὲ, καὶ λίαν εὐκόλως, πολέμου παντὸς, εἰ τὰς τῶν ὁμόρων ἔθνῶν ἔχοιεν ἐπικουρίας, καὶ τὰς τῶν ἀρχόντων συμπνοίας καὶ ὑποσχέσεις. ὅτι δὲ ψυχροῖς καὶ εἰκαίοις ἐπιτεθαρήκασι φενακισμοῖς, καὶ ἀνόνητον ἔξουσι παντελῶς τὴν ἐλπίδα, διδάσκειν αὐτοὺς ὁ Προφήτης πειράται, λέγων Μὴ καταπιστεύετε ἐν φίλοις, μηδὲ ἐλπίζετε ἐπὶ ἡγουμένοις· σφαλερὸν γὰρ τὸ χρῆμα καὶ ἀνόνη- τον παντελῶς. ἐπειδὴ γὰρ ἦκεν ὁ Βαβυλώνιος καταδηώσων τὴν Σαμάρειαν, τότε δὴ τότε τῶν ὁμόρων ἔθνῶν οἱ ἡγούμενοι, καίτοι πλείστην ὄσιν αὐτοῖς ὑπισχνούμενοι τὴν ἐπικουρίαν, τοὺς ὑπὲρ γε σφῶν αὐτῶν ἀγῶνας ἔχοντες οὐ μετρίως, ἀσπα- στὸν ἡγοῦντο τὸ σῶζεσθαι μόνον, τὸ δὲ δὴ χρῆναι καὶ ἑτέροις ἐπικουρεῖν, οὐδ' ὅσον εἰς νοῦν ἐποιοῦντο τάχα. μὴ τοίνυν ἐν φίλοις καταπιστεύετε, μηδὲ ἐλπίζετε ἐπὶ ἡγουμένοις· ἴστε δὲ, φησὶν, ὅτι Θεοῦ καθ' ὑμῶν κινουῦντος τὰ ἐξ ὀργῆς, οὐδὲ αὐτὸς ὑμῖν ὁ τῆς φύσεως νόμος καὶ τῆς ἐμφύτου φιλοστοργίας ἢ δύναμις τὴν εὐνοίαν χαριεῖται, κἂν γοῦν τῶν ἐξ αἵματος ἐγγύς τε καὶ οἰκείων κατὰ τὴν σάρκα, ἀλλ' ἔχθρους ἀπομιμήσονται καὶ αὐτοί. καὶ γύναιον μὲν ἀνδρὸς ἀλογήσει τότε, υἱοὶ δὲ πατράσιν ἐπαναστήσονται, καὶ μὴν καὶ μητράσι θυγατέρες. αὐτὸς γὰρ, φησὶν, ὁ τῆς φιλοστοργίας τοὺς νόμους ἐγχαράττων τῇ φύσει, μεταπέσειεν ἂν εὐκόλως καὶ μεταβαλεῖ πρὸς τὸ ῥάθυμον. Πλὴν ὅτι τῆς ἐν γε τούτοις ἡμῖν ῥαθυμίας ὁ τρόπος οὐχ εἷς ἂν νοοῖτο καὶ ὁ αὐτὸς, ἀλλὰ διττὸς καὶ διάφορος. οἱ μὲν γὰρ τοῖς τῆς φιλοστοργίας προσκρούουσι νόμοις, ἀνοσίως 1.720 τοῖς γεγεννηκόσι ἐπιφύομενοι, οἱ δὲ τοῦτο δρῶσι καὶ Θεὸν εὐφραίνοντες καὶ τὰς ἰδίας ψυχὰς ἀνασώζοντες. καὶ γοῦν ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ "Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι "ἐν τῇ γῆ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. ἔσονται "γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμερισμένοι, τρεῖς "ἐπὶ δυοῖ καὶ δύο ἐπὶ τρισί. διαμερισθήσονται πατὴρ ἐπὶ "υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρὶ, μητὴρ ἐπὶ τὴν θυγατέρα καὶ θυ- "γάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς "καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν." ψήφῳ δὲ οὖν ὀρθῇ στε- φανώσομεν τὴν οὕτω λαμπρὰν ἀφιλοστοργίαν. προσοικειοῖ γὰρ τῷ Θεῷ, κἂν εἰ τῆς κατὰ σάρκα συγγενείας ἀποτέμοι τινὰς, ὥστε καὶ ἀναμελωδεῖν εἰ μάλα τὸ διὰ φωνῆς τοῦ "Δαυεῖδ' Ὅτι ὁ πατὴρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλειπόν "με, ὁ δὲ Κύριος προσελάβετό με." 9Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸν Κύριον ἐπιβλέψομαι, ὑπομενῶ ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτηρί μου, εἰσακούσεται μου ὁ Θεός μου.⁹ Ἀρμόσειεν ἂν, καὶ μάλα εἰκότως, ταυτὶ μετανοούσῃ τε τῇ Σιών, καὶ τῶν τῆς αἰχμαλωσίας πόνων ὡς ἔσται κατὰ και- ροὺς προαναθροῦση τὸ πέρας. εἶλε μὲν γὰρ τὴν Βαβυλωνίων ὁ Κύριος, ἀνῆκε δὲ μόλις ἐν

λειψάνοις ὄντα τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ὁμοῦ τοῖς σκεύεσι τοῖς ἱεροῖς, οἴκοι τε ἰέναι προστέταχε καὶ τὸν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀναδείμασθαι νεών. τότε γὰρ οἶά περ ἐκ σκότους καὶ δεσμῶν ἀρρήκτων διαδιδράσκοντες, ἐν φωτὶ γεγόνασι, Θεοῦ κατοικτείροντος, καὶ εἰς τὴν ἄνωθεν 1.721 αὐτοῖς πρεπωδεστάτην ἐλευθερίαν ἀνενήχοντό πως, ἀνιέμενοί τε καὶ χαίροντες, ἐγὼ τοίνυν φησὶν ἐπὶ τὸν Κύριον ἐπιβλέψομαι, ὅψε μὲν λίαν καὶ μετὰ πείραν ὧν ἔδει παραιτεῖσθαι τὴν ἔφοδον. πλὴν εἰς Θεὸν ἔξιν τὴν ἐλπίδα φησὶν, ὑπομένειν τε τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν, διακεῖσθαι τε καὶ ἀραρότως, ὅτι φιλόανθρωπος ὢν, κατήκοος ἔσται τῶν ὀδυρμῶν αὐτῆς καὶ παραδέξεται τὰς λιτάς. σωτηρίας δὲ οἶμαι, νοοῖτ' ἂν ἀρχὴ τὸ ἀποστήσαι μὲν τέως τὸν νοῦν τῆς ἀρχαίας ἀπάτης, ἀνθελέσθαι δὲ λοιπὸν τὸ φρονεῖν ὀρθῶς, καὶ τῆς σωτηρίας χορηγὸν αὐτὸν καὶ πρύτανιν οἶεσθαι ὑπάρχειν τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην, καὶ μὴ τὸ οὕτως ἐξαίρετον ἀγαθόν, ἢ ταῖς ἐξ ἀνθρώπων ἀπονέμειν ἐπικουρίας, ἧγουν ἀνούστατά τε καὶ ἀμαθέστατα δῶρον ἔσσεσθαι προσδοκᾶν τῆς ἀδρανεστάτης τῶν εἰδώλων πληθούς. Πάλαι μὲν γὰρ κατέβαινον πρὸς Αἰγυπτίους, ἀπώχοντό τε καὶ εἰς Ἀσσυρίους, τὰς παρ' ἀμφοῖν συμπνοίας τε καὶ ἐπικουρίας οὐκ εὐαριθμῆτων χρημάτων ὠνούμενοι. προσήεσαν δὲ καὶ εἰδώλοις ἀψύχοις, πληροῦντες θυσίας, καὶ προσεπιτούτω τὰς ὑπὲρ γε σφῶν αὐτῶν προσάγοντες λιτάς. νυνὶ δὲ φασιν ὡς ἐπιβλέφονται μὲν ἐπὶ τὸν Κύριον, ὑπομενοῦσι δὲ αὐτὸν, τουτέστιν, ἐκδέχονται τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν καὶ χάριν, καὶ μὴν ὅτι καὶ εἰσακουσθήσονται παρ' αὐτοῦ, αὐτῷ δηλονότι καὶ οὐχ ἑτέροις ἔτι προσάγοντες τὰς ἱκετηρίας. τοῦτο δὲ ἦν ἀνανηφούσης, ὡς ἔφην, τῆς Σιών, καὶ 1.722 ὀρώσης ἤδη πρὸς τὸ δέον μὲν ἀποσεῖσθαι τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην πλάνησιν, μεταβουλεύεσθαι δὲ τὰ ἀμείνω καὶ δρᾶν ἐλέσθαι τὰ χρήσιμα. 9Μὴ ἐπίχαιρέ μοι ἢ ἐχθρά μου ὅτι πέπτωκα, καὶ ἀναστήσομαι· διότι ἐὰν καθίσω ἐν τῷ σκότει, ὁ Κύριος φωτιεῖ μοι. ὄργην Κυρίου ὑποίσω ὅτι ἤμαρτον αὐτῷ, ἕως τοῦ δικαιῶσαι αὐτὸν τὴν δίκην μου· καὶ ποιήσει τὸ κρίμά μου καὶ ἐξάξει με εἰς τὸ φῶς, καὶ ὄψομαι τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ.⁹ Χαριέστατά μοι δοκεῖ διαπεπλάσθαι νυνὶ τῆς Σιών ὁ λόγος πρὸς τὴν ἀπηνή καὶ ὑβρίστριαν καὶ ἀλαζόνα πόλιν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν Βαβυλωνίων, τὴν οἰονεῖπως ἐπιτωθάζουσαν ὡς πεπορθημένη τῇ Ἰουδαίων χώρᾳ. μὴ γὰρ ἐπαγάλλου, φησὶν, ὡς κειμένη. νενίκηκας γὰρ, οὐκ αὐτὴ μᾶλλον ὑπερισχύσασα, καταβαλοῦσα δὲ ἀρρώστοῦσαν ἐμὲ τὸ προσκροῦσαι Θεῷ, καὶ διὰ τοῦτο κειμένην. ἀλλ' ἦξει καιρὸς, ὅτε καὶ ἀναστήσομαι, κἂν εἰ γέγονα, φησὶν, ἐν σκότει "Τῷ ξύλῳ "λέγουσα Θεός μου εἶ σὺ, καὶ τῷ λίθῳ Σὺ ἐγέννησάς με" καὶ τὸν ἐπὶ ταῖς δαμάλεσιν ἀνιῖσα λόγον· ἔφην γὰρ ἔφην ἐξ ἀποπληξίας "Οὗτοι οἱ θεοὶ σου Ἰσραὴλ, οἵτινες ἀνήγαγόν "σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου·" ἀλλ' οὖν ἔσομαι καὶ εἰς φῶς, ἐπιγνώσομαι τὸν Δεσπότην, τὸν σώζοντα, τὸν ἐπικουρον, τῆς εὐσθενείας τὸν χορηγόν· ἀνέξομαι δὲ τῶν συμβεβηκότων, καὶ ὑποστήσομαι τὰ δεινὰ, κατακεκράζομαι δὲ οὐδαμῶς ὡς ἀδικούντος Θεοῦ, διακείσομαι δὲ μᾶλλον, ὡς ὀρθὴν ἐπ' ἐμοὶ τὴν ψῆφον ἐνέγκαντος, κἂν εἰ πέπομφεν εἰς αἰχμαλωσίαν. πεπλημμέληκα γὰρ, καὶ φέρω τὰ ἐξ ὄργης, ἕως ἂν δικαιώσῃ τὴν δίκην μου, τουτέστιν, ἕως ἂν τὴν ἰσοπαλὴ τοῖς πλημμελή- 1.723 μασιν ἐπιμετρήσας κόλασιν, κατοικτεῖρῃ λοιπὸν, καὶ τὴν πάλαι ἐσκοτισμένην τῇ τῆς πλάνης ἀχλύϊ ἀποφήνη λαμπρὰν, διὰ γε τοῦ γνῶναι τὸν ἀληθῆ καὶ φύσει Θεὸν οἶονεῖ πως ἐν φωτὶ καὶ αὐτὴν γενέσθαι παρασκευάσας· καταθαυμάζοιτό τε, φησὶν, εἰκότως, καταδεικνύς ἐπ' ἐμοὶ τῆς ἑαυτοῦ δικαιοσύνης τὸ εἰλικρινές, ὡς περ γὰρ οὐκ ἔξω δίκης πλημμελοῦσαν ἐκόλαζεν, οὕτως ἐν ἴσῳ ποιήσεται λόγῳ, τὸ παθοῦσαν ἤδη καὶ μεταγινώσκουσαν, καὶ φροντίδος ἀξιοῦν καὶ κατοικτεῖρειν κειμένην. Οὐκοῦν ἀγαθὸς ὁ τῶν πάντων Δεσπότης, καὶ τοῖς ἐπιστρέφουσιν εἰς αὐτὸν διανέμει μὲν ἀμελλητὶ τὸν ἔλεον, κατευφραίνει δὲ καὶ σφόδρα πλουσίως τοῖς ἐξ ἡμερότητος ἀγαθοῖς, ἀνιῖς ἀμνησικάκως τὰ πάλαι διεπτεισμένα. 9Καὶ ὄψεται ἢ ἐχθρά μου καὶ

περιβαλεῖται αἰσχύνην, λέγουσα πρὸς μέ Ποῦ Κύριος ὁ Θεός σου; οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπόψοντα αὐτήν· νῦν ἔσται εἰς καταπάτημα ὡς πηλὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς· ἡμέρας ἀλοιφῆς πλίνθου ἐξάλειψίς σου ἢ ἡμέρα ἐκείνη.⁹ Ἦλω μὲν ἦλω τῶν Ἰουδαίων ἢ χώρα, καὶ δορίληπτος εἰς Βαβυλῶνα καὶ Μήδους ἀπεκομίσθη κατὰ καιροὺς ὁ Ἰσραήλ, οὐκ ἰδίαις δυνάμεσι κατευμεγεθοῦντος αὐτῶν τοῦ κεκρατη- κότες, ἀποστρεφομένου δὲ μᾶλλον αὐτὸν ὡς ἡμαρτηκότα τοῦ διασώζοντος Θεοῦ, καὶ οἶον ὑπὸ χεῖρα φέροντος τῶν ἐχθρῶν, διὰ τὸ καὶ εἰδώλοις ἀψύχοις ἐλέσθαι προσκυνεῖν, ἀπο- σείεσθαι δὲ καὶ τὸν πάλαι διὰ Μωυσέως ὀρισθέντα νόμον, καὶ ἀπαξαπλῶς ἀπονεῦσαι πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων, οὐδένα τε φαυλότητος τρόπον ἀνεπιτήδευτον ἔαν. εἶτα λα- 1.724 βόντες οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ ταῖς ἑαυτῶν δυνάμεσιν ἀνά- τοντες τὸ νικᾶν, καὶ αὐτῆς τῆς θείας κατεσοβαρεύσαντο δόξης, ζῶντό τε κρατήσιν τῆς Ἰουδαίας, κἂν εἰ ἔλοιτο σώζειν αὐτοὺς ὁ τῶν ὄλων Θεός· καὶ λαβόντες ὑπὸ χεῖρα τοὺς ἡ- μαρτηκότας, δεινοῖς τε καὶ ἀφορήτοις κατηκίσαντο πόνοις, χαλεπὴν αὐτοῖς ἐπαρτήσαντες τὴν δουλείαν. καὶ γοῦν ἔφη που Θεὸς διὰ φωνῆς Ἰερεμίου πρὸς τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀνοσίαν πληθύν, ἤγουν πρὸς τὴν Βαβυλῶνα "Ἴδου ἐγὼ "πρὸς σὲ τὴν ὑβρίστριαν" καὶ μέντοι καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ἐξ Ἰσραήλ "Εγὼ δέδωκα αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου, σὺ δὲ "οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεος· τοῦ πρεσβυτέρου ἐβάρυνας τὸν "ζυγὸν σφόδρα, καὶ εἶπας Εἰς τὸν αἰῶνα ἔσομαι ἄρχουσα." οὐ γὰρ ἦν ἔλεος παρ' ἐκείνοις, οὐ φειδῶ ἡλικίας, οὐ γῆρως αἰδῶς, οὐ σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ. δέδονται δὴ οὖν ταύτητοι δικαίως εἰς χεῖρας καὶ αὐτοὶ Περσῶν τε καὶ Μήδων, κατα- στρατηγοῦντος Κύρου, ὃς εἶλε τὴν Βαβυλῶνα. καὶ περὶ αὐτῶν που τάχα φησὶν ὁ προφήτης Ἰερεμίας "Ἐπιθήσον-"ταί σοι, καὶ ἀλώση Βαβυλῶν, καὶ οὐ γνώση· εὐρέθης "καὶ ἐλήφθης, ὅτι τῷ Κυρίῳ ἀντέστης. ἤνοιξε Κύριος τὸν "θησαυρὸν αὐτοῦ καὶ ἐξήνεγκε τὰ σκευὴ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ." σκευὴ δὲ φησι τῆς ὀργῆς τοὺς πεπορθηκότας αὐτήν. συμ- βέβηκε τοίνυν ληφθῆναι μὲν ὑπὸ Κύρου τὴν Βαβυλωνίων, ἀνεθῆναι δὲ τῆς αἰχμαλωσίας τὸν Ἰσραήλ. ταύτητοί φασιν οἱ λελυτρωμένοι, ὅτι ὄψεται ἢ ἐχθρά μου καὶ περιβαλεῖται αἰσχύνην. ὅταν γὰρ ἴδη κείμενα μὲν εἰς γῆν τὰ ἴδια τέκνα οἰκτρῶς τε καὶ ἀδοκῆτως ἀπολωλότα, τοὺς δὲ ὑπὸ χεῖρά ποτε χαίροντάς τε καὶ ἀνιεμένους, οἴκοι τε λοιπὸν ἀποτρέ- χοντας, πῶς οὐ πάντη τε καὶ πάντως περιβαλεῖται αἰσχύνην, 1.725 καίτοι λέγουσά ποτε Ποῦ Κύριος ὁ Θεός σου; ἐπόψομαι γὰρ αὐτήν ὡς πηλὸν ἐν ὁδοῖς ὑπὸ πόδας ἐχθρῶν ἐρριμμένην τε καὶ πεπατημένην. εἶτα πρὸς αὐτήν ὁ λόγος τὴν Βαβυλῶνά φησιν Ἐξάλειψίς σου ἢ ἡμέρα ἐκείνη, ἀντὶ τοῦ Ὅ καιρὸς καθ' ὃν ἂν γένοιο, φησὶν, ὑπὸ πόδας ἐχθρῶν, Κύρου δηλονότι συμπατοῦντός τε καὶ καταθλίβοντος ἐν ἴσω πηλοῖς τὴν ἀλαζόνα τε καὶ ὑβρίστριαν. Ὅσον μὲν οὖν ἤκεν εἰς γε τὸ χρῆναι νοεῖν τὰ τοιάδε πάλιν ἱστορικῶς, ἀποχρώντως ἡμῖν εὖ μάλα καὶ εὖ ἔχων ἐκπεποιήται λόγος. ἐφαρμόσειε δ' ἂν οὐδὲν ἡττόν τις αὐτὰ καὶ τῇ νοητῇ Σιών, τουτέστι τῇ Ἐκκλησίᾳ κατευμεγεθοῦση τῶν ἐχθρῶν καὶ πατούση τοὺς διώκοντας καὶ τῶν πολεμεῖν εἰωθότων αὐτήν κατακερτομούση τὸ ἀδρανές, κἂν εἰ δοκεῖεν ἔσθ' ὅτε περιγίνεσθαι καὶ κρατεῖν. πολλοὶ μὲν γὰρ λίαν οἱ καὶ ὀδόντας αὐτῇ δυσσεβῶς ἐπιτρέζοντες καὶ ὀργὰς ἐπι- θήγοντες καὶ πᾶν εἶδος συνιστάντες ἐπιβουλῆς· τοῦτο μὲν Ἑλλήνων παῖδες τοῖς σφῶν αὐτῶν ἀσυνέτοις εὐρήμασιν οὐ μετρίως ἐπαγωνιζόμενοι, καὶ τῆς τῶν εἰδώλων ἀπάτης ὑπερ- αθλοῦντες γενικῶς· τοῦτο δὲ καὶ οἱ κατὰ τῶν ἀγίων μάλιστα φονῶντες αἰρετικοὶ, καὶ ἀπηνέστερόν που τάχα κατὰ τῶν ὀρθὰ φρονεῖν ἡρημένων ἀγριαίνοντες, ἢ ἐκείνοι μᾶλλον οἱ καὶ τὴν πίστιν οὐ προσηκάμενοι. διαγυμνάζοντος γὰρ ἔσθ' ὅτε τοὺς ἀγίους τοῦ πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ, καὶ πειρασμοῖς περιπίπτειν ἐῶντος, καὶ οἷάπερ ἐν πυρὶ δοκιμάζοντος τοὺς γνησίους προσκυνητὰς, ὀφρὸν οἱ δείλαιοι κατ' αὐτῶν ἐπαί- ρουσι τὴν ἀγέρωχον, μονονουχὶ δὲ πονοῦντας ὀρώντες, τό 1.726 Ποῦ Κύριος ὁ Θεός σου, φληνάφως κατακεκράγασιν. ἀλλ' ἢ γε

σοφή τε καὶ πάναγνος καὶ ἀγία παρθένος, ἡ σπίλον τε καὶ ῥυτίδα μὴ ἔχουσα, φήσειεν ἂν εἰκότως "Εγὼ δὲ ἐπὶ τὸν "Κύριον ἐπιβλέψομαι, ὑπομενῶ ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου, "εἰσακούσεταιί μου ὁ Θεός μου" καταπατήσει δὲ ὅτι τοὺς ἀνθεστηκότας ὡς πηλὸν ὁδῶν, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἐφησθεῖεν εἰσά- παν αὐτῇ, κἂν εἰ κατασειοίτο πως, οἱ πειράζειν εἰωθότες, πῶς ἔστιν ἀμφιβαλεῖν; "τεθεμελίωται γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν," καὶ ἔστιν αὐτῆς ἔρεισμα Χριστὸς, κρηπίς ἀκράδαντος, καὶ διηνε- κῆς ἀσφάλεια, Σωτὴρ τε καὶ Λυτρωτής. Φαίη δ' ἂν οἴμαι που τό "Μὴ ἐπίχαιρέ μοι ἡ ἐχθρά μου "ὅτι πέπτωκα," καὶ ὅσα τούτοις συνήρμωσται, καὶ ἀνθρώπου ψυχῇ, πλημμελήσασα μὲν καὶ κατεγνωσμένη, μεταχωροῦσα δὲ πως ἐπὶ τὸ χρῆναι μετανοεῖν καὶ τῆς διὰ Χριστοῦ σωτη- ρίας ἐκδεχομένη τὴν χάριν. ἔρει γὰρ ὡς πρὸς ἐχθρὰν τὴν τυραννήσασαν ἀμαρτίαν Μὴ ἐπίχαιρέ μοι· πέπτωκα μὲν γὰρ ὁμολογουμένως, τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν παραλύσασα, καὶ τὸν ἑμαυτῆς καθεῖσα νοῦν εἰς φιληδονίας κοσμικῆς. ἀλλ' οὐ μακρὰν ἐλπίδος εἰμὶ ὅτι καὶ ἀναστήσομαι, κἂν εἰ γέγονά πως ἐν ἀχλύϊ καὶ σκότῳ· φῶς γὰρ καὶ αὐτὴ εὐρήσω Χριστὸν, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος εἰς νοῦν ἀνατείλας λελευκα- σμένην ἀποφανεῖ. "Ὁργὴν Κυρίου ὑποίσω, ὅτι καὶ ἤμαρτον "αὐτῷ." εἰ γὰρ καὶ γέγονα, φησὶν, ἐκ προσώπου βραχὺ, δέ- δομαι δὲ καὶ εἰς νοῦν ἀδόκιμον, ἀλλ' οὖν ἔσομαι σοφὴ, καὶ παθοῦσα δικαίως τὴν ἀποβολὴν εἴσομαι τὸ κρῖμα, καὶ δὴ καὶ ὀρθῶς γενέσθαι φημί· κεκόλασμαι γὰρ οὐ μάτην. ἐπειδὴ δὲ τὴν πρεπωδεστάτην ἐκτέτικα δίκην, "ὄψομαι τὴν δικαιο- 1.727 "σύνην αὐτοῦ." δικαιοσύνη δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, τίς ἂν εἴη λοιπὸν, πλην ὅτι Χριστός; οὕτω γὰρ ἡμῖν αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἀποκαλεῖ λέγων "Εγγίξει ταχὺ ἡ δικαιοσύνη "μου, καὶ τὸ ἔλεός μου ἀποκαλυφθῆναι." εἶτα τῆς ἐν Χριστῷ δικαιοσύνης τὴν χάριν καὶ τῆς ἀμαρτίας τὴν κατα- στροφὴν ἐννοήσασά που κατὰ τὸ εἶκος ἡ τοιάδε ψυχῇ, σοφῶς καὶ ἀγχίνως ἀνακεκράζεται Καὶ ὄψεται ἡ ἐχθρά μου καὶ περιβαλεῖται αἰσχύνην ἢ λέγουσα πρὸς μέ Ποῦ Κύριος ὁ Θεός σου; οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπόψονται αὐτήν· νῦν ἔσται εἰς καταπάτημα ὡς πηλὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς· ἡμέρα ἀλοιφῆς πλίνθου ἐξάλειψίς σου ἡ ἡμέρα ἐκείνη. ἐπειδὴ γὰρ ἐπιδεδήμεκεν ὁ Χριστὸς, δικαίων τῇ πίστει τοὺς ἡμαρτηκότας, ἐμπέφρακται μὲν τῆς ἀνομίας τὸ στόμα, κατησχύνθη δὲ ὡσπερ καὶ ὁ ταύτης εὐρετής. καὶ ὁ μὲν ἀπελήλαται, καὶ τῆς καθ' ἡμῶν ἀποπέπτωκεν ἀρχῆς, ἡ δὲ ὡς πηλὸς ἐν ὁδοῖς πεπάτηται λοιπὸν, τοῖς τῶν ἁγίων ποσὶν οἰονείπως ὑπενηνεγμένη. γέγονε δὲ αὐτῇ καὶ ἐξάλειψις ἡ ἡμέρα Χριστοῦ, καθ' ἣν ἕκαστον τῶν προσιόντων αὐτῷ καθαρὸν ἀποφαίνει τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ κατα- σφραγίζει τῷ Πνεύματι πρὸς ἁγιασμόν, καὶ ἐν τέκνοις καταγράφει Θεοῦ. 9Καὶ ἀπόσεται νόμιμα ἡ ἡμέρα ἐκείνη· καὶ αἱ πόλεις σου ἤξουσιν εἰς ὀμαλισμὸν καὶ εἰς διαμερισμὸν Ἀσσυρίων, καὶ αἱ πόλεις σου αἱ ὄχυραὶ εἰς διαμερισμὸν ἀπὸ Τύρου ἕως ποταμοῦ, καὶ ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, καὶ ἀπὸ ὄρους ἕως τοῦ ὄρους. 1.728 καὶ ἔσται ἡ γῆ εἰς ἀφανισμόν μετὰ τῶν κατοικούντων αὐτήν, ἐκ καρπῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν.9 Διὰ μέσου τέθειται τὸ τῆς Σιών πρόσωπον, ἧτοι τῆς Ἱερουσαλήμ τετραμμένης ἤδη πως πρὸς μετάγνωσιν, καὶ τὴν ἐλπίδα θεμένης ἐπὶ Θεῷ, διατεθειμένης τε ὅτι καὶ λυτρωθή- σεται, καὶ πατουμένην ἐπόψεται τὴν Βαβυλωνίων, καίτοι λέ- γουσαν ἐξ ὑπεροψίας αὐτῇ "Ποῦ Κύριος ὁ Θεός σου;" τὴν δὲ γε τῶν προκειμένων διάνοιαν ἐφαρμόσαι τις ἂν οὐχὶ τοῖς διὰ μέσου μᾶλλον, ἀλλὰ τοῖς ἀνόπιν βραχὺ· ποῖα δὲ ἦν ἄρα ταυτὶ, δι' ὀλίγων ὑπομνήσομεν. μὴ γὰρ δὴ χρῆναι πιστεύειν αὐτοὺς ἐν φίλοις, μήτε μὴν ἐλπίζειν ἐπὶ ἡγουμένοις προστέ- ταχεν. ἐδήλου δὲ, ὅτι καὶ γύναιον μὲν ὀλιγορήσει πρὸς ἄνδρα, καὶ πατὴρ ἀλογήσει τέκνον, καὶ τῆς εἰς μητέρα ἀιδουῖς ἀφειδήσουσι θυγατέρες, καλούντων εἰς τοῦτο τῶν ἐκ τοῦ πολέμου δειμάτων. ἔνθα γὰρ ἂν ὁ τοῦ παθεῖν φόβος κατὰ πάντων ἐν ἴσῳ φαίνοιτο τρέχων, ἐκεῖ δὴ που πάντως ἐκάστῳ φροντὶς ἢ προυργιαίτερα τῆς οἰκείας ἔσται ζωῆς, τῆς ἑτέρου πάντως κατημελημένης. Κατ'

ἐκεῖνο δὴ οὖν φησὶ τοῦ καιροῦ, ἦγουν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἂν ῥάθυμοι γένοιτο τῆς περὶ πατέρας φιλοστοργίας υἱοί, θυγατέρες δὲ αὖ τῆς περὶ μητέρας, ἄπω- σθήσεται τὰ νόμιμα, τουτέστιν, ἀτονήσει λοιπὸν καὶ ὁ τοῦ πρέποντος λόγος· οὐ γὰρ ἐν σχολῇ μὲν αἰτιάσεται πατὴρ τὸν υἱὸν ὡς ἡμεληκότα καὶ φύσεως νόμων, οὔτε μὴν τοῖς ἐκ τοῦ καθήκοντος ἐπιτιμίαις ὑποθήσει θυγατέρα μητὴρ λελυπη- μένη, φροντίδος ἑτέρας ἐπηρητημένης, μᾶλλον δὲ ὀλέθρου καὶ τῶν εἰς ἄκρον κακῶν. οἰχήσονται γὰρ εἰς ἐρήμωσιν αἱ 1.729 πόλεις, καὶ εἰς διαμερισμὸν καὶ καταστροφὴν. οἱ μὲν γὰρ ἐκείνης, οἱ δὲ τῆς γείτονος, ἕτεροι δὲ τῆς ὁμόρου καταστρα- τεύσονται, καὶ ἀπάσης καταδραμοῦνται τῆς γῆς ἐξ ὄρους εἰς ὄρος, ἐξ ἠοῦς εἰς δύσιν, ὡς ἐκ βορέου πρὸς νότον, ὡς μέχρι τερμάτων ἅπασαν ἀπλῶς καταδηοῦσθαι τὴν γῆν, ἀπὸ Τύρου ἕως ποταμοῦ καὶ ἐξ ὄρους εἰς ὄρος. εἰκὸς δὲ δὴ πάλιν νόμιμα λέγειν ἐν τούτοις τὰς ἐν ἔθει θεημιένας τοῖς τῶν εἰδώλων τεμένεσιν ἑορτὰς, ἦγουν τὰς θυσίας. ἀνηρημένων γὰρ αὐτοῖς τῶν πόλεων, οἴκων τε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀπάντων διηρπασμένων, τίς ὁ πληρώσων ἔτι τὰ νενομισμένα, καὶ τοῖς τῶν εἰδώλων ἔδεσι καὶ ναοῖς προσκομιῶν τὸ σέβας; Ἴοι δ' ἂν ὁ λόγος, καὶ μάλα εἰκότως, καὶ ἐπ' αὐτοὺς εἶπερ ἔλοιτό τις τοὺς ἑτερόφρονας καὶ δοκησισόφους καὶ τὰ ὀρθὰ τῆς Ἐκκλησίας δόγματα διαστρέφοντας. ἤλωσαν γὰρ ὡς πόλεις, καὶ εἰς διαμερισμὸν γεγόνασι τοῖς ἐχθροῖς· δηλὸν δὲ ὅτι τοῖς κοσμοκράτορσι τοῦ αἰῶνος τούτου· καὶ μερίδες γεγόνασιν ἀλωπέκων, κατὰ τὸ γεγραμμένον, μερισά- μενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τοὺς τῆς βλασφημίας τρόπους καὶ τῆς ἀληθείας τὴν κατάρρησιν. συμβέβηκε δὲ ταυτὶ καὶ τοῖς Ἰουδαίων δήμοις, ὅτε τὸν Ἐμμανουὴλ ἀνοσίως περιυβρί-σαντες, ἐκβεβλήκασι μὲν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, κατὰ τὸ γεγραμμένον, σταυρῶ δὲ παρέδωσαν, καίτοι λέγοντες καὶ ἐπεγνωκότες ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ κληρονόμος. τοιγάρτοι πε- πόρθηται καὶ ἀκλεῶς διολώλασιν, οὐχ ἑτέρου του χάριν, ἢ ἐκ καρπῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν. δεόν γὰρ ἄγασθαι τὸν Δη- μιουργόν, τῆς εἰς τὸν κόσμον ἀγάπης, ὅτι "τὸν Υἱὸν αὐτοῦ "τὸν Μονογενῆ δέδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ 1.730 "ἀπόληται ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον," τοῦτο μὲν οὐκ ἔδρων· πόθεν; ἀναφυσώμενοι δὲ πρὸς ἀλαζονείας ἀπεκτόνασι τὸν Δεσπότην, ἀνταποδιδόντες αὐτῷ πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ πᾶν εἶδος δυσσεβείας ἀνοσίως ἐπι- τηδεύοντες. ἀκουέτωσαν δὴ οὖν "Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ "πυρὸς ὑμῶν καὶ τῆ φλογὶ ἧ ἔξεκαύσατε," καὶ μὴν καὶ τό " Ἐδεσθε τοὺς καρποὺς τῶν ἰδίων ἐπιτηδευμάτων." 9Ποίμαινε λαὸν σου ἐν ῥάβδῳ φυλὴν σου, πρόβατα κληρονομίας σου, κατασκηνοῦντας κατὰ μόνας δρυμὸν ἐν μέσῳ τοῦ Καρμὴ- λου, νεμήσονται τὴν Βασανίτιν καὶ τὴν Γαλααδίτιν, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος. καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐξοδίας σου ἐξ Αἰγύπτου ὄψεσθε θαυμαστά.⁹ Ἐφήρμοσται πάλιν τοῖς διὰ μέσου κειμένοις ὁ λόγος, καὶ μετανεύει πρὸς τὸ χρηστὸν, τῆ τῶν ἐν Χριστῷ νοουμένων ἀγαθῶν ἐλπίδι προτρέπων ἐπὶ τὸ ἄμεινον καὶ μετατιθεὶς εὖ μάλα πρὸς γε τὸ ἐλέσθαι βιοῦν ὀρθῶς. τεθορῦβηκε μὲν γὰρ οὐ μετρίως τῆ προαγορεύσει τῶν σκυθρωπῶν τοὺς εὐκόλως ἰόντας ἐπὶ τὸ ῥάθυμειν, ἀνακτᾶται δὲ αὖ, τὸ κατευφραίνειν εἰδὸς εὖ μάλα παρεντιθεὶς, ὡς ἂν μὴ ἀπογινώσκοντες οἱ πρὸς οὓς ὁ τῆς νουθεσίας πεποιήται λόγος, φέροντο κατὰ πετρῶν, ἀμεταστρεπτί τε καὶ ἀχαλίνως. γέγραπται γάρ "Ὅταν ἔλθῃ "ἀσεβῆς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ." εἰσκεκόμεσται τοί- νυν ἢ τὸ αὐτοῦ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, λέγον τῷ Υἱῷ Ποίμαινε λαὸν σου ἐν ῥάβδῳ φυλὴν σου, πρόβατα κλη- 1.731 ρονομίας σου, ἦγουν ἔτι πάλιν τὸ πρόσωπον ἡμῖν τὸ προ- φητικὸν αὐτῷ τρόπον τινὰ διακεκραγὸς τῷ Ἐμμανουὴλ, ὅτι χρὴ ποιμαίνειν αὐτὸν ἐν ῥάβδῳ τὸν ἴδιον λαὸν ἢ κληρὸν. λαὸς δὲ Χριστοῦ, καὶ μέντοι καὶ πρόβατα νομῆς αὐτοῦ νοη- θεῖεν ἂν οἱ τε ἐκ περιτομῆς πιστεύσαντες, καὶ οἱ κεκλημένοι πρὸς ἀγιασμὸν ἐκ τῆς τῶν ἐθνῶν πληθούς. ἔκτισε γὰρ τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην καὶ ἀπο- κατήλλαξεν

ἀμφοτέρους διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ πρὸς ἔνωσιν τὴν πνευματικὴν. καὶ γοῦν αὐτὸς ἔφασκεν ὁ Χριστὸς "Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω." τοὺς ἐκ περιτομῆς δηλονότι. "κάκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς "ποιμὴν." Λαὸς οὖν ἄρα Χριστοῦ, φυλὴ τε καὶ πρόβατα καὶ κληρονο- μία οἱ "οὐκ ἐξ ἔργων νόμου," δεδικαιωμένοι δὲ μᾶλλον διὰ τῆς πίστεως. οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ κατάραν ἦσαν, κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν· οἱ δὲ φαῖεν ἂν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλη- θεύοντες "Εὐλογημένοι ἡμεῖς τῷ Κυρίῳ τῷ ποιήσαντι τὸν "οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Θεὸς Κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν." καταποιμαίνει δὲ τοὺς ἰδίους ἐν ῥάβδῳ Χριστὸς, οὐκ ἐν σιδηρᾷ καταπλήττων, καὶ ὡς σκεῦος κεραμέως συντρίβων, κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν, ἀλλ' ἐπιστρέφων ἐν ἠπιότητι, καὶ οἷα ποιμὴν ἀγαθὸς, μετρίοις ἀνακόπτων δείμασι τὰς ἐπὶ τὸ ῥάθυμον ὄρμας τῶν πεπιστευκότων· οὕτω γάρ που φησὶν ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, ὡς ἐν προσώπῳ Δαυεὶδ τὸν ἐφ' Ἰγῶ διαπλάττων λόγον "Ἐὰν ἐγκαταλίπωσιν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὸν "νόμον μου, καὶ τοῖς κρίμασί μου μὴ πορευθῶσιν· ἂν τὰ 1.732 "δικαιώματά μου βεβηλώσουσι, καὶ τὰς ἐντολάς μου μὴ "φυλάξωσιν, ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, "καὶ ἐν μάστιγι τὰς ἀδικίας αὐτῶν· τὸ δὲ ἔλεός μου οὐ μὴ "διασκεδάσω ἀπ' αὐτῶν." οὐκοῦν συντρίβει μὲν, ὡσπερ ῥάβδῳ καταπαίων τῇ σιδηρᾷ, τὸν ἐξήνιον, ἀπειθῆ τε καὶ ἀλαζόνα, καὶ τὴν πίστιν οὐ προσιέμενον· παιδαγωγεῖ δὲ χρηστῶς τοὺς πεπιστευκότας, καὶ καταβόσκει μὲν ἐν κρίνοισ, ἀποφέρει δὲ καὶ ἐν νομῇ ἀγαθῇ καὶ ἐν τόπῳ πίονι, δηλὸν δὲ ὅτι τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, καθιστὰς ἐναργῆ διὰ τοῦ Πνεύ- ματος τοῖς νουνεχεστέροις τὰ ἐν αὐτῇ κεκρυμμένα, ἵνα "πρὸς ἄνδρα τέλειον ἀναβαίνωσι, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας "τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ," λιπαρὰν ἔχοντες καὶ εὐ- τροφουμένην τὴν φρένα, καὶ ταῖς νοηταῖς ἐνσπαταλῶσαν τρυφαῖς. Κατασκηνοῦμεν δὲ κατὰ μόνας οἱ ἀπόλεκτοι καὶ ἐκκεκρι- μένοι, καὶ τῶν ἄλλων ἀποφοιτήσαντες, οἱ μόνον φρονοῦσι τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὴν τῶν προσκαίρων ἐκτετιμήκασιν κτήσιν, καὶ ταῖς τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς ἐνδούμενοι, πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων οὐ μετρίως ἀπονενεύκασιν. οὐκοῦν ἡρεμαῖον ἔχοντες τὸν νοῦν, καὶ τύρβης αὐτὸν τῆς εἰκαίας καὶ βδελυρᾶς ἀπαλλάττοντες, ἔξω που τεθειμέθα, σεπτὴν τε καὶ ἀξιάγαστον διαζῶμεν ζωὴν, καὶ κατὰ μόνας ἐσμέν, καθά- περ ἀμέλει καὶ ὁ προφήτης Ἰερεμίας. ἔφη γὰρ ὅτι "Κύριε "παντοκράτωρ, οὐκ ἐκάθισα ἐν συνεδρίῳ αὐτῶν παιζόντων, "ἀλλ' εὐλαβούμην ἀπὸ προσώπου χειρὸς σου· καταμόνας "ἐκαθήμην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην." κατοικοῦμεν δὲ κατὰ μόνας οἷάπερ ἐν δρυμῶ καὶ ἐν ὄρει. καὶ δρυμὸν μὲν νοήσεις εὐξύλον τε καὶ εὐανθὴ τὴν διφυᾶ παιδευσιν, ἠθικὴν τε φημὶ 1.733 καὶ δογματικὴν, ὄρος δὲ τὸ οἶον ὑψοῦ τε καὶ ἀνηγμένον. χθαμαλὸν γὰρ οὐδὲν τῶν παρ' ἡμῖν φιλοσοφουμένων, καὶ σπουδῆς ἀξιουμένων ἐν Ἐκκλησίᾳ. ὅτι δὲ πίων τε καὶ εὐβοτος ἢ τοιάδε νομῆ, κατασημαίνει πάλιν ὡς ἐκ παχυτέρων παρα- δειγμάτων, νευθηθῆσθαι λέγων τοὺς ὑπὸ Χριστῷ παιδαγω- γουμένους τὴν τε Βασανίτιν καὶ τὴν Γαλααδίτιν· χωρία δὲ ταῦτα πλείστην ὄσσην καὶ ἀμφιλαφῆ τοῖς θρέμμασιν ἀνα- βρύοντα νομῆν, καὶ ποικίλην πόαν πλουσίως κατεστεμμένα. ἀπὸ δὲ τῶν σωματικῶν καὶ ὡς ἐν αἰσθήσει κειμένων ἀναθρώσκοντες σοφῶς ἐπὶ τὰ πνευματικά, καὶ τὴν ἔσω τε καὶ κεκρυμμένην θεωρίαν ἐννοῶμεν, ὅτι τοῖς τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἐντρυφῶν θεωρήμασιν ἐναβρύνεται μὲν τῶν ἀγίων ὁ νοῦς, πιμελῆς δὲ ὡσπερ τινὸς ἀναπίμπλαται, πρακτικῆς, ὡς ἔφην, καὶ θεωρητικῆς ἀρετῆς ἀφθόνως μεταλαχῶν, οὐκ εἰς χρόνον τινὰ βραχὺν καὶ συνεσταλμένον, ἀλλ' ὡς ὁ Προφήτης φησὶ, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος, τουτέστιν, εἰς μακρὸν καὶ ἀπέραντον. τὰ μὲν γὰρ εὐφραίνοντα τὴν σάρκα σὺν αὐτῇ πίπτει καὶ μαραίνεται καὶ ἐν ἴσῳ σκιαῖς παριπ- πεύοντα μετὰ βραχὺ συστέλλεται· τῶν δὲ ἄνωθεν καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν ἡ μέθεξις μακροῖς αἰῶσι συνεκτείνεται· ἀναπόβλητος γὰρ τῶν τοιούτων ἡ κτήσις. Ἔφη δὲ ὅτι ὄψεσθε θαυμαστὰ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐξοδίας σου ἐκ γῆς Αἰγύπτου. ὡσπερ

γὰρ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δουλείας ἀπαλλάττων τὸν Ἰσραὴλ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, διαφόροις κολάσει καταρκίζετο τοὺς ἐθέλοντας πλεονεκτεῖν, πληρῶ τε 1.734 αὐτὸν καὶ πλινθεία κατατρύχοντας, οὕτω δὲ καὶ ἡμᾶς τοὺς πεπιστευκότας τῆς τοῦ διαβόλου χειρὸς καὶ τῆς νοητῆς δουλείας ἔξω τιθεὶς ὁ Σωτὴρ, ἔδωκε τὸν ἰσχυρὸν ὡς αὐτὸς φησὶ, καὶ ἔξεβαλεν ἔξω τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου. καὶ ὡσπερ ὁ Φαραὼ κατεποντίσθη, καὶ ἀπόλωλεν ὁμοῦ τοῖς ἰδίῳις ὑποβρυχίῃσι· οὕτω πάλιν ὁ σατανᾶς ὁμοῦ τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι μονονουχί γέγονεν ὑποβρυχίος, σειραῖς ζόφου τεταρταρωμένος. καὶ ὡσπερ ὁ Ἰσραὴλ εἰς Μωυσέα μὲν, πληρὴν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ ἐβαπτίζοντο· οὕτω καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν βεβαπτίσμεθα. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ νοητὴ νεφέλη, ἡ τὴν ὑφ' ἡλίου καταρδεύουσα, καθάπερ τισὶν ὑετοῖς, τοῖς εὐαγγελικοῖς κηρύγμασι. καὶ ὡσπερ ἐκείνοις καθίει τὸ μάννα κατὰ τὴν ἔρημον, οὕτω καὶ ἡμῖν ἑαυτὸν δίδωσιν εἰς τροφήν "ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζῶν "διδούς τῷ κόσμῳ." καὶ εἰσεκομίζοντο μὲν εἰς γῆν ἐκεῖνοι τὴν αἰσθητὴν· ἡμεῖς δὲ τὴν ἄνω κατακληρονομοῦμεν πόλιν, τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, τὴν τῶν πρωτοτόκων Ἐκκλησίαν· καὶ ταύτην εἶναι τὴν γῆν φησὶν ὁ Σωτὴρ, ἣν καὶ τοῖς πράξειν ἐπηγγείλατο. οὐκοῦν ὡς ἐξ ὁμοιότητος τῶν πάλαι γεγενημένων ἐπὶ τῷ Ἰσραὴλ μαθήσει σαφῶς τῶν διὰ Χριστοῦ κατωρθωμένων ἐν ἡμῖν τὴν δύναμιν. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἀκροωμένοις τὸ τελοῦν εἰς ὄνησιν πανταχόθεν ἡμᾶς ἐκπορίζειν ἀναγκαῖον, φέρε καὶ ἑτέραν ἰόντες ὁδὸν, ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐρμηνείας ἐλόντες λέγωμεν. 1.735 Κάρμηλος μὲν γὰρ Περιτομῆς ἐπίγνωσις ἐρμηνεύεται, αἰσχρὴ δὲ Βασανίτις, Γαλααδίτις γεμὴν Διαθήκης μετάθεσις. ἔχει δὲ λίαν ἔν γε δὴ τούτοις μάλιστα τὸ πιθανὸν ὁ λόγος. ἐσόμεθα τοίνυν, Χριστοῦ ποιμαίνοντος, ἐν ἐπιγνώσει περιτομῆς, δηλονότι τῆς ἐν Πνεύματι νοουμένης. περιτεμήμεθα γὰρ ἡμεῖς ἀχειροποιήτῳ περιτομῇ, καὶ τὸν ἐν τῷ κρυπτῷ περιφερόμενον Ἰουδαῖον, τοῦ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ τὴν αἰσθητὴν ἔχοντος μόνην καὶ τὴν ἐν γράμματι, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως τὴν ἐν καρδίᾳ διὰ τοῦ Πνεύματος. αὕτη γὰρ ἡ ἀληθὴς περιτομή, Θεῷ γνωρίμους ἀποτελοῦσα τοὺς δεχομένους αὐτήν. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε προφητικὸς ἡμῖν ὁ λόγος "Περιτμή- "θητε τῷ Θεῷ, καὶ περιτεμεῖσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, "ἄνδρες Ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ." ἐν Κάρμηλῳ δὴ οὖν ἐσόμεθα, διαποιμαίνοντος Χριστοῦ, τουτέστιν ἐν ἐπιγνώσει περιτομῆς, ἐσόμεθα δὲ οὐδὲν ἥττον καὶ ἐν Βασανίτιδι, τουτέστιν ἐν ἐντροπῇ καὶ αἰσχύνῃ, οὐκ ἐλεγχόμενοι διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλ' ὅτι πεπλημμελήκαμεν, ταύτητοι μεταγινώσκοντες, καὶ ἐν αἰσθήσει λοιπὸν τῶν ἐξ ἀγνοίας ἡμαρτημένων ἐρχόμενοι σωτηρίας δὲ τὸ χρῆμα ὁδός. ἀναισθησίας γὰρ τῆς ἐσχάτης ἀπόδειξις ἐναργῆς, τὸ οἶον σκληρᾶ τε καὶ ἀναισχύντῳ καρδίᾳ διαβιοῦν ἐλέσθαι τινὰς, καὶ ἥκιστα μὲν τοῖς ἰδίῳις πταίσμασιν ἐπερυθριᾶν· κείσθαι δὲ τάχα που καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἡμαρτημένων. οὐκοῦν οἱ ἐν ἐπιγνώσει περιτομῆς τῆς νοητῆς τε καὶ θείας, ἐπερυθριάσουσι μὲν τοῖς ἰδίῳις πταίσμασιν, ἐν αἰσθήσει δὲ τοῦ πεφυκότος ἀδικεῖν γενόμενοι, πάντως που μεταφοιτήσουσιν ἐπὶ τὸ σφισιν αὐτοῖς ὅτι μάλιστα πρεπωδέστατον. ἔσονται δὲ οἱ 1.736 τοιοῦτοι καὶ ἐν τῇ Γαλααδίτιδι, τουτέστιν, ἐν μεταστάσει νομοθεσίας ἡγουν διαθήκης. πολιτευσόμεθα γὰρ ὑπὸ Χριστῷ γεγονότες, νομικῶς μὲν οὐκέτι, ζήσομεν δὲ μᾶλλον εὐαγγελικῶς, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γράμματος παχύτητα παρατρέχοντες, τὴν πνευματικὴν λατρείαν ἐπιτελέσομεν τῷ Θεῷ, καὶ πρὸς τὸ ἀσυγκρίτως ἄμεινον μεθιστάμενοι, ἀλλαξόμεθα τῶν τύπων τὴν ἀλήθειαν. 9 Ὁφονται ἔθνη καὶ καταισχυνηθήσονται ἐκ πάσης τῆς ἰσχύος αὐτῶν, ἐπιθήσουσι χεῖρας ἐπὶ τὸ στόμα αὐτῶν, τὰ ὦτα αὐτῶν ἀποκωφωθήσονται. λείξουσι χοῦν ὡς ὄφεις σύροντες γῆν, συγχυθήσονται ἐν συγκλεισμῷ αὐτῶν. 9 Ἔθνη φησὶν ἐν τούτοις τὰς βδελυράς τε καὶ ἀκαθάρτους τῶν δαιμόνων ἀγέλας, αἱ πάντη τε καὶ πάντως ἐπὶ ἴδωσι τοὺς ἐν Χριστῷ καλουμένους εἰς δικαίωσιν, εἰς ἁγιασμόν, εἰς ἀπολύτρωσιν, εἰς υἰοθεσίαν,

εις ἀφθαρσίαν, εις δόξαν, εις ἀνειμένην τε καὶ ἐλευθέραν ζωὴν, τότε δὴ τότε καταισχυν- θήσονται, τῆς κατ' αὐτῶν δυναστείας ἐξωθούμενοι καὶ τὴν ἰδίαν ἰσχὺν διαπίπτουσάν τε καὶ ἀτονοῦσαν βλέποντες. δέ- δωκε γὰρ ἡμῖν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς "πατεῖν "ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ "ἐχθροῦ." κείσονται δὴ οὖν ὑπὸ πόδας τῶν πεπιστευκότων οἱ πάλαι νενικηκότες, κατηρῶσθηκότες τὸ ἄναλκι καὶ ἀπονευ- ρούμενοι διὰ Χριστοῦ. καὶ τὰς μὲν χεῖρας ἐπιθήσουσι τῷ στόματι, καταγορεύειν οὐκέτι τῶν ἡμαρτηκώτων συγχωρού- μενοι· "Θεὸς γὰρ ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων;" κατὰ τὸ 1.737 γεγραμμένον. ἔφη δέ που καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ ὅτι "Πᾶσα ἀνομία ἐμφράζει τὸ στόμα αὐτῆς." σιωπήσουσι δὴ οὖν, καὶ οὐχ ἐκόντες, φησὶν, οἱ δεινοὶ πρὸς ἐγκλήματα, καὶ ὡσπερ ὑπὸ βροντῆς βεβλημένοι τοῦ ἐφ' ἡμῖν δηλονότι θαύματος, ἀποκωφωθήσονται. ἐξάϊσιον γὰρ ἄκουσμα τὸ ἐφ' ἡμῖν, μέγα τε ὡσπερ καὶ ὑπερφυῆς ἀληθῶς κατακτύπημα, εἶπερ ἐστὶν ἀληθές "Ὅτι ἔτι ὄντων ἡμῶν ἀμαρτωλῶν κατὰ καιρὸν "Χριστὸς ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν," ἴν' οἱ πάλαι δεινοῖς καὶ ἀφορήτοις ἐνισχημένοι πταισμάσι, νῦν ὤμεν ἡγιασμένοι, καὶ "Οὐκ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλ'" ἐλέω καὶ χάριτι, οἱ πάλαι λελυπημένοι καὶ ἀπάσης ἐλπίδος ὡς ἀπωτάτω, νῦν ἡγαπημένοι, λαμπροὶ καὶ ἀπόβλεπτοι, "κλη- "ρονόμοι μὲν Θεοῦ, Χριστοῦ δὲ συγκληρονόμοι." ἀποκω- φωθήσονται δὴ οὖν φησὶ, μονονουχὶ καὶ ἐμβρόντητοι γεγονότες διάτοι τὴν ἐφ' ἡμῖν γαληνότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς παραδόξου χρηστότητος τὴν ὑπερβολὴν, λείξουσι χοῦν σύροντες γῆν ὡς ὄφεις, τουτέστιν, οὐχ εὐρήσουσι τροφήν. ἔθος μὲν γὰρ τοῖς ὄφεισιν, εἰ ἐν ἐνδείᾳ γένοιτο τῶν ἐδωδύμων, ἔσθ' ὅτε δια- μάττειν τῇ γλώττῃ τὸν χοῦν, καὶ τροφήν ἡγεῖσθαι τὸ παρα- τυχόν. ἔσεσθαι δέ φησιν καὶ τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας ἐν ἴσας ἐνδείαις. οἱ γὰρ δὴ πάλαι τρυφᾶν εἰωθότες καὶ ἄρδην ἅπαντας καταπίνοντες τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, οὐχ εὐρήσουσιν ἔτι τὸν τοῦτο παθεῖν ἀνεχόμενον, διὰ τὸ καὶ πάντας σεσῶσθαι παρὰ Χριστοῦ, ἠκεῖν τε λοιπὸν εὐσθενείας εἰς τοῦτο πνευ- ματικῆς, ὡς τῶν ἀρχαίων ἐκείνων μὴ ἀνέχεσθαι δηγμάτων, ἐπιβαίνειν δὲ μᾶλλον ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον, κατὰ τὸ γεγραμμένον. οὐχὶ μόνον δὲ λείξουσι τὴν γῆν, ἀλλὰ γὰρ καὶ 1.738 συγχυθήσονται ἐν συγκλεισμῷ αὐτῶν, τουτέστι, συνεχόμενοί τε πρὸς ἀσθενείας καὶ λύπας, καὶ οἷον πολιορκούμενοι τῇ τοῦ καταθλίβοντος δυνάμει, φημὶ δὴ Χριστοῦ, οὐκ ἐν με- τρείοις ἔσονται δείμασιν. Εἰκὸς δὲ δὴ τι καὶ ἕτερον ἐν τούτοις ἡμῖν ὑποδηλοῦν τὸν συγκλεισμόν. γενόμενος γὰρ καθ' ἡμᾶς ὁ Μονογενῆς μυρία μὲν ὅσα παραδόξως εἰργάζετο, πλείονα δὲ ἦν οἶμαί που τῶν ὀρωμένων τὰ μὴ ὀρώμενα. ἐπέταττε γὰρ τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι καταβαίνειν εἰς ἄδου, καὶ κατακλείεσθαι λοιπὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, ἵνα τῶν πικροτέρων θηρίων ἀπαλλάττοι τὴν γῆν. εἰκόνα δὲ τοῦ πράγματος ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις τεθεάμεθα γράμμασιν· ἐπειδὴ γὰρ εἶλεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ τὰς τῶν ἐθνῶν χώρας, πέντε βασιλεῖς κατέκλεισεν ἐν σπη- λαίῳ, ἐπεκύλισέ τε τῷ στόματι λίθον, τῆς τοῦ Σωτῆρος οἰκονομίας ἀνατυπῶν, ὡς ἔφην, ἐφ' ἑαυτῷ τὴν δύναμιν. καὶ γοῦν οἱ δαίμονες "παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς "εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν." συγχυθήσεσθαι δὴ οὖν αὐτοὺς φησὶν ἐν συγκλεισμῷ αὐτῶν, οἷον κατακλειομένους εἰς ἄδου λοιπὸν, καὶ σειραῖς ζόφου τεταρταρωμένους, ἴν', ὡς ἔφην, τῶν πικρῶν τε καὶ ἀνημέρων θηρίων ἀπαλλάττη λοιπὸν τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον. 9 Ἐπὶ τῷ Κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν ἐκστήσονται, καὶ φοβηθήσονται ἀπὸ σοῦ. τίς Θεὸς ὡσπερ σύ; ἐξαίρων ἀνομίας καὶ ὑπερβαίνων ἀδικίας τοῖς καταλοίποις τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, καὶ οὐ συνέσχεν εἰς μαρτύριον ὄργην αὐτοῦ, ὅτι θελητῆς ἐλέους ἐστίν. 1.739 αὐτὸς ἐπιστρέψει καὶ οἰκτειρήσει ἡμᾶς, καταδύσει τὰς ἀδικίας ἡμῶν καὶ ἀπορρίψει εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης πᾶσας τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. δώσει εἰς ἀλήθειαν τῷ Ἰακώβ, ἔλεος τῷ Ἀβραάμ, καθότι ὤμοσε τοῖς πατράσιν ἡμῶν κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ἔμπροσθεν.⁹ Ἐκστασις γὰρ ἀληθῶς τὸ Χριστοῦ μυστήριον, καὶ παν-

τὸς ἐπέκεινα λόγου τοῦ καταθαυμάζειν εἰδότος τῆς ἐφ' ἡμῖν ἡμερότητος ἢ ὑπεροχῆ. καὶ γοῦν ὁ θεοπέσιος Ἀμβρακὸς τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπον κατατεθηπῶς ἀνακεκράγει σαφῶς "Κύριε εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην, "Κύριε κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην." ἐν μορφῇ γὰρ ὑπάρχων καὶ ἐν ἰσότητι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁ Μονο- γενῆς, καὶ πλούσιος ὢν ὡς Θεὸς, ἐπτῶχευσε δι' ἡμᾶς, ἵν' ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχεῖα πλουτήσωμεν· ἵνα σώσῃ τὸ ἀπο- λωλὸς, ῥώσῃ τὸ ἡσθενηκὸς, καταδήσῃ τὸ συντετριμμένον, ζωοποιήσῃ τὸ ἐφθαρμένον, καθάρισῃ τὸ ῥυποῦν, ἀπαλλάξῃ δίκης τὸ καταδεδικασμένον, εὐλογημένον ἀποφήνῃ τὸ ἐπάρατον, τῇ τῆς υἰοθεσίας κατακαλλύνη τιμῇ τὸ δοῦλον τῇ φύσει. οὐκοῦν ἀκουέτω παρὰ πάντων Τίς Θεὸς ὡσπερ σύ; ἀγαθὸς δηλονότι καὶ ἀμνησίκακος, ἀνιείς ἐγκλήματα τοῖς καταλοιποῖς τῆς κληρονομίας αὐτοῦ· κατάλοιποι δὲ κληρονομίας αὐτοῦ νοηθεῖν ἂν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ πιστεύσαντες, τῆς ἐτέρας δηλονότι πληθύος ὠλοθρευμένης, ὅτι μὴ πεπιστεύ- κασιν. ἔφη δὲ πού Χριστὸς "Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱόν, "οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται ὅτι μὴ πεπί- 1.740 "στευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ." ὑπερθρώσκει δὴ οὖν ἀμαρτίας καὶ παριπτέυει τὰ ἐγκλήματα καὶ οὐ συνέσχεν εἰς μαρτύριον ὄργην αὐτοῦ. τὸ εἰς μαρτύριον ἀντὶ τοῦ εἰς τέλος, ἢ μέχρι παντός. ἐκβεβλήμεθα γὰρ ἐν Ἀδὰμ, ἀλλ' εἰσεδέχθη- μεν ἐν Χριστῷ. καὶ κατηράσατο μὲν ἐν ἐκείνῳ, ἠύλογησε δὲ πάλιν ἐν τούτῳ· "Ὡσπερ γὰρ, φησὶ, τῷ τοῦ ἐνὸς "παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον," οὕτω καὶ τῷ τοῦ ἐνὸς δικαιώματι οἱ πολλοὶ ζήσονται. κατέληξε δὴ οὖν τῆς ὀργῆς, ὅτι θελητῆς ἐλέους ἐστίν· ἐν καιρῷ δὲ τῆς ἀπάντων ἐπιστροφῆς, τουτέστι τῆς ἐνανθρωπήσεως, οἷά περ ἐν θαλάσῃ βαπτιεῖ τὰς ἀπάντων ἀμαρτίας. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἀγίοις πατράσιν, Ἀβραάμ τε φημὶ καὶ Ἰακώβ ἐπηγγείλατο πολυπλασιάσειν αὐτῶν τὸ σπέρμα καθάπερ τὰ ἄστρα τοῦ οὐ- ρανοῦ, δώσει φησὶν αὐτοῖς τὰ ἐπηγγελμένα. κληθήσονται γὰρ πατέρες πολλῶν ἐθνῶν, οὐκ ἐν μόνοις δηλονότι τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ μετρούμενων τῶν τέκνων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ ἐπαγγελίας. οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ ἐκ πίστεως τῆς καὶ καλου- μένης ἀκροβυστίας, τοῖς ἐκ νόμου καὶ περιτομῆς εἰς ἐνότητα τὴν πνευματικὴν οἰονεῖπως ἀνακρινάμενοι. γέγραπται γὰρ ὅτι "Οὐ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ· ἀλλὰ τὰ "τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα." ὅσοι γὰρ εἰσιν "ἐκ πίστεως, εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ." καὶ ὁ τῆς εὐλογίας τρόπος νοοῖτ' ἂν ἢ χάρις ἢ ἐν Χριστῷ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ δόξα σὺν Ἀγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΝΑΟΥΜ. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

ἘΚΑΣΤΟΣ τῶν ἀγίων προφητῶν ἐπὶ τινὶ χρησίμῳ καὶ ἀναγκαίῳ παρελαμβάνετο πράγματι κατὰ καιροὺς τοῖς θείοις ὑπηρετήσεων νεύμασι, καὶ τὰς ἄνωθεν εἰς ἀνθρώπους δια- πορθμεύσεων φωνάς. καὶ οἱ μὲν ἐκδεδιττόμενοι πλημμελοῦντα τὸν Ἰσραὴλ, τὰς ἐσομένας αὐτοῖς προαπήγγελον συμφορὰς, καὶ εἰ μὴ δρᾶν ἔλοιτο τὰ θυμῆρη Θεῷ, δεινοῖς καὶ ἀφύκτοις περιπεσεῖσθαι κακοῖς ἠπέιλον ἀναφανδόν· οἱ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ συμβεβηκότα παραφέροντες εἰς μέσον, καὶ τοῖς πεπονθόσιν ἐπιστυγνάζοντες, ἀνέπειθον εὐφυῶς δια- βιώναι ἐθέλειν ἐπεικέστερον, οὕτω τε λοιπὸν ἐκκρούεσθαι τὴν ὄργην· οἱ δὲ πεπονθότα τὸν Ἰσραὴλ εἰς ἐλπίδα βόσκου- σιν ἀγαθὴν, καὶ διακεῖσθαι παρεσκεύαζον, ὅτι πεπραχότες ἀθλίως ἐπὶ γε ταῖς σφῶν ἀμαρτίαις, εὐημερήσουσι πάλιν ἀνευγκόντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ἐλέω τε καὶ χάριτι καὶ δυνάμει Θεοῦ τοῦ τὰ πάντα εὐ- 2.2 κόλως πρὸς ὅπερ ἂν βούλοιο μεταπλάττοντος. τοιοῦτόν τινα καὶ νῦν τῆς προκειμένης ἡμῖν πραγματείας εὐρήσομεν τὸν σκοπόν. Ἐπειδὴ γὰρ ἦλω τῶν Ἰουδαίων ἢ χώρα,

287

καὶ εἰς τὴν Περσῶν τε καὶ Μήδων ἐξεκομίσθησαν δορίληπτοι γεγονότες οἱ ταῖς ἐκτόποις ἀποστασίαις καταλυπήσαντες τὸν αἰεὶ προ- εστηκότα καὶ ὑπεραθλοῦντα Θεὸν καὶ ἀμείνους ἀποφαίνοντα τῶν ἀνθεστηκότων αὐτοῦς, οἱ μὲν ἤδη τοῦτο πεπονθότες, τοῖς τῆς αἰχμαλωσίας ἐνισχημένοι κακοῖς καὶ δύσοιστον ἔχοντες ἀθλιότητα διετέλουν· οἱ δὲ δὴ μόλις ἰσχύσαντες ἔξω βρόχων γενέσθαι, καὶ τὴν τῶν Βαβυλωνίων διαφυγεῖν ἀγριότητα, ἐν ἀκαταλήκτοις ἦσαν δείμασι καὶ ἐν ὑποψία πολλῇ, μὴ ἄρα πως καὶ αὐτοὶ τοῖς ἴσοις κακοῖς ἢ τοῖς ἔτι χείροσι περιπέ- σωσιν, ἐπιμηνίσαντος αὐτοῖς τοῦ πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ, ἀνέντος τε οὕτω τὴν ἀγανάκτησιν· εἰς τοῦτο δὲ ἤδη δειμάτων ἦσαν, ὡς ἐν ταῖς τῶν ὁμόρων ἐθνῶν κατασκίδνασθαι χώραις, μονονουχί τε θητεύειν ἑτέροις, καὶ τούτοις ἄλλογενέσι καὶ εἰδωλολάτραις. οὐκ ἀζήμιον δὲ ἦν τὸ χρῆμα αὐτοῖς· ἐμάν- θανον γὰρ τοῖς ἐκείνων ἔθεσι διαζῆν, καὶ παρ' οἷς ἂν εὐρε- θεῖεν ἕκαστοι, τὸ αὐτῶν ποιεῖσθαι σέβας ἐν τάξει Θεοῦ. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἐμπερησμένων τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ καιροὺς διὰ χειρὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορ, τοῖς διασεσωσμένοις ἐπέταττε μὴ καταβαίνειν εἰς Αἴγυπτον, ἰζήσαντας δὲ μᾶλλον οἴκοι τῆς πατρώας ἔχεσθαι λατρείας, ἐπικουροῦντος αὐτοῦ. ἵνα τοίνυν τὴν τοῦ ἐπανήξειν κατὰ καιροὺς ἔχοντες ἐλπίδα, μὴ λίαν ἄθυμοι διατελοῖεν οἱ ἐξ 2.3 Ἰσραὴλ, παραιτοῖντο δὲ μᾶλλον τὴν ἀπόγνωσιν οἱ γεγονότες αἰχμάλωτοι, καὶ αἰεὶ συντείνοντο πρὸς εὐχὰς, ἔλοιτό τε προσκυνεῖν τῷ καὶ ἀπαλλάττειν ἰσχύοντι καὶ λυτρῶσαι δυ- ναμένω· οἱ δὲ γε τὴν Ἰουδαίαν οἰκοῦντες μὴ ἔτι ταῖς τῶν ἐθνῶν ἐπιμίσοιντο χώραις· δέχεται τὴν ὄρασιν ὁ Προφήτης παρὰ Θεοῦ κατὰ τῆς Νινευῖ· πόλις δὲ αὕτη τῶν Ἀσσυρίων ἡ προὔχουσα· καὶ ὅτι πεσεῖται προαπαγγέλλει, συγκατα- δηωθείσης αὐτῇ καὶ ἀπάσης τῆς χώρας, ὃ δὴ καὶ τετέλεσται Κύρου τοῦ Καμβύσου καὶ Μανδάνης υἱοῦ Πέρσας τε καὶ Μήδους καὶ Ἐλαμίτας καὶ ἕτερα ἅπαντα τούτοις συγκαθο- πλίσαντος ἔθνη κατὰ τῆς Νινευῖ. εἶλε γὰρ αὐτὴν κατὰ κράτος, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνήκε τὸν Ἰσραὴλ, οἵκαδὲ τε ἵεναι προστέταχεν ὁμοῦ τοῖς σκεῦεσι τοῖς ἱεροῖς. οὗτος μὲν οὖν ἡμῖν ὁ σκοπὸς τῆς προκειμένης πραγματείας· τὰ δὲ ἐφεξῆς, ὡς ἔνι, καὶ ἀνά μέρος προσθήσομεν. 9 Λῆμμα Νινευῖ, βιβλίον ὀράσεως Ναοῦμ τοῦ Ἐλκεσαίου.9 Ὅριζται πρῶτον τῆς προφητείας τὸν σκοπὸν, καὶ ἐφ' ὃ τι τε καὶ ὅποι βλέπει χρησίμως διατρανοῖ· εἶτα τίς ὁ λέγων καὶ πόθεν, καθίστησιν ἐναργές. τὸ μὲν γὰρ λῆμμά φησιν, τουτέστιν, ἡ ληφθεῖσα τε καὶ προκειμένη καὶ ἐν χερσὶν προ- φητεία νοοῖτ' ἂν οὐκ ἐφ' ἑτέροις τισὶ μᾶλλον, ἢ κατὰ τῆς Νινευῖ, ἦγουν τὸ τῆς προφητείας λῆμμα νοεῖσθω Νινευῖ. ἐπι- γράφεται δὲ τὸ βιβλίον Ὅρασις Ναοῦμ τοῦ ἀπὸ τῆς Ἐλκεσαί. κώμη δὲ αὕτη πάντως ποῦ τῆς Ἰουδαίων χώρας. ἐκλήψο- 2.4 μεθα γὰρ οὐχ ὡς ἐκ πατρὸς, ἀλλ' ὡς ἐκ τόπου μᾶλλον τὸ Ἐλκεσαίου. καὶ τοῦτό φαμεν ἐξ ἀναγνωσμάτων ἔχοντες τὴν παράδοσιν. 9 Θεὸς ζηλωτῆς καὶ ἐκδικῶν Κύριος, ἐκδικῶν Κύριος μετὰ θυμοῦ, ἐκδικῶν Κύριος τοὺς ὑπεναντίους αὐτοῦ, καὶ ἐξαίρων αὐτὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Κύριος μακρόθυμος καὶ μεγάλη ἡ ἰσχύς αὐτοῦ, καὶ ἀθῶων οὐκ ἀθῶώσει.9 Βαθὺς ὁ λόγος, καὶ οὐχ ἔτοιμος ἐλεῖν, πλὴν ὅτι μόνοις τοῖς ἐθέλουσι περιθρεῖν εὔ μάλα τὰ ἐν αὐτῷ. καὶ εἰ μὲν νοοῖτο γεγονὼς ὡς πρὸς γε τοὺς Ἰουδαίους, ἐπιπλήξει μετρία κεκερασμένην ἐπεικῶς εὐρήσομεν τὴν παράκλησιν. εἰ δὲ δὴ τις οἴοιτο κατὰ τῆς Νινευῖ γενέσθαι καὶ λέγεσθαι, πρὸς ἕτερόν τι τετράψεται τῶν θεωρημάτων ὁ νοῦς, καὶ τοῖς πεπον- θόσι τὴν δῆωσιν τοῦ καὶ αὐθις ἀνασφῆλαι δίδωσί τε καὶ ἐμπεδοῖ τὰς ἐλπίδας. τῆς οὖν ἐπ' ἀμφοῖν ἐννοίας τὸν σκοπὸν ὡς ἔνι ἐμφανῆ καταστήσομεν. ἀπολακτίσαντες γὰρ Ἰουδαῖοι τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπησιν, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας τὸ γνή- σιον δι' οὐδενὸς παντελῶς ποιούμενοι λόγου, κατέθορον εἰς πολυθεΐαν καὶ ἀλλόκοτον πλάνησιν καὶ τὴν ἔξω νόμου ζωὴν, ἀνεδείμαντό τε βωμοὺς, ἔστησαν τεμένη τοῖς ἔργοις τῶν ἰδίων χειρῶν, τελετὰς καὶ θυσίας προσῆγον, τῇ Ἀστάρτῃ, τῷ Χαμῶς, τῷ Βεελφεγῶρ, ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς, καὶ τὸ ἔτι τούτων ἀλογώτερον,

αὐταῖς ἀνέθεσαν ὠδὰς τὰς χαρισ- τηρίους. ἔφασκον γὰρ ἐξ ἀποπληξίας οἱ δεῖλαιοι "Οὗτοι "οἱ θεοὶ σου Ἰσραὴλ, οἵτινες ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰ- 2.5 "γύπτου." ἀλλὰ τοῖς οὕτω δεινοῖς ἀνοσιουργήμασι διαλε- λήθασι σφᾶς αὐτοὺς καταθήγοντες ἐφ' ἑαυτοῖς τὸν πάλαι προεστηκότα καὶ ἀνασώζοντα Θεὸν, ᾧ γεγόνασιν ἐχθροὶ, καὶ ἐν τῇ τῶν πολεμίων τέθεινται μοῖρα, τοῖς μὴ κατὰ φύσιν θεοῖς προσνέμοντες ἑαυτοὺς, καίτοι πάλαι Μωυσέως βοῶντος περὶ Θεοῦ, ὡς εἶη τε καὶ ζηλωτῆς, καὶ ὡς πῦρ ἀναλίσκον, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο καταλυπεῖν ἡρημένων. προανε- φώνει γὰρ ὅτι "Αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῶ, παρῶρ- "γισάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν· κἀγὼ παραζηλώσω αὐ- "τοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτω παροργιῶ αὐτούς." προσκεκρουκότες δὴ οὖν πολυτρόπως, εἰκότως καὶ διολώλασι. τοῦτο καὶ νῦν ὁ Προφήτης φησὶ, μονονουχὶ καὶ ἀσχάλλοντας ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τοὺς δήμους τῶν Ἰουδαίων, ἐλέγχων τε ὁμοῦ καὶ παραμυθούμενος. ναὶ γὰρ, φησὶ, καταλύνεσθε πεπονθότες ἀδοκίμως τὴν ἐρήμωσιν, οἴκων τε καὶ χώρας καὶ πόλεων ἐκκεσοβημένοι, καίτοι νικῶντες αἰεὶ τοὺς ἀνθεστη- κότας· πεπτώκατε δὲ καὶ ὑπὸ πόδας ἐχθρῶν. εἶτα πῶς οὐκ ἔδει πρὸ πείρας ἐννοεῖν, ὅτι Θεὸς ζηλωτῆς ἐστί, καὶ ἐκδικῶν Κύριος μετὰ θυμοῦ, ἐκδικῶν τοὺς ὑπεναντίους αὐτοῦ, καὶ ἐξαί- ρων τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ; εἰ δὲ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐξηρήμεθά φησι, καὶ γεγόναμεν ἐκ μέσου, καὶ ὑπὸ χεῖρα δυσμενῶν, ἀλλ' ἔστη- μεν εἰς ἐχθροὺς, πεπολεμήκαμεν ἀνοσίως τῷ πάντα ἰσχύοντι, καὶ πρὸς πᾶν ὅτιοῦν ὠχόμεθα τῶν ἀπαδόντων αὐτῷ. Ἄλλ' ἐρεῖς, ὅτι μακρόθυμος ὁ Δεσπότης. ναὶ, σύμφημι καὶ αὐτὸς, καὶ γὰρ ἐστί κατὰ φύσιν τοιοῦτος. πλην ἀθῶν οὐκ ἀθώωσει, τουτέστιν, οὐκ ἀπαλλάξει παντελῶς αἰτιαμάτων 2.6 καὶ δίκης τοὺς προσκεκρουκότες αὐτῷ, καὶ τοῦτο ἀκαταλή- κτως καὶ πέρα δὴ μέτρου. ἀναβάλλεται μὲν γὰρ τὴν ὀργὴν ἐξ ἡμερότητος τῆς ἐμφύτου, καὶ ἀνέχεται πλημμελούντων τινῶν ἔσθ' ὅτε, περιμένων τὴν μετάγνωσιν· μέλλοντας δὲ καὶ ἀναδυομένους μακρὰ, κολάζει λοιπὸν καὶ ὑπάγει ποιναῖς ὡς κατεσκληκότας. ὧδε μὲν οὖν ἔξει τε ὁ λόγος ἡμῖν καὶ νοοῖτο γεγονῶς, εἰ βλέποι πρὸς Ἰουδαίους· εἰ δὲ δὴ φέροιτο κατὰ τῆς Νινευῖ, νοήσομεν ἑτεροίως. Εἶλον μὲν γὰρ Ἀσσύριοι τὴν τῶν Ἰουδαίων χώραν, κατα-νεύοντος Θεοῦ τὸ νικᾶν αὐτοῖς, διάτοι τὸ πλείστοις ὅσοις ἐνέχεσθαι πλημμελήμασι τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ. οἱ δὲ ἦσαν ἀνήμεροί τε καὶ ἀλαζόνες καὶ ἄγροικον ἔχοντες παντελῶς τὴν φρένα, κατέληγον δὲ οὐδαμῶς καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν μονονουχὶ καταπαίοντες σκληραῖς τε καὶ ἐπάρτοις φωναῖς. ὦντο γὰρ ὅτι νενικήκασι καὶ οὐχ ἐκόντος αὐτοῦ, καὶ ὁμοῦ τοῖς Ἰουδαίοις τὴν ἐπαμύνουσαν αὐτοῖς πεπλο- νεκτήκασι χεῖρα. καὶ γοῦν ὁ Ῥαψάκης παλιμφήμοις ἐχρήτο φωναῖς, τοῖς ἐν τῷ τείχει τῶν Ἱεροσολύμων ἐκεῖνα λέγων, ἃ μόναις ἂν πρόποι ταῖς τῶν οὐκ εἰδόντων τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς Θεὸν ἀνοσίαις ἀθυροστομίαις. ἀλλ' ἐκτέτικεν εὐ- θὺς τῆς ἀλαζονείας τὰς δίκας. πλην ἡρηκότες τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πόλεις οἱ ἀμφὶ τὸν Σαλμανασάρ, καὶ ἑτέρας δὲ ταύταις προσκατεμπρήσαντες, κατηλαζονεύοντο τῶν ἑαλω- κῶτων, καὶ τῆς θείας δόξης κατεθρασύνοντο. παραμυθεῖται δὴ οὖν ὁ Προφήτης ἀλύοντας τοὺς δήμους τῶν Ἰουδαίων οὐ μετρίως, καὶ ὅτι πάντη τε καὶ πάντως τοῖς αὐτοὺς πεπολε- 2.7 μηκόσιν ἐπαρτήσει τὰς δίκας ὁ τῶν ὅλων Θεός, διδάσκει λέγων Θεὸς ζηλωτῆς καὶ ἐκδικῶν Κύριος μετὰ θυμοῦ, ἐκδικῶν τοὺς ὑπεναντίους αὐτοῦ καὶ ἐξαίρων αὐτὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Κύριος μακρόθυμος καὶ μεγάλη ἡ ἰσχύς αὐτοῦ. περιέσται γὰρ πῶς, φησὶν, ἄμαχον ἔχων τὴν δύναμιν, καὶ κατακρατήσει τῶν λελυπηκότων. εἰ γὰρ καὶ μακρόθυμός ἐστί, καὶ ὁράται τέως ὡς ἀνεξικακῶν, ἀλλ' εἰς τέλος οὐκ ἀθώωσει· ζηλωτῆς γὰρ ἐστί. εὐρήσομεν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἐφ' οἷς πεπόνθασιν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ διὰ τῆς τῶν Βαβυλωνίων ὠμότητος οὐ μετρίως κεκινημένον. ἔφη γὰρ διὰ φωνῆς Ἱερεμίου πρὸς τὴν τῶν Βαβυλωνίων πληθὺν ἢ πόλιν "Εγὼ δέδωκα αὐτοὺς "εἰς τὰς χεῖράς σου, σὺ δὲ οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεος." καὶ μὴν καὶ διὰ φωνῆς Ζαχαρίου πάλιν οὕτως φησὶν

"Εζήλωκα "τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών ζῆλον μέγαν, καὶ ὀργὴν "μεγάλην ἐγὼ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ συνεπιτιθέμενα, "ἀνθ' ὧν ἐγὼ μὲν ὀργίσθην ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέθεντο "εἰς κακά." Τὸ δὲ γε Θεὸς ζηλωτὴς καὶ τὰ ἐφεξῆς, ἀρμόσειεν ἂν εἰκότως καὶ τοῖς οὐκ ἐθέλουσι τὴν ἐπιεικὴ καὶ φιλόθεον ἰέναι τρίβον, ἀπονενευκὸσι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τὸ βιοῦν ἐλέσθαι σαρκῶς. ὅτι γὰρ ἐκδικήσει, κολάσειεν ὑποφέρων καὶ ποιναῖς ὑποτιθεὶς τὸν ἐξήνιον τε καὶ ἀλιτήριον, πῶς ἔστιν ἀμφιβαλεῖν, εἴπερ ἀληθές ἐστιν ὅτι "Τοὺς πάντας ἡμᾶς δεῖ φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον." 2.8 Οὐδὲν δὲ ἦττον ὁ λόγος πρέποι ἂν εἰκότως καὶ τοῖς Ἰουδαίων καθηγηταῖς, τοῖς γραμματεῦσι λέγω καὶ Φαρισαίοις, οἳ τὴν εἰς Χριστὸν παρωθούμενοι, πίστιν, σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ ἑτέρους διολλύντες ἠλίσκοντο. πεφρονήκασιν γὰρ ἐχθρὰ, καὶ πεπολεμήκασιν τῇ μετὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ τοῦ Μονογενοῦς, ἔλαβόν τε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, καθὰ φησὶν αὐτοὺς, καὶ οὔτε εἰσῆλθον αὐτοὶ, οὔτε μὴν ἑτέρους συγκεχωρήκασιν εἰσελθεῖν. οὐκοῦν εἰ καὶ ἐστὶ μακρόθυμος, ἀλλ' οὐκ ἀθώων οὐκ ἀθώωσει τοὺς τῇ ἀληθείᾳ πιστεῖ πεπολεμηκότας. Ὁ Κύριος ἐν συντελείᾳ καὶ ἐν συσσεισμῷ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, καὶ νεφέλαι κωνιορτῶν ποδῶν αὐτοῦ.⁹ Μέλλων ὁ Προφήτης τῆς Νινευῖ τὴν ἄλωσιν εἰς παράκλησιν τῶν πεπονθότων προαναφωνεῖν, καὶ ὅτι κατασεισθήσεται παρὰ Θεοῦ καταδηλοῦν τοῖς ἠδικημένοις, προαφηγητῆται χρησίμως τὸ τῆς θείας φύσεως παναλκῆς, καὶ ὅτι πᾶν ὄτιοῦν κατορθοῦν ἐλομένη τὸ ἀντιστατοῦν οὐδὲν, πάντα δὲ μᾶλλον ἔψεται ῥαδίως, καὶ ἰσχύσει τὸ αὐτῇ δοκοῦν, κἂν εἴτι τῶν ἐπιγείων πραγμάτων ἡμῖν τε καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς δυσκατόρθωτον εἶναι δοκῆ. ὦντο μὲν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι δυσάλωτάτους ἔσεσθαι τοὺς Βαβυλωνίους, καὶ ἄμαχον οὕτως χεῖρα λαχεῖν, ὡς μηδ' ἂν εἰ βούλοιο Θεὸς, ἀτονῆσαι πρὸς ἐχθρούς. ἐκάλει γὰρ οἶμαι δυσθυμίας εἰς τοῦτο αὐτοὺς τὰ κατὰ πάσης αὐτῶν τῆς χώρας ὡμῶς τε καὶ ἀνημέρωσ παρ' ἐκείνων τετολμημένα. ἵνα τοῖνυν εἰδεῖεν, ὡς κείσονται μὲν ἀκονιτὶ κατεξανιστάντος αὐτοῖς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ἀλώσονται δὲ, 2.9 καὶ μάλα ῥαδίως, ἀναγκαίως φησὶ Κύριος ἐν συντελείᾳ καὶ ἐν συσσεισμῷ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ καὶ νεφέλαι κωνιορτῶν ποδῶν αὐτοῦ. εἰ γὰρ δὴ, φησὶ, βουλευσάιο κατὰ τινῶν τοῦτο γὰρ ἡ ὁδός καταδραμεῖται πάντως ὡς ἐν συσσεισμῷ. ἄμαχον δὲ χρῆμα καὶ δυσδιάφυκτον κομιδῆ συσσεισμός καὶ συντέλεια, καὶ νεφέλαι πρὸς τούτοις κωνιορτοῦ δίκην ἰπτάμεναι καὶ τὸν οὐρανὸν καταπαυκάζουσαι. ἔοικε δὲ ὁ Προφήτης εἰς ἀνάμνησιν αὐτοὺς ἀναφέρειν τοῦ κατὰ παντὸς ἀνθρώπων γένους ἐπὶ Νῶε γεγονότος κατακλυσμοῦ, ἐν συντελείᾳ γὰρ τότε καὶ ἐν συσσεισμῷ τῷ κατὰ πάντων οἰονεῖ πεπόρευται Θεὸς, νεφέλας ἐξανιστὰς, καὶ, καθὰ φησὶ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, ἀνοίγων τοὺς καταρράκτους τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὑετοῖς ἀσχετοῖς ἐπικλύζων τὴν ὑπὸ οὐρανόν. ὁ τοῖνυν, φησὶ, πρὸς ὄλην εὐκόλως ἰσχύσας τὴν γῆν, καὶ ψήφω μῖα τοὺς ἐν αὐτῇ πάντας ἀνελών, πῶς ἂν ἀτονήσειε πρὸς ἔθνος ἐν τῷ Βαβυλώνιον; θεοπρεπῶς δὲ σφόδρα φησὶ τὸ Νεφέλαι κωνιορτῶν ποδῶν αὐτοῦ. ὡς γὰρ εὐκόλον ἀνθρώπῳ χεῖρα τε καὶ κόνιν ἀνακινήσαι ποδὶ, τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον εὐχερὲς καὶ τῷ πάντων κατεξουσιάζοντι Θεῷ, χειμῶνι τε καὶ νεφέλαις καταπαυκάζουσαι τὸν οὐρανόν. Εἰ δὲ δὴ προσήκοι καὶ τὸν ἀπόρρητον νοῦν τῶν προκειμένων ἐκβασανίσαι, ἐκεῖνο εἰπεῖν οἰήσομαι δεῖν, ὅτι τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὴν ὁδὸν, ἡγουν τὴν ἐκπλήρωσιν ἐν συντελείᾳ καὶ ἐν συσσεισμῷ πεποιῆσθαι φάμεν τὸν Μονογενῆ Λόγον τοῦ Θεοῦ. ἐπειδὴ γὰρ γέγονε καθ' ἡμᾶς, συντετέλεκε καὶ συνέσεισεν "ἀρχὰς τε καὶ ἐξουσίας καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰῶνος τούτου," τῆς καθ' ἡμῶν ἐξελάσας πλεονεξίας, καὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἀποσοβήσας ἰσχύος, καθελὼν δὲ καὶ αὐτὸ τοῦ θανάτου τὸ κράτος καὶ πρὸς γε τούτῳ τὴν ἁμαρτίαν. γεγόνασι δὲ καὶ νεφέλαι κωνιορτῶν ποδῶν αὐτοῦ. ὡσπερ γὰρ τοῦ βαδίζοντος προανίπταται κόνις, οὕτω τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας

τοῦ Μονογενοῦς προεβάδιζον αἱ νοηταὶ νεφέλαι, τουτέστιν οἱ μακάριοι προ- φῆται, σκοτεινότερῳ μὲν καὶ οὐ λίαν ἐμφανεστέρῳ χρώμενοι λόγῳ, πλὴν ζωποιοῖς κηρύγμασι τὸν τῶν συνιέναι δυνα- μένων κατάρδοντες νοῦν. Ὁ Ἀπειλῶν θαλάσση καὶ ξηραίνων αὐτήν, καὶ πάντας τοὺς ποταμοὺς ἐξερημῶν.⁹ Ἐξ ὧν ἤδεσάν τε καὶ πεπείραντο τὸν τῆς διηγήσεως λόγον διατεκταίνει, ἀποστήσας αὐτὸν τῶν ἄγαν ἀρχαιοτέρων. ὅτε γὰρ τῆς Αἰγυπτίων ἀνοσιότητος καὶ τῆς ἀφορήτου πλεο- νεξίας τὸν Ἰσραὴλ ἐξεκόμιζεν ὁ προασπίζων Θεὸς, διεβίβασε μὲν διὰ μέσης θαλάσσης αὐτούς, ἐκέλευε δὲ βαδίζειν ὡς ἐπὶ ξηρᾶς· "ἐπάγη γὰρ ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα," κατὰ τὸ γεγραμ- μένον. οὐκοῦν ἠπέιλησε μὲν τῇ θαλάσση, καὶ βᾶσιμος ἦν οἷά τις ξηρά. εἰ δὲ δὴ τις βούλοιο ταῖς περὶ τούτων ἐννοίαις τὰ πρῶτα συνείρειν, φημὶ δὴ τὸ "Κύριος ἐν συντελείᾳ καὶ ἐν "συσσεισμῶ ἢ ὁδὸς αὐτοῦ," τὰ εἰκότα καὶ οὕτω φρονήσει. μονονουχὶ γὰρ συντελέσας τε καὶ συσσεισας τὴν Αἰγυπτίων, ὁ τῶν ὄλων Κύριος διὰ τῶν ἐν αὐτῇ γεγονότων σημείων καὶ τοῦ θανάτου τῶν πρωτοτόκων· διολώλασι γὰρ ἐν μιᾷ νυκτὶ, 2.11 θρήνου τε καὶ οἰμωγῆς, ὡς ἔφησε, τὰ πάντα πεπλήρωτο· διὰ μέσης θαλάσσης διεβίβασε τὸν Ἰσραὴλ, κατηρημένης αὐ- τῶν τῆς ἐξ οὐρανοῦ νεφέλης. Ἔφη τι τοιοῦτον καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ. ψάλλει γὰρ ὧδε "Ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι σε ἐνώπιον τοῦ λαοῦ "σου, ἐν τῷ διαβαίνειν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ, γῆ ἐσειέσθη, καὶ "γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν." γῆν δὲ σεσεισμένην, καθάπερ ἐγῶμαι, τὴν Αἰγυπτίων φησὶν. ὅτι δὲ καὶ νεφέλη κατ- εκρέματο, προβαδίζουσα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἀσυμφανὲς μὲν οὐδενί, πιστώσεται δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, τοὺς τοῦ Ἰσραὴλ πατέρας βεβαπτίσθαι λέγων ἅπαντας "ἐν τῇ νεφέλῃ "καὶ ἐν τῇ θαλάσση." Προσεπήγαγε δὲ ὁ Προφήτης τῷ ξηραίνεσθαι τὴν θάλασσαν, καὶ τὸ ἐρημοῦσθαι τοὺς ποταμοὺς, εἰς ἀνάμνησιν ἀναφέρων ἑτέρου θαύματος. ὅτε γὰρ εἰς τὴν τῆς ἐπαγγελίας εἰσεκο- μίζοντο γῆν, Ἰησοῦ μετὰ Μωυσέα προεστηκότος, τότε κατὰ χώραν ἔστη πάλιν ὁ Ἰορδάνης, τὴν τῶν ναμάτων καταφορὰν ἀρρήτοις νεύμασι καὶ δεσμοῖς ἀνακόπτοντος τοῦ πάντα ἰσχύ- οντος Θεοῦ. ἀξιοῖ δὲ ταῦτα τοῦ μεγίστου θαύματος καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ, οὕτως λέγων "Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ "Θεοῦ, ὡς φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· "ὁ μεταστρέφων τὴν θάλασσαν εἰς ξηρὰν, ἐν ποταμῶ διε- "λεύσονται ποδὶ." ποδὶ γὰρ πάλιν τὸν Ἰορδάνην διέβησαν. εἰ δὲ δὴ καὶ πάντας λέγοι ξηραίνεσθαι τοὺς ποταμοὺς, τὸ ἐφ' ἐνὶ γεγονὸς ὅτι καὶ πᾶσι συμβήσεται Θεοῦ κατανεύοντος, διακεῖσθαι κελεύει. 2.12 Δοκεῖ δὲ τισὶ καὶ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον τῷ τῶν προκει- μένων προσφέρεσθαι νῶ. εἰ γὰρ ἔλοιο, φησὶν, ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης τὴν κατὰ τῆς Νινευτὶ ποιῆσθαι καταδρομὴν, ποιή- σεται δὴ πάντως ἐν συντελείᾳ καὶ ἐν συσεισμῶ· συντε- λέσει γὰρ αὐτήν καὶ καταδονήσει ῥαδίως· πλατεῖαν δὲ οὕσαν, καὶ οἶον θαλάσσης δίκην τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι τοὺς πολέμους ἐπικυμαίνουσαν, ἀμελλητὶ καταξηρανεῖ. κἂν εἰ ἀνέρχοντο, φησὶν, ὡς χεῖμαρροι τὰ παρ' αὐτῆς ἔθνη, πάντη τε καὶ πάν- τως ἐρημωθήσονται. θάλασσαν δὲ καὶ ποταμοὺς ἐπικλύ- ζοντάς τε καὶ καταπνίγοντάς, οὐδὲν ἦττον εἶναι φαμεν τὰς πονηρὰς καὶ ἀντικειμένας δυνάμεις, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τὸν σατανᾶν. ἀλλ' ὅλην αὐτῶν τὴν δύναμιν κατεξήρανε ὁ Χριστὸς, καὶ ἄμαχον οὕσαν πάλαι, τοῖς τῶν σεβομένων αὐτὸν ὑπέστρωσε ποσίν. Ὁ Ὀλιγώθη ἢ Βασανίτις καὶ ὁ Κάρμηλος, καὶ τὰ ἐξανθοῦντα τοῦ Λιβάνου ἐξέλιπε. τὰ ὄρη ἐσειέσθησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ βουνοὶ ἐσαλεύθησαν, καὶ ἀνεστάλη ἢ γῆ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἢ σύμ- πασα, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ.⁹ Καὶ δι' ἑτέρων εὐθύς ἀποδείξεων ὁ λόγος ἔρχεται, τῇ θείᾳ φύσει τὸ παναλκὲς τε καὶ ἄμαχον εἰς ἐξουσίαν ἐπιμαρτυρῶν. χώρα μὲν γὰρ ἢ Βασανίτις ἐστὶν εὐθαλῆς τε καὶ πίειρα· Κάρ- μηλος δὲ καὶ Λίβανος, τὸ μὲν τῆς Φοινίκης, τὸ δὲ τῆς Ἰου- δαίας ὄρος, εὐδενδρότατα δὲ ἄμφω, καὶ ἀμφιλαφῆσι κομῶν- τα δρυμοῖς. ἀλλὰ ταυτὶ δὴ πάντα, τὴν τε Βασανίτιν φημι, 2.13 καὶ αὐτήν δὲ τὴν τοῖς ὄρεσι παρακειμένην χώραν,

δεινά τε καὶ μαχιμώτατα κατενέμοντο γένη καὶ υἱοὶ γιγάντων, κατὰ τὸ γεγραμμένον. πλὴν ἐξήρηνται καὶ νενίκηνται παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, Θεοῦ προασπίζοντος, καὶ κεκληρονομήκασιν τὴν γῆν αὐτῶν. ὅμοιον οὖν ὡς εἰ λέγοι πάλιν Αἰ πάλαι δεινοῖς καὶ ἀλκιμωτάτοις ἀνδράσι βρούουσαι χώραι, καὶ οἶον δρυμοῖς τῶν ἐν αὐταῖς μαχίμων κομῶσαι πολλοῖς, ὥχοντο καὶ πεπόρθηνται τῶν ἐνοικούντων παθοῦσαι τὴν ἐρημίαν. τοῦτο γὰρ οἶμαι ἔστι τὸ ὀλιγῶσθαι λέγειν αὐτάς. Εἶτα, πῶς οὐκ ἂν ἀλοίη Θεοῦ κατανεύοντος ἢ διαβόητος Νινευῖ; πρὸς δὲ δὴ τῇ Βασανίτιδι καὶ τῷ Καρμήλῳ, καὶ τὰ ἐξανθοῦντα τοῦ Λιβάνου ἐξέλιπε. Λίβανος μὲν οὖν, ὡς ἔφην, ὄρος τῆς Φοινικῆς ἔστιν, ἀπ' αὐτοῦ δὲ σημαίνει τὴν ὑπ' αὐτῷ τε κειμένην καὶ περὶ αὐτὸ σύμπασαν χώραν. ἐξανθοῦντας δὴ οὖν τοῦ Λιβάνου τοὺς Δαμασκοῦ καὶ Φοινίκης βεβασιλευκότας φησὶ κατὰ καιροῦς, οἳ καὶ ὑπὸ χειρας δέδονται τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· νενίκηνται γὰρ καὶ αὐτοὶ κατὰ καιροῦς, καίτοι πλείστην ὄσιν ἔχοντες χεῖρα, δειναῖς τε καὶ δυσαντήτοις ἐπικουρίαις ἀναφυσώμενοι. εὐρήσομεν δὲ τὰ τῶν βασιλειῶν ἐπερχόμενοι βιβλία πεπορθημένην κατὰ καιροῦς τὴν Δαμασκηνῶν βασιλείαν, διὰ τῶν ἐκ φυλῆς Ἰούδα βεβασιλευκότων. ἐξέλιπον δὴ οὖν τὰ ἐξανθοῦντα τοῦ Λιβάνου, τουτέστιν, ἐξήρηνται καὶ ἀπολώλασι πλειστάκις καὶ αὐτὰ τῆς Φοινίκης ἤγουν τοῦ Λιβάνου τὰ ἐξαιρέτα, τουτέστιν, οἱ τῶν ἐκεῖσε κρατοῦντες πραγματῶν. Καὶ τί ταῦτα λέγω, φησὶν, ὅτε καὶ μάλα ῥαδίως, Θεοῦ γε θέλοντος, κατασεισθεῖεν ἂν καὶ αὐτὰ τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ μεταστήσονται καὶ σύμπασα δὲ ἡ γῆ μετὰ τῶν ἐνοικούντων 2.14 αὐτὴν ἀνασταλήσεται, τουτέστι, χωρήσει πρὸς τὸ μὴ ὄν, καὶ ἔσται πάλιν ὡς οὐχ ὑπάρχουσα; ὁ γὰρ ποιήσας ἐν ἀρχῇ, καὶ ἀφανιεῖ που πάντως εὐκόλως, καὶ οὐδὲν αὐτῷ τὰ μεγάλα παντελῶς. ἔοικε δὲ καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ συνωδᾷ τοῖς προκειμένοις ἐννενοηκέναι τε καὶ λέγειν "Τί γὰρ ἔστι σοί, "θάλασσα, ὅτι ἔφυγες; καὶ σοί, Ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς "τὰ ὀπίσω; τὰ ὄρη, ὅτι ἐσκιρτήσατε ὡσεὶ κριοὶ, καὶ οἱ "βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων; ἀπὸ προσώπου Κυρίου ἔσα- "λεύθη ἡ γῆ." Ὡς γὰρ ἤδη προεῖπεν "Ἐν συσσεισμῷ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ." ὅτι δὲ οὐδὲν ἢ σύμπασα γῆ, καὶ ὀλίγου παντελῶς ἀξιοθεῖεν ἂν λόγου τὰ ἐν αὐτῇ, τὴν θείαν τε καὶ ἀπόρρητον εἴ τις ἔλοιτο δόξαν ἀναμετρεῖν, ἐπιμαρτυρήσει λέγων ὁ προφήτης Ἡσαΐας "Εἰ πάντα τὰ ἔθνη ὡς σταγῶν ἀπὸ κάδδου, καὶ "ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ ἐλογίσθησαν, καὶ ὡς σίελος λογισθήσονται· "ὁ δὲ Λίβανος οὐχ ἰκανὸς εἰς καῦσιν, καὶ πάντα τὰ τετρά- "ποδα οὐχ ἰκανὰ εἰς ὀλοκάρπωσιν, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ὡς "οὐδὲν εἰσι, καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν· τίνοι ὡμοιώσατε "Κύριον, καὶ τίνοι ὡμοιώματι ὡμοιώσατε αὐτόν;" Δοκεῖ δὲ πάλιν ἑτέροις εὖ ἔχειν, εἰ καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐλογίσθη τῆς Νινευῖ τὰ τοιαύδε πλαγίως. βούλονται γὰρ αὐτὴν παρεικάζεσθαι τῇ τε Βασανίτιδι ὡς ἀρίστη τε καὶ διαβοήτῳ χώρῃ, καὶ Καρμήλῳ τε καὶ Λιβάνῳ πάλιν, ὡς ἐπισήμοις τε καὶ διαφανεστάτοις ὄρεσι· θαυμαστὴ δὲ καὶ ἐπίσημος ἡ Νινευῖ ἦν. καὶ ὀλιγῶσθαί φησιν, ὡς ὅσον οὐδέπω δηωθησομένης ὁμοῦ τοῖς ἐξανθοῦσιν ἐν αὐτῇ, τουτέστιν, ἡγουμένοις τε καὶ στρατη- γοῖς καὶ τοῖς τῶν ἄλλων λαῶν ἐπιφανεστέροις. ἐπειδὴ γὰρ 2.15 ὁρῶν ἐποιήσατο μνήμην καὶ χώρας εὐδενδροτάτης, φημὶ δὴ τῆς Βασανίτιδος, τετήρηκε τῷ λόγῳ μέχρι παντὸς τὴν τροπὴν· τὴν πιωτάτην καὶ ἐξανθοῦσαν ἔφη τοὺς ἢ πλούτῳ τυχόν διαφανεστέρους, ἢ ταῖς τῶν σωματῶν ἀλκαῖς ἐμπρέποντας, ἢ καὶ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ὑπεροχῆς τῶν ἄλλων ἡρμένους. Ἀνασκοπούμενος δὲ τις τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων εἰς Χριστὸν τολμήματα, καὶ τὴν ἐπενεχθεῖσαν αὐτοῖς ἐρήμωσιν καὶ τὴν ὀλοτελῆ συντριβὴν καὶ ἀπώλειαν, μετὰ γε τὸ ἀναβιώναι καὶ ἀνελθεῖν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐφαρμόσαι ἂν εἰκότως αὐτοῖς καὶ τάδε. Βασανῖτις μὲν γὰρ καὶ Κάρμηλος καὶ μέντοι καὶ Λίβανος νοοῖτο ἂν εἰκότως ἢ Ἰουδαία· καὶ Βασανῖτις μὲν, ἐπέιτοι καὶ ὠνόμασται γῆ ῥέουσα μέλι καὶ γάλα, γῆ σίτου καὶ ἐλαίου καὶ ἀμπελώνων· Κάρμηλος δὲ καὶ Λίβανος διάτοι τὸ ὑψοῦ τε ἦρθαι κατὰ τὴν δόξαν, γενέσθαι τε διαφανῆ καὶ περίοπτον, καὶ οἶον ἀκαταλήκτοις δρυμοῖς

τοῖς κατοικοῦσιν αὐτὴν ἐπιγάνυσθαι. ἀλλ' ὠλιγῶσθαί φησιν αὐτὴν· δεδαπά- νηται γὰρ τῇ Ῥωμαίων χειρὶ, μονονουχὶ δὲ καὶ δεινοῖς καὶ ἀλκιμωτάτοις περιπεσόντες δρυτόμοις, φυτοῖς ἐν ἴσῳ πεπτῶ- κασι. καὶ τι τοιοῦτον ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαίας ὑπαι- νίττεται, λέγων ὡς πρὸς γε τὴν Ἱερουσαλήμ "Διάνοιξον ὁ Λίβανος τὰς θύρας σου, καὶ καταφαγέτω πῦρ τὰς "κέδρους σου. ὀλολυξάτω πίτυς, διότι πέπτωκε κέδρος, "ὅτι μεγάλως μεγιστάνες ἔταλαιπώρησαν. ὀλολύξατε δρυές "τῆς Βασανίτιδος, ὅτι κατεσπάσθη ὁ δρυμὸς ὁ σύμφυτος;" σαφέστερον δὲ καὶ ἐτέρωθί που φησί "Καὶ ἔσται ὁ κοπετὸς 2.16 "τῆς Ἱερουσαλήμ ὡς κοπετὸς ῥοῶνος ἐν πεδίῳ ἐκκοπτο- "μένου" ἐπειδὴ γὰρ πάλιν Λιβάνῳ τὴν Ἱερουσαλήμ παρει- κάζει, κέδρους καταπιπτούσας καὶ πίτυς ἔφη τοὺς ἐν αὐτῇ ὑψηλοὺς, καὶ δρυὲς δὲ ἀποκαλεῖ τῆς Βασανίτιδος· μεταφορικὸν δὲ, ὡς ἔφην, τοῦ λόγου τὸ σχῆμα. 9 Ἀπὸ προσώπου ὀργῆς αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; καὶ τίς ἀντιστή- σεται ἐν ὀργῇ θυμοῦ αὐτοῦ; ὁ θυμὸς αὐτοῦ τήκει ἀρχάς, καὶ αἱ πέτραι διεθρύβησαν ἀπ' αὐτοῦ.⁹ Κατασφραγίζει τοὺς λόγους εἰς ἀλήθειαν τοῖς ἐν πείρᾳ γεγονόσι τῆς θείας ὀργῆς, ὅτι πικρά τις ἐστὶ καὶ δυσάντητος λέγων. δίκην γὰρ οἶμαι πυρὸς ἐμπίπτουσα, κατατήξειεν ἂν εὐκόλως ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας, ἐπιγείους τε καὶ νοητάς, συνθραύσειε δ' ἂν ἀμογητὶ καὶ πέτρας, ἤγουν τοὺς πέτραις ἐν ἴσῳ κατεσκληκότας, καὶ ἀμείλικτον ἔχοντας νοῦν. εὐρή- σομεν δὲ τοιοῦτους γεγονότας τοὺς τῶν Ἀσσυρίων βεβασι- λευκότας, καὶ μὴν καὶ αὐτὸν τὸν τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἠγούμενον τὸν σατανᾶν, περὶ οὗ φησι τὸ γράμμα τὸ ἱερόν "Ἡ καρδία αὐτοῦ πέπηγεν ὡσπερ λίθος, ἔστηκε δὲ ὡσπερ "ἄκμων ἀνήλατος." ὅτι δὲ σκληροὶ καὶ ἀτεράμονες καὶ πλείστην ὄσσην ἀναισθησίαν ἠρῶσθηκότες ἀλοῖεν ἂν καὶ οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ καὶ οἱ τεταγμένοι παρ' αὐτοῖς εἰς ἀρχάς, ἱερέας δὴ λέγω καὶ τῶν ἀνοσίων γραμματέων καὶ Φαρισαίων τὰ βέβηλα στίφη, πῶς οὐχ ἅπασιν ἐναργές; οἱ καὶ τῷ πολέμῳ δεδαπάνηται τῷ παρὰ Ῥωμαίων, καθάπερ τις κηρὸς ταῖς ἀνηκέστοις ἐκτηκόμενοι συμφοραῖς, σκληροὶ 2.17 δὲ ὄντες ἄγαν, συνεθραύοντο τοῖς κακοῖς, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν παροινίας δίκας ἐξήτηνται. Συνέτριψε δὲ δι' ἡμᾶς καὶ ἐτέρως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς "Ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας καὶ τοὺς κοσμοκρά- "τορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, τά τε πνευματικὰ "τῆς πονηρίας," ἵνα ἡμᾶς ἐξέλῃται καὶ διασώσῃ. καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ μακάριος ψάλλει Δαυεὶδ "Σὺ φοβερὸς εἶ, καὶ τίς "ἀντιστήσεται σοι ἀπὸ τότε ἡ ὀργή σου; ἐκ τοῦ οὐρανοῦ "ἠκούτισας κρίσιν, γῆ ἐφοβήθη καὶ ἠσύχασεν ἐν τῷ ἀνα- "στῆναι εἰς κρίσιν τὸν Θεόν, τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς "τῆς γῆς." δέδωκε δὲ ἡμῖν "πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορ- "πίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ." κατέτηξε γὰρ ἀρχάς, συνέθραυσεν ὡς πέτρας τὰς τῶν ἀνοσίων πνευ- μάτων ἀλαζονείας. ὀργιζομένῳ δὲ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τοῖς ἡδικηκόσι, παραχωρεῖν ἦν ἀνάγκη καὶ οὐχ ἑκοῦσιν αὐτοῖς. 9 Χρηστὸς Κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ γινώσκων τοὺς εὐλαβομένους αὐτόν. καὶ ἐν κατακλυσμῷ πορείας συντέλειαν ποιήσεται, τοὺς ἐπεγειρομένους καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ διώξεται σκότος.⁹ Νουθετεῖ χρησίμως καὶ λίαν εὐτέχνως, οὔτε τῆς εὐημερίας ἀποκείρων τὴν ἐλπίδα, δι' ἧν ἔφη χρηστὸν ἔσεσθαι τοῖς ὑπο- μένουσι τὸν Κύριον, οὔτε μὴν ἀνιεὶς εἰς ἄφετόν τινα καὶ ἐξί- τηλον ζωὴν· μετατιθεὶς δὲ μᾶλλον εἰς εὐκοσμίαν καὶ εἰς τὸ βιοῦν ἐλέσθαι ἐννόμως, διὰ τοῦ φάναι πάλιν, ὅτι τὴν ὡς ἐν κατακλυσμῷ νοουμένην ὁδὸν εἰ δὴ ποιοῖτο κατὰ τινων, κα- 2.18 θάπερ τινὰ σεισμὸν ποιήσεται, καὶ ὡσπερ ὑδάτων πολλῶν τε καὶ ἀφορήτων ὀρμῆ κατὰ πρανοῦς ἰοῦσα χωρίου χρῆμά τι δεινὸν καὶ δυσδιάφυκτον παντελῶς, οὕτως εἰ διάττοι κατὰ τινων τὰ ἐκ θείας ὀργῆς, ἄρδην ἅπαντας ἀπολέσει τοὺς καθ' ὧν ἂν ἴοι καὶ φέροιτο. Σκότῳ γεμῆν τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καταδιωχθήσεσθαι καὶ καταληφθήσεσθαι λέγει. καὶ οὐχὶ δὴ που πάντως τῷ τῆς νυκ- τὸς, ἀλλ' ἐτέρας οἶμαι τῆς νοητῆς καὶ ὡς ἐν τρόπῳ τοῦ παθεῖν νοουμένης. κατασκοτάζειν γὰρ οἶδε τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, καὶ ἀμείλικτος

συμφορὰ καὶ πικρὸν καὶ ἀδόκητον πάθος, ὃ δὴ τοῖς ἀρχαιοτέροις συμβέβηκεν, ἀπενηνεγμένοις εἰς αἰχμαλω- σίαν, καὶ ἀλούσης αὐτοῖς τῆς χώρας. τοιγάρτοι Θεὸς οἴνω καὶ μεθύσματι τὰ τοιάδε τῶν κακῶν παρεικάζων, εὖ μάλα πρὸς τὸν μακάριον ἔφασκεν Ἰερεμίαν "Λάβε τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ ἀκράτου τούτου ἐκ χειρός μου, καὶ ποτιεῖς "πάντα τὰ ἔθνη πρὸς ἃ ἐγὼ ἐξαποστελῶ σε πρὸς αὐτούς, "καὶ πίνονται καὶ ἐξεμοῦνται, καὶ μανήσονται ἀπὸ προσώπου "τῆς μαχαίρας ἧς ἐγὼ ἀποστέλλω ἀνὰ μέσον αὐτῶν" καὶ μὴν καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου πρὸς αὐτήν "Τὸ ποτήριον γὰρ "τῆς πτώσεως τὸ κόνδου τοῦ θυμοῦ ἐξέπιες καὶ ἐξεκένωσας." μέθη δὴ οὖν καὶ σκότῳ καταληφθήσεσθαί φησι τοὺς ἐχθρὰ φρονοῦντας Θεῶ, μετασοβῶν εὖ μάλα πρὸς τὸ ἐλέσθαι φρονεῖν ἄπερ ἦν ἄμεινον εἰδέναι τε καὶ δρᾶν αὐτούς. Κεχώρηκε δὲ καὶ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐν κατακλυσμῷ πορείας ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, καὶ συντετέλεκεν αὐτούς τὰς ἐπὶ Χριστῷ εἰσπραττόμενος δίκας. γεγόνασι δὲ καὶ ἐν σκότῳ, καὶ τοῦ θείου φωτὸς ὀλοτρόπως ἡμοιρηκότες, μωροὶ καὶ 2.19 τυφλοὶ διατελοῦσιν οἱ τάλανες. οὐ γὰρ ἤθελον ἀκολου- θεῖν ἐπιφωνοῦντι Χριστῷ "Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, περι- "πατεῖτε ἐν τῷ φωτὶ, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ." ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ἀπειθεῖς καὶ ἐξήνιοι, ταύτητοι λοιπὸν, καθά φησιν ὁ προφήτης "Ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς, ἐγένετο αὐ- "τοῖς σκότος, μείναντες δὲ αὐγὴν, ἐν ἁωρίᾳ περιεπάτησαν." γεγόνασι γὰρ ἐχθροὶ τοῦ θείου φωτὸς, καὶ κατεξανέστησαν ἀνοσίως τῆς δόξης Χριστοῦ. 9Τί λογίζεσθε ἐπὶ τὸν Κύριον; συντέλειαν αὐτὸς ποιήσεται, καὶ οὐκ ἐκδικήσει δις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει.9 Ἐφην ἤδη καὶ ἐν ἀρχαῖς, ὅτι τοῦ Σαλμανασάρ βασιλέως Ἀσσυρίων τὴν Σαμαρείαν πεπορθηκότος, συγκαταδηώσαντος δὲ αὐτῇ καὶ ἐτέρας πόλεις τε καὶ κώμας τοῖς Ἰούδα σκήπτροις ὑποκειμένας, εἶτα τῶν ἐκ τοῦ πολέμου περιλελειμμένων ἐν ἀφορήτοις ὄντων δείμασι καὶ εἰς τὰς τῶν ὁμόρων ἐθνῶν ἀναφευγόντων χώρας ᾤοντο γὰρ κατὰ τὸ εἶκος, τοῖς ἴσοις κακοῖς περιπεσεῖσθαι καὶ δεύτερον ἐπ' αὐτούς τῶν Βαβυλω- νίων ὑπονοστούντων ἀναγκαίαν ἐποιεῖτο Θεὸς τὴν παρά- κλησιν διὰ τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς, δύο ταῦτα καθυπι- σχνούμενος, ὅτι καὶ τοὺς ἤδη κατειλημμένους τῷ πολέμῳ καὶ ἐν ἀφορήτοις ὄντας συμφοραῖς ἐλεήσει κατὰ καιροὺς, καὶ τῶν τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαλλάξει δεσμῶν, καὶ ὅτι παραδώσει τὴν Νινευτὶ πρὸς ἐρήμωσιν καὶ ἀπώλειαν. Ἴνα τοίνυν μὴ καὶ αὐθις τοῖς ἴσοις περιπεσεῖσθαι κακοῖς 2.20 προσδοκήσαντες εὐάφορμον ἤδη ποιοῖντο τὴν ἀποδρομὴν, τὴν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς ἄλλοφύλους, μονονουχὶ καὶ ἀνα- πυνθάνεται λέγων τί ἄρα λογίζονται καὶ φρονεῖν ἐγνώκασι περὶ τοῦ Κυρίου σκληρὸν ἄρα, φησὶ, καὶ βαρῦμηνιν ὑπάρχειν οἴεσθε τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην, ὡς διττὰς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πλημμελήμασι τὰς δίκας αἰτεῖν; ἀλλὰ πολὺ τοῦ πρέποντος ἀποσφάλλεσθε. προστεθεικότων γὰρ ὑμῶν οὐδὲν τῶν ὅσα ἐστὶν ἔξω νόμου καὶ κατερεθίζει πρὸς ὀργὰς τοῦ νόμου τὸν ὀριστὴν, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἔτι δευτέραν ἐποίησεν πληγὴν. ἔθλιψεν ἀρκούντως ἐφ' οἷς ἤδη δυσσεβοῦντες ἠλίσκεσθε. στήσατε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ὀργὴν ἀνακόψει. πεπαίδευκεν ἀπο- χρώντως, κατελεήσει λοιπὸν σωφρονεῖν ἠρημένους. μέμικται τοίνυν ὁ λόγος, καὶ συγκεκριμένην ἔχει τὴν παραίνεσιν. ἐν ταυτῷ γὰρ ἀναπειθεῖ καὶ τὰ ἀνδάνοντα τῷ Θεῷ κατορθοῦν ἐλέσθαι γνησίως, καὶ τοῦτο δρᾶν ἐλομένοις δίδωσι θαρρῆν, ὅτι χρηστὸς ἔσται περὶ αὐτούς, οὐκ ἀχάλινον αὐτοῖς ἐφιεῖς τὴν ὀργὴν, καθάπερ ᾤοντο κατὰ σφᾶς. ἄθρει δὲ ὅπως τε- τήρηκε πάλιν ὁ λόγος τῷ Ἰσραὴλ τὸ κατάλειμμα. ὅτι γὰρ οὐ συντελέσει ὁ Θεὸς αὐτούς, προαναπεφώνηκεν ἐναργῶς, ὡς ἐν ἐρωτήσῃ λέγων Τί λογίζεσθε ἐπὶ τὸν Κύριον; συντέλειαν αὐτὸς ποιήσεται; οὐ γὰρ ποιήσεται φησὶ τὴν συντέλειαν οὐδ' ἂν ἐκ βᾶθρων αὐτῶν κατασεῖσας τὸν Ἰσραὴλ, εἰς ὄλεθρον παραδώσει παντελῆ. φείσεται δὲ διὰ τοὺς πατέ- ρας, καὶ σωθήσονται κατὰ καιροὺς, κατόπιν ἐθνῶν εἰσβαί- 2.21 νοντας διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν εἰς ἁγιασμὸν καὶ οἰκειότητα τὴν ὡς πρὸς Θεὸν δι' Ἰησοῦ ἐν Πνεύματι. 9Ὅτι ἕως θεμελίων αὐτῶν χερσωθήσονται, καὶ ὡς σμίλαξ

ὡς τῶν ὅλων Κύριος καὶ Θεὸς, ὡς ἰδίους νεύμασι τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα πηδαλιουχῶν, καὶ τῆς ἀπάντων καρ- δίας τὸ νεῦμα μετατιθεὶς πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν, οὕτω τε 2.24 διαστέλλων καὶ διατυπῶν καθ' ὃν ἂν βούλοιο τρόπον αὐτός. ταύτητοί φησιν Ὡ Νινευῖ, λοιπὸν πεπαύση τοῦ εἶναι δεινὴ, παναλκῆς τε καὶ διαβόητος. ἢ γὰρ ἀκοή σου οὐκ ἔνακου- σθήσεται ἔτι, τουτέστιν οὐκ ἔσται λοιπὸν πολὺς περὶ σοῦ παρὰ πᾶσι λόγος. πάλαι μὲν γὰρ ἦσθα λαμπρὰ, καὶ ἐν γλώσσαις ἦν τῶν ἀπάντων μεγάλα περὶ σοῦ διηγήματα· νυνὶ δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλὰ στυγνὸν ἐπὶ σοὶ κατηχήσουσι μέλος. ἔσται δὲ οὐδὲν ἔτι παρὰ σοὶ τὸ μέγα καὶ ἀξιάκουστον. 9Καὶ νῦν συντρίψω τὴν ράβδον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ, καὶ τοὺς δεσμούς σου διαρρήξω, καὶ ἐντελεῖται ὑπὲρ σοῦ Κύριος.⁹ Πάλιν ὁ λόγος τῷ Προφήτῃ μετακεχώρηκεν ἐπὶ τὸν Ἰσ- ραήλ. ὅμοιον δὲ ὡς εἰ λέγοι τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκείνων πλημμελημάτων τὴν μνήμην ἀποπεμψάμενος κατελεῖσω λοιπὸν, ὡς δίκας ἐκτετικότα· ὡς ἀποχρώντως κεκολασ- μένον ἀπαλλάξω τῆς ἐκείνων πλεονεξίας, ὑποκείσῃ δὲ οὐ- δαμῶς τῇ ράβδῳ τῶν Ἀσσυρίων, τουτέστι τῷ σκῆπτρῳ ἧτοι τῇ βασιλείᾳ· σύμβολον γὰρ βασιλείας τὸ σκῆπτρον· ἀνήσω δὲ καὶ δειμάτων καὶ δουλείας δεσμῶν, ἀνακομιῶ δὲ αὐθις εἰς ἐλευθερίας εὐήμερον. τὸ γεμὴν Ἐντελεῖται περὶ σοῦ Κύριος, τοιῶσδε νοήσεις. ἐντελεῖται γὰρ τίσιν; ἢ πνεύ- μασιν ἀγαθοῖς καὶ ἀγγέλων στρατιαῖς, αἱ τετάχαται παρὰ Θεοῦ πρὸς τὸ προεστάναι τοῦ Ἰσραήλ· ἤγουν ἐντελεῖται καὶ αὐτῷ που τάχα τῷ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνέντι κατὰ καιροῦς· 2.25 Κύρος δὲ ἦν ὁ Καμβύσου· ἐντέλλεται δὲ οὐχὶ πάντως ὡς ἀγίῳ καὶ προφήτῃ προσλαλῶν, ἀλλ' εἰς νοῦν ἐνιείς τὸ ἴδιον θέλημα, καὶ ὑπουργὸν ἀποφήνας τῶν δοκούντων αὐτῷ, καίτοι βέβηλον ὄντα καὶ εἰδωλολάτριν. ὥσπερ γὰρ ἐντεῖ- λατο τῷ κήτει καταπιεῖν τὸν Ἰωάν, καὶ τῇ κολοκύντῃ πᾶ- λιν, ἀναφῦναι τε ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἐπισκιάζειν αὐτὸν, καὶ μὴν καὶ τῇ σκώληκι τῇ ἐωθινῇ πατάξαι τὴν κολόκυνταν· οὕτω φαρμὸν ἐντετάλθαι καὶ Κύρω. Καὶ ταυτὶ μὲν ἱστορικῶς· ἐπιφωνήσῃ δ' ἂν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ κυριοκτόνῳ γεγεννημένῃ τῇ Ἱερουσαλήμ, ἧτοι τῇ τῶν Ἰουδαίων χώρα "Ὅτι ἕως θεμελίων αὐτῶν χερσωθήσεται, "καὶ ὡς σμίλαξ περιπλεκομένη βρωθήσεται, καὶ ὡς κα- "λάμη ξηρασίας μεστή. ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται λογισμὸς "κατὰ τοῦ Κυρίου πονηρὰ βουλευόμενος ἐναντία." κατα- πέπρησται γὰρ καὶ κεχέρσεται, καὶ ὡς καλάμη ξηρὰ δεδα- πάνηται. τετολμήκασι γὰρ λογίσασθαι πονηρὰ κατὰ τοῦ Κυρίου, καὶ μὴν καὶ ἀθύρω γλώττῃ χρῆσασθαι· ποτὲ μὲν γὰρ Σαμαρείτην καὶ κάτοινον καὶ ἐκ πορνείας γεγεννημένον ὠνόμαζον· ποτὲ δὲ καὶ ἔφασκον ὅτι "πλανᾷ τὸν ὄχλον," καίτοι ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἀπεσταλμένου παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἵνα τοῦ πλανᾶσθαι τὸ πλανώμενον ἀπαλλάξῃ καὶ προσκομίσῃ Θεῷ τὸ ἀποσκιρτήσαν αὐτοῦ, καὶ προσ- ἀγῇ διὰ τῆς πίστεως τὸ πολυτρόπως ὠλισθηκὸς εἰς ἀπό- στασιν, καὶ καταφωτίσῃ μὲν τὸ ἐν σκότει, καταδήσῃ δὲ τὸ συντετριμμένον. ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἰσάπαν ὠλόθρευσε τὸν Ἰσραήλ, τετήρηται δὲ, ὡς ἔφην ἤδη πλειστάκις, αὐτῷ τὸ 2.26 κατάλειμμα· πεπιστεύκασι γὰρ καὶ ἐξ Ἰουδαίων οὐκ εὐ- ἀριθμητοί, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀναμιξὶ δοξολογοῦσι Χριστόν· ἀκουέτωσαν μὲν οἱ ἐκ τῆς κατὰ σάρκα περιτομῆς ὅτι Συντρίψω τὴν ράβδον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ καὶ τοὺς δεσμούς σου διαρρήξω καὶ ἐντελεῖται ὑπὲρ σοῦ Κύριος. ποῖαν δὲ ἄρα φησὶ τὴν ράβδον, ἢ τίνας ὅλως δεσμούς, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον εἰπεῖν; ὑπέκειντο μὲν γὰρ οἱά τινι σκῆπτρῳ, κατηχθισμένοι τῇ τῶν γραμματέων τε καὶ Φαρισαίων ἀπονοία τε καὶ ἀγριότητι, καὶ μονονουχὶ δεσμοῖς συνεχόμενοι τοῖς ἐκείνων ἐντάλμασιν, οὐ παρεδέχοντο τὴν πίστιν. ἀλλ' ἐξήρηται μὲν ἡ ράβδος, τουτέστιν ἡ ἀρχή, διερράγη δὲ τὰ δεσμὰ, καὶ λοιπὸν ἐλευθέρῳ φρονήματι προσεδραμῆκασι τῷ Χριστῷ, μονονουχὶ προ- τροπάδην ἐπιφωνοῦντες ἀλλήλοις, κάκεινο λέγοντες τὸ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος λύρας "Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμούς ἀυ- "τῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν." Ἀκουέτωσαν δὲ πρὸς ἐκείνοις οὐδὲν ἤττον οἱ ἐξ ἔθνῶν Καὶ νῦν συντρίψω

τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ καὶ τοὺς δεσμούς σου διαρρήξω καὶ ἐντελεῖται ὑπὲρ σοῦ Κύριος. πάλαι μὲν γὰρ τοῖς τοῦ διαβόλου σκῆπτροις ὑπεζευγμένοι, καὶ τοῖς τῶν κοσμικῶν ἡδονῶν κατεσφιγμένοι δεσμοῖς προσεκύνουν "τῇ "κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα." Θεὸν οὐκ ἤδεσαν τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς, καὶ κτηνῶν ἀλόγων ὀλίγα διενεγκόντες ταῖς ἡδοναῖς ἐδούλευον τῆς σαρκὸς, οἰκτρὸν τε καὶ ἀλογώτατον διέζων βίον. ἀλλ' ἠλευθέρωνται καὶ αὐτοί, Χριστοῦ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ῥάβδον συντρίψαντος καὶ διαρρήγνυντος τὰ δεσμὰ, καὶ ἀμαρτίας ἐξέλκοντος, καὶ μετατιθέντος ἐκ πλάνης εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ, καὶ δικαιούντος τῇ πίστει, καὶ ἐντελλομένου λοιπὸν ὑπὲρ αὐτῶν, δῆλον δὲ ὅτι τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις. 2.27 γέγραπται γὰρ ὅτι "Ὁ κατοικῶν ἐν βοήθειά τοῦ Ὑψίστου, "ἐν σκέπῃ τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀυλισθήσεται." ἐντελεῖται γὰρ τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις διαφυλάσσειν ἡμᾶς ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς καὶ λαμβάνειν ἐπὶ χειρῶν, μήποτε προσκόψωμεν πρὸς λίθον τὸν πόδα. καὶ ἀτρεκές ὅτι "Παρεμβαλεῖ ἄγγελος "Κυρίου κύκλω τῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ ῥύσεται αὐ- "τούς." 9 Οὐ σπαρήσεται ἐκ τοῦ ὀνόματός σου ἔτι.9 Ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι πάλιν Οὐκ ἔση διεσπαρμένοι εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἢ δορίληπτος καὶ ἀλήτης καὶ τῆς ἐνεγκούσης ὡς ἀπωτάτω καὶ παγχάλεπον ὑπομένων θητείαν ἐν πόλεσι δυσμενῶν οἰκτρῶς τε καὶ ἐλεινῶς καὶ ἀθλίως κατεσκεδασ- μένος. σημειωτέον δὲ, ὅτι πρὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι δευτέρας αἰχμαλωσίας ἦν ὁ Προφήτης Ναοὺμ, καὶ μετὰ ταύτας τοῦ Προφήτου τὰς φωνὰς ἤλω καὶ πεπόρευται πρὸς αἰχμαλω- σίαν ὁ Ἰούδας, καὶ δεδούλευκεν Ἀσσυρίοις. Ἐζεκίου μὲν γὰρ τοῦ Ἱερουσαλήμ βασιλεύοντος, κατεστράτευσε τῆς Σα- μαρείας ὁ Σεναχηρεῖμ, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ πόλεις καταδηώσας, προσεμπρήσας δὲ καὶ ἐτέρας, ἀπέστειλεν ἐκ Λαχίς τὸν Ῥαψάκην, ὃς καὶ ἄγροικον ἠφίει κατὰ Θεοῦ τὴν γλώτταν, εἶτα πεπτώκασιν ἀγγέλου χειρὶ τῆς τῶν Ἀσσυρίων στρατιᾶς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδες· μετὰ δέ γε τὴν Ἐζεκίου βασιλείαν χρόνου μεταξὺ διαγεγονότος οὐ μικροῦ, Σεδεκίου βεβασιλευκότος, ὃς ἦν υἱὸς Ἰωσίου, πεπολιόρηκε τὴν Ἱε- 2.28 ρουσαλήμ, προκαταδηώσας ὅλην τὴν Ἰουδαίαν ὁ Ναβο- χοδονόσορ, εἶτα κατὰ κράτος ἐλὼν τὴν ἁγίαν πόλιν, κατ- εμπρήσας δὲ καὶ τὸν διαβόητον ἐκείνον ναὸν, ἀπόκισε τὸν Ἰούδαν καὶ προστέθεικε τοῖς ἐκ Σαμαρείας διὰ τοῦ Σεναχη- ρεῖμ ἀπενηνεγμένοις. ἄρ' οὖν διαψεύδεται τὴν ὑπόσχεσιν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου λέγων πρὸς τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ Οὐ σπαρήσεται ἐκ τοῦ ὀνόματός σου ἔτι; εἶτα πῶς οὐκ ἀμαθὲς, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς λῆξιν ἂν ἴοι τοῦ παντὸς ἤδη κακοῦ, τὸ ψευδοπεῖν οἶσθαι τὸν Θεόν; ἀμαρτοεπὲς γὰρ οὔτι που τὸ θεῖον, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀληθεύσει δὲ οὕτως. μνημονεύσας γὰρ πρότερον τῆς ἀφέσεως τῆς γεγε- νημένης κατὰ καιροῦς, Κύρου τοῦ τῶν Περσῶν ἀνηρηκότος τὸ κράτος, τότε φησιν, ὡς οὐκ ἂν ἀλήτης γένοιτο μετὰ τοῦτο ἔτι καὶ ἔξοικος ὁ Ἰσραὴλ. ἀνακεκλημένοι γὰρ εἰς τὰ ἔαυ- τῶν καὶ ὑπονοστήσαντες εἰς τὴν Ἰουδαίαν, κατωκῆκασιν ἀσφαλῶς. καὶ κεκίνηται μὲν πόλεμοι κατ' αὐτῶν ὑπὸ τε Ἀντιόχου τὸ ἐπικλήν Ἐπιφανοῦς, καὶ ἐτέρων δὲ μετ' ἐκείνόν τινων· πλὴν οὐκ ἀπόχοντο πρὸς αἰχμαλωσίαν· ἀλλ', ὡς ἔφην, κατωκῆκασιν τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀσφαλῶς. Οὕτω μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ νοηθεῖν ἂν τό Οὐ σπαρήσεται ἐκ τοῦ ὀνόματός σου ἔτι· ἀκούσεται δὲ, καὶ μάλα εἰκότως, ὁ νοητὸς Ἰσραὴλ, τουτέστιν, οἱ τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασιν ὀρῶντες Θεὸν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Μονογε- νοῦς κατατεθηπότες Οὐ σπαρήσεται ἐκ τοῦ ὀνόματός σου ἔτι. γεγόνασι μὲν γὰρ πρὸ τῆς πίστεως ὑπὸ χειρᾶς ἐχθρῶν, ὑποζεύξαντες τὸν τῆς διανοίας αὐχένα τῷ σατανᾷ καὶ ταῖς σὺν αὐτῷ δυνάμεσι πονηραῖς, καὶ τοῖς κακοῖς τῆς φιλοσαρ- 2.29 κίας ἐνδεδεμένοι. ἀλλ' ἐξήρηται λοιπὸν ἡ πλεονεξία τῶν πάλαι κκρατηκότων, κατεσεῖσθη καὶ πέπτωκε σὺν ἐκείνοις ἡ ἀμαρτία, ἐξήρηται τῶν παθῶν ἡ δύναμις. ἀνῆκε γὰρ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, συνεκόμισε διὰ τῆς πίστεως εἰς ἁγιασμόν, καίτοι πολυτρόπως κατεσπαρμένους εἰς πολυειδῆ καὶ ἐξίτηλα πάθη, καὶ

εἰς ἀμέτρητον πολυθείαν. ἀλλ' οὐκ ἔτι διασπαρησό- μεθα, μενοῦμεν δὲ πάντως ἐν Χριστῷ, μίαν ἔχοντες πίστιν, ἐν βάπτισμα, καὶ ἓνα Κύριον Σωτῆρά τε καὶ Λυτρωτὴν, καὶ δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ πρὸς ἐνότητα τὴν πνευματικὴν συνδούμενοι. Ἐξ οἴκου Θεοῦ σου ἐξολοθρεύσω τὰ γλυπτὰ, καὶ χωνευτὰ θήσομαι ταφὴν σου.⁹ Προσκέκρουκε μὲν οὐ μετρίως ὁ Ἰσραὴλ, ἀπονενευκῶς εἰς ἀπόστασιν, καὶ ἀποφοιτήσας μὲν ἀνοσίως τοῦ σεσωκότος Θεοῦ, προσκείμενος δὲ ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις, ταύτητοι καὶ γεγωνὸς αἰχμάλωτος πεπόρευται πρὸς ἐχθρούς, ἀπεκομίσθη τε οὕτως εἰς τὴν Νινευί. οἱ δὲ δὴ περιλειφθέντες ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, οὐδὲν ἦττον ἦσαν ῥάθυμοι πρὸς φιλο- θεΐαν, καὶ ἀνασφαλεῖς εἰς εὐλάβειαν, καὶ ἀποσπουδάζοντες μὲν τὸ ἀνδάνον Θεῷ, καὶ τῆς ὑπ' αὐτῷ δουλείας ἀποσειόμενοι τὸν ζυγόν· θύοντες δὲ τῇ Βάαλ ἔτι καὶ τῇ Ἀστάρτη καὶ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. ἐπειδὴ δὲ διὰ προφητῶν ἀγίων γεγὼ- νασιν ἀπειλαί, Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς ὡς διολεῖται μὲν Ἱερουσαλὴμ, βαδιοῦνται δὲ τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ πάντη τε καὶ πάντως αἰχμάλωτοι καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν εἰς χεῖρας 2.30 ἄλλοτρίων, ἐξένησαν κατὰ καιροὺς τῶν ἐν αὐτῇ βεβασιλευ- κῶτων τινές, καὶ καθεῖλον τεμένη, βωμοὺς ἀνέτρεψαν, καὶ πυρὶ δεδαπανήκασιν τὰ γλυπτὰ. μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων διέπρεψεν ἐν τούτοις Ἰωσίας, περὶ οὗ λελάληκε καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ θύοντί ποτε τῷ Ἱεροβοὰμ τῷ τοῦ Ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν Ἰσραὴλ. ὁ μὲν γὰρ εἰστήκει ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς ἀνοίσων θυσίας· ὁ δὲ πρὸς τὸ θυσι- αστήριον ἐν λόγῳ Κυρίου φησὶ "Θυσιαστήριον θυσιαστή- ριον τάδε λέγει Κύριος Ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται τῷ οἴκῳ "Δαυεὶδ, Ἰωσίας ὄνομα αὐτῷ, καὶ θύσει ἐπὶ σὲ τοὺς ἱερεῖς "τῶν ὑψηλῶν τῶν ἐπιθυόντων ἐπὶ σὲ, καὶ ὅσῳ ἀνθρώπων "καύσει ἐπὶ σέ." ὅτι δὲ εἰς πέρας ἐκβέβηκε τὸ προεπηγ- γελμένον, μεμαρτύρηκεν ἐναργῶς τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. γέ- γραπται δὲ οὕτως ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν περὶ Ἰωσίου "Καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ Χελκίᾳ τῷ ἱερεῖ τῷ μεγάλῳ "καὶ τοῖς ἱερεῦσι τῆς δευτερώσεως καὶ τοῖς φυλάσσοισι τὸν "σταθμὸν, τοῦ ἐξαγαγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου Κυρίου πάντα τὰ "σκευὴ τὰ πεποιημένα τῷ Βάαλ καὶ τῷ ἄλσει καὶ πάσῃ "τῇ δυνάμει τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέκαυσεν αὐτὰ ἕξω Ἱερου- "σαλὴμ ἐν Σαδημῶθ κέδρων, καὶ ἔλαβε τὸν χοῦν αὐτῶν "εἰς Βαιθήλ, καὶ κατέκαυσε τοὺς χωμαρεῖμ οὓς ἔδωκαν "βασιλεῖς Ἰούδα, καὶ ἐθυμίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς καὶ ἐν ταῖς "πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἐν τοῖς περικύκλῳ Ἱερουσαλὴμ, καὶ "τοὺς θυμιῶντας τῇ Βάαλ καὶ τῷ ἄλσει καὶ τῷ ἡλίῳ καὶ "τῇ σελήνῃ καὶ τοῖς μαζουρῶθ καὶ πάσῃ τῇ δυνάμει τοῦ "οὐρανοῦ. καὶ ἐξήνεγκε τὸ ἄλσος ἐξ οἴκου Κυρίου ἕξωθεν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν χειμάρρουν τῶν κέδρων, καὶ κατέκαυ- 2.31 "σεν αὐτοὺς ἐν τῷ χειμάρρῳ τῶν κέδρων, καὶ ἐλέπτυνεν εἰς "χοῦν, καὶ ἔρριψε τὸν χοῦν αὐτῶν εἰς τὸν τάφον τῶν υἱῶν "τοῦ λαοῦ." συνίης οὖν, ὅπως τισὶ τέθινται ταφὴ τις ὡσπερ τὰ χωνευτὰ, καὶ ἐξωλοθρεύθησαν ἐξ οἴκου Κυρίου τὰ γλυπτὰ; Πιστώσεται δὲ τὸν ἐπὶ τῷδε λόγον καὶ ἕτερα γραφή. ἔφη γὰρ οὕτως ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων "Ἐν "τῷ ὀγδῶ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ·" δῆλον δὲ ὅτι τῆς Ἰωσίου· "καὶ αὐτὸς ἔτι παιδάριον ἤρξατο τοῦ ζητῆσαι "Κύριον τὸν Θεὸν Δαυεὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ ἐν τῷ "δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤρξατο τοῦ καθαρῖσαι "τὸν Ἰούδαν καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ "τῶν ἁλσέων καὶ ἀπὸ τῶν χωνευτῶν, καὶ κατέσκαψαν κατὰ "πρόσωπον αὐτοῦ τὰ θυσιαστήρια τῶν Βάαλ, καὶ τὰ "ὑψηλὰ τὰ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἔκοψε τὰ ἄλση καὶ τὰ γλυπτὰ, "καὶ τὰ χωνευτὰ συνέτριψε καὶ ἐλέπτυνε καὶ ἔρριψεν ἐπὶ "πρόσωπον τῶν μνημάτων τῶν θυσιαζόντων αὐτοῖς· καὶ "ὅσῳ ἱερέων κατέκαυσεν ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια, καὶ ἕκαθά- "ρισε τὸν Ἰούδαν καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ." οὐκοῦν διολώ- λασιν ἐπ' αὐτοῖς τεμένεσιν, ὡς ἔφην, καὶ βωμοῖς, καὶ τοῖς χωνευτοῖς μονονουχὶ συνεθάπτοντο, κατὰ τὸν τοῦ Προφήτου λόγον. ἰστέον δὲ, ὅτι κατὰ γε τοὺς χρόνους Ἐζεκίου προεφή- τευσεν ὁ Ναούμ. εἶτα γέγονεν ἐκ μὲν Ἐζεκίου Μανασσῆς, ὃς βεβασίλευκεν ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα· Μανασσῆ δὲ υἱὸς

Ἄμωσ, ὃς ἔτη μόλις διεβίω δύο, καὶ μετ' ἐκεῖνον ὁ Ἰω-σίας, ἐφ' οὗ τὰ τῆς προφητείας πεπλήρωται, καθὰ δέδειχεν ἡμῖν ἀρτίως ὁ λόγος. 2.32 Ὅτι ταχεῖς ἰδοὺ ἐπὶ τὰ ὄρη οἱ πόδες εὐαγγελιζομένου καὶ ἀπαγ- γέλλοντος εἰρήνην.⁹ Διέτριβον μὲν ἐν Βαβυλῶνι γεγονότες αἰχμάλωτοι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἦσαν γεμῆν ἐν ἐλπίσι τοῦ καὶ αὐθις ἀνακομι- σθήσεσθαι κατὰ καιροῦς, καὶ εἰς τὴν ἄνωθεν αὐτοῖς καὶ ἐκ πατέρων εὐγένειαν ἀναφοιτήσιν οὐκ εἰς μακρὰν, τοῦτο προ- φητῶν ἀγίων ὡς Θεοῦ λαλοῦντος ἐπηγγελμένων. ἦν δὲ αὐτοῖς ὁ τῆς ἐλπίδος καιρὸς, τῆς Κύρου βασιλείας μέλλοντος αἰρήσειν κατὰ κράτος τὴν Νινευτῖ, καὶ τοῦτο πάλιν αὐτοῖς Ἡσαΐου προαπηγγελκός. ἔφη γάρ "Οὕτω λέγει Κύριος "ὁ Θεὸς τῷ χριστῷ μου Κύρω, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς "ἐπακοῦσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχὺν βασιλέων "διὰ ῥήξω, ἀνοίξω ἔμπροσθεν αὐτοῦ θύρας, καὶ πόλεις οὐ "συγκλεισθήσονται Ἐγὼ ἔμπροσθέν σου πορεύσομαι, καὶ "ὄρη ὀμαλιῶ, θύρας χαλκᾶς συντρίψω, καὶ μοχλοῦς σιδηροῦς "συνθλάσω." καὶ μετ' ἕτερα πάλιν "Οὗτος οἰκοδομήσει "τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ "μου ἐπιστρέψει, οὐ μετὰ λύτρων οὐδὲ μετὰ δώρων, εἶπε "Κύριος σαβαώθ." ἤξει τοίνυν, φησὶν, ἄγγελος τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ εἰρήνης, τὴν Κύρου σημαίνων ἐκστρατείαν, ὅτε καὶ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἀπεσεῖοντο ζυγὸν, καὶ τὴν τῶν κρα- τούντων ῥάβδον συνέτριψαν, καὶ τῆς ἀσυνήθους δουλείας ἀπορρήξαντες τὰ δεσμὰ, οἴκαδε πάλιν γεγονότες, ἐσώζοντο. Εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο τὴν δύναμιν τῶν προκειμένων τοῖς τοῦ ἀγίου Βαπτιστοῦ κηρύγμασιν ἐφαρμόσαι, παλινδρομήσειεν 2.33 ἂν καὶ οὗτος ὀρθῶς. ἐποιεῖτο γὰρ ἐν ἐρήμῳ τὰς διατριβὰς, καὶ οἷον ἐν ὄρεσι διακεκραγῶς εὐηγγελίζετο τὴν εἰρήνην, του- τέστι Χριστόν. ὠραῖοι δὴ οὖν οἱ πόδες καὶ ταχεῖς τοῦ λέγοντος "Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς "τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν." Ὁ ἔορταζε Ἰούδα τὰς ἐορτὰς σου, ἀπόδος τὰς εὐχὰς σου, διότι οὐ μὴ προσθῶσιν ἔτι τοῦ διελθεῖν εἰς παλαίωσιν.⁹ Προσπεταχότος τοῦ νόμου, μὴ δεῖν ἔξω θύειν τῆς ἱερᾶς τε καὶ θείας αὐλῆς, ἀλλ' "εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξῃται "Κύριος ὁ Θεὸς σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ," ἐν ἀλλοδαπῇ γεγονότες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τὴν Περσῶν τε καὶ Μήδων χώραν οἰκοῦντες, ἄπρακτοὶ που πάντως περὶ τὰ σφισι νενομισμένα καὶ ἀνερέργητοι διετέλουν, οὐ τὰς ἐξ ἔθους πληροῦντες ἐορτὰς, οὐ θυσίας προσάγοντες, οὐκ ἀπαρ- χὰς, οὐ χαριστήρια κατὰ τὸν νόμον, οὐ τὸν ἀμνὸν σφάζοντες ἐν μηνὶ τῷ νέφ' τάχα που καὶ πρὸς μόνας ὀκνοῦντες δοξο- λογίας, καὶ τοῦτό φαμεν τοῦ θεσπεσίου Δαυεὶδ ὡς ἐκ προσ- ῶπου λέγοντος τοῦ ἐν Βαβυλῶνι λαοῦ "Ἐπὶ τὸν ποταμὸν "Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσασαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν, ἐν τῷ μηνὶ- "σθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών. ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς "ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν." καὶ πρὸς τούτοις ἔτι "Πῶς ἄσομεν τὴν ὁδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;" ἔξω γὰρ, ὡς ἔφην, τῆς ἀγίας γῆς γεγονόσιν αὐτοῖς, ἔξω ναοῦ καὶ σκηνῆς, καὶ τὸν ἱερὸν οὐκ ἔχουσι χώρον, ἀπρακτεῖν ἦν ἀνάγκη περὶ τὰ ἐκ νόμου. ἐπειδὴ δὲ ἀνεδείχθη λοιπὸν ὁ τοῦ 2.34 ἀνεῖσθαι καιρὸς, ἐπιφθέγγεται τις εἰκότως αὐτοῖς ἢ ὁ τῆς εἰρήνης ἄγγελος, οὗ καὶ ταχεῖς οἱ πόδες, ἦγουν αὐτὸς ὁ Προφήτης, ὅτι μετέστιν αὐτοῖς πληροῦν ἐορτὰς, ἀνάπτειν χαριστηρίους ὡδᾶς, καὶ ἀποπεραίνειν εὖ μάλα τὰ ἐν εὐχαῖς ἦγουν ὑποσχέσει. προσεπαγγέλλεται δὲ καὶ τὴν ὅσον οὐ- δέπω τῶν ἐχθρῶν ἐσομένην ἀπώλειαν. οὐ γὰρ μὴ προσθῶσί φησι τοῦ διελθεῖν εἰς παλαίωσιν, τουτέστιν οὐκ εἰς μακροῦς ἔτι χρόνους μενοῦσι, οὔτε μὴν παλαιουμένην ἦγουν ἀτελεύ- τητον ἔξουσι τὴν εὐημερίαν. πεπαύσεται γὰρ καὶ καταλήξει συστελλομένη. Ἀκουέτω δὲ πρεπωδέστερον καὶ ὁ νοητὸς Ἰουδας τῶν τοιῶνδε φωνῶν. "Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερωῦ Ἰουδαῖος ἐστίν, "οὐδὲ ἢ ἐν τῷ φανερωῦ ἐν σαρκὶ περιτομή· ἀλλ' ὁ ἐν τῷ "κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ "γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ "Θεοῦ." ἐορτάσει μὲν οὖν ὁ τοιοῦδε λαμπρῶς, ἐρηρυσμένην ἔχων τὴν πίστιν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν εἰς Χριστόν, ἡγιασμένος τῷ Πνεύματι, καὶ τῇ τῆς

υιοθεσίας διαπρέπων χάριτι. προσ- οίσει δὲ τῷ Θεῷ θυσίας πνευματικὰς, ἑαυτὸν ἀνατιθεὶς εἰς ὄσμην εὐωδίας, καὶ πᾶν εἶδος συνεπιτηδεύων ἀρετῆς, σωφρο- σύνην, ἐγκράτειαν, ἀνδρείαν, ὑπομονήν, ἀγάπην, ἐλπίδα, φιλοπτωχείαν, χρηστότητα, μακροθυμίαν· "Τοιαύταις γὰρ "θυσίαις εὐαρεστεῖται Θεός." ἴστω γεμῆν ὁ νοητὸς Ἰούδας περὶ παντὸς ἐχθροῦ καὶ τῶν πάλαι κεκρατηκότων, ὅτι οὐ μὴ προσθῶσιν ἔτι τοῦ διελθεῖν εἰς παλαίωσιν, τουτέστιν ἐκ μέσου γενήσονται πεμπόμενοι δηλονότι πρὸς κόλασιν. ὁ δὲ καὶ πεπλήρωκεν ὁ Χριστὸς, ἐπιτάσων τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύ- 2.35 μασιν εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν, καὶ δοὺς τοῖς αὐτὸν ἀγαπῶσι τῶν ἐχθρῶν κατεξανίστασθαι, καὶ κατὰ παθῶν ἀνδρίζεσθαι καὶ ἁμαρτίας καταθλεῖν καὶ "πατεῖν ἐπάνω "ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ "ἐχθροῦ." 9 Συντετέλεσται, ἐξῆρται· ἀνέβη ἐμφυσῶν εἰς πρόσωπόν σου, ἐξ- αιρούμενος ἐκ θλίψεως.⁹ Ὡς ἀραρότως ἤδη, καὶ πάντη τε καὶ πάντως συμβησο- μένου τοῦ δεῖν ἀπολέσθαι τὴν Νινευῖ, συντετελέσθαι φησὶν αὐτὴν, τὸ οἶον ἔλθειν εἰς συντέλειαν διὰ τούτου δηλῶν. καὶ μὴν καὶ ἐξῆρθαι, τουτέστιν ἐκκεκόφθαι τε εἰσάπαν καὶ ἀνη- ρῆσθαι παντελῶς. εὖ δὲ δὴ σφόδρα καὶ τὸ ἀνέβη φησὶν ἐπὶ Κύρου, μετ' ἐμφάσεως οἴμαί που τοιοῦτόν τι σημαίνων, ὁποῖον ἔφη περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ προφήτης Ἰερεμίας, τὰ κατὰ καιροῦς ἐσόμενα τῇ Νινευῖ προαναφωνῶν "Ἀνέβη λέων ἐκ "τῆς μάνδρας αὐτοῦ, ἐξολοθρεύων ἔθνη ἐξῆρε, καὶ ἐξῆλθεν "ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, τοῦ θεῖναι τὴν γῆν σου εἰς ἐρήμωσιν, "καὶ αἱ πόλεις σου ἐρημωθήσονται, παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι "αὐτάς." θηρὸς γὰρ ἀγρίου δίκην ἐπιθρώσκων τῇ Νινευῖ, τοὺς ἐν αὐτῇ κατεδήδοκεν. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ὡς πολέμιος δεινός τε καὶ ἀτεράμων ἦν, καὶ ἄθραυστος εἰς ὄργας γέγονε, τοῖς δὲ ἐξ Ἰσραὴλ ἐμφυσῶν εἰς πρόσωπον καὶ ἐξαιρούμενος ἐκ θλίψεως, τουτέστιν ἀπαλλάττων αὐτοὺς τῆς ἀσυνήθους δου- λείας, δεσμῶν ἀνιείς, αἰχμαλώτους ὄντας ἀνακτώμενος, διὰ 2.36 τοῦ πέμψαι μὲν οἴκαδε, προστάξει δὲ καὶ τὸν θεῖον αὐτοῖς ἀναδείμασθαι ναόν. Τὸ δὲ ἐμφυσῶν εἰς πρόσωπον, ὡς ἐκ παραδόσεώς τε καὶ συνηθείας φησὶν Ἰουδαϊκῆς. εὐρήσομεν δὲ καὶ τῶν τοιούτων τὴν μνήμην ἔσθ' ὅτε κειμένην παρὰ ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς, ὁποῖον ἐστὶ τὸ δεῖν οἶεσθαι τοὺς Ἰουδαίους ἐπὶ ταῖς κατὰ Θεοῦ δυσφημίαις περιρῥηγγύναι τὰ ἱμάτια. καὶ γοῦν ὁ Καιάφας Υἱὸν ἑαυτοῦ τοῦ Θεοῦ λέγοντος τοῦ Χριστοῦ περιέβρηξε τὴν ἐσθήτα, διακεκραγῶς τε καὶ λέγων Ἐδυσφήμησε. δεδράκασιν δὲ τοῦτο καὶ οἱ θεσπέ- σιοι μαθηταὶ Παῦλος τε καὶ Βαρνάβας. γεγόνασιν μὲν γὰρ ἐν Λυκαονίᾳ. ἐπειδὴ δὲ τινὰ τῶν ἡρῶστηκότων τοῦ πάθους ἀπήλλατον, καὶ παράδοξον ἦν τοῖς ὁρῶσι τὸ χρῆμα, θύειν ἠθέλον αὐτοῖς τῆς θεοσημίας οἱ θεωροί. ἔφασκον γὰρ ὅτι "Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις ἦλθον πρὸς ἡμᾶς· ἐκά- "λουν δὲ τὸν μὲν Βαρνάβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, "ὅτι αὐτὸς ἦν, φησὶν, ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου." ἐπειδὴ δὲ τὸ δρώμενον δυσφημία τις ἦν, διέβρηξαν τὰ ἱμάτια ἑαυτῶν, παραδόσεσιν Ἰουδαϊκαῖς καὶ ἀγράφοις ἔθεσιν ἀκολουθοῦντες ἔτι. διαβέβληται δὲ τὸ ἔθος, ὡς οὐκ ὄν ἐκ νόμου, καὶ ἀνό- νητον παντελῶς. καὶ γοῦν ἔφη πρὸς Ἰουδαίους ὁ τῶν ὄλων Θεὸς πλαττομένους τὰ τοιάδε καὶ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας ἀποφοιτῶντας μακρὰν "Ἐπιστρέψατε πρὸς μὲ ἐξ ὅλης "καρδίας ὑμῶν, ἐν νηστεία καὶ ἐν κλαυθμῷ καὶ ἐν κοπετῷ, "καὶ διαρῥήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια "ὑμῶν." ὥσπερ οὖν ἔθος ἦν περιρῥηγγύναι τισὶ τὴν ἐσ- 2.37 θῆτα, δεδυσφημηκότος τινὸς, οὕτω καὶ τὸ ἐμφυσᾶν εἰς πρό- σωπον τῶν ἡρῶστηκότων καθ' ὄντιναοῦν τρόπον. ἔδρων δὲ τοῦτο μάλιστα, καὶ ἄγαν ἐκτόπως, οἱ ἀφορκίζειν εἰωθότες καὶ περιέργοις ἐπωδαῖς, πνευμάτων τε καὶ ἀλημάτων τοὺς κάμνοντας ἀπαλλάττειν προσποιούμενοι. δέχεται τοίνυν ἐκ τῆς παρ' αὐτοῖς συνηθείας τὸ παράδειγμα, καὶ φησὶν Ἀνέβη ἐμφυσῶν εἰς πρόσωπόν σου· Κύρος δὲ δηλονότι· καὶ ἐξαι- ρούμενός σε ἐκ θλίψεως. τοῦτο γὰρ δύνασθαι κατορθοῦν, ὡς ἔφην, προσεποιούντο τινες, ἐμφυσῶντες ἑτέροις. Σοφὸν δὲ καὶ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι καὶ τὸ τοῦ διαβόλου καὶ τὸ τῆς καθ' ἡμῶν

τυραννούςης ἀμαρτίας συνέσταλται κρά-τος, καὶ ἦλω μὲν ὡσπερ ὁ θάνατος, ἐξήρται δὲ καὶ εἰς ἅπαν ἢ φθορά. ἀναβέβηκε γὰρ ἐξ ἄδου καὶ ἀνεβίω Χριστὸς, ὁ ἐμφυσῶν εἰς πρόσωπον τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ λέγων "Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον." ἀπηλλάγμεθα γὰρ οὕτω παντὸς κακοῦ, καὶ μέτοχοι γεγονότες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὸ ἀρχαῖον τῆς φύσεως ἀναστοιχειούμεθα κάλλος, καὶ εἰς εἰκόνα τὴν πρώτην νοητῶς μεταχαραττόμεθα. μορφοῦται γὰρ ἐν ἡμῖν διὰ τοῦ Πνεύματος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς. 9Σκόπευσον ὁδὸν, κράτησον ὀσφύος, ἄνδρισαι τῇ ἰσχύι σου σφόδρα, διότι ἀπέστρεψε Κύριος τὴν ὕβριν Ἰακώβ καθὼς ὕβριν τοῦ Ἰσραήλ.9 Ὡς αὐτίκα δὴ μάλα βαδιούμενοι εἰς τὴν Ἰουδαίαν, οἴκαδέ τε ἰέναι μέλλουσιν, ἀναγκαίως ἐπιφωνεῖ τὸ χρῆναι λοιπὸν καὶ τὴν ὁδὸν κατασκέπτεσθαι καὶ κρατεῖν ὀσφύος, τουτέστιν 2.38 ἐτοιμῶς τε καὶ ἐπιτηδεῖως ἔχειν πρὸς τοὺς τῆς ὁδοιπορίας πόνους, καὶ παντὸς ὄκνου κατανδρίζεσθαι, καὶ μακρῶν δια-στημάτων ἀμείνους ὀραῖσθαι φιλεῖν, προθυμίαις ἀμάχοις εἰς τοῦτο χρωμένους. ἐτοιμότητος δὲ σημεῖον, τὸ οἶον εὐπρεπῆ καὶ διεζωσμένην ἔχειν τὴν ὀσφύν. καὶ γοῦν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις, μᾶλλον δὲ καὶ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν "Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες "περιεζωσμένοι" φησὶν. ὁδοιπορικὸν γὰρ τὸ σχῆμα, καὶ ὅτι μάλιστα πρεπωδέστατον τοῖς τὸ θεῖον κηρύττουσιν εὐ-αγγέλιον, καὶ ἐτοιμοτάτους ἔχουσιν εἰς τοῦτο τοὺς πόδας. κράτησον δὴ οὖν ὀσφύος φησὶν, ἀντὶ τῶν παρεσκευασμένος ἔσο καὶ οἶον εὐτρεπῆς εἰς ἀποδρομῆν. ἀπέστρεψε γὰρ Κύριος τὴν ὕβριν φησὶ τοῦ Ἰακώβ καθὼς ὕβριν τοῦ Ἰσραήλ. ἐπιτήρει πάλιν ἐν τούτοις ἀναγκαίως εἰσκειομένην τὴν διαστολήν. Ἰακώβ μὲν γὰρ φησὶ τοὺς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ κατῳκηκότας, τουτέστι τὰς δέκα φυλάς, ὧν βεβασιλεύκασι οἱ ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ καὶ Μανασσῆ, οἱ γεγόνασιν ἐξ Ἰωσήφ, ὃς ἦν ἐξ Ἰακώβ· Ἰσραὴλ δὲ ὀνομάζει τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδατέ φημι καὶ Βενιαμίν. ἐπειδὴ δὲ τοῦ Σεναχηρείμ τὴν Σαμά-ρειαν πεπορθηκότος, οὐχ ἦλω τὰ Ἱεροσόλυμα, Θεοῦ τὸ τηνικάδε προασπίζοντος καὶ δαπανῶντος ἀγγέλου χειρὶ τὸν Ἀσσύριον· ἀνῆκε δὲ Κύριος οὐχὶ μόνους τοὺς ἐκ τῆς Σαμα-ρειᾶς αἰχμαλώτους, ἀπενηνεγμένους εἰς τὴν Νινευῖ, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐλόντος τοῦ Ναβουχοδο-νόσορ τὴν χώραν· ἀναγκαίως φησὶν ὁ Προφήτης ὅτι ἀπέ- 2.39 στρεψε Κύριος τὴν ὕβριν τοῦ Ἰακώβ καθὼς ὕβριν τοῦ Ἰσραήλ. καὶ ὕβριν μὲν φησὶ τὴν δουλείαν ἧτοι τὴν θητείαν. ὅτι δὲ ἅπαντας ἀνήσει Θεὸς, οὐ προασπίζων μὲν τινῶν, ἐναφειὶς δὲ τοῖς πόνους ἐτέρους ἐντρύχεσθαι, διδάσκει λέγων οὕτως Ἀπέστρεψε τὴν ὕβριν τοῦ Ἰακώβ καθὼς ἀποστρέφεται καὶ ἡ τοῦ Ἰσραήλ. σύμπαντες γὰρ, ὡς ἔφημεν, ἀνέδραμον εἰς τὴν Ἰουδαίαν, τὰ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας διακρουσάμενοι βλάβη. Χρῆναι δὲ φημι ἔγωγε, καὶ μάλα εἰκότως, καὶ τοὺς ἐν Χριστῷ λελυτρωμένους ζῆν μὲν ἐθέλειν οὐκ ἀπερισκέπτως ἔτι· περιαθρεῖν δὲ μᾶλλον τῆς ἀρεσκούσης τῷ Θεῷ πολιτείας τὴν ὁδὸν καὶ τρίβον ἰέναι τὴν ἀγαθὴν καὶ κρατεῖν ὀσφύος, τουτέστιν ἀμείνους ὀραῖσθαι γαστρὸς καὶ φιληδονίας, "καὶ τῆς "σαρκὸς μὴ ποιεῖσθαι πρόνοιαν εἰς ἐπιθυμίας," κατανεανιεύ-εσθαι δὲ καὶ παθῶν καὶ ὄκνου παντός· ἥξουσι γὰρ οὕτως εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, ἐκεῖ τε προσκομιοῦσι Θεῷ πνευματικὰς θυσίας, καὶ τῆς ἀρχαίας δουλείας τὸν ζυγὸν ἀποσεισάμενοι, τὸν εὐκλεᾶ καὶ ἐλεύθερον καὶ φαυλότητος ἀπάσης ἀπηλλαγμένον διαβιώσονται βίον. 9Διότι ἐκτινάσσοντες ἐξετινάξαν αὐτοὺς καὶ τὰ κλήματα αὐτῶν. διέφθειραν ὄπλα δυναστείας αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων, ἄνδρας δυνατοὺς ἐμπαίζοντας ἐν πυρί. αἱ ἡνία τῶν ἀρμάτων αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐτοιμασίας αὐτοῦ, καὶ οἱ ἵπεις θορυβηθήσονται ἐν ταῖς ὁδοῖς, καὶ συγχυθήσονται τὰ ἄρματα καὶ συμπλακῆσονται ἐν ταῖς πλατείαις· ἡ ὄρασις αὐτῶν ὡς λαμπάδες πυρὸς καὶ ὡς ἀστραπαὶ διατρέχουσαι.9 2.40 Ἐνηχοῦντος μὲν τοῖς ἀγίοις προφήταις τὰ κατὰ καιροὺς ἐσόμενα τοῦ πάντα εἰδότος Θεοῦ, προαπήγγελλον ἀναγκαίως κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν. ἐγίνοντο δὲ πλειστάκις καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς τῶν

πραγμάτων δράσει. τοιγάρτοι καταπεπλήγασι καὶ μονονουχὶ πληρούμενα βλέποντες, τοὺς περὶ αὐτῶν ἔποι- οῦντο λόγους· ὁποῖόν τι καὶ νῦν ὁ Προφήτης δοκεῖ πεπον- θέναι ἐπὶ τε τοῖς οἰκοῦσι τὴν Νινευτῖ, καὶ τοῖς Κύρω συν- ησπικόνσιν, ὅτι καὶ ἐξετίναξαν αὐτοὺς καὶ τὰ κλήματα αὐτῶν. πεποίηται δὲ ὁ λόγος ὡς ἀπὸ γε τοῦ συμβαίνειν ταῖς ἀμπέ- λοις εἰωθότος. ἐκτινάσσεται γὰρ ὁ βότρυς καὶ τὰς ράγας ἀποπτύει, ἢ ῥαγδαιοτάτου προσβάλλοντος πνεύματος, ἢ καύσωνος καταφλέγοντος, ἢ καὶ ἐτέρας ἡστινσοῦν συμ- βαινούσης βλάβης, ὡς καὶ αὐτὸ τοῖς καρποῖς τὸ κλῆμα συναναφαίνεσθαι καὶ αὐτῆς τῆς ἄνθης ἀπογυμνούμενον. οὕτω δὴ οὖν ἀπετίναξαν αὐτοὺς ὡς ἀμπέλους. διέφθαρται δὲ καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν, τουτέστιν ἡ δυναστεία· ὄπλα γὰρ ἔσθ' ὅτε σημαίνει τὴν δυναστείαν. δεινοὺς δὲ ὄντας ἰπέας, καὶ τὰς ἐφ' ἀρμάτων εἰδότας μάχας ἐν ἀφορήτοις ἄγαν φησὶ γενέσθαι δείμασιν, ὡς τραπέσθαι μὲν εἰς φυγὴν, συμπλέ- κεσθαι δὲ ἀλλήλοις, καὶ συνθραύεσθαι προσρηγνυμένους, οἴεσθαι δὲ οὕτως καταθεᾶν αὐτὸν τὰς τῶν πολεμίων φά- λαγγας, ὡς οὐδὲν λαμπάσι παραχωρεῖν, ἢ καὶ ἀστραπαῖς ἐν ἴσῳ καταφλέγειν αὐτοὺς ὀξεῖ καὶ ἀσχέτῳ διαττούσας δρόμῳ. 9Καὶ μνησθήσονται οἱ μεγιστᾶνες αὐτῶν, καὶ φεύζονται ἡμέρας 2.41 καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν, καὶ σπεύσουσιν ἐπὶ τὰ τεῖχη, καὶ ἐτοιμάσουσι τὰς προφυλακὰς αὐτῶν.9 Καταβρίθοντος τοῦ πολέμου καὶ αὐτοὺς τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ τοὺς δυνατωτάτους, εἰς νοῦν δέξονται, φησὶν, ἃ δεδράκασιν ἐλόντες τὴν Ἰουδαίαν, ἤγουν ὧν ἐκτόπως εἰρήκασι, παλιμ- φήμους ἰέντες φωνὰς, καὶ οἶον τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ταῖς παρὰ σφῶν ἀθυροστομίαις κατασφενδονῶντες οἱ δειλαιοι. εἶτα τούτων ἐνηνεγμένοι πρὸς ἀνάμνησιν, εἴσονται λοιπὸν, ὅτι Θεὸν ἔχουσι δυσμενῆ καὶ τοῖς τῶν πολεμούντων αὐ- τοὺς ὑποστρωννύντα ποσὶ, καίτοι πάλαι δεινοὺς ὄντας ἄγαν, καὶ κομιδῇ δυσάντητον τὴν καθ' ὧν ἂν ἴοιεν προσβολὴν ποιῆσθαι μεμελετηκότας. εἰ δὲ δὴ καὶ τράποιντο πρὸς φυγὴν, δυσεξίτητον εὐρόντες τὸ χρεῖμα, καὶ ἀσθενήσαντες ἐν ταῖς πορείαις αὐτῶν μετοιχήσονται πρὸς βουλάς ἐτέρας. ἐπιμελήσονται γὰρ τειχῶν, καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν ποιήσονται φυλακὰς. δείκνυσι δὲ διὰ τούτων ἠπορηκότας πανταχῇ, καὶ ὅ τι δράσαι προσήκοι μηδὲ εἰδότας ὅλως, ἀπὸ γε τοι τοῦ κατεσκοτίσθαι τὸν νοῦν, μονονουχὶ δὲ καὶ οἴνῳ μεμεθυ- μένους ταῖς ἀκράτοις συμφοραῖς, τὴν τῆς σωτηρίας ἀπότευξιν ὀλοφύρεσθαι καὶ διαρρίπτεσθαι πανταχῇ, μεθισταμένους εὐ- κόλως, ἐκ τούτων μὲν εἰς ἐκεῖνα, ἐξ ἐκείνων δὲ πρὸς ἕτερα, καὶ τὸν ἐφ' ἅπασιν τούτοις ἀνόνητον πόνον ἔχοντας. εἰ δὲ δὴ καὶ λέγοι ὅτι Καὶ φεύζονται ἡμέρας, ἐκεῖνο οἶμαί που δηλοῖ. δεινοὶ γὰρ ὄντες, ὡς ἔφην, δυσκαταγώνιστοί τε καὶ τραχεῖς, κατοικήσονται λοιπὸν εἰς τοῦτο δειλίας ὡς ἀναφανδὸν ἐλέσ- θαι φυγεῖν, καὶ ἀκρύπτως ἤδη τοῦτο δρᾶν, καίτοι πάλαι 2.42 παραιτουμένους καὶ μόναις ταῖς εἰς τοῦτο κατηγορεῖσθαι ψιλαῖς ὑποψίαις. Ἦττηνται δὲ καὶ αἱ πονηραὶ δυνάμεις ὑπὸ τῆς μεγαλειό- τητος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀντιπράττειν οὐκ ἔχουσαι τοῖς θείοις αὐτοῦ νεύμασι, τοῖς ὑπὲρ ἡμῶν δηλονότι, κατεκλῶντό τε τοῖς δείμασι καὶ πεφεύγασιν ἀληθῶς ὑπ' οὐδεμιᾶς ἀσφαλείας ἔτι σωζόμεναι. Θεοῦ γὰρ τὰς δίκας ἐπάγοντος, τίς ἂν δια- φύγοι; ἢ τίς τοὺς προσκεκρουκότας ἐξονήσῃ τρόπος; 9Πύλαι τῶν πόλεων διηνοίχθησαν, καὶ τὰ βασιλεία διέπεσεν, καὶ ἡ ὑπόστασις ἀπεκαλύφθη· καὶ αὐτὴ ἀνέβαινε, καὶ αἱ δοῦλαι αὐ- τῆς ἤγοντο καθὼς περιστραφέναι ἐν καρδίαις αὐτῶν.9 Οἱ μὲν οὖν μεγιστᾶνες, φησὶν, ἄπορον εὐρόντες τὴν φυ- γὴν, ἐπὶ τὰ τεῖχη σπεύσουσι, καὶ ἐτοιμάσουσι τὰς προφυλα- κὰς αὐτῶν. ἔσται δὲ ἀνόνητος ἡ σκέψις αὐτοῖς, ἀνοιγνύντος Θεοῦ τοῖς δι' ἐναντίας τὰς τῶν πόλεων πύλας, καὶ τὰ βασιλεία παραδιδόντος, τουτέστι τοὺς τῶν βασιλέων οἴκους, ἐκκαλύπτοντός τε τὰ ἐν αὐτοῖς κεκρυμμένα, καὶ προτιθέντος αὐτοῖς τὴν ὑπόστασιν εἰς διαρπαγὴν. ὑπόστασιν δὲ τὸν πλοῦτον ἀποκαλεῖ τὸν ἐκ διαρπαγῆς δηλονότι καὶ πλεονε- ξίας τῆς καθ' ἐτέρων συνειλεγμένον. εἶτα πάλιν ὡς ἐν θεωρίᾳ γεγωνῶς τοῦ συμβησομένου, ἐλκομένους

ἤδη πρὸς αἰχμαλωσίαν ὄρα, τὴν τε βασιλεύουσαν πόλιν, φημί δὴ τὴν Νινευῖ, καὶ τὰς ὑπ' αὐτῇ καὶ περὶ αὐτήν, ἅς καὶ δούλας 2.43 ὀνομάζει, διάτοι τὸ ὑπεξεῦχθαι καὶ ὑποκειῖσθαι τάχα που καὶ ὑπηρετεῖν αὐτῇ. φθέγγεσθαι δέ φησιν αὐτὰς ὡς περισσότερὰς ἐν καρδίαις αὐτῶν, τουτέστιν οὐκ ἀναφανδὸν ἀλλὰ λεληθότως. ἔθος μὲν γὰρ τῷ πτηνῷ βαρὺ τι καὶ δυσαχθὲς ἐνολοῦζεν τῇ καρδίᾳ. τοῖς γεμῆν πεσοῦσιν εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, ἔλκο- μένοις τε λοιπὸν εἰς αἰχμαλωσίαν συμβαίνειν τι τοιοῦτον, τὸ ἀπεικὸς οὐδέν. κατοιμῶζουσι γὰρ τὴν ἑαυτῶν συμφορὰν, μο- νουχι καταπνίγοντες ἐν γε δὴ σφισιν αὐτοῖς τοὺς θρήνους, ἐπεὶ μὴ ἐλεύθερον ἐσθ' ὅτε κἂν γοῦν αὐτὸ τὸ κλαίειν αὐτοῖς. 9 Καὶ Νινευῖ ὡς κολυμβήθρα ὕδατος τὰ ὕδατα αὐτῆς, καὶ αὐτοὶ φεύγοντες οὐκ ἔστησαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιβλέπων. διήρπαζον τὸ ἀργύριον, διήρπαζον τὸ χρυσίον, καὶ οὐκ ἦν πέρασ τοῦ κόσμου αὐτῆς· βεβάρυνται ὑπὲρ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἐπιθυμητὰ αὐτῆς.9 Κολυμβήθρα τὴν Νινευῖ παρεικάζει πεπληρωμένη τε καὶ ἐκχεομένη, διάτοι τὸ πλείστην ὄσσην ἔχειν τὴν ἐνοικοῦσαν αὐτῇ πληθύν, καὶ τῶν ἐπεισχεομένων ἐθνῶν εἰς ἐπικουρίαν τὰ ἀναρίθμητα γένη. κατατέθηπε δὲ ὡσπερ, ἡγουν ἄμεινον ὡσ- περ ἐπιτωθάζει, τοῖς φεύγουσιν, ὅτι πλείστοι τε ὄντες καὶ ἀριθμοῦ κρείττονες κατώχοντο πρὸς δειλίας, καίτοι πάλαι τῇ πολυάνδρῳ χειρὶ παντὸς πολέμου καταθαρσῆσαντες, καὶ ὑψηλὴν ἐπαίροντες ἐπὶ γε σφισιν αὐτοῖς τὴν ὀφρύν. ἀλλ' ἦν ὁ τῶν ὄλων Θεός, ὁ καὶ δειλίας αὐτῶν καταφορτίζων τὸν νοῦν καὶ κατακομίζων εἰς κακανδρίαν, καὶ παραλύων τὸ 2.44 μάχιμον. ἀληθὲς γὰρ ὅτι "Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολ- "λὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος "αὐτοῦ." σώζει δὲ μᾶλλον οὐς ἂν ἔλοιτο καὶ λίαν εὐκόλως ὁ τῶν ὄλων Κύριος. εἶτα τί φησιν ὁ Προφήτης; διήρπαζον τὸ ἀργύριον καὶ διήρπαζον τὸ χρυσίον· ταῦτα δὲ ἦν ἡ ὑπό- στασις· Καὶ οὐκ ἦν πέρασ τοῦ κόσμου αὐτῶν, ἔοικε δὲ καὶ λίθους ἐν τούτοις ὀνομάζειν τὰς Ἰνδικὰς, ἐφ' αἷς δὴ μάλιστα βεβαρύνθαι φησὶν αὐτήν, καίτοι καὶ ἐφ' ἑτέροις σκεύεσιν ἀθύμως διακειμένην. Ἀσσυρίοις γὰρ ἔθος, ἡγουν Νινευίταις, πολλὴν καὶ ἐσπουδασμένην τῶν λίθων ποιεῖσθαι τὴν ἄθροι- σιν, καὶ κοσμεῖσθαι κορικῶς, ὡς καὶ ἐν αὐταῖς ἐπείγεσθαι ταῖς μάχαις τὴν τοῦ κόσμου λαμπρότητα καὶ περιηνησι- μένους ὄρασθαι. ἰσχνολογεῖ δὲ λίαν ὁ Προφήτης ἐν τούτοις οἰκονομικῶς, καὶ ποτε μὲν πίπτοντας, ποτὲ δὲ ἀλλήλοις συμ- πλεκομένους, καὶ ἀποροῦντας τὴν φυγὴν, καὶ ἀνονήτως ἔχον- τας τὰς προφυλακὰς, ποτὲ δὲ καὶ πεπορημένους τῷ λόγῳ ζωγραφεῖ, τὰς τῶν ὄντων ἐν αἰχμαλωσίαις περικόπτων λύ- πας, καὶ τῇ τῶν τοιῶνδε προαγορεύσει καταγοητεύων εὐφυῶς, καὶ ἠδίστοις αὐτοὺς διηγῆμασιν ἀποφέρων εἰς εὐθυμίαν. Διήρπασαι δὲ καὶ ὁ σατανᾶς διὰ πρώτου μὲν τοῦ Σωτῆ- ρος Χριστοῦ, εἶτα μετ' αὐτὸν διὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, περὶ ὧν ἔφη που καὶ ὁ προφήτης Ἰερεμίας "Ὅτι ἐξαίφνης "ἀναστήσονται οἱ δάκνοντες αὐτὸν, καὶ ἐκνήψουσιν οἱ ἐπί- "βουλοί σου, καὶ ἔσῃ εἰς διαρπαγὴν αὐτοῖς." εἰσκεκόμικε δὲ καὶ ὡς ἐν εἴδει παραβολῆς τὸ διήγημα Χριστὸς ἐν εὐαγγε- λικοῖς κηρύγμασιν, ἔφη γάρ "Ἡ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν "εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, 2.45 "ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε διαρπάσῃ τὰ "σκεύη αὐτοῦ;" οἱ γὰρ προσκυνοῦντες τῷ σατανᾶ, τὰ ἀπόλεκτα σκεύη καὶ τίμια παρ' αὐτῷ, προσδεδραμήκασιν τῇ πίστει, μετατιθέντος αὐτοὺς πρὸς θεοσέβειαν τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, ἀναπειθόντων δὲ καὶ αὐτῶν βαδίζειν εἰς τοῦτο τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. 9 Ἐκτιναγμὸς καὶ ἀνατιναγμὸς καὶ ἐκβρασμὸς καὶ καρδίας θραυσμὸς καὶ ὑπόλυσις γονάτων καὶ ὠδῖνες ἐπὶ πᾶσαν ὄσφυν, καὶ τὸ πρόσωπον πάντων ὡς πρόσκαυμα χύτρας.9 Πᾶν εἶδος συντριβῆς συντριβήσεσθαι λέγει. τὸ γὰρ ἐκ- τινάσσεσθαι τε καὶ ἀνατινάσσεσθαι καὶ μέντοι καὶ ἐκβράτ- τεσθαι τί ἂν ἕτερον ἡμῖν ὑπεμφήνειεν, ἢ τοῦτο; διαρρίπτειται γὰρ πανταχῇ τὸ τινασσόμενον καὶ ἀνατινασσόμενον. ἔψεσθαι δὲ λέγει καὶ καρδίας θραυσμὸν, Θεοῦ δηλονότι συνθραύοντος εἰς δειλίας, καὶ ὑπόλυσιν γονάτων, τουτέστιν ἀσθένειαν καὶ

σωμάτων πάρεσιν, καὶ ὠδῖνας ἐπὶ τούτοις, τὰς ἐξ ἀηδιῶν δηλονότι· πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον ἐν τοιούτοις ἔσεσθαι κακοῖς, οἱ πρὸς πᾶν ὄτιοῦν κατενηνεγμένοι τῶν καταλυπεῖν εἰωθῶ- των Θεόν; γενήσεσθαι δὲ πρὸς τούτοις διΐσχυρίζεται Καὶ τὸ πρόσωπον πάντων ὡς πρόσκαυμα χύτρας. καταμελαίνεται γὰρ ἀείπως τῶν ἐν ἀθυμίαις τὰ πρόσωπα, καὶ τῶν ὀμμάτων τὸ φαιδρὸν παραιρεῖται δεινῶς τῶν δειμάτων ἢ ἔφοδος. Συμβῆναι δὲ τὰ τοιάδε φαμέν ἀληθεύοντες αὐτῷ τε τῷ 2.46 καθ' ἡμῶν τυραννήσαντι σατανᾶ καὶ ταῖς σὺν αὐτῷ δυνά- μεσι πονηραῖς. ἐπειδὴ γὰρ ἐξεπέμποντο τῆς ἀρχαίας ἐκείνης τιμῆς τε καὶ δόξης, πῶς ἦν εἰκὸς μὴ οὐχὶ πάντη τε καὶ πάν- τως τὰ τοιάδε παθεῖν αὐτούς; 9Ποῦ ἔστι τὸ κατοικητήριον τῶν λεόντων, καὶ ἡ νομὴ ἢ οὔσα ἐν τοῖς σκύμνοις; οὗ ἔπορεύθη λέων τοῦ εἰσελθεῖν ἐκεῖ· σκύμνος λέοντος, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκφοβῶν; λέων ἤρπασε τὰ ἱκανὰ τοῖς σκύμνοις αὐτοῦ καὶ ἀπέπνιξε τοῖς λέουσιν αὐτοῦ, καὶ ἔπλησε θήρας νοσσιὰν αὐτοῦ καὶ τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ ἀρπαγῆς.⁹ Κατοικητήριον μὲν ὀνομάζει λεόντων τὴν Νινευί. κατωκῆκασι γὰρ ἐν αὐτῇ, καὶ λαμπρὸν ἐποιοῦντο καὶ ἀξιάγαστον ἐνδιαί- τημα καὶ βασιλείον ἀσφαλές, οἱ κατὰ καιροὺς αὐτῇ βεβασι- λευκότες Φουλά καὶ Σαλμανασάρ καὶ Σεναχηρείμ καὶ μέντοι καὶ Ναβουχοδονόσορ· πεπολεμήκασι γὰρ οὗτοι τὴν Ἰουδαίαν. τὸ δὲ Ποῦ ἔστιν οὐ διερωτῶντος οἶμαι πού· δεῖν γὰρ οἶμαι παραιτεῖσθαι τὸ εὔηθες· ἐπιτωθάζοντος δὲ μᾶλλον, καὶ ὅτι διόλωλεν ὀλοτρόπως διὰ τούτου δεικνύοντος, ὡς μηδὲ ὅποι ποτὲ γέγονεν ὀρᾶσθαι λοιπόν. συντετέλεσται γὰρ καὶ ἐξ- ἦρται, καθά φησιν αὐτός. ποῦ δὴ οὖν ἄρα φησὶ τὸ τῶν λε- ὄντων κατοικητήριον, τουτέστιν ἢ Νινευί; ποῦ δὲ ἡ νομὴ τῶν σκύμων; καὶ σκύμνους μὲν ὡς γε οἶμαι, φησὶ τοὺς ὑπὸ τῷ μεγίστῳ βασιλεῖ πράττοντας καὶ κειμένους, καὶ τὸ τίμιον ἔχοντας παρ' αὐτῷ ἐν δόξῃ, σατράπας δὲ λέγω καὶ στρατη- γοὺς, νομὴν δὲ αὐτῶν ἀποκαλεῖ τοὺς ὑπὸ χεῖρα καὶ ὑπέζευ- 2.47 γμένους καὶ δασμὸν εἰσφέροντας καὶ χρημάτων ἄθροισιν ποιούμενους· "Νομαὶ γὰρ πλουσίων πτωχοί," κατὰ τὸ γε- γραμμένον. ὡς ἐξηρημένης δὴ οὖν εἰσάπαν τῆς Νινευί, καὶ ἀπάσης δὲ τῆς περιοίκου χώρας, ποῦ δὴ ἄρα φησὶ τὸ τῶν λεόντων κατάλυμα; ποῦ δὲ τῶν σκύμων ἢ νομὴ; ὅτι δὲ ἀσφαλές οἶονεὶ γέγονε πῶς ὀρμητήριον τῶν κατὰ καιροὺς βεβασιλευκότων ἢ Νινευί, δέδειχεν εἰπὼν Οὗ ἔπορεύθη λέων τοῦ εἰσελθεῖν ἐκεῖ, σκύμνος λέοντος καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκφοβῶν. ἀπόρθητον γὰρ τῇ πόλει τὸ τεῖχος ταῖς ὑπὲρ λόγον μεγα- λουργίαις εὔ μάλα πεπονημένον. ἐπειδὴ δὲ ἅπασαν κατα- δηώσας τὴν Σαμάρειαν ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τὴν ἀγίαν πόλιν, φησὶ δὴ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀπεκόμισε μὲν εἰς τὴν ἑαυτοῦ τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, δια- τέθεικε δὲ οὕτως ἐπ' ἐξουσίας τοὺς ἅπαξ ἐνειλημμένους, ὡς τοὺς μὲν ὑφ' ἑαυτῷ ποιῆσαι καὶ δεδεμένους ἔχειν, τοὺς δὲ καὶ ἑτέροις χαρίζεσθαι καὶ καταπωλεῖν, καὶ πλήρη τὴν ἑαυ- τοῦ χώραν τε καὶ πόλιν τῶν δορικτήτων ἔχειν. ταύτητοί φησιν ὅτι λέων ἤρπασε τὰ ἱκανὰ τοῖς σκύμνοις αὐτοῦ καὶ ἀπέπνιξε τοῖς λέουσιν αὐτοῦ καὶ ἔπλησε θήρας νοσσιὰν αὐτοῦ καὶ τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ ἀρπαγῆς. πεποίηται δὲ πάλιν ὁ λόγος ὡς ἐκ τοῦ γίνεσθαι πεφυκότος. ἀρπάσαντες γὰρ οἱ θῆρες ἀπλῶς τὸ παρεμπίπτον, εἶτα τὸ ἀρκοῦν κατεδηδοκότες, τῷ λοιπῷ ἀποτρέφουσι τοὺς σκύμνους, τοὺς ἰδίους αὐτοῖς δανερίζοντες πόνους. Λέγοντο δ' ἂν τὰ τοιάδε πάλιν καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σατανᾶ, Χριστοῦ κατωλοθρευκότος αὐτόν τε καὶ τὰ αὐτοῦ, καὶ ἐξηρη- κότος αὐτοῦ τὴν θήραν ἐκ γῆς. συνέτριψε γὰρ τῶν λεόντων 2.48 τὰς μύλας, κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνὴν "τῶν λεόντων συνέθλασεν ὁ Κύριος." 9'Ιδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ ἐκκαύσω ἐν καπνῷ πληθὸς σου, καὶ τοὺς λέοντάς σου καταφάγεται ῥομ- φαία, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐκ γῆς τὴν θήραν σου, καὶ οὐ μὴ ἀκουσθῆ οὐκ ἔτι τὰ ἔργα σου.⁹ Ἐαυτὸν ἀνθίστησι Θεός, καὶ αὐτουργὸς ἀνίσταται, περι- τρέπων εἰς ἀπόγνωσιν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. Θεοῦ γὰρ κακοῦν ἐθέλοντος, τίς ὁ σώζων ἔτι; ἢ τίς ἀποστήσει κατα- δηοῦν ἐθέλοντα τὸν τῶν

δυνάμεων Κύριον; "Τὴν γὰρ "χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐκκαύσειν γεμὴν ἐν καπνῷ τὸ πλῆθος αὐτῆς φησὶν, ἵνα τι τοιοῦτον ἐννοῶμεν πάλιν. οἱ μελιττοκόμοι κατὰ καιροῦς, ὅτε τὰ κηρία τῶν σίμβλων ἐξορύττειν ἐθέλουσι, πῦρ ἐναύοντες καπνῷ τὰς μελίσσας διώκουσιν, ἵνα μὴ μάχονται καὶ κατατιτρώσκωσι τοῖς κέντροις αὐτοῦς ἀθρόαι περιπετόμεναι. συμβέβηκέ τι τοιοῦτον καὶ τοῖς ἐπικεκλημένοις εἰς ἐπικουρίαν κινδυνευούσῃ τῇ Νινευί. ἀπώχοντο γὰρ καὶ ἀπέδρασαν οἷα καπνοῦ τοῦ πολέμου προσβάλλοντος καὶ καταπτοοῦντος εἰς κακανδρίαν, καὶ ἀφορήτοις αὐτοῦς ἐνιέντος δείμασι. λέοντας γεμὴν ὀνομάζει τοὺς ἀλκιμωτάτους καὶ θρασεῖς, οἳ καὶ τάχα που τεθαρσῆκασιν τὴν ἀντίστασιν· πλὴν ἔργον γε- γόνασι τῆς Κύρου ῥομφαίας. ἐπειδὴ δὴ ὁ λόγος ἡμῖν τὴν τῶν λεόντων εἰσσεκόμικε μνήμην, ἀναγκαιῶς καὶ τὴν αὐτῶν θήραν φησὶν ἐξολοθρευθῆσθαι, ὡς μηδὲν ἔτι γενέσθαι τῶν παρ' 2.49 αὐτοῖς ἀξιάκουστον. ἔθος γὰρ ἦν ἐπιφύεσθαι μὲν αὐτοῦς πόλεσι τε καὶ χώραις, ἐπιθρῶσκειν τε θηριοπρεπῶς, οἷς ἂν ἔλοιτο τυχόν, μυρία τε ὅσα δρᾶν, ὡς τῶν πεπονθότων τὰς συμφορὰς ὠδὴν καὶ θρήνον πολλοῖς γενέσθαι. ἐξολοθρευθῆ- σεσθαι δὴ οὖν φησὶν αὐτῶν τὴν θήραν. πῶς γὰρ ἔμελλον ἢ τίνα λοιπὸν καταθρεύσειν ἔτι, κατεπτοημένων μὲν τῶν ἀγελαίων καὶ πεφευγόντων ὡς ἐκ καπνοῦ, πεπτωκότων δὲ τῶν μαχιμωτάτων, οἳ δίκην λεόντων τοῖς ἀνθεστηκόσιν ἔπε- φύοντο; Ἐπεγήγερται δὲ καὶ τοῖς κυριοκτονήσασιν Ἰουδαίοις ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, ὡς εἰς πάντα μὲν ἄνεμον τὴν τῶν ἀγελαίων κατασκευασθῆναι πληθύν, θήρας δὲ ὡσπερ ὠμούς συνδιο- λέσθαι τοῖς πολλοῖς τοὺς τῶν ἄλλων ἐπιφανεστέρους. οὐ φορητῶς γὰρ δεδυσσεβήκασιν εἰς τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα Χριστόν. 9^Ω πόλις αἱμάτων, ὅλη ψευδῆς, πλήρης ἀδικίας.9 Αἱμάτων αὐτὴν πόλιν ὠνόμασεν· ἐτοιμότατοι γὰρ εἰς φόνους καὶ φιλαίματα λίαν οἱ τῆς Νινευί βεβασιλευκότες· φιλοπόλεμοι δὲ καὶ ἐτέρως οἱ ἐν αὐτῇ, καὶ ἀτιθάσους ἀεὶ καθ' ὧν ἂν ἴοιεν τὰς ἐφόδους ποιεῖσθαι σπουδάζοντες. ψευ- δῆς δὲ φησὶν, ὅτι καὶ εἰδῶλων μεστή, ἐφ' ὧν μάλιστα τὸ ψεῦδος, οὐκ ἀναπόδεικτόν ἐστι. ψευδῶνυμοι γὰρ, καὶ τὴν τῆς θεότητος δόξαν ὑποκλέπτοντες οἱ χειρόκμητοι θεοί 2.50 "Ἀργύριον καὶ χρυσίον, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἔργα χειρῶν "ἀνθρώπων." γῆν δὲ αὐτὴν τῶν γλυπτῶν ἀπεκάλεσέ που καὶ ὁ σοφὸς Ἰερεμίας. ψευδῆς δ' ἂν νοοῖτο καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, ὡς νοουμένου τοῦ ψεύδους εἰς πανουργίαν καὶ δόλους καὶ ἀπάτην τὴν θεομοσῆ, δηλονότι συνθεοῦσης καὶ ἀδικίας. οὗ γὰρ ἀπάτη καὶ δόλος, ἐκεῖ που πάντως ἔψεται καὶ τὸ ἀδικεῖν. Αἱμάτων δὲ πόλις, ψευδῆς καὶ ἀδικίας πλήρης καὶ ἡ κυριοκτό- νος Ἰερουσαλήμ. διαμεμνήμεθα γὰρ εἰπόντος τοῦ Χριστοῦ "Ἰερουσαλήμ Ἰερουσαλήμ ἡ ἀποκτένουσα τοὺς προφήτας, "καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλαμένους πρὸς αὐτήν." ἔφη δὲ που καὶ διὰ φωνῆς προφητῶν "Οὐαὶ αὐτοῖς ὅτι ἀπεπή- "δησαν ἀπ' ἐμοῦ· δεῖλαιοὶ εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ· "ἐγὼ ἐλυτρωσάμην αὐτοῦς, αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ' "ἐμοῦ ψευδῆ." κατειρήκασιν γὰρ τῆς δόξης Χριστοῦ, ποτὲ μὲν λέγοντες ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν αὐτὸν τὰ δαιμόνια· ποτὲ δὲ κάτοινον ὀνομάζοντες, Σαμαρείτην τε πρὸς τούτῳ, καὶ τὰ πολὺ λίαν αἰσχίονα. ταῖς γὰρ ἐκείνων ἀθυροστομίαις πρέποι ἂν καὶ μόναις ἐκεῖνα ληρεῖν, ἃ καὶ φάναι τετολμή- κασιν. 9Οὐ ψηλαφηθήσεται θήρα. φωνὴ μαστίγων καὶ φωνὴ σειμοῦ τροχῶν καὶ ἵππου διώκοντος καὶ ἄρματος ἀναβράσσοντος καὶ ἰπέως ἀναβαίνοντος καὶ στιλβούσης ῥομφαίας καὶ ἔξαστραπ- τόντων ὅπλων καὶ πλήθους τραυμάτων καὶ βαρείας πτώσεως καὶ οὐκ ἦν πέρασ τοῖς ἔθνεσιν αὐτῆς, καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν ἀπὸ πλήθους πορνείας.9 2.51 Ἐκ τοῦ πεφυκότος γίνεσθαι, πεποίηται πάλιν ὁ λόγος. τοὺς γὰρ τοὶ δασὺ κομῶντας τῶν θάμνων καταπυκάζοντες λίνοις οἱ ὀρνιθοθήραι, καταδράττονται πολλακίς τῶν ὑπ' αὐ- τοῖς κεκρυμμένων χερσὶν ἐπαφώμενοι. καὶ τέχνη τοῦτο αὐτοῖς. οὐκ ἔτι δὴ οὖν ψηλαφηθήσεται θήρα αὐτοῖς φησὶ, τουτέστιν οὐκ ἂν ἔτι θηρεύσειαν καθὰ καὶ πάλαι

τινές, ἤγουν τὰ ἐτέρων εἰς ἑαυτοὺς διαρπάζοντες, οὐδ' ἂν γένοιτο πάγη καὶ βρόχος τοῖς ἀσθενεστέροις, φροντίδος αὐτοῖς ἐτέρας ἐπεισπεσοῦσης, καὶ τοῦ περὶ τῶν ἐσχάτων ἀγῶνος ἐπηρημένου. ἔσται γὰρ ἐν αὐτῇ φωνῇ μαστίγων. καὶ μοι πάλιν ὁ Προφήτης δοκεῖ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου τύρβην, οἷον ἐν ὄψει κειμένην, ἀφηγεῖσθαι σαφῶς. ὁρᾷ γὰρ ὡςπερ ἵπποκροτουμένην μὲν τὴν πόλιν, καὶ τοῖς τροχοῖς τῶν ἄρμάτων κατακτυπουμένην, καὶ παντευχίαις λαμπραῖς ἑναστράπτοντας τοὺς καταδηοῦντας αὐτήν, καὶ ἀριθμοῦ κρείττονας τοὺς διολωλότας, οἴκους τε τοὺς ἐν αὐτῇ κατασσεισμένους· μέμνηται γὰρ καὶ βαρείας πτώσεως. κατατέθηκε δὲ, ὅτι πλείστη μὲν ὅση τῶν ἐν αὐτῇ συναγηγεμένων ἐθνῶν ἢ πληθὺς, πάντες δὲ ἄναυδοι καὶ τὸ ἀναλκι νοσοῦντες ἐκτόπως, καὶ πολὺ λίαν εὐκολοὶ πρὸς δειλίαν. καὶ τὴν αἰτίαν εὐθὺς ἀποδίδωσι, λέγων ὅτι ἀσθενήσουσιν ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν ἀπὸ πλήθους πορνείας. ἐπειδὴ γὰρ φαῦλοι γεγόνασι καὶ πονηροὶ τοὺς τρόπους, καὶ προσέτι καὶ εἰδωλολάτραι, καὶ εἰς πλάνησιν ἐκτόπως ἀπονενευκότες, ταύτητοι δικαίως ἀσθενεῖς ἔσονται καὶ περιδεεῖς, καὶ οὐδ' ὅσον εἰπεῖν κἂν γοῦν ἐνοῆσαι μόνον ἀνασχόμενοι τὴν ἀντίστασιν. 2.52 9Πόρνη καλὴ καὶ ἐπίχαρις, ἠγουμένη φαρμάκων, ἢ πωλοῦσα ἔθνη ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς καὶ φυλάς ἐν τοῖς φαρμάκοις αὐτῆς.⁹ Ὁ ἐπ' αἰσχροῖς ἔπαινος ἐπίτασιν ἔχει τῶν ἐγκλημάτων, οἷον ὡς εἴ τις ἔλοιτο λέγειν περὶ τοῦ τῶν ὄντων, ὅτι κλέπτῃς τεχνίτης καὶ ληστής ἀνδρεῖος καὶ γόης εὐφυῆς. οὐκοῦν κἂν εἰ λέγοιτο περὶ τῆς Νινευτὶ Πόρνη καλὴ καὶ ἐπίχαρις, οὐ πρὸς ἐπαίνου μᾶλλον αὐτῇ τὸ χρῆμα ἔσται, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, χαλεπωτέραν δὲ μᾶλλον τὴν κατάρρησιν ἀπεργάσεται. γύναια γὰρ τὰ ἐταιριζόμενα τότε δὴ μάλιστα δοκοῦσι πολὺ τὸ ἐπίχαρι μελετᾶν, ὅτε φαίνοιντό γε στωμύλα τε καὶ κομψοεπῆ. τοιαύτη καὶ ἡ Νινευτὶ, τεχνίτις εἰς κακουργίαν, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχουσα πόλεις τε καὶ χώρας ἐλεῖν, καὶ ἀναπεῖσαι φρονεῖν τὰ αὐτῇ δοκοῦντα καὶ φίλα. ταῦτα δὲ ἦν γοητεῖα τε καὶ ψευδομαντεῖα καὶ βέβηλοι τελεταὶ καὶ τὰ εἰδώλων παίγνια. καθίκετο γὰρ εἰς τοῦτο ληρωδίας, ὡς ἐν εὐκλείας λόγῳ ποιεῖσθαι τὸ καὶ ἤδη δοκεῖν ἠγεῖσθαι φαρμάκων, αὔχημά τε ποιεῖσθαι τὰ οὕτως αἰσχροῦ καὶ τὴν ἐσχάτην λαχόντα καταβολήν. ἔθος δὲ ἦν τῶν ἐν αὐτῇ τισιν ἔθνη τε καὶ χώρας καταπωλεῖν ἐν τοῖς φαρμάκοις αὐτῶν. πῶς δὲ ἢ τίνα τρόπον, ἐροῦμεν ὡς ἔνι. ἔθος ἦν Ἀσσυρίοις πολεμεῖν ἐθέλουσι καὶ ὄπλα κινουσι καθ' ἐτέρων, ταῖς τῶν μάγων τέχναις προαναμανθάνειν ἐπείγεσθαι τὰ ἐσόμενα, οἷ καὶ τὰς ἐκ βασιλέως τιμὰς ὑποτρέχοντες, κατευμεγεθεῖν πολέμου παντὸς ἐκέλευον, καὶ τοῖς σφῶν ἐπιτηδεύμασι προ- ἀπονευροῦν ἐψεύδοντο τοὺς ἀνθεστηκότας. ὁποῖόν τι πράττειν ἠθέλεν ὁ Βαλαὰκ, ὁ Μωαβιτῶν βασιλεύς. κατεμισθοῦτο γὰρ τὸν ἀλιτήριον Βαλαὰμ καὶ δὴ καὶ εἰς ὄρος ἀνεκόμιζε "λέγων Δεῦρο κατάρασαί μοι τὸν Ἰσραήλ." ὦντο γὰρ, ὅτι ταῖς τῶν μάγων ἀραῖς ἀκολουθήσει τὰ πράγματα. πορνείαν δὲ οὖν ἐν τούτοις τὴν γοητικὴν τε καὶ μάγον ὀνομάζει τέχνην, δι' ἧς κατεπώλουν ἔθνη καὶ φυλάς οἷ ταῦτα σοφοὶ, αἰεὶ τὸ κρατήσιν ὑπισχνούμενοι τοῖς προσάγουσι μισθοῦς. 9'Ιδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, καὶ ἀποκαλύψω τὰ ὀπίσω σου ἐπὶ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ δεῖξω ἔθνεσι τὴν αἰσχύνην σου καὶ βασιλείαις τὴν ἀτιμίαν σου· καὶ ἐπίρριψω ἐπὶ σέ βδελυγμὸν κατὰ τὰς ἀκαθαρσίας σου, καὶ θήσομαί σε εἰς παράδειγμα.⁹ Ὅτι μὴ πρὸς ἄνθρωπον ὁ λόγος αὐτῇ μήτε μὴν ὁ πόλεμος, ἐπεμήνισε δὲ μᾶλλον ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος, καὶ κατεξανίστησιν αὐτῆς Πέρσας τε καὶ Μήδους, κατασημαίνει πάλιν. τῷ δὲ δὴ πάντων κατεξουσιάζοντι Θεῷ καὶ τῷ τῶν ὄλων ἔχοντι κράτος, τίς ὁ ἀντεξάγων, εἰ πολεμεῖν ἔλοιτό τισιν; εἰτά φησιν ὅτι καὶ ἀποκαλύψω τὰ ὀπίσω σου ἐπὶ τὸ πρόσωπόν σου. γέγονε δὲ πάλιν ὁ λόγος ὡς ἐπὶ γυναικὸς ἐταιριζομένης, ἢ ὅσον μὲν ἦκεν εἰς πρόσωπον καὶ τὸν ἔξωθεν ὠραῖσμον, ἀξιέραστος εἶναι τοῖς ὀρώσι δοκεῖ· εἰ δὲ δὴ πάθοι τὴν ἀπαμφίεσιν καὶ τοῦ κόσμου τὴν ἀπόθεσιν, γυμνῶ δὴ πάντως ἀσημονήσει τῷ σώματι, τῶν μορίων

τὸ ἀκαλλῆς ἀκρύπτως ἐκφαίνουσα. ἀποκαλύψω δὴ οὖν φησι τὰ ὀπίσω 2.54 σου, τουτέστι, πᾶν ὅσον ἐστὶν ἄσχημον ἐν σοὶ, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων παραδείξω σοι. τὸ γὰρ εἰς πρόσωπόν σου, τί ἕτερον ἡμῖν ἢ τουτὶ δὴ πάντως ὑπεμφήνειεν ἄν; ἀποκαλύψω δὲ οὐδὲν ἤττον ἔθνεσί τε καὶ βασιλείαις τὴν ἀτιμίαν αὐτῆς διαβρῆδην ἔφη. ἐδόκει μὲν γὰρ ὡραία τις εἶναι καὶ ἀξιέραστος ἢ Νινευῖ ταῖς τῶν μάγων τέχναις ὠφρυωμένη, καὶ τὴν κατὰ πάντων ἀρχὴν καὶ δυναστείαν ἀρπάζουσα, εὐσθενῆς τε ἄγαν καὶ ἀμαχεὶ παρὰ πάντων λαβοῦσα τὸ νικᾶν. ἐπειδὴ δὲ ἦλω καὶ πέπτωκεν, ἀσχήμων καὶ ἀτερπῆς παρὰ γε τοῖς αὐτὴν εἰδόσι κατεφαίνεται, οἱ καὶ βδελυρὰν ἠγοῦντο λοιπὸν, κατεγνωκότες που πάντως, ὡς μεγαλα- χήσασαν μὲν ἐπὶ μηδενί, ἐπιθαρσίσασαν δὲ μάτην ταῖς ἐκ μάγων ἐπικουρίαις, μᾶλλον δὲ φενακισμοῖς καὶ ἀπάταις. διεβεβαιοῦτο δὲ ὅτι καὶ τεθήσεται εἰς παράδειγμα, ὡς ἐρούν- των ἔσθ' ὅτε τινῶν, εἰ δὴ διόλοιο πόλις ἢ χώρα, πεπόρ- θηταί τε καὶ πέπτωκε, καθὰ καὶ ἡ ταλαίπωρος Νινευῖ. Πεπολέμηκε δὲ, ὡς ἔφην, καὶ τῇ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῇ κατὰ καιροὺς ὁ τῶν ὅλων Θεός, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀσεβείας ἐπράττετο δίκας, γυμνὴν καὶ ἀσχήμονα ἀναδεικνύων καὶ τῆς ἄνωθεν περιστολῆς ἀμοιροῦσαν παντελῶς. καὶ τοῦτο προ- ανεφώνει διὰ φωνῆς Ὡσηῆ, λέγων "Διὰ τοῦτο ἐπιστρέψω "καὶ κομιοῦμαι τὸν σῖτόν μου καθ' ὥραν αὐτοῦ καὶ τὸν "οἶνόν μου ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ ἀφελοῦμαι τὰ ἱμάτιά μου "καὶ τὰ ὀθόνιά μου τοῦ μὴ καλύπτειν τὴν αἰσχύνην αὐτῆς· "καὶ νῦν ἀποκαλύψω τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῆς ἐναντίον τῶν "ἐραστῶν αὐτῆς, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ ἐξέλῃται αὐτὴν ἐκ χειρός "μου." ἢ μὲν γὰρ ἐξ ἔθνῶν ἐκκλησία δοξολογήσει λέγουσα 2.55 "Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· ἐνέδυσσε γάρ με "ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης;" ἢ δὲ, ὡς ἔφην, γυμνὴ καὶ ἀσχήμων καὶ ἀκαλλῆς ὁράται λοιπὸν καὶ τῶν θείων χαρισμάτων οὐκ ἔχουσα τὴν περιστολήν, γέγονε δὲ καὶ εἰς παράδειγμα καὶ βδελυρωτάτη, καὶ πᾶν εἶδος νοσοῦσα κοσμικῆς ἀκαθαρσίας. 9Καὶ ἔσται, πᾶς ὁ ὄρων σε καταβήσεται ἀπὸ σοῦ καὶ ἐρεῖ Δειλαία Νινευῖ, τίς στενάξει αὐτήν; πόθεν ζητήσω παράκλησιν αὐτῇ;9 Εἴ τις, φησί, τῶν πάλαι προεγνωκῶτων τὰς σὰς δυνα- στείας πεσοῦσάν τε καὶ ἡρημωμένην καταθεάσαιοτο, κατοι- μώξει μέγα καὶ ἀποφοιτήσῃ γοργῶς, ἐκεῖνο λέγων Τίς στενάξει αὐτήν; ὡς γὰρ ὄντος οὐδενός, ἦγουν ὑπολελειμμένου, τοῦ κἂν οἴου τε ὄντος καταθρῆσαι μόνον, τὰ τοιαῦτα φησί. σφόδρα δὲ σοφῶς προστέθεικε τούτῳ τό Πόθεν ζητήσω παρά- κλησιν αὐτῇ; καὶ ἔστι τῶν εἰρημένων τοιοῦτός τις ὁ νοῦς. πολέμου καὶ μάχης συγκροτουμένων κατὰ πόλεις τυχόν ἢ χώρας, ἀδικεῖται μὲν ἔσθ' ὅτε μέρος, σώζεται δέ τε καὶ τυχόν τοὺς νενικηκότας διέδρα· καὶ τοῦτο ἔστι τοῖς ἐνοικοῦσι παράκλησις. ἢ γὰρ οὐκ ἐμπέπρησται πᾶσα, καὶ μεμένηκεν ἀπόρθητος μοῖρα, ἢ πεπτώκασιν μὲν τινες, σέσωσται δὲ πλη- θὺς ἕτερα· ἐπὶ δέ γε τῆς Νινευῖ, πόθεν ἄν τις ἔλοιο τὴν παράκλησιν; ἢ ποῖος αὐτὴν παραμυθήσεται τρόπος; πᾶσα γὰρ ἦλω καὶ πᾶσα πεπόρθηται καὶ διόλωλεν ἅπας ὁ ἐν αὐτῇ. τὸ δὲ Τίς στενάξει αὐτήν; καὶ ἑτέρως ἄν νοοῖτο πάλιν· ὅμοιον γὰρ εἰπεῖν "Ἄρα τίς ἔσται τεχνίτης οὕτως εἰς θρήνους καὶ τὰς ἐπικηδεῖους ὡδὰς, ὡς ἐπάξιόν τι τῶν συμβεβηκότων εἰπεῖν, καὶ τὸ ἀρκοῦν τοῖς πάθεσι καταστάξαι δάκρυον. 9Ἐτοίμασαι μερίδα, ἄρμοσαι χόρδην, ἐτοίμασαι μερίδα Ἀμμῶν, ἢ 2.56 κατοικοῦσα ἐν ποταμοῖς· ὕδωρ κύκλω αὐτῆς, ἢς ἢ ἀρχὴ θά- λασσα καὶ ὕδωρ τὰ τεῖχη αὐτῆς;" καὶ Αἰθιοπία ἰσχύς αὐτῆς καὶ Αἴγυπτος, καὶ οὐκ ἔστι πέρας τῆς φυγῆς σου, καὶ Λίβυες ἐγένοντο βοηθοὶ αὐτῆς· καὶ αὐτὴ εἰς μετοικεσίαν πορεύσεται αἰχμάλωτος, καὶ τὰ νήπια αὐτῆς ἐδαφιοῦσιν ἀπ' ἀρχῆς πασῶν τῶν ὁδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἐνδοξα αὐτῆς βαλοῦσιν κλήρους, καὶ πάντες οἱ μεγιστᾶνες αὐτῆς δεθήσονται χειρο- πέδαις.9 Ἀσυμφανῆς μὲν λίαν τῶν προκειμένων ὁ νοῦς, νοηθεῖ δ' ἄν οὐχ ἑτέρως, εἰ μὴ τις γένοιτο προαφήγησις τῆς ἐν αὐτοῖς ἱστορίας· ἔχει δὲ οὕτως. τραπομένου πρὸς ἀπόστασιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ εἰδώλοισι λελατρευκότος, καὶ διὰ μυρίων ὄσων ἀσεβημάτων ἐφ' αὐτῷ καταθήγοντος

τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, ὠπλίζετο κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων ὁ Ναβουχοδονόσορ, θείας αὐτὸν εἰς τοῦτο διανιστάσης ὀργῆς. εἶτα δέον τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ καταλῆξαι τῆς ἐν χερσὶν ἀσεβείας, καὶ ἀποσχέσθαι μὲν τοῦ προσκυνεῖν ἐθέλιν θεοῖς ἑτέροις, ἀνατρέψαι δὲ βωμοὺς καὶ κατεμπρῆσαι τεμένη καὶ συντρίψαι μὲν τὰ χωνευτὰ, ταῖς δὲ εἰς μεταγνώσιν σπουδαῖς καὶ ἐπεικειαῖς ἐκμειλίσεισθαι Θεὸν καὶ καλεῖν εἰς ἐπικουρίαν. τοῦτο μὲν οὐκ ἔδρων οἱ τάλανες· ὦντο δὲ, ὅτι ταῖς ἐξ ἄν-θρώπων συνδρομαῖς ἐπικουρούμενοι, καὶ ἀμείνους ἔσσονται τῶν Βαβυλωνίων καὶ κατευμεγεθήσουσι τῶν ἐχθρῶν, κἂν εἰ μὴ σώζειν αὐτοὺς ἔλοιτο Θεός. τοιγάρτοι κατεμισθοῦντο πολλοὺς τῶν προσοίκων ἐθνῶν, ἐπρέσβευον δὲ καὶ πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ εἰς τὴν καλουμένην Ὦν, ἥτοι Ἀμμῶν, ἢ νῦν 2.57 ἐστὶν Ἀλεξάνδρεια. οἱ δὲ συνασπίζεον ἐπηγγέλλοντο, καὶ ἀποσοβεῖν εὐκόλως δύνασθαι τοὺς Βαβυλωνίους, καὶ γεγόνα-σιν ἀφορμὴ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τοῦ νομίζεον, ὅτι κἂν εἰ μὴ σώζοι Θεός, αὐτοὶ πρὸς τοῦτο ἀρκέσουσι, δεηθέντες οὐδενός. ἐπειδὴ δὲ τὴν Ἰουδαίαν ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶλε, Θεοῦ προασπίζοντος καὶ ὑποστρωννύντος αὐτῷ τοὺς ἀνθεστηκότας, κεχώρηκε μετὰ τοῦτο καὶ κατὰ τῆς Αἰγυπτίων, θείας αὐτὸν πεμπούσης ὀργῆς, εἶλε τε πᾶσαν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Ὦν, ἥτοι τὴν Ἀμμῶν· ὠνόμαστο γὰρ οὕτω κατὰ καιροὺς, ὡς ἔφην, ἢ Ἀλεξάνδρεια· ἢ δὴ καὶ μάλιστα παρὰ τὰς ἄλλας τῆς Αἰγύπτου πόλεις λαμπρὰ τε ἦν ἄγαν, ἄσυλόν τε καὶ ἀσφαλὲς ὀρμητήριον, διάτοι τὸ ὕδασι πανταχῆ διεζῶσθαι, καὶ ἐκ μὲν μοίρας τῆς βορειοτέρας ἔχειν τὴν θάλασσαν, ἐκ δὲ τῆς εἰς νότον εὐρεϊάν τε καὶ μακρὰν καὶ οἶον ἑτέραν θάλασσαν, λίμνην δὴ λέγω τὴν Μαριώτιδα, πεπυργῶσθαι δὲ καὶ ἑτέροις ποταμοῖς καὶ τελμάτων περιβολαῖς. ἐπήμυνον δὲ αὐτῇ καὶ οἱ τῆς ὀμόρου Λιβύης οἰκήτορες, παρατεινούσης μέχρι τῆς Αἰθιοπῶν γῆς, τῆς πρὸς ἑσπέραν καὶ νότον· Γαράμαντες δὲ οὗτοι, κατόπιν τῆς Ἀφρων κείμενοι γῆς· συνωπλίζοντο δὲ καὶ τῶν εἰς ἠῶ καὶ νότον Αἰθιοπῶν τινές, οἱ Μερὸν τε τὴν ἐσωτάτω πόλιν ποιοῦνται, καὶ ἀγρίαν καὶ μέλαιναν κατανέμονται γῆν. Ἄλλ' ὥδε μὲν ἡμῖν ὁ τῆς ἱστορίας ἐχέτω λόγος, ἴωμεν δὲ ἤδη πρὸς διασάφισιν τῆς ἐννοίας τῶν ἐγκειμένων. ἐτοίμασαί φησι μερίδα, ὅμοιον ὡσεὶ λέγοι Ὡ ἀθλία Νινευῖ, ἐπίλεξαι μερίδα σαυτῆ· ἐπειδὴ γὰρ μέγα πεφρόνηκας, οἶει τε ὅτι πάντη τε καὶ πάντως ἀπόρθητος ἔσῃ διὰ τοὶ τὸ τείχεσι 2.58 περικεκληῖσθαι μεγάλοις καὶ ἀναριθμήτους ἔχειν τοὺς συ-νασπίζεον ἐθέλοντας· κατὰ τίνα θέλεις εἶναι τῶν χωρῶν, αἱ πεπόρθηται παρὰ σοῦ, καίτοι πλείστην ὄσσην ἐπι-τηδειότητα λαχοῦσαι, φησὶ, πρὸς γε τὸ δύνασθαι δυσαλώ-τως ἔχειν τε καὶ ἀλήπτως. ἄρμοσαι χορδὴν, τουτέστιν, ὦδὴ καὶ μέλος καὶ αὐτὴ γενοῦ πόλεσί τε καὶ χώραις, παθοῦσα τοιαῦτα παρὰ Περσῶν καὶ Μήδων, ὅποια δέδρακας εἰς ἑτέρους αὐτῆ. ἐτοίμασαί μερίδα Ἀμμῶν, ἔστω σοί φησι μερίς καὶ κληρὸς ἢ Ἀμμῶν· ἃ δέδρακας ἐπ' ἐκείνη, τὰ αὐτὰ καὶ σὲ παθεῖν ἀναγκαῖον. καὶ τίς ἦν ἢ Ἀμμῶν, ἢ κατοικοῦσα ἐν ποταμοῖς; τουτέστιν, ἢ θαλάσση καὶ ποταμοῖς εὖ μάλα τετειχισμένη, ἢ ταῖς Αἰγυπτίων ἐπικουρίαις καὶ τοῖς Αἰθιοπῶν τοξεύμασιν ἐπαυχήσασα, ἢ τὴν τῶν Λιβύων ἀλκιμωτάτην λαχοῦσα πληθύν. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχουσα θέσεώς τε καὶ ῥώμης καὶ τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας, εἰς μετοι-κεσίαν πεπόρευται, γέγονε δὲ αἰχμάλωτος καὶ ἠδαφίσθη μὲν αὐτῆς τὰ νήπια, κληρωτοὶ δὲ γεγόνασιν οἱ διαφανεῖς, καὶ μερίδες τῶν νενικηκότων οἱ ἐνδοξότεροι, καὶ δέδενται χειρο-πέδαις. ὡσπερ οὖν εἶλες τὴν Ἀμμῶν ἀπόρθητον οὖσαν, ὅσον εἰς ἐπικουρίαν καὶ θέσιν· Θεὸς γὰρ ἦν ὁ παραδιδούς· οὕτω καὶ αὐτὴ δοθήση πάντως εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, κἂν εἰ μεγάλην ἔχοις ἐπὶ τε πληθῦϊ τῶν μαχίμων καὶ τείχεσι τὴν ὄφρυν. ἐγὼ γὰρ ἐπὶ σὲ, καὶ τὴν ἐμὴν οὐδεὶς ἀποστρέψει χεῖρα. 9 Καὶ σὺ μεθυσθήσῃ καὶ ἔσῃ παρεωραμένη, καὶ σὺ ζητήσεις σεαυτῇ στάσιν ἐξ ἐχθρῶν.9 2.59 Ὅνπερ γὰρ τρόπον, φησὶν, ἢ Ἀμμῶν τεταλαιπώρηκε τὰ ἐκ τῆς σῆς ἀγριότητος βέλη ὑπενεγκοῦσα, καὶ τὰς ἐκ τῆς ἐφόδου συμφορὰς, οὕτω καὶ αὐτὴ σκοτοδινιάσεις, καὶ οἶον ἐν μέθῃ γενήσῃ, στάσιν οὐκ

ἔχουσα, τουτέστι, κατασειομένη τε καὶ πίπτουσα παρ' ἐχθρῶν, καὶ τῆς ἄνωθεν ἐποπτείας ἀπ- εστερημένη. οὐς γὰρ ἂν ἐπισκέπτοιο Θεὸς, ἔλεει δὴ πάν- τως καὶ ἐν τοῖς κατ' εὐχὴν ἐστάναι ποιεῖ. Μεμέθυσται δὲ ὡς περ καὶ ἡ θεομάχος Ἰερουσαλήμ, τὸ νῆφειν οὐκ ἔχουσα, διάτοι τὸ θείῳ μὴ καταλάμπεσθαι φωτὶ, μήτε μὴν ἐπαίειν ἐθέλειν λέγοντος τοῦ Χριστοῦ "Ἐγὼ εἰμι "τὸ φῶς τοῦ κόσμου." καὶ πάλιν "Ἐως τὸ φῶς ἔχετε, "περιπατεῖτε ἐν τῷ φωτὶ, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ." μέθη δ' ἂν νοοῖτο καὶ σκότος εἰς νοῦν καὶ νύξ εἰς καρδίαν ἢ τοῦ συμφέροντος ἀγνωσία, καὶ τὸ μηδαμόθεν δύνασθαι κατιδεῖν τὴν τῆς σωτηρίας ὁδόν. ὅτι δὲ καὶ σεσάλευται, καὶ πρὸς τὰ τῆς δικαιοσύνης ἔργα τὸ ἐρηρυσμένον οὐκ ἔχει, πῶς ἂν ἡ πόθεν ἐνδοιάσειέ τις; ἐκπέπτωκε γὰρ τῆς τῶν ὄλων κρηπίδος, καὶ τὸν ἀρράγῃ θεμέλιον οὐκ ἔχει, τουτέστι Χριστόν. παρεώραται δὲ καὶ τοῖς ἐχθροῖς δέδοται, ἢ Ῥωμαίοις τυχόν, ἦγουν τοῖς εἰς πᾶν ὀτιοῦν κατακομιουσι τῶν παθῶν, φημὶ δὴ τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι. Χριστὸς οὖν ἄρα, καὶ πίστις ἢ εἰς αὐτὸν, παντὸς ἡμᾶς ἀπαλλάξει κακοῦ, καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν δυστροπίας ἀπο- τελέσει κρείττονας, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἴστησι τοῦ Θεοῦ. περιόψεται γὰρ οὐδαμῶς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν. 9 Πάντα τὰ ὀχυρώματά σου συκαῖ σκοποὺς ἔχουσαι. ἐὰν σαλευθῶσι, καὶ πεσοῦνται εἰς στόμα ἔσθοντος.⁹ 2.60 Τὰ πέπειρα τῶν συκῶν ἀποπίπτει ῥαδίως, εἰ δὴ κραδαί- νοιτο τὸ φυτὸν, μονονουχὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν τοῦ κατασειόντος καταθρῶσκει χεῖρα, καὶ τοῖς δεομένοις τοῦ φαγεῖν αὐτο- μάτως ἐπιφοιτᾷ. οὐκοῦν ἐπειδήπερ Κύρου προσβαλόντος καὶ πολιορκούντος ἤδη τὴν Νινευτῖ, τοῖς τείχεσίν τε αὐτῆς ἐφιστάντος τὰς ἐλεπόλεις ἦτοι τοὺς κρίους, τὰς ἐπάλλξεις ἐτήρουν οἱ ἐπαμύνοντες· εἶτα τοξεύοντες οἱ μαχόμενοι, κατε- κόμιζον εἰς γῆν εὐκόλως αὐτούς. δέχεται τὴν ὁμοίωσιν ἀπὸ τοῦ πεφυκότος γίνεσθαι περὶ τὰ πέπειρα τῶν συκῶν. ταύ- τητοί φησιν ὅτι πάντα τὰ ὀχυρώματά σου, τουτέστι τὰ τείχη, συκαῖ σκοποὺς ἔχουσαι, οἱ πρὸς τὴν τοῦ φαγεῖν ἐθέλοντος ἵενται χεῖρα, καὶ μάλα εὐκόλως, εἰ δὴ τις μόνον καταδονήσειε τὸ φυτόν. "Ἔσται δὲ οὕτω καὶ πᾶσα ψυχὴ, τῆς ἄνωθεν ἐπικουρίας ἐκπίπτουσα καὶ ἐστερημένη, εὐχερῆς καὶ εὐάλωτος καὶ οὐ σὺν ἰδρωτὶ ληπτὴ τῷ κατεσθίοντι σατανᾷ. γέγραπται γὰρ ὅτι "Τὰ βρώματα αὐτοῦ ἐκλεκτά." 9 Ἴδου ὁ λαὸς σου ὡς γυναῖκες ἐν σοὶ, τοῖς ἐχθροῖς σου ἀνοιγό- μεναι ἀνοιχθήσονται πύλαι τῆς γῆς σου, καταφάγεται πῦρ τοὺς μοχλοὺς σου.⁹ Ματαίαν αὐτῶν ἀποφαίνει τὴν ἐλπίδα. ῥοντο μὲν γὰρ, ὡς οὐκ ἂν ἀλοῖέν ποτε, πληθὺν ἀμέτρητον τῶν αὐτοῖς συνα- σπιζόντων συναγηγηγκότες, καὶ ἀρρήκτοις τείχεσι πεπυρ- γωμένην οἰκοῦντες πόλιν. ἀλλ' ὅτι καὶ ταῦτα παντελῶς ἀνόνητα αὐτοῖς προαναπεφώνηκεν ἐναργῶς, κακανδρίας εἰς τοῦτο κατοικήσεσθαι λέγων τοὺς ἐπαμύνοντας, ὡς γυναίων ἀσθενῶν διενεγκεῖν οὐδέν· διανοιχθήσεσθαι δὲ φησι καὶ τὰς 2.61 πύλας, εἰσβιαζομένων δηλονότι τῶν ἐχθρῶν. ἀληθὲς γὰρ ὅτι "Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ "φυλάσσων." Χρὴ δὴ οὖν ἄρα τὴν ἄνωθεν ἀσφάλειαν ἔχειν, πεποιθέναι τε ἡμᾶς ἥκιστα μὲν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἐπὶ Θεῷ δὲ μᾶλλον τῷ σώζοντι, καὶ μὴ ταῖς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικουρίαις μεγαλαυχεῖν, μήτε μὴν οἶεσθαι διεκνεύειν δύνασθαι τὴν ὀργὴν, εἰ δὴ παρο- τρύνοιτο Θεός. ἀπαλλάξει γὰρ οὐδεὶς θορύβου καὶ κακῶν, τὸν ᾧπερ ἂν ἐπιμηνίσειεν ὁ τῶν ὄλων Κύριος. καὶ σοφὸς ἦν λίαν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ ψάλλων τε καὶ λέγων "Οὐκ "ἐπὶ τῷ τόξῳ μου ἐλπῶ, καὶ ὁ βραχίων μου οὐ σώσει με." "Ποιήσομαι γὰρ δύναμιν ἐν Θεῷ" κατὰ γε τὴν αὐτοῦ πάλιν φωνήν. 9 Ὑδωρ περιοχῆς ἐπίσπασαι σεαυτῇ.⁹ Φασὶν ὅτι Κύρου τε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τὰς περιοίκους τῆς Νινευτῖ καταδηούντων χώρας, καὶ πάσας αὐτῶν προαποκει- ρόντων ἐπικουρίας, τὴν πόρθησιν ἤδη δεδιότες οἱ Νινευτῖται λοιπὸν εἰς πολλὰς καὶ μακρὰς ἀνέτεμον τάφρους τὰ περὶ τὸ ἄστρῳ χωρία, καὶ δὴ καὶ δυσπόρευτα τοῖς ἐχθροῖς ἀπετέλουν, παροχετεύοντες ποταμούς, καὶ ὑδάτων ἐμπιπλῶντες, καὶ τελμάτων ἔμπλεω ποιοῦντες τὴν γῆν. ἀλλ' ἦσαν καὶ τῶν τοιούτων ἐγχειρημάτων ἀμείνους οἱ μαχόμενοι, μᾶλλον δὲ ἡ θέλησις τοῦ

παραδιδόντος Θεοῦ. ὅτι τοίνυν οὐδὲν ἔσται καὶ τοῦτο αὐτοῖς τὸ σπούδασμα, δείκνυσι λέγων Ὑδωρ περιοχῆς ἐπίσπασαι σεαυτῇ. δοκεῖ δέ τισιν ὕδωρ ἐνθάδε νοεῖν τὸ ἐπι- σπώμενον, τὴν τῶν ἐπικεκλημένων ἔθνων εἰς ἐπικουρίαν 2.62 ἄθροισιν ἢ πληθύν. βαδιεῖται γὰρ καὶ οὕτως ἡμῖν ὁ λόγος οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, ὕδατα γὰρ πολλαχῇ ἢ τῶν ἔθνων ὠνό- μασται πληθύς. 9Κατακράτησον τῶν ὄχυρωμάτων σου· ἔμβηθι εἰς πηλὸν καὶ συμ- πάτει ἐν ἀχύροις, κατακράτησον ὑπὲρ πλίνθον.9 Οὐ προτρέποι δ' ἂν τὰ τοιάδε Θεός· ἐπειδὴ δὲ πάντως τὰ ἐσόμενα προηπίστατο, διαγελαῖ τὴν σκέψιν, καὶ ὅτι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, μάταιον αὐτῶν ἔσται σπούδασμα πᾶν, δείκνυσι διὰ τούτων. ἐπειδὴ γὰρ συμβέβηκεν ἢ ἐπάλξεων, ἡγουν ἑτέρας τινὸς ἐπιμελείας δεῖσθαι τὰ τεῖχη, πλίνθους εἰργά- ζοντο τὰς ἐκ πηλοῦ δηλονότι, πλὴν ὄχυρωτάτας· ὀπτωμένη γὰρ ἢ πλίνθος ἀναγκαιοτάτη πρὸς ἔργα, καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τὸ εὐδιάθρυστον. συμπάτει δὴ οὖν φησιν ἐν ἀχύροις, ἐργάζου καὶ πλίνθους. γενοῦ δὴ οὕτως ἰταμὸς καὶ ἀτεράμων εἰς μάχην, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἢ πλίνθος αὐτῆ· ἔση γὰρ καὶ οὕτως εὐ- ἄλωτος, καὶ ἄθραυστος μὲν οὐδαμῶς, εὐκόλος δὲ λίαν τοῖς κατασειεῖν εἰδόσι, καὶ τῆς σῆς σκληρότητος ἀλκιμωτέραν ἔχουσι τὴν ὀρμὴν. 9Ἐκεῖ καταφάγεται σε πῦρ, ἐξολοθρεύσει σε ῥομφαία, καταφάγεται σε ὡς ἀκρίς, καὶ βαρυνθήσῃ ὡς βροῦχος.9 Τὸ ἐκεῖ νοήσεις ἀντὶ τοῦ τληνικάδε, κατὰ χρόνον γὰρ καὶ οὐ τοπικῶς τὴν λέξιν ἀποδεξόμεθα. εἰ γὰρ δὴ καὶ ταῦτα γένοιτό φησι, καὶ πλίνθους ἐργάση, δαπανηθήσῃ καὶ οὕτως 2.63 ὡς ἀπὸ πυρὸς, κατανεμηθήσεται δέ σε τε καὶ τὴν σὴν χώραν, καὶ ἐν ἀκρίδος τάξει ὁ πολέμιος. ἔση δὲ καὶ ὄκνω πεπεδη- μένος καὶ βραδὺς εἰς φυγὴν ὡς βροῦχος βαρυνθείς. φασι γὰρ ὅτι πιπτούσης χαλάζης καὶ ὑετῶν καταρρήγνυμένων, ἀδρανῆς ὁ βροῦχος εἰς πτῆσιν, καταδεδευμένων αὐτῶ τῶν πτερῶν. οὐκοῦν τὸ ἄπορον εἰς φυγὴν τῶν Νινευιτῶν ὑποση- μαίνει πάλιν ἀπὸ τοῦ τοῖς βρούχοις συμβαίνοντος. 9Ἐπλήθυνας τὰς ἐμπορίας σου ὑπὲρ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ· βροῦχος ὥρμησε καὶ ἐξεπετάσθη· ἐξήλατο ὡς ἀττέλαβος ὁ σύμμικτος σου, ὡς ἀκρίς ἐπιβεβηκυῖα ἐπὶ φραγμὸν ἐν ἡμέραις πάγου· ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ ἀφήλατο, καὶ οὐκ ἔγνω τὸν τόπον αὐτῆς.9 Ἐμπορίας ἔοικεν ἐνθάδε δηλοῦν οὐχὶ τὰς διὰ χρημάτων, τὰς ἐπὶ λήμμασι καὶ πλεονασμοῖς, τὰς γεγενημένας δὲ μάλ- λον ἐπὶ τῇ τῶν ἔθνων ἀθροίσει καὶ συγκομιδῇ. κατεμι- σθοῦντο γὰρ, ὡς ἔφην, τὰ περίοικα τῶν ἔθνων, τοὺς τεθνη- ξομένους μονονουχὶ ἐμπορευόμενοι, καὶ συλλέγοντες εἰς μάχην τοὺς αὐτίκα δὴ μάλα ἀπολουμένους· ἦσαν δὲ οὗτοι πλεῖστοί τε ὅσοι καὶ ἀριθμοῦ κρείττονες. τοιγάρτοι καὶ τῇ τῶν ἄστρων παρεικάζονται πληθύϊ. ἀλλ' εἰ καὶ συνήχθησαν, φησὶ, καὶ συνδεδραμήκασιν, καταπτοηθήσονται τῷ πολέμῳ, καὶ ἀποδραμοῦνται πάλιν ὡς βροῦχος καὶ ὡς ἀττέλαβος. εἶδος δὲ τοῦτο μικρᾶς ἀκρίδος, ἢ ἐπειδὴν ἐμπέση φραγμοῖς ἢ ταῖς τῶν κήπων αἱμασιαῖς, πάγου μὲν ὄντος, ὡς ἔφην, καὶ ὑετοῦ κατασκήπτοντος, καταμέμυκε τε καὶ ἡρεμεί, τῇ τῆς ὑγρότητος βία τὴν πτῆσιν παρηρημένη· ἡλίου γεμὴν ἀνίσχοντος καὶ 2.64 θερμὴν αὐταῖς ἐνιέντος ἀκτίνα, ταχεῖαν ποιοῦνται τὴν ἀπο- φοίτησιν, καὶ ἀφίπτανται κατὰ τὸ εἰωθός. οὕτως, φησὶν, ἔσ- ονται οἱ σύμμικτοὶ σου. ἀποπτήσονται γὰρ καὶ οἴκαδε πάλιν ἀποδραμοῦνται, τὴν σὴν ἐλπίδα κενώσαντες. "Ἀγαθὸν οὖν "ἄρα καὶ ἀτρεκές τὸ πεποιθέναι ἐπὶ Κύριον, ἢ πεποιθέναι "ἐπ' ἄνθρωπον," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. 9Οὐαὶ αὐτοῖς. ἐνύσταξαν οἱ ποιμένες σου, βασιλεὺς Ἀσσύριοις ἐκοί- μισε τοὺς δυνάστας σου· ἀπῆρεν ὁ λαὸς σου ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκδεχόμενος.9 Ταλανίζει τοὺς ὄχλους, ὡς κακανδρίας εἰς τοῦτο καὶ δειμάτων ὠλισθηκότας, ὡς καὶ πρὸς μόνην αὐτοῦ ἀτονῆσαι τοῦ πολέμου τὴν προσβολὴν, καὶ ἐπὶ τὰς τῶν ὀρῶν ἀναθρώ- σκειν κορυφὰς, καὶ οἶον προτείχισμα τοῦ κινδύνου ποιεῖσθαι τὰς δυσχωρίας. εἶτα τῆς ψοφοδεείας τὴν αἰτίαν ἀποδιδούς, εὐφυᾶ ποιεῖται διήγησιν τῶν καθηγεῖσθαι λαχόντων τὸν ὄλεθρον· ὡς ἐν ἡθελῶν λέγων, ἀντὶ τοῦ πεπόρθηται καὶ διο- λώλασιν, ἄποροί τε γεγόνασιν εἰς τὰς τέχνας τὰς στρατη- γικὰς, τὸ ἐνύσταξαν

τιθείς, καὶ ὅτι κατεκοιμίσθησαν οἱ ἐν δυνάμεσί τε καὶ ἐξουσίαις καὶ δημαγωγοὶ καὶ τὰς ἄνω καὶ διαφανεῖς λαχόντες τιμᾶς, πεπόνθασι δὲ τὸ νυστάζειν ὑπὸ βασιλέως Ἀσσυρίου, τουτέστι, τὸ γένος ἔχοντος ἐξ αὐτῶν. αὐθιγενῆς γὰρ ὁ Κύρος, καὶ ἐξ αἵματος Περσικοῦ. σκήπ- τεταὶ δὲ ὁ προφητικὸς ἡμῖν λόγος μονονουχὶ τὸ θρηνεῖν, ἥγουν καταμειδιᾶν τῶν εὐκόλων εἰς πτοίαν. ἀπῆρε γὰρ φησὶν ὁ λαὸς σου ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκδεχόμενος, 2.65 τουτέστιν ὁ ἀνέχων εἰς εὐτολμίαν, ὁ περικόπτων τὰς τῶν φευγόντων δειλίας, καὶ ἀνασειράζειν δυνάμενος τὴν ἀδρανῆ καὶ ριψάσπιδα τῶν προοδεωκότων πληθύν. προαπολώλασι γὰρ οἱ τοῦτο δρᾶν εἰωθότες, καὶ τῆς ἐν πολέμοις εὐτεχνίας οἱ ἐπιστάται. Νοηθεῖ δ' ἄν, καὶ μάλα εἰκότως, καὶ περὶ γε τῆς Ἰου- δαίων ἀγέλης, τὸ Οὐαὶ αὐτοῖς. ἐνύσταξαν οἱ ποιμένες σου, βασιλεὺς Ἀσσύριος ἐκοίμισε τοὺς δυνάστας σου. οὐαὶ γὰρ ὄντως τοῖς καὶ αὐτὸν τὸν τῶν ὄλων ἀπεκτονόσι Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν, καὶ τοῖς τῶν ἀγίων αἵμασιν ἀνοσίως προστεθει- κόσι καὶ αὐτὸ τὸ Δεσποτικόν. συμβέβηκε δὲ τοῦτο παθεῖν αὐτοῦς, διάτοι τὸ λίαν κατανυστάξαι πρὸς δυσβουλίαν τὸ ἡγούμενον καὶ τοὺς ἐν ποιμένων τάξει παρειλημμένους, γραμματέας δὴ λέγω καὶ Φαρισαίους καὶ τοὺς τοῖς τῆς ἱερουργίας κατεστεμμένους ἀυχήμασιν, οὓς καὶ κατεκοίμισε νοητῶς ὁ Ἀσσύριος βασιλεὺς, τουτέστιν ὁ σατανᾶς. λαμ- βάνεται γὰρ εἰς τὸ ἐκεῖνου πολλακίς πρόσωπον ἢ τῶν Βαβυ- λωνίων ἀρχῆ. ὅτι δὲ καὶ ἐνύσταξαν οἱ ποιμένες καὶ οἱ δυνα- στεύοντες παρ' αὐτοῖς, πῶς ἐστὶν ἀμφιβαλεῖν, ἄνω τε καὶ κάτω τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ἀνατιθείσης αὐτοῖς τῶν λαῶν τὴν ἀπώλειαν; γέγραπται γὰρ "Ὡ οἱ ποιμένες οἱ διασκορ- "πίζοντες καὶ ἀπολλύντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς." καὶ πά- λιν "Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπαν Ποῦ ἐστὶ Κύριος, καὶ οἱ ἀντεχό- "μενοι τοῦ νόμου οὐκ ἠπίσταντό με καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβουν "εἰς ἐμέ, καὶ οἱ προφήται προεφήτευσον τῇ Βάαλ." Ἡσαΐας δὲ πάλιν φησὶ "Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιών "πλήρης κρίσεως; ἐν ἧ δικαιοσύνη ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, νῦν 2.66 "δὲ φονευταί. τὸ ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον, οἱ κάπηλοι "σου μίσγουσι τὸν οἶνον ὕδατι, οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι, "κοινωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀντα- "πόδομα, ὄρφανοῖς οὐ κρίνοντες καὶ κρίσει χήρας οὐ "προσέχοντες." 9Οὐκ ἐστὶν ἴασις τῇ συντριβῇ σου, ἐφλέγμαεν ἢ πληγῇ σου.⁹ Ὅταν τι συμβαίνῃ τῶν ἀπευκτῶν παθεῖν, εἰ μὲν ἴοι τοῦτο μεμετρημένως, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως πέρα τοῦ καθήκοντος, ἐλπίς ὑπεστὶν ἀγαθὴ τοῖς τῷ παθεῖν ὑπενηνεγμένοις, ὅτι καὶ ἀνασφῆλαι δυνήσονται καθάπερ ἐξ ἀρρώστιας ἐπὶ τὸ δύνα- σθαι διαβιοῦν εὐσθενῶς καὶ ὅτι μετοιχήσονται πρὸς εὐημε- ρίαν, ἀνενεγκόντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων ἐπὶ τὸ ἄμεινον. ἐπειδὴν δὲ εἰς λήξιν αὐτοῖς ἀθλιότητος προήκοι τὰ πράγματα, τότε δὴ πάντως δυσδιάφυκτος ἢ συμφορὰ, μᾶλλον δὲ καὶ παντελῶς ἀνεξίτητος. τοῦτο παθούσῃ τῇ Νινευτῖ, φησὶν ὅτι καὶ συνετρίβη καὶ ἀπόλωλε, καὶ τῆς τοῦ δύνασθαι θεραπείας τυχεῖν συνανηρημένης ἐλπίδος καὶ οἰονεῖπως ἀθλίως κατα- φλεγμαίνοντος τοῦ κακοῦ καὶ τὴν ἐσχάτην ἐφ' ἑαυτῇ ζητοῦντος τομῆν. Ὅτι δὲ καὶ ἐν τούτοις γέγονεν ἡ κυριοκτόνος Ἰερουσαλήμ, ἀτρεκές εἰπεῖν. πολλακίς μὲν γὰρ ἐπλήττετο, καταθεόντων αὐτῆς τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἠκολούθουν αἱ θεραπείαι, κατοικτεῖ- ροντος Θεοῦ καὶ οἶον καταμαλάσσοντος τὴν συμβᾶσαν αὐτοῖς πληγὴν. ἐπειδὴ δὲ πεπαρωνήκασιν εἰς τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην, συνετρίβη καὶ πέπτωκε καὶ οὐκ ἦν ἴασις, κατὰ τὴν τοῦ Προφήτου φωνήν, ἀμάλθακτος δὲ καὶ ἡ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς ἀπομεμένηκε φλεγμονή. τοιγάρτοι 2.67 καὶ ἔφασκον οἱ μακάριοι προφήται, τῇ Βαβυλωνίων αὐ- τὴν παρεικάζοντες "Ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλώνα, καὶ οὐκ "ἰάθη· ἐγκαταλίπομεν ἕκαστος αὐτήν, καὶ ἀπέλθομεν εἰς "τὴν γῆν αὐτοῦ, ὅτι ἠγγικεν εἰς οὐρανὸν τὸ κρῖμα αὐτῆς, "καὶ ἐξῆρεν ἕως τῶν ἄστρων." εἰς οὐρανὸν δὲ τὸ κρῖμα καὶ ὑψοῦ τὸ πλημμέλημα. πεπαρωνήκασιν γὰρ, ὡς ἔφην, οὐκ εἰς ἓνα τῶν ἀγίων ἀπλῶς, ἀλλ' εἰς τὸν τῶν ἀγίων Δεσπότην. 9Πάντες οἱ ἀκούσαντες τὴν ἀγγελίαν σου, χαρήσονται καὶ κροτή- σουσι χεῖρας ἐπὶ

σέ· διότι ἐπὶ τίνα οὐκ ἐπήλθεν ἡ κακία σου διὰ παντός;9 Ψῆφος ὅτι δικαία γέγονε παρὰ Θεοῦ, τὴν Βαβυλωνίων ἀρχὴν καταστρέφουσα, καταμαρτυρήσει λαμπρῶς τὸ ἐπι- στυγνάζειν αὐτῇ παντελῶς οὐδένα· κροτεῖν δὲ μᾶλλον, καὶ ἐπιγάνυσθαι καὶ καταμειδιᾶν κειμένης, διάτοι τὸ ἀφορήτους συμφοράς ὑπενεγκεῖν καὶ πλεονεξίας, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα καταλυπεῖν εἰωθότων εἰς πείραν ἔλθειν. καὶ γὰρ ἦν ἄπασι φορτικὴ καὶ δύσοιστος, πέμπουσα καὶ τοῖς εἰς μακρὰν τῆς ἐνούσης αὐτῇ δυστροπίας τὴν αἴσθησιν. Φαίην δ' ἄν, ὅτι καὶ ὁ τῆς ἀμαρτίας εὐρετῆς, τουτέστιν ὁ σατανᾶς, ὁ τῆς ἑαυτοῦ δυστροπίας τε λίνον κατευρύνων πανταχῇ, καὶ σαγηνεύσας εἰς πλάνησιν τὴν ὑπ' οὐρανόν, καὶ τοῖς τῆς ἀπωλείας ἐγκαταδήσας βρόχοις, ἀκούσειεν ἄν εἰκότως, καθηρημένος ὑπὸ Χριστοῦ, καὶ τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος ἀπεληλαμένος Πάντες οἱ ἀκούσαντες τὴν ἀγγελίαν σου χαρήσονται καὶ κροτήσουσι χεῖρας ἐπὶ σέ, διότι ἐπὶ τίνα οὐκ ἐπήλθεν ἡ κακία σου διὰ παντός;

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΑΜΒΑΚΟΥΜ. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

ΔΙΕΣΚΕΥΑΣΤΑΙ μὲν ἡμῖν εὖ μάλα σοφῶς καὶ εὐ- τέχνως καὶ τῆς προκειμένης προφητείας ὁ τρόπος, ἔμπλεω γεμὴν αὐτὸν οἰκονομίας ἀγιοπρεποῦς εὐρήσομεν· πρέπει γὰρ αὐτοῖς τοῖς ἀγίοις ἐπιφωνεῖν τε καὶ λέγειν "Οὐχ ὑμεῖς ἐστε "οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν "ἐν ὑμῖν." δεῖ δὲ δὴ τοῖς ἐθέλουσι νοεῖν ἀγχινοίας οὐ μικρᾶς· ἐπεὶ τοι τῆς προφητείας τὸν σκοπὸν διττὴν ἐν ἑαυτῷ τὴν θεωρίαν ὠδίνοντα κατίδοι τις ἄν, πνευματικὴν τε ἅμα καὶ ἱστορικὴν· προαφηγήσομαι δὲ χρησίμως, καὶ ὡς ἐν βραχεῖ συνενεγκῶν, τῆς προφητείας τὰ μέρη, καὶ ἐφ' ὅτῳ γέγονεν ἔρω. Ἰοὶ γὰρ ἄν οὕτω τοῖς ἐντευξομένοις δι' εὐμαρείας ὁ νοῦς, καὶ οὐδὲν εὐρήσει τὸ ἄναντες. ἀσχάλλοντος τοίνυν 2.69 τοῦ Ἰσραὴλ οὐ μετρίως ἐπὶ τοῖς διὰ τῶν προφητῶν προ- ἀπηγγελμένοις· ἦδον γὰρ ἦδον, ὡς ἔσται κατὰ καιροῦς αἰχμάλωτος, πεσεῖται δὲ καὶ εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, καὶ ὑπὸ ζυγὰ κείσεται τῆς ἀσυνήθους δουλείας· πειρᾶται δὴ διδάσκειν ὁ μακάριος οὗτος Ἀμβακοῦμ, ὅτι ψήφῳ δικαία τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ κατὰ καιροῦς αὐτοῖς τὰ τοιάδε συμβήσεται, καὶ ἐπ' αἰτίαις εὐλόγοις. ἐκτετιμηκότες γὰρ αὐτοὶ τὴν ἕξω νόμου καὶ ἐκτοπωτάτην ζωὴν, καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν κατεψευσμένων ἀπονενευκότες, οὐ διαλελοίπασιν ἐφ' ἑαυτοῖς παραθήγοντες τὸν ἀκήρατον νοῦν, μέχρις ἄν αὐτοῖς εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀθλιότητος κατέβη τὰ πράγματα. καὶ τοῦτο καθί- στησιν ἑναργές, τῶν ἀνοσίως βιοῦν ἡρημένων ποιούμενος τὴν κατάρρησιν, καὶ τῆς ὅλης προφητείας προεισβολὴν ὡς- περ τινὰ καὶ ὑπόθεσιν τὸ χρῆμα τιθεῖς, εἶτα Θεὸν εἰσκεκο- μικρῶς ἀπειλοῦντα τοῖς καταφρονηταῖς τῶν Βαβυλωνίων τὴν ἔφοδον. ἐπειδὴ δὲ ἐχρῆν αὐτὸν οὐχὶ μόνων τῶν σκυθρωπῶν καὶ τῶν ὅτι μάλιστα καταλυπεῖν εἰωθότων προαγορευτὴν ἀναφαίνεσθαι, καὶ εἰς μέσον ἦκειν, καὶ τὰ πάντων αἴσχιστα τῶν κακῶν ὡς ἔσται κατὰ καιροῦς αὐτοῖς προαναφωνεῖν, ἀλλὰ τι καὶ τῶν τελούντων εἰς ἄκεσιν προαφηγεῖσθαι χρη- σίμως, καὶ τὰ δι' ὧν εἰκὸς ἦν ἀναπνεύσειν τοὺς πεπονθότας προαναφθέγγεσθαι· κατακέκραγε καὶ αὐτῆς τῆς τῶν Βαβυ- λωνίων ὠμότητος, καὶ καταφρονητὰς ὀνομάζει τοὺς καὶ αὐτὸν τὸν θεῖον κατεμπρήσαντας ναὸν, καὶ τὴν ἀγίαν δὲ πόλιν πεπορθηκότας, καὶ σκευῶν τῶν ἱερῶν ἀφειδήσαντας. "Εἰς "τί γὰρ, φησὶν, ἐπιβλέπεις ἐπὶ καταφρονοῦντας, παρασιω- "πήσῃ ἐν τῷ καταπίνειν ἀσεβῆ τὸν δίκαιον;" εἶτα προστέ- 2.70 θεικε καὶ μάλα σαφῶς καὶ αὐτῆς τῆς Βαβυλωνίως τὴν ἄλωσιν, καὶ τῶν πεπονθότων τὴν ἀσυνήθη δουλείαν τὴν διὰ Κύρου κατὰ καιροῦς ἐκλύτρωσιν. ἀπὸ δέ γε τῆς μερικῆς λυτρώσεως μέτεισιν ὁ

λόγος εὐφυῶς ἐπὶ τὴν καθόλου καὶ γενικωτάτην, τουτέστι, τὴν διὰ Χριστοῦ γεγενημένην ἅπασιν τοῖς διὰ πίστεως ἐκκληλυτρωμένοις, καὶ τὸν τῆς ἀμαρτίας ζυγὸν ἀπο-τιθεμένοις, καὶ πικρὸν καὶ ἀνήμερον ἀποφυγοῦσι δεσπότην, τὸν σατανᾶν. ἔχεις ἐν τούτοις τῆς ὄλης ἡμῖν προφητείας ὡς ἐν βραχέσι συνειλεγμένον τὸν σκοπὸν ἔροῦμεν δὲ, ἀνά μέρος ἕκαστα διαλαμβάνοντες ὡς ἔνι. 9Τὸ λῆμμα ὃ εἶδεν Ἀμβρακὸν ὁ Προφήτης.⁹ Λῆμμά φησιν ἐν τούτοις τὴν τῆς ὀράσεως, ἣτοι τῆς προγνώσεως λῆψιν, ἣν ἄν τις ἔλοι, διδόντος Θεοῦ· αὐτὸς γὰρ ὀράσεις κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐπλήθυνε, καὶ αὐτὸς λε-λάληκε πρὸς προφήτας, προαναφαίνων αὐτοῖς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰ ἐσόμενα, καὶ ὡς ἤδη παρόντα μονονουχὶ καὶ ἐν ὄψει τιθεῖς. ὅτι δὲ οὐ τὰ ἀπὸ τῆς σφῶν καρδίας λαλεῖν ἐγνώκασιν, διαπορθμεύουσι δὲ μᾶλλον εἰς ἡμᾶς τοὺς παρὰ Θεοῦ λόγους, προαναπεῖθει σαφῶς, Προφήτην ἑαυτὸν ὄνο-μάσας καὶ τῆς εἰς τοῦτο χάριτος ἀποφαίνων ἔμπλεω. 9Ἔως τίνος, Κύριε, κεκράξομαι, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ; βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος, καὶ οὐ σώσεις;⁹ Σκήπτεται μὲν ὁ Προφήτης τὸ τοῦ πλεονεκτουμένου πρόσ- 2.71 ὤπον, καὶ ὑπομένοντος δύσοιστον τὴν ἐκ τῶν ἀδικεῖν εἰω-θότων ὕβριν τε καὶ παροινίαν· εὐτέχνως δὲ λίαν ἐπιμαρτυρεῖ τῷ Θεῷ τὴν ἐπέκεινα λόγου φιλανθρωπίαν. ἀποφαίνει μὲν γὰρ ἀνεξικακοῦντα λίαν, καίτοι μισεῖν εἰωθότα τοὺς πονηροὺς. ὅτι δὲ οὐκ εὐθύς τοῖς πταίοισιν ἐπάγει τὰς δίκας, δέδειχεν ἐναργῶς, εἰς τοῦτο σιωπῆς καὶ μακροθυμίας ἀφικέσθαι λέ-γων, ὡς δεῖσθαι λοιπὸν καὶ καταβοῆς, ὡς φορητὴν μὲν οὐκέτι ποιουμένων τινῶν τὴν καθ' ἑτέρων πλεονεξίαν, ἀχά-λινον δὲ ὡσπερ ἐπαφιέντων τοῖς ἀσθενεστέροις τὴν ὕβριν. δι' ὧν γὰρ καταβοᾷ ἀνεξικακοῦντος Θεοῦ, διὰ τούτων αὐτῶν ἐπιμαρτυρεῖ τῷ Θεῷ τὸ πέρα μέτρου φιλάνθρωπον. μέχρι γὰρ τίνος φησὶ Κύριε κεκράξομαι καὶ οὐκ εἰσακούσῃ; βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος καὶ οὐ σώσεις; καίτοι πλείστας τε ὄσας καὶ πικρὰς τοῖς ἐθέλουσι παρανομεῖν ἀπειλῶν τὰς δίκας. 9Ἴνα τί μοι ἔδειξας κόπους καὶ πόνους ἐπιβλέπειν, τάλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν;⁹ Τῶν ἀγίων τὸ μισοπόνηρον κἀντεῦθεν ἂν μάθοις· ἰδίους γὰρ τοὺς ἐτέρων ὀνομάζουσι πόνους. ταύτητοι καὶ ὁ σοφώ-τατός φησι Παῦλος "Τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς "σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;" προστέταχε δὲ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς "κλαίειν μετὰ κλαιόντων," τὸ συμπαθὲς καὶ φιλάλληλον ἀγιοπρεπὲς ὅτι μάλιστα δεικνύς· Θεὸν δὲ φησιν αὐτῷ δεῖξαι κόπους τε καὶ πόνους· δῆλον δὲ ὅτι τῶν παρα-νομουμένων· ἀσέβειαν δὲ τῶν ἀδικεῖν εἰωθότων, οὐχ ὡς αὐ-τὸν αὐτῷ κατεσκευακότα τὸ παθεῖν, ἀλλ' ὡς τοῖς δεδρακόσι 2.72 μακροθυμήσαντα καὶ ἐν μακροῖς οὕτω χρόνοις, ἤγουν ὡς ἀπαλλάξαι μὲν τοῦ βίου δυνάμενον, ἵνα μὴ γένηται τῶν οὕτως ἐκτοπωτάτων καὶ θεατῆς. ἔθος δὲ τοῖς ἀγίοις ἐν ταῖς οὕτω πικραῖς ὀλιγοψυχίαις τὸ ἀναλῦσαι ζητεῖν, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ μακάριος Ἰωνάς "Καὶ νῦν Κύριε λάβε, φησὶ, "τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι καλὸν τὸ ἀποθανεῖν με ἢ "ζῆν·" γράφει δὲ καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος ὅτι "Κρεῖττον "τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι." πόνων γὰρ ἀπόθεσις τοῖς ἀγίως ἐθέλουσι ζῆν, τὸ ἀπαλλάττεσθαι λοιπὸν τῶν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ πραγμάτων, καὶ οἷον δεινῆς ἀνεῖσθαι τῆς ἐνθάδε φροντίδος. 9Ἐξεναντίας μου γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτῆς λαμβάνει· διὰ τοῦτο διεσκεδάσται νόμος, καὶ οὐ διεξάγεται εἰς τέλος κρῖμα, ὅτι ὁ ἀσεβῆς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον, ἔνεκεν τούτου ἐξελεύσεται τὸ κρῖμα διεστραμμένον.⁹ Ὅτι μηδὲν ἴδιον αὐτῷ τὸ μικροψυχεῖν ἀναπεῖθον, ἀλύει δὲ μᾶλλον ὡς ἀγιός τε καὶ φιλοδίκαιος τῆς θείας ἐντολῆς ἀλογοῦντας βλέπων, οὐχὶ τοὺς τυχόντας ἀπλῶς, ἀλλὰ τοὺς ταῖς ἀνωτάταις τιμαῖς ἐκλελαμπρυσμένους, καὶ λαῶν προ-εστηκότας, καὶ εἰς τὸ τῶν δικαζόντων ἀξίωμα τεταγμένους δείκνυσιν ἐναργῶς, τὰς εἰς ὀρθότητα ψήφους παραλελύσθαι λέγων, καίτοι τοῦ νόμου σαφῶς διηγορευκότος "Οὐ λήψῃ "πρόσωπον ἐν κρίσει ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστὶ." μέγα δὲ οὖν τὸ κρίνειν ἐστὶ, καὶ τῆς θείας ὑπεροχῆς τε καὶ δόξης μιμητῆς ἂν γένοιτο σοφὸς ὁ ἀδέκαστος

δικαστής, καὶ τὴν 2.73 ψῆφον τοῦ δικαίου παρευθύνειν οὐκ ἀνεχόμενος· ὕβριστὴς δὲ λίαν, καὶ κατ' αὐτῶν ἔρχεται τῶν θείων ἀξιωματῶν ὁ δωρο- δόκος, ἄτε δὴ τὸ κάλλος τῆς ἀληθείας παρασημαίνων, καὶ διαστρέφειν μὲν τὰ ὀρθὰ μεμελετηκῶς, λέγων δὲ "τὸ πονηρὸν "καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν, καὶ τὸ μὲν σκότος εἰς φῶς, "τὸ δὲ φῶς εἰς σκότος" ἀνοσίως καταλογιζόμενος. ἀπο- φαίνει δὴ οὖν ὁ Προφήτης, ὡς ἐν μιᾷ δὴ ταύτῃ τῇ παναρίστῃ καὶ λίαν εὐκλεεστάτῃ ἐντολῇ ὅλον πεπατημένον τὸν νόμον εὐθύς. ὁ γὰρ τοι περὶ τὸ κράτιστον τοῦ πρέποντος διημαρ- τηκῶς, πῶς ἂν γένοιτο περὶ τὸ μεῖζον ἀσφαλῆς; ἑαυτὸν δὲ τῆς πλεονεξίας ὁ Προφήτης εἰσεκεκόμικε μάρτυρά τε καὶ θεα- τήν. ἐπειδὴ δὲ τὸ κρίνειν φησὶν ὀρθῶς παρεώραται, ταύ- τητοι καὶ ὁ νόμος ἀσθενεῖ, καὶ ἡ τῶν κριμάτων ὀρθότης οὐ διεξάγεται κατὰ τό σοι δοκοῦν τῷ Δεσπότη, καταδυναστεύει δὲ καὶ ὁ ἀσεβῆς τὸν δίκαιον. ἔγκλημα δὲ τοῦτο τῇ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῇ, καὶ διὰ φωνῆς ἐτέρων προφητῶν ἐπ- ἐνήνεγκται παρὰ Θεοῦ. ἔφη γὰρ ὅτι "Οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς "μετὰ δώρων ἔκρινον." καὶ πρὸς αὐτὴν δὲ πάλιν διὰ φω- νῆς Ἡσαΐου "Τὸ ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον, οἱ κάπηλοι σου "μίσγουσι τὸν οἶνον ὕδατι, οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι, "κοινωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀνταπό- "δομα, ὀρφανοῖς οὐ κρίνοντες, καὶ κρίσει χήρας οὐ προσ- "έχοντες." ἔοικε δὲ καὶ νῦν ὁ Προφήτης Ἀμβακοῦμ ἐκεῖνο βούλεσθαι πληροῦν, τὸ ἐν βιβλίῳ παροιμιῶν "Ἄ εἶδον οἱ "ὄφθαλμοί σου, λέγε" προσαποδείκνυσι δὲ λοιπὸν ὅτι καὶ εὐλογωτάτην τῆς ἐνούσης Θεῷ γαληνότητος ἐποίησατο τὴν καταβολήν, ἀνεξικακοῦντος μὲν οὕτως ὡς ἂν αὐτῷ πρέποι· 2.74 Θεὸς γὰρ ἐστὶν ἀγαθός· πλήν ὅσον ἤκεν εἰς νοῦν τὸν ἀνθρώ- πινον καὶ πέρα μέτρου παντὸς ποιουμένου τὸ ἀνεξικακόν. Ἐκβέβηκε δὲ καὶ ἐπὶ Χριστῷ τὸ κρῖμα διεστραμμένον, καὶ διεσκέδασται ὁ νόμος. ὃν γὰρ ἦν ἄμεινον καταγεραίρειν ὡς Θεὸν, καὶ διὰ τοῦτο θαυματουργόν, συκοφαντοῦντες οὐ δια- λελοίπασιν οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταί, καὶ ταῖς σφῶν αὐ- τῶν ἀθυροστομίαις πάντα σεῖοντες κάλων, οὐδὲν τῶν ἀτόπων ἐστίν, ὃ μὴ κατειπεῖν αὐτοῦ τετολμήκασιν· ὡς ποτε μὲν ἐν Βεελζεβούλ αὐτὸν ἐκβάλλειν οἴεσθαι τὰ δαιμόνια, ποτὲ δὲ καὶ φιλοπότην καλεῖν καὶ δαιμονῶντα. εἶτα δέον Σωτῆρά τε καὶ Λυτρωτὴν τῶν ὅλων αὐτὸν ὀνομάζειν, ἀπεκτόνασιν ἀνοσίως, διάστροφον τὴν ψῆφον ἐπ' αὐτῷ ἐξενεγκόντες οἱ δείλαιοι, καίτοι τοῦ νόμου διηγορευκός σαφῶς "Ἀθῶν "καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς." ἐπητιᾶτο δὲ καὶ ἐτέρως αὐ- τοὺς ὁ Χριστὸς, ὡς ὀρθὰ καὶ δίκαια φρονεῖν οὐκ ἀνεχο- μένους, ἀλλὰ σιωπῶντας μὲν, καὶ τὸν τῆς διανοίας ὀφθαλμὸν οἴονεῖ καταμύοντας ἐφ' οἷς ἂν λέγοι Μωυσῆς, καίτοι τὸν ἐπὶ σαββάτῳ παραλύων νόμον· ἐπιθρώσκοντας δὲ, καὶ μάλα πικρῶς, ἐφ' οἷς ἂν αὐτὸς ἐργάσαιτο τῶν θεοπρεπῶν ἐν σαββάτῳ· ἔφη γὰρ οὕτως "Ἐν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες "θαυμάζετε. διὰ τοῦτο Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περι- "τομήν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωυσέως ἐστίν, ἀλλ' ὅτι ἐκ τῶν "πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. εἰ "περιτομήν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ ἵνα μὴ λυθῇ "ὁ νόμος Μωυσέως, ἔμοι χολᾶτε ὅτι ἄνθρωπον ὅλον ὑγιῇ "ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν "δικαίαν κρίσιν κρίνετε." 2.75 9⁹ Ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ καὶ ἐπιβλέψατε, καὶ θαυμάσατε θαυμάσια καὶ ἀφανίσθητε· διότι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε ἕάν τις ἐκδιηγῆται.⁹ Κατακεκραγός τοῦ Προφήτου τῆς τῶν παρανόμων πλε- ονεξίας, καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀνεξικακίας μονονουχὶ κατατιω- μένου τὴν μέλλησιν· μισοπόνηρον γὰρ τι χρῆμα ψυχὴ δικάια καὶ φιλάρετος· τοῖς καταφρονεῖν εἰωθόσιν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἐπιφθέγγεται λοιπὸν ἰδεῖν τε καὶ ἐπιβλέψαι καὶ θαύματος ἀξιοῦν τὰ ὅσα περ ἂν θαυμάζεσθαι πρέποι. ταῦτα δὲ ἦν τὰ οἴονεῖ πως ἐπηρητημένα, καὶ ὅσον οὐδέπω μέλλοντα συμβῆσεσθαι, καὶ ἀπευκτὴν ἔχοντα τὴν προσβολὴν καὶ κατεστυγημένην τὴν ἔφοδον, ἃ δὴ καὶ προαναθρεῖν αὐτοῖς χρησίμως προστέταχεν, οὐκ ἀνικάνως ἔχοντα πρὸς γε τὸ ἀφανίσει δύνασθαι τοὺς ἐφ' οὓς ἂν ἰόντα φαίνοιτο· θαυ- μαστά δὲ

ὅτι καὶ ἀδόκητα, καὶ παρ' ἐλπίδα καὶ δύσοιστα καὶ δι' ὑπερβολὴν δεινότητος καταπλήττειν οἶά τε, τάχα δέ που καὶ ἀπιστούμενα. φιλεῖ γάρ πως αἰεὶ τὰ ἐν πολλῶ μεγέθει τῶν κακῶν ἐγγὺς εἶναι λίαν τοῦ καὶ ἀπιστεῖσθαι δεῖν, εἰ δὴ μάλιστα τοῖς οὐδαμῶθεν παθεῖν ἠλπιόσιν ὀρώτο συμβαίνοντα. τίς γὰρ ἂν ᾤηθη πώποτε τὸν ἡγαπημένον Ἰσραὴλ, τὸν πρωτότοκον ἐν τέκνοις, δι' ὃν ἀπόλωλεν Αἴ- γυπτος, ἔθνη τε μυρία πεπτώκασι, Χαναναίων καὶ Ἀμορ- ραίων, Εὐαίων καὶ Φερεζαίων καὶ Ἰεβουσαίων, καθικέσθαι πρὸς τοῦτο ταλαιπωρίας, ὡς ἅπασαν μὲν αὐτοῖς ἐξαναστῆναι τὴν χώραν, ἀκλεᾶ δὲ αὐτοὺς καὶ δύσοιστον ἀνατλήναι δου- λείαν, ἐπ' ἀλλοδαπῆς ἀλητεύοντας μετὰ τὰς ἐκ τοῦ πολέμου 2.76 προσβολὰς, αἷς οὐκ ἀπόχρη πᾶς λόγος, εἰ δὴ βούλοιτό τις ἕκαστα διατρανοῦν; ἐμπρησμοὶ τε γὰρ γεγόνασι καὶ ἀνδρο- κτασίαι, καὶ γυναικῶν ἔλξεις, καὶ νηπίων εἰς γῆν προσ- ρήγματα, καὶ ἦ φησὶν ὁ προφήτης Ἰερεμίας "Χεῖρες γυ- "ναικῶν οἰκτιρμόνων ἔψησαν τὰ παιδιά ἑαυτῶν." πεπύρ- θηται δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἅγια, καὶ τῶν εἰς λῆξιν κακῶν ἠκόντων τοῖς ἐλοῦσιν ἀνεπιτήδευτον ἦν οὐδέν. ἄπιστα δὴ οὖν καὶ οἷον ἀπίθανα πρὸς ἐξήγησιν δι' ὑπερβολὴν ὠμότη- τος τῆς τῶν δεδρακότων. ταύτητοί φησιν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἔργον ἐργάσασθαι ὃ οὐ μὴ πιστεύσωσιν, εἰ δὴ τις αὐτοῖς ἐκδιηγεῖται τυχόν. εἰπὼν δὲ τὸ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἐφῆκε νοεῖν, ὡς οὐ μακρὸς μεταξὺ διῆππεύσει χρόνος· ἀλλ' οἷον ἀγχίθυρος καὶ εὐθύς καὶ γείτων ὁ πόλεμος, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἢ δίκην. 9 Διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγερῶ τοὺς Χαλδαίους τοὺς μαχητὰς τὸ ἔθνος τὸ ταχινὸν καὶ τὸ πικρὸν, τὸ πορευόμενον ἐπὶ τὰ πλάτη τῆς γῆς, τοῦ κατακληρονομήσαι σκηνώματα οὐκ αὐτοῦ.⁹ Τί τὸ ἀπιστούμενον, εἰ δὴ λαλοῖτο διήγημα, δέδειχεν εὐθύς. ἠπείλησε γὰρ ἐπαφήσειν αὐτοῖς τοὺς Βαβυλωνίους, τὸ μάχιμόν τε καὶ ἀγριώτατον γένος, καὶ τοῖς τῶν θηρίων ἀνημέροις κατ' οὐδένα τρόπον εἰς ὠμότητα παραχωροῦν, καὶ ἐπ' ἀκράτοις αἰεὶ μανίαις κατεγνωσμένον· ταχινὸν δὲ ὠνό- μασεν, ἵπποται γὰρ ὡς ἐπίπαν· πικρὸν δὲ ὅτι δριμὺ καὶ παγχάλεπον καὶ οὐκ ἀπάνουργον εἰς τὰ τακτικά, στρατηγεῖν δὲ ἄριστα μεμελετηκός. ῥώμη δὲ φρονήσει συνθέουσα πρὸς 2.77 τὰς τοῦ πολέμου χρεῖας, ῥᾶστα ἂν οἶμαι που κατορθώσει τὸ τοῖς πολεμοῦσι δοκοῦν, καὶ περιέσται ῥαδίως τῶν ἀντ- ανίστασθαι προτεθυμημένων. ἐπειδὴ δὲ ἐν ἔθει ἦν τοῖς Βαβυλωνίοις οὔτε οἴκοι μένειν αἰεὶ, οὔτε μὴν σφισιν αὐτοῖς ἐπαμύνοντας τῶν ἐπιόντων αὐτοῖς ἀνακόπτειν ἐφόδους, κα- τευρύνεσθαι δὲ ὡσπερ τῆς γῆς ἀπάσης, καὶ καταδηοῦν τὰς ἐτέρων, καὶ κλῆρον αἰεὶ ποιεῖσθαι φιλεῖν τὰ κατ' οὐδένα τρόπον αὐτοῖς ἀρμόττοντα, φησὶν ἀναγκαίως τὸ ἔθνος τὸ πορευόμενον ἐπὶ τὰ πλάτη τῆς γῆς τοῦ κατακληρονομήσαι σκηνώματα οὐκ αὐτοῦ. φιλεῖ γὰρ, ὡς ἔφην, ταῖς τῶν ἄλλων χώραις ἐπιμαίνεσθαι, αἰεὶ τε τὴν ἑαυτοῦ κατευρύνειν ἀρχήν. Πεπόνθασι δὲ τι τοιοῦτον κυριοκτονήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι· καίτοι γὰρ ἐξὸν νέμεσθαι τὴν ἑαυτῶν ἀνειμένως, καταθλί- βοντος οὐδενός, δέδονται τοῖς κεκρατηκόσι, καὶ ὑπὸ δασμοῦς καὶ τέλη γεγόνασι, καὶ ὑπὸ σκῆπτρα τέθεινται τῶν αἰεὶ κατευρυνομένων καὶ νενικηκότων ἅπασαν τὴν ὑπ' οὐρανόν. ἀποσειόμενοι γὰρ αὐτοὶ τὸ ὑπὸ Χριστῶ βασιλεύεσθαι, διαρ- ῥήδην ἔφασαν "Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα." Ἰστέον δὲ ὅτι καὶ ἀνθρώπου ψυχὴ παρ' οὐδέν τοὺς θεῖους εἰ ποιοῖτο νόμους, ὑπὸ τυράννοις πικροῖς ἔσται, τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι, καὶ δουλεύσει δυνάμεσι πονηραῖς, αἰεὶ διψώσαις κληρονομεῖν τὰ οὐκ αὐτῶν σκηνώματα· Θεοῦ γὰρ ὁ ἄν- θρωπος· κατοικεῖ γὰρ ἐν ἁγίοις, καὶ ταῖς τῶν ὁσίων ψυχαῖς ἐναυλίζεται. 9 Φοβερὸς καὶ ἐπιφανὴς ἔστιν· ἐξ αὐτοῦ τὸ κρῖμα αὐτοῦ ἔσται, καὶ τὸ λῆμμα αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσεται.⁹ Μέτεισιν ὁ λόγος ἐπὶ τὸν τοῦ ἔθνους ἡγούμενον, τουτέστιν, 2.78 ἐπὶ τὸν τῶν Βαβυλωνίων τύραννον, τάχα που Ναβουχοδο- νόσορ, ὃς εἶλε τὴν Ἰουδαίαν, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν θεῖον ναὸν κατεμπρήσας, αἰχμάλωτον ἀπεκόμισεν εἰς τὰ ἑαυτοῦ τὸν Ἰούδαν. αὐτὸν δὴ οὖν ἄρα φοβερὸν μὲν εἶναί φησι δι' ὠμό- τητα καὶ τὸ ἀκρατὲς εἰς ὄργας καὶ τὸ ἀτίθασον εἰς φρένα καὶ τὸ ἀπηχὲς εἰς δίκας, ἐπιφανῆ δὲ δὴ πάλιν, ὡς

φιλότιμον καὶ φιλόκομπον καὶ δόξης ἄπληστον ἔραστήν· ἀλαζόνες γὰρ αἰεὶ τε καὶ φιλοδοξότατοι λίαν οἱ τῆς Βαβυλῶνος βεβα- σιλευκότες. ἐπειδὴ δὲ τῆς εἰς πᾶν ὀτιοῦν βουλήs, ναὶ μὴν καὶ ἐγχειρημάτων ἤρχον αὐτοὶ, τὸ δοκοῦν εὖ ἔχειν ἀπλῶς τοῖς ὑπὸ χεῖρα ἀποπεραίνεσθαι δεῖν προστάττοντες, διὰ τοῦτο φησὶν Ἐξ αὐτοῦ τὸ κρῖμα αὐτοῦ ἔσται· τουτέστιν, αὐτοκε- λεύστοις ὁρμαῖς ἵεται πρὸς τὸ κινεῖν, καὶ ἐκ πολλῆς ἄγαν ὀφρῦος οὐκ ἂν τῆς ἐτέρων γνώμης ἀνάσχοιτο, κἂν εἰ μὴ τι τῶν ἐνδεχομένων γενέσθαι προστάξειεν. ὑπέροπτα γὰρ τὰ Περσῶν βουλευματα. ἐπειδὴ δὲ ἔθος ἦν πάλιν αὐτοῖς προ- καταμαντεύεσθαι τὰς μάχας, καὶ μάγῳ τέχνῃ προαναμανθά- νειν πειρᾶσθαι τὸ ὅποι ποτ' ἂν ἐκτελευτήσῃ τὸ ἐν χερσίν, ἔφη πάλιν, ὅτι τὸ λῆμμα αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσεται. λῆμμα δὲ ὀνομάζει τὸ μάντευμα. οὐ γὰρ ἐξ ἐτέρων, φησὶν, ἐθνῶν ἢ χωρῶν μεταπέμψεται τοὺς εἰδότας τὴν μαντικὴν· ἔχει δὲ μᾶλλον συμβιοτεύοντας, ψευδομένους μὲν αἰεὶ καὶ τῶν ἀλη- θῶν εἰδότας οὐδὲν, πλὴν αἰεὶ πως κατερεθίζοντας καὶ ὅτι νικήσει προαναφωνεῖν εἰωθότας. ἐσεμνύετο δὲ καὶ λίαν ἐπὶ τούτῳ ἡ Βαβυλωνίων ἀρχή. καὶ γοῦν ὁ Βαλακ ὁ Μωαβιτῶν 2.79 βασιλεὺς, ὅτε τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ καταρᾶσθαι ἐβουλεύετο, καὶ τῶν ἐσομένων τὴν γνώσιν ἐζήτει, ἐκ τῆς Μεσοποταμίας μετάπεμπτον ἐποιεῖτο τὸν Βαλαάμ. ὤρετο γὰρ ὅτι δεινοὶ τε καὶ ἀκριβεῖς τῶν Βαβυλωνίων οἱ μάγοι, καὶ πρὸς τὸ πᾶν ὀτιοῦν δύνασθαι κατορθοῦν ἀλκιμώτατοι διὰ γε τῆς μάγου τέχνης. Ἐκδεξόμεθα δὲ καὶ ἐτέρως, εἰ δοκεῖ, τοῦ προκειμένου τὴν θεωρίαν. ὀρισάμενος γὰρ τὸν τῶν Βαβυλωνίων τύραν- νον, εἰρηκῶς τε ὅτι φοβερὸς καὶ ἐπιφανὴς ἐστίν, ἐπήνεγκεν εὐθύς Ἐξ αὐτοῦ τὸ κρῖμα αὐτοῦ ἔσται καὶ τὸ λῆμμα αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσεται. καὶ δὴ τι τοιοῦτον ἔξεσται νοεῖν. ἐβου- λεύσατο μὲν γὰρ ὁ τῶν ὄλων δεσπότης Θεὸς, αἰσχροῦς τε καὶ φαύλως βιοῦν ἡρημένον κολάσαι τὸν Ἰσραὴλ. τοῦτο δὴ οὖν τὸ ἐπ' αὐτῷ κρῖμα παρ' αὐτοῦ γενήσεται, φησὶ, τοῦ Βαβυλωνίου. ὁμοιον ὡς εἰ λέγοι Σκευὸς ὀργῆς ἔσται τῆς ἐμῆς, καὶ δι' αὐτοῦ σε τιμωρήσομαι, καὶ τὸ λῆμμα δὲ τὸ ἐπὶ σοὶ, τουτέστιν ἦν ἂν ἀναλάβοιμι σκέψιν καὶ βούλησιν, ἐξ αὐτοῦ πάλιν ἐξελεύσεται, τουτέστι πραχθήσεται· πρὸς πέρας γὰρ οἴσει τὰ ἐξ ἐμῆς βουλῆς καὶ σκέψεως. 9 Καὶ ἐξαλοῦνται ὑπὲρ παρδάλεις οἱ ἵπποι αὐτοῦ, καὶ ὀξύτεροι ὑπὲρ τοὺς λύκους τῆς Ἀραβίας· καὶ ἐξιπάσσονται οἱ ἵππεῖς αὐτοῦ καὶ ὀρμήσουσι μακρόθεν, καὶ πετασθήσονται ὡς ἀετὸς πρόθυμος εἰς τὸ φαγεῖν.⁹ Καταπλήττει πάλιν αὐτοὺς ταῖς τῶν δειμάτων ὑπερβολαῖς, καὶ ὅτι δεινὴ τε καὶ ἄθραυστος ἡ τῶν πολεμίων πληθὺς, πειρᾶται διδάσκειν· συνελαύνει δὲ πρὸς μετάγνωσιν καὶ εἰς 2.80 τὸ χρῆναι μαθεῖν, ἅπερ ἦν ἄμεινον ὀρᾶσθαι κατωρθώκοντας. ὅτι τοίνυν κουφότατοι μὲν εἰς δρόμους οἱ Βαβυλώνιοι, πάν- τολμοὶ δὲ καὶ θρασεῖς, καὶ θηρῶν ἀγρίων διενεγκόντες οὐδὲν, καὶ τῶν ἀλίσκεσθαι δυναμένων οἰονεὶ καθιπτάμενοι, παρεγγυᾷ πάλιν, παρδάλεσι μὲν παρεικάζων τοὺς ἵππους· πηδητικὴ δὲ λίαν ἢ πάρδαλις, καὶ πολὺ δὴ λίαν εὐπετῆς εἰς τὸ κατα- θρώσκειν δύνασθαι τῶν διωκομένων· λύκοις γεμῆν τοῖς ἐξ Ἀραβίας αὐτοὺς, οὓς δὴ φασι μάλιστα τῶν ἄλλων ἀγριω- τέρους, καὶ ὀξεῖ δρόμῳ διάττειν τὴν καθ' ὧν ἂν ἔλοιντο ποιουμένους ὀρμῆν· καὶ οὐχὶ μόνοις τοῖς λύκοις φησὶ προσ- εοικέναι, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀετοῖς τοῖς νεκροῖς τῶν σωμάτων καταθέουσιν ἀμελλητὶ καὶ καθιπταμένοις, ὡς ἔφην. Εὐάλωτος δὲ καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων γέγονε νοῦς καὶ οἶον ἵππόκροτος ἤγουν εὐκατάτροχος ἢ καρδία, καὶ τοῖς πάθει τῆς σαρκὸς, καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις ταῖς ἀλκιμωτάταις τῶν Ῥωμαίων προσ- βολαῖς. προσκεκρούκασι γὰρ τῷ λέγοντι "Καὶ ἐγὼ ἔσομαι" αὐτοῖς, λέγει Κύριος, τεῖχος πυρὸς κυκλόθεν, καὶ εἰς δόξαν "ἔσομαι ἐν μέσῳ αὐτῆς." εὐάλωτος δὲ οἶμαι πᾶς νοῦς καὶ εὐανάτρεπτος κομιδῇ τῆς ἄνωθεν εὐσθενείας τητῶμενος· πᾶσα γὰρ ἡμῶν ἰσχύς καὶ ἀσφάλεια παρὰ Θεοῦ· ποιήσομεν γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ "δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἐξουδενώσει τοὺς θλίβοντας "ἡμᾶς," κατὰ τὸ γεγραμμένον. 9 Συντέλεια εἰς ἀσεβεῖς ἤξει, ἀνθεστηκότας

προσώποις αὐτῶν ἔξεναντίας.⁹ 2.81 Τοῦτο δὴ τῶν προηγγελμένων πέρας καὶ κορωνὶς τῶν κακῶν. ἤξουσι γάρ φησιν οἱ Χαλδαῖοι, ἔσονται δὲ καὶ τοιοῖδε, καὶ τότε τι δράσουσι, προσθήσουσι δὲ κάκεινο, καὶ τὸ συναγόμενον ἐκ τούτων, τὸ ἄρδην τε καὶ πανοικὶ καὶ αὐ- ταῖς ὁμοῦ πόλεσίν τε καὶ κώμαις ἀπολέσθαι τοὺς ἡσεβηκότας, κατ' οὐδένα τρόπον Θεοῦ κατοικτεῖροντος, ἀνέντος δὲ ὡσπερ εἰς ἐρήμωσιν τοὺς τοῖς αὐτοῦ νεύμασιν ἀνοσίως ἀνθεστηκότας, καὶ οἷον προσώποις ὑπαντιάζοντας, καὶ ἀναφανδὸν ἀνταν- ισταμένους καὶ ἀντεξάγοντας ἐναργῶς οἷς ἂν βούλοιο Θεὸς τὸ ἴδιον θέλημα. Συντετέλεσται δὲ ὡσπερ καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγή, Χριστῷ φρονοῦσα τὰ ἐναντία, καὶ μαχόμενος δόγμασι δεσποτικοῖς καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ἀκρύπτως καὶ ἀναιδῶς αὐ- τῷ πρόσωπον ἀνατείνουσα, καὶ τὰ πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν κακῶν ἐκτοπώτατα δρῶσά τε καὶ λέγουσα, καὶ μὴν καὶ αὐτῷ προσηλοῦσα τῷ ξύλῳ, καὶ συκοφαντοῦσα τὴν ἀνά- στασιν. οὐ γὰρ μόνον ἀπεκτόνασι τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς Πιλάτου στρατιώταις χρή- ματα δεδώκασιν, ἐγγεγερμένου Χριστοῦ, ἵνα δὴ λέγοιεν, ὡς ἀνεβίω μὲν οὐδαμῶς, κεκλόφασιν δὲ μᾶλλον αὐτὸν λαθόντες οἱ μαθηταί. 9Καὶ συναῖζει ὡς ἄμμον αἰχμαλωσίαν· καὶ αὐτὸς ἐν βασιλεῦσιν ἐντρυφήσει, καὶ τύραννοι παίγνια αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς εἰς πᾶν ὀχύρωμα ἐμπαίξεται, καὶ βαλεῖ χῶμα καὶ κρατήσει αὐτοῦ.⁹ Τῶν ἀγίων προφητῶν ἄνω τε καὶ κάτω τοῖς Ἰουδαίων δήμοις τὰ κατ' αὐτῶν ἐσόμενα προαπηγγελκόντων, μονονουχὶ δὲ καὶ κατεπαδόντων αὐτοῖς τὰ τοιάδε τῶν κακῶν, εἰς τοῦτο 2.82 κατώλισθον ἀμαθίας αὐτοὶ καὶ ἀνοσίων σκεμμμάτων, ὡς ἀνα- καίεσθαι μὲν εἰς θράσος καὶ ὀργὴν, ὄφρυν ἐπαίροντας ὑψηλὴν, καὶ ποτε μὲν οἷεσθαι μάλα ῥαδίως τῇ σφῶν αὐτῶν πληθυί περιγενήσεσθαι τῶν ἐχθρῶν· ποτὲ δὲ αὖ καὶ τὰς κύκλῳ βασιλείας συλλέγοντας εἰς ἐπικουρίαν, τάχα που καὶ ἀμαχεῖ παραχωρήσειν αὐτοῖς τοῦ νικᾶν τοὺς ἐπιόντας τεθαρσῆκε- σαν· καταρῥαθυμήσαντες δὲ τῶν πατρῶων ἐθῶν, οὐκέτι μὲν τὴν παρὰ Θεοῦ καὶ ἄνωθεν ἐζήτησαν ἐπικουρίαν, ἐραυιζόμενοι δὲ, ὡς ἔφην, τὰς τῶν ὁμόρων ἐθνῶν, καὶ ποτε μὲν τὰς Αἰγυπτίων, ποτὲ δὲ τὰς Σύρων, ναὶ μὴν τὰς Τυρίων ὡς ἐπ' ἀκλονήτοις εὐημερίαις ἐρείσαντες τὴν ἐλπίδα, ἀβροὶ καὶ εὐθυμοὶ διετέλουν. ὅτι τοίνυν εἰκαιοτάτη μὲν λίαν ἢ τοιάδε σκέψις αὐτοῖς, βαδιεῖται δὲ οὐχ οὕτω τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἢ ἔκβασις, ἐξηγεῖται πάλιν. ἀφικόμενος γάρ, φησὶν, ὁ Βαβυ- λώνιος, κἂν ταῖς ψάμμοις ἰσάριθμον τὸ ἐξ Ἰσραὴλ γένος εὔροι, ἀλλ' οὐκ οἷκαδε πάλιν ἐπανακομισθήσεται, δορικτήτους ἔχων τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἰουδαίαν, κἂν εἰ μυρίους τε ὄσους καὶ ἀλκιμωτάτους ἔχοιεν τοὺς ἐπαμύνοντας, ἀλλ' οὐκ αὖ καὶ τούτων περιέσται ῥαδίως. ἐντρυφήσει δὲ καὶ βασιλεῦσι καὶ τύραννοι παίγνια αὐτοῦ. δεδεμένον γὰρ ἀπώκισεν εἰς Βαβυλῶνα τὸν Ἰεχονίαν, καὶ ἐτέρους δὲ τῶν τοπαρχῶν οὐκ ὀλίγους, οἳ καὶ εἰς γέλωτα τέθειντο τοῖς ἐλοῦσιν αὐτούς. κατευμεγεθήσει δὲ οὕτω τῶν πόλεων, καὶ τῶν ἄγαν εὐτει- χεστάτων, ὡς ἐν ἀθύρματος τάξει τὴν ἄλωσιν ἐκάστης λελο- γίσθαι παρ' αὐτῷ. ποιήσεται δὲ καὶ χωμάτων ἐγέρσεις. 2.83 εἶλε δὲ οὕτω Τύρον, καίτοι πολὺ τῆς ἠπείρου πρὸς θάλασσαν νήσου δίκην ἐκτεταμένην. Εἶλε δὲ καὶ ὁ σατανᾶς τὸν Ἰσραὴλ αἰχμάλωτον ἀπειθή- σαντα τῷ Χριστῷ, καὶ τρυφὴ γεγονάσιν αὐτῷ πάντες οἱ ἠγούμενοι, καὶ τῇ τῆς ἱερωσύνης ἐπαυχοῦντες δόξῃ, οὐκ καὶ τυράννους εἰπεῖν οὐκ ἀκαλλῆς οἶμαί που, διάτοι τὸ προ- εστάναι λαῶν, καὶ ἐν πολλῇ κεῖσθαι δόξῃ καὶ δυναστείᾳ τῇ κατ' αὐτῶν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἐγένοντο παίγνια δυστροπίας δια- βολικῆς, εἰ ταῖς τοῦ Σωτῆρος ἐντολαῖς ἠκολούθουν, καὶ τὴν πίστιν τετηρήκασι, καὶ τὸν διὰ Πνεύματος ἀγιασμόν. ἢ γὰρ ἂν ἔφη καὶ αὐτοῖς ὁ τῶν ὄλων Σωτὴρ ὁ πάντα τιθεὶς ὑπὸ πόδας ἐχθρόν "Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ "σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. 9Τότε μεταβαλεῖ τὸ πνεῦμα, καὶ διελεύσεται καὶ ἐξιλάσεται.⁹ Ὅτι μὴ εἰς ἅπαν ἀπολεῖται τὸ γένος τὸ ἐξ Ἰσραὴλ, μήτε μὴν εἰς αἰῶνα περιοφθήσεται, ἀλλ' ἔσται τις αὐτοῖς καιρὸς εὐημερίας, καὶ λύσις τῆς ἀνηκέστου

συμφορᾶς οἴκαδ' ἐτε ἀνακεκομισμένοι, καὶ τοῦ τῆς δουλείας ἀπορραγέντος ζυγοῦ, δίδωσι νοεῖν, ὡς ἐν πνεύματος μεταβολῇ, τουτέστιν ἐν μετα- σκέψει τε καὶ ἑτεροβουλία γενήσεσθαι λέγων τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην. καὶ οὔτι πού φαμεν ὅτι τῆς ἤδη γεγενημένης ἐπ' αὐτοῖς καταψηφιεῖται βουλή, ὡς οὐκ ἂν ἐχούσης ἐφ' ἑαυτῇ τὸ εὖ γεγενῆσθαι τότε, ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι τὴν ἀποχρῶσαν δίκην αἰτήσας, καὶ ἀναλόγως τοῖς πταίσμασι τὴν κόλασιν ἐπενεγκῶν, μεταχωρήσει πρὸς ἔλεον, καὶ διελεύσεται τὴν ὀργὴν, ἔσται δὲ καὶ ἴλεως τοῖς πεπονηκόσι. δηλοῖ γὰρ οἶμαι τουτὶ τὸ ἐξιλάσεται. 2.84 9Αὕτη ἡ ἰσχὺς τῷ Θεῷ μου. οὐχὶ σὺ ἀπ' ἀρχῆς Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ἅγιός μου; καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωμεν.⁹ Ἐπαγγειλαμένου Θεοῦ τὸ κατοικτειρήσειν αὐτούς, καὶ τῶν σκυθρωπῶν τὴν ἐπί γε τὰ ἀμείνω μετάστασιν προαπηγγελ- κότος, ἐκ περιχαρείας ὁ Προφήτης μονονουχὶ καὶ ἀνασκιρτᾷ λέγων, ὡς οὐκ ἂν ἐτέρω τῷ πρέποι τὸ ἀνακομίσει τὸν Ἰσ- ραήλ, καὶ ἀπαλλάξαι δεσμῶν καὶ δουλείας, καὶ κατελεῖσαι συντετριμμένον, πλὴν ὅτι μόνῳ Θεῷ, τῷ πάντα εὐκόλως ἰσχύοντι κατορθοῦν, καὶ καταλααίνοντι μὲν τὸ τραχὺ, κατα- στορνῦντι δὲ ὡσπερ τὸ ὑψοῦ τε καὶ ἄναντες, ὥπερ ἂν λέγοιτο παρὰ παντὸς ἀγίου "Πάντα δύνασαι, καὶ οὐδέν σοι ἄδυνα- "τεῖ." εἰτά φησιν ὁ Προφήτης Οὐχὶ σὺ ἀπ' ἀρχῆς Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ἅγιός μου; καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωμεν. εἰ γὰρ καὶ ἡ- πάτηται, φησὶν, ὁ Ἰσραήλ, καὶ πρὸς πλάνησιν παρεκομίσθη καὶ ψευδολατρείας ἀλλοκότους, ἀλλ' ἦσθα σὺ πάλιν ὁ τῶν ὄλων Θεός, ὁ καὶ πάλαι πταίοντας κατοικτεῖρων ὡς ἅγιος, καὶ ἀνωλέθρους διατηρῶν, καὶ οὐκ ἐφιεῖς εἰσάπαν ἀπολέσθαι τὸν Ἰσραήλ. οὐκοῦν οὐ μακρὰν ἐλπίδος, ὅτι καὶ σωθήσεται καὶ τὰ σκυθρωπὰ παραδραμεῖται, κατοικτεῖροντός γε σου, καὶ τὰ πέρα λόγου κατανύοντος. ἔχαιρον δὲ καὶ οἱ ἅγιοι, τὴν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς τοῦ Ἰσραήλ σωτηρίαν ἀναμανθά- νοντες, προσῆγον δὲ καὶ λιτὰς, καὶ φωνὰς ἀνήπτου χαριστη- ρίους καὶ ὠδὰς. καὶ γοῦν ὁ μακάριος Δαυεὶδ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐσομένην ἡμερότητα προεγνωκῶς διὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ μονονουχὶ τῶν τῆς αἰχμαλωσίας δεσμῶν ἀνιεμένους ὄρων, 2.85 ψάλλει καὶ φησιν "Εὐδόκησας Κύριε τὴν γῆν σου, ἀπέστρε- "ψας τὴν αἰχμαλωσίαν Ἰακώβ. ἀφῆκας τὰς ἀνομίας τῷ "λαῷ σου, ἐκάλυψας πάσας τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν." 9Κύριε, εἰς κρῖμα τέταχας αὐτὸν, καὶ ἔπλασέ με τοῦ ἐλέγχειν παιδείαν αὐτοῦ. καθαρὸς ὁ ὄφθαλμός σου τοῦ μὴ ὄραν πονηρὰ καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ πόνους οὐ δυνήση.⁹ Ἔστι μὲν ὁ λόγος τῷ Προφήτῃ πάλιν· περὶ ὅτου δὲ ἄρα φησὶν ὡς εἴη τεταγμένος εἰς κρῖμα παρὰ Θεοῦ πολὺ λίαν ἀσυμφανές ἐστι. φέρε δὴ οὖν ἀναγκαίως πολυπραγμονοῦντες τὸν νοῦν τῶν εἰρημένων, ἐκεῖνα διασκεπτώμεθα. εἰ γὰρ λέ- γοιτο μὲν περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων, ὡς εἰς κρῖμα τέτακται παρὰ Θεοῦ, φαμεν ὅτι τέτακται πληρώσων τὸ κατὰ γε τῶν ἐξ Ἰσραήλ ἐκβεβηκὸς ἄνωθεν κρῖμα, τουτέστι τὴν πόρθησιν, τὴν αἰχμαλωσίαν, τὸν τῶν πόλεων ἐμπρησμόν, καὶ ἀπαξαπλῶς, τῆς Ἰουδαίας τὴν δῆωσιν. εἰ δὲ τοῦτο μὲν οὐχὶ, περιτρέψομεν δὲ τὴν δύναμιν τοῦ νοήματος εἰς τὸ τοῦ Ἰσραήλ πρόσωπον, πάλιν ἐκεῖνό φαμεν, ὅτι καὶ αὐτὸς τέτακ- ται εἰς κρῖμα παρὰ Θεοῦ· τὸ δὲ εἰς κρῖμά φαμεν, ὅτι εἰς κατάκριμα. καὶ γοῦν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἔφη πού περὶ τῶν Ἰουδαίων "Εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον

"τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ "βλέποντες τυφλοὶ γένωνται." τὸ δὲ εἰς κρῖμά φησιν, εἰς κατάκριμα. κατακέκριται τοίνυν ὁ Ἰσραήλ ὡς ἡδίκηκῶς, ὡς καταρραθυμῆσας τῶν νόμων, ὡς λελυπηκῶς οὐ μετρίως τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην. ἐμὲ δὲ, φησὶ, τουτέστι τὸν Προ- 2.86 φῆτην, ἔπλασεν, ἦγουν ἐποίησέ τε καὶ παρεσκεύασεν εἰς τὸ δεῖν ἐλέγξαι τὴν παιδείαν, ἣν ὠρίσατο κατ' αὐτοῦ· ὡς γὰρ παιδεία καὶ μάστιξ τῷ Ἰσραήλ ἐπενήνεκται ὁ πόλεμος, καὶ τρόπος ἦν τιμωρίας τὸ συμβεβηκὸς, οὐ Βαβυλωνίων ἀπλῶς ἐγχείρημα. εἰ δὲ δὴ τις ἔροιτο καὶ λέγοι, φησὶν, Ἄνθ' ὅτου δὴ κολαστὴς τέθειται ὁ Βαβυλώνιος, ἦγουν εἰς κατάκριμα καὶ εἰς τὸ παθεῖν ὁ Ἰσραήλ, ἐκεῖνο λέγων ἀν- τακούσεται Ὡς ἔστιν ὁ τοῦ Δεσπότητος καθαρὸς

ὄφθαλμος, καὶ οὐκ ἂν ἀνάσχοιτό ποτε πονηρῶν τε καὶ ἀνοσίων πραγμάτων γίνεσθαι θεατῆς, οὐδ' ἂν ἐπιβλέψειεν ἐπὶ πόνους τοὺς ἐξ ἀδικιῶν καὶ πλεονεξίας τοῖς ἀσθενεστέροις συμβαίνοντας. ἀποφέρει γὰρ αἰεὶ τῶν τὰ τοιάδε δρᾶν εἰωθότων τὸν ὄφθαλμόν. οὐδὲν γεγονότος, πάντη τε καὶ πάντως τὰ δεινὰ συμβήσεται, καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἔσται κακοῖς ὁ πεπονθὼς τὴν ἀποστροφὴν. καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ ἐλιπάρει "Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δούλου σου." ἔψεται γὰρ πάντως ταῖς θείαις ἀποστροφαῖς τὰ ἐξ ὀργῆς συμβαίνοντα. 9Εἰς τί ἐπιβλέπετε ἐπὶ καταφρονοῦντας; παρασιωπήσῃ ἐν τῷ καταπίνειν ἀσεβῆ τὸν δίκαιον; καὶ ποιήσεις τοὺς ἀνθρώπους ὡς τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, καὶ ὡς τὰ ἔρπετά τὰ οὐκ ἔχοντα ἡγούμενον;9 Προαπαγγεῖλας ὅτι καθαρὸς ἐστὶν ὁ τῆς θεότητος ὄφθαλμός, καὶ οὐκ ἂν ἐπίδοι ποτὲ τοὺς τῶν πονηρῶν ἐργάτας, οὐδ' ἂν εὐμενῶς ἐπιβλέψειέ τισιν ἡρημένοις πλεονεκτεῖν, καὶ ὁδύνας πλέκουσι τοῖς ἀσθενεστέροις, εἰς ἐννοίας ὁ Προφήτης εὐθύς τοιαυτασί πως ἀρπάζεται. μυρία μὲν γὰρ ὅσα δεινὰ καὶ παγχάλεπα τοὺς τῶν Ἰουδαίων δήμους εἴργασται κακὰ τῶν Βαβυλωνίων ἢ ὠμοτάτη πληθὺς, οἱ καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀγριότητος τὴν ὑπερβολὴν εἰς τοῦτο δεινότητος μέτρον παρεκόμισαν, ὡς μηδὲ αὐτῶν ἀποσχέσθαι τῶν θείων χώρων, προσεμπρῆσαι δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις καὶ τὸν διαβόητον νεῶν, καὶ ὁμοῦ τοῖς ἀγελαίοις τοὺς τῶν θείων θυσιαστηρίων ἱερουργοὺς ἀρπάσαι καὶ βεβηλῶσαι τὰ ἅγια, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐπειδὴ δὲ οἴκοι γεγόνασιν, εὐθυμοὶ τε διετέλουν, καὶ πλοῦτον τὸν ἐξ ἀρπαγῆς ἔχοντες, οὐ τῶν ἀνοσίως αὐτοῖς πεπλημελημένων αἰτούμενοι δίκας, οὐ δεδιότες ἐχθροὺς, οὐ πολέμου πτοίας· κατεξανιστάμενοι δὲ μᾶλλον ἀπάντων αὐτοῖ, καὶ ὧν ἂν ἔλοιτο κατακρατοῦντες εὐκόλως, καὶ εὐημεροῦντες ἄγαν, καὶ ταῖς τῶν ἀπολωλότων ἐναβρυνόμενοι συμφοραῖς, καὶ ἐν ἀυχμημάτων ποιούμενοι τάξει τὸ εἰς ὀργὰς ἀκρατές, τὸ εἰς πλεονεξίας ἀχάλινον, τὴν κατὰ πάντων ὑπεροχὴν. Κατατέθηπε δὴ οὖν ὁ Προφήτης, κατευρνομένους αὐτοὺς ὀρών ἐν εὐπαθείαις, καὶ θείων ἡδη κριμάτων ἄπτεται, καὶ τὰ πᾶσιν ἀζήτητα, καὶ ἀνέπαφα νῶ παντὶ, πολυπραγμονεῖν ἐπιχειρεῖ καὶ ἀναμανθάνειν εὐχεται, τίς λοιπὸν ἂν εἴη ὁ λόγος τῆς οὕτω μακρᾶς ἀνεξικακίας τοῦ πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ, ὡς καὶ τοῖς οὕτω καταφρονεῖν εἰωθόσι καὶ ἀνοσίως ζῆν ἡρημένοις πρᾶον ἔσθ' ὅτε καὶ ἡμερον τὸν ὄφθαλμόν ἐνιέναι, καὶ παρασιωπᾶν καὶ ἀνέχεσθαι κατεδηδοκότος ἀνδρὸς ἀσεβοῦς μονονουχὶ τὸν ἐπιεικῆ καὶ δίκαιον. ἀπὸ δὴ 2.88 τούτου φησὶν, ὅτι μὴ κατὰ πόδας εὐθύς τοῖς πλημμελοῦσι τὸ κολάζεσθαι δεῖν ἀκολουθεῖ, κερωρήκασι δὲ μᾶλλον εἰς ἀνάβλησιν οἱ θυμοί, ταύτητοι κατώλισθον οἱ ἐπὶ τῆς γῆς εἰς τὸ βουλευέσθαι λοιπὸν, καὶ δὴ καὶ ἐπιχειρεῖν κατὰ τὸν ἴσον ἰχθύσι τρόπον καὶ τοὺς ἀσθενεστέρους κατανέμεσθαι, καὶ οἷον ἀλλήλους καταρρόφᾶν ἀθύρω τε καὶ ἀπλήστῳ στόματι· σκληρὰν δὲ οὕτω καὶ ἄμικτον καὶ τραχεῖαν ζωὴν ἐπιτηδεύειν, ὡς ἔρπετων τῶν ἐν ὄρεσι καὶ χεῖαις ὀλίγα διενεγκεῖν, ἃ διὰ πολλὴν ἀγριότητα καὶ ὑπερβολὴν πικρίας ἀτίθασά τε ἐστὶ καὶ τὰς τῶν ἐτέρων ζώων οὐκ ἀπομιμεῖται φύσεις, ἃ καὶ ἀγελῆδὸν ἔσθ' ὅτε καὶ ὑφ' ἐνὶ τῷ προὔχοντι καὶ τῆς ἀγέλης προβεβλημένῳ ποιεῖται τὰς νομάς, ὁρᾶται δὲ ὡσπερ καὶ στρατηγούμενα. ἄμικτοι δὲ καὶ οἱ Βαβυλωνιοὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπρόσιτοι, πικροὶ τε καὶ ἰοβόλοι καὶ ὀλέθρου μεστοὶ καὶ χανδὸν καταπίνοντες τοὺς ἀσθενεστέρους. Οὐκ ἀπίθανον δὲ τὴν φωνὴν τοῦ Προφήτου κατὰ τε τοῦ διαβόλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δυνάμεων πονηρῶν γενέσθαι δοκεῖν. καταφρονηταὶ γὰρ ὄντως ἐκεῖνοι, τὸν μὲν θεῖον φόβον ὀλοτρόπως ἀποσειόμενοι, φαυλότητος δὲ ἀπάσης καὶ μέντοι καὶ σκαιότητος εἰς ἅπαν ἦκοντες μέτρον, καίτοι πολὺ λίαν ἀνεξικακοῦντος Θεοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ γεγόναμεν ὑπ' ἐκείνοις, ἀλλήλους οἱ δείλαιοι κατεδηδόκαμεν. οὐ γὰρ ἦν τῆς εἰρήνης ὁ βραβευτῆς, ἡγούμενος ἐφ' ἡμᾶς, τουτέστι Χριστὸς, ὁ γῆς τε καὶ οὐρανοῦ καὶ πάντων δεσπότης· ταύτητοι γεγόναμεν ὡς ἰχθύες, ἀλογώτατοι μὲν καὶ

ἄφωνοι παντελῶς. 2.89 οὐ γὰρ ἦν ἐν ἡμῖν εὐσεβείας λόγος, οὐ φωνὴ δοξολογίας τῆς εἰς Θεὸν, ἀλληλοκτονοῦντες δὲ μᾶλλον καὶ ζωὴν ἔχοντες τὴν ἀλογωτάτην, ἰχθύσιν ἐν ἴσῳ διετελοῦμεν ἐν κόσμῳ, πικρός τε ἦν οὕτως ἐν ἐκάστῳ νοῦς, ὡς ἦδη δοκεῖν ἐκτεθη- ριῶσθαι παντελῶς, καὶ τοῖς ἰοβόλοις ὅσον ἦκεν εἰς θυμούς καὶ πικρίας ἢ λοιπὸν παρισῶσθαι, ἢ καὶ ἔτι τὰ ἐκείνων ἐπείγεσθαι νικᾶν. 9 Συντέλειαν ἐν ἀγκίστρῳ ἀνέσπασε, καὶ εἴλκυσεν αὐτὸν ἐν ἀμφι- βλήστρῳ, καὶ συνήγαγεν αὐτὸν ἐν ταῖς σαγήναις αὐτοῦ· ἔνεκεν τούτου εὐφρανθήσεται καὶ χαρήσεται ἡ καρδιά αὐτοῦ· ἔνεκεν τούτου θύσει τῇ σαγήνῃ αὐτοῦ καὶ θυμιάσει τῷ ἀμφιβλήστρῳ αὐτοῦ, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐλίπανε μερίδα αὐτοῦ καὶ τὰ βρώματα αὐτοῦ ἐκλεκτά· διὰ τοῦτο ἀμφιβαλεῖ τὸ ἀμφίβληστρον αὐτοῦ, καὶ διὰ παντὸς ἀποκτένειν ἔθνη οὐ φείσεται.⁹ Ἰχθὺς ὀνομάσας ἐμφιλοχωρεῖ ἔτι τῇ τροπῇ, καὶ ὡς περὶ τινος τῶν θαλασσοουργῶν, ἡγουν τῶν ἀλιέων ποιεῖται τοὺς λόγους. ἰχθυοθῆραι μὲν γὰρ τῶν ἰδίῳν ἐπιτηδευμάτων κατὰ πολλοὺς ἄπτονται τρόπους. ἢ γὰρ ἀγκίστροις ἀρπάζουσι τοὺς ἰχθῦς, καὶ σκαίροντας ἐκ κυμάτων ἀνιμῶνται ταῖς ὀρ- μιαῖς, ἢ σαγήναις περιφράττοντες ἔλκουσι κατὰ πληθύν, ἡγουν ἑτέροις τισὶ καταπυκάζουσι λίνοις. ἐπὶ δὲ δὴ πράτ- τωσι δεξιῶς, πολλῶν συναγερμένων, χαίρουσι τῇ τέχνῃ, καὶ τοῖς λίνοις μονονουχὶ καταθύουσιν, ὡς λιπαρωτάτην 2.90 αὐτοῖς μερίδα προεξενηκόσι. τοιοῦτόν τι πεπράχθαι φησὶν ὁ Προφήτης παρὰ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, ὃς οἶον ἀγκίστρῳ τε καὶ σαγήναις καὶ μέντοι καὶ ἀμφιβλήστρῳ αὐτοῦ τὸν τε Ἰσραὴλ αὐτὸν, καὶ ἕτερα δὲ σὺν αὐτῷ περιβαλῶν ἔθνη συνεκόμισεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὡσπερὶ θοίνην τοῖς ἰδίῳις ὑπασπισταῖς παραθεῖς, ἐντροφᾶν ἐκέλευσε, καὶ τῶν ἄπαξ ἡρηκότων τοὺς ἀλόντας γενέσθαι κληρὸν καὶ μερίδα λιπαρω- τάτην. ταύτητοί φησι τάχα που καὶ θύσει τῇ σαγήνῃ αὐτοῦ καὶ θυμιάσει τῷ ἀμφιβλήστρῳ αὐτοῦ, τουτέστι ταῖς ἰδίαις δυνάμεσι, δι' ὧν τὰ ἔθνη ἐσαγήνευσε, καὶ προσέτι τὸν Ἰσ- ραήλ, ἀνάψει τὰ χαριστήρια. ἐπειδὴ δὲ λίαν αὐτῷ τὸ χρῆμα ἐκβέβηκεν ἐπιτευκτικῶς, οὐκ ἂν ἀπόσχοιτό φησὶν ἀποκτένων ἔθνη, καὶ φυλάς ἀρπάζων, καὶ χώρας ὑφ' ἑαυτῷ ποιούμενος, καὶ φειδοῦς οὐδένα παντελῶς ἀξιῶν; Πέπραχε δὲ τοῦτο καὶ κατὰ παντὸς μὲν ἀνθρώπων γένους ὁ σατανᾶς, ἰδικῶς δὲ κατὰ τοῦ Ἰσραήλ. ἐνὶ μὲν γὰρ ὡσπερ λίνῳ καὶ σαγήνῃ μιᾷ, τῇ τῆς ἀμαρτίας φημί, περιβέβηκεν ἅπαντας· τῆς γεμῆν εἰς Χριστὸν ἔνεκα δυσσεβείας, καὶ ἰδικῶς τὸν Ἰσραήλ. τὰ γὰρ βρώματα αὐτοῦ φησὶν ἐκλεκτά. ἀπόλεκτοι δὲ καὶ κατὰ τὸν βίον παρὰ τοὺς ἄλλους ἅπαντας Ἰουδαῖοι. "Ὅτε γὰρ, φησὶ, διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη, ὡς" διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδὰμ, ἔστησεν ὅρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν "ἀγγέλων Θεοῦ, καὶ ἐγενήθη μερὶς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ "Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ." ἔξει- λεγμένος οὖν ἄρα παρὰ τοὺς ἄλλους ὁ Ἰσραήλ, ὡς καὶ ἐν τέκνοις πρωτότοκος, ὡς ἐκ ῥίζης ἀγίας, τῆς τῶν πατέρων 2.91 φημί, καὶ ὡς νόμον ἔχων τὸν παιδαγωγὸν, καὶ κεκλημένος εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ φύσει καὶ ἐνὸς καὶ ἀληθῶς ὄντος Θεοῦ· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων εὐκλείας ὁμοῦ καὶ χάριτος, ἢ ἴσῳ καὶ αὐτὸς τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ. καὶ οἱ μὲν ὅτι πεπλάνηνται, μερὶς γεγόνασι διαβολικῆ· οἱ δὲ ὅτι τὸν φύσει Θεὸν ἐγνωκότες, τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα κατὰ φύσιν Υἱὸν, καὶ ἐν ἀνθρω- πείᾳ γεγονότα μορφῇ καὶ ἐν σχήματι τῷ καθ' ἡμᾶς ἀπεκτό- νασιν ἀνοσίως, ἐνδέδεται ταῖς σαγήναις αὐτοῦ· καὶ σκοπὸς ἐκείνῳ πάντας ἄρδην ἀπολέσαι τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ φει- σασθαι μηδενός. 9 Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι καὶ ἐπιβήσομαι ἐπὶ πέτραν, καὶ ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ, καὶ τί ἀποκριθῶ ἐπὶ τὸν ἔλεγχόν μου.⁹ Προφητικὸν μὲν ἡμῖν ἐν τούτοις ἐξηγεῖται μυστήριον· ἔθος γὰρ τοῖς ἀγίοις, εἰ ἀναμανθάνειν βούλοιντο τὰ παρὰ Θεοῦ, καὶ τὰς τῶν ἐσομένων εἰσδέχεσθαι γνώσεις, εἰς νοῦν καὶ καρδίαν ἐνηχοῦντος αὐτοῦ, περισπασμῶν καὶ φροντίδων καὶ μερίμνης ἀπάσης βιωτικῆς ἀπωτάτω ποιεῖσθαι τὸν νοῦν, σχολαῖον δὲ οὕτω καὶ ἡρεμαῖον ἔχοντας καὶ τετηρηκότας, κα- θάπερ εἷς τινα κολωνὸν καὶ

περιωπήν και πέτραν ἀναθρώσκειν τότε πρὸς θεωρίαν ὧν ἂν ἔλοιτο διατρανοῦν αὐτοῖς ὁ τῶν γνώσεων Κύριος. τὸ γάρτοι τῆς διανοίας χθαμαλὸν τε και καταβεβλημένον ἀπηχθημένον αὐτῶ, ζητεῖ δὲ καρδίας ὑψοῦ πέτασθαι δυναμένης, και τῶν ἐπιγείων πραγμάτων και προσ- καιρῶν ἐπιθυμιῶν ἡρμένης. γέγραπται γάρ "Ὅτι τοῦ Θεοῦ 2.92 "οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν." και πάλιν "Νεοττοὶ δὲ γυπὸς τὰ ὑψηλὰ πέτανται." ἐθῶν γάρ τῶν ἐπιγείων και πραγμάτων τῶν γεωδεστέρων ἀπώκισται πολὺ τῶν ἀγίων ὁ νοῦς. στήσομαι δὴ οὖν ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου, φησὶν, τουτέστι τὴν ἐντριβῆ και συνήθη νῆψιν ἐμαυτῶ ποιή- σομαι πάλιν, καθαριῶ τὸν νοῦν, ἀπαλλάξω φροντίδος κοσ- μικῆς, ἀναπτῆσομαι δὲ ὡσπερ εἰς πέτραν, τουτέστιν εἰς ἐδραιωτάτην τινὰ και οἶον ὑψοῦ κειμένην ἐννοιῶν ἀσφάλειαν· ἐκεῖ γεγονῶς, καθάπερ ἐξ ἀκρωρείας κατασκέψομαι νοητῶς, οἵπερ ἂν πρὸς μὲ γένοιτο λόγοι παρὰ Θεοῦ, και τί ἂν μέλλοιμι λέγειν αὐτὸς, εἰ ἐλέγχειν βούλοιο Θεὸς, ὡς οὐκ ἀσφαλῶς εἰρηκότα τό "Εἰς τί ἐπιβλέπεις ἐπὶ καταφρονοῦν- "τας; παρασιωπήσῃ ἐν τῷ καταπίνειν ἀσεβῆ τὸν δίκαιον; 9Και ἀπεκρίθη Κύριος πρὸς μὲ και εἶπε Γράψον ὄρασιν σαφῶς εἰς πύξιον, ὅπως διώκῃ ὁ ἀναγινώσκων αὐτά. διότι ἔτι ὄρασις εἰς καιρὸν, και ἀνατελεῖ εἰς πέρας και οὐκ εἰς κενόν.⁹ Γραφῆ κελεύει παραδοῦναι τὴν ὄρασιν, ἥτοι τῶν ἐσομένων τὴν ἀποκάλυψιν· ἀξιάκουστον γάρ τὸ χρῆμά ἐστι, και τῶν ὅτι μάλιστα τεθραυμασμένων· φιλεῖ δὲ πως αἰεὶ τῶν γραμ- 2.93 μάτων ἡρμένων πρὸς τὸ ἐξαίρετον μακραῖς και ἀτελευτήτοις μηνῆμας τιμᾶσθαι. γράφε δὴ οὖν, ὦ Προφήτα, φησὶ, τὴν ὄρασιν, ὡς ἂν οἱ κατὰ καιροὺς εἶδειεν τὰ προηγγελμένα, και τοῖς σοῖς περιτυγχάνοντες λόγοις διώκωσιν αὐτά, τουτέστιν ἐπιθυμῶσι νοεῖν τῶν ἐν αὐτοῖς τὴν δύναμιν, οὕτω τε πιστεύ- σιαν, ὅτι και ἔσται που πάντως ἀληθῆς ἢ προάγγελσις. ἢ μὲν γάρ ὄρασις εἰς καιροὺς, τουτέστιν εἰς ἀνάβλησιν και ἀνοκωχῆν, και βραχὺς μεταξὺ διῆππεύσει χρόνος. ἐκτε- λευτήσῃ γεμῆν εἰς ἀλήθειαν και οὐκ εἰς μακρὰν, και οὐκ εἰς κενόν· ψευδοεπήσει γάρ οὐδαμῶς ἢ ἀλήθεια· κενὸν δὲ και μάταιον οὐκ ἂν γένοιτό τι τῶν παρ' αὐτῆς λελα- λημένων. 9Ἐὰν ὑστερήσῃ, ὑπόμεινον αὐτὸν, ὅτι ὁ ἐρχόμενος ἤξει και οὐ μὴ χρονίση. ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἢ ψυχὴ μου ἐν αὐτῶ· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.⁹ Οὐδένα σαφῶς ὀνομάσας, ὑπόμεινόν φησὶν αὐτὸν, τουτέστι προσδόκα και μέλλοντα, και μὴ σκάζουσαν ἐπ' αὐτῶ δέχου τὴν ἐλπίδα, βεβαίαν δὲ μᾶλλον και ἐρηρειαμένην, κἂν εἰ γένοιτό τις μεταξὺ χρόνου παράτασις. ἔοικε τοίνυν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἐνηχῆσαι μὲν τῷ Προφήτῃ κατὰ τὸν νοῦν και ἀποκαλύψαι μυστικῶς, ὡς ἤξει δὴ πάντως ὁ προηγγελμένος· προστάξαι γεμῆν ὑπομένειν αὐτὸν, διά τοι τὸν μεταξὺ τῆς μελλήσεως χρόνον, καθάπερ ἔφην ἀρτίως. εἰ γάρ δὴ γένοιτό τις ὑπο- στολή τε και ὄκνος τοῦ πεπιστευκότος, οὐκ ἂν εὐδοκήσαιμι, 2.94 φησὶν, ἐν αὐτῶ, τοῖς τῆς ψυχῆς ἐγκλήμασιν ἐνισχημένον ὄρων, οὐδ' ἂν γενοίμην τῷ τοιῶδε συγγνώμων· καταλοιοῦ- μαι δὲ μᾶλλον ἄπιστον και ἀπηχθημένον. ἔψεται δὲ πάντως τῷ τὴν ἀλήθειαν τοῖς ἐμοῖς ἐπιμαρτυροῦντι λόγοις, τὸ και ἐν μεθέξει ζωῆς γενέσθαι, και τοῦτο γέρας τοῖς τιμῶσι Θεὸν, και καλὸν εὐνοίας ὀψώνιον. ὅσον μὲν οὖν ἦκεν εἰς γε τὸν τῆς ἱστορίας λόγον, Κύρος ἦν ὁ Καμβύσου, περὶ οὗ φησὶν ἐὰν ὑστερήσῃ, ὑπόμεινον αὐτόν. εἶλε γάρ εἶλε τὴν Βαβυλῶνα, συγκαταδηώσας αὐτῇ και τὰς ἐτέρας πόλεις. "Ὅσον δὲ αὐτὸ πρὸς λόγους τοὺς μυστικούς και εἰς ἀφήγη- σιν τὴν πνευματικὴν, φαίην ἂν ὅτι περὶ τοῦ πάντων Σωτή- ρος Χριστοῦ νοοῖτ' ἂν εἰκότως τῶν προκειμένων ἢ δύναμις. αὐτὸς γάρ ἐστιν "ὁ ὢν, ὁ ἦν, ὁ ἐρχόμενος," και ὅτι μὲν παρέσται κατὰ καιροὺς ὁ τῶν ἀγίων προφητῶν προαναπε- φώνηκε λόγος. ὅτι δὲ ἀφιγμένος ἀνατρέψῃν ἐμελλε τοῦ διαβόλου τὸ κράτος, και τὴν ἀνοσίαν και βέβηλον τῶν δαι- μονίων πληθὺν τῆς καθ' ἡμῶν ἐξελάσαι πλεονεξίας, προ- κεχρησμῶδηκε μὲν ἐναργῶς τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, αὐτῇ δὲ λοιπὸν τῶν πεπραγμένων ἢ ἔκβασις αὐτόμαρτυς εἰσβῆ- σεται, πλὴν "εἰς καιρὸν" ἢ προάγγελσις. ἐν γάρ ἡμέραις

ἐσχάταις τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπέλαμψεν ὁ Μονογενής, καὶ ὁ μὲν ὑποστειλάμενος, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἄβου- λότατα παρωσάμενος, προσκέκρουκε τῷ Θεῷ καὶ τῶν οὐ- ρανίων ἄγευστος ἀπέμεινεν ἀγαθῶν, ἔξω τε τῆς ἱερᾶς τῶν ἁγίων πληθύος ἀπεληλαμένος γέγονε, κατὰ τὸν τοῦ προφή- του λόγον "ὡς ἡ ἀγρία μυρική ἢ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἢ οὐκ ὄψεται 2.95 "ὅταν ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ." ὁ δὲ κρείττων ὄκνου καὶ ὑποστολῆς, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπην καὶ πίστιν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν εἰσοικισάμενος, ἀντέκτισιν ἔχει τῆς τοιαύτου γνώμης, καὶ γέρας ἐξαίρετον τὴν ἀμήρυτον ζωὴν, καὶ τὴν τῶν πλημμελη- μάτων ἀπόθεσιν, καὶ τὸν διὰ Πνεύματος ἁγιασμόν. δεδικαιώ- μεθα γὰρ "οὐκ ἐξ ἔργων νόμου," κατὰ τὸ γεγραμμένον, διὰ πίστεως δὲ μᾶλλον τῆς εἰς Χριστόν. καὶ "Ὁ μὲν νόμος "ὄργην κατεργάζεται," καλεῖ γὰρ εἰς δίκας τοὺς παραβαί- νοντας, ἐξίστησι δὲ τὴν ὄργην ἢ χάρις, λύουσα τὰ ἐγκλή- ματα. 9'Ὁ δὲ κατοιόμενος καὶ καταφρονητής, ἀνὴρ ἀλαζῶν οὐθὲν οὐ μὴ περάνη.9 Προκαταμηνύσας ὅτι παρέσται κατὰ καιροὺς ὁ προκατη- γελμένος, καταλύσων τὰ σκυθρωπὰ καὶ ταλαιπωρίας ἀπάσης ἀπαλλάσων τοὺς συντετριμμένους, διαμέμνηται λοιπὸν τοῦ πεπορηκότος, καὶ πᾶν εἶδος ἀπανθρωπίας καὶ ὠμότητος θηριοπρεποῦς εἰς αὐτοὺς ἅπαντας ἐκπεπληρωκότος. σημαί- νεται δὲ διὰ τούτων ἱστορικῶς μὲν ὁ βέβηλος καὶ θεομάχος Ναβουχοδονόσορ, νοητῶς δὲ πάλιν ὁ σατανᾶς. κατοιόμενον δὲ καὶ καταφρονητὴν καὶ ἀλαζόνα καλεῖ, καὶ σφόδρα εἰκότως. ἔχει γὰρ ὡς τῇ φύσει, κἂν εἰ ἐπ' αὐτοῦ νοοῖτο τοῦ σατανᾶ τῶν λόγων ἢ δύναμις, κἂν εἴτε τις λέγοι τὸν ἄνδρα τὸν Βαβυλώνιον. κατοιόμενον δὲ φησι τὸν περὶ αὐτὸν ἢ ληματίαν ἢ βλάκα, καταφρονητὴν δὲ πάλιν καὶ ἀλαζόνα ὡς ἐκ πολλῆς ἄγαν ὀφρῦος καὶ διακένου φύσηματος οὐδ' ὅσον εἰπεῖν εἰς νοῦν ἔχειν ἐθέλοντα τὴν ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν τοῦ πάντα 2.96 ἰσχύοντος Θεοῦ. ὁ δὲ τοιοῦτος οὐδὲν οὐ μὴ περάνη φησίν· οὐ γὰρ πάντως αὐτῷ κατὰ νοῦν ἐκβήσεται τῶν πραγμάτων τὸ πέρας, οὐ μέχρι παντὸς ἐντρυφήσει καὶ κατευρυνθήσεται καὶ ἐν εὐκλείαις ἔσται λαμπραῖς. καὶ ἔστιν ἀληθές, ὅπερ ἔφη ψάλλων καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερ- "υψούμενον, καὶ ἐπαιρούμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, "καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐζήτησα αὐτὸν, καὶ "οὐχ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ." ἔρπει γὰρ πάντως πρὸς ταπεινώσιν ἢ ὑπεροψία· φρόνημα δὲ τὸ μεμετρημένον ταῖς ἀνωτάτω στεφανοῦται τιμαῖς. πιστοῦται δὲ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς τοῦ Σωτῆρος ὁ μαθητῆς, γεγραφῶς τε καὶ λέγων "Καυχάσθω "δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, ὁ δὲ πλούσιος "ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύ- "σεται." 9'Ὁς ἐπλάτυνε καθὼς ὁ ἄδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὡς θάνα- τος οὐκ ἐμπιπλάμενος, καὶ ἐπισυνάξει πρὸς αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ εἰσδέξεται πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς λαοὺς.9 Συνάδει τῷ Προφήτῃ Θεὸς, καὶ δέδειχεν ἀληθεύοντα, τοῖς παρ' ἑαυτοῦ λόγοις ἐπισφραγίζων εἰς ἀλήθειαν τὰ τε τοῦ διαβόλου καὶ τὰ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐγκλήματα. ὁ μὲν γὰρ Προφήτης ἔφασκε "Συντέλειαν ἐν ἀγκίστρῳ ἀνέσπασε, "καὶ εἴλκυσε αὐτὸν ἐν ἀμφιβλήστρω, καὶ συνήγαγεν αὐτὸν "ἐν ταῖς σαγήναις αὐτοῦ." ὁ δὲ γε τῶν ὅλων Θεὸς ἐπὶ τὸ 2.97 ἔτι μείζον καὶ ἀληθέστερον ἀναφέρων τὰς αἰτίας, ἄδη παρει- κάζει καὶ θανάτῳ λοιπόν. χρῆμα γὰρ ἀκόρεστον θανάτος τε καὶ ἄδης. ἀληθές δὲ ὅτι κατὰ γε τὸ τῷ Βαβυλωνίῳ δοκοῦν, πάντα ἂν ἐπ' αὐτῷ συνήχθη τὰ ἔθνη. καὶ νοοῖτ' ἂν εἰκότως Περσικῆς φιλοτιμίας ἐγκλήματα τὰ τοιαύτα τῶν κακῶν. μικρὰ γὰρ αὐτοῖς ἢ ὑπ' οὐρανόν, καὶ οὐκ ἂν ἀρκέσειαν εἰς τὸ δουλεύειν αὐτοῖς πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων γένη. Ἄλοιθι δ' ἂν καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ἀμαρτίας εὐρετῆς, τουτέστιν ὁ σατανᾶς, πᾶσαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὑφ' ἑαυτῷ τὴν γῆν ποιεῖ- σθαι σπουδάζων, καὶ οἶον ἄδης καταβρόφῶν τοὺς ταῖς παρ' αὐτοῦ δυστροπίας ἀπολλυμένους. ἔφη δὲ πού καὶ αὐτὸς, ὅτι "Τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψομαι τῇ χειρὶ μου ὡς "νοσοιᾶν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡὰ ἀρῶ, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς "διαφεύξεταί με ἢ ἀντεῖπή μοι." ἄπληστον γὰρ καὶ ἀτί- θασον τὸ θηρίον καὶ

ἀλαζονείας μεστὸν, μιαρὸν ἀληθῶς καὶ μισάνθρωπον. 9 Οὐχὶ ταῦτα πάντα παραβολὴν κατ' αὐτοῦ λήφονται καὶ πρόβλημα εἰς διήγησιν αὐτοῦ; καὶ ἐροῦσιν Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, ἕως τίνος; καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς.⁹ Ὅτι μήτε ἀκράδαντον αὐτῷ τὸ κρατεῖν, μήτε μὴν τὸ δεῖν ἐντρυφᾶν ἐπὶ πληθῆϊ τῶν συναγερμένων, ἀπολισθήσει δὲ πάντως ἀρχῆς τε καὶ δόξης, καὶ ᾧδὴ δὲ πολλοῖς ἔσται πεσῶν δὴ, καταμεμήνυκεν ἑναργῶς. λήψεσθαι γὰρ ἔφη παραβολὴν 2.98 ἐν αὐτῷ οἷον πρόβλημα καὶ δημῶδη λόγον καὶ ἐν γλώτταις πολλῶν. καὶ τίς δὴ οὗτός ἐστιν; Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς, του- τέστι φορτικωτέραν ἀεὶ καθιστὰς ἐφ' ἑαυτῷ τὴν ἐφ' οἷς ἠσέβησε δίκην, ἀπολέσας ἔθνη καὶ χώρας ὅλας συνενεγκῶν, καὶ τοῖς κατ' οὐδὲν αὐτῷ προσήκουσιν ἐπιθρώσκων ἀεὶ, καὶ τοῖς ἰδίους σκήπτροις ὡς ἐξ ἀνάγκης ὑποτιθεῖς, καὶ ἀναριθ- μήτους ἔχων τοὺς ὑπὸ χεῖρα λαούς, ἐπιπεφώνηκε δὲ διὰ μέσου τό ἕως τίνος; ἀκόρεστον ὄντα δεικνὺς εἰς πλεονεξίαν, ἀχάλινον εἰς ὠμότητα, καὶ τὸ τῆς ἀδικίας μὴ μισοῦντα πέρας. ἄπληστοι μὲν οὖν οἱ Βαβυλωνίων τύραννοι καὶ δεινοὶ πρὸς ὠμότητα καὶ τὰ πάντων αἴσχιστα τολμᾶν εἰωθότες. Τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ σατανᾶς, συλλέγων ἀεὶ τὰ μὴ ἑαυτοῦ, καὶ δυσσαχθεστέραν ἑαυτῷ τὴν κόλασιν ἐπιτιθεῖς. εἴρηται δέ που καὶ πρὸς αὐτόν "Ὁν τρόπον ἰμάτιον ἐν αἵματι πεφυρ- "μένον οὐκ ἔσται καθαρὸν· οὕτως οὐδὲ σὺ ἔση καθαρὸς, "διότι τὴν γῆν μου ἀπώλεσας, καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας· "οὐ μὴ μείνης εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον." ποίους γὰρ οὐκ ἀπο- λώλεκε λαούς; ἢ τίνων ἔθνων ἐφείσατο; τί δὲ τῶν ἄγαν ἀπηχεστάτων οὐκ ἂν ἀλοίη τετολημκῶς; ἔψεται δὴ οὖν αὐτῷ δικαίως τὸ οὐαὶ, καὶ γενήσεται παραβολή, τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ καθηρημένης, καὶ τῆς κατὰ πάντων πλεονεξίας ἐξω- κισμένης. καὶ τοῦτο πάλιν ὁ σοφὸς ἡμῖν Ἰερεμίας ὑπαινίτ- τεται λέγων περὶ αὐτοῦ "Ἐφώνησε πέρδιξ, συνήγαγεν ἃ "οὐκ ἔτεκε, ποιῶν πλοῦτον αὐτοῦ οὐ μετὰ κρίσεως, ἐν ἡμίσει "ἡμερῶν αὐτοῦ ἐγκαταλείψουσιν αὐτόν, καὶ ἐπ' ἐσχάτων "αὐτοῦ ἔσται ἄφρων." πέπρακται δὲ τοῦτο ἱστορικῶς. εἶλε μὲν γὰρ τὴν Ἰουδαίαν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ μέντοι καὶ τὴν 2.99 Σαμάρειαν, καὶ ἑτέρας δὲ σὺν αὐταῖς χώρας ἐξαναστήσας, ἀπεκόμισεν εἰς τὰ ἑαυτοῦ· Κύρου δὲ τῆς Βαβυλωνίων κατεστρατοπεδευκόςτος Πέρσας τε καὶ Μήδους, ἀπώχοντο πάλιν οἱ συναγερμένοι, μονονουχὶ δὲ καὶ ἀποπτάντες οἱ- καδε πάλιν ἦσαν οἱ τοῖς τῆς αἰχμαλωσίας ἐνείλημμένοι δεσμοῖς, ἀποπεφοιτήκασιν δὲ καὶ τῆς ὑπὸ τῷ διαβόλῳ λα- τρείας οἱ ἐξ ἔθνων, καὶ τὸν πάλαι φωνήσαντα καὶ πρὸς ἑαυτὸν κεκληκότα ἀφέντες ἔρημον προσεδραμήκασιν τῷ Χριστῷ. συνήγαγε γὰρ ἐκεῖνος τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, προσ- εδέξατο δὲ Χριστὸς τὰ ὄντα αὐτοῦ. Κύριος γὰρ ἐστὶ τῶν ὄλων ὡς Θεός. 9 Ὅτι ἐξαίφνης ἀναστήσονται οἱ δάκνοντες αὐτόν, καὶ ἐκνήψουσιν οἱ ἐπίβουλοί σου, καὶ ἔση εἰς διαρπαγὴν αὐτοῖς.⁹ Ἀδοκῆτως αὐτοῦ λέγει κατεξαναστήσεσθαι τοὺς οἷον δάκνοντάς τε καὶ κατεσθίοντας, καὶ ταῖς τοῦ πολέμου προσ- βολαῖς δαπανῶντας τὴν ὑπ' αὐτῷ ἰσχύν· ἦσαν δὲ οὗτοι Κῦρός που πάντως, καὶ οἱ ἄμφ' αὐτόν Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται, οἱ μονονουχὶ καὶ ὕπνον ὀμμάτων ἀποτιναζά- μενοι, καὶ καθάπερ ἐκ μέθης ἀνανήφοντες, μόλις τῶν ἀρχαίων ἔσσονται κρείττους δειμάτων καὶ τὴν πρὸς αὐτόν ἀράμενοι μάχην, καταδραμοῦνται γενικῶς. εἶτα πολυτρόπως ἐπιβου- λεύοντες καταθλήσουσιν εὐκόλως, ἄγοντές τε καὶ φέροντες τὰ Χαλδαίων πράγματα καὶ διαρπάζοντες τὴν Βαβυλωνίων. Τοῦτο δὲ πεπονθότα καὶ αὐτόν εὐρήσομεν τὸν ἀλιτήριον 2.100 σατανᾶν. συνεκόμισε μὲν γὰρ εἰς ἑαυτόν πάντα τὰ ἔθνη, τὸ τῆς πολυθέου πλάνης ἀπλώσας λίνον, καὶ τοῖς βρόχοις τῆς ἁμαρτίας καταπυκάζων. πλὴν ἐξανέστησαν οἱ δάκνοντες αὐ- τὸν, τουτέστι, τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων οἱ κήρυκες, οἷον ὀδοῦσι σπαράσσοντες τὸ σῶμα αὐτοῦ, τοὺς τὰ αὐτοῦ δηλονότι φρονεῖν ἠρημένους. ὡσπερ γὰρ "Ὁ κολλώμενος "τῷ Κυρίῳ ἐν πνεῦμά ἐστιν," οὕτως ὁ τῷ διαβόλῳ κολλώ- μενος, ἐν πρὸς αὐτόν ἐστι σῶμα. ἐκνήψουσι δὴ

οὖν βουλευόντες αὐτῷ. συνέντες γὰρ ὅτι τέθειται λοιπὸν ὑπὸ πόδας ἀγίων, Χριστοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Ἴδου δέδωκα "ὕμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν "τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ," τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονοῦντας ἀρπά- σουσι, καὶ εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν μετακομιοῦσιν εὐκόλως, τίς ὁ φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἐστὶ Θεὸς ἐκδιδάσκον- τες, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον ἐξηγούμενοι, ὃς δὴ καὶ πρῶτος ὁρᾶται διηρηπακῶς αὐτόν. ἔστιν οὖν ἀκοῦσαι λέ- γοντος "Ἡ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ "ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον "δήσῃ τὸν ἰσχυρόν; καὶ τότε διαρπάσῃ τὰ σκεύη αὐτοῦ." εὐθὺς δὲ τεχθεὶς ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου, διαρπάζειν ἤρξατο τὰ σκεύη αὐτοῦ. ἀφίκοντο γὰρ ἐξ ἀνατολῶν οἱ Μάγοι, "λέγοντες Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; "εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν "προσκυνῆσαι αὐτῷ." καὶ δὴ καὶ προσκεκυνήκασιν, καὶ δώροις τιμηθήκασιν, καὶ ἀπαρχὴ γεγόνασιν τῆς τῶν ἐθνῶν ἐκ- κλησίας· σκεύη δὲ ὄντες διαβολικὰ, καὶ τῶν ἐκείνου μελῶν τὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὅτι μάλιστα τιμιώτατα, προσδε- 2.101 δραμήκασιν τῷ Χριστῷ. ὅτι δὲ διαρπάζειν ἔμελλε τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, προαναπεφώνηκεν αἰνιγματωδῶς καὶ ὁ προ- φήτης Ἡσαΐας· ἔφη γὰρ ὧδε πάλιν περὶ αὐτοῦ "Διότι "πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται "δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκύλα Σαμαρείας ἀπέναντι τοῦ "βασιλέως Ἀσσυρίων." δοκεῖ μὲν οὖν ἡ τοῦ λόγου δύναμις ὑπαινίττεσθαι τι τῶν ἱστορικῶς πεπραγμένων· πεπόρθητο γὰρ ἡ Σαμάρεια παρά τε τοῦ βασιλέως Δαμασκοῦ, καὶ τοῦ τῶν Ἀσσυρίων ἐξάρχοντος. πλήν νοητὸν ὑπεμφαίνει μυστή- ριον. ὅτι γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡ δύναμις τοὺς τὸν αὐτοῦ λαὸν πεπορθηκότας σκυλεύσει ῥαδίως, ὁ προφητικὸς ἡμῖν ὑπέφηνε λόγος. 9 Διότι σὺ ἐσκύλευσας ἔθνη πολλὰ, σκυλεύσουσί σε πάντες οἱ ὑπο- λελειμμένοι λαοὶ, δι' αἵματα ἀνθρώπων καὶ ἀσεβείας γῆς καὶ πόλεως καὶ πάντων τῶν κατοικούντων αὐτήν.9 Ἀτρεκῆς ὁ λόγος, κἂν εἰ ἐπ' ἀμφοῖν νοοῖτο πάλιν. ἐπόρ- θησε μὲν γὰρ ὁ Βαβυλωνίος ἔθνη πολλὰ· πέπραχε δὲ τοῦτο καὶ ὁ σατανᾶς. τοιγάρτοι πεπόνθασιν τὸ ἐναλῶναι τοῖς ἴσοις. καὶ πεπόρθηται μὲν ὑπὸ Κύρου τὰ Χαλδαίων πράγματα· ὑπὸ δὲ τῶν ἀγίων ὁ σατανᾶς. ἴσα δὲ ἀμφοῖν τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἀδελφὰ τὰ πλημμελήματα, συγγενῆς δὲ ὥσπερ ἡ ἀγριό- της καὶ ἡ κατὰ πάντων ὠμότης. ἀπεκτόνασιν γὰρ χώρας τε καὶ πόλεις, ὁ μὲν σαρκικῶς, ὁ δὲ νοητῶς, ὀξεία βολίδι τῇ ἀμαρτία χρώμενος. εὖ δὲ δὴ σφόδρα φησὶ σκυλεύσειν αὐτόν πάντας τοὺς ὑπολελειμμένους λαοὺς. ὡς γὰρ ἅπαντας ἀνηρη- 2.102 κότος τοῦ Βαβυλωνίου, τοὺς διαφυγεῖν ἰσχύσαντας πολε- μιωτάτους αὐτῷ γενέσθαι λέγει, καὶ ὀλίγους ὄντας κατακρα- τήσειν εὐκόλως, Θεοῦ τὸ νικᾶν ἀπονέμοντος καὶ τὸ πάντα δύνασθαι κατορθοῦν αὐτοῖς κατανεύοντος. ἀληθὲς δ' ἂν νοοῖτο τὸ χρῆμα, κἂν εἰ ἐπ' αὐτοῦ φέροιτο τοῦ πάντων ἐχθροῦ, φημί δὴ τοῦ σατανᾶ. πάντας μὲν γὰρ τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς εἶλέ τε καὶ πεπόρθηκε, καὶ τοῖς τῆς ἀμαρτίας ἐγκατέ- δησε ζυγοῖς. διηρπάσθη δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν καταλελειμ- μένων λαῶν, τουτέστιν, ὑπὸ τῶν ἐν πίστει δεδικαιωμένων διὰ Χριστοῦ καὶ ἡγιασμένων ἐν Πνεύματι. σέσωσται μὲν γὰρ τὸ κατάλειμμα τοῦ Ἰσραὴλ. ἐξ αὐτῶν δὲ ὄντες οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, γεγονάσιν ἀπαρχὴ τῶν διηρηπακῶτων τὸν ἀλιτήριον. εἶτα μετ' ἐκείνους εἰσέτι νῦν διαρπάζουσιν οἱ λαῶν ἡγού- μενοι, καὶ τὸν τῆς ἀληθείας ὀρθοτομοῦντες λόγον, καὶ εἰς τὴν τῆς εὐσεβείας ἀποκομίζοντες τρίβον τοὺς ὑπεζευγμένους. 9 Ὡς ὁ πλεονεκτῶν πλεονεξίαν κακὴν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, τοῦ τάξαι εἰς ὕψος νοσσιᾶν αὐτοῦ, τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐκ χειρὸς κακῶν. ἐβου- λεύσω αἰσχύνῃ τῷ οἴκῳ σου, συνεπέρανας λαοὺς πολλοὺς, καὶ ἐξήμαρτεν ἡ ψυχὴ σου.9 Ἐπιπλήττει ὁ λόγος τῷ Βαβυλωνίῳ πάλιν, ἐθέλοντι συγκροτεῖν τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἐκ τῆς κατὰ πάντων πλεονεξίας, αἴροντί τε ὑψοῦ τὸν ἴδιον οἶκον, καὶ μὴν καὶ ὑπεροχαῖς ταῖς ἐπέκεινα μέτρον καταχρυσοῦν εἰωθότι καὶ ὀχυροῦν λίαν, ὥστε καὶ ἐτοίμως δύνασθαι τυχὸν ἐκ χειρὸς ἐκσπᾶσθαι κα- κῶν, τουτέστι, διεκνεύειν αἰεὶ τὰ

συμβαίνοντα κακά. σκοπὸς 2.103 γὰρ αἰεὶ τοῖς Βαβυλωνίοις, πολλοῖς τῶν ἐπαμυνόντων πλή- θεσι περιφράττεσθαι, καὶ ἀναριθμήτους ἔχειν τοὺς εἰδότας τὰ τακτικὰ, καὶ τὸν πολέμου νόμον ἐξηρτυμένους, ὡς ἀμογητὶ δύνασθαι τὰ ἐκ τῶν ἐπιόντων αὐτοῖς ἀποκρούεσθαι βλάβῃ. ἀλλ' ὅτι πρὸς αἰσχύνης ἔσται καὶ ἐντροπῆς τὸ χρῆμα αὐτῶ, διαπιπτούσης αὐτῶ τῆς ἐλπίδος εἰς τὸ ἐναντίον, ἐδίδαξεν εἰπὼν Ἐβουλεύσω αἰσχύνην τῷ οἴκῳ σου. συνεπέραναι γὰρ, ἦτοι συντετέλεκας, λαοὺς πολλοὺς, πανωλεθρία διεφθαρκῶς. ἐπειδὴ δὲ ἐξήμαρτεν ἡ ψυχὴ σου, πικρὰς ἀποτιεῖς δίκας, ὁ πάλαι λαμπρὸς καὶ τάττων εἰς ὕψος νοσσιὰν αὐτοῦ, οἰκτρὸς καὶ κατερρίμμενος καὶ ὑπὸ πόδας ἐχθρῶν ἀδοκῆτως εὐρεθεῖς. Πρέποι δ' ἂν ὁ λόγος ὅτι μαλιστὰ γε καὶ αὐτῶ τε τῷ σατανᾶ καὶ τοῖς τῶν αἰρέσεων εὐρεταῖς, οἱ φιλαρχίας ἠττω- μενοι, καὶ τοῦ δοκεῖν ἠγεῖσθαι πολλῶν, συνεπέραναι λαοὺς πολλοὺς, καὶ κακὴν ὄντως πλεονεξίαν τοῖς ἰδίῳις προεξένη- σαν οἴκοις, ὕψου τε τετάχασιν τὰς ἑαυτῶν νοσσιὰς, "ὑπέρ- "ογκα ματαιότητος λαλοῦντες ῥήματα," καὶ κατὰ τῆς θείας ἐρευγόμενοι δόξης, ἃ μόναις ἂν πρέποι ταῖς αὐτῶν γλώσσαις τε καὶ διανοίαις. ἐξήμαρτον δὴ οὖν αἱ ψυχαὶ αὐτῶν· πε- παρωνήκασιν γὰρ εἰς αὐτὸν τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα Χριστὸν, "Ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν "τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν," κατὰ τὸ γεγραμμένον. 9 Διότι λίθος ἐκ τοίχου βοήσεται, καὶ κάρναρος ἐκ ξύλου φθέγγεται αὐτά.9 Ἀπονέμει πολλάκις ἡ θεία γραφὴ καὶ τοῖς ἀψύχοις τε 2.104 καὶ ἀναισθητοῖς φωνὰς, οὐχ ὡς φάναι τι τυχὸν δυναμένοις, ἀλλ' οἷον αὐτοῖς πράγμασι μονονουχὶ διακεκραγόσι. καὶ γοῦν ὁ μακάριος Ἡσαΐας "Αἰσχύνητι Σιδῶν, εἶπεν ἡ θά- "λασσα" φησί· καὶ μέντοι Δαυεὶδ "Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦν- "ται δόξαν Θεοῦ, ποιῆσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ "στερέωμα." αὐτὴ γὰρ ἡ κτίσις, δι' ὧν εὖ πεποιημένη θαυ- μάζεται, διὰ τούτων αὐτῶν τοῦ πεποιηκότος ἀνακηρύττει τὴν δόξαν. οὐκοῦν ἐν πράγμασιν αἱ φωναὶ, κὰν εἰ μὴ γίνοντο λόγοι. τοιοῦτόν τι κάρναρδε συνήσεις πάλιν. λίθον γὰρ ἐκ τοίχου φησί, καὶ κάρναρον ἐκ ξύλου καταφθέγγασθαι τοῦ Βα- βυλωνίου· τίνα δὲ τρόπον, ἐροῦμεν· ταῖς τῆς Ἰουδαίας πό- λεισιν, ἢ καὶ ταῖς ἐτέραις εἰσβαλὼν ὁ Βαβυλώνιος, πάσας κατενέπησε τὰς ἐν αὐταῖς οἰκίας. εἶτα συμβέβηκεν ἀναγ- καίως καὶ λίθους συνθραύεσθαι καὶ κατασεῖεσθαι τοίχους, συνεκπίπτειν δὲ αὐτοῖς καὶ ξύλα, καὶ ὄροφας ἐκ τῆς ἄγαν παλαιότητος, κάρναρους μικροὺς, ἦτοι σήτας ἔχουσας. ταύ- τητοί φησι καταβοήσιν αὐτοῦ τῆς ὠμότητος τὰ κατεστραμ- μένα· ταῦτα δὲ, ὡς ἔφην, ἦν λίθοι τε διερρίμμενοι, καὶ ἐν μέσῳ πλατειῶν κείμενοι, καὶ ξύλα πάντως ἡμίφλεκτα, καὶ ἀπὸ γε τοῦ σεσηφθαι λοιπὸν μαρτυροῦντα ταῖς πόλεσι τὸ ἀρχαῖον. ἔγκλημα δὴ οὖν τῷ Βαβυλωνίῳ τὰς παλαιὰς οὕτω καὶ ἀρχαιοτάτας κατεμπρῆσαι πόλεις, καθελεῖν δὲ καὶ οἴκους, ἀνηρημένων δηλονότι τῶν ἐν αὐτοῖς. Ἰστέον δὲ, ὅτι ἀντὶ τοῦ, κάρναρος εἰπεῖν, ἕτεροι τῶν ἐρημ- νευτῶν ἐκδεδώκασιν Ἐνδεσμος ξύλου. ὅθεν ἐστὶν ἐννοεῖν, ὅτι τάχα που τὰς τῶν οἰκιῶν μίτρας καὶ τὴν ἐν αὐταῖς 2.105 ἀναπλοκὴν τῶν ξύλων ἦτοι σύνδεσμον κάρναρους ὠνόμαζον κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, διὰ τὸ οἷον πολλοῖς ἀντέχειν ποσὶ τὴν ἐπικειμένην αὐτοῖς ὄροφῆν. 9 Οὐαὶ ὁ οἰκοδομῶν πόλιν ἐν αἵμασι, καὶ ἐτοιμάζων πόλιν ἐν ἀδικίαις. οὐ ταῦτά ἐστι παρὰ Κυρίου παντοκράτορος· καὶ ἐξ- ἔλιπον λαοὶ ἱκανοὶ ἐν πυρὶ, καὶ ἔθνη πολλὰ ὠλιγοψύχησαν.9 Ταλανίζει τὸν Βαβυλώνιον πάλιν, ὡς ὕψου μὲν τὴν ἰδίαν αἶροντα δόξαν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὸ περιφανές, οὐκ ἐξ ὧν ἔδει μᾶλλον, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἤκιστα ἐχρῆν, ποιεῖσθαι σπουδάζοντα. οὐ γὰρ ὅτι πολλοὺς ὠλόθρευσε λαοὺς, διαβόητον εἶναι ἐχρῆν, ἐτέρῳ δὲ μᾶλλον κατασεμνύνεσθαι κόσμῳ, καὶ τοῖς εἰς δι- καιοσύνην ἀυχήμασιν ὀραῖσθαι λελαμπρυσμένον. ἀλλ' ὡς ἀχρεῖον τοῦτο μεθεῖς, ὠκοδόμησεν αὐτὴν ἐν αἵμασι καὶ ἀδι- κίαις, ὅτι γὰρ ὠμοτάτη γέγονεν ἡ Χαλδαίων ἀρχὴ, καὶ ἀπάσαις ἀπλῶς πόλεσί τε καὶ χώραις ἐπιθρόσκουσα θηριο- πρεπῶς, τὰ πέρα λόγου παντὸς εἵργασται κακὰ, πᾶσιν ἂν γένοιτο καταφανές τοῖς τὴν θεῖαν

άνεγνωκόσι γραφήν. ἀλλ' οὐ ταῦτά ἐστι παρὰ Κυρίου παντοκράτορος. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τὰ τοιάδε τῶν κακῶν ἄνωθεν γεγενῆσθαι λέγειν· ἀλλ' οὐδ' ἂν νοοῖτο θεόσδοτον, τὸ ἔν γε δὴ τούτοις κατα- σεμνύνεσθαι δεῖν. ἔσται δὴ οὖν οὐκ ἔρηρσιμένα, μᾶλλον δὲ οὐκ ἔξω δίκης. ἃ γὰρ οὐκ οἶδεν ἐπαινεῖν ὁ θεῖός τε καὶ ἀκήρατος νοῦς, κολάζει πάντως, ὡς οὐκ ἔχοντα τὸ εἰκός. πῶς γὰρ οὐκ ἀπηχῆς καὶ ἀνόσιον παντελῶς, τὸ ἐκλείψαι μὲν λαοὺς ἱκανοὺς ἐν πυρὶ, ἔθνη δὲ ὀλιγοψυχῆσαι πολλὰ, τουτέστι, τὸ 2.106 λαμπρὰς μὲν κατεμπρησθῆναι πόλεις ὁμοῦ τοῖς οἰκοῦσιν αὐτάς, ἔθνη δὲ ὅλα καὶ φυλὰς ἀπειπεῖν ἐν κακοῖς; Τοῦτο δ' ἂν τις εἰκότως καὶ αὐτοῖς ἐπιφωνήσειε τοῖς Ἰου- δαίων καθηγηταῖς, οἱ πάντας μὲν ἀπεκτόνασι τοὺς ἁγίους προφήτας· ὦντο γεμῆν οὐ μετριῶς ὀνήσειν τὴν Ἱερουσα- λὴμ, καὶ οἰκοδομεῖν αὐτὴν ἐν αἵμασι καὶ τῇ κατὰ πάντων πλεονεξίᾳ· οὐς μὲν γὰρ ὕβρισαν, οὐς δὲ ἀπέκτειναν, οὐς δὲ ἐλίθασαν, καὶ τελευταῖον τοῖς ἄλλοις προσέθεσαν τὸν Υἱὸν, καὶ πρόφασις αὐτοῖς τῆς ἀπονοίας ὁ νόμος ἦν. ὑπεπλάτ- τοντο γὰρ τὸ ἐπαλγύνεσθαι δοκεῖν ἀθετουμένη παρὰ Χριστοῦ τῇ διὰ Μωυσέως ἐντολῇ. ἀλλ' ὅτι θεοστυγῆς ὁ ζῆλος αὐτοῖς, καὶ "οὐ κατ' ἐπίγνωσιν," ὡς γοῦν ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦ- λος, ἀποφῆνειεν ἂν εὐκόλως ὁ Προφήτης λέγων Οὐ ταῦτά ἐστι παρὰ Κυρίου παντοκράτορος. τοιγάρτοι καὶ ἐκλελοίπασιν ἐν πυρὶ καὶ ὀλιγοψύχησαν, δαπανῶντος αὐτοῦ τοῦ πολέμου καὶ κατατήκοντος τοῦ λιμοῦ. συμβέβηκε γὰρ τὰ τοιάδε τοῖς Ἰουδαίων δήμοις πεπαρωνηκόσιν εἰς τὸν Υἱὸν, καὶ ἀπεκτονό- σιν, ὡς ἔφην, πρὸ αὐτοῦ τοὺς προφήτας. 9 Ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα γῆ τοῦ γνῶναι τὴν δόξαν Κυρίου, ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσης.9 Ἀδιαφορεῖ πολλάκις περὶ τοὺς χρόνους ἡ θεία γραφή, καὶ τὰ ἐσόμενα τίθησιν, ὡς ἤδη πεπερασμένα. τοῦτο δὲ οὖν κἀνάδε γεγονὸς εὐρήσομεν. δέον γὰρ εἰπεῖν τὸ ἐμπλησθῆ- σεται, τὸ ἐνεπλήσθη φησίν. ὅταν τοίνυν, ἐπιρρίψῃς τῇ Βαβυλῶνι τῆς θείας ὀργῆς, τὰ ἐν αὐτῇ πάντα γένηται διὰ τε 2.107 Κύρου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ ἡ πάλαι δεινὴ καὶ ἄθραυστος, καὶ δυσάντητος τοῖς ἄλλοις ἀεὶ κατεξανιστάσα τὴν ἑαυτῆς ὠμότητα φαίνεται λοιπὸν οἰκτρά τε καὶ ἄναλκις, καὶ ὄλο- τρόπως ἠρημωμένη καὶ ὑπὸ πόδας ἐχθρῶν, τότε δὴ τότε πᾶσα λοιπὸν ἢ ὑπ' οὐρανὸν τὴν θεῖαν συνήσει δόξαν ὅση τέ ἐστι καὶ ἡλικία, κατεμπλησθήσεται δὲ τῆς εἰς τοῦτο γνώσεως. ἐκράτει μὲν γὰρ ἡ Χαλδαίων ἀρχή, καὶ ἦν οὕτω περίοπτος, δεινὴ τε καὶ ἄμαχος, ἀνεξικακοῦντος Θεοῦ καὶ δόντος αὐτῇ τὸ καὶ αὐτῆς κρατῆσαι τῆς Ἰουδαίας, μυρίας τε ὄσας ἐξανα- στήσαι πόλεις. ἐπειδὴ δὲ τοῖς αὐτῇ πρέπουσι κακοῖς περι- βαλεῖν ἐσκέψατο, κατεσείσθη καὶ πέπτωκε καὶ δέδοται πρὸς ἐρήμωσιν. τοιοῦτόν τι φησὶ καὶ ὁ προφήτης Ἱερεμίας περὶ αὐτῆς "Πῶς ἐκλάσθη καὶ συνετρίβη ἡ σφύρα πάσης τῆς "γῆς; πῶς ἐγενήθη εἰς ἀφανισμόν Βαβυλῶν ἐν ἔθνεσιν; "ἐπιθήσονταί σοι, καὶ ἀλώση Βαβυλῶν καὶ οὐ γνώσῃ· "εὐρέθης καὶ ἐλήφθης, ὅτι τῷ Κυρίῳ ἀντέστης. ἤνοιξε "Κύριος τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ καὶ ἐξήνεγκε τὰ σκεύη τῆς "ὀργῆς αὐτοῦ, ὅτι ἔργον τῷ Κυρίῳ Θεῷ ἐν γῆ Χαλδαίων, "ὅτι ἐληλύθασιν οἱ καιροὶ αὐτῆς." Ἰστέον δὲ, ὅτι μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων πόρθησιν, μεταπεφοίτηκε μὲν ἐπὶ τὰ ἔθνη Χριστὸς, ἔγνω δὲ πᾶσα λοιπὸν ἢ ὑπ' οὐρανὸν τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς δόξαν, τουτέστιν, αὐτὸν ὡσανεὶ χειμάρρου τὴν γῆν ἐπικλύζοντος. ποταμοῦ γὰρ δίκην ἐξένευσε ἐπ' αὐτοὺς ὁ Χριστὸς, ὁ καὶ πάλαι λέγων διὰ προφήτου φωνῆς "Ἴδου ἐγὼ ἐκκλίνω "ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάρρους ἐπι- "κλύζων δόξαν ἐθνῶν." μεμοσχοποιηκότος γὰρ ποτε κατὰ 2.108 τὴν ἔρημον τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ προσκεκρουκότος ταύτητοι Θεῷ, τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάδειξιν καὶ τῆς δι' αὐτοῦ χάριτος τὸ ἀμφιλαφῆς κατεπηγγέλετο λέγων "Ἀλλὰ ζῶ ἐγὼ, καὶ ζῶν "τὸ ὄνομά μου, καὶ ἐμπλήσει ἡ δόξα Κυρίου πᾶσαν τὴν "γῆν." μεστὰ γὰρ τὰ πάντα Χριστοῦ, ὅς ἐστι δόξα τοῦ Πατρός. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν "Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς "γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ποιήσω." 9 Ὡς ὁ ποτίζων τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπὴν θολερὰν, καὶ μεθύ- σκων, ὅπως ἐπιβλέπη

ἐπὶ τὰ σπήλαια αὐτῶν· πλησμονὴν ἀτιμίας ἐκ δόξης πίε.⁹ Ἐπιφθέγγεται πάλιν τὸ ὦ τοῖς τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἀνο- σί[οι]ς τολμήμασι, προφωνῶν ἃ πείσεται, καὶ ὅτι πικρᾶς ὀδύ- νης ἔμπλεως ἢ πληγῆ, διὰ τούτου σημαίνων. ἔοικε δὲ θολερὰν ὀνομάζειν ἀνατροπὴν τὴν ἄκρατον λύπην ἣ γουον αἰκίαν, ἣν καὶ μονονουχὶ ποτίζων τοὺς ἀλικομένους ὀραῖσθαι παρεσκεύαζε διενεγκόντας ὀλίγα τῶν ἐν οἴνῳ καὶ μέθαις. καὶ τί τὸ ἐντεῦ- θεν; καθάπερ τι σπήλαιον ἀνοιγνὺς, τὸν ἐκάστου νοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι καθίστη διαφανῆ. πικρὰς γὰρ, ὡς ἔφην, ἐπάγων αἰκίας τοῖς τῶν εἰλημμένων περιφανεστέροις, ἢ τάχα που καὶ βασιλεῦσιν αὐτοῖς, ὀλοφύρεσθαι παρεσκεύαζε, καὶ τὴν κεκρυμμένην ἔσθ' ὅτε μικροψυχίαν ἣ γουον δειλίαν ὡς ἐξ ἀφορήτου λοιπὸν ἀνάγκης ἀπογυμνοῦν. ὁ δὲ ἦν οὕτω δεινός τε καὶ ἀτεράμων ὡς, ἐπαλγύνεσθαι δέον καὶ κατοικτεῖρειν αὐτοὺς, ἐντρυφᾶν ἐποιμώζουσιν, αὐχημά τε τοῦτο τῆς ἰδίας ποιεῖσθαι ἀρχῆς. καὶ τοῦτο οἶμαι ἐστὶ τὸ ποτίζειν τὸν πλη- 2.109 σίον ἀνατροπὴν θολερὰν, ὅπως ἂν ἐπιβλέπη ἐπὶ τὰ σπήλαια αὐτῶν, τουτέστι, τὰ κεκρυμμένα καὶ λεληθότως ἐνόητα τισίν. ἐπειδὴ τοίνυν ἀκράτοις ἐχρήτο θυμοῖς, καὶ φειδοῦς ἀπάσης ἐξηρημένης, μικροὺς καὶ μεγάλους, καὶ λαμπροὺς καὶ ἀσή- μους ταῖς ἀνηκέστοις περιβέβληκε συμφοραῖς, ταύτητοί φη- σιν ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης Πλησμονὴν ἀτιμίας ἐκ δόξης πίε, τουτέστιν, ἦσθα μὲν γὰρ διαβόητός τε καὶ εὐκλεῆς καὶ περίοπτος τοῖς ἀπανταχῆ καὶ ἐξ ὠμότητος γνωριμώτατος· ἀλλ' ἔση λοιπὸν ἠτιμωμένος, καὶ τῆ τῆς εὐκλείας ὑπεροχῆ τὴν ἰσόρροπον ἀνατλήσῃ δίκην. Πρέποι δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῶν, εἴπερ ἔλοιτό τις, τῶν ἀνοσίων Φαρισαίων ἀληθὲς εἶναι λέγειν. πεποτικάσι γὰρ τὸν πλησίον ἀνατροπὴν θολερὰν· ταύτην δὲ εἶναι φαμεν τὴν αὐτῶν διδασκαλίαν, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐντάλαμα, καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις τὴν κατὰ Χριστοῦ μανίαν, καὶ τὰ τῆς ἀθυ- ροστομίας ἐγκλήματα. ὁ μὲν γὰρ ἐκάλει πρὸς ζωὴν, οἱ δὲ εἰς τοῦτο κατώλισθον ἀπονοίας, ὥστε καὶ φάναι τοῖς ἀκρω- μένοις "Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται, τί ἀκούετε αὐτοῦ;" ἔδρων δὲ τοῦτο, ἵνα τὸν τῆς σωτηρίας ἀποσειόμενοι λόγον, τὸν καταλαμπρύνοντα νοῦν, εἰς τὰ αὐτῶν ἐπιβλέπωσι σπή- λαια, τουτέστιν, εἰς τὰ σκοτεινὰ καὶ ἀφεγγῆ καὶ τεθνηκότα διδάγματα. τοιγάρτοι πεπώκασι πλησμονὴν ἀτιμίας, καίτοι πάλαι λαμπροί τε ὄντες καὶ δόξης εἶσω βεβηκότες οὐ μικρὰς. καθηγοῦντο γὰρ ποιμνίων, ἦσαν δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ κριταί. Ἀρμόσαι δ' ἂν ὁ τοιοῦδος λόγος καὶ τοῖς τῶν ἀνοσίων δογμάτων εὔρεταῖς, οἱ ποτίζουσι κατὰ τὸ ἀληθὲς τὸν πλησίον ἀνατροπὴν θολερὰν, τὸν τῆς ἀπάτης ἰὸν ταῖς τῶν ἀπλουστέρων 2.110 ψυχαῖς ἐπιχέοντες, ἵνα δὴ καὶ ἐπιβλέπωσιν ἐπὶ τὰ σπήλαια αὐτῶν. σκοτεινὸς γὰρ ὁ ἐκείνων νοῦς, ἀπάτης ἔμπλεως, ἀχλύος διαβολικῆς ἐπίμεστος ἀληθῶς, καὶ σπηλαίων, οἶμαι, διενεγκῶν οὐδὲν, ἃ νεκρῶν ἐστὶ σωμάτων ἔμπλεω καὶ δυσω- δίας ἀπάσης καὶ ἀκαθαρσίας. Χρῆναι δὲ οἶμαι πρὸς διασάφησιν τῶν προειρημένων ἀκριβεστέραν κάκεῖνο εἰπεῖν. Ἐβραῖοί φασιν· ὡς ἐκ παρα- δόσεως δὲ πάλιν ὁ λόγος· ὅτι πορθήσας τὴν τε Ἰουδαίαν καὶ ἀπάσας δὲ τὰς ἄλλας χώρας ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἀποκομίσας εἰς τὴν ἑαυτοῦ τοὺς τῶν ἔθνῶν ἡγουμένους, ἐποίητο πότους κατὰ καιροῦς. εἶτα τοὺς ἀλόντας εἰσφέρων, καὶ περιέργοις πόμασι καταμεθύσκων αὐτοὺς ὀρχεῖσθαι πα- ρεσκεύαζε· κατασειομένοις δὲ καὶ διαπίπτουσι καὶ ἀπο- γυμνουμένοις ἔσθ' ὅτε καὶ τὰ κεκρυμμένα τοῦ σώματος μέρη δεικνύουσιν, ἐπιμειδιῶν τρυφὴν ἐποίητο τὸ χρῆμα καὶ πρό- φασιν εὐθυμίας. ταῦτά φασιν ὀνομάσθαι εὐφυῶς σπήλαια· ἔχει δὲ πως καὶ τὸ εἶκος ὁ λόγος. ἐκδεδώκασι γὰρ οἱ ἕτεροι τῶν ἐρμηνευτῶν ἀντὶ τῶν σπηλαίων, τὴν γύμνωσιν, ἴν' ἢ τοιοῦτον τὸ λεγόμενον Οὐαὶ ὁ ποτίζων τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπὴν θολερὰν καὶ μεθύσκων, ὅπως ἐπιβλέπη ἐπὶ τὴν γύμνωσιν αὐτῶν. 9Καὶ σὺ καρδία σαλεύθητι καὶ σεισθητι· ἐκύκλωσεν ἐπὶ σὲ ποτή- ριον δεξιᾶς Κυρίου, καὶ συνήχθη ἀτιμία ἐπὶ τὴν δόξαν σου. διότι ἀσεβεία τοῦ Λιβάνου καλύψει σε, καὶ ταλαιπωρία θηρίων 2.111 πτοήσει σε, δι' αἵματα ἀνθρώπων καὶ ἀσεβείας γῆς καὶ

πόλεως, καὶ πάντων τῶν κατοικούντων αὐτήν.⁹ Ἐνεστί πως αἰεὶ καὶ προσπεφυκὸς ὄραται δεινῶς ταῖς τῶν ἀλαζόνων ψυχαῖς καὶ τὸ πλείστην ὄσσην εἰς νοῦν ἔχειν ἀναισθησίαν, καὶ μέντοι καὶ πρὸς τῷδε τὸ οἶεσθαι κατὰ σφᾶς ἀκράδαντον ἔξιν τῆς εὐημερίας τὴν μέθεξιν, ἀποσειόνται δὲ ὡσπερ, καὶ σφόδρα γενικῶς, τὸ προσδοκᾶν ὄλως ἔσεσθαι ποτε τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω τῶν πραγμάτων μεταδρομήν. ὁποῖόν ἐστι τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεῖδ ὡς ἐκ προσώπου λεγόμενον τῶν ἐν εὐπαθείαις ὄντων καὶ τρυφαῖς "Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ "εὐθηνία μου Οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα." ἡρῶστηκότι δὴ οὖν ἐκ πολλῆς ἄγαν ὑπεροφίας τῷ Βαβυλωνίῳ τὸ ἀν- ἀλγητον, μονονουχὶ καὶ ἐπιπλήττει λοιπὸν ὡς ἀτέγκτω, λέ- γων Καὶ σὺ καρδία σείσθητι, τουτέστι, μὴ ἐν ἀκλονήτοις εὐη- μερίαις ἐρρηεῖσθαι νομίσης, εἰσδέχου λοιπὸν τὰς [περὶ] τῶν λυπούντων ἐννοίας, ἐν αἰσθήσει τῶν συμβησομένων γενοῦ, καὶ παραχώρει τῇ πείρᾳ, καίτοι πρό[ς] αὐτῆς οὐδ' ὅσον εἰπεῖν κἂν γοῦν ἐν ψιλαῖς ἐπινοίαις ἀξιῶσας ἐλεῖν, ὅτι γενήσῃ ποτὲ καὶ αὐτὸς ἐν σκυθρωποῖς, καὶ τοῖς ἀνιᾶν οὐ μετρίως πεφυ- κόσιν ἢ σὴ περιπεσεῖται καρδία. τί δὴ οὖν ἄρα τὸ σαλεῦον αὐτήν καὶ καταδοноῦν εἰς λύπας; Ἐκύκλωσεν ἐπὶ σὲ ποτήριον δεξιᾶς Κυρίου καὶ συνήχθη ἀτιμία ἐπὶ τὴν δόξαν σου. ὡσπερ γὰρ αὐτὸς ἐπότιζες τὸν πλησίον ἀνατροπῇ θολερᾶ, τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ἐκ τῆς θείας ὀργῆς ἐπενεχθησόμενα πεπ[τ]ωκῶς, βδελυρὸς ἔση παρὰ πᾶσιν ἠτιμωμένος, οἰκτρὸς τε καὶ ἀπερ- ριμμένος, καὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης εὐκλείας ὀλοτρόπως ἠττώ- 2.112 μενος. δεξιᾶς δὲ Κυρίου τὸ ποτήριον εἶναι λέγων ὁ μακάριος Προφήτης, οἶον ἀναπειθῆι φρονεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο μὴ πιεῖν, αὐτὸ Θεοῦ προσκομίζοντος. ἔδει γὰρ πάντως ἀνατλή- ναι τὰ ἐξ ὀργῆς: "Ἐὰν γὰρ κλείσῃ κατὰ ἀνθρώπου, τίς "ἀνοίξει;" κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ἡ φησὶν ὁ προφήτης "Τὴν χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει;" ἀνθ' ὅτου δὴ οὖν τὰ τοιάδε συμβήσεται, διατρανοῖ λέγων Ὅτι ἀσέβεια τοῦ Λιβάνου καλύψει σε καὶ ταλαιπωρία θηρίων πτοήσει σε. καὶ Λίβανος μὲν ὄρος τῆς Φοινίκης ἐστὶ, τῶν ὅτι μάλιστα διαφανεστάτων, εὐξύλον τε καὶ εὐῶδες ὡς λιβανοφόρον. παρεικάζει δὲ αὐτῷ τὴν Ἱερουσαλήμ ἔσθ' ὅτε τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, διὰ τοι τὸ πολλαῖς ἀγίαις ἐπισεμνύεσθαι κεφαλαῖς, ὑψοῦ τε ἡρμέναις καὶ φρονούσαις τὰ ἐν οὐρανοῖς, καὶ τῷ τῆς εὐσεβείας κάλλει περιβυθισμέναις. τούτων διαμέμνηται καὶ ὁ μακάριος Δαυεῖδ, οὕτω λέγων πρὸς Θεόν "Αἱ κέδροι τοῦ "Λιβάνου ἄς ἐφύτευσας, ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι." κέδρου γὰρ δίκην τῶν ἀγίων ἕκαστος, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, αἴρεται ὑψοῦ, τῷ μὴ φρονεῖν ἀνέχεσθαι τὰ κατερῥιμμένα, τουτέστι τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ οἶον σκέπη γίνεται τοῖς ἑτέροις, στρουθίων δίκην δεχόμενος τοὺς ὑπ' αὐτῷ μαθητεύεσθαι βουλομένους. οὐκοῦν ἐπειδήπερ ἐκπεπόρθηκε μὲν ὁ Χαλ- δαῖος τὴν Ἱερουσαλήμ, ἠσέβησε δὲ καὶ προσκέκρουκε τῷ Θεῷ, προσεμπρήσας τῇ πόλει τὸν θεῖον ναὸν, ἤλω δὲ καὶ αὐτὰ περιυβρίσας τὰ ἅγια, ταύτητοί φησι καλύψειν αὐτὸν 2.113 τὴν ἀσέβειαν τοῦ Λιβάνου τὴν κατ' ἐκείνου γεγενημένην. Λίβανον δὲ, ὡς ἔφην, ἢ τὴν Ἰουδαίαν, ἡγουν τὰ Ἱεροσόλυμακαλεῖ. οἰθηεῖ δ' ἂν τις καὶ αὐτὸν ἴσως τὸν νεῶν πολὺ τὸ εὐῶδες ἔχοντα, καὶ ταῖς τῶν ἱερέων καθάπερ τισὶ κέδροις κομῶντα κεφαλαῖς. τίνα δὲ τρόπον αὐτὸν ἢ κατὰ τοῦ Λι- βάνου γεγενημένη καλύψειν ἔμελλεν ἀσέβεια, παρέδειξε προστιθεῖς Ὅτι ταλαιπωρία θηρίων πτοήσει σε. ἔοικε δὲ πάλιν θῆρας ἀποκαλεῖν τοὺς Κύρῳ συνωπλισμένους Πέρσας τε καὶ Μήδους, ὡς πολὺ τὸ ἀτίθασον ἔχοντα, καὶ εἰς ὠμότητα τεθηγμένους. ὅτι δὲ κολάζει Θεὸς οὐ μάτην, ἀλλ' οἷς ἂν τις δράσειε τὰς ἰσορρόπους ἐπάγει ποινὰς, ἐδίδαξεν ἐπειπὼν Δι' αἵματα ἀνθρώπων καὶ ἀσεβείας τῆς πόλεως καὶ πάντων τῶν κατοικούντων αὐτήν. Ἀκούσεται δὲ καὶ τῶν Φαρισαίων ἕκαστος, οἱ καὶ τῆς κατὰ Χριστοῦ μανίας γεγόνασιν εὔρεται καὶ συνθέται Καὶ σὺ καρδία σαλεύθητι καὶ σείσθητι. ἐκύκλωσε γὰρ ἐπ' αὐτοὺς ποτήριον δεξιᾶς Κυρίου, συνήχθη δὲ καὶ ἀτιμία ἐπὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. ἐκπεπώκασι δὲ ὡς ὀλέθρου ποτήριον τὴν ἐπισυμ- βᾶσαν αὐτοῖς ὀργὴν, ἄτιμοί

τε γεγονάσι καὶ ἀπάσης εὐκλείας ὡς ἀπωτάτω. ἠσέβησαν γὰρ καὶ οὗτοι κατὰ τοῦ Λιβάνου. Λίβανον δὲ νοήσεις τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἀληθῶς εὐώδη, τὸ ὄρος τὸ διαφανές, καὶ τοῖς ἀπανταχῇ γνωριμώτατον. ἐδίωξαν δὲ τὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρόν. τοι- γάρτοι καὶ κατεπτύχονται καθάπερ ὑπὸ θηρίων τῶν πεπορ- θηκότων αὐτούς, καὶ πολλοῖς αἵμασι γεγονότες ἔνοχοι τοῖς τῶν ἁγίων προφητῶν, προσέθηκαν τούτοις καὶ τὰ τῶν πε- πιστευκότων εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὧν 2.114 ἀπαρχὴ γέγονεν ὁ μακάριος Στέφανος, τῶν ἁγίων μαρτύρων πρωτόλειον ὡσπερ τι καὶ ἀπαρχὴ δεδειγμένος. 9Τί ὠφελεῖ γλυπτὸν, ὅτι ἔγλυψαν αὐτό; ἔπλασεν αὐτὸ χώνευμα, φαντασίαν ψευδῆ, ὅτι πέποιθεν ὁ πλάσας ἐπὶ τὸ πλάσμα αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι εἶδωλα κωφά.9 Ἡ μὲν οὖν θέσις τοῦ ῥητοῦ κατὰ τοῦτόν ἐστι τὸν τρόπον. τί γὰρ ὠφελεῖ φησι τὸ γλυπτὸν ὅτι ἔγλυψαν αὐτό; τί δὲ ὠφελεῖ ὁ πλάσας ἐπὶ τὸ πλάσμα αὐτοῦ ὅτι πέποιθεν ἐπ' αὐτῷ; τίς δὲ δὴ πάλιν ὁ τοῦ Προφήτου σκοπὸς, ἐροῦμεν ὡς ἔνι. Κύρου καὶ Μήδων κατὰ τῆς τῶν Βαβυλωνίων ἐμβεβληκότων, καὶ τοῦ πολέμου λοιπὸν περιηγγελμένου, τὰ αὐτοῖς συνήθη δρῶντες οἱ μάγοι τοὺς ψευδωνύμους ἐκάλουν θεοὺς εἰς ἐπι- κουρίαν κινδυνευούσῃ τῇ πόλει, θυσίας τε καὶ σπονδὰς τοῖς ἀναισθήτοις προσῆγον, ὅλην ἐπ' αὐτοῖς τοῦ σώζεσθαι τὴν ἐλπίδα θέμενοι. ἀλλ' ἦν ὕψλος καὶ φενακισμὸς ἐκεῖνα, ἀπάτη τε καὶ κενοβουλία, καὶ ἕτερον οὐδέν· ἦλω γὰρ καὶ πεπόρ- θηται, καὶ τοῦτο παθεῖν οὐκ οἰηθεῖσά ποτε. διαγελαῖ τοι- γαροῦν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τῶν πεπλημμελημένων τὴν σκέψιν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀψύχοις ἐλπίδα. τί γὰρ ὠφελεῖ φησι τὸ γλυπτὸν, ἕτερον οὐδὲν ὑπάρχον ἢ φαντασία ψευδῆς οὐδὲν ἔχουσα τὸ ἀληθές; θεία γὰρ ὅλως δύναμις πῶς ἂν ἡ πόθεν εἶναι πιστεύοιτο τοῖς ἐξ ἀνθρωπίνων χειρῶν πεπλαστουργη- μένοις; εἰκαῖον οὖν ἄρα τὸ ἐπ' αὐτοῖς πεποιθέναί, καὶ κατα- γέλαστον ἀληθῶς τὸ χρῆμά ἐστι παρά γε τοῖς ἐρῶμένον ἔχουσι νοῦν καὶ τὴν φρένα διεγυγερμένην. δοκεῖ δέ τις καὶ 2.115 καθ' ἕτερον τρόπον τὴν τῶν προκειμένων δύναμιν ἀναπτύξαι. ἡρηκῶς γὰρ τὰς πόλεις ὁ Βαβυλώνιος, καὶ πάσας, ὡς ἔπος εἶπεῖν, ἀναστήσας τὰς χώρας, ἀπονένευκεν ἀσχέτως εἰς τὸ ὑψοῦ καὶ ἀχάλινον, ἐνόσει λοιπὸν τὴν ὑπεροψίαν, καὶ τὴν Θεοῦ δόξαν ὁ δέιλαιος τῇ οἰκείᾳ περιθεις κεφαλῇ, γράφει μὲν εἰκόνα χρυσοῦν, καθάπερ καὶ ὁ θεσπέσιος προφήτης γέγραφε Δανιήλ. εἶτα προσκυνεῖν ἐκέλευεν αὐτῇ φυλάς τε καὶ γλώσσας, καὶ τοῖς τοῦτο δρᾶν οὐκ ἀνεχομένοις θάνατος ἦν ἡ δίκη. τί τοίνυν τὸ ἐντεῦθεν ὠφελος; εἰπέ φησιν. ὁ γὰρ οἰηθεὶς εἶναι καὶ θεὸς, εἰς λήξιν ἤδη διελήλακε λοιπὸν τοῦ παντὸς κακοῦ, καὶ ταῖς ἐπέκεινα λόγου περιπέπτωκε συμφοραῖς. 9Οὐαὶ ὁ λέγων τῷ ξύλῳ Ἐκνησον ἐξεγέρθητι, καὶ τῷ λίθῳ Ὑψώ- θητι· καὶ αὐτό ἐστι φαντασία, τοῦτο δὲ ἐστὶν ἔλασμα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, καὶ πᾶν πνεῦμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Κύριος ἐν ναῶ ἁγίῳ αὐτοῦ· εὐλαβείσθω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ.9 Ἐπεταί πάλιν, ὡς ἔφην ἀρτίως, τῶν προκειμένων ἡ δύνα- μισ. ταλανίζει γὰρ εἰκότως τοὺς πεπλανημένους, οἱ τὸν ἕνα τε καὶ φύσει καὶ ἀληθῶς καταλελοιπότες Θεὸν, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐλαβείας παρεκθέοντες τὴν ὁδόν, ἔνται πρὸς ἀπώ- λειαν, ξύλῳ μὲν ἐπιφωνοῦντες Ἐκνησον, ἐγέρθητι, λίθῳ δὲ λέγοντες ἀβουλοτάτως Ὑψώθητι. ἔθος γὰρ τοῖς πεπλανη- 2.116 μένοις, εἰ δήπου τις καταπτοήσειε φόβος, ἀνάπτειν βωμοὺς, ἀνοιγνύναι τεμένη, καὶ τοῖς ἀψύχοις εἰδώλοις ἐπιφωνεῖν Ἐλεήσατε, σώσατε, ὑψώθητι καὶ σὺ λίθε, προασπίζων ὡς θεὸς τῶν τὰ σὰ σεβόντων κράτη, καὶ σε προσκυνεῖν ἡρη- μένων. οὐαὶ δὲ οὖν τοῖς τοιούτοις εἰκότως, ὅτι τοῖς ἐκ χρυ- σοῦ καὶ ἀργυρίου πεποιημένοις, τοῖς οὐκ ἔχουσι πνεῦμα, προσκείμενοι τὰς τοιαύτας λέγουσι φωνὰς, ἃς ἦν δήπου Θεῷ λέγειν ἄμεινον τῷ κατοικοῦντι τὸν οὐρανὸν καὶ ναὸν ἴδιον ἔχοντι τὴν ἄνω πόλιν. ἅγιος γὰρ ἐν ἁγίοις κατοικεῖ, καὶ τοῖς σεβομένοις αὐτὸν ἐναυλίζεται. Χρήσιμον οὖν τι καὶ ἀναγκαῖον ὁ Προφήτης ἡμῖν ἐπι- φθέγγεται, τὸ εὐλαβείσθω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ. προσκυνητέον γὰρ τοῖς γε ἀληθῶς ἀρτίφροσιν ἕνα τὸν φύσει καὶ

ἀληθῶς Θεὸν καὶ αὐτῷ τὸ σέβας ἀνάψει πᾶς σοφὸς, αὐτῷ προσοίσει καὶ τὰς ἱκετείας, παρ' αὐτοῦ ζητήσει τὸ σῶζεσθαι, καὶ αὐτὸν ὁμολογήσει Δημιουργὸν, Δεσπότην τῶν ὄλων, Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν, πανσθενῆ, πάναγνον, καὶ τὰς τῶν πραγμάτων μετασκευάζοντα φύσεις, ἐφ' ὅπερ ἂν ἔλοιτο κατὰ καιροὺς καὶ ἰδίους νεύμασι τότε τὸ πᾶν διιθύνοντα.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Προσευχὴ Ἀμβρακὸυ τοῦ Προφήτου μετ' ὠδῆς.

Διαπεράνας εὖ μάλα τὸν ἐπὶ τῇ Βαβυλῶνι λόγον, καὶ ὅτι πικρὰς ἀποτιοῦσι δίκας οἱ καταδηώσαντες μὲν τὴν ἁγίαν πόλιν, ἀποκομίσαντες δὲ τὸν Ἰσραὴλ αἰχμάλωτον διαρκέ- στατα προαναπεφωνηκῶς, εὐαφόρμω ἔρχεται πρὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον, καὶ ὡς ἐκ λυτρώσεως τῆς γεγενημένης ἐφ' ἑνὸς ἔθνους καὶ μερικῶς, παρακομίζει τὸν λόγον εἰς τὴν κατὰ πάντων καὶ γενικωτάτην, ὑφ' ἧς σέσωσται μὲν τὸ κατάλειμμα τοῦ Ἰσραὴλ, σέσωσται δὲ οὐδὲν ἦττον ἢ σύμ- πασα γῆ. Κύριος μὲν γὰρ ὁ Καμβύσου τῆς αἰχμαλωσίας ἀνήκε τὸν Ἰσραὴλ, τὴν ἀλαζόνα καὶ θεομισῆ βασιλείαν καθελὼν, φημί δὲ δὴ τὴν Χαλδαίων. ἐξεικονισμὸς δὲ ἄρα καὶ ὑποτύπωσις τὸ δρώμενον ἦν τῶν διὰ Χριστοῦ κατωρ- θωμένων· ὃς πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα δορίληπτον ὡσπερ εὐρών, καὶ ὑπὸ χεῖρα κάμνουσαν τὴν τυραννικὴν· βεβασί- λευκε γὰρ ὡσπερ ἡμῶν διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ σατανᾶς· ἀπ- 2.118 ἔφηνε μὲν ἐλευθέρους δεσμῶν τε καὶ πόνων, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἐκτόπου δουλείας ἀνεῖς, ἀνεκόμισεν ὡσπερ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ. γεγόναμεν γὰρ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, "συμπολιταὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ "Θεοῦ" καὶ πατρίδα λοιπὸν ἐπεγραψάμεθα τὸν οὐρανόν. κατατεθηπῶς δὴ οὖν ὁ Προφήτης τοῦ μυστηρίου τὴν δύνα- μιν, καὶ τὴν ἄφραστον τε καὶ θεοπρεπῆ τῆς μετὰ σαρκὸς ἐπιδημίας τοῦ Μονογενοῦς οἰκονομίαν ὑπεραγάμενος, ποιεῖται τὴν προσευχὴν, ὡς ἐν ὠδῆς τρόπῳ, κατ' ἐκεῖνό που πάντως τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεῖδ "Ἡ γλῶσσά μου μελετήσῃ τὴν "δικαιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαιμόν σου." Ἡ Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου, καὶ ἐφοβήθην, Κύριε, κατενόησα τὰ ἔργα σου, καὶ ἐξέστην.⁹ Νοοῖτο δ' ἂν ὁ λόγος καὶ πρὸς αὐτὸν, εἴπερ ἔλοιτό τις, γεγονῶς τὸν τῶν ὄλων Πατέρα καὶ Θεὸν, ὡς ἀποκαλύπτοντα τὸν Υἱὸν, ἀκοήν τε τὴν περὶ αὐτοῦ διατρανοῦντα διὰ τοῦ Πνεύματος· ἢ καὶ πρὸς αὐτὸν εἰκότως τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον. καὶ εἰ μὲν τις λέγοι πρὸς τὸν Πατέρα γενέσθαι τυχόν, τοιόνδε τι συνήσομεν Ὡ τῶν ὄλων Δέσποτα, φησὶ, τὴν δοθεῖσαν ἀποκάλυψιν, ἡγουν ἀκοήν τὴν περὶ τοῦ σοῦ γεννήματος κατατέθηπά τοι· φρικτὰ γὰρ ἔστι, καὶ πέρα λόγου τὰ διηγήματα, καὶ τῆς οἰκονομίας ὁ τρόπος παντὸς ἂν εἴη· λοιπὸν ἐπέκεινα νοῦ· εἰ δὲ δὴ λεπτὸν ἐνιεῖς τῆς καρδίας τὸν ὀφθαλμὸν τὴν τῶν σῶν ἔργων καταθρήσαιμι δύναμιν, ἔκ- στασις ἔσται τὸ χρῆμα, καὶ ἕτερον οὐδέν. βλέποντος δὲ τοῦ λόγου πρὸς τὸν Υἱὸν, οὐδὲν ἦττον προσβαλοῦμεν κατὰ τοιόνδε τινὰ τρόπον Ὡ Κύριε καὶ κατάρχων τῶν ὄλων, 2.119 κἂν εἰ καὶ γένονας σὰρξ, τὴν περὶ σοῦ δεξάμενος ἀκοήν, ἡγουν ἄκουσμά τε καὶ ἀποκάλυψιν, εἰς δέος ἐμπέπτωκα. καταπέπληγμαί δὲ, καὶ σφόδρα εἰκότως, τὴν τοῦ πράγμα- τος ὑπερβολήν. μανθάνω γὰρ, ὅτι ἐν μορφῇ καὶ ἰσότητι τῇ κατὰ πᾶν ὅτιοῦν ὑπάρχων τῷ γεγεννηκότι, σαυτὸν μὲν καθήσεις εἰς ἐκούσιον κένωσιν, γενήσῃ δὲ καθ' ἡμᾶς ἄνθρω- πος ἐκ γυναικὸς, καὶ τὴν τῆς δουλείας ἀνατλήσῃ μορφήν, καὶ Θεὸν μεθ' ἡμῶν ἐπιγράψῃ τὸν σεαυτοῦ Πατέρα, ὑπήκοος δὲ γενήσῃ, καὶ "μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ." εἰσα- κήκοα τοίνυν τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην, κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην. εὐηγγελίσω γὰρ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἐκή- ρυξας αἰχμαλώτοις ἄφεισιν, ἰάσω τοὺς συντετριμμένους τὴν

καρδίαν, ἐπέστρεψας τὸ πλανώμενον, κατέδησας τὸ συντε- τριμμένον, φῶς γέγονας τοῖς ἐν σκότει, θύρα καὶ ὁδὸς εἰς ζωὴν καὶ ἀγιασμόν, γέγονας εἰρήνη, συνείρων διὰ τῆς πίστεως εἰς ἓνα λαὸν τούς τε ἐκ περιτομῆς, καὶ μέντοι τοὺς ἐξ ἔθνῶν, γέγονας "λίθος ἀκρογωνιαῖος, ἐκλεκτὸς, ἔντιμος;" κατεκτήσω τὴν οἰκουμένην τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, ἠλευθέρωσας ἀμαρτιῶν τοὺς ἐξ ἀσθενείας ἐαλωκότας, ἐξείλου χειρὸς διαβολικῆς, τῇ τῆς υἰοθεσίας χάριτι κατελαμπρύνθη τὸ δοῦλον, οὐρανοῦ πολίτης ὁ ἐκ γῆς γέγονεν ἄνθρωπος· ἀξιάκουστον δὲ πρὸς τούτοις κάκεινο, οἶμαί που· ὁ γὰρ πάντα ζωογονῶν, ὑπο- μεμένηκας μεθ' ἡμῶν τὸν τῆς σαρκὸς θάνατον. πλὴν γέγονας "πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν," καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμη- μένων, καὶ πρωτόλειον ἀνθρωπότητος ἀνακομισθείσης εἰς ἀφθαρσίαν. ἀνεβίως γὰρ ὡς Θεὸς, τὸ σκληρὸν καὶ δυσάν- τητον πατήσας θηρίον, τουτέστι τὸν θάνατον, παρέλυσας 2.120 τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς ἐκείνης τὴν δύναμιν. πέπαυται δὲ ἐν σοὶ τε καὶ διὰ σοῦ τὸ "Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση," καθ' ἡμῶν εἰρημένον. 9 Ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ.9 Κατὰ διαφόρους τρόπους ἡρμήνευται τοῦτό τισι. καὶ ὁ μὲν ἔφη, δύο κεκληθῆσθαι ζῶα τὸ Πνεῦμα καὶ τὸν Υἱόν, ὧν καὶ ἐν μέσῳ γινώσκεισθαι τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα. ἀμαθὲς δὲ οἶμαι τὸ τῆδε νοεῖν, καὶ πολὺ τὸ εὐῆθες ἔχον. τίς γὰρ ὁ φάναι τολμῶν, ὅτι ζῶόν ἐστιν ἡ ζωὴ, τουτέστιν, ὁ Υἱὸς ἦτοι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον; ζωὴ γὰρ μᾶλλον τὸ ζωοποιοῦν, ζῶον δὲ δὴ τὸ τῆς παρ' ἑτέρου μετέχον ζωῆς, ἄτοπον δὲ καὶ ἑτέρως μέσον ὥσπερ ἀμφοῖν νοεῖσθαι τὸν Πατέρα, ὅς γε καὶ πρῶτος ὀνομάζεται κατὰ γε τὴν σύνταξιν τῆς ὁμολογίας τῆς ἀγίας τε καὶ ὁμοουσίου Τριάδος. καὶ οὐ δήπου φαμέν, ὡς προτεταγμένος κατὰ τὴν κλήσιν τοῦ τε Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, προῦφέστηκεν αὐτῶν· λῆρος γὰρ τοῦτο καὶ ψευδοέπεια· διακείμεθα δὲ μᾶλλον καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι καὶ συναΐδιον ἔχει τὸν ἐξ αὐτοῦ πεφηνότα Λόγον, καὶ ἦν, ὃ ἐστιν, οὐ δίχα τοῦ ἰδίου Πνεύματος, ἀλλ' ἅμα τε Θεὸς νοεῖται ὁ Πατήρ, καὶ συνεισβέβηκεν εὐθύς ἢ ὑπαρξίς τοῦ δι' ὃν ἐστὶ Πατήρ, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ θεῖον αὐτοῦ καὶ ἅγιον Πνεῦμα. ἐπειδὴ δὲ πηγὴ τις ὥσπερ ἐστὶ τοῦ ἰδίου γεννή- ματος, οἰκονομικῶς προωνόμασται. ὅπως οὖν ἔσται μέσος Υἱοῦ καὶ Πνεύματος, ἐννοεῖν οὐκ ἔχω. ἀλλ' ἐροῦσιν ἴσως, κατὰ γε τὸ εἰκὸς, ὡς ἐν τόπῳ χρῆναι νοεῖσθαι τὸ μέσον. 2.121 ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἄτοπον. οὐ γὰρ ἐν τόπῳ τὸ θεῖον, ὅτι μήτε ἐν ποσῷ, μήτε μὴν κατὰ σῶμά ἐστιν. Ἔτεροι δὲ αὐτὸ δύο ζῶα εἰρήκασιν, τὴν τε νέαν καὶ τὴν παλαιὰν διαθήκην, ὧν ἐν μέσῳ γινώσκειται ὁ Χριστός, ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις θεωρήμασιν οἶμον ἴτω τις, ἦν ἂν βούλοιο καθ' ἑαυτόν· ἡμεῖς δὲ ἅπαξ τὸν λόγον εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ πρόσωπον περιτρέποντες, νομικὴν ποιησόμεθα τὴν τῶν νοη- μάτων ἀφήγησιν. γέγονε τοίνυν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως· ἐδόκει γὰρ ὧδε φρο- νεῖν τε καὶ λέγειν καὶ τῷ θεσπεσίῳ Παύλῳ· ἀπηλλάγμεθα γὰρ δι' αὐτοῦ παντὸς αἰτιάματος, ἰλέω τε καὶ εὐάντητον ἐσχίκαμεν τὸν Πατέρα. καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ σοφὸς Ἰωάννης "Τεκνία, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἀμαρτάνητε. "καὶ ἐάν τις δὲ ἀμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πα- "τέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστὶ "περὶ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, "ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου." ἐπειδὴ δὲ ἦσαν τύποι τῶν ἐσομένων κατὰ ἀλήθειαν τὰ πάλαι δι' αἰνιγμάτων ἀνα- τυπούμενα, φέρε τι λέγωμεν τὸν ἐν τῇ ἀγίᾳ σκηνῇ γεγονότα παρὰ τοῦ Πατρὸς ἱλαστήριον δεικνύοντες τὸν Υἱόν. προσ- τέταχε τοίνυν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς κιβωτὸν γενέσθαι καὶ λυχνίαν, καὶ μέντοι καὶ τράπεζαν ἐν τῇ ἀγίᾳ σκηνῇ· εἶτα πρὸς τούτοις ἱλαστήριον ἐκ χρυσοῦ καὶ πορφύρας καὶ βύσ- σου κεκλωσμένης καὶ κοκκίνου διανενησμένου, καὶ τοῦτο ἐπὶ τεσσάρων αἰρόμενον στύλων ἐπεκρέματο τῇ ἀγίᾳ κιβωτῷ· εἶτα δύο Χερουβὶμ εἰς δέξιόν τε καὶ εὐώνυμον ἐκ χρυσοῦ 2.122 πεποιημένα περιεστήκει τὸ ἱλαστήριον, τὰ πρόσωπα πρὸς αὐτὸ συντείνοντα. αἰνιγμα δὲ ἦν τὸ χρῆμα πάλιν μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστόν. γέγονε μὲν γὰρ σὰρξ ὁ Λόγος, καίτοι Θεὸς καὶ Κύριος τῶν ὄλων ὑπάρχων, ὡς ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς

πεφηνῶς κατὰ φύσιν. ἀλλ' εἰ καὶ γέγονε σὰρξ, καὶ τέθειται παρὰ τοῦ Πατρὸς ἰλαστήριον, οὐκ ἀποβέβληκεν ὅπερ ἦν, τουτέστι, τὸ εἶναι Θεός· ἀλλ' ἔστι καὶ οὕτως ἐν ἔξουσίᾳ καὶ δόξῃ τῆ θεοπρεπεῖ, καὶ πάλιν αὐτὸν περιστᾶσιν αἱ ἄνω δυνάμεις, τὰς αὐταῖς συντεταγμένας ἀποπεραίνουσαι λειτουργίας. ταύτητοι τὰ Χερουβὶμ περιστᾶσι τὸ ἰλαστήριον, καὶ πρὸς αὐτὸ βλέπουσι διὰ παντός. ἔθος γὰρ ταῖς ἄνω δυνάμεσιν, ἀγίαις οὐσαῖς καὶ πανάγνοις, αἰ κατασκέπτεσθαι τὰ Θεοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν βλέπειν, καὶ εἰς τὰ αὐτῷ δοκοῦντα καὶ φίλα τετράφθαι διὰ παντός. γνωσθήσῃ δὴ οὖν, ὧ Δέσποτα, φησὶ, τίς ἔσῃ, καθ' ἡμᾶς γεγονώς· ὅτι γὰρ ἰλαστήριον, ὡς ἐκ παραδείγματος τοῦ ἐν τῇ ἀγία σκηνῇ, γνωσθήσῃ σαφῶς. ἔστηκας γὰρ ἐν μέσῳ δύο ζώων, τουτέστι, τῶν Χερουβὶμ, καὶ ὄνομά σοι, τὸ ἰλαστήριον. καὶ ἀληθῆς ὁ λόγος· ὡς γὰρ αὐτὸς φησὶν ὁ Χριστὸς "Οὐκ ἀπέστειλεν ὁ Πατὴρ "τὸν Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνη τὸν κόσμον· ἀλλ' ἵνα "σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ." 9' Ἐν τῷ ἐγγίξειν τὰ ἔτη, ἐπιγνωσθήσῃ ἐν τῷ παρεῖναι τὸν καιρὸν ἀναδειχθήσῃ.⁹ Προκεκρησμῶδηκε μὲν ὁ νόμος τὸ Χριστοῦ μυστήριον· καὶ μὴν καὶ ὁ τῶν ἀγίων προφητῶν προανεκεκράγει χορός· 2.123 συμβάλλοντες δὲ χρησίμως τοῖς πάλαι περὶ αὐτοῦ γεγραμμένοις τὰ ἐν καιρῷ τῆς ἐπιδημίας συμβεβηκότα τε καὶ κατωρθωμένα, βεβαιωτέρους ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπ' αὐτῷ πίστιν προκαθιστάσιν οἱ μυσταγωγοὶ ποικίλως, καὶ αὐτοὺς δὲ πλειστάκις εὐρήσομεν τὸν οἰκεῖον ἐντεῦθεν ἐμπεδοῦντας νοῦν· ὁποῖον ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ διὰ φωνῆς εὐαγγελιστῶν. ἐκβέβληκε μὲν γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς πωλοῦντας τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψε τῶν κολλυβιστῶν, "Καὶ ποιήσας φραγέλλιον "ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλε, λέγων Μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον "τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου." καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν; "Ἐμνήσθησαν, φησὶν, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι ἦν γεγραμμένον Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεται με." οἰθθέντι δὲ ποτε τῷ Ἰωσήφ τὴν μνηστευθεῖσαν αὐτῷ διεφθάρθαι παρθένον, ἐθέλοντί τε λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν, "Ἔφθη, φησὶν, "ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ λέγων Ἰωσήφ υἱὸς Δαυεὶδ, μὴ "φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ "ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ Πνεύματος ἐστὶν Ἁγίου. τέξεται δὲ "υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ "σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ." εἶτα λόγιον ἱερὸν παρεκόμιζε πρὸς πληροφορίαν· ἔφη γὰρ πάλιν ὡδί "Τοῦτο δὲ ὄλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ "τοῦ προφήτου λέγοντος Ἴδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει "καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουςι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ." εὐρήσομεν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἐμμανουήλ ἐκ τῶν τοῖς προφήταις προεπηγγελμένων τὴν ἐφ' ἑαυτῷ κρατῦνοντα πίστιν, ἀξιοῦντά τε δι' αὐτῶν ἤδη τῶν πραγμάτων ἐπιγινώσκουσθαι, καὶ τοῖς ἤδη προειρημένοις τὴν τῶν ἀποτελεσμάτων συμφέροντας ἔκβασιν, ἐνδοιάζειν οὐδαμῶς ὡς αὐτὸς εἶη λοιπὸν, ὁ διὰ νόμου καὶ προφητῶν προκεκηρυγμένος. ἦκον μὲν γὰρ πρὸς αὐτὸν τινες τῶν Ἰωάννου μαθητῶν, φιλοπευστοῦντες καὶ λέγοντες "Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἀπέστειλεν "ἡμᾶς λέγων Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;" ὁ δὲ, καίτοι λέγειν ἐξόν Ἐγὼ καὶ οὐχ ἕτερος, ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοὺς ἀναπέθει προάγγελσιν ἀναφοιτῆσαι λέγων "Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· τυφλοὶ "ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ "κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται, καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν "ἑμοί." ἀτρεκές οὖν ὅτι, καθά φησὶν ὁ Προφήτης, ἐν τῷ ἐγγίξειν τὰ ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ, καὶ ὅτι κατὰ καιροὺς τοὺς πάλαι προωρισμένους ὡς ἐν θελήσει τε καὶ βουλῇ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἀνεδείχθη Χριστὸς. ἐν ἐσχάτοις γὰρ τοῦ αἰῶνος καιροῖς ἐπέφανεν ἡμῖν, ἐπεγνώσθη τε καὶ ὡμολόγηται, καθά περ ἀμέλει καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ὁ Ναθαναὴλ ἀνακεκράγει λέγων "Ραββὶ σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ "Ἰσραὴλ." ἐπεγνώσθη δὴ οὖν ἐν τῷ ἐγγίξειν τὰ ἔτη, τουτέστιν, ὡς ἐν τῷ καιρῷ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας. ἐπεγνώσθη τε παρὰ τε

ἀγίων καὶ ἀπάσης ἤδη λοιπὸν τῆς ὑπ' οὐρανόν. ἐγνώκαμεν γὰρ τὸν ἐν μέσῳ δύο ζώων, ἰλαστή- ριον ὡς ἐν αἰνίγμασι νομικοῖς προανατυπούμενον, τουτέστι, Χριστόν. 9 Ἐν τῷ παραχθῆναι τὴν ψυχὴν μου ἐν ὀργῇ ἐλέους μνησθήση.9 2.125 Προσκέκρουκεν ἡ ἀνθρώπου φύσις τῷ Δημιουργῷ διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν, ὃς ὀλίγου παντελῶς ἠξίωσε λό- γου τὴν δοθεῖσαν ἐντολήν. τοιγάρτοι καὶ τεταράγμεθα καὶ διολώλαμεν, ἀρᾷ καὶ δίκη περιπεσόντες οἱ δέιλαιοι, καὶ θανάτῳ κεκρατήμεθα παροργισθέντος Θεοῦ· ἦκουε γὰρ ὁ προπάτωρ Ἀδὰμ, ὡς ρίζα τοῦ γένους "Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν "ἀπελεύση." πλὴν οὐ μέχρι παντὸς περιεῖδεν ἡμᾶς ὁ Δη- μιουργός, ἀλλὰ κατηλέησεν ὡς Θεός. εἰ γὰρ καὶ "Κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας" κατὰ τὴν τοῦ Προφήτου φωνὴν, ἀλλὰ "πάλιν ἀφείλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου· "τὸ ὄνειδος τοῦ λαοῦ ἀφείλεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς." κατή- γηται γὰρ ἐν Χριστῷ τοῦ θανάτου τὸ κράτος, ἀνηρημένης τῆς ἀμαρτίας, ἐφ' ἧ καὶ ὠνειδίσαμεθα· "Κύριος γὰρ ἐμνήσθη "ἡμῶν, καὶ ἠλέησεν ἡμᾶς," καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος ἀνα- μέλπει Δαυεῖδ. ἀνεκόμισε γὰρ ἡμᾶς εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ζωὴν, καίτοι τεταραγμένους, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἀπόγε τῆς θείας ὀργῆς, ὡς καὶ ἐν ἐκλείψει γενέσθαι τοῦ Πνεύ- ματος, τουτέστιν, ἐν ἀποθέσει τε καὶ ἀποβολῇ τῆς ψυχῆς· πράττεται γὰρ οὕτως ἐν ἡμῖν ὁ θάνατος. ὅτι δὲ καταδεδικάσ- μεθα μὲν τῷ θανάτῳ προσκεκρουκότες Θεῷ, σεσώσμεθα δὲ πάλιν ἠλημένοι, πιστώσεται λέγων ὁ μακάριος Δαυεῖδ πρὸς τὸν τῶν ὄλων Δημιουργόν "Ἀποστρέψαντος δὲ σοῦ τὸ πρό- "σωπον παραχθήσονται, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψου- "σιν. ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ "ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς." πεπονθότες μὲν γὰρ τὴν ἀποστροφὴν διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν, ὑπεστρέψαμεν εἰς τὸν χοῦν ἐξ οὐπερ καὶ γεγόναμεν. ἐπειδὴ δὲ πάλιν ἐν Χριστῷ καὶ διὰ Χριστοῦ τὸ θεῖον πεπλουτήκαμεν Πνεῦμα, 2.126 τῆς αὐτοῦ φύσεως γεγονότες μέτοχοι, κατὰ τὰς γραφὰς, ἀνεστοιχειώμεθα πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς, καὶ κεκαινουργήμεθα καὶ σεσώσμεθα. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθές, ὃ καὶ αὐτὸς ἡμῖν ὁ θεῖος γέγραφε Παῦλος, ὅτι πάντα τὰ "ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, "καὶ τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά." οὐκοῦν τεταράγμεθα μὲν ἐξ ἀρχῆς, τὰ ἐκ τῆς θείας ἀνα- τλάντες ὀργῆς. ἐπειδὴ δὲ ἐγγιζόντων τῶν ἐτῶν ἐπεγνώσθη Χριστὸς, ἀνεδείχθη δὲ κατὰ τοὺς πάλαι προωρισμένους και- ροὺς, ἐμνήσθη λοιπὸν ἐλέους. δεδικαιώμεθα γὰρ οὐ "ἐξ "ἔργων νόμου," κατὰ τὰς γραφὰς, ἀλλ' οὐδὲ "ἐξ ἔργων τῶν "ἐν δικαιοσύνῃ ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ "αὐτοῦ ἔλεος." 9 Ὁ Θεὸς ἐκ Θαιμᾶν ἤξει, καὶ ὁ ἅγιος ἐξ ὄρους Φαράν κατα- σκίου δασέως.9 Διττὴν ἔχει θεωρίαν τῶν προκειμένων ὁ νοῦς, καὶ δὴ ἐροῦμεν τὰ ἐπ' αὐτοῖς ὡς ἐν· ἐρμηνεύεται γὰρ Θαιμᾶν ὁ νότος· ἔστι δὲ νοτιωτάτη λίαν ἡ ἔρημος Φαράν, οὗ καὶ ὁ Χωρήβ ὄρος εἶναι λέγεται, ἔνθα παρέστησεν ὁ Μωυσῆς τῷ Θεῷ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ τῶν πρακτέων τοὺς ὀριστὰς ὀρίζοντι νόμους. οὐκοῦν μίαν μὲν τοῖς προκειμένοις ἐφαρμόζοντες ἔννοϊαν, ἐκεῖνό φαμεν· ἤξει φησὶν ὁ Θεὸς ἐκ Θαιμᾶν, ἐξ ὄρους Φαράν ἦτοι Χωρήβ, τουτέστιν, ὁ πάλαι κατὰ τὴν νοτιωτάτην ἔρημον ἐν τῷ ὄρει Χωρήβ ὀφθεῖς τοῖς πατράσιν ἐν εἴδει πυρός, αὐτὸς ὁ πάλαι λαλήσας τὸν νόμον, ἤξει, καὶ μετὰ σαρκὸς ὀφθήσεται καθ' ἡμᾶς, ἐν τάξει προφήτου καὶ μεσί- 2.127 του· καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς, πρὸς ὃν εἴρηται παρὰ Θεοῦ "Προφήτην αὐτοῖς ἀναστήσω ἐκ τῶν "ἀδελφῶν αὐτῶν ὡσπερ σὲ, καὶ θήσω τοὺς λόγους μου εἰς "τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς κατὰ πάντα ὅσα ἂν "ἐντείλωμαι αὐτῷ." εἰ δὲ δὴ βούλοιο τίς τοῖς γεγραμ- μένοις προσβαλεῖν καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, ἔστι καὶ οὕτως. Θαιμᾶν, ὡς ἔφην, τὴν νοτιωτάτην ἔρημον ἀπεκάλουν. φασὶ τοιγαροῦν ἐν τοῖς ὅτι μάλιστα νοτιωτάτοις τῆς Ἰουδαίας μέρεσι κεῖσθαι τὴν Βηθλεέμ, ἐν ἧ ὁ Χριστὸς γεγέννηται· εἴρηται γὰρ πρὸς αὐτὴν διὰ φωνῆς προφήτου "Καὶ σὺ "Βηθλεέμ, οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ, ὀλιγοστός εἶ τοῦ εἶναι ἐν "χιλιάσιν Ἰούδα, ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὃς ποι- "μανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ." οὐκοῦν ὁ Θεὸς ἐκ

Θαιμὰν ἤξει, τουτέστιν, ἐκ Βηθλεὲμ τῆς πρὸς νότον. ὁ γὰρ φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεὸς ὁ Μονογενὴς τοῦ Πατρὸς Λόγος καθ' ἡμᾶς γεγωνῶς, γεγέννηται διὰ γυναικὸς ἐν τῇ Βηθλεὲμ. ἐπειδὴ δὲ ἔθος τῇ θείᾳ γραφῇ, τοῖς τῶν ὁρέων περιφανεστέροις ἔσθ' ὅτε τὴν τῶν Ἰουδαίων παρεικάζειν Συναγωγὴν, διάτοι τὸ πλείστοις τε ὅσοις καὶ εὐκλεεστάτοις ἀνδράσιν ὁρᾶσθαι κατάκομον, ταύτητοι καὶ νῦν τῷ ὄρει Φαράν ἐξομοιοῖ, λέγων, ὡς ἐξ ὄρους ἤξει κατασκίου δασέος· κατάσκιον δὲ καὶ δασὺ τὸ ὄρος φησὶ διὰ τοὺς πατέρας ἐξ ὧν γενεαλογεῖται Χριστός. ἔστι γοῦν ἀκοῦσαι σαφῶς τοῦ μὲν μακαρίου Λουκᾶ τὸν τῆς γενεαλογίας ἐκλογισμὸν ἀναφέροντος ἐξ Ἰωσήφ ἐπὶ τὸν Ἀδὰμ, Ματθαίου γεμὴν ἐκ Δαυεὶδ τε καὶ Ἀβραὰμ κατα-κομίζοντος πάλιν στοιχηδόν, ὡς ἔφην, ἐπὶ τὸν Ἰωσήφ. ὄρος 2.128 οὖν δασὺ καὶ κατάσκιον ἢ Συναγωγὴ, πολλοὺς ἐνεγκοῦσα κατὰ καιρὸν τοὺς ἐξ ὧν ἀνέφυ Χριστός. ὅτι γὰρ ἔστιν ἐξ Ἰουδαίων, πῶς ἔστιν ἀμφιβάλλειν; γεγέννηται γὰρ ἐξ αἰ-ματος Ἀβραὰμ καὶ Δαυεὶδ, κατὰ γε τὴν σάρκα φημὶ, καὶ αὐτὸς δέ που φησὶ περὶ ἑαυτοῦ "Ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν." 9 Ἐκάλυπεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ.9 Γέγονε μὲν γὰρ ἰλαστήριον διὰ πίστεως τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὅτε πέφηνε καθ' ἡμᾶς καὶ ἐν δούλου μορφῇ, τουτέστιν, ἄνθρωπος. ἔδοξε δὲ πῶς ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας καὶ αὐτῶν μειονεκτεῖσθαι τῶν ἀγίων ἀγ-γέλων, καὶ τῆς ἐκείνων εὐκλείας ἰεναὶ κατόπιν· ἀλλ' ἦν ἀνωτάτω πάλιν ὡς Θεός. καὶ πιστώσεται λέγων ὁ σοφώ-τατος Παῦλος "Τὸν δὲ βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττω- μένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου δόξη "καὶ τιμῆ ἔστεφανωμένον." ἐπειδὴ γὰρ γέγονεν "ὑπήκοος "μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ" ταύτητοι· καθὰ γέγραφε πάλιν ὁ αὐτός· "ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε καὶ "ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ "ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνου κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων "καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι "Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς." ἀλη-θεύσει δὴ οὖν ὁ Προφήτης λέγων Ἐκάλυπεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ καὶ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ. οἱ μὲν γὰρ τὴν ἀγίαν οἰκοῦντες πόλιν, καὶ ταῖς ἄνω μοναῖς ἐνδαιατῶμενοι, 2.129 "Πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελ- "λόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν." ὁ δὲ τοῖς τῆς θεότητος ἐνίδρυται θώκοις· καὶ οὐδενὶ μὲν ἐκείνων εἴρηται παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς "Υἱός μου εἶ σὺ," τὸν δὲ καὶ Υἱὸν ὁμολογεῖ καὶ ἀγαπητὸν ὀνομάζει, καὶ συνέδρον ἔχει συνυμνούμενόν τε καὶ συμπροσκυνούμενον. ἔφη γὰρ πάλιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ αὐτοῦ "Ὅταν δὲ πάλιν "εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει Καὶ "προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ." οὐκοῦν κὰν εἰ γέγονεν ἰλαστήριον κατηγμένος εἰς ἀνθρωπότητα δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, οὐδὲν ἥττόν ἐστι Θεός, καὶ ὑπὲρ πᾶ-σαν κτίσιν, ὁρατὴν δὴ λέγω καὶ ἀόρατον. καλύπτει γὰρ οὕτως οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ· ἔσται δὲ πλήρης καὶ ἡ γῆ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ. τοῦτο καὶ αὐτὰ διακέκραγεν ἐναργῶς τὰ ἅγια Σεραφίμ, τὸν θεῖον αὐτοῦ περιεστῶτα θρόνον, καὶ ταῖς εὐφημίαις ὡς Κύριον Σαβαώθ καὶ τῶν ὅλων Θεὸν εὖ μάλα καταγεραίροντα· πλήρη γὰρ φάσκουσι τὸν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τῆς δόξης αὐτοῦ. εἰ δὲ δὴ βούλοιτό τις ἐκεῖνο λέγειν, ὅτι μεγάλη καὶ ὑπερτελής ἡ ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ, ὡς καὶ αὐτοὺς καλύψαι τοὺς οὐρανοὺς, εἰ ἐν μεγέθει νοοῖτο τῷ μετρητῷ, πιθανὸν εἰσδέξεται νοῦν· ἔφη γὰρ που καὶ ὁ μακά-ριος Δαυεὶδ "Κύριε, ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ ἔλεός σου, καὶ ἡ "ἀλήθειά σου ἕως τῶν νεφελῶν," τὸ τῆς χρηστότητος ἐπηρ- μένον καὶ τῆς ἀληθείας τὴν ὑπεροχὴν ὡς ἐν ποσότητι τῇ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ τόπους σημαίνων. 9 Καὶ φέγγος αὐτοῦ ὡς φῶς ἔσται.9 2.130 Ὅτι φωτῶν ἀφίκηται τοὺς ἐν σκότει τὸ διὰ πίστεως ἰλαστήριον, τουτέστι, Χριστὸς, σαφὲς ἂν γένοιτο καὶ διὰ φωνῆς τῶν ἀγίων προφητῶν. ὁ μὲν γὰρ ἔφασκε "Χώρα "Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τὴν παρα- "λίαν κατοικοῦντες Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ

λαὸς ὁ καθή- "μενος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα" ὁ δὲ "Φωτίζου, φωτίζου
"Ιερουσαλήμ, ἦκει γάρ σου τὸ φῶς καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ "σὲ ἀνατέταλκε,"
μεμαρτύρηκε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ οὕτω λέγων "Διὰ Σιών οὐ σιωπήσομαι,
καὶ διὰ "Ιερουσαλήμ οὐκ ἀνήσω, ἕως ἂν ἐξέλθῃ ὡς φῶς ἡ δικαιο- "σύνη μου, τὸ δὲ
σωτήριόν μου ὡς λαμπὰς καυθήσεται." δικαιοσύνη γὰρ καὶ σωτήριον ὁ Χριστὸς, "ὃς
ἐγενήθη ἡμῖν "σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύ- "τρωσις,"
κατὰ τὰς γραφάς. οὐκοῦν οἷάπερ ἐν σκότει βαδί- ζουσι λαμπὰς ἡμῖν ἀνεδείχθη ὁ
Χριστὸς, διὰ παιδείσεως εὐαγγελικῆς τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἀπαλλάττων ἀχλύος, ἦν
ταῖς ἡμετέραις διανοίαις ἐνιείς ὁ πάντων ἐχθρὸς, καταθρεῖν οὐκ ἠφίει τὸν φύσει τε
καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν, οὔτε μὴν τὴν τῆς εὐσεβείας καὶ ζωῆς κατασκέπτεσθαι
τρίβον. τὸ τοίνυν φέγγος, ὅπερ ἡμῖν ἔδειξεν ὁ Χριστὸς, ὡς φῶς ἔσται, τουτέστιν,
οὐκ ἀμυδρὸν οὐδὲ οἷον ἀσθενὲς, καθάπερ ἀμέλει τὸ διὰ Μωυσέως· ἐν αἰνίγμασι γὰρ
καὶ σκιαῖς ὁ νόμος· ἀλλ' ὡς φῶς καθαρὸν καὶ ἀμιγῆς ἀχλύος, καὶ εἰς νοῦν καὶ
καρδίαν εἰσδυόμενον, καὶ τὴν νοητὴν ἡμῖν ἐναστράπτων ἀγῆν, καὶ τὴν τῆς
ἀκιβδήλου γνώσεως ἐνοικίζον ἀκτῖνα. 9Κέρατα ἐν χερσὶν αὐτοῦ.9 Τὸ κέρασ ἀεὶ
λαμβάνεται παρὰ ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς 2.131 ἢ εἰς βασιλείαν καὶ δύναμιν,
ἦγουν εἰς ὑπεροψίαν. καὶ τοῦτο διδάσκει ὁ μακάριος Δαυεὶδ λέγων "Εἶπα τοῖς
παρανομοῦσι "Μὴ παρανομεῖτε, καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι Μὴ ὑψοῦτε κέρασ· "μὴ
ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρασ ὑμῶν, καὶ μὴ λαλεῖτε κατὰ "τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν."
"ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος ῥήματα "φθεγγόμενοι" τινες, κατὰ τὸ γεγραμμένον,
ἀδικίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ λαλοῦσι, τῶν περὶ αὐτοῦ δογμάτων παρασημαί- νοντες τὴν
ὀρθότητα, ἢ καὶ καθ' ἕτερον ὄντιν οὖν περιυβρίζοντες τρόπον. Δυνάμει δὲ
σημαντικὸν τὸ κέρασ, ὅταν λέγηται περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀναδειξαντος ἡμῖν
τὸν Υἱόν· "ἦγειρε κέρασ "σωτηρίας ἡμῖν," καὶ πάλιν "Τὸ κέρασ αὐτοῦ ὑψωθήσεται
"ἐν δόξῃ." ἐν εὐκλείᾳ δὲ πάντα τὰ ἐν δυνάμει Χριστοῦ παραδόξως κατωρθωμένα.
ἀφίκται δὴ οὖν ὁ Μονογενὴς ἐν εἶδει μὲν τῷ καθ' ἡμᾶς, καὶ ὅσον ἦκεν εἰς σάρκα καὶ
ἄνθρω- πότητα, τῆς ἐν ἡμῖν ἀσθενείας ὑπομένων τὴν δόκησιν· πλὴν ἐν χερσὶν ὡς
Θεὸς ἔχων πάντα τὰ κέρατα, τουτέστι, πάσας τὰς βασιλείας, κατὰ πᾶσαν τὴν
δύναμιν τῶν ἀντικειμένων ἐνεργειῶν. τὸ δὲ ἐν χερσὶν ὅταν λέγωμεν, τὸ ἐν ἐξουσίᾳ
λέγομεν. καὶ γοῦν πρὸς Θεὸν δεδιδάμεθα λέγειν ἐν προσευ- χαῖς, "Ἐν ταῖς χερσί σου
οἱ κληροῖ μου." ὅτι δὲ ὑπενήνεκ- ται τῷ Χριστῷ πᾶσα δύναμις διαβολικὴ, καὶ τὰ
καλούμενα κέρατα, τουτέστιν, αἱ κατὰ πόλεις τε καὶ χώρας τῶν ἀκαθάρ- των
πνευμάτων τυραννίδες· διεμερίσαντο γὰρ τὴν σύμ- 2.132 πασαν γῆν· πῶς ἂν
ἐνδοιασεί τις; τὰ μὲν γὰρ ἐπ' ἐξουσίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἐξήλαυνε, τὰ δὲ προσήεσαν
"καὶ παρεκάλουν "αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν."
γέγραπται γὰρ οὕτως παρὰ τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελισταῖς. ὅτι δὲ τῆς καθ' ἡμῶν
τυραννίδος καὶ αὐτὸν ἀπεσόβησε τὸν τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐπιστάτην,
τουτέστι τὸν σατανᾶν, ἀκονιτὶ καταθρήσομεν, αὐτοῦ λέγοντος τοῦ Χριστοῦ "Νῦν
"κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου "ἐκβληθήσεται ἔξω. κἀγὼ
ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς πάντας "ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν." οὐκοῦν κἂν εἰ γέγονεν
ἄνθρωπος, ἀλλ' οὖν ἐν χερσὶ, τουτέστιν ἐν ἐξουσίᾳ, τὰς τῶν ἀντικει- μένων
δυνάμειων ἔχει τυραννίδας ἢτοι βασιλείας ἦγουν καὶ δυνάμεις. εἰ δὲ δὴ βούλοίτο τις
ἐκεῖνο νοεῖν ἀπεριεργότερον, ὡς ἐν χερσὶν ἔχει κέρατα Χριστὸς, τουτέστιν, ἅμαχόν
τε καὶ ἀκαταγώνιστον τὴν ἰσχύν, καὶ οὐς ἂν ἔλοιτο τῶν ἐχθρῶν κεραΐζουσαν
εὐκόλως καὶ καταδηοῦσαν εὐχερῶς, καὶ οἷον μόσχου δίκην ἀφορήτως
ἐπιθρῶσκουσαν, συνήσει πάλιν ὀρθῶς. 9Καὶ ἔθετο ἀγάπησιν κραταιὰν ἰσχὺς
αὐτοῦ.9 Δύο ταῦτα κατορθῶσων ἀφίκετο Χριστὸς, καθελεῖν μὲν τοὺς δι' ἐναντίας,
οἱ πᾶσαν ἐπλάνησαν τὴν ὑπ' οὐρανόν· ἀπεκόμισαν γὰρ τοῦ κτίσαντος Θεοῦ, τὴν
αὐτῷ καὶ μόνῳ πρεπωδεστάτην κλέπτοντες δόξαν, καὶ ταῖς σφῶν αὐτῶν

ἀνάπτοντες κεφαλαῖς· ἀνασώσειν δὲ τοὺς ἡπατημένους καὶ δυσδιάφυκτον ἀληθῶς ὑπομείναντας πλεονεξίαν. ἀλλ' ὅτι 2.133 μὲν τὰ ἐκείνων οἴχεται καὶ κατηφάνισται παντελῶς, ἐδί- δαξεν εἰπὼν "Κέρατα ἐν χερσὶν αὐτοῦ," τὰ καταστρέφοντα δηλονότι τὰ ἐκείνων κράτη, καὶ οἶον ἐκκεραΐζοντα τὴν ὑπερο- ψίαν. ὅτι δὲ ἔμελλεν ἀνασώζειν ἡμᾶς, προσαποδείκνυσι λέγων "Ἔθετο ἀγάπησιν κραταιὰν ἰσχύος αὐτοῦ. σεσώσμεθα γὰρ "οὐκ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης, ἀ' ἐποιήσαμεν" αὐτοῖ, οὐκ ἐξ αὐχημάτων νομικῶν· τετελείωκε γὰρ ὁ νόμος οὐδένα· ἀλλ' ἐξ ἡμερότητος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, κραταιὰν, τουτέστιν ἰσχυρὰν καὶ μεγάλην, θέντος τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἀγάπησιν τοῦ Υἱοῦ. "Οὕτω γὰρ ἡγάπησεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τὸν κόσμον, "ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ δέδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ "πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον." σεσώσμεθα δὴ οὖν ἐξ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ μὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνατλάντος θάνατον· εἰ καὶ ἀνεβίω πάλιν, καταργήσας μὲν τὸ τῆς φθορᾶς κράτος, ἀποστήσας δὲ ἡμῶν τὴν ἀμαρτίαν. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε "Μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν "αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ." κραταιὰ τοιγαροῦν ἀλη- θῶς ἡ ἀγάπησις τῆς ἰσχύος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, δι' ἧς καὶ θανάτου καὶ ἀμαρτίας καὶ τῆς τοῦ διαβόλου πλεονεξίας ἐξηρήμεθα. 9Πρὸ προσώπου αὐτοῦ πορεύεται λόγος.9 Προβαδιεῖται, φησὶν, αὐτοῦ προάγγελος καὶ προαναπτῆ- σεται θρῦλος, καὶ πολὺς ἔσται λόγος περὶ αὐτοῦ. ἅμα τε γὰρ ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου γεγέννηται Χριστὸς, καὶ ἦκον εὐθύς ἐξ 2.134 ἀνατολῶν οἱ Μάγοι, μονονουχὶ καταγγέλλοντος αὐτοῖς τὴν γέννησιν οἰκονομικῶς τοῦ παραδόξως ὄφθέντος κατὰ τὸν οὐρανὸν ἀστέρος. ἐπειδὴ δὲ προβαίνοντος τοῦ καιροῦ καὶ σημείων ἤρξατο καὶ τῶν παραδόξων ἐργάτης εἶναι, τότε "ἔξ- ἦλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ," καθά φησιν ὁ εὐαγγελιστής, "εἰς ὅλην "τὴν Συρίαν." ἄλλως τε καὶ διαβόητος γέγονεν ἐν πάσῃ ἀληθῶς τῇ ὑπ' οὐρανόν. τίς γὰρ ἠγνόηκε τὴν δόξαν Χριστοῦ; ποῖον ἔθνος, ἢ χώρα τῆς ἐνούσης αὐτῷ ἰσχύος μεμένηκεν ἀνήκοον ἢ ἀπείρατον; ὡς γὰρ αὐτὸς ἔφη πάλιν, κεκήρυκται τὸ εὐαγγέλιον εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ περιπεφοίτηκεν ἡλίου δίκην τὴν σύμπασαν γῆν ἢ τῶν παρ' αὐτοῦ γεγονότων λαμπρότης. 9Καὶ ἐξελεύσονται εἰς πεδία οἱ πόδες αὐτοῦ.9 "Ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι πάλιν Οὐδὲν ἄναντες αὐτῷ καὶ ἀνήνου- τον· βαδιεῖται δὲ ὡσπερ ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι διὰ ψιλῆς τε καὶ λείας ὁδοῦ. βάσιμα μὲν γὰρ καὶ εὐπόρευτα τῶν πεδίων τὰ ἐψιλωμένα· δυσχερῆ δὲ καὶ οὐχ ἰπήλατα τὰ εἰς γηλόφους ἀνεστηκότα. εὐκολα δὴ οὖν τὰ πάντα τῷ Χριστῷ καὶ ἦν ἂν βούλοιο διάττειν ὁδὸν, τὴν ἐφ' ἐκάστῳ φημί τῶν δρωμένων, αὕτη που πάντως ἐστὶ καὶ δυσχερείας ἀπάσης ἀπηλλαγμένη. τί γὰρ οὐκ ἂν κατορθώσῃ, καὶ λίαν ἀμογητὶ, Θεὸς ὢν φύσει καὶ τῶν δυνάμεων Κύριος; οὐκοῦν ὡς ἐξ ὁμοιότητος τῶν ἐν τοῖς πεδίοις ἰόντων τῆς ἐν πράγμασι θεωρίας ποιεῖται τὴν δήλωσιν. εἰ δὲ δὴ βούλοιτό τις πεδία νοεῖν τοὺς ταπει- 2.135 νοὺς τὴν καρδίαν οἱ καὶ "γῆ θελητὴ" χρηματίζουσι καὶ "Θεοῦ γεώργιον," ἄτε δὴ τὸν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ δεχόμενοι σπόρον, καὶ ποιοῦντες καρπὸν, οἱ μὲν ἑκατὸν, οἱ δὲ ἐξήκοντα, οἱ δὲ τριάκοντα, νοήσῃ πάλιν ὀρθῶς. ἔξῃσι γὰρ ὡσπερ εἰς τὰ τοιαῦτα πεδία γεωργήσων ὁ Υἱὸς, κατ' ἐκεῖνό που πάντως τὸ παρ' αὐτοῦ λεγόμενον ὡς ἐν εἴδει παραβολῆς "Ἐξῆλθεν ὁ σπεῖρων τοῦ σπεῖραι τὸν "σπόρον αὐτοῦ." ψάλλει δὲ που καὶ ὁ Δαυεὶδ "Καὶ τὰ "πεδία σου πλησθήσονται πύργος·" προσετίθει δὲ ὅτι "Καὶ αἱ κοιλάδες πληθυνούσι σίτον." ὅτι δὲ νοηταὶ πάλιν καὶ αἱ κοιλάδες ἐφήκε νοεῖν προσεπενεγκῶν εὐθύς "Κεκρά- "ζονται, καὶ γὰρ ὑμνήσουσιν." οὐ γὰρ τῶν ἀναισθητῶν κοιλάδων τὸ ὑμνεῖν ἐστίν, ἦτοι διακεκραγῆναι, ἀλλὰ τῶν νοητῶν· τούτοις δ' ἂν δρόσου δίκην ὁ θεὸς τε καὶ ἄνωθεν ἐνιζήσῃε λόγος. 9Ἔστη, καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ.9 Τὸ ἔστη πλειστάκις νοηθεῖν ἂν παρά γε τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ καὶ ὡς ἐπί τινος πράγματος εἰς πέρας ἐκβεβηκότος. οἶον ὡς εἴτις λέγοι τυχόν "Ἔστη τότε τὸ πρᾶγμα, ἦγουν ὁ τοῦδε λόγος, τουτέστιν, ὠρίσθη καὶ πέπρακται. οὕτω καὶ ἡ

Σεπφώρα τὸ Μωυσέως τῆ ψήφω περιτεμοῦσα παιδίον, πρὸς τὸν ἄγγελον ἔφασκε τὸν ὀλοθρευτὴν "Ἔσθη τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς τοῦ παιδίου μου." οὐ γὰρ ὅτι πέπαυται τοῦ αἵματος ἢ ῥύσις κατασημαίνειν ἤθελεν, ἀλλ' ὅτι πέπρακται τῆς περιτομῆς τὸ χρῆμα, καὶ τετέλεσται τὸ ζητούμενον· δυσωπεῖ γὰρ θάνατον, ὃ τῆ νοητῆ ψήφω περιτεμνόμενος· 2.136 αὕτη δέ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ Ἰησοῦς ὃ μετὰ Μωυσέα διαβιβάσας τὸν Ἰορδάνην τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ μαχαίραις πετρίναις προστέταχε περιτέμνεσθαι, τῆς ἐν πνεύματι περιτομῆς ἀποπληρῶν τὸν τύπον. ὡσπερ γὰρ ὠνόμασται πέτρα ὁ Χριστὸς, οὕτω καὶ ψῆφος, ἡγουν μά- χαιρα πετρίνη, τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ. οὐκοῦν τὸ ἔσθη καταση- μαίνει πολλάκις καὶ πράγματος πλήρωσιν. Ἔσθη τοίνυν ὁ Χριστὸς· τουτέστιν, εἰς πέρας ἐκβέβηκε τὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ὤφθη τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ. γῆν δέ φησι τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, οἳ καὶ ἐσαλεύθησαν. καὶ τίνα δὴ τρόπον, φέρε λέγωμεν ὡς ἐνι. οἳ γὰρ πάλαι τὸν νοῦν οἷον ἀκράδαντον ἔχοντες εἰς τὸ θέλαιν ἐργάζεσθαι τὰ πονηρὰ, οἳ ἐδραῖοι πρὸς ἀσεβείας, οἳ πεπηγότες εἰς φιλοσαρκίας, οἳ ἐρηρυσμένοι πρὸς πλάνησιν, σεσάλεινται καὶ κεκίνηνται, μετατεθειμένοι πρὸς θεογνωσίαν καὶ πρὸς ἔφεσιν ἀρετῆς. κεκίνηνται δὲ ὁμοίως καὶ τῆς κατὰ νόμον λατρείας οἳ ἐξ αἵμα- τος Ἰσραὴλ, τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν παραδεξάμενοι· μετακεχω- ρήκασιν γὰρ εἰς γε τὸ ἐλέσθαι βιοῦν εὐαγγελικῶς, καὶ τοῖς τοῦ Σωτῆρος πολιτεύεσθαι νόμοις, ὅτι δὲ τὸ σαλεύεσθαι τὴν ἀπό τινος εἰς ἕτερόν τι μετάθεσιν ἔσθ' ὅτε δηλοῖ, σαφὲς ἂν γένοιτο, τοῦ μακαρίου Δαυεὶδ ψάλλοντός τε καὶ λέγοντος "Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, σαλευθήτω ἡ γῆ." οὐ γὰρ που φαμέν καταδονεῖσθαι τὴν γῆν· ταύτην δέ φημι τὴν ὑπὸ πόδας ἀνθρώπων καὶ αἰσθητῆν· παρακαλεῖν αὐτόν· ἐζήτει δὲ μᾶλλον τὴν ἐκ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ ἀμείνω γε- νέσθαι μετάστασιν. 2.137 Καὶ εἰς μὲν οὗτος τῶν προκειμένων ὁ νοῦς, εἰσδέξεται δὲ τις καὶ ἕτερον ἐπ' αὐτοῖς κατὰ τοιόνδε τινὰ τρόπον. Ἔσθη φησὶ καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ. δύο δὲ ταῦτα πέπονθεν ἡ γῆ, ἔσθη τε γὰρ καὶ σεσάλεινται. καὶ τίς ἂν εἴη πάλιν ὃ ἐπ' ἀμφοῖν λόγος, διατρανοῦν ἀναγκαῖον. ἔσθη τοίνυν· μεθούσα γὰρ ὡσπερ καὶ κατασειομένη ῥαδίως πρὸς πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἐκτόπων, καὶ οἷον παντὶ πνεύματι περιφερομένη, βεβαίαν ἔχει λοιπὸν καὶ ἐρηρυσμένην τὴν στάσιν, ἐμπε- δοῦντος αὐτὴν τοῦ Χριστοῦ, κατ' ἐκεῖνό που πάντως τὸ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴν εἰρημένον "Στήσον σεαυτὴν Σιών." σεσάλεινται δὲ πάλιν, καθάπερ ἤδη προεῖπον, τῆς ἀρχαίας ἀπάτης ἀποχωρήσασα, καὶ τὴν εἰς πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ τιμῶσα μετάθεσιν. παράδοξον οὖν ἀληθῶς, τὸ καθ' ἓνα καιρὸν στήναί τε καὶ σαλευθῆναι τὴν γῆν. Χριστὸς γὰρ ἐστὶν ὁ καὶ ἰδρυμένην αὐτὴν ἀποτελῶν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, καὶ μελετᾶν ἀναπέι- θων τὸν ἐκ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ ἀμείνω κλόνον. 9Ἐπέβλεψε καὶ ἐτάκη ἔθνη· διεθρύβη τὰ ὄρη βία.⁹ Τὸ ἐπιβλέψαι Θεὸν, δηλοῖ μὲν ἔσθ' ὅτε τὴν ὡς ἐν πραότητι καὶ ἀγάπῃ κατάσκεψιν, ποτὲ δὲ τὴν ἐν θυμῷ τε καὶ ἀπειλῇ. "Καὶ γοῦν ἐπὶ τίνα, φησὶν, ἐπιβλέψω ἄλλ' "ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς "λόγους;" ἐλιπάρει δὲ που καὶ ὁ θεοπέσιος Δαυεὶδ οὕτω λέγων "Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ καὶ ἐλέησόν με·" διὰ δὲ γε 2.138 φωνῆς Ἰεζεκιήλ ἔφασκε περὶ τινος, ὅτι "Καὶ στηριῶ τὸ "πρόσωπόν μου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ θήσομαι "αὐτὸν εἰς ἔρημον καὶ εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἐξαρῶ αὐτὸν ἐκ "μέσου τοῦ λαοῦ μου, καὶ ἐπιγνώσεσθε ὅτι ἐγὼ Κύριος." τοῦτο δὲ ἦν ἀπειλοῦντος ὀργὴν καὶ ὄλεθρον καὶ τὴν τοῖς παροτρύνουσι πρέπουσαν δίκην. ἅμα τε τοίνυν ἐπέβλεψεν ὁ Χριστὸς, τουτέστιν, ἐν ὀργῇ τὸ ὄμμα τισὶν ἐπήνεγκε, καὶ παραχρῆμα κηροῦ δίκην ἐτάκησαν, καὶ οἷον πυρὸς κατα- φλέγοντος διεθρύβη τὰ ὄρη βία. ἔθνη δὲ καὶ ὄρη φησὶ τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ὑψηλοὺς τε καὶ ἐπηρμένους καὶ ὀρῶν δίκην τῶν ἄλλων ἀνεστηκότας· ἐν φαυλότητι δὲ πάντως ἢ ὑπεροχῇ, καὶ ἐν ὑπεροψίαις τὸ πλεονέκτημα. ἢ τάχα που καὶ κατ' ἰσχὺν τὸ τῆς ἐνοῦσης αὐτοῖς ἀγριότητος μέτρον. ὑπέροπτα γὰρ τὰ δαιμόνια, καὶ γοῦν ἀντεξάγει

Θεῶ, καὶ τὴν αὐτῶ πρόπουσαν δόξαν ἑαυ- τοῖς ἀνάπτειν ἐπέιγονται. πλὴν διεθρύβησαν βία. συνθραύ- ονται γὰρ ἐν δυνάμει Χριστοῦ, καὶ κεχωρήκασιν εἰς τὸ μηδὲν, καὶ ὑπὸ πόδας τέθινται τῶν πεπιστευκότων. ὄρος δέ που καὶ ἐτέρωθι κατωνόμασαι πάλιν ὁ σατανᾶς, πρὸς ὃν ἔφη που ὁ Θεὸς διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς, ὡς ἐκ προ- σώπου τοῦ Ναβουχοδονόσορ "Ἴδου ἐγὼ ἐπὶ σὲ τὸ ὄρος τὸ "διεφθαρμένον τὸ διαφθειρόν πᾶσαν τὴν γῆν." 9Ἐτάκησαν βουνοὶ αἰώνιοι.9 Μνημονεύσας αἰνιγματωδῶς τῶν πονηρῶν καὶ ἀντικει- 2.139 μένων δυνάμεων, αἱ καὶ ἀντιπράττουσι τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ, καταστρέφουσαι πρὸς ἀμαρτίαν τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, εἰσκεκό- μικεν ἀναγκαίως καὶ τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς τοὺς προ- εστηκότας, οὓς καὶ βουνοὺς ὀνομάζει, διάτοι τὸ ἦρθαι δοκεῖν ὑψοῦ καὶ ὑπερκεῖσθαι τῶν ἄλλων, κατὰ γε τὴν τάξιν τῆς ἱερουργίας καὶ τὴν ἐντεῦθεν τιμὴν. αἰώνιους δέ φησιν αὐ- τοὺς, διὰ τὸ τοῦ πράγματος διηνεκές· ἀκατάληκτος γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ λειτουργία· δοξάζεται γὰρ ἐν παντὶ καιρῷ τε καὶ χρόνῳ. εἰ γὰρ καὶ πέπαυται τυχὸν τῆς ὡς ἐν σκιαῖς καὶ τύποις λατρείας ἢ δύνάμεις, ἀλλ' οὖν ἡ τοῦ πράγματος φύσις μετακεχώρηκεν ἐπὶ τὸ ἄμεινον. λειτουργοῦσι γὰρ οὐδὲν ἤττον Θεῶ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν οἱ προεστηκότες, καὶ τὴν ἀναίμακτον αὐτῶ τελοῦσι θυσίαν. αἰώνιοι τοιγαροῦν οἱ βουνοὶ διὰ τὸ τῆς λειτουργίας διηνεκές τε καὶ ἀκατάληκτον. πλὴν τοῖς ὄρεσι τοῖς νοητοῖς ὁμοῦ συνεθραύσθησαν, καὶ τοῖς ἔθνεσι συνετήκοντο. ἐπειδὴ γὰρ πεφρονήκασιν τὰ τοῖς δαι- μονίοις ἀνδάνοντα, καὶ τὸ τῷ διαβόλῳ δοκοῦν πεπληρώκασιν, σταυρῶ παραδόντες τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, καὶ κατὰ πολ- λούς αὐτῶ τρόπους ἐμπαροινήσαντες, ταύτητοι δικαίως τὴν αὐτὴν ἐκεῖνοις ἀνατλάντες δίκην καθήρηνται καὶ πεπτώκασιν, καὶ ἡ φησιν ὁ προφήτης "Οἶκος Ἰσραὴλ ἔπεσεν, οὐκ ἔστιν "ὁ ἀναστήσων αὐτόν." 9Πορείας αἰώνιους αὐτοῦ ἀντὶ κόπων εἶδον.9 Πορείας ἔσθ' ὅτε καὶ ὁδοὺς καὶ τρίβους, τὰς θείας ἐντολὰς ὀνομάζειν ἔθος τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν, ὁποῖόν ἐστι τὸ διὰ 2.140 φωνῆς Ἰερεμίου "Στήτε ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς καὶ ἐρωτήσατε τρί- βους Κυρίου αἰώνιους, καὶ ἴδετε ποία ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἢ ἀγαθὴ, "καὶ βαδίζετε ἐν αὐτῇ καὶ εὐρήσετε ἀγνισμόν ταῖς ψυχαῖς "ὑμῶν" καὶ μὴν καὶ διὰ φωνῆς τοῦ μακαρίου Δαυεὶδ "Ὀδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον, ὅταν ἐπλάτυνας τὴν καρδίαν "μου." ἐτάκησαν δὴ οὖν βουνοὶ, φησὶ, τουτέστιν, οἱ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τὴν τοῦ καθηγεῖσθαι λαχόντες δόξαν, καὶ τὰ τῆς κατὰ νόμον ἱερουργίας ἀνημμένοι ἀυχήματα. τὰς γὰρ τοὶ πορείας, ἦτοι τὰς ἐντολὰς τοῦ Ἐμμανουήλ· δῆλον δὲ ὅτι τὰ εὐαγγελικὰ θεσπίσματα· καὶ τῶν ἀρχαίων χρησμο- δημάτων τὴν ἀσυγκρίτως ἀμείνω τε καὶ φανοτέραν παί- δευσιν ἀντὶ κόπων εἶδον, τουτέστιν, ἠγήσαντο φορτικὴν καὶ ἰδρῶτος ἔμπλεω, καίτοι λέγοντος ἐναργῶς τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ "Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ "πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγὸν "μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ "ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς "ὑμῶν. ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου "ἐλαφρόν ἐστι." δύσοιστον δὲ καὶ ἐτέρως ἐποιοῦντό τινες τὰς πορείας αὐτοῦ, δι' ὧν ἦν δύνασθαι διάττειν εὐκόλως εἰς ζωὴν αἰώνιον. ὁ μὲν γὰρ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς τῆς μυστικῆς εὐλογίας τὴν δύναμιν ἣτις ποτέ ἐστι διεσάφει λέγων "Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα "τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ "ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς." οἱ δὲ τῶν οὕτω σεπτῶν ἀκροώμενοι λόγων παραληροῦντες ἔφασκον "Σκληρὸς ἐστὶν ὁ λόγος 2.141 "οὗτος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; πῶς δύναται ἡμῖν οὗτος "δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;" ἐπεμαρτύρατο δὲ λέγων ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι "Ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ "ἀπῆλθον. εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπά- "τουν." ὅτε καὶ αὐτοῖς τοῖς μαθηταῖς προσετίθει Χριστὸς τὸ, εἶπερ ἔλοιντο καὶ αὐτοὶ ἀποφοιτᾶν αὐτοῦ λέγων "Μὴ καὶ "ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;" προσυπήντα γεμὴν ὁ θεσπέσιος Πέτρος διακεκραγῶς "Κύριε, πρὸς τίνα

ἀπελευσόμεθα; ῥή- "ματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις." οὐ γὰρ τεθέανται τὰς πορείας ἀντὶ κόπων αὐτοὶ, ἀλλ' ἦν ἡδύς τε αὐτοῖς καὶ ἀξιάκουστος ἀληθῶς ὁ λόγος. αἰωνίους δὲ τὰς πορείας εἶναί φησιν. πεπαύσεται γὰρ οὐδαμῶς, παρατενεῖ δὲ μᾶλλον εἰς αἰῶνα τὸν ἐνεστηκότα, καὶ μέχρι παντὸς στήσεται τὸ εὐαγγελικόν τε καὶ σωτήριον κήρυγμα, καίτοι τῆς ἀρχαιοτέρας καὶ νομι- κῆς παλαιωθείσης ἐντολῆς, καὶ τὸ ἄμεμπτον οὐκ ἐχούσης, καθά φησιν ὁ σοφώτατος Παῦλος, καὶ διὰ τοῦτο τῆς δευ- τέρας εἰσκεκομισμένης, "ἣτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίας" νενομοθετήσθαι λέγεται. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ ἐν πνεύματι προανακέκραγε λέγων πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν "Ἡ δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς "τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια." οὐ μεμένηκε γὰρ, ὡς ἔφην, τὰ ἐν σκιαῖς, ἀλλὰ καὶ κατέληξαν μὲν οἱ τύποι, διαπέπηγε δὲ τὰ Χριστοῦ, καὶ μέχρι παντὸς τὸ ἀκράδαντον ἔχει. 9 Σκηνώματα Αἰθίοπων πτοηθήσονται, καὶ σκηναὶ γῆς Μαδιάμ.⁹ Τὰ χρηστότερα τῶν διηγημάτων αἰεὶ πως ἔχει τὸ ἀξιά- 2.142 κουστον, καὶ ἀπροσκορῆ τὴν ἐπαγγελίαν, κἂν εἰ διὰ τῶν αὐτῶν τις ἴοι ῥημάτων. προαφηγησάμενος τοίνυν τῶν ἀντι- κειμένων δυνάμεων τὴν εἰς τὸ ἄναλκι φορὰν, καὶ παραδείξας αὐτὰς ὡς ἐν ὁμοιώματι τῶν ἔθνων τηκομένας, καὶ μὴν καὶ ὡς ὄρη συντριβομένας, παρεικάζει πάλιν αὐτὰς τοῖς ἄλλο- φύλοις, οἱ τῆς Ἰουδαίων κατεστρατεύοντο γῆς. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ τε πρὸς ἡῶ καὶ νότον Αἰθίοπες τὴν Ἰνδικὴν προσοι- κούντες θάλασσαν, καὶ μέντοι καὶ Μαδιθηναῖοι, καὶ αὐτοὶ τὴν ὄμορον οἰκοῦντες ἔρημον. πτοηθήσονται τοίνυν, φησὶν, οἱ τῆ ἀγία μαχόμενοι πόλει, ἵνα νοῶμεν τὴν νοητὴν Σιών, ἣτις ἐστὶν Ἐκκλησία Χριστοῦ, ἣν οἰκοῦσιν οἱ ἅγιοι, καὶ τὸ ἀπό- λεκτον γένος, ὡς ἐν τύπῳ πάλαι τῷ Ἰσραήλ, καθὸ καὶ ἐρμηνεύεται Νοῦς ὁρῶν Θεὸν ὁ Ἰσραήλ. τεθαύμασται δὲ καὶ ὁ Ναθαναὴλ, ὡς "ἀληθῶς ὢν Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος "οὐκ ἔστιν." οὐκοῦν ὡς ἐν εἰκόνι καὶ τύποις τοῖς Αἰθίοψι καὶ Μαδιθηναίοις, οἱ τὸ ἀπόλεκτον αἰεὶ κακοῦν ἤθελον γένος, τουτέστι τὸν Ἰσραήλ, τὰ τῶν δαιμονίων συνήσομεν στίφη, τὰ τοῖς ἀγίοις ἀνθεστηκότα. φαίη δ' ἂν τις καὶ ἑτέρως Αἰθίοπας ὀνομάζεσθαι τοὺς εἰδωλολάτρας, οἷς ὁ βίος ἐστὶ σαρκικός, γεώδης τε καὶ ἐν ἀκαθαρσίαις· Αἰθίοπες δὲ οἱ τοιοῦτοι· τὸ γὰρ τοι θεῖον εἰς νοῦν οὐκ ἔχουσι φῶς, ἀλλ' εἰσὶ μονονουχὶ μέλανες τὴν καρδίαν καὶ κατεσκοτισμένοι τὰς φρένας, οἷς καὶ ὁ δράκων εἰς κατάβρωσιν δεδόσθαι λέγεται. ψάλλει γὰρ που καὶ φησὶν ὁ Δαυεὶδ πρὸς τὸν τῶν ὅλων Θεόν "Σὺ συνέτριψας τὴν κεφαλὴν τοῦ δρά- "κοντος, ἔδωκας αὐτὸν βρῶμα λαοῖς τοῖς Αἰθίοψιν." ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς τὸν ζωποιοῦν τοῦ Θεοῦ Λόγον πνευματικὴν καὶ ἀγίαν πεποιήμεθα τροφήν, οὕτω καὶ οἱ φιλαμαρτήμονες 2.143 καὶ τὸν φύσει Θεὸν οὐκ ἐπεγνώκότες μονονουχὶ σιτοῦνται τὸν σατανᾶν, αὐτὸν ἔχοντες εἰς νοῦν, καὶ τὰ αὐτοῦ φρο- νοῦντες καὶ λέγοντες. Μαδιθηναῖοι δὲ πάλιν εἶεν ἂν, ὡς ἔφην, οἱ τοῖς ἀγίοις δυσμενεῖς. εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο καὶ τὴν τοῦ ὀνόματος πολυπραγμονῆσαι δύναμιν, ἐρμηνεύεται Μαδιθηναῖος κατακεκριμένος, ἥτοι καταδεδικασμένος· πρέποι δ' ἂν ἢ τοιαύδε κλήσις αὐτῷ τε τῷ σατανᾶ καὶ ταῖς σὺν αὐτῷ δυνάμεσι πονηραῖς "Οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα "τετήρηται." 9 Μὴ ἐν ποταμοῖς ὀργισθῆς, Κύριε; ἢ ἐν ποταμοῖς ὁ θυμός σου; ἢ ἐν θαλάσῃ τὸ ὄρημά σου; ὅτι ἐπιβήση ἐπὶ τοὺς ἵππους σου, καὶ ἡ ἵππασία σου σωτηρία. ἐντείνων ἐντενεῖς τὸ τόξον σου ἐπὶ τὰ σκῆπτρα, λέγει Κύριος.⁹ Σκοπὸς τῷ Προφήτῃ τῆς ἀρχαίας οἰκονομίας ἀμείνω τε καὶ φανερότεραν καὶ ἐπὶ μείζοσιν ἀσυγκρίτως γεγενημένην ἀγαθοῖς ἀποφῆναι τὴν δευτέραν. πάλαι μὲν γὰρ διὰ Μωυσέως σαρκικῆς δουλείας ἐξεκομίζε τὸν Ἰσραήλ, μετα-στοιχειώσας μὲν εἰς αἶμα τοὺς τῶν Αἰγυπτίων ποταμοὺς, σημεία τε καὶ τέρατα πεποιηκώς· εἶτα διαστήσας τὴν θά- λασσαν τὴν Ἐρυθρὰν, καὶ διαβιβάσας μὲν τοὺς λελυτρω- μένους, ἐναποπνίξας γεμὴν τοῖς ὕδασι τοὺς τῶν Αἰγυπτίων μαχιμωτάτους. ἐπειδὴ δὲ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ταῖς τοῦ διαβόλου πλεονεξίαις ὑπεζευγμένην ὄλην ἐξείλετο τὴν ὑπ' οὐρανὸν, οὐ ποταμοὺς

εἰς αἷμα μετα- 2.144 βαλὼν, οὐχ ὕδασι τὴν ἰδίαν ἐπιχέων ὄργην, οὐ θαλάσσης κύματα διελὼν, οὐκ ἀνθρώποις ὄλεθρον ἐπιφέρων· ἀποκτείν- νας δὲ μᾶλλον αὐτὸν τὸν μαιφόνον δράκοντα, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ τε καὶ δι' αὐτὸν ἠύρημένην καθελὼν ἀμαρτίαν, καὶ τὸ δυσάντητον τοῦ θανάτου καταλύσας κράτος, καὶ καλέσας ἅπαντας εἰς θεογνωσίαν, διὰ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, οἱ πᾶσαν ἐκπεριθέοντες τὴν ὑπ' οὐρανόν, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ περιφέροντες ὄνομα, καὶ μάλα δικαίως, κατεθαυμάζοντο. ὦ τοίνυν Δέσποτα, φησὶν, ἀξιάκουστα λίαν τὰ ὧν αὐτὸς γέ- γονας αὐτουργός, καὶ πολὺ τὸ ἄμεινον ἔχοντα τῶν διὰ Μωυσέως τὰ παρὰ σοῦ πάλιν κατωρθωμένα. οὐ γὰρ ποταμοῖς ἐποίσεις ὄργην· οὐχ ὀρμήσεις κατὰ θαλάσσης· οὐκ ἐν ἐκείνοις· πόθεν; τῆς σῆς θεοπρεποῦς ἐξουσίας δια- λάμψει τὸ θαῦμα· ἀλλ' ἐπιβήση μᾶλλον ἐπὶ τοὺς ἵππους σου, καὶ ἡ ἵππασία σου σωτηρία. τίνες δ' ἂν εἶεν οἱ ἵπποι πάλιν; οἱ μακάριοι μαθηταὶ Ἀπόστολοί τε καὶ Εὐαγγελι- σταί, οἱ τοῖς θείοις αὐτοῦ θελήμασιν ὀλοτρόπως ὑπέζευ- γμένοι, οἱ τρυφεροὶ καὶ εὐήνιοι καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν ἐτοιμῶς ἔχοντες τῶν δοκούντων αὐτῶ, οἱ Χριστὸν ἔποχόν τε καὶ ἠνίοχον ἔχοντες, ὧν εἷς ἐστὶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, περὶ οὗ φησὶν αὐτός "Ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς ἐστὶ μοι οὗτος τοῦ "βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν." ὀξεῖς δὲ δὴ λίαν οἱ ἵπποι, περινοστοῦντες ἅπασαν τὴν ὑπ' οὐρανόν. οὕτω καὶ "Τὸ ἄρμα τοῦ Θεοῦ μυριοπλάσιον εἶναι λέγεται, χιλιά- "δας ἔχον εὐθηνούντων." πλεῖστοι γὰρ ὅσοι κατὰ καιροῦς, 2.145 καὶ μετ' ἐκείνους γεγόνασι λαῶν ἠγούμενοι καὶ τῆς διανοίας τὸν αὐχένα ταῖς τοῦ Σωτῆρος ὑπέχοντες ζεύγλαις, καὶ τοῖς ἀπανταχῆ τὴν δόξαν αὐτοῦ περιφέροντες, καὶ τὸν τῆς ἀλη- θείας ὀρθοτομοῦντες λόγον, καὶ οἷον ἅπασαν ἵπποκροτοῦντες τὴν γῆν. σωτηρία δὲ τῶν ἵππων ἡ ἵππασία. ἔτρεχον γὰρ οὐ μάτην, ἀλλ' ἵνα σώσειαν πόλεις, χώρας τε ὁμοῦ καὶ ἔθνη, καταστρέφοντος τοῦ Χριστοῦ τὰς τῶν δαιμόνων ἀρχάς, οἱ πᾶσαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν γῆν διενείμαντο, τοῖς ἰδίους θελή- μασιν ὑποφέροντες τοὺς κατοικοῦντας αὐτήν. ἐπειδὴ δὲ ἔμελλον διαπίπτειν αἰ πάλαι τῶν δαιμόνων ἀρχαί, ταύτητοί φησὶν εἰκότως Ἐντείνων ἐντενεῖς τὸ τόξον σου ἐπὶ τὰ σκῆπτρα. ὀρμήσει γὰρ, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, οὐκ ἐν ποταμοῖς ἢ θαλάσ- σαις, ἀνατρέψει δὲ μᾶλλον τῶν δαιμονίων τὰ σκῆπτρα. 9Ποταμῶν ῥαγήσεται γῆ, ὄψονταί σε καὶ ὠδινήσουσι λαοί· σκορπίζων ὕδατα πορείας αὐτοῦ.⁹ Διαμέμνηται πάλιν τῶν τοῦ Σωτῆρος κατορθωμάτων, καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι, καθ' ὧν τὸ τόξον ἐντείνεται, ἠγουν ἐν- ταθήσεται, λέγει προστεθήσεσθαι καὶ τὴν τῶν ποταμῶν γῆν, τάχα που τὴν τῶν Βαβυλωνίων ὑποδηλῶν· ὑπ' αὐτὴν γὰρ ἐτέλει τὸ τηνικάδε καὶ ἡ μέση τῶν ποταμῶν· ἵνα διὰ τούτου πάλιν ὡς ἐξ εἰκόνας ἐχθρῶν αἰσθητῶν, καὶ ἡ τῶν νοητῶν καὶ ἀοράτων πληθὺς σημαίνεται, πρὸς ἣν τοῖς ἀγίοις ἢ πάλῃ. κέκρυπται δὲ πῶς αἰεὶ τῶν προφητῶν ὁ λόγος. οὐκοῦν ὡς 2.146 ἐκ μέρους τῆς μέσης τῶν ποταμῶν, ἡ Βαβυλωνίων σημαί- νεται γῆ, καὶ δι' αὐτῆς αἰνιγματωδῶς ἡ τῶν δαιμονίων ἀγέλη. "Ἡ τάχα τι καὶ ἕτερον ὁ προφητικὸς ἡμῖν ὑπεμφαίνει λόγος. ποταμῶν γὰρ ἔοικε γῆν ἀποκαλεῖν τὴν Ἰουδαίαν, διὰ τοι τὸ πλείστους ἐν αὐτῇ γενέσθαι προφήτας, ποταμῶν δίκην τὸ ἔθνος κατάρδοντας, καὶ οἷον θείοις νάμασιν ἐπικλύζοντας. περὶ ὧν οἶμαί που φησὶ καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Ποταμοὶ "κροτήσουσι χεῖρὶ ἐπὶ τὸ αὐτό." καὶ μὴν καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου Θεός· "Εὐλογῆσει με τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, σειρήνες "καὶ θυγατέρες στρουθῶν, ὅτι ἔδωκα ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ, καὶ "ποταμοὺς ἐν γῆ ἀνύδρω ποτίσαι τὸ γένος μου τὸ ἐκλεκτόν, "λαόν μου ὄν περιποιησάμην τὰς ἀρετάς μου διηγεῖσθαι." ὁ μὲν γὰρ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς τάχα που χειμάρ- ρους τρυφῆς ὠνόμασται, καὶ ἔστιν ἀληθῶς, καὶ μέντοι καὶ ποταμός· ἔφη γὰρ που περὶ αὐτοῦ διὰ φωνῆς ἀγίων "Ἴδου "ἐγὼ ἐκκλίνω ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χει- "μάρρους ἐπικλύζων δόξαν ἐθνῶν." εἴρηται δὲ καὶ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ "Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι "τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ." Λυπεῖ δὲ οὐδὲν καθ' ὁμοιότητα τὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ αὐ- τοὺς τοὺς ἀγίους

ὀνομάζεσθαι ποταμούς, ἅτε δὴ συμμόρφους γεγονότας αὐτῶ νοητῶς. ὥσπερ γάρ ἐστι τὸ φῶς μὲν αὐτὸς τὸ ἀληθινόν, ἔφη δέ που τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις "Ὑμεῖς ἔστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου." οὕτω καὶ ποταμὸς ὑπάρχων αὐτὸς καὶ μέντοι καὶ ὕδωρ ζῶν, χαρίζεται τὸ τοῖς ἴσοις ἐπι- σεμνύνεσθαι καὶ τοῖς ἀγίοις. ἢ τοίνυν γῆ τῶν νοητῶν 2.147 ποταμῶν, τουτέστιν ἡ Ἰουδαία, πιεῖν οὐκ ἀνασχομένη τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, καὶ τὸν τῶν ἀγίων προφητῶν οὐκ εἰσδεξαμένη λόγον, οὔτε μὴν τὸν διὰ Μωυσέως· εἰ γὰρ ἐπίστευσαν Μωυσεῖ, ἐπίστευσαν ἂν τῷ Χριστῷ, περὶ γὰρ αὐτοῦ ἐκεῖνος γέγραφε· ῥαγήσεται, τουτέστι διψήσει. ῥήγνυται γὰρ ἡ δι- ψῶσα γῆ. Καταθαυμάζει δὴ οὖν ὁ Προφήτης, καὶ οἷον ἐν ἤθει φη- σὶν Ἡ πάλαι πολλοὺς ἔχουσα ποταμούς, καὶ τῶν θείων ναμά- των δαψιλεστάτην τὴν χορηγίαν, διψὰς καὶ ἀνάρδευτος ἔσται γῆ. ἐπειδὴ δέ σε, φησὶν, ὦ Δέσποτα, τεθέανται νοητῶς ἐπιφανέντα λαοὶ, τουτέστιν, οἱ ἐξ ἔθνων συνέντες τὸ ἐπὶ σοὶ μυστήριον, ἔλαβον εὐθύς ἐν ὧδισι τὸ ἀγαθόν, ἔγκαρποί τε γεγονάσιν. ἀρμόσειε δ' ἂν αὐτοῖς καὶ λέγειν "Διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν" καὶ ἐτέκομεν. πνεῦμα σωτηρίας σου ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς "γῆς." οἱ γὰρ Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν ἐπιγραψάμενοι τὸν Ἐμμανουήλ, τὸν θεῖον ὠδίνουσι φόβον, καὶ πᾶν αὐτοῖς ἔσται κῆμα νοῦ καρπὸς ἀρετῆς, καὶ εἰς πνεῦμα σωτηρίας ἐκτελευ- τήσει τὸ σπούδασμα· οὐκοῦν ὄψονταί σε καὶ ὠδινήσουσι λαοὶ τὸ σὸν ἐκπίνοντες νᾶμα, καὶ τοῖς εὐαγγελικοῖς νάμασιν ἐκ- μεμεθυσμένοι. προσήεσαν γὰρ φιλοτίμως λέγοντι "Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω," ἦσθα γὰρ, φησὶν, οὕτω πλουσιόδωρός τε καὶ ἀγαθός, ὡς καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πορείαις σκορπίζειν ὕδατα, τουτέστι, τὸν ζωοποιὸν τῆς εὐαγ- γελικῆς παιδείσεως λόγον. ὡς γὰρ φησὶν ὁ Ματθαῖος "Περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς πάσας τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ "εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπέων πᾶσαν νόσον 2.148 "καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ." τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ σκορπίζων ὕδατα πορείας αὐτοῦ. ὅτι δὲ τῆς θεοπνεύστου διδασκαλίας ὁ λόγος ὕδωρ ὠνόμασται πανταχοῦ παρά γε τοῖς ἱεροῖς γράμμασι, πῶς ἔστιν ἀμφιβαλεῖν; 9᾽ ἔδωκεν ἡ ἄβυσσος φωνὴν αὐτῆς, ὕψος φαντασίας αὐτῆς. ἐπήρθη ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς εἰς φῶς.⁹ Τοὺς ὠδινήσαντας λαοὺς καὶ ἐγκάρπους ἤδη γεγεννημένους ἄβυσσον ἀποκαλεῖ, πολλοὺς καὶ ἀναριθμήτους ὄντας ἀπο- φαίνων· τοιαύτη γὰρ ἡ ἄβυσσος. ὀνόματι δὲ τῷ τοιῶδε καὶ ἡ τῶν ἀγίων ἀγγέλων κέκληται πληθὺς διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ. καὶ γοῦν ἔφη που ὁ Θεὸς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἄρχοντος Τύρου περὶ τοῦ σατανᾶ Ὅτε ἐξέπεμπον αὐτὸν εἰς τὸν ἄδην, ἐθρήνησεν ἡ ἄβυσσος ἐπ' αὐτῷ. κατενηνεγμένου γὰρ καὶ πεπτωκότος τοῦ πάντων ἐπέκεινα καὶ ἐν δόξῃ προὔχοντος, ὃς καὶ μετ' αὐτῶν ἐτέθειτο τῶν Χερουβὶμ, κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ προφήτου φωνὴν, τὸ ἀπεικὸς οὐδὲν, σφόδρα λελυπησθαι τὴν νοητὴν ἄβυσσον, τουτέστι, τὰς τῶν ἄνω πνευμάτων ἀγέλας, μονονουχὶ δὲ καὶ ἐπιστυγνάσαι πεπονθότι καὶ τῷ τῶν ὄλων προσκεκρουκότη Θεῷ. οὐκοῦν ἡ ἄβυσσος, φησὶ, τουτέστιν ἡ ἀμέτρητός τε καὶ ἀκατάληπτος τῶν πεπιστευ- κόντων πληθὺς, καὶ μέντοι καὶ τὸ ὕψος τῆς ἐν αὐτῇ φαντα- σίας, τουτέστι πάλιν πᾶν ὅσον ἐστὶν ἐν αὐτῇ λαμπρόν τε καὶ ἐπηρμένον, καὶ ταῖς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ φαντασίαις, ἦτοι δόξαις κεναῖς κατηγολαϊσμένον ἔδωκε φωνὴν αὐτῆς. δοξο- λογεῖται γὰρ ὁ Χριστὸς παρὰ παντὸς ἀνθρώπων ἔθνους, καὶ τοῦτο δρώντας προθύμως κατίδοι τις ἂν μικροὺς καὶ 2.149 μεγάλους, λαμπροὺς καὶ ἀσήμους, καὶ τοὺς τῶν ἄλλων περιφανεστέρους, καὶ ὑπεροχὴν ἔχοντας ἢ τὴν ἐν δόξῃ τυ- χόν, ἢ τὴν ἐν πλούτῳ καὶ λαμπρότητι τῇ κατὰ τὸν βίον· ἃ λίαν ὀρθῶς ὠνόμασε φαντασίας ἡγοῦν ὕψος φαντασίας. οὐδὲν γὰρ ἕτερον αὐτοῖς ἢ δόκησις, ὅτι "Πᾶσα σὰρξ χόρτος" καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου." ὅτι δὲ ἔδωκεν ἡ ἄβυσσος φωνὴν αὐτῆς, καὶ ταῖς εὐφημίαις καταγεραίρουσι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν μικροὶ καὶ μεγάλοι, σαφηνιεῖ λέγων καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Αἰνεῖτε

τὸν Κύριον "ἐκ τῆς γῆς, δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι." προσθεῖς δὲ δὴ τούτοις ὄρη καὶ βουνούς, ξύλα τε καρποφόρα καὶ πάσας κέδρους, θηρία τε καὶ κτήνη, ἔρπετά καὶ πετεινὰ πτερωτὰ, προσεπάγει πάλιν "Ἄρχοντες καὶ πάντες κριταὶ γῆς, "νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων αἰ- "νεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου." ἔφη δὲ που καὶ ὁ μέγας ἡμῖν Ἡσαΐας περὶ αὐτοῦ "Βασιλεῖς ὄψονται αὐτὸν καὶ "φοβηθήσονται· ἄρχοντες καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ." Ἀποδίδωσι δὲ ὡσπερ τὴν αἰτίαν, τοῦ τὴν ἄβυσσον καὶ μέντοι καὶ τὸ ὕψος τῆς φαντασίας αὐτῆς δοῦναι τὴν φωνήν, ἐπάγων εὐθύς Ἐπήρθη ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς εἰς φῶς, ὡσπερ δὲ τὴν ἄβυσσον νενοήκαμεν, οὐ κατὰ γε τὸν ἐν αἰσθήσει λόγον· παχὺς γὰρ λίαν· πνευματικῶς δὲ μᾶλλον καὶ νοητῶς, οὕτω καὶ νῦν οὐχὶ τοῖς στοιχείοις, ἡλίῳ τε φημι καὶ σελήνῃ, τὸν τῆς διανοίας ἐνήσομεν ὀφθαλμόν· ἀλλ' ἐξ ὁμοιότητος τῆς ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἀμείνω διάττοντες, τὴν τῶν νοημάτων δύναμιν κατοψόμεθα. οὐκοῦν ἥλιον μὲν γοῦν φαμεν τὴν φωτοειδῆ τε καὶ ἔκλαμπρον τῶν εὐαγγελι- κῶν θεοπισμάτων μυσταγωγίαν, σελήνην δὲ αὐτὸ μείον τε 2.150 καὶ ἀμυδρότερον τοῦ νόμου φῶς, φαίνοντος, ὡς ἐν νυκτὶ καὶ σκότει, τῷ πρὸ τῆς ἐπιδημίας καιρῷ. κέκληται γὰρ ἡμέρα καθ' ἣν ἀνέλαμψεν ὁ Χριστὸς, ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος, ὁ νοητὸς ἑσπέρους, ἐν καρδίαις ἀνατέλλων τῶν πε- πιστευκότων. καὶ γοῦν ὁ θεοπέσιος Δαυεὶδ "Αὕτη ἡ ἡμέρα, "φησὶν, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἀγαλλιασόμεθα καὶ εὐ- "φρανθῶμεν ἐν αὐτῇ." ὡσπερ δὲ χθαμαλὸς ὢν ἔτι, καὶ μόλις ἀνίσχων τῆς γῆς ὁ αἰσθητὸς ἥλιος, οὐπω μὲν εὐρὺ καὶ λαμπρὸν, συνεσταλμένον δὲ ὡσπερ ἐν ἑαυτῷ τὸ ἴδιον ἔχει φῶς, ἀναθρόσκων γεμῆν ὑψοῦ, φαιδροτάτην τοῖς ἀπαν- ταχῇ τῆς ἀκτίνος ποιεῖται τὴν ἐκβολήν· οὕτω καὶ ἡ διὰ Χριστοῦ παιδεία, τουτέστιν ἡ εὐαγγελικὴ, συνεστέλλετο μὲν ἐν ἀρχαῖς, καὶ ἠγνοεῖτο πολλοῖς· ἡλίου δὲ δίκην μονον- ουχὶ καὶ ἀνίσχουσα, καὶ εἰς ὕψος ἰοῦσα κατὰ βραχὺ, καὶ τὴν τῆς θεογνωσίας αὐγὴν ἀφιεῖσα πανταχῇ καταπλήττει τὴν ἄβυσσον, τουτέστιν ἅπαν ἀνθρώπων γένος· τοιγάρτοι καὶ δέδωκε τὴν φωνήν. δοξολογεῖ γὰρ, ὡς ἔφην, καὶ Θεὸν ὀνομάζει, καὶ τῶν ὄλων Κύριον καὶ λυτρωτὴν ὁμολογεῖ τὸν Ἐμμανουήλ. Ἐπήρθη οὖν ὁ ἥλιος, οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ ἡ σελήνη, τουτέστιν ὁ νόμος, ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς εἰς φῶς. κατόπιν μὲν γὰρ τῆς εὐαγγελικῆς παιδεύσεως ἐστὶν ἡ διὰ Μωυσέως, καὶ αὕτη τάξις αὐτῇ, ὅτι καὶ σκιά καὶ τύπος. ἐπειδὴ δὲ πλήρωμα νόμου καὶ προφητῶν ὁ Χριστὸς, ἐξέλαμψε καὶ ὁ νόμος. τοῖς γὰρ πάλαι δι' αὐτοῦ προαπηγγελμένοις τὰ ἐκβεβηκότα συμβάλλοντες, τεθαυμάκαμεν ἤδη καὶ αὐτοῦ τοῦ νόμου τὸ φῶς 2.151 προανατυπῶντος ἡμῖν ἀστεῖως κατὰ πολλοὺς τρόπους τὸ Χριστοῦ μυστήριον. ἔστη δὴ οὖν εἰς φῶς. μακαρίζει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς τοὺς συνενεγκόντας ἐν ἑαυτοῖς νομικὴν τε ἅμα παιδεία καὶ εὐαγγελικὴν. ἔφη γὰρ οὕτω "Διὰ "τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς γραμματεὺς," τουτέστιν ὁ τὸν νόμον εἶδως, "μαθητευθεὶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, "ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ πλουσίῳ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ "θησαυροῦ αὐτοῦ νέα καὶ παλαιά." Παραδεξόμεθα δὲ καὶ ἕτερον ἐπὶ τῷδε νοῦν, οὐκ ἀπί- θανον, ὡς γε μοι φαίνεται· βαίνοντα δὲ μᾶλλον τοῦ εἰκότος ἐγγύς. ἥλιον μὲν γὰρ εἶναί φαμεν, καὶ μάλα ὀρθῶς, τὸν Ἐμμανουήλ. ὠνόμασται γὰρ οὕτω, καὶ ἔστιν ἀληθῶς. σελήνην δὲ λέγεσθαι νομιστέον, ὡς ἐξ ὁμοιότητος τοῦ στοι- χείου, τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, φαίνουσαν τοῖς ἐν σκότει, καὶ ὡς ἐν νυκτὶ διαλάμπουσαν. ὅτε τοίνυν ἐπήρθη ὁ ἥλιος κατὰ τὴν τοῦ Προφήτου φωνήν· ἀναβέβηκε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστὸς ἐπὶ τὸν τίμιον σταυρόν· τότε καὶ ἀνέλαμψεν ἡ ἐξ ἔθνων ἑκκλησία καὶ ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς εἰς φῶς, του- ἐστὶ, πλησιφαῆς οἶά τις σελήνη, καὶ τὴν τάξιν τοῦ ἰδίου σώζουσα κύκλου, φῶς γέγονε τοῖς ἐν σκότει, καθάπερ ἔφην ἀρτίως. ὅτι δὲ ὑψουμένου τε καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ζωῆς ἀνατλάντος σταυρόν τοῦ Χριστοῦ, συνέστη λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία, διδάξει πάλιν ὁ αὐτὸς "Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, "ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος "μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, καρπὸν

πλείονα φέρει." καὶ πάλιν "Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυ-
2.152 "τόν." οὐκοῦν τὸ ὑψοῦσθαι τὸν ἥλιον, σημαίνει που πάντως ἢ τὸ ἐπὶ τοῦ
σταυροῦ πάθος, ἤγουν τὴν εἰς οὐρανούς ἀναφοί- τησιν· ὑψοῦσθαι γὰρ δὴ καὶ ὧδέ
φαμεν αὐτόν. 9 Βολίδες σου πορεύονται εἰς φέγγος ἀστραπῆς ὄπλων σου.9
Βολίδας ἐνταῦθά φησι τὰς ἀνὰ πᾶσαν ἰούσας τὴν γῆν, καὶ ὡς ἀπὸ τόξου
πεμπομένας, ἤγουν χειρὸς εὐσθενοῦς, τοὺς ἀγίους ἀποστόλους καὶ εὐαγγελιστὰς,
περὶ ὧν ἔφη που καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, "οὕτως υἱοὶ
τῶν ἐκτετιναγμένων." ἐξετινάχθη μὲν γὰρ καὶ ἐκβέβληται τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος,
διάτοι τὸ ἐμπαροινῆσαι Χριστῶ καλοῦντι πρὸς ζωὴν· οἱ γεμὴν ἐκείνων υἱοὶ καὶ ἐξ
αἵματος ὄντες τοῦ Ἰσραὴλ, οἱ ἀπόλεκτοι μαθηταὶ βολίδες τε καὶ βέλη γεγόνασιν,
οἷον ἐκ χειρὸς τρέχοντες τῆς ἀλκιμω- τάτης, καὶ παντὸς εὐκόλως διῖκνούμεναι τοῦ
πληττομένου πρὸς θάνατον. αἱ τοιαῦται βολίδες ἀποστέλλονται μὲν, ὡς ἀπὸ χειρὸς
τοῦ Χριστοῦ, ἐμπήγνυνται δὲ τοῖς τοῦ διαβόλου σπλάγχθοις, καὶ ἀναιροῦσι τὸν
δράκοντα. καὶ γοῦν καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ ἀναμελωδεῖ που λέγων πρὸς τὸν Κύριον
ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν "Τὰ βέλη σου ἠκονημένα, δυ- "νατὲ, λαοὶ ὑποκάτω σου
πεσοῦνται ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν "τοῦ βασιλέως." οὐκοῦν δαπανῶνται μὲν τοῖς
τοιούσδε βέ- λεσι τὰ τῶν δαιμονίων στίφη, καὶ πρὸς ὀλέθρου γίνονται τοῖς ἐχθροῖς·
τοῖς γεμὴν ἐπεγνώκοσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τετιμηκόσι διὰ τῆς πίστεως,
ἐτέραν ἀποπληροῦσι χρεῖαν. 2.153 τετρωμένους γὰρ ἀγάπης ἐργάζονται, κατὰ γε
τὴν λέγουσαν νύμφην ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἀσμάτων "Ὅτι τετρωμένη "ἀγάπης ἐγὼ
εἶμι." Εὐρίσκονται δὲ καὶ ἐτέρως φέγγος ἀστραπῆς τῶν ὄπλων αὐτοῦ· ὄπλα δὲ
αὐτοῦ νοηθεῖεν ἂν, οἷς καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐναρμόσασθαι δεῖν ὁ μακάριος Παῦλος
ἐπιτάττει λέγων "Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ." αὕτη δὲ ἐστὶν ὁ θώραξ τῆς
δικαιοσύνης, ἡ περικεφαλαία τοῦ σωτηρίου, ὁ θυρεὸς τῆς πίστεως, τὸ ὑποδεδέσθαι
τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἡ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος.
οὐκοῦν ὄπλα μὲν τὰ τοιάδε Χριστοῦ, οὐκ αὐτὸν περιβάλ- λοντα, παρ' αὐτοῦ δὲ
μᾶλλον τοῖς ἀξίοις δωρούμενα. λαμπρὰ δὲ τὰ ὄπλα, καὶ οἷον ἀστραπῆς ἔμπλεα·
φανοτάτη γὰρ ἡ ἀρετὴ· αἱ τοίνυν βολίδες εἰς φέγγος ἔσσονται τῆς ἀστραπῆς τῶν
ὄπλων σου. ὅτι γὰρ ἀπαστράπτει τὰ ὄπλα, φωτιοῦσιν αὐτοὶ διδάσκοντες τοὺς
ἠγνοηκότας. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς φιλαμαρτήμοσιν ἀκαλλῆς οἷά τις ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, καὶ
οὕτω λαμπρὰ· παρὰ δὲ γε τοῖς εἰδόσιν αὐτήν, οὐδὲν ἀστραπῆς ἔλαττον, λαμπρὸν
καὶ διαφανῆ, καὶ τοῖς ἀπανταχῆ γνωρι- μώτατον ἀποτελοῦσα τὸν ἄνθρωπον. πρῶτοι
δὴ οὖν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ τὴν τῶν σῶν ὄπλων ἔχοντες ἀστραπὴν, ἔσσονται καὶ
ἐτέροις εἰς φέγγος αὐτῆς. ὄνπερ γὰρ τρόπον οἱ τῆς ἰατρικῆς ἐμπειρίας ἐπιστήμονες,
τοὺς ταῖς τῶν ὀμμά- των ἀρρώστιας ἐμπεπτωκότας, καὶ τὸ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος
φεύγοντας φῶς, ἀπαλλάττοντες τοῦ πάθους τῆς τοῦ φωτὸς προσβολῆς ἀνέχεσθαι
λοιπὸν ἀναπειθουσι, καὶ φέγγος ὡσπερ τι γεγονότες αὐτοῖς ἀλοῖεν ἂν, καὶ μάλα
εἰκότως· οὕτω καὶ 2.154 οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, θαυμάζοντές τε καὶ ἐπαινοῦντες τὰς
ἀρετὰς, αἱ καὶ εἰς ὄπλα τετάχεται τοῦ Χριστοῦ, φέγγος ὡσπερ τι τῆς ἐνούσης αὐταῖς
ἀστραπῆς, ἤγουν ἐκλάμψεως, τοῖς ἄλλοις εὐρίσκονται. 9 Ἐν ἀπειλῇ ὀλιγώσεις γῆν,
καὶ ἐν θυμῷ κατάξεις ἔθνη.9 Ὑπεσταλμένως ἡμῖν ὁ Προφήτης τῆς Ἰουδαίων χώρας
τὴν δῆλωσιν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων ἐθνῶν τὴν ἀπώ- λειαν, διὰ τούτων
ὑποδηλοῖ. ἐπειδὴ γὰρ τὴν εἰς Χριστόν πίστιν οὐ προσιέμενοι, κατεξανέστησάν τε
αὐτοῦ, καὶ ἀπεκτόνασι τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, ταύτητοι καὶ δέδονται πρὸς
ἐρήμωσιν, καὶ τοῦτο αὐτοῖς προαναπεφώνηκεν Ἡσαΐας, λέγων "Οὐαὶ τῷ ἀνόμω·
πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ συμ- "βήσεται αὐτῷ." 9 Ἐξήλθες εἰς σωτηρίαν λαοῦ σου,
τοῦ σῶσαι τοὺς χριστοὺς σου· ἔβαλες εἰς κεφαλὰς ἀνόμων θάνατον, ἐξήγειρας
δεσμούς ἕως τραχήλου εἰς τέλος.9 Τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς ὄλην
ὡσπερ ἡμῖν τὴν οἰκονομίαν ἐξηγεῖται πάλιν. σέσωκε μὲν γὰρ τοὺς διὰ πίστεως

δεδικαιωμένους, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι κατακεχρισμένους, καὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως κοινωνοὺς ἀναδεδειγμένους· συγκε- χώρηκε δὲ ταῖς αὐτῶν ἁμαρτίαις ἐντήκεσθαι τοὺς ἀπειθεῖν 2.155 ἡρημένους, οἷς καὶ ἔφασκεν ἑναργῶς "Ἀμὴν ἀμὴν λέγω "ὕμιν, ὅτι ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἐν ταῖς ἁμαρτίαις "ὕμῶν ἀποθανεῖσθε." ἐξήλθεσ τoίνυν, φησὶν, οἶνονί τις βα- σιλεύς ἐπὶ τὰ τῶν δυσμενῶν ἐρχόμενος στίφη, καὶ τὸν πολέμου νόμον ἐξωπλισμένος. καὶ ὁ τῆς ἐξόδου σκοπὸς ἀνασῶσαι τοὺς χριστοὺς τοὺς σούς· δῆλον δὲ ὅτι τοὺς τῷ Ἁγίῳ κεχρισμένους Πνεύματι, περὶ ὧν καὶ πάλαι διὰ προ- φητῶν ἐνετείλατο λέγων "Μὴ ἄπτεσθε τῶν χριστῶν μου, "καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε" τῶν γεμῆν ἀνόμων καταρτίσαι θάνατον, ὃν αὐτοὶ ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐπαντλήσαντες κεφαλαῖς ἀλοῖεν ἂν, τὴν δικαιοῦσαν πίστιν οὐ προσέμενοι. τοιγάρτοι καὶ ἀρρήκτοις ἐνδέδενται δεσμοῖς, καὶ ταῖς τῶν ἰδίων πλημμελημάτων σειραῖς κατασφίγγονται· καὶ οὐ μερικῶς, ἀλλ' οἷον δι' ὄλου σώματος, καὶ μέχρι τρα- χήλου. Εἰ δὲ δὴ λέγοντο Χριστοῦ τὰ δεσμὰ, θορυβεῖσθω μηδεῖς. αἰεὶ γάρ πως τὰ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ συμβαίνοντά τισιν αὐτοῦ λέγονται· ὁποῖόν ἐστι τό "Οὐκ ἔστι κακία ἐν πόλει, "ἦν Κύριος οὐκ ἐποίησεν." οὐ γὰρ αὐτὸς ποιεῖ τὴν κακίαν, συμβῆναι δὲ μᾶλλον ταῖς τῶν πόλεων πλημμελοῦσαις ἐπι- τρέπει πολλάκις. εἰ δὲ δὴ νοοῖντο τυχὸν τῶν ἐπαινουμένων, οἱ ἐνθάδε λεγόμενοι δεσμοὶ, πάλιν ἐκεῖνό φαμεν, ὅτι βέβληται μὲν εἰς κεφαλὰς ἀνόμων θάνατος, συντείνει δὲ ὡσπερ δεσμοῖς ἀγάπης ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τοὺς προσιόντας αὐτῷ, καὶ τῇ πίστει δεδικαιωμένους καὶ ἡγιασμένους ἐν Πνεύματι, κατ' ἐκεῖνό που πάντως τὸ διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς εἰρημένον περὶ τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ "Καὶ ἐγὼ συνεπόδισα τὸν 2.156 "Ἐφραΐμ, ἀνέλαβον αὐτὸν ἐπὶ τὸν βραχίονά μου, ἐξέτεινα "αὐτοὺς ἐν δεσμοῖς ἀγαπήσεώς μου." ὁ δὲ γε δεσμὸς εἰς τραχήλους ἐνθάδε νοεῖται καὶ τὸ εὐήνιον τῶν ὑποτεθεικόντων αὐτῷ τὸν τῆς διανοίας ἀχένα, καὶ τὸν χρηστὸν ἀληθῶς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ὑποδεδυκόντων ζυγόν. 9 Διέκοψας ἐν ἐκστάσει κεφαλὰς δυναστῶν, σεισθήσονται ἐν αὐτῇ.9 Τὸ τῆς ἐκστάσεως ὄνομα κατὰ διαφόρους νοεῖται τρόπους παρά γε τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ. σημαίνει μὲν γὰρ ἔσθ' ὅτε τὴν κατάπληξιν, ὡς ἂν εἰ λέγοιτο τυχὸν περὶ τῶν ἡμαρτη- μένων τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ "Ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ" καὶ πάλιν "Ἐκστασις καὶ φρικτὰ ἐγενήθη ἐπὶ τῆς γῆς" ποτὲ δὲ δὴ αὖ τὴν ἀπὸ τοῦ γηίνου φρονήματος εἰς θείαν τινὰ καὶ πνευματικὴν ἠθῶν τε καὶ βίου κατάστασιν μετᾶστασιν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπιστέλλει τισὶ, καὶ φησιν "Εἴτε "γὰρ ἐξέστημεν, Θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν." ὡσπερ δὲ τὴν ἀπὸ γε τῶν αἰσχιόνων ἐπὶ τὰ ἀμείνω μετὰκλισιν ἔκστασιν εἶναι φαμεν Θεῷ φιλουμένην· οὕτω καὶ τὴν ἐκ τῶν χρησίμων ἐπὶ τὰ αἰσχίω μεταβολὴν ἔκστασιν εἶναι δισχυρι- ζόμεθα φαύλην τε καὶ διαβεβλημένην. Ἐν ἐκστάσει τοίνυν τῇ τοιαύτῃ γενομένης τὰς τῶν δυναστῶν κεφαλὰς διέκοψας φησι. δηλοῖ δὲ δὴ τὰς τῶν ἡγουμένων τοῦ Ἰσραὴλ, γραμματέων που πάντως καὶ Φαρισαίων, καὶ τῶν κατὰ νόμον ἱερουργῶν. ἐξέστησαν γὰρ ἀληθῶς καὶ ὀρθοῦ φρονήματος καὶ φρενὸς ἀγαθῆς καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, οὐ προσηκάμενοι τὸν Υἱὸν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπεκτονότες, καί- 2.157 περ εἰδότες τε καὶ λέγοντες, ὅτι "οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος." τίς δὲ δὴ ἄρα τῆς διακοπῆς ὁ τρόπος νοοῖτ' ἂν, εἰκότως σαφηνεῖ λέγων ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ πρὸς τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα Θεόν "Διαμέρισον αὐτοὺς ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν" ἦν μὲν γὰρ καὶ "μερίς" Θεοῦ, καὶ "σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ." ἐπειδὴ δὲ πεπαρωνήκασιν ἀνοσίως εἰς τὸν Υἱὸν, ἀπόπεμπτος γέγονεν ὁ ἡγαπημένος, καὶ μεμέρισται, καὶ τῶν πεπιστευκόντων ἀπώλισθε τῆς ἐλπίδος, ἀπόκληρος καὶ ἀπερ- ριμμένος, καὶ ἐκ προσώπου τέθειται, καὶ ἐν μοίρα δευτέρα, καὶ κατόπιν ἐθνῶν, οἱ δὴ καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς ἐκεῖνό φασιν "Εὐ- "λογημένοι ἡμεῖς τῷ Κυρίῳ τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ "τὴν γῆν" "Θεὸς Κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν." διεκόπη τοίνυν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ τῆς εὐλογίας ἐκπεπτωκῶς, μερὶς γέ-

γονε Θεοῦ μὲν οὐκέτι, διαβολικὴ δὲ μάλλον καὶ ἀτιμοτάτη καὶ βέβηλος. εἶτα περὶ τῆς ἐκστάσεώς φησι ὅτι σεισθήσονται ἐν αὐτῇ, τουτέστι πεσοῦνται. τὸ γὰρ ἐν δονήσει καὶ κλόνῳ, τοῦ πίπτειν ἐγγύς. ἐποιμῶζει δὲ ὡς περ αὐτοῖς πολυτρόπως διολωλόσι καὶ ὁ προφήτης λέγων "Οἶκος Ἰσραὴλ ἔπεσεν, "οὐκ ἔστιν ὁ ἀναστήσων αὐτόν." 9 Διανοίξουσι χαλινούς αὐτῶν, ὡς ὁ ἐσθίων πτωχὸς λάθρα.9 Πλείστη μὲν ὄση τῆς τε συνθήκης αὐτῆς καὶ τῆς λέξεως ἢ δυσχέρεια· πλὴν ἐροῦμεν ὡς ἐνι, διαστέλλοντες εἰ μάλα τῶν ἐννοιῶν τὴν δύναμιν. ἀφηγησάμενος τοίνυν τὴν κατάστασιν, ἐν ἧ πάντως ἔδει τὰς τῶν δυναστῶν γενέσθαι κεφαλὰς, τουτέστι, τοὺς καθηγεῖσθαι λαχόντας τῆς τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆς, μέτεισιν εὐθύς ἐπὶ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, οἳ πολὺ μὲν εἶχον ἐν ἀρχαῖς τῶν διωκόντων τὸ δέος. 2.158 ἔμαστίζοντο γὰρ ἐν συνεδρίοις, καὶ παρηγγέλλοντο μηδενὶ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ· συνιόντες δὲ λεληθότως τὰς πρὸς Θεὸν ἰκετείας ἐποιοῦντο λέγοντες "Ἐπ' ἀληθείας "γὰρ συνήχθησαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά "σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος "σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ. καὶ τὰ νῦν, Κύριε, ἔπιδε "ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν." δῆλον δὲ ὅτι τὰς τῶν Ἰουδαίων "καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας λαλεῖν τὸν λόγον "σου." οὐκοῦν οἱ μονονουχὶ καθαπερὶ χαλινῶ τινι τῷ δέει κατεσφιγμένοι καὶ σιωπᾶν ἀναγκαζόμενοι, οἱ μαστιζόμενοι καὶ τεθλιμμένοι, λάθρα τε καὶ μόλις προσλαλοῦντές τισι, καὶ οἷον ἐσθίοντι πτωχῶ προσεικότες, διανοίξουσι χαλινούς αὐτῶν. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι, κατευρυνθήσονται πάντως εἰς τὴν αὐτοῖς ὅτι μάλιστα φιλαιτάτην τε καὶ πρέπουσαν παρρησίαν, φροντιοῦσι μὲν γὰρ οὐδαμῶς τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς· διαπτύσαντες δὲ τὰς ἀπειλὰς, καὶ μονονουχὶ διαρρήξαντες τὸν ἐπιρριφέντα αὐτοῖς χαλινόν, οἷον ἵπποι τινὲς ἀγαυοὶ καὶ ἀγέρωχοι, καταχρεμετιοῦσι λοιπὸν, ἐπιπλήττοντος οὐδενός, καὶ τῆς ἑαυτῶν φωνῆς κατεμπλήσουσι τὴν ὑπ' οὐρανόν. τοιοῦτόν τι φησι καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας τοῖς τὸ εὐαγγελικὸν ἱερουργοῦσι κήρυγμα "Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι "ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών, ὑψώσον τῇ ἰσχύϊ τὴν φωνὴν σου "ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἰερουσαλήμ· ὑψώσατε, μὴ φοβεῖσθε· "ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἰδοὺ Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ "βραχιῶν αὐτοῦ μετὰ κυρείας." οὐκοῦν οἱ πάλαι, φησὶν, ὄντες ὡς ἐσθίων πτωχὸς λάθρα, τουτέστιν, οἱ παρρησίαν οὐκ ἔχοντες, οἱ λεληθότως καὶ μόλις τῇ τῶν πιστευόντων τρεφόμενοι 2.159 πίστει, πρὸς εὐθυμίαν διανοίξουσι χαλινούς αὐτῶν, κατὰ τὸν ἤδη προειρημένον τρόπον. ὅτι δὲ τροφή τις ὡς περὶ τῶν σωζομένων ἢ πίστις καὶ Θεῶ καὶ ἀγίοις, ἐμπεδοῖ λέγων αὐτὸς ὁ Χριστὸς περὶ τῆς τῶν Σαμαρειτῶν ἐπιστροφῆς "Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε." καὶ πάλιν "Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός "με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον." 9 Καὶ ἐπεβίβασας εἰς θάλασσαν τοὺς ἵππους σου ταράσσοντας ὕδατα πολλά.9 Τετήρηκε πάλιν ὁ λόγος τῆς τροπῆς τὸ σχῆμα. χαλινούς γὰρ ὀνομάσας, ἵππους ἀπεκάλεσε τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους, οἷς καὶ αὐτὸς ἐποχεῖται Χριστὸς, ἐνιζήσας ὡς περ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν. ὅτι τοίνυν ἔμελλον παιδαγωγῆσαι πρὸς πίστιν οὐχ ὅτι μόνους τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τῶν ἐτέρων ἐθνῶν πλείστην τε ὄσην καὶ ἀμέτρητον πληθύν, πειρᾶται διδάσκειν. θαλάσση μὲν γὰρ παρεικάζει τὸν κόσμον, κατὰ γε τὸ ἐν Ψαλμοῖς ὑμνούμενον "Αὕτη ἡ θάλασσα ἢ "μεγάλῃ καὶ εὐρύχωρος· ἐκεῖ ἐρπετὰ ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς·" ὕδασι δὲ πολλοῖς τὰς τῶν ἐθνῶν ἀγέλας, τὰς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν· ἵπποις γεμῆν, ὡς ἔφην, τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους, οἳ πᾶσαν περινοστοῦντες τὴν ὑπ' οὐρανόν, μονονουχὶ ῥέγχοντας καὶ ἐνηρεμοῦντας τῇ πλάνῃ τοὺς εἰδωλολάτρας χρησίμως ἐτάραττον· τεθορυβήκασιν γὰρ, καλοῦντες εἰς δέος ὡς εἰς κόλασιν βαδιουμένους, καὶ τὴν διὰ πυρὸς δίκην ὑποστησο- 2.160 μένους, εἰ μὴ ἔλαιντο μετανοεῖν, καὶ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἐπιγνῶναι Θεόν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς Ἀθηναίοις προσλαλῶν, εἶτα τῶν ἄλλων ἀπάντων

δεισιδαιμο- νεστέρους εἰπών, τεθορύβηκεν οὐ μετρίως, ἐκεῖνο προστιθείς "Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεός, τὰ "νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πάντας πανταχοῦ μετα- "νοεῖν, καθότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἧ ἔμελλε κρίνειν τὴν οἴκου- "μένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισε, πίστιν παρασχὼν "πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν." οὐκοῦν τὸ ταραττό- μενον ὕδωρ, ἢ πληθὺς ἐστὶν ἢ κατὰ τὸν κόσμον· ὕδασι γὰρ ἔσθ' ὅτε παρεικάζεται, καὶ μάλα εἰκότως· εἴπερ ἐστὶ θαλάσση προσεοικῶς ὁ ἀνθρώπων βίος· ὅτι πολλὴ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων ἢ τύρβη, καὶ ἢ πρὸς τὸ ἄνω τε καὶ κάτω καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν ἀνάχουσιν τε καὶ κίνησιν· πολὺ δὲ τὸ ὕδωρ τὸ ταραττόμενον, ὡς πρὸς γε τὸν Ἰσραήλ· οἱ μὲν γὰρ ἔθνος ἦσαν ἕν· τὰ δὲ ἐστὶ παντὸς ἀριθμοῦ κρεῖττονα. 9 Ἐφυλαξάμην, καὶ ἐπτοήθη ἡ καρδιά μου ἀπὸ φωνῆς προσευχῆς χειλέων μου, καὶ εἰσῆλθε τρόμος εἰς τὰ ὀσᾶ μου, καὶ ὑποκάτωθέν μου ἐταράχθη ἡ ἔξις μου. ἀναπαύσομαι ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου, τοῦ ἀναβῆναί με εἰς λαὸν παροικίας μου.9 Ἔθος τοῖς ἀγίοις προφήταις τὴν εἰς καρδίαν καὶ νοῦν ἐπιτήρησιν, ἦν ἂν ποιοῖντο τυχόν, προενηχοῦντος αὐτοῖς τοῦ ἁγίου Πνεύματος τῶν ἐσομένων τὴν γνῶσιν, φυλακὴν ἀπο- καλεῖν ἤγουν ἀκοήν. τοιγάρτοι φησὶν ὁ αὐτὸς Ἀμβρακίου 2.161 "Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι, καὶ ἐπιβήσομαι ἐπὶ "πέτραν, καὶ ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ, "καὶ τί ἀποκριθῶ ἐπὶ τὸν ἔλεγχόν μου." ἕτερος δὲ αὐτῷ "Ἀκοήν ἤκουσα παρὰ Κυρίου, καὶ περιοχὴν εἰς τὰ ἔθνη "ἐξαπέστειλε," καὶ μέντοι πρὸς τῷδε καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Ἀκούσομαι, φησὶ, τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύριος ὁ "Θεός." τοιοῦτόν τι καὶ νῦν ὁ Προφήτης ὑπεμφαίνει λέγων τὸ Ἐφυλαξάμην καὶ ἐπτοήθη ἡ καρδιά μου. τετήρηκα, φησὶ, τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν· εἴτα κατεπτόημαι δεινῶς ἀπὸ φωνῆς προσευχῆς χειλέων μου. ἐποιεῖτο μὲν γὰρ μετ' ὧδης τὴν πρὸς Θεὸν ἰκετείαν, καὶ μέλος ἦν αὐτῷ τῆς προφητείας ὁ τρόπος· ἀλλ' ἦν ὁ σκοπὸς αὐτῷ καὶ ὁ νοῦς οὐκ εἰς τὴν εὐρύθμον ἀναφώνησιν, κατεπικραίνετο δὲ μᾶλλον εἰς λύπας, καὶ περιδεῆς ἦν ἄγαν, τὰ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς συμβησόμενα τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ διαρθροῦντος ἐν αὐτῷ τοῦ Πνεύματος. τὸ δὲ δὴ μάλιστα θορυβοῦν αὐτὸν καὶ ὀρρώδεῖν ἀναπεῖθον, κατὰ γε τὸ εἰκόσ, ἐκεῖνό που τάχα καὶ μόνον ἦν, μὴ ἄρα πως ἐναποληφθεῖν τοῖς κακοῖς, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ συντριβὴν ἐπαθρήσειε, καὶ ἴδιοι βαλλόμενον μὲν εἰς κεφαλὰς ἀνόμων θάνατον, διακοπτομένας δὲ αὐτὰς ἐν ἐκστάσει, καὶ σειομένας ἐν αὐτῇ, κατὰ γε τὸν ἤδη προαποδοθέντα νοῦν. εἴτα μαν- θάνων ὡς ἔσται μὲν εἰς καιροὺς ἢ ὄρασις, εἰς ἀνάβλησιν δὲ μακρὰν τὰ προηγγελμένα, μονονουχὶ καὶ ἀνενεγκῶν ἐξ ἀκρά- του λοιπὸν δυσθυμίας Ἀναπαυσομαί φησιν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου, τοῦ ἀναβῆναί με εἰς λαὸν παροικίας μου. οὐ γὰρ ἐν- σχεθήσομαι, φησὶ, τοῖς τοιοῖσδε κακοῖς, οὐδ' ἂν εὐρεθείην ἐν τῷδε τῷ βίῳ, ἐνεστηκότος καιροῦ, καθ' ὃν ἔσται πάντως 2.162 τὰ τοιαῦτα τῶν κακῶν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ. βαδιοῦμαι γὰρ ἐν- τεῦθεν, καὶ ἀνοιχθήσομαι πρὸς λαὸν τὸν οὕτω πάροικον ἐν τῷ- δε τῷ βίῳ γεγεννημένον, καθάπερ ἀμέλει καὶ αὐτὸς ἐγώ. πάροικοι γὰρ καὶ παρεπίδημοι πάντες οἱ ἅγιοι κατὰ τόνδε τὸν κόσμον. τοιγάρτοι φασὶν "Οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν "πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν." ψάλλει δὲ που καὶ ὁ Δαυεὶδ πρὸς τὸν τῶν ὄλων Θεόν "Ἄνευ μοι, ὅτι "πάροικος ἐγώ εἰμι ἐν τῇ γῇ καὶ παρεπίδημος, καθὼς πάντες "οἱ πατέρες μου." ἀξιάγαστος τοιγαροῦν τῶν ἀγίων ὁ σκοπὸς, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν ἀνεχομένων ἰδεῖν τὰ ἐφ' οἷς ἂν συμβαίῃη παροτρύνεσθαι Θεόν· ἡδίοινα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν ποιεῖσθαι μεμελετηκότων τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου μετά- στασιν, εἰ μὴ σώζοιτο πρὸς ἡμῶν τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος, ὅτι τὸ ἀναλῦσαι κρεῖττον, καὶ αὐτῷ συνεῖναι Χριστῷ τοῖς εἰς τοῦτο ἤκουσι γνώμης, ὡς ἡγεῖσθαι παροικίαν τὴν ἐν σώματι ζωὴν. 9 Διότι συκῆ οὐ καρποφορήσει, καὶ οὐκ ἔσται γενήματα ἐν ταῖς ἀμπέλοις· ψεύσεται ἔργον ἐλαίας, καὶ τὰ πεδία οὐ ποιήσει βρῶσιν· ἐξέλιπον ἀπὸ βρώσεως πρόβατα, καὶ οὐχ ὑπάρξουσι βόες ἐπὶ φάτναις ἐξ ἰάσεως αὐτῶν.9 Ὡσπερ

τινὸς ἐρομένου καὶ ἀναμανθάνειν ἐθέλοντος, ἀνθ' ὅτου ποιοῖτο περὶ πολλοῦ τὸ ἀποβιῶναι, μᾶλλον δὲ εἰς λαὸν ἀναβῆναι παροικίας αὐτοῦ, κατασκιάζει μὲν ἀσαφείᾳ πολλῇ τῆς τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆς τὴν κατάργησιν, μονο- 2.163 ουχὶ δὲ καὶ κατολοφύρεσθαι δοκεῖ τὴν συμβησομένην ἀκαρ- πίαν αὐτῇ. καὶ τρόποις ἡμῖν αὐτὴν κατασημαίνει πολλοῖς, ὡς συκῆν ἔσσεσθαι λέγων, ἥς ἂν οὐδεὶς γένοιτο καρπός. οὕτω γὰρ αὐτὴν καὶ αὐτὸς ὠνόμασεν ὁ Σωτῆρ, ὡς ἐν παραδείγματος τρόπῳ λέγων "Συκῆν εἶχε τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι "αὐτοῦ." ἦν καὶ ἄκαρπον οὕσαν, δεῖν ἔφη λοιπὸν ἀπο- τέμνεσθαι, ἵνα μὴ τὴν γῆν καταργῇ. ἐπάρατον δέ που καὶ τὴν πρὸ τῶν Ἱεροσολύμων ἐποιεῖτο συκῆν· οὐ γὰρ εὐρῶν ἐν αὐτῇ καρπὸν "Μηκέτι, φησὶν, ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται "εἰς τὸν αἰῶνα." Παρειακάσει δὲ αὐτὴν καὶ ἀμπέλῳ βοτρύων ἐρήμῳ. καὶ γὰρ ἐστὶ πάλιν, καθά φησιν ὁ προφήτης Ἑσαΐας "Ὁ "ἀμπελῶν Κυρίου Σαβαὼθ ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα, νεόφυτον, "ἠγαπημένον." ἄλλ' "ἐχαράκωσε μὲν αὐτὸν, καὶ φραγμὸν "περιέθηκε, καὶ ἀνεδείματο πυργίον ἐν αὐτῷ, καὶ ὥρυξε τὸ "προλήνιον, καὶ ἐπέμεινε τοῦ ποιῆσαι σταφυλήν, ἐποίησε "δὲ ἀκάνθας." ταύτητοι δὴ ἐλυμήνατο μὲν αὐτὴν, καθά φησιν ὁ Δαυεὶδ "20⁷Υς20 ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενε- "μήσατο αὐτήν." καθεῖλε δὲ "τὸν φραγμὸν αὐτῆς, καὶ τε- "τρυγήκασιν αὐτὴν πάντες οἱ παραπορευόμενοι τὴν ὁδόν." Ἐψεύσατο δὲ καὶ τῆς ἐλαίας τὸ ἔργον, τουτέστι πάλιν τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς. οὕτω γὰρ αὐτὴν κατασημαίνει λέγων καὶ ὁ προφήτης Ἱερεμίας "Ἐλαίαν ὠραίαν, εὐσκιον τῷ εἶδει "ἐκάλεσε Κύριος τὸ ὄνομά σου εἰς φωνὴν περιτομῆς αὐτῆς· "ἀνήφθη πῦρ ἐπ' αὐτήν, μεγάλη ἢ θλίψις ἐπὶ σέ, ἠχρειώ- "θησαν οἱ κλάδοι αὐτῆς, καὶ Κύριος τῶν δυνάμεων ὁ κατα- 2.164 "φυτεύσας σε ἐλάλησεν ἐπὶ σέ κακά." ἐπειδὴ δὲ, καθά φησιν ὁ Προφήτης, τὸ ἔργον αὐτῆς ἐψεύσατο· παιδαγωγού- μενοι γὰρ εἰς Χριστὸν διὰ νόμου καὶ προφητῶν, οὐ προσή- καντο τὴν πίστιν· ταύτητοι καὶ ἐξεκόπη, καὶ πεπτώκασιν μὲν οἱ κλάδοι αὐτῆς, ἐνεκεντρίσθησαν δὲ λοιπὸν οἱ ἐκ τῆς ἀγριελαίου, τουτέστιν, οἱ ἐξ ἔθνων, "καὶ κοινωνοὶ τῆς ρίζης "καὶ τῆς πίότητος τοῦ καλλιελαίου" γεγόνασιν. Εἰτά φησιν ὅτι τὰ πεδία οὐ ποιήσει βρῶσιν. παρειακάσει πάλιν τὸν Ἰσραὴλ ληΐσις, οἶμαι, κατεφθαρμένοις, ἐξ ὧν οὐδ' ἂν αὐτό που τὸ ἀποχρῶν εἰς βρῶσιν ἀθροίσαιεν ὁ γηπόνος. ἀκαρπίας δὲ τοῦτο γένοιτ' ἂν τῆς ἐσχάτης ἀπόδειξις ἐναργῆς. Ὅτι δὲ ἔμελλον τὸν τῶν θείων μαθημάτων ἀνατλάντες λιμὸν ἐν τοῖς ἀπάντων ἐσχάτοις πεσεῖσθαι κακοῖς, διεσάφει, προστιθείς, ἐκλελοιπέναι μὲν ἀπὸ βρώσεως πρόβατα, του- τέστιν, ἀπὸ τοῦ βρῶσιν οὐκ ἔχειν· οὐχ ὑπάρχειν δὲ βοῦς ἐπὶ φάτνης. δι' οὗ σημαίνεται τὸ εἰσάπαν ἐκλελοιπέναι τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν καὶ ἀπόλεκτον γένος, τουτέστι, τοὺς ἀπὸ φυλῆς Λευὶ, οἱ βουσὶν ἐν ἴσῳ τὴν νοητὴν ἄλλω καταλεπτύ- νοντες καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀσαφείας περιβλημάτων τὸν διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως ἀπογυμνοῦντες λόγον, οἷά· τινα σίτου κόκκον προὔτιθεσαν μὲν τοῖς ἄλλοις εἰς νόησιν καὶ οἶόν τινα βρῶσιν πνευματικὴν. αὐτοὶ δὲ ἦσαν ἐν φάτναις καταβοσκόμενοι τὰς ἐκ τοῦ λαοῦ δωροφορίας, δεκάτας, ἀπαρ- χὰς, εὐχαριστήρια. οὐκοῦν ἐκλελοίπασιν μὲν ἀπὸ βρώσεως πρόβατα· βόες δὲ οὐκ ἦσαν ἐπὶ φάτνης ἔτι, τουτέστιν, οἱ καθηγηταὶ τῶν λαῶν καὶ διδάσκαλοι. τοιγάρτοι καὶ ὁ θεσ- 2.165 πέσιος Παῦλος τὸ "Ὁὐ φιμώσεις βοῦν ἄλοῶντα," ταῖς τῶν διδασκάλων προσάπτει κεφαλαῖς, διερμηνεύων ἡμῖν σαφῶς τὰ ἐν νόμῳ. ἐκλελοιπέναι γεμὴν τὰς βοῦς ἐξ ἰάσεως αὐτῶν φησι. καὶ ἔστι μὲν ἀσαφῆς ὁ λόγος· δηλοῖ γεμὴν τότε, καθάπερ ἐγῶμαι πάλιν. ἐπειδὴ γὰρ ἀπεσπούδαζον ἀμαθῶς τὸ ἰᾶσθαι παρὰ Χριστοῦ, καίτοι ῥωννύντος τὸν ἀσθενῆ καὶ δικαιούντος τὸν ἀσεβῆ, ταύτητοι καὶ ἐκλελοίπασιν, τουτέστιν, εἰσάπαν ἠσθένησαν καὶ κεχωρήκασιν εἰς τὸ μηδέν. δεινὸν οὖν ἄρα τὸ προσκρούειν Θεῷ, καὶ ἀκαρπίας ἔσται πρόξενον τῆς ἐσχάτης. ἀπορήσομεν δὲ καὶ τροφῆς τῆς πνευματικῆς, καὶ παντὸς ἐπέκεινα κακοῦ τὸν τεῦθεν ἐσόμεθα. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ Κυρίῳ ἀγαλλιάσομαι, χαρήσομαι ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου· Κύριος ὁ Θεός

μου δύναμεις μου, καὶ τάξει τοὺς πόδας μου εἰς συντέλειαν· ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἐπιβιβᾶ με, τοῦ νικῆσαί με ἐν τῇ ὥδῃ αὐτοῦ.⁹ Ἐνταῦθα λοιπὸν ἢ αὐτὸ τὸ τοῦ Προφήτου πρόσωπον εἰσεκόμεσται σαφῶς, τὰ τοιάδε λέγον· ἤγουν τῶν ἐν πίστει δεδικαιωμένων φαίη τις ἂν εἶναι τοὺς λόγους, οἱ θυμηδίαν ποιοῦνται Χριστὸν, καὶ χαίρουσι μὲν ἐπ' αὐτῷ, καὶ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς εὐσθενείας χορηγὸν ἀναγράφουσιν, ἐν αὐτῷ τε τὰ πάντα δύνασθαί φασι, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος "Πάντα ἰσχύω, φησὶν, ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με "Χριστῷ." ψάλλει δέ που καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Ὅτι 2.166 "τὸ καύχημα τῆς δυνάμεως αὐτῶν σὺ εἶ." προσδοκῶσι δὲ καὶ τὸ βεβηκὸς εἰς εὐσέβειαν παρ' αὐτοῦ δὴ καὶ μόνου κατα- πλουτῆσαι καλῶς. τὸ γὰρ Τάξει τοὺς πόδας μου εἰς συν- τέλειαν, δηλοῖ που πάντως ἕτερον ἡμῖν οὐδὲν ἢ τοῦτο. καὶ γοῦν Ἑβραίων ἢ ἔκδοσις ἀντὶ τῆς συντελείας τέθεικε τὴν Ἀσφάλειαν. οἱ δὲ ταττόμενοι πόδες εἰς ἀσφάλειαν, τί ἂν ἕτερον ἡμῖν ὑποφῆναιαν, ἢ τὸ βεβηκὸς, ὡς ἔφην, εἰς εὐσέ- βειαν, καὶ τὸ ἀκράδαντον εἰς ἀρετὴν, καὶ τὸ εἰς πίστιν ἐρηρυσμένον καὶ ἀγάπην τὴν εἰς Χριστόν; ὅτι δὲ οὐ χθαμαλὸς καὶ χαμαιριφῆς ὁ βίος τῶν ἐν Χριστῷ δεδικαιω- μένων, ἀλλὰ παντὸς γηίνου καὶ σαρκικοῦ πράγματος ὑψοῦ τέ ἐστι καὶ ἀνωκισμένος, ἀποφαίνει λέγων Ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἐπιβιβᾶ με. ὑψηλὰ γὰρ ὄντως παρὰ Θεῷ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὰ αὐχήματα. Ὅτι δὲ καὶ περισσόμεθα τῶν ἀνθεστηκότων, καὶ ἀμείνους ἐσόμεθα τῶν ἐχθρῶν, δοξολογοῦντες αὐτὸν, ἀναπέσει λέγων Τοῦ νικῆσαί με ἐν τῇ ὥδῃ αὐτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΣΟΦΟΝΙΑΝ. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Λόγος Κυρίου, ὃς ἐγενήθη πρὸς Σοφονίαν τὸν τοῦ Χουσί υἱὸν Γοδολίου τοῦ Ἀμορίου τοῦ Ἐζεκίου ἐν ἡμέραις Ἰωσίου υἱοῦ Ἀμὼς βασιλέως Ἰούδα.

ΠΡΟΦΗΤΕΥΕΙ μὲν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὁ μακάριος Σοφονίας, οὐκ ἄσημος ὢν τὸ κατὰ σάρκα γένος, οὔτε μὴν κατ' ἐκείνους ὑπάρχων, οἷς ἦν ἔθος τὸ ψευδοεπεῖν, καὶ τοὺς θείους τοῖς ἀκρωμένους ὑποπλάττεσθαι λόγους, περὶ ὧν ἔφη καὶ ὁ θεσπέσιος Ἰεζεκιήλ "Οὐαὶ οἱ προφητεύοντες ἀπὸ καρ- "δίας αὐτῶν, καὶ τὸ καθόλου μὴ βλέποντες," καὶ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς διὰ τῆς Ἱερεμίου φωνῆς "Οὐκ ἀπέ- 2.168 "στελλον τοὺς προφήτας, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον· οὐδὲ ἐλάλησα "πρὸς αὐτούς, καὶ αὐτοὶ ἐπροφήτευσον." ἀλλ' ἦν ἀλη- θῶς προφήτης, τοὺς ἐκ στόματος Κυρίου διαπορθμεύων λόγους, καὶ Ἁγίου μὲν ἀναπιμπλάμενος Πνεύματος, ἀνα- βρύων δὲ ὡσπερ ἐκ πηγῆς ἀγαθῆς τῆς καρδίας αὐτοῦ τὰ ἀγαθὰ· ψευδηγορεῖν γὰρ οὐκ οἶδε τῶν ἀγίων ἢ γλῶττα. Ὁ δὲ γε τῆς προφητείας σκοπὸς ἐπίπληξιν ἔχει τῶν οὐ- σῶν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις δύο φυλῶν· τοῦ τε Ἰούδα φημί καὶ τοῦ Βενιαμίν. γράφεται γὰρ ὡς ἠσεβηκότας, καὶ ταῖς τῶν εἰδώλων ἀπάταις ἀνοσίως προσενευκότας, καὶ πρὸς πᾶν ὅτιοῦν ἐτοιμῶς διάττοντας τῶν ἀπαδόντων Θεῷ· προσεπ- ενήνεκται δὲ χρησίμως καὶ τῆς βασιλείας ὁ χρόνος, καθ' ὃν τὰ τοιάδε προσελάληκε τοῖς προσκεκρουκόσιν, ἵνα τὴν τῶν τὸν τῆνικαδε πραγμάτων πολυπραγμονοῦντες κατάστασιν, λοιπὸν ἐννοῶμεν ἐφ' ὅτῳ τε καὶ ὅση γέγονεν ἐπ' αὐτούς τῆς θείας ὀργῆς ἢ κίνησις. Οὐκοῦν· ἀφηγήσομαι γὰρ ἀνά μέρος ἃ δὴ καὶ ὀνίνησι τοὺς ἐντευξομένους· βεβασίλευκε κατὰ καιροὺς ἐν τοῖς Ἱερο- σολύμοις ὁ Ἐζεκίας, ἀνήρ τῶν ὅτι μάλιστα φιλοθεωτάτων, εὐσεβείας ἐραστῆς, δικαιοσύνης πρύτανις, ἀπάτης ἐχθρὸς, καὶ τὰ ἐκ τῆς εἰδωλολατρείας περικόπτων βλάβη· προσμε- μαρτύρηκε γὰρ αὐτῷ τὰ τοιάδε σαφῶς τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. τούτου διέποντος τὴν ἐν

τοῖς Ἱεροσολύμοις βασιλίδα τι- μὴν, ἀνέβη Σεναχηρείμ, ὁ Ἀσσυρίων τύραννος, εἶλε τε τὴν Σαμάρειαν, καὶ ἀπώκισε τὸν Ἰσραήλ· τουτέστι, τὰς δέκα φυλάς· εἰς τὰ ὄρη Περσῶν καὶ Μήδων, προσεμπρήσας δὲ 2.169 καὶ τῆς Ἰούδα βασιλείας οὐκ εὐαριθμήτους πόλεις, οὐ κεκρά- τηκε τῶν Ἱεροσολύμων, Θεοῦ προασπίζοντος. ἔναργῆ δὲ ὄντα τῆς ἱστορίας τὸν λόγον παραδραμεῖν ἀναγκαῖον. Εἶτα τεθνεῶτος Ἐζεκίου διαδέχεται τὴν βασιλείαν ὁ Μα- νασσῆς, γεγονῶς ἐξ αὐτοῦ, ὃς ἦν οὕτω δυσσεβῆς, ὡς μηδένα τρόπον φαυλότητος ἀνεπιτήδευτον ἔαν. γέγραπται δὲ οὕτως περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν "καὶ ἐποίησε τὸ "πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν "ἔθνων ὧν ἐξῆρε Κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. "καὶ ἐπέστρεψε καὶ ὠκοδόμησε τὰ ὑψηλὰ ἃ κατέσπασεν "Εζεκίας ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ ἀνέστησε θυσιαστήριον τῇ "Βάαλ, καὶ ἐποίησεν ἄλση, καθὼς ἐποίησεν Ἀχαάβ βασι- "λεὺς Ἰσραήλ, καὶ προσεκύνησε πάση τῇ δυνάμει τοῦ οὐ- "ρανοῦ, καὶ ἐδούλευσεν αὐτοῖς· καὶ ὠκοδόμησε θυσιαστήριον "ἐν οἴκῳ Κυρίου, ὃ εἶπεν Ἐν Ἱερουσαλήμ θήσω τὸ ὄνομά "μου, καὶ ὠκοδόμησε θυσιαστήριον πάση τῇ δυνάμει τοῦ "οὐρανοῦ ἐν ταῖς δυσὶν ἀύλαῖς οἴκου Κυρίου, καὶ διήγαγε "τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν πυρὶ, καὶ ἐκληδονίζετο καὶ οἰωνίζετο, "καὶ ἐποίησε θελητὴν, καὶ γνώστας ἐπλήθυε τοῦ ποιεῖν τὸ "πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου παροργίσει αὐτόν. καὶ "ἔθηκε τὸ γλυπτὸν τοῦ ἄλλους ἐν τῷ οἴκῳ ὃ εἶπε Κύριος "πρὸς Δαυεὶδ καὶ πρὸς Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐν τῷ "οἴκῳ τούτῳ καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ ἢ ἐξελεξάμην ἐκ πασῶν "φυλῶν Ἰσραήλ καὶ θήσω τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς τὸν "αἰῶνα." ταῦτα δρῶντος ἀνοσίως τοῦ Μανασσῆ λοιπὸν ἠγανάκτει, καὶ μάλα εἰκότως, ὁ τῶν ὄλων Θεός, καὶ τοῖς Ἱερο- σολύμοις ἐποίησεν ἤδη τὰ ἐξ ὀργῆς ἠπεῖλει σαφῶς. γέγραπται δὲ οὕτω πάλιν "καὶ ἐλάλησε Κύριος ἐν χειρὶ δούλων αὐτοῦ 2.170 "τῶν προφητῶν λέγων Ἄνθ' ὧν ὅσα ἐποίησε Μανασσῆς ὁ "βασιλεὺς Ἰούδα τὰ βδελύγματα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἀπὸ "πάντων ὧν ἐποίησεν ὁ Ἀμορραῖος ὁ ἔμπροσθεν, καὶ ἐξῆ- "μαρτε καὶ γε Ἰούδας ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, οὐχ οὕτω "τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ Ἰδοὺ ἐγὼ φέρω κακὰ "ἐπὶ Ἱερουσαλήμ καὶ Ἰούδαν ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ, "ἠχήσει ἀμφοτέρα τὰ ὄτα αὐτοῦ, καὶ ἐκτενῶ ἐπὶ Ἱερο- "σαλήμ τὸ μέτρον Σαμαρείας καὶ τὸ στάθμιον οἴκου "Ἀχαάβ, καὶ ἀπαλείψω τὴν Ἱερουσαλήμ, καθὼς ἀπαλεί- "φεται ὁ ἀλάβαστρος ἀπαλειφόμενος καὶ καταστρέφεται "ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ ἀπόσομαι τὸ ὑπόλειμμα τῆς κληρο- "νομίας μου, καὶ παραδώσω αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐ- "τῶν, καὶ ἔσονται εἰς διαρπαγὴν καὶ εἰς προνομὴν πᾶσι "τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, ἀνθ' ὧν ὅσα ἐποίησαν τὸ πονηρὸν ἐν "ὀφθαλμοῖς μου." καὶ ταυτὶ μὲν, ὡς ἔφην, ἐποίησεν οὐκ εἰς μακρὰν τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπηπεῖλει Θεός. Κατοιχομένου δὲ τοῦ Μανασσῆ ἤδη, βεβασίλευκεν Ἀμὼς υἱὸς αὐτοῦ, κατ' οὐδὲν ἀποδέων τοῦ φύσαντος εἰς ἀνοσιότητα τρόπων, ἀμιλλώμενος δὲ οὕτω ταῖς ἐκείνου δυσσεβείαις, ὡς τάχα που καὶ ὑπερκεῖσθαι λοιπόν. ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπεβίω, βεβασίλευκεν Ἰωσίας, υἱὸς μὲν αὐτοῦ, πλὴν τὴν Ἐζεκίου ζηλώσας φιλοθεΐαν, καὶ τῶν ἐκείνου τρόπων ἄριστος ἔραστής. καθεῖλε μὲν γὰρ βωμοὺς καὶ τεμένη, τὸν δὲ δὴ θεῖον ναὸν καθαρὸν ἀποφήνας τῶν Μανασσῆ βδελυγμάτων, τὰ συνήθη δρᾶν εἰς δόξαν Θεοῦ τοὺς κατὰ νόμον ἱεουργοὺς ἐκέλευεν· ἐνέπρησε πρὸς τούτῳ τοῦ ἡλίου τὸ ἄρμα, ἐξήλασε τῶν Ἱεροσολύμων ψευδομάντεις, οἰωνοσκόπους, καὶ τερατο- 2.171 λόγους, καὶ μέντοι καὶ γνώστας· οὐκ εὐαριθμητόν τε τῶν τεμενιτῶν ἀποσφάξας πληθύν, ἐν τοῖς τῶν εἰδώλων κατέ- καυσε βωμοῖς· ἀνέτρεψέ τε τὸ θυσιαστήριον τῶν δαμάλεων τὸ ἐν Βαιθήλ, ὃ πεποίηκεν Ἱεροβοάμ. ἐπειδὴ δὲ ἦν φιλόθεος οὕτω καὶ ἀγαθός, ἀνεβάλετο τὴν ὀργὴν, καὶ οὐδὲν ἐπήγαγε τῶν προεπηγγελμένων ὁ Θεός. ἐπειδὴ δὲ ἀπεβίω καὶ Ἰωσίας, βεβασίλευκεν Ἰωάχαζ, ὃν ἐχειρώσατο Φαραὼ Νεχαὼ καὶ δέσμιον ἐποίησατο, τῇ τῆς βασιλείας στεφανώσας τιμῇ τὸν Ἰεχονίαν, Ἰωσίου πάλιν υἱὸν δευτέρου, οὗ δὴ βασιλεύοντος κατεστράτευσε τῆς Ἰουδαίας ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὃς

πάσαν καταδηώσας τὴν χώραν εἶλέ τε τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν θεῖον ἐμπρήσας ναὸν, ὁμοῦ τοῖς ἱεροῖς σκεύεσι δορίληπτον τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Βενιαμὶν ἀπεκόμισεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ. εἶδέναι δὲ ἀναγκαῖον, ὅτι καὶ τὰς τῶν ἀλλοφύλων πόλεις, τὰς πρὸς τῇ θαλάττῃ κειμένας, Γάζαν τέ φημι καὶ Ἀσκάλωνα καὶ ἑτέρας σὺν αὐταῖς, Ἰδουμαίους τε καὶ Ἀμμανίτας, ἢ τοῦ Βαβυλωνίου σκαιότης συντέτριφέ τε καὶ διέθηκε κακῶς. διαμέμνηται γὰρ καὶ τούτου τῆς προφητείας ὁ λόγος. Ἐκλείψει ἐκλιπέτω πάντα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, λέγει Κύριος· ἐκλιπέτω ἄνθρωπος καὶ κτήνη, ἐκλιπέτω τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, καὶ ἀσθενήσουσιν οἱ ἀσεβεῖς, καὶ ἐξαρῶ τοὺς ἀνόμους ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, λέγει Κύριος.⁹ Ὡς ἐρήμου παντελῶς ἐσομένης αὐτοῖς τῆς χώρας, καὶ 2.172 ὅσον οὐδέπω σὺν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν αὐτὴν ἀπολουμένης, ὑπερβολικὸν ἐν τούτοις τὸν τῆς προαγορεύσεως ποιεῖται λόγον. οὐ γὰρ που φαμέν, εἴπερ ἐσμὲν ἐν καλῷ τοῦ φρονεῖν ὀρθῶς, ὅτι καὶ ζώοις ἀλόγοις καὶ νηκτοῖς καὶ πετεινοῖς ἐφήσι τὴν ὀργὴν ὁ τῶν ὄλων Θεός· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἐνοεῖν ἀναπαύεται τοὺς ἀκρωμένους, ὡς οὐδενὸς τὸ παράπαν ἔσται φειδῶ· ἀλλ' ὡς περ νεὸς ὁμοῦ τοῖς πλωτῆρσι βεβαπτισμένης, οὐδὲν ἀπομένει λείψανον· οὕτω, φησὶν, ἀλούσης τῆς Ἰουδαίας, οὐδὲν ἔσται τὸ σωζόμενον, οὐκ ἄνθρωπος, οὐ κτήνη, οὐ πτηνὸν, οὐ νηκτόν. ἐπειδὴ δὲ ἦν καὶ σφόδρα εἰκὸς εἶναι τινὰς ἐν αὐτῇ καὶ ζῶντας ἐννόμως, εὐφυᾶ τε καὶ ἀξιόγαστον ἐπηρεαζόμενους τὴν πολιτείαν, ἵνα μὴ φαίνοιτο κατὰ πάντων ἀπλῶς καὶ ἀδιακρίτως εἰς τὴν ὀργὴν, καὶ συναπολλύων μὲν τῷ ἀδίκῳ τὸν δίκαιον, τοῖς δὲ βεβήλοις καὶ ἀσεβέσι συγκαταφθεύων τὸν εὐσεβῆ, ταύτητοι καθίστησιν ἐναργεῖς, καθ' ὧν ἂν ἴοι τὰ ἐξ ὀργῆς. ἔφη γὰρ ὅτι Καὶ ἀσθενήσουσιν οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἐξαρῶ τοὺς ἀνόμους ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἀσθενήσουσι μὲν ὑπὸ χεῖρα πίπτοντες ἐχθρῶν, ἐξαίρονται δὲ αὐτῶν ἢ τεθνεῶτες καὶ ῥομφαίας ἔργον γεγεννημένοι, ἤγουν ἀποκομισθέντες αἰχμάλωτοι καὶ τοῖς ἡρηκόσι δουλεύοντες. Εἰ δὲ δὴ τις ἔλοιτο μεταπλάττειν ἀστεῖως εἰς ἡθῆ καὶ τρόπους, ἄνθρωπόν τε καὶ κτήνη καὶ τὰ λοιπὰ, νοήσει μὲν ἀνθρώπους τοὺς κατὰ σάρκα ζῶντας, καὶ γῆϊνον ἔχοντας φρόνημα, καὶ τοῖς προσκαίροις ἐντετηγμένους, οἷς καὶ ὁ 2.173 θεῖος προσπεφώνηκε λόγος "Ἐγὼ εἶπα Θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ Ἐψίστου πάντες, ὑμεῖς δὲ δὴ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε." τῶν γὰρ ἀγίων ἀνθρώπινος μὲν οὐκ ἔτι, θεϊότερος δὲ μᾶλλον καὶ πνευματικὸς ὁ βίος· εἴπερ ἔστιν ἀληθές, ὡς περιπατοῦσι μὲν ἐν σαρκί, ζῶσι δὲ οὐ κατὰ σάρκα, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἔχουσι δὲ μᾶλλον ἐν οὐρανοῖς τὸ πολίτευμα· κτήνη δὲ αὐτῶν τοὺς ἀμαθία πολλῇ συζῆν εἰωθότας, καὶ νωθεῖς τὴν φρένα, περὶ ὧν φησι διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ "Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνήκε, παρεσυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις "καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς;" προσεπιτάττει δὲ λέγων "Μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις." πτηνὰ δὲ δὴ λογιούμεθα τοὺς ἐπηρεαζόμενους τε καὶ οἰονεῖ μετέωρον ἔχοντας φρένα, καὶ ὑψοῦ μὲν φέρεσθαι μεμελετηκότα τὸν νοῦν, καὶ τοῖς ταπεινοῖς συναπάγεσθαι παραιτούμενον. τοιοῦτοι δὲ πῶς ὁ ἀλαζών, καὶ τοῖς τῆς θεομισοῦς ὑπεροψίας ἐγκλήμασιν ὀλοτρόπως ἐνισχημένος. ἐκδέξη δὲ καὶ ἰχθύς τὴν ἀλογωτάτην πληθύν· ἀφωνότατα δὲ τῶν ἰχθύων τὰ γένη· τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ, οἱ καθάπερ θαλάττῃ τινὶ τῇ τοῦ βίου τύρβῃ περιχεόμενοι, καὶ τὴν ἀλμυρὰν τε καὶ πικρὰν τῶν ἐν αὐτῇ πραγμάτων ἡδονὴν τρεφόμενοι, τοῖς τοῦ θανάτου τετήρηται λίνοις, ὄλεθρον ἔχοντες τοῦ βίου τὸ πέραν. οὗτοι δὲ οὐκ ἐκλείψουσι, ποινήν ἐπ' αὐτοὺς ἰέντος Θεοῦ, καὶ κολάζειν ἡρημένους λοιπὸν ὡς ἀσελγῆ καὶ ἀκόλαστον τρίβοντας βίον, καὶ παροτρύνειν αὐτὸν οὐ παραιτούμενους. 9Καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ Ἰούδαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς 2.174 κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐξαρῶ ἐκ τοῦ τόπου τούτου τὰ ὀνόματα τῶν Βααλεῖμ, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἱερέων, καὶ μετὰ τῶν ἱερῶν τοὺς προσκυνοῦντας ἐπὶ τὰ δώματα τῆς στρατιᾶς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ὀμνύοντας κατὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν, καὶ τοὺς

ἐκκλίνοντας ἀπὸ τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς μὴ ζητοῦντας τὸν Κύριον, καὶ τοὺς μὴ ἀντεχομένους τοῦ Κυρίου.⁹ Καταλευκαίνει λοιπὸν τὸ ἀμυδρῶς εἰρημένον, καὶ ὅτι κατὰ τῆς Ἰούδα φυλῆς, κατὰ τε τῶν Ἱεροσολύμων τὰ ἐξ ὀργῆς συμβήσεται, διαγορεύει σαφῶς. ἔκταθήσεσθαι γὰρ κατ' αὐ- τῆς τὴν ἑαυτοῦ χεῖρά φησιν, οἰονεῖ καταδραττομένην καὶ πλήττουσαν, καὶ ὑποτιθεῖσαν αὐτοὺς τοῖς ὅσον οὐδέπω προσ- δοκωμένοις, μέλλουσί τε καταδηοῦν καὶ τῆς ἐνεγκούσης ἀποκομίζειν αὐτοὺς τοῖς τῆς δουλείας βρόχοις ἐνειλημμένους. ἀπογυμνοῖ δὲ δὴ τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἐκ μέσου μὲν ἔσσεσθαι φησι τὰ ὀνόματα τῶν Βάαλ, οἰχήσεσθαι δὲ σὺν αὐτοῖς τὰ τῶν ἱερέων. καὶ ὅτι μὲν πολλὴ παρ' αὐτοῖς ἢ τῶν σεβασμά- των πληθὺς, καὶ διάφορος ὁ τῆς πλανήσεως τρόπος, διὰ τούτου σημαίνει. ὅτι δὲ τῷ πολέμῳ δαπανηθήσονται, καὶ ὀλιγανδρίας εἰς τοῦτο τὰ τῶν Ἰουδαίων ἔθνη περιστήσεται, ὡς μὴ εἶναι τάχα πού τοὺς ὀνομάζοντας τὴν Βάαλ, ἤγουν τοῖς τῶν εἰδώλων τεμένεσι προσιζῆσαι δυναμένους, ὑπεσῆ- μηνεν εὐφυῶς, ἐξαρθήσεσθαι λέγων τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ μέντοι τῶν ἱερέων. τὰ δὲ ὀνόματά φησιν ἀντὶ τοῦ 2.175 τὰς μνήμας, ἤγουν τὰς δόξας. οὕτω γὰρ αὐτὸ καὶ ὁ σοφώ- τατος Σολομῶν διερμηνεύει λέγων "Αἶρετὸν ὄνομα καλὸν, ἢ πλοῦτος πολὺς." ὁμοῦ δὲ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν Βααλεῖμ ὀλοθρευθήσεσθαι λέγει τοὺς προσκυνοῦντας ἐπὶ τὰ δώματα· εἶεν δ' ἂν οὗτοι πάλιν οἱ σελήνη καὶ ἄρκτω καὶ τῇ λοιπῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ προσκυνεῖν εἰωθότες. ἐξαρῶ δὲ φησιν ὁμοίως καὶ τοὺς ὀμνύοντας κατὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ τοὺς ἐκκλίνοντας ἀπὸ τοῦ Κυρίου. ἔθος γὰρ ἦν τῶν πεπλανημένων τισὶν ὄρκιον ποιεῖσθαι τὸν οὐρανὸν, καὶ κατ- ευρύνειν ἐπ' αὐτῷ τὴν γλῶτταν· φιλοτιμώτατα δὲ ὥσπερ ἀναφωνεῖν Νῆ τὸν βασιλέα καὶ δεσπότην ἡλίον. οἷς ἀνάγκη τοῦτο δρᾶν ἡρημένοις καὶ ἀποφοιτᾶν ἀγρίως τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, καίτοι τοῦ νόμου σαφῶς διηγορευκός "Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ "ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῆ." καὶ γοῦν ὁ προφήτης Ἱερε- μίας προσμαρτυρεῖ ποτε τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τῆς διὰ Μωυσέως ἐντολῆς τὴν τήρησιν, ἔφασκε τε πρὸς Θεὸν, τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀποφέρων ὀργῆς "Ζῆ Κύριος λέγουσιν." οἱ δὲ γε μὴ ζητοῦντες τὸν Κύριον, μήτε μὴν ἀντέχεσθαι μελετῶντες αὐ- τοῦ, νοοῖντ' ἂν εἰκότως οἱ φαύλην τε καὶ ἀσχήμονα δια- βιοῦντες ζωὴν, καὶ τὴν ἕξω νόμου πολιτείαν ἐκτετιμηκότες. ζητεῖται γὰρ παρ' ἡμῶν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς οὐχὶ μᾶλλον τοπικῶς, ἀλλ' οἶμαι πραγματικῶς, διὰ γνώσεως ἀληθοῦς, καὶ τὸ ἀνεπίπληκτον ἐχούσης ἐφ' ἑαυτῇ, διὰ πίστεως καὶ 2.176 ἐπιεικείας, καὶ τῆς εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ὀσίως τεθαυμασμένων καὶ ἀνδανόντων αὐτῷ σπουδῆς τε καὶ προθυμίας. Εἰδέναι δὲ ἀναγκαῖον, ὅτι ταῦτα μὲν τετέλεσται καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλεύοντος ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, Ἰωσίου φημι, καθ' ὃν καὶ ὁ τῆς προφητείας γέγονε λόγος. καθεῖλε γὰρ καὶ αὐτὸς βωμοὺς καὶ τεμένη καὶ τὰ χειρόκμητα· κατέσφαξε τοὺς ἱεουργοὺς, ψευδομάντις, οἰωνοσκόπους. ἔοικε δὲ ὁ Προφήτης οὐχὶ δὴ πάντως τὰ ἐνεστηκότα δηλοῦν, καὶ περὶ τῶν ἤδη πεπραγμένων ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, προαγγέλλειν δὲ μᾶλλον, ὡς ἔσται ταῦτα κατὰ καιροὺς, ἃ δὴ καὶ τετέλεσται διὰ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, οὐκ εἰς δόξαν δρώντος Θεοῦ· πῶς γὰρ ἢ πόθεν, ὅς γε καὶ τὸν θεῖον ἐνέπρησε ναόν; ἀνελόντος δὲ μᾶλλον καὶ κατεμπρήσαντος ὁμοῦ τοῖς εἰδώλοις τοὺς προσκυνοῦντας αὐτά. 9Εὐλαβεῖσθε ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ, διότι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου, ὅτι ἠτοίμασε Κύριος τὴν θυσίαν αὐτοῦ, ἠγίασε τοὺς κλητοὺς αὐτοῦ.⁹ Ἀναπλέκει χρησίμως ταῖς ἀπειλαῖς τὴν παραίνεσιν, καὶ καταπτοήσας τοῖς δείμασι, μετασοβεῖ πρὸς τὸ ἄμεινον, ὑποβλέπεσθαι κελεύων· τοῦτο γὰρ οἶμαι τὸ εὐλαβεῖσθαι ἔστι· τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, καὶ τὰς τοῦ βίου τροχιάς ἐπ- ανορθοῦν ἐπείγεσθαι, καὶ ἀμελλητὶ μετατρέπειν πρὸς τὸ αὐτῷ φίλον καὶ δοκοῦν. δεῖν δὲ φησιν ὀραῖσθαι τοιούτους ἀπὸ προσώπου Κυρίου, κατὰ γε τὸ εἰρημένον διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε 2.177

"ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν." ταυτὸν γὰρ οὐτι που τὸ πονη- ρίαν ἀφελεῖν ἐξ ὀφθαλμῶν ἀνθρωπίνων καὶ ἀπέναντι τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ, πλείστη δὲ ὄση τῶν πραγμάτων ἐστὶν ἡ διαφορὰ. πονηρὸς γὰρ ἔσθ' ὅτε καὶ οὐκ ἀγαθὸς τοὺς τρόπους ἀνὴρ, εὐλαβείας δόκησιν ὑποτρέχει καὶ χρηστότητος ὄνομα περιπλάττεται, καίτοι τοῦτο κατ' ἀλήθειαν οὐκ ὢν· καὶ γοῦν ὁ Χριστὸς "Προσέχετε, φησὶν, ἀπὸ τῶν ἐρχομένων πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες." ὁ τοιοῦτος εὐλαβὴς ἐν ὀφθαλμοῖς ἀνθρώπων, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως ἐν ὄψει Θεοῦ· ὁ δὲ ἀκάκουργος ἀληθῶς ἀπέναντι τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐχὶ μόνον τὴν ἐξωφανῆ χρηστότητα καὶ τὸ ἀγαθὸς εἶναι δοκεῖν ἀμφιέννυται, καρδίαν δὲ μᾶλλον ἀβέβηλον ἔχει, καὶ δὴ καὶ ὁράται τοιοῦτος. ἔφη γάρ που ὁ Σολομών "Ἐνώπιον γάρ εἰσι τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν ὁδοὶ ἀνδρῶς, εἰς δὲ πάσας τὰς τροχιάς αὐτοῦ σκοπεύει." ἡμέραν δὲ ὀνομάζει Κυρίου τῆς ἀλώσεως τὸν καιρὸν, ὃν καὶ ἐγγὺς εἶναι φησιν, οὐκ ἐφίεις τοῖς ἀμελεστέ- ροις ἐκεῖνό που τάχα διενθυμῆσθαι καὶ φρονεῖν παρά γε σφίσιν αὐτοῖς, ὡς μακρὰ τις ἔσται τῶν ἔσεσθαι προεπηγ- γελμένων ἢ ἀνάβλησις, καὶ ὑπερτρέχουσι τὸ παθεῖν εἰς τὸ τῆς οἰκείας ζωῆς κατανήσαντες τέλος. ἔθος γὰρ ἦν Ἰουδαίοις ἐν ταῖς προβόρῃσεσι τῶν ὅτι μάλιστα σκυθρωπῶν τοιάδε τινα φρονεῖν τε καὶ λέγειν. καὶ γοῦν ἔφη που Θεὸς πρὸς τὸν μακάριον προφήτην Ἰεζεχιήλ "Υἱὲ ἀνθρώπου, ἴδου ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ὁ παραπικραίνων, λέγοντες λέγουσιν Ἡ ὄρασις ἦν οὗτος ὁρᾷ εἰς ἡμέρας πολλὰς, καὶ εἰς καιροὺς μακροὺς οὗτος προφητεύει. διὰ τοῦτο εἶπὸν πρὸς αὐτούς Τάδε λέγει Ἄδωναϊ Κύριος Οὐ μὴ μηκύνωσιν οὐκέτι πάντες οἱ 2.178 "λόγοι μου, οὓς ἂν λαλήσω· ὅτι λαλήσω λόγον καὶ ποιήσω, λέγει Ἄδωναϊ Κύριος." τοῦτο καὶ νῦν, ὡς γε οἶμαι, φησὶν, ἠγγικέναι διαβεβαιούμενος τὴν ἡμέραν Κυρίου καὶ ἠτοιμαῖσθαι μὲν τὴν θυσίαν αὐτοῦ, ἠγιαῖσθαι δὲ τοὺς κλη- τούς. καὶ θυσίαν μὲν ὀνομάζει τὴν κατὰ βούλησιν αὐτοῦ πραχθησομένην σφαγὴν τῶν ἡσεβηκότων· κλητούς γεμῆν τοὺς Χαλδαίους, οὓς καὶ ἠγιαῖσθαί φησιν, οὐχ ὡς ἁγίους γεγενημένους, ὡς ὀρισθέντας δὲ μᾶλλον καὶ κεκλημένους παρὰ Θεοῦ πρὸς τὸ ἐμπρῆσαι τὴν Ἰουδαίαν, καὶ φειδοῦς ἀπάσης ἐξηρημένης ὀλοθρεῦσαι τοὺς ἐν αὐτῇ. τοιοῦτόν τι φησὶ καὶ ἐτέρωθι τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. κέκληντο μὲν γὰρ κατὰ τῆς Νινευὶ Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι καὶ οἱ Κύρῳ συνησπικότες. ἔφη δὲ καὶ περὶ αὐτῶν ὁ τῶν ὄλων Θεός "Ἡγιασμένοι εἰσὶ, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς· γίγαντες ἔρχονται πληρῶσαι τὸν θυμὸν μου χαίροντες ἅμα καὶ ὑβρίζοντες." οὐκοῦν ὁ ἁγιασμὸς ἐν τούτοις οὐ φαυλότητος ἀπόθεσιν, οὔτε μὴν Πνεύματος Ἁγίου μέθεξι κατασημήνειεν ἄν, ἀλλ' οἶονεὶ τὸ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοιοῦδέ τινος πράγματος προωρίσθαι τε καὶ ἐκνευεμῆσθαί τινος. 9Καὶ ἔσται ἐν ἡμέρᾳ θυσίας Κυρίου, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τοὺς ἄρ- χοντας καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐνδεδυμένους ἐνδύματα ἀλλότρια· καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ πάντας ἐμφανῶς ἐπὶ τὰ πρόπυλα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ, τοὺς πληροῦντας τὸν οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτῶν ἀσεβείας καὶ δόλου.9 Τρία ταῦτά ἐστι τὰ δι' ὧν ἂν εὖ ἔχοιεν πόλεις τε καὶ χῶραι, βασιλεία τε καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν τῶν ἐξουσιῶν τάγματα, 2.179 καὶ ἡ διαβόητος ἱερωσύνη. ταῦτα δὲ εἰ μὲν ἔχοι καλῶς, κατὰ γε τὸ ἐκάστῳ πρέπον, εὖ ἂν ἔχοι καὶ τὰ ὑπ' αὐτὰς πράγματα, καὶ σώζεται τὸ ὑπήκοον. εἰ δὲ δὴ τὴν διεστραμ- μένην ἔλαιντο τιμᾶν, καὶ μὴν καὶ διάττοιεν τρίβον, ἅπαντα εὐθύς πρὸς τὸ ἀκαλλῆς οἰχῆσεται, καὶ μονονουχὶ καταμεθύει πρὸς ὄλεθρον. ὥσπερ γὰρ εἰς τὴν τοῦ σώματος κεφαλὴν ἀλγήματος γεγονότος, συναισθάνεσθαι τε αὐτῇ καὶ συναρ- ῥωστεῖν ἀναγκαῖον τὰ λοιπὰ τῶν μελῶν· οὕτω καὶ τῶν ἠγουμένων ἐκτετραμμένων ἐπὶ τὸ φαῦλον καὶ μέντοι ῥοπήν τὴν εἰς τὰ χεῖρω νενοσηκότων συγκαταφείρεσθαι πως ἀνάγκη τοὺς ὑπεζευγμένους. φιλεῖ γὰρ πως τὸ ὑπήκοον ταῖς τῶν λαχόντων κρατεῖν ἔπεσθαί τε καὶ ὑποφέρεσθαι γνώμῃς. ἐν ἡμέρᾳ τοίνυν, φησὶ, τῆς ἀνδανούσης Θεῷ θυσίας, τουτέστιν ἐν καιρῷ καθ' ὃν ἂν γένοιτο τῶν τὰ πάνδεινα

πεπλημμεληκότων ἢ σφαγῆ, ἐπ' αὐτὰ δὴ καὶ πρῶτα τὰ τῶν ἄλλων ἐξηρημένα κατὰ τὴν δόξαν καὶ προεκκείμενα πράγματα, βαδιεῖται τὰ ἐξ ὀργῆς, ταῦτα δέ ἐστίν, ὁ τοῦ βασιλεύοντος οἶκος· καὶ ὁ γείτων εὐθύς τῶν ἐν δόξῃ καὶ περιφανείᾳ κειμένων· καὶ τρίτος ἐπ' αὐτοῖς ὁ καὶ τῶν ἄλλων παρὰ Θεῷ προτιμότερος ὁ τῶν θείων ἱερουργῶν ἄρχοντες δὲ καὶ αὐτοὶ, καὶ λαῶν ἡγούμενοι, κατὰ γε τῆς ἱερωσύνης τὴν τάξιν. αἰτιᾶται δὲ λίαν αὐτούς, ὡς ἐνδεδυμένους ἐνδύματα ἀλλότρια, τουτέστιν, εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀφιλοθείας ἰγμένους, καὶ τῶν πάλοι διὰ Μωυσέως τεθεσπισμένων καταφρονεῖν ἡρημένους, ὡς μηδὲ αὐτὸ τῆς ἱερωσύνης τὸ σχῆμα τηρεῖν, καιροῦ καλοῦντος αὐτούς ἐπὶ γε τὸ δεῖν ἀποπεραίνειν τὰ ἱερά. 2.180 ὥσπερ οὖν οἱ ἐξ Ἁαρῶν γεγονότες δεδαπάνηται πυρὶ, καὶ ἦν αὐτοῖς ἐπίκλημα καὶ γραφή, τὸ ἀλλότριον ἐπιθεῖναι τῷ θυσιαστηρίῳ πῦρ· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ οὗτοι, περὶ ὧν ἦν ὁ λόγος, ἐξαιτοῦνται δίκας, ὅτι τῆς πρεπούσης αὐτοῖς εὐκοσμίας ἠφειδηκότες, ἱεροπρεπῶς μὲν οὐκ ἐστέλλοντο κατὰ γε τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν, ἐνδύμασι δὲ ἀλλοτρίοις ἡμφιεσμένοι, δρᾶν ἀπετόλμων τὰ ἱερά. ἀπόδειξις δὲ καὶ τοῦτο ἐστὶ καταφρονήσεως τῆς ἐσχάτης καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξιοῦσθαι λόγου παρ' αὐτοῖς τὸν νόμον. εἶτα πῶς ἦν ἐν- νοεῖν ἐν φροντίδι γενέσθαι τοῖς ἄλλοις τοῦ νόμου τὴν τήρησιν, εἰ μηδεὶς αὐτοῦ τοῖς ἡγουμένοις ὁ λόγος; ταύτητοί φησιν Ἐκδικήσω ἐμφανῶς ἐπὶ τὰ πρόπυλα· καὶ ὁ βούλεται δηλοῦν, ἔστι τοιοῦτον. πλημμελοῦντα πλειστάκις τὸν Ἰσ- ραήλ, καὶ τοῖς διὰ τῶν προφητῶν οὐκ εἴκοντα λόγοις, ἐκάλει πρὸς μεταγνώσιν, ταῖς ἔξωθεν λύπαις ἐπανορθῶν ὡς πατήρ, ἀπτόμενος δὲ καὶ τῶν σωματῶν αὐτῶν ἔσθ' ὅτε· οἷόν τι φημί, ἐπάταξεν ἐν ἀνεμοφθορίᾳ τοὺς ἐν ἀγρῷ καρπούς, ἢ βροῦχον ἔσθ' ὅτε καὶ ἀκρίδα καθιεῖς, ἢ κάμπην ἐπισωρεύσας, ἢ τὴν καλουμένην ἐρυσίβην· λελύπηκε δὲ καὶ "ἐν πυρώσει "καὶ ἐν ἰκτέρῳ," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. ταῦτα κατὰ καιροῦς ἐπιφέρων, οἷον ἔπληττε λεληθότως· νυνὶ δὲ, φησὶν, ἐκδικήσω ἐμφανῶς ἐπὶ τὰ πρόπυλα, τουτέστιν, οὐ λεληθότως ἐποίσω τὰ ἐξ ὀργῆς, οὐ βροῦχος ἔσται καὶ ἐρυσίβη τὰ καθ' ὑμῶν, οὐκ ἀρρώστια σωματική· ἀλλὰ γυμνῶς ἀποστίλβον τῶν πολεμίων τὸ ξίφος, καὶ τοῖς εἰς ἐμὲ δεδυσσεβηκόσιν ἀπειλοῦν τὸν ὄλεθρον, καὶ εἰς αὐτὰ τοῦ ναοῦ τὰ πρόπυλα καταφθειρον ὡμῶς τοὺς πληροῦντας τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ αὐτῶν ἀσεβείας καὶ δόλου. τίς οὖν ἡ ἀσέβεια; τίς δὲ καὶ ὁ δόλος; ἕτερος ἡμῖν προφήτης σαφηνεῖ λέγων περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ "Οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων ἔκρινον καὶ οἱ προφῆται 2.181 "αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο·" καὶ μὴν καὶ ὁ σοφὸς Ἡσαΐας ἀποτείνεται πρὸς αὐτὴν καὶ φησιν "Οἱ ἄρ- χοντές σου ἀπειθοῦσι, κοινωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, "διώκοντες ἀνταπόδομα, ὀρφανοῖς οὐ κρίνοντες, καὶ κρίσει "χήρας οὐ προσέχοντες." Προσεκτέα δὴ οὖν τοῖς τῶν θείων θυσιαστηρίων ἱερουργοῖς, μὴ ἄρα πως ταῖς τοιαῖσδε περιπίπτειεν γραφαῖς. τυπικῶς μὲν γὰρ οἱ πάλοι τὴν ταῖς ἱερουργίαις πρέπουσαν ἐδέχοντο στολήν. ἐπειδὴ δὲ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας ἐνέστηκεν ὁ καιρὸς, ἄμφιον ἔστω λαμπρὸν καὶ στολή τις ὥσπερ ἱερο- πρεπῆς ἐκάστῳ τῶν κεκλημένων εἰς λειτουργίαν, πίστις ὀρθὴ καὶ ἀμώμητος, βίος εὐαγγελικὸς, πολιτεία σεμνὴ καὶ ἐννο- μωτάτη, καὶ τρόπος ὀρθός, λημμάτων αἰσχυρῶν οὐχ ἠττώ- μενος, φροντὶς ὀρῶσα πρὸς ἀρετὴν, καὶ τοῦ παντὸς ἀξιοῦσα λόγου τὸ ἀνδάνον Θεῷ. 9Καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, φωνὴ κραυγῆς ἀπὸ πύλης ἀποκεντούντων, καὶ ὀλολυγμὸς ἀπὸ τῆς δευτέρας, καὶ συντριμμὸς μέγας ἀπὸ τῶν βουνῶν.9 Καταγράφει σαφῶς τοῦ πολέμου τὰς συμφορὰς, καὶ οἷον πίπτοντάς τε καὶ ὀλλυμένους καὶ σφισιν αὐτοῖς ἐποιμώ- ζοντας ἐπιδεικνύει τινὰς, ἵνα τῷ μεγέθει τῶν ἐσομένων κακῶν ἠττώμενοι, μεταφοιτᾶν ἔλαιντο πρὸς τὸ ἐπείγεσθαι δρᾶν τὰ ἀμείνω καὶ πρεπωδέστερα, οὕτω τε λοιπὸν ἔξω φέροντο τῆς ὀργῆς. ἀγαθὸς γὰρ ὁ Δημιουργὸς, καὶ οὐ θέλει "τὸν θάνατον "τοῦ ἀποθνήσκοντος, ὡς τὸ ἀποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ "αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ ζῆν αὐτὸν," κατὰ

τὴν τοῦ προφήτου 2.182 φωνὴν Ἰεζεκιήλ. κατ' ἐκεῖνο δὴ οὖν τοῦ καιροῦ φησιν ἀπὸ μιᾶς μὲν πύλης τῶν ἀποκεντούντων, τουτέστι, τῶν ἀποσφατ- τόντων τοὺς παρεμπίπτοντας, δεινὴ τις ἔσται καὶ ἀμειδῆς ἀναφώνησις. αἰεὶ γὰρ πως ἐν ταῖς ἀλισκομέναις τῶν πόλεων εἰσελαύνοντες οἱ πολέμιοι φρικτὸν τι καταλαλάζουσι, προ- κατακλῶντες εἰς φόβον τοὺς ἐν αὐταῖς, προτροπάδην τε ὡσπερ ἀλλήλους καταθίγοντες εἰς ὠμότητα. ἀπὸ δέ γε τῆς ἑτέρας πύλης ἔσται, φησίν, ὄλολυγὴ καὶ δάκρυον, συνωθου- μένων ἀλλήλοις τῶν ἐαλωκότων, καὶ ἐκάστου διασπεύδοντος τῆς πόλεως ἀποπηδᾶν ὡς νεὼς βεβαπτισμένης. ἔσεσθαι δὲ καὶ συντριμμὸν μέγαν φησὶν ἀπὸ τῶν βουνῶν, τάχα που βουνοὺς τὴν καλουμένην ἄνω πόλιν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἦτοι τὴν Σιών ὀνομάζων, ἤγουν ἕτερον τι δηλῶν. αἰεὶ γὰρ πως ἐν ταῖς τῶν πολέμων καταδρομαῖς εἰς τὰς τῶν ὄρων καταφεύγουσι κορυφὰς οἱ ἔνοικοι, τὴν τῶν τόπων δυσχωρίαν πρὸς ἐμποδῶν ἔσεσθαι τοῖς ἐχθροῖς ἠγούμενοι, καὶ τὰς τῶν διωκόντων αὐτοὺς ἀνακόψειν ὀρμάς. καὶ γοῦν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς προσπεφώνηκέ ποτε τοῖς Ἰουδαίων δήμοις "Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη." Οὐκοῦν Θεοῦ πλήττοντος, καὶ δίκας αἰτοῦντος τῶν ἡμαρ- τημένων τοὺς καταφρονεῖν ἠρημένους, οὐδὲν ὀνήσει τοὺς πάσχοντας, οὐ πόλις εὐπυργοτάτη, οὐ τειχῶν ἀκατάσειστοι περιβολαί, οὐκ ὄρων ἀναστήματα καὶ πετρῶν ἀγριότητες, οὐκ ἀστιβῆς δυσχωρία· σῶζει δὲ μόνη μεταγνώσις, ἐκδυ- σωποῦσα τὸν Κριτὴν, καὶ κατευνάζουσα τὸν θυμὸν, καὶ εἰς 2.183 τὴν αὐτῷ πρέπουσαν ἡμερότητα καλοῦσα προχειρῶς ἀγαθὸν ὄντα φύσει τὸν Δημιουργόν. καὶ ἄμεινον μὲν τὸ παντὶ παραιτεῖσθαι σθένει τὸ προσκρούειν αὐτῷ· ἐπειδὴ δὲ δια- νένευκεν ἢ ἀνθρώπου φύσις ἐπὶ τὸ φαῦλον αἰεὶ, καὶ "πολλὰ πταίομεν ἅπαντες," τὸ βεβηκὸς εἰσάπαν πρὸς ἀρετὴν οὐκ ἔχοντες, κἂν γοῦν ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἀναδρομαῖς ἐπανορθοῦν σπουδάζωμεν τὰς ἑαυτῶν γνώμας, καὶ ταῖς μεταγνώσεσι καλῶμεν εἰς ἡμερότητα χρηστὸν ὄντα κατὰ φύσιν, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην. ἠθρηνήσατε οἱ κατοικοῦντες τὴν κατακεκομμένην, ὅτι ὠμοιώθη πᾶς ὁ λαὸς Χαναὰν, ἐξωλοθρεύθησαν πάντες οἱ ἐπηρμένοι ἀργυρίῳ.⁹ Ὅτι φείσεται μὲν οὐδενὸς τῶν Βαβυλωνίων ὁ σίδηρος, ἀπολεῖ δὲ ἄρδην τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, σημαίνει μὲν διὰ τούτων. κατολοφύρεσθαι δὲ προστέταχε τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις περιλελειμμένους, καὶ διαφυγεῖν ἰσχύσαν- τας, ὡς ὠλοθρευμένην τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τὴν διαβόητον παρ' αὐτοῖς κατακεκομμένην πόλιν· διάτοι τὸ πάντα τὸν ἐν αὐτῇ λαὸν τοῖς τῶν Χανααίων ἀμιλλᾶσθαι τρόποις, καὶ τὰ ἐκεί- νων ἐλέσθαι ζηλοῦν, παρισουῖσθαι δὲ οὕτως εἰς πάντα αὐτοῖς, ὡς τάχα που καὶ ὑπερφέρεσθαι καὶ κατόπιν ἔαν. ἀλλογενεῖς δὲ οἱ Χανααῖοι, θεομισεῖς τε καὶ ἀλιτήριοι καὶ εἰδωλολάτραι, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα διαβεβλημένων ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἐκτοπω- τάτοις. καὶ γοῦν παρά γε τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ὀνειδίζεται τις, ἀκούων "Σπέρμα Χαναὰν, καὶ οὐχὶ Ἰούδα." ὅτι δὲ ἀνόνητος ὁ πλοῦτος αὐτοῖς, ἔρεισμά τε σαθρὸν καὶ εὐδιά- κλαστον, διερμηνεύει πάλιν, ἀπολέσθαι διαβεβαιούμενος τοὺς ἐπηρμένους τῷ ἀργυρίῳ, τουτέστι, τοὺς μέγα φρονεῖν εἰω- 2.184 θότας ἐπὶ πλούτῳ καὶ χρήμασιν, καὶ ὑψηλὴν ἀνασπῶντας ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ τὴν ὄφρυν. ἐπειδὴ γὰρ λημμάτων αἰσchrῶν ἠττώμενοι, καὶ κεχηνότες εἰς τοῦτο, "τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ αὐτῶν, καθά φησιν αὐτὸς, ἀσεβείας ἐπλήρουν καὶ "δόλου," ταύτητοι δικαίως ὡς ἀδρανῆς καὶ ἀνόνητον, καὶ οὐδένα σῶζειν εἶδος τὸ πλουτεῖν ἐξελέγχεται. "Αἵρετὸν οὖν "ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολὺς," κατὰ τὸ γεγραμμένον· "οὐ γὰρ ὠφελήσουσι θησαυροὶ ἀνόμους, δικαιοσύνη δὲ ῥύσεται "ἐκ θανάτου," καὶ "Κρείσσων ἀληθῶς μικρὰ μερὶς μετὰ "φόβου Θεοῦ, ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας." 9Καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐξερευνήσω τὴν Ἱερουσαλήμ μετὰ λύχνου, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς καταφρονούντας ἐπὶ τὰ φυλάγματα αὐτῶν, οἱ λέγοντες ἐν ταῖς

καρδίαις αὐτῶν Οὐ μὴ ἀγαθοποιήσῃ Κύριος οὐδ' οὐ μὴ κακώσῃ.⁹ Ὅσα δρᾶν ἔμελλον οἱ πολέμιοι μανίαις ἀκράτοις χρῶ- μνοι κατὰ τῶν ἐαλωκότων, ταῦτα τῷ ἰδίῳ προσώπῳ προσ- ἄπτει Θεὸς, οὐχ ὡς αὐτὸς ὢν τῶν οὕτως ἐκτόπων ἐργάτης, ὡς ἐφίεις δὲ μᾶλλον κατὰ τῶν ἡσεβηκότων ἰέναι τὰ ἐξ ὀργῆς ἐν δίκῃ. καὶ γὰρ ἔστιν ἀληθές, ὅπερ εἶρηκεν αἰνιγματωδῶς ἐν παροιμίαις ὁ Σολομών "Οὐ γὰρ ἀδίκως ἐκτείνεται δίκτυα "περωτοῖς· αὐτοὶ γὰρ οἱ φόνου μετέχοντες θησαυρίζουσιν "ἑαυτοῖς κακά." ἐξὸν γὰρ ὡς ἀπωτάτω καὶ ποινῆς ἰέναι καὶ δίκης, ἀνθηρημένους τῶν φαύλων τὴν ἀρετὴν, αὐτοὶ κατὰ σφῶν αὐτῶν καταθήγουσι τὴν ὀργὴν, καὶ εἰς αὐτό- κλητον ὄλεθρον τὰς ἑαυτῶν ἰέντες ψυχὰς, ἀλοῖεν ἂν παρά γε τοῖς ὀρθὰ κρίνειν εἰδόσιν. ἐρευνᾶται τοιγαροῦν ἡ Ἰερου- 2.185 σαλήμ μετὰ λύχνου. πεπόνθασι γὰρ τι τοιοῦτον οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ Ῥωμαίων, ὃ συνέβη παθεῖν αὐτοὺς ἀλόντων τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου· ὡς γὰρ Ἰώση-πος ἱστορεῖ, ὃ μυρίοις στόμασι τὰ Ἰουδαίων ἐκτραγωδήσας πάθη, μετὰ τὰς ἐν τοῖς πολέμοις σφαγὰς καὶ τὴν ἀναρίθ- μητον τῶν ἀνά τὴν πόλιν ἀπολωλότων πληθύν, τοὺς ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ τοῖς ὑπονόμοις καταπηδήσαντας, μετὰ λύχνου διερευνώμενοι καὶ εἰς φῶς ἄγοντες, ὡμῶς τε καὶ ἀνημέρως ἀπέσφαττον. ἐκδικήσειν δέ φησιν ἐπ' αὐτοὺς ὡς κατα- φρονήσαντας, ἐπὶ τὰ φυλάγματα αὐτῶν, τουτέστιν, ἢ τοὺς ἐφ' ἐκάστῳ τῶν πρακτέων διορισθέντας νόμους, οὓς παρα- βαίνοντες ἐδυσσέβουν, τὸ μὴδὲν εἶναι καταλογιζόμενοι τὴν ἐπ' αὐτοῖς τήρησιν· ἡγουν ἰδικῶς φυλάγματα καλεῖ τὰ τῶν ἱερέων ἔθη. πλείστη γὰρ ὄση κατὰ τὸν νόμον ἢ ἐπιτήρησις τῶν τε ἀμφίων αὐτοῖς καὶ σχημάτων ἱεροπρεπῶν καὶ μέντοι καὶ θυσιῶν. οὐ γὰρ καθ' ἓνα τρόπον προσεκόμιζον τῷ θυσιαστηρίῳ τὰ θύματα. καὶ ἀναμάθοι τις ἂν τὴν ἐν γε τούτοις διαφορὰν τοῖς Μωυσαϊκοῖς περιτυχῶν συγγράμμασιν. ἀλλ' οὐδεὶς αὐτοῖς τῶν φυλαγμάτων ὁ λόγος, διάτοι τὸ πρὸς τοῦτο καθικέσθαι ληρωδίας καὶ ψυχρῶν ἐννοιῶν, ὡς τάχα που καὶ οἶεσθαι καὶ τολμᾶν εἰπεῖν οὐδένα τῶν καθ' ἡμᾶς ποιεῖσθαι λόγον τὸν τῶν ὄλων Θεόν· ἀφειδῆσαι δὲ οὕτω τῶν ἐπιγείων πραγμάτων, ὡς μήτε ἀγαθοὺς ἐπαινεῖν, καὶ γέρα νέμειν αὐτοῖς τῆς ἐπιεικειᾶς ἀντάξια· μήτε μὴν τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐπιθήγεσθαι, καὶ δίκας ἐπάγειν αὐτοῖς τῶν ἀνοσιῶν ἐγχειρημάτων τὰς ἰσοστάθμους. τοῦτο οἴμαι ἔστι τό Οὐ μὴ ἀγαθοποιήσῃ Κύριος, οὐδ' οὐ μὴ κακώσῃ. ἀπρονοησία δὴ οὖν καὶ ἕτερον οὐδὲν τὸ θρυλλούμενον. αἰσχρὸν δὲ οὕτω τὸ δόγμα καὶ κατεστυγημένον, ὡς μὴδὲ αὐτοῖς τοῖς Ἑλλήνων 2.186 ἄρέσαι σοφοῖς. ἄθεον γὰρ ὠνόμαζον τὸν τῶν τοιούτων εἰσηγητὴν· Ἐπίκουρος οὗτος ἦν, εἷς τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπὶ σοφία διαβεβημένων. ἔστι τοίνυν εἰπεῖν ὡς "Ἐνώπιόν "εἰσι τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν ὁδοὶ ἀνδρῶς, εἰς δὲ πάσας "τὰς τροχιάς αὐτοῦ σκοπεύει." καὶ γερῶν μὲν ἀξιοῖ τοὺς τῆς ἀρετῆς ἐργάτας· κατεστυγημένον δὲ σφόδρα ποιεῖται τὸν ἀλιτήριον, καὶ ἀποδίδωσιν ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. δεῖ δὴ οὖν ἄρα τροχιάς μὲν ἡμᾶς διαθεῖν ὀρθὰς, καὶ τὴν ἀνδάνουσαν τῷ πάντων Δεσπότῃ Θεῷ ποιεῖσθαι τρίβον, ζῶντάς τε οὕτως ἐννόμως καὶ τὸν πανάριστον ἀληθῶς ἐπιτηδεύοντας βίον, ἵλεώ τε καὶ εὐμενῇ τὸν τῶν ὄλων ἔχειν Δεσπότην, καὶ καταπικραίνεσθαι καθ' ἡμῶν οὐκ ἔαν παραιτουμένους τὸ φαῦλον καὶ ταῖς μεταγνώ- σεσιν ἐπανορθοῦν διασπεύδοντας τὰ ὕπνου τε καὶ ῥαθυμίας ἐγκλήματα. 9Καὶ ἔσται ἡ δύναμις αὐτῶν εἰς διαρπαγὴν, καὶ οἱ οἴκοι αὐτῶν εἰς ἀφανισμόν· καὶ οἰκοδομήσουσιν οἰκίας καὶ οὐ μὴ κατοική- σουσιν ἐν αὐταῖς, καὶ καταφυτεύσουσιν ἀμπελῶνας καὶ οὐ μὴ πίωσι τὸν οἶνον αὐτῶν.⁹ Ἐπὶ καιροῦ τάχα που καὶ νῦν πρὸς ἡμῶν εἰρήσεται "Οὐκ ὠφελήσουσι θησαυροὶ ἀνόμους." δραπετῆς μὲν γὰρ ὁ πλοῦ- τος ἀεὶ, καὶ τὸ βεβηκὸς οὐκ ἔχει· μεθύει δὲ μᾶλλον καὶ διανένευκεν εἰς ἀποστασίαν, καὶ πόδας ἔχει σαθρούς. τὸ δὲ δὴ καὶ ἐπ' αὐτῷ μέγα φρονεῖν ἐθέλειν, ἡλίθιον κομιδῆ. ἐξελεῖται γὰρ ἡκιστὰ γε τοὺς ὑπὸ θείαν ὀργὴν, οὐδ' ἂν ἀπαλλάξειεν αἰτιαμάτων τινὰς, Θεοῦ ποινὴν καθορίζοντος, καὶ τὴν τοῖς πλημμελοῦσι πρέπουσαν

ἐπάγοντος δίκην. τί 2.187 οὖν ὁ πλοῦτος; σάρκα θεραπεύει μόνην καὶ ὑπηρέτης ἐστὶν ἀνοσίῳ καὶ βδελυρᾷς ἡδονῆς, καὶ πατὴρ ἀλαζονείας, καὶ τύφου ρίζα καὶ γένεσις, καὶ προσκαίρων δοξαρίων περι- ποιεῖται τὴν μέθεξιν, ἃ σκιαῖς ἐν ἴσῳ παρελαύνει τοὺς ἐσχη- κότας. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς ὅτι "Πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, "καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου." ὅτι τοίνυν ἀνόνητος παντελῶς τοῖς ἡσεβηκόσιν ἢ ἐπὶ πλούτῳ σπουδῆ, διδάσκει λέγων, ὡς ἔσται μὲν τοῖς Χαλδαίοις εἰς διαρπαγὴν ἢ δύναμις αὐτῶν. εἰσὶ γὰρ εἰσὶν οἱ περὶ ὧν ἂν λέγοιτο, καὶ μάλα εἰκότως, τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον "Ἴδου ἄνθρωπος "ὃς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ "τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῇ ματαιότητι "αὐτοῦ ἐνεδυναμώθη." εἰ δὲ δὴ καὶ οἴκοι γεγόνασιν αὐτοῖς πολυτελῶς ἡσκημένοι, εἶεν ἂν οὐκ αὐτῶν· κατεμπρησ- θήσονται γάρ· καὶ εἰ πρὸς τούτοις ἔτι γεγόνασιν ἀμπέλων μελεδωνοὶ, οὐκ αὐτοὶ πίνονται· πόθεν; οἰχήσονται γὰρ αἰχμάλωτοι, τὰ οἴκοι μεθέντες καὶ παντὸς ἐστερημένοι τοῦ κατευ- φραίνειν εἰδότες. καὶ τοῦτο σαφὲς ἐποίει Θεὸς διὰ φωνῆς Ἱερεμίου λέγων πρὸς τινὰ τῶν ἐν Σαμαρείᾳ βασιλευ- κότων "Ὡκοδόμησας σεαυτῷ οἶκον σύμμετρον, ὑπερῶα "ῥιπιστα διεσταλμένα θυρίσι καὶ ἐξυλωμένα ἐν κέδρῳ "καὶ κεχρισμένα ἐν μίλτῳ. μὴ βασιλεύσεις, ὅτι σὺ παρω- "ξύνθης ἐν Ἀχαάβ τῷ πατρί σου; οὐ φάγονται καὶ "οὐ πίνονται. βέλτιον ἦν σε ποιεῖν κρῖμα καὶ δικαιοσύνην "καλήν." 2.188 Χρη τοιγαροῦν ἡμᾶς ἐφίεσθαι τῶν ἐπιγείων οὐδενός, διαρ- ρίπτειν δὲ ὡς ἀπωτάτω τὸ τοῖς προσκαίροις ἐφήδεσθαι καὶ μεταποιεῖσθαι πλούτου τοῦ φεύγοντος καὶ ἐν καιρῷ ὀργῆς οὐ- δὲν ὀνήσαι δυναμένου τοὺς ἔχοντας· καύχημα δὲ ποιεῖσθαι τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, καὶ τῆς ἐξαιρέτου πολιτείας τὰ αὐχήματα, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος οὐδὲν ἠγεῖσθαι τὸ ἄμεινον, ἀναφωνεῖν τε καὶ λέγειν "Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, "μακάριος ἄνθρωπος ὁ ἐλπίζων ἐπὶ σοί·" καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις ὅτι "Κρείσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ "χιλιάδας. ἐξελεξάμην παραρρίπτεσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ "Θεοῦ μου μᾶλλον ἢ οἰκεῖν με ἐν σκηνώμασιν ἄμαρ- "τωλῶν." 9 Ὅτι ἐγγὺς ἢ ἡμέρα Κυρίου ἢ μεγάλη, ἐγγὺς καὶ ταχεῖα σφόδρα· φωνὴ ἡμέρας Κυρίου πικρὰ καὶ σκληρὰ τέτακται δυνατῆ· ἡμέρα ὀργῆς ἢ ἡμέρα ἐκείνη, ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα ἁωρίας καὶ ἀφανισμοῦ, ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὀμίχλης, ἡμέρα σάλπιγγος καὶ κραυγῆς ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς ὄχυράς καὶ ἐπὶ τὰς γωνίας τὰς ὑψηλάς.⁹ Ἀποκείρει πάλιν τὴν ἐλπίδα τῶν ἔσθ' ὅτε διακεισομένων εἰς μακρὰν ἀνάβλησιν δραμεῖσθαι τοὺς λόγους. ἀγχιθύρον γὰρ ὡσπερ ἀποφαίνει τὴν δίκην, καὶ τρέχουσιν κατὰ πόδας τὴν ἐκ τοῦ πολέμου συμφορὰν. ἡμέραν δὲ Κυρίου τὸν καιρὸν ἀποκαλεῖ, καθ' ὃν ἔσται τὰ τοιάδε. καὶ μὴν καὶ ταχεῖαν ὠνόμασεν ὡς μελλησμοῦ τινος δίχα παρεσομένην, καὶ ὄφθη- σομένην οὐκ εἰς μακρὰν· σκληρὰν δὲ αὐτῆς τὴν φωνὴν εἶναί φησι καὶ δυνατωτάτην, τὸν τῶν πολεμίων ἀλαλαγμὸν ὑπο- 2.189 φαίνων οἴμαι ποῦ· ὀργῆς τε καὶ θλίψεως, ἀφανισμοῦ τε καὶ ἁωρίας, σκότους τε καὶ γνόφου φησὶν ἡμέραν αὐτήν. τί γὰρ τῶν τοιούτων οὐ συμβήσεται τοῖς ἀθλιότητος εἰς τοῦτο ἀφικομένοις, ὡς ἐν αὐτοῖς γενέσθαι τοῖς τοῦ θανάτου δεῖμασι, καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις κεῖσθαι κακοῖς; πολεμίων δὲ πόλιν κατειληφόντων, τί τοῖς ἀλοῦσιν οὐ συμβήσεται; ἢ τί τῶν ἄγαν ἐκτόπων ἀνεπιτήδευτον; ἢ οὐκ ἄνηβοι μὲν καταφθει- ρονται παῖδες, κόρια δὲ ῥιπτεῖται νεκρὰ, καὶ οἶον φυτὰ πρὸ ὥρας ἀναβεβοθρευμένα; οὐχὶ δὲ νύξ οἶά τις καὶ σκότος ἢ δυσθυμία τὴν τῶν ἐλαωκότων καταμελαίνει καρδίαν, ὡς ἀπορῆσαι βουλής καὶ σκεμμάτων· μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἀχλύϊ καὶ νεφέλαις τὸν ἐκάστου κατασκιάζουσα νοῦν, οὐδὲ, ὅποι ποτέ ἐστίν, ἐφήσιν ἐννοεῖν. εἶτα πῶς τοῦτο ἀμφίβολον; ὅτι δὲ ἀφόρητος ἔσται τῶν δυσμενῶν ἢ ἔφοδος καὶ πόλεσι ταῖς πολυανδρούσαις καὶ γεγυμνασμέναις τὰ τακτικά, καὶ μὴν καὶ ἐτέραις, αἵπερ ἂν εἶεν τοῖς τῶν τειχῶν περιβόλοις περιεζωσμένοι, καταμεμήνυκε προστιθεῖς, ὡς ἔσται σάλπιγ- γος καὶ

κραυγῆς ἡμέρα ἢ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς ὄχυράς καὶ ἐπὶ τὰς γωνίας τὰς ὑψηλάς, ὄχυράς μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, τὰς εὐανδρούσας ἀποκαλεῖ, καὶ πολὺ λίαν ἐχούσας τὸ μάχιμον γένος· γωνίας γεμῆν ὑψηλάς τὰς τετειχισμένας. ἀεὶ γὰρ πως ἐν ταῖς τῶν τειχῶν περιβολαῖς ἀνέχουσιν αἱ γωνίαι, καὶ εἰς πύργους ἀνεστήκασι, τῶν ἄλλων ὑψηλοτέρους. "Φοβερόν οὖν ἄρα τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ "ζῶντος" κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀντιτετάξεται γὰρ αὐτῶ 2.190 παντελῶς οὐδεὶς· καὶ γὰρ ἐστὶν αὐτὸς ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος. 9 Καὶ ἐκθλίψω τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πορεύσονται ὡς τυφλοὶ, ὅτι τῷ Κυρίῳ ἐξήμαρτον· καὶ ἐκχεῶ τὸ αἷμα αὐτῶν ὡς χοῦν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῶν ὡς βόλβιτα. καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν οὐ μὴ δύνηται ἐξελέσθαι αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς Κυρίου, ὅτι ἐν πυρὶ ζήλου αὐτοῦ καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, διότι συντέλειαν καὶ σπουδὴν ποιήσει ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν.9 Ἐναργῆς μὲν σφόδρα τῶν προκειμένων ὁ νοῦς, καὶ οὐδενὸς ἂν δέοιτο, καθάπερ ἐγῶμαι, λόγου πρὸς διασάφησιν. πλὴν ἐροῦμεν ἐπιτροχάδην. ἀπειλεῖ γὰρ αὐτοῖς τὰ παντὸς ἐπέκεινα κακοῦ, καὶ τὸν εἰς νοῦν σκότον· καὶ τὴν αἰτίαν εὐθὺς ἀφηγεῖται, προστιθεὶς Ὅτι τῷ Κυρίῳ ἐξήμαρτον. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Πεπαρωνηκότες εἰς ἀδελφούς, καὶ εἰς αὐτὸν ἀφυλάκτως δεδυσσεβήκασι τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην καὶ τῆς θείας κατεξανιστάμενοι δόξης ἀλοῖεν ἄν. εἴπερ ἐστὶν ἀπηχῆς καὶ ἀνόσιον παντελῶς, αὐτὴν μὲν τῶν ἰδίων ἀποστερηῆσαι γερῶν, καὶ μονονουχί τῶν τῆς θεότητος ἀποσβῆσαι θώκων, ἐνιδρύσαι δὲ ὡσπερ αὐτοῖς τὴν κτίσιν καὶ κτηνῶν ἀλόγων μορφάς. οἱ μὲν γὰρ δαμάλεσιν ἀνήπτου τὸ σέβας· οἱ δὲ Ἀστάρτη τινὶ καὶ Βεελφεγώρ· οἱ δὲ σελήνη καὶ ἄστροις. ταύτητοι λοιπὸν ἐπιφέρειν αὐτοῖς ἀπειλεῖ τὰς ἐκ τοῦ πολέμου συμφορὰς, συντέλειάν τε καὶ σπουδὴν. καὶ ἡ μὲν συντέλεια τὸν εἰσάπαν ὄλεθρον τῆς Ἰουδαίων χώρας κατασημῆνειν ἄν· ἡ δὲ γε σπουδὴ τὸ οἶον ἐν τάχει καὶ ἀμελλητὶ γενέσθαι τὰ προηγγελμένα. δηλοῖ δὲ πολυλάκις τὸ τῆς σπουδῆς ὄνομα παρά γε τοῖς ἱεροῖς γράμμασι 2.191 καὶ θορύβων ἔφοδον. πάνδεινον οὖν ἄρα τὸ ἀμαρτάνειν εἰς ἀδελφούς· εἰ δὲ δὴ καὶ εἰς τοῦτο φαυλότητος προῖοι τὰ πλημμεληθέντα τισὶν, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν ἀπόρρητον καταλυπῆσαι φύσιν, οὐδεὶς ἀνατρέψει τρόπος τὰ ἐξ ὀργῆς. Ἄραρεν οὖν ὅτι κατοιμῶζειν ἄξιον τοὺς θεομισεῖς αἰρετικούς, ἐπιθήγοντας τὴν γλῶτταν τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, καὶ κτιστὸν εἶναι λέγοντας, καὶ μὴν καὶ ἐν μείοσιν ἢ ἐν οἷς ὁ Πατὴρ. εἶδωλον δὲ ὡσπερ ἀναπλάττουσι καὶ αὐτοὶ, κατὰ γε τὸ σφισιν αὐτοῖς εὖ ἔχειν δοκοῦν, καὶ τοῦτο προσκυνεῖν ἐπιτάττουσι. εἰ γὰρ ἐκπέπτωκεν ὄλως τοῦ εἶναι Θεὸς κατὰ φύσιν ὁ Υἱὸς, καὶ ἔστι γενητὸς, προσκυνεῖται δὲ πρὸς τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀγίων ἀγγέλων, πῶς οὐκ ἐναργῶς τῇ κτίσει λατρευόμεν, καθάπερ Ἑλλήνων παῖδες εἰς ἡλίου τύπον, ἤγουν ἐτέρου τινὸς τῶν κτισμάτων, τὸ ἐξ ἀνοίας καὶ ματαιότητος λογισμῶν εἶδωλον ἀναπλάσαντες; 9 Συνάχθητε καὶ συνδέθητε, τὸ ἔθνος τὸ ἀπαίδευτον, πρὸ τοῦ γενέσθαι ὑμᾶς ὡς ἄνθος παραπορευόμενον ἡμέρᾳ, πρὸ τοῦ ἐπελθεῖν ἐφ' ὑμᾶς ὀργὴν Κυρίου, πρὸ τοῦ ἐπελθεῖν ἐφ' ὑμᾶς ἡμέραν θυμοῦ Κυρίου.9 Παραδείξας εὖ μάλα τοῦ πολέμου τὴν ἀγριότητα καὶ τῆς ἐσομένης συμφορᾶς τὸ μέγεθος, μεθίστησι πάλιν ἐπὶ καιροῦ τὸν λόγον ἐπὶ τὸ χρῆναι καλεῖν εἰς μετάγνωσιν, ὅτε καὶ ἦν ἀναπέσειν εὐκόλως, εἰκὸς δήπου πεφοβημένους. ἀπεσκληρότος μὲν γὰρ ἔσθ' ὅτε τοῦ νοῦ καὶ πολὺ λίαν διανενευκότος εἰς τὰ αἰσχίω καὶ βδελυρώτατα, οὐκ εὐκόλως προσιέμεθα τὸ κἂν γοῦν ἐλέσθαι μετανοεῖν, συνωθεῖ δὲ πολλακίς εἰς τοῦτο καὶ οὐχ ἐκόντας τὸ δεῖμα. καλεῖ τοίνυν εἰς οἰκειότητα τὴν 2.192 πρὸς αὐτόν. ὡσπερ γὰρ αὐτοὺς ἀποστήναί φαμεν, καὶ ἄλλοτρίους γενέσθαι, λελατρευκότας εἰδῶλοις, καὶ τοῖς ἰδίους πάθειν ἐπιδόντας τὸν νοῦν· οὕτω πάλιν ἀνόπιν ὡσπερ ἴεναι νοήσομεν, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος ἐπιδράττεσθαι, προσκυνεῖν ἐλομένους αὐτῶ δὴ καὶ μόνω, καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ παρακολουθεῖν θεσπίσμασιν. ἔθνος γεμῆν ἀπαίδευτον τὸ ἐξ Ἰσραὴλ ὀνομάζει γένος,

ὡς καὶ αὐτὴν ἀτιμάζον τὴν ἀρχαίαν ἐντολήν, καὶ διωθόμενον ἀνοσίως τὸν παιδαγωγοῦντα νόμον καὶ πρὸς πᾶν εἶδος ἐπεικειᾶς ἀποκομίζειν δυνάμενον. ἀπειλεῖ δὲ πάλιν, ὡς εἰ μὴ συνδεθεῖεν αὐτῶ, κατὰ γε τοὺς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένους τρόπους, διοίσουσι μὲν κατ' οὐδὲν ἀνθέων τῶν ἐν ἀγροῖς, ἃ σαθρὰ τε ἐστὶ καὶ εὐμάραντα, ὑποπεσοῦνται δὲ πάντως τοῖς ἐξ ὀργῆς. Οὐκοῦν "Ἔως καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζόμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας." ἕως ἐνδίδωσιν ὁ Δεσπότης ἀνεξικακῶν ὡς Θεὸς, ποιῶμεθα τὴν μετάνωσιν, προσάγωμεν ἰκετείας, ἀναφωνώμεν δεδακρυμένοι "Ἀμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας "μου μὴ μνησθῆς," συνάπτωμεν ἑαυτοὺς δι' ἀγιασμοῦ καὶ νήψεως· σκεπασθησόμεθα γὰρ οὕτως ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ τὴν ἐκ τῶν πταισμάτων κηλίδα διανιψόμεθα πρὸ τοῦ ἐπελθεῖν ἐφ' ἡμᾶς ἡμέραν θυμοῦ Κυρίου. ἤξει γὰρ ἤξει κατὰ καιροὺς ἐξ οὐρανῶν ὁ Κριτῆς, ἀποδώσει τε ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. 9Ζητήσατε τὸν Κύριον πάντες ταπεινοὶ γῆς, κρῖμα ἐργάζεσθε, καὶ ζητήσατε δικαιοσύνην, ζητήσατε πραότητα, καὶ ἀποκρίνεσθε αὐτὰ, ὅπως σκεπασθῆτε ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς Κυρίου.⁹ 2.193 Τίνα δὴ τρόπον συνδεθεῖεν αὐτῶ, καίτοι βδελυρὸν καὶ ἀπαίδευτον ὄντες ἔθνος, καταμηνύει σαφῶς. Ζητεῖν γὰρ ἐπιτάττει τὸν Κύριον, κρῖμα τε ἐργάζεσθαι καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀποκρίνεσθαι αὐτὰ. Ζητεῖται μὲν οὖν πρὸς ἡμῶν ὁ Θεὸς διὰ γε τοῦ ἐλέσθαι διψῆν τὰ αὐτῶ δοκοῦντα δρᾶν, ῥαθυμίας ἀπάσης ἐξηρημένης· ἐργασόμεθα δὲ καὶ τὸ κρῖμα, τὸν θεῖον αὐτοῦ νόμον ἀποπεραίνοντες, ἀοκνότατα δὲ κατορθοῦντες τὴν ἀρετὴν· κερδανοῦμεν δὲ πάλιν τῆς δικαιοσύνης τὴν δόξαν, τοῖς ἐξ ἀγαθουργίας αὐχήμεσιν εὖ μάλα κατεστεμμένοι, καὶ τὴν εὐκλεᾶ καὶ ἀμώμητον ἀληθῶς τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας, καὶ τῆς εἰς ἀδελφοὺς ἀγάπης διάττοντες τρίβον· "Πλήρωμα "γὰρ νόμου ἢ ἀγάπη," κατὰ τὸ γεγραμμένον. δεῖ δὲ οἶμαι προσεπενεγκεῖν οἷς ἔφην, τὸ ἀποκρίνεσθαι αὐτὰ, τουτέστι, τὸ καὶ ἑτέροις προσλαλεῖν καὶ νουθετεῖν ἀδελφούς· ἐσόμεθα γὰρ ὧδε καὶ οὐχ ἑτέρως ἄρτιοι πρὸς ἀρετὴν. οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν ἔργω τε καὶ λόγῳ δοκιμώτατον μέγαν ἔφη κληθῆσέσθαι ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἐλάχιστον δὲ τὸν εἰσηγεῖσθαι μὲν μεμελετηκότα καὶ ἀποχρῶντα εἰς τοῦτο, μὴ μὴν ἔτι καὶ δρᾶν ἀνεχόμενον ἄπερ ἂν εὖ ἔχειν οἴηται, καὶ κατορθοῦν ἐπιτάττει τισί. ταλανίζει δέ που καὶ τοὺς τῶν Ἰουδαίων καθηγητάς; οὕτω λέγων "Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι δεσμεύετε φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ "ἐπιτίθετε τοῖς ἀνθρώποις, αὐτοὶ δὲ," φησὶν, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν ἄκρω "δακτύλῳ προσψάυετε αὐτοῖς." τελεωτάτης οὖν ἄρα θεοσεβείας ἀπόδειξις, τὸ καὶ κατορθοῦν ἀρετὴν, εἰσηγεῖσθαι δὲ καὶ ἑτέροις τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο λαμπροί. 2.194 ὅτι δὲ οὐκ ἄμισθος ὁ ἐπὶ τῶδε πόνοσ, σαφηνιεῖ λέγων ὁ Χριστοῦ μαθητῆς "Ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἀμαρτωλὸν ἐκ πλάνης "ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου καὶ καλύψει "πλήθος ἀμαρτιῶν." εἰ δὲ δή τις οἴοιτο τὸ ἀποκρίνεσθαι αὐτὰ καταδηλοῦν, ὅτι μελέτην αὐτὰ ποιεῖσθαι προσήκει, καὶ τῆδε νοεῖτω. προστέταχε γὰρ καὶ ὁ Μωυσέως νόμος περὶ τῶν τοῦ Θεοῦ λογίων, ὅτι "καὶ λαλήσεις ἐν αὐτοῖς καθῆ- "μενος, καὶ πορευόμενος ἐν ἀγορᾷ, κοιταζόμενος καὶ διαν- "ιστάμενος." ψάλλει δὲ καὶ ὁ Δαυεὶδ "Καὶ μελετήσω ἐν "τοῖς δικαιομασί σου διὰ παντός." 9Διότι Γάζα διηρπασμένη ἔσται, καὶ Ἀσκάλων εἰς ἀφανισμόν, καὶ Ἄζωτος μεσημβρίας ἐκριφήσεται, καὶ Ἀκαρῶν ἐκριζωθήσεται.⁹ Οἰκονομεῖ τι πάλιν ὁ λόγος καὶ προαπαγγέλλει σαφῶς τῶν ἐσομένων κατὰ καιροὺς εἰς παράκλησιν καὶ παραμυθίαν τοῖς ἐξ Ἰσραήλ. καὶ τί δὴ τοῦτο, ἐρῶ. πεπορθημένων τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπάσης δὲ τῆς Ἰουδαίας κατειλημμένης ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, αἱ περίοικοι τῶν ἄλλοφύλων πόλεις ἐπεγάνυντο τοῖς πεπονθόσι καὶ κατεμειδίω τῶν πεπορθημένων, ἔθουον δὲ καὶ τοῖς ἰδίῳις θεοῖς, ὡς τὸ πᾶσιν ἀπηχθημένον ἀπολωλεκόσι γένος· ἀπετόλμων δὲ λέγειν, ὡς ἀνόνητον αὐτοῖς τὸ ἐπὶ Θεῷ πεποιθῆναι διὰ πραγμάτων αὐτῶν ἐξελήλεγκται, ὧντό τε ὅτι καὶ τῆς ἄνωθεν ἐπικουρίας εὐσθενεστέρα τε καὶ ἐν ἀμείνοσιν ἢ τῶν

Βαβυλωνίων ἐγένετο χεῖρ. εἰ δὲ δήπου τις τῶν ἐκ τῆς Ἰουδαίας τὰ οἴκοι μεθεῖς, καὶ τῆς ἐνεγκούσης ἀποδραμῶν κατὰ τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν, ὡς πρὸς δόμους ἀφίκετο σώζεσθαι προσδοκῶν, οὗτος ἦν ἐν χείροσιν, ὠμοτέροις τῶν Βαβυλωνίων περιτυχῶν, τοῖς κατοικτεῖρειν ὀφείλουσιν. οὐκοῦν κατεσοβαρεύοντο τῆς 2.195 τοῦ Θεοῦ δόξης οἱ τάλανες, σκληροὶ τε καὶ ἄτεγκτοι τοῖς πεπραχόσιν ἀθλίως ἀπήντων, τὸ συναλγεῖν παραιτούμενοι· μᾶλλον δὲ καὶ ἀγρίως τῇ παρ' ἐαυτῶν σκαιότητι τοὺς ἀλόν- τας ἐπιφορτίζοντες. τί οὖν; μετὰ τοῦτο ἐπανῆκον μὲν κατὰ καιροὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἱ ἐξ Ἰσραήλ, Κύρου μόλις ἀνέντος, καὶ δὴ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις γεγονότες ἀνετείχιζον τὴν πόλιν, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν θεῖον ἀνεδείμαντο ναὸν, καὶ ἦσαν ἤδη πῶς ἐν ἐλπίσι λοιπὸν τοῦ εὐημερεῖν, προασπίζοντος τοῦ Θεοῦ. ἐπειδὴ δὲ ταῦθ' οὕτως πράττεσθαι μεμαθήκασι, Γαζαῖοί τε καὶ Ἀσκαλωνῖται, καὶ μὴν καὶ Ἀζῶτιοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς καλουμένης Ἀκαρῶν, Μωαβῖται καὶ Ἰδουμαῖοι καὶ Ἀμμωνῖται, ἕτεραί τε ἄλλα πρὸς τούτοις ἔθνη, τῇ τοῦ φθόνου κατετήκοντο φλογί, καὶ διακωλύειν ἠθέλον περιφράττοντας τῷ τείχει τὴν πόλιν, καὶ δὴ συναγερμένοι τῶν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνακεκλημένων κατεστρατεύοντο. καὶ συγκε- κρότηται μὲν ἡ μάχη κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ· πεπτώκασι δὲ καὶ ἀνήρηνται, Θεοῦ νευροῦντος τὸν Ἰσραήλ. εἶλον δὲ οὕτω κατὰ κράτος τὰς τῶν ἐθνῶν πόλεις, ὡς καὶ εἰς ἐρημίαν αὐτὰς καταστήσαι παντελεῖ, καὶ ποιμνίων ταύτας ἀποφῆναι σηκούς. ταύτης διαμέμνηται τῆς ἱστορίας εἰς τὸ παρὸν, ἐπαγγελίαν ἐχούσης, πρῶτον μὲν τῆς ἐπανόδου τῆς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, εἶτα τῆς ἐσομένης εὐκλείας καὶ τῆς κατὰ πάντων νίκης. διαρπασθήσεσθαι μὲν γὰρ τὴν Γάζα φησὶν, οἰχήσεσθαι δὲ τὴν Ἀσκάλωνα πρὸς ἀφανισμόν, καὶ Ἄζωτον μεσημβρίας ἐκριφήσεσθαι· τὸ δὲ μεσημβρίας ἀντὶ τοῦ φανερώς καὶ οὐ τρόπῳ ληστρικῶ, ἀλλ' ἐναργῶς καὶ πολέμου νόμῳ· τὴν γεμὴν Ἀκαρῶν ἐκριζωθήσεσθαι. εὐφυῶς δὲ σφόδρα πρὸς τὴν τοῦ ὀνόματος δήλωσιν ποιεῖται τὴν ἀπειλήν· ἐρμηνεύεται γὰρ Ἀκαρῶν ἐκρίζωσις. τοῦτο δὲ αὐτὸ 2.196 πείσεσθαί φησιν αὐτὴν, οἷον ἔχουσιν ἐν τῇ κλήσει τῆς ἐπενεχθησομένης αὐτῇ συμφορᾶς τὴν δήλωσιν. 90ὐαὶ οἱ κατοικοῦντες τὸ σχοίνισμα τῆς θαλάσσης, πάροικοι Κρη- τῶν· λόγος Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς Χαναάν, γῆ ἄλλοφύλων.9 Ἀποχρώντως ἀπειλήσας, καὶ τὰ ὅσον οὐδέπω συμβησό- μενα προαπηγγελκῶς τοῖς τὴν Παλαιστίνην οἰκοῦσι, Γαζαῖοις τέ φημι καὶ Ἀσκαλωνῖταις, Ἀζωτίοις τε ὁμοῦ καὶ τοῖς ἐξ Ἀκαρῶν, τὸν ἴσον ὑφαίνει λόγον καὶ ἐπὶ ταῖς πόλεσι ταῖς Φοινικικαῖς, μάλιστα δὲ τῶν ἄλλων ταῖς πρὸς τῇ θαλάσῃ κειμέναις. ταύτητοί φησιν Οὐαὶ οἱ κατοικοῦντες τὸ σχοίνισμα τῆς θαλάσσης. ἐπειδὴ δὲ καὶ πολλὰ τῶν κατὰ τὴν Παλαι- στίνην πόλεων τῇ θαλάσῃ προσωκῆκασι, ἀποδιίστας ὡσ- περ τὰς σημαιομένας, εἰς τὸ παρὸν παροίκους αὐτὰς Κρητῶν ἀποκαλεῖ, ἴν' ἐντεῦθεν νοῶμεν τοὺς τῆς Φοινίκης οἰκῆτορας, οὓς καὶ Κρητῶν, ὡς ἔφην, παροίκους ὀνομάζει, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Κρήτες καὶ Λίβυες διείργονται μὲν ἀπ' ἀλλήλων, μεσολαβούσης θαλάσσης, ὀλίγοις κομιδῇ διαστήμασιν. ὡς γὰρ ὁ πολὺς ἔχει λόγος, ἀνέμου πνέοντος, ἔσθ' ὅτε τῶν ἐκ Κρήτης βοτανῶν διάττουσιν αἱ ὄσμαι καὶ τοὺς ἐν Λιβύῃ κτείνουσι θήρας, ἐρπετά τε φημι καὶ τὰ τῶν ἰοβόλων ἔθνη. τετάχατο δὴ οὖν Λίβυές τε καὶ Κρήτες ὡς ἔθνος ἓν. ἐντεῦθεν κατὰ καιροὺς ἀποικίαν στείλαντες, τὰς ἐν τῇ Φοινίκη κατω- κῆκασι καὶ ἀνεδείμαντο πόλεις, καθάπερ ἀμέλει καὶ Καπ- παδόκαι κατὰ καιροὺς τὰς τῆς Παλαιστίνης. καὶ γοῦν ἔφη που Θεὸς διὰ φωνῆς Ἀμῶς "Οὐχ ὡς υἱοὶ Αἰθιοπῶν ὑμεῖς 2.197 "Ἔστέ μοι υἱοὶ Ἰσραήλ; λέγει Κύριος. οὐ τὸν Ἰσραήλ ἀνήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ τοὺς ἄλλοφύλους ἐκ "Καππαδοκίας, καὶ τοὺς Σύρους ἐκ βόθρου." καὶ ἄλλοφύ- λους μὲν τοὺς Παλαιστηνοὺς ὀνομάζει, Σύρους γεμὴν τοὺς Φοινίκας, οὓς καὶ ἀναγαγεῖν ἐκ βόθρου διῶσχυρίζεται, βόθρον, οἶμαι, τὴν Λιβύην ἀποκαλῶν, διὰ τὸ εἶναί που τάχα κοίλην τε καὶ χθαμαλὴν τὴν χώραν. κατευρύνεται γὰρ εἰς κόλπους ἡ παρ' αὐτῇ θάλασσα, μονονουχὶ καὶ ἀναφευγούσης

άνοπιν τῆς χέρσου, καὶ τοῖς ὅτι μάλιστα νοτιωτάτοις κλίμασιν εἰσδυομένης. ἰστέον δὲ ὅτι ἀντὶ τοῦ Ἐκ βόθρου, Κυρήνην ὠνόμασαν οἱ ἕτεροι τῶν ἑρμηνευτῶν, ὅτι Λιβύων ἄποικοι Φοινίκες ἀποφαίνονται ἐναργέστερον· Κυρήνη γὰρ τῆς Λι- βύης ἐστὶν ἐπισημοτάτη πόλις. Λόγος τοίνυν, φησὶ, Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς, ὃ πάροικοι τῶν Κρητῶν, ἤγουν Λίβυες· τὸ δὲ πάροικοι φησὶν ἀντὶ τοῦ ἄποικοι καὶ μετανάσται. Χαναὰν δὲ πάλιν αὐτοὺς ἀπο- καλεῖ. Χανααῖοι γὰρ ἦσαν ἅπαντες οἱ τὰς τῆς Φοινίκης κατοικοῦντες πόλεις, εἰ καὶ γεγόνασιν ἀπ' ἀρχῆς ἄποικοι Κρητῶν. ἰστέον δὲ ὅτι πάλιν οἱ ἕτεροι τῶν ἑρμηνευτῶν ἀντὶ τοῦ πάροικοι Κρητῶν ἐκδεδώκασι Λόγος Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς ἔθνος ὠλοθρευμένον. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀναγκαῖον ἀκολουθῆσαι πάλιν τῇ τῶν ἐβδομήκοντα γραφῇ, τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας παρηγάγομεν εἰς μέσον, ἃ φέρει μὲν εἰς ἡμᾶς ἢ παράδοσις, ἐπεσφράγισε δὲ ὡς ἀληθῆ καὶ ὁ τοῦ προφήτου λόγος. 9Καὶ ἀπολῶ ὑμᾶς ἐκ κατοικίας, καὶ ἔσται Κρήτη νομὴ ποιμνίων καὶ μάνδρα προβάτων.⁹ Ἴδου δὴ πάλιν ὡς μετοίκους προσλαλεῖ, καὶ ὡς μετανά- 2.198 σταις διαλέγεται, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἱστορίᾳ τὸ ἀληθές· ἀπολέσειν γὰρ αὐτοὺς φησὶν ἐκ κατοικίας, τουτέστιν ἐκ γῆς εἰς ἣν παρωκῆκασί τε καὶ μετωκίσαντο· εἰς τοῦτο γεμὴν ἐρη- μίας ἀφίξεσθαί φησι τὰς παρ' αὐτοῖς πόλεις, ὡς νομὴν καὶ μάνδραν γενέσθαι ποιμνίων. Κρήτην δὲ αὖ τὴν Φοινίκην, ἥτοι τοὺς ἐν τῇ Φοινίκῃ ἀποκαλεῖ ὡς ἐκ Κρήτης ὄντας τῆς Λιβύων ὁμόρου καὶ γείτονος. ἐν δὲ ἦσαν κατὰ τοὺς ἄνωθεν χρόνους, καὶ μέμικτο ἀλλήλοις τὰ γένη καθ' αἷμά τε καὶ ἔθνη καὶ νόμους. 9Καὶ ἔσται τὸ σχοίνισμα τῆς θαλάσσης τοῖς καταλοίποις οἴκου Ἰούδα· ἐπ' αὐτοῖς νεμήσονται ἐν τοῖς οἴκοις Ἀσκάλωνος, δείλης καταλύσουσιν ἀπὸ προσώπου υἱῶν Ἰούδα, ὅτι ἐπέσκεπ- ται αὐτοὺς Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῶν, καὶ ἀπέστρεψε τὴν αἰχμα- λωσίαν αὐτῶν.⁹ Φθάσας ἤδη προεῖπον, ὅτι συναγήγερτο μὲν πάντα τὰ ἔθνη φθόνῳ διακεκαυμένα, καὶ κατεστρατεύοντο τῶν Ἰερο- σολύμων μετὰ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας καιρὸν, καὶ δὴ πολέμου συστάντος ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰωσαφάτ ἦττηνται καὶ πεπτῶκασιν οἱ τοῖς λελυτρωμένοις ἀνοσίως ἐπιβουλεύοντες. κεκρατηκότες οὖν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ κατέβησκον ὡς ἐρήμους τοὺς τῶν ἀλλοφύλων ἀγρούς, καὶ οἷον σηκοῖς ἐχρῶντο ταῖς ἡρημω- μέναις πόλεσι τῶν Φυλιστιεῖμ, τουτέστι τῶν Παλαισθηνῶν, διὰ τὸ πάντας ἄρδην ἀπολέσθαι τοὺς ἐν αὐταῖς. ἔσται τοίνυν φησὶ τὸ σχοίνισμα τῆς θαλάσσης, τουτέστιν, αἱ πρὸς τῇ θαλάσῃ τῶν Παλαισθηνῶν πόλεις, αἱ πολυανδροῦσαί ποτε, αἱ δειναὶ καὶ δυσκαταγώνιστοι νομὴ ποιμνίων τοῖς καταλοί- 2.199 ποις οἴκου Ἰούδα. οἱ γὰρ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνασσεσω- μένοι καὶ περιλελειμμένοι μόλις, αὐτοὶ κεκρατήκασιν, αὐτοὶ καὶ ἐν τοῖς οἴκοις Ἀσκάλωνος δείλης καταλύσουσι. πρὸς ἐσπέραν γὰρ οἱ ποιμένες ἐγκατακλείουσι τοῖς σηκοῖς τὰς τῶν θρεμμάτων ἀγέλας. τίς οὖν ἢ τοσαύτη δύναμις; ἢ πῶς ἔσται τοῦτο, τὸ καὶ πίστεως ἐπέκεινα καὶ λόγου παντός; ὅτι ἐπέσκεπται φησὶν αὐτοὺς Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῶν καὶ ἀπέσ- τρεψε τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Κατέληξε τῆς ἐπ' αὐτοῖς ὀργῆς, ἀνῆκεν αὐτοῖς τὰ ἐγκλήματα καὶ συνοπλίζεται μὲν ὡσπερ καὶ πάλαι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, χαρί- ζεται δὲ τὸ νικᾶν τοὺς ἀνθεστηκότας, καὶ τοῦτο ἀμογητί. Οὐκοῦν ὅταν ἀμαρτάνοντας ἀποστρέφηται Θεὸς, ὑπὸ πό- δας κεισόμεθα τῶν ἐχθρῶν, καὶ οὐδεὶς ὁ σῶζων ἢ ἐπαμύνων ἐστίν. εἰ δὲ ἐποπτεύοι πάλιν ἐφιεμένους ἀρετῆς καὶ ζῆν ἐννόμως ἐθέλοντας, ἀμείνους μὲν ἐσόμεθα πολέμου παντός, κατευμεγεθήσομεν δὲ καὶ μάλα ῥαδίως τῶν ἀνθεστηκότων, καὶ πληροφορήσει λέγων αὐτὸς περὶ δικαίου παντός "Ὅτι "ἐπ' ἐμὲ ἦλπισε, καὶ ῥύσομαι αὐτόν· σκεπάσω αὐτόν, ὅτι "ἔγνω τὸ ὄνομά μου. κεκράξεται πρὸς μὲ καὶ ἐπακούσομαι "αὐτοῦ· μετ' αὐτοῦ εἶμι ἐν θλίψει· ἐξελοῦμαι αὐτόν καὶ "δοξάσω αὐτόν. μακρότης ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν καὶ "δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου." 9Ἦκουσα ὄνειδισμούς Μωάβ καὶ κονδυλισμούς υἱῶν Ἀμμὼν, ἐν οἷς ὠνειδίζον τὸν λαόν μου καὶ ἐμεγαλύνοντο ἐπὶ τὰ ὄριά μου. διὰ τοῦτο ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ,

διότι Μωάβ ὡς Σόδομα ἔσται, καὶ υἱοὶ Ἀμμὼν ὡς Γόμορρα, καὶ Δαμασκὸς ἐκλελειμμένη, ὡς θημωνιά ἄλωνος καὶ ἡφα- νισμένη εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ οἱ κατάλοιποι λαοῦ μου διαρπῶνται 2.200 αὐτούς, καὶ οἱ κατάλοιποι ἔθνοους μου κληρονομήσουσιν αὐ- τούς.⁹ Πεπορημένοις τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ πεπραχόσιν ἀθλίως τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἐπετώθαζον, ὡς ἔφην, τὰ πρόσοικα τῶν ἐθνῶν, ᾧοντό τε ὅτι τῶν παρά σφισι ψευδωνύμων θεῶν ἔργον ἦν τὸ ἀλῶναι τὴν Ἰουδαίαν, ἀνατετραμμένης εἰσάπαν καὶ οἰχο- μένης τάχα που πρὸς τὸ μηδὲν τῆς αἰεί τε καὶ ἄνωθεν ἐπι- κουρούσης αὐτοῖς χειρὸς, δῆλον δὲ ὅτι τῆς τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ. δυσβουλίας γὰρ εἰς τοῦτο καθικέσθαι τινὰς τὸ ἀπεικὸς οὐδὲν, ὡς πεπλανημένους, ξύλοις τε καὶ λίθοις λελατρευκότας, καὶ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἡγνοη- κότας Θεόν. ἀκήκοα τοίνυν, φησὶ, τοὺς Μωαβιτῶν ὄνειδισ- μούς καὶ κονδυλισμούς υἱῶν Ἀμμὼν. διοίσει γὰρ οἶμαι κατ' οὐδένα τρόπον τοῦ καταπαίοντος ἢ ῥάβδω τυχὸν ἢ λίθω τοὺς πεπονθότας ὁ πλήττων ὄνειδισμοῖς, καὶ ἀχάλινον ἐπ' αὐτοῖς ἀνευρύνων στόμα, ἀνερευγόμενός τε καὶ λέγων τὰ δι' ὧν ἦν εἰκὸς καταπικραίνεσθαι τινὰς εἰς δυσθυμίας καὶ λύπας, καὶ φορτικωτέραν ἔχει τῆς συμφορᾶς τὴν ἔφοδον. ἐπειδὴ δὲ καὶ κατ' αὐτῆς τῆς θείας τε καὶ ἀπορρήτου δόξης ἀθυροστο- μούντες ἠλέγχοντο, ταύτητοι, φησὶ, τὴν Σοδομιτῶν ἀνατλάν- τες δίκην βαδιοῦνται πρὸς ὄλεθρον, καὶ μικρά που τάχα τὰ Γομόρρας ἀποφαίνοντες πάθη ταῖς ἑαυτῶν συμφοραῖς, ὅψέ τε καὶ μόλις δι' αὐτῶν εἴσονται τῶν συμβεβηκότων τὴν τοῦ κολάζοντος δύναμιν. Δαμασκὸς γεμὴν ἢ Φοινίκων μητρό- πολις ἢ λαμπρὰ καὶ περίοπτος, ἐν ἧ τὰ βασιλεία, σωρὸς ἔσται καλάμης, οὐκ ἐχούσης ἄσταχυν, ἧς οὐδεὶς μὲν ὁ λόγος, εἰς κατάπρησιν δὲ τὸ πέρας, ἡγουν εἰς διασκεδασμόν. τοὺς γὰρ τῶν ἀχύρων σωρούς αἱ τῶν πνευμάτων ὄρμαί διαρ- ρίπτουσι πανταχῆ· κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον καὶ τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἀλίσκομέναις αἱ τῶν ἐλόντων δυνάμεις 2.201 διασκιδνάσι πανταχοῦ, τοῖς ῥαγδαιοτάτοις ἐν ἴσῳ πνεύμασι 2.201 κατεμιπτόντες. ὅτι δὲ οὐχ ἑτέρου του μᾶλλον, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος καὶ ὄνειδισθέντος λαοῦ τὰ ποιάδε τῶν κακῶν κατόρθωσις ἔσται κατὰ καιρούς, ὑπεμφαίνει λέγων Οἱ κατά- λοιποι τοῦ λαοῦ μου διαρπῶνται αὐτούς καὶ οἱ κατάλοιποι ἔθνοους μου κατακληρονομήσουσιν αὐτούς. καταλοίπους γὰρ ἔθνοους, ὡς ἤδη προεῖπον, τοὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνασε- σωσμένους ἀποκαλεῖ, οἱ κεκρατήκασι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὰς τῶν ἄλλοφύλων ἐλόντες πόλεις, εἰς ἐρημίαν αὐτὰς κατέστη- σαν παντελῆ. Ὅταν τοίνυν οἰκονομικῶς ὁ τῶν ὄλων Θεὸς διαγυμνάξῃ τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ θλίψει ἐπάγων, ἢ διωγμούς πράττεσθαι συγχωρῶν, ἐπιφυομένων αὐτῇ τῶν ἐχθρῶν, ἢ Ἑλλήνων τυχὸν, ἢ ἀνοσίων αἰρετικῶν, καταμειδιάτω μηδεὶς, περι- μενέτω δὲ μᾶλλον τοῦ παντὸς ἀγῶνος τὸ πέρας. οἱ γὰρ πλατὺ γελῶντες ἔσθ' ὅτε, καὶ μονονουχὶ κατονειδίζοντες τὸν Χριστὸν, ὡς τῶν ἰδίων οὐ προασπίζοντα, ἡγουν, ὡς οἶονται, καὶ ἀσθενούντα πρὸς τοῦτο, τὰ Σοδομιτῶν ὑπο- μενοῦσι πάθη, καὶ πυρὸς ἔσονται τροφή, καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις, οὐς ἠττήσθαι νενομίκασι, κρατοῦντας εὐρήσουσιν. 9 Αὕτη αὐτοῖς ἀντὶ τῆς ὕβρεως αὐτῶν, διότι ὠνείδισαν καὶ ἐμε- γαλύνθησαν ἐπὶ τὸν Κύριον τὸν παντοκράτορα. ἐπιφανῆς ἔσται Κύριος ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς.⁹ Αὕτη, φησὶν, αὐτοῖς ἢ μερὶς καὶ οὗτος ὁ κλῆρος. πεπα- ρωνήκασι γὰρ καὶ κατ' αὐτῆς τῆς ἀπορρήτου δόξης, ἀθυ- ροστομοῦντες οἱ δεῖλαιοι καὶ παλιμφήμους ἰέντες φωνὰς, 2.202 καὶ τοῦ πάντων ἐπέκεινα μονονουχὶ κατεξανέστησαν, δεινῶ τε καὶ ἀχαλίνῳ πρὸς τοῦτο χρώμενοι θράσει. ἐπειδὴ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ πάντα δύνασθαι δόξαν τοῖς ἰδίοις ἀνήπτον θεοῖς, ἐπιφανῆς ἔσται Κύριος ἐπ' αὐτούς, τουτέστι, τὴν ἰδίαν αὐτοῖς ἐμφανιεῖ δύναμιν, διὰ γε τοῦ πάντας αὐτῶν ὀλοθρεῦσαι τοὺς θεοὺς. ἀνήρηνται γὰρ καὶ πεπτῶκασι τὰ παρ' αὐτοῖς τεμένη διὰ χειρὸς Ἰσραὴλ, καὶ πυρὸς ἔργον γεγόνασι τὰ χειρόκμητα πανταχῆ τε καὶ ἐν παντὶ ἔθνει τῶν ἐαλωκότων. ποῖ δὴ οὖν τῶν θεῶν ἢ

δύναμις; ἢ πῶς ἂν ἑτέρους σώσειαν, οἷγε δὴ σφισιν αὐτοῖς ἐπαμύνειν οὐχ οἰοί τε; μάλλον δὲ τί γὰρ ὅλως κωφὴ καὶ ἀναίσθητος ὕλη; "Τὰ εἶδωλα τῶν ἔθνων ἄργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων," καὶ εἰ μὴ φορτικὸν εἶπειν, μάλλον δὲ καὶ εἰρήσεται "Τί ὠφελεῖ γλυπτὸν ὅτι ἔγλυψαν αὐτὸ, ἔπλασαν αὐτὸ χώνευμα φαν- τασίαν ψευδῆ," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν; καὶ ἡ φησὶν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο πάντες οἱ ποιοῦντες αὐτὰ καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς." 9 Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, πᾶσαι αἱ νῆσοι τῶν ἔθνων.⁹ Ἐπιφανῆ γενέσθαι φαμέν ἐπ' αὐτοὺς τὸν Κύριον, ὡς ὠλοθρευκότα πάντας αὐτῶν τοὺς θεοὺς, πάλαι μὲν διὰ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ταῖς τῶν ἄλλοφύλων πόλεσι συγκαταπιμπράντων εὐσθενῶς τά τε ἐν τοῖς τεμένεσιν ἔδη καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς βω- μούς. κατὰ δὲ γε τὸν καιρὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονο- γενοῦς τουτὶ γεγονὸς ἀληθέστερον κατίδοι τις ἂν, ὅτε καὶ Θεὸς ὢν ὁ Λόγος, γέγονε καθ' ἡμᾶς καὶ ἐπιφανῆς· καὶ γοῦν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ τὸν ὄντα ἀπ' ἀρχῆς, ὃν ἀκηκόασι, τοῦ- 2.203 τον αὐτὸν ψηλαφησαὶ τε χερσὶ καὶ ἰδεῖν ἔφασκον ὀφθαλ- μοῖς. ἐμφανῆς γὰρ γέγονεν ὁ τοῦ ὁρᾶσθαι κρείττων ὡς Θεὸς, ψάλλει δὲ που καὶ ὁ Δαυεὶδ "Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἤξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται." ἐπειδὴ δὲ γέγονεν ἐμφανῆς "καὶ ἐπὶ γῆς ὠφθη," κατὰ τὸ γεγραμμένον, "καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη," τότε καὶ ἀπολώλασιν αἱ βδελυραὶ τε καὶ βέβηλοι τῶν εἰδώλων ἀγέλαι· ἀνήρηται δὲ εἰσάπαν καὶ τὸ τοῦ διαβόλου κράτος, ἕκαστος δὲ λοιπὸν τῶν διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐνηνε- γμένων προσάγει δι' αὐτοῦ τε καὶ σὺν αὐτῷ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τὴν προσκύνησιν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔτι μὲν ἔστι κατὰ μόνην τὴν Ἰουδαίαν γνωστὸς ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν ἔθνων χώραι τε καὶ πόλεις, κἂν εἰ τῆς Ἰουδαίας ἀπο- νοσφίζονται μεσολαβούσης θαλάσσης, οὐδὲν ἦττον προσίασι τῷ Χριστῷ, προσάγουσι τὰς λιτὰς, ἀνάπτουσι τὰς δοξο- λογίας, ἀκαταλήκτοις εὐφημίαις καταγεραίρουσι. πάλαι μὲν γὰρ ἦν "ἐν τῷ Ἰσραὴλ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ." νυνὶ δὲ λοιπὸν τοῖς ἀπανταχῆ γέγονε γνωριμώτατον, γῆ δὲ καὶ θάλαττα μεστὴ τῆς δόξης αὐτοῦ. καὶ τοῦτο ἦν ἄρα τό "Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος Ἡ μὴν ἐμπλησθήσεται τῆς δόξης "Κυρίου πᾶσα ἡ γῆ." προσκυνήσει δὴ οὖν ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ φησι. προανατυπῶν μὲν γὰρ ὁ νόμος τῆς Ἐκ- κλησίας τὸ κάλλος, τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἀνώρθου σκηνήν· ἥς εἰς τύπον καὶ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὁ διαβόητος ἐκεῖνος ἐγήγερτο ναός. προστέταχε δὲ τοῖς ἀρχαιοτέροις ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς, ἦγουν δι' ἐκεῖνου Θεοῦ, ἐκ πάσης τῆς Ἰουδαίων χώρας τοὺς προσκυνεῖν ἐθέλοντας ἀναφοιτᾶν εἰς Ἱεροσόλυμα, θύειν τε οὕτω καὶ προσκυνεῖν τῷ Θεῷ, καὶ θάνατος ἦν ἡ δίκη τοῖς ἔξω θύουσι τοῦ ναοῦ. ἐπειδὴ δὲ παρελήλακε τῆς σκιάς ὁ καιρὸς, πέπαυται τὰ ἐν 2.204 τύποις, ἐγνώκαμέν τε λοιπὸν ὡς οὐκ ἐν τόπῳ τὸ θεῖον, οὔτε μὴν "Ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ," πληροῖ δὲ μάλλον οὐρανοῦς τε καὶ γῆν καὶ τὰ κατωτέρω· ταύτητοι πανταχῆ τε αὐτὸν καὶ ἐν πᾶσιν εἶναι πιστεύοντες ἦπερ ἂν ἕκαστος ὢν τυγχάνη, ἐκεῖ ποιεῖται τὴν προσκύνησιν, ὡς ἐγγὺς ἔχων τὸν λέγοντα Θεόν "Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι, "λέγει Κύριος, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν." Ἰστέον δὲ, ὅτι νήσους ἔσθ' ὅτε τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν τὰς ἐκκλησίας ἀποκαλεῖ, οἷον ἐν θαλάσῃ κειμένας ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, καὶ πικροῖς ὕδασι περιχεομένας ταῖς ἐν αὐτῷ περιστάσεσι, καὶ μονονουχὶ ῥαγδαιοτάτοις κύμασι κατα- παιομένας τοῖς διωγμοῖς, πλὴν ἀδιαπτῶτως ἐρρητισμένας καὶ ἀνεχούσας ὑψοῦ, καὶ ταῖς θλίψεσιν οὐ βαπτίζομένας. ἀκλόνητοι γὰρ διὰ Χριστὸν αἱ ἐκκλησίαι, "καὶ πύλαι ἄδου "οὐ κατισχύσουσιν αὐτῶν." οὐκοῦν εἰ δὴ βούλοιτό τις νήσους ἔθνων ἐννοεῖν τὰς ἐξ ἔθνων ἐκκλησίας, οὐκ ἔξω τοῦ πρέποντος βαδιεῖται σκοποῦ· ὡς περικλυζομένας μὲν τοῖς τῶν πειρασμῶν σάλοις, ἐχούσας δὲ τὸ πάγιον ἐν Χριστῷ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Καὶ ὑμεῖς Αἰθίοπες τραυματῖαι ῥομφαίας μου ἔστε. Παντὸς διαμέμνηται γένους, ἤγουν ἔθλους, πεπολεμηκότος τῷ Ἰσραὴλ καὶ κατὰ τῆς θείας δόξης πεφλυαρηκότος. μέτ- εἰσι τοίνυν ἐξ Ἰδουμαίων καὶ Ἀμμανιτῶν ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, ἢ τοὺς πρὸς ἠοὶ καὶ νότῳ κειμένους, καὶ τῆς Περσῶν γῆς τὴν ἀγχιτέρμονα κατοικοῦντας χώραν· ἤγουν Αἰγυπτίους ὡς ὁμόρους ὄντας καὶ γείτονας τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ· Αἰθιοπίας δὲ μοῖρα καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἡ γῆ· καὶ γοῦν ποταμοὺς Αἰθιο- πίας ὀνομάζειν ἔθος τοῖς ἱεροῖς γράμμασι τοὺς τῆς Αἰγυπτίων. πίνουσι γὰρ καὶ αὐτοὶ τὸν Γηῶν, περὶ οὗ φησιν ἡ γραφή "Οὗτός ἐστιν ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας." ἔσεσθε τοίνυν καὶ ὑμεῖς Αἰθίοπες τῆς ἐμῆς τραυματῖαι ῥομφαίας. ἑαυτοῦ δὲ φησι ῥομφαίαν τὴν τῶν Ἰουδαίων, ὡς αὐτὸς ἐπάγων αὐτὴν τοῖς ἀνοσίως πεπραχόσιν εἰς τε τὴν αὐτοῦ δόξαν, ὡς ἔφην, καὶ μέντοι τὸν Ἰσραὴλ. Ἐπειδὴ δὲ οἶδεν ἡ θεόπνευστος γραφή καὶ νοητοὺς Αἰθιο- πας, φέρε τι καὶ ἐπ' αὐτοῖς λέγωμεν, οὐκ ἔξω βαίνοντες τῆς 2.206 τῶν προκειμένων ἐννοίας. ἔφη που ψάλλων ὁ μακάριος Δαυεὶδ, ὡς πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν "Σὺ "συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος. "σὺ συνέθλασας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος, ἔδωκας αὐτὸν "βρῶμα λαοῖς τοῖς Αἰθίοψιν." ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθί που "Ἐνώ- "πιον αὐτοῦ προπεσοῦνται Αἰθίοπες, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ "χοῦν λείξουσιν." ὁμολογεῖ δὲ που καὶ ἡ ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἁσμάτων ἀνατυπούμενη νύμφη μέλαινά τε εἶναι καὶ καλή. οὐκοῦν Αἰθιοπας νοητέον τοὺς οἰονεὶ σκοτεινὴν τε καὶ ἀλαμπῆ τὴν διάνοιαν ἔχοντας, τοὺς οὐπω κατηγασ- μένους, καὶ τὸ θεῖον οὐκ ἔχοντας φῶς. ἀλλ' οἱ μὲν προσ- πίπτοντες τῷ Χριστῷ, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡ νύμφη, καταλαμπρύνονται παρ' αὐτοῦ, διακεκράγασι γὰρ εὐχόμενοι "Καὶ ἔστω ἡ λαμπρότης Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐφ' ἡμᾶς;" οἱ δὲ δυσσπόνιπτον ἔχοντες τὴν ἀκαθαρσίαν, καὶ ἐν τῷ μελαίνεσθαι μεμενηκότες, καταθοινήσονται μὲν τὰς τοῦ δρᾶ- κοντος κεφαλὰς· τροφή γὰρ αὐτοῖς ὁ δράκων ὁ ἀποστάτης· ὑποκείσονται δὲ τῇ ῥομφαίᾳ. πρέπει δὲ οἶμαι μάλιστα τοῦ λόγου τὴν δύναμιν τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, ἃ τετραυμά- τικεν ὁ Χριστὸς, τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος ἐκβεβληκῶς, συνανελῶν δὲ αὐτοῖς τὸν τοῦ σκότους πατέρα, τὸν ἀπάσης ἀμαρτίας εὐρετὴν, τὸν κατασκοτίζοντα "τὰ νοήματα τῶν "ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ διαυγάσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ Εὐαγ- "γελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ." καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστιν ὃ καὶ αὐτὸς ὁ σοφὸς ἡμῖν εἶρηκεν Ἡσαΐας "Καὶ ἔσται ἐν "τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐπάξει ὁ Θεὸς τὴν μάχαιραν τὴν ἁγίαν, "τὴν μεγάλην καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἐπὶ τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν "τὸν σκολιὸν, ἐπὶ τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν φεύγοντα, καὶ "ἀνελεῖ τὸν δράκοντα. 2.207 9Καὶ ἐκτενῶ τὴν χειρὰ μου ἐπὶ βορρᾶν καὶ ἀπολῶ τὸν Ἀσσύριον, καὶ θήσω τὴν Νινευὶ εἰς ἀφανισμόν ἄνυδρον ὡς ἔρημον. καὶ νεμήσονται ἐν μέσῳ αὐτῆς ποίμνια καὶ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς, καὶ χαμαιλέοντες καὶ ἐχῖνοι ἐν τοῖς φατνώμασιν αὐτῆς κοιτασθήσονται, καὶ θηρία φωνήσει ἐν τοῖς διορύγμασιν αὐτῆς καὶ κόρακες ἐν τοῖς πυλῶσιν αὐτῆς.9 Ἄψομαι, φησὶ, καὶ τῶν εἰς ἠῶ καὶ βορρᾶν χωρῶν τε καὶ πόλεων, καὶ συνδιολῶ τοῖς ἄλλοις τοὺς Ἀσσυρίους καὶ ταῖς ἡρημωμέναις τῶν πόλεων, καὶ αὐτὴν προσθήσω τὴν διαβόητον Νινευὶ, τὴν τῶν Χαλδαίων μητρόπολιν. ἔσται δὲ ἄνυδρος, ταῖς ἀβάτοις καὶ ἀοικήτοις ἐν ἴσῳ γαῖς. εἰκὸς δὲ δὴ πάλιν ὕδασιν ἐξομοιοῦν τὸν λόγον τὴν τῶν ἐνοικούντων πληθύν· ἔθος γὰρ τοῦτο τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν. καὶ γοῦν τῶν Ἀσσυ- ρίων τὴν ἔφοδον, ἢν πεποίηται κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἕτερος τῶν ἁγίων προφητῶν προανακηρύττων ἔφασκεν "Ἴδου "δὴ ὕδατα ἔρχεται ἀπὸ βορρᾶ, καὶ ἔσται εἰς χειμάρρουν "κατακλύζοντα." ὅταν τοίνυν ἄνυδρον ἔσεσθαι τὴν Νινευὶ λέγη, φαίην ἂν ὅτι κενὴν ἔσεσθαι τῶν ἐνοικούντων φησί· κατανεμηθήσεσθαι γεμὴν ἐν μέσῳ αὐτῆς ποίμνια

διίσχυρί- ζεται, σημείον οἶμαί που τὸ χρῆμα τιθεὶς τῆς ὀλοτελοῦς ἐρημίας καὶ τοῦ μηδένα κατοικεῖν ἐν αὐτῇ· φύεται μὲν γὰρ οὐκ ἐν ἄστει τὰ ἐν ἀγροῖς. εἰ δὲ δήπου γένοιτο πόαι καὶ ἐν πόλει τυχὸν, ὁμολογία τις ὥσπερ ἐστὶν ἐναργῆς τὸ πραττόμενον τοῦ κένανδρον εἶναι παντελῶς. προστίθησι δὲ καὶ ἐτέρων σημείων οὐ μετρίαν πληθύν. καταλύσειν γὰρ ἐν αὐτῇ φησὶ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς, χαμαιλέοντάς τε καὶ ἐχίνοους ἐν τοῖς φατνώμασι κοιτασθήσεσθαι· καὶ μὴν καὶ ἐν τοῖς διορύγμασι, τουτέστιν, ἢ ἐν βόθροις, ἤγουν καὶ σπηλαίοις τοὺς ἀγρίους ἀναφωνήσειν θῆρας, ἐναυλισθήσεσθαι δὲ καὶ 2.208 κόρακας τοῖς πυλῶσιν αὐτῆς. ἔστι δὲ οὐδενὶ τῶν εὖ φρονούντων ἀμφίβολον, ὡς οὐτ' ἂν ἐν οἴκοις καταλύσειαν ἐχίνοι, οὐτε μὴν ἐν μέσῃ πόλει καταυλισθήσονται θῆρες, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἐμφιλοχωρήσειαν τοῖς πυλῶσιν οἱ νυκτικόρακες, εἰ μὴ πλείστη τις ὄση καὶ ἀνδάνουσα λίαν τοῖς ὧδε φύσεως ἔχουσιν ὑπάρχοι σχολή. φιλοῦσι γὰρ πῶς οἱ θῆρες, καὶ μέντοι τὰ ἕτερα περὶ ὧν ὁ λόγος, οὐκ ἀνθρώποις συναυλιζέσθαι· πόθεν; ἀλλ' ἤπερ ἂν εἴη πολλή τις ἐρημία, σχολαία τε παντελῶς ἢ δίαίτα, καὶ τῆς ἐρημίας τὸ πλάτος μονονουχὶ πρυτανεύη τὴν ἀσφάλειαν, ἔξω τε παντὸς ἀποκομίζει δέους. Εἰ δὲ χρή τι τούτοις ἐπειπεῖν ἀναγκαῖον, ἀσφαλιζώμεθα τὰς ἑαυτῶν καρδίας, καὶ τὸ προσκρούειν Θεῷ κατὰ τι γοῦν ὅλως παντὶ παραιτώμεθα σθένει, ἵνα μὴ γενώμεθα πονηρῶν τε καὶ ἀνημέρων ἐνδιαίτημα θηρίων, φημὶ δὴ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, ἐξηρημένης ἡμῶν ἀπάσης ἀρετῆς. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστὶ τὸ διὰ φωνῆς Ἰερεμίου πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ εὖ μάλα καὶ σοφῶς εἰρημένον "Πόνω καὶ μάλιστα παιδευθήσῃ Ἱερουσαλήμ, μὴ ἀποστῆ ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ σοῦ, μὴ ποιήσω "σε ἄβατον γῆν, ἣτις οὐκ ἀποικηθήσεται." Θεοῦ γὰρ ἡμῶν ἐξέλοντος τὴν ἀρετὴν, εἰσελάσει πάντως εἰς νοῦν καὶ καρδίαν τὰ βδελυρά τε καὶ ἀνόσια πάθη, καὶ οἷά τινες θῆρες ἐνδαιτήσονται, συνεισφρήσει δὲ καὶ αὐτὴ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἢ ἀγρία πληθύς. Ἐπίτι καὶ κέδρος τὸ ἀνάστημα αὐτῆς. αὕτη ἢ πόλις ἢ φαυλίστρια, ἢ κατοικοῦσα ἐπ' ἐλπίδι, ἢ λέγουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς Ἐγὼ εἶμι καὶ οὐκ ἔσται μετ' ἐμὲ ἔτι. πῶς ἐγενήθη εἰς ἀφανισμόν, 2.209 νομὴ θηρίων· πᾶς ὁ διαπορευόμενος δι' αὐτῆς συριεῖ καὶ κινήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ.⁹ Ὡς αἰεὶ μέγα φρονεῖν ἠρημένη, καὶ ὑπέρφρων καὶ ἀλάζων ἢ Νινευὶ διαβέβληται. καὶ ἦν τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν, ὄφρυν ἀνασπῶσα τὴν ὑπερτάτην κατὰ παντὸς ἔθνους καὶ πάσης ἀρχῆς, καὶ ὀλίγου παντελῶς ἀξιοῦσα λόγου τὴν ἐτέρων ἰσχύν. μεμαρτύρηκε δὲ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης Ἀμβακούμ περὶ τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων λέγων, ὅτι "Καὶ αὐτὸς ἐν βασιλεῦσιν ἐντρυφήσει, καὶ τύραννοι παίγνια αὐτοῦ, καὶ "αὐτὸς εἰς πᾶν ὀχύρωμα ἐμπαίξεται." ὅτι τοίνυν ὑπερόφρων ἄγαν, ὑψοῦ τε ἠρημένη, καὶ ἀναφοιτῶσα λίαν εἰς τὸ ἐξήνιον ἢ τῶν Χαλδαίων μητρόπολις, διατρανοῖ πάλιν, ἀναστήματι κέδρου παρειακῶν αὐτῆν, καὶ φαυλίστριαν ὀνομάζων. τοῦτο δ' ἂν μάθοις ὀρθῶς τε καὶ ἀτρεκῶς εἰρημένον ἐκ τῶν τοῦ Ῥαψάκου λόγων· ὃς, ἐπεὶ περ ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἶτα τοῖς ἐν τῷ τείχει προσέβαλε, τῆς ἀνωτάτω κατεφλυάρει δόξης. ἔφασκε γὰρ "Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς Μὴ ἀπατάτω "ὑμᾶς Ἐζεκίας λόγοις, οἳ οὐκ ἐκλήσονται ῥύσασθαι ὑμᾶς, "καὶ μὴ λεγέτω ὑμῖν Ἐζεκίας ὅτι ῥύσεται ὑμᾶς ὁ Θεός." καὶ μετ' ὀλίγα "Μὴ ἐρρύσαντο οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν ἕκαστος "τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἐκ χειρὸς βασιλέως Ἀσσυρίων;" αὕτη τοίνυν ἢ φαυλίστρια πόλις, ἢ κατοιομένη τε καὶ λέγουσα Ἐγὼ εἶμι καὶ οὐκ ἔσται μετ' ἐμὲ ἔτι. ἐπειδὴ τοίνυν τὴν οὕτως αἰσχροὴν καὶ ἐπάρατον ἀλαζονείαν ἐν καυχίματος τάξει λαμ- προῦ ποιεῖσθαι φιλεῖ, ταύτητοι λοιπὸν πρὸς τοῦτο ἀθλιότητος κατοικήσεται, ὡς καὶ ἐπ' αὐτῇ χρῆναι λέγειν Πῶς ἐγενήθη εἰς ἀφανισμόν, νομὴ θηρίων· τὸ δὲ πῶς εἴη ἂν οὐκ ἐρωτῶντος καὶ ἀναμαθεῖν ἐθέλοντος, τεθουμακότος δὲ μᾶλλον τὴν ἐλ- 2.210 πίδος ἐπέκεινα μεταβολὴν. τὰ γὰρ τοι μεγάλα καὶ ἀδόκητα τῶν κακῶν οὐκ ἔξω θαύματος, φιλεῖ δὲ πῶς καταπλήττειν τοὺς θεωμένους, ἥτοι τοὺς μεμαθηκότας. οὕτω καὶ συριεῖ πᾶς ἐπ'

αὐτῇ καὶ κινήσει τὰς χεῖρας, συμπλήττων ἀλλήλαις, καθάπερ ἐγῶμαι, καὶ ἀνακροτῶν ἀπὸ τοῦ θαυμάσαι, καὶ ἤχην ἐκ στόματος ἰείς, τὴν ἐν συριγμῶ καὶ ἀσημοτέραν. γράφει δὲ ὡσπερ ἡμῖν καὶ διὰ τούτων εὖ μάλα τὸν ἐπ' ἀδοκίτοις συμφοραῖς οἴονεϊ καταπεπληγμένον. "Υπερηφάνοις οὖν ἄρα Θεὸς ἀντιτάσσεται" καὶ σοφὸν εἶναι φημι καὶ ἀξιόληπτον τὸ παράγγελμα "Μὴ ἐξύψου "σεαυτὸν, ἵνα μὴ πέσης," καὶ πάλιν "Ὁς ὑψηλὸν ποιεῖ τὸν "ἑαυτοῦ οἶκον, ζητεῖ συντριβὴν." ὄνπερ γὰρ τρόπον τὰ εἰς ὕψος πολὺ καὶ πέρα μέτρου διανιστάμενα τῶν οἰκοδομη- μάτων ἐτοιμότερά πως εἰς κλόνον εἰσι, πλείστην τε ὄσπην τὴν ὑποψίαν τοῦ σφισιν αὐτοῖς περιθραυσθήσεσθαι νοσεῖ· οὕτω καὶ ἀνθρώπου ψυχὴ τῇ τῶν λογισμῶν ματαιότητι πρὸς ὑπεροψίαν ἐξογκουμένη, σαθρὰ τε καὶ εὐανάτρεπτος καὶ ῥαδία πεσεῖν. εἰ δὲ δὴ πράττειτο τὸ χρεῖμα κατὰ Θεοῦ, τὸ τηνικάδε λοιπὸν τὸ ἀντερεῖδον οὐδέν. 9᾽Ω ἢ ἐπιφανῆς καὶ ἀπολελυτρωμένη ἢ πόλις ἢ περιστερά.9 Μέτεισιν εὐθύς εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἰουδαίων, φημι δὴ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἣν ἐπέπερ εἶλον Ἀσσύριοι, τετίκασι δίκας. τετιμώρηνται δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔθνων ὡς τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν κατακερτομοῦντα, ἐπιστυγνάξει δὲ ὡσπερ αὐτῇ πα- θούση τὰ παρ' ἐλπίδα, καὶ τῆς ἀνηκέστου συμφορᾶς οὐχ ἑτέρω τινὶ μᾶλλον ἀναγράφει τὰς αἰτίας, αὐτὴν δὲ μᾶλλον γεγενῆσθαι φησιν ἑαυτῇ προμνήστριαν. σχετλιάζει οὖν καὶ φησιν ᾽Ω ἢ ἐπιφανῆς καὶ λελυτρωμένη ἢ πόλις ἢ περιστερά. 2.211 ἵνα τί γὰρ ὄλη, φησίν, ἀτιμοτάτη γέγονας, οἰκτρά τε καὶ αἰχμάλωτος, ἢ οὕτω λαμπρὰ καὶ διαφανῆς, ἢ παντὸς ἔθνους κρατήσασα, καὶ νικῶσα μὲν ἀμογητὶ τοὺς ἀνθισταμένους, σκληρὰ τε αἰεὶ καὶ δυσάντητος τοῖς ἀντεξάγειν ἐθέλουσι, καὶ τὸν πολέμου νόμον ἐξωπλισμένοι· ἢ πολλοῖς σημείοις καὶ τέρασι τῆς Αἰγυπτίων θητείας λελυτρωμένη καὶ τῆς ἀφορή- του πλεονεξίας ἐκλύσασα τὸν ἀυχένα· δι' ἣν ποταμοὶ μὲν εἰς αἶμα μετακεχωρήκασι, χάλαζα δὲ καὶ σκότος τὴν τῶν Αἰγυπτίων κατεσίνοντο γῆν, ἣ καὶ θάλασσα συνωπλίζετο, καταπνίγουσα τοὺς διώκοντας, μυρία τε ὅσα πρὸς τούτοις γέγονεν ἀξιάκουστα; ὦ ἢ πόλις ἢ περιστερά, τουτέστιν ἢ περικαλλεστάτη. δέχεται γὰρ αἰεὶ πως ἢ θεόπνευστος γραφῇ τὸ στρουθίον εἰς εὐειδίαν· καθάπερ ἀμέλει καὶ τὴν ἐν τῷ ἄσματι πλαττομένην νύμφην τῷ τῆς περιστερᾶς ὀνόματι κατασεμνύνειν ἤθελεν ὁ νυμφίος "Ἀνάστα, λέγων, ἔλθε ἢ "πλησίον μου, καλὴ μου, περιστερά μου." περικαλλεστάτη δὲ λίαν ἢ Ἱερουσαλήμ, διάτοι τὸ τῷ θεῷ λελαμπρύνθαι νόμῳ, καὶ τοῖς τῆς ἱερωσύνης ἀυχήμασιν ὀραῖσθαι διαπρεπῆς, ἐπασκεῖν δὲ καὶ δικαιοσύνην, καὶ Θεῷ τῷ κατὰ φύσιν προσ- κυνεῖν, καὶ αὐτῷ τελεῖν τὰς λατρείας. κάλλος δὲ τοῦτο πνευματικόν. δύναιο δ' ἂν καὶ ἑτέρως περιστερὰν εἰρηῆσθαι νοεῖν τὴν Ἱερουσαλήμ. ἔθος γὰρ αἰεὶ τῷ πτηνῷ, κἂν εἴ τις αὐτὸ τῆς φιλτάτης αὐτῷ καλιᾶς ἀποκομίσειεν ἀπωτάτω, εἶτα δοίη τῇ πτήσει καιρὸν, ἀναθεῖν οἶκαδε πάλιν καὶ ἀνακο- μίξεσθαι πρὸς τὰ οἰκεῖα. ὃ δὴ γεγονὸς καὶ ἐπ' αὐτῆς εὐρή- 2.212 σομεν τῆς Ἱερουσαλήμ. ἔχουσα γὰρ ἐκ προγόνων τὸ εὐσεβές, καταπεφοίτηκε μὲν εἰς Αἴγυπτον· ἐκβαίνουσα δὲ ὡσπερ τὴν ἐκ πατέρων λατρείαν, ἐκεῖ προσκεκύνηκεν εἰδῶ- λοις· ἀλλὰ κέκληται διὰ Μωυσέως, καὶ ἀπέπτη τρόπον τινὰ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πλάνης, παλινδρομήσασα πρὸς Θεόν. ἀλλὰ γὰρ τίς ἢ αἰτία, φησὶ, τοῦ καὶ ὅλως ἀλῶναι τυχόν, καὶ ὑφ' ἑτέροις γενέσθαι πάλιν τὴν λελυτρωμένην; 9Οὐκ εἰσήκουσε φωνῆς.9 Ἦκουσε γὰρ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ τοῦ Θεοῦ λέγοντος "Ἄκουε Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος εἷς ἐστίν. οὐ ποιήσεις "σεαυτῷ εἰδῶλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ "ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι "ὑποκάτω τῆς γῆς." παρατρέχουσα δὲ τὸ διηγγελμένον, κατώλισθεν ἀμαθῶς εἰς πολύθεον πλάνησιν. οὐκοῦν οὐκ εἰσήκουσε φωνῆς, ἢ τῆς ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ πρὸς αὐτὴν γεγενη- μένης· ἤγουν τὴν φωνὴν ἀντὶ τῆς νουθεσίας παραδεξόμεθα. 9Οὐκ ἐδέξατο παιδείαν.9 Περιυβρίζουσα γὰρ τὸν παιδαγωγοῦντα νόμον καὶ ἀπο- κομίζοντα πρὸς δικαιοσύνην, ἐτράπετο πρὸς "διδασκαλίαν, "ἐντάλματα ἀνθρώπων," καὶ ταῖς ἰδίαις ἀκολουθοῦσα γνώ- μαις, ἕξω

γέγονε τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ ἀπομεμένηκεν ἀμαθῆς καὶ τῶν θείων ἄμοιρος παιδευμάτων. 9 Ἐπὶ τῷ Κυρίῳ οὐκ ἐπεποιήθησε.9 Πολέμου γὰρ καταθλίβοντος, καὶ ἀγῶνος ἐγκειμένου, καὶ 2.213 κινδύνων ἐπηρημένων, δέον αὐτὴν τὴν τῶν προγόνων εὐσέ- βειαν ἀπομιμῆσθαι φιλεῖν, καὶ ἐπὶ μόνῳ πεποιθέναι τῷ διασώζοντι Θεῷ, "Αἴγυπτον ἐπεκαλεῖτο," κατὰ τὸ γεγραμ- μένον, "καὶ εἰς Ἀσσυρίους ἐπορεύθησαν," καὶ κατεμισθοῦτο Σύρους ἤγουν Ἄραβας, μονονουχὶ τὴν θείαν ἀτιμάζουσα δύναμις. 9 Καὶ πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῆς οὐκ ἤγγικεν.9 Ἐγγίζομεν δὲ τῷ Θεῷ διὰ πάσης ἐπιεικείας, καὶ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα κατορθοῦν ἡρημένοι. ἐγγίζομεν δὲ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, αὐτὸν εἶναι μόνον φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεὸν καὶ βασιλέα τῶν ὄλων καὶ δημιουργὸν πιστεύοντες, καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸ σύμπαν ἕτερον οὐδένα παραδεχόμενοι. 9 Οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ἐν αὐτῇ ὡς λέοντες ὠρυόμενοι.9 Ἀπαριθμεῖται τὰ ἐγκλήματα, καὶ παράγει τὰς αἰτίας, ἐφ' αἷς εἰκότως κεκίνηται καὶ κέκλιται πρὸς ὀργάς, ἵνα δὴ φαίνοιτο λοιπὸν κολάζων ἐν δίκη τοὺς ἡσεβηκότας καὶ καθιγμένους εἰς τοῦτο φαυλότητος, ὡς ἀφόρητον ἤδη πως τὸ χρῆμα καὶ αὐτῷ γενέσθαι Θεῷ. ἦσαν οὖν, φησὶν, οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ὡς λέοντες. τί δὲ δὴ δρῶσιν ἐκεῖνοι; λιμοῦ καταθή- γοντος, καὶ εἰς ἔφεισιν αὐτοὺς καλοῦντος τροφῆς, ὄρη τε καὶ νάπας περιθέουσιν εὐσθενῶς, δεινόν τι καὶ ἀπηχῆς καταβρυ- χώμενοι· κἂν εἴ τι που θεάσαιντο τῶν ἐπιτηδείων εἰς βρῶσιν, οἷον βροντὴν κατηχήσαντες, εἰς δέος ἄγουσι τοσοῦτον, ὡς ἀποπεπῆχθαι δοκεῖν, καὶ οἷόν τι σικάλοις ἐνεσφιγμένον, περιμένειν τὸν δαιτυμόνα. τοῦτο δὲ τινες ἔδρων καὶ τῶν ἡγουμένων ἐν Ἰσραὴλ, τὸν ἐκ νόμου θάνατον τοῖς παρα- βαίνουσιν ὠρισμένον, ἐπιφέρειν ἔσθ' ὅτε καὶ τοῖς πλημ- 2.214 μελοῦσιν οὐδὲν ἀπειλοῦντες, εἰ μὴ δρᾶν ἔλοιτο τὰ αὐτοῖς θυμῆρη τε καὶ φίλα, καὶ παραχωροῦντες ἐγκαλοῦσιν ἑτέροις, ἤγουν αὐτοῖς τοῖς δικάζουσι κτήσεων ἰδίων ἐξιστάμενοι. καταγράφει γὰρ αὐτῶν τὰ τοιάδε τῶν κακῶν καὶ δι' ἑτέρου προφήτου, λέγων· Μιχαίας δὲ οὕτως· "Ἐγένοντο "λογιζόμενοι κόπους καὶ ἐργαζόμενοι κακὰ ἐν ταῖς κοίταις "αὐτῶν, καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ συνετέλουν αὐτὰ, διότι οὐκ "ἦσαν πρὸς τὸν Θεὸν χεῖρας αὐτῶν. καὶ ἐπεθύμουν ἀγροὺς, "καὶ διήρπαζον ὄρφανούς, καὶ οἴκους κατεδυναστέουν, καὶ "διήρπαζον ἄνδρα καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἄνδρα καὶ τὴν κλη- "ρονομίαν αὐτοῦ." Καταβρυχῶνται δὲ ὡσπερ τῶν ἐν ἀπλῇ πίστει βιοῦν ἡρημένων καὶ οἱ τῶν αἰρέσεων εὐρεταί, καὶ θεοστυγῆς ἀνοί- γοντες στόμα, τοὺς οὐδὲν εἰδότες μονονουχὶ κατεσθίουσιν ἀμαθεστέρους ἀποτελοῦντες, καὶ ψυχρὰς αὐτοῖς καὶ διε- στραμμένας ἐνιέντες ἐννοίας, καταμυθολογοῦντες δὲ οὕτως, καὶ τό γε σφίσι αὐτοῖς εὖ ἔχειν ὑπειλημμένον φρονεῖν ἀναπειθόντες, ὡς ἤδη δοκεῖν τοὺς τοῖς παρ' αὐτῶν ἐναλόντας βρόχοις, τάχα που καὶ ἐκτεθάναι, καὶ λίθοις ὀλίγα τοῖς ἀναισθήτοις παραχωρεῖν, οἷς ἂν τις ἐπιφωνήσειε, καὶ μάλα εἰκότως "Ἐγείραι ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, "καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός." πλὴν, ὡς φησὶν ὁ μακά- ριος Δαυεὶδ "Ὁ Θεὸς συντρίψει τοὺς ὀδόντας αὐτῶν ἐν τῷ "στόματι αὐτῶν, τὰς μύλας τῶν λεόντων συνέθλασεν ὁ "Κύριος." 9 Οἱ κριταὶ αὐτῆς ὡς λύκοι τῆς Ἀραβίας, οὐχ ὑπελίποντο εἰς τὸ πρῶν.9 Φασὶ τοὺς ἐν Ἀραβίᾳ λύκους παντὸς ἐπέκεινα θηρὸς ἰέναι πρὸς ἀγριότητα, κατηρῶσθηκέναί τε λίαν τὸ ἀκόρεστον εἰς 2.215 τροφὰς, ὄξεις δὲ οὕτως εἰς δρόμον, ὡς ἀποφοιτᾶν εὐκόλως παντὸς τοῦ διώκοντος. ἔφη γὰρ που καὶ δι' ἑτέρου προ- φήτου περὶ τῶν ἐκ Βαβυλῶνος ἵππων "ὄξύτεροι ὑπὲρ τοὺς "λύκους τῆς Ἀραβίας." δέχεται τοίνυν εἰς τὸ παρὸν τὴν τῶν λύκων ἀπληστίαν εἰς ὑποτύπωσιν τῶν κριτῶν, οἷον ὄλω στόματι καὶ ἀκορέστοις ὁδοῦσι δαπανώντων τοὺς κρινο- μένους, διὰ τοῦ πλεῖστά τε ὅσα καὶ τὰ ὑπὲρ δύναμιν ἐξαιτεῖν ἐπὶ τῇ τοῦ δικαίου παρατροπῇ, καὶ ἵνα τὸ τῷ θείῳ νόμῳ δοκοῦν εἰς τὸ ἑτέροις τισὶν ἀνδάνον ἀνοσίως παρευθύνοντο. ἀλλ' ἦν ἄμεινον ἐννοεῖν αὐτοὺς, ὅτι καθά φησὶν ὁ παροιμια- στής "Λαμβάνοντος δῶρα ἐν κόλποις οὐ κατευοδοῦνται ὁδοί." "Τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν καὶ λυμαίνεται "ρήματα δίκαια," κατὰ τὸ

γεγραμμένον. τί γὰρ ὅλως τὸ περιττὸν ἐκ δωροδοκίας; τί δὲ τὸ αἰσχρὸν ὀνήσει λημμάτιον τοὺς ἀγαπῶντας αὐτό; μᾶλλον δὲ ποίαν ἂν αὐτοῖς ζημίαν οὐκ ἐνεργάσαιτο; καὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὴς ὁ μακάριος Παῦλος λέγων "Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πει- "ρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ "βλαβερὰς, αἱ τινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον "καὶ ἀπώλειαν." "Αἶρετόν οὖν ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος "πολὺς," καὶ ἔστιν ἀληθῶς σοφὸς δὴ λίαν καὶ ἀτρεκὴς ὁ λόγος. 9Οἱ προφηταὶ αὐτῆς πνευματοφόροι ἄνδρες καταφρονηταί.⁹ Εὐ γε τὸ αὐτῆς ἐπὶ προφητῶν ἐνθάδε, ὅτι μὴ γεγόνασι Θεοῦ, λαλοῦντες ἐπισφαλῶς τὰ "ἀπὸ καρδίας αὐτῶν καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος Κυρίου," κατὰ τὸ γεγραμμένον. κατει- ρωνεῦεται δὲ ὁ λόγος, πνευματοφόρους ἀποκαλῶν· οὐχ ὡς ἐν μεθέξει γεγονότων ἐκείνων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀληθῶς, ἀλλ' ὡς πλάττεσθαι τολμώντων τὸ τῆς προφητείας χρῆμα, 2.216 καὶ ὅτι μεμéstωνται τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οὐ κατοκνοῦντων εἰπεῖν. θέλοντες τοίνυν εἶναι, φησὶ, καὶ προφηταὶ καὶ πνευ- ματοφόροι, καὶ τὸ σεμνὸν οὕτως ὄνομα ταῖς σφῶν αὐτῶν περιπλάττοντες κεφαλαῖς, τοσοῦτον γεγόνασι καταφρονηταί, ὡς μηδὲ ὅτι ποτ' ἐστὶ τὸ ἐπεικὲς εἰδέναι, προσαπολλύναι δὲ καὶ ἐτέρους, οἷς ἐλάλουν τὰ ἀπὸ καρδίας, καὶ τοῦτο ἐπὶ μικροῖς καὶ εὐτελεστάτοις τισὶ λημματίοις οἱ τάλανες, καὶ ὡς ὁ προφήτης φησὶν Ἰεζεκιήλ "ἔνεκεν δρακὸς κριθῆς καὶ "κλάσματος ἄρτου." καὶ ἀποπληξίας δὲ πρὸς τοῦτο κατώ- λισθον, ὡς τῆς ἀπορρήτου δόξης βουλάς εἶναι λέγειν τὰς ἑαυτῶν, καὶ τὰ ἀπὸ γνώμης ἰδίας ἀποβρασσόμενα ῥήματα, θεοῦ εἶναι λόγους διίσχυρίζεσθαι. καὶ γοῦν ἔφασκε περὶ αὐτῶν διὰ τῆς Ἰερεμίου φωνῆς "Οὐκ ἀπέστελλον τοὺς "προφήτας, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον· οὐδὲ ἐλάλησα πρὸς αὐτούς, "καὶ αὐτοὶ προεφήτευσον." αὐτοῦ δὲ τοῦ προφήτου διακεκρα- γότος ἐναργῶς καὶ λέγοντος "Ὁ ὦν Δέσποτα Κύριε, ἰδοὺ "οἱ προφηταὶ αὐτῶν προφητεύουσι καὶ λέγουσιν Οὐκ ὄψεσθε "μάχαιραν καὶ λιμὸς οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀλήθειαν καὶ "εἰρήνην δώσω ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ." μονον- ουχὶ καὶ ἀντεκεκράγει λέγων ὁ τῶν ὅλων Θεός "Ψευδῆ οἱ "προφηταὶ προφητεύουσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, οὐκ ἀπέστειλα "αὐτούς καὶ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς καὶ οὐκ ἐλάλησα πρὸς "αὐτούς· ὅτι ὀράσεις ψευδεῖς καὶ μαντείας καὶ οἰωνίσματα "καὶ προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν αὐτοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν. "εἰ προφηταὶ εἰσι, καὶ εἰ ἔστι λόγος Κυρίου ἐν αὐτοῖς, "ἀπαντησάτωσάν μοι. τί τὸ ἄχυρον πρὸς τὸν σῖτον; οὐ- "τως οἱ λόγοι μου, λέγει Κύριος. οὐχ οἱ λόγοι μου ὡς "πῦρ φλέγον, λέγει Κύριος, καὶ ὡς πέλυξ κόπτων πέτραν;" καθικνεῖται γὰρ εἰς νοῦ βάθος ὁ παρὰ Θεοῦ λόγος, καὶ μο- νονουχὶ διαρρήγνυσι τὴν τῶν ἀκροωμένων καρδίαν· ψυχρὸς 2.217 δὲ καὶ ἀναλκὶς ὁ ἐξ ἀνθρώπου βουλή, ὁποῖός τις ἦν ὁ τῶν ἀνοσίων ψευδοπροφητῶν. 9Οἱ ἱερεῖς αὐτῆς βεβηλοῦσι τὰ ἅγια καὶ ἀσεβοῦσιν εἰς τὸν νόμον.⁹ Οὐκ ἔξω μομφῆς οὐδὲ αὐτὸ πεφώραται τὸ ἀπόλεκτον γένος, τουτέστι, τὸ ἐκ φυλῆς Λευί· βεβηλοῦν δὲ καὶ αὐτούς τὰ ἅγια φησι, καὶ ἀσεβεῖν εἰς νόμον. γέγραπται μὲν γὰρ " Ὅτι χεῖλη ἱερέως φυλάσσεται κρίσιν, καὶ νόμον ἐκζητή- "σουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ." ἀλλ' ὡς αὐτός που πάλιν φησὶν ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης "Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπαν Ποῦ ἐστὶ "Κύριος." τὸ γὰρ τοι μὴ βούλεσθαι διατρανοῦν τὸν νόμον τοῖς οὐκ εἰδόσιν αὐτὸν, μήτε μὴ ἀποκομίζεσθαι ἐπείγεσθαι τοὺς ὑπὸ χεῖρα λαοὺς εἰς τὸ ἀνδάνον Θεῶ, τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ ἀσεβεῖν εἰς νόμον. καὶ οὐ μέχρι τούτου τὰ ἐκείνων ἐγκλήματα· ἀλλὰ γὰρ καὶ βεβηλοῦσι δὲ τὰ ἅγια φησιν. ὁ μὲν γὰρ διὰ Μωυσέως νόμος πλείστην ἔχει τὴν ἐπιτήρησιν περὶ θυσιῶν καὶ προσαγωγῆς, ἥνικα τε ἐκάστην καὶ τίνα χρῆ τὸν τρόπον ἀποπεραίνεσθαι· οἱ δὲ κατὰ τὸ εἶκος προσεκό- μισον μὲν τὰς θυσίας, πλὴν ἀφυλάκτως καὶ ἀτημελῶς, οὐ καιρὸν, οὐ τύπους ἀξιοῦντες ἐπιτηρεῖν, ἀλλ' οὐδὲ ἠγνισμένοι τάχα, οὔτε μὴν ἐν ἐσθήμασι τοῖς σφῶν ἱεροπρεπῶς ἔσταλ- μένοι καὶ ἐν κόσμῳ δρῶντες τὰ ἱερά, ἀτιμάζοντες δὲ ὡς τι τῶν ἀχρείων τὴν οὔτω σεπτὴν καὶ ἀξιάγαστον λειτουργίαν. Παραφυλακτέον δὴ οὖν τοῖς τῆς

Ἐκκλησίας ἱερουργοῖς, μὴ βεβηλοῦν τὰ ἅγια· τρόπος δὲ τῆς βεβηλώσεως οὐχ εἷς, διάφορος δὲ καὶ πολὺς. δεῖ γὰρ εἶναι κεκαθαρμένους καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, καὶ πᾶν εἶδος ἀποσειομένους βδελυρᾶς 2.218 ἡδονῆς, ἠγλαϊσμένους δὲ μᾶλλον τοῖς εἰς ἀγαθουργίαν σπου- δάσμασι, μεμνημένους λέγοντος τοῦ θεσπεσίου Παύλου "Πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τε- "λέσητε." 9'Ο δὲ Κύριος δίκαιος ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ οὐ μὴ ποιήσῃ ἄδικον· πρῶτ' πρῶτ' δώσει τὸ κρίμα αὐτοῦ, καὶ οὐκ εἰς νίκος ἀδικίαν.9 Ἀσύμβατόν ἐστὶ πως αἰεὶ τῷ ἀδίκῳ τὸ δίκαιον, καὶ οὐκ ἂν ἴοι κατὰ ταυτὸν τῷ βεβήλῳ τὸ καθαρὸν. "Τίς γὰρ ἂν "γένοιτο κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;" μάχεται γὰρ τὰ τοιάδε τῶν πραγμάτων, καὶ πολὺ τῆς ἀλλήλων φιλίας διω- κισμένα κατίδοι τις ἂν αὐτά. ἠγαπηκός δὴ οὖν τὴν δικαιοσύνην καὶ οὐκ εἰδότης ἀδικίαν τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ, πῶς αἰεὶ κρατήσῃν ἔμελλον, ἤγουν διεξάγεσθαι πρὸς πέρας, οὐκ ἀνακοπτόμενα παντελῶς τὰ παμμόχθηρα τῶν Ἰουδαίων ἐγκλήματα; δοκεῖ δὲ πως ἀδικίας εἶναι τις τρόπος, τὸ μὴ ποιναῖς ὑποφέρειν τὸν ἀλιτήριον, καὶ τὸ μὴ δίκας αἰτεῖν τὸν ἀσελγῶς τε καὶ ἀνοσίως διαβιοῦν ἠρημένον, καὶ πεφροντικότερα μὲν τῶν νόμων οὐδὲν, διανενευκότερα δὲ οὕτω πρὸς ἀδικίαν, ὡς οὐδὲν ἠγεῖσθαι τὸ ἄμεινον, αὐχημά τε ποιῆσθαι λαμπρὸν τὰ ἐφ' οἷς ἦν εἰκὸς ἐρυθριῶντα ὀραῖσθαι. ἐπειδὴ τοίνυν δίκαιος ὁ Κύριος ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ οὐ μὴ ποιήσῃ ἄδικον· οὐ γὰρ ἀνάσχοιτο τῶν ἀδικεῖν εἰωθότων· πρῶτ' πρῶτ' ποιήσει τὸ κρίμα αὐτοῦ, τουτέστιν, ὄρθρου τε καὶ ἐμφανῶς καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ λοιπὸν, οὐκέτι συστέλλων τὰ ἐξ ὀργῆς, ἀλλ' εἰς μέσον ἄγων, καὶ ἐμφανῆ καθιστὰς, καὶ οἷον ἐν ὄψει τιθεὶς τὰ προεπηγγελμένα. οὐ γὰρ ἐάσει δραμεῖν εἰς νίκος 2.219 ἀδικίαν. τὸ δὲ εἰς νίκος, τὸ εἰς ἐκνίκησιν, ἤγουν εἰς ἅπαν ὑπο- δηλοῖ. κεκολασμένων γὰρ τῶν ἠσεβηκόντων, πεπαύσεται πάν- τως καὶ τῆς ἀδικίας ὁ τρόπος· οὐ γὰρ ἔχει τοὺς δρῶντας ἔτι. Δεῖ τοίνυν τοὺς γε ἀληθῶς ἀρτίφρονας περινοεῖν, ὅτι φιλοδίκαιος ὁ Δεσπότης, καὶ οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο τῶν πλημ- μελούντων ἀσχετῶς. ἀλλ' εἰ μὲν τις ἴοι πρὸς μετάγνωσιν, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις πλημμελήμασι καταστάζοι δάκρυον, ἡμερωτάτῳ περιτεύξεται, καὶ ἐξαιτήσῃ τὴν ἀμνησίαν, καὶ ἔξω δραμεῖται βρόχων καὶ τοῦ κολάζεσθαι δεῖν. εἰ δὲ ἄτεγκτός τις εἴη, καὶ δυσμετακόμιστον ἔχων τὴν γνώμην εἶς γε τὸ δεῖν ἐλέσθαι τὰ πρεπωδέστερα, τοῖς οἰκείῳις ἐνιζήσῃ πταιίσμασιν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐναπολείται λοιπὸν, καὶ ὑπὸ κίνησιν ἔσται τὴν δεσποτικὴν, ὅτι μὴ μέχρι παντὸς τῶν πλημμελούντων ἀνέχεται. 9'Ἐν διαφθορᾷ κατέσπασα ὑπερηφάνους, ἠφανίσθησαν γωνίαὶ αὐ- τῶν· ἐξερημώσω τὰς ὁδοὺς αὐτῶν τὸ παράπαν τοῦ μὴ διοδεύειν· ἐξέλιπον αἱ πόλεις αὐτῶν, διὰ τὸ μηδένα ὑπάρχειν μηδὲ κατοικεῖν.9 Ἐπειδὴ γὰρ, ὡς ἔφη, οἱ μὲν ἱερεῖς ἐβεβήλουν τὰ ἅγια, ἠσέβουν δὲ τινες καὶ εἰς αὐτὸν τὸν νόμον, "ὁ δὲ Κύριος "δίκαιος ἐν μέσῳ αὐτῆς πρῶτ' πρῶτ' ποιήσει τὸ κρίμα αὐτοῦ." καὶ ποῖον δὴ τοῦτό ἐστι; κατέσπασεν ὑπερηφάνους ἐν δια- φθορᾷ, τουτέστι, παρέδωκεν εἰς φθορὰν τοὺς ἀλαζόνας καὶ ὑβριστὰς. ἢ γὰρ οὐκ ἀλαζόνες, οἱ θεομαχεῖν εἰωθότες, καὶ 2.220 τοῖς διὰ Μωυσέως θεσπίσμασι τὸ οἰκεῖον ὡσπερ ἀντεξά- γοντες θέλημα· καὶ ὀλίγα μὲν κομιδῇ τῶν θείων πεφρον- τικότες νόμων, ἀποκλίνοντες δὲ πρὸς τὸ ἄγαν ἐξήνιον καὶ λέγοντες τῷ Κυρίῳ "Ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ, ὁδοῦ σου εἰδέναι "οὐ βούλομαι;" εἶτα πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις εἶπερ ἐστὶ πτωχὸς τῷ πνεύματι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὁ εὐφαιῆς καὶ εὐήνιος καὶ πολὺ βλέπων εἰς εὐπέθειαν, ὃν καὶ ἐποπτείας ἀξιοῖ; καὶ γοῦν ἔφη δι' ἐνός τῶν ἀγίων προφητῶν ὁ τῶν ὄλων Θεός "Καὶ ἐπὶ τίνα "ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἠσύχιον καὶ "τρέμοντά μου τοὺς λόγους;" οὐκοῦν κατεσπάσθη μὲν εἰς φθορὰν τὸ ὑπέροφρον γένος, ἠφανίσθησαν δὲ καὶ αἱ γωνίαὶ αὐτῶν. καὶ γωνίας οἶμαί που τὰ τεῖχη λέγεσθαι νυνὶ, καὶ τὰς τῶν πόλεων περιβολὰς. ὑψηλαὶ γὰρ αἰείπως αἱ γωνίαὶ, πύργους ἔχουσαι διαφανεστάτους. ὅμοιον οὖν ἄρα τυχὸν ὡς εἰ καὶ λέγοι πάλιν Ἐρημοὶ τειχῶν αἱ παρ' αὐτοῖς ἔσονται πόλεις.

ἐπηπείλησε δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἐξερημοῦν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, δῆλον δὲ ὅτι τοῦ Ἰσραὴλ, τοῦ μὴ διοδεύειν τὸ παράπαν. καὶ μοι δοκεῖ βούλεσθαι τι τοιοῦτον ὑποδηλοῦν· ὁ δὲ διὰ Μωυ- σέως προστέταχε νόμος εἰ τελοῖτο κατὰ καιροὺς ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας, ἐκ πάσης τῆς Ἰουδαίων χώρας ἀναθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πληροῦν ἐκεῖσε τὰ νενομισμένα. ὅτε τοί- νυν κατεσείσθησαν αἱ πόλεις, ἀπολώλασιν οἱ ἐν αὐταῖς, τότε καὶ ἡρημῶσθαι φαμεν τὰς ὁδοὺς, ὡς οὐδενὸς ἔτι δι' αὐτῶν ἐρχομένου, καὶ πρὸς γε τὸ χρῆναι πληροῦν τὴν τεταγμένην αὐτοῖς ἑορτὴν, καθὰ καὶ πρῶην, διάττοντος. πέπτωκε γὰρ εἰς τοῦτο τάλαιπωρίας τὰ τῶν Ἰουδαίων τάγματα, ὡς μὴ εἶναι τοὺς ἑορτάζοντας, μήτε μὴν ἐν εὐπαθείαις εἶναι δύνασθαι 2.221 τοὺς ἀνασωθέντας μόλις καὶ ἐκ τοῦ πολέμου περιλελειμ- μένους. καὶ γοῦν ὁ προφήτης Ἱερεμίας μοῖραν ἐποιεῖτο τῶν θρήνων τὸ χρῆμα λέγων "Ὅδοι Σιών πενθοῦσι παρὰ τὸ "μὴ εἶναι ἐρχομένους ἐν ἑορτῇ." ὅτι δὲ ἀτρεκῆς ὁ λόγος αὐτὸ πάλιν ἡμῖν σαφηνεῖ τὸ προκείμενον· ἐπιφέρει γὰρ εὐθύς Ἐξέλιπον αἱ πόλεις διὰ τὸ μηδένα ὑπάρχειν μηδὲ κατοικεῖν. "Φοβερὸν οὖν ἄρα τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶν- "τος," παροτρύνοντες γὰρ αὐτὸν διὰ γε τοῦ πλημμελεῖν ἐλέσθαι, καὶ τοῦτο ἀσχέτως, τότε δὴ τότε, καὶ μάλα δι- καίως, τοῖς τῆς ὑπεροψίας ἐγκλήμασιν οἰονεῖπως ἐνειλημ- μένοι κατασπώμεθα πρὸς διαφθοράν, καὶ γυμνοὶ μὲν τῆς ἄνωθεν ἐσόμεθα περιβολῆς, εὐάλωτον δὲ ὡσπερ καὶ ἀτεί- χιστον ἐν ἑαυτοῖς τὴν καρδίαν εὐρήσομεν, καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις τὰς τῆς δικαιοσύνης οὐχ εὐρήσομεν ὁδοὺς· ἀπονεύσειε δ' ἂν εὐκόλως τῶν τοιῶνδε κακῶν ὁ δεσποτικοῖς θελήμασιν ἀκολουθεῖν ἡρημένος, καὶ τρυφερὸν ὑπέχων αὐτῷ τῆς ψυχῆς τὸν ἀχένα. 9Εἶπα Πλὴν φοβεῖσθέ με καὶ δέξασθε παιδείαν, καὶ οὐ μὴ ἐξολο- θρευθῆτε ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῆς, πάντα ὅσα ἐξεδίκησα ἐπ' αὐτήν.⁹ Ὅτι πάλιν αὐτοὶ ταῖς σφῶν κεφαλαῖς τὰ ἐξ ὀργῆς κατα- χέοντες ἀλοῖεν ἂν, πειρᾶται διδάσκειν. νενουθέτηκε μὲν γὰρ τὸ χρῆναι διαβιοῦν ἐν φόβῳ Θεοῦ πλειστάκις προστεταχῶς, καὶ ὅτι προσήκοι δέξασθαι παιδείαν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν διὰ νόμου καὶ προφητῶν. ἦν γὰρ οὕτως, καὶ οὐχ ἑτέρως, ἀποσειεσθαι τὴν ὀργὴν καὶ ἀποκρούσασθαι τὰ συμβεβηκότα. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἄτεγκτος ὁ Ἰσραὴλ, σκληρὸς καὶ δυσάγωγος, ἐκπέπτωκε δὲ τῆς παιδείας, τουτέστιν, ἔξω γέγονε τοῦ εἶναι σοφὸς, ὠλόθρευται δὲ ὡσπερ ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῆς, καίτοι δέον ἐμφιλοχωρεῖν αἰεὶ τοῖς ἀγαθοῖς παιδεύμασι, καὶ πρὸς πᾶν 2.222 ὁτιοῦν ἐτοίμως ἔχειν τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ. ἐξῆν γὰρ οὕτως ἐκκλῖναι φησι πάντα ὅσα ἐξεδίκησα ἐπ' αὐτήν. Ὅτε τοίνυν τῆς ἑαυτῶν διανοίας τὸν θεῖον ἐκπέμπομεν φόβον, ὅτε παραιτούμεθα τὴν παιδείαν, καὶ ὀλίγου παντελῶς ἀξιοῦμεν λόγου τὸ εἶναι σοφοὶ, τότε δὴ πάντως ἐκεῖνα πεισό- μεθα, ἄπερ ἂν πρέποι τοῖς εἰωθόσι καταφρονεῖν· τότε καὶ ἐκδικήσει Θεὸς, καὶ τοὺς τῆς ἀνοσιότητος αἰτήσει λόγους. διαμεμνησθαι δὲ οὖν ἀναγκαῖον λέγοντός τινος, ὅτι "Φόβος Κυρίου ζῶν ποιεῖ." "Φόβος Κυρίου δόξα καὶ "καύχημα." ἔστι δὲ καὶ "ἀγνός," τουτέστιν ἀγνοποῖός, "διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος," κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν. 9Ἐτοιμάζου ὀρθρισον, διέφθαρται πᾶσα ἡ ἐπιφυλλίς αὐτῶν.⁹ Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐδέξω, φησὶ, τὴν παρ' ἐμοῦ παιδείαν, ἀπώσω δὲ καὶ μεμίσηκας καὶ τὸ ἐν φόβῳ ζῆν καὶ ἐπεικείαις, εὐτρεπίζου πρὸς ἀποδρομὴν καὶ πρὸς τὸ ἤδη παθεῖν, ἃ δια- φυγεῖν ἐξόν, εἶπερ ἦσθα φιλάρετος καὶ σοφός. ὀρθρίζειν γεμὴν προστέταχε, τῆς συμφορᾶς τὸν καιρὸν ἐπὶ θύραις ὄντα δεικνύων, καὶ οἷον εἰς αὔριον ἤξοντα, παρεσόμενόν τε πάντως, ἀρξομένης ἡοῦς. τοῦτο δὲ ἦν ἀποκείροντος τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναβολῆς, καὶ οὐκ ἐῶντος ἐννοεῖν, ὡς ἔσται τις ἀνοκωχὴ καὶ ἀνάβλησις καὶ μακρὸς μεταξύ διελάσει καιρὸς, εἰς ἐκγόνους τάχα που παραπέμπων τὰ ἐξ ὀργῆς. οὐκοῦν ὡς ἐπ' ἀναγκαίῳ πράγματι προετοίμαζε σεαυτὸν καὶ ὀρθριζε πρὸς ἀποδρομὴν. οἰχήση γὰρ εἰς ἐχθροὺς αἰχμάλωτος, καὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφείς, οἰκτρὸς ἔση παρ' ἐτέροις. εἶτα τῷ 2.223 Προφήτη φησὶν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, μονονουχὶ καὶ ἐπιστυγνά- ζων ἐαλωκόσι· διέφθαρται πᾶσα ἡ ἐπιφυλλίς

αὐτῶν. τί δ' ἂν βούλοιο καὶ τοῦτο δηλοῦν, ἐροῦμεν ὡς ἔνι. πεπορθήκασι τὴν Σαμάρειαν καὶ ἑτέρας δὲ πρὸς αὐτῆ τῆς Ἰουδαίας πόλεις τῶν Βαβυλωνίων οἱ τύραννοι, καὶ Φουλά μὲν πρῶτος, εἶτα μετ' αὐτὸν ὁ Σαλμανασάρ, καὶ τρίτος ὁ Σεναχηρείμ. ὡσπερ δὲ ἀμπελῶνα τετρυγηκότες ἀνεκομίζοντο πάλιν εἰς τὴν ἑαυτῶν, ἐν ὀλίγοις παντελῶς λειψάνοις ἀφέντες τὸν Ἰσραὴλ, καὶ οἷον ἐπιφυλλίδα μόνην αὐτοῖς καταλελοιπότες. ἐπιφυλλίδα δὲ εἶναί φαμεν τὰ μικρὰ τῶν βοτρυδίων, καὶ ἐν ὀλίγαις ὄντα ῥαξίν, ἃ καὶ τοῖς φύλλοις ἐγκεχωσμένα διαλανθάνει πλειστάκις τὸν τοῦ συλλέγοντος ὀφθαλμόν. καὶ τι τοιοῦτόν φησιν ἕτερος τῶν ἀγίων προφητῶν "Οἷ μοι ψυχὴ, ὅτι ἔγενήθη ὡς συνάγων καλάμην ἐν ἀμητῶ, καὶ ὡς ἐπιφυλλίδα ἐν τρυγητῶ, οὐχ ὑπάρχοντος βότρυος τοῦ φαγεῖν τὰ πρωτόγονα." οὐκοῦν τετρυγήκασι μὲν ἐκεῖνοι, ἀφιγμένους δὲ μετ' αὐτοὺς ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ αὐτὴν διέφθειρε τὴν ἐπιφυλλίδα, καὶ τὸ βραχὺ τοῦ Ἰσραὴλ ἀποτρυγήσας λείψανον, οἷκαδὲ τε ἀνέθει, καὶ διετέλει μεγαλαυχούμενος. καὶ γοῦν ὁ προφήτης Ἰερεμίας ἀλοῦσαν τὴν Ἱερουσαλήμ κατεθρήνει, λέγων περὶ τῶν ἡρημωκότων "Εἰσέλθοι πᾶσα ἡ κακία αὐτῶν κατὰ πρόσωπόν σου, καὶ ἐπιφύλλισον αὐτῶν τῶν ὄντων τρόπον ἐπεφύλλισάν μοι" καὶ πάλιν "Ἴδε Κύριε καὶ ἐπίβλεψον τίνι ἐπεφύλλισας οὕτως. εἰ φάγονται γυναῖκες καρπὸν κοιλίας αὐτῶν; ἐπιφυλλίδα ἐποίησε μάγειρος." Ὅταν τοίνυν παροτρύνωμεν τὸν Θεὸν, τότε καὶ ἀπάσης ἐπικουρίας ἐστερημένοι καὶ φειδοῦς ἀπογυμνούμενοι, δοθησόμεθα τοῖς ἐχθροῖς, καὶ οὐδὲν ἐν ἡμῖν ἀρετῆς ἢ ἐπιεικειᾶς λείψανον ἀπομενεῖ, ἀποτρυγῶντος τοῦ σατανᾶ πᾶν ὅσον ἐστὶν ἐν ἡμῖν ἀγαθόν, καὶ οἷον ἐπιφυλλίδα συλλέγοντος καὶ αὐτάς που τάχα τὰς εἰς νοῦν ἐπιθυμίας, τὰς ἐπὶ γε τὸ κατορθοῦν ἐλέσθαι τὴν ἀρετὴν ἀποφερούσας αὐτόν. 9 Διὰ τοῦτο ὑπόμεινόν με, λέγει Κύριος, εἰς ἡμέραν ἀναστάσεώς μου εἰς μαρτύριον. 9 Ἐπειδὴ γὰρ τῶν θείων ἐνταλμάτων ἠφειδηκότες δέδονται τοῖς ἐχθροῖς, καὶ εἰς χεῖρα πεπτώκασι τοῦ καὶ αὐτὴν ἀπολέσαντος τὴν ἐπιφυλλίδα, λοιπὸν ὑπομεῖναι προστέταχε καὶ τληπαθεῖν, εὐσθενῶς πεπονθότας τὴν δουλείαν, ἄχρις ἂν διεγερθῇ πρὸς ἐπικουρίαν αὐτοῖς, ἦν διὰ τῶν ἀγίων προφητῶν μονονουχὶ καὶ διεμαρτύρατο καὶ προαπήγγελεκεν ἕναργῶς, ὡς ἔσται κατὰ καιροῦς. ἡμέραν οὖν ἀναστάσεως τῆς εἰς μαρτύριον τὸν τῆς ἐπικουρίας σημαίνει καιρὸν, ὃν ὡς ἤξει πάντως προδιεμαρτύρατο. Καὶ ὁ μὲν τῆς ἱστορίας οὕτοσι λόγος ἐκβεβηκέναι γεμὴν εἰς δήλωσιν μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστὸν τὴν τῶν προκειμένων θεωρίαν φαμέν, βούλεσθαί τε καταδηλοῦν τῆς λυτρώσεως τὸν καιρὸν, τῆς καθόλου καὶ γενικωτάτης, τουτέστι τῆς διὰ Χριστοῦ. πάλαι μὲν γὰρ τῶν ἑβδομήκοντα τετελεσμένων ἐτῶν ἐγήγερται πρὸς ἐπικουρίαν τοῖς ἐκεῖνα πεπονθόσιν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, ἐν ἐσχάτοις γεμὴν τοῦ αἰῶνος καιροῖς γέγονεν ἄνθρωπος ὁ Μονογενὴς, οὐχ ἵνα μόνον ἐξέλῃται τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἵνα πάντα τὰ ἔθνη τῆς ὑπὸ τῷ διαβόλῳ δουλείας ἀπαγαγῶν, ἐλευθέρους ἀποφῆνῃ, καὶ ἀπαλλάξῃ φθορᾶς καὶ ῥύπου καὶ ἀμαρτίας, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοῦ προσκυνεῖν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. καὶ ἐπειδὴ γέγονεν ἄνθρωπος, "Υπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνῃς καταφρονήσας," ἵνα τῷ ἰδίῳ αἵματι κατακτήσῃται τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τούτῳ ζῶντας ἔτι, καὶ οὐκ ἤδη φθάσας "Κατέπιεν ὁ θάνατος," κατὰ τὸ γεγραμμένον. "Εἰς τοῦτο γὰρ ὁ Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ." εἰκότως δὴ οὖν ἐλέγετο τοῖς ἀρχαιοτέροις Διὰ τοῦτο ὑπόμεινόν με, λέγει Κύριος, εἰς ἡμέραν ἀναστάσεώς μου εἰς μαρτύριον. μαρτύριον δὲ ὡσπερ τοῦ κατηγοῦναι τὸν θάνατον τὸ ἀναβιώναι Χριστὸν, ᾧ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ συνεγηγέρμεθα, δικαιωθέντες διὰ τῆς πίστεως, καὶ ὁμοῦ τῷ θανάτῳ τὴν τοῦ θανάτου μητέρα διαδιδράσκοντες, ἀμαρτίαν. 9 Διότι τὸ κριμὰ μου εἰς συναγωγὰς ἔθνων τοῦ εἰσδέξασθαι βασιλεῖς, τοῦ ἐκχεαί ἐπ' αὐτοὺς πᾶσαν ὀργὴν θυμοῦ μου· διότι ἐν πυρὶ ζήλου μου καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ. 9 Τοῖς τῶν Χαλδαίων

ἔθνεσιν ἀπειλεῖ τὴν δῆωσιν, τὴν διὰ Κύρου γεγεννημένην καὶ τῶν ὅσοι σύνοπλοί τε ἦσαν αὐτῷ καὶ συνεισβεβλήκασι, τὰς τε τῶν Βαβυλωνίων καταθέοντες πόλεις καὶ φρικωδεστάτην ἔχοντες τὴν κατὰ πάντων ἔφοδον. ἔσται τοίνυν τὸ κριμὰ φησι τὸ ἔμὸν εἰς συναγωγὰς ἔθνων, ὥστε καὶ εἰσδέξασθαι βασιλεῖς· δῆλον δὲ ὅτι τοὺς ὠνομασ- μένους· κολάσαι δι' αὐτῶν καὶ συναγωγὰς ἔθνων, πολὺ λίαν ἠττωμένας τῆς ἐκείνων χειρός τε καὶ εὐσθενείας, καὶ πάντα τρόπον ὑπομενούσας ὠμότητος· ἐκχεῶ γὰρ ἐπ' αὐτούς φησι πᾶσαν ὀργὴν θυμοῦ μου. καὶ γὰρ ἔστιν ἀληθές, ὡς οὐ με- τριοῖς κινήμασι τὰ μεγάλα καὶ ὑπερφερῆ τῶν πλημμελη- μάτων κολάζει Θεός· ἀλλ' οἷς ἂν τις ἀλοίη πλημμελῶν, ἐπιφέρει πάντως ἰσοπαλεῖς τὰς δίκας. ὅτι δὲ ἔμελλον μο- 2.226 νονουχὶ καταπίμπρασθαι τὰ Χαλδαίων πράγματα, διεσάφει λέγων Ὅτι ἐν πυρὶ ζήλου μου καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ. καὶ ποῖος ὁ ζήλος ἢ ἐπὶ τίσιν ὅλως, σαφηνεῖ λέγων ὁ προ- φήτης Ζαχαρίας "Τάδε λέγει Κύριος Παντοκράτωρ Ἐζή- "λωκα τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών ζῆλον μέγαν, καὶ "ὀργὴν μεγάλην ἐγὼ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ συνεπιτιθέ- "μενα, ἀνθ' ὧν ἐγὼ μὲν ὠργίσθην ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέ- "θεντο εἰς κακά." Οὕτω μὲν δὴ τοῖς προκειμένοις προβαλοῦμεν ἱστορικῶς· νοοῖντο δ' ἂν καὶ ἐτέρως, μετενηνεγμένων τῶν θεωρημάτων εἰς τὸ Χριστοῦ μυστήριον. ἔφασκε γὰρ διὰ γε τῶν ἤδη προανεγνωσμένων Διὰ τοῦτο ὑπόμεινόν με, λέγει Κύριος, εἰς ἡμέραν ἀναστάσεώς μου εἰς μαρτύριον· διότι τὸ κριμὰ μου εἰς συναγωγὰς ἔθνων τοῦ εἰσδέξασθαι βασιλεῖς τοῦ ἐκχέαι ἐπ' αὐτούς πᾶσαν ὀργὴν θυμοῦ μου. ἀνεβίω μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς, σκυλεύσας τὸν ἄδην, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν, ζωὴν ὄντα κατὰ φύσιν, αὐτὸν κρατεῖσθαι ὑπὸ τοῦ θανάτου, κατὰ τὸ γεγραμμένον. οὐκ ἠφίει γεμὴν ὑπὸ χεῖρας ἔτι διαβολικὰς τοὺς τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν προσιεμένους· ἀλλ' ὅσιον καὶ θεοπρεπὲς ποιεῖται τὸ κριμα συναγωγὰς ἔθνων, τουτέστι, τὰς τῶν δαιμόνων ἀγέλας, καὶ αὐτούς δὲ τοὺς κεκρατηκότας ποτὲ καὶ τῶν πλανωμένων βεβασιλευκότας οἷον εἰσδεχό- μένος τε καὶ κατακλείων, καὶ εἰς αὐτὸ καθιεῖς τὸ κατωτάτω βάραθρον, τουτέστιν, εἰς ἄδου, καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐτούς ἐκχέων ὀργὴν, καὶ μονονουχὶ πυρὶ καταφλέγων, τῇ ἀρρήτῳ καὶ θείᾳ δυνάμει, καὶ ζήλω μεγάλῳ κεκινημένος. ὠργίσθη μὲν γὰρ αὐτὸς ὀλίγα, διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν· "αὐτοὶ δὲ συν- "επέθεντο εἰς κακά," ὄλην εἰσάπαξ ἀφιστάντες Θεοῦ τὴν ὑπ' οὐρανὸν, καὶ τοῖς τῆς ἀμαρτίας τελέσμασι τὸν τῶν ὑπὸ χεῖρα καταπνίγοντες νοῦν. ἐζήλωσε τοίνυν ὁ τοῦ Θεοῦ 2.227 Λόγος τὴν νοητὴν Σιών, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν. ἐξείλετο γὰρ αὐτὴν, καὶ αὐτὸς "ἑαυτῷ παρέστησεν," ὡς ὁ μακάριος γράφει Παῦλος, "μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα, ἢ τι τῶν "τοιούτων, ἀγίαν δὲ μᾶλλον καὶ ἄμωμον." 9 Ὅτι τότε μεταστρέψω ἐπὶ λαοὺς γλώσσαν εἰς γενεὰν αὐτῆς, τοῦ ἐπικαλεῖσθαι πάντας τὸ ὄνομα Κυρίου, τοῦ δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν ἓνα. ἐκ περάτων ποταμῶν Αἰθιοπίας οἴσουσι θυ- σίας μοι.9 Φησὶ μὲν, ὅτι πεπορθημένης τῆς Βαβυλωνίων, καὶ κατ- εσπασμένων ἐν διαφθορᾷ τῶν ὑπερηφάνων, ἐπιγνώσονται τὰ ἔθνη τὴν κατασειούσαν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ δύναμιν. καὶ οἱ γελῶντές ποτε πίπτοντα καὶ ἀπολλύμενον τὸν Ἰσραὴλ, ὅταν ἴδωσιν οἴκαδε μὲν αὐτὸν ἰόντα λαμπρὸν, καὶ ὑπονοστοῦντα πάλιν εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν, ἀπολωλότας δὲ εἰσάπαν τοὺς πάλαι πεπορθηκότας, τότε μεταβαλοῦσι τὴν γλώτταν καὶ ταῖς εἰς Θεὸν εὐφημίαις ἀναθήσουσι λοιπὸν, καίτοι πάλαι σεῖοντες τὰς κεφαλὰς, οἰόμενοί τε καὶ λέγοντες ἀλῶναι τὴν Ἰουδαίαν, διάτοι τὸ τῶν Βαβυλωνίων τὸν τύραννον κατισχύ- σαι τάχα που τοῦ βοηθοῦντος αὐτοῖς, τουτέστι Θεοῦ. ὅταν τοίνυν ἴδωσι τὴν τῶν πραγμάτων μεταστροφὴν εἰς τὸ ἐναν- τίον, τότε μεταστήσουσι τὰς γλώσσας κατὰ γενεὰς αὐτῶν, ἡγουν κατὰ φυλάς τε καὶ γένη, εἰς δοξολογίας τὰς ἐπὶ Θεῷ· ἔλοινοτο δ' ἂν οἶμαί που καὶ δουλεύειν ὑπὸ ζυγὸν ἓνα, καὶ θυσίας προσάγειν, εἰ καὶ πόρρω που διακέοιντο τῇ τῶν χωρῶν θέσει, καὶ τὰς Αἰθιοπῶν νέμοιντο χώρας. Καὶ ταυτὶ μὲν εἰς τὸ γράμμα πάλιν εἰρήσθω τέως· ἐκβε- 2.228 βηκέναι γεμὴν φαμεν τὸν

Λόγον εἰς τοὺς τῆς ἐπιδημίας καιροὺς, καὶ σημεῖον τίθησιν ἐναργές τῆς τῶν γλωσσῶν μεταβολῆς. γέγραπται γὰρ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀγίας πεντηκοστῆς ἦσαν πάντες συνηγμένοι "ἐπιτοαυτὸ, καὶ ἰδοὺ ἐγένετο "ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ "ἐπλήρωσεν ὄλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι, καὶ ἰδοὺ "ῶφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ὡσεὶ πυρὸς, καὶ "ἐκάθισαν ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες "Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, "καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς." κατ' ἐκεῖνο δὴ οὖν τοῦ καιροῦ, φησὶ, μεταβαλῶ γλώσσαν ἐπὶ λαοῦς. ἤκουον γὰρ πάντες "τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ" λαλούντων αὐτῶν, "Πάρθοι τε καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται," καὶ τὰ ἕτερα τῶν ἐθνῶν. πλὴν ἄθρει τὴν ἐπιτήρησιν. μεταβαλεῖν γὰρ ἔφη τὴν γλώσσαν εἰς γενεὰν αὐτῆς, τουτέστιν, οὕτω μένουσαν ἐν τοῖς ἅπασι εἰρηκόσι μέχρι τέλους τῆς αὐτῶν ζωῆς, ἥτοι γενεᾶς. ἄχρι γὰρ ἐκείνων γέγονε τὸ σημεῖον, οἷς καὶ ἐφ- ἰζησαι τὰς γλώσσας ἔφη τὸ γράμμα τὸ ἱερόν· διὰ τοῦτο φησιν, ὅτι μεταβαλῶ γλώσσαν εἰς γενεὰν αὐτῆς. οὐ γὰρ συμβέβηκεν ἔτι τοῖς μετ' ἐκείνους τὸ χρῆμα. διὰ ποῖαν αἰτίαν, ὁ σοφὸς ἡμᾶς διδασκέτω Παῦλος. ἔφη γὰρ ὅτι "Ὡστε αἱ γλώσσαι εἰς σημείον εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν, "ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις. γέγραπται γὰρ, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις "καὶ ἐν χεῖλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' "οὕτως πιστεύσουσιν." ὀνήνησιν οὖν ἄρα κατὰ τῖνα τρόπον, τὸ μεταβεβλήσθαι τὴν γλώσσαν εἰς γενεὰν αὐτῆς, αὐτὸς ἡμῖν πάλιν διαλευκαίνει λέγων Τοῦ ἐπικαλεῖσθαι πάντας τὸ ὄνομα Κυρίου, τοῦ δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν ἓνα, ἐκ περάτων ποτα- μῶν Αἰθιοπίας οἴσουσι θυσίας μοι. ἐπειδὴ γὰρ τεθέανται τοὺς Ἀποστόλους γλώσσαις λαλοῦντας ἑτέραις, οὐκ ἐν μετρίοις 2.229 θαύμασι ποιούμενοι τὸ παράδοξον, πεπιστεύκασι εἰς Χριστὸν, πολλοὶ τε καὶ ἀναρίθμητοι τῶν τὸ τῆνικάδε ἐπεκαλέσαντο τὸ ὄνομα τοῦ φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντος Θεοῦ· ὑπήγαγον τοῖς εὐαγγελικοῖς θεσπίσμασι τὸν ἀχένα· δεδουλεύκασι τῷ Χριστῷ. καὶ ἀναφέρουσι θυσίας ἐκ περάτων ποταμῶν Αἰθιοπίας. παρατείνει δὲ τὸ τῶν Αἰθιόπων γένος ἐξ ἠοῦς εἰς δύσιν, πίνουσι δὲ τὸν Γηῶν· "Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν "ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας." ἐκτελευτᾷ δὲ λοιπὸν εἰς ἀλήθειαν τῆς προφητείας ὁ λόγος. οὐ γὰρ μόνον κατὰ τὴν Ῥωμαίων γῆν κεκήρυκται τὸ Εὐαγγέλιον, περι- φοιτᾷ δὲ λοιπὸν καὶ τὰ βάρβαρα τῶν ἐθνῶν. καὶ γοῦν ἐκκλησῖαι πανταχοῦ, ποιμένες καὶ διδάσκαλοι, καθηγηταὶ καὶ μυσταγωγοὶ καὶ θεῖα θυσιαστήρια, θύεται δὲ νοητῶς ὁ ἄμνός παρὰ τῶν ἀγίων ἱεουργῶν καὶ παρ' Ἰνδοῖς καὶ Αἰθίοψι. καὶ τοῦτο ἦν ἄρα τὸ διὰ φωνῆς ἑτέρου προφήτου σαφῶς εἰρημένον "Διότι βασιλεὺς μέγας ἐγώ εἰμι, λέγει "Κύριος· καὶ ὅτι τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, "καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσφέρεται τῷ ὀνόματί μου "καὶ θυσία καθαρὰ." 9'Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐ μὴ καταισχυνηθῆς ἐκ πάντων τῶν ἐπιτη- δευμάτων σου ὧν ἠσέβησας εἰς ἐμέ· ὅτι τότε περιελῶ ἀπὸ σοῦ τὰ φαυλίσματα τῆς ὑβρεῶς σου, καὶ οὐκ ἔτι μὴ προσθῆς τοῦ μεγαλαυχῆσαι ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου.⁹ Δυσὶν ἐν ταυτῷ προσώποις διαλέγεται πάλιν ὁ τῶν ὄλων Θεός. δεῖ δὲ, οἶμαι, λεπτὸν τοῖς λεγομένοις ἐνιέναι τὸν νοῦν, ἀσύγχυτον γὰρ οὕτως τὴν ἐν αὐτοῖς θεωρίαν εὐρήσομεν. οὐκοῦν πλημμελημάτων μὲν ἀμνηστία, καὶ τῶν πάλαι διε- 2.230 πταισμένων τὴν ἄφεσιν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἐπαγγέλλεται, δια- βεβαιούμενός τε καὶ λέγων, ὡς οὐκ ἂν ἔτι καταισχυνηθῆι διὰ τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν καὶ τὰς πάλαι γεγενημένας εἰς Θεὸν δυσσεβείας· ἀπειλεῖ δὲ ὡσπερ τῷ Βαβυλωνίῳ καὶ φησιν, ὡς οὐκ ἂν ἔτι φρονήσειε μέγα, τὴν ἀγίαν καὶ ἀνακειμένην αὐτῷ καταδηώσας πόλιν, τουτέστι τὴν Σιών, ἣν καὶ ὄρος ἀποκαλεῖ. μετὰ γὰρ τοι τὴν ἐπάνοδον, τὴν ἀπὸ γε τῆς αἰχμαλωσίας φημι, μεμένηκεν ἀπόρθητος ἡ Ἰερουσαλήμ, καὶ λοιπὸν ἀπει- ρατος ἔτι τῆς Βαβυλωνίων ἀπανθρωπίας. Ὅτι δὲ κατὰ τὸν τῆς ἐπιδημίας καιρὸν ἀμνηστία καὶ ἄφεςις γέγονεν ἐπὶ πάντας τοὺς πεπιστευκότας,

ἐνδοιάσειεν ἂν οὐδεὶς. δεδικαιώμεθα γὰρ "οὐκ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης "ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος." ἀπηλλάγμεθα δὲ καὶ αἰσχύνης· ἔφη γὰρ που πρὸς ἡμᾶς ὁ τὴν πίστιν τετιμηκώς "Μὴ φοβοῦ, ὅτι κατησχύνθης· "μηδὲ ἐντραπῆς, ὅτι ὠνειδίσθης." ἀνεκόμισε γὰρ ἡμᾶς εἰς παρρησίαν, ὁ δι' ἡμᾶς ἐν νεκροῖς, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς οὐρανὸν, ἐν ὧσει Πατρός. πρόδρομος γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέβη Χριστὸς, "νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ." οὐκοῦν περιεῖλε μὲν τὰς ἀπάντων αἰτίας, καὶ πταισμάτων ἀπήλλαξεν αἰ- σχύνης τε καὶ ἐντροπῆς τοὺς πεπιστευκότας. εἴρηται δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ τῷ πάλαι καταδυναστεύσαντι σατανᾶ "Ὅτι περιελῶ ἀπὸ σοῦ τὰ φαυλίσματα τῆς ὕβρεώς σου καὶ οὐκ ἔτι μὴ προσθῆς τοῦ μεγαλαυχῆσαι ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου. ἐκ- φαυλιεῖ γὰρ οὐκέτι τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς πολὺ νοσοῦντας τὸ ἀναλκι, ἀλλ' οὐδὲ ὕβριεῖ τοὺς ἡγιασμένους, κατασειῶν εὐκόλως εἰς γε τὸ αὐτῷ δοκοῦν. παρῶχηκε γὰρ τὰ ἀρχαῖα, καὶ μετακεχώρηκεν εἰς καινότητα τῶν πραγμάτων ἢ φύσις, 2.231 ἀναστοιχειοῦντος εἰς τοῦτο αὐτὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ εὐσθενὲς μὲν ἀποτελοῦντος εὖ μάλα τὸ ἄρρωστον, κρατύνοντος δὲ πρὸς εὐσέβειαν τὸ ταῖς ἀμαρτίαις εὐάλωτον, καὶ ἐδραῖον ἀποτελοῦντος τὸ σεσαλευμένον. οὐκοῦν περιήρηται τὰ φαυ- λίσματα τῆς ὕβρεως, δηλονότι τῆς διαβολικῆς, καὶ οὐκ ἂν ἔτι φρονήσειε μέγα κατὰ τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου, τουτέστι τῆς νοη- τῆς Σιών, "ἣτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος." τεθεμε- λίσται γὰρ ἐπὶ τὴν "πέτραν· καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύ- "σουσιν αὐτῆς." ὄρος δὲ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὁ προφήτης ἡμῖν Ἑσαΐας ὠνόμαζε, λέγων "Ὅτι ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις "ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ "ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων, καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν "βουνῶν, καὶ ἤξουσιν ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πορεύ- "σονται ἔθνη πολλὰ καὶ ἐροῦσι Δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν εἰς "τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ "ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν "αὐτῇ." 9Καὶ ὑπολείψομαι ἐν σοὶ λαὸν πραῦν καὶ ταπεινόν, καὶ εὐλαβη- θήσονται ἀπὸ τοῦ ὀνόματος Κυρίου οἱ κατάλοιποι τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ οὐ μὴ ποιήσωσιν ἀδικίαν, οὐδ' οὐ μὴ λαλήσουσι μάταια, καὶ οὐ μὴ εὐρεθῆ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν γλῶσσα δολία.⁹ Διαλέγεται πάλιν πρὸς τὴν Σιών, ἦτοι τὴν ἁγίαν πόλιν, φημὶ δὴ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐν ἧ καὶ ἐπαγγέλλεται τὸν πραό- τατόν τε καὶ ταπεινὸν ὑπολειφθήσεσθαι λαόν. πεπαρῶνηκε μὲν γὰρ εἰς τὸν τῶν ὄλων Σωτήρα Χριστὸν ἢ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῇ, καὶ ἀπεφάνθη κυριοκτόνος, καὶ ἐξαιτεῖται μὲν τὰς ἐπὶ τῷδε δίκας, διόλωλε δὲ οὐ πάσα· τετήρηται γὰρ τὸ κατάλειμμα καὶ σέσωσται τὸ ὑπόλοιπον. πεπιστεύασι γὰρ 2.232 ἐξ αὐτῶν οὐ μετρία πληθὺς. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ πραεῖς, οὐκ ἀποταυρούμενοι πρὸς ὄργας τὰς ἐπὶ Χριστῷ, καθάπερ ἀμέλει καὶ οἱ Πιλάτῳ τότε προσκεκομικότες αὐτὸν, κατακεκραγότες τε καὶ λέγοντες "Αἶρε αἶρε, σταύρου αὐτόν·" προστεθει- κότες δὲ τούτοις τό "Ἐὰν μὴ τοῦτον ἀποκτείνης, οὐκ εἶ "φίλος τοῦ Καίσαρος." τί γὰρ ἂν γένοιτο τῶν τοιούτων τὸ ἀπηνέστερον, ἢ τί πρὸς θυμοὺς ἀγριώτερον; οἵ γε καὶ αὐτὸ τὸ δίκαιον αἷμα ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐπαντλήσαντες κεφα- λαῖς, ἀπεριμερίμνως ἔφασκον "Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔφ' ἡμᾶς καὶ "ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν." πρᾶος δὴ οὖν ὁ λαὸς, ὁ τῆς τούτων ἀγριότητος μὴ μετεσχηκώς· ταπεινὸς δὲ πάλιν, κατὰ γε τὸ ὑποτετάχθαι Χριστῷ, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτῷ ζεύγλαις τοὺς τῆς διανοίας αὐχένας ὑπενεγκεῖν, ὑπακοῦσαί τε καὶ μάλα ἀσμένως ἐξ ἀγάπης λέγοντι "Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ "πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν "μου ἔφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶος εἰμι καὶ "ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς "ὑμῶν." σύμμορφοι δὴ οὖν καὶ κατὰ τοῦτο τῷ Χριστῷ τῷ δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντι, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ θεοπρεποῦς δόξης ἡμεληκότι καὶ τῆς κατὰ φύσιν ὑπεροχῆς, ἵνα τὸ δουλοπρεπὲς ὑπέλθοι μέτρον οἰκονομικῶς. οὐκοῦν μετριόφρονες κατ' αὐ- τὸν, οἱ τοῖς αὐτοῦ νόμοις παιδαγωγούμενοι. οὗτοι καὶ εὐλα- βηθήσονται ἀπὸ τοῦ ὀνόματος Κυρίου. γεγόνασι γὰρ τῶν ὅτι μάλιστα

φιλοθεωτάτων, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, οἱ καὶ τοῦ κόσμου τέθεινται φῶς. οἱ δὲ δὴ θεο- φιλεῖς τε καὶ ἀγαθοὶ παραιτήσονται, φησὶ, τὴν ἀδικίαν καὶ λόγον εἰκαῖον· οὐ γὰρ λαλήσουσι μάταια· καὶ γλώσσα οὐκ ἀτρεκῆ· τοῦτο γὰρ ἡ δολία. κόσμος δὲ οὗτος πνευματικὸς, καὶ οἷά τις στέφανος τοῖς ἐξ ἀρετῶν ἀυχήμασιν εὖ μάλα διαπρεπής. ἔνθα γὰρ πραότης καὶ ταπεινώσις, καὶ μὴν καὶ 2.233 δικαιοσύνης ἔφεσις, ἀπομαθοῦσά τε γλώσσα τὸ εἰκαιόμυθον, καὶ ἥκιστα μὲν ἀμαρτοεπής, ὀρθὴ δὲ μᾶλλον καὶ ἀτρεκείας ἐργάτις, ἐκεῖ που πάντως λαμπρὰ καὶ τελεωτάτη πέφηνεν ἀρετῆ. πρέποι δ' ἂν ἡ τοιάδε τοῖς ἐν Χριστῶ· ὅτι μὴ ἐν νόμῳ τῆς εὐσεβείας ὁράται τὸ κάλλος, ἀπαστράπτει δὲ μᾶλλον ὡς ἐν δυνάμει παιδεύσεως εὐαγγελικῆς. 9 Διότι αὐτοὶ νεμῆσονται καὶ κοιτασθήσονται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν αὐτούς.⁹ Πάλαι μὲν γὰρ τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀγέλας διεποίμαινον ἀδρανῶς οἱ γραμματεῖς τε καὶ Φαρισαῖοι. τετάχατο γὰρ ἐκ νόμου καθηγεῖσθαι λαῶν, διὰ τοι τὸ τετιμῆσθαι τοῖς τῆς ἱερωσύνης πρεσβείοις. οὐκ οὐκ ἦσαν μὲν ἦσαν ποιμένες, μισθωτοὶ δὲ ὄμως, καὶ οἷον ἀλλοτριόις ἐφεστηκότες θρέμμασιν, ἐθεώρουν τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἠφίεσαν τὰ πρόβατα, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν. ὅτι δὲ λίαν ἠφειδῆ- κότες τῶν λογικῶν θρεμμάτων καὶ θηρσὶν ἀνέντες αὐτὰ, ἀλοῖεν ἂν, μᾶλλον δὲ αὐτοὶ γεγονότες λύκοι, κατίδοι τις ἂν εὐκόλως ἀπὸ γε τῶν εἰρημένων διὰ φωνῆς προφητῶν. ὁ μὲν γὰρ ἔφασκεν, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ "Ὡ οἱ ποιμένες, "οἱ διασκορπίζοντες καὶ ἀπολλύντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς "αὐτῶν," ἕτερος δὲ αὖ "Τάδε λέγει Κύριος Κύριος Ὡ οἱ "ποιμένες Ἰσραὴλ, μὴ βόσκουσιν οἱ ποιμένες ἑαυτούς; οὐχὶ "τὰ πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες; ἴδου τὸ γάλα κατ- "εσθίετε καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε καὶ τὸ παχὺ σφάζετε, "καὶ τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκετε. τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐν- "ισχύσατε, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε, καὶ τὸ "πλανώμενον οὐκ ἐπεστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζη- 2.234 "τήσατε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε μόχθῳ· καὶ δι- "εσπάρη τὰ πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας, καὶ "ἐγενήθη εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ καὶ "τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ·" καὶ πρὸς αὐτούς δέ που φησὶ τοὺς ποιμένας "Ποιμαίνετε τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς, ἃ "οἱ κτησάμενοι κατέσφαζον, καὶ οὐ μετεμέλοντο· καὶ οἱ "πωλοῦντες αὐτὰ ἔλεγον Εὐλογητὸς Κύριος, καὶ πεπλου- "τήκαμεν." Οὐκοῦν ἀπώλλουν οἱ ποιμένες τῶν λογικῶν θρεμμάτων τὰς ἀγέλας, θηρῶν οὐ δεδημένοι, μᾶλλον δὲ αὐτοὶ τὰ θηρῶν μιμούμενοι. ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ἐπέλαμψεν ὁ Χριστὸς, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θείας ὑπὲρ τῶν προβάτων, νεμεμήμεθα μὲν ἐν κήποις, κατεποιμάνθημεν δὲ καὶ ἐν κρίνοις, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἐκοιτάσθημεν δὲ καὶ ἐν σηκοῖς· ἐνηυλίσαμεθα γὰρ ἐκκλησίαις καὶ ναοῖς ἀγίοις, οὐδενὸς ἡμᾶς ἐκδεδιτομένου καὶ διαρπάζοντος, οὐκ ἐπιθρώσκοντος λύκου, οὐ καταπατοῦντος λέοντος, οὐ κλέπτου διορῦττοντος, οὐδενὸς ἡμῖν ἐπιόντος ἔτι, "ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ." δια- τελοῦμεν δὲ μᾶλλον ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ βεβαιότητι, καὶ ἐν μεθέξει παντὸς ἀγαθοῦ, αὐτὸν ἔχοντες ἐπιστάτην τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα, φημὶ Χριστόν. καὶ τοῦτο ἡμῖν διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ φανερόν ἐποιεῖτο λέγων ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ "Τάδε "λέγει Κύριος Ἐγὼ σώσω τὰ πρόβατά μου, καὶ κρινῶ "ἀνὰ μέσον κριοῦ πρὸς κριόν, καὶ ἀναστήσω ἐπ' αὐτούς "ποιμένα ἕνα τὸν δούλόν μου Δαυεὶδ, καὶ ἔσται αὐτῶν "ποιμὴν." 9 Χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών, κήρυσσε θύγατερ Ἱερουσαλήμ, εὐφραίνου καὶ κατατέρπου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, θύγατερ 2.235 Ἱερουσαλήμ. περιεῖλε Κύριος τὰ ἀδικήματά σου, λελύτρωταί σε ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν σου· βασιλεύσει Κύριος ἐν μέσῳ σου, οὐκ ὄψει κακὰ οὐκ ἔτι.⁹ Ὅσον μὲν ἦκεν εἰπεῖν εἰς γε τὸν τῆς ἱστορίας λόγον, ὑπισχνεῖται σαφῶς τὴν εἰρήνην αὐτοῖς μετὰ γε τὴν ἐκ Βαβυ- λῶνος ἐπάνοδον, ὅτε καὶ ἀμνηστουμένων αὐτοῖς τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων, συνεῖναι τε καὶ προασπίζειν αὐτῶν ἐπαγγέλλεται Θεός· ὅσον δὲ ἦκεν εἰς τὸν ἐσωτάτω νοῦν, χαίρειν τε σφόδρα, καὶ κατευφραίνεσθαι λίαν, καὶ μὴν καὶ ἐξ ὅλης

κατατέρπεσθαι τῆς καρδίας προστέταχεν ἀναγκαίως, ὡς ἐξηρημένων αὐτῆς τῶν πλημμελημάτων, διὰ Χριστοῦ δηλονότι. δεδικαίωται γὰρ ἡ νοητὴ καὶ ἀγία Σιών, τουτέστιν ἡ Ἐκκλησία, ἡγουν τῶν πεπιστευκότων ἡ ἀγία πληθὺς, ἐν Χριστῷ δὴ καὶ μόνῳ, καὶ σεσώσμεθα δι' αὐτοῦ τε καὶ παρ' αὐτοῦ, τὰ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἀποφεύγοντες βλάβη, καὶ μέσον ἔχοντες καὶ αὐτὸν ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς πεφηνότα τὸν τῶν ὄλων βασιλέα καὶ Θεὸν, τουτέστι, τὸν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγον· δι' ὃν οὐκ εἶδομεν ἔτι κακὰ, τουτέστιν, ἀπηλλάγμεθα παντὸς τοῦ κακοῦ ἰσχύοντος. αὐτὸς γὰρ ἐστὶ τὸ τῆς εὐδοκίας ὄπλον, ἡ εἰρήνη, τὸ τεῖχος, τῆς ἀφθαρσίας ὁ χορηγός, τῶν στεφάνων ὁ πρύτανις, ὁ τὸν τῶν νοητῶν Ἀσσυρίων ἐξείργων πόλεμον, καὶ τὰς ἐκ τῶν δαιμόνων ἐπικουφίζων ἐπιβουλὰς· ὁ διδοὺς ἡμῖν "πατεῖν" ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ "ἐχθροῦ," δι' ὃν ἐπέβημεν ἐπὶ ἀσπίδα τε καὶ βασιλίσκον, καὶ καταπατοῦμεν λέοντα καὶ δράκοντα· δι' ὃν ἐν ἐλπίσι γεγόναμεν ἀγαθαῖς ἀφθαρσίας καὶ ζωῆς, υἰοθεσίας τε καὶ δόξης· δι' ὃν οὐκ ὀψόμεθα κακὰ οὐκ ἔτι. 2.236 Ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἐρεῖ Κύριος τῇ Ἱερουσαλὴμ Θάρσει Σιών, μὴ παρείσθωσαν αἱ χεῖρές σου. Κύριος ὁ Θεός σου ἐν σοὶ δυνατὸς σώσει σε, ἐπάξει ἐπὶ σὲ εὐφροσύνην καὶ καινιεῖ σε ἐν τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ, καὶ εὐφρανθήσεται ἐπὶ σοὶ ἐν τέρψει ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς· καὶ συνάξω τοὺς συντετριμμένους σου.⁹ Ἐναργῆς μὲν ἡ προαναφώνησις τοῦ χρῆναι θαρρῆν· καὶ ἀψευδῆς ὁ ἐπαγγελιάμενος· ἀκηκόαμεν δὲ τουτὶ καὶ αὐτοῦ λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ ἀρχαῖον ὡσπερ ἀνανεοῦντος χρησιμώδημα, μᾶλλον δὲ τιθέντος ἐν ὄψει τὸ προεπηγεγμένον. ἔφη γὰρ, ὅτι "Θλίψιν ἔξετε ἐν τῷ κόσμῳ· ἀλλὰ "θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον." ὅτε γὰρ γέγονεν "ἐν" "μέσῳ" ἡμῶν, τότε τὰς χεῖρας οὐκ ἔτι παρειμένας ἐσχίκαμεν, οὐ γόνατα παραλελυμένα· τετράμμεθα δὲ μᾶλλον ἐπ' ἔργα τε καὶ πόνους τοὺς ἐπ' ἀγαθοῖς κατορθώμασι καὶ ὧν εἴρηται τε καὶ ἔστιν ὁ "καρπὸς εὐκλείης;" τότε καὶ τεθαρήκαμεν, ὅτι παναλκῆς ὑπάρχων ὡς Θεὸς ὁ ἐν ἡμῖν Χριστὸς ἐκρύεται τε καὶ σώζει τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας· κατώκηκε γὰρ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ ταύτην ἐφ' ἡμᾶς ἐπ- ἡγάγε τὴν νοητὴν δηλονότι καὶ ἀξιόληπτον εὐφροσύνην. τί γὰρ ἕτερον ἂν εἴη τὸ μεταλαχεῖν Ἀγίου Πνεύματος, ἢ τέρψις καὶ χαρὰ καὶ πᾶν εἶδος εὐφροσύνης; ὅτε τοίνυν ἐπήγαγεν ἐφ' ἡμᾶς τὴν διὰ Πνεύματος εὐφροσύνην, τότε καὶ ἀνεκαίνισεν ἐν τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ, τουτέστιν, ἐν καιρῷ τῆς ἐπιδημίας τῆς μετὰ σαρκός, ὅτε καὶ "εἰς ὑπὲρ πάντων" ἀποθανῶν ἀλη- θεῶν ἔφασκε "Μερίζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις "τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ." ἐπειδὴ δὲ τέθεικε τὴν ψυχὴν, καὶ γέγονεν ἐν νεκροῖς δι' ἡμᾶς, ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων, ἀνεβίω πάλιν, τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἀναμορφῶν εἰς καινότητα ζωῆς, καὶ ἀναχαλκεύων εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς. 2.237 "Εἴ τις γὰρ, φησὶν, ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις;" ἠὐδόκησε γὰρ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ἐν αὐτῷ "ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα," κατὰ τὸ γεγραμμένον. τὸ δὲ ἀνακεφαλαιούμενον, ἀναλαμ- βάνεται πως καὶ οἶον ἀναβιβάζεται πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς. ἐπειδὴ δὲ ἀνεκαίνισεν, τότε καὶ εὐφράνθη Χριστὸς ἐφ' ἡμῖν, ὡς ἐν τέρψει, καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς· πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν ἐπι- γάνυσθαι τοῖς καθ' ἡμᾶς τὸ θεῖον, ὅτε καὶ ἀμαρτίας ἀπηλ- λάγμεθα, καὶ θανάτου καὶ φθορᾶς ἀμείνους γεγόναμεν, καὶ ἐν μεθέξει Πνεύματος καὶ ἀγιασμοῦ. τότε καὶ συνήγαγε τοὺς συντετριμμένους. ὡς γὰρ ὁ σοφὸς γράφει Παῦλος "Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἀμαρτωλοὺς σώσαι;" καὶ αὐτὸς δὲ που φησὶν "Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς "μετάνοιαν." οὐκοῦν συνήγαγεν ὁ Χριστὸς οὐδὲ διὰ τῆς ἀμαρτίας συντρίψας ὁ σατανᾶς παρειμένους ἀπέφηνε, καὶ βαίνειν ὀρθὰ μὴ εἰδότας, μήτε μὴν τὰς τῆς δικαιοσύνης ἰέναι τρίβους· ἀλλ' εἰ καὶ συνέτριψεν ἐκεῖνος, κατέδησεν ὁ Χριστὸς. τεθεράπευκε γὰρ τοὺς ἡρῶσθηκότας, καὶ "Αὐτὸς τὰς ἀσθε- "νεῖας ἡμῶν αἶρει," κατὰ τὸ γεγραμμένον. 90ὐαί, τίς ἔλαβεν ὄνειδισμὸν ἐπ' αὐτήν;9 Τὸν τοῦ Σωτῆρος

σταυρὸν τὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς τε καὶ ἀφθαρσίας ἐγηγερόμενον, καύχημα μὲν εἶναι τῆς Ἐκκλησίας, ἄριστά γε φρονεῖν ἡρημένοι διαβεβαιωσόμεθα· ὁμολογεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ σοφώτατος Παῦλος ὡδὶ γεγραφώς "Ἐμοὶ "δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, "δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ." πλὴν ἔφη πάλιν αὐτὸς, ὡς γέγονεν ὁ σταυρὸς "Ἰουδαίοις μὲν "σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρία." πλατὺ γὰρ γελῶσιν οἱ 2.238 τάλανες, τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν εἰσάπαν ἡγνοηκότες· ἀλλ' οὐκ ἔξω δίκης ἔσσονται· πόθεν; οὔτε μὴν ἀντικαταμειδιάσουσι τοῦ Χριστοῦ, ἡγουν τῶν ἐκκλησιῶν· ἔσσονται δὲ κατὰ καιροῦς πυρὸς ἀνημέρου τροφή, καὶ φλογὸς ἔργον τῆς ἀκατευνάστου καὶ μακρᾶς. ἀφίκοντο γὰρ εἰς τοῦτο μανίας καὶ σκαιότητος νοῦ τῶν παρ' Ἑλλησὶ τινες, ὡς ἀσελγῆ καταθῆξαι γλῶσσαν τοῦ Θεοῦ τε καὶ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, καὶ βίβλοις ἐγγεγραμμένην ἀφεῖναι τὴν κατάρρησιν· ἵνα μὴ μόνον αὐτῶν αἱ ἁμαρτίαι προάγωσιν εἰς κρίσιν, ἀλλὰ γὰρ ἔποιντο καὶ τεθνεῶσιν αὐτοῖς, διὰ τοι τὸ οἶον ἔμψυχον ἐγκαταλελοιπέναι τὴν ἁμαρτίαν. ταλανίζει δὴ οὖν, καὶ σφόδρα εἰκότως, τοὺς λαβόντας ὄνειδισμὸν κατὰ τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας, οἷς δὴ καὶ μάλα εἰκότως ἀρμόσειεν ἂν τὸ Οὐαί. Ἐἶδον ἐγὼ ποιῶ ἐν σοὶ ἕνεκεν σοῦ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγει Κύριος, καὶ σώσω τὴν ἐκπεπεισμένην, καὶ τὴν ἀπωσμένην εἰσδέξομαι, καὶ θήσομαι αὐτοὺς εἰς καύχημα καὶ ὄνομαστοὺς ἐν πάσῃ τῇ γῆ. καὶ καταισχυνθήσονται ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅταν καλῶς ὑμῖν ποιήσω, καὶ ἐν τῷ καιρῷ ὅταν εἰσδέχωμαι ὑμᾶς.⁹ Τέτραπται πάλιν ὁ λόγος εἰς τὸ τῆς Σιών πρόσωπον, ὑπισχνεῖται δὲ τὰ διὰ Χριστοῦ παραδόξως κατωρθωμένα, περὶ τε τὰς ἐξ ἔθνῶν ἀγέλας καὶ τὸν ἀπόβλητον Ἰσραήλ. ἐν σοὶ γὰρ φησιν ἕνεκα σοῦ ποιήσω. ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν ἐκ πλεονεξίας ἀπεκομίσθησαν εἰς μέθην· οἱ δὲ ἡγνοήκασιν τὸν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ὄλων ἐνηνθρωπηκότα Θεὸν, ἀμφοτέροις ἐπιδαφιλεύεται τὸν ἔλεον ὁ πάντων Δημιουργὸς, καὶ ἕνεκα 2.239 ἡμῶν ἐν ἡμῖν πεποίηκε θαύματα. σέσωσται μὲν γὰρ ἡ ἐκπεπεισμένη, τουτέστιν, ἡ τεθλιμμένη ποτὲ τῶν πεπλανημένων πληθῶς, καὶ εἰς τοῦτο λοιπὸν ἐνηνεγμένη τάλαιπωρίας ὑπὸ τοῦ καταπίεσαντος σατανᾶ, ὡς πᾶσαν ἰκμάδα ζωτικὴν ἀποβαλεῖν· νεκρὸς γὰρ νοῦς ὁ πλανώμενος· εἰσδεχθήσεται δὲ καὶ ἡ ἀπωσμένη τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆ. πεπαρώνηκε μὲν γὰρ εἰς Χριστόν· ταύτητοι καὶ δικαίως ἀπόπεμπτος ἦν, καὶ παρώλισθε τῆς ἐλπίδος, καὶ τῆς εἰς Χριστόν οἰκειότητος ἀπενοσφίζετο· πλὴν ἠλέηται καὶ αὐτὴ· κληθήσεται γὰρ πρὸς μετάνωσιν καὶ εἰς τὴν διὰ πίστεως κάθαρσιν ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς. ἔσσονται δὴ οὖν εἰς καύχημα καὶ ὄνομαστοὶ καὶ αἰσχύνης ὡς ἀπωτάτω. αὐτοὶ δὲ δὴ τίνες, ἢ ὅτι πάντως οἱ δύο λαοὶ οὐκ ἔτι διηρημένοι, καὶ ἀσύμβατον ἔχοντες ἀλλήλοις τὴν γνώμην, καὶ μεμερισμένοι πρὸς δόξας τὰς ἐπὶ Θεῷ, καθὰ καὶ πάλαι· ἀλλ' ἐνόηται τῇ διὰ Πνεύματος εὖ μάλα κατεσφιγμένοι πρὸς ὁμοψυχίαν τε ἅμα καὶ ὁμοπιστίαν. γέγραπται γὰρ ὅτι "Τοῦ δὲ πλήθους τῶν "πιστευσάντων ἦν ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μία." ἔκτισε δὲ καὶ ὁ Χριστὸς "τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, "ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάσων ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ "πνεύματι," καθὰ γέγραπται. εἰ δὴ οὖν γένοιτο ζηλωτοὶ, τότε δὴ πάντως καταισχυνθήσεσθαι φησι τοὺς ἐχθροὺς, τὸ τῆς δοθείσης εὐκλείας μέγεθος κατατεθηπότας, καὶ τὸ τῆς εὐημερίας ἀκράδαντον, καὶ τῆς ἐλπίδος τὸ βεβηκός. ἴδοι δ' ἂν τις καὶ ἐξ αὐτῶν ἤδη τῶν πραγμάτων ἀληθῆ τὴν ὑπόσχεσιν. δεδοξασται γὰρ ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ, καὶ λαμπρῶν αὐχημάτων ἐπίμεστος οὕσα θαυμάζεται παρὰ πάντων. πλὴν ὀρίζει καὶ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν τὰ τοιαῦτα συμβήσεται· ἐν τῷ καιρῷ γὰρ φησιν ὅταν εἰσδέχωμαι ὑμᾶς. οὐ γὰρ πρὸ τῆς πίστεως τὰ μετὰ τὴν πίστιν, μετ' αὐτὴν δὲ μᾶλλον νοοῖντ' 2.240 ἂν εἰκότως. κεκλήμεθα δὴ οὖν ἐν καιροῖς τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τοῦ Μονογενοῦς. τότε γὰρ δὴ τότε τῆς ἐπαγγελίας τὸ πέρας ἐκβέβηκεν εἰς τὸ ἀτρεκές. Ἐδιότι δώσω ὑμᾶς ὄνομαστοὺς καὶ εἰς καύχημα ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τῆς γῆς, ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με τὴν αἰχμαλωσίαν

ὕμῶν ἐνώπιον ὑμῶν, λέγει Κύριος.⁹ Ἐνακεφαλαιοῦται τρόπον τινὰ τῆς θεοπρεποῦς φιλοτιμίας τὸν σκοπὸν, καὶ ἐν οἷς ἔσονται πάντως οἱ πεπιστευκότες, διὰ τούτων ἡμῖν ὑποφαίνει σαφῶς. διαβοήτους γὰρ ἔσεσθαι φησὶ, καὶ αὐχημάτων εἴσω λαμπρῶν, καὶ παντὸς ἔθνους ἐν ἁμείνοισι. προσεπάγει δὲ πάλιν καὶ καθ' οὓς ἔσονται τὰ τοιαῦτα καιροῦς, πανταχῆ μεμνημένος τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκο- νομίας τοῦ Μονογενοῦς, ὅτε, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἢ παντὸς ἀνάδειξις ἀγαθοῦ, καὶ πᾶν ὀτιοῦν τῶν τεθνασασμένων ἐκβέ- βηκεν εἰς ἡμᾶς. τότε γὰρ τότε καὶ ὑπὸ χεῖρα πράττοντας διαβολικὴν καὶ τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσιν ὑπεζευγμένους, παραδόξως ἐξείλετο· τότε καὶ τῆς πολυθέου πλάνης ἀπήλ- λαττε καὶ μετετίθει πρὸς ἀλήθειαν· τότε καὶ τῶν τοῦ θανάτου δεσμῶν ἐξείλετο, δούς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ κατακτώμενος τὴν ὑπ' οὐρανόν. κεκλήμεθα γὰρ δι' αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐν Πνεύματι προσαγωγὴν καὶ οἰκειό- τητα πεπλουτήκαμεν δι' αὐτοῦ, φημὶ δὴ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΑΓΓΑΙΟΝ

ΤΗΣ Ἀγγαίου προφητείας τὸν σκοπὸν ἐφ' ἑτέροις τισὶ γεγονότα καταθρήσαιμεν ἄν, καὶ οὐκ ἐφ' οἷς ἄν οἰοιτό τις τοὺς παρὰ τῶν ἐτέρων γεγενῆσθαι λόγους. Ὡσπὲρ μὲν γὰρ ὁ θεσπέσιος καὶ μὴν καὶ οἱ καθεξῆς, μέχρι Σοφονίου, τὰ τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ καιροῦς συμβησόμενα προαπήγγελον, καὶ ὡς ὅσον οὐδέπω παρεσομένων αὐτοῖς τῶν τῆς αἰχμαλωσίας καιρῶν, ἐκδειματοῦν ἐπεχείρουν τὸν Ἰσραὴλ, ἄνω τε καὶ κάτω τὰς τῶν πολεμίων φάλαγγας ὀνομάζοντες, τὰς τῶν πόλεων ἀναστάσεις, τοὺς ἐμπρησμούς, τὰς διαρπαγὰς, καὶ ἀπάσης δὲ τῆς χώρας τὴν δῆλωσιν τοῖς καταφρονεῖν ἠρημένοις χρησί- μως προαπαγγέλλοντες. ὦντο γὰρ, ὅτι κἂν εἰ μὴ ἔλοιντο πληροῦν ὡς ἐξ ἀγαθῆς διανοίας τὸ ἀνδάνον Θεῷ, καὶ τῶν εἰς τὸ ἄμεινον ἔχεσθαι σπουδασμάτων, ἀλλ' οὖν ἔσεσθαι τοιούτους τὸ τῆς συμφορᾶς μέγεθος ὑποφρίττοντας. Ἀγ- γαῖος γεμὴν ὡς τετελεσμένων ἤδη τῶν τῆς αἰχμαλωσίας 2.242 καιρῶν, καὶ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἀνακομισθέντος τοῦ Ἰσραὴλ 2.242 ἐκ τῆς Περσῶν τε καὶ Μήδων, ποιεῖται τοὺς λόγους, ἐπ' αἰτίαις τοιαύταις. ἀνήκε μὲν γὰρ αὐτοῦς τῆς αἰχμαλωσίας ὁ Κύρος, καὶ ὁμοῦ τοῖς σκεύεσι τοῖς ἱεροῖς οἴκαδ' ἐτεῖναι προστέταχε, καὶ τὸν θεῖον αὐθις ἀναδείμασθαι νεῶν, τὸν ἔν γε τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ προσέτι τούτῳ καὶ αὐτὴν, εἰ ἔλοιντο, διατειχίζειν τὴν πόλιν. οὗ δὴ γεγονότος, καὶ ἐν πρώταις ὄντος καταβολαῖς τοῦ ναοῦ, διαπεφθονηκότες τῶν ἐν Σαμαρείᾳ τινές, Βήλεμος τε καὶ οἱ ἄμφ' αὐτὸν, κατα- γεγράφασι τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τὴν εἰς τοὺς κρατοῦντας τῶν Βαβυλωνίων εὐνοίαν ὑποπλαττόμενοι, φιλοπόλεμόν τε καὶ δυσάντητον γενέσθαι λέγοντες τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς Περσῶν βασιλεῦσιν ἀφόρητον. εἶτα πείθουσι προ- τάξει κατηρεμεῖν Ἰουδαίους, καὶ μήτε τὸν νεῶν ἐγείρειν ἔτι, μήτε μὴν τῆς εἰς τὴν πόλιν ἔχεσθαι φιλεργίας. ὀλίγου δὲ μεταξὺ διελάσαντος χρόνου, διαδέχεται τὴν βασιλείαν ὁ Δαρεῖος, καὶ ἦν μὲν ἔτος αὐτῷ τῆς βασιλείας δευτέρον. ἐπειδὴ δὲ τῶν ἐν Βαβυλῶνι τινες Ἰουδαίων προσπίπτοντες ἐλιπάρουν ἀνεῖναι λοιπὸν τὸν θεῖον ἐγεῖραι νεῶν, προσέτα- τεν ὁ Δαρεῖος, γέγραφε δὲ τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Φοινίκην διέπουσι τὰς ἀρχὰς, μήτε ἐξείργειν Ἰουδαίους, εἰ ἀνορθοῦν ἔλοιντο τὸν ναόν· ἀλλὰ γὰρ καὶ χρημάτων ἐπιδαψιλεύεσθαι χορηγίαν, καὶ τὰς ἐν τῷ Λιβάνῳ κέδρους κατακομίζεσθαι παρ' αὐτῶν ἀπαρεμποδίστως ἔαν, ὡς ἂν οὐδενὸς ἐνδέοντος τῶν εἰς τὴν χρεῖαν αὐτοῖς, ἀποπεραίνοιτο λοιπὸν εὐκόλως τὰ 2.243 εἰς τιμὴν τε καὶ δόξαν τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ. εἰρη- μένης δὲ τῆς ιστορίας λεπτῶς καὶ σαφῶς ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ Ἑσδρα συγγραφῆ, περιττὸν οἰμαί που

τὸ ἰσχυρολογεῖν ἐν τούτοις εἰς τὸ παρόν. οὐκοῦν ἐπειδήπερ ἐξὸν ἤδη πονεῖν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τὸν θεῖον ἐργάσασθαι νεῶν, ἀποπληροῦν τε θυσίας καὶ λιτὰς, καὶ τοῖς κατὰ νόμον ἔθεσι πολιτεύεσθαι, κατημέλουν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, εὖ τιθέντες ἕκαστοι τὰ οἰκεῖα, καὶ ἐπὶ γε τό σφισιν αὐτοῖς ἡδὺ τε καὶ φίλον ὀλοτρόπως ἐκ- νευενκότες, καὶ ἐν σμικρῷ κομιδῇ ποιούμενοι λόγῳ τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ, κατηκίζοντο πάλιν, Θεοῦ πλήττοντος, πολέμῳ μὲν οὐχί, λιμοῖς δὲ μᾶλλον καὶ ἀκαρπῖαις καὶ κτηνῶν καταφθοραῖς. ἀμείνους γὰρ ἤθελεν ἀποτελεῖν, οὐ ταῖς ἰσορρόποις τῶν πταισμάτων ποιναῖς ὑποφέρων· ἀλλ' ὁμοῦ μὲν ὡς κεκμηκότας ἐλεῶν, ὁμοῦ δὲ πάλιν ὡς ἐξ ἀγάπης ἐπανορθῶν. αὕτη τῆς Ἀγγαίου προφητείας ὡς ἐν ὀλίγοις ἢ πρόφασις. μέμικται δὲ ὁ λόγος, καὶ τοῖς πεπραγμένοις τε καὶ εἰρημένοις ἱστορικῶς ἢ μυστικῆ τε καὶ ἐσωτάτη καὶ πρέπουσα τοῖς πνευματικοῖς ἐγκέχωσται θεωρία. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ μιᾷ τοῦ μηνὸς ἐγένετο λόγος Κυρίου ἐν χειρὶ Ἀγγαίου τοῦ προφήτου λέγων.⁹ Φθάσας ἔφην, ὡς ἦν εὐάφορμος τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἢ ἐπὶ γε τῷ ναῶ ῥαθυμία, παρηρημένης αὐτῶν τῆς ἐξουσίας, καὶ διεφθονηκότων εἰς τοῦτο τῶν ἐν Σαμαρεία, πλείστην τε ὄσσην τῆς Ἱερουσαλήμ πεποιημένων τὴν κατάρρησιν παρά γε τοῖς 2.244 τὰ Περσῶν ἰθύνουσι κράτη. Δαρείου γεμὴν ἔτος ἤδη τρί- βοντος ἐν τῇ βασιλείᾳ δευτέρον, εἶτα τῆς φιλεργίας αὐτοῖς ἀπαραπόδιστόν τε καὶ ἐλευθέραν ἀνέντος τὴν ἐξουσίαν, καὶ δρᾶν τὸ δοκοῦν ἐπιτεταχότος, καὶ ὀσίων ἔχεσθαι σπουδασμά- των, προσαπονεύμαντος δὲ καὶ χρημάτων πόρους, εὐάφορμον μὲν οὐκ ἔτι τὸ ῥαθυμεῖν, ἀλλ' ἔξω παντὸς ἐφαίνετο λόγου, καὶ ἀπίθανον ἔχον κομιδῇ τὴν σκῆψιν. γίνεται τοίνυν ὁ λόγος ἐν χειρὶ Ἀγγαίου· τὸ δὲ ἐν χειρὶ νοήσεις, ἀντὶ τοῦ, διαχειρίζοντος, ἦγουν διακονουμένου τοῖς παρὰ Θεοῦ λόγοις, καὶ τὴν τῆς προφητείας λειτουργίαν ἐκπράττοντος. ἐπιση- μαίνεται δὲ χρησίμως καὶ αὐτοὺς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ Δαρείος τὰ τοιάδε προστέταχε, προαποτέμνων, ὡς ἔφην, τῶν ἐξ Ἰσραὴλ τὰς ἐπὶ γε τῷ ῥαθυμεῖν ἐλέσθαι πάλιν ἀσυνέτους εὐρεσιλογίας. Ἐἰπόν δὲ πρὸς Ζοροβάβελ τὸν τοῦ Σαλαθιήλ τὸν ἐκ φυλῆς Ἰούδα καὶ πρὸς Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ἰωσεδὲκ τὸν ἱερέα τὸν μέγαν λέγων Τάδε λέγει Κύριος Παντοκράτωρ Ὁ λαὸς οὗτος λέγουσιν Οὐχ ἦκει ὁ καιρὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον Κυρίου.⁹ Σαλαθιήλ γέγονεν Ἰεχονίου παῖς, ἐκ φυλῆς ὄντος καὶ αἵματος τοῦ Δαυεὶδ. τούτου τοίνυν τὴν βασιλίδα διέποντος ἀρχὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, πεπόρηται μὲν ἡ πόλις, ἀπώχετο δὲ καὶ πᾶς ὁ Ἰσραὴλ αἰχμάλωτος, κατεμπιπράντος τὸ τηνικάδε τοῦ Ναβουχοδονόσορ καὶ αὐτὸν τὸν θεῖον ναὸν, εἴληπτο δὲ καὶ αὐτὸς Ἰεχονίας, καὶ ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις αἰχμάλωτος ἦν. γέγονε δὲ Σαλαθιήλ υἱὸς Ζοροβάβελ. 2.245 τοιγάρτοι καὶ ὑπονοστήσαντος τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τοῖς Ἱεροσο-λύμοις, ἄτε δὴ καὶ ἐξ αἵματος ὧν τῆς τὸ βασιλεύειν λαχούσης φυλῆς, βεβασίλευκεν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν. Ἰησοῦς γεμὴν ἐκ φυλῆς τε καὶ αἵματος ὧν τοῦ Λευὶ, καὶ ὡς ἐκ ρίζης τοῦ Ἀαρῶν, τὴν ἐξηρημένην τῶν ἄλλων καὶ ἀπόλεκτον ἀνήπτο τιμὴν, καὶ μέγας ἦν ἱερεὺς. οὕτω γὰρ ὁ νόμος τὸν τῶν ἱερῶν ταγμάτων ἠγεῖσθαι λαχόντα κατωνόμαζε λέγων, μὴ δεῖν ἀνεῖσθαι φυγῆς τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι τῶν φυγαδευτηρίων· ἀλλ' ἔνθαπερ ἂν εἶεν ἕκαστοι, μένειν αὐτοῦ, "ἕως οὗ ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας," τουτέστιν, ὁ ἀρχιερεὺς. γέγονε τοίνυν ὁ λόγος πρὸς ἄμφω, τὸν τε βασιλέα φημὶ καὶ τὸν τῶν ἱερῶν ταγμάτων προεστηκότα. αὐτοὺς γὰρ ἦν καὶ εἰκὸς τοῖς ἄλ- λοις ἅπασι περιαγγεῖλαι τὸ χρησιμωδούμενον. οὐκ ἠγνοηκόσι δὲ, οἶμαι, τὰς τῶν λαῶν σκῆψεις, ἀπαγγεῖλαι προστέταχεν ὁ τῶν ὄλων Θεός· ἀλλ' οἷον ἐπιμειδιῶν ἀναπίπτουσιν οὐκ ἐν καιρῷ πρὸς τὸ ῥάθυμον, καὶ ὧν ἦν εἰκὸς ἐσπουδασμένην ποιεῖσθαι φροντίδα, τούτων αὐτῶν οὐ μετρίως ἠφειδηκόσιν. ἦν γὰρ ἄμεινον ἐννοεῖν ὡς, εἴπερ ἦν αὐτοῖς ἐν προϋργιαιτέρῳ λόγῳ τὰ τοῦ Θεοῦ, πάντως που καὶ τῇ παρ' αὐτοῦ φειδοῖ καὶ χάριτι πρὸς τὸ εὖ ἔχειν διακρατούμενοι, διήγαγον ἂν ἐν εὐημερίαις καὶ πλούτῳ, καὶ ἀμφιλαφῶς ἔχοντες τὰ ζωαρκῆ. οὐκοῦν οἰονεῖ πως

ἐπιμαρτύρεται διὰ τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς, ὡς ἀνοσίως ἡμεληκότα τὸν Ἰσραὴλ τῶν ὅτι μάλιστα χρησίμων αὐτῷ καὶ εἰς δόξαν ὀρώντων Θεοῦ. περιστέλλοντες γὰρ, καθάπερ οἴονται κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, εὐπροσώποις εὐρεσιλογίαις τὰ ἐγκλήματα, οὕτω παρεῖναί φασι τὸν καιρὸν τοῦ ἀναδείμασθαι τὸν ναὸν Κυρίου· ἀλλ' ὃ γε τοῦ δρᾶν ἐθέλειν 2.246 ὀρθῶς αἰεὶ πάρεστι καιρὸς, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπεικέσι τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ τελοῦντα πληροῦν, ἐν ἐξουσίᾳ διαπαντός. εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ ἀπειργον καὶ ἀντιτετάχθαι δοκοῦν οἴχοιτό πως ἐκποδῶν, τότε δὴ παγχάλεπος ἀληθῶς ἢ ἀνάβλησις, καὶ ὄκνου λοιπὸν ἐγκλήματα καὶ τῆς εἰς ἄκρον ἀφιλεργίας, οἵπερ ἂν γένοιτο περὶ τούτου λόγοι. καὶ τοῦτο οἴμαί ἐστι τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ "Μὴ ἐκκλίνης τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας, τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις." 9Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου ἐν χειρὶ Ἀγγαίου τοῦ Προφήτου λέγων Εἰ καιρὸς ὑμῖν μὲν ἐστι, τοῦ οἰκεῖν ἐν οἴκοις ὑμῶν κοιλοστάθμοις, ὁ δὲ οἶκος οὗτος ἐξηρήμωται.⁹ Δεύτερος χρηματισμὸς παρὰ Θεοῦ πρὸς Ἀγγαῖον ἐλέγχω σαφεῖ κατακρίνων τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἐν ἀμείνοσι τιθέντα δεικνύων τὰ εἰς ἰδίαν ἀνάπαυλαν καὶ τρυφήν. ἄρα γὰρ, φησὶν, οὕτω μὲν ἐνέστηκεν ὁ καιρὸς τοῦ χρῆναι τιμᾶσθαι τὸν τῶν ὄλων Θεὸν ἐγγεγεμένον τοῦ ναοῦ, ἥκει δὲ τὰ ὑμῶν εἰς τοῦτο πράγματα καιροῦ τε καὶ δόξης, ὡς ἐντρυφᾶν μὲν ἐστίας πλουσίως κατεσκευασμέναις, καὶ κοιλοστάθμοις αὐλαῖς ἐναβρύνεσθαι; εἶτα ὑμῖν οὐ φορτικὸν καὶ δύσοιστον εἶναι δοκεῖ, περιυβρισμένον οὕτως ἀτίμως ὄραν τὸν νεῶν, ἀνατετραμμένον τε καὶ ἐν ὄψει τῆς λίαν ἀκαλεσταῆς, καὶ μονονουχὶ κατακεκραγότα τῆς Βαβυλωνίων ἀνοσιότητος καὶ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ἐμπρησῶν; καίτοι πῶς οὐκ ἄμεινον εὖ ἔχοντα βλέπειν καὶ ἐν ὄψει τῆς πρώτης; 2.247 μετὸν γὰρ οὕτω λοιπὸν καὶ καταθύειν Θεῷ, καὶ τὰς ὑπὲρ ὧν ἂν ἔλοισθε ποιεῖν λιτάς, κοιλοστάθμους δὲ οἴκους, φησὶν, ὧν ἂν αἰφλιαῖ, ἥτοι τῶν θυρῶν οἱ σταθμοί, σιδήρῳ διακοιλαίνοντο, περιορυττόντων οἴμαί που τεκτόνων αὐτοὺς, καὶ τὰ ἀπὸ γε τῆς σφῶν εὐτεχνίας ἐγχαραττόντων δαιδάλματα. τρυφῶντων δὲ ἤδη τὸ χρῆμα σημεῖον, καὶ πλούτῳ λοιπὸν ἐναβρυνόμενων. τὸ γάρτοι χρεῖας ἐπέκεινα καὶ φιλότιμον οὕτω περὶ τὰς τῶν οἴκων κατασκευὰς, ἀπόδειξις ἂν γένοιτο, καὶ μάλα σαφῆς, τῆς τῶν χρημάτων ἀμφιλαφείας. Πάνδεινον οὖν ἀληθῶς, καὶ ἀπροφασιστον ἔχον τὴν ἀμαρτίαν, εἰ ἐν δευτέροις ποιοίμεθα τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὕστερα. 9Καὶ νῦν τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Τάξατε δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν. ἐσπείρατε πολλὰ καὶ εἰσηνέγκατε ὀλίγα· ἐφάγετε καὶ οὐκ εἰς πλησμονὴν· ἐπίετε καὶ οὐκ εἰς μέθην· περιεβάλεσθε καὶ οὐκ ἐθερμάνθητε ἐν αὐτοῖς· καὶ ὁ τοῦς μισθοὺς συνάγων συνήγαγεν εἰς δεσμὸν τετρυπημένον.⁹ Ἥφειδηκότες, ὡς ἔφην, τῶν προὔργιαιτέρων οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τῶν εἰς δόξαν Θεοῦ κατημεληκότες, ἐτράποντο μὲν εἰς φροντίδας τὰς ἐπὶ γε σφίσι αὐτοῖς, οἴκους ἀνιστάντες πολυτελῶς κατεσκευασμένους· εἶτα λέγοντες ἀμαθῶς "Οὐχ ἥκει ὁ καιρὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον Κυρίου." ἐπειδὴ γὰρ ἦν ἀναγκαῖον προσάγειν αὐτοὺς τὰ εἰς τὴν τοῦ θείου ναοῦ κατασκευὴν, εἶτα τοῦτο δρᾶν οὐκ ἠθέλον, ταύτητοι χρημάτων ἔνδειαν προῖσχύμενοι, χρῆναι μὲν ἔφασκον προσυναγείρειν 2.248 αὐτοὺς, καὶ οἶονεὶ προαποτρίβεσθαι τὴν πτωχείαν, γηponoῦντας τέως, ἥγουν ἐμπορευομένους, ἢ θρεμμάτων ἀγέλας συναγερκότας, ἥγουν ἕτερόν τι τῶν τοιούτων ἐπιτηδύοντας. ἀλλ' ἦν ἄμεινον ἐπιθαρσῆσαι Θεῷ, τῷ καὶ ἐξ ἀμηχάνων εὐρίσκοντι μηχανὰς, καὶ πλουτίζειν ἰσχύοντι καὶ γηponoῦντας εὐλογεῖν, καὶ τὰς τῶν ὀσίων πορισμῶν ἀνευρέοντα τρίβους. ἐπειδὴ δὲ τῶν εἰς εὐσέβειαν ἀμοιρήσαντες λογισμῶν, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐμενείας ἀποπεπτώκασι, κατ' οὐδένα τρόπον πεπραχότες δεξιῶς, ταύτητοί φησιν ἀναγκαίως Τάξατε δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Κατανοήσατε λεπτῶς, ποίας ἐβαδίσατε τοῦ βίου τρίβους, ἢ τί τῶν εἰς φιλοκερδεῖαν

ἐπιτηδεύσαντες, ἐπράξατε κατ' εὐχὴν. ἐσπεί- ρατε πολλά καὶ εἰσηνέγκατε ὀλίγα. ἄλλ' ἦν ἄμεινον, εὐλο- γοῦντος Θεοῦ σπεῖρην μὲν ὀλίγα, συγκομίζεσθαι δὲ πολλά. ἐπειδὴ δὲ ἀπὴν ὅπερ ἦν ἀναγκαῖον, πολλοὶ μὲν οἱ κόποι, βραχεῖς δὲ λίαν οἱ καρποί. ἐφάγετε καὶ οὐκ εἰς πλησμονήν. πάνδεινον τοῦτο, καὶ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας τε ὁμοῦ καὶ ταλαιπωρίας ἀπόδειξιν ἔχον, εἰ πολλὰ μὲν τὰ ἐσπαρμένα, καρποὶ δὲ τοσοῦτοι, ὥστε τοῖς πεπονηκόσι λιμοῦ κατηρητῆσ- θαι δίκην, καὶ κόρου κατόπιν ἵεναι τὰς τροφάς. ἐπίετε καὶ οὐκ εἰς μέθην. οὐ γὰρ ἦν εὐβοτρὺς ἀμπελών. συγκατηρῶ- ρώστησε δὲ τοῖς ληΐοις καὶ τὰ λίαν εὐκληματοῦντα τῶν ξύλων. περιεβάλεσθε καὶ οὐκ ἐθερμάνθητε ἐν αὐτοῖς, λοιμοῦ τάχα που καὶ ταῖς οἰῶν ἀγέλαις ἐνσκήψαντος, ὡς ἐν ἐνδείᾳ γενέσθαι περιβλημάτων καὶ τοὺς πολλὰ κεκτημένους. ἀλλὰ καὶ ὁ τοὺς μισθοὺς συνάγων συνήγαγεν εἰς δεσμὸν τετρυπημένον. σημαίνει δὲ διὰ τούτων τοὺς ἐμπορικὸν ἔχοντας ἐπιτήδευμα, οἱ τρόπον τινὰ τοὺς τῆς ἐμπορίας μισθοὺς συλλέγουσι, 2.249 πλεονασμοὺς ἐκάστω τῶν ἡγορασμένων ἐπιρρίπτοῦντες αἰεὶ, καὶ ταῖς τῶν τιμημάτων προσθήκαις ἀδρὰ ποιοῦντες τὰ βαλάντια. ἀλλ' ἦν οὐδὲ τούτοις τὸ ἀπόνασθαι, φησὶν, τῆς φιλοκερδείας, ζημίαις γὰρ τάχα που καὶ ναυαγίοις ἀδοκῆτοις περιπίπτοντες, οὐδὲν διαφέρειν ἐδόκουν τῶν ἀργύριον ἰέντων εἰς δεσμὸν τετρυπημένον. ἄμεινον οὖν ἄρα καὶ σοφὸν τὸ εὐλογεῖσθαι ζητεῖν ὑπὸ τοῦ πάντα ἡμῖν ὀρέγοντος Θεοῦ. προσγένοιτο δ' ἂν καὶ τοῦτο ῥαδίως τοῖς τὰ αὐτοῦ φρονεῖν ἡρημένοις, καὶ τὰ εἰς δόξαν αὐτοῦ τῶν ἰδίων προτετιμηκόσιν. οὕτω που καὶ αὐτὸς ἡμῖν εἴρηκεν ὁ Σωτὴρ "Μὴ μεριμνᾶτε "τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύ- "σεσθε. ζητεῖτε δὲ μᾶλλον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ "τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται "ὑμῖν." Διαρκῆ δὲ οἶμαι τῆς ἱστορίας ἐχούσης ἐφ' ἑαυτῇ τὴν ἀφήγησιν, φέρε τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασιν ἐνιέντες τὸν νοῦν, ἐκεῖνο καταθρήσωμεν, ὅτι τῆς καθόλου καὶ γενικωτάτης οἰκονομίας τῆς διὰ Χριστοῦ γεγενημένης τύπος ἂν εἶεν, καὶ μάλα σαφῆς, τὰ τοῖς Ἰουδαίοις συμβεβηκότα. οἱ μὲν γὰρ ἦσαν ἐν Βαβυλῶνι τῷ τῆς ἀβουλήτου δουλείας κατηχθισ- μένοι ζυγῷ, καὶ δίκας ἐκτίνουντες τῶν σφισιν ἡμαρτημένων· ταύτης τε ἔνεκεν τῆς αἰτίας τεθειμένοι τε καὶ πράττοντες ὑπὸ χειρᾶς ἐχθρῶν, λελύτρωνται δὲ κατὰ καιροῦς Θεοῦ κατοικτεί- ροντος, καὶ οἵκαδε πάλιν ἀνεκομίζοντο, καὶ τὴν ἁγίαν κατω- κήκασιν γῆν, ἡγουμένων τε καὶ προεστηκότων Ζοροβάβελ τε καὶ Ἰησοῦ. καὶ Δαρεῖος μὲν, καίτοι ταῖς τῶν εἰδώλων λατρείαις ἔτι προσκείμενος, ὅτι χρὴ τὸν θεῖον ἀναδείμασθαι 2.250 νεῶν ὄραται προστεταχῶς, ξύλα τε προσεπιδοῦς τὰ ἐκ τοῦ Λιβάνου καὶ χρημάτων πόρους· οἱ δὲ ὀκνηροὶ καὶ βραδεῖς ἦσαν ἔτι περὶ τὸ χρῆναι πληροῦν τὰ θυμῆρη Θεῷ. ἠλίσκοντο δὲ καὶ προφασιστὰι λέγοντες Οὐχ ἦκει ὁ καιρὸς τοῦ οἰκο- δομῆσαι τὸν οἶκον Κυρίου. ὑπέστρωτο δὲ καὶ ἡ σύμπασα γῆ τῷ πεπλανηκότι καὶ τυραννήσαντι σατανᾷ, καὶ ἦν αἰχμάλωτος, σεσαγηνευμένη πρὸς τοῦτο διὰ τῆς ἀμαρτίας, καὶ ὑπὸ γε τοῦ μὴ εἰδέναι τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν καὶ τῶν ὅλων Δημιουργόν. ἀλλ' ἐξείλετο Θεὸς ἐν Χριστῷ τὰ τῆς δουλείας διαρρήξας δεσμά. δι' αὐτοῦ γὰρ πεποδηγήμεθα, καὶ διατριβάς ἀφέντες τὰς παρ' ἐχθροῖς, καὶ τὴν πολυθεὸν πλάνησιν οἰᾶ τινὰ γῆν ἄλλοφύλων ἀπολε- λοιπότες, ἀνεδράμομεν εἰς Σιών, τὴν νοητὴν δηλονότι, του- τέστι τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄθρει γὰρ ὅπως ἡμῖν ὡς ἐν Ἰησοῦ τε καὶ Ζοροβάβελ διαγράφεται Χριστός. ἦν μὲν γὰρ, ὡς ἔφη, ὁ Ζοροβάβελ ἐκ τῆς Ἰουδα φυλῆς. ἀνατέταλκε δὲ ἐξ αὐτῆς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. τοιγάρτοι καὶ βεβασίλευκεν ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. οὕτω γὰρ που φησὶ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ "Ἐγὼ "δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον "αὐτοῦ, διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου." ἦν δὲ δὴ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐκ φυλῆς τε καὶ αἵματος τοῦ Λευὶ, κατωνόμαστο δὲ καὶ μέγας ἱερεὺς· γέγονε δὲ καὶ ἡμῶν ἀρχιερεὺς ὁ Χριστὸς, ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἱερουργῶν, ὡς ἄμωμον ἱερεῖον, ὡς ἀμνὸν ἀληθινὸν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνατιθεὶς τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. πιστώσεται δὲ πως τὸν ἐπὶ τῷδε

λόγον ἰσχυροεπεῖν ἔλο- μένοις καὶ αὐτῇ τῶν ὀνομάτων ἢ διασάφησις, ἤγουν ἔρμηνεία. 2.251 δηλοῖ μὲν γὰρ ὁ Ζοροβάβελ ῥύσις μετατεθειμένη· Σαλαθιήλ γεμὴν Ἐκκλησίαις Θεοῦ. ἔφη δέ που καὶ ὁ Χριστὸς "Ἰδοὺ ἐγὼ ἐκκλίνω ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χει- "μάρρους ἐπικλύζων δόξαν ἔθνῶν." ἔστι μὲν γὰρ ὁμολο- γουμένως αὐτὸς ὁ χειμάρρους τῆς τρυφῆς, καὶ οἶον τῆς εἰρήνης ἢ ῥύσις. ἀλλ' ἐκκέκλικεν εἰς ἡμᾶς, καὶ μονονουχὶ μετατέθειται καταλελοιπῶς τὸν Ἰσραήλ. κεχώρηκε δὲ, ὡς ἔφην, εἰς τοὺς ἐξ ἔθνῶν κεκλημένους, τοῖς ἄνωθεν καὶ πνευ- ματικοῖς ἀγαθοῖς ἀμφιλαφῇ τὴν χύσιν εὖ μάλα δωρούμενος. Ἰησοῦς δὲ πάλιν "ἰαὼ σωτηρίαν" ὑποδηλοῖ, καὶ μὴν καὶ Ἰωσεδὲκ "ἰαὼ δικαιοσύνην." ἰαὼ δὲ ἐστὶν ὁ τῶν ὄλων Θεός. γέγονε δὲ ἡμῖν ὁ Χριστὸς σωτηρία τε καὶ δικαιοσύνη παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. σεσώσμεθα γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ τοῦ θανάτου φυγόντες λίνον, καὶ δεδικαιώμεθα διὰ πίστεως, τὴν καθ' ἡμῶν τυραννήσασαν ἁμαρτίαν ἀποσεισάμενοι. οὐκοῦν· ἀνακομιῶ γὰρ αὐθις εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς τὸν λόγον· βασιλέα μὲν αὐτὸν ἐν τῷ Ζοροβάβελ, ἀρχιερέα γεμὴν ὡς ἔν γε τῷ Ἰησοῦ καταθρήσομεν. πλὴν ὁράτω πάλιν ὁ χρηστομαθῆς τὸ τῶν Ἰουδαίων ἀναπεπτωκὸς εἰς τὸ ῥάθυμον καὶ εἰς τὸ ἐλέσθαι πονεῖν τὰ πρὸς σύστασιν τοῦ θείου ναοῦ, τουτέστι τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ· προσεπαθρεῖτω δὲ τούτοις καὶ τὸ πρόθυμον τῶν ἔθνῶν, καὶ τὸ πολὺ λίαν διεγερμένον εἰς φιλεργίας. Δαρεῖος μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, ἐγείρεσθαι τε προσ- τέταχε τὸν νεῶν, καὶ τὰ εἰς δόξαν πληροῦσθαι τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ· οἱ δὲ ἦσαν ὀκνηροὶ καὶ ἀφιλεργέστατοι, καὶ τῶν ἀνδανόντων Θεῷ τὰ οἰκεῖα προτιθέντες, καὶ πολὺ 2.252 λίαν διανενευκότες ἐπὶ τὰ γεωδέστερα. οἴκους γὰρ φησι κατεσκευάζον κοιλοστάθμους. τοιγάρτοι φησὶν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ περὶ τῶν ἔθνῶν "τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πενήτων εἰσή- "κουσας Κύριε· τῇ ἐτοιμασίᾳ τῆς καρδίας αὐτῶν προσέσχε "τὸ οὖς σου." ἐτοιμότεροι γὰρ εἰς τὸ πιστεῦναι οἱ ἐξ ἔθνῶν, ὀκνηροὶ δὲ λίαν οἱ ἐξ Ἰσραήλ. ἴδοις δ' ἂν ὁ φημι καὶ ἐν εὐαγγελικοῖς συγγράμμασιν, ἤτοι παραβολαῖς. ἔτρεχον μὲν γὰρ οἱ δειπνοκλήτορες, συναγείροντες εἰς τοὺς γάμους· οἱ δὲ οὐκ ἠθέλον ἐλθεῖν, ἐπλάττοντο δὲ "προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις." ὁ μὲν γὰρ ἔφασκεν "Ἀγρὸν ἠγόρασα." ὁ δὲ "Γυναῖκα "ἔγνημα." ὥχοντο δὲ καὶ ἕτεροι πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν. οὐκοῦν κέκληνται καὶ εἰσέδραμον εἰς τοὺς γάμους οἱ ἐν ταῖς ὁδοῖς, οἱ παρὰ τοῖς φραγμαῖς ἠύρημένοι, καὶ γεγόνασιν ἀληθῶς οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. οὕτω καὶ ἔφασκεν ὁ Χριστὸς διὰ φωνῆς Δαυεὶδ περὶ τε τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραήλ καὶ τῶν ἔθνῶν "Λαὸς ὃν οὐκ ἔγνω ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν "ὠτίου ὑπήκουσέ μου· υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι, υἱοὶ "ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τριβῶν "αὐτῶν." 9Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Θεός· τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν· ἀνάβητε ἐπὶ τὸ ὄρος καὶ κόψατε ξύλα καὶ οἰκοδομήσατε τὸν οἶκον, καὶ εὐδοκήσω ἐν αὐτῷ καὶ ἐνδοξα- σθήσομαι, εἶπε Κύριος. ἐπεβλέψατε εἰς πολλὰ, καὶ ἐγένετο ὀλίγα· καὶ εἰσηνέχθη εἰς τὸν οἶκον καὶ ἐξεφύσησα αὐτά.9 2.253 Συχνὴν ποιεῖται τὴν ὑπόμνησιν, συντελοῦν τὸ χρήμα εἰς ὄνησιν εἰδῶς τοῖς ἀκρωμένοις. οὕτω καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐπιστέλλει τισὶ "τὰ αὐτὰ γράφειν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, "ὕμῖν δὲ ἀσφαλές." κατανοήσατε τοίνυν φησὶν εἰς τὰς ἑαυ- τῶν ὁδοὺς, ἃς πεποίησθε νῦν. ποῖαι δὲ αὐταί, διατρανοῖ παραχρῆμα Ἐπεβλέψατε εἰς πολλὰ καὶ ἐγένετο ὀλίγα, καὶ εἰσηνέχθη εἰς τὸν οἶκον καὶ ἐξεφύσησα αὐτά. ἀφημαρτήκασιν μὲν γὰρ ἐλπίδος τῆς ἐπὶ γε φημὶ τῷ ἐλέσθαι γηπνεῖν. μακροὺς γὰρ ἰδρῶτας δεδαπανηκότες, ὀλίγα μόλις συνεκο- μίσαντο. πλὴν ἐστέρηνται καὶ τούτων· ἐκπεφύσηνται γὰρ, τουτέστιν, γεγόνασιν ἐτέρων, καὶ ἤκιστα μὲν αὐτοῖς, δεδα- πάνηνται δὲ μᾶλλον τοῖς πλεονεκτεῖν εἰωθόσιν. εἰκαῖον οὖν ἄρα τὸ σπούδασμα καὶ ὁ πόνος αὐτοῖς, ὅτι μὴ μᾶλλον ἀπο- περαίνειν ἠθέλον τὸ τῷ Δεσπότῃ δοκοῦν, καὶ τῆς εἰς τὰ ἀμείνω φιλεργίας τὴν εἰς τὰ αἰσχίω καὶ γεωδέστερα προῦρ- γιαιτέραν ἐποιοῦντο φροντίδα. ἄρ' οὖν ἀνουθέτητον ἀφήκε τὸν Ἰσραήλ, οὐ

παρέδειξε τοῖς πεπλανημένοις τῆς ἐπανορθώσεως τὴν ὁδόν; καὶ μὴν καὶ τοῦτο καταθρήσομεν εὐθύς γεγονός, ἔφη γὰρ ὅτι Ἀνάβητε εἰς τὸ ὄρος καὶ κόψατε ξύλα καὶ οἰκοδομήσατε τὸν οἶκον καὶ ἐνδοξασθήσομαι πάλιν ἐν αὐτῷ, καὶ εὐδοκήσω, τουτέστι, προσδέξομαι τε καὶ ἐπαινέσω τὰς τῶν εἰς τοῦτο πεπονηκότων σπουδὰς τε καὶ προθυμίας. Καλὸν οὖν ἄρα καὶ ἀνδάνον τῷ Θεῷ τὸ ἐπείγεσθαι πληροῦν τὰ ὅσαπερ ἂν φαίνοντο χρήσιμά τε καὶ ἀναγκαῖα πρὸς σύστασιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς οἰκοδομὴν αὐτῆς. δράσομεν δὲ τοῦτο, καὶ λίαν ἐμφρόνως, 2.254 οἷον ὕλην χρωδεδεσάτην συλλέγοντες, καὶ ὡς ἐκ δρυμοῦ κόπτοντες ξύλα τὰ ἐν τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ πνευματικὰ θεωρήματα· δι' ὧν ἂν τις ἀσφαλῆ καὶ ἐρηρυσμένην ποιήσαιτο τὴν ἐπὶ Θεῷ δόξαν ἥτοι διάληψιν, καὶ εὖ ἔχοντα καὶ πεποιημένον ἐξόχως ἀποφανεῖ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸν τρόπον· ἀποκομιεῖ δὲ πρὸς τούτῳ καὶ εἰς εἶδῃσιν ἀκριβῆ τῆς πνευματικῆς εὐτεχνίας, καὶ τῆς ἐν ἧθει καὶ τρόποις νοουμένης ἐπιεικειᾶς. διὰ τοιούτων οἰκοδομεῖσθαι φαμεν τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας πράττεσθαι σύστασιν. Ἐρῶ δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ ἕκαστος ἡμῶν ναὸς ἂν νοοῖτο καὶ οἶκος Θεοῦ. κατώκηκε γὰρ ἐν ἡμῖν Χριστὸς διὰ τοῦ Πνεύματος· καὶ ἐσμὲν ναοὶ Θεοῦ ζῶντος, κατὰ τὰς γραφάς. οὐκοῦν καὶ ἕκαστος ἡμῶν οἰκοδομεῖτω τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν διὰ πίστεως ὀρθῆς, αὐτὸν ἐχέτω θεμέλιον τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα Χριστὸν, τὸν ἐντιμον ἀληθῶς· προσεπαγέτω δὲ τούτοις καὶ ὕλην ἐτέραν, τὴν ὑπακοὴν δὴ λέγω, καὶ τὸ εἰς πᾶν ὀτιοῦν εὐήνιον, τὴν ἀνδρείαν, τὴν ὑπομονήν, τὴν ἐγκράτειαν. συναρμολογούμενοι γὰρ οὕτω "διὰ πάσης ἀφῆς "τῆς ἐπιχορηγίας," "εἰς ναὸν ἅγιον ἀναβησόμεθα καὶ εἰς κα- "τοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι." οἱ δὲ βραδεῖς εἰς πίστιν, ἢ καὶ πιστεύσαντες μὲν, ὀκνηροὶ δὲ πῶς ἔτι πρὸς ἀπόστασιν τὴν ἐκ παθῶν τε καὶ ἀμαρτίας καὶ φιληδονίας κοσμικῆς, δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο μονονουχὶ καὶ κεκράγασιν "Οὐχ ἤκει ὁ "καιρὸς τοῦ οἰκοδομήσαι τὸν οἶκον Κυρίου." ταύτητοι καὶ περιπίπτουσι ταῖς τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν ἐνδείαις, καὶ νοηταῖς ἀκαρπίαις, καταφθίνοντες ἐν αὐτοῖς τοῦ νοῦ, καθάπερ τινὸς γῆς, ὡς μήτε σῖτον ἔχουν, τουτέστιν ἰσχύον, μήτε μὴν οἶνον, 2.255 ὃ ἐστὶν εὐφροσύνης σύμβολον. γέγραπται γὰρ ὅτι "ἄρτος "στηρίζει καρδίαν ἀνθρώπου· καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν "ἀνθρώπου." 9 Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἄνθ' ὧν ὁ οἶκός μου ἐστὶν ἔρημος, ὑμεῖς δὲ διώκετε ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἀνέξει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ δρόσου, καὶ ἡ γῆ ὑποστελεῖται τὰ ἐκφόρια αὐτῆς ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐπάξω ῥομφαίαν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ ἐπὶ τὸν σῖτον καὶ ἐπὶ τὸν οἶνον καὶ ἐπὶ τὸ ἔλαιον καὶ ἐπὶ πάντα ὅσα ἐκφέρει ἡ γῆ καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπὶ τὰ κτήνη καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πόνους τῶν χειρῶν αὐτῶν.⁹ Οὐκ ἔα τῶν θείων καταρῥαθυμοῦντας ἐκτόπως ποιεῖσθαι τὰ σφῶν ἐν ἀμείνοσι, καὶ τῶν εἰς δόξαν αὐτοῦ προτάττειν τὰ γεωδέστερα· ἀναπειθεὶ δὲ μᾶλλον ἐννοεῖν, ὡς εἰ μὴ κέοιτο καλῶς τὰ ἀσυγκρίτως ὑπερκεείμενα, οὐδ' ἂν τοῖς μείοσιν ἔποιτο τὸ εὖ κέισθαι πώποτε, καὶ ἐν οἷς εἶναι βεβούληνται. ταύτητοι φησὶν Ἄνθ' ὧν ὁ οἶκός μου ἐστὶν ἔρημος, ὑμεῖς δὲ διώκετε ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, διὰ τοῦτο συμβήσεται τοῦτό τε κάκεινο, δι' ὧν ἂν εὐθύς καταφθίνοιτο τὰ ἐν ἀγροῖς, οὐρανοῦ μὲν δρόσον οὐ καθιέντος ἔτι, γῆς δὲ τὴν οἰκείαν ἀνακοπτούσης ἰσχύον, καὶ μὴν καὶ ῥομφαίας ἡγουν ὀργῆς ἐπενηνεγμένης, ληϊοῖς τε ὄμοῦ καὶ ἀμπέλοις συναυαιομένης ἐλαίας, καταβοσκομένης τε πρὸς τούτοις ἀνθρώπους τε καὶ κτήνη. Οὐκοῦν τοῖς ὀκνοῦσιν ἀποπληροῦν τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ τὰ δι' ὧν ἂν ὀρῶτο συνεστηκῶς ὁ οἶκος αὐτοῦ, τουτέστι 2.256 ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία, οὐτ' ἂν δρόσος γένοιτο πνευματικὸς, τουτέστι παράκλησις ἢ ἐξ οὐρανοῦ ψυχᾶς καὶ καρδίας καταπαίνουσα· οὔτε μὴν ἢ ἀπὸ γῆς εὐκαρπία, τουτέστι, τὰ διὰ σώματος κατορθώματα· οὐ σῖτος, οὐκ οἶνος, οὐκ ἐλαίου χρήσις. ἀνίσχυες γὰρ πάντη τε καὶ πάντως ἔσονται, καὶ τοῦ κατευφραίνεσθαι μακρὰν, καταπαυθεῖεν δ' ἂν οὐδαμῶς ἐλαίῳ τῷ νοητῷ τῷ τῆς ἀγαλλιᾶσεως, καὶ

ἀπαξαπλῶς ἄγευστοι καὶ ἀμέτοχοι τῆς εὐλογίας ἀπομενοῦσι τῆς διὰ Χριστοῦ· καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις ὑπενεχθήσονται τῇ ῥομφαίᾳ, καὶ ἄμισθον παντελῶς ὑπομενοῦσι πόνον, κἂν εἴ τις αὐτοῖς ἐπιεικείας ἐπιτηδεύοιτο τρόπος. στεφανοῦται γὰρ οὐδεὶς, "ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ," κατὰ τὸ γεγραμμένον. οὐκοῦν ἡγώ- μεθα περισπούδαστον καὶ τῶν ὅτι μάλιστα σεπτῶν τὴν εἰς τὰ ἀμείνω σπουδὴν· τετάχθω δὲ καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν μείονι λόγῳ, καὶ ἴτω κατόπιν τῶν εἰς δόξαν Θεοῦ. καὶ οὐχὶ δὴ μόνον ἐστίαί, καὶ χρῆματα, καὶ τὰ εἰς δόξαν κενὴν, ἀλλὰ γὰρ καὶ γένη, καὶ ἀδελφοί, καὶ πατέρες. οὕτω γάρ που φησὶ καὶ ὁ Χριστός "Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, "οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ "ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν "αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος." 9Καὶ ἤκουσε Ζοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιήλ ὁ ἐκ φυλῆς Ἰούδα, καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ πάντες οἱ κατά- λοιποὶ τοῦ λαοῦ τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτῶν καὶ τῶν λόγων Ἀγγαίου τοῦ προφήτου, καθότι ἐξαπέστειλεν αὐτὸν 2.257 Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῶν πρὸς αὐτούς, καὶ ἐφοβήθη ὁ λαὸς ἀπὸ προσώπου Κυρίου.9 "Ὅτι μὴ μάτην ποιεῖται τὰς ἀπειλάς, χρῆμά τε ἐστὶν οὐκ ἀνόνητον τοῖς ῥαθυμεῖν εἰωθόσιν ὁ φόβος, κατίδοι τις ἂν κἀντεῦθεν εὐκόλως. ἰδοὺ γὰρ ἰδοὺ τῶν θείων ἐπέπερ ἐπύ- θοντο λόγων, τρέπονται παραχρήμα πρὸς φιλεργίαν, εἴκουσιν τε λοιπὸν τοῖς καθηγεῖσθαι λαχοῦσι, Ζοροβάβελ τέ φημι καὶ Ἰησοῦς, διὰ πλείστης τε ὄσης αἰδοῦς τὰς τοῦ προφήτου ποιοῦνται φωνάς, καὶ δεδυσώπηνται τὴν ἀποστολήν, καίτοι πάσαι κομιδῆ σμικρῶν ἀξιοῦντες τὸ χρῆμα λόγων. οὐκοῦν ἀληθὲς καὶ δι' αὐτῶν ὁράται τῶν πραγμάτων ὅτι "Ὁν "ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παρα- "δέχεται." μετατάττει γὰρ ἔσθ' ὅτε πρὸς τὰ ἀμείνω τὸν νοῦν τὸ τοῦ κολάζεσθαι δεῖμα· καὶ τῶν σκυθρωπῶν ἢ ἔφοδος εἰς τὸν θεῖον ἡμᾶς μεθορμίζει φόβον· καὶ ἔστιν ἀτρεκὲς, τὸ ἐν βιβλίῳ παροιμιῶν, ὅτι "Ὁ φοβούμενος τὸν "Κύριον οὗτος ὑγιαίνει," καὶ ἄλλιν "Φόβος Κυρίου εἰς "ζωὴν ἀνδρῖ." καὶ ὁμοίως ἡ σοφία "Φόβος Κυρίου δόξα "καὶ καύχημα." καὶ "Φόβος Κυρίου τέρψει καρδίαν, καὶ "δώσει πρὸς τούτοις εὐφροσύνην καὶ χαρὰν καὶ μακρο- "ημέρευσιν." θέα δὲ ὅπως ἡμέρωσ τε ἡμᾶς καὶ ὡς ἂν αὐτῷ πρέποι πλήττει Θεός. οὐ γὰρ εὐθὺς τοῖς ἀνθρωπίνους σώ- μασιν ἐπάγει τὰ ἐξ ὀργῆς, καταπτοεῖ δὲ μᾶλλον τοῖς ἔξωθεν καὶ ὀλίγοις δείμασι, καὶ ταῖς τῶν ἐδωδύμων ζημίαις μεταποιεῖ πρὸς τὸ ἄμεινον καὶ πρὸς τὸ ἐλέεσθαι λοιπὸν ἐργάζεσθαι τὰ αὐτοῦ. 2.258 9Καὶ εἶπεν Ἀγγαῖος ὁ ἄγγελος Κυρίου τῷ λαῷ Ἐγὼ εἰμι μεθ' ὑμῶν, λέγει Κύριος.9 "Ὅρα ταῖς εἰς τὰ ἀμείνω μεταστάσεσι παρομαρτοῦσαν εὐθὺς τὴν φιλανθρωπίαν. συμμεθίσταται γὰρ οἶονεῖ πως ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τοῖς μετανοεῖν ἠρημένοις, συνεῖναι τε σφίσι κατεπαγγέλλεται, οὗ τί ἂν γένοιτο τὸ ἰσοστατοῦν; Θεοῦ γὰρ συνόντος, ἅπαν μὲν ἡμῖν ἐκποδῶν οἰχήσεται βλάβος, εἰσβαλεῖ δὲ πάντως τὰ ἀγαθὰ, καὶ βεβηκότες εὐθὺς οἱ τῆς εὐημερίας ἀναφανοῦνται τρόποι, καὶ πᾶν ὄτιοῦν τῶν ἡδίστων συμβήσεται. εἰ δὲ δὴ φάσκοι τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν ἄγγελον Κυρίου τὸν Ἀγγαῖον, οἰέσθω μηδεὶς ἄγγελον μὲν εἶναι κατὰ φύσιν αὐτὸν, γεννηθῆναι δὲ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικός· ἀπόπληκτον γὰρ κομιδῆ τὸ ὧδε νοεῖν· οἰησό- μεθα δὲ μᾶλλον, εἶπερ ἔσμεν ἐν καλῷ φρενὸς καὶ νοῦ βλέ- ποντος εἰς τὸ ἀτρεκὲς, ἀπὸ τοῦ ἀγγέλλειν ἄγγελον εἰρησθαι καὶ ὀνομάζεσθαι. ἐπεὶ τὸ λυποῦν οὐδὲν καὶ εἰς ἑτέραν ἡμᾶς ἀτοπίαν ἐκβαίνοντας, ἀγγέλους ὑπάρχειν ὁμολογεῖν τῇ φύσει καὶ τοὺς ἀπαγγέλλοντας τῷ Ἰωβ τὰ τε ἐν ἀγροῖς παρά τε τῶν ἰπέων συμβεβηκότα, καὶ μὴν καὶ ὅτι τεθῶσιν οἱ παῖδες αὐτοῦ κατασεσεισμένης τῆς οἰκίας. εἴρηται δὲ καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος "Μεγάλῃς βουλήσ ἄγγελος." ἀπήγγειλε γὰρ ἡμῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. οὐκοῦν ἀπὸ τοῦ ἀγγέλλειν ἄγγελος, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως, εἰ ἐπ' ἀνθρώπων λέγοιτο τυχὸν ἢ κλησὶς, ἀπὸ γε τοῦ εἶναι κατὰ φύσιν οὐχ ὅπερ ἡμεῖς. 2.259 9Καὶ ἐξήγειρε Κύριος τὸ πνεῦμα Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιήλ ἐκ φυλῆς Ἰούδα

καὶ τὸ πνεῦμα Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου καὶ τὸ πνεῦμα τῶν καταλοίπων παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ εἰσήλθον καὶ ἐποίουν τὰ ἔργα ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου παντοκράτορος Θεοῦ αὐτῶν, τῆ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἔκτου.⁹ Πεφόβηται μὲν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου Κυρίου. πλὴν ἄθρει μοι πάλιν, ὡς οὐ πρότερον κεχωρήκασιν εἷς γε τὸ ἐλέσθαι δρᾶν τὰ ἀνδάνοντα τῷ Θεῷ, εἰ μὴ καὶ γέγονε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐξήγειρε τὸ πνεῦμα αὐτῶν. εἰσόμεθα δὴ οὖν κἀντεῦθεν, ὅτι κἀν εἰ ἔλοιτό τις τὸ ἐθελουργεῖν εἰς τὸ ἀγαθόν· κἀν εἰ ἐν προθυμίαις γένοιτο ταῖς τοιαῖσδε τυχόν, ἀλλ' οὐδὲν ὅλως ἀποπερανεῖ, μὴ οὐχὶ συνόντος τε αὐτῷ τοῦ Θεοῦ καὶ διανιστάντος εἰς εὐτολμίαν, καὶ καταθήγοντος εἰς τὸ τλη-παθές, καὶ τὸν ἐπὶ ταῖς φιλεργίαις ἀποκείροντος ὄκνον. τοιγάρτοι καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ τῶν τῷ θεῷ πεπιστευμένων κήρυγμά φησιν ὅτι "περισσότερον αὐτῶν "πάντων ἐκοπίασα:" προσεπήγαγε δὲ πανσόφως "Οὐκ "ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί." καὶ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις "Χωρὶς ἐμοῦ," φησὶν, "οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν." αὐτὸς γὰρ ἡμῶν ἢ ἔφεις καὶ ἢ πρὸς πᾶν ὅτιοῦν τῶν ἀγαθῶν προθυμία, αὐτὸς ἢ ἰσχὺς, καὶ συνόντος μὲν ἡμῖν εὐδοκιμήσομεν, ἑαυτοὺς οἰκοδομοῦντες "εἰς ναὸν ἅγιον, εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ "ἐν Πνεύματι." ἀποφοιτῶντος δὲ καὶ νοσφιζομένου, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, ὅτι καὶ ἀπρακτήσομεν ὄκνω τε καὶ ἀνανδρία νικώμενοι, καὶ ὡς ἀκερδῆ τὸν πόνον ἀποσειόμενοι; 2.260 Πλὴν ὄρα τοὺς πάλαι διὰ πολλὴν ἀπειθείαν ὑποπεσόντας ὀργῇ, λοιπὸν εἰσθέοντας ἐν οἴκῳ Κυρίου καὶ ἐργαζομένους, συνόντων αὐτοῖς Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου. τύπος δ' ἂν εἴη τὸ χρῆμα πάλιν τῆς ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς ἐσομένης κλήσεως τοῦ Ἰσραὴλ· οἱ καὶ ἠπεύθησαν μὲν ἐν ἀρχαῖς, ταύτητοι καὶ ἄκαρποι μεμενήκασι, δίχα δρόσου καὶ σίτου καὶ οἴνου καὶ μῆν καὶ ἐλαίου· πεπτῶκασι δὲ καὶ ὑπὸ ῥομφαίαν. ἐπειδὴ δὲ πεφόβηται λοιπὸν ἀπὸ προσώπου Κυρίου, καὶ τοὺς τῶν ἀγίων προφητῶν δεδυσώ-πηνται λόγους, συνόντα τέ σφισι τὸν τῶν ὄλων ἔξουσι Θεὸν, καὶ ἐξεγερθήσεται τὸ πνεῦμα αὐτῶν, ἐργάσονται δὲ καὶ αὐτοὶ τὰ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν. ἐν Χριστῷ δὲ καὶ ταῦτα· διαμορφοῦται γὰρ ὡσπερ ὡς ἐν γε τῷ Ζοροβάβελ καὶ Ἰησοῦ· ὁμοῦ γὰρ ἐστὶ βασιλεὺς μὲν ὡς Θεὸς, ἀρχιερεὺς δὲ πάλιν ὡς ἄνθρωπος, καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· μεσιτεύει γὰρ ὁ ἱερεὺς. Προσεπενήνεκται δὲ ἀναγκαίως καὶ τὸ Τῆ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἔκτου, τὸ ἀγχίστροφον τῆς γνώμης τῶν ἐξ Ἰσραὴλ εὖ μάλα καταδηλοῦν. γέγονε μὲν γὰρ πρὸς αὐτοὺς ὁ λόγος ἐν χειρὶ Ἀγγαίου τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ μιᾷ τοῦ μηνὸς, εἰσέδραμον δὲ τοὺς ἐπὶ γε τῷ ναῷ πόνους τῆ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἔκτου· ὡς εἶναι τὰς μεταξὺ τῆς ἀναβολῆς, ἤγουν δια-σκέψεως, ἡμέρας τρεῖς τε καὶ εἴκοσι τὸν ἀριθμόν. 9Τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου τοῦ βασιλέως, τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ, μιᾷ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς, ἐλάλησε Κύριος ἐν χειρὶ Ἀγγαίου 2.261 τοῦ Προφήτου λέγων Εἰπὸν δὴ πρὸς Ζοροβάβελ τὸν τοῦ Σαλαθιὴλ ἐκ φυλῆς Ἰούδα καὶ πρὸς Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ἰωσεδὲκ τὸν ἱερέα τὸν μέγαν, καὶ πρὸς πάντας τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ λέγων Τίς ἐξ ὑμῶν ὃς εἶδε τὸν οἶκον τοῦτον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ τῆ ἔμπροσθεν; καὶ πῶς ὑμεῖς βλέπετε αὐτὸν νῦν καθὼς οὐχ ὑπάρχοντα ἐνώπιον ὑμῶν;⁹ Ἐισώχοντο μὲν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ μετεποιοῦντο τῶν ἔργων τῆ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ ἔκτου μηνὸς· εἶτ' εὐθὺς τῆ εἰκάδι καὶ μιᾷ τοῦ ἐξῆς ἑβδόμου γέγονεν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος πρὸς τὸν μακάριον Προφήτην Ἀγγαῖον. τί δὴ οὖν ἄρα κάπὶ τούτῳ λογιούμεθα, καὶ τίς ἢ πρόφασις, εἰπεῖν ἀναγκαῖον. τληπαθεῖν ἀρξάμενοι, καὶ τῶν εἰς τὸν θεῖον ναὸν ἀψάμενοι φροντισμάτων, ἑβδόμην τε καὶ εἰκοστὴν εἰς τοῦτο λοιπὸν διατετελεκότες ἡμέραν, ὀλιγοψυχοῦντες ἠλί-σκοντο, κάκεῖνό που τάχα διαψιθυρίζοντες ἢ ἐν γε σφίσιν αὐτοῖς, ἢ πρὸς ἀλλήλους, ὅτι πονοῦσιν εἰκῆ· κἀν εἰ γένοιτο τυχόν ἀναδείμασθαι τὸν νεῶν, ἀλλ' οὖν ἔσται κατ' οὐδένα τρόπον τῷ πρώτῳ προσεικίως.

ὁ μὲν γὰρ ἦν λαμπρὸς ἄγαν καὶ φιλοτίμῳ χειρὶ κατεσκευασμένος, χρυσοῖς τε καὶ ἄργυροῖς ἀναθήμασιν εὐπρεπής· ὁ δὲ ἀκαλλῆς καὶ παντὸς κόσμου δεδημένος καὶ τῆς ἐκ πλούτου φιλοτιμίας τητῶμενος. ἐκείνον μὲν γὰρ τὸν πρῶτον πλούτῳ κομῶντες ἔτι κατηγλάϊζον ἀμφιλαφῶς οἱ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις βεβασιλευκότες κατὰ καιροὺς, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ὁ Σολομῶν· τὸν δὲ μόλις ἀνανενευκότες, καὶ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἰδρῶτα στάζοντες ἔτι, ἔχοντές τε κατ' οἴκους παντελῶς οὐδὲν, οἰκοδομεῖν προσετάττοντο. τοιοῦτοις τισὶ διαλογισμοῖς νηχόμενοι καὶ 2.262 ἀλύοντες εἰργάζοντο μὲν, πλήν ἀπρόθυμοι τε καὶ ὀκνηροὶ γεγονότες κατεφωρῶντο πάλιν. ταύτητοι ὁ Θεὸς ἀσθενοῦν- τας ἐπιβρώννυσι, καὶ χρησιμωτάτην αὐτοῖς προσάγει τὴν πεῦσιν, εἰ δὴ τις ἄρα ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, ὃς ἐν δόξῃ τῇ πρώτῃ τὸν πάλαι τεθέαται ναόν. ὀλίγοι δὲ ἦσαν κομιδῆ καὶ γενη- ρακότες. πεπόρθητο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ὁ ναὸς, καὶ ἦν αἰχμάλωτος ὁ Ἰσραὴλ, ἀνείθη δὲ μόλις πεπε- ρασμένων ἐτῶν ἑβδομήκοντα. δυσεύρετος οὖν ἄρα καὶ σφόδρα πρεσβύτης ὁ καὶ πρὸ τῆς πορθήσεως ὢν, καὶ ζήσας ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, καὶ ὑπονοστήσας αὐθις εἰς Ἱεροσόλυμα. διὰ τοῦτο φησι Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς εἶδε τὸν οἶκον τοῦτον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ τῇ ἔμπροσθεν, εἶτα ὄψεται τὸν ἐσόμενόν τε καὶ νέον ὡς μηδὲν ὑπάρχοντα; ἔνεστι δὲ δὴ τῇ πεύσει μομφή, ὡς μὴ οἰηθέντων, ὅτι κὰν εἶεν αὐτοὶ στενοὶ τε λίαν καὶ ἐν ἐνδείᾳ χρημάτων, ἀλλ' οὖν οὐκ ἂν ἠτόνησεν ὁ Θεὸς, ἀρκέσει δὲ πάλιν αὐτὸς εἰς γε τὸ χρῆναί φημι πανευφημόν τε καὶ εὐκλεᾶ τὸν ἴδιον ἀποδειξαι ναόν. 9 Καὶ νῦν κατίσχυε Ζοροβάβελ, λέγει Κύριος, καὶ κατίσχυε Ἰησοῦ ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ κατισχυέτω πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς, λέγει Κύριος, καὶ ποιεῖτε, διότι ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ, καὶ ὁ λόγος μου ὃν διεθέμην ὑμῖν ἐξεληθόντων ὑμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ τὸ πνεῦμά μου ἐφ- ἔστηκε ἐν μέσῳ ὑμῶν. 9 Θαρσεῖτε.9 Οὐκ ἔα κατασεῖσθαι πρὸς ἀκηδῖαν, οὔτε μὴν τοῖς εἰς 2.263 ὄκνον ἠττάσθαι δείμασιν· ἀνευρύνει δὲ μᾶλλον εἰς φιλεργίαν, καὶ σφριγῶσαν αὐτοῖς τὴν προθυμίαν ἐνεργάζεται· διαγυμνά- ζει δὲ ἅμα πρὸς πίστιν αὐτοῦς, καὶ ἐρηρυσμένους ἀποφαίνει, χρῆναι θαρρῆν εἰπῶν, καὶ τὸ ἔτι τούτων ἐπέκεινα καὶ πολυ- ευκτότατον ἀληθῶς, συνειναί σφισι κατεπαγγέλλεται· καὶ τίνα δὴ τρόπον, προσετίθει λέγων Τὸ πνεῦμά μου ἐφέστηκε ἐν μέσῳ ὑμῶν. 9 Θαρσεῖτε. Ἐνδοιάσειε δ' ἂν οὐδεὶς τῶν εἴσω φρενὸς ἀγαθῆς καὶ νοῦ βεβηκότος, ὅτι τοῖς πονοῦσι γενικῶς εἰς οἰκοδομὴν τοῦ θείου ναοῦ, τουτέστι τῆς Ἐκκλησίας, ἰσχύν τε ἅμα χαρίζεται καὶ δίδωσι τὸ θαρσεῖν, ὅτι καὶ συνέσται διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ πάντα αὐτοῖς ἀποπερανεῖ τὰ δι' ὧν ἂν δύναιντο λαμπρὸν καὶ εὐδόκιμον τὸν οἰκεῖον ἀπο- φῆναι βίον. οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οἰκοδομεῖν μέλλουσι τὴν Ἐκκλησίαν τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις, καὶ εἰς ναὸν ἅγιον συναγείρειν τοὺς πεπιστευκότας ἔφασκεν ἀναγκαίως, ὅτι "Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας "καὶ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος." ὅτι δὲ ἔμελλε συνειναί πάλιν αὐτοῖς διὰ τοῦ Πνεύματος, σαφηνεῖ πάλιν αὐτὸς, ποτὲ μὲν λέγων ὅτι "Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς:" ποτὲ δὲ τὸν τῆς ἀφίξεως τρόπον ἐναργῆ καθιστὰς, διὰ τοῦ φάναι πάλιν "Συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ ἐγὼ "μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐ μὴ ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν δὲ "ἀπέλθω, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς." οὐκοῦν σύνεστι μὲν τοῖς οἰκοδομοῦσι τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἀποφοιτᾶ δὲ πάλιν καὶ 2.264 ὀλοτρόπως ἀπανίσταται τῶν κατασειόντων αὐτόν. εἶεν δ' ἂν οὗτοι πάλιν, οἱ ἐν Βεελζεβούλ λέγοντες Ἀνάθεμα Ἰησοῦν, καὶ πάντα τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, καὶ ταῖς τῶν ἀπλουστέρων ψυχαῖς τὸν τῆς ἀπωλείας ἰὸν ἐγγέοντες. 9 Διότι τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἔτι ἅπαξ, ἐγὼ σείω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, καὶ συσειώσω πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἤξει τὰ ἐκλεκτὰ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ πλήσω τὸν οἶκον τοῦτον δόξης, λέγει Κύριος παντοκράτωρ· ἐμὸν τὸ ἀργύριον καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.9 Ἀνακομίζει τὸν λόγον ἐπὶ τὴν

ἐξ ἔθνων ἐκκλησίαν, καὶ εἰς χρόνους τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας. τότε δὴ κατεπαγγέλλεται καταδονῆσειν αὐτόν τε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ μέντοι καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πάντα τὰ ἔθνη. ἔφη γὰρ ὅτι "Ἐτι ἅπαξ σείω. τοῦτο δὲ τοιοῦτόν τινα νοῦν ὑπεμφαίνειν ἔοικε, κατὰ γε τὸ αὐτῷ μοι καλῶς ἔχειν δοκοῦν. οὐκοῦν ὅτε τοῖς εἰδώλοις λελατρευκότα τὸν Ἰσ-ραήλ, καὶ τοῖς Αἰγυπτίων ἔθεσί τε καὶ νόμοις ἐκτεθραμμένον ἐλευθεροῦν ἐσκέπτετο, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν μετακομίζειν ἠθέλε, μονονουχὶ καὶ καταδονήσας ὁράται τὰ πάντα, τῶν μὲν ὑδάτων εἰς αἶμα μετεσκευασμένων, οὐρανοῦ δὲ χάλαζαν καθιέντος, τεμνομένης θαλάσσης καὶ πηγνυ- μένων τῶν ἐν αὐτῇ κυμάτων ἐν εἶδει τειχῶν, οὐρανοῦ τὸ 2.265 μάννα καταστάζοντος. καὶ τι τοιοῦτον ὁ ψαλμωδὸς ὑπεμφαίνει λέγων "Ὁ Θεὸς ἐν τῷ προπορεύεσθαί σε ἐνώπιον "τοῦ λαοῦ σου, ἐν τῷ διαβαίνειν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ, γῆ "ἐσεισθή, καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν." σεσεῖσθαι δὲ φαμεν τὸ τηνικάδε τὴν γῆν, οὐχ ὑπομείνασαν τὸν συνήθη κλόνον, ἀλλ' ὡς ἐπισήμου γενομένης τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ λαθούσης οὐδένα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. τοιοῦτόν τινα σεισμόν πάλιν ἔσεσθαι φησι κατὰ τὸν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας καιρὸν, ὡς οὐδενὸς ἀγνοήσειν μέλλοντος τὰ δι' αὐτῆς κατορθώματα. ἔγνω μὲν γὰρ ὁ οὐρανὸς τὸ μυστή- ριον, καὶ τούτου μάρτυς ὁ Παῦλος λέγων "Ἴνα γνωρισθῇ "νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, διὰ "τῆς Ἐκκλησίας ἢ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ, κατὰ πρό- "θεσιν τῶν αἰώνων ἦν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ "Κυρίῳ ἡμῶν." ἔγνω δὲ ὁμοίως καὶ ἡ σύμπασα γῆ, καὶ ἡ θάλασσα, τουτέστιν αἱ νῆσοι. τίς γὰρ ὅλως τῆς εἰς τοῦτο γνώσεως ἀμοιρήσας ὁράται; ποία θάλασσα, ποῖον ἔθνος, ποία μοῖρα τῆς ὑπ' οὐρανόν; κекήρυκται "τὸ εὐαγ- "γέλιον εἰς πάντα τὰ ἔθνη," κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν. ἔτι τοίνυν φησὶν ἅπαξ ἐγὼ σείω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τότε ἤξει τὰ ἐκλεκτὰ πάντων τῶν ἔθνων καὶ πλήσω τὸν οἶκον τοῦτον δόξης. πλεῖστοι γὰρ ὅσοι καὶ ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ λαμπροὶ καὶ ἀπόλεκτοι γεγόνασιν οἱ πεπιστευκότες, καὶ ὡς ἐν τάξει λαμπρῶν ἀναθημάτων εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ συναγηγευμένοι, καὶ δόξαν αὐτῷ διὰ τούτου προσάπτοντες, 2.266 εὐκλεᾶ τε καὶ ἀοίδιμον ἀποφαίνοντες, καὶ δεδοξασμένοι παρὰ Χριστοῦ. μεμαθήκασι γὰρ προσεύχεσθαι τε καὶ λέγειν "Καὶ ἔσται ἡ λαμπρότης Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐφ' ἡμᾶς," καὶ πάλιν "Εὐλογημένοι ἡμεῖς τῷ Κυρίῳ, τῷ ποιήσαντι τὸν "οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν." ὅτι δὲ οὐχ ὕλης ἀψύχου δεῖται Θεός, ἀλλὰ νοητῆς εὐκοσμίας, ὑπεμφαίνει λέγων Ἐμὸν τὸ ἀργύριον καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον λέγει Κύριος παντοκράτωρ. ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ λέγοι Μὴ ἀκλεᾶ νομίζετε τὸν ναὸν, ὅτι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῆς ἐκ πλοῦτου λαμπρότητος ἀμοιρήσει τυχόν. οὐ δεδέημαι τῶν τοιούτων· πόθεν; ἐμὸν γὰρ τὸ πᾶν ἀργύριον καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον λέγει Κύριος παντοκράτωρ· ζητῶ δὲ μᾶλλον γνησίους προσκυνητὰς, τῇ τοιούτων λαμπρότητι τὸν ἐμὸν καταχρυσώσω ναόν. ὡσπερ γὰρ, ὅτε τῶν κατὰ νόμον θυσιῶν ἐξίστη τὸν Ἰσραήλ, ἔφασκεν ἀναγκαίως "Ὁὐ "δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων "σου χιμάρους· ἐμὰ γὰρ ἐστὶ πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, "κτήνη ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ βόες·" οὕτω κἀνθάδε τὸν ἐξ ὕλης κόσμον παραιτούμενος, ζητῶν δὲ μᾶλλον τὸν νοητὸν, ἐμὸν φησὶ τὸ ἀργύριον καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον, τουτέστιν Ἀπέχω καὶ πεπλήρωμαι καὶ δεδέημαι τῶν τοιούτων οὐδενός· ἴτω δὲ μᾶλλον ὁ πίστιν ἔχων ὀρθὴν, ὁ τοῖς ἐξ ἀρετῆς ἀυχῆμασι διαπρέπων, ὁ ἀγάπῃ τῇ εἰς ἐμὲ κατηγλαϊσμένος, ὁ καθαρὸς τὴν καρδίαν, ὁ πτωχὸς τῷ πνεύματι, ὁ φιλοικτίρμων καὶ ἀγαθός. συναγηγευμένοι γὰρ οὕτως εἰς τὸν ἐμὸν ναόν, 2.267 τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν, εὐκλεᾶ καὶ περίοπτον ἀποφανοῦ- σιν αὐτήν. 9 Διότι μεγάλη ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου, ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ δώσω εἰρήνην, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰρήνην ψυχῆς εἰς περιποίησιν παντὶ τῷ κτίζοντι τοῦ ἀναστήσαι τὸν ναὸν τοῦτον.9 Κατὰ γὰρ τοι τὸν

καιρὸν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπίδη- μίας εὐκλεέστερος μὲν ἀσυγκρίτως ὁ θεὸς ἐδείχθη ναὸς, ἀμείνων δὲ οὕτω τοῦ πάλαι καὶ ὑπερκείμενος, ὅσῳπερ ἂν οἰοίτο τις διενεγκεῖν καὶ τῆς κατὰ νόμον λατρείας τὴν ἐν Χριστῷ τε καὶ εὐαγγελικὴν, καὶ τῶν ἐν σκιαῖς τὴν ἀλήθειαν. ἄλλως τε· φάναι γὰρ ἤδη κάκεῖνο χρησίμως οἰήσομαι δεῖν· εἷς ἦν, καὶ ἐν μόνοις τοῖς Ἱεροσολύμοις ὁ πάλαι ναὸς, καὶ ἦν ἔθνος ἐν τῷ ἔξ Ἰσραὴλ τὰς ἐν αὐτῷ θυσίας ἐπιτελοῦν. ἐπειδὴ δὲ γέγονε καθ' ἡμᾶς ὁ Μονογενὴς Θεὸς ὢν "Κύριος "καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν," κατὰ τὰς γραφὰς, μεμέστωται λοιπὸν ἡ ὑπ' οὐρανὸν οἴκων τε ἁγίων καὶ ἀναριθμητῶν προσκυνη- τῶν, οἱ πνευματικαῖς θυσίαις καὶ νοηταῖς εὐωδίαις τὸν τῶν ὄλων καταγεραίρουσι Θεόν. καὶ τοῦτο οἴμαί ἐστι τὸ διὰ φωνῆς τοῦ προφήτου Μαλαχίου προαναφωνούμενον, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ "Διότι βασιλεὺς μέγας ἐγώ εἰμι, λέγει "Κύριος, καὶ τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ "ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσφέρεται τῷ ὀνόματί μου, καὶ "θυσία καθαρὰ." οὐκοῦν ἀτρεκῆς ὁ λόγος, ὡς ἔσται μείζων ἢ δόξα τοῦ τελευταίου ναοῦ, τουτέστι τῆς Ἐκκλησίας. 2.268 Ὅτι δὲ τοῖς πεφροντικοῖσι τοῦ οἰκοδομεῖν αὐτὴν ξένιον ὡσπερ τι παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ δῶρον ἐξ οὐρανοῦ δοθήσεται Χριστὸς, ἢ πάντων εἰρήνη, δι' οὗ "τὴν προσαγωγὴν ἐσχίκα- "μεν ἐν ἐνὶ Πνεύματι πρὸς τὸν Πατέρα," σαφηνεῖ λέγων ὅτι δώσω εἰρήνην ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ εἰρήνην ψυχῆς εἰς περιποίησιν παντὶ τῷ κτίζοντι τοῦ ἀναστῆσαι τὸν ναὸν τοῦτον· ἔφη γὰρ που καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρή- "νην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν." καὶ ὅπως ὀνίνησι τὸ χρῆμα τοὺς ἠγαπηκότας, διδάξει πάλιν ὁ Παῦλος γράφων "Ἡ "εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει "τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ σώματα ὑμῶν" ἔλιπάρει δέ που καὶ ὁ σοφὸς Ἡσαΐας λέγων "Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην "δὸς ἡμῖν, πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν" ὡς τοῖς γε ἅπαξ ἠξιωμένοις τὴν Χριστοῦ λαβεῖν εἰρήνην, μετὸν εὐκόλως τὴν ἰδίαν ἀνασῶσαι ψυχὴν καὶ πρὸς κατόρθωσιν ἀρετῆς ἀπευ- θύναι τὸν νοῦν. οὐκοῦν παντὶ τῷ κτίζοντι δοθήσεσθαι φησιν τὴν εἰρήνην. εἴτε γὰρ Ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ τις, καὶ τέτακται μυσταγωγὸς ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ· εἴτ' οὖν τὴν ἰδίαν αὐτὸς ὀνίνησι ψυχὴν, ὡς λίθον ζῶντα καὶ πνευματικὸν ἑαυτὸν παριστὰς "εἰς ναὸν ἅγιον, εἰς κατοικητήριον τοῦ "Θεοῦ ἐν Πνεύματι," ὁ τοιοῦτος πάντη τε καὶ πάντως ἀπο- κερδανεῖ τὸ δύνασθαι τὴν ἰδίαν εὐκόλως ἀνασῶσαι ψυχὴν. 9Τῆ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐνάτου, ἔτους δευτέρου ἐπὶ Δαρείου, ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἀγγαῖον τὸν Προφήτην 2.269 λέγων Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἐπερώτησον τοὺς ἱερεῖς νόμον λέγων Ἐὰν λάβῃ ἄνθρωπος κρέας ἅγιον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ἄψηται τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄρτου ἢ ἐψήματος ἢ οἴνου ἢ ἐλαίου ἢ παντὸς βρώμα- τος, εἰ ἁγιασθήσεται; καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ εἶπον Οὐχί. καὶ εἶπεν Ἀγγαῖος Ἐὰν ἄψηται μεμιασμένος ἐπὶ ψυχῇ ἀπὸ παντὸς τούτων, εἰ μιανθήσεται; καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ εἶπον Μιανθήσεται. καὶ ἀπεκρίθη Ἀγγαῖος καὶ εἶπεν Οὕτως ὁ λαὸς οὗτος, καὶ οὕτως τὸ ἔθνος τοῦτο ἐνώπιόν μου, λέγει Κύριος, καὶ οὕτως πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ὃς ἂν ἐγγίση ἐκεῖ, μιανθήσεται.⁹ Ἄλλος οὗτος χρηματισμὸς διὰ τοῦ Προφήτου πρὸς τὸν Ἰσραὴλ, ἐπ' αἰτία δὲ φαμεν γεγενῆσθαι τοιαύτη. ἔτους μὲν γὰρ ἐνεστηκότος δευτέρου τῆς Δαρείου βασιλείας, ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἐβδόμῳ, κατονειδίζοντος Θεοῦ τοὺς ἐκ τῆς αἰχμα- λωσίας λελυτρωμένους, καὶ ὄκνον αὐτοῖς ἐγκαλοῦντος, τὸν ἐπὶ γε φημι τὸ δεῖν ἐργάσασθαι τὸν νεῶν, εἰσοδεδραμήκασιν μόλις, καὶ τῶν εἰς φιλεργίαν ἰδρώτων μετεποιοῦντο λοιπόν. εἶτα τοῦτο δεδρακότας ἐπήνει Θεὸς, συνέσεσθαι τε σφίσι κατεπηγγέλλετο, καὶ ἐπευλογεῖν αὐτοὺς, καὶ θαρρῆν ἐκ- ἔλευεν, ὡς ἐφεστηκότος ἐν μέσῳ αὐτῶν τοῦ Πνεύματος· οἱ δὲ οὐδὲν ἤττον ὀκνηροὶ τε ἦσαν καὶ δυσέργαστοι, καὶ δύο που τάχα μηνῶν διαγεγονότων μόλις, ἀνέπιπτον εἰς ῥαθυμίαν, καὶ δεινῶς ἀλύοντες κατεφωρῶντο πάλιν. πρὸς γὰρ τοι τὰ 2.270 τῆς ἐμπορίας ἔργα δεινῶς καὶ ἐκτόπως

ἀπονευκότες, καὶ ἀκρατῶς ἔχοντες εἰς φιλοκερδείας, εἰσεδέχοντο τὴν ἀκηδῖαν, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς ὡς ἐν εὐρείᾳ σχολῇ τῶν εἰς ἐμπορίαν ἔχεσθαι φροντισμάτων· εἴτα θυσίας προσάγοντες, ἀρκέσειν ἔφασκον τὸ χρῆμα αὐτοῖς εἰς τὸ ἀγιάζεσθαι δεῖν, κὰν εἰ μῆπω γένοιτο τυχὸν ὁ θεῖος νεῶς. προστάττεται τοίνυν ὁ Προφήτης εὐφύεσιν ἐλέγχους κατατιτρώσκειν αὐτοὺς καὶ διδάσκειν, ὅτι κὰν εἰ ἔλοιτο πληροῦν εὐχὰς καὶ θυσίας, ῥάθυμοι δὲ ὄντες ἀλίσκοιντο περὶ τὸ χρῆναι πληροῦν τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, οὐκ εἰς ὄνησιν ἔσται μᾶλλον αὐτοῖς, ἀλλ' εἰς ὀργὴν τε καὶ κρῖμα τὸ μὴ ἐν καιρῷ βούλεσθαι βουθυτεῖν, καὶ τῷ θεῷ προσιέναι θυσιαστηρίῳ· διατρανοῖ δὲ πρὸς τοὺς τοῖς, ὅτι τῶν προκειμένων αὐτοῖς ἐμποριῶν ἔνεκα, πονηροῖς καὶ ἀλλογενέσιν ἀνδράσιν ἀναμιγνύμενοι, πάντως δέ που καὶ εἰδωλολάτραις, ἐσχάτως καταμαίινονται. νομικωτάτη δὲ λῖαν ἢ ἐρώτησις καὶ δυσερμήνευτος μὲν· πλήν, ὡς ἔνι, σαφηνιῶ, δι' ὧν ἂν δύνωμαι λόγων παριστὰς τὸ δηλούμενον. Ἐρωτᾷ τοίνυν ὁ Προφήτης τοὺς ἱερέας νόμον· γέγραπται γάρ "Ὅτι χεῖλη ἱερέως φυλάζεται κρίσιν, καὶ νόμον ἐκζητή- "σουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ" καὶ τίς ἢ ἐρώτησις; Ἐὰν λάβῃ ἄνθρωπος κρέας ἄγιον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ καὶ ἄψηται τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄρτου ἢ ἐψήματος ἢ οἴνου ἢ ἐλαίου ἢ παντὸς βρώματος, εἰ ἀγιασθήσεται; καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ εἶπον Οὐ. καὶ κρέας μὲν ἄγιόν φησι τὸ ἀπὸ ζώου ληφθὲν προσενηνεγμένου πρὸς ἱερουργίαν τῷ Θεῷ· πλήν ἐκεῖνο βούλεται διδάσκειν αὐτούς· οἱ ἱερεῖς ἔσθ' ὅτε τὰς κατὰ νόμον τελοῦντες θυσίας, ἤπτοντο καὶ διὰ τῶν ἐσθημάτων τῶν 2.271 μελλόντων καπνίζεσθαι κρεῶν. ἄρ' οὖν, φησὶν, ἐὰν ἐσθῆς ἱερὰ ἡγιασμένα τυχὸν διὰ κρέως ἀγίου ἄψηται τις ἐτέρου, τοῦ μὴ προσενηνεγμένου τῷ Θεῷ, ἄρ' ἔσται κάκεῖνο ἄγιον; ἀπέφησαν τοῦτο κατὰ νόμον οἱ ἱερεῖς. οὐκοῦν· ὡς ἐκ παρα- δείγματος ἴωμεν ἐπὶ τὸ ἀληθέστερον· ἄρ' ὁ προσάγων θυσίαν, εἰ παροτρύνοι Θεὸν καθ' ἐτέρους τρόπους, ἀγιασθήσεται παρ' αὐτῆς; οὐδαμῶς, κατακρίνεται δὲ μᾶλλον, ὡς οὐπω μὲν ἀποκαθηράμενος, προσαγαγὼν δὲ θυσίαν. ὅτι δὲ ἀληθῆς ὁ λόγος, ἄκουε τί φησὶν ὁ νομοθέτης ἐν τῷ Λευιτικῷ "Καὶ "κρέα ὃ ἂν ἄψηται παντὸς ἀκαθάρτου, οὐ βρωθήσεται, ἐν "πυρὶ κατακαυθήσεται. πᾶς καθαρὸς φάγεται κρέα, ἢ δὲ "ψυχὴ, ἥτις ἐὰν φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας τοῦ "σωτηρίου, ὃ ἐστὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἢ ἀκαθαρσία αὐτοῦ ἐπ' "αὐτῷ, ἀπολεῖται ἢ ψυχὴ ἐκείνη ἀπὸ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ "ἢ ψυχὴ ἢ ἂν ἄψηται παντὸς πράγματος ἀκαθάρτου, ἢ ἀπὸ "ἀκαθαρσίας ἀνθρώπου ἢ τῶν τετραπόδων τῶν ἀκαθάρτων "ἢ παντὸς βδελύγματος ἀκαθάρτου, καὶ φάγῃ ἀπὸ τῶν "κρεῶν τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου ὃ ἐστὶ τῷ Κυρίῳ, ἀπο- "λεῖται ἢ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς." ὁρᾷς ὅπως ἀνόνητον, μᾶλλον δὲ καὶ ὀργῆς καὶ θανάτου πρόξενον τὸ ἀναπονίπτους χερσὶ προσάγειν θυσίας. ὥσπερ οὖν τὰ τῶν ἱερέων ἐσθήματα, καίτοι καθηγιασμένα διὰ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας οὐκ ἂν ἀγιάσαι τι τῶν προσψαυόντων αὐτοῖς· οὕτω, φησὶν, οὐκ ἂν ἀγίους ἀποτελέσῃ τὸ καταθύειν Θεῷ τοὺς καθ' ἕτερον τρόπον λυπεῖν ἠρημένους, καὶ ἀπρακτεῖν ἐθέλοντας περὶ τὸ ἀνδάνον Θεῷ. 2.272 Ὅτι δὲ, ὡς ἔφην, τῶν ἐμποριῶν ἔνεκα, καὶ τῶν ἐκ ταύ- της λημμάτων, βεβήλοις ἀνδράσιν ἀναμιγνύμενοι ἐν μεθέξει πάντως καὶ αὐτοὶ τῆς ἐκείνων ἔσονται βδελυρίας, διὰ τῆς ἐτέρας ἐπερωτήσεως καθίστησιν ἐναργές· ἔφη γὰρ πάλιν Ἐὰν ἄψηται μεμιασμένος ἐπὶ ψυχῇ ἀπὸ παντὸς τούτων, εἰ μιανθήσεται; καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ εἶπον Μιανθή- σεται. προστέταχε μὲν γὰρ ὁ διὰ Μωυσέως νόμος τοῖς ἡγιασμένοις νεκροῦ σώματος μὴ ἀποθίγειν, μήτε μὴν ἀν- θρώποις τεθνεῶσιν ἐπιφοιτᾶν. καὶ γοῦν ἔφη δεῖν μὴ καταμαίινεσθαι τοὺς ἱερουργοὺς εἰ μὴ ἐπὶ μόνοις πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ ἀδελφοῖς, τὸν δὲ γε τῶν ἱερῶν ταγμάτων προεσθηκότα τε καὶ προὔχοντα μηδὲ ἐπὶ τούτοις ὅλως. αἰνίγμα δὲ τὸ κεκελευσμένον ἦν· σκιά γὰρ ὁ νόμος· ὁ γὰρ τοι νεκρὸς νεκρῶν ἔργων καὶ ἀκαθαρσίας κοσμικῆς τύπος ἂν εἴη πάλιν. δεῖ δὲ οἶμαι τοὺς ἱεράν τε καὶ πάναγνον ἐψησκηκότας ζώην, νεκρῶν ἔργων

ἀπονοσφίζεσθαι καὶ σα- πρίας κοσμικῆς ἀπανίστασθαι φιλεῖν. ἀλλ' εἰ συνέβη τὸ
τηνικάδε ἐπιφοιτήσαντα νεκρῶ τινος τῶν ἄλλων ἀποθί- γειν, ἢ ἀνθρώπου τυχόν,
ἦγουν ἐδέσματος, τοῦτο πάντως ἦν κατὰ νόμον ἐν μολυσμῶ. ἐρωτᾷ δὴ οὖν ὁ
Προφήτης, εἰ ὅταν τις νεκροῦ σώματος ἀψάμενος, εἶτα μεμενηκῶς ἀναπόνιπτος
ἐτέρου τινὸς ἄψαιτο τυχόν, εἰ πάντη τε καὶ πάντως αὐτὸν καταμιαίνει. τῶν δὲ
εἰρηκότων τό Μιανεῖ· λοιπὸν ἐπιφέρει Θεὸς Οὕτως ὁ λαὸς οὗτος καὶ οὕτως τὸ ἔθνος
τοῦτο ἐνώπιόν μου λέγει Κύριος, καὶ οὕτω πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν λέγει
Κύριος, καὶ ὅς ἂν ἐγγίση ἐκεῖ, μιανθήσεται. ἐπειδὴ γὰρ νεκρῶν ἔργων ἄπτεται,
φησὶν, οὐχὶ μεμιάνεται 2.273 μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ γὰρ πρὸς τοῦτο ἦκει φαυλότητος,
ὡς ἐπιτηδείως ἔχειν εἶς γε τὸ δύνασθαι καὶ μάλα νεανικῶς καταμιαίνειν ἐτέρους.
Ἐπιμελητέον δὴ οὖν ἔργων ἀγαθῶν, καὶ πληροῦν σπου- δάζωμεν τὸ ὅτι μάλιστα
φίλον ἀληθῶς τῷ Θεῷ, θύωμέν τε οὕτω πνευματικῶς. τότε γὰρ προσδέξεται, καὶ
οὐκ εἰς κατάκριμα τὴν εὐχὴν, ἔξομεν δὲ μᾶλλον εἰς ὄνησιν τε καὶ εὐλογίαν·
ἀποσειώμεθα δὲ καὶ νεκρὰς ἐπιθυμίας, καὶ οἷον ἀψύχους ἡδονὰς καὶ ἀκαθαρσίαν
κοσμικὴν. κεκαθαρμένοι γὰρ οὕτω καὶ ἡγιασμένοι συνέσται Θεός. 9 Ἐνεκεν τῶν
λημμάτων αὐτῶν τῶν ὀρθρινῶν ὀδυνηθήσονται ἀπὸ προσώπου πονηριῶν αὐτῶν,
καὶ ἐμισεῖτε ἐν πύλαις ἐλέγχοντας.⁹ Ταῦτά φασὶ μῆτε τὴν Ἑβραίων ἔκδοσιν, μῆτε
μὴν τοὺς ἐτέρους ἐρμηνευτὰς ἢ εἰπεῖν ἢ εἰδέναι· πλὴν συμβαίνουσαν ἔχοντα
διαφαίνεται τοῖς προλαβοῦσι τὴν ἔννοιαν. ἐπειδὴ γὰρ, ὡς ἔφην, ἀνεπτόγητο λίαν
εἰς φιλοκερδείας καὶ πλεο- νασμούς· πρόφασις δὲ αὕτη τῆς ῥαθυμίας αὐτοῖς
ἀνεδεικνυτο, καίτοι τὸν θεῖον ἀναδείμασθαι ναὸν ἐπιτεταγμένοις· αἰτιᾶται λοιπὸν
ἀναγκαίως ἐπὶ τούτοις αὐτοῦς. ὀρθρινὰ δὲ λήμματά φησι διὰ τοι τὸ ἐφ' ἐτέρω
μηδενὶ τὰς ἐν ὀρθρῷ ποιεῖσθαι προόδους τε καὶ σπουδὰς ἐωθινὰς, πλὴν ὅτι τούτου
γε ἔνεκα καὶ μόνου, τοῦ λημμάτων ἐφίεσθαι λέγω. καὶ ὑπὲρ γε τού- των
ὀδυνηθήσεσθαι φησὶν αὐτοῦς, μηδὲ εἰς πέρας αὐτοῖς τὸ ποθούμενον ἐξιώντος τοῦ
σκοποῦ. Θεοῦ γὰρ οὐ κατευθύ- νοντος, καὶ τὴν τῶν πρακτέων ἡμῖν οὐ
καταλαίνοντος ὁδὸν, εἰκαία που πάντως καὶ ἀνόνητος ἢ ἐφ' ὅτω οὖν ἀνθρώπου
2.274 σπουδῆ. γέγραπται γὰρ ὅτι "Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ "οἶκον, εἰς μάτην
ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτόν." προ- τετιμηκότες δὴ οὖν τοῦ τὸν θεῖον ἐγείρειν
ναὸν τὰ ὡς ἐν ὀρθρῷ τε καὶ ὑπὸ τὴν ἔω λήμματα, καὶ τῶν ἀμεινόνων τὰ αἰσχίω
προτάττοντες, ἕτερόν τι πρὸς τούτῳ δεινὸν προσαρ- ῥωστοῦντες ἠλίσκοντο.
μεμισήκασιν γὰρ τοὺς ἐλέγχοντας ἐν πύλαις. τὸ δὲ ἐν πύλαις νοήσεις, ἀντὶ τοῦ,
ἐναργῶς. ἀνθ' ὅτου δὲ μεμισήκασιν; τοῖς γὰρ ἅπαξ κεκρατημένοις ὑφ' ἡδονῶν
πονηρῶν, καὶ ἀχαλίως ὠλισθηκόσιν ἐπὶ τὸ ἐλέσθαι δρᾶν ἢ μὴ θέμις, οὐδ' ἂν εἶεν
ἡδεῖς οἱ ἐπανορθοῦν ἰσχύοντες, φορτικοὶ δὲ μᾶλλον καὶ κατεστυγημένοι· καὶ τί γὰρ
οὐχὶ τῶν τοιούτων καταλογισθεῖεν ἄν; Πάνδεινον τοίνυν ἀρρώστημα νοῦ, τὸ καὶ
προσκεκλίσθαι τοῖς φαύλοις, καὶ τοὺς ὠφελεῖν εἰδότας καταμυσάττεσθαι, καὶ
νοσεῖν ὡς ἥδιστα τὸ συμβᾶν, κἂν εἴ τι τῶν ἄγαν ἐκτόπων ὑπάρχον ὀρῶτο. ἀμεινον
δὲ καὶ σοφὸν ἀποκρούεσθαι μὲν γενικῶς τὰ εἰς ψυχὴν ἔσω καὶ νοῦν εἰσχεόμενα
βλάβη. εἰ δὲ δὴ που τι συμβαίη παθεῖν, ζητεῖν μὲν ἢ τάχος τοὺς ἰατροὺς, καὶ τοὺς
ἐλέγχοντας ἀγαπᾶν, προκυλινδεῖσθαι δὲ ὡσπερ Θεοῦ λέγοντας "Ἰασαί με Κύριε, καὶ
ἰαθήσομαι, σῶσόν με "καὶ σωθήσομαι· ὅτι τὸ καύχημά μου σὺ εἶ." 9 Καὶ νῦν θέσθε δὴ
εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ ὑπεράνω, πρὸ τοῦ θεῖναι λίθον
ἐπὶ λίθον ἐν τῷ ναῷ Κυρίου, τίνες ἦτε, ὅτε ἐνεβάλλετε εἰς κυψέλην κριθῆς εἴκοσι
σάτα καὶ ἐγένετο δέκα σάτα κριθῆς, καὶ εἰσεπορεύεσθε εἰς τὸ ὑπολήνιον
ἐξαντλήσαι πεντήκοντα μετρητὰς, καὶ ἐγένετο εἴκοσι; ἐπάταξα ὑμᾶς ἐν ἀφορία καὶ
ἐν ἀνεμοφθορία καὶ 2.275 ἐν χαλάζῃ πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ὑμῶν, καὶ οὐκ
ἐπεστρέ- ψατε πρὸς με, λέγει Κύριος.⁹ Ἐξ ἀναγκαίων αὐτοὺς ἀναπείθει λογισμῶν,
ὅτι πεπράχασιν δεξιῶς, οἰκοδομεῖν ἡρημένοι τὸν θεῖον ναὸν, καὶ εἰσὶν ἀμεί- νους ἢ

πάλαι, τῆς εἰς τοῦτο σπουδῆς ἀψάμενοι. κατανοήσατε γὰρ, φησὶ, καὶ ἀναμνήσθητε, τίνες ἦτε, τουτέστιν, ὅπως τε καὶ τίνα τρόπον διέκεισθε, πρὶν ἐπιθεῖναι λίθον ἐπὶ λίθον ἐν τῷ ναῷ Κυρίου. τότε μὲν γὰρ, φησὶ, συναγερμένα μόλις ἰδρῶσι μακροῖς τὰ ἐξ ἀγρῶν τε καὶ ἄλλω, κριθῆς εἴκοσι σάτα· μέτρον δὲ οἶμαι τὸ σάτον· ἐναπετίθεσθε κυψέλη· εἶδος δ' ἂν νοοῖτο καὶ τοῦτο καρπῶν ἀποθήκης· καὶ ἐγίνετο κριθῆς δέκα σάτα, σητὸς δηλονότι δαπανῶντός που τάχα καὶ εἰς χοῦν ἀπολεπτόντος τοὺς καρπούς ἐκ θείας ὀργῆς. εἰ δὲ δὴ καὶ εἰς ληνὸν ἀφίκετό τις, πεντήκοντα μετρητὰς ἀρυσόμενός τε καὶ μεταγγιῶν, ἐν ἀδοκίῳ μειώσει τὸ μέτρον εὐρῶν, κατετεθήπει λοιπόν. ἐπατάχθητε δὴ, φησὶ, καὶ ἐτέραις πλη- γαῖς, ἀφορίαις, ἀνεμοφθορίαις, χαλάζαις· καὶ πάλιν ἦτε σκληροί. οὐ γὰρ ἐπεστρέψατε πρὸς μὲ, φησί. Τί οὖν ἐντεῦθεν εἰσόμεθα; πρόδηλον ὅτι τοῖς οὐκ ἐθέ- λουσιν οἰκοδομεῖν τὸν οἶκον Κυρίου, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν, ἡγουν τὰς ἰδίας ψυχὰς εἰς ναὸν ἀποφαίνειν Θεοῦ κατωκνη- κόσιν ἐκτόπως, καὶ τὰ ἤδη πορισθέντα τῶν ἀγαθῶν οἰχίησεται πρὸς οὐδὲν, προσέσται δὲ πάντως καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων βλάβη, ἀκαρπία τε καὶ χάλαζαι, τουτέστιν, ἀφό- ρητοι πειρασμῶν ἐπιφοραὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν κατασειούσαι τῶν κακῶν, καὶ τὰ ἐκ θείας ὀργῆς συμβήσεται. 9Τάξατε δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταυτῆς καὶ 2.276 ἐπέκεινα, ἀπὸ τῆς τετράδος καὶ εἰκάδος τοῦ ἐνάτου μηνός, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐθεμελιώθη ὁ ναὸς Κυρίου· θέσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰ ἐπιγνωσθήσεται ἐπὶ τῆς ἄλλω, καὶ ἡ ἄμπελος καὶ ἡ συκῆ καὶ ἡ ῥοὰ καὶ τὰ ξύλα τῆς ἐλαίας τὰ οὐ φέροντα καρπὸν, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης εὐλογήσω.9 Προαναπέσας εὖ μάλα διὰ τῶν ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένων, ὡς ἀφιλεργεῖν ἡρημένοις περὶ τὸν θεῖον ναὸν πλείστη τις ὄση συμβέβηκε τῶν ἀνιαρῶν ἢ ἔφοδος, ἐκ τοῦ κατευφραίνειν εἰδότος πληροφορηθήσεσθαι φησιν, ὅτι τῆς εἰς τὰ αὐτῷ δοκοῦντα σπουδῆς καρπὸν ἔξουσι τὴν εὐημερίαν, καὶ μισθὸν ἐπιεικείας τῆς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, τὸ ἐν παντὶ δὴ πάντως κατευρύνεσθαι καλῶ. ὑπισχνεῖται δὲ ὅτι μάλιστα χορηγή- σειν αὐτοῖς τὴν ἐξ ἀγρῶν εὐκαρπίαν, ὡς ἀπιστίας ἐγγὺς γενέσθαι τὸ χρῆμα, καὶ ὑπὲρ ἐλπίδα πολλὴν τοὺς ἀπὸ τῆς ἄλλω διαφαίνεσθαι σωρούς, καὶ ξύλων δὲ τῶν ἐν κήποις ἀνι- μένων ὡς εὐβοτρυν μὲν ὄρασθαι τὴν ἄμπελον, συκὴν τε, καὶ ῥοὰν, καὶ ἀπαξαπλῶς πλουσίως αὐτοῖς ἐκτεθληῖναι τὰ ἐξ ὠρῶν, καὶ μὴν καὶ ἐλαίας ἐν ἀδοκίῳ πλεονασμῷ τὸν οἰκεῖον αὐτοῖς ἐκδόουσης καρπὸν, διάτοι τὸ εὐλογεῖσθαι παρὰ Θεοῦ. Ὡσπερ γὰρ τοῖς κατοκνεῖν ἡρημένοις τὴν Ἐκκλησίαν οἰ- κοδομεῖν, ἡγουν ἑαυτοὺς εἰς ναὸν ἅγιον παραστῆσαι Χριστῷ, πάντα καταρῥεῖ πρὸς τὸ χεῖρον· καὶ μὴν καὶ τὸ εἶναι πάντως ἐν πειρασμοῖς καὶ νοηταῖς ἀκαρπίασι ὄραται συμβαῖνον· οὕτω καὶ τὸ ἔμπαλιν ἀληθές, τοῖς οἰκοδομεῖν ἐθέλουσι καὶ τὸν τῆς ἐπιεικείας ἰδρῶτα τετιμηκόσι, δοθήσεται παρὰ Θεοῦ τὸ ἐν παντὶ δὴ πάντως ὄρασθαι καλῶ, καὶ ταῖς εἰς νοῦν εὐ- καρπίασι καταπαινεσθαι, καὶ οἷον ἐκτεθλητότα διαφόροις ἀρετῶν ἀυχήμασι κῆπον ἔχειν τὸν ἐσωτάτω, μόνον δὲ οὐχὶ 2.277 καὶ τοῖς ὠρίμοις κατάκομον, ὡς καὶ δύνασθαι λοιπὸν ἐκ παρῥησίας ἀνακραγεῖν τὸ ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἄσμάτων "Καταβήτω ὁ ἀδελφιδός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καὶ φαγέτω "καρπὸν ἀκροδρύων αὐτοῦ." τροφή γὰρ ὡσπερ Θεῷ τὰ ἐξ ἀρετῶν βλαστήματα, καὶ τῆς εἰς νοῦν εὐκαρπίας ἢ χάρις. 9Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου ἐκ δευτέρου πρὸς Ἀγγαῖον τὸν Προ- φῆτην τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός λέγων Εἶπὸν πρὸς Ζοροβάβελ τὸν τοῦ Σαλαθιήλ ἐκ φυλῆς Ἰούδα λέγων Ἔτι ἄπαξ ἐγὼ σεῖω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, καὶ καταστρέψω θρόνους βασιλέων, καὶ ἐξ- ολοθρεύσω δύναμιν βασιλέων ἐθνῶν, καὶ καταστρέψω ἄρματα καὶ ἀναβάτας, καὶ ἀναβήσονται ἵπποι καὶ ἀναβάται αὐτῶν, ἕκαστος ἐν ῥομφαίᾳ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.9 Ἐκ τῶν μερικῶν ἀεὶ πως ὁ λόγος ἡμῖν ὁ προφητικὸς, καὶ ἐκ τῶν ἐν χερσὶ πραγμάτων ἐπὶ τὰ καθόλου καὶ γενικώτατα ποιεῖται τὴν ἐκδρομὴν. εἰ γὰρ που περὶ λυτρώσεως τῆς τινων ποιοῖτο τὴν μνήμην, ἀποφοιτᾷ πολλάκις ἐπὶ τὴν διὰ

Χριστοῦ. τοιοῦτόν τι καὶ νῦν ὁ προφητικὸς ἡμῖν ὑποφαίνει λόγος· ἐπενήνεκται γὰρ ἀναγκαίως τοῖς ἤδη προειρημένοις καὶ τάδε, μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστὸν ὡς ἐν αἰνίγμασί τε καὶ σκιαῖς ἔτι λεπτῶς εἰσκομίζοντα τὴν ἀνάβρῃσιν. ἀπο- στέλλεται γὰρ ὁ Προφήτης πρὸς τὸν ἐκ φυλῆς Ἰούδα Ζοροβάβελ, ἐρῶν ὅτι σεισθήσεται μὲν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ μὴν καὶ ἡ θάλασσα καὶ ἡ ξηρὰ, καθαιρεθήσονται δὲ καὶ οἱ βασιλέων θρόνοι. καὶ ὁ μὲν σοφώτατος Παῦλος ταῖς τῶν προκειμένων θεωρίας προσβαλὼν, τὸ σεισθήσεται φησιν 2.278 ἐκεῖνο δηλοῦν, ὅτι τῶν σαλευομένων ἔσται μετάθεσις, "ἵνα "μείνη τὰ μὴ σαλευόμενα." ἀλλ' ἔδει ταῦτα τελεῖσθαι διὰ Χριστοῦ, πάντα γὰρ ἐν αὐτῷ καινὰ καὶ "τὰ ἀρχαῖα πα- ρῆλθε," τὰ μεθύοντά τε καὶ σαλευόμενα, γέγονε δὲ καινὰ τὰ δι' αὐτοῦ, δηλονότι τὰ βεβηκότα τε καὶ ἐρηρεισμένα καὶ μένοντα. ὄρα τοίνυν τοῦ λόγου τὴν οἰκονομίαν· ἀξιάγαστον γὰρ αὐτοῖς εὐκαρπίαν ἐπαγγειλάμενος, καὶ πάντα παρέξειν εἰπὼν πλουσίως τὰ εἰς εὐθυμίαν καὶ τρυφήν, εἰσκεκόμικεν εὐθύς τὸν τῆς ἀληθοῦς εὐκαρπίας καιρὸν, δῆλον δὲ ὅτι τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ἄνωθεν εὐλογίας τὴν ἀμφιλαφῆ χορη- γίαν. ἔσεισα μὲν γὰρ, φησὶ, τὴν ὑπ' οὐρανὸν, ὅτε τὸν Ἰσραὴλ ἐξήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτου· πλὴν σείσω καὶ ἔτι, τουτέστιν, ἐπίσημόν τι καὶ διαβόητον τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἐργάσομαι πάλιν, μονονουχὶ κατασειῶν τὰ πάντα. Καὶ θρόνους μὲν βασιλέων καθελῶ, καὶ πᾶσαν αὐτῶν ἀφανιῶ τὴν δύναμιν, καὶ οἷόν τινας ἰπέας ὄλης καταθέοντας τῆς ὑπ' οὐρανὸν τῆς κατὰ πάντων πλεονεξίας ἐκβαλῶ, ἐγερωῦ γεμῆν ἐτέρους ἰπέας, ἤτοι πολεμιστὰς, ῥομφαίαν σπωμένους κατὰ γένους καὶ ἀδελφῶν. ἔοικε δὲ διὰ τούτων ὑποφαίνειν ἡμῖν τὰς διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἰσχύος καθηρημένας πονηράς τε καὶ ἀντικειμένας δυνάμεις, ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας ἃς τεθριάμβευκε τῷ ἰδίῳ σταυρῷ, καὶ τῆς κατὰ πάντων πλεονεξίας ἐκβαλῶν ἐπήμυνε τοῖς ἡδίκημένοις, ἡμῖν δηλονότι. καὶ γοῦν ἡ ἀγία καὶ ἄωμος παρθένος ἔτι κυφο- ροῦσα Χριστὸν, ἄτε δὴ καὶ Ἁγίου Πνεύματος ἀνάπλεων φέρουσα τὸν νοῦν, προανακεκράγει τὰ τοιάδε λέγουσα "Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ ἠγαλλίασε τὸ "πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου." καὶ μεθ' ἕτερα 2.279 πάλιν "Καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς "γενεὰν καὶ γενεὰν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν· ἐποίησε κράτος "ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοία καρ- "δίας αὐτῶν· καθεῖλε δυνάστας ἀπο θρόνων καὶ ὕψωσε "ταπεινούς· πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας "ἐξαπέστειλε κενούς. ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ "μνησθῆναι ἐλέους καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν "τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα." Οὐκοῦν καθήρηνται μὲν οἱ δυνάσται, καὶ πεπτώκασιν ἐξ ἰδίων θρόνων. πλὴν οὐ μέχρι τούτων τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας τὰ κατορθώματα· ἀλλὰ γὰρ ἐγήγεραί τις ἰπέων ἔσμος, ἄνδρες μαχηταὶ καὶ ἐμπειροπόλεμοι καὶ στρα- τηγεῖν εἰδότες, καὶ ταῖς τοῦ διαβόλου δυστροπίαις ἀντεξά- γοντες γενικῶς. εἶεν δ' ἂν οὗτοι πάλιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, οἱ τὴν τοῦ Πνεύματος μάχαιραν νοητῶς ἐσπασμένοι· τουτέστι, τῆς μυσταγωγίας τὸν λόγον, τὸν ζῶντά τε καὶ ἐνεργῆ καὶ τομώτατον· ἐχώρουν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου καὶ κατὰ γέ- νους καὶ κατὰ ἀδελφῶν, οὐ πλήττοντες τὰ εἰς θάνατον, ἀναιροῦντες δὲ μᾶλλον τὴν ἐν αὐτοῖς ἀμαθίαν, καὶ οἷον νεκροῦντες τῷ κόσμῳ, καὶ ἐκτεθάναι ταῖς ἀμαρτίαις παρα- σκευάζοντες, ἵνα ζήσειαν τῷ Θεῷ, τὴν εὐκλεᾶ καὶ ἀμώμητον ἠγαπηκότες ζῶν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν εὐαγγελικὴν. ὅτι δὲ ἔμελλον τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης ἕνεκα καὶ υἱοὶ πατράσιν ἀντιτετάξεσθαι, καὶ μὴν μητράσι θυγατέρες, καὶ ἀδελφοῖς ἀδελφοί, πῶς ἔστιν ἀμφιβαλεῖν; τοῦ Σωτῆρος λέγοντος ἐναργῶς "Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν "γῆν, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν· ἦλθον "γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυ- "γατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς 2.280 "πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκειακοὶ αὐ- "τοῦ." ἐχθροὶ μὲν οὖν καθὼ καὶ ἑτερόφρονες· φίλοι

δὲ καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, ὡς ἐν ὁμοψυχίᾳ πίστεως καὶ ὡς ἐν ἐνότητι Πνεύματος καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, λήψομαί σε Ζοροβάβελ τὸν τοῦ Σαλαθιήλ τὸν δούλόν μου, λέγει Κύριος, καὶ θήσομαί σε ὡς σφραγίδα, διότι σε ἡρετίσαμεν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.⁹ Οὐ πρὸς Ζοροβάβελ ἀληθῶς ὁ τοιοῦδε λόγος, γέγονε δὲ μᾶλλον ὡς πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὡς ἐν γε τῷ Ζοροβάβελ εὖ μάλα γραφόμενον· ὅτι καὶ ἐκ φυλῆς Ἰούδα, καὶ μέντοι καὶ βασιλεὺς, καὶ τῶν τῆς αἰχμαλωσίας λελυτρωμένων ἡγούμενος, καὶ οἶον ἐπιστάτης τῶν οἰκοδομούντων τὸν οἶκον Κυρίου. σὲ τοίνυν, φησὶ, λαβὼν τὸν δούλόν μου· τουτέστι τὸν ἐν δούλου μορφῇ πεφηνότα, πλὴν κατὰ φύσιν ἐλεύθερον· κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἂν ἐλοίμην καθελεῖν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ἐκβαλεῖν ἀρχὰς, ὡς σφραγίδα θήσομαι. σφραγὶς γὰρ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁ Υἱός, ὅλην αὐτοῦ καὶ ἀκραιφνῆ τὴν ὁμοίωσιν ἔχων, καὶ ἐν ἰδίῳ κάλλει τὴν τοῦ γεννήσαντος ἀπαστρέπτων φύσιν. ἐν αὐτῷ δὲ καὶ ἡμᾶς εἰς ὁμοίωσιν ἰδίαν κατασφραγίζει Θεός· εἶπερ εἰς Χριστὸν μορφούμενοι, τὴν ὡς πρὸς Θεὸν εἰκόνα κερδαίνομεν. σημαντρον οὖν ἄρα τὸ ἀκριβὲς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁ Υἱός, καὶ αὐτὸν ἡρετίσατο, τοῦτ' ἔστιν, αἰρετὸν ἐποίησατο καὶ ἐξειλεγμένον. καὶ γοῦν ἐπὶ τοῖς Ἰορδάνου νάμασιν αὐτὸν ὠμολόγει, λέγων "Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου 2.281 "ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε." εὐδόκησε γὰρ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἀναστοιχειῶσαι τὰ πάντα, καὶ ἀναγαγεῖν εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, "ἀνα- "κεφαλαιώσασθαι τὰ τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς "γῆς" ἐν Χριστῷ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ δόξα σὺν Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΖΑΧΑΡΙΑΝ. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Ἐν τῷ ὀκτῷ μηνὶ ἔτους δευτέρου ἐπὶ Δαρείου, ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Βαραχίου υἱὸν Ἀδδῶ τοῦ Προφήτου λέγων. ΠΡΟΦΗΤΕΥΕΙ μὲν ὁ μακάριος Ζαχαρίας ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, κατὰ τοὺς αὐτοὺς οἴμαι χρόνους, καθ' οὓς καὶ ὁ Σοφονίας. μετὰ γὰρ τοι τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπάνοδον, κατώκηκεν ὁ Ἰσραὴλ οὐκέτι διηρημένως καὶ ἀνὰ μέρος ἐν τε τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ἀλλ' εἰς μίαν οἱ πάντες συνενηνεγμένοι πόλιν, τὴν Ἱερουσαλήμ δηλονότι, καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, βασιλεύοντος ἐπ' αὐτοῖς Ζοροβάβελ τοῦ ἐκ φυλῆς Ἰούδα, καὶ μὴν καὶ προὔχοντος ἐν ἱερωσύνῃ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου. ἐξυφαίνει δὲ 2.283 καὶ λίαν ἐντέχνως τῆς προφητείας τὸν λόγον. ἐπειδὴ γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ἤτοι Σαμαρείας, εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπεννηνεγμένων, αὐτόθι ἐπανήκασιν, ἅπαντα μὲν εἰδότες τὰ παρὰ τῶν Βαβυλωνίων κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων τετολμημένα κατὰ καιρούς· οὐκ ἠγνοηκότες δὲ πρὸς τούτοις, τὰ ἐφ' οἷς λελύπηται Θεός· οἱ δὲ δὴ γεννηθέντες ἐν τῇ τῶν Περσῶν τε καὶ Μήδων χώρα, οὔτε τίς ἢ ὅποια πότ' ἐστὶν ἡ Ἱερουσαλήμ ἐγίνωσκον, οὔτε τὴν Ἰουδαίαν ἤδεσαν, οὔτε μὴν τὰ ἐκ τῆς θείας ὀργῆς τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐπεννηνεγμένα, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τίσιν ὅλως τὰς οὕτω σκληρὰς ἐξήτηνται δίκας, πλὴν ὅσον ἐξ ἡμελημένων τάχα που διηγημάτων, ἀναγκαίως ὁ τῶν ὅλων Θεὸς αὐτοῖς τοῖς λελυτρωμένοις καὶ κοιμῶν νέοις παιδαγωγὸν ὡσπερ τινὰ καὶ ἀρμοστήν ἀναδείκνυσι τὸν μακάριον Ζαχαρίαν, ὄντα μὲν ἐξ αἵματος ἱεροῦ, τουτέστιν ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ, καὶ γεγονότα μὲν ἐκ πατρὸς Βαραχίου κατὰ γε τὴν σάρκα, κεχηρηματικότα δὲ κατὰ πνεῦμα καὶ υἱὸν Ἀδδῶ τοῦ Προφήτου. τέθραπτο γὰρ, ὡς εἰκὸς, τοῖς ἐκείνου τρόποις, καὶ τῶν ἴσων

άνδραγαθημάτων γέγονε μιμητής. Τίς οὖν αὐτῷ τῆς προφητείας ὁ λόγος, καὶ διὰ ποίων τῶν διηγημάτων ἔρχεται, πῶς οὐκ ἂν δίκαιον εἰπεῖν ἐπιμετρίως; τὴν δίκην μὲν γὰρ ὑφ' ἣν εἰσιν, ἐπισκῆπτει τοῖς λελυτρω- μένοις, ἅτε δὴ τῆς θείας ἐντολῆς οὐ μετρίως ἡμεληκόσι, καὶ τῶν διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως τεθεσπισμένων ἀλογεῖν εἰωθόσι· καταδεδιττόμενος δὲ οὐ μετρίως αὐτούς, μεταφοιτᾶν ἀναπεῖθει πρὸς τὸ δεῖν ἐλέσθαι μᾶλλον εὐδοκίμειν διὰ τῆς εἰς πᾶν ὀτιοῦν εὐπειθείας καὶ ὑπακοῆς. προσεπάγει δὲ, ὅτι εἰ μὴ τινες εἶεν ἀγαθοὶ καὶ εὐήνιοι, καὶ τοῖς θείοις εἴκοντες νόμοις, πείσονται καὶ αὐτοὶ τῶν τοῖς πατράσι συμβεβηκότων 2.284 τὰ φορτικώτερα. κατευρύνων δὲ ὡσπερ τῆς παιδαγωγίας τοὺς λόγους, πειρᾶται διδάσκειν, τίνα μὲν ἦν πάλαι τὰ τῶν πατέρων ἐπιτηδεύματα, καὶ ἐπὶ τίσιν αὐτοῖς ὁ θεῖος ἐπέσταξε θυμὸς, τίνα δ' αὖ διολώλασι τρόπον, καὶ μὴν καὶ ὅπως λελύτρωνται, καὶ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυσάμενοι ζυγόν, ἀνεκομίσθησαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· προσεπάγει δὲ τούτοις, ὅτι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, πείσονται τὰ χεῖρω τῆς τῶν πατέρων ἀφιλοθεΐας κατ' ἴχνος ἰέναι σπουδάζοντες. δια- μέμνηται δὲ πανταχῆ τῆς διὰ Χριστοῦ λυτρώσεως ἐσομένης κατὰ καιροῦς, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον διὰ πολλῶν ἡμῖν ἀναγράφει τρόπων. Δεῖ δὴ οὖν ἕκαστα τῆς προφητείας τὰ μέρη πολυ- πραγμονεῖν ἐθέλοντας, μὴ ταυτολογία ἡγεῖσθαι τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ περιττὴν ἀφήγησιν τῶν ἤδη γεγενημένων· διαμεμνησθαι δὲ μᾶλλον, ὅτι τοῖς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ὑπονοστήσασιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἀναγκαιοτάτην ἔχει τῶν ἤδη συμβεβηκότων τὴν ἀφήγησιν. ἐπὶ τῶν μὲν γὰρ τοὺς εἰδόμενους ὧν ἤδη πεπόνθασιν, ἀναφέρων πρὸς ἀνάμνησιν· τοῖς δὲ δὴ νέοις κομιδῆ, καὶ οὐκ εἰδόσι τὰ πάλαι, προεξέγει τὴν ἀσφάλειαν, ἵνα μὴ τοῖς ἴσοις ἐναλοῖεν κακοῖς, τὴν βέβηλον καὶ ἀνομωτά- την ἀγαπῶντες ζωὴν. Ὁργίσθη Κύριος ἐπὶ τοὺς πατέρας ὑμῶν ὄργην μεγάλην.⁹ Συνίης ὅπως καταπτοεῖ τοῖς διηγήμασι, καὶ τοῖς κομιδῆ νέοις τὰ τοῖς πρὸ αὐτῶν συμβεβηκότα παρατιθεῖς εἰς ἐξή- γησιν, μετασοβεῖ πρὸς τὸ ἄμεινον, οἰονεῖπως ἀπειλῶν, ὅτι τοῖς ἴσοις, ἢ καὶ τοῖς ἔτι δυσαχθεστέροις ὑπενηνεγμένοι 2.285 κακοῖς, κατοιμώξουσι πικρῶς, εἰ μὴ ἔλοιτο σωφρόνως ἀπο- σπουδάξουν μὲν τὰ ἐκείνων, φροντίδος γεμὴν καὶ λόγου παντὸς ἀξιοῦν τὸ θυμῆρες Θεῷ. ὄργην δὲ μεγάλην ὠργίσθαι φησὶ τὸν τῶν ὄλων κατεξουσιάζοντα Θεὸν, οὐκ ἀναπόδεικτον ἀφείς εἰς τὸ ἀτρεκέες τὸν λόγον, ἀλλ' ἐξ ὧν ἤδη πεπείρανται καὶ πεπόνθασιν, ὅτι μὴ ἔστι ψευδοεπὴς ἀποφαίνων. εἴη γὰρ ἂν οὐ τῆς τυχούσης ἀγανακτήσεως ἔνδειξις τὸ ἐφεῖναι τοῖς Βαβυλωνίοις καταδηῶσαι μὲν ἅπασαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ σὺν αὐτῇ τὴν Σαμάρειαν, κατεμπρῆσαι δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἅγια, καὶ κατασκάψαι τὴν Ἱερουσαλήμ· καὶ τὸν ἀπόλεκτον Ἰσραὴλ ἀποφῆναι μέτοικον, οἰκτρῶς καὶ ἐλεεινῶς ἐν ἄλλοδαπῇ δου- λεύοντα, καὶ δύσοιστον ὑπομένοντα ταλαιπωρίαν, καὶ ἀπτό- μενον μὲν θυσῶν οὐκέτι, οὐκ αὐλῆς εἴσω φοιτῶντα τῆς ἱερᾶς, οὐκ εὐχαριστίας προσάγοντα κατὰ νόμον, ἢ δεκάτας, ἢ ἀπαρχάς· εἰργόμενον δὲ, ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ φόβου, καὶ τοῦ χρῆναι τελεῖν τὰς νενομισμένας αὐτῷ καὶ φιλτάτας ἐορτάς. οὐκοῦν ὠργίσθη Κύριος ἐπὶ τοὺς πατέρας αὐτῶν ὄργην μεγάλην. Ἐπιφωνήσῃ δ' ἂν τις τὰ τοιαῦτα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις δήμοις, εἴπερ ἔλοιτο μυσταγωγεῖν ἐπὶ τὸ Χριστοῦ μυστήριον. ἐπειδὴ γὰρ ἀπεκτόνασι τοὺς προφήτας, καὶ αὐτὸν δὲ "τὸν "Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν," ἐάλωσαν καὶ πεπόρθηται. κατεσεῖσθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ διαβόητος νεῶς, καὶ πεπλήρωται λοιπὸν ἐπ' αὐτοῖς τὸ διὰ φωνῆς Ὡσηέ "Διότι ἡμέρας πολ- "λὰς καθίσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐκ ὄντος βασιλέως οὐδὲ "ὄντος ἄρχοντος, οὐκ οὔσης θυσίας οὐδὲ ὄντος θυσιαστη- "ρίου, οὔτε ἱερατείας, οὔτε δήλων." ὅτι δὲ εἰσιν αἰχμάλωτοι, καὶ ὑπὸ χεῖρα τέως διαβολικὴν προσκεκρουκότες Θεῷ, καὶ ἀπερρίμμενοι, καὶ ἀπάσης ἔξω φειδοῦς τῆς ἄνωθεν γεγονότες, 2.286 πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; εἰ δὲ δὴ λυτρωθεῖεν κατὰ καιροῦς, προσηκάμενοι τὴν πίστιν, καὶ Χριστὸν ἐπιγραψάμενοι Θεόν τε καὶ βασιλέα καὶ Κύριον, τότε δὴ τότε, καὶ μάλα

εικότως, σοφὴν ἂν τις ἐπ' αὐτοῖς ποιήσαιτο τὴν παραίνεσιν, ἐπὶ καιροῦ ταῦτα λέγων Ὁργίσθη Κύριος ἐπὶ τοὺς πατέρας ὑμῶν ὄργην μεγάλην. 9Καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτοῦς Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἐπιστρέψατε πρὸς με, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ μὴ γίνεσθε καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν, οἷς ἐνεκάλεσαν αὐτοῖς οἱ προφῆται οἱ ἔμπροσθεν λέγοντες Τάδε λέγει Κύριος Ἀποστρέψατε ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν τῶν πονηρῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν τῶν πονηρῶν, καὶ οὐ προσέσχον τοῦ εἰσακοῦσαί μου, λέγει Κύριος.9 Ἀνακεκλημένοι γὰρ, ὡς ἔφην, ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ ἀνατρέχοντες εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ῥάθυμοι γεγονάσι περὶ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ, καὶ εἰδώλοισι μὲν οὐ προσέκειντο τέως, οὔτε μὴν τὴν ἀρχαίαν προσίεντο πλάνην· πλήν καθ' ἑτέρους ἠλίσκοντο παροτρύνοντες τρόπους. ὡς γὰρ ἐν τῷ Ἔσδρα γέγραπται, καὶ γυναῖοις ἄλλοφύλοισι ἐπεμίγνυντο καὶ, τὰς ἐκ τῶν ὁμόρων ἔθνῶν εἰσοικισάμενοι, τέκνων ἄλλοτρίων πατέρες γεγονάσι, καίτοι τοῦ νόμου τὸ χρῆμα αὐτοῖς ὡς ἔκτοπον ἀποφάσκοντος. κατημέλουν δὲ καὶ τοῦ τελεῖν ἑορτὰς, καὶ πληροῦν θυσίας, καὶ μὴν καὶ ἀπρόθυμοι περὶ τὸ δεῖν ἀναδει- μασθαι τὸν θεῖον ναὸν γεγονότες ἠλίσκοντο. ταύτητοι, καθά- περ ἐν τῷ Ἀγγαίῳ γέγραπται, ἐπάταξεν αὐτοῦς ἐν ἀφορίᾳ καὶ ἀνεμοφθορίᾳ καὶ ἐν χαλάζῃ πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ ἐνέβαλλον μὲν εἰς κυψέλην κριθῆς εἴκοσι σάτα, 2.287 καὶ ἐγίνοντο δέκα, εἰσεπορεύοντο δὲ καὶ πάλιν ἀντλήσαι πεντήκοντα μετρητὰς, καὶ ἐγίνοντο εἴκοσι. ἐπαγγέλλεται τοίνυν αὐτοῖς, ὡς εἰ ἔλοιτο μεταφοιτᾶν εἰς τὸ ἄμεινον, καὶ ἐπιστρέφειν πρὸς αὐτὸν, διὰ τοῦ δρᾶν ἐλέσθαι τὰ αὐτῷ δοκοῦντα καὶ φίλα, τότε καὶ αὐτὸς ἐπιστρέφει πρὸς αὐτοῦς, τουτέστιν, ἀφέξεται τῆς ἐπ' αὐτοῦς ὄργης, καὶ παλινδρο- μήσει πρὸς ἔλεον, καὶ φειδοῦς τε καὶ οἰκτιρμῶν ἀξιώσει πάλιν. ἀποφάσκει γεμῆν ὡς ὀλέθρου πρόξενον τὸ ἐλέσθαι ζηλοῦν τοὺς πρὸ αὐτῶν γεγονότας, οἷς πλείστη μὲν ὅση δέδοτο παρ' αὐτοῦ διὰ τῶν ἀγίων προφητῶν παράκλησις καὶ παραμυθία, καλοῦσα πρὸς ἀποστροφήν τῶν αἰσchrῶν ἐπι- τηδευμάτων, ἀνόνητον δὲ τὸ πρᾶγμα πολὺ λίαν ἐτέθειτο ἀπονεύσασι πρὸς τὸ δυσήκοον. Καταγέλαστοι δὴ οὖν, οἱ ταῖς τῶν πατέρων ἀμαθίαις ἐπόμενοι, καὶ προγονικὴν συνήθειαν ὡς δυσανάτρεπτον ἀπο- λογίαν ἀεὶ προβαλλόμενοι, κἂν εἰ ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις κατα- ψέγοιντο κακοῖς. ἔθος δὲ τοῦτο μάλιστα τοῖς τῶν εἰδώλων θεραπευταῖς. καλούμενοι γὰρ ἐπὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἐπί- γνωσιν, τῆς τῶν πατέρων ἀπάτης διαμέμνηνται πανταχοῦ, καὶ πατρῶων ὡσπερ τινὰ κληρὸν τὸ ἐκείνων ἀμαθὲς ἀσπαζό- μενοι, διαμένουσι τυφλοί. οἶμαι δὲ, ὅτι κἂν εἰ αὐτοῖς συμβουλευσείε τις τοῖς ἐκ περιτομῆς μεταμαθεῖν τὰ αἰσχίῳ, καὶ τιμᾶν ἐλέσθαι τὸ ὠφελοῦν, ἐπὶ τὴν τῶν πατέρων συνή-θειαν καταφεύγουσι καὶ αὐτοί. χρήσιμον οὖν τοῖς πλανω- μένοις ἐπιφωνεῖν Ἐπιστρέψατε πρὸς με καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ μὴν ἐπὶ τούτῳ Μὴ γίνεσθε καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν, οἱ πλανώμενοι δηλονότι, καὶ μέχρι τοῦ παντὸς μεμενηκότες ἐν ἀγνωσίᾳ. 2.288 9Οἱ πατέρες ὑμῶν ποῦ εἰσι καὶ οἱ προφῆται; μὴ τὸν αἰῶνα ζήσονται; πλὴν τοὺς λόγους μου καὶ τὰ νόμιμά μου δέχεσθε, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ἐν πνεύματί μου τοῖς δούλοις μου τοῖς προφήταις, οἱ κατελάβοσαν τοὺς πατέρας ὑμῶν. καὶ ἀπεκρί-θησαν καὶ εἶπαν Καθὼς παρατέτακται Κύριος παντοκράτωρ, τοῦ ποιῆσαι κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, οὕτως ἐποίησεν ὑμῖν.9 Πρὶν ἀλῶναι τὴν Ἰουδαίαν, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ τῆς προφητείας ὄνομα, καθάπερ τι προσωπεῖον ἑαυτοῖς περιτιθέντες τινὲς, προσελάλουν ἀρχαιοτέροις τὰ "ἀπὸ καρ- "δίας αὐτῶν, καθὰ γέγραπται, καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος "Κυρίου." οὗτοι ψευδοεποῦντες ἔφασκον, ὡς οὐκ ἂν ἀλοίη ποτὲ παρ' ἐχθρῶν ἢ ἀγία πόλις, οὐδ' ἂν γένοιτό ποτε τοῖς ἐθέλουσι καταδηοῦν εὐκαταμάχητος ὁ Ἰσραήλ· ἀλλ' ἔρη- ρεισμένην ἔξει τὴν εὐημερίαν, καὶ ἐν ἀκλονήτοις κείσεται τρυφαῖς, Θεοῦ προασπίζοντος, καὶ τὸ ἀπόλεκτον ἀεὶ τιμῶν- τός τε καὶ ἀγαπῶντος

γένος. ἔφασκον δὲ τὰ τοιαῦτα, καθάπερ ἔφην ἄρτίως, ψευδηγοροῦντες οἱ τάλανες, καὶ ῥάθυ- μον ὄντα τὸν Ἰσραὴλ ὑπτιοῦντες ἔτι, καίτοι δέον ἀναπεῖθαι ἐκμειλίσσεσθαι Θεὸν, καὶ τὰ ἐφ' οἷς λελύπηται ῥιπτοῦντας ὡς ἀπωτάτω, μεταφοιτᾶν ἐλέσθαι πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν. ἀλλ' ὀλίγος ἐκείνοις τῆς ἀληθείας ὁ λόγος, λημματίων δὲ σμικρῶν καὶ εὐτελεστάτων ἠττώμενοι, πεπλανήκασιν τὸν Ἰσ- ραήλ. καὶ γοῦν ὁ μὲν προφήτης Ἰερεμίας κατητιᾶτο λίαν αὐτούς, οὕτω λέγων "Ὁ ὢν Κύριε, ἰδοὺ οἱ προφήται αὐτῶν "προφητεύουσι καὶ λέγουσιν Οὐκ ὄψεσθε μάχαιραν, καὶ 2.289 "λιμὸς οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀλήθειαν καὶ εἰρήνην δώσω "ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ." Θεὸς δὲ πρὸς ταῦτα "Ψευδῆ οἱ προφήται προφητεύουσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου· "οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς, καὶ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς, καὶ οὐκ "ἐλάλησα πρὸς αὐτούς, ὅτι ὀράσεις ψευδεῖς καὶ μαντείας "καὶ οἰωνίσματα καὶ προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν αὐτοὶ προ- "φητεύουσιν ὑμῖν." καὶ μὴν καὶ ἐτέρωθι πάλιν φησὶν "Οὐκ ἀπέστειλλον τοὺς προφήτας, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον· οὐδὲ "ἐλάλησα πρὸς αὐτούς, καὶ αὐτοὶ προεφήτευσον." πεπλά- νηται τοίνυν, ὡς ἔφην, ὁ Ἰσραὴλ, τοῖς τῶν ψευδομαντέων φενακισμοῖς ἀσυνέτως συνηρπασμένος. ἀλλ' οὐκ ἂν ἦλω ποτὲ παρ' ἐχθρῶν, καὶ τῆς οὕτω πικρᾶς καὶ φορτικωτάτης δουλείας ἐπειράτο, τοῖς παρὰ Θεοῦ προφήταις τὸν νοῦν ἐπιδούς, οἱ καὶ συμβήσεσθαι τὰ τοιάδε προαπήγγελλον αὐ- τοῖς, καὶ διαρρήδην ἔφασκον, ὅτι πάντως εἰς πείραν ἐνεχθή- σονται κακοῦ, μὴ οὐχὶ δρᾶν ἡρημένοι τὰ θυμῆρη Θεῷ. ταύτητοι καλεῖ πρὸς ἀνάμνησιν τῶν τε ἀνοσίων ψευδοπρο- φητῶν καὶ τῶν πεφενακισμένων καὶ φησιν Οἱ πατέρες ὑμῶν ποῦ εἰσι καὶ οἱ προφήται μὴ τὸν αἰῶνα ζήσονται; ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Ἀπολώλασιν οἱ πατέρες ὑμῶν, καὶ τοῦτο οἰκτρῶς, ἐν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ ψευδοεπεῖς καὶ πεπλανηκότες, οἱ τὸ τῆς προφητείας ὄνομα καὶ χρῆμα καπηλεύοντες. ἀλλ' εἶπερ ἔζων ἔτι, τάχα που βελτίους ὑμᾶς ἀπέφηναν αἰε κα- τοιμῶζοντες ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς γεγονότων ψευδοπροφητῶν οὐ μετρίαν ποιούμενοι τὴν κατα- βοήν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ῥαστώνης τε ὁμοῦ καὶ ἀπειθείας ὀψώνιον, τὸ συνδιολέσθαι τοῖς ἡπατηκόσιν ἐσχήκασιν, ὑμεῖς δὲ τοὺς τῶν ἁγίων προφητῶν παραδέχεσθε λόγους, καὶ τὰ δι' αὐτῶν θεσπίσματα ποιεῖσθε περὶ πολλοῦ. αὐτοὶ γὰρ λελαλήκασιν καὶ τοῖς πρὸ ὑμῶν, ὅτι παρατέτακται Κύριος τοῦ ποιῆσαι, δῆλον δὲ ὅτι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὰς ἐν 2.290 αὐτῇ συμβησομένας τάλαιπωρίας, διήλεγchon δὲ λέγοντες ἀναφανδόν, ὅτι κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, οὕτως ἐποίησεν ὑμῖν. κολάζει γὰρ οὐ μάτην ὁ τῶν ὅλων Θεός, οὔτε μὴν ἀβασάνιστον τὴν ἐφ' ὅτω οὖν ποιεῖται ψῆφον ἢ θεία τε καὶ ἀπλανῆς καὶ δικαιοτάτη κρίσις· ἀνεξι- κακήσασα δὲ ὑπεραμέτρως, τότε δὴ τότε ταλαντεύει τοῖς ἡμαρτηκόσι τὰ αὐτοῖς ὅτι μάλιστα πρεπωδέστατα. Σοφὸν οὖν ἄρα τὸ εὐήνιον, καὶ παντὸς ἡμᾶς ἀπαλλάξει κακοῦ τὸ τοῖς θείοις ἔπεσθαι νόμοις, καὶ τὰς τῶν ἁγίων προαγορεύσεις τιμᾶν, καὶ πίστεως ἀξιοῦν τὰς τοῦ Πνεύματος φωνὰς, ἐννοοῦντάς τε ὅτι πάντη τε καὶ πάντως συμβήσεται τὰ προηγγελμένα, μεταπλάττεσθαι πρὸς τὸ ἄμεινον καὶ με- ταχωρεῖν εἰς μετάγνωσιν. ἀποσκευασόμεθα γὰρ οὕτω τὰ ἐξ ὀργῆς, καὶ ἠπίῳ περιτευξόμεθα τῷ Δεσπότη· δικαιοῖ γὰρ τὸν ἀσεβῆ, καὶ ἀνίησι δίκης τοὺς ἐξ ἀμαθίας ἡγουν ἀσθενείας πεσόντας εἰς ἀμαρτίαν. 9Τῆ τετάρτη καὶ εἰκάδι ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ μηνί· οὗτός ἐστιν ὁ μὴν Σαβᾶτ· ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Βαραχίου υἱὸν Ἀδδῶ τὸν Προφήτην λέγων Ἐώρακα τὴν νύκτα, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐπιβεβηκὼς ἐφ' ἵππον πυρρὸν, καὶ οὗτος ἰστήκει ἀνὰ μέσον τῶν δύο ὁρέων τῶν κατασκίων, καὶ ὀπίσω αὐτοῦ ἵπποι πυρροὶ καὶ ψαροὶ καὶ ποικίλοι καὶ λευκοί. καὶ εἶπα Τί οὗτοι, Κύριε; καὶ εἶπε πρὸς με ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί Ἐγὼ δεῖξω σοι τί ἐστὶ ταῦτα. καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ ὁ ἐφεστηκὼς ἀνὰ μέσον τῶν ὁρέων καὶ 2.291 εἶπε πρὸς με Οὗτοί εἰσιν οὓς ἐξαπέσταλκε Κύριος τοῦ περι- οδεῦσαι τὴν γῆν. καὶ ἀπεκρίθησαν τῷ ἀγγέλῳ Κυρίου

τῷ ἐφεστῶτι ἀνὰ μέσον τῶν ὀρέων καὶ εἶπαν Περιωδεύκαμεν πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ κατοικεῖται καὶ ἡσυχάζει.⁹ Ἀνὰ μέρος καὶ κατὰ καιροὺς τὰς ὀράσεις τοῖς ἀγίοις προφήταις ἐξεκάλυπτεν ὁ Θεός. οὐ γὰρ που φαμέν ὡς αἰεὶ τε καὶ συχνῆ καὶ ἀδιάστατος παντελῶς ἡ τῆς θεοπτίας αὐτοῖς ἐχορηγεῖτο χάρις καὶ τῶν ἐσομένων ἢ ἀποκάλυψις· κατὰ καιροὺς δὲ μᾶλλον, τοὺς ἐκάστῳ πράγματι πρέποντας, καὶ κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν τῷ ἀποκαλύπτοντι τὰ κεκρυμμένα. καὶ ποτὲ μὲν τοῦτο, ποτὲ δὲ ἐκεῖνο, κατὰ πολλοὺς τε καὶ διαφόρους ἐπαιδεύοντο τρόπους. ἔσθ' ὅτε μὲν γὰρ ἀπλῆν ἐδέχοντο γνῶσιν, ἐνηχοῦντος αὐτοῖς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ πρὸς τούτῳ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὀράσεσι τῶν δρωμένων ἐγίνοντο, ἄλλοτε ἄλλως αὐτοῖς διαμορφοῦντος Θεοῦ καὶ ἀποκαλύπτοντος αἰνιγματωδῶς μυστήρια. Ἡσαΐας μὲν γὰρ ὁ μακάριος τεθεᾶσθαί φησι "τὸν Κύριον σαβαῶθ" καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου," περιεστηκό- των αὐτὸν τῶν Σεραφίμ καὶ εὐφημούμενων ἐξ ἀμοιβῆς. ὁ δὲ γε θεσπέσιος Ἰεζεκιήλ θρόνον τεθεᾶσθαί φησιν ἐπὶ στερεώ- ματος, ὑποκειμένων τῶν Σεραφίμ. ἔφη δὲ, ὅτι τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενον ἐώρακε διφυᾶ, ὡς τὰ κάτω μὲν ἀπὸ ὀσφύος ἐν εἴδει πυρὸς ὀραῖσθαι σαφῶς, ἐν ὀράσει δὲ ἠλέκτρον τὰ ἄνω. καὶ βαθὺς ἂν γένοιτο καὶ μακρὸς ὁ ἐφ' ἐκάστῳ λόγος, εἴπερ ἔλοιτό τις πολυπραγμονεῖν τὰς αἰτίας τοῦ πολυειδεῖς γενέσθαι παρὰ Θεοῦ τὰς ὀράσεις αὐτοῖς. Οὕτω τοιγαροῦν καὶ ὁ μακάριος Ζαχαρίας καιρὸν καὶ ἡμέρας καὶ μῆνα σαφῶς ὀρισάμενος, τεθεᾶσθαί φησι τὸν 2.292 Κύριον ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς. ἰδοὺ γὰρ ἀνήρ φησιν ἐπιβε- βηκῶς ἐφ' ἵππον πυρρόν. αἰνίττεται δὲ διὰ τούτου τὸν οἰονεῖ πως ἐμπειροπόλεμον καὶ εἰδότα τὰ τακτικά. τὸ γὰρ ἵππῳ μὲν ἐφιζῆσαι, καὶ τούτῳ πυρρῶ καὶ τὴν οἶον ἐξ αἵματος ἔχοντι χροιάν, τοιοῦτόν τι οἶμαί που σημαίνειν λοιπόν. μάχεται γὰρ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τοῖς ἀντεξάγουσιν αὐτῷ, καὶ οἶά τις πολέμιος ἀνθοπλίζεται τοῖς ἀπειθῆ καὶ ἀγέρωχον ἀντανιστᾶσιν αὐτῷ τὸν τῆς διανοίας ἀχένα. ἔδρων δὲ τοῦτο, καὶ μάλα νεανικῶς, οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, οἱ τε τὴν Ἰουδαίαν καὶ αὐτὴν οἰκοῦντες τὴν Ἰερουσαλήμ, καὶ μὴν καὶ οἱ τὴν Σαμαρειτῶν χώραν ἔχοντες, τουτέστιν, αἱ δέκα φυλαί. ἐτράποντο γὰρ εἰς πολυθειᾶν, καὶ τοῖς χειροκμητοῖς τὸ σέβας ἀνάπτοντες, ἐπεφώνουν ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυ- σαῖς "Οὗτοι οἱ θεοί σοι, Ἰσραὴλ, οἵτινες ἀνήγαγόν σε ἐκ "γῆς Αἰγύπτου," καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις, τῶν τοῦ νόμου θεοπισμάτων ἀλογήσαντες παντελῶς, ἀπερυσκέπτως ἐτρά- ποντο πρὸς τὸ ἐκάστῳ φίλον δοκοῦν. ταύτητοι λοιπὸν ὁ τῶν ὄλων Θεός, ἔφιππος δὲ ὡσπερ αὐτοῖς, ὡς ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς, αἰνιγματωδῶς ἐπιφοιτᾷ. Ἔστηκε δὲ ἀνὰ μέσον τῶν δύο ὀρέων τῶν κατασκίων. ὄρη δὲ οἶμαι κατάσκιά φησι τό τε τῆς Ἰουδαίας, τουτέστι, τὴν Σιών καὶ μὴν καὶ τὸ Σαμαρείας. ἔφη γὰρ που περὶ αὐτῶν ὁ Θεός "Οὐαὶ τοῖς ἐξουθενουσί Σιών καὶ τοῖς πεποιθόσιν" ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας." ἄμφω δὲ κατάσκια διὰ τοι τὸ ἀμετρήτῳ πλήθει τῶν κατωκηκότων στενοχωρεῖσθαι τάχα που, καὶ ὕλην ἀπομιμεῖσθαι δασεῖάν τε καὶ ἀμφιλαφῆ. κατόπιν γεμὴν τοῦ ἐπιβεβηκότος τὸν ἵππον τὸν πυρρόν, ἵπποι πάλιν ἦσαν ἕτεροι, καὶ οὐκ ἐν ὄψει μιᾶ, πυρροὶ γὰρ ἦσαν, 2.293 καὶ μὴν καὶ ψαροὶ καὶ ποικίλοι καὶ λευκοί. σημαίνουσι δὲ καὶ αὐτοὶ βασιλέας, ἢ ἔθνη φιλοπόλεμά τε καὶ μαχιμώτατα, καὶ οὐχὶ δὴ μόνην τὴν ἐνεγκοῦσαν ἔχειν ἡγαπηκότα, κατα- σκιδνάμενα δὲ ὡσπερ ἀπάσης τῆς γῆς, καὶ ὕφ' ἑαυτὰ ποι- εῖσθαι σπουδάζοντα τὴν ὑπ' οὐρανὸν, ὅποιοι γεγόνασιν οἱ Βαβυλωνίων βασιλεῖς, Φουλά μὲν πρῶτος, ὃς εἶλε τὰς πέραν τοῦ Ἰορδάνου φυλάς. εἶτα μετ' ἐκεῖνον ὁ Σαλαμανασάρ, ὃς πεπόρθηκε τὴν Σαμαρείαν, καὶ τρίτος Σεναχηρείμ, ὁ τῆς Σαμαρείας τὸ λείψανον καταδηώσας ἀγρίως, προσεμπρήσας δὲ πολλὰς καὶ τῆς Ἰουδαίας πόλεις. τέταρτος ὁ Ναβου- χοδονόσορ, ὃς καὶ αὐτὴν εἶλε τὴν Ἰερουσαλήμ, καὶ ἀπεκό- μισεν εἰς αἰχμαλωσίαν τὸν Ἰσραὴλ. τὸ γεμὴν ἐν ποικίλοις εἶδεσιν ὀραῖσθαι τοὺς ἵππους, σημαίνειν που τάχα τῆς ἐκάστου γνώμης τὸ διάφορον· καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς ἑτερόχροον, αἰνίγμα τῆς ἐκάστου διανοίας παραδέξαιτο ἂν τις, καὶ μάλα

εικότως. διηπόρηκε μὲν οὖν ὁ Προφήτης καὶ ἀποκάλυψιν αἰτεῖ· μανθάνει δὲ, ὅτι οὗτοί εἰσιν οὓς ἐξαπέσταλκε Κύριος τοῦ περιοδεῦσαι πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ αὐτοὶ δὲ τοῦτό φασιν οἱ ἀπεσταλμένοι, περιωδευκέναι τὴν σύμπασαν διαβεβαιοῦ-μενοι, καὶ μὴν ὅτι καὶ ἡρεμεῖ, ταῖς αὐτῶν πλεονεξίαις ἀντι-τείνειν οὐκ ἔχουσα, καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῖς ἀβούλητον μὲν, πλὴν ἀναγκαῖον ὑπομένουσα ζυγόν. 9Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ εἶπε Κύριε, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσεις τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας ἃς ὑπερείδες τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος;9 2.294 Τῶν ἀπεσταλμένων ἵππων, ἡγουν ἔθνῶν τε καὶ βασιλέων περιοδευσάντων τὴν σύμπασαν γῆν, εἶτα σαφῶς εἰρηκότων, ὡς κατοικεῖται καὶ ἡσυχάζει καὶ τὸν ἐξ ἀνάγκης ἐπεβρίμ-μένον ὑπομένει ζυγόν, τρέπεται παραχρήμα πρὸς λιτὰς τὰς ὑπὲρ γε τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς Ἰουδαίας ὁ μακάριος ἄγγελος, ὃς τάχα πού τέτακτο παρὰ Θεοῦ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος παιδαγωγεῖν. εὐρήσομεν δὲ ὅτι καὶ ὅτε τῆς τῶν Αἰγυπτίων ἐκδεδραμήκασι γῆς, δεινοῖς μὲν αὐτοὺς κατεπτῶει δείμασιν ὁ ἀπόπληκτος Φαραὼ, τὸν πολέμου νόμον ἐξωπλισμένος, εἶτα διώκειν ἐπιχειρῶν, ἔστη, φησὶν, ὁ ἄγγελος Κυρίου ἀνὰ μέσον αὐτῶν, "καὶ οὐ συνέμιξαν ἀλλήλοις ὄλην τὴν νύκτα." ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν νόμον δι' ἀγγέλων λελαλήσθαι ὁ νομομαθὴς ἔφη Παῦλος. ὑπεμφαίνει δὲ τι τοιοῦτον καὶ τῆς εὐαγγελι-κῆς παραβολῆς ἡ δύναμις. ἔφη γάρ πού Χριστὸς περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆς, τὸ μέλλον αὐτῇ συμβήσεσθαι προαναδεικνύς αἰνιγματωδῶς "Συκῆν εἶχε τις πεφυτευμένην "ἐν τῷ ἀργῷ αὐτοῦ." ἐπειδὴ δὲ ἄκαρπος ἦν, ἐκκόπτειν αὐ-τὴν ἠθέλε, καὶ δὴ τοῦτο δρᾶν ἐκέλευε λέγων τῷ γηπόνῳ "Εκκοψον αὐτήν, ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;" ὁ δὲ πρὸς τοῦτό φησι "Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως "ἂν σκάψω περὶ αὐτήν, καὶ βάλω κόπρια· κἂν μὲν ποιήσῃ "καρπὸν εἰς τὸ μέλλον· εἰ δὲ μὴ γε, ἐκκόψεις αὐτήν." τί γὰρ ἕτερον ἡμῖν ἐν τούτοις τὸ τοῦ γηπόνου πρόσωπον ὑπαι-νίττεται, πλὴν ὅτι τὸ τοῦ προεστηκότος ἀγγέλου, καὶ παιδα-γωγεῖν αὐτήν, ὡς ἔφην, προστεταγμένου; ὀρίσαντος οὖν τοῦ Θεοῦ τῆς αἰχμαλωσίας τὸν χρόνον εἰς ἔτος τὸ ἑβδομηκοστὸν, οὕτω μὲν εἰς πέρας ἦκοντος τοῦ καιροῦ, σιωπᾶν ἦν ἀναγκαῖον, ὡς ἂν μὴ δοκοίη Δεσποτικοῖς ἀντεξάγειν νεύμασι. πεπε-ρασμένου δὲ ἤδη τοῦ καιροῦ, ποιεῖται τὰς λιτὰς, καὶ τῆς τοῦ 2.295 προσκρούειν ὑποψίας οἷον ἐκ μέσου γεγεννημένης, ἀψευδῆ δὲ ὄντα τὸν Δεσπότην εἰδῶς, ἀναμαθεῖν ἀξιοῖ, πότερον ποτε συμπεέρασται τοῖς ἡμαρτηκόσι τὰ ἐξ ὀργῆς κατὰ τὸ πάλαι δόξαν εἰς ἔτος τὸ ἑβδομηκοστὸν· ἡγουν ἔσται τις ἑτέρα πάλιν ἀνάβλησις προστεθειμένων ἀμαρτιῶν, καὶ εἰς μῆκος ἔτι τὰ τῆς ταλαιπωρίας αὐτοῖς ἐκτείνεται. ταύτητοί φησιν "Ἔως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσης τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰς τῆς Ἰουδαίας πόλεις ὑπερεωραμένας ἤδη τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος; Ἐλπίς οὖν ἄρα τοῖς σεβομένοις Θεὸν χρηστή, καὶ οὐκ ἀμφίβολος, ὡς εἰ δήπου γένοιτο προσκρούειν ἐξ ἀσθενείας, ἀλλ' οὖν ἔχουσι παρὰ Θεῷ τοὺς λιπαροῦντας ὑπὲρ ἑαυτῶν, οὐκ ἀνθρώπους μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγίους ἀγ-γέλους, οἱ προσηνῆ τε καὶ μειλίχιον ἀποτελοῦσι Θεὸν, τῇ ἰδίᾳ καθαρότητι κατευνάζοντες τὰς ὀργὰς, καὶ οἰονεῖπως ἐκδυσωποῦντες ἀσχάλλοντα τὸν Κριτὴν. ἀλλὰ τότε μὲν ἄγγελος ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆς ἐποιεῖτο τὰς λιτὰς· ἡμεῖς δὲ, οἱ πεπιστευκότες καὶ ἡγιασμένοι λοιπὸν ἐν Πνεύματι, "Παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα, Ἰησοῦν "Χριστὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστι περὶ τῶν ἀμαρ-τιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ περὶ "ὅλου τοῦ κόσμου." καὶ ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, αὐτὸν "ἰλαστήριον ὁ Θεὸς ἔθετο διὰ πίστεως," ἀμαρτιῶν ἀπαλλάττοντα τοὺς προσιόντας αὐτῷ. 9Καὶ ἀπεκρίθη Κύριος παντοκράτωρ τῷ ἀγγέλῳ τῷ λαλοῦντι ἐν ἐμοὶ ῥήματα καλὰ καὶ λόγους παρακλητικούς. καὶ εἶπε πρὸς με ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ Ἀνάκραγε λέγων Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών ζῆλον μέγαν, καὶ ὀργὴν μεγάλην ἐγὼ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ 2.296 συνεπιτιθέμενα, ἀνθ' ὧν ἐγὼ μὲν

ὠργίσθην ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέθεντο εἰς κακά.⁹ Ἀληθὲς εἶπεῖν, ὅτι κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνὴν "Οἰκτίρων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος," καὶ αὐτὴ δὲ τῶν πραγμάτων ἢ πείρα διαβοήσειεν ἂν, ὡς ὧδέ τε ἔχει καὶ οὐχ ἑτέρως. ἄθρει δὲ ὅπως δέχεται παραχρήμα τὰς λιτὰς τὰς ὑπὲρ γε τῶν πεπραχότων ἀθλίως, καὶ συντετριμμένων ἐν ἄλλοδαπῇ, καὶ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἀνατλάντων ζυγὸν, μόνον δὲ οὐχὶ τοῦ παρακαλοῦντος φθάνει τὴν αἴτησιν, καὶ ἀποκρίνεται παραχρήμα ῥήματα καλὰ καὶ λόγους παρακλη- τικούς· παρακλητικούς δὲ φησι τοὺς ἀνακτήσασθαί τε καὶ παρακαλέσαι δυναμένους τοὺς πεπονηκότας, παρ' ὅλον γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῶν τὸν καιρὸν οὐ ῥῆμα τάχα που χρηστὸν εἰρηκῶς, οὐχ ἑτέρου τινὸς τῶν παρακαλεῖν εἰωθότων ἀξιῶσας αὐτοὺς, ἄρχεται χρηστοεπεῖν, καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἡμερότητος καταβάλλεται τὴν ἀρχήν. ἐκ περιχαρείας δὴ οὖν τῆς ἄγαν ὁ θεσπέσιος ἄγγελος διακεκραγένας λοιπὸν τῷ Προφῆτῃ προστέταχε καὶ διακονεῖν εἰς ἅπαντας τὰ παρὰ Θεοῦ. ἐζηλωκένας γὰρ φησι τὴν Ἱερουσαλήμ ζῆλον μέγαν, οὐκ αὐτῇ τὸν ζῆλον ἐνιείς, καθάπερ καὶ πρῶην παρενηνεγμένη πρὸς ἄλλοκότους λατρείας, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς τοῖς πεπορθη- κόσιν, οἷς καὶ ὠργίσθαι φησὶν, οὐχ ὡς καὶ ἐν ἀπλῇ καὶ μεμετρημένη κινήσει τυχὸν, ἀλλ' ὡς ἐν ἀκράτῳ τε καὶ ἀσχέτῳ θυμῷ. ἐγὼ μὲν γὰρ, φησὶν, ἐπαίδευον τοὺς ἐμοὺς, καὶ οὐδὲν αὐτοὺς πέρα μέτρου πάσχειν ἤθελον· αὐτοὶ δὲ τῆς ἰδίας γνώμης τὴν ἀγριότητα δεινῶς τε καὶ ἀχαλίνως ἐπήγον, παρέντες οὐδὲν τῶν εἰς ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν. Τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ ἐγὼ μὲν ὠργίσθην ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέθεντο εἰς κακά. παιδεύει μὲν γὰρ ἐξ ἀγάπης ἡμαρτηκότας ὁ τῶν ὅλων Θεός, καὶ συμμέτρους ἡμῖν ἐπιφέρων αἰκίας, ἢ πόνους, μετασοβεῖ πρὸς τὸ ἄμεινον. οἱ δὲ δὴ πρὸς τοῦτο παρειλημμένοι, θηριοπρεπῶς ἐπιθρώσκουσι τοῖς παι- δευομένοις ἕσθ' ὅτε. ἀλλ' ὀργίζεται Θεὸς ἐπ' αὐτοῖς ὀργὴν μεγάλην. ὁ μὲν γὰρ ὡς πατὴρ ἐπανορθοῦν ταῖς αἰκίαις ἤθε- λεν· οἱ δὲ ὅλοις ὡσπερ ἰστίοις καὶ πάντα σεῖοντες κάλων ἀσχέτοις ὀρμαῖς τοῖς κάμνουσιν ἐπεφέροντο. Τοῦτο παθούσης τῆς Ἐκκλησίας, ἠγνοήκασιν οἱ διώκοντες, ὅτι τοὺς τῆς εἰς αὐτὴν ἀγριότητος ἀποτιοῦσι λόγους, καὶ πικρὰς ἐξαιτηθήσονται δίκας παρὰ τοῦ προεστῶτος Θεοῦ. 9Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος Ἐπιστρέψω ἐπὶ Ἱερουσαλήμ ἐν οἰκτιρμῷ, καὶ ὁ οἶκός μου ἀνοικοδομηθήσεται ἐν αὐτῇ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ μέτρον ἐκτεθήσεται ἐπὶ Ἱερουσαλήμ ἔτι.⁹ Δέδειχεν ὅτι παθοῦσα τὴν ἀποστροφὴν τοῦ διασώζειν ἰσχύοντος, ἀθλιότητός τε καὶ τλαιπωρίας εἰς τοῦτο κατώ- λισθεν, ἔσται δὲ πάλιν ἀκονιτὶ καὶ λίαν εὐκόλως ἐν οἷς ἦν πάλαι, μετατεθέντος εἰς ἡμερότητα τοῦ παρωργισμένου· δηλὸν δὲ ὅτι τοῦ πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ· μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ὑπονοστοῦντος εἰς αὐτὴν, διάτοι τοῦ πάλιν ἀξιῶσαι φειδοῦς καὶ ἀγάπης, καὶ ἀμνησικακῶς ἀνεῖναί οἱ τὰ ἐγκλήματα. ὑπισχνεῖται γὰρ καὶ τὸν οἶκον ἐγείρειν, καὶ εὐμηκεστάτην ἀποφαίνειν τὴν Ἱερουσαλήμ. ἐμπέρηστο μὲν γὰρ ὁ ναός, καθήρητο δὲ καὶ αὐτὰ τὰ τῆς πόλεως τεῖχη, ὡς ὀλίγην καὶ συνεσταλμένην ὄρασθαι παντελῶς, καὶ εὐαριθμητούς ἔχειν τοὺς οἰκήτορας. ἀλλ', ὡς ἔφην ἀρτίως, ἀνακομίζειν αὐτὴν 2.298 ἐπαγγέλλεται πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς, ὃ δὴ καὶ τετέλεστο, Κύρου μὲν ἀνέντος τῆς αἰχμαλωσίας, Δαρείου γεμὴν καὶ αὐτὸν ἀναδείμασθαι προστάττοντος τὸν ναὸν, ἐφιέντος τε καὶ αὐ- τὴν τοῖς τείχεσιν ὄχυροῦν τὴν πόλιν. Ὅρωμεν δὲ, ὅτι διαγυμνάζων ἔσθ' ὅτε Θεὸς τῶν ἁγίων τὴν πίστιν, καὶ τῶν προσκειμένων αὐτῷ τὴν ἀγάπην, ἐφήσι κατὰ καιροὺς διώκεσθαι τὴν Ἐκκλησίαν. ἀλλ' ὀλίγα παθοῦσαν εὐθὺς ἀνίστησι, καὶ ἀνατειχίζει πάλιν ταῖς ἐπι- κουρίαις, καὶ τῇ ἄνωθεν χάριτι τὸν ἴδιον οἶκον στεφανοῖ. καὶ ἕκαστος δὲ τῶν εὐσεβεῖν ἠρημένων καὶ πόλις ἐστὶ καὶ οἶκος Θεοῦ. δοκιμάζεται δὲ πολλάκις, κατερεθιζούσης αὐτὸν εἰς φαυλότητα καὶ σαρκικῆς ἡδονῆς καὶ μερίμνης κοσμικῆς, ὡς δοκεῖν ἐμπερησθαι τε καὶ τειχῶν ἐρήμην, ἠγουν ἀσφα- λείας, τὴν τοῦ παθόντος ἀπομεῖναι ψυχὴν. ἀλλὰ κατοικτεῖ- ροντος Θεοῦ, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων λιταῖς μετατιθεμένου πρὸς τὸ ἡμέρον,

οικοδομεῖται πάλιν "εἰς ναὸν ἅγιον, εἰς κατοικητήριον Θεοῦ ἐν Πνεύματι," καὶ δὴ καὶ ἀπάσης ἀπεληλαμένης ἀκαθαρσίας, ἀνατειχίζεται παρὰ Θεοῦ, καὶ γίνεται πόλις τοῦ μεγάλου βασιλέως, τουτέστι Χριστοῦ. 9Καὶ εἶπε πρὸς με ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἔμοι Ἀνάκραγε λέγων Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἔτι διαχυθήσονται πόλεις ἐν ἀγαθοῖς, καὶ ἐλεήσει Κύριος ἔτι τὴν Σιών καὶ αἰρετιεῖ ἔτι τὴν Ἱερουσαλήμ.9 Παρατείνοντος τοῦ χρόνου τῆς αἰχμαλωσίας, αἱ τῆς Ἰουδαίας πόλεις, οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ τῆς Σαμαρειτῶν, ἐξηρήμωντο παντελῶς. οἰκοί τε γὰρ ἦσαν ἐμπεπρησμένοι καὶ μονονουχὶ τῆς Βαβυλωνίων ὠμότητος κατακεκραγότες, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ τῶν πόλεων σχήματα κατηφανισμένα καὶ ἀνατετραμμένα 2.299 παντελῶς. εὐαριθμητῶν δὲ κομιδῆ κατοικούντων, ἄνδρα μὲν οὐκ ἦν λαμπρὸν, ἢ καὶ ἑτέρως ἐπίσημον ἰδεῖν, ἀλλ' οὐδὲ ἐν εὐπαθείᾳ ὄντας τινὰς, κατηφεῖς δὲ ἅπαντας, λιμῶ καὶ πενίᾳ κατηχθισμένους. τούτων ἀπάντων ἔσσεσθαι πέρας ἐπαγγέλλεται. διαχυθήσονται γὰρ φησι πόλεις ἐν ἀγαθοῖς, τουτέστιν, ἐν ταῖς ἀρχαίαις εὐημερίαις ἔσσονται, καὶ παρακειμένων αὐταῖς τῶν εἰς ἀφθονίαν ἀγαθῶν, μεταβαλοῦσι τὴν ὄψιν, καὶ ἀναδραμοῦνται πάλιν ἐν τοῖς κατ' εὐχὴν. ἐλεήσει γὰρ Κύριος ἔτι τὴν Σιών καὶ αἰρετιεῖ ἔτι τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἄθρει δὲ ὅπως εὐτέχνως ἡμῖν ὁ τῆς προφητείας πρόεισι λόγος. οὐ γὰρ εἰς ἅπαν αὐτὴν ἐλεήσειν κατεπαγγέλλεται, οὔτε μὴν εἰς πάντα χρόνον αἰρετιεῖν· ἀλλὰ τό Ἔτι φησὶ, μεμετρημένον ὡσπερ τὸν τῆς ἡμερότητος χρόνον ὑπισχνόμενος. ἔμελλε γὰρ μετὰ τοῦτο τοῖς ἔτι χείροσιν ἐναλῶναι κακοῖς, ἐπὶ ταῖς εἰς Χριστὸν παροινίαις κατεγνωσμένη. οὐκ οὖν τό Ἔτι μονονουχὶ καὶ ἐπιμετρεῖ τὸν τῆς ἡμερότητος χρόνον, ἀπειλὴν ἔχον ἀσυμφανῆ τῶν συμβησομένων αὐτῇ κατὰ τοὺς καιροὺς τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας. 9Καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμοὺς μου καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ τέσσαρα κέρατα. καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα ἐν ἔμοι Τί ἐστὶ ταῦτα, Κύριε; καὶ εἶπε πρὸς με Ταῦτα τὰ κέρατα τὰ διασκορπίσαντα τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Ἰσραήλ. καὶ ἔδειξέ μοι Κύριος τέσσαρας τέκτονας. καὶ εἶπα Τί οὗτοι ἔρχονται ποιῆσαι; καὶ εἶπε πρὸς με Ταῦτα τὰ κέρατα τὰ διασκορπίσαντα τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Ἰσραήλ κατέαξαν, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἦρε κεφαλὴν· καὶ εἰσῆλθον οὗτοι τοῦ ὀξύναι αὐτὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν τὰ τέσσαρα 2.300 κέρατα, τὰ ἔθνη τὰ ἐπαιρόμενα κέρας ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ Κυρίου τοῦ διασκορπίσαι αὐτήν.9 Ἐφ' ἑτέραν ὄρασιν ὁ προφήτης ἔρχεται, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, ἵνα μὴ λόγῳ μόνῳ παιδεύοιτο τὰ ἐσόμενα, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν συμβησομένων ἐν θεωρίαις γενόμενος, λεπτῶς τε καὶ ἀκριβῶς εἰδείη τὰ σημαινόμενα. τίς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ τῆς ὀράσεως νοῦς, ὡς ἂν οἴός τε ὦ, διειπεῖν πειράσομαι. τὸ κέρας αἰεὶ παρὰ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ λαμβάνεται τὰ μὲν εἰς εἰκόνα καὶ ὑποτύπωσιν ἰσχύος, ἡγουν βασιλείας· κατασημαίνει δὲ πλειστάκις καὶ ὑπεροψίαν, ὡς ἐν γε τῷ φάναι τισὶ τὸν μακάριον Δαυεὶδ Ἐἶπα τοῖς παρανομοῦσι Μὴ παρανομεῖτε, καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι Μὴ ὑψοῦτε κέρας· μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρας ὑμῶν μηδὲ λαλεῖτε κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν." ψάλλει δὲ πού καὶ περὶ Χριστοῦ "Τὸ κέρας αὐτοῦ ὑψωθήσεται ἐν δόξῃ," τουτέστιν, ἡ βασιλεία, καὶ ἡ τοῦ κατάρχειν τῶν ὄλων ἰσχύς τε καὶ ἐξουσία. Ὅρᾳ τοιγαροῦν ὁ Προφήτης τέσσαρα κέρατα, τουτέστιν, ἔθνη τέσσαρα, σκληρὰ τε καὶ ἀλκιμώτατα, πόλεις τε ὁμοῦ καὶ χώρας ἐκκερατίζειν εὐκόλως δυνάμενα. καὶ οἱ μὲν εἶναι ταῦτά φασι, τὴν τε Ἀσσυρίων βασιλείαν, καὶ μέντοι πρὸς τῆδε τὴν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ τρίτην τὴν Μακεδόνων. Ἀντίοχος γὰρ ὦ ἐπίκλην ἐπιφανῆς, ἐκ Μακεδονίας ὢν, πεπόρθηκε τὴν Ἰουδαίαν. ἐπαριθμοῦσι δὲ ταύτη καὶ τὴν Ῥωμαίων, ἢ μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρὸν, εἶλε κατὰ κράτος τὰ Ἱεροσόλυμα. ἐπειδὴ δὲ διερμηνεύων τῷ Προφήτῃ τὴν ὄρασιν ὁ θεσπέσιος ἄγγελος, ἔφησε περὶ τῶν κερμάτων, ὅτι ταῦτα τὰ κέρατα τὰ διασκορπίσαντα τὸν Ἰούδαν 2.301 καὶ τὸν Ἰσραήλ κατέαξαν, ἀναγκαῖον οἶμαι καὶ νῦν ἐκεῖνα παρέντας, ἐπ' ἔθνη μᾶλλον ἐλθεῖν τὰ συντετριφότα τὸν Ἰσραήλ. τέσσαρες δὴ οὖν γεγόνασιν ἀρχαί, δι' ὧν τοῦτο

παθοῦσαν τὴν Ἰουδαίαν εὐρήσομεν. Φουλά μὲν γὰρ πρῶτος τὰς ἐπέκεινα, ὡς ἔφην, τῶν Ἰορδάνου ναμάτων εἶλε φυλάς· εἶτα μετ' ἐκεῖνον ὁ Σαλμανασάρ, καὶ τρίτος Σναχηρεῖμ, καὶ τελευταῖος ἐπ' ἐκείνοις ὁ Ναβουχοδονόσορ. οὐκοῦν οἰκειό- τερον νοηθεῖν ἂν ἐπ' αὐτῶν, ὅτι ταῦτά ἐστι τὰ τέσσαρα κέρατα τὰ διασκορπίσαντα τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Ἰσραήλ. εἶτα Θεοῦ καταδεικνύοντός τε καὶ ἀνευρύνοντος τῷ Προφήτῃ τὴν ὄρασιν, τέσσαρες ὄρωνται τέκτονες. ἤρετο δὲ πάλιν, ὅποι τε καὶ ἐφ' ὅτῳ βαδίζουσιν· εἶτά φησιν ὁ λαλῶν ἄγγελος ἐν αὐτῷ, ὅτι τὰ τέσσαρα κέρατα τὰ συντετριφότα τε καὶ δια- σκορπίσαντα τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Ἰσραήλ εἰσῆλθον ὀξύναι. Τί οὖν ἐροῦμεν καὶ διὰ τούτου πάλιν ὑποσημαίνεσθαι; ἄρα γὰρ παρωξύνοντο κατὰ τοῦ Ἰσραήλ οἱ ἤδη πεπορθη- κότες, καὶ ἀγριωτέρους ἀπετέλει Θεὸς τοὺς ἐξ ὀργῆς αὐτοῖς ἐπενηνεγμένους; καίτοι φαίνεται διακεκραγῶς τε καὶ λέγων "Εζήλωκα τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών ζῆλον μέγαν, "καὶ θυμῷ μεγάλῳ ἐγὼ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ συνεπιτι- "θέμενα, ἀνθ' ὧν μὲν ὠργίσθην ἐγὼ ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ "συνεπέθεντο εἰς κακά." ὁ δὲ ὀλίγα καὶ συμμέτρως ὠργισμένος, καὶ ζῆλον ἐπαφίεις τοῖς πεπορθηκόσιν, ὅτι πέρα λόγου δεδράκασι τὰ εἰς τοὺς ἀλόντας τολμήματα, πῶς ὀξύνεσθαι κατ' αὐτῶν κελεύει τὰ κέρατα; οὐκοῦν ὀξύνονται μὲν, πλὴν οὐ κατὰ γε τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ κατὰ σφῶν αὐτῶν. κατεξανέστησαν γὰρ ἀλλήλων, καὶ πεπολεμήκασιν Ἀσσυ- ρίοις τε καὶ Βαβυλωνίοις Πέρσαι καὶ Μῆδοι, Κύρου βεβα- σιλευκότος, καθάπερ ἤδη προεῖρηται. 2.302 Οὐκοῦν, εἰ μὴ ὀξύνθη τὰ κέρατα, καὶ πεπόρθητο τὰ Βαβυ- λωνίων, οὐκ ἂν ἀπήλλακτο δουλείας ὁ Ἰσραήλ, οὐκ ἂν ἀνειθή δεσμῶν καὶ τῆς ἀφορήτου τλαιπωρίας. οἱ τοίνυν τέσσαρες τέκτονες, οἱ τὰ κέρατα παραθήγοντες ἐν χερσὶν αὐτῶν, τουτ- ἐστι τῶν ἐχόντων αὐτὰ, ἦτοι τῶν κρατούντων· ἵνα τοὺς Περσῶν νοῶμεν βεβασιλευκότας· νοηθεῖεν ἂν ἄγγελοι, τὸ Θεῷ δοκοῦν ἀποπεραίνειν εὖ μάλα προστεταγμένοι. τοῦτο δὲ ἦν ἄρα τὸ ἀλῶναι τὴν Βαβυλωνίων, καὶ ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι Περσῶν τε καὶ Μῆδων, περὶ ὧν ἐτέρωθί που φησὶν ὁ τῶν ὄλων δεσπότης Θεός "Ἕγισμένοι εἰσὶ, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτοὺς, "γίγαντες ἔρχονται πληρῶσαι τὸν θυμόν μου, χαίροντες ἅμα "καὶ ὑβρίζοντες." 9Καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σχοίνιον γεωμετρικόν. καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν Ποῦ σὺ πορεύῃ; καὶ εἶπε πρὸς μέ Διαμετρήσαι τὴν Ἱερουσαλήμ, τοῦ ἰδεῖν πηλίκον τὸ πλάτος αὐτῆς ἐστὶ καὶ πηλίκον τὸ μῆκος. καὶ ἰδοὺ ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ ἰσθῆκει, καὶ ἄγγελος ἕτε- ρος ἐξεπορεύετο εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν λέγων Δράμε καὶ λάλησον πρὸς τὸν νεανίαν ἐκεῖνον λέγων Κατάκαρπος κατοικηθήσεται Ἱερουσαλήμ ἀπὸ πλήθους ἀνθρώ- πων καὶ κτηνῶν τῶν ἐν μέσῳ αὐτῆς· καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτῇ, φησὶ Κύριος, τείχος πυρὸς κυκλόθεν καὶ εἰς δόξαν ἔσομαι ἐν μέσῳ αὐτῆς.⁹ Ὅτι μὴ κατὰ τοῦ Ἰσραήλ ὠξύνθη τὰ κέρατα, κατ' ἐκείνων 2.303 δὲ μᾶλλον, οἱ εἰλόν τε καὶ πεπορθήκασιν τὴν τε Ἱερουσαλήμ, καὶ μέντοι τὴν Ἰουδαίαν, ἢ γείτων ὄρασις ἐκδείξειεν ἂν, καὶ μάλα εὐκόλως. αἶρει γὰρ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς ὁ Προ- φῆτης, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως τοῦ σώματος· ἀποπτα γὰρ τὰ τοιάδε τῶν θεωρημάτων τοῖς σαρκὸς ὀφθαλμοῖς· τοὺς ἔσω δὲ μᾶλλον καὶ νοητοὺς, δῆλον δὲ ὅτι τοὺς ἐν καρδίᾳ καὶ νῷ. εἶτά τινα τεθεᾶσθαι φησιν ἐν ἀνδρὸς σχήματι, σχοίνιον ἔχοντος γεωμετρικόν, ἤρετο δὲ πάλιν ἐφ' ὅτῳ τε βαδίζοι, καὶ τίς ὁ σκοπὸς αὐτῷ. τοῦ δὲ δὴ φάσκοντος Διαμετρήσαι τὴν Ἱερουσαλήμ, τοῦ ἰδεῖν πηλίκον τὸ πλάτος ἐστὶν καὶ πηλίκον τὸ μῆκος, ἄγγελος ἕτερος ἐτέρῳ πάλιν ἀγγέλῳ βαδίζειν ἐκέλευε καὶ ἀπαγγέλειν αὐτῷ ὅτι κατάκαρπος κατοικηθήσεται Ἱερου- σαλήμ ἀπὸ πλήθους ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν τῶν ὄντων ἐν μέσῳ αὐτῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἡρημωμένης τῆς Ἱερουσαλήμ, προσεμ- πρησθέντος δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ θείου νεῶ, καὶ τῶν ἀνά πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν οἴκων τε καὶ πόλεων ἀνατετραμμένων, ἀνήρητό πως ἡ ἐλπίς τοῦ καὶ εἰσαῦθις αὐτὴν ἀνασφῆλαι δύνασθαι. δείκνυσι δὲ Θεὸς, ὅτι τῶν κεράτων παρωξυμμένων, τουτέστι τῶν ἐθνῶν,

ἤτοι τῶν βασιλειῶν, καὶ τὸν πρὸς ἄλληλα πό- λεμον συγκεκροτηκότων, ἀνεθήσεται μὲν ὁ Ἰσραήλ, οἰκίσει δὲ πάλιν κατευρυνθεῖσαν τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ θεία δυνάμει πεπυργωμένην, καὶ οἷον ἀμάχῳ φλογὶ ταῖς ἄνωθεν εὐμενεῖαις διεζωσμένην. τρέχει τοίνυν ὁ ἄγγελος ἐκμετρήσαι τὴν Ἱερου- σαλήμ, καὶ οἷον ὀρίσαι πλατεῖαν αὐτὴν καὶ εὐμηκεστάτην. Καὶ ταυτὶ μὲν ἱστορικῶς φαίην δ' ἂν ὅτι καὶ ἐπ' αὐτῆς 2.304 τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ νοοῖτ' ἂν εἰκότως ἡ ὄρασις. τετυ- ραννεύκει μὲν γὰρ κατὰ πάντων ὁ σατανᾶς τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ γεγόναμεν αἰχμάλωτοι, τοῖς ἐκείνου ζυγοῖς ὑπενηνεγμένοι. ἀλλ' ἡ τοῦ Σωτῆρος χάρις κατελέπτυνε μὲν τὸ ἐκείνου κέρας, συνέτριψε δὲ τὴν ὑπεροψίαν. τεθριάμβευκε γὰρ ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας τοῦ κοσμοκράτορος καὶ ἀντικει- μένας δυνάμεις. ἐξείλετο δὲ ἡμᾶς, καὶ τῶν ἐκείνου δεσμῶν ἀπέλυσεν· ἤγειρεν ἡμῖν τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἀγίαν ἀληθῶς καὶ διαβόητον πόλιν, τὴν εὐρεῖαν καὶ εὐμηκεστάτην, ἣν κατακάρπως ὠκήκαμεν ἄνθρωποι τε καὶ κτήνη, τουτέστιν, οἱ λελογισμένοι τε ἤδη, καὶ οἱ μήπω πρὸς τοῦτο ἦκοντες μέτρον, μέλλοντες δὲ καὶ μυσταγωγούμενοι· κατωκήκαμεν δὲ πόλιν, ἣν αὐτὸς τειχίζει Χριστὸς, ἀρρήτοις δυνάμεσι καταφλέγων τοὺς ἀνθεστηκότας, καὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἀνα- πιμπλάς, καὶ οἷον ἔστηκὼς ἐν μέσῳ τῶν οἰκούντων αὐτήν· ἐπηγγέλλετο γὰρ λέγων "Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας "τὰς ἡμέρας καὶ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος." ταύτης τῆς ἀγίας πόλεως διεμέμνητό που καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας, λέγων "Οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὄψονται Ἱερουσαλήμ, πόλις "πλουσία, σκηναὶ αἱ οὐ μὴ σεισθῶσιν, οὐδὲ μὴ κινηθῶσιν "οἱ πάσσαλοι τῆς σκηνῆς αὐτῆς, οὐδὲ τὰ σχοινία αὐτῆς οὐ "μὴ διαρραγῶσι," καὶ πρὸς αὐτὴν δέ φησι "Πλάτυνον τὸν "τόπον τῆς σκηνῆς σου καὶ τῶν αὐλαιῶν σου· πῆξον, μὴ "φείσῃ, ἔτι εἰς τὰ δεξιὰ καὶ εἰς τὰ ἀριστερὰ ἐκπέτασον." κατευρύνεται γὰρ ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ, καὶ εἰς ἄπλετον ἐκτείνεται μέτρον, ἀναριθμήτους ἀεὶ δεχομένη τοὺς προσκυ- νοῦντας αὐτόν. 2.305 9^Ω ὦ φεύγετε ἐκ γῆς βορρᾶ, λέγει Κύριος, διότι ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων τοῦ οὐρανοῦ συνάξω ὑμᾶς, λέγει Κύριος· εἰς Σιών ἀνασώζεσθε οἱ κατοικοῦντες θυγατέρα Βαβυλῶνος.9 Ἐπιστυγνάζει μὲν ὥσπερ τοῖς παθοῦσι τὴν αἰχμαλωσίαν, ὡς δύσοιστον ἀνατλάσι τὴν ταλαιπωρίαν, καὶ δὴ καὶ ἀπο- νοσφίζεσθαι κελεύει λοιπὸν τῆς Χαλδαίων χώρας, ὡς ἐνὸν ἤδη τοῦτο δρᾶν αὐτοῖς, ἐξείργοντος οὐδενὸς, αὐτοῦ τε συλ- λέγοντος ἐκ τόπου παντὸς τοὺς τῆ τοῦ πολέμου προσβολῇ κατεσκευασμένους. θυγατέρα δὲ Βαβυλῶνος καὶ γῆν τοῦ βορρᾶ τὴν τῶν Χαλδαίων ὀνομάζει χώραν. αἱ γὰρ μητρο- πόλεις ἐν τάξει μητέρων τέθεινται ταῖς ἄλλαις, αἱ πράττοιεν ἂν ὑπ' αὐταῖς. βορειοτέρα δὲ πως καὶ πρὸς ἠῶ κειμένη τῶν Χαλδαίων ἡ χώρα. Καὶ ταυτὶ μὲν ἡμῖν, ὡς πρὸς γε τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας εἰρήσθω πάλιν. μεταφοιτᾶ δὲ ὁ λόγος εἰς θεωρίαν τὴν πνευματικὴν, καὶ τὸ τοῦ Σωτῆρος ἤδη πως εἰσκρίνεται πρόσωπον, καταλυνομένου τρόπον τινὰ, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἐπιδακρύνοντος τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, διάτοι τὸ πάντας τὴν τοῦ τυραννήσαντος σατανᾶ λατρείαν ὑποδραμεῖν, καὶ δουλείαν ἀνατλήναι τὴν οὕτω σκληρὰν, ὡς τοῖς ἐκείνου θελήμασιν ὀρασθαι κατηχθισμένους. προτρέπει τοίνυν ἀποδραμεῖν ὡς ἐκ γῆς βορρᾶ, τουτέστιν, ὡς ἀπὸ χώρας τῆς κατεψυγμένης, ἵνα διὰ τούτου πλαγίως διάθεσίν τινα καὶ ἠθῶν κατάστασιν ἐννοῶμεν κοσμικὴν, ἣν εἴπερ τις ἔχοι, καὶ αὐτὴν ὀρῶτο κατοικῶν, οὐκ ἂν εἴη τῷ πνεύματι ζέων, οὐδ' ἂν ἔχοι κάτ- οικον ἐν ἑαυτῷ τὸν διάπυρον τοῦ Θεοῦ λόγον. ψάλλει γὰρ που πρὸς Θεὸν ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Πεπυρωμένον τὸ λόγιόν "σου σφόδρα, καὶ ὁ δοῦλός σου ἠγάπησεν αὐτό." ἔφη 2.306 δὲ που καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν μακάριον προφήτην Ἰερεμίαν "Οὐχὶ οἱ λόγοι μου ὥσπερ πῦρ φλέγον λέγει Κύριος, καὶ "ὡς πέλυξ κόπτων πέτραν;" οὐκοῦν ὁ τὸν ζέοντα καὶ διά- πυρον τοῦ Θεοῦ λόγον οὐκ ἔχων, ἀπεψυγμένος ἂν εἴη καὶ νεκρός. καταψυχθήσεσθαι γὰρ τὴν ἀγάπην τῶν πολλῶν διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, καὶ ὁ μακάριος ἔφη Παῦ- λος. θυγάτηρ δὲ Βαβυλῶνος ἡ ἀμαρτία λελέξεται, καὶ μάλα εἰκότως, εἴπερ ἐστὶν

ἀληθές, ὡς ἐρμηνεύεται μὲν σύγχυσις ἢ Βαβυλῶν· εἴη δ' ἂν ἔργον τὸ πλημμελεῖν, οὐχὶ νοῦ καθεστηκότος καὶ ἐρηρισμένου, συγκεχυμένου δὲ μᾶλλον, καὶ οἶονεὶ πως καταμεθύοντος ταῖς εἰς φαυλότητα ῥοπαῖς. δεῖ δὴ οὖν ἄρα τῶν τοιούτων ἀποφοιτᾶν καὶ ὡς ἐκ γῆς ἀλλοτρίας τῆς ἀπεψυγμένης καὶ νεκρᾶς τοῦ νοῦ διαθέσεως μεταφοιτᾶν εἰς Σιών, τουτέστιν, εἰς τὸ ἀληθές, ἵνα νοῶμεν τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ, ἐν ἣ ἡγεγονότες κατοψόμεθα μὲν τὸ Θεῶ δοκοῦν, καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ ἀγία τε καὶ ὁμοουσίῳ Τριάδι περιαθρήσομεν λόγους, καὶ αὐτὸν εὐρήσομεν ἐκ παντὸς ἡμᾶς τρόπου συναγείροντα Χριστὸν, καὶ συνδέοντα πνευματικῶς εἰς ὁμοψυχίαν. ἔφη γάρ που περὶ ἡμῶν, ὅτι "καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης, κάκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν, καὶ γενήσονται μία ποιμνὴ, εἷς ποιμὴν." 9 Διότι τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ὅπισω δόξης ἀπέσταλκέ με ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ σκυλεύσαντα ὑμᾶς, διότι ὁ ἀπτόμενος ὑμῶν ὡς ὁ ἀπτόμενος τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ.9 Ὅτι μὲν ἐπήμυνέ τε καὶ ἐλυτροῦτο Χριστὸς καὶ τοὺς 2.307 πάλοι λαοὺς, ἐνδοιάσειεν ἂν οὐδεὶς, εἴ γε νοῦν ἔχοι τῆς ἀτρε- κείας τὸν ἐραστήν. εἰ γὰρ αὐτὸς ἦν ἡ πέτρα δεδιψηκότα κατὰ τὴν ἔρημον ποτίζων τὸν Ἰσραὴλ, καὶ αὐτὸς ἔστιν ὁ δι' οὗ τὰ πάντα παρὰ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, πῶς ἔστιν ἀμφι- βάλλειν, ὅτι δι' αὐτοῦ καὶ πᾶσα λύτρωσις κατὰ καιρὸν, καὶ ἅπας ἐπικουρίας ἐπράττετο τρόπος; πλὴν ἐν γε τούτῳ φημὲν τοῖς ἐν πίστει δεδικαιωμένοις καὶ ἡγιασμένοις ἐν Πνεύματι προσφωνεῖν αὐτὸν, καὶ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως κατασημαίνειν τρόπον. ὀπίσω γὰρ δόξης ἀπεστάλθαι φησὶ. καὶ ψευδοεπήσειεν ἂν οὐδαμῶς. εἰ γὰρ ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὑπάρχων ὁ ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ Θεὸς Λόγος, "οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῶ," καθὰ γέ- γραπται, καθίκετο δὲ καὶ εἰς δούλου μορφήν, καὶ τεταπεινωκεν ἑαυτὸν, γενόμενος καθ' ἡμᾶς, πῶς οὐκ ὀπίσω γέγονε τῆς ὅτι μάλιστα πρεπούσης ἀξίας αὐτῷ; Τίς οὖν ὁ λόγος τοῦ χρῆναι παθεῖν αὐτὸν τὴν πρόσκαιρον ἀδοξίαν; ἀφίκετο γὰρ σκυλεύων τοὺς πεπορθηκότας καὶ τοῖς σφῶν αὐτῶν ὑπενεγκόντας ζυγοῖς τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, τουτέστιν ἡμᾶς, οὓς αἰ πονηραὶ καὶ ἀντικείμεναι δυνάμεις ἀσχέτως κατεληγίζοντο. σκυλεύονται δὲ νυνὶ, τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ συγκομίζοντος ἡμᾶς διὰ τῆς πίστεως εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἰδίους ἰσάντος προσκυνητὰς τοὺς ταῖς παρ' ἐκείνων πλεονεξίαις πεφορτισμένους, καὶ τοσαύτην ἡμῖν ὀρέ- γοντος τὴν ἀσφάλειαν, ὥστε τὸν ἐθέλοντα λυπεῖν, μονονουχὶ τῆς ἰδίας ἄπτεσθαι κόρης· περιτρέπεται γὰρ αἰεὶ πως εἰς πᾶν τούναντίον τῶν πραγμάτων ἢ ἔκβασις. τοῖς διώκουσι τὴν Ἐκκλησίαν λέγοιτο δ' ἂν ἐφ' ἐκάστῳ τὸ ἐν ψαλμοῖς "Λάκκον ὥρυξε καὶ ἀνέσκαψεν αὐτὸν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο, ἐπιστρέφει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς 2.308 "κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ "καταβήσεται." ἄψεται δὴ οὖν ἑαυτοῦ, φησὶν, ὁ ταῖς τῶν ἐμοὶ πεπιστευκότων ἐπιβουλεύων ψυχαῖς. τοῦτό τοι φησὶ καὶ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς "Μὴ ἄπτεσθε τῶν "χριστῶν μου καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονη- "ρεύεσθε." εἰ γὰρ ἔσμεν "σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ "μέρους," πῶς ἂν πρόοιτο τοῖς φιλαμαρτήμοσι τὸ ἴδιον σῶμα; ἢ πῶς ἔξεσται κακοῦ ἀναπιμπλᾶν τὰ μέλη Χριστοῦ; μᾶλλον δὲ, πῶς οὐκ ἂν τὴν ἐσχάτην ἀποτίσειαν δίκην, οἱ τοῖς ὑπ' αὐτῷ γεγονόσιν ἀνοσίως ἐπιβουλεύοντες; 9 Διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐπιφέρω τὴν χειρὰ μου ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἔσονται σκῦλα τοῖς δουλεύουσιν αὐτοῖς, καὶ γνώσεσθε διότι Κύριος παντοκράτωρ ἀπέστειλέ με.9 Ἦψατο γὰρ τῶν κοσμοκρατόρων τοῦ αἰῶνος τούτου Χριστὸς, καὶ ἀφορήτῳ χειρὶ τὰς τοῦ μαιφόνου δράκοντος συνέθλασε κεφαλὰς, καὶ δέδωκεν ἡμῖν "πατεῖν ἐπάνω ὄφρων "καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ." καὶ οἱ ποτὲ δεινοὶ καὶ παγχάλεποι, καὶ δυσάντητον ἔχοντες τὴν προσβολὴν, γεγόνασι σκῦλα τοῖς δεδουλευκόσιν αὐτοῖς. ἡμεῖς γὰρ οἱ πάλοι ταῖς ἀμαρτίαις τυραννόμενοι, δεδικαιώ- μεθα μὲν ἐν Χριστῷ, ἀφίγμεθα δὲ ἤδη πρὸς τοῦτο λοιπὸν εὐσθενείας πνευματικῆς, ὡς διαπρέπει μὲν δύνασθαι διὰ πάσης ἀρετῆς, καὶ τὸν ἐν

Χριστῷ τε καὶ εὐαγγελικὸν κατορ- θῶσαι βίον, εἶτα χαρισμάτων ἀνατίμπασθαι τῶν "παρ' 2.309 αὐτοῦ, καὶ λαβεῖν ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ δαίμοσιν ἀνοσίους ἐπιτιμᾶν, ὑποστρωννύντος τοῦ Χριστοῦ καὶ συντριβόντος ὑπὸ πόδας ἀγίων αὐτὸν τε τὸν σατανᾶν καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις πονηράς. Καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον σκυλεύσειεν ἂν τις τοὺς ποτε κεκρατηκότας. ὅτε γὰρ τῶν ἰδίων καταθλοῦμεν παθῶν, καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον ποιούμεθα λόγου, τὸ κατακρατεῖν ἡδονῶν κοσμικῶν τε καὶ σαρκικῶν, καὶ ἀπάσης ἐκτόπου καὶ μυσσαρᾶς ἐπιθυμίας, τότε τοὺς κεκρατηκότας ποτὲ νενικήκαμεν. κἂν ἴδωμεν ἑαυτοὺς γεγονότας ἐν τούτοις, τότε δὴ τότε γνωσό- μεθα καὶ διὰ πείρας αὐτῆς, ὅτι Θεὸς ὢν ὁ Λόγος, ἀπεστάλη μετὰ σαρκὸς εἰς τόνδε τὸν κόσμον παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ ὀπίσω δόξης γέγονεν οὐχ ἑτέρου του χάριν, ἢ ἵνα δεσμεύσῃ τὸ συντετριμμένον, καὶ νευρώσῃ τὸ ἡσθηνηκὸς, ἀνορθώσῃ τὸ κατερῆμμένον, εὐσθενὲς ἀποφήνῃ τὸ ἀναλκι, θεραπεύσῃ τὸ ἡσθηνηκὸς, ἵνα σώσῃ τὸ ἀπολωλὸς. 9Τέρπου καὶ εὐφραίνου, θύγατερ Σιών, διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἔρχομαι καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, λέγει Κύριος. καὶ καταφεύξονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν Κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔσονται αὐτῷ εἰς λαὸν, καὶ κατασκηνώσουσιν ἐν μέσῳ σου, καὶ ἐπι- γνώσῃ ὅτι Κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέ με πρὸς σέ. καὶ κατακληρονομήσει Κύριος τὸν Ἰούδαν, τὴν μερίδα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἁγίαν, καὶ αἰρετιεῖ ἔτι τὴν Ἱερουσαλήμ.9 Κάντεῦθεν ἂν μάθοις, ὡς ἔσται τῆς ἀνωτάτω θυμηδίας ὑπόθεσις τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Σωτῆρος ἡ παρουσία. τέρ- πεσθαι γὰρ καὶ εὐφραίνεσθαι προστέταχεν ἀναγκαίως τὴν 2.310 νοητὴν Σιών, "ἥτις ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος," ἡγουν καὶ αὐτὴ τῶν διὰ πίστεως σεσωσμένων ἡ ἱερωτάτη πληθὺς. κατεπηγγέλλετο δὲ, ὅτι καὶ ἤξει καὶ ἔσται δὴ πάντως ἐν μέσῳ αὐτῆς. ἡμῖν γὰρ φησὶν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης "Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν," καὶ τῶν ἑαυτοῦ κτισμάτων οὐκ ἀπενοσφι- ζετο Θεὸς ὢν ὁ Λόγος, ἀλλ' ἦν αὐτὸς ὁ ζωοποιῶν τὰ ζωῆς μέτοχα, καὶ συνέχων τὰ πάντα πρὸς τὸ εὖ εἶναι καὶ ζῆν· ἀλλ' "ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω" προσκεκύνθη γὰρ παρ' αὐτὸν τῇ κτίσει. γέγονε δὲ μεθ' ἡμῶν, ὅτε τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀναλαβῶν, διὰ τῆς ἁγίας παρθένου ἐγεννήθη· τότε καὶ "Ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη" καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Ὁ Θεὸς ἐμ- φανῶς ἤξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται" τότε γέγονε καὶ καταφυγὴ τοῖς ἔθνεσιν. οὐδὲ γὰρ ἔτι μόνον τὸ ἐξ Ἰσραὴλ ἐπαιδεύετο γένος, διὰ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἐν- τολῆς· κατεχρυσούτο δὲ μᾶλλον τοῖς εὐαγγελικοῖς κηρύγ- μασις ἢ ὑπ' οὐρανὸν, καὶ γέγονεν ἐν ἔθνει παντὶ καὶ ἐν πάσῃ δὲ χώρᾳ "μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ." αὐτὸς γὰρ ἦν ἡ "προσδοκία τῶν ἐθνῶν," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν, καὶ αὐτῷ "κάμψαι πᾶν γόνυ, ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ "καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύ- ριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς." συν- δεδραμήκασι γὰρ διὰ πίστεως ἐπ' αὐτὸν, καὶ σὺν αὐτῷ κατωκλήκασι ἐν τῇ ἁγία καὶ νοητῇ Σιών, οἱ ἐκ περάτων τῆς γῆς, ἐγνώκασι τε σαφῶς, ὅτι "Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ δέδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον." ἐξαπέστειλε γὰρ ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ τὸν Υἱὸν ὁ 2.311 Πατὴρ, Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν, ἵνα πιστεύσαντες εἰς αὐτὸν, ἐν αὐτῷ τὸν Πατέρα θαυμάσωμεν καὶ ὡς εἰκόνα βλέποντες ἀκριβῆ τοῦ γεγεννηκότος τὸν ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν, ἐννοῶ- μεν τὸ ἀρχέτυπον. τότε δὴ τότε καὶ κλῆρος γέγονεν Ἰούδας Χριστοῦ, τουτέστι, πᾶς ὁ ἐξομολογούμενός τε καὶ δοξολογῶν αὐτὸν· ἐξομολόγησις γὰρ Ἰούδας ἐρμηνεύεται· ὡς γὰρ ὁ Παῦλός φησιν "Οὐχ ὁ ἐν τῷ φανερωῷ Ἰουδαῖος, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερωῷ ἐν σαρκὶ περιτομὴ, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖός ἐστι, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμ- ματι, οὐ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ." ὅσοι τοιγαροῦν τὴν ἐν πνεύματι περιτομὴν διὰ Χριστοῦ πεπλο- τήκαμεν, κλῆρος αὐτοῦ γεγόναμεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἁγίαν, ἵνα τὴν ἄνω νοώμεν πόλιν, τὴν νοητὴν

Ἰερουσαλήμ, ἥς τεχνί- "της καὶ δημιουργὸς ὁ Θεὸς," ὁ φίλην τε αὐτὴν καὶ αἰρετὴν ποιούμενος, αἰρετιεῖ γὰρ φησὶν ἔτι τὴν Ἰερουσαλήμ. οὐκ ἀπίθανον δὲ πάλιν εἶπερ ἔλοιτό τις Ἰερουσαλήμ οἶεσθαι καὶ νῦν ὠνομάσθαι τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν καὶ Θεοῦ πόλιν ἀπο- καλεῖ λέγων ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Καθάπερ ἠκούσαμεν, "οὕτω εἶδομεν ἐν πόλει Κυρίου τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ "Θεοῦ ἡμῶν." 9Εὐλαβεῖσθω πᾶσα σὰρξ ἀπὸ προσώπου Κυρίου, διότι ἐγήγερται ἐκ νεφελῶν ἁγίων αὐτοῦ.⁹ Ἐπιφώνημα μὲν τοῦτο καλὸν καὶ ἐπωφελές, καὶ πρόσ- κλησις ἀγαθὴ, τοῖς ἐθέλουσιν εὐδοκιμεῖν, εἰ παρ' αὐτοῦ γέγονε τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Προφητοῦ. πλὴν ἐκεῖνο περιθρητέον. ὡς γὰρ πάντη τε καὶ πάντως 2.312 ἀπολουμένων οἵπερ ἂν αὐτῶ μὴ πιστεύουσαν, εὐλαβεῖσθαι προστέταχε. τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν οὐ προσιεμένους ἐπεφώνει τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ "Ἀμὴν "ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἐν ταῖς "ἁμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε." καὶ πάλιν "Ὁ πιστεύων "εἰς τὸν Υἱὸν, οὐ κρίνεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, "ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ." ταύτητοι καὶ "λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου" κατωνόμασται Χριστός. ὡς περ γὰρ ἐστὶν ὁμολογουμένως καλὸν καὶ σωτήριον τὸ τῇ πίστει στεφανοῦν αὐτὸν, οὕτω καὶ ὀλέθρου πρόξενον, τὸ μὴ εὐλαβεῖσθαι τὸν δι' ἡμᾶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς γεγονότα, καὶ οὐχ ἑτέρου του χάριν, ἢ ἵνα σώσῃ τὸ ἀπολωλός, ἐπιστρέψῃ τὸ πλανώμενον, ζωοποιήσῃ τὸ κατεφθαρμένον, φωτίσῃ τὸ ἐν σκότῳ, καθαρὸν ἀποφήνῃ πλημμελημάτων τὸ ταῖς ἁμαρτίαις ἔνοχον, ὑγιές καὶ εὐ- ρωστον ἀποτελέσῃ τὸ ἡσθενηκός. Ἐγγεῖραι δὲ αὐτὸν ἐκ νεφελῶν ἁγίων αὐτοῦ νομιοῦμεν πάλιν, ὡς ἐξ ἡρεμίας τῆς πάλαι καὶ σιωπῆς ἀφιγμένον εἰς κίνησιν τῆς ἐν ἡμῖν φροντίδος, γεγονότα γεμὴν ἐκ σπέρματος ἁγίων Ἀβραὰμ, Ἰεσσαὶ, καὶ Δαυεὶδ, καὶ τῶν σὺν ἐκείνοις γενεαλογουμένων, οὓς καὶ νεφέλας ἀποκαλεῖ, διὰ τοι τὸ ὑψοῦ φέρεσθαι τῶν ἁγίων τὸν νοῦν, καὶ παραιτεῖσθαι μὲν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ φρόνημα τὸ κατεβριμμένον, ζητεῖν δὲ μᾶλλον τὰ ἄνω καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ μὴν καὶ τὸ ἐν τάξει νεφῶν, τοῖς νοητοῖς ὑετοῖς κατάρδειν ἑτέρους. ὅτι δὲ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐν γε τούτῳ φημι, τὴν εἰς φροντίδα κίνησιν τῆς ἀρρήτου φύσεως οὐκ ἀπίθανον ἐννοεῖν, πληροφορήσει πάλιν αὐτὸς 2.313 ὁ Σωτὴρ, διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς οὕτω λέγων "Ἀπὸ "τῆς τάλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ τῶν "πενήτων νῦν ἀναστήσομαι λέγει Κύριος." ἐγήγερται τοί- νυν, τουτέστι, κεκίνηται λοιπὸν εἰς ἐπικουρίαν τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς πεπραχόσιν ἀθλίως. αὐτὸς δὲ ἡ πάντων λύσις, καὶ τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς τὸ πέρασ, καὶ ἀρχὴ τοῦ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ δοτὴρ ἐλπίδος τῆς εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα. 9Καὶ ἔδειξέ μοι Κύριος Ἰησοῦν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν ἐστῶτα πρὸ προσώπου ἀγγέλου Κυρίου, καὶ ὁ διάβολος ἰσθήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῶ. καὶ εἶπε πρὸς τὸν διάβολον Ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοὶ, διάβολε, καὶ ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοὶ ὁ ἐκλεξάμενος τὴν Ἰερουσαλήμ· οὐκ ἰδοὺ τοῦτο ὡς δαλός ἐξεσπασμένος ἐκ πυρός;9 Ὅρασις μὲν τὸ διήγημα, πλὴν ἔχει λόγον ἱστορικόν, αἰνιγματωδῶς εἰσβάλλοντα, καὶ ὡς ἐν εἰκόνι πάλιν τῷ Ἰησοῦ προδιαγραφόμενον. ἰστέον δὲ, ὅτι τῶν ἐν ταῖς ὁράσεσιν εἰς πέρασ ἐκβεβηκότων, τοὺς περὶ αὐτῶν ὁ Προ- φήτης ποιεῖται λόγους, εἰκαιομυθεῖ δὲ οὐδαμῶς, οὐδὲ μὴν κατόπιν τῶν ἀποτελεσμάτων ἔρχεται καὶ περιττῶν ἡμῖν διηγημάτων ἐπισωρεύει ὄχλον· ἀλλ', ὡς ἔφην ἐν ἀρχαῖς, ἃ πρὸ τῶν πραγμάτων τεθέαται, ταῦτα καὶ ἀπαγγέλλειν ποι- εῖται περὶ πολλοῦ, σοφόν τε καὶ ἀσφαλῆ καθιστὰς τὸν Ἰσραὴλ, ἵνα μὴ τοῖς ἴσοις πταιίσμασι περιπεσῶν, ἀλοίῃ καὶ δεύτερον, εἰδῶς, ὅτι σέσωσται μετὰ πόνου, καὶ μονον- ουχὶ φροντὶς γέγονε καὶ τοῖς ἐν οὐρανῶ ἀγγέλοις ἢ ἐπ' αὐτοῖς 2.314 λύτρωσίς τε καὶ χάρις. ἔφη τοίνυν, ὅτι τεθέαται μὲν ἐστῶτα τὸν ἄγγελον, πρὸ προσώπου δὲ αὐτοῦ καὶ τὸν Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ἰωσεδὲκ τὸν ἱερέα τὸν μέγαν· καὶ ὁ μὲν ἄγγελος εἰς εἰκόνα καὶ τύπον ἰσθήκει Χριστοῦ· ὁ δὲ γε ἱερεὺς νοηθεῖ ἂν ἀντὶ παντὸς τοῦ λαοῦ· λαμβάνεται γὰρ οὕτω παρὰ ταῖς θείαις

γραφαῖς. καὶ γοῦν ἔφη πρὸς Μωυσέα ὁ Θεὸς "Καὶ ἐγὼ ἴδου εἴληφα τοὺς Λευίτας ἀντὶ πάντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, "δόμα δεδομένοι μοί εἰσιν;" ἔρχεται δὴ οὖν ὁ λόγος ἡμῖν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τοῦ πρέποντος, ἀντὶ παντὸς τοῦ λαοῦ τὸν ἱερέα δεχόμενος. ἐπειδὴ γὰρ γέγονεν ὁ Ἰσραὴλ ἐκ προσώπου Θεοῦ, λελατρευκῶς εἰδώλοισι, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν διὰ Μωυσέως ἀτιμάσας νόμον, εἶτα πληρωθείσης τῆς ἐπ' αὐτῷ δικαίας ὀργῆς, ἠλέηται παρὰ Θεοῦ, κέκληται δὲ πάλιν εἰς ὄψιν αὐτοῦ. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστιν αἰνιγματωδῶς τὸ ἐστάναι τὸν ἱερέα πρὸ προσώπου ἀγγέλου Κυρίου. ἐν ὀργῇ μὲν γὰρ ἀποστρέφεται καὶ ἀποκομίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν εἰωθότων καταφρονεῖν· οἰκτεῖρων γεμὴν ἐφορᾷ καὶ ἐπισκέπτεται. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος ψαλμῶδὸς προσηύχετο λέγων "Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ "δούλου σου." καὶ πάλιν "Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ καὶ ἐλέησόν με." ἀλλ' ὁ μὲν φύσει χρηστός καὶ φιλοικτίρων Θεὸς ἠλευθέρου τῆς ἀμαρτίας τὸν Ἰσραὴλ· ὁ δὲ εἰς ταύτην ἐμβεβληκῶς σατανᾶς ἰστήκει πάλιν ἀντικείμενός τε καὶ ἀντεξάγων αὐτῷ, καὶ καταγορεύων ἔτι, καὶ ὅσον ἦκεν εἰπεῖν εἰς τὸ αὐτῷ δοκοῦν, κατοικτεῖρεσθαι μὴ ἐφίεις, ὡς ἐν πλημμελείαις ὄντα, καὶ τοῖς τῆς δυσσεβείας ἐγκλήμασιν ἐνεχόμενον, καὶ οὐδὲν ἔχοντα δεξιόν. ἰστήκει γὰρ φησὶν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, 2.315 τρόπον τινὰ παραλύων τὰ δεξιά· πολεμεῖ γὰρ οὐχὶ τοῖς σκαιοῖς ἡμῶν πράγμασιν, ἀλλὰ τοῖς δεξιοῖς καὶ ἐπαινομένοις. τοῦτό τοι παθεῖν ἐπηρᾶτό τινα τῶν εἰς Χριστὸν δεδυσσεβηκότων ὁ μακάριος Δαυεὶδ οὕτω λέγων "Καὶ διὰ- βολος στήτω ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ." ἀντέκειτο τοίνυν ὁ σατανᾶς, πλὴν ἐπετιμᾶτο διὰ φωνῆς ἀγγέλου· ἤκουε γὰρ λέγοντος Ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοὶ διάβολε καὶ ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοὶ ὁ ἐκλεξάμενος τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἄθρει γὰρ, ὅπως θεομάχον ἔδειξεν εὐθύς, καὶ ταῖς ἄνωθεν ψήφοις ἀνοσίως ἀντιπαττόμενον. Θεοῦ γὰρ οἰκτεῖροντος καὶ ἀπαλλάττοντος ἤδη πλημμελείας τὸν Ἰσραὴλ, εἰσδεξαμένου τε καὶ ἀπόλεκτον ἤδη πως ποιουμένου τὴν Ἱερουσαλήμ, κατηγορῶν οὐ παύεται, καὶ κατακρίνειν ἀποτολμᾷ τοὺς ἠλημένους. οὐκοῦν ἀκόρεστον εἰς ὀργὰς διελέγχει δὴ λέγων Οὐκ ἴδου τοῦτο ὡς δαλὸς ἐξεσπασμένος ἐκ πυρός; ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι τυχόν Πεπλημέληκεν ὁμολογουμένως ὁ Ἰσραὴλ, καὶ ταῖς σαῖς φιλοψογίαις ἐνεσχημένος ὀρᾶται. πλὴν ἐκτέτικε δίκας οὐ μετρίας, ἀνέτλη τὰς συμφορὰς, καὶ ἐξεσπᾶσθη μόλις, ὡς ἐκ πυρὸς δαδίων ἡμίφλεκτον· οὕτω γὰρ τὰ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπεκονίσαστο βλάβη· ἄρτι καὶ μόλις τῆς ἀνηκέστου ταλαιπωρίας διέδρα τὴν φλόγα. παῦσαι δὴ οὖν ἐγκαλῶν τοῖς ἠλημένοις "Θεὸς γὰρ ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων;" 9Καὶ Ἰησοῦς ἦν ἐνδεδυσμένος ἱμάτια ῥυπαρὰ, καὶ ἰστηκεὶ πρὸ προσώπου τοῦ ἀγγέλου. καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπε πρὸς τοὺς 2.316 ἐστηκότας πρὸ προσώπου αὐτοῦ λέγων Ἀφέετε τὰ ἱμάτια τὰ ῥυπαρὰ ἀπ' αὐτοῦ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Ἴδου ἀφήρηκα τὰς ἀνομίας σου. καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν ποδήρη, καὶ ἐπίθετε κίδαριν καθαρὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ περιέβαλον αὐτὸν ἱμάτια, καὶ ἐπέθηκαν κίδαριν καθαρὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.⁹ Παραδεχθέντος ἅπαξ εἰς τὸ παντὸς τοῦ λαοῦ πρόσωπον τοῦ λαχόντος ἱεουργεῖν, ἀπόχρη λοιπὸν, καθάπερ ἐγῶμαι, τοσοῦτον εἰπεῖν, ὅτι τὰ ῥυπαρὰ ἱμάτια σύμβολον ἂν εἶεν οὐκ ἀσυμφανὲς τῆς ἀκαθαρσίας τοῦ λαοῦ. κατημφισμένοι γὰρ ὡσπερ ταῖς σφῶν αὐτῶν ἀμαρτίαις, καὶ δυσσπόνιπτον ἔχοντες τῆς ἀσεβείας τὸν μῶμον, διετέλουν ἐν αἰχμαλωσίᾳ, ποιναῖς ὑπενηνεγμένοι, καὶ τῶν ἀνοσίως αὐτοῖς πεπλημμελημένων ἀποτινύντες δίκας. ἐπειδὴ δὲ κατηλέει Θεὸς, ἀπαλλάττεσθαι τῆς ἀμαρτίας προστέταχεν, ἔλευθεροῦσθαι τῶν ῥυπαρῶν, καὶ μεταμφιένυσθαι τρόπον τινὰ τὴν δικαιοῦσαν χάριν. κατανεύει δὲ αὐτοῖς τοῦ πόνου τὸ πέρασ καὶ τῶν συμβεβηκότων τὴν λύσιν. ὅπου γὰρ ἀμαρτίας ἄφεις, ἔψεται πού πάντως καὶ τὸ ἀπαλλάττεσθαι δεῖν τῶν δι' αὐτὴν ἐπενηνεγμένων. οὐκοῦν ἐν σχήματι Θεοῦ τοῖς ἐστηκόσι καὶ λειτουργοῦσιν αὐτῷ προστέταχεν ὁ μακάριος ἄγγελος ἀφαιρεῖν ἀπ' αὐτῶν τὴν ῥυπῶσαν ἐσθῆτα, καὶ δὴ καὶ φησὶν Ἴδου

ἀφήρηκα τὰς ἀνομίας σου. εἶτα δεῖν ἔφη ποδῆρη τε αὐτῷ καὶ κίδαριν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν δοθῆναι κεκαθαυμένην, ἵνα διὰ τούτου νοῶμεν ὡς αἰεί πως συντρέχει ταῖς τῶν λαῶν καταστάσεσι καὶ τῆς ἱερωσύνης ἢ δόξα. καύχημα μὲν γὰρ 2.317 τοῖς ἱεουργοῖς ἢ τῶν ὑπὸ χεῖρα καθαρότης, καὶ ἐν λαμπροῖς αὐχήμασι τὸ τῆς ἱερωσύνης ἔχουσιν εὐκλεές, εὐδοκιμοῦντος λαοῦ, καὶ ἀμωμήτως ἰόντος ἐπὶ τὸ Θεῷ δοκοῦν, καὶ τρυφερὸν ὑποφέροντος τοῖς παρ' αὐτοῦ θεοπίσμασι τὸν τῆς διανοίας αὐχένα, ταύτητοι καὶ εὐμενῆ καὶ φίλον ἔχοντι ὄρα Θεόν. ἐπίκλημα δὲ καὶ μῶμος τῶν ὑπεζευγμένων ἢ ῥαθυμία καὶ τὸ ἀπερισκέπτως ἴεσθαι πρὸς τὸ πλημμελές. ὡσπερ γὰρ ἐν ἀμαρτίαις ὄντος τοῦ λαοῦ, ῥυπαρά πως ἦν καὶ τὰ τοῦ ἱερέως ἐσθήματα· οὕτως εἰ ὄρωτο πάλιν εὐδόκιμος, καθαρὸν ἔσται καὶ διαφανές τῆς ἱερωσύνης τὸ σχῆμα, καὶ ἐν πολλῇ παρρησίᾳ τῇ παρὰ Θεῷ. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἱεουργήσας τοῖς ἔθνεσι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἐπιδόσεσιν εὐδοκιμοῦντα βλέπων, καὶ βεβαίαν ἔχοντα τὴν ἐπ' αὐτῷ πίστιν, ἐπιστέλλει λέγων "Νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν ἀδελφοί, ἦν ἔχω ἐν Χριστῷ "Ἰησοῦ," καὶ πάλιν "Χαρὰ καὶ στέφανός μου." 9 Καὶ ὁ ἄγγελος Κυρίου ἰστήκει καὶ διεμαρτύρατο ὁ ἄγγελος Κυρίου πρὸς Ἰησοῦν λέγων Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἐὰν ἐν ταῖς ὁδοῖς μου πορεύῃ καὶ ἐν τοῖς προστάγμασί μου φυλάσῃ, καὶ σὺ διακρινεῖς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἐὰν φυλάξῃς καὶ γε τὴν αὐλήν μου, καὶ δώσω σοι ἀναστρεφομένους ἐν μέσῳ τῶν ἐστηκότων τούτων.9 Εἰς ὑποτύπωσιν μὲν τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ 2.318 παρεδεξάμεθα τὸν Ἰησοῦν τὸν ἱερεα τὸν μέγαν· τέθειτο γὰρ εἰς τοῦτο καὶ Ἀαρῶν· ἐν ἀρχαῖς· πλὴν ἔν γε τοῖς προκει- μένοις πρὸς αὐτὸν εἰρησθαί φαμεν τὸν τοῦ Ἰωσεδεκ τό Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἐὰν ἐν ταῖς ὁδοῖς μου πορεύῃ καὶ ἐν τοῖς προστάγμασί μου φυλάσῃ, καὶ σὺ διακρινεῖς τὸν οἶκόν μου, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα. οὐ γὰρ ἂν εἶρητο τὰ τοιαῦτα Χριστῷ· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ ὁδὸς, αὐτὸς τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, αὐτὸς διέκρινε τὸν οἶκον αὐτοῦ, κατεξουσιάζων ὡς υἱός. Ἦν μὲν γὰρ ὁ θεσπέσιος "Μωυσῆς πιστὸς ὡς θεράπων "ἐν ὄλῳ τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ· Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν "οἶκον αὐτοῦ· οὐ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς." οὐκοῦν εἰρησθῶ μὲν τὰ τοιαῦτα πρὸς τὸν Ἰωσεδεκ, πρὸς δὲ γε Χριστὸν οὐκέτι. ἐπηγγέλλετο δὲ Θεὸς τῇ κατὰ νόμον ἱερωσύνη κρατήσῃν ἔτι καὶ μετὰ γε τοὺς τῆς αἰχμαλωσίας καιροῦς, ὥστε τοὺς ἱερατεύοντας κατάρχειν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ τὴν ἀγίαν διέπειν σκηνήν. ἐπειδὴ γὰρ συμβάσης τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ τῶν ἀγίων ἐμπερησμένων, καὶ θυσίας οὐκέτι προσκεκομισμένης, ὦντό τινες πρὸς ἀνατροπὴν οἰχίσσασθαι παντελῶς τὰ Μωυ- σέως, καὶ ἀπρακτῆσιν ἔτι τὸν νόμον, καίτοι μήπω παρόντος τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἀναδεικνυσθαι ἐχρῆν ἐνηνθρωπηκότα τὸν Μονογενῆ, ταύτητοι Θεὸς ἀναπείθων ὅτι τοῖς ἀρχαίοις ἔθεσιν ὑποκείσεται πάλιν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ ὑπὸ χεῖρα πράξει τὴν ἱερέων, καθὰ καὶ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀναγκαίως φησὶν, ὡς εἰ γένοιτο γνήσιος νομοφύλαξ ὁ Ἰησοῦς, αὐτὸς πάλιν διακρινεῖ τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐν δόξῃ κείσεται τῇ πρώτῃ, συλλειτουργούντων αὐτῷ καὶ ἀγίων ἀγγέλων. οὐ γὰρ που φαμέν, ὡς ἔρημος ἦν δυνάμεων λογικῶν ὁ πάλαι νόμος. εἰ 2.319 γὰρ καὶ ἦν ἐν τύποις καὶ σκιαῖς τὰ ἐν νόμῳ, ἀλλ' οὖν εἰς δόξαν ἐτελεῖτο Θεοῦ. τοῦτο οἶμαι δηλοῦν τὸ Δώσω σοι ἀναστρεφομένους ἐν μέσῳ τῶν ἐστηκότων τούτων, τουτέστι, μονονουχὶ συνιερατεύοντας καὶ συλλειτουργοῦντας ἀγγέλους. ἄθρει δὲ ὅπως πανταχοῦ τοὺς ἀγίους ἀγγέλους ἐστάναι φησὶ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, τῷ τῆς στάσεως ὀνόματι καταδηλοῦν, τὸ μὴ ὀκλάζειν αὐτοὺς εἰς τὸ ῥάθυμον, ἀλλ' οἶον ὀρθὴν αἰεὶ καὶ ἀσθενεῖν οὐκ ἀνεχομένην τὴν διάνοιαν ἔχειν, ἐστῶσαν δὲ μετὰ Θεοῦ. οὕτω καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ γεγραμμένον εὐρήσο- μεν περὶ τῶν Χερουβὶμ, ὅτι ἦν "τὰ σκέλη αὐτῶν ὀρθά." κάμπτεται μὲν γὰρ, καὶ λίαν εὐκόλως, ἢ ἀνθρώπου διάνοια, καὶ ἔστιν εὐπετής εἰς γε τὸ θέλειν ἀρρώστῆσαι τὸ ῥάθυμον. ἔστηκε δὲ ὡσπερ τῶν ἄνω πνευματῶν ἢ ἀγία πληθὺς. ταύ- τητοι καὶ πρὸς τὴν Σιών ἐλέγετο παρὰ Θεοῦ "Στήσον

"σεαυτήν Σιών." ἀνέτιθει δέ που καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ τὰς χαριστηρίους ὤδας, οὕτω λέγων "Ἔστησεν ἐπὶ πέτραν "τοὺς πόδας μου." τὸ γὰρ ἀκλινὲς ἐν τούτοις καὶ τὸ πε- πηγὸς τῆς γνώμης τῷ τῆς στάσεως ὀνόματι κατεσήμανεν ὁ πνευματοφόρος. 9 Ἄκουε δὴ Ἰησοῦ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, σὺ καὶ οἱ πλησίον σου καὶ οἱ καθήμενοι πρὸ προσώπου σου, διότι ἄνδρες τερατοσκόποι εἰσὶ, διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω τὸν δοῦλόν μου Ἀνατολήν; διότι ὁ λίθος ὃν δέδωκα πρὸ προσώπου Ἰησοῦ, ἐπὶ τὸν λίθον τὸν ἕνα ἑπτὰ ὀφθαλμοὶ εἰσιν.⁹ Διὰ τῶν ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένων κατεπηγγέλλετο τῷ 2.320 Ἰησοῦ, ἡγουν, ὅπερ ἐστὶν ἀληθέστερον, τῇ κατὰ νόμον ἱερωσύνῃ, τὸ διακρίνειν τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ κατάρχειν ἔτι λαῶν, καὶ τῆς κατὰ νόμον λατρείας ἀποπεραίνειν τοὺς τύ- πους. ἄθρει δέ μοι καὶ τὴν οἰκονομίαν, καὶ τῶν θείων διασκέψεων τὸ πολὺ λίαν εὐτεχνές. ἔμελλε, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν, μετατεθήσεσθαι τὰ ἐν νόμῳ πρὸς λατρείαν τὴν ἀληθῆ, καὶ τῶν τύπων τὸ ἀκαλλὲς μεταπλάττεσθαι τε πρὸς ἀξιέραστον τε καὶ πνευματικὴν πολιτείαν. ἔμελλον ἀπο- σοβεῖσθαι τοῦ ἀμπελῶνος οἱ κυριοκτονήσαντες γεωργοὶ, καὶ ἐκδοθήσεσθαι τὸ χωρίον ἑτέροις, τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις δη- λονότι καὶ εὐαγγελισταῖς, οἱ καρποφόρον αὐτὸ καὶ εὐανθὲς ἀποφαίνειν ἔμελλον, τῆς προὔργιαιτάτης ἀξιοῦντες φροντίδος· ἔμελλε "Βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύειν, καὶ ἄρχοντες μετὰ "κρίσεως ἄρχειν," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν· ἔμελλεν ἕτερος ἀνίστασθαι ἀρχιερεὺς, οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ταξιν Μελχισεδέκ, "τῶν ἁγίων λειτουργὸς, "καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἦν ἔπηξεν ὁ Κύριος, καὶ οὐκ "ἄνθρωπος." εἰσηλθε γὰρ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς "οὐ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, "διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος," καὶ "μιᾶ προσφορᾷ τελειώσας εἰς τὸ διηνεκές, κατὰ συνεί- "δησιν τοὺς ἁγιαζομένους." ἵνα τοίνυν μὴ ψευδοεπὶς τε καὶ εἰκαϊόμυθος ἀναφαίνηται ὁ Θεὸς, ἀεὶ καὶ διηνεκῶς τῇ κατὰ νόμον ἱερωσύνῃ καθυπισχνούμενος ἐποπτεύσειν τε καὶ διακρίνειν τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἀναγκαῖαν ποιεῖται τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου τὴν προαγόρευσιν καὶ ὅτι καταλήξει μὲν τὰ ἐν νόμῳ, διακρινεῖ δὲ αὐτὸς τὸν ἴδιον οἶκον διὰ τοῦ ἰδίου γεννήματος, τουτέστι, τοῦ Υἱοῦ. ταύτητοι μονονουχὶ 2.321 καὶ διαμαρτύρεται αὐτόν τε τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς πλησίον αὐτοῦ καὶ τοὺς καθημένους πρὸ προσώπου αὐτοῦ, ἵνα Λευίτας νοῶμεν καὶ ἱερέας. λειτουργοῦντι μὲν γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ παριστήκει τὸ τάγμα τὸ Λευιτικόν· οἱ δὲ γε πρεσβύτεροι καὶ ἱερεῖς, ὡς ἐκείνων ἀμείνους ἔτι καὶ ἱερώτεροι κατὰ τὸν νόμον, καὶ τῇ συνεδρεῖα τετίμητον. τερατοσκόπους γεμῆν αὐτοὺς ὀνομάζει, τουτέστιν, ἀεὶ σημεῖα ζητοῦντας ὁρᾶν καὶ τῶν τεράτων ἐφιεμένους. φύσει γὰρ πως ἀεὶ τοιοῦτόν ἐστὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος. καὶ γοῦν, ὅτε ὁ Χριστὸς "Ποιήσας "ὡσεὶ φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ "ἱεροῦ λέγων Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν, μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον "τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου," προσήεσαν λέγοντες "Τί "σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς;" "Καὶ τίς ἔδωκέ "σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην;" εὐρήσομεν δὲ καὶ ἑτέρους προσιόντας τε καὶ λέγοντας αὐτῷ "Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ "σοῦ σημεῖον ἰδεῖν." οὐκοῦν ἐπειδήπερ, φησὶν, ἄνδρες εἰσὶ τερατοσκόποι, μανθανέτωσαν ἅμα σοι τὰ ἐσόμενα, καὶ ση- μείων ὧν αἰτοῦσιν ἀεὶ τὸν παναλκέστατον ἀποτελεστήν. καὶ τίς δὴ οὗτός ἐστιν; ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω τὸν δοῦλόν μου ἀνατολήν. Θεὸς μὲν οὖν κατὰ φύσιν καὶ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς πέφηνεν ὁ Μονογενὴς, καὶ ὡς τοῦτο ὑπάρχων, ἐλεύθερος, ἀλλὰ κεκένωκεν ἑαυτὸν, κατὰ τὰς γραφὰς, καθιεὶς εἰς ὅπερ οὐκ ἦν, καὶ κεχηρ- μάτικε δοῦλος, διὰ τὸ ἀνθρώπινον, καίτοι Κύριος πάντων ὑπάρχων ὡς Θεός. ἀλλ' ἦν καὶ οὕτως ἀνατολή, τουτέστι Δικαιοσύνης ἥλιος. ἄνισχε γὰρ καὶ ἐπέλαμψεν οἷάπερ ἐν σκότῳ διατελοῦσιν ἡμῖν, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ὡς ἐν νυκτὶ καὶ ὑπνῷ κεκαρωμένους ταῖς κοσμικαῖς ἡδοναῖς, καὶ τῆς διανοίας 2.322 τὸν ὀφθαλμὸν κατεσκοτισμένους, ἡγειρέ τε πρὸς νῆψιν, καὶ λαμπροὺς ἀπέφηνε τῇ παρ' ἑαυτοῦ χάριτι. τοιγάρτοι καὶ ὁ σοφὸς ἡμῖν ἐπιστέλλει

Παῦλος, αὐτὸ δὴ τοῦτο καταμηνύων "Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγισεν· ἀποθώμεθα οὖν "τὰ ἔργα τοῦ σκότους, ἐνδυσώμεθα δὲ τὰ ὄπλα τοῦ φωτός, "ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσημόνως περιπατήσωμεν." καὶ πάλιν "Εγείραι ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπι- "φαύσει σοι ὁ Χριστός." προανακηρύττει τοιγαροῦν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας τὰ λαμπρὰ κατορθώματα. δοῦλον δὲ φησιν αὐτὸν, διάτοι τὸ ἐν δούλου καθικέσθαι μορφῇ· ἀνατολὴν δέ, ὅτι φῶς ἐστὶ τὸ ἀληθινόν, αὐγὴ καὶ ἡμέρα, καὶ λαμπρὸς ἑσπέρους, εἰς νοῦν ἀνατέλλων, καὶ καταφαιδρύνων καρδίας. ὀνομάζει δὲ πρὸς τούτῳ καὶ λίθον αὐτὸν, καὶ μὴν καὶ δεδόσθαι φησὶ πρὸ προσώπου Ἰησοῦ, ἑπτὰ τε ἔχειν τοὺς ὀφθαλμοὺς εὖ μάλα διςχυρίζεται. ἔδει γὰρ μάλιστα τὴν κατὰ νόμον ἱερωσύνην, ἧς εἰς τύπον τεθεικάμεν τὸν Ἰησοῦν, οἶονεὶ πρὸ προσώπου καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν διὰ παντὸς τὸν λίθον τὸν ἐκλεκτὸν, τὸν ἀκρογωνιαῖον, τὸν ἔντιμον, τὸν εἰς τὰ θεμέλια Σιών, τὸν πολυτίμητον μαργαρί- την, τουτέστι Χριστὸν, τὸν πολλοῖς ὀφθαλμοῖς ἐφορῶντα τὰ πάντα. τὸ γὰρ ἑπτὰ τοῦ τελείως ἔχοντος αἰεί πως ἐστὶ σημαντικόν. στείρα γοῦν λέγεται τεκεῖν ἑπτὰ. ὅτι δὲ μυ- ρίοις ὄμμασιν ἐφορᾷ τὰ πάντα, καὶ ἐπισκέπτεται τὰ καθ' ἡμᾶς ἢ θεία τε καὶ ἀπόρρητος τοῦ Υἱοῦ φύσις, οὐκ ἂν ἐν- δοιάσειέ τις· "Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς, καὶ "τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ δικνού- "μενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ "μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ 2.323 "οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ "καὶ τετραηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ," κατὰ τὸ γε- γραμμένον. 9'Ἴδου ἐγὼ ὀρύσσω βόθρον, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ ψηλα- φήσω πᾶσαν τὴν ἀδικίαν τῆς γῆς ἐκείνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾶ.9 "Ἐδειξεν ὄντα καὶ φῶς καὶ ἀνατολὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ὅτι τοῖς ἐν σκότῳ καὶ σκιᾷ θανάτου, τουτέστι τοῖς πεπλανημένοις, αὐγῆς ἀναλάμψει δίκην. ἀλλ' ἦν ἀναγκαῖον καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας προαναφωνῆσαι πέρας, τουτέστι, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀπάντων θάνατον, ὃν ἐκὼν ἀνέτλη, σταυρῷ παραδοὺς τὸ ἴδιον σῶμα, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων προσκέκρουκεν ἔθνος, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἀπο- βέβληται. ἐπειδὴ γὰρ οὐ συνέντες οἱ δαίλαιοι τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ μυστήριον, κυριοκτόνοι γεγόνασι, ταυ- τήτοι καὶ μαλὰ εἰκότως ἀπώλισθον τῆς ἐλπίδος, καὶ κακοὶ κακῶς ἀπολώλασι, δειναῖς καὶ ἀφύκτοις ἐναλόντες συμφο- ραῖς. βόθρῳ δὴ οὖν παρεικάζει τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρόν. πεπτώκασι γὰρ ὡσπερ εἰς βόθρον οἱ τὸ δεσποτικὸν ἐκχέοντες αἷμα, καὶ σταυρῷ παραδοῦναι τολμήσαντες τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς. εἰ δὲ αὐτὸς ὁ Πατὴρ τὸν βόθρον ὀρωρυχένοι λέγοιτο, σκανδαλιζέσθω μηδεὶς· ἐννοεῖτω δὲ μᾶλλον, ὡς ἐκμεμέστω- ταί πως οἰκονομίας ὁ λόγος. ὅμοιον γὰρ τοῦτο ἐστὶ τῷ διὰ Χριστοῦ σοφῶς τε καὶ ἀτρεκῶς εἰρημένῳ "Εἰς κρῖμα ἐγὼ "εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέ- "πωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται." καίτοι, πῶς οὐκ ἀληθὲς εἶπεῖν, ὡς οὐ ταύτης ἕνεκα παραγέγονε τῆς αἰτίας, ἵνα τυφλοὶ γένωνται τινες· ἀλλ' ἡ τῶν μὴ νοούντων 2.324 φαυλότης μονονουχὶ καὶ διαβέβληκε τῆς ἀρίστης οἰκονο- μίας τὸν τρόπον. οὐ γὰρ ἤθελον βλέπειν, καίτοι μετὸν αὐτοῖς τοῦ θείου μετασχεῖν φωτός. οὕτω κἀνθάδε νοήσεις. πέπομφε μὲν γὰρ τὸν Υἱὸν ὁ Πατὴρ, "ἴν' ὁ κόσμος σωθῆ "δι' αὐτοῦ." διὰ δὲ τὴν τῶν μὴ συνιέντων ἀπόνοιαν, γέ- γονε βόθρος καὶ πάγη τοῖς σταυρώσασιν ὁ ἀπεσταλμένος· νενόμισται δὲ τάχα που καὶ ὀρύξαι τὸν βόθρον ὁ πεπομφώς. ὀρύξω δὴ οὖν τὸν βόθρον φησὶ καὶ ψηλαφήσω πᾶσαν τὴν ἀδικίαν τῆς γῆς ἐκείνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾶ· τὸ ψηλαφήσω φησὶν, ἀντὶ τοῦ ζητήσω καὶ περιεργάσομαι λεπτῶς. ἀπεκτόνασι μὲν γὰρ τοὺς ἀγίους προφήτας, ἐπέθρωσκον δὲ θηριοπρεπῶς καὶ τοῖς κατὰ καιροὺς ἀποστελλομένοις οἰκέταις. οὓς μὲν γὰρ ὕβρισαν, οὓς δὲ ἐλιθοβόλησαν, οὓς δὲ ἀπέκτειναν. ἀλλ' ἦν ἀνεξίκακος ἔτι Θεός· οἰκέται γὰρ ἦσαν καὶ ὁμόδουλοι τοῖς ἀπεκτονόσιν οἱ πεπονθότες. ἐπειδὴ δὴ ἀχαλίνοις ὀρμαῖς εἰς τοῦτο διάττοντες, καὶ πολὺ βλέποντες

εις ανοσιότητα, και εις αυτον εκτόπως πεπαρωνήκασιν τον Υιόν, και εις τον επι τῷ σταυρῷ κατώλισθον βόθρον, οὐκ ἀφῆκεν αὐτῶν ἀψηλαφῆτον ἔτι τὴν ἀμαρτίαν. ἐζήτησε γὰρ και ποιναις ὑπέθηκε τοὺς ἡσεβηκότας, ἀπάσης τῆς Ἰουδαίων γῆς καθορίζων τὸν ὄλεθρον ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, καθ' ἣν ἔφασαν προσάγοντες αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ "Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς και ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν." εἰ γὰρ μὴ και συνεκβέβηκε παραχρημα τὰ ἐκ θείας ὀργῆς· εἰ μὴ ἐζήτηνται δίκαις ὑπερθέσεως δίχα, ἀλλ' οὖν ἢ παρὰ Θεοῦ δικαία ψήφος γέγονεν ἐπ' αὐτοῖς, ὄλεθρον, ὡς ἔφην, τῆς Ἰουδαίων καταχέουσα γῆς. και γοῦν ἀπε- 2.325 κομίζετο μὲν ὁ Σωτὴρ ἐπὶ τὸν σταυρὸν, εἶποντο δὲ και γυναῖκες, θρηνοῦσαι τε και κλαίουσαι· εἶτα τί πρὸς ταύτας ἔφασκεν ἐπιστραφεὶς; "Θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε και ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν." παραδέδονται γὰρ εις ὄλεθρον και σφαγὴν, και συμβέβηκεν αὐτοῖς τὰ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, αἱ πόλεις ὑμῶν πυρρίκαυστοι· τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἄλλότριον κατεσθίουσιν αὐτήν, και ἠρήμωται κατεστραμμένα ὑπὸ λαῶν ἀλλοτρίων." 9'Εν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, συγκαλέσετε ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ὑποκάτω ἀμπέλου και ὑποκάτω συκῆς.9 Ὅτι μὲν ἐν παντὶ γενήσονται κακῶ ψηλαφωμένης αὐτῶν τῆς ἀμαρτίας, οἱ καθάπερ εις βόθρον κατενηνεγμένοι, διὰ γε τοῦ σταυρῶσαι Χριστὸν, προμεμήνυκεν ἐναργῶς, ὅτι δὲ τοῖς πιστεύουσι και ἡγαπηκόσιν αὐτὸν οὐκ ἀκερδὲς ἔσται τὸ χρῆμα, μᾶλλον δὲ και πρὸς εὐφροσύνης και τέρψεων ἀγιωπρεπῶν, προαγορεύει χρησίμως. μαρτυρήσει δὲ τούτοις και ὁ δίκαιος Συμεών. ὅτι γὰρ τὸ θεῖον τεθέαται βρέφος και εις ἀγάλας ἐδέξατο, προεφήτευσεν λέγων "Ἴδου οὗτος κεῖται ἐν εἰς πτώσιν και ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, και ἐν σημείον ἀντιλεγόμενον." πεπτώκασιν μὲν γὰρ οἱ τὸ δίκαιον αἷμα ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐπαντλήσαντες κεφαλαῖς, εις γῆν δὲ ὡς περ ἐρριμμένοι και κείμενοι, και ὑπὸ πόδας ὄντες διαβολικούς· ὠρθώθησαν δὲ οἱ ἐξ ἐθνῶν. και αὐτὸς δὲ που Χριστὸς προαναφωνεῖ μὲν τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς τὸ ἐπὶ τῷ 2.326 σταυρῷ πάθος· ἐπειδὴ δὲ γεγονότας ἐν κατηφείᾳ τεθέαται, παρεκάλει λέγων "Ἡ γυνὴ λύπην ἔχει, ὅταν τίκτη τὸ παιδίον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ τέκη τὸ παιδίον χαρᾷ χαίρει, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εις τὸν κόσμον. και ὑμεῖς μὲν λύπην ἔχετε, ὕστερον δὲ ὄψεσθε με και χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία." οὕτω και ἐγηγεργμένος ἐκ νεκρῶν ταῖς ἐν τῷ κήπῳ κλαιούσαις γυναῖξιν προσεφώνει τὸ Χαίρετε. πρέποι δ' ἂν και ἕκαστον τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν ἐπὶ τε τῷ σταυρῷ και τῇ ἀναστάσει λέγειν "Ἐστρεψας τὸν κοπετόν μου εις χαρὰν ἐμοὶ, διέρρηξας τὸν σάκκον μου και περιέζωσάς με εὐφροσύνην." πῶς γὰρ οὐκ οἴχεται μὲν ἐκ ποδῶν τὸ πενήθειν, ἀφήρηται δὲ "πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν, ἐγηγεργμένου Χριστοῦ, και τὸ τοῦ θανάτου καταλύσαντος κράτος; ζωὴ γὰρ ἦν κατὰ φύσιν ὡς Θεός, κἂν εἰ πέφηνεν ἐν σαρκί. οὐκοῦν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, φησὶ, τουτέστι, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' ὃν ἂν ἀναβιώῃ ἐκ νεκρῶν καταβοθρευθέντων τῶν ἐσταυρωκότων, συγκαλέσετε ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ὑποκάτω ἀμπέλου και ὑποκάτω συκῆς. και εἰ μὲν βούλοιτό τις ἀπλοῦν, και πρόχειρον τὸν τοιοῦτον ἐκδέχεσθαι νοῦν, τέρψεων εἶναι τῶν πνευματικῶν σύμβολα διαβεβαιώσεται τὰ ὀνομασμένα. οὐκ ἀπίθανον δὲ εἶναί φημι πρὸς τούτῳ κάκεῖνο εἰπεῖν, ὅτι συκὴν και ἄμπελον ἔοικεν ἀποκαλεῖν τὴν Ἐκκλησίαν, ἧς και ὁ θεσπέσιος μελωδὸς διαμέμνηται, λέγων ἀνιγματοδῶς πρὸς τὸν ἄνωθεν και ἐξ οὐρανοῦ νυμφίον, τουτέστι Χριστὸν "Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνούσα, ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου." ἔφη 2.327 δὲ που και αὐτὸς "Αἱ ἄμπελοι κυπρίζουσιν, ἔδωκαν ὄσμην, ἡ συκὴ ἐξήνεγκεν ὀλύνθους αὐτῆς." ὡς γὰρ ἤδη τῶν ἐκκλησιῶν ἀρξαμένων ἐν κόσμῳ διὰ τῆς εις αὐτὸν εὐωδιάζειν πίστεως, τὰς ἀμπέλους ἔφη κυπρίζειν, και μὴν και ἐκφαίνεσθαι τοὺς ὀλύνθους· νοθεῖεν δ' ἂν και οὗτοι τῶν ἄρτι πεπιστευκότων ἢ οὕτω μὲν πέπειρος

καὶ γλυκεῖα πληθὺς, ἐσομένη δὲ κατὰ βραχὺ, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἐπιδόσεις ἰούσα πρὸς τοῦτο. ἀδρυνθέντες γάρ, καὶ "εἰς ἄνδρα τέλειον "ἀναβεβηκότες τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ," γλυκεῖς οἱ- ἄπερ ἐσόμεθα καρποὶ τῷ Θεῷ, καθάπερ μητρί τινι τῇ Ἐκ- κλησίᾳ προσπεφυκότες. οὐκοῦν διὰ τε συκῆς καὶ ἀμπέλου νοουμένων τῶν ἐκκλησιῶν, ὑπ' αὐταῖς ἐσόμεθα, καὶ ἐν αὐ- ταῖς καταλύσομεν, προτροπάδην ἀλλήλοις ἐκεῖνο λέγοντες τὸ προφητικόν "Δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ "εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν "ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ." εἰ δὲ δὴ γένοιτο καὶ τοῦδε τυχεῖν, ἐπαίνου παντὸς ἀξιόσομεν τοὺς εἰς τοῦτο κεκληκότες, πάλιν ἐκεῖνο λέγοντες "Εὐφράνθη ἐπὶ τοῖς "εἰρηκόσι μοι εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα." τέρψεως γὰρ ἡμῖν τῆς ἀνωτάτω τὸ χρῆμα καρπὸς νοοῖτ' ἂν εἰκότως. τοιγάρτοι πάλιν ἐροῦμεν κατὰ τὸν ἅγιον ψαλμῶδόν "Μίαν "ἠησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ἐκζητήσω, τοῦ κατοικεῖν "με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, τοῦ "θεωρεῖν με τὴν τερπνότητα Κυρίου, καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὸν "ναὸν τὸν ἅγιον αὐτοῦ."

ΤΟΜΟΣ Α΄. ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΖΑΧΑΡΙΑΝ. ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Καὶ ἐπέστρεψεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ, καὶ ἐξήγειρέ με ὃν τρόπον ὅταν ἐξεγερθῇ ἄνθρωπος ἐξ ὕπνου αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς μέ τί σὺ βλέπεις; καὶ εἶπα Ἐώρακα καὶ ἰδοὺ λυχνία χρυσοῦ ὅλη, καὶ τὸ λαμπάδιον ἐπάνω αὐτῆς, καὶ ἑπτὰ λύχνοι ἐπάνω αὐτῆς, καὶ ἑπτὰ ἐπαρυστρίδες τοῖς λύχνοις τοῖς ἐπάνω αὐτῆς, καὶ δύο ἐλαῖαι ἐπάνω αὐτῆς, μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμ- παδίου αὐτῆς καὶ μία ἐξ εὐωνύμων. Τὸ ἐπέστρεψεν ἐν τούτοις οὐχ ὡς ἐκ τόπου νοήσομεν· εὐῆθες γὰρ κομιδῆ· νομοῦμεν δὲ μᾶλλον, τὴν ὡς ἐξ ὀρά- σεως τῆς ἐν χερσὶν ἐφ' ἑτέραν εὐθύς καὶ γείτονα μεταφοί- τησην, δῆλον δὲ ὅτι πνευματικὴν. ἐπειδὴ δὲ νήψεως ἀκράτου χρεία καὶ τῆς ὑπὲρ νοῦν τὸν ἀνθρώπινον, ἔν γε δὴ μάλιστα τούτοις, λεπτήν ἐνετίθει ἐγρήγορσιν τῷ Προφήτῃ Θεὸς, μεσιτεύοντος ἀγγέλου τοῦ καὶ λαλοῦντος ἐν αὐτῷ, ὡς δοκεῖν ἐξ ὕπνου διεγερθῆναι. τοιαύτη γάρ πως ἐστὶ τῆς ἐν ἡμῖν διανοίας ἢ κατάστασις, καὶ πολὺ δὴ μείων παρὰ τὴν οὖσαν 2.329 ἐν τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις, ὥστε φαίη τις ἂν ἐγρήγορσιν μὲν τὰ ἐκείνων, ἐν ὕπνῳ δὲ ὡσπερ τὰ καθ' ἡμᾶς. ἐπειδὴ δὲ ὁ θεσπέσιος ἄγγελος γνώμης τε καὶ νοῦ πρὸς τοῦτο δὴ παρενηνεγμένον τεθέεται, ὥστε καὶ ἀποχρώντως ἔχειν συν- ἰέναι λεπτῶς τὴν ὄρασιν, διεπυθάνετο λέγων, τί ἂν οἴοιτο ὑπάρχειν τὰ δεδειγμένα. ἀπλανεστάτην γεμὴν ὁ Προφήτης τῆς ὀράσεως τὴν ἀφήγησιν ἐποιεῖτο πάλιν, λυχνίαν ἑώρα- κέναι λέγων, ὅλην τε δι' ὅλου χρυσοῦν· ἐπάνωθεν αὐτῆς τὸ λαμπάδιον, καὶ μὴν καὶ λύχνους ἑπτὰ, καὶ ἰσαριθμούς αὐτοῖς τὰς ἐπαρυστρίδας, ἐλαίας τε δύο, μίαν μὲν ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου, θατέραν γεμὴν κειμένην ἐξ εὐωνύμων. καὶ ἡ μὲν ἐμφανεστέρα τῶν δεδειγμένων ἀπόδοσις εἴη ἂν οὐχ ἑτέρα παρὰ ταύτην· δεῖν δὲ ἔγωγέ φημι τοὺς τοῖς ἐσωτάτω τὸν νοῦν ἐνιέντας περιεργότερον περιθερεῖν εὖ μάλα πειρᾶσθαι τὰ δηλούμενα, καὶ συνδεῖν ἀστείως τοῖς ἤδη προειρημένοις καὶ τάδε. Ἔφη τοίνυν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, ὅτι καὶ βόθρον ὀρύξει καὶ ψηλαφήσει πᾶσαν τὴν ἀδικίαν τῆς γῆς ἐκείνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, προὔτρεπεν δὲ καὶ ἑτέρους συγκαλεῖν ἀλλήλους ὑποκάτω ἀμπέλου καὶ ὑποκάτω συκῆς. ἡμεῖς δὲ σαφῆ καθιστάντες τῆς προφητείας τὸν σκοπὸν, ἐλέγομεν ὅτι τοῖς μὲν ἀπειθεῖν ἠρημένοις, καὶ ἀτιμάζουσιν ἀμαθῶς τὴν διὰ Χριστοῦ σωτη- ρίαν, βόθρος οἷά τις ὠρόρυκται κατακομίζων εἰς ὄλεθρον, ἢ ἐπὶ τῷ σταυρῷ παροινία, καὶ τῆς κατὰ Χριστοῦ μαιφονίας τὰ ἐγκλήματα. ἀπολώλασι γὰρ οἱ δαίλαιοι κυριοκτονήσαντες

άνοσίως· "τοῖς γεμῆν ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ" τέρψις τε καὶ τρυφή, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τοιούτων ὑπῆρξε; γεγόνασι γὰρ ὡς ὑπὸ συκῆ καὶ ἀμπέλῳ ταῖς ἐκκλησίαις. 2.330 ἄλλ' ἰδοὺ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν ὁ Προφήτης τεθέαται. τὴν γὰρ τοι λυχνίαν τὴν χρυσοῦν φα- μεν εἶναι πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς τετιμημένην ἐν κόσμῳ, ὡς διαφανεστάτην ἐν ἀρεταῖς, ὡς ὑποῦ δὴ λίαν ἡρμένην τοῖς τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας δόγμασιν, ἐφ' ἣ τὸ λαμπάδιον, τουτέστι Χριστὸς, περὶ οὗ φησιν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ "Διὰ "Σιῶν οὐ σιωπήσομαι καὶ διὰ Ἱερουσαλήμ οὐκ ἀνήσω, ἕως "ἂν ἐξέλθῃ ὡς φῶς ἡ δικαιοσύνη μου, τὸ δὲ σωτήριόν μου "ὡς λαμπὰς καυθήσεται." τοῦτο τὸ λαμπάδιον τὸ πᾶσαν καταφωτίζον τὴν ὑπ' οὐρανὸν, ἐπὶ τῇ λυχνίᾳ τέθεικεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, "ἵνα πάντες οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέπωσι," "καὶ λάμπῃ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ." ἑπτὰ δὲ οἱ λύχνοι, φῶς οὐκ ἔχοντες ἴδιον, ἀλλ' ἐπακτὸν καὶ ἔξωθεν, καὶ ταῖς δι' ἐλαίου χορηγίαις τρεφόμενον. σημαίνουνσι δὲ καὶ αὐτοὶ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, καὶ μέντοι καὶ εὐαγγελιστὰς, καὶ τοὺς κατὰ καιρὸν τῶν ἐκκλησιῶν διδασκάλους, δεχομένους μὲν οἷά τινες λύχνους εἰς νοῦν καὶ καρδίαν τὸν παρὰ Χριστοῦ φωτισμὸν, καὶ ταῖς τοῦ Πνεύματος ἐπιχορηγίαις τρεφόμενον ἔχοντας, ἰέντας γεμῆν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ τὸ φῶς, καὶ τῷ λαμπαδίῳ συγκαταυγάζοντας τοὺς πεπιστευκότας. Ἐπιτήρει δὲ, ὅτι τοῖς μὲν ἑπτὰ λύχνους ἐπαρυστρίδες ἦσαν, δι' ὧν αὐτοῖς εἰσεχεῖτο τὸ ἔλαιον, ἐπαρυστρίδα γεμῆν τὸ λαμπάδιον οὐκ ἔχει. διὰ ποίαν αἰτίαν; φῶς μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ ἀληθινὸν ὁ Υἱὸς, οὐκ ἔξωθεν, οὐδὲ ἐπακτὸν, οὔτε μὴν παρ' ἐτέρου δοτὸν τὸ καταφωτίζειν δύνασθαι λαχῶν· ἀλλ' αὐτὸς κατὰ φύσιν ὑπάρχων τὸ φῶς· μεθεκτῶς γεμῆν ἐν τοῖς ἀγίοις καὶ παρ' αὐτοῦ. καὶ πληροφορήσει λέγων ὁ σοφὸς Ἰωάννης "Ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες 2.331 "ἐλάβομεν." φῶς δὲ ὑπάρχων τὸ ἀληθινὸν ὁ Υἱὸς, φῶς ὠνόμαζε τοῦ κόσμου τοὺς τῆς παρ' αὐτοῦ λαμπρότητος ἐν μεθέξει γεγεννημένους· ἔφη γὰρ τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις "Ἔμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου." αἱ δύο γεμῆν ἐλαῖαι, μία ἐκ δεξιῶν καὶ μία ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου κείμεναι, τοὺς δύο λαοὺς ὑποσημαίνουνσι, μονονουχὶ καὶ ἐν κύκλῳ περιστῶτας Χριστόν. τετίμηνται γὰρ ὡς ἡλεημένοι τῇ τοιαύτῃ στάσει. καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἐκ τῆς καλλιελαίου, τουτέστι ἐκ τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς· οἱ δὲ τῆς ἀγριελαίου μὲν ἐξέφυσαν, τουτέστι τῆς τῶν ἐθνῶν πληθῆος, πλην ἐγκεντρισθέντες εἰς καλλιέλαιον κοινωνοὶ γεγόνασι τῆς πί- τητος τῆς ρίζης, κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. ἄθρει δὲ ὅπως ἐπὶ τὴν λυχνίαν ὁμοῦ τῷ λαμπαδίῳ καὶ οἱ λύχνοι καὶ αἱ δύο ἐλαῖαι. σύνεστι γὰρ ἡμῖν ἐν Ἐκκλησίᾳ Χριστὸς, καὶ ἡ τῶν πεπιστευκότων ἡλεημένη πληθὺς κατα- λάμπεται μὲν τῷ παρ' αὐτοῦ φωτὶ, φωτίζεται δὲ καὶ διὰ λύχνων, οἱ μεθεκτὸν ἔχουσι καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ φῶς. Ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς ἀγίας σκηνῆς, ἔκειτο μὲν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων ἑπτὰ λύχνους ἔχουσα λυχνία χρυσοῦν. προσέτατε δὲ Θεὸς τῷ Ἀαρὼν, λέγων, ὅτι "κατὰ πρόσωπον τῆς λυχνίας ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους φανοῦσιν "οἱ ἑπτὰ λύχνοι." οὐ γὰρ τοῖς κατόπιν αὐτῆς ὁ διὰ τῶν λύχνων δέδοται φωτισμὸς, ἀλλὰ τοῖς ὡς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ διὰ τῆς πίστεως ἐνηνεγμένοις. καὶ γοῦν Ἰουδαῖοι κατόπιν ὡσπερ αὐτοῦ καὶ εἰς νῶτα κείμενοι, κατεσκοτισμένον ἔχουσι τὸν νοῦν· οἱ δὲ ἐξ ἐθνῶν πιστεύσαντες, εἰς πρόσωπον ἔχουσι τοὺς λύχνους, ἐλεύθερος γὰρ αὐτοῖς καὶ ἀπαραπόδι- τος παντελῶς ὁ διὰ τῶν ἀγίων ἐγγέγονε φωτισμὸς. ἐκαίετο δὲ καὶ λύχνος εἷς ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ· τῆς εὐαγγελικῆς 2.332 παιδεύσεως κατόπιν ἰοῦσαν τὴν νομικὴν τοῦ πράγματος ἡμῖν κατασημαίνοντος. θεὰ γὰρ ὅπως τοῖς μὲν ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ μόνος εἷς ἐκαίετο λύχνος, τοῖς γεμῆν εἰσπεφθακόσιν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων ἑπτὰ λύχνοι καὶ τὸ λαμπάδιον ἀμφι- λαφεστάτην ὡσπερ ἐνίσταν τὴν αὐγὴν. 9Καὶ ἐπηρώτησα καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα ἐν ἐμοὶ λέγων Τί ἐστὶ ταῦτα, Κύριε; καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ καὶ εἶπε πρὸς με λέγων Οὐ γινώσκεις τί ἐστὶ ταῦτα; καὶ εἶπα Οὐχὶ Κύριε. καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος καὶ εἶπε πρὸς

μέ λέγων Οὗτος ὁ λόγος Κυρίου πρὸς Ζοροβάβελ λέγων Οὐκ ἐν δυνάμει μεγάλη οὐδὲ ἐν ἰσχύϊ, ἀλλ' ἢ ἐν Πνεύματί μου λέγει Κύριος παντοκράτωρ.⁹ Ὅτι καὶ ἀμείνων καὶ ἱερώτερος τῆς ἐν ἡμῖν διανοίας ὁ τῶν νοητῶν δυνάμεων νοῦς, καὶ ἀσυγκρίτοις ὑπεροχαῖς τὰ καθ' ἡμᾶς ὑπερκείμενος, καὶ ἐντεῦθεν ἂν μάθοις. "ἐπέστρεψε "μὲν γὰρ ὁ ἄγγελος, ὡς ὁ Προφήτης φησὶ, καὶ ἐξήγειρεν "αὐτόν, ὃν τρόπον ὅταν ἐξεγερθῆ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ὕπνου "αὐτοῦ." εἰ γὰρ δὴ συγκρίνειν ἔλοιτό τις, ὡς πρὸς γε τὸν ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ἐνόητα νοῦν, τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας τὸ μέτρον, μειονεκτούμενον εὐρήσει τοσοῦτον, ὅσον ἂν νοοῖτο κατόπιν ἐλθεῖν καὶ τῆς τῶν νηφόντων διανοίας τὰ ἐν ὕπνοις ἡμῶν ἀδρανῆ φαντάσματα. ἐγήγερται δὴ οὖν ὁ Προφήτης εἰς νῆψιν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων καὶ ἠκονημένος ἄγαν, οὐδὲν ἤττον ἐστὶ βραδύς πρὸς γε τὸ δύνασθαι, φημί, συνιέναι τὰ δεικνύμενα. ταύτητοι, καὶ μάλα εἰκότως, ἀναπυθάνεται τε καὶ ἀξιοῖ μανθάνειν παρὰ τοῦ σοφοῦντος ἀγγέλου. ὁ δὲ 2.333 ὅτι οὐ συνῆκε μονονουχὶ κατατεθηπῶς, εἰ μὴ ἀληθῶς εἰδείη διερωτᾶ· τοῦ δὲ διαβρῆδην ὠμολογηκός τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὸ δυσμαθὲς οὐκ αἰσχυνομένου, καταλευκαίνει λοιπὸν τὸ ἐκ τῆς ὀράσεως αἴνιγμα, καὶ οἶον ὡς ἐξ εἰκόνας ἐμφανοῦς τε καὶ ὀρωμένης τὸν ἐν αὐτῇ λεληθότως ἐγκείμενον ἐρμηνεύει σκοπὸν. οὗτος γὰρ φησιν ὁ λόγος Κυρίου πρὸς Ζοροβάβελ λέγων Οὐκ ἐν δυνάμει μεγάλη οὐδὲ ἐν ἰσχύϊ ἀλλ' ἐν Πνεύματί μου, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι τυχὸν ὁ τῆς ὀράσεως νοῦς καὶ ὁ τῶν παραδειχθέντων σκόπος Μονονουχὶ διακέκραγε τὰ παρὰ Θεοῦ πρὸς Ζοροβάβελ καὶ φωνὴν ἰέντα φησὶν, ὅτι ταῦτα πάντα τὰ ὀρώμενα πρὸς πέρας ἤξει κατὰ καιροῦς, οὐκ ἀνθρωπεῖα δυνάμει κατορθούμενα, οὔτε μὴν ἐν ἰσχύϊ σαρκικῇ, ἀλλ' ὡς ἐν δυνάμει Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ὡς ἐκ θείων διανευμάτων. γέγονε μὲν γὰρ ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς ὁ Μονογενής· πλὴν οὐ πεπολέμηκε σαρκικῶς, ἵνα καθάπερ τινὰ λυχνίαν ἀναστήσῃ τῷ κόσμῳ τὴν Ἐκκλησίαν· οὐχ ὅπλα κινήσας αἰσθητὰ καὶ μαχίμων φάλαγγας, παρ- ἔστησεν ἑαυτῷ τοὺς δύο λαοὺς, ἢ τοὺς λύχνους τοὺς νοητοὺς ἐπέθηκε τῇ λυχνίᾳ, ἀλλ' ἐν ἰσχύϊ Πνεύματος τοῦ ἰδίου χειροτόνηκεν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις "πρῶτον Ἀποστόλους, δεύτερον "προφήτας καὶ εὐαγγελιστὰς," καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν τῶν ἁγίων ὁμήγυριν, θείοις αὐτοὺς χαρίσμασιν ἀναπιμπλάς, καὶ τῇ τοῦ Πνεύματος χύσει καταπαιίνων πλουσίως. οὐκοῦν οὐκ ἐν δυνάμει μεγάλῃ, οὐδὲ ἐν ἰσχύϊ τῇ σαρκικῇ τὰ παρὰ Χριστοῦ, ἀλλ' ὡς ἐν δυνάμει Πνεύματος ἐσκυλεύετο μὲν ὁ σατανᾶς, ἔπιπτον δὲ σὺν αὐτῷ καὶ τὰ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων στίφη, ἐκαλοῦντο πρὸς θεογνωσίαν διὰ τῆς πί- στεως, οἷ τε ἐξ Ἰσραὴλ καὶ οἱ πάλοι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίστην λελατρευκότες. 2.334 Ἄνεδεικνυντο δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις οἱ λύχνοι, τουτ- ἔστιν οἱ ἅγιοι, συνεκλάμποντες τῷ λαμπαδίῳ, φημί δὴ Χριστῷ. γεγόνασι γὰρ, ὡς γοῦν ὁ σοφώτατος γράφει Παῦλος "φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες." ὅτι δὲ οὐκ ἀνθρωπεῖα χειρὶ σέσωκε τὴν ὑπ' οὐρανὸν, ἀλλ' ἰδίαις δυνάμεσιν ὡς Θεὸς ὁ Ἐμμανουὴλ, διεμαρτύρατο λέγων καὶ διὰ φωνῆς Ὡσηέ. ἔχει γὰρ οὕτω "Τοὺς δὲ υἱοὺς Ἰουδα "ἐλεήσω, καὶ σώσω αὐτοὺς ἐν Κυρίῳ Θεῷ αὐτῶν, καὶ οὐ "σώσω αὐτοὺς ἐν τόξῳ, οὔτε ἐν ῥομφαίᾳ, οὔτε ἐν πολέμῳ, "οὔτε ἐν ἄρμασιν, οὔτε ἐν ἵπποις, οὔτε ἐν ἵππεῦσιν." εὗ δὲ δὴ σφόδρα πρὸς Ζοροβάβελ ὁ λόγος ἦν, τὸν ἐκ τῆς Ἰουδα φυλῆς, διέποντά τε τὸ τῆνικάδε τοὺς τῆς βασιλείας θώκους ἐν Ἱερουσαλήμ. ἵνα γὰρ μὴ, τῶν οὕτω λαμπρῶν καὶ ἀξια- γάστων κατορθωμάτων αὐτῷ προαπηγγελμένων, πολέμους οἷοιτο καὶ μάχας συγκροτηθῆσθαι κατὰ καιροῦς, ἐξίστησιν ἀναγκαίως αὐτὸν τῶν οὕτω σαθρῶν καὶ ἀνθρωπίνων ἐννοιῶν, διακεῖσθαι δὲ μᾶλλον προστέταχεν, ὅτι θεοπρεπῆς ἢ ἐνέργεια, καὶ ἡ δύναμις οὐκ ἀνθρωπίνη τοῦ διαπεραίνοντος τὰ τοιαῦτα Χριστοῦ. μεμνήμεθα δὲ ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν Ζοροβάβελ, ὡς ἐκ φυλῆς Ἰουδα καὶ βασιλέα, παραδηλοῦν ἐλέγομεν ἐφ' ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν, συνημμένου καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ, ἴν' ἐν τῷ αὐτῷ νοοῖτο βασιλεύς τε ἅμα καὶ

ἀρχιερεὺς ὁ Ἐμ-μανουήλ. Ἡ Τίς εἶ σὺ, τὸ ὄρος τὸ μέγα, τὸ πρὸ προσώπου Ζοροβάβελ τοῦ κατορθῶσαι; καὶ ἐξοίσω τὸν λίθον τῆς κληρονομίας, ἰσότητα χάριτος χάριτα αὐτῆς.⁹ Δυσέφικτον μὲν κομιδῇ τὸ προκείμενον· πλήν ἐροῦμεν 2.335 ἡμεῖς τό γε ὡς ἄριστα καὶ ὀρθῶς ἔχειν δοκοῦν. ἔοικε τοίνυν ὁ λόγος μονονουχί καὶ ἐπιτιμᾶν τῷ ὄρει τῷ μεγάλῳ, τουτέστι τῷ σατανᾷ κατεξανισταμένῳ τε καὶ ἀντεξάγοντί τῷ Χριστῷ τῆς ἑαυτοῦ δυστροπίας τὴν δύναμιν, ὃ δὴ καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω πάλιν ἡμῖν αἰνιγματωδῶς κατεγράφετο. Ἔφη γὰρ ὁ Προ-φήτης τεθεᾶσθαι μὲν "Ἰησοῦν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν ἐστῶτα "πρὸ προσώπου ἀγγέλου Κυρίου, τὸν δέ γε διάβολον ἐστῶτα "ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ." ὅτι γὰρ ὅσον ἐνεχώρει καὶ ἦν ἐπ' αὐτῷ, πεπολέμηκέ τε καὶ ἀντεγήγερται δεινῶς ταῖς τοῦ Σωτῆρος οἰκονομίαις, καλοῦντος πρὸς σωτη-ρίαν τὴν ὑπ' οὐρανόν, οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις, ἐννεοηκῶς ὅτι πρῶτον μὲν προσήλθε νηστεύοντι κατὰ τὴν ἔρημον, καὶ σώζοντα βλέπων τὴν ὑπ' οὐρανόν, προσκυνητὴν ἴδιον ἀπο-φαίνειν ἤθελε, παραδεικνύς μὲν αὐτῷ "πάσας τὰς βασιλείας "τοῦ κόσμου," λέγων τε ὡς ἔσται πάντα αὐτοῦ, εἰ δὴ προσ-πεσεῖν ἔλοιτο καὶ προσκυνεῖν αὐτῷ. εἶτα πρὸς τοῦτο καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ χοροῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὸν προδότην ἤρπασε μαθητὴν, ἀναπέισας ὄργανον τῆς Ἰουδαίων γενέσθαι σκαιότητος. ἐπιπλήττει δὴ οὖν ὁ λόγος αὐτῷ καὶ φησι Τίς εἶ σὺ, τὸ ὄρος τὸ μέγα τὸ πρὸ προσώπου Ζοροβάβελ τοῦ κατορθῶσαι; τὸ δέ Τίς εἶ σὺ νοητέον οὐχ ὡς ἐθέλοντος ἀναμαθεῖν, τίς δὴ ἄρα καὶ πόθεν ἐστίν· οὐ γὰρ ἂν ἠγνόησε Θεὸς ὢν· ἀλλ' οἶον κατασμικρύνοντος καὶ οὐδενὸς ἀξιοῦντος λόγου, κἂν εἰ μέγα τε εἴη καὶ δυσάντητον τὸ ὄρος, καὶ ἐμποδῶν ἐγκείμενον κατορθοῦν ἐθέλοντι τὰ τοιαῦτα Χριστῷ, οὗ καὶ εἰς τύπον ὁ Ζοροβάβελ, καθάπερ ἤδη προείπαμεν. καίτοι γὰρ ἀπαράβλητον ἔχων τὴν δυστροπίαν ὁ δράκων ὁ ἀποστάτης, 2.336 πεπάτηται παρὰ Χριστοῦ πόνου τε καὶ ἰδρώτος δίχα. Θεὸς γὰρ ἦν κατὰ φύσιν, ὁ πάντα νικῶν. Ἡ τοίνυν κατὰ τοιόνδε τινὰ τρόπον προσβαλοῦμεν τοῖς εἰρημένοις· ἢ καὶ ἐτέρως εἰ δοκεῖ. ἔφημεν γὰρ, ὅτι οὐκ ἐν ἀνθρωπείᾳ δυνάμει κατορθωθήσεται τῷ κόσμῳ τὰ πρὸς ζωὴν. καὶ στήσεται μὲν ἡ λυχνία, τὸ λαμπάδιον ἔχουσα, τουτέστι Χριστὸν, ἐκλάμπουσι δὲ καὶ οἱ λύχνοι, καὶ μὴν καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου αἱ δύο πάντως ἐλαῖαι στήσονται, τοὺς δύο λαοὺς σημαίνουσαι. εἴθ' ὡσπερ τινὸς ἀναπυθνομένου τε καὶ λέγοντος Τίς ἄρα εἶ σὺ, ὁ τὰ οὕτω μεγάλα πολέμου δίχα πάντος καὶ ἀμογητὶ κατορθώσῃς ὑπισχνούμενος; προσυπακούει λέγων ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ· ἐγὼ τὸ ὄρος τὸ μέγα τὸ πρὸ προσώπου Ζοροβάβελ τοῦ κατορθῶσαι, τουτέστιν, ἐγὼ εἰμι ἢ πάντα ὑπεραίρουσα φύσις, ἢ θεοπρεπέσιν ὑψώμασιν εἰς τὴν ὑπερέκεινα πάντων διά-τουςα δόξαν, ἢ κατὰ καιροὺς ἀρκέσειν μέλλουσα πρὸς κατόρθωσιν τῶν ἐπηγγελμένων καὶ πρὸ προσώπου Ζοροβάβελ. οὐ γὰρ ἠγνόει Χριστὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα, ἀλλ' ὡσπερ τινὰ συνεργάτην τῶν ἰδίων κατορθωμάτων ἐποιεῖτο λέγων "Ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐδὲν ποιῶ, ἀλλ' ὁ πέμψας με Πατὴρ ἐν ἐμοὶ "μένων, ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτός." εἰργάζετο γὰρ ὡς διὰ δυνά-μεως ἰδίας τοῦ Υἱοῦ, δι' οὗ καὶ ἐν ἀρχαῖς μὲν τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παρενεγκῶν εἰκότως θαυμάζεται. μεμνήμεθα δὲ ὅτι παρὰ τῷ σοφωτάτῳ Δανιήλ, ὡς ὄρος ἡμῖν ὠνόμασται πάλιν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ἐξ οὗ καὶ "λίθος ἄνευ χειρῶν ἐτμήθη, ὃς "καὶ ἐλέπτυνε τὸν χρυσοῦν, τὸν ἄργυρον, τὸν χαλκόν, τὸν 2.337 "σίδηρον," καὶ ἦν εἰς τύπον καὶ τότε Χριστοῦ. γεγεννη-μένος γὰρ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς ἀπορρήτως καὶ ὑπὲρ νοῦν ὁ Υἱός, συνέτριψε πάσας τὰς βασιλείας, ἵν' αὐτῷ λοιπὸν τὸ κράτος ἀνάπτηται. "Κάμψαι γὰρ αὐτῷ πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα "γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς "δόξαν Θεοῦ Πατρὸς." οὐκοῦν ὡς ἐξ ὄρους τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀκρογωνιαῖος καὶ ἔκλεκτος ἀποτμηθεὶς λίθος ὁ Υἱὸς γέγονεν ἡμῖν κληρονομία. κεκλήμεθα γὰρ εἰς υἰοθεσίαν δι' αὐτοῦ, καὶ κληρονόμοι γεγονάμεν Θεοῦ ζῶντος, ἰσότητα χάριτος ἀντὶ χάριτος κερδαίνοντες. καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστι; Δέδοται μὲν γὰρ χάρις τῷ Ἰσραὴλ, ἢ

ἀρχαία τ' ἐκείνη καὶ διαβόητος. λελύτρωνται γὰρ ἐξ Αἰγύπτου σαρκικῶς, τὴν ἐπηρητημένην αὐτοῖς ἐκ πλεονεξίας ἀπεσεύσαντο δουλείαν, διεβίβασθησαν διὰ θαλάσσης μέσης, ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, διήλθον ἐν ποδὶ ποταμούς· διεπεραιώσαντο γὰρ οὕτω τὸν Ἰορδάνην· εἰσεκομίσθησαν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. αὕτη δὴ οὖν ἡ χάρις ἡ πρώτη. ἀλλ' ἐν ἰσότητι τε ὁμοῦ καὶ ὁμοιότητι τῆς ἀρχαίας ἐκείνης χάριτος, χάρις ἡμῖν ἑτέρα δέδοται παρὰ Χριστοῦ, ὃς γέγονεν ἡμῖν, λίθος μὲν, ὡς θεμέλιος, ἤγουν ἀκρογωνιαίος, χληρονομία δὲ πάλιν, γεγόνα- μὲν γὰρ δι' αὐτοῦ κληρονόμοι Θεοῦ. πῶς οὖν ἐν ἰσότητι τῆς πρώτης χάριτος ἡ δευτέρα; ἃ γὰρ ἐπ' ἐκείνοις ἐπράττετο σαρκικῶς, ἤγουν αἰσθητῶς, ταῦτα τετελείωκεν ἐφ' ἡμῖν ὁ Χριστὸς πνευματικῶς τε καὶ νοητῶς. ἐξείλετο δουλείας δια- βολικῆς, ὡς ἐκ πηλοῦ καὶ πλινθείας, ἀπήλλαξε τῶν ἐν κόσμῳ παθῶν καὶ τῶν σαρκικῶν ἀκαθαρσιῶν, διεβίβασεν ὡς διὰ θαλάσσης. παρεδράμομεν γὰρ τὸν κλύδωνα τοῦ 2.338 παρόντος βίου, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φροντίδος τὸ πικρὸν, ἐφάγομεν ἄρτον τὸν ἐξ οὐρανοῦ· μυστικὸς ὁ λόγος· διεβί- βασθημεν τὸν Ἰορδάνην, περιτομὴν ἐσχίκαμεν τὴν ἐν Πνεύ- ματι, κεκληρονομήκαμεν τὴν ἄνω πόλιν, τὴν ἀληθῶς ἀγίαν γῆν, ἧς καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς διεμέμνητο λέγων "Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν." οἶμαι δὲ ἔγωγε καὶ τὸν σοφώτατον εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην αὐτὸ δὴ τοῦτο βούλεσθαι καταδηλοῦν, εἰ λέγοι περὶ Χριστοῦ "Ὅτι "ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν καὶ "χάριν ἀντὶ χάριτος· ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωυσέως ἐδόθη, ἡ "χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο." διά- κονος μὲν γὰρ καὶ μεσίτης τῆς ἀρχαίας ἐκείνης χάριτος γέγονεν ὁ Μωυσῆς· τῆς γεμῆν δευτέρας χορηγὸς ὁ Χριστὸς, ἐχούσης μὲν ὁμοιότητα πρὸς ἐκείνην· τύποι γὰρ ἦσαν ὡς πρὸς ἀλήθειαν, ἤγουν τὸ τῆς ἀληθείας ὠδίνοντες κάλλος· ἀμείνωνος δὲ καὶ ὑπερκειμένης ὄσω καὶ τῶν αἰσθητῶν ὑπερφέροι ἂν εἰκότως τὰ νοητά. καὶ μαρτυρήσει γράφων ὁ Παῦλος, ὅτι "Κρεῖττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ὁ "Ἰησοῦς." 9Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς μὲ λέγων Αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ ἔθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελέ- σουσιν αὐτόν, καὶ ἐπιγνώση διότι Κύριος παντοκράτωρ ἐξα- πέσταλκέ με πρὸς σέ.9 Ἴδου δὴ πάλιν ἡμῖν ἐν αἰσθητοῖς πράγμασι καταγράφει τὰ νοητά, καὶ τῶν διὰ Χριστοῦ παραδόξως τετελεσμένων παρατίθησιν εἰς τύπον τὰ διὰ χειρὸς Ζοροβάβελ κατὰ καιροὺς ἐκπεπερασμένα. ἐπειδὴ γὰρ ἀλούσης τῆς Βαβυλωνίων ὑπὸ Περσῶν καὶ Κύρου, τῶν τῆς δουλείας ἀνεῖντο δεσμῶν οἱ ἐξ 2.339 Ἰσραὴλ, καὶ δὴ καὶ ἐπανῆκον εἰς Ἱεροσόλυμα, Δαρείου λοιπὸν τὴν Χαλδαίων διέποντος ἀρχὴν, εἴτ' οὖν βασιλείαν, προὔτρεπε Θεὸς τοὺς ὑπονοστήσαντας τὸν θεῖον εὐθύς ἀνα- δείμασθαι ναὸν, βασιλεύοντος μὲν Ζοροβάβελ, ἱερατεύοντος γεμῆν Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου. καὶ ἤπτοντο μὲν τῶν ἔργων, καὶ δὴ καὶ ἐν πρώταις κρηπίδων καταβολαῖς τὸ ἔργον ἦν· ἤρτο δὲ καὶ ὑψοῦ τὰ τεῖχη λοιπὸν, εἶτα μεταξὺ κωλυόντων τινῶν καὶ ἐμποδῶν γεγονότος τοῦ φθόνου τῶν περιοίκων ἐθνῶν, γέγονέ τις ἀνοκωχὴ καὶ σπου- δασμάτων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἀνάβλησις. Ἄνευτος δὲ πάλιν αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ τὸ δύνασθαι κατορ- θοῦν, τετελείωται μόλις ὁ νεὼς, Ἰησοῦ μὲν ἱερατεύοντος, Ζοροβάβελ γεμῆν ἐφεστηκότος καὶ βασιλεύοντος. ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν ὁ τῆς ἱστορίας συμπεπέρασαι λόγος, ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς τύπον Χριστοῦ παρείληπται πρὸς ἡμῶν ὁ ἐκ τῆς Ἰουδα φυλῆς Ζοροβάβελ, φέρε δὴ λέγωμεν ὅπως τε καὶ τίνα τρόπον ἤρξατο μὲν αὐτὸς οἰκοδομεῖν τὸν οἶκον Κυρίου· τε- τελείωκε δὲ αὖ νοητῶς τε καὶ πνευματικῶς. κατεστήσατο μὲν γὰρ ἐν ἀρχαῖς οἶκον ὡσπερ τινὰ καὶ ἐναύλισμα θεο- πρεπὲς αὐτῷ τε καὶ τῷ Πατρὶ, τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγω- γήν. οὕτω γὰρ αὐτὴν ὠνόμαζε, διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως εἰπὼν "Ἐὰν γένηται προφήτης ὑμῶν Κυρίῳ, ἐν ὁράματι "αὐτῷ γνωσθήσομαι, καὶ ἐν ὕπνῳ λαλήσω αὐτῷ, οὐχ οὕτως "ὡς ὁ θεράπων μου Μωυσῆς, ἐν ὄλῳ τῷ οἴκῳ μου πιστός "ἔστιν· στόμα κατὰ στόμα λαλήσω αὐτῷ, ἐν εἴδει καὶ οὐ "δι' αἰνιγμάτων."

οὐκοῦν τεθεμελίωται μὲν ὡσπερ ὁ οἶκος διὰ Χριστοῦ· καθήρηται δὲ μεταξὺ. καὶ γοῦν ὁ προφήτης 2.340 Ἰερεμίας ὡς πεπτωκότα τε καὶ σεισισμένον κατωλοφύρετο λέγων "Οἶκος Ἰσραὴλ ἔπεσεν, οὐκ ἔστιν ὁ ἀναστήσων αὐ- "τόν." ἐπειδὴ γὰρ πεπαρωνήκασιν εἰς Χριστόν, πέπτωκε διὰ τοῦτο καὶ οὐκ ἦν ἔτι λοιπὸν ὁ ἀναστήσων αὐτόν· πλὴν ἐγήγερται διὰ Χριστοῦ, καὶ μετεσκευάσθη πρὸς τὸ ἄμεινον, εἰσκεκομισμένων ἐν αὐτῶ τῶν ἔθνῶν, καὶ ἀναδειχθείσης ἐν κόσμῳ τῆς Ἐκκλησίας, "ἣτις ἐστὶν οἶκος Θεοῦ ζῶντος," ἥς τοῦ κάλλους γέγονεν ἐραστῆς ὁ τῶν ὄλων Κύριος καὶ Θεός. ὅτι γὰρ ἀσυγκρίτως ἀμείνων παρὰ τὸν πρῶτον ὁ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἐγγεγερμένος νεώς, τουτέστιν ἡ Ἐκκλησία, πεπλη- ροφόρηκεν εἰπὼν διὰ φωνῆς Ἀγγαίου τοῦ προφήτου "Τίς "ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς εἶδε τὸν οἶκον τοῦτον ἐν τῇ "δόξῃ αὐτοῦ τῇ ἔμπροσθεν; καὶ πῶς ὑμεῖς βλέπετε αὐτόν "νῦν καθὼς οὐχ ὑπάρχοντα ἐνώπιον ὑμῶν;" καὶ μεθ' ἕτερα "Διότι μεγάλη ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη "ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος παντοκράτωρ." ἀλλ' ὅτι μὲν ἱστορικῶς τὰ τοιαῦτα νοεῖν ἀπόπληκτον, οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις, ἐννενοηκῶς, ὅτι πῶς ἂν νοοῖτο προφερεστέρα τῆς πρῶ- τῆς, ἢ ἐν ἐσχάτοις δόξα τοῦ θείου ναοῦ, εἴπερ ἐκεῖνον μὲν κατεπίμπρα καὶ διήρπασεν ὁ Βαβυλώνιος Ναβουχοδονόσορ· τὸν δὲ μετ' ἐκεῖνον ἐγγεγερμένον μετὰ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας καιρὸν, οὐδὲν ἦττον Ῥωμαῖοι κατεπίμπρασαν, συγκαταδηώ- σαντες αὐτῶ καὶ αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἄπασαν δὲ τὴν Ἰουδαίων χώραν. οὐκοῦν οὐκ ἀπόχρη πρὸς ἀλήθειαν ἢ τῆς ἱστορίας ἀπόδοσις· ἀμείνων δὲ καὶ προφερεστέρα τῆς πρῶ- τῆς ἢ τελευταία δόξα, παραληφθείσης τῆς Ἐκκλησίας "εἰς "ναὸν ἅγιον, εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι." ἐποικοδομούμεθα γὰρ "ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων 2.341 "καὶ προφητῶν," "διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' "ἐνέργειαν ἐκάστου μέλους συναρμολογούμενοι" τε καὶ συν- τιθέμενοι, καὶ οἰονεῖ πῶς ἀλλήλοις συμβαίνοντες ὡς ἐνότητι πίστεως καὶ ἀγάπης διὰ τοῦ Πνεύματος εἰς ναὸν ἅγιον. λίθοι γὰρ ἐσμεν ζῶντες. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τὴν τῶν πεπιστευκότων πληθὺν, ποτὲ μὲν "Θεοῦ γεώργιον," ποτὲ δὲ δὴ αὐτὸ καὶ οἰκοδομὴν ὠνόμαζε Θεοῦ· καὶ "ὡς σοφὸς ἀρχι- "τέκτων θεμέλιον" ἔθηκεν· οὗτος δὲ ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός· ὃ δὴ πάντες ἐπερηρεῖσμεθα, δι' οὗ καὶ ἐστήκαμεν, καὶ ναοὶ χρηματίζομεν, αὐτὸν ἔχοντες εἰς νοῦν καὶ καρδίαν ἐνωκηκότα τε καὶ ἐνηυλισμένον διὰ τοῦ Πνεύματος. 9Διότι τίς ἐξουδένωσεν εἰς ἡμέρας μικράς; καὶ χαρήσονται καὶ ὄψονται τὸν λίθον τὸν κασσιτέρινον ἐν χειρὶ Ζοροβάβελ· ἐπτὰ οὗτοι ὀφθαλμοὶ Κυρίου εἰσὶν οἱ ἐπιβλέποντες ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.⁹ Οὐ περὶ τῶν εὐθὺς ἐσομένων ἢ ὄρασις, ἐνεχθησομένων δὲ μᾶλλον εἰς πέρας, ὡς ἐν καιροῖς τῆς ἐπιδημίας τοῦ πάν- των ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, ἢ γέγονε μὲν ἐν ἐσχάτοις τοῦ παρόντος αἰῶνος καιροῖς· πλὴν οὐ τι πού πολλοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις τῆς προκειμένης ἡμῖν προφητείας, ἥτοι τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τοῦ διὰ χειρὸς Ζοροβάβελ ἐγγεγερμένου. εἴ τις οὖν ἄρα, φησὶν, ἐξουδένωσειε τὰς μεταξὺ μικρὰς καὶ εὐαριθμήτους ἡμέρας, καὶ βραχεῖαν ἡγήσαιτο τὴν ἀνάβλησιν, οὐκ ἀκη- διάσας πρὸς τοῦτο, πάντη τε καὶ πάντως ἀπάσης ἔσται θυμηδίας ἔμπλεως. χαρήσεται γὰρ καὶ ὄψεται τὸν λίθον τὸν κασσιτέρινον ἐν χειρὶ Ζοροβάβελ. κασσιτέρινον δὲ λίθον ὠνόμασε 2.342 τὸν Χριστόν. κἂν εἴ τις βούλοιο τὴν αἰτίαν ἀναμαθεῖν, φαίην ἂν εὐθὺς τὰ δοκοῦντά τισι, καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ὀρθῶς ἔχειν ὑπειλημμένα. οἱ μὲν γὰρ φασὶ τὸν κασσίτερον ἀπὸ τε χαλκοῦ καὶ μολίβου τὴν σύγκρασιν ἔχειν· ταύτης τε ἔνεκα τῆς αἰτίας οὔτε τοῦ εἶναι σκληρὸν ἀπηλλάχθαι παν- τελῶς, οὔτε μὴν ἀνήνασθαι τὸ καὶ ἔχειν μαλθακῶς· συντί- θεμεν δὲ καὶ ἡμεῖς κατὰ τοιόνδε τινὰ τρόπον τὸν Ἐμμανουὴλ ἔκ τε τῆς ἀθραύστου θεότητος, καὶ ἐκ τῆς οἰονεῖπως εὐπαθοῦς ἀνθρωπότητος. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ τὸν ἀδάμαντα λίθον μολίβῳ φασὶν εὐκόλως συνθραύεσθαι, καίτοι τοῦτο παθεῖν δι' ἑτέρας ὕλης οὐκ ἀνεχόμενον. φαμὲν οὖν, ὅτι καίτοι χρηστὸς ὢν ἄγαν καὶ

παναλκής ὁ Χριστός, καὶ τὸ ἀπηνές οὐκ ἔχων ὡς Θεός, οἶον ἀδάμαντά τινα συνθραύει τὸν σατανᾶν, περὶ οὗ γέγραπται "Ἡ καρδία αὐτοῦ πέπηγεν ὡσερ λίθος, ἔστηκε "δὲ ὡσερ ἄκμων ἀνήλατος." δοκεῖ γεμῆν καὶ ἑτέροις τὸν κασσίτερον, εἴτ' οὖν ἀπλῶς τὸν μόλιβον εἰς ἀποκάθαρσιν τὴν διὰ πυρὸς τῆς ἑτέρας ὕλης ἀναγκαίως παραλαμβάνεσθαι, μάλιστα δὲ τοῖς τὰ ἐξ ἀργύρου τεχνουργεῖν εἰωθόσι τὸ χρῆμά ἐστι χρήσιμόν τε καὶ ἀναγκαῖον. καὶ γοῦν ἔφη που Θεὸς διὰ φωνῆς Ἰερεμίου πάλιν αὐτὸ δὴ τοῦτο δηλῶν αἰνιγματω- δῶς "Ἐξέλιπε φυσητήρ ἀπὸ πυρὸς, ἐξέλιπε μόλιβος, εἰς "κενὸν ἀργυροκόπος ἀργυροκοπεῖ, πονηρίαὶ αὐτῶν οὐκ ἐτά- "κησαν." Κασσιτέρω τοίνυν, ἤγουν μολίβω, παρεικάζει Χριστὸν, ὡς ἐκτῆκοντα τοὺς ρύπους, ὡς ἀπαλλάττοντα τῶν περιττῶν, ὡς ἀποκαθαίροντα νοητῶς. εἰ δὴ τις οὖν ἄρα κατευμεγεθήσειε, φησὶ, τῆς τῶν μεταξὺ καιρῶν εἰσβολῆς, καὶ οὐδὲν ἠγήσοιτο 2.343 τὰς διὰ μέσου μικρὰς ἡμέρας, χαρήσεται μὲν καὶ ὄψεται τὸν λίθον τὸν κασσιτέρινον ἐν χειρὶ Ζοροβάβελ. καὶ τί δὴ ἄρα ἐστὶ τὸ ἐν χειρὶ Ζοροβάβελ; ἢ θεόπνευστος γραφή τὴν χεῖρα δέχεται καὶ εἰς δύναμιν καὶ εἰς ἐξουσίαν. ἐν δυνάμει δὴ οὖν ἤγουν καὶ ἐν ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Ζοροβάβελ τουτέστι Χριστοῦ, ὄψεται τὸν λίθον τὸν κασσιτέρινον. Ζοροβάβελ μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, ἐκ φυλῆς ὧν Ἰούδα βεβασίλευκε ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός ἐξέφυ μὲν αἵματος καὶ φυλῆς τῆς Ἰούδα τὸ κατὰ σάρκα, βεβασίλευκε δὲ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, οὐκ ἐν τάξει τῇ καθ' ἡμᾶς, ἤγουν μετρητὴν καὶ χρόνω πεπερασμένην τὴν βασιλείαν ἔχων, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἀληθῶς καὶ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας ἐκτεινομένην. καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ μακάριος Γαβριὴλ τῇ ἀγίᾳ παρθένῳ περὶ αὐτοῦ, ὅτι καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσει τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. προσ- επαγαγὼν δὲ, ὅτι "Καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν "θρόνον Δαυεὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν "οἶκον Ἰσραὴλ εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ "οὐκ ἔσται τέλος." ἐν χειρὶ δὴ οὖν Ζοροβάβελ, τουτέστιν, ὡς ἐν δυνάμει τε καὶ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Ζοροβάβελ ὀφθήσεται κατὰ καιροὺς ὁ λίθος ὁ κασσιτέρινος. ἐπιφέρει δὲ τούτοις εὐθύς τῆς προφητείας ὁ λόγος Ἑπτὰ οὗτοι ὀφθαλμοὶ Κυρίου εἰσὶν οἱ ἐπιβλέποντες ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ τίνες ἂν εἶεν οὗτοι πάλιν; ἢ γὰρ τοὺς ἑπτὰ λύχνους, οὓς τεθέαται σὺν τῷ λαμπαδίῳ, κέκληκεν ὀφθαλμοὺς Κυρίου, ἵνα νοῶμεν τοὺς ἀγίους, δι' ὧν ἡ σύμπασα καταφωτίζεται γῆ, καὶ ἐπισκοπῆς ἀξιοθεῖσα φαίνεται τῆς παρὰ Θεοῦ ἤγουν ἐκεῖνο οἶμαί που κατασημαίνειν ἐροῦμεν, ὡς οὐκ ἂν ἀμελήσειε τῶν ἰδίων 2.344 κτισμάτων ὁ τῶν ὅλων Θεὸς καὶ Πατήρ· ἀλλ' οἶον πολλοῖς τε καὶ ἀύπνοις ὄμμασι τὰ πάντα περιαθρῶν, χαριεῖται τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς τὸν λίθον τὸν κασσιτέρινον, τουτέστι Χριστὸν, δι' οὗ γέγονεν εἰς ἡμᾶς καὶ ὁ τῆς ἐπισκέψεως, ἤγουν ὁ τῆς ἐπι- βλέψεως τρόπος. "Ἐπεσκέψατο γὰρ ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ "ὑψους," κατὰ τὸ γεγραμμένον. καὶ εἴπερ ἐσμέν "σῶμα "Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους," οὐδὲν οἶμαι τὸ ἀπεικὸς, ἐν ὀφθαλμῶν τάξει τοὺς ἀγίους μυσταγωγοὺς τεθεῖσθαι λέγειν, ὡς τῶν ἄλλων προὔχοντας καὶ ὑπερκειμένους, ταύτητοι καὶ ἐπισκόπους ὠνομασμένους, καθάπερ ἐγῶμαι. κατασκέπτεται δὲ δι' αὐτῶν τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός. λίθος γεμῆν κασσιτέρινος, καὶ καθ' ἕτερον ἂν νοοῖτο τρόπον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὁ γὰρ τοι κασσίτερος συνάπτει πρὸς ἔνωσιν τὰ διηρημένα, κολλητικὴν ἔχων τὴν φύσιν. πέπραχε δὲ τι τοιοῦτον καὶ εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστός, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς, ὡς "εἰς ἓνα καινὸν "ἄνθρωπον τοὺς δύο κτίζει λαοὺς, ποιῶν εἰρήνην καὶ ἀπο- "καταλλάσσειν ἐν ἐνὶ σῶματι τοὺς ἀμφοτέρους," εἰς τὴν διὰ Πνεύματος ἔνωσιν. ὅθεν καὶ λίθος ἀκρογωνιαίος ὠνόμασται, συνδέων εἰς ἔνωσιν τοὺς δύο λαοὺς, ὡς ἔφην. συνῆψε δὲ καὶ ἀγγέλους τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς δι' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, τὴν μεταξὺ κειμένην καὶ πάλαι διατειχίζουσαν καθελὼν ἀμαρτίαν. 9Καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν Τί αἱ δύο ἐλαῖαι αὐταί, αἱ ἐκ δεξιῶν τῆς λυχνίας καὶ ἐξ εὐωνύμων; καὶ ἐπερώτησα ἐκ

δευτέρου καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν Τί οἱ δύο κλάδοι τῶν ἔλαιων, οἱ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν δύο μυζωτήρων τῶν χρυσῶν τῶν ἐπι- 2.345 χεόντων καὶ ἐπαναγόντων τὰς ἐπαρυστριδάς τὰς χρυσᾶς; καὶ εἶπε πρὸς μέ Οὐκ οἶδας τί ἐστὶ ταῦτα; καὶ εἶπα Οὐχὶ Κύριε. καὶ εἶπεν Οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ τῆς πίότητος οἱ παρεστήκασιν τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς.⁹ Φιλομαθῆς ἄγαν τῶν ἀγίων ὁ νοῦς. τοιγάρτοι παρήσι μὲν ὁ Προφήτης τῶν ἐν τῇ ὁράσει δεικνυμένων οὐδὲν, φιλο- πευστεῖ δὲ λίαν, καὶ περὶ ἐκάστου λεπτῶς ἀναπυθάνεται τὸ, τί ἂν βούλοιο δηλοῦν. ἔδει τοίνυν οὕτως ἔχοντι γνώμης διατρανοῦσθαι οἱ διὰ τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς, τίνος ἂν εἴη σύμβολον ἢ εἰς δέξιόν τε καὶ εἰς εὐώνυμον τοῦ λαμπαδίου στάσις τῶν ἔλαιων. ταύτητοι περιεργάζεται καὶ ἀναμαν- θάνειν ἀξιοῖ. ἄθρει δὲ ὅπως δευτέραν προσεπάγει τὴν πεῦσιν, καὶ μὴν καὶ μεταπλάττει πως εἰς τὸ ἀτρεκὲς τὸν τῆς ἐρωτήσεως τρόπον. δύο μὲν γὰρ ἐλαίας ὠνόμαζεν ἐν ἀρχῇ· λεπτότερον δὲ πως τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν τοῖς ὀρωμένοις ἐνιείς, οὐκ ἔτι μὲν ἐλαίας, κλάδους δὲ μᾶλλον ὠνόμαζεν ἐλαιῶν. ἐρομένῳ δὴ οὖν εὐτέχνως ἀποφαίνεται λοιπὸν ὁ μακάριος ἄγγελος, καὶ φησιν Οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ τῆς πίότητος παρεστήκασιν τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς. υἱοὺς δὲ πίότητος, τοὺς δύο που πάντως ἔφη λαοὺς, τὸν τε Ἰσραὴλ καὶ τὸν ἐξ ἔθνῶν, οἷον εἰς πίότητα τὴν πνευματικὴν παρ- ενηνεγμένους. ταύτητοι καὶ ἐν τοῖς μυζωτήρσι τῶν λύχνων τεθεῖσθαι φησιν αὐτοὺς ὡς εὐφραينوμένους τε καὶ ἐνσπαταλῶν- τας ἐλαίῳ τῷ παρὰ Χριστοῦ, καὶ τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι πλουσίως παινομένους. ἠλεήμεθα γὰρ, "δικαιούμενοι δω- "ρεᾶν" διὰ τῆς πίστεως, καὶ κοινωνοὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως 2.346 ἀναδεδειγμένοι, διὰ τοῦ μεταλαχεῖν Ἁγίου Πνεύματος. οὐκ- οὖν ἐν ἐλαίῳ τε καὶ λύχνῳ ἢ τῶν δύο λαῶν ἴδρυσίς τε καὶ παράστασις. ἐν φωτὶ γὰρ ἡμῶν ἢ κληῖσις, καὶ ὡς ἐν ἐλαίῳ τῷ παρὰ Θεοῦ· εἶπερ ἐστὶν ἀτρεκὲς εἰπεῖν, ὡς ἠλεήμεθα μὲν θανάτου καὶ ἁμαρτίας ἀπηλλαγμένοι καὶ δουλείας τῆς ἀρ- χαιοτέρας ἀπολύσαντες τὸν αὐχένα· πεφωτίσμεθα δὲ αὖ, τὸν ἕνα καὶ φύσει Θεὸν ἐπιγινώσκοντες, καὶ τῆς πολυθέου πλάνης τὸν σκότον ἐκβεβηκότες. Ἄλλὰ τίς ἂν εἴη καὶ ὁ τῆς ἐπιτηρήσεως λόγος, τί δὲ ἄρα τὸ πεπεικὸς τὸν μακάριον Προφήτην, μὴ δὴ χρῆναι λέγειν αὐτὰς ἐλαίας μὲν ἔτι, κλάδους δὲ μᾶλλον ἐλαιῶν, φέρε δὴ φέρε περιαθρήσωμεν. καλλιέλαιος μὲν τοίνυν ἢ τῶν Ἰου- δαίων κεχηρημάτικε συναγωγῇ, ἀγριέλαιος γεμὴν τῶν ἔθνῶν ἢ πληθῦς. οὕτω γὰρ αὐτῶν διαμένηται καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, λέγων πρὸς τοὺς ἐξ ἔθνῶν πιστεύσαντας "Εἰ "γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου καὶ παρὰ "φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πολλῶ μᾶλλον οὗτοι "οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρίσθησονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ." οὐκοῦν καλλιέλαιος μὲν ἢ συναγωγῇ, καθάπερ ἔφην ἀρτίως· ἀγρι- ἐλαιος δὲ ἢ τῶν ἔθνῶν ἀγέλη. οἱ μὲν γὰρ, τὴν διὰ νόμου παιδείου ἔχοντες, οὐκ ἄκαρποι διετέλουν· οἱ δὲ ἦσαν σφικῶν ἀγρίων ἐνδαιτήματα, πλήρη δαιμονίων ἔχοντες τὸν νοῦν καὶ ἄκαρποι παντελῶς. πλὴν οὔτε πᾶσα τῶν Ἰουδαίων ἢ Συν- αγωγῇ τὴν εἰς Χριστὸν παρεδέξατο πίστιν, οὔτε μὴν ὅλη τῶν ἔθνῶν ἢ πληθῦς. ἐξεσπασμένοι δὲ ὡς περ ἄφ' ἐκάστης ἠλέηνται πολλοὶ, καὶ κέκληνται διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν διὰ τοῦ Πνεύματος φωτισμόν. κλάδοι δὴ οὖν ἐλαιῶν οἱ ἀπεσπασμένοι νοοῖντ' ἂν εἰκότως, οἱ καὶ ἠλέηνται διὰ τῆς 2.347 χάριτος, καὶ ὡς ἐν φωτὶ γεγονάσι τοῦ λαμπαδίου, τουτέστι Χριστοῦ, καὶ τῶν ἐπτὰ συναλαμπόντων λύχνων, τουτέστι τῆς τῶν ἀγίων πληθῦος. ἄθρει δὲ ὅπως ὁ θεσπέσιος ἄγγελος εἰς εἰκόνα καὶ ὑποτύπωσιν τοῦ Ἐμμανουὴλ παραδέχεται τὸ λαμπαδίων. τεθειμένων γὰρ τῶν κλάδων ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ εὐωνύμων· οὗς καὶ υἱοὺς τῆς πίότητος ὠνόμασε δύο· παριστάναι φησὶν αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς, τῆς παραστάσεως ἐν τούτοις κατασημαινούσης εὖ μάλα τὴν οἰκειότητα τὴν πνευματικὴν, καὶ τὸ ἔτοιμον τῆς γνώμης εἰς γε τὸ δεῖν ὑποκεῖσθαι τε καὶ ὑπηρετεῖν αὐτῷ. ὥδε γὰρ ἂν νοοῖτο Χριστὸς παραστήσας ἑαυτῷ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἐκ δύο λαῶν συναγηγεμένην. κατὰ

τοῦτον οἶμαι τὸν τρόπον τῷ τῆς παράστασεως ὀνόματι καὶ ὁ θεσπέσιος Μωυσῆς κατεκαλλύνετο, Θεοῦ πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος "Σὺ δὲ αὐτοῦ "στήθι μετ' ἐμοῦ." οὐ γὰρ ἀπόβλητος ἢ διὰ νόμου παί- δευσις παρά γε τῷ πάντα εἰδῶτι Θεῷ. διὰ ποίαν αἰτίαν; παιδαγωγεῖ γὰρ ἐπὶ Χριστὸν, καὶ ὡς ἐν τύποις καὶ σκιαῖς αὐτὴν ἡμῖν ὠδίνει τὴν ἀλήθειαν. καὶ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς πιστῶσεται λέγων αὐτὸς ὁ Υἱὸς πρὸς τοὺς ἀπιθοῦντας Ἰου- δαίους "Εἰ ἐπιστεύετε Μωυσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοὶ, περὶ "γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν." 9Καὶ ἐπέστρεψα καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἴδον δρέπανον πετόμενον. καὶ εἶπε πρὸς μέ Τί σὺ βλέπεις; καὶ εἶπα Ἐγὼ ὀρῶ δρέπανον πετόμενον μῆκος πήχεων εἴκοσι καὶ πλάτος πήχεων δέκα. καὶ εἶπε πρὸς μέ Αὕτη ἢ ἀρὰ ἢ ἐκ- πορευομένη ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς· διότι πᾶς ὁ κλέπτης ἐκ τούτου ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται, καὶ πᾶς ὁ ἐπίορκος ἐκ 2.348 τούτου ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται. καὶ ἐξοίσω αὐτὸ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ κλέ- πτου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος τῷ ὀνόματί μου ἐπὶ ψεύδει, καὶ καταλύσει ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ συντελέσει αὐτὸν καὶ τὰ ξύλα αὐτοῦ καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ.9 Τό ἐπέστρεψα πάλιν ἐν τούτοις, οὐκ ἂν οἶμαί τις ἐκλάβοι τοπικῶς ἀλλ' ὡς ἐν ἀμείψει μᾶλλον τῇ καθ' ἑτέραν ὄρασιν. ἐκκοπτομένης γὰρ ὡσπερ τῆς πρώτης, καὶ μεταφοιτώσης τῆς ὄψεως ἐπὶ θεωρίαν ἑτέραν, τῷ τῆς ἐπιστροφῆς ὀνόματι τὸ συμβᾶν ὑποφαίνει. αἶρει τοίνυν εἰς ὕψος τῆς διανοίας τοὺς ὀφθαλμούς, εἶτα δρέπανον ὀρᾶ, πτηνοῦ δίκην, ὑψοῦ τε ἡρμένον καὶ οἶον εἰς πᾶσαν διάττον τὴν γῆν. ἦν δὲ δὴ λίαν εὐρύ τε καὶ εὐμηκες. εἰκοσάπηχου μὲν γὰρ τὸ μῆκος αὐτῷ, ἐν ἡμίσει δὲ τούτου τὸ πλάτος, ἐρομένῳ δὲ, τί ἂν εἶη πάλιν, καὶ μὴ εἰδέναι φάσκοντι, αὕτη φησὶν ἢ ἀρὰ ἢ ἐκπορευομένη ἐπὶ προ- σώπου πάσης τῆς γῆς, καὶ ταῖς αὐτοῖς πρεπούσαις ἐνιεῖσα ποιναῖς τὸν ἐπίορκον καὶ σὺν αὐτῷ τε τὸν κλέπτην. καὶ ὅσον μὲν ἦκεν εἰς ἐμφανεστέραν δῆλωσιν τὴν ἐπὶ γε τῶν δεδει- γμένων, δυσχερὲς οὐδέν. ἀρὰ γὰρ θεία πάντη τε καὶ πάν- τως κατανεμηθήσεται τοὺς κλέπτας καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοὺς ψευδορκεῖν εἰωθότας, καὶ μονονουχὶ δρεπάνῳ τοὺς ὑβριστὰς ἀποκείρουσα, χόρτον ἀποφαίνει δομάτων καὶ πυρὶ δίδωσι τροφήν, καὶ εἰς οἶκον ἀνδρὸς εἰσελάσει τοιοῦτου, συντελέσει τε πάλιν αὐτὸν, καὶ καταδοθήσει γεννικῶς. 2.349 Χρῆναι δὲ οἶμαι φιλομαθῶς πολυπραγμονεῖν τὰς αἰτίας, ἐφ' αἷς ἢ παροῦσα καὶ ἐν χερσὶν ἡμῖν ὄρασις, ὡς ἀναγκαῖα ταῖς ἄλλαις συνεισκευόμισται· ἀνθ' ὅτου γὰρ δὴ, φαίη τις ἂν τῶν ἐπιεικεστέρων, πλείστων τε ὅσων πλημμελημάτων ὄντων κατὰ τὸν βίον, καὶ μὴν καὶ ἐν διαφόροις ὄντων αἰτία- μάτων τὸ τῆνικαδε τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, κατὰ μόνων κλεπτῶν τε καὶ ψευδωμοτῶν τὴν διὰ τοῦ δρεπάνου ποινήν ἐπληρτῆσθαι φησιν, ἤγουν ἐκπορευέσθαι τὴν ἀρὰν, ἀποκείρουσαν τοὺς ἀλι- σκομένους καὶ συντελοῦσαν εἰς ἅπαν; πρὸς δὴ τὰ τοιαῦτά φαμεν, ὅτι τὰ ἐκάστῳ χρήσιμα καιρῷ διὰ τῶν ἀγίων προ- φητῶν προσελάλει Θεὸς, αἰεὶ πως ὠφελῶν τὰ ἐνεστηκότα. ἦν οὖν ἀναγκαῖον τοῖς τὸ τῆνικαδε μάλιστα ταυτηνὶ σαφῇ γενέσθαι τὴν ὄρασιν· ἐποίσομεν δὲ τὰς αἰτίας, ἐπικαιροτάτην οὖσαν ἐπιδεικνύοντες. ἐπειδὴ γὰρ τὴν τῶν Χαλδαίων ἀφέν- τες μόλις οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τὸν τῆς δουλείας ἀποδυσάμενοι ζυγόν, ὑπενόστησαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἦσαν ἐν τοῖς Ἱερο- σολύμοις· δέον ἀποσχέσθαι τῶν ἀρχαίων ἐκείνων πλημμε- λημάτων, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἀναδρομαῖς ἐπανορθοῦν τε τὰ φθάσαντα, καὶ κατευφραίνειν τὸν Λυτρωτὴν, τὰ αὐτῷ δοκοῦντα πληροῦν ἡρμένους, οὐδὲν ἥττον ἦσαν ὅποιοι καὶ τότε, παραλύοντες ἀφυλάκτως τὸ τῷ νόμῳ δοκοῦν. ἀπο- φάσκοντος γὰρ τοῦ Μωυσέως τὸ δεῖν αὐτοὺς ἀλλοφύλοις ἐπιμίγνυσθαι γυναίξιν, αὐτοὶ τῶν τεθεσπισμένων ὀλίγα πεφροντικότες, ταῖς τῶν ὁμόρων ἔθνῶν συνεπλέκοντο θυγα- τράσι, καὶ τέκνων ἦσαν ἀλλοτριῶν πατέρες, καὶ ἀνοσίου σπέρματος πλήρη πάλιν ἀπέφανον τὴν ἀγίαν πόλιν. ἦσαν δὲ τινες καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπιφανεστέρων τοῖς τοιοῦτοις 2.350 ἐνισχημένοι πταίσμασιν, οὗ δὴ γεγονότος κατεθρήνει μὲν ὁ

Ἔσδρας, καὶ δὴ καὶ τὸν θεῖον οἶκον καταλαβὼν, τὰς ὑπὲρ γε τῶν ἡσεβηκότων ἐποιεῖτο λιτάς. εἶτα τί γενέσθαι συμβέβηκεν, ἐξ αὐτῶν εἰσόμεθα τῶν παρ' αὐτοῦ γεγραμμένων. ἔχει δὲ οὕτω "Καὶ ὅτε προσευχόμενος Ἔσδρας ἀνθωμολο- "γεῖτο, κλαίων καὶ χαμαιπετῆς ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ, ἐπι- "συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ἀπὸ Ἱεροσολύμων ὄχλος πολὺς "σφόδρα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ νεανία· κλαυθμὸς γὰρ "ἦν μέγας ἐν τῷ πλήθει. καὶ φωνήσας Ἰεχονίας Ἰεήλου "τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ εἶπεν Ἔσδρα, ἡμεῖς ἡμάρτομεν εἰς τὸν "Κύριον καὶ Θεὸν, καὶ συνωκίσαμεν γυναῖκας ἀλλογενεῖς "ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ νῦν ἐστὶν ἐπάνω πᾶς Ἰσραὴλ. "ἐν τούτῳ γινέσθω ἡμῖν ὀρκωμοσία πρὸς τὸν Κύριον, ἐκ- "βαλεῖν πάσας τὰς γυναῖκας ἡμῶν τὰς ἐκ τῶν ἀλλογενῶν "σὺν τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ὡς ἐκρίθη σοι, καὶ ὅσοι πειθαρ- "χοῦσι τῷ νόμῳ Κυρίου. ἀναστὰς ἐπιτέλει· πρὸς σὲ γὰρ "τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡμεῖς μετὰ σοῦ ἰσχὺν ποιεῖν. καὶ ἀναστὰς " Ἔσδρας ὥρकिσε τοὺς φυλάρχους τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν "παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ ποιῆσαι κατὰ ταῦτα, καὶ ὤμοσαν." ὁμομοκόσι δὴ οὖν τὰ τῷ νόμῳ δοκοῦντα πληροῦν, ἦν πως ἀναγκαῖον ἐπαρτίσαι τὴν ἀρὰν, τὴν τοῖς ψευδορκεῖν εἰωθόσιν ἀπηνῶς ἐπιθρῶσκουσαν, ἵνα καὶ γένοιτο φύλακες τῶν ὁμομοσμένων. Ἐπειδὴ δὲ οἰκοδομουμένου τοῦ θείου ναοῦ πολλὴ χρημάτων ἄθροισις ἦν, τοῦτο μὲν Δαρείου νέμοντος, τοῦτο δὲ τοῦ λαοῦ προσκεκομικότος, εἶτά τινας ἦν εἰκὸς τῶν τὰ τοιάδε 2.351 διοικεῖν ἐπιτεταγμένων ἀπονοσφίσασθαί τι τῶν εἰς δόξαν Θεοῦ προσκεκομισμένων· ταύτητοι καὶ κατὰ κλεπτῶν ἰέναι τὴν ἀρὰν εὐ μάλα φησὶν, ἵνα καὶ αὐτοὶ λημματίων αἰσχυρῶν γεγονότες ἀμείνους, μὴ τῶν ἱερῶν ἄπτωνται χρημάτων, εἰς ἰδίας αὐτὰ δαπανῶντες χρείας. αὕτη μὲν οὖν ἡ τῆς ὀράσεως πρόφασις. χρῆναι δὲ φημι δεδιέναι τὴν ἀρὰν καὶ τὴν τοῦ δρεπάνου τομὴν τοὺς τε κλέπτειν ἢ ψευδορκεῖν εἰωθότας, ἐννοοῦντας ὅτι πάντη τε καὶ πάντως εἰς πέρας οἴσει Θεὸς τὰ διωρισμένα, καὶ οὔτε κλεπτῶν οὔτε μὴν τῶν ἐτέρων φείσεται. ποιεῖται γὰρ πως αἰεὶ κατεστυγημένους, τοὺς τῆς θείας αὐτοῦ καταφρονοῦντας δόξης, καὶ τοὺς ἀπλήστῳ γνώμῃ τῶν οὐδὲν αὐτοῖς προσηκόντων ἐφιεμένους. 9Καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ καὶ εἶπε πρὸς μέ Ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἴδε τὸ ἐκπορευόμενον τοῦτο. καὶ εἶπα Τί ἐστὶ; καὶ εἶπε Τοῦτο τὸ μέτρον τὸ ἐκπορευόμενον. καὶ εἶπεν Αὕτη ἡ ἀδικία αὐτῶν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ ἰδοὺ τάλαντον μολίβου ἐξαιρόμενον· καὶ ἰδοὺ γυνὴ μία ἐκάθητο ἐν μέσῳ τοῦ μέτρου. καὶ εἶπεν Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνομία· καὶ ἔρριψεν αὐτὴν ἐν μέσῳ τοῦ μέτρου, καὶ ἔρριψε τὸν λίθον τοῦ μολίβου εἰς τὸ στόμα αὐτῆς.9 Φθάσας ἔφην τῆς εἰς τὸν Προφήτην σαφηνείας ἀρχόμενος, ὅτι μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον, ἄπερ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας τεθέαται, ταῦτα τοῖς λελυτρωμένοις ἀφηγεῖται χρησίμως. ἐπειδὴ γὰρ καὶ αὐτοὺς ἐθεάσατο καταρᾶθυμοῦντας ἄγαν τοῦ χρῆναι πληροῦν τὰ νεομισ- 2.352 μένα, καὶ ἀποκλίνοντας μὲν ἀκαθέκτως εἰς γε τό σφισιν αὐτοῖς ἡδύ τε καὶ φίλον, ὀλίγα δὲ παντελῶς τῶν διὰ Μωυσέως πεφροντικότητας νόμων· συνεπλέκοντο γὰρ καὶ ἀλλοφύλοις γυναιξί, καὶ ἤδη τινὲς ὀλοτρόπως ἔξω βαίνοντες τοῦ εἰκότος, ἐτελέσθησαν εἰδῶλοις, καὶ τινα πρὸς τούτοις ἔδρων ἄ μηδὲ θέμις εἰπεῖν· ἀναγκαίαν ὁ Προφήτης τῶν ὀραμάτων ποιεῖται τὴν ἀφήγησιν, ἵν' εἰδεῖεν οἱ λελυτρωμένοι μόλις, ὀπόσαις ἀνθρώπων καὶ ἀγίων ἀγγέλων λιταῖς τὸ χρῆμα κερδάναντες αὐτοὶ, κατὰ σφῶν παραθήγουσι πάλιν τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, ταῖς τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἐμπλεκόμενοι λαβαῖς. Ἐφη τοίνυν ὅτι ἐξῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί. ἐξῆλθε δὲ ὅποι; ποῦ γὰρ ἦν ὄλως; οὐκοῦν ἐκ τῆς τοῦ δρεπάνου δεῖξεως ἐπὶ τὴν προκειμένην ὄρασιν, τὴν ἐπὶ γε φημὶ τῷ μέτρῳ, τὸ τῆς ἐξόδου γέγονε χρῆμα. αἶρει γεμὴν ὁ Προφήτης εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμούς, οἷς ἂν διάττειν ὕψου μεμελετηκόσι, πρέποι ἂν εἰκότως τὸ καὶ θεῖα δυνάσθαι καταθρεῖν μυστήρια. ἤρετο δὴ οὖν τί ἄρα ἐστὶ τὸ δεικνύμενον. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν, τοῦτό φησι τὸ μέτρον τὸ ἐκπορευόμενον. αὕτη ἐστὶν ἡ ἀδικία αὐτῶν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ τί δὴ τὸ μέτρον, ἀναλογίζεσθαι χρή. καὶ δὴ καὶ

φαμεν, ὅτι φύσει χρηστὸς καὶ φιλόανθρωπος ὢν ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης· πλημμελοῦσι γὰρ ἀνεξικακεῖ, καὶ παρανομούντων ἀνέχεται, περιμένων τὴν ἐκάστου μεταγνοσιν· εἰ δὲ δὴ τις ἴοι καὶ μέχρι πολλοῦ πρὸς τὸ πλημμελές, καὶ εἰς πέρας ἦκοι λοιπὸν τῆς αὐτῷ νεμηθείσης ἀνεξικακίας, τὸ τῆνικάδε λοιπὸν ποιναῖς ὑπο- κείσεται, καὶ λόγος αὐτῷ τῆς οὕτω μακρᾶς ῥαθυμίας οὐδεὶς, οὐδ' ἂν ἐξέλοιτό τις τοῦ χρῆναι λαβεῖν ἰσομέτρους αὐτῶν, 2.353 ὢν ἂν φαίνοιτο δεδρακῶς τὰς δίκας. καὶ γοῦν ἔφη που Χριστὸς πρὸς τοὺς τῶν Ἰουδαίων δῆμους ἀχαλίνοις ἀπο-νοίαις πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων διάττοντας "Καὶ ὑμεῖς ἀναπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν." οὐκοῦν μέτρον ἦν τὸ ὀρώμενον, τῆς τῶν λαῶν πλημμελείας ἐφ' ἑαυτῷ δεικνύον τὴν ἀναπλήρωσιν. ἐνίδρυτο δὲ τῷ μέτρῳ γυνή, τῆς ἀνομίας πληροῦσα τὸν τύπον, καὶ οἷον ἀναπιμ-πλάσσα δι' ἑαυτῆς τὸ κευρωρῆκος, τάχα που καὶ ὑπερχεομένη, καὶ τῷ περιττῷ διεκκύπτουσα. ἀλλ' ἰδοὺ φησι τάλαντον μόλιβου ἐξαιρόμενον καὶ ἔρριψεν αὐτὸ εἰς τὸ στόμα αὐτῆς. γράφει δὲ ἡμῖν εἰκότως πως τὴν ἀνομίαν ἢ ὄρασις εἰς τὸ τοῦ γυναιίου σχῆμα. τύπος μὲν γὰρ ἡδονῆς ἢ γυνή, καὶ μὲν τοι καὶ ἀσθενείας· ἀνομία δὲ πᾶσα δρῶτο ἂν οὐχ ἑτέρως, πλὴν ὅτι διὰ τινος ἡδονῆς δελεαζούσης ἐπὶ τὸ φαῦλον, συμ-βαινούσης πρὸς τούτῳ καὶ τῆς εἰς νοῦν ἀσθενείας. εἰ μὲν γὰρ εἶη βεβηκῶς ἐφ' ἑαυτῷ καὶ ἀνδρεῖος ὁ νοῦς, οὐκ ἂν ἔλοιτο παθεῖν τὴν εἰς τὰ φαῦλα ῥοπήν· εἰ δὲ δὴ μαλα-κισθεῖ τε καὶ γοητευθεῖ πρὸς ἡδονήν, πείσεται τὸ λυποῦν. γράφεται δὲ οὖν, καὶ μάλα ὀρθῶς, εἰς ἀνομίαν ἢ γυνή. μόλιβου δὲ τάλαντον τὸ ἐξαιρόμενον, καὶ μὴν καὶ ἐμφράττον τὸ στόμα αὐτῆς, νοηθεῖ ἂν οὐχ ἕτερον οἶμαί τι παρὰ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, ὃς ὑψώθη διὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ "τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον," τεθριάμβευκέ τε τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον· ἵνα, καθά φησιν ὁ θεσπέσιος μελωδός "Πᾶσα ἀνομία ἐμφράξη τὸ στόμα αὐτῆς." μόλιβῳ δὲ καὶ αὐτὸς παρεικάζεται· παραλαμβάνεται δὲ, ὡς ἔφην, ὁ μόλιβος παρὰ τῶν ἀργυροχοεῖν εἰωθότων, εἰς ἀποκάθαρσιν τῶν χωνευο- 2.354 μένων· τοιαύτη δὲ πως καὶ ἡ Χριστοῦ δύναμις ἐν ἡμῖν. εἰ γὰρ εἰς νοῦν γένοιτο καὶ καρδίαν, πάντα δὴ πάντως ἐκτίκει ῥύπον. δοκεῖ δὲ τισιν ἐρρίφθαι τὸν μόλιβον εἰς τὸ τῆς ἀνομίας στόμα, οἷον ἐμφράττοντος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ πέρα μέτρον καταβοᾶν τῶν ἡμαρτηκότων οὐκ ἐφιέντος ἔτι· ταύτη γὰρ δὴ τοι καὶ μέτρῳ περισχοινίζεται, συναναμετροῦντος οἶμαί που τοῦ πάντα οἰκτεῖροντος Θεοῦ τοῖς τῶν πταισμάτων ἐγκλήμασι τὰς ἐφ' ἐκάστῳ δίκας. 9Καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ δύο γυναῖκες ἐκπορευόμεναι, καὶ πνεῦμα ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν, καὶ αὐταὶ εἶχον πτέρυγας ὡς πτέρυγας ἔποπος, καὶ ἀνέλαβον τὸ μέτρον ἀνά μέσον τῆς γῆς καὶ ἀνά μέσον τοῦ οὐρανοῦ. καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα ἐν ἐμοί· Ποῦ αὐταὶ ἀποφέρουσι τὸ μέτρον; καὶ εἶπε πρὸς μέ· Οἰκοδομήσαι αὐτῷ οἰκίαν ἐν γῆ Βαβυλῶνος καὶ ἐτοιμάσαι, καὶ θήσουσιν αὐτὸ ἐκεῖ ἐπὶ τὴν ἐτοιμασίαν αὐτοῦ.⁹ Τί ἂν βούλοιο δηλοῦν τῶν γυναικῶν ἢ ξυνωρῖς, ἢ τίνος ἂν εἶεν εἰς τύπον, ἀναγκαῖον οἶμαί που καὶ πρό γε τῶν ἄλλων εἰπεῖν. ἔφη τοίνυν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τῷ προφήτῃ Ἰεζεκιήλ "Υἱὲ ἀνθρώπου, δύο γυναῖκες ἦσαν, θυγατέρες μητρὸς "μιᾶς, καὶ ἐξεπόρνευσαν ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν "ἐπόρνευσαν, ἐκεῖ ἔπεσον οἱ μασθοὶ αὐτῶν." προσετίθει δὲ τούτοις, καθιστὰς ἐναργές τὸ διηγγελμένον "Καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, Σαμάρεια ἢ ὄλα, καὶ Ἰερουσαλήμ ἢ ὀλίβα." μία 2.355 μὲν γὰρ ἦν ἐν ἀρχαῖς ἢ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγή· κατὰ δε γε τὸν καιρὸν τῆς τοῦ Ῥοβοᾶμ βασιλείας, ἀπερῥάγησαν τῶν ἄλλων αἰ δέκα φυλαὶ καὶ κατωκῆκασιν τὴν Σαμάρειαν, ἐκεῖ πεπορνεύκασιν ἐπὶ ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς, ἃς κατεσκεύασεν Ἰεροβοᾶμ υἱὸς Ναβάτ. πλὴν οὐκ ἔξω τῆς αἰτίας ἢ ἑτέρα γέγονε, τουτέστιν Ἰερουσαλήμ, ἐκπεπόρνευκε γὰρ καὶ αὕτη κατὰ πολλοὺς τοὺς τρόπους· τοῦτο μὲν εἰδῶλοις προσκεκυνηκότων τινῶν καὶ θυόντων τῇ Βαάλ, τῇ Ἀστάρτῃ, τοῖς βουνοῖς, τῷ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις ἑτέροις· τοῦτο δὲ πρὸς

πᾶσαν ἐτοίμως ἰόντων ἀκαθαρσίαν, καὶ παρ' οὐδὲν τὰ διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως
 θεθεσπισμένα τιθέντων. Τὰς δύο δὴ οὖν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ συναγωγὰς δυοὶ γυναιξὶν
 ἀφομοιοῖ πάλιν ἡ ὄρασις, ἃς καὶ πτέρυγας ἔποπος ἐσχηκέναι φησὶν, ἵνα τὴν ἐνοῦσαν
 αὐτοῖς ἀκάθαρτον γνώμην καὶ τὸ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων εὐπετέες εὖ μάλα
 καταση- μήνειεν. ὁ μὲν γὰρ ἔποψ στρουθίον ἐστὶν οὐκ ἄσημον, φι- λοβόρβορον δὲ
 καὶ κοπροβόρον, καὶ ταῖς σκωλήκων ἀγέλαις ἀγρίως ἐπιμαϊνόμενον, καὶ τρυφήν ἀεὶ
 ποιεῖσθαι κατειθισ- μένον τὴν ἐσχάτην ἀκαθαρσίαν. τοιοῦτος δὲ πως καὶ τοῖς
 εἰδωλολατροῦσιν ἔπεστι νοῦς. οὐ γὰρ ἵεται που κατευθὺ τοῦ πρέποντος· ἀλλ' ἔξω
 φέρεται τοῦ εἰκότος, τὸν θεῖον οὐκ οἶδε νόμον, ἔστι δὲ ἀπάσης ἀκαθαρσίας ἔμπλεως,
 καὶ πᾶν εἶδος φαυλότητος ἠγεῖται τρυφήν. ταύτητοι καὶ πτέρυγας ἔποπος
 ἐνηρμόσθαι τοῖς γυναίκοις ὁ τῆς ὀράσεως ἔφη λόγος, τὴν ἴσην ἐκείνῳ γνώμην καὶ
 αὐταῖς ἐνεῖναι διδάσκων. ἀνα- λαμβάνουσι δὲ τὸ μέτρον τῆ ἀνομίας μεμεστωμένον.
 2.356 Δεῖ γὰρ ἐκάστην ψυχὴν τῷ ἰδίῳ καταφορτίζεσθαι βάρει, τῷ τῆς ἀμαρτίας
 φημί. ἐπειδὴ δὲ ἴσα τε ἀμφοῖν καὶ ἀδελφὰ τὰ ἐγκλήματα, τῆς τε Σαμαρείας φημί καὶ
 τῆς Ἱερουσαλήμ, ταύτητοι καὶ ἐν ἴσῳ τρόπῳ κατηχθισμένοι τῷ τε μέτρῳ καὶ τῇ
 ἀνομίας, πνεύματος ἐμπίπτοντος ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν, ὅξει καὶ ἀπαραποδίστῳ
 φέρονται δρόμῳ πρὸς τὴν τῶν ἄλλο- φύλων χώραν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν τῶν
 Βαβυλωνίων. τοῦ γὰρ ἀκαθάρτου πνεύματος συνωθούντος αὐτὰς εἰς τὸ πλημμελές,
 καὶ τῇ ἀνομίας καταφορτίζοντος, ἀπεκομίσθησαν πρὸς αἰχμα- λωσίαν, καὶ ὑπὸ πόδας
 πεπτώκασι τῶν ἐχθρῶν. ἐπειδὴ δὲ φησὶν ὁ μακάριος ἄγγελος, ὡς ἀποφέρουσι τὸ
 μέτρον οἰκοδο- μῆσαι αὐτῷ οἰκίαν ἐν γῆ Βαβυλῶνος, ἀναγκαῖον ἡμᾶς ἐκεῖνο νοεῖν,
 ὡς ἔστι σημεῖον τοῦ μακρὸν παρ' ἐχθροῖς διατελέσαι χρόνον τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, τὸ καὶ
 οἶκον οἰκοδομεῖσθαι τῇ ἀνομίας, καὶ οἶον ἴδρυσίν τινα καὶ στάσιν αὐτῇ γίνεσθαι παρ'
 ἐχθροῖς. ὁ δὴ καὶ τετέλεσται. μόλις γὰρ αὐτοῖς ἑβδομηκοστοῦ πλη- ρωθέντος ἔτους,
 τῶν τῆς αἰχμαλωσίας ἀνεῖνται δεσμῶν. 9Καὶ ἐπέστρεψα καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς
 μου καὶ ἴδον, καὶ ἴδου τέσσαρα ἄρματα ἐκπορευόμενα ἐκ μέσου δύο ὀρέων, καὶ τὰ
 ὄρη ἦν ὄρη χαλκᾶ. ἐν τῷ ἄρματι τῷ πρώτῳ ἵπποι πυρρόι, καὶ ἐν τῷ ἄρματι τῷ
 δευτέρῳ ἵπποι μέλανες, καὶ ἐν τῷ ἄρματι τῷ τρίτῳ ἵπποι λευκοὶ, καὶ ἐν τῷ ἄρματι
 τῷ τετάρτῳ ἵπποι ποικίλοι ψαροί. καὶ ἀπεκρίθην καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν
 λαλοῦντα ἐν ἐμοί Τί ἐστὶ ταῦτα, Κύριε; καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί καὶ
 εἶπε Ταῦτά εἰσιν οἱ τέσσαρες ἄνεμοι τοῦ οὐρανοῦ, ἐκπορεύονται παραστῆναι τῷ
 Κυρίῳ πάσης 2.357 τῆς γῆς. ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἵπποι οἱ μέλανες, ἐξεπορεύοντο εἰς γῆν
 βορρᾶ, καὶ οἱ λευκοὶ ἐξεπορεύοντο κατόπισθεν αὐτῶν, καὶ οἱ ποικίλοι
 ἐξεπορεύοντο ἐπὶ γῆν νότου, καὶ οἱ ψαροὶ ἐξεπορεύοντο καὶ ἔβλεπον τοῦ
 πορεύεσθαι καὶ περιοδεῦσαι πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ εἶπε Πορεύεσθε καὶ περιοδεύσατε
 πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ περιώ- δευσαν πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἀνεβόησε καὶ ἐλάλησε πρὸς
 μὲ λέγων Ἴδου οἱ ἐκπορευόμενοι ἐπὶ γῆν βορρᾶ ἀνέπασαν τὸν θυμόν μου ἐν γῆ
 βορρᾶ.⁹ Προὔπέδειξεν ὅτι τοῖς σφῶν αὐτῶν ἐναλόντες βρόχοις, καὶ σειραῖς τῶν
 οἰκείων ἀμαρτημάτων κατεσφιγμένοι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, εἰς ἄλλοδαπὴν
 ἀπώχοντο, καὶ κατωκῆκασιν παρ' ἐχθροῖς, τὸν ἀήθη τῆς δουλείας ἀνατλάντες ζυγόν.
 ἀλλ' ἦν ἀναγκαῖον καὶ τῶν τῆς λυτρώσεως διαμεμνησθαι καιρῶν, καὶ δὴ ποιεῖται
 τὴν δήλωσιν, προσπελεγμένων ἐτέρων. ἐδιδάσκετο γὰρ ὁ Προφήτης συλλήβδην
 ἅπαντα τὰ τῷ ἔθνει συμβησόμενα κατὰ καιροῦς. τὰ τέσσαρα τοίνυν ἄρματα, τὰ ἐν
 μέσῳ τῶν ὀρέων τῶν χαλκῶν, φαμέν εἶναι πάλιν τὰς τῶν ἄλλων βασιλειῶν
 ἐπισημοτέρας, τὰς ἐν τοῖς τέσσαρσι κλίμασιν, ἠγουν ἀνέμοις, τοῖς ὑπ' οὐρανὸν κατὰ
 καιροῦς ἀναδεδειγμένας. ὄρη δὲ οἶμαι λέγεσθαι χαλκᾶ τὰ δύο τῆς οἰκουμένης
 τμήματα. τέμνουσι γὰρ τινες εἰς Εὐρώ- πην τε καὶ Ἀσίαν τὴν σύμπασαν γῆν. χαλκᾶ
 δὲ αὐτῆς τὰ μέρη, διὰ τοι τὸ ἐρηρεῖσθαι διὰ παντὸς καὶ ἀκλονήτως ἔχειν καὶ
 μηδεμιᾶς ἀνέχεσθαι βλάβης. ψάλλει γὰρ που καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ πρὸς τὸν τῶν

όλων Δημιουργόν 2.358 "Ἐθεμελίωσας τὴν γῆν καὶ διαμένει." αὐταὶ δὴν οὖν αἰ ὡς ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων βασιλεῖαι, τῶν ἄλλων, ὡς ἔφημεν, ἀλκιμώτεραι, καὶ πολὺ λαχοῦσαι τὸ εὐκλεές, ἐξήλθον παρα- στήναι τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς. ἡ δὲ γε παράστασις τὸν τῆς δουλείας ἡμῖν ὑποφαίνει τρόπον· δεδουλεύκασι γὰρ τοῖς αὐτοῦ νεύμασι, καὶ εἰ γεγόνασιν ἰσχυραὶ τε καὶ διαβόητοι, δι' αὐτοῦ καὶ τοῦτο κεκερδάκασιν. ἀλλ' εἰ καὶ τι δεδράκασι, καὶ κατηνδρίσαντο χωρῶν ἢ πόλεων, αὐτοῦ κατανεύοντος, εἰς τοῦτο δὴ πάλιν προήλθον ἰσχύος· εἰ γὰρ ἐστὶν ἀληθῆς ὁ προφήτης λέγων ὡς "Οὐκ ἔσται κακία ἐν πόλει, ἦν Κύριος "οὐκ ἐποίησε," κακίαν δὲ φαμεν ἐν τούτοις τὴν κάκωσιν· πῶς ἂν ἐκεῖνα κατίσχυσαν ἐθνῶν ἢ χωρῶν, μὴ οὐχὶ δὴ πάλιν αὐτοῦ τὸ κατισχύσαι νέμοντος οἰκονομικῶς; Τίνες δὲ δὴ καὶ αἱ βασιλεῖαι, καιρὸς ἤδη λέγειν. οὐκοῦν ἐν μὲν τῷ ἄρματι τῷ πρώτῳ, φησὶν, ἵπποι πυρρῶι, τῆς Χαλ- δαίων βασιλείας ἀνατυποῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς τὴν ὠμότητα. πυρρῶτης γὰρ ἡμῖν τὴν αἵματος χύσιν ὑπαινίττειτο ἂν κατὰ γε τὸ εἶκός· φιλαίματοι γὰρ λίαν οἱ Βαβυλώνιοι· εἶλον γὰρ αὐτοὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὰς ἐν τῇ Σαμαρεία πόλεις, φειδοῦς ἀπάσης ἐξηρημένης. ἐν δὲ τῷ ἄρματι τῷ δευτέρῳ ἵπποι μέλανες, ἔοικε δὲ τὴν Περσῶν τε καὶ Μήδων τὴν ὑπὸ γε Κύρῳ φημί βασιλείαν ὑποδηλοῦν. μέλαν δὲ καὶ τούτοις περιτέθεικε χρῶμα, διὰ τοι τὸ οἶμαι πλεῖστόν τε ὅσον καὶ ἀμέτρητον τοῖς Χαλδαίων ἔθνεσιν ἐπιρρίψαι θάνατον, καὶ ὅλην αὐτοῖς τὴν χώραν ἐν πένθει γενέσθαι παρασκευάσαι. πένθους δὲ καὶ θανάτου τὸ φαιδὸν ἂν εἴη σύμβολον. λευκοὺς δὲ εἶναί φησι τοὺς ἐν ἄρματι τῷ τρίτῳ, τὴν Ἑλλήνων που τάχα καὶ Μακεδόνων ὑποφαίνων ἀρχὴν, εἴτ' οὖν τὴν Ἀλεξ- 2.359 ἀνδρου βασιλείαν. λευκοὶ δὲ, ὅτι καὶ ἀβροδίατοι, καὶ ἐν λευκαῖς ὡς ἐπίπαν στολαῖς τὰ Ἑλλήνων ἔθνη· καὶ ὅτι τὴν γλώτταν σαφεῖς, τῆς βαρβάρου φωνῆς τὸ οἶονεῖ σκοτεινὸν οὐκ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ φησὶν ἄρματι ἵπποι τινὲς ἦσαν ποικίλοι καὶ ψαροί. Ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ ἡ τῶν Ἑβραίων ἔκδοσις καὶ ἕτεροι δὲ τινες τῶν ἄλλων ἐρμηνευτῶν, ἀντὶ τοῦ ψαροῖ τεθείκασι τὸ ἰσχυροί. πλὴν καὶ ταύτην εἶναί φαμεν τὴν Ῥωμαίων βασι- λείαν, ἀείπως ἔχουσαν ἐν τοῖς κατὰ καιροὺς βεβασιλευκόσι τὸ ποικίλον εἰς τὸ εὐμαθὲς καὶ τὸ βαθύ πως εἰς φρένας. συν- ετώτατοι γὰρ καὶ πρὸς γε τούτῳ καὶ ἀλκιμώτατοι γεγόνασιν τε καὶ εἰσιν, οἱ τὰ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς διέποντες κράτη. τέθεινται δὲ καὶ τελευταῖοι μετὰ τοὺς πρώτους κατὰ γε τοὺς χρόνους. Ἰδωμεν δὲ καὶ τὴν ἐκάστου τῶν ἀρμάτων, ἡγουν βασι- λείας, ἔξοδον, ὅποι ποτὲ διανένευκε καὶ ἐπὶ τίσιν ἔρχεται. σαφεστάτη γὰρ οὕτω γένοιτ' ἂν ἡμῖν ἢ τῶν νοημάτων ἀπόδοσις. τέσσαρα μὲν γὰρ ὁ Προφήτης εἶναί φησι, δια- μένηται δὲ τριῶν, καὶ σεσίγηκε τοῦ πρώτου τὴν ἔξοδον. ἀναμνήσω δὲ διὰ βραχέων, ὡς ἔφην. ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ φησὶ πυρρῶους εἶναί τοὺς ἵππους· ἄρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ δευ- τέρου, καὶ φησὶν Ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἵπποι οἱ μέλανες ἐξεπορεύοντο ἐπὶ γῆν βορρᾶ καὶ οἱ λευκοὶ ἐξεπορεύοντο κατόπισθεν αὐτῶν καὶ οἱ ποικίλοι ἐξεπορεύοντο ἐπὶ γῆν νότου. εἰ δὲ δὴ προσεπάγοι τοὺς ψαροὺς, οὐ τεσσάρων ἀρμάτων διαμενήσεται· τοὺς αὐτοὺς γὰρ εἶναί δεδῶκαμεν τοῖς ποικίλοις, ἐν γὰρ τῷ ἄρματι τῷ τετάρτῳ φησὶν ἦσαν ἵπποι ποικίλοι ψαροί. οὐκοῦν τριῶν διαμένηται, σιωπήσας τὸ πρῶτον. τίς οὖν ἄρα ἐστὶ τῆς 2.360 ὅλης οἰκονομίας ὁ λόγος, φέρε τοῖς εὐμαθεστέροις ὡς ἔνι λέγωμεν. τοὺς πυρρῶους εἶναί διεβεβαιούμεθα τὴν φιλαί- ματον τῶν Χαλδαίων ἀρχὴν, ἢ καὶ πᾶσαν ἐκποδῶν ἦρηκε τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ κατεμπρήσασα πόλεις, ἀπε- κόμισεν εἰς αἰχμαλωσίαν τὸν Ἰσραήλ. τοὺς δὲ γε μέλανας τὴν Περσῶν τε καὶ Κύρου βασιλείαν εἶναί παρεδεξάμεθα. ἐγράφετο δὲ καὶ ἐν τοῖς λευκοῖς ἢ Ἀλεξάνδρου τε καὶ Μακεδόνων. ἄμφω δὲ αὐταὶ κατεστράτευσαν τῆς Χαλ- δαίων γῆς, εἶλόν τε αὐτὴν κατὰ κράτος. πρῶτον μὲν γὰρ Κύρος, εἶτα μετ' ἐκεῖνον Ἀλέξανδρος, ὃς καὶ αὐτὸν ἦρηκε τὸν Δαρεῖον περὶ τὴν καλουμένην Ἰσὸν· Κιλικῶν δὲ αὕτη πόλις· ἀναριθμήτους Περσῶν μυριάδας ἀπεκτονῶς. φασὶ γοῦν ὅτι σωρὸς μὲν ὄστων συναγίγερται μέγας τῶν

ἐκεῖσε πεπτωκότων· ἐγκεκόλαπται δὲ καὶ γραφή, τοιοῦτον ἔχουσα νοῦν· Ἰσοῦ ἐπὶ προβολῆσιν ἀλὸς παρὰ κῦμα Κιλίσσης Ἄγριον αἰ Περσῶν κείμεθα μυριάδες, Ἔργον Ἀλεξάνδροιο Μακηδόνος, αἰ τὸτ' ἄνακτι Δαρείω πυμάτην οἶμον ἐφροσόμεθα. Ἐπειδὴ γὰρ ἦν εἰκὸς, οὐ μετρίως ἀλγήσαι τὸν Ἰσραὴλ τὰ περὶ τῆς τῶν Χαλδαίων ἀκούοντα βασιλείας, ὅφ' ἦς καὶ πεπόρθηται, ταύτητοι χρησίμως, ὡς ἂν μὴ δοκοίη κατερε- θίζειν εἰς λύπας, καὶ τοῦτο οὐκ ἐν καιρῷ, παρατρέχει μὲν ὁ Προφήτης τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον. τὸ δὲ δὴ μάλιστα κατευ- φραῖνον αὐτοὺς ἐξηγεῖται λαμπρῶς, τὰ περὶ τῆς Κύρου φημι βασιλείας, καὶ μέντοι τῆς Ἀλεξάνδρου, οἱ μονονουχὶ καὶ ἐστάλησαν τῆς εἰς αὐτὸν Ἰσραὴλ ὠμότητος ἐξαιτοῦντες 2.361 λόγους τὴν τῶν Χαλδαίων ἀλαζονείαν. διὰ τοῦτο προσέθη- κεν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ Ἰδοῦ οἱ ἐκπορευόμενοι ἐπὶ γῆς βορῶν ἀνέπαυσαν τὸν θυμόν μου ἐν γῆ βορῶν. βορειότερα γὰρ πως τῶν Χαλδαίων ἡ χώρα· ἐπεμήνισε δὲ τοῖς Βαβυλωνίοις ὁ τῶν ὅλων Θεός. σαφὲς δ' ἂν γένοιτο καὶ τοῦτο πάλιν, αὐτοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Ἐζήλωκα τὴν Ἰερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών ζῆλον μέγαν, καὶ ὄργην μεγάλην ἐγὼ ὀργίζομαι "ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ συνεπιτιθέμενα, ἀνθ' ὧν ἐγὼ μὲν ὠργίσθην "ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέθεντο εἰς κακά." ἐπειδὴ δὲ ποινὰς ἐξέτισε τῶν Χαλδαίων ἡ γῆ, Κύρου μὲν πρώτου Πέρσαις τε ὁμοῦ καὶ Μήδοις καταδηοῦντος αὐτήν, τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου μετ' ἐκεῖνον, ταύτητοί φησιν, ὅτι οἱ ἐκπορευόμενοι ἐπὶ γῆν βορῶν ἀνέπαυσαν τὸν θυμόν μου ἐν γῆ βορῶν. πλὴν σιωπήσας οἰκονομικῶς ὁ Προφήτης τῶν Χαλδαίων τὴν ἔφοδον· παρα- δεδράμηκε γὰρ, ὡς ἔφην, τοὺς ἵππους τοὺς πυρρόους· οὐκέτι σεσίγηκε τὰ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. οἱ γὰρ ποικίλοι φησὶν ἐξεπορεύοντο ἐπὶ γῆν νότου. Ἄθρει δὲ ὅπως ἐντέχνως καὶ οἷον ἐν παραδρομῇ ποιεῖται τοῦ λόγου τὴν ἀπόδοσιν. μετὰ γὰρ τοι τὸν τοῦ Σωτήρος σταυρὸν, Οὐεσπασιανὸς καὶ ὁ τούτου παῖς Τίτος κατέδραμον τὴν Ἰουδαίων γῆν, καταφιλοῦντες ἅπασαν, καὶ τὴν ἀγίαν αὐτὴν καταπίμπραντες πόλιν. ἀλλ' εὐφυῶς ὁ Προφήτης τὸ Ἐξεπορεύοντό φησιν ἐπὶ γῆν νότου, νοτιωτάτη γὰρ τῶν Ἰουδαίων ἡ χώρα. αὐτοὶ δὲ δὴ πάλιν οἱ ποικίλοι καὶ ψαροὶ προσετάττοντο περιοδεῦσαι τὴν γῆν, καὶ δὴ καὶ περιωδεύκασι· κεκρατήκασι γὰρ τῆς ὑπ' οὐρανὸν, καὶ κεκυριεύκασιν ἀπάσης τῆς γῆς, Θεοῦ συννεύοντος καὶ τὴν ἐπὶ τῷδε λαμπρὰν ἀν- ἄπτουτος δόξαν, τοῖς τὰ Ῥωμαίων διέπουσι κράτη· προ- 2.362 ηπίστατο γὰρ, ὡς Θεός, τῆς ἐσομένης αὐτῶν εὐσεβείας τὸ μέγεθος. 9 Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς με λέγων Λάβε τὰ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ παρὰ τῶν χρησίμων αὐτῆς καὶ παρὰ τῶν ἐπεγνωκότων αὐτήν, καὶ εἰσελεύθη σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς τὸν οἶκον Ἰωσίου τοῦ Σοφονίου τοῦ ἠκοντος ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ λήψη ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ ποιήσεις στεφάνους, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἰδοῦ ἀνὴρ Ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ, καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ, καὶ οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου· καὶ αὐτὸς λήψεται ἀρετὴν, καὶ καθιεῖται καὶ κατάρξει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἔσται ὁ ἱερεὺς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ βουλή εἰρηνικὴ ἔσται ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων. ὁ δὲ στέφανος ἔσται τοῖς ὑπομένουσι καὶ τοῖς χρησίμοις αὐτῆς καὶ τοῖς ἐπεγνωκόσιν αὐτήν, καὶ εἰς χάριτα υἱοῦ Σοφονίου, καὶ εἰς ψαλμὸν ἐν οἴκῳ Κυρίου. καὶ οἱ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἤξουσι καὶ οἰκοδομήσουσιν ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, καὶ ἐπιγνώ- σεσθε διότι Κύριος παντοκράτωρ ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἔσται ἐὰν εἰσακούοντες εἰσακούσητε τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν.9 Ὁ λόγος ἦν τῷ Θεῷ πρὸς τὸν μακάριον Προφήτην Ζαχαρίαν, ἧτοι δι' αὐτοῦ πρὸς πάντας περὶ τοῦ Ζοροβάβελ, ὃς ἦν μὲν ἐκ φυλῆς τοῦ Ἰούδα, καθηγεῖτο δὲ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, καλούσης αὐτὸν εἰς τοῦτο τῆς βασιλευούσης φυλῆς. τίνα δὲ ἦν τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα παρὰ Θεοῦ, προαναμνήσομεν 2.363 ἀναγκαίως. ἔφη τοίνυν "Αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ ἐθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελέσουσιν αὐτόν." ἀλλ' ἦν

σὺν αὐτῷ θεμελιοῦντι τὸν οἶκον καὶ μὴν καὶ ἀπο- περαίνονται καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας. ταύ-τητοι προστέταχεν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τῷ θεσπεσίῳ Προφῆτῃ τὰ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας λαβεῖν παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ παρὰ τῶν χρησίμων αὐτῆς καὶ παρὰ τῶν ἐπεγνωκότων αὐτήν. τίνες δ' ἂν εἶεν οὗτοι, ποῖα δὲ καὶ τὰ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀφη- γήσομαι χριτωδῶς. Ἀνεκομισθησαν μὲν γὰρ ἐκ τῆς Βαβυλωνίων οἱ ἐξ Ἰσ- ραήλ, οὐ χύδην ἢ πεφυρμένως, ἀλλ' ἐν κόσμῳ τε καὶ τάξει, κατὰ γένη καὶ κατὰ φυλάς, προσεκκειμένους ἔχοντες καὶ καθηγητὰς, ὡς ἐν τῷ Ἑσδρα γέγραπται. ἐπειδὴ δὲ ἀφίκοντο λοιπὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, Θεοῦ τὸν νεῶν ἐπεγείρειν ἐπαναγκά- ζοντος, ἔστησαν γαζοφυλάκιον, ἵνα καὶ ἄθροισις γένηται χρημάτων εἰς τὴν τῶν ἔργων κατασκευὴν, καὶ εἰς τὰς τῶν ἱερέων στολὰς, καὶ εἰς τὰς τεταγμένας αὐτοῖς κατὰ νόμον θυσίας. τέτακτο δὲ τῶν χρημάτων ταμίας, Ἰωσίας υἱὸς Σοφονίου. προστάττει δὴ οὖν ὁ τῶν ὄλων Θεός, προσκεκο- μισμένων παρὰ τῶν ἀρχόντων τῆς αἰχμαλωσίας, ἃ καὶ ἦν ἀπόθετα παρὰ τῷ Ἰωσίᾳ, χρυσίον λαβεῖν καὶ ἀργύριον, εἶτα κατασκευάσας στεφάνους, ἐπιθεῖναι τε αὐτοὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου, φάναι τε αὐτῷ περὶ τοῦ Ζοροβάβελ Ἰδοὺ ἀνὴρ Ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ· τὸ δὲ ἀνατολὴ τῶν Ἑβραίων ἢ ἐκδοσις τῷ τοῦ βλαστήματος ὀνό- ματι κατεσήμηνε· καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ, τουτέστιν, 2.364 ἐκ τῆς αὐτοῦ ρίζης ἀναφύσει πολλά. λήψεται δὲ καὶ ἀρετὴν, τουτέστιν, εὐπρέπειαν, ἥτοι δόξαν· ἐκδεδώκασι γὰρ οὕτως οἱ ἕτεροι τῶν ἐρμηνευτῶν. προσετίθει δὲ τούτοις, ὡς ἄμφω μὲν, Ἰησοῦς τε καὶ Ζοροβάβελ ἐπὶ τὸν αὐτὸν καθεδοῦνται θρόνον, ὡς εἶναι κοινὸν τὸ τῆς βασιλείας καὶ τῷ μετὰ χεῖρας ἔχοντι τὴν ἱερουργίαν, τὸ γεμὴν τοῦ ἱερέως καὶ αὐτῷ προσ- κείσθαι τῷ βασιλεύοντι· ἔσται δὲ ἀμφοῖν καὶ βουλή μία καὶ εἰρηνική, ὡς κατὰ τι γοῦν ὅλως μὴ ἕτερογνωμονοῦντας ὀραῖσθαι. εἶτα τοὺς στεφάνους λαμπρὸν γενέσθαι προστέταχεν ἀνάθημα τῷ Θεῷ εἰσκεκομισμένους εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὥστε καὶ εἰς χάριν, ἥτοι καύχημα, γενέσθαι τῶν προσαηγοχότων, Ἰωσίου τέ φημι καὶ τῶν τῆς αἰχμαλωσίας χρησίμων καὶ τῶν ἀρ- χόντων αὐτῆς· ἀνατεθῆναι τε, οὐ μάτην, ἀλλ' ὥστε καὶ ὠδῆς γενέσθαι πρόφασιν τοῖς ὠδοῖς τοῦ ναοῦ καὶ ἱεροψάλ- ταις. τότε γὰρ δὴ φησι καὶ οἱ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν· τουτέστιν οἱ ἐκ τῶν ἐτέρων ἔθνῶν· ἤξουσι καὶ προσκυνήσουσι τῷ Κυρίῳ. συμβήσεσθαι δὲ τὰ τοιάδε, φησὶν, εἴπερ ἔλοιτο τῷ τῆς εὐπειθείας κατασεμνύνεσθαι κόσμῳ, καὶ ἀκούειν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ· καὶ τότε λοιπὸν εἰς πέρας ἐκβεβηκότων τῶν προηγγελμένων, ἐπιγνώσεσθαι σαφῶς, ὅτι τὰ παρὰ Θεοῦ σαφῆ καταστήσων ὁ Προφῆτης ἀπεστάλη· καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον κατὰ τινος τῶν ψευδοπεῖν εἰωθότων, τὰ ἀπὸ καρ- δίας αὐτοῦ λαλήσων, ἀληθῆς δὲ μᾶλλον, καὶ οὐ ψευδάγγελος. Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἐτοιμοτάτη καὶ πρόχειρος τῶν ἐν ἱστορίαις ἀπόδοσις· δηλοῖ δὲ ὅτι τὸ χρῆμα τὸ Χριστοῦ μυστήριον, εἰ ἐρευνῶτο λεπτῶς, οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις. διεβεβαιούμεθα 2.365 μὲν γὰρ ἐν ἀρχαῖς, ὡς ἔν γε τῷ Ζοροβάβελ καὶ μέντοι καὶ Ἰησοῦ διαμεμορφῶσθαι Χριστὸν, καὶ ἀνὰ μέρος ἐν ἑκατέρῳ, καὶ ἐν ἀμφοῖν συλλήβδην, ὡς ἔνα. ἔστι γὰρ ἐν ταυτῷ καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ μέγας "ἀρχιερεὺς, ὄσιος, ἄκακος, "ἀμίαντος." ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν ἐκ φυλῆς Ἰούδα τοὺς τῆς βασιλείας διεῖπον θώκους, οἱ δὲ τῆς Λευὶ τέθειντο πρὸς ἱερωσύνην, ἐν ἐνὶ δὲ οὐκ ἦν καὶ βασιλείαν ὀρᾶν τε καὶ ἱερωσύνην, ταύτητοι σοφῶς διὰ τῶν δυοῖν εἰς ἓνα μορφοῦται Χριστός. οὐκοῦν εἰ λέγοι Θεὸς περὶ τοῦ Ζοροβάβελ, ὡς "Αἱ χεῖρες Ζοροβάβελ ἐθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον καὶ "αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελέσουσιν αὐτὸν," ἱστορικώτερον μὲν ἐπ' ἐκείνου νοήσεις, ἀνοίσεις δὲ ἐπὶ Χριστὸν νοητῶς τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν. αὐτὸς γὰρ ἡμῶν γέγονεν ὁ θεμέλιος, καὶ αὐτῷ πάντες ἐποικοδομούμεθα πνευματικῶς εἰς ναὸν ἅγιον· αὐτὸς ἡμῶν ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ πέρας· παρίστησι γὰρ ἡμᾶς ἡγιασμένους ἐν πνεύματι, λαμπρὸν τε καὶ ἱερὸν ἐν- διαίτημα ἑαυτῷ τε καὶ τῷ Πατρὶ, περιηρημένης εἰς ἅπαν τῆς ἀμαρτίας, καὶ κατηγορημένης τῆς

φθορᾶς· αὐτός ἐστιν ὁ Ἰησοῦς, ὡς ἔφην, ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας. καὶ ἐρμηνεύεται μὲν Ἰησοῦς Σωτηρία λαοῦ· οὕτω γάρ που καὶ ὁ θεοπέσιος Γαβριήλ πρὸς τὴν ἀγίαν ἔφη παρθένον "Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ "καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐ- "τὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ·" Ἰωσεδὲκ δὲ νοεῖται Δικαιοσύνη Θεοῦ· δεδικαιώμεθα γὰρ ἐν αὐτῷ διὰ πίστεως, καὶ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων τὸν ρύπον ἀπενιψάμεθα. αὐτὸς ἡμᾶς αἰχμαλώτους ὄντας ἐρρύσατο καὶ 2.366 τῆς νοητῆς δουλείας ἐξείλατο, καὶ οἶαπερ ἐξ ἀλλοδαπῆς καὶ γῆς ἀλλοφύλων τῆς δαιμονιώδους ἀπάτης, ἀνεκόμισεν εἰς θεογνωσίαν, καὶ εἰς τὴν τῶν ἀγίων καλλίπολιν, τὴν ἀγίαν ἀληθῶς Ἱερουσαλήμ, ἣτις ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία. διὰ τοῦτο στεφανοῦται πρὸς ἡμῶν ὀρθῇ καὶ ἀνεπιλήπτῳ πίστει, καὶ τοῖς εἰς ἀρετὴν ἀυχήμασιν, ὕμνοις τε τοῖς χαριστηρίοις. καὶ οἱ μὲν τὸ τηνικάδε στέφανοι χρυσοῖ τε ἦσαν καὶ ἀργυροῖ, καὶ ἐξ ὕλης κατεσκευάζοντο τῆς φθορᾶς· οἱ δὲ γε πρὸς ἡμῶν πεπλεγμένοι τε καὶ ἀνημμένοι, γήινον μὲν ἔχουσιν οὐδὲν, συντέθεινται δὲ μᾶλλον ἐκ τῆς τῷ Θεῷ πρεπούσης δόξης. ἀνατίθεμεν γὰρ ὡς χρυσὸν μὲν αὐτῷ τῶν περὶ αὐτοῦ δογμα- των τὴν ἀπλανῆ θεωρίαν· ὡς ἄργυρον δὲ τὴν ἐξ ἔργων ἀγαθῶν φαιδρότητα νοητὴν. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρως στέφανός τε καὶ δόξα Χριστοῦ τῶν παρ' αὐτοῦ σεσωσμένων ἢ σω- τηρία. σέσωσται δὲ οὐκ ἔθνος ἓν, καθάπερ ἀμέλει καὶ πάλαι διὰ Μωυσέως ὁ Ἰσραήλ, ἀλλ' ὅλη λοιπὸν ἢ ὑπ' οὐρανόν· ἔπρεπε γὰρ καὶ τοῦτο τῷ Χριστῷ. ἄθρει δὲ ὅπως παρὰ τῶν ἀρχόντων τῆς αἰχμαλωσίας καὶ παρὰ τῶν χρησίμων αὐτῆς καὶ τῶν ἐπεγνωκότων αὐτὴν τὰ εἰς τὴν τῶν στεφάνων κατασκευὴν προσκομίζονται. οἱ γὰρ λαῶν ἡγούμενοι καὶ εἰς ἀρχὰς τεθειμένοι τὰς τοιάσδε παρὰ Θεοῦ, καὶ οἱ τὸν τῆς ἀρχαίας ἡμῶν αἰχμαλωσίας εἰδότες τρόπον, χρήσιμοι τε τοῖς λελυτρωμένοις, ὡς καθηγηταὶ καὶ δι- δάσκαλοι καὶ νουθετεῖν οἷοι τε καὶ ἀποκομίζειν εὖ μάλα πρὸς ἐννομοτάτην ζωὴν, αὐτοὶ τὰ ὑπὲρ πάντων προσά- γουσι δῶρα, τὰ τῶν ἀδυνάτων ἀσθενήματα πληροῦντες δι' ἑαυτῶν. 2.367 Ἐπιτεθειμένων δὲ τῶν στεφάνων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰησοῦ, λέγεται πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ Ζοροβάβελ Ἰδοὺ ἀνὴρ Ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ. τεθέασαι σε- φανούμενον τὸν Ἰησοῦν ὡς ἱερέα, καὶ προὔχοντα δὲ ὄρα πάλιν αὐτὸν ὡς ἓν γε τῷ Ζοροβάβελ καὶ ἐν δόξῃ τῇ βασι- λικῇ· σύνες δὲ ὅτι αὐτός ἐστιν ἡ ἀνατολή, τουτέστι, τὸ βλάστημα, περὶ οὗ φησὶν ὁ θεοπέσιος Ἡσαΐας "Καὶ "ἀναβήσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς "ρίζης ἀναβήσεται." ἀνεθάλομεν δὲ ἡμεῖς ὑποκάτωθεν αὐτοῦ. ῥίζα γὰρ γέγονεν ὁ Χριστὸς τῆς ἀνθρωπότητος, ἥτοι τῶν διὰ πίστεως κεκλημένων, δευτέρα, καὶ οὐ κατὰ γε τὴν πρώτην, φημὶ δὲ δὴ τὸν Ἀδὰμ, ἀλλ' ἐν ἀμείνοσιν ἀσυγκρίτως· ἀνεθάλομεν γὰρ εἰς φθορὰν μὲν οὐκέτι καὶ εἰς θάνατον διὰ τὴν ἀρὰν, ἀλλ' εἰς ζωὴν τε καὶ ἀφθαρσίαν, ῥίζαν ἔχοντες τὴν ζωὴν, τουτέστι Χριστόν. καὶ ὡς περ ἐστὶν αὐτὸς μὲν "ἡ ἄμπελος, ἡμεῖς δὲ τὰ κλήματα," προσπεφυκότες αὐτῷ διὰ τῆς πνευματικῆς κοινωνίας· οὕτω καὶ ῥάβδος καὶ βλά- στημα μὲν αὐτὸς, ἡγουν ἀναφυὴ καὶ ἀνατολή· ἡμεῖς δὲ ὑπ' αὐτῷ βεβλαστήκαμεν, ἀνεφύημεν τε καὶ ἀνεθάλομεν εἰς ἀφ- θαρσίαν, ὡς ἔφην, καὶ ζωὴν. αὐτὸς ὠκοδόμησε τὸν οἶκον Κυρίου. ἔστι δὲ καὶ ἀπάσης ἔμπλεως ἀρετῆς, τουτέστιν, εὐ- κλείας τῆς Θεῷ πρεπωδεστάτης· "Ἐκάλυψε γὰρ οὐρανοὺς ἢ "ἀρετὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἢ γῆ," καθά φησὶν ὁ προφήτης Ἀμβακούμ. γέγραφε δὲ που καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης, ὅτι "Καὶ τεθεάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, 2.368 "δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ "ἀληθείας." αὐτὸς κεκάθικεν ἐπὶ θρόνου· βεβασίλευκε γὰρ ὡς Θεός, καὶ ἔστι σύνεδρος τῷ ἰδίῳ Πατρὶ καὶ συγκατάρχει τῶν ὄλων. ὅτι δὲ Ζοροβάβελ τε καὶ Ἰησοῦς ἀλλήλοις ὡς περ εἰς ἐνότητα συνενηνεγμένοι κατασημήνειαν εὖ μάλα Χριστόν, κατέδειξε προστιθεὶς, ὡς περὶ γε τοῦ Ζοροβάβελ Καὶ ἔσται ὁ ἱερεὺς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· τουτέστιν, ἐν τιμῇ τε καὶ δόξῃ· καὶ βουλή εἰρηνικὴ ἔσται ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων. ἔστι γὰρ ὁ αὐτὸς, ὡς καὶ ἤδη

προεῖπον, βασιλεύς τε ἅμα καὶ ἀρχιερεὺς, ὡς διὰ δυοῖν εἰς ἓνα γραφόμενος τὸν Ἐμμανουήλ. πλὴν οὐκ ἄμισθος ὁ πόνος τοῖς στεφανοῦσι Χριστὸν, ἀλλ' εἰς ἀτελεύτητον αὐτοῖς δραμεῖται μνήμην ἢ καρποφορία. ὅτι δὲ ἀτρεκῆς ὁ λόγος, ἐμπεδοῖ προστιθείς Ὁ δὲ στέφανος ἔσται τοῖς ὑπο- μένουσι καὶ τοῖς χρησίμοις αὐτῆς καὶ τοῖς ἐπεγνώκωσιν αὐτήν καὶ εἰς χάριτα υἱοῦ Σοφονίου καὶ εἰς ψαλμὸν ἐν οἴκῳ Κυρίου. ἔσται γὰρ εἰς χάριν τοῖς ἀνατεθεικόσι τὰ προσκεκομισμένα, γενήσονται δὲ καὶ δοξολογίας πρόφασις. ἢ γὰρ τῶν ἡγου- μένων εὐσέβεια, τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης ὁδὸς τοῖς ἑτέροις γίνεται. στεφανουμένου δὲ πρὸς ἡμῶν τοῦ Χριστοῦ, τότε καὶ ἡ τῶν ἔθνῶν ἀγγέλη δραμεῖται πρὸς ἐπίγνωσιν αὐτοῦ, καὶ οἱ μακρὰν ὄντες διὰ τὴν πλάνην, κεκλήσονται διὰ τῆς πίστεως, καὶ οἰκοδομήσουσιν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. τίνα δὲ οἰκοδομή- σουσιν; ἑαυτοὺς δηλονότι συναρμολογοῦντες τοῖς ἁγίοις, καὶ συντιθέντες ἐν πίστει πρὸς ἔνωσησιν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ὄντος ἀκρογωνιαίου Χριστοῦ καὶ συνείροντος εἰς ὁμοψυχίαν δι' ἑαυτοῦ τὰ πάλαι διηρημένα. ἔκτισε γὰρ "τοὺς δύο λαοὺς "εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλ- "λασσων ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ τὰ πάντα πρὸς τὸν Πατέρα." 2.369 ὧν εἰς πέρας ἐκβεβηκότων, ἐπιψηφιούμεθα τοῖς ἁγίοις προ- φήταις τὸ ἀτρεκὲς, ἐγνώκαμέν τε σαφῶς, ὡς ἦν Θεὸς ἐν αὐτοῖς ὁ λαῶν καὶ προαναφαίνων ἡμῖν τὸ Χριστοῦ μυστήριον.

ΤΟΜΟΣ Β΄. ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΖΑΧΑΡΙΑΝ. ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου τοῦ βασιλέως ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν, τετράδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐνάτου ὅς ἐστι Χασελεύ· καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς Βαιθὴλ Σαρασάρ καὶ Ἀρβεσεὲρ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ τοῦ ἐξιλάσασθαι τὸν Κύριον, λέγων πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου παντοκράτορος καὶ πρὸς τοὺς προφήτας λέγων Εἰ εἰσελήλυθεν ὧδε ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ τὸ ἅγιασμα, καθότι ἐποίησαν ἤδη ἱκανὰ ἔτη.⁹ Μετὰ τὴν τῶν ὁράσεων ἐπίδειξιν ἕτεροι παρὰ Θεοῦ γεγό- νασιν λόγοι, μικροῦ μεταξὺ διηπεύσαντος χρόνου. πρὸ μὲν γὰρ τῶν ὁράσεων γέγραπται ὅτι "τῇ τετράδι καὶ εἰκάδι ἐν "τῷ ἐνδεκάτῳ μηνί· οὗτός ἐστιν ὁ μὴν σαβάτ· ἐν τῷ "δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ Δαρείου ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς "Ζαχαρίαν τὸν τοῦ Βαραχίου υἱὸν Ἀδδῶ τὸν Προφήτην, "λέγων" ἐν δὲ γε τοῖς προκειμένοις ἡμῖν θεωρήμασιν ἕτερος 2.371 μετ' ἐκεῖνον ὀρίζεται χρόνος· Ἐν γὰρ τῷ τετάρτῳ ἔτει τῇ τε- τράδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐνάτου ὅς ἐστι Χασαλεύ· κατὰ τὴν Ἑβραίων φωνὴν δηλονότι· μεταπεφοίτηκε τῷ Προφήτῃ τῆς θεοπτίας ὁ τρόπος. τίς δὲ ἢ πρόφασις, ἢ τῆς ἱστορίας ἀφή- γησις εὖ μάλα σαφηνιεῖ. συνείεν γὰρ οὐχ ἑτέρως τινὲς πλὴν ὅτι κατὰ τουτονὶ τὸν τρόπον τῶν προκειμένων τὸν νοῦν. τίνες γὰρ ὅλως ὁ τε Σαρασάρ καὶ Ἀρβεσεὲρ ὁ βασι- λεὺς καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἀναμαθεῖν; τί δὲ τὸ ἅγιασμα τὸ ἐν τῷ πέμπτῳ μηνί· καὶ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ἐρωτήσεως τρό- πος, ὅποι ποτὲ βλέπει, καὶ τίς ἂν γένοιτο τῶν ἐρομένων ὁ σκοπός. Βασιλεύοντος τοίνυν Ὡσηὲ τοῦ υἱοῦ Ἡλᾶ τῶν δέκα φυ-λῶν τῶν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καὶ πολὺ διανενευκότος εἰς ἀπό- στασιν· λελάτρευκε γὰρ εἰδῶλοις· παρωξύνετο Θεὸς ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ. εἶτα κατεστράτευσε τῆς χώρας ὁ Σαλμανασάρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων, εἶλέ τε τὴν Σαμάρειαν, καὶ ἀπώκισε μὲν τὸν Ἰσραὴλ, παρεσκεύασε δὲ τινὰς τῶν ἐκ τῆς Χαλ- δαίων χώρας κατοικήσαι τὴν γῆν, ἵνα δὴ γένοιτο Περσῶν, ὡς ἐκεῖθεν ἔχουσα λοιπὸν τοὺς οἰκήτορας. ἔχεις τὴν ἱστορίαν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν. γέγραπται γὰρ οὕτως "Ἐν "ἔτει δωδεκάτῳ Ἄχαζ βασιλέως Ἰουδα ἐβασίλευσεν Ὡσηὲ υἱὸς Ἡλᾶ ἐν Σαμαρείᾳ ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐννέα ἔτη, καὶ ἐποίησε "τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, πλὴν οὐχ ὡς οἱ βασιλεῖς

"Ισραήλ οἱ ἦσαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· ἐπ' αὐτὸν ἀνέβη Σαλ- "μανασάρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων, καὶ ἐγενήθη αὐτῷ Ὡσηε "δοῦλος." καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν "Καὶ ἀπωκίσθη Ἰσραήλ "ἐπάνωθεν τῆς γῆς αὐτοῦ εἰς Ἀσσυρίους ἕως τῆς ἡμέρας "ταύτης. καὶ ἤγαγε βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐκ Βαβυλῶνος 2.372 "τὸν ἐκ Χουνθὰ καὶ ἀπὸ Ἀϊὰ καὶ ἀπὸ Αἰμᾶθ καὶ Σεπφα- "ρουαῖμ, καὶ κατωκίσθησαν ἐν ταῖς πόλεσι Σαμαρείας ἀντὶ "τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν Σαμάρειαν καὶ "κατώκησαν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῆς." οὗτοι δὴ οὖν οἱ κληρονόμοι ἐλόντες τὴν Σαμαρειτῶν, κατωκηκότες γῆν καὶ τέκνων τάχα που γεγόνασι πατέρες καὶ τοῖς Ἰουδαίων ἔθεσι προσνε- νεύκασι, τὰς τῶν λεόντων ἐφόδους κατορρωδῆσαντες· ἐξ αὐτῶν γεγόνασι Σαρασάρ τε καὶ Ἀρβεσεέρ, ὃς καὶ ὠνό- μασται βασιλεὺς, διάτοι τὸ καθηγεῖσθαι τὸ τηνικάδε τῶν ἐν Σαμαρείᾳ μετωκισθέντων ἐκ τῆς Περσῶν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἀνδρῶν· περὶ δὲ γε τοῦ ἀγιάσματος, φέρε δὴ πάλιν τὰ εἰκότα λέγωμεν. οὐκοῦν πρὶν ἀλῶναι τὴν Ἰουδαίαν παρὰ τοῦ Ναβουχοδονόσορ, ὁ μακάριος προφήτης Ἰωὴλ προανακεκράγει τὸ συμβησόμενον, καὶ δὴ καὶ πενθεῖν τοῖς ἱερεῦσι παρεκελεύετο, καὶ προσέτι καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς, ὡς ὅσον οὐδέπω τῆς μὲν Ἰερουσαλήμ ὑπὸ πόδας ἐσομένης ἐχθρῶν, κατεμπρησθησομένου δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ θείου ναοῦ. ἔφη δὲ οὕτως "Περιζώσασθε καὶ κόπτεσθε "οἱ ἱερεῖς, θρηνεῖτε οἱ λειτουργοῦντες θυσιαστηρίῳ· εἰς- "ἐλθατε ὑπνώσατε ἐν σάκκοις λειτουργοῦντες τῷ Θεῷ, ὅτι "ἀπέσχηκεν ἐξ οἴκου Θεοῦ ἡμῶν θυσία καὶ σπονδή. ἀγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν, συναγάγετε πρεσβυτέρους, πάντας κατοικοῦντας γῆν εἰς οἶκον Θεοῦ ἡμῶν, καὶ "κράξτε πρὸς Κύριον ἐκτενωῶς Οἴμμοι οἴμμοι εἰς ἡμέραν." καὶ ταυτὶ μὲν ὁ προφήτης· τίνα δὲ δὴ τρόπον διεπεραίνετο τὰ προηγγελμένα, σαφηνιῶ πάλιν, αὐτὸ παραθεῖς τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. γέγραπται δὲ οὕτως ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν βασιλειῶν "Καὶ τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ ἐβδόμῃ τοῦ μηνός, οὗτος ἐνι- "αυτὸς ἐννεακαιδέκατος τῷ Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, ἦλθε Ναβουζαρδάν ὁ ἀρχιμάγειρος ὁ ἐστὼς ἐνώπιον "βασιλέως Βαβυλῶνος εἰς Ἰερουσαλήμ, καὶ ἐνέπρησε τὸν "οἶκον Κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ πάντας τοὺς "οἴκους Ἰερουσαλήμ καὶ πάντα οἶκον ἐνέπρησεν ὁ ἀρχι- "μάγειρος." εἶτα κεχειροτόνηκεν ἐπὶ τὸν περιλειφθέντα δῆμον ἐξ Ἰσραήλ τὸν Γοδολίαν, ἐν μηνὶ τῷ ἐβδόμῳ ὃν ὑπελθὼν ἐχειρώσατο καὶ ἀπέκτεινεν Ἰσμαὴλ υἱὸς Ναθανίου υἱοῦ Ἐλισαμὰ ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν βασιλέων· γέγραπται γὰρ ὡδί. οὐκοῦν ἐπειδήπερ συμβέβηκεν ἐν τῷ πέμπτῳ μηνὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀλῶναι μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα, κατ- εμπρησθῆναι δὲ τὸν ναὸν, προσαποθανεῖν δὲ καὶ τὸν Γοδο- λίαν ἐν τῷ ἐβδόμῳ μηνὶ, τάχα που πρὸς ἀνάμνησιν τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς οἱ κατάλοιποι τῶν Ἰουδαίων ἐνηνεγμένοι, τετυπώκασιν ἐξ ἀπάσης τῆς περιοικίδος ἐν μηνὶ τῷ πέμπτῳ καὶ ἐν τῇ ἐβδόμῃ τοῦ μηνός ἀναβαίνειν ἅπαντας εἰς Ἱερο- σόλυμα, καὶ ἀγιάσαι μὲν νηστείαν, κομμὸν δὲ ποιεῖσθαι καθάπερ ἐπὶ νεκρῷ καὶ ἐποιμώζειν κειμένῳ τρόπον τινὰ τῷ ναῷ, τῇ τε πόλει κατεμπρησθείσῃ τὸ ἐκ τῆς ὑστεροβουλίας δάκρυον ἐπιχεῖν. ὦντο δὲ, ὅτι λατρείας αὐτοῖς τῆς ἀν- δανούσης Θεῷ τρόπος οὐτοσί πανσόφως ἐξηύρηται. ἀλλ' ἐπράττετο μὲν ἔτι τοῦ Ἰσραήλ ὑπὸ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας κειμένου ζυγόν, οὐδεμιᾶς δὲ φροντίδος τοῦ θείου τετυχη- κότος ναοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπανῆλθον, τὴν Περσῶν ἀφέντες καὶ Μήδων, 2.374 καὶ κατωκῆκασιν τὴν ἀγίαν πόλιν, εἶτα τὸν θεῖον ἀνεδείμαντο νεῶν, ἐδόκει πως τὸ ἔθος αὐτοῖς οὐκ ἐν καιρῷ καὶ κόσμῳ πράττεσθαι λοιπόν. ἔδει γὰρ μᾶλλον ὡς ἀπὸ γε τῶν γε- γεννημένων μεταχωρῆσαι πρὸς εὐθυμίαν, καὶ πληροῦν ἑορτὰς, καὶ χαριστηρίους ἀναπέμπειν ὡδὰς τῷ κεκληκότι πρὸς ἔλευ- θερίαν αὐτούς. ἐνδοιάζοντες δὴ οὖν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος, Σαρασάρ τε καὶ Ἀρβεσεέρ, πέμπουσι τινὰς ἐρησομένους τοὺς τε ἱερεῖς καὶ τοὺς προφήτας εἰ εἰσελήλυθεν ὡδε τὸ ἀγίασμα ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ καθότι ἐποίησαν ἤδη ἱκανὰ ἔτη, τουτ- ἔστιν, εἰ συνδεδραμήκασιν οἱ πενθεῖν εἰωθότες ἐν τοῖς Ἱερο- σολύμοις, καὶ εἰ παραδέξονται τὴν συνήθειαν αὐτοῖ, τὴν ὡς ἐν τρόπῳ

γεγεννημένην ἀγίασματος, καίτοι καὶ ἐγηγεμένον τοῦ θείου ναοῦ καὶ λελυμηνές τῆς αἰχμαλωσίας. ἡγίασαν γὰρ, ὡς ἔφην, νηστείαν καθὸ δεδράκασιν ἐκ πολλῶν ἐτῶν. αἰχμαλώτου γὰρ ὄντος τοῦ Ἰσραὴλ, διατετελέκασι καὶ αὐτοὶ τὸν τοῦ πένθους τηροῦντες καιρὸν, καὶ ἀγιάζοντες τὴν νη- στείαν καθάπερ ἤδη προεῖπον. οὐκοῦν ἐνδοιαζόντων ἢ ἐρώ- τησις, πότερόν ποτε χρή πληροῦν ἔτι τὸ ἀγίασμα καὶ τὸ πένθος, καὶ μετὰ γε τὴν ἔγερσιν τοῦ ναοῦ ἤγουν ἀπο- σχέσθαι λοιπὸν τῆς τοῦ πένθους αἰτίας ἐκποδῶν οἰχομένης. 9Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου τῶν δυνάμεων πρὸς μὲ λέγων Εἶπὸν πρὸς πάντα τὸν λαὸν τῆς γῆς καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς λέγων Ἐὰν νηστεύσητε ἢ κόψησθε ἐν ταῖς πέμπταις ἢ ἐν ταῖς ἑβδόμαις, καὶ ἰδοὺ ἑβδομήκοντα ἔτη, μὴ νηστείαν νενηστεύ- κατέ μοι; καὶ ἐὰν φάγητε ἢ πῖντε, οὐχ ὑμεῖς ἐσθίετε καὶ 2.375 ὑμεῖς πίνετε; οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσὶν οὐς ἐλάλησε Κύριος ἐν χειρὶ τῶν προφητῶν τῶν ἔμπροσθεν, ὅτε ἦν Ἰερουσαλήμ κατοικουμένη καὶ εὐθηνούσα, καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς κυκλόθεν, καὶ ἡ ὄρεινὴ καὶ ἡ πεδινὴ κατωκείτο;9 Ἦροντό τινες, ὡς ἤδη προεῖπον, περὶ τοῦ ἐπὶ κλην ἀγίασματος τούτους τε ἱερέας καὶ τούτους προφήτας; εἶτα Θεὸς ἀποκρίνεται, τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν κατὰ γε τὸ εἶκος προσαγηχότων τὰς λιτὰς, καὶ ὅτι προσήκοι τοῖς τὰ τοιαῦδε φιλοπευστεῖν ἠρημένοις ἀποκρίνεσθαι σοφῶς διεσπουδακό- των. εἶτα τίς ὁ λόγος ὁ παρὰ Θεοῦ; βραχύς τε καὶ οὐ μακρὸς καὶ οὐδὲν ἔχων τὸ περισκελές; ἀλλ' ἴν' οὕτως εἴ- πωμεν, γυμνὸς καὶ εὐαπάλλακτος τὴν τοῦ συμφέροντος γνῶσιν. τί γὰρ δὴ τὸ χρῆμα, φησὶν, εἰ καὶ νενηστεύκατε τυχὸν ἐν ταῖς πέμπταις καὶ ἐν ταῖς ἑβδόμαις; ἢ ποῖα τις ὄλως κατόρθωσις ἀρετῆς, τὸ ἐπολολύζειν ἀμαθῶς λίθοις τε καὶ ξύλοις ἐμπεπρησμένοις; τίνα δ' ἂν τρόπον τοῖς παρ' ὑμῶν δρωμένοις ἐφήδοιτο ὁ Θεὸς, ὅτε τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν πεπραχότες οὐδὲν, οἴεσθε κατὰ σφᾶς τὰ πάντων ἄριστα κατορθοῦν; εἰ γὰρ τῆς τοιαύτης δεδέσθαι νηστείας, καὶ ἐπαινεῖν ἄξιον κομμὸν γυναικοπρεπῆ, διὰ ποῖαν αἰτίαν ἑβδομηκοστὸν ἔτος τοῦτο διατετελέκατε, φησὶν, οὐ νενη- στευκότες; διατρίβοντες γὰρ ἔτι παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις, οὐ νηστείαν τετελέκασι δημοτελῆ, ἀλλ' οὐδὲ ἕτερόν τι τῶν ἐν συνηθείᾳ καὶ τρίβαις, ἥτοι κατὰ νόμον τὸν Μωυσέως, ἀπο- περαίνειν ἐσπουδακότες ἀλοῖεν ἂν. εἶτα πῶς ἠλέησα, φησὶ, 2.376 καὶ τῆς τῶν κρατούντων χειρὸς ἐξείλομην; οὐκοῦν οὐ δε- δέσθαι τῆς τοιαύτης νηστείας, καθάπερ ἀμέλει καὶ εἶπερ ἔλοισθε, φησὶ, φαγεῖν καὶ πιεῖν, οὐκ ἐμοὶ μάλλον ἢ ἑαυτοῖς χαρίζεσθε τὸ χρῆμα. οὐκοῦν τοῦ νηστεύοντος εἰκὴ καὶ ἐπ' οὐδενὶ τῶν χρησίμων, καὶ τὸ δάκρυον ἀνωφελές καὶ ἄμισθος ὁ ἰδρῶς. οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσὶ τῶν προφητῶν τῶν ἔμπροσθεν ὅτε ἦν Ἰερουσαλήμ κατοικουμένη καὶ εὐθηνούσα, περιχεομένη τε τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ἀπημάντοις ἔτι ταῖς ἰδίαις ἐπαυχοῦσα πόλεις ταῖς τε ἐν τῇ ὄρεινῇ καὶ ἐν τῇ πεδινῇ. ἔφη μὲν γὰρ ὁ προφήτης Ἰωὴλ, ὅτι δὴ πρέπει θρηνεῖν ἱερέας τε καὶ λαοὺς, καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις καὶ ἀγίασαι νηστείαν. καὶ ὁ τῆς παραινέσεως σκοπὸς ἐκάλει πρὸς μετάγνωσιν. οὐ γὰρ περιμένειν ἤθελε τῶν συμβεβηκότων τὴν πείραν, ἵνα καὶ ἐμπρησθέντα καταθρηνηῖτε τὸν νεὼν, ἀλλ' ἵνα πρὸ πείρας, ὡς ἔφην, κομμοῖς τε καὶ θρήνοις ἐκμειλισσόμενοι τὸν Θεὸν, ἔξω γένησθε τῶν κακῶν. οὐκοῦν οὐχ οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν τῶν ἔμπροσθεν, οὐς ἠγνοηκότες ὑμεῖς εἰκὴ κατοιμώ- ζετε, καὶ λίθοις κειμένοις τὸ ἐξ ἀμαθίας δάκρυον ἐπιστάζετε, καίτοι δέον ἐπανορθοῦν τῆς ἑαυτῶν πολιτείας τὴν ὁδὸν, καὶ τὴν εὐκλεᾶ καὶ ἀμώμητον ἰέναι τρίβον, κατορθοῦν εὖ μάλα διεγνωκότας τὸ τῷ νόμῳ δοκοῦν. 9Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ζαχαρίαν λέγων Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Κρῖμα δίκαιον κρίνατε, καὶ ἔλεος καὶ οἰκτιρμὸν ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ χήραν καὶ ὄρφανὸν καὶ προσήλυτον καὶ πέννητα μὴ καταδυναστεύσητε, 2.377 καὶ κακίαν ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μὴ μνησικακεῖτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. Κατακιβδηλεύσας τὸ πένθος, ὡς ἄχρηστον καὶ ἀνωφελές, καὶ τὸν εἰκαῖον αὐτῶν ἰδρῶτα διαχλευάσας, ἀποκομίζει λοιπὸν πρὸς τὸ ὅτι μάλιστα τελοῦν εἰς ὄνησιν, καὶ

τῆς ἀνδανούσης αὐτῷ πολιτείας σαφῆ τε καὶ ἐναργῆ καταστήσας τὴν ὁδὸν, καταλευκαίνει τε ὡσπερ αὐτοῦ τε τοῦ νόμου καὶ τῶν προ- φητικῶν κηρυγμάτων τὸν νοῦν. ἐφίδεται γὰρ ὁ νομοθέτης ὀρθῶ τε καὶ ἀμωμήτῳ κρίματι· ἐκτετίμηται δὲ καὶ λίαν ἐσπουδασμένως ἔλεόν τε καὶ φιλαλληλίαν, καὶ ἐπαινεῖν ἀξιοὶ τὴν εἰς ὀρφανούς ἀγάπησιν, καὶ φειδῶ τὴν ἐπὶ γυναίκοις χηρεῖα κατηχτισμένοις· ἀποσειεται γεμὴν ὡς βέβηλον τὴν πλεονεξίαν, καὶ ἥπερ ἂν γένηται κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων συντριβῆ, βούλεται δὲ εἶναι τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονεῖν ἡρημέ- νους χρηστοὺς καὶ ἀμνησικάκους. ἔφη δὲ που καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς "Ἀφίετε καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν" καὶ μὴν καὶ προσευχομένους ἐδίδαξε λέγειν "Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ "μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ "τοῦ πονηροῦ." ἀνίησι μὲν γὰρ ἐγκλήματα τοῖς ἀνιεῖσιν ἑτέροις ὁ φιλοικτίρμων Θεὸς, "Ὅδοι δὲ μνησικάκων εἰς θά- "νατον," κατὰ τὸ ἐν βίβλῳ παροιμιῶν γεγραμμένον. ὅτι δὲ ἡ ἀγάπη παντὸς νόμου τὴν πλήρωσιν ἔχει, πῶς ἂν ἐνδοιασεί τις, γεγραφότος ὡδὶ τοῦ θεσπεσίου Παύλου; καρποὶ δὲ ἀγάπης τὰ προειρημένα, καὶ ἀκριβῆς νομοφύλαξ ὁ τούτων ἐργάτης. 9Καὶ ἠείθησαν τοῦ προσέχειν, καὶ ἔδωκαν νῶτον παραφρονοῦντα, 2.378 καὶ τὰ ὧτα αὐτῶν ἐβάρυναν τοῦ μὴ εἰσακούειν, καὶ τὴν καρ- δίαν αὐτῶν ἔταξαν ἀπειθῆ τοῦ μὴ εἰσακούειν τοῦ νόμου μου καὶ τοὺς λόγους οὓς ἐξαπέστειλε Κύριος παντοκράτωρ ἐν Πνεύματι αὐτοῦ ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν τῶν ἔμπροσθεν· καὶ ἐγένετο ὄργῃ μεγάλη παρὰ Κυρίου παντοκράτορος. καὶ ἔσται ὃν τρόπον εἶπε καὶ οὐκ εἰσήκουσαν αὐτοῦ, οὕτως κεκράζονται καὶ οὐ μὴ εἰσακούσω αὐτῶν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ ἐκβαλῶ αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἃ οὐκ ἔγνωσαν, καὶ ἡ γῆ ἀφανισθήσεται κατόπισθεν αὐτῶν ἐκ διοδεύοντος καὶ ἐξ ἀνα- στρέφοντος· καὶ ἔταξαν γῆν ἐκλεκτὴν εἰς ἀφανισμόν.⁹ Πεπληροφόρηκε δὲ διὰ τούτων, ὅτι παραθήγοντες οὐ διαλελοίπασιν αὐτοὶ κατὰ σφῶν τὸν τῶν ὄλων Κριτὴν. ἐξὸν γὰρ αὐτοὺς τοῖς τῶν ἀγίων προφητῶν καταπέθεσθαι λόγοις καὶ, τὸ ἀντιφέρεσθαι γεννικῶς τοῖς τοῦ νομοθέτου θελήμασι ῥιπτοῦντας ὡς ἀπωτάτω, τὴν εὐκλεᾶ καὶ ἐννομωτάτην ἀν- θελέσθαι ζωὴν καὶ τὴν ἀμώμητον ἰέναι τρίβον, σκληροὶ γεγονάσι καὶ ἐν οὐδενὶ τεθείκασι λόγῳ τὸν παιδευτὴν, ἀκαμπῆ τε καὶ ἄτεγκτον ἐσχήκασι τὴν καρδίαν. κατέληξαν γὰρ οὐδαμῶς τοὺς θεῖους ἐκτόπως περιυβρίζοντες λόγους, καὶ τοῖς τούτων διακομισταῖς, οἳ τὸ τῆς προφητείας διεχεί- ριζον χρῆμα, δεινῶς τε καὶ ἀνοσίως ἐπιπλήττοντες, καίτοι λαλοῦσιν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι· εἰς τοῦτο δὲ ἤδη κατώλισθον ἀγριότητος καὶ ἀνουθετήτου ληρίας, ὡς μὴ ἐλέσθαι μετα- νοεῖν ἄχρις ἂν αὐτοῖς εἰς πέρας ἐξέβη τὰ προηγγελμένα, καὶ ὑποπεπτώκασι τοῖς ἐκ θείας ὄργῆς ἐπενηνεγμένοις. εἰ δὲ δὴ λέγει Θεὸς ἐν τούτῳ ὅτι Ἐκβαλῶ αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ ἔθνη, 2.379 ἀφανισθήσεται δὲ καὶ ἡ γῆ ἐκ διοδεύοντος καὶ ἐξ ἀναστρέφοντος, ὡς ἐν προαγορεύσει προφητικῇ τὰ τοιαῦτα πάλιν εἰρησθαι νοήσωμεν· ἐκβέβληντο μὲν γὰρ εἰς Πέρσας καὶ Μήδους, καὶ ἤδη πεπείραντο τῆς αἰχμαλωσίας, ἡρήμωτο δὲ καὶ ἡ γῆ, καὶ ἡ πασῶν ἀρίστη χώρα τέτακτο, καθά φησιν ὁ λόγος, εἰς ἀφανισμόν, οὐκ ἔχουσα τοὺς διοδεύοντας, ἤγουν ἀναστρέφοντας. οἳ μὲν γὰρ δεδαπάνηντο τῷ πολέμῳ· οἳ δὲ τῷ τῆς δουλείας κατηχτισμένοι ζυγῷ, δεδραμήκασι εἰς αἰχμαλωσίαν. οὐκοῦν ὡς ἐν προαγορεύσει καὶ τάδε τοῖς ἄλλοις συνειρησθαι νοή- σωμεν. ὅτι δὲ τὸ τοῖς θείοις λόγοις ἀπειθεῖν ἐπιζήμιον, μᾶλλον δὲ καὶ ὀλέθρου πρόξενον, καὶ ἐξ αὐτῶν ἂν τις ἴδοι τῶν τοῖς ἀρχαίοις συμβεβηκότων· καὶ οὐ μακρῶν ἂν τις δέοιτο λόγων πρὸς ἀπόδειξιν, ἀλλ' ἔστι τὸ χρῆμα παντὶ τῷ σαφές, τῷ γε ἅπαξ εἰδότε τὰ ἐκ τῆς εὐπειθείας ἀγαθὰ. 9Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου παντοκράτορος πρὸς με λέγων Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἐζήλωσα τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Σιών ζῆλον μέγαν καὶ θυμῷ μεγάλῳ ἐζήλωσα αὐτήν.⁹ Τὸ ἀπειθεῖς καὶ ἐξήνιον τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ ἐξ αὐτῶν σφισι συμβεβηκότων ἀποχρώντως διαβεβληκῶς, καὶ ὅτι γέ- νοιτο πάντων

αὐτοῖς τῶν κακῶν πρόξενον ἀποφήνας, μετα- βιβάζει τὸν λόγον ἐπὶ τὰ ἐξ ἡμερότητος ἀγαθὰ, καὶ πειράται λοιπὸν τοὺς τῆς εὐημερίας αὐτοῖς ἐπαγγέλλεσθαι καιροῦς, καὶ τοῖς κατ' εὐχὴν ἀγαθοῖς καταπιαίνειν πλουσίως, ὡς ἤδη μὲν δίκας ἐκτετικότας, ὧν ἀνοσίως πεπαρωνήκασιν, ἐκνευμένους δὲ ὡσπερ τῆς ἀρχαίας φαυλότητος τὰ ἐγκλήματα διὰ 2.380 τοῦ κεκολάσθαι παρ' ἐχθροῖς καὶ τὸν τῆς δουλείας ἀνατλήναι ζυγόν. κατακέκραγε δὲ ὡσπερ τῆς τῶν Βαβυ- λωνίων ὠμότητος, οἱ πέρα παντὸς ἰόντες θράσους, δεδράκασιν εἰς αὐτοὺς, ἃ μὴδὲ αὐτὸς ὁ θεῖος ἤθελέ που θυμὸς· ἔφη γὰρ ἐναργῶς ὅτι "Ἐγὼ μὲν ὠργίσθην ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συνεπέ- "θεντο εἰς κακά." ἐζήλωκα δὴ οὖν τὴν Ἱερουσαλήμ, τουτέστι τὸν ὑπὲρ αὐτῆς εἰσδέδεγμαι ζῆλον, καὶ θυμῷ μεγάλῳ ἐζή- λωσα αὐτήν. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Συμβήσεται τοῖς Βαβυ- λωνίοις ἐξ ἀντιστρόφου παθεῖν ὧν δεδράκασιν ἀπηνέστερα, καὶ τοῖς οὕτω πεπορθηκόσιν ἐποίησεν τὰ ἐξ ὀργῆς. Τοῦτο πεπλήρωκεν ὁ Χριστός, λελυπημένος γὰρ ἐφ' ἡμῖν τοῖς ἀθλίως ἀπολωλόσι, καὶ οἷον ζηλώσας τὴν Ἐκκλη- σίαν, τὴν αὐτῷ μὲν προεγνωσμένην, οὕτω γεμὴν ἀναδε- δειγμένην ἐν κόσμῳ, συνέτριψε μὲν τῶν δαιμονίων τὰ στίφη, τὸν δὲ γε τῆς ἐκείνων ἀπονοίας ἐπιστάτην τῆς καθ' ἡμῶν ἐκβέβληκε τυραννίδος καὶ τοῖς ἐξ ὀργῆς κινήμασιν ὑποθεῖς, ἐλευθέρους τῆς ἐκείνου σκαιοτήτος ἀπέφηνε λοιπὸν τῶν προσκυνούντων αὐτὸν τὴν ὁμήγυριν. 9τάδε λέγει Κύριος Ἐπιστρέψω ἐπὶ Σιών, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ Ἱερουσαλήμ, καὶ κληθήσεται Ἱερουσαλήμ πόλις ἀληθινή, καὶ τὸ ὄρος Κυρίου παντοκράτορος ἅγιον.⁹ Πληροῖ μὲν τὰ πάντα Θεὸς, καὶ τῆς ἀπορρήτου φύσεως αὐτοῦ τὰ πάντα μεστά. πλὴν ἀποφοιτᾷ ἐσθ' ὅτε λέγεται τῶν ἡμαρτηκότων, οὐ ταῖς κατὰ τόπον διαστάσεσι μεριζό- μενος· εὐήθες γὰρ κομιδὴ τὸ ὧδε νοεῖν· ἀλλὰ τῷ μηκέτι 2.381 θέλειν προσκεῖσθαι καὶ φειδοῦς καὶ ἀγάπης ἀξιοῦν. τοιοῦ- τον δὲ εἶναι φαμεν καὶ αὐτὸν τὸν τῆς ὀργῆς τρόπον. οὐκοῦν ἐτράπετο μὲν εἰς ψευδολατρίας ὁ Ἰσραήλ, καὶ ἐκπεπόρνευκεν Ἱερουσαλήμ. ἀπεφοίτησε δὲ ὡσπερ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, καὶ τοῖς ἐξ ἀποστροφῆς ὑπέθηκε κακοῖς. ἐπειδὴ δὲ κατοικτεῖρει λοιπὸν, τὸ ἐπιστρέψω φησὶ, τουτέστιν, ἀποπεπαύσομαι τῆς ὀργῆς, ἐπισκοπῆς ἀξίαν ἀποφανῶ, καὶ οἶκον ἐμὸν ποιήσομαι πάλιν. ὡσπερ δὲ, ἀποστραφέντος αὐτοῦ, τὸ ὄρος τὸ ἅγιον, τουτέστιν ὁ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ναὸς, οὐκέτι σεπτὸς εἶναι τις ἐδόκει παρά γε τοῖς ὀρώσιν ἐμπερησμένον· οὕτω δὴ πάλιν ἐν αὐτῷ κατοικεῖν ἐλομένου Θεοῦ, καὶ ἐγγηγεμένου τὸ ἐπ' αὐτῷ πάλιν ἀναβήσεται καὶ ἀνανεωθήσεται σέβας, ἀλη- θινὴ δὲ πάλιν Ἱερουσαλήμ, οὐκέτι καθὰ καὶ πάλαι τοῖς χειροτμήτοις θεοῖς καὶ τοῖς ψευδωνύμοις ἰνδάλμασι προσ- κομίζουσα τὰς λατρίας· ἀλλὰ τὸν ἕνα καὶ φύσει καὶ ἀλη- θινὸν θεραπεύουσα Θεὸν ταῖς ἐπεικειαῖς, διὰ τοῦ ζῆν ἐννόμως ἐλέσθαι λοιπὸν, καὶ ταῖς εἰς πᾶν ὅτιοῦν εὐπειθείαις. Περιθείης δ' ἂν εἰκότως τὰς τοιάσδε φωνὰς τῷ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γεγονότι Λόγῳ, ὃς ὑπάρχων ἐν μορφῇ τοῦ γε- γεννηκότος καὶ ἐν ἰσότητι τῇ κατὰ πᾶν, "ἑαυτὸν ἐκένωσε "μορφὴν δούλου λαβῶν," καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ "ἐπτῶ- "χευσε δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ πλουτήσωμεν." οὐκοῦν ὁ πάλαι διὰ τε τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν, καὶ τὸ ἐγκεῖσθαι δὲ τὴν "διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ "ἐκ νεότητος" δικαίως ἀποστραφεῖς, ἐπέστρεψε πρὸς ἡμᾶς ὡς ἐξ ἐμφύτου λοιπὸν ἡμερότητος, καὶ κατώκηκε τὴν Ἐκ- κλησίαν, πόλιν τε καὶ ἐνδιαίτημα σεμνὸν ἐποίησατο τοὺς 2.382 ἡγιασμένους. ἔφη γὰρ που περὶ αὐτῆς, δηλὸν δὲ ὅτι τῆς Ἐκκλησίας "Ὡδε κατοικήσω, ὅτι ἡρετισάμην αὐτήν." ψάλ- λει δὲ καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Δεδοξασμένα ἐλάληθη περὶ "σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ." ταύτην ἡμῖν κατεμήνυσε καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγων "Ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις "ἐμφανὲς ἔσται τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ "ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων, καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν "βουνῶν, καὶ ἤξουσιν ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ ἔθνη." περίοπτος γὰρ ἡ ἐκκλησία Χριστοῦ, καὶ οἷάπερ ἐν ὄρει κειμένη, τοῖς ἀπανταχοῦ γνωρίζεται. κέκληται δὲ καὶ ἀληθινή, ἥκιστα μὲν τύποις καὶ σκιαῖς

λατρεύουσα· παραδεξαμένη δὲ μάλλον τὴν ἀλήθειαν, ὅς ἐστι Χριστὸς, καὶ τὴν ἐν πνεύματι τε καὶ ἀληθείᾳ πληροῦσα προσκύνῃσιν. 9 Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἔτι καθίσονται πρεσβύτεροι καὶ πρεσβύτεραι ἐν ταῖς πλατείαις Ἱερουσαλὴμ, ἕκαστος τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀπὸ πλήθους ἡμερῶν· καὶ αἱ πλατεῖαι τῆς πόλεως πλησθήσονται παιδαρίων καὶ κορασίων παιζόντων ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς.⁹ Δαπανήσαντος τοῦ πολέμου τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, συμβέβηκεν ἀναγκαίως κενὰς τῶν κατωκηκότων τὰς παρ' αὐτῶν γενέσθαι πόλεις, οἴκους τε κατερριμμένους ὄραν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς κατασκευασμάτων τὰ κάλλη. ἀλλ' ἰδοὺ τριπόθητον αὐτοῖς καὶ μακρὰν εἰρήνην χαριεῖσθαι κατεπαγγέλλεται, ἢν, καὶ μάλα ὀρθῶς, Ἑλλήνων παῖδες ὀνομάζουσι κουροτρόφον. τοὺς μὲν γὰρ τικτομένους ἀνακομίζει πρὸς ἡβὴν, τοῖς δὲ ἤδη 2.383 γεγονόσι νέοις ἀπλοῖ τρόπον τινὰ καὶ τὴν εἰς γῆρας ὁδὸν, καταδηοῦντος οὐδενός, οὐ πολέμου συντρίβοντος, οὐ δα- πανώσης μάχης. ὑποτοπητέον δὴ οὖν, καὶ μάλα ὀρθῶς, ὡς ἐν εἰρήνῃ τὰς πόλεις, κὰν εὐρεῖται τε εἶεν καὶ μακρὰ, στενὰς ἀποφαίνεσθαι καὶ ἡττηθῆναι τῷ πλήθει τῶν κατωκηκότων. τοιοῦτόν τινα νοῦν ὠδίνει πάλιν ἡμῖν τὸ προκείμενον. ἔφη γὰρ ὅτι καθεδοῦνται μὲν πρεσβύτεροι καὶ πρεσβύτιδες ἐν ταῖς πλατείαις Ἱερουσαλὴμ, ῥάβδω μόλις τὸ ἐκ τοῦ γήρωσ ἀναλκι μετρίως παραμυθούμενοι, καὶ βακτηρίαν ἔχοντες γεροντα- γωγόν· ἔπαινος δὲ τὸ χρῆμά ἐστι καιρῶν ἀπολέμων καὶ βαθείας εἰρήνης, ἀνακομιζούσης, ὡς ἔφην, εἰς ἡβὴν τὰ βρέφη, πεμπούσης δὲ καὶ εἰς γῆρας τοὺς ἤδη τελοῦντας ἐν ἀνδράσι, καὶ τὸν τῆς ζωῆς ἅπαντα χρόνον ἀμαχεῖ παραθέοντας. εἰ δὲ δὴ μέλλοιεν ὀρχεῖσθαι μὲν ἐν ἄστει μειράκια, κόρια τε χορεύειν ἐν μέσαις πλατείαις, ἔχοι ἂν καὶ τοῦτο σαφῆ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ μηδεμίαν αὐτῶν φροντίδα κατηρτῆσθαι πικράν. οὐ γὰρ ἂν ἠνέσχοντο παιζόντων τινῶν, εἰ κατηφείας ἦν ὁ καιρός. Γέγονε δὲ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς εἰρήνη Χριστὸς, ὅς καὶ πάντα συντρίψας πόλεμον, μεστήν ἀπέφηνε τῶν ἀγίων τὴν Ἐκκλη- σίαν. καὶ πολιοὶ μὲν τὰς φρένας ἐν αὐτῇ, μύριοι τε ὅσοι καὶ ἐξαίρετοι, οἷς καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης ἐπιστέλλει λέγων "Εγγραψα ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς" παῖδες δὲ ὡσπερ ἄνηβοι καὶ κόρια μικρὰ τῶν ἄρτι πεπι- στευκότων ἢ νηπιωτέρα πληθὺς, μονονουχὶ τοῖς πνευμα- τικοῖς σκιρτήμασι τὴν ἀγίαν ὄντως κατακαλλύνουσι πόλιν, 2.384 τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν· οἷς καὶ τὸ λέγειν ἀρμόσειεν ἂν "Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ "τῷ Σωτῆρι ἡμῶν." εἰ δὲ δὴ λέγοιντο καὶ ἐπερίδεσθαι ῥάβδω τυχόν οἱ πρεσβύται, περινοήσεις ὅτι καὶ μικροὺς καὶ μεγάλους στηρίζει Χριστὸς, ἢ ῥάβδος ἢ ἐξ Ἰεσσαὶ, καὶ ἢ τῆς δυνάμεως ὀνομασμένη, ἢν ἐκ τῆς ἄνω Σιών πέπομφεν ἡμῖν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ὡς χαίροντας ἡμᾶς ἐπὶ τούτῳ λέγειν "Ἡ ῥάβδος σου καὶ ἢ βακτηρία σου αὐταῖ με "παρεκάλεσαν." 9 Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Εἰ ἀδυνατήσῃ ἐνώπιον τῶν καταλοιπῶν τοῦ λαοῦ τούτου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, μὴ καὶ ἐνώπιον μου ἀδυνατήσῃ; λέγει Κύριος παντοκράτωρ.⁹ Τὰ μεγάλα καὶ ὑπερφυῆ τῶν πραγμάτων δέχεται πῶς ἐφ' ἑαυτοῖς τὸ ἀπιστεῖσθαι φιλεῖν, καὶ οὐκ ἀθαύμαστον ἔχει τὴν εἰς πέρας διεκδρομὴν. καὶ γοῦν ἢ Σάρρα διαγελαῖ μὲν ἐξ ἀπιστίας τὴν ἐπὶ γε τῷ Ἰσαὰκ ὑπόσχεσιν, εἰς γῆρας ὀρώσα, καὶ τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος νόμοις ἀντιτιθεῖσα τὸ ἀμήχανον. πλὴν ἐκτέτοκε παρ' ἐλπίδα, βάσιμον αὐτῇ τὸ χρῆμα τιθέντος Θεοῦ. ἦν οὖν ἄρα καὶ σφόδρα εἰκὸς κατα- δονεῖσθαι ταῖς διψυχίαις τοὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας λελυτρω- μένους, καὶ οὐ σφόδρα θαρρεῖν, ὡς εἰς τοσαύτην αὐτοῖς εὐημερίας βαδιεῖται τὰ πράγματα, ὡς ἀνάμεστον μὲν γε- νέσθαι τὴν Ἱερουσαλὴμ τῶν γεγηρακότων, καὶ παίδων ὀρᾶσθαι χοροὺς ἐν αὐτῇ καὶ κορασίων ὀρχήματα, καὶ τὰ ἐκ βαθείας εἰρήνης ὑπάρξειν ἀγαθὰ. κατεθεῶντο γὰρ δὴ 2.385 τείχη κατερριμμένα, οἰκίας ἐμπερησμένας, ἀπάσας δὲ τὰς ἐν κύκλῳ πόλεις θηρῶν ἀγρίων ἐνδαιτιήματα, διάτοι τὸ κεκενῶσθαι παντελῶς τῶν κατοικούντων αὐτάς· καὶ ἀγροὺς μὲν τοὺς πάλαι παμφόρους τε καὶ εὐανθεῖς

άκάνθης μεστούς, οὐδὲν ἔχοντας τῶν ώρίμων, διολωλός δὲ εἰς ἅπαν τῶν ἀγροίκων τὸ γένος. ἦν οὖν, ὡς ἔφην, ἐντεῦθεν ἀπιστεῖν εἰκός, ὡς εἰς πέρας αὐτοῖς ἐκβήσεται τὰ ἐπηγγελμένα. ταύ- τητοι Θεὸς διψυχεῖν οὐκ ἔῃ· θαρσεῖν δὲ κελεύει καὶ ἐμπεδοῖ λέγων Εἰ ἀδυνατήσῃ ἐνώπιον τῶν καταλοίπων τοῦ λαοῦ τούτου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, μὴ καὶ ἐνώπιόν μου ἀδυνατήσῃ λέγει Κύριος Παντοκράτωρ; ὁ γάρ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἀμήχανον, εὐ- κατόρθωτον κομιδὴ τῶ πάντα ἰσχύοντι Θεῷ. ἔστι γὰρ αὐτὸς ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος, θελήσει πληρῶν καὶ τὰ λίαν ὑπερφυῆ, καὶ εἰς πέρας ἄγων ἀμελλητὶ τὸ δοκοῦν. Ἔφη δὲ πρὸς Ἰουδαίους ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τὰ ἐκ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας προαναφωνῶν κατορθώματα " Ἰδετε οἱ καταφρονηταὶ καὶ ἐπιβλέψατε καὶ ἀφανίσθητε, " ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν ἔργον ὃ οὐ "μὴ πιστεῦσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν." ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς λόγους τοὺς ἐν ἡμῖν, ὑπὲρ θαῦμα καὶ λόγον καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως μυστήριον· οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἡμῖν ἐκβεβηκότα κατορθώματα. πῶς γὰρ οὐκ ἀπιστίας ἐγγὺς τὸν ἐκ Θεοῦ φύντα Λόγον ἐνωθῆναι σαρκί, καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου γενέσθαι μορφῇ, καὶ ὑπομεῖναι σταυρὸν, ὕβρεις τε καὶ αἰκίας ὑπενεγκεῖν, καὶ τῆς Ἰουδαίων ἀβελτερίας τὰ βλάβη; ἢ πῶς οὐκ ἂν τις ὑπεραγάσαιο τῆς οἰκονομίας τὴν ἔκβασιν, ὅπου καθήρηται μὲν ἡ ἁμαρτία, 2.386 κατήρηται δὲ καὶ ὁ θάνατος καὶ ἀπελήλαται φθορὰ, καὶ ὁ πάλαι δραπέτης ἄνθρωπος τῇ τῆς υἰοθεσίας χάριτι κατη- γλαίσμενος ὄραται λοιπόν; οὐκοῦν λεγέτω Χριστὸς ἐπὶ γε τούτοις αὐτοῖς Εἰ ἀδυνατήσῃ ἐνώπιον τῶν καταλοίπων τοῦ λαοῦ τούτου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, μὴ καὶ ἐνώπιόν μου ἀδυνατήσῃ; λεία γὰρ πάντα αὐτῷ καὶ ἰπήλατα, καὶ τι τῶν ἀναγκαίων ἐθέλοντι κατορθοῦν, εἴη ἂν οἴμαί που τὸ ἀν- τιστατοῦν οὐδέν. 9Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἰδοὺ ἐγὼ ἀνασώζω τὸν λαόν μου ἀπὸ γῆς ἀνατολῶν καὶ ἀπὸ γῆς δυσμῶν, καὶ εἰσάξω αὐ- τοὺς καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔσονται μοι εἰς λαὸν καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνη.9 Σέσωκε μὲν καὶ πάλαι Θεὸς τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ κατεσκεδασμένους τῷ πολέμῳ, συναγείρων εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ κατοικήσας ἐν αὐτοῖς, διὰ γε τοῦ καὶ τὸν θεῖον ἐγειραὶ ναδὸν, καὶ ἐφεῖναι πάλιν αὐτοῖς ταῖς κατὰ νόμον θυσίαις καταμειλίσεσθαι τε καὶ ἀποπεραίνειν εὐχὰς καὶ ἀποπλη- ροῦν ἑορτάς. πλην τὸ ἀνασώζειν τὸν ἴδιον φάναι λαὸν ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, πρέποιεν ἂν εἰκότως τῷ Ἐμμανουήλ, ὃς πᾶσαν ἐκάλεσε τὴν ὑπ' οὐρανὸν, σαγηνεύσας διὰ τῆς πίστεως τοὺς ἐκ περάτων τῆς γῆς, καὶ πᾶσαν ἐθνῶν ἀγέλην συναγηγερκῶς εἰς τὴν ἁγίαν ἀληθῶς καὶ διαβόητον πόλιν "ἣτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος," καὶ ἐπουράνιος Ἱερου- σαλήμ. ὅτι δὲ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν μέσῳ αὐτῆς, πῶς οὐκ ἀτρεκές εἰπεῖν; γέγονε γὰρ καθ' ἡμᾶς, καὶ "τοῖς ἀνθρώποις συν- 2.387 "ανεστράφη" μετὰ σαρκός. καὶ τοῦτο ἡμῖν δι' ἑτέρου προφήτου ὁ Θεὸς προανεφώνει λέγων "Θάρσει Σιών, μὴ "παρείσθωσαν αἱ χεῖρές σου· Κύριος ὁ Θεός σου ἐν σοὶ "δυνατὸς σώσει σε, ἐπάξει ἐπὶ σὲ εὐφροσύνην καὶ καινιεῖ "σε ἐν τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ." ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστὶν ἡμῖν· οὐ γὰρ ἀφῆκεν ἡμᾶς ὀρφανούς, πέπομφε δὲ ἡμῖν ἀνθ' ἑαυτοῦ τὸν Παράκλητον, καὶ σύνεστι δι' αὐτοῦ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· καὶ πληροφορήσει λέγων "Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας "τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος," γεγόναμεν τοίνυν αὐτοῦ λαός, οἱ ποτὲ οὐ λαός, καὶ οἱ τῶν λίθων θεραπευταί· τὴν ἀρχαίαν καὶ βέβηλον καταμυσσάττομενοι πλάνησιν· Θεὸν αὐτὸν ἐπεγραψάμεθα, καὶ τοῦτο ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνη. οὐ γὰρ ἐν ἴσῳ τοῖς τοῦ γράμματος φίλοις, τύποις καὶ σκιαῖς προσκείμεθα, παραδεξάμενοι δὲ μᾶλλον εἰς νοῦν καὶ καρδίαν τὴν τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων λαμπρότητα, τὴν ἀληθῆ πληροῦμεν λατρείαν, καὶ τῆς ἀν- δανούσης αὐτῷ δικαιοσύνης ἀπρίξ ἐχόμενοι, τὴν ἐν πνεύματι πληροῦμεν προσκύνησιν. "Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεός," καθά φησιν αὐτὸς ὁ Υἱὸς, "καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν "πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. 9Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Κατισχυέτωσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν τῶν

ἀκούοντων ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τοὺς λόγους τούτους ἐκ στόματος τῶν προφητῶν, ἀφ' ἧς ἡμέρας τεθεμελίωται ὁ οἶκος Κυρίου παντοκράτορος, καὶ ὁ ναὸς ἀφ' οὗ ὠκοδόμηται.⁹ Ὑπισχνεῖται μὲν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τὰ ὑπὲρ ἐλπίδα πολλάκις, ψευδομυθεῖ δὲ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἰδίᾳ δυνάμει καὶ ἀπορρήτοις τισὶν ἐνεργείαις ἀποπεραίνει κατὰ 2.388 καιροὺς, ἅπερ ἂν βούλοιο, καὶ λίαν ἀκονιτί. πρέποι δ' ἂν ἡμᾶς οὐκ ἀσθενοῦντας τῇ πίστει, πάντη τε καὶ πάντως ἐπιμαρτυρεῖν αὐτῷ τὸ πάντα δύνασθαι διαπεραίνειν εὐκόλως· ἀνδρίζεσθαι δὲ πρὸς ἔργα τὰ δι' ὧν ἐσόμεθα λαμπροὶ, καὶ τὸν εὐκλεᾶ τῆς ἐπιεικειᾶς ἀποκερδανοῦμεν στέφανον· κατα- πείθεσθαι δὲ τοῖς παρ' αὐτοῦ λόγοις, καὶ ποδηγούς ποιῆσθαι σπουδάζειν τοὺς, οἵπερ ἂν εἶεν κατὰ καιροὺς τῶν θείων ἡμῖν θεσπισμάτων ἀπλανέστατοι διακομισταί. κατεπη- γέλλετο δὲ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἀγίων προφητῶν τὰ ἐκ τῆς ἐνανθρωπήσεως ἀγαθὰ, καὶ ὅσον μὲν ἦκεν εἰς ἀνθρωπίνας ἐννοίας, ἀπιστίας, ὡς ἔφην, οὐ μακρὰν τὸν λόγον ἐτίθει, τῶν χαρισμάτων τὸ μέγεθος ἀφη- γούμενος. ἀλλ' ἐν πίστει πεποιήμεθα δεκτὰ τὰ ὑπὲρ φύσιν· καὶ εἰς ἔργα τὸν νοῦν τὰ ὑπερφυῆ παρατρέποντες, τοῖς τῆς εὐσεβείας εἰσηγηταῖς εὐαφῆ τρόπον τινὰ καὶ εὐήνιον τὸν τῆς διανοίας αὐχένα δεδώκαμεν. καιροὺς δὲ ὁ πρέπων ταῖς τῶν ἀγαθῶν χορηγίαις καὶ τῇ παρ' ἡμῶν αὐτῶν ὑποταγῇ, τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀνάδειξις. θεὰ γὰρ ὅπως καὶ τοῖς πρὸς ἡμῶν προσέταττεν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς κατισχύειν καὶ ἔργα πληροῦν, καὶ τοῖς τῶν προφητῶν καταπείθεσθαι λόγοις, ἀφ' ἧς ἡμέρας τεθεμελίωται ὁ οἶκος Κυρίου παντοκράτορος καὶ ὁ ναὸς ἀφ' οὗ ὠκοδόμηται. Ἐπίτι τὸν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ μισθὸς τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔσται εἰς ὄνησιν, καὶ ὁ μισθὸς τῶν κτηνῶν οὐχ ὑπάρχει, καὶ 2.389 τῷ ἐκπορευομένῳ καὶ τῷ εἰσπορευομένῳ οὐκ ἔσται εἰρήνη ἀπὸ τῆς θλίψεως· καὶ ἔξαποστελῶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἕκαστον ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ.⁹ Ἡ τῶν Ἑβραίων ἔκδοσις οὐχ ὡς ἐπὶ μέλλοντος καιροῦ ποιεῖται τοὺς λόγους, χρόνον δὲ τίθησι τὸν παρωχηκότα. πρὸ γὰρ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων φησὶν ὁ μισθὸς τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἦν εἰς ὄνησιν καὶ ὁ μισθὸς τῶν κτηνῶν οὐχ ὑπῆρχε· καὶ πάλιν τῷ ἐκπορευομένῳ καὶ τῷ εἰσπορευομένῳ οὐκ ἦν εἰρήνη, καὶ ἀντὶ τοῦ φάναι καὶ ἔξαποστελῶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, τεθείκασι τὸ Ἐξαπέστειλα πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἔχει δὲ καὶ σφόδρα τὸ εἰκὸς ὁ λόγος, τὸ δὲ ἀτρεκέες ἐν τούτοις παραστήσει τῶν διηγημάτων ἢ δύναιμις, βούλεται γὰρ τι τοιοῦ- τον ὑποδηλοῦν. ἦκον μὲν γὰρ ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ. ἀλλ' οὐκ ἦν αὐτοῖς ἀγιάσματος τόπος, κατασεσεισμένου τοῦ πάλαι ναοῦ· οὐκ ἦν ἡ θυσία καὶ σπονδὴ, μὴ ἐστῶτος θυσιαστηρίου. εἶτα προὔτρεπεν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τῶν οὕτως αὐτοῖς ἀναγκαίων προὔργιαιτάτην θέσθαι φροντίδα, καὶ ἀναδείμασθαι μὲν τὸν ναὸν, ἀνορθῶσαι δὲ καὶ τὸ θεῖον ἐν αὐτῷ θυσιαστήριον, ὡς ἂν ἔχοιεν ἀπο- περαίνειν εὐ μάλα τὰ νενομισμένα, καὶ καταμειλίσσεσθαι τὸν τῶν ὄλων Θεόν. οἱ δὲ ποικίλως διανεβάλλοντο, ποτὲ μὲν χρημάτων πλαττόμενοι σπάνιν, ποτὲ δὲ τὰς τῶν κω- λυόντων οἰκοδομεῖν δυστροπίας προφασιζόμενοι. εἶτα προσ- κρούοντες διὰ τοῦτο Θεῷ, συχναις καὶ ἀλλεπαλλήλοις κατεπαίοντο πληγαῖς, ἀκαρπίαίς δὴ λέγω καὶ ἀνεμοφθο- ρίαις καὶ ταῖς τῶν ὁμόρων ἐθνῶν ἐφόδοις καὶ καταδρομαῖς. 2.390 ἐπίκλημα δὲ αὐτοῖς ἐποιεῖτο τὸ ῥάθυμον ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, οὕτω λέγων διὰ φωνῆς Ἀγγαίου τοῦ προφήτου "Ὁ λαὸς οὗτος λέγουσιν Οὐχ ἦκει ὁ καιρὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν "οἶκον Κυρίου. εἰ καιρὸς ὑμῖν μὲν ἔστι τοῦ οἰκεῖν ἐν οἴκοις "κοιλοστάθμοις, ὁ δὲ οἶκος Κυρίου οὐκ ὠκοδόμηται;" ἐπειδὴ δὲ ἀναπέπτωκαν, ὡς ἔφην, ἐκ ῥαθυμίας, ταῖς τῶν ἀνα- καίων ἐνδείαις κατεπαίοντο συχνῶς, καὶ πολέμοις τοῖς γει- τοσιν. ἐπειδὴ δὲ ἀνεγηγέρκασι τὸν νεῶν, πέπαυται τὰ ἐξ ὀργῆς, πάντα δὲ ἄλις ἦν αὐτοῖς, καὶ πολὺ τῆς εὐημερίας παρέκειτο πλάτος, ταύτητοί φησιν "Ὅτι πρὸ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, τουτέστι πρὶν ἀναστῆναι τὸν νεῶν, ὁ μισθὸς τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἦν εἰς

ὄνησιν καὶ ὁ μισθὸς τῶν κτηνῶν οὐχ ὑπῆρχεν. ἄμισθοι γὰρ οἱ γηπόνοι, καὶ οὐδὲν ὄλως συν-αγηγεργκότες, ὁμοῦ τοῖς συγκεκμηκόσι βουσίην ἀπηλλάττοντο τῶν ἀγρῶν. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐκπορευομένοις, ἢ τοῖς εἰσπορευο-μένοις ἦν εἰρήνη. εἰσπορευομένους δὲ καὶ ἐκπορευομένους τοὺς ἐκ πόλεως εἰς πόλιν ἰόντας ἔσθ' ὅτε φησὶν, ἢ τὸ ἐμπορικὸν ἔχοντας ἐπιτήδευμα, ἤγουν καὶ ἐτέρων ἕνεκα πραγμάτων. οὐκ ἦν οὐδὲ ἐκείνοις εἰρήνη, τῶν ὁμόρων ἐθνῶν, ὡς ἔφην, ἐκ-λελυττηκότων ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἐκάστου βλέποντος ὡς ἕνα τῶν ὅτι μάλιστα ἐχθρῶν τὸν ἐγγὺς ἐξ αἵματος, ἢ καὶ ἀδελφὸν, ἢ καὶ γείτονα. Ἰστέον δὲ, ὅτι πρὶν ἐνανθρωπήσαι τὸν Μονογενῆ, καὶ ἀναδειχθῆναι τὴν Ἐκκλησίαν, οὐδεὶς ἦν ἀνθρώπων μισθός, οὔτε μὴν τοῖς κτήνεσιν. οἳ τε γὰρ ἐν τῷδε τῷ βίῳ λογικώτεροι καὶ συνέσεως ἔχοντες δόξαν, οἳ δὲ καὶ ἄνθρωποι νομισθεῖεν 2.391 ἄν, ἀκερδῆ καὶ ἄχρηστον τὴν ἐν τοῖς λόγοις εἶχον σπουδὴν, οὔτε συγγράφοντες τι τῶν ἀναγκαίων, οὔτε μὴν νοεῖν ἢ λαλεῖν ἐτέροις δυνάμενοι. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τὸν ἀγελαῖον καὶ κτηνώδη τρίβοντες βίον, ἄμισθοι διετέλουν. οὐ γὰρ ἦν ἐργάσασθαι τι τῶν ἐπαινουμένων παρὰ Θεῷ. ἀλλ' οὐδὲ ἦν ὄλως ἐπὶ γῆς εἰρήνη, τῆς τῶν δαιμονίων ἀγέλης διακυκώσης τὰ πάντα, καὶ θορύβου μεστὴν ἀποφαινούσης τὴν γῆν, ὡς εἶναι τὰ πάντων πράγματα καὶ μέντοι τὰς διανοίας ὡς ἐν δονήσει καὶ σάλῳ, καὶ τὸ βεβηκὸς οὐκ ἔχειν. 9 Καὶ νῦν οὐ κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ἔμπροσθεν ἐγὼ ποιήσω τοῖς καταλοίποις τοῦ λαοῦ τούτου, λέγει Κύριος παντοκράτωρ· ἀλλ' ἢ δεῖξω εἰρήνην· ἢ ἄμπελος δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς, καὶ ἡ γῆ δώσει τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ ὁ οὐρανὸς δώσει τὴν δρόσον αὐτοῦ, καὶ κατακληρονομήσω τοῖς καταλοίποις τοῦ λαοῦ μου ταῦτα πάντα.⁹ Συμμεθίστησι ταῖς ὀργαῖς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συμβαίνοντα, καὶ ἀποδραμεῖσθαί φησιν ὁμοῦ τοῖς τῶν πλημμελημάτων καιροῖς τὰς δίκας. πεπαυμένης γὰρ τῆς ἀμαρτίας, μᾶλλον δὲ ἤδη ποινὰς τὰς ὑπὲρ αὐτῆς ἐκτετικὸς τοῦ Ἰσραὴλ, κατα-λήξειν ἔφη τὰς συμφορὰς, καὶ μάλα εἰκότως, καὶ ἀπρακτῆ-σιν ἔτι τῶν ἀνιαρῶν τὴν ἔφοδον. βεβούλευται γὰρ ἐπ' αὐτοῖς οὐκ ἀδελφὰ τοῖς πρώτοις, ἀλλ' ὅσα βλέπει πρὸς ἡμερότητα. τοῦτο δὲ ἦν εἰρήνης ἐπίδοσις, καὶ ἀμφιλαφῆς τῶν ἡδίστων αὐτοῖς χορηγία, ὡς εὐβοτρυν μὲν ὀραῖσθαι τὴν ἄμπελον, βαθὺ δὲ κομῶσαν ληϊοὺς τὴν ἀρόσιμον γῆν τοὺς 2.392 τῶν γηπόνων ἰδρῶτας ἀμειβεσθαι, οὐρανοῦ δηλονότι μο-νονουχὶ καὶ συνθέοντος, καὶ δρόσοις καταπιαίνοντος ἀγροὺς δηλονότι καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς. ἔψεται γὰρ πάντως τοῖς τοῦ Δεσπότης νεύμασιν οὐρανός τε καὶ γῆ, καὶ ἀπαξαπλῶς ἢ κτίσις. κλῆρος δὲ ταῦτα τῷ Ἰσραὴλ, Θεοῦ κατευρύνοντος τὴν εὐημερίαν, καὶ παντὸς τοῦ πεφυκότος ἀνιᾶν ἀπαλλάτ-τοντος. Ἀρμόσειε δ' ἂν ὁ ἐπὶ τῷδε λόγος τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ. πρὸ μὲν γὰρ τῶν τῆς ἐπιδημίας καιρῶν ἐβαδίζομεν ἕκαστος κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν, κτηνώδη τε καὶ ἀλογώτατον διαβιοῦντες βίον, καὶ ταῖς τῶν δαιμονίων ἀπά-ταις συνεζευγμένοι. ἐπειδὴ δὲ πεπραμένους μόνον δὲ οὐχὶ, καὶ κατεβῆρμιμένους εἰς γῆν, καὶ ὑπὸ πόδας ὄντας ἐχθρῶν, ὥκτειρεν ὁ Πατὴρ, οὐκέτι πεποίηκεν ἡμῖν κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ἔμπροσθεν. οὐ γὰρ περιεῖδεν ἔτι πλεονεκτούμενους, καὶ ὑπὸ τυράννῳ πράττοντας ὡμῶς πρὸς πᾶν ὅτιοῦν ἡμᾶς τῶν αἰσχίστων ἀποφέροντι· δέδωκε δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὴν ἐξ οὐ-ρανῶν εἰρήνην, τουτέστι Χριστὸν, ὃς καὶ ἀπάσης ἡμῖν εὐκαρ-πίας τῆς νοητῆς δεδώρηται χορηγίαν. ἐμπεπλήσμεθα γὰρ σίτῳ τε καὶ οἴνῳ, καὶ δέδωκεν ἡμῖν ἢ ἄμπελος ἢ ἀληθινὴ, τουτέστι Χριστὸς, τὸν ἑαυτῆς καρπὸν, τὸν εὐφραίνοντα καρ-δίαν ἀνθρώπου, κατὰ τὸ γεγραμμένον. αὐτὸς δὲ ὑπάρχων καὶ ὁ κόκκος τοῦ σίτου καὶ τὸ δράγμα τὸ ἱερὸν, ἄρτος ἡμῖν ἀπεφάνθη ζωῆς· ἀπέδειξε δὲ καὶ εὐανθεστάτους, ταῖς ἐξ οὐ-ρανῶν καταπιαίνων δρόσοις, δηλονότι ὅτι ταῖς νοηταῖς καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος, ὧν καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ διαμέμνηται λέγων "Ὡς δρόσος Ἀερμῶν ἢ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη 2.393 "Σιών." ταῦτα δὲ ἡμῖν ἐν κλήρου μοίρᾳ παρὰ Θεοῦ καὶ μερὶς ἀγαθῆ, ἐπεὶ τοι γεγόναμεν Ἰσραὴλ, τουτέστι, νοῦς ὀρῶν Θεὸν, τεθεάμεθα γὰρ ἐν Υἱῷ τὸν Πατέρα. καὶ ἔσται ὃν τρόπον ἦτε ἐν κατάρα ἐν τοῖς

ἔθνεσιν οἶκος Ἰούδα καὶ οἶκος Ἰσραήλ, οὕτω διασώσω ὑμᾶς καὶ ἔσεσθε ἐν εὐλογίᾳ·
θαρσεῖτε καὶ κατισχύετε ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν.⁹ Αἰχμάλωτοι γεγονότες οἱ ἐξ
Ἰσραήλ, καὶ ταῖς τῶν ἐλόντων πλεονεξίαις ἐνειλημμένοι, κεχηματικάσι καὶ
ἐπάρατοι, φασκόντων τινῶν, κατὰ γε τὸ εἶκος Οὕτω μὴ γενοίμην ὡς ὁ Ἰσραήλ.
ἐπειδὴ δὲ ἐσώκατέ τε αὐτοὺς ὁ φιλοικτίρμων Θεὸς, καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις γεγόνασιν
ἀγαθοῖς, συναποβεβλήκασι ταῖς συμφοραῖς καὶ τὸ δοκεῖν εἶναι κατηραμένοι.
ηὐλόγηται γὰρ, καὶ οὐδὲν ἦττον γεγόνασι ζηλωτοὶ καθὰ καὶ πάλαι, Θεοῦ
κατευφραίνοντος τοῖς ἄνωθεν ἀγαθοῖς, καὶ ἀπάσης αὐτοῖς εὐθυμίας ἀπλοῦντος
μέθεξιν. Τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἀτρεκέες ἐνορῶτο πάλιν. ἤμεν γὰρ
ἐπάρατοι, ταῖς τῶν δαιμονίων ἀγέλαις ὑπεζευγμένοι, καὶ πρὸς πᾶν εἶδος
φαιλότητος διὰ τῆς ἐκείνων δυστροπίας κατενηνεγμένοι. ἐπειδὴ δὲ Θεὸν
ἐγνώκαμεν τὸν τῶν ὄλων δημιουργὸν, καὶ ἐγνώσθημεν τῷ Χριστῷ, τότε δὴ τότε
καὶ ἀναμέλπειν ἐφ' ἑαυτοῖς δεδιδάγμεθα "Εὐλογημένοι ἡμεῖς τῷ Κυρίῳ τῷ
ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν "γῆν." ἐπειδὴ δὲ εἰς τοῦτο κεκλήμεθα τιμῆς τε καὶ
δόξης, φιλεργεῖν ἀναγκαῖον καὶ κατανδρίζεσθαι παθῶν, καὶ στυγῆ-
τὴν ποιῆσθαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τοῖς εὐαγγελικοῖς ἐμπρέπειν νόμοις, ὡς ἐπείγεσθαι κατορθοῦν τὸ
ἀνδάνον Χριστῷ. ἀκηκόαμεν γὰρ ἐπιφωνοῦντος ἡμῖν Θαρσεῖτε καὶ κατισχύετε ἐν
2.394 ταῖς χερσὶν ὑμῶν, ἐσχίκαμεν δὲ παρὰ Χριστοῦ τὸ χρῆναι θαρσεῖν· νενίκηκε
γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν τὸν κόσμον, καὶ πεπάτηκεν ἐχθροὺς, καὶ θανάτου κρείττονα τὸν
οἰκεῖον ἔδειξε ναὸν, καὶ τὸ τῆς ἀνομίας ἐνέφραξε στόμα, ἵνα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτὸν ἐν
τούτοις. νενίκηκε γὰρ, ὡς ἔφην, οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον, ἀλλ' ἡμῖν τοῖς ἡσθηνηκόσι τὰ
ἐκ τοῦ νικῆσαι κατορθῶν ἀγαθὰ. Ἐπίτι τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ "Ὁν τρόπον
διενοήθηεν τοῦ κακῶσαι ὑμᾶς ἐν τῷ παροργίσει με τοὺς πατέρας ὑμῶν, λέγει
Κύριος παντοκράτωρ, καὶ οὐ μετενόησα· οὕτω παρατέταγμα καὶ διανενόημα ἐν
ταῖς ἡμέραις ταύταις τοῦ καλῶς ποιῆσαι τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὸν οἶκον Ἰούδα·
θαρσεῖτε.⁹ Ὅτι ταῖς θείαις σκέψεσιν εἶτ' οὖν βουλαῖς τὸ ἀντιστατοῦν οὐδὲν, κὰκ
τῶνδε δὴ πάλιν ἐφήσει νοεῖν. ὁ γὰρ ἂν βουλεύσαιτο Θεὸς καὶ δὴ καὶ ἔλοιτο
πληροῦν, τοῦτο δὴ πάντως ἐκβήσεται καὶ πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν ἐξέρπει τέλος. οὕτω
που φησὶ καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου, τῆς ἑαυτοῦ φύσεως τὸ παναλκὲς ἀποφαίνων "Καὶ
εἶπα Πᾶσά μου ἡ βουλή στήσεται, καὶ πάντα ὅσα βεβούλευμαι ποιήσω." οὐκοῦν ἐξ
ῶν συνέβη παθεῖν αὐτοὺς ἐπεννηνεγμένης τῆς θείας ὀργῆς, ἐκ τούτων αὐτῶν
συνιέναι, καὶ μάλα σαφῶς, ἔστιν, ὅτι καὶ ἡ τῆς εὐθυμίας αὐτοῖς κατευρύνεται τρίβος
ἐθέλοντός γε αὐτοῦ καὶ ἐφιέντος εὐημερεῖν, μᾶλλον δὲ καὶ ὀρέγοντος εἰς
φιλανθρωπίας τὸ ἐν παντὶ δὴ χρῆναι γενέσθαι καλῶ. ὥσπερ γὰρ, φησὶ, κακοῦν
ὑμᾶς ἐθέλοντα διὰ πολλὴν ἁμαρτίαν, ἀπεῖρξεν οὐδέν· οὕτω καὶ χρηστὰ
βουλευομένῳ, καὶ κατοικῶν 2.395 κτεῖρειν ἐθέλοντι πεπονηκότας ἀρκούντως, οὐδὲν
ἔσται τὸ ἐμποδῶν. παρατέταγμα γὰρ εὖ ποιῆσαι τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὸν οἶκον
Ἰούδα. ἐμφαντικὴ δὲ λίαν ἡ λέξις. οὐ γὰρ ἔφη μόνον ὅτι Βεβούλευμαι καὶ
διανενόημα τυχόν, ἀλλ' εἰς τοῦτο προῆλθον γνώμης καὶ τῆς ἐφ' ὑμῖν ἡμερότητος,
ὥστε καὶ παρατέταγμα. τοῦτο δὲ ἐστὶ σκέψεως ἐντόνου μὴνυσις ἐναργῆς.
κατασφραγίζει δὲ τὴν ὑπόσχεσιν εἰς ἀλήθειαν, τὸ θαρσεῖτε προστιθείς. Οὕτω δὲ καὶ
ἡμᾶς αὐτοὺς τοὺς διὰ τῆς πίστεως κεκλημένους εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας
ἀσφαλίζεται Χριστός. ὥσπερ γὰρ πρὸ τῆς κλήσεως πρὸς πᾶν εἶδος φαιλότητος
κατωλισθηκότας, παραδέδωκε μὲν εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ἐκάκωσε δὲ δι' ἀκαθαρσίαν·
οὕτω καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις διενοήθη τε καὶ παρατέτακται, καθὰ φησιν αὐτὸς,
εἷς γε τὸ εὖ ποιῆσαι τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν οἶκον Ἰούδα, τουτέστιν ἡμᾶς τοὺς
ἐξομολογουμένους αὐτῷ, καὶ ταῖς εὐφημίαις καταγεραίροντας ὡς Δεσπότην, ὡς
σωτήρα καὶ λυτρωτὴν· αἴνεσις γὰρ ὁ Ἰούδας ἐρμηνεύεται. οἶκος δὲ Ἰούδα καὶ
ἐτέρως νοοῖτ' ἂν ἡ Ἐκκλησία. κεχηματικὴ γὰρ οἶκος Χριστοῦ, ὅς "ἀνατέταλ-
κεν ἐξ

Ἰούδα," κέκληται δὲ οὕτω καὶ παρὰ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ. καὶ γοῦν ὁ πατριάρχης Ἰακώβ οὕτως αὐτοῦ διαμέμνηται λέγων "Ἰούδα, σε αἰνέσασαυ οἱ ἀδελφοί σου," καὶ πάλιν "Ἐκ βλαστοῦ ἀνέβης υἱέ μου Ἰούδα." ἀνέφυ γὰρ ὁ Χριστὸς ἐκ ρίζης Ἰεσσαὶ, καὶ καθάπερ ἀπὸ βλαστοῦ τῆς ἀγίας παρθένου "Βακτηρία εὐκλεῆς καὶ ἡ ῥάβδος μεγαλώματος," κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν. ἡμῖν οὖν ἄρα καὶ τὸ θαρσεῖτε λελέξεται, καὶ μάλα εἰκότως. ὄπλῳ γὰρ ἡμᾶς 2.396 εὐδοκίας ἐστεφάνωσεν ὁ Πατὴρ τῇ διὰ Χριστοῦ σωτηρίᾳ καὶ χάριτι. 90ῦτοι οἱ λόγοι οὐς ποιήσετε· λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ κρῖμα εἰρηρικὸν κρίνετε ἐν ταῖς πύλαις ὑμῶν, καὶ ἕκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ λογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, καὶ ὄρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπάτε· διότι ταῦτα πάντα ἐμίσησα, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.⁹ Οὐκ ἀπειθεῖν ἐλομένοις καὶ εἰς ἐξίτηλον πολιτείαν ἀποφοιτᾶν εἰθόθσιν ἐπαγγέλλεται Θεὸς τὰ ἐκ τῆς ἰδίας ἡμερότητος ἐπιδώσειν ἀγαθὰ, καὶ μὴν καὶ παρατετάχθαι πρὸς τὸ χρῆναι λοιπὸν εὖ ποιεῖν αὐτούς· ἡγαπηκόσι δὲ μᾶλλον τὴν αὐτῷ θυμῆρη διαστεῖχειν ὁδὸν καὶ ζῆν εὐαγῶς ἡρημένοις. ἡκιστα μὲν γὰρ ψευδοεπεῖς ὀραῖσθαι προστέταχε, ποιεῖσθαι δὲ μᾶλλον ἐν ἀτρεκεῖα τοὺς λόγους, ὀρθότητα δὲ τὴν ἐπί γε τοῖς κρίμασιν ἀγαπᾶν, καὶ τὴν ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι ψῆφον εὐθῆ τε καὶ ἀνεπίπληκτον πάντη τε καὶ πάντως ἐκφέρειν, οὐ λημματίων αἰσυχῶν ἠττωμένους, οὐκ εἰς κέρδη βλέποντας αἰσυχρά, καὶ χρημάτων ἔνεκα τὴν τοῦ δικαίου παρασημαίνοντας χάριν· ἀλλ' εἰς μόνον ὀρῶντας τὸ ἀνδάνον Θεῶ· ἀνιέντας δὲ καὶ ἀδελφοῖς, εἰ δὴ που τι παραπταίσειαν ἢ δρῶντες ἢ λέγοντες, καὶ προσέτι τούτοις παρωθουμένους εὖ μάλα τὸ ψευδορκεῖν. μεμισηκέναι γὰρ δὴ δισχυρίζεται τὰ τοιάδε τῶν κακῶν. Ἄθρει δὲ ὅπως οὐδὲν ἐπιτάττει δρᾶν τῶν ἐν σκιαῖς ἢ τύποις. οὐ γάρτοι χρῆναι βουθυτεῖν οὐδὲ μὴν λιβανωτῶ τιμᾶν ἐντέλλεται, ἀλλ' οἷον ἰσχνὴν τινα καὶ τετορνευμένην, 2.397 μόνον δὲ οὐχὶ καὶ εὐαγγελικὴν ἐπασκῆσαι βούλεται ζωὴν. ἐπειδὴ γὰρ οὐ βραχὺς ἡμῖν ἐν τούτοις περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας ἐκπεποίηται λόγος, ταύτητοι καὶ ἀναγκαίως ἐντολὴ συνεισάγεται τὰ δι' αὐτοῦ λαλοῦσα θεσπίσματα. εἰ γὰρ δὴ προσήκοι τοῖς θείοις ἡμᾶς ἐπομένους λόγοις λαλεῖν τὴν ἀλήθειαν, τὰ Χριστοῦ πάντως διαλεξόμεθα· Χριστὸς γὰρ ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφώτατος Πέτρος ἐτοιμοτάτους ἡμᾶς γενέσθαι προστέταχε "πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐρωτῶντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς οὔσης ἐν ἡμῖν ἐλπίδος." οἱ δὲ δὴ τὰ Χριστοῦ λαλεῖν εἰθισμένοι, καὶ αὐτὸν ἔχοντες ἐπὶ γλώσσης ἀεὶ, καὶ νοῦ καὶ καρδίας μελέτην πεπονημένοι, δίκαιοί που πάντως εἶεν ἂν, καὶ τῇ κατὰ πᾶν ὀτιοῦν ὀρθότητι διαπρέποντες, εἰρηνικοὶ τε καὶ πρᾶοι καὶ πρὸς γε τούτῳ καὶ ἀνεξίκακοι, καὶ ψευδορκεῖν οὐκ εἰδότες, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὀμνύντες ὄλως. διαμέμνηνται δὲ λέγοντος αὐτοῦ "Ἔστω "δὲ ὑμῶν ὁ λόγος τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν "τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν."⁹ Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου παντοκράτορος πρὸς μὲ λέγων Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Νηστεία ἢ τετάρτη καὶ νηστεία ἢ πέμπτη καὶ νηστεία ἢ ἔβδόμη καὶ νηστεία ἢ δεκάτη ἔσσονται τῷ οἴκῳ Ἰούδα εἰς χαρὰν καὶ εἰς εὐφροσύνην καὶ εἰς ἔορτὰς ἀγαθὰς, καὶ εὐφρανθήσεσθε, καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπήσατε.⁹ Ἀναγκαῖον οἶμαι τοῖς φιλομαθέσι προαφηγησασθαι πάλιν τῶν ἐνθάδε λεγομένων νηστειῶν τὰς αἰτίας, καὶ ποία μὲν ἢ 2.398 τετάρτη, τίς δὲ καὶ ἡ πέμπτη, καὶ αἱ τούτων ἐφεξῆς ἔβδόμη τε καὶ δεκάτη. προσεποῖσομεν γὰρ οὕτως ἐπὶ καιροῦ, καὶ ἐν κόσμῳ λοιπὸν τῶν προστεταγμένων τὴν δύναμιν. οὐκοῦν μετὰ τὸ ἀλῶναι τὴν ἀγίαν πόλιν, καὶ κατεμνησθῆναι τὸν ναὸν, ἀποκομισθῆναι δὲ ὀμοῦ τοῖς ἱεροῖς σκεύεσιν αἰχμάλων τὸν τὸν Ἰσραὴλ, οἱ σεσωσμένοι τε καὶ περιλειφθέντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὰς ἡμέρας ἐν αἷς τὰ τοιάδε παθεῖν συμβέβηκεν ἀποφράδας ἡγοῦντο καὶ στυγητὰς, καὶ δὴ κατὰ πληθὺν συνθέοντες, κομμὸν ἐποιοῦντο καὶ θρῆνον, ἀσιτοῦντες ὡς ἐν νηστείαις. τίνα δὲ δὴ τὰ συμβεβηκότα, καὶ ὡς ἐν ἐκάστῃ τῶν

ἀρτίως ἡμῖν ὠνομασμένων ἡμερῶν, φέρε λέγωμεν ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων. Ἔφη τοῖνον ὁ μακάριος Ἰερεμίας "Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ ἐνάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ· δῆλον δὲ ὅτι Σεδεκίου· ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκατῷ τῆς δεκάτης τοῦ μηνὸς ἦλθε Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐ- τοῦ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ περιεχαράκωσαν αὐτὴν καὶ περιωκοδόμησαν αὐτὴν τετραπέδοις λίθοις κύκλῳ, καὶ ἦλθεν ἡ πόλις εἰς συνοχὴν ἕως ἐνδεκάτου ἔτους τῷ βασι- λεῖ Σεδεκίᾳ, ἐν τῷ μηνὶ τῷ τετάρτῳ ἐνάτῳ τοῦ μηνὸς, καὶ ἐστερεώθη ὁ λιμὸς ἐν τῇ πόλει, καὶ οὐκ ἦσαν ἄρτοι τῷ λαῷ τῆς γῆς, καὶ διεκόπη ἡ πόλις, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταὶ ἐξῆλθον νυκτὸς κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης ἀνά μέσον τοῦ τείχους καὶ τοῦ προτειχίσματος, ὃ ἦν κατὰ τὸν κῆπον τοῦ βασιλέως." εἶτα διὰ μέσου παρενθεῖς τῶν Σεδεκίου παίδων τὴν σφαγὴν, αὐτοῦ δὲ τὴν τύφλωσιν, ἔφη πάλιν "Ἐν μηνὶ τῷ πέμπτῳ δεκάτῳ τοῦ 2.399 μηνὸς ἦλθε Ναβουζάρδαν ὁ ἀρχιμαγείρος ὁ ἐστηκὼς κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνέπρησε τὸν οἶκον Κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ πάσας τὰς οἰκίας τῆς πόλεως καὶ πᾶσαν οἰκίαν με- γάλην ἐνέπρησεν ἐν πυρὶ, καὶ πᾶν τεῖχος Ἱερουσαλήμ κύκλῳ καθεῖλεν ἡ δύναμις τῶν Χαλδαίων ἢ μετὰ τοῦ ἀρχιμαγείρου." ἀκούεις ὅπως ἐν τῷ δεκατῷ ἔτει πεπο- λιόρηκεν ὁ Ναβουχοδονόσορ τὴν Ἱερουσαλήμ, εἶτα τῷ τε- τάρτῳ μηνὶ τοῦ ἐνδεκάτου ἔτους διακεκόφθη φησὶ τὴν πόλιν, ἐν δὲ γε τῷ πέμπτῳ μηνὶ καὶ αὐτὸν ἐμπεπρήσθη τὸν ναὸν καὶ ἄπασαν δὲ τὴν πόλιν δισχυρίζεται παρὰ τοῦ ἀρχιμα- γείρου. ἀποφράδας δὴ οὖν τὴν τετάρτην καὶ τὴν πέμπτην καὶ τὴν δεκάτην ἡμέραν ἐποιοῦντο, τοὺς μῆνας εἰς ἡμέρας παραφέροντες. τίς δὲ καὶ ἡ ἐβδόμη, πάλιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον. Ἐπειδὴ γὰρ εἶλε τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ ἀρχιμαγείρος, κειροτόνηκε τὸν Γοδολίαν εἰς καθηγητὴν τοῖς καταλοίποις τῶν Ἰουδαίων ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. εἶτα τοῦτο δεδρακὼς ἀπῆρκεν εἰς Βαβυλῶνα. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὕτω πεπράχθη μεμαθή- κασιν οἱ περισωθέντες ἐξ Ἰουδαίων, συνέδραμον ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ ἦσαν ἐν ἐλπίσι τοῦ κατοικεῖν ἔτι τὴν γῆν. ἀλλ' ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἐβδόμῳ, καθὰ γέγραπται, τὸν Γοδολίαν ἀνεῖλεν ὁ Ἰσμαήλ· καὶ διεσπάρη πᾶς ὁ λαὸς τότε, καὶ ἀπέδραμον εἰς τὴν Αἰγυπτίων, καὶ διολώλασιν ἐκεῖ. στυγη- τὴν οὖν ἐποιοῦντο καὶ τὴν ἐβδόμην ἡμέραν, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν μῆνα ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας. ἦδε μὲν οὖν τῶν νηστειῶν ἢ πρόφασιν. ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀκόλουθον, πεπαυμένων τῶν ἐξ ὀργῆς καὶ ἀνακομισθέντος τοῦ Ἰσραὴλ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τῶν σκυθρωπῶν παρεληλακόντων, μὴ νηστεύειν ἔτι καὶ 2.400 κόπτεσθαι, μεταπλάττεσθαι κελεύει τὸ πένθος εἰς θυμηδίαν, ἠδεσθαί τε μᾶλλον ἐφ' οἷς ἔχουσι λαβόντες παρὰ Θεοῦ, ἤγουν διὰ μνήμης ἔχειν τὰ ἐφ' οἷς τετιμώρηται κατὰ και- ροὺς, πλημμελοῦντες ἀφυλάκτως καὶ πρὸς πᾶν ὄτιοῦν τῶν ἐκτόπων ἀναίδην ὠλισθηκότες. Δέδρακε δὲ τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστός. "Ἔστρεψε γὰρ ἡμῖν τὸν κοπετὸν εἰς χαρὰν, διέρρηξε τὸν σάκκον καὶ περιέζωσεν εὐφροσύνην," κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν. ἐπαιτιώμεθα δὲ οὐδαμῶς, ὅτι Θεὸν οὐκ εἰδότες ποτὲ, καὶ προσκυνοῦντες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, πεπτώκαμεν ὑπὸ πόδας ἐχθρῶν καὶ εἰς νοῦν ἀδόκιμον· εὐχαριστοῦμεν δὲ μᾶλλον ἐφ' οἷς ἠλεήμεθα καὶ σεσώσμεθα, καὶ ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν λελυτρώμεθα, καὶ τὴν ἀγίαν οἰκοῦμεν πόλιν, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν, ἠξιώμεθά τε λοιπὸν εὐχαῖς καὶ θυσίαις ταῖς πνευματικαῖς καταγεραίνειν αὐτὸν, ἀγαπῶμεν δὲ καὶ ὡς εἰς εἰρήνην καὶ ἀλήθειαν, καὶ θυμηδίας τῆς ἀνωτάτω πρόφασιν τὸ χρῆμα καταλογίζεσθαι παρὰ τῆς θεοπνεύστου δεδιδάγμεθα γραφῆς. "Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν" αὐτὸς, ὡς ἔφην, ἡ ἀλήθεια· καὶ δι' αὐτὸν ἐσμεν ἐν ἐλπίσιν ἀγαθαῖς, καὶ ἐν τῷ κατευφραίνεσθαι δεῖν, κατηφείας ἀπάσης ἐξ- ηρημένης. Ἡτάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἔτι ἤξουσι λαοὶ πολλοὶ καὶ κατοικοῦντες πόλεις πολλὰς, καὶ συνελεύσονται κατοικοῦντες πέντε πόλεις εἰς μίαν πόλιν λέγοντες Πορευθῶμεν δεηθῆναι τοῦ προσώπου Κυρίου καὶ ἐκζητῆσαι τὸ πρόσωπον Κυρίου

παντοκράτορος, πορεύσομαι κάγώ· καὶ ἤξουσι λαοὶ πολλοὶ καὶ ἔθνη πολλὰ ἐκζητῆσαι τὸ πρόσωπον Κυρίου παντοκράτορος ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ἐξιλάσκεσθαι τὸ πρόσωπον Κυρίου.⁹ Μεταπλάττοντος τοῦ Χριστοῦ τὸ πένθος ἡμῶν εἰς χαρὰν καὶ εἰς ἑορτὴν καὶ εἰς εὐφροσύνας ἀγαθὰς, καὶ μεθιστῶντος εἰς θυμηδίαν τοὺς ὀδυρμούς, οὐ καθ' ἓνα λοιπὸν ἔσται, φησὶ, τῶν καλουμένων εἰς σωτηρίαν ἢ ὡς ἐν πίστει πρόσοδος καὶ ἢ πρὸς Θεὸν οἰκείωσις δι' ἀγιασμοῦ· ἀλλ' αἱ μὲν πόλεις ἀλλήλας εἰς τοῦτο παροτρυνούσι λοιπὸν, ἤξει τε κατὰ πλη- θὺν πάντα τὰ ἔθνη, τοῖς εἰς τοῦτο φθάσασιν ἐπιφωνούντων αἰετῶν δευτέρων τό Πορεύσομαι κάγώ. γέγραπται γὰρ ὅτι "Σίδηρος σίδηρον ὀξύνει, ἀνήρ δὲ παροξύνει πρόσωπον "έτέρου." πρόκλησις γὰρ αἰείπως ἑτέροις εἷς γε τὸ χρῆναι πληροῦν τὸ ἀγαθόν, ἢ τινῶν εὐρίσκεται προθυμία. τίς δὲ δὴ ταῖς πόλεσιν ἦτοι τοῖς ἔθνεσιν ὁ σκοπός; τὸ ἐξιλάσασθαι τε καὶ ἐκζητῆσαι τὸ πρόσωπον Κυρίου, τουτέστι Χριστόν, ὅς ἐστιν εἰκὼν ἀπαράλλακτος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ "χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καθὰ γέγραπται, καὶ "ἀπαύγασμα τῆς δόξης," περὶ οὗ φησὶ καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Τὸ πρόσωπόν σου ἐπίφανον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου." ἐπέλαμψε γὰρ ἡμῖν ἢ εἰκὼν καὶ τὸ πρόσωπον, ὡς ἔφην, τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς· αὐτὸν ἔχοντες εὐμενῆ καὶ ἴλεω, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀμαρτίας διακρουσόμεθα βλάβη, δικαιούμενοι διὰ πίστεως "οὐκ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, "ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος." φιλοικτίρμων γὰρ ἐστὶ καὶ ἀγαθὸς καὶ ἀφίησιν ἐγκλήματα τοῖς προσιούσιν αὐτῷ· αὐτὸν ἐκζητοῦντες φιλομαθῶς καὶ διὰ τοῦ χρῆναι πληροῦν 2.402 τὰ νενομισμένα, πάντη τε καὶ πάντως εὐρήσομεν, καὶ δι' αὐτοῦ κολλώμεθα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ γὰρ ἐστὶν αὐτὸς ἢ εἰρήνη ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς. 9Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἂν ἐπιλάβωνται δέκα ἄνδρες ἐκ πασῶν τῶν γλωσσῶν τῶν ἔθνῶν, καὶ ἐπιλάβωνται τοῦ κρασπέδου ἀνδρὸς Ἰουδαίου λέγοντες Πορευσόμεθα μετὰ σοῦ, διότι ἀκηκόαμεν ὅτι ὁ Θεὸς μετ' ὑμῶν ἐστίν.⁹ Τίνα δὴ τρόπον ἢ κατὰ πόλεις τε ὁμοῦ καὶ ἔθνη γενήσεται πρόσοδος τῶν ἐπιζητούντων τὸ πρόσωπον Κυρίου, διατρανοῖ πάλιν. ἔσται γὰρ τοῦτο φησὶν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, τουτέστι, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' ὃν ἂν ἐπιλάβοιτο δέκα ἄνδρες ἐνός Ἰουδαίου λέγοντες Πορευσόμεθα μετὰ σοῦ. διὰ μὲν οὖν τῶν δέκα, τὸν τέλειον τῶν προσιόντων νοήσεις ἀριθμὸν· τελειότητος γὰρ σύμβολον ὁ δέκα πως ἐστὶν ἀριθμὸς. ὅτι δὲ τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις οἱ ἐξ ἔθνῶν κολλώμενοι τὴν αὐ- τὴν ὡσπερ ἐκείνοις βαδίζειν ὁδὸν ἐπεχειροῦν δικαιούμενοι διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ, καθίστησιν ἑναργές, καὶ τὸ σχῆμα λέγων, ὡς ἐξ εἰκόνοσ τῆς καθ' ἡμᾶς διαπεπλασμένον εὖ μάλα. οἱ μὲν γὰρ μικροὶ τῶν παίδων εἰ τοῖς ἰδίους πατράσιν ἔλοιτό ποτε κατακολουθεῖν, ἐπιδραζάμενοι τοῦ κρασπέδου καὶ οἷον ἐπικουρούμενοι ταῖς ἀφαῖς καὶ τῶν ἐσθημάτων ἀπαρτῶμενοι, ἀπλανῆ τε καὶ ἀσφαλῆ ποιοῦνται τὴν βάδισιν· κατὰ τὸν ἴσον οἶμαι τρόπον καὶ οἱ τῇ κτίσει λελατρευκότες παρὰ τὸν τῶν ὅλων Δημιουργόν, πατέρας 2.403 γνησίους ἐπιγραφόμενοι τοὺς τῶν εὐαγγελικῶν δογμάτων εἰσηγητὰς, καὶ συναπτόμενοι δι' ὁμοψυχίας, ἔπονται τε αὐ- τοῖς, νηπιάζοντες ἔτι τὰς γνώμας, καὶ εἰς τὴν ὁμοίαν ἵενται τρίβον, ζηλωταὶ που πάντως τῆς αὐτῶν πολιτείας ἀναδεικνύ- μενοι, καὶ ταῖς αἰεὶ πρὸς τὸ ἄμεινον ἐπιδόσεσιν "εἰς ἄνδρα "τέλειον ἀναβαίνοντες καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώ- ματος τοῦ Χριστοῦ." ἔπονται δὲ διὰ ποίαν αἰτίαν; πε- πληροφόρηται γὰρ ὅτι ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν ἐστὶ, τουτέστιν ὁ Ἐμμανουήλ· ἐρμηνεύεται γὰρ Ὁ Θεὸς μετ' ἡμῶν. ὅτι δὲ οὐ μόνων ἔσται τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἢ τὸ τηνικάδε κλήσις, ἀπάντων δὲ μᾶλλον τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἔθνῶν, διαμεμήνυκεν εἰπὼν, ὡς ἐκ πασῶν ἔσσονται τῶν γλωσ- σῶν οἱ ἐπιδραττόμενοι τοῦ κρασπέδου. πότε δὲ κέκληνται τὰ ἔθνη πρὸς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ πότε βεβούληνται ἐκζητῆσαι τὸ πρόσωπον Κυρίου, ἐξιλάσασθαι τε αὐτὸ, καὶ εἰς τὸ χρῆναι τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις τὴν αὐτὴν ὡσπερ δια- στείχειν ὁδόν,

εἰ μὴ ὅτε γέγονε καθ' ἡμᾶς ὁ Μονογενής; ὅς ἐστι προσδοκία ἐθνῶν· πρὸς ὃν καὶ ὁ θεσπέσιος ἀναμέλπει Δαυεὶδ "Πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἐποίησας ἤξουσιν καὶ προσ-
"κυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, Κύριε·" σέσωσται γὰρ δι' αὐτοῦ καὶ αὐτὴ τῶν ἐθνῶν ἡ πληθὺς. 9 Λῆμμα λόγου Κυρίου ἐν γῆ Σεδράχ καὶ Δαμασκοῦ ἀναπαυσις αὐτοῦ, διότι Κύριος ἐφορᾷ ἀνθρώπους καὶ πάσας φυλάς τοῦ Ἰσραήλ· καὶ Ἡμᾶθ ἐν τοῖς ὀρίοις αὐτῆς.⁹ Οὐκ ἄτραχυ μὲν τὸ προκείμενον, δυσέφικτος δὲ κοιμηθῆ καὶ αὐτὴ τῶν λέξεων ἡ συνθήκη, πλὴν ὡς ἔνι λελέξεται 2.404 πρὸς ἡμῶν. τὰ γεμῆν ἐφ' οἷς εἰρήσθαι ταυτὶ νομοιοῦμεν, εἰ- κὼς προαγορεύειν ἀνάγκη, νοηθεῖν γὰρ ἂν ὧδέ τε καὶ μόλις τῆς προφητείας ὁ νοῦς, ὅτε τοίνυν τῶν τῆς αἰχμα- λωσίας δεσμῶν ἀνεῖθη τε καὶ ἀπήλλακται κατὰ καιροῦς ὁ Ἰσραήλ, ἤκόν τε λοιπὸν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀνατειχίζουσιν ἐπεχειροῦν τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε δὴ τότε τὰ περίοικα τῶν ἐθνῶν, οἷ τε τὴν Σαμάρειαν οἰκοῦντες καὶ οἱ τὰς τῆς Πα- λαιστίνης καὶ μὴν καὶ Φοινίκης νεμόμενοι πόλεις, κατεδά- κνοντο φθόνῳ, ὁμοῦ δὲ καὶ ἐδεδίσαν, μὴ ἄρα δὴ πάλιν ἀνενεγκόντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ εἰς πληθὺν ἀμέτρητον ἐκτεινομένου τοῦ γένους, εἶτα πόλιν ἔχοντες τὴν οὕτω δυσάλωτον καὶ εὐπυργοτάτην, καταστρα- τεύοιντο πάλιν αὐτῶν, καὶ ἄμαχόν τινα, καθὰ καὶ πάλαι, κατεξαναστήσειαν αὐτῶν τὴν χεῖρα, ταύτητοι τειχίζουσιν ἐθέ- λοντας διακωλύειν ἤθελον, πικροὺς ἀρτύοντες δόλους, καὶ μὴν καὶ ἐφόδους ληστρικὰς ἰστάντες αὐτοῖς. ἦκον δὲ εἰς τοῦτο βασκανίας καὶ φθόνου, ὥστε καὶ γεγράφασι τῷ Περ- σῶν βασιλεύοντι τὸ τηνικάδε τὰ ἐν τῷ Ἑσδρα κείμενα. ἔχει δὲ οὕτως "Βασιλεῖ Ἄρταξέρξης κυρίῳ οἱ παῖδες σου "Ράθυμος ὁ τὰ προσπίπτοντα καὶ Σαμέλλιος ὁ γραμμα- "τεὺς καὶ οἱ ἐπίλοιποι τῆς βουλῆς αὐτῶν καὶ κριταὶ οἱ ἐν "τῇ κοίλῃ Συρία καὶ Φοινίκη. καὶ νῦν γνωστὸν ἔστω τῷ "κυρίῳ βασιλεῖ διότι οἱ Ἰουδαῖοι οἱ ἀναβάντες παρ' ὑμῶν "πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλήμ τὴν πόλιν τὴν 2.405 "ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν οἰκοδομοῦσιν, τὰς τε ἀγορὰς αὐτῆς 2.405 "καὶ τὰ τεῖχη θεραπεύουσι καὶ ναὸν ὑποβάλλονται. ἐὰν "οὖν ἡ πόλις αὕτη οἰκοδομηθῆ καὶ τὰ τεῖχη συντελεσθῆ, "φορολογίαν οὐ μὴ ὑπομείνωσι δοῦναι, ἀλλὰ καὶ βασι- "λεῦσιν ἀντιστήσονται, καὶ ἐπεὶ ἐνεργεῖται τὰ κατὰ τὸν "ναὸν, καλῶς ἔχειν ὑπολαμβάνομεν μὴ ὑπεριδεῖν τὸ τοι- "οὔτον." οὐκοῦν ἐπειδήπερ ἐαλωκότε μὲν τῷ Ἰσραήλ καὶ παθόντι τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπετώθαζον οὐ μετρίως, ἀνασε- σωσμένῳ δὲ μόλις καὶ δεσμῶν ἀνειμένῳ πάλιν οὐδὲν ἦττον ἐπέθρωσκον, μυρίοις τε ὅσοις αὐτὸν ἐνέισαν πόνοις, πολυ- τρόπως ἐπιβουλεύοντες, καὶ οὔτε τὸν θεῖον ἐγεῖραι ἐῶντες ναὸν, οὔτε μὴν τὴν ἀγίαν τειχίζουσιν πόλιν, παρωξύνετο Θεὸς ἐπ' αὐτοῖς ἀναγκαίως, καὶ παραδέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας Ἰσραήλ. πεπαυμένων γὰρ τῶν ἔργων, ἐγηγερμένου τε τοῦ ναοῦ, πάσας αὐτῶν τὰς πόλεις καταδηώσαντες εἶλοντο ὑπὸ χεῖρα τοὺς ἐν αὐταῖς, καὶ χρημάτων γεγόνασιν ἀναριθμητῶν δεσπότες. Λῆμμα τοίνυν λόγος Κυρίου φησὶν ἐν γῆ Σεδράχ καὶ Δαμασκοῦ, τουτέστιν, ὁ ἐν χερσὶν ἡμῖν λόγος ὁ παρὰ Θεοῦ, κατὰ τε τῆς γῆς τῆς Σεδράχ καὶ τῆς Δαμασκοῦ γενήσεται καὶ μέντοι καὶ Ἡμᾶθ, ἣτις ἐστὶν ἐν τοῖς ὀρίοις αὐτῆς, δηλὸν δὲ ὅτι τῆς Δαμασκοῦ. γῆ δὲ Σεδράχ χώρα που πάντως ἐστὶ κατὰ τὴν ἐῶαν κειμένη, ἣς γείτονες ἢ τε Ἡμᾶθ ἢ νῦν ἐστὶν Ἐπιφάνεια τῆς Ἀντιοχείων προσωτέρω βραχὺ· καὶ ἡ Δαμασκὸς, ἢ ἐστὶν ἐπὶ Φοινίκων τε καὶ Παλαιστινῶν μη- τρόπολις· ὑποκείσονται δὲ δηλονότι ταῖς μητροπόλεσι καὶ πόλεις αἱ ὑπ' αὐταῖς. διατὶ τοίνυν κατ' αὐτῶν τὸ λῆμμα; 2.406 ὅτι καὶ ἐν αὐταῖς γέγονεν ἀναπαυσις αὐτοῦ, τουτέστι τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ. ἀναπέπαιται δὲ ὅτι τεθέαται τετιμωρημένας. οὐ γὰρ ἂν σεσίγηκεν ὁ πάντα ἐφορῶν, φειδοῦς τε καὶ ἐπισκέψεως ἀξιῶν τὸ ἀπόλεκτον γένος, τουτέστι τὸν Ἰσραήλ. ἐφορᾷ γὰρ ἀνθρώπους ὁ τῶν ὅλων Θεός, καὶ τὴν ἐκάστου τρίβον κατασκέπτεται, καὶ τοῖς μὲν ἀδικουσίαν ἐπιφέρει τὰ ἐξ ὀργῆς, ἐκρύεται δὲ τοὺς ἀδικουμένους. Μεμνήσθαι δὲ ἀναγκαῖον, ὅτι καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι τον περὶ τῶν τεσσάρων ἀρμάτων εἰσκομίσας λόγον καὶ

τάς τῶν ἵππων ἰδέας, προστέθεικε πάλιν "Ἴδου οἱ ἐκπορευόμενοι "ἐπὶ γῆν βορῶν ἀνέπαυσαν τὸν θυμόν μου ἐν γῆ βορῶν." ἀναπαύεται δὲ ὡσπερ ὁ μισοπόνηρος τοῦ Δεσπότου θυμὸς, ἐκτετικόντων τὰς δίκας τῶν αὐτῶ προσκεκρουκόντων διὰ πλεί- στην ὄσσην καὶ ἀχάλινον ἀμαρτίαν. Ἐτύρος καὶ Σιδῶν διότι ἐφρόνησαν σφόδρα, καὶ ὠκοδόμησε Τύρος ὄχυράματα ἑαυτῆς, καὶ ἐθησαύρισεν ἀργύριον ὡς χρῶν, καὶ συνήγαγε χρυσίον ὡς πηλὸν ὄδων. διὰ τοῦτο Κύριος κληρο- νομήσει αὐτήν, καὶ κατάρξει εἰς θάλασσαν τὴν δύναμιν αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἐν πυρὶ καταναλωθήσεται.⁹ Ἐπιτρέχει τῷ λόγῳ τὰ συμβεβηκότα ταῖς πόλεσι, καθ' ὧν γεγενῆσθαι δισχυρίσατο τὸ "λῆμμα Κυρίου." ἄρχεται δὲ ἀπὸ τε τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος, αἱ δὲ μάλιστα τῶν ἄλλων διαφερόντως τετίμητο, προὔχουσαι μὲν ἰσχυρὴ καὶ πλούτῳ, καὶ ταῖς εὐανδρίαις τῶν κατωκηκόντων, ἔχουσαι δὲ ὡσπερ ὑπὸ 2.407 χεῖρα τὰς ἄλλας, καὶ τῶν ὁμόρων προεκκείμεναι. οὐκοῦν ἐπειδήπερ, φησὶν, ὑψηλὴν ἀνασπῶσι τὴν ὄφρυν Σιδῶν τε καὶ Τύρος, οἴονται δὲ εἶναι δειναί τε καὶ ἄθραυστοι, καὶ τεθαρσή- κασι μὲν ἐπ' ὄχυράμασι, τουτέστι τειχῶν περιβολαῖς, ἤγουν καὶ ἐτέροις πράγμασι, δι' ὧν ἂν εὖ ἔχοι καὶ σώζοιτο πόλις, πεφρονήκασι δὲ καὶ ἐπὶ πλούτῳ μέγα, ταύτητοι μαθήσονται διὰ πείρας αὐτῆς, ὅτι Κύριος κληρονομήσει αὐτήν. πεπορθη- κόντων γὰρ αὐτῆν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ἤγουν τάχα που Οὐεσπα- σιανοῦ καὶ Τίτου, κληρονομήσεσθαι φησὶν αὐτὴν παρὰ Θεοῦ. καὶ γὰρ ἦν αὐτὸς ὁ παραδιδούς καὶ ὑπὸ χεῖρα τιθεὶς τῶν ἡρηκόντων αὐτήν. Ῥωμαῖοι γὰρ τοῖς ἰδίους ὑποφέροντες σκήπτροις τὴν σύμπασαν γῆν, τοῖς μὲν εἴκουσιν ἀμαχεῖ πρῶοί τε ἦσαν καὶ προσηνεῖς· τοῖς γεμῆν ἀντεξάγειν ἐθέ- λουσιν ἐπεφύοντο καὶ αὐτοὶ δριμεῖς τε καὶ μάχιμοι. κατ- εμπρησθήσεσθαι δὲ οὐν φησὶν αὐτὴν κατεσπασμένων ἐν θαλάσῃ τῶν ὄχυρωμάτων, καὶ διηρπασμένου τοῦ πλούτου, εἰ καὶ ἦν ὡς χρῶν τὸ χρυσίον καὶ ὡς πηλὸς ὄδων τὸ ἀργύριον αὐτῆς. ἔμποροι γὰρ γεγονάσι δεινοὶ καὶ φιλοκερδέστατοι λίαν, οἱ τῆς Τυρίων οἰκήτορες, καὶ περὶ γε τούτου πλατὺς καὶ μακρὸς ἐκπεποιήται λόγος ἐν τοῖς Ἰεζεκιήλ τοῦ προφή- του συγγράμμασιν. οὐδὲν οὐν ἄρα τοὺς Θεῶ προσκρού- οντας ὀνήσει ποτὲ τοὺς ἐπιτωθάζοντες μὲν ἀγίοις, εἰ δὲ που τι συμβαίνοι παθεῖν αὐτούς, πλατὺ δὲ γελῶντας εἰ δοκιμάζοι Θεὸς τῶν ἰδίων τὴν πίστιν. ἀτονήσει γὰρ αὐτῶν πᾶν ὄχύρωμα, τουτέστι πᾶσα περιβολὴ καὶ πᾶς ἀσφαλείας τρό- πος· οὐδὲν δὲ ὄλως ὁ πλούτος, ἀλλ' ἔσται τις καὶ πολέμου 2.408 τροφή καὶ τοῖς εἰωθόσι καταδηοῦν προθυμίας τῆς εἰς τοῦτο μάλλον ὄλκος. Ἴδοι δ' ἂν τις καὶ νῦν τοὺς Ἑλλήνων παῖδας μέγα μὲν φρονοῦντας ἐπὶ σοφίᾳ κοσμικῇ, καὶ οἷον ἐπ' ὄχυράμασι, ταῖς ἐκ πολυπλόκων συλλογισμῶν ἀπάταις, μόνον δὲ οὐχὶ τὴν ἰδίαν πλάνησιν τῆς εὐγλωττίας δυνάμει διατειχίζοντας, καὶ καταπλουτοῦντας λίαν τὸ ὡς ἐν λέξει λαμπρὸν [ὡς ἄργυρον], καὶ ὡς ἐν τάξει χρυσοῦ τὸ ἐν νοήμασι τίμιον. πλὴν καὶ οὕτως ἔχοντας κεκληρονόμηκεν ὁ Χριστὸς, καθεῖλε μὲν γὰρ τὰ ὄχυράματα, τουτέστι, πεπτώκασι τὰ ἐξ ἀπάτης εὐρήματα, διήρπασται δὲ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον. οἱ γάρ- τοι κατὰ καιρὸν τῶν ἐκκλησιῶν προεστηκότες, ἄνδρες ἔλλο- γιμοὶ καὶ σοφοὶ, καὶ τῆς ἐκείνων εὐγλωττίας τὴν δύναμιν εἰς ἑαυτοὺς ἀρπάσαντες ἱερὸν ἀνάθημα πεποίηται τῷ Θεῷ, τοῖς τῆς πίστεως ἐπαγωνιζόμενοι λόγοις, καὶ τῆς παρ' ἐκείνοις ἀπάτης πλείστην τε ὄσσην καὶ ἀληθῆ ποιούμενοι τὴν κατάρ- ρησιν. πεπράχασί τι τοιοῦτον οἱ ἐξ Ἰσραὴλ. χρησάμενοι γὰρ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων σκευὴ χρυσοῦ τε καὶ ἀργυροῦ καὶ σκυλεύσαντες τοὺς πλεονεκτήσαντας, προσήγαγον ταῦτα κατὰ τὴν ἔρημον τῷ παναγίῳ Θεῷ, κατασκευαζομένης τῆς ἀγίας σκηνης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ σκευῶν ἱερῶν. Οὐκοῦν οἱ διὰ σοφίας κοσμικῆς καὶ διὰ λόγου φαιδρό- τητος οἰκονομοῦντες τὴν Ἐκκλησίαν, διαρπάζουσί τε τοὺς Ἑλλήνων παῖδας, καὶ οἰονεῖ τὸ χρυσίον αὐτῶν καὶ τὸ ἀργύριον ἐκ πολλῆς ἄγαν ἐπιεικείας καταπλουτήσαντες, κληρὸν αὐτὸ ποιοῦνται Θεοῦ, τὰ εἰς δόξαν αὐτοῦ λαλοῦντες ἐτέροις, καὶ 2.409 τὰ μὲν ἐκείνων ὄχυράματα καταστρέφοντες, οἰκοδομοῦντες δὲ νοητῶς τὴν ἀγίαν

πόλιν, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν. 9 Ὁψεται Ἀσκάλων καὶ φοβηθήσεται, καὶ Γάζα καὶ ὀδυνηθήσεται σφόδρα, καὶ Ἀκκαρῶν, ὅτι ἠσχύνθη ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς· καὶ ἀπολεῖται βασιλεὺς ἀπὸ Γάζης, καὶ Ἀσκάλων οὐ μὴ κατοικήθη. καὶ κατοικήσουσιν ἄλλογενεῖς ἐν Ἀζώτῳ, καὶ καθελῶ ὕβριν ἄλλοφύλων.⁹ Ὅτε πολέμου καὶ μάχης ἐμβολὴ κατανέμεται χώραν, εὐ- θαρσέστεραί πως εἰσὶ καὶ ἐν ἐλπίσιν ἔσθ' ὅτε χρησταῖς, αἱ κατ' αὐτὴν πόλεις· οἶονταί γάρ, ὅτι περιέσσονται τῶν ἐχθρῶν ἢ τῷ πλήθει τῶν ἐνοικούντων ἐν αὐταῖς, ἢ τειχῶν ὀχυρότητι καὶ ταῖς τῶν τακτικῶν ἐπιστήμαις· εἰ δὲ δὴ γένοιτο τῶν παρά σφισιν ἁλῶναι μίαν, ἢπερ ἂν λέγοιτο δυνατωτάτη, τότε δὴ τότε πᾶσα μὲν ὀκλάζει πρὸς δέος, ἀποσεῖεται δὲ τὴν ἐλπίδα, τὴν τοῦ διαφυγεῖν δύνασθαί φημι, καὶ ὡς πεσοῦσα θρηνεῖ. ἀλούσης δὴ οὖν τῆς Τυρίων, τῆς οὕτω διαφανοῦς καὶ ἀλκιμωτάτης καὶ πλούτῳ κομώσης, φοβηθήσεται μὲν, φησὶν, Ἀσκάλων, ὀδυνηθήσεται δὲ Γάζα καὶ μὴν καὶ Ἀκκαρῶν. πόλεις δὲ αὗται τῶν Παλαιστινῶν. ὀδυνηθήσεται δὲ, ὅτι ἠσχύνθη ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς. ὦντο μὲν γάρ, ὅτι αὐταῖς ἀρκέσει πρὸς ἐπικουρίαν ἢ Τυρίων ἰσχύς. ἐπειδὴ δὲ κειμένην τεθέανται, ταύτητοι λοιπὸν ἀπωλισθήκασι τῆς ἐλπίδος, καὶ ὁ μὲν Γάζης ἠγούμενος οἰχίσηται φησὶν, ἀπολωλὼς δηλονότι, κατοικήσουσι δὲ καὶ ἄλλογενεῖς ἐν Ἀζώτῳ, δεδαπανημένων, κατὰ τὸ εἶκος, τῷ πολέμῳ τῶν αὐθιγενῶν. 2.410 ἐπιλέγει δὲ τούτοις, ὅτι καθελῶ ὕβριν ἄλλοφύλων. καὶ ἄλλοφύλους μὲν τοὺς Φυλιστιαίους, ἦτοι τοὺς Παλαιστινοὺς, ὀνομάζει συνήθως. ἦκοι δ' ἂν, εἴ γε τῷ δοκοίη, καὶ καθ' ἑτέρων ἔθνων ὁ λόγος τῶν ἠδικοκτότων τὸν Ἰσραὴλ, οἳ καὶ ἦσαν ὄμοροι καὶ τῆς Ἰουδαίων γείτονες. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ἡμῖν, ὡς πρὸς γε τὸν ἐν τῷ γράμματι λόγον, εἰρήσεται πάλιν. Εἰδέναι δὲ ἀναγκαῖον, ὅτι διωκομένης, ὡς ἔφην, παρ' ἐχθρῶν ἔσθ' ὅτε τῆς Ἐκκλησίας, συνεπιφύονται τε δεινῶς καὶ ἐπιμειδιῶσιν οἱ ἐχθροὶ, τάχα που λέγοντες τὸ "εὗγε εὗγε," κατὰ τὸ γεγραμμένον. πλὴν ἐπαμύνει Χριστὸς, καὶ ἅπασαν μὲν αὐτῶν συνθραύσει δύναμιν, τὸν ἴδιον ἐγείρων ναὸν, ἐπιφέρων δὲ τοῖς ἐπιβουλεύουσι τὰ ἐξ ἀκράτου θυμοῦ, καὶ ὡσπερ τινὰς πόλεις τὰς τῶν αἰρέσεων κατασειῶν συναγωγὰς, καὶ πρὸς ταύταις ἔτι τὰ τῶν εἰδωλολατρῶν ἀνόσια στίφη. 9 Καὶ ἐξαρῶ τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκ στόματος αὐτῶν, καὶ τὰ βδελύγματα αὐτῶν ἐκ μέσου ὀδόντων αὐτῶν· καὶ ὑπολειφθήσονται καὶ οὗτοι τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ ἔσονται ὡς χιλίαρχος ἐν Ἰούδα, καὶ ὁ Ἀκκαρῶν ὡς ὁ Ἰεβουσαῖος.⁹ Κατεδηδόκασι μὲν καὶ οὗτοι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ οἷά τινες θῆρες, μονονουχὶ καὶ αἵματι πεφυρμένον εἶχον τὸ στόμα. ἐπειδὴ δὲ ἦσαν εἰδωλόλατραι, καὶ ταῖς τῶν ματαίων θεραπείαις προσκείμενοι, αἰεὶ πως ἐπὶ γλώττης, ἤγουν ἐπ' ὀδόντων, ἐδέχοντο τῶν ἰδίων βδελυγμάτων τὰς κλήσεις, ἄνω τε καὶ 2.411 κάτω θεοὺς ὀνομάζοντες τὰ χειρόκμητα, καὶ λίθοις ἀψύχοις κατὰ τὸν προφήτην λέγοντες "Θεὸς μου εἶ σὺ, καὶ σὺ "ἐγέννησάς με." ἀλλ' ἐκτετίκασι μὲν τὴν αὐτοῖς προσήκουσάν τε καὶ ἀποχρῶσαν δίκην, πεπλημμεληκότες ἀγρίως εἰς τὸν Ἰσραὴλ. πλὴν οὐκ εἰς ἅπαν διολώλασι, προαναθροῦντος Θεοῦ τὴν ἐν καιροῖς ἐσομένην αὐτῶν ἐπιστροφήν ἐν Χριστῷ. ἐξαρῶ τοίνυν φησὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκ στόματος αὐτῶν, τουτέστιν, εἰ καὶ οἷά τινες θῆρες μονονουχὶ κατερρόφησαν τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἤξει καιρὸς, καθ' ὃν ἔσονται καθαροὶ καὶ τῆς ἐπὶ τούτοις αἰτίας ἀπηλλαγμένοι· δικαιωθήσονται γὰρ ἐν πίστει καὶ αὐτοὶ, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀρχαίας φαυλότητος ἀπολούσονται μολυσμόν. ἐξαρῶ δὲ καὶ τὰ ὄνματα τῶν βδελυγμάτων αὐτῶν ἐκ μέσου ὀδόντων αὐτῶν. διαμνήσονται γὰρ οὐκέτι τῶν ψευδωνύμων θεῶν, οὔτε μὴν ὀνομάσουσιν αὐτούς, ὑπολειφθήσονται δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ Θεῷ ἡμῶν, καθάπερ ἀμέλει καὶ αὐτὸς ὁ Ἰσραὴλ· σέσωσται μὲν γὰρ καὶ αὐτοῦ τὸ κατάλειμμα, καίτοι δεδυσεβηκότος εἰς αὐτὸν τὸν Ἐμμανουήλ. ἐπειδὴ δὲ κεκλημένη τῶν ἔθνων ἢ πληθὺς τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ πιστεύουσι συνήφθη πνευματικῶς, Χριστοῦ συνδοῦντος εἰς ἔνωσιν· "Αὐτὸς γὰρ ἔστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρωθεν καὶ τὸ μεσότηχον τοῦ

φραγμοῦ λύσας, κτίσας τε τοὺς δύο λαοὺς εἰς "ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάσων "τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ Πνεύματι πρὸς τὸν Πατέρα" ταύ- τητοί φησιν ὅτι ἔσονται ὡς χιλίαρχος ἐν Ἰούδα, τουτέστιν, εἰς τοῦτο προβήσονται γνησιότητος, τῆς ὡς ἐν πίστει τε καὶ ἐπιεικείᾳ, φημί, ὥστε καὶ ἐξ αὐτῶν ἀρχηγούς γενέσθαι τοῦ Ἰούδα. ἔσται δὲ καὶ ὁ Ἀκκαρῶν, τουτέστιν ὁ ἀλλογενῆς, ὁ ἐκ γῆς Φυλιστιεῖμ, ὡς ὁ Ἰεβουσαῖος, τουτέστι πάλιν ὡς 2.412 αὐτὸς ὁ κάτοικος τῶν Ἱεροσολύμων λαός. ἐκαλεῖτο γὰρ Ἱερουσαλήμ Ἰεβοῦς ἐν ἀρχαῖς· οὐκοῦν Ἰεβουσαῖος ὁ Ἱεροσολυμίτης ἐνθάδε νοεῖται. πολλοὶ δὲ χιλίαρχοι, τουτέστιν ἡγεμόνες καὶ προεστηκότες λαῶν, καὶ ἐξ ἐθνῶν γεγόνασι, καὶ νῦν εἰσιν ἀνά πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. τὸ δὲ ἐν Ἰούδα νοήσεις ἐπὶ τοὺς αἰνεῖν εἰωθότας, τουτέστιν ἡμᾶς τοὺς ἐν πίστει κεκλημένους, οἱ στεφανοῦν εἰθίσμεθα ταῖς ἀκαταλή- κτοις δοξολογίαις τὸν κεκληκότα Χριστόν. 9Καὶ ὑποστήσομαι τῷ οἴκῳ μου ἀνάστημα τοῦ μὴ διαπορεύεσθαι μηδὲ ἀνακάμπειν, καὶ οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτοὺς οὐκέτι ἐξ- ελαύνων, διότι νῦν ἐώρακα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.⁹ Ἴδου δὴ σαφῶς ἀνάστημα τε καὶ τεῖχος ὀνομάζει Χριστόν, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ πεπυργώμεθα, κατ' εὐδοκίαν δὲ δηλονότι καὶ θέλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς. οἶκος γὰρ ὁ νοητὸς καὶ οἰκοδομὴ Θεοῦ, κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, ἡμεῖς που πάντως ἐσμὲν οἱ πεπιστευκότες, εἴπερ ἐστὶν ἀληθές, ὡς ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ τοῦ Πνεύματος κατοικεῖ, καὶ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐναυλίζεται. ἔφη γὰρ αὐτὸς διὰ προφή- του φωνῆς "Ὅτι κατοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, "καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεὸς καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός." ἀνάστημα δὴ οὖν τὸ ἐγγεγερμένον διὰ βουλῆς τοῦ Πατρὸς τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστὸς, ἵνα μηκέτι, καθὰ καὶ πάλαι, διο- δεύωσί τινες καὶ ἀνακάμπωσιν ἐν ἡμῖν, ἄνω τε καὶ κάτω ποιοῦντες, καὶ οἷά τινα κεχερσωμένην συμπατοῦντες ὁδὸν, καὶ βλάβης ἀπάσης ἀναπιμπλάντες τὰς ἡμετέρας καρδίας. 2.413 Ἐφη μὲν γὰρ που περὶ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ὅς ἦν ἀρχαῖος ἀμ-πελῶν τῷ ἡγαπημένῳ, ὅτι "Ἀφελῶ τὸν φραγμὸν αὐτοῦ "καὶ ἔσται εἰς διαρπαγὴν, καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον αὐτοῦ καὶ "ἔσται εἰς καταπάτημα." ἡμῖν δὲ τοῖς ἐπεγνωκόσι τὴν ἐπι- φάνειαν αὐτοῦ, τοῖχος ἐγήγερται καὶ φραγμὸς αὐτὸς ὁ Ἐμ-μανουὴλ, ἀρρήτῳ δυνάμει περιβάλλων καὶ ἀποσοβῶν τῶν ἡμετέρων διανοιῶν τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας, καὶ τοῖς ἐκεί- νων οὐκ ἀφιεῖς ὑπεστρῶσθαι ποσί. τοιγάρτοι καὶ ὁ προφή- της πρὸς αὐτόν "Καὶ κληθήσῃ, φησὶν, οἰκοδόμος φραγμῶν "καὶ τὰς τρίβους τὰς ἀνά μέσον παύσεις." ὥσπερ γὰρ οἱ περιφράττειν εἰωθότες ἀμπελῶνας κεχερσωμένους τὰς διὰ μέ- σου παύουσι τρίβους, οὐκ ἐῶντες ἔτι τοῖς τῶν ἄνω τε καὶ κάτω ποιοῦντων πατεῖσθαι ποσίν· οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἑαυτὸν ἡμῖν τεῖχος οἷάπερ ἄρρηκτον περιθεις, καὶ ἀγγελικαῖς δυνάμεσι περιφράττων ἔξω τοῦ πατεῖσθαι γε- νέσθαι παρεσκεύασεν. ἔφη δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτοὺς ἐξελαύνων. πάλαι μὲν γὰρ ἦμεν εὐ- άλωτοι καὶ εὐπαρακόμιστοι κομιδῇ καὶ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἐκτόπων ἰόντες εὐκόλως, ἄγοντός τε ἡμᾶς καὶ φέροντος τοῦ σατανᾶ, καὶ ἐκ τούτων εἰς ἐκεῖνα μονονουχὶ καὶ ἐλαύνοντος. ἀλλ' ἔπαυσε καὶ τοῦτο Χριστός. οὐ γὰρ ἤξει καθ' ἡμῶν ὁ ληλατῶν· οὐκ ἐκβαλεῖ καθὰ καὶ πρῶην εἰς γε τὸ αὐτῷ δοκοῦν. πεπήγμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ, ἀσφαλῆ τε καὶ ἰδρυ- μένην ἐσχίκαμεν τὴν καρδίαν, οὐκέτι κατασειόμενοι πρὸς ἃ μὴ προσῆκεν· οὐκ ἐκβαίνοντες εἰς πολυθειᾶν· οὐκ ἐξελαυ- νόμενοι πρὸς πλάνησιν, ἀλλ' οἷον ἐμβεβηκότες ἐν πίστει τε καὶ ἀγάπῃ τῇ εἰς Θεόν, ὡς χαίροντας ἐπὶ τούτῳ λέγειν "Καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου." λέγων δὲ Ὅτι 2.414 νῦν ἐώρακα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, ἐπισκοπῆς ὄντα καιρὸν κατέδειξεν ἐναργῶς τὸν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας. "Ἐπεσκέψατο γὰρ ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους," καὶ ἦ φησιν ὁ Δαυεὶδ "Κύριος ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐπέβλεψεν," καίτοι πάλαι διὰ τὴν ἐν ἡμῖν ἀμαρτίαν οὐκ ἐποπτείας ἀξιῶν, οὐ φειδοῦς ἢ ἀγάπης, οὐχ ἑτέρου τινὸς τῶν τοιούτων ὄλως, ἀλλ' οἰονεῖπως ἀπεστρεμμένος· ταύτητοι καὶ τεταράγμεθα. καὶ

μαρτυρήσει λέγων ὁ μακάριος Δαυεὶδ "Ἀποστρέψαντός σου τὸ πρόσωπον ταραχθήσονται, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐ- τῶν ἐπιστρέψουσιν." ἐπειδὴ δὲ νῦν, τουτέστι κατὰ τὸν τῆς ἐπιδημίας καιρὸν, ἔορακεν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, σεσώ- σμεθά τε καὶ ἠλειμέθα, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν ἐπέκεινα λόγου καὶ ἀξιαγάστων ἀληθῶς κεκερδάκαμεν;

ΤΟΜΟΣ Γ΄. ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΖΑΧΑΡΙΑΝ. ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

Ἡχαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών, κήρυσσε θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι δίκαιος καὶ σώζων, αὐτὸς πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον.⁹ Ἄναφανδὸν ἐν τούτοις διακηρύττει λοιπὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν ἀνάδειξιν, ὡς οὐδὲν ὄλως ὀραῖσθαι τὸ ἄναντες. χαίρειν μὲν γὰρ προστέταχεν ἀναγκαίως τῇ νοητῇ Σιών, ἅτε δὴ καὶ πάσης ἡμῶν κατηφείας ἐξηρημένης. ποῦ γὰρ ἔτι τὸ κατηφές, καὶ ἐπὶ τίσιν ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν τὸ κατοικιῶζειν ὄλως, ἀπεληλαμένης τῆς ἀμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου πεπα- τημένου, κεκλημένης τε τῆς ἀνθρώπου φύσεως εἰς ἐλεύθερον ἀξίωμα, καὶ τῆ τῆς υἰοθεσίας κατεστεμμένης χάριτι, καὶ τοῖς ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ χαρίσμασι κατηγλαϊσμένης; Ἐπιτήρει δὲ, ὅτι τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν παρουσίαν εὐ- αγγελιζόμενος, εὐθύς θυγατέρα τὴν Σιών ἀποκαλεῖ. σφόδρα δὴ οὖν χρῆναι χαίρειν αὐτὴν εὖ μάλα προστέταχεν, ἀνακη- ρύττειν τε παρεγγυᾷ τῇ Ἱερουσαλήμ, ὡς ἤδη παρέσται, καὶ ἀναδειχθήσεται μετὰ σαρκὸς ὁ βασιλεὺς αὐτῆς, δίκαιός τε 2.416 καὶ σώζων. δεδικαίωκε γὰρ ἡμᾶς ἐν πίστει Χριστὸς, καὶ τὴν τῆς σωτηρίας κατευρύνει τρίβον τοῖς προσιοῦσιν αὐτῷ. ἔστι δὲ πρὸς τούτῳ καὶ πρᾶος, οὐ νομικὴν προσφέρων ἀποτομίαν, οὐδὲ θανάτῳ τιμωρούμενος τοὺς παραβαίνοντας ἐντολήν, σώζων δὲ μᾶλλον ἐξ ἡμερότητας καὶ ἀνιστάς τοὺς ὠλισθη- κότας, κἂν εἴτις ἀμάρτοι, παράκλητος αὐτὸς γινόμενος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα. Ἄνεγνωμεν δὲ ὅτι "τὸ γράμμα ἀποκτένει, τὸ δὲ πνεῦμα "ζωοποιεῖ." γράμμα μὲν γὰρ ὁ κολαστὴς ἐστὶ νόμος, ἡ σκιά καὶ ὁ τύπος· πνεῦμα δὲ ζωοποιόν ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ἐν πνεύματι γὰρ καὶ ἀληθείᾳ δεδιδάγμεθα προσκυνεῖν διὰ τῆς εὐαγγελικῆς παιδεύσεως. ὅτι δὲ καὶ ἐπιβέβηκεν ἐπὶ πῶλον νέον, οὕτω τε εἰσέφηρησεν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, οὐ μακροῦ πρὸς πληροφορίαν δεῖσει λόγου· ἀπόχρη γὰρ εἰς πίστιν ἡμῖν ὁ θεσπέσιος εὐαγγελιστὴς γεγραφὼς τὰ τοιάδε. ἐπεκά- θητο μὲν γὰρ τῷ πῶλῳ Χριστὸς, εἴπετο γεμὴν ἢ τεκοῦσα· καὶ σημεῖον ἡμῖν ἀναγκαιοτάτου πράγματος τὸ δρώμενον ἦν. ἐπανεπαύσατο γὰρ ὁ Χριστὸς τῷ νέῳ λαῷ, τουτέστι τῷ κεκλημένῳ πρὸς ἐπίγνωσιν ἀληθείας καὶ εἰδωλολατροῦντί ποτε. ἦν γὰρ οἷά τις πῶλος, οὐπω δεδαμασμένος, οὔτε μὴν εἰδὼς βαδίζειν ὀρθῶς· οὐ γὰρ που τῷ θείῳ πεπαι- δαγώγητο νόμῳ. ἀλλ' ὁ πάντας ἄγων εἰς εὐτεχνίαν πνευ- ματικὴν, προὔπεθηκε μὲν ἑαυτῷ τὸν πῶλον. ἔψεται δὲ ὅτι κατὰ καιροὺς καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῇ, διὰ τῆς ἐπο- μένης ὄνου δέδωκε νοεῖν, καίτοιγε ἐν χρόνῳ τῷ κατὰ τὴν κλήσιν τὸ πρεσβύτερον ἔχουσα· προεισκέκλητο γὰρ διὰ Μωυσέως καὶ προφητῶν. ἐπειδὴ δὲ προσκέκρουκε τῷ Σώ- 2.417 ζοντι βασιλεῖ· οὐ γὰρ τοι προσήκατο τὴν πίστιν· ταύτητοι δικαίως τοῦ πώλου κατόπιν ἔρχεται μόλις, καὶ γέγονεν εἰς οὐρὰν, τουτέστι, παρακολούθημα καὶ ὀπίσω τῶν ἐξ ἔθνῶν, καὶ ἡ πρώτη γέγονεν ἐσχάτη. ἄθρει δὲ, ὅπως εἰς ἐσχάτην ἀλογίαν ἀποκομισθεῖσαν ἔδειξε τὴν ἀνθρώπου φύσιν, ὁ νεφροὺς εἰδὼς καὶ καρδίας. ὄνω γὰρ παρεικάζεται τῇ λίαν ἀλογωτάτῃ καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῇ, καὶ αὐτὴ δὲ τῶν ἔθνῶν ἢ πληθὺς, οἱ μὲν γὰρ λελατρευκότες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα Θεὸν, οἱ δὲ τὸν παιδαγωγὸν ἀτιμάζοντες νόμον, ἔξω νοῦ καὶ φρενὸς γεγονάσιν ἀγαθῆς, καὶ

πρὸς πᾶν εἶδος φαυλότητος ἀπονευκότες, "παρασυνεβλήθησαν τοῖς "κτῆνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὠμοίωνται αὐτοῖς," κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν. ὄνος δὲ καὶ ἑτέρως ἀκαθαρσίας σύμβολον· ἀνίερον γὰρ τὸ ζῶον, καὶ τὴν ἐκ νόμου κατάρ- ρησιν ἔχον. τοιοῦτοι δὲ πάντες οἱ πλανώμενοι καὶ φιλα- μαρτήμονες. 9Καὶ ἐξολοθρεύσει ἄρματα ἐξ Ἐφραΐμ καὶ ἵππον ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξολοθρευθήσεται τόξον πολεμικόν, καὶ πλῆθος καὶ εἰρήνη ἐξ ἐθνῶν, καὶ κατάρξει ὑδάτων ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης καὶ ποταμῶν διεκβολὰς γῆς.⁹ Ὅτι γενόμενος ἄνθρωπος ὁ Μονογενῆς, τοῖς τῶν ἀγαπών- των αὐτὸν ὑποφέρειν ἔμελλε ποσὶν ἀρχὰς τε καὶ ἐξουσίας καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, τουτέστι τὰ βδελυρὰ τῶν δαιμονίων στίφη, πάντα τε αὐτοῖς ὑποτάξιν ἐχθρὸν ὁρατὸν τε καὶ ἀόρατον, καὶ πάντα συντριβεῖν πόλε- 2.418 μον, καὶ τοῖς ἐξ εἰρήνης κατευφραίνειν ἀγαθοῖς, αἰνιγματωδῶς ἡμῖν ὁ προφητικὸς ὑποφαίνει λόγος. ἦσαν μὲν γὰρ κατὰ καιροὺς κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ μὴν καὶ ἕτεροὶ τινες τῶν ὁμόρων ἐθνῶν ἵπποις τε καὶ ἄρμασιν ἐπο- χούμενοι, "καὶ βάλλοντες τόξοις," κατὰ τὸ γεγραμμένον, κατεχειροῦντό τε οὕτω καὶ πικροῖς ἐνίσσαν πόνοις. ἀπὸ δὴ τοῦ συμβαίνειν εἰωθότος, τῶν διὰ Χριστοῦ κατορθωμάτων τὴν λαμπρότητα δηλοῖ. ὁ γὰρ τοι σώζων, φησὶν, ὁ δίκαιός τε καὶ πραότατος βασιλεὺς, ἀφίξεται μὲν, καὶ οὐκ εἰς μακράν· πλὴν οὐ πολλῶ πλῆθει τῶν ὑπασπιστῶν δορυφορούμενος, οὐ μυρίους ἔχων τοὺς εἰδότας τὰ τακτικά· ἐπασκήσας δὲ οὕτως ἐν ἡθελίᾳ τὸ μέτριον, ὡς πῶλῳ καὶ μόλις ἐφιζῆσαι γυμνῶ. πλὴν ἔσται τοσοῦτος εἰς ἀρετὴν, ὀνήσει τε οὕτω τοὺς ἐπ' αὐτῷ πεποιθότας, ὡς περιελεῖν μὲν ἄρματα ἐξ Ἐφραΐμ, ἀποστῆσαι δὲ καὶ ἵππον ἐξ Ἱερουσαλήμ, ὀλοθρεῦσαι δὲ καὶ τόξον πολεμικόν, καὶ εἰρήνην ἀπλῶσαι βαθεῖαν, τὴν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν. Ἐφραΐμ δὲ φησι τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ δέκα φυλάς, Ἱερουσαλήμ δὲ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικήσαντας, Ἰούδας δὲ οὗτοι καὶ Βενιαμίν. οὐκοῦν ἀσφαλείας ὑπόσχεσιν καὶ εἰρήνης ἡμῖν ὁ προφητικὸς εἰσκομίζει λόγος. οὐ γὰρ ἂν γένοιτο, φησὶν, εὐκατάδρομος τοῖς ἐθέλουσι κακοῦν ἡ ἀγία πόλις, τουτέστιν ἡ νοητὴ Σιών, ἥγουν Ἱερουσαλήμ, "ἥτις "ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος," κατευρύνει δὲ οὕτω τὴν ἑαυ- τοῦ βασιλείαν ὁ σώζων αὐτήν, ὡς ὅλης κατάρξει τῆς Ἰουδαίας, ἀπὸ θαλάσσης εἰς ποταμούς. αὗται γὰρ εἰσὶν αἱ διεκβολαὶ τῆς γῆς, τουτέστι τὰ πέρατα. ψάλλει δὲ που καὶ ὁ θεσπέσιος 2.419 Δαυεὶδ, ὡς περὶ ἀμπέλου λέγων τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς "Εξέτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς ἕως θαλάσσης, καὶ ἕως ποτα- μῶν τὰς παραφυσάδας αὐτῆς." τερματίζεται γὰρ ἡ τῶν Ἰουδαίων χώρα θαλάσση τε τῇ πρὸς νότον καὶ Ἰνδικῇ, καὶ τῇ καλουμένῃ Μέσση τῶν ποταμῶν. ἀλλ' οὐκ ἐν τούτοις τοῖς ὄροις ἡ Χριστοῦ βασιλεία· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἔρπει δὲ ὁ λόγος ὡς ἐκ μερικοῦ παραδείγματος ἐπὶ τὸ καθόλου καὶ γενικώτατον. βεβασίλευκε γὰρ οὐ τῆς Ἰουδαίας μόνης, ἀπάσης δὲ μᾶλλον τῆς ὑπ' οὐρανὸν, καὶ ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα τὰ τῆς ἐξουσίας αὐτῷ κατευρύνεται. 9Καὶ σὺ ἐν αἵματι διαθήκης ἐξαπέστειλας τοὺς δεσμίους σου ἐκ λάκκου οὐκ ἔχοντος ὕδωρ. καθήσεσθε ἐν ὀχυρώματι δέσμιοι τῆς συναγωγῆς, καὶ ἀντὶ μιᾶς ἡμέρας παροικεσίας σου διπλᾶ ἀνταποδώσω σοι.⁹ Μέτεισιν ὁ λόγος ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν δίκαιόν τε καὶ σώ- ζοντα βασιλέα, καὶ μέντοι καὶ πρᾶον, τουτέστι Χριστόν· καὶ τὰ λαμπρά τε καὶ ἀξιάγαστα τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ κατορθώματα καθίστησιν ἐναργῆ. κεκένωκε γὰρ ἑαυτὸν ἐκὼν, γενόμενος ἄνθρωπος, ὁ μονογενῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος· ὑπέμεινε δὲ καὶ σταυρὸν, αἰσχύνῃς καταφρονήσας, καὶ τέ- θεικε τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τῆς ἀπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα, καὶ κατεκτήσατο τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, ἧς ἦν τύπος τὸ διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐπιβρᾶνθέν. λαβὼν γὰρ, φησὶ, Μωυσῆς τὸ αἷμα, "αὐτὸ τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν "ἐβρᾶντισε, λέγων Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης ἧς διεθέτο 2.420 "πρὸς ὑμᾶς ὁ Θεός." ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν τύποι, καὶ τῆς ἀληθείας μόρφωσις ἦν· αὕτη δὲ λοιπὸν ἡ ἀλήθεια Χριστὸς, ὁ πάντας ἡμᾶς ἀγοράσας

έν αίματι διαθήκης. έκλελυτρώμεθα γάρ ως ό αύτοῦ φησι μαθητής "ού φθαρτοῖς άργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, "άλλά τιμίῳ αίματι ως άμνοῦ άμώμου και άσπίλου Χρι- "στοῦ." σύ τοίνυν, φησίν, ὦ δικαιοτάτε και πραότατε βασιλεῦ, έν αίματι διαθήκης τούς σους γεγονότας δεσμίους· τουτέστιν οὐς δεσμοῖς άγάπης κατέσφιγγας, και ταῖς σαῖς ζεύγλαις ὑπενεγκεῖν και έγκαταδῆσαι σαφῶς τόν τῆς δια- νοίας πέπεικας αύχένα· έξαπέστειλας, τουτέστιν έξεκόμισας ἤγουν έξήγαγες ἢ άνήνεγκας έκ λάκκου οὐκ έχοντος ὕδωρ· σημαίνειν δέ δια τούτου φαμέν αύτόν ἢ τόν ἄδην, τόν οὐκ έχοντα ζωήν· έκδεξόμεθα γάρ εις τύπον ζωῆς τὸ ὕδωρ, και γάρ έστι ζωοποιόν· ἤγουν λάκκον καταλογιούμεθα, και μάλα ὀρθῶς, τήν επί γε τοῖς ψευδωνύμοις θεοῖς άπάτην. βόθρος γάρ άληθῶς τὸ χρῆμά έστιν, εις ὃν εἶπερ τις ὅλως κατ- ολισθήσειε, ζωῆς άμοιρήσει τῆς εις αίῶνα τόν μέλλοντα. ὅτι δέ κεκένωκε τόν ἄδην άποθανῶν ὁ Χριστός, και άνῆκε τοῖς έν φυλακῇ πνεύμασι τὰς κάτω πύλας παντί που σαφές. ἔφη δέ που και ὁ τῶν ὄλων Θεός δια φωνῆς Ἱερεμίου περι τῶν έξ Ἰσραήλ, καταλελοιπότων μέν αύτόν, τραπομένων δέ φληνάφως εις άπάτην ειδωλομανῆ "Εξέστη ὁ οὐρανός επί "τούτῳ, και ἔφριξεν επί πλεῖον σφόδρα, λέγει Κύριος· ὅτι "δύο και πονηρά έποίησεν ὁ λαός μου, έμέ έγκατέλιπον "πηγήν ὕδατος ζῶντος, και ὠρυξαν έαυτοῖς λάκκους συν- "τετριμμένους οἱ οὐ δυνήσονται ὕδωρ συνέχειν." ὡσπερ γάρ έστι ζωοποιός και πηγή ζωῆς, ἢ ὀρθῆ τε και άπλανῆς 2.421 περι Θεοῦ γνώσις· οὕτως άνυδροι και οἰονεῖ λάκκοι συντε- τριμμένοι νοηθεῖεν άν τὰ τῆς ειδωλολατρειας άθύρματα, και ἡ περι αύτοῦ πλάνησις. εἶτα πρὸς αύτούς διαλέγεται τούς δεσμίους, και εις έλπίδας αύτούς άγαθὰς παραθήγει, λέγων Καθήσεσθε έν ὀχυρώματι δέσμοι τῆς συναγωγῆς. και ὀχύρωμα μέν, καθάπερ έγῶμαι, τήν Ἐκκλησίαν άποκαλεῖ ως τετει- χισμένην έν Χριστῳ, και άκλονήτως έχουσαν· κάθισιν δέ φησι τὸ οἶον ιδρυμένον έν πίστει. γέγραπται γάρ περι Θεοῦ "Ὅτι σύ καθήμενος τόν αίῶνα" τουτέστιν, ιδρυμένην έχων και άκατάσειστον φύσιν. ἔσεσθε δῆ οὖν έν άσφαλείᾳ, φησί, τὸ βεβηκός έχοντες εις πίστιν, ὦ δέσμοι τῆς έμῆς συναγωγῆς· εἶεν δ' άν οὔτοι τῶν έν Χριστῳ δεδικαιωμένων ἢ άγία πληθύς. ὅτι δέ οὐκ άμισθον ἔξουσι τήν έφ' άπασι τοῖς άρίστοις ὑπομονήν, και μήν και τὸ έρηρυσμένον εις άγάπῃσιν τήν επί Θεῳ, κατασημαίνει λέγων Καί άντι μιᾶς ἡμέρας παροικεσίας σου διπλᾶ άνταποδώσω σοι. Καί τι τοιοῦτόν έστιν ὁ βούλεται λέγειν. πάροικοι μέν γάρ επί τῆς γῆς και παρεπίδημοι πάντες εισιν οἱ άγιοι, βραχὺς δέ δῆ λίαν ὁ έν σώματι βίος άνθρώπου παντός, καν εἶ τις αύτόν καταλογίσαιτο πρὸς αίῶνα τόν μέλλοντα, κατα- θρήσειεν άν αύτόν ὀλίγον ὄντα παντελῶς, ως τάχα που και ἡμέρα παρεικάζεσθαι μιᾶ. οὐκοῦν άντι μιᾶς ἡμέρας τῆς παροικεσίας σου φησι, τουτέστιν, άντι τοῦ βραχέος τε και συνεσταλμένου χρόνου τῆς έν σώματι ζωῆς διπλᾶς τε και έν πλεονασμῳ τὰς άμοιβὰς άποδώσω. ἔφη δέ που και ὁ Χριστός, ὅτι "Μέτρον καλόν πεπεισμένον σεσαλευμένον "ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εις τόν κόλπον ὑμῶν." οὐ γάρ 2.422 τοι τὰς ισοστάθμους ὧν άν δράσαιμεν προσδοκῶμεν άμοι- βὰς, άλλ' έν προσθήκη πολλῆ· πλουσιόδωρος γάρ ὁ διδούς. 9 Διότι ένέτεινά σε Ἰούδα έμαυτῳ τόξον, ἔπλησα τόν Ἐφραῖμ.9 Τίνα δῆ τρόπον κληθήσεται τε και εισελάσει δια τῆς πίστεως ἢ έξ ἔθνῶν άγέλη, ταλαιπωρήσει δέ και ὁ πάλαι τρυφῶν, τουτέστιν ὁ σατανᾶς, τῶν έκ πλεονεξίας αύτῳ πεπορισμένων προσκυνητῶν έξωθούμενος, διατρανοῖ πάλιν έν τούτοις. ποιεῖται γεμῆν τόν λόγον, ως πρὸς τούς άγίους άποστόλους, ἤτοι τούς έξ Ἰσραήλ διδασκάλους, οἱ και τήν τῶν ἔθνῶν έκπεριθέοντες χώραν, εις έπίγνωσιν άληθείας έκάλουν τε και σεσαγηνεύκασιν τούς έν αύτῇ. ὦ τοίνυν Ἰούδα, φησίν, ένέτεινά σε έμαυτῳ τόξον, τουτέστι, δια σου τοξεύσω τούς ὑπεναντίους· και σε δέ, ὦ Ἐφραῖμ, ἔπλησα. και τί δῆ τοῦτό έστιν, έρῶ πάλιν. ὅτε γάρ τῆς τοξείας οἱ έπιστή- μονες νευρήν μέν μαζῳ, τοῦ δέ τόξου τόν σίδηρον άγουσιν έγγύς, τότε πλησαι τὸ τόξον λέγονται, βάλλουσί τε οὔτω δεινόν τι

καὶ ἄφυκτον καὶ οἶον ἀσχέςτοις ὄρμαϊς ἀναπηδῶντά τε καὶ διπτάμενον τὸν ἰὸν ἦτοι τὸ βέλος, ἔστι τοίνυν αὐτὸ διαφόρως πεφρασμένον. τόξον σε πεποίημαί φησιν, ὧ Ἰούδα, ἔπλησα δὲ καὶ σε, ὧ Ἐφραΐμ. Ἰούδας δὲ καὶ Ἐφραΐμ ἄπανεστὶ τὸ γένος τὸ ἐξ Ἰσραήλ. οὐκοῦν τόξον ὡσπερ τι πεποίηται τοὺς ἐξ Ἰουδαίων πεπιστευκότας τε πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ γνώμης εἰς τοῦτο προεληλυθότας, ὡς ἔθνη παιδαγωγεῖν, καὶ τῶν πλανωμένων ἀποσοβεῖν τὰς τῶν δαιμονίων ἀγέλας, καταπαίειν τε τὸν σατανᾶν καὶ ἀπαξαπλῶς τοὺς τοῖς θείοις 2.423 δόγμασιν ἀντεξάγοντας καὶ ταῖς δι' αὐτῶν μαχομένους μυσταγωγίαις. οὕτω που φησὶ καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ πρὸς τὸν τῶν ὄλων Σωτήρα Θεόν "Τὰ βέλη σου ἠκονη- μένα, δυνατέ· λαοὶ ὑποκάτω σου πεσοῦνται ἐν καρδίᾳ "τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως." πλήττουσι μὲν γὰρ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός εἰς καρδίαν ἔσω καὶ νεφροῦς "τὰ τοῦ δυνατοῦ βέλη," τουτέστι Χριστοῦ. βέλη δὲ αὐτοῦ πάλιν οἱ μυσταγωγοὶ, τοὺς δὲ γε πεπλανημένους καὶ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεὸν οὐκ εἰδότας, πλήττουσιν οὐκ εἰς θάνατον, ἀλλ' εἰς ἀγάπην αὐτοὺς ἀποφέροντες τὴν ἐν Χριστῷ, ἵνα καὶ ὑποκάτω πίπτουεν αὐτοῦ. ὁποῖα τις ἐστὶν ἢ ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἀσμάτων γραφομένη νύμφη, λέγουσά τε σαφῶς " Ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγὼ εἶμι." ὅτι δὲ γεγόνασιν ἀλ- κιμώτατοί τε καὶ εὐσθενεῖς οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, πιστώσεται λέγων περὶ αὐτῶν ὁ σοφώτατος ψαλμῶδὸς ἐν Πνεύματι "Ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, οὕτως οἱ υἱοὶ τῶν ἐκτετιναγμένων." ἐκτετιναγμένους μὲν γὰρ τοὺς ἐξ Ἰσραήλ ἀποκαλεῖ, ὡς τῆς θείας χάριτος ἐκπεπτωκότας διὰ τοι τὸ ἐμπαροινῆσαι Χριστῷ. οἱ γεμῆν ἐξ αὐτῶν υἱοὶ, βέλη γεγόνασιν ὡς ἐκ χειρὸς δυνα- τοῦ πεμπόμενα. ἔφη δὲ που καὶ ὁ Ἀμβρακὸς ὡς πρὸς αὐτὸν δὴ πάλιν τὸν Ἐμμανουήλ περὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων "Βολίδες σου γὰρ πορεύσονται εἰς φέγγος ἀστραπῆς ὄπλων "σου." 9Καὶ ἐπεγερω τὸ τέκνα σου Σιών ἐπὶ τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων, καὶ ψηλαφήσω σε ὡς ῥομφαίαν μαχητοῦ.9 Ἰδοὺ δὴ σαφῶς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων μυσταγωγούς τόξον 2.424 ἴδιον ὀνομάζει. ποῖα γὰρ τὰ τέκνα τῆς Σιών τὰ κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν κατεξανιστάμενα τέκνων, εἰ μὴ οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, καὶ οἱ τῶν ἐκκλησιῶν κατὰ καιροὺς ἡγούμενοι, καὶ τῆς ἀληθείας ὀρθοτομοῦντες τὸν λόγον; Σιών γὰρ ἢ νοητὴ, πῶς ἂν ἑτέρα νοοῖτο παρὰ τὴν Ἐκκλησίαν; καταθλοῦσι δὲ τῶν τέκνων τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ καταστρατεύονται τῶν πεπλανημένων, Θεοῦ τεθεικότος αὐτοὺς ὡς ῥομφαίαν μαχη- τοῦ. οὕτω καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τὸν ἐν Χριστῷ νοού- μενον στρατιώτην κατακαλλύνων ὁράται. θώρακα μὲν γὰρ τὸν τῆς ἐν Χριστῷ δικαιοσύνης περιτίθησιν αὐτῷ· καὶ μὴν καὶ τὴν τοῦ σωτηρίου περικεφαλαίαν. εἶτα δίδωσι τὴν μά- χαῖραν τοῦ Πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ. ταύτη δὴ οὖν τῇ μαχαίρᾳ κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν κεχρημένοι τέκνων, ἀπο- κείρουσι μὲν τὴν ἐν αὐτοῖς βλαστοῦσαν ἀπάτην, καὶ τὸν τομώτατον τοῦ Θεοῦ λόγον ἐπιφέροντες αὐτοῖς, ὅς ἐστι ζῶν τε καὶ ἐνεργῆς, τὸ πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον ἐκκόπτουσι πνεῦμα, ἵνα δύναιντο λοιπὸν νῶ καθαρῶ τε καὶ ἐλευθέρῳ καὶ τῆς τῶν δαιμονίων πλεονεξίας ἀπηλλαγμένῳ, τὸν τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας παραδέξασθαι λόγον. 9Καὶ ἔσται Κύριος ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐξελεύσεται ὡς ἀστραπὴ βολίς.9 Ὅτι καὶ συνέσται Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συνασπιεῖ, συγκαταδηώσει τε τοὺς ἀνθεστηκότας διὰ τούτων ὑποδηλοῖ· ἔσται γὰρ φησὶ Κύριος ἐπ' αὐτοὺς, δηλὸν δὲ ὅτι τοὺς ἀν- τανίστασθαι μεμελετηκότας τοῖς ἱεουργοῦσι τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ. ἐκάστη δὲ βολίς, τουτέστιν μυσταγωγὸς ἢ ἀπόστο- λος· βέλει γὰρ ἦτοι βολίδι παρεικάζει πάλιν αὐτοὺς Θεοῦ 2.425 πέμποντος· ὡς ἀστραπὴ δραμεῖται φησὶ, δηλὸν δὲ ὅτι κατ- αυγάζουσα, καὶ τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς ἀμογητὶ προσ- πίπτουσα. γεγόνασι γὰρ οὕτω λαμπροὶ καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, καὶ τῶν τοῦ Σωτήρος εὐαγγελίων οἱ κήρυκες, καὶ οἱ μετ' ἐκείνους λαῶν ἡγούμενοι καὶ προεστηκότες ἐκκλη- σιῶν, ὡς ἀγνοῆσαι μηδένα τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἀρετῆς τὴν φαιδρότητα. καὶ τοῦτο αὐτὸς ἔφασκεν ὁ Σωτήρ "Οὐδεὶς "λύχνον ἄψας καλύπτει αὐτὸν σκευεῖ ἢ ὑποκάτω κλίνης

"τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι "τὸ φῶς." καὶ πάλιν ἐτέρωθι "Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς "ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ "καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς "οὐρανοῖς." 9Καὶ Κύριος παντοκράτωρ ἐν σάλπιγγι σαλπιεῖ καὶ πορεύσεται ἐν σάλῳ ἀπειλῆς αὐτοῦ. Κύριος παντοκράτωρ ὑπερασπιεῖ αὐτῶν· καὶ καταναλώσουσιν αὐτούς, καὶ καταχώσουσιν αὐτούς ἐν λί- θοῖς σφενδόνης, καὶ ἐκπίονται τὸ αἷμα αὐτῶν ὡς οἶνον, καὶ πλήσουσιν ὡς φιάλας θυσιαστήριον. καὶ σώσει αὐτούς Κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὡς πρόβατα λαὸν αὐτοῦ.⁹ Συνασπιστήν, ὡς ἔφην, καὶ σύνοπλον αὐτοῖς παρίστησιν ἐναργῶς ὁ λόγος τὸν τῶν ὄλων κρατοῦντα Θεὸν, παρα- ταττόμενόν τε οὕτω καὶ συναθλεῖν ἡρημένον, ὡς ἤδη δοκεῖν καὶ ἐξηρτύσθαι πολεμικῶς, καὶ, οἶον χωρεῖν μέλλοντα κατ' ἐχθρῶν, ὄλη χρήσασθαι δυνάμει καὶ ταῖς ἐνούσαις εὐσθενείαις 2.426 αὐτῶ. καταστρατεύεσθαι γεμῆν εὐ μάλα φησὶν, οὐχὶ τῶν διὰ πίστεως εἰς δικαίωσιν σαγηνευομένων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἀνοσίως ἀνθεστηκότων τῷ θεῷ κηρύγματι, οὐς καὶ ὁ Παῦλος ἡμῖν κατεσήμαινε λέγων "Θύρα γάρ μοι ἀνέγωγε μεγάλη καὶ ἐν- "εργῆς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί." σαλπιεῖ τοίνυν, φησὶν, ὁ Κύριος ἐν σάλπιγγι. λελάληκε γὰρ ὁ Χριστὸς τὸ κήρυγμα τὸ εὐαγγελικόν, εἰς πᾶσαν διάττον τὴν ὑπ' οὐρανόν, ἐξ- ἀκουστον γὰρ τοῖς ἀπανταχοῦ τὸ Χριστοῦ μυστήριον. ἦν μὲν γὰρ ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ὁ Μωυσῆς· τοι- γάρτοι καὶ μόλις ἠκούετο κατὰ μόνην τὴν Ἰουδαίαν· ἦκιστα γεμῆν ἐν τούτοις ἐστὶν ὁ παρὰ Χριστοῦ λόγος. ἀναπε- φώνηκε γὰρ οἷά τις σάλπιγξ μακρὰ καὶ εὐηχεστάτη, καὶ ταῖς ἀπάντων ἀκοαῖς ἠχῆν ἐνιέισα τὴν διαπρύσιον. βαδιεῖται δὲ ὡσπερ ἐν σάλῳ ἀπειλῆς αὐτοῦ, ὑπερασπιεῖ τε οὕτω τῶν ἑαυτοῦ δορυφόρων, ὡς οἶον ὑπὸ πυρὸς δαπανᾶσθαι τοὺς ἀνθισταμένους, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ σφενδόναις αὐτούς κατα- χῶσαι καταπαίοντας γεννικῶς. ἐκπίονται δὲ καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν, τουτέστιν, οἷά τινες θῆρες ἐπιθρῶσκοντες περιέσσονται ῥαδίως, καὶ νεκροὺς ἀποφανοῦσι. προσκομιοῦσι δὲ τῷ τῶν πεπτωκότων αἷματι φιάλας πεπληρωμένας, καθάπερ τινὰ σπονδὴν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. εὐωδία γὰρ τῷ Θεῷ καὶ θυσία δεκτὴ τῶν οὐκ ἐώντων σώζεσθαι τοὺς πεπλανημένους ὁ θά- νατος· εἰ γὰρ τῶν σωματῶν τοὺς φονευτὰς οὐκ ἄξιον ἔλεειν· ὑποφέρεσθαι δὲ μᾶλλον ταῖς δίκαις, τὰ ἴσα παθόντας, τί ἂν τις λέγοι περὶ τῶν οἱ ψυχῶν ὀλετήρες γεγόνασι καὶ φθόροι; 2.427 Εἶεν δ' ἂν οὗτοι πάλιν οἱ Ἑλλήνων λογάδες, καὶ τῆς ἐν κόσμῳ σοφίας ἡμμένοι τὴν δόξαν, οἱ ἄνω τε καὶ κάτω θεοὺς καὶ θεὰς ὀνομάζοντες, καὶ τῇ κτίσει παρὰ τὸν ποιητὴν ἀνα- πείθοντες προσκυνεῖν, καὶ ἐκάστῳ τῶν στοιχείων τὴν Θεῷ πρέπουσαν ἀνατιθέντες δόξαν. οὗτοι πεπλανήκασιν τὴν ὑπ' οὐρανόν, καὶ οὐχὶ δὴ μόνον κατὰ γε τὸν χρόνον τῆς ἐν σώ- ματι ζωῆς· ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς χρόνους τοὺς ἐφεξῆς. μύριοι γὰρ ὅσοι κατὰ καιροὺς διολώλασι τῆς ἐκείνων ψευδοεπείας ἠττώμενοι, καὶ ψυχροῖς καὶ γραῶδεσι μυθαρίοις προσεσχί- κότες. ἀνήρηνται δὴ οὖν οἱ τοιοῖδε λοιπόν. οἴχεται γὰρ τῆς ἐκείνων συγγραφῆς ἢ βεβήλωσις, ἀπρακτοῦσιν οἱ μῦθοι, καὶ οἶον ἐκπέποται τὸ αἷμα αὐτῶν, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι καθάπερ τισὶ λίθοις τοῖς ἐκ σφενδόνης καταπαί- ομενοι καταχώννυνται τε καὶ γέγονεν, ὡς ἔφην, εὐωδία Θεῷ τῆς ἐκείνων ἀθυροστομίας ἢ ἀπώλεια. καὶ σέσωκε Κύριος ὡς πρόβατα τὸν λαὸν αὐτοῦ. ἐπειδὴ γὰρ ἐστὶ τῶν ὄλων αὐτὸς ποιητὴς, λαὸς αὐτοῦ λέγοντο ἂν εἰκότως καὶ οἱ πάλαι πλανώμενοι· πλὴν ὡς ἀγέλην ἀπεληλαμένην ὑπὸ ληστῶν σέσωκεν ὁ Χριστὸς, τοὺς ψευδοποιμένας ἐκβαλὼν, καὶ ὑπὸ χεῖρα τιθεὶς ἴδιαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. ἔστι γὰρ αὐτὸς ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τεθεικῶς ὑπὲρ τῶν προ- βάτων. 9Διότι λίθοι ἅγιοι κυλίωνται ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ. ὅτι εἴ τι ἀγαθὸν αὐτοῦ καὶ εἴ τι καλὸν παρ' αὐτοῦ, σῖτος νεανίσκοις καὶ οἶνος εὐωδιάζων εἰς παρθένους.⁹ Λίθους μὲν γὰρ ἁγίους τοὺς ἐν τῇ γῇ τοῦ Θεοῦ κυλιο- μένους τοὺς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις κατὰ καιροὺς ἁγίους, οἵπερ 2.428 ἂν γένοιτο μυσταγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι κατωνομάσθαι φα- μέν.

σύμμορφοι γὰρ γεγόνασι τῷ λίθῳ τῷ ἐκλεκτῷ καὶ ἀκρογωνιαίῳ καὶ ἐντίμῳ, τῷ τεθειμένῳ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός εἰς τὰ θεμέλια Σιών· εἰ δὲ λίθος ὁ θεμέλιος, οἱ συναρμολογούμενοί τε καὶ συμβιβαζόμενοι καὶ εἰς ναὸν ἅγιον ἀνιστάμενοι τῷ Θεῷ, λίθοι κατ' αὐτὸν πιθανῶς ὄνο- μάζονται. κυλίεσθαι γεμὴν αὐτοὺς εὖ μάλα φησὶ, τὸ ὡς οἶμαι πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἁγίων οἰονείπως εὐστροφον καὶ γοργόν, διὰ τούτου σημαίνων. οἱ γὰρ τοὶ περιφερεῖς, ἤγουν σφαιροειδεῖς τῶν λίθων, ὄκνου πως εἰσὶν ἀμείνους, καὶ τῶν ἄλλων εἰς κίνησιν ἐτοιμότεροι, εἴ τις ἔλοιτο κινεῖν· εὐάγω- γος δὲ λίαν εἰς τὸ Θεῷ δοκοῦν τῶν ἁγίων ὁ νοῦς. οὕτως ἡμῖν ἐχόντων τῶν λίθων, πρέποι ἂν ἡμᾶς διακεῖσθαι καὶ ἀραρότως. ὅτι εἴ τι ἀγαθὸν αὐτοῦ καὶ εἴ τι καλὸν παρ' αὐτοῦ, δῆλον δὲ ὅτι τοῦ τὰ πάντα ἡμῖν τὰ πρὸς εὐσέβειαν καὶ ζωὴν διανέμοντος Θεοῦ. ποῖα δὲ ταῦτά ἐστι; σίτος νεανίσκοις, καὶ οἶνος εὐωδιάζων εἰς παρθένους. τοῖς μὲν γὰρ ἀνδριζο- μένοις καὶ νεανικῷ φρονήματι πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν ἀπο- νευκόσι, καὶ πληροῦν ἐλομένοις τὸ ἀγαθὸν, δοθήσεται παρ' αὐτοῦ καὶ ἔτι μείζων ἰσχύς, ὡς ἐν σίτῳ νοουμένη. στηρίζει γὰρ ἄρτος καρδίαν ἀνθρώπου. τοῖς γεμὴν ἤδη διηγνισμένοις, καὶ ἀμόλυντον ἔχουσι τὸν νοῦν, οἱ καὶ σεμναῖς καὶ ἀγίαις παρθένοις παρεικάζοντο ἂν εἰκότως, οἶνος δοθήσεται νοητὸς, ἢ περὶ Θεοῦ δηλονότι σαφῆς τε καὶ ἀκιβδήλευτος γνῶσις, ἢ κατευφραίνουσα καρδίαν ἀνθρώπου. οὐκοῦν νεανίσκοι τε καὶ παρθένοι, οἱ κατὰ γε τοὺς ἀρτίως ἡμῖν ἀποδοθέντας λόγους, εἰς εὐρείαν τε καὶ ἀμφιλαφῆ μέθεξιν τῶν ἄνωθεν ἀγαθῶν κεκλήσονται τε εἰκότως, καὶ δὴ ἀκούσονται Θεοῦ 2.429 λέγοντος "Φάγετε καὶ πίετε, καὶ μεθύσθητε οἱ πλησίον." πλησίον γὰρ οἱ τοιοῖδε Θεοῦ· καὶ οὐ σχέσεσι τοπικαῖς· ληρία γὰρ τοῦτο νοεῖν ἢ φράσαι· παραστήματι δὲ δια- νοίας τῷ λίαν ἀλκιμωτάτῳ, καὶ τῇ πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀρίστων ἐφέσει καὶ ἀγάπῃ τῇ εἰς αὐτόν. ὡσπερ γὰρ ἐξίστησιν ἡμᾶς καὶ οἶον ἀποφέρει μακρὰν ἢ φαυλότην· οὕτω Θεῷ παρίστησιν ἢ ἀρετῇ, τὸ διστᾶν ἡμᾶς καὶ μεσολαβοῦν ἐκ μέσου γενέσθαι παρασκευάζουσα, φημὶ δὴ τὴν ἀμαρτίαν. 9Αἰτεῖσθε ὑετὸν παρὰ Κυρίου καθ' ὥραν, πρῶτιμον καὶ ὄψιμον.⁹ Ὡσπερ γὰρ οὕτ' ἂν σίτος ἐν ἀγροῖς γένοιτ' ἂν πόνου δίχα, οὕτ' ἂν εὐβοτρὺς τε καὶ εὐοῖνος ἀμπελών· οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν οὐκ ἂν γένοιτό τις εὐκαρπία πνευματικῆ, μὴ οὐχὶ Θεοῦ καθιέντος ὑετοῦ δίκην εἰς νοῦν καὶ καρδίαν τῶν ἑαυτοῦ λο- γίων. τὴν ἀποκάλυψιν, καὶ γνῶσιν ἡμῖν οἰονείπως ἐνστά- ζοντος τοῦ τε ἀρχαίου καὶ νέου γράμματος, τουτέστι τοῦ νομικοῦ καὶ εὐαγγελικοῦ· ὑετοὶ γὰρ οἱ τοιοῖδε πρῶτιμός τε καὶ ὄψιμος εἶεν ἄν. ὅτι δὲ οὐκ ἄσυντελής εἰς ὄνησιν ἢ τοῦ νόμου γνῶσις καὶ θεωρία πνευματικῆ, παιδαγωγεῖ δὲ μᾶλ- λον ἡμᾶς διὰ τύπου καὶ σκιας ἐπὶ τὸ Χριστοῦ μυστήριον, πιστώσεται λέγων αὐτὸς ὁ Σωτὴρ τοῖς Ἰουδαίων δήμοις "Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν Πατέρα· "ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. "εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ "ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν." ἔφη δὲ πού καὶ περὶ τῶν γραμ- 2.430 ματέων καὶ Φαρισαίων, ὡς ἐκ νομικῆς παιδεύσεως καλου- μένων ἐπὶ τὸ ἄμεινον, τουτέστι τὴν εὐαγγελικὴν "Διὰ "τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν "οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη, ὅστις ἐκ- "βάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά." οὐκοῦν αἰτοῦντες παρὰ Θεοῦ τὴν τε νομικὴν καὶ εὐαγγελικὴν ἐπι- στήμην, ἀξίους τε τοῦ λαβεῖν ἑαυτοὺς παραστήσαντες, ληψόμεθα πάντως, καὶ τοὺς εἰς νοῦν ἔσω πληρώσομεν θησαυροὺς, τὰ παλαιὰ τε καὶ νέα συλλέγοντες, πλείστης τε ὄσης πνευματικῆς εὐκαρπίας ἀναμεστοῦντες τὸν νοῦν. 9Κύριος ἐποίησε φαντασίας, καὶ ὑετὸν χειμερινὸν δώσει αὐτοῖς, ἐκάστῳ βοτάνην ἐν ἀγρῷ. διότι οἱ ἀποφθεγγόμενοι ἐλάλησαν κόπους, καὶ οἱ μάντιες ὀράσεις ψευδεῖς καὶ τὰ ἐνύπνια ψευδῆ ἐλάλουν, μάταια παρεκάλουν· διὰ τοῦτο ἐξηράνθησαν ὡς οὐκ ἔχοντες ὑετὸν, καὶ ἐκακώθησαν ὡς πρόβατα; διότι οὐκ ἦν ἴασις.⁹ Ὡδίνει τινὰ κεκρυμμένην ἔννοιαν τὸ προκείμενον, ἦν ἀναγκαῖον οἶμαί που προδιατρανοῦσθαι σαφῶς, συνεῖεν γὰρ ἂν

οὕτω τῶν τοῦ Προφήτου ῥημάτων τὸν σκοπὸν οἱ φιλο- επιστήμονες. ἦν μὲν γὰρ ὁ λόγος αὐτῷ περὶ τῶν ἀγίων, οὓς καὶ λίθους ἀγίους ὠνόμαζε, σίτον τε αὐτοῖς ὅτι μάλιστα πρέπειν ἔφασκεν, ὡς ἀνδριζομένοις, ἤγουν νεανίσκοις, καὶ μὴν καὶ οἶνον εὐωδιάζοντα, διὰ τοι τὸ εἶναι παρθένους, τουτ- ἔστιν ἀγνούς τε καὶ ἀβεβήλους. "Οἱ γὰρ τοῦ Χριστοῦ "Ἰησοῦ, τὴν σάρκα ἑσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ "ταῖς ἐπιθυμίαις," καθὰ φησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος. αἰτεῖν 2.431 δὲ αὐτοῖς προστέταχε καὶ ὑετὸν πρῶϊμόν τε καὶ ὄψιμον· εἶτα μεταξὺ τῆς περὶ τῶν πλανωμένων παρεισβαλοῦσης μνήμης, τὴν αἰτίαν ὡσπερ ἀποδίδωσιν ἐν τούτοις, τοῦ μήτε σίτον μήτε μὴν οἶνον ἔχειν αὐτούς, ἀλλ' οὐδὲ ὑετοῖς κατα- αρδεύεσθαι τοῖς νοητοῖς, ὡς ἐντεῦθεν αὐτούς μὴ ἔχειν ἐν ἀγρῷ βοτάνην. καὶ ὁ μὲν λόγος ὡς ἐπὶ πραγμάτων ἐκπεποίηται τῶν αἰσθητῶν· ἡ γεμὴν ἐν αὐτοῖς θεωρία λεπτή τε ἄγαν ἐστὶ καὶ πολὺ λίαν ἔχουσα τὸ εἰλικρινές. Θεοῦ γὰρ φησι ποιῶντος φαντασίας, τουτέστιν ἀστραπᾶς, καὶ ὑετὸν τῇ γῆ τὸν χειμέριον καταχέοντος, ὅς ἐστι καὶ χρήσιμος, καὶ μὴν καὶ ἐκάστῳ, τῶν ἐν ἀγροῖς κτηνῶν δηλονότι, διδόντος βοτάνην, πεπλανήκασιν ἐκείνους οἱ ἀποφθεγγόμενοι, τουτέστιν, οἱ ψευ- δοεπεῖς τε καὶ ψευδηγόροι καὶ μαντείας λέγοντες τὰς ἀπὸ γε τῆς σφῶν καρδίας· οὗτοι λελαλήκασιν κόπους, τουτέστιν οὐ τὰ εἰς ἀνάπαυσιν τοῖς πιστεύουσιν αὐτοῖς, ἀλλὰ δι' ὧν ἦν ἀνάγκη καμῆν, Θεῷ προσκρούοντας καὶ παρορωμένους· οἱ δὲ γε μάντεις καὶ τὰ ἐνύπνια ψευδῆ παρεκάλουν, ἐνηχοῦντες αὐ- τοῖς δηλονότι τὰ καταθύμια, καὶ χρησταῖς μὲν ἐλπίσι κατα- πιαίνοντες, φάσκοντες δὲ ἀληθῆς οὐδέν· ἀλλ' εἰς ἀπάτην καὶ πλάνησιν ἀποφέροντες, καὶ ἥκιστα μὲν καταδεικνύντες σφίσι τὸν τῶν πνευματικῶν δοτῆρα καὶ χορηγόν· ἀναπείθοντες δὲ μᾶλλον αἰτεῖν τὴν εὐημερίαν παρὰ τῶν ψευδωνύμων θεῶν. ταύτητοί φησιν Ἐξηράνθησαν ὡς οὐκ ἔχοντες ὑετὸν καὶ ἐκακώ- θησαν ὡς πρόβατα. οὐ γὰρ ἦν βοτάνη, οὐκ ἦν ἴασις. οὐ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς ὁ καταδεσμῶν τὸ συντετριμμένον, ὁ ἀνιστὰς τὸ κατερραγμένον, ὁ ἀνακτώμενος τὸ κεκακωμένον. Προσεκτέον δὴ οὖν, οὐχὶ τοῖς ἀποφθεγγομένοις τὰ μάταια, 2.432 ψευδοεπέσι τε καὶ βωμολόχοις καὶ ἐνυπνιασταῖς· Θεῷ δὲ δὴ μᾶλλον τῷ καὶ εἰς νοῦν ἡμῖν ἐναστράπτοντι τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας τὸ φῶς, καὶ νοητοὺς ὑετοὺς καταχέοντι, τὰς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παρακλήσεις, λέγω, καὶ βοτάνην ἀναφύοντι τοῖς ἐν ἀγρῷ, τουτέστι πάλιν, εἰς εὐάνθεστατην ὡσπερ ἡμᾶς κατανέμοντι πόαν, τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τὴν ἀμώμητον γνῶσιν. "Ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἐν τιμῇ ὧν, οὐ συνῆκε, παρα- "συνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς." ἀλλ' εἰ ἔλοι πως εἰς νοῦν τῶν θείων λογίων τὴν γνῶσιν, καὶ τροφῆς μετάσχοι τῆς πνευματικῆς, τότε δὴ τότε τὴν νωθεῖαν ἀποβαλὼν, ἐν τιμῇ πάλιν ἔσται, λογισμῷ τῷ σώφρονι διοι- κούμενος, καὶ τὴν ἀνθρώπῳ πρέπουσαν ἀναλαβὼν φρένα. 9'Επὶ τοὺς ποιμένας παρωξύνθη ὁ θυμὸς μου, καὶ ἐπὶ τοὺς ἄμνους ἐπισκέψομαι.⁹ Ποιμένας ἐν τούτοις, καθάπερ ἐγῶμαι, τοὺς ψευδοπροφή- τας καὶ ψευδομάντεις ἀποκαλεῖ, καὶ τοὺς τῆς ἀπάτης καθη- γητὰς, ὄλεθρόν τε καὶ πάγην γεγονότας τισὶν οἱ, τῆς ἀληθοῦς ἐπὶ Θεοῦ δόξης ἡμαρτηκότες, τὴν αὐτῷ πρέπουσαν τιμὴν καὶ λατρείαν ἀνατεθείκασιν τῇ κτίσει, "καὶ προσεκύνησαν τοῖς "ἔργοις τῶν ἰδίων χειρῶν," καθὰ γέγραπται. Οὐκ ἀπίθανον δὲ τοῖς ψευδομάντεσι καὶ τοὺς τῶν Ἐλ- λήνων συνάψαι λογάδας, οἱ δοκησιοφοῦντες ἄγαν ταῖς ἑαυτῶν εὐγλωττίαις τοὺς αὐτοῖς προσκειμένους πεπλανήκασιν, καὶ ὡσπερ τινὲς ποιμένες οὐκ ἀγαθοὶ κατεβόσκησαν ἐν ἀκάν- θαις καὶ εἰς πολλὴν ἀχρεϊότητα σαθρῶν ἐννοιῶν· τί γὰρ παρ' ἐκείνοις τὸ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ὠφελοῦν; κατὰ 2.433 τούτων ἂν γένοιτο καὶ τὰ ἐκ θείας ὀργῆς, καὶ μάλα ὀσίως· ὠλόθρευσαν γὰρ οὐχὶ δὴ μόνως τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, ἀλλὰ γὰρ πρὸς τούτῳ καὶ τὰς ἐτέρων. πεπλανήκασιν γὰρ, ὡς ἔφην, τῷ τῆς λέξεως κόμπῳ μονονουχὶ καταχρυσοῦντες τὸ ψεῦδος καὶ τὴν τοῦ λόγου χρεῖαν δαπανῶντες εἰς φενακισμούς. ἐπισκέπτεται γεμὴν τοὺς ἄμνους, ἐποικτεῖρων δηλονότι, καὶ μετατιθεῖς ἐξ ἀπάτης

εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, καὶ ἐκ τοῦ πεπλανῆσθαι μετασοβῶν εἰς εὐθεΐαν ὁδόν. ὡσπερ γὰρ ἦν ἀκόλουθον τοῖς ἡδίκηκόσιν αὐτοὺς τὴν τοῖς ἀδική- μασι πρέπουσαν ἐπαρτήσαι δίκην· οὕτω δὴ πάλιν θεοπρεποῦς ἡμερότητος καὶ ψήφου δικαίας ἀμοιρήσειεν ἂν οὐδαμῶς τὸ ἐπὶ τοῖς πεπονθόσι φιλόανθρωπον κρίμα. ἔδει γὰρ ἔδει σω- ζεσθαι τοὺς ἡδικημένους, ἀμνησικακοῦντος Θεοῦ καὶ ποινηῆς ἀπαλλάττοντος τοὺς ταῖς ἐκείνων πλεονεξίαις τάχα που καὶ ἀβουλήτως ὑπενηνεγμένους. 9 Καὶ ἐπισκέπεται Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ τὸν οἶκον Ἰούδα, καὶ τάξει αὐτοὺς ὡς ἵππον εὐπρεπῆ αὐτοῦ ἐν πολέμῳ, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐπέβλεψε, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔταξε, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ τόξον ἐν θυμῷ, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσε- ται πᾶς ὁ ἐξελαύνων ἐν τῷ αὐτῷ. καὶ ἔσσονται ὡς μαχηταὶ πατοῦντες πηλὸν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐν πολέμῳ, καὶ παρατάζονται, διότι Κύριος μετ' αὐτῶν.⁹ Τίνα δὴ τρόπον ἐποίσει μὲν τοῖς ποιμέσι τὰ ἐξ ὀργῆς, ἐπισκέπεται δὲ καὶ ἀνασώσει τοὺς ἀμνοὺς, καθίστησιν 2.434 ἐναργές. ἀναδείξας γὰρ ἐξ Ἰουδαίων τοὺς τῆς οἰκουμένης μυσταγωγούς, τοὺς ἀγίους ἀποστόλους καὶ εὐαγγελιστὰς, κατηγονίσαστο μὲν δι' αὐτῶν τοὺς Ἑλλήνων σοφούς, ἐξείλετο δὲ τοὺς ἀμνοὺς τῆς ἐκείνων ἀθυροστομίας καὶ, τῶν τῆς ἀπάτης βρόχων ἀπαλλάξας, μετέστησεν εἰς θεογνωσίαν τὴν ἀληθῆ καὶ ἀμώμητον. ἐπισκέπεται τοίνυν φησὶ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ τὸν οἶκον Ἰούδα. ποιήσεται δὲ αὐτὸν οἶον ἵππον εὐπρεπῆ καὶ πολεμικώτατον, ἐφ' ᾧ νοητῶς μονονουχὶ καὶ ἐποχούμενος, τῆς Ἑλλήνων, ὡς ἔφην, καταστρατεύσεται γλώττης, καὶ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς σοφίας καταγράψει τὸ ἀκαλλές καὶ ἀνόνητον. ὅτι γὰρ ἐν ταῖς Ἑλλήνων δια- σποραῖς οἱ θεσπέσιοι γεγόνασι μαθηταὶ οἷά τινες ἵπποι, μονονουχὶ καταχρεμετίζοντες τῆς παρ' αὐτοῖς ἀθυροστομίας καὶ θεοστυγοῦς ἀπάτης, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; Χριστοῦ λέγοντος περὶ τοῦ μακαρίου Παύλου πρὸς Ἀνανίαν "Πορευού, "ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς ἐστὶ μοι οὗτος τοῦ βασιτάσαι τὸ ὄνομα "μου ἐνώπιον ἐθνῶν τε καὶ βασιλέων καὶ υἰῶν Ἰσραήλ." ἔφη δὲ που καὶ ὁ Ἀμβρακίου ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ὅτι "Ἐπιβῆσθι ἐπὶ τοὺς ἵππους "σου καὶ ἡ ἵππασία σου σωτηρία." οὐκοῦν τάξει αὐτὸν φησὶν "ὡς ἵππον εὐπρεπῆ ἐν πολέμῳ καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐπέβλεψεν. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Κατεσκεύαστο μὲν ὡς Θεὸς τοὺς ἐπιτηδεῖους εἰς διακονίαν τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων, ἀπολέκτους γεμῆν ἐποίησαστο τοὺς ἐξ Ἰούδα, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔταξεν· εἴλετο γὰρ αὐτοὺς τῶν ἰδίων θελημάτων ὑπηρετάς γενέσθαι καὶ ὑπουργοὺς, καὶ τῆς παρ' ἑαυτοῦ χάριτος οἰονεῖ μεσίτας καὶ διακόνους. ἔστι δὲ φησὶ καὶ ἐξ αὐτοῦ, δηλὸν δὲ ὅτι τοῦ Ἰούδα, τὸ ἐν θυμῷ τεινόμενον τόξον κατὰ τῶν ὑπ' ἐναντίας. 2.435 ἐξ αὐτοῦ δὲ πάλιν ἐξελεύσεται καὶ ὁ ἐξελαύνων ἐν τῷ αὐτῷ. ἐξελαύνοντα δὲ, ὡς γε οἶμαι, φησὶ τὸν λεηλατοῦντά τε καὶ αἰχμαλωτίζοντα. Δεδράκασι δὲ τοῦτο καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, τοὺς ἐξ Ἑλλήνων ἀρπάζοντες, καὶ τῷ μεγάλῳ προσκομίζοντες βασι- λεῖ, φημὶ δὴ Χριστῷ, ἵνα ὑπ' αὐτῷ τε εἶεν, καὶ τὰ αὐτοῦ φρονεῖν ἔλοιτο, τῆς τοῦ διαβόλου πλεονεξίας ὀψὲ καὶ μόλις ἀποσεισάμενοι τὸν ζυγόν. κατηνδρίσαντο δὲ οὕτω τῶν παρ' Ἑλλησι σοφῶν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, ὡς ἤδη πως δοκεῖν πηλὸν ἐν τριόδοις διερρίμμενον συμπατεῖν. καὶ γὰρ ἦν Κύριος μετ' αὐτῶν, ὁ ποιῶν "μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἐνδοξά τε "καὶ ἐξάϊσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς." ἐπεφώνει δὲ που καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν "Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν "πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν "δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ." Ἰστέον δὲ ὅτι πνευματικὴν μὲν ἡμεῖς ἐξυφαίνοντες θεωρίαν, τὰ τοιαυτὰ φαμεν· Ἰουδαίοις γεμῆν οὐχ ᾧδε ἔχειν τὸ χρῆμα δοκεῖ, δέχονται δὲ μᾶλλον ἱστορικῶς, καὶ φασιν, ὅτι μετὰ τοὺς τῆς αἰχμαλωσίας καιροὺς πεπολέμηκεν αὐτοῖς ὁ ἐπὶ κλην ἐπι- φανῆς Ἀντίοχος, πλείστην τε ὄσσην συνενεγκῶν ἐκ τῆς Ἑλλήνων χώρας τῶν μαχομένων τὴν ἄθροισιν καὶ μὴν καὶ ταῖς παρ' ἐκείνων ἐπικουρίαις ὠφρυωμένος· ἀλλ' ὡς αὐτοὶ φασι, νενίκηκεν ὁ Ἰσραήλ, καὶ τῆς ἐκείνου σκαιότητος τὴν ἀμείνω δόξαν ἀπηνέγκατο. τότε γὰρ

συμβέβηκε καὶ τοὺς ἐκ τῶν Μακκαβαίων μεμαρτυρηκότας τὸν τῆς εὐδοκιμήσεως ἀνα- δῆσασθαι στέφανον. παρακομίζουσι δὲ τῶν αὐτοῖς δοκούν- των εἰς ἀπόδειξιν τὰ τε ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένα, καὶ μὴν καὶ τὰ 2.436 ὀλίγω κατόπιν, ἔχουσι δὲ οὕτως "Διότι ἐνέτεινά σε Ἰούδα "ἔμαυτῶ τόξον, ἔπλησα τὸν Ἐφραΐμ, καὶ ἐπεγερω τὰ τέκνα "σοῦ Σιών ἐπὶ τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων, καὶ ψηλαφήσω "σε ὡς ῥομφαίαν μαχητοῦ, καὶ ἔσται Κύριος ἐπ' αὐτούς, καὶ "ἔξελευσεται ὡς ἀστραπή βολίς, καὶ Κύριος παντοκράτωρ "ἐν σάλπιγγι σαλπιεῖ καὶ πορεύσεται ἐν σάλῳ ἀπειλῆς "αὐτοῦ. Κύριος παντοκράτωρ ὑπερασπιεῖ αὐτῶν." 9Καὶ καταισχυνθήσονται ἀναβάται ἵππων, καὶ κατισχύσω τὸν οἶκον Ἰούδα, καὶ τὸν οἶκον Ἰωσήφ σώσω, καὶ κατοικιῶ αὐτούς, ὅτι ἠγάπηκα αὐτούς.⁹ Φασὶ δὴ πάλιν οἱ τοῖς Ἰουδαϊκοῖς συναγορεύοντες διηγῆ- μασιν, ὅτι συγκεκροτημένης τῆς πρὸς Ἑλληνας μάχης, οἱ μὲν ἐκείνων ἵππεις διολώλασι, κεκρατήκασι γεμῆν οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ὡς κατοικῆσαι τὴν χώραν αὐτούς, δηλον δὲ ὅτι τὴν Ἰουδαίαν, παντὸς ἐλευθέρους δείματος, καὶ οὐδενὸς τὸ παράπαν ἀποικισθέντος, ἤγουν αἰχμαλώτου γεγεννημένου. ἡμεῖς δὲ τοῖς πρώτοις συμβαίνουσάν τε καὶ ἀδελφὴν ποιεῖ- σθαι σπουδάζοντες τὴν τῶν νοημάτων ἀπόδοσιν, ἀναβάτας ἵππων τοὺς κατησχυμένους οὐχ ἑτέρους εἶναί φαμεν, ἢ τοὺς τῶν Ἑλληνικῶν δογμάτων προεστηκότας, καὶ ἀπάτης τῆς θεομισοῦς ὑπεραθλεῖν εἰωθότας, ὧν κατερῶραγμένων κεκρα- τηκεν ὁ Ἰούδας, σέσωσται δὲ καὶ ὁ οἶκος Ἰωσήφ. καταση-μαίνεται δὲ διὰ τούτων τὸ ἐξ Ἰσραὴλ αἷμα τε καὶ γένος, ἤγουν ἢ τῶν ἐν Χριστῶ δεδικαιωμένων πληθὺς καὶ τὸν εἰς νοῦν καὶ καρδίαν περιφέροντες Ἰουδαῖον, καὶ περιτομὴν λαχόντες τὴν ἐν πνεύματι, καὶ νοῦν ἔχοντες ὁρῶντα Θεόν· 2.437 ἐρμηνεύεται γὰρ οὕτως ὁ Ἰσραὴλ. ἐπειδὴ δὲ ἠγάπηνται παρὰ Θεοῦ, ταύτητοι καὶ κατωκίσθησαν, τουτέστιν ἐρηρυσμένην ἐσχήκασι τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς ἀρίστοις διαμονήν. γέγραπται γὰρ ὅτι "Κύριος κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ." ἔφη δέ που καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας περὶ τοῦ τὸν ἐξαιρέτον ἐπασκοῦντος βίον "Πορεύομενος ἐν δικαιοσύνῃ, λαλῶν εὐθεῖαν ὁδὸν, "μισῶν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν, καὶ τὰς χεῖρας ἀπεχόμενος "ἀπὸ δώρων, βαρύνων τὰ ὦτα ἵνα μὴ ἀκούσῃ κρίσιν "αἵματος, καμῦών τοὺς ὀφθαλμοὺς ἵνα μὴ ἴδῃ ἀδικίαν, "οὗτος οἰκήσει ἐν ὑψηλῷ σπηλαίῳ πέτρας ὀχυρᾶς." οὐκ ἀπίθανον δὲ καὶ οἶκον δεδόσθαι λέγειν παρὰ Θεοῦ τοῖς ἀγίοις τὴν Ἐκκλησίαν, ἤγουν τὰς ἄνω μονάς· καὶ δὴ καὶ παντὸς ἀξιοῖ τὸ χρῆμα θαύματος ὁ μακάριος Δαυεὶδ, οὕτω λέγων πρὸς τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα καὶ Θεόν "Μακάριοι "πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ σου, εἰς τοὺς αἰῶνας "τῶν αἰώνων αἰνέσουσί σε." καὶ πάλιν "Ὅτι κρεῖσσον "ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας· ἔξελεξάμην "παραριπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου μᾶλλον ἢ οἰκεῖν "με ἐν σκηνώμασιν ἀμαρτωλῶν." 9Καὶ ἔσται ὃν τρόπον οὐκ ἀπεστρεψάμην αὐτούς, διότι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῶν, καὶ ἐπακούσομαι αὐτῶν, καὶ ἔσονται ὡς μαχηταὶ τοῦ Ἐφραΐμ.⁹ Κατησχυμένων τῶν παρ' Ἑλλήσι σοφῶν, οἱ καὶ ἵππεις ὠνομάσθησαν, κατισχύσειν ἐπαγγέλλεται καὶ κατοικίσειν 2.438 τοὺς ἠλεημένους, ἐπιφέρων "Ὅτι ἠγάπηκα αὐτούς." καὶ τί κερδανοῦσιν ἐκ τοῦ ἠγαπήσθαι παρὰ Θεοῦ, διερμηνεύει πάλιν. ὡσπερ γὰρ, φησὶν, οὐκ ἀπεστρεψάμην αὐτούς. οὐ γὰρ περιεῖδον εἰς ἅπαν, ἐπεσκεψάμην δὲ κεκινδυνευκότας, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῶν· οὐ γὰρ "Ἰουδαίων ὁ Θεὸς "μόνον," ἀλλὰ καὶ ἔθνῶν, ὡς Δημιουργὸς τῶν ὅλων καὶ Κύριος. ταύτητοί φησι καὶ ἐπακούσομαι αὐτῶν, τουτέστι, ποιήσομαι δεκτὰς τὰς παρ' αὐτῶν λιτάς. καὶ ἔσονται ὡς μαχηταὶ τοῦ Ἐφραΐμ. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι πάλιν Οἱ ποτὲ διὰ νοῦ καὶ φρενὸς ἀσθένειαν οἶονεὶ παρειμένοι τε καὶ κείμενοι, ἰσχύος εἰς τοῦτο ἤδη τῆς πνευματικῆς ἐνεχθή- σονται ὡς ἤδη πως ἐν ἴσῳ τετάχθαι δοκεῖν τοῖς ἐξ Ἐφραΐμ ηὐδοκιμηκόσι, τουτέστι τοῖς ἐξ Ἰουδαίων ἀποστόλοις τε καὶ εὐαγγελισταῖς. μαχηταὶ γὰρ οἱ τοιοῖδε γεγόνασι νοητοὶ, καταθλοῦντες ἐχθρῶν, βάλλοντες τοὺς ὑπεναντίους, καὶ νικῶντες μὲν ἀρχὰς, δυνάμεις τε καὶ κυριότητας, καὶ τὰ

πνευματικὰ τῆς πονηρίας, κρατοῦντες δὲ ἀμαχεὶ τῶν ἀνθε- στηκότων τοῖς θείοις κηρύγμασι. γεγόνασι δὲ καὶ ἐκ τῆς τῶν ἔθνων πληθύος κεκλημένοι διὰ τῆς πίστεως εἰς ἐπί- γνωσιν τοῦ Χριστοῦ, ἄνδρες ἄγιοι καὶ πνευματοφόροι, καὶ ὡς μαχηταὶ τοῦ Ἐφραΐμ· μιμηταὶ γὰρ γεγόνασι κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῆς τῶν ἀποστόλων πολιτείας, καὶ τὴν ἐκείνων ἰχνηλατοῦντες ἀρετὴν κατηνδρίσαντο καὶ αὐτοὶ κατὰ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν καὶ παθῶν καὶ ἀμαρτίας. 9 Καὶ χαρήσεται ἡ καρδία αὐτῶν ὡς ἐν οἴνῳ, καὶ τὰ τέκνα 2.439 αὐτῶν ὄψεται καὶ εὐφρανθήσεται, καὶ χαρήσεται ἡ καρδία αὐτῶν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ.⁹ Τῶν οἶνον ἐκπεποκότων ἐκμελῆς αἰεὶ πως ἐστὶν ὁ νοῦς, καὶ φροντίδος καταφρονητής. προσίεται γὰρ οὐχὶ τὸ κατα- λυπεῖν εἰωθὸς, ἀνεῖται δὲ ὡσπερ καὶ μερίμνης ἀπάσης κατευμεγεθεῖ. εἰ τοίνυν γένοιτο, φησὶν, ὡς μαχηταὶ τοῦ Ἐφραΐμ, τότε δὴ τότε καὶ τὴν ἐπὶ γε σφίσιν αὐτοῖς εἰσδέξονται θυμηδίαν, ὡς δὲ λαμπροὶ καὶ εὐδόκιμοι τῇ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἐλπίδι κατευφρανθήσονται, καὶ τῆς ἐξαιρέτου πολιτείας ἔξουσι μιμητὰς, τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγο- νότας υἱοὺς, πνευματικούς δηλονότι. τοιοῦτος δὲ ἦν καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, τοῖς δι' αὐτοῦ κεκλημένοις ἐπιστέλλων τε καὶ λέγων "Κὰν μυρίους παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ, "ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ "τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα." οὐκοῦν τὰ ἐξ αὐτῶν ἐσόμενα τέκνα ὄψονται καὶ εὐφρανθήσονται. γεγονότα γὰρ ἐν θεωρίαις ταῖς ἐπὶ Χριστῷ, καὶ τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν ἐκμεμαθηκότα, καὶ ταῖς τοῦ Πνεύματος χορηγίαις πεφω- τισμένα, πράξουσι δεξιῶς, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ τῷ Σωτῆρι Χριστῷ θυμηδίαν εἰσδέξονται, καὶ αὐτὸν ποιήσονται χαρὰν τε καὶ τέρψιν καὶ ἀγαλλίασιν ψυχῆς καὶ καρδίας. γένοιτο δ' ἂν καὶ τοῦτο σαφῆς ἀπόδειξις τοῦ ζῆν ἐλέσθαι θεοφιλῶς. οἱ μὲν γὰρ τοῖς ἐν κόσμῳ πράγμασι τῆς ἑαυτῶν διανοίας ἀπονέμοντες τὴν ῥοπήν, καὶ νενευκότες εἰς τὰ αἰσχύω, χαί- ρουσιν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ θυμηδίαν ποιοῦνται τὸ χρήμα, καὶ γεγήθασιν ἐπὶ σαρκὸς ἡδοναῖς, καὶ ταῖς ἐτέραις τοῦ παρόντος βίου τρυφαῖς ἐνσπαταλᾶν εἰωθότες, ὀλίγου παντελῶς ἀξιοῦσι λόγου τὰ παρὰ Θεῷ· οἱ δὲ ἐξ ὅλης καρδίας ζητοῦντες αὐτὸν, 2.440 καὶ ταῖς ἐπ' αὐτῷ θεωρίαις καταπαινώμενοι, καὶ τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἀνευρύνοντες, τὰς ἐπ' αὐτῷ καὶ μόνῳ παρα- δέχονται θυμηδίας. 9 Σημανῶ αὐτοῖς καὶ εἰσδέξομαι αὐτούς, διότι λυτρώσομαι αὐτούς, καὶ πληθυνθήσονται καθότι ἦσαν πολλοί· καὶ σπερῶ αὐτούς ἐν λαοῖς, καὶ οἱ μακρὰν μνησθήσονται μου, καὶ ἐκθρέψουσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ἐπιστρέψουσι.⁹ Διαμέμνηται πάλιν τῆς Ἰουδαίων ἀγέλης, καὶ δὴ καὶ ὑπισχνεῖται συλλέγειν αὐτούς κατεσκευασμένους, καὶ ἐξ ἀπάσης γῆς συναγείρειν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ὡς ἀπονοσφί- ζεσθαι παντελῶς οὐδένα. καὶ τίνα τρόπον ἢ ἄθροισις ἔσται, κατασημαίνει πάλιν. τοὺς μὲν γὰρ μελιττοκόμους φασὶ σημεῖά τινα ποιεῖν, ἢ συρίζοντας, ἢ γοῦν ἕτερα ἄττα δρᾶν εἰωθότας, οὕτω τε συλλέγειν τὰ τῶν μελιττῶν ἔθνη, τῶν σίμβλων ἀποφοιτήσαντα. εἶρηται δέ τι τοιοῦτον καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Καὶ ἔσται γὰρ φησὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ "συριεὶ Κύριος μυῖαις, ὃ κυριεύει μέρους ποταμοῦ Αἰγύπτου, "καὶ τῇ μελίσση ἢ ἐστὶν ἐν χώρᾳ Ἀσσυρίων." ἕτεροι δὲ φασὶ, καὶ ἐν τοῖς τοῦ πολέμου καιροῖς, εἰ δὴ συμβαίνοι διασκίδνασθαί πως τοὺς μαχητὰς, ἢ διώκοντας ἢ διωκο- μένους, αἵρεσθαί τι σημεῖον ὑψοῦ παρὰ τῶν στρατηγῶν, εἰς ὃ καὶ ἀφορῶντες, συναθροίζονται τε καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἀνόπιν ἴενται χώρον. ὑποφαίνει δέ τι τοιοῦτον καὶ τὸ παρὰ τῷ προφήτῃ κείμενον Ἡσαΐα "Καὶ ἔσται ὡς ἰστός ἐπ' "ὄρους, καὶ ὡς σημαίαν φέρον ἐπὶ βουνοῦ." οὐκοῦν ἐκ 2.441 τοῦ γίνεσθαι πεφυκὸς δέχεται τὴν ὁμοίωσιν. σημανῶ γὰρ φησὶν αὐτοῖς καὶ εἰσδέξομαι αὐτούς. ἐγήγερται γὰρ σημεῖον ἐν ἡμῖν μέγα καὶ ἐπιφανές ὁ τοῦ Σωτῆρος σταυρὸς, δι' οὗ καὶ γεγόναμεν δεκτοὶ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ μὴν καὶ ἐκλελυτρώμεθα, καὶ εἰς πληθὺν ἀμέτρητον ἐξεδράμομεν οἱ πεπιστευκότες. ἐπειδὴ δὲ προστέθεικεν ὅτι καὶ σπερῶ αὐτούς ἐν λαοῖς καὶ οἱ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἤξουσι καὶ μνησθή- σονται μου, πάλιν ἐκεῖνό φαμεν, καὶ οὐκ ἀπὸ

σκοποῦ· πολὺ γὰρ ἔχει τὸ εἶκος ὁ λόγος· κατεσπάρησαν γὰρ ὥσπερ ἐν πολλοῖς ἔθνεσι καὶ ἐν ἀπάσῃ δὲ χώρᾳ τε καὶ πόλει, οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ καὶ οἱ τῶν θείων εὐαγγελίων κήρυκες, καὶ τοὺς ἀπωτάτω γεγονότας Θεοῦ διὰ τὴν μεσολαβήσανσαν ἀμαρτίαν τε καὶ πλάνην μνησθῆναι τε αὐτοῦ, καὶ εἰς νοῦν ἐλεῖν παρεσκευάσαν τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα καὶ γενεσιουργόν, καίτοι πάλαι τῇ κτίσει τὸ σέβας ἀνάπτοντας, ταύτητοι καὶ τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος ἐκπεφοιτηκότας. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς δι' αὐτοῦ κεκλημένοις εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ προσεφώνει λέγων "Νυνὶ δὲ ὑμεῖς οἱ ποτὲ "ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγύς." ἤξουσι δὴ οὖν μνησθέντες τοῦ Θεοῦ. καὶ τι τοιοῦτον ἡμῖν ὁ μακάριος προφήτης Ἰερεμίας ὑπαινίττεται λέγων ὡς πρὸς γε τὸν Ἰσραὴλ "Οἱ "μακρόθεν μνήσθητε τοῦ Κυρίου, καὶ Ἱερουσαλήμ ἀναβήτω "ἐπὶ τὴν καρδίαν ὑμῶν." εἰ δὲ δὴ μνησθεῖεν ὄλως τοῦ κατὰ φύσιν Θεοῦ, τότε δὴ τότε καὶ πνευματικῆς εὐρωστίας βαδισθῶνται πρὸς τοῦτο, ὥστε καὶ τέκνων αὐτοὺς γενέσθαι πατέρας, καὶ τοῖς εἰς εὐσέβειαν λόγοις ἐκθρέψαι τὰ ἴδια τέκνα, καὶ ἐπ' αὐτῶ δὴ τούτῳ σεμνύνεσθαι. γράφει δὲ πού καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς δι' αὐτοῦ τεθραμμένοις καὶ εἰς ἄνδρα τέλειον ἀναβεβηκόσι, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἤκουσι 2.442 τῆς ἐν Χριστῶ, ποτὲ μὲν "Χαρὰ καὶ στέφανός μου," ποτὲ δὲ πάλιν "Νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν ἀδελφοί, ἦν ἔχω "ἐν Χριστῶ Ἰησοῦ." "Στέφανος γὰρ γερόντων τέκνα "τέκνων, κατὰ τὸ γεγραμμένον· καύχημα δὲ τέκνων πατέρες "αὐτῶν." 9Καὶ ἐπιστρέψω αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ ἐξ Ἀσσυρίων εἰσδέξομαι αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν Γαλααδίτιν καὶ εἰς τὸν Λίβανον εἰσάξω αὐτοὺς, καὶ οὐ μὴ ὑπολειφθῆ ἔξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς.⁹ Ὅτε τὴν Ἰουδαίαν ἀνεῖλε μὲν κατὰ κράτος ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἐμπέπρησται δὲ καὶ ὁ θεῖος νεῶς, αὐτὰ τε τὰ Ἱεροσόλυμα, τότε καὶ ἅπας τεταλαιπώρηκεν ὁ Ἰσραὴλ. οἱ μὲν γὰρ εἰς Ἀσσυρίους καὶ Μήδους αἰχμάλωτοι γεγονότες ἀπεκομίζοντο· οἱ δὲ τῆς ἐκείνων ὠμότητος ἔξω γεγονότες καὶ διαφυγεῖν ἰσχύσαντες, δεδιότες δὲ καὶ παραιτούμενοι τὸ ἐναλῶναι τοῖς ἴσοις, αὐτόμολοί τε πρὸς Αἴγυπτίους ἦσαν, καὶ τῆς ὑπ' ἐκείνοις θητείας τὸν ἀβούλητον μὲν, πλὴν ἐξ ἀνάγκης ἐπερῆμιμνον ὑποδεδραμήκασιν ζυγόν. οὐκοῦν ἐπειδήπερ συναγείρειν αὐτοὺς πανταχόθεν ἐπηγγέλετο, διαμέμνηται καὶ τόπων εἰς οὓς καὶ ἀπεκομίσθησαν· οἱ μὲν, αἰχμάλωτοι γεγονότες, ὡς ἔφην, οἱ δὲ ἀφορήτοις δείμασι πρὸς τὰ παρὰ γνώμην αὐτοῖς συνωθούμενοι. Ἐπειδὴ δὲ τῆς πνευματικῆς ἐρμηνείας μεταποιεῖσθαι πρέπει τοῖς ὅτι μάλιστα φιλοθεωτάτοις καὶ πνευματικοῖς, φαιμέν ὅτι τῆς τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν χώρας ἦτοι χειρὸς ἐξέλκειν αὐτοὺς ἐπαγγέλλεται, καὶ παντὸς μὲν δείματος 2.443 ἐλευθεροῦν· αἰχμαλώτους δὲ ὄντας, καὶ οἷον ὑφ' ἐτέρους κειμένους, μονονουχὶ καὶ ἀναμορφοῦν εἰς ἐλευθερίαν. Ἡ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον σκοτισμοῦ καὶ συγχύσεως ἀπαλλαγῆσεσθαι φησιν. Αἴγυπτος μὲν γὰρ σκοτισμός, Βαβυλῶν δὲ Σύγχυσις ἐρμηνεύεται. ἀδιαφορεῖ δὲ πλειστάκις ὁ λόγος, Ἀσσυρίους τε καὶ Βαβυλωνίους εἰς ἔθνος καταλογιζόμενος ἐν, διὰ τοι τὸ ὑφ' ἐνὶ κεῖσθαι σκῆπτρω, καὶ μίαν ἐπ' αὐτοὺς τετάχθαι τὴν βασιλείαν. λελυτρωμένους δὴ οὖν ἐκ τῆς τῶν πλεονεκτούντων χειρὸς, εἰσκομιεῖν ἐπαγγέλλεται εἰς τε τὴν Γαλααδίτιν· μοῖρα δὲ αὕτη τῆς Ἰουδαίων γῆς ἡ παμφορωτάτη καὶ εὐκαρπος· καὶ μὴν καὶ εἰς τὸν Λίβανον, καὶ τοῦτο δὲ ὄρος εὐξύλον τε καὶ μέγα, τῆς Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων γῆς ἐν μεθορίοις κείμενον. σημαίνεται δὲ δι' ἀμφοῖν ἐκεῖνο οἶμαί που. ἀπαλλάξας γὰρ ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἐξ Αἰγύπτου καὶ Ἀσσυρίων, τουτέστιν ἐκ τῆς τῶν αἰχμαλωτισάντων πλεονεξίας· πονηροὶ δὲ οὗτοι καὶ ἀκάθαρτοι δαίμονες· εἰσκεκόμικεν οἷά περ εἰς γῆν εὐξύλον τε καὶ λιπαρωτάτην τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν ἣ πολλὺς μὲν λίαν ὁ τῶν εὐδοκιμούντων καρπὸς, οὐκ εὐαρίθμητοι δὲ τῶν ἀγίων κεφαλαί, ὑψοῦ τε ἡρμέναι δι' ἀρετὴν, καὶ οἷον ἐν τάξει κέδρων ἀνατεθήλασι, καὶ περὶ αὐτῶν ἂν λέγοιτο καὶ σφόδρα εἰκότως τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ πρὸς τὸν τῶν ὄλων Θεόν "Αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου ἄς ἐφύτευσας." "Θεοῦ

γὰρ γεώργιον" τοὺς ἐν πίστει δεδικαιωμένους ὀνομάζει σαφῶς καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος. 9 Καὶ διελεύσονται ἐν θαλάσῃ στενῇ, καὶ πατάξουσιν ἐν θαλάσῃ 2.444 κύματα, καὶ ξηρανθήσεται πάντα τὰ βάθη ποταμῶν, καὶ ἀφαιρεθήσεται πᾶσα ὕβρις Ἀσσυρίων, καὶ σκῆπτρον Αἰγύπτου περιαιρεθήσεται, καὶ κατισχύσω αὐτοὺς ἐν Κυρίῳ Θεῷ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ κατακαυχήσονται, λέγει Κύριος.9 Ὡς ἐξ ὁμοιότητος τῶν τοῖς ἀρχαιοτέροις δεδωρημένων, τοῖς εἰς Χριστὸν πιστεύουσι τῆς ἐπικουρίας ἢ ὑπόσχεσις. ὡσπερ γὰρ τὴν ἐρυθρὰν διεβιβάσθη θάλασσαν ὁ Ἰσραὴλ, τῶν ἐν αὐτῇ κατευμεγεθήσας κυμάτων· "ἐπάγη γὰρ ὡσεὶ "τεῖχος τὰ ὕδατα," Θεοῦ τὸ χρῆμα παραδόξως ἀποπεραί- νοντος· καὶ ὡσπερ ποδὶ διέβησαν τὸν Ἰορδάνην· οὕτω, φησὶν, οἱ διὰ Μωυσέως κεκλημένοι πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ταῖς τῶν ἀγίων ἀποστόλων μυσταγωγίαις ἀνασσεωσμένοι, διαπεραιώσονται μὲν οἷά τινα θάλασσαν ἀγρίως κατακυμαίνουσιν τοῦ παρόντος βίου τὸν κλύδωνα, καὶ τύρβης ἕξω γεγονότες κοσμικῆς, σχολαῖοι λατρεύσουσι τῷ κατὰ φύσιν ὄντι Θεῷ. διαβήσονται δὲ καὶ πειρασμοὺς, οἷά τινας ποταμοὺς ἐπικλύζοντας, ὡς ἐπ' αὐτῷ δὴ τούτῳ μεγάλα χαίροντας λέγειν "Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, "εἰπάτω δὴ Ἰσραὴλ, εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, ἐν τῷ "ἐπαναστῆναι ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς, ἄρα ζῶντας ἂν κατέπιον "ἡμᾶς, ἐν τῷ ὀργισθῆναι τὸν θυμὸν αὐτῶν ἐφ' ἡμᾶς, ἄρα "τὸ ὕδωρ ἂν κατεπόντισεν ἡμᾶς, χεῖμαρρὸν διῆλθεν ἢ ψυχὴ "ἡμῶν, ἄρα διῆλθεν ἢ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπό- στατον." ὡσπερ δὲ, φησὶν, αἰχμάλωτος γεγονὼς ὁ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς Ἀσσυρίους τε καὶ Μήδους ἀπενηνεγμένος, διέδρα τὰς ἐκείνων ὕβρεις ἤτοι πλεονεξίας· ἀνεκομίσθη γὰρ πάλιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ὡσπερ τὰς τῶν Αἰγυπτίων ἀπεσεῖσατο 2.445 πλεονεξίας, ἀεὶ προσκειμένων καὶ πολεμεῖν εἰωθότων αὐτοῖς· κατὰ τὸν ἴσον τρόπον φησὶν, οἱ λελυτρωμένοι διὰ Χριστοῦ κρείττους ἔσονται τῶν ἐχθρῶν, ὁρατῶν δηλονότι καὶ ἀοράτων, οἱ μονονουχὶ καὶ κατεβιάζοντο πρὸς ἀβούλητον δουλείαν αὐτοῦς, καὶ οἷον αἰχμαλώτους γεγονότας καὶ τοῖς ἐξ ἰδίας σκαιότητος συνεῖχον δεσμοῖς. ἀλλὰ καὶ τούτων ἔσονται κρείττους, ὕβρεις τε τὰς παρ' ἐκείνων διαφεύξονται καὶ πλεονεξίας, Θεοῦ κατισχύοντος, ἐφ' ᾧ καὶ καυχῆσονται. μέγα γὰρ φρονοῦμεν ἐπὶ Χριστῷ, καὶ αὐτὸν ἰσχὺν πεποιή- μεθα, καὶ ἐπ' αὐτῷ τεθαρρήκαμεν καὶ τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ὅλας ἔχομεν τὰς ἐλπίδας. "Οὐ γὰρ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, "ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς." καὶ ἦ φησὶν ὁ μακάριος ψαλμωδός "Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, "βοηθὸς ἐν θλίψει ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα." 9 Διάνοιξον ὁ Λίβανος τὰς θύρας σου καὶ καταφαγέτω πῦρ τὰς κέδρους σου. ὀλολύξάτω πίτυς, διότι πέπτωκε κέδρος, ὅτι μεγάλως μεγιστᾶνες ἔταλαιπώρησαν· ὀλολύξατε δρύες τῆς Βασανίτιδος, ὅτι κατεσπάσθη ὁ δρυμὸς ὁ σύμφυτος.9 Μεθίστησι τοίνυν ἐφ' ἑτέραν τινὰ νοημάτων ὁδὸν τῶν λεγομένων τὴν δὴλωσιν. ἀποχρῶσαν δὲ τὴν ἀφήγησιν εὖ μάλα πεποιημένος τὴν περί γε τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως τῆς ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως, τὴν ἐσομένην ἐπ' αὐτῷ δυσπεί- θειαν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ κατὰ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως δηλονότι καιρὸν προαφηγεῖται σαφῶς, καὶ ὅτι ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας κατεμπρησθῆναι δεῖ τὸν νεῶν αὐτὸν καὶ μέντοι καὶ τὰ 2.446 Ἱεροσόλυμα, προσαλῶναι δὲ καὶ αὐτὰς τοῦ Ἰσραὴλ τὰς πόλεις, καὶ συνδιολέσθαι τοῖς ἐνοικοῦσιν αὐτάς. πέπρακται δὲ ταῦτα διὰ χειρὸς τῆς Ῥωμαίων, στρατηγούντων κατὰ καιρὸν Οὐεσπασιανοῦ τε καὶ Τίτου. καὶ περιττὸν, ὡς ἔοικεν, ἀφηγεῖσθαι λεπτῶς ἕκαστα τῶν συμβεβηκότων ταῖς Ἰουδαίων πόλεσιν ἤτοι δήμοις, τῆς εἰς Χριστὸν ἕνεκα παροι- νίας· ἐξὸν τοῖς ἐθέλουσι τοῖς Ἰωσήπου συγγράμμασιν ἐντυ- χεῖν, ἀναμαθεῖν σαφῶς ἄπερ ἂν ἔλοιτο λεπτῶς. Μετακομίζει δὴ οὖν τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ. καὶ Λιβάνω μὲν παρεικάζει τὴν Ἰουδαίαν· διὰ ποίαν αἰτίαν; εὐξυλον μὲν γὰρ ὄρος ὁ Λίβανος καὶ δρυμοῖς ἀμφιλαφῆσι κατάκομον. πολυανθρωποτάτη δὲ καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων χώρα, καὶ ἀριθμοῦ κρείττονα τὴν τῶν ἐνοικούντων ἔχουσα πληθὺν, καὶ οἷον κέδρους ἢ

πίτυς εὐμηκεστάτας, τοὺς τῶν ἄλλων περιφανεστέρους, ἱερέας τέ φημι καὶ τοὺς ἐκ φυλῆς Ἰούδα κατὰ και- ροὺς βασιλεύοντας, οἱ καὶ τοῖς τῆς ἡγεμονίας αὐχίμασιν ὑπερανεστηκότες, γνώριμοί τε ἦσαν τοῖς ἀνά πᾶσαν τὴν χώραν, ὑψοῦ τε ἡρμένην ἔσχον τὴν δόξαν. ἐπειδὴ δὲ δεδυσσεβήκασιν εἰς Χριστόν· ἦσαν γὰρ "τὴν κλεῖδα τῆς "γνώσεως, καὶ οὔτε αὐτοὶ εἰσήλθον, οὔτε τοὺς εἰσερχο- "μένους" ἀφῆκαν εἰσελθεῖν, καὶ τελευτῶντες ἐσταύρωσαν, καίτοι καὶ ἐπεγνωκότες ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ταύτητοι δικαίως ἄρδην ἀπολώλασιν οἴκοις τε ὁμοῦ καὶ πόλεσι καὶ φιλτάτοις. οὐκοῦν αἰνιγματωδῶς Λίβανον μὲν, ὡς ἔφην, τὴν Ἰουδαίαν ἀποκαλεῖ· δένδροις δὲ τοῖς εὐμη- κεστάτοις παρεικάζει τοὺς ἐν αὐτῇ, ὡς τῶν ἄλλων ὑπερηρ- μένους καὶ πολὺ λίαν ὑπερφέροντας. ὅτι δὲ ἔμελλεν ἀλῶναί 2.447 τε ῥαδίως, καὶ ὡς ἀπύλωτος πόλις εἰσχεόμενον μὲν παρα- δέξασθαι τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατὸν, δαπανηθῆναί τε οὕτως, ὡσανεὶ καὶ δρυμὸς ἐπενεχθείσης φλογός, κατασημαίνει λέγων Διάνοιζον ὁ Λίβανος τὰς θύρας σου καὶ καταφαγέτω πῦρ τὰς κέδρους σου· ὀλολυξάτω πίτυς διότι πέπτωκε κέδρος. Καὶ γέγονε μὲν ἐκ μεταφορᾶς ὁ λόγος. ὀνομάσας γὰρ Λίβανον, ἦγουν ὄρει τὴν τῶν Ἰουδαίων χώραν ἀπεικάσας, ἀναγκαίως πίτυϊ τε καὶ δρυσὶ παρεικάζει τοὺς ἐν αὐτῇ. ὅτι δὲ περὶ ἀνθρώπων ὁ λόγος, ἀταλαίπωρον ἰδεῖν· ἔφη γὰρ εὐθύς ὅτι μεγάλως μεγιστᾶνες ἐταλαιπώρησαν. καὶ τίς ἂν νοοῖτο τῆς ταλαιπωρίας ὁ τρόπος, παρέδειξεν εἰπὼν πῆ μὲν, ὅτι ὀλολυξάτω πίτυς διότι πέπτωκε κέδρος. καταδηούσης γὰρ τῆς Ῥωμαίων χειρὸς τὰς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πόλεις, συν-έβαινε καθ' ἡμέραν τοὺς ἐν αὐταῖς ἀλίσκεσθαι λαμπρούς. οἱ δὲ μήπω τοῦτο πεπονθότες, κατωλοφύροντο τοὺς ἐάλω- κότας, καὶ τὸν ἐπὶ γε σφίσι αὐτοῖς εἰσεδέχοντο θρηῆνον, ἄθυμοι δὲ ἦσαν καὶ περιδεεῖς, ὡς αὐτίκα δὴ μάλα πεισόμενοι καὶ αὐτοί. τοῦτο οἶμαι δηλοῦν τό Ὀλολυξάτω πίτυς διότι πέπτωκε κέδρος· δρύας γεμὴν Βασανίτιδος ἰδικῶς τάχα που τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀποκαλεῖ. Βασανίτις μὲν γὰρ χωρίον ἐστὶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, εὐγείον τε καὶ παμφορώτατον, καὶ ὑψηλὰ λίαν ἐκτρέφον τὰ δένδρα. ἐπειδὴ δὲ τῶν ἄλλων ἦσαν οἱ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀμείνους, ἱερέας δὲ φημι καὶ τοὺς τῶν λαῶν ἡγουμένους, Βασανίτιδος αὐτοὺς ἀπεκάλεσε δρύας, αἱ δὲ καὶ τεθρηνήκασιν εἰκότως, διάτοι τὸ κατασπα- σθῆναι τὸν δρυμὸν τὸν σύμφυτον. ἐμάνθανον γὰρ ὅτι τῶν ἀνά πᾶσαν τὴν χώραν οἷα τις δρυμὸς ἢ πληθὺς δεδαπάνηται καὶ οἷον πελέκεσιν ἐκκοπτομένη ταῖς τῶν πολεμούντων ἀγρίαις ἐμβολαῖς. σύμφυτον δὲ δρυμὸν, ὃν δὴ καὶ κατε- 2.448 σπάσθαι φησὶν, οὐδὲν ἦττον νοήσεις καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς τοῖς Ἱεροσολύμοις πληθύν· λιμῶ τε γὰρ καὶ πολέμῳ διολώλασιν· ἐπολολυζόντων αὐτοῖς τῶν τῆς Βασανίτιδος δρυῶν, τουτέστι τῶν ἡγουμένων. 9Φωνὴ θρηνούντων ποιμένων, ὅτι τεταλαιπώρηκεν ἢ μεγαλωσύνη αὐτῶν· φωνὴ ὠρυομένων λεόντων, ὅτι τεταλαιπώρηκε τὸ φρύαγμα τοῦ Ἰορδάνου.⁹ Ἐμφανεστέραν ἐν τούτοις, ὡς ἔφην ἀρτίως, ποιεῖται τὴν δήλωσιν. οὐ γὰρ ἔτι πίτυν ἢ δρῦν ὀνομάζει, ἀπημφισ- μένως δὲ τοὺς τῶν Ἰουδαϊκῶν ταγμάτων σημαίνει καθηγη- τὰς, οὓς καὶ ὀλοφύρεσθαί φησι, καὶ οἷον φωνὰς ἀνιέναι, κατοιμῶζοντας ὅτι τεταλαιπώρηκεν ἢ μεγαλωσύνη αὐτῶν. γεγόνασι γὰρ οἰκτροὶ καὶ κατερῥιμμένοι, ἐλεεινοὶ τε καὶ ἀτιμώτατοι, καίτοι πάλαι περιφανεστέραν ἔχοντες δόξαν. ἐπειδὴ δὲ ἀνεδείχθησαν οἱ διὰ Χριστοῦ ποιμένες, τουτέστιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, τεταλαιπώρηκεν εἰκότως ἢ τῶν ψευδο- ποιμένων μεγαλωσύνη. ἡτιᾶτο μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ τῆς ἀγέλης Δεσπότης διὰ προφητῶν ἁγίων οὕτω λέγων "Ὡ οἱ "ποιμένες οἱ διασκορπίζοντες καὶ ἀπολλύντες τὰ πρόβατα "τῆς νομῆς αὐτῶν." καὶ πάλιν "Ὅτι οἱ ποιμένες ἠφρονεῦ- "σαντο καὶ τὸν Κύριον οὐκ ἐζήτησαν· διὰ τοῦτο οὐκ ἐνόησε "πᾶσα ἡ νομὴ καὶ διεσκορπίσθησαν." ἐπηγγέλλετο δὲ τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι τοὺς γνησίους ἀναδειξαι ποιμένας, οὕτω πάλιν εἰπὼν "Καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς Σιών, καὶ δώσω ὑμῖν "ποιμένας κατὰ τὴν καρδίαν μου, καὶ ποιμανοῦσιν ὑμᾶς "ποιμαίνοντες μετ' ἐπιστήμης." τίνες δὲ οὗτοι πάλιν; 2.449 οἱ

θεσπέσιοι μαθηταὶ καὶ οἱ τῶν ἐκκλησιῶν κατὰ καιροὺς ἡγούμενοι, "τὸν τῆς ἀληθείας ὀρθοτομοῦντες λόγον," καὶ εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν τελούντων εἰς ὄνησιν τὴν πνευματικὴν ἀποκομίζειν εἰδότες τὰ ὑπὸ χεῖρα θρέμματα. Οὐκοῦν τεθρηνήκασιν οἱ ψευδοποίμενες, ὅτι τεταλα μεγαλωσύνη αὐτῶν· σημαίνει δὲ τοῦτο καὶ καθ' ἕτερον τρόπον εὐθὺς ἐπιφέρων Φωνὴ ὠρυομένων λεόντων ὅτι τεταλαιπώρηκε τὸ φρύαγμα τοῦ Ἰορδάνου. ὠρυγμὸς μὲν γὰρ ἐστὶ κυρίως ἢ τῶν λύκων φωνή, ἢ ἂν ποιοῖντο, κλαίοντες ἐπὶ λιμῶν τε καὶ ἀσιτίαις. δέχεται δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ λεόντων ἢ θεία γραφή. κατεφωρῶντο τοίνυν οἱ τῶν Ἰουδαϊκῶν προεστη-κότες ταγμάτων ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, τουτέστι πεινῶντές τε καὶ κλαίοντες, διάτοι τὸ μὴ ἔχειν τὰς ἐκ τῶν λαῶν καρποφορίας, δεκάτας, ἀπαρχὰς, εὐχαριστήρια. ἐπειδὴ γὰρ τῆς ἀγέλης ἐκπεπτώκασιν, οὐκ ἔτι τοῖς ἐξ αὐτῆς κατη-φραίνοντο καρποῖς. Εἰ δὲ δὴ τις οἶοιτο καὶ ὡς ἐν τάξει λεόντων κατωρύεσθαι τοῦ Χριστοῦ τοὺς γραμματεῖς τε καὶ Φαρισαίους· κατα-κεκράγεσαν γὰρ αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐκ φθόνου καὶ βασκανίας καὶ ἀκράτου μανίας κατηφίεσαν φωνὰς, Σαμαρείτην λέγοντες, μέθυσον ἀποκαλοῦντες καὶ ἐκ πορνείας γεγεννημένον, καὶ "Αἶρε, αἶρε, σταύρου αὐτόν·" τὰ εἰκότα φρονήσει καὶ οὕτως. πλὴν εἰ καὶ ἐπωρῶντο, τεταλαιπωρήκασιν οὐ μετρίως, ἢ-γῆσέ τε τὸ φρύαγμα τοῦ Ἰορδάνου. καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστιν, ἐρῶ πάλιν. παραρρεῖ μὲν γὰρ ὁ Ἰορδάνης τὴν Ἰεριχῶν, πλεῖστοι δὲ ὅσοι περὶ αὐτόν οἱ λέοντες, καταβρυχώμενοι τε δεινῶς καὶ ἀφόρητον τοῖς ἐνοικοῦσιν ἐνιέντες τὸ δεῖμα. τοιοῦτοι 2.450 δὲ ἦσαν τοὺς τρόπους οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τῶν ἀγελαίων καταβρυχώμενοι, καὶ τοῖς ἐκ τῆς ἐξουσίας κατα-πτοοῦντες δείμασι τοὺς ἀσθενεστερούς, ἀλλὰ τεταλαιπώρηκεν ὁ τῶν λεόντων φόβος. τοῦτο δὲ εἶναί φησι τὸ φρύαγμα τοῦ Ἰορδάνου. καὶ φρύαγμα μὲν ἐστὶν ἢ ἵππων τε καὶ ἡμιόνων διὰ μυκτῆρων ἠχὴ καθιεμένη τε καὶ ἀγρίῳ φυσήματι συν-εκπίπτουσα· λαμβάνεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μεγαλοφρονεῖν. ἔφη γοῦν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ περὶ τῶν εἰς Χριστὸν πεπαρωνη-κότων "Ἴνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;" ὅταν οὖν φρύαγμα τοῦ Ἰορδάνου λέγη, νοήσεις τὸ φρόνημα, καὶ οὐχὶ πάντως τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ τῶν περὶ αὐτόν λεόντων· ἀπὸ γὰρ τόπων ἔσθ' ὅτε τὰ ἐν αὐτοῖς σημαίνεται. 9τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Ποιμαίνετε τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς, ἃ οἱ κτησάμενοι κατέσφαζον καὶ οὐ μετεμέλοντο, καὶ οἱ πωλοῦντες αὐτὰ ἔλεγον Εὐλογητὸς Κύριος, καὶ πεπλουτήκαμεν, καὶ οἱ ποιμένες αὐτῶν οὐκ ἔπασχον ἐπ' αὐτοῖς.⁹ Πρὸς αὐτοὺς ὁ λόγος τοὺς θρηνοῦντας ποιμένας, καὶ τοὺς ἐν τάξει λεόντων ὠρυομένους, οἷς καὶ ἐφήσιν ἔτι τὰ τῆς σφαγῆς κατανέμειν πρόβατα, καίτοι κατημεληκόσι λίαν, ὡς πιπρασκομένοις τε καὶ σφαζομένοις μὴδ' ὅσον εἰπεῖν ἐπαλ-γῆσαι βραχύ. ὡσπερ γὰρ οἱ τῶν ποιμένων ἀνεπεικέστεροι, καὶ πρὸς μόνον βλέποντες τὰ σφισι καθ' ἡδονήν, μικρὰ κομιδὴ φροντίζοντες τοῦ τῆς ἀγέλης δεσπότου, τὰ μὲν σφάζουσιν ἀδεῶς, τὰς θηρῶν ἐφόδους ἀπομιμούμενοι, ἃ δὲ καὶ πιπράσκουσιν, οὐδὲν, ὡς ἔφην, ἐπαλοῦντες ὅλως, 2.451 ἐπιγανύμενοι δὲ τοῖς τῶν λημμάτων ἐκτοπωτάτοις, καὶ φιλο-κερδίας τῆς οὕτως αἰσχροῦς ἠττώμενοι· κατὰ τὸν ἴσον οἶμαι τρόπον καὶ οἱ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἡγούμενοι δήμων, τῶν ὑπ' αὐτοῖς ποιμνίων ἡφειδηκότες ἀλοῖεν ἂν, καὶ ἀδρύνοντες μὲν τὸν ἑαυτῶν πλοῦτον, κατευρύνοντες δὲ ὡσπερ ἀπλήστῳ χειρὶ τὰ βαλάντια. καὶ γοῦν ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ τοιούτους ὄντας ἐλέγχων "Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι "ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον "καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, "τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν." ἰσχνολογοῦντες γὰρ οὕτως, ὡς καὶ μέχρι τῶν εὐτελεστάτων τοῖς μὴ προσ-ἀγοῦσι τὰς κατὰ νόμον δεκάτας ἐπιτιμᾶν, τῶν βαρυτέρων, ἢτοι τῶν ἀναγκαιοτέρων καὶ λυσιτελῶν ὅτι μάλιστα θεσπι-σμάτων οὐδένα παντελῶς ἐποιοῦντο λόγον. ὅτι δὲ ἦσαν ποιμένες οὐκ ἀγαθοὶ, μᾶλλον δὲ πρὸς μόνον βλέποντες κέρδη, σαφηνιεῖ λέγων καὶ διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ "Ὡ οἱ ποιμένες Ἰσραὴλ, μὴ

βόσκουσιν οἱ ποιμένες ἑαυτούς; οὐ τὰ "πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες; ἰδοὺ τὸ γάλα κατ- "εσθίετε καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε καὶ τὸ παχὺ σφάζετε "καὶ τὰ πρόβατά μου βόσκεσθε." καταβόσκετε τοίνυν φησὶ τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς, τουτέστιν ἢ τὰ ὅσον οὐδέπω τεθνηζόμενα τῇ Ῥωμαίων χειρί· ἤγουν ἃ ὑμεῖς αὐτοὶ σφάζετε, καίτοι τάξιν ἐπέχοντες τὴν ποιμένων. οὐ γάρ που πάρεστιν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἤξουσιν εἰς σφαγὴν. μετὰ γάρ τοι τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπίδημίαν τοῖς Ῥωμαίων ζίφουσιν ἢ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς δεδαπάνηται, καίτοι λίαν ἐπ' αὐτοῖς ἀνεξικακήσαντος τοῦ Θεοῦ. ὅτι δὲ τῶν ποιμένων γεγόνασι κλῆρος οἱ ὑπὸ χεῖρα λαοὶ, κατέδειξεν εἰπὼν Ἄ οἱ κτησάμενοι κατέσφαζον καὶ οὐ μετεμέλοντο. ὡσπερ γὰρ δεσποτικὸν 2.452 ὄντα τὸν νοητὸν ἀμπελῶνα, φημὶ δὴ τὸν Ἰσραὴλ, ἦτοι τὸν ἄνθρωπον τοῦ Ἰούδα, τὸ νεόφυτον, τὸ ἡγαπημένον, ἴδιον ἐποίησαντο κλῆρον· οὕτω καὶ τὰ ποιμνία μονονουχὶ κατεκτήσαντο, δρεπόμενοι μὲν τοὺς ἐξ αὐτῶν καρποὺς, καὶ αἰεὶ πῶς ἐν πλεονασμοῖς τὸν ἐξ αὐτῶν ποιῶντες κλῆρον, ἀνιέντες δὲ τοῖς ἐθέλουσιν εἰς διαρπαγὴν. οὐκοῦν οἱ μὲν κτησάμενοι κατέσφαζον· οἱ δὲ πωλοῦντες ἔλεγον Εὐλογητὸς Κύριος καὶ πεπλουτήκαμεν. νοηθεῖεν δ' ἂν καὶ οὗτοι κριταὶ, τὴν ἐν τοῖς κρίμασιν ὀρθότητα καπηλεύοντες, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ ἐρῶσθαι φράσαντες τῷ διὰ Μωυσέως νόμῳ, καίτοι λέγοντι σαφῶς "Οὐ λήψη πρόσωπον ἐν κρίσει, ὅτι ἡ κρίσις "τοῦ Θεοῦ ἐστίν." ἦν γὰρ αὐτοῖς ἡδύ τε καὶ φίλον τὸ καταπωλεῖν τοῖς ἐθέλουσι τὴν ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι κρίσιν. καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐναργὲς ἔσται πάλιν διὰ φωνῆς ἀγίων. ἔφη μὲν γάρ τις τῶν ἀγίων προφητῶν περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ "Οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων ἔκρινον·" ὁ δὲ γε θεσπέσιος Ἀμβρακὸς μονονουχὶ κατακέκραγε Θεοῦ λέγων "Ἔως "τίνος Κύριε κεκράξομαι καὶ οὐ μὴ εἰσακούσῃ, βοήσομαι "πρὸς σὲ ἀδικούμενος καὶ οὐ σώσεις; ἵνα τί μοι ἔδειξας "κόπους καὶ πόνους ἐπιβλέπειν, ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν; "ἐξεναντίας μου γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτῆς λαμβάνει· διὰ "τοῦτο διεσκέδασται νόμος, καὶ οὐ διεξάγεται εἰς τέλος "κρίμα, ὅτι ὁ ἀσεβὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον, ἔνεκεν "τούτου ἐξελεύσεται τὸ κρίμα διεστραμμένον." οὐκοῦν οἱ ἐξ ἀδίκων λημμάτων συναγείροντες πλοῦτον, καὶ παρευθύνοντες μὲν τὸ δίκαιον, καταπωλοῦντες δὲ ὡσπερ τὰς ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι κρίσεις, εἶεν ἂν οἱ κριταὶ, καθάπερ ἔφην ἀρτίως. αὐτοὶ καὶ φασιν Εὐλογητὸς Κύριος καὶ πεπλουτήκαμεν· ἀνούστατα δὲ καὶ παραλογώτατα καὶ τοῦτο λέγοντες 2.453 ἐξελέγχοντο ἂν εἰκότως. ὡς γὰρ Θεοῦ διδόντος ἐξ ἀδικιῶν συλλέγειν, καὶ ἐξ αἱμάτων πλουτεῖν, εὐλογεῖν ὑποπλάττονται. ἀλλ' ἦν ἄμεινον ἐκεῖνο λέγειν, τὸ κρίνειν ὀρθῶς ἐκτετιμηκότες Εὐλογητὸς Κύριος, λαμπροὶ γὰρ ἀναδεδείγμεθα καὶ τῶν θείων θεσπισμάτων γνήσιοι φύλακες, ὀρθὴν ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι τὴν ψῆφον ἐκφέροντες. ἀπάτη δὴ οὖν ἡ χρηστολογία καὶ μῶμος, εἰ μὴ πράττειντο πρὸς ἡμῶν τὰ ἐφ' οἷς ἂν ἡσθεῖη Θεός. 9 Διὰ τοῦτο οὐ φείσομαι οὐκ ἔτι ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, λέγει Κύριος· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ παραδίδωμι τοὺς ἀνθρώπους, ἕκαστον εἰς χεῖρας τοῦ πλησίον αὐτοῦ καὶ εἰς χεῖρας βασιλέως αὐτοῦ, καὶ κατακόψουσι τὴν γῆν, καὶ οὐ μὴ ἐξελοῦμαι ἐκ χειρὸς αὐτῶν. καὶ ποιμανῶ τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς εἰς τὴν Χανανίτιν.⁹ Ἀπειλεῖ τοῖς ποιμνίοις ὄλεθρόν τε ὁμοῦ καὶ ἐξοικισμὸν καὶ τὰς ἐκ τοῦ πολέμου συμφορὰς, ὅτι καίτοι μετὸν αὐτοῖς τὴν τοῦ πάντων ἀρχιποιμένος, φημὶ δὴ Χριστοῦ, χεῖρά τε ὑποδραμεῖν καὶ ὑπ' αὐτῷ γενέσθαι, μᾶλλον προσκεχωρήκασιν ἀμαθῶς τοῖς κατασφάζουσί τε καὶ καταπωλοῦσιν αὐτούς. γέγονε μὲν γὰρ ἄνθρωπος ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, καὶ δὴ καὶ ἔφασκεν ἐναργῶς τὴν τε ἐκείνων σκαιότητα καταδεικνὺς καὶ τῆς ἐφ' ἡμῖν οἰκονομίας τὸ γνήσιον "Εγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν "αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων· ὁ δὲ μισθωτὸς καὶ "οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ ἔστιν τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ "τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφήσιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει· 2.454 "καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει· ὅτι μισθωτός "ἐστίν, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. ἐγὼ εἰμι "ὁ

ποιμήν ὁ καλός." Ἰουδαῖοι δὲ οἱ τάλανες, καίτοι τῶν μισθωτῶν ποιμένων καταβοῆσαι δέον, τοῦτο μὲν οὐ δεδρά- κασι, τὸν δὲ ἀγαθὸν ποιμένα, τὸν ἀντάλλαγμα τῆς ἀπάντων ζωῆς τὴν ἑαυτοῦ τιθέντα ψυχὴν, κατὰ μυρίου ὄσους λελυπή- κασι τρόπους, καταλεύοντες, ὀνειδίζοντες, καὶ τὸ τελευταῖον, ἀπύλωτον ἐπ' αὐτῷ διανοίγοντες στόμα. κατακεκράγασι γὰρ ὁμοῦ τοῖς ἰδίους καθηγηταῖς, λέγοντες τῷ Πιλάτῳ "Αἶρε, "αἶρε, σταύρου αὐτὸν," καὶ αὐτὸ δὲ τὸ δίκαιον αἷμα ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐπηντλήκασι κεφαλαῖς. ἔφασκον γὰρ πάλιν "Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν." διὰ τοῦτο τοίνυν, φησὶν, οὐκέτι φείσομαι ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. οὐ γὰρ ἔτι φειδοῦς ἠξίωvται τῆς παρὰ Θεοῦ· δέδονται δὲ μᾶλλον ἕκαστος εἰς χεῖρας τοῦ πλησίον αὐτοῦ καὶ εἰς χεῖρας βασιλέως, ἤγουν ἄρχοντος αὐτοῦ. ἔσταυρώ- κασι μὲν γὰρ τὸν Ἐμμανουήλ, καὶ γεγόνασι κυριοκτόνοι, ἔμπλεώ τε πάσης ἀνοσιότητος. πλὴν ἐκάλει Θεὸς εἰς μετάγνωσιν, καὶ οὐκ εὐθύς ἐπετίθει τὰ ἐξ ὀργῆς. τρια- κοστοῦ δὲ ἤδη παρωχηκότος ἔτους, μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρὸν, ἀπεφοίτησε μὲν εἰρήνη τῆς Ἰουδαίων χώρας, πόλεμοι δὲ ἦσαν πανταχῆ, πόλεως ἐπὶ πόλιν ἰούσης, καὶ τῶν ἐν ἐκάστη τεμνομένων εἰς διαφορὰς, καὶ μαχομένων ἀλλήλοις, ὡς ἐν ἴσῳ φαίνεσθαι κακῶ τὰ παρὰ σφίσιν αὐτοῖς τοῖς ἐκ τοῦ πολέμου συμβεβηκόσι. κεκρατήκασι γὰρ τῆς Ἰουδαίων χώρας οἱ ἀνδρειότατοι τῶν Ῥωμαίων στρα- τηγοὶ, καὶ αὐτοῖς ἀνδράσι καταπιμπράντες πόλεις, τοῖς τῆς 2.455 δουλείας αὐτὴν ὑπέθεσαν ζυγοῖς. οἱ δὲ γε διαφυγεῖν ἰσχύ- σαντες, τὰς τῶν ἐθνῶν κατωκήκασι χώρας, ὃ καὶ μέχρι νῦν ἔστιν ἰδεῖν. Καὶ τοῦτο οἶμαι δηλοῦν, ὅταν λέγη Ποιμανῶ τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς εἰς τὴν Χανανίτιν, τουτέστιν εἰς τὴν τῶν Χανα- ναίων χώραν τε καὶ γῆν. Χαναναῖοι δὲ τὰ ἔθνη, παρ' οἷς τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς καὶ εἰς δευρὸ πῶς ἔτι παρὰ Θεοῦ ποιμαίνονται, ἤγουν δοκοῦσι καταποιμαίνεσθαι. ἐπιτηροῦσι γὰρ τινὰ τῶν κατὰ τὸν νόμον, καὶ οὐχ ὀλο- τρόπως τῶν ἀρχαίων κατημεληκότας ἐθῶν κατίδοι τις ἄν. καὶ γοῦν καὶ περιτέμνονται τὴν σάρκα, καὶ σαββατίζουσι, καὶ ἕτερα ἄττα πρὸς τούτοις καὶ φροντίδος ἀξιοῦσι καὶ λόγου. καὶ τοῦτο ἦν ἄρα τὸ διὰ φωνῆς προφήτου παρὰ Θεοῦ λεγόμενον "Καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς ἀγίασμα μικρὸν "ἐν ταῖς χώραις, οὗ ἐὰν εἰσέλθωσιν ἐκεῖ." τοὺς δὲ γε ἀνά πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μέντοι καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ἐμφυλίους πολέμους, καὶ τὰ ἐν ἐκάστη πόλει, σαφῶς ἀνα- γέγραφεν ὁ τὰς Ἰουδαίων τραγωδήσας συμφορὰς· Ἰώσηπος οὗτος ἦν, ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ σοφός. 9Καὶ λήψομαι ἑμαυτῷ δύο ῥάβδους, τὴν μίαν ἐκάλεσα Κάλλος καὶ τὴν ἑτέραν ἐκάλεσα Σχοίνισμα, καὶ ποιμανῶ τὰ πρόβατα.9 Κατὰ πολλοὺς ἡμῖν τρόπους παρὰ ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς ἡ ῥάβδος νοεῖται. ποτὲ μὲν γὰρ σημαίνει τὴν 2.456 βασιλείαν, ὡς ὅταν λέγηται τῷ Χριστῷ "Ῥάβδος εὐθύ- τητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου" ποτὲ δὲ ἰσχὺν, ὡς ἐν γε τῷ φάναι "Ῥάβδον δυνάμειος ἐξαποστελεῖ Κύριος ἐκ "Σιών· καὶ κατακυριεύσεις ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου" ἐκλαμβάνεται δὲ καὶ εἰς παιδείαν καὶ ἐπιστήμην ἔσθ' ὅτε τὴν ποιμαντικὴν· εἴρηται γοῦν πάλιν διὰ φωνῆς προφήτου πρὸς τὸν Υἱὸν "Ποίμαινε λαόν σου ἐν ῥάβδῳ φυλῆς σου, "πρόβατα κληρονομίας σου." ἀλλ' ἐν γε τοῖς προκειμένοις σημαίνουσιν αἱ ῥάβδοι τρόπους ἡμῖν ποιμενικῆς ἐπιστήμης, καὶ διττὸν παιδεύσεως εἶδος, κατὰ γε τὸ ἀμωμήτως ἔχειν δοκοῦν. δέχεται δὲ τὰς ῥάβδους ὁ πάντων ἀρχιποίμην "ὃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θείας ὑπὲρ τῶν προβάτων," τούτεστι Χριστὸς, ἵνα ἐν αὐταῖς καταποιμάνῃ τὰ ἴδια πρόβατα. Πάλαι μὲν γὰρ· τουτέστι, καὶ πρὸ τῶν τῆς ἐνανθρω- πήσεως χρόνων· Θεὸς ὢν καὶ νομοθέτης ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγος κατέβασκε τὸν Ἰσραὴλ, οἶονεῖ ῥάβδῳ μιᾷ χρώμενος, τῇ κατὰ νόμον παιδείᾳ. ἔφη γὰρ πού διὰ προφήτου φωνῆς πρὸς αὐτόν "Ἐγὼ ἐποίμαινόν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ." ἐπειδὴ δὲ γέγονε καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, δύο δέχεται ῥάβδους. κατανέμει γὰρ ὡσπερ τοὺς ἰδίους προσκυνητὰς, τοὺς διὰ πίστεως δὲ δηλονότι δεδικαιωμένους, καὶ ἡγιασμένους ἐν Πνεύματι, νομικοῖς τε ἅμα καὶ εὐαγγελικοῖς

θεσπίσασιν, οὐ βουθυτεῖν ἀναπεῖθων, οὔτε μὴν ταῖς κατὰ νόμον προσαγωγαῖς προσ- κεῖσθαι διδασκων· ποιεῖσθαι δὲ μᾶλλον προσεταχῶς τῆς ἐν Πνεύματι λατρείας τὴν δύναμιν εἰς ἀναιμάκτου θυσίας τρόπον. μετατέθεται γὰρ ἡ σκιά πρὸς ἀλήθειαν, καὶ μετα- 2.457 κεχάρακται τὰ ἐν τύποις εἰς ἀστείότητα πολιτείας τῆς ἐν Χριστῷ τε καὶ εὐαγγελικῆς. ὀνόματα δὲ ταῖς ῥάβδους, τῇ μὲν μιᾷ Κάλλος, ἣτις ἐστὶ διαθήκη νέα καλὴ καὶ ἀξιοθαύ- μαστος, ἣν αὐτὸς λελάληκεν ὁ Υἱὸς "Ὁραῖος ὢν κάλλει "παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων." ἡ γεμὴν ἑτέρα Σχοί- νισμα, τουτέστι μερίς, ἵνα νοῶμεν τὸν νόμον, τὸ ἀφορισθὲν τῷ Θεῷ σχοίνισμα παιδαγωγεῖν εἰωθότα. γέγραπται γὰρ ὅτι " Ὅτε διεμέριζεν ὁ ὕψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, "ἔστησεν ὅρια ἔθνων κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ, καὶ "ἐγενήθη μερίς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ· σχοίνισμα "κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ." ταύταις δὲ οὖν ταῖς δυοῖς ῥάβδους ὁ μέγας ἀρχιποίμην κατανεμήσειν ἐπαγγέλλεται τὰ ἑαυτοῦ πρόβατα, καὶ ἀτρεκῆς ὁ λόγος. συνεκόμισε γὰρ εἰς μίαν αὐλήν τοὺς τε ἐξ Ἰσραήλ, καὶ μέντοι τοὺς ἐξ ἔθνων, νομικὴν τε ἅμα καὶ εὐαγγελικὴν παιδευσιν αὐτοῖς παρατιθεῖς εἰς τρυφήν, καὶ οἷά τινα πόαν πνευματικὴν χορηγῶν εἰς μέθεξιν, καὶ καταπαιίνων πλουσίως τὰς τῶν ἀγίων ψυχάς. 9Καὶ ἐξαρῶ τοὺς τρεῖς ποιμένας ἐν μηνὶ ἐνὶ, καὶ βαρυνθήσεται ἡ ψυχὴ μου ἐπ' αὐτούς, καὶ γὰρ αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐπωρῶντο ἐπ' ἐμέ. καὶ εἶπα Οὐ ποιμανῶ ὑμᾶς· τὸ ἀποθνήσκον ἀπο- θνησκέτω, καὶ τὸ ἐκλείπον ἐκλείπετω, καὶ τὰ κατάλοιπα κατεσθιέτωσαν ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ.9 Ἀναδειχθέντος γὰρ ἤδη τοῦ ἀληθινοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ποιμένος, ἦν δήπου καὶ μάλα εἰκὸς, μᾶλλον δὲ ἤδη καὶ ἀναγκαῖον, ἐκ μέσου γενέσθαι λοιπὸν τοὺς μισθωτοὺς καὶ 2.458 ψευδοποιμένας, τουτέστι τοὺς τῶν Ἰουδαίων κατὰ νόμον καθηγητάς· ὧν οἱ μὲν "κατέσφαζον τὰ πρόβατα καὶ οὐ "μετεμέλοντο" οἱ δὲ δὴ "πωλοῦντες αὐτὰ ἔλεγον Εὐλο- "γητὸς Κύριος καὶ πεπλουτήκαμεν." εἶτα τί δήποτε, φαίη τις ἂν, ποιμένας αὐτοὺς ὀνομάζει τρεῖς, τίνα δὲ τρόπον ἐξαίρον- ται καθά φησιν ἐν μηνὶ ἐνὶ, φέρε δὲ λέγωμεν, τὰ ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων παρατιθέντες εἰς πίστιν. οἶμαι δὲ οὖν ὅτι τρεῖς ὀνομάζει ποιμένας, τοὺς τε κατὰ νόμον ἱερατεύοντας, καὶ τοὺς τεταγμένους κριτὰς τοῦ λαοῦ· καὶ προσέτι τούτοις τοὺς γραμματοεισαγωγεῖς ἦτοι τοὺς νομικούς. κατεβό- σκοντο γὰρ ὡσπερ οὔτοι τὸν Ἰσραήλ. καὶ οἱ μὲν τὴν τῆς ἱερωσύνης ἔχοντες δόξαν, ἐκ μόνης ἦσαν τῆς φυλῆς Λευὶ, καὶ περὶ αὐτῶν ἔφη Μωσῆς "Χεῖλη ἱερέως φυλάσσεται "κρίσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ." οἱ δὲ δὴ λαχόντες τοῦ κρίνειν τὴν ἐξουσίαν, ἀπόλεκτοι μὲν καὶ αὐτοὶ, πλὴν ἐκ πάσης ἀνεδείκνυντο φυλῆς· κατὰ τὸν ἴσον δὲ οἶμαι τρόπον οἱ τε γραμματοεισαγωγεῖς, ἤγουν, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, οἱ νομικοὶ, τοῖς εἰς τὸ κρίνειν τεταγ- μένοις ἀεὶ προσεδρεύοντες, καὶ τὰ τοῦ νόμου γράμματα παρακομίζοντες εἰς ἀπόδειξιν τὴν ἐφ' ἑκάστῳ πράγματι. ὅτι μὲν οὖν, ὡς ἔφην, οἱ τῶν θείων θυσιαστηρίων ἱερουργοὶ ἐκ μόνης ἦσαν τῆς τοῦ Λευὶ φυλῆς, οὐδενὸς ἂν δέοιτο πρὸς ἀπόδειξιν λόγου. ὅτι δὲ καὶ ἐκ πάσης φυλῆς ἀπολέγδην οἱ κρίνοντες, ὡς νομομαθεῖς ἐλαμβάνοντο, πληροφορήσει λέγων ὁ μακάριος Μωσῆς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ "Κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς καταστήσεις "σεαυτῷ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου αἷς Κύριος ὁ Θεός "σου δίδωσί σοι κατὰ φυλάς, καὶ κρινούσι τὸν λαὸν κρίσιν "δικαίαν· οὐκ ἐκκλινοῦσι κρίσιν, οὐκ ἐπιγνώσονται πρόσ- 2.459 "ωπον, οὐδὲ λήφονται δῶρα· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ "ὄφθαλμοὺς σοφῶν καὶ ἐξαίρει λόγους δικαίων." ἀφίκται γεμὴν εἰς τὸ φάναι τε τὰ τοιαῦδε, καὶ δὴ καὶ χρῆναι πληροῦν προστάξει Μωσῆς, ἐπόμενος μὲν ὁμολογουμένως θείοις τε καὶ ἀπορρήτοις νεύμασιν, οὐκ ἀτιμάσας δὲ βουλήν τοῦ Ἰοθὼρ, ὃς ἦν αὐτῷ καὶ γαμβρός· γέγραπται γὰρ ὅτι "Καὶ "ἐγένετο τῇ ἐπαύριον συνεκάθισε Μωσῆς κρίνειν τὸν "λαὸν, παριστήκει δὲ πᾶς ὁ λαὸς Μωσῆϊ ἀπὸ πρῶϊθεν "ἕως ἑσπέρας· καὶ ἰδὼν ὁ Ἰοθὼρ πάντα ὅσα ἐποίει τῷ λαῷ "λέγει Τί τοῦτο

σὺ ποιεῖς τῷ λαῷ; διὰ τί σὺ κάθησαι "μόνος, πᾶς δὲ ὁ λαὸς παριστῆκει σοι ἀπὸ πρωῒθεν ἕως "δείλης;" εἶτα φάσκοντος τοῦ Μωυσέως ὅτι, τοῦ κρίνειν ἔνεκα δικαίως καὶ ἐννόμως, αἰρετὸν ποιεῖται τὸν ἐπὶ τῷδε πόνον, ἔφη πάλιν ὁ Ἰοθὸρ "Νῦν οὖν ἄκουσόν μου καὶ "συμβουλεύσω σοι, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ. γένου "σὺ τῷ λαῷ τὰ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀνοίσεις τοὺς λόγους "αὐτῶν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ διαμαρτύρη αὐτοῖς τὰ προσ- "τάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ, καὶ σημανεῖς "αὐτοῖς τὰς ὁδοὺς ἐν αἷς πορεύονται ἐν αὐταῖς καὶ τὰ "ἔργα ἃ ποιήσουσιν. καὶ σὺ σαυτῷ σκέψαι ἀπὸ παντὸς "τοῦ λαοῦ ἄνδρας δυνατοὺς, θεοσεβεῖς, ἄνδρας δικαίους, "μισοῦντας ὑπερηφανίαν, καὶ καταστήσεις αὐτοὺς ἐπ' αὐ- "τῶν." εἶτα τί φησιν τὸ γράμμα τὸ ἱερόν; "Ἦκουσε "δὲ Μωυσῆς τοῦ γαμβροῦ καὶ ἐποίησεν ὅσα αὐτῷ εἶπεν, "καὶ ἐπελέξατο Μωυσῆς ἄνδρας δυνατοὺς ἀπὸ παντὸς "Ἰσραὴλ, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς ἐπ' αὐτῶν χιλιάρχους καὶ "ἐκατοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους καὶ δεκαδάρχους, καὶ "ἐκρίνοσαν τὸν λαὸν πᾶσαν ὥραν· πᾶν δὲ ῥῆμα ὑπέρογκον 2.460 "ἀνεφέροσαν πρὸς Μωυσῆν, πᾶν δὲ ῥῆμα ἐλαφρὸν ἔκρινον "αὐτοί." τρεῖς οὖν ἄρα ποιμένες, ἱερεῖς τε καὶ κριταὶ καὶ τῶν νομικῶν γραμμάτων ἐπιστήμονες, τουτέστιν οἱ νομικοί. Εὐρήσομεν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ταλανίζοντα διηρημένως Φαρισαίους τε καὶ γραμ- ματέας καὶ νομικούς. ἔφασκε γὰρ "Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς "καὶ Φαρισαῖοι." ταῦτα δὲ λέγοντι προσυπήντα τις αὐτῷ τῶν νομικῶν, λέγων "Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς "ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπέ φησι Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ, "ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ "αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψάυετε τοῖς φορ- "τίοις." οἶδα μὲν οὖν ὅτι καὶ οἱ βασιλεύοντες κατὰ καιροὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐκ τῆς Ἰουδα φυλῆς τάξιν ἀπεπλήρουν ποιμένων τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς. ἐπειδὴ δὲ γεννηθέντος Χριστοῦ τὸ τῶν βασιλέων ἐκλελοίπει γένος, ἤγουν ἐκβέ- βλητο τῆς ἡγεμονίας· ἤρχον γὰρ τῆς Ἰουδαίας τὸ τηνικάδε, Ἡρώδης τε ὁ Ἀντιπάτρου παῖς Ἀσκαλωνίτης, καὶ Πόντιος Πιλάτος· σεσιγήκαμεν ἀναγκαίως τοὺς ἐκ τῆς Ἰουδα φυλῆς. ὅτι γὰρ ἐκλελοίπεσαν γεννηθέντος Χριστοῦ, πληροφορήσει τὸ γεγραμμένον "Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰουδα καὶ ἡγού- "μενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα "αὐτῷ, καὶ Αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν." οὐκοῦν ἐπειδὴ- περ ἀφῖκτο καὶ γεγέννητο λοιπὸν ἢ τῶν ἐθνῶν προσδοκία, τουτέστι Χριστὸς, ἐκλέλοιπεν ἀναγκαίως ἄρχων ἐξ Ἰουδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ. Τρεῖς δὴ οὖν, ὡς ἔφην, ποιμένες, ἱερεῖς τε καὶ κριταὶ καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἱ καὶ μεμενήκασιν ἐν ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς, 2.461 ἤγουν τάξεσί τε καὶ τόποις, καὶ μέχρι καιρῶν τῆς ἐπιδημίας. οὗτοι καὶ ἐξαίρονται, καὶ μάλα δικαίως, ἐν μηνὶ ἐνί. ἐπειδὴ γὰρ ἀπεκτόνασι τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, ταύτητοι καὶ ἀποκεί- ρονται, καὶ ὡς ἐν μηνὶ τῶν νέων, καθ' ὃν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομεμένηκε σφαγὴν ὁ Ἐμμανουήλ. μεμενήκασιν μὲν γὰρ διοικοῦντες ἔτι τὸν Ἰσραὴλ καὶ μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρὸν, ἀνεξικακοῦντος ἔτι καὶ ἐποικτείροντος αὐτοὺς τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ, καὶ καλοῦντος εἰς μετάγνωσιν· ἐξήρησθαι δὲ φάμεν αὐτοὺς ὅσον ἦκεν εἰπεῖν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦτο ψῆφον γεγενημένην παρὰ Θεοῦ, κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν, ὡς ἔφην, καὶ σταυρῷ παραδεδώκασι τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν. ἐξήρηνται τοιγαροῦν ἐν μηνὶ ἐνί. Καὶ τὰ μὲν τῶν ποιμένων ἐν τούτοις· τὸ δὲ γε ἐπ' αὐτοῖς τοῖς θρέμμασι κρῖμα τό Οὐ ποιμανῶ ὑμᾶς, καὶ τό εἶπερ ἔλοιντο, κατεσθιεν τε καὶ καταδάκνειν ἄλληλα, καὶ ἀπάσης δίχα φειδοῦς συνθραύσειν τε καὶ δαπανᾶν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκβέβληνται τῆς θείας αὐλῆς, καὶ τῆς τοῦ πάντων ἀρχι- ποίμενος οὐκ ἠξίωνται φειδοῦς, αὐτὰ τε ἄλληλα κατεδήδοκε, καὶ τοῖς διαρπάζειν ἐθέλουσιν, ἐτοιμοτάτη δέδοται θήρα. ἔφη δὲ δὴ, καὶ μάλα εἰκότως, περὶ τῶν τριῶν ποιμένων, τῶν καὶ ἐξηρημένων ἐν μηνὶ ἐνί, ὅτι βαρυνθήσεται ἡ ψυχὴ μου ἐπ' αὐτοὺς, τουτέστι βαρεῖαν ἐπ' αὐτοὺς ἐποίσω τὴν δίκην, ὅτι καὶ αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐπωρύνοντο ἐπ' ἐμέ. θηρῶν γὰρ ἀγρίων διαφέροντες οὐδὲν, ἐπεπῆδων τε

πλειστάκις Χριστῶ, καὶ τελευτῶντες προσῆγον Πιλάτῳ λέγοντες "Αἶρε, αἶρε, σταύ-
2.462 "ρου αὐτόν." μέμνηται δὲ τούτου καὶ διὰ φωνῆς Ἰερεμίου λέγων
"Ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονο- "μίαν μου, ἔδωκα τὴν
ἡγαπημένην ψυχὴν μου εἰς χεῖρας "ἐχθρῶν αὐτῆς. ἐγενήθη ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ
ὡς λέων ἐν "δρυμῶ, ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἐμίσησα "αὐτήν."
9Καὶ λήψομαι τὴν ράβδον μου τὴν καλὴν, καὶ ἀπορρίψω αὐτήν τοῦ διασκεδάσαι
τὴν διαθήκην μου ἣν διεθέμην πρὸς πάντας τοὺς λαούς· καὶ διασκεδασθήσεται ἐν
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ γνῶσονται οἱ Χαναναῖοι τὰ πρόβατα τὰ φυλασσόμενα διότι
λόγος Κυρίου ἐστὶ.⁹ Ῥάβδον μὲν ὀνομάζει καλὴν, τὴν διὰ τῆς εὐαγγελικῆς
μυσταγωγίας παιδευσιν, τὴν ἐξαίρετον ἐν ὠραῖσμῶ, δῆλον δὲ ὅτι τῷ νοητῶ. τὸ δὲ
δὴ καὶ ἀπορρίψαι καὶ διασκεδάσαι λέγειν αὐτήν, ὑπεμφήνειεν ἄν, κατὰ γε τὸ εἶκος,
οὐχ ὅτι καὶ ἀποπέμψεται καὶ σκορπιεῖ, παραλύων αὐτήν, ἡγουν ὡς ἄχρη-
στον ἀφανίζων· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· φαίην δ' ἄν μᾶλλον ἐκεῖνο χρῆναι νοεῖν ἡμᾶς. οἱ
γάρτοι ποιμνίων ἐπιστατεῖν εἰωθότες, εἰ δήπου θεάσαιντο τῶν προβάτων τινὰ τῆς
ἀγέλης ἀποσκορπὴ-σαντα, γεγονότα τε τῶν ἄλλων ὡς ἀπωτάτω, τότε δὴ πάντως ἐπ'
αὐτὰ τὴν ράβδον ἰέντες, μετασοβοῦσιν εὐθέως εἰς γε τὸ ἐλέσθαι δεῖν
συναγελάζεσθαι τοῖς ἄλλοις. τετήρηκε τοίνυν τῆς προφητείας ὁ λόγος τῇ τῶν
ποιμένων ἐπιστήμῃ τὸ εἰωθός. ἀπορρίφησεσθαι γάρ φησιν τὴν ράβδον τὴν καλὴν,
2.463 τουτέστι καὶ τοῖς ἀπωτάτω πεμφθήσεσθαι, δῆλον δὲ ὅτι τοῖς ἔθνεσιν, αὐτοὶ
γὰρ ἦσαν οἱ μακρὰν, πλὴν γεγόνασιν ἐγγὺς διὰ τῆς πίστεως. ἀπορρίφησεσθαι δὲ
φησιν οὕτω τὴν ράβδον, ὡς ἀνά πᾶσαν αὐτὴν σκεδασθῆναι τὴν γῆν, ἡγουν διανεμη-
θῆναι, καὶ οἷον ἐσκορπίσθαι δοκεῖν πανταχῇ τὸν περὶ Χριστοῦ λόγον, ἦτοι τὸ
κῆρυγμα τὸ εὐαγγελικόν. σκεδα-σθήσεται γάρ φησιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τουτέστι
κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἄν πατήσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος ἀναβιώη
Χριστὸς, εἶπη τε τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις "Πορευ- "θέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ
ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς "εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου
"Πνεύματος." τότε γὰρ ἄπασαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν ὁ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν
περιπεφοίτηκε λόγος· καὶ ἀτρεκὲς εἶπεῖν περὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ὡς "Εἰς πᾶσαν
τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ "φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ "ῥήματα
αὐτῶν." ὅτι δὲ οὐκ ἀνόνητον τοῖς ἔθνεσι τὸ ἀπορρίφῆναί τε καὶ κατασκεδασθῆναι
τὴν γῆν, ἡγουν δια-νεμηθῆναι καὶ ἐν ταῖς ἑαυτῶν χώραις τὴν ράβδον τὴν καλὴν,
ἦτοι τὴν διαθήκην ἣν οὐκέτι πρὸς μόνον τὸν Ἰσραὴλ, διέθετο δὲ μᾶλλον πρὸς πάντα
τὰ ἔθνη, καταθρήσαιμεν ἄν, καὶ λίαν ἀμογητὶ, τὸν τῆς προφητείας συνιέντες λόγον·
γνῶσονται γὰρ φησιν οἱ Χαναναῖοι τὰ πρόβατα τὰ φυλασσόμενα, διότι λόγος
Κυρίου ἐστὶ. Χαναναίους μὲν γὰρ τὰ ἔθνη φησί. νοηθεῖεν δ' ἄν οὗτοι τὰ πρόβατα τὰ
φυλασσόμενα. τετήρηται γὰρ τῷ Χριστῶ, καὶ γὰρ ἐστὶν Αὐτὸς ἡ τῶν ἔθνων
προσδοκία. ἐπειδὴ δὲ κατεσκεδάσθη καὶ ἐν ταῖς ἑαυτῶν χώραις ἢ πρὸς πάντας
2.464 διαθήκη, πεπιστεύκασιν ὅτι Λόγος Κυρίου ἐστὶ. διατεθείμεθα γὰρ οἱ ἐξ ἔθνων
κεκλημένοι διὰ τῆς πίστεως, ὅτι Θεὸς ὢν καὶ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν γεγεννημένος τε
καὶ ὑπάρχων ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, αὐτὸς ἡμῖν δι' ἑαυτοῦ τοὺς θεῖους τε
καὶ εὐαγγελικοὺς προσπεφώνηκε νόμους. ταύτητοι προσκεκυνήκαμεν αὐτῶ, καὶ
αὐτῶ λατρεύομεν, τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην καὶ ἀκλεᾶ μεταθέντες ἀπάτην, καὶ ἐκ
πολυθέου δόξης μετενηνεγμένοι. καὶ τοῦτο ἦν ἄρα τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ πρὸς
αὐτόν ὑμνούμενον "Πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἐποίησας "ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν
ἐνώπιόν σου Κύριε." "Ἐν "γὰρ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπου-
"ρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα "ἔξομολογήσεται ὅτι
Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν "Θεοῦ Πατρὸς." 9Καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτοὺς Εἰ καλὸν
ἐνώπιον ὑμῶν ἐστὶ, δότε στή-σαντες τὸν μισθόν μου ἢ ἀπείπασθε· καὶ ἔστησαν τὸν
μισθόν μου τριάκοντα ἀργυροῦς. καὶ εἶπε Κύριος πρὸς μέ Κάθες αὐτοὺς εἰς τὸ

χωνευτήριον, καὶ σκέψαι εἰ δόκιμόν ἐστιν, ὃν τρόπον ἐδοκιμάσθην ὑπὲρ αὐτῶν. καὶ ἔλαβον τοὺς τριάκοντα ἀργυροῦς καὶ ἐνέβαλον αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον Κυρίου εἰς τὸ χωνευτήριον.⁹ Διὰ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων, ἦτοι διὰ τῆς ράβδου τῆς καλῆς, τουτέστι τῆς ἐξαιρέτου παιδείας, τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τοῦ Μονογενοῦς πεπαιδευμέθα τὸ μυστήριον. ἀκηκόαμεν γὰρ καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι Θεὸς ὢν, ὡς ἔφην, ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρός "Λόγος, γέγονε σὰρξ καὶ ἐσκήνωσεν 2.465 "ἐν ἡμῖν," καθίκετο δὲ καὶ ἐν δούλου μορφῇ, ὑπάρχων δὲ καὶ ἐν μορφῇ καὶ ἐν ἰσότητι τοῦ γεγεννηκότος, γέγονεν "ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ;" καὶ "πλούσιος ὢν ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ "πλουτήσωμεν." ἐξείλατο γὰρ ἡμᾶς τῶν τοῦ θανάτου δεσμῶν, ἀπήλλαξεν ἀμαρτίας, υἱοὺς ἀπέφηνε Θεοῦ· καὶ τί γὰρ οὐχὶ δεδώρηται τῶν ἀγαθῶν; ἐγνώκαμεν δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ τιμῆς ἠγοράσαμεθα· "οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ· ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ "ἀσπίλου Χριστοῦ," οὕτω τε λοιπὸν αὐτῷ τὴν οἰκείαν ἐπωφλήσαμεν ζωὴν. εἰ γὰρ "Εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, "ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον" ἐν αὐτῷ, καὶ ζῆν ὀφείλομεν ἑαυτοῖς μὲν, οὐκέτι, κατὰ γε τὸν εἰκότα καὶ ὀρθῶς ἔχοντα λόγον, μᾶλλον δὲ "τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι." καὶ ταύτητοί φησιν Εἰ καλὸν ἐνώπιον ὑμῶν· δῆλον δὲ ὅτι τὸ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας μυστήριον· εἰ σέσωσθε δι' αὐτοῦ καὶ πεπράχατε δεξιῶς, ἐγνώκατε δὲ με Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ζωῆς ἀνατλάντα θάνατον, δότε στήσαντες, τουτέστιν ὀρίσαντες, τὸν μισθὸν μου ἢ ἀπέπεισθε. πλὴν εὐγνώμονες οἱ ἐξ ἔθνῶν. ἔστησαν γὰρ τὸν μισθὸν παρισούμενον μὲν οὐδαμῶς· εἰκότα δὲ πως οἷς ἐσχίκαμεν παρ' αὐτοῦ. ὥσπερ γὰρ ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς τεθείκαμεν τὰς ψυχὰς ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν γνησιότητος καὶ ἀγάπης· πρέποι δ' ἂν λέγειν τοῖς ἀγίοις μάρτυσι "Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; "θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ "κίνδυνος ἢ μάχαιρα;" νενίκηκε γὰρ οὐδὲν τῶν ἀγίων τὴν εὐψυχίαν. οὐκοῦν ἢ τῶν παρὰ Χριστοῦ γεγονότων εἰς ἡμᾶς 2.466 ὁμοιότης ὑποφαίνεται πως, διὰ τοῦ δεδόσθαι λέγειν εἰς μισθὸν αὐτῷ τριάκοντα ἀργυροῦς. ὁ μὲν γὰρ προδότης καὶ βδελυρῶτατος ἀληθῶς καὶ θεομισῆς Ἰούδας, τριάκοντα δηνάρια λαβὼν, προὔδωκε τοῖς φονῶσι Χριστὸν, καὶ τὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν καταπέπρακεν ἀρχηγὸν τοῖς ἀλιτηρίοις. προσεκομίσθησαν δὲ παρὰ τῶν ἔθνῶν εἰς μισθὸν αὐτῷ τριάκοντα ἀργυροῖ, οἱ καὶ καθιένται Θεοῦ προστάττοντος εἰς τὸ χωνευτήριον, εὖ μάλα δοκιμαζόμενοι, καθὰ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐδοκιμάσθη ὑπὲρ ἡμῶν. ἔσται γὰρ ἡμῶν οὐκ ἀζήτητος ἢ πίστις παρὰ γε τῷ πάντα εἰδοτῷ Θεῷ· οὔτε μὴν ἀβασάνιστος ὁ βίος· ἀλλ' ἢ φησιν ὁ μακάριος Παῦλος "ἐκάστου τὸ "ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει." γέγραπται δὲ καὶ περὶ Χριστοῦ ὅτι "Ἐξαίφνης ἤξει εἰς τὸν ναὸν "αὐτοῦ Κύριος ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης "ὃν ὑμεῖς θέλετε· ἴδου ἔρχεται, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. "καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; ἢ τίς ὑποστήσειται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ; διότι αὐτὸς εἰσπορεύεται ὡς "πῦρ χωνευτηρίου καὶ ὡς πόα πλυνόντων, καὶ καθιεῖται "χωνεύων καὶ καθαρίζων ὡς τὸ ἀργύριον καὶ ὡς τὸ "χρυσίον." ψάλλει δὲ που καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ, ὡς ἐκ προσώπου παντὸς τοῦ πιστεύσαντος εἰς Χριστὸν, καὶ ζῆν ἐθέλοντος εὐαγγελικῶς "Δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ "πείρασόν με, πύρωσον τοὺς νεφρούς μου καὶ τὴν καρδίαν μου." πλὴν ὅτι τὸ χωνευτήριον ἐν οἴκῳ Κυρίου, φησὶν ὁ Προφήτης, δοκιμάζει γὰρ ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ τὸν ἐκάστου τρόπον καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης τὸ γνήσιον, καὶ "διακρίσεις ἔχουσα πνευμάτων," οἶδεν ἀκριβῶς, τίς μὲν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι λαλεῖ Κύριον ὀνομάζων Ἰησοῦν, τίς δὲ δὴ καὶ ἐν Βεελζεβούλ, ἀνάθεμα λέγων αὐτόν· καὶ τίνες 2.467 μὲν "οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί," τίνες δὲ αὖ οἱ ὡς "ἐν ἐνδύμασι προβάτων" πρὸς ἡμᾶς ἐρχόμενοι "λύκοι." 9Καὶ ἀπὲρρίψα τὴν ράβδον τὴν δευτέραν, τὸ σχοίνισμα, τοῦ διασκεδάσαι

τὴν διαθήκην ἀνὰ μέσον τοῦ Ἰούδα καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ Ἰσραήλ.⁹ Ῥάβδους ἔφη δύο λήψεσθαι Χριστὸν, οὕτω τε κατα- νεμήσειν ἐν αὐταῖς τὰ οἰκεῖα πρόβατα, δηλὸν δὲ ὅτι τῶν διὰ πίστεως κεκλημένων τὴν ἀγίαν πληθύν. καὶ ῥάβδον μὲν εἶναι τὴν καλὴν ἐλέγομεν τὴν παιδείαν, ἥτοι τὸ κήρυγμα τὸ εὐαγγελικὸν, τὴν γεμὴν ἐτέραν, τουτέστι τὸ σχοίνισμα, τὴν διὰ Μωυσέως ἐντολὴν, ὡς τῷ σχοίνισματι τῷ ἐκνεμηθέντι Θεῷ· τουτέστι τῷ Ἰσραήλ· δοθεῖσαν εἰς βοήθειαν κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν "Νόμον γάρ φησιν εἰς βοήθειαν "δέδωκεν." ὅτι τοίνυν οὐχὶ δὴ μόνοις τοῖς εὐαγγελικοῖς παιδεύμασιν ἢ τῶν ἐθνῶν ἔμελλε παιδαγωγεῖσθαι πληθὺς, ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐταῖς ταῖς πάλαι τε καὶ διὰ Μωυσέως δοθείσαις ἐντολαῖς, μεταπλαττομένης δηλονότι τῆς ἐν νόμῳ σκιᾶς εἰς ἀλήθειαν, καὶ διὰ τῶν προκειμένων ἡμῖν καθίστη- σιν ἐναργές. ὥσπερ γὰρ ἀπορρίφηναι τε καὶ σκεδασθῆναι τὴν καλὴν ἔφη ῥάβδον· διεσπάρη γὰρ ὥσπερ ἐν ταῖς τῶν Χαναναίων χώραις ἢ εὐαγγελικὴ παιδεία, περιενεχθεῖσα δηλονότι διὰ τῶν ἀγίων ἀποστόλων· οὕτω καὶ ἡ ἐτέρα ῥάβδος, ἥτοι παιδεία, τουτέστι τὸ σχοίνισμα, ἡγουν ὁ νόμος, ὁ ἐν τάξει διαθήκης παρὰ Θεοῦ τεθεῖς ἀνὰ μέσον τοῦ Ἰούδα καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ Ἰσραήλ, τουτέστι παντὸς τοῦ 2.468 γένους τοῦ ἐξ Ἰσραήλ· Ἰούδαν μὲν γὰρ ὀνομάζει τὰς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις δύο φυλάς, αὐτὴν τε τὴν Ἰούδα φημι καὶ Βενιαμίν, Ἰσραὴλ γεμὴν τὰς ἐτέρας δέκα, τὰς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ διωκισμένας ὁμοῦ τῷ Ἱεροβοάμ· δέδοται δὴ οὖν τοῖς ἐκ Χαναάν καὶ ὁ νόμος· μυσταγωγούμεθα γὰρ, ὡς ἔφην, νομικοῖς τε καὶ εὐαγγελικοῖς θεσπίμασι· ταύτητοι καὶ ἔφασκεν ὁ Χριστὸς "Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλύσαι "τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον καταλύσαι, ἀλλὰ "πληρῶσαι. λέγω γὰρ ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς "καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ "νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται." πληροὶ γὰρ τὸν νόμον διδάσκων τὰ ὑπὲρ νόμον, καὶ οὐκ ἔξω νόμου τιθεὶς τὸν παιδαγωγούμενον, ὡς ἐν γε τῷ φάναι τυχόν "Ἠκούσατε "ὅτι ἐβρέθη τοῖς ἀρχαίοις Οὐ φονεύσεις, ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, "ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ "ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει." καὶ πάλιν "Ἠκούσατε ὅτι ἐβρέθη Οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ δὲ "λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, "ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ." ἀποπεραίνεται γὰρ τό Οὐ φονεύσεις, ὡς ἐν γε τῷ παραιτεῖσθαι καὶ τὴν ὀργὴν, ἢ ῥίζα τέ ἐστὶ τοῦ φόνου καὶ γένεσις· τῷ δὲ μὴδ' ὄλως εἰσδέχεσθαι τὰς ἐπιθυμίας, ἡγουν κολάζειν τὰς ἡδονὰς, συναναίρεται που πάντως τῆς μοιχείας ὁ τρόπος, καθάπερ ἀμέλει καὶ ῥίζαις ἡδικομέναις συναπομαραινέσθαι φαμεν τὰ ἐξ αὐτῶν βλαστήματα, μᾶλλον δὲ οὐδ' ἂν ἀνάσχοιεν ὄλως.

ΤΟΜΟΣ Δ΄.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΖΑΧΑΡΙΑΝ. ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς μέ "Ετι λάβε σεαυτῷ σκεύη ποιμενικὰ ποιμένος ἀπείρου, διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω ποιμένα ἐπὶ τὴν γῆν, τὸ ἐκλιμπάνον οὐ μὴ ἐπισκέψηται, καὶ τὸ διεσκορπισμένον οὐ μὴ ζητήσῃ, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ μὴ ἰάσῃται, καὶ τὸ ὀλόκληρον οὐ μὴ κατευθυνεῖ, καὶ τὰ κρέα τῶν ἐκλεκτῶν καταφάγεται, καὶ τοὺς ἀστραγάλους αὐτῶν ἐκστρέψει.⁹ Τοῦ ἀγαθοῦ ποιμένος, σοφοῦ τε καὶ ἐπιστήμονος, τουτέστι Χριστοῦ, τὰς δύο ῥάβδους ἀπορρίψαντός τε καὶ διασκεδά- σαντος ταῖς τῶν Χαναναίων χώραις, κατὰ τοὺς ἤδη προ- αποδοδεμένους τρόπους· οἱ μὲν ἐγνώκασιν ὅτι Λόγος Κυρίου ἐστὶ. πεπιστεύκασιν γὰρ, ὡς ἔφην, ὅτι καίτοι παρὰ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀπορρήτως γεγεννημένος ὁ ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ Λόγος, ἐπειδὴ γέγονε καθ' ἡμᾶς, κεχηρημάτικέ τε τῶν ὄλων ἀρχιποίμην, προὔθηκεν

αὐτοῖς εἰς μυσταγωγίαν καὶ εἰς εἶδῃσιν ἀκριβῆ τοῦ καθ' ἑαυτὸν μυστηρίου τὴν τε εὐαγγε- λικὴν παιδευσιν καὶ φωταγωγίαν, καὶ μέντοι καὶ τὴν νομικὴν. 2.470 ταύτας γὰρ εἶναι τὰς δύο ῥάβδους ἐλέγομεν, δι' ὧν ἡμᾶς καταποιμαίνει Χριστὸς "ἐν νομῇ ἀγαθῇ καὶ ἐν τόπῳ πίονι" καθὰ γέγραπται. ἀλλ' οὐ συνέντες Ἰουδαῖοι τὸ μυστήριον, ἠγνοηκότες δὲ καὶ τὴν ῥάβδον τὴν καλὴν, τουτέστι τὸ κήρυγμα τὸ εὐαγγελικὸν, καὶ προσέτι τούτοις τὴν ἑτέραν ἀτιμάσαντες ῥάβδον, ἧ ὄνομα Σχοίνισμα, τουτέστι τὸν διὰ Μωυσέως νόμον, οὐ προσήκαντο μὲν τὴν πίστιν, ἠγνοήκασιν δὲ τὸν διὰ νόμου καὶ προφητῶν προηγορευμένον· καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἐναργῶς αὐτὸς ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ "Μὴ δοκεῖτε ὅτι "ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν Πατέρα· ἔστιν ὁ κατη- "γορῶν ὑμῶν Μωυσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ "ἐπιστεύετε Μωυσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ "ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύ- "ετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύετε;" ἔστι τοίνυν οὐδαμῶθεν ἀμφίλογον, ὡς οὔτε τοῖς Μωυσέως πεπιστεύκασιν γράμμασιν, οὔτε μὴν τοῖς τοῦ Σωτῆρος ῥήμασιν. Ἐπειδὴ δὲ τῆς ἀληθείας τὴν γνῶσιν οὐ παρεδέξαντο, ταύτητοι, καθὰ φησιν ὁ σοφώτατος Παῦλος "πέμψει αὐτοῖς "ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ "ψεύδει" ἐνέργειαν δὲ πλάνης τὸν ἀντίχριστον εἶναι φησιν, ᾧ προστεθέντες Ἰουδαῖοι κατακριθήσονται. καὶ πιστώσεται λέγων αὐτοῖς ὁ Σωτὴρ ἀπειθεῖν ἠρημένοις "Εγὼ ἐλήλυθα "ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με· "ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε." ὅτι τοίνυν Ἰουδαῖοι ἔμελλον κατὰ καιροὺς πεφηνότα τὸν τῆς ἀνομίας υἱὸν ἀμελλητὶ παραδέχεσθαι, "τὸν ἀντικείμενον καὶ "ὑπεραιρόμενον ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε "αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καθίσει ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν "ὅτι ἔστι Θεός," τὸν οὐκ εἰδότα ποιμαίνειν ὀρθῶς καὶ ἐπιστημόνως προανατυποῦσθαι κελεύει τῷ Προφήτῃ Θεὸς 2.471 οὕτω λέγων "Ἐτι λάβε σεαυτῷ σκευὴ ποιμενικὰ ποιμένος ἀπείρου. οἱ μὲν γὰρ τῶν ποιμένων ἐπιεικέστατοι, καὶ τῶν ἐν χερσὶ σπουδασμάτων ἐπιστήμονες, ἰσχνὰς ἔχουσι τὰς ῥάβδους, ἴν' εἰ γένοιτο τοῦ καταπαίειν καιρὸς, μὴ συνθραύ- ηται τὸ τυπτόμενον. εἰ δὲ δὴ τις εἶη τῶν οὐκ εἰδότην τὸ χρῆμα, καὶ ποιμενικῆς ἐπιστήμης ὡς ἀπωτάτω κείμενος, ἀδροτάτοις αὐτὰ συντρίβει ῥοπάλοις. καὶ ταῦτα οἷμαί ἐστι τὰ σκευὴ τὰ ποιμενικὰ τοῦ ἀπείρου ποιμένος. ἐπειδὴ δὲ κατὰ καιροὺς ἔμελλεν ὁ τῆς ἀνομίας υἱὸς τὴν βασιλίδα τιμὴν περικείμενος, δοκεῖν ἐν τάξει ποιμένος ἀναδειχθήσεσθαι τοῖς ἐπὶ γῆς· φειδοῦς γεμὴν οὐδεμιᾶς ἀξιοῦν τοὺς ὑπὸ χεῖρα λαοὺς, ἢ καὶ τοὺς ἔξω χειρὸς, ταύτητοί φησιν Ἴδου ἐγὼ ἐξεγείρω ποιμένα ἐπὶ τὴν γῆν, τὸ ἐκλιμπάνον οὐ μὴ ἐπι- σκέψῃται. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Τὸ ὀλισθῆσαν εἰς ὀλιγοπι- στίαν, οὐκ ἂν ἐπιβρώσειε ταῖς μυσταγωγίαις· τὸ διεσκορ- πισμένον οὐ μὴ ζητήσῃ, τὸ ἐκπεφοιτηκὸς φησι τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ τῆς ἀγέλης ἀποσκορτᾶν εἰωθὸς, οὐ μὴ ζητήσῃ, τουτέστιν οὐκ ἂν μεταθεῖται πρὸς τὸ ἄμεινόν τε καὶ ἔχον ὀρθῶς. τὸ συντετριμμένον οὐ μὴ ἰάσῃται. συντρίβεται δὲ τις, ἢ πονηρᾶς ἠδονῆς ἠττώμενος, καὶ οἷον οὐ φέρων τῆς φιλοσαρκίας τὸ βᾶρος· ἠγουν ταῖς τῶν ἀνοσίων αἰρετικῶν ἀπάταις συνηρασμένος, καὶ ὑγιᾶ τὸν νοῦν οὐκ ἔχων εἰς γε τὸ χρῆναι πιστεύειν ὀρθῶς. τοῦτο πάλιν ὁ ἀγαθὸς ἰᾶται ποιμὴν, ὁ γεμὴν ἄπειρος οὐκέτι. τὸ ὀλόκληρον οὐ μὴ κατευθυνῆ, ἀλλὰ καὶ τὰ κρέα τῶν ἐκλεκτῶν καταφάγεται, καὶ τοὺς ἀστραγάλους αὐτῶν ἐκστρέψει. πολεμήσει γὰρ τοῖς ἀγίοις ὁ τῆς ἀνομίας υἱὸς, καὶ ἀχάλινον αὐτοῖς ἐπαφείας τὴν 2.472 ὀργὴν, μονονουχὶ καὶ κρεανομήσει καὶ καταφάγεται θηρὸς ἀγρίου δίκην. ἐκστρέψει δὲ καὶ τοὺς ἀστραγάλους, ἵνα μὴ τις ἔχη τὸ ὀρθοποδεῖν δύνασθαι· καταβιάσεται γὰρ προσ- κυνεῖν αὐτῷ, καταπλήττων τοῖς θαύμασιν. ἔχει γὰρ "τὴν "παρουσίαν κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ," καὶ ἐν Βεελζεβούλ ποιήσει "τέρατα, ὥστε πλανᾶσθαι εἰ δυνατόν καὶ τοὺς "ἐκλεκτοὺς," καὶ ἧ φησὶν ὁ Σωτὴρ "Οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ," μαινομένης κατὰ πάντων τῆς ἐκείνου πλεονεξίας· "διὰ δὲ τοὺς

ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι." "ἀνελεῖ γὰρ αὐτὸν ὁ Κύριος τῷ πνεύματι, καὶ καταργήσει "τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ." 9 Ὡ οἱ ποιμαίνοντες τὰ μάτια, καὶ οἱ καταλελοιπότες τὰ πρόβατα, μάχαιρα ἐπὶ τοῦ βραχίονος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν τὸν δεξιὸν αὐτοῦ· ὁ βραχίων αὐτοῦ ξηραίνόμενος ξηρανθήσεται καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ὁ δεξιὸς αὐτοῦ ἐκτυφλούμενος ἐκτυφλωθήσεται.9 Γεγονότος ἅπαξ τοῦ λόγου περὶ ποιμένος ἀπείρου, μονο- ουχὶ καὶ ἐπιστυγνάζει λοιπὸν τοῖς μὴ ἀγαθοῖς ποιμέσι, καὶ γενικωτάτῳ τρόπον τινὰ χρήται λόγῳ, τὰ τοῖς ὧδε γνώμης ἔχουσι συμβησόμενα προαναφωνῶν. ἄθρει γὰρ ὅπως ὡς ἤδη τὰς τῆς ῥαθυμίας ἀποτιννύουσι δίκας τάχα που καὶ συναλγεῖ δι' ἔμφυτον ἡμερότητα, καὶ κατατιτῆται μὲν, ὅτι ποιμένες γεγόνασι τῶν ματαίων, τουτέστι τῶν προσκαίρων ἐπιμεληταί, ῥάθυμοι δὲ οὕτως, ὡς ἐπιγάνυσθαι τοῖς προβά- τοις ἀθλίως διολωλόσιν. οἱ μὲν γὰρ πωλοῦντες ἔλεγον 2.473 "Εὐλογητὸς Κύριος καὶ πεπλουτήκαμεν" οἱ δὲ κατέσφα- ζόν τε καὶ οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπ' αὐτοῖς· τοῦ γὰρ χρῆναι ποιμαίνειν ὀρθῶς οὐδεὶς ἦν ὅλως παρ' αὐτοῖς ὁ λόγος. τοι- οῦτοι δὲ ἦσαν οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταί, κλειόντες τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καθά φησιν ὁ Χριστὸς, καὶ μήτε αὐτοὶ εἰσερχόμενοι, μήτε μὴν ἐτέρους ἀφιέντες εἰσελθεῖν· ἀλλὰ περιάγοντες μὲν "τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ἵνα "ποιήσωσιν ἓνα προσήλυτον, εἰ δὲ δὴ γένοιτο, ποιοῦντες "αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ἑαυτῶν." Τί δὴ οὖν ἄρα τοῖς οὕτω πονηροῖς ποιμέσι συμβήσεται; μάχαιρά φησιν ἐπὶ τοῦ βραχίονος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν τὸν δεξιὸν αὐτοῦ. λαμβάνεται δὲ ὁ βραχίων εἰς δύναμίν τε καὶ τύπον τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας. καὶ γοῦν καὶ τῶν σφαζο- μένων ζῶων ἐν τῇ ἀγία σκινηῇ ἀπόλεκτον τῷ θεῷ θυσια- στηρίῳ μέρος ὁ βραχίων ἦν καὶ ἱερὸν ἀνάθημα τῷ Θεῷ· ὑποφαίνοντος οἶμαι τοῦ νόμου δι' αἰνίγματος, ὅτι Θεῷ τὴν ἰδίαν ἀναθετέον ἰσχὺν τὴν σωματικὴν τε καὶ πνευματικὴν. ὅτι δὲ ὁ βραχίων κατασημαίνει τὴν δύναμιν, πιστώσεται τις τῶν ἁγίων, τῷ τῶν ὅλων Θεῷ προσπεφωνηκῶς "Μεγέθει "βραχίονός σου ἀπολιθώθητῶσαν." ὁ δὲ γε ὀφθαλμὸς εἰς νοῦ τύπον λαμβάνεται. πείσεται δὴ οὖν ὁ μὴ ποιμαίνων ὀρθῶς βραχίονός τε καὶ ὀφθαλμοῦ τὴν πῆρωσιν, τουτέστιν, ἔρημος ἔσται καὶ πνευματικῆς ἰσχύος, οὐ γὰρ δυνησεται τι κατορ- θῶσαι τῶν ἀγαθῶν μὴ ἐνισχύοντος Θεοῦ· κατασκοτισθή- σεται δὲ καὶ τὸν νοῦν, ἀμέτοχος τοῦ θεοῦ φωτὸς ὑπάρχων τε καὶ νοούμενος. οὐ γὰρ δυνησεται λέγειν ἐκ παρρησίας " Ὅτι σὺ φωτιεῖς λύχνον μου Κύριε, ὁ Θεός μου φωτιεῖς "τὸ σκότος μου." δεξιὸς τε βραχίων ὁ τῇ μαχαίρᾳ τεμνό- 2.474 μενος, καὶ μὴν καὶ ὀφθαλμὸς ὁ τυφλούμενος. δεξιὸν γὰρ οὐδὲν παρὰ τοῖς Ἰουδαίων δήμοις, οὐ πρᾶξις ἀγαθῆ, οὐκ ἰσχύς ἢ ἐν τούτοις, οὐ τὰ ἐκ θεοῦ φωτὸς εἰς νοῦν καὶ καρδίαν. ὡς γὰρ ὁ Παῦλός φησιν "Ἀχρι σήμερον ἡνίκα "ἂν ἀναγινώσκηται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται." ψάλλει δέ που καὶ ὁ Δαυεὶδ περὶ αὐτῶν "Σκοτισθήτῶσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν." σκαῖά δὴ οὖν ἅπαντα τὰ παρ' αὐτοῖς, κἂν τρόπον εἴπης, κἂν νόημα, κἂν ἕτερόν τι τῶν προσεῖναι πεπιστευμένων. τῶν μὲν γὰρ ἀριστερῶν ἢ ἀφαίρεσις ὄνησις ἂν οἶδ' ὅτι τοὺς ὑπομένοντας· ἀποβολὴ γὰρ σκαιότητος, αἰτίας τε καὶ μώμου παντὸς ἀπαλλάξειεν ἂν αὐτούς. ἀδικήσεις δ' ἂν οὐ μετρίως ἢ τῶν δεξιῶν ἀπόθεσις· ἀποφέρει γὰρ πάντως εἰς τὰ αἰσχίω καὶ βδελυρώτατα. ἀλλ' Ἰουδαίοις μὲν πρέποι ἂν, καὶ μάλα εἰκότως, τὸ ἐν στερήσει γενέσθαι τῶν δεξιῶν· ἡμῖν δὲ τοῖς ἐν Χριστῷ τὸ ἐν ἀποβολῇ γενέσθαι σκαιότητος, καὶ τοῖς δεξιοῖς ἐναβρύνεσθαι. 9 Ἁῆμμα λόγου Κυρίου ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος, ἐκτείνων οὐρανὸν, καὶ θεμελιῶν γῆν, καὶ πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ.9 Ἀποχρῶσαν εὖ μάλα ποιησάμενος τὴν ἀφήγησιν τὴν ἐπὶ γε φημὶ τῷ ἀγαθῷ ποιμένι, τουτέστι Χριστῷ, καὶ μέντοι τὴν ἐπὶ γε τῷ ἀπείρῳ τε καὶ ὠμοτάτῳ καὶ κρεανο- μοῦντι τὰ πρόβατα· τοῦτον δὲ εἶναι φαμεν τὸν ἀντίχριστον· 2.475 διαμέμνηται χρησίμως καὶ τῶν ἐσομένων κατὰ καιροῦς διωγμῶν κατὰ τε τοῦ Ἰσραὴλ· καὶ οὐχὶ

δήπου πάντως τοῦ κατὰ σάρκα, μᾶλλον δὲ τοῦ νοητοῦ· καὶ τῆς ἀγίας ὄντως Ἱερουσαλήμ, "ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος." ὡς περὶ γὰρ εἶναι φαμεν νοητὸν Ἰουδαῖον, τὸν ἔχοντα περιτομήν ἐν καρδίᾳ, τὴν διὰ τοῦ πνεύματος, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως τὴν ἐν σαρκὶ διὰ γράμματος· οὕτω καὶ Ἰσραὴλ νοεῖσθαι φαίη τις ἂν, οὐχὶ πάντως τὸν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἐκεῖνον δὲ μᾶλλον, ὃς ἔχει τὸν νοῦν ὁρῶντα Θεόν. τοιοῦτοι δὲ μᾶλλον πάντες οἱ διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν κεκλημένοι πρὸς ἀγιασμόν, ἐπεγνωκότες τε δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα. θεοπτίας γὰρ οὗτος εἷς τρόπος ὁ ἀτρεκῆς καὶ ἐξαίρετος. Λαμβάνεται τοίνυν ὁ λόγος ἐπὶ τὸν ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένον Ἰσραὴλ. ὅτι δὲ ἐστὶ παναλκῆς ὁ τῶν ὅλων Δημιουργός, ὁ τὴν ἐπὶ τούτοις ἡμῖν ποιούμενος προανάρρησιν, ἀποφαίνει λέγων Ἐκτείνων οὐρανὸν, καὶ θεμελιῶν γῆν, καὶ πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. δέχεται γὰρ, φησὶν, ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τὸ λῆμμα τοῦ λόγου Θεοῦ ὁ πάντα ἰσχύων, καὶ "ἐκτείνων μὲν ὡσεὶ δέξιν τὸν οὐρανὸν," κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν, ἔδραιοτάτην τε οὕτως ἀποφήνας τὴν γῆν, ὡς αἰεὶ τε καὶ διὰ παντὸς ἀκλονήτως ἔχειν, καίτοι τεθεμελιωμένην ἐπὶ θαλασσῶν· ἔφη γὰρ οὕτως ἡ θεόπνευστος γραφή. αὐτὸς ὁ πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ δὴ τῶν οὕτω μεγάλων δημιουργός καὶ τεχνίτης, πῶς οὐκ ἂν ἀνιδρωτὶ καὶ μάλα εὐκόλως τὸ αὐτῷ δοκοῦν ἀποπεραίνει; πλάσσεται δὲ παρὰ Θεοῦ πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ, οὐκ εἰς ἀρχὰς τοῦ εἶναι καλούμενον, εἰ καὶ γέγονε δι' αὐτοῦ, 2.476 ἀλλ' οἷον μεταμορφούμενον, ἐξ ἀσθενείας εἰς δύναμιν, ἐξ ἀνανδρίας εἰς ὑπομονήν, καὶ ἀπαξαπλῶς ἐκ τῶν αἰσχίωνων εἰς τὰ ἀμείνω μεταστοιχειούμενον νοητῶς. ψάλλει δὲ πού καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθές ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου." καὶ οὐ δήπου φαίη τις ἂν, εἴ γε νοῦν ἔχοι, καρδίαν ἢ πνεῦμα βούλεσθαι λαβεῖν, ὡς οὐκ ἔχοντα τὴν ἀρχὴν οἰηθείη δ' ἂν μᾶλλον ἐν αὐτῷ κτιζέσθαι παρακαλεῖν καρδίαν καθαρὰν καὶ πνεῦμα εὐθές. καὶ τοῦτο ἐστὶν ὁ μεταπλασμός. ἔθος δὲ τοῖς ἀγίοις προφήταις, εἰ δὴ μέλλοιεν οὐκ εὐκαταφρονήτων πραγμάτων ποιεῖσθαι προαφήγησιν, πανσθενῆ τε καὶ ἀλκιμώτατον προαναφαίνειν πειρᾶσθαι τὸν τῶν ὅλων Θεόν, ἵνα πανταχόθεν ὁ λόγος αὐτοῖς ἔχοι τὸ βέβαιον εἰς πίστιν, κἂν εἴ τι λέγοιεν τῶν ἐλπίδος ἐπέκεινα, καὶ ὅσον ἤκεν εἰπεῖν εἰς ἔννοιας τὰς ἐν ἡμῖν ἔξω τε τοῦ λόγου καὶ ἀπιστούμενον. 9 Ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς πρόθυρα σαλευόμενα πᾶσι τοῖς λαοῖς κύκλω, καὶ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἔσται περιοχὴ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ θήσομαι τὴν Ἱερουσαλήμ λίθον καταπατούμενον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· πᾶς ὁ καταπατῶν αὐτὴν ἐμπαίζων ἐμπαίζεται, καὶ ἐπισυναχθήσονται ἐπ' αὐτὴν πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.⁹ Ἐν τοῖς ἡδη προαπηγγελμένοις ὁ κατὰ τῆς Ἰουδαίας πόλεμος διὰ τῆς Ῥωμαίων ἐσόμενος στρατιᾶς εἴρηται σαφῶς. καὶ γοῦν ἔφασκε "Φωνὴ θρηγνούντων ποιμένων, ὅτι τεταλαι- 2.477 "πώρηκεν ἡ μεγαλωσύνη αὐτῶν" καὶ μεθ' ἕτερα πάλιν "Διὰ τοῦτο οὐ φείσομαι οὐκ ἔτι ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, λέγει Κύριος· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ παραδίδωμι τοὺς ἀνθρώπους, ἕκαστον εἰς χεῖρας τοῦ πλησίον αὐτοῦ καὶ εἰς χεῖρας βασιλέως αὐτοῦ. καὶ κατακόψουσι τὴν γῆν, "καὶ οὐ μὴ ἐξέλωμαι ἐκ χειρὸς αὐτῶν." ἐν δὲ γε τοῖς προκειμένοις, τοὺς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας γεγονότας διωγμούς προαφηγεῖται σαφῶς. πεπολεμήκασι γὰρ τοῖς πιστεύουσιν εἰς Χριστόν· πρὸ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἀπάντων οἱ τῆς Ἰουδαίων Συναγωγῆς ἡγούμενοι, παραγγέλλοντες μὲν τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, μαστίζοντες δὲ καὶ ἐν συνεδρίοις αὐτούς, λιθοβολεῖσθαι δὲ αὐτούς παρασκευάζοντες, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν ἀνοσιωτάτων δρῶντες καὶ λέγοντες; ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν χώραις ἐκπεφοίτηκεν ὁ λόγος ὁ περὶ Χριστοῦ, καὶ τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων κατήκοι γεγονάσιν οἱ ἐν αὐταῖς, ἕτεροι πάλιν γεγονάσι διωγμοὶ διὰ τῶν κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ χώρας κεκρατηκότων οἱ, τῆς βεβήλου καὶ βδελυρᾶς εἰδωλολατρείας

μεταποιεῖσθαι σπουδάζοντες καὶ διαβολικῆς ἀνοσιότητος ὑπουργοὶ γεγονότες, ἀπεκτόνασι τοὺς ἀγίους εἰς τοὺς ἐπὶ τοῖς μαρτυρίοις καλοῦντες ἀγῶνας, ἔδοξε δὲ πῶς ἢ Ἐκκλησία καὶ πάσχειν εὐκόλως, ἐπαμύνοντος οὐδενός, εἰκέναι τε προθύροις σεσαλευμένοις καὶ πίπτουσιν, ἢ καὶ λίθῳ καταπατουμένῳ. καίτοι γὰρ ἰσχύων ὁ τῶν ὄλων Σωτὴρ καὶ πάντα πόλεμον κατευνάσαι ῥαδίως, μᾶλλον δὲ καὶ ἀποστῆσαι παντελῶς τῶν σεβομένων αὐτὸν, καὶ ἀμείνους ἀποφῆναι παντὸς πειρασμοῦ καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν κατευ- μεγεθοῦντας χειρὸς, ἐφῆκεν οἰκονομικῶς καταλαμπρύνεσθαι 2.478 διὰ παθημάτων, ἵνα σύμμορφοι γεγονότες αὐτῷ, συνδοξα- σθεῖεν τε καὶ συμβασιλεύσειαν. εἰ γὰρ συμπάσχομεν, "καὶ "συμβασιλεύσομεν" αὐτῷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ εἰ "κοινωνοὶ τῶν παθημάτων" ἐσμέν, ἀλλὰ καὶ τῆς δόξης ἐσό- μεθα. ἰδοὺ τοῖνυν φησὶ τίθημι τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς πρόθυρα σαλευόμενα. εἰ δὲ δήπου τοῦτο γένοιτο, καὶ ταχθεῖν περὶ αὐτὴν ἢ περιοχή, τουτέστιν ἢ παρὰ πάντων πολιορκία, καὶ ὅταν εἶναι δόξειεν ὡς λίθος καταπατούμενος, τότε πᾶς ὁ ἐμπαίζων ἐμπαίζεται. πέπρακται δὲ τοῦτο, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἐν τοῖς κατὰ καιροὺς διωγμοῖς. ἐπεφύοντο γὰρ τοῖς ἀγίοις, κατὰ πολλοὺς αἰκίζοντες τρόπους, καὶ τάχα που καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐπιμειδιῶντες οἱ τάλανες. οὐ γὰρ ἤδεσαν, κατὰ τὸ εἶκος, τὸ ἐκ τοῦ παθεῖν εὐκλεές, καὶ ὅτι πρὸς εὐθυμίας αὐτοῖς τῆς διηνεκοῦς ἔσται δὴ πάντως ὁ πόνος. ἄθρει δὴ ὅπως οὐ τῆς τῶν ἐθνῶν ἰσχύος ἔργον εἶναί φησι, τὸ καταπατηθήσεσθαι τὴν Ἐκκλησίαν· ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ βουλῆς ἐφιέντος, ὡς ἔφην, διὰ παθημάτων τελειοῦσθαι τοὺς ἰδίους προσκυνητάς. ἰδοὺ γὰρ φησιν ἐγὼ τίθημι τὴν Ἱερου- σαλήμ ὡς πρόθυρα σαλευόμενα πᾶσι τοῖς λαοῖς κύκλῳ. τούτῳ παραπλήσιον ἐκεῖνο οἶμαι ἔστι τὸ διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος φωνῆς εὐ μάλα σαφῶς εἰρημένον πρὸς Πιλάτον "Οὐκ εἶχες "οὐδεμίαν ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν δεδομένον σοι "ἄνωθεν." φαίη δ' ἂν εἰκότως ἢ νοητὴ πάλιν Ἱερουσαλήμ, τουτέστιν ἢ Ἐκκλησία, τῷ διώκοντι κόσμῳ Οὐκ εἶχες κατ' ἐμοῦ ἐξουσίαν οὐδεμίαν, εἰ μὴ ἦν δεδομένον σοι ἄνωθεν. 9' Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, πατάξω πάντα ἵππον ἐν ἐκστάσει καὶ τὸν ἀναβάτην αὐτοῦ ἐν παραφρονήσει· 2.479 ἐπὶ δὲ τὸν οἶκον Ἰούδα διανοίξω τοὺς ὀφθαλμοὺς μου, καὶ πάντας τοὺς ἵππους τῶν λαῶν πατάξω ἐν ἀποτυφλώσει.⁹ Ὅτι καὶ πάντα κατευνάσει πόλεμον, καὶ ἀπράκτους ἀπο- φανεῖ τὰς τῶν διωκτῶν ἐφόδους, δίδωσι νοεῖν, ἵππον τε καὶ ἀναβάτην πατάξειν εἰπὼν ἐν ἐκστάσει τε καὶ παραφρονήσει καὶ μὴν καὶ ἀποτυφλώσει. ἔστι δὲ οἶμαι ταυτὸν τὸ παθεῖν τὴν ἔκστασιν τῷ ὑπομεῖναι τὴν παραφρόνησιν. τὸ γὰρ ἔξω γενέσθαι φρενὸς, ἔκστασις ἂν νοοῖτο, καὶ μάλα εἰκότως. οὐ δὲ γεγονότος καὶ τοῖς φονῶσι συμβεβηκότος, περιέσται που πάντως τοῖς ἀγίοις εἰπεῖν περὶ τῶν σφισι μεμαχημένων "Οἱ "ἐχθροὶ ἡμῶν ἀνόητοι," καὶ μὴν καὶ "οὔτοι ἐν ἄρμασι καὶ "οὔτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν "μεγαλυνθησόμεθα. αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσον, "ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνορθώθημεν." παραφρονήσῃε δ' ἂν καὶ ἐτέρως ὁ ταῖς τῶν ἀγίων ἀνεξικακίας ἀνοσίως ἐπιπηδῶν, καὶ ἀδόκητον ὑπομενεῖ τὴν ἔκστασιν, ἦτοι τὸ θαῦμα, τεθεαμένος ὅτι νικῶσιν ἐν συμφοραῖς, καὶ στεφά- νοῦνται πεσόντες, κἂν ἠττηθῆσθαι δοκοῖεν, τότε δὲ μάλιστα κρατοῦσι μειζόνως· εἶπερ ἔστιν ἀληθές, ὡς ἐν γε δὲ μάλιστα τῷ παθεῖν αὐτοὺς ὀρῶνται εὐκλεεῖς, καὶ τῷ μεγέθει τῶν πόνων συμπαρομαρτοῦσαν ἔχουσι τὴν ἄνωθεν χάριν. εἶτα πῶς οὐκ ἂν καταπλήξῃαν τοὺς μεμαχημένους οἱ μακάριοι μάρτυρες, καὶ αὐτὸν νικῶντες τὸν σατανᾶν, καὶ πονηροῖς μὲν καὶ ἀκαθάρτοις ἐπιτιμώντες πνεύμασι· πολὺ δὲ τὸ θαῦμα τῆς ἐνούσης εὐκλείας αὐτοῖς ἐνιέντες ἔσθ' ὅτε καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνηρηκόσιν; οὐκοῦν ἰππότην τε ἅμα καὶ ἵππον πατάξειν ἐπαγγέλλεται· ἵνα νοῶμεν τὰς τῶν πολεμίων φάλαγγας, τὰς ταῖς τῶν ἀγίων ἐπιεικείαις ἀντιτεταγμένας. 2.480 Ἐπὶ δὲ τὸν οἶκον Ἰούδα διανοίξῃεν ἔφη τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ Ἰούδαν μὲν ἐν τούτοις τὸν ἐκ ρίζης Ἰεσοῖ καὶ

ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς πεφηνότα Χριστὸν ὀνομάζει· οἶκον δὲ αὐτοῦ τὴν Ἐκκλησίαν, ἦτοι τῶν ἐν πίστει δεδικαιωμένων τὴν ἁγίαν πληθύν. τὴν δὲ γε τῶν ὀφθαλμῶν διάνοιξιν ἐκεῖνο οἶμαι δηλοῦν, ὅτι πολὺ λίαν ἀμφιλαφεῖ καὶ οἷον ὄλω βλέμματι κατασκέπεται· σημεῖον δ' ἂν γένοιτο τοῦτο σαφὲς τῆς ἐπ' αὐτοῖς εὐμενείας καὶ μέντοι φειδοῦς καὶ ἀγάπης. γέγραπται γὰρ ὅτι "Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους." καὶ οὐς ἂν ἐπι- βλέψειε, τούτους δὴ πάντως τρισμακαρίους ἀποφαίνει, εἴπερ ἐστὶν εἰπεῖν οὐ διεψευσμένως, ὡς κολάζει μὲν ταῖς ἀποστρο- φαῖς τὸν ὑβριστὴν τε καὶ ἀλιτήριον, κατευφραίνει γεμὴν ταῖς ἐπισκέψεσι τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλάρετον. καὶ γοῦν ὁ θεσπέ- σιος Δαυεὶδ, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀποστροφῆς ζημίαν καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐπισκέψεως κέρδος ἐμφανὲς καθιστὰς, ποτὲ μὲν ἔφασκε "Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ ἔκκλινῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δούλου σου." ποτὲ δὲ δὴ αὖ "Επίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με." ἔψεται γὰρ πάντως ταῖς ἀποστροφαῖς ὁ θυμὸς καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ συμβαίνοντα· τῷ γεμὴν ἐπιβλέψαι τὸ χρῆναι λαβεῖν τὸν ἔλεον. 9Καὶ ἐροῦσιν οἱ χιλίαρχοι Ἰούδα πάντες ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν Εὐρήσομεν ἑαυτοῖς τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλήμ ἐν Κυρίῳ παντοκράτορι Θεῷ αὐτῶν.9 Χιλιάρχους μὲν Ἰούδα τοὺς ἁγίους ἀποστόλους κατωνο- μάσθαι φαμέν, τοὺς οἷον ἐν τάξει στρατηγῶν κεχειροτονη- 2.481 μένους παρὰ Χριστοῦ, καὶ καθηγεῖσθαι λαχόντας τοῦ Ἰούδα, τουτέστι τῶν κεκλημένων εἰς ἐξομολόγησίν τε καὶ αἶνον. αἶνος γὰρ ὁ Ἰούδας ἐρμηνεύεται. εἶεν δ' ἂν οὗτοι πάντες οἱ ἐξ ἔθνων, οἷς καὶ τὸ χρῆναι δοξολογεῖν τὸν Ἐμμανουήλ ὁ θεσπέσιος μελωδὸς ἐπιτάττει λέγων ἐν πνεύματι "Εὐλο- "γεῖτε ἔθνη τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ ἀκουτίσασθε τὴν φωνὴν "τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ." Ἰούδας τοίνυν ἐν τούτοις οἱ διὰ πίστεως κεκλημένοι πρὸς αἶνόν τε καὶ ἐξομολόγησιν· χιλί- αρχοὶ γεμὴν οἱ ἐπ' αὐτοῖς τεταγμένοι, ταξίαρχοί τε καὶ ἡγεμόνες, οἱ θεσπέσιοι μαθηταί. ἔστι γοῦν ἰδεῖν, οἷά τισι στρατιώταις, τοῖς τοῦ Σωτῆρος προσκυνηταῖς διακεκραγότας τε καὶ λέγοντας "Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν "ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, "καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου "τῆς εἰρήνης, ἐν πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, "ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπρω- "μένα σβέσαι. καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, "καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος ὅ ἐστι ρῆμα Θεοῦ." χρῆναι δὲ ἡμᾶς ὁρᾶσθαι λαμπροὺς καὶ τὴν εὐδόκιμον κατορ- θοῦντας ζωὴν καὶ ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος "Διὰ τῶν "ὄπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν," καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις, τὰς τῶν ἐναντίων φάλαγγας μο- νονουχὶ κατεδείκνυ λέγων "Τοῦ λοιποῦ, ἐνδυναμοῦσθε ἐν "Χριστῷ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. οὐ γάρ "ἐστὶν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς "ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ "σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς "ἐπουρανίοις." Χιλίαρχοι δὴ οὖν, καὶ μάλα εἰκότως, οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, 2.482 οἱ καὶ ἐροῦσί φησιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν Εὐρήσομεν ἑαυτοῖς τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλήμ ἐν Κυρίῳ παντοκράτορι Θεῷ αὐτῶν. ἐπεθύμουν μὲν γὰρ οἱ θεσπέσιοι μαθηταί τὴν ἁγίαν ὄντως Ἱερουσαλήμ, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν, μεμεστωμένην ὁρᾶσθαι προσκυνητῶν, καὶ οἷά τινα πόλιν περιφανῆ καὶ ἀοίδιμον πολυάνδρω πληθῆϊ τῶν ἐνοικούντων εὖ μάλα κατα- σεμνύνεσθαι. καὶ γοῦν διεκήρυττον τὴν πίστιν, εὐηγγελί- ζοντο τὸν Ἰησοῦν, σημεῖοις τε καὶ τέρασι ἐπισφραγιζόμενοι τοὺς παρ' ἑαυτῶν λόγους. πλὴν οὐκ ἔπιθον τὸν Ἰσραὴλ· ἀπομεμένηκε δὴ σκληρὸς τε καὶ ἀκαμπῆς καὶ οἷον ἵππος ἐξήνιος. ταύτητοι λοιπὸν ἐζήτουν ἑαυτοῖς τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἁγίαν πόλιν ἐν Κυρίῳ παντοκράτορι Θεῷ αὐτῶν, τουτέστιν ἐν Χριστῷ, καὶ δὴ καὶ ἐτράποντο πρὸς τὰ ἔθνη, τοῖς Ἰουδαίων δήμοις ἐπιφωνήσαντες "Υμῖν ἦν ἀναγκαῖον "πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπω- "θεῖσθε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου "ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα

εἰς τὰ ἔθνη, οὕτω γὰρ ἡμῖν "ἐντέταλται ὁ Θεός." ἐκεῖθεν ἐζήτησαν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας πολίτας, ἧς καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ διαμέμνηται λέγων "Δεδοξασμένα ἔλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ." ζήτησαντες δὲ πεπλουτήκασι, συνεκόμισάν τε πληθὺν τὴν ἀριθμοῦ κρείττονα, καὶ δὴ καὶ φασὶ τῇ ἀγία πόλει "Πλά- "τυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου καὶ τῶν αὐλαιῶν σου, "πῆξον, μὴ φείσῃ, μάκρυνον τὰ σχοινίσματά σου, καὶ "τοὺς πασσάλους σου κατίσχυσον, ἔτι εἰς τὰ δεξιὰ καὶ "εἰς τὰ ἀριστερὰ ἐκπέτασον." ἡ δὲ τῷ πλήθει τῶν κατοικούντων αὐτὴν ἐπιγάνυται, μόνον δὲ οὐχὶ καταθαυμάζουσα 2.483 τῶν ἰδίων τέκνων τὴν ὁμήγουριν, φησὶν "Ἐγὼ δὲ ἄτεκνος "καὶ χήρα, τούτους δὲ τίς ἐγέννησέ μοι, οὗτοι δέ μοι ποῦ "ἦσαν;" Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ θήσομαι τοὺς χιλιάρχους Ἰούδα ὡς δαλὸν πυρὸς ἐν ξύλοις καὶ ὡς λαμπάδα πυρὸς ἐν καλάμῃ, καὶ καταφάγονται ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων πάντας τοὺς λαοὺς κυκλόθεν.⁹ Χιλιάρχους μὲν Ἰούδα, καθάπερ ἤδη προεῖπον, τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, ἢ καὶ ἅπαντας ἀπλῶς τοὺς τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν ἡγουμένους ἀποκαλεῖ· κατευμεγεθήσειν τε οὕτω τῆς τῶν ἐθνῶν καρδίας τὸν παρ' αὐτῶν ἔφη λόγον, ἦγουν τὴν μυσταγωγίαν, ὡς δοκεῖν δαλὸν μὲν ξύλοις ἐμπεπτωκέναι, λαμπάδα γεμὴν εἰς καλάμην τὴν εὐκατάπρηστον. καταφάγονται γὰρ φησὶ πάντας τοὺς λαοὺς ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων κυκλόθεν, τουτέστιν, οὐπὲρ ἂν ἰέναι βούλοιντο, πάντη τε καὶ πάντως ἐκεῖ δυνήσονται, καλοῦντες εἰς αἴσθησιν καὶ, οἶον πυρὶ τῷ θεῷ καὶ νοητῷ, καταθάλλοντες τοὺς ἀπεψυγμένους. ἔφη τι τοιοῦτον ὁ τῶν ὅλων Θεὸς καὶ πρὸς τὸν μακάριον προφήτην Ἰερεμίαν "Ἴδου δέδωκα τοὺς λόγους "μου εἰς τὸ στόμα σου πῦρ, καὶ τὸν λαὸν τοῦτον ξύλα, καὶ "καταφάγεται αὐτούς," ἀντὶ τοῦ Καλέσει πρὸς αἴσθησιν καὶ ἀπεψυγμένους εἰς ἁμαρτίαν, θερμούς δὴ πάλιν ἀποτελέσει τῷ πνεύματι. ἀπέψυκται μὲν γὰρ ἡ τῶν πλανωμένων καρδία, καὶ νεκρὸν ἔχουσι τὸν νοῦν, προσκυνοῦντες "τῇ "κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα" Θεὸν, ξύλοις τε καὶ λίθοις ἀνατιθέντες τὸ σέβας. Ἐπειδὴν δὲ τὸν θεῖον εἰσδέξονται λόγον, ζέοντες, ὡς 2.484 ἔφην, ἀποτελοῦνται τῷ πνεύματι, θερμοὶ πρὸς δικαιοσύνην· βεβαπτίσαμεθα γὰρ καθά φησιν ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης "Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρὶ" τῷ νοητῷ, καθάπερ τινὰ συρφετὸν, δαπανᾶν εἰωθότι τὴν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐνιζήσασαν ἁμαρτίαν καὶ τοὺς τῆς φιλοσαρκίας ἐκτήκοντι ρύπους. εἴρηται γοῦν πρὸς τινα καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαίου " Ὅτι ἔχεις ἄνθρακας πυρὸς, κάθησαι ἐπ' αὐτούς, οὗτοι "ἔσονται σοι βοήθεια" καὶ μὴν καὶ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ φησὶ "Καὶ ἀπεστάλη πρὸς μὲ ἐν τῶν Σεραφίμ, καὶ "ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα πυρὸς, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν "ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἤψατο τοῦ στόματός μου καὶ "εἶπεν Ἴδου ἤψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ "τὰς ἀνομίας σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαριεῖ." ἄνθρακά που, κατὰ γε τὸ εἶκος, τὸν θεῖόν τε καὶ ἱερώτατον καὶ ἁμαρτίας ἐκτήκοντα Χριστὸν εἶναι λέγων. οὐκοῦν γεγόνασι μὲν ὡς δαλὸς πυρὸς ἐν ξύλοις καὶ ὡς λαμπάδες πυρὸς εἰς καλάμην οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ καὶ κατέφαγον μὲν τὰ ἔθνη κυκλόθεν· πλὴν οὐ δαπανῶντες εἰς ὄλεθρον, καταφάγοντες δὲ μᾶλλον τῆς ἐν αὐτοῖς ψευδωνύμου γνώσεως τὰ μιὰ τε καὶ βέβηλα δόγματα, καὶ τῆς ἀρχαίας ἀπάτης τὸν ρύπον ἐκτήκοντες, ἀποψύγεσθαι δὲ οὐκ ἔωντες ἔτι τῶν ἄπαξ πεπιστευκότων τὸν νοῦν πρὸς ἀνονήτους εἰκαιοβουλίας, ὡς ἐπὶ γε σφίσιν αὐτοῖς ἀνασκιρτῶντας λέγειν πρὸς τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα Χριστὸν "Πεπυρωμένον τὸ λόγιόν σου "σφόδρα καὶ ὁ δοῦλός σου ἠγάπησεν αὐτό." ὅτι γὰρ ἔστι θερμὸς καὶ τομώτατος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, σαφὲς ἂν γένοιτο, πρὸς Ἰερεμίαν λέγοντος αὐτοῦ "Οὐχ οἱ λόγοι μου ὡσπερ "πῦρ φλέγον λέγει Κύριος, καὶ ὡς πέλυξ κόπτων πέτραν." 2.485 ἔχει γὰρ, καὶ μάλα ἐπιτηδεῖως, ὁ παναλλήθως τοῦ Θεοῦ Λόγος εἶς γε τὸ δύνασθαι καὶ ἀπεψυγμένον εἰς ἁμαρτίαν ἀναζωπυρῆσαι τὸν νοῦν, καὶ οἰονεῖ πως ἀπεσκληρότα καὶ πεπιλημένον διαπτύξαι ῥαδίως· καὶ γὰρ ἔστι "Ζῶν τε καὶ ἐνεργῆς, "καὶ τομώτατος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, δῖκνού- "μενός τε μέχρι μερισμοῦ

ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμῶν "τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικός ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν
 "καρδίας;" εἶρηται δέ που καὶ διὰ φωνῆς προφητῶν πρὸς τὸν ἀπηνῆ καὶ ἄτεγκτον
 Ἰουδαῖον "Περιτμήθητε τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ περιέλεσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν,
 ἄνδρες Ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ." "Διάρρήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν
 καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν." 9Καὶ κατοικήσει Ἱερουσαλήμ ἔτι καθ' ἑαυτὴν, καὶ σώσει
 Κύριος τὰ σκηνώματα Ἰούδα καθὼς ἀπ' ἀρχῆς, ὅπως μὴ μεγαλύνηται καύχημα
 οἴκου Δαυεὶδ καὶ ἔπαρσις τῶν κατοικούντων Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τὸν Ἰούδαν.⁹ Οὐκ
 ἀεὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν θορύβοις ἔσεσθαι φησιν, οὔτε μὴν ἀτελευτήτους ὑπομένειν
 τοὺς διωγμούς· ἀλλ' ἡρεμήσειν τε κατὰ καιροὺς, καὶ κατοικήσειν καθ' ἑαυτὴν,
 τουτέστι κατὰ μόνας, οὐκ παρενοχλοῦντός τινος, οὐ θλίψιν ἐπάγοντος, οὐκ
 ἐνιέντος δεῖμα, οὐ τὰς ἐκ τῶν πειρασμῶν δυσθυμίας ἐπισωρεύοντος· σώσει γὰρ
 Κύριος τὰ σκηνώματα Ἰούδα καθὼς ἀπ' ἀρχῆς. ὑπερασπιεῖ γὰρ οὕτω τῶν ἰδίων
 ἐκκλησιῶν, ἧτοι 2.486 τῶν ἑαυτοῦ σκηνωμάτων ὁ τῶν ὅλων Κύριος, δηλὸν δὲ ὅτι
 Χριστὸς, ὡς ἴσθη ἀντοῖς ἀπονεῖμαι φροντίδα τῇ πάλαι δεδωρημένη λελυτρωμένων
 ἐξ Αἰγύπτου τῶν ἐξ Ἰσραήλ. ἐξήγαγε γὰρ τὸν Ἰσραήλ ἐξ οἴκου δουλείας, καὶ "ἐκ
 καμίνου "σιδηρᾶς," καθὰ γέγραπται, καὶ ἐξ ἀφορήτου πλεονεξίας ὁ τῶν ὅλων Θεός,
 "ἐν χειρὶ κραταῖᾳ καὶ ἐν βραχίονι "ὑψηλῷ," ὅτε καὶ τοὺς διώκοντας "κατεπόντισεν
 ἐν ἐρυθρᾷ" "θαλάσση· πόντος ἐκάλυπεν αὐτούς, καὶ ἔδυσαν ὡσεὶ μόλι- βος ἐν ὕδατι
 σφοδρῷ" καὶ διεβιβάσθησαν μὲν οἱ λελυτρωμένοι. στύλος δὲ αὐτῶν ἠγεῖτο πυρὸς
 τὴν νύκτα, καταδεικνύων τὴν ὁδὸν, ἐπεκρέματο δὲ καὶ ἐν ἡμέρᾳ νέφελη. εἶτα τὸν
 ἐξ οὐρανοῦ κατεδηδόκασιν ἄρτον, διέφυγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὰ τῶν ὄφρων δῆγματα,
 κρείττους ἦσαν ἐχθρῶν, διεβιβάσθησαν τὸν Ἰορδάνην, περιετμήθησαν μαχαίραις
 πετρίναις, εἰσῆλθον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ταῦτα χαριεῖται Χριστὸς τοῖς
 ζητοῦσι τὰ σκηνώματα αὐτοῦ, τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν· οὕτω καὶ αὐτοὺς ἀνασώσει,
 δουλείας μὲν ἀπαλλάξας τῆς ὑπὸ τῷ διαβόλῳ φημί, καὶ δαιμονιώδους πλεονεξίας
 ἐξελὼν, διαβιβάσας δὲ ὡσπερ διὰ θαλάσσης τῶν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ περισπασμῶν
 καὶ τύρβης εἰκαίας, στύλον δὲ καὶ ἐδραῖωμα λαμπρὸν ἑαυτὸν αὐτοῖς ἀναθεῖς,
 φωτίζοντα τοὺς ἐν σκότῳ, καὶ οἷα νεφέλην ταῖς νοηταῖς κατάρδοντα δρόσοις·
 γεγωνὸς δὲ αὐτοῖς καὶ ἄρτος ζωῆς, ἄπρακτά τε καὶ ἀδρανῆ τὰ τῶν νοητῶν ὄφρων
 ἀποφύνας δῆγματα, καὶ διαβιβάσας τὸν Ἰορδάνην, καὶ τῇ διὰ Πνεύματος περιτομῇ
 καθαρὸς ἀποφαίνων, εἰσκομίζων δὲ καὶ εἰς βασιλείαν οὐρανῶν. ταῦτα χαριεῖται
 τοῖς ἰδίοις 2.487 προσκυνηταῖς, διασώσει τε αὐτοὺς κατὰ τοιούσδε τινὰς τρόπους,
 ὅπως μὴ μεγαλύνηται καύχημα οἴκου Δαυεὶδ, τουτέστι οἱ τῶν Ἰουδαίων
 ἡγούμενοι· μήτε μὴν ἔπαρσις εἴη, ἡγουν ἐπάρσεως ἀφορμαὶ, τοῖς κατοικοῦσιν
 Ἱερουσαλήμ τὴν αἰσθητὴν καὶ ἐπίγειον κατὰ τοῦ Ἰούδα. ἐφρόνουν μὲν γὰρ μέγала
 καὶ κατωφρυῶντο λίαν τῶν πεπιστευκότων εἰς Χριστὸν, καὶ κατ' αὐτοῦ δὲ τοῦ
 Ἐμμανουὴλ, ἄνω τε καὶ κάτω τὰ διὰ Μωυσέως τοῖς ἀρχαιοτέροις δεδωρημένα προ-
 τείνοντες, καὶ τὴν τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐκνεμηθεῖσαν φειδῶ προϊσχύμενοι. καὶ
 γοῦν ἔφασκον ποτὲ μὲν "Τί οὖν ποιεῖς "σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι;
 τί ἐρ- "γάζη; οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, "καθὼς ἐστὶ
 γεγραμμένον "Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν "αὐτοῖς φαγεῖν." ποτὲ δὲ δὴ αὐ "Ἡμεῖς
 οἶδαμεν ὅτι "Μωυσεὶ λελάληκεν ὁ Θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν "ἐστί."
 τερατουργήσει δὴ οὖν καὶ ἐφ' ἡμῖν ὁ τῶν ὅλων Θεός, εἰ καὶ μὴ ἐμφανῶς, καθάπερ
 ἀμέλει καὶ τότε, ἀλλ' οὖν νοητῶς, οὕτω τε ἡμᾶς ἀνασώσει τοὺς ἐν τοῖς ἰδίοις
 σκηνώμασιν, ἵνα μὴ μεγαλοφρονῶσι καθ' ἡμῶν οἱ Ἰουδαῖοι, ἡγουν οἱ παρ' αὐτοῖς
 ἡγούμενοι. τουτὶ γὰρ οἶμαι δηλοῦν τὸ καύχημα τοῦ οἴκου Δαυεὶδ.⁹ 9Καὶ ἔσται ἐν τῇ
 ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὑπερασπιεῖ Κύριος ὑπὲρ τῶν κατοικούντων Ἱερουσαλήμ· καὶ ἔσται ὁ
 ἀσθενῶν ἐν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὡς οἶκος Δαυεὶδ, ὁ δὲ οἶκος Δαυεὶδ ὡς
 οἶκος Θεοῦ, ὡς ἄγγελος Κυρίου ἐνώπιον αὐτῶν.⁹ "Ὅπλῳ μὲν ἡμᾶς εὐδοκίας"

ἐστεφάνωσεν ὁ Θεὸς καὶ 2.488 Πατὴρ. δέδωκε γὰρ ἡμῖν τὸν ἴδιον Υἱὸν
 προασιπτήν καὶ πρόμαχον, δι' οὗ καὶ σεσώσμεθα, παντὸς μὲν εὐκόλως
 διεκδύνοντες πειρασμοῦ πολέμου δὲ τοῦ παρ' ἐχθρῶν, καὶ τῆς τῶν διωκόντων
 σκαιότητος κατευμεγεθεῖν εἰωθότες. ἀλλ' ἔν γε τοῖς προκειμένοις δηλοῦται μὲν τι
 τοιοῦτον, πλὴν ἀσαφείᾳ πολλῇ κατεσκιασμένον τὸν λόγον κατίδοι τις ἄν. ἔφη μὲν
 γὰρ ὑπερασιπεῖν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τῶν κατοικούντων Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐχὶ δὴ
 μᾶλλον τῶν παροικούντων αὐτήν. καὶ νοεῖται μὲν ὁμολογουμένως Ἱερουσαλήμ ἐν
 τούτοις ἢ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ. παροικεῖ δὲ αὐτήν ὁ μὴ λίαν ἀσφαλῆς, σεσαλευμένος
 δὲ ὡσπερ καὶ εὐπάροιστος κομιδῇ πρὸς τὸ μὴ ἔχον ὀρθῶς, ἢ καὶ ἄλλως ῥάθυμος εἰς
 φιλομάθειαν· κατοικεῖ δὲ δὴ αὐτὸς ὁ βεβηκῶς καὶ ἐρηρυσμένος εἰς ἀγάπην τὴν ἐπὶ
 Χριστῷ, καὶ ταῖς ἐκ τῶν θείων μαθημάτων ὠφελείαις ἀεὶ προσκείμενος, ὥστε
 δύνασθαι λέγειν τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεῖδ "Ὡς γλυκεῖα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια
 σου· ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον τῷ στόματί μου." ὑπερασιπεῖ τοίνυν φησὶ τῶν
 κατοικούντων καὶ ἔσται ὁ ἀσθενῶν ἐν αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὡς ὁ οἶκος Δαυεῖδ.
 καὶ οἶκον μὲν τοῦ Δαυεῖδ ἐν τούτοις, τοὺς παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐντιμοτάτους
 ὠνομάσθαι φαμέν. ἀπὸ γὰρ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐξ ἧς Ἰεσσαὶ καὶ Δαυεῖδ, ἐβασί-λευον
 κατὰ καιροὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. ἀσθενοῦντα δὲ φησὶν ἐκ τῶν κατοικούντων τὴν
 ἀγίαν πόλιν, τὴν νοητὴν Ἱερουσαλήμ, ἣτις ἐστὶν ἢ Ἐκκλησία, τάχα που τὸν ἔτι
 κατηχούμενον, ὃς οὕτω βεβάπτισται, νοσεῖ δὲ ὡσπερ ἔτι τῷ τῆς ἀμαρτίας φορτίῳ
 κατηχθισμένος, καὶ τῶν ἀρχαίων ἀβρώστημάτων, ἡγουν παθῶν, οὐκ ἀπήλλακται.
 ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων, ὅτι δὴ μόνον πεπίστευκε, καὶ τῆς νομικῆς ἀπέστη σκιᾶς, καὶ
 διανένευκεν ὄλως ἐπὶ τὸ ἐλέσθαι πληροῦν 2.489 τὴν ἐν πνεύματι πολιτείαν καὶ
 τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τὰ αὐχήματα, ἔσται φησὶν ὡς ὁ οἶκος Δαυεῖδ, τουτέστι, κατ'
 οὐδὲν ἐλάττων εἰς σύνεσιν τοῦ σοφοῦ τε καὶ ἐντιμοτάτου παρὰ γε τοῖς Ἰουδαίοις.
 ὑπαινίττεται τι τοιοῦτον καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος, τοῖς Ἰουδαίων δήμοις
 προσλαλῶν. ἔφη γὰρ οὕτως "Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ
 νόμου ποιοῦσιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται
 τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν." καὶ πάλιν "Περιτομὴ μὲν γὰρ
 ὠφελεῖ, ἔάν νόμον πράσσης· ἐάν δὲ παραβάτης νόμου ᾖ, ἢ περι- τομὴ σου
 ἀκροβυστία γέγονεν. ἐάν οὖν ἢ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσει,
 οὐχὶ ἢ ἀκροβυστία αὐτοῦ "εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; καὶ κρινεῖ ἢ ἐκ φύσεως
 ἀκρο- βυστία τὴν νόμον τελοῦσα σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην
 νόμου; οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἢ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ
 περιτομῇ, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομῇ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ
 γράμματι· οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ." ὁ τοίνυν
 παραιτησάμενος ὡς ἔωλον τὴν ἐν σαρκὶ περιτομὴν, ἀγαπήσας δὲ μᾶλλον τὴν ἐν
 πνεύματι, καὶ τὸν ἐν τῷ κρυπτῷ περιφέρων Ἰουδαῖον, "οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ
 ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ," πῶς οὐκ ἀμείνων ἢ καὶ κατ' οὐδὲν ἠττώμενος τῶν
 νομομαθῶν καὶ ἐντιμοτάτων παρὰ τῶν Ἰουδαίων, κἂν εἰ ἔχοι τυχὸν ἀσθενείας
 λείψανον, ὡς οὕτω βεβαπτισμένος; τῷ γὰρ ὑγιαίνουντι μερεῖ τῆς ἑαυτοῦ καρδίας,
 τουτέστι τῇ πίστει, διοίσει πάντως τοῦ τὴν πίστιν οὐ προσ- ιεμένου. εἰ δὲ δὴ τῶν ἐκ
 τοῦ οἴκου Δαυεῖδ, τουτέστι τῶν παρ' αὐτοῖς λαμπρῶν καὶ ἐντιμοτάτων, παραδέξαιτό
 τις τὴν 2.490 πίστιν καὶ, συνεῖς εἶ μάλα τὸ Χριστοῦ μυστήριον, αὐτοῦ γένοιτο
 προσκυνητής, οὗτος ἔσται καὶ ὡς οἶκος Θεοῦ καὶ ὡς ἄγγελος Κυρίου ἐνώπιον
 αὐτῶν. τοιοῦτόν τι καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ εὐρίσκειται λέγων· ἔφη γὰρ ὅτι "Διὰ τοῦτο
 πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοίός ἐστιν ἀν- θρώπῳ
 οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ "αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά." ὁ γὰρ
 ἔχων ἤδη τεθησαυρι- σμένην ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ νόμου γνῶσιν, εἰ προσλάβοι τὴν
 εὐαγγελικὴν, πλούσιος ἔσται εἰς συνέσιν, καινὰ τε καὶ παλαιὰ θεωρήματα, καθάπερ

ἐξ ἀποθηκῶν, τοῖς φιλομαθέσι παρατιθείς· ὁποῖός τις ἦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ποτὲ μὲν νομικαῖς ἀποδειξέσει τὸν ἐπὶ Χριστῶ λόγον ἐμπεδοῦν ἐπι- χειρῶν· ποτὲ δὲ καὶ ταῖς ὑπὲρ νόμον μυσταγωγίαις συνε- λαύνων τρόπον τινὰ τοὺς ἀκρωμένους εἰς γε τὸ ἐλέσθαι δεῖν τῇ εἰς αὐτὸν πίστει κατασεμνύνεσθαι. ποτὲ μὲν γὰρ ἔφασκε "Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον "οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, "ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. ἀλλ' ὁ μὲν "ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς "ἐλευθέρας δι' ἐπαγγελίας· ἄτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· "αὗται γὰρ εἰσι δύο διαθήκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς "δουλείαν γεννώσα, ἣτις ἐστὶν Ἄγαρ· τὸ γὰρ Σινᾶ, ὄρος "ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ, "δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἡ δὲ ἄνω Ἱερου- "σαλήμ ἐλευθέρα ἐστὶν, ἣτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν." ποτὲ δὲ περὶ τοῦ Υἱοῦ "Ὁς ὦν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτήρ "τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς 2.491 "δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμόν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος, "ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς "ὑψηλοῖς." συνίης οὖν ὅπως παλαιοῖς τε ἅμα καὶ νέοις παιδεύμασι τὰς τῶν μυσταγωγουμένων ὀνίνησι ψυχάς; ἔσται τοίνυν φησὶν ὁ οἶκος Δαυεὶδ ὡς οἶκος Θεοῦ ὡς ἄγγελος Κυρίου ἐνώπιον αὐτῶν. 9Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ζητήσω τοῦ ἐξᾶραι πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπερχόμενα ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐκχεῶ ἐπὶ τὸν οἶκον Δαυεὶδ καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ πνεῦμα χάριτος καὶ οἰκτιρμοῦ, καὶ ἐπιβλέπονται πρὸς μέ.9 Σκοπὸς ἔσται μοί φησὶν ἐξᾶραι μὲν πάντα τὰ ἔθνη τὰ μεμαχημένα τῇ ἀγία πόλει, τουτέστι τῇ Ἐκκλησίᾳ· χάριτι γερμὴν καὶ οἰκτιρμοῖς περιβαλεῖν τὸν οἶκον Ἰούδα καὶ τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ, τουτέστι τοὺς τῆς Ἐκκλησίας πολίτας, καὶ ἐν τοῖς αἰνεῖν ὀφείλουσι κατατεταγμένους· εἶεν δ' ἂν οὗτοι πάλιν οἱ προσκυνοῦντες Χριστῶ, καὶ τοῖς εὐαγ- γελικοῖς θεσπίσμασιν ἔπεσθαι δεῖν ἡρημένοι τὴν εὐκλεᾶ τε καὶ ἀνεπίπληκτον κατορθοῦντες ζωὴν. ὅτι γὰρ ἔμελλον ἀρῶ- στήσαι τὸ ἀναλκι πάντη τε καὶ πάντως οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ σαφηνεῖ λέγων καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ "Σὺ εἶ Πέτρος, "καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ "πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς." ἄδου δὲ πύλας τοὺς διώκειν αὐτὴν ἐθέλοντας, φησὶν, οἶον ὀλέθρους ὄντας καὶ φθόρους, καὶ ἐπὶ πέταυρον ἄδου κατακομίζειν εἰωθότας τοὺς 2.492 προσκειμένους αὐτοῖς. ἀτονήσουσι δὴ οὖν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐξαρθήσονται, οἱ πεπολεμηκότες αὐτῇ, καὶ οἰχήσονται πρὸς ἀπώλειαν. "Πολλὰ μὲν γὰρ ὁμολογουμένως τῶν δικαίων αἰ "θλίψεις· ἀλλ' ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος." καὶ ἔστιν ἀληθὲς ὅτι "Πάντες οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν "Χριστῶ διωχθήσονται." πλὴν ἀνόνητα καὶ ἀδρανῆ τῶν ἐπιβουλευόντων τὰ σκέμματα καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐγχειρήματα τίθησιν ὁ Χριστὸς, ὃς δέδωκεν "ἡμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων "καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ," παραθαῤῥώνει τε λέγων "Θλίψιν ἔχετε ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ "θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον." οὐκοῦν ἐξαίρονται μὲν οἱ τῆς Ἐκκλησίας κατεξανιστάμενοι κατὰ καιροῦς, ἐπὶ δὲ γε τοὺς ἐν αὐτῇ, τουτέστι τοὺς πιστεύσαντας, ἐκχεῖται πλουσίως πνεῦμα χάριτος καὶ οἰκτιρμοῦ. στεφανοῖ γὰρ ἡμᾶς τοῖς ἄνωθεν ἀγαθοῖς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, καὶ πνευματικῶν ἐμπίπλησι χαρισμάτων, ἵνα τὸν τῆς διανοίας ὀφθαλμὸν πρὸς αὐτὸν ἀνατείναντες, ἐπ' αὐτῷ πᾶσαν ἔχοιμεν ἐλπίδα. τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστι τό ἐπιβλέπονται πρὸς μέ. διακείμενοι δὲ οὕτω, γανύμεθα μὲν ἐφ' ἑαυτοῖς, φαιμέν δὲ δὴ τότε δοξο- λογοῦντες Θεόν "Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, τὸν "εὐίλατεύοντα πάσαις ταῖς ἀνομίαις σου, τὸν ἰώμενον πάσας "τὰς νόσους σου, τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν σου, "τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, τὸν ἐμπι- "πλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου." 9Ἀνθ' ὧν κατωρχήσαντο, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτοῖς κοπετὸν 2.493 ὡσεὶ ἐπ' ἀγαπητὸν, καὶ ὀδυνηθήσονται ὀδύνην ὡς ἐπὶ πρωτοτόκῳ.9 Ἡ Ἑβραίων ἔκδοσις ἀρχὴν ποιεῖται

τοῦ προκειμένου κεφαλαίου τό καί ἐπιβλέφονται πρὸς μέ· πλὴν οὐ συμβαίνει τῆ τῶν ἑβδομήκοντα παραδόσει τε καὶ ἑρμηνείᾳ. Ἐβραῖοι μὲν γάρ Ὀψονταί φασι, ἀντὶ τοῦ Ἐπιβλέφονται, ἀντὶ δὲ τοῦ Κατωρχήσαντο, εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. πλὴν οὐτι που φαμέν ἀφαρματεῖν τοῦ πρέποντος, οὔτε τὴν Ἐβραίων οὔτε τῶν ἑβδομήκοντα κατορχήσαντο γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι Χριστοῦ, καὶ πρὸς γε τούτῳ καὶ Ἐξεκέντησαν. διένυξαν γὰρ οἱ Πιλάτου στρατιῶται τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, καθὰ γέγραπται. οὐκοῦν περιθήσωμεν εἰκότως τῷ προσώπῳ Χριστοῦ τὸν ἐπὶ τῷδε λόγον. πλὴν ἐκεῖνό φαμεν βούλεσθαι δηλοῦν Ὀψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν, ἤγουν κατορχήσαντο, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτοὺς κοπετὸν ὡσεὶ ἐπ' ἀγαπητὸν καὶ ὀδυνηθήσονται ὀδύνην ὡς ἐπὶ πρωτοτόκῳ. προσηλώσαντες μὲν γὰρ τῷ ζύλῳ τὸν θεῖον ναὸν, περιεστήκασιν οἱ σταυρώσαντες, ἀνοσίως ἐπιτωθάζοντες. οἱ μὲν γὰρ ἔφασκον "Ὁ καταλύων τὴν ναὸν καὶ ἐν "τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν." ἕτεροι δὲ αὖ " Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι." ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ἰδίαν ψυχὴν τέθεικεν, ἐκήρυξεν τε καὶ τοῖς ἐν ἄδου πνεύμασιν, ἀνεβίω τε αὖ, σεισμοῦ γενομένου, περὶ τὸ μνημεῖον οἱ προσεδρεύοντες ἐθαύμαζον λέγοντες "Ἀληθῶς Θεοῦ 2.494 "Υἱὸς ἦν οὗτος;" πολλὴ δὲ παρὰ πολλοῖς ἢ μετὰ γνῶσιν ἦν. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Ῥωμαίων αὐτοῖς ἐπέσκηψε πόλεμος, καταδηγμένης αὐτοῖς τῆς χώρας, καὶ πόλεων ἐμπιπραμένων, καὶ οἴκων ἐρημουμένων, πολιορκουμένης τε ἤδη καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ λιμοῦ κατατήκοντος ἔνδοθεν, ἐκαλοῦντό τινες εἰς συναίσθησιν μόλις τῶν ἐπὶ Χριστῷ τολμημάτων, ἤδεσάν τε λοιπὸν τοῦ κακοῦσθαι τὰς αἰτίας, καὶ ὅτι πρόφασις αὐτοῖς τοῦ παθεῖν τὰ ἐπ' αὐτῷ γέγονε δυσσεβήματα. οὐκοῦν ἐπειδὴ κατορχήσαντο, κόψονται ἐπ' αὐτοὺς κοπετὸν ὡσεὶ ἐπ' ἀγαπητὸν καὶ ὀδυνηθήσονται ὀδύνην ὡς ἐπὶ πρωτοτόκῳ. καὶ γὰρ αἰεὶ πως ἄσχετον μὲν καταχεῖται δάκρυον τοῖς γεγεννηκόσιν, ἐφ' οὐκ ἀνεχόμενοι, μακρὰ δὲ δὴ πάντως καὶ οἶον διηνεκῆς ὀδύνη, δριμείαις τισὶ καὶ ἀφορήτοις προσβολαῖς ψυχὴν κατατήκουσα. ὅτι δὲ ἔμελλον εἰς πείραν ἔλθειν Ἰουδαῖοι τῶν τοιῶνδε κακῶν, προκαταμεμήνυκεν ὁ Χριστὸς ταῖς κλαιούσαις ἐπ' αὐτῷ γυναιξὶν ἐπιτιμῶν τε καὶ λέγων "Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, κλαίετε "δὲ ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν." Ὁ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μεγαλυνθήσεται ὁ κοπετὸς ἐν Ἱερουσαλήμ ὡς κοπετὸς ῥώωνος ἐν πεδίῳ ἐκκοπτομένου, καὶ κόψεται ἢ γῆ κατὰ φυλὰς φυλάς· φυλὴ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς, φυλὴ οἴκου Δαυεὶδ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς· φυλὴ οἴκου Νάθαν καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς· φυλὴ οἴκου Λευὶ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς· φυλὴ τοῦ Συμεὼν καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς. πᾶσαι αἱ φυλαὶ αἱ ὑπολελειμμέναι, φυλὴ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς.⁹ Καταδηουμένης ἀπάσης τῆς Ἰουδαίας κατὰ καιροὺς ἀπὸ τῆς τῶν Ῥωμαίων στρατείας, καὶ αὐτῆς δὲ πολιορκουμένης τῆς Ἱερουσαλήμ, τοιοῦτον ἔσεσθαι φησι παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ τὸν κοπετὸν, ὅποιον ἂν ποιήσαιτο γηπόνος ῥώωνος ἐκκοπτομένου. εὐάνθες μὲν γὰρ τὸ φυτὸν, καὶ συχνοὺς ἐκ ῥίζης ἀνίησι κλωνὰς ὀρθοὺς καὶ εὐμηκεστάτους. εἰ δὲ δὴ καὶ αὐτοῖς ἐξωραΐζοιτο τοῖς καρποῖς, τότε δὴ μάλιστα καὶ ἐν πολλῷ κείται θαύματι. χρῆμα γὰρ ἀξιέραστον ἢ ῥοιὰ, φυσικῶ διαπρέπουσα κάλλει καὶ τῶν ὀρπῆκων ἀπηρητημένη, καὶ τοῖς ἔσω κόκκοις συμπεφοινιγμένον ἔχουσα τῶν ἐλύτρων τὸ εἶδος. πάνδεινον δὲ, ὡς ἔφην, καὶ ἀνιαρὸν, ὁμοῦ τοῖς καρποῖς ἀποκεῖρεσθαι τὸ φυτὸν. ἀλλ' ἦν τι τοιοῦτον ἰδεῖν τοῖς Ἰουδαίοις συμβαῖνον. ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς τὰς ἐκ νόμου τιμὰς, ῥοιαῖς εὐκάρποις παρεικάζοντο ἂν εἰκότως οἱ προὔχοντες ἐν αὐτοῖς· οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, τοὺς τῆς βασιλείας διέποντες θρόνους εἰς λῆξιν εὐκλείας τέθειντο παρ' αὐτοῖς, οἱ δὲ ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ τοῖς τῆς Ἱερωσύνης αὐχῆμασιν εὖ μάλα κατεστεμμένοι, λαμπροὶ τε ἦσαν καὶ διαβόητοι· τί δ' ἂν λέγοιμι

κριτάς τε καὶ νομικοὺς καὶ τοὺς ταῖς ἐτέραις τιμαῖς κατηγολαῖσμένους; ἐπειδὴ δὲ πεπαρωνήκασιν εἰς Χριστὸν, δέδονται τοῖς ἐχθροῖς, καταδηρῶντων αὐτοῖς τὴν χώραν Οὐεσ- πασιανοῦ τε καὶ Τίτου, πολιορκουμένης τε τῆς Ἱερουσαλήμ, 2.496 καὶ παντὸς τοῦ ἐν αὐτῇ λιμῶ καταφθίνοντος, θρήνου τε καὶ κοπετοῦ τὰ πάντα πεπλήρωτο. μαρτυρήσει δὲ καὶ Ἰώσηπος, τὰ γὰρ τῆς Ἀλώσεως βιβλία συντιθεῖς, ἔφη που περὶ τῶν Ἱεροσολύμων αὐταῖς λέξεσιν ὧδε "1Κομμοὶ δὲ ἦσαν ἀνά τὴν "1πόλιν πανταχῇ, οἰμωγαὶ δὲ διαπρύσιοι, καὶ θρήνος ἐγκέ- "1λευστος."2 ὡσπερ δὲ Λίβανον καὶ δρυμὸν αὐτὴν ὠνόμαζε, λέγων "Διάνοιξον ὁ Λίβανος τὰς θύρας σου, καὶ καταφαγέτω "πῦρ τὰς κέδρους σου. ὀλολυξάτω πίτυς, διότι πέπτωκε "κέδρος, ὅτι μεγάλως μεγιστάνες ἐταλαιπώρησαν ὀλολύ- "ξατε δρῦες τῆς Βασανίτιδος, ὅτι κατεσπάσθη ὁ δρυμὸς "ὁ σύμφυτος" οὕτω καὶ ῥοῶνα κοπτόμενον ὀνομάζει. πιστώσεται δὲ τὸν λόγον καὶ ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης, τοῖς Ἰουδαίων δήμοις προσπεφωνηκῶς "Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη "πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ "ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται," "καὶ καίεται." ἔσται τοίνυν φησὶν οὕτω μέγας ὁ ἐν αὐτῇ κοπετὸς, οἷος ἂν γένοιτο κοπετὸς ῥοῶνος, ἐκτεθηλότος αὐτῷ δηλονότι τοῦ καρποῦ καὶ ἀδοκῆτως ἐκκοπτομένου. κόψεται δὲ ἡ γῆ κατὰ φυλὰς φυλὰς, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς. καὶ οὕτι που φαμέν ἐκεῖνο βούλεσθαι δηλοῦν τὸν μακάριον Προφήτην, ὡς ἐστήκοι μὲν ἀνά μέρος τὸ ἄρσεν ἐν ἐκάστη φυλῇ, ἀνά μέρος δὲ αὐτὸ τὸ θῆλυ, καὶ ποιήσονται τὸν κοπετόν· περιττὸν γὰρ, ὡς ἔοικε, τὸ χρῆμα καὶ εἰκαιό- βουλον· διδάσκει δὲ μᾶλλον ὡς ἐκάστη φυλὴ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ γυναικῶν ἰδίαν ἔξει τινὰ τοῦ θρήνου τὴν ἀφορμὴν. ταύτητοί φησιν ὅτι φυλὴ οἴκου Δαυεὶδ καθ' ἑαυτὴν καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς. καὶ δὴ φέρε λέγωμεν ὡς ἔνι, 2.497 τὸν ἐκάστης πόνον. οἱ μὲν γὰρ ἐκ φυλῆς Δαυεὶδ, ἦτοι τοῦ Ἰούδα, τῆς βασιλείας ἐκπίπτοντες, κατοιμώξουσιν ἀσχέτως, ὡς τῆς οὕτω περιφανοῦς εὐκλείας ἀποστερούμενοι· οἱ γεμὴν ἐκ τῆς τοῦ Λευὶ, τῶν ἐκ τῆς ἱερωσύνης ἐξωθούμενοι γερῶν, ὁμοῦ γυναιξὶ ποιήσονται τὸν κομμόν. οἱ δὲ ἐκ φυλῆς τοῦ Νάθαν· προφήτης δὲ οὗτος ἦν, καὶ οὐχὶ πάντως ἀληθής· κόψονται πάλιν. οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἔτι προφητεῦειν ἄδικα καὶ λαλεῖν τὰ ἀπὸ καρδίας, καὶ τοῖς ἀσυνέτοις καταπωλεῖν ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς ἰδίους λόγους, καὶ τὰς ἐντεῦθεν συλλέγειν αἰσχροκερδείας. ἔχει δὲ ἡ παράδοσις, ὅτι τοὺς κριτάς Ἰουδαῖοι τοὺς καθισταμένους κατὰ καιροὺς ἐκ τῆς Συμεῶν ἐδέχοντο φυλῆς, ἅτε δὴ συνετωτάτους καὶ νομομαθεῖς ἄνδρας ἐχούσης, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων προφερεστέρους εἰς γε τὸ ζῆν ἐλέσθαι ἐννόμως. διὰ τοῦτο φησιν ὅτι φυλὴ Συμεῶν κόψεται καθ' ἑαυτὴν. ἴδιος δὲ τις καὶ τούτοις ὁ θρήνος. οὐ γὰρ ἔκρινον ὀρθῶς, οὔτε μὴν τοῖς θείοις εἰκόντες νόμοις, τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἀποπεραίνειν ἐσπούδαζον, ἦσαν δὲ μᾶλλον φιλοκερδεῖς τε καὶ εὐωνότατοι, καὶ ἦ φησιν ὁ προφήτης "Οἱ "κριταὶ αὐτῆς ὡς λύκοι τῆς Ἀραβίας." συνοδύρεσθαι δὲ ταύταις ἀναγκαῖόν πως ἦν καὶ τὰς ἐτέρας φυλὰς, ἅτε δὴ τῶν ἡδίστων αὐταῖς ἐθῶν τε καὶ τόπων ἐκπεμπομένας, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ θανάτου κατηρημένου ταῖς σφῶν κεφαλαῖς, φθάνοντος δὲ ὡσπερ τῶν πολεμίων τὸ ξίφος καὶ αὐτοῦ τοῦ λιμοῦ. 9'Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται πᾶς τόπος διανοιγόμενος ἐν τῷ οἴκῳ Δαυεὶδ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς τὴν μετα- κίνησιν καὶ εἰς τὸν ῥαντισμόν.9 Ἐπιτρέχει τῷ λόγῳ τὰ μετὰ τοῦτο πάλιν ἐσόμενα "τοῖς 2.498 "ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν" τοῦ Χριστοῦ. οἱ μὲν γὰρ ταῖς ἀπειθείαις ἐξυβρικότες, ἐν πολιορκίαις ἔσσονται, φησὶ, καὶ ἐπὶ γε τοῖς σφῶν αὐτῶν κατοιμώξουσι κακοῖς. ἐν δὲ γε τῇ νοητῇ καὶ ἀγία κατὰ τὸ ἀληθὲς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ Δαυεὶδ, τουτέστι, τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ πεφηνότος ἐκ σπέρματος Δαυεὶδ κατὰ σάρκα Χριστοῦ, πᾶς τόπος ἔσται διανοιγόμενος, τουτέστι, πολλή τις εὐρυχωρία καὶ οἶον ἀνειμένη δίαίτα τρι- πόθητος καὶ ἀπονωτάτη. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ ῥητὸν Ἑβραῖοι πάλιν ἐτέρως ἐκδεδώ- κασιν. ἀντὶ γὰρ τοῦ Ἔσται πᾶς τόπος διανοιγόμενος, πᾶσαν ἔσεσθαι πηγὴν

ἀναβρύουσαν ἔφησαν αὐτοί. καὶ εἰκός γε σφόδρα, καὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ἑβδομήκοντα τὸν σκοπὸν εἰς τοῦτο αὐτὸ συντείνεσθαι, κὰν εἰ ἐτέρως ἔχοι τῆς τῶν ῥημάτων προφορᾶς ὁ τρόπος, ἵνα τι τοιοῦτον ἦ τὸ δηλούμενον. ἢ μὲν γὰρ ἀπειθῆς καὶ ἐξήνιος Ἰερουσαλήμ, ἢ πονηρὰ τε καὶ ἀποστατίας, ἢ ἀποκτένουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα "τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν," τὰς τοῖς ἰδίοις τολμῆ-μασιν ἀναλόγως ἐχούσας ἀποτιεῖ δίκας· ἐκκοπήσεται γὰρ ῥῶνος δίκην. τοῖς γεμῆν οἰκοῦσι τὴν νοητὴν Ἰερουσαλήμ, ἢτοι τὸν οἶκον Ἰούδα, τουτέστι Χριστοῦ, ἔσται πᾶς τόπος διανοιγόμενος, ἢγουν ἐν παντὶ τόπῳ πηγὴ, τὸ τῆς καθάρσεως ὕδωρ ἀναβρύουσα, δηλὸν δὲ ὅτι τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ὡς εἶναι χρήσιμον τοῖς πεπιστευκόσι καὶ εἰς τὴν μετακίνησιν καὶ εἰς τὸν ῥαντισμόν. καὶ τίς ἢ μετακίνησις; Ἰουδαίων μὲν, ἐκ νομικῆς ἀγωγῆς εἰς πολιτείαν τὴν ἐπὶ Χριστῷ, ἀπὸ σκιᾶς εἰς ἀλήθειαν, ἐκ τύπου καὶ γράμματος εἰς λατρείαν πνευματικὴν· Ἑλλησι δὲ μετακίνησις ἐστὶ τις ἐξ ἀπιστίας ἢκουσιν ἐπὶ τὸ πιστεῦσαι Χριστῷ, ἐξ ἀμαθίας τῆς πρώτης εἰς ἐπίγνωσιν ἀκραιφνῆ τοῦ κατὰ ἀλήθειαν ὄντος Θεοῦ, ἀπὸ 2.499 σκότους εἰς φωτισμόν· μετακίνησις δὲ κοινὴ, παντὶ πρέπουσα λοιπὸν τῷ κεκλημένῳ διὰ τῆς πίστεως, Ἰουδαίῳ τε καὶ Ἑλληνι· ἀπὸ τοῦ φρονεῖν τὰ σαρκὸς ἐπὶ τὸ ἐλέσθαι ζῆν ὁσίως καὶ καθαρῶς, καὶ περιπατεῖν ἐν Πνεύματι, κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν· ἐκ τοῦ τιμᾶν τὰ ἐν κόσμῳ εἰς τὸ ἀγαπήσαι τὰ ὑπερκόσμια. ὅτι δὲ τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν δεχόμενοι βάπτισμα ῥαντιζόμεθα τῷ αἵματι Χριστοῦ πρὸς ἀποκάθαρσιν ἀμαρτίας, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; οὐκοῦν ἢ ὁδὸς ἢ εἰς μετακίνησιν καὶ εἰς τὸν ῥαντισμόν τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ Ἰούδα, τὸ σωτήριον βάπτισμα, ἢτοι πᾶς τόπος διανοιγόμενος, ἢγουν πᾶσα πηγὴ κατευρνομένη τε καὶ ἀναβρύουσα τὸ τῆς καθάρσεως ὕδωρ. 9Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος, ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται αὐτῶν μνησθεῖς· καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐξαρῶ ἀπὸ τῆς γῆς.9 Πάντα πρὸς τὸ ἄμεινον μετακεχώρηκεν ἐν Χριστῷ, καὶ καινὴ κτίσις τὰ ἐν αὐτῷ, τῆς ἀρχαίας σαθρότητος ἀποβαλόντα τὸν μῶμον. ἀτρεκῆ δὲ ὄντα τὸν ἐπὶ τῷδε λόγον κατίδοι τις ἂν καὶ ἐξ αὐτῶν εἰ βούλοιο τῶν πραγμάτων. πρὸ μὲν γὰρ τῶν τῆς ἐπιδημίας καιρῶν, οὐπω καθ' ἡμᾶς γεγονότος τοῦ Μονογενοῦς, οὔτε μὴν τῷ θεῷ φωτὶ τὰ πάντα περιαστράπτοντος, ἀχλὺς ἦν ἔτι καὶ σκότος ἐν ταῖς τῶν ἔθνων καρδίαις. ἐλάτρευον γὰρ εἰδώλοις, καὶ δυσβουλίας εἰς τοῦτο κατώλισθον, ὡς ξύλοις καὶ λίθοις ἀναθεῖναι τὸ σέβας, καὶ τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι τὰς τῷ Θεῷ πρεπούσας ἀνά-2.500 πτειν τιμάς. καὶ ταυτὶ μὲν τῆς τῶν πλανωμένων ἀβελτερίας τὰ ἐγκλήματα, παρὰ δὲ γε τῷ Ἰσραὴλ, ὃς ἦν καὶ ἀπόλεκτος καὶ "μερίς Κυρίου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, σχοίνισμά τε κληρονομίας αὐτοῦ," τοσαύτη τις ἦν ἡθῶν τε καὶ τρόπων ἐξιτηλία, ὡς ὀλίγου μὲν ἀξιοῦσθαι λόγου, καίτοι πρὸς ἐπικουρίαν αὐτοῖς δοθέντα, τὸν νόμον, καὶ οὐκ ἀνικάνως ἔχοντα πρὸς παιδαγωγίαν τὴν ἐπὶ γε τῷ χρῆναι βιοῦν ὀρθῶς, ἀπονεῦσαι δὲ μᾶλλον πρὸς τὸ δεῖν ἀβούλως ταῖς τῶν ἔθνων συναποκομιζέσθαι πλάναις, καὶ ταῖς τῶν ὁμόρων δεισιδαιμονίαις ἐνολισθεῖν. προσέκειντο μὲν γὰρ, καὶ λίαν ἐκτόπως, τοῖς τῶν ψευδοπροφητῶν μαντεύμασιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν εἰδώλων θεραπευταὶ, βεβήλοις τεμένεσι προσιζήσαντες, χρησμολόγοι τε ἦσαν καὶ ψευδοεπεῖς· οἱ δὲ καὶ τὸ Ζῆ Κύριος, ἐπὶ γλώττης ἔχοντες, καὶ εὐσεβεῖν ὑποπλαττόμενοι, καὶ οἷον προβάτου δορᾶ τὸν λύκον ἐπισκιάζοντες, τὸ τῆς προφητείας ὄνομά σφισιν αὐτοῖς περιτιθέντες οἱ τάλανες, καὶ τὴν ἐπὶ τούτῳ δόξαν ἀνοσίως ἀρπάζοντες, ἀπηρεύγοντο τὸ δοκοῦν, καὶ τοὺς τῆς ἑαυτῶν καρδίας λογισμοὺς θεῖαν ἔφασκον εἶναι βουλήν. περὶ τῶν τὰ τοιάδε τολμᾶν εἰωθότων καὶ ὁ προφήτης ἔφασκεν Ἰερεμίας πρὸς τὸν τῶν ὄλων κατεξουσιάζοντα Θεόν "Ὁ ὢν Κύριε, ἰδοὺ οἱ προφηταὶ αὐτῶν προφητεύουσι καὶ λέγουσιν Οὐκ ὄψεσθε μάχαιραν, καὶ λιμὸς "οὐκ ἔσται ἐν ἡμῖν, ὅτι ἀλήθειαν καὶ εἰρήνην δώσω ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ

τόπω τούτῳ." καὶ πρὸς γε ταῦτα Θεός "Ψευδῆ, φησὶν, οἱ προφήται προφητεύουσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί "μου, οὐκ ἀπέστειλα αὐτοὺς καὶ οὐκ ἐνετείλαμην αὐτοῖς καὶ "οὐκ ἐλάλησα πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ὀράσεις ψευδεῖς καὶ μαν- "τείας καὶ οἰωνίσματα καὶ προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν, αὐτοὶ 2.501 "προφητεύουσιν ὑμῖν" καὶ πάλιν "Οὐκ ἀπέστελλον τοὺς "προφήτας, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον· οὐδὲ ἐλάλησα πρὸς αὐτοὺς, "καὶ αὐτοὶ προεφήτευον." ψευδοεπεῖς γὰρ ἦσαν, ὡς ἔφην, καὶ, λημματίων αἰσυχῶν ἠττώμενοι, προσελάλουν τοῖς ἀκρω- μένοις τὰ "ἀπὸ καρδίας αὐτῶν, καθὰ γέγραπται, καὶ οὐκ "ἀπὸ στόματος Κυρίου." εἶτα δέον ἐπὶ τούτοις ἀγανακτεῖν Ἰουδαίους, ἐκ τῶν ἐναντίων ἐποιοῦντο σεπτοὺς, καὶ τιμαῖς ταῖς ἀνωτάτω στεφανοῦν ἐσπούδαζον. ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ἐπέφανεν ἡμῖν ὁ Μονογενῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὥχετο μὲν εἰς ἅπαν καὶ ὀλοθρεύεται παντελῶς τὰ ψυχρὰ καὶ μειρακιώδη τῆς εἰδωλο- λατρείας ἀθύρματα, συνεξήρηται δὲ αὐτῇ καὶ τὸ ἔκτοπόν τε καὶ δυσσεβῆς ἐπιτήδευμα τῶν ψευδοπροφητῶν, οἱ πονηροῦ τε καὶ ἀκαθάρτου πνεύματος ἔμπλοοί τε ἦσαν, καὶ τοῖς τῶν εἰδώ- λων θεραπευταῖς ἀδελφὴν καὶ γείτονα νοσοῦντες τὴν πλάνη- σιν καταφωραθεῖεν ἄν, καὶ μάλα ὀρθῶς, εἷς γὰρ ἀμφοῖν τῆς δυσσεβείας ὁ ἐπιστάτης, τουτέστιν ὁ σατανᾶς. ἐξαρῶ τοίνυν φησὶν ἀπὸ τῆς γῆς τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων καὶ οὐκ ἔσται αὐτῶν μνεῖα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τουτέστι κατ' ἐκείνο τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἂν τὸ θεῖον καὶ ἐπουράνιον λάμψη φῶς, καὶ ἐν ταῖς τῶν πλανωμένων καρδίαις ὁ νοητὸς ἑωσφόρος ἀνα- τείλῃ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, διαυγάσῃ δὲ καὶ ἡμέρα, τῆς πάλαι νυκτὸς ἀπεληλαμένης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ δρωμένων· ἵνα τῆς ἀρχαίας ἀκαθαρσίας ἐξηρημένης, οἱ ἀληθινοὶ τε καὶ ἅγιοι προσκυνηταὶ φαίνοιντο λοιπὸν τῆς εὐαγοῦς πολιτείας ἀνημμένοι τὰ αὐχήματα, καὶ τὴν ἐν Χριστῷ τιμῶντες ζωὴν. 9Καὶ ἔσται ἐὰν προφητεύσῃ ἄνθρωπος ἔτι, καὶ ἔρεῖ πρὸς αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ οἱ γεννήσαντες αὐτόν Οὐ ζήσῃ, 2.502 ὅτι ψευδῆ ἐλάλησας ἐν ὀνόματι Κυρίου· καὶ συμποδιοῦσιν αὐτόν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, οἱ γεννήσαντες αὐτόν, ἐν τῷ προφητεύειν αὐτόν.9 Τοσαύτη τις ἔσται περὶ τὸ θεῖον, φησὶν, αἰδῶς τῶν τηνικάδε, φροντιοῦσι δὲ οὕτω τῆς εἰς ἄκρον ἐπεικειίας καὶ ἀξιαγάστου ζωῆς, ὥστε καὶ γονέας αὐτοὺς ἰδίους ἐπιθήγε- σθαι τέκνοις, εἰ ζηλοῦν ἔλοιντο τοὺς ψευδοεπεῖς προφητεύειν ὑποπλαττόμενοι, καὶ ἀποφθέγγοντό τι τῶν ἀπὸ καρδίας, ὡς Θεοῦ λελαληκότος. συμποδιοῦσι γὰρ αὐτόν, φησὶ, του- τέστι καταδεσμεύσουσιν ὡς ἔκφρονά τε καὶ μεμνηνότα, μελλή- σαντες δὲ οὐδὲν, καθοριοῦσιν αὐτοῦ καὶ θάνατον, εἰ ἔμμονόν τε καὶ ἀναιδῆ τὴν ἐπὶ τῷδε ποιοῖτο νόσον. ἀπόχρη γὰρ αὐτοῖς εἰς τὸ δεῖν ἅπασαν τοῦ παιδὸς καθορίσαι δίκην τὸ ὅτι ψευδῆ λελάληκεν ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ἔθρει δὲ ὅπως ἐστὶν ἀληθῆς ὁ λόγος, καὶ τὸ βέβαιον εἰς πίστιν ἢ προαναφώνησις ἔχει. τίς γὰρ τῶν καθ' ἡμᾶς διακαρτερήσειεν ἂν ἐν τῷ νῦν καιρῷ προφητεύοντός τινος; ἢ πῶς οὐκ ἐξεστηκότα λογιεῖται μὲν τὸν τοιοῦτον εὐθύς, ὧδέ τε ἔχοντα γνώμης πῶς οὐκ ἂν ποιήσαιτο στυγητόν; ποῖος δὲ πατὴρ ἀνεπίπληκτον ἑάσει τέκνον, εἰ τοῖς οὕτω δεινοῖς ἐναλοίῃ πλημμελήμασιν; ἀπόδειξις οὖν ἄρα, καὶ μάλα σαφῆς, γένοιτο ἂν οἴμαι τουτὶ, τοῦ χρῆναι φρονεῖν ἀραρότως ὅτι πολὺ πρὸς τὸ ἄμεινον ἢ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων μετακεχώρηκε φύσις, Θεοῦ μεταπλάττοντος εἰς τὸ αὐτῷ δοκοῦν καὶ εἰς τὸ εὐ ἔχον, ἢ πρίν. καὶ γοῦν τὰ πάλαι τιμώμενα καὶ παρὰ πολλοῖς ἀξιάγαστα, νῦν ἐστὶ 2.503 στυγητὰ καὶ ἐπάρата καὶ τοῖς ἐπεικέσιν οὐκ ἀνεκτὰ καὶ τοῦ κολάζεσθαι δεῖν οὐκ ἡμοιορηκότα. 9Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καταισχυθησονται οἱ προφήται, ἕκαστος ἐκ τῆς ὀράσεως αὐτοῦ ἐν τῷ προφητεύειν αὐτόν, καὶ ἐνδύσονται δέρριν τριχίνην ἀνθ' ὧν ἐψεύσαντο. καὶ ἔρεῖ Οὐκ εἰμὶ προφήτης ἐγώ, διότι ἄνθρωπος ἐγέννησέ με ἐκ νεότητός μου. καὶ ἔρῳ πρὸς αὐτόν Τί αἰ πληγαὶ αὐταὶ ἀνά μέσον τῶν χειρῶν σου; καὶ ἔρεῖ Ἄς ἐπλήγῃ ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀγαπητῷ μου.9 Ὅτι καὶ ποινῆς καὶ δίκης ἄξια τέθεινται παρ' ἡμῖν τὰ πάλαι τεθραυμασμένα,

καὶ ἐκ τῆς τῶν προκειμένων ἐννοίας ἀταλαίπωρον ἰδεῖν. προεφήτευσον μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, ἐν τῷ Ἰσραὴλ οἱ ψευδοεπιτεῖς τε καὶ φένακες, καὶ πλανᾶν εἰωθότες "ἔνεκεν δρακὸς κριθῆς καὶ κλάσματος ἄρτου" κατὰ τὸ γεγραμμένον. εἶτα τοιαῦτα τολμῶσιν ἐκείνοις, ἐπέπληττε μὲν οὐδεὶς, οὐδ' ἀπείργειν ἤθελεν ὡς δυσσεβεῖν ἡρημένους, ἐπαίνοις δὲ μᾶλλον αὐτοὺς καὶ ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς στεφα- νοῦν ἠξίουσιν οἱ τάλανες. ταύτητοι κάκεῖνοι πρὸς τὸ χεῖρον ἦσαν, τρεφομένης ὡσπερ ἐν αὐτοῖς τῆς νόσου διὰ τῆς τῶν τεθαυμακότων αὐτοὺς ἐλαφρίας. ἐν δὲ γε τῷ νῦν καιρῷ καταισχυνθήσεσθαι φησὶν αὐτοὺς, οὐ παραδεχθείσης δηλονότι τῆς ψευδοπροφητείας, ἐπιτιμωμένης δὲ μᾶλλον, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν τὰ τοιάδε τολμᾶν εἰωθότων τὰς τῆς ἀπονοίας ἐξαιτου- μένων δίκας, ὡς ἐλεγχθέντας εὐθύς καὶ ἀποσχέσθαι τοῦ κακοῦ, καὶ δέρβιν ἐνδύσασθαι τριχίνην ἀνθ' ὧν ἐψεύσαντο, του- 2.504 τέστι, πενθεῖν ἐπὶ τῷ κακῷ καὶ ἐπὶ τῇ πλημμελείᾳ κατολο- φύρεσθαι, μεταγινώσκοντας, ὅτι λογισμῶν εἰς τοῦτο κατώ- λισθον ἀμαθίας, ὡς ψευδοεπῆσαι κατὰ Θεοῦ, ἐρυθριῶντας δὲ ὄλως οὐδὲν ὁμολογήσαι τε τὴν ἀμαρτίαν καὶ συγγνώμην ἐξαιτῆσαι, λέγοντας σαφῶς Οὐκ εἰμὶ προφήτης ἐγὼ ὅτι ἄνθρωπος ἐγέννησέ με ἐκ νεότητός μου, τουτέστιν, ἀνθρώπου γέγονα τέκνον. ἀσθενὴς δὲ λίαν ἢ φύσις καὶ εὐπάριστος κομιδῇ πρὸς τὸ μὴ ἔχον ὀρθῶς, καὶ ἐτοιμοτέρα πως εἰς ἀμαρτίας, εἶεν δ' ἂν αἱ τοιαῖδε μετανοούντων φωναί. εἰ δὲ δὴ βουλοίμην αὐτὸν ἔρεσθαι, φησὶ, τί τὸ χρεῖμα τῶν ἐν χερσὶν ὀρωμένων τραυμάτων ἦτοι πληγῶν; ἀποκρινεῖται πάλιν ὅτι Ἄς ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀγαπητῷ μου, συμ- ποδισάντων αὐτὸν δηλονότι πατὴρ καὶ μητὴρ, καὶ τὰς τῆς προπετείας ἐξητηκότων δίκας. οἶκος γὰρ ἀγαπητὸς ἐκάστω τῶν καθ' ἡμᾶς, ὁ τῶν γεγεννηκότων. Ὅρα τοίνυν ὅση τις ἐστὶν ἢ τῶν πάλαι τε καὶ νῦν πραγμάτων διαφορά. ἐθαυμάζοντο μὲν γὰρ οἱ παρ' ἐκείνοις ψευδοπροφήται, καὶ ἦσαν ἐν δόξῃ καὶ ὑπολήψει χρηστῆ, καὶ ταῦτα δρῶντες οὐδὲ μετεμέλοντο· κατὰ δὲ γε τὸν ἐνεστηκότα καιρὸν, εἰ δὴ πη τινὲς ἔλοιτο ταῖς ἐκείνων μανίαις κατακολουθεῖν, ἐπιτιμῶνται, καταισχύονται, ταῖς τῶν γεγεννηκότων κολάζονται ψήφοις, μεταγινώσκουσιν ὡς ἡμαρτηκότες καὶ πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν, αἰτοῦσι συγγνώμην τὴν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὁμολογοῦντες ἀσθένειαν καὶ τὸ εὐόλισθον εἰς ἀμαρτίαν. ἀνήρηται γὰρ "τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἀπὸ τῆς γῆς," τῇ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δυνάμει τε καὶ ἐξουσίᾳ. 2.505 9ῶμοφαία ἐξεγέρθητι ἐπὶ τὸν ποιμένα μου καὶ ἐπ' ἄνδρα πολίτην αὐτοῦ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, πατάξω τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα, καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας.⁹ Δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἴδιον Υἱὸν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ἐφείς οἰκονομικῶς καίτοι Θεὸν ὄντα καὶ ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν ἀπορρήτως γεγεννημένον, καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ καθικέσθαι, καὶ ἄνθρωπον γενέσθαι καθ' ἡμᾶς, καὶ ἀνατλήναι σταυρὸν, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον καὶ ἀποστήσῃ τῆς κατὰ πάντων πλεονεξίας τὸν σατανᾶν, καθελῆ δὲ καὶ τὴν βέβηλον εἰδωλολατρείαν, καὶ καταργήσῃ μαντείας, ψευδοπροφητείας τε καὶ τοὺς ἐκ καρδίας φενακισμοὺς, ἐξάρη δὲ καὶ "τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἀπὸ τῆς γῆς," καὶ πρὸς γε δὴ τούτοις, ἵνα κατακτήσῃται τὴν ὑπ' οὐρανὸν, μετατιθεῖς εἰς θεογνωσίαν τοὺς πεπλανημένους, ἀναπειθῶν ἐλέσθαι τὴν εὐσεβῆ καὶ εὐσχήμονα πολιτείαν, καὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὀρᾶσθαι τετι- μηκότας. ταύτης οὖν ἕνεκα τῆς αἰτίας τὸν ἐπὶ ξύλου θάνα- τον, καίτοι πολὺ λίαν ἔχοντα τὸ δυσκλεές, ὑπέμεινε ἐκὼν, "αἰσχύνῃς καταφρονήσας," οὕτω καὶ αὐτῷ δοκοῦν τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. καί τι τοιοῦτον ἡμῖν ὑποφαίνει λέγων αὐτὸς ὁ Υἱός "Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ "θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. "τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶν "ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω "αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ." ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος "Διὰ τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ "νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ." τέθεικε τοίνυν ἐκὼν ὑπὲρ

2.506 ἡμῶν τὴν ψυχὴν, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ παραδόντος αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον ἰδίῳ νεύματι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ οἶον ἐφιέντος, ὡς ἔφην, αἵματι τιμίῳ τὴν ἀπάντων πρίασθαι ζωὴν. καὶ γοῦν ὁ Σωτὴρ οἰηθέντι Πιλάτῳ κατεξουσιάζειν αὐτοῦ προσυπήντα λέγων "Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, "εἰ μὴ ἦν δεδομένον σοι ἄνωθεν." Προαφηγησάμενος τοίνυν διὰ τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς, ὡς πλείστη τις ἔσται τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπὶ τὸ ἄμεινον ἢ μεταδρομῆ, παθόντος αὐτοῦ τὸν ἐν σαρκὶ θάνατον, μόνον- οὐχὶ καὶ ἐπισπεύδει τοῦ καιροῦ τὴν ἀνάδειξιν, καθ' ὃν ἔσται ταῦτα, καὶ ἐνεργεῖσθαι προστέταχε τὸ ἐπὶ τῷ πάθει μυστήριον, αὐτῇ τῇ ῥομφαίᾳ παρεγγυῶν τε καὶ λέγων Ἐξεγέρθητι ἐπὶ τὸν ποιμένα μου καὶ ἐπ' ἄνδρα πολίτην αὐτοῦ λέγει Κύριος παντοκράτωρ. καὶ ῥομφαίαν μὲν ἐν τούτοις καταδηλοῦσθαί φαμεν ὡς ἐν εἶδει μαχαίρας τὸν πειρασμὸν, ἢ καὶ αὐτὸ τὸ πάθος τὸ ἐκ τῆς Ἰουδαίων ἀπονοίας ἐπενηνεγμένον τῷ Ἐμμανουήλ. ἔοικε γὰρ συνιέναι τε οὕτω καὶ μὴν καὶ εἰπεῖν ὁ δίκαιος Συμεὼν, ὅτε προσεκόμιζεν ὀκταήμερον τὸν Ἰησοῦν ἢ ἀγία παρθένος "Καὶ σοῦ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διε- "λεύσεται ῥομφαία." μόνον γὰρ οὐχὶ ῥομφαία κατεσφάζετο, σταυρούμενον ὀρώσα τὸν ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα κατὰ γε τὴν σάρκα φημί. ὦ τοίνυν ῥομφαία, ἐξεγέρθητι φησὶν ἐπὶ τὸν ποιμένα μου, τουτέστιν, ἐνεργεῖσθω λοιπὸν τὸ σωτήριον πάθος καὶ ὁ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀναδείξεως ἡκέτω καιρὸς. τέθειται μὲν γὰρ ἐφ' ἡμᾶς ἀρχιποίμην ὁ Χριστὸς, καὶ ὑπ' αὐτῷ πάντες ἐσμὲν οἱ πεπιστευκότες, πλην οὐκ ἔξω χειρὸς τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς. κατάρχει γὰρ ἡμῶν ἐν Υἱῷ, δι' αὐτοῦ τε καὶ ἐν αὐτῷ σεσώσμεθα καὶ αὐτὴν ἐσχήκαμεν τὴν προσ- 2.507 αγωγὴν. καὶ γοῦν ἔφασκεν ὁ Σωτὴρ "Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ "τῆς φωνῆς μου ἀκούουσι, κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκο- "λουθοῦσί μοι, κἀγὼ δίδωμι αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὐ "μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἀρπάσῃ τις αὐτὰ ἐκ "τῆς χειρὸς μου. ὁ Πατὴρ μου ὃς δέδωκέ μοι πάντων "μείζων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάξαι ἐκ τῆς χειρὸς "τοῦ Πατρὸς· ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἓν ἐσμεν." ἴδιος οὖν ἄρα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ποιμὴν ὁ Υἱὸς, οὐκ ἀλλότρια κατα- νέμων θρέμματα, τὰ ἑαυτοῦ δὲ μᾶλλον καὶ τὰ τοῦ Πατρὸς, οὐκ ἰδίων αὐτοῦ νοουμένων τῶν μισθωτῶν ποιμένων, οἱ κατέσφαζον μὲν τὰ πρόβατα, φειδοῦς ἀπάσης ἐξηρημένης, "ἔλεγον δὲ καὶ πωλοῦντες αὐτὰ Εὐλογητὸς Κύριος καὶ "πεπλουτήκαμεν." πολῖται γεμῆν, ἤγουν οἰκεῖοί τε καὶ γνώ- ριμοι, τοῦ ἀγαθοῦ ποιμένος, οἱ ὑπ' αὐτῷ τεταγμένοι, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, οἱ καὶ παταχθέντος τοῦ ποιμένος κατεσκίδναντο καὶ πεφεύγασιν. ἐπειδὴ γὰρ ἦκον τῶν Ἰουδαίων οἱ ὑπηρέται, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ προδότης ὁμοῦ τῇ σπεῖρα συλληψόμενοι τὸν Ἰησοῦν, "πάντες ἀφέντες αὐτὸν "ἔφυγον." ἔφη γὰρ οὕτω τὸ γράμμα τὸ εὐαγγελικόν. "Ὅτι δὲ δοὺς ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἴδιον Υἱὸν εἰς θάνατον ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ πατάξαι πῶς αὐτὸν λέγεται, τῷ γε ὅλως ἐφεῖναι παθεῖν, πιστώσεται λέγων αὐτὸς ὁ Υἱὸς, διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀνόσια πεπραχότων, δηλὸν δὲ ὅτι τῶν Ἰουδαίων "Ὅτι ὃν σὺ "ἐπάταξας αὐτοὶ κατεδίωξαν, καὶ ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυ- "μάτων μου προσέθηκαν· πρόσθετος ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν "αὐτῶν." ἐκούσιον μὲν οὖν, ὡς ἔφην, ἐποιεῖτο τὸ πάθος, 2.508 ἵνα τὰ ἐκ τοῦ παθεῖν αὐτὸν διαφαίνηται κατορθώματα. ὅτι δὲ τοῖς ἐσταυρωκόσιν ὀλέθρου πρόξενον ἔσται τὸ χρεῖμα, καὶ τοῖς ἐκ θείας ὀργῆς ὑποπεσοῦνται κακοῖς οἱ τῆς τοιαύσδε βουλής καὶ τῶν ἐγχειρημάτων ἐξάρχοντες· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λαῶν ἡγούμενοι· διατρανοῖ λέγων Καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας. διεφθάρκασιν γὰρ "τὸν ἀμπελῶνα "αὐτοῦ, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν, ἔδωκαν μερίδα "αὐτοῦ ἐπιθυμητὴν εἰς ἔρημον ἄβατον, ἐγενήθη εἰς ἀφα- "νισμὸν ἀπωλείας." ἐπάγει γεμῆν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῖς ποιμέσι Θεὸς οἶονεὶ καταπαίουσαν τὴν ῥομφαίαν, καὶ τὰς τῆς ἀνοσιότητος ἐξαιτοῦσαν δίκας, οὐχ ὅτι μόνον αὐτοὶ πεπαρωνήκασιν εἰς Χριστὸν, ἀλλ' ὅτι πρὸς τούτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις γεγόνασιν ἀρχή

καὶ ὁδὸς τῆς ἀσκέτου μανίας. ὡς γάρ φησιν ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, Πιλάτου τοῖς Ἰουδαίοις προτεθεικὸς Χριστὸν τε καὶ Βαραββᾶν, καὶ τὸ "τίνα θέλετε ἐκ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν" προσπεφωνηκὸς, "οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ προσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς "ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἵνα "ἀπολέσωσιν" ἀνέπειθον δὲ πρὸς τούτῳ βοᾶν "σταύρωσον, "σταύρωσον." οὐκοῦν ἀληθὲς τὸ διὰ τῆς τοῦ προφήτου φωνῆς εἰρημένον "Ὅτι οἱ ποιμένες ἠφρονεύσαντο, καὶ τὸν "Κύριον οὐκ ἐξεζήτησαν· διὰ τοῦτο οὐκ ἐνόησε πᾶσα ἡ "νομὴ, καὶ διεσκορπίσθησαν." ὡσπερ γὰρ ἡ νῆψις τῶν ἀγαθῶν ποιμένων ὀνίνησι τὴν ἀγέλην· οὕτω καταφθείρει τὸ ῥάθυμον, καὶ τοῖς τῶν ποιμένων ἵχνεσι τὸ ὑπὸ χεῖρα πάντως ἀκολουθεῖ. 9 Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος, τὰ δύο μέρη 2.509 ἐξολοθρευθήσεται καὶ ἐκλείψει, τὸ δὲ τρίτον ὑπολειφθήσεται ἐν αὐτῇ· καὶ διάξω τὸ τρίτον διὰ πυρὸς, καὶ πυρώσω αὐτοὺς ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον, καὶ δοκιμῶ αὐτοὺς ὡς δοκιμάζεται τὸ χρυσίον· αὐτὸς ἐπικαλέσεται τὸ ὄνομά μου, καὶ ἐγὼ ἐπακούσομαι αὐτοῦ, καὶ ἐρῶ Λαὸς μου οὗτός ἐστιν, καὶ αὐτὸς ἐρεῖ Κύριος ὁ Θεός μου.9 Ἐπενεχθείσης τῆς θείας χειρὸς τοῖς ἀνοσίοις ψευδοποιμέσιν, οἱ τὸν ἀμπελῶνα κατεφθάρκασιν τὸν Δεσποτικόν, οὐδὲ αὐτοὺς ἐσεσθαί φησιν ἔξω ποινῆς καὶ δίκης τοὺς τοῖς ἀνοσίοις αὐτῶν σκέμμασιν ἀβουλότατα συνδεδραμηκότας, δῆλον δὲ ὅτι τοὺς τῶν Ἰουδαίων δῆμους καὶ τῶν ἀγγελαιῶν τὴν ὑπὸ χεῖρα πληθύν. δεδαπάνηται γὰρ τῷ πολέμῳ, καὶ διολώλασιν ὁμοῦ τοῖς κατοικοῖς αἱ πόλεις καὶ αὐτοῖς ἀνδράσιν αἱ κώμαι, πανωλεθρία καταπιμπράμεναι, μόλις δὲ σέσωσται τὸ κατάλειμμα, καὶ ὡς ἐν τρίτῃ μοίρᾳ τοῦ παντός νοούμενον πλήθους, ὠλόθρευται γὰρ οὐκ εἰς ἅπαν ὁ Ἰσραὴλ, Θεοῦ κατοικτείροντος διὰ τοὺς πατέρας. τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ μακάριος Ἡσαΐας φησὶ "Καὶ εἰ μὴ Κύριος Σαβαώθ ἐγκατέλειπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς "Γόμορρα ἂν ὠμοιώθημεν." πλὴν τὸ τρίτον, ἦγουν τὸ κατάλειμμα, τουτέστι, τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ πιστεύσαντας, διάξειν φησὶ διὰ πυρὸς, καὶ πυροῦν αὐτοὺς ὡς ἀργύριον καὶ χρυσίον. οὐ γὰρ ἔξω πόνου τῶν ἀγίων ἡ ζωὴ· ἀληθὲς δὲ ὅτι "Πάντες οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ "διωχθήσονται." δοκιμώτατοι δὲ πεφήνασιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, καὶ ὅσοι γεγόνασιν αὐτοῖς συνεργάται κατ' ἐκεῖνο 2.510 καιροῦ, καὶ συμπεπονήκασιν ἱεουργοῦσιν εἰς τὰ ἔθνη τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. κέκληνται γὰρ εἰς πεῖραν πολλῶν θλίψεων τε καὶ διωγμῶν, καὶ μονονουχὶ πεπύρωνται, δοκιμαζόμενοι διὰ πειρασμῶν, ὡς δύνασθαι λέγειν ἐκ παρρησίας " Ὅτι ἐδοκίμασας ἡμᾶς ὁ Θεός, ἐπύρωσας ἡμᾶς ὡς πυροῦται "τὸ ἀργύριον." τίς οὖν ἡ ἐντεῦθεν ὄνησις; ἢ ποῖος ἔσται μισθὸς τοῖς ὡδε πεπονηκόσι καὶ δεδοκιμασμένοις; οἰκεῖοι γεγόνασι τοῦ Θεοῦ, γνώριμοί τε καὶ ἠγαπημένοι. κατελογίσθησαν γὰρ εἰς "ἔθνος ἅγιον, εἰς βασιλείον ἱεράτευμα, "καὶ εἰς λαὸν τὸν εἰς περιποίησιν, ἵνα τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλῃ· "λῶσι τοῦ ἐκ σκότους αὐτοὺς καλέσαντος ἐπὶ τὸ θαυμαστὸν "αὐτοῦ φῶς," ποτὲ δὲ ὄντες οὐ λαὸς, γεγόνασι λαός. καὶ ποτὲ μὲν ἤκουον "Ὅταν τὰς χεῖρας ἐκτείνητε πρὸς ἐμὲ, "ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν· καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν" νυνὶ δὲ φησιν, ὅτι αὐτὸς ἐπικαλέσεται τὸ ὄνομά μου καὶ ἐγὼ ἐπακούσομαι αὐτοῦ καὶ ἐρῶ Λαὸς μου οὗτός ἐστιν. οὐκοῦν ἴδιος γεγόνασι κληρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, δέδονται δὲ τῷ Υἱῷ· συγκατάρχει γὰρ τῶν ὅλων ὁμοῦ τῷ γεγεννηκότι· εὐμενῆ τε καὶ ἴλεω τὸν τῶν ὅλων ἔχουσι Δημιουργὸν καὶ Δεσπότην.

ΤΟΜΟΣ Ε΄. ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ.

9 Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται τοῦ Κυρίου, καὶ διαμεριοῦνται τὰ σκῦλά σου ἐν σοὶ, καὶ ἐπισυναξῶ πάντα τὰ ἔθνη εἰς πόλεμον ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀλώσεται ἡ πόλις

καὶ διαρπαγῆσονται αἱ οἰκίαι, καὶ αἱ γυναῖκες μολυνθήσονται, καὶ ἐξελεύσεται τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως ἐν αἰχμαλωσίᾳ.⁹ Τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ σεπτὸν καὶ σωτήριον πάθος κατα- μνηνύων, ἔφασκεν ἐν τοῖς ὀπίσω βραχύ "Ρομφαία ἐξεγέρθητι "ἐπὶ τὸν ποιμένα μου καὶ ἐπ' ἄνδρα πολίτην αὐτοῦ, λέγει "Κύριος παντοκράτωρ, πάταξον τὸν ποιμένα καὶ δια- "σκορπισθήτωσαν τὰ πρόβατα." ὅτι δὲ ποιναῖς ταῖς ἐσχά- ταις ἢ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς ὑπενεχθήσεται, καὶ μάλα εἰκότως· κεκυριοκτόνηκε γὰρ ἡ πάντολμος· ἐδίδασκε προσ- τιθεῖς "Καὶ ἐπάξω τὴν χειρὰ μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ "ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγει Κύριος, τὰ δύο μέρη "ἐξολοθρευθήσεται καὶ ἐκλείψει, τὸ δὲ τρίτον διάξω διὰ 2.512 "πυρὸς, καὶ πυρώσω αὐτούς ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον, "καὶ δοκιμῶ αὐτούς ὡς δοκιμάζεται τὸ χρυσίον." τίνα δ' ἂν τρόπον τὰ τοιαῦτα νοοῖντο, καὶ οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος κατὰ γε τὸ ἐφικτὸν εἰρήκαμεν. τέτραπται δὲ καὶ νῦν ὁ τῶν προκειμένων σκοπὸς ὡς πρὸς γε τὴν Ἱερουσαλήμ ἀνοσι- ουργήσασαν ἀχαλίνως, καὶ τὸν τῆς ἀλώσεως ἡμῖν καταση- μαίνει τρόπον. ἰδοὺ γὰρ φησιν ἥξουσιν ἡμέραι τοῦ Κυρίου, τουτέστιν, ἄς αὐτὸς ἐπάγει ψήφω δικαία καὶ ὀσίω κρίματι. καὶ γὰρ ἔστιν ἀληθὲς, ὃ καὶ δι' ἑτέρου προφήτου φησὶν "Μὴ ἔσται κακία ἐν πόλει ἣν Κύριος οὐκ ἐποίησεν." οὐ γὰρ ἂν γένοιτό τι τῶν ὅλην κακοῦν ἰσχυόντων πόλιν, ὃ μὴ πράτ- τεσθαί φαμεν ἐφίεντος αὐτοῦ, καὶ πλημμελημάτων δίκας ἐξαιτεῖν ἐθέλοντος τοὺς ἀσχετοὺς ὄρμαῖς ἐπὶ τὰ φαῦλα διάτ- τοντας. οὐκοῦν αὐτοῦ φησιν εἶναι τὰς ἡμέρας, διὰ τὸ ἐπάγε- σθαι κατ' ὀργὴν αὐτοῦ. πεπαρωνήκασιν γὰρ φορητῶς οὐκέτι, ἀπεκτονότες μὲν τοὺς προφήτας, προσθέντες δὲ τούτοις καὶ τὸν Υἱόν. Τί δὲ τὸ ἐσόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, σαφηνίζει λέγων Καὶ διαμεριοῦνται τὰ σκῦλά σου ἐν σοὶ, συναγερμένα δηλονότι πάντα τὰ ἔθνη καὶ διαρπάζοντα μὲν τὰς οἰκίας, γυναῖκα δὲ περιέλκοντα νηπίοις ὁμοῦ. τότε γὰρ δὴ φησὶ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως ἐξελεύσεται ἐν αἰχμαλωσίᾳ. φασὶ γὰρ, ὅτι Ῥωμαῖοι τὴν πόλιν ἐλόντες, καὶ πρὸς τὰς τῶν μαχο- μένων αὐτοῖς ἀναισχυντίας ὀλιγορήσαντες, αὐτὸν τε κατέ- πρησαν τὸν νεῶν καὶ τὰς τοῦ ἄστεος οἰκίας. ἐφείσαντο δὲ προσπιπτόντων αὐτοῖς τῶν κατωκηκότων τὴν ἄνω πόλιν καὶ τὸ ἱερόν. θέα δὲ, ὅπως εἰς τοῦτο θράσους ἀφίξεσθαί φησι τοὺς νενικηκότας, ὡς διαρπάσαντας τὰς οἰκίας, μὴ 2.513 εὐθὺς ἀποφοιτῆσαι ταῖς λείαις ὁμοῦ, καὶ σχολαῖον ποιήσα- σθαι τὸν διαμερισμὸν εἰς τὰς ἑαυτῶν σκηναὺς ἀφιγμένους· ἀλλ' ἐν αὐτῇ τοῦτο δράσαι τῇ ἀλούσῃ πόλει, ὅπερ οὐκ ἂν γέγονεν, εἴπερ τις ἦν ὅλως ὁ τοῖς ἀθλίως πεπραχόσιν ἐπι- κουρῶν καὶ τοῖς καταδηροῦσι μαχόμενος. μολυνθήσεσθαι δὲ τὰς γυναῖκὰς φησιν, ἀβουλήτως ἑτέροις ἐφελκομένας καὶ τῶν τῆς σεμνότητος ἐκπιπτούσας ἐθῶν, καὶ ἐν ὄψει πολλάκις τῶν κατὰ νόμους συνωκηκότων. πολέμου δὲ τὰ τοιαῦτα πάθη, καὶ τοῖς ἄπαξ ἐαλωκόσι καὶ ἀνεπικουρήτοις παντελῶς πρέπουσαι συμφοραί. 901 δὲ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ μου οὐ μὴ ἐξολοθρευθῶσιν ἐκ τῆς πόλεως.⁹ Τοῦτο οἶμαι ἔστιν ἕτερον οὐδὲν, ἢ ὅπερ ἔφην ἀρτίως, ὡς γέγονέ τις φειδῶ τῶν κατωκηκότων τὴν ἄνω πόλιν, καὶ σέσωσται μέρος τῶν Ἱεροσολύμων. ἀνεκοπτον γὰρ οἱ Ῥωμαίων στρατηγοὶ τοὺς τῶν μαχομένων θυμοὺς, εἰ δήπου τινὰς τεθέαντο κλαίοντάς τε καὶ ὑποπίπτοντας καὶ ἀμαχεὶ προσθέοντας. ἢ τοίνυν καταλοίπους τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τοὺς ἐν τῷ σεσωσμένῳ τῆς πόλεως μέρος φησὶν· ἢ τάχα που τοὺς πεπιστευκότας εἰς τὸν τῶν ὅλων Σωτῆρα Χριστὸν, περὶ ὧν καὶ φησιν, ὡς οὐκ ἂν ἐξολοθρευθεῖεν ἐκ τῆς πόλεως. ἔσονται γὰρ αἰεὶ τῆς Ἐκκλησίας πολῖται, κἂν εἰ τῆς ἐπιγείου καὶ ὠλοθρευμένης Ἱερουσαλήμ ἐκπίπτοιεν, ἀλλ' οὖν ἔχουσι τὴν ἄνω πόλιν, περὶ ἧς καὶ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος "Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἣτις ἐστὶ μήτηρ 2.514 "ἡμῶν." ἔοικε δέ τι καὶ ὁ μακάριος Δαυεὶδ ὑπαινίττεσθαι τοιοῦτον, ὃ δὲ πη λέγων "Οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα "ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ." εἰ γὰρ ἔστιν ἀκράδαντος ἡ Ἐκκλησία, "καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς," κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν· αὐτὸν γὰρ ἔχει θεμέλιον· πᾶσά πως ἀνάγκη καὶ ὀλέθρου κρεῖττονας ὀραῖσθαι λοιπὸν τοὺς

κατοικοῦντας αὐτήν, καὶ λελογισμένους εἰς λαὸν Θεοῦ, τοῖς γνησίοις συντεταγμένους. 9Καὶ ἐξελεύσεται Κύριος καὶ παρατάξεται ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις, καθὼς ἡμέρα παρατάξεως αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου. καὶ στήσονται οἱ πόδες αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τὸ κατέναντι Ἱερουσαλήμ ἐξ ἀνατολῶν· καὶ σχισθήσεται τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς ἀνατολὰς, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς θάλασσαν, χάος μέγα σφόδρα· καὶ κλινεῖ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄρους πρὸς βορρᾶν, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς νότον· καὶ ἐμφραχθήσεται φάραγξ ὀρέων μου, καὶ ἐγκολληθήσεται φάραγξ ὀρέων ἕως Ἀσαήλ, καθὼς ἐνεφράγη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ σεισμοῦ, ἐν ἡμέραις Ὀζίου βασιλέως Ἰούδα.⁹ Πεποίηται μὲν ὁ λόγος ὡς ἐπὶ τινος τῶν γενναιοτάτων στρατηγῶν, παραθήγοντος εἰς μάχην τοὺς συνασπίζοντας, καὶ ταῖς τῶν πολεμίων φάλαγξι κατεξανιστάντος τὸ μάχιμον· νοεῖται γεμῆν ὡς ἐπὶ Θεοῦ, μονονουχί συμπαρόντος τε καὶ συμπαραταττομένου τοῖς ἔθνεσι τοῖς καταδηοῦσι τὴν Ἰουδαίαν, πεπορθηκόσι δὲ καὶ αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα.

2.515 Μεμνήμεθα δὲ, ὅτι καὶ ἐν παραβολαῖς εὐαγγελικαῖς τοιοῦτόν τι φησίν. ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς ὁ τοὺς γάμους ἐπιτελῶν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, πέπομφε τοὺς οἰκέτας συναγείρειν τοὺς κεκλημένους. οἱ δὲ τοὺς καλοῦντας ἐπὶ πανήγυριν ἀνοσίως περιυβρίσαντες καὶ ἀπεκτονότες, τελευταῖον ἐπ' αὐτοῖς διεχειρίσαντο τὸν υἱόν. εἶτα τί φησι τῆς παραβολῆς ὁ λόγος; "Ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν." ἔσται δὴ οὖν ἐν ἴσῳ φησὶ τοῖς ἐν ἡμέρᾳ παρατάξεως ἀντανισταμένοις γεννικῶς, καὶ δαπανῶσιν ἐχθροῦς. ἀπόδειξις δὲ τοῦτο τῆς εἰς λῆξιν ὀργῆς καὶ κινήματων τῶν ἀνωτάτω, καὶ ἰσοπαλῆ τὴν δίκην ἐπάγοντος τοῖς εἰς αὐτὸν πεπαρωνηκόσιν. ἀπεκτόνασι γὰρ, ὡς ἔφην, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς. ἐπειδὴ δὲ τὰ πέρα λόγου καὶ θαύματος πρέποι ἂν αὐτῇ καὶ μόνη δύνασθαι κατορθοῦν τῇ τῶν ὄλων βασιλίδι φύσει, ταύτητοί φησιν ὡς στήσονται μὲν οἱ πόδες αὐτοῦ, δηλὸν δὲ ὅτι Χριστοῦ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· τὸ δὲ ῥήξεις ὑπομενεῖ τέσσαρας, δύο μὲν, εἰς ἕω τε καὶ εἰς ἑσπέραν, ἡγουν εἰς θάλασσαν· οὕτω γὰρ τὸν τῆς ἑσπέρας τόπον ἀποκαλεῖν ἔθος τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ· τὰ γεμῆν ἕτερα δύο κατανεύοντά πως, τὸ μὲν εἰς ἄρκτον καὶ βορρᾶν, τὸ δὲ εἰς κλίμα τὸ νότιον. καταρράγησεν δὲ καὶ αὐτὰς ἔφη τὰς κορυφάς, ὡς τὰς μεταξὺ πληρῶσαι φάραγγας, ἀδοκῆτως κατασεσεισμένας ἕως Ἀσαήλ· κώμη δὲ αὕτη πρὸς ἑσχατιαῖς, ὡς λόγος, τοῦ ὄρους κειμένη. Παρεικάζει γεμῆν τὸν ὧδε διαβριθῆ σεισμὸν τῷ γεγεννημένῳ κατὰ καιροῦς ἐπὶ Ὀζίου, τοῦ καὶ Ἀζαρίου. ἐπειδὴ γὰρ τοὺς τῆς βασιλείας διέπων θώκους ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἅτε δὴ καὶ ὑπάρχων ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, τετόλμηκε παρανόμως 2.516 τῶν τῆς ἱερωσύνης ἄψασθαι λειτουργιῶν, λελέπτρωται μὲν εὐθύς, Θεοῦ δὲ δὴ τότε τὴν ἐπὶ τούτοις ὀργὴν ἐμφαίνοντος, κατεδονήθη δεινῶς τῶν Ἰουδαίων ἡ χώρα καὶ αὐτὰ δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ δὴ καὶ φασὶ τὸ ὄρος τὸ Σιών τοσοῦτον ὑπομεῖναι κλόνον, ὡς ῥαγῆναι μὲν εἰς δύο τμήματα, ἐγκαθεῖναι δὲ ταῖς παρακειμέναις φάραγξι τὰς κορυφάς. Ἔοικε δὲ διὰ τούτων ἡμῖν ὁ Προφήτης τὸν σεισμὸν ὑποδηλοῦν, ὃν ἐπὶ τῷ τιμίῳ σταυρῷ γεγενῆσθαι φασιν οἱ τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων ἱεουργοί. πλατύτερον μὲν γὰρ ὁ Προφήτης ἐν τούτοις διαμέμνηται τοῦ συμβεβηκότος· ὁ δὲ γε σοφώτατος ἡμῖν Ματθαῖος ἐπιτεμνόμενος τὴν ἀφήγησιν οὕτω φησίν "Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἔφηκε τὸ πνεῦμα. καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἔσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἀνωθεν ἕως κάτω, καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνημεῖα ἠνεώχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν." ἐπειδὴ δὲ χρή τοῖς γεγονόσι πιθανὸν ἐφαρμόσαι λόγον, ἔοικεν ὑποδηλοῦν τὸ καταρρήγνυσθαι μὲν τὰς πέτρας, ἐμφράττεσθαι δὲ τὰς φάραγγας τὴν τε τῶν Ἰουδαίων πώρωσιν, καὶ τὴν τῶν τοῖς εἰδώλοις λελατρευκότων εἰς τὸ ἄμεινον μετα-

δρομήν. οί μὲν γὰρ τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα προσ- κυνήσαντες, λιθίνην ὡσπερ ἔσχήκασι τὴν καρδίαν, σκληράν τε καὶ ἄτεγκτον, καὶ πέτραις ἐν ἴσῳ ταῖς καρπὸν ἔχουσας οὐδένα. ἀλλὰ τί περὶ αὐτῶν ἔφη Θεὸς διὰ φωνῆς Ἰεζεκιήλ; "Καὶ ἐκπάσω τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς "σαρκὸς αὐτῶν, καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν σαρκίνην τοῦ "εἰδέναι αὐτοὺς ἐμὲ ὅτι ἐγὼ εἶμι Κύριος." οὐκοῦν ἐσχί- σθησαν αἱ τῶν πλανωμένων καρδίαι, Θεοῦ διαπτύσσοντος, ἵνα τὸν τοῦ σωτηρίου κηρύγματος παραδέξοιτο λόγον. καὶ 2.517 τι τοιοῦτον ὑποδηλοῖ διὰ φωνῆς Ἰερεμίου λέγων "Οὐχ οἱ "λόγοι μου ὡσπερ πῦρ φλέγον, λέγει Κύριος καὶ ὡς πέλυξ "κόπτων πέτραν;" "Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ "ἐνεργῆς καὶ τομώτατος καὶ δικνούμενος μέχρι μερισμοῦ "ψυχῆς καὶ πνεύματος." οὐκοῦν, ὡς ἔφην, τῆς εἰς τὸ ἄμεινον μεταδρομῆς τῶν πεπλανημένων σημείων ἂν γένοιτο, καὶ μάλα σαφές, τὸ διερρήχθαι τὰς πέτρας. τὸ γεμὴν ἐμπε- φράχθαι τὰς φάραγγας, τὴν τῶν Ἰουδαίων πώρωσιν, ὡς ἔφην, ὑποδηλοῖ. ἔφη γὰρ τι τοιοῦτον καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας "Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συμφράξει Κύριος "ἀπὸ τῆς διώρυχος τοῦ ποταμοῦ ἕως ῥινοκουρούρων," τουτ- ἔστιν, ἐμφραχθήσεται τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν ὁ νοῦς, "ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ ἀκούσωσι, "μηδὲ συνιῶσι." "κάλυμμα γὰρ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν "κεῖται, καθὰ γέγραπται, ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς "διαθήκης." τὸ δέ γε σεισθῆναι τὴν γῆν, ὑπεμφήνειεν ἂν, οἶμαί που, τὴν ἐξ ἑτέρου τινὸς πράγματος εἰς ἕτερόν τι μετάστασιν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ ἀνακεκράγει λέγων "Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, σαλευθήτω ἡ γῆ." καὶ οὔτι που φαμέν ὡς καταδονεῖσθαι σωματικῶς τε καὶ αἰ- σθητῶς παρακαλεῖ τὴν ὑπ' οὐρανόν· εὐηθὲς γὰρ τὸ χρῆμα, καὶ οὐδεμίαν ἡμῖν ἐμποιοῦν τὴν ὄνησιν· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἡξίου ὁ πνευματοφόρος, οἷον μεθίστασθαι τὴν γῆν ἐκ τοῦ λατρεύειν εἰδώλοις ἐπὶ τὸ εἰδέναι λοιπὸν τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεόν, ἐκ τοῦ φρονεῖν τὰ σαρκὸς ἐπὶ τὸ ζῆν ἐθέλειν πνευματικῶς, καὶ ἀπαξιαπλῶς ἐκ τῶν ἐπιγείων εἰς τὰ ἐπουράνια. εἰ δὲ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ τῶν κεκοιμημένων ἀνεῶχθαι 2.518 μνήματα λέγοι, φαμέν ὅτι καὶ τὸν θάνατον αὐτὸν ἔδει ὀρα- σθαι νενικημένον, ἀποθανόντος Χριστοῦ σαρκὶ δι' ἡμᾶς οἰκο- νομικῶς, "ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ." 9Καὶ ἤξει Κύριος ὁ Θεὸς μου, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι μετ' αὐτοῦ. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἔσται φῶς, καὶ ψύχος καὶ πάγος ἔσται μίαν ἡμέραν, καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη γνωστὴ τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐχ ἡμέρα καὶ οὐχὶ νύξ, καὶ πρὸς ἑσπέραν ἔσται φῶς.⁹ Ἐπιτροχάδην εἰπὼν τὰ ἐπὶ γε τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ τῶν Ἰουδαίων ἀνοσιουργήματα, καὶ τῆς Ἰουδαίας τὴν ἄλωσιν καὶ αὐτῶν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐπ' αὐτὸ λοιπὸν ἔρχεται τοῦ παρόντος αἰῶνος τὸ τέλος, καὶ ἀφηγεῖται χρησίμως τὴν ἐξ οὐρανοῦ καταφοίτησιν τοῦ Ἐμμανουήλ. καταβήσεται γὰρ μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἵνα "κρίνη τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ." ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος "Τοὺς πάντας ἡμᾶς δεῖ "φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα "κομίσῃται ἕκαστος τὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε "ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον." ἤξει δὴ οὖν ἤξει, φησὶ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι μετ' αὐτοῦ, τουτέστιν ἡ τῶν ἰδίων ἀγγέλων καθαρῶ- τάτη πληθὺς, δορυφοροῦσά που πάντως καὶ ὑπουργικὴν εἰς- φέρουσα τὴν παράστασιν. Κύριος γὰρ ἔστι τῶν ὅλων ὁ Ἐμμανουήλ, καὶ δοξολογεῖται παρὰ πάντων ὡς Θεὸς καὶ συγκατάρχων τῷ γεγεννηκότι. εἰ δὲ δὴ τις λέγοι καὶ αὐτοὺς αὐτῷ συμπαραστήσεσθαι τοὺς ἁγίους ἀρπαγέντας "ἐν νεφέ- "λαις εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ εἰς ἀέρα," μετὰ γε τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, καθὰ καὶ τῷ σοφωτάτῳ Παύλῳ δοκεῖ, τῆς τοῦ 2.519 πρέποντος θήρας ἀμοιρήσειεν ἂν οὐδαμῶς. ἔφη γὰρ τι τοιοῦ- τον καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας περὶ αὐτῶν "Ἐκεῖ ἔλαφοι "συνήντησαν καὶ ἴδον τὰ πρόσωπα ἀλλήλων· ἀριθμῶ παρ- "ἦλθον, καὶ μία αὐτῶν οὐκ ἀπώλετο, ἕτερα τὴν ἕτεραν οὐκ "ἐζήτησαν, ὅτι Κύριος ἐνετείλατο αὐταῖς καὶ τὸ Πνεῦμα "αὐτοῦ συνήγαγεν αὐτάς." ψάλλει δέ που καὶ ὁ θεσπέσιος ἡμῖν Δαυεὶδ, τὴν

ἐξ οὐρανοῦ καταφοίτησιν τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ προαναφωνῶν "Ὅτι οὐκ ἀπόσεται Κύριος "τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ οὐκ ἐγκατα-
"λείψει, ἕως οὗ δικαιοσύνη ἐπιστρέψῃ εἰς κρίσιν, καὶ ἐχό- "μενοι αὐτῆς πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ." δικαιοσύνην μὲν γὰρ ὀνομάζει Χριστὸν, ἐπιστρέφειν δὲ φησὶν εἰς κρίσιν αὐτόν. ἀνελήφθη μὲν γὰρ πατήσας τὸν θάνατον, καὶ ἀνέβη πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα καὶ Θεόν· ἀλλ' ἐπιστρέφει κατὰ καιροὺς εἰς κρίσιν, καὶ σὺν αὐτῷ πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, τουτέστιν οἱ ἅγιοι, καθάπερ ἔφην ἀρτίως. "Ὅτι δὲ κατὰ τὸν τῆς συντελείας καιρὸν ἕτερα τινεῖς ἔσται τῆς ὀρωμένης κτίσεως ἢ κατάστασις, καὶ μετοιχήσεται καὶ αὕτη πρὸς τὸ ἄμεινον ἀνανεουμένη διὰ Χριστοῦ, πιστώσεται λέγων ὁ Προφήτης Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἔσται φῶς καὶ ψύχος καὶ πάγος ἔσται μίαν ἡμέραν, καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη γνωστὴ τῷ Κυρίῳ. νυνὶ μὲν γὰρ ἡμέρα τε καὶ νύξ διακέκριται, καὶ διέλαχον τοὺς καιροὺς τοῖς τοῦ πεπονηκότος νεύμασι, καὶ ἀνίσχει μὲν τῆς ἡμέρας τὸ φῶς, εἶτα διαδέχεται νύξ. ἐπειδὴν δὲ παραγένηται ὁ Κριτής, ὁ πάντα μετασκευάζων κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν, ἕτεραν, ὡς ἔφην, ἢ κτίσις τὴν διακόσμησιν δέξεται· οὐ γὰρ ἔτι φῶς ἔσται καὶ ψύχος καὶ πάγος εἰς μίαν ἡμέραν. καὶ διὰ μὲν τοῦ φωτὸς τὴν ἡμέραν σημαίνει, διὰ δὲ γε τοῦ πάγους τε 2.520 καὶ ψύχους τὴν νύκτα, λελόγισται γὰρ εἰς μίαν ἡμέραν τὸ νυχθήμερον. Ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι τυχόν Κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἂν ἐξ οὐρανῶν ἀφιγμένοι, μεταπλάττη τὰ πάντα καὶ μετα-σκευάζῃ πρὸς τὸ ἄμεινον, ὡς Δημιουργὸς, οὐκ ἔσται φῶς οὐδὲ νύξ, εἰς μίαν ἡμέραν. τοιοῦτόν τι φησὶ καὶ ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας "Καὶ οὐκ ἔσται σοὶ ὁ ἥλιος εἰς φῶς "τῆς ἡμέρας, οὐδὲ ἀνατολὴ σελήνης φωτιεῖ σοὶ τὴν νύκτα· "ἀλλ' ἔσται σοὶ Κύριος φῶς αἰώνιον, καὶ ὁ Θεὸς δόξα σου." ὅτι δὲ ἀπρακτῆσει κατὰ καιροὺς καὶ αὕτη τῶν στοιχείων ἢ χρεῖα, πιστώσεται λέγων αὐτὸς ὁ Χριστὸς "Εὐθέως δὲ μετὰ "τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ "ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς." ἀρκέσει γὰρ ὁ Χριστὸς εἰς φῶς ἡμῖν αἰώνιον, καὶ αὐτὸς ἔσται μακρὰ καὶ διηνεκὴς ἡμέρα. τὴν δὲ γε ἡμέραν ἐκείνην γνωστὴν εἶναί φησι τῷ Κυρίῳ. μόνος γὰρ οἶδεν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τὴν τῆς συντελείας ἡμέραν. ἐμποδοῖ δὲ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς οὕτω λέγων "Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας "οὐδεὶς οἶδεν, οὔτε ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ, οὔτε ὁ Υἱὸς, εἰ μὴ ὁ "Πατὴρ μόνος." ἢ μὲν γὰρ νοεῖται καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, οὐκ ἂν εἰδείη τὰ ἐν τῷ Πατρὶ· ἢ δὲ ἔστι φύσει Θεὸς, καὶ ἐξ αὐτοῦ πεφηνῶς, οἶδέ που πάντως καὶ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν, κἂν εἰ λέγοι μὴ εἰδέναι διὰ τὸ ἀνθρώπινον. διερμηνεύων δὲ ἡμῖν ὁ Προφήτης καὶ σαφέστερον καθιστὰς ὅπερ ἔφη, προσ-επάγει τούτοις Καὶ οὐχ ἡμέρα καὶ οὐ νύξ ἔσται, ἀλλὰ πρὸς ἑσπέραν ἔσται φῶς, τουτέστιν, ἐν καιρῷ νυκτὸς φῶς ἔσται 2.521 πάλιν τὸ διὰ Χριστοῦ καὶ καταστράψῃ τὴν ὑπ' οὐρανὸν, ἀνηρημένου παντελῶς τοῦ σκότους, καὶ τοῖς τῶν ἁγίων ὀφθαλμοῖς οὐκ ἐπιπολάζοντος ἔτι. ἔχει δὲ δὴ τὸν εἰκότα λόγον τὸ καὶ αὐτὴν οἶεσθαι τὴν κτίσιν ἐπὶ τὰ ἀμείνω μεταρρυθμιζέσθαι καὶ ἀξίόχρεως μὲν τοῦ Σωτῆρος ὁ μαθητῆς, ἤξιν τὴν ἡμέραν Κυρίου ὡς κλέπτῃ λέγων, ἐν ἧ ὀυρανοὺς μὲν ῥοιζηδὸν παρελεύσεσθαι, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσεσθαι, γῆν δὲ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεσθαι πάντα, καινοὺς δὲ ἡμᾶς οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν καὶ τὰ ἐπαγγέλματα αὐτοῦ προσ-δοκᾶν. πλὴν καὶ ἐξ ἀναγκαίων εἰς τοῦτο βαδιούμεθα λογισμῶν. εἰ γὰρ ἔσται πάντως ἐν καινότητι ζωῆς τὰ καθ' ἡμᾶς, καινῆς ἡμῖν ἔδει καὶ κτίσεως. ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, "ἐλευθερωθήσεται καὶ αὕτη κατὰ καιροὺς ἢ "κτίσις ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς "δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ." Ὁ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελεύσεται ὕδωρ ζῶν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, τὸ ἡμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην, καὶ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐσχάτην, καὶ ἐν θέρει καὶ ἐν ἔαρι ἔσται οὕτως. καὶ ἔσται Κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.⁹ Ἐξηγεῖται πάλιν ἡμῖν αἰνιγματωδῶς, ὅτι δὴ πλείστη τε ὄση καὶ ἀμφιλαφῆς ἢ τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος χύσις τοῖς ἁγίοις ἐκνεμηθήσεται, κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἂν εἰς ἁγίαν τε καὶ ἀμήρυτον ἀνακομισθεῖεν ζωὴν, τὴν ὡς 2.522 ἐν αἰῶνι φημι τῷ μέλλοντι. νυνὶ μὲν γὰρ διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν ὡς ἐν ἀρράβωνος τάξει τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πεπλουτήκαμεν· μετὰ δέ γε τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ἀνηρημένης εἰς ἅπαν τῆς ἀμαρτίας, οὐκ ἐν ἀρράβωνος ἔτι τάξει τε καὶ μέτρῳ τὸ θεῖον ἐν ἡμῖν ἔσται Πνεῦμα· πλουσίως δὲ καὶ ἀμφιλαφῶς, ὡς ἔφη, καὶ ἤδη τελείως τοῖς διὰ Χριστοῦ χαρίσμασιν ἐντρυφήσομεν. ὕδωρ δὲ οὖν ζῶν ὀνομάζει τὸ Πνεῦμα, ὃ καὶ ἐκ τῆς ἄνωθεν Ἱερουσαλήμ ἐξελεύσεσθαι φησιν. ἐπειδὴ γὰρ κατοικεῖν ἐν οὐρανοῖς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἢ θεόπνευστος ἔφη γραφὴ, εἰ καὶ ἔστι πανταχοῦ καὶ πεπλήρωκε τὰ πάντα, ταύτητοί φησι καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ζωοποιὸν ἐξελεύσεσθαι Πνεῦμα. Ὅτι δὲ ὕδασι παρεικάζειν ἔθος τοῖς ἱεροῖς γράμμασι τὸ Πνεῦμα τὸ θεῖον, αὐτὸς πιστῶσεται λέγων ὁ τούτου Δοτήρ, τουτέστιν ὁ Υἱός "Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ "γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος "ζῶντος." καὶ τοῦτο διερμηνεύων ὁ θεσπέσιος εὐαγγελιστὴς καὶ καθιστὰς ἐναργές "Τοῦτο δὲ εἶπε, φησὶ, περὶ τοῦ "Πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς "αὐτόν." ἐπειδὴ γὰρ τὸ Πνεῦμά ἐστι ζωοποιὸν, ὕδατι ταύτητοι τῶν σωμάτων ζωοποιῶ παρεικάζεται, καὶ μάλα ὀρθῶς. Ὅτι δὲ τοῖς τῆς ἁγίας ἠξιωμένοις ζωῆς παρακίσειται πλουσίως τὸ χρῆναι μεταλαχεῖν τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χορηγίας, καὶ οἷάπερ ὕδατων ἐμπορεῖσθαι ζωοποιῶν, ὑπεμφαίνει λέγων, ὅτι τοῦ ὕδατος τοῦ προσδοκωμένου κατὰ καιροὺς ἐξ Ἱερουσαλήμ ἐξελεύσεσθαι, τὸ μὲν ἡμισυ βαδιεῖται πρὸς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην, τὸ δὲ ἡμισυ πρὸς τὴν θάλασσαν τὴν 2.523 ἐσχάτην. καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστι; θαλάσσαις τε καὶ ὕδασι ἐξομοιοῖ πολλάκις ἡ θεία γραφὴ τὰ πολλὰ τῶν ἀνθρώπων ἔθνη καὶ τὴν ἀριθμοῦ κρείττονα πληθύν. οὕτω πού φησι δι' ἐνὸς τῶν ἁγίων προφητῶν "Ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα "τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι "θαλάσσης." ἔφη δὲ πού καὶ ὁ θεσπέσιος Δανιὴλ, τὰ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς συμβησόμενα τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἴκου- μένην προαναθρῶν "Ἐγὼ Δανιὴλ ἐθεώρουν, καὶ ἰδοὺ οἱ "τέσσαρες ἄνεμοι τοῦ οὐρανοῦ προσέβαλλον εἰς τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην, καὶ τέσσαρα θηρία μεγάλα ἀνέβαινον "ἐκ τῆς θαλάσσης, διαφέροντα ἀλλήλων." σαφέστερον δὲ τοῦτο αὐτὸ καθιστὰς ὁ μακάριος Δαυεὶδ ἀναμέλπει λέγων "Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος, ἐκεῖ ἐρπετὰ, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων· ἐκεῖ "πλοῖα διαπορεύονται, δράκων οὗτος ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν "αὐτῷ." ποῖον γὰρ εἶναί φαμεν ἐν τῇ αἰσθητῇ θαλάσῃ τὸν δράκοντα τὸν πεπλασμένον εἰς τὸ ἐμπαίζεσθαι παρὰ τοῦ πάντων κρατοῦντος Θεοῦ; ἔθος δὲ οὖν τοῖς ἱεροῖς γράμμασι, καὶ πάντα τὸν κόσμον θαλάσσαις ἐξομοιοῦν καὶ πολλὴν ἀνθρώπων ἔσθ' ὅτε πληθύν. Ὅτι τοίνυν ἐν ἴσῳ μέτρῳ διανεμηθήσεται παρὰ Θεοῦ ἢ τοῦ Πνεύματος χάρις τοῖς τε ἐξ Ἰσραὴλ πιστεύουσι καὶ τοῖς ἐξ ἔθνῶν, ὑπεμφαίνει λέγων περὶ τοῦ ὕδατος τοῦ ζωοποιοῦ, ὡς ἐξελεύσεται τὸ ἡμισυ μὲν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐσχάτην. θάλασσαν δὲ τὴν πρώτην ὀνομάζει τὸν Ἰσραὴλ· ἐσχάτην δὲ τὴν τῶν μετ' ἐκείνους πεπιστευκότων πληθύν, τουτέστι τὰ ἔθνη. καὶ οὕτι πού φαμεν, ὡς μεμέρισται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ἀτελές ἐν ἑκατέροις ἔσται διάτοι τὸ ἡμισυ νοεῖσθαι· 2.524 πολλοῦ γε καὶ δεῖ· οἰησόμεθα δὲ μᾶλλον, ἐκεῖνο βούλεσθαι τὸν Προφήτην ὑποδηλοῦν, ὡς ἐν ἰσότητι τῆς χάριτος ἢ διανομῇ τούτοις τε κάκεινοις ἐκνεμηθήσεται. τὸ γὰρ ἡμισυ καὶ ἡμισυ, τῆς ἰσοστάθμου φιλοτιμίας καὶ τῆς ἰσότητος ἔσται σημαντικόν. ὅτι δὲ διηνεκῆς ἢ χάρις, καὶ κατὰ πάντα καιρὸν ἢ μέθεξις, ἀταλαίπωρον ἰδεῖν, ἀπό γε τοῦ φάναι πάλιν, ὅτι καὶ ἐν θέρει καὶ ἐν ἔαρι ἔσται οὕτως. Ἰστέον δὲ, ὅτι ἀντὶ τοῦ Ἐν ἔαρι, τὸ Ἐν χειμῶνι φησι τῶν Ἑβραίων ἢ ἔκδοσις. ἔσται δὲ οὖν, φησὶ, κατὰ ταῦτα, καὶ ὡσαύτως ἢ τῶν νοητῶν ὕδατων χύσις,

ἐν χειμῶνί τε καὶ ἐν θέρει, τουτέστι κατὰ πάντα καιρόν. λυπεῖ δὲ οὐδὲν καὶ ἀντὶ τοῦ Χειμῶνος τὸ ἔαρ εἰπεῖν, κατὰ τὴν τῶν ἑβδομήκοντα γραφήν· κεῖται γὰρ ὡς ἐν μετοχῇ χειμῶνός τε καὶ θέρους, ὥστε κἂν εἴ τις αὐτὸ τοῖς τοῦ χειμῶνος ἀπονέμοι καιροῖς, τὸν τοῦ εἰκότος, ἢ καὶ ὀρθῶς ἔχοντος, οὐκ ἀδικήσει λόγον. Εἰ δὲ δὴ τις βούλοιο καὶ καθ' ἕτερόν τινα συνιέναι τρόπον τὸ περὶ τοῦ νοητοῦ λεγόμενον ὕδατος, ὡς ἐξελεύσεται τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐσχάτην, καὶ ἐν θέρει καὶ ἐν ἔαρι ἔσται οὕτω, τοιαύτην τινὰ τοῦ προκειμένου περίνοιαν εἰσ-δέξεται. θάλασσαν μὲν γὰρ ὀνομάζει πρώτην, τὴν πρὸς ἠὼ τάχα που κειμένην, τὴν ἐπέκεινά φημι τερμάτων τῆς ὅλης γῆς· ἐσχάτην γεμὴν, τὴν πρὸς αὐταῖς ταῖς τῆς ἐσπέρας ἐσχατιαῖς· πρόσωπον γὰρ οἰονεῖ πως καὶ ἀρχὴν ὀρίζεται τῆς οἰκουμένης τὴν ἀνατολήν. θέρους δὲ οἶμαι που τὰ θερμὰ καὶ νότια τῆς οἰκουμένης ἀποκαλεῖ μέρη, ἔαρ δὲ αὖ πάλιν τὰ βόρεια τε καὶ ψυχρά. οὕτω γὰρ καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ τὰ 2.525 τέσσαρα τῆς ὑπ' οὐρανὸν κλίματα σημάναι θέλων, ἀνεφώνει πρὸς Θεόν "Θέρους καὶ ἔαρ σὺ ἐποίησας αὐτὰ" καὶ πάλιν "Τὸν βορρᾶν καὶ τὴν θάλασσαν σὺ ἔκτισας." ἐξελεύσεται δὴ οὖν, φησὶ, τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν ἐν ἰσότητι καὶ ἰσομοιρούσῃ χάριτι εἷς τε τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην, καὶ μέντοι καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην, τουτέστιν εἰς ἔω τε καὶ δύσιν, καὶ ἐν θέρει καὶ ἐν ἔαρι, τουτέστι πάλιν, εἰς τὸν νότον τε καὶ εἰς βορρᾶν. ἐμπλη-σθήσεται γὰρ ἢ ὑπ' οὐρανὸν τῶν διὰ Χριστοῦ χαρισμάτων, ἐναπομενεῖ δὲ πάντως τοῖς λαβοῦσιν ἢ δωρεά. τότε δὴ τότε καὶ ἔσται Κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. ὑπ' αὐτῷ γὰρ ἐσόμεθα μόνω, καὶ αὐτὸς κατάρξει τῶν ὄλων κατηγορη-μένων εἰς ἅπαν τῶν κοσμοκρατόρων τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἀπάσης ἀρχῆς πονηρᾶς τεθριαμβευμένης, καὶ τῆς καθ' ἡμῶν πλεονεξίας ἐκβεβλημένων αὐτοῦ τε τοῦ σατανᾶ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δυνάμεων πονηρῶν. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται Κύριος εἷς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἓν, κυκλοῦν πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὴν ἔρημον ἀπὸ Γαβὲλ ἕως Ῥεμμῶν κατὰ νότον Ἰερουσαλήμ. Ῥαμὰ δὲ ἐπὶ τόπου μενεῖ, ἀπὸ τῆς πύλης Βενιαμὴν ἕως τῆς πύλης τῆς πρώτης, καὶ ἕως τῆς πύλης τῶν γωνιῶν καὶ ἕως τοῦ πύργου Ἀναμεῆλ, ἕως τῶν ὑποληνίων τοῦ βασιλέως· κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐκ ἔσται ἀνάθεμα ἔτι, καὶ κατοικήσει Ἰερουσαλήμ πε-ποιθότως.⁹ Ἀσαφῆς αἰεὶ πως ἐστὶ τῶν ἀγίων προφητῶν ὁ λόγος, καὶ 2.526 τοῦτο, οἶμαι, σοφῶς διοικουμένου Θεοῦ, ἵνα μὴ προκέοιτο τὰ ἅγια τοῖς κυσί· μήτε μὴν παρὰ τοῖς ὑῶν ποσὶν ἀτμηλῶς ἐρρίμμενος, ὁ πολυτίμητος ἀληθῶς περιυβρίζοιτο μαργαρίτης. πλὴν ἀποκαλύπτει Χριστὸς ἐν Πνεύματι τοῖς ἀξίοις τὴν γνῶσιν, καὶ τὰς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος δυνάμεις καθίστησιν ἐναργεῖς. ἀνατυποῦται δὲ ὡς ἐπίπαν ὡς ἔν γε τοῖς αἰσθητοῖς τὰ κεκρυμμένα καὶ νοητὰ, καὶ οἰονεῖ σῶμα τῶν ἀφανεστέρων τὰ ἐμφανῆ γίνεται. ἔφη τοίνυν, ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἤγουν τὸν καιρὸν, μετατεθειμένων τῶν καθ' ἡμᾶς εἰς καινό-τητα ζωῆς, ἀνεστοιχειωμένης δὲ καὶ αὐτῆς τῆς κτίσεως εἰς τὸ ἄμεινον ἢ πρὶν, ἔσται Κύριος εἷς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἓν, κυκλοῦν πᾶσαν τὴν γῆν. ἦν μὲν γὰρ αἰεὶ καὶ ἔστι καὶ ἔσται Κύριος εἷς, ὁ φύσει τε καὶ ἀληθῶς τῶν ὄλων Θεός, καὶ παρενεγκῶν εἰς τὸ εἶναι τὰ οὐκ ὄντα ποτέ. ἐπειδὴ δὲ πεπλά-νηκε τὴν ὑπ' οὐρανὸν ὁ τῆς ἀμαρτίας εὐρετής, τουτέστιν ὁ σατανᾶς, εἰς ψευδῆ καὶ βέβηλον λατρείαν οἱ δεῖλαιοι παρα-κεκομίσαμεθα, καὶ διετελοῦμεν ἐν κόσμῳ τυφλοὶ καὶ μωροὶ, κυρίους ὀνομάζοντες τοὺς πεπλανηκότας, καὶ τὸ τῆς θεότητος ὄνομα τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσιν ἐπιφημίζοντες ἀμαθῶς. καὶ κεκλήμεθα μὲν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας καὶ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ διὰ Χριστοῦ, πλὴν παρωχηκότος καὶ εἰς πέρας ἤδη κατὰ-ραντος τοῦ παρόντος αἰῶνος, τότε δὴ τότε καὶ φρενοβλαβείας ἀπάσης ἐξ ἡμῶν ἀνηρημένης, τεθειμένων τε ἤδη τῶν ἐχθρῶν ὑπὸ πόδας Χριστοῦ, Κύριος εἷς ἔσται λοιπὸν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδενὸς ἐπ' αὐτῷ τὴν τῆς κυριότητος ἀρπάζοντος δόξαν. Κύριος δὲ καὶ ἐτέρως εἷς ἔσται Χριστὸς, ἀπρακτοῦσης ἀπάσης 2.527 ἐπιγεῖου βασιλείας, καὶ αὐτῷ δὴ καὶ μόνω τὸ κατὰ

πάντων κράτος ἀνατιθείσης τῆς ὑπ' οὐρανόν. ἔφη δέ τι τοιοῦτον καὶ ὁ σοφώτατος Δανιήλ. ἀφηγοῦμενος γὰρ τοὺς τῶν ὀράσεων τρόπους, φησὶν "Ὅν τρόπον ἴδες ὅτι ἀπὸ ὄρους ἐτμήθη "λίθος ἄνευ χειρῶν, καὶ ἐλέπτυνε τὸν ὄστρακον, τὸν σίδηρον, "τὸν χαλκόν, τὸν ἄργυρον, τὸν χρυσόν· ὁ Θεὸς ὁ μέγας "ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα, καὶ ἄλη- "θινὸν τὸ ἐνύπνιον, καὶ πιστὴ ἡ σύγκρισις αὐτοῦ." Οὐκοῦν εἷς ἔσται καὶ μόνος, καὶ πληρώσει τῆς ἑαυτοῦ δόξης τὴν ἁγίαν πόλιν, τουτέστι τὴν νοητὴν Ἱερουσαλήμ, ἧς τὸ εὖρος τε καὶ μῆκος ὡς ἐν τύπῳ πάλιν τῇ ἐπιγεῖω δείκνυσιν Ἱερουσαλήμ, φάσκων ὅτι κατευρυνθήσεται μὲν ἀπὸ Γαβὲλ ἕως Ῥεμμῶν. καὶ ἔστι μὲν ἡ Γαβὲλ ἡτοι Γαβὲ κώμη καὶ κλῆρος τῆς φυλῆς Βενιαμίν· κείσθαι δὲ φασὶν αὐτὴν ἐν μέρεσιν τοῖς βορειοτέροις τῆς Ἱερουσαλήμ. Ῥεμμῶν δὲ δὴ αὖ πέτρα τίς ἐστι, κατὰ τὴν νοτιάν ἔρημον. οὐκοῦν τὸ μὲν εὖρος τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀπὸ Γαβὲλ ἕως Ῥεμμῶν. ὀρίζεται δὲ καὶ τὸ μῆκος οὕτω λέγων Ἀπὸ τῆς πύλης Βενιαμίν ἕως τῆς πύλης τῆς πρώτης ἕως τῶν πυλῶν τῶν γωνιῶν καὶ ἕως τοῦ πύργου Ἀναμεήλ ἕως τῶν ὑποληνίων τοῦ βασιλέως. πύλη δὲ ἡ πρώτη καὶ μὴν καὶ πύλη γωνιῶν· οὕτω τινὲς ἦσαν κατὰ Ἱερουσαλήμ ὠνομασμένοι· καὶ πύργος δὲ ἦν ἀναμέσον Ἀναμεήλ καλούμενος, μεθ' ὃν εὐθύς καὶ τὰ ὑπολήνια τοῦ βασιλέως· τόποι δὲ οὗτοι τῆς Ἱερουσαλήμ τὸ μῆκος ὡς ἐν τύπῳ κατασημαίνοντες. ὥσπερ γὰρ ἐκέλευε τῷ μακαρίῳ προφήτῃ Ἰεζεκιήλ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἀναμετρεῖν καλάμῳ τὸν οἶκον, τῆδὲ τε κάκεισε διάττοντα, ὑπεμφαίνων, 2.528 ὅτι πολλὰ μοναὶ παρὰ τῷ Πατρὶ, μυρία τε ὅσα τὰ τῶν ἁγίων ἐνδαιτιήματα· οὕτω μοι κἀνθάδε δοκεῖ διὰ τόπων ἐμφανῶν εὖρος τε καὶ μῆκος καταγράφειν ἡμῖν τῆς νοητῆς Ἱερουσαλήμ, τουτέστι τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, πρὸς ἣν καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας ἀνεφώνει λέγων "Πλά- "τυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου καὶ τῶν αὐλαιῶν σου, "πῆξον, μὴ φείσῃ, μάκρυνον τὰ σχοινίσματά σου, καὶ τοὺς "πασσάλους σου κατίσχυσον, ἔτι εἰς τὰ δεξιὰ καὶ εἰς τὰ "ἀριστερὰ ἐκπέτασον." κατευρυνθεῖσαν δὴ οὖν τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ εἰς μῆκος τὸ αὐτῇ πρέπον ἐκτεινομένην, κατοικῆσουσιν οἱ ἅγιοι, καὶ οὐκ ἔσται φησὶν ἀνάθεμα ἔτι, τουτέστι, κατ' οὐδένα τρόπον ἀλλοτριωθήσεται Θεοῦ· βεβαίαν γὰρ αὐτῇ χαριεῖται τὴν ἀγάπησιν· καὶ οὐκ ἂν ἐμπέσοιεν ἔτι πρὸς τὸ προσκρούειν Θεῷ, ἀνηρημένης, ὡς ἔφην, τῆς ἀμαρτίας εἰς τὸ παντελές, καὶ τοῦ πειράζοντος σατανᾶ. "Οὐ γὰρ "ἔσται ἐκεῖ λέων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν θηρίων τῶν πονηρῶν οὐδὲν "οὐ μὴ ἀναβῆ ἔπ' αὐτὴν, οὐδὲ μὴ εὐρεθῆ ἐκεῖ." κατοικῆσουσι τοιγαροῦν πεποιθότως. Ἐπειδὴ δὲ τέθειται μεταξύ Ῥαμὰ δὲ ἐπὶ τόπου μενεῖ, πάλιν ἐκεῖνό φαμεν, τὰς τῶν προκειμένων ἐννοίας, ὡς ἔνι, διερμηνεύοντες. Ῥαμὰ πολίχνη τίς ἐστιν, ἡτοι κώμη, κλῆρος δὲ τοῖς ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· καὶ ἑτέρα δὲ πρὸς ταύτη Ῥαμὰ τῶν ἐκ φυλῆς Νεφθαλείμ. διαμέμνηται δὲ καὶ Προφήτης ἅγιος ἡ τούτων μιᾶς, ἡγουν ἑτέρας Ῥαμᾶς. ἔφη γὰρ ὅτι "Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρ- "μός· Ῥαχὴλ ἀποκλαιομένης ἐπὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῆς, καὶ οὐκ "ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσὶν." τοιοῦτον πεπράχθαι 2.529 φαμὲν κατὰ τὴν Βηθλεὲμ, Ἡρώδου προστεταχότος τὰ ἐν αὐτῇ φονεύεσθαι βρέφη. Ῥαμὰ τοίνυν ὀνομάζει τὴν Ἱερουσαλήμ, διὰ τοι τὸ ἐν αὐτῇ πολὺν γενέσθαι τὸν ἐπὶ τῇ ἀλώσει θρῆνον. εἰσκεκόμικε γοῦν αὐτὴν ὁ προφήτης Ἱερεμίας μὴ- νονουχὶ δακρυρῥοοῦσάν τε καὶ τοῖς ἰδίους ἀπολωλόσιν ἐποι- μώζουσαν τέκνοις. ἔφη γὰρ ὅτι "Κλαίουσα ἔκλαυσε νυκτὶ, "καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς." καὶ τίς ἦν ὁ θρῆνος; "Παρθένοι μου καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν "ἐν αἰχμαλωσίᾳ· ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ ἀπέκτεινας, ἐν "ἡμέρᾳ ὀργῆς σου ἐμαγαίρευσας, οὐκ ἐφείσω." Εἰ δὲ δὴ τις βούλοιο κατὰ τῆς νοητῆς Ἱερουσαλήμ, του- τέστι τῆς Ἐκκλησίας, τεθεῖσθαι τὴν κλῆσιν, Ῥαμὰ τε αὐτὴν ὠνομάσθαι νυνὶ, φαμὲν ὅτι καὶ μάλα ὀρθῶς ὁ λόγος ἔχει. πολλοὶ γὰρ οἱ κλαίοντες ἐν ἐκκλησίαις, καὶ τὴν "κατὰ Θεὸν "ἔχοντες λύπην, ἥτις μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον "κατεργάζεται." ἀποδέχεται δὲ τοὺς τοιούτους καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς

οὕτω λέγων "Μακάριοι οἱ πενθοῦντες νῦν, ὅτι "αὐτοὶ παρακληθήσονται." καὶ πάλιν "Μακάριοι οἱ κλαί- "οντες νῦν, ὅτι γελάσετε." οὐκοῦν κὰν εἰ λέγοιτο Ῥαμὰ διὰ τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς ἡ Ἐκκλησία, φορέσει καὶ οὕτω τὸ πιθανὸν ὁ λόγος. πλὴν ἐπὶ τόπου φησὶ μενεῖ, τουτέστιν οὐ σαλευθήσεται. ἐρήρυσται γὰρ, ὡς ἔφην, καὶ ἔστιν ἀκλόνητος ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ. 9Καὶ αὕτη ἔσται ἡ πτώσις ἣν κόψει Κύριος πάντας τοὺς λαοὺς ὅσοι ἐπεστράτευσαν ἐπὶ Ἱερουσαλήμ· τακήσονται αἱ σάρκες αὐτῶν ἐστηκότων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ οἱ ὀφ- 2.530 θαλμοὶ αὐτῶν ἐκρυήσονται ἐκ τῶν ὀπῶν αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν τακήσεται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν.⁹ "Θλίψιν ἔξετε ἐν τῷ κόσμῳ," τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι προσπεφώνηκεν ὁ Χριστός· πλὴν εὐθαρσεστέρους ἀποτελεῖ, χρησίμως ἐπενεγκῶν "Ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν "κόσμον." "Δέδωκα γὰρ ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ "σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ." τίνες οὖν οἱ σκορπίοι καὶ τίνες οἱ ὄφεις, ἢ δηλονότι τὰ μυσάρια τε καὶ μαιφόνια τάγματα τῶν ἀλιτηρίων δαιμόνων, καὶ τῶν διωκόντων ἀγίους, οἳ καὶ γεγόνασιν ὑπουργοὶ τῆς ἀκράτου μανίας τῶν ἐν κόσμῳ πνευμάτων, ἃ καὶ τότε τὸ σύμπαν περινοσεῖ, πολυτρόπως τοῖς ἀγίοις ἐπιβουλεύοντα, καίτοι τεθριαμβευμένα διὰ Χριστοῦ προσηλώσαντος τῷ ἰδίῳ σταυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, ἵνα τῆς ἐκείνων ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ πλεονεξίας; Οὐκοῦν ἐπειδήπερ κατοικήσειν ἔφη πεποιθότως τὴν Ἱε- ρουσαλήμ, ἣτις ἔστιν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, ἣν δὲ δὴ τοῦτο, καὶ μάλα ὀρθῶς, ἀποπερανθήσεσθαι προσδοκᾶν ἀνα- ρουμένων ἐχθρῶν, καὶ τῶν εἰωθότων διώκειν αὐτὴν ἀνα- τετραμμένων, ἀναγκαίαν ποιεῖται καὶ τούτων ἡμῖν τὴν ἀφήγησιν. αὕτη γὰρ ἔσται φησὶν ἡ πτώσις ἣν κόψει Κύριος πάντας τοὺς λαοὺς ὅσοι ἐπεστράτευσαν ἐπὶ Ἱερουσαλήμ· αἱ σάρκες αὐτῶν κατατακήσονται, ἐκρυήσονται δὲ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ, συντηκομένης καὶ γλώττης. ὁ μὲν γὰρ κοινὸς οὗτος καὶ κατὰ τῆς φύσεως θάνατος τήκει μὲν τὰς ἀπάντων σάρκας, καὶ ἀποκενοὶ μὲν ὀφθαλμοὺς, σήπει δὲ καὶ γλῶσσας· πάν- 2.531 δεινὸν δὲ καὶ τῆς εἰς λῆξιν ἠκούσης συμφορᾶς εἴη ἂν εἰκότως τὸ ζώντων τε καὶ ἐστηκότων ἔτι τακῆναι μὲν τὰς σάρκας, καὶ ἀπορρεῖν ὀφθαλμοὺς, κολάζεσθαι δὲ καὶ γλώττας. εὗ δὲ δὴ σφόδρα τὰ τοιάδε συμβήσεσθαι φησὶ τοῖς θεομισῆ καὶ ἐπάρατον ἐπιτηδεύουσι ζωὴν. πραχθήσονται γὰρ δίκας, οὐχ ὑπὲρ γε μόνον τῶν εἰς ἀγίους αὐτοῖς πεπλημμελημένων, ἀλλὰ γὰρ καὶ ὑπὲρ ἧς ἐσχίκασι ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ φιλο- σαρκίας· ἢ καὶ γέγονεν αὐτοῖς αἰτία τοῦ μήτε προσήκασθαι τὴν πίστιν, μήτε μὴν ἐλέσθαι ζῆν εὐσεβῶς, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας ἀγαπήσαι τὴν δόξαν. γεγόνασι μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, ἀπονενευκότες ἀσχέτως εἰς ἐκτόπους ἡδονάς· ἐσχί- κασι δὲ καὶ ἀκρατεῖς ὀφθαλμοὺς τὰς ἐφ' ἐκάστῳ τῶν ὀρω- μένων ἐπιθυμίας μονονουχὶ χανδὸν ἐκπίνοντας. ἠκόνησαν γὰρ καὶ γλώτταν κατὰ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλη- σίας δογμάτων ἀνοσίαν πεποιήνται τὴν κατάρρησιν. εἰκότως δὴ οὖν εἰς σάρκας τε καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ γλώττας τὴν δίκην ἐσχίκασι. ὡσπερ γὰρ ἡ τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ πίνουσα γυνὴ καὶ ψευσαμένη τὸν ὄρκον εἰς μηρὸν ἐκολάζετο, περὶ ὃν ἂν γένοιτο καὶ τὰ ἐκ τῆς πορνείας ἐγκλήματα· "Πρισθή- "σεται γὰρ φησὶ καὶ διαπεσεῖται ὁ μηρὸς αὐτῆς·" κατὰ τὸν ἴσον οἶμαι τρόπον καὶ τοῖς τὴν ἀγίαν διώκουσι πόλιν, εἰς σάρκας τε καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ γλώττας ἡ κόλασις· φιλοσαρκίαί γὰρ αὐτοῖς ἡδυπάθειαι τε καὶ πρὸς τούτοις αἱ δι' ὀμμάτων τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἀπαιδευτοῦ γλώττης φωναί. 2.532 9Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔκστασις Κυρίου ἐπ' αὐτοὺς μεγάλη· καὶ ἐπιλήψεται ἕκαστος τῆς χειρὸς τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ συμπλακήσεται ἡ χεὶρ αὐτοῦ πρὸς χεῖρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ. καὶ ὁ Ἰούδας παρατάξεται ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ συνάξει τὴν ἰσχὺν πάντων τῶν λαῶν κυκλόθεν, χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ ἱματισμὸν εἰς πλῆθος σφόδρα.⁹ Ἐκστασιν ἐν τούτοις τὸν φόβον, ἥγουν τὴν κατάπληξιν, ὀνομάζει πάλιν. κατ' ἐκεῖνο δὴ οὖν φησὶ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἂν ἀλλήλους ἀθρήσειαν οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἐχθροὶ, ταῖς οὕτω

δειναῖς ὑποπίπτοντας δίκαις, καταπλαγήσονται μὲν τοῖς δείμασιν, ἀφέντες δὲ οὕτω λοιπὸν τὸ διώκειν ἔτι τολμᾶν τὴν ἀγίαν πόλιν, οἰχήσονται μὲν φυγάδες, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ χεῖρας ἀψάμενοι, καὶ τὰς παρ' ἀλλήλων ἀνονήτως ζητοῦντες ἐπικουρίας, οἰκτροὶ τε ἔσονται καὶ κατεβριμμένοι καὶ ὑπὸ πόδας ἀγίων. ὁ δὲ γε Ἰούδας, φησὶ, τουτέστιν οἱ διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν δεδικαιωμένοι καὶ τὸν νοητὸν περιφέροντες Ἰουδαῖον, καὶ τὴν ἐν Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ περι-τομὴν πλουτήσαντες, παρατάζονται ἐν Ἱερουσαλήμ, τουτέστι καταστρατεύσονται τῶν ἐχθρῶν, κατανεανιεύσονται τῶν ἀν-θεσθηκῶν, συμπατοῦντες ὡς σκορπίους, ἐπ' ἀσπίδα δὲ καὶ βασιλίσκον ἐπιβαίνοντες, λέοντός τε καὶ δράκοντος εἰς ἅπαν ἠφειδηκότες ἔσονται· λαμπροὶ δὲ καὶ ἀξιοθαύμαστοι, τὸν ἐκ τῶν τοιούτων κατορθωμάτων συλλέγοντες πλοῦτον ὡς χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ ἱματισμόν. ὅτι γὰρ οὐκ ἔν γε τοῖς αἰσθητοῖς τῆς προφητείας ὁ νοῦς, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; πλοῦτος γὰρ ἀγίων, οὐχ ὁ φθαρτὸς καὶ ἐπίγειος, ἀλλ' ὁ νοητὸς καὶ ἐπουράνιος καὶ διηνεκῆς, ὃν συναγεῖρουσι ταῖς 2.533 ἑαυτῶν ψυχαῖς οἱ διδάσκοντές τε καὶ καθ' ἑτέρους τρόπους εὐδοκιμοῦντες ἐν ἐκκλησίαις. διαρπάζουσι γὰρ ὡσπερ τὴν ἰσχὺν πάντων τῶν λαῶν, προσάγοντες διὰ πίστεως τῷ Χριστῷ τὰ ἐξαιρέτα τῶν ἐθνῶν. οὕτω γὰρ ἔφη καὶ αὐτὸς διηρηπакέναι τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ. Εἰ δὲ δὴ τις λέγοι τὸν Ἰούδαν συναγαγεῖν τὴν ἰσχὺν πάντων τῶν λαῶν κυκλόθεν χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ ἱματισμόν, ἵνα νοῶμεν ὅτι καὶ τὴν ἐν κόσμῳ σοφίαν συλλέγοντες καταλαμπρύνονται δι' αὐτῆς, τοῖς τῆς εὐσεβείας ἐπαγωνιζόμενοι δόγμασιν, ἔχοι ἂν ὁ νοῦς τὸν εἰκότα λόγον. ἐσκύλευσαν γὰρ ποτε τοὺς Αἰγυπτίους αἱ σοφαὶ γυναῖκες τῶν ἐξ Ἰσραήλ, χρησάμεναι "παρὰ γείτονος καὶ συσκήνου αὐτῶν "σκεύη χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἱματισμόν." οὐκοῦν ὡς ἔν γε τοῖς αἰσθητοῖς καὶ ὡς ἐν ὕλαις ταῖς ὀρωμέναις, ἢ τῶν εἰς νοῦν ἀγαθῶν λαμπρότης σημαίνεται. διδασκάλων δὲ μάλιστα πλοῦτος οἱ μαθηταί. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς δι' αὐτοῦ σεσωσμένοις καὶ πεπιστευκόσι προσεφώνει λέγων "Νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἀδελφοί, ἢν ἔχω ἐν "Χριστῷ Ἰησοῦ" "στέφανον δὲ καὶ χαρὰν" αὐτοῦ ἰδίαν ὠνόμαζε πάλιν. 9Καὶ αὕτη ἔσται ἡ πτώσις τῶν ἵππων καὶ τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν καμήλων καὶ τῶν ὄνων καὶ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν ὄντων ἐν ταῖς παρεμβολαῖς ἐκείναις κατὰ τὴν πτώσιν ταύτην.9 Ὅρισάμενος ἤδη τῆς τιμωρίας τοὺς τρόπους, οὓς πάντη τε καὶ πάντως ὑπομενοῦσι κατὰ καιροὺς οἱ τῆς ἀγίας πόλεως κατεστρατευκότες γεγονότες τε διωκταὶ καὶ ὑβρισταί, βδε- 2.534 λυροὶ καὶ φιλεγκλήμονες, καὶ λαλοῦντες ἀδικίαν κατὰ Θεοῦ, ἐπαίροντές τε καὶ εἰς ὕψος τὸ κέρας, κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν, ἐπάγει χρησίμως ὅτι Αὕτη ἔσται ἡ πτώσις τῶν ἵππων καὶ τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν καμήλων καὶ τῶν ὄνων καὶ πάντων τῶν κτηνῶν. ἀπὸ δὲ γε τῶν ὑποζυγίων τοὺς αὐτοῖς ἐποχουμένους ὑποδηλοῖ. ἐπεφύοντο γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις οἱ ἀπωτάτω τε καὶ τὰ περίοικα τῶν ἐθνῶν· οἱ μὲν ἵπποις ἔποχοι, Βαβυλώνιοί τε καὶ Σύροι καὶ μὴν καὶ τὰ Αἰγυπτίων ἔθνη· οἱ δὲ καμήλους τε καὶ ὄνους καὶ ὄρεῖς ὑπο-ζεύξαντες, οἷον Μωαβῖται, καὶ οἱ τῆς ἐρήμου νομάδες, ὧν καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας διαμέμνηται λέγων "Ἐν τῇ θλίψει καὶ "τῇ στενοχωρίᾳ λέων καὶ σκύμνος λέοντος, ἐκεῖθεν καὶ "ἀσπίδες καὶ ἔκγονα ἀσπίδων πετομένων, οἱ ἔφερον ἐπ' ὄνων "καὶ καμήλων τὸν πλοῦτον αὐτῶν." τεθεᾶσθαι δὲ καὶ ἐτέρωθί φησιν "ἀναβάτην ὄνου καὶ ἀναβάτην καμήλου." γράφει δὲ οὖν τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθροὺς ὡς ἐν τύπῳ τοῖς ἔθνεσι, τοῖς ἀεὶ πεπολεμηκόσι τὴν ἐπίγειον Ἱερουσαλήμ, ἵν' ἐξ αὐτῶν νοῶμεν τοὺς καθ' ἡμῶν ὄρατούς τε καὶ ἀοράτους ἐχθροὺς, πρὸς οὓς ἡμῖν ἡ μάχη. εἰ δὲ δὴ βούλοιτό τις καὶ εἰς τρόπους ἀναφέρειν τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐχθρῶν τὰ τῶν κτηνῶν ἰδιώματα, τὸ ἀδικοῦν οὐδὲν ἐκεῖνο φάναι τε καὶ νοεῖν· ὡς οἱ μὲν γεγόνασιν ὀρμητῆται καὶ θρασεῖς, ὡς ἵπποι τυχόν· περιθεῖθ' ἂν τις αὐτοῖς καὶ μάλα εἰκότως τὸ φιλήδονόν τε καὶ θηλυμανές· οἱ δὲ ἡμιόνων δίκην ἄγριοι τε καὶ ἀπνηεῖς,

ἀγριωτέρας δὲ αὐτὰς καὶ τοῖς Ἑλλήνων ποιηταῖς ὀνομάζειν ἔθος· οἱ δὲ καμήλοις κατὰ γε τὴν ἕξιν προσεικότες, τουτ- ἔστιν ἄνισοί τε καὶ ἀλαζόνες, ὑψοῦ τε ἡμένην ἕξ ἀπο- πληξίας τὴν διάνοιαν ἔχοντες· οἱ δὲ καὶ ὄνων διενεγκόντες 2.535 οὐδὲν, τὴν ἀπασῶν ἐσχάτην νενοσήκασιν ἀλογίαν· νωθῆς γὰρ ἡ ὄνος καὶ βραδεῖα πρὸς αἴσθησιν, καὶ τῆς ἐσχάτης ἀλογίας εἰκῶν. σημειωτέον δὲ, ὅτι τοὺς τῆ Ἐκκλησία πεπο- λεμηκότας οὐδενὶ μὲν ἐξομοιοῖ τῶν ἡμέρων τε καὶ καθαρῶν ζῶων, οἷον προβάτω φημί καὶ βοῖ, παρεικάζει δὲ μᾶλλον τοῖς βδελυροῖς τε καὶ ἀνημέροις, ἃ καὶ ταῖς τοῦ νόμου φωναῖς, ὡς βέβηλά τε καὶ ἀκάθαρτα κατεδικάζοντο. 9 Καὶ ἔσται ὅσοι ἂν καταλειφθῶσιν ἐκ πάντων τῶν ἔθνῶν τῶν ἐλθόντων πρὸς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀναβήσονται κατ' ἐνιαυτὸν τοῦ προσκυνῆσαι τῷ βασιλεῖ κυρίῳ παντοκράτορι Θεῷ καὶ τοῦ ἑορτάζειν τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. καὶ ἔσται ὅσοι ἂν μὴ ἀναβῶσιν ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν τῆς γῆς εἰς Ἱερου- σαλήμ τοῦ προσκυνῆσαι τῷ βασιλεῖ κυρίῳ παντοκράτορι Θεῷ, καὶ οὗτοι ἐκείνοις προστεθήσονται.⁹ Τοὺς ταῖς ἐκκλησιαίς πεπολεμηκότας, καὶ κατὰ τῆς ἀγίας Ἱερουσαλήμ ὑψηλὴν τε καὶ ἀλαζόνα τὴν ὄφρυν ἀνατεί- ναντας, ταῖς αὐτοῖς πρεπούσαις δίκαις ἐνολισθήσειν εἰπῶν, τὴν τῶν μετ' ἐκείνους περιλελειμμένων προαγορεύει προσ- κύνησιν, δηλὸν δὲ ὅτι τὴν ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως. αὐτὸς γὰρ ἔστιν ἡ τῶν ἔθνῶν προσδοκία κατὰ τὴν τοῦ πατριάρχου φωνήν. τέθειται δὲ καὶ "εἰς φῶς ἔθνῶν, καὶ εἰς διαθήκην "γένους, ἀνοιξαὶ ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, καὶ ἐξαγαγεῖν ἐκ "δεσμῶν δεδεμένους καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν "σκότει." ὅτι τοίνυν τὴν τῆς εἰδωλολατρείας ἀφέντες ἀχλὺν, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου σκαιότητος τὰ δεσμὰ διαρρήξαντες οἱ 2.536 ἐξ ἔθνῶν, πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας ἤξουσι φῶς, καὶ τὸν τοῦ Σωτῆρος ὑποδραμοῦνται ζυγὸν, σαφηνιεῖ, λέγων ὡς οἱ κατὰ- λοιποὶ τῶν κεκολασμένων, ἦτοι τῶν ταῖς ἐκκλησιαίς μεμα- χημένων· ἀριθμοῦ δὲ οὗτοι κρείττονες· ἀναβήσονται κατ' ἐνιαυτὸν τοῦ προσκυνῆσαι τῷ κυρίῳ παντοκράτορι Θεῷ καὶ τοῦ ἑορτάζειν τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. ὁ μὲν γὰρ διὰ Μωυσέως προσέταττε νόμος ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας τῆ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ ἑβδόμου μηνός, συναγυγεμένης εἰς ἀποθήκας τῆς ἐξ ἀγρῶν εὐκαρπίας. ἐξόδιον ταύτητοι τὴν ἑορτὴν ὀνομάζει, ὡς ἤδη τῶν ἔργων τῶν ἐν ἀγροῖς ἐκκεχωρη- κῶν ἐς πέρας. ἐκέλευε δὲ λαμβάνειν "κάλλυντρα φοινί- κων καὶ καρπὸν ὠραίου ξύλου, καὶ κλάδους ξύλου δασεῖς "καὶ ἰτέας καὶ ἄγνου κλάδους," πίνειν τε ὕδωρ ἐκ χειμάρρου, καὶ ἐπ' αὐτῷ κατευφραίνεσθαι. καὶ πρόφασιν μὲν ὁ νόμος ἐποιεῖτο τῆς ἑορτῆς, τὸ ἐν σκηναῖς κατοικῆσαι τὸν Ἰσραὴλ, τῆς Αἰγυπτίων πλεονεξίας ἐξηρημένον. Ἦν δὲ ἄρα τὸ χρῆμα μυστηρίου τύπος τοῦ κατὰ Χριστόν. ἐξηρημέθα μὲν γὰρ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τῆς τοῦ διαβόλου πλεο- νεξίας, κεκλήμεθα δὲ, ὡς ἔφην, εἰς ἐλευθερίαν διὰ Χριστοῦ, καὶ ὑπ' αὐτῷ γεγόναμεν τῷ τῶν ὄλων βασιλεῖ καὶ Θεῷ, τῆς τῶν πάλοι κρατούντων σκαιότητος ἀλογήσαντες. ἑορτά- ζομεν δὲ τὴν ἀληθῆ τῆς σκηνοπηγίας ἑορτὴν, τουτέστι τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτε τὰ πάντων ἐν αὐτῷ μονονουχὶ πέπηκται σώματα, καίτοι λελυμένα τῆ φθορᾷ καὶ θανάτῳ κεκρατημένα. αὐτὸς γὰρ ἔστιν ἡ ἀνά- στασις, αὐτὸς ἡ ζωὴ, πρωτόλειον ὡσπερ ἐκ νεκρῶν καὶ "ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων" ὁ νοηταῖς ἡμᾶς εὐκαρπίας καταπιμπλάς, καὶ οἷον τοὺς ἐξ ἀγρῶν συλλεγέντας πόνους 2.537 ἐνσωρεύειν ἀποθήκαις ταῖς ἄνω παρασκευάζων. αὐτὸς ἡμῖν ἀποδώσει τὴν ἐν παραδείσῳ δίαιταν καὶ τρυφήν, δηλὸν δὲ ὅτι πνευματικὴν, νενικηκόσι τὴν ἀμαρτίαν, εὐωδιάζουσι νοη- τῶς, ὠραῖον καὶ ἀξιέραστον τὸν τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ἔχουσι καρπὸν, ἀγνώως καὶ ὀσίως πεπολιτευμένοις. σημεῖον δ' ἂν γένοιτο καὶ τοῦδε πάλιν, τὸ κάλλυντρά τε φοινίκων καὶ ὠραίου ξύλου καρπὸν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις κλάδοις συνδήσαντας ἔχειν. αὐτὸς ἔστιν ὁ χειμάρρου τῆς τρυφῆς ὃν πεπότικεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ· αὐτὸς ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, καὶ ὁ τῆς εἰρήνης ποταμὸς, ὁ ἐκκεκλικῶς εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐξ ἔθνῶν κεκλη-

μένους. εἶρηται δὲ περὶ τούτων ἡμῖν ἰσχνῶς ἐν ἑτέροις. οὐκοῦν οἱ ἀναβαίνοντες προσκυνῆσαι τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι, καὶ τελέσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας, οἱ διὰ πίστεώς εἰσιν ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένοι. ἀπειλεῖ δὲ τοῖς μὴ ἀναβαίνουσιν ὄλεθρον, ποινὰς τε τὰς ἴσας, ἃς ἂν ὑποσταῖεν οἱ διώκται τε καὶ ὕβρισταί. ἐν ἴσῃ γὰρ μοῖρα κείσονται τοῖς ἐχθροῖς, οἱ μὴ ἀγαπᾶν ἠρημένοι. καὶ τοῦτο οἴμαι ἔστιν, ὃ καὶ αὐτὸς ἔφη Χριστός "Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστι, καὶ ὁ μὴ "συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει." 9'Ἐὰν δὲ φυλὴ Αἰγύπτου μὴ ἀναβῆ μηδὲ ἔλθῃ ἐκεῖ, καὶ ἐπὶ τούτοις ἔσται ἡ πτώσις ἣν πατάξει Κύριος πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἂν μὴ ἀναβῆ τοῦ ἑορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. αὕτη ἔσται ἡ ἁμαρτία Αἰγύπτου καὶ ἡ ἁμαρτία πάντων τῶν ἐθνῶν, ὅσα ἂν μὴ ἀναβῆ τοῦ ἑορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας.9 Ὡς ἐξ ἑνὸς ἔθνους τοῦ τῶν Αἰγυπτίων φημί, τοὺς εἰς ἄκρον ἦκοντας πλάνης, ἐκτόπως τε ἄγαν εἰδωλολατρῆν 2.538 ἐλομένους, καταδηλοῖ, οἷς ἔσται δεινὴ καὶ ἀδιάφукτος δίκη καὶ ὀλέθρου πρόξενος τὸ μὴ ἐλέσθαι τιμᾶν τῆς διὰ Χριστοῦ σωτηρίας τὴν ἀξιόληπτον χάριν. μόνον γὰρ οὐχὶ φονευταὶ τῶν ἰδίων γεγονότες ψυχῶν ἀλοῖεν ἂν, εἴπερ ἔστιν ἀληθές, ὡς μετὸν αὐτοῖς ἐπιδράξασθαι τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ προ- κειμένης εἰς μέθεξιν τοῖς ἐλεῖν ἐθέλουσι τῆς ἄνωθεν ἡμερό- τητος, καὶ μὴν καὶ ἀποφορτίσασθαι τὴν ἁμαρτίαν, ταῖς ἑαυτῶν ἐντεθνήκασιν πλάναις, καὶ ἀναπόνιπτον ἐσχίκασι τὴν τε ἐκ τοῦ πλανᾶσθαι κηλῖδα καὶ τῆς πλημμελείας τὸν μολυσμὸν, διατετελέκασι δὲ καὶ ἐν πλάνῃ· καίτοι τοῦ θεοῦ φωτὸς τὰ πάντα περιαστράπτοντος, καὶ καλοῦντος εἰς ἀνά- βλεψιν τοὺς ἐν ἀχλύϊ καὶ σκότῳ. φαίην δ' ἂν καὶ περὶ ἐκάστου τῶν τοιούτων "Ἀγαθὸν ὑπὲρ αὐτὸν τὸ ἔκτρωμα· "ὅτι ἐν ματαιότητι ἦλθε, καὶ ἐν σκότει πορεύεται, καὶ ἐν "σκότει ὄνομα αὐτοῦ κατακαλυφθήσεται." "Καλὸν γὰρ "αὐτοῖς εἰ μὴ ἐγεννήθησαν," κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν. ὅτι δὲ οὐ κατὰ μόνον τῶν Αἰγυπτίων ὁ λόγος, ἦξει δὲ καὶ κατὰ πάντων τῶν ἐθνῶν, ἃ πάντα τε καὶ πάντως κολασθή- σονται, τῆς διὰ Χριστοῦ σωτηρίας ἠφειδηκότα, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ πανήγυριν οὐ τιμηκότα, πιστώσεται λέγων Αὕτη ἔσται ἡ ἁμαρτία Αἰγύπτου καὶ ἡ ἁμαρτία πάντων τῶν ἐθνῶν ὅσα ἂν μὴ ἀναβῆ τοῦ ἑορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. πρὸ μὲν γὰρ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας τάχα πως ἦν ἔτι καὶ ἀπὸ μέρους εὐάφορμος τῶν ἐθνῶν ἡ παραίτησις, παρ' οὐδενὸς κεκληῖσθαι λεγόντων· διεκήρυξε γὰρ αὐτοῖς οὐδεῖς. τοιγάρτοι καὶ ὁ Σωτὴρ ἐν εὐαγγελικαῖς ἡμῖν παραβολαῖς αὐτὸ τοῦτο καταδεικνύων, τοὺς ἐργάτας ἔφη τοὺς περὶ τὴν 2.539 ἐνδεκάτην κεκλημένους εἰπεῖν τό "Οὐδεῖς ἡμᾶς ἐμισθώσατο." ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ἐπέλαμψεν ὁ Χριστός, ἔδῃσε τὸν ἰσχυρὸν, ἐξείλετο τῆς ἐκεῖνου δυστροπίας τοὺς ὑπ' αὐτῷ κειμένους, δεδικαίωκε τῇ πίστει τοὺς προσιόντας αὐτῷ, τέθεικε τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ζωῆς, οὐδένα λοιπὸν ἀπο- χρώντως πρὸς παραίτησιν εὐρήσουσι λόγον, οἱ τὴν οὕτω σεπτὴν οὐ προσηκάμενοι χάριν. ἀληθεύσει δὴ οὖν καὶ περὶ αὐτῶν εἰ λέγοι τῶν ἐθνῶν ὁ Χριστός "Εἰ μὴ ἦλθον καὶ "ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νυνὶ δὲ πρόφασιν οὐκ "ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν." 9'Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη ἔσται τὸ ἐπὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου ἅγιον τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι.9 Ὡς παντὸς ἤδη πολέμου κατηνασμένου, καὶ μάχης ἀνή- ρημένης, καὶ σεσοβημένων ἐχθρῶν, καὶ ἀρρήκτου λοιπὸν εἰρήνης τὴν ἀγίαν στεφανούσης πόλιν, τουτέστι τὴν Ἐκκλη- σίαν, ἀπρακτῆσειν ἤδη φησὶ τοῦ πολέμου τὰ σκεύη, φάλαρά τε καὶ ἐπιχάλινα. τίνας γὰρ ὅλως ὁ ἵπποκράτης τοιούτου ἔξει χρεῖαν, ἀριστεύειν εἰδὼς ἐν μάχαις, εἰ μηδεὶς ὅλως ὁ ἀντεξάγων ἔστιν; οὐκοῦν ἱερά, φησὶν, ἔσται σκεύη καὶ ἀνα- θήματα τῷ Θεῷ, τὰ τοῖς πολεμοῦσι χρήσιμα. ἐπειδὴ γὰρ αὐτός ἔστι τῆς εἰρήνης ὁ βραβευτὴς, αὐτῷ δὴ δικαίως καὶ ἀνακείσεται περιττά τε ἤδη καὶ ἀπρακτοῦντα λοιπὸν τοῦ πολέμου τὰ σκεύη. ὡσπερ γὰρ ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας ἔφη περὶ τινῶν, ὅτι "συγκόψουσι τὰς μαχαίρας "αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ "οὐ μὴ ἄρη ἔθνος ἐπ' ἔθνος

μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι 2.540 "πολεμεῖν," τῶν τῆς εἰρήνης καιρῶν μονονουχὶ καὶ ἀναπει- θόντων αὐτοὺς τῇ τῆς γεωπονίας χρειαί χαρίζεσθαι τὰ πολεμικά, καὶ εἰς ἑτέρας δὲ ὡσπερ μετατρέχειν σπουδὰς, τῆς τῶν τακτικῶν μελέτης ἠφειδηκότας· οὕτω καὶ ὁ θεοπέσιος Ζαχαρίας, ὡς ἀρρήκτου λοιπὸν τῆς εἰρήνης δοθείσης παρὰ Θεοῦ, τὰ τοῖς μαχομένοις χρήσιμα σκεύη μεταπλασθήσεσθαι φησὶν εἰς ἀνάθημα τῷ Θεῷ. ἀργήσῃ γὰρ πάντως τὸ μάχιμον, οὐχ ἵππου πεφροντικός, οὐ χαλινῶν, οὐ φαλάρων, μετανεῦον δὲ μᾶλλον εἰς γε τὸ ἐλέσθαι δεῖν τοῖς εἰς ἀρετὴν καὶ θεοσέβειαν διαπρέπειν σπουδάσμασι. Δοκεῖ δὲ τισὶ καὶ καθ' ἕτερον ἐκπεπεράνθαι τρόπον τῆς προφητείας τὴν δύναμιν. φασὶ γὰρ ὅτι ἠϋρηται μὲν κατὰ καιροὺς τὸ τοῦ σταυροῦ ξύλον, ἐμπεπαρμένους ἔτι τοὺς ἤλους ἔχον· ὧν ἓνα λαβῶν ὁ εὐσεβὴς Κωνσταντῖνος ἐπὶ χαλινὸν γενέσθαι τῷ ἵππῳ τῷ ἰδίῳ παρεσκεύασεν, εὐλο- γεῖσθαι παρὰ Θεοῦ καὶ διὰ τούτου πεπιστευκῶς. οὐκ ἀπί- θανον δὲ τὸ χρῆμα φαίη τις ἂν, εἴπερ ὧδε ἔχει, καὶ οὐκ ἔξω τοῦ λόγου τοῦ πρόποντος νοοῖτ' ἂν εἰκότως, τὸ καὶ ἐν μνήμῃ γενέσθαι τῇ παρὰ Θεῷ, καὶ ἐν προρρήσει τετιμῆσθαι προφη- τικῇ βασιλέα τὸν εὐσεβέστατον. πλείστων γὰρ ὄσων ἐποιή- σατο μνήμην καὶ προαναφώνησιν κατὰ καιροὺς τῶν ἀγίων προφητῶν ὁ λόγος, καθάπερ ἀμέλει καὶ Ἰωσίου καὶ ἐτέρων τινῶν. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἡ τῶν καιρῶν ἡμερότης καὶ εὐσέβεια διὰ τῶν ἐν αὐτοῖς κρατούντων σημαίνεται. οὐδὲν οὖν ἄρα τὸ ἀπεικός, εἰ διαμέμνηται καὶ νῦν ὁ Προφήτης Ζαχαρίας ἀξιολογώτατος πράγματος, καὶ θεοφιλοῦς ἀληθῶς καὶ βασι- λείας εὐσεβοῦς, καὶ καιρῶν ἀνακειμένων τῇ εἰς Χριστὸν ἀγάπῃ. τὸ γὰρ δὴ καὶ βασιλέων ἵπποις ἐμπρέπειν τὸν ἥλον 2.541 ἀπὸ τοῦ τιμίῳ ληφθέντα σταυροῦ, τί ἂν ἕτερον ἡμῖν ὑπεμ- φήνειεν ἂν, ἢ πλείστην ὄσσην καὶ ἀξιάγαστον ἀληθῶς τῶν κρατούντων εὐσέβειαν; 9Καὶ ἔσονται οἱ λέβητες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου ὡς φιάλαι πρὸ προσώπου τοῦ θυσιαστηρίου.⁹ Ἐν τῇ ἀγίᾳ λέβητες ἦσαν σκηνῇ, καὶ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα κατεσκευασμένῳ ναῷ, ἐν οἷς τὰ τῶν θυσιῶν ἠψετο κρέα, δαπανώντων αὐτὰ τῶν ἱερέων ἐν τόπῳ ἀγίῳ, καὶ τοῦτο τοῦ νόμου τελεῖσθαι προσεταχότος, ὡς ἂν μὴ ἔξω που τῶν ἱερῶν ἐκκομίζοντο χώρων τὰ ἡγιασμένα. ἐπειδὴ δὲ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ἐθῶν ἀποπεπαυμένων, εἰς ἕτερον ἡμῖν λα- τρείας τρόπον μετακεχώρηκε τὰ μυστήρια, καὶ μηλοσφαγίαις μὲν οὐκέτι καὶ λιβανωτοῖς, θυσίαις δὲ μᾶλλον ταῖς ἀναι- μάκτοις τὸν τῶν ὄλων καταγεραίρειν Θεὸν οἱ διὰ πίστεως δεδιδάγμεθα, καὶ αὐτὸν νοητῶς ἱεουργοῦμεν ἐν ἐκκλησίαις τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα Χριστὸν, ἀντὶ τῶν λεβήτων ἑτέροις κεχρήμεθα σκεύεσιν ἱεροῖς, ἃς δὴ καὶ φιάλας ἐνθάδε φησὶν ὁ Προφήτης. σκεύη δὲ ταυτὶ τοῖς πίνουσι χρειωδέστατα. καὶ συνήσει πάντως ὁ σοφὸς ἀκροατὴς τοῦ σημαινομένου τὴν δύναμιν, κἂν εἰ ἀμυδρότερόν πως ἢ χρὴν ὁ παρ' ἡμῶν πε- ποιῆται λόγος, διὰ τοι τὸ δεῖν περιεσταλμένως ποιεῖσθαι τὴν τῶν κεκρυμμένων ἀφήγησιν. οὐκοῦν τότε μὲν ἦσαν οἱ λέ- βητες, νυνὶ δὲ φιάλαι πρὸ προσώπου τοῦ θυσιαστηρίου. 9Καὶ ἔσται πᾶς λέβης ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν τῷ Ἰούδα ἅγιον 2.542 τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι· καὶ ἤξουσι πάντες οἱ θυσιάζοντες καὶ λήψονται ἐξ αὐτῶν καὶ ἐψήσουσιν ἑαυτοῖς.⁹ Λέβητας ἀποκαλεῖ, τοῖς ἀρχαίοις ὀνόμασι χρησάμενος ἔτι, τὰ σκεύη τὰ μυστικά, ἃ καὶ ἔστιν ἅγια, σεπτὰ τε καὶ τίμια, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ, ἤγουν τῇ Ἐκκλησίᾳ, δῆλον δὲ ὅτι τοῖς θείοις ἱεουργοῖς, καὶ παρ' αὐτῷ δὲ τῷ Ἰούδα, τούτέστι πάλιν τοῖς τὴν ἐν πνεύματι λαχοῦσι περιτομήν. εἶεν δ' ἂν οὗτοι πάλιν οἱ πεπιστευκότες. παρ' οὐδενὸς γὰρ ὄλως εἰς κοινὴν λαμβάνεται χρειαί τοῦ ἀγίου θυσιαστηρίου τὰ σκεύη, ἀλλ' ἔστιν, ὡς ἔφην, ἅγια καὶ εἰς δόξαν Θεοῦ τετηρημένα, καὶ μόναις ταῖς χρειαῖς ὑπηρετεῖν εἰωθότα τῆς ἀγίας τραπέζης, δι' αὐτῶν τε καὶ ἐν αὐτοῖς αἱ τῶν προσ- αγόντων τελοῦνται θυσίαι, οὐχ ἐκάστου φέροντος ἴδιον σκεῦος· ἀπάντων δὲ μόνοις τοῖς ἱεροῖς κεκρημένων. πᾶς γὰρ λέβης ἅγιος ἔσται φησὶ τῷ Κυρίῳ. οὐκοῦν διαλέγεται μὲν ὁ Προφήτης ὡς ἐπὶ θυσιῶν ἔτι τῶν κατὰ τὸν νόμον, λέβητάς τε καὶ ἔψησιν καὶ

τοὺς θυσιάζοντας ὀνομάζει, νοήσομεν δὲ πρεπόντως ἡμεῖς τοῖς διὰ Χριστοῦ καιροῖς καὶ τῇ παρ' ἡμῶν ἐν Πνεύματι τελουμένη λατρεία. οἰκονομικῶς δὲ φαμεν ἄσυμφανῆ γενέσθαι, καὶ οὐ πᾶσιν ἀπλῶς ἐκκείμενον τῶν ἁγίων προφητῶν τὸν λόγον, ἵνα μὴ βάλληται πρὸς αὐτῶν τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μήτε μὴν τοῖς βεβήλοις καὶ βδελυρωτάτοις ὁ μόνους πρέπων ἁγίοις ἐκκαλύπτοιο λόγος. 9Καὶ οὐκ ἔσται Χαναναῖος οὐκ ἔτι ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου παντοκράτορος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.9 Σαθρόν τε καὶ εὐδιάκλαστον τῶν ἀρχαιοτέρων τὸν νοῦν 2.543 κατίδοι τις ἂν καὶ ἀταλαιπώρως κομιδῆ. λελύτρωνται μὲν γὰρ ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωυσέως οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τῆς ἀφορήτου δουλείας ἀπεσειόντο τὸν ζυγὸν, πλείστων τε ὄσων ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἀξιαγάστων τετελεσμένων σημείων, ἐξήεσαν μόλις, διεβιβάσθησαν δὲ καὶ διὰ θαλάσσης αὐτῆς, κατεδηδόκασι τε τὸν ἄρτον τὸν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ὕδωρ ἐκ πέτρας ἀδοκῆτως ἐκκομισθὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ πεπόκασι. τί οὖν οἱ τάλανες; μεμοσχοποιήκασιν ἀπόντος Μωυσέως, καὶ ὡς ὁ προφήτης φησὶν, ἀνέλαβον "τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον "τοῦ θεοῦ αὐτῶν Ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς πεποιήκασι "προσκυνεῖν αὐτοῖς." ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν διολώλασι πέπτωκε γὰρ τὰ κῶλα αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὰ γέγραπται. ἐπειδὴ δὲ διεβιβάσθησαν τὸν Ἰορδάνην οἱ μετ' αὐτοῦς, στρατηγούντος Ἰησοῦ, πάλιν τοῦ χρόνου προβαίνοντος, γεγονότες ὑπὸ κριτὰς, λελατρεύκασι τοῖς εἰδώλοις· ἀλλὰ καὶ ἐν καιροῖς τῶν ἁγίων προφητῶν τεθύκασι ταῖς δαμάλεσι ταῖς χρυσαῖς, ἃς πεποίηκεν αὐτοῖς ὁ ἐπάρατος Ἰεροβοάμ, καὶ πρὸς ταῦταις ἔτι τεμένη τε καὶ βωμοὺς ἀνιστάντες, οὐδὲν ἦττον προσκεκνήκασι τῇ Βάαλ, τῷ Χαμῶς, τῇ Ἀστάρτη, τῷ Βεελφεγῶρ. καὶ τὸ ἔτι τούτων ἐπέκεινα τῶν κακῶν· οὐ γὰρ δὴ τὴν ἀγελαίαν καὶ συρφετώδη πληθὺν μόνην ἐν τούτοις γεγενῆσθαί φαμεν· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἱερέων ἐκκεκλικότας πολλοὺς εὐρήσομεν. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε διὰ τοῦ προφήτου Θεός "Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπαν Ποῦ ἐστὶ Κύριος; καὶ "οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου μου οὐκ ἠπίσταντό με, καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβουν εἰς ἐμὲ, καὶ οἱ προφήται προεφήτευσαν τῇ "Βάαλ, καὶ ὀπίσω ἀνωφελοῦς ἐπορεύθησαν." τεθέαται δὲ καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ "ὡς εἴκοσι καὶ πέντε ἄνδρας ἐκ τῶν 2.544 "πρεσβυτέρων Ἰσραὴλ, τὰ ὀπίσθια μόνον ἔχοντας πρὸς τὸν "ναὸν Κυρίου καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀπέναντι, προσκυνούντάς τε καὶ κατὰ ἀνατολὰς τῷ ἡλίῳ." καὶ πλείστα μὲν ἐν τούτοις ἐπισωρεύειν ἕτερα χαλεπὸν οὐδὲν ἀρκέσειν δὲ οἶμαι καὶ ταῦτα πρὸς ἔλεγχον τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἀφιλομαθίας. οὐκοῦν σεσάλευτο μὲν τῶν ἀρχαιοτέρων ὁ νοῦς, καὶ ἦν εὐπαράφορος κομιδῆ. τοιγάρτοι καὶ περὶ αὐτῶν ἔφη Θεός "Ἠγάπησαν κινεῖν πόδας αὐτῶν καὶ οὐκ ἐφείσαντο, καὶ ὁ Θεός οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς." παρεκομίζοντο γὰρ εὐκόλως εἰς ἐκτόπους εἰδωλολατρίας καὶ, γεγονότες ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, τοὺς ἀλλογενεῖς Χαναναίους ζηλοῦν ἐσπούδαζον. Ἐπειδὴ δὲ καθ' ἡμᾶς γέγονεν ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, καὶ δικαίως τῇ πίστει, τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι κατεσφράγισε τοὺς τῇ παρ' αὐτοῦ προσιόντας χάριτι, γέγονεν ἡμῖν ἔδραϊος ὁ νοῦς, ἀσφαλῆς τε καὶ ἀκατάσειστος, καὶ πεπηγὼς εἰς εὐσέβειαν. ἀναπέσει γὰρ οὐδεὶς τοὺς ἡγιασμένους, ἕτερον εἰδέναι θεὸν παρὰ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς, ὃν ἐγνώκαμεν Θεὸν ἐν Χριστῷ. παρέδειξε γὰρ ἡμῖν ἐν ἑαυτῷ τὸν Πατέρα λέγων "Ὁ ἑορακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν Πατέρα." οὐκοῦν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ φησὶ, τουτέστι κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ, οὐκ ἔσται Χαναναῖος, τουτέστιν ἀλλογενὴς καὶ εἰδωλολάτρης ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου παντοκράτορος. ἐρηρεῖσμεθα γὰρ, ὡς ἔφην, ἐν πίστει, καὶ τοῖς εἰς ἀσφάλειαν ἀυχήμασι κατεστέμμεθα διὰ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΜΑΛΑΧΙΑΝ.

492

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

ΚΑΙ περὶ τῆς τοῦ Μαλαχίου προφητείας ὀλίγα προειπεῖν ἀναγκαῖον, διὰ τὸ τῶν ἐντευξομένων εὐμαθῆς, καὶ ὅπως ἂν εἰδεῖεν ἕκαστα τῶν παρ' αὐτῷ κειμένων. Πεπερασμένων τοιγαροῦν τῶν τῆς αἰχμαλωσίας καιρῶν, ἀνεκομίζετο μὲν ἐκ τῆς Βαβυλῶνος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς τὴν ἁγίαν αὐθις ἀφίκετο πόλιν, τὸν τῆς δουλείας ζυγὸν ἀποφορτισάμενος· καὶ δὴ καὶ ὁ θεῖος ἐγή- γερτο ναὸς, ἐφεστηκότων τοῖς ἔργοις Ζοροβάβελ τε τοῦ Σαλαθιήλ, ὃς ἦν ἐκ φυλῆς Ἰούδα, καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέτου ἱερέως τοῦ μεγάλου. προεφήτευσον δὲ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ τοῖς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας λελυτρωμένοις Ἀγγαῖός τε καὶ Ζαχαρίας, Ἐσδρα τε καὶ Νεεμίου συνόντων αὐτοῖς τῶν ἱερουργῶν. σύγχρονος δὲ τοῖς μνημονευθεῖσιν ἁγίοις προφή- ταις, ἢ ὀλίγῳ καὶ βραχὺ μετ' ἐκείνους καὶ ὁ θεσπέσιος γέγονε 2.546 Μαλαχίας, ὃς δὴ καλεῖται καὶ Ἄγγελος, διερμηνεύεται γὰρ ὡδε Μαλαχίας. Οὐ παραδεκτέον δὲ τοὺς τινῶν περὶ αὐτοῦ λόγους, οἱ μάρτην ἐβράψωδῆκασιν, ἄγγελον μὲν τὴν φύσιν οἰόμενοι τε καὶ λέγοντες, σεσωματώσθαι γεμῆν κατὰ Θεοῦ βούλησιν καὶ ἐν προφήτου τάξει γενέσθαι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ. εἴρηται γὰρ ἄγγελος, ὡς ἔφην, μάλιστα μὲν καὶ τοῦ ὀνόματος ταύτην ἔχοντος ἐφ' ἑαυτῷ τὴν ἐρμηνείαν· εἶτα ὅτι τοὺς ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ λόγους ἀπαγγέλλων τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ καλοῖτ' ἂν οὐκ ἀπιθάνως καὶ ἄγγελος. καὶ γοῦν αὐτὸς ὁ Προφήτης Μαλαχίας ἐν τοῖς ἐφεξῆς περὶ παντὸς ἱερέως φησὶν "Ὅτι "χείλη ἱερέως φυλάζεται γινώσιν καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν "ἐκ στόματος αὐτοῦ, διότι ἄγγελος Κυρίου παντοκράτορός "ἔστι." περὶ δέ γε τοῦ Ἐμμανουὴλ ὁ προφήτης Ἡσαΐας "Καὶ θελήσουσι, φησὶν, εἰ ἐγενήθησαν πυρίκαυστοι, ὅτι παι- "δὶον ἐγεννήθη, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα "αὐτοῦ Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος." ὁρᾷς ὅτι τὸ ἀπαγγέλλ- λειν ἑτέροις τὴν τῆς ἀνωτάτω φύσεως βούλησιν ὀνομάζεσθαι καὶ ἀγγέλους παρεσκεύασέ τινας, καίτοι κατὰ φύσιν οὐκ ὄντας ἀγγέλους; ἄνθρωποι μὲν γὰρ οἱ τὸν θεῖον ἡμῖν διερ- μηνεύοντες νόμον, τουτέστιν οἱ ἱερεῖς· Θεὸς δὲ καὶ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ὁ Υἱός. Ἄνθρωπος δὴ οὖν καθ' ἡμᾶς ὁ Προφήτης Μαλαχίας· σύμπαρ δὲ ὡσπερ αὐτῷ τῆς προφητείας ὁ σκοπὸς εἰς δύο ταῦτα συντείνεται. ἐγγεγερμένου γὰρ τοῦ θείου ναοῦ, καιροῦ καλοῦντος εἰς ἱερουργίαν τοὺς προεστηκότας λαῶν, ἦτοι τοὺς ἐξ αἵματος τοῦ Λευὶ, ἐφιέντος δὲ ὡσπερ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ πληροῦν, εἰ βούλοιντο, τὰς κατὰ νόμον εὐχὰς, ἐκέχρητο μὲν ταῖς διὰ Μωυσέως ἐντολαῖς, οὐ μὴν ἀμω- 2.547 μήτως καὶ ἐπιεικῶς. προσεκόμιζον μὲν γὰρ εἰς θυσίαν οἱ λαοὶ τὰ συνήθη, πλὴν οὐ σφόδρα πεφροντισμένως, ὀκνηρῶς δὲ μᾶλλον καὶ κατημελημένως. τὰ γὰρ αἰσχίονα τῶν ἐν ποιμνίοις, ἄρρωστά τε καὶ ἀδόκιμα προσῆγον τῷ θυσια- στηρίῳ. προσεδέχοντο δὲ οἱ ἱερεῖς, μηκέτι μωμοσκοποῦντες κατὰ τὸν νόμον, μὴ χωλὸν ἢ ὠτότμητον ἢ κολοβόρρινον ἢ κολοβόκερκον ἢ ψωραγριῶν ἢ λειχηνας ἔχον ἢ μονόρχες εἶη τὸ προσαχθέν. ἀπόβλητα γὰρ ὁ νόμος ἐποίει ταυτί· ὕβρις δὲ ἦν τὸ χρῆμα, καὶ ἕτερον οὐδέν. κατημέλουν δὲ καὶ ἑτέρως οἱ ἱερεῖς καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς, οὐχὶ τὰ ἐκ νόμων ὀρθῶς εἰσηγούμενοι, καὶ παιδαγωγοῦντες ἀστείως εἰς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀλλ' εἰς ἐκτόπους ἐξιτηλίας ἀπονεύειν ἔχοντες, καὶ τῆς εὐθείας ἕξω φέρεσθαι τρίβου. καὶ εἷς μὲν οὗτος τῆς ἐπι- πλήξεως τρόπος· ἕτερος δὲ πρὸς τούτῳ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἐπ' αἰτίαις τοιαύταις, οἱ μὲν γὰρ ἐβρώσθη φράσαντες ταῖς εἰς γυναῖκας φιλοστοργίαις, εἶτα βιβλίον ἀποστασίου ῥίπτοῦντες αὐταῖς, καὶ ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἀτόπων ἔσθ' ὅτε κατεγνωσμέναις, συνεπλέκοντο μὲν ἑτέραις, ὦνοντο δὲ, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον λυποῦσι Θεὸν, κἂν εἰ ἔλοιντο τοῦτο δρᾶν. ἕτεροι δὲ αὖ ταῖς τῶν ἀλλοφύλων ἐπεμαίνοντο θυγατράσι, καίτοι διακεκρα- γότος τοῦ νόμου σαφῶς "Τὴν θυγατέρα σου οὐ δώσεις τῷ "υἱῷ αὐτοῦ καὶ τὴν θυγάτερα αὐτοῦ οὐ λήψῃ τῷ υἱῷ σου· "ἀποστήσει γὰρ τὸν υἱὸν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ πορευθεὶς λα- "τρεύσει θεοῖς

ἑτέροις." γέγονε δὲ μακρὸς περὶ τούτου λόγος καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἑσδρα βιβλίοις. ὅθεν τινὲς αὐτὸν ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὸν Μαλαχίαν. ἔχει δὲ οὐχ οὕτως τὸ ἀληθές, καὶ τὰ μὲν τῆς ἐπιπλήξεως ἐν τούτοις· ἐν δὲ γε τῷ τέλει τῆς προφητείας τὸν περὶ τῆς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν ἀνα- δείξεως ποιεῖται λόγον, ἅτε δὴ μελλούσης τὸ τνηκάδε 2.548 καθαρᾶς τε καὶ ἀναιμάκτου θυσίας προσκομίζεσθαι τῷ Θεῷ, καταλήγειν δὲ τὰ πάντων ἐγκλήματα, τῆς τε ἀμαρτίας ἀνηρημένης, καὶ εἰς καινότητα ζωῆς ἀναμορφουμένων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· καινὴ γὰρ κτίσις τὰ ἐν Χριστῷ, τῶν ἀρχαίων παρωχηκότων, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἠλίμμη λόγου Κυρίου ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐν χειρὶ ἀγγέλου αὐτοῦ.⁹ Ἠλίμμη φησι τοῦ λόγου τῆς παρὰ Θεοῦ προφητείας οἰοῖναι τὴν λῆψιν. ἐδέχοντο γὰρ οἱ μακάριοι προφητῆται διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τῶν ἐσομένων τὴν γνῶσιν, τὰς τε συμ- βουλάς καὶ μὴν καὶ τὰς ἐπιπλήξεις ἐποιοῦντο πρὸς τινὰς, οὐκ ἐξ ἰδίας αὐτοὶ καρδίας, οὐς ἂν ἔλοιντο τυχὸν ἀνασπῶντες λόγους, ἢ ψευδοποῦντες κατὰ τινὰς, διερμηνεύοντες δὲ τὰ παρὰ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄνωθεν τοῖς ἄλλοις καθαρῶς τε καὶ ἀωμότηως διαπορθμεύοντες λόγους, οὐκοῦν τῆς προφητείας τὴν λῆψιν γενέσθαι φησὶ παρὰ Κυρίου. ὑπεμφαίνει δὲ διὰ τούτων, ὡς οὔτε προαγόρευσιν ἔχει τινὰ τῆς προφητείας ὁ λόγος μοχθηροῦ τε καὶ ἀνιανοῦ πράγματος ὡς συμβησο- μένου τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, οὔτε μὴν ἐπαίνους ὡς βεβιωκότων ὀρθῶς· ἐπιπλήξιν δὲ μᾶλλον ἐπὶ τε ἱερέας καὶ λαοὺς. τὸ δὲ ἐν χειρὶ ἀγγέλου αὐτοῦ τοιῶσδε νοήσεις· διαχειρίζοντος γὰρ ὡσπερ, ἤγουν ἐκπράττοντος, τὴν τῆς προφητείας διακονίαν τοῦ ἐπίκλην ἀγγέλου, τὸ λῆμμα γέγονεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ. εἴρηται δὲ ἄγγελος ὁ Μαλαχίας δι' αἰτίας ἃς ἤδη προεῖπον. ἠθέσθε δὲ ἐπὶ τὰς καρδίας ὑμῶν. ἠγάπησα ὑμᾶς, λέγει Κύριος.⁹ Οὐ πάρεργον ποιεῖσθαι προστάττει τῶν ῥηθησομένων τὴν 2.549 ἀκοήν, ἐσπουδασμένως δὲ μᾶλλον καὶ ἐν πλείστη προσοχῇ καὶ κατανοήσει. διακεῖσθαι γὰρ ὧδε προσήκει τοὺς θεῶν μέλλοντας ἀκροᾶσθαι λόγων, ὧν ἔσται πλείστη τε ὄση καὶ μάλα ἀμφιλαφῆς ἢ ὄνησις, ὅταν εἰς αὐτὸν εἰσχέωνται τὸν νοῦν. ψάλλει γὰρ που καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ "Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυσσα τὰ λόγια σου, ὅπως ἂν μὴ ἀμάρτω "σοι." ἔστι γὰρ ἔστιν ἀκούοντά τινα μὴδὲ ἀκοῦσαι δοκεῖν, εἰ μὴ ἄπτοινο μὲν διανοίας οἱ λόγοι, ἀποπτάντες δὲ ὡσπερ τῆς τοῦ λέγοντος γλώττης, εἶτα μόνη προσαράξαντες τῇ τοῦ σώματος ἀκοῇ, εἰκαίοις ἐν ἴσῳ καταλογισθεῖεν κρυπτοῖς. τοιοῦτοί τινες ἦσαν οἱ περὶ ὧν ἔφη τις τῶν ἁγίων προφητῶν "Ἰδοὺ λαὸς μωρὸς καὶ ἀκάρδιος, ὀφθαλμοὶ αὐτοῖς καὶ οὐ "βλέπουσιν· ὦτα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀκούουσι." παρεγγυᾷ τοιγαροῦν ἀναγκαίως ὁ Προφήτης λέγων θέσθε δὲ ἐπὶ τὰς καρδίας ὑμῶν, τουτέστιν, εἰς νοῦν ἔσω καὶ καρδίαν τοὺς θεοῦ ἐναποτιθέμενοι λόγους, καὶ τῶν ἄνωθεν χρησιμωδη- μάτων συνέντες τὴν δύναμιν, συναινέσατε πάντως, ὡς ἠγά- πησα μὲν ὑμᾶς λέγει Κύριος, ἠξίωσα δὲ ἀπάσης ἡμερότητος καὶ φειδοῦς καὶ τῆς τοῖς ἀγαπωμένοις πρεπούσης φιλοτιμίας. τοῦτο δὲ αὐτὸ κατονειδίζοντος μὲν εἶ μάλα, ὡς πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἀπέδωσαν αὐτῷ, καίτοι δέον, ὡς ἀγάπης ἠξιωμένους, ἀντεφραίνειν ταῖς ἐπεικειαῖς καὶ ταῖς εἰς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀνδανόντων αὐτῷ σπουδαῖς τε καὶ προθυμίαις. εἰ γὰρ ἔστι τῶν ἀτόπων, τὸ μὴ βούλεσθαι τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀποδιδόναι τὰς ἀμοιβὰς, τίς ἂν γένοιτο λόγος ἐπὶ Θεοῦ τοῦ πάντα ἡμῖν πλουσίως διανεμόντος τὰ πρὸς εὐθυμίαν, εἰ μὴ βού- 2.550 λοιτό τις αὐτῷ τῶν δεδωρημένων ἀντεκτίνειν τὰς ἀμοιβὰς· εἰ καὶ ὅτι μάλιστα πρέπει ἂν ἐκεῖνο λέγειν τοῖς γε ἀληθῶς ἀρτίφροσι "Τί ἀνταποδώσομεν τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν "ἀνταπέδωκεν ἡμῖν; 9Καὶ εἶπατε Ἐν τίνι ἠγάπησας ἡμᾶς; οὐκ ἀδελφὸς ἦν Ἡσαῦ τοῦ Ἰακώβ, λέγει Κύριος, καὶ ἠγάπησα τὸν Ἰακώβ, τὸν δὲ Ἡσαῦ ἐμίσησα, καὶ ἔταξα τὰ ὅρια αὐτοῦ εἰς ἀφανισμόν καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ εἰς δώματα ἐρήμου;⁹ Πλήττονται μὲν Ἰουδαῖοι κατὰ καιροῦς τοῖς ἐκ θείας ὀργῆς συμβαίνουσι, πολυτρόπως δεδουσεβηκότες. ἀπώ- χοντο γὰρ εἰς αἰχμαλωσίαν, καταδηωθείσης αὐτοῖς τῆς χώρας, οἴκων τε ἡρημωμένων, καὶ ὁμοῦ τῷ θεῷ ναῶν κατεμ-

πρησθέντων τῶν Ἱεροσολύμων. πρόφασις δὲ τοῦ τὰ τοιάδε παθεῖν αὐτοῦς, τὸ ἀποφοιτᾶν ἐλέσθαι καὶ γνησιότητος τῆς πρὸς Θεὸν, καὶ ὀλίγου παντελῶς ἀξιῶσαι λόγου τὴν εἰς τὸν νόμον αἰδῶ. ἐπειδὴ τοίνυν ἀγαπῆσαι λέγοντος αὐτοῦς τοῦ Θεοῦ, καὶ σφόδρα γε, ἦν εἰκὸς τῶν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας διαμεμνήσθαι κακῶν, φάναι τε οὕτω τυχόν τό Ἐν τίνι ἡγά- πησας ἡμᾶς; οἰκονομικώτατα λίαν ὁ τῶν ὄλων Θεὸς παριπ- πύει μὲν τὰ διὰ μέσου συμβεβηκότα, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς παρατρέχει διήγησιν, ἀνακομίζει γεμὴν τὴν τῆς ἀγάπης ἀπόδειξιν ἐπὶ τὴν τοῦ γένους ἀρχὴν, φημί δὴ τὸν Ἰακώβ, ὃν ἀγαπῆσαι μὲν ἰσχυρίζεται, κατεστυγημένον δὲ πεποιῆσθαι τὸν Ἡσαῦ, καίτοι τοῖς τῆς φύσεως νόμοις εἰς ἀδελφότητα 2.551 τῷ τετιμημένῳ συνδούμενον. ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος "Μήπω γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν "ἢ φαῦλον," ἀπόλεκτον ἐποιεῖτο τὸν Ἰακώβ, ἐξ οὗ τῶν Ἰουδαίων ἀνεφύη γένος, ἐκβέβληκε δὲ τὸν Ἡσαῦ. καὶ οὐ δήπου φαμέν κατὰ πρόσκλισιν· οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς, οὔτε μὴν ἄνισον ἢ ἕτεραχθὲς τὸ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς διεξάγει κριμα· προεγνώκως δὲ ὡς Θεὸς τὰ παρ' ἀμφοῖν ἐσόμενα καὶ τὸν ἐκάστου τρόπον, ἀγάπης ἡξίου τὸν ἀμείνω τε καὶ ἱερώτερον. καθάπερ ἀμέλει καὶ τὸν μακάριον Ἱερεμίαν πρὶν ἐν κοιλίᾳ διαπλάσαι φησὶν ἐγνωκέναι, ἀγιάσαι τε πρὶν ἐξελεθεῖν ἐκ μήτρας. ἦδει γὰρ ἦδει προφήτην ἐσόμενον καὶ ἐπιτηδείως ἔχοντα πρὸς ἀποστολὴν τὴν ἐπιούσαν τὸ δεῖν τῶν ἐσομένων ποιεῖσθαι τὴν προαγόρευσιν. οὕτω δὲ καὶ ἡμᾶς αὐτοῦς τοὺς ἐν πίστει δεδικαιωμένους ἡγιάσθαι φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος "Οὓς γὰρ προέγνω καὶ προώρισεν "ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, συμμόρφους τῆς εἰκόνης τοῦ Υἱοῦ "αὐτοῦ," τούτους καλέσαι τε καὶ ἀγιάσαι λέγεται. οὐκοῦν κατὰ πρόγνωσιν ἡξίωτο μὲν ἀγάπης ὁ Ἰακώβ, μεμίσηται δὲ δικαίως ὁ Ἡσαῦ. Ὡ τοίνυν, φησὶν, Ἰσραὴλ, ἡγάπησα μὲν ὑμᾶς. ψευδομυ- θήσαιμι γὰρ ἂν οὐδαμῶς, εἰ τοῦτο λέγοιμι πρὸς ὑμᾶς, εἴσεσθε δὲ μᾶλλον ὡς ἔστιν ὀρθὸς τε καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος, εἰς τὴν τοῦ γένους ἀρχὴν ἀναφέροντες τῆς ἀγάπης τὸν τρόπον. ἄμφω μὲν γὰρ ἦσθη ἐξ Ἰσαὰκ, ἀλλ' ἦν ἀγαθὸς τοὺς τρόπους, καὶ φιλόθεος Ἰακώβ, ὁ γεμὴν ἕτερος σκληρὸς καὶ δυσάντητος καὶ ἔτοιμος εἰς βεβήλωσιν. ταύτητοι προσ- νένευκα τῷ Ἰακώβ, καὶ τὸν μὲν ἐκνεμηθέντα τῷ Ἡσαῦ κατηφάνισα κληρὸν, ἔδωκά τε αὐτὸν εἰς ἐρήμωσιν. συγκε- κρότηκα δὲ τῇ παρ' ἑμαυτοῦ φειδοῖ τὸν τοῦ Ἰακώβ, τουτέστιν 2.552 ὑμᾶς, ἦτοι τὴν χώραν, ἣν κατωκῆκατε. ἰστέον δὲ ὅτι διερ- μηνεύεται μὲν Ἡσαῦ Δρυς· σκληρὸς δὲ καὶ ἀκαμπής, καὶ τοῖς ἐκ δρυὸς ξύλοις ὀλίγα παραχωρῶν ὁ Ἡσαῦ, ἀπεμπο- λήσας δὲ καὶ τὰ πρωτοτόκια βρώσεως ἕνεκα μιᾶς, ὠνόμασαι δὴ καὶ Ἐδῶμ, ὃ ἔστι γῆνιός. ταύτητοι καὶ Ἰδουμαίαν κεκλησθαί φησι τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, τῶν ἐξ Ἡσαῦ γεγο- νότων τὴν χώραν, ἣν ἐχειρώσαντο κατὰ καιροὺς Ἰουδαῖοι, ἄβατόν τε καὶ ἀοίκητον ἀπέφηναν παντελῶς. καὶ τί ἂν βούλοιο δηλοῦν τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τῆς προφητείας ὁ νοῦς; ἐκεῖνο οἶμαί που. τὸν μὲν γὰρ Ἰακώβ ἀγαπῆσαι φησι, καὶ οὐχ ἑτέρου του χάριν, ἢ ὅτι γέγονεν ἀνὴρ "ἄπλαστος, "οἰκῶν οἰκίαν" μεμισηκέναι δὲ τὸν Ἡσαῦ, γέγονε γὰρ γῆνιός τε καὶ "βέβηλος" κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. ἦν οὖν ἀναγκαῖον εἰδέναι τοὺς Ἰουδαίους, ὡς οὐκ ἂν συνέβη παθεῖν αὐτοῦς τὴν ἐρήμωσιν καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐνεγκούσης εἰς ἀλλοφύλους ἀποδρομὴν, εἰ μεμίμητο τὸν Ἰακώβ. ἐπειδὴ δὲ ζηλωταὶ καὶ ὁμότροποι γεγονάσι τοῦ Ἡσαῦ, καὶ τῆς ἐκείνου σκαιότητος ἰόντες κατ' ἴχνος κατε- φωρῶντο, λοιπὸν δέδονται τοῖς ἐχθροῖς. εἰ δὲ δὴ τις βούλοιο καὶ πνευματικὴν τοῖς εἰρημένοις ἐφαρμόσαι τὴν θεωρίαν, διανοεῖσθω σαφῶς, ὡς ὁ μὲν Ἰακώβ διερμηνεύεται Πτερνιστῆς· τύπος δ' ἂν εἴη παντὸς τοῦ πτερνίζοντος ἀμαρτίαν. Ἡσαῦ δὲ, ὡς ἔφην, Δρυς καὶ μέν- τοι Γῆνιός ὁ Ἐδῶμ· τύπος δ' ἂν εἴη καὶ οὗτος παντὸς τοῦ μόνα φρονούντος τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀγαπᾷ τοίνυν ὁ Θεὸς τὸν πτερνιστὴν Ἰακώβ, μεμίσηκε δὲ τὸν Ἡσαῦ τὸν ἀκαμπῆ καὶ σκληρὸν, ἦτοι τὸν Ἐδῶμ, τουτέστι τὸν τοῖς γῆνιόις προσνευκότα, καὶ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν τὰ πρόσκαιρά τε καὶ ἀπολλύμενα φληνάφως ἀνθηρημένον.

τῶν οὕτω ζῆν εἰωθότων ἀφανιεῖ τὸν κληρὸν ὁ φιλάρετος ἡμῶν 2.553 Θεός. οὐ γάρ τοι βέβαια τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε μὴν ἀκλόνη- τον ἔχει τὴν στάσιν. ὅτι δὲ πεσεῖται πάντως, ὡς ἐν τύπῳ σαφηνιεῖ τῶν Ἰδουμαίων ὁ κληρὸς εἰσάπαν ἡρημωμένος. ἀλλ' ὁ γε Θεῶ προσκείμενος, ἀσφαλῆ καὶ ἐρηρυσμένην ἔξει τὴν ἐλπίδα, καὶ τῷ τῶν ἀγαθῶν δοτῆρι Θεῶ προσ- φωνήσει λέγων "Ἐν ταῖς χερσὶ σου οἱ κληροί μου." 9 Διότι ἐὰν εἴπῃ Ἡ Ἰδουμαία κατέστραπται, καὶ ἐπιστρέψωμεν καὶ ἀνοικοδομήσωμεν τὰς ἡρημωμένας αὐτῆς· τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ Αὐτοὶ οἰκοδομήσουσι, καὶ ἐγὼ κατα- στρέψω· καὶ ἐπικληθήσεται αὐτοῖς ὄρια ἀνομίας, καὶ λαὸς ἐφ' ὃν παρατέτακται Κύριος ἕως αἰῶνος.⁹ Δυσχερῆς μὲν λίαν ἢ τῆς λέξεως συνθήκη, πλὴν οὐκ ἄποπτος τῶν προκειμένων ὁ νοῦς. δέδωκα μὲν γὰρ ἐγώ, φησὶ, τὴν Ἡσαῦ κληρονομίαν εἰς ἀφανισμόν καὶ εἰς ἐρή- μωσιν, ὑμῶν τῶν ἐξ Ἰακώβ ἐκπεπορηκότων. ἐρεῖ δὲ ἴσως ὁ Ἰδουμαῖος Εἰ καὶ κατέστραπται παντελῶς καὶ εἰς λῆξιν ἴκει κακῶν ἢν κατωκήκαμεν χώραν, ἀλλ' οὐν ἐπιστρέψαντες ἐγερούμεν μὲν τὰς ἡρημωμένας πόλεις τε καὶ κώμας, κατοικῆσομεν δὲ αὐτὰς οἱ διασσεωσμένοι. τί οὐν πρὸς ταῦτά φησι; Τάδε λέγει Κύριος Αὐτοὶ οἰκοδομήσουσι καὶ ἐγὼ κατα- στρέψω. κεκλήσεται δὲ πάντως ἡ Ἰδουμαία Ὅρια ἀνομίας· ὡς διὰ πλείστην ὄσιν ἀμαρτίαν κατεστραμμένη· καὶ λαὸς ἐφ' ὃν παρατέτακται Κύριος ἕως αἰῶνος. Ὁ μὲν οὐν τοῦ γράμματος νοῦς οὐχ ἕτερος οἴμαί τις παρὰ τοῦτόν ἐστι. προσθεῖν δ' ἂν, ὅτι τῶν τὸ σαρκικὸν καὶ γήϊνον ἐχόντων φρόνημα· γήϊνος γὰρ, ὡς ἔφην, ὁ Ἰδουμαῖος διερμηνεύεται· πάντη τε καὶ πάντως ὁ κληρὸς 2.554 πεσεῖται, Θεοῦ καταστρέφοντος· οὐ γὰρ ἔχει τὸ βέβαιον τὰ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ πράγματα, οὔτε μὴν διηνεκὴ τὴν μέθεξιν. παρῖπευει γὰρ τοὺς ἔχοντας πρόσκαιρος ἐπι- θυμία, καὶ ἐν ἴσῳ σκιᾷ μετατάττεται, ἢ θανάτῳ σβεσθέντος τινός, ἤγουν ἀδοκίτου συμφορᾶς ἐπενηνεγμένης. ἀλλ' εἰ καὶ τις ἔλοιτο τῶν νοητῶν Ἰδουμαίων τὸν ἑαυτοῦ κληρὸν οἰκοδομεῖν, ἢ πλοῦτον συλλέγων τὸν ἐξ ἀδικίας, ἢ τοῖς διακένους δοξαρίους ἐντροφῶν, καὶ δυναστείας ταῖς κατὰ τὸν βίον ἐναβρύνεσθαι θέλων, αὐτὸν εὐρήσει τὸν τῶν ὅλων Θεὸν μονονουχὶ καὶ ἀνθεστηκότα καὶ μαχόμενον. ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος γέγραφε μαθητῆς "Εἴ τις θέλει εἶναι φίλος τοῦ "κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται." οὐ πεπαύσεται γὰρ, ὡς ἔφην, τοῖς τὰ γήϊνα φρονεῖν ἡρημένοις ἐναντιούμενος, ἀλλ' οὐδὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς καταλήξει μάχης. μισεῖ γὰρ αἰεὶ τὸν ἀλιτήριον, καὶ ἀπόπεμpton ποιεῖται τὸν φιλα- μαρτήμονα. 9 Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ὄψονται, καὶ ὑμεῖς ἐρεῖτε Ἐμεγαλύνθη Κύριος ὑπεράνω τῶν ὀρίων τοῦ Ἰσραήλ.⁹ Ὅταν, φησὶ, τὴν τῶν πραγμάτων καταθρήσατε φύσιν, μονονουχὶ δὲ καὶ ἀναμύοντι νῶ κατίδητε σαφῶς ἄπερ ἔφην ἀρτίως, τότε δὴ πάντως ἐρεῖτε συγκαταβαίνοντες, ὅτι δεδόξασ- ται καὶ ἐμεγαλύνθη Κύριος ἐν τοῖς ὀρίοις τοῦ Ἰσραήλ. οἱ μὲν γὰρ ἐξ Ἰακώβ γεγονότες, τουτέστιν Ἰουδαῖοι, προσκε- κρουκότες, ὡς ἔφην, διὰ πλείστην ἀσέβειαν, ἕξοικοὶ τε γεγό- νασιν καὶ αἰχμάλωτοι καὶ ἀλώσιμοι τοῖς ἐχθροῖς. ἐπειδὴ δὲ πεπραχότας ἀθλίως καὶ ἀποχρώντως κεκολασμένους κατη- λέησεν ὁ Θεός, ἀνεκομίσθησαν εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ἀνενεγ- 2.555 κόντων αὐτοῖς ἐπὶ τὸ ἄμεινον τῶν πραγμάτων. καὶ γέγονε μὲν ἐν εὐπαθείᾳ ἡ χώρα, κατωκήκασιν δὲ τὰς πόλεις, ἀνε- δείμαντο τὸν ναὸν, ἀνετείχισαν τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ γεγό- νασιν ἄλλοις ἐν τοῖς παρ' ἐλπίδα καὶ κατ' εὐχὴν· ἢ δὲ γε τῶν Ἰδουμαίων ἡρημωται χώρα, καὶ μεμένηκεν ἐν κακοῖς, οὐκ ἀνασφήλασα πρὸς τὸ ἄμεινον. οὐκοῦν δεδόξασται Θεὸς ἐν τοῖς ὀρίοις Ἰσραήλ. Ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ κατὰ τὸν ἐσώτατον νοῦν, κἂν εἰ ἐν προσκρούσει γένοιτό τινες τῶν εἰδόντων Θεὸν, κἂν εἰ παι- δεύοιντο δι' ἀμαρτίας, ἀλλ' οὐν οὐκ εἰσάπαν αὐτοὺς ἀπο- λέσθαι συμβαίνει. κατοικτεῖρει δὲ Θεὸς παιδεύσας ἀρκούν- τως, καὶ ἀνακομίζει πάλιν πρὸς εὐθυμίαν. τοῖς δὲ γε τὸ γήϊνον ἀγαπῶσι φρόνημα, καὶ εἰς μόνον βλέπουσι τὰ σαρκὸς, μάχεται διηνεκῶς καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ὀργῆς παρατενεῖ τοὺς χρόνους· "Κληθήσεται γὰρ αὐτοῖς, φησὶν, ὄρια ἀνόμων καὶ "λαὸς ἐφ' ὃν

παρατέτακται Κύριος ἕως τοῦ αἰῶνος." Ὁ Υἱὸς δοξάζει πατέρα, καὶ δοῦλος τὸν κύριον αὐτοῦ φοβηθήσεται. καὶ εἰ πατὴρ ἐγὼ εἰμι, ποῦ ἐστὶν ἡ δόξα μου; καὶ εἰ κύριός εἰμι ἐγὼ, ποῦ ἐστὶν ὁ φοβούμενός με; λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.⁹ Ἐξω τοῦ καθήκοντος ἰόντας λόγου, καὶ ὧν ἠκίστα ἐχρῆν ἀφειδεῖν ἡρημένους, ἀποφαίνει πανταχῆ. τοῖς μὲν γὰρ ἐπιεικέσι τῶν υἱῶν πρόποι ἄν, καὶ μάλα εἰκότως, τὸ μεταποιεῖσθαι σφόδρα τῆς τοῦ φύσαντος δόξης, ἵνα καὶ εὐκλεεστάτου πατρὸς ὀνομάζεται τέκνον. εἰ δὲ δὴ τις εἴη καὶ οἰκέτης γνήσιος, περιφανῆ που πάντως καὶ διαβόητον 2.556 τὸν οἰκεῖον εὐξεται γενέσθαι δεσπότην, οὐκ ἄσημον εἶναι καὶ πεπατημένον. μεθέξει γὰρ οὕτω καὶ αὐτὸς τῆς ἔν γε τούτοις εὐημερίας, καύχημά τε τὸ χρῆμα ποιήσεται, καὶ θυμηδίας τῆς ἀνωτάτω λογιεῖται πρόφασιν. ὑμεῖς δὲ, φησὶν, ὡς πατέρα δοξάζειν ὀφείλοντες, δεδιέναι δὲ καὶ ὡς δεσπότην, κατ' ἄμφω τοῦ πρόποντος οὐ μετρίως διημαρτηκότες ἀλώσεσθε, μήτε ὡς πατρί τὴν δόξαν, μήτε μὴν ὡς δεσπότη τὸν φόβον ἀνάπτοντες. ποῦ γὰρ ἡ δόξα μου; ποῦ δὲ ὁ φόβος, εἰ μὴδὲν τῶν εἰς δόξαν ὀρώντων τὴν ἐμὴν ἀνέχεσθε δρᾶν, μήτε μὴν τὸ κολάζεσθαι δεδιότες, τοῖς δεσποτικοῖς εἴκετε νόμοις; ἔφη τι τοιοῦτον καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Ἄκουε "οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν Υἱοὺς "ἐγέννησα καὶ ὑψωσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν." Χρῆ τοίνυν ἡμᾶς τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ ζητεῖν, καὶ μὴν καὶ ἐπιείγεσθαι κατορθοῦν, τὸ γεγραμμένον εἰδότας "Ζῶ "ἐγὼ, λέγει Κύριος, ὅτι τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, καὶ "ὁ ἐξουθενῶν με ἐξουδενωθήσεται." δοξασθήσεται δὲ πρὸς ἡμῶν ὡς πατὴρ ὁ τῶν ὅλων Θεός, οὐχὶ τὸ αὐτοῖς ἡμῖν ἡδύ τε καὶ φίλον ἀποπεραίνειν ἐσπουδακότων ἀνατεθεικότων δὲ μᾶλλον αὐτῷ τὸν νοῦν καὶ τοῖς αὐτοῦ νεύμασιν ἐπομένων πανταχοῦ. φοβηθησόμεθα δὲ καὶ ὡς Κύριον, τὴν εἰς φαυλότητα ῥοπήν ἀνακόπτοντες αἰδοῖ τοῦ προσκρούειν αὐτῷ, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ θείου βήματος εὐνοοῦντες ἔλεγchon. "Τοὺς γὰρ "πάντας ἡμᾶς δεῖ φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος "τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, "πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον." Ὁ ὕμεις οἱ ἱερεῖς οἱ φαυλιζοντες τὸ ὄνομά μου, καὶ εἶπατε Ἐν τίνι ἐφαυλίσαμεν τὸ ὄνομά σου; προσάγοντες πρὸς τὸ θυσιαστήριόν μου ἄρτους ἡλισγημένους, καὶ εἶπατε Ἐν τίνι ἡλισγήσαμεν αὐτούς; ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς Τράπεζα Κυρίου ἐξουδενωμένη ἐστὶ, καὶ τὰ ἐπιτιθέμενα βρώματα ἐξουδενωμένα.⁹ Ἐπαιτιᾶται σφόδρα τῶν Ἰουδαίων τὸ ῥάθυμον, οἷς καὶ ὁ νόμος ἐπιφωνεῖ τὸ "Εὐλαβεῖς ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ." ἔψεται γὰρ ὡς ἐπίπαν ταῖς τῶν ἡγουμένων ἐπιεικείαις ἢ ὑπὸ χεῖρα πληθὺς, ἀδικεῖται δὲ οὐ μετρίως, ὅταν ἴδη κατημεληκότας τῆς πρὸς Θεὸν αἰδοῦς. συγκαθίσταται γὰρ εὐθύς καὶ συναρῶσται τὸ ῥάθυμον εἰς εὐλάβειαν καὶ τῆ τῶν καθηγητῶν ὑπτιώσει συμπλάττεται. ὅτι δὲ ἐστὶν ἀληθὴς ὁ λόγος, πιστώσεται λέγων ὁ τῶν ὅλων Θεός "Ὅτι οἱ "ποιμένες ἠφρονεῦσαντο καὶ τὸν Κύριον οὐκ ἐξεζήτησαν, "διὰ τοῦτο οὐκ ἐνόησε πᾶσα ἡ νομὴ καὶ διεσκορπίσθησαν." οὐκοῦν ὡς ἐπίπαν οἱ τῶν θείων μυστηρίων ἱερουργοὶ πρόφασιν εὐρίσκονται τοῖς ἄλλοις εὐδοκίμου μὲν ζωῆς, εἶπερ ἔλοιτο διαβιοῦν ὀρθῶς, καὶ καθ' ὃν προσήκει τρόπον Θεῷ τὸ σέβας ἀνάπτειν· αἰσχροῦν δὲ καὶ βδελυρῶν ἐπιτηδεύματων, εἰ πρό γε τῶν ἄλλων οὗτοι τὰ τοιάδε τῶν κακῶν εὐρίσκοντο κατηρῶσθηκότες. ταύτητοι καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς τελοῦσι διδασκαλίας ἐπεφώνει σοφῶς, ὅτι προσῆκεν αὐτοὺς τύπους γενέσθαι τοῖς ποιμνίοις. ὑμεῖς ἐστε τοίνυν, φησὶν, οἱ τοῖς τῆς ἱερωσύνης ἀυχήμασι διαπρέποντες, οἱ φαυλιζοντες τὸ ὄνομά μου. κἂν εἰ βούλεσθε μαθεῖν τοῦ φαυλισμοῦ τὸν τρόπον, ἀκούσεσθε διακεκραγότες Ἐν τῷ προσφέρειν ὑμᾶς εἰς τὸ θυσιαστήριόν μου ἄρτους ἡλισγημένους. εἰ δὲ δὴ λέγοιτε καὶ πρὸς τοῦτο πάλιν τίνα δὴ τρόπον ἡλισγήσαμεν αὐτούς; ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς Ὡς οἴεσθε μὲν ἴσως, 2.558 μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῖς βοᾶτε πράγμασιν, ὅτι Τράπεζα Κυρίου ἐξουδενωμένη ἐστὶ καὶ τὰ ἐπιτιθέμενα βρώματα ἐξουδενωμένα. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαστα τῶν εἰρημένων ἀναμηνύσασθαι χρῆ καὶ

διερμηνεύσαι σαφῶς, φέρε λέγωμεν, τί ποτε ἄρα βού- λεται δηλοῦν ὁ ἄρτος ὁ ἡλισγημένος. ἡλισγημένον μὲν οὖν τὸν μεμολυσμένον καὶ ἀκάθαρτον ὀνομάζει. εἰδέναι δὲ ἀναγ- καίον, ὅτι κατὰ γε τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν ἐπὶ ταῖς τελου- μέναις θυσίαις καὶ ἄρτοι προσεκομίζοντο· πλὴν ἄζυμοί τε καὶ καθαροί· μόνην δὲ τὴν τῆς αἰνέσεως θυσίαν ἐπ' ἄρτοις ζυμίταις τελεῖσθαι προστέταχε. καὶ τίς ὁ περὶ τούτων μυστικός ἂν γένοιτο λόγος, ἀποχρώντως ἐν ἑτέροις εἰρή- καμεν· ἀφηγήσομαι δὲ καὶ νῦν ἐν ἐπιδρομῇ, ὡς ἂν μὴ δοκοῖν ὀκνηρὸς εἶναι τις ἐν γε τοῖς οὕτω λυσιτελεστάτοις. οὐκοῦν ὁ μὲν ἄζυμος ἄρτος σημεῖον ἂν γένοιτο ζωῆς τῆς ἀζύμου καὶ καθαράς. οὕτω καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς ἐν πίστει δεδικαιωμένοις ἐπιστέλλει λέγων "Ὡστε ἐορτάζωμεν "μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, "ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας." καὶ πάλιν "Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, "καθὼς καὶ ἐστε ἄζυμοι." παρεγγυᾷ δὲ Χριστὸς τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις οὕτω λέγων "Προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν "Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων." οὐκοῦν καθαράς καὶ ἡγιασ- μένης καὶ ἀζύμου ζωῆς σημεῖον ὁ ἄρτος. προσεκομίζον τοίνυν ἀνθ' ἑαυτῶν ὡς ἐν τύποις ἔτι καὶ σκιαῖς οἱ προσάγοντες ἄρτους τε ἀζύμους καὶ λαμβάνοντες καὶ ἄζυμα κατὰ τὸν νόμον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοὺς ἔτι κατηχουμένους, καὶ οὕτω τὴν ἀμαρτίαν ἐκνευμένους διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος οὐκ ἐκπέμπομεν τῶν ἐκκλησιῶν δοξολογοῦντες Θεὸν, ποιούμεθα δὲ μᾶλλον κοινωνοὺς, τὴν τῆς αἰνέσεως πληροῦντες θυσίαν, 2.559 ταύτητοί φησι καὶ ὁ νόμος "ἐπ' ἄρτοις ζυμίταις" χρῆναι δρᾶν αὐτοὺς, ἄρτον ζυμίτην λέγων αἰνιγματωδῶς τὸν οὕτω κεκαθαρμένον, ὡς ἔφην, διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ἔχοντα δὲ ὡσπερ τινὰ ζύμην ἐν ἑαυτῷ τὰ τῆς ἀρχαίας φαυλότητος λείψανα. Ὑμεῖς οὖν φησιν οἱ ἱερεῖς οἱ φαυλίζοντες τὸ ὄνομά μου διὰ τὸ προσφέρειν εἰς τὸ θυσιαστήριόν μου ἄρτους ἡλισγη- μένους. χρή τοιγαροῦν φροντίδα ποιεῖσθαι πολλὴν τοὺς τὴν θείαν ἔχοντας ἱερωσύνην, μὴ ἄρα τι δρῶτο τοιοῦτον ἐν ἐκκλησίαις· εἰδέναι τε, ὅτι ἡ μὲν ἀκριβὴς ἐπιτήρησις εὐφρανεῖ Θεὸν, καταλυπήσει δὲ λίαν τὸ ῥαθυμεῖν ἐλέσθαι καὶ ἀμελεῖν τῶν οὕτω σεπτῶν· ὅτι γὰρ οὐκ ἀζήμιον τοῖς ὑπτιουμένοις τὸ πρᾶγμα, πῶς οὐκ ἀταλαίπωρον ἰδεῖν, ἀκουόντων ἐκείνων Ὑμεῖς οἱ ἱερεῖς οἱ φαυλίζοντες τὸ ὄνομά μου; φαύλισμα γὰρ ὡσπερ εἰς Θεὸν τῶν ἱερέων τὸ ῥάθυμον, καὶ εἰς τὴν αὐτῷ πρέπουσάν τε καὶ ὀφειλομένην δόξαν ἀναφέρεται τὸ πλημ- μέλημα. 9 Διότι ἐὰν προσαγάγητε τυφλὸν εἰς θυσίαν, οὐ κακόν; καὶ ἐὰν προσαγάγητε χωλὸν ἢ ἄρρωστον, οὐ κακόν; προσάγαγε δὴ αὐτὸ τῷ ἡγουμένῳ σου, εἰ προσδέξεται σε, εἰ λήψεται πρόσ- ὤπόν σου, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.9 Μωμοσκοπεῖν τοῦ νόμου τὰ ἱερεῖα προστάττοντος, καὶ ἀπόβλητον μὲν ποιεῖσθαι τὰ ἔμπηρα, καθιεροῦν δὲ τὰ ἄμωμα, προσεκομίζον τῷ θυσιαστηρίῳ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ χύδην καὶ ἀδιακρίτως, καὶ τῆς μὲν προσηκούσης τῷ Θεῷ δόξης ὀλίγος ἦν παντελῶς ὁ λόγος· φροντίς δὲ λίαν ἔσου- 2.560 δασμένη, τὸ πλεῖστά τε ὅσα συναγείρειν θύματα, καὶ κρεῶν ἀφθονίαν οἴκοι τε ἔχειν καὶ ἐν αὐτῇ που τάχα τῇ ἀγίᾳ σκηνῇ. ἄρ' οὖν, ὧ τοῦ νόμου φύλακες, εἰ προσάγει τις τυφλὸν εἰς θυσίαν, οὐ κακὸν τὸ θῦμα; εἰ δὲ δὴ καὶ χωλὸν ἢ ἄρρωστον, τὸν τῆς ἐμπηρίας διαφεύξεται μῶμον; οὐ γὰρ δὴ καὶ τὰ τοιάδε λογιεῖσθε κακὰ καὶ πρὸς θυσίαν οὐκ ἐπιτήδεια; ἀλλ' εἴπερ οἴεσθε κατὰ σφᾶς οὐχ ὧδε ἔχειν, ἀποφερέτω τις αὐτὰ ξένιον καὶ ἐν δώρου τάξει τῶν καθηγητῶν ἐνί. ἀλλ' οὐκ ἂν προσδέξαιτο φησιν, οὐδ' ἂν τὸ τοῦ προσκομίζοντος πρόσωπον αἰδεσθεῖς, οἰστὸν τὸ χρῆμα ποιήσαιτο, χαλεπανεῖ δὲ λίαν ὡς ὑβρισμένος. Ἔστι τοίνυν τῶν ἄγαν ἐκτοπωτάτων, Θεῷ προσφέρειν ἀποτολμᾶν, ἃ μηδ' ἂν εἷς τῶν καθ' ὑμᾶς ἔλοιτο λαβεῖν· πολὺ δὲ τοῦτο παρ' ἡμῖν τὸ πλημμέλημα. εἰ γὰρ τι μέλ- λοιμεν προσκομίζειν Θεῷ, ὧν ἂν ἔχοιμεν τὰ αἰσχίω καὶ δεύτερα ζητοῦμεν οἱ τάλανες, οὐκ ἐννοοῦντες, ὅτι τὴν Καῖν θυσίαν οὐκ ἐποίητο δεκτὴν, ὅτι προσεκόμιζε μὲν ὀρθῶς, διεῖλε δὲ οὐκ ὀρθῶς, ἑαυτῷ μὲν τὰ πρῶτα καὶ

ἐξαίρετα τετηρηκώς, τιμᾶν δὲ νομίσας τοῖς δευτέροις Θεόν. ἀλλ' οὐ προσέσχεν αὐτοῦ ταῖς θυσίαις ὁ τῶν ὄλων Θεός. οὐ γὰρ λογιῖται τιμὴν τῶν προσφερόντων τὸ ῥάθυμον. Ἀπαράδεκτα γεμὴν ὁ νόμος εἰς θυσίαν ἐποιεῖτο τὰ τυφλὰ τῶν θρεμμάτων, καὶ μὴν τὰ χολὰ τε καὶ ἄρρώστα, τοῦ μὲν τυφλοῦ σημαίνοντος αἰνιγματωδῶς τοὺς τὸν θεῖον οὐκ ἔχοντας ὀφθαλμὸν ἐν καρδίᾳ· τοῦ δὲ χωλοῦ τοὺς οὐκ εἰδότας ὀρθο- ποδεῖν ἐν ἀγαθοεργίαις· τοῦ γεμὴν ἄρρώστου τοὺς μὴ λίαν εὐσθενῶς, ἐκλύτως δὲ ὡσπερ καὶ κατημελημένως τὴν ὑπὸ Θεοῦ πληροῦντας δουλείαν. ἔφη δέ που καὶ διὰ φωνῆς προφήτου "Οὐαὶ οἱ ποιοῦντες τὸ ἔργον Κυρίου ἀμελῶς." χρῆ τοιγαροῦν ἡμᾶς πεφωτισμένον μὲν ἔχειν τὸν νοῦν, 2.561 ὀρθοποδοῦντα δὲ καὶ ἰσχύοντα. τότε γὰρ ἐσόμεθα δεκτοὶ τῷ Κυρίῳ καὶ ἱεροὶ παρὰ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ. 9Καὶ νῦν ἐξιλάσκεσθε τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν λέγει Κύριος Παντοκράτωρ, καὶ δεήθητε αὐτοῦ· ἐν χερσὶν ὑμῶν γέγονε ταῦτα· εἰ λήψομαι ἐξ ὑμῶν πρόσωπα ὑμῶν, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.⁹ Καλεῖ πρὸς μεταγνώσιν τοὺς ἡσεβηκότας, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς πεπαρωνημένοις ὀργὴν προαποσεῖσασθαι δεῖν εὖ μάλα φησὶ ταῖς εἰς τὰ ἀμείνω μεταβολαῖς, καὶ γὰρ ἐστὶν ἀγαθὸς καὶ ἀνορθῶν τοὺς κατεῤῥαγμένους, καὶ ἰώμενος τὸ συντετριμ- μένον, καὶ ἐπιστρέφων τὸ πεπλανημένον. λέγων δὲ τὸ Ἐξιλάσκεσθε τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ὑπεμφήνειεν ἂν, καὶ μάλα εἰκότως, ὡς ἀποστρέφεται Θεὸς τοὺς προσκρούειν αὐτῷ μὴ παραιτούμενους, καὶ ὅτι τῶν μὴ ζητούντων τὴν δόξαν αὐτοῦ τοὺς ἰδίους ὡσπερ ὀφθαλμοὺς ἀποφέρει, μήτε φειδοῦς, ἢ ἀγάπης, μήτε μὴν ἐποπτείας ἀξιῶν. "Ὄφθαλμοὶ "γὰρ Κυρίου ἐπὶ δικαίους," κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἔφη δὲ καὶ πρὸς τινὰς τῶν ἀλιτηρίων διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Ὅταν "τὰς χεῖρας ἐκτείνητε πρὸς μὲ, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς "μου ἀφ' ὑμῶν· καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσα- "κούσομαι ὑμῶν, αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις." Χρῆ τοιγαροῦν ἐξιλάσκεσθαι τοὺς ἡμαρτηκότας, εἰ δὴ πως ἄρα μεταστρέψειαν ἐφ' ἑαυτοῖς τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀποστροφῆς ἐσόμενα διακρούσαιντο βλάβη. καθ- ορίζει γὰρ τῶν ἱερουργῶν τὸ πλημμέλημα, καὶ ἀναιρεῖ τὴν ἄρνησιν. οὐ γὰρ ἂν ψευδοεπήση λέγων Ἐν χερσὶν ὑμῶν 2.562 γέγονε ταῦτα. μονονουχὶ γὰρ φησιν Οὐχ ἑτέρων ἡμαρτηκῶτων ὑμεῖς σεσιγήκατε, ἀλλ' οἷον αὐτόχειρες ὑμεῖς αὐτοὶ καὶ αἴτιοι γεγόνατε τῶν εἰς ἐμὲ δεδυσσεβημένων, καὶ τῆς ὑμῶν ῥαθυ- μίας εἶεν ἂν τὰ ἐγκλήματα μεσολαβοῦντος οὐδενός, πλὴν εἰ καὶ τινες ἐκδεδίασι τυχὸν τὸ ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς τοὺς περὶ τούτων ἐλέγχους, ἀλλ' οὖν οὐκ ἔσομαι καὶ αὐτὸς ἐγὼ καθὰ καὶ εἰς ἐξ ὑμῶν, οὐδ' ἂν λάβοιμι πρόσωπον τῶν ἡσεβηκῶτων. ὅμοιον τούτῳ καὶ τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ "Ἵπελαβες "ἀνομίαν ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. ἐλέγξω σε, καὶ παραστήσω "κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀμαρτίας σου." οὐ γὰρ οἶδε πρόσωπον ὁ Κριτής· ἀλλ' ἔστιν εὐθὴς καὶ ἀδέκαστος ὡς Θεός. 9Διότι καὶ ἐν ὑμῖν συγκλεισθήσονται θύραι, καὶ οὐκ ἀνάψετε τὸ θυσιαστήριόν μου δωρεάν.⁹ Εὐαφόρμωσ σφόδρα τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας ὡς ἐν προαγορεύσει τέως προαναφαίνει τὸ κάλλος· ὡς γὰρ τῆς ἐν νόμῳ σκιᾶς ὅσον οὐδέπω πεπαυσομένης καὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἱερωσύνης, μελλόντων τε ἀναδείκνυσθαι κατὰ καιροὺς τῶν τῆς ἀληθείας ἱερουργῶν, οἱ καὶ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας ἔσονται λειτουργοὶ, ζητήσουσί τε καὶ μάλα γοργῶς τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν, συγκλεισθήσεσθαι τὰς θύρας φησὶν ἐπ' αὐτοὺς, ἢ εὐωδίας οὐκ ἐσομένης τοῖς κατὰ νόμον ἱερατεύουσιν· "Ἐὰν "γὰρ κλείση κατὰ ἀνθρώπου, φησὶν, τίς ἀνοίξει;" ἤγουν, τῆς ἀληθεστέρως ἀναδειχθείσης σκηνῆς, τουτέστι τῆς Ἐκ- κλησίας, οὐκ εἰσελάσουσιν ἐν αὐτῇ τινες τὴν κατὰ νόμον ἱερωσύνην τηροῦντες ἔτι, ἐκκλειόμενοι δὲ ὡσπερ διὰ τῆς ἀπιστίας, ἔξω τε μενοῦσι καὶ τῶν ἀγίων οὐχ ἄψονται. ὅτι 2.563 γὰρ ἐκπεπτώκασι τῆς ἱερουργίας, σαφὲς ἂν γένοιτο τοῦ Θεοῦ λέγοντος διὰ φωνῆς Ὡσηέ "Διότι ἡμέρας πολλὰς καθί- "σονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐκ ὄντος βασιλέως, οὐδὲ ἄρχοντος, "οὐκ

ούσης θυσίας, οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου, οὔτε ἱερατείας, "οὔτε δήλων." οὐκοῦν τῆς ἐν νόμῳ λατρείας τὴν οἶονεὶ κατάλειψιν, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἱερωσύνης τὸν συγκλεισμόν, κατασημήνειεν ἄν, ὡς γε μοι δοκεῖ, τὸ δεῖν ἐπ' αὐτοῖς συγκλεισθήσεσθαι τὰς θύρας εἰπεῖν, οὐ προσιεμένης ὡσπερ αὐτοὺς τῆς Ἐκκλησίας· οὐ γὰρ τοῦ μηλοσφαγεῖν ἔτι καιρὸς, ἀλλ' ἤδη ταῖς ἀναιμάκτοις τιμᾶται θυσίαις ὁ τῶν ὅλων Θεός. Ἐπειδὴ δὲ προσεπάγει τούτοις τό Οὐκ ἀνάψετε τὸ θυσια-στήριόν μου δωρεάν, ἐν ἧθει φαμέν γεγενῆσθαι τὸν λόγον. βούλεται γὰρ ἤδη δηλοῦν, ὅτι κέκληνται πρὸς ἱερουργίαν, καὶ εἰς τὸ πῦρ ἐνιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐχ ἵνα τὴν τοῦ κεκληκότος αὐτοὺς παραλύσωσι δόξαν, ἀλλ' ἵνα τιμῶεν τοῖς καθήκουσι τρόποις, καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης ἔχοιεν γέρα. οἱ δὲ δὴ τῶν οὕτω σεπτῶν οὐ πεφροντικότες σπουδασμάτων, μήτε μὴν αἰδοῖ τῆς ἱερουργίας προσκρούειν Θεῷ παραιτούμενοι, δικαίως ἂν ἤδη κολάζοιντο. ἔγκλημα γὰρ οὐ μικρὸν εἶη ἂν, καὶ μάλα εἰκότως, τὸ ποιεῖσθαι παρ' οὐδὲν τῶν παρὰ Θεοῦ δεδωρημένων τὴν μέθεξιν, ἀποσεῖεσθαι τε καὶ λίαν ἀβούλως τὰς παρὰ Θεοῦ τιμάς. καὶ γοῦν ὠνόμασται γῆϊνός τε καὶ βέβηλος ὁ Ἡσαῦ, ὅτι "βρώσεως μιᾶς προὔδωκε τὰ πρωτο-τόκια αὐτοῦ." οὐκοῦν ὅταν λέγη Οὐκ ἀνάψετε τὸ θυσια-στήριόν μου δωρεάν, βούλεται δηλοῦν, ὡς οὐκ ἀγέραστος μὲν ἡ ἱερωσύνη· πλὴν οὐδὲ ἔξω δίκης, εἰ μὴ προσφέροί τις αὐτῇ, καθ' ὃν ἂν προσήκοι τρόπον τε καὶ λόγον. Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ τῶν Ἑβραίων ἔκδοσις ἑτέραν ἔχει τὴν 2.564 τῶν νοημάτων ἀπόδοσιν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν τῆς λέξεως συν-θήκην. ἔφη γὰρ Ὅτι ὑμεῖς τε οἱ Λευῖται, καὶ μὴν καὶ οἱ ἱερεῖς, οἳ τε τὴν ἐσχάτην ἐν τῷ ναῷ τάξιν ἔχοντες, καὶ τεταγμένοι πρὸς ὑμῶν εἰς τὸ κλείειν τὰς θύρας, οὐκ ἀνάψετε τὸ θυσιαστήριόν μου δωρεάν, τουτέστιν, οὐκ ἀμισθὶ ποιεῖσθε τὴν δουλείαν, ἡγουν τὴν ἱερωσύνην, προσαγόντων ὑμῖν τῶν λαῶν δεκάτας, ἀπαρχάς, εὐχαριστήρια. Ἄνθ' ὅτου δὲ οὖν κατημέληται τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐν φροντίδι γέγονε τὸ προὔργιαίτατον, - 9 Οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ θυσίαν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν. διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου ἔως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρὰ· διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.⁹ Ἀποφάσκει λοιπὸν ἐναργῶς τῆς κατὰ νόμον θυσίας τὴν προσαγωγήν, μονονουχὶ δὲ καὶ ἀποφοιτᾷ τῆς εἰς Ἰουδαίους ἀγάπης, καὶ ἀνεθέλητον ποιεῖται τὴν ἱερωσύνην καὶ ἀπαραδέκτον τὴν σκιάν, βουθυσίας δὲ λέγω καὶ καπνοὺς, ὅτι μήτε ἐν ἀρχαῖς ὁ σκοπὸς ἦν οὗτος αὐτῷ. καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐναργὲς καὶ δι' ἐτέρων προφητῶν ἐποιεῖτο λέγων διὰ μὲν φωνῆς Ἡσαΐου "Πλήρης εἰμί ὀλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ "στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι, "οὐδ' ἂν ἔρχησθε ὀφθῆναι μοι. τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα "ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; πατεῖν τὴν ἀύλην μου οὐ προσθή- 2.565 "σεσθε. ἐὰν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα βδέ- "λυγμά μοι ἐστί." διὰ δὲ γε τῆς Ἱερεμίου φωνῆς "Συνα- "γάγετε τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν "καὶ φάγετε τὰ κρέα, ὅτι οὐκ ἐλάλησα πρὸς τοὺς πατέρας "ὑμῶν περὶ ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν, ἐν ἧ ἡμέρᾳ ἀνή- "γαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου." ὑποτύπωσις γὰρ ὡσπερ καὶ προαναφώνησις τῆς ἐν πνεύματι τε καὶ ἀληθείᾳ λατρείας ὁ νόμος ἦν, καὶ "δικαιώματα σαρκὸς," ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, "μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα." ὁ δὲ γε τῆς ἐπανορθώσεως καιρὸς εἶη ἂν οὐχ ἕτερος οἶμαί τις παρὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίαν. ὅτι καὶ ἡ πρώτη μὲν διαθήκη διὰ τὸ τὸ ἄμεμπτον οὐκ ἔχειν, ἀφανισθῆναι λέγεται· ἐπαλαιώθη γὰρ· τῆς γεμῆν νέας καὶ δευτέρας ἐζητήθη τόπος, ἢ καὶ παντὸς ἐπέκεινα μώμου τε καὶ αἰτίας ἐστί. λελάληται γὰρ δι' αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ, ὃς καὶ Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος ὠνόμασται. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν "Ἄπ' ἔμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλ' ὁ πέμψας με Πατὴρ, αὐτός μοι "ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἶπω καὶ τί λαλήσω." Ἐφη τοίνυν ἐναργῶς τοῖς κατὰ τὸν νόμον ἱερατεύουσιν, ὡς

ἀνεθέλητοί τε εἰσὶν αὐτῶ, μᾶλλον δὲ ὡς ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔχει θέλημα ἐν σκίαις καὶ τύποις πληροῦσι τὰς θυσίας, καὶ ὡς οὐκ ἂν προσδέξαιτο τὰ παρ' αὐτῶν ἱερουργούμενα. προαγορεύει δὲ ὅτι καὶ μέγα καὶ ἐπιφανὲς ἔσται τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἀνά πάσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τε καὶ ἔθνεσι θυσίαι καθαρὰ καὶ ἀναίμακτοι προσ- κομισθήσονται τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, κατασμικρυνόντων αὐτὸν οὐκέτι τῶν ἱερουργῶν, οὔτε μὴν ῥαθύμως προσκομιζόντων αὐτῶ τὰς πνευματικὰς λατρείας· ἀλλ' ἐν σπουδῇ καὶ ἐπιει- κείᾳ καὶ ἀγιασμῶ τὰς τῶν νοητῶν θυσιῶν εὐωδίας 2.566 ἀνακομίζειν ἐσπουδακότων, τουτέστι, πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, καὶ τὰ ἐξ ἔργων ἀγαθῶν ἀυχήματα, προτεταγμένης δηλονότι τῆς Χριστοῦ θυσίας τῆς οὐρανόθεν καὶ ζωοποιου, δι' ἧς κατήργηται θάνατος, καὶ ἡ φθαρτὴ δὴ αὕτη καὶ ἀπὸ γῆς σὰρξ ἀμφιέννυται τὴν ἀφθαρσίαν. 9 Ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτὸ ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς Τράπεζα Κυρίου ἡλισημένη ἔστι, καὶ τὰ ἐπιτιθέμενα ἐξουδένωνται βρώματα αὐτοῦ.⁹ Ὅτι καὶ ἀμείνους ἔσονται καὶ ἐπιεικέστεροι τῶν ἐξ Ἰσραὴλ οἱ ἐξ ἔθνῶν κεκλημένοι, καὶ διὰ τούτων ἡμῖν καθίστησιν ἐναργές. παρ' ἐκείνοις μὲν γὰρ αἱ τε θυσίαι καθαρὰ, καὶ εὐῶδες τὸ θυμίαμα, καὶ μέγα τὸ ὄνομα ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν· παρ' ὑμῖν δὲ, φησὶν, οὐκ ἐν δόξῃ μεγάλη καὶ τῇ πρεπούσῃ Θεῷ τὸ θυσιαστήριον. βεβηλοῦτε γὰρ αὐτὸ, λέγοντες Τράπεζα Κυρίου ἡλισημένη ἔστιν, ἐξουδενωμένα δὲ καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς, καὶ εἰκὸς μὲν μὴ τοιοῦτοις ῥήμασι κεχρηῆσθαι τοὺς ἱερέας, αὐτοῖς γεμῆν πράγ- μασι τοῦτο βοᾶν, καθάπερ ἀμέλει καὶ "Ὁ ἄφρων φησὶν "ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ Οὐκ ἔστι Θεός." δι' ὧν γὰρ ὁράται καταφρονῶν, κἂν εἰ μὴ λέγοι φωναῖς, ἀλλ' οὖν ἔργοις αὐτοῖς καὶ τῇ τοῦ βίου σκαιότητι μονονουχὶ διακέκραγε τὸ Οὐκ ἔστι Θεός. οἱ γὰρ οὕτω ζῆν εἰωθότες ὡς μὴ ἐφορῶντος Θεοῦ, πάντα τε δρᾶν ἀπεριμερίμνως, καὶ ἐκτόπως ἀνοσιουρ- γεῖν, ἔργοις αὐτοῖς καὶ πράγμασιν ἀρνοῦνται Θεόν. κατὰ τοῦτον δὲ οὖν τὸν τρόπον, οἱ μὴ ἀποσώζειν ἐσπουδακότες τῷ ἀγίῳ θυσιαστηρίῳ τὸ ὅτι μέλιστα πρέπον τε αὐτῶ καὶ 2.567 ὀφειλόμενον σέβας, δι' αὐτῶν ὧν πράττουσι λέγουσι Τράπεζα Κυρίου ἡλισημένη ἔστι. Παιρητικὸν δὲ οὖν τὸ ῥαθύμιον ἐπὶ τούτοις· καὶ εἰ μὴ τις ἔλοιτο τοῦτο δρᾶν, ἀκούσεται πάντως Θεοῦ λέγοντος "Οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, καὶ θυσίαν οὐ προσδέξομαι "ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν." πάνδεινον δὲ ὅτι τὸ προσκρούειν Θεῷ, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, εἴπερ ἔστιν ἐν καλῶ καὶ νοῦ καὶ φρενός; 9 Καὶ εἶπατε Ταῦτα ἐκ κακοπαθείας ἔστί. καὶ ἐξεφύσησα αὐτὰ, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ. καὶ εἰσφέρετε τὰ ἀρπάγματα καὶ τὰ χολὰ καὶ τὰ ἐνοχλούμενα· καὶ προσεφέρετε αὐτὰ θυσίαν, εἰ προσδέξομαι αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.⁹ Κατητιᾶτο λίαν τοὺς ἱερουργοὺς, ὡς ἤκιστα μὲν μωμο- σκοπεῖν ἐλομένους τὰ προσαγόμενα τῶν θυμάτων, προσ- δεχομένους δὲ μᾶλλον ῥαθύμως τε καὶ ἀβασανίστως χολὰ καὶ τυφλὰ καὶ ἄβρωστα, καίτοι τοῦ νόμου σαφῶς τὰ ἔμπηρα τῶν θυμάτων ἀπόβλητα δεῖν ποιῆσθαι προστεταχότος. εἰ δὲ δήπου τις τῶν ἱερέων ἀπεσόβει, τοῦ νόμου ἀντεχόμενος, τὸν προσάγοντα εἰς θυσίαν τὸ ἀχρεῖον, ἐπέμενον οἱ προσά- γοντες, ἄνω τε καὶ κάτω τὴν αἰχμαλωσίαν προτείνοντες, διΐσχυριζόμενοί τε, καὶ μάλα νεανικῶς, φαῦλα μὲν οὐκ εἶναι, κακοπαθῆσαι δὲ μᾶλλον κατὰ τὴν ὁδὸν, ὑπονοστούντων αὐτῶν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν Ἰουδαίαν. προσεκόμιζον δὲ τὰ ἀρπάγματα καὶ τὰ χολεύοντα καὶ ἐνοχλούμενα. θῆρες μὲν γὰρ ἐπιόντες ἔσθ' ὅτε κατασίνονται ταῖς ἀγέλαις, κἂν 2.568 εἴ τι τυχὸν ἀρπάσειαν, εἶτα δραμῶν ὁ ποιμὴν ἐκπάσῃ τῶν ὀδόντων τὸ ἠρπασμένον· ἢ καταπτοήσας κυνῶν ὑλακαῖς, ἢ καλαῦροπα βαλῶν· τοῦτο οἶμαι τὸ ἄρπαγμα. ταῦτα προσῆγον ὁμοῦ τοῖς τοὺς πόδας λελωβημένοις, καὶ οὐκ ἔτι συγκατανέμεσθαι τοῖς ἄλλοις δεδυνημένοις· προσῆγον δὲ καὶ τὰ ἐνοχλούμενα, τουτέστι τὰ θανατῶντα λοιπὸν, ὑβρίζοντες μᾶλλον ἢ τιμῶντες τὸν τῶν ὅλων Θεόν. ἀλλ' ἐξεφύσησά φησιν αὐτὰ λέγει Κύριος Παντοκράτωρ. καὶ ἐπειδὴ θύειν ἀνοσίως ἐγνώκατε, οὐκ ἂν ὅλως, φησὶ,

παραδεξαίμην τὰ ἐξ ὑμῶν, οὐδ' ἂν λογισαίμην εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τὰς οὕτως ἐκνόμους καὶ ἀκαθάρτους προσαγωγάς. Χρὴ δὴ οὖν ἄρα θύειν ἡμᾶς καὶ μάλα ἐπιεικῶς καὶ ἐσπουδασμένως, καὶ προσκομίζειν μὲν Θεῷ ἀπλῶς, μὴ τὰ κατερρίμμενα καὶ ἀτιμώτατα, καὶ οὐδενὸς ἄξια λόγου, ἀλλὰ τὰ προύχοντα καὶ ἐξαιρετα. εἰ δὲ δὴ τις ἑαυτὸν ἱεουργοίη Θεῷ· μεμνήμεθα γὰρ τοῦ μακαρίου Παύλου γεγραφότος ὡδί "Παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, "εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν." πολυ-πραγμονεῖτω τὰ καθ' ἑαυτὸν, καὶ οἰονεῖ τις ἀκριβῆς μωμο-σκόπος τῆς ἑαυτοῦ γενέσθω ψυχῆς, ὁράτω μὴ ἄρα πως ἐστι τυφλὸς, τουτέστι, τῆς ἀληθείας τὸ φῶς οὐκ ἔχων εἰς νοῦν· μὴ σκάζων τὸν πόδα τῷ μὴ ὀρθοποδεῖν δύνασθαι πρὸς πᾶν ὀτιοῦν τῶν ἀγαθῶν· μὴ ἔχων ἀρπάγματά τε καὶ ἄρρώστα. χρὴ γὰρ ἡμᾶς μὴ ἀεὶ ὑπνοῦν, "ὅτι ὁ ἀντίδικος "ἡμῶν διάβολος ὡς λέων περιέρχεται, ζητῶν τίνα καταπίη." ὅταν τοίνυν ἄυπνοί τε καὶ ἐγρηγορότεες εὕρισκώμεθα, παραθεῖ τὸ θηρίον. εἰ δὲ δὴ νυστάζοντας ἴδοι καὶ κατημεληκότας, ἄρπαγμα ποιεῖται, καὶ ἄρρώστους ἀποτελεῖ, τουτέστιν τεθνη- 2.569 κότας, καὶ ἀδρανῶς ἔχοντας κομιδῇ περὶ τὸ δύνασθαι κατορ-θοῦν ἀρετήν. ἔστω δὲ δὴ καὶ τοῦ διανοχλεῖσθαι μακρὰν, τουτέστι, μικροψυχίας ἀμείνων καὶ διαπρέπων ἐν ὑπομονῇ. ὡς περ γὰρ ἀποφέρει πρὸς ζωὴν τῆς ὑπομονῆς ὁ τρόπος, οὕτω καὶ εἰς θάνατον μικροψυχία. νοῦ γὰρ ἀσθένειαν καὶ καρδίας πάρεσιν τὸ χρῆμά φαμεν. τοιγάρτοι καὶ ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας τῶν τοιούτων ἡμᾶς ἀπαλλάττεσθαι παθῶν συμβουλεύει λέγων "Ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα "παραλελυμένα, παρακαλέσατε οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ, "ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἰδοὺ Κύριος "μετὰ ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρείας." 9Καὶ ἐπικατάρατος ὃς ἦν δυνατὸς, καὶ ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ ἄρσεν, καὶ εὐχὴ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ θύει διεφθαρμένα τῷ Κυρίῳ· διότι βασιλεὺς μέγας ἐγὼ εἰμι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ τὸ ὄνομά μου ἐπιφανὲς ἐν τοῖς ἔθνεσι.⁹ Καθορίζει λοιπὸν τοῦ θύοντος ἀνοσίως τὴν ἀρὰν, καὶ μάλα εἰκότως. εἰ γὰρ δὴ τις εὐξαιτο, φησὶ, καὶ ἐν ποιμνίοις ἔχοι τοῖς ἑαυτοῦ τὸ ἄρσεν τε καὶ ἄμωμον, ἀνθ' ὅτου μὴ τοῦτο προσκομίζει Θεῷ, συλλέγει δὲ μᾶλλον ἂ μηδενὸς ἄξια γένοιτ' ἂν ὅλως· ὕβρις γὰρ τὸ χρῆμα καὶ ἕτερον οὐδέν. οὐ γὰρ δὴ κατὰ τινὰς τῶν σκότῳ προσκαθημένων καὶ πλάναις καὶ βεβήλοις εἰδωλολατρείας, λίθοις καὶ ξύλοις δεδουλεύκαμεν· τῷ Θεῷ δὲ μᾶλλον τῷ παντοκράτορι, καὶ τῷ τῶν ὅλων γενεσιουργῷ, ὃν τρέμουσι μὲν οὐρανοί, κατα- 2.570 πέφρικε δὲ καὶ ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῇ. ἐπιμαρτυρεῖ δὲ πάλιν τοῖς ἐξ ἔθνῶν τὸ λίαν ἐπιεικῆς, ἐπιφανὲς εἶναι λέγων τὸ τῆς θεότητος ὄνομα παρ' αὐτοῖς, σεπτὸν τε καὶ ἀξιάγαστον· διακεισόμεθα γὰρ οὐχ ἑτέρως ἡμεῖς, ἢ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Ἀπεδέχετο δὲ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰδωλολάτριν ὄντα τὸν ἑκατόνταρχον, καὶ δὴ καὶ ἔφασκεν "Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν εὔρον ἐν "τῷ Ἰσραήλ." ἐπάρατος οὖν ὁ θύων Θεῷ τὸ κατεφθαρμένον, καίτοι ἐνὸν αὐτῷ τοῖς ἀμείνοσι τιμᾶν, εἶπερ ἐν ποιμνίοις ἔχει, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, τὸ ἄμωμόν τε καὶ ἄρσεν. σημειωτέον δὲ, ὅτι τὸ ἄρσεν εἰς θυσίαν αἰτεῖ, καίτοι τοῦ νόμου προστεταχότος καταθύειν Θεῷ καὶ θήλαα. φαμέν οὖν, ὅτι αἱ κατ' εὐχὴν θυσίαι, τουτέστι τὰ ἐκούσια, τὸ ἄμωμόν τε καὶ ἄρσεν ἐδέχοντο θῦμα, καὶ ἦν ὁ τύπος εἰς τὸν προσάγοντα, μονον-συχὶ παρεγγυῶντος τοῦ νόμου, ὅτι χρὴ τοὺς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀναβαίνειν ἐθέλοντας τῷ Θεῷ, ἀνδρείους τε εἶναι καὶ παθῶν ἀμείνους καὶ μώμου παντὸς ἀπωτάτω. αἱ δὲ γε ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσαγόμεναι θυσίαι, τὸ θῆλυ πάντως ἐδέχοντο ἀπὸ τῶν ἀμνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐρίφων. αἴνιγμα δὲ καὶ τοῦτο τῆς τῶν προσαγόντων ἀσθενείας ἦν. ἀναλκι γὰρ τὸ θῆλυ, καὶ τῶν ἀρσένων ὡς ἐν ἰσχυῖ δεύτερον. ἁμαρτία δὲ πᾶσα δρῶτο ἂν ἡσθηνηκότος τοῦ νοῦ, καὶ οὐτι που μᾶλλον τὴν πνευματικὴν σώζοντος εὐρωστίαν. 9Καὶ νῦν ἡ ἐντολὴ αὕτη πρὸς ὑμᾶς, τοὺς ἱερεῖς. ἐὰν μὴ εἰσ-ακούσητε, καὶ ἐὰν μὴ θῆσθε εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν τοῦ δοῦναι

δόξαν τῷ ὀνόματί μου, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ, καὶ ἔξαπο- στελῶ ἐφ' ὑμᾶς τὴν κατάραν, καὶ ἐπικατάρασμαι τὴν εὐλογίαν ὑμῶν, καὶ καταράσομαι αὐτήν· καὶ διασκεδάσω τὴν εὐλογίαν 2.571 ὑμῶν, καὶ οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οὐ τίθεσθε εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν.⁹ Παρήσι φιλαγάθως τὰς ἐπὶ τοῖς ἤδη φθάσασιν αἰτίας, καὶ νέμει τὸν ἔλεον, εἰς ἀρχὰς ὡσπερ ἐπεικειάς ἀνατιθεῖς τοὺς ἡμαρτηκότας. τουτὶ γὰρ οἶμαι δηλοῦν λέγοντα χρη- στῶς τό Καὶ νῦν ἡ ἐντολὴ αὕτη πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἱερεῖς. ἀπειλεῖ δὲ λοιπὸν, ὡς εἰ μὴ ἔλοιντο ποιεῖν ἃ χρὴ ποιῶντας ὁρᾶσθαι, καὶ εἰς νοῦν ἔσω τίθεσθαι καὶ καρδίαν τῶν θείων χρησιμωδη- μάτων τὴν αἴσθησιν, ἔσοιτό τε ἑαυτῶν ἀμείνους ἢ πάλαι, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἐπιζητήσειαν, μὴ κατασμικρύνοντες ἔτι τὸ θυσιαστήριον, μήτε μὴν ἀπλῶς ἢ ἀβασανίστως τελοῦντες τὰ νενομισμένα, πάντη τε καὶ πάντως καταράτους ἀποφανεῖ καὶ ὑπὸ θεῖαν ὄντας ὀργήν. οἶμαι δὲ ἔγωγε δηλοῦν τό Ἐπι- καταράσομαι τὴν εὐλογίαν ὑμῶν καὶ διασκεδάσω αὐτήν, ἐκεῖνο τάχα που. Θεοῦ μὲν γὰρ κατανεύοντος τὴν εὐημερίαν τισὶν, εὐφορήσει τὰ ἐν ἀγροῖς, εὐκαρπὰ τε ἔσονται καὶ ἐν εὐθηνία, καὶ εἰς πληθὺν ἀμέτρητον ἐπιδώσει τὰ θρέμματα, καὶ φθορᾶς ἔσονται τῆς τῶν σωμάτων ἀμείνους αὐτοῖ. ἀφιστάντος δὲ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, πρὸς πᾶν τούναντίον μεταχωρήσει τὰ πράγματα, καὶ ἀπέσται μὲν πάντως τὸ εὐημερεῖν, κατακρα- τήσει δὲ μᾶλλον τὰ ἐφ' οἷς εἰκότως ἂν καταλγύνοί τις. Καὶ ταυτὶ μὲν ὁ λόγος ὡς ἐν αἰσθητοῖς τε φησὶ καὶ προσκαίροις πράγμασιν· εἰδέναι δὲ ἀναγκαῖον, ὡς εἰ μὴ τις ἔλοιτο τὰς θείας εἰς νοῦν ἔχειν ἐντολὰς, οἰχήσεται παντελῶς αὐτῷ πρὸς τὸ μηδὲν τὰ εἰς νοῦν ἀγαθὰ, ἔξει τε καρπὸν οὐδένα τῆς φιλοθέου ζωῆς· ἀλλ' ἔσται μὲν εὐλογίας τῆς ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεοῦ τητῶμενος· παραπεσεῖται δὲ ταῖς ἀραῖς καὶ ταῖς ἐκ τούτου ποιναῖς. ζητητέον δὴ οὖν τὴν τοῦ Θεοῦ δόσιν· καὶ 2.572 τίνα δὴ τρόπον τοῦτο κατορθώσομεν, αὐτὸς ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ ἐδίδαξεν εἰπὼν "Λαμφάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν "ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι "τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς." τότε καὶ πλήρη τὴν εὐλογίαν ἀποληψόμεθα καὶ ἀκράδαντον τὴν εὐθυμίαν, καὶ ταῖς πνευματικαῖς εὐκαρπίαῖς ἐντρυφήσομεν, ἔμπλεοί τε παντὸς ἀγαθοῦ γεγονότες, τὸν ἀληθῶς ἀξιοπρεπῆ καὶ ἀξιε- παινον διαζήσομεν βίον. Ἐἶδου ἐγὼ ἀφορίζω ὑμῖν τὸν ὦμον, καὶ σκορπιῶ ἔνυστρον ἐπὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν, ἔνυστρον ἑορτῶν ὑμῶν, καὶ λήψομαι ὑμᾶς εἰς τὸ αὐτό· καὶ γνῶσεσθε ὅτι ἐγὼ Κύριος ἔξαπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς τὴν ἐντολὴν ταύτην, τοῦ εἶναι τὴν διαθήκην μου πρὸς τοὺς Λευίτας, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.⁹ Κέκρυπται τι πάλιν ἐν τοῖς προκειμένοις, ὃ καὶ οἶμαι δεῖν τοῖς φιλακροάμοσι διατρανώσαι σαφῶς· συνεῖεν γὰρ ἂν οὕτω εὖ μάλα τὸ δηλούμενον. ὁ νόμος τοίνυν ὁ διὰ Μωυ- σέως ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς τὸν τῶν θείων θυσιαστηρίων παραστάτην καὶ ἱερουργὸν στεφανῶν, οἷον ἐν τάξει Θεοῦ τέθεικεν αὐτόν. ἔφη γὰρ ὅτι κάρπωμα Κυρίου ὁ κλῆρος αὐτοῦ. ἔφη δὲ που καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος "Βλέπετε τὸν "Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα. οὐχ οἱ ἐγγίζοντες τῷ θυσιαστηρίῳ, "κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσίν;" ἔθος γὰρ ἦν ἀπὸ παντὸς θύματος ἀφιερῶσθαι τῷ Θεῷ στηθύνιον καὶ βραχίονα, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, καὶ τοὺς δύο νεφροὺς, καὶ μέντοι τὸ ἔνυστρον, τουτέστι τὴν κοιλίαν, ὑπεμφαίνοντος αἰνιγματωδῶς τοῦ νομικοῦ γράμματος, ὅτι πάντα ἡμῶν τὰ ἐντόσθια τῶν 2.573 ἀνατιθέντων ἑαυτοὺς εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ, ἱερά τε εἶναι προσήκει καὶ ἡγιασμένα. προσκομίζονται γὰρ τὰ ἐντόσθια, τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἀκαθαρσίας ἀπηλλαγμένα. βραχίων γεμὴν ἰσχύος ἂν νοοῖτο σημεῖον. χρῆναι δὲ φημι πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἰσχύοντας ἡμᾶς καὶ ἀνδριζομένους ἀναμελῶδεῖν ἐκεῖνο σοφῶς τὸ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος λύρας "Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ πάντα τὰ ἐντός μου "τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ." Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐντοσθίων καὶ τῶν τελουμένων θυσιῶν κατὰ τὸν νόμον ἰσχνὸς ἡμῖν ἄγαν ἐκπεποιήται λόγος ἐν ἐτέ- ραις συγγραφαῖς· οὐκοῦν τὸ ταῦτα λέγειν ἀφέντες εἰς τὸ παρὸν, τῶν

προκειμένων τὴν διασάφην, ὡς ἔνι, ποιῆσθαι σπουδάσομεν. προσεταχότος τοίνυν τοῦ νόμου μωμοσκο- πείσθαι δεῖν τὰ ἱερεῖα, καὶ ἀβασάνιστον θῦμα μὴ προσκομί- ζεσθαι τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ τοῖς τεταγμένοις εἰς ἱερουργίαν τὰ ἐκ τῶν θυμάτων ἀφορίζεσθαι μέρη, κατημέλησαν μὲν τοῦ χρῆναι μωμοσκοπεῖν, τετηρήκασιν δὲ τὴν ἐντολὴν τῶν καλου- μένων ἀφαιρεμάτων, οὐ τὸ τῷ Θεῷ μᾶλλον ἢ δὲ τῶν ἰδίων προτάττοντες θελημάτων, κρατύνοντές τε καὶ ἐμπεδοῦν σπου- δάζοντες ὅπερ αὐτοὺς ὠφελεῖν ἐδόκει τὰ ἐκ τῶν θυσιῶν συναγείροντας κρέα. τοῦτο παράγει πρὸς ἔλεγχον, καὶ φησιν Ἰδοὺ ἐγὼ ἀφορίζω ὑμῖν τὸν ὤμον· τὸ δὲ ἀφορίζω νῦν τέθεικεν ἀντὶ τοῦ Ἀφώρισά τε ἤδη καὶ εἰς δεῦρο βούλομαι τηρεῖσθαι τὸ ἔθος. προσέρριψα δὲ ὡσπερ, ἥτοι προσρίπτω καὶ τὸ ἔνυστρον εἰς τὰ πρόσωπα ὑμῶν. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ ἀτιμάζουσι τὸ θυσιαστήριον, ταύτητοι Θεὸς τὸ Σκορπιῶ φησιν, οἶον ἀνθυβρίζων. "Ὁ γὰρ ἐξουθενῶν με, φησὶ, ἐξουδενωθήσεται." λήψομαι δὴ οὖν ὑμᾶς εἰς τὸ αὐτὸ, τουτέστιν, ἐν αὐτῷ δὴ 2.574 τούτῳ περιέσομαι καὶ ἀσεβοῦντας ἐλέγξω. ἀνθ' ὅτου γὰρ δὴ τὸν μὲν ἐπὶ τοῖς ἀφαιρέμασι τοῖς ὑμῶν τετηρήκατε νόμον, καὶ τῆς δοθείσης ὑμῖν μερίδος κατ' οὐδένα τρόπον ἀνέχεσθε καταρῥάθυμειν, εἰκαῖον δὲ ὑμῖν εἶναι δοκεῖ τὸ χρῆναι μωμο- σκοπεῖν, γνώσεσθε δὴ οὖν κεκλεισμένων ἐφ' ὑμῖν τῶν θυρῶν, τουτέστιν, ἐκκλειόμενοι τε καὶ ἐκπεμπόμενοι τῆς ἱερουργίας. ὅτι ἐγὼ δέδωκα τὴν ἐντολὴν ταύτην, ἥτοι τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην πρὸς τοὺς Λευίτας, τί οὖν τὸ ἐντεῦθεν; εἰδέναι προσήκει τοὺς τοῖς θείοις λειτουργοῦντας μυστηρίοις, ὅτι τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἐκπράττεσθαι χρῆ, καὶ τῶν δεσποτικῶν προσταγμάτων ῥιπτεῖσθαι κατόπιν πᾶν ὅπερ αὐτοὺς ὠφε- λεῖν ἐτέρως δοκεῖ. ἱεροὶ γὰρ οὕτως ἔσσονται λειτουργοί, καὶ οὐχὶ τῶν προσκαίρων ἐρασταὶ καὶ λημμάτων αἰσχυρῶν ἠττώμενοι. 9 Ἡ διαθήκη μου ἦν μετ' αὐτοῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς εἰρήνης.9 Ἀνακομίζει τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς ἀγίους τε καὶ εὐδοκίμως ἱερατεύσαντας, καὶ ἀξιάγαστον ἀληθῶς ἀποφαίνει χρῆμα τὴν ἱερουργίαν, τό γε ἦκον εἰς νόμον, καὶ τὴν ἐκ τῶν θείων χρησιμωδημάτων ὄνησιν καὶ ἀσφάλειαν. ὡς γὰρ ὁ σοφώ- τατος γράφει Παῦλος "Ὁ νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἀγία "καὶ δικαία καὶ ἀγαθή." ὅταν τοίνυν δοκεῖ περὶ τοῦ Λευὶ ποιῆσθαι τὸν λόγον, ἀναθετέον εἶ μάλα τῶν νοημάτων τὴν δύναμιν, οὐχὶ δήπου πάντως ἐκείνῳ, ὃς ἀνέφυ μὲν ἐξ Ἰακώβ, ἐναρίθμιος δὲ τοῖς δυοκαίδεκα γέγονεν υἱοῖς· οὐ γὰρ ἱερά- τευσεν ὅλως· συνήσομεν δὲ τῆς ἱερωσύνης τὸ χρῆμα, καὶ αὐτὸ τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἱερουργία μονονουχὶ καὶ διαμορφού- μενον ὡς ἐν προσώπῳ Λευί· ἦν τοίνυν, φησὶ, πρὸς αὐτὸν ἡ διαθήκη μου τῆς ζωῆς καὶ τῆς εἰρήνης. λελάλητο μὲν γὰρ ὡς 2.575 πρὸς Μωυσέα τὸν ἱερώτατον ὁ ἐν γράμμασι νόμος, δια- κωνηθεὶς δι' ἀγγέλων· τέθειται δὲ διὰ μεσίτου Μωυσέως τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἐπαγγελίαν ἔχων ζωῆς καὶ εἰρήνης τοῖς ἐθέλουσι βιοῦν ὀρθῶς, καὶ κανόνα ποιῆσθαι τῆς ἑαυτῶν ζωῆς τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν. Ἔοικε δέ τι καὶ τῶν ἀναγκαιοτέρων εἰς θεωρίαν ὁ λόγος ἡμῖν εἰς τὸ παρὸν ὑπαινίττεσθαι. δέδοται γὰρ ὁ νόμος τοῖς ἀρχαιοτέροις, ἠγουν τοῖς ἐξ αἵματος τοῦ Ἰσραὴλ, παιδαγω- γίαν εἰσφέρων τὴν ἐπὶ Χριστῷ, καὶ εἰκόνα τινὰ καὶ ὑπο- τύπωσιν ἐμφανῆ τῶν ἀληθεστέρων· ἡ δὲ ἀλήθεια ὁ Χριστὸς, ὃς ἐστὶ ζωὴ καὶ εἰρήνη, καὶ αὐτὸν ἡμῖν αἰ διὰ Μωυσέως γράφουσι σκιαί. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν Ἰουδαίοις προσ- λαλῶν "Εἰ ἐπιστεύετε Μωυσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ "γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν." αὐτὸν ἐδήλου σφαζόμενος ὁ ἄμνός ἐν μηνὶ τῷ πρώτῳ τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης ἡμέρας, καὶ ἀνασῶζειν ἐθέλων τῷ αἵματι τοὺς χρεῖν ἐθέλοντας τὰς τῶν οἴκων φιλίας· αὐτὸν ἡ δάμαλις ἢ πυρρὰ τε καὶ ἄμωμος, ἥς ἡ σποδιὰ μεθ' ὕδατος ἠγίαζε τοὺς κεκοινωμένους "πρὸς τὴν "τῆς σαρκὸς καθαρότητα," καθὰ γέγραπται· αὐτὸν ὁ ἄζυμος ἄρτος, αἰ τρυγόνες, οἱ νεοττοὶ τῶν περιστερῶν, καὶ ἀπαξ- απλῶς ἔμπλεως ἦν ὁ νόμος τῆς ἐπὶ Χριστῷ θεωρίας. εἰκότως οὖν λέγεται Διαθήκη ζωῆς καὶ εἰρήνης. ζωοποιηθέντες γὰρ ἐν αὐτῷ, δι' αὐτοῦ δὴ πάλιν τὴν προσαγωγὴν ἐσχίκαμεν τὴν

πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, εἰρηνεύομέν τε πρὸς αὐτὸν δι' ὑπακοῆς καὶ πίστεως. 9 Καὶ ἔδωκα αὐτῷ ἐν φόβῳ φοβεῖσθαι με καὶ ἀπὸ προσώπου ὀνόματός μου στέλλεσθαι αὐτόν.⁹ 2.576 Ἀπαριθμεῖται χρησίμως τὰ λαμπρὰ τῆς ἱερωσύνης αὐχῆ- ματα, διὰ τῆς τοῦ νόμου μυσταγωγίας ἐξαιρόμενα. ἐνετίθει γὰρ μάλιστα τοῖς ἱερουργοῖς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, στέλ- λεσθαι μὲν ἀναπειθῶν ἀπὸ προσώπου ὀνόματος αὐτοῦ, τουτ- ἔστιν, ὑφορᾶσθαι καὶ ὑποστέλλεσθαι παρασκευάζων τὸ ὄνομα τὸ Δεσποτικόν, αἰδῶ τε τὴν εἰς αὐτὸ ποιεῖσθαι δεῖν ἀνα- πείθων οὐ πάρεργον, ἀλλ' ἐσπουδασμένην· οὐ τί ἂν γένοιτο τιμαλφέστερον; γέγραπται γὰρ, ὅτι "Ὁ φοβούμενος τὸν "Κύριον, οὗτος ὑγιαίνει." καὶ πάλιν "Φόβος Κυρίου δόξα "καὶ καύχημα." μεμαρτύρηκε τοίνυν τοῖς ὁσίως καὶ ἀληθῶς ἱερατευκόσι τὸ βεβηκὸς εἰς ἀσφάλειαν. οὐ γὰρ ἀπλῶς πεφο- βῆσθαι φησιν αὐτούς, ἀλλ' ἐν φόβῳ πεφοβῆσθαι, τουτέστιν ὡς ἐν ὄλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τὸν θεῖον εἰσδέξασθαι φόβον. αἱ γὰρ ἐπιτάσεις ἐν τούτοις, καὶ ὁ τῶν λέξεων ἀναδιπλα- σιασμός τὸ ἐρηρισμένον εἰς ἀρετὴν τῶν ἐπαινουμένων τοῖς ἀκρωμένοις κατασημαίνουσιν. 9 Νόμος ἀληθείας ἦν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἀδικία οὐχ εὐρέθη ἐν χεῖλεσιν αὐτοῦ.⁹ Ἐκέλευε γὰρ ὁ νόμος καὶ τοῦ ψεύδους ἀποφοιτᾶν, ὀρθά τε καὶ δίκαια λαλεῖν καὶ τὴν ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι κρίσιν ἀληθῆ τε καὶ ἀδιάστροφον ποιεῖσθαι φιλεῖν. ἔοικε δὲ πάλιν ἀλήθειαν ὀνομάζειν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν, οὗ τὸν νόμον ἐν χεῖλεσι πεφορεκένοι φησὶ τοὺς βιοτεύοντας ἱεροπρεπῶς. εἰ γὰρ καὶ ἦν, ὡς ἔφην, ἐν σκιαῖς ὁ νόμος, ἀλλ' ἦν ἐν αὐτῷ τῆς ἀληθείας ἡ μόρφωσις, καὶ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων ἢ ὡς ἐν γράμμασιν ὑποτύπωσις, εὐρήσομεν γὰρ ἐν τοῖς τύποις τῆς ἐν πνεύματι λατρείας τὴν δύναμιν. 2.577 ὅτι δὲ Χριστοῦ νόμος ἦν καὶ ὁ πάλαι τοῖς ἀρχαίοις διὰ Μωυ- σέως κεχρησμοδημένος, ἀναπέσει λέγων αὐτὸς ὁ Σωτὴρ "Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς "προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν "γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα "ἐν ἧ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν "πάντα γένηται." 9 Ἐν εἰρήνῃ κατευθύνων ἐπορεύθη μετ' ἐμοῦ, καὶ πολλοὺς ἐπέ- στρεψεν ἀπὸ ἀδικίας.⁹ Τὸ εἰρηνεύειν πρὸς Θεὸν, τί ἂν ἕτερον νοοῖτο πρὸς τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ ἐτέρων, οἵπερ ἂν εἶεν τῶν θεῶν λογίων ἐπιστήμονες, ἢ τὸ φρονεῖν ἐλέσθαι καὶ δρᾶν ἃ βούλεται, καὶ κατὰ μηδένα τρόπον προσκρούειν αὐτῷ, κατορθοῦν δὲ μᾶλλον ἐπείγεσθαι τὴν εὐκλεᾶ πολιτείαν καὶ ἀξιάγαστόν τε καὶ ἐννομωτάτην ζωὴν; οὕτω καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν προσπεφώνηκε Παῦλος "Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχωμεν πρὸς "Θεόν." οὕτω μὲν γὰρ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς Δεσπότην εἰδότες τιμῶμεν. ἀνάπτοντες δὲ τῇ κτίσει τὸ σέβας, καὶ κατακρατούσης τῶν ἡμετέρων ἐννοιῶν τῆς βεβήλου τε καὶ ῥυπαρᾶς ἀμαρτίας, ἀνθεστήκαμεν τῷ Δεσπότη, καὶ οἶον ἀντανιστάμεθα πρὸς μάχην αὐτῷ, σκληρὸν αἴροντες τὸν αὐχένα, καὶ τὸ ἀπειθὲς καὶ δυσήνιον μελετῶντες ἔτι. καὶ πιστώσεται λέγων τοῦ Σωτῆρος ὁ μαθητῆς "Οὐκ οἶδατε ὅτι "ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὃς ἐὰν βου- "ληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθί- "σταται." ἐπιστρέψαντας δὲ πρὸς τὸν τῶν ὄλων Θεὸν διὰ τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἀμαρτίας ἀνηρημένης, τὸ μεσολαβοῦν οὐδὲν, οὐδ' ἂν ἀπείρξειέ τις τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος, 2.578 κολλώμεθα δὲ ὡσπερ αὐτῷ διὰ πάσης ἐπεικειίας, βαδιούμεθά τε δι' εὐθείας ὁδοῦ, καὶ τὴν καλὴν ἀληθῶς πορευσόμεθα τρίβον, ἀπευθύνοντες εἰς αὐτὴν ἑαυτούς τε καὶ ἐτέρους. Πρέποι δ' ἂν μάλιστα τὸ ἔν γε τούτοις εἶναι τοῖς ὁσίοις ἱερουργοῖς, περὶ ὧν ἂν λέγοιτο, τὸ μάλα εἰκότως Ἐν εἰρήνῃ κατευθύνων ἐπορεύθη μετ' ἐμοῦ καὶ πολλοὺς ἐπέστρεψεν ἀπὸ ἀδικίας. ἰχνηλατεῖ γὰρ πως τὸ ὑπήκοον τὰς τῶν ἡγεμόνων ἐπεικειίας, καὶ οἵπερ ἂν ἔρχοιντο δι' εὐθείας ὁδοῦ σώζουσι πολλοὺς, ἀναπειθουσί τε ῥαδίως τὴν ἀσεληγὴ καὶ ἐπάρατον ἀφέντας ζωὴν καὶ τοὺς τῆς ἀδικίας τρόπους, ἀνθελέσθαι τε καὶ ἀγαπᾶν τὰ ἀμείνω καὶ ἀξιάγαστα, καὶ οἷς ἂν ἔποιτο τὸ ἐπαινέσθαι δεῖν παρά τε Θεῷ καὶ

άνθρωποις. ὅτι χεῖλη ἱερέως φυλάζεται γνῶσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ, διότι ἄγγελος Κυρίου Παντοκράτορός ἐστι.⁹ Τίνα δὴ τρόπον πολλοὺς μὲν ἀπέστρεψεν ἀπὸ ἀδικίας, πεπόρευται δὲ, κατευθύνων ἐν εἰρήνῃ μετὰ Θεοῦ, διατρανοῖ λέγων, ὡς πεφόρεκε μὲν ἐν χεῖλεσιν, ἤγουν ἐπὶ γλώττης, παντὸς τοῦ πρὸς ζωὴν ἀναγκαίου τὴν γνῶσιν, γέγονε δὲ "παιδευτὴς ἀφρόνων, διδάσκαλός τε νηπίων," καὶ τοῖς ἐθέ- λουσιν ἀναμαθεῖν τὸ τῷ νόμῳ δοκοῦν ἀληθὴς τε καὶ ἀπλανέ- στατος ἐξηγητὴς, οὐχ ἐτέρωσέ ποι μετατρέπων τῶν θείων λογίων τὸν νοῦν, οὔτε μὴν διδάσκων "διδασκαλίας, ἐντάλ- "ματα ἀνθρώπων." ἀλλ' οἶον ἄγγελος Θεοῦ διαλευκαίνων εὔ μάλα τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς τὸ ἀμυδρῶς ἔσθ' ὅτε χρησμο- δούμενον. ἀπαγγέλλει γὰρ οὐ τὸ οἰκεῖον θέλημα, οὔτε μὴν τοὺς ἀπὸ γνώμης ἰδίας ἐρεύγεται λόγους· ὑπηρετεῖ δὲ μᾶλλον Δεσποτικοῖς θεσπίσμασι. φαίην δ' ἂν, ὅτι καὶ ἀληθὲς ἐν 2.579 τούτοις τὸ εἰρημένον ἐν βίβλῳ παροιμιῶν "Θησαυρὸς ἐπι- "θυμητὸς ἀναπαύσεται ἐπὶ στόματος σοφοῦ, ἄφρονες δὲ "ἄνδρες καταπίονται αὐτόν." πρὸς ἐπαίνου δ' ἂν γένοιτο τοῖς ἀπαγγέλλουσι τι παρὰ Θεοῦ, τὸ μηδὲν οἷς ἀπαγγέλλουσι προστιθέναι πλέον, μήτε μὴν ὑφαίρεισιν τινα ποιῆσθαι τολμᾶν. τοῦτό τοι μικροῦ παντελῶς ἀξιοῦντες λόγου, τὰ τῶν Φαρισαίων ἀνόσια στίφη λήρου εἰς τοῦτο κατώλισθον ἀμαθῶς, ὡς διδάσκειν μὲν "διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀν- "θρώπων," διὰ δὲ γε τὴν σφῶν παράδοσιν τὰς θείας ἀκυροῦν ἐντολάς. τοιαῦτα γὰρ γέγονεν αὐτοῖς παρὰ Χριστοῦ τὰ ἐγκλήματα. ἀσφαλὴς οὖν ὁ νόμος περὶ τῶν θείων λογίων· τὸ γὰρ ἐπ' αὐτῶν οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. φυλάζεται τοίνυν τῶν ἱερέων τὰ χεῖλη τὴν τοῦ νόμου γνῶσιν, καὶ αὐτὸν ἀπαγγελεῖ προστιθεὶς οὐδέν. ταῦτητοι καὶ ἄγγελος ὀνομάζεται Κυρίου παντοκράτορος, καίτοι τὴν φύσιν ἄνθρωπος ὢν, ὅτι τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν ἀπαγγέλλει σαφῶς, καὶ νόμον ἔχει τῆς γλώττης τὸ κίνημα. Ὁ ἄνθρωπος δὲ ἐξεκλίνατε ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ πολλοὺς ἠσθενήσατε ἐν νόμῳ, καὶ διεφθείρατε τὴν διαθήκην τοῦ Λευὶ, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.⁹ Ἀντιπαρεξάγει τρόπον τινὰ ταῖς τῶν εὐδοκίμων ἐπιει- κείαις τὰ τῶν ῥαθύμων ἐγκλήματα, καὶ ταῖς τῶν ἀμεινόνων ἀντιπαραθέσειν ἐλέγχει τὸ φαῦλον. ὡσπερ γὰρ τὸ φῶς ἐν σκοτει φαίνει, "τελεῖται δὲ καὶ ἐν ἀσθενείαις ἢ δύναις" οὕτω καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ κάλλος ἐμφανεστέραν ἔχει τὴν ἔνδειαν, εἰ δὴ παρακείτο τις φαυλότης ἢ ἀμαρτία. οὐκοῦν 2.580 διεβίωσάν τινες μὲν ἱεροπρεπῶς, ἐν εἰρήνῃ κατευθύνοντες ἑαυτοὺς τε καὶ ἑτέρους, καὶ ἦσαν μετὰ Θεοῦ, καὶ πολλοὺς ἐπέστρεψαν ἀπὸ ἀδικίας. πεφορέκασι γὰρ ἐν χεῖλεσιν γνῶσιν, καὶ ἀκριβεῖς γεγόνασι τῶν θείων λόγων ἐρμηνευταί. οἱ δὲ δὴ μετ' ἐκείνους, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἐκκεκλίκασι ἐκ τῆς ὁδοῦ· παρῶλισθον γὰρ τοῦ εἰκότος, σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ ἑτέρους οὐ μετρίως ἠδίκησαν· καὶ πολλοὺς ἠσθένησαν ἐν νόμῳ, τουτέστιν ἀσθενεῖς καὶ ἀδρανεστάτους ἀποτετελέκασι περὶ γε τὸ δεῖν ἐλέσθαι βιοῦν ἐννόμως. εἰ γὰρ ἔξω τοῦ πρέποντος οἴχεται τὸ ἠγούμενον, πῶς ἦν μὴ οὐχὶ πάντη τε καὶ πάντως συναποφοιτῆσαι τὸ ὑπήκοον, καὶ τοῖς προὔχουσι συγκατο- λισθεῖν τὸ ἐν μοίρᾳ τῇ καταδεεστέρα, καὶ ὡς ἐν συνέσει μειονεκτούμενον; ὡσπερ γὰρ ἔννομός τε καὶ ὅσιος ἱερεὺς μιμητὰς ἐργάσεται τῶν ἰδίων κατορθωμάτων τοὺς ὑπὸ χεῖρα λαοὺς· οὕτως καὶ τὸ ἐναντίον. εἰ γὰρ αὐτοὶ διεφθάρκασι τὴν διαθήκην τοῦ Λευὶ, πῶς ἦν εἰκὸς τοὺς παρ' αὐτῶν μεμυστα- γωγημένους σεπτὸν ἠγεῖσθαι τὸν νόμον; Ἐγὼ δέδωκα ὑμᾶς ἐξουδενωμένους καὶ παρειμένους εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀνθ' ὧν ὑμεῖς οὐκ ἐφυλάξασθε τὰς ὁδοὺς μου ἀλλ' ἐλαμβάνετε πρόσωπα ἐν νόμῳ.⁹ Ἐπὶ τὰς τῶν πατέρων ἀνεισιν ἀμαρτίας, ὑπομιμνήσκει δὲ καὶ αὐτοὺς τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων. καὶ ἐπεὶ ἦσαν οὐκ ἀσφαλεῖς περὶ τὴν τοῦ νόμου τήρησιν, ταῦτητοι δεδόσθαι φησὶν αὐτοὺς τοῖς ἀποκομίσασιν εἰς αἰχμαλωσίαν οἰκτροὺς καὶ κατερῆμιμένους καὶ φειδοῦς ἀπάσης ἐκπεπτωκότας· τί γὰρ τῶν ἀνιαρῶν οὐ συνέβη παθεῖν αὐτούς; ἢ ποίαις οἱ τάλανες οὐ κεκοινωνήκασι συμφοραῖς; ἀλλ' εἰ βούλεσθε,

2.581 φησίν, ἀναμαθεῖν τὰς αἰτίας τῆς ἐφ' ὑμῖν γεγενημένης ὀργῆς, ἀκούσεσθε λέγοντος Ἄνθ' ὧν ὑμεῖς οὐκ ἐφυλάξασθε τὰς ὁδοὺς μου ἀλλ' ἐλαμβάνετε πρόσωπα ἐν νόμῳ. τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ διαφθεῖραι τὴν διαθήκην τοῦ Λευὶ, τὸ μὴ τηρεῖν ἐλέσθαι τῆς ἐν νόμῳ ζωῆς τὴν ὁδὸν, ἐκτοπωτάτας δὲ λίαν καὶ τὰς ἐφ' ἐκάστῳ πράγματι ποιεῖσθαι κρίσεις, καίτοι Θεοῦ λέγοντος ἐναργῶς "Οὐ λήψη πρόσωπον ἐν κρίσει, κατὰ τὸν "μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς." δι' ὧν δὲ φησιν, ὡς ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας δέδονται τοῖς ἐχθροῖς καὶ γεγόνασιν ἀπερρίμμενοι, διὰ τούτων αὐτῶν εὐφυᾶ ποιεῖται τὴν ἀπειλήν, ὡς εἰ μὴ ἔλοιτο βιοῦν ὀρθῶς, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀπόσχοιτο τοῦ κολάζειν αὐτοὺς, ἔψεται δὲ τοῖς ὑβρίζουσι τὸν νόμον ἢ τοῖς τοῦτο δρᾶν εἰωθόσι πρέπουσά τε καὶ ἀρμοδιωτάτη δίκη. 9Οὐχὶ Θεὸς εἰς ἔκτισεν ὑμᾶς; οὐχὶ πατὴρ εἰς πάντων ὑμῶν; τί ὅτι ἐγκατελίπετε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ βεβηλῶσαι τὴν διαθήκην τῶν πατέρων ὑμῶν; ἐγκατελείφθη Ἰούδας, καὶ βδέλυγμα ἐγένετο ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ.⁹ Ἀρχόμενοι τῆς εἰς τὸν Προφήτην συγγραφῆς, ἐλέγομεν, ὅτι μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος καὶ ἐκ γῆς Ἀσσυρίων ἐπάνοδον, ὀλίγα τῆς νομικῆς φροντίσαντες ἐντολῆς οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ταῖς ἀλλογενέσιν συνεπλέκοντο γυναιξί. καὶ δὴ καὶ πρὸς τοῦτο αὐτοῖς ἐξιτηλίας προέβη τὸ δρώμενον, ὡς καὶ αὐτοὺς τοῖς ἄλλοις συναποφέρεσθαι τοὺς ἱερατεύσαντας, καὶ τὰς μὲν ἡδη συνωκισμένας, αἱ καὶ ἦσαν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἀτιμοτάτας ἡγεῖσθαι, καὶ ἀποπέμπεσθαι τῶν ἐστιῶν, εἰσοικίζεσθαι δὲ 2.582 μᾶλλον τὰς ἀλλογενεῖς, Ἀμμανίτιδας τε καὶ Μωαβίτιδας καὶ Ἰδουμαίας. καὶ πολλή τις ἐντεῦθεν ἢ τοῦ Ἰσραὴλ βεβή-λῶσις ἦν. οὐ γὰρ κατέληγον ἐκεῖναι τῶν πατρῶων ἐθῶν, ἀλλ' ἐλάτρευον μὲν εἰδώλοις ἔτι, προσεκύνουν δὲ καὶ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦν πῶς ἀνάγκη τοὺς ταῖς οὕτω τὴν φρένα κατεφθαρμέναις παρανόμως συνωκηκότας συ- καταμιαίνεσθαι καὶ προσκρούειν Θεῶ. πολὺς δὲ λίαν ἐπὶ γε τουτοισὶ γέγονε λόγος ἐν τοῖς τοῦ Ἑσδρα βιβλίοις. κατα- τιᾶται τοίνυν αὐτοὺς ὁ τῶν ὄλων Θεὸς, ὡς γύναια μὲν ἀτιμάζοντας τὰ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ἡγουν τοῦ Ἰούδα, προσ-κειμένους δὲ ἀνοσίως ταῖς τῶν ἀλλοφύλων θυγατράσι, καίτοι τοῦ νόμου τὴν σύνοδον ἀποφάσκοντος. ἀλλ' οἱ τῶν οὕτω σεπτῶν οὐκ οἶδ' ὅπως ὀλιγορήσαντες, ἢ ταῖς τῶν γυναιῶν ὥραις πρὸς ἀσελγεῖς ἡδονὰς συνηπάζοντο, ἢ τάχα που ταῖς ἐκ τῶν ἀλλοφύλων φιλίαις ὑπερέχειν ἠθελον, ἵνα μὴ μάχονται πρὸς αὐτοὺς ὡς ἡδη γνωρίμους, καὶ τὴν ἐκ γάμων ἔχοντας ἀγχιστεῖαν. τοῦτο δὲ ἦν ἕτερον οὐδὲν ἢ ταῖς ὀλιγοπιστίαις καθυβρίσαι Θεὸν, ὡς τῆς ἐκείνων χειρὸς ἐξελέσθαι μὴ δυνά- μενον, ἡγουν ἀποφῆναι κρείττονας τῆς ἐξ ἀλλοφύλων πλεον- εξίας. ἐλύπει δὴ οὖν κατὰ πάντα τρόπον τὸ χρεῖμα Θεόν. Ταύτητοί φησι καὶ τῆς ἐμφύτου φιλοστοργίας ἀλογοῦντας βλέπων Οὐχὶ Θεὸς εἰς ἔκτισεν ὑμᾶς; οὐχὶ πατὴρ εἰς πάντων ὑμῶν; τί ὅτι ἐγκατελίπετε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ; εἰς μὲν γὰρ ὁ πάντων ἐστὶ Δημιουργός, καὶ ἐνὸς οἱ πάντες Δεσπότης, βουλομένου συνδεῖσθαι τὸ ποιηθὲν εἰς ἔνωσιν καὶ ὁμοψυχίαν τοῖς τῆς ἀγάπης θεσμοῖς. εἰ μὲν γὰρ ἦσαν δύο θεοὶ καὶ κύριοι, ἢ καὶ πλείους ἔτι, τὸ ἀπεικὸς οὐδὲν ταῖς τῶν ποιησάντων γνώμαις συγκαταβιάζεσθαι τὰ ποιή- ματα, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα στάσιν εὐαρμόστως εἰσδέχεσθαι, 2.583 κατὰ γε τὸ τοῖς κρατοῦσι δοκοῦν. ἐπειδὴ δὲ εἰς ἐστὶν ὁ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσι, καὶ ἐπὶ πάντων Θεός, ποῖα τίς ἂν γένοιτο τῆς διχονοίας πρόφασις; καὶ ἐπειδὴ πρὸς τούτῳ καὶ εἰς ὁ πάντων τῶν Ἰουδαίων ἐστὶ κατὰ σάρκα πατὴρ, τουτέστιν ὁ θεσπέσιος Ἀβραάμ, τί τὸ ἀναπειθὸν τὴν τῆς ἀφιλαλληλίας εἰσδέχεσθαι νόσον; ἢ πῶς οὐκ ἀκόλουθον τοῖς ἐξ αἵματος ἐγγύς ὡς ἐν ὀφλήματος τάξει κατατίθεσθαι τὴν ἀγάπησιν; πῶς δὲ οὐ μανίας ἐγγύς, τὸ ταῖς τῶν ἀλλο- φύλων ἐπιμαίνεσθαι θυγατράσι, τὰς οἴκοι τε καὶ ἐκ γένους ἀτιμάζοντας, ἵνα βεβηλώσειαν τὴν διαθήκην τῶν πατέρων ὑμῶν· τετηρήκασι γὰρ ἐκεῖνοι τὰ τοῖς θεοῖς νόμοις διηγορευμένα περὶ γυναικῶν ὀθνείων. ἤκουον γάρ "Τὴν θυγατέρα σου "οὐ δώσεις

τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ οὐ λήψῃ "τῷ υἱῷ σου ἀποστήσει γὰρ τὸν υἱόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ "πορευθεὶς λατρεύσει θεοὺς ἑτέροις." οἱ δὲ παρ' οὐδὲν ποιησάμενοι τὸ χρησμῶδημα, πεπατήκασιν τὸν νόμον, καὶ τό γε ἦκον εἰς αὐτούς, ἀδρανῆ καὶ βέβηλον ἀποτετελέκασιν τὴν διαθήκην, λυποῦντες ταῖς παραβάσεσι τῶν νόμων τὸν ἄριστον. κατατεθηπῶς δὲ ὡςπερ τὸ δρώμενον, καὶ ἀδικωτάτῳ μίσει πλεονεκτούμενον βλέπων τὸ ἐξ αἵματος Ἰούδα τῶν γυναιῶν ἔθνος, ἐπάγει καὶ φησιν Ἐγκατελείφθη Ἰούδας, καὶ ἐν τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ· ὦ, φησὶ, παραδόξου πράγματος· οὐκ Ἀσσυρίοις, οὐ Μήδοις, οὐ Πέρσαις, οὐκ Ἑλαμίταις, οὐ τοῖς ἐκ γειτόνων ἐχθροῖς, ἀλλ' αὐτῷ τῷ Ἰσραὴλ καὶ τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἱερουσαλήμ βδελυρὸς τε καὶ ἀπηχθημένος γέγονεν ὁ Ἰούδας, τουτέστι, τὸ ἐξ Ἰούδα γένος καὶ ἡ τῶν ἀγχιστέρων γυναικῶν ἀθλία πληθὺς. Ἰστέον δὲ, ὅτι Ἰσραὴλ μὲν ὀνομάζει τὰς δέκα φυλάς, 2.584 αἱ κατωκῆκασιν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πρὸς τῶν τῆς αἰχμαλωσίας καιρῶν, ἃς καὶ πρῶτον ἀπώκισεν ὁ Σαλμανασάρ εἰς Ἀσσυρίους καὶ Μήδους· τοὺς δὲ γε κατοικοῦντας τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐκείνους εἶναι φησιν, οὐς εἶλεν ὁ Ναβουχοδονόσορ κατὰ τὴν τελευταίαν αἰχμαλωσίαν, κατεμπρήσας τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ αὐτὸν δὲ τὸν θεῖον ναόν, οὐς καὶ ἀπεκόμισεν εἰς Βαβυλῶνα. αἰτιᾶται τοίνυν, μᾶλλον δὲ οὐ μετρίαν αὐτῶν ποιεῖται τὴν καταβολήν, ὅτι δὴ μεθέντες τὰς ἐξ Ἰούδα γυναῖκας, εἰσεδέχοντο παρανόμως τὰς ἐκ τῶν ἄλλοφύλων, καίτοι, καθάπερ ἤδη προεῖπον, τῶν πατρῶων ἔθων ἀπρὶξ ἐχομένας, καὶ τοῖς τῆς εἰδωλολατρείας βορβόροις ἐγκαλινδουμένας ἔτι. Παραφυλακτέον δὲ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, τοῖς ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένοις καὶ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαχοῦσι μέθεξιν, τὸ ἐπιμίγεσθαί τισιν, οἵπερ ἂν εἶεν διεστραμμένοι τὸν νοῦν, βέβηλοί τε τὰς φρένας, καὶ τὴν πίστιν ἔχοντες οὐκ ὀρθήν. ἀλλογενεῖς γὰρ οὗτοι καὶ βαρβαρόφωνοι καὶ "λαλοῦντες διεστραμμένα" οἷς εἰ ἐπιμίγεται τις, πάντη τε καὶ πάντως καταμιανθήσεται. γέγραπται γὰρ "Ὁ ἀπτόμενος πίσεως μολυνθήσεται." ἐξὸν οὖν ἄρα καρποφορεῖν νοητῶς ἐν Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, τίς ἂν γένοιτο λόγος τοῦ θέλειν ἑτέραις οἰονεῖπως συνάπτεσθαι, καὶ κοινωνεῖν βεβήλοις συναγωγαῖς, καὶ καταθήγειν ἐφ' ἑαυτοῖς τὸν τῶν ὅλων Θεόν; Ἐπεὶ ἐβεβήλωσεν Ἰούδας τὰ ἅγια Κυρίου, ἐν οἷς ἠγάπησε, καὶ ἐπετήδευσεν εἰς θεοὺς ἄλλοτρίους· ἐξολοθρεύσει Κύριος τὸν ἄνθρωπον τὸν ποιοῦντα ταῦτα, ἕως καὶ ταπεινωθῆ ἐκ σκηνωμάτων Ἰακώβ καὶ ἐκ προσαγόντων θυσίαν τῷ Κυρίῳ Παντοκράτορι.⁹ 2.585 Μεισιθῆσθαι φησὶ τὸν Ἰούδαν, οὐ παρά του τῶν ἄλλογενῶν ἀλλὰ, παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰούδα, βεβηλώσαντος τὸν νόμον, διὰ γε τοῦ προσκεκλίσθαι φιλεῖν γυναῖξιν ὀθνεῖαις, καὶ τὰ ἐκείνων ἐλέσθαι ζηλοῦν, ἀγαπήσαι τε τὴν ἀπόστασιν τὴν ἀπὸ Θεοῦ, καὶ ταῖς τῶν εἰδώλων προσκεῖσθαι λατρείαις. ἀπεκομίζοντο γὰρ, ὡς ἔφην, πρὸς τοῦτό τινες ταῖς παρανόμως συνηρμοσμέναις ἐπόμενοι, καὶ τοῖς ἐκείνων θελήμασι πάντα σεῖοντες κάλων, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν Σαττεῖν συνήπτοντο μὲν ταῖς Μαδιανιτῶν, ἥτοι Μωαβιτῶν γυναῖξιν οἱ ἐξ Αἰγύπτου λελυτρωμένοι. κατώλισθον δὲ κατὰ βραχὺ ληρίας εἰς τοῦτο καὶ ἀνοσίου φρενὸς, ὥστε καὶ ἐτελέσθησαν τῷ Βεελφεγῶρ. ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας οἱ τάλανες διολώλασιν. ἐπαρᾶται δὲ οὖν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τὸν ποιοῦντα ταῦτα, καὶ τῶν οὕτως ἐκτόπων ἐπιτηδευμάτων ἀνόσιον ἔραστήν· καὶ εἴπερ τις εἴη τελῶν ἐν λαοῖς, ἕως ἂν ὀλοθρευθῆ ἐκ σκηνωμάτων Ἰακώβ, τουτέστιν, ἕως ἂν ὀλοτελῶς ἀπόλοιτο, καὶ τὴν τοῦ γεγενῆσθαι μνήμην ζημιούμενος· εἰ δὲ δὴ τις εἴη τῶν τεταγμένων εἰς ἱεουργίαν, ἕως ἂν ταπεινωθῆ ἐκ προσαγόντων θυσίαν Κυρίῳ παντοκράτορι, τουτέστιν, ἄχρις ἂν ἀπόλοιτο καὶ τῶν ἱερατικῶν ἐκπέμποιτο κατὰ λόγων. συγκατώλισθον γὰρ τοῖς ἄλλοις, ὡς ἔφην, καὶ τῶν ἱερέων τινὲς εἰς τὰ τῶν λαῶν ἐγκλήματα, καὶ γυναιῶν ὀθνεῖων ἠττωντο, τῶν θεῶν χρησμῶν εἰσάπαν ἠφειδηκότες. Οὐκοῦν εἰ ἐπάρατος ὁ παροτρύνων Θεὸν, καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ θεσπίσμασιν ἀντεξάγειν ἐπιχειρῶν τὰς ἐν

κόσμῳ τρυφᾶς, παραιτώμεθα τὴν ἀρὰν, καὶ λόγος μὲν ἐκείνων 2.586 γινέσθω
μηδεὶς, ἐπειγώμεθα δὲ μᾶλλον τοῖς εἰς εὐπείθειαν αὐχήμασι τὰς ἑαυτῶν
καταφαιδρύνειν ψυχὰς. ἀπρακτῆσει γὰρ οὕτω τὰ ἐξ ἀρᾶς, καὶ τοῖς ἐξ ἰδίας
ἡμερότητος ἀγαθοῖς ὁ τῶν ὅλων ἡμᾶς καταπιανεῖ Δεσπότης. 9Καὶ ταῦτα ἃ ἐμίσει
ἐποιεῖτε· ἐκαλύπτετε δάκρυσι τὸ θυσιαστήριον Κυρίου καὶ κλαυθμῷ καὶ στεναγμῷ
ἐκ κόπων. ἔτι ἄξιον ἐπιβλέψαι εἰς θυσίαν ἢ λαβεῖν δεκτὸν ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν;9
Πλεῖστοι μὲν ἦσαν κατὰ τὸν νόμον τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι. αἱ μὲν γὰρ
προσεκομίζοντο κατ' εὐχὴν ἐκούσιον, οἱ δὲ ἦσαν χαριστήριοι, καὶ μὴν καὶ περὶ
ἀμαρτίας. δεκαταὶ δὲ αὐτῶν καὶ ἀπαρχαὶ, καὶ ὁ τοῦ διδράχμου δασμὸς, ὡς ἐκ νομικῶν
ἐνταλμάτων τοῖς τῶν ἱερέων προσεφέροντο λόγοις. προσάγοντες τοίνυν εἰς θυσίαν
τῷ Θεῷ τὰ ἐκούσια, παρεκόμιζον, ὡς ἔφην, τὰ χλωὰ καὶ τυφλὰ καὶ ἀρπάγματα τὰ ἐκ
τῆς αἰχμαλωσίας, ἀειλογοῦντες κακὰ, ἄνω τε καὶ κάτω τὴν δῆωσιν ὀνομάζοντες,
καὶ τὴν ἐντεῦθεν αὐτοῖς ἐπενηνεγμένην πτωχείαν, καίτοι τοῦ πάντα ἰσχύοντος
Θεοῦ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον ἀσυγκρίτῳ μὲν αὐτοῦς ἡμερότητι κα-
τευφραίνοντος, ἀπονέμοντος δὲ πλουσίως τὰ, οἷς ἦν εἰκὸς οὐ μετρίως ἐντρυφᾶν.
προσεκόμιζον τοίνυν κατηφεῖς καὶ δεδακρυμένοι, μονονουχὶ τοῖς θύμασιν
ἐποιμῶντες λέγοντές τε τοῖς ἱερουργοῖς Ταῦτά ἐστιν ἐκ κόπων, τουτέστιν, οὐκ
ἀμογητὶ προσπεπορισμένα, εὐρημένα δὲ μόλις ὡς ἐξ ἰδρωτός καὶ πόνου. εἶτα, πῶς
ἔτι φησὶν ἄξιον ἐπιβλέψαι με εἰς θυσίαν, ἢ πῶς ἂν ἔτι ποιήσαιμι παραδεκτὸν τὸ ἀπὸ
γνώμης οὐκ ἀγαθῆς; θύειν γὰρ ἀκόλουθον ἰλαρῶς, ἑορτάζοντας καὶ
εὐφραϊνομένους, καὶ τοῦτο οἷμαί ἐστι τὸ διὰ τῆς τοῦ Παύλου 2.587 φωνῆς ὀρθῶς
εἰρημένον τοῖς συναγεῖρουσι τὰς διακονίας "Μὴ ἐκ λύπης, ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἰλαρὸν γὰρ
δότην ἀγαπᾷ "ὁ Θεός." Οὐκοῦν εἰ θύοιμεν ἰλαρῶς, ἐποπτεύσει τε καὶ παραδέξεται
καὶ ἐπαινέσει Θεὸς, παραδεξάμενος δὲ τιμήσει καὶ εὐλογήσει. εἶναι δὲ φημι τῶν
ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν τὸ καὶ ἐτέραν τοῖς προκειμένοις ἐφαρμόσαι διάνοιαν.
ἐπάρατον μὲν γὰρ ἐποιεῖτο, καὶ μάλα δικαίως, ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τὸν βεβηλοῦντα
τῶν πατέρων τὴν διαθήκην, διὰ δὲ γε τοῦ ὀθνεῖαις συνάπτεσθαι γυναιξίν,
ἐξωσθειῶν τῶν ἐκ γένους καὶ ἐπ' οὐδεμιᾶ πολ- λάκις αἰτία κατεγνωσμένων. ἠτιᾶτο
δὲ πρὸς τούτοις τῶν ἱερέων τινὰς, ὡς λαμβάνοντας πρόσωπα ἐν νόμῳ, καὶ δὴ καὶ
ἔφασκεν "Ἐξολοθρεύσει Κύριος τὸν ἄνθρωπον τὸν ποι- "οῦντα ταῦτα, ἕως καὶ
ταπεινωθῆ ἔκ σκηνωμάτων Ἰακώβ, "καὶ ἐκ προσαγόντων θυσίαν Κυρίῳ
παντοκράτορι." εἶτα τούτοις προσέθηκεν εὐθύς Ἐκαλύπτετε δάκρυσι τὸ θυσιαστή-
ριον Κυρίου καὶ κλαυθμῷ καὶ στεναγμῷ ἐκ κόπων. τὸ δὲ Ἐκαλύπτετε, νοητέον ἀντὶ
τοῦ Πληροῦσθαι παρεσκευάζετε θρήνων καὶ οἰμωγῆς τὸ θεῖον θυσιαστήριον. γυναι-
α τε γὰρ τὰ παραλόγως ἐξωσμένα, καὶ οἱ κρίσιν ἄδικον τὴν παρ' ὑμῶν τῶν ἱερέων
ἐκτόπως ὑπομεμενηκότες περιῖστανται τὸ θυσιαστήριον, τοὺς τῆς ἀδικίας
ἀνοιμῶντες τρόπους καὶ ἐκ κόπων τῶν αὐτοῖς ἐπενηνεγμένων δακρυρροοῦντες
ἀσχέτως. εἶτα πῶς ἄξιον ἐπιβλέψαι φησὶν εἰς θυσίαν ἢ λαβεῖν δεκτὸν ἐκ τῶν
χειρῶν ὑμῶν; ὡς περὶ γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς τὸ ἐν βίβλῳ τῶν παροιμιῶν γεγραμμένον
"Οὐχ ἀγναὶ εὐχαὶ ἀπὸ μισθῶ- "ματος ἐταίρας;" οὕτως οὐκ ἂν λογισθεῖη καθαρὸς τε
καὶ ἄμωμος ἱερεὺς, εἰ τοῖς θείοις θεσπίσμασιν ἐρρῶσθαι μονον- ουχὶ φράσας, καὶ τὸν
πρέποντα τῆς ἱεουργίας πατήσας 2.588 θεσμὸν, ὡς κατ' οὐδένα τρόπον
προσεκεκρουκῶς προσάγοι τὸ θῆμα. φοβερὸν οὖν ἄρα τὸ ἀνίπτους ὡς περὶ χερσὶν
ἱεουργεῖν τῷ Θεῷ. χρῆναι γὰρ ἔγωγέ φημι παντὶ σθένει κεκαθαρμένους κατὰ γε τὸ
ἐφικτὸν τῆς οὕτω σεπτῆς ἄπτε- σθαι λειτουργίας. ἔξω γὰρ ὁ τοιοῦδος καὶ ἀπάσης
αἰτίας καὶ τῶν ἐξ ὀργῆς εὐρίσκεται κινήματων. 9Καὶ εἶπατε Ἐνεκα τίνος; ὅτι Κύριος
διεμαρτύρατο ἀνὰ μέσον σου καὶ ἀνὰ μέσον γυναικὸς νεότητός σου, ἣν
ἐγκατέλιπες, καὶ αὕτη κοινωνός σου καὶ γυνὴ διαθήκης σου, καὶ οὐκ ἄλλως
ἐποίησε, καὶ ὑπόλειμμα πνεύματος αὐτοῦ. καὶ εἶπατε Τί ἄλλο ἢ σπέρμα ζητεῖ ὁ

Θεός;⁹ Ἐπαιτιωμένου Θεοῦ τὰ τοιαῦτα συχνῶς, καὶ ἀναπείθοντος μὲν ἀγαπᾶν τὰς ἐκ γένους, ἀποφοιτᾶν δὲ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ἀπονοσφίζεσθαι γάμων οὐκ καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος ἀπεκήρυξε νόμος, ἀσυνετοῦντες ἔφασκον τί ἄλλο ἢ σπέρμα ζητεῖ ὁ Θεός; εἴρηται, φησὶ, διὰ τῆς Μωυσέως ἐντολῆς "Οὐκ ἔσται ἄγονος οὐδὲ στεῖρα ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ." ἔφη δὲ πού καὶ πρὸς Ἀβραάμ ὁ τῶν ὅλων Θεός "Πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πληθῆι." οὐκοῦν ὁ θεῖος, φησὶ, σκοπὸς εἰς πληθὺν ὄρα καὶ παιδογονίαν, ἵνα καὶ εἰς πέρας ἄγοιτο τὸ πρόβλεπον αὐτῇ τῆς πρὸς Ἀβραάμ παιδογονίας ἢ χάρις· ἀλλ' εἴτ' οὖν ἐξ ἀλλοτρίων, εἴτε ἐξ ὁμογενῶν τοῦτο πράττειτο πρὸς ἡμῶν, ἀδιαφορεῖ τῷ Θεῷ, διεξάγεται γὰρ εἰς πέρας τὸ ἐπηγγελμένον. εἶπατε τοίνυν φησὶν Ἐνεκεν τίνος ὁ Κύριος διεμαρτύρατο ἀνά μέσον σοῦ 2.589 καὶ ἀνά μέσον γυναικὸς νεότητός σου ἢν ἐγκατέλιπες; ἀλλ' εἶπερ ἔλοισθε τοῦτο λέγειν τό Ἐνεκα τίνος διεμαρτύρατο καὶ προστέταχε μὴ δεῖν ἀποπέμπεσθαι τὴν συνωκισμένην, ἐρῶ πρὸς τοῦτο κάγω Ἐννόησον ὅτι αὕτη κοινωνός σου καὶ γυνὴ διαθήκης σου, τουτέστιν, ὁμόσαρκός σοι καὶ κατὰ νόμον συνωκισμένη καὶ οὐκ ἄλλως αὐτὴν δεδημιούργηκε Θεός. ἔστι δὲ οἶμαι καὶ ὑπόλειμμα πνεύματος αὐτοῦ μονονουχὶ Συγκέκραταί πως ὁ ἀνὴρ σαρκικῶς τε καὶ ψυχικῶς τῇ κατὰ νόμον συνηρμοσμένη· καὶ ὡς περ ἐν γεγονάσι σῶμα, οὕτω τρόπον τινὰ καὶ μία ψυχὴ, συνδεούσης αὐτοὺς ἀγάπης καὶ νόμου θεοῦ συλλέγοντος εἰς ὁμοψυχίαν. ὑπόλειμμα τοίνυν πνεύματος τοῦ ἀνδρὸς τὴν γυναῖκα καλεῖ, καὶ οἶονεῖ μέρος τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, διὰ τε τὴν ἔνωσιν, τὴν ὡς ἐν γε φημὶ τῇ κατὰ τὴν ἀγάπην ὁμοψυχία. μὴ τοίνυν πέρα τοῦ πρόβλεποντος ἰόντες λόγου κατατιτῆσθε Θεὸν, ὡς τάχα πού καὶ ἀδίκως ἐπιπλήττοντα τοῖς ἀποπέμπουσι τῆς ἐστίας γυναῖκα νεότητος καὶ διαθήκης καὶ πνεύματος κοινωνὸν καὶ ἐνωθεῖσαν σαρκικῶς. οἶμαι δὲ ἔγωγε τὸν σοφώτατον Παῦλον κεκινημένον ἐντεῦθεν ἐπιστεῖλαι τοῖς πεπιστευκόσιν εἰς Χριστόν "Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζῆτει λύσιν." ἔφη δὲ πού καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ "Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται." ἐρομένοις δὲ τοῖς Σαδδουκαίοις καὶ φιλοζητηταῖς Ἀνθ' ὅτου "Μωυσῆς ἔνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου" καὶ ἀπαλλάττεσθαι γυναικός; ἔφη πάλιν "Ὅτι Μωυσῆς πρὸς τὴν σκληρο- καρδίαν ὑμῶν ἐνετείλατο· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως· ὁ γὰρ πλάσας ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω." 2.590 9Καὶ φυλάσσεσθε ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, καὶ γυναῖκα νεότητός 2.590 σου μὴ ἐγκαταλίπη· ἀλλ' ἐὰν μισήσας ἐξαποστείλῃς, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, καλύψει ἀσέβεια ἐπὶ τὰ ἐνθυμήματα ὑμῶν, λέγει Κύριος· καὶ φυλάξεσθε ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν καὶ οὐ μὴ ἐγκαταλίπητε τὴν συνθήκην.⁹ Τοῦ νόμου σαφῶς καὶ ἀναφανδὸν διαγορεύοντος, ἐξεῖναι τοῖς ἐθέλουσι προσρῖπτειν ταῖς συνηρμοσμέναις βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀνεγκλήτως ἀπαλλάττεσθαι τῆς συνωκισμένης, ἐδόκει πως ἀντιφέρεσθαι τοῖς πάλαι τεθεσπισμένοις τὰ διὰ τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς, ἄγοντος ὑπὸ δίκην, καὶ παρανομίας ἔγκλημα καταγράφοντος τοῦ τολμῶντος ἐξάγειν καὶ ἀπονοσφίζεσθαι γυναικός. οἰκονομικώτατα τοίνυν διὰ τῶν προκειμένων οὐτε ἄπρακτον ἀποφαίνει τὴν ἀρχαίαν ἐντολήν, οὔτε μὴν ἀνοσιῶν ἐγχειρημάτων αὐτὴν ποιῆσθαι πρόφασιν ἐπιτρέπει τισίν. οὐ γὰρ ἐπειδήπερ ἐφῆκεν ὁ νόμος διδοσθαι τὸ βιβλίον, διὰ τοῦτο καὶ ἀνεύθυνοι διδόντες ὑμεῖς, ἵνα ταῖς ἀλλοφύλοις προσκείσθε γυναιξίν. ἀλλ' εἰ καὶ ἔξεστιν ἀποστῆναι γυναικί, καὶ νομικαῖς τοῦτο πράττεσθαι ψήφοις, φυλάξασθε ἐν πνεύματι ὑμῶν τοῦ κατα- λείψαι γυναῖκα τὴν ἐκ νεότητος. τοῦτο γὰρ ἄμεινον, εἰ καὶ ἐφῆκεν ὁ νόμος τοῖς ἐθέλουσι τὴν ἀπόστασιν. Ἐὰν δὲ μισήσας ἐξαποστείλῃς, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· τουτέστιν, εἰ πιθανὴν καὶ εὐάφορμον ποιούμενος τὴν ἀποπομπὴν τῷ βιβλίῳ προσγράψειας Ὅτι μεμίσηκά τε, καὶ ἀποστελῶ· εἶτα, καλύψειε τις ἀσέβεια τὰ

ἐνθυμήματά σου, τουτέστιν, εἰ περι- 2.591 γένοιτο τῶν σῶν ἐνθυμημάτων ἀσεβῆς καὶ βέβηλος ἡδονή, καὶ πρόφασις μὲν εἰκαία τὸ μισῆσαί ἐστιν, εὐρίσκη δὲ τῆς ἐτέρων ὥρας ἠττώμενος, καὶ γυναῖοις ὀθνείοις προσκεῖσθαι θέλων, φύλαξαι, μὴ ἐγκαταλίπη, ἢ ἐπάρατος ἔση πάντη τε καὶ πάντως· ἔφην γὰρ ὅτι "Ἐξολοθρεύσει Κύριος τὸν "ἄνθρωπον τὸν ποιῶντα ταῦτα, ἕως καὶ ταπεινωθῆ ἔκ "σκηνομάτων Ἰακώβ καὶ ἔκ προσαγόντων θυσίαν Κυρίῳ "Παντοκράτορι." Καὶ ταυτὶ μὲν ὅσον εἰς ἐμφανῆ τε καὶ πρόχειρον λόγον· παραφυλακτέον δὲ καὶ τοῖς διὰ. πίστεως κεκλημένοις εἰς ἀγιασμόν, μὴ ἄρα πως ἀπενεχθεῖεν, ὡς πρὸς γυναῖκας ἀπηχθημένας Θεῷ καὶ ἀλλογενεῖς, εἰς τὰς βεβήλους αἱρέσεις. ἀπόχρη γὰρ αὐτοῖς εἰς καρποφορίαν πνευματικὴν τῶν τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων ἢ καθαρὰ τε καὶ ἄμωμος παιδαγωγία, μονονουχὶ δὲ καὶ τέκνων αὐτοὺς εὐγενῶν ἀποφαίνει πατέρας τίκτοντας νοητῶς ἐξ ἀγαθῆς καρδίας τὰ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης αὐχήματα· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ. ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Οἱ παροξύνοντες τὸν Θεὸν ἐν τοῖς λόγοις ὑμῶν, καὶ εἶπατε Ἐν τίνι παρωξύναμεν αὐτόν; ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς Πᾶς ποιῶν πονηρὸν καλὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐν αὐτοῖς αὐτὸς εὐδόκησε, καὶ ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης;9 Φθάσας ἔφην, ὡς οὐ καθ' ἓνα τρόπον, κατὰ πολλοὺς δὲ μᾶλλον ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἐπὶ τοὺς ἐξ αἵματος τοῦ Λευὶ κατεπικραίνεται. καὶ ταῖς τῶν ἱερουργῶν ῥαθυμίαις ἐπισκήπτων ἔφασκε "Καὶ εἰσεφέρετε τὰ ἀρπάγματα καὶ τὰ χωλὰ "καὶ τὰ ἐνοχλούμενα," προσεπῆγεν δὲ τούτοις "Καὶ ἔλαμ- "βάνετε πρόσωπα ἐν νόμῳ." τιμῶντες γὰρ οὐ κατὰ τὸ εἶκος, καὶ δι' αἰδοῦς ἀκαίρου ποιούμενοι τῶν προσιόντων τινὰς, κατεδίκαζον οὐχ ὁσίως τοὺς ἀσθενεστέρους, καὶ πλεονεξίας ἐπῆγόν τισιν, οὐ τὰ δίκαια κρίνοντες, κατὰ γε τὸν νόμον, ἀλλ' ἕτεραχθῆ καὶ ἄνισον τὴν ψῆφον ἐκφέροντες· ἢ τάχα που καὶ διαρπάζοντες τοὺς οὐδαμόθεν αὐτῇ προσήκοντας κλήρους· ἐφηδόμενοι δὲ καὶ δωροδοκίαις, καὶ ταῖς τῆς ἱερω- 2.593 σύνης τιμαῖς κατακεκρημένοι, καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα κατεπαιρό- μνοι. ταύτην ἔχοντας τοῦ βίου τὴν ἀγωγὴν τὴν οὕτω δυσκλεᾶ καὶ ἐκνομωτάτην, καταθεώμενοί τινες τῶν τὰς ἀδικίας ὑπομεμενηκότων, μονονουχὶ καὶ τεθήπεσαν. οὐ γὰρ ἦν τις ἐπ' αὐτοῖς ἐπίπληξις παρὰ Θεοῦ, καὶ τὰ ἐξ ὀργῆς ἔσθ' ὅτε συμβαίνοντα τοῖς εἰωθόσι καταφρονεῖν ἦσαν δὲ μᾶλλον ἐν εὐπαθείαις καὶ τρυφαῖς, πρὸς δὴ τὰ τοιαῦτα δεδυσφορηκότες, καὶ τὴν ἀσύγκριτον ἡμερότητα τοῦ Θεοῦ τάχα που λοιπὸν εἰς νοῦν ἔχειν οὐκ ἀνεχόμενοι, μονονουχὶ καὶ κατακεκράγασι ἐκ μικροψυχίας λέγοντες Πᾶς ποιῶν πονηρὸν καλὸν ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτοῖς αὐτὸς ἠδύδοκησε, τουτέστι, τάχα που καὶ ἀγαθὸς ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ Θεοῦ ὁ τῶν πονηρῶν ἐργάτης· ἐφῆδεται δὲ τοῖς οὕτως αἰσχυρῶς διαβιοῦν ἡρημένοις. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, φασίν, ἀληθές, ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης; ἔδει γὰρ ἔδει τῆς δικαιοσύνης τὸν πρῦτανιν μὴ τοσοῦτον ἀνεξικακῆσαι πλεονεκτοῦσιν ἱερουργοῖς, καὶ καταμαίνουσι τὸ θυσιαστήριον, ἄδικά τε καὶ ἀνόσια καὶ τὰ ἔξω νόμου δρᾶν ὅτι μάλιστα διεσπου- δακόσι. καὶ ταυτὶ μὲν εἶεν ἂν τῆς ἐπισυμβάσης αὐτοῖς μικροψυχίας ἐγκλήματα. ἰστέον δὲ ὅτι, κατὰ γε τὴν τῶν προκειμένων δύναμιν, παροτρύνουσι τὸν Θεὸν οἱ ταῖς οὕτως ἀπαιδεύτοις κεκρημένοι φωναῖς, μονονουχὶ γὰρ καὶ ἐπιτιμᾶν ἐγνώκασιν ἀνεξικακοῦντι Θεῷ, περιμένοντί τε, καὶ μάλα χρηστῶς, τῶν πεπλανημένων τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τῶν εἰς ἀμαρτίαν ὠλισθηκότων τὴν εἰς τὰ ἀμείνω μεταστροφὴν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος τοῖς ὀκνοῦσί τε καὶ ἀνα- δυόμενοις ἔτι τὴν μετάγνωσιν ἐπετίμα λέγων ""Ἡ

τοῦ "πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς "μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ "Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητα 2.594 "σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὄργην "ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ "Θεοῦ." οὐκοῦν προσκρούουσι μὲν πάντῃ τε καὶ πάντως οἱ ταῖς οὕτω ψυχραῖς ὀλιγοψυχίαις ἠττώμενοι καὶ ἀχάλινον ἐπὶ Θεῷ τὴν γλῶτταν ἀνέντες, ἔνοχοι δὲ πλημμελείας εἶεν ἂν οἱ τῆς ἀρρώστιας αὐτοῖς διδόντες τὰς ἀφορμάς. Χρὴ οὖν ἄρα διαζῆν ἀγίως καὶ ὀρθοποδεῖν ἐν Ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀπολέκτους ἱερουργούς, ἦτοι τοὺς κεκλημένους εἰς ἱερῶ- σύνην. ἔσονται γὰρ οὕτως εἰς ὑποτύπωσιν εὐκοσμίας καὶ ἀπάσης ἀρετῆς τοῖς ὑπὸ χεῖρα λαοῖς, οἱ καὶ τὸν τῶν ὄλων καταγεραίρουσι Θεὸν, τῆς τῶν ἱερέων πολιτείας τὸ λαμπρὸν καὶ ἐξαίρετον καταθεώμενοι κάλλος. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος φωνῆς ὀρθῶς εἰρημένον "Λαμψάτω "τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ "καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν "ἐν τοῖς οὐρανοῖς." ὡσπερ γὰρ σκανδαλίζονται λαοὶ, ζῆν ἐλομένων ἐκτόπως τῶν ἱερουργῶν· οὕτω πλείστην τε ὄσιν καὶ λίαν ἀμφιλαφῆ κερδανούσι τὴν ὄνησιν, εἰ δῆπου θεάσαιντο πληροῦντας τὸ ἀγαθὸν, καὶ διαζῆν ἡρημένους ὡς ἀρέσκει Θεῷ. 9'Ἴδου ἐγὼ ἐξαποστέλλω ἄγγελόν μου, καὶ ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου μου, καὶ ἐξαίφνης ἤξει εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ Κύριος ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης ὃν ὑμεῖς θέλετε.⁹ Φασκόντων ἐκείνων Ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης, εὐαφόρμως λίαν ἐπὶ τὸ Χριστοῦ μυστήριον ὁ τῆς προκει- 2.595 μένης ἡμῖν προφητείας μεταπεφοίτηκε λόγος. γέγονε γὰρ ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁ Ἐμμανουήλ "δικαιοσύνη "τε καὶ ἀγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις," καὶ ῥύπου παντὸς ἀποκάθαρσις, καὶ ἀμαρτιῶν ἀπόθεσις, καὶ τῶν αἰσχιόνων ἀποβολή, καὶ ὁδὸς εἰς τὰ ἀμείνω καὶ πρεπωδέστερα, καὶ θύρα τις ὡσπερ καὶ ἀπαγωγή πρὸς ζωὴν αἰώνιον, πᾶσά τε δι' αὐτοῦ γέγονεν ἐπανόρθωσις, καὶ πλεονεξίας ἀνατροπὴ καὶ δικαιοσύνης εὗρεσις· καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν τεθνασμασμένων δι' αὐτοῦ πεπλουτήκαμεν; ἰδου τοίνυν φησὶν ἀποστελῶ τὸν ἄγ- γελόν μου καὶ ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου μου. ἔοικε δὲ διὰ τούτων τῆς τοῦ ἀγίου Βαπτιστοῦ λειτουργίας ποιεῖσθαι προαναφώνησιν. ἔφη γὰρ που καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς "Οὗτός "ἐστὶ περὶ οὗ γέγραπται Ἴδου ἐγὼ ἀποστελῶ τὸν ἄγγελόν "μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου "ἔμπροσθέν σου." οὕτως ἡμῖν αὐτὸν καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας ἐσήμνηε λέγων "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ "Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους "τοῦ Θεοῦ ἡμῶν." οὗ δὴ γεγονότος, φησὶ, καὶ προδεδραμη- κότος βραχὺ τοῦ ἀγγέλλειν τὰ τοιαῦτα προστεταγμένον, Ἐξαίφνης ἤξει φησὶν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ Κύριος ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης ὃν ὑμεῖς θέλετε· διΐσχυρίζεται δὲ καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης, λέγων τοῖς ἐρχομένοις ἐπὶ τὸ τῆς μετανοίας βάπτισμα "Εγὼ βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι, ἔρχεται "δὲ ὀπίσω μου ἀνὴρ οὗ οὐκ εἰμί ἰκανὸς ἵνα κύψας λύσω "τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ· ἐκεῖνος ὑμᾶς βαπτίσει "ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρί." συνίης οὖν, ὅπως κατόπιν εὐθύς καὶ μονονουχὶ κατὰ πόδας τοῦ προαγγέλλοντος ἐβά- διζεν ὁ Χριστὸς, ἑαυτὸν ἐμφανῆ καθιστὰς τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ οἶον ἐξαίφνης καὶ ἀδοκίμως ἐπιφαινόμενος. 2.596 ἄγγελον γεμὴν ὠνομασθαί φαμεν τὸν θεσπέσιον Βαπτιστὴν, οὐ διὰ γε τὴν φύσιν· γεγέννητο γὰρ ἐκ γυναικὸς, καὶ ἦν ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς· ἀλλ' ὅτι τὴν τοῦ τὰ τοιαῦτα διακηρύτ- τειν καὶ ἀπαγγέλλειν ἡμῖν ἐγκεχειρίσται λειτουργίαν. οὐκοῦν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἢ κλῆσις, καὶ οὐκ οὐσίας ἀγγελου ἔσται σημαντική. "Ἦξιν γεμὴν αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ φησιν, ἢ ὅτι γέγονε σὰρξ ὁ Λόγος, καὶ κατώκησε, καθάπερ ἐν ναῷ, τῷ ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου πανάγνω σώματι· ἦγουν ἀνθρώπῳ τελείῳ, τῷ ἐκ ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, ἀμέσως τε καὶ οἰκονομικῶς ἠνώσθαι πεπιστευμένῳ. ἢ ναὸν ἀπλῶς ὀνομάζει τὴν οἶον ἱεράν καὶ ἀνακειμένην αὐτῷ πόλιν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν Ἱερου-

σαλήμ· ἡγουν ὡς ἐν τύπῳ τῷ πρὸς ἐκείνην τὴν Ἐκκλησίαν. ἐποιεῖτο δὲ τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας τὴν ἀνάρρησιν πολυτρόπως τερατουργῶν, "κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ "θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ," καθὰ γέγραπται. ἤξει τοίνυν φησὶν ὁ Κύριος ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, λέγοντες ἐκ μικροψυχίας "Ποῦ ἔστιν ὁ Θεὸς τῆς δικαιο- "σύνης;" ἤξει δὲ διδάσκων τὰ ὑπὲρ νόμον καὶ τὰ ἐπέκεινα σκιᾶς καὶ τύπων. ἔσται γὰρ διαθήκης ἄγγελος τῆς πάλαι προηγγελμένης διὰ φωνῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. ἔφη γάρ που πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωυσέα "Προφήτην αὐτοῖς ἀνα- "στήσω ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ὡσπερ σὲ, καὶ θήσω τοὺς "λόγους μου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς κατὰ "πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ." ὅτι δὲ καινῆς διαθήκης ἄγ- γελος ἦν ὁ Χριστὸς, σαφηνεῖ λέγων καὶ ὁ μακάριος Ἡσαΐας περὶ αὐτοῦ "Ὅτι πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλω καὶ "ἱμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίσουσι, καὶ θελήσουσιν εἰ "ἐγενήθησαν πυρίκαυστοι. ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς "καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται 2.597 "τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μεγάλῃς βουλής ἄγγελος," δῆλον δὲ ὅτι τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν "Ἄπ' "ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλ' ὁ πέμψας με Πατὴρ, αὐτὸς μοι "ἐντολὴν ἔδωκε τί εἶπω, καὶ τί λαλήσω." οὐ γὰρ ἦν ἀνθρώπινος τοῦ Σωτῆρος ὁ λόγος, ἀλλ' ὡς ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρός δι' Υἱοῦ τοῦ κατὰ φύσιν γέγονε πρὸς ἡμᾶς· Λόγος γάρ ἐστι τοῦ γεγεννηκότος αὐτόν· καὶ πιστώσεται λέγων διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ "Ἐξηρεύξατο ἡ καρδιά μου λόγον "ἀγαθόν." Ὁ Ἰδοῦ ἔρχεται, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ, καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ; Ὁμοιον τούτῳ καὶ μάλα προσεικὸς τὸ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου "Ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυμένα, "παρακαλέσατε οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ, ἰσχύσατε, μὴ "φοβεῖσθε· ἰδοῦ Κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχεται, καὶ ὁ βρα- "χίων μετὰ κυρείας." ὡς γὰρ αὐτόν δὴ μάλα παρεσόμενον, μᾶλλον δὲ καὶ ἤδη παρόντα καταδεικνύς, ἀποφαίνεται σαφῶς, ὅτι καὶ ὁ τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ τῆς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ καιρὸς, οὐκ εἰς ἀνάβλησιν ἔσται μακράν. ὅτι δὲ τῆς οἰκονομίας ἡ δύναμις οὐκ εὐκαταφρόνητος ἔσται τισὶν, οὐδ' ἂν γένοιτο τοῖς ἀπειθοῦσιν οἰσθή, διδάσκει λέγων Καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ; καὶ εἴσοδον μὲν ὀνομάζει τὴν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ μετὰ σαρκὸς εἰσβολὴν τοῦ Μονογενοῦς· ὀπτασίαν δὲ τὴν οἶον ἐμφάνειαν. ἄροτος γὰρ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὡς Θεός, γέγονεν ἐμ- φανῆς, τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀναλαβών. προανακεκράγει δὲ τοῦτο σαφῶς καὶ ὁ μελωδὸς ἐν πνεύματι λέγων "Ὁ Θεὸς 2.598 "ἐμφανῶς ἤξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται." "Γέγονε γὰρ σὰρξ ὁ Λόγος," καθὰ φησὶν ὁ θεσπέσιος Ἰω- ἀννης, "καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν," καὶ ἐν δούλου γέγονε μορφῇ. καὶ "τοῖς μὲν ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ" φορτικὸς μὲν οὐδαμῶς· γέγονε δὲ μᾶλλον ἡπίος τε καὶ πρᾶος, καὶ ζωῆς τῆς εἰς αἰῶνα δοτήρ. ἔφη δὲ που περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ "Ἴδοῦ συνήσει ὁ παῖς μου ὁ "ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ἠυδόκησα. οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει, "οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἢ φωνὴ αὐτοῦ. κάλαμον συντε- "θλασμένον οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει· "ἀλλ' εἰς ἀλήθειαν ἐξοίσει κρίσιν." πλὴν τοῖς ἀτιμάζουσι τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν, καὶ τὴν διὰ πίστεως κάθαρσιν οὐ προσιεμένους, συνέβη παθεῖν τὰ πάντων αἴσχιστα τῶν κακῶν· διολώλασι γὰρ οἱ τάλανες. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε ταῖς Ἰουδαίων ἀγέλαις "Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ "πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἀπο- "θανεῖσθε." ἔφη δὲ που καὶ ὁ Ἰωάννης "Ὁ πιστεύων εἰς "αὐτόν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι "μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ." προσ- εφώνει δὲ καὶ ὁ βαπτιστὴς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ "Ἦδη δὲ καὶ ἡ "ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον "μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλ- "λεται." οὐκοῦν τοῖς μὲν ἀπειθοῦσιν ἀφόρητος καὶ οὐ λίαν οἰστὸς, τῆς τε εἰσόδου καὶ τῆς ὀπτασίας αὐτοῦ γέγονεν ὁ καιρὸς. ἠλέγχοντο γὰρ, ὡς αὐτοὶ τὰς

σφῶν διολλύντες ψυχὰς, καὶ ταῖς ἑαυτῶν ἀμαρτίαις ἐντεθνηξόμενοι, διὰ τοι τὸ μὴ ἐλέσθαι φρονεῖν ὀρθῶς, προσήκασθαι τε εἰς νοῦν καὶ καρδίαν τὴν διὰ πίστεως κάθαρσιν. τίς τοίνυν φησὶν ὑπο-μενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ ὄπτασίᾳ αὐτοῦ; τουτέστι, τίς δὴ ἄρα τοσοῦτον ἔσται δεινός τε καὶ 2.599 ἀπηνῆς, ὡς ἐν καιρῷ καὶ ἡμέρᾳ τῆς εἰς τὸν κόσμον εἰσβολῆς αὐτοῦ· δῆλον δὲ ὅτι τῆς μετὰ σαρκὸς, δι' ἧς ἂν γένοιτο καὶ ἄπτὸς, ἦγουν ὀρατὸς· ὑποστήναί τε καὶ ἀθραύστως ἔχειν; κολασθήσεται γὰρ πάντη τε καὶ πάντως, καὶ πικρὰς τῆς ἀπονοίας ἀποτιεῖ δίκας. 9 Διότι αὐτὸς εἰσπορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου καὶ ὡς πῶα πλυνόντων, καὶ καθιεῖται χωνεῦων καὶ καθαρίζων ὡς τὸ ἀργύριον καὶ ὡς τὸ χρυσίον, καὶ καθαριεῖ τοὺς υἱοὺς Λευὶ καὶ χεεῖ αὐτοὺς ὥσπερ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον.⁹ Πεποιήται μὲν ἐν τούτοις ὡς ἐξ ὁμοιότητος τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ὁ λόγος, ἀπόρρητον δὲ μυστηρίου δῆλωσιν εἰσκο-μίσειεν ἂν τοῖς νουνεχεστέροις. ἀργύρου μὲν γὰρ καὶ χρυσοῦ ποιοῦνται δοκιμασίαν οἱ ταῦτα σοφοί, πυρὶ κατατήκοντες πᾶν ὅσον ἐν αὐτοῖς ἐστὶ κίβδηλόν τε καὶ ἀκαλλέστατον. πῦρ δὲ τὸ θεῖον καὶ οὐρανόθεν, τουτέστιν ἢ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύ-ματος χάρις, καθ' ἣν ἂν γένοιτο καὶ ζῶντας ἡμᾶς ἀποτε-λεῖσθαι τῷ πνεύματι, ὅταν εἰς νοῦν καθίκοιτο καὶ καρδίαν, ἐνιέντος Χριστοῦ, τότε δὴ τότε πάντα μὲν τὸν ἐξ ἀμαρτίας διασμήχει ῥύπον, καὶ τὸν ἐκ τῶν ἤδη προεπταισμένων δαπανᾷ μολυσμόν· κεκαθαρμένους τε οὕτω καὶ δοκιμωτάτους τοὺς ἔχοντας ἀποτελεῖ, καὶ μονονουχὶ μεταχαλκεύει νοητῶς πρὸς καινότητα ζωῆς, καὶ σκευὴ λοιπὸν ἀποφαίνει λαμπρὰ καὶ ἡγιασμένα, καὶ εἰς τιμὴν κατεσκευασμένα, οἰκία τε τῇ μεγάλῃ χρήσιμα, τουτέστι τῇ Ἐκκλησίᾳ. τοῦτο δὴ τὸ θεῖόν τε καὶ νοητὸν κατεσήμανε πῦρ ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης, λέγων "Εγὼ βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι, ἔρχεται δὲ ὀπίσω μου 2.600 "ἄνθρω οὗ οὐκ εἰμί ἱκανὸς ἵνα κύψας λύσω τὸν ἱμάντα τῶν "ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι "Αγίῳ καὶ πυρί." μεμνήμεθα δὲ καὶ αὐτοῦ λέγοντος Χρι-στοῦ "Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τί θέλω, εἰ ἦδη "ἀνήφθη;" οὐκοῦν, ἐπέπερ οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ τῆς τῶν Λευιτῶν ἀκαθαρσίας, εἴτουν ἀδικίας, οὐ μετρίαν ἐποιοῦντο τὴν καταβολήν, μᾶλλον δὲ δι' ἐκείνους παροτρύνοντες διετέ-λουν τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, παλίμφημά τε λαλοῦντές τινα καὶ ἀποτολμῶντες λέγειν "Πᾶς ποιῶν πονηρὸν, καλὸν "ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτοῖς αὐτὸς ἠδύοκσε, καὶ ποῦ "ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης;" προαγορεύει χρησίμως, ὅτι κατὰ καιροὺς ἐπιλάμψει Χριστὸς, ὁ πᾶσαν ἡμῶν τὴν ἀμαρτίαν ἐκ μέσου τιθεὶς, καὶ πανάγνους ἀποτελῶν τοὺς ἰδίους ἱερουργούς, καὶ οἷον χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἐν πυρὶ δοκιμάζων αὐτούς, ἦτοι δοκίμους ἀποτελῶν καὶ λελαμ-πρυσμένους. Τοιοῦτοι γὰρ ὡς ἐπίπαν τῆς Ἐκκλησίας οἱ λειτουργοί, οἷς ἂν ἀρμόσειε, καὶ μάλα εἰκότως, ἐκεῖνο εἰπεῖν τὸ διὰ φωνῆς τοῦ Δαυεὶδ "Ὅτι ἐδοκίμασας ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ἐπύρωσας ἡμᾶς "ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον." φόρημα μὲν γὰρ τοῖς ἐξ Ἁαρὼν ἢ κατὰ νόμον στολή· τοῖς γεμῆν ἀπολέκτοις ἐν Χριστῷ καὶ τεταγμένοις εἰς ἱεουργίαν ἄμφιον ἔσται λαμ-πρὸν, ἱεροπρεπές τε καὶ ἅγιον αὐτὸς ὁ Χριστὸς, τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος λύρας ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ περὶ τῆς ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίας "Τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς "ἐνδύσω σωτηρίαν καὶ οἱ ὅσοι αὐτῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλ- "λιάσσονται." σωτηρία γὰρ αὐτὸς ὁ Χριστὸς τῶν ἰδίων ἱεουργῶν ἄμφιον τὸ ἀξιάγαστον, μᾶλλον δὲ καὶ πάντων τῶν πεπιστευκότων "Ὅσοι γὰρ, φησὶν, εἰς Χριστὸν ἐβαπτί- "σθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε." 2.601 9 Καὶ ἔσονται τῷ Κυρίῳ προσάγοντες θυσίας ἐν δικαιοσύνῃ· καὶ ἄρέσει τῷ Κυρίῳ θυσία Ἰουδα καὶ Ἱερουσαλήμ, καθὼς αἰ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος καὶ καθὼς τὰ ἔτη τὰ ἔμπροσθεν.⁹ Ἀνακεισονται φησι τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστι τό "Ἔσονται τῷ Κυρίῳ προσάγοντες, ἀνακεισόμεθα δὲ τῷ Θεῷ, ζῶντες μὲν ἑαυτοῖς οὐκέτι, προσκείμενοι δὲ ὀλοτρόπως τῇ εἰς αὐτὸν ἀγάπῃ, καὶ παντὶ δὴ σθένει κατορθοῦν ἡρημένοι τὰ τοῖς θείοις αὐτοῦ δοκοῦντα νεύμασιν. ἔφη τι τοιοῦτον καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ τοῦ

πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ "Εἷς γὰρ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες "μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι "καὶ ἐγερθέντι." καταγράφων δὲ ἡμῖν ὡσπερ τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας τὸ κάλλος, καὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου τὴν δύναμιν ἐμφανῆ καθιστὰς, ἔφη πάλιν "Χριστῷ συνεσταύ- "ρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ "νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῆ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ "ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ." ἔσονται δὲ οὔν, φησὶ, προσάγοντες τῷ Κυρίῳ, τουτέστι, τοῖς αὐτοῦ θελήμασιν ἀνακείσονται μόνοις, οὐ "τὰ ἐπίγεια φρο- "νοῦντες," οὐ τοὺς ἐκ τῆς ἀδικίας ἀγαπῶντες μολυσμοὺς, οὐ πλεονεξίαν τὴν κατὰ τινων τιμᾶν ἡρημένοι, προσάγοντες δὲ μᾶλλον θυσίας δικαιοσύνης. καὶ μοι δοκεῖ σοφῶς δὴ λίαν ὁ Παῦλος εἰπεῖν "Μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, "ἔξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται." πρόσμιν γὰρ οἱ ἐν Χριστῷ κεκλημένοι πρὸς ἱεουργίαν δι' αἱμάτων μὲν οὐκέτι καὶ καπνῶν, οὔτε μὴν ἄμνους ἢ ἐρίφους προσκομί- ζομεν τῷ Θεῷ, πληροῦμεν δὲ μᾶλλον ἐν ἐκκλησίαις τὴν ἐν Χριστῷ νοουμένην θυσίαν τὴν ἁγίαν καὶ πνευματικὴν, 2.602 καὶ αὐτὸν προθέντες εἰς ἁγιασμόν, καὶ μέντοι καὶ εἰς μετά- ληψιν τῆς εἰς αἰῶνα ζωῆς, καθάπερ ἑξαίρετόν τι θυμίαμα, τὰς ἐξ ἔργων ἀγαθῶν προσκομίζομεν εὐωδίας, καὶ θύοντες αὐτῷ τὴν δικαιοσύνην, ὅτι καὶ ἐσόμεθα δεκτοὶ τεθαροσθήκαμεν. γέγραπται γὰρ ὅτι "Τίμα τὸν Κύριον ἀπὸ σῶν δικαίων "πόνων, καὶ ἀπάρχου αὐτῷ ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιοσύνης." εὐαρεστεῖται γὰρ οὐχ ἑτέροις οἶμαι θυσίαις, πλὴν ὅτι τοιαύταις ὁ τῶν ὅλων Θεός. Ἐφη τοίνυν περὶ τῶν ἐν Χριστῷ κεκλημένων εἰς ἱερουρ- γίαν, ὡς ἀμείνους ἔσονται τῶν πρώτων, οὐ μηλοσφαγοῦντες κατ' ἐκείνους, οὔτε μὴν βεβηλοῦντες τὸ θυσιαστήριον διὰ τοῦ προσάγειν ἄρτους ἡλισγημένους· ἀλλ' ὡς ἐν τάξει θυμιαμάτων προσκομίζοντες τῷ Θεῷ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὴν νοητὴν εὐοσμίαν. εὐπάρá- δεκτον δὲ οὕτως ἐπιτελέσουσι τὴν λατρείαν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον ἀποδεῖν αὐτὴν τῶν πρεπουσῶν θυσιῶν ταῖς ἡμέραις τοῦ αἰῶνος, τουτέστι, τῆ ζωῆ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἁγίων πνευμάτων, οἱ διηνεκεῖς καὶ μακρὰς τρίβουσι ἡμέρας, ἥτοι χρόνους· ἰσοῦσθαι δὲ καὶ τοῖς χρόνοις τοῖς ἔμπροσθεν, τουτέστι τῆ τῶν ἁγίων λατρεία, οἱ κατὰ τοὺς χρόνους γεγόνασι τοὺς ἔμπροσθεν. γέγονε γὰρ ἐν ὑπακοῇ τοῖς ἀρχαι- στέροις ἢ εὐδοκίμησις· οὕτως Ἀβραάμ προσεκόμισε τὸν υἱὸν τῷ Θεῷ, "καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος "ἐκλήθη Θεοῦ." οὕτω καὶ Νῶε "κατεσκεύασε τὴν κιβωτὸν "εἰς σωτήριαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ," καθὰ γέγραπται. οὐκοῦν ἀρέσει φησὶν ἢ θυσία τοῦ Ἰούδα, τουτέστι, τοῦ λαοῦ τοῦ τὴν ἐν καρδίᾳ καὶ πνεύματι περιτομὴν περιφέροντος, καὶ μέντοι τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς νοητῆς δηλονότι, τουτέστι τῆς 2.603 Ἐκκλησίας· καθὰ καὶ ἡ τῶν ἐχόντων τὰς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ τῶν κατὰ τοὺς ἔμπροσθεν χρόνους γεγονότων ἁγίων, οἱ γεγόνασιν εὐάρεστοι δι' ὑπακοῆς καὶ πίστεως. ἀπαριθμεῖται δὲ καὶ τούτους ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ, πίστει λέγων δικαιούσθαι πολλούς. 9 Καὶ προσελεύσομαι πρὸς ὑμᾶς ἐν κρίσει, καὶ ἔσομαι μάρτυς ταχὺς ἐπὶ τὰς φαρμακοὺς καὶ ἐπὶ τὰς μοιχαλίδας καὶ ἐπὶ τοὺς ὀμνύοντας τῷ ὀνόματί μου ἐπὶ ψεύδει, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀποστεροῦντας μισθὸν μισθωτοῦ καὶ τοὺς καταδυναστεύοντας χήραν καὶ τοὺς κονδυλίζοντας ὀρφανούς καὶ τοὺς ἐκκλίνοντας κρίσιν προσηλύτου καὶ τοὺς μὴ φοβουμένους με, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.⁹ Κατὰ σκοπὸν τῶν πραγμάτων πρόεισι δὲ πάλιν κἄν τούτοις ἡμῖν ὁ λόγος. ἔφασκον μὲν γὰρ ἀμαθαίνοντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ "Πᾶς ποιῶν πονηρὸν, καλὸν ἐνώπιον αὐτοῦ, "καὶ ἐν αὐτοῖς αὐτὸς ἠδύοκῆσε, καὶ ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς "δικαιοσύνης;" καὶ τίς ἢ πρόφασις τῆς οὕτω δεινῆς ἀθυροστομίας, εἴρηται μὲν ἤδη· πλὴν εἰρήσεται πάλιν. ἐπειδὴ γὰρ ἀφυλάκτως τινὲς τῶν ἱεουργῶν καὶ μέντοι τῶν ἄλλων οἱ διαφανέστεροί τε ἦσαν καὶ ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς ἐμπρέποντες, ἐπὶ πάντα τρόπον σκαιότητος καὶ ἐγ- χειρημάτων ἦσαν, ἐφαίνετο δὲ καὶ πέρα μέτρου ἀνεξικα-

κήσας Θεός αὐτοῖς· ἔστι γὰρ ἀγαθός, χρηστός, ἐπιεικὴς, καὶ φιλόανθρωπος· ταύτητοί τινες τοὺς ἐξ ἀκράτου μικρο- ψυχίας ἠρεύγοντο λόγους. ἀλλ' ὅτι μὲν ἔσται κατὰ καιροῦς μεταφοίτησις εἰς τὸ ἄμεινον τῶν τεταγμένων εἰς ἱερουργίαν, 2.604 μεταπλάττοντος αὐτοὺς εἰς καινότητα ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ μετατιθέντος εἰς εὐκοσμίαν καὶ εἰς εὐκλεᾶ πολιτείαν καὶ ζωὴν, διαμεμήνυκεν ἐναργῶς, ὅτι δὲ τοὺς τῆς φαυλότητος ἐπιτηδευτὰς οὐκ ἂν ἀποδέξοιτο τότε, οὐδ' ἂν ἀξιῶσιεν ἐπαίνων τε καὶ λόγου· κρινεῖ δὲ μᾶλλον αὐτοὺς, καὶ τῶν ἐκτόπως βεβιωμένων ἐξαιτήσῃ δίκας, διατρανοῖ λέγων Καὶ προσάξω πρὸς ὑμᾶς ἐν κρίσει, τουτέστιν ὡς κριτῆς προσε- νεχθήσομαι, καὶ ἔσομαι μάρτυς ταχὺς, αὐτόμολος δηλονότι καὶ ὑπ' οὐδενὸς κεκλημένος. καταψηφιοῦμαι γὰρ τῶν πονη- ρῶν τὴν δίκην. καὶ τὸ μὲν ἐπ' αὐτοὺς ἐξοίσω τὸ κρίμα· οὐχ ἑτέρου τινὸς τὰ ἐν αὐτοῖς ἐκκαλύπτοντος, ἀλλ' εἰδὼς ὡς Θεὸς τὰ ἀφανῆ τε καὶ κεκρυμμένα, καὶ διὰ τοῦ συνειδότος καταμαρτυρῶν ἐκάστου τῶν ἡμαρτηκότων. ἔφη δὲ πού καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, παραστήσεται κατὰ καιροῦς τῷ Κριτῇ τοὺς ἀνά πᾶσαν τὴν γῆν, "μεταξὺ ἀλλήλων τῶν "λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων ἐν ἡμέρᾳ "ἣ κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτά τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ "εὐαγγέλιόν μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ." Ἄθρει δὲ ὅπως τοὺς τε τὰ κρυπτά καὶ ἐμφανῆ πεπλημ- μεληκότας παρενεχθήσεται φησὶν εἰς κρίσιν. πρῶτας μὲν γὰρ ὀνομάζει φαρμακοὺς καὶ μοιχαλίδας, εἶτα τοὺς ὀμνύοντας ἐπὶ ψεύδει· κεκρυμμένα δὲ ταῦτα καὶ λεληθότως δρώμενα· τίς γὰρ ἂν ὄλως γοητεύσειεν ἐμφανῶς; ἢ πῶς ἂν ἔλοιτο μοι- χαλὶς ὀραῖσθαι πρὸς τινος; ἐν σπουδῇ δὲ οἶμαι τὸ λαθεῖν καὶ τοῖς ψευδορκεῖν ἡρημένοις. ἀσυνετοῦντας δὲ τοὺς τοιοῦτους ἀπελέγξει λέγων ὁ μακάριος Δαυεῖδ "Σύνετε δὴ ἄφρονες "ἐν τῷ λαῷ, καὶ μωροὶ πότε φρονήσατε; ὁ φυτεύσας τὸ "οὐχ οὐχὶ ἀκούει; ἢ ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν οὐχὶ "κατανοεῖ;" ἄποπτον γὰρ τῷ Θεῷ παντελῶς οὐδέν· οἶδε δὲ μόνος τὰ κεκρυμμένα καὶ τὰ ἐμφανῆ τῶν κακῶν. ἀλλ' 2.605 ἐκεῖνα μὲν τὰ λεληθότως καὶ ὡς ἐν σκότει δρώμενα· προσεπάγει γεμὴν αὐτοῖς καὶ τὰ ἐμφανῆ, τὸ ἀποστερῆσαι μισθὸν φημι μισθωτοῦ, πλεονεξίαν τε καὶ καταδυναστείαν, ἣν ἂν ποιοῖντο τινες κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων, χηρῶν δὴ λέγω καὶ ὀρφανῶν. προστίθησι δὲ τούτοις καὶ τοὺς δια- στρέφοντας τὰ ὀρθὰ τῶν κριμάτων καὶ τοὺς μὴ φοβουμένους αὐτόν. οὗτοι δ' ἂν εἶεν καὶ οἱ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον παρά γε τοὺς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένους λυποῦντες τὸν Θεόν. ἔσομαι τοίνυν φησὶ κριτῆς καὶ μάρτυς ταχὺς καὶ αὐτόμολος ἐπὶ φαρμακοὺς καὶ μοιχαλίδας, καὶ τοὺς τῶν ἐτέρων κακῶν ἐπιτηδευτὰς. εἰκὸς δὲ δὴ τὰ τοιάδε κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τολμᾶσθαι παρά τισι, καὶ ἐπ' αὐτοῖς γίνεσθαι κατὰ Θεοῦ τὴν τῶν πολλῶν γλωσσαλίαν. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα παντὶ σθένει παραιτεῖσθαι τὰ πονηρὰ, καὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἐπιτρέχειν, καὶ ἀποπεραίνειν ἐπιείγεσθαι τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτό τις ἐπαίνου παντὸς καὶ ἐπιεικείας ἔμπλεως. ἀμοιρήσει γὰρ οὕτω καὶ τῶν ἐκ θείας ὀργῆς ἐποισθησομένων τοῖς εἰωθόσι πλημμελεῖν, ἔσται δὲ εἶσω καὶ γερῶν καὶ δόξης, ὧν ἂν ἐπιδοίη Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. 9 Διότι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, καὶ οὐκ ἡλλοίωμαι· καὶ ὑμεῖς υἱοὶ Ἰακώβ οὐκ ἀπέχεσθε ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν πατέρων ὑμῶν, ἐξεκλίνατε νόμιμά μου καὶ οὐκ ἐφυλάξασθε.⁹ Ἐξίστησι πάλιν αὐτοὺς ἀνοσίων ἐννοιῶν καὶ προσέτι ῥημάτων. τὸ γὰρ οἶσθαι πως, ἢ μετατετράφθαι τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἀπὸ γε τοῦ θέλειν τὰ ἀγαθὰ πρὸς τὸ ἐναντίον, ἢ ἀγαπᾶν μὲν οὐκέτι τὴν δικαιοσύνην, ἀποδέχεσθαι δὲ τοὺς 2.606 τῆς φαυλότητος ἐραστὰς, πῶς οὐκ ἀμαθὲς, μᾶλλον δὲ ἀπηχὲς καὶ ἀνόσιον παντελῶς, καὶ τῆς ἀνωτάτω δυσσεβείας μεμεστωμένον; ὅταν τοίνυν ὑπὸ κρίσιν ἴδητε καλουμένους, φησὶ, τὰς τε παρ' ὑμῖν φαρμακοὺς, ἤγουν ἐπωδούς· γυναῖα δὲ πάντως ψιθυρά τε καὶ βωμολόχα ταυτί· καὶ τοὺς τῶν ἐτέρων κακῶν ἐπιτηδευτὰς, τότε, φησὶν, ἐπιγνώσεσθε διὰ πραγμάτων αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὁ πάλαι τε καὶ νῦν ἀγαθός τε ὁμοῦ καὶ φιλάρετος. οὐ γὰρ οἶδα τροπὴν ἢ ἀλλοίωσιν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν εἰμι διαπαντὸς καὶ

ἀμεταστά- τως τοῦθ' ὅπερ εἰμί· ὑμεῖς δὲ, φησὶ, καίτοι γεγονότες ἐξ Ἰακώβ, ἀνδρὸς φιλοθέου καὶ ἀγαθοῦ καὶ μεμνηκότος ἀεὶ τὸ ἐξήνιον, καὶ Θεῶ δουλεύοντος, οὐ τῶν ἐκείνου τρόπων γεγονάτε ζηλωταί· μεμίμησθε δὲ μᾶλλον τῶν καθ' ὑμᾶς πατέρων τὸ ἀπειθὲς καὶ δυσάγωγον, οἳ καὶ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἀπώχοντο μὲν αἰχμάλωτοι, τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφέντες, δεδουλεύκασι δὲ τοῖς ἡρηκόσιν ἐχθροῖς. ἐξεκλίνατε δὲ καὶ ὑμεῖς ἐκ τῶν ἐμῶν νομίμων καὶ οὐκ ἐφυλάξασθε. οὐκοῦν ὁ μὲν Θεὸς ἄτρεπτος ἀεὶ, καὶ οἶονεὶ πεπηγὼς εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀκράδαντος εἰς δικαιοσύνην· οἳ δὲ γεγονάσι μονονουχὶ τὸ ἄτρεπτον ἐν κακίᾳ τετηρηκότες, καὶ τῆς τῶν πατέρων ἀνοσιότητος ἄριστοι μιμηταί. Τοῦτό που καὶ ὁ Χριστὸς εὐρίσκεται λέγων. ταλανίζει μὲν γὰρ εἰκότως τὸ τῶν ἀπαιδευτῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἐργαστήριον. ἔφη δὲ οὕτως "Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς "τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν "δικαίων, καὶ λέγετε Εἰ ἡμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων "ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν "προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν "φονευσάντων τοὺς προφήτας· καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ 2.607 "μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν." οὐκοῦν ἀναγκαῖον ἡμᾶς, εἴπερ ἐσμὲν ἀληθῶς ἀρτίφρονες, καὶ ἐν νῶ τῷ καθεστηκότι, ζηλοῦν ὅτι μάλιστα τοὺς τῶν πατέρων δοκιμωτάτους, ἀποσειεσθαι δὲ τῶν μὴ ἀγαθῶν τὴν μίμησιν. ἢ εἰ μὴ τοῦτο δρᾶν ἔλοιτό τις, ἔποιτο γεμῆν ἀπλῶς καὶ ἀβασανίστως τοῖς ἐν χρόνῳ προειληφόσιν, ἔσται δὴ πάντως προσεοικῶς τοῖς Ἑλλήνων παισὶν, οὓς εἴπερ τις καταμωμήσασαιτο ὅτι, μεθέντες τῆς ἀληθείας τὴν γνῶσιν καὶ τὸν φύσει Θεὸν καταλελοιπότες, προσκυνοῦσι λίθοις, τὴν τῶν ἰδίων πατέρων ἀειλογοῦσι συνήθειαν. Ἐπιστρέψατε πρὸς μὲ, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ. καὶ εἶπατε Ἐν τίνι ἐπιστρέψομεν; εἰ πτερνιεῖ ἄνθρωπος Θεόν; διότι ὑμεῖς πτερνίζετέ με. καὶ ἐρεῖτε Ἐν τίνι ἐπτερνίκαμέν σε; ὅτι τὰ ἐπιδέκατα καὶ ἀπαρ- χαὶ μεθ' ὑμῶν εἰσιν. καὶ ἀποβλέποντες ὑμεῖς ἀποβλέπετε εἰς αὐτὰ, καὶ ἐμὲ ὑμεῖς πτερνίζετε. τὸ ἔτος συνετελέσθη, καὶ εἰσηνέγκατε πάντα τὰ ἐκφόρια εἰς τοὺς θησαυροὺς, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἔσται ἡ διαρπαγὴ αὐτοῦ.⁹ Ἀποστήσας εὖ μάλα τῆς καθ' ἑαυτοῦ γλωσσαλγίας, καὶ ταῖς καθηκούσαις ἀπολογίαις ἐκδυσωπήσας ὡς ἔνι, καλεῖ πρὸς μετάνωσιν τοὺς ἡμαρτηκότας, τὴν συνήθη πάλιν αὐτοῖς ἡμερότητα χαριεῖσθαι λέγων, καὶ μάλα προθύμως. ὥσπερ γὰρ τοῖς ἐκτόπως ἐθέλουσι βιοῦν τὰς αὐτοῖς πρε- πούσας ἐπιφέρει ποινάς· οὕτως ἀνόπιν ὥσπερ ἰοῦσι, καὶ μὴν καὶ παραιτουμένοις τὸ ἔτι πλημμελεῖν, ὡς ἀληθῶς 2.608 ἐπιγάνυται, πανταχοῦ τὴν ἀπόγνωσιν ὡς ὀλέθρου πρόξενον ἀποκείρων. ὅθεν ἔστιν ἰδεῖν, ὡς δεινὴν τινα τῷ βίῳ νόσον εἰσφέρουσι, οἳ τὴν τῆς μετανοίας κιβδηλεύοντες χάριν, καὶ σφισιν αὐτοῖς ἐπιφημίζοντες ἀμαθῶς τὸ τῆς καθαρότητος ὄνομα. καίτοι πῶς οὐκ ἄμεινον ἐννοεῖν, ὅτι τὸ οἶεσθαί τε καὶ χρῆναι λέγειν εἶναι καθαρὸς ἀκαθαρσίας αὐτοῖς τῆς ἐσχάτης ἐπίκλημα φέρει; γέγραπται γὰρ ὅτι "Λέγε σὺ "τὰς ἀμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς;" ψάλλει δὲ που καὶ ὁ θεῖος ἡμῖν Δαυεὶδ "Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, "καὶ ἡ ἀμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός." "Καθα- ρὸς γὰρ οὐδεὶς ἀπὸ ρύπου," κατὰ τὸ γεγραμμένον. δεῖ δὲ οὖν ἄρα τοῖς οὕτως ἡβρωσθηκόσι τὸ ἄναλκι, τῶν ἐκ μετανοίας ἀγαθῶν καὶ τῆς ἄνωθεν ἡμερότητος διανιζούσης εὖ μάλα τὸν μεμολυσμένον, καὶ δικαιούσης τὸν ἀσεβῆ. καλεῖ τοι- γαρ οὖν εἰς μετάνωσιν ἐξ ἡμερότητος τοὺς ἡμαρτηκότας. Ἐρομένοις δὲ αὖ, καὶ ἀναμαθεῖν ἐθέλουσι τῆς πλημμελείας τὸν τρόπον, Εἰ πτερνιεῖ φησὶν ἄνθρωπος Θεόν, διότι ὑμεῖς πτερνίζετέ με; τὸ δὲ πτερνίζειν ἐστὶ τὸ συναρπάζειν, ἢ φενακίζειν, οἶεσθαί τε λαθεῖν ψευδομένους τυχόν, ἢ καὶ δρῶν- τὰς τινα τῶν ἐκτοπωτάτων. καὶ γοῦν ἐνεκότει μὲν ὁ Ἡσαῦ τῷ Ἰακώβ, τοῦ δὲ φονᾶν τὴν πρόφασιν ἐξηγούμενος ἔφασκεν "Ἐπτέρνισε γὰρ με τοῦτο ἤδη δεύτερον, τὰ τε πρωτοτόκιά "μου εἴληφε, καὶ νῦν ἔλαβε τὴν εὐλογίαν μου." ἄρ' οὖν περιέσται,

φησίν, ἄνθρωπος Θεοῦ, ἤγουν συναρπάσει τὸν πάντα εἰδότα; τί τοίνυν ὑμεῖς ἐμὲ πτερνίζετε; Χρῆναι δὲ ὑπολαμβάνω πρὸς ἀκριβῆ διασάφησιν τῶν προκειμένων ἡμῖν ἐννοιῶν ὀλίγα ἄττα καὶ νῦν εἰπεῖν, ἃ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἑσδρα γέγραπται βιβλίοις. ἐπειδὴ γὰρ ἐπανῆκον 2.609 εἰς τὴν Ἰουδαίαν τὴν Βαβυλωνίων ἀφέντες γῆν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, κατωκῆκασιν μὲν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις· ἐγγήγερτο δὲ καὶ ὁ θεῖος ναὸς, καὶ ἦν ἐν κόσμῳ λοιπὸν τὰ τῶν ἱερέων τάγματα, ὧδοι καὶ ἱεροψάλται καὶ οἱ τοῖς πυλῶσιν ἐφεστηκότες. εἶτα τί τὸ μετὰ τοῦτο; ῥάθυμοι γεγόνασιν οἱ λελυτρωμένοι περὶ γε τὸ δεῖν τῶν θείων ἀντέχεσθαι θεσπισμάτων. οὐ γὰρ τετηρήκασιν τὸν νόμον, λελόγιστο δὲ παρ' οὐδὲν αὐτοῖς τῆς θείας ἐντολῆς ἢ παράβασιν. καὶ παρεκόμενον μὲν εἰς θυσίαν μόλις καὶ ὀκνηρῶς τὰ τυφλὰ καὶ ἀρπάγματα καὶ χωλὰ καὶ τὰ ἐνοχλούμενα. εἶτα κείραντες ἐν ἀγροῖς ἐν ὥρᾳ τὸν ἄσταχυν καὶ μὴν καὶ τὰ ἕτερα τῶν σπερμάτων, ἀποτρυ- γῶντες δὲ καὶ ἀμπέλους, καὶ τοὺς τῆς ἐλαίας καρπούς ἐκθλίβοντες, οὐ δεκάτας προσῆγον, καὶ τὰς κατὰ νόμον ἀπαρχάς, ἴν' ἔχοντα τὴν αὐτάρκειαν τὰ τῶν ἱερέων τάγματα, προσιζήσειαν μὲν ἀπερισπαστως ταῖς εἰς Θεὸν λατρείαις, προσμείνωσι δὲ ταῖς ἐκ νόμου τεταγμέναις αὐτοῖς λειτουρ- γίαις. Οὐδενὸς τοιγαροῦν προσκεκομισμένου, διεσκεδάσθησαν μὲν οἱ τῶν θείων θυσιαστηρίων ἱερουργοὶ, ἔρημός τε οὕτως ἀπομεμένηκεν ὁ ναὸς, οὐ θυσίας τελουμένης, οὐχ ἑτέρου τινὸς δρωμένου τῶν εἰς δόξαν τελούντων Θεοῦ. διεφθείρετο δὴ οὖν ἅπαντα λοιπὸν τὰ ἐν ἀγροῖς, λιμῶν τε κατεπιέζοντο, καὶ δὴ καὶ εἰς τοῦτο κατώλισθον ἀνάγκης τε καὶ ἀπορίας, ὡς καὶ αὐτὰ βούλεσθαι τοῖς ἔχουσι τροφὰς ἀπεμπολῆσαι τὰ τέκνα, μέχρις ἂν Ἑσδρας εἰς αἴσθησιν κεκλημένος τῆς θείας ὀργῆς, ἐπέσκηψε περὶ τούτων τοῖς ἡγουμένοις τοῦ Ἰσραὴλ· προσεκόμισάν τε οὕτω μόλις δεκάτας καὶ ἀπαρχάς, καὶ λοιπὸν εἰσέδραμον οἱ ἱερουργοὶ, ἔστησάν τε τὰ συνήθη δρῶντες ἐν τῷ ναῷ. διὰ τί τοίνυν, φησίν, ὑμεῖς 2.610 ἐμὲ πτερνίζετε; τὸ ἔτος συνετελέσθη, συνήχθησαν οἱ καρποὶ, καὶ παρ' ὑμῖν ἔτι τὰ ἐπιδέκατα καὶ αἱ κατὰ νόμους ἀπαρχαί. Καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἔσται φησίν ἡ διαρπαγὴ αὐτοῦ. ὅμοιον ὡς εἰ λέγοι Συνεκομίσασθε μὲν ἐξ ἀγρῶν ἐν τοῖς οἴκοις τοὺς καρπούς, τάχα δέ που καὶ οἴεσθε σώζεσθαι τε ὑμῖν αὐτοὺς καὶ εὖ κείσθαι λίαν, ἀλλ' ἐν αὐταῖς ταῖς οἰκίαις ἀφανισθήσονται, καὶ οὐδὲν διαρπαγῆς διοίσει τὸ χρῆμα. καταπιεσθήσεσθε γὰρ λιμῶν, καίτοι συνενεγκόντες, φησίν, ἐν ἰδρώτι μόλις τὰ εὐρημένα. Εἰσόμεθα δὴ οὖν κἀντεῦθεν ἡμεῖς, ὡς ἐν μεγάλαις αἰτίαις κείσεται, τὸ μὴ προσάγειν Θεῷ τὰ εὐχαριστήρια καὶ ὧν ἂν χαρίσαιτο τὴν ἀρκοῦσαν ἀπονέμειν χάριν εἰς δόξαν αὐτοῦ. ἀλλ' εἰ μὲν τοῦτο δρῶμεν, πάντη τε καὶ πάντως εὐλογήσῃ, καὶ ἀμφιλαφῶς χαριεῖται τὰ ἀγαθὰ· εἰ δὲ δὴ τὴν χεῖρα συστειλάντες, μόναις ταῖς ἑαυτῶν τρυφαῖς τὸ δοθὲν τηρήσομεν, οὐτ' ἂν ἐπιδοίῃ προθύμως· σκορπιεῖ δὲ ὡσπερ καὶ αὐτὸ τὸ μόλις συνενεχθέν. εὐμεταδότους γὰρ εἶναι χρὴ καὶ κοινωνικοὺς καὶ προτιθέντας τοῖς ἄλλοις εἰς μέθεξιν τὰ παρὰ Θεοῦ δωρήματα. Ἐπιστρέψατε δὴ ἐν τούτῳ, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ· ἔάν μὴ ἀνοίξω ὑμῖν τοὺς καταρράκτας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐκχεῶ ὑμῖν τὴν εὐλογίαν μου, ἕως τοῦ ἰκανωθῆναι· καὶ διαστελῶ ὑμῖν εἰς βρῶσιν, καὶ οὐ μὴ διαφθείρω ὑμῶν τὸν καρπὸν τῆς γῆς, καὶ οὐ μὴ ἀσθενήσῃ ὑμῶν ἢ ἄμπελος ἢ ἐν ἀγρῷ, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ. καὶ μακαριοῦσιν ὑμᾶς πάντα τὰ ἔθνη, διότι ἔσεσθε ὑμεῖς γῆ θελητῆ, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.⁹ 2.611 Πάλιν ἀνίησιν ἐγκλημάτων, καὶ ἀπαλλάττει μὲν ἀπάσης αὐτοὺς αἰτίας, ὑπισχνεῖται δὲ χρηστῶς καὶ ἀμνησικακῶς χαριεῖσθαι τὰ κατ' εὐχὴν, καὶ ταῖς ἐπέκεινα λόγου κατευφραίνειν φιλοτιμίαις. βούλεται δὲ διὰ πείρας αὐτῆς καὶ πραγμάτων ἀναμαθεῖν, ὡς ἔσται πάντως αὐτοῖς τὸ καρποφορεῖν ὄνησιφόρον. καὶ εἰ τοῦτο δρᾶν ἔλοιτο, καταδώσειν ἐπαγγέλλεται καὶ τὴν τῶν ὑετῶν ἄφθονον χορηγίαν, ἀμφιλαφῆ δὲ νεῖμαι τὴν εὐλογίαν, ὡς ἔχειν αὐτοὺς τῶν ἐδωδύμων ἄφθονον τὴν αὐτάρκειαν, καὶ ἀπαξαπλῶς τῶν ἐκ γῆς ἀγαθῶν τὴν ἀποχρῶσαν μέθεξιν. διαστελῶ γὰρ φησίν ὑμῖν

εἰς βρῶσιν. τὸ δὲ διαστελῶ νοήσεις ἢ ἀφοριῶ, ἤγουν ὅτι τῶν ἐκ γῆς φυομένων ἕκαστον ἴδιον ἔχειν καιρὸν, καθ' ὃν ἢ γίνεται τυχὸν ἢ πεπαίνεται. ὅτι δὲ βλάβης ἀπάσης ἀμείνων ἔσται τῆς γῆς ὁ καρπὸς, πολύβοτρυς δὲ καὶ εὐοινοτάτη λίαν ἢ ἐν ἀγροῖς ἄμπελος, ὑπισχνεῖται σαφῶς, ὧν εἰς πέρας ἐνηνεγ- μένων, μακαρίους τέ φησιν ἔσεσθαι λοιπὸν, καὶ οἷά τινα γῆν θελητὴν ὀνομάζεσθαι, τουτέστι, τὴν ἀξιέραστον διὰ τοὺς εὐκαρπίαν καὶ γονιμότητα. Οὐκοῦν εἴτις ἔχοι σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, τοιούτῳ δὴ πάντως περιτεύξεται τῷ Θεῷ, καὶ ἀποσωρεύσει μὲν ἐν οὐρανοῖς, φάγεται δὲ τοὺς καρποὺς τῶν ἰδίων πόνων, κατὰ τὸ γεγραμ- μένον, καὶ οὐκ ἔσται κατ' ἐκεῖνον τὸν ἀπηνῆ τε καὶ ἀνού- στατον πλούσιον, οὗ τὴν χώραν εὐφορηκέην φησὶν ὁ Σωτὴρ ἐν παραβολαῖς εὐαγγελικαῖς. ὁ μὲν γὰρ ἔφασκε "Τί ποιήσω; καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδο- μήσω, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ "κείμενα εἰς ἔτη πολλὰ, φάγε, πίε, εὐφραίνου." σκεπτο- μένω δὲ τὰ τοιάδε καὶ ἀμαθαίνοντι ὁ Θεός "Ἄφρον, φησὶ, "ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ 2.612 "ἠτοίμασας, τί ἐστι;" οὐκοῦν, ὡς ἔφην, εὐλογίας ἔμ- πλεως ὁ κοινωνικός· ὁ τοιοῦτος ἔξει καὶ νοητοὺς ὑετοὺς κατάρδοντας τὴν καρδίαν, καὶ ἰκανῶς κατευφραίνοντας, καὶ τοὺς τῆς εὐσεβείας ἐκδώσει καρποὺς, ἄλλοτε ἄλλως, καὶ οἶονεῖ πως διεσταλμένους, τοῦτο μὲν ἀγάπη, τοῦτο δὲ χρη- στότητι καὶ φιλαλληλία, ἀνδρεία τε καὶ ὑπομονὴ διαπρέπων· ἔσται δὲ οἷά τις εὐκαρπος καὶ γονιμωτάτη γῆ, λαμπρός τε καὶ διαβόητος καὶ τρισμακάριος ἀληθῶς. "Αἶρετόν γάρ "ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολὺς," καθὰ γέγραπται. 9'Εβαρυνάτε ἐπ' ἐμὲ τοὺς λόγους ὑμῶν, λέγει Κύριος, καὶ εἶπατε Ἐν τίνι κατελαλήσαμεν κατὰ σοῦ; καὶ εἶπατε Μάταιος ὁ δουλεύων Θεῷ, καὶ τί πλέον ὅτι ἐφυλάξαμεν τὰ φυλάγματα αὐτοῦ, καὶ διότι ἐπορεύθημεν ἰκέται προσώπου Κυρίου Παντοκράτορος; καὶ νῦν ἡμεῖς μακαρίζομεν ἄλλοτρίους, καὶ ἀνοικοδομοῦνται ποιοῦντες ἄνομα, ἀντέστησαν Θεῷ καὶ ἐσώθησαν. ταῦτα κατελάλησαν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ· καὶ προσέσχε Κύριος καὶ εἰσήκουσεν.9 Ὅτε τινὰς τῶν γνωρίμων ὠλισθηκότας εἰς ἀμαρτίαν ἐπανορθοῦν ἐθέλη Θεός, παρακομίζει μὲν εἰς μέσον τὰ διεπταισμένα, διελέγχει δὲ σαφῶς, καὶ οἶον πλήττει μομφαῖς, ἵνα τοῖς ἰδίοις ἐπερυθριῶντες πλημμελήμασιν ἔλοιντό γε μεταφοιτᾶν ἐπὶ τὰ ἀμείνω καὶ χρησιμώτερα, σωθειέν τε οὕτω, τὸν παρ' αὐτοῦ ζητήσαντες ἔλεον. αἰτιᾶται τοίνυν καὶ ἐφ' ἐτέρῳ τινὶ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ κοινὴν ὥσπερ τινὰ καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς ἐξυφαίνει τὴν ἐπίπληξιν, τὸ χρῆμα εἰδῶς ἐπωφελὲς ἅπασιν καὶ σωτήριον. ὅσα γὰρ τοῖς πρὸ ἡμῶν συμβέβηκε τυπικῶς "Ταῦτα γέγραπται πρὸς νοθε- 2.613 "σίαν ἡμῶν," καθὰ φησιν ὁ σοφώτατος Παῦλος. αἰτιᾶται τοίνυν ἀθυροστομοῦντας αὐτοὺς, καὶ παλιμφήμοις ῥήμασι καταλυπεῖν ἡρημένους. ἐβαρύνάτε γὰρ φησὶν ἐπ' ἐμὲ τοὺς λόγους ὑμῶν. καὶ ποῖος ἦν ἄρα τῆς καταλαλιᾶς ὁ τρόπος; εἶπατέ φησι Μάταιος ὁ δουλεύων Θεῷ, καὶ ὅτι τὸ περιττὸν οὐδὲν ἐν τῷ βούλεσθαι τηρεῖν τὰ φυλάγματα αὐτοῦ, τουτέστι τὰ διὰ νόμου θεοπίσματα. εἰκαῖόν ἐστι πρὸς τούτῳ, φατέ, καὶ τὸ ἰκετεύειν αὐτὸν, τουτέστι τὰς ὑπὲρ ὧν ἂν ἔλοισθε προσάγειν λιτάς. Καὶ ἀληθῆς μὲν πάντως ὁ τῶν ὄλων Θεός, εἰ ταυτί τε λέγοι καὶ καταιτιῶτο τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ. τίς δὲ δὴ τοῖς πεφλυαρηκόσιν ἢ τῆς ἀμαρτοεπειίας πρόφασις, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. μυρία μὲν γὰρ τὴν γῆν κατεβόσκειτο γένη· ἀλλ' ἐκ πάντων ἐν τῷ ἐξ Ἰσραὴλ ἐπελέξατο ὁ Θεός, ὠνόμασται δὲ μερὶς καὶ σχοίνισμα καὶ κλῆρος αὐτοῦ. οἰκειωσάμενος δὲ πεπαιδαγώγηκε νόμῳ, ὠφέλησε διὰ προφητῶν. καὶ τί πρὸς ταῦτα πέπραχεν ὁ ἀπόπληκτος Ἰσραὴλ; προσκεκύνηκε τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, λελάτρευκεν εἰδώλοις, ἔφη τοῖς γλυ- πτοῖς Ἑμεῖς ἐστε θεοὶ ἡμῶν. ἀγανακτήσας εἰκότως ἐπὶ τοῖς οὕτω δεινοῖς ἀνοσιουργήμασιν ὁ τῶν ὄλων Θεός, ἐπαίδευε πολυτρόπως, καλῶν εἰς μετάγνωσιν λιμοῖς, ἀνεμοφθορίαις, καρπῶν ἐνδείαις, ἀκρίδι καὶ βρούχῳ, ἰκτέρῳ καὶ

κάμπαις. οὐπω γὰρ πλήττειν ἤθελε χειρὶ στερεᾶ, μονονουχὶ δὲ καὶ μετασοβεῖν τοῖς δείμασι καὶ συμμέτροις ἔτι κινήμασιν ἐπὶ τὸ δρᾶν ἐλέσθαι τὸ ὠφελοῦν, καὶ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἀγαπῆσαι Θεόν. ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἦν αὐτοῖς οὐδὲ τοῦ συμμέτρου πλήττεσθαι λόγος, ἀπώχοντο δὲ ἀχαλίνως εἰς πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας, ἔπεμψεν εἰς αἰχμαλωσίαν, καὶ ὑπὸ χεῖρα πεσεῖν παρεσκεύασε τὴν Βαβυλωνίων. ἐπειδὴ δὲ κέκληνται 2.614 πάλιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, Θεοῦ κατοικτεῖροντος, ἀντείχισάν τε τὴν πόλιν, καὶ ἀνεδείμαντο τὸν νεῶν, πάλιν ἐτράποντο πρὸς τὸ ῥάθυμον, οὐ πληροῦντες τὰς εὐχὰς, οὐχ ἐπόμενοι τοῖς διὰ νόμου θεσπίσμασι, οὐ προσάγοντες δεκάτας ἢ ἀπαρχάς· ἀλλ' ὀκνηροὶ καὶ μόλις ἐπὶ τὸ θύειν ἐρχόμενοι, καὶ κατασφάζοντες τὰ χωλὰ, τὰ τυφλὰ, καὶ τὰ ἐνοχλούμενα, καὶ ταῦτα δρῶντας ἐκτόπως, οὐδὲν ἤττον ἐπαίδευε Θεὸς λιμῶ τε καὶ ἀκαρπία. οἱ δὲ, καίτοι δέον, εἴπερ ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ τῶν συμφερόντων ἐπιστήμονες, ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ἀναδρομαῖς θεραπεύειν λελυπημένον τὸν τῶν ὄλων Θεόν, ἀσύνετον ἐποιοῦντο τὴν καταβολήν. ἐπειδὴ γὰρ ἐώρων τὰ περίοικα τῶν ἐθνῶν, καίτοι Θεὸν οὐκ εἰδότα, προσκυνοῦντα δὲ μᾶλλον τοῖς γλυπτοῖς, καὶ τὴν ἐσχάτην νοσοῦντα πλάνησιν, ἐν εὐπαθείᾳ ὄντα καὶ τρυφαῖς, ἔφασκον ἀσυνέτως Μάταιος ὁ δουλεύων Θεῷ καὶ τί πλέον ὅτι ἐφυλάξαμεν τὰ προστάγματα αὐτοῦ; ἡμεῖς μὲν γὰρ, φησὶν, οἱ νομοφύλακες ἐν ἀφορίαις ἐσμὲν καὶ πληγαῖς, ὠχόμεθα δὲ καὶ αἰχμάλωτοι, καίτοι προσπίπτοντες αἰεὶ καὶ ἰκέται γινόμενοι τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι· οἱ δὲ τῶν τοιούτων δρῶντες οὐδὲν, οὐ πληγὴν ἔχουσιν, οὐ πόνον. οὐκοῦν μακαρίζομεν ἄλλοτρίους, καὶ ἀνοικοδομοῦνται ποιοῦντες ἄνομα, ἀντέστησαν Θεῷ καὶ ἐσώθησαν. ἀντιπράττουσι γὰρ κατὰ ἀλήθειαν τῇ τοῦ Θεοῦ δόξῃ κατὰ πολλοὺς τρόπους οἱ πλανώμενοι, καὶ τοῖς χωνευταῖς προσάγοντες τὰς θυσίας καὶ "τῷ ξύλῳ λέγοντες Θεός μου "εἴ σὺ, καὶ τῷ λίθῳ Σὺ ἐγέννησάς με." ταῦτά φησι κατελάλησαν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον. δυσφημία δὲ πάλιν τὸ ἔγκλημα, καὶ τῶν ἐσχάτων ἀβῶστημάτων ἀπόδειξις ἐναργῆς. νοσοῦσης γὰρ διανοίας οἱ λόγοι, καὶ μεθύοντος νοῦ θεοστυγῆς ἀπόβρασμα τὸ φάναι τι κατὰ Θεοῦ. ὅτι δὲ τῶν 2.615 τοιούτων ἐπακροᾶται λόγων οἶον οὐ παρέργως, ἀλλ' ἐν σπουδῇ, πεπληροφόρηκεν εἰπὼν Καὶ προσέσχε Κύριος καὶ εἰσήκουσεν· "Ὅτι Πνεῦμα Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην, "καὶ τὸ συνέχον τὰ πάντα γινώσιν ἔχει φωνῆς." εἰ δὲ δή που τις γένοιτο κατὰ τῆς θείας αὐτοῦ δόξης λόγος, οὗτος ἔσται βαρὺς καὶ οἶον ἀφόρητος, καίτοι λίαν ἀνεξικακεῖν εἰθότι· ταύτητοι καὶ ἔφασκεν Ἐβαρύνετε ἐπ' ἐμὲ τοὺς λόγους ὑμῶν. Δεῖ δὲ οὖν ἄρα, κἂν ὤμεν ἐν πόνοις, χρησίμως ἡμᾶς παιδεύοντος τοῦ Θεοῦ, μὴ λίαν ἀκηδιᾶν, μήτε μὴν οἴεσθαι τὸν οὕτω φιλάρετον ἀφειδῆσαι τῶν ἀγαθῶν· περιεργάζεσθαι δὲ μᾶλλον τὰ ἐφ' οἷς προσκεκρούκαμεν, ἐκμειλίσσεσθαι τε οὕτω, καὶ τὸν ἔλεον αἰτεῖν. εἰ δὲ δή καὶ τινες τῶν φιλαμαρτημόνων ἐν εὐπαθείαις εἶεν κοσμικαῖς, τὴν τῶν προσκαίρων ἀπόλαυσιν ἔχοντες, ἀπονέμειν ἀκόλουθον ταῖς ἀπορρήτοις οἰκονομίαις τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀνεξικακίας τοὺς λόγους. 9Καὶ ἔγραψε βιβλίον μνημοσύνου ἐνώπιον αὐτοῦ τοῖς φοβουμένοις τὸν Κύριον καὶ εὐλαβουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἔσονταί μοι, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ, εἰς ἡμέραν ἣν ἐγὼ ποιῶ εἰς περιποίησιν, καὶ αἰρετιῶ αὐτοὺς ὃν τρόπον αἰρετιεῖ ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν εὖ δουλεύοντα αὐτῷ.⁹ Κατακερτομούντων αὐτοῦ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ ἀνόσια πεφλυαρηκότων κατ' αὐτοῦ, "προσέσχε μὲν καὶ εἰσήκουσεν." εἶτα δέον τοῖς ἡμαρτηκόσι τὴν πρέπουσαν ἐπαρτήσαι δίκην, καὶ τοὺς τῆς ἀθυροστομίας εἰσπράττεσθαι λόγους, παρήσει μὲν ὡς Θεὸς ἀμνησικακῶς καὶ τοῦτο· ἐγγραφεὶ δὲ βιβλίον μνημοσύνου τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, περὶ ὧν οἶμαί που καὶ 2.616 αὐτὸς ἔφασκεν ὁ Δαυεὶδ πρὸς τὸν γράφοντα τὸ βιβλίον "Καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου πάντες γραφήσονται." Εὐρήσομεν δὲ αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν τοῖς ἀγίοις λέγοντα μαθηταῖς "Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ "δαιμόνια ὑποτάσσεται ὑμῖν· χαίρετε δὲ μᾶλλον, ὅτι τὰ "ὀνόματα

ὕμων ἐγράφη ἐν τῷ οὐρανῷ." ἐπαρᾶται δὲ καὶ σφόδρα εικότως ὁ θεσπέσιος Δαυεὶδ τοῖς Ἰουδαίων δήμοις ἀπεκτονόσι Χριστὸν οὕτω λέγων "Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ "βίβλου ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν." γρά- φεται τοίνυν τὸ τοῦ μνημοσύνου βιβλίον τοῖς φοβουμένοις Θεὸν, οὓς καὶ οἰκείους ἔσεσθαι φησὶν ἑαυτῶ καὶ γνωριμῶ- τάτους κατὰ γε τὸν τῆς περιποιήσεως καιρὸν, ὅτε καθιέται μὲν ὁ Χριστὸς ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, δορυφορούντων ἀγγέλων, "καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ "ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων, καὶ ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν Δεῦτε οἱ "εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοι- "μασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου." τότε γὰρ αὐτοὺς αἰρετιεῖ, τουτέστιν αἰρετοὺς ποιήσεται, παραχωρῶν οὐδὲν εἰς φιλοστοργίαν τοῖς καθ' ἡμᾶς πατράσιν, οἱ τοῖς ἰδίους ἐπιγάνυται τέκνοις, ὅταν εἶεν μάλιστα σοφὰ καὶ εὐήνια, καὶ διὰ πλείστης ὄσης αἰδοῦς ποιοῦνται τοὺς φύσαντας. 9Καὶ ἐπιστραφήσεσθε καὶ ὄψεσθε ἀνὰ μέσον δικαίου καὶ ἀνὰ μέσον ἀδίκου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ δουλεύοντος τῷ Θεῷ καὶ τοῦ μὴ δουλεύοντος.⁹ Τότε δὴ τότε, φησὶ, τῆς οὕτω σαθρᾶς εἰκαιομυθίας ἀπο- παυσάμενοι, καὶ τὴν ἀκρατῆ καὶ ἀπαίδευτον ἀνακόπτοντες γλῶσσαν, διαλοιδορήσεσθε μὲν οὐκ ἔτι τῷ φιλαρέτῳ Θεῷ, μονονουχὶ δὲ τὴν μέθην ἀποπεμψάμενοι, καὶ οἷον ἐπιστρέ- 2.617 φοντες ἐκ πλάνης, εὖ μάλα καταθρήσετε τί τε καὶ ὅσον ἐστὶ τὸ μεταξὺ δικαίου τε καὶ ἀνόμου, τοῦ δουλεύοντος Θεῷ καὶ τοῦ μὴ δουλεύοντος. οἱ μὲν γὰρ ἄνομοί τε καὶ ἐξήνιοι, καὶ τὸν τῆς ὑπ' αὐτῷ δουλείας ἀποσειόμενοι ζυγὸν, οἰχήσονται πρὸς ἀπώλειαν καὶ εἰς ἀτελεύτητον κόλασιν· "Ἐκεῖ ἔσται ὁ "κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων," καθὰ γέγραπται· οἱ δὲ ἀγαθοὶ καὶ φιλόθεοι, καὶ τῶν θείων νόμων ἐπιστήμονες, καὶ ἀπάσης ἀρετῆς ἐπιμεληταί, λαμπροὶ καὶ ἡγιασμένοι, τὸν τῆς ἀφθαρσίας ἀναδήσονται στέφανον, καὶ ἐν ταῖς ἄνω γεγονότες μοναῖς, συνδιαιτήσονται μὲν ἀγίοις ἀγγέλοις, κοινωνοὶ δὲ τῆς δόξης ἀποφανέντες Χριστοῦ, τοῖς εἰς μα- κραίωνα βίον ἐντρυφήσουσιν ἀγαθοῖς "Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ "εἶδε, καὶ οὓς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ "ἀνέβη," κατὰ τὸ γεγραμμένον. πλὴν εὐημεροῦντας βλέ- ποντες ἐν τῷδε τῷ βίῳ τοὺς τῆς φαυλότητος ἐραστὰς, γεγόνασι μὲν ἐν λογισμοῖς τῶν ἀγίων τινὲς, οὐκ ἠγνόησαν δὲ ὅτι τοῦ βίου τὸ πέρασ ἔξουσιν εἰς ἀπώλειαν. καὶ γοῦν ὁ μακάριος Ἰερεμίας οὕτω πως φησὶ "Δίκαιος εἶ Κύριε, ὅτι "ἀπολογήσομαι πρὸς σέ, πλὴν κρίματα λαλήσω πρὸς σέ. "τί ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται; εὐθήνησαν πάντες οἱ "ἀθετοῦντες ἀθετήματα; ἐφύτευσας αὐτοὺς καὶ ἐρρίζω- "θησαν· ἔτεκνοποίησαν καὶ ἐποίησαν καρπὸν· ἐγγὺς εἶ σὺ "τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ πόρρω ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν. "καὶ σὺ, Κύριε, γινώσκεις με, ἐδοκίμασας τὴν καρδίαν μου "ἐναντίον σου." εἶτα πάλιν φησὶν "Ἄγνισον αὐτοὺς ἐν "ἡμέρᾳ σφαγῆς αὐτῶν. ἕως πότε πενθήσει ἡ γῆ;" ὁρᾶς ὅπως ἐμπέπτωκεν εἰς λογισμῶν δυσχέρειαν, οὐκ ἠγνόησε δὲ τῶν δυσσεβούντων τὸ πέρασ. "Διότι πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ "πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου," κατὰ τὸ γε- γραμμένον. 2.618 9Διότι ἰδοὺ ἡμέρα ἔρχεται καιομένη ὡς κλίβανος, καὶ φλέξει αὐτοὺς, καὶ ἔσονται πάντες οἱ ἄλλογενεῖς καὶ πάντες οἱ ποιοῦντες ἄνομα καλάμη, καὶ ἀνάψει αὐτοὺς ἡ ἡμέρα ἡ ἐρχομένη, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ, καὶ οὐ μὴ ὑπολειφθῆ ἔξ αὐτῶν ρίζα οὐδὲ κλῆμα.⁹ Ἐν πυρὶ γὰρ ἔσεσθαι τὴν τῆς κρίσεως ἡμέραν ἐννοεῖν ἀκόλουθον, "ἐν ἧ ὅι οὐρανοὶ μὲν ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, "στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, γῆ δὲ καὶ τὰ ἐν "αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται πάντα. καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ "καινὴν γῆν κατὰ τὰ ἐπαγγέλματα αὐτοῦ προσδοκῶμεν." ἔφη γὰρ ὧδέ τις τῶν ἀγίων μαθητῶν. ἤξει τοίνυν φησὶν ὡς κλίβανος ἡ ἡμέρα Κυρίου, καὶ καταφλέξει μὲν ἅπαντας τοὺς ἄλλογενεῖς, προσθήσει δὲ τούτοις καὶ τοὺς ποιοῦντας τὰ ἄνομα· μία γὰρ ἔσται τις κατ' ἀμφοῖν ἡ δίκη. ἄθρει δὲ ὅπως ἀστειότατα νυνὶ διαμέμνηται τῶν ἄλλογενῶν. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὺς ἐμακάριζον λέγοντες "Καὶ νῦν ἡμεῖς "μακαρίζομεν ἄλλοτρίους, καὶ οἰκοδομοῦνται

ποιούντες "ἄνομα, ἀντέστησαν Θεῷ καὶ ἐσώθησαν," ταύτητοι κατα- φλεχθήσεσθαι φησιν αὐτούς, ὡς τῆ τοῦ Θεοῦ δόξη πεπο- λεμηκότας, καὶ προσκυνεῖν ἐλομένους τῆ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. Λογιούμεθα δὲ καὶ ἐτέρως ἀλλογενεῖς ὀνομάζεσθαι τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ τοὺς καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ἡλλοτριω- μένους τοῦ ἱεροῦ τε καὶ ἀπολέκτου γένους, οἷόν τι φημί τοὺς αἰρετικούς, περὶ ὧν ἂν λέγοιτο, καὶ μάλα εἰκότως "Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν "Ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεσαν ἂν μεθ' ἡμῶν." οὗτοι τὴν θείαν 2.619 εὐγένειαν ἀποβεβληκότες, ἀπονοσφιζόμενοι τε τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀπολέκτου γένους τοῦ γεγονότος εἰς περιποίησιν· διὰ πίστεως δὲ δηλονότι τῆς ἐν Χριστῷ· οἱ τοιοῦτοι γοῦν πυρὸς ἔσονται τοῦ παμφάγου τροφῆ. ἐν ἴσῃ δὲ μοίρα κείσονται παρὰ Θεῷ καὶ οἱ ποιούντες ἄνομα, κἂν εἰ ἐγκρίνοιτο τυχὸν τοῖς πεπι- στευκόσι καὶ ἐξειλεγμένοις, καὶ τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς εἰδόσι Θεόν. οὐ γὰρ ἀπόχρη τοῦτο αὐτοῖς εἰς ἀπόνισιν ἁμαρτίας, εἴπερ ἐστὶν ἀληθές, ὡς "πίστις χωρὶς ἔργων νεκρά "ἐστι." δικαιοῖ μὲν γὰρ ἢ πίστις ἢ εἰς Χριστὸν, καὶ τῆς τῶν προεπταισμένων ἀπαλλάττει κηλίδος. εἰ δὲ δὴ τις μετὰ τοῦτο ῥάθυμός τε καὶ ἀναπεπτωκῶς εὐρίσκοιτο, πρὸς τε τὰ σαρκὸς καὶ τὰ τοῦ κόσμου πάθη ἐπιρρέπης, νενέκρωκεν οἰονείπως ἐν ἑαυτῷ τὴν πίστιν, προστιθεὶς μὲν οὐδὲν τῶν ἐπαινουμένων, παλινδρομήσας δὲ μᾶλλον ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν τοῦ βίου σκαιότητα. περὶ τῶν τοιούτων φησὶ καὶ ὁ θεσπέ- σιος μαθητῆς "Κρεῖσσον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνώκεναι "τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν εἰς τὰ ὀπίσω "ἀνακάμψαι ἀπὸ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς· "συμβέβηκε γὰρ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας Κύων "ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον, καὶ ὅς λουσαμένη εἰς "κύλισμα βορβόρου." οὐκοῦν ἐν ἴσῃ τοῖς ἀλλογενέσι καὶ οἱ ποιούντες ἄνομα, οἱ καὶ ἔσονται καλάμη, καταφλεχθήσονται δὲ οὕτως ὡσανεὶ κάκεινη πυρὸς ἐπενηνεγμένου. συναγεται γὰρ ὁ σῖτος εἰς ἀποθήκην, καθὰ καὶ ὁ Σωτὴρ φησὶ περὶ τῶν ἁγίων θεριστῶν· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαίεται πυρὶ ἀσβέ- στω. καὶ οὐ μὴ ὑπολειφθῆ αὐτοῖς ῥίζα οὐδε κλῆμα, τουτέστιν, οὐδεμίαν ἔξουσιν ἐλπίδα τοῦ καὶ αὐθις ἀναφυῆναι πρὸς ζωὴν, ζωὴν δὲ φημί τὴν ἀξιέραστον τε καὶ ὡς ἐν δόξῃ τῆ παρὰ Θεῷ, τὴν ὡς ἐν ἀγιασμῷ καὶ μακαριότητι νοουμένην. ῥίζης μὲν γὰρ οὐκ εἰσάπαν ἐκκεκομμένης, οὔτε μὴν κλήματος οἷον ἐκ βάθους ἐξηρημένου, σώζεται τις ἐλπίς τοῦ καὶ 2.620 ἀναφύναί πάλιν· "Ἔστι γὰρ δένδρω ἐλπίς," κατὰ τὸ γεγραμ- μένον· "ἐὰν γὰρ ἐκκοπῆ, πάλιν ἐπανθήσει, καὶ ὁ ῥάδαμος "δὲ αὐτῆς οὐ μὴ ἐκλίπῃ." εἰ δὲ δὴ κάτωθεν καὶ ἐξ αὐτῆς, ὡς ἔφην, ἀναβοθρευοίτο ῥίζης, καὶ ἀγρίαν τῶν φυμάτων ὑπομένοι τομήν, συνδιολεῖται πάντως αὐτῷ ἐλπίς ἅπασα τοῦ καὶ εἰσαῦθις ἀναφυῆναι δύνασθαι πρὸς ζωὴν. οὐκοῦν ὡς ἐξ ὁμοιότητος τῆς τῶν φυτῶν ἐξηρησθῆναι φησιν ἅπασαν τῶν φιλαμαρτημόνων ἐλπίδα. καὶ τοῦτο σαφῶς ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας ἐπαγγέλλεται λέγων "Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευ- "τήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται "εἰς ὄρασιν πάση σαρκί." 9 Καὶ ἀνατελεῖ ὑμῖν τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά μου ἡλιος δικαιο- σύνης, καὶ ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ· καὶ ἐξελεύσεσθε καὶ σκιρτήσετε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀνειμένα. καὶ κατα- πατήσετε ἀνόμους, διότι ἔσονται σποδὸς ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἐγὼ ποιῶ, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.⁹ Ἐπέλαμψε μὲν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος ὄφθεις ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑποδύς· "Γέγονε" γὰρ φησὶ "σὰρξ ὁ Λόγος καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν" ἐν ἀχλύϊ δὲ ὄντας καὶ σκότῳ, καθάπερ τις ἡλιος, ταῖς οἰκείαις περιαστράπτει μαρμαρυγαῖς, καὶ τὴν τῆς ἀληθοῦς θεογονωσίας ἀκτίνα λαμπρὰν ταῖς τῶν πιστευόντων καρδίαις ἐνιείς, καθα- ροὺς ἀπέφηνε καὶ σοφοὺς καὶ ἀπάσης ἀγαθουργίας ἐπιστή- μονας. ἔδειξε δὲ ἡμῖν ἐν ἑαυτῷ τὸν Πατέρα, διὰ τῆς 2.621 ἀπορρήτου μυσταγωγίας εὐτεχνεστάτους ἀποφήνας καὶ σε- σοφισμένους, ἔμπλεων τε τὸν νοῦν τῆς περὶ αὐτοῦ γνώσεως ἔχοντας. πλὴν καὶ εἰς τοῦτο φαιδρότητος παρενηνεγμένοι πεπλουτισμένοι τε, καθὰ φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, "ἐν "παντὶ

λόγω καὶ ἐν πάσῃ γνώσει καὶ ἐν πάσῃ σοφίᾳ," "βλέπομεν ἄρτι ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν αἰνίγματι, καὶ γινώσκωμεν ἐκ μέρους," ἤξει δὲ κατὰ καιροὺς τὸ τέλειον, καὶ ἐν πληρεστάτῃ λοιπὸν ἐσόμεθα γνώσει, Χριστοῦ πάλιν ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ ἐπιλάμψαντος, καὶ καταργουῦντος μὲν τὴν ἐκ μέρους καὶ ἐν αἰνίγματι γνώσιν, καταλάμποντος δὲ ὡσπερ τοῖς τελεωτάτοις, καὶ θεοῦ τινὸς καὶ ἀπορρήτου φωτὸς ἀναπιμπλάντος τὸν νοῦν, καὶ τῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χύσει καταφαιδρύνοντος. ἔφη μὲν γὰρ ὁ θεσπέσιος Παῦλος "Εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γνώσεις παύθησονται." φαμὲν δὲ ὅτι οὐκ ἀπὸ γε τοῦ γινώσκωμεν ἐν μέρει ἐπὶ τὸ μηδὲν εἶδέναι τι βαδιούμεθα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἐπεὶ τίνα τρόπον ὁ τῆς μελλούσης ἐλπίδος καιρὸς οὐ πρὸς ζημίαν ἔσται ταῖς τῶν ἁγίων ψυχαῖς, εἰ χρὴ πάντως καὶ ὧν ἂν ἔχοιεν ἀπολισθεῖν, οὐ τὰ ἀμείνω κερδαίνοντας, οὐκ ἐπὶ τίνα τῶν ὑπερκειμένων ἰέντας τὸν νοῦν· ἀπεμπολοῦντας δὲ μᾶλλον καὶ τὸ ἤδη πεπορισμένον οὐκ ἀταλαιπώρως ἔσθ' ὅτε; καταργουῦνται δὲ προφητεῖαι, πεπαύσεται δὲ καὶ γνώσις, ἐπισκρινομένης δηλονότι ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς τῆς ἄγαν ὑπερκειμένης. ὡσπερ γὰρ εἶ τις, ἐνὸς ἐν οἴκῳ φαίνοντος λύχνου καὶ μετρίαν ἐν τοῖς ὀρώσιν αὐτὸν ἰέντος αὐγὴν, εἰσκομίσειε λαμπάδα, πᾶσά πως ἀνάγκη μόνον καὶ ἀπρακτεῖν τὸ ἐκείνου φῶς τῇ τοῦ μείζονος 2.622 ἀμετρίᾳ παραχωροῦν· καὶ ὡσπερ ἡλίου τὴν ὑπ' οὐρανὸν καταυγάζοντος, ἀδρανῆς ἤδη πως ἢ τῶν ἀστέρων ἀπολείπεται λαμπρότης· οὕτω φαιδροτέρας ἐν ἡμῖν εἰσκεινομένης γνώσεως καταργηθήσεται πως ἢ μείων. ἔφη δὲ ποῦ καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις "Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν· ἀλλ' ἐν παρήρησιᾳ περὶ τοῦ "Πατρὸς ἀπαγγελῶ ὑμῖν." Οὐκοῦν τοῖς ἁγίοις, οἳ καὶ σφόδρα πεφόβηται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπάσης ἀρετῆς ἐπιμελεῖται γεγόνασιν ἐν τῷ κόσμῳ, Χριστὸς ἀναλάμψει, καθάπερ τις τῆς δικαιοσύνης ἡλῖος τῆς τελειοτάτης γνώσεως τὰς αὐγάς ἐνιείς, καὶ ἀπάσης αὐτοῦ ἀπαλλάττων ψυχικῆς ἀρρώστιας, καὶ θλίψεως τῆς ἀρχαίας ὡς ἀπωτάτω τιθεῖς. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ Ἰασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ· οἷον ὡς ἐπ' ἀετοῦ καὶ νεοττῶν εἰρημένον, κατ' ἐκεῖνό ποῦ πάντως τὸ διὰ τοῦ πανσόφου Μωυσέως λελεγμένον περὶ Θεοῦ καὶ τῶν ἐξ Αἰγύπτου λελυτρωμένων "Ὡς ἀετὸς σκεπάσει νοσοῖάν αὐτοῦ, διεῖς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ, ἐδέξατο αὐτούς." ἔσται τοίνυν φησὶ καὶ Ἰασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ. ἐν μὲν γὰρ τῷ αἰῶνι τούτῳ δεινά πως ἐστὶν ἐν ἡμῖν τῆς σαρκὸς τὰ σκιρτήματα· καταθῆγει γὰρ τὸν νοῦν εἰς ἐκτόπους ἡδονὰς, ἀγριαίνει δὲ ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν τῆς ἀμαρτίας ὁ νόμος, εἰ καὶ νικᾶται τυχὸν διὰ τῆς τῶν ἁγίων ἐπιεικειᾶς, ἐπαμύνοντος τοῦ Χριστοῦ. καταμεθύει δὲ πως ὁ νοῦς, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον πειραζόμενος ὑπὸ παθῶν· ἀλαζονεῖαί τε γὰρ ἐπισκήπτουσι, καὶ φιλοδοξία κοσμικαὶ καὶ ὄργαι καὶ φιλοκέρδειαι καὶ τὰ ἕτερα τῶν κακῶν. ἐπειδὴ δὲ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος διὰ Χριστοῦ πεπλουτήκαμεν, εἰθίσμεθα καὶ κατευμεγεθεῖν τῶν παθῶν, πλην ἰδρώτος οὐ δίχα, κατὰ δὲ γε τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα πλήρη 2.623 τῆς θεογνωσίας ἔχοντες τὴν αὐγὴν, καὶ τὴν τελειότητα τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πλουτοῦντες, ἀποδυσάμενοί τε τὴν φθορὰν καὶ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη, Θεῷ δουλεύσομεν ὀλοτρόπως, οὐ μεριζόμενοι πρὸς ἀμαρτίαν, οὔτε μὴν ὑπὸ τῶν πάλαι παθῶν ἐνοχλούμενοι, ἀλλ' ἐν ἴσῃ τάξει τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις τὸν καθαρὸν καὶ ἀπήμονα διαζῶντες βίον. γέγραπται γὰρ περὶ τῶν ἁγίων ὅτι ἐπιλήσονται τὴν θλίψιν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἀναβῆ αὐτῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν· ἔσται δὲ, φησὶ, "καὶ εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν, ὑπὲρ γὰρ κεφαλῆς αὐτῶν αἴνεσις καὶ εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαμα καταλήψεται αὐτούς, ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη "καὶ στεναγμός." ταύτητοί φησιν ὁ Προφήτης, ἦτοι Θεὸς ὁ τούτων ἐργάτης καὶ δοτὴρ, ὅτι καὶ ἐξελεύσεσθε καὶ σκιρτήσετε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀνείμενα. ὡσπερ γὰρ τὰ μοσχάρια τὰ ὑπότιθα δεσμῶν ἀνιέμενα κατασκαίρουσι τῶν ἀγρῶν, ἐν εὐανθεῖ τῇ πόᾳ ἀποπηδῶντά τε καὶ διαμυκώμενα· οὕτω κατὰ καιροὺς οἱ ἅγιοι

μονονουχὶ δεσμῶν ἀνιεμένοι τῆς ἐν τῷδε τῷ βίῳ θλίψεως καὶ φροντίδος, ἰδρῶτός τε καὶ πόνων, εἰς τὴν τοῖς ὁσίοις πρέπουσαν εὐθυμίαν ἐκβή- σονται, πατοῦντες ἀνόμους, οὐ μαχομένους ἔτι καὶ ἀνθεστη- κότας, πεσόντας δὲ ἤδη καὶ νενικημένους, καὶ οἷον ὑπὸ πόδας κειμένους, τῷ καὶ ἀνηρῆσθαι παντελῶς τὸν παρ' αὐτῶν πόλεμον. "Οὐ γὰρ ἔσται ἐκεῖ λέων, οὐδὲ τῶν θηρίων τῶν "πονηρῶν οὐδὲν οὐ μὴ ἀναβῆ ἔκει," κατὰ τὸ γεγραμμένον· "ἔσται δὲ μᾶλλον ὁδὸς καθαρὰ, καὶ ὁδὸς ἀγία κληθήσεται." ἀπόλεμος γὰρ καὶ ἀπάσης κηλίδος ἀπηλλαγμένη κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τοῦ καιροῦ τῶν ἀγίων ἔσται ζωή. 9 Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμῖν Ἡλίαν τὸν Θεοσβίτην πρὶν ἔλθειν 2.624 τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, ὅς ἀποκατα- στήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱὸν καὶ καρδίαν ἀνθρώπου πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἔλθω καὶ πατάξω τὴν γῆν ἄρδην.⁹ Ἀπόδειξις ἡμερότητας καὶ ἀνεξικακίας Θεοῦ, τὸ καὶ Ἡλίαν ἡμῖν τὸν Θεοσβίτην προαναλάμψαι κατὰ καιροὺς, ὅτε παρέσται λοιπὸν ὁ Κριτὴς τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην προαγγέλλοντα. καταβήσεται γὰρ κριτὴς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁ Υἱὸς, δορυφορούντων ἀγγέλων, καὶ κα- θιεῖται μὲν "ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ," κρίνων τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἀποδώσει δὲ πάντως ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἐν πλείσταις ἔσμεν ἀμαρτίαις, προβαδίζει χρησίμως ὁ Θεσπέσιος προφήτης, εἰς ὁμοψυχίαν ἄγων τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα δὴ σύμπαντες εἰς ἐνότητα τὴν διὰ πίστεως ἐνηνεγμένοι, καὶ τῶν εἰς φαυλότητα σπουδασμάτων ἀπο- παυσάμενοι, πληροῦν ἔλοιτο τὸ ἀγαθὸν, οὕτω τε σωθεῖεν καταφοιτήσαντος τοῦ Κριτοῦ. φθάσας μὲν οὖν ὁ μακάριος Βαπτιστὴς Ἰωάννης προῆλθεν "ἐν πνεύματί τε καὶ δυνάμει "Ἡλίου." ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς διεκήρυττε λέγων "Ἔτοι- "μάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους "αὐτοῦ," οὕτω καὶ ὁ Θεσπέσιος Ἡλίας ἐγγὺς ὄντα δια- κηρύττει τότε, καὶ ὅσον οὐδέπω παρεσόμενον, ἵνα κρίνη τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ. καὶ νῦν μὲν ἴσως διχονοοῦσιν οἱ τινες, καὶ μεμέρισται πατὴρ μὲν πρὸς υἱὸν, υἱὸς δὲ πρὸς πατέρα. ὁ μὲν γὰρ πεπίστευκεν εἰς Χριστὸν, ὁ δὲ τοῖς ἀπίστοις ἐστὶν ἐναρίθμιος, ἕτεροι δὲ διεστήκασιν τῆς ἀλλήλων ἀγάπης, διεσχοιτισμένοι πρὸς ἕχθραν καὶ ἀκαταλήκτους ὀργὰς, καὶ τὰς ἐφ' ὅτωσιν τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων φιλονεικίας, ἀποκαταστήσει γεμῆν ὁ προφήτης, εἰς μίαν 2.625 συνάγων πίστιν πάλοι διηρημένους, καὶ ἀποκαθιστὰς ἄν- θρωπον πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἔλθω φησὶ καὶ πατάξω τὴν γῆν ἄρδην, τουτέστιν ὀλοτρόπως καὶ παντελῶς, ὀρᾶς οὖν ἄρα τὴν ἡμερότητα τοῦ πάντων Δεσπότη. προαναπαίθει τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μονονουχὶ διαμαρτύρεται διὰ τῆς τοῦ Ἡλίου φωνῆς, ὅτι παρέσται κριτὴς, ἵνα ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον μεταδρομαῖς τὸν οἰκεῖον ἐπανορθοῦντες βίον οἱ τὸ τῆνικαδε ζῶντες ἐπὶ τῆς γῆς, μὴ πικρῶ περιτύχοιεν τῷ δικαστῇ, πέμποντι πρὸς φλόγα καὶ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἀκούσειαν δὲ μᾶλλον "Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς "μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν "ἀπὸ καταβολῆς κόσμου." 9 Μνήσθητι τοῦ νόμου Μωυσῆ τοῦ δούλου μου, καθότι ἐνετειλάμην αὐτῷ ἐν Χωρήβ πρὸς πάντα τὸν Ἰσραὴλ προστάγματα καὶ δικαιώματα.⁹ Ἀναπαίθει πάλιν ἐννοεῖν τοὺς ἐντευξομένους τοῖς τοῦ Προφήτου λόγοις, ὅτι μὴ καινὸν ἢ ἀσύνηθες τὸ ἐπὶ Χριστῷ γέγονε κήρυγμα, μήτε μὴν φωναῖς μόναις ταῖς Μαλαχίου προαπηγγελμένον· ἀλλὰ γὰρ ἄνωθέν τε καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐκ πρώτων, ἴν' οὕτως εἴπωμεν, χρόνων, καθ' οὓς κέκληται πρὸς θεογνωσίαν ὁ Ἰσραὴλ, ὅτε τοὺς ἐν Χωρήβ κεχηρισμῶ- δηκε νόμους διὰ Μωυσέως Θεός. καταβέβηκε μὲν γὰρ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἐν εἴδει πυρὸς ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, ἐφαίνοντο δὲ καπνοὶ μὲν καὶ φλόγες ὑψοῦ τε διάττουσαι, καὶ πολὺ τοῖς θεωμένοις ἐμποιοῦσαι τὸ δεῖμα· σκότος δὲ ἦν, καὶ γνόφος, καὶ θύελλα, καὶ "φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἤχει 2.626 "μέγα." τότε δὴ τότε περίφοβοι γεγονότες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ προσήεσαν λέγοντες τῷ μεσίτῃ καὶ παιδαγωγῷ· Μωυσῆς οὗτος ἦν· "Λάλει σὺ πρὸς ἡμᾶς, καὶ μὴ λαλείτω ἡμῖν ὁ "Θεὸς, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν."

καὶ δὴ πρὸς ταῦτα Θεὸς "Ὁρθῶς, φησὶ, πάντα ὅσα ἐλάλησαν· Προφήτην αὐτοῖς "ἀναστήσω ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ὡσπερ σὲ, καὶ θήσω "τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς "κατὰ πάντα ὅσα ἐντείλωμαι αὐτῷ." ὄραξ ὅπως ἐκ μακρῶν τῶν ἄνωθεν χρόνων προανεφώνει Χριστὸν τὸ γράμμα τὸ ἱερόν; ἀλλὰ καὶ αὐτὰς εἰ δὴ βούλοιτό τις βασανίζειν τὰς τοῦ νόμου σκιάς, Χριστὸν εὕρησει γραφόμενον, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον. καὶ γοῦν ἔφασκεν Ἰουδαίοις "Εἰ "ἐπιστεύετε Μωυσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί, περὶ γὰρ ἐμοῦ "ἐκεῖνος ἔγραψε." πλήρωμα γὰρ νόμου καὶ προφητῶν ὁ Χριστὸς, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.